

Cat

Incipit tabula sup prima pte pantheologie: videlz a lr̃a A vsq ad lr̃az L exclusiue: cōplectens ſm ordinē opiōes rubricas seu titlos eiusdē: adiuncto nūero chartaꝝ .s. pcedente: vna cū nūero capl'oꝝ sequente: ita ut plerūq vnico chartaꝝ nūero plres tituli adiūcti appareant in vna charta cōtenti.

Ecclesie

Baptismus.

Crux xpi.

Decime.

Delectatio.

Derisio.

Descensus xpi ad inferos.

Desperatio.

Ebrietas.

Fama.

Gaudium.

Finit tabula p̄me ptis

In tabulam sequentē super pantheologia prefatio quedam.

q Uia in sūma Raineriȷ q̄ alias patheologia vocat̄ multe ⁊ diuerse allegāt̄ ⁊ exponunt̄ auctoritates biblie: idcirco hanc tabulam de auctoritatibus biblie in ea allegatis ⁊ expositis fm ordinē librorū ⁊ capitulorū biblie dignū duxi q̄si manualem seorsum cōscribere. Quatin⁹ lector eam pre manibus habēs ī quocunq̧ volumine sibi opus fuerit auctoritatem quam desiderat scire: ac etiā querit intelligere: quātotius valeat iuenire. Premonitū tñ esse cupio lectorē: hanc tabulā per omnia non oīb⁹ competere pantheologiis sed tm̄ illis que post Annū dñi. M.cccc.lix. ex gandauo duxerunt originē: eo q̧ capitulorum assignatio in oībus libris nō est vniformis: cū quidam libri sub vno capitulo cōtineāt materiā fm alios plurib⁹ distinctā capitulis: interdū etiā ecōtra q̧ plura capitula sub vno cōcludant. Qui ergo hanc tabulā suis libris adaptare voluerit: signet capitula sua scdm q̧ viderit in libris ex gandauo venientib⁹ depost prefatū tempus esse signata. Nec faciliter aliqua imutet aut variet etiā si mutatione digna videant̄: alioquin vniuersam tabulam cōfunderet ⁊ eā in plurib⁹ locis mutari oporteret. verbi grā: Baptismus sub p̄mo ca. suo continet sex vł septem rubricas: ita q̧ in octaua rubrica scdm capitulū icipit. Si ergo ad secūdā rubricā scdm capitulū poneret̄: fieret octauū capitulū quod mō scdm prenotat̄. Quapropter oīa sequētia capitula materiasq̧ ac auctoritates sub illis capitulis mutari necesse foret: cum in plurimis locis circa huiusmodi assignationem vel quottationē capitulorum libri discrepent. Unde vero talis euenerit discrepantia alteri inuestigandū derelinquo Hoc tñ scio: me in quadam tabula satis bona: capitula, ita vt signata sunt habuisse: ⁊ laborē multa mutandi declinasse: cum nō referat an capitula sic vel sic distinguāt̄ dū modo signata in tabula nō mētiāt̄ sed p̄incipie que signant̄ sub assignatis capitulis inueniant̄: qd̄ p̄fecto fiet si oīa vt sūt imutata p̄māserint.

In hac ipsa tñ nouissima impressione notāda sūt aliq̄ spālia ⁊ vtilia in operib⁹ antea impssis nō apparētia. Primū est q̧ sicut opus ipsū diuisū est in ptes duas: ita ⁊ omnes tabule hui⁹ opis bip. ite sunt: ⁊ sic p̄ns tabula tm̄ p̄me ptis opis cōtinet auctoritates. Scdm ē q̧ in hac tabula sicut ⁊ in aliis supadit⁹ est numerus chartarum. p̄cedens p̄dictas auctoritates biblie. Tertiū est q̧ auctoritates in hac p̄senti tabula cōtente: locis suis quo tabula dirigit plerūq̧ signate vident̄: ita q̧ littera p̄ma auctoritatis quā inuenire cupis in margine signata appareat circa lineā in qua incipit talis auctoritas: ⁊ h̄ verum si auctoritates ipse in p̄pria forma ponāt̄ ī p̄cessu operis: q2 multotiens aut hic: aut ibi mutata est forma v̄borū. ⁊ p̄pter h̄ ⁊ alia interdū nō signate reperient̄.

Sequūt̄ auctoritates exposite in pantheologia genes. Cap̄. j.

44 Faciam⁹ hoiem. Anima. viij.

Cap̄. ij.

223 Postq̄ deus creauit celum ⁊ terram in sex dieb⁹: septimo die requieuit ⁊c̄.

132 Lignum vite in medio paradisi.

Cap̄. iij. Crux. j

132 Uidete ne forte sumat de ligno vite ⁊ viuat ineternū. Crux. j.

133 Aperti sūt oculi eorum cūq̧ cognouerūt se esse nudos ⁊c̄. Ibidē. ij.

Cap̄. iiij.

189 Respexit dñs ad Abel ⁊ ad munera eius. Elemosyna. xxiij.

128 Maior est iniquitas mea ⁊c̄. Desperatio. ij.

Cap̄. xiiij.

201 Melchisedech rex salē obtulit abrae reuertenti de prelio panē ⁊ vinū ⁊c̄. Eucharistia. v. p totū.

Cap̄. xix.

42 Angeli dixerūt ad loth cogentes eum exire: Tolle vxorē tuam. ⁊c̄. Angeli. xxxi.

Cap̄. xxij.

184 Temptauit deus abraam ⁊ dixit illi: Tolle filiū tuum ⁊c̄.

Cap̄. xxxij.

119 Jacob vno pede claudicauit post q̄ angelus neruum eius tetigit. Contemplatio. v.

Auctoritates exposite ex exodo. Cap̄. ij.

198 Qui est: misit me ad vos: Esse dei per totū: ⁊ p̄cipue. x. capitulo.

Cap̄. vij.

134 Et dixit dñs moysi: Tolle virgā tuam ⁊ extende manū tuam sup aquas egypti: ⁊ p̄cussit sup aquā fluminis que versa est in sanguinem. Crux. v.

Cap̄. xij.

209 Oīs alienigena: aduena ⁊ mercēnarius non comedent ex eo. Eucharistia. xxiij.

199 Comedetis carnes agni non crudas nec coctas aq̄ sed assas igni cum lactucis agrestib⁹ ponentes sanguinē ī supliminarib⁹ domorū. Eucharistia. ij. ca. per totū.

Cap̄. xiiij.

134 Et dixit dñs ad moysen: Tolle virgā tuā ⁊ extende manum tuā sup mare ⁊ diuide illud. Crux. v.

134 Extende manū tuam super mare ⁊ reuertantur aque Ibidem.

Cap̄. xv.

134 Ostendit dñs moysi lignū q̧ cū misisset in aquas in dulcedinem verse sunt. Ibidem.

Cap̄. xvi.

200 Pluit deus manna patrib⁹ in deserto. Eucharistia. iij. per totum.

200 Unusquisq̧ colligebat de manna quantum suscipere poterat. Ibidem. iiij.

200 Posuit Aaron māna ad reseruādū in tabernaculo. Ibidē. iiij.

185 Qui multum collegit de manna non abundauit ⁊ qui modicum nō min⁹ habuit. Elemosyna. xiij.

Cap̄. xviij.

283 Prouide de omni plebe viros sapientes ⁊ timentes deū in quib⁹ sit veritas ⁊ oderunt auaritiam. Judiciū. iiij.

Cap̄. xxij.

249 Si effringēs fur domū siue effodiens fuerit inuentus ⁊ accepto vulnere mortuus fuerit: p̄cussor non erit reus sanguinis. Homicidium. vj.

Cap̄. xxiij.

29 Non coques hedum in lacte matris sue. Lex. ciij.

223 Septima die cessabis vt requiescat bos tuus ⁊ asinus tuus. Festum. ij.

Cap̄. xxix.

200 Panes azimos ⁊ crustulā absq̧ fermēto lagana quoq̧ azima ⁊c̄. Eucharistia. vij.

Auctoritates exposite ex Leuit̄. Cap̄. v.

7 Si anima peccauerit ⁊ audierit vocem iurātis testisq̧ erit: quid ipsa vidit ⁊c̄. Accusatio. j.

Cap̄. xxiij.

223 Omne opus seruile non facietis in eo. Festum. ij.

Auctates exposite ex libro Nūeri. Cap̄. xx.

134 Percussit bis v̄ga silicē ⁊ egresse sunt aque largissime. Crux. v.

Cap̄. xxi.

135 Anima nostra nauseat sup cibo isto leuissimo ⁊ infra misit dñs in eos ignitos serpētes. Crux. vj.

135 Fac serpentē eneū ⁊c̄. Ibidē.

Cap̄. xxij.

42 Balaam mercede corruptus sedens sup asinā p̄cessit ad maledicendū israel Angeli. xxxi.

Cap̄. xxiij.

198 Non est de⁹ vt homo vt mutet̄. Esse dei. viij.

Auctoritates exposite ex deut̄.

Cap.xxiij.
188 Non offeres mercedem pstibu/
li ad altare. Elemosyna.xxj
¶ Auctoritates exposite ex libris.
Judicum: Regum et Thobie.
Judicum.ij.
24 Angel⁹ dñi descendit ad locum
flentium ꝛ increpauit eos. An/
gelus.xxxj
pmo Regũ ca.xvij.
230 Pascebat seruus tuus gregẽ pa
tris sui. Fidelitas.iij.
quarto Regũ.x.
182 Eligite meliorem ꝛ eũ qui vobis
placuerit de filijs dñi vestri ꝛ po
nite sup soliũ patris. Electio.xx.
Thobie ca.iiij.
188 Ex tua substantia fac elemosynã
Elemosyna.xxiiij.
189 Si multũ tibi fuerit abundãter
tribue ꝛc. Ibidem.xxv.
190 Elemosyna ab omni peccato libe
rat. Ibidem.xxx. in priu.
Cap.xj.
40 Thobias iunior liniuit oculos
patris ceci ex felle piscis doctus
per angelũ. Angelus.xxxij.
¶ Auctões exposite ex Job. cap.iiij.
155 Ecce docuisti plurimos ꝛ man⁹
lassas roborasti ꝛc. Dilectõ.xxiij
216 Stetit quidã cuius nõ cognosce
bam vultũ. Eucharistia.xxxix.
Cap.ix.
244 Si venerit ad me nõ videbo cuz
si abierit nõ intelligã. Grã penl.
Cap.xj.
87 Forsitan dei vestigia cõprehen/
des ꝛ vsqꝫ ad perfectuz omnipo/
tentẽ reperies. Bnũ.ij.
Cap.xij.
145 Deridetur iusti simplicitas. De/
risio.vj.
236 Ipse nouit decipientez ꝛ eũ qui
decipit. Fraus.j.
Cap.xvj.
223 Ecce in celo testis me⁹ ꝛ cõscius
meus in excelsis. Fama.ij.
Cap.xvij.
290 Nõ peccaui ꝛ in amaritudinib⁹
moratur oculus meus. Item iu/
sticia diuina.viij.
Cap.xx.
241 Gaudiũ hypocrite ad instar pun
cti. Gaudium vltimo.
212 Panis ei⁹ in vtero eius vertetur
in fel aspidis. Eucharistia.xiiij.
212 Diuitias q̃s deuorauit euomet.
Eucharistia ibidem.
Cap.xxx.
145 Nunc derident me iuniores tem
pore. Derisio.vij.
Cap.xxxj.
175 Semp quasi tumentes super me
fluctus timui deum. Dona spiri-
tus sancti vltimo.
9 Si abscondi quasi homo pecca/
tuz meũ ꝛ celaui in sinu meo ini/
quitatẽ meã. Accusatus.j.
¶ Auctoritates exposite ex psalterio.
Psalmo.vj.
112 Laudabo per singulas noctes le
ctũ meũ ꝛc. Confessio.xxxiij.
Psalmo.vij.
11 Dñe deus meus in speraui. Ado
Psalmo.viij. (ratio.iiij.
49 Eleuata est magnificentia tua.
Ascensio christi.iij.
69 Gloria ꝛ honore coronasti eũ, ꝛc.
Beatus.xij.
Psalmo.ix.
Laudatur peccator in desiderijs
anime sue. Adulatio.iiij.v.
158 Conuertãt peccatores in infernũ
Dilectio.xxxiij.
Psalmo.xj.
81 Oẽs declinauerũt simul inutiles
facti sunt. Bonũ.xvij.
Psalmo.xvj.
191 Custodi me vt pupillam oculi.
Elemosyna.xxxiij.
69 Satiabor cuz apparuerit gloria
tua. Beatus.vij.
Psalmo.xvij.
172 In deo meo transgrediar murũ.
Dona spiritus sancti.xix.
Psalmo.xxiiij.
289 Uniuerse vie domini misericor/
dia ꝛ veritas. Itẽ iusticie diuine
op⁹ vel Justicia diua qd idẽ ẽ.v.
Psalmo.xxvj.
119 Unam petij a dño hanc requirã
Contemplatio.viij.
Psalmo.xxx.
276 Redemisti me dñe deus verita/
tis. Incarnatio.xlviij.
Psalmo.xxxj.
110 Dixi cõfitebor aduersũ me iniusti/
ciam meã dño. Confessio.xxviij.
Psalmo.xxxv.
63 In lumine tuo videbim⁹ lumen.
Beatitudo.xiij.
Psalmo.xxxvj.
61 Uidi impium superexaltatum.
Beatitudo.vj.
Psalmo.xxxvij.
124 Qui inquirebant mala mihi ꝛc.
Contumelia.iij.
124 Ego autem tanq̃ surdus nõ au/
diebam. Ibidem.
Psalmo.xlv.
120 Uacate ꝛ videte ꝛc. Contempla/
Psalmo.l. (tio.viij.
165 Tibi soli peccaui ꝛc. Dñium.ij.
129 Sacrificiũ deo spũs cõtribulatus
ꝛc. Contritio.xvj.
Psalmo.lxix.
129 Exultent ꝛ letent in te oẽs que/
rẽtes te ꝛ dicãt semp magnificet
dñs. Delectatio.xvij.
Psalmo.lxxiij.
274 Deus aũt rex noster ante secula
operat⁹ est salutẽ in medio terre.
Incarnatio.xliij.
Psalmo.lxxvj.
150 Memor fui dei ꝛ delectat⁹ sum.
Deuotio.iij.
Psalmo.lxxx.
220 Non erit in te deus recens. In/
carnatio.xxxv.
Psalmo.lxxxix.
270 Dñe refugium factus es nobis.
Incarnatio.xxxv.
Psalmo.ciij.
62 Amict⁹ lumine sicut vestimẽto.
Beatitudo.xiij.
Psalmo.cxl.
15 Oleum aũt peccatoris nõ impin
guet caput meũ. Adulatio.v.ꝛ.vj
¶ Auctoritates exposite ex parabo
lis salomonis.
Cap.ij.
142 Letent cum malefecerint ꝛ exultãt
in rebus pessimis. Gaudium.v.
item delectatio.ix.
Cap.iij.
188 Honora dñm de tua substantia.
Elemosyna.xxiiij.
132 Lignum vite est his qui appre/
hendũt eam ꝛ qui tenuerit eam
beatus. Crux pmo.
Cap.iiij.
98 Omni custodia serua cor tuum.
Cogitatio.v.
Capitulo vj
130 Discurre festina suscita amicum
tuum. Correptio.iiij.
Capitulo.viij.
286 Per me reges regnant ꝛc. Judi/
cium.iiij. (xxiiij.
34 Ego diligẽtes me diligo. Amor.
139 Qui me inuenerit inueniet vitã.
Capitulo.ix. (Crux.xvj.
204 Uenite ꝛ comedite panẽ meum
ꝛ bibite. Eucharistia.x.
132 Noli arguere derisorẽ ne oderit
te. Correptio vltimo.
Capitulo.x.
229 Qui autez fidelis est celat amici
cõmissum. Fidelitas.ij.
191 Alij diuidunt propria ꝛ ditiores
fiunt: alij rapiũt aliena: ꝛ semper
i egestate viuũt Elemosyna.xxxj.
Capitulo.xiiij.
241 Cor qd nouit amaritudinem aie
sue ꝛc. Gaudium vltimo. Item
contritio vltimo.
241 Risus dolore miscebitur. Gau/
dium vltimo.
Capitulo.xvj.
35 Spirituũ ponderator est domi/
nus. Amor.xxviij.
34 Uniuersa pper seipsum operat⁹
est dñs. Amor.xxv.
61 Melior est qui dominat animo
suo expugnatore vrbiũ. Beati/
Capitulo.xvij. (tudo.vij.
25 Omni tempore diligit qui ami/
cus est. Amicitia.xvij.

Capitulo.xix.

24 Diuitie addūt amicos plurimos a paupere aūt hi quos habuerit separant.Amicitia.xv.

24 Multi colunt personam poten/ tis ⁊ amici sunt dona tribuentis. Amicitia.xv.

191 Feneratur dño qui miseret pau/ peris.Elemosyna.xxxi.

145 Parata sunt iudicia derisoribus ⁊c.Derisio.iiij.

Capitulo.xx.

230 Multi vocant misericordes: vi/ rum aūt fidelē quis inuenit.Fi/ delitas.ij.

Capitulo.xxi.

50 Qui obturat aurē suā ne audiat pauperē ⁊ ipse clamabit ad dñm ⁊ nō exaudiet.Auaritia.vj.

246 Quis diligit epulas in egestate erit.Gula.vj.

Capitulo.xxiiij.

148 Si desperaueris lassus in die an gustie imminuet fortitudo tua. Desperatio.iij.

Capitulo.xxvij.

32 Melior est manifesta correptio q̄ʒ amor abscōdit⁹.Amicitia.xv.

210 Anima satiata calcabit fauū.Eu/ charistia.xxiiij.

Capitulo.xxviij.

212 Qui dat pauperi non indigebit. Elemosyna.xxxi.

191 Qui despicit deprecantem susti/ nebit penuriam.ibidem.

Capitulo.xxx.

144 Tria sunt insatiabilia ⁊ quartuʒ quod nunq̄ʒ dicit sufficit. Dele/ ctatio.xix.

145 Oculum qui subsannat patrem. ⁊c.Derisio.v.

¶ Sequunt auctoritates exposite ex ecclesiaste.Capitulo.j.

67 Cuncte res difficiles non potest eos homo explicare sermone. Beatus.ij.

179 Stultorum infinitus est nume/ rus.Electio.vj.

164 Qui addit scientiam addit ⁊ do/ lorem.Dolor.xiiij.

Capitulo.iiij.

21 Ue soli quia cum ceciderit non habet subleuantē.Amicitia.ix

Capitulo.vj.

50 Est aliud malum quod vidi sub sole vir cui deus dedit diuitias. ⁊c Auaritia.iiij.

Capitulo.viij.

45 Multa est hominis afflictio: q2 ignorat preterita ⁊ futura nullo potest scire nuncio.Anima ratio nalis.x.

61 Dominat homo homini in ma/ lum suum.Beatudo.ix.

Capitulo.ix.

203 Uade ⁊ comede in leticia paneʒ tuum ⁊ bibe cum gaudio vinum tuum.Eucharistia.ix.

Capitulo.x.

148 Si mordeat serpēs in silentio ni hil eo minus habet qui occulte detrahit.Detractio.j.ca.circa pn.

161 Pecunie obediunt omnia.Diui tie pmo capi. Item beatitudo ij.capitulo.

¶ Auctoritates exposite ex canti/ cis canticorum.Cap.ij.

84 Ordinauit in me charitatē. Cha ritatis.iij.

32 Fulcite me floribus stipate me malis: q2 amore langueo. Amor xviij.

35 Leua eius sub capite meo ⁊ de/ xtera ei⁹ amplexabit me. Ibidē. circa medium.

31 Dilectus meus mihi ⁊ ego illi. Amor.xv.

Capitulo.iij.

134 Uenite ⁊ videte regem salomo/ Crux.iiij.

Capitulo.iiij.

33 Uulnerasti cor meuʒ in vno ocu lorum tuorum.Amor.xx.

33 Mel ⁊ lac sub lingua tua.Amor (xxi.

Capitulo.v.

33 Comedi fauū cum melle meo bi bi vinū cū lacte meo.Amor.xxij.

33 Comedite amici mei:bibite ⁊ in ebriamini carissimi.ibidem.

32 Anima mea liquefacta est vt di/ lectus locutus est.Amor.xix.

Capitulo.vij.

139 Ascendam in palmaʒ ⁊ apprehē/ dam fructus eius.Crux.xvij.

Capitulo.viij.

25 Si dederit homo omnē substan tiam domus eius pro dilectione quasi nihil despiciet eam. Ami/ citia.xvij.

¶ Auctoritates exposite ex libro sapientie.Cap.j.

114 Sentite de domino in bonitate Consensus pmo.

98 Peruerse cogitationes separant a deo.Cogitationes.v.

169 In maliuolam animam non in/ troibit sapiētia nec habitabit in corpore subdito peccatis. Dona spiritus sancti.vij.

98 In cogitatiōibus impij interro/ gatio erit.Cogitationes.v.

Capitulo.vj.

61 Iudicium durissimum his qui presunt fiet.Beatudo.ix.

78 Exiguo conceditur misericordia potentes autem potenter tormē/ ta patientur.Bonum.x.

Capitulo.viij.

240 Intrans in domum meam con/ quiescam cuʒ illa. Gaudium. iij.

123 Scio q̄ non possum esse cōtinēs nisi deus det. Cōtinētia.vj.

Capitulo.x.

171 Iustū deduxit domin⁹ per vias rectas: ⁊ dedit illi scientiam san/ ctorum.Dona spirit⁹ sancti.xiiij. post medium.

Capitulo.xvj.

200 Angelorum esca nutriuisti popu lum tuum. Eucharistia.iiij.post medium.

200 Manna habebat in se omnis sa/ poris suauitateʒ.Eucharistia.iij. in principio.

Capitulo.xvij.

117 Semper presumit seua contur/ bata conscientia.Cōscientia.xij.

¶ Auctoritates exposite ex eccle/ siastico.Capitulo.ij.

66 Ue pecatori terram ingredienti duabus vijs.Beatitudo. xxiiij.

Capitulo.iij.

123 Qui diligit deum exorabit pro peccatis ⁊ continebit se ab illis. Continentia.v.

145 Ne glorieris in contumelia pa/ tris tui.Derisio.v.

253 Quanto magnus es humilia te in omnibus.Humilitas.v.

171 Altiora te ne quesieris.Dona spi ritus sancti.xiij.

191 Ignem ardentem extinguit aq̄ ⁊ elemosyna resistit peccatis. ⁊c. Elemosyna.xxxiij.

Capitulo.vj.

25 Est amicus scd̄m tempus suum. et non permanebit in tēpore tri/ bulatiōis Amicitia.xvij.

25 Amicus si permāserit fixus erit tibi quasi coequalis. Ibidem.

24 Est amicus qui conuertit ad ini/ micitiam ⁊ qui odium ⁊ rixam ⁊ conuitium denudabit.Amici/ tia.xv.

230 Amicus fidelis protectio fortis. Fidelitas.ij.

25 Amico fideli nulla est compara/ tio.Amicitia.xvij.

Capitulo.vij.

61 Noli querere fieri iudex in po/ pulo.Beatitudo.vij.

146 Ne irriseris hominem in ama/ ritudine anime sue. Derisio. vij.

229 Non ledas seruū in veritate ope rantem.Fidelitas.j.

Capitulo.viij.

14 Ne litiges cum homine lingua/ to ⁊ non strues in ignem ligna. Contumelia.iij.⁊Adulatio.j.

124 Ne despicias hominē auertētē se a peccato: ⁊ ne improperes ei: ⁊c.Cōtumelia primo.añ mediū.

Capitulo.x.

50 Auaro nihil est scelestius & nihil iniquius q̄ amare pecuniā. &c. Auaritia.v.

90 Omnis potentatus breuis vita. Beatitudo.vj.

Capitulo.xj.

148 Bona in mala conuertens insi/diatur. Detractio.ij.

148 Ab vna scintilla augetur ignis & a doloso augetur sanguis. Detra ctio.ij.

Capitulo.xij.

24 Non credas inimico tuo ineter/num. Amicitia.xv.

Capitulo.xiij.

24 Si largitus fueris assumet te & si non habueris relinquet te. Ami/citia.xv.

117 Bona est substantia cui non est peccatum in conscientia. Con/scientia.xj.

Capitulo.xvij.

130 Unicuiq; mandauit deus de p/ximo suo. Correptio.iij. post prin/cipium.

131 Eelemosyna viri quasi sacculus cum ipso. Elemosyna.xxxij.

109 A mortuo quasi nihil perit con/fessio. Confessio.xxiiij.

Capitulo.xviij.

203 Nōne ardorem refrigerabit ros sic verbū dulce. Eucharistia.ix.

Capitulo.xix.

252 Est qui nequiter se humilias et interiora eius plena sunt dolo. Humilitas primo capi.

Capitulo.xx.

61 Qui potestatem iniuste sibi assu mit odietur. Beatitudo.ix.

124 Datum insipientis non erit tibi vtile: nā oculi eius septemplices sunt exigua dabit & multa impro perabit. Contumelia primo ca.

Capitulo.xxiiij.

142 Qui edunt me adhuc esurient. Delectatio.vj. itē Eucharistia.ix.

Capitulo.xxvj.

122 Omnis ponderatio non ē digna continentis anime. Cōtinentia iiij. in fine.

Capitulo.xxvij.

230 Qui denudat arcbana amici fi/dem perdit. Fidelitas.ij.

Capitulo.xxviij.

149 Sepi aurem tuam spinis & noli audire linguam nequā. Detra/ctio.vj. circa finem.

Capitulo.xxix.

130 Perde pecuniam propter amicū & fratrē tuum. Elemosyna.xxix. post principium.

130 Conclude elemosynam in sinu pauperis & hec pro te orabit & li berabit ab omni malo &c. Ibidē.

Capitulo.xxx.

186 Miserere anime tue placēs deo Elemosyna.xvij.

Capitulo.xxxj.

203 Exultatio anime & cordis vinū moderate sumptum. Eucharistia ix. ante medium.

Capitulo.xxxiij.

229 Si est tibi seruus bonus sit tibi quasi anima tua. Fidelitas pri/mo. ca. ante medium.

Capitulo.xxxiiij.

188 Immolantis ab iniquo oblatio est maculata coram deo. Elemo/syna.xxiiij. circa principium.

188 Qui offert sacrificium ex substā tia pauperis quasi qui victimat filium in cōspectu patris. Ibidē xxiij. ante medium.

Capitulo.xxxv.

188 Noli offerre munera praua. Ele mosyna.xxiij. an̄ medium.

Capitulo.xxxvij.

16 O presumptio nequissima vnde creata es &c. Ambitio.ij. circa fi/nem.

Capitulo.xlj.

222 Curam habe de bono nomine: hoc enī magis permanebit tibi q̄ mille thesauri magni & preciosi Fama primo.

Auctoritates exposite ex Isaia. Capitulo.j.

66 Lauamini: mundi estote: au/ferte malum cogitationū vestra/rum ab oculis meis. Beatitudo xxiiij.

Capitulo.vj.

42 Ue mihi quia tacui & in manu eius calculus & tetigit os meum &c. quia pollutus labijs ego sum in medio populi mei. Et volauit ad me vnus de seraphin. Ange/lus.xxxij.

Capitulo.vij.

274 Butyrum & mel comedet vt sciat reprobare malum & eligere bo/num. Incarnatio.xliij. in prin/cipio.

Capitulo.xj.

168 Requiescet super eum spiritus domini: spiritus sapientie & intel lectus: spiritus consilij & fortitu/dinis: spiritus scientie & pietatis & implebit &c. Dona spiritus san cti.iiij. & v. in principio.

Capitulo.xxxviij.

97 Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudie anime mee. Cogitatio.iij.

Capitulo.lvij.

145 Super quem lusistis & dilatastis os & eiecistis linguam vestram. Derisio.iiij. circa prin.

Capitulo.lviij.

189 Cum effuderis esurienti animā tuam orietur in tenebris lux tua Elemosyna.xxv. post principiū.

Auctoritates exposite ex Hiere/mia. Capitulo.iiij.

287 Iurabis: viuit dominus in veri tate: & in iudicio & iusticia. Iura mentum.ij.

Capitulo.vj.

129 Luctum vnigeniti fac tibi plan/ctum amarum. Contritio.xiiij. circa finem.

Auctoritates exposite ex trenis Capitulo.ij.

110 Deduc quasi torrentem lachry/mas & effunde sicut aquam cor tuum & non taceat pupilla oculi tui. Confessio.xxvj. et Contritio xij. in medio.

128 Effunde sicut aquā cor tuum an/te conspectum domini. Contri/tio.xiiij.

Capitulo.iij.

129 Diuisiones aquarum deduxe/runt oculi mei. Contritio.xiiij. ante medium.

Auctoritates exposite ex Ezechi/ele. Capitulo.xviij.

102 Omnes anime mee sunt: filius nō portabit iniquitatem patris. Cō cupiscentia.xj. ante medium.

231 Filius non portabit iniquita/tem patris. Filius quarto capi/tulo. post principium.

Capitulo.xxxj.

133 Omne lignū paradisi nō est assi/milatū ei. s. christo. Crux.iij. cir/ca principium.

Capitulo.xliiij.

261 Porta hec clausa erit & vir non transibit p eā. Incarnatio xpi.x. in principio.

Sequuntur auctoritates exposite ex Daniele Capitulo.x.

36 Princeps regni persarum restitit mihi. Angeli.vj.

¶ Sequuntur autoritates exposite ex duodecim prophetis minoribus Osee Capitulo.vj.

147 Uiuificabit nos post duos dies & die tertia suscitauit nos. Descensus xpi vltimo ante mediū.

Capitulo.xiij.

146 Ero mors tua o mors: ero morsus tuus inferne. Descensus christi ad inferos primo capitulo ante medium.

¶ Michee Capitulo.vij.

145 Ne leteris inimica mea sup me: quia cecidi resurgam cū sedeo in tenebris dominus lux mea est. Derisio.vij.ante mediū.

¶ Naum Capitulo primo.

249 Nō consurget duplex tribulatio nec iudicabit deus bis in idipsum. Homicidiū.v.post medium.

¶ Abacuc Capitulo.iij.

134 Et cornua in manibus eius. Crux iij.post medium.

¶ Malachie primo capitulo.

188 Si offeratis cecum claudū & languidū ad imolandū nonne malū est &c. Elemosyna.xxiiij.circa principium.

Capitulo.iij.

198 Ego deus & non mutor. Esse dei viij.circa finem.

¶ Autoritates exposite ex euangelio Matthei capitulo primo.

263 Noli timere accipere Mariam coniugem tuā. Incarnatio.xiiij. post medium.

Capitulo.iiij.

192 Illi autē relictis retibus & natti secuti sunt eū. Elemosyna.xxxvj.in fine.

Capitulo.v.

64 Beati pauperes spiritu: qm ipsorum est regnum celorū. Beatitudo.xviij.&.xix.

65 Beati mites: qm ipsi possidebūt terram. Beatitudo.xx.

65 Beati qui lugent: quoniam ipsi consolabuntur. Beatitudo.xxj.

65 Beati qui esuriunt & sitiūt iusticiam: qm ipsi saturabuntur. Beatitudo.xxij.

66 Beati misericordes: qm ipsi misericordiā consequentur. Beatitudo.xxiij.

66 Beati pacifici: qm filij dei vocabuntur. Beatitudo.xxv.

66 Beati mūdo corde qm ipsi deum videbunt. Beatitudo.xxiiij.

67 Beati qui persecutionem patiuntur propter iusticiā: quoniā ipsorū est regnum celorum. Beatitudo.xxvj.

187 Sic luceat lux vestra coram hominibus vt videāt vestra bona opera. Elemosyna.xix.post principiū

100 Qui viderit mulierē ad concupiscendū eam iam mechatus est eā in corde suo. Concupiscentia.ij.

218 Ego dico vobis nolite resistē malo: sed siquis te percusserit in dexteram maxillā prebe ei & alteram. Inuidia primo capitulo.

281 Et ei qui tecum vult in iudicio cōtendere & tunicam tuā tollere relinque ei & palliū. Ibidem.ij.capitulo circa finem.

281 Siquis angariauerit te mille passus vade cum eo alia duo. Ibidē capitulo.iiij.

281 Qui petit da ei & volenti a te mutuare ne auerteris. Ibidem.iij.capitulo in principio.

157 Diligite inimicos vestros. Dilectio.xxxj.circa principiū.

155 Si diligitis eos qui vos diligūt quā mercedem habebitis? nōne publicani & ethnici hoc faciūt? Dilectio.xxj.circa principium.

Capitulo.vj.

187 Attendite ne iusticiā vestram faciatis coram hominibus. Elemosyna.xix.capitulo circa principium.

188 Cum facis elemosynam noli tuba canere ante te. Elemosyna.xxiiij.

185 Te aūt faciēte elemosynā nesciat sinistra tua qd faciat dextera tua vt sit elemosyna tua in abscondito: & pater tuus &c. Elemosyna.xvj. &.xvij.

282 Si oculus tuus fuerit simplex totum corpus tuū lucidum erit. Si aūt oculus tuus nequā fuerit &c. Intentio.ij.

190 Nolite soliciti esse in crastinum sufficit diei malicia sua. Elemosyna.xxviij.ante mediū.

Capitulo.vij.

285 Nolite iudicare vt non iudicabimini. Iudiciū.ij.in principio.

285 Quid vides festucā in oculo fratris tui & trabem in oculo tuo nō consideras. Ibidem.

209 Nolite sanctum dare canibus. Eucharistia.xxj.post mediū.

180 Confitebor illis: quia nūquam noui eos &c. Electio.x.ante mediū.

Capitulo.viij.

227 Amen dico vobis nō inueni tantam fidem in israel. Fides.xij.

Capitulo.x.

189 Gratis accepistis gratis date. Elemosyna.xxiiij.post medium.

139 Qui non accipit crucem suam & sequitur me non est me dignus. Crux christi.xiiij.ante medium.

Capitulo.xj.

227 Tu es qui venturus es expectamus: an te alium. Fides.x. circa finem.

Capitulo.xij.

82 Qui blasphemauerit in spiritum sanctum non remittetur ei neque in hoc seculo neque in futuro. Qui aūt blasphemauerit in filium vel in patrem: remittetur ei. Blasphemia.iiij.post medium.

147 Sicut fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus: sic erit filius hominis in corde terre. Descensus xpi ad inferos.vj. circa principium.

Capitulo.xiiij.

228 Modice fidei quare dubitasti. Fides.xiij.ante mediū.

Capitulo.xv.

98 De corde exeunt cogitationes male &c. Cogitatio cordis.ca.iiij post principium.

227 O mulier magna ē fides tua fiat tibi sicut petisti. Fides.xij. post principium.

Capitulo.xvj.

94 Tibi dabo claues regni celorum &c. Claues ecclesie.v.& cōsequēter per totum: & precipue.xv.

96 Et quodcūque ligaueris sup terrā erit ligatū & in celis: & quodcūque solueris sup terram erit solutum & in celis. Claues ecclesie.xvij.

193 Qui post me vult venire abneget semetipsum &c. Elemosyna.xxxix.

Capitulo.xviij.

131 Si peccauerit in te frater tuus corripe eum inter te & ipsum solum. Correptio.viij.in medio.

Capitulo.xix.

133 Si vis perfectus esse vade & vende omnia que habes. Charitas.vij. & Elemosyna.xxxiiij.

62 Ueni & seque me & habebis thesaurū in celo. Beatitudo.xij.

139 Ecce nos reliquimus oia & secuti sumus te. Crux.xviij.

139 Amen dico vobis quod vos qui reliquistis omnia & secuti estis me centuplum accipietis. Elemosyna xl.post principiū.item Dona spi-

180 Nonne ego vos duodecim elegi
& vnus ex vobis diabol⁹ est. Ele-
Capitulo.x. ctio.x.
62 Ego sum ostiū p me siqs introie-
rit saluabit. Beatitudo.xvj.
230 Mercenarius vidit lupū venien
tem & fugit. Fidelitas.iij.itē Iu-
stificatio impij.iiij.
266 Ego pono aīam meam:& meipso
potestatē habeo ponēdi eam &c.
Incarnatio.xxij.
Capitulo.xij.
28 Qui amat aīam suā perdet eam.
Amor.vj.
135 Nūc princeps huius mūdi eijcie
tur foras. Crux.vij.
135 Et ego si exaltat⁹ fuero a terra oīa
traham ad me. Ibidem.
Capitulo.xiij.
98 Cū diabolus misisset i cor vt tra-
deret eū Iudas. Cogitatio.iiij.
180 Ego scio quos elegeri. Electio.v.
Capitulo.xv.
21 Uos autē dixi amicos q2 omnia
que &c. Amicitia.ix.
180 Nō vos me elegistis sʒ ego elegi
vos. Electio.ix.
Capitulo.xvj.
47 Si enī nō abiero paraclitus non
veniet ad vos. Ascensio pmo.
Capitulo.xvij.
64 Hec ē vita eterna vt cognoscāt te
solū verū deū. Beatitudo.xvij.
Capitulo.xix.
139 Et baiulās sibi crucē exiuit in eū
q̄ dicit caluarie locū. Crux.xvj.
203 Unus militū latus ei⁹ lancea ape
ruit & continuo exiuit sanguis &
aqua. Eucharistia.x.
Capitulo.xx.
3 Quorū remiseritis pctā remittun
tur eis. Absolutio.ij.
Capitulo.xxj.
35 Hic ē discipul⁹ ille. Amor.xxviij.
182 Diligis me pl⁹ his: dñe tu scis q2
amo te. Electio.xix.
¶ Autoritates exposite ex epistola
pauli ad Romanos Capitulo.ij.
286 Inexcusabilis es o homo omnis
qui iudicas. Iudiciū.ij.
Capitulo.iiij.
216 Uocat ea q̄ nō sunt tanq̄ ea que
sunt. Eucharistia.xxxix.
Capitulo.v.
85 Charitas dei diffusa ē p spm scm
in cordib⁹ nostris. Charitas.viij.
103 Per vnū hoīem in hunc mundū
peccatū itrauit. Cōcupiscētia.xij.
102 In quo omnes peccauerūt. Con
cupiscentia.ix.
Capitulo.vij.
105 Concupiscentiā nesciebā nisi lex
diceret: Nō cōcupisces &c. Con-
cupiscentia.xij.
99 Peccatū occasiōe accepta p man
datū opatū est in me omnē cōcu-
piscentiā. Concupiscentia.j.
283 Nō enī qđ volo bonū hoc ago: sʒ
qđ odi malū hoc facio. Ibidem.
item Intentio vltimo.
25 Uideo aūt aliā legē in membris
meis: Amicitia.xvj. Cōcupia.iij.
Capitulo.viij.
179 Quos pscīuit hos & pdestinauit:
quos aūt pdestina.&c. Electio.vij.
291 Quos pdestinauit hos & vocauit
Iustificatio impij pmo capitulo.
Capitulo.ix.
119 Optabā anathema esse p fratrib⁹
meis. Contemplatio.vij.
178 Ut sm electionē ppositū dei ma
neret &c. Electio.iiij.
Capitulo.x.
225 Corde credit ad iusticiā: ore aūt
fit cōfessio ad salutē. Fides.iiij.
Capitulo.xj.
194 Ex ipso & per ipsum & in ipso &c.
Esse dei pmo capitulo.
Capitulo.xiij.
10 Oīs aīa potestatib⁹ sublimiorib⁹
subiecta sit: nō est enī potestas ni
si a deo. Accusatus.ij.
177 In die honeste ambulem⁹ nō in
comessatioīb⁹. Ebrietas pmo.
Capitulo.xiiij.
286 Tu q̄s es q̄ iudicas alienū suū suo
dño stat aut cadat. Iudiciū.ij.
229 Omne qđ nō est ex fide peccatū
est. Fides vltīo. itē Fidelitas.iij.
¶ Autoritates exposite ex epistola
pma ad Corinthios Cap. pmo.
138 Nos aūt pdicamus xpm crucifi-
xum: iudeis quidē scandalū: gē
tibus aūt stulticiā. Crux.xvj.
170 Factus est nobis a deo sapiētia:
iusticia: sanctificatio: & redēptio.
Dona spūs sancti.vij.
Capitulo.ij.
138 Non enī iudicaui me scire aliqđ
inter vos nisi iesū xpm & hūc cru-
cifixum. Crux.xvj.
286 Spiritalis homo omnia iudicat
Iudiciū.iiij.
Capitulo.iij.
121 Cum sit inter vos zelus & conten-
tio.&c. Contentio.ij.
50 Siqs supedificat lignū: fenū: sti
pulā saluus erit sic tamē quasi per
ignem. Auaricia.iij.
Capitulo.iiij.
285 Noli aū tempus iudicare. Iudi-
cium humanū pmo.
Capitulo.v.
279 Ego aūt in virtute dñi iesu iudi-
caui eū qui sic operatus est tradē
sathane &c. Infideles.ij.
202 Pascha nostrū imolat⁹ est xps ita-
q̄ epulemur &c. Eucharistia.viij.
280 Quid enī mihi de his q̄ foris sūt
iudicare. Infideles.iij.
Capitulo.vij.
172 De virginib⁹ pceptū dñi non ha-
beo: cōsiliū aūt do. Dona spūs sci
Capitulo.x. xvj.
86 Qui se existimat stare videat ne
cadat. Charitas.xij.
6 Siue manducatis siue bibitis si-
ue aliud quid facitis oīa in glo-
riam dei facite. Abstinētia.iij.
282 Oīa i gloriā dei facite. Intētio.v
Capitulo.xj.
14 Laudo vos: in hoc non laudo.
Adulatio pmo.
219 Probet aūt seipsū homo &c. Exa-
minatio conscientie.
218 Cū cōuenitis ad manducandum
inuicē expectate siquis esurit do
mi manducet. Eucharistia.xlv.
Capitulo.xij.
247 Que putam⁹ ignobiliora mēbra
corporis his honorē abūdantiorē
circūdamus. Habitus.iiij.
Capitulo.xiij.
229 Si habuero oēm fidē ita vt mon
tes transferā &c. Fides vltimo.
226 Si tradidero corpus meū ita vt
ardeam. Fides.viij.
16 Charitas nō inflat nō est ambi-
tiosa. Ambitio pmo.
63 Nūc cognosco ex pte: tūc aūt co-
gnoscam sicut & cognitus sum.
Beatitudo.x.j.
Capitulo.xv.
68 Alia est charitas solis: alia lune:
alia stellarū: & stella differt a stella
in claritate. Beatus.v.
176 Seminat corpus aīale resurget
spūale. Dotes sanctorū.vj.
Capitulo.ij.
148 Consolamini huiusmōi ne forte
abundantiori tristicia absorbea-
tur. Desperatio.iiij.
Capitulo.vij.
164 Gaudeo nō q2 cōtristati estis sʒ q2
contristati estis ad penitentiam.
Dolor.xvij. circa principiū.
162 Tristicia que sm deū est pniam i
salutē stabilē opat. Dolor.iij.
7 Tristicia seculi mortē opat: tristi
cia aūt que sm deū ē &c. Accidia
iiij. & Dolor.xvj.
163 Ecce enī hoc ipsum qđ sm deū cō
tristari vos. Dolor.ix.
Capitulo.viij.
183 Uestra abūdantia illorū inopiam
suppleat vt illorū abūdātia vestre
inopie sit supplementū. Elemosy
na.xiij. & xxxvij.
Capitulo.ix.
166 Hilarē autē datorē diligit deus.
Donum.v.
Capitulo.xj.
256 Parco aūt nequis existimet me
supra id qđ videt in me. Iactan-
tia pmo capitulo.
243 Sufficit tibi grā mea. Grā ca.xj.
¶ Autoritates exposite ex epistola
Pauli ad Galathas Cap.iij.

276 Christus nos redimet de maledi
cto legis factus pro nobis maledi-
ctus. Incarnatio.xlviij.
Capitulo.v.
99 Caro cõcupiscit aduersus spiritũ
Cõcupiscẽtia.j. itẽ Amicitia.xvj.
37 Fructus aũt spirit⁹ est charitas:
gaudiũ ꝛc. Fruitio.v.
Capitulo.vj.
73 Dum tempus habemus operẽmur
bonũ ad oẽs. Bñficentia .ij.
136 Mihi aũt absit gloriari nisi i cru
ce dñi ꝛc. Crux.xvj.
¶ Autoritates exposite ex epistola
ad Ephesios Capitulo pmo.
178 Elegit nos in ipo an mũdi cõsti.
Cap.iij. Electio.v.
136 In charitate radicati ꝛ fũdati: vt
possitis cõprehẽdere cũ omnib⁹
sanctis que sit lõgitudo: latitudo
ꝛc. Crux.viij.
Capitulo.iiij.
49 Ascendit sup omnes celos vt ad-
impleret oia. Ascensio xpi.vij.
49 Ascendens in altũ captiuã duxit
captiuitatẽ dedit dona hoibus.
Cap.v. Ibidẽ.
50 Auaricia est idolorum seruitus.
Auaricia.v.
¶ Autoritates exposite ex epistola
ad Philippenses Cap.ij.
274 Exinaniuit se formam serui acci-
piens. Incarnatio.xliiij.
138 Ut in noĩe iesu oẽ genu flectatur
ꝛc. Crux.xv.
Capitulo.iij.
153 Sequor aũt si quo mõ cõprehen
dam ꝛc. Dilectio.xv.
¶ Autoritates exposite ex epistola
Pauli ad collossenses Cap.ij.
265 In xpo habitat omnis plenitudo
diuinitatis corporaliter. Incarna-
Cap.iij. tio.xviij.
47 Que sursũ sũt querite ꝛc. Ascen-
sio christi.primo.
247 Mulieres subdite estote viris si
cut oportet in dño. Habit⁹.iij.
¶ Autoritates exposite ex epistola
ad Thessalonicenses Cap.v.
223 Oia pbate quod bonũ est tenete:
ab oĩ specie mala abstinete vos.
Fama.ij.
¶ Autoritates exposite ex epistola
pauli ad Thimotheũ pma Ca.j.
117 Finis pcepti charitas de corde
puro ꝛc. Cõscientia.xj.
273 Iusto nõ est lex posita. Incarna-
tio.xl.
278 Qui prius fui blasphemus ꝛc.
Infidelitas.ij.
266 Xps iesus venit in hunc mundũ
peccatores saluos facere. Incar-
Cap.iiij. natio.xxiiij.
173 Exerce teipsum ad pietatem ꝛc.
Dona spũs sancti.xxiij.
185 Corporalis exercitatio ad modicũ
vtilis est ꝛc. Elemosyna.xiiij.
Capitulo.v.
131 Seniorẽ ne increpaueris sed ob-
secra vt patrẽ ꝛc. Correptio.vj.
229 Primam fidem irritam fecerunt
Fides vltimo.
252 Qui bene psunt presbyteri dupli
ci honore digni hẽant. Honor.vj
Capitulo.vj.
246 Habentes alimenta ꝛ quib⁹ tega
mur his cõtenti sum⁹. Habit⁹.j.
173 Sectare iusticiã: pietatẽ: fidẽ ꝛc.
Dona spiritus sancti.xxij.
¶ Autoritates exposite ex epistola
secũda ad Thimotheũ Cap.ij.
248 Sermo eoꝝ vt cancer serpit. He-
resis.iiij.
¶ Autoritates exposite ex epistola
ad Tytum Capitulo pmo.
266 Confitent se nosse deũ factis aũt
negant. Fides.viij.
248 Hereticũ post pmã ꝛ secũdã mo-
nitionẽ deuita. Heresis.iiij.
¶ Autoritates exposite ex epistola
ad Hebreos Capitulo pmo.
197 Portãs oia vbũ virtuti sue. Esse dei.vj.
48 Sedet ad dexteraz maiestatis in
excelsis. Ascensio.v.
Capitulo.x.
290 Horrendũ est incidere in manus
dei viuẽtis. Iusticia diuina.cap.
Capitulo.xj. vltimo.
224 Fides est substantia rerũ speran
darũ ꝛc. Fides pmo capitulo.
Capitulo.xij.
137 Proposito sibi gaudio sustinuit
crucẽ cõfusione cõtempta. Crux.xij.
138 Recogitate eũ qui talez sustinuit
aduersus semetipsũ cõtradictio-
nem. Crux.xvj.
Capitulo.xiij.
184 Beneficentie ꝛ cõmunionis no-
lite obliuisci ꝛc. Elemosyna.vj.
¶ Autoritates exposite ex actibus
apostoloꝝ Capitulo.xj.
278 Corneli oratiões tue ꝛ elemosy-
ne tue ascenderũt in memoriaz in
cõspectu dei. Infidelitas.iij.
Capitulo.xv.
228 Fide purificans corda eorũ. Fi-
des.xiiij.
¶ Autoritates exposite ex epistolis
canonicis Jacobi Cap.pmo.
164 Omne gaudiũ existimate fratres
ꝛc. Dolor.xiiij.
Capitulo.ij.
229 Fides sine operibus mortua est.
Fides vltimo.
Capitulo.iij.
169 Que aũtẽ desursum est sapientia
primũ quidem pudica est ꝛc. Do
na spiritus sancti.vj.
¶ Autoritates exposite ex epistola
Petri pma Capitulo.iij.
279 Parati semp ad satisfactionez oĩ
poscenti rõnẽ de ea q̃ in vobis ẽ
fide. Fides.xj. itẽ Infideles pmo
Capitulo.iiij. cap.
138 Christo i carne passo ꝛ vos eadẽ
cogitatiõe armamini. Crux.xvj.
¶ Autoritates exposite ex eiusdẽ
secũda Petri Capitulo pmo.
5 Uos aũt administrate in fide ve
stra virtutẽ: in virtute autẽ scien-
tiam ꝛc. Abstinentia.iij.
¶ Autoritates exposite ex epistola
Johis pma Capitulo pmo.
83 Si in luce ambulamus sicut ipse
in luce est societatẽ habem⁹ adin
uicem. Charitas pmo cap.
114 Si cõfiteamur peccata nostra: fi
delis ꝛ iustus est vt remittat no-
bis pctã nostra. Cõfessio.xxxvij.
Capitulo.ij.
102 Oẽ qđ in mundo est: aut est con-
cupiscentia carnis: aut cõcupiscẽ
tia oculoꝝ: aut supbia vite. Cõcu
piscentia.viij.
Capitulo.iij.
64 Cũ apparuerit similes ei erimus
ꝛ videbimus eum sicuti est. Bea
titudo.xvj.
49 Qui habuerit substantiaz huius
mũdi ꝛ viderit fratrẽ suũ necessi-
tatẽ habere ꝛ clauserit viscera sua
ab eo ꝛc. Auaricia.iij.
23 Nõ diligam⁹ verbo neq; lingua
sz ope ꝛ veritate. Amicitia.xv.
Capitulo.iiij.
31 Deus charitas est. Amor.xv.
8 Perfecta charitas foras mittit ti
morem. Charitas.xix.
8 Qui nõ diligit fratrẽ suũ quẽ vi-
det: deũ quẽ nõ videt quõ potest
diligere. Charitas.iiij.
154 Hoc mandatũ habemus a deo vt
qui diligit deũ: diligat ꝛ fratrem
suũ. Dilectio.xvij.
Capitulo.v.
259 Est peccatũ ad mortem nõ pro illo
dico vt roget qs. Dilectio.xxxv.
¶ Autoritates exposite ex Apoca-
lypsi Capitulo pmo.
199 Gratia vobis ꝛ pax ab eo qui est
qui erat: ꝛ qui venturus est. Esse
Capitulo.ij. dei vltimo.
87 Charitatẽ pmam reliquisti: me-
mor esto vnde excideris ꝛ age pe
nitentiã ꝛ pma opera fac. Chari-
Capitulo.iij. tas.xiiij.
93 Qui claudit ꝛ nemo aperit: ꝛ ape
rit ꝛ nemo claudit ꝛc. Claues.ij.
254 Dicis qr diues sum ꝛ locupleta-
tus ꝛ nulli⁹ egeo ꝛc. Iactantia.ij.
Capitulo.xxj.
62 Ciuitas illa non eget sole neq; lu
na vt luceat in ea: nã claritas dei
illuminat eã. Beatitudo.xiij.
Capitulo.xxij.
12 Cecidi vt adorarẽ añ pedes ãge-
li ꝛ dixit mihi: vide ne feceris ꝛc.
Adoratio.vj.

Ⅽ In tabulā sequentē sup p̄ma pte pā theologie pfatio.

q Uāuis totus pcessus hui⁹ libri Reyneriani decurrit fm ordinē alphabeti: tn̄ quia in ipso interdū sub vna lr̄a inuenit materia satis vtiliter: materie alteri⁹ lr̄e applicabilis: interdum etiā incidētaliter aliq̄ reperit materia: de qua in pncipalibus passib⁹ sub nulla lr̄a est mentio facta. Exempli grā q̄ztū ad primū: Sub lr̄a E habet specialis passus de errore: ꝛ nihilominus de errore tractat sub lr̄a P: in passu de pctō ca.lxxv. quō error distinguit a nescientia vel ignorantia. Rursus de ignorātia suo loco sub J tractat de q̄ nihilomin⁹ in passu de pctō ca.lxxiiij. ꝛ duob⁹ sequentibus q̄zplura habent. vbi inter cetera dicit que ignorātia excusat pctm̄: ꝛ que nō: ꝛ de triplici ignorātia. Preterea de indulgētia sub J diffuse suo loco habet: de qua tamē rursus sub R vbi relaxatio: q̄zplura dicūt. ꝛ de pena purgatorij licz sub lr̄a P tractet: attamē sub R vbi receptacula aīaꝝ quasi iterat⁹ tractat⁹ cōtexit. De scdo etiā q̄zplura habent exēpla. Nā de antichristo nullus habet sub lr̄a A tractatus: de quo tn̄ habes multa sub lr̄a P: Prophetia ca.lxiiij. Itē de sanctificatione aut cōceptione beatissime ṽginis Marie null⁹ specialis titulus inuenit: de quibus sub incarnatione q̄zplura reperiunt. Itē de xp̄o specialis passus nō ꝯtinet de quo tn̄ in diuersis passib⁹: hincinde q̄zplura narrant. Hinc est ergo ꝙ sequentē tabulā de diuersis tractantē ꝛ diuersarū materiarū cōtentiuā fm ordinē alphabeti aggregare studui in qua perfacile potest lector put voluerit inuenire ꝙ querit ꝛ ꝙ desiderat scire precipue cum aliud querit q̄z ꝙ in principalibus passibus continetur.

Finit tabula tertia prime partis hui⁹ operis.

On inutile iudicaui si ad honorē sanctissime trinitatis tertia addat tabula nonnullorum dubiorum rēpulsiua querēti quidē occurrentia: eo q in quibusdam libris alique materie pponunt que ɔsiderato ordine litterarū sequentiū primā lrām dictionū principaliū postponi deberent: et ecōuerso postponunt que pponenda forent: vt verbigrā in lrā H. sm plures libros incipit a titulo de heresi cum passus de habitu pcedere debeat: si ordo lrārum quo ad scdām lrām inspiciat. Similiter in littera I cōmuniter incipit a iusticia cum Iactantia pponi debeat. Et pter huiusmōi querens dubius reddit quo loco pcise materiā quesitam repiet. Similia in quibusdam aliis cōtingūt passibus: que circa initium secūde ptis tangunt. Ad hec q et similia dubia declināda sequēs tabula suffragabit cū faciliter ea inspecta cū breuis sit querēti liquebit in instanti que materia quā precedat vel sequatur vel sub qua littera reponat. Nec supfluū reor cuilibet materie numerum suorum capitulorum adiungere: cū differētia nō modica in quātitatiōe capitulorum in plerisque libris inueniat. quāplures. n. capitula quottata nō hūt. quidam vo differēter hec hūt. verbigratia: In passu de aia rōnali oīns nouū numerum incipiūt. sed quidā cum venitur ad materiā de aia sepata eundem numerum ɔtinuant. quidam vero intermittunt et rursum a primo numerāt. et ita fit in passu de prophia et pphetis. Item in passu de visione et visione diuine eēntie: nonnullisque aliis in eisdē etiā passibus vt in prefatione sup tabula de auctoritatib9 biblie tetigi: quidā plura habent capitula: quidā pauciora. Ad hec ergo huiusmodi capitulorum subnotatio pderit vt sine reuolutiōe foliorum numerus capitulorum cuiuslibet passus sciat: similiter qn idem numerus intermittit vel qn ɔtinuetur: nam vbi diuersarum materiarum aliqualē ɔformitatem habentiū numerus ɔtinuat dictiones illas adinuicem quadam virgula colligaui ceteris positis sepatim.

Opus hoc eximiū ac pclarissimū: summa videlz frīs Rainerij de Pisis ordis pdicatorum siue Panthealogia vocitatū: totum ex omnibus fere sacre scripture libris nucleum tanque fructū suauissimū euangelice doctrine insertum i se ɔtinēs: quāta diligentia et quāuigili cura impressū sit: oculi qb9 se obiecerit testabunt: i his pcipue in qb9 iāduduū factas impressiōes pcellere videt: in emendatiōe. s. et ordinatiōe. In pmi nāque impressiōe vt quātoti9 legenti mā occurrat: oēs passus hui9 opis in supiori margie lrā magna habes signatos: et chartas suo nūero notatas. itē op9 ipm ppter ei9 magnitudinē in duas ptes diuisum: ita q pma ps finit in lrā I: et sa deinceps vsque ad finē opis. Et sm hoc etiā oēs tabule hui9 opis diuise sūt. q in toto sūt quatuor: quarum vna vtilior et cōior: q. s. cōplectit oēs titulos seu rubricas toti9 opis sparsim hincinde ɔtinebat: h tn duas redacta est ptes. alie tres pus ɔiuncte: nūc etiā in duas ptes diuise sunt: ita ut cuilibet pti opis sue tabule sunt applicāde. Et harum mīma hūs se tanque registrum ad totum op9 i facie hui9 opis est apposita. s. quātum ad pmā ptē ei9. et silr in facie secūde ptis residuū ipi9 ponit. Que aūt aliarum tabularum pcedat aut sequat: arbitrio legentiū i hoc ope relinquendū puto: exquo oēs sepate hūt. Et vide pfatione sup tabula de autoritatib9 biblie circa finem: de lris q in margine ponūt in pcessu opis ad qd valent: qr ibidē declarat. Et nota q hic nūer9 pcedēs est chartarum: sequēs vo caplorum.

Finis.

¶ Ad reuerendissimũ in christo patrem ⁊ dominũ. B. miseratione diuina sancte Romane ecclesie dignissimũ episcopum cardinalẽ sabinensem: placentinũ vulgariter nuncupatũ: protectorẽ singularissimũ ordinis predicatorum: fratris Jacobi florẽtini ordinis minorum prefatio in sequens opus fratris Rainerij de Pisis ordinis predicatorum incipit.

C Ommotus incitatusqꝫ prestantissime pat̃ partĩ suasionibus tuis honestissimis: partim affectione tãti patris ⁊ eruditissimi viri dicẽ aggressus suꝫ: lꝫ ꝓ multos esse intelligaꝫ quibus ingenio sum inferior ⁊ doctrina: tũ non quo alijs preripiam huius religiosissimi ⁊ eruditissimi viri exornãdi facultatẽ: sed vt tanqꝫ aditũ quendam patefaciã exquisitius quiddã atqꝫ ornatius eloquendi: nõ indignũ existimaui aliquid in mediũ offerre: quo ⁊ si nõ tuis auribus: at saltẽ officio religionis videar satisfecisse. Qua in re si nequaqꝫ pareꝫ suis laudibus eloquẽtiam prestitero: dabis (opinor) veniam: tum ꝑuitate ingenij mei qui sum tardior ad dicendũ: tum magnitudine virtutũ artiũqꝫ liberaliũ ⁊ ꝙ maxime theologice facultatis fratris Rainerij que permulte in eo atqꝫ amplissime claruerũt. Copiosa eniꝫ quedã ⁊ excellens oratio (a qua longe absum) adhiberi oporteret ad huius doctissimi viri laudes eximias ꝯplectẽdas. Et vt aptius ad intentum accedã: quedã anticipãdo perstringã nostre sentẽtie minime dissona. Non enĩ destitit summꝰ omniũ pater deꝰ ab ipso primordio creationis mundi operarios destinare ad vineã domini sabaoth excolendã. Misit nãqꝫ in primis patriarchas ⁊ sapiẽtes. demũ in plenitudine temporis misit filiũ suum ꝓ restauratione ipsius: ⁊ vt fructus perciperet qui omni conatu ipsam vineã ac domũ israel reformare nisus est: dans euangelicã normã suis electis discipulis. ⁊ vt feruẽtius ac cõmodius ipsi opi insisterẽt: misit illos binos ante faciẽ suã dicens: Ite in mũdum vniuersum ꝑdicate euangeliũ omni creature: vt sacra prescribit historia. Post hos misit inclytos athletas dei martyres qui ꝓ christi nomine supplicia innumera sustinuerũt: nec tyrannoꝝ ꝑsitias expauerũt: sed cõstanter ꝓ ꝯfessione nominis christi occubuere. Confessores item misit: vt exemplis eoꝝ ac doctrinis palmites. i. homines erigerent̃ ⁊ in viã salutis procederẽt. Sed tandẽ post predictoꝝ destinationẽ fructiferã inualescẽte hereticoꝝ ꝑfidia: charitateqꝫ frigescẽte multoꝝ: misit ip̃e pater deus beatos Dominicũ ⁊ Frãciscuꝫ: vt exemplis pariter ⁊ doctrina ipsaꝫ ecclesiã manutenerẽt ⁊ reparent ꝓposse: qui iniunctũ sibi ꝑdicationis officiũ omni cũ solertia exercuerũt. Sed eoꝝ vestigijs ac eoꝝ exemplis cõplures vita ⁊ doctrina ipsaꝫ dilecti Jesu vineã erexerũt presertim seraphici Dñici normã imitãtes: emulatores illius sanctimonie ac splẽdidissime sapiẽtie nõnulli extiterunt. Naꝫ Albertus ille magnꝰ ingenio ⁊ claritate doctrine emicuit: a cuiꝰ latere aquinas Thomas exornatꝰ exemplo in omni genere doctrine euasit: adeo ꝙ dispositione summi dei actũ esse reor: vt nouissimis diebus cuꝫ nulla fere mirabiliũ rerũ opera coruscarẽt: huiꝰ viri doctrina ꝓfundissimis ac validissimis rationibꝰ premunita clauesceret: per quã ecclesia hereticoꝝ prelia ⁊ quondam exorta ⁊ in posterum oritura facile repellere possit. Quisnã error de radice vetustariꝫ heresiꝫ ꝓpagatus ꝑ eũ ilico nõ fuit extinctus? aut ꝗs nouus fidei oppugnator accessit in quẽ nõ ꝑtinus iacula catholici dogmatis cõtulerit? Manicheoꝝ etiam heresis ⁊ pleraqꝫ alia mortifera malignitatis heretice semina incaluerũt: que iste zelo fidei nimiũ exardescẽs penitus ꝯtriuit atqꝫ deleuit. Patẽt ista tum in ceteris opibus suis: tum maxime in eo volumine qđ ꝯtra gentiles dicit̃: vbi singula pħorum ⁊ hereticoꝝ dicta christiane veritati ꝯtraria adeo ꝑspicaciter ⁊ valde ꝯfutauit: vt ad orbẽ terrarũ illustrandum: deqꝫ cunctis erroribꝰ liberandũ tm̃modo natꝰ fuisse videat̃. Addi etiaꝫ potest ⁊ ingens theologie summa vbi oĩa ad salutiferã fidem nostrã spectantia late ꝯtinentur: ⁊ nouo describẽdi genere designant̃. Possem ⁊ opꝰ ſ quattuor euãgelia decẽtissime per eũ compillatũ ⁊ crebris sanctoꝝ sentẽtijs tanqꝫ radiantibꝰ stellis ornatum adiungere: ⁊ cõplura vtilissima atqꝫ nobilissima opera. Sed ne videar finẽ nostri ꝓpositi omisisse ista sufficiat. Secuti sunt ⁊ alij doctores clarissimi eiusdem ꝓpositi ⁊ institutionis: Petrꝰ de tharẽtasia: qui ⁊ Innocẽtius ꝗntus tandẽ prouisione diuina dictꝰ est: cuius doctrina in pluribus opibus claret. Est nanqꝫ ipsa sacratissima religio viroꝝ ꝑitissimoꝝ copia ac sanctitate referta: ex ꝗ taꝫ multi ꝓdiere scientia ꝑditi velut ex equo troiano ad expurgandã vineã summi patrisfamilias. Sꝫ ad extremũ emicuit pater ille omni veneratiõe dignissimus in pisana vrbe: frater Raineriꝰ qui vtilitati oĩm studioseqꝫ incumbẽs: sine sui laude ⁊ de seipso (vt pleriqꝫ faciunt) nec prefationẽ premittens absolute incepit Absolutio. Et lꝫ opus ipsuꝫ multis lucubrationibꝰ ⁊ vigilijs ediderit: nil penitus de se memorare placuit: solũ nãqꝫ ad absoluẽdum opus ipsum: ⁊ distinguendũ (ꝑut videtur) intẽdit: nõ passiones discordiꝝ sectãdo sed a quocũqꝫ hauriendo saluberrima adducit (vt pꝫ) inter cetera sentẽtias irrefragabilis Alexandri de Ales antiqui ꝓfessoris minoꝝ ac etiã alioꝝ professionis eiusdẽ. Ex quo quãte integritatis quãteqꝫ litterature ⁊ sanctimonie eluxerit in ipso ope ꝑcipi põt: nec vt laus ꝓfessionẽ altius honorauit. Istius nãqꝫ virtus ⁊ scientia scripturarũ summope a viris religiosis scolasticisqꝫ existimanda est ⁊ magis laudibꝰ predicanda. Qua in re velitis (omnes ꝗ affecti amore sacraꝝ litterarũ ⁊ operis huius studio ꝑuocati estis) ipsuꝫ magnificare ⁊ diligentiã viri laudare: in hoc enĩ ab omnibꝰ supari cupio. Opus nãqꝫ preciosissimũ posteris reliquit omni vtilitate completũ: nil enĩ deficit. omnia nempe ordinatissime distinxit atqꝫ optimo stilo ꝑfecte in summã redegit. Studiũ deniqꝫ ipsius: indiciũ ac incitamentuꝫ posteris est: vt ad similia manũ imponãt. Talentũ nãqꝫ sibi diuinitꝰ creditum minime abscõdit. nã omni accuratione: omni deniqꝫ solertia: nõ soluꝫ duplicare ſꝫ multiplicare curauit. Quid enĩ vtilitatis? qđ difficultatis? quid insup necessariũ studio sanctarũ scripturarũ reperiri potest: qđ in hac sũma inueniri plene nõ possit? Si. n. de diuino esse mens humana informari cupit: hic tm̃ repertet quantũ ex sacris codicibꝰ traditur. Si de ꝓducti one seu ꝯstitutiõe diuinarũ personarũ edoceri velis in hꝰ opere sufficientissime repies. Si deniqꝫ de creatiõe mũdi ac superioꝝ ac ipsius nature angelice: hic plane inuenies. De opificio hominis ac lapsu primoꝝ parentũ or-

dinate ac copiose explicuit. De reparatione autem lapsi et incarnatione verbi: suo loco magnificẽtissime dicit. De ceteris mysterijs humane redẽptionis tñ ꝛ tam varie ꝑ distinctiones exposuit: q͛ (pace alioꝝ dixerim) nullibi reperiantur tanta accuratiõe descripta. Quid de sacramẽtis dicam: cũ de singulis prout ꝯuenit recẽsendo ꝓprietates singuloꝝ ac vtilitates ꝛ ad quid ordinata fuerint ab ipso auctore nostre salutis necnon ab ipsis apostolis diffuse expressit. Tanta nãq3 sapiẽdia ꝛ doctrine claritate refulsit vir iste omni virtute preclar⁹: q͛ vsq3 ad partes extremas nostre christiane religionis religiosi nonnulli ac clerici ipsum opus omni cũ diligẽtia deportauerunt: nõ parcẽdo sumptibus neq3 laboribus. Tãte namq3 fragrãtie extitit: q͛ ab ipsis longinquis ꝑtibus traxerit studiosos ꝛ litteratos. ꝛ vt verius loquar: ipse decus ingẽꝫ ꝛ splẽdor: nõ solum sue ꝓfessionis: sed ꝛ omniũ religionum ꝛ totius Italie ꝛ ꝓprie nationis. Post obitũ prefati patris nescio quomõ potuit lux tanta manere sub modio. sed deo volẽte diebus istis nouissimis ꝓ salute magna ꝛ cõsolatione animaꝝ, in ecclesia vehemẽter eluxit: adeo q͛ nedũ bibliotecas italicas s3 remotissimas ornauerit. Accipe igitur prestãtissime pater ꝛ dñe que dixi: nõ sciẽtia ac eloquẽtia fretus: sed affectione singulari: tam illius recolẽde memorie q̃3 ipsius sacratissimi ordinis. Velis igitur tua sapiẽtia ꝛ virtute ipsa3 religionẽ intuitu pietatis ac tantoꝝ viroꝝ ab omni molestia ꝓtectum esse atq3 defensam: ꝛ opus ipsum preciosissimũ omni affectiõe amplecti.

Sequitur alius ꝓlogus.

A. a. dñe deus ecce nescio loqui: quia puer ego sum: Iere. j. ca. Quoniã tria sunt que studiosos viros retrahunt a studio scripturaꝝ sanctarum: ꝛ difficultatem sciendi afferũt ingeniosis addiscẽtibus: peritis vero ꝛ doctoribus graue iugum et accurationẽ magnam imponũt. Hoꝝ primũ est diuersitas opinionũ. Scðm est multitudo libroꝝ. Tertium vero ẽ difficultas inueniẽdi materiã. Que quidẽ tria amicos sapiẽtie ita reddunt ignorãtes ꝛ ineptos: vt quilib3 ꝑ se dicere possit: Dñe deus: ecce ꝛc. Et ratio huius ẽ q͛ diuersitas opinionũ ꝯfundit intellectũ humanum. multiplicitas autẽ libroꝝ facit fastidiosum affectũ studẽtium. difficultas vero inueniẽdi materiã precipitẽ reddit actum ꝛ solicitudinẽ acquirẽtis. Idcirco quidẽ illuminatus doctor de ordine predicatoꝝ pisane ciuitatis oriundus: ne videret cum seruo pigro talentũ inuoluere in pãno per obliuionẽ mentis: vel fodere in terrã ꝛ abscondere per negligẽtiam operis: ꝓposuit in hoc ope omnib⁹ predictis remediũ imponere tã3 emplastrũ diuersis doloribus ex multis medicaminib⁹ conficiens. Nam primo ꝯtra diuersitatẽ opinionu3 sequũtur in hoc ope opiniones magis cõmunes ꝛ magis approbate per ecclesiã catholicã: quales sunt sancti Thome d aquino: ꝛ doctoris antiq Alexandri de ales atq3 doctoris seraphici Bonauẽture cardinalis: egregij doctoris Egidij romani et aliorum doctorũ multoꝝ catholicorum tam antiquoꝝ q̃3 nouorum. Et in hoc videtur tanq̃3 implens cũ Petro ad iussum dñi Jesu rete magnis piscibus. i. opus suum fulciens approbatissimis sentẽtijs. Scðo contra multitudinẽ librorũ fecit istud paruũ volumen: enucleãs alia volumina in isto reponens eorum medullas: ita vt quicquid difficultatis: quicquid vtilitatis vel edificationis ẽ ad sciendũ vel demonstrandũ: credimus hic posse sufficienter inueniri. ꝛ precipue circa istam materiam que magis ꝯuenit viris moralibus ac deuotis: vt sic possint sine perturbatione orationis ꝛ ꝯtẽplationis seipsos multis fulcire sententijs ꝛ veritatibus: atq3 alios docere sm omnes istos modos quibus solet fieri demonstratio ꝛ dari doctrina predicatiõis ꝛ lectionis. s. per rationes ꝑsuasorias: per exempla practica ꝛ per auctoritates expositas: vt p3 ipsum opus lumine intuẽtibus. Et hoc dignũ est in omni opere exerceri: eo q͛ rõ confert scientia3: auctoritas firmat credentiã: ꝛ exempla docent experientiã quibus modis ꝑcipue datur noticia clara cuiuslib3 rei. Et sm hoc videtur doctor iste mittere cũ paupercula suũ paruum munus in gazophilaciũ domini. Tertio contra difficultate3 inueniendi materias ordinauit iste doctor opus suum sm ordinem litterarũ alphabeti vt facili⁹ materia desiderata reperiatur. De quo ego discurrẽdo ip3: pauca subtraxi ꝛ multa addidi que in dicto opere videbantur deficere. reducendo etiam aliquas materias subtiles ad stilum faciliorẽ ꝛ clariorem: vt tam a legentibus q̃3 audiẽtibus dulcius gustarentur ꝛ medullitus imprimerentur. Et q̃tu3 ad hoc quasi precepto domini admoniti satiamus de quinq3 panibus ecclesiã catholicam: q3 in scientia theologica credimus hunc librũ posse sufficere tam peritis q̃3 simplicibus ꝛ omnibus per ipsum porrigere panem celestem angeloꝝ: hoc est domini sapientie quod est nobis ꝛ angelis cõmune. Et ideo appellam⁹ librum istum pantheologiã hoc est summam theologie a pan quod est totũ ꝛ logos qð est sermo: ꝛ theos quod est deus: quasi summa omnium diuinorũ sermonu3. Hoc autem opus superueniente dei altissimi gratia per qua3 omnes huius doctoris conatus fuerunt excitati incepit ipse sub anno domini millesimo tricentesimo tricesimo tertio. Et eadem dei gratia cooperante (per quam omẽs eius conatus fuerunt adiuti) continuauit suam compilationem nocte ꝛ die orando ꝛ postulando sapientia3 a vera sapientia dicens cum Hieremia: A a a domine de⁹ ecce nescio loqui: ac si diceret: O omnipotens sapientia: o splendor patris: da feruorem in corde: lumen in intelligentia: veritatem in eloquentia: quia alias loqui nesciã tua secreta mysteria. Et tandem gratia dei cõsummante compleuit opus suu3 prestante eodẽ domino Jesu christo cui est honor ꝛ gloria in secula seculorũ Amen.

¶ Que sit causa effectiua absolutionis. CA. I.

Absolutio

Circa absolutionē quatuor per ordinem sunt notanda .s. causa effectiua: materia susceptiua: forma debita vel cōpletiua: verba significatiua. Primo circa absolutionem cōsideranda est causa effectiua. nā cā absolutōis a culpa est duplex .s. principalis et effectiua: instrumētalis et dispositiua. Prima enī causa absolutōis a culpa est deus qui ꝑ̄cipaliter effectiue et propria auctoritate omnia remittit peccata: Isa. xliij. Ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas propter me: et peccatorū tuorū nō recordabor. Ratio autē quare solus deus ꝑ̄cipaliter remittit peccata: et cur solus deus absoluat est quadruplex .s. ꝓpter ɔfidentiam erigendā: potentiā ostendendā: noticiā intimandā: ꝑ̄sentiā exprimendā. Prima rō est ꝓpter ɔfidentiā erigēdā. Sicut enī deus non cōicauit nec dedit hoī potestatē baptizandi interius: sed solū aqua baptismi exterius lauandi corpus: ne spes poneret in homīe: sic pari rōne noluit dari homini potestatē absoluendi aliquem effectiue a culpa: ne spes in homīe poneret sed in solo deo: Hiere. xvij. Maledictus hō qui ɔfidit in hoīe et ponit carnem brachiū suū: et a dño recedit cor eius etc. Benedictus vir qui ɔfidit in dño. Scda rō est ꝓpter infinitā dei oīpotentiā ostendendā. nam pctm̄ in deū cōmissum habet q̄ sit malū infinitū ex tribus: et ideo vt remittat requirit potentia infinita .s. ex bono qd̄ offendit: a bono a quo distat: et ex bono quod aufert. Primo eniz peccatū est infinitū ex bono qd̄ offendit quod est deus. nam tanto culpa est grauior quāto iste in quē peccat est maior: sed deus est bonitatis infinite. ergo requirit potētia et bonitas infinita ad remittendū. Scdo peccatū est malū infinitū ex bono a quo distat: creationi eniz recreatio correspōdet. et ideo sicut inter ens et nihil est distantia infinita ꝓpter quā productio creature ex nihilo est potētie infinite: sic recreatio peccatoris de nihilo culpe ad esse gratie est potentie infinite: vt Augꝰ dicit: Potentia autē infinita cōuenit soli deo et non alicui creature. ergo etc. Tertio peccatū est infinitū malū ex bono qd̄ aufert. Nam p peccatū bonū infinitū aufert .s. deus: cuius pticipatōne fiunt hoīes beati: et ideo requirit potentia infinita .s. dei ad remittēdū peccatū. Hec bea. Tho. iij. scri. sen. di. xx. arti. ij. in cor. q. Tertia rō principalis quare solus deus ꝑ̄cipalit effectiue et ꝓpria autoritate remittit peccata: est ꝓpter dei noticiā intimandā. nam ex eo q̄ sacerdos dispositionem cordis .i. voluntatis, in qua ꝑ̄cipaliter peccatū consistit: et a qua originaliter peccatū procedit ignorat: cōtingit q̄ ipse errat in absoluendo. sed deus hoc nouit pfecte: eo q̄ in eo nulla ignorantia potest esse. Ex quo talem rōnem formo: Ille solus potest curare omnia vulnera qui oīa nouit et videt. sed deus nouit oīa vulnera et videt: et non aliquis homo vel angelus. vnde .j. Reg. xvi. Nec iuxta intuitū hoīs ego iudico. homo enī videt que foris patēt que vt in pluribus fallunt. dñs autē intuet cor. Et ad Hebre. iiij. Omnia nuda et aperta sunt oculis eius. Quarta rō est ꝓpter dei presentiā exprimendā. nam ꝑ̄sentia summi boni omne malū excludit. Ex quo talē rōnem formo: Ille solus potest curare qui solus vbiqz est presens. talis ē solus deus: non autē homo vel angelus. ergo etc. Scda cā instrumentalis absolutōis a culpa est sacerdos qui non effectiue virtute clauiū in penitētia vel in cōfessione absoluit a culpa: sed instrumētaliter et dispositiue. vnde sacerdos virtute clauiū in confessione non efficit grām et per cōsequens non absoluit a culpa. sed virtute clauiū in ɔfessione et absolutōe disponit confitēs ad hoc q̄ ei grā infundat et a culpa absoluat si obicē non opponit: vt sequēti ca. clarius apparebit. Hec be. Tho. de aquino. iiij. scri. sen. di. xviij. arti. iij. q. i. in cor. q. in fine. Est autem sciendū q̄ sacerdos in absolutione operat tanq̄ instrumentū non mortuū sicut securis: sed viuū sicut seruꝰ. Ad rectā vero operationē instrumenti requirunt tria. primū est recta instrumenti dispositio. scdm̄ est materie debita ꝓportio. tertiū est motoris virtus vel operatio: vt verbigratia Securis nisi sit acuta non scindet: vel si non habeat materiā ꝓportionatā .s. ligneā vel huiusmodi esto q̄ sit acuta non scīdet: vel si non moueat ab aliquo dato q̄ sit acuta et preparatā materiā habeat non scindet. Silit in absolutione sacerdotis tria debent cōcurrere. primū est rectus vsus vel recta extensio sue potestatis. scdm̄ est preparatio suscipiētis. tertiū est virtus vel operatio dei motoris: quorū si tm̄ vnū deficit absolutōis frustrat effectus. Hec Petrus de tharā. iiij. scrip. sen. di. iij. circa .ij. ꝓblema: arti. iij. in cor. q. Sed forte queres si sacerdos virtute clauiū in absolutiōe se habet vt instrumentū dei non causans gratiā sed disponens ad gratiā per quā fit remissio culpe: vtrū instrumentū attingat ad effectū ꝑ̄cipalis agētis: vt verbigratia de aqua sacramēti baptismi. Ponamus eniz q̄ aqua baptismi quinqz effectus habeat .s. lauare: decorare: gratificare: secreta dei cognoscere: et roborare. Primus effectus aque baptismi est corpus lauare: et ad hunc effectū attingit aqua scdm̄ se et scdm̄ suam essentiā. Secūdus effectus aque baptismi est aīam spiritualiter decorare .i. spiritualē pulchritudinē siue sit character siue aliquid aliud in anima creare. et istū effectū non causat aqua scdm̄ se et scdm̄ suā essentiā: sed vt est organū diuine misericordie. Tertius effectꝰ aque baptismi est gratificare .i. grām cōferre anime vel creare in aīa: et hunc effectū non causat aqua baptismi scdm̄ se: quia nullū corporale potest scdm̄ se causare effectū spiritualē. sed hūc effectū causat aqua baptismi scdm̄ necessariā dispositionē nam ad id qd̄ causat aqua baptismi in aīa statim sequit infusio gratie: nisi hō obicē sibi ponat. Quartus effectꝰ aque baptismi vt nunc supponimus est reuelatio secretorū. Ponamꝰ enī q̄ tali baptismo deus secreta aliqua reuelaret: ad hunc effectū qui est reuelatio secretorū nō attingit aqua scdm̄ se causando ipsuz nec scdm̄ necessariā dispositionē: sed scdm̄ ɔgruā dispōez: quia ɔgruū est q̄ deꝰ suis amicis et habentibꝰ suā grām sua reuelet secreta. Quintꝰ effectus vt nūc supponimus est roborare vel corpalē fortitudinē ɔferre: et ad istū effectū vel ad alios si sint oīo impertinētes nullo mō potest aqua baptismi. Simile ē de sacro penitētie et de sacerdote qui dispōnem necessariā hz ad effectū ꝑ̄cipalis agētis: vt pz. s. Hec Egidius de Roma iij. quodlibe. q. iij. vtrū instrumentū attingat ad effectū

principalis agentis:in cor.q.

Quõ sacerdos absoluit a pctõ mortali. CAP.II.

S Ecũdo p̃ncipaliter circa absolutionẽ cõsideran/
da ẽ materia susceptiua ɔgrua. Nã sacerdos vir
tute clauiũ absoluit a culpa mortali ꝛ a pena ali
qua tpali.nõ tamẽ a pena eternali. Primo dico q sa
cerdos virtute clauiũ in sacramẽto penitẽtie absoluit a
culpa mortali vt disponens infusionẽ gratie tñ p quaꝫ
fit remissio culpe.qḋ dupliciter ꝓbo.s.similitudie:ꝛ au/
ctoritate. Primo ꝓbo similitudine. Sicut enĩ aqua sa
cramẽti baptismi nõ agit vt p̃ncipale agẽs sed vt instru/
mentũ:nõ quidẽ pertinẽs ad creandũ ipam susceptionẽ
gratie etiã instrumẽtaliter:sed disponẽs ad gratiaꝫ per
quã fit remissio culpe:ita etiã est de ptãte clauiũ.vñ so/
lus ꝺe⁹ remittit p se culpã:ꝛ in virtute ei⁹ agit instrumẽ
taliter ꝛ baptism⁹ vt instrumẽtũ inaĩatuꝫ ꝛ sacerdos vt
instrumẽtũ animatũ:qḋ dicit̃ seruus fm phm.viij.ethi.
vñ sacerdos agit vt minister solũ dispositiue. ꝛ iõ si añ ab/
solutionẽ aliq̃s nõ fuisset pfecte disposit⁹ ad grãm susci
piendã:in ipa ɔfessiõe ꝛ absolutiõe sacramẽtali gratiam
ɔsequeret̃ si obicẽ nõ poneret. Hec.b.Tho.iiij.scri.sen.
dist.xvij.ar.iij.q.j.in cor.q.in fi. Scḋo ꝓbo hoc idẽ alia
similitudine:qꝛ Aug.Greg.ꝛ Richard⁹ de san.victo.dic̃
q in suscitatiõe lazari significata ẽ resuscitatio peccato/
ris.sed Lazar⁹ est prius resuscitat⁹ q̃ȝ discipulis tradere
tur soluẽdus.ergo absolutio sacerdotis nihil valet añq̃ȝ
hõ sit iustificat⁹ a deo p gratiã:ꝛ suscitat⁹ a morte culpe
Hec Alex.iiij.pte sum.arti.cclxxxi.in arg.ɔtra. Tertio p/
q bo hoc idẽ auctoritate saluatoris dicẽtis Joh.xx. Quo
rum remiseritis pctã remittuntur eis.ꝛc̃. Que verba ex/
ponunt.Grego.ꝛ Chryso. Primo Grego.sic ait:Horum
nũc in ecclesia epi locũ tenẽt:ꝛ soluẽdi atq̃ȝ ligãdi aucto
ritatẽ suscipiũt.Et subdit ibidẽ:Grãdis honor:sed gra/
ue põdus isti⁹ est honoris.durũ quippe ẽ vt q̃ nescit te/
nere moderamina vite sue:iudex fiat vite aliene. Scḋo
Chryso.illud verbũ exponẽs ait:Sacerdos enĩ etsi ꝓpriaꝫ
bñ dispẽsauerit vitã:alioꝝ autẽ nõ cũ diligẽtia curã ha/
buerit cũ pniciosis in gehennã vadit.Sciẽtes igit̃ picu/
li.magnitudinẽ multã tribuite eis deuotionẽ:etiã si nõ
valde nobiles fuerint.Et subdit de sacerdotib⁹ malis di
cens:Nõ autẽ iustuꝫ est ab his q̃ in p̃ncipatu subijciunt̃
iudicari si vita eoꝝ fuerit valde detractabilis:in nullo le
deris in his q̃ sunt ei ɔmissa a deo. Nõ enĩ sacerdos sed
neq̃ȝ angel⁹ aut archãgelus aliq̃d opari põt in his q̃ sũt
data a deo.sed pater ꝛ fili⁹ ꝛ spiritussanct⁹ oĩa dispen
sant:sacerdos autẽ suã manũ ad linguã tribuit.nõ enim
iustũ esset vt pp alteri⁹ maliciã circa symbola nostre sa/
lutis ledi eos q̃ ad fidẽ veniũt. Has auctoritates allegat
bea.Tho.in euãgelio suo sup verbo:Quorũ remiseritis
peccata.ꝛc̃.Joh xx. Sed forte argues in oppositũ.s.q
sacerdos nullo mõ remittit peccata duplici rõne. Pria
est talis:Uirt⁹ finita effectũ nõ põt ꝓducere in infinitũ
culpa autẽ mortalis est malũ infinitũ:vt pꝫ cap.precedẽ
ti.ex trib⁹ vero virtus clauiũ est finita.ergo ꝛc̃. Rñdeo ꝛ
dico q finitũ nõ põt agere in infinitũ vt agẽs p̃ncipale:
sed vt agẽs instrumẽtale p̃ncipalis agẽtis infiniti põt.ꝛ
hoc mõ absoluit sacerdos. Hec Petrus de tha.iiij.scrip.
sen.di.xviij.circa.ij.ꝓblẽ.ar.iij.q.j.in so.iij.arg.5. Scḋa
ratio ẽ talis: Jd qḋ deus p seipsum facit nulli alteri cõ/
mittit.sed sol⁹ deus p seipsum peccata dimittit.g̃ non p
aliũ. Uel aliť format̃ rõ:Dictio exclusiua sol⁹ omne aliũ
ab opatione excludit.sed solus deus remittit peccata pp
quod dño imponebat̃ frequẽter blasphemia qꝛ dimisit
peccata.ꝛ hoc non ob aliã cãm nisi qꝛ peccata dimittere
est soli⁹ dei:vt dicit̃ Luce.v. Quis põt dimittere pecca/
ta:nisi sol⁹ deus q.d.null⁹.g̃ dimittẽ peccata ẽ solius dei
ꝛ nõ sacerdotis. Rñdeo ꝛ dico q dictio exclusiua nõ ex/
cludit instrumentũ ab opatore:sed aliud p̃ncipale agẽs.
verbi gratia:vt si dicat̃:Sol⁹ fortes facit cultellũ:nõ ex/
cludit̃ opatio mãtelli sed alteri⁹ fabri.ita etiã cũ dicitur
Luce.v.Sol⁹ deus remittit peccata.hoc verũ est vt prin
cipaliter effectiue ꝛ ꝓpria auctoritate.sacerdotis autem
est ad remissionẽ culpe ministeriũ exhibere. Hãc aucto
ritatẽ exponit.b.Tho.quodlibeto de veritate.q.xj.de ꝓ
uidentia dei:arti.viij.i solu.arg. Req.infra.Penitẽtia
dei.iii.ca. Uel aliter ad solutionẽ illi⁹ auctoritatis:Quis
põt ꝛc̃. Rñdeo ꝛ dico q solus de⁹ remittit peccata p mo
dũ auctoritatis:per modũ vero ministerij remittit sacer
dos.qḋ sic pꝫ:qꝛ sicut ad emundationẽ originalis pecca
ti in baptismo valet ablutio aque:ita ad emundationeꝫ
culpe actualis valet ablutio sacerdotis:qꝛ hoc sacramen
tum.s.penitẽtie habet ꝓ materia actꝰ ministri. Hec Pe
trus de tha.iiij.scrip.sen.circa.iij.ꝓblema.arti.q.j.in
cor.q. Tertio ad solutionẽ predicte auctoritatis. Solus
deus ꝛc̃.rñdeo ꝛ dico q de⁹ opatur ad remissionẽ culpe
effectiue.s.qꝛ efficit gratiã ad quã sequit̃ remissio culpe
sacerdos autẽ opatur dispositiue.licet enĩ ad interiorẽ mũ
diciã creatura non possit coopari creatori effectiue:põt
tamẽ coopari dispositiue.Sic ẽ in ꝓposito:qꝛ penitẽtia
nõ efficit gratiã:sed p penitentiã disponit̃ hõ ad hoc q
ei gratia infundat̃:ꝛ p ɔ̃sequẽs q culpa remittat̃. Hec
bea.Tho.vt pꝫ.

Q sacerdos virtute clauiũ non
absoluit a tota pena tpali. CAP.III.

S Ecũdo dico q sacerdos virtute clauiũ absoluit
a pena aliqua tpali.Quõ autẽ hoc faciat sũt tres
opiniones.Quidã enĩ dicunt q sacerdos virtu
te clauiũ penã eternã cõmutet in tpalem.sed hoc non est
verũ:qꝛ in ɔtritione remittit̃ pena eterna postq̃ȝ enĩ ho/
mo dei gratiã habet nulla debet̃ ei pena eterna sicut ma/
gister sen.ꝓbat multipliciť. Alij videt̃ q hõ post ɔtritiõ
onẽ debet penã temporalẽ in purgatorio soluere.ꝛ sic sa
cerdos virtute clauiũ penã purgatoriã ɔmutat in tẽpo/
ralem.sed hoc nihil ẽ:qꝛ fm hoc ille q̃ ɔfitet̃ in necessi/
tate cũ ꝓposito ɔfitendi anteq̃ȝ absoluet̃ a sacerdote:nõ
posset in vita ista penaꝫ satisfactoriã soluere ꝓ peccato:
qꝛ obligat⁹ est ad penã purgatoriã.qḋ est inconueniẽs.
Propter qḋ melius dicendũ est.s.q in ɔtritiõe pena eter
na ɔmutat̃ in tpaleꝫ vbicũq̃ȝ siue hic siue in purgatorio
soluendã.ꝛ de ista pena tpali cuius hõ debitor est:vel i
hoc mũdo vel in purgatorio aliq̃d diminuit̃ virtute cla
uium:nõ autẽ tota pena. Nã aliter ẽ in sacramento ba/
ptismi:ꝛ aliter i sacramẽto penitẽtie:qꝛ in baptismo vir
tute pass.õis christi cui baptizat⁹ cõfigurat̃ totaliť dele
tur pena ꝛ culpa:nõ autẽ in penitẽtia. Cui⁹ rõ est:qꝛ in
baptismo fit regeneratio ita q hõ i baptismo nouã vitã
acciptẽs per gratiã baptismalẽ fit nou⁹ hõ.sed in penitẽ
tia hõ nõ mutat̃ in aliã vitã:qꝛ in penitẽtia nõ est rege/
neratio sed sanatio quedã.ꝛ iõ ex vi clauiũ qua opatur i
penitẽtie sacramẽto nõ remittit̃ tota pena:sed aliquid
de pena tpali:cui⁹ reatus post absolutionẽ a pena eter/
na remanere potuit.vñ sacerdos virtute clauiũ remittit
aliq̃d de pena q̃ debet hic solui:vel i purgatorio si in hac
vita nõ soluit̃.ꝛ ẽ min⁹ punit̃ in purgatorio absolutus
decedẽs q̃ȝ si añ absolutionẽ decederet. Jllud aũt qḋ sa/
cerdos de tpali pena remittit nõ ẽ determiatũ neq̃ȝ cer/
tũ quãtũ sit i quãtitate:lꝫ i ꝓportiõe habito respectu ad
quattuor. Primo ad dispõem penitẽtis.nã quãto plus pe
nitẽs ad gratiã se disponit:tãto plus dei grã infundit̃ ꝛ
virtute clauiũ pena sibi remittit̃. Scḋo ad ɔtritionẽ cor
dis.tãta enĩ posset esse virt⁹ ɔtritiõis q ei tota pena re/

mitteret. Re. infra Cōtritio. Tertio ad ruborē penitentis. Uerecūdia. n. ē magna ps satisfactiōis. ꝛ iō quāto penitēs pl⁹ verecūdat: tāto pl⁹ gratia dei sibi infundit et pl⁹ meret ꝛ pena sibi pl⁹ dimittit. Quarto ad valorē absolutōis p quā ꝯfert dei gratia ꝛ dimittit culpa ꝛ aliqd de tpali pena: vel hic vel i purgatorio solueda. vt pz. s.

Sed forte qres: si sacerdos virtute clauiū possit totaz penā peccato debitā dimittē. ꝛ videt ꝙ sic tali rōe: Ille q paruū peccatū ꝯmisit nō ē min⁹ susceptiu⁹ effectus clauiū qꝫ ille q ꝯmisit mai⁹ peccatū. sꝫ si aliqd de pena p officiū sacerdotis de maiori peccato dimittit: possibile ē esse aliqd paruū peccatū cui nō debeat plus de pena qꝫ illud qd de maiori peccato dimissuz ē. verbi grā: Ponamus ꝙ virtute clauiū dimittit vni tm̄ de pena debita p tot peccatis vel pro magno peccato puta centū dies. mō pono ꝙ pōt esse tale peccatū cui⁹ pena tpalis nō ascēdit vltra centū dies: g̃ sacerdos vel totā penā peccato debitā dimittet: vel peccatū sine aliq̄ satisfactiōe remittet: qd ē incōueniēs. Rūdeo ꝛ dico ꝙ p quolibet peccato oꝫ penā aliquā satisfactoriā remanere p quā medicina cōtra peccatū prestet. ꝛ iō qꝫuis virtute absolutiōis dimittat aliq̄ quātitas pene debite p aliquo magno peccato: nō tm̄ oꝫ ꝙ tāta quātitas pene dimittat respectu cuiuslibet pctī: qꝛ sm̄ hoc aliqd peccatū remaneret oīo sine pena: sed virtute clauiuz de penis singuloꝝ pctōꝝ pportionabilit dimittit. Hec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xviij. ar. iij. q. ij. in cor. q. ꝛ i so. iij. arg.

¶ Qꝫ sacerdos virtute clauiū nō absoluit a pena eternali. CAP. IIII.

t Ertio dico ꝙ sacerdos virtute clauium nō absoluit a pena eternali. qd pbo triplici rōe. s. inseparabilitatis: infinitatis: incōpassibilitatis. Primo rōe inseparabilitatis sic: Ab eo solūmō remittitur pena a quo remittit culpa. sꝫ dānati nō pōt remitti culpa: ergo nec pena. ꝛ sic pena etna inseparabilis ē a culpa. Scdo hoc idē pbo rōne infinitatis sic: Pena eterna ē infinita. g̃ nō pōt remitti nisi a virtute vel potētia infinita. sꝫ potentia sacerdotis ē finita. g̃ ꝛc. Tertio hoc idē pbo rōe incompassibilitatis sic: Aut deus remittit penam eternam sine culpa reis mortis etne. sed nō caret qs culpa nisi p charitatē: g̃ simul haberet qs charitatē ꝛ reatū pene eterne: et ita simul dign⁹ esset morte vel pena etna ꝛ gloria: qd est impossibile. g̃ nec de⁹: nec min⁹ sacerdos remittit culpā sine pena eterna. Scdm etiā ꝙ remittit penā eternā sine culpa ē impossibile: qꝛ pena etna inseparabilis ē a culpa: et pꝫ rōne pma. Sꝫ ꝯ: Hugo de sancto victore dicit: ꝙ de⁹ p seipm soluit vinculū culpe: ꝛ per ministrū soluit debitū dānatiōis etne: g̃ sacerdos absoluit a pena etna. Rūdeo ꝛ dico: ꝙ verbū hugonis intelligit de satisfactione ꝯpleta. verbi grā: qn̄ peccator ꝯterit ꝛ vellet ꝯfiteri ꝛ nō hꝫ copiā sacerdotis cui ꝯfitet a quo iniungit ei satisfactio ē satisfactio incōpleta: q̄ ꝯpleta misterio sacerdotis cū diuina indulgentia simplr ꝛ ꝯplete absoluit ab etna pena. ꝛ ita etiā p ministeriū cū deo ē absolutio cōpleta a pena etna. Si enī absolut⁹ a deo i ꝯtritōe a dānatione etna statim discederet: ad vitā eternā euolaret. Ubi nota ꝙ nō ē simile de pena tpali ꝛ etnali. Cuius rō est: qꝛ cuz dicit Isti dimittit pena etna. hoc pōt eē duob⁹ modis: vel qꝛ infinitas pene dimittit: vl qꝛ integraliter tota pena infinita dimittit. Cū aūt dicit: Isti dimittit pena tpalis. hec nō ē vera: nisi tota pena integralit dimittat. Si enī qs tenet ad penā tpalem peccatis suis exigētib⁹: nō ppe ꝛ vere dicit: dimissa ē ꝛ pena tpalis ad quā tenebat: sed ꝙ aliq̄ ps siue portio sit ei dimissa. Hec alexander. iiij. pte sūme. q. clxxxj. vtrū clauis possit in penaz eternā: in trib⁹ arg. cōtra: ꝛ in solu. j. ꝛ. ij. ꝛ. iij. arg.

¶ Que est vera forma absolutionis: ꝛ forma ppria omnium sacramentoꝝ. CA. V.

t Ertio pncipalit circa absolutionē ꝯsiderāda est forma debita vel ppa vel ꝯpleta. Ubi nota ꝙ sicut qdlibet sacramentū hꝫ suā ppriā formam ita etiā sacramentū pnie. qd pꝫ p singula discurrēdo. Primo enī in sacramēto baptismi vba plata sup aquā tm̄ nō faciūt sacramentū: sed vba plata sup aquā adhibitā baptisato: dicēdo Ego te baptiso: faciūt sacramentū baptismi. Scdo i sacramēto extreme vnctiōis forma verboruz ē sub mō depcatiue orōnis: sicut cuz dicit: Per istā sanctā vnctionē: ꝛ p nostrā intercessionē remittat tibi dn̄s qcqd peccasti p visuz ꝛc. Que forma seruat in hoc sacramēto pp auctoritatē. b. Jacobi de hoc sacramēto loquētis ꝛ instituētis: Jaco. v. Infirmat qs in vobis inducat presbyteros ecclesie ꝛ orēt sup eū vngētes eū oleo in nomie dn̄i. ꝛ orō fidei saluabit infirmū ꝛ alleuabit eū dn̄s. ꝛ si i pctis sit dimittent ei. Tertio i sacro ꝯfirmatiōis debita forma ē: Cōsigno te signo sancte crucis: ꝛ ꝯfirmo te chrismate salutis. Quarto in sacro ordinis: quia sicut traditio potestatis est forma impatiui modi: cū pōtifex dicit Accipe ptātē faciēdo hoc vel illud. Quinto in sacramēto matrimonij ad formā requirunt verba exprimentia ꝯsensum de pn̄ti in copulā ꝯiugalē. Sexto in sacramēto eucharistie sola verba plata sup materiā cōseruandā cōficiunt sacramentū. In sacramento aūt pnie que sit forma verboꝝ sunt septē opiniones: Quidā. n. dicunt ꝙ debemus vti verbo depcatiuo dicentes. Quecunqꝫ petieritis esse soluenda erunt soluta. sed hec falsa est. Cui⁹ rō est: qꝛ habens claues nō solum rogat vel petit eē a peccato soluendū sed soluit. qd qꝛ xp̄s nō dixit: Quecunqꝫ petieritis soluent: sed Quecunqꝫ solueritis. Alij vō dicunt ꝙ hec est forma absolutōis: Absolutōem ꝛ remissionez tribuat tibi omnipotēs deus. sed opinio hec est falsa. qd pbo duplici rōne. Prima ē: qꝛ rōne sacerdotis nō impetrat remissio peccatoꝝ: sed passione saluatoris. alioqn si sacerdos esset in peccato mortali nō possꝫ absoluere qd est falsum. Scda rō est: qꝛ si solū p modū orōnis sacerdotis ptās clauiū opat peccatoꝝ remissionē: ergo multi alij nō sacerdotes siue sacerdotibus sanctiores ad quoꝝ orōnem deus plus faceret qꝫ ad sacerdotis orōnē: illi poti⁹ possent absoluere qꝫ sacerdotes: qd est falsum. Alij dicūt ꝙ hec est forma absolutōis ꝛ ita debeamus dicere: Ego remitto tibi oīa peccata tua: sicut ego te absoluo. sed hec forma non ē bona vl vera: ꝛ sic opinio est falsa: qꝛ nō debemus vti verbo remissionis sicut verbo absolutōis dicendo: Ego te absoluo: eo ꝙ hec verba cōueniunt verbo instituentis. Nam dn̄s expōnēs clauiū ptātem his verbis est vsus: Quecunqꝫ solueritis ꝛc. Alij dicunt ꝙ p benedictōem debemus vti dicentes: Benedictio dei pris ꝛc. sed hoc est falsum: qꝛ nō est de essentia forme: cū hoc ex scriptura trahi nō possit: nec in vsu cōi habet etsi aliq hoc dicunt. Aliqui dicūt ꝙ dicere: Sanet te dn̄s noster iesus xp̄s est forma hui⁹ sacramenti. sed hoc ē falsum: qꝛ oīa supradicta ꝛ his silia nō sunt absolutōes sꝫ orōnes: sicut pꝫ in cōfessione que fit in primo cōpletorio post pdicatōem ante missam in die cinerū ꝛ cene dn̄i. Alij dicunt ꝙ de forma absolutōis est impositio manus. qd sic pbant: qꝛ sicut se habet in sanatiōe corpali ita in spūali. sed in sanatōe corpali erat necessaria impositio manus. ita dicit Marci vlti. Supra egros manū imponēt ꝛ bene habebunt. ergo silr in sanatōe spūali. s. in absolutōe a peccato est necessaria manus impositio. sed hoc est falsum: qꝛ impositio manus sacerdotis nō est necessaria et de necessitate huius sacramenti. qd dupliciter pbo. Pri

mo auctoritate: qz dñs dixit petro: Quodcūqz solueris sup
terrā erit solutū ꝛ i celis: nullā mētionē de man⁹ imposi
tione faciēs. nec etiā cū omnib⁹ apostolis dixit: Quorū
remiseritis pctā remittunt̃ eis: mētionē fecit de manus
impositiōe. ergo ꝛc. Scḋo ꝓbo hoc idē rōne: nā man⁹
impositio in sacramētis ecclesie fit ad designandum ali
quē copiosum effectū gratie quo illi qbus man⁹ impo
nitur quodāmō ꝯstituunt̃ ꝑquandā similitudinē mini
stris in qbus copia grē dz esse. Ideo man⁹ impositio fit
in sacramēto ꝯfirmatiōis: in quo ꝯfert̃ plenitudo spūs
sancti: ꝛ i sacramēto ordinis i quo ꝯfert̃ quedā excellen
tia ptātis i diuinis ministerijs. sacramentū aūt peniten
tie nō ordinat̃ ad ostendendā aliquā excellētiā gratie: sed
ad remissionē pctōꝝ. ꝛ ideo ad sacramentū hoc nō reqri
tur impositio man⁹: sicut nec i baptismo i quo fit plena
ꝛ remissio pctōꝝ: vt pz. ā. iij. ca. Tertio probo hoc idē si
militudine. Sicut. n. in sacramēto eucharistie sacerdos
sola ꝓlatione verboꝝ sup materiā pficit sacramentū: ita
in sacramēto penitētie sola verboꝝ ꝓlatio sup penitētez
efficit sacramentū. Quarto ꝓbo hoc idē ꝯpatione: qz si
man⁹ competeret crucis signatio que adhibet̃ in eucha
ristia q̄z man⁹ impositio: i signū q̧ p sanguinē crucis chri
sti remittunt̃ pctā: ꝛ tñ nō est de necessitate huius sacra
mēti. s. penitētie: sicut nec de necessitate eucharistie. Hec
bea. Tho. iij. pte sum. q. lxxxiiij. arti. iiij. argu. ij. ꝛ in cor.
q. ꝛ in so. iij. arg. Qd aūt̃ dicit̃ Mar. xvi. Sup egros
manū imponēt ꝛc. Rñdeo duob⁹ modis. Primo q̧ illa
man⁹ impositio nō erat sacramētalis: sed ordinabat̃ ad
miracula faciēda. s. vt p ꝯtactū hominis sanctificati ēt cor
poralis infirmitas tollat̃. Sic etiā legit̃ de dño. Marci
vj. q̧ infirmos impositis manib⁹ curauit: ꝛ etiā Matth.
viij. legit̃: q̧ p ꝯtactū leprosum mūdauit. Et hō nō soluit
bea. Tho. vbi. ā. imediate: in solu. j. arg. Scḋo mō pōt
rñderi: q̧ illa impositio man⁹ sup infirmos ordinabat̃ ꝛ
fiebat ad bñdicendū eis fm ꝯsuetudinē iudeoꝝ. vñ im
positio man⁹ nō est de necessitate hui⁹ sacramēti. ꝛ ideo
vera forma sacramēti penitētie ē: Ego te absoluo. qḋ tri
pliciter ꝓbo. s. auctoritate ecclesie. baptismi similitudie:
dei institutiōe. Primo hoc ꝓbo auctoritate ecclesie sic:
Auctoritate ecclesie nō parua: sed cōiter i ecclesia dei canta
tur: Iā bone pastor petre clemēs accipe vota p̄cantium ꝛ
peccati vincula resolue tibi ptāte tradita q̄ cūctis celū ver
bo claudis apis. ptās aūt petro tradita est ptās clauiū. ğ
habēs hāc ptātem debet dicere: Ego te absoluo. Scḋo
hoc idē ꝓbo baptismi similitudine hō mō: Simile iudi
ciū est de forma sacramēti baptismi ꝛ de forma sacramē
ti penitētie. sz forma baptismi ē vt minister dicat: Ego te
baptiso: q̄ dñs actū baptisandi tribuit. ğ a simili ꝯueniēs
forma sacramēti penitētie ē: Ego te absoluo: q̄ dñs mini
stro tribuit actū soluēdi vel absolutiōis. Tertio ꝓbo h
idē dei institutiōe sic: Sacramēta oīa efficaciā habēt ex
institutiōe diuina. sed christ⁹ instituit vt minister in sa
cramēto penitētie dicat: Ego te absoluo. Matth. xvj. Ti
bi dabo claues regni celoꝝ ꝛc. ğ pdicta forma est ꝯueni
ens. Sz forte ꝯtra hāc formā argues duob⁹ modis.
Primo sic: Qui nō ligat nō soluit: eo q̧ eiusdē est ligare
ꝛ soluere ꝛ ecōuerso. sed sacerdos nō ligat vinculo pecca
ti: eo q̧ funib⁹ pctōꝝ suoꝝ ꝯstringit̃ peccator: vt dicitur
Prouer. v. ğ sacerdos nō absoluit a vinculis pctōꝝ: ꝛ ita
vt videt̃ nō debet dicere: Ego te absoluo. Rñdeo ꝛ dico
q̧ hoc facit sacerdos p ministeriū qḋ de⁹ p auctoritatez
ppriā. deus autē soluit quidē a pctō directe. s. gratiā ap
ponendo. ligat autē vel tradit peccatū indirecte: vt dicit̃
ad Ro. ij. gratiā nō apponēdo. ꝛ similit̃ sacerdos tanq̄
minister soluit a pctō sacramentū gratie exhibēdo. ligat
vero nō apponēdo vel nō pbēdo: hec h quidē ligat ad
penā quā iniūgit: ꝛ soluit a pena quam in pte dimittit.
Scḋo mō argues sic: Si sacerdos pōt a peccatis absolue
re: melī⁹ esset absolui q̄ crucē trāsmarinā accipe. sz hoc
videt̃ incōueniēs. ğ ꝛc. Rñdeo ꝛ dico q̧ crux trāsmaria
nō dat̃ valitura nisi absolutis a peccatis: ad remissionez
toci⁹ pene ꝓ pctis. vñ crux trāsmarina absolutionē psup
ponit. ꝛ itez nō est de necessitate vt absolutio. Hec beat⁹
Tho. i tractatu quē fecit de forma sacramēti penitētie ꝓ
defensione ecclesie cōtra errores quorundā.

¶ Quid signāt verba absolutionis cum dicitur: Ego te
absoluo. CAPI. VI.

Q Uarto ꝛ vltimo principalit̃ circa absolutionez
ꝯsideranda sunt verba significatiua. Quid aūt si
gnificēt verba forme sacramēti penitentie Ego
te absoluo: ē duplex opinio. Quidā eni dicūt q̧ cū dico
Ego te absoluo: ē dictu: Ego te absolutū ostēdo. sed iste in
tellect⁹ est falsus. Cui⁹ rō est: qz fm hoc in sacramento
noue legis nō esset nisi ostēsio vel significatio. qḋ ē falsū:
eo q̧ sacramēta noue legis nō solū figurāt: ꝛ ideo est ve
ra opinio q̄ dicit q̧ cū dico Ego te absoluo: ē sensus vel
intellect⁹ verboꝝ: Ego sacramentū vel ministeriū absolu
tionis tibi impēdo vel ꝯfero. Sed forte argues q̧ sa
cerdos temerarie dicit: Ego te absoluo. i. ego tibi absolu
tionis sacramentū ꝯfero tali rōne: Sacerdos nō debz ꝓ
certo asserere qḋ ē sibi incertū: alias temerarie asserit. sz
sacerdoti ē incertū an ꝯfitēs interius sit absolut⁹ a deo.
ergo nō debet exteri⁹ cū certitudine dicere: Ego te absol
uo. Rñdeo trib⁹ modis. Primo: qz sicut iudex absqz te
meritate auditis testib⁹ pōt ꝓnunciare innocentez ali
quē q̄uis forte sz rei veritatē sit nocēs: ita sacerdos nō
temerarie ostēdit aliquē absolutū in foro penitētie i quo
penitēti credit̃ ꝛ ꝓ se ꝛ ꝯtra se. Scḋo: qz lz incertū sit sa
cerdoti an ille sit interi⁹ absolut⁹ a deo: tñ ipse sacerdos
est cert⁹ q̧ sacramentū tribuit qḋ pōt pctīs remittere et
viuificare: qz in eo ꝯfert̃ gratia ꝛ remittit̃ culpa: nisi ꝯfi
tens ex pte sua ponat obstaculū. Tertio rñdeo ꝛ dico q̧
lz sacerdos cor interi⁹ nō cognoscat: qz hoc ē solius dei:
tñ si extra videt signa ꝯtritiōis q̄ sunt dolor de peccatis
ꝯmissis ꝛ ꝓpositū vlterius vel decetero nō peccādi. non
erit neqz temerarie facit absolutiōis sacramētū ꝯferēs
alias aūt. s. si signa ꝯtritionis pdicta nō videt non dz ab
soluere. ꝛ si absoluit: temerarie ꝛ piculose facit. Hāc ma
teriā declarat. b. Tho. ordinis fratrū pdicatoꝝ ꝓ defensi
one ptātis petro tradite: ꝛ cōtra quorundā errores circa
formā sacramēti penitētie i festo cathedre sancti Petri

¶ Quid importat abstinentia: que potest accipi tribus
modis. CAP. I.

A Bstinentia.

Circa absti
nentiam tria
ꝯsiderare debem⁹. s. significationem: di
stinctionē: ꝛ operationē. Primo cir
ca abstinentiā ꝯsiderare debem⁹ signi
ficationē. nā abstinētia in sui nominis si
gnificatiōe importat subtractionē ciboꝝ. que subtractio
pōt fieri trib⁹ modis. s. absolute: moderate: ꝛ discrete.
Primo eni subtractio ciboꝝ quā abstinētia ex suo noīe
importat pōt accipi absolute. ꝛ hoc mō abstinētia neqz
virtutē neqz actū virtutis designat. sed quoddā differēs
qḋ pōt fieri bñ ꝛ male. Scḋo subtractio ciboꝝ pōt acci
pi moderate. ꝛ tūc moderatio ciboꝝ aliter ptinet ad me
dicinā: ꝛ alit̃ ad abstinentiā. qḋ pz: qz moderatio ciboꝝ
fm quātitatē ꝛ qualitatē in ꝯpatione ad valitudinē
vel sanitatē corpis ptinet ad medicinā. sed moderatio ci
boꝝ fm interiores affectiōes in ꝯpatiōe ad bonū ra

tionis ꝑtinet ad abstinētiā. Tertio subtractio ciborũ pōt accipi vel fieri discrete ſm ꝙ ē regulata ratiōe: ⁊ tũc designat vel virtutē vel actũ virtutis: nā recta rō facit abstinere a cibis ꝓut oꝫ .s. ꝓ ꝯgruētia hominũ cũ q̄bus q̄s viuit: ⁊ ꝓ ꝯgruētia ꝑsone sue: ⁊ ꝓ valitudinis sue necessitate: ⁊ eo mō quo oꝫ .s. cũ hilaritate mētis: ⁊ pp̄ qđ oꝫ .i. pp̄ gloriā dei: nō pp̄ gloriā sui. Vñ hoc mō recte abstinētia ē virtus vel actꝰ virtutis: eo ꝙ facit illa q̄ sunt de ratione virtutis. Et pp̄ hoc abstinētia aliis virtutibꝰ ab apostolo Petro ꝯnumerat̄ .ij. Pe. .i. cap. Ministrate in fide virtutē: in virtute autē scientiā: in sciētia aūt abstinētiā. ⁊c̄. Re. expositionē huiꝰ infra. Hec .b. Tho. scđa scđe .q. clxvi. arti. .i. arg. ꝯtra. ⁊ in cor. q. ⁊ in so. .i. ij. ⁊ .iiij. ar. Ubi sciendũ ꝙ triplex ē abstinētia .s. illicita: ⁊ indiscreta: ⁊ ratione regulata. Primo enī est abstinētia illicita: qñ q̄s sibi ꝑ abstinentiā subtrahit necessitatē corꝑis ⁊ talis est demeritoria eo ꝙ talis ē homicida suipsius. vñ Hiero. dicit: Nō differt vtrũ magno vel puo tpe te interimas: eo ꝙ de rapina holocaustũ offert q̄ vel ciboꝝ nimia egestate vel mādūcandi vel somni penuria īmoderate corpus affligit. Scđo abstinētia ē indiscreta .s. qñ abstinētia est tāta ꝙ hō ab opibus vtilioribꝰ impedit̄ q̄bus ad ea de necessitate nō tenet̄ ꝓut predicator predicare doctor docere: cātor cātare: ⁊ sic de aliis. vñ talis abstinētia ē indiscreta ⁊ si nō sit illicita. vñ Hiero. dicit Rōnalis hō dignitatē amittit q̄ vel ieiuniũ charitati aut vigilias sensus integritati ꝓfert. Ratio autē quare taliũ abstinētia non ē bona: pmo q2 illicita ē: scđo q2 indiscreta ē: q2 alit̄ debet queri finis: ⁊ aliter illud qđ ē ad finē: ſm Phm. .iij. politi. Illud enī qđ querit̄ tāꝙ finis querēdũ est absq3 mēsura: vt p3 de sanitate: felicitate: ⁊ de dei dilectiōe. Nā sanitas nō pōt nimis queri. nec felicitas nimis haberi. nec deus pōt ab homīe nimis diligi. Illud vero qđ querit̄ pp̄ aliquē finē querendũ est ſm mensurā aliquā ſm ꝓportionē ad finē. verbi gratia medicꝰ enī sanitatē que ē finis eiꝰ facit quātũcũq3 maiorē pōt. sed exhibet medicinā ſm ꝙ ꝯuenit ad sanitatē faciendā. sic a simili ē in vita spūali: q2 dilectio dei ē sicut finis. ⁊ nō pōt nimis q̄ri nec nimis haberi vel diligi. Ieiunia vero ⁊ vigilie ⁊ alia exercitia corꝑalia nō querunt̄ tanꝙ finis: q2 sicut dicit̄ ad Ro. xiiij. Nō est regnũ dei esca ⁊ potus. sed querunt̄ tāꝙ necessaria ad finē .s. ad domādas ꝯcupiscētias carnis: ſm illud Apl̄i .j. ad Corinth. .x. Castigo corꝑꝰ meũ3. ⁊c̄. Et iō talia sunt adhibēda cũ quadā mēsura rōis .s. vt ꝯcupiscētia domet̄: ⁊ natura non extinguat̄: iuxta illud apl̄i ad Ro. xij. Exhibeatis corꝑa vestra hostiā viuentē: ⁊ postea subdit̄: Rōnabile obsequiũ vestrũ. Si vero aliq̄s intñ suas vires debilitet ꝑ ieiuniu3 ⁊ vigilias vt opa supradicta nō possit exequi ⁊ alia huiusmōi: sine dubio peccat. vñ Bern. ꝯfitet̄ se peccasse ex hoc ꝙ corꝑꝰ suũ ieiuniis ⁊ vigiliis debilitauit. Tertio dico ꝙ ē abstinētia rōne regulata .s. qñ fit rōnabiliter. ⁊ tũc ē deo placita ⁊ ꝑ ꝯsequēs meritoria. Fit autē rōnabilit̄ quattuor modis. Pmo ex motiuo .s. ex fide ⁊ dilectione dei. Scđo ex medio: nā virtꝰ ꝯsistit ī medio. ⁊ iō si hō abstinet quātũ pōt meret̄. vñ Aug. in regula: Carnē vestrā domate ieiuniis ⁊ abstinentia esce ⁊ potꝰ quantũ valitudo permittit. Tertio ex mō sit abstinētia cũ hilaritate mētis. Quarto ex termīo .i. ex fine vltimo qñ fit pp̄ dei gloriā: ⁊ non pp̄ suā gloriā. Hec .b. Tho. .iiij. scrip. sen. di. xv. de ieiunio arti. .i. q. .ij. vtrũ ieiuniũ sit actꝰ virtutis .i. solu. .i. ⁊ argu. Ubi nota triplex ieiuniũ .s. cordis corꝑis ⁊ oris. Re. ibidē. et scđa scđe .q. clxvi. ar. .i. in solu. .i. arg. ⁊ ibidē .q. clxiii. art. .i. in solu. .ij. arg. ꝑ totũ. Et iterũ in quodlibe. arti. xiiij. vtrũ hō possit peccare nimis ieiunādo ⁊ vigilādo: arg. cōtra: ⁊ in cor. q.

¶ Quomodo a tribus est abstinendũ. CA. II.

Secũdo principalit̄ circa abstinentiam ꝯsiderare debemꝰ distinctionē. Ubi nota ꝙ abstinētia est a tribꝰ .s. a cibo: a licito: a peccato. Pmo abstinētia ē a cibo. Re. ī capitulo ꝑcedenti immediate: ⁊ infra Ieiuniũ ꝑ totũ. Scđo abstinētia ē a licito Tria eni3 sunt int̄ alia q̄bus hō licite vti pōt .s. substātia tꝑalis: copula carnalis: natura ꝓprie volūtatis. Et q2 hec tria possunt ꝑhibere impedimentũ ⁊ ꝯfrequēter impedimētum prebēt ne affectꝰ hoīs totalit̄ ferat̄ in deũ: iō ꝯtra h̄ tria ꝑ votũ remediũ adhibet̄. qđ sic p3: Pmo eī cupiditas bonorũ tꝑaliũ ꝑ votũ paupertatis paupertate impedit̄. Re. infra Auaritia ⁊ infra Beati paupes spiritu. ⁊ infra: ꝙ beatitudo nō ꝯsistit in bonis tꝑalibꝰ. Scđo voluptas rerũ carnaliũ ꝑ votũ ꝯtinētie refrenat̄ ⁊ remouet̄. Re. infra Cōtinētia. Tertio repugnātia vel ꝯtrarietas voluntatũ ꝑ votũ obediētie impedit̄. Re. infra Obediētia. ⁊ infra Uotũ. Tertio ē abstinētia a peccato: Thobie .j. quē ab infantia deũ timere docuit ⁊ abstinere ab oī pctō. Nō solũ autem a pctō: verũetiā a malo exēplo necesse ē abstinere. .j. ad Thessa. .v. Ab omi specie mala abstinete vos. Ubi sciendũ ad euidentiā predictoꝝ ꝙ sicut ē aliq̄d faciendum duabꝰ rōnibꝰ: ita eisdē rōnibꝰ est aliq̄d nō faciendũ. Est enī aliq̄d faciendũ duplici rōne: vel q2 ex natura sua bonum: vt diligere deũ: honorare parētes: ⁊ huiusmōi: vel q2 ꝑceptũ tm̄: vt p3 ex omnibus q̄ nobis ꝑcipiunt̄. Simil̄r aliq̄d est nō faciendũ: vel q2 ex natura sua malũ: vt occidere ⁊ mechari ⁊ huiusmōi: vel q2 tm̄ ē ꝓhibitũ: puta q2 de natura sua ē indifferēs: vt comedere de ligno sciētie ⁊ hmōi. ⁊ hoc ē malũ: q2 ꝓhibitũ. Hāc distictionē facit Alex. in .i. pte sũme q. xxv. arti. xiij. an in ꝑceptis decalogi ꝑcipiat̄ generalit̄ omne faciendũ ⁊ ꝓhibitiōibꝰ ꝓhibeatur omne nō faciendũ: i cor. q. Sz forte queres ex hoc qđ istoꝝ sit maioris meriti: an abstinere a licitis: vel abstinere ab illicitis. Rñdeo ſm Ambro. ⁊ Greg. ⁊ dico ꝙ abstinere a licitis. vñ Ambro. sup eplam ad Corinth. sic ait: Qui a licitis abstinet laudē h3 ⁊ premiũ. q̄ vero ab illicitis abstinet laudē h3 ⁊ nō pmiũ. Et Greg. in omel. Abstinētia vera ⁊ ꝑfecta est qñ q̄s ꝓ amore dei ⁊ salute ꝓpria nō ab illicitis tm̄ imo interdũ ⁊ a licitis atq3 cōcessis se cohibet. Rōem aũt huiꝰ assignat .b. Aug. eo ꝙ quāto aliqđ bonũ minꝰ debitũ est ⁊ magis acceptũ ad faciēdũ: tāto magis ē meritoriũ. vñ dicit ad Policarpum sic: Ea q̄ppe licere ⁊ nō expedire mihi vident̄ que ꝑ iusticiā q̄ corā deo ē ꝑmittunt̄ sed pp̄ offensionē hoīs sunt vitāda: ne a salute impediāt. ex h̄ quedā erogant̄ nec a dn̄o iubent̄ sed mouent̄: vt tāto intelligant̄ esse gratiora q̄nto magis ꝯdunt̄ indebita. q̄ ꝓhibent̄ illicita: licita vero que nō expediāt libere caueant̄. Re. infra Scandalũ. Et Aug. in lib. de diffinitiōe recte fidei sic ait: Bonũ est in cibo cũ gratiarũactiōe ꝑcipere quicq̄d deꝰ ad edendũ ꝑcipit. abstinere autē ab aliq̄bus nō q̄si maliciosis: sz q̄a nō necessaria nō est malum.

¶ Qđ aliud ē abstinere a malo solum. CAP. III.

D maiorē ī euidentiā ꝑcedētis capituli ē sciendũ: ꝙ aliud ē abstinere a malo solu3 ⁊ nō facere bonũ: aliud ē q̄nq3 abstinere a bono ⁊ nō facere malu3: aliud est semꝑ abstinere a malo: aliud ē omittere malũ ⁊ abstinere a bono vel omittere bonũ. Pmo enī dico ꝙ abstinere a malo solũ ⁊ nō facere bonũ ſm beatũ Aug. nō sufficit ad salutē. Cuiꝰ ratio est: q2 sicut virtus causat̄ ex actibꝰ: ita meritũ correspōdet actibus. sed non facere malũ ⁊ omittere bonũ vel abstinere a bono non ē ꝓducere actũ sed cessare ab actu. vñ psal. pcipit non so

lum abstinere a malo: sed etiā facere bonū. dicit enī: Diuerte a malo ⁊ fac bonū. Sup quo verbo glosa sic dicit: Illud. s. diuertere a malo vitat culpam; istud. s. facere bonum meref vitā ⁊ palmā. Ubi nota ꝙ omittere malum vel declinare ⁊ abstinere a malo non dicit nec importat purā negationē: sed importat motū volūtatis repudiantis ⁊ resistētis malo. Et idō sicut nō velle est ꝑ actū voluntatis qui est velle: puta qd̄ est velle vult: ita volūtas talis vult nō velle: ⁊ ita voluntas vult nō facere malū ꝑ hoc ꝙ vult facere bonū: ꝓp qd̄ nō facere malū vel omittere malum ē meritoriū. Tn̄ facere bonū est act⁹ cōpletiuus ⁊ q̄si ps ꝑncipalis iusticie ⁊ cā principalis qua ꝗs meretur ⁊ vitā ⁊ palmā. declinare autem vel abstinere a malo est act⁹ imꝑfectior ⁊ ps secūdaria: ⁊ sic qua nō est iusticia neq̄ meritū. Hec. b. Tho. scd̄a scd̄e. q. lxxix. arti. i. in solu. ii ⁊. iij. ar.

Scd̄o dico ꝙ abstinere quiq̄ a bono vl' quiq̄ omittere bonū ⁊ nō facere malū licet. Cui⁹ ratio ē: q2 ꝑceptoꝝ aliud ē affirmatiuū qd̄ est de faciēdo: vt honora patrē ⁊ hmōi. aliud ē negatiuū qd̄ est de nō faciēdo: vt nō occides. Differūt ergo ista duo ꝑcepta effectu: q2 ꝑceptū affirmatiuū qd̄ stricto nomīe solet dici preceptū obligat semp. i. in omni tpe: s3 nō ad semp. i. ad omne tēpus. Preceptū autē negatiuū qd̄ dicif ꝓhibitio obligat semp ⁊ ad semp. ⁊ hoc intellige in ꝑceptis decalogi ⁊ iuris naturalis. verbi gratia: honorare patrē est preceptū affirmatiuū qd̄ obligat me semp: q2 semp teneor ad honorandū patrē: sed tn̄ non obligat me ad semp honorandū: q2 nō est possibile nec expediēs vt semp honorē eū: sed cū temp⁹ requirit. s. facultas ex pte mea ⁊ necessitas ex pte sua. Preceptū negatiuū obligat semp ⁊ ad semper sicut nō mechaberis ⁊ huiusmōi: q2 semp teneor ⁊ quocunq̄ tpe nō mechari. Cū ergo facere bonū sit preceptū affirmatiuū qd̄ obligat semp sed nō ad semp vt p3: ideo quiq̄ licet abstinere a bono vel omittere bonū ⁊ nō facere bonū. Cū vero preceptū negatiuū obligat semp ⁊ ad semp: ideo malū facere nūq̄ licet: vt in tertia distinctiōe patebit. Hāc distinctionē ponit. b. Tho. scd̄a scd̄e q. lxxix. arti. ii. in solu. iij. arg. ⁊ in multis aliis locis. Et Alex. diffuse. iij. pte sūme. q. xxv. arti. iij. de diuisione ꝑceptoꝝ in cor. q. Re. infra Bonum quot modis pōt omitti: ⁊ infra Scandalū.

Est aūt sciendū ad euidentiā predictoꝝ ꝙ omissio alicui⁹ boni aliquādo nō est peccatū: aliquādo vero est peccatū. qd̄ sic p3: Omissio enī importat pretermissionē nō cuiuscūq̄ boni: sed boni debiti. qd̄ quidem bonū debitū quia cadit sub ꝑcepto affirmatiuo nō obligat ad sui obseruantiā ad semper: sed ad temp⁹ determinatum. ⁊ ꝓ illo tēpore solum incipit esse peccatū omissionis. ⁊ ideo omittere bonū aliquod illo tēpore quo homo potest ⁊ debet facere: est peccatū omissionis. de quo Jaco. iiij. Scienti bonū ⁊ non faciēti peccatū est illi. Si autē quis omittit aliquid boni: quia nō potest illud facere: vel quia nō potest aliud facere quin illud omittat: tūc aut omissio est necessaria nō volūtaria: aut omissio est volūtaria nō necessaria.

Primo enim cū omissio est necessaria nō volūtaria: puta ꝙ omittit aliquid quia nō potest illud: inuite ⁊ inuolēter omittit: talis non peccat peccato omissionis. Cuius ratio est: quia omissio nō est nisi boni debiti ad quod aliquis tenetur: ⁊ si non potest nō obligatur. vnde nullus qui nō facit id quod non potest peccat peccato omissionis. quod tribus exemplis ꝓbo. Primum exemplū est de muliere virgine. mulier. n. que virginitatē deo vouit: si violēter corrūpif non omittit: virginitatē nō habendo: neq̄ peccat: sed peccat nō penitendo de peccato preterito: vel nō faciendo ad votum implendum quod potest per cōtinentie obseruantiam. Scd̄m exemplum est de sacerdote qui missam omittit. nam sacerdos nō tenetur dicere missā nisi supposita oportunitate: que si desit non omittit nec peccat peccato omissionis. Tertium exemplū est, cum aliquis omittat rem quā restituere tenetur: talis enim qui alienū habet tenetur ad restitutionē supposita facultate: ⁊ tunc si non restituit: peccat peccato omissionis. si vero facultatē nō habet nō omittit dūmodo faciat quod potest.

Secūdo ꝙ cum omissio nō est necessaria sed volūtaria: tunc talis omittit vel peccat peccato omissionis. verbi gratia: tunc enī omissio incipit alicui imputari ad culpam: quando fit tempus operādi aliquid ⁊ omittit: vel propter causā precedentē: scilicet quia de sero se inebriauit: ideo enim nō potest ire ad matutinas: vel ꝓpter causam presentē: scilicet quia applicat se ad aliquē actum illicitum ⁊ incompassibilē cum illo actu ad quem tenetur: ⁊ tūc talis omissio est peccatū. Vel dicas breuius Si aliquis omittit bonū aliquod ad qd̄ tenetur eo ꝙ nō potest: tunc aut talis factus est impotēs ex causa naturali vel accidētali: ⁊ talis nō omittit ⁊ ꝑ ɔsequens nō peccat peccato omissionis: eo ꝙ talis omissio nō est volūtaria sed violēta et necessaria vt p3 in tribus exemplis ꝑdictis. Aut talis est factus impotēs ex causa illicita vel ex precedēte vel ex sequēte cui operā dedit: vel de sero inebriādo: vel etiā ludendo vel aliqd̄ illicitū faciēdo: tūc talis omittit ⁊ ꝑ ɔsequens peccat peccato omissionis. Hec. b. Tho. scd̄a scd̄e q. lxxix. ar. iij. arg. ɔtra: ⁊ in cor. q. ⁊ in so. ii. ⁊. iij. ar.

Tertio dico ꝙ abstinere a peccato semp est necessariū ad salutē: ⁊ ɔtrariū facere. s. aliquē peccare nūq̄ licet. qd̄ tripliciter ꝓbo. s. rōe: ꝓhibitiōe: ⁊ declaratiōe. Primo ꝓbo hꝰ rōne sic: Precepta negatiua nō solū obligāt semp vt affirmatiua: s3 etiā ad sp. s. oī loco ⁊ tpe. s3 tale ꝑceptū ē de nō peccādo: vt3. s. scd̄a distinctiōe: ꝗ ⁊c̄. Scd̄o ꝓbo hꝰ idē ꝓhibitiōe: nā q̄dā sunt mala q2 ꝓhibita: in q̄bus necessitas dispēsat: vt3. i. Reg. xxi. de dauid q̄ cōedit panes ꝓpositionis. comedē. n. tales panes nō erat malū: nisi q2 ꝓhibitū. Similr Matth. xij. excusanf discipuli ꝓp necessitatē q̄ fricabāt spicas in sabbato. Quedā vero sunt ꝓhibita q2 mala in q̄b⁹ necessitas nō dispēsat: vt fornicari ⁊ alia que ex sui nā sunt mala. Hanc distinctionē ponit Alex. iij. pte. sum. q. xxxix. ar. ix. vtrū act⁹ spūales possint referri ad finē tpalem: i so. ii. arg. Tertio ꝓbo hoc idē ex inductione. Ubi nota tria. Primū est ꝙ hō nō debet committere peccatū aliqd̄ ꝓp bonū aliqd̄ ɔsequendū: q2 nō sunt faciēda mala vt veniāt bona fm̄ Aplm̄. Secundū est ꝙ nullus peccatū veniale debet cōmittere vt aliū liberet a peccato mortali: eo ꝙ quilibet tenef prius seipsum diligere q̄ aliū. Tertiū est ꝙ sicut peccatum mortale nō pōt bn̄ fieri ita nec veniale: ⁊ ideo sicut hō debet pri⁹ sustinere mortē q̄ ꝙ peccet mortaliter: ita etiam q̄ ꝙ peccet venialiter: illo mō debito quo venialia dnt vitari. Hec beat⁹ Tho. iiij. scrip. sen. dist. xviii. de excōmunicatōe: arti. iiij. q. iij. in so. i. arg.

Quarto ⁊ vltimo dico ꝙ facē malum grauī⁹ est peccatū q̄ omittē bonū. qd̄ quadruplr ꝓbo. s. ex facilitate: ɔtrarietate: similitudine: penalitate. Primo ex pte facilitatis sic: Qui facili⁹ pōt aliq̄d facere ⁊ nō facit grauī⁹ peccat. sed facili⁹ est abstinere a malo faciēdo q̄ facere ⁊ implere bonū. ꝗ grauī⁹ peccat q̄ nō abstinet a malo faciēdo ipm̄ qd̄ ē trāsgredi: q̄ q̄ nō implet bonū qd̄ ē omittē. ꝗ pctm̄ trāsgressiōis ē grauī⁹ pctō omissionis. Scd̄o hoc idē ꝓbo rōne ɔtrarietatis sic: Illud peccatū est grauī⁹ qd̄ magis ɔtrariaf virtuti: sicut illud malū est mai⁹ qd̄ magis ɔtrariaf bono. sed facere malū qd̄ ē trāsgredi magis ɔtrariaf bono q̄ nō facere bonū qd̄ est omittere. Cuius ratio est: quia sicut nigrum magis con

trariaꝛ albo q̄ȝ non nigrū:eo q̄ nō nigrū pōt eē color ali
quis medius qui minus cōtrariaꝛ albo q̄ȝ nigrū:ita nō
facere bonū qd̄ importat negatōeȝ actus minus ꝯtraria
tur virtuti q̄ȝ facere malū:quod importat ꝯtrarietatem
actus. Tertio ꝓbo hoc idē ex pte similitudinis:qꝛ sicͭ
plus peccat qui infert cōtumeliā patri q̄ȝ qui nō impen/
dit debitā reuerenciā patri:sic plus peccat qui trāsgredi
tur/cōmittendo malū q̄ȝ qui bonū omittit. Quarto ꝓ
bo hoc idē ex pte penalitatis sic:Maiori peccato debeꝛ
maior pena.sed maior pena debeꝛ peccato transgressio/
nis q̄ȝ omissionis.ergo ꝛc̄.Ubi nota q̄ peccato trāsgres/
sionis rńdet duplex pena.s.pena damni ꝑpter auersionē
a deo:ꝛ pena sensus ꝑꝑ inordinatā cōuersionē ad bonū
cōmutabile.Similr̄ peccato omissionis debeꝛ nō soluȝ
pena damni:sed etiā pena sensus: s̄m illud Matth.vij.
Omīs arbor que nō facit fructū bonū:excideꝛ ꝛ in ignē
mitteꝛ:ꝛ hoc propter radicem ō qua ꝓcedit.s. q̄ omittit
quod est debitū facere:ꝛ etiā q̄ talis frequenter cōtem/
nit p̄ceptum affirmatiuū.Tamē peccatū transgressiōis
grauius est peccato omissionis ꝛ grauius punit̄.nā pec
catū trangressionis habet actualē cōuersionē ad bonuȝ
cōmutabile:quā ex necessitate nō habet peccatū omissi/
onis.Hec.b.Tho.scd̄a scd̄e.q.lxxix.arti.iiij.argu.ꝫ:ꝛ in
cor.q.ꝛ in solu.argumentoꝝ.

¶De opatōe abstinentie:ꝛ que opaꝛ. CA.IIII.

Ertio principaliter circa abstinentiā cōsiderare
t debemus opatōem.Ubi nota q̄ abstinētia tūc
est laudabilis ꝛ meritoria qñ est s̄m rectitudi/
nem rōnis.Rō aūt recta facit abstinere ꝑpter ꝗnqȝ bo/
na.s.ꝑpter bonū cōsuetudinis:virtutis:mētis:corpis:ꝛ
finis. Primo.n.recta rō facit abstinere ꝑpter bonum
cōsuetudinis.Nam ꝯsuetudo honesta hȝ vim p̄cepti:qꝛ
vt dicit Aug.in epistola de ieiunio sabbati:Mos popu
li dei ꝓ lege habendus est.Et ideo circa abstinentiā pōt
esse trāsgressio ꝛ adimpletio p̄cepti ita q̄ transgressio et
omissio p̄cepti de abstinētia cōtra honestā ꝯsuetudinē
est demeritoria ꝛ obligat ad mortale:vt patȝ infra Jeiu/
niū de cibis.ꝛ adimpletio p̄cepti ē meritoria.Hec beat᷒
Tho.secūda scd̄e.q.lxxix.arti.ij.in solu.ij.argu. Scd̄o
recta ratio facit abstinere ꝑꝑ bonū virtutis.Cū.n.v̄tutes
inter se ad inuicē sint cōnexe:vt pȝ infra Uirtus:sicut
vna virtus adiuuaꝛ ꝛ cōmendaꝛ ex alia sicut iusticia ex
fortitudine:ita virtus abstinētie adiuuaꝛ ꝛ cōmendaꝛ
ex aliis virtutibus q̄bus ꝯnumeraꝛ ꝛ associaꝛ.De q̄bus
v d.ij Pe.j.Uos aūt ministrate in fide v̄ra virtutē in virtu
te aūt sciam:in sciētia aūt abstinētiā:in abstinētia aūt pa/
tientiā:in patiētia aūt pietatē:in pietate aūt amorē frat/
ernitatis:in amore aūt fraternitatis charitatē.Hec.b.tho.
scd̄a scd̄e.q.cxlvj.arti.j.argu.ꝯtra:et ibidē arti.ij.in solu.
j.argu. Ad euidentiā aūt illius auctoritatꝭ Ministra
tate ꝛc̄.nota q̄ beat᷒ Petrus ponit octo gradus virtutū
quib᷒ fit ascēsus in celū dicēs:Uos aūt mīstrate.q.d.nō
p̄sidete:nō imperate vt dn̄i sȝ mīstrate vt serui:exēplo il/
lius q̄ formā serui accepit:q̄ nō venit mīstrari sed mini/
strare:Matth.xx.ꝛ.ij.ad Corinth.vi.Jn oībus exhibea
mus nosmetipos ꝛc̄.Primus gradus incipit a fide ꝛ vl
tim᷒ cōsumaꝛ in charitate.Primū ꝗ̄ gradū virtutis q̄ in
cipit a fundamēto ponit dicēs:Jn fide v̄ra.ad Hebre.xi.
Ascendētē ad deū opꝫ credere.Sȝ qꝛ fides sine opibus
mortua ē:Jaco.ij.iō bis cōiūgiꝛ fidei rectitudo opis.vñ
dicit:Jn fide v̄ra virtutē.Sap.viij.Sobrietatē ꝛ prudē/
tiā docet:ꝛ iusticiā atqȝ virtutē.psal.Deus israel ip̄e da/
bit virtutē ꝛ fortitudinē ꝛc̄.Sȝ qꝛ nō ꝯtingit recte opa/
ri sine discretōe:ideo ponit tertiū gradū.s.sciam dicens:
Jn virtute aūt sciam.vñ glo.interli.Quid:cui:qñ:vl quō
Nā sciētia ē recta rō vel regula agendoꝝ:Prouer.xix.
Ubi nō est scientia aīe ibi nō est bonū.Sȝ qꝛ sub specie
discretōis solet blandiri voluptas:iō ponit quartū gra/
dum dicēs:Jn sciētia aūt abstinētiam.q̄ est qñ sp̄e vite
eterne a mundi delectabilib᷒ que occasiones sunt pecca
ti quis se abstinet.Eccl̄i.iij.Cor sapiēs ꝛ intelligibile ab/
stinebit se a peccatis.ꝛ.j.ad Corinth.ix.Oīs qui in ago/
ne ꝯtendit ꝛc̄.Sȝ q̄d valet abstinētia sine patiētia:ideo
ponit quintū gradū.s.patientiam dicens:Jn abstinētia
aūt patientiā:quia sicut beda dicit:Abstinentiā sequiꝛ
patientia:vt qꝛ voluptatibus mundi se abstinet:aduersa
queqȝ eius sustineat:ad Hebre.x.Patientia.n.vobis ne
cessaria est ꝛc̄.Sed qꝛ patientia nutriꝛ ꝑ pietatē:iō po/
nit sextū gradū dicens:Jn patientia aūt pietatē:que est
respectu mali in ꝓximo siue ad cōsolanduȝ siue ad corri/
gendum delinquentē.De qua.j.ad Thimo.iiij.Exerce te
ad pietatem.exercitatio.n.corpalis ad modicū vtilis est
pietas aūt ad oīa valet.Sed qꝛ p̄dicta oīa sine amore nil
valent:ideo ponit duos gradus virtutū formaleꝫ ꝓximo
dilectōem ꝓximi.vñ dicit:Jn pietate aūt amorē frater/
nitatis.Basilius:Qui frēm diligit in tranquillitate est.
Sed ꝓximus nō pōt diligi sine deo:ideo ponit octauuȝ
gradū.s.charitatē dicēs:Jn amore aūt fraternitatis cha/
ritatē.i.dilectōem dei.j.Joh.iij.Qui nō diligit fratrem
quē videt ꝛc̄. Tertio principaliter recta rō obseruat ī
abstinentia bonū mentis.vñ ip̄a facit abstinere sicͭ opor
tet.s.cū hilaritate mētis ꝛ cū rectitudīe opis.Prīo recta
rō facit abstinere cū hilaritate mētis:qd̄ patȝ ꝑ eius op/
positū:qꝛ cū abstinētia nō est s̄m rectitudinē rōnis tūc
ex abstinētia ꝓueniūt plura vitia:ꝛ p̄cipue impatiētie ꝛ
supbie.vñ Greg.in pastorali sic dicit:Mentes abstinen
tiū plerūqȝ impatiētia excutit a sinu trāquillitatis.ꝛ sub
dit ibidē dicens:Cogitatōes abstinentiū nōnunq̄ȝ sup/
bie culpa transfigit:siue ꝓ purgatōe criminis:siue ꝓ re/
uelatōe mysterij celestis:siue ꝓ adimpletōe p̄cepti vl̄ ho
neste cōsuetudinis:que tn̄ valet vt pȝ.ō.siue ꝓ amore di
uine bonitatis.Patientia autē excludit vitia ꝛ includit
virtutes:vt pȝ auctoritate petri supra īmediate posita.
Hec.b.Tho.scd̄a scd̄e.q.cxlvj.arti.j.in solu.iiij.argu.Se/
cundo recta rō facit abstinere cū rectitudine opis.vnde
Aug.Abstinentia ciboꝝ sola nō sufficit nisi bona opera
ei iungāꝛ. Quarto principalr̄ recta rō obseruat in ab/
stinentia bonū corpis.vñ Augu.dicit de fide ad petrū:
Abstinētia sanctoꝝ ē a cibo et potu:nō qꝛ aliq̄ creatura
dei sit mala:sȝ ꝓ sola corpis castigatōe.nā ꝑ abstinentiā
castigaꝛ corpus ꝯ illecebras luxurie ꝛ gule:qꝛ dū hō ab/
stinet magis reddiꝛ ꝛ efficiꝛ fortis ad vincendas impu/
gnatōes gule ꝛ luxurie:que tāto fortiores sūt:quāto hō
magis cedit eis.Hec.b.Tho.ibidē:arti.ij.in solu.ij.arg.
Quinto ꝛ vltimo recta rō obseruat in abstinētia bonū
finis:eo q̄ ip̄a facit abstinere ꝑpter finē quē optet.s.nō
ꝑpter gloriā suam sed ꝑpter gloriā dei:vt dicit.b.Tho.
ibidē arti.j.in solu.iiij.argu.in fine.Nā ꝛ abstinentiā ꝛ
quicquid est in ptāte nostra tenemur referre in deū.pro/
f pter qd̄ dicit apl̄s.j.ad Corinth.x.Siue mādicatis siue
bibitis vel aliud quid facitis:omnia in gloriā dei facite
Quod verbū intelligitur vel exponiꝛ quattuor modis.s.
negatiue:positiue vel affirmatiue:respectiue:habitudīe.
Primo modo intelligiꝛ negatiue sic:Omīa in gloriaȝ
dei facite.i.nihil ꝯtra gloriā dei facite:ꝛ sine sit p̄ceptuȝ
siue cōsiliū est disponens ad meritū. Secūdo intelligi
tur affirmatiue.s.cū positōe actus vt sit sensus:Omīa fa/
cite in gloriā dei.i.omnia que facitis facite nō cōtra glo
riam dei.ꝛ tunc siue sit p̄ceptū siue ꝯsiliū est disponēs ad
meritū. Tertio mō intelligiꝛ habitudine:Omnia que

facitis:nō actu sed habitu vel aptitudine referte ad deū ⁊ facite ꝓpter deū.⁊ est sensus ꝙ quicquid facit hō etsi nō actu referat in deū:tn̄ si interrogaret ꝓpter qd illud faceret:tenet vere rn̄dere ꝙ illud facit ꝓpter deū: ⁊ tunc habitu est p̄ceptū sed actu est consiliū. Quarto mō fm alios intelligit ⁊ exponit habitudine vel respectiue: et vocat habitudo vel respectus finis ad actū vel econuerso actus ad finē:vt sit sensus.Oīa in glā₃ dei facite:vt oē₃ actū bonū referamus ad eū sp.s.q₃ ɔuertimur oīno sup collatōem actus ad finē ad quē vis rōnabiliter omnem actū bonū referre ⁊ ordinare debet:⁊ tunc est p̄ceptum.

Quito modo exponit sic:Cum.n.dicit:Oīa in gloriā dei facite.non intelligit nisi de actibus ordinabilib⁹ in deū qualia sunt bona ⁊ indifferentia.nō aūt de malis et venialibus que nō sunt ordinabilia in deū. Ubi nota ꝙ duplex est debitū.s.debitū opis:⁊ debitū faciētis. Ex debito opis opa iusticie seu opa spūalia debēt referri in deū qd̄ expressit saluator ⁊ dixit Matth.vi.Attēdite ne iusticiā vestrā faciatis corā hoībus ⁊c̄.Ex debito facientis debent referri alia opa quoꝝ principiū est liberū arbitriū:⁊ hoc cū cōferimus actōes ad finem principalem qd̄ insinuauit saluator cū dixit Matth.vi. Thesaurizate vobis thesauros in celo.⁊ exposuit thesauꝝ intentōe₃ cordis cū subiungit:Ubi est thesaurus tuus ibi est ⁊ cor tuū. Sed forte queres:an ille qui vult comedere solu₃ pp sustentatōem ⁊ liberatōem nature mereat. Et videt ꝙ nō:q₂ sup illud ad Ro.vij. Non.n.qd̄ volo hoc ago: distinguit triplex velle.s.velle gratie: velle nature: velle culpe.Uelle comedere solū ad sustentatiōem nature est velle nature.Uelle aūt comedere ꝓp voluptatē que in cibo querit est velle culpe.Uelle vō comedere ad hoc ꝙ in dei seruitio sustentet est velle gratie.Sicut ergo velle gratie est laudabile ⁊ velle culpe vituperabile:ita velle nature est indifferens.Ex quo sic potest argui:Si rō voluntatem nature sequit in abstinēdo vel comedēdo:nō merebit nec demerebit. Rn̄deo ⁊ dico ꝙ si aliquis comedit ꝓpter libidinē demeret.silr si aliquis comedit vt in dei seruitio sustentet meret.Si aūt aliquis comedit ꝓpter sustentatōem nature tn̄:nō meret nec demeret: q₂ hoc est naturale.s.velle sustentare naturā.S₃ si rō cōsiderat actū comestionis et finē ⁊ obligatōe₃ quā deb₃ deo: tenet ipsam actionē.s.comestionis ⁊ finē ⁊ obligatiōem ordinare nō solū ad istū finem:sed ad sustentatiōem nature ꝓpter deū. Hec Alexā.iij.pte sum.q xxxviij.arti.viij. de rectitudine intentōis:vtrū oēs actōes teneantur referre in deū.in cor.q.⁊ in solu.arg.⁊ infra Intentio.⁊ infra Jeiuniū:de quattuor fructib⁹ ieiunij:ca.x.

¶ Q₂ accidia est culpabilis:vituperabilis: ⁊ detestabilis ⁊ quare. CA.I.

a Accidia. Circa accidiā considerāda sunt tria.s.culpa seu vitiū:ruina seu piculū:pena seu supplicium. Primo accidia est culpa seu vitiū.Est āt accidia culpabil:vitupabilis:vitabilis seu detestabilis. Prīo accidia est culpabilis.qd̄ dupliciter ꝓbo.s.rōne:⁊ ꝓhibitōe.

Primo rōne sic:Sicut se habet delectatio ita etiā ⁊ tristicia.sed delectatio que est extra ordinē rōnis sicut illa que est de eo qd̄ est apparens bonū ⁊ vere malū est delectatio mala ⁊ culpabilis:vt pz infra Delectatio.g̊ silr tristicia que est de existenti ⁊ vero bono:⁊ apparente ⁊ falso malo est mala ⁊ culpabilis.verbigratia:cū bonū spūale sit vere bonū:tristicia que est de bono spūali est mala. sed accidia est queda₃ tristicia spūalis boni quale ē bonum diuinū.ideo accidia est duplr mala ⁊ fm se ⁊ fm effectum. Primo.n.accidia est mala fm suā radice₃ eo ꝙ ex ingratitudine ⁊ ɔtemptu bonoꝝ spūaliū que quis habet a deo tristicia causat: de his.n. tristamur que quasi mala vel vilia putamus. vn̄ Cassianus in.x.li. de statutis monasterioꝝ sic ait:Accidia ex hoc ꝓuenit ꝙ aliquis ingemiscit se fructū spūalem non hr̄e:q₂ ex ingratitudie ⁊ cōtemptu bona spūalia que a deo h₃ quasi mala vel vilia reputat.nam ad humilitatē spectat vt homo ꝓprios defectus cōsiderans seipm nō extollat. sed ꝙ hō bona sibi diuinitus data cōtēnet hoc spectat ad ingratitudine₃ et cōtemptū:ex quibus spūalia circa diuina ei redūdat tristicia:⁊ sic sequit accidia.vn̄ Damas.sic ait: Accidia ē quedam tristicia aīm aggrauās:q.s.ita deprimit aīm hoīs vt nihil ei agere libeat.vn̄ accidia importat quoddā tediū ⁊ quenda₃ torporē mentis bona spūalia negligentis inchoare ⁊ opari. Secūdo ꝙ accidia sit peccatū ꝓbat ex ꝓhibitōe sic:Illud qd̄ interdicit in scriptura sacra est peccatū.s₃ accidia ꝓhibet:Eccī.vi.vbi sic dicit:Subijce humerū tuū ⁊ porta illā.i.spūalem sapiam ⁊ nō accidieris in vinculis eius:ita ꝙ quadruplicīter est ꝓbatū ꝙ accidia est peccatū.s.rōne:origine:opatione:⁊ ꝓhibitōe:vt patet

Secundo accidia est vitupabilis.quod tali rōne ostēdo:Laus ⁊ vituperiū sequunt actū:vt dicit primo ethi. sed tristicia de vero malo est laudabilis.⁊ silr leticia vel delectatio de vero bono est laudabilis.ergo p oppositum tristicia de vero bono.s.spūali qualis est tristicia accidie ē vitupabilis. Tertio accidia ē vitabilis ⁊ detestabilis.qd̄ tali rōne ostēdo:Sicut ꝓsecutio boni est necessaria ad salutem:ita fuga ⁊ detestatio mali: Eccī.xxi. Quasi a facie colubri fuge peccatū. sed tristicia de bono spūali qualis ē tristicia accidie ē pctm̄: vt pz.ō.g̊ ipa est fugienda ⁊ odiēda. Hec.b.Tho.scda scde. q.xxxv.arti.i. argu.3.⁊ in cor.q.⁊ in solu.ij.⁊.iiij.argu. Q₂ accidia sit pctm̄ pz ex eo ꝙ ɔtrariat trib⁹ quib⁹ pctm̄ ɔtrariat.

¶ Q₂ accidia ɔtrariat tribus qbus peccatū contrariat.

a D maiorē tn̄ euidentiā capituli p̄cedentis circa accid'ā nota quattuor.s.qualr declarat:excusat:aggrauat:vitat vel supatur. CA.II.

Primo nota qualiter accidia declarat.na₃ tristicia fm se nō nominat nec dicit aliquid laudabile vel vitupabile.sed tristicia de vero malo moderata quale malū ē peccatū aliqd noiat laudabile.tristicia aūt de bono: ⁊ etiā tristicia imoderata noiat aliqd vitupabile ⁊ talis tristicia dicit accidia vn̄ accidia fm hoc est peccatum.Hec.b. Tho.scda scde.q.xxxv.arti.i in solu.i arg.circa fine. Secundo declarat vel manifestat accidia eē peccatū tali exemplo:Deus.n.duob⁹ modis adest menti.s.p p̄ntiam:et p grām. Nō igit accidia vel tristicia ē ō p̄ntia ipius dei in mēte:eo ꝙ deus p suā essentiā p̄ns mēti nō ɔpatit secū tristiciā aliquā:q₂ nō habet amaritudinē nec₃ tediū cōuersatio illius:vt dr sap.viij.accidia aūt ē tristicia de bono spūali dirigēte ⁊ ꝓducēte ad p̄ntiā dei cui mēs o₃ inherere de necītate salutis.s₃ ex ingratitudie tale bonu₃ spūale a deo receptū q̄i malū reputat ⁊ sic ɔtēnit:⁊ ex tali ɔtēptu accidia sequit. Hec.b.Tho in.q.dispu.ō malo de accidia:arti.iij.in solu.iij.arg.Et scda scde vbi.ŝ.in p̄cedēti. Scdo p̄ncipalr nota q̄liter accidia excusat.s.a peccatō ⁊ q̄lr nō.Si.n.tristicia de vero bono ꝓcedat a rōne ⁊ a deliberata volūtate:vl si motus tristicie pōt ꝓhiberi a volūtate ⁊ nō ꝓhibet tūc h₃ rōnē peccati. Hec.b.Tho. in.q.dispu.de malo:vbi.ō.arti.i.in cor.q.in fine. Tertio p̄ncipalr nota q̄lr pctm̄ accidie aggrauat.nā accidia fm genus suū est pctm̄ mortale.Cuius rō est: quia peccatum mortale ɔtrariat specialiter tribus quib⁹ accidia ɔtrariat.s.charitati:legi dei:omni virtuti.Prima rō est

talis: Peccatũ mortale cõtrariat charitati. sed accidia ẽ
hmõi. qđ sic ꝓbo: Qui tristat de bono de quo charitas
gaudet: cõtrariat charitati: ⁊ ꝑ cõsequens peccat morta-
liter. sed ita facit accidia vel accidiosus. qđ sic ptꝫ: Nam
ad charitatẽ ꝑtinet spũaliter illud gaudiũ quo quis đ bo
no diuino gaudet. sed accidia est tristicia đ bono. s. đ bo
no spũali qđ est in actibus singularũ virtutũ. ergo est pec
catũ mortale. Hanc rõnem ponit. b. Tho. scđa secũde. q.
xxxv. arti. ij. in cor. q. in fi. Scđa rõ ẽ talis: Pctm̃ mor
tale ꝯtrariat legi seu ꝑcepto dei. sed accidia ẽ hmõi. qđ
ptꝫ: qꝛ ꝑceptũ dei est de sanctificatõe sabbati: in quo sm
ꝙ est ꝑceptũ ꝑcipitur quies mentis. sed accidia cõtraria
tur quieti mentis eo ꝙ ipsa est tristicia de bono spũali ꝗ
le est diuinũ. ergo ipsa est peccatũ mortale. Tertia rõ
est. Peccatũ mortale est õi virtuti cõtrariũ: q. s. mõ n. vir-
tutem. s. charitatẽ: patiam: ⁊ spem: ⁊ hmõi extinguit: et
totã humanã vitã cõfundit: sed accidia oĩa hec facit: vt
dicit glosa sup illo verbo: Tristis est aĩa mea ⁊c. ergo ac-
cidia sm genus suũ est peccatũ mortale. Hec. b. Tho. se-
cũda scđe. q. vbi. s. arti. iij. argu. 5: ⁊ in solu. j. argu. ⁊ iterũ
de. q. dispu. de malo de accidia: arti. iij. argu. contra: ⁊ in
cor. q. Ubi nota ad euidentiã ꝑdictoꝝ ꝙ tristicia ali-
qñ nullũ est peccatũ: aliqñ est veniale: aliqñ est peccatuꝫ
mortale ⁊c. Primo. n. si aliquis tristat đ hoc ꝙ aliqs co
get eũ virtutis opa aliqua adimplere que facere nõ tene
tur talis tristicia nõ est peccatũ accidie. Secundo si mo-
tus accidie est in sola sensualitate ante rõnis cõsensum ꝑ
pter repugnantiã carnis ad spũ: tunc ẽ peccatũ veniale:
⁊ hoc pp imꝑfectõem actus. verbi gratia sicut in genere
adulterij cõcupiscẽtia que ꝯsistit in sola sensualitate nõ
est peccatũ mortale sed veniale: sic accidia vt ptꝫ. ⁊ hoc mõ
in viris sanctis inueniunt aliqui imꝑfecti motus acci-
die. Hec. b. Tho. in. q. dispu. de malo vbi. s. in solu. j. argu.
Tertio cũ accidia ꝑtingit vsqꝫ ad rõnis cõsensum: puta
cum aliquis ꝯsentit in fugam ⁊ horrorẽ ⁊ detestatiõem
boni diuini: carne oĩno ꝯ spũm ꝑualente: vel cũ tristat ex
rõnis ꝯsensu in his que pp deũ ei iminẽt facienda tunc
est peccatũ mortale sicut ⁊ ꝯcupia adulterij cũ ꝑuenitur
ad cõsensuꝫ rõnis est peccatũ mortale. Hec. b. Tho. scđa
secũde vbi. s. arti. iij. in solu. ij. ⁊. iij. argu. Et hoc mõ in vi
ris sanctis inueniũt aliqui imꝑfecti motus: vt Cassianus
dicit li. ix. de institutis cenobioꝝ: q tñ motus accidie nõ
ꝑtingunt vsqꝫ ad rõnis cõsensum. ⁊ iõ in viris ꝑfectis ta
lis motus nõ est peccatũ mortale. Quarto ⁊ vltimo no-
ta qualr accidia vitat vł supatur. Sicut. n. peccatũ sp est
vitandũ ita impugnatio peccati Duobus aũt modis pec-
cati impugnatio ẽ vincẽda: qñqꝫ fugiendo: qñqꝫ resistẽ-
do. Primo. n. peccati impugnatio vincẽda est fugiẽdo
. s. qñ cõtinua cogitatio peccati auget incentiuũ peccati:
sicut peccatũ luxurie qđ vincit fugiendo. vñ dr. j. ad Co-
rinth. vj. Fugite fornicatõem. Secũdo peccati impu-
gnatio est vincenda resistendo. s. qñ ꝑseuerãs cogitatio
tollit incentiuũ peccati vel peccandi. Sicut. n. incentiuũ
peccati ꝑuenit ex leui apphensione ita resistentia vel vi-
ctoria peccati ꝑuenit ex multa ⁊ cõtinua apphensione. ⁊
hoc cõtingit in accidia. Cum. n. volumus accidiã vince-
re ⁊ vitare: de spũalibus cogitemus: qꝛ quãto magis de
spũalibus cogitamus tanto nobis placentia reddunt et
efficiunt ex quo cessat accidia: ⁊ sic vincit ⁊ supat a no-
bis. Hec. b. Tho. scđa scđe q. vbi. s. arti. j. in solu. iiij. argu
menti ꝑ totũ.

¶ Qꝛ accidia est vitanda: ⁊ quare. CA. III.

Secundo principaliter circa accidiã considerare
debemus eius ruinam seu piculũ. nam multum
cauere debemus ⁊ vitare peccatũ accidie: eo ꝙ
ipsa ẽ omniũ peccatoꝝ ⁊ maloꝝ occasio. qđ tripliciter ꝑ-
bo. s. auctoritate: ⁊ exemplo. Primo auctoritate hiero.
in quodã sermone sic dicentis: Ociositas vel accidia ma
ter est omniũ vicioꝝ: nouerca ⁊ inimica oĩm virtutũ: re-
ceptaculũ omniũ tentationũ ⁊ sordiũ. Secundo exem-
plo hoc idem ꝓbo. Uidemus. n. ꝙ aqua ex quiete corrũ-
pit ⁊ marcescit: ferrũ ex quiete rubiginẽ cõtrahit: porcus
vel vitulus mactandus in quiete ꝑmittitur impinguan-
dus. Spũaliter aũt accidia sex peccata ꝑducit ⁊ causat
velut filias eius: vt dicit. b. Greg. xxxj. moral. s. maliciaꝫ
rancorẽ pusillanimitatẽ desperatiõem torporẽ: mentis
euagatõem. Primo accidia generat vel causat malici-
am qđ tali rõne ꝓbo: A malicia ꝑcedit ꝙ aliquis bona
spũalia deliberate fastidiat: contẽnet: ⁊ detestet. sed ac-
cidia ꝓprie attendit in detestatõe bonoꝝ spũaliũ ea tan
ꝙ nulla vel vilia cõtẽnendo. ergo ⁊c. Greg in omel. Acci
dia est languida deiectio hoĩs de virtutũ laudabili exer
citio. Secũdo accidia causat rancorẽ. s. indignatiõem
mentis: inquantũ accidia facit irasci ⁊ indignari aliquẽ
cõtra bonos qui eũ volũt inducere ad spũalia bona. ⁊ cũ
nocumentũ cõtra aliquẽ machinat si ipsm inferre nõ po
test interius tenet ⁊ cõseruat iram: indignatõem: ment
amaritudinẽ: que oĩa importat rancor. Tertio causat
pusillanimitatẽ inquantũ facit animũ modicũ vel pusil
lum ad spũalia facienda que sunt ad finem: qualia sunt
ꝑcepta ⁊ cõsilia: que qꝛ accidiosus ⁊ pusillanimis repu-
tat quasi ardua nimis ad obseruandũ ideo vitat ⁊ fugit
ea. Quarto accidia causat desperatõem: inquantuꝫ ad
bene opandum de ꝓprijs viribus de dei miseratiõe: de
pmij remunciatõe facit diffidere: ⁊ ab vltimo fine disce-
dere ad similitudinẽ infirmoꝝ qui sine spe ⁊ sanitatis fi
ducia moriunt. Re infra Desperatio. iiij. ca. Quinto ac
cidia causat torporem. i. frigus pigriciã ⁊ stuporẽ ad bo
na spũalia ꝑcepta inchoanda ⁊ ꝑsequenda. vñ Bern. in
eplis sic ait: Accidia est torpor animi quo quis spũalia
bona negligit inchoare aut fastidit pficere. Et Tullius i
de tusculanis q̃onibus sic ait: Accidia est pigritia ⁊ iner
tia ⁊ fatigatio animi qua qs bonũ inchoatũ cõsumare
fastidit. Sexto ⁊ vltimo accidia causat euagatõeꝫ men
tis: que fit circa illicita. cum. n. accidiosus a licitis ⁊ spi-
ritualibus abstinet quasi ea vilificans ⁊ cõtemnens in
trino gaudio destitutus: tunc in rebus exterioribus ⁊ il
licitis cõsolatõem querit: in eis quieteꝫ habere volens.
vñ Greg. Accidiosus nõ hñs in se vñ letet q̃rit foris: sic
illi q nõ pñt gaudẽ spũalibus delectatiõibus ad corpales se
trãsferunt sm phm. viij. ethi. Ad euagatõeꝫ aũt mẽtis ꝑ
tinẽt hec octo. s. ociositas: somnolẽtia: iportunitas mẽtis:
inq̃etatio: torpor: instabilitas: verbositas: curiositas: que
Isi. i li. de sũ. bo. ex accidia oriri dicit. Pria. n. duo. s. ocio
sitas ⁊ somnolẽtia reducũt ad torporẽ: circa ꝑcepta circa
q̃ est aliqs ociosus ea ꝑtermittens: ⁊ somnolẽtus ea negli-
gẽter iplẽs. Alia qnqꝫ ꝑdicta ꝑtinẽt ad euagatõeꝫ mẽtis
circa illicita: qđ de singulis ptꝫ. Nã importunitas mẽtis
residet in ipa arce mẽtis volẽtis iportune se diffundere
ad diuersa. Curiositas aũt ꝑtinet ad cognitiuã. Uerbosi
tas vo ꝑtinet ad locutõeꝫ. Inq̃etudo aũt corpis attendit
q̃tũ ad corpus in eodẽ loco nõ manẽs: qñ. s. aliqs ꝑ inor
dinatos motus mẽbroꝝ vagacitatẽ indicat mentis. Insta
bilitas aũt dr sm mutabilitatẽ ꝓpositi. Hec. b. Tho. scđa
scđe. q. xxxv. arti. iiij. argu. 5: ⁊ in cor. q. ⁊ i solu. arg. ⁊ ite-
rũ in q̃onibus disputatis de malo.

¶ Qꝛ accidioso debet pena eterna. CA. IIII.

Tertio ⁊ vltimo principaliter circa accidiã cõsi-
deranda ẽ pena seu suppliciũ. nã tristicie mẽtis
de bono spũali seu diuino ex rationis consensu

qualis ꝓpria est accidia debet͛ pena eterna. qđ ꝓbo triplici rōne. s. rōne dispositōis: maledictōis: ꝛ offensionis.

Primo ꝓbo hoc rōne dispositiōis sic: Sicut. n. infirmus hūis infectū gustū cibū salubrem fastidiens qñ sibi offert͛ dolens: ꝛ oblatū sibi cōtēnens ꝛ respuens: mortis penā incurrit: sic accidiosus qui ex mala dispositōe cordis. s. ex vitio ingratitudinis ex cōsensu rōnis boni spiritualē ꝛ diuinū sibi necessariū ad salutē nō q̄rit: nec opat͛ fm illud: imo potius in tedio habet: fastidit: cōtemnit: ꝛ spernit. ꝛ ideo penā mortis eterne incurrit. Hec. b. Tho. in. q. dispu. de malo de accidia: arti. ij. in cor. q. circa finē.

Secūdo accidiosus meret͛ penā eternā rōne maledictionis sic: Sicut. n. ex benedictōe dei meret͛ quis ꝛ cōsequit͛ infallibiliter vitā eternā: nec oppositū est possibile: ita ex maledictōe dei meret͛ ꝛ incurrit penā eternam. sed accidiosus est maledictus a deo: qđ patet p similitudinē ficulnee infructuose: Matth. xxi. vbi dicit͛: Uidēs iesus ficulneā habentē folia sine fructu maledixit ei: ꝛ statim aruit. Moraliter ficulnea sine fructu cū folijs est accidiosus: qui folijs eloquioꝝ exuberat: fructu vo͛ bonoꝝ operū caret. Uel aliter fm. b. Aug. de verbis dñi: Ficulnea est genus humanū. primi. n. parētes postq̄ȝ peccauerunt consuerunt folia ficus ꝛ fecerūt sibi perizomata vt velarent pudenda: ad designandū q̄ q̄dam pudēda sua. i. peccata folijs. i. verbis occultāt. In psal. dicit͛ cōtrariū Non declines cor meū in verba malicie ad excusandas excusatōes in peccatis. Sȝ quia ante faciē districti iudicis verba nō ꝓderūt subiungit: Maledixit ꝛ stati͂ aruit Beda Arescit: q̄ȝ vitam pdit in celis ꝛ patriā in terris. ꝛ q̄ȝ subdit A radicib⁹: ad ostendendū q̄ p⁹ maledictōis sententiā nō solum lingua arescet: q̄ȝ nil boni poterit loqui ꝛ manus silr̄ arescent: q̄ȝ nil boni poterint opari. sȝ etiaȝ radix. i. cor arescet: q̄ȝ nil boni poterit cogitare.

Tertio accidiosus meret͛ penā eternā rōne offensionis sic: Peccato mortali debet͛ pena eterna. sed accidia est peccatuȝ mortale eo modo quo dictū est. s. ca. ꝓcedēti: ergo ꝛc̄. vnde apl's. ij. ad Corinth. vij. Tristicia seculi mortem opat͛. tristicia aūt que fm deū est. pniam in salutē stabilē operat͛.

Ubi nota q̄ sicut hoīes multa opant͛ ꝓpter delectatōem duobus modis. s. vel vt ipam delectatiōem consequant͛: vel vt ex delectatōis impetu ad aliquid agenduȝ prompti efficiant͛: ita ꝛ ꝓpter tristiciā hoīes dupliciter multa opantur: vel vt ipam tristiciā euitent: vel vt ex tristicie pondere in aliqua agenda ꝓrumpāt. Hec. b. Tho. scđa scđe. q. xxxv. arti. iiij. in cor. q. in princi. Dicit ḡ apl's Tristicia que fm deū est. Expositor: Tristicia q̄ fm deū. i. tristicia de peccato ꝓut est cōtra reuerentiā ꝛ offensaȝ dei opatur pniam. i. punitōem de peccatis. ꝛ talem penitentiā in salutē stabilē opat͛ q̄ neqȝ ex paupertate neqȝ ab infirmitate nec ab aduersitate videlicȝ nec a morte impediri pōt: quin talis pnīa operetur salutē. sed tristicia seculi. i. de amissione tpaliuȝ vel cōsanguineoꝝ nō ꝓpter deū sed ꝓpter amatū opat͛ mortē eternā: ḡ ꝛc̄. Hanc auctoritatē apli allegat. b. Tho. scđa scđe vbi. s̄. arti. iij. argu. 3 ꝛ in cor. q. vbi pōt cōcludi ex verbis eius que sit tristicia seculi. Re. s̄. ca. ij. quō accidia aggrauat͛. iij. diuisione.

Ad cuius euidentiā nota duo. Primū est q̄ vnū ꝛ idem opus pōt dupliciter cōsiderari. s. ex se: ꝛ ex fine. Primo. n. vnū ꝛ idem opus inquantū est de se pōt esse cōtristabile ꝛ sic nō est meritoriū: ꝛ tñ prout ordinat͛ ad finem puta ad deū est delectabile ꝛ meritoriū: vt verbigratia sic ieiunium ꝛ martyriū fm se sunt tristabilia: inquantū vo͛ ordinant͛ ad honorē dei sunt delectabilia ꝛ meritoria vite eterne.

Secundū est q̄ tristicia d̄ malo exteriori ꝛ nō de bono interiori. s. mentis neqȝ accidia est neqȝ demeritoria. qđ duobus exemplis ꝓbo. Primo exemplo martyrū qui dolebant exterius in carne d̄ passione ꝛ tñ gaudebant interius in mente ꝛ ꝓpterea merebant͛ vitā eternam. Scđo hoc idem ꝓbo exemplo subditoꝝ. lȝ. n. aliq̄s subditus implens p̄lati sui obedientiā ꝛ p̄ceptū de aliquo laborioso ꝛ afflictiuo ope exterius tristet͛ ꝛ anxiet͛ nō tñ de bono interiori tristat͛: imo quanto opus exterius magis est laboriosum ꝛ afflictiuū: tanto magis efficitur meritoriū: quanto magis interioris boni iocūditas obseruat͛. Hec. b. Tho. in. q. dispu. de malo vbi. s̄. arti. j. in solu. iiij. argu.

Qualr̄ ad accusatōem aliquis obligat͛. CA. I.

Accusatio.

Circa accusatōeȝ vel accusabilitatē vel accusatorē quattuor sunt notāda. s. qualiter obligat͛: roborat͛: irritat͛: punitur. vel nota accusatoris obligatōeȝ: roboratōem: irritatōem: vel reprobatiōeȝ ꝛ punitōem.

Primo circa accusatōem cōsideranda ē obligatio. s. q̄liter accusator obliget͛ vel teneat͛ ad aliquem accusandū. Ubi nota q̄ triplex est ꝓcessus iudicij in excessibus corrigendis. s. p inquisitōem: p denunciatōem: p accusatōem: qui ꝓcessus in veteri ꝛ noua lege exprimitur ꝛ accipit͛. Primo. n. ꝓcessus inquisitiōis accipitur ex lege vel ex testamento veteri: Gen. xviij. vbi dicit dñs Clamor sodomoꝝ ꝛ gomorreoꝝ multiplicatus est: descēdam ꝛ videbo vtrū clamorē qui venit ad me ope cōpleuerint. Ex quibus verbis habet͛: q̄ excessus tam subditi q̄ȝ prelati anteq̄ȝ corrigat͛ vel puniat͛: debet corā ecclesie rectoribus veritas diligentius pscrutari. Et similiter iste ꝓcessus ex lege noua accipit͛: Luce. xvi. vbi dicit͛ de villico q̄ diffamatus est apud dñm suū quasi dissipasset bona ipius cui dixit dñs: Redde rōnem villicatōis tue. Ex quibus verbis ꝛc̄. vt supra.

Secundo ꝓcessus denūciatōis accipit͛ ex lege veteri Leui. v. Anima que peccauerit. Re. infra. Ex lege noua accipit͛. Matth. xviij. vbi dicit͛: Si peccauerit in te frater tuus ꝛc̄. Ex quibus verbis habetur vt Augustinus dicit q̄ denunciatio primo debet fieri ei qui pōt ꝓdesse ꝛ nō obesse: cū. s. est tale crimen de quo pōt esse testis.

Tertio ꝓcessus accusatōis accipit͛ ex lege. s. Deutero. xxv. vbi dicit͛: Si causa fuerit inter aliquos ꝛ interpellauerint iudices quē iustū eē ꝓspexerint: illi iusticie palmā dabunt. quē ꝓspexerint esse iniustū ipm ꝯdēnabunt. Et silr̄ iste ꝓcessus ex lege noua accipit͛: Joh. viij. d̄ muliere in adulterio depꝛehensa quaȝ accusatores pharisei adduxerunt ad iesum q̄si ream. Est aūt differētia inter hec tria. s. inter inquisitōem: denūciatōem: accusatōem: eo q̄ inquisitio fit ꝓpter cognitiōem veritatis: denūciatio fit ꝓpter emēdatōem: vel ꝓpter correctōem fratris: ꝛ iō in denūciatōe attendit͛ affect⁹ charitatis. Accusatio vo͛ nō fit pp punitōem tñ vel pp pene illatōem tñ: eo q̄ pene pñtis vite nō p se expetunt͛: q̄ȝ nō est hic vltimū retributōis tps: sed inquantū pene sunt medicinales ꝛ cōferentes. ꝛ ideo accusatio fit quattuor rōnibus. s. pp emēdatōem psōne peccātis: pp punitōem criminis: pp quietatōem charitatis: pp obseruatōeȝ boni cōis. Et iō si crimen sit tale: siue corpale fuerit: siue spirituale qđ vergat i piculū reipublice: ciuitatis: vl̄ h⁹mōi dūmodo sufficienter possit probari quod pertinet ad officium accusatoris: accusare tenet͛. Ita dicit͛ Leui. v. Si peccauerit anima ꝛ audierit vocem iurantis testisq̄ fuerit quod aut ipse vidit aut conscius est: nisi indicauerit portabit iniquitatem suam. Que verba exponens glosa sic ait: Si peccauerit aīa: sed non corpus qđ nō est subiectum peccati. vel anima. i. voluntarie peccauerit: quia

multum differt inter voluntarie peccantē ⁊ non volūtarie. Aut ipse vidit.s.eum facere q̄d iurat se nō fecisse. Aut conscius fuerit.s.p bonoꝝ reuelatōem.nota d̄ secreti nō reuelatōe: infra Cōfessio. Aut cōscius fuerit p euidentē cōiecturā: Nisi iudicauerit.vel sacerdoti vel iudici vl' alteri qui p̄sit. Portabit iniquitatē suā.s.tanq̄ȝ ipse iurassȝ ⁊ tanq̄ȝ iniq̄tatē fecisset.vn̄ Ambrosi.de officijs.li.i. Qui nō repellit a socio iniuriā tantū est in vitio quātū ille q̄ fecit.vn̄ vt accusatio iuste fiat tria sunt necessaria: primo vt in motiuo vel in animo sit dilectio: secūdo in modo vel medio sit p̄batio: tertio vt in termino vel fine vltimo sit emendatio correctio vel punitio. Primo.n.dico: q̄ ad iustam accusatōem requirit̄ q̄ in accusantis motiuo vel animo sit charitas erga frēm ⁊ dilectio: vt.s.accusator nō p̄pter odiū vel vindictā frēm accuset: sed poti⁹ moueat̄ ad accusandū ex charitate quā hȝ ad eum. Et tales qui sic accusant nō se debēt iudicare maliuolos: sed beniuolos: vt dicit Aug.in regula: Non vos iudicetis esse maliuolos q̄ñ hec iudicatis ⁊c̄. Secūdo vt iusta sit accusatio in modo accusandi debet esse p̄batio: vt.s.si accusatus rem de qua accusat̄ negat: accusator accusatōem p̄bet testes. Nam accusatio ad hoc est instituta: ne aliq̄s sustineat̄ quasi innocēs qui culpā habet. Isido.in li.sermonū: Nullū iudices suspitiōis arbitrio: prius p̄ba et sic iudica.non.n.qui accusatur sed qui vincit̄ reus est. Tertio vt iusta sit accusatio: in termino.s.in fine vltimo debet esse emendatio vel punitio: vt patet supra vbi dicit̄ q̄ accusatio fit p̄pter quattuor rōes: ita q̄ accusator in accusatōe alterius vt sit iusta tria debet attendere: primo fraternitatis dilectōem: secundo p̄batōis vigorē: tertio criminis correctōem vel punitiōem vt supra. Hec bea. Tho.scd̄a scd̄e.q.lxvij.arti.i.arg.3: ⁊ in cor.q. ⁊ Alex.iij. p̄te sum.de triplici p̄cessu iudicij: arti.i.in cor.q.

❡ Q̄ȝ accusatio dȝ roborari sc̄ptura p̄p tres rōnes ⁊c̄. **CA.II.**

S Ecundo principalr̄ circa accusatōem cōsiderare debemus roboratōem.s. qualr̄ accusatio roborat̄.debet.n.scriptura accusatio roborari. Ita dicit̄.ii.q.viii. Accusatoꝝ p̄sone nunq̄ȝ sine scripto recipiant̄. Hoc aūt fit p̄p tres rōnes.s.p̄p iudicis examinantis ⁊ sententiātis certificatōem. tp̄is fluentis dilatōem vel p̄teritōem: accusatoris mutatiōem vel cauillatōem. Primo.n.dico q̄ accusatio dȝ roborari scriptura vel scripto p̄p iudicis examinantis ⁊ sententiātis certificatōem. cum.n.iudex sit medius inter accusantē ⁊ eum qui accusat̄: ⁊ ad examen iusticie quantū possibile est certitudinalr̄ debeat p̄cedere: ⁊ vt certitudinalr̄ examinet ⁊ sententiet: oportet q̄ accusatio redigat̄ in scriptis sicut ⁊ alia que in iudicio agunt̄. Secundo dico q̄ accusatio debet roborari scriptura p̄pter tempis fluētis mutatōem vel p̄teritōem. nam p̄pter mutatōem ⁊ fluxum tempis ea que verbotenus dicunt̄ facile labuntur a memoria. ⁊ sic non posset iudici certum esse quid ⁊ q̄ȝ liter dictum sit: eo q̄ frequenter rō vtriusq̄ȝ p̄tis labitur a memoria: ⁊ iō iudex vt certam p̄ferre sniam possit: accusatio debet roborari ⁊ firmari scriptura que est cōseruatiua memorie. Tertio dico q̄ accusatio debet roborari scriptura p̄pter accusatoris mutatōem vel fraudem nam frequenter cōtingit q̄ nec accusatus nec accusator sunt ꝯstātes vel firmi in dictis suis. ⁊ iō ne iudex ab eis fallatur debet accusatio roborari scriptura. Ad cuius euidentiam nota quattuor. Primū est q̄ lȝ accusatio i p̄stī agatur ⁊ post modicū debeat iudicis sniā p̄mulgari: expedit tñ ad certitudinē iudicij vt accusatio redigat̄ in scriptis: tum p̄p varietatē verboꝝ: nam modicus verboꝝ defectus sensūȝ variat. tum p̄pter multitudinē ⁊ varietatem auditoꝝ: nam multi eadē verba audientes si interrogent̄ non eo modo referrent ea. Secundū est q̄ cum accusatio sit delatio alicuius de crimine: in accusatōe non semp est necessaria libelli conscriptio: sicut in leui crimine ⁊ in notorio: sed in grauibus aut manifestis sicut dicunt Goffredus ⁊ Hostien. Tertiū est q̄ nec accusatio vel libelli conscriptio pōt vel debet fieri ab absēte vel a denunciante: sed p̄ñte ⁊ ab accusante. Quartum est q̄ in accusatōe necessaria est scriptura ⁊ non in denūciatōe. Cui⁹ rō est: q̄ accusator obligat se ad p̄bandū: vel puniet̄ si p̄bare neq̄uerit. denūciator nō obligat se ad p̄bādū. ⁊ iō sufficit si aliq̄s verbo denūciet eccl'ie q̄ ex officio suo procedat ad emendationem fratris. Hec beatus Tho.secunda secunde.q.lxviij.arti.ij.arg.contra: in cor.q. ⁊ in solu.argu.

❡ Q̄ accusatio irritat̄ triplici rōne. **CA.III.**

T Ertio principaliter circa accusatōem cōsiderare debemus irritatiōem.s.qualiter iniusta accusatio refutat̄: iudicat̄: ⁊ irritat̄ tribus modis: vel triplici rōne. Prima est cum accusator crimen falsuȝ imponit. Secunda est cū accusator verū crimen abscondit. Tertia est cum accusator animū ab accusatiōe deponit: ita q̄ tria sunt p̄ que tanq̄ȝ iniusta accusatio irritat̄.s.calūnia p̄uaricatio: ⁊ tergiuersatio. De his tribus dicit̄.ij. q.iij. Accusatoris temeritas tribus modis detegit̄. Aut .n.calūniatur falsum crimen imponendo: aut p̄uaricat̄ verū abscondēdo: aut tergiuersat̄ totaliter ab accusatōe cessando vel desistendo. Primo quidē mō accusatio iniusta reddit̄: ⁊ ideo irritat̄ cum accusator falsuȝ crimē imponit. Ubi nota q̄ si accusator ex errore.s.ex ignorantia vel incertitudine facti vel ex leuitate animi vel ex leuitate credendi falsum crimen imponit: calūniari nō dicit̄: cum his modis ad accusatōem p̄cedit: imo hoc temeritas est. Si v̄o ex certa malicia accusando vel in accusatione alterius falsum crimen imponit: talis calūniari dicit̄. quod p̄hibet̄ Leui.xix. Non facies calūniā proximo tuo nec in occulto nec i manifesto.s.iudicio. Secundo modo accusatio iniusta reddit̄ ⁊ irritatur cum accusator verum crimen abscondit. Non.n.q̄cunq̄ȝ abscōdit vera crimina p̄uaricatur: quia homo non tenetur ad omnia crimina detegenda: sed solum p̄uaricat̄ si fraudulenter abscondit ea de quib⁹ accusatiōem p̄ponit: colludens cū vero p̄prias p̄batōes dissimulādo: ⁊ falsas accusatōes admittēdo. naȝ p̄uaricator dicit̄ quasi varicator q̄ aduersam p̄tē adiuuat p̄dita cā sua. que p̄hibet̄ Ezechiel.xviij. Proijcite a vobis oēs iniq̄tates vr̄as in quibus p̄uaricati estis. Tertio mō accusatio iniusta redditur ⁊ irritat̄ cū accusator ab accusatōe desistit. Cū.n.accusator oīno animū accusandi deponit ⁊ desistit ab hoc q̄d inceperat tergiuersari dicit̄ qui tergū vertere videt̄. q̄d cōtingit duob⁹ modis absq̄ȝ vitio vel p̄ctō. Uno mō si in ipso accusatōis p̄cessu cognouerit falsum esse id de quo accusabat: ⁊ sic pari consensu seipsos absoluūt accusator ⁊ reus. Alio mō si princeps ad quē p̄tinet cura cōis boni accusatorē absoluit. Hec b. Tho.scd̄a scd̄e.q.lxviij.arti.iii.argu.3 ⁊ in cor.q. ⁊ in solu.argu.

❡ Q̄ȝ si accusator defecerit in accusatōe: tenet̄ ad penaȝ talionis: ⁊ quare. **CA.IIII.**

Q Uarto principaliter circa accusatōem considerare debemus punitionem.s.qualiter accusator puniatur. Si.n.accusator in accusatione defecerit ad penā talionis tenet̄. ⁊ hoc triplici rōne. Prima ē vt pape volūtas ⁊ auctoritas impleat̄. scd̄a ē vt iusticie eq̄litas teneat̄. tertia est vt reipublice vtilitas cōseruet̄. Prima.n.rō quare accusator in p̄batōe deficiens ad pe/

nam talionis teneať est: vt pape volūtas ⁊ auctoritas implicať. vult enī ⁊ mandat papa hadrianus ꝙ qui nō ꝓbauerit qḋ obiecit: penā quā inferre voluit patiať. Scḋa rō est vt iusticie equalitas teneať vel ꝯstituať. nā ad iudicem qui est medius inter accusatorē ⁊ accusatū ꝑtinet vt inter eos equalitatē cōstituat. iusticie autē equalitas requirit vt nocumentum qḋ quis alteri intendit facere ipse illud patiať: ſm illud Exo. xxi. Oculū ꝓ oculo: dentē ꝓ dente ⁊c̄. Unī nota ꝙ talio est cum id patiť quisqȝ qḋ fecit. s. beneficentiā vel iniuriā. vñ duplex est talio. Una in bono quā dictat lex naturalis. Matth. vij. Oīa q̄ vultis ⁊c̄. Est etiā alia in malo: quā moyses dictabat: Exo. xxi. Oculū ꝓ oculo: supple reddet. ⁊ hec lex erat ī ꝑcepto seruare maxime si exigebať ab eo. patienti do iniuriam erat ꝑmissa: q̄r. s. ꝑtinebať ei vt vindictam expeteret. Si odio ⁊ libidīe hoc petebat peccabat mortaliť: Leui. xix. Nō queres vltionem ⁊c̄. Re. infra Uindicta. Teria rō ꝑncipalis est: vt reipublice vtilitas cōseruetť. Qui in accusatiōis ꝓbatiōe defecerit dupliciť peccat. Primo contra ꝑsonā quā male accusat. Scḋo contra rempublicam quā suo malo exemplo ꝓut est in eo ad illud ꝓuocat. Et iō dupliciť puniri debet. Primo ꝓpter culpā quā cōmisit male ⁊ indebite accusando. ⁊ h̄ est qḋ diciť Deutero. xix. Cūqȝ diligentissime ꝑscrutantes inuenerint contra fratrē suū testē dixisse mendaciū: reddent ei sicut fratri suo facere cogitauit. qḋ ꝑtinet ad iniuriam ꝑsone. Scḋo debet talis puniri ꝓpter reipublice iniuriam. s. quia suo malo exemplo quantū est in se ꝓuocat alios ad silia faciendū. vñ ibidē subdiť: Et auferes maluz de medio tui: vt audiētes ceteri timorē habeāt ⁊ nequaq̄ talia audeāt facere. Ad cui⁹ euidentiā nota tria. Primū est ꝙ si accusatus innocens fuerit pōt accusanti iniuriā suā remittere: maxime si nō calūniose accusauerit ſȝ ex animi leuitate. Iniuriā aūt quā talis accusator reipublice facit: ꝑnceps qui curā reipublice gerit nō pōt remittere. Scḋm est ꝙ accusator qui in ꝓbatiōe defecerit duplicē meretť penā. s. penā talionis in recōpensationē nocumēti qḋ ꝓximo inferre intētauit: ⁊ penā infamie ꝓpter maliciā ex qua calūniose aliquē aliū accusauit. Tertiū ē ꝙ ꝑnceps qui reipublice curā gerit qñqȝ quidē remittit tali accusatori penā. ⁊ nō abolet infamiā quãqȝ aut infamiā abolet. vñ ⁊ papa pōt h⁹mōi infamiā abolere. Sed cōtra papa Gelasius dicit oppositū: Quãq̄ aīas ꝑ ꝑniaz saluare possumus: infamiā tñ abolere nō possumus. Rñdeo ⁊ dico ꝙ verbū Gelasij dicētis ꝙ infamiā abolere possumus: debet intelligi tribus modis. s. vel de infamia facti vel q̄r infamiā aliqñ abolere nō expedit: vel de infamia irrogata ꝑ ciuilē iudicē sicut hadrian⁹ dicit. Hec. b. tho. scḋa scḋe. q. lxviij. ar. iiij. arg. 5. ⁊ in cor. q. ⁊ in so. argu.

¶ Q: in accusatiōe legitima ꝯsiderāda sūt tria. CA. V.

a D maiorē euidentiā ꝑdictoꝝ circa accusationez considerando sunt tria. s. actus cui liceat: modus qui cōueniat: tempus qḋ expediat. vel aliter: ꝑfectio suꝑioritatis: cōditio necessitatis: obseruatio vł attentio tꝑis. Primo ad accusationē requiriť ꝑfectio suꝑioritatis. s. vt accusans sit in fide vite bonitate ⁊ auctoritate vel dignitate suꝑior accusato. ꝓpter qḋ infidelis fidelē: malus bonū: ⁊ subditus ꝑlatū suū accusare nō potest. Ubi nota duas distinctiōes. Prima ē ꝙ q̄dā accusatores sunt noti: quidā ignoti. Ignoti ꝓhibenť accusare ꝑlatos. noti ꝑmittunť cū distinctiōe sequēti. Scḋa distinctio est ꝙ accusatio que fit ex ꝓcedit ex affectu malignitatis ⁊ a malis ⁊ criminosis: aut ꝓcedit ex affectu charitatis ⁊ a bonis. Primo enī subditi q̄ nō ex affectu charitatis sed prauitatis ⁊ malignitatis ⁊ velut criminosi vitam ꝑlatoꝝ diffamare ⁊ reꝑhendere querūt: ꝓhibenť accusare ꝑlatus suos. vñ in sardinensi cōcilio. ij. c. ā. q. vij. sic ait Calixtus papa: Hi q̄ nō sunt recte fidei ⁊ cōuersatōis ⁊ quoꝝ vita ē accusabilis: ⁊ quoꝝ fides ⁊ vita ⁊ libertas nesciť: neqȝ viles ꝑsonas in eoꝝ recipiam⁹ accusationem. Qḋ ꝑ q̄ttuor exēpla ꝓbať. Pmo exēplo cham. vñ clemēs papa scḋa. q. vij sic ait: Qualis dānatio eis immineat q̄ in patres peccāt diuina scriptura ostēdit. Si. n. cham q̄ nō operuit pudēda patris maledictus ē Geñ. ix. multo amplio ri danatiōe digni sunt qui patrib⁹ legatiōe dei fungentibus contumeliā inferunt. Scḋo ꝓbať exēplo ouiū siue pastorū. vñ canon pij. vi. q. j. sic ait. Oues pastorē suū non reꝑhendant. plebs magistrū suū nō accuset: ſȝ nec vulgus eū arguet: q̄r nō est discipulus sup magistrū: Matth. x. Tertio ꝓbať hoc idē exēplo marie sororis Aaron. legitur enī Numeri. xij. ꝙ maria soror aaron que post transitum maris rubri hymnuz cantare meruit: postea accusans moysen: eo ꝙ ethiopissam duxit vxorē lepra ꝑcussa est. Quarto ꝓbať hoc idē exēplo dauid qui ꝑcussit cor suū: eo ꝙ ꝑcidit oram chlamydis saul. Ex quib⁹ videť ꝙ subditi ꝑlatos suos nō pñt accusare: ſȝ etiam boni sint ⁊ ꝑlati mali. Hoc ꝓbať: q̄r beatus thelesphor⁹ papa. vi. cā. q. j. sic ait: Dei ordinationē accusat q̄ eos qui ab eo constituunť accusat sacerdotes. Scḋo si subditi sunt idonei. s. ꝙ ex affectu charitatis ⁊ vt boni accusent: talibus subditis licet ex charitate accusare ꝑlatos suos. Qḋ ad pñs tripliciť ꝓbo. Primo rōne sic: q̄r sicut laudabile ⁊ discretū est reuerentiā ⁊ honorē exhibere priorib⁹: ita rectitudinis dei ⁊ timoris est siqui ī eis indigent correctiōe nulla dissimulatiōe postponere: ne totū (quod absit) corpus morbus inuadat si languor nō fuerit curatus in capite: ⁊ est rō beati Grego. Scḋo ꝓbo hoc idem canone. nam beat⁹ Gelasius papa. ij. cā. q. vij. scribens quibusdā subditis ita dicit: Siquid in eccl̄ia dñi pontificē vestrū videritis admittere: mox aurib⁹ nostris relatione signate vt quid fieri debeat censeamus. Tertio ꝓbo hoc idē auctoritate Grego. q̄ in eodē libro approbať: ꝙ quidā epūs inť alia mala corꝑali crimine lapsus a suis clericis accusat⁹ atqȝ cōuictus: ab epāli dignitate depositus est. Hec beatus Tho. scḋa scḋe. sub quodā cōpendio tangit. q. lxviij. arti. ij. in solu. j. arg. Et Alex. ꝑlixe ponit. q. xxviij. arti. ij. vtrū subditi possint accusare ꝑlatos suos.

¶ Q: accusator legitim⁹ q̄ttuor in se dȝ h̄re. CA. VI.

S Ecundo ad legitimā accusationē requiriť modus qui cōueniat seu cōditio necessitatis. Ad h̄ enī ꝙ sit legitimus accusator in se quattuor debet habere. s. iudiciū discretiōis: zelum correctionis: verbū veritatis: gradū vel statū bonitatis. Primo enī legitimus accusator h̄re dȝ iudiciū discretiōis: eo ꝙ terribiliter dicitur Matth. vij. In qua mensura mensi fueritis remetieť vobis. Et iō ſm leges ab accusatiōe repelliť mulier ⁊ etiā ꝑuulus ꝓpter defectū discretiōis: nisi in q̄busdam casib⁹. Re. infra Testimoniū. Scḋo legitim⁹ accusator dȝ habere zelū correctiōis vel charitatis: quē respicit illa ꝓhibitio: Leui. xix. Non oderis fratrē ī corde tuo sed publice argue eū. Sed inde etiā est ꝙ ꝓpt suspitionē corruptiōis quattuor genera hoīuz excluduntť ab accusatiōe. s. inimici ꝓpt suspitionē mali odij: amici aduersarij ꝓpter suspitionē mali amoris: serui ꝓpt suspitionē timoris: ſm legē canonizatā. ij. cā. q. j. Cupidi turpis q̄stus causa. et qui ꝓpter pecuniā accusant aliquē: sicut diciť in eodē. Nā sicut dicit btūs Greg⁹ q̄ttuor modis iudiciū humanū ꝑuertiť. s. timore: duȝ metu ꝑtatis aliquē ꝑtimescimus. cupiditate: dum ꝑmio alicui⁹ animū corrumpimus. odio: dū ꝯtra quēlibet aduersariū molimur

amore dñi amico vel ꝓpinquo cōcedimus auxiliū p̄ce/
stare. Tertio legitimus accusator dꝫ habere verbū ve/
ritatis.vñ legit̄ Leui.xix. Nō facias calūnias ꝓximo ⁊c̄.
nam calūnia est falsi criminis impositio.Et inde est ꝙ ꝓ
pter crimen falsitatis excludunt̄ ab accusatiōe infideles
⁊ detractores. Infideles ꝓpter ꝑuersionē veritatis circa
diuina.vñ canon pij pape.iij.cā.q.iiij.sic ait: Reprobari
oportet eoꝝ redargutiōes q̄ in recta fide suspecti sunt. De/
tractores excludunt̄ ꝓpter ꝑuersionē veritatis circa hu/
manā famā. vñ.b.Zepherinus.iij.cā.q.iiij. Detractores
qui diuina auctoritate eradicādi sunt submouemus ab ac
cusatione ⁊ testimonio.Quarto accusator legitimus dꝫ
habere gradū vel statum bonitatis.s.innocentiā eius de
quo accusat:ne replicet̄ cōtra eū illud apl̄i ad Ro.ij.Qui
dicis nō mechādū mecharis.Qua rōe ab accusatōe tria
hoīm genera excludunt̄.s.infames:cōspiratores: anathe/
matizati. Infames ꝓpter infamiā bonitatis:tales.n.sunt
criminosi.vñ bea.Euzebius papa.iij.cā.q.v.sic dicit: Ad
accusatōem nullatenus admittendi sunt q̄ infames sunt
q: funesta ē vox eoꝝ.Conspiratores excludunt̄.iij.q.iiij.
cōspiratores.Excōicati excludunt̄ ab accusatiōe ꝓpter
cōtemptū ptātis.vñ.b.Fabianus papa.iij.cā.q.iiij.sic ait:
Oēs quos sanctoꝝ patrū statuta anathematizauerunt:ab
accusatōe omniū fideliū amouemus. Notatū sm̄ Joh̄.
papā.iij.cā.q.iiij.ꝙ aliud ē excōicatio:aliud anathema/
tizatio: qꝛ excōicatio a fraterna societate sepat: anathe/
matizatio vō a corpe xp̄i(qḋ est eccl̄ia)rescidit. Hec Ale/
xan.iij.pte sūme.q.xxiij.arti.v.quas cōditiōes debeat hr̄e
legitimus accusator p totū.

¶ Quod ad accusatio/
nem requirit̄ p̄ntia vtriusqꝫ ptis. CA.VII.

Tertio circa accusatōem cōseruanda est obserua
tio tp̄is vel ordinis.s.d̄ quo crimine ⁊ quo ordi
ne quis debeat aliquē accusare.Ad hoc.n.ꝙ aliquis rō/
nabiliter possit aliquē accusare duo specialiter dꝫ atten/
dere.s.p̄ntiam vtriusqꝫ ptis: ⁊ euidētiā crimīs:ita ꝙ vter
qꝫ sit p̄ns ⁊ crimen sit patēs vl' euidēs. Primo.n.ad ac/
cusatōē requirit̄ ꝙ vterqꝫ sit p̄ns.s.accusans ⁊ accusat⁹.
Ita dicit̄.ij.q.viij. Per scripta nullū abs̄ns accusare pōt
nec ab aliquo accusari.Et sup illud Deutero.i. Audite il/
los ⁊ qḋ iustū est iudicate.dicit glo.interli. Nemo iudi
candus nisi ꝑus audit⁹. Tertio.b.felix.iij.cā.q.ix.sic ait
Absente aduersario nō audiat̄ accusator:nec abs̄nte alia
pte sn̄ia a iudice data vllam obtinebit firmitatē. Quar
to.b.Cornelius in eadē sic ait: Oīa q̄ aduersus absentes
in oī negocio aut loco agunt̄ aut iudicant̄:oīno euacuē
tur q: absentē nulla lex dānat. Rō autē quare accusator
nō pōt aliquē accusare nisi in eius p̄ntia ē ista: qꝛ aliter
est d̄ denūciatōe crimīs ⁊ aliē de accusatōe alicui⁹ de cri
mie. Nā denūciatō pōt fieri abs̄te pte: eo ꝙ denūciator
nō obligat se ad ꝓbādū. Accusatio vō fieri nō pt nisi p̄n/
te accusato:eo ꝙ accusator obligat se ad ꝓbādū. ⁊ iō si ꝓ
bare recusauerit ⁊ in ꝓbatōe defecerit punit̄: vt dic̄.b.tho.
scd̄a scd̄e.q.lxviij.arti.ij.in solu.iij.arg. Rō aūt q̄re iudex
nō pōt reū absentē iudicare vel dānare ē.qꝛ iudex nullū
pōt sine cōuictōe dānare.cōuictio aūt fit p rei euidētiaꝫ
vel accusati cōfessionē:ideo eius p̄ntia est necessaria sine
qua dānari nō pōt.vñ Augu.ij.q.i. Nos in quēqꝫ sn̄iam
ferre nō possemus nisi in cōuictū aut sponte confessum.
Et Zepherinus papa.iij.cā.q.ix.sic ait: Absens nemo iu
dicetur:qꝛ ⁊ diuine ⁊ hūane hoc ꝓhibēt leges. Ad cui⁹
euidentiā nota ꝙ absens ex cōtumacia est. qui citat⁹ con
tēnit cōparere: ⁊ talis pōt absens iudicari. vñ Nume.xvi.
habet̄ ꝙ moyses iudicauit dathan ⁊ abiron absētes qui
vocati a Moyse dixerunt nō veniemus ⁊ ita mādatum
moysi cōtēpserūt vñ abs̄ns ꝓpter cōtumaciā iudicare pōt

Hec duo.s.publica infamia: ⁊ rebellio vel cōtumacia te/
nent locū accusatōis. Primo publica infamia: Gen.iiij.
Vox sanguis fratris tui ⁊c̄. Scd̄o cōtumacia eo ꝙ iudicē
impedit ne possit ꝓcede ad sn̄iam ferendaꝫ: vt dicit bea.
Tho.scd̄a secūde. q.lxvij.arti.iij.in solu.ij.ar. Absens vō
ex īpotētia sine iusta cā q̄ ꝓhibet̄ corā iudice cōparere nō
pōt scḋm tunc iudicari vt p diuinas ⁊ hūanas leges patꝫ ē.
Hec Alex.iij pte sum.q.xxvi.arti.x.⁊.xx.in cor.q. ⁊ ibidē
infra.q.xxx.arti.ij.vtrum abs̄ns reus pōt iudicari p totū.
Scd̄o principaliter ad legitimā accusatōeꝫ req̄rit̄ vt cri
men de quo q̄s aliū accusat sit euidēs. Nullus.n.de cri/
mie qḋ solus nouit ⁊ testib⁹ ꝓbare nō valet.pōt aliū ac/
cusare.qḋ tripliciē ꝓbo.s.rōne:auctoritate: ⁊ silitudie.
Primo rōne sic: Illud crimē qḋ ꝓbari nō pōt accusari
nō pōt nec debet. Cui⁹ rō ē:qꝛ accusator deficiens in ꝓ/
batōe illud nocumentū vel illā penā meretur pati: quaꝫ
alij tētauit inferre:eo ꝙ accusator ad penam talionis se
obligat:vt ptꝫ.s̄.ca.iiij. qualiter accusator puniat̄. Red/
re vñ.ē.si occulta ꝓbari nō p̄nt.ergo ⁊c. Ubi nota ꝙ
aliter est in denūciatiōe: ⁊ aliter in accusatōe:qꝛ in denū
ciatōe nō est necessaria ꝓbatio eo ꝙ in denūciatōe nō
intendit̄ punitio peccatis s; emēdatio eius: ⁊ ideo nihil
agit̄ cōtra eū:vñ nō est in denūciatōe ꝓbatio necessaria
sed in accusatōe intendit̄ punitio accusati: ⁊ ideo neces/
saria est ꝓbatio. Hec.b.Tho.scd̄a secūde.q.lxvij. arti. iij.
argu.ij. Secūdo hoc idē ꝓbo auctoritate canonis.nā ca
non euaristi pape:cā.ij.q.i.sic ait: Nullū ante iustā ⁊ ve/
rā ꝓbatōem iudicare aut dānare debemus.qḋ tali rōne
ondo: Iudex punire nō pōt nisi veniat ad noticiā eius
nō pōt aut venire ad noticiā eius nisi sufficiēter ꝓbet̄.cū
ḡ occulta ꝓbari nō possunt.ḡ ⁊c. Tertio hoc idē probo
silitudine vel exēplo de iuda.vñ sup illud Matth. xxvi.
Unus ex vobis me traditurus ē:Aug.sic ait: Bene dixit
ex vobis ⁊ nō ex nobis.ex vobis est.n. a quib⁹ p iudica/
riā ptātem cōfessus aut cōuictus nō est:ac si diceret: Etsi
ego p occulti iudicij sn̄iam cū habeo dānatū:vos tñ ad/
huc p tolerantiā sustinete. Ad cuius euidentiā de oc/
cultis ⁊ manifestis datur talis distinctio: Quedaꝫ enim
sunt manifesta iudici: ⁊ occulta vel incognita alijs. Que/
dam vō alia sunt manifesta alijs ⁊ occulta iudici. Quedā
vō alia nota sunt iudici ⁊ alijs. In p̄mo.n.casu s.cū al.q̄
sunt occulta iudici ⁊ nota vel manifesta alijs nō p̄nt a iu
dice iudicari:nisi prius ꝓbata ⁊ cōuicta.vñ canon Mel/
chiadis pape sic ait: Primo sup oīa diligēter inq̄rite:ne
minē cōdemnetis:añ verū iustūqꝫ iudiciū nullū iudice/
tis suspitōis arbitrio:sed primo ꝓbate ⁊ postea charita/
tiuā ꝓferte sn̄iam. ⁊ qḋ vobis nō vultis fieri:alijs nolite
facere: Thobie.iiij. In scd̄o aūt casu.s.cū quedā sunt no
ta iudici ⁊ alijs occulta sine examinatōe a iudice puniri
nō p̄nt:qꝛ duꝫ accusatoris ꝑsona sumit̄:iudiciaria ptās
amittit̄: ⁊ ī vna ⁊ eadē cā null⁹ pōt eē accusator ⁊ iudex.
In tertio aūt casu.s.cū crimen sit notū vl' manifestū ⁊ iu
dici ⁊ alijs:puta cū aliquis crimen cōmittit in cōspectu
iudicis sub ocul' multoꝝ.s.ꝙ interficit aliquē vidēte iu/
dice ⁊ in cōspectu mltoꝝ:hic distinguēdū ē duplr. Quia
aut talis homicidij crimē cōmittit corā iudice nō sedēte
loco iudicij: ⁊ corā paucis duob⁹ vl' trib⁹ ꝓpē quos nō ē
factū el crimē publicū qꝛ iudice abs̄te si possꝫ iudicari si/
ne ꝓbatōe. Si vō crimen homicidij cōmisit corā iudice
sedente loco iudicis.tunc aut negat interfecisse eū queꝫ
in oculis iudicis ⁊ multoꝝ interfecisset. ⁊ in hoc casu in
talē sine examinatōe fieri pōt punitio. Aut talis cōfitet̄
crimē: ⁊ tunc iudex talē ꝑ ꝓpriam cōfessionē cōuictū pōt
punire. Scd̄o est distinguēduꝫ:qꝛ duplex ē cōfessio.s.
sermonis: ⁊ cōfessio facti. Cōfessio facti ē vbi publicū fac

est: et tunc ipsa euidentia operis reū esse testat̃: quia opere publico crimen cōfitetur. vnde quāuis neget verbo sicut fecit cayn qui dixit: Nescio dñe: tñ ipsa facti euidentia ꝯfitet̃ sicut ibi dr̃: Uox sanguinis fratris tui ad deū etc. Gen. iiij. Hec Alexan. iij. parte summe. q. xxvi. arti. vtrum iudex possit sine accusatōe alterius iudicare: in cor. q. et in solu. argu. Est tñ sciendū q dicit̃ aliquid esse euidens vł notoriū duobus modis. Est. n. notoriū iuris: et notoriū facti. Notoriū iuris est illud de quo quis canonice dānatus est: sicut decretalis dicit: Notoriū iuris est de quo quis canonice ꝯdemnat̃: vel ante notoriū non diff. tex. Notoriū vero facti dicit̃ dupliciter: vel facti p̄sumpti: vel facti manifesti. Notoriū facti p̄sumpti est vt paternitas filiatio: sicut dicit lex: quia semꝑ mater certa est etiā si vulgo cōcepit: pater vero est quē nuptie demōstrant. Notoriū vero facti manifesti de quo fama publica suū prestet adminiculū: et ipsa rei euidentia prestat̃: nec pōt aliqua tergiuersatōe celari: sicut dicit decretalis. Quocūq3 istorū modoꝝ crimē notoriū sit pōt iudex ex officio suo punire criminosum: quāuis corā eo nō accuset̃ nec testibus cōuincat̃. Hec Alex. iij. parte summe. q. xxxix. argu. contra: de ꝓbatōe p̄sumptōnū: vtrū talis ꝓbatio sit in iudicio admittenda: in cor. solu. Re. infra Presumptio.

¶ Quod accusato iuste nō licet veritatē negare. CA. I.

Accusatus iuste. Nota q iniuste accusato etiā cōdemnato ad mortē nō licent tria. s. veritatē negare: ad superiorem appellare: mortē subterfugere vel se defendere. Primo dico q iuste accusato nō licet veritatē negare. Cū aūt iudex requirit veritatem ab accusato sm̃ ordinē iuris: et hoc in tribus casibꝰ vel in tribus modis. Primus est quā de crimine publico p̄cessit infamia. Secūdus quā apparuerūt de crimine certa et vera indicia. Tertius est cū de crimine p̄cessit ꝓbatio semiplena: tunc in his tribus casibus tenet̃ accusatꝰ veritatē confiteri. Qui aūt veritatē tacet et falsitatē dicit mortaliter peccat. quod ptz triplici rōne. prima est ꝓpter dei gloriā quā nō tribuit. scd̃a ē ꝓpter iudicis iusticiā quā puertit. tertia ꝓpter accusatoris penā vel iniuriā quam intendit. Primo. n. in iudicio veritatē tacens vel falsitatē dicens peccat mortalr̃ ꝓpter dei gloriā quā nō tribuit. et formo rōnem sic: Qui deo nō dat gloriā et honorem peccat mortalr̃: eo q ex p̄cepto diuino oēs ad hoc obligantur. vnde aplš. i. ad Corinth. x. sicut: Oia quecūq3 facitis in gloriā dei facite. Sed qui cū interrogat̃ a iudice sm̃ ordinē iuris i iudicio ꝯfitet̃ peccatū suū: dat deo gloriā. Ita dixit Josue. vij. Fili cōfitere peccatū tuum et da gloriā deo. ergo ꝑ oppositū qui peccatū celat vel excusat vel negat mortaliter peccat. Secūdo in iudicio veritatē nō ꝯfitens vel tacens vel falsitatē dicens cū a iudice sm̃ ordinē iuris interrogat̃: mortalr̃ peccat ꝓpter iudicis iusticiā quā impedit. et formo sic rōnem: Qui non obedit suo supiori in quo obligat̃: mortalr̃ peccat. sz iudex est supior respectu eius qui accusat̃ vel iudicat̃. ergo ei obedire tenet̃. sed veritatē tacens et nō confitens et falsitatē dicens: suo iudici nō obedit et eius iusticia impedit̃. ergo mortaliter peccat. Propter quod dicebat Job xxxi. Si abscondi quasi homo peccatū meū: et celaui in sinu meo iniquitatē meā etc. Glo. Si abscondi timore pene in iudicio interiori. s. cōsciencie. vel timore pene in iudicio. s. curie: et hoc vel indebite negando vel excusando Et subdit: Quasi hō. Sup quo verbo Greg. sicut: Usitatum generis humani viciū est: et libenter peccatū cōmittere: et cōmissum negando abscondere: et cōuictū defendendo multiplicare. vel dicit Quasi hō: sicut peccatum adam excusare voluit ꝑ mulierē et mulier ꝑ serpentem: Gen. iij. Et subdit: Peccatū meū. quasi bona vult vbiq3 p̄dicari et mala tegi. Et subdit: Et celaui in sinu meo iniquitatem meā. Glo. In sinu iniquitatē celare est latibul' cōsciētiā occultare: vel peccata in mente tanq̄ in sinu retinere. Tertio in iudicio nō ꝯfitens veritatē vel tacēs et falsitatē dicens peccat mortalr̃ ꝓpter accusatoris penā offensam vel iniuriā quā intendit. et formo sic rōnē: Quicunq3 scienter est cā mali vł nocumenti alterius: peccat mortaliter. sed accusatus iuste negans veritatē vel confitens falsitatē est cā damni vel nocumenti accusatoris q̄ punit̃ si in accusatōe deficiat. ergo etc. ꝓpter quod dicebat psal. Nō declines cor meū in verba malicie: ad excusandas excusatōes in peccatis. Ad maiorē tñ euidentiā predictoꝝ nota hic quattuor. Primū ē q accusare seipm̄ in foro exteriori nō licet: quia tunc esset causa mortis sue. quā xp̄s ꝓhibet dicens: Non tibi dico vt te ꝓdas in publicū: nec apud aliū te accuses. Secundū aūt. s. quā accusatur ab alio tenet̃ dicere veritatē. et talis q̄ in iudicio accusatur et interrogat̃ cum veritatē cōfitetur nō ꝓdit seipm̄: sed ab alio ꝓdit̃ nec occidit seipm̄. Secūdū est q aliud est veritatē tacere: et aliud veritatē negare vel falsitatē ꝯfiteri. Primū enī. s. veritatē tacere quandoq3 est licitū: quia homo nō tenet̃ sꝑ veritatē vel oēm veritatē dicere vł ꝯfiteri. In cuius exemplū habet̃ Matth. xxvij. q Christus interrogatus a pilato nō rn̄dit ei vbū ita vt miraretur pilatus: nam cōiter dicit̃ q omne verbū nō habz responsum. Scd̃m aūt. s. negare veritatē et falsitatē dicere vel cōfiteri in casibus supradictis ē peccatū mortale: vt ptz supra hoc codē ca. ꝑ tres rōnes. Tertiū est q cū iudex nō requirit veritatē ab accusato sm̃ ordinē vel formā iuris: tūc accusatus ei rn̄dere nō obligat̃. sed potest subterfugere vel ꝑ appellatōem: vel ꝑ modū aliquē licitum. Si aūt exigit veritatē sm̃ formā et ordinē iuris: tūc veritatē cōfiteri tenet̃. et cōtrariū faciens veritatē occultando et falsitatē confitendo mortalr̃ peccat: vt patet. s̄.

Quartū est q nō licet reo accusato in sanguinis causa corrūpere aduersariū suum. Cuius rō est hec: quia nulli licet aliū ad culpā inducere vt ipse euadat penā. et ideo si quis in causa sanguinis corrūpat aduersariū suū pecunia vel hmōi: peccat quidē inducendo eum ad illicitū.

Sed forte argues in oppositū: quia sm̃ iura ciuilia in cā sanguinis licitū est cuilibet aduersariū corrumpe. Rn̄deo duobus modis. s. primo q multa sm̃ leges hūanas impunita relinquuntur que sm̃ diuinū iudicium sunt peccata: vt patet in simplici fornicatōe. Secūdo dico q corrūpere aduersariū etiā sm̃ leges hūanas ꝓ tāto dicitur eē licitū: quia huic peccato lex ciuilis nō adhibet penam. Hec b. Tho. scd̃a secūde. q. lxix. arti. i. argu. ꝯtra: et in cor. q. et in solu. argu. et ibidē arti. ij. in cor. q. et in sol'. i. ar.

¶ Quod nō licet accusato iuste appellare. CA. II.

Secundo dico q iuste accusato nō licet ad supiorem appellare. quod tali rōne ostdo: Nulli licet se calumniose defendere vel alteri iniuriā facere. sed iuste accusatus cū se defendit causa mortis afferende ne cōtra eum sentētia ꝓferat̃ aliis infert iniuriā. quod ptz dupliciter. Primo. n. talis offendit iudicē quē impedit ne suū officiū exequat̃. Secundo talis offendit accusantem quem impedit ne ꝑ se sententiā exequat̃. ergo iuste accusatus nō pōt ad supiorē iuste appellare vel licite: tū quia facit iniuriā iudici cuius officiū impedit: tum quia facit iniuriā illi accusanti cuius iusticiā subterfugit: vt patet. Et ideo dr̃. ij. q. vi. Diuo puniendus est cuius iniusta appellatio ꝓnūciat̃. Si vero sit quis iniuste accusatus

t iniuste grauatus a iudice: talis potest licite a iudice ap
pellare: t hoc ɔfidentia iuste cause: vt. s. iuste a supiori iu
dice iusticiã assequat̃ q̃ sibi ab inferiori iudice denegat̃
iniuste: qđ dupliciter ꝓbo. s. rõne: t autoritate. Primo
rõne sic: In tanto debet q̃s subijci ptãti vel iudici inferio
ri inq̃ntum ordinẽ supioris ɔseruat: a quo si exorbitaue
rit subijci nõ oportet: sꝫ ptãti supiori. verbigrã: Si ꝓcon
sul aliq̃d iusserit: t aliud impator: ɔtempto mãdato infe
rioris obediẽdũ est mãdato supioris: vt dicit glo. super
illo verbo ad Ro. xiij. Qui resistũt: ipsi sibi dampnatiõem
acq̃runt. vñ cũ iudex iniuste aliquẽ grauat q̃ntũ ad hoc po
testatis ordinẽ supioris relinq̃t: fm quẽ ordinẽ necessi
tas sibi iuste iudicãdi imponit̃. t iõ licitũ est ei qui con
tra iusticiã grauat̃ ad directiõem supioris ptãtis recurre
re appellando: vel ante sñiam vel post. Scđo ꝓbo hoc
idẽ autoritate. Nam paulus iniuste grauatus ad cesarem
appellauit: vt dicit̃ Actuũ. xxv. Hec. b. t. scđa scđe. q. lxix.
arti. iij. argu. ɔtra: t in cor. q. t in so. j. arg. t ĩfra appellatõ.

℃ Q̃ iuste ɔdẽnato ad mortẽ nõ licꝫ se defendere. CA. III.

Ertio dico q̃ iuste sententiato
t vel condempnato ad mortem non licet se defẽde
re: immo contrarium faciẽs mortalit̃ peccat. qđ
ꝓbo triplici rõne. s. q: talis resistit dei ordinatiõi. iudici
arie ptãti publice: vtilitati. Prima ratio ẽ talis. Quicũ
q̃ dei ordinatiõi resistit t ꝓuidentiã dei offendit mor
taliter peccat: t p̃ ɔñs sibi eternã dãnatiõem acq̃rit: vt di
cit Apls ad Ro. xiij. sꝫ dei ꝓuidẽtia t ordinatio ẽ q̃ infe
riora p̃ media t media p̃ supiora vel supma regant̃. vñ p̃
ma pe. ij. ca. Subiecti estote tc̃. t sequit̃ ad vindictã ma
loꝝ: laudẽ vero bonoꝝ. Cum g̃ iuste ɔdemnat' ad mor
tem se defendit iudicio sententie: t p̃ ɔñs ordinatiõi di
uine resistit: g̃ mortaliter peccat. Scđa ratõ ad hoc idẽ
ꝓbandũ est talis: Qui resistit cui subijci t obedire tenet̃
mortaliter peccat. sꝫ q̃libꝫ tenet̃ subijci t obedire iusticie
iudicis tanq̃ sui supiori: g̃ ɔtrariũ faciens t se defendẽs
a morte ɔtra iusticiã iudicis mortalit̃ peccat. Q̃ aũt tal̃
teneat̃ obedire suo supiori ꝓbo autoritate apl̃i ad Ro.
o xiij. sic dicẽtis: Omnis aĩa potestatib' sublimiorib' sub
iecta sit. Et subdit causa dicẽs: Non. n. est potestas nisi a
deo. Que ṽba exponens haymo sic dicit: Omnis aĩa. i.
hõ nõ coacte sed sponte t voluntarie seruiat ptãtib' subli
miorib'. s. secularib' bonis t malis. Si n. bon' fuerit q̃
tibi p̃est nutritor tu' est. si ṽo malus fuerit tẽtator tuus
est. g̃ t nutrimẽta libenẽ accipe: t in tẽtatione approba
n re. Et subdit apls rõnẽ hui' subiectiõis dicẽs: Non. n. ẽ
potestas nisi a deo. vbi aug. sic ait: Aliud ẽ volũtas: aliud
ptãs. volũtas aũt nocẽdi nõ põt eẽ a deo: sꝫ ab hominis aĩo
ptãs aũt nocẽdi nõ põt esse nisi a deo. Et subdit aug. cãꝫ
q̃re potestas nocẽdi sit a deo dicẽs. Iniustũ autẽ nõ ẽ vt
improbis accipiẽtibus ptãtem nocẽdi bonoꝝ patiẽtia ꝓ
bet̃ t maloꝝ iniq̃tas puniat̃. nam p̃ ptãtem datã diabo
lo iob ꝓbatus ẽ vt iust' appareret. petr' tẽtat' ẽ: ne de se
p̃sumeret: paul' colaphisat' ẽ ne extolleret̃. iudas repro
batus t dampnat' ẽ vt se suspẽderet. Tertia ratõ ad hoc
idẽ ꝓbandũ ẽ talis: Qui cõem vtilitatẽ offẽdit pp̃ bonũ
p̃ticulare mortalit̃ peccat. sꝫ iuste sñiatus vel ɔdẽnat' ad
mortẽ si se defẽdit: cõem vtilitatẽ offẽdit: eo q̃ ex libera
tõe vel defẽsiõe mali viri iuste ɔdẽnati ad mortẽ: tota cõ
munitas ledit̃ t ɔturbat̃: velut massa ex fermẽto: vestis
ex verme: corp' ex mẽbro putrido. Si vero aliq̃s iniuste
ɔdemnat̃ ad mortẽ: tũc in talib' casib' licitũ ẽ resistere
malis p̃ncipibus: sic̃ licet resistere latronibus. Nam vio
lẽtia maloꝝ p̃ncipũ simil̃ est violẽtie latronũ. vñ ezech.
xxij. Principes eius in medio eius q̃si lupi rapiẽtes p̃
dam ad effundendũ sanguinẽ. Ad maiorẽ tñ euidẽtiã
p̃dictoꝝ nota hic tria. Primũ est: q̃ lꝫ natura ad resisten
dum inclinet̃ cõtrarijs corrũpentib' cum põt nõ solum
in hominib' sed etiã in aĩalibus t in sensibilibus: tñ rõ
homini est addita vt ea ad que natura inclinat nõ passim
sed fm rõis ordinẽ exequat̃. t iõ nõ quelibꝫ defensio sui
est licita: sed q̃ fit cũ debito moderamine rõnis. Scđm ẽ
q̃ aliud est sibi inferre mortẽ qđ nunq̃ in aliquo casu li
cet: vt ptꝫ infra Homicidiũ sui. Re. ibi. t aliud est ab alio
pati mortẽ cũ iuste iudicat̃ vel sententiant̃ ad mortẽ: t
tunc tenet̃. verbigrã: Ponam' q̃ aliq̃s iuste occidend' i
carcere vel alio loco sit reclusus: talis si fugit de loco illo
nõ peccat: imo si põt tenet̃ fugere: t si manet t nõ fugit si
põt peccat mortaliter. Cui' rõ est: q: nullus debꝫ facere il
lud vñ mors sequat̃: t si facit mortaliter peccat. t iõ ma
nere in loco vñ ducat̃ ad mortẽ est facere illud vñ mors
sequit̃: g̃ tc̃. tñ nõ tenet̃ resistere agenti nec debet q̃n pa
patiat̃ qđ iustum est. Scđo ꝓbo hoc idem exemplo sic:
Ponamus q̃ aliquis sit ɔdemnatus vt fame moriat̃ ta
lis nõ peccat vt cibũ occulte sibi ministratũ sumat: quia
nõ sumere eẽt seipm occidere: tñ resistere sibi iuste inferẽ
ti mortẽ non licet pp̃ rõnes p̃dictas. Tertiũ est q̃ lꝫ q̃li
bet plus sibi q̃ alteri teneat̃: tñ nec alteri nec sibi tenetur
facere cõtra ordinẽ rõnis: vt verbigrã Lꝫ. n. quilibet te
neat̃ eripe alium ɔdemnatũ ad mortẽ iniuste: vt dr̃ Pro
uer. xxiiij. Erue eos qui ducunt̃ ad mortẽ tc̃. tamẽ null'
debet cõtra ordinẽ iusticie resistendo liberare aliũ iuste
cõdemnatũ ad mortẽ neq̃ etiam seipm. Hec hea. tho. se
cunda scđe. q. lxix. arti. iiij. argu. 3: t in cor. q. t in solu. iij.
argu. ibidem.

℃ Q̃ adoratio est actus q̃ttuor vir
tutum. CA. I.

Doratio. Circa adoratiõem
t tria cõsiderare de
bem'. s. actũ debitũ: modũ variũ: locũ cõ
gruũ. Primo circa adoratiõeꝫ ɔsiderare de
bem' actũ debitũ. Nã inter oĩa q̃ agunt̃
exteri' ad reuerẽtiã p̃tinẽtia adoratio ẽ signũ vl' act' inte
rioris reuerẽtie marie ɔñsu': circa quẽ actũ notant̃ tria
. s. origo sue ꝓductiõis: exhibitio honoris: rõ exhibitõis.
Primo notãda ẽ origo ꝓductõis. Nã iste act' q̃ ẽ adora
tio est act' fidei: charitatis: iusticie: latrie: a q̃b' ꝓducit̃ di
uersimode: qđ sic ptꝫ. P̃mo. n. adoratio est actus virtu. s. fi
dei vt ondentis. nam fides ondit cui principalr̃ adora
tio sit exhibenda. Cui' rõ est: q: ipsa fides p̃stat̃ verum
deum t p̃ hoc facit t exhibet adoratiõe. 2° adoratio est
actus charitatis vt impantis efficiẽtis vel informantis.
nam charitas afficit ad deũ cui est adoratio principalit̃
exhibenda. quod patet: quia charitas facit diligere deũ
vt optimũ t summũ bonũ t p̃ hoc impat t facit adorare
deum. 3° adoratio est actus iusticie cui' est reddere de
bitum. sed adorare deum est debitũ: ergo est actus iusti
cie. Ubi nota q̃ iusticia vel reddit equale vel possibile.
modus ergo iusticie que est filij ad patrẽ t hois ad deũ
nõ requirit equalitatẽ vt exhibeat̃ fm dignitatẽ ei' cui
exhibet̃: q: hoc est impossibile. sed requirit possibilitatẽ
reddentis: vt. s. homo in recõpensatiõem beneficij a solo
deo p̃cepti reddat deo honorẽ debitũ p̃ut põt: t hoc est
deum adorare t deo soli sacrificiũ offerre: que ad latriã
p̃tinẽt vt patebit. Hec. b. t. iij. scri. sen. di. ix. de latria: arti.
j. q. ij. in corpe. q. t in solu. iij. argumen. 4° adoratio est
actus latrie vt exhibentis aliquid in recognitionem ser
uitutis. s. sacrificium vel aliquod obsequium corporale
Nam latria includit seruitium in ratione sui obiecti: t p̃
pter hoc per se inest ei vt a seruiendo nominatur. Ratio
huius est: quia aliud est deo seruire t aliud exhibere ali
quid in recognitioneꝫ seruitutis. primum est omnis vir

tatis commune. scdm autem ꝓprium est latrie inquantum adorans offert deo sacrificium vel aliquod obsequium corporale in recognitionem seruitutis. Hec btūs thomas vbi supra. q. pͥma ꝛ. ij. in cor. q. ꝛ in solu. ij. argumēti.

Secūdo circa actum adorationis notatur exhibitiō honoris. Adoratio enim ordinatur ꝛ fit in reuerentiam eiꝰ qui honoratur. honor autem non debetur creature irrationabili per se: neqꝫ parti: neqꝫ operi sed toti ꝑ se existenti ꝛ rationali: ꝛ similiter adoratio. pͦ enim reuerentia adorationis non debetur creature irrationabili per se. Cuius ratio est: quia creatura irrationabilis non est venerationis capax scdm se. 2ͦ honor vel adoratio nō debetur proprie parti scdm se. quod patet: quia nō dicimus ꝙ manus hominis adorentur. vnde si quandoqꝫ dicitur manus vel pes hominis adorari: non dicit̄ ea ratione ꝙ partes scdm se adorentur. sed ꝙ istis partibus honorat̄ ꝛ adoratur totum: per quem modum aliquis honorari potest in aliquo exteriori: puta in veste vel imagine aut in nuntio. 3ͦ reuerentia vel honor adorationis non debetur operationi: quia operatio non honoratur. sed est ratio qua operans honoratur: ꝛ ideo quamuis in christo sint due operationes. s. diuine nature ꝛ humane: nō ostēditur per hoc ꝙ christus duplici honore vel adoratione sit adorandus: sed solum ꝙ sunt due adoratōnis cause. s. operatio diuine nature ꝛ operatio hūane nature in xp̄o.

4ͦ ergo proprie debetur adoratio ꝛ exhibetur toti rei subsistenti ꝛ intellectum vel rationem habenti: vt infra patebit. Hec beatus Thomas. iij. parte summe questiōe xxv. articulo pͥmo: in cor. q. in principio: ꝛ in solu. iij. argumenti. Tertio principaliter circa actum adorationis nota rationem exhibitionis. Causa enim vel rō adorationis est excellentia aliqua: quod sic patet: Honor semper debetur alicui ꝓpter superiorem excellentiam. sꝫ adoratio est quedam reuerentia que debetur alicui propter excellentiam: ergo excellentia est adorationis ratio vel causa. vnde nunquam superiora adorant inferiora sꝫ ecōuerso. Differt autem reuerentia ab honore: eo ꝙ reuerētia ex vna parte est principium motiuum ad honorādū: inquantum aliquis ex reuerentia quaꝫ habet ad aliquē honorat eum. ex alia vero ꝑte reuerentia est finis honoris: inquantum quis aliquem ad istum finem honorat vt eum in reuerētia habeat. Hec btūs Tho. scda scdē questiōe. ciij. articulo pͥmo: in solu. pͥmi argumēti. Cum ergo excellentia sit causa adorationis: vt patet. vbi ergo ē alia excellentia eius qui adoratur: ibi debet esse alia reuerentia eius qui adorat: eo ꝙ adoratio ordinatur in reuerentiam eius qui adorat̄. ꝛ quia alia est reuerētia dei ꝛ alia creature dei: ideo alius honor debetur deo: alius creature. ꝛ alia adoratione est adorādus deus ꝛ alia creatura: sicut in rebus humanis videmꝰ ꝙ alius honor debetur patri: alius sacerdoti: alius regi: sic est alius honor qui debetur deo: ꝛ alius est honor qui debet̄ creature. Primo dico ꝙ est honor incōmunicabilis qui soli deo debet̄ qualis est adoratio latrie. Scdo est honor cōmunicabilis creature. ꝛ hoc duobus modis. pͦ est honor cōmunicabilis creature cōmuniter: qualis est adoratio latrie. 2ͦ est honor cōmunicabilis creature singularit̄: ꝛ excellenter: ꝛ talis est adoratio hyꝑdulie. Primo dico ꝙ ē honor incōicabilis q̄ soli deo debet̄: ꝛ talis ē honor vel adoratio latrie: que in hoc cōsistit vt exhibeat̄ aliqd deo in recognitiōem seruitutis: sicut feudotarius domino suo aliquid reddit in recognitiōem dn̄ij ꝛ beneficij accepti. vnde aliud est seruire deo ꝛ aliud est colere ꝛ adorare deum. Seruire deo est actus omnis virtutis. Colere vel adorare deum non transit in deum sicut in obiectū: quia hoc ad virtutes theologicas spectat. sed transit in rē aliā sicut in obiectū: ꝛ in deū sicut in finē. quod patet: qꝛ colere vel adorare deum est aliquid exhibere deo in ꝓtestatiōe seruitutis. vn̄ adoratio latrie est honor soli deo debitus triplici rōe. s. maiestatis: ꝑtatis: felicitatis: s̄m ꝙ hō tripliciter dependet a solo deo. s. vt a principio creante: vt a principio cōseruante. vt a principio perficiēte ꝛ beatificante. solus. n. deus est creator: ꝯseruator: beatificator ꝛ iō sibi soli debet̄ hic honor. s. adoratio latrie cuiꝰ proprius actus est oblatio sacrificij. ꝛ est talis honor incōicabilis creature: quia sicut dei naturalis substantia ē incōicabilis creature: ita etiam predicti actus. s. creare: cōseruare: beatificare. Secundo dico ꝙ est honor cōicabilis cōiter creature. ꝛ talis est adoratio dulie: que honorē debitū reddit homini rōne dominij sibi cōmunicati a deo qd̄ ꝑꝫ: quia ex eo ꝙ deus est dn̄s facit creaturā potentē: ex eo ꝙ deus est sapiens facit creaturā bonaꝫ. ꝛ sic debetur creature adoratio dulie rōne alicuius excellentie sibi cōmunicate a deo. cū quia dn̄ium alia rōne competit deo ꝛ alia homini: quia excellentia domini vel potestas que est in deo est in summo: quia deus habet plenarium dn̄ium ꝛ idem respectu totius ꝛ cuiuslibet creature que totaliter diuine subijcit̄ ꝑtati. ꝑtas autem que est in homine non est summa: imo ab illa ꝛ sub illa et ad illam: s̄m ꝙ homo habet ꝑticularem ꝑtatem ꝑticipatam a deo super aliquem hominem vel super aliquam creaturaꝫ ideo debetur sibi dulia que est quedam seruitus que debet̄ homini rōne ꝑticularis dn̄ij. Et ideo dulia que exhibet homini dominati debitaꝫ seruitutē est alia virtus a latria que exhibet debitam seruitutē diuino dominio. vn̄ sicut differt debitum vel honoris rō s̄m dn̄ium dei ꝛ dn̄ium hoīs: ita differt honor ab honore. s. latria a dulia. Hec. b. Tho. scda scdē. q. ciij. arti. iij. in cor. q. Tertio dico: ꝙ est honor creature cōicabilis excellenter. ꝛ talis est adoratiō hyperdulie. que creature debet̄ ex maxīa vnione vel affinitate ad deum. verbigratia in duobus. s. in hūanitate xp̄i ꝛ beata virgine matre dei. Primū exēplum est de hūanitate xp̄i: nam hūanitas xp̄i pōt dupliciter intelligi ꝛ cōsiderari a nobis. Uno mō, put est coniuncta diuinitati: ꝛ sic debet̄ ei adoratio latrie: quia tunc non adoratur rōe sui sed rōe diuinitatis s̄m quā xp̄s nō est minor patre sed equalis ei. Alio mō, put est seperata a diuinitate. ꝛ put est creatura tam pulcra tam sancta taꝫ ꝑfecta: ꝛ tunc debet̄ ei adoratio non latrie: que soli creatori debet̄: neqꝫ dulie que cōiter creaturis alijs exhibetur sed quedā adoratio excellentior dulia quaꝫ greci hyperduliam vocant. Nam inter omnes alias rōnes excellentie illa est precipua qua creatura honorat̄ rōne vnionis ad creatorem: sicut hūanitas xp̄i ꝛ ea que ad ipsam pertinent: ꝛ ideo talis adoratio vel reuerentia que hūanitati xp̄i debet̄ speciali noīe hyꝑdulia noīat̄ quasi suꝑ duliaꝫ vel latriā accedēs. Hec. b. t. u. scri. sen. di. ix. de dulia. art. ij. in cor. q. in fine. ꝛ iterū in. iij. ꝑte sum. q. xxv. art. ij. in so. j. ꝛ. iij. arg. Scdm exēplū est in beata maria virgine mr̄e dei. Nam adoratio vel honor qui debet̄ vł exhibet̄ beate virgini nō est adoratio latrie. Cuius rō est: qꝛ btā virgo est creatura rōnalis: adoratio aūt latrie debet̄ creatori ꝛ non creaturis. vnde honor ille qui debet̄ beate virgini est cuiusdā prerogatiue singularis. vnde eminentiꝰ debetur sibi honor dulie ceteris creaturis: ꝛ hoc inquantū ipa est mr̄ dei. Et iō cū adoro mr̄em dei nō adoro vt causam mei ꝯditricē: ꝛ sic non adoro eam adoratiōe latrie q̄ cōditori vel creatori debet̄. sed qꝛ adoro eam vt matrem dei: honoro eam vt mr̄em creatoris. ꝛ hoc ꝓꝑ ip̄m creatorē. vn̄ rō honoris beate v̄ginis ē ipse honor creatoris. ꝛ

sic honor qui debet̃ ⁊ exhibet̃ beate virgini ẽ honor du lie prerogatiue singularis disponẽs ad latriã ⁊ cuius ratio ẽ latria. Dec.b.Tho.iij.pte.sum.q.xxv.de adoratiõe: arti.v.in cor.q. Et Alex.iij pte.sum.q.xcii.arti xi. vtrum homo adorãdus sit latria in solu.ij.argu.

Quid ẽ adoratio: ⁊ q̄ adoratio importet tria. CAP.II.

Ad maiorẽ tamẽ euidentiã capi. precedẽtis circa adorationẽ nota tria.s.qualiter describit̃: distinguit̃: impendit̃. Primo nota qualiter adoratio describit̃: nã adoratio importat vł dicit tria: primo affectꝰ intentionẽ vel deuotionẽ. vnde Rabanꝰ sup Gen. Adorare ẽ ad deũ (q̄ solus adorandus est) tota mẽtis intẽtione tendere. Et sup illo verbo Psal. Adorate dñm in atrio sancto eius. glo. sic dicit: In atrio id ẽ in dilatato ⁊ sanctificato corde: ergo adoratio dicit actũ interiorẽ mẽtis vel actionẽ vel deuotionẽ vel intẽtionẽ mẽtis ad diuina. Scđo adoratio dicit affectꝰ attentionẽ: q̄ creatura rõnalis totaʒ se solicite donat deo vt suo pricipio ⁊ cause. ⁊ nominat̃ theosebia .i. diuinus cultꝰ vel eusebia.i.cultus bonus. Illud enĩ coli dicit̃ cui studiose intendit̃: sicut ager vel animꝰ vel quicq̃d aliud sit. Tertio adoratio dicit exterioris actꝰ exhibitioneʒ: ⁊ sic dicit̃ seruitus: q2 seruire ẽ ex illa pte ex qua ẽ seruilis actus. vñ adoratio scđm q̄ ẽ motus expressiuus vel actus venerationis in corpe est in actu exteriori. ⁊ in hoc ɔsistit adoratio latrie.s. vt exhibeat̃ aliquid deo qđ non omni virtuti eius ɔuenit: vt est exhibere aliq̄d deo rõne debiti: qđ est principiũ adorationis vt p3 ca. precedẽti. Dec.b. Tho.iij.scrip.sen dist.ix.arti.j.q.j.in cor.q. ⁊ in solu.ij.ar. Et Alex.iij.pte sum.q.xvj.arti.vtrũ adoratio dicat actuʒ interiorẽ vel exteriorẽ.iij.q.in cor.q. Ex q̄bus verbis patet quomodo differũt adorare: colere: ⁊ seruire.

Qꝫ adoratio est triplex. CAPI.III.

Secũdo circa adorationẽ nota qualĩ distinguitur. Nã triplex ẽ adoratio.s.latrie: dulie: hyperdulie. Primo.n. adoratio latrie est quidã cultus vel honor q̄ soli deo debet̃: ⁊ hoc duplici rõne. Prima ẽ ex recognitione impensi bñficij: quale est pductio ad esse vel pfectio in esse. Scđa rõ est ex recognitiõe maximi dominij quod in deo est ĩ supremo gradu respectu oĩs creature. Ex debito autẽ istoꝝ duoꝝ est adoratio latrie: que nõ est ɔmunicabilis alicui creature: sicut etiam nec dei substãtia vel natura. Sed contra: Adoratio latrie debet̃ deo pp eius bñficia. sed bñficia sunt finita: q2 quicq̃d est pductũ ⁊ ɔmunicatũ creature a deo est finitũ. ergo debet exhiberi deo adoratio dulie ⁊ non latrie. Rñdeo ⁊ dico q̄ sicut in sole ẽ duplex actio.s. qua agit: ⁊ hec dicit̃ lucere: ⁊ quã agit: ⁊ hec dicit̃ illuminare. sic ĩ deo duplex actio ẽ.s. qua agit: ⁊ hec ẽ idẽ qđ sua essentia vel cũ sua essentia: ⁊ actio quã efficit.s.creatura. Prima s3 essentia qua deꝰ agit est infinita. Scđa s.actio quam deus efficit ẽ finita. Adoratio g̃ latrie debet̃ deo ratiõe potẽtie qua agit ⁊ nõ ratiõe creature vel bñficiẽtie quã pducit. ⁊ iõ l3 dei bñficia sint finita: tñ dant̃ a bonitate infinita. vñ beneficiũ qđ dat deus dat̃ ex infinita bonitate dei. debitũ autẽ honoris rationẽ beneficij percepti cõsequitur: nõ quantũ sed ex quanto dat̃: sicut p3 Luce xxi. de vidua que nõ posuit in gazophilatiũ nisi duo minuta: ⁊ tamẽ maiorẽ remunerationẽ habuit q̄3 q̄ plꝰ posuerũt. ⁊ sic ẽ hic: q2 honor infinitꝰ debet̃ deo ratione beneficij dei: q2 ex infinita bonitate dat̃. Scđo adoratio dulie est quidã cultꝰ vel honor qui creature debetur cõiter: ⁊ hoc ratione vel ex debito alicuꝰ maioris dignitatis cõicate ⁊ pcepte a deo: vt verbi gratia Dignitas dominij per potentiã ɔuenit prelatis: dignitas sapiẽtie doctoribus. dignitas vero bonitatis ɔuenit sanctis: ratiõe quarũ dignitatũ debet̃ eis honor vel reuerẽtia que dulia nominat̃. Sed forte argues q̄ dulia non sit specialis virtꝰ distincta a latria tali ratiõe: Deo p creationẽ vł ratiõe creatiõis debet̃ latria: dño ratione dominij debetur dulia. sed in deo idem est deus ⁊ dñs. ergo dulia ⁊ latria idẽ sunt. Rñdeo ⁊ dico q̄ sicut religio p excellentiaʒ dicit̃ pietas: inquãtum deꝰ per excellentiã est pat̃: ita ẽt latria p excellentiã dicit̃ dulia: inquantũ deus excellenter est dñs. nõ autẽ creatura pticipat potentiã creãdi ratione cuiꝰ debet̃ deo latria: sicut pticipat potentiã ratione cuiꝰ sibi debet̃ dulia. vñ attribuit̃ latria deo s̃m creationẽ que nõ cõicatur creature. dulia vero attribuit̃ deo s̃m dñium qđ creature cõicatur: vt dicit bea. Tho. scđa scđe. q.ciij. de ptibus obseruãtie: arti.iij.in solu.j.arg.

Tertio est adoratio que debet̃ vel exhibet̃ creature singulariter rõne excellẽtie singularis cõicate a deo. ⁊ talis est adoratio hypdulie: que ẽ dignior dulia: vt p3.s̃.cap.j. de humanitate christi: ⁊ de virgine prout est mater dei. Nam adoratio hypdulie est seruitꝰ que nõ solũ debetur dignitati diuine sed etiaʒ creature vt vnite ipsi. In quo sensu Rabanꝰ dicit: q̄ caro christi adorãda est sicut verbum: sed nõ omni specie latrie: q2 nõ adoramꝰ eam omnino pstrati in terrã: sic vt credamꝰ q̄ caro christi de nihilo nos creauit: vt sacrificemꝰ ei sicut deo. sed adoramꝰ eã: q̄ per ipsam redẽpti sumus. Dec Alex.iij.pte sũme q.xvj.arti.vj.vtrũ equali adoratione adoret̃ deus inquãtum deus ⁊ inquãtum dñs: in solu.j. ⁊ ij.arg. ⁊ ibidẽ art. j.vtrũ humanitas christi adoret̃ adoratiõe latrie vel dulie vel digniori adoratione.s.hypdulie in cor.q.

Qꝫ vna adoratio debet̃ vni: alia alteri. CA.IIII.

Tertio circa adorationẽ nota cui ⁊ qualit̃ impenditur. Cũ enim sit triplex adoratio.s.latrie: dulie hypdulie: vt p3 cap. precedẽti: nõ vna ⁊ eadem q̄ exhibet̃ vni exhibet̃ vł debet̃ alteri: sed alia vni: alia alij vt patebit de singulis p exẽpla in omnibꝰ que adorant̃. Nã ista sunt q̄ vna ⁊ alia adoratiõe a nobis venerant̃ et salubriter adorant̃.s. deus: trinitas: christꝰ: christi humanitas: imago christi: crux christi: mat̃ christi: ⁊ reliquie sanctoꝝ. Primo enĩ deꝰ adorat̃ adoratiõe latrie ⁊ nõ dulie vel hypdulie: vt p3.s̃. vñ Deutero.vj. Dñm deũ tuũ adorabis ⁊ illi soli seruies.s.sacrificiũ offerẽdo. Scđo trinitas adorat̃ eadẽ adoratione qua deꝰ.s.adoratiõe latrie tñ: nã in ipsa sunt tres psone: ⁊ vna essentia. q2 igit̃ in trinitate ẽ numerꝰ vel discretio personaꝝ: ideo in trinitate sunt tres q̄ adorant̃.s.pater ⁊ filius ⁊ spũssanctus. quia etiam est vna cã honoris.s.in tribus vna maiestas: vna equalitas: ideo tñ vna adoratio ẽ: qđ figuratuʒ fuit Gen.xviij. vbi dicit̃ q̄ abraã tres vidit: vnũ adorauit.

Tertio adorat̃ christꝰ vnica tñ adoratione. Cũ.n.ĩ christo sit vna psona tñ ⁊ due nature: est quidem vna adoratio ⁊ vnꝰ honor ex pte eius q̄ adorat̃: ex pte vero cause q̄ adorat̃ pñt dici plures adoratiões: vt verbi gratia Si in vno homine sint plures excellẽtie que sunt cã honoris: puta platio scĩetia ⁊ virtus erit vnꝰ honor ex pte eius q̄ honorat̃ ⁊ plures cause honoris: q2 idẽ hõ est qui honoratur: ⁊ pp prelationẽ ⁊ pp scientiã. ⁊ pp̄ter virtutẽ. Sic in christo cũ sit vna tñ psona erit vna adoratio eiꝰ. cum vero sint plures cause eius honoris erũt plures adorationes eiꝰ: vt.s. alio honore adoret̃ pp sapientiã increatam: ⁊ alio pp sapientiã creatã. Dec.b.Tho.iij.pte summe.q. xxv.arti.j.in cor.q. iuxta finẽ: ⁊ in so.pmi argu. Quarto ⁊ vltimo humanitas christi debet adorari adoratiõe latrie vt ɔiuncta diuinitati. vñ Damas. in lib.iij. sentẽ. sic ait: Adorat̃ caro christi cũ incarnato deo verbo: nõ pro

pter seipsam sed pp vnitā ei diuinitatez sm hypostasim verbi dei. vñ sup illud psal. Adorate scabellū pedū eius: dicit glo. Qui adorat corp⁹ christi nō terrā intuet: sed illum poti⁹ cuius scabellū est: in cui⁹ honore scabellū adorat. sed verbū incarnatū adorat adoratiōe latrie: ergo et corp⁹ eius siue humanitas. Scdo humanitas christi ꝑut ɔsideratur vt sepata a verbo dei debet sibi adoratio dulie: nō cuiuscūqꝫ puta que debet cōiter aliis creaturis: sꝫ quadā excellētiori dulia adorād quā greci hypduliā vo o cant vt. s. pꝫ. vñ in psal. dicit: Dñe deus in te spaui. Qd verbū dupliciter exponit. s. de deo ⁊ de christo incarnato. Primo sm glosam exponit de deo sic: Dñe oim p potentiā cui debet honor cōicabilis. s. adoratio dulie: nam dominiū est cōicabile creature: De⁹ oim p creationē cui debet honor incōicabilis creature. s. adoratio latrie. Secundo mō exponit de christo sic: Nā in christo ē nā increata. s. diuinitas ⁊ nā creata. s. humanitas: q̄ꝫtum ad naturā increatā. s. q̄ꝫtum ad diuinitatē est de⁹. ⁊ ideo debetur sibi latria. q̄ꝫtum ad nāːm creatā. s. q̄ꝫtum ad humanitatē debet sibi dignior dulia. s. hyperdulia. Hec. b. Tho. iij. pte sūme: vbi. s. arti. ij. arg. ɔtra: ⁊ in cor. q. ⁊ in so. arg. ⁊ iterū. iij. scrip. sen. dist. ix. arti. ij. q. j. in cor. q. ⁊ in so. j. argu. Sꝫ queres: an debeat maior honor vel veneratio filio dei incarnato q̄ꝫ ante incarnationē eius. Rñdeo ⁊ dico ꝙ maior honor ⁊ veneratio pōt dici dupliciter: sm q̄ntitatē: ⁊ qualitatē. Primo dicit maior veneratio sm quātitatē. s. qꝛ in plurib⁹ est veneratio. ⁊ sic christo incarnato debet exhiberi maior veneratio: qꝛ in plurib⁹ debet venerari. s. in diuinitate ⁊ hūanitate que nō exhibetur filio nō incarnato. Scdo mō dicitur veneratio maior sm qualitatē: eo ꝙ maiori veneratione venerat. ⁊ sic nō debetur ei maior veneratio. Cui⁹ ratio est: qꝛ id qd debet venerationi hūanitatis ē totaliter cā effectiua. Hec Alexan. iij. pte sum. q. xvj. arti. j. vtrū maior veneratio sit exhibēda christo an̄ incarnationē q̄ꝫ post vel ecōuerso: i cor. questionis.

¶ Quomodo imago christi ē adorāda: ⁊ quare imagines ī ecclesia depingunt. CA. V.

q Uinto dico ꝙ imago christi pōt dupliciter ɔsiderari. Primo inquātum ē res quedā: puta lignū sculptū vel pictū ⁊ tūc nulla adoratione est adorāda. vnde nulla reuerētia ē ei exhibēda. Cui⁹ ratio est: qꝛ reuerētia nō debet nisi rationabili creature q̄ veneratiōe ē capax. Scdo pōt ɔsiderari vt imago christi: ⁊ tūc cū idē sit motus in imaginē ⁊ in rem cui⁹ est imago: cum christ⁹ adoret adoratione latrie: ɔsequens est ꝙ imago christi sit adoratiōe latrie adorāda. Ad cui⁹ euidentiaꝫ est sciendū: ꝙ ante incarnationē christi cū de⁹ incorporeus esset nō poterat ei imago aliqua fieri: ⁊ ideo prohibitū fuit in lege veteri ne fierēt imagines ad adorādum ⁊ ꝑcipue qꝛ proni erāt ad idolatriaꝫ homīes. vñ dictum fuit Exo. xx. Nō facies tibi sculptile neqꝫ omnē similitudinē. Et subdit: Nō adorabis ea neqꝫ coles. Sꝫ postquā deus fact⁹ est hō pmissum ē in noua lege imagines fieri ratiōe humanitatis assumpte. vñ ⁊. b. Lucas dicit depinxisse imaginē christi que ⁊ rome habet. Fuit autem triplex rō institutionū imaginū in ecclesia. Prima est ad instructionē rudiū q̄ eis quasi quibusdam libris edocent. Scda est vt incarnatiōis mysteriū ⁊ sanctorūꝫ exempla magis in memoria nostra essent dūꝫ quotidie oculis pñtant. Tertia ē ad ostendendū deuotiōis affectuꝫ qui ex visis efficaci⁹ incitat q̄ꝫ ex auditis. Hec. b. Tho. ij. scrip. sen. dist. ix. arti. ij. q. ij. in cor. q. ⁊ in so. j. ij. iij. argu. Gētiles enī ɔmutādo gloriā incorruptibilis dei in similitudinē imaginis corruptibilis homis: vt dicit Aplus ad Ro. j. adorādo vituperātur: Et peccabāt duplici rōe. Prima ē: qꝛ quidā eoꝝ adorabāt ipsas imagines vt res quasdā credētes in eis aliquid numinis vel diuine virtutis esse pp respōsa que demones in eis dabāt: ⁊ alios huiusmōi effect⁹. Scda ratio est pp res quoꝝ erāt imagines. statuerūt enī huiusmōi imagines aliquibus creaturis quas ī eis veneratiōe latrie venerabant. Et iō non debem⁹ cōicare cū eis: eo ꝙ opa gentiliū sunt infructuosa sic adorādo: vt dicit aplꝰ ad Ephe. v. Nos autē adoramus adoratiōe latrie imaginē christi q̄ est ver⁹ deus: nō pp ipsam imaginē sed pp rem cui⁹ est imago: vt dictuꝫ ē supra. Hec. b. Tho. iij. pte sum. q. xxv. arti. iij. in cor. q. ⁊ ī so. pmi ⁊ quarti arg. Sexto crux christi pōt trib⁹ modis ɔsiderari a nobis. Primo inquātū est res insensibilis puta lignū sculptū vel pictū ⁊ tūc nulla reuerētia vel honor debet ei: eo ꝙ reuerētia vel honor nō debet nisi rationabili creature: creature autē insensibili nō. Alio modo ɔsideratur crux ipsius christi: inquātum ē quedam res christi: ⁊ tūc est adorāda a nobis adoratiōe hyperdule. Tertio mō pōt crux christi ɔsiderari inquātū representat figurā christi extēsi ⁊ crucifixi in ea: ⁊ inquātū ex tactu per mēbra christi eius sanguine ē perfusa: ⁊ tūc adoratur a nobis eadē adoratiōe qua christ⁹ qui in ea crucifixus ē. Et pp hoc etiā alloquimur ⁊ deprecamur quasi ipsum christū dicētes. O crux aue spes vnica ⁊c̄. Alie vero cruces ꝓut sunt quedā imagines impresse in quacūqꝫ alia mā: puta lapidis vel argēti vel auri nō adorātur: nisi vt imago christi quam veneramur adoratiōe latrie. Alia vero que fuerūt instrumentum passionis ⁊ mortis christi puta claui corona ⁊ lācea ⁊ huiusmōi a nobis nō adorant adoratiōe latrie sicut crux. Cui⁹ ratio ē: qꝛ ista nō representāt imaginē christi sicut crux: que dicitur signū filij hominis qd apparebit in celo: Matth. xxiiij. Jō qꝫ mulierib⁹ dixit angel⁹: Jesum queritis nazarenū crucifixū: nō lanceatū: nō coronatū nō huiusmōi. ⁊ inde est ꝙ imaginē crucis christi veneramur in quacūqꝫ mā videt: nō autē imaginē clauoꝝ vl' qdcūqꝫ huiusmōi: q̄ꝫuis etiā oīa predicta ex ɔtactu sancti corpis ⁊ sanguis christi decēter adorem⁹: vt dicit Damas. iiij. lib. nō tñ adoratione latrie vt crucē: sicut pꝫ. Hec. b. Tho. iij. scri. sen. dist. ix. arti. ij. q. iiij. in cor. q. ⁊ iteꝝ. iij. pte sum. q. xxv. arti. iiij. arg. ɔtra: in cor. q. ⁊ in solu. arg. Septimo dico ꝙ bea ta virgo cū sit rōnalis creatura nō debet adorari adoratione latrie q̄ soli creatori debet: sed soli veneratiōe dulie. tñ qꝛ nō solū venerat rōne sui sed etiā rōe filij vt mater dei: ⁊ ideo debet ei nō qualiscūqꝫ dulia sed hyperdulia: vt pꝫ supra. Sed forte queres: qu honor est maior: an ille q̄ exhibet virgini: an ille q̄ exhibet cruci. Rñdeo ⁊ dico ꝙ crux christi pōt duob⁹ modis ɔsiderari. Primo mō inquātū crux est quedā res: ⁊ tūc maior honor debetur virgini q̄ꝫ cruci. ⁊ hoc duplici rōne. Prima est: qꝛ crux christi ꝓut in se ɔsiderat nullo mō est adorāda vel veneranda: eo ꝙ nō est capax honoris cū sit insensibilis: vt supra pꝫ. sed beata virgo sm seipsam est capax honoris. ergo ⁊c̄. Scda rō est: qꝛ cū ɔiunctio ad christū sit causa honoris: vbi ē maior ɔiunctio ad christū ibi debet esse maior honor. sed ɔiunctior est christo mater christi q̄ꝫ crux christi. ergo maior honor debet exhiberi virgini q̄ꝫ cruci. Scdo pōt crux ɔsiderari vt ē imago christi crucifixi: ⁊ tunc maior ē honor qui exhibet cruci q̄ꝫ virgini: quia crux inquantū imago adorat adoratione latrie. non autem beata virgo sed solū adoratione dulie vel hypdulie: vt pꝫ supra. Hec beatus Tho. iij. scrip. sen. dist. vbi. s. art. ij. q. iij. ī cor. q. ⁊ ī solu. iij. argu. ⁊ iterū tertia pte sūme. vbi supra: arti. v. ī cor. q. ⁊ ī solu. argu. Octauo dico ꝙ reliquie sanctorū sunt adorāde adoratiōe dulie. qd ꝓbo tri

pfeci ratione.s.rõne assimilatiõis pfectionis: imitatõis. Primo ratiõe assimilatiõis sic: Maior ē ad parētes affectus ꝗ̃ ad vestimēta eoꝝ.sed videmꝰ ꝙ qui habet affectũ ad aliquē: oĩa que de ipso relinquunť post mortē eius venerať: nõ solũ corpꝰ aut ptes corpis: sed etiā aliq̃ exteriora: puta ciuitatē: anulũ: vestes: ⁊ similia. ergo ꝑmulto magis reliquias sanctoꝝ q̃ sunt mēbra christi venerari debemꝰ. Scđo hoc idē probo rõne pfectionis vel opationis sic: Dei filios ⁊ amicos honorare debemꝰ. sed sancti fuerũt dei filij ⁊ amici: ⁊ precipue corpa eorũ que fuerunt templũ spũssancti in eis inhabitãtis ⁊ opantis. ergo ⁊c̃. Ubi nota ꝙ sanctis nõ seruimꝰ vel eos adoramꝰ quasi obnoxij eis: sed ideo impendimus reuerentiā: qꝛ fuerũt vel sunt nostri ductores ad celũ: vel ꝑ eruditionē: vel ꝑ administrationē. Tertio hoc idē ꝓbo rõne imitationis sic: Nos tenemur imitari deũ ⁊ ↄformari ei. sꝫ ipse deꝰ huiusmõi reliquias ↄueniēter honorat: in eorũ pñtia miracula faciēdo: ergo nos idē debemꝰ facē. Honoramus autē ex reliquias martyrũ: vt eũ cuiꝰ sunt martyres adoremꝰ: cũ honor seruorũ seruis factis redũdet in dñm. Ubi nota ꝙ q̃uis corpus alicuiꝰ sancti sit insensibile: ⁊ ꝑ ↄsequēs nõ sit nostre veneratiõis capax: adoramus tñ ipsum vel ipsiꝰ reliquias nõ ꝑꝑ ipsũ: sed ꝓpter tres rõnes. Prima est ꝑꝑ deũ: cuius ministri fuerũt. Secũdo est ꝑꝑ animā que ei vnita fuit: que nunc fruiť deo. Tertia rõ est: qꝛ idē corpus vniendũ est aĩe beate ad glorie ↄplementũ. Hec.b.Tho.iij.pte summe vbi supra: art.vj.in cor.q.⁊ in solu.argu.

Utrum angelꝰ possit adorari latria. CA.VI.

Ad maiorē euidentiã p̃dictoꝝ quero circa adorationē quorundā quatuor questiões. Prima ē: an licite angelꝰ possit adorari latria. Et videtur ꝙ sic ꝑ textũ Geñ.xviij.vbi diciť ꝙ abraam adorauit angelos adoratiõe trinitatis. ergo adoratione latrie. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ latria põt accipi duobꝰ modis: vel simpliciter: vel scđm q̃d. latria enĩ simplr̃ dicta solũ debeť deo qꝛ latria ē seruitꝰ debita creatori: vt pꝫ ex supradictis. latria vero scđm q̃d que est hyperdulia debeť humane nature in christo: ⁊ hoc nõ est de se vel ex se: sed rõne diuinitatis. latria vero nec simplr̃ nec scđm q̃d debeť pure creature. Cũ autē diciť ꝙ abraā adorauit tres angelos adoratione trinitatis: ⁊ sic adoratiõe latrie. Rñdeo ⁊ dico ꝙ angeli abrae nõ apparuerũt in ꝓpria forma: sed in q̃busdā imaginibꝰ corporeis: ita ꝙ inquantũ erãt imagines representãtes trinitatē fuit vna genuflexio: qꝛ inquãtũ excellētia psonarũ est vna: vnus honor ⁊ vna reuerētia debetur eis: ⁊ ꝑ ↄsequēs vna adoratio. In cuiꝰ figura legitur ꝙ cũ apparerēt abrae tres viri ipse oēs adorãs: vnũ tñ alloquiť dicēs Si inueni gratiā ⁊c̃. Scđa aũt genuflexio est signũ triũ psonarũ: nõ autē diuersitas adorationũ. Patet ergo ex dictis ꝙ adoratio vel reuerētia q̃ debetur deo: nulli debet angelo vel creature alicui exhiberi. ⁊ ꝑꝑ hoc adoratione latrie ꝓhibitũ est hoĩes angelũ

c adorare: Apoca.vlti.s.xxij. vbi Johēs sic dicit: Cecidi vt adorarē añ pedes angeli. q̃ dixit mihi: Uide ne feceris: ↄseruus enĩ tuus sum ⁊ fratrũ tuoꝝ. Ubi nota scđm Aug. ꝙ aliq̃d põt ꝓhiberi duplr̃citer: vel qꝛ malũ: vel qꝛ occasio mali: vel ꝑꝑ aliquā vtilitatē. Simlr̃. duplici de cā aliquis ē arcēdus a bono: vel ꝑꝑ maiꝰ bonũ aggrediendũ. sicut dñs reuocauit illũ qui volebat sepelire patrē suũ: Matth.viij. vł ꝑꝑ facilē inclinationē in malũ. Sic ergo Johēs volebat angelũ adorare adoratione dulie ⁊ non latrie: sed ꝓhibitꝰ fuit ꝑꝑ tres rõnes. Prima ē ad ostendendũ dignitatē ipsiꝰ iohãnis: qui multis angelis dignior ⁊ supior fuit. semꝑ enĩ oꝫ ꝙ ille q̃ adorať sit supior vel excellētior adorãte.s. in eo ꝙ adorať: ⁊ hoc vel simpliciť: vel scđm quid. vnde nũq̃ꝫ supiora adorãt inferiora sed ecõuerso. Et hoc est iõ: qꝛ supiora habēt dignitatē excedentem respectu inferiorũ ⁊ nõ ecõuerso. vñ qꝛ Johēs multis angelis dignior fuit: iõ ⁊c̃. Scđa ratio ē ad vitandã occasionē criminis.i.idolatrie. poterat enĩ istud esse occasio idolatrie: vt sub ptextu dulie occasionaliter creature latria exhibereť: qđ esset maximũ malũ: sicut Paulꝰ ꝓhibet comedere in idolo: qꝛ põt esse occasio mali: vel in se: vel in alio.s. venerationis idoli: pma ad Corinth.viij. Tertia rõ est ꝑꝑ ꝓmotionē hominis in bonũ: qꝛ per hoc angelꝰ volebat oñdere q̃ꝫ magna ē gloria dei in humana natura: ⁊ q̃ꝫ maxime humana nã est exaltata post incarnationē. ⁊ supra omēs angelos nobilitata ⁊ exaltata i homine assumpto. ⁊ iõ dixit angelꝰ ad Johem: Conseruus tuus sum ⁊ fratrũ tuoꝝ. tu vero deũ adora.s. adoratione latrie. Hec.b.Tho.iij.scrip.sen.dist.ix.de dulia. arti.ij.q.vj.in so.j.ij.⁊.iij.arg. Et iteꝝ.scđa scđe.q.lxxxiiij.de adoratione arti.j.in cor.q.⁊ in so.pmi arg.in fine.⁊.ij.⁊.iij.arg. per totũ. Et Alex.iij.pte sum.q.xvj.arti.ix.vtꝝ angelꝰ possit adorari latria: in cor.q.⁊ quare angelꝰ ꝓhibuit se adorari latria ibidē.

Utrũ diabolus quãdo se transfigurat possit adorari. CAP.VII.

Secũda questio ē: vtrũ diabolus trãsfigurans se in angelũ lucis vel cum in specie christi appareret possit sine peccato adorari ꝓ angelo vel pro christo: Et videť ꝙ sic: qꝛ ignorantia facti adhibita diligentia a peccato excusat. cũ autē iste ignorat qđ factũ ē ⁊ adhibeat diligentiā: videť ꝙ nõ peccet adorando diabolũ sicut christũ. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ sathanas in angelũ lucis trãsfiguratꝰ vel in specie christi apparēs nõ est credendꝰ esse christꝰ: nec põt adorari sine pctõ: ⁊ ideo nullo mõ ē adorãdus: ⁊ si ignoraret ignorãtia eũ nõ excusaret a peccato. Cuiꝰ rõ est triplex. Prima ē: qꝛ q̃libet ē pmunitus ꝑ sacrā scripturā: ꝙ angelꝰ tenebraꝝ trãsfigurat se in angelũ lucis: vt diciť scđa Corinth.xj.⁊ Matth.xxiiij. Multi veniēt in noĩe meo ⁊c̃. ⁊ iõ teneť discutiē ⁊ statim nõ adorare. Scđa rõ est: qꝛ habet remediũ oratiõis. vñ si oraret deũ toto corde vt reuelaret ei veritatē: deꝰ nõ dimitteret eũ decipi. In hoc enĩ casu intelligiť illud Johãnis.xv. Quicq̃d petieritis patrē in noĩe meo dabit vobis. hoc ē: quicq̃d petieritis ptinēs ad salutē: vt.b. Aug. exponit: dabit vobis. Patet g̃ ex hoc ꝙ qui adorat ñ adhibet omnē diligentiā quā debet. Tertia rõ est: qꝛ facile posset vitare periculũ apponēdo ↄditionē hoc mõ: Adoro te si tu es christꝰ. Hec.b.Tho.iij.scrip.sen.dist.ix.d latria: arti.ij.q.vj.in so.iij.arg. breuiter tãgit. Et Alex. diffuse.iij.pte summe.q.xvj.arti.iiij. vtrũ angelus sathane cũ se trãsfigurat in angelũ lucis vel in speciē christi: possit adorari sine pctõ adoratione dulie vel latrie: in cor.q.

Utrum quis possit adorare hostiā nõ ↄsecratam. CAP.VIII.

Tertia questio est: vtrũ aliq̃s credens hostiā ↄsecratam de sacerdote celebrãte q̃ nõ est ↄsecrata: si adoret eā sicut corpus christi peccet vel excuseť per ignorantiā facti. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ q̃ adorat hostiā nõ ↄsecratā peccat tā sacerdos q̃ꝫ ipse: tamen talis sic adorãs debet eā adorare sub ↄditiõe.s. si est ↄsecrata: nõ tamē oꝫ ꝙ ista ↄditio sit semꝑ actu explicita sed sufficit si habitu teneat illā intentionē vel ↄditionē vñ nõ peccat adorãs eā: qꝛ nõ adorat purā creaturā: sed christũ scđm intentionē suā. ⁊ ipse sacerdos quantũ in se ē facit populũ idolatrare: qꝛ offert ei purā creaturā ad adorandũ: ⁊ iõ grauiter peccat. Hec.b.Tho.iij.scrip.sen.dist.ix.de latria: arti.ij.q.vj.in solu.ij.arg.

Quot in exhibitiõe honoris q̃ttuor ↄsiderare debemꝰ. CAP.IX.

q Uarta questio ē. vtrū omēs homies honore dulie sint equaliter adorādi. Rñdeo τ dico: q̄ cū dulia importet honorē vel reuerētiā que creature exhiberi pōt: honor autē nō debeat nisi reb⁹ diuinis: eo q̄ honor est premiū virtutis vel bonitatis vel excellētie alicui⁹: ideo q2 in vno ē vna excellēs dignitas q̄ non est in alio: iō nō omēs homies sunt equaliter honorandi. Uñ in exhibitiōe honoris quattuor ɔsiderare debemus. s. naturā gratiā potentiā influēciā. Uel aliř dei imaginē: bonitatē actualē: ad virtutē habilitatē: virtutis causalitatē. Primo in hominib⁹ ɔsiderare possum⁹ dei similitudinē: τ tunc cū similitudo dei in creaturis sit duplex. s. vestigii τ imaginis: creaturis irrationabilib⁹ in q̄bus ē similitudo vestigii nō debeř honor dulie: tū q2 talis similitudo nō ponit aptitudinē ad virtutē: tū q2 nulla creatura irrationabilis ē capax honoris. Similitudo autē imagīs ponit aptitudinē nālem ad virtutē. τ ideo cuilibet habēti imaginē dei ē exhibendus honor: nisi sit ɔfirmat⁹ in malo: vt demones τ dānati in q̄bus est ligata aptitudo naturalis ad virtutē: τ ideo eis honor dulie nō est exhibēdus. Scđo possum⁹ ɔsiderare actualē bonitatē: τ tūc cū honor nō debeař nisi virtuti τ alicui propter virtutē: ideo directe ei q̄ actu est virtuosus est exhibēdus honor. Cui⁹ ratio est: q2 talis si ē in statu gratie τ habet gratiā actu habet bonū excellēs in se rōe cuius ei debeř honor: lʒ in se non habeat omīa bona: tñ q2 in illa virtute vel illo dono qđ habet excellit: rōne cui⁹ ecclesia cātat de quolibet ɔfessore: Nō ē inuētus similis illi ꝛc. respiciēdo ad hoc maior honor pōt vel debet impēdi et exhiberi vni q̄ alii. Tertio possum⁹ ɔsiderare habilitatem ad virtutē: τ tūc peccator lʒ actu sit mal⁹ τ extra gratiam: tñ q2 adhuc ē habilis τ possibilis ad tantā gratiā τ ad maiorē q̄ aliq̄s alius gratiā habēs actu respiciēdo possibilitatē hāc in dei imagine: maior honor pōt impēdi tali q̄ alii. Quarto possum⁹ ɔsiderare virtutis vł bonitatis causalitatē: τ tūc etiā malo p̄lato rōne dignitatis quā habet ē exhibēdus honor. Ubi nota q̄ p̄lato dū est in actu peccati nō debet exhiberi honor dulie q2 apparet in eo aliq̄d qđ contrariař honori. sed ante vł post potest ei exhiberi honor: q2 nesciř in quo statu sit: τ cū dignitas p̄latiōis apparet. Sed forte quereres an bon⁹ subdit⁹ magis sit honorādus p̄lato malo. Et videř q̄ sic tali rōne: Honor exhibeř homini inquātū habet similitudinē dei: q2 honor debeř reb⁹ diuinis: vt dicit Pho. i. ethi. sed bon⁹ subdit⁹ magis ē deo similis q̄ mal⁹ prelatus. ergo ꝛc. Rñdeo τ dico q̄ subdito bono sim se debetur maior honor p̄lato malo. sed rōe p̄lationis maior honor ē exhibendus malo p̄lato q̄ bono subdito. τ hoc triplici rōne. Prima ē: q2 prelatus gerit vicē dei. vñ deus i ipso laudař. Scđa est: q2 ipse ē psona publica τ honorař in ipso bonitas ecclesie que maior est q̄ merita vni⁹ singularis psone. Tertia rō est: q2 p̄latio habet se ad virtutē sicut cā faciēs in aliis virtutē: τ ideo digni⁹ est alteri virtutis cām existere q̄ solū virtuosum esse: vt dicit Philus ix. ethi. Hec b. Tho. iii. scrip. sen. dist. ix. de dulia: arti. iii. in cor. q. τ in solu. argu. Et dicas si vis q̄ duplex ē honor. Unus ē gratuit⁹ qui ē debitus ex necessitate: τ talis etiam debeř malo p̄lato inquantū p̄latus ē: q2 inquātū prelatus gerit vicē dei. vñ Aplš ad Ro. xiii. d̄ p̄lato dicit q̄ dei minister ē. Ali⁹ honor est gratuit⁹ nō debitus ex necessitate. τ talis magis debeř bono subdito: q2 maior ē dignitas imaginis i bono subdito q̄ in malo prelato vt pʒ. s̄. Hec Alex. iii. pte sum. q. xvi. arti. xv. vtrū malus p̄latus magis sit honorādus q̄ bonus subditus: vel econuerso: in cor. q. ¶ Q2 deū adoramus dupliciter. s. mēte: τ corpe. CA. X.

f Ecundo p̄ncipaliter circa adorationē ɔsiderare debem⁹ modū variū: nā duob⁹ modis generaliter loquēdo adoram⁹ deum. s. mente: τ corpe. Primo enī adoram⁹ deū mēte inquantum adoratio p̄ncipaliter ɔsistit in interiori dei reuerētia: secūdario corpore inquātum adoratio que ex spūali mētis deuotiōe p̄cedit p̄ corpus ad dei reuerentiā ordinař vel habēdā vel ɔseruandā vel augmētandam. vñ. i. ad Corinth. xiiii. Orabo spū: orabo mēte. sic etiā adoratio. De ista duplici

v adoratiōe dicit Joh. iiii. Ueri adoratores adorabunt patrē in spiritu τ veritate. Que vba exponit p̄mo Chrys. τ Theo. sic: Ueros adoratores dič ad differentiā falsorū scʒ samaritanoꝝ quoꝝ erat opinio q̄ deus loco ɔcluderetur: τ q̄ in hoc loco deū adorari oporteret: nō pl⁹ de deo imaginātes q̄ de idolis. τ iccirco cultū dei cū cultu demonū miscebāt. Et similř ad differentiā iudeoꝝ q̄ sub figura τ vmbra colebāt deū: quales erāt circūcisio: holocausta: thimiamata. Et ideo ɔtra tales dicit: In spiritu et veritate: quia totū est spūs τ totū est veritas. Scđo exponit Chrys. Spūs est deus: ergo incorpore⁹. ergo oportet ei offerre illud qđ in nobis est incorporeū. s. aīam τ intellectus bonitatē τ puritatē. Ne igiř oues immoles τ vitulos sed teipsum holocaustū fac deo. Tertio exponit Aug. sic: Si deus esset corp⁹ oporteret adorare in tēplo. sed spūs est de⁹ noli templū aut montē querere totum in tuo age. queris aliquē locū sanctū: intus adhibe templū deo. Et subdit Aug. Cū christ⁹ venerit τ montē spernet τ templū euertet. τ docebit nos vt in spū τ veritate nouerimus adorare. Itē Aug. ibidē: Querebas montes forte ad adorandū vt deo esses p̄pinquior. sed ipse q̄ in altis habitat humilib⁹ appropinquat: ergo descēde vt ascendas. ascēsiones ei⁹ inquit in cōualle ploratiōis qui humilitatē habet. In tēplo vis orare: in te ora. ita etiā adoratio vt patet. Quarto pōt sic exponi: Ueri adoratores adorabūt patrē in spū: quo ad deuotionē interiorē mentis. Et vītate: quo ad reuerentiā corpis. nā veritas ē consonātia τ ɔformitas rei exterioris cū re interiori: qđ fit quādo hō affectū sue deuotiōis interioris explicat p̄ signa exteriora. s. reuerētia corpali. 2⁹ adoram⁹ deū corpore. Quia adoratio scđario vbis exp̄miř: sic adoratio p̄ncipaliter ē in mēte ɔsequēter vō i corpalib⁹ q̄busdā signis humilitatis fit. Uñ quattuor rōnib⁹ deū corpe adoram⁹. Pria est pp̄ nature integritatē. s. q2 ex duplici nā subsistimus τ integramur videlicet intellectuali τ corpali: ideo dupliciř adoram⁹. s. adoratiōe spūali q̄ ɔsistit in interiori deuotiōe mētis: τ adoratiōe corpali q̄ ɔsistit in exteriori humiliatiōe corpali: vt Damas. dicit. iiii. lib. Scđa ratio ē pp̄ mētis excitationē. Nā exterior adoratio corporis fit pp̄ interiorē adorationē mētis: vt. s. p̄ signa humilitatis: que exhibem⁹ p̄ corp⁹) noster affect⁹ inflāmeř ad diligendū deū τ subiciendū se ei. Tertia rō est pp̄ originis τ finis recognitionē. s. ad recognoscēdū q̄ sol⁹ deus est vtriusq̄ nature. s. mentis τ corpis creator τ beatificator. Quarta rō est pp̄ vtriusq̄ offensionē: q2 vtraq̄ nā. s. intellectuali τ corpali offendiř deus. τ iō ad deū placandū dupliciř. s. mēte τ corpe adoram⁹ deum. Hec b. Tho. scđa scđe. q. lxxxiiii. arti. ii. in cor. q. ¶ Q2 sicut duplex ē oratio: ita duplex ē adoratio: τ q̄. CA. XI.

a D maiorē euidētiā p̄cedētis capituli ē sciendū q̄ sicut duplex ē oratio. s. p̄ncipalis q̄ est mētis: τ scđaria q̄ est corpis: vel oratio mētalis: τ vocalis: ita etiā duplex ē adoratio. s. mētalis p̄ncipaliter q̄ cōsistit in interiori reuerentia dei: alia scđaria. s. corpalis q̄ in q̄busdā signis corpalib⁹ humilitatis ɔsistit. que signa

sunt spāliter quattuor. s. pectoris tunsio: genuflexio: prostratio: sacrificij oblatio. Primo enī adoramus deū corpaliter pectorꝫ tunsione: sicut fecit ille publican⁹ Luce. xviij. Et publican⁹ a lōge stās nolebat nec oculos ad celū leuare: sed percutiebat pect⁹ suū dicēs: Deus ꝓpicius esto mihi peccatori. Cui⁹ oratio vel adoratio ex quattuor rec̄dit ꝯmēdabilis. s. ex timore: pudore: dolore: ardore. Pāo ex timore. vñ a lōge stans nā ꝑ timore ⁊ veneratione dei nō audebat appropinquare sed a lōge stabat: sicut leprosi fecerūt: Luce. xvij. Steterunt a longe. Augu. Quid igit̄ miraris si de⁹ ignoscit: de lōginquo stabat: deo tñ appropinquabat: ⁊ eū dñs ꝓpe attēdebat. Excelsus enim dñs ⁊ humilia respicit. Scdo cōmendat̄ a pudore: q2 nec oculos volebat leuare ad celū vt respiceret. Aug. Ttremebat ꝯsciētia ⁊ ꝑ verecūdia nolebat celū respicere. Bern. quasi dicat: Qua nā fronte attollā oculos ad tam bonū patrē tā mal⁹ filius: Econtra dicit̄ aīe impudēti. Hiere. iij. Frons meretricis facta ē tibi; noluisti ⁊c. Tertio ꝯmendat̄ a dolore: q2 percutiebat pect⁹ suū. nā percussio exterioris corpis est signū interiorꝫ doloris cordis. Aug. Lꝫ erubesceret nec ad celos oculos leuare vellet (sic) ... tñ sublevabat ⁊ iō percutiebat pectus suum penam de seipso exigebat. Psal. Cor ꝯtritū ⁊c. Quarto ꝯmendatur ab ardore quo. s. ardebat ad deū ꝯuerti. ideo ꝯfitebatur peccatū suū dicēs: Deus ꝓpitius esto mihi peccatori. nā dolor cordis sine ꝯfessione vel in facto vel in voto vl' ī ꝓposito nō sufficit. Re. infra Cōtritio. Scdo adoramus deū genuflexione. Rō autē quare in adoratione genuflectim⁹ est: quasi infirmitatē nostrā significātes ⁊ recognoscentes in comparatione ad deū. Tertio adoramus deū ꝓstratione. ꝓsternimus autē nos quasi ꝓfitentes nos nihil esse ex nobis. Hec beat⁹ Tho. scda scde. q. lxxxiiij. arti. ij. in solu. ij. ar. Re. infra. Humilitatis signa.

Quarto adoram⁹ deū sacrificij oblatiōe. Lꝫ enī adoratio possit ⁊ debeat exhiberi deo ⁊ creaturis mō differenti vt pꝫ ex supradict̄: sacrificiū nī soli deo est exhibēdū. vñ Exo. xxij. Qui immolat dijs occidet̄ ꝑter deo soli. Qꝫ autē sacrificiū sit soli deo offerendū dupliciter ꝓbo. s. ratione ⁊ suoꝝ bonoꝝ largitione. Pāo rōne sic: Sacrificiuꝫ exteri⁹ est signū sacrificij interioris. s. quo aīa nostra se ī sacrificiū offert deo. aīa autē offert se in sacrificiū deo sicut ꝑncipio sue creationis: ⁊ sicut termino vl' fini sue beatitudinis. Cū ergo sm verā fidē deus sit creator animarū nostrarū ⁊ beatificator earū: q2 in solo deo aīe nostre vera beatitudo ꝯsistit: iō sicut soli deo debem⁹ sacrificiū interius ⁊ spūale offerre: ita etiā exteri⁹ corpale: qđ etiā euidēter apparet ex laude ⁊ ex lege. Pāo ex laude: q2 et laudationes ⁊ oratiōes nostras ad deū dirigim⁹ significātes corda nostra ⁊ vota ad deū debere dirigi ⁊ offerri. Scdo hoc idē pꝫ ex ciuili lege. Uidemus enī in omni republica obseruari: ꝙ quecūqꝫ honorē sūmo rectori debitū deferret alteri. ꝯmitteret crimē lese maiestatis. ⁊ ideo in lege diuina statuit̄ pena mortis: his ꝗ diuinū honorē exhibēt alijs. Hec b. Tho. scda scde. q. lxxxv. art. ij. in cor. q. Scdo hoc idē ꝓbo ex bonoꝝ recognitiōe. Offerimus autē diuersa sacrificia deo nō ꝑꝑ indigentiā eius sed in recognitionē eius ꝙ oīa ab ipso habem⁹. ⁊ sicut eū ex omnibus recognoscim⁹: ita etiā ex omnib⁹ honoram⁹. verbi gratia: Tria sunt bona que habem⁹ a deo. s. aīa: corpus: ⁊ bona exteriora: ⁊ de oībus offerim⁹ sacrificiū deo. qđ pꝫ de singulis. Nā sm aīam exhibem⁹ deo debitā dilectionem: sm corp⁹ autē ꝓstrationes ⁊ cant⁹. sm autem bona exteriora exhibem⁹ deo sacrificia luminaria ⁊ huiusmodi. Uel aliter: Primū bonū qđ a deo habem⁹ est bonuꝫ anime: qđ deo offert̄ quodā interiori sacrificio ꝑ orationē ⁊ deuotionē ⁊ alios huiusmodi interiores actus: et hoc est sacrificiū ꝑncipale. Scdm est bonū corporis: quod deo quodāmodo offert̄ in sacrificiū ꝑ martyriū ⁊ abstinentiā seu ꝯtinentiā. Tertiū bonū qđ habem⁹ a deo est bonū exteriorū reꝝ: de qbus sacrificiū offerim⁹ deo duobus modis. ꝑmo directe ⁊ ꝑncipaliter quando res nr̄as immediate deo offerim⁹. scdo indirecte aut scdario: qñ eas cōicamus ꝓximis ꝑꝑ deū. Hec b. Tho. iij. scrip. sen. dist. ix. arti. iij. in cor. q. ⁊ iterū scda scde. q. lxxxv. arti. iij. ī so. ij. argu. Ubi nota differentiā inter sacrificiū: oblationem: ꝑmitias: ⁊ decimas. Nā sacrificia ꝓprie dicuntur quādo circa res deo oblatas aliquid fit. s. qñ aīalia occidebant̄: ꝙ panis frangit̄ ⁊ comedit̄ ⁊ benedicit̄. ⁊ hoc ipsum nomē sacrificij sonat. nam sacrificiū dicit̄ ex hoc ꝙ hō facit aliqđ sacrū. oblatio autē directe dicit̄: cū aliqđ offert̄ etiaꝫ si circa ipsum nihil fiat: sicut dicunt̄ offerri decime vel panis in altari circa quos nihil fit. vñ omne sacrificiū est oblatio: sed nō ꝯuertit̄. Primitie autē oblationes sunt: q2 deo offerunt̄: vt legit̄ Deutero. xxvi. nō autē sunt sacrificia: q2 nihil sacrum circa eas fiebat. Decime autē ꝓprie loquēdo nō sunt sacrificia neqꝫ oblationes: q2 nō immediate deo exhibent̄: sed ministris diuini cult⁹. Hec b. Tho. vbi supra immediate: arti. iij. in solu. iij arg. Re. infra Decime: ⁊ infra Oblatio: ⁊ infra Sacrificium.

¶ Q2 sacrificium misse offertur deo ad orientē triplici ratione. CA. XII.

Tertio ꝑncipaliter circa adorationē ꝯsiderare debemus locū ꝯgruū vel determinatū. Cū enīꝫ duplex sit adoratio: supple mētal' ⁊ corpalis: vt patet in capitulis īmediate supradictis; in adoratiōe mentali nō requirit̄ determinatio loci: sed in adoratiōe corporali que fit sm illa quattuor signa humilitatis de quibus dictū est. s. īmediate in ca. precedēti. vñ ꝗuis de⁹ sit vbiqꝫ: tñ locus determinat⁹ eligit̄ ad adorandū: non ꝑꝑ deū qui adorat̄ quasi loco aliquo ꝯcludat̄: sed ꝑꝑ ipsos adoratores. Et iō institutū est ab ecclesia vt sacrificium misse offerat̄ et in ecclesia: ⁊ versus orientē. ⁊ hoc triplici rōne. Prima rō est ꝑꝑ loci ꝯsecrationē ex qua spūaleꝫ deuotionē ꝯcipiūt orātes, vt magis exaudiant̄: sicut pꝫ ex oratiōe salomonis. iij. Reg. viij. Scda rō est ꝑꝑ sacrorū celebrationē. nā ꝑꝑ sacra mysteria ⁊ alia sanctitatis signa que ibi ꝯtinent̄: ꝯueniētius ē ⁊ deuotius vt ibi misse sacrificium offerat̄. Tertia rō est ꝑꝑ populi ꝯgregationē. nā ꝑꝑ ꝯcursum multoꝝ adorantium magis fit oratio exaudibilis: sm illđ Matth. xviij. Ubi sunt duo vl' tres ꝯgregati in noīe meo: ibi sum ego in medio eoꝝ. Ubi ē sciendū ꝙ in adoratione corpali nō solū requirit̄ determinat⁹ locus. s. ecclesia vt pꝫ: sed etiā determinat⁹ sit⁹ vt fiat versus aliquā ꝑtem celi. hic autē situs alit̄ eligebat̄ a iudeis in veteri testamēto: ⁊ alit̄ a christianis in nouo. Nā in veteri testamēto iudei adorabāt ad occidentem. qđ pꝫ: q2 ostiū tabernaculi ad orientē respiciebat: vt habetur Exo. xxvi. Rō autē quare de⁹ voluit vt in veteri testamēto adoratio nō fieret versus orientē fuit duplex. s. moralis ⁊ literal'. Pāa rō fuit litteralis. s. ad excludēdū idolatriā: nā omēs gētiles in reuerētiā solis orabant ad orientē: vt dicit̄ Ezech. viij. ꝙ quidā habebāt dorsuꝫ cōtra templū dei ⁊ faciē ad orientē ⁊ adorabāt ad ortū solis. vñ ad hoc excludendū tabernaculum habebat sancta sanctoꝝ ad occidentē: ⁊ versus occidētē adorabāt. Scda rō hui⁹ fuit figuralis vel spūalis. s. q2 tot⁹ status prioris tabernaculi ordinabat̄ ad figurandū mortē christi ꝑ occasum: sm illud Psal. Qui ascēdet sup occasum dñs nomen illi. Hec b. Tho. ꝑma scde. q. cij. arti. iiij. in so. v. arg. Nos vero christiani in lege noua sm quandā decentiā

adoramus versus orientē pp̄ quīq; rationes. Pria est ꝓpter diuine maiestatis indiciū qḋ nobis manifestat .s. in motu celi q̄ ē ab oriēte. Scḋa est pp̄ paradisum ī oriēte ↄstitutū: vt legit̄ Gen. ij. sꝫ literā. lxx. q̄ñ queramꝰ ad paradisum redire. Tertia rō est pp̄ christū qui ē lux mūdi: ⁊ oriēs nominat̄. Zach. vj. Quarta rō est pp̄ christi recessum. nā christꝰ ascēdit sup celū celi ad orientē: vt dicitur in psal. Quinta rō est pp̄ eiꝰ aduentū. nā christꝰ in iudiciū veniet ab oriēte. ita dicit̄ Matth. xxiiij. Sicut fulgur exit ab oriēte ⁊ apparet vsq; ad occidentē: sic erit aduētus filij hominis. Si aūt breuiꝰ via ꝓcedere: dicas q̄ ab ecclesia ē institutū vt sacrificiū misse offerat̄ deo versus orientē pp̄ tres rōnes. Pria rō est pp̄ significationē: q̄ a deo ē nobis illuminatio mētis sicut lumē corpale ē ab oriēte. Scḋa rō est pp̄ ꝑfectionē: nam nobilior ps̄ orbis ē oriēs ⁊ omne nobiliꝰ qḋ est apud nos debemꝰ deo. Tertia rō est pp̄ operū ostensionē. nā tria notabilia opa ipsiꝰ dei in oriēte apparēt. Primū est: q̄ ipse mouet celū cuiꝰ motꝰ ab oriēte incipit. Scḋm ē: q̄ ipse etiā paradisum ↄstituit ī oriēte. Tertiū est: q̄ ipse ab oriēte ad iudiciū veniet. sicut ab oriēte ascēdit. Hec b. Tho. iij. sent. sen. di. ix. ar. iij. q. iij. in so. iij. arg. ⁊ iterū scḋa scḋe. q. lxxxiiij. arti. iij. in solu. ij. ⁊ iij. arg. ꝑ totū. Item nota q̄ loquēdo breuit̄ quadruplex ē adoratio. s. corpalis: mentalis: localis que fit ī ecclesia: ⁊ situalis q̄ fit versus orientē vt pꝫ ex supradictis.

Q̄r aliq̄ prohibent̄ ab officio aduocandi triplici ratione. CAP. I.

Aduocatus. Circa aduocatū vel iudicem quattuor ↄsideramꝰ. s. ꝑsonā idoneā: causam legitimā: pecuniā ↄgruā: formā debitā. Uel alit̄: officiū cui ↄuenit: negotiū vel litigiū qḋ defendit: salariū vel preciū qḋ assumit: modū quo ꝓcedit. Prio circa aduocatū vel iudicē ↄsiderare debemꝰ officiū cui ↄuenit. nā s̄m iura multe ꝑsone ꝓhibent̄ ab officio aduocādi: ⁊ ꝑcipue triplici rōe. s. rōne impedimēti naturalis: ꝑpetrati criminis: assumpti ordinis vel regiminis. Prio excludunt̄ vel ꝓhibent̄ aliq̄ ab officio aduocādi rōne impedimēti naturalis. Cuiꝰ rō est: q̄ in aduocato vel iudice ꝑcipue duo bona naturalia debēt esse. s. interior peritia vel sciētia q̄ assumpte cause iusticiā sciat ostēdere. Scḋo exterior potētia q̄ valeat aure percipe ⁊ verba ꝓferre. ⁊ iō pp̄ ↄtraria impedimēta istorū duorū aliq̄ sine culpa prohibent̄ ⁊ remouent̄ ab officio aduocādi. Primo pp̄ interiorē impericiā vel ignorātiā: sicut ignari: pueri ⁊ amētes. Scḋo ꝓpter exteriorē impotētiā: sicut carētes verbo: auditu: visu. Scḋo ꝓhibent̄ aliq̄ ab officio aduocādi rōne criminis ꝑpetrati: sicut heretici: infideles ⁊ infames. Cuiꝰ rō est: q̄ nō decet vt alteriꝰ iusticie patronꝰ fiat q̄ in seipso iusticiā nō seruauit: imo ↄtēpsit. Tertio ꝓhibent̄ aliqui ab officio aduocādi rōne assumpti ordinis vel regiminis: sicut p̄lati: p̄sbyteri ⁊ clerici. Cuiꝰ ratio ē: q̄ deputatos ⁊ obligatos rebꝰ nobilioribꝰ q̄uta diuinis obsequijs nō decet vt rebꝰ vilibꝰ ⁊ secularibus se immisceāt. sed tales sunt oēs p̄dicti. ergo ⁊c̄. Tamē q̄ necessitas debet ꝑferri indecētie supradicte: iō talibꝰ ↄcedit̄ a suis supioribꝰ vt aliqñ ꝓ certa ⁊ magna cā: puta ꝓ seipsis vel ꝓ ꝑsona sibi ↄiuncta vel ꝓ ecclesijs suis possint vti officio aduocati: ita q̄ p̄dicta breuit̄ ↄcludēdo dico: q̄ aliq̄ ꝓhibent̄ ⁊ excludunt̄ ab officio aduocādi pp̄ quattuor rōes. prima est pp̄ interiorē ignorantiā. scḋa est pp̄ exteriorē impotentiā. tertia est pp̄ deformē indecentiā. quarta ē pp̄ ordinis vl̄ regiminis excellentiā. Hec b. Tho. scḋa scḋe. q. lxxj. arti. ij. in cor. q. ⁊ in solu. ij. argu.

Q̄r aduocatꝰ in causa iusta tenet̄ ꝑsonis miserabilibus subuenire: qḋ si nō facit peccat. CAP. II.

Secūdo pncipaliter circa aduocatū vel iudicē cōsiderare debemꝰ litigiū quod assumit vel defēdit. s. cām iustā aut iniustā. Primo enī si aduocatꝰ defendit cām iustā non peccat: imo tenet̄ ꝑsonis paupibus ⁊ miserabilibꝰ subuenire: qḋ si nō facit peccat qḋ tripliciṫ ꝓbo. s. auctoritate similitudine: ⁊ diuina lege. Prio hoc ꝓbo auctoritate ambro. in lib. de bñficijs sic dicētis: Grādis culpa ē si te sciente fidelis egeat: si scias eū sine sumptu esse: ⁊ famē tolerare: crīmas ꝑpeti qui egere erubescit: si in cām ceciderit aut captiuitatis suorū aut calūnie ⁊ nō adiuuas. ergo grādis culpa ē iurisperito ꝑsonis miserabilibꝰ iuris ↄsiliū: ⁊ aduocato subtrahere patrociniū. Scḋo ꝓbo hoc idē similitudie. Medicꝰ enī tenet̄ paupi languido impēdere curā ⁊ ↄsiliū medicine: s̄m q̄ dicit. b. Grumachꝰ non est grandis differētia vtrū letū inferas vel admittas: mortē enī languidis probat̄ infligere: q̄ hāc cū possit excludē nō excludit. lxxxvi. Sic ergo pari rōne tenet̄ iurisperitꝰ vel aduocatꝰ iniuste paupi iniuste oppresso impēdere patrociniū. Tertio hoc idē ꝓbo diuina lege: Nā Exo. xxiij. dicit̄ q̄ si occurreris boui aut asino inimici tui errāti: reduc ad eum. ⁊ si videris asinū odiētis te cecidisse sub onere: nō pertransibis sed subleuabis cū eo. Ex q̄bus auctoritatibꝰ sic ↄcludo: Si boui inimici errāti ⁊ asino oppresso tenemur subuenire ⁊ auxiliū impēdere: multo fortiꝰ iurisperitꝰ pauperi ignorāti tenet̄ ↄsulere. ⁊ paupi iniuste oppsso tenetur aduocatꝰ impēdere patrociniū ad tuēdā cām. Quarto hoc idē ↄfirmo ꝑ legē charitatis qua indigētibus subuenire tenemur: de qua dicit̄ Matth. vij. Quecūq; vultis vt faciāt vobis hoīes: ⁊ vos facite illis. Hec Alex. iij. pte summe. q. xxviij. arti. xij. vtrū iurisperitꝰ teneat̄ ad ferendū ↄsiliū ⁊ aduocatꝰ ad iustū patrociniū: in cor. q. Scḋo si aduocatꝰ defendit cām iniustā: aut defendit eā sciēter aut ignorāter. Prio enī si cām iniustā sciēter defendit: grauiter imo mortaliṫ peccat rōne auxilij qḋ impēdit. ⁊ formo sic rōem: Illud ē peccatū mortale ex quo hō irā dei meret̄. sed ille q̄ alteri opatur ad malū aliqḋ faciēdo siue ↄsulēdo siue adiuuādo siue qualitercūq; ↄsentiēdo irā dei meret: vt dicit ij. Paralip. xix. Impio p̄bes auxiliū: idcirco irā dei merebaris. ergo ⁊c̄. Scḋo hoc idē probo ratione nocumēti qḋ facit. ⁊ formo rōem sic: Quicūq; nocumentū alteriꝰ attētat vel facit grauiter peccat s̄m grauitatē nocumēti. sꝫ q̄ subtrahit qḋ ē iustū alteri parti ei nocumētū facit. g̃ ⁊c̄. Ubi nota q̄ aliṫ est de medico: ⁊ aliṫ de aduocato: q̄ medicus licite pōt assumere infirmitatē desparā ad curandū: ⁊ laudat̄ si ea sanet. si vo eā nō sanet nō peccat: cū eā ad sanandū assumit. Cuiꝰ rō est q̄ medicꝰ nulli facit iniuriā. sꝫ vtit peritia vel industria artis sue sine dāno alteriꝰ. qḋ cuilibet licet. Aduocatꝰ autē cām iniustā nō pōt assumē sine alteriꝰ ptis iniuria vl̄ offensa qḋ nulli licet. Tertio ꝓbo h̄ rōne boni qḋ impedit vel destruit. ⁊ formo sic rōem: Sicut se hꝫ offendens mēbrū respectu corpis: ita se hꝫ q̄ offendit vnū hoīem respectu boni cōis. sed ille q̄ manū seu oculū vel aliqḋ mēbrū pticulare ledit totū corpꝰ offendit: cū sit mēbrū vl̄ ps corpis. g̃ a simili q̄ pticularē iusticiā viuꝰ hoīs puertit ⁊ impedit: iusticiā cōem impedit ⁊ puertit: cū iusticia pticularis redūdet in bonū cōe: ⁊ ꝑ oppositū iniusticia pticularis ī malū vel dānū cōe. vñ Apls ad Ro. j. dicit q̄ nō solū faciētes: sꝫ faciētibꝰ ↄsentientes digni sunt morte. Propṫ qḋ Boetiꝰ in lib. de ↄsolatiōe sic dicit: Iustꝰ aduocatꝰ nullo mō causas iniustas accipit: nec verbo dare ↄsiliū ꝓ iniusticia ↄsentit. Scḋo aduocatꝰ q̄nq; iniustas

cām ignorāter defendit: ⁊ tunc aliqualiṫ excusaṫ eo mō quo pōt eum ignorātia excusare. Re. infra ꝑ moralia.

Ubi scien tū ꝙ si a pncipio qñ aduocatꝰ cām iniustā assūpsit credidit esse iustā: ⁊ postea in ꝓcessu cause cognouit cām esse iniustā: tūc aduocatꝰ quattuoꝛ dꝫ attendere ⁊ obseruare. Primū est ꝙ postquā aduocatus cognouit iniustā esse cām: tūc dꝫ cām iniustā deserē. Scðm ē ꝙ dꝫ eū cuiꝰ cām gerit inducere ad cedendū siue ad ꝯponendū sine aduersarij dāno vel nocimēto. Tertiū est ꝙ non dꝫ aduocatꝰ iniustā cām alteri pti ꝓdere vt eā iuuet: nec secreta cause sue debet pti alteri reuelare: qꝛ tūc esset causa dāni illius cuiꝰ cām assumpsit. vñ aduocatꝰ punitur si cām suā ꝓdiderit: vt habeṫ. ij. q. iij. Quartū est ꝙ aduocatꝰ licite pōt ⁊ debet defendē cām iustā nō tñ facē fraudē aliquā ad obtinendā cām iustā. Et ꝓbaṫ per similitudinē militis vel ducis exercitꝰ: qbus licet in iusto bello insidijs vti: ea que facere debēt prudēter occultādo. nō autē falsitatē fraudulēter faciēdo: qꝛ etiā hosti fides seruari dꝫ sicut Tulliꝰ dicit in pmo de officijs. Similiṫ ⁊ aduocato licet defendē cām iustā: prudēter impediendo ea qbus impediri possunt ꝓcessus eius: nō tñ licet ei vti aliq̄ falsitate: vel ꝓducēdo falsos testes: vel allegādo falsas leges: qꝛ sic faceret ꝯtra fidelitatē quā dꝫ seruare. Hec. b. Tho. scða scðe. q. lxxi. arti. iij. arg. contra: ⁊ in coꝛ. q. ⁊ in solu. triū argu.

¶ Qꝛ aduocatꝰ ꝓ laboꝛe salariū moderatū licite pōt recipe: ⁊ quomō salariū attēdi debet. CA. III.

Tertio pncipaliṫ circa aduocatū vel iudicē ꝯsiderare debemꝰ salariū qð exigit ⁊ assumit. Ad cuiꝰ euidentiā nota hic tres distinctiōes. Prima distinctio ē ꝙ officiales aut habēt certū stipendiū sibi assignatū aut nō habēt. Si habent: nihil aliud possūt recipere sicut dicit Aug. de verbis dñi sup illð Luce. iij. Neminē ꝯcutiatis ⁊c. Quicūq ergo stipēdia publica certa ꝯsequiṫ: si ampliꝰ querit tāq calūniatoꝛ ⁊ ꝯcussoꝛ iohānis sniā ꝯdemnaṫ. Si vero nō habēt distinguēdū est de salario. Et iō scða distictio ē: Uel salariū est moderatū: tūc aduocatꝰ siue ī pncipio questiōis siue post pactū fecerit nō peccat: nec ꝯtra iusticiā facit si suū patrociniū vel ꝯsiliū vēdit: moderatū salariū assumēdo vt dictū. Qð tripliciṫ ꝓbo. s. auctoritate: rōne: ⁊ similitudie. Pmo auctoritate Aug. ad macedoniū sic dicētis: Aduocatꝰ licite vēdit suū patrociniū ⁊ iurisperitꝰ ꝯsiliū veꝝ. Et Greg. Iustū est vt illi ꝯsequanṫ stipendiū q̄ ꝓ re suū ꝯmodare reperiunṫ obsequiū. Scðo ꝓbo hoc idē rōe: qꝛ ea que qs nō teneṫ alteri exhibere iuste pōt eoꝝ exhibitione recōpēsationē accipe manifestū est aūt ꝙ aduocatꝰ nō semp teneṫ patrociniū pstare aut ꝯsiliū dare in causis: ⁊ iō si ꝯsiliū vel patrociniū vēdit nō peccat. Tertio hoc idē ꝓbo similitudine: Medico opē ferēti ad sanandū ⁊ omnibꝰ alijs psonis licet salariū moderatū accipe. vñ quāuis iusticia vel sciētia sit quoddā spūale ⁊ p ꝯñs ꝓ re aliqua tpali nō possit vēdi vel mutari: tñ vsus sciētie vel iusticie fit ope ⁊ laboꝛe coꝛpali: ⁊ iō ꝓ recōpensatiōe laboris pecuniā vel salariū moderatū licet accipe. nō enī vendit talis scientiā sed laborē. vñ qꝛ nullꝰ teneṫ ꝓprijs stipēdijs militare vt dicit Apo. i. ad Corinth. ix. ⁊ dignus ē operarius mercede sua: Luce. x. moderatū salariū attēdi dꝫ ꝯsiderata ꝯditiōe psonarū ⁊ negocioꝝ ⁊ laboribus: ⁊ ꝯsuetudine patrie q̄ quattuoꝛ sūt. pmū ē quātitas cause. scðm ē laboꝛ aduocatiōis. tertiū ē sciētia in assessoꝛe ⁊ facūdia vel honestas ī aduocato. quartū est ꝯsuetudo regiōis. Secūdū enī ꝯsiderationē istoꝝ quattuoꝛ salariū maius vel minꝰ dꝫ taxari ⁊ accipi. Sicut enī dicit. b. Leo. lxi. dist. pro laboribꝰ multis: ꝓ moribꝰ castis: ꝓ actionibus strēnuis premiū debeṫ. Nota tñ postq cā incepta ē nullū pactū dꝫ aduocatꝰ facere cū litigatoꝛe: sm ꝙ dicit in canone: Nō licꝫ aduocato illi ꝯtractū inire quē in ꝓpriā recepit fidē nec ex industria iurgiū ꝓtrahere. Si vero salariū imoderate extoꝛqueat peccat: qꝛ ꝯtra iusticiā facit. De tali ⁊ similibꝰ loquiṫ sidoniꝰ in quadam epla dicēs: Hi sūt q̄ causas ꝓtendūt a ꝓhibiti: impediūt pmissi: fastidiunt admoniti: obliuiscunṫ locupletati. Hi sunt q̄ emūt lites vendūt intercessiones: deputant arbitros: iudicādo dictāt: dictādo ꝯuellūt: attrahūt litigatores: ꝓtrahūt audiēdos: retrahūt trāsigētes. Et innocētiꝰ de vilitate ꝯditiōis humane de talibꝰ aduocatis loquēs sic ait: Sepe causas tātū differūt ꝙ litigātibꝰ plus q totū auferūt: qꝛ maioꝛ ē expensaꝝ sumptꝰ q fuerit fructꝰ nec finiunṫ pauꝑ incepta negocia quousq marsupia sint euacuata. vñ ⁊ tales moꝛtaliṫ peccāt: ⁊ ad restitutionē teneṫ. Ita dicit Aug. ad macedoniū. Ab his extoꝛta p immoderatā ꝓbitatē repeti solēt data p tolerabilē ꝯsuetudinē repeti nō solēt. Et Ambꝛo. in sermone de iniusto aduocato dicit: Redde qð accepisti: quoniā ꝯtra veritatē fecisti ⁊ iniquitati affuisti iudicē fefellisti: iustam causam oppressisti: de falsitate ꝯtendisti ⁊ certasti. Tertia distinctio est: ꝙ aliter se habet in iudice vel teste respectu recipiēdi salariū: ⁊ aliter in aduocato ⁊ iurisperito: qꝛ iudex ⁊ testis nihil possūt recipere: vt dicit Aug. ad macedoniū: Nō debet iudex vēdere iustum iudiciū nec testis verū testimoniū. Sed aduocatꝰ iustū patrociniū ⁊ legisperitus iustū ꝯsilium pōt vendē. Cuiꝰ ratio est: quia iudex ⁊ testis cōmunes sunt vtriusq partis ⁊ inter vtrāq ptem ad examen adhibenṫ. Et quia iudex teneṫ iustā sniā dare: ⁊ testis teneṫ veꝝ testimoniū dicē: iusticia autē ⁊ veritas nō declināt in vnā ptem magis q in aliā: iō iudicibꝰ de publico sunt stipēdia laboris statuta: ppṫ qð nō licet eis ab alijs salariū petē vel recipere: vt pꝫ pma distinctiōe. Et testes preciū accipiūt non q̄si preciū testimonij: sed q̄si stipendiū laboris: ⁊ expēsas vel ab vtraq pte vel ab ea q̄ inducunṫ: qꝛ nemo militat suis stipēdijs: vt pꝫ. s. Sꝫ aduocatꝰ vel iurisperitꝰ alterā ptem tñ defēdit. ⁊ iō licite pōt preciū accipe a pte quā adiuuat. Hec. b. Tho. scða scðe. q. lxxi. arti. iiij. arg. ꝯtra. ⁊ in coꝛ. q. ⁊ in solu. triū argumētoꝝ. Et Alexā. in pte sum. q. xxu. [illegible] art. xiij. vtrū officiales: assessoꝛes: ⁊ aduocati possint pro ꝯsilio iuris ⁊ patrocinio pecuniā recipe: in coꝛ. q. p totū.

¶ Qꝛ aduocatꝰ dꝫ patrociniū ferre quattuoꝛ modis. CA. IIII.

Quarto pncipaliṫ circa aduocatū ꝯsiderare debemꝰ modū quo ꝓcedit. nā aduocatus patrociniū dꝫ ferre q̄ttuoꝛ modis. s. ordinate: iuste: pie: ⁊ modeste. Pmo ordinate: vt. s. si ē necesse ꝙ priꝰ aliq̄s aduocet ꝓ seipo q ꝓ alijs. qð dupliciter ꝓbo. Primo ex auctoritate: q̄a aliqbus conceditur auctoritas aduocādi pro seipsis qbus ꝓhibeṫ patrocinari causis alioꝝ: vt pꝫ. s. pmo cap. Scðo ꝓbo hoc idē ex necessitate qꝛ nō imminet homini necessitas patrocinari causis aliorū sicut ꝓprijs. Cuius rō est: qꝛ alij possūt sibi aliter subuenire. Hec. b. Tho. scða scðe. q. lxxi. arti. ij. in solu. iij. argu.

Scðo aduocatꝰ dꝫ ferre patrociniū vel auxiliū iuste ex pte cause. ⁊ hoc duobꝰ modis. Primo: qꝛ nullus dꝫ esse iudex vel assessoꝛ in cā illa in q̄ vult esse aduocatus: qꝛ duo officia ꝓhibitus est q̄libet exercere: vt habeṫ. iiij. q. iiij. cap. i. ⁊ ij. Rō huiꝰ aliṫ assignaṫ a glosa: ⁊ aliṫ a btō Tho. Glosa autē ibidē dicit: ꝙ cā quare in eadē cā non debet quis esse iudex ⁊ aduocatꝰ: ne dū ad vtrumq festinat: neutrū bñ pagat. nec enī credendū est facile duabus necessarijs rebꝰ vnū sufficere. Hec in sūma ꝯfessoꝝ: lib. ij. rubricella de aduocato. q. clxvij. iuxta medium. Ratio

autē quare in eadē causa nō potest q̄s esse iudex ⁊ aduo
catus fm̄.b. Tho.ē: q᷑ iudex est cōis vtriq᷑ pti.vñ inter
vtrāq᷑ ptem ad examē adhibet̄ ⁊ similit̄ testis. Juris ve
ro perit⁹ ⁊ aduocat⁹ ex vna pte ↄsistūt.s. q᷑ alterā partē
tm̄ defendūt: ⁊ iō in cā in qua q̄s est iudex in eadē nō po
test idē eē aduocat⁹ ⁊ testis ⁊ ecōuerso: scḋa scḋe.q.lxxi.
arti.iiij.in solu.ij.argu. Scḋo mō aduocatus debet pa
trocinari iuste.s.ex pte cause: q᷑ iniustā vel desperatam
nō debet assumere cām ad defendendū.qḋ sic pbo: Aut
enī aduocat⁹ cām iniustā vel desperatā defendit ex sua
ignorātia.s.ignorāter aut sciēt̄.si ignorant̄:puta q᷑ cau
sam iniustā ex sua ignorātia credit esse iustā: ⁊ iō tanq̄
iustā cām defendit peccat: ⁊ ad restitutionē tenet̄ dāni
alteri⁹.vñ Aug.in lib.de ciui.dei.lib.xix. Ignorātia iu
dicis vel aduocati plerūq᷑ ē calamitas innocētis. Si ve
ro iudex vl̄ aduocat⁹ cām iniustā sciēt̄ defendit adhuc
graui⁹ peccat. Hec.b.Tho.scḋa scḋe.q.ibidē.art.iii.i cor.
q. Re o cap.ij. Tertio aduocat⁹ patrociniū debet fer
re pie:qḋ intelligi potest tā ex pte dñorū: q̄ ex pte aduo
catorū. Primo ex pte dñorū. Cū enī quis aduocatū non
pōt habere:vel pp̄ter paupertatē: vel pp̄ter potentiam ad
uerse ptis tūc si postulat aduocatū dz ei dari a presidēte.
In his enī duob⁹ casibus ait ptor: Si nō habet aduoca
tum ego dabo. Hec i summa ↄfessor vbi.s.q.clxx.in cor.
q. Scḋo pōt intelligi ex pte aduocatorū q᷑ qñ cause pau
perū misericorditer patrocinant̄.nō debēt intendere ad
remunerationē humanā sed diuinā. Nō tñ semp aduo
cati tenent̄ gratis patrociniū impēdere. Cui ratio est:
q᷑ nō semp illa que hō potest misericordit̄ facere: tenet̄
facere gratis:alioqn nulli liceret aliquā rem vendere:q᷑
quālibet rē potest hō misericordit̄ impēdere. possunt ḡ
aduocati ab his qui habēt ⁊ quib⁹ patrocinant̄ p recō
pensatione laboris pecuniā moderatā accipe:vt dicit.b.
Tho.scḋa scḋe.vbi.s.ar iiij.in cor.q.⁊ in solu. pmi argu.
vt etiā pz ca.precedēti. Pauperibus autē nō semp tenent̄
patrociniū ferre.sed seruata oportunitate locorū ⁊ tēporū
⁊ aliarū rerū:vt Aug.dicit in primo de doctrina christia
na: Cū omnibus pdesse non possis: his potissime cōsu
lendū est qui p locorū vel temporū vel quarūlibet rerū
oportunitatib⁹ constrictius tibi quasi quadā sorte iun
gunt̄. Et probo hoc etiā per locū a maiori sic Nō minor
necessitas est indigētis cibo q̄ indigētis aduocato. sed
ille q̄ habet potestatē cibādi:non semp tenet̄ cibare pau
perem sed seruata oportunitate pdicta.ergo nec aduoca
tus tenet̄ semp causā pauperū intēdere ⁊ patrociniū pre
stare: sed tempe ⁊ loco ⁊ mō suo. Hec.b.Tho.vbi.s.im
mediate.arti.i.arg.ↄtra in cor.q.⁊ in so.argu. Quarto
aduocatus patrociniū vel auxiliū debet ferre discrete vl̄
modeste.⁊ hoc duob⁹ modis: Primo mō:q᷑ aduocato
defendēti causam iustā non licet vti aliqua falsitate: q̄a
nulli licet facere fraudē: licet tamen prudēter occultare
ea quibus impediri posset pcessus eius. qḋ probat̄ per
simile de milite vel duce exercitus: cui in iusto bello nō
licet falsitatē fraudulēter facere cōtra hostes: quia etiā
hosti fidē seruare ē:licet tamen ei que debet facere oc
cultare prudēter:ne possit ab aduersario impediri.simi
liter est de aduocato vt pz. Hec.b.Thomas ibidē art.iij.
in solu.ij.argu. Re.s.cap.iij. Scḋo debet aduocatus pa
trocinari modeste: ⁊ hoc quo ad verbū ⁊ modū.⁊ h̄ duo
bus modis. Primo inquantū iusticia permittit causam
sui clientuli foueat:nihil de ↄtingētibus omittēdo. Se
cūdo vt non procaciter: vel dicēdo conuicia vel vocife
rando adnocet:quia p hec processus iusticie impeditur:
dicēte propheta Jsa.xxxij. Erit cultus iusticie silentium.
talis enī si adeo procax fuerit ab aduocatione excludit̄
dicēte salomone Prouer.xxij. Eijce derisorē ⁊ exibit cū
eo iurgiū.cessabitq᷑ cause ⁊ cōtumelie. Hec in summa
vbi.s.q.clxxij quis sit modus debit⁹ adie ex aduan cor.q.
in medio. ¶ Qz in locutionib⁹ cū aliis quidā
tribus modis se habent. CAP.I.

Adulatio Circa adulationem quattuor cōsiderare debem⁹.s.modū expressiuū actū infecti
uum:reatū excessiuū remediū exclusiuū.
Primo circa adulationē ↄsiderare de
bemus modū expressiuū. Nam circa hu
mana colloquia per que maxime homines adinuicē cō
muniūt ⁊ conuersant̄ fm̄ nature sue proprietatē respectu
aliorū animaliū que sibi in cibis vel huiusmōi cōmuni
cant:non autē in colloquiis in quib⁹ pprie ↄsistit cōui
ctus human⁹ quo ad delectare aliū vel ↄtristare) triplex
differētia reperit̄. Quidā enim sunt qui in colloquiis te
nent mediū in laudādo vel ↄtristādo:tales vocant̄ affa
biles vel amici. Quidā vero alij sunt qui tenēt excessum
in ↄtristando vel defectū in delectando: ⁊ tales agrestes:
discoli: vel litigiosi noiant̄. Quidā etiā alij sunt q̄ tenent
excessū in delectādo: ⁊ defectū in alios ↄtristādo.⁊ tales
placidi vel placētarij vel adulatores vocant̄. Primo
enī dico q᷑ quidā sunt q̄ tenēt mediū in delectādo vl̄ cō
tristādo alios eo q᷑ tales delectāt vl̄ ↄtristāt alios sic oz
⁊ qñ oz: ⁊ fm̄ alias circūstātias: ⁊ tales sūt laudabiles et
vocant̄ affabiles vel amici. Dño.n.hāc virtutē.s.affabili
tatis vel amicitie q̄cūq᷑ laudat alios ⁊ delectat fm̄ q᷑ exi
git ordo debit⁹ rōnis: q̄cūq᷑ aūt refugit delectare ⁊ eligit
ↄtristare.⁊ h̄ duob⁹ modis. Uno mō ex pte ipsi⁹ q̄ ↄtri
stat:puta si nō sit sibi honestū colloq̄a talia audire:vt cū
ali⁹ loquat̄ v̄ba turpia:vel si etiā sit sibi nociuū:puta cū
ali⁹ loquit̄ in detrimētū ei⁹. Alio mō ex pte illi⁹ quē cō
tristat:puta si dicat vl̄ faciat aliq̄d qḋ ad pprīā ei⁹ ⁊ ma
gnā inhonestatē ptineat: vl̄ ēt sit ei multū nociuū.sic.n.n̄
acceptabit v̄tuos⁹ qḋ ab aliis dr̄ vl̄ fit s᷑ magis rephendet.
Quē modū fuabat Apo.i.ad Corinth.xi.vbi dic̄: Laudo
vos.s᷑ in h̄ nō laudo.q.d. In eo qḋ ē dignū laude.s.i ope
v̄tuoso vos laudo.s᷑ in h̄.s.in vitio qḋ nō ē laudabile sed
vituparabile vos nō laudo. Gaudeo.nō q᷑ ↄtristati estis.
s᷑ q᷑ ↄtristati estis ad pniam. Scḋo q̄dā alij sūt qui te
nēt excessū in ↄtristādo alios ⁊ defectū in delectādo:su
perabundāt.n.alios ↄtristādo ⁊ vo'ūt ↄtrari oib⁹ q̄ di
cunt̄ vel fiunt ab aliis.q̄si intēdētes ⁊ volētes alios i suis
colloquiis ↄtristare.⁊ nihil curātes pretermittē ne alios
ↄtristēt ⁊ aspnātes delectare alios.⁊ isti agrestes discoli
⁊ litigiosi vocant̄. Dicunt̄ aūt tales agrestes similitudinarie:
q᷑ sic agresta stupefacit dētes:ita isti i suis colloquiis ni
tunt̄ oēs alios ↄtristare ⁊ turbare. ⁊ illud ē vituparabile.
n pp̄ qḋ de tali dr̄ Eccl.viij. Nō litiges cū hoie linguato.
dicit: Nō litiges.vbi phibet litigiū: eo q᷑ litigiū est pec
catū repugnās charitati:affabilitati: ⁊ mansuetudini. Pri
mo ē pctm̄ repugnās charitati.qḋ pz:q᷑ litigiū fit pp̄ de
fectū amoris aios vniētis. s᷑ defect⁹ amoris ptinet ad di
scordiā: discordia v̄o charitati ↄriat̄.ḡ ⁊c̄. Scḋo litigiū
ē pctm̄ repugnās affabilitati.qḋ sic pz: Ad affabilitatē p
tinet aliis delectabilit̄ ↄuiuē vt oz.vt pz s.immediate.s᷑ li
tigiū est ↄdictio p quā aliq̄s suis v̄bis nō veret̄ aliū con
tristare.ergo ⁊c̄. Tertio litigiū est repugnans mansuetu
dini.qḋ sic pz: Mansuetudo moderat̄ irā.sed litigiū ex
ira quādoq᷑ orit̄.vñ Prouer.xxvi.dicit̄ q᷑ iracūdus in
cendit lite.ḡ ⁊c̄. Hec.b.Tho.scḋa scḋe.q.cxvj.arti.i.in
cor.q.⁊ in solu.ij.argu. Similit̄ de tali muliere litigiosa
m dicit̄ Prouer.vij. Mulier vaga ⁊ garrula quietis im
patiens: nō valēs in domo quiescere:nūc int⁹ in domo:

nunc in plateis ciuitatis ꝛc̃. Talis mulier litigiosa ẽ va-
ga in corde: est garrula in voce: quia cũ omnib⁹ clamat ꝛ
garrit: est quietis impatiens: qꝛ oẽs bonos ꝛ pacificos
conturbare affectat. Non valens in domo quiescere. s. i
domo materiali vel cõsciẽtie psistere. Nunc foris. s. in
domo aliena. Nunc in plateis ciuitatis clamat. s. vt au-
diat ꝛ audiatur: vt videat ꝛ videat̃. Tertio quidã alij
sunt qui in suis colloquijs tenent excessum in delectãdo
quia omnes cõiter delectare intendunt: ꝛ defectũ in con
tristando: quia nullũ cõtristare volunt. Hi. n. in sermoni
bus suis ꝛ in rebus alijs quib⁹ cõicant ꝛ cõuersant̃ cum
alijs: oĩa que ab alijs dicunt̃ vel fiunt laudant siue bo
na sint siue mala: ad hoc vt delectabiles se eis exhibeant
ꝛ in nullo ꝯtradicant eis quibus cõuiuunt ne eos ꝯtri-
stent: estimantes ꝙ oporteat oĩbus cõuiuere sine tristi-
cia. ꝛ tales si hoc nõ faciunt ꝓp aliud sed solũ qꝛ in h̃ de-
lectant̃ vocant̃ placidi vel placentarij. si aũt hoc faciunt
ꝓp adipiscendũ pecuniã vel quicquid aliud qd̃ põt pe-
cunia estimari: blanditores seu adulatores vocant̃. Hec
bea. Tho. in scri. qd̃ fecit sup li. ethi. Aristo. li. iiij. ca. xix.
vel. xiij. qd̃ incipit: De colloquijs aũt cõuiuere ꝑ totum.
ꝛ iterum secunda scd̃e. q. cxvi. arti. i. in cor. q.

¶ Q̃ aliquis est adulator duobus modis. CA. II.

D euidentiã ꝓcedentis capituli est sciendum ꝙ
a duobus modis est aliquis adulator. s. tacendo:
ꝛ loquendo. Primo tacendo. vñ Beda sic ait
Adulator est qui tacet ꝛ dat ꝯsensum ne offendat illum
quem credit habere propitiũ. Secundo modo ꝛ pro-
prie aliquis est adulator loquendo. nam adulatio ꝓprie
sumpta consistit in quodã sermone laudis alteri exhibi
to intentõe placendi. Hoc aũt fit quattuor modis: respe
ctu boni ꝛ respectu mali. Respectu. n. mali fit duob⁹ mo-
dis. s. approbando ipm: vel diminuendo. Respectu autẽ
boni fit etiã duobus modis. s. ponendo bonũ esse quod
non est: ꝛ augendo bonũ magis q̃ꝫ sit. Primo modo fit
adulatio respectu mali duobus modis. primo mõ lau-
dando malum tanq̃ꝫ bonũ. vnde Cassiodorus in quadã
epistola sic ait: Adulatio blanda omnib⁹ applaudit: om-
nib⁹ salue dicit: ꝓdigos vocat liberales: auaros parcos:
ꝛ sapientes lasciuos: vel ꝓdigos curiales: garrulos affa-
biles: obstinatos constantes: pigros maturos: ꝛ graues.
Sed ve talibus: qꝛ vt dicit̃ ꝓuer. xxiiij. Ue qui dicũt im
pio iustus es: maledicent eis populi ꝛ detestabunt̃ eos
tribus. Secundo fit adulatio respectu mali diminuẽdo
eius maliciã. Tertio fit adulatio respectu boni ponẽdo
ꝛ laudando bonũ esse quod nõ est: Isa. v. Ue qui dicũt
malum bonum ꝛ bonũ malum ꝛc̃. Quarto fit adulatio
respectu boni. s. augendo bonũ ꝛ laudando ipm magis
q̃ꝫ sit: Isa. iij. Popule meus qui beatum te dicunt ipsi te
decipiunt. Hec Alex. ij. pte sum. q. clxiij. de adulatione:
arti. i. in cor. q.

¶ Q̃ aliquis potest delectare alterum laudando eum
tribus modis. CA. III.

Ecundo principaliter circa adulatõem cõsidera
f re debemus actũ infectiuũ. Cũ. n. adulatio cõsi-
stat in sermone laudis alteri exhibito intentiõe
placendi: vt pꝫ supra in duobus ca. ꝓcedẽ. sicut. n. homo
põt aliquẽ laudare bene ꝛ male: put. s. debite circũstan-
tie seruant̃ vel ꝓtermittunt̃: ita põt hõ alteri placere bñ
vel male: verbigratia. Põt. n. aliqs bene aliquẽ delecta-
re laudãdo eũ tribus modis vl' triplici rõe. prima vt de⁹
honoret̃. scd̃a vt ꝓxim⁹ (ne in tribulatõe deficiat) ꝯsolet̃
tertia vt virtus in ꝓxĩo augeat̃: vel vt etiã in bono ꝓfice
re conet̃: tunc his tribus velle laudare aliquẽ ꝛ velle pla
cere ei est licitũ ꝛ meritoriũ. ꝛ sic his trib⁹ modis aliquẽ
laudare ad rõnẽ amicitie vel charitatis ptinet: nec adu-
latio dici põt. Alio mõ põt quis velle male placere alte-
ri ꝛ laudare eũ tribus modis. ꝛ tunc adulatio erit pecca
tũ: ꝛ ꝑ cõsequens qñ laudat de incerto vl' dubio: de futu
ro: de illicito. Primo male aliqs laudat aliquẽ qñ lau-
n dat de aliquo sibi dubio vel incerto. Ecc̃i. xi. Nõ laudes
virũ in spẽ sua. Glo. Ne iuxta spẽm corporis estimes qua-
litatẽ mentis: qꝛ hõ videt que foris sunt: deus aũt intue
tur cor. Scd̃o aliquis male laudat aliũ: qñ laudat de fu-
o turis. Ecc̃i. xi. Ante mortẽ ne laudes quẽq̃ꝫ. Glo. Stultuꝫ
est laudare pugnantẽ quasi iam victorẽ. Ille võ q̃ bona
videt̃ agere nescim⁹ quo aĩo agit aut si velit vel possit ꝑ
seruare vsq̃ꝫ ad finẽ. Tertio aliqs male laudat aliũ quan
do laudat de vitio: sm illud psal. Laudat̃ peccator in de
siderijs aĩe sue. ꝛ tunc laudare aliquẽ d̃ his trib⁹ ꝛ i alijs
in quib⁹ nõ est laudãdus ad adulatõem spectat. Silr
põ hõ velle placere alijs bñ ꝛ meritorie trib⁹ modis: pri
mo ꝓp dei gloriã ꝛ honorẽ eliciendũ. scd̃o ꝓp sui chari-
tatẽ nutriẽdã: tertio ꝓp ꝓximi vtilitatẽ fouendã. s. vt eis
hõ spũaliter ꝓficere possit. His trib⁹ modis placere ho-
minib⁹ est laudabile ꝛ meritoriũ. Q̃ aũt aliquis velit
placere hominib⁹ tribus modis. s. primo ꝓp manis glo-
rie appetitũ: scd̃o ꝓp tpale lucrum vel cõmodũ: tertio ꝓp
aliqd̃ illicitũ. s. peccatũ vel dãnũ alterius ꝑpetrandũ. his
trib⁹ modis eẽt pctñ. sm illud psal. Dissipauit ossa eoꝝ
q̃ hoĩbus placẽt. ꝛ apl's dicit ad Gala. i. Si adhuc hoĩb⁹
placerẽ seruus xp̃i nõ essẽ. vñ pꝫ ꝙ laudare alios ꝛ pla-
cere eis his tribus modis adulatõis est pctñ. Quapro-
pter Hiero. ad Demetriadẽ sic dicit: Beata mens q̃ non
adulat̃ aliqñ nec adulanti credit: que nec decipit alterũ
nec ipa decipit̃: nec malũ facit aliqñ: nec patit̃. Hec bea.
Tho. scd̃a scd̃e. q. cxv. arti. i in solu. i. argu.

¶ Q̃ adulatio ẽ peccatũ veniale triplici rõne ꝛ aliquã-
do mortale quadruplici rõne. CA. IIII.

Ertio principalr circa adulatõem ꝯsiderare de-
t bemus reatũ excessiuũ. Est. n. adulatio aliquan-
do peccatũ veniale: aliqñ võ peccatuꝫ mortale.
qd̃ in generali sic ꝓbo: Peccatũ mortale tale est qd̃ con-
trariat̃ charitati: qd̃ võ nõ cõtrariat̃ charitati ẽ peccatũ
veniale. Adulatio igit̃ aliqñ nõ ꝯtrariat̃ charitati: ꝛ tũc ẽ
pctñ veniale: aliqñ ꝯtrariat̃ charitati ꝛ tunc ẽ peccatũ mor
tale. Primo ergo adulatio est pctñ veniale trib⁹ mo-
dis vel triplici rõne. Prima rõ est cũ quis adulatur sola
auiditate alios delectãdi ꝛ nõ intentõe nocendi. Secun
da est cũ aliqs adulat̃ sola intentõe vitandi aliqd̃ malũ
sine alterius detrimento. Tertia ẽ cũ quis adulat̃ inten
tõe cõsequendi bonũ aliquod in necessitate. his. n. trib⁹
modis vel casibus adulatio est pctñ veniale. Est aũt
peccatũ mortale quattuor rõnibus. s. rõne criminis: in-
tentõis: deceptõis: occasionis. Primo rõne criminis d̃
quo quis alicui adulat̃. ꝛ formo sic rõnem: Qui fouet et
l nutrit aliquẽ in peccato mortalr peccat. vñ psal. Lauda-
tur peccator in desiderijs aĩe sue. Sup quo verbo augu.
dicit Hec ẽ magna ira dei vt desit correctio ꝛ assit lauda
tio. Et subdit cãm dicens: Adulantiũ. n. lingue alligant
hoĩes in peccatis: delectãt. n. ea facere: in qb⁹ nõ solũ nõ
metuit̃ rephensor: sꝫ etiã laudat̃ operator. Scd̃o adula-
tio est pctñ mortale rõne intentõis. ꝛ formo sic rõnem:
Qui aliqd facit intentõe nocendi alicui vel spũaliter vel
corpaliter peccat mortalr. ergo cum aliqs adulat̃ alicui
hac intentõe ꝛ fine vt fraudulẽter siue spũaliter siue cor-
paliter ei noceat mortalr peccat. Et d̃ hoc dr ꝓuer. xxvij.
m Meliora sut vulnera diligẽtis q̃ꝫ fraudulẽta oscula odi-
entis. q. d. Meliores sũt increpatões dure ꝛ verbera ami-
ci veri seu ꝓlati etiã si vulnerat sensualitateꝫ ꝛ instigat ꝑ

dant[?]eritis ⁊ peccati penas ⁊ plagas. Oȝ fraudulēta oscu
la.i.q̄ applausus ⁊ cōsensus conceptiōem dissimulantiū
q2 tali potest dici illud verbū quod dixit saluator Jude
Math.xxvj.Osculo filiū hominis tradis?Vn̄ Aug.xiij
de trini.sic ait:Magis optabo a quolibet rep̄hēdi q̄ ab
adulatore laudari.nullus.n.rep̄hensor formidandus est
amatori veritatis:laudator v̄o errat ⁊ cōfirmat errorem
Tertio adulatio est peccatū mortale rōne deceptiōis.et
formo sic rōnē: Qui ꝓditorie alicui nocet mortalr pec-
cat.sed adulator ꝓditorie alicui aliq̄n adulat̄ vt eū deci-
piat ⁊ ei noceat:qḋ ptȝ p Aug.sup psal.dicentē q2 adula-
tio est fallaci laude seductio. Et iō dicit̄ in decretis dis.
xlvj.Clericus qui adulatōibus ⁊ ꝓditōibus vacare dep̄
hendit̄:degradet̄ ab officio.sed talis pena nō infligitur
nisi ꝓ peccato mortali:ergo adulatio rōne deceptōis vel
fraudis est peccatū mortale. Quarto adulatio rōne oc-
casionis ē peccatū mortale. ⁊ formo sic rōnē: Jlle q̄ alte-
ri peccati ⁊ ruine existit occasio q̄uis fit p̄ter eius inten
tōem mortaliter peccat:ergo a fili cū laus adulatoris fit
alteri occasio peccādi:etiā preter adulatoris intentiōem
talis mortaliter peccat.Jn hoc tn̄ ɔsiderari opꝫ:vtrum
sic occasio data vel accepta:⁊ qualis ruina subsequat̄:sicut
patet infra Scandalū.Hec.b.Tho.secūda secūde.q.cxv.
arti.ij.in cor.q.⁊ in solu.argu. Si aūt breuius vis ꝓce-
dere dicas:q2 adulatio fit quattuor de causis.Pm̄o in-
tentione delectandi vt alicui ꝓsit ⁊ nulli obsit: ⁊ tunc est
peccatū veniale.Secūdo adulatio fit intentiōe nocendi
q̄uis aliq̄n ꝓsit:⁊ tunc est mortale:q2 videt̄ fieri ex mor
tali libidine.Tertio adulatio nō fit intentōe alicui nocē
di vel ꝓficiendi: sed pp eius assiduitatē generat ɔtēptū
dei:⁊ iō est pctm̄ mortale. Quarto fit adulatio intentōe
nocendi ⁊ fouendi aliū in peccato:dicendo bonū malū
⁊ malū bonū:⁊ tunc principaliter est pctm̄ mortale.Hec
Alex.ij.pte sum..q.cxliiij.de adulatōe:arti.ij.in cor.q.

¶ Quō adulatio ⁊ homicidiū habeant se in gradu pcti
ꝺ maiorē tn̄ euidentiā CA.V.

a capituli p̄cedentis quero hic de grauitate pec-
cati adulatiōis in comparatōe ad alia alia pecca-
ta Prima questio est:an pctm̄ adulatōis sit grauius pec
cato homicidij.⁊ videt̄ q2 sic.quod tali rōne ostēdo: Pec
catū quāto plus mētem corrūpit ⁊ plus alicui nocet tan-
to est grauius.sed ita facit adulatio respectu homicidij
quod dupliciter ꝓbo.Primo:q2 sup illud verbum psal.
Laudat̄ peccator ī desiderijs aīe:exacerbabit dn̄m pec-
cator.Hiero sic dicit:Nihil ē quod tā facile corrumpit
mentes hoīm vt adulatio.Secūdo ꝓbo hoc idē: q2 sup
illud verbū psal.Cōuertant̄ statim erubescētes.dic̄ glo.
sic:Plus nocet lingua adulatoris q̄ gladius psecutoris
ḡ adulatio videt̄ eē grauius pctm̄ homicidio.Rn̄deo ⁊
dico:q2 adulatio ⁊ homicidiū in grauedine se hn̄t sicut
excedētia ⁊ excessa.quod ptȝ:q2 homicidiū ē grauius pec
catū adulatōe duplici rōne.Prima est q2 lingua adula-
toris nō nocet ita efficaciter sicut gladius persecutoris:
quod ptȝ:q2 gladius psecutoris ē effectiue occidit q̄ suffi-
ciens cā mortis.lingua aūt adulatoris nō ita efficaciter
nocet:q2 nullus pōt esse alteri sufficiens cā peccādi.ḡ cū
gladius psecutoris sit cā mortis efficienter:⁊ ligua adu-
latoris sit cā mortis nō efficienter sed occasionalr: iō ho
micidiū est grauius pctm̄ adulatōe. Scd̄a rō ē:q2 malū
irrecupabile est grauius malo recupabili. nocumentuȝ
aūt adulatōis est recupabile:nocumētū v̄o homicidij ir
recupabile.ergo ⁊c̄. Ex alia v̄o pte adulatio ē grauius
peccatū homicidio duplici rōne.Prima est: q2 peccatū
quāto plus nocet in p̄ciosioribus bonis tāto grauius ē
sed lingua adulatoris plus nocet in p̄ciosioribus bonis
.s.in bonis spūalibus q̄ gladius psecutoris qui nocet in
corpalibus tn̄.Secunda rō est:q2 peccatū quāto occul-
tius nocet ⁊ minus caueri pōt tanto est grauius.sed pec
catū adulatōis occultius nocet:magis.n.caueri pōt a ma
manu psecutoris q̄ a lingua detractoris vel adulatoris
ergo ⁊c̄. Secunda questio est:an adulator ita grauit̄
peccet sicut ille cui adulat̄.⁊ videt̄ q2 grauius tali ratiōe
Quicūq3 aliis verbis nocet nō minus nocet sibi q̄ aliis
sed ille qui alteri adulat̄ inducit eū ad peccandū morta
o liter.qḋ patet:q2 sup illud psal.Oleum aūt peccatoris.di-
cit glo.q2 alia laus adulatoris a rigore veritatis emollit
ad noxia.ergo multo magis adulator in se peccat.Respō-
deo duobus modis. Primo simpliciter ⁊ absolute sine
aliqua distinctōe:q2 ille qui adulat̄ alteri plus peccat ⁊
plus nocet sibi q̄ illi cui adulat̄.Cuius rō est.q2 sibi no-
cet tanq̄ sufficiens cā peccādi:alijs aūt nocet ⁊ est cau-
sa peccandi occasionalr tn̄.Secundo rn̄deo cum distin
ctōe.Distinguendū est.n.de illo cui aliquis adulat̄: Aut
.n.ille non assentit adulatōi:aut assentit.Primo.n. cum
quis nō assentit adulatōi:tunc adulator peccat mortalr
ex intentōe inducendi illū ad peccatū mortale quantum
in eo fuit:lȝ tn̄ ille adulatiōi nō assentiret.Secundo v̄o
cū aliquis adulatori ɔsentit ⁊ acquiescit.tunc de tali est
distinguendū:q2 est quidā qui decipit̄ credendo adula
tiōi plus de se q̄ sibi.⁊ talis cū decipit̄ ab adulatore mi-
nus peccat q̄ adulator.Est alius qui nō credit solū adu
latori sed etiā fouet adulatorē ⁊ ꝓcurat vt fiat adulatio:
⁊ talis plus peccat q̄ adulator.De tali loquit̄ hiero.ad
Cellantiā dicens:Jsto maxime tpe regnat vitiū adula-
tōis quod est grauissimū:q2 hūilitatis ac beniuolentie
loco ducit̄:⁊ ita fit vt qui nescit adulari aut inuidus aut
supbus reputet̄.Hec.b.Tho.scd̄a scd̄e.q.cxv.arti.ij.i sol.
j.⁊.ij.argu.⁊ Alex.iij.pte sum.q.cxliiij.de adulatōe: arti.
iiij.⁊.vj.i cor.q.Ubi subdit q2 peccatū adulatōis aggra-
uat̄ in adulante ⁊ ɔsentiente.Jn adulante quidē.q2 pra
uam ɔditōeȝ causat.s.q2 culpā facit nutrire ⁊ auget adu
lando.Jn cōsentiente v̄o:q2 tā male disponit̄ p adulatō
nē:fouet̄.n.⁊ in peccato sue nutrit̄.Et pp hoc adulatio
dicit̄ ab Aug.sup illo verbo psal.Laudat̄ peccator ⁊c̄.eē
magna ira dei dupliciter.s.in p̄nti:⁊ in futuro.Primo ī
p̄nti:q2 deus p̄mittit ip̄m consentientē cadere de pecca-
to in manus peccati.Scd̄o in futuro:q2 p hoc q2 p adu
latōem ipm incedit in ꝓ[illegible] vel talis cre-
dulitatis in penā eternā incidit ex improuiso ibidē art.
vij.in cor.q. Tertia questio est:an peccatū detractōis
sit grauius peccato adulatōis vel ecōtra.Rn̄deo ⁊ dico
q2 detractio ē grauius peccatū adulatōe:⁊ ex pte radicis:⁊
ex pte finis.Prio ex pte radicis:q2 detractio ex deterio-
ri radice ɔsurgit q̄ adulatio.s.ex odio ⁊ inuidia:i q̄b9 de-
tractor silitudinē diaboli tenet.Adulatio v̄o ex libidine
placēdi ꝓcedit vl' ex vanitate cordis.2° ex pte finis:quia
addulatio intēdit magnificare nomē:detractio v̄o nitit̄
auferre vl' dep̄mere nomē.vl' aliē: Adulator q̄rit delecta
tōeȝ ei9 cui adulat̄.detractor v̄o q̄rit infamatōem ei9 cui
detrahit:vt dic̄.b.tho.scd̄a scd̄e vbi.s̄.arti.j.in cor.q.⁊ in
solu.iij.arg.in fine.⁊ Alex.vbi.s̄.arti.iij.in solu.argu.
Quarta questio est:an litigiū sit maius peccatū q̄ adu-
latio.Rn̄deo ⁊ dico q2 vnū peccatū dicit̄ esse maius alte
ro:vel quia turpius:vel quia grauius.verbigratia Jn acti
bus humanis decor hoīs est ex rōne:⁊ ideo illud pecca-
tū est turpius vbi magis succūbit rō:⁊ ꝓpter hoc pecca-
ta carnalia in quibus caro dn̄atur rōni sūt turpiora pec-
catis spūalib9 ⁊ nō grauiora.Jllud aūt pctm̄ ē grauius qḋ
magis ex dei cōtēptu ꝓcedit.⁊ iō pctā spūalia q2 ex ma-
iori cōtemptu ꝓcedunt sunt grauiora peccatis carnalib9

ꝛ nō turpiora. Et ſic peccata que ſunt ex dolo ſunt tur-piora inquantū videntur ex quadā infirmitate ꝛ falſitate rōnis ꝓcedere. Peccata vō manifeſta ex maiori cōtem-ptu qñqꝫ ſunt ꝙ̄ occulta: ꝛ iō adulatio quaſi cum dolo exiſtens videtur eſſe turpior. ſed litigium quaſi ex maio ri cōtemptu ꝓcedens videtur eſſe grauius peccatū. Hec habes. Tho. ſcda ſcde. q. cxvi. arti. ij. in ſolu. ij. argu.

¶ Quinqꝫ ſunt remedia quibus peccatum adolatio nis vitatur. CA. VI.

q Uarto ꝛ vltimo cōſiderare debemus circa adu latōem remediū excluſiuū. nam quinqꝫ ſunt re media precipua quibus adulatōis peccatū excluditur ꝛ vitatur. ſ. deceptio: redargutio: detractōis cōſideratio: bo ne cōſcientie cōditio: ꝛ ꝓprie miſerie cōſideratio. Pri-mū remediū ad adulatōem vitandā eſt deceptōis ꝯſide-ratio. Ab illo. n. ſemꝑ cauendū eſt ꝙ ſꝑ decipit. ſed omnis adulator ē talis. Ita dicit etiā Aug. ſuꝑ pſal. Adulatio ē fallaci laude ſeductio. vñ ꝓuer. i. Simulator ore decipit amicū ſuū. i. adulator ꝙ aut verbis blādis allicit ad pec-candū aut blandicijs ꝛ fauorib⁹ inſtruit qualr peccata fiāt aut in bono blādimētis extollit: ideo talis decipit ami-cū ſuū: huic nō eſt credēdū: Hiere. xij. Ne credas eis cuꝫ locuti fuerint tibi bona. Pſal. Oleum peccatoris nō im-pinguet caput meū. Glo. i. ſimulata dilectio ꝛ falſa laus adulatoris nō impinguet caput meū. i. mentē meā non delectabit: nec a vigore veritatis mouebit. Uidem⁹ enī manifeſte ꝙ adulatores cū aliquē falſe irriſerint: de illo dicunt: vide quō viri illi caput. Secūdū remediū cō-tra adulatōis peccatū eſt melioris redargutio. nā redar-gutio viri iuſti multū valet ad circūſpectōem noſtroꝝ operū ne adulatōe aliqua in bonis que facimus extolla mur. Eccē. vij. Melius eſt a ſapiente corripi ꝙ̄ ſtultorū adulatōibus decipi. Rō hui⁹ eſt qꝛ cū ſapiens habeat re ctū iudiciū rōnis: ideo eſt alioꝝ regula directiua. ſtult⁹ aūt vel vitioſus cū extortū habeat iudiciū rōnis ꝛ ꝑ con ſequēs appetitū inordinatū nō eſt ſequendus: ſed poti⁹ deteſtandus. Prouer. i. Fili mi ſi te lactauerint peccato res. ſ. adulando: ꝑterita extollēdo: inclinādo ad futura: ne acquieſcas eis. Ad quod Augu. in li. lxxxiij. q. dat bo num documentū dicens: Sit tibi tam triſte ſi lauderis a turpibus: ꝙ̄ ſi lauderis ob turpia. Tertiū remediuꝫ ꝯtra adulatōis vitiū eſt detractiōis cōſideratio ꝛ impu gnatio. nā ab illo cauere debem⁹ ꝙ velut hoſtis nos ſꝑ ſe quitur. ſꝫ talis ē adulator. vñ Aug. ſuꝑ pſal. Duo ſunt gene ra pſecutoꝝ. ſ. vituꝑantiū ꝛ adolātiū. ſꝫ plus nocet lingua adulatoris ꝙ̄ gladius pſecutoris. Re. expoſitōeꝫ hui⁹ in ꝓncipio ca. ꝓcedē. Et Greg. dicit: ꝙ remediū ꝯ adulatōeꝫ eſt detractio. Sciendū eſt inꝗt ꝙ ne eleuemur īmodera tis laudib⁹: plerūqꝫ nr̄i rectoris moderamie detractori-bus lacerari ꝑmittimur: vt quos vox laudātis eleuat: lin gua detrahentis hūiliet. Et Ambro. de officijs: Nō ē ve ra amicitia vbi ē adulatio fallax. ꝛ Sene. in ep̄lis: Ma lū hoiem blāde loquentē agnoſce tuū laqueū eſſe: hꝫ. n. venenū ſuū blādo orō. Quartū remediū ꝯ adulatōem eſt bone cōſcientie cōditio. nā bona cōſciētia ſꝑ minus exiſtimat de ſe: ꝛ in agēdis ſuis ſꝑ metuit: ne aliqd̄ rep-henſibile inueniatur. Et Greg. Bonarū mētiū eſt ſꝑ time-re peccatū. Quintū remediū ꝯtra adulatōem eſt pro-prie miſerie inſpectio vl̄ recognitio. Qui. n. cogit ꝗ qua lis eſt intus nō extollitur dum laudatur exterius. Uñ Se-ne. in ep̄la. xvij. ſic ait: Intus teipm̄ cōſidera: nō qual̄ ſis alijs credas. Et b. Greg. ſuꝑ Ezech. ſic ait: Quid. n. ꝓdeſt ſi oēs laudēt ꝛ ꝯſcientia accuſet: aut quid poterit obeſſe ſi oēs nobis derogēt ꝛ ꝯſciā ſola defendat. q. d. nihil.

¶ Q ambitio eſt peccatū: ꝛ ꝙ ē quaſi cōe peccatū: ꝛ quo-rum eſt ambitio. CA. I.

Ambitio. Circa ambitōem ꝯſiderare debem⁹ tria. ſ. gnālitatē vitij: deformitatē mo-di: qualitatē ſupplicij. Primo conſi-derare debemus generalitatē vitij. naꝫ ambitiōis vitiū qſi cōiter oīa tāgit. vñ aug. ſuꝑ pſal. ſic ait: Noluit xp̄s regnū terrenū cū ſuꝑbia que eſt cathedra peſtilētie poſſidere: ideo recte dr̄: qꝛ nō fere quiſqꝫ eſt ꝙ careat amore dn̄andi ꝛ hūanā nō appe-tat gloriā. Et Ambro. ſuꝑ lucā. Sepe quos vitia nulla de lectant: quos nulla potuit mouere luxuria: nulla auari-cia ſubuertit: facit ambitio crimiloſos: hꝫ. n. forēſem glo-riā: domeſticū zelus: ꝛ vt dn̄etur alijs prius ſeruit. Se-cūdo circa ambitōeꝫ ꝯſiderare debem⁹ deformitatē mo-di. nā ambitio ē peccatū. qd̄ ꝓbo duplici rōne. ſ. rōne ra-dicis ex qua orit̄. ꝛ rōne ỽtutis cui opponit̄. Primo di co ꝙ ambitio ē pctm̄ rōne radicis ex qua orit̄. Sicut. n. ille fructus ē corruptus ꝙ ex radice corrupta orit̄: ſic il-lud ē peccatū qd̄ orit̄ ex peccato. ſꝫ ambitio orit̄ ex pec-catis. vt. n. dicit Aug. in li. de vera religione: ambitio ori-tur ex ſuꝑbia ꝛ ex ꝯcupiſcentia. qd̄ ſic ꝓbo: Ambitio eſt inordinatus appetitus potētie vel honoris. ſꝫ hoc ad ſu-ꝑbiā ꝛ cupiditatē ſpectat. ḡ ꝛc̄. Ubi nota ꝙ ambitio ē inordinatus motus. ſ. appetitus potētie vl̄ honoris duo bus modis. Primo ꝓut ꝑ potentiā acquirit̄ apparens ꝛ excellens honorificentia. et ſic ambitio orit̄ ex ſuꝑbia. Scdō ꝓut ꝑ potentiā ꝛ honorē acꝗrit̄ apparēs ſufficiē-tia vel abundātia. ꝛ ſic ambitio orit̄ ex cupiditate vl̄ ꝯcu cupiſcētia. Hec Alex. ij. pte ſum. q. clviij. de ambitōe: ar-ti. vij. in cor. q. Scdō ambitio eſt pctm̄ rōe ỽtutis cui opponit̄. Sicut. n. illud ē malū qd̄ bono opponit̄: ita il-lud eſt pctm̄ qd̄ virtuti opponit̄. ſed ambitio duplici ỽ-tuti ꝑcipue opponit̄ ꝛ repugnat. ſ. charitati ꝛ magnani-mitati. qd̄ ſic ꝓbo: Primo de charitate ſic: Nihil repu-gnat charitati niſi peccatū. ſꝫ ambitio repugnat charita-ti. ita dicit ap̄lus. i. ad Corinth. xiij. Charitas nō inflat̄: nō eſt ambitioſa: nō ꝗrit ꝙ ſua ſunt. Que ỽba ſm̄ glo. ſic exponūt̄: Charitas nō inflat̄ ſi ꝓſpere cedit: qꝛ de nullo bono habito vel habendo ſuꝑbiendo ꝯ deū vel ꝯ ꝓximū extollit̄. Ecōtra: multi vñ inflent̄ nō habent: ſed inflare ſatis optant vt habeant. Et ſubdit: Non eſt ambitioſa. i. nō vult alijs preponi: vel non eſt ambitioſa alicuius bo-ni inordinati habendi. Nō querit que ſua ſunt. i. ablata ſibi contentioſe nō repetit: ita ꝙ vbi eſt charitas ibi nec inflatio vel ſuꝑbia vel cupiditas: ꝛ ꝑ cōſequens nec am-bitio eſſe pōt. vbi vō deeſt charitas ibi ſuꝑbia ꝛ cupidi-tas: ꝛ ꝑ ꝯſequens ambitio inuenit̄. Cū aūt ambitio ſit inordinatus appetitus honoris vt pꝫ in appetitu inor-dinato trib⁹ modis peccat ambitioſus. ſ. ex eo ꝙ nō hꝫ: q nō refert. q nō ꝓdeſt. Primo ex eo qd̄ nō hꝫ. Cū. n. honor ſit quedā reuerētia alicui exhibita in teſtimoniū virtutis vel excellētie alicuius: tūc ambitioſus peccat ex eo ꝙ querit teſtimoniū de eo quo caret. ſ. qꝛ querit vl̄ cu pit honorari de excellētia quā nō hꝫ. ꝛ ſic ambitioſ⁹ ho-norē appetit ſupra ſuā ꝓportōeꝫ ꝛ dignitatē. 2⁹ ambi-tioſus peccat ex eo ꝙ bonū qd̄ cupit i deū nō refert. Cuꝫ. n. illud bonū i quo hō excellit aliū hō nō habeat a ſeipo ſꝫ ē qſi qdōā diuinū in eo: iō nō debet̄ ſibi ꝓncipalr̄ honor ſꝫ deo. ꝛ iō ambitioſus peccat ꝑ hoc ꝙ honorē ſibi cupit nō referēdo in deū. Tertio ambitioſus peccat ex eo ꝙ nō ꝓdeſt. nā illud bonū i quo hō excellit aliū dat̄ a deo ho mini ad hūc finē vt ex eo alijs ꝓſit. ꝛ iō ſi appetit⁹ homi-nis in bono qd̄ hꝫ. ſ. in honore ꝙ ſibi exhibet̄ ꝗeſcit nō re ferēs honorē impēſum ſibi ad alioꝝ vtilitatē. ꝛ ambitio

ſus ē ⁊ peccat. Hec. b Tho. ſcḋa ſcḋe. q. cxxxl. arti. j. arg. 3 ⁊ in cor. q. ꝑ totū. xij oīc Saluſtiꝰ in cathelinario: ꝙ gliaȝ ⁊ honorē ⁊ īperiū bonꝰ ⁊ ignauꝰ eq̄ ſibi exoptat. ſȝ ille. ſ. bonꝰ ad hoc nitit̄ vera via: ille. ſ. ignauus vł malus dolis atq̄ȝ fallacijs ad hoc ꝯtendit: ibidē in ſolu. iij. argu.

¶ Q̄ʒ ambitio opponit̄ ꝟtuti magnanimitatis. CA. II.

Ecūdo ambitio opponit̄ virtuti magnanimitatis. qḋ ſic ꝓbo: Inordinatus appetitus opponitur ordinato. ſed ambitio ē inordinatꝰ appetitꝰ honoris. magnanimitas aūt ē ordinatꝰ appetitꝰ magni honoris. g̃ ⁊c. ⁊ ſic ambitio ē pctm̄. Ubi nota ꝙ magnanimitati opponūt̄ tria vitia ⁊ pctā: duo ꝑ exceſſum. ſ. pſumptio ⁊ ambitio: ⁊ vnū ſm̄ defectū. ſ. puſillanimitas.

Primo dico qḋ pſumptio p exceſſum magnanimitati opponit̄: ꝙ magnanimus eſt ꝗ tendit ad magnū honorē ſm̄ rōnē ⁊ ſm̄ ſuā virtutē ⁊ dignitatē. pſūptuoſus aūt (quē Ariſto. ij. ⁊ iiij. ethi. ventoſum dicit) attētat aliaḋ aliqḋ magnū opus ſupra ſuā facultatē. Q̄ʒ aūt aſſumat quis vel attētet aliq̄d qḋ ſuā facultatē ⁊ poſſibilitatē excedit ē vitioſum ⁊ pctm̄ q̄i ꝯtra ordinē naturalē exiſtēs qḋ ventoſus ſeu pſumptuoſus facit. Ad cuius euidētiaȝ nota tria. Primū ē ꝙ ſicut exiſtēs in ſtatu etatis impfecte. ſ. puerilis eēt pſumptuoſus ſi attētaret facere ea q̄ ad ſtatū etatis pfecte. ſ. virilis ptinēt: nō aūt ſi ad hoc tēdat vt ad opa etatis pfecte pficiat vel ꝑueniat: ſic exiſtēs in ſtatu virtutis impfecte eēt pſumptuoſus: ſi attētaret ſtatiȝ exequi ea q̄ ſunt pfecte virtutis. nō aūt eēt ventoſus vł pſumptuoſus ſi ꝗs ad h̄ tēdat vt in virtutē pfectā pficiat vt aplūs faciebat q̄ dicebat ad phili. iij. Que retro ſūt obliuiſcēs ad anteriora me extēdo. ſ. ꝑ ꝯtinuū pfectū. Secūdū eſt: ꝙ ſi hō vellet ſe attrahere ⁊ ꝯuertere ad diuina vt opet̄ ea que decet deūȝ facere eſſet pſumptuoſus ⁊ ventoſus: eo ꝙ īmortalia ⁊ diuīa ſm̄ ordinē nature ſūt ſupra hoīem. Sȝ ſi hō velit ſe ꝯuertere ad diuīa vniēdo ſe eis ꝑ intellectū ⁊ voluntatē nō eſt pſumptuoſus: eo ꝙ in hoīe ſunt quedā potētie naturales. ſ. intellectus ⁊ voluntas ꝑ quas pōt ꝯiūgi īmortalibꝰ ⁊ diuīis. Tertiū eſt ꝙ ſi aliq̄s intēdit aliqḋ opus virtuoſum facere excedēs facultatē ſuā ſuo auxilio vel virtute: talis ē vētoſus vł pſumptuoſus. ⁊ hoc mō cogitare vel bonū aliqḋ facere nō ſumꝰ ſufficiētes ex nobis: vt dicit aplūs. ij. ad Corinth. iij. Sȝ ſi aliq̄s aliqḋ magnū opus attētet facere cū diuino auxilio: h̄ nō eſt pſumptuoſum. Cuiꝰ rō eſt: ꝙ opus magnū ꝗ ſe cū fiducia diuini auxilij: facultatē ſeu poſſibilitatē noſtrā nō excedit. Hec. b. Tho. ſcḋa ſcḋe. q. cxxx. arti. j. in cor. q. ⁊ in ſolu. argu. ⁊ arti. ij. argu. 3. Scḋo dico ꝙ ambitio p exceſſum magnanimitati opponit̄. qḋ tali rōne oſtēdo: Inordinatū opponit̄ ordinato. ſed magnanimitas ad magnos honores ordinate tendit: vt eis debite. i. ſm̄ ordinē rōnis tanq̄ȝ materia ꝓpria vtat̄. ambitio aūt honoribus inordinate ⁊ indebite vtit̄. ⁊ hoc duobus modis: vt ptȝ ex ꝓcedēti: g̃ ⁊c. Ad cuiꝰ euidētiā nota tria. Primū ē ꝙ ſicut appetere honorē pōt eē virtuſum ⁊ vitioſum: ita etiā nō appetere quod ſic ꝓbat: Lȝ. n. honor de ſe quodda bonū ſit ⁊ inter oīa exteriora bona maximū: tm̄ appetitus boni debet regulari ſm̄ regulā rōnis: quā ſi traſcēdit in appetēdo honorē: appetitus erit vitioſus. Silr q̄ honores nō appetit: ⁊ de eis nō curat: erit appetitꝰ vitioſus. ⁊ ꝑꝑ hoc videmꝰ ꝙ vituꝑant̄ ꝗ de honore nō curāt ſm̄ ꝙ dictat rō. ſ. ꝗ nō curāt vitare ea q̄ ꝯtraria ſunt honori. Scḋm ē: ꝙ ſicut ꝑ appetitū honoris q̄i debito mō appetit̄ aliq̄ ꝓuocant̄ ad bonū ⁊ reuocant̄ a malo: ita etiaȝ ſi honor appetat̄ inordinate pōt eē homini occaſio multa mala faciendi: q̄n. ſ. nō curat qualitercūq̄ȝ honorē acq̄rere poſſit vt facit ambitioſus. Tertiū eſt ꝙ ambitio non eſt circa exteriorē cultū: niſi ſm̄ ꝙ cultus exterior ptinet ad honorē: ⁊ iō pſumptuoſus ⁊ ambitioſus ⁊ arrogans ignorant ſeipos inq̄ntū dignificat ſe bonis plus q̄ȝ ſūt digni: ⁊ ſunt inſipiētes inq̄ntū conant̄ ad honorabilia ⁊ alta q̄ ſunt ſupra ipos: ⁊ indebite vtunt̄ eis. ⁊ demū q̄ nō pñt pficere redarguunt̄ ⁊ ab alijs ⁊ ꝓpria ꝯſciētia: ⁊ tunc cū nō pñt habere honorē in virtutibus ⁊ magnis factis volunt honorari ꝑ fortunas. vñ ornant ſe veſtibꝰ ⁊ ꝯponunt figuras corporis ſui vt decētes videāt̄ ⁊ volūt ꝙ bōa fortune corꝑ ſicut diuitie ⁊ hꝰmōi manifeſte ſint alijs. vñ ipi dicūt ⁊ narrant fortunas ſuas vt inde honorent̄: Nō tm̄ ambitio eſt circa exteriorē ornatū vel fortunā: niſi ſm̄ ꝙ ptinet ad honorē: vt ſupra ptȝ. Hec. b. tho. ſcḋa ſcḋe. q. cxxxi. de ambitōe. arti. j. in ſolu. j. ij. ⁊ iij. argu. ⁊ ibidē arti. ij. in ſolu. iij. argu. in fine. ⁊ Albert. in cōmento qḋ fecit ſup librū Ariſto. libro. iiij. de magnanimitate. Tertio magnanimitati opponit̄ puſillanimitas. qḋ ſic ꝓbo: Magnū ⁊ pūū ſunt oppoſita. ſȝ puſillanimitas ⁊ magnanimitas differunt ſm̄ magnitudinē ⁊ puitatē animi: ꝙ magnanimus eſt qui habet magnū animū. puſillanimus eſt qui hȝ puum aīm reſpectu obiecti: quia ſicut magnanimꝰ ex animi magnitudine tēdit ad magna: ita puſillanimus ex animi puitate ſe retrahit a magnis. Et ſic magnanimꝰ ſe dignificat magnis q̄bꝰ ē dignꝰ: ita puſillanimus ex puitate animi cū ſit bonis dignꝰ priuat ſeipm illis bonis q̄bꝰ ē dignꝰ: dū. ſ. nō conat̄ ad ꝑpandū vel ꝯſequendū ea q̄ ſibi cōpeterēt. Q̄ʒ aūt puſillanimitas ſit pctm̄ tripliciter ꝓbo. ſ. ex cā: ex ſequela. ex pena.

Primo ex pte cauſe. nā triplex ē rō vel cā puſillanimitatis. ſ. ignorantia: pigritia: ſupbia. ſed hec ſunt peccata: ergo ⁊ puſillanimitas. qḋ de ſingulis ꝓbo: Primo ꝗ ignorantia ſic: Ignorantia ſui ē peccatū. ſȝ puſillanimitas ꝓcedit ex ignorantia ſui. vñ Ariſto. dicit. iiij. ethi. ꝙ puſillanimꝰ ignorat ſeipm. qḋ ptȝ: ꝙ puſillanimꝰ appetēt bona q̄bus ē dignꝰ ſi ſe cognoſcēt: g̃ ꝑ oppoſitū ꝙ ſeipȝ nō cognoſcit: nō appetit. g̃ tal peccat ex ignorātia ſui. Scḋo ꝓbo hoc idē de pigritia ſic: Pigritia ꝯſiderandi ſuā facultatē ⁊ exequēdi qḋ ſue ſubiacet ptāti ē pctm̄ ſȝ puſillanimitas ex pigritia orit̄ ꝓdicte: g̃ ⁊c. Ubi nota ꝙ prima cā puſillanimitatis ſ. ignorātia ſui nō orit̄ ex inſipientia ſȝ ex pigritia ſupradicta. Tertio hec idē ꝓbo ꝗ ſupbia: Initiū oīs peccati ſupbia: vt ꝺ Eccl. x. ſȝ puſillanimitas quandoq̄ orit̄ ex ſupbia: q̄n. ſ. aliq̄s nimis ꝓprio ſenſui innitit̄ quo reputat ſe inſufficiētē ad ea reſpectu quorū ſufficientiā hȝ. vñ ꝺ ꝓuer. xxvi. Sapientior ſibi ſtultus videt̄ ſeptē viris loquētibꝰ ſniaș: g̃ ⁊c. Scḋo puſillanimitas eſt peccatū ex pte ſue ſequele. i. ſui effectus. et formo ſic rōnē: Illud ē peccatū qḋ a bono trahere facit. ſed effectus puſillanimitatis eſt retrahere a bonis q̄bus puſillanimꝰ eſt dignꝰ. naȝ puſillanimꝰ ex puitate aīmi retrahit ſe a magnis bonis ⁊ honoribꝰ quibꝰ ē dignꝰ: ergo ⁊c. Tertio hoc idē ꝓbo ex pte pene ſic: Nihil ꝓhibet̄ a deo niſi peccatū. ſed puſillanimitas ꝓhibet̄ et punit̄ a deo: qḋ ꝓbo de his duobꝰ. Primo de ꝓhibitōe ſic: Nihil eſt vitandū niſi qḋ ꝓhibet̄ a deo. ita ꝺ Eccl. vij. Noli eē in aīo tuo puſillanimꝰ. vbi glo. ſic ait: Puſillanimitas fugiēda ē ex q̄ naſcit̄ triſticia ſeculi q̄ mortē opat̄. iuſtum aūt nō ꝯtriſtabit q̄cq̄d accidit ei. Scḋo hoc idē ꝓbo de punitōe ſic: Nihil punitur a deo niſi peccatū. ſȝ ſeruus qui acceptam pecuniā dñi ſui fodit in terraȝ nec operatus eſt ex ea propter puſillanimitatis timorem punitur a domino: vt habetur Mathei ⁊ Luce. ergo ⁊c. Primo a enim Math. xxv. de puſillanimo ⁊ pigro dicit̄: Abſcondi talentū tuū in terra. Quod verbuȝ a ſanctis doctoribꝰ exponit̄ tribus modis. Primo n. Greg. ſic exponit: Ta

lentū quippe in terrā abscondere est acceptū ingenium
terrenis actibus implicare. Scđo Orige. sic exponit: Si
quē videris aliquē qui virtutē hʒ docēdi τ alab⁹ pficien
di: τ hāc virtutē occultat: q̄uis habeat quādā religionē
cōuersatōis: nō dubites dicere talē accepisse vnū talen/
tum τ abscōdisse ipm in terrā. Tertio Hilarius sic expo
nit: In terra tuū talentū abscondere est noue pdicatōis
gloriā sub obtractōe corpis passionis occultare. Secun
do Luce. xix. ō pigro τ pusillanimio dicit: Dn̄e ecce mna
tua quā habui repositā in sudario. Que verba Theophi
lus τ Beda exponūt. Primo Theophi. sic dicēs: Suda/
rio. n. facies mortuoꝝ velat. merito ergo hic piger dicit
mnā in sudario obuoluisse: qꝛ eam mortificā τ ociosam
dimittēs nō tractauit nec auxit. Scđo Beda exponit sic
dicens: Pecuniā in sudario ligare est pcepta dona sub
ocio lenti corpis abscōdere. De pena āt inflicta eis a do
mino redre ibidē tam in textu q̄ȝ in euangelijs cōtinuis
beati Tho. Sed forte argues φ pusillanimitas nō sit
peccatū tali rōne: Ex oī peccato aliqs efficit malus sicut
ex omni virtute aliquis efficit bonus. sed pusillanimus
nō est malus vt dicit phus. iiij. ethi. ergo pusillanimitas
nō est peccatū. Rñdeo duobus modis. Primo φ diffe/
rentia est inter peccatū τ malū: qꝛ rō peccati fm φ sumi/
tur a pho est ex deformitate vel corruptōe actus. defor/
mitas aūt vel cōformitas actus in hoc cōsistit φ recedit
a medio rōnis. Rō vō mali est ex eo φ nocʒ alteri. vnde
qꝛ pusillanimus nō nocet alteri: nō dicit malus: qꝛ non
est malefactor. sed qꝛ pusillanimus recedit a medio rō/
nis: ideo dicit peccator vel peccans. Scđo mō rñdeo τ
dico φ pusillanimus lʒ p se nō inferat alteri nocumētū:
τ p cōsequens nō sit malus vel malefactor vt ptʒ: tñ p ac/
cidens infert alteri nocumentū inquantū deficit ab opi
bus in quibus posset alios adiuuare: vt dicit. b. Greg. in
pasto. Sed forte queres: quod est grauius peccatū an
pusillanimitas an p̄sumptio? Rñdeo τ dico: φ ista duo
peccata. s. pusillanimitas τ p̄sumptio duob⁹ modis cōsi
derari possunt: vel fm suā speciē: vel fm suā radicē. Pri
mo si cōsiderant fm suā speciē: tunc dico φ pusillanimi
tas est peccatū deterius τ frequētius q̄ȝ p̄sumptio. p̄io
est peccatū deterius: eo φ p pusillanimitatē recedit ho/
mo a bonis qđ est pessimū: vt dicit. iiij. ethi. p̄sumptuo/
sus aūt hʒ actū similiorē actui magnanimi inquantū co
nat in magnū qđ est magnanimi: τ ideo pusillanimitas
magis opponit magnanimitati q̄ȝ p̄sumptio. τ ideo est
grauius peccatū. secundo pusillanimitas est peccatū fre
quentius q̄ȝ presumptio: qꝛ manifestū est φ plurics ac/
cidit aliquos eē pusillanimes qui. s. omittunt facere bo/
na que possent q̄ȝ φ se extendant ad faciendū bona que
nō possunt. vñ pusillanimitas magis opponit virtuti ma
gnanimitatis q̄ȝ p̄sumptio: g̃ τc. Secūdo vō. s. si ista duo
peccata. s. pusillanimitas τ p̄sumptio ɔsiderent fm suaʒ
radicē: tunc p̄sumptio dicit esse nequissima rōne sue ra
dicis. s. supbie ex qua pcedit. vñ dicit Ecci. xxxvij. O p̄/
sumptio nequissima vñ creata es? vbi respōdet Glo. De
mala. s. voluntate creature. s. de supbia. τ Hiero. ad Pau
lam τ Eustochiū sic ait: Nulla re sic irascit de⁹ q̄ȝ si pec/
cator p̄sumptuose supbiat. Et iteꝝ sup illo verbo Ecci. vij
Non te iustifices ante deū qm̄ agnitor cordis ē ipe. glo.
sic ait: Nulla p̄sumptio pniciosior ē q̄ȝ de ppria iusticia
aut scientia supbire. Hec. b. Tho. scđa scđe. q. cxxxiij. art.
j. τ. ij. in cor. q. τ in solu. argu. Originaliter autē de p̄sum/
ptione: ambitōe: pusillanimitate: τ de distinctōe τ graui
tate eaꝝ habet ab Aristo. ethi. li. iiij. ca. x. Deficiēs āt τc.
τ a. b. Tho. qui fecit scriptū sup illo li. τ exponit vt dictū
est supra. ¶ Qꝫ ambitio vitanda est propter
duas penas quibus punitur. CA. III.

Tertio principaliter circa ambitiōem cōsiderare
debemus qualitatē supplicij. naʒ ambitōis pec/
catum est multum timendū cauendū τ detestā/
dum: tum pter penam ex tali peccato inflictā a deo: tuʒ
pter penam infligēdam a xp̄i vicario. Primo. n. vi/
tandum est peccatum ambitōis propter penam seu pu/
nitōem inflictam a deo angelo τ postea homini ex pec/
cato ambitōis. vñ Bern. in quodā sermone sic ait: Po/
testatis ambitio angelum felicitate angelica (ad quam
erat creatus) priuauit. sciētie appetitus hominē immor/
talitatis gloria spoliauit. nō Euam cibus deflexerat: nō
mandatoruʒ oblitio destituerat: sed promisso honoris
ac ambitio illecebrosa decepit. Secundo timendū est
τ cauendum ambitiōis peccatū pter penam infligen/
dam a xp̄i vicario vel etiā a mūdo. vñ Greg. in registro
sic ait: Sicut is qui inuitatus renuit: quesitus refugit sa
cris est altaribus apponendus vel eligendus: sic qui vl/
tro ambit vel importune se ingerit est pculdubio repel/
lendus. nam qui sic nititur ad altiora ascendere: qđ agit
nisi vt crescendo decrescat: τ ascendendo exterius: interi
us in profundo descendat? Et iterū Greg. in pasto. sic ait
Locus regiminis desiderantibus negandus est: fugien
tibus offerendus. virtutibus ergo pollens coactus ad re
gimen veniat: virtutib⁹ vacuus nec coactus accedat. Re.
infra Beatitudo. φ non est ponenda in dn̄io vel poten
tia temporali: τ infra Prelatio: τ infra Supbia de pec/
cato angeli τ hominis. ¶ Qꝫ amicitia est quedā
virtus τ reducit ad iusticiā. CA. I.

Amicitia.

Circa amicitiā cō
sideranda sūt tria
. s. acquisitionis necessitas: amissionis
temeritas: conseruationis sagacitas.
Primo circa amicitiā consideranda ē
adeptōis vl' acquisitōis necessitas. Est
enī necessariū cuilibet amicitiā acqrere τ hr̄e pp q̄tuor
rōnes. s. pp virtutē: vtilitatē: vnitatē: cōem necessitatem.
Uel aliter. rōne virtutis habēde: vtilitatis cō. cāde vni/
tatis vel pacis ɔseruande: cōis necessitatis cōplende vel
supplēde. P̄io dico: φ acqrere τ hr̄e amicitiā ē cuilibʒ
necessariū rōne virtutis hn̄de. τ formo sic rōnē: Cuilibʒ
est necessariū hr̄e virtutē: eo φ virtus bonū facit hn̄tē τ
actū eius. sʒ amicitia vel est quedā virtus: vel reducitur
ad virtutē: vel est cū v̄tute. q̄ tria sic pbo. P̄io φ amici/
tia est q̄dā v̄tus moral' sic pbo: Uirt⁹ est q̄ īmediate fm
rōnē ɔsistit. sʒ in oī ɔseruatōe hoīm tā in factis q̄ȝ ī dictꝭ
optet φ q̄libʒ ad vnūquēqʒ se habeat sic decet. τ hoc fac
amicitia siue affabilitas q̄ tenet mediū inꝫ blāditorē τ li
tigiosū: g̃ amicitia est q̄dā v̄tus. Scđo amicitia reducit
ad v̄tutē q̄ est iusticia: qꝛ sic iusticia vnicuiqʒ reddit eq̄/
le ita amicitia cuilibʒ reddit pportiōabile. Defic̄ tñ ami
citia a rōe iusticie: qꝛ amicitia nō hʒ plenā rōnē debiti:
sic iusticia ex q̄ aliqs obligat: vl' ex debito legali ad cui⁹
solutōeʒ lex ciuil' cogit: vl' ex debito alicui⁹ suscepti bn̄fi/
cij ad cui⁹ recōpēsatōeʒ cogit lex natural'. sʒ amicitia attē
dit debitū honestatis qđ magi ē ex pte v̄tuosi q̄ȝ ex pte
alteri⁹. cū. n. hō naturalr sit aīal sociale: sic nō pōt viuere
sine societate hn̄. nec ī societate viuē sine amicitia: ita nec
sine delectatōe. Et iō ex quodā debito naturali honesta
tis obligat hō vt aliis delectabilr ɔuiuat nisi pp cāʒ ali/
quā sit necesse aliqn̄ alios ɔtristare: vt affabilitas facit.
Requi. s. Adulatio. j. ca. Tertio amicitia est cum virtu/
te sicut cū causa eius inquātū virtus ē cā amicitie vere q̄
facit tēdere in alterū: τ amare eū pp honestū qđ ē in illo
g̃ ex his ptʒ φ sicut v̄tus oīb⁹ ē necessaria: ita ēt amicitia

Hec b. Tho. scđa scđe. q. cxiiij. arti. i. vtrū amicitia que affabilitas dicit̄ sit specialis virtus: in cor. q. ꝛ ibidē arti. ij. in cor. q. ꝛ in solu. i. argu. Secundo acquirere et habere amicitiā est omnibus necessariū rōne vtilitatis cōmunicande. ꝛ formo sic rōnē: Si illud qđ est ex inclinatōe naturali est necessariū: multo magis illud qđ est ex assimilatōe speciei. sed amicitia est sm̄ naturā generantis ad genitū: qđ ptꝫ ꝑ beneficia que sunt amicitie signa nō solum in hominibꝰ sed etiā in aliis aīalibus vel volatilibus: que vt manifeste apparet studiū longo tpe adhibent ad educatōem vel nutritōem prolis. ergo maxime est necessaria amicitia illa q̄ est hoīm ad inuicē ꝑꝑ similitudinē nature speciei. Qđ tripliciter ꝓbo. s. ꝑ locū a minori: ex ɔiunctū spāli: ꝛ ex dicto cōi. Primo ꝓbo hoc per locū a minori. s. ꝑ quoddā signum amicitie qđ in omnibus hominibꝰ naturaliter inuenit̄. s. familiaritatis ꝛ beniuolentie: qꝛ si ad extraneos de quibꝰ minus videt̄ impēdimus naturaliter beneficia vel obsequia que sunt amicitie signa: sicut qñ ignoti ꝛ pegrini declināt a via recta eos ab errore vie reuocamus ꝛ verū iter ostendimus et reducimus: ꝛ qñ cadunt eos erigimus: ad ostendendū ꝙ omnis homo sit naturaliter familiaris ꝛ amicus oī homini: multo magis ē amicitia naturalꝭ inter eos qui sūt vnius gentis ad inuicē: inquātū cōicant in cōmuni moribus ꝛ obsequiis: ergo ꝛc. Scđo hoc idē probo ex cōmuni speciali: qꝛ sicut in aliis aīalibus est amicitia naturalis: vt apparet ꝑ signa amicitie que sunt inter ea: puta qꝛ assimilant̄: qꝛ conuersant̄: qꝛ obsequunt̄: eo ꝙ gñantes tps magnū ꝛ studiū adhibet ad educatōem geniti. q̄ vō sunt naturalr̄ bona oībus aīalibus sunt necessaria: quale bonū est amicitia: ergo ꝛc. Tertio hoc idē ꝓbo ex dicto cōmuni. Nam amatores hominū laudamus quasi implentes ꝛ ꝑficientes illud qđ hominū est naturale vel id qđ natura cōis inclinat. s. amicitiā. Tertio acquirere ꝛ habere amicitiā est necessariū rōne pacis cōseruande. ꝛ formo sic rōnem: Illud ē necessariū acquirere ꝛ habere qđ est maxime ciuitatis ꝛ cōitatis cōseruatiuū ꝛ vitare eiꝰ oppositum. sed inter omnia amicitia est cōcordia vnitatis ꝛ pacis cōseruatiua. qđ dupliciter ꝓbo. s. exemplo et rōne. Primo exemplo: qꝛ legislatores magis studēt ad amicitiā inter ciues cōseruandā q̄ etiā ad iusticiā: qđ patet ex hoc: qꝛ legislatores quaqꝫ iusticiā intermittunt: puta in penis inferendis ne amicitia excludat̄: ꝛ ne dissensio oriat̄. vn̄ qꝛ ɔcordia amicitie assimilat̄ quā legislatores maxime appetunt: cōtentōem aūt ciuiū maxime expellunt quasi inimicā salutis ciuitatis: ideo amicitia maxime inter omnia est necessaria. Secūdo probo hoc ideꝫ rōne. s. ꝑ cōpatōeꝫ ad iusticiā que videtur maxime necessaria. ꝛ formo sic rōem: Illud quo habito nō indigetur altero sed ecōuerso: magis est necessariū. sed amicitia habita q̄ntum ad oēs nō esset necessaria iusticia: q̄ habita adhuc esset querenda amicitia. quod sic ꝓbo: qꝛ si aliqui sunt amici in nullo indigent iusticia ꝓpterea dicta. Cuius rō est: qꝛ si aliqui vel omnes etiam ciuitatis sunt amici oīa habent quasi communia: cum amicus quilibet sit alter ipe. nō aūt est amicitia ad seipm̄ sed ad alterum. sed si sunt iusti nihilominus indigent amicitia ad inuicē. ꝛ ideo si iusticia est necessaria: multo plus amicitia que sine iusticia esse pōt: vt ptꝫ. Quarto amicitia est necessaria rōne necessitatis supplende. ꝛ formo sic rōnem: Illud necessariū est habere quo necessitati ꝛ indigentie omniū subuenit̄. sed ꝑ amicitiā necessitati ꝛ indigentie omniū subuenit̄: ergo ꝛc. Qꝫ aūt ꝑ amicitiam necessitati omniū subueniat̄: ꝓbo ex sex generibus vel cōditōibus hoīm qͥbꝰ est vtilis ꝛ necessaria amicitia. nā amicitia est necessaria ꝛ vtilis ꝛ diuitibus pauperibus iuuenibus senibus tribulatis ꝛ ꝓsꝑis seu felicibus.

Primo dico ꝙ amicitia est vtilis ꝛ necessaria diuitibꝰ quo ad duo. Primo quo ad cōicatōem bonoꝝ. ꝛ formo sic rōnē: Dīte illud sine quo nullus eligit viuere etiā habitis diuitiis ꝛ ꝑlatibus ꝛ oībus necessariis ad vitaꝫ est maxime necessariū. sed hoc ē ꝓpue bñficiū qđ diues ꝛ principes vel potens īpēdit alīs: qꝛ nulla ē vtilitas bonorū fortune si ex his aliqs nulli bñfaciat. bñficiū aūt maxime ꝛ laudabilissime fit ad amicos: ergo amicitia quo ad cōicatōeꝫ vel distributōem bonoꝝ diuitibꝰ est necessaria. Scđo diuitibꝰ ꝛ potētibꝰ amicitia est vtilis ꝛ necessaria quo ad ɔseruatōem bonoꝝ. qꝛ bona fortune sine amicis ɔseruari nō pñt: qꝛ fortuna quāto ē maior tāto ē minus secura: qꝛ plures hñt insidiatores. ꝛ iō quāto aliqs est in bonis exterioribꝰ maior tāto ē instabilior nisi ɔiūgat̄: vt verbi grā Sicut. n. maxia arbor indiget multis fulcimētis ꝛ radicibꝰ ad ꝑparatiōem. Et sic amici sunt sicut virtutes naturales ɔseruātes aliquē in alto statu. Scđo amicitia ē pauperibus vtilis ꝛ necessaria. qđ tali rōne ostēdo: Illud ad qđ aliqs ɔfugit in infortuniis maxie est necessariū. sed paupes hoīes refugiūt ad amicos: eo ꝙ estimāt amicos diuites eē paupertatis eoꝝ refugiū singulare. ergo in oī fortuna vel infortunio necessarij ꝛ vtiles sunt amici.

Tertio amicitia iuuenibꝰ ē necessaria. Cuiꝰ rō est: qꝛ cū in iuuenibꝰ abundet ꝓnitas ad peccādū ꝑꝑ ɔcupiām delectationū q̄ sunt in eis. ꝑ amicos religant̄ ꝛ ꝓhibent̄ a peccādo. Quarto amicitia est vtilis ꝛ necessaria senibus. Cuius rō est. qꝛ illis q̄ indigent reuerentia ꝛ carent naturali potētia. valet obsequiū vel famulatꝰ. sed senes sunt hmōi: nā senes ꝑꝑ reuerētiā q̄ eis debet̄: ꝛ ꝑꝑ naturalē īpotētiā: ꝛ ꝑꝑ debilitatē corporis ex q̄ deficiunt in suis actōibꝰ ꝛ patiunt̄ defectus multos: indigēt amicitia ad cōplendū actōes suas ꝛ ad subueniēdū defectibus quibꝰ subdunt̄. ergo ꝛc. Hec aūt habent̄ planꝰ ꝛ diffusius ꝑ Aristo. ethi. li. viij. c. i. Post hec autē de amicitia ꝛc. ꝛ b. Tho. in li. quē fecit sup ethi. ibidē. ꝛ Alber. i sen. qđ recollegit. b. Tho. ab eo sup illo li. Quinto amicitia ē vtilis ꝛ necessaria tribulatis. eo ꝙ hoīes qui sunt ī tristicia alleuiatōem quandā sentiūt ex ꝑñtia amicoꝝ cōdolētiū eis. Et hoc q̄ntū ad duo. nā ex amici ꝑñtia magnitudo tristicie alleuiat̄: ꝛ dulcedo amicitie augmētatur. Primū bonū qđ ex amici ꝑñtia tribulato ꝓuenit est: qꝛ magnitudo vel grauedo tristicie alleuiat̄. qđ ꝓbo ex similitudine eoꝝ q̄ portāt aliqđ pondꝰ graue. Sicut. n. pondꝰ graue qđ solꝰ vnus portat alleuiat̄ ex societate alterius onus secū ferēdo: sic onus tristicie melius fert vnus amicus si alius idē onus tristicie secuꝫ ferat. Sꝫ hec similitudo q̄ntū ad aliqđ nō est ɔueniēs: ꝛ q̄ntū ad aliquid sic. Primo. n. ista similitudo nō est bona nec ɔueniens. Cuiꝰ rō est: qꝛ illius tristicie onus quā qs patit̄ aliꝰ nō assumit sibi ꝑ partē vt ex hac alteriꝰ tristicia minuat̄. Scđo pōt cōtingere ꝙ ꝑdicta similitudo est ɔueniens q̄ntū ad tristicie causam: puta si aliquis tristat̄ ex damno qđ alter est passus. dūꝫ enī amicus ꝑtem dāni subit damnū alterius diminuit̄: ꝛ ꝑ cōsequēs tristicia. Scđa cā quare ex amici ꝑñtia tribulati tristicia alleuiat̄ est melior q̄ntum ad ipam tristiciam. Manifestū est. n. ꝙ quelibet delectatio superueniens tristiciā diminuit. amicꝰ aūt ꝑñs ꝛ cōdolens delectatōem ingerit amico suo duobꝰ modis. Primo: qꝛ dū tribulatꝰ intelligit ꝛ videt amicū suū ꝑñtē ꝛ de sua tristicia cōdolētē minuit̄ dolor suus. Scđo: qꝛ amicꝰ suū amicū afflictū vel tribulatū si pōt visiōe vel sermōe ꝛ ope cōsolat̄: ꝑꝑ que tristicie eiꝰ mitigat̄ seu alleuiat̄. Ubi nota ꝙ presentia amici in infortuniis est mixta. s. delecta-

bilis: ⁊ cõtristabilis: vel inducens tribulatõem ⁊ tristiciam. ⁊ hoc diuersis respectibus. qd̄ tali rõne ostẽdo: Quia similitudo est vna qualitas in diuersis subiectis. vñ cum amicitia sit quedam silitudo: est in ipsa amicitia cõsiderare duo. s. id qd̄ est vnionis: ⁊ illud qd̄ est diuersitatis: qꝛ ipse amicus est alter ip̃e. nam alter diuersitatẽ dicit. Primo igit̃ quantum ad id ꝙ amicus est vnũ cum ipso requirit̃ ꝙ eodem gaudeat ⁊ doleat: ⁊ sic tristicia amici p̄sentis mitigat tristiciã eius qui ẽ in infortuniis inquantũ demonstrat vinculũ amicitie qd̄ est maxime delectabile. Secundo p̄ntia est delectabilis inquantũ ille qui ẽ tribulatus cognoscit ꝙ suus amicus est alter ip̃e existẽs extra talẽ tristiciã. Tertio p̄ntia amici cõpatient̃ ẽ amico afflicto penalis vel cõtristabilis: inquantũ afflictus cognoscit sentit ⁊ videt in suis infortuniis ɔtristari amicum suum: eo ꝙ quilibet bene dispositus refugit quãtũ põt: esse causa tristicie amici sui. Hec Aristo. ethi. li. ix. ⁊ bea. Tho. ibidẽ in scrip. ca. xiij. vtrũ aũt in bonis in medio ca. ibi: Est. n. etiam p̄ntia: ⁊ Alber. ibidẽ. Sexto ⁊ vltimo amicitia est vtilis ꝑfectis. i. illis qui sunt in summa. i. ꝑfecta etate. qd̄ tali rõne ostendo: Quocunq; aliq̄ efficiunt̃ potentiores ad agendũ in vita actiua: ⁊ intelligendum in vita cõtemplatiua: illud est necessariũ ad vitam. sed amicitia ẽ h⁹mõi. ergo ⁊c. Cuius rõ est: qꝛ nullus quantũcunq; ꝑfectus ⁊ felix eligeret viuere solitari⁹ etiã si oĩa alia bona haberet: eo ꝙ homo naturalr̃ ẽ animal politicũ ⁊ sociale aptus natus cõuiuere aliis ⁊ ɔuenientius cum virtuosis ⁊ ꝑfectis amicis: a quib⁹ virtuosis dupliciter adiuuat̃: Primo in actiõe vite actiue: qm̃ illud quod vnus nõ potest nec videt alius põt agere ⁊ cognoscit. Secundo in actõe vite cõtemplatiue. cum. n. hõ indigeat quantum ad aĩam doctrina ⁊ disciplina in his ab alio adiuuatur. Hec Aristo. li. ethi. viij. de amicitia. ⁊ b. Tho. in scrip. ibidẽ: li. viij. ca. j. post hec ⁊c. infra eo. capi. ibi: Similiter ⁊ illis qui sunt in summo. ⁊ Albertus in cõmento ibidem.

Utrũ felix indigeat amicitia: ⁊ ad quid. CA. II.

Ad maiorẽ euidentiã vltime p̄tis capi. p̄cedẽtis quero hic vnã questionẽ. s. vtrũ felix indigeat amicis. Et videt̃ primo ꝙ nõ tali rõne: Quicunq; sunt ꝑ se sibi sufficientes ex bonis que habent nõ indigent amicitia alioꝝ: sed felix ꝑ se sufficientiã omnium bonoꝝ habet: ergo nõ videtur indigere amicis. Secũdo in oppositum arguo tali rõne: Habere amicos inter omnia exteriora bona est maximũ bonũ. vt dicit̃ in p̄ncipio. viij. ethi. si igit̃ felici cui bona omnia tribuunt̃ nõ dent̃ amici tunc felici deerit maximũ exteriorũ bonoꝝ. s. amicitia: quod est incõueniens ⁊ cõtra rõnem felicitatis. Respondeo ⁊ dico: ꝙ aut loquimur d̃ felicitate celestis patrie: aut de felicitate p̄ntis vite. Primo. n. si loquimur de ꝑfecta felicitate que erit in patria: tunc aut loquimur de necessitate beatitudinis: aut d̃ bene esse beatitudinis. Primo. n. si loquimur de necessitate: tunc dico ꝙ societas amicoꝝ non requiritur de necessitate ad beatitudinẽ patrie. quod dupliciter probo. s. rõe: ⁊ auctoritate. Primo rõne sic: Ille qui habet totã plenitudinẽ sue perfectionis in vno: non indiget alio. sed beatus in patria habet totam plenitudinẽ sue perfectionis in deo: ergo ⁊c. Secundo hoc idẽ ꝓbo auctoritate Sap. viij. Venerunt mihi omnia bona pariter cum ea. s. cum diuina sapientia: que in dei clara cõtemplatõe consistit. vnde Augustinus li. iiij. sup Gen. ad l̃ram dicit: ꝙ creatura spũalis ad hoc vt sit beata non nisi intrinsecus adiuuat̃ eternitate: veritate: charitate creatoris. Nam perfectio charitatis est essentialis beatitudini quantum ad dilectiõẽ dei non autem quantum ad dilectõem ꝓximi. vñ si esset vna sola anima fruens deo beata esset non habens ꝓximũ quẽ diligeret. sed supposito ꝓximo sequitur dilectio eius ex ꝑfecta dilectõe dei. vnde quasi cõcomitanter se hꝫ amicitia ad ꝑfectam beatitudinẽ. Secundo vero si loquamur de bene esse: tunc dico ꝙ ad bene esse beatitudinis facit societas amicoꝝ. Cuius rõ est: qꝛ sicut beatitudo essentialis est quam habet beatus apud deum soluꝫ: vt patet ꝑ dicta: ita beatitudo accidentalis est quem habet beatus apud alium beatũ. vnde Aug. viij. libro sup Gen. dicit: ꝙ creatura rõnalis extrinsecus eo fortasse solo adiuuatur: ꝙ ⁊ deum ⁊ seinuicem vident ⁊ de sua societate in deũ gaudent. Et sub isto sensu loquit̃ Boetius in li. de cõsolatõe dicens: ꝙ nullius boni sine socio est ꝑfecta possessio. s. quantum ad premiũ accidentale. Si vero loquamur d̃ felicitate impfecta qualis est felicitas p̄ntis vite: tunc dico ꝙ felix aliquo modo nõ indiget amicis: ⁊ aliquo modo indiget. Cum. n. sit amicitia s̃m quid: puta amicitia que fundatur in vtili ⁊ delectabili: ⁊ amicitia simpliciter que fundatur in honesto vel virtute: dico ꝙ felix nõ indiget amicitia vtili vel delectabili. Primo dico ꝙ felix non indiget amicitia vtili cõtra opinionẽ multorum qui existimant illos amicos qui sunt eis vtiles in collatione exteriorum bonoꝝ que sola homines populares cognoscunt. Quod. n. talibus amicis. s. vtilibus nõ indigeat felix tali rõne ostẽdo: Cuicunq; existunt omnia bona sufficiẽter nõ indiget amicis ad vtilitatẽ. sed felix ẽ h⁹mõi vt patet ꝑ rõnem in principio factã: ergo ⁊c. Secundo dico ꝙ felix non indiget amicitia delectabili. quod tali rõne ostendo: Cuiuscunq; vita est delectabilis nõ indiget delectatõe supinducta. sed vita felicis est delectabil': quod patet: quia cum opatio sit causa delectatiõis: opatio felicis cũ sit optima est maxime delectabilis. Tertio dico ꝙ felix indiget amicitia virtuali ⁊ perfecta que fundatur super virtutem. Hoc aũt probo quattuor rõnibus. s. ratione status: actus: victus: affectus. Primo rõne status sic: Scd̃m Boetium felicitas seu beatitudo ẽ status omniũ bonoꝝ aggregatõe perfectus. sed inter oĩa bona exteriora amicitia est maximũ bonũ: vt patꝫ supra ergo ad cõplementũ status felix indiget amicitia. Secũdo hoc idem ꝓbo rõne actus sic: Precipuo ope virtutis indiget felix. sed magis est benefacere quam bene pati: ⁊ est opus virtutis ⁊ boni hoĩs. ⁊ adhuc benefacere amicis ẽ simpliciter melius: ergo felix indiget amicis quib⁹ benefaciat: ⁊ a quo amici bene patiant̃. Tertio hoc idẽ ꝓbo rõne ɔuictus. ⁊ formo sic rõnẽ: Illud bonũ qd̄ est naturale ⁊ sine quo nullus alia bona vellet obtinere oĩno inest felici. sed ɔuiuere est naturale hoĩ: qꝛ naturalr̃ ẽ politicus ꝑp cõicatõem operũ: nec aliq̄s s̃m se viuens vnic⁹ sine ɔuictu eligit oĩa bona alia. cũ. n. cõuiuere amicis sit melius quam quibuscunq; aliis: ergo felix indiget amicis. Quarto hoc idẽ ꝓbo rõne effect⁹. ⁊ formo sic rõnẽ: Quicunq; delectat̃ i opibus bonis indiget illis in quib⁹ maxime opatões bonas põt cognoscere. sed felix ẽ h⁹mõi. ergo indiget amicis vt delectet̃ in honestis opatõib⁹ amicoꝝ quas magis cognoscit felix quam suas. ergo ⁊c. Ex hac rõne formo aliã rõnẽ: Sicut ad felicitatẽ requirit̃ ꝙ felix delectet̃ in ope virtutis: ⁊ qꝛ nõ possumus delectari nisi in eo qd̄ cognoscimus. magis aũt possum⁹ speculari ꝓximos quam nosipsos ⁊ etiã actões eoꝝ quam nr̃as: qꝛ vniuscuiusq; iudiciũ in ꝓpriis magis deficit ꝑp priuatũ affectũ quẽ hꝫ quilibꝫ ad seipm̃: iõ opꝫ ꝙ felici sint delectabiles opatões bonoꝝ viroꝝ ⁊ ɔrie ɔtristabiles. Et ꝓbat̃ ꝑ exẽplũ de musico: qꝛ sicut bonus musicus delectat̃ in bonis melodiis: ⁊ offenditur vel contristatur in malis: sic felix

gaudet in bonis opibus amici: ⁊ in ɔtrariis cōtristat̃. ğ felix eget amicis p̄dictis. ſ. virtuosis. Quinto cōfirmo h̄ idem tali rōne: Lum. n. inter alia bona ad felicitatē delectatio requirat̃: vt dicit ph̄s primo ethi. oportet felicē delectabiliter viuere. ſed ille qui ſolitarie viuit patit̃ grauem ⁊ melācholicā vitā: ⁊ ideo opꝫ ꝙ eius delectatio interūpat̃. Luius rō eſt: qꝛ cū opatio ſit delectatōis cauſa: nō eſt facile ꝙ homo exiſtens ſolitarius cōtinue opetur. ſed hoc eſt facile ſi cū amicꝭ exiſtat. Luius rō ē: qꝛ inter eos ſit quedā viciſſitudo operū dū ad ſeipm bona opant̃: ⁊ ſic delectatio cōtinuat̃ in opibus virtuoſis.

Patet igit̃ ex p̄miſſis ꝙ felix felicitate impfecta qualis eſt felicitas p̄ſtis vite nō indiget amicis ꝑpter vtilitatē ⁊ ꝑpter delectabilitatē: qꝛ hec duo ſufficienter in ſeipſo habet: ſed indiget amicis virtuoſis. ⁊ hoc ꝑpter quinqꝫ rōnes. Prima eſt ꝑpter actū virtualē: qꝛ benefacere amicis eſt actus virtuoſus. Secūda eſt ꝑpter cōuictū naturalē: nam ɔuiuere amicis eſt delectabile. Tertia eſt propter affectū delectabilē: quia felix indiget vt delectet̃ in op. bus virtuoſis amici. Quarta eſt ꝑpter aſpectū ſp̄alēꝫ. ſ. vt inſpiciēs ſuos amicos bene facere delectet̃. Quinta rō eſt ꝑꝑ. ꝑfectū ſalutarē. ſ. vt in benefaciendo amicoꝝ cōſilio ⁊ aux. lio adiuuet̃. Concludit etiā Ariſto. ex p̄miſſis dubitatōem quandā: vtrū. ſ. hō indigeat amicis tam in bonis fortunis q̄ꝫ in infortuniis. Et dic̃ ꝙ hō in vtraqꝫ fortuna indiget amicis: ſed differenter: qꝛ infortunatus magis indiget amicis qui ei benefaciāt. fortunatus autē magis indiget amicis quibus ip̄e benefaciat. Hec Ariſto. ethi. li. v. ca. x. dubitabat̃ aūt ⁊. b. Tho. ſcri. ibidē in toto illo ca. dubitabat̃ aūt ⁊c̃. ⁊ Alber. in cōmē. qđ fecit ſup li. ethi. p̄dicto ca. ⁊ iterū. b. Tho. prima ſcđe. q. iiij. arti. viij. vtrū ad beatitudinē requirat̃ ſocietas amicoꝝ: argu. ɔtra: ⁊ in cor. q. ⁊ in ſolu. argu. ibidē ꝑ totū.

¶ Qꝛ non habere amicum eſt malū quattuor modis: ⁊ quibus. CA. III.

Secundo principaliter circa amicitiā cōſideranda eſt amiſſionis vel diſſolutiōis temeritas. nā ſtoliditas magna ē amicitiā nō habere aut acq̄ſitam diſſoluere. Luius rō eſt: qꝛ cū amicitia inter oīa bona fortune ſit maximū bonū: vt pꝫ ca. p̄cedenti: nō habere amicū vel ſepari ab amico eſt malū infortuniū. ⁊ h̄ quattuor modis. Eſt. n. malū miſerabile: cōfuſibile: labile: viduale. Primo eſſe ſine amicis vel ſepari ab eis ē malum miſerabile. Luius rō eſt: qꝛ ſicut habere amicos et eſſe cū amicis eſt quid beatū: ita etiā ſine amicis eſſe et ſepari ab eis eſt quid miſerabile. Secundo eſſe ſine amicis vel ſepari ab eis eſt quid cōfuſibile. Luius rō eſt: qꝛ ſicut habere amicos eſt magnus honor vel gloria: ita carere amicis vel ſepari ab eis eſt magna cōfuſio vel verecundia. Tertio eſſe ſine amicis eſt quoddā debile ⁊ per cōſequens labile. Rō eſt: qꝛ vnus amicoꝝ iuuat confortat ⁊ fortificat alium in ſpeculando ⁊ opando vt patꝫ ſupra: igit̃ carere amicis eſt magna debilitas ⁊ labilitas. Vñ Eccl̃s. xiiij. Ve ſoli ⁊c̃. Quarto eſſe ſine amicis eſt viduale. Lui⁹ rō eſt. qꝛ vn⁹ amicoꝝ eſt q̄ſi ocul⁹ alteri⁹. ⁊ idō ſicut carēs oculo dr̄ orbat⁹ vel viduat⁹: ita carēs amico dr̄ viduat⁹. Hec ph̄s ethi. li. ij. ca. xiiij. quoꝝ dr̄ fortuna eē ſine amicis ⁊ ſepari ab amicis ɔſuetis. vñ Laſſiodorus in quadā ep̄la dicit: Sine amicis omnis cogitatio eſſet tedium: oīs operatio labor: oīs terra peregrinatio: oīs vita tormentū: ſine quoꝝ ſolatio viuere eſſet mori. Eſt aūt ſciendū ꝙ amicitia diſſoluitur p̄cipue ꝑꝑ quattuor rōnes. ſ. propter finis defectōem: amoris ſimulatiōem: criminis cōmiſſionē: virtutis pfectōem. Primo. n. diſſoluitur amicitia ꝑpter finis defectōem. Lūꝫ n. oīs amicitia ꝑpter finem aliquē cōtrahatur: deficiente fine, ceſſat ⁊ diſſoluitur amicitia: ⁊ p̄cipue ad eos qui ſunt amici ꝑpter vtile ⁊ delectabile. Luius rō eſt: qꝛ cum quidā hoc. ſ. vtile ⁊ delectabile diligant in pſonis ⁊ nō pſonas hominū ꝑpter ſeip̄as: ideo deficiente vtilitate vel delectatione rationabile eſt ꝙ deficiat amicitia. Secunda rō quare ſoluitur amicitia eſt ꝑpter amoris ſimulatiōem. Sunt enim plures differentie amicitie. ſ. amicitia vtilis delectabilis: ⁊ honeſta. vnde poteſt cōtingere ꝙ non ſm̄ vnam ſpēm amicitie aliqui ſunt amici ⁊ exiſtimant eē. verbigratia: Si aliqui ſunt amici ꝑpter vtile ⁊ exiſtimātur amici ꝑpter virtutem: tunc diſſoluit̃ amicitia: qꝛ fictio cōtrariatur amicitie vere. Tamen in hoc caſu ita eſt p̄cedendū: quia ſi ille qui ab alio ſe exiſtimat amari propter virtutem decipiatur ex ſeipſo: ita ꝙ ille qui eū amat nihil opetur ad huius deceptōem: puta ꝙ nullū ſignum exprimat inhoneſtatis vel turpitudinis ille qui decept⁹ eſt debet cauſari cōtra ſeipſūꝫ. i. accuſare ſeipm: puta qñ ſigna inhoneſtatis exprimit ⁊ nō cauetur. Si aūt ſimulatōe illius deceptus fuerit: tunc iuſtū eſt ꝙ accuſet decipientem multomagis q̄ꝫ eos qui corrumpunt nūmiſmata. inquantū peccatū decipientis eſt cōtra virtutem que honorabilior eſt q̄ꝫ victus. vnde qui falſo ſimulant virtutem maligniores ſunt his qui falſam monetā fingunt. Sed cum amicitia ꝑ experimentūꝫ fiat: videt̃ mihi ꝙ nō poſſit haberi amicitia honeſti ad aliquē cuius operationes expti nō ſumus. Rñdeo ⁊ dico ꝙ amicitia que eſt ꝑ experimentū etiam pfectaꝫ amicitiā nō habet. ſed inchoationem quandā amicitie que eſt ex beniuolentia ꝑpter relationes alioꝝ vel ex cōcordia: quia videtur ſimilis naturaliter in moribus ſicut apparet in differentibus actibus. vñ q̄ꝫcito occurrit cōtrariū reſcinditur amicitia talis. Tertia ratio quare diſſoluitur amicitia eſt propter criminis cōmiſſionē. Si enim aliquis acceptet ad ſuaꝫ amicitiaꝫ aliquē alium quaſi bonū vel iuſtū ⁊ poſtea fiat malus: ita ꝙ eius malicia manifeſte videatur: puta ꝙ vnus amicoꝝ efficiatur malus alio ꝑmanente bono: tūc diſſoluitur amicitia. Luius rō eſt: quia virtuoſo nō pōt eſſe amabile bonum quodcunqꝫ: ſed ſolū bonū honeſtū. vnde cum omne amabile ſit bonū: nō opꝫ nec ē decens ꝙ aliquis virtuoſus malum hoiem amet: ſicut non opꝫ aſſimilari prauo: amicus enim amico ſuo eſt ſimilis. vñ hic amicus bonū non cōſequeretur ſi amicitiā conſeruaret ad eum qui eſt malus. vnde inter bonū ⁊ malum nō poteſt eſſe amicitia: nec diu ɔſeruari niſi ibi ſit aliqua ſimilitudo malicie. Nota tamē ſm̄ philoſophū duo documenta circa diſſolutōem amicitie inter eum qui fact⁹ eſt malus. Primū eſt vtrum ſtatim quando vnus amicoꝝ factus eſt malus debeat ſolui amicitia vel expectari ꝑ aliquod tempus. Et ſoluit dicens ꝙ ille qui factus eſt malus: aut eſt incorrigibilis: aut corrigibilis. ſi eſt inſanabilis ⁊ ꝑpter abundantiam malicie incorrigibilis: ita ꝙ ad ſtatū virtutis de facili reduci non pōt: tūc a tali amicitia diſſolui debet. Si aūt eſt ſanabilis ⁊ ad ſtatum virtutis reducibilis: eſt ei auxiliū ferendū ad recuperandū bonos mores magis q̄ꝫ ad recupandam ſubſtantiaꝫ vel pecuniā amiſſam: quanto virtus melior eſt ⁊ eſſentialior ⁊ ꝓpinquior amicitie q̄ꝫ pecunia. Secundum documentū eſt qualiter debet ſe amicus bonus vel virtuoſus hr̄e poſt diſſolutōem amicitie a prauo: an. ſ. familiarius ad eū ſe debeat hr̄e: aut eū reputare quaſi nūq̄ꝫ de p̄terito fuiſſet amicus. Soluit dicēs: ꝙ qꝛ opꝫ hr̄e memoriā p̄terite cōſuetudinis ⁊ amicitie: ſicut exiſtimamus ꝙ aliquis homo magis debeat exhibere ⁊ largiri amici q̄ꝫ extraneis: ita etiā his qui in p̄terito fuerunt amici homo

se magis debet exhibere ꝓpter preteritā amicitiā nisi in vno casu .s. quādo abundādo malicia ⁊ insanabilis in illo fuit causa dissolutiōis ꝑterite amicitie: tūc enim quāto plus fuit amic⁹ tanto pl⁹ est existimādus vt hostis: ⁊ velut heretic⁹ ⁊ publican⁹ detestādus ē ⁊ vitādus. Quarta ratio quare inter aliquos dissoluit̃ amicitia est propter virtutis ꝑfectionē: Si vn⁹ amicorū ꝑmaneat in eodem statu virtutis: ali⁹ autē fiat multo excellētior ī virtutibus: ita ꝙ fiat virtutis magna differentia inter eos: tūc nō est possibile ꝙ maneat amicitia int̃ tales. qđ dupliciter ꝓbo .s. ratione: ⁊ similitudine. Primo ratiōe sic: Cōuiuere ad inuicē est ꝓpriū amicorū. nō possunt autē cōuiuere ad inuicē nisi eadē eis placeāt: ⁊ de eisdē gaudeant ⁊ tristent̃. cū ergo ꝓpter distantiā virtutis ⁊ bonitatis nō eadē placeāt bono ⁊ optimo: iō nō possunt conuiuere ad inuicē. ⁊ ꝓpter hoc amicitia inter eos remanere ⁊ cōseruari nō potest. Scđo hoc idē probo similitudine: puta in amicitijs que fiūt ex pueritia. Si enim vn⁹ remaneat puer sm̃ mentē: alius autē fiat magn⁹ vir ꝓpter magnā distantiā eoꝝ nō poterit remanere amicitia inter eos: eo ꝙ nō gaudeāt ⁊ ꝯtristent̃ in eisdē: neqꝫ possint ad inuicē ꝯuiuere qđ est propriū amicorū: vt patet .ē. vnde patet ꝙ ille qui ꝓficit in virtute ⁊ fit optim⁹ amicitiā nō potest habere ad aliū qui nō ꝓficit sed puer manet sm̃ mētē: q̃ sicut dicit Seneca: ibi incipis fieri mal⁹ vbi desinis velle fieri melior. Hec ph̃us ethi. lib. ix. ca. habet autē dubitationē ⁊c̃. ⁊ b. Tho. in scrip. ethi. ibidē: ⁊ Alber. in cōmento ibidem. ¶ Q. ad ꝯseruationē amicitie quattuor requirunt̃: ⁊ q̃. CA. IIII.

Ertio principalit̃ circa amicitiam ꝯsiderāda est ꝯseruatiōis sagacitas. vt enī inter aliquos amicitia vera ꝯseruetur quattuor requirunt̃ .s. permanētia in habitu: ꝯuenientia in affectu: residētia in cōuictu: ꝯfidētia seu correspōdentia in effectu. Primo ad ꝯseruationē vere amicitie requirit̃ ꝑmanentia ī habitu .s. in virtute. qđ tali ratiōe ostēdo: Manente cā manet effect⁹. sed causa vel obiectū vere amicitie est virtus q̃ nihil simpliciter ē amabile nisi bonū honestū: g̃ manente virtute amicitia vera manet. Et ꝯfirmo hoc tali ratione: Actus vere amicitie simplicit̃ est ligare ⁊ ꝯgregare. sed virt⁹ siue bonū honestū qđ est bonū simpliciter hꝫ facit ⁊ nō vtile vel delectabile. qđ sic ꝓbo: q̃ non ē possibile ꝙ oīno liget vinculū qđ nō est simpliciter ligās. sed vtile vł delectabile sm̃ quid ligāt ⁊ nō simplicit̃: q̃ amicitia vtilis ⁊ delectabilis generat ꝯcupiām quandā quasi aliquis motū amoris quo in aliū fert̃ reflectit ad seipm̃ dū in illa amicitia tm̄ suā vtilitatē vel delectationē querit. virtus autē seu bonū honestū est vinculū simpliciter ligās: eo ꝙ motus vere amicitie que .s. est ꝓpter virtutē sistit in amato: dū diligit̃ ꝓpter illud qđ vere est in ipso id est ꝓpter virtutē ⁊ nō ꝓpter aliud: ⁊ ideo manēte virtute in vtroqꝫ amicorū vera inter eos amicitia ꝯseruat̃.

Scđo ad ꝯseruationē vere amicitie requirit̃ ꝯuenientia ī affectu. cū enī amicoꝝ sit vnū cor vna anima vł vnū velle ⁊ nolle: oportet ꝙ de eisdē gaudeāt ⁊ ꝯtristent̃. hoc autē ꝓuenit ex similitudine virtutis vel bonitatis que ē inter bonū ⁊ bonū vel virtuosum: nō autē inter bonū et optimū nec inter bonū ⁊ malū: q̃ inter tales non ē cōuenientia que ē causa gaudij: ⁊ minus inter malū ⁊ malum: q̃ malicia non potest esse materia gaudij. Tertio ad ꝯseruationē vere amicitie requirit̃ residētia in cōuictu. Nā distantia bonitatis: dignitatis: localitatis impedit amicitiā. Cui⁹ ratio est: q̃ ꝯuiuere ad inuicem ꝯseruat amicitiā. sed distātia istoꝝ triū impedit ꝯuiuere: qđ patet de omnib⁹. Primo enī distātia virtutis int̃ aliquos puta inter bonū ⁊ optimū: bonū ⁊ malū impedit ad inuicem ꝯuiuere: q̃ de eisdē nō delectant̃ ⁊ ꝯtristant̃. Et si arguis in oppositū q̃ malus vel ꝑau⁹ querit ꝯuiuere alijs ⁊ ꝯuiuit ⁊ ita habet ad alios amicitiā. Rñdeo ⁊ dico ꝙ malus nō habet amicitiā neqꝫ ad se neqꝫ ad alterū neqꝫ querit alijs ꝯuiuere ꝓpter ꝯuiuere illis: sed vt fugiat ꝯuiuere secū: vt ꝑ hoc ꝙ alijs ꝯuiuit extra se ponat̃. Scđo distātia dignitatis impedit amicitiā. Nā inter illos qui sunt in supmo gradu virtutis vel dignitatis: ⁊ inter illos q̃ sunt in infimo gradu: puta inter reges ⁊ viles vel ignobiles: int̃ optimos ⁊ sapiētissimos ⁊ simplices vel indignos nō potest esse amicitia. Cui⁹ ratio est: q̃a equalitas requirit̃ ad amicitiā. multa igit̃ inequalitas ⁊ distātia virtutis inter eos impedit amicitiaꝫ: et eo ꝙ impedit actū amicitie qui ē ꝯuiuere ⁊ coopari ad inuicem. Tertio distātia localitatis impedit amicitiā. Naꝫ sepatio amicoꝝ quo ad locū ⁊ distātia amicitiā ciuilem soluit. Cui⁹ ratio est: q̃ amicitia ciuilis de qua ph̃s loquit̃ perficit̃ in ꝯuiuere ⁊ opatione ad inuicē. hoc autē tollit̃ per distantiā locoꝝ. g̃ ⁊c̃. Ubi nota ꝙ sepatio locorū aliquādo est cū spe iterate congregatiōis: vel sine spe. Primo enī cum sepatio ⁊ distātia amicorū est cū spe iterate ꝯgregatiōis tunc impedit amicitiā q̃tum ad opationem amicitie tm̄: sed nō amicitiā q̃tum ad habitum. Cui⁹ ratio ē: q̃ spes vel intētio reuersionis amici nō ꝑmittit deleri habitū prioris amicitie supueniētib⁹ alijs. Scđo vero cū sepatio amicorū ab inuicē est sine spe iterate ꝯgregatiōis ⁊ coopationis dissoluit amicitiā. Cui⁹ ratio ē: q̃ detractis specieb⁹ prioris amicitie a sensibus ⁊ cogitatiōe que erāt fomēta amicitie: ⁊ iterū supuenientib⁹ alijs fantasmatib⁹ alioꝝ amicoꝝ ad quos ꝯuenit viuere dissoluit̃ prior tam q̃tum ad habitū q̃ ad opationem exteriorē. vñ ⁊ ph̃s dicit ꝙ nimia distātia amicitie causat obliuionē. Quarto ⁊ vltimo ad ꝯseruationem amicitie requirit̃ correspōdentia in effectu. nā amicitia nō est ad seipsuꝫ sꝫ ad alterū: ⁊ ideo ad ꝯseruationē amicitie oportet q̃ vn⁹ amicoꝝ impendat alteri que sunt de ratiōe amicitie. Re. infra de opibus amicitie. Sꝫ forte ex hoc argues: Si amicitia ē ad alterū ⁊ nō ad seipsuꝫ cū iusticia etiā sit ad alterū ⁊ nō ad seipsum ergo amicitia est iusticia. Rñdeo ⁊ dico ꝙ tam amicitia q̃ꝫ iusticia equale respicit ⁊ in equalitate ꝯsistit: sed alio ⁊ alio modo ⁊ ordine: q̃ equalitas est vltimū in iusticia: ⁊ primū in amicitia. Primo dico ꝙ equalitas ē vltimū in iusticia qđ ꝓbo: q̃ ad iusticiā pertinet inequalia ad equalitatē reducere. equalitate autē existēte cessat opus iusticie. sed equalitas est primū in amicitia. Est autē equale triplex: aut sm̃ rei quātitatē: aut sm̃ ꝓportionē: aut sm̃ reputationē. Prima equalitas ē sm̃ rei quantitatē: ⁊ hꝫ attendit̃ vel seruat̃ in iusticia ꝯmutatiua ⁊ in amicitia vtili ⁊ delectabili: vt .s. quantū dedit tantū ei retribuat̃. Scđa equalitas ē sm̃ proportionē que attendit̃ in iusticia distributiua ⁊ ī amicitia honesta: vt melior pl⁹ ametur q̃ꝫ amet̃ minus bon⁹: ⁊ sic de alijs. Tertia equalitas est sm̃ reputationē: ⁊ sic ī multis recōpensationib⁹ amicorū est equale sm̃ reputationē. vt verbi gratia: cū superior amat inferiorē ꝓpter honorē ⁊ inferior amat superiorē ꝓpter vtile ibi est equalitas sm̃ reputationē quia quantū inferior reputat lucrum tantū supior reputat honorē. Amicitia autē ꝑfecta nō ciuilis sed spūalis .s. charitatis ꝓpter distantiā locoꝝ non soluit̃. vnde dicit Hierony. ī ꝓlogo biblie: ꝙ vera amicitia christi glutino copulata sicut nō causat̃ ꝑntia corporali: ita nō dissoluit̃ absentia corporali. Cui⁹ ratio est: q̃ illa vera amicitia que est charitas habet totā cām dilectiōis .s. christū ⁊ etiam

angelos qui cooperantur nobis. Hec Aristo. lib. viii. ethi. ⁊ b. Tho. i scrip. qđ fecit ibidē: ⁊ Alber. i cōmēto ibidē.

¶ Qȝ amicus qui ē in bonis fortunis debet amico suo qui est in malis tria facere. CAP. V.

a D maiorē tamē euidentiā est sciendū ꝙ cū amicitia in bonis ⁊ in malis fortunis sit necessaria: vt patet .s. ca. ij. ⁊ vt amicitia omni tpe ꝯseruet ⁊ ꝑseueret: aliter se debet habere amicꝰ qui est in bonis fortunis ⁊ beneficiū tribuit: ⁊ aliter amicꝰ qui est in malis fortunis ⁊ bn̄ficiū petit. Amicꝰ .n. qui est i bonis fortunis tria debet facere amico suo qui est in malis fortunis. ꝑmo enī debet prompte eū ad sua bn̄ficia vocare. secūdo debet spōte sua bona cōicare. tertio debet tarde ei sua mala intimare. Primo dico ꝙ amicus q̄ est in bonis fortunis debet amicū suū qui ē in malis fortunis ad sua bona ꝓmpte ⁊ solicite vocare. Cuiꝰ ratio est: qꝛ cum vnꝰ amicorū sciat aliū amicū suū de suis bonis gaudere ⁊ delectari ⁊ hͦ ei sit delectabile: oꝫ ꝙ cito vocet amicos suos ad suas bonas fortunas vt eas amico suo cōicet. oꝫ enī ꝙ bonus amicꝰ ⁊ bonus hō cito bn̄faciat amico suo indigēti. vn̄ Prouer. iij. Ne dicas amico tuo vade ⁊ reuertere: cras dabo tibi: cū statim possis dare. q. d. nō solum bn̄fac amico tuo indigēti sed bn̄fac cito: qꝛ qui cito dat bis dat. Sene. Tantū demis gratie quātū addis more. Et Prouer. vi. Discurre festina suscita amicū tuū. Re. expositionē huiꝰ infra Correptio. ij. ca. Scđo amicus qui ē in bonis fortunis debet amico suo q̄ est i malis fortunis spōte bona sua cōicare. nā amici est bn̄facere amicis ⁊ maxīe illis q̄ sunt in necessitate ⁊ q̄ nō reputant ꝯueniēs seu dignū hoc requirere ab amico. Vn̄ cū vnus amicoꝝ alteri indigēti bn̄faciat nō debet attēdere qđ seruitiū requirat ab eo: qꝛ dū auxiliū vel bn̄ficiū ꝑstat ⁊ confert indigēti ⁊ nō querēti: tūc bn̄ficiū fit magis honestiꝰ ⁊ delectabiliꝰ. Primo bn̄ficiū impēsum et nō quesitū sit maiꝰ danti ⁊ recipiēti: qꝛ ille q̄ bn̄ficiū dat sine requisitiōe alteriꝰ maiꝰ facit beneficiū q̄ȝ si requireretur ab eo. Scđo bn̄ficiū est honestiꝰ vel virtuosius vel meliꝰ: qꝛ ille q̄ dat sine reqsitione videt magis spōte ⁊ liberaliter dare. ⁊ ille q̄ recipit sine petitiōe: virtuose agit amicū suū nolēs grauare. Tertio bn̄ficiū collatū ⁊ non questiū est delectabiliꝰ: eo ꝙ dās magis delectat ex seipso faciēs opꝰ ṽtutis nō rogatꝰ neq̄ ꝓuocatꝰ ab alio. ⁊ recipiēs bn̄ficiū minꝰ verecūdat cū nō petit q̄ȝ qui petit.

Tertio amicꝰ qui ē i bonis fortunis siq̄ mala sibi eueniunt amico suo debet tarde intimare. qđ probo ratiōe: similitudine: ⁊ auctoritate. Primo rōe: qꝛ nullus vult esse causa tristicie amico suo. vn̄ tristabile est sibi ꝙ videt amicū ꝯtristatū ꝓpter se in suis infortunijs. Scđo ꝓbo hoc idē ex similitudine: qꝛ videmꝰ ꝙ illi q̄ sunt viriles animi sm̄ naturā: ꝑfecta virtute fugiūt ꝙ amici sint simul secū in tristicijs. ⁊ nisi tristicia sit ita magna ꝙ superexcedat vires suas nullo mō sustinēt ꝙ ꝯdoleant sibi: qꝛ cū ipse sit ploratiuus non delectat in hoc ꝙ aliqs cōploret sibi. Sed muliebres hoīes gaudēt in hoc vt ꝑ tristiciā simul sint angustiati: ⁊ amāt amicos ad hoc ꝙ ꝯdoleāt sibi. sȝ tales nō oportet imitari: sed magis virilē qui est melior. Tertio hoc idē probo auctoritate ⁊ ꝓuerbio cuiusdam dicētis: Sufficit ꝙ ego meas infortunias patiar: ⁊ nō oꝫ ꝙ amici mei hoc patiant neq̄ sint ꝑticipes meū. Secūdo amicꝰ qui ē in malis fortunis: ⁊ qui ab amico suo q̄ est in bonis fortunis auxiliū vel beneficiū petit debet similiter tria facere. primo debet esse tardꝰ in intimādo: scđo verecūdus in petēdo: tertio discretꝰ in vocando.

Primo debet esse tardus in intimādo vel denūciando sua mala amico suo. Cuiꝰ ratio est: qꝛ est oppositū in opposito: ⁊ ꝓpositū in ꝓposito. Sicut enī amicus bona sua amico suo debet solicite intimare vt eū delectet sicut patet .s. ita debet mala sua tarde ⁊ remisse intimare amico suo. sīne eū cōtristet. q̄libet enī amicus bonꝰ veret̄ tristare amicū suū. Scđo amicus q̄ est i malis fortunis debꝫ esse verecūdus in petēdo auxiliū ab amico suo q̄ est i bonis fortunis. Cuiꝰ ratio est: qꝛ q̄libet debet amicū suum vereri ⁊ sic cauere ne in petēdo reddat se onerosuȝ ⁊ importunū amico suo. Tertio amicus q̄ est in infortunijs debet esse discretꝰ in vocādo amicū suū ad infortunia. ⁊ hoc duobꝰ modis. s. ex pte infortunij: ⁊ ex pte amici. Primo ex pte infortunij: qꝛ triplex est differētia infortuniorū. Est enī aliqđ infortuniū ita paruū de quo hō per seipsum iuuari ⁊ liberari potest: ⁊ ad tale nō debet vocare amicū suū. nam muliebre ē ꝙ homo voce ostēdit se nimis imbecillē: vacuū: ⁊ virtute ita ignauū: qui in omībꝰ auxiliū querit. Est etiā aliqđ infortuniū qđ excedit vires vniuscuiusq̄ ita ꝙ nō pōt se de illo expedire nec adiuuare: nec etiā per amicos suos. ⁊ tūc nō oportet nec debet vocare amicos suos: eo ꝙ nō ponēt se in angustia ꝑtis. Est autē aliqđ infortuniū ita magnū ꝙ vires vniuscuiusq̄ excedit: ita ꝙ nō potest se de illis expedire ⁊ iuuare: potest tamē adiuuari ⁊ liberari ꝑ duos aut plures. ⁊ tunc bn̄ debet vocare amicū suū in auxiliū suū. Secūdo debet esse discretꝰ ex parte amici queȝ vocat. tunc enī debet vocare amicos suos ad infortunia sua: quādo cū pauco eorū grauamine seu ꝑturbatione pn̄t sibi ꝑstare vel impēdere magnū auxiliū vel iuuamen. Hec phūs ethi. lib. ix. ca. xiij. in fine capi. ⁊ b. Tho. in scripto qđ fecit sup lib. ethi. ⁊ Alber. in cōmēto ibidē. vbi i fine dicit ꝙ ꝑncipalis ꝯclusio illiꝰ capituli ē ꝙ in omnibꝰ p̄sentia amici ē eligibilis. ⁊ oppositū. s. distātia amicoꝝ ab inuicē dissoluit amicitiā: vt patet capitulo precedēti.

¶ Qȝ ad rationē vere amicitie quattuor requiruntur q̄ in diffinitione eius ponunt̄. CAP. VI.

p Ost p̄dicta de amicitia etiā circa amicitiā cōsiderāda sunt tria. s. diffinitiōis ꝯtinētia integralis: dilectiōis ꝯueniētia specialis: opatiōis euidētia virtualis. Primo circa amicitiaȝ est ꝯsideranda diffinitiōis ꝯtinētia integralis. nā ad rationē ⁊ integritatē vere amicitie quattuor exigunt̄ que in eiꝰ diffinitione tangūt̄. i. dilectio: redamatio: ostēsio: intētio. Primo ad ꝑfectā amicitiā requirit̄ boni dilectio. Nā amor nō est cuiuscūq̄ obiecti sed determinati obiecti quod ē bonū. Vnusquisq̄ enī videt̄ amare vel qđ est bonū simpliciter vel qđ est bonū apparēs. s. qđ sibi videt̄ vt bonū vt verbi gratia: quelibet potētia fert̄ in obiectū sibi proportionatū sicut visus vniuscuiusq̄ videt qđ sibi est visibile. Sic a simili amabile est aliqđ duobꝰ modis: vl̄ simpliciter ⁊ sm̄ se: sicut illud qđ est simpliciter bonuȝ vel sm̄ quid. s. ꝙ vnicuiq̄ ē amabile illud qđ sibi est bonū vl̄ videtur bonū. nec ē differētia inter esse bonū huic: ⁊ apparere bonū huic quantū est ad ꝓpositū. Cuiꝰ ratio est: qꝛ cū amat̄ aliqđ apparēs bonū amat̄ vt sibi bonū. Patet ergo ꝙ nō est amabile quodcūq̄ obiectū sed solum existens bonū vel apparēs bonū. Scđo ad perfectā amicitiā requirit̄ redamatio: oꝫ enī ad rationeȝ amicitie vt amās amet̄. nam amicitia requirit quandā vicissitudinem seu cōicationem amoris sm̄ ꝓportionē. vn̄ si aliqs amet aliquid ⁊ nō redamet̄ erit amor ⁊ non amicitia: vt verbi gratia: lȝ homo amet vinū ⁊ inanimata: ē amatio ⁊ nō amicitia. ⁊ hoc duplici ratione. Prima ratio est: qꝛ vera amicitia habet redamationē. sed inanimata ⁊ irrationabilia redamare nō possunt. Scđo ratio est: qꝛ amicitia nō respicit bonū propriū sed alterius: oportet eniȝ

q amicus diligat et velit bonū amico gratia ipsius amici et nō ppter seipsum. si autē aliquis ppter seipsū et nō ppter aliū aliquē diligit: talis nō est beniuolus ei sed sibi ipsi: sicut cū homo amat vinū vestem et huiusmōi. Et si aliquis arguat in oppositū et dicat q hō vult bonū vini vel vestimēti qr vult q cōseruet. Dico q ipse vult cōseruare vinū vl vestimēta nō inquantū est bonū vini sz inquantū est bonū suiipsius. et hoc est contra rationē amicitie et beniuolētie. Primo est cōtra amicitie rōem: q vult bonū amici nō ppter bonū amātis: sz ppter bonū amati ita q ibi est amor cōcupiscētie et non amor amicitie. Scdo talis amor ē ctra rōem beniuolētie: eo q non est cū redamatiōe: nā beniuolētia cū contrapassio. i. cū redamatione facit amicitiā. Tertio ad rationē amicitie requirit ostētio vel manifestatio: oportet enī q sit int amicos beniuolētia mutua nō latēs sed patēs et manifesta: ita q amici nō lateāt se inuicē: sed q vnus cognoscat alterū et sciat se amari ab altero: qr multi sunt beniuoli ad illos quos nunq viderūt inquantū estimāt se epyekes id est iustos vel vtiles sibi. Tales ergo homines videntr esse beniuoli ad inuicē: eo q inter eos ē amor cū contrapassio. i. cū redamatiōe. nō tamē sūt pprie amici: cū lateāt se ad inuicē. Quarto ad rōem amicitie requirit finis vel dilectiōis intētio. s. q amicoz intentio debet esse vt se ad inuicē diligāt ppter aliqd bonū vel apparēs: vl ppter honestū vel delectabile vel vtile: eo q nō est amabile quodcūqz: sed solū bonū existēs vel apparēs: vt pz in pricipio huius cap. vñ malū inquātū malū nō diligit sed inquantū apparet bonū. Ex his quattuor pmissis phs cōcludit diffinitionē amicitie dicēs: qr amicitia ē p quā ipsi amici beniuoli sunt adinuicē: et q bona amici velit ppter se et q hoc nō lateat eos: et q fit gratia alicuius finis scz ppter aliqd dictoz bonorū. s. ppter bonū honestū delectabile vel vtile. vñ talis ē diffinitio amicitie in abstracto rōe boni. Hec Aristo. ethi. lib. viij. c. ij. ibi: Forte aūt vtiqz de his. tc. et b. Tho. in scrip. ethi. et Alber. in cōmēto ibidē. ¶ De multi sunt qui volunt magis amari q amare. CA. VII.

Secundo pncipaliter circa amicitiā cōsideranda est dilectiōis vel amatiōis cōueniētia specialis. Multi enī videntr magis velle amari q amare credētes q virtus amicitie magis cōsistat i amari q i amare. Primo dico q multi sunt q magis videntur velle amari q amare: qd dupliciter ostēdo. s. signo: et ratione. Primo pbo dictū. s. q multi volūt magis amari q amare p signū: qr multi sunt amatores adulatiōis. amāt enī aliq q aliqs adulet eis. sed adulator i rei veritate ē amicus superexcessus: qr amicoz nō est adulari. vel adulādo fingit se talē. s. q magis amet q amet. ergo tc. Scdo pbo hoc dictū rōne sic: Amare videt esse ppinquū ei qd est honorari: eo q honor ē quoddā testimoniū de virtute eius et bonitate q honorat. et similr omne qd amat vel est existēs bonū vel apparēs bonū: et sic honorari et amari videnr ad inuicē cōuenire ex pte boni. cū ergo honorari sit multū desideratū a multis: ergo manifestū est q tales volūt ppter amari honorari. Sed forte qreres duas questiones. Prima questio ē quare aliq volūt et desiderant honorari magis q honorare. Rñdeo et dico: q homines volūt honorari nō ppter ipm honorē sed pp aliquid aliud. et hoc ppter duas causas vel rōnes. Prima cā est ppter spem pcipiēde vtilitatis. volūt enī aliqui a diuitibus vel potētibus honorari eo q sperāt se ex his adepturos aliquid quo indigēt. Scda ratio quare aliq volūt honorari est ppter certā opinionē pprie bonitatis: sicut homines digni honore querūt honorari a iustis et sapientibus vt iudicio ipsoz possint habere de sua vita certitudinē. ex hoc enī ipso q iusti vel virtuosi et sapientes honorāt eos videnr dicere eos esse bonos. Scda questio ē: qd istoz est melius et magis eligendū: vl amari: vel honorari? Rñdeo et dico q amari ē melius et p cōsequēs magis eligibile honorari tali rōne: Illud qd est sm se eligibile ē melius eo qd est eligibile ppter aliud. sed amicitia ē sm se eligibilis. vnde homies gaudēt de hoc q amant etiā sm seipsum: qr hoc ipm qd est habere amicos videt esse pcipuū inter oia bona exteriora. honorari autē non querūt aliqui ppter ipm honorem: sed ppter duas causas vt patet. ergo tc. Scdo pncipaliter dico q amicitie virtus magis consistit in amare q amari. qd triplicit probo. Primo pbo sex rationibus q magis est ppriū amicitie amare q amari. Primo ratione cognitiōis sic: Nobilius et certius ē scire q credere sed q amamus alios scimus. q autē amamur ab aliis nō scimus sed credimus. ergo tc. Scdo hoc idē probo ratione actiōis vel opationis sic: Nobilius est bñ agere vel bene opari q bene pati. qd patet in diffinitione amicitie: qr amicitia ē qua amicus est opatiuus eoz que bona putat amico suo nō ppter se sed ppter amici suū. et ē diffinitio amicitie quā Aristo. ponit ethi. lib. i. ca. xi. Aliā diffinitionē require supra ca. pcedenti. amari autē potius est bñ pati: ergo tc. Tertio hoc idē probo rōne cōmendationis sic: Videmus enī q amici laudant ex hoc q amāt et nō ex eo q amant. hec est enim laus amantiū. ergo tc. Quarto pbo hoc idē ratione virtutis. et est cōfirmatio pcedētis sic: Vnusquisqz laudat sm ppriā virtutē. sz virtus amicoz attendit sm q est amare. q enī amamus alios est pprie virtutis sed q amamur ē virtutis aliene. ergo tc. Quinto hoc idē pbo ratiōe obligatiōis sic: Melius est q alii obligent nobis q nos aliis. sed cū amamus alios: nobis alios obligamus. cū vero amamur aliis obligamur ergo tc. Sexto hoc idē probo rōe pmiatiōis sic: Illud quo meremur et pmiamur ē melius eo quo nec meremur nec pmiamur. sed cū amamus meremur nobis et pmiamur. cū autez amamur alij merent sibi et pmiant. ergo tc. Scdo hoc idē pbo signi similitudie. s. ex signo amationis vel amoris matrū. nā matres quarū est vehemēs amor ad filios magis gaudēt et delectant in hoc q amēt filios q ament ab eis. Quedā enī matres dāt filios nutricibus ad nutriendū et sciētes eos esse filios amant eos: nō tamē multū querūt nec curāt q ab eis redament. sed hoc fieri nō pōt ppter ignorantiā ipoz: sed hoc videtur eis sufficere si videāt q bñ agāt et bene se habeant: et ita ipse amāt filios q̄uis ipsi non possint attribuere matri cōuenientē amorē ppter ignorantiā qua. s. eas esse mres ignorāt. Cōcludo igit q amare magis ptinet ad amicitiā q amari tali rōe: qr illud magis ptinet ad amicitiā vñ amicus magis laudat. sed amicus magis laudatur ex amare: vt patet. s. ergo tc. et ex hoc ostēditur impfectio amicitie eoz qui amari volūt magis q amare. Hec phs ethi. lib. viii. ca. viii. Multi autē videnr tc. et b. Tho. in scrip. ethi. et Alber. in com. ibidē per totū ca. Tertio hoc idē pbo auctoritate. b. Aug. in lib. de cathecizādis rudibus sic dicētis: Nulla ē maior inuitatio ad amorē q puenire amādo amantē: et nimis durus est animus qui sibi dilectionē volebat impēdi et nolebat repēdere. Et Seneca. vi. cap. epla ad Luciliū sic ait: Si queris quomō sis facturus amicitiā vel amicū: mōstrabo inde tibi amatoriū sine medicamēto sine herba sine vllius venefici carmine: si vis amari ama. Et subdit cāin dicēs: Jocūdius ē amicum facere q habere: quēadmodū artifici iocūdius est pingere q pinxisse. Ad maiorē tamē euidētiā ē scien

dum q amare ⁊ amari pnt dupliciter ɔsiderari: aut ex p
te boni: aut ex pte vinculi. i. ex pte amabilis: aut ex parte
amoris. Primo ɔsiderādo amare ⁊ amari ex pte ama
bilis: tūc amari ē poti⁹ vel nobili⁹. q̄ȝ amare. Cui⁹ ratio
est: qꝛ amabile inquantū huiusmōi ē aut bonū vel exñs
vel apparēs. Scōo mō ɔsiderādo amare ⁊ amari ex p
te vinculi. s. amoris vel amicitie: tūc amare ē poti⁹ vl' no
bilius q̄ȝ amari. Cui⁹ ratio ē: qꝛ magis saluat vinculū
amicitie vel amoris in eo q̄ amat q̄ȝ in eo qui amat. qd
etiā ex hoc apparet: q superiores ex eo q sunt vel apparēt
superiores ⁊ supfactores in bono magis reputāt dignum
amari. ⁊ min⁹ habētes de indigētia cū amare sit appeti
tus magis indigētis: min⁹ habēt de vinculo amoris vl'
amicitie. vñ min⁹ reputant dignū amare. Hec Alber. in
cōmento ibidē. ¶ De quattuor sunt signa vel ope
ra vere amicitie. CAP.VIII.

(t) Ertio pncipaliter circa amicitiā ɔsideranda est
opationis euidētia virtualis. Nā amic⁹ sm af
fectū amicitie ē quasi ali⁹ ipse. s. qꝛ amic⁹ affici
tur ad amicum sicut ad seipsum. vñ amicabilia amicitie
opa quib⁹ aliquis ad amicū vtit ⁊ sm que determinan
tur: vident pcessisse ex his que sunt homis ad seipm vl'
ex eo q hō se habet ad seipsum. si enī agit eadem homo
ad amicū que ageret ad seipsum: tūc amic⁹ illius est.
Sūt autē quattuor signa vel opa specialia amicitie vere
⁊ que amic⁹ agit ad suū amicū. Primū est cordialis di
lectio. Scōm ē socialis ɔuictio. Tertiū ē liberalis satis
factio. Quartū ē generalis ɔuētio vel ɔformatio. Pri
mum signū vel opus vere amicitie ē cordialis dilectio.
Sicut enī amicus virtuosus ⁊ ver⁹ maxime diligit bo
num suū: qd patet: qꝛ maxime vult seipm viuere ⁊ se cō
seruari in esse pcipue q̄tum ad illā partē cui inest sapiē
tia s. q̄tum ad partē intellectiuā. Cui⁹ ratio est: qꝛ vnus
quisqȝ vult sibiipsi bonū. virtuoso autē est bonū suū esse
scȝ q sit virtuosus: iō debet diligere bonū amici sui: hoc
est bonū velle amici sui qd est velle suū amicū viuere et
ɔseruari in esse: nō quidē ppter bonū suū sed ppter bo
nuȝ amici: ⁊ si nil boni ɔsequeret ex eo. Scōm signuȝ
vel opus amicitie ē socialis ɔuictio. Nihil enī sic est p
priū amicoꝝ sicut ɔuiuere. opoꝛtet enī ex ɔuictu adesse
coopationē ⁊ mutuā delectationē sensibilē quib⁹ nutri
tur ⁊ fouet amicitia. Q autē pcipuus act⁹ amicitie sit
ɔuiuere amico quadruplicit pbo. Primo ratione sic:
Illud ē ppꝛiū amicitie qd homines beati. i. in bonis abū
dantes appetūt. sed hō est ɔuiuere amicis ⁊ ɔuersari cum
eis p aliqd longū temp⁹. ergo ⁊c̄. Ubi nota differentiā
inter indigētes ⁊ diuites q̄tum ad ɔuiuere: qꝛ cū duo p
cipue ptinent ad amicitiā. s. ɔuiuere amico: ⁊ vtilitatem
ɔtribuere amico: indigētes nō desiderāt ɔuiuere sȝ vtili
tatē. In bonis aūt abundātes cū nō possunt diu viuere
solitarij: desiderāt cōuiuere amicis: eo q amici sunt or
gana quib⁹ iuuant: ita in opibus vite actiue q̄ȝ in operi
bus vite ɔtēplatiue. Cōuiuere autē seu ad inuicē ɔuersa
ri nō possunt p longū temp⁹ nisi sint sibi mutuo delecta
biles: ad qd requirit q gaudeāt in eisdē: sicut est amici
tia ɔnutritiua. i. in amicitia eoꝝ qui sūt ɔnutriti ad in
uicē: qui ppter similitudinē moꝝ in eisdē gaudēt. Se
cūdo hoc idē pbo alia rōne sic: Si oppositū in opposito
⁊ ppositū in pposito. sed distare ab inuicem loco dissol
uit amicitiā. ergo ɔuiuere ⁊ ɔuersari ad inuicē est actus
ppꝛius amicitie. Ubi nota q distantia locoꝝ ⁊ absen
tia amicoꝝ ab inuicē si nō est diuturna n̄ dissoluit ami
citiā sm habitū: sed opationē impedit. Si vero sit tanta
distātia que facit longā absentiā facit obliuionē amici
tie. Tertio hoc idē pbo tali rōne: Sicut enī effectus p
suā cām querit ⁊ ɔseruat: ita p debilitatē ⁊ subtractio
nem cause debite debilitat ⁊ tandē dissoluit. sed absen
tia lōga amicoꝝ ab inuicē amicitie obliuionē facit ⁊ eā
dissoluit. vñ in pūerbio dictū est: q multe amicitie dis
soluunt p hoc q vn⁹ amicoꝝ nō colloquit nec ɔuiuit al
teri. q̄ ɔuiuere est cā amicitie. Quarto hoc ideȝ pbo ex
ineptitudine aliquoꝝ ad amicitiā: qꝛ senes ⁊ seueri. i. ho
mines austeri ⁊ mordaces i verbis qꝛ nō sūt apti ad actū
amicitie q̄ est ɔuiuere: nō sunt amatiui. i. nō sunt apti ad
amandū vel ad amicitiā actiue vel passiue. ppter hoc q
breui tpe est in eis vñ alios delectēt. vñ cū natura maxie
appetat delectabile ⁊ fugiat triste: null⁹ pōt diu talibus
ɔmorari cū sint tristes vel nō delectabiles. Quinto hoc
idē pbo ex impfectiōe amicitie. Sūt enī quidā qui be
nigne recipiūt se ad inuicē in hoc q vn⁹ acceptet mores
⁊ ɔuersationē alteri⁹: ⁊ tñ ppter aliquā cām nūq̄ȝ conui
uunt ad inuicē. tales enī magis sūt similes beniuolis q̄ȝ
amicis: qꝛ deest eis ɔuiuere qd maxie est amicoꝝ. nam
amicitia vult ɔuictū p aliqd tēpus. Hec phs li. iiij. ethi.
c. v. Quēadmoduȝ aut in virtutib⁹ ⁊c̄. ⁊ b. Tho. in scrip.
ethi. ⁊ Alber. in com. ibidē. vbi dicūt q sicut in alijs vir
tutib⁹ quidā sunt boni sm actū: ⁊ quidā sm habitū: ita
in amicitia quidā sunt amici sm actū ɔuiuētes ⁊ coope
rātes delectabiliter sibiipsis: ⁊ quidā sunt amici sm ha
bitū: sicut dormiētes q̄ habēt habitū amicitie quo post
amicabiliter opari ɔuenit. ⁊ tales sunt q̄ sunt sepati sm
loca: tñ postea redeūt ad inuicē: ɔuiuūt: ɔuersant: ⁊ dele
ctabiliter coopant: vt patet. s. Tertiū signū vel actus
amicitie ē liberalis bñfactio. nā ille ē amicus qui vult ⁊
opatur bona vel existētia vel apparētia amico suo nō p
pter seipm sed gratia amici sui. Ex quib⁹ verbis colligi
tur q amic⁹ seruit ⁊ bñfacit amico suo quattuor modis
scȝ liberalit: celeriter: vtiliter vel opinaliter. Primo libera
liter. Si enī vn⁹ alteri bñfacit inuit⁹ vel ppter seipsum
nō est amic⁹ eius. vñ Ambro. in lib. de officijs: In bñfi
cio ɔferēdo plus anim⁹ q̄ȝ cēsus opatur: magis prepon
derat beniuolētia q̄ȝ possibilitas reddēdi mun⁹. Scōo
celeriter. Si enī in seruiēdo alteri q̄ volūtatē ope exple
re negligat nō est amic⁹ eius: vt dicit Sene. li. iiij. de bñ
ficijs: Gratissima sunt bñficia occurrētia vbi nulla fue
rit mora q̄ȝ accipiētis verecūdia. Tertio vtilit. Si enim
aliqs seruit ⁊ bñfacit alteri nō quasi intendēs bonuȝ il
lius sed bonū suipsi⁹: nō videret esse ver⁹ amic⁹ illi⁹. sed
suipsi⁹: vt verbi gratia: sicut cū aliqs nutrit equū ppter
ɔmodū suū. Quarto opinalit. nā si aliqs seruit alteri de
aliquo qd ei nec sit vtile vel honestū vel delectabile: duȝ
tñ estimet vel opinet suo amico esse vtile qd exhibet vl'
impēdit: talis ē ver⁹ amic⁹. Hec Aristo. ethi. lib. ix. c. iiij.
Amicabilia autē ⁊c̄. ⁊ b. Tho. in scrip. ethico. ⁊ Alber. in
com. ibidē. Quartū signuȝ vel opus amicitie est gene
ralis cōuentio vel cōformatio. debet enī vnus amicoꝝ
alteri in omnib⁹ cōformari. quod patet per quattuor q̄
pūerbialiter ⁊ vulgariter de amicitia dicunt. Primum
est vnā esse animā duoꝝ amicoꝝ. Scōm est: q ea q̄ sūt
amicoꝝ sunt cōmunia. Tertiū est: q amicitia est quedā
equalitas. Quartuȝ qd in pūerbio vulgariter dicit est:
q amic⁹ se habet ad suū amicū sicut genu ad tibiā q̄ ha
bent maximā ad inuicē ppinquitatē. Per hec quattuor
dat intelligi q amicitia in quadā vnitate ⁊ ɔformitate
amicoꝝ ɔsistit. Hec Aristo. lib. ethi. viij. ix. cap. Dubitat
autē ⁊c̄. ⁊ b. Tho. in scripto. ethi. ⁊ Alber. in com. ibideȝ.
Ubi Alber. reddit rōem quare hec quattuor pūerbia d̄
vera amicitia dicant dicēs: q vera amicitia pōt dupli
citer cōsiderari: vel sm affectū: vel sm effectum. Primo
sm affectū amicitie: qui. s. est ɔuiuere. ⁊ sic est primū qd.

pu̅erbialiṫ de amicitia dicitur.s. Amicorū est vna anima. Scđo pōt vera amicitia ꝯsiderari ſm effectū. ⁊ q̄ntuꝫ ad hūc amicitie est cōicare ⁊ subuenire. Primo eni q̄ntum ad hūc effectū amicitie q̇ est cōicare ponit duo.s. ipsa cōmunicata: ⁊ sic est scđm ꝓuerbium.s. Amicorū sunt oīa cōia. ⁊ formā ponit.s. equalitatē cōmunionis. ⁊ sic ē tertiū proūerbiū.s. Amicitia est quedā equalitas. Scđo q̄ntum ad effectū qui ē in necessitate subuenire ponit quartum ꝓuerbiū.s. Amici sunt tanq̄ genu ad tibiā. q2 sicut tibia sustentat genu ⁊ genu ligat tibiā: ita amicus ligat ⁊ vnit sibi amicū ⁊ sustētat eū. Patet igiṫ ex ꝓuerbijs q̄ttuor supradictis q̄ vera amicitia habet quattuor facere. scꝫ ligare vel vnire: cōicare: adequare: ⁊ ī necessitate subuenire. Hec Albert⁹. ¶ Q̄ opera amicitie reducuntur ad tria.

CAP. IX.

D maiorē tamē euidētiaꝫ capituli precedētis est sciendū: q̄ oīa opera amicitie supradicta reducunṫ ad tria.s. ad beniuolentiā: ꝯcordiā: ⁊ beneficientiā: ita q̄ in generali tres sunt act⁹ amicitie. Primus ē beniuolētia que ꝯsistit in interiori affectu respectu p̄sone. Scđus actus amicitie ē ꝯcordia que etiā consistit in interiori affectu respectu eorū que sunt persone. Terti⁹ actus amicitie ē bn̄ficientia que ꝯsistit in exteriori effectu. Prim⁹ amicitie actus ē beniuolētia q̄ ꝯsistit in interiori affectu respectu p̄sone: que quideꝫ beniuolētia ordinaṫ vt p̄ncipiū eius sine quo amicitia eē nō pōt. qđ patet: q2 nō est possibile aliquos esse amicos nisi prius facti fuerint beniuoli. Tulli⁹ de amicitia: In h̄ p̄stat amicitia ꝓpinquitati q̄ ex ꝓpinquitate beniuolētia tolli pōt: ex amicitia vero nō. sublata eni beniuolētia amicitie: nomē tolliṫ sꝫ ꝓpinquitas manet. lꝫ.n. beniuolētia sit p̄ncipiū amicitie sicut p3: nō tamē sequiṫ q̄ beniuolētia sit amicitia vt patet infra Beniuolētia. Req. ibidē. Scđus act⁹ amicitie ē ꝯcordia que ꝯsistit in affectu ⁊ ī actu vnanimi.s. q̄ eadem velit ⁊ nolint: ⁊ eadē eligāt: in q̄bus ꝯsistit rō ꝯcordie: qđ patet ex interp̄tatione vł significatiōe ꝯcordie. nā ꝯcordia diciṫ q̄si vnitas cordiū vel volūtatū que ī amicis p̄cipue debet esse. Ubi nota q̄ ꝯcordia ī speculatiuis: ī minimis: ī vitijs amicitiaꝫ verā nō causat: sed ī corp̄alibus cōibus ⁊ vtilib⁹. qđ patet de oībus. Primo eni ꝯcordia ī speculatiuis nō facit amicitiā: vt verbi gr̄a. Si aliq̄ ꝯsentiūt sibi ad inuicē in speculatiuis: puta q̄ sol est maior terra: talis ꝯcordia vel ꝯsensus nō p̄tinet ad rōem amicitie. Cui⁹ rō est: q2 iudiciū in talib⁹ ꝓcedit ex nāli rōe ⁊ p̄ ꝯsequēs ex illatiōis necessitate: amicitia vero ꝓcedit ex electiōe. ⁊ iō in iudicijs taliū nihil ꝓhibet amico dissētire ⁊ amico ꝯsentire Scđo ꝯcordia ī minimis nō ꝯstituit amicitiā: nec discordia in talib⁹ tollit eā: eo q̄ ꝯcordia attēdiṫ circa ea que hn̄t aliquā magnitudinē vt statiꝫ patebit. Tertio cōcordia ī vitijs nō causat verā amicitiā qđ tali rōe ostēdo: In prauis ꝯcordia eē nō pōt. s3 in prauis nō ē vera amicitia ꝗ ⁊c. Q̄ aūt ī prauis nō pōt eē ꝯcordia tali rōe ostendo: Quicūq3 nō seruat bonū cōe ꝯcordiā hr̄e non pōt: nec p̄ ꝯn̄s amicitiā. s3 praui cū destruāt bonū cōe ⁊ nō seruēt iusticiā: eo q̄ volūt supabūdare ī bonis ⁊ deficere ī malis nō p̄nt habere ꝯcordiā cū alijs: eo q̄ sic faciēdo proximos impedire conanṫ ne qđ praui cupiūt adipiscanṫ: ⁊ sic accidit inṫ eos ꝯtētio: ⁊ sic nō sunt ꝯcordes. vn̄ sicꝫ appetētes plus ī lucris ⁊ min⁹ in dānis sūt iniusti: nec p̄ cōsequēs sunt ꝯcordes: ita praui q̇ volūt ī bonis cōib⁹ supabūdare ⁊ ī malis deficē. Quarto ꝯcordia ē vnitas amicorū in aliquo decreto opabili: sicut q̄n plures ꝯsentiūt q̄ vn⁹ diligatur vł q̄ sit pugnādū. vn̄ nō ē ꝯcordia q̄n q̇libet vult sibi bonū: imo ex h̄ discordia oriṫ: vtꝫ ā. sed q̄n do ꝯcordāt ⁊ plebei ⁊ boni siue potētes ī eodē p̄ncipatu: tūc ē ꝯcordia verā amicitiā causans. Cui⁹ rō ē: q2 sic cōcordādo q̇libet h3 suā volūtatē. Hec Aristo. ethi. li. ix. c. vi. amicabiles ꝗ ⁊c. ⁊ b. Tho. in scrip. ⁊ Alber. in com. ibidē. Debet aūt amic⁹ amico suo ꝯcordare quo ad q̄nq3 scꝫ quo ad aspectū: ꝯuictū: affectū: colloquiū: obsequiuꝫ. Prio quo ad aspectū: q2 visio amici ē delectabił amico. qđ ꝓbo q̄ttuor rōnib⁹. Pria ex p̄te causalitatis q2 p̄ visionē incipit fieri seu causari passio amoris. vn̄ visio ē cā amoris. Scđa ē ex p̄te pulcritudis: q2 ex pulcritudie amici quā visus p̄cipit ꝓuocaṫ ⁊ ꝯseruaṫ amor. aspect⁹ eiuꝫ amici ē amico delectabilis: sicut q̇s delectaṫ in aspectu rei pulcre quā diligit ⁊ q̇ sibi placet. Tertia ē ex p̄te celsitudinis: q2 q̇libet amic⁹ ex boni noticia ⁊ p̄ntia delectatur. ⁊ h̄ duo.s. noticiā ⁊ p̄ntiaꝫ amici facit visus. Quarta ē ex p̄te similitudīs. Uidem⁹ eni in amore libidinoso q̄ se tali amore amātes maxīe appetūt se videre: ad ostēdēdū q̄ amor amicitie sit ſm sēsuꝫ visus. Hec p̄hs ethi. lib. ix. cap. vł. vn̄ igiṫ quēadmodū. ⁊ b. Tho. in scrip. ⁊ Alber. ī com. ibidē. Reqre q̄uo in visione dei sit btītudo infra Uisio diuine essentie. Scđo amici dn̄t ꝯcordare ad ꝯuictū: eo q̄ ꝯuiuere ad inuicē est precipu⁹ actus amicitie: vt patet. ā. c. p̄cedēti. In cui⁹ signū diciṫ Eccles v iiij. de eo q̇ nō ꝯuiuit amicis sed caret eis: Ue soli.s. illi q̇ est sine amico: sine christo: sine deo. Primo de soli q̇ ē sine amico q2 talis caret simplicis amicitie effectu qui ē reuelatio: ꝯsolatio: defēsio. vn̄ dicit: ve soli.s. q̇ nulli ē iunctus vīculo amicitie vel charitatis. ⁊ h̄ pp̄ tria. Prio q2 cū talis ī culpā ceciderit nō h3 subleuantē.s. oratiōe ⁊ cōsilio. Scđo: q2 cū talis ī tribulatiōis penā deuenerit nō h3 ꝯsolantē. Tertio: q2 cū talł inuasus fuerit nō h3 defendentē. Scđo ve soli magis q̇ ē sine amico christo. ⁊ h̄ ꝓpter tria. Prio: q2 cū talis ī culpā ceciderit nō h3 christū erigentē. Scđo: q2 cū talis ī morte dormierit nō h3 christū viuificantē. Tertio: q2 cū talis a diabolo fortiṫ impugnat⁹ fuerit nō h3 christū defendentē. Tertio ve soli maxime q̇ est sine deo: Ozee. viij. Ue eis cū recessero ab eis. Aug. ī lib. de trini. Magna miseria ē hoīs cuꝫ eo nō eē sine quo nō pōt esse. ī quocūq3 eni est ꝓculdubio sine eo nō est. etenī si ei⁹ nō meminit: eūq3 nō intelligit ⁊ nō diligit cū illo nō ē. Patet igiṫ ex p̄dictis q̄ amicorū proприū est ꝯuiuere ad inuicē. vn̄ Aug. Quid ē amor nisi vita copulās vel copulare appetēs duo.s. amātē ⁊ qđ amatur. Et Greg. Amor semp̄ in aliū tēdit vt charitas eē possit. Tertio amici recordare debēt ad inuicē quo ad affectū.s. q2 dn̄t se inuicē diligere. vn̄ cū aliq̇s vult ꝯmēdare amicitiā suā ad alterū ꝯsueuit dicere: Ego diligo euꝫ sicut meipsum: ad ostēdendū q̄ ille ē verus amic⁹ qui eadē vult ⁊ agit ad suū amicū que vellet ⁊ ageret ad seip̄m Ex quo sequunṫ duo.s. q̇ sunt ꝓpria opa amicorū. p̄muꝫ est q̄ amici dn̄t eadē eligere. ⁊ respuere. scđm ē q̄ amici dn̄t de eisdē ꝯgaudere ⁊ dolere ⁊ hec ex ꝯformitate volūtatis causanṫ. ex eo eni q̄ amicorū est vnū velle ⁊ vnum nolle sequunṫ p̄dicta duo. Hec p̄hs ethi. lib. ix. Quarto amici debēt ꝯuenire ⁊ cōcordare ad inuicē quo ad colloquiū: q2 debēt sua secreta ad inuicem intimare. qđ tripliciṫ ꝓbo.s. exēplo. p̄iculo: ⁊ cōmodo. Primo exemplo dei: Exo. xxxiij. vbi diciṫ q̄ dn̄s loquebaṫ ad moysen facie ad faciē sicut solet loqui hō ad amicū suū. Scđo ꝓbo ideꝫ ex periculo qđ imminere pōt. ꝓpter qđ dicitur Eccī. viij. Nō omni homini manifestes cor tuū. q. d. nō cuicūq3 indifferētēr reueles secreta tua sed tali qui iuuare possit ⁊ sciat ⁊ velit. Tertio ꝓbo idem ex cōmodo. vnde Ambro. de officijs. libro. iij. sic ait: Solatiū vite huius est vt habeas cui pectus tuū aperias: cui archana cō

inimices: cui secreta tui pectoris cōmittas: vt colloces tibi fidelē virū: qui in ꝓsperis cōgratulet̃ tibi: qui i tristibus compatiat̃: in ꝑsecutionib⁹ adhortet̃. facilis vox et cōgrua: Totus sum tu⁹. sed paucoꝝ est effectus. Et Tullius de amicicia sic ait: Excepta sapiētia nihil melius datum homini a diis immortalibus amicitia. Quid .n. dulcius q̄ȝ habere cū quo audeas sic loq̄ vt tecū? Quis esset tātus fruct⁹ in reb⁹ ꝓsperis nisi haberes amicū qui illis eque vt tuipse gauderet: aduersas etiā ferre difficile esset sine illo q̄ illas grau⁹ etiā q̄ȝ tu ferret. Vn̄ ⁊ saluator noster solis amicis suis secreta manifestauit dicens Joh.
v xv. Uos autē dixi amicos: q2 oīa queq̄ȝ audiui a patre meo nota feci vobis. Que verba exponēs Theophilus sic ait: Seru⁹ .s. peccati nō nouit ꝯsilia dn̄i .s. de obediētia: castitate vel virginitate ⁊ paupertate: vos autē cū amicos reputē secreta mea vobis cōicaui. Sed diceres que sūt secreta patris? Rn̄det Greg. ⁊ exponit ibidē dicēs: Oīa que audiuit a patre q̄ nota fieri voluit amicis suis sunt gaudia interne charitatis ⁊ festa superne patrie celestis que nostris quotidie mētibus ꝑ aspirationē sui amoris imp̄mit. dū .n. supna celestia amam⁹ amata iam nouim⁹: q2 amor ipse noticia ē. omīa ergo eis nota fecerat: q2 a terrenis desideriis immutati amoris sui facib⁹ ardebāt. Terti⁹ effect⁹ principalis amicitie vere ē beneficiētia que cōsistit in effectu exteriori ⁊ merito: quia beniuolētia seu bn̄ficiētia est quedā amicitia ociosa: eo q̄ opationē exteriorē nō habet. Et iō ad rōem vere amicitie requirit̃ q̄ aliq̄s sit beniuol⁹ ⁊ bn̄ opans vel bn̄faciens amico suo gratia ipsi⁹ amici: ita q̄ homīes dicunt ⁊ exponūt illū esse amicū qui vult ⁊ opatur bona vl' existētia vel apparētia ad amicū suū gratia ipsius amici: vt dicit ph̄s ethi. lib. ix. ca. iiij. Amicabilia autē ⁊ b. Tho. in scripto: ⁊ Alber. in com. ibidē. Re. supra ca. precedēti. q̄n̄o amic⁹ debeat bn̄ facere amico suo quattuor modis vt patebit infra Bn̄ficiētia ⁊ benefactor. Sȝ diceres forte: Nō pōt amicus amare bonū amico suo nec opari bonū ad amicū gratia ipsi⁹ amici tali rōne: Unicuiq̄ȝ ē amabile ⁊ opabile qd̄ est ei bonū. sed cōtra hoc videtur esse q̄ amic⁹ amet amicū suū: ⁊ bn̄faciat amico suo gracia amici sui ⁊ nō ꝓpter seipsum. Rn̄det ph̄us huic tacite questioni, ⁊ dicit q̄ illi q̄ amāt amicū ⁊ benefaciūt ei etiā amant ⁊ opantur id qd̄ est bonū sibiipsis. qd̄ patet: q2 quādo ille qui ē bonus in se: est fact⁹ amic⁹ alicui fit etiā bonus amico suo: ⁊ sic vterq̄ȝ dū amat amicū amat qd̄ sibi bonū ē: ⁊ vterq̄ȝ retribuit equale amico suo. Hec ph̄us ponit tacite ethi. lib. viij. ca. v. Queadmodū autē in virtutib⁹. in fine ca. ⁊ b. Tho. in scripto ibidē expsse.

¶ Qr iuuenes sunt apti ad amicitiā: senes vel mordaces non. CAP. X.

P Reter illa que de amicitia sunt dicta iterū circa amicitiā ꝯsiderāda sunt tria .s. aptitudo ꝯueniēs: multitudo deficiēs: celsitudo p̄eminēs. Primo circa amicitiā considerāda ē aptitudo ꝯueniēs vel ineptitudo impediēs. nā iuuenes ex naturali ꝯplexione sunt apti ad amicitiā: senes autē ⁊ seueri .s. litigiosi ⁊ mordaces nō. Primo dico q̄ iuuenes ex naturali cōplexiōe sunt apti ad amicitiā ⁊ cito trahunt cū aliis amicitiā. qd̄ tali rōne ostēdo: Illi sunt apti ad amicitiā in q̄bus sunt oīa opa amicitie causatiua. sed talia opa sunt i iuuenib⁹. qd̄ patet: q2 ipsi ex naturali ꝯplexione multū gaudēt in affectu: in aspectu: in assensu: in colloquiis: in obsequio aliorū. de quib⁹ patet supra ca. precedenti. s. q̄ ipsa sunt opa amicitie causatiua. ergo iuuenes ꝑ aliis cito ⁊ de facili fiūt amici. Scd̄o ꝯsiderāda ē ineptitudo impediēs amicitiā. nā antiq̄ vel senes vel seueri .i. litigiosi vel mordaces non sunt naliter apti ad amicitiā. qd̄ ꝓbo ꝓpter quattuor q̄ sunt in eis amicitie impeditiua. Primo ꝓpter sui nimiā dilectionē. Cū eni tales nimis seipsos diligāt ⁊ sibiipsis nimis intendāt: de aliis min⁹ curant ⁊ min⁹ gaudēt de colloquiis alioꝝ. Scd̄o ꝓpter suspitionē. nā tales mala de aliis suspicant̃ ꝓpter mala q̄ antiqui in p̄terito cōmiserunt: ⁊ ideo nec de aliis confidunt nec aliis ꝯuiuunt. vn̄ nō sunt aliorū amici. Tertio ꝓpter presumptionē. Nā antiq̄ de se presumētes nimis sensum suū sequunt̃: ⁊ ideo cū aliis nō ꝯcordāt ⁊ per cōsequēs non amicant̃. Quarto ꝓpter subtractionē. Nā subtractis causis amicitie subtrahit̃ amicitia. sed predicti negāt ⁊ subtrahūt aliis colloquia ⁊ obsequia: ⁊ omīa alia opa que sunt causatiua amicitie. ergo ⁊c. Vn̄ senes ⁊ seueri possunt esse beniuoli inquantū bona volūt aliis in affectu: ⁊ etiā in effectu subueniūt in necessitatib⁹: non sunt tamē veri amici: ꝓpter hoc q̄ nō ꝯuiuunt neq̄ȝ gaudent i societate amicorū que maxime vident̃ esse amicitie opa. Hec ph̄s ethi. lib. viij. ca. vj. In seueris autē ⁊ senibus ⁊c. ⁊ b. Tho. in scrip. ⁊ Alber. in com. ibidē. Ad cuius euidentiā nota tria. Primū est q̄ iuuenes q̄ sic ⁊ tam cito ⁊ de facili fiūt amici non sunt oīo ꝑfecti amici. Cui⁹ ratio ē: q2 licet iuuenes multū sint i gaudiis ⁊ colloquiis ⁊ obsequiis alioꝝ: tamē nō diu permanēt in amicitia. sed sicut cito amāt ita cito cadūt ab amatiōe etiam eadē die frequēter. ad ꝑfectā autē amicitiā requirit̃ cōmanere ⁊ ꝯuiuere ꝑ longū temp⁹. Scd̄m est q̄ amicitia que ē ꝓpter delectabile maxime videt̃ iuuenib⁹ competere. qd̄ tali rōne ostēdo: Quicūq̄ȝ maxime viuūt s̄m passiones istis maxime cōpetit vel ꝯuenit ꝓsequi delectabile ⁊ amicitiā que ē delectabilis. sed iuuenes maxīe feruntur a passionib⁹ nedū roborato in eis iudicio rationis ꝓpter qd̄ ipsi maxime ꝓsequunt̃ illud qd̄ eis s̄m p̄sens temp⁹ est delectabile. Tertiū est q̄ amicitia que est ꝓpter vtile cōpetit tribus generib⁹ ꝑsonarū .s. senib⁹: viatoribus: ⁊ quibusdā iuuenib⁹. Primo eni amicitia que ē ꝓpter vtile ꝯpetit senib⁹ qui nō querūt delectabile ꝓpter debilitatē caloris ⁊ sensuū sed querūt vtile inquantū scȝ indigēt vt subueniat̃ nature iā deficienti. Scd̄o amicitia q̄ est ꝓpter vtile ꝯpetit peregrinis vel viatorib⁹. nam tales se inuicē amare vident̃ ꝓpter vtilitatē quā h̄ȝ vn⁹ ab alio i sua pegrinatiōe. Tertio amicitia que ē ꝑ vtile ꝯpetit etiā quibusdā iuuenib⁹ qui querūt vtile. tales eni nō sunt oīo tales vt mutuo se amēt. neq̄ȝ etiā aliquādo ꝯueniūt ad inuicē ꝑ delectabile: q2 q̄ncq̄ȝ nō sūt simpliciter sibi inuicē delectabiles: nec vn⁹ indiget societate alterius nisi solū ꝑ vtilitatē. vn̄ etiā mutua societas in eis delectabilis ē inquātū ꝑ h̄ h̄nt aliquā spem boni id ē lucri. ꝑ h̄ fideis vtilis talis societas. Hec ph̄s. ethi. li. viij. c. iij. differūt autē hec ⁊c. i medio. ca. ibi: Maxīe autē senib⁹ ⁊c. ⁊ b. Tho. i scrip. ⁊ Alber. in com. ibidem.

¶ Qr nō ē possibile aliquē supfluos h̄re amicos: sed pauci sufficiūt in q̄libet specie amicitie. CAP. XI.

S Ecūdo p̄ncipaliter circa amicitiā ꝯsiderāda est multitudo deficiēs. Nō eni ē possibile aliquē multos .i. supfluos amicos habere: eo q̄ pauci amici sufficiūt. qd̄ ꝓbo in qualibet specie amicitie. Et ē triplex species amatiōis vel amicitie. Una ē qua amat̃ aliquid ꝑ bonū vtile: alia qua amat̃ aliq̄d ꝑ bonū delectabile: que duo sunt bona s̄m q̄d. Alia ē qua amat̃ aliq̄d ꝑ bonū honestū qd̄ est bonū simpliciter: vt dicit ph̄s ethi. li. viij. ca. ij. Differūt autē hec. ⁊ b. Tho. in scrip. ibidē. Primo eni in amicitia que ē ꝑ vtile nō est possibile q̄ aliq̄s supfluus sit amic⁹. qd̄ triplici rōne ꝓbo scȝ ꝑ defectū recōpensationis ꝑ impedimentū virtualis

opationis: ꝑꝑ aspectũ vel excessũ obligationis. Prima ra/
tio quare nõ est possibile habere multos amicos est ꝑꝑ
defectũ recõpensationis: qꝛ si hõ habeat supfluã multi/
tudinẽ amicorũ ꝑꝑ vtilitatẽ a quibꝰ recipit obsequia: oꝫ
etiã ꝙ ecõuerso multis obsequat̃. sed hoc ē valde labo/
riosum: qꝛ nõ sufficit tẽpus vite his q̃ volũt hec agere.
Scđa ratio ē ꝑꝑ impedimentũ virtualis opationis vel
ꝓprie solicitudinis: qꝛ cũ hõ multos amicos acquirit ꝓ
pter sui vtilitatẽ: ipsi amici supflui ipm distrahunt ⁊ im
pediũt a ꝓpria solicitudine que ꝯsistit in opatiõe virtu/
tis: qꝛ dũ hõ supflue intẽdit negotijs alioꝝ: ꝯsequens est
ꝙ nõ possit debitã curã gerere de seipso. Hec phs ethi.
lib. ix. c. xij. vtrũ igit̃ q̃ plurimos amicos. ⁊ b. Tho. i scri.
ibidẽ. Tertia rõ est ꝑꝑ excessum vel aspectũ obligatio/
nis: qꝛ sepe videmꝰ ꝙ aliq̄ abstinẽt ab accipiẽdo aliena
ꝓpter hoc ꝙ timẽt ne oporteat eos dare vel reddere q̃si
nõ sit facile vt ipi ea dent q̃ sunt eoꝝ. ⁊ iõ placet eis ꝙ ne/
q̃ dent neq̃ accipiãt. Hec phs vbi. s. lib. iiij. ca. iiij. Que
q̄dẽ igit̃ ꝓdigalitatis ⁊c. i medio: ⁊ b. Tho. in scrip. ibi
dem. Pꝫ igit̃ ex p̄dictis ꝙ nõ est opꝰ vel necessariũ ho/
mini habere plures amicos vtiles. Sed forte argues
in oppositũ. s. ꝙ in amicitia q̄ est ꝑꝑ vtile hõ põt habere
plures amicos tali rõne: Ex pluribꝰ coopantibꝰ ꝓuenit
maior vtilitas. sed amici vtiles coopantur ad vtilitatẽ.
ergo quãto plures erũt amici: tãto maior vtilitas erit: ⁊
ꝑ ꝯsequens amicitia que sup vtilitate fundat̃. Rñdeo ⁊
dico: ꝙ i amicitia que ē ꝓpter vtilitatẽ ē ꝯsiderare duo
s. radicẽ vtilitatis ⁊ virtutẽ dilectionis. Primo ergo si
ꝯsideramꝰ radicẽ vel fontẽ talis dilectionis s. vtilitatem:
tũc qꝛ maior vtilitas ꝯsurgit magis ex multis q̃ ex pau/
cis: vt pꝫ ꝑ rationẽ: maior amicitia ē ad mltos q̃ ad pau
cos. Scđo vero si ꝯsideremꝰ virtutẽ dilectionis: tũc ami/
cus ex quadã honestate trahit̃ vt amico retribuat. alio/
quin si plꝰ laborat ⁊ nõ plus reddet̃ sibi de lucro: esset ac
cusatio ⁊ dissolutio amicitie. ⁊ qꝛ hoc nõ ꝯuenit facere
ad multos sine tedio ⁊ grauamine: iõ vt amicitia que ē
ꝑꝑ vtile sit permanẽs oportet eã ad paucos esse. Hec Al
ber. in questiõe quã fecit ibidẽ. Scđo dico ꝙ in ami
citia que ē ꝓpter delectabile impossibile ē plurimos. i.
supfluos amicos habere: imo ad talẽ delectationẽ habẽ
dam pauci amici sufficiũt. Hoc autẽ triplicit̃ ꝓbo. s. exẽ/
plo: experimento: ⁊ ex ꝓuerbio. Primo exemplo salis.
nã sal ad cõdimentũ ꝓpter delectationẽ ponit̃ ⁊ querit̃
in cibo: ⁊ tamẽ si sal paꝝ sit sufficit. sic a simili pauci ami
ci sufficiũt homini ad delectationẽ et cũ eis ad aliquod
tempꝰ recreet̃ ⁊ delectet̃. Scđo hoc idẽ experimẽto ꝓ/
bo. Experimẽto enĩ probat̃: qꝛ sm amorẽ libidinosum
vnꝰ homo nõ amat intenso amore plures mulieres: sed
vnã vel paucas tñ: eo ꝙ intẽsus amor nõ põt haberi ni/
si ad vnũ tñ vel ad valde paucos. Tertio hoc idẽ probo
ex cõi ꝓuerbio. Nã ꝓuerbialiter dicit̃ ꝙ duo simul cõ/
uiuunt ⁊ simul intendũt. Sed forte argues in opposi
tũ. s. ꝙ in amicitia q̄ est ꝓpter delectabile q̃ plures pos
sunt esse amici tali ratione: Delectabilia sup que amici/
tia talis fundat̃ sunt multa ⁊ diuersa. cum ergo talia nõ
inueniant̃ in vno sed i diuersis ⁊ multis: videt̃ ꝙ vnus
talẽ amicitiã. s. delectabilẽ possit habere ad multos. Re/
spõdeo ⁊ dico ꝙ in amicitia delectabili vterq̃ amicorũ
expectat delectationẽ ab alio maxime si sit inter equa/
les quorũ est simpliciter amicitia. nõ autẽ ꝯuenit vni mul
tis in ꝯueniẽdo familiariter se delectabilẽ exhibere: ⁊ iõ
si mltos quereret delectãtes cũ secũ nõ posset illis equa
reddere sequeret̃ dissolutio amicitie. Et ideo necessariũ
est ꝙ etiã talis amicitia sit ad paucos: qꝛ multitudo etiã
impediret delectationẽ: dũ vnus nõ possit alteri multũ
vacare abstractꝰ a multis. Et q̃uis sint multa delectabi/
lia: tamẽ qꝛ non cõuenit ꝙ vnus equaliter ad omẽs de/
lectationes sit aptꝰ: eo ꝙ quidã magis delectant̃ in vno
q̃ in alio: ideo quilibet querit illũ in quo delectet̃ habe
re amicũ: ⁊ sic patet respõsio ad argumẽtũ. Tertio di/
co: ꝙ in amicitia que ē ꝓpter virtutẽ non ē possibile ꝙ
amicitia habeat̃ ad plures: sed ad vnum tñ vel ad valde
paucos. Hoc autẽ ꝓbo triplici ratione. s. supabundãtie:
cõplacentie: expientie. Primo rõne supabundantie. et
formo sic rationẽ: Amor supabundãs nõ est natus fieri
⁊ haberi ad multos sed ad vnũ tñ: vt pꝫ per exemplum
in amore venereo sm quem nõ ꝯuenit ꝙ vnus hõ simul
multas mulieres supabundãter amet. sed amicitia que ē
ꝓpter virtutẽ est supabundãs ⁊ perfecta. ergo amicitia
bonorũ nõ potest haberi ad multos. Secũdo hoc idem
ꝓbo ratione ꝯplacẽtie que ē talis: Scđm perfectã ami/
citiam amici valde inuicẽ sibi placẽt. sed nõ est facile ꝙ
simul eidẽ multi valde placeãt: qꝛ pauci inueniunt̃ in q̄
bus nõ inueniat̃ aliquid qđ eni displiceat: ⁊ dum ei pla
cet vnus displicet alius qđ nõ potest in pfecta amicitia
inueniri. Et ꝯfirmo hoc alia ratiõe sic: Amicus debet cõ
gaudere ⁊ cõdolere amico. sed si habet multos cõtingit
vnũ illoꝝ esse in gaudio sicut in nuptijs ⁊ alterũ in tristi
cia sicut in morte filij ergo oporteret simul gaudere ⁊ cõ
tristari qđ est impossibile. ⁊ ideo vl ē impossibile vl dif
ficile ad multos amicitiã ꝓpter virtutẽ habere. Tertio
hoc idẽ probo ratione lõge expientie. Nã amicitia que
est ꝓpter virtutẽ indiget mlta experiẽtia: que nõ potest
haberi sine multa assuetudine ⁊ longo tẽpore: ad hoc vt
nõ se lateãt sed inuicẽ se cognoscãt. ⁊ hoc ē valde diffici/
le. vnde ꝓuerbialiter dicit̃: ꝙ nõ ꝯuenit ꝙ aliqui inuicẽ
se cognoscãt nisi simul comedãt mensurã salis. Quarto
hoc idẽ ꝯfirmo ex dicto cõmuni: qꝛ illi qui amici mul/
toꝝ vident̃ esse: nõ virtuosi sed placẽtarij vl adulatores
vocant̃. nec tales sunt veri amici: eo ꝙ dũ omnibꝰ volũt
esse familiares nulli diu ꝯuiuũt: sed ptranseunt: nec ali/
cui speciali veraciter amicant̃. Sed forte argues i op
positũ. s. ꝙ sm amicitiã que est ꝓpter virtutẽ vnus põt
esse amicus multorũ tali rõne: Multiplicata causa mul
tiplicat̃ effectus. sed virtꝰ que est causa amicitie multi/
plicat̃ in multis. qđ patet: qꝛ virtus ē in multis. ergo sm
talẽ amicitiã vnus põt habere amicos multos. Rñdeo
⁊ dico: ꝙ cũ vera amicitia vniat hoc mõ affectus duoꝝ
ꝙ amicꝰ sit alter ipse vt pꝫ. s. oportet ꝙ affectꝰ per super
abundãtiã ferat̃ in vnũ amicũ. semꝑ autẽ affectus sm ꝙ
in plures fert̃ debilitat̃ ⁊ tepedior fit: sicut patet in amo
re paterno: qꝛ totꝰ affectus patris sm impetũ amoris fer
tur in filiũ vnigenitũ. quãdo autẽ in multos fertur atte/
nuatur. ⁊ ideo amicitia talis. s. pfecta non potest esse ad
multos. Ad argumentũ in oppositũ respõdeo ⁊ dico ꝙ
amicitia nõ sequit̃ tñ virtutẽ sed etiã multa alia. s. noti/
ciã experientiã cõuiuentiã ꝯuenientiã in affectibus: ⁊
cõicationẽ in opibus ⁊ huiusmõi que nõ ꝯuenit ad plu/
res habere. Scđo ad idẽ argues sic: Charitas est pfe/
ctior q̃ amicitia ciuilis. sed charitas est ad multos ergo
⁊ amicitia huiusmõi. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ charitas magis
assimilat̃ beniuolẽtie cũ sit etiam ad non redamãtes q̃
amicitie. ⁊ sic nõ est inꝯueniẽs ꝙ ipsa charitas extẽda/
tur ad multos. qđ de amicitia dici nõ põt. Sed forte
queres quãtus debet esse numerꝰ amicorũ. Rñdeo ⁊ di
co: ꝙ sicut est de quãtitate alimẽtorũ ⁊ de quãtitate ho
minũ ciuitatũ: ita est de quãtitate numerali amicorum.
Sicut enĩ quantitas cibi scit̃ ⁊ determinatur ex quanti
tate indigẽtie: puta ꝙ scita ⁊ determinata quãtitate in/
digẽtie cibi: scit̃ quantũ de cibo sumi debet: sic scita in/

digentia amicoꝝ scitur quãtus debet esse numerus ami
coꝝ. Similiter sicut numerꝰ hominũ ciuitatũ in spe/
ciali non est determinatꝰ: puta ꝙ cõstet ex decẽ homini
bus: qꝛ tũc iam nõ videtur ciuitas: vel ꝯstet ex centũ ho/
minũ milibus: qꝛ tũc pre multitudine nõ erit ciuitas: ſꝫ
quedã regio. sed ẽ hominũ numerus ciuitatis determi/
natus in cõi: puta ꝙ numerꝰ hominum tantꝰ debet esse
quãtus ꝯgruit ad viuendũ vel ad sufficientiã eoꝝ que
ad vitã spectãt: sic numerus amicorũ in cõi est determi/
natus. s. ꝙ tot possunt esse amici in quot põt affectus di
stribui. sed in speciali nõ est determinatꝰ: qꝛ quidã sunt
sicce ꝯplexionis ⁊ habẽt fortes ⁊ manẽtes impressiones
vnde non possunt affectũ suũ multis distribuere vt gau
deant vni ⁊ ꝯdoleãt alteri. quidã vero alij sunt humide
cõplexionis: qui ex eo ꝙ habẽt impressiones nimis ma
nentes possunt affectũ suũ melius alijs distribuere. Ta/
men hoc ẽ vniuersaliter verũ ꝙ oportet habere amicos
paucos vt pꝫ ex supradictis. Hec phs ethi. lib. viij. capi.
vi. In senectis autẽ ⁊ sequibꝰ ⁊c. infra. c. c. ibidẽ: Multi au
tem esse amicũ. ⁊c. ⁊ iterũ ibidẽ cap. xij. lib. ix. Utrũ igit̃
ꝙ̃plurimos amicos ⁊c. ⁊. b. Tho. in scrip. ⁊ Alber. in cõ/
mento ⁊ in questionibꝰ ibidẽ. Et qꝛ nõ est possibile ſm
omnẽ speciẽ amicitie habere amicos ꝙ̃plures (vt pꝫ) iõ
amemꝰ vnũ. s. deũ in quo ꝑdicta omnia ꝯueniũt: ⁊ a quo
tota nostra ꝑfectio deriuat̃. Re. infra Charitas. s. de mo
do ⁊ ordine amãdi deũ.

¶ Qꝫ amicitia que est ꝓpter delectabile excellit amici/
tiã que est ꝓpter vtile. CAP. XII.

Ertio ꝑncipaliter circa amicitiã ꝯsideranda est
t celsitudo pꝛeeminẽs. Nã amicitia que ẽ pp de/
lectabile excellit amicitiã q̃ ẽ ꝓpter vtile. ⁊ ami
citia que est pp virtutẽ excellit duas alias amicitias. s. il
lam q̃ est pp vtile: ⁊ illã que est ꝓpter delectabile: ⁊ ẽ po
tioꝛ vel nobilioꝛ illis. Qđ probo quattuoꝛ rõnibus. s. ra
tione equalitatis: liberalitatis: felicitatis: cõtrarietatis.
Primo rõne equalitatis: ⁊ formo sic rationẽ: Ubi ẽ ma
ioꝛ equalitas ibi est verioꝛ: maioꝛ: ⁊ potioꝛ amicitia. qđ
pꝫ: qꝛ amicitia vel ẽ quedã equalitas vel ĩ quadã equa/
litate ꝯsistit. sed maioꝛ equalitas ꝯsistit in amicicia dele
ctabili (qꝛ gaudẽt ad inuicẽ ⁊ in eisdẽ) ꝙ̃ in amicitia vti/
li. g̃ ⁊c. Scđo hoc idẽ ꝓbo ratiõe liberalitatis. ⁊ formo
sic rationẽ: Uere amicitie ẽ ꝙ sit liberalis ⁊ nõ negocia/
tiua. ergo amicitia quãto magis ẽ liberalis tãto verioꝛ
⁊ nobilioꝛ ẽ. sed amicitia que ẽ delectabilis magis est li
beralis ꝙ̃ vtilis: eo ꝙ illa ẽ negociatoꝝ ⁊ mercenarioꝝ.
g̃ ⁊c. Tertio hoc idẽ ꝓbo ratione felicitatis. ⁊ formo
rationẽ sic: Illud qđ magis accedit ad actũ beati est di/
gnius vel nobiliꝰ. sed amicitia delectabilis magis acce/
dit ad actũ beati: qꝛ beati indigẽt delectabili quasi for/
ma essentiali beatitudinis. g̃ ⁊c. Ubi nota ꝙ delectatio
requirit̃ ad beatitudinẽ: nõ ꝙ ipsa delectatio sit ipsa bti/
tudo: sed ꝯsequit̃ ad beatitudinẽ q̃si forma ꝯpletiua ⁊ ꝑ
fectiua beatitudinis. Est enĩ delectatio sequẽs beatitu/
dinẽ vel actũ btitudinis. s. visionẽ dei. ⁊ ẽ delectatio que
est ꝑfectio beatitudinis: qꝛ delectatio perficit operatio
nem vt quidã finis superueniens velut in iuuenibꝰ super
uenit pulcritudo que iuuentutẽ decorat vt dicit̃. x. ethi.
Hec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xlix. de beatitudine: art. j. q.
ij. in so. ij. ar. ⁊ ibidẽ ar. ij. q. ij. in so. iij. ar. Quarto hoc idẽ
ꝓbo ratione sue cõtrarietatis. ⁊ formo sic rationẽ: Illud
cuiꝰ contrariũ magis impedit cõuiuere qđ maxime est
amabile: magis accedit ad verã ⁊ perfectã amicitiã: sed
triste quod est cõtrariũ delectabili maxime impedit cõ/
uiuere: quia lꝫ per paucũ tempꝰ possit aliquis bene dispo/
situs sustinere triste: tamen cõtinue nullus etiã si esset si/

bi bonũ ⁊ vtile: ergo cũ delectatio sit pluribꝰ ⁊ meliori/
bus necessaria quia etiã beatis: nõ autẽ amicitia vtilis.
ergo ⁊c. Hec phs ethi. lib. viij. ca. vi. In senectis autẽ ⁊c.
infra eodẽ ibi: Horũ autem videt̃ magis amicitia que ẽ
ꝓpter delectabile. ⁊. b. Tho. in scripto: ⁊ Alber. in cõmen
to ibidem.

¶ Qꝫ amicitia que est ꝓpter virtutem
excellit duas alias spẽs amicitie. CAP. XIII.

Ecundo dico ꝙ amicitia que est ꝓpter bonum
s honestatis seu ꝓpter virtutẽ excellit duas alias
amicitias. s. illã que est ꝓpter vtile: ⁊ illam que
est ꝓpter delectabile. ⁊ hoc triplici ratione. s. quia ipsa ẽ
vehemẽtioꝛ vel intẽsioꝛ: perfectioꝛ: ⁊ ꝑmanentioꝛ. Pri
mo dico ꝙ amicitia que est ꝓpter virtutẽ excellit alias:
eo ꝙ est vehemẽtioꝛ ⁊ intẽsioꝛ alijs. qđ tali ratione ostẽ/
do: Illud qđ est per se bonũ est potius ⁊ nobiliꝰ eo qđ ẽ
per accidẽs bonũ. sed illi qui sunt similes in virtute dili
gunt se inuicẽ ⁊ volũt sibi inuicẽ bona ſm seipsos. s. quã
tũ sunt boni. sunt autẽ boni ſm seipsos. qđ pꝫ: quia vir/
tus est quedã perfectio faciẽs hominẽ bonũ ⁊ opus eiꝰ.
ergo sequit̃ ꝙ tali amicitia que. s. est ꝓpter virtutẽ ami/
ci se maxime diligãt. Scđo hoc idẽ cõfirmo tali ratio/
ne: Per se bona ⁊ ꝑ se delectabilia maxime sunt delecta/
bilia ⁊ amabilia. sed maxime amabiliũ est optima ⁊ ma
xima amicitia. ergo ⁊c. Tertio hoc idẽ cõfirmo alia rati
one sic: Illa ẽ maxima amicitia in qua nihil inuenit̃ cõ
trariũ amicitie. sed talis ẽ amicitia que est ꝓpter virtu/
tem. qđ sic ostẽdo: Nã in amicitia que est ꝓpter virtutẽ
sunt tria maxima bona. Primũ est ꝙ vnus amicorũ nõ
diligit aliũ ꝓpter aliquid aliud: sed ꝓpter seipsum: pu/
ta ꝙ est virtuosus. virtꝰ autẽ principalis causa vel ratio
est amãdi. Scđm est ꝙ in tali amicitia vnus amicorum
nõ inuenit in alio aliqđ vitiosum nec aliqđ iniustũ: sed
omia que ad verã amicitiã reputant̃ digna. Tertium
est ꝙ talis amicitia. s. que est ꝓpter virtutẽ non possunt
amici ad inuicẽ fieri nisi boni. Ex quibꝰ tribus cõcludi/
tur ꝙ amicitia que est ꝓpter vtutẽ sit maxima eo ꝙ ibi
omis amandi ratio inuenit̃. ⁊ ideo ipsa ẽ intimioꝛ alijs
amicitijs: eo ꝙ in ipsis inueniũtur ⁊ sunt tria opposita
supradictis. Primũ est ꝙ in alijs amicitijs pꝛicipaliter
amat̃ vtilitas vel delectatio nomĩe amici. Scđm est ꝙ
in talibꝰ amicitijs vnꝰ in alio inuẽit multa vitiosa ⁊ ma
la. Tertiũ est qꝛ ĩ tali amicitia q̃ est pp vtile vel delectabi
le hoĩes cuiuscũqꝫ ꝯditionis existãt pñt sibi ad inuicem
amicari. s. mali malis ⁊ boni malis ⁊ ecõuerso. ⁊ pp hec
tria eorũ amicitia nõ est maxia. Scđo ꝑncipalit̃ ami/
citia q̃ est pp virtutẽ excellit alias amicitias eo ꝙ ipsa ẽ
ꝑfectioꝛ alijs. ⁊ formo sic rõem: Illud ẽ ꝑfectũ cui nihil
deest: hꝫ enĩ spectat ad rõem ꝑfecti vt pꝫ ꝑ phm l. iij. phy/
sice ⁊c. sꝫ amicitie que ẽ pp virtutẽ nihil deest. alie autem
amicitie habẽt in se defectꝰ ꝙ̃plures vt pꝫ. s. imediate. g̃
amicitia que ẽ ꝓpter virtutẽ est ꝑfectioꝛ alijs. Qꝫ autem
amicitie que est pp virtutem nihil desit tali rõe ostẽdo:
Illa amicitia in q̃ ꝯiungunt̃ oẽs rões amãdi ⁊ que oĩa
que sunt ĩ alijs amicitijs ꝯphẽdit: hõ habet defectũ ali
quẽ. sed amicitia que ẽ ꝓpter virtutem est huiusmõi. qđ
pꝫ de his duobꝰ. Pmo: qꝛ ĩ amicitia q̃ est pp virtutẽ ꝯiu/
gunt̃ omẽs rões amãdi: eo ꝙ bona honesta in q̃bus ta/
lis amicitia fundat̃ ⁊ bona simplr̃ ⁊ bona delectabilia ⁊
bona vtilia. Scđo: qꝛ amicitia q̃ est pp virtutẽ oẽs alias
amicitias ꝯphẽdit: qꝛ illi q̃ sũt vtuosi sũt etiã simplr̃ bo/
ni ⁊ vtiles ⁊ delectabiles sibi inuicẽ. Sicẽ n. vtuoso sunt
actiões ꝓpie q̃ sunt ſm vtutẽ delectabiles: eo ꝙ sunt ſm
rõem rectã: ita actiões amicoꝝ suoꝝ vtuosoꝝ sũt ei delecta
biles eo ꝙ actiões q̃ sũt alteriꝰ sũt siles ꝓpijs. Sic g̃ ma
nifestũ est ꝙ amicitia virtuosa nõ solũ habet in se bon/

tatē: sz et delectationē & vtilitatē. g ē pfectior alijs. Tertio amicitia que est propter virtutē excellit alias amicitias: eo q est pmanentior alijs. qd pbo ex quatuor. s. ex eo qd inuenit: ex eo qd diligit: ex eo qd includit: ex eo qd creditur. Primo pbo ex eo qd inuenit: qz in amicitia que est propter virtutē inuilt[illegible] vel vitiosum nō repitur. s. cōtrariū amicitie. qd cognoscit experientia et assuetudine longa. Secundo hoc idē probo ex eo qd diligit qz virtuosus ppter se tm inquantū est virtuosus diligit & nō ppter aliqd aliud. Tertio hoc idē pbo ex eo qd includit: qz amicitia que ē ppter virtutē includit etiā oēs alias amicitias & p cōsequēs oīa que ad verā & pfectam amicitiā requirunt. Quarto hoc idē pbo ex eo qd creditur q: bono nō credit de facili alteri dicenti malū de amico suo quem multo tpe est expertus. et pcipue qz virtuosus nō mouet ad diligendū ex passiōe vt iuuenes: sz ex electōe: g ex his quatuor ptz q amicitia que est ppter virtutē est pmanentior alijs & sic potior. alie amicitie de facili dissoluunt ppter defectū istoꝝ quatuor. Et quia amicitia que est ppter virtutē sic est excellens: ideo ē rara. qd pbo duplici rōne. tum ex pfecte subiecti. tū ex parte experimenti. Prima rō ē ex pte subiecti. eo q talis amicitia nō est nisi in virtuosis. sed tales sunt pauci propter difficultatē attingendi mediū rōnis: vt dicit. ij. ethi. Secunda rō est ex pte experimenti & consuetudinis. qd patet quia ad hoc q sit vera amicitia opt q sciat vnus de altero q pfecte diligat ipm: qz oportet esse redamatiōem non latentē. sed hoc non potest fieri nisi primo comedāt multū de sale vt dicit pverbialiter. vnde oportet q vnus experiatur fidem & mores alterius & in prosperis & in aduersis. & ante hoc nō debet acceptari ad amicitiā. sz hoc est rarū. g &c. Hec Arist. ethi. li. viij. ca. iij. Differunt aut hec &c. & ibidē. ca. iiij. Que aut ppter delectabile &c. & b. Tho. in scri. & Alber. in cōmē. ibidem.

C Q tripLex est spēs amicitie sicut triplex est spēs boni. CA. XIIII.

Circa amicitiā pter illa que dicta sunt supius cōsideranda sunt tria. s. varietas distinctōis: causalitas cōquestiōis: facilitas dissolutōis. Primo circa amicitiā ɔsideranda est varietas distinctiōis. Cum. n. rō amabilis inquantū est amabile nō sit nisi bonum: vt patet supra per diffinitōez amicitie: ideo sm diuisionē vel distinctiōem boni est distinctio amoris vel amicitie. Bonū aūt diuidit in bonū simpliciter & bonū delectabile & bonū vtile: nō sicut in tres species ex equo diuidentes aliqd genus: sed per modos sicut est diuisio analogi in pfectū & minus pfectū. vn sicut ē triplex bonū. s. bonū simplr qd est bonū honestū: & bonū sm qd. s. bonū delectabile vel vtile: ita ē triplex spūs amatōis vel amicitie eo q oē qd amat: amat vel ppter bonū honestū: vel ppter bonū delectabile: vel ppter bonū vtile: tn est differētia: qz qui amant aliquē ppter virtutē amant ipm sm q ipse est: puta qz bonus vel virtuosus. sed illi qui se amant ppter delectatōem vel vtilitatē nō amant propter se: sed ppter delectabile vel vtile qd eis puenit vn tales non amant amicū sm q in se est sed sm q accidit ei. s. sm q est vtilis vel delectabilis. vn patet q amicitia que est ppter virtutē est p se: amicitia aūt que ē ppter delectabile vel vtile nō est ppter se sed ppter aliud sicut patet supra. Hec phs ethi. li. viij. ca. i. i. Differūt aūt hec &c. & b. Tho. in scrip. & Alber. in cōmēto ibidē. Secundo circa amicitiā cōsideranda est causalitas cōquestionis & dissolutōis amicitie. Cum. n. triplex sit species amicitie. s. honesti: vtilis: & delectabilis: vt quelibz earū diuidat p equale & inequale. i. superexcellens: cū cōtingat in virtute vnū esse equalē alteri & iterū vnū eē meliorem altero. & silr in delectabili & vtili: optet q vbi sunt amicitie equales q equalia oīa reddant ab amicis ad inuicē sm &c. sed in amicia inequalib optet q reddant sm pportionē: alias fiunt accusatōes seu cōquestōes vel querele in amicitia & dissolutio. he aūt querele vel questiones nō fiunt in amicitia q est ppter virtutē: nec in amicitia que est ppter delectabile: sz maxime in amicitia q est ppter vtile. qd de singulis pbo. Primo. n. in amicitia que est ppter virtutē querele vel accusatiōes nō fiunt. Cuius rō est: qz illi qui non sunt amici ppter virtutem prompti sunt ad hoc q sibi inuicē bnfaciant. hec. n. est opatio amicitie que ē ppter virtutē bene opari ad amicū. & cū ita sit q vterq ad hoc intēdit vt ol sequat amico nō pōt ɔtingere q ex tali amicitia ex hoc. s. ex mutua obsecutōe, pueniant accusatōes & pugne. Cuius rō est: qz nullus vult cōtristare eū qui se amat & sibi benefacit. sz si sit gratus ille qui recipit beneficiū studet ad retribuendum p aliqd beneficiū cōueniēs & honestū qd. s. nō excedit facultatē amici. Secūdo in amicitia que est ppter delectabile non est locus conquestiōis seu qrele. Cuius rō est: qz si vterq qd querit hz in mutua societate. s. delectatōem q: gaudet in hoc q alteri cōmorat. nō hz vnde accuset aliū. vn nullus est locus querele cū vnus amicorū habet hoc qd querit ab alio. s. delectatōem in cōmorādo. Ridiculū est. n. q vnus eoꝝ accuset aliū qui ei in cōmorando delectatōem nō exhibet cū in sua ptate habeat cū illo cōmorari & ab eo posse discedere qn vult. Tertio in amicitia que est ppter vtile maxime fiunt cōquestiones & querele. qd dupl'r osido. s. in generali: & in spāli. Primo in generali. qz illi qui vtunt se adinuicē ad vtilitatē: maxime de se inuicē cōqueruntr & vnus accusat aliū qd ptz: qz illi q recipiunt seruitiū ab alio estimāt q minus recipiant qz eis cōueniat. & iō cōquerūt q nō tanta recipiunt quantis indigent q sertimei nō tantoꝝ sed maioꝝ sunt digni. E cōtrario aūt benefactores cōqueruntur dicētes q nō psit ad tanta danda sufficere quantis indigent q bnficiū ab eis recipiūt: vel etiā q amplius benefaciāt qz mereant pcipientes. Secundo hoc idē pbo in speciali. Ubi nota q sicut duplex ē iustū: quoddam nō scriptū sz inditū. s. naturale vel morale sm ɔsuetudinem patrie: & quoddā scriptū qd est legale ita duplex ē vtilitas quā in amicitijs cōsequi optet. Una ē moralis: quādo vnus vtilitatē exhibet alteri sine pacto sperās tn retributiōem sm verā cōsuetudinē & honā amicoꝝ & patrie. & hec vtilitas rūdet iusto nō scripto. Alia vo vtilitas ē legalis. s. qn vnus exhibet vtilitatē alteri sm q est lege statutū. In hac ergo amicitia q ē ppter vtile maxime fiunt accusatōes qn nō sm idē fit cōmutatio vel recōpensatio vtilitatis: puta cum vnus exhibet vtilitatē alteri sm exigentiam legis: alter vo requirit eam sm exigentiam bonoꝝ moꝝ: & sic fit dissolutio amicitie. Hoc autem probo per exemplū tam in vtilitate legali qz in vtilitate morali. Et primo qtum ad vtilitatem legalez. nam vtilitas legalis est duplex. Quedam. n. est que statim cum pacto vtriusq habz cōmutatiōem que est omnino formalis. s. p modum emptionis & venditionis que est ex manu in manum. s. cum aliquis statim accipit quod ei promittitur pro impenso obsequio. & in hac certum est quid reddendum est. vnde determinatum est quid pro quo debeat dari: & sic non est dubium. Alia vero vtilitas legalis est que qūuis habeat pactum: tamen habet temporis dilatiōem: & hec est liberalior inquantū hz quādā amicabilē dilatiōez. vn etiā apud quosdā int tales q se sic expectāt nō fiūt pacta sm formā iuris: sz estimāt q vnus oz opari ad alterū sicut ad amicū si fideles sunt in cōmuta-

tionibus.qđ si non fit in tali amicitia fit accusatio ⁊ cõquestio ⁊ amicitie dissolutio. Ubi nota ꝙ ꝑ dilatõem aut intendit aliquid recipe vltra sortem: ⁊ tunc non est amicus sed vsurarius: aut tantũ beneficiũ facere amico in dilatõe qđ nõ faciunt vsurarij. Secundo ondo hoc idẽ q̃ntum ad vtilitatez moralem. Nam vtilitas moralis est que non obligat aliũ ꝑ pacta vt in cõuentionib⁹ que fiunt ex cõdicto: sed sicut cõsueuit amico aliquid gratis dari: ita vnus dat alij sine pacto/oris expresso: ac si amico vere daret. sed tñ q̃ntum ad intentõem ille qui dat dignum reputat vt aliquid reportet equale vel etiã maius vt si nõ esset gratis dans sed accõmodans. vnde tunc si nõ fiat cõmutatio vel recõpensatio vtilitatis: vt. s. qui accepit soluat equale vel maius: ille qui dedit accusabit recipientẽ: ⁊ sic amicitia dissoluit̃. Rõ aũt quare aliqui in mutuando amico pactũ nõ exprimunt ⁊ tñ fructus vl' lucri recõpensatõem intendunt est: qꝛ plures vel oẽs vniũ volunt ⁊ approbant. s. que sunt honesta: ⁊ tñ in suis actibus vel mutuis aliud exigunt. s. que sunt in eis vtilia: vt verbigratia: qꝛ. n. aliquis seruiat ⁊ benefaciat alteri non ea intentione vt beneficij restitutõem vel recõpensatõez recipiat est honestum: qꝛ alteri benefacere gratis est bonum honestũ. ⁊ ideo vt hoĩes sint alijs accepti volũt videri hoc modo benefacere. s. quasi gratis dantes nõ exp̄mentes recompensatõez beneficij precio. sed ꝙ aliquis ex beneficio collato beneficia recipiat ẽ vtile: ⁊ ideo homines eligunt recõpensatõem impensi beneficij quantũcunqꝫ aliud exterius ꝓtendant. Hec ph̃s eth̃. libro. viij ca. xiij. Trinis itaqꝫ existentib⁹ ⁊c̃. ⁊ beatus Tho. in scri. ⁊ Albertus in cõmento ibidẽ. Tertio principalr̃ circa amicitie vtilis conseruatõem consideranda est quantitas recompensatiõis. vt. n. in amicitia que est propter vtile vitentur querele ⁊ ꝑ cõsequens nõ fiat dissolutio: oportet ꝙ fiat recompensatio. Ad cuius euidentiã nota duo. Primũ est ꝙ a principio anteq̃ homo beneficiuz recipiat duo debet attendere. s. hominẽ a quo beneficiũ recipiat: ⁊ rem in qua beneficium recipit. Primo debet attendere hominẽ a quo beneficium recipit: vtrũ. s. ab amico gratis dante vel ab eo qui retributõez querit. Si enĩ beneficium recipit ab homine qui retributõem querit: tunc quia non recipit beneficium a vero amico neqꝫ ab homine qui beneficium contulit propter ipm̃ cui datum est: sed propter vtilitatẽ inde speratam: debet retribuere si potest ſm dignitatem eoꝝ que accepit ⁊ nõ debet sibi facere amicũ qui nõ vult sibi esse amicus. Si vo recipit beneficiũ ab amico gratis dante: tunc debet retribuere ſm gratiam sibi factam vel ſm affectũ amici benefacientis. Sed contra: Si recipit beneficiũ ab aliquo amico cũ amici sit gratis dare: videtur ꝙ recipiens beneficiũ ad reddendũ non teneatur. Respondeo ⁊ dico ꝙ non recipit ab amico simpliciter: sed a tali amico qui restitutiõem querit. ⁊ ideo debet recõpensare simpliciter si potest. Secundũ est: vtrũ quantitas recõpensationis debeat fieri ſm vtilitatem quam aliquis eo beneficio sibi impenso est consecutus: vel ſm quantitatez beneficij qđ alter impẽdit. Rõ aũt hui⁹ dubitatõis orit̃ ex cõtrouersia taliũ amicoꝝ: qꝛ illi qui recipiũt bñficia intendentes ⁊ volentes attenuare ipa dicunt se talia recepisse a suis benefactoribus que pua erãt illis ad dandum: ⁊ q̃ illi poterant ab alijs de facili recipe. Ecõtrario aũt bñfactores sua beneficia magnificare volẽtes dicũt se cõtulisse maxima que habebãt: ⁊ qualia nõ poterant ab alijs recipe: ⁊ ꝙ dederũt eis tpe necessitatis. Ut igitur inter amicos cesset oĩs cõtrouersia ⁊ querela ne amicitia dissoluat̃: dico ꝙ aliter dꝫ mensurari quãtitas recõpensatõis in amicitia q̃ est ꝓpter vtile: ⁊ aliter in amicitia que ẽ ꝓpter virtutẽ. Primo. n. in amicitia q̃ est propter vtile dꝫ quãtitas redditõis vel ercõpensatõis mensurari ⁊ accipi ſm quãtitatẽ vtilitatis: quã ille qui beneficiũ ꝑcepit est cõsecutus. tantũ. n. fuit adiutoriũ benefactoris quantũ recipiens ille fuit adiutus: ⁊ iđ tãtũ debꝫ reddere quãtũ accepit de adiutorio. ⁊ si plus fiat melius est: vt ille qui accepit beneficiũ tantũ ꝓsit bñfactori. quãtũ bñfactor ꝓfuit sibi. s. vt reddat benefactori nõ solũ decem talenta que accepit ex quib⁹ lucratus ẽ centũ: sꝫ addat dimidiũ lucri. ⁊ iđ dꝫ tantũ adiutoriũ reddere quãtũ accepit: vel plus ⁊ hoc est melius. Scđo in amicitia q̃ est ꝓpter virtutẽ lꝫ nõ sint accusatõẽs: vt patꝫ ca. ꝓcedẽti: dꝫ tñ in ea recõpensatõis mensura vel quãtitas fieri per electõem opantis que est principale in virtutibus. i. ſm voluntatẽ eius qui bñficiũ ꝯtulit etiã si paruũ aut nullum sibi auxiliũ ex hoc est alidꝫ ꝯsecutus: vt. s. ex tãto affectu recõpenset̃ vl' recõpenset ille qui recipit ex quãto ille fecit. Hec ph̃s ethi. li. viij. ca. xiij. Trinis itaqꝫ existentib⁹ amicis ⁊c̃. infra eo. ca. ibi: Petenti aũt retribuendũ est ſm dignitatem eoꝝ que passus est ⁊ sponte. ⁊ b. Tho. in scri. ⁊ Alber. in cõmento ibidem.

¶ Q amicitia est falsa vel ficta q̃tuor modis. CA. XV.

a D maiorẽ aũt euidentiã eoꝝ que sunt dicta superius de amicitia est sciendũ ꝙ quadruplex ẽ amicitia. s. ficta: mala: vera: ⁊ ꝑfecta. Primo dico ꝙ est amicitia ficta vel falsa. ⁊ talis fit quattuor modis. primo qñ est in solo noĩe ⁊ nõ ope. secũdo qñ est occulte ⁊ nõ manifeste. tertio qñ ẽ ore ⁊ nõ corde. quarto qñ est in ꝓsperitate ⁊ nõ aduersitate. Pᵒ dico ꝙ amicitia est falsa vel ficta qñ est solo nomĩe ⁊ non ope: Eccl̃i xxxvij. Est amicus solo nomine ⁊ non re. Amicitia talis amici est vitanda: eo ꝙ est sine humore charitatis: sine valore veritatis: sine virore vel dulcedine veritatis. pro-
n pter qđ ꝓhibetur. i. Joh. iij. Non diligam⁹ verbo ⁊ lingua sed ope ⁊ veritate. Quod verbũ exponit̃ tribus modis. Primo sic: Nõ diligamus verbo ⁊ lingua. q. d. Ille verbo tñ diligit qui bonũ ꝓmittit ⁊ nõ soluit. multi. n. verbo multũ amorẽ ostendũt: sed opere nihil. Et subdit: Neqꝫ lingua tñ. s. diligamus: vt ille q̃ dicit se facere aliquid propter deũ ⁊ nõ facit. Sed opere ⁊ veritate: quia verus amicus toto corde diligit ⁊ ope perficit. Secũdo modo exponit̃ sic: vt verbum ⁊ lingua pro eodez exponatur vt sic: Non diligamus verbo ⁊ lingua. Uerbo ⁊ lingua diligit qui dilectõem in effectu ostendit nõ tamen ordinata intentiõe. Unde Aug. Q̃ multi sunt q̃ iactantie causa multa distribuũt: multa donant: ⁊ nil aliud querunt nisi humanã laudem ⁊ gloriam popularẽ plenam ventis: nulla stabilitate solidatam. Sed opere ⁊ veritate. Tullius de amicitia vera sic ait: Ille ẽ verus amicus qui omnia bona sua alijs cõmunicat ⁊ mala aliorũ facit sua. qui vo aliter amat fictus est amicus ⁊ nomine tenus. Tertio modo exponit̃ sic ſm Augu. Non diligamus verbo ⁊ lingua. q. d. Nõ perhibeat testimoniũ tibi de eo quod fecisti lingua aliena: sed cõscientia tua propria interroga cor tuũ. vide quid fecisti: ⁊ quid appetisti an salutẽ tuam. an laudez hominũ: ideo subdit: Sꝫ ope ⁊ veritate. i. synceritate intentiõis: ita ꝙ vera dilectio in duobus ꝯsistit. s. in synceritate mentis: ⁊ integritate operis. ꝓpter que dño merito dicit: Sꝫ ope ⁊ vitate. Secundo amicitia est ficta vel falsa qñ est occulta ⁊ nõ ma-
m nifesta. vnde ꝓuer. xxvij. Melior est manifesta correptio. q̃ amor absconditus. Qđ etiã exponit̃ tribus modis. Primo sic: Melior. i. magis ꝓdest manifesta correptio facta a ꝑlato si publicũ vel manifestũ est peccatum.

alioquin si pctū est occultū ⁊ tu ꝑlate in manifesto cor-
ripis nō es corrector sed ꝓditor. Quā amor absconditus.
qꝛ amor qui nō corripit incipit denegare in vitiū: eo ꝙ
qui tacet cū emendare possit ꝯsentit. Sene. in ꝓuerbijs:
Amici vitia si feras facis tua. Secūdo exponit sic: Me-
lior est manifesta correptio cuius fructus apparet exte-
rius ꝙ̄ amor abscōditus: cuius effectus extrinsecus nō
apparet. Greg. aūt vocat amorē abscōditū illicitū ⁊ adul
terū. nam oīs qui male agit odit lucē. Tertio ſm biero.
sic: Melior est inimicus manifestus ꝙ̄ amicus abscon-
ditus. ⁊ subdit cām dicens: Ille eni. s. inimicus manife-
stus dū cognoscit facile vitat. Iste vō. s. amicus abscon-
ditus dum nō cognoscit ꝑualet. Tertio amicitia ē fi
cta vl' falsa q̄ ē ore ⁊ nō corde. talis fuit amicitia Joab
ad amasam. ij. Reg. xx. vbi dicit: ꝙ Joab dixit ad ama-
sam: Salue mi frater. ⁊ tenuit dextera manu mentū ama
se quasi osculans eā ⁊ effudit viscera eius in terrā. Sic
mundus ꝓponit dilectōem ⁊ cōcludit amaritudinē. vn̄
e Ecci. vi. Est amicus qui cōuertit ad inimicitiā ⁊ q̄ odiū
⁊ rixam ⁊ cōuitiā denudabit. q. d. Est amicus fictus q̄ le-
uiter ⁊ faciliter est cōuertibilis: nunc ad amicitiā: nunc
ad inimicitiā. ⁊ talis odiū cordis ⁊ rixam ꝯtentōis ⁊ cō
uitia obprobriosi sermōis denudabit. i. odium quod in
corde habebat ⁊ mala omnia que scit de illo cuiꝰ amici
tiam simulabat manifestabit. ⁊ si nesciat finget: vt dicit
Prouer. xviij. Occasiones querit q̄ vult recedere ab ami-
co. Exemplū ponit de hoc boetius. iiij. li. de cōsolatōe di
cens. Nequeūt mali oculos tenebris assuetos ad lucem
ꝑspicue veritatis attollere: similesq; auibus sunt quarū
intuitū nox illuminat: dies cecat. ⁊ ideo oīs talis querit
occasiones. i. rōnes excusabiles vel oportunitates receden
di generaliter a vero ⁊ bono amico: vel specialiter a xp̄o
qui est verus amicus: sicut filius ꝓdigus sponte recessit
a patre suo: Luc. xv. vn̄ de tali nunq̄ est cōfidendū: Ecci.
n xij. Nō credas inimico tuo in eternū. Qd̄ verbū ſm glo.
exponit duobus modis. s. mystice: ⁊ historice. Mystice
quidē de diabolo transfigurante se in angelū lucis vl' d̄
heretico. Sed cōtra: Si diabolus vl' hereticus verū di
cit nunquid est ei credendū? Respōdeo ⁊ dico: ꝙ si ma
nifeste est verū qd̄ dicit credat vō illi nō ꝓpter illum: qꝛ
in illo nulla est auctoritas cui q̄nq; creditur. sed ꝓpter
verū qd̄ dicit: eo ꝙ est manifestū. Si aūt dubiū est: an
verū sit qd̄ dicit est prius examinandū: ⁊ tunc nō illi cre
ditur sed veritati examinate ⁊ ꝓbate. Secūdo verbū il-
lud ſm glosam exponit historice de falso amico cui nō
debemus credere in eternū. Cuius rō est: quia talis siue
cū humiliter siue cū dulciter loquit siue cū lachrymat si
ue cū manibus applaudat semp et subuertat insidiatur.
Quarto amicitia est ficta vel falsa q̄ ē in ꝓsperitate
f ⁊ nō aduersitate De tali dicit Ecci. xiij. Si largitus fue-
ris assumet te ⁊ si nō habueris relinquet te. Expositor: Si
largitus fueris amico tali munera. i. suū amicū vocabit
te. vel assumet te: vocādo te iuxta se ⁊ nō honorando te.
Si vō nō habueris qd̄ largiaris ei derelinquet te. i. nō
assumet te iuxta se: vel nō assumet te ad officiū: vel amo-
uebit te ab officio vel a loco in quo te ꝓpter munera col
d locauerat. Et iterū ꝓuer. xix. Diuitie addunt amicos plu
rimos: a paupe aūt hi quos habuit separant. Qd̄ quidem
verbū siue intelligat de diuitijs spūalibus siue tpalibus
aliqualr est verū. qd̄ sic ꝓz: Nā diuitie spūales. s. virtu-
tes addunt amicos plurimos. s. deū ⁊ angelos ⁊ oēs fide
les qui existunt in charitate. A paupe aūt virtutibꝰ etiā
id qd̄ videt habere aufert ⁊ separat ab eo. Vel spūalr ſm
glosam a paupe. i. a xp̄o ⁊ hi quos habuit. s. apl'i separant
ab eo in tpe passiōis xp̄i. Similr si intelligat d̄ diuitijs
tpalibus: sic diuitie tpales addunt amicos plurimos: nō
quidē veros sed falsos qꝛ tales nō amant ꝑsonas sed di
uitias: qꝛ diuitijs recedentibꝰ recedunt amicitie. Sene.
Mel musce: cadauera lupi: ꝑdam sequit turba ista non
hoīem. Et iterū seneca: Nullū maius malū habet occu-
patus homo ⁊ bonis suis obsessus ꝙ̄ ꝙ amicos sibi pu-
tet quibꝰ ipse nō est. Et subdit: A paupe aūt. s. fortune hi
quos habuit tpe ꝓspitatis separant tpe paupertatis sicut ca
nes ab osse corroso: ⁊ sicut mures ab horreo vacuato: Tre-
nor. i. Omnes amici eius spreuerunt eā inter angustias
Et iob. vi. Necessarij quoq; mei recesserūt a me. Et iterū
Trenoꝝ. i. Qui glorificabant eā spreuerunt eā q̄ vide-
runt ignominiā eius. Sene. Qui vtilitatis cā amicus ē
tamdiu placebit q̄diu talis erit. Et poeta: Cū fueris fe-
lix multos numerabis amicos: Tempa si nubila sunt tibi
m solus eris. Vn̄ ꝓuer. xix. Multi colunt ꝑsonā potentis
⁊ amici sunt dona retribuentis. Expositor: Multi colūt
. i. honorant ⁊ venerant ꝑsonā potentis. i. diuitis vel pre
sidentis. Sed nunquid hoc est peccatū? Rñdeo ꝙ h' be-
ne vel male fieri pōt. bene quidē si ꝓpter officiū fiat: q̄a
a deo est sibi collata ptās ⁊ vicem dei gerit. ⁊ ideo pro-
pter hoc eū. s. dn̄m: q̄uis malū honorare tenemur. sꝫ ho-
norare eū qꝛ potens ē ⁊ diues aut nobilis aut huiusmo
di peccatū est. Similiter tantum timere dn̄m: qꝛ ꝓpter eius
timorē in iudicio aliquis asserat falsum vel verū taceat
⁊ opprimat: vel quodlibet aliud peccatū faciat: vel ꝓpt
aliquam vtilitatē ꝓpriam eū extollat vel melioribus ꝑ-
ponat: his modis ⁊ oībus talibus sp̄ est peccatum. Pro
pter qd̄ dicit Leui. xix. Nec honores vultū potentis. Et
subdit in ꝑmissa auctoritate: Et amici sunt dona tribuē
tis. expone hoc ꝑ ꝓcedentes auctoritates.

Q amicitia inter prauos ē mala ⁊ vitanda quattuor rationibus. CA. XVI.

f Ecundo dico ꝙ ē amicitia mala. s. amicitia q̄ est
f inter prauos: de qua Luce. xxiij. Facti sunt ami
ci herodes ⁊ pilatus. Vbi glo. Nephandū fedus qd̄ he-
rodes ⁊ pilatus in occidendo xp̄m pepigerunt. Et theo-
philus ibidē sic ait: Attende diabolū vbiq; cōiungentē
disiuncta: vt xp̄i pagat necem. Erubescamus ergo nos si
causa nostre salutis nec amicos in ꝓprio federe conser-
uemus. Q aūt amicitia que ē inter prauos sit mala et
ꝑ cōsequēs vitanda ⁊ detestanda probo ꝑ quattuor rō-
nes. prima est propter cōplacentiā vitij. secunda est pro-
pter discordiam ꝓximi. tertia est propter carentiam bo
ni. quarta est propter repugnantiā animi. Prima ratio
propter quā amicitia que est inter prauos est mala: est
propter complacentiā vitij. ⁊ formo sic rōnem: Amicitia
illoꝝ est mala qui in prauis opibus delectant et in his
sibi inuicem cōmunicant ⁊ operant. sed talis est amici-
tia que est inter prauos dū aliqui non sunt stabiles in
virtute: cōmunicant malis ⁊ assimilant eis: ⁊ sic ipi etiā
fiunt praui. Hec phs ethi. li. ix. ca. vlti. ⁊. ix. vtrū igit quē
admodū ⁊c. infra eo. ca. ibi Fit ergo quidē prauoꝝ ami
citia mala. Cōmunicant. n. in prauis instabiles existen-
tes mali aūt fiunt assimilati ad inuicē. Secundo idē
ꝓbo auctoritate Grego. in pastorali dicentis: Cū incau
te maloꝝ amicitijs iungimur eoꝝ culpis ligamur. ⁊ po-
nit rōnem dicens: Ab illo qui summe rectus est eo ipso
iā discrepat quo maloꝝ amicitijs vita nostra nō discre-
pat. Et chryso. sup matth. Rerū natura sic est: vt quotiēs
bonus malo coniungitur non ex bono malus meliora-
tur sed ex malo bonus contaminat. Nam bonus effici-
tur malus similitudinē alterius malicie assumendo. et
ideo taliū amicitia est vitanda ⁊ detestanda. vn̄ Isido.
ij. soliloquioꝝ sic ait: Melius est habere maloꝝ odiū ꝙ̄

cōsortiū. Sicut.n. bona multa habet cōis vita sanctoꝝ: sic plura mala societas affert maloꝝ: Apl's. ij. ad Corinth. vj. Que societas lucis ad tenebras? ⁊c. Tertio amicitia prauoꝝ est mala: ⁊ ꝑ cōsequens vitanda ꝓpter discōuenientiā vel discordiā proximi. ⁊ formo sic rōnez: Illius amicitia est mala ⁊ ꝑ consequens vitanda qui nō vult alteri iusticiaz facere. sed ita facit prauus. qḋ ꝓbo: q2 prauus vult supabundare in bonis ⁊ deficere in malis: ⁊ ex hoc ꝓximū cōpellit ne habeat q̄ḋ ipse cupit ⁊ dum non seruat alteri bonū iusticie sequit̄ ꝙ fit inter eos malum discordie. qḋ patz ex eo qḋ sequit̄. s. Cōtentio inter eos. vnde vnus cogit aliū ad hoc ꝙ seruet qḋ est iniustū. sed tn̄ ipse non vult alteri iusticiā facere: sed vult supabundare in bonis deficere in malis. Hec ph's ethi. li. ix. Amicabile aūt ⁊ cōcordiā ⁊c. infra. c. c. ibi: Prauos nō possibile est cōcordare ⁊c. Sed forte queres: vnde ꝓcedit ꝙ aliquis vult supabundare in bonis ⁊ deficere in malis. R̄ndeo ⁊ dico ꝙ hoc ꝓcedit ex amore suiipsius. ex eo enī ꝙ aliquis amat seip̄m vult supabundare in bonis et deficere in malis. quod quidē est laudabile ⁊ vituperabile diuersis respectibus. Primo.n. amare seip̄m est laudabile. s. cum quis amat seip̄m in bonis rōnis vel sm̄ ꝑtem rōnalem: puta si velit inter alios maxime agere opa virtutis vt iusticie vel ꝑantie vel quecunq3 ad virtutis opa ꝑtinentia. vnde ille qui plus sibi vult de bonis honestis acquirere: si vocat̄ amator sui: hoc nō est eius vituperiū: sed in eius laudem ⁊ cōmendatōem dicit̄: eo ꝙ amat seip̄m sm̄ ꝑtem aīe rōnalem. Secūdo amare seipsum est obprobriosum. s. cum aliquis seip̄m sm̄ ꝑtem aīe irrōnalez. i. sm̄ ꝑtem sensitiuā amat. ⁊ talis amator suiipsius est qui in bonis ꝑalibus. s. in pecuniis honoribus ⁊ delectatōibus corꝑalibus (quales sunt ciboꝝ ⁊ veneroꝝ) supabundantiā querit talis merito est vituperabilis. ⁊ ꝑcipue triplici rōne. Prima ē: quia talis se amat sm̄ vilia bona: imo noxia: qualia sunt in rei veritate bona corꝑalia: q̄uis multitudo populi ad ip̄a attendat ac si essent optima: eo ꝙ multi imo plures sequunt̄ sensuz magis q̄3 rōnem. Secunda rō est: quia amator sui q̄ū tum ad bona corꝑalia hoꝝ supabundantia querit ad satisfaciendū concupiscentiis: ⁊ vniuersaliter omnib⁹ passionibus: quod in bonis est pessimū est. Tertia ratio est: quia ex hoc ꝙ tales in bonis corꝑalibus supabundātiā querunt quā omnes simul habere nō possunt: sequitur ꝙ circa huiusmodi bona fiant cōtentiōes ⁊ pugne. Et h̄ erat secundū. s. quare in amicitia vtili que etiā est inter prauos est discordia ꝓximi. Hec ph's ethi. li. ix. ca. viij. ibi: Dubitat̄ aūt vtrū oportet amare seip̄m vl' amare aliquem aliū. ⁊. b. Tho. in scri. ⁊ Alber. in cōmen. ibidem.

Tertio societas praui est mala ⁊ ꝑ cōsequens vitāda ꝓpter carentiā boni. ⁊ formo sic rōnē: Ubi ē carētia boni debiti ibi ē malū. s3 in prauo ē huiusmodi carētia. qḋ sic ꝓbo: Qui nō habet beneficentiā ⁊ beniuolētiā respectu suiipsius minus h3 respectu alterius. sed prauus ē huiusmodi: qḋ ꝓbo de his duobus. Et primo ꝙ prauus q̄libet caret beniuolentia ad seip̄m. ⁊ hoc duobus modis Uno mō inquantū praui opant̄ sibiipsis nociua: ⁊ hoc faciūt vel ꝓpter maliciā vel ꝓpter ꝯcupiam: ꝓpter q̄ eligunt mala ⁊ eis nociua loco illoꝝ que sm̄ rōnē vident̄: ⁊ de eis iudicant eē sibi bona. Alio mō inquātuz vitant sibi ꝓficua ꝓpter timiditatē. Scḋo praui carent beniuolentia ad seip̄os. qḋ ptz: q2 tales nolūt seip̄os eē ⁊ viuere q̄ sunt maxia bona. Rō aūt hui⁹ est: q2 illi q̄ multa mala ⁊ pessima fecerūt odiunt̄ ab hoībus ꝓpter qḋ nolūt se eē ⁊ viuere. vn̄ eoꝝ vita ē eis tediosa cognoscētes se oībus esse grauos. vn̄ tales nō sustinēt viuere imo q̄ḋq3 occidūt seip̄os. Sz 5: Omnia desiderant eē vt dicit̄ in secūdo de generatiōe. cui⁹ rō est: q2 eē est q̄ḋ diuinū vt dicit Dionysi. ca. ij. ⁊. iij. li. de diui. no. sed eē ⁊ ꝑcipue diuinuz est qḋ oīa appetunt. ḡ nullus quātūcunq3 prauus vult se nō esse. R̄ndeo ⁊ dico ꝙ aliud est eē simplr: et aliud est esse sm̄ q̄ḋ. s. eē tale vel sub ꝯditōe tali. L3.n. eē simpliciter qḋ est bonū oīa appetāt: tn̄ est sm̄ q̄ḋ. i. sub tali cōditōe qḋ est miserabile eē oīa fugiunt: sicut dn̄s ꝺ iuda dixit: Bonū erat si natus nō fuisset hō ille. Quarto ⁊ vltimo societas mali est praua ⁊ detestanda ꝓpter repugnātiam animi. est.n. pugna cōtinua in aīa seu in mente praui: que quidē pugna nō est in ꝑtibus aīe sepate: qḋ ptz: q2 ip̄a aīa sepata sm̄ oēs ꝑtes suas. i. potentias. s. sensum intellectū ⁊ voluntatē vel desideriū fert̄ sup illud vl' in illud qḋ est simpliciter verū ⁊ simpliciter bonū. Similit̄ inter ꝑtes corꝑis nō est pugna: imo sicut dicit apl's. j. ad Corinth. xij. Et siquid patit̄ vnū membꝝ cōpatiunt̄ oīa membra. sed inter ꝑtes anime cōiuncte corpori ē pugna quia anima sm̄ aliquas potentias suas nō est coniuncta corpori. s. sm̄ intellectū ⁊ voluntatē. ⁊ sm̄ has potentias anima fertur in verū ⁊ in bonū simpliciter. sm̄ vero alias ꝑtes. s. sm̄ potentias sensitiuas anima est cōiuncta corpori. ⁊ ideo eius cognitio fertur sup apparens verū. ⁊ eius appetitus. s. sensitiuus fertur sup apparens bonū: sicut ponit exemplū Auicenna de luce ignis que clara ē ex parte illa que euadit admixtionē. s. ex parte superiori ⁊ ex parte qua admiscetur cōbustibili trahit quandā obscuritatem. Similr̄ anima ex diuersis ꝑtibus trahit̄ ad diuersa vt patet. ⁊ hoc est causa pugne in anima. Q3 aūt anima sm̄ diuersas ꝑtes. i. potentias trahat̄ ad diuersa ex quibus pugnā habeat ex tribus specialiter probo. s. ex gaudio ⁊ tristicia: ex cōtinentia ⁊ incōtinentia: ex cōtinua expientia. Primo ex gaudio ⁊ tristicia. nam aīa praui ex vna ꝑte gaudet ⁊ delectat̄ si recedat a delectabilibus. s. ex ꝑte supiori anime. i. ex ꝑte rōnis que iudicat mala esse vitanda: ex alia vo ꝑte inferiori. s. sensitiua aīa dolet si recedat a delectabilibus ꝓpter maliciā in eo dominantē que huiusmodi tristiciā causat in ꝑte sensitiua ita ꝙ vna ꝑs anime. s. pars sensitiua dolem prauum trahit ad vnā ꝑtem. s. ad malū. ⁊ alia pars superior. s. rō trahit ad ꝑtem aliam. s. ad bonum: ac si anima in diuersas ꝑtes dispareret ⁊ cōtra seipsam discreparet: ⁊ sic est in aīa praui pugna. Secundo hoc idē probo ex cōtinentia ⁊ incōtinentia. Dicit̄.n. cōtinens quasi se tenens: quia tenet intellectum sequendo eius iudiciū cōtra impet⁹ passionū. Incōtinens aūt dicit̄ quasi se nō tenens. iam concupiscentia quā incōtinens sequit̄ ⁊ a qua vincit̄ ligat in ꝑticulari iudiciū rōnis. verbigratia: Ratio dicit nullum esse gustandū dulce extra horam. e cōtra concupiscētia dicit omne dulce est gustādū: hoc est dulce: ergo ⁊c. ⁊ quia ratio absorbetur a cōcupiscentia in ꝑticulari: nō assumitur sub vniuersali rōnis vt dicatur hoc eē preter horam: sed assumit̄ sub vniuersali cōcupiscentie vt dicatur hoc esse dulce. vn̄ cōcupiscētia nō absorbet iudiciuz rōnis in vniuersali sed in ꝑticulari: vt ꝑ exemplū ptz. vt dicit ph's primo ethi. ca. iii. Primū quidez igit̄ ⁊c. infra eo. ca. ibi: Quando quidē ⁊c. ⁊ hoc modo accidit defect⁹ ⁊ ꝑtm̄ in incōtinente ⁊ ꝑ cōsequēs pugna: ita in bonis vel iustis nō est pugna sed cōcordia. qḋ tali rōne ostēdo: Ubi est qḋ esse d3 quiescit pugna. sed vbi inferius ꝯsentit ⁊ sequit̄ superius: est qḋ debet eē sicut ē in aīa iusti: ergo ⁊c. ⁊ ꝑ oppositū in aīa praui semꝑ est pugna ⁊ nunq̄3 concordia. quod tali rōne ostendo: Ubi rō sequit̄ cōcupiscentiā ibi est pugna. s3 hoc ē in aīa praui: ḡ ⁊c. Qḋ ptz alia rōe sic: Ubi ꝑmū sequit̄ posterius ibi ē inordinato:

⁊ p̱ ꝯsequens pugna. sed primus motor in aīa ē rōnalis intellectus. ḡ vbi rō sequit̃ ꝯcupiām ⁊ nō dn̄at̃ ibi ē pugna. Sꝫ cōtra Aug. dicit ꝙ pugnā vel cōflictū huiusmodi nō sentit q̄ ꝯsentit sꝫ qui dissentit. sꝫ aīa boni dissentit: aīa vō praui cōsentit. ḡ in aīa iusti ē pugna: ⁊ non in aīa praui. Rn̄deo ⁊ dico ꝙ Aug. loquit̃ de experientia pugne quā nō sentiunt ꝯsentientes illis dū actu consentiunt: qꝛ tūc rō absorbet̃ a cōcupiscētia vt nō resistat in actu. sed qn̄ soluit̃ passio: rō q̄tum ad sui sup̱ius manet in p̱prio iudicio imutabilis ⁊ cōtradicit his q̄ male acta sūt. s̄m qḋ theologi dicūt ꝙ synderesis sp̱ remurmurat malo. vn̄ nūq̄ꝫ extinguit̃ etiā in dānatis: vt p̱ꝫ infra Synderesis. Secundo ad idē sic arguo: Ibi semp̱ ē pugna vbi sensualitas repugnat spūi. sed q̄diu aīa corpori est ꝯiuncta semp̱ sensualitas est corrupta: ⁊ sic repugnās spūi ⁊ in malo ⁊ in bono viro. ergo ⁊c̃. Rn̄deo ⁊ dico s̄m theologos: ꝙ pugna intelligit̃ q̄tum ad peccata mortalia: qꝛ sunt directe cōtra rōnem: nō aūt q̄tum ad venialia que nō sunt directe cōtra rōnem sed disponentia ad ea que sunt cōtraria rōni. s. ad mortalia. Require infra Sensualitas: rōnes quare totaliter nō extinguit̃ in hac vita loquendo naturaliter. Sed forte queres quid in anima facit pugnā: ante peccatū vel aliquid aliud. Respondeo ⁊ dico ꝙ pugnā in anima nō facit peccatū: sed ipsa anima que p̱ peccato punit seipsam: vt dicit Augu. tn̄ rō huius pugne est peccatū. verbigratia: Dicamus ꝙ homo cecus cadit in foueam: nō ꝙ cecitas quasi per se existens cadat in foueā quia nihil est: ⁊ ideo nullius est causa: sed inquantū est quidā homo stans sub tali priuatōe in foueam cadit. Sic a simili homo stans sub tali cōditione. s. peccati impugnat seip̄m cuius pugne peccatū est ratio: sicut cecitas est ratio cadendi in foueā sicut patet. Hec ph̄s ethi. li. ix. ca. iiij. Amicabilia aūt ⁊c̃. ⁊ beat⁹ Tho. in scrip. ethi. ⁊ Alber. in cōmen. ibidē. Tertio h̄ idē p̱bo ex cōtinua experientia. nam continue experimur

c huiusmodi pugnā. quod patet p̱ aplm̄ ad Gala. v. Caro ꝯcupiscit aduersus spūm. vbi Aug. sic ait: Uide quale bellum qualē rixam intra teipsum sentis. Caro inq̄. i. carnalis cōcupiscentia spiritui reluctat̃. Aug. Sed non est diffidendū: quia spūs. i. ratio gratia dei adiuta cōcupi-

v scit aduersus carnē. Et iterū apl's ad Ro. vij. Uideo aliā legem in mēbris meis repugnantē legi mentis mee. Expositor: Uideo inquit nō solū simplici noticia sed cōtinua ⁊ certissima experientia. ⁊ q̄d: legē. i. fomitē pcti q̄ repugnat, in mēbris meis: vt in oculo ad cōcupiscendū: in manu ad op̱andū: Repugnantē legi mentis mee. i. legi rōnis. vbi Aug. Recte dicit̃ lex quia legitime factū est: vt qui non obediuit suo sup̱iori non seruiat ei suum inferius. s. caro. Et subdit: Supra te est dn̄s deus tuus. infra te est caro tua. serui meliori ⁊ sup̱iori: vt seruiat tibi inferior. ꝯtempsisti sup̱iorē: torqueris ab inferiori. ideo apl's dicit: Repugnantē legi mentis mee. ⁊ hoc est valde p̱iculosum. nam quāto pugna vehementior: tanto p̱iculosior.

¶ Q̄ vera amicitia oꝫ h̄re quatuor: ⁊ que. CA. XVII.

t Ertio dico ꝙ est amicitia vera. Ubi nota ꝙ vera amicitia quattuor in se debet habere. s. p̱petuitatē: firmitatē: gratitudinē: ⁊ fidelitatem.

Primo debet habere p̱petuitatē vel cōtinuitatē: vt nūq̄ꝫ

o finiat̃: Prouerbi. xvij. Omni tempe diligit qui amicus est. Quod verbū exponens Cassiodorus in quadā ep'la sic ait: Qui vere vel verus amicus est vel xp̄i vel aīarum, in oī tp̄e diligit. nam tormentū nō sep̱at: labor nō lassat: thesaurus nō sup̱at. amor nō occupat. Secundo exponit Aug. sic dicens: Non fuit vera amicitia que aliqn̄ desijt: ergo qui verus amicus est ⁊ noīe et ope: omni tp̄e suam dilectōeꝫ ondit tam tempe aduersitatis: q̄ꝫ tempe prosperitatis. sed in aduersitate magis: qꝛ tunc ē maior necessitas. Tertio exponit petrus blesensis loquens d̄ vera amicitia. vn̄ sic ait: Uera amicitia eodē oculo respicit amicū diuitem ⁊ mendicū: fortē ⁊ debilem: sanū ⁊ in-

e firmū: humilē ⁊ sublimē. ecōtra falsus facit: Ecci. vj. Est amicus s̄m tempus suū ⁊ nō p̱manebit in tempe tribulatōis. Expositor: Est amicus fictus ⁊ solo noīe amicus. Et talis est qui est amicus s̄m tempus suū. i. in tempe p̱speritatis. Et dicit tempus p̱speritatis tp̄s suū: quia tūc accrescit sibi aliquod cōmodū tempale. Et subdit̃: Et nō p̱manebit talis in tempe tribulatōis: imo tunc derelinquet: Job. vj. Ecce non est auxiliū mihi in me: necessarij quoq̄ꝫ mei recesserūt a me. Trenoꝝ. j. Omes amici eius spreuerunt eā inter angustias. Si aūt vis scire an aliq̄s sit tibi verus amicus vel falsus p̱ba illū in aduersitate. Ita dicit̃ Ecci. vj. Si possides amicū: in tentatione possidē illum. i. in aduersitate p̱ba illū. Et nō facile credas ei teipsum. i. nō facile reueles ei secreta tua donec p̱baueris eum. Sene. Omnia delibera cū amico tuo prius tū de ipso. Cuius rōnem assignat sapiens Ecci. xij. Non agnoscet̃ in bonis amicus ⁊ nō abscondet̃ in malis inimicus. q. d. in bonis. i. in p̱speris fortune nō agnoscetur agnitōe experientie amicus: quia incertū est vtrum fortuna an p̱sona diligatur. Et in malis. i. in aduersis non abscondetur inimicus. tunc. n. audet manifestare inimicitias. vnde Sene. Ob hoc p̄cipue diligenda est paupertas: quia facit te scire qui te vere dilexit. Ille. n. verus ē amicus qui omni tp̄e diligit: vt patet supra. ille vō est falsus qui cum fortuna venit: ⁊ cum fortuna recedit. Secundo vera amicitia debet habere firmitatē vt nunq̄ꝫ fran-

a gat̃ vel interrūpat̃: Ecci. vj. Amic⁹ si p̱seuerauerit fixus erit tibi coequalis. hoc est dictum: Amicus si p̱seuerauerit fixus. i. stabilis in amore vel immobilis vel inseparabilis tam in aduersitate q̄ꝫ in p̱speritate. Erit tibi coequalis. i. paris tecum voluntatis quasi alter tu: idem nolens ⁊ idem volens. ⁊ hec est vera amicitia. vnde Tullius de amicitia sic ait: Uera amicitia est idē velle: idem nolle in rebus honestis. Et glo. ibidē sic ait: Amicus animi custos: cui sic animū tuū applica vt ex duobus vnum fiat: cui te tā q̄ꝫ tibi cōmittas: a quo nil timeas: ⁊ nil inhonestum petas. non est. n. amicitia vectigalis: sed plena decoris. Sic ergo vera amicitia debet habere insep̱abilitatē ab amico ⁊ p̄cipue a xp̄o. vn̄ apl's ad Ro. viij. Quis nos sep̱abit a charitate xp̄i. q. d. nullus. vnde Aug. in li. de cathecizandis rudibus sic ait: Constans ⁊ p̱fectus dꝫ esse amor noster: vt si necesse fuerit amore illius moriamur: qui amore nostri placide ⁊ benigne mori dignatus est. Econtra falsus amicus est qui diligit solum s̄m temp⁹. vnde d̄ talibus loquens Greg. ij. moraliū sic ait: Solent nōnulli deum in prosperis benefacientem diligē: in aduersis autem deum flagellantē vel odire vel minus amare. Tertio vera amicitia debet habere gratitudinem vel liberalitatem vt non vendatur. Nam multi sunt qui non diligunt personam sed fortunam. s. sua bona: Prouerbi. xix. Multi colunt p̱sonam potentis ⁊ amici sunt dona retribuentis. Require expositionem huius supra Amicitia falsa. Unde talis amicitia ē mercēnaria: quia non respicit alterius cōmodū sed propriū. Ecōtrario vera amicitia vel beniuolencia sub pecunie estimatiōe nō

f cadit. vnde Can. viij. Si dederit homo omnē substātiā domus sue pro dilectione quasi nihil despiciet eam. In quibus verbis nota verba: ⁊ signa mysteria. nam amicitia charitatis est impreciabilis quia quicquid dat̃ p̱ ea nihil reputat̃. vnde primo dicit: oēm si dederit hō. s. sub-

stantiã: qꝛ charitas nihil celat vel abscondit: nihil negat nihil subtrahit: nihil dimidiat vel diuidit: sed omnia vel amato vel ꝓ amato distribuit. Et subdit: Substãtiã domus sue. nam in domo nostra est triplex substãtia. s. bonorum tp̄alium: corporum ⁊ virtutũ. Dant triplicẽ substantiã aliqui dant cõtra charitatẽ: aliqui sine charitate: aliqui ꝓ charitate. Primo. n. ꝯtra charitatẽ illi suã substantiã dant qui in peccatis sua bona cõsumunt: exemplo filii ꝓdigi qui bonis corporis vt fortitudine pulcritudine ꝺ eis supbiendo abutunt᷑: qui virtutibꝰ extollunt᷑ de ipsis inaniter gloriando: quasi suis meritis habeant qđ gratuite acceperunt a deo. hi oẽs ꝯtra charitatẽ p̄dictis bonis vtendo ad inferiora trahunt᷑. Psal. Substantia mea in inferioribus terre. Secundo aliqui dant suas substantias sine charitate. s. illi qui predicta bona dant nõ propter deũ amicis suis sed ꝓpter amorẽ carnalẽ. ⁊ isti pro nihilo reputant᷑ nec aliquid eis prodest: quia sine charitate tribuũt. Psal. Substãtia mea q̄si nihilũ ẽ ante te.
Tertio ꝓ charitate suã substantiã dant qui sua bona ꝓ dei amore distribuũt ⁊ relinquunt. ⁊ tales apud deũ sublevant᷑ ⁊ merent᷑. Psal. Substãtia mea apud te ẽ. Et subiungit: Quasi nihil despiciet eã. Glo. reddit cãm dicẽs Quia cũ tibi abundat amor eternorum mox vilescit possessio labentiũ. g̃ tũc hõ oẽm substãtiã domus sue ꝓ dilectõe tribuit: qñ quicq̃d ĩ mũdo possidet ꝓ xp̄o tribuit vt abijciẽs oẽ qđ impedit dei cognitõez ⁊ dilectõez ⁊ terso puluere sollicitudinũ oculos apiat vt deũ videat. ⁊ cũ oẽm substantiã dederit q̄si nihil eã despiciet: qꝛ postq̃ꝫ oculũ tersit ⁊ deũ cõspexit: in illius visione quicq̃d possederat vilipendit: sicut apl̄i fecerũt qui nõ solũ possessa sꝫ etiã cupita vt xp̄m sequerent᷑ dimiserunt. Quarto ⁊ vltimo vera amicitia dꝫ habere fidelitatẽ vt nõ ꝓdatur:
a Ecci. vj. Amico fideli nulla est cõparatio. qui aũt inuenit illum inuenit thesaurꝫ. Expositor: amico fideli nulla ẽ cõparatio. s. equiparantie. q. d. bonitas amici fidelis excedit bonitatẽ thesauri materialis. vñ subdit: Et nõ est digna põderatio auri ⁊ argenti fidelitati illius. Et hoc ꝓpter quinq̧ rõnes. Prima ẽ: qꝛ fidelis amicus sp̄ iuuat: in morte ⁊ post mortẽ qđ nõ facit aurũ ⁊ argentũ. Scđa est: qꝛ fidelis amicus vitã ꝯseruat tam tp̄alẽ q̄ꝫ sp̄ualẽ qđ nõ facit aurũ vel argentũ. Tertia ẽ: qꝛ pondus auri trahit ad casum. s. ad peccatũ. pondus aũt amoris trahit sursũ. s. ad deũ. Quarta est: qꝛ pondus auri vel argenti generat litẽ. pondus aũt amoris generat pacẽ. Quinta est: qꝛ pondus auri appropriat cõia: pondus aũt amoris communicat ꝓpria. De tali amico dicit᷑ Eccl. xxv. Beatus qui inuenit amicũ verũ. s. xp̄m qui excellentissime in se quinq̧ p̄dicta habuit vt pꝫ.

¶ Q᷑ amicitia que ẽ inter bonos ⁊ virtuosos quinq̧ in se hꝫ. CA. XVIII.

q Uarto est amicitia bonorum ꝓpter virtutẽ. ⁊ talis habet quinq̧ ꝯditõẽs. ẽ. n. pfecta: maxima: optima: mansiua: rara. Primo amicitia bonorum ẽ pfecta: qđ ꝓbo duplici rõne. Prima est talis: Illud ẽ pfectũ cui nihil deest. iij. physicorum. sed amicitia que est inter bonos ꝓpter virtutẽ nihil deest: g̃ ⁊c̃. Secũda rõ est talis: Oĩs amicitia p quã amat᷑ ille qui est similis ex eo ꝙ ẽ talis sm̃ habitũ v̾tutis ⁊ desiderant᷑ bona ꝓpter seipm ẽ pfecta. sed amicitia bonorum ꝓpter virtutẽ ẽ hꝰmõi g̃ ⁊c̃. Scđo hoc ꝓbo auctoritate ph̄i sic dicentis ethi. li. viij. ca. iij. differunt aũt ⁊c̃. infra ca. ibi: Perfecta aũt est bonorum amicitia ⁊ sm̃ v̾tutẽ similiũ. Scđo amicitia bonorum ẽ maxima. qđ ꝓbo duplici rõne. Prima ẽ talis: Illa ẽ maxima amicitia q̃ amant᷑ illa in quibꝰ cõiungunt᷑ oẽs rõnes amãdi. sꝫ talis ẽ amicitia q̃ est ꝓpter virtutẽ eo ꝙ illa amicitia ẽ ꝓpter bonũ simplr̄ ⁊ ꝓpter vtile ⁊ delectabile: qꝛ virtus cõtinet in se ista tria: g̃ ⁊c̃. Scđa rõ ẽ talis: Illorum amicitia ẽ maxĩa q̃ amici amãt se ꝓpter se ⁊ nõ ꝓpter aliud. sꝫ in amicitia vtili ⁊ delectabili nõ amat᷑ aliquid qđ ẽ p se ⁊ simplr̄ bonũ: sꝫ qꝛ ẽ amanti tale: puta vtile vl̄ delectabile. ⁊ p ꝯsequẽs nõ ẽ maxĩa amicitia. In amicitia aũt que ẽ ꝓpter virtutẽ amat᷑ qđ ẽ simplr̄ et p se amabile. s. bonũ. g̃ ẽ amicitia maxĩa. Hec ph̄s ibidem infra ca. ibi: Eo ꝙ ꝓpter se ẽ. s. ꝓpter virtutẽ ⁊ nõ ꝓpter aliud. Et subdit: Volentes aũt bona amicis illorum gratia maxie amici: ꝓpter seipos. n. hñt ⁊ nõ sm̃ accidẽs. Tertio amicitia bonorum ẽ optima. qđ tali rõe ostñdo: Illa q̃ p se sunt delectabilia ⁊ p se bona: sunt maxime amabilia: vt pꝫ supra imediate. sꝫ maxie amabiliũ ẽ optima ⁊ magna amicitia. g̃ cũ amicitia q̃ ẽ ꝓter virtutẽ sit talis: ideo ⁊c̃. Hec ph̄s ibidẽ infra ca. ibi: Et amare aũt ⁊ amicitiaꝫ in his maxie ⁊ optima. Quarto amicitia bonorum ẽ firma ⁊ mãsiua. qđ tali rõne ostñdo: Illud qđ fundat᷑ super rẽ firmã pmanet. sꝫ amicitia que fundat᷑ supra virtuteꝫ qualis ẽ amicitia bonorum ẽ hꝰmõi: g̃ talis amicitia pmanet q̄ꝫdiu sunt boni sm̃ virtutẽ q̃ erat cã amicitie. virtus aũt ẽ habitꝰ pmanẽs ⁊ multũ mãsiuꝰ ⁊ nõ de facili trãsiẽs eo ꝙ ex multis ⁊ freq̃ẽtibꝰ actibꝰ generat᷑: vt dꝫ. ij. ethi. g̃ bonorum amicitia ẽ diuturna. Hec ph̄s ibidẽ infra cap. Permanet igit᷑ horum amicitia vsq̧ quo boni sunt. virtus aũt mãsiua. Et subdit: Talis aũt amicitia mãsiua rõnabiliter ẽ. Amicitia v̾o q̃ est ⁊ ꝓpter delectabile ⁊ vtile non diu pmanet. qđ tali rõe ostñdo: Quicq̃d fundat᷑ supra id qđ nõ pmanet ipm de facili soluit᷑. sꝫ delectabile ⁊ vtile nõ diu pmanẽt. g̃ amicitie supra ipa fundate sunt facile dissolubiles. Quinto amicitia bonorum ꝓpter virtutẽ ẽ rara. qđ ꝓbo duplici rõne. Prima est ex pte subiecti sic: Amicitia q̃ est ꝓpter virtutẽ nõ est nisi in virtuosis. sꝫ tales. s. virtuosi sunt pauci ꝓpter difficultatẽ attingẽdi mediũ rõnis: vt dꝫ. ij. ethi. g̃ verisimile est ꝙ amicitie ꝓpter virtutẽ sunt rare. Hec ph̄s ibidẽ infra ca. ibi: Rarus aũt in sĩles verisimile est tales eẽ: pauci. n. tales. Scđa rõ est ex pte modi acq̃rẽdi sic: Quicq̃d nõ põt hñi nisi p maximũ expimẽtũ ⁊ ꝯsuetudinẽ ẽ rarum. sꝫ hꝰ amicitia ẽ hꝰmõi qđ patꝫ: qꝛ opꝫtet ꝙ vnus sciat de altero ꝙ pfecte diligat ipm: qꝛ opꝫtet eẽ redamatõẽꝫ nõ latentẽ. sꝫ hoc nõ põt fieri nisi prius sil᷑ comedãt mẽsurã salis: sm̃ ꝙ dꝛ in ꝓuerbijs. vñ opꝫtet ꝙ vnus expiat᷑ fidẽ ⁊ mores alterius in ꝓsperis ⁊ in aduersis. ⁊ añ hoc nõ dꝫ acceptari ad amicitiã nisi vnus appareat vel videat᷑ certitudinalr̄ eẽ amabilis vl̄ amãdus: sm̃ ꝙ põt eẽ certitudo in talibus ⁊ credat᷑ rõnabiliter ita esse. ⁊ hoc raro cõtingit. vñ amicitie ꝓpter virtutẽ sunt rare. Hec ph̄s ibidẽ infra ca. ibi: Adhuc aũt indigẽt tp̄e ⁊ cõsuetudiẽ. sm̃ ꝓuerbiũ. n. nõ est scire adinuicẽ añ dictos sal comedere: neq̧ acceptari opꝫtet prius neq̧ eẽ amicos añq̄ꝫ vterq̧ appareat amabilis ⁊ credat᷑. propter qđ ph̄s excludit a tali amicitia. s. que ẽ propter v̾tutẽ illos q̃ sibi ad inuicẽ de facili amicãt᷑ añq̄ꝫ se ad inuicẽ expiant᷑. vñ dic᷑ ꝙ illi q̃ cito ⁊ de facili exhibẽt opa amicitie manifestãt ꝙ volũt esse amici: nõ tñ sunt amici adhuc quousq̧ sciãt ꝙ inuicẽ sunt amabiles ⁊ sic patet ꝙ cito fit in homine voluntas amicitie: sꝫ nõ amicitia que ẽ propter virtutẽ. Hec philosophus ibidẽ ⁊ bea. Tho. in scrip. ethi. li. viij. ca. iij. Differunt autẽꝫ ⁊c̃. infra ca. ibi: Perfecta aũt ⁊c̃. vsq̧ ad finẽꝫ ca. ⁊ Alber. in cõment. ibidem.

¶ Q᷑ amicitia que ẽ int᷑ bonos propter virtutẽ ẽ optima quinq̧ rõnibus: ⁊ iđ pre oĩbus eligẽda. CA. XIX.

a Ad maiorẽ tñ euidẽtiã ca. p̄cedẽtis ẽ sciẽdũ: ꝙ amicitia q̃ ẽ bonorum ad inuicẽ ꝓpt᷑ v̾tutẽ ẽ optĩa ⁊ pfecta ⁊ p ꝯseq̃ẽs eligenda quinq̧ rõnibus. s.

rõne expiẽtie supabũdãtie ɔtinentie pmanentie: ⁊ ef
ficientie. Primo rõne expientie sic: Illa amicitia est
optima ⁊ pfecta quã hõ multo tpe pbauit ⁊ in qua nul
lum iniustũ inuenit ⁊ in qua oĩa digna amicitie reperit.
sed talis ẽ amicitia bonoꝝ ppter virtutẽ: g̃ ⁊c̃. Hec phs
ethico. libro. viij. ca. iiij. Que aũt ppter delectabile ⁊c̃. in
fra ca. ibi: Non ẽ.n. facile nulli credere ꝺ eo qui in mul
to tpe ab ipo pbatus est ⁊ credere in his et nunq̃ vtiq̃
iniustũ facere ⁊ quecũq̃ alia in ea que vt vere amicitia
dignificant. In alijs aũt nihil phibet talia fieri. vñ ante
q̃ aliquis in amicitia assumat multo tpe debꝫ expiri vł
pbari ⁊ expimentũ de ipo assumi: ex quo vere ẽ effect⁹
amicus: nõ oportet iam de ipso expimentũ assumere: vt
dicit Alber. vbi. s. li. ix. ca. xij. vtrũ autẽ in bonis ⁊c̃. in q̃
sti. vtrũ in infortunijs aliq̃s indigeat vel debeat cõfuge
re ad amicos: in solu. iij. ar. Ubi sciendũ q̃ aliquis po
test expiri fidelitatẽ ⁊ bonitatẽ duobus modis. s. ex pte
secreti: ⁊ ex pte obsequij. Primo ex pte secreti. vñ petr⁹
blesensis in libello de amicitia sic ait: Si fidẽ amici ex
periri volueris nõ ei prius tui cordis archana cõmittas
sed aliqua exteriora etiã modica de quib⁹ nõ magnum
emergat dispendiũ si fuerint reuelata: ⁊ ea nihilominus
sub ea cautõe ⁊ adiuratõe terribili credas: ac si obessent
pdita. tunc.n. qui fidelis est in minio ⁊ in maiori fidel'
erit: ⁊ qui in modico iniquus ẽ ⁊ in maiore iniqu⁹ erit.
vbi glo. dicit: Qui fidelis est in minimo. i. in pecunia cũ
paupibus dispensando: ⁊ in maiori erit fidelis adherẽs
creatori. ⁊ cũ eo spũs vnus ẽ effectus. ⁊ q̃ in minori ini
quus est etiã in maiori iniquus erit. i. qui bona tempa
lia que sunt minima non bene dispensat: etiã in maiori
iniquus erit. i. eternoꝝ sibi gloriã de qua tumet euacuat
si.n. nõ diligit fratrẽ quẽ videt: deũ quẽ non videt quo
modo põt diligere? Secundo bonitas amici pbat' ex pa
te obsequij. nam voluntas sine ope est vana ⁊ ociosa. et
ideo ille ẽ verus ⁊ bonus amicus qui nõ solum vult bo
na amico suo: sed qui vult ⁊ opat' bona amico suo ⁊ hoc
gratia amici sui. vñ Greg. in omel' sic ait: Probatio dile
ctiõis exhibitio ẽ opis. nõ sibi aliquis credat quicq̃d si
bi animus sine opis attestatõe mĩderit. ⁊ subdit de dile
ctione cõditoris: Mens lingua ⁊ vita requirant': nunq̃
est amor dei ociosus: opat'.n. magna si est: si aũt opari rẽ
nuit amor nõ est. Secundo amicitia bonoꝝ est opti
ma rõne vehementie vel supabundantie. est.n. bonoꝝ
amicitia maxima: ⁊ hoc duplici rõne. s. ex pte boni et ex
pte vinculi. Primo ex pte boni: qꝛ bonũ simpliciter et p
se qd est bonũ virtutis est maxime amabile. sed tales di
ligunt se ad inuicẽ: qꝛ sunt boni ſm virtutẽ: g̃ ⁊c̃. Secũ
do ex pte vinculi amoris: qꝛ alie amicitie nõ oĩno copu
lant amicos ad inuicẽ: eo q̃ in alijs amicitijs nõ cõiun
gunt' amici ppter se sed ppter accidens. s. ppter vtile vel
delectabile. Hec phs ethi li. viij. ca. iij. differunt autẽ ⁊c̃.
infra ca. ibi: Uolentes aũt bona amicis illoꝝ gratia ma
xime amici: ppter seipos.n. sũt: seipsos hñt ⁊ nõ ſm acci
dens vt in alijs. ⁊ ibidẽ. iiij. ca. Quemadmodũ aũt in vir
tutibus ⁊c̃. infra ca. ibi: Maxime quidẽ igitur est amici
tia que bonoꝝ est: quẽadmodũ multotiens dictũ est su
pra. iij. ca. vt patet. Ubi sciendũ q̃ in amicitia optima
⁊ pfecta qualis est bonoꝝ amicitia pñt duo ɔsiderari. s.
quantitas amoris: ⁊ rõ amandi. Primo.n. si considerat'
quantitas amoris: tunc amicitia bonoꝝ cum sit pfecta ⁊
maxima habet similitudinẽ cuiusdã supabundantie in
amando. Secundo si ɔsideret' rõ amandi non potest in
amicitia bonoꝝ esse supabundantia. Cuius rõ est: quia
cũ boni ament se ppter virtutẽ vel ſm virtutẽ nõ cõue
nit vel nõ cõtingit virtutẽ ⁊ virtuosum ab alio virtuoso

(qui rõne ordinat suos effectus) nimis amari. Hec hea.
Tho. ethi. li. viij. ca. v. In super aũt ⁊ simib⁹ ⁊c̃. infra ca. ibi
Multis aũt amicũ eẽ ſm pfectã amicitiã nõ cõtingit. as
simulat'.n. supabundãtie ⁊c̃. Tertio amicitia bonoꝝ
que ẽ ppter virtutẽ est optima ⁊ pfecta rõne cõtinentie
sic: Illa amicitia que in se cõtinet ⁊ cõphendit ea que
sunt in alijs amicicijs ẽ optima ⁊ pfecta. sed talis ẽ ami
citia q̃ est ppter virtutẽ eo q̃ illi qui sunt virtuosi sunt
simpliciter boni ⁊ vtiles ⁊ delectabiles sibi inuicẽ: ergo
⁊c̃. Hec phs ethi. li. viij. ca. iij. Differunt autẽ hec ⁊c̃. ibi:
Et ẽ vtiq̃ simpliciter bon⁹ ⁊ amico. boni.n. ⁊ simpliciter
boni ⁊ vtiles ⁊ delectabiles sibi inuicẽ ⁊c̃. ⁊ ibidẽ infra
ca. v. quẽadmodũ in virtutibus: infra ca. ibi: Bonis aũt
homo ppter ambo hec. Quarto amicitia que est bo
noꝝ ppter virtutẽ est optima ⁊ pfecta rõne pmanentie:
nam amicitie que sunt ppter vtile ⁊ delectabile cito dis
soluunt' ⁊ transeũt. Cui⁹ rõ est: qꝛ quicq̃d fundat' sup id
qd nõ diu pmanet ipm facile soluit'. sed vtile ⁊ delecta
bile nõ diu pmanent: g̃ ⁊c̃. amicitia vo que ẽ bonoꝝ pro
pter virtutẽ intransmutabilis ẽ. Hec phs ibidẽ. iiij. cap.
q̃ aũt ppter delectabile. infra ca. ibi: Et sola bonoꝝ ami
citia intransmutabilis ẽ. Cuius rõ est: qꝛ amicitia bono
rũ fundat' in virtute. virtus aũt ẽ q̃d mansiuũ ſm phm
ibidẽ. Et iõ ɔcludit phs ibidẽ. iij. ca. differunt aũt hec ⁊c̃.
infra ca. sic dicit: Ideo talis amicitia mansiua rõnabilr
est. Ubi sciendũ q̃ in amicitia vera que est bonoꝝ p
pter virtutẽ sunt principaliter duo. s. ipius fundamentũ
qd est virtus ⁊ rõne huius fundamenti talis amicitia ẽ
mansiua: vt ptꝫ. ⁊ ipius nutrimentũ qd est delectatio in
cõuiuendo ⁊ coopando. ⁊ talis amicitia cessat istis duo
bus cessantib⁹ vt ptꝫ ex supra dictis. Hec Alber. in q̃sti.
ibidẽ. q. iij. vtrum seniũ impediat amicitiã: in cor. q.
Quinto amicitia bonoꝝ ad inuicẽ ppter virtutẽ ẽ opti
ma ⁊ pfecta rõne efficientie sic: Illa amicitia est optima
⁊ pfecta que efficit oẽs actus amicitie vere. sꝫ tal' ẽ ami
citia bonoꝝ ppter virtutẽ. qd sic pbo. Tria sunt specia
liter opa amicitie vere. s. beniuolẽtia: beneficẽtia: ⁊ con
cordia. sed hec tria pfecte sunt in amicitia bonoꝝ ppter
virtutem. Quod de singulis pbo. Primo.n. amicitia que
est propter virtutẽ efficit inter amicos beniuolentiã in
quantũ amicus qui est bonus simpliciter diligit et vult
sibi maxime ⁊ amico suo vera bona. s. bona virtutis que
sunt vera hoĩs bona: qꝛ ſm ptem intellectiuã ecõtrario
prauus vult sibi bona apparentia: sed realiter sibi inuti
lia ⁊ nociua: qualia sunt sensibilia bona. Scdo tal' ami
citia que ẽ bonoꝝ ppter virtutẽ efficit benificentiã. nã
voluntas bona que est in virtuosis amicis nõ est vana.
vnde oĩs bonus vel virtuosus ad hoc nitit' vt opet' bõa
que vult. nam boni hoĩs est vt laboret ad pficiendũ bo
nũ ⁊ nõ solũ ad volendũ: qd quidẽ bonũ virtuosus vult
⁊ opat' sibi ⁊ amico suo gra suiipsius. i. gratia intellecti
ue ptis que ẽ principalis in hoĩe. Ecõtra prauus ⁊ opat'
sibi nociua ⁊ vitat sibi pficua. Tertio amicitia q̃ est bo
noꝝ ppter virtutẽ hꝫ cõcordiã eo q̃ amicus ppter virtutẽ
hꝫ cõcordiã ad seipm ⁊ ad amicũ. Primo dico q̃ virtuo
sus respectu suiipsius hꝫ cõcordiã quo ad duo. s. quo ad
cõuictũ ⁊ quo ad affectũ. Primo hꝫ cõcordiã respectu
suiipsius quo ad ɔuictũ eo q̃ virtuosus maxime vult cõ
niuere sibiipsi. s. reuertẽdo ad cor suũ ⁊ secũ meditãdo: hꝫ
enĩ facit delectabiliter. qd tali rõne ɔñdo: Quicũq̃ sibi
delectabiliter ɔuiuit vult sibi cõuiuere ⁊ secũ cõmorari
redeundo ad cor suum ⁊ meditando de seipo. sed iust⁹
⁊ virtuosus hoc delectabiliter facit. quod patet: quia vir
tuosus in suis preteritis pñtibus ⁊ futuris delectatur:
qd de singulis probo. Primo.n. virtuosus ad cor suum

redeundo et de seipso meditando delectat̃ in seipso q̃n/
tũ ad memoriã p̃teritoꝝ: quia memoria p̃teritoꝝ bono/
noꝝ que opatus ẽ: est sibi delectabilis. Scd̃o delectatur
q̃ntũ ad spem futuroꝝ: q2 hꝫ spem bene ogandi in futu/
ro que est multũ delectabilis. Tertio delectat̃ in seipso
q̃ntũ ad noticiã vel p̃ñtiũ intelligentiã eo q2 mens sua ẽ
pna ⁊ abundat ꝯsideratõib⁹ ⁊ cõtemplatõibus veris et
vtilib⁹ in q̃bus multũ delectat̃. Scd̃o virtuosus hꝫ ꝯcor/
diã in seipso quo ad affectũ: q2 ipse maxime ꝯsentit sibi/
ipsi: puta quo ad gaudiũ vel tristiciã: eo q2 idẽ est sibi tri/
ste ⁊ delectabile q̃ntum ad ptem sensitivã ⁊ intellectivã.
Cuius rõ est: q2 i virtuoso ps sensitiua adeo ẽ rõni sub/
iectã q2 sequit̃ motũ rõnis vel saltẽ nõ vehementer reni/
titur. nõ .n. virtuosus ducit̃ a passionib⁹ sensitiue ptis vt
postea passione cessante peniteat de eo qd̃ iam fecit ꝯ
rõnẽ: sed q2 sp̃ s̃m rõnẽ agit ⁊ nõ de facili penitet: et ita
maxime cõcordat ⁊ cõsentit sibiipsi. Si aũt hanc rõnem
breuius vis adducere ⁊ formare dicas: q2 virtuosus ma/
xime cõcordat ⁊ cõsentit sibiipsi. Et hoc pbo duplici rõ/
ne. Prima ẽ talis: Ille in quo ps sensitiua obedit rõni
vel ex toto nõ resistit que ad gaudiũ ⁊ tristiciã sunt: ma/
xime sibiipsi cõsentit. sed virtuosus ẽ talis: g̃ ⁊c. Secũda
rõ est talis: Ille q̃ est impenitib̃ sibiipsi cõsentit. sꝫ virtuo/
sus ẽ tal. g̃ ⁊c. eo q2 sp̃ inquãtũ virtuosus s̃m rõnẽ agit.
⁊ ideo nõ vincit̃ passione: ita q2 postea cessante passiõe
peniteat. g̃ virtuosus maxime sibiipsi ꝯsentit. Scd̃o vir/
tuosus ad suũ amicũ hꝫ hec tria. s. beniuolentiã: bñficẽ/
tiã: ⁊ ꝯcordiã. qd̃ tali rõne ostẽdo: Uirtuosus se habꝫ ad
amicũ suũ sicut ad seipm: eo q2 affectus eius s̃m affectũ
amici ẽ q̃si ali⁹ vl alter ipe: qui. s. hõ virtuosus afficit̃ ad
amicũ suũ sicut ad ꝑ seipm. sꝫ v̾tuosus hꝫ ad seipm h̃ tria
s. beniuolẽtiã: bñficentiã: ⁊ ꝯcordiã. g̃ etiã ad suũ ami/
cũ. Prauus aũt ꝑ oppositũ his tribus caret. Re. s̃. ca. de
amicitia q̃ est inter prauos. Spãliter aũt prauis nõ ꝯue/
nit act⁹ tertius amicitie q̃ ẽ ꝯcordia respectu sui ipsoꝝ. s.
quo ad ꝯuictus eo q2 mali nõ p̃nt nec volũt sibiipsis cõ/
uiuere redeũtes ad cor suũ. qd̃ tali rõ. ẽ ostẽdo: Quicũqꝫ
hꝫ mẽoriã de multis malis p̃teritis a se factis ⁊ hꝫ etiã
spẽ. i. ꝓpositũ in futurũ talia cõmittẽdi nõ delectabilit̃
cõmorat̃ secũ vel solus rediẽs ad cor suũ. sꝫ oĩs prauus
est h⁹ mõi. qd̃ ptꝫ: q2 praui cũ sũnt secũ soli cogitando d̃
seipsis recordant̃ multoꝝ maloꝝ ⁊ grauiũ que in p̃teri/
to cõmiserũt ⁊ p̃sumũt se silia in futuꝝ facturos: qd̃ ẽ eis
dolorosum multũ. ⁊ ideo querunt alios cũ quibus con/
uersantur: nõ quidẽ ex hoc q2 praui in cõuictu ⁊ consen/
su alioꝝ delectent̃ vt faciunt virtuosi: sed ideo querunt
alios cũ quibus sunt: vt ꝑ hoc obliuiscant̃ suiipsoꝝ: puta
maloꝝ que cõmiserunt: q2 cum praui nihil amabile in/
ueniant in seipsis neqꝫ in p̃terito neqꝫ in p̃ñti neqꝫ in fu/
turo nõ est eis amabile ad seipsos. i. ad cor suũ redire. et
ideo nõ possunt ꝯuiuere sibiipsis neqꝫ secũ manere. Hec
phs ethi. li. ix. c. iiij. amicabilia aũt ⁊c. ⁊ infra Ad amicũ
aũt ⁊c. ⁊ bea. Tho. in scri. ⁊ Alber. in com. ibidẽ.

Nota q̃d est amor: ⁊ q2 appetitus ẽ triplex. CA. I.

a
AMor. Circa amorẽ in generali
cõsideranda sunt princi/
paliter tria. s. diffinitio: diuisio: cõpatio
Primo cõsideranda est amoris diffi/
nitio. s. quid sit amor in generali. Cum
enĩ amor habeat esse in appetitu amor
dicit̃ illud qd̃ est principiũ quo appetitus tendit ad fi/
nẽ. i. in bonũ amatũ: vt verbigratia in quolibet appetitu
Est .n. triplex appetitus. s. natural: sensibilis: ⁊ rõnalis.
Prim⁹ appetitus ẽ infimus ⁊ impfectissim⁹. s. natural:
eo q2 appetit⁹ naturalis intẽdẽdo in finẽ nõ cõsequit̃ ꝑ/
priã apphensionẽ vel cognitõem finis sꝫ alterius ⁊ talis
appetit⁹ nihil aliud ẽ q̃3 inclinatio natural sibi ꝯueniẽs.
q̃ quidẽ iclinatio ẽ in rebus oĩbus naturalib⁹: nã res oẽs
naturales appetunt qd̃ eis ꝯuenit. i. inclinant̃ in hoc qd̃
eis ꝯuenit s̃m suã naturã nõ ꝑ apphensionẽ ꝓpriã: sed ꝑ
apphensionẽ instituentis naturã: vt verbigratia Sicut
sagitta fert̃ in signũ nõ ꝓpria cognitõe sed virtute sagit/
tantis ⁊ eã dirigentis in signũ. vñ phs dicit. ij. physicoꝝ:
q2 opus nature ẽ opus intelligẽtie. ⁊ tũc in appetitu na/
turali ꝯnaturalitas q̃ est p̃ncipiũ motus appetit⁹ tenden/
tis in id qd̃ ẽ sibi ꝯueniẽs põt dici amor natural: vt ver/
bigratia Grauitas ꝑ quã corp⁹ graue hꝫ ꝯnaturalitatẽ
tendẽti ad mediũ locũ. i. ad inferius põt dici amor natu/
ralis. Et hoc mõ loquit̃ b. Aug. xiij. li. ꝯfessi. dicẽs: Pon/
derib⁹ suis agunt̃ oĩa ⁊ loca sua petũt. Et subdit ibidẽ
imediate: Amor me⁹ pondus meũ eo feror quocũqꝫ fe/
ror. Secũdus appetit⁹ ẽ medius supra naturalẽ. s. sen/
sitiuus. ⁊ talis sequit̃ cognitõem appetẽtis sꝫ ex necessi/
tate nõ ex iudicio libero vel ex libera electõe. ⁊ tunc ipsa
cõplacẽtia boni sensibil ꝑ quã appetit⁹ sensitiuus ꝓpor/
tionat̃ ⁊ fert̃ in bonũ sensibile d̃r amor sensitiuus vl sen/
sibilis. Terti⁹ appetit⁹ ẽ sup̃mus. s. appetit⁹ intellectiu⁹
vel rõnalis ꝯsequẽs apphẽsionẽ ipius appetẽtis s̃m li/
berũ iudiciũ: est .n. cũ ꝓpria cognitõe ⁊ cũ libera electõe
⁊ tal appetit⁹ d̃r voluntas. vñ talis cõplacẽtia boni intel/
ligibilis d̃r amor intellectiu⁹ seu rõnalis: q̃ quidẽ amor
ptinẽs ad appetitũ intellectiuũ ẽ pfect⁹ ⁊ vocat̃ dilectio
inquãtũ libera electõe discernit̃ q̃d sit amãdũ. Primo g̃
imutatio appetit⁹ ab appetibili vocat̃ amor: q̃ nihil aliud
ẽ q̃3 cõplacentia appetibilis. ⁊ ex hac cõplacẽtia sequit̃
motus appetẽti q̃ ẽ desideriũ: ⁊ vltimo q̃es in appetibi/
li q̃ est gaudiũ vt vbi fuit p̃ncipiũ mot⁹ ibi sit finis. Nã
p̃mo appetibile mouet appetitũ: ⁊ appetit⁹ tendit in ap/
petibile vt ibi q̃escat. nã appetitiu⁹ motus circulo agitur
vt d̃r in. iij. de aĩa. Hec b. Tho. iij. scri. sen. di. xxvij. q. i. ar.
ij. in cor. q. ⁊ ibidẽ. q. ij. arti. j. in cor. q. Et iterũ b. Tho. in
scrip. qd̃ fecit sup dionysiũ de diui. no. iiij. ca.

De diuisione vel gradibus amoris. CA. II.

s
Ecundo principalr̃ circa amorẽ cõsideranda est
diuisio. Cũ .n. amor subiectiue sit in aliquo ap/
petitu ⁊ obiectiue sit boni: quot sunt varietates
vel gradus appetituũ ⁊ bonoꝝ: tot erunt gradus appeti/
tus vel varietates amoꝝ. Sunt .n. quinqꝫ gradus appeti/
tus. s. diuinus angelicus humanus sensibilis ⁊ naturalis.
Primo .n. in deo est appetitus voluntarius tñ: q2 ipse
determinat oĩa ⁊ nõ determinat̃ ab aliquo. Scd̃o in an/
gelis ẽ appetitus voluntarius ⁊ naturalis. voluntari⁹ qui/
dem inquantũ angelus quedã libere vult. naturalis aũt
inquantũ angelus determinat̃ a deo ad aliq̃d volendũ
naturalr̃. Tertio in hoĩe est appetit⁹ voluntarius cũ ani/
mali ⁊ naturali: inquantũ hõ in quedã inclinat̃ appeti/
tu intellectuali ex libera volũtate: in quedã appetitu sen/
sibili qui est determinati obiecti: in quedã vero appetitu
naturali. Quarto in animali est appetitus sensibilis cũ
naturali. nam aĩal quedã appetit appetitu sensitiuo ad
que nõ sufficit inclinatio naturalis: ⁊ quedam appetunt
naturali. Quinto appetitus naturalis est in oĩbus potẽ/
tijs anime ⁊ in oĩbus rebus naturalibus. Re. s̃. ca. pce/
denti de h⁹ mõi appetitibus. Similr̃ quinqꝫ sunt grad⁹
vel varietates amoꝝ vt dicit dionysi. iiij. ca. d̃ diui. no. s.
amor diuinus: angelicus: intellectualis: aĩalis: ⁊ natura/
lis: ita q2 quilibet amor suo appetitui correspondet. Hec
bea. Tho. iij. scri. sen. di. xxvij. q. i. arti. ij. in sol. iij. ⁊ iiij. ar/
gu. ꝑ totũ. Secũdo amor variat̃ vel distinguit̃ ex pte
boni. Bonũ aũt dicit̃ esse aliquid generaliter duobus

modis.s.bonū subsistēs: ⁊ bonū inherēs vel inexistens. Et q2 amare ē velle bonū alicui: amoris motus tendit in duo.s.in illū cui vult bonū ⁊ in bonum qđ quis vult sibi vel alicui. verbi gratia de his duob⁹. Primo enī cum aliquis amat aliquē tūc diligit eū ratione boni subsistētis ⁊ tūc vere ⁊ ꝓprie amat eū: q2 simpliciē ⁊ ꝑ se amat ⁊ nō ꝓpter aliud. ⁊ talis vocat̃ amor amicitie vel beniuolentie. Scđo cū q̄s amat aliqđ alicui vel sibi tūc dicit̃ amare ratiōe alicui⁹ boni inherētis ⁊ nō ꝑ se. verbi gratia: sicut dicimur amare vinū: nō ꝓpter substantiā vini vt ei bene sit: sed vt ꝑ vinū bene sit nobis: vel inquantū delectamur in ei⁹ sapore: vel inquantū sustētamur eius humore: ⁊ similit̃ est in omni alio bono vtili vel delectabili: ita ꝙ illū amam⁹ amore amicitie cui aliqđ bonuȝ volumus. illud vero bonū amam⁹ amore ꝯcupiscentie qđ nobis vel alij volum⁹. Ubi circa istū duplicē amoreȝ nota tres differētias. Pria ē ꝙ amor amicitie quo amatur aliquid vt ei sit bonū est amor simplex ⁊ ideo permanet amor: autē ꝯcupiscētie quo amat̃ aliquid vt sit bonū alterius ē amor s̄m qđ: ⁊ ideo deficit deficiēte conseruāte.s.vtili vel delectabili. Scđa differentia est: q2 amore ꝯcupiscētie amāt se boni ⁊ mali: amore autē amicitie nō nisi boni vt pȝ.ē.de amicitia. Tertia ē: q2 amor amicitie est prius siue prior amore ꝯcupiscētie. qđ pȝ: q2 hoc ipm qđ amam⁹ vt alicui bene sit includit̃ in amore illi⁹ quē amam⁹ vt ei bene sit. Hec.b. Tho. prima scđe. q.xxvi.ar. iiij.in cor.q. ⁊ in solu.argu. ⁊ iterū in scrip. qđ fecit super dionysiū de diui.no.iiij.ca. Re.infra Bonū: ⁊ infra Honestum.

¶ Quomodo amor se habet ad quattuor.s.odiū desideriū ⁊c. CAP.III.

Tertio pricipaliter circa amorē ꝯsiderāda ē comparatio amoꝝ si amor ad hec quattuor compertur scȝ ad odiū: desideriū: dilectionē: ⁊ cognitionem est vehemētior fortior dignior ⁊ quodāmodo nobilior vel ꝑfectior istis. qđ de singulis ꝓbo. Primo.n.amor est vehemētior desiderio. qđ tali ratiōe ostēdo: Maior est quies in fine vel ī bono q̄ȝ motus in finē vel in bonū eo ꝙ motus in finē nō est nisi ꝓpter quietē in fine: ⁊ ꝓpter qđ vnūquodq3 tale illud magis. sed propter desideriū volūtas tendit in finē. ꝑ amorē autē volūtas quiescit in fine. ergo amor vehementior est ⁊ nobilior desiderio sicut quies motu q̄ indigentiā boni semꝑ importat. Hec bea. Tho. iij. scrip. sen. di. xxi. arti. iij. in solu. primi argu.

Scđo dico ꝙ amor compatus odio est fortior odio. qđ dupliciter ꝓbo. s. auctoritate ⁊ ratiōe. Primo auctoritate.b. Dionysij sic: Amor ⁊ odiū differūt s̄m differentiā boni ⁊ mali: q2 amor nō est nisi boni ⁊ odiū nō est nisi mali. sed bonū forti⁹ est q̄ȝ malū: q2 malū non agit nisi in virtute boni: vt Dionysi⁹ dicit. iiij. ca. de diui. no. ergo ⁊c. Scđo hoc idē probo rōne sic: Causa semꝑ est fortior suo effectu. sed omne odiū ex aliquo amore ꝓcedit sicut ex causa sua: vt sequēti ca. patebit. ergo ⁊c. Sȝ tamē odiū aliquādo videt̃ fortius amore. ⁊ hoc dupliciratione: q2 odiū est magis sensibile: ⁊ q2 non compatur ad sibi proportionabile. Prima ratio quare odiuȝ fortius videtur amore ē: q2 odiū est magis sensibile q̄ȝ sit amor. Cui⁹ ratio est: q2 perceptio sensus ꝯsistit in quadā actuali immutatione. vñ postq̄ȝ aliquid immutatū est ⁊ quasi ꝯuersuȝ in naturā nō ita sentit̃ sicut quādo est in ipso immutari sicut pȝ per exemplū de calore febris. nā calor febris ethice q̄ȝuis sit maior calore tertiane. nō tamē ita sentit̃ sicut calor tertiane: eo ꝙ calor ethice iā est quasi in naturā cōuersus. Simile est de amore: q2 magl sentit̃ in absentia amati q̄ȝ in p̄ntia ⁊ hoc est rōne indigētie: sicut Aug. dicit. x. de trini. ꝙ amor nō ita sentit̃: si nō ꝓdit eū indigētia. ⁊ ꝓpter hoc repugnātia ei⁹ qđ oditur sensibilius ꝑcipitur q̄ȝ cōuenientia ei⁹ qđ amat̃. Scđa ratio est: q2 nō compatur ad sibi ꝓportionabile. nā magis percipit̃ odiū maioris mali ⁊ magis mouet q̄ȝ odiū minoris boni. vnde Aug. dicit in lib. lxxxiij. q. Nemo est q̄ nō magl dolorē fugiat q̄ȝ appetat voluptatē. Cui⁹ ratio est: quia amor voluptatis ē minor q̄ȝ timor ꝯseruationis suiipsi⁹ cui respōdet fuga doloris: ⁊ ideo magis odit̃ ⁊ fugitur dolor q̄ȝ amet̃ voluptas. Hec.b. Tho. prima.ij.q.xxix.ar. iij. in cor.q. per totum.

Tertio amor est aliqualiter dignior dilectione. qđ dupliciter ꝓbo.s.auctoritate: ⁊ ratione. Primo auctoritate bea. Diony. iiij. cap. de diui. no. sic dicētis: Quibusdā sanctorū visum ē diuinius esse nomen amoris q̄ȝ nomē dilectionis. Scđo hoc idē ꝓbo ratione: q2 dilectio presupponit iudiciū rōnis: ⁊ ideo ē in sola natura rationali. vñ dilectio vocat̃ inquantū libera electione discernit̃ quid sit amandū: ita ꝙ dilectio dicit electionē amati ex multis. amor vero s̄m ꝙ est in appetitu sensitiuo quandā passionē vl' immutationē importat: q2 prima immutatio appetit⁹ que fit ab appetibili. s. ꝯplacētia appetibilis vocat̃ amor. Magis autē pōt homo in deū tendere ꝑ amorē passiue quodāmodo ab ipso deo attract⁹. q̄ȝ ad deū ratio ꝓpria ducere possit: qđ ꝑtinet ad rationē dilectionis. ⁊ ꝓpter hoc diuini⁹ ē amor q̄ȝ dilectio: sicut pȝ. Hec.b. Tho. p̄ma scđe.q.xxvi.ar.iij. in solu.iiij.arg.

Quarto dico ꝙ amor aliquo mō est nobilior vel ꝑfectior cognitione: aliquo vero mō econuerso. Ubi nota rerū cognoscibiliū ⁊ amabiliū quedam sunt supra animā: ⁊ quedā sunt infra animā: Illarū rerū que sunt supra animā est nobilior ⁊ altior ⁊ ꝑfectior dilectio q̄ȝ cognitio: illarū vero rerū que sunt infra animā potior vel nobilior est cognitio q̄ȝ dilectio. Cui⁹ ratio ē q2 cognitio habet̃ de rebus s̄m ꝙ res sunt in cognoscente. Amor autē rei ē s̄m ꝙ voluntas fert̃ in res s̄m ꝙ res sunt in seipsis. vnde q2 res supra animā ꝑfectiori modo nobiliori sunt in seipsis q̄ȝ sint in intellectu in quo non sunt nisi ꝑ earū similitudinē. Res vero inferiores sūt econuerso. s. in intellectu nobiliori modo q̄ȝ in seipsis: eo ꝙ in se habēt esse materiale: in intellectu vero habēt esse immateriale vel sp̄ūale. ideo amor superiorū est nobilior q̄ȝ eaꝝ cognitio. econuerso cognitio inferiorum est nobilior q̄ȝ amor earū. vñ melior ē amor dei q̄ȝ cognitio dei. ecōtrario autē melior est cognitio rerū corporaliū q̄ȝ amor earū.

Sed ꝯtra videt̃ ꝙ cognitio dei sit melior q̄ȝ amor dei tali ratione: Premiū est prestātius ⁊ nobilius merito. sed cognitio est premiū amoꝝ. Ita dicit̃ Johis. xiiij. Qui diligit me diliget̃ a patre. ⁊ diligā eū ⁊ manifestabo ei meipluȝ. ergo ⁊c. Rñdeo duob⁹ modis. Primo ꝙ in via melior ē amor dei q̄ȝ cognitio dei: tū q2 amor dei habet rōem meriti nō autē cognitio: tū q2 cognitio dei ī via euacuat̃ ꝓp hoc ꝙ habet̃ mediātib⁹ creaturis. amor autē dei nūq̄ȝ euacuat̃: q2 charitas nūq̄ȝ excidit vt dicit̃ p̄ma ad Corinth. xiij. imo ꝑficit̃. tū q2 in via de⁹ immediate amat̃: nō autē immediate cognoscit̃. tū q2 amor ꝑtingit vsq3 ad intima nō autē cognitio. vñ Hugo de sancto victore sup illo Diony. vij. ca. de diui. no. Nobile ⁊ acutū dicit: ꝙ dilectio supeminet sciētie: ⁊ maior est dilectio q̄ȝ intelligentia: plus enī diligit̃ q̄ȝ intelligit̃. ⁊ intrat dilectio vbi scientia foris stat. Scđo mō rñdeo ⁊ dico: ꝙ in patria visio dei nō erit sine amore in p̄mio: sicut nec ī via amor fuit sine cognitiōe in merito: tū premium magis attribuit̃ cognitioni in patria. meritū autē magl attribuit̃ amori in via. Cui⁹ ratio est: q2 premiū est non s̄m opationē: sed s̄m receptionē qua aliquis in seipo ꝑficit̃. meritū autē est s̄m opationē qua aliquis in remu

neratorē se extēdit ⁊ ei se ꝯiungit. Hec.b.Tho.iij.script. sentētiarū.distin.xxj.ar.iiij.in solu.primi argu.

¶ Qꝫ amor est prior quattuor affectionibus anime seu passionibus. CAP.IIII.

AMor in generali.

Post ꝑdicta circa amorē in generali cōsiderāda sunt tria .s.prioritas in essendo: generalitas in agēdo:causalitas in peccādo. Nā amor preponit affectibꝰ:attenditur in actibꝰ:ascribit vel attribuit criminibꝰ. Primo circa amorē in generali ꝯsiderāda est prioritas in essendo. Cū enī sint quattuor ꝑncipales passiones appetitꝰ cōcupiscibilis vt dicit Boetiꝰ in lib. de cōsolatione enumerans eas: Uiuere si vis tramite recto: gaudia pelle; pelle timorem:spemqꝫ fugato:nec dolor assit. Que ab inuicem distinguunt ſm differentiā boni ⁊ mali p̄ntis ⁊ futuri:ita ꝙ gaudiū est de bono p̄nti:dolor vel tristicia de malo p̄nti : spes de bono futuro: timor de malo futuro. Amor est p̄ma causa istarū ꝯtrariarū passionū.qḋ tripliciter ꝓbo.s.auctoritate:ratione.inductiōe. Primo auctoritate Aug.xiiij.de ciui.dei dicētis:ꝙ omēs aīe passiones ꝑdicte ex amore causant.vnde subdit:Amor enim inhiās habere qḋ amat cupiditas est. Idē autē habens eoqꝫ fruens leticia.fugiēs qḋ aduersat timor:ideo si acciderit vt sentiat tristicia est. Scḋo ꝓbo hoc idē ratione sic:Causa est prior suo effectu.sed amor est cā ꝑdictarū affectionū.qḋ tali rōe ostēdo: Omne qḋ tēdit in finē debet habere tria.s.ꝓportionē:inclinationē: quietationē in fine.oportet enī ꝙ tendēs in finē ꝓportionet fini: moueat ad finē:quietet in fine.quorꝫ primū est cā aliorū:vt verbi gratia. Primo enī ꝓportio appetitꝰ ad bonū est amor q̄ nihil aliud ē q̄ꝫ ꝯplacētia boni. Scḋo motꝰ vel inclinatio appetitꝰ ad bonū est ꝯcupiscētia vel desiderū.Tertio quietatio appetitꝰ in bono ē gaudiū vel delectatio.vn̄ amor ꝑcedit hec oīa tāq̄ꝫ cā ipsorꝫ. Hec beatꝰ Tho.p̄ma.ij.q.xxv.arti.ij.argu.cōtra ⁊ i cor.q. Tertio ꝙ amor oīm istarū affectionū sit cā ꝓbo inductione per singulas discurrendo.Est enī causa gaudij:doloris:spei: timoris. Primo enī amor ē causa gaudij:⁊ hoc ꝓpter tres rōnes.s.ꝓꝑ beniuolentiā:p̄ntiam:inherētiā. Prima ratio ē ꝓꝑ beniuolentiā.nā amare est bū velle.vn̄ ex hoc ꝙ aliqs diligit amicū suū: gaudet de eo ꝓspere se habēte. Scḋa ratio ē ꝓꝑ boni p̄ntiam.ex hoc enim ꝙ diligo bonū qḋ habeo sequit ꝙ gaudeā de ipso.Tertia ratio ē ꝓꝑ boni inherentiā.ex hoc enī ꝙ amico inest bonū gaudiū de ipso generat.Et q2 eiusdē rōnis ē gaudere de aliquo bono:⁊ ꝯtristari de eis q̄ ei repugnāt:iō econtrario scḋo amor est cā doloris vel tristicie ꝓꝑ tres rōnes. Prima est ꝓꝑ mali p̄ntiam. Sicut.n.amor boni causat delectationē vel gaudiū ꝓꝑ eius p̄ntiam: ita amor boni ē cā tristicie ꝓꝑ eius.s.boni absentiā.nā gaudiū ⁊ tristicia delectatio ⁊ dolor ei ꝯtrarius respiciūt idē sub ꝯtraria ratione.Scḋa rō est ꝓꝑ boni absentiā. Sicut.n.bonū ꝓpter p̄ntiam ipsiꝰ delectat:sic ꝓꝑ absentiā ipsiꝰ ꝯtristat. Tertia ratio ē ꝓꝑ boni amici carentiā.Sicut.n.bonū alteriꝰ nos delectat ex eo ꝙ eū amamꝰ:sic ex eo ꝙ ille cui bonū volumꝰ suo bono priuat aut aliquo mō deprimit tristamur.Hec.b.Tho.scḋa scḋe.q.xxviij.arti.j.in cor.q. Tertio amor est cā spei . Ubi nota ꝙ spes respicit duo.s.bonum qḋ speramꝰ ⁊ illū ꝑ quē ꝯsequi speramꝰ. Primo eniꝫ inquantū spes respicit bonū qḋ speramꝰ:tūc amor est cā spei:eo ꝙ spes non est nisi de bono desiderato ⁊ amato. Scḋo inquantū spes respicit illū ꝑ quē bonū ꝯsequi speramꝰ:eo ꝙ ad illud bonū ꝯsequendū non attingimꝰ virtute nostra:tūc spes causat amorē illiꝰ a quo bonū habere speramꝰ:⁊ nō amor spem. qḋ pꝫ:q2 ex hoc ꝙ ꝑ aliquē speramꝰ nobis ꝓuenire bona mouemur in ip̄m sicut in bonū nostrū.⁊ sic incipimꝰ ipsum amare . ex hoc autē ꝙ amamꝰ aliquē nō speramꝰ de eo.nisi ꝑ accidēs in quantū credimꝰ nos redamari ab ipso.vn̄ tūc amari ab aliquo facit nos sperare de eo.sed amor eiꝰ.s.amor quē habemꝰ ad aliquē causat ex spe quā de eo habemꝰ. Hec.b. Tho. p̄ma.ij.q.xl.arti.vij.in cor.q.ꝑ totū. Quarto amor ꝑ se est cā timoris.qḋ tripliciter ꝓbo.s.auctoritate:rōne:⁊ similitudine. Primo auctoritate Aug.in lib.lxxxiij.q sic dicētis: Nulli dubiū est nō aliū esse metuēdi cām: nisi ne id qḋ amamꝰ aut adeptū amittamꝰ aut nō adipiscamur speratū.ergo oīs timor causat ex hoc ꝙ aliquid amamꝰ.

Scḋo h' idē ꝓbo ratiōe sic: Ex hoc eniꝫ ꝙ aliqs amat bonū aliqḋ. sequit ꝙ timeat omne p̄uatiuū illius boni tāq̄ꝫ malū. Tertio ꝓbo hoc idē similitudine homicidij. vn̄ Aug.in lib.de libero arbi.sic ait: Nā qui metuēs hominē occidit amat vtiqꝫ sine metu viuere.Et sic patet ꝙ ꝑ se timor nascit ex amore.secūdario vero timor respicit ad id ꝑ qḋ ꝓuenit tale malū:⁊ ꝑ accidēs quādoqꝫ timor inducit amorē:inquantum.s.hō qui timet puniri a deo seruat mādata eiꝰ:⁊ sic incipit sperare de deo ⁊ spes introducit amorē vt pꝫ.ē.ḡ ⁊c̄. vnde hoc mō loquendo Aug.sup canonicā Johis dicit ꝙ timor introducit amorem charitatis. Hec.b.Tho.p̄ma.ij.q.xliij.arti.j.arg.contra:⁊ in cor.q.⁊ in solu p̄mi arg.ibidem.

¶ Qꝫ omne agēs ex aliquo amore agit. CAP.V.

SEcūdo circa amorē ꝯsiderāda est generalitas in agēdo. Nā omne agēs quodcūqꝫ sit quicquid agit ex aliquo amore agit.qḋ tripliciter ꝓbo.s.auctoritate rōne:⁊ distinctiōe. Primo auctoritate Dionysij.iiij.cap.de diui.no.sic dicētis:Omia volūt ⁊ faciunt q̄cūqꝫ volūt ⁊ faciūt pulcrū ⁊ bonū desiderātia.s. ꝓꝑ amorē ⁊ desideriū pulcri ⁊ boni.et iterū: ꝓꝑ amorē boni oīa agūt quecūqꝫ agūt ibidē. Scḋo ꝓbo hoc idē ratiōe sic: Omne agēs agit ꝓꝑ finē aliquē.finis autē est bonū desideratū ⁊ amatū vnicuiqꝫ.ergo oīa ex aliquo amore agūt Scḋo hoc idē ꝓbo alia ratione sic.Eiusdē rōnis est fugere malū ⁊ appetere bonū:sicut eiusdē ratiōis ē descendere deorsum ⁊ moueri sursum. sed oīa etiaꝫ mala inueniunt malū fugere.qḋ pꝫ q2 oīa agētia quantū habēt de virtute tantū resistūt corruptiōi que apprehendit vt malū vniuscuiusqꝫ rei. ḡ oīa que agūt aliqḋ agūt amore alicuiꝰ rei. Tertio hoc idē ꝓbo sufficiēti distinctiōe vel diuisione sic:Omne agēs agit ſm nature vel forme ꝯditionē.sed in oī agēte est amor intellectualis vel rōnalis vel aīalis. ḡ oē agēs agit ex aliquo amore alicuiꝰ boni.

Sꝫ forte arguēs ꝑ oppositū.ꝙ agēs nō agat oīa ex amore quattuor rōnibꝰ. Prīa talis ē: Si hō agit omia ex amore.ḡ alie affectiōes vel passiones appetitiue p̄us (de qbꝰ pꝫ ca. ꝑcedēti)erūt superflue. Rn̄deo ⁊ dico ꝙ oēs aīe passiones ex amore causant:vt pꝫ ca.precedēti.vnde oīs actio que ꝓcedit ex quacūqꝫ passiōe ꝓcedit ex amore sicut ex p̄ma cā.⁊ iō nō superfluūt alie passiones q̄ sunt cause ꝓpinque. Scḋa ratio ad idē est talis: Nihil causat simul a ꝯtrarijs causis.sꝫ quedā fiūt ex odio . ḡ nō fiūt ex amore. Rn̄deo ⁊ dico ꝙ odiū etiā ex amore causat: ⁊ iō qḋ fit ex odio fit etiā ex amore. Qꝫ autem amor sit cā odij ꝓbo dupliciter. Primo auctoritate Augu.xiiij.de ciui.dei sic dicētis: Oēs affectiōes ex amore causant : vtꝫ supra ca.ꝑcedēti. sꝫ odiū est quedā affectio aīe.ḡ ⁊c̄. Secūdo ꝓbo hoc idē rōne sic:Eiusdē rōis est ꝙ aliqḋ ametur ⁊ eiꝰ ꝯtrariū odiat.sed amor ē boni : ergo amor ē cā ꝙ eiꝰ ꝯriū malū videlꝫ odiat. Tertia rō est tal: Multa

agūt pp turpe ⁊ malū sicut homicide ⁊ fornicarij. ergo non oīa agūt ex amore pulcri ⁊ boni. Rñdeo ⁊ dico q̄ tales mouent̄ in suis opibus ab aliquo qd̄ habet similitudinem p̄mi pulcri ⁊ p̄mi boni. appetit eni fornicator delectationē q̄ vere ⁊ maxie est i deo. Quarta ratio talis est: Phs dicit p̄mo ethi. q̄ multi sunt scientes ⁊ contraria agētes. aut igit̄ scientia eoꝝ est recta: aut opatio. sed ɔstat q̄ sciētia recta ē: ergo opatio erit nō recta. ergo opantur tales ɔtra illud qd̄ p scientiā sciūt pulcrū ⁊ bonum: ⁊ sic nō opantur rōe alicui⁹ boni ⁊ pulcri. Rñdeo ⁊ dico q̄ tales q̄uis sciāt sm̄ scientiā rectā illud qd̄ agūt esse malū ⁊ turpe in generali: tñ p aliquā passionē apprehendūt illud vt tūc bonū sibi: ⁊ ideo mouent̄ ⁊ agunt pp similitudinem p̄mi pulcri ⁊ p̄mi boni. Hec. b. Tho. prima. ij. q. xxvij. arti. vj. vtrū omne agēs agat oīa ex amore: arg. cōtra: ⁊ in cor. q. ⁊ in solu. triū argu. ⁊ ibidē. q. xxix. arti. ij. vtrū amor sit causa odij: argu. cōtra: ⁊ in solu. ij. argu. Et iterū Alber. in. q. quas fecit sup scrip. sup Diony. iiij. cap. de diui. no. vtrū oīa agāt amore boni ⁊ pulcri in so. duorū argu. Re. infra bonū in cōmuni.

¶ Q̄ amor sui inordinatus qui est contra deū est causa omnis peccati. CAP. VI.

Tertio circa amorē ɔsiderāda est ꝓprietas vl̄ causalitas in peccādo: nā amor sui aliquo mō ē causa oīs peccati. Ubi sciendū q̄ amor sui est duplex. s. ordinat⁹: ⁊ inordinat⁹. Primo eni amor sui ordinatus ē amor rōnalis ⁊ naturalis. s. cū qs vult sibi bonū qd̄ sibi ɔgruit: ⁊ talis amor ē debit⁹. vñ ⁊ precipit̄ homini vt diligat suū proximū sicut seipm̄: Luce. x. Ratio autem naturalis hui⁹ est: q̄ amicabilia. i. opa amicitie qui bus aliq̄s ad amicos vtit̄ vident̄ pcessisse ex his q̄ sunt hoīs ad seipm̄. sic eni videt̄ vnus hō esse alteri amicus si ea ide agit ad amicū que ageret ad seipm̄ vt dicit Phs ethi. lib. ix. Amicabilia autē ⁊c. ⁊. b. Tho. in scrip. ibidē. Scd̄o amor sui est inordinat⁹: ⁊ talis ē venialis vl̄ mortalis. Pmo est amor sui inordinat⁹. s. qñ aliqs seipm̄ nimis diligit tñ citra deū: ⁊ tūc est venialis ⁊ stat simul cū charitate. vñ nō est cā oīs peccati. Scd̄o ē amor sui inordinat⁹ qui ē ɔtra deū: ⁊ talis nō potest esse simul cum charitate: eo q̄ pducit vsq̄ ad ɔtemptū dei. ⁊ ideo talis amor sui ē causa p̄ma oīs peccati: nō aūt causa ꝓpinqua. Hoc autē dupliciter pbo. Primo auctoritate Aug. sup psal. xiiij. sic dicētis: Duas ciuitates duo faciūt amores. ciuitatē hierusalē facit amor dei vsq̄ ad ɔtēptū sui. ciuitatē babylonis facit amor sui vsq̄ ad ɔtēptū dei. Et subdit: Interroget igit̄ se quisq̄ quid amet: ⁊ inueniet vnde sit ciuis. ɔtempt⁹ autē dei ē cā oīs peccati. ergo amor sui est huiusmōi. Scd̄o hoc idē probo rōne sic: Propa ⁊ p se causa peccati ē accipiēda ex pte ɔuersionis ad cōmutabile bonū. ex quo verbo talē rōem formo: Inordinatus appetit⁹ alicui⁹ boni tēporalis est cā omnis actus peccati. sꝫ talis appetit⁹ inordinat⁹ ꝓcedit ex hoc q̄ aliquis inordinate amat seipsum. ergo amor sui inordinatus est cā omnis peccati. Sed forte argues in oppositū ⁊ dices q̄ quattuor sunt q̄ vident̄ esse cā omnis peccati. s. ɔcupiscētia: amicitia aliena: supbia: ⁊ auaritia: ⁊ ñ amor sui. Primo eni ɔcupiscētia videt̄ esse cā oīs peccati. qd̄ probo: q̄ sup illo verbo apo. ad Ro. vij. Occasione accepta peccatū per mandatū operatū est i me omnē cōcupiscentiā. dicit glo. Aug. Omne eni peccatū ex ɔcupiscētia aie fit excitata a fomite. Rñdeo ⁊ dico q̄ ɔcupiscētia q̄ aliquis appetit sibi bonū reducit̄ ad amorem sui inordinatū sicut ad cāꝫ vt pꝫ rōne p̄dicta. Scd̄o amicitia aliena ⁊ nō ꝓpria videt̄ esse causa omis peccati. qd̄ pꝫ q̄ da sicut hō quādoq̄ peccat pp inordinatū amorē sui: ita interdū peccat pp amorē inordinatū proximi. ergo amor sui nō est causa oīs peccati. Rñdeo ⁊ dico q̄ amicus ē quasi alter ipse: ⁊ ideo q̄ peccat pp amorē proximi: videt̄ propter amorē sui peccare. Tertio argues cōtra de timore: q̄ sup illo vbo psal. Incēsa igni ⁊ suffossa: dicit̄ Aug. Omne peccatū ꝓcedit vel ex amore male inflamāte: vel ex timore male humiliāte. ergo amor sui nō est causa omnis peccati. Rñdeo ⁊ dico q̄ peccatum qd̄ ɔmittit̄ ex timore male humiliāte: reducit̄ sicut ad cām ad peccatū qd̄ cōmittit̄ ex amore male accedēte: sic timor nascit̄ ex amore. vñ sicut appetit⁹ inordinat⁹ alicui⁹ boni tēporalis ꝓcedit ex inordinato amore sui sicut ex causa: sic fuga inordinata alicuius mali. pp hoc eni homo vel appetit bona vel fugit mala: q̄ amat seipm̄. Hec. b. Tho. p̄ma scd̄e. q. lxxvij. arti. iiij. vtrū hec passio que est amor sui sit cā seu p̄ncipiū omis peccati: argu. ɔtra: ⁊ in cor. q. ⁊ in solu. arg.

Sed forte queres: si peccatū timoris ex peccato amoris ꝓcedit sicut timor ab amore: pp quid vel q̄re amor ñ excusat a peccato nec a toto nec a tanto sicut timor? Respōdeo ⁊ dico: q̄ nō est simile de amore ⁊ timore. Cui⁹ ratio ē: q̄ principiū timoris ē extra voluntatē. ⁊ iō quāto plus ē de timore: tāto plus est de excusatiōe peccati. vñ est aliquis timor q̄ pōt cadere in virū ɔstantem: sicut pꝫ infra Matrimoniū de ɔsensu q̄ per metū fit. Require ibi. sed principiū amoris ē in volūtate. ⁊ quanto plus malū est i volūtate: tāto est mai⁹ peccatū ⁊ min⁹ excusatur ⁊ plus aggrauat̄. Hec Alex. scd̄a pte summe questi. [illegible] in cor. q. Tertio argues q̄ peccata alia sūt causa omnis peccati. ⁊ p̄mo de supbia dicit̄ Ecci. x. Initiū oīs peccati supbia. Scd̄o idē dices de auaritia. vñ Apostol⁹ p̄ma ad Thimo. vj. Radix omniū malorū est cupiditas. Rñdeo ⁊ dico: q̄ inordinat⁹ appetit⁹ dominandi qui ptinet ad supbiā: ⁊ inordinat⁹ appetitus habendi q̄ ptinet ad auaritiā: ex inordinato amore suipsi⁹ ꝓcedūt. pp hoc eni q̄ hō seipm̄ inordinate amat: hoc inordinate appetit ⁊ ɔtrariū fugit: vt dicit. b. Tho. p̄ma scd̄e: vbi supra in solu. iij. arg. in fine. Ad euidentiā tamē illarū auctoritatū Ecci ⁊ apostoli ē sciendū q̄ dictū vtriusq̄ ē verū: q̄ nullū genus peccati est qd̄ aliquādo nō ꝓuenit ex supbia: aliqū vero ex cupiditate vel auaritia: vt verbi gratia. Est vtiq̄ aliqs homo q̄ ex cupiditate fit supbus ⁊ aliqs est q̄ ex supbia fit cupidus. Nā aliquis hō est qui nō esset amator pecunie nisi p hoc putaret se excellentiorem esse. ⁊ ē aliqs qui nō amaret excellere nisi putaret p hoc maiores diuitias se habere. Hec i glo. supra Radix oīm malorū est cupiditas. Quare aūt supbia dicitur esse initiū ⁊ cupiditas radix oīm maloꝝ. Rñdeo ⁊ dico: q̄ omne peccatū fit p auersionē a creatore ⁊ p ɔuersionem ad creaturā. sed peccatū supbie fit p auersionē a creatore peccatū vero cupiditatis fit p ɔuersionē ad creaturā. vnde cū pri⁹ in peccato fit auersio: recte supbia dicit̄ initiū omis peccati [illegible] ⁊ [illegible] auaritia vero dicit̄ radix tāq̄ inferi⁹ ⁊ posteri⁹: nā radix inferi⁹ manet. Sꝫ forte queres: cū a luxuria fiunt a ɔcupiscētia p̄nt oīa peccata oriri vt pꝫ infra: q̄re luxuria nō dicit̄ esse initiū vel radix oīm peccatoꝝ: sicut dicunt̄ esse initiū vel radix omnium peccatorū cupiditas vel supbia. Rñdeo ⁊ dico q̄ ratio hui⁹ est: q̄ habito fine cupiditatis qui ē rerū abūdantia: vel habito fine supbie q̄ est alijs pesse: cetera peccata facillime ɔmitti possunt. nō autē sic est de luxuria: naꝫ eius fine habito nō tñ sequit̄ q̄ mala alia oriri p̄nt. Tamē oīm peccatorū istorū ⁊ alioꝝ p̄ncipiū est ⁊ causa amor inordinat⁹ sui vt dixi. Quod etiā pbo auctoritate Apost. q̄ postq̄ dixit scd̄a ad Thimo. iij. Instabūt tēpora pīculosa ⁊ erūt homines seipsos amātes subdidit. Su

perbi:elati:cupidi.rc. Sed forte queres: vtrum amor
sui sit odiū sui. Rñdeo ꝛ dico q̃ amor sui ē triplex.s. na/
turalis diuine similitudinis: vitiose corruptionis. Pri/
mus amor sui ē nālis ꝛ est debit⁹. de quo dicit Aug. q̃
nō oportuit pcipi ne pcipi.s.q̃ hō seipm diligeret: hoc.n.
a natura inest: pp qd in pmis diligit homo seipm. Secū
dus amor sui ē diuine similitudinis vel imagis. de quo
dicit Aug. in lib. de vera religione: In eo nihil preter ho
minē diligat.i. creaturā dei ad imaginē dei factā. Ter/
tius amor sui ē amor vitiose corruptiōis. de quo in psal.
Qui diligit iniquitatē odit animā suā. Talis enī amor
indebit⁹ est odiū sui: nō p essentiā sed p ɔcomitantiā: eo
q̃ ad amorē sui indebitū.i. ad amorē peccati sequit̃ odi/
uz diuine imaginis que p peccatū deformat̃ ꝛ maculat̃:
ꝛ p ɔsequēs odiū boni naturalis qd p peccatū corrumpi
tur vel diminuit̃. Hec Alex. vbi supra arti. vi. in cor. q. Et
q pp hoc dicit̃ Joh. xij. Qui amat animā suā perdet eā
ꝛ q̃ odit animā suā in hoc mūdo in vitā eternā custodit
eā. Que verba multipliciť exponunť. Primo enī Aug.
trib⁹ modis exponit. Primo sic: Qui indebite se diligit:
odit. ḡ per oppositū si bn̄ te oderis tūc te amasti. Req. su
pra īmediate. Scd̄o mō exponit sic: Qui amat in hac vi
ta pdet in futuro. vn̄ subdit: Qui odit animā suā in hoc
mūdo in vitā eternā custodit eā. nō amat sz animā odit
in hoc mūdo qui diligēdo deū poti⁹ q̃ȝ in euz peccet eli/
git occidi. Tertio mō exponit̃ sic sm glo. Qui odit ani/
mam suā.i. vitā suā in hoc mūdo.i. qui non querit q̃ sua
sunt sed q̃ Jesu christi quecūq̧ bona sunt in tp̄alib⁹ sunt
in sp̄ualib⁹ pp deū faciēs: vitā recipiet eandē in melius
ɔmutatā. pp qd subdit: In vitā etnā custodit eā. Quar
to mō Chryso. sic exponit: Ille amat animā suam in hoc
mūdo q̃ desideria ei⁹ incōuenientia facit. Ille autē odit
eā qui nō credit nec cedit ei noxia ɔcupiscēti. Et non di/
xit: Qui nō cedit ei sed q̃ odit eā. Quēadmodū enī eorū
que odio habent̃ nec vocē audire sustinem⁹: nec vultuȝ
videre delectamur: ita ꝛ aīa cū cōtraria ingerit que deo
nō placēt: cū vehemētia doloris vel displicētia auertere
oportet. Quinto mō Theophilus sic exponit: Qui odit
animā suā in hoc mūdo. Nō enī in perpetuū iubet̃ ani
ma odiri sz in hoc mūdo. ꝛ quare: vide emolumētum: In
vitā eternā custodit eā. Ubi Chryso sic ait: Dulcis q̃ deȝ
est pñs vita his q̃ affixi sunt. si enī quis ad celū respexe/
rit videns que illic sunt bona: cito ɔtēnet vitā pñtem. cuȝ
enī apparuerit melior ɔtēnitur peior: ideo merito dixit:
In vitā eternā.

℄ Unde habet amor q̃ sit bo/
nus vel malus. CAP. VII.

p Ost pdicta circa amorē in generali ɔsideranda
sunt tria.s. culpa qua reprehendit̃: cā qua pdu/
cit̃: efficacia qua extollit̃. Primo circa amo/
rem ɔsiderāda ē culpa qua reprehendit̃. nā amor bon⁹
est laudabilis. amor vero mal⁹ vituperabilis. Sz forte q̄/
res vn̄ habet amor q̃ sit bon⁹ vel mal⁹: ꝛ p ɔsequēs lau/
dabilis vel vituperabilis. Rñdeo ꝛ dico: q̃ amor tripliciť
ɔsiderari pōt.s. absolute: ꝛ ex pte sui. ꝛ vt ɔcordat ratiōi:
ꝛ vt repugnat rōni. Primo enī amor pōt ɔsiderari abso
lute ex pte sui. ꝛ tūc nō est laudabilis vel vituperabilis. qd
dupliciť pbo. Primo auctoritate: nā phs dicit. ij. Ethi.
q̃ passionib⁹ neq̧ laudamur neq̧ vituperamur. sed amor
est pma passio ꝛ cā omniū passionū. ḡ amor de se nec est
laudabilis nec vituperabilis. ꝛ p ɔsequēs nec bon⁹ nec ma
lus moraliť. Scd̄o hoc idē pbo similitudie q̃ sicut nec
laudat̃ nec vituperatur q̃ timet aut irascitur: sic nec q̃ amat
vel odit: vt infra patebit. Scd̄o amor pōt ɔsiderari vt cō
cordat rōni ꝛ tūc est amor bon⁹ ꝛ rect⁹. qd pȝ: q̃ omnes
affectiōes aīe rectas ꝛ bonas facit. ita dicit Aug. xiiij. de
trini. Rect⁹ amor omēs istas affectiōes aīe rectas habȝ.
Metuit enī peccare: cupit pseuerare: dolet in peccatis:
gaudet in opibus bonis. Et Beda i omelia sup Lucā sic
ait: Uer⁹ amor veritatē amat: i veritate iudicat: p verita
te certat: cū veritate opa ɔsumat. Tertio amor pōt ɔside/
rari vt repugnat rōni ꝛ tūc est mal⁹ ꝛ p ɔsequēs vitupa/
bilis sicut ꝛ alie passiones: vt timor ꝛ ira ꝛ alie affectio/
nes pter vel contra rōem sunt male. Qȝ autē amor in
ordinat⁹.s. cōtra rōem sit malus pbo quattuor rōnibus
scȝ ex pte subiecti: obiecti: modi: ꝛ termini. Primo ex p/
te subiecti sic: Act⁹ indebit⁹ ideo est peccatū q̃ volunta
rius: vt dicit Aug. sed amor vel quelibet alia passio sub
iacet impio volūtatis ꝛ rōnis. ergo amor indebitus qui
scȝ est cōtra rōem ex eo q̃ ē voluntarius ē peccatum. Ubi
nota q̃ affectiōes aīe vt amor: gaudiū: spes: ira: timor: et
huiusmōi dicunť volūtarie duob⁹ modis: vel ex eo q̃ a
volūtate impantur: vel ex eo q̃ a volūtate nō phibētur.
Scd̄o hoc idē pbo per locū a maiori sic: Magis subia/
cent amor ꝛ cetere passiōes impio volūtatis ꝛ rōnis: eo
q̃ appetit⁹ sensitiu⁹ est eis ppinquior q̃ȝ mot⁹ membro
rū exteriorū. sed mot⁹ mēbroꝝ exterioꝝ sunt boni vl' ma
li sm q̃ sunt volūtarij. ergo magis amor ꝛ cetere passio/
nes. Hec. b. Tho. pma. ij. q. xxiiij. vtrū aliqua passio ani/
me moraliť sit bona vel mala: argu. cōtra: ꝛ in cor. q. ꝛ in
solu. arg. Scd̄o hoc idē pbo ex pte obiecti sic: Si ppositū
in pposito ꝛ oppositū in opposito. sed amor boni cō
ueniētis ē melioratiu⁹ ꝛ pfectiuus amātis: ꝛ p ɔsequēs
meritorius. qd pȝ: q̃ homo maxime meliorať perficiť ꝛ
mereť p amorem dei. ḡ rc. Per oppositū amor boni qd
nō est ɔueniēs est lesiu⁹ ꝛ deterioratiu⁹ amātis ꝛ p ɔn
sequēs demeritori⁹. vnde hō maxime lediť ꝛ deteriora
tur ꝛ demereť per amorē peccati. sm illud Osee. ix. Fa/
cti sunt abominabiles sicut ea ea q̃ dilexerūt. ergo amor
boni qd nō est ɔueniens est peccatū. Hec. b. Tho. vbi su/
pra. q. xxviij. arti. v. vtrū amor sit passio lesiua: in cor. q. iu
xta principiū. Sed ɔtra: si amor ē bonus q̃ boni: cuȝ
omnis amor sit boni ꝛ nō mali: q̃ nō est amabile nisi bo/
num vt dicit phus. i. ꝛ. viij. ethi. ideo omnis amor ē bon⁹
ꝛ nullus mal⁹. Rñdeo ꝛ dico q̃ amor ille ē bonus q̃ ten
dit in id qd est simpliciť bonū. amor autē ille ē mal⁹ in/
quantū tēdit in id qd nō est simpliciť verū bonū sed ap/
parens bonū. vel inquantū illud qd est sm bonum appre
hendiť vt simpliciť bonū: ꝛ sic vt simpliciť bonū amatur
inquantū ille amor ē mal⁹ vt dicit. b. Tho. pma. ij. q. xxvij.
arti. j. in solu. j. argu. ꝛ infra ca. sequēti patebit. Tertio
amor ē ɔtra rationē ꝛ p cōsequēs mal⁹ ex pte modi amā
di. nā modus importat quandā determinationē mensu
re: vt Aug. dicit. iiij. sup Gen. ad litterā. Mod⁹ est quē
vnicuiq̧ ppria mēsura pfigit. vn̄ si amor ē boni tm̄ vt pȝ
tūc mēsura modi debet esse sm mensurā boni.s. vt tanta
sit quātitas amoris quāta ē quātitas boni vel bonitatis.
Si autē bonū sit magnū ꝛ amor paruus: tūc amor ē cōtra
rationē ꝛ p ɔsequēs mal⁹. ꝛ q̃ de⁹ absq̧ mēsura vl' quā
titate finita ē bonus: eo q̃ ipse ē infinite bonitatis ideo
sine mō aliquo debet diligi: vt diligat̃ ex toto corde id ē
quātumcūq̧ pōt diligi: vt Aug. dicit in lib. de moribus
ecclesie. Et iterū in lib. ɔfessionū sic ait: Immēsus es dñe
ꝛ sine mēsura debes amari ꝛ laudari ab his quos tuo p/
cioso sanguine redemisti. Infinita ergo bonitas diuina
mereť vt deus a nobis infinite.i. sine modo vel mēsura
ameť ꝛ pciositas bñficiorū eius ꝛ vtilitas ɔsecuta mere/
tur vt a nobis deus sine fine laudeť. vn̄ impossibile ē q̃
homo ad hoc deueniat vel pducat̃ vt semp deo nō sit de
bitor grātiarū actionis q̃ñ ab eo habēs totū qd est: vt di
cit. b. Tho. iij. scrip. sen. dist. ij. ar. i. vtrū aliqua pura crea/

tura potuerit satisfacere p humana nã: in solu. pmi arg.
De mõ autẽ diligẽdi deũ require infra Dilectio. vl' infra
Charitas vie vel patrie. Quarto amor est cõtra ratio-
nem ⁊ p ɔsequẽs malus ex pte termini: puta cũ amatur
bonũ nõ ratione qua ẽ bonũ simpliciť sed rõne qua ẽ si-
bi sm quid bonũ: vt verbi gratia Amor quo aliqs amat
deũ non ppter seipm sed ppter aliquid aliõ. s. ppter cõ-
modũ vel bonũ ppriũ qõ inde expectat nõ ẽ bon' amor
Cui' ratio est: qr amor quo de' amať non ppter seipm
sed ppter cõmodũ propriũ est amor ɔcupiscentie ⁊ non
amor amicitie. ratio autẽ recta vult vt de' ppter seipm
ameť ⁊ honoreť. vñ quicqd amoris vel dilectionis põt
esse sine ratiõe recta nõ habet rationẽ boni. ⁊ quicqd bo-
ni est in amore vel dilectiõe est ex ratiõe recta. Hec ma-
gister Herne' doctor egregi' ordi. fratrũ predi. in lib. de
quattuor materiis: de preeminẽtia intellect' ⁊ volunta-
tis. q. x. vtrũ actus volũtatis sit ppter actũ intellectus in
fine. q. vnde. b. Aug. ostendẽs quot modis amor sit inor-
dinatus ⁊ mal' in lib. de doctrina christiana sic ait: Ille
inordinatã ⁊ malã habet dilectionẽ qui diligit qõ non
est diligendũ: aut eque diligit qõ minus vel ampli' est
diligendũ aut min' vel amplius diligit qõ eque est di-
ligendũ: aut nõ eo fine vel ea intẽtione diligit qua est di-
ligendũ. ℭ Qz triplex ẽ cã amoris. CAP. VIII.

Secundo pncipaliter circa amorẽ ɔsiderãda est
causa qua oriť vel pcedit. nã triplex est cã amo-
ris. s. boni pfectio: cognitio: assimilatio. Pri-
ma cã amoris est boni pfectio. qõ tali ratione ostendo:
Perfectio cuiuslibet rei est cã amoris. sed ex hoc vnũqđ-
qz est bonũ qr est perfectũ. nã bonitas rei est pfectio rei:
vt dicit. b. Tho. cõtra gẽtiles. lib. i. ca. xxxvij. Rubr. q de'
est bon' ratione illa. ergo bonũ est causa amoris. Qz au-
tem bonũ sit causa amoris pbo triplici ratione. s. ratiõe
vigoris: pportionis: quietatiõis vel finis. Primo ratio-
ne vigoris vel virtutis sic: Illud pprie est cã amoris qõ
est obiectũ amoris. sed propriũ obiectũ amor' est bonũ:
qõ pz p Aug. viij. de trini. qui dicit: q nõ amatur nisi bo-
num. ergo bonũ est causa amoris. Scdo hoc idẽ probo
ratiõe pportionis sic: Illud est cã amoris qõ est amanti
pportionatũ seu ɔueniens. sed tale ẽ bonũ: qõ patet: qa
amor importat quandã ɔuenientialitatẽ ⁊ ɔplacentiã
amãtis ad amatũ vt pz supra ca. de diffinitiõe amoris. q
tẽ. Tertio hoc idẽ probo ratiõe quietatõis vel finis sic:
Illud est causa amoris in qõ ferť vel in qõ tendit amor
cũ ipsum nõ habet. sed amor qui nihil aliud ẽ qz ɔplacẽ-
tia appetibilis vt pz. s. ex diffinitione ipsi' fertur p desi-
deriũ in bonũ qõ nõ habet ⁊ p gaudiũ vel delectationẽ
quiescit in bono qõ habet. ergo bonũ est causa amoris.
Ex his autẽ rationib' teneo talẽ ɔclusionẽ. s. q si ẽ bo-
num aliquo amore ẽ amabile. ⁊ si est amor est alicuius
amabilis. s. boni quod tali ratione ostẽdo: Posita cã po-
nitur effect': ⁊ per ɔsequẽs remota causa remoueť effe-
ctus. sed bonũ est causa amoris vt pz p rationes. ergo po-
sito bono poniť amor ⁊ sublato bono tolliť amor ⁊ ecõ-
uerso. Sed forte argues in oppositũ. s. q bonũ nõ est
causa amoris duplici ratiõe. Prima ratio est talis: Bo-
num nõ est causa amoris nisi qr amať. sed ɔtingit etiã
malũ amari: vt in psal. diciť: Qui diligit iniquitatẽ odit
animã suã. ergo nõ bonũ sed malum est cã amoris. Rñ-
deo ⁊ dico q aliquid amať seu desiderať duplici ratio-
ne: aut qr est bonũ: aut qr apparet vel videť bonũ. Et in-
ter ista duo bona vel inter istos duos amores ẽ talis dif-
ferẽtia: qr illud qõ est simpliciter bonũ est verũ bonũ. et
ideo amor quo tale bonũ amať ⁊ desiderať est bonus
amor ⁊ verus. bonũ autẽ apparẽs nõ est simpliciť verũ
bonũ. vnde nõ mouet p se ad amorẽ: sed sm q habet ali-
quã speciẽ vel apparentiã boni. ⁊ ideo amor quo amať
id qõ non ẽ simpliciť verũ bonũ est malus. ⁊ p hunc mo-
dum hõ diligit iniquitatẽ vt in psal. diciť. nõ enĩ ratiõe
iniqtatis: qr malũ sub ratione mali nõ est amabile: sz ra-
tione alicui' apparẽtis boni: inquantũ p iniquitatẽ adi-
piscitur aliqõ bonũ: puta delectationẽ vel pecuniam vel
huiusmõi. Scda ratio ad idẽ est talis: Phus. ij. rethori-
corũ dicit q eos qui mala sua dicũt amam'. ⁊ iiij. ethi.
dicit q iactãtes qui bona sua dicũt ⁊ extollũt sunt one-
rosi vel odiosi. ergo videť q malũ sit causa amoris ⁊ bo-
num sit causa odij. Rñdeo ⁊ dico q illi qui mala sua di-
cũt non amanť ppter mala sed ppter hoc q dicũt mala.
hoc enĩ qõ est dicere mala sua habz rationẽ boni inquã-
tum excludit fictionẽ seu simulationẽ. ⁊ p oppositũ illi
q de seipsis bona extollũt non odiunť ex hoc q bona di-
cunt: sed qr fingũt se esse qõ non sunt. vel bona sua extol-
lũt plus qz sunt: quorum vtrũqz habet rõem mali: pp qõ
merito odiũť. Vide infra Simulatio. Hec. b. Tho. pma. ij.
q. xxvij. arti. i. vtrũ bonũ sit causa amoris: arg. contra: ⁊ in
cor. q. ⁊ in solu. arg. ℭ Qz amor pprie loquẽdo nõ
est nisi in illis in quib' est cognitio. CAP. IX.

Secũda causa amoris ẽ boni cognitio. qõ tripici-
ter pbo. s. auctoritate: ratione: ⁊ similitudine.
Primo pbo auctoritate beati Augu. x. de trin.
sic dicẽtis: Nullus põt aliquid amare incognitũ. ⁊ sub-
dit: Inuisa diligere possum': incognita autem nequaqz.
Scdo hoc idẽ probo ratione sic: Bonũ nõ est causa qua-
re amať ⁊ desiderať nisi put est apphẽsum vt conueni-
ens. sed non apprehenditur bonum vt conueniens nisi
per aliquam virtutem vel potentiã cognitiuã: ergo co-
gnitio boni est cã amoris vel causa qua bonũ amať. Ter-
tio hoc idẽ probo similitudine: qr sicut se habet visio cor-
poralis ad amorẽ sensitiuũ: ita visio itellectualis ad amo-
rem spũalem. sed visio corpalis ẽ amoris principiũ sensi-
tiui vel corpalis vt dicit Phus. viij. ethi. ergo cognitio
vel ɔtemplatio spũalis pulcritudinis vel bonitatis ẽ pn-
cipiũ vel causa amoris spũalis. Sed forte argues ĩ op-
positũ. s. q cognitio non est causa amoris: ⁊ hoc duplici
ratiõe. Prima talis ẽ: Si cognitio est causa amoris vt di-
cis tũc nõ posset inueniri amor nisi vbi esset cognitio. sz
hoc ẽ falsum: eo q in plurib' est amor qz cognitio. verbi
gratia: In lapidib' ⁊ in omnib' rebus nãlibus inueniť
amor naturalis: vt dicit Diony. iiij. cap. de diui. no. Ridi-
culũ autem est dicere q in lapidib' ⁊ in alijs huiusmõi
rebus sit cognitio. ergo cognitio nõ est causa amoris. Re-
spõdeo duob' modis. Primo q amor pprie loquendo
nõ est nisi in illis in quib' est cognitio. loquẽdo tñ com-
muniter ⁊ trãsumptiue nomẽ amoris transsumiť ⁊ trãs-
fertur ad alia ad que nomẽ cognitionis nõ põt extendi.
Rñdeo scdo mõ q amor pprie est in illis que ex seipsis
ad aliud ordinanť. Illa autem que ab alijs in aliud ordi-
nanť nomẽ amoris recipe põt ex cognitione aliqua: nõ
q sit in eis sed in ordinantib' ⁊ dirigẽtibus ea: ita q in
omnib' reb' naturalib' causať amor ex aliqua cogniti-
one nõ quidẽ in ipsis reb' naturalib' existẽte: sed in eo
qui instituit naturã: sicut poniť exemplũ ɔueniẽs de sa-
gitta que nõ ppria cognitione sed sagittãtis ad signum
tẽdit. sicut etiã de lapide est tendẽre deorsum. Scda ra-
tio in oppositũ est talis: Si cognitio esset causa amoris
sequerenť duo. s. q deus nõ posset immediate in hac vi-
ta amari: ⁊ q deus nõ posset in hac vita magis amari qz
cognosci. sed vtrũqz istorũ est falsum. Qz autẽ ita sit pbo
ɔsequentiã ⁊ falsitatẽ ɔsequẽtis qñtum ad ista duo. Pri-
mo enĩ si cognitio est causa amoris sequiť q illud quod

nõ cognoscit᷑ immediate nõ possit amari immediate. ꝫ hoc ē falsum: q᷑ deū nõ cognoscimꝰ in hac vita imediate sed ꝑ speculū in enigmate vt dicit Apl's. j. ad Corinth. xiij. ergo nec eū immediate amamꝰ. qḋ est falsum: eo ꝙ charitas vie immediate inheret deo. Rñdeo ⁊ dico ꝙ lꝫ amor semꝑ presupponat ꝯgnitionē: eo ꝙ incognita amari non possunt vt pꝫ ex dictis: nõ tamen oportet ꝙ sit ibi ordo cognitiõis ⁊ dilectionis. Cuiꝰ ratio ē: q᷑ dilectio ē terminꝰ cognitionis. ⁊ ideo vbi desinit cognitio in ipsa re que per aliā cognoscit᷑: ibi statim dilectio incipe pōt. vñ hec est causa ꝑꝑ quā lꝫ deus imediate in hac vita nõ possit cognosci: pōt tamē immediate amari. Scḋo si cognitio ē causa amoris vt dicis: sequit᷑ ꝙ vbi ē maior cognitio ibi sit maior amor. sed hoc ē falsum ⁊ eiꝰ oppositum verū: eo ꝙ deꝰ in hac vita paꝝ cognoscit᷑ vel pōt cognosci ⁊ tamē potest multū in hac vita amari. Rñdeo et dico: ꝙ in hac vita dilectio dei ꝑeminet cognitiōi dei: ꝑcipue quo ad duo. Primo ex hoc ꝙ ꝑsupponit cognitionē. ex hoc enī ꝙ dilectio dei ē maius aliquid q̄ꝫ cognitio dei: maxime fm̄ statū vie: ideo ꝑsupponit eam ⁊ nõ ecõuerso. Scḋo ex hoc ꝙ in vita hac deū cognoscimꝰ ꝑ id qḋ paꝝ ducit in eiꝰ cognitionē. s. ꝑ creaturā ⁊ nõ ecouerso: amamus eū in se ⁊ nõ ꝑ creaturā: ideo deus plꝰ potest a nobis in hac vita amari q̄ꝫ cognosci. Q; autē deꝰ in hac vita ī se ⁊ nõ in creatura vel ꝑ creaturā possit amari ꝓbo tali ratione: Dilectio dei ꝑsupponit cognitionem dei vt pꝫ: q᷑ cognitio que habet᷑ de deo ex creaturis nõ requiescit in rebꝰ creatis: sed ꝑ eas in aliud tēdit. s. in cognitionē dei. In illa cognitiõe que hic habet᷑ de deo dilectio incipit ⁊ ꝑ hoc ad alia deriuat᷑ per modū cuiusdā circulatiõis dū cognitio a creaturis incipiens tendit in deū. ⁊ dilectio a deo incipiēs sicut ab vltimo fine deriuatur ad creaturas. Hec bea. Tho. ꝑma. ij. q. xxvij ar. ij. vtrū cognitio sit causa amoris: argu. cõtra ⁊ in cor. q. ⁊ in solu. arg. ⁊ iij. scrip. sen. dist. xxvij arti. iiij. vtrū cognitio sit altior amore in so. iij. ⁊ vlti. arg. ⁊ iterū scḋa scḋe. q. xxvij. arti. iiij. vtrū deus in hac vita possit immediate amari: in solu. j. ⁊ ij. argumēti.

¶ Q; similitudo ꝑ se ē causa amoris. CAP. X.

t Ertia causa vel radix amoris ē assimulatio. Ubi sciendū ꝙ ꝑ se radix amoris ē similitudo: ꝑ accidens vero dissimilitudo. Primo dico ꝙ loquēdo ꝑ se radix ⁊ causa amoris vel amicitie est similitudo amati ad amantē. qḋ triplicit᷑ ꝓbo. s. auctoritate: ratione: ⁊ cõi opinione vel locutiõe. Primo enī ꝓbo auctoritate Ecci. xiij Omne aial diligit sibi simile. sic ⁊ omnis homo ꝓximū sibi. Et subdit᷑: Omīs caro ad similē sibi ꝯiungit᷑ ⁊ omīs hõ sibi simili sociabitur. Scḋo hoc idē probo ratiõe. vt enim dicit᷑. v. metha. ꝙ idē in qualitate facit simile: ex hoc enī ꝙ aliqui duo sunt similes q̄si habētes vnā formā sunt quodāmodo idē in forma illa: sicut duo homīes q̄ sunt similes q̄si habētes vnā formā sunt quodāmõ vnū in forma illa: sic duo hoīes sūt vnū in specie humanitatis: ⁊ duo alba in albedine. ⁊ ideo ꝓpter hāc similitudinē in specie vel qualitate affectꝰ vniꝰ tēdit in alteꝝ sicut in vnū sibi ⁊ vult ei bonū sicut ⁊ sibi. Tertio hoc idē ꝓbo ꝯmuni opinione quorundā ꝑhoꝝ naturaliū: ⁊ ꝑcipue Empedoclis q̄ dixit ꝙ simile appetit sibi simile: ad ostēdendū ꝙ simile ꝑ se loquēdo naturaliter ē amabile ⁊ desiderabile. Quarto hoc idē ꝓbo ex sui oppositione: q᷑ dissimilitudo ꝑ se loquendo est cā odij: qḋ triplicit᷑ ꝓbo. Primo sic: Cõtrarioꝝ enī est pugnare ad inuicē. ꝫ amicitia remouet omnē pugnā. ergo ex dissimilitudine vel ꝯtrarietate amor vel amicitia impedit᷑. Scḋo hoc idē ꝓbo auctoritate Aug. in lib. soliloquioꝝ: Amo homīes non ex eo ꝙ aīalia (ecce dissimilitudo) sed q᷑ homines sunt. i. q᷑ rõnabiles aīas habēt quas amo (ecce similitudo) Tertio hoc idē ꝓbo auctoritate Apl'i. ij ad Corinth. vj. dicētis: Que est ꝑticipatio iusticie cū iniquitate? aut que societas lucis ad tenebras? que aūt cõuentio christi ad belial? aut que ps fideli ⁊ infideli? q̄si diceret nulla. Uñ sicut similitudo vel corpoꝝ vel moꝝ vel affectionū vel virtutū est ꝑ se causa amoris: vt pꝫ: ita dissimilitudo hoꝝ est ꝑ se causa odij. vñ q᷑ nõ est ꝯueniencia lucis ad tenebras: lupi ad agnū: criminis ad hominem sanctū: ideo ad inuicē nõ amicant᷑ sed mutuo odiunt ⁊ aduersant᷑. vñ Sene. in extrema ꝑte epistole sic ait: Dissimilitudo moꝝ distātia vite ⁊ ingenia ꝯtraria amicitiam soluūt. Patet ergo ex supradictis ꝙ radix amoris ꝑ se loquēdo ē similitudo amati ad amantē: q᷑ fit ei bonum ⁊ ꝯueniēs. s. amatū amanti ꝑꝑ similitudinē talē.

Scḋo vero dico: ꝙ ꝑ accidēs ꝯtingit dissimilitudinē esse causam amoris ⁊ similitudinē esse cām odij. Et hoc ꝑcipue ꝑꝑ tres rõnes. s. ꝓpter displicentiā: repugnātiā: indigentiā. Prima ratio ē ꝓpter sui displicentiā. Cū enī aliq̄s ex aliqua sui mala ꝓprietate displicet sibiipsi: puta cū quis odit vitiū aliqḋ in seipso: tūc oportet ꝙ odiat illum q̄ in tali vitio est similis sibi: eo ꝙ talis affectui suo ꝯtrariat᷑: ⁊ ꝑ oppositū oportet ꝙ diligat illū qui in tali vitio ē sibi dissimilis: q᷑ ex hoc ipso ꝙ est sibi dissimilis in ꝯditione efficit᷑ similis affectui suo. Scḋa ratio quare similitudo est ꝑ accidēs causa odij ⁊ dissimilitudo cā amoris est ꝑꝑ repugnantiā. nā quādo aliquis ex similitudine impedit amantē ab amati fruitiõe: tunc similitudo est cā odij: qḋ tñ ꝯtingit in amore ꝯcupiscētie. qḋ sic pꝫ: Dictū est enī supra ꝙ amore ꝯcupiscētie amās ꝓprie amat seipm̄ cui vult illud bonū qḋ ꝯcupiscit. Magis autem vnusq̄sq; se amat q̄ꝫ aliū. Cuius ratio ē: q᷑ sibi vnus est in substātia: alteri vero in similitudine alicuiꝰ forme. Et ideo si ex eo ꝙ aliq̄s est sibi similis in ꝑticipatiõe forme impediat᷑ ipsemet a ꝯsecutiõe boni qḋ amat ei efficitur odiosus: nõ inquantū est sibi similis ꝑ se: sed inquantū ē boni ꝓprij impeditiuꝰ. Uidemꝰ enī ꝙ artifices vniꝰ artis corrixant᷑ ad inuicē: cū alijs autē artificibꝰ pacifice viuūt. Cuiꝰ ratio est: q᷑ cū bona tēporalia simul a multis haberi nõ possint: ille q̄ amat lucrū de aliqua re impedit᷑ ne ꝯsequat᷑ vel habeat bonū qḋ amat ꝑ aliū similis ꝯditionis vel artis ⁊ inde nascit᷑ odiū vel inuidia ex quibus singuli adinuicē corrixant᷑: eo ꝙ in ꝓprio lucro adinuicē se impediunt. ⁊ inter supbos semꝑ sunt iurgia vt dicit᷑ Prouer. xiij. q᷑ se inuicē impediūt in ꝓpria excellētia quā ꝯcupiscūt. ⁊ inter luxuriosos ⁊ lascinos oritur zelotypia que nõ patit᷑ ꝯsortiū in amato. Tertia ratio est ꝑꝑ carentiā vel indigentiā. Qui enī ē in re aliqua habituatꝰ nõ videt᷑ delectari tñ in ea: eo ꝙ ea que ꝯsueuimus nõ ita ꝑcipimus sicut pꝫ de fabris quoꝝ aures sonis malleoꝝ sunt plene. sed qñ aliquis nõ habet ꝑñtiam amati quo vehemēter indiget: q᷑ ꝑ seipsum viuere non pōt: nec sine ipso manere cū de nouo trāsformat᷑ in ipm ⁊ qḋ vult habet: tūc magis amorē percipit ⁊ magis feruet. Qḋ dupliciē probo. Primo exēplo naturali. nā terra desiccata magis desiderat ⁊ amat pluuiā q̄ꝫ madefcā vel humefacta: vt dicit Empedocles: q̄si magis indigēs ea. Similiter stomachꝰ vacuus amat cibū quē cibis plenus abhorret. Scḋo hoc idē probo auctoritate Augu. x. de trini. cap. vlti. qui dicit: ꝙ amor ipse nõ ita sentit᷑ esse cū eū nõ prodit indigētia: qñ cū semꝑ presto ē qḋ amatur q̄uis apud ꝑñtiam amati nõ sit amor minor sed minus ꝑceptus. Hec ꝑhus ethi. lib. viij. ca. ij. dubitat᷑ autē de ipsa. s. amicitia nõ pauca. hi quidē enī similitudinem

ponũt ipsos ꝛ similes amicos.hi autẽ ex ↄtrarietate sin/
gulos omẽs tales adinuicẽ aiunt esse.ꝛ.b. Tho.in scrip.
ibidẽ.ꝛ iterũ.b.Tho.iii.scrip.sen.distin.xxvij.arti.j.ꝛ.iij.
quid sit amor:in solu.iij.argu.Jtẽ prima scđe.q.xxvij.ar
ti.iij.vtrũ similitudo sit causa amoris:argu.cõtra: ꝛ i cor.
q.ꝛ in solu.argu.per totũ. ¶ Qꝫ amor diuinꝰ in ge
nerali quattuor virtutes habet. CAP.XI.

Ertio pn̄cipaliť circa amorẽ ↄsiderãda est effica
cia qua extolliť. Nã amor diuinꝰ q̃plurimas
virtutes ꝛ ꝓprietates velut eius effectꝰ habꝫ:de
q̃bꝰ quattuor capitula facie̅mꝰ. Habet enĩ diuinꝰ amor
respectu omniũ quattuor singulares virtutes.s.cõmuni/
catiuã:motiuã:coordinatiuã:eleuatiuaꝫ. Primo amor
diuinꝰ hꝫ virtutẽ ↄmunicatiuã vel causatiuã.vñ Diony.
iiij.cap.de diui.no.dicit:ꝙ amor diuinꝰ nõ dimisit ipm
scꝫ deũ manere in seipso sine germine.i.quin suã bonita
tem cõicaret.vñ Diony.dicit ibidẽ: Amor diuinꝰ cuncta
facit cuncta pficit cũcta ↄtinet cũcta ↄuertit. Que expo
nens Alber.sic ait ibidẽ: Amor diuinꝰ.i.deꝰ amãs: cun
cta facit liberaliť ꝛ pn̄cipaliť cũcta pficit formaliť ꝛ inte
graliť cũcta ↄtinet indiuisibiliť ꝛ eminẽter:cũcta cõuer/
tit ordinabiliť ꝛ finaliť. Rõ autẽ huiꝰ cõicationis ẽ ista:
qꝛ cũ amor sit boni ꝛ bonũ sit diffusiuũ suipsiꝰ: deꝰ qui
ẽ sũme bonꝰ maxie seipsũ cõicat ꝛ diffundit.vnde Dio/
ny.subdit ibidẽ: Amor diuinꝰ est bonꝰ boni ꝛ pp bonũ
vbi Alber.sic ait: Amor diuinꝰ.i.deus amãs:est bonꝰ es/
sentialiter:ideo optimꝰ.ꝛ ẽ boni causaliter: qꝛ ẽ creator
ꝛ est pp bonũ.s.ꝓpter seipsum. Re.infra Bonũ.j.ꝛ.ij.ca.
Scđo amor diuinꝰ habet virtutẽ motiuã vel inclina
tiuã.vñ Diony.ibidẽ: Amor diuinꝰ mouit ꝛ inclinauit
ipsum ad ꝓductionẽ ꝛ cõicationẽ ꝛ ordinationẽ oĩm.ꝛ
ibidẽ dicit:ꝙ deꝰ est cã amoris sicut emissor amoꝝ ꝛ si/
cut ꝓgenitor amoris.Diciť enĩ deus emissor creati amo
ris:fm ꝙ ipse amor in se ↄsiderať in diuersitate essentie
ꝓcedens sicut a cã equiuoca.Diciť autẽ deus ꝓgenitor
amoris inquantũ aĩa exemplariter ab ipso ꝓcedit.sic.n.
est quasi cã vniuoca eiꝰ pp similitudinẽ exemplaris ꝛ ex
emplati. Tertio amor diuinꝰ habet virtutẽ coordina
tiuã.Cõstituit enĩ omia ꝛ ordinauit amor diuinꝰ in cer
to numero põdere vel mẽsura: vt pꝫ infra Bonũ. Quar
to habet amor diuinꝰ virtutẽ eleuatiuã.vñ Diony.ibidẽ
sic ait: Est autẽ faciẽs extasim amor diuinꝰ nõ dimittẽs
suipsorũ esse amatores.i.esse seipsos amãtes sed amato
rũ. Et ponit exemplũ dicẽs: Propť qđ ꝛ paulꝰ magnus
in ↄtinẽtia.i.in excellẽtia diuini factꝰ amoris: ꝛ virtute
ipsiꝰ extasi faciẽte pticipãs diuino ore Uiuo ego dicit:
nõ iam ego.in me autẽ iam viuit christꝰ sicut verꝰ ama/
tor.ꝛ extasim passus viuere ipse se dicit deo ꝛ nõ suipsiꝰ
sed amati vita. Re.de extasi infra.ca.xv.ꝛ infra: Raptus
pauli.Specialiter autẽ amor diuinꝰ in hoĩe hec quat/
tuor bona facit. Primo inclinat supiora inferiorībꝰ per
humilitatẽ ꝛ ↄtemptũ sui.Scđo eleuat supiorībꝰ inferi/
ora p desideriũ supiorũ.Tertio ordinat equalia equali/
bus.s.hoĩes bonos p virtutẽ cordiũ ꝛ vniformitatem
morũ. Quarto trãsformat amantẽ in amatũ fm affectuꝫ
ꝛ maxie in deũ vt patebit infra. ¶ Qꝫ amor diuinꝰ
quattuor virtutes vel effectꝰ habet. CAP.XII.

Ecũdo post pdictos effectꝰ vel virtutes amoris
nota quattuor actꝰ alios vel effectꝰ ipsiꝰ. Est.n.
amor diuinꝰ expressiuꝰ:diffusiuꝰ: reflexiuꝰ: ꝛ ex
cessiuus. Primo enĩ amor diuinꝰ est suipsiꝰ expressi
uus. Nã amor increatꝰ qui deꝰ est manifestat seipm per
naturã ꝓcedentẽ ab ipso in similitudinẽ sui amoris aut
fm suã substantiam.vñ Diony.iiij.lib.de diui.no.sic ait:
Jpse deꝰ diciť amor sic ꝙ est manifestatio suipsiꝰ p se
ipsum.verbi grã Amor diuinꝰ quo deꝰ nos amat mani
festať nobis p amorẽ sensibilẽ.ij. Reg.j. Sicẽ mať amat
vnicũ filiũ:ita ego te diligebã:David dicit de Jonata: ꝛ
deus de oĩ creatura.Oĩa vero alia q̃ causat ꝛ manifestat
diuinꝰ amor:resoluunť in manifestationẽ amoris diui/
ni.Amor aũt diuinꝰ nõ resoluiť in aliq̃d aliud: vt verbi
grã.Si enĩ querať quare deꝰ cõicat ꝛ manifestat sapiẽ/
tiaꝫ suã vel qđlibet aliud creature: diceť ꝙ qꝛ deꝰ amat
creaturã Si autẽ querať quare deus amat creaturã :nõ
erit i aliud resoluere.ꝛ ita talis manifestatio amoris pn̄
cipaliť ei attribuiť. Scđo amor diuinꝰ est suipsiꝰ dif
fusiuꝰ ad oĩa ꝓducta ab ipso.vñ Diony.dicit ibidẽ ꝙ me
liora.i.supiora fm diuersam speciẽ amãt minora.i.infe/
riora ꝓuisiue.i.ꝓuidẽdo eis.ꝛ hic amor nõ est indigen/
tie:sed grẽ.s.ꝓuisionis ꝛ liberalitatis.ꝛ minora.i.inferio
ra fm ordinẽ speciei amãt meliora.i.supiora ↄuertendo
se ad ea.verbi grã:sicut elemẽta ↄuertũt se ad corpa cele/
stia: ꝛ mixta ad elemẽta sicut ad illa a q̃bus accipiũt vir
tutes formales q̃bus ↄseruanť q̃tũ ad eẽ ꝛ biñ esse.ꝛ co/
ordiata i eadẽ specie amãt se ad inuicẽ cõicatiue: inquã
tũ cõicant sibi ad inuicẽ ea que ptinẽt ad societatẽ speci/
ei.nã ea que sunt eiusdẽ speciei q̃uis sint equalia in esse
specifico: ꝛ vnũ habeat qđ aliud ꝛ p ↄsequẽs vnũ cõice/
tur alteri: tñ nõ sunt equalia in actibꝰ indiuidualibꝰ.vñ
vnũ indiuiduoꝝ q̃tum ad aliq̃d põt esse supius altero:
ꝛ aliud habere qđ nõ hꝫ alterũ ꝛ hoc cõicare sibi sicẽ vnꝰ
generat ꝛ aliꝰ generať: ꝛ vnꝰ docet ꝛ alius doceť. Ter
tio amor diuinꝰ est suipsiꝰ reflexiuus. Sicut enĩ amor
diuinꝰ est emanãs a deo ita reflectiť vel ↄuertiť in deũ.
vñ Diony.dicit vbi supra:ꝙ diuinꝰ amor est quidã eter
nus ꝛ interminabilis circulꝰ.s.pn̄cipio ꝛ fine in se carẽs
Ratio huiꝰ similitudĩs ẽ: qꝛ sicut diuinꝰ amor ꝓcedit a
deo q̃ caret pn̄cipio sed tñ est pn̄cipium oĩm: ita tẽdit in
deũ q̃ caret fine ꝛ ẽ finis oĩm.vñ subdit ibidẽ Diony.ꝙ
amor diuinꝰ est preexistẽs in bono ꝛ existentibus ema/
nans ex bono.ꝛ rursus ad bonũ ↄuersus.q.d. Amor di/
uinus.s.quo deus creaturas amat est preexistẽs i bono
hoc est i deo quo ad cãm exemplarẽ: ꝛ existẽtibus.s.crea
turis emanãs ex bono.i.ex deo quo ad cãm efficientẽ.et
rursus ad bonũ.s.ad deũ ↄuersus quo ad cãm finalẽ.
Quarto et vltimo amor diuinꝰ est amor oĩm excessiuꝰ.
excellit enĩ amor diuinꝰ omnẽ amorẽ inferiorẽ reꝝ natu
raliũ vel sensibiliũ: ꝛ pcipue in quattuor.s.in pulcritudi/
ne:in bonitate:in veritate:i laude. Primo excellit i pul
critudine: qꝛ amor diuinꝰ habet mirabilẽ pulcritudinẽ.
amor autẽ sensibilis vt mũdanus vel venereꝰ fantasti/
cam. Ubi nota ꝙ pulcrũ diciť esse illud in cuiꝰ cognitio
ne vel aspectu quietať appetitꝰ.vñ ꝛ illi sensus precipue
respiciũt pulcrũ qui maxie cognitiui sunt.s.visus ꝛ audi
tus rõni deseruiẽtes.Dicimus enĩ pulcra visibilia.i.pul/
cros colores ꝛ pulcros sonos. Jn aliis aũt sensibilibꝰ ali/
orũ sensuũ nõ vtimur noĩe pulcritudinis : qꝛ nõ dicimꝰ
pulcros sapores ac odores sed bonos. Sic ad ꝓpositum
amor diuinus habet maximã pulcritudinẽ eo ꝙ appre/
hensio siue intellectualis cognitio amoris diuini maxie
placet intellectui ꝛ p ↄsequẽs appetitui.amor autẽ sensi
bilis vt venereꝰ maxime displicet rõni: eo ꝙ turpitudi/
nem habet vel fantasticã pulcritudinẽ. Scđo amor di
uinꝰ excellit omnẽ inferiorẽ in bonitate. Cuiꝰ rõ est: q̃a
bonũ diciť esse illud qđ simplr cõplacet appetitui ꝛ ita
facit amor diuinꝰ.sensibilis autẽ fm qđ.s.appetitui sen/
sitiuo ꝛ nõ intellectiuo. Hãc differẽtiã inter pulcrũ ꝛ bo
nũ ponit.b. Tho.pma scđe.q.xxvij.ar.j.vtrũ bonũ sit cã
amoris: in solu.iij.arg.in fi. dicẽs ꝙ bonũ diciť qđ sim/
pliciť placet appetitui. pulcrũ autẽ diciť illud cuiꝰ appꝛ/

hēſio vel cognitio placet intellectui. p̄ q̄ dīo habetur ꝙ amor diuin⁹ eſt bon⁹ ⁊ pulcer: eo ꝙ placet intellectui et appetitui. ⁊ p̄ oppoſitū amor ſenſibilis vl' venere⁹ ē mal⁹ ⁊ turpis vt pꝫ. Tertio amor diuin⁹ excellit oēm amorē mūdanū in vitate. Cui⁹ rō eſt: q2 ſol⁹ amor diuin⁹ eſt verus amor. amor aūt ſenſibilis vl' mūdan⁹ nō ē ver⁹ amor ſed idolū veri amoris aut magis caſus a vero amore: vt Diony. dīc. iiij. ca. de diui. no. Dicit aūt amor mūdanus idolū veri amoris: eo ꝙ ſicut idolū hꝫ ſimilitudinē in exteriorib⁹ ⁊ nō pticipat aliq̄d de nā rei: ſic amor ſenſibilis ⁊ mundan⁹. ⁊ iō talis amor mūdanus meli⁹ dicit eē caſus a vero amore q̄ȝ idolū ei⁹: q2 hꝫ aliq̄d de nā illi⁹ veri amoris. i. diuini lꝫ imꝑfecte. Quarto amor diuin⁹ excedit oēm amorē ſenſibilē in laude q2 amor diuin⁹ habet ꝓpriā laudē. amor aūt mūdanus nō hꝫ laudē ꝓpriā ſed cōez tn̄ inquātū retinet quādā obſcurā ſimilitudinē veri amoris vt dicit Diony. vbi. ſ. ⁊ Alber. in cō. ibidem.

¶ Q2 amor diuin⁹ in hoīe quattuor hꝫ facere ⁊ q̄. CAP. XIII.

Tertio ꝑter illa que de amore diuino ſunt dicta ſupius nota ꝙ amor diuinus in aīo quattuor hꝫ facere. ſ. deformatū reformare: reformatū cōformare: ꝯformatū ꝯfirmare: ꝯfirmatū trāſformare. Primo amor diuin⁹ habet deformatū reformare. Sicut eniȝ deformitas aīe eſt p̄ auerſionē a bono incōmutabili q̄d eſt de⁹ in peccatis ſpūalib⁹: ⁊ p̄ ꝯuerſionē indebitā ad bonū ꝯmutabile ī peccatis corꝑalibus: ita reformatio vel repatio aīe eſt p̄ auerſionē a bono cōmutabili: ⁊ p̄ ꝯuerſionē ad bonū incōmutabile. hoc aūt ꝑncipaliter facit amor diuin⁹ quantū in ſe eſt. Ita dicit Diony. quarto ca. de diui. no. diuin⁹ amor cūcta efficit: cūcta ꝑficit: cūcta ꝯuertit. Scd̄o amor diuin⁹ hꝫ reformatū ꝯformare. ⁊ hoc p̄ affect⁹ vnionē ad deū. vn̄ Dionyſi⁹ dicit. iiij. ca. de diui. no. ꝙ amor q̄libet eſt virt⁹ vnitiua. Ubi nota ꝙ triplex ē vnio: ſubſtātialis: realis: ⁊ mētalis. Pria vnio ē ſubſtātialis ſui ad ſeipm. ⁊ talis vnio idētitatis ē cauſa amoris quo q̄s amat ſeipm. vnio autē ſimilitudinis eſt cā amoris quo q̄s amat aliū. Scd̄a vnio ē realis quā amās querit de re amata ⁊ ē effectus amoris. Tertia vnio ē mētalis ⁊ ē formaliter vl' eſſentialiter ipſe amor. ⁊ hec vnio ē ſm̄ coaptationē affect⁹ vel ſm̄ cōuenientiā amoris. vn̄ ph's refert. ij. politice ꝙ ariſtophanes dicit ꝙ amātes deſiderāt ex ambob⁹ vnū fieri. ſꝫ q2 ex h' ſequeret aut ambos aut alteꝝ corrūpi: querūt vnionē q̄ ꝯuenit ⁊ decet. ſ. vt in actib⁹ amicitie de q̄bus pꝫ. ō. adinuicē ꝯiunganꝑ: ita ꝙ ex p̄dictis breuiꝑ pꝫ ꝙ quedaȝ vnio ē cā amoris: quedā effect⁹ amoris: quedā eſſentialiter ipſe amor. Hec. b. Tho. p̄ma ſcd̄e. q. xxviij. arti. j. ī cor. q. ⁊ ī ſolu. ij. arg. Tertio amor diuin⁹ hꝫ ꝯformatū cōfirmare. nā diuin⁹ amor. ſ. charitas duob⁹ modis ē inſeparabilis: ita ꝙ a mēte nūq̄ȝ recedit. ſ. ex pte dei: ⁊ ex pte ſui. Prīo. n. charitas ex pte ſpūſſci mouentis nunq̄ȝ pōt ſepari vel amitti. Impoſſibile eni eſt hec duo ſimul vera eſſe vel ſimul ſtare poſſe. ſ. ꝙ de⁹ moueat aliquē ad amādum deū ⁊ ipſe charitatē amittat peccādo. Scd̄o poteſt ꝯſiderari ex pte ſui. ſ. charitatis ꝑficiētis. ⁊ tunc eni non pōt eē ꝙ habēs charitatē peccet: q2 ſicut calor nō poteſt infrigidare ita nec charitas peccare: ſicut nec iniuſticia vel iniuſt⁹ inquantū huiuſmōi pōt bn̄facere. Et iō dicit Apl's. ad Roma. viij. Quis nos ſeꝑabit a charitate chriſti ⁊c̄. Hec. b. Tho. ſcd̄a ſcd̄e. q. xxiiij. arti. xj. in cor. q. Re. infra charitas vtrū poſſit amitti. Quarto diuin⁹ amor habet ꝯfirmatū trāſformare. vn̄ Diony. ix. ca. d̄ diui. no. dicit: ꝙ diuin⁹ amor extaſim facit. i. amantē extra ſe ponit: ⁊ in amatum trāſformat. Ubi nota ꝙ ille qui transformat aliquid in aliud facit tria. Primo ſeꝑat vnā formam ⁊ mutat in aliā. vnde nihil pōt in aliud trāſformari niſi ſm̄ ꝙ a ſua forma quodāmodo recedit: q2 vnius vna eſt forma. ⁊ hoc mō amans a ſeipō. i. ab eſſe ſuo ꝓprio ſeꝑatur in amatū tendēs. Ita dicit Diony. iiij. capi. de diui. no. Amor diuinus nō dimittēs ſuipſoꝝ amatores eſſe: ſed amatoꝝ extaſim facit. Scd̄o qui trāſformat aliq̄d penetrat intima ſicut forma ꝑuenit ad intima formati ⁊ ecōuerſo: ſic diuin⁹ amor penetrās affectū amantis facit amantē intrare ad interiora amati, ⁊ econuerſo: ita vt nihil amati amāti nō remaneat vnitum. ⁊ hoc modo amantē in amatū trāſformat amore diuinus. Tertio qui trāſformat aliquid in aliud mutat vnā formā in aliam. ſ. ignobilē in nobiliorē: ⁊ inferiorē in ſuperiorem: ⁊ ſic eleuat ⁊ nobilitat transformatū. ſic diuinus amor feruens in aīa eleuat intellectū extra ſeipm ⁊ ſupra ſeipſum inquantum abſtrahit ab aliis: ⁊ intēſe facit meditari de deo ⁊ ꝯtēplari ipm. Et ſimiliter eleuat affectū ſupra ſeipſum in quantū amās nō ꝯtentus de bono q̄d habet: querit frui bono aliquo quo ſe ebullit ⁊ exaltat. Hec. b. Thomas. iij. ſcrip. ſen. di. xxi. arti. j. quid ſit amor: in ſolut. iiij. arg. iuxta finē. ⁊ iteꝝ p̄ma ſcd̄e. q. xxviij. arti. iij. vtrū extaſis ſit effect⁹ amoris in cor. q. iuxta finē. ⁊ infra ſeq. cap.

¶ Q2 amor habet vnire amantē cū amato: ⁊ quomō. CAP. XIIII.

Quarto poſt ſupradicta de amore diuino nota ꝙ diuin⁹ amor habet cauſare q̄ttuor. ſ. vnionē intimā: ꝯnexionē mutuā: eleuationē extrinſecā: ꝑfectionē maximā. Prio diuin⁹ amor hꝫ cauſare ī aīa vnionē intimā. Ita dicit Diony. iiij. cap. de diui. no. Amor ē virtus intima ⁊ ꝯcretiua. Eſt. n. duplex vnio. ſ. ſeꝑatorū ſiue cōgregatoꝝ ⁊ ꝯtinuoꝝ. Prima vnio. ſ. ſeꝑatoꝝ ⁊ ꝯgregatoꝝ eſt ſuꝑficialiter ſe tangentiū ⁊ ideo nō facit vnū ſimplicitē ſed ſolū ſm̄ q̄d: vt in aceruo lapiduȝ pꝫ vel in ſimilib⁹. talis vnio nō eſt vnio amoris: eo ꝙ amans in interiora amati transformaꝑ: vt pꝫ capi. precedēti. quod vnio talis nō facit. Secūda vnio eſt continuoꝝ ſicut materie ⁊ forme que facit vnum ſimpliciter. ⁊ talis vnio eſt amoris: q2 amor facit amatū eſſe formam amātis. ⁊ ideo ſupra vnionē cū dicit: Amor eſt virtus vnitiua: Diony. addit ꝯcretionē ad differentiā p̄me vnionis: quia ꝯcreta dicunꝑ que ſimpliciter vnū ſunt facta. vn̄ ⁊ alia littera hꝫ ꝯtinuata. Cuius rō eſt: q2 ꝯtinua ſunt quoꝝ vltiā ſunt vnum: ad oſtendendū ꝙ ipſe amor eſt vnio vel nex⁹ amātis ⁊ amati. Et iō dicit Augu. viij. de trini. ꝙ amor ē quaſi vita quedā duo aliq̄ copulās vl' copulare appetēs: amantē. ſ. ⁊ q̄d amaꝑ. In qua diffinitione. b. Aug. tangit duplicē vnionē. mentalē: ⁊ realē. Prio tāgit vnionē mentalē. ſ. cū dicit ꝙ amor eſt copulās ⁊c̄. nā talis vnio vel nexus mētalis eſt formaliter vel eſſentialiter ipſe amor. q̄d patet: q2 ſine vnione affectus nō eſt amor: nā ſm̄ vnionē affect⁹ amic⁹ dicit eſſe alter ipſe. vnde Aug. iiij confeſſionū: Bene quidā dixit de amico ſuo: dimidiū anime ſue. Scd̄o tangit vnionē realem cū ſubdit: Duo aliqua copulare intendēs. ⁊ talis vnio. ſ. realis eſt effect⁹ amoris vt pꝫ ſcd̄a diuiſione cap. precedētis Re. ibi Hec bea. Tho. iij ſcrip. ſen. diſt. xxi. arti. j. quid ſit amor: in ſolu. v. argu. Sed forte queres q̄d iſtoꝝ magis vniat cognitio cognitū cognoſcēti: aut amor amatum amanti? Rn̄deo ⁊ dico ꝙ cognitio q̄n̄q̄ȝ eque vnit obiectū potētie cognitiue vt amor amatū volūtati: aliq̄n minus aliq̄n magis. verbi grā: Qn̄ eni aliq̄d eque intenſe vel remiſſe intelligiꝑ ⁊ diligiꝑ: tūc ita intēſe vel remiſſe vniꝑ intellectus intellecto p̄ cognitionē ſicut volūtas volito p̄ amorē. Qn̄ vero intēſius vel clari⁹ intelligiꝑ q̄ȝ diligit: tūc īτellect⁹ magi vniꝑ intellecto q̄ȝ volūtas volito. Qn̄ āt aliq̄d intēſi⁹ diligiꝑ q̄ȝ īτelligiꝑ: tūc magi volūtas

vnit volito p amorem q̃ intellectus p cognitõem. Generaliter tñ amor ẽ magis vnitiuus q̃ cognitio. Cuius rõ est: q2 cognitio pficit p hoc q cognitũ vnit cognoscẽti sm suã silitudinẽ. sed amor facit q ipa res que amatur amãti aliquo modo. s. p vnionẽ affectus sine qua nõ est amor vniatur. ideo amor magis vnit amatũ amanti q̃ cognitio vniat cognitũ cognoscẽti: pria secũde. q. xxviii. arti. i. vtrũ vnio sit effectus amoris: in cor. q. ⁊ in solu. iii. argu. Et reuerendus mgr̃ herueus in li. de quattuor materijs: quarta materia de intellectu ⁊ volũtate. q. xv. vtrũ intellect⁹ magis vniat itellecto q̃ volũtas volito: in cor. q.

¶ Q2 amor facit vt amãs sit in amato: ⁊ quõ. CA. XV

Secundo amor causat vnionẽ mutuã. nam amor facit vt amans sit in amato ⁊ econuerso qđ dupliciter probo. primo in generali de amore: secũdo in spãli de charitate. Primo. n. dico q amor in generali mutuã inhesionẽ causat. Ita dicit Canti. ij. Dilectus meus mihi ⁊ ego illi. qđ verbũ sex modis exponit Primo sic: Uox est sponse: sponsi impio paritura se promittẽtis ⁊ dicentis: Dilectus meus mihi. s. pcepit vt surgerem ⁊ venirẽ ⁊ faciẽ meã sibi ostenderẽ. ⁊ ego illi integerrime ⁊ deuotissime obediã: q2 ipe diligit me et ego illum. ⁊ iõ prorsus eum debet eẽ volunt as sui pcipientis ⁊ mei obediẽtis. Secundo mõ exponit sic: Dilect⁹ me⁹ mihi intendit: q2 sollicitus mihi. ⁊ ego illi intẽdo. s. sollicite seruire sibi. q. d. Oĩno miranda est spõsi mei dignatio: q2 intendit mihi sed nõ minus laudãda miseratio q̃ efficit vt ego intẽdã illi. Tertio mõ exponit sic: Dilect⁹ me⁹ mihi. s. cõgruit: q2 si puritas: si speciositas: si generositas: si fidelitas. si qđ pcipuũ ẽ charitas mutua in alterutrũ attẽdat: oĩno cõgruit mihi spõsus ⁊ ego illi. sz oĩa hz ipe p naturã: ⁊ ego p grãm. Quarto exponit sic: Dilect⁹ me⁹ mihi ẽ omniũ laborũ fatigationũ pciũ siue premiũ. sm q ipe dixit Abrae Gen. xv. Ego merces tua magna nimis: ⁊ ego illi. s. sũ omniũ laborũ dolorũ fatigationũ merces ⁊ pmiũ. oĩa. n. ppter me habẽdã fecit ⁊ dedit ⁊ sustinuit oẽs labores imo seipm ppter me habẽdã dedit. vñ aplš. i. ad Corinth. vj. Empti estis pcio magno ⁊c̃.

Quinto mõ exponit sic: Dilectus meus mihi. i. ad meã vtilitatẽ bibit calicẽ passionis. vel tota vita eius ⁊ mors fuit mihi. i. ppter me: ⁊ ecõuerso ego illi. i. ad gloriã ei⁹ ⁊ honorẽ bibam. vt dicam Quid retribuã dño p oĩbus q̃ retribuit mihi? Calicem ⁊c̃. Sexto mõ exponit sic: Dilectus meus mihi. i. totum qđ amo: qđ cupio: qđ quero. quid. n. venit querere in terris nisi ouem que perierat: ⁊ dragmã quã perdiderat. ⁊ ego illi. s. sum totuz qđ amat: quod cupit: qđ querit. Secundo inhesionẽ mutuam. s. amãtis cũ amato ⁊ ecõuerso specialiter facit charitas. Ita dicit. i. Joh. iiij. Deus charitas est ⁊ q̃ manet in charitate in deo manet ⁊ deus in eo. vbi Berñ. Deus charitas est. quid ergo charitate melius? Qui manet in charitate in deo manet. quid ergo charitate securius? Et de⁹ in eo. quid ergo charitate iocundius? Ad cuius euidẽtiam est sciendũ q amans dicit esse in amato ⁊ ecõuerso duobus modis. s. quo ad intellectũ: ⁊ quo ad affectũ. Primo. n. amatũ dicit esse in amante quo ad intellectũ inquantũ amatũ immorat ⁊ manet in apphensione ⁊ in intellectu amantis. sicut dicit aplš. i. ad Philip. i. Eo q habeã vos in corde ⁊c̃. Amans vo similiter dicit esse in amato quo ad intellectũ: inquantũ amans non est cõtẽtus supficialiter apphensione vel cognitiõe amati: sz nitit singula que ad amatũ ptinent intrinsecus cognoscere: ⁊ sic ad interiora ingredit cognoscendo intima amati: sicut de spiritusancto qui est amor dei. i. ad Corinth. ij. dicit q spũs scrutat etiã pfunda dei. Secũdo amãs est in amato ⁊ ecõtra quo ad affectuz: sed aliter ⁊ aliter. quod sic patet: Primo. n. amatũ est in affectu amantis ⁊ cum est absens ⁊ cũ est psens. Cum. n. absens est amatũ realiter: tunc est in affectu amantis sm desideriũ per qđ amans in amatũ tendit. Cũ vo amatũ est psens affectui amantis: tunc causat in eo complacentiã ⁊ delectatõem inquantũ affectus amantis in amati psentia quiescit et delectatur: ⁊ inquantũ in eius absentia per desiderium in ipsum tendit. Econuerso autẽ amans est in amato diuersis modis: aliter. s. amore amicitie ⁊ aliter amore cõcupiscentie. qđ sic patet: Primo. n. amans est in amato amore amicitie. inquantũ bona vel mala amici reputat sicut sua vt q̃si ipe in suo amico videat bõa vl' mala pati ⁊ affici. nã ppriũ amicorũ ẽ eadẽ velle ⁊ eadẽ nolle: ⁊ i eodẽ tristari ⁊ gaudere vt dic phs. ix. ethi ⁊ ij. rhetori. Secũdo amãs ẽ in amato amore cõcupie inquãtũ amãs nõ requiescit in quacunqz extrinseca aut supficiali adeptõe vel fruitõe amati: sed reqrit amatuz pfecte hr̃e quasi ad intima illius pueniens: ⁊ tunc quietat affectus ei⁹. Hec bea. Tho. prima scd̃e. q. xxviij. arti. ij. vtrũ amor causet intimã inhesionẽ: vt. s. amans sit in amato ⁊ ecõuerso: in cor. q. Tertio amor causat eleuatõez mẽtis ⁊ extasim qđ tali rõne ostẽdo: Diuinus amor extasim facit: vt dicit Dionysi. iiij. ca. de diui. no. sed quilibet amor est quedaz similitudo pticipata diuini amoris. ergo quilibet amor extasim facit. Ubi nota q extasis sm Aug. ẽ quidã excessus quo mẽs ponit extra se. Ponit aũt extra se mens duob⁹ modis. s. quo ad potẽtiã cognitiuã: ⁊ quo ad potẽtiã appetitiuã. Primo mẽs ponit extra se quo ad potẽtiã cognitiuã. ⁊ hoc duob⁹ modis. Pmo cũ potẽtia cognitiua ad inferiora deprimit: puta cũ aliqs in furiã vl' amẽtiam cadit: ⁊ sic extasim patit. ⁊ h⁹mõi effect⁹ passio inordinata amoris vel ire ẽ cã: nã aliq ppter vehemẽtiaz ire ⁊ amoris furiũt ⁊ insaniũt. Scd̃o mẽs ponit extra se ⁊ p cõsequẽs extasiz patit cũ potẽtia cognitiua ad supiora cognoscẽda erigit vel subleuat: puta cũ aliquis mẽs eleuat ad aliqua cognoscẽda q̃ sũt supra naturalẽ cognitõem rõnis vel sensus. ⁊ ad hoc opat dispositiue amor inquãtũ meditari facit de amico vl' de amato. intẽsa aũt meditatio vnius abstrahit ab alijs. vñ Greg. in omel. Tãto quisqz a supno amore disiungit: quãto inferius delectat: ⁊ ecõuerso. Scd̃o aliqs ponit extra se sm potẽtiã appetitiuã ⁊ sic extasim patit. ⁊ huius cã effectiua directe est amor. nam amor est causa qua amãs extra se. s. in amatũ fertur ⁊ tendit: aliter tñ amor cõcupiscentie: ⁊ aliter amor amicitie. Nam amore cõcupiscẽtie fert amãs quodãmodo extra seipsum: inquantuz. s. non contentus gaudere de bono quod habz querit frui aliquo extra se. Sz in amore amicitie affectus alicuius simpliciter exit extra se: quia vult amico bonum: et operatur quasi gerens curam et prouidentiã ipsius nõ propter seipsum vt amor cõcupiscentie facit: sed ppter ipm amicũ. ⁊ hoc maxime sup omnia facit deus. vnde Dionysi. iiij. ca. d diui. no. dicit q ipe de⁹ ppter amorẽ est extasim passus. Sz forte argues in oppositũ. s. q nec amor diuin⁹ nec amor humanus extasim facit. Primo q amor diuin⁹ nõ faciat deũ pati extasim: vt Diony. dicit tali rõne ostẽdo: Extasis sm Ambro. ⁊ Aug. in glo. ij. ad Corinth. v. est q̃ mẽs eleuat in cõtẽplatõe ab eo qđ ẽ sibi sm naturã vtute supioris nature incõscriptũ lumẽ qđ est sibi extra ⁊ supra se Sz dicere q deus virtute supioris nature in aliqđ qđ ẽ extra se ⁊ supra se eleuet est falsum ⁊ hereticũ. g̃ deus ppter amorẽ nõ est extasiz passus. Rñdeo ⁊ dico: q amor diuinus ⁊ cõmuniter amor inquantũ amor dicit facere extasim: nõ q deũ vl' supra se vel extra se ponat: sed q2 q

in se siue amore ɔtineret᷑:p amorē ponit᷑ extra se:diffun
dens se in amatū. Scđo argues ꝙ amor nō sit cā extasis
in hoīe tali rōne Amor vnit amatū amanti:vt in ca.pce.
ptꝫ.si ergo amās p amorē extra se tendit sequeret᷑ vel ꝙ
amans nō amet seipm vel ꝙ amatū plus diligat q̄ȝ seipm
quoꝝ vtrūqȝ ē falsuȝ. Rūdeo ꝛ dico ꝙ ille q̄ amat p amo
rē in amatū extra se erit inquātū vult bona amici ꝛ opat᷑
nō tñ sequit᷑ ꝙ amor q° extra se ad amicū fert᷑ tollat amo
rē ꝓpriū:vel ꝙ velit bona amici magis q̄ȝ sua:nec ꝙ alte
rū diligat plus q̄ȝ seipm. Hec.b.Tho.pria scđe.q.xxviii.
ar.iii.vtꝝ extasis sit effect⁹ amoris:arg.ꝫ:ꝛ in cor.q.ꝛ i sol.
iii.argu.ꝛ Alber.in q̄sti.sup Dionysi.de diui.no.ca.iiii.

¶ Q꞉ amor diuin⁹ causat pfectōeȝ maximā. CA.XVI.

q Uarto ꝛ vltimo amor ꝛ pcipue diuinus causat pfectōem maximā. Ubi nota ꝙ duplex ē amor .s.amor boni apparētis nō tñ ɔueniētis:ꝛ amor boni apparentis ꝛ ɔuenietl. Primus amor ē lesiuus ꝛ deterioratiuus amātis:nā talis languor est aīe:Cāti. v.Amore langueo.nā ex amore alicuius nō ɔueniētis le ditur ꝛ deteriorat᷑ homo:ꝛ pcipue p amorē peccati vili ficat᷑. Osee.ix. Facti sunt abominabiles sicut ea que di lexerunt. Et Isido.in li.de symbolis:Grauius interdum peccat qui diligit peccatū ꝛ non facit:q̄ȝ qui odit ꝛ facit grauissimū aūt est nō solum peccatū facere.sed etiā dili gere. Secundo amor boni existentis ꝛ cōuenientis est melioratiuus ꝛ pfectiuus.vñ homo maxime melioratur ꝛ pficit᷑ p amoreȝ. Hec.b.Tho.prima scđe.q.xxviii. vtrum amor sit passio lesiua:in cor.q. Et.b.Greg.sup Ezech. In quantū quisqȝ amat intantū ad ingressum regni appro pinquat.inquantū vo amare negligit intantū ingredi re cusat:qꝛ nō studet videre qđ appetit. Et Aug.in li.cōfes sionum:Tanto nobis melius est quo magis imus in il lum quo nihil est melius. Imus aūt nō ambulando sed amando:quē tāto habemus cū psētiorem quāto eundem amorē quo in eū tendimus poterimus habere puriorē.

Ad cuius euidentiā nota quattuor differentias inter cognitōem ꝛ amorē. Prima est ex pte boni vel mali:q.a ex cognitōe boni vel mali nō est hō bonus vel malus:ſȝ ex amore.qđ tali rōne ostendo: Ille est bonus vel mal⁹ qui gaudet vel tristat᷑ bene vel male:vt dicit psal.primo ethi.ſȝ amor ē cā gaudij vel tristicie nō aūt cognitio:ergo amor rectus ꝛ nō rectus est cū quo aliquis fit bon⁹ vel malus ꝛ non cognitio. Scđo h̄ idē ɔfirmo alia rōne sic: Cognitio fit p h̄ ꝙ cognitū vnit᷑ cognoscēti vel fm suā silitudinē.puta cū aliqđ ens naturale cognoscit᷑:vel p h̄ ꝙ vnit᷑ cognoscenti p silitudinē alteri⁹:sicut peccatū nō cognoscit᷑ p silitudinē ꝓpriā cū sit quedā priuatio:ſȝ p bonū. Utroqȝ aūt modo illud p quod aliud cognoscit᷑ ē pfectio intellectus:siue cognoscat᷑ aliquid p silitudineȝ ꝓpriā sicut bonū siue p silitudinē alterius sicut malum p bonū.sed amor facit ꝙ ipa res que amat᷑ siue bona si ue mala amāti aliquo mō vniat᷑ p cōplacentiā siue dis plicentiā.ergo peccatū ē in amore ꝛ nō in cognitione. Tertio hoc idē cōfirmo autoritate Aug.in li. retracta tionū dicentis:ꝙ voluntas ē qua peccat᷑ ꝛ recte viuit᷑ amor aūt est in voluntate.g̃ ꝛc̄. Per accidēs tñ solet vel pōt in cognitōe peccati ꝛ rerū visibiliū eē peccatū dupli ci rōne:ꝛ ꝓpter abstractōem:ꝛ ꝓpter affectōem. Prima rō est ꝓpter abstractōem.s.ex eo ꝙ dū quis peccata ma la vel aliqua vilia cōsiderat ꝛ cognoscit:a nobilioribus ꝛ vtilioribus cognoscendis vel cogitādis abstrahit᷑ ꝛ im pedit᷑. Scđa rō est ꝓpter affectōem.s.dum ex considera tione vel meditatōe peccatoꝝ ꝛ alioꝝ viliū in affectōes indebitas inclinat᷑:vt dicit.b.Tho.ꝫ genti.li.i.c.x.rōne quarta. Secunda differentia est ex parte meriti:qꝛ di ligere deum in hac vita est meriti maioris q̄ȝ cognosce re eū. Cuius rō est:quia ex hoc ꝙ aliquis diligit deum amore amicitie sicut dñm ꝛ creatorē suum magis facit deū quasi debitorē suum vt benefaciat ei q̄ȝ ex hoc ꝙ co gnoscit deū.vñ lȝ cognoscere vel intelligere simpliciter ꝛ absolute sit actus nobilior ꝛ nobilioris potētie q̄ȝ sit di ligere.tñ q̄tum ad rōnē meriti diligere ē magis necessa riū:qꝛ qđ nō fit ex amore dei vel saltē cuȝ amore nō pōt benefieri saltē pfecta bonitate:sicut si diceret᷑ ꝙ inter alia condimenta sal est melius:nō ꝙ simpliciter sit meli⁹ sed quia magis est necessariū:qꝛ sine eo nō pōt eē sapor bo nus. Tertia differentia est ex pte boni impensi:quia summū qđ hō in hac vita pōt impendere deo est amare deū amore amicitie. Cui⁹ rō est:qꝛ ex quo dat sibi amo rem suū si pfecte dat cōsequens est ꝙ parat⁹ sit dare deo quicquid pōt:ꝛ q̄tum ad hoc amare deū excedit cogno scere deū.sed in alia vita summū qđ creatura rōnalis po test deo impendere:est videre ipm qđ summe ē manife stiuū sue pfectionis. Quarta differentia est ex pte pre mij.nam pfectius est amare deū amore amicitie q̄ȝ ama re eū amore cōcupiscentie:aut videre deū fm ꝙ est cō modū hoīs.sed videre deū fm ꝙ est manifestatiuū diui ne bonitatis est pfectius q̄ȝ amare deū quocunqȝ modo vel q̄ȝ videre deū fm ꝙ est ꝓpriū cōmodū hoīs:sicut ver bi gratia Qui dat ouū alicui plus dat ei virtualr q̄ȝ si det ei gallinā:qꝛ in ouo virtualr ɔtinet᷑ bonus gallus vel bo nus capo. Et isto modo qui dat voluntatē suā siue amo rem suū deo vel alteri:si pfecte dat:cōsequens ē ꝙ para tus est dare sibi quicqđ pōt. Sed actualr et formalr sic plus dat qui dat gallinā q̄ȝ ouū:sic plus quod pōt crea tura rōnalis impendere ad honorē dei est ipm videre: eo ꝙ inter oīa summe est manifestatiuū diuine bonitatis ꝛ hoc modo actus intellectus qui est intelligere:melior ꝛ pfectior est actu voluntatis qui est deū amare. Hec re uerendus doctor magister henricus de ordine pdicatoꝝ in li.de quattuor materijs:materia quarta de intellectu ꝛ voluntate.q.x.vtrū actus voluntatis sit ꝓpter actū in tellectus:in cor.q.ꝛ ibidē infra.q.xiiij.de pemīnentia in tellectus ꝛ voluntatis:in cor.q.

¶ Q꞉ quadruplex est zelus ꝛ quis est bonus ꝛ quis est malus ꝛc̄. CA.XVII.

q Uinto ꝛ vltimo post amoris effectus pdictos ē sciēdū ꝙ quinqȝ sunt precipui effectus amoris .s.zelare:languere:liquefacere:vulnerare:inebria re. Primo dico ꝙ zelare est effectus intēsi amoris vel feruoris.qđ quadrupliciter pbo.s.diffinitōe rōne suffi cienti diuisiōe:ꝛ auctoritate. Primo pbo zeli diffinitōe vt.n.dicit alchuin⁹ sup illud:Zelus domus tue comedit me:Joh.ii.Zelus cū in bono accipit᷑ ē quidā feruor ani mi quo mēs relicto hūano timore p defensione veritat accendit᷑. Scđo hoc idē pbo rōne sic:Quāto virtus ali qua intensi⁹ tendit in aliqđ:tāto fortius repellit oē con trariū vel repugnās.sed amor ē quidā motus p deside riū in amatū dū nō habet᷑ intensius:vel amor est q̄dā qes vel ɔplacētia in amato cū hr̄.g̃ intēsus amor intēdit ex cludere oē qđ adeptōi ꝛ fruitōi boni amati repugnat.et hinc orit᷑ zelus. Tertio hoc idē pbo sufficienti diui sione sic:Nam oīs zelus est vel cōcupiscētie:vel inimici tie:vel inuidie:vel beniuolētie. Prio.n.ē zel⁹ ɔcupic.s.cū qs intense aliquid cōcupiscit.ꝛ hoc modo viri dicunt᷑ zela re vxores suas refutantes omne consortiuȝ aliorum per quod possit impediri delectationis singularitas quam in vxore querunt.ꝛ omnis zelus ex concupiscentie amo re procedit ꝛ oritur velut ex radice. Secundus zelus est odij vel inimicitie:scilȝ dum aliquis odit ea que amato

repugnãt. Psal. Zelaui sup iniquos pacem peccatorũ vi- dens. ⁊ talis zelus ex amore sui ꝓcedit. Tertius zelus est inuidie. Cum.n. bona tꝑalia nõ possint sil' participari a multis: omne illud qd̃ impedit ꝑfectiõem huius cõica- tõis vel ꝑticipatõis efficit̃ odiosum. ⁊ sic ex amore boni tempalis vel honoris quo quis priuat̃ ꝓcedit odiũ ei⁹ qui impedit vel qui habet. ⁊ sic causat̃ zelus inuidie. In psal. Noli emulari in malignantibus neq̃ zelaueris fa- cientes iniquitates. Et Eccl.ix. Non zeles gloriã ⁊ opes peccatoris. Ex his aũt que integre pñt possideri a multis zelus inuidie nõ causat̃: vt verbigratia Nullus inuidet alteri de cognitõe veri que a multis integre cognosci po test: sed forte de excellentia circa vitatis cognitõez. Quar tus zelus est beniuolentie. nam qñ aliqua dicunt̃ vel fi- unt cõtra bonũ amici homo repellere studet. vñ talis ze- lus causat̃ ex amore amicitie querentis bonũ amici. vñ qñ amor amici est intensus facit hoĩem moueri contra omne qd̃ repugnat bono amici ⁊ repellere illud. ⁊ hunc etiã modũ aliquis dicit̃ zelare ꝓ deo: qñ ea que sunt cõ- tra honorẽ: bonitatẽ: ⁊ voluntatẽ dei repellere sm̃ posse conatur. Quarto q͛ zelus ex amore causet̃ probo au- ctoritate dionysii.iiij. de diui.no. dicentis: q͛ deus appel lat̃ zelotes ꝓpter multũ amorẽ quẽ habet ad existentia.

Ubi nota q͛ deus zelat ꝓ homĩe. Cuius rõ est: qꝛ sicut zelus refutat cõsortiũ amoris cõtrarii in amato ⁊ si inue nerit indignat̃ ⁊ nitit̃ repellere quantũ põt: nõ aũt amo rem naturalem repellit vel excludit: vt verbi gratia Uir dicit̃ zelare vxorem suã. ⁊ ideo si cõtrariũ amorẽ inuene rit: indignat̃ ⁊ nitit̃ repellere ⁊ ab vxore repellit. nõ aũt indignat̃ vir si suus filius vxorẽ diligat. Sic certe deus diligit creaturã ꝓpter gloriam suã: ⁊ maxime angelum ⁊ hoĩem quib⁹ imaginẽ suam impressit. vnde in eis de⁹ nõ patit̃ alienũ amorẽ: qui.s. nõ referat̃ ad gloriã suam. Et ideo si homo amorẽ quem ad seipm̃ vel ad creaturã aliquã habet ad dei gloriam referat: eadẽ dilectiõe dili- git qua deus. Quando ṽo homo in creatura gloriã pro- priam querit amori diuino ꝑferens ⁊ finẽ in ea cõstitu- ens: amori diuino suus amor cõtrariat̃. ⁊ talem amorẽ zelus diuinus nõ patitur: ⁊ ideo soli peccato indignat̃. vñ Exo.xx. Ego deus zelotes visitans iniquitatẽ. Et pro- uer.vi. Zelus ⁊ furor viri non parcet in die vindicte nec acquiescet cuiusq̃ ꝑcibus nec recipiet ꝓ redemptõe do- na plurima. Secundo homo celat ꝓ deo: qñ iniuriã dei sm̃ suum posse conat̃ repellere: sm̃ illud.iii. Reg.xix. Ze lo zelatus sum ꝓ dño exercituũ. Et sup illud Johis.ii. Ze lus domus tue comedit me. dicit Aug. in glo. sic: Domo dei zelo comedit̃ qui quelibet praua que viderit cupit emendare: ⁊ si emendare nõ põt tolerat ⁊ gemit. Dec.b. Tho. prima secũde.q.xxviii.arti.iiii. vtrũ zelus sit effect⁹ amoris: argu. ɔtra: ⁊ in cor.q. ⁊ in solu.argu. Et iterũ Al- ber. in quodli. sup Dionysi.iiii.ca. de diui.no. vtrũ zelus deo cõueniat: in cor.q.

Q᷑ amor hꝫ languorẽ facere: ⁊ quis sit languor ille.

CA.XVIII.

Ecundus effectus amoris ẽ lan- guorẽ facere. Nam qñ bonũ amatũ amanti est absens: tunc ex sua absentia tristiciã causat que tristicia ꝑ languorẽ significatur. vñ ⁊ Tullius in tertio de tusculanis questionib⁹: maxime tristiciã egritudinẽ noiat: ⁊ intensum desideriũ de cõsecutõe amati. Dec.b. Tho. prima secũde.q.xxviii.arti.v. vtrũ amor sit passio le siua: i solu.i.arg. Q᷑ aũt tristicia de abñtia dilecti lãguo rem aĩe significet: pꝫ ꝑ illud qd̃ dicit̃ Canti.ii. Fulcite me floribus: stipate me malis: qꝛ amore langueo. ⁊ sub- ditur: Leua eius sub capite meo ⁊ dextera illius ample- xabit̃ me. In quibus verbis sponsa amore vulnerata et infirmata facit tria. primo querit remediũ: ibi Fulcite me floribus ⁊c̃. secũdo osñdit morbũ: ibi Amore lãgueo tertio recognoscit seu cognoscit beneficiũ: ibi Leua ei⁹ ⁊c̃. Primo querit remediũ: ibi Fulcite me floribus ⁊ stipate me malis. Qd̃ verbũ exponit̃ quattuor modis. Primo sic Fulcite me floribus.i. adiuuate me vr̃is orõ- nibus: nam flores arborũ orõnes sunt sanctorũ. ⁊ stipate me malis.i. munite me bonis opibus. Secũdo sic: Ful- cite me floribus.i. cõsolamini me exemplis bene incipiẽ tiũ. vel ꝓponite mihi exempla bene ꝑficientiũ. ⁊ stipate me malis.i. roborate me exemplis perfectorũ. Tertio sic: Fulcite me floribus.i. virtutibus que sunt initia bonorũ operũ sicut flores principia fructuũ. ⁊ stipate me malis .i. nõ solum verborũ foliis: sed opibus bonis. Quarto sic: Fulcite me florib⁹.i. bonis exemplis videlꝫ violis ɔfes- sorũ: liliis virginũ: rosis martyrũ. ⁊ stipate me malis.i. ꝓ- ponite mihi viros fide florentes: ope fructificantes: fa- ma redolentes ⁊ vita efficientes: vt tales me instruant: me fulciant ⁊ defendant. Scd̃o osñdit sponsa suo cele- lesti sponso morbũ cũ ait: Quia amore langueo. Qd̃ ver- bũ exponit̃ quattuor modis. Primo sm̃ Grego. q̃ ponit ꝓ hoc verbo langueo: vulnerata: vt dicat sic: Fulcite me floribus ⁊c̃. ⁊ quare? qꝛ amore langueo.i. vulnerata cha- ritate ego sum. Scd̃o sic sm̃ glo. interli. Amore langueo .i. amore supne visiõis lãgueo ⁊ deficio. Tertio sm̃ glo. collateralẽ: Amore langueo.i. defectũ in amore tempa- lium sustineo. quanto.n. ad amorẽ xp̃i veri sponsi se spõ sa accendit: tanto ad amorẽ tꝑalium languescit. Quarto modo exponit̃ sic: Amore lãgueo.i. ꝑ amore eius penas carnis sustineo. quãto.n. quis amat sponsum tanto plus carnẽ domat. Ubi nota q͛ anima languet tripliciter.s. in defectu: in effectu: in affectu. Primo in defectu pecca ti: eo q͛ dilectũ offendit. Scd̃o in effectu boni: eo q͛ quã tũ vellet ꝓ dilecto pati nõ sufficit. Tertio in affectu dei: eo q͛ differt̃ beatitudo quã appetit. Tertio principa liter recognoscit beneficiũ: ibi Leua ei⁹ sub capite meo ⁊ dextera eius ⁊c̃. In qbus verbis indicat duo.s. benefi- ciũ gratie in pñti. vñ dicit Leua eius sub capite meo: et beneficiũ glorie in futuro. vñ subdit: Et dextera ⁊c̃. Qd̃ etiã exponit̃ quattuor modis. Primo sic: Leua eius.i. cõminatio eius. Et dextera illius.i. promissio. Scd̃o sic: Leua eius.i. iusticia. Dextera eius.i. misericordia. Ter- tio sic: Leua eius.i. vita actiua. Dextera illius.i. vita con templatiua. Quarto mõ sic sm̃ glo. Per leuã sponsi vita pñs: ꝑ dexterã vita eterna designat̃. ꝑ caput autẽ sponse mens que vt aĩe principalis ps assumit̃. Sꝫ leua sponsi sub capite sponse esse dicit̃: qꝛ vitam tempalem sub mẽ te sua sp̃ ponit: ⁊ dextera eius amplexat̃ eã: qꝛ vitã eter- nam amplexari cõcupiscit. Uel aliter: Languet.n. aĩa tri bus modis. Primo languet vtilitate: qꝛ timet impurita tem ne sponsus recesserit ꝓpter peccatũ. ⁊ ideo contra h̃ in remediũ petit florũ iocunditatẽ dicendo: Fulcite me floribus. Scd̃o aĩa languet anxietate qꝛ suã causat pau- pertatẽ ne indignet̃ venire ꝓpter virtutũ inopiã. ⁊ ideo cõtra hoc in remediũ petit̃ fructuum vbertatez dicens: stipate me malis. Tertio languet aĩa in stabilitate: qꝛ su- spectã hꝫ suã longanimitatẽ ne feruor eius tepescat pro- pter tediũ. Et ideo cõtra hoc in remediũ duplex benefi- ciũ petit. Prĩo beneficiũ gr̃e ad sustẽtatõez dicẽs: Leua eius: nã leua aliq̃s vtit̃ trib⁹ modis vel ꝓpter tria. Prĩo leua supponit̃ lapso vt erigat̃. ⁊ sic d̃r leua q̃si lesis valẽs psal. Cũ ceciderit nõ collidet̃: qꝛ dñs supponit manũ suã. 2⁹ leua supponit̃ actiuo vt i labore sustẽtet̃: ⁊ sic d̃r leua q̃si leuãs vadẽtes. Ezech.iii. Abii amar⁹ in indigñtõe spũs mei: manus.n. domini erat mecũ cõfortans me. Tercio

leta supponit iusto deuoto ⁊ cōtemplatiuo vt in dtem/platōe quiescat. ⁊ sic dicit quasi vacantibus leta: Isa. li. In vmbra manus mee ꝓtexi te. Scđo petit bñficiū glorie ad fruitōem: ibi Et dextera illius ⁊c. Nā dextera spāliter tria facit. s. attrahit: stringit: vnit: sic spūaliter gloria dextere dei p̄mo attrahit p cognitōem: psal. Dextera dñi fecit virtutē: dextera dñi exaltauit me. Scđo stringit p fruitōem. In psal. Adhesit aīa mea p⁹ te. ⁊ merito: qꝛ me suscepit dextera tua. Tertio cōiungit vel vnit p amorē. Amor. n. vnit deo vt Aug. dicit. ⁊ ideo dicit Amplexabitur me. i. cōiungit me eternalr sponso ⁊c.

¶ Qz amoris effect⁹ ē liquefacere. CA. XIX.

Tertius effectus amoris est liquefacere. Ita dicitur Canti. v. Anima mea liquefacta est vt dilectus locutus est. In quo verbo spūssanctus tangit tria. primo subiectū culpe: ibi Anima mea. secundo effectū glorie: ibi Liquefacta est. tertio actū amicitie: ibi Ut dilectus meus locutus ē. Primo tangit subiectū culpe ibi Anima mea. s. voluntas que est subiectū culpe vl' gratie: amoris vel odij. Omnis. n. anima vel est conuersa ad deū p amorē ⁊ sic est liquefacta: vl' ē auersa a deo p odiū ⁊ sic est obstinata vel indurata: Hiere. v. Indurauerūt faciē suā supra petrā ⁊ reuerti noluerūt. nā cōgelatio ⁊ liqfactio: durū ⁊ molle: ⁊ in se ⁊ in suis effectibus naturalr opponunt. Sz spūaliter liqfactio cordis ē cōditio amori cōueniēs. duritia vō cordis est dispositio repugnans amori. qđ ꝓbo ex trib⁹ ꝓprietatibus duri ⁊ mollis ⁊ liquidi. Nā durū est qđ subsistit ꝓprie termiatōi: resistit aliene incisioni: obsistit facillime susceptōi. Pīo. n. durū est qđ subsistit ꝓprie termiatōi: eo q durū suis terminis cōtinet. liquidū vō suis termis nō cōtinet sz alienis vt ptz de aqua q̄ nō cōtinet aq̄ sz terra vel aliqua re solida. Sic oportet q ab amante terminatio illa hoc est duritia vel cōgelatio cordis q̄ infra suos terminos sine amore cōtinebat amoueat ⁊ insit debita dispositio. s. liquefactio cordis vt aīa sit amoris merito ⁊ ꝓuabiliter susceptiua. Cuius rō est: qꝛ sicut res naturalis nō amittit vnā formā nisi exclusis dispositōibus quib⁹ forma alia ī materia cōtinebat: sic in spūalibus nisi exclusa cordis duritia veluti amori cōtraria nō sequit liquefactio cordis: nec p cōsequens cor est susceptiuū amoris. Secundo durū resistit aliene incisioni: liquidū vō velocissime cedit. Sic spūaliter ꝯgelatio cordis seu duritia mentis impedit sicut ꝯtraria dispositio ne amatū subintret affectū amantis ⁊ cōiūgat ei. sed liquefactio importat quandā molliciē cordis ex qua amatū vulnerat vel penetrat cor amantis. Tertio durū est qđ obsistit facillime receptōi liquidū vō est qđ est facillime receptiuū. Sic spūaliter sicut duritia vel cōgelatio cordis est dispositio cōtraria impediēs ne cor ab amore diuidat: ita ne amor a corde recipiat: nā amatū ab amāte nūq̄ recipit nisi p⁹us amās a seipso sepetur in amatū tendēs. ⁊ fm hoc dicit amor extasim facere ⁊ feruere: qꝛ qđ feruet extra se ebullit ⁊ exalat. Hec. b. Tho. iij. seri. sen. d. xxvij. arti. j. quid sit amor: in solu. iiij. argu. ⁊ iterū prima secunde. q. xxviij. arti. v. vtrū amor sit passio lesiua: in solu. argu. cōtra. His tribus modis peccat omnis qui est obdurati vel obstinati cordis. Primo: quia sicut durū obsistit proprie formationi vel terminationi: sic qui est obstinate mentis promittit ⁊ ꝓsumit sibi peccati impunitatē: contemnit dei bonitatē: nō cognoscit dei benignitatē. Primo qui ē obstinate mentis ꝓsumit ⁊ ꝓmittit sibi peccati impunitatē: Eccl. v. Peccaui ⁊ quid accidit mihi triste: Sed cōtrariū ait aplūs ad Ro. ij. Existimas o hō qꝛ tu effugies iudiciū dei. quasi diceret: nō. Require infra Presumptio.

Secundo qui est obstinate mentis resistit ⁊ cōtemnit dei bonitatē: qꝛ a deo longanimiter expectat. Sed contra hoc dicit aplūs ad Ro. ij. An diuitias bonitatis eius ⁊ patientie longanimitatis eius ꝯtemnis: Ambro. ibidē in glo. q. d. An copiosam bonitatē dei que tibi peccanti bona tribuit vel copiosam patientiā que tot ⁊ tātos peccantes sustinet nec cito eos punit: vl' copiosam longanimitatē dei q̄ nō solū ad horā: sed p multa tpa ⁊ longa sustinet ꝯtemnis: Tertio q̄ est obstinate mentis nō recipit. i. nō cognoscit dei benignitatē. Cōtra hoc dic aplūs ad Ro. ibidē: An ignoras qm̄ benignitas dei ad pniam te adducit: Ambro. in glo. In his tribus versibus nota tres peccatoꝝ gradus: peccas. n. o homo dum tibi impunitatē ꝓmittis: qꝛ nō credis q peccans puniaris. grauī⁹ peccas: qꝛ diuitias bonitatis patientie ⁊ longanimitatis eius ꝯtemnis. grauissime vō peccas: qꝛ benignitatē dei nō cognoscis: vel qꝛ ignoras te ꝯtemnere. Secūdo tāgit actū amicitie: ibi Ut dilectus locutus est. nam si proprīū amicoꝝ est ad inuicē loqui maxime dei. ideo dixit: Ut dilectus locutus ē. Loquit. n. deus sue sponse quattuor modis. Pīo cū bonā inspiratōem ei immittit: Ozee ij. Loquar ad cor eius. Secundo cū suā voluntatē ei intimat: vt dicit glo. ibidem. Tertio cū maculas suas p⁹us cōmissas ei ondit. ⁊ hoc vt erubescat timeat ⁊ ab eis recedat. Job. xxxvj. Loquetur vt reuertatur ab iniquitate. Quarto cū dona ⁊ grās quas ei cōtulit ad mēoriā reducit. ⁊ hoc vt recognoscat ⁊ ad amorē attendat ⁊ inamissibiliter teneat ⁊ custodiat: Isa. xl. Loquimini ad cor hierusalē ⁊ aduocate eā. Tertio tangit effectū gratie: ibi Liquefacta ē. q. d. Postq̄ locut⁹ est mihi in dīna inspiratōe ⁊ interna: aīa mea liqfacta ē: qꝛ dū xp̄s p spūs suū aīe se desideranti infundit: oēm cordis duritiam mox excludit ⁊ dissoluit. Liquescit g̃ aīa ad verbū tripliciter. s. in liquorē aque: in molliciē cere: in odorē speciei aromatice. Pīo liquescit aīa in liquorē aque: psal. Emittet verbū suū. s. inspiratōis ⁊ cōminatōis. Et liquefaciet ea. s. corda arida: ⁊ fluent aque ꝯtritōis. ⁊ p hoc soluit glacies cordis. Scđo liquescit aīa in molliciē cere ⁊ hī igne dilectōis: psal. Cōcaluit cor meū intra me ⁊c. ⁊ itez Factū ē cor meū quasi cera liquescens in medio ventris Dicit. n. Quasi cera liquescēs. ⁊ merito: vt in ea scribatur sponsi doctrina: pingat vite forma: ⁊ sigillet silitudo dei grata. nā in cera scribimus: cera sigillamus. Tertio liqscit aīa in odorē vel ad odorē speciei aromatice. que quidem est pulcra in orto: odorifera in mortario: saporosa ī electuario. Sic deuota liquefactio. i. cordis dilectio est pulcra in orto religionis: odorifera in mortario tribulatōis: sapida ⁊ delectabilissima in electuario. i. in premio eterne glorificatōis. Et qꝛ aīa ad verbū dilecti sic liqscit ideo crescit: currit: clarescit. crescit in virtute: currit ī charitate: clarescit in veritate. Uel crescit quo ad meritū: currit q̄si ad trinū. s. deū. clarescit q⁹ ad p̄miū. hec gilbert⁹

¶ Qz amor hz vulnerare mentē: ⁊ quō. CA. XX.

Quartus effectus amoris ē vulnerare. Rō huius est: qꝛ ꝓprietas acuti est diuidēdo penetrare. i. ad intima rei deuenire. sed. b. Dionys. i. ca. celestis hierarchie dicit amorē eē acutū intime: intente: actiue: ⁊ reductiue. Primo dicit q amor est acutus: eo q sicut acutū diuidit vnam ptem ab altera: sic amor amantem diuidit a seipso. i. ab affectu ꝓprio ⁊ cōiūgit amato vñ dicit Dionys. iiij. ca. de diui. no. q amor nō sinit amātem esse suipsius sed amatoꝝ. Scđo dicit q amor est acutus intente quo ad intellectū: qꝛ amās oblitus super amorē trahit ad intēdēdū amato. s. deo ⁊ primo. Tertio dicit q amor ē acut⁹ intime quo ad affcūs: qꝛ amori

nõ sufficit qualiscumq͡ꝫ cõiũctio: sꝫ querit ⁊ facit subin/trare amatũ ⁊ penetrare amatũ ⁊ vnire se sibi fm̃ etiã ꝙ posset cũ amato fieri vnũ. Quarto dicit ꝙ amor ẽ actiuus actiue ⁊ reductiue: sicut ignis q̃ suã silitudinẽ in alijs causat excludẽdo vnã formã ⁊ inducẽdo ꝓpriã sic amor deformẽ facit. Hec b. diony. vbi. s. ⁊ Alber. ibidẽ. ⁊ b. T. sub breuitate tãgit. iij. sen. dis. xxvij. ar. i. qd̃ sit amor: in solu. iiij. argu. qd̃. b. Tho. cõfirmat ibideꝫ auctoritate
e sacre scripture Can. iiij. Uulnerasti cor meũ i vno oculoꝝ tuoꝝ. In quib⁹ verbis tangunt̃ tres effectus quos amor ⁊ p̃cipue charitatis hꝫ ꝓducere. habet. n. diuidere: vnire: discernere vel eligere. Primo. n. habꝫ amor charitatis diuidere. vñ dicit Uulnerasti. magna. n. ⁊ violenta est vis charitatis ipm̃ affectu deũ attingẽs ⁊ penetrãs ⁊ velut sagitta iecur eius vbi est cor ⁊ ꝑ cõsequẽs sedes amoris transfigens: vt dicit̃ Prouer. Uulnerasti ḡ triplici vulnere. s. amoris cõpassionis passionis. Primo vulnerasti vulnere amoris in incarnatõe. vñ glo. Pro amore tuo carnẽ suscepi. Secũdo vulnerasti vulnere cõpassionis in ꝓgressu huius vite: Luce. xix. Uidens ciuitatẽ fleuit sup illam. Tertio vulnerasti vulnere passionis in cruce. Isa. liij. Uulneratus ẽ ꝓpter iniquitates nostras.

Scd̃o amor ⁊ p̃cipue charitatis hꝫ vnire: ideo subdit Cor meũ. nã amor amati penetrat affectũ amãtis. vñ dicit Cor meũ. Ex quo sequit̃ ꝙ vulnus sine sensu: qꝛ etiã cor penetrat bonũ vulnus de quo tanta virtus egredit̃. Tetigit mulier fimbriã vestimenti eius ⁊ virtutẽ de se xp̃s sensit exire: quãtomagis si cor eius nõ leuiter tãgit̃ sꝫ vulnerat̃. Respexit petrũ ⁊ cor ei⁹ ꝑcussit ⁊ compunxit ad pñiam: vulnera ergo cordis lachryme p̃bent signa.

Tertio amor charitatis hꝫ discernere vel eligere sꝫ amor mũdi nõ: qꝛ cecus. vñ dicit In vno oculoꝝ tuoꝝ. Qd̃ verbũ quattuor modis exponit̃. Primo sic. Uulnerasti cor meũ amore in vno nõ in pluribus: qꝛ martha sollicita est ⁊ turbat̃ erga plurima. sed in vno: qꝛ vnũ amare: vni intendere: vnũ credere: vni adherere ẽ necessariuꝫ. Porro vnũ ẽ necessariũ: Luce. x. ⁊ in psal. Unam petij a dño ⁊c. Scd̃o sic: Si vni adherere ẽ necessariũ: quo magis inheret q̃ꝫ oculo: certe nullo. ḡ in vno oculoꝝ. nã vbi amor ibi ocul⁹ ⁊ ecõuerso. Cui⁹ rõ ẽ: qꝛ põt videre ⁊ videri: ⁊ ideo iudex solet eẽ amoris. Tertio sic: In vno oculoꝝ dicit se vulneratũ ⁊ nõ in pluribus: ad ostendendũ ꝙ duplex ẽ oculus. s. affect⁹ ⁊ intellect⁹. ocul⁹ affect⁹ vulnerat desiderijs ⁊ suspirijs intellect⁹ vo nõ: qꝛ cõsistit in pura speculatõe. Quarto mõ exponit̃ sic: Nã intẽtio assilat̃ oculo: vt ptꝫ infra Intẽtio. ḡ sicut duplex ẽ oculus ita ẽ duplex intẽtio. vna q̃ intẽdit̃ honori dei. ⁊ iste ocul⁹. s. recte intẽtõis vulnerat: qꝛ rectissime in deũ tẽdit. Alia intẽtio q̃ intẽdit rebus mũdanis. ⁊ iste oculus obliq̃ in deũ intẽdit. cui⁹ figuraꝫ habem⁹ Gen. vbi dr̃ ꝙ rachel erat venusta facie ⁊ decora aspectu: lya vo lippis oculis erat. Re. infra Oculus: ꝑ totũ.

Qr̃ amor hꝫ inebriare ⁊ quõ. CA. XXI.

Quintus effect⁹ amoris ẽ in ebrietate. qd̃ dupliciter ꝓbo. s. silitudine: ⁊ auctoritate. Primo ꝓbo hoc auctoritate vel silitudine: qꝛ sicut ebrius ex calore vini sui ⁊ alioꝝ omniũ obliuiscit̃: ita amãs ex amore amati sic i amatũ tẽdit ꝙ suiipsius ⁊ omniũ rerũ ꝑter illũ quẽ amat obliuiscat̃. Scd̃o hꝫ
c idẽ ꝓbo auctoritate Canti. v. Comedite amici mei ⁊ inebriamini charissimi. Que q̃dẽ verba pñt eẽ xp̄i ad discipulos in cena vel dei ad spũales amicos. In q̃bus verbis tangunt̃ tria. s. delectabilis refectio: incõpabilis et singularis dilectio: mentalis trãsformatio. Primo tãgitur delectabilis refectio: ibi Comedite. Sꝫ q̃res forte cũ actus nõ ẽ sine obiecto: sic ⁊ comestio nõ ẽ sine comestibili. qd̃ ḡ comedem⁹? Re. infra ibidẽ ⁊. s. Imediate
c exponit̃: Comedi fauũ cũ melle meo: bibi vinũ meũ cuꝫ lacte meo. In q̃b⁹ verbis vide tria. Primo modũ quo assumit̃: qꝛ comedi. Glo. i. mihi incorporaui. nã ꝑ modũ mãducatõis sumit̃ corp⁹ xp̄i vt ptꝫ infra Eucharistia. Scd̃o vide bonũ qd̃ ꝑcipit̃ qꝛ fauũ. s. deitatis: ꝓuer. xxv. Mel inuenisti comede qd̃ sufficit tibi: ne forte satiat⁹ euomas illud vinũ redẽptõis. i. sanguinẽ xp̄i: Math. xxvi. Bibite ex hoc oẽs. Tertio vide nexũ quo diũgit: qꝛ fauũ cuꝫ melle ⁊ vinũ cũ lacte: dicit ergo: Comedi fauũ cũ melle. nã fauus ẽ quoddã cõpositũ ex cera ⁊ melle: ⁊ ꝓpter sui excellẽtiã aureis lr̃is scribebat̃. Est. n. fauus cera ꝯtinẽs mel. i. caro ꝯtinẽs deitatẽ: vel caro ꝯtinẽs deũ. aut fauus est mel in cera. i. deus in carne vel diuinitas in hũanitate. vñ Can. iiij. Mel ⁊ lac sub lingua ei⁹. bñ dicit Sub lingua: eo ꝙ postq̃ꝫ sacerdos sua lingua sup hostiã cõsecratõis verba finiuit: ibi ẽ mel diuinitatis ⁊ lac hũanitatis. Hoc mel gustauit ionathas qui cũ summitate virge gustauit de melle ⁊ exhilarati sunt oculi eius: vt dr̃. i. Reg. xiiij. Scd̃o addit ibidẽ Bibi vinũ meũ cũ lacte meo. Illud vinũ fuit sanguis nr̃e redẽptõis q̃ fluxit d̃ latere ei⁹. s. xp̄i. qd̃ quidẽ vinũ vt infirmis esset salubrius vel vtilius ad bibendũ aqua fuit admixtũ: ꝓuer. ix. Bibite vinũ qd̃ miscui vobis. hoc vinũ recusat bibere. q̃ ꝯtradicit passioni ei⁹. Bene igit̃ vtriusq͡ꝫ nexus. s. faui ⁊ mellis: vini ⁊ lactis ẽ necessarius. Ubi nota ꝙ quidã comedũt fauũ sine melle: sicut occulti heretici: q̃ comedũt corpus xp̄i sꝫ nõ credũt ex eo ꝓuenire eternã salutẽ. Quidã vo comedunt fauũ cuꝫ melle nõ suo: sicut xp̄iani existentes in peccato mortali qui credũt in eo esse salutẽ: ⁊ est quidẽ sed nõ est eoꝝ. Quidã alij comedũt fauũ cũ melle suo: sicut boni xp̄iani qui sumunt ⁊ suã salutẽ in eo cõstituũt. Et vide ꝙ dicit fauuꝫ: sed nõ meũ. Comedi inquit fauũ ⁊c. sed mel dicit meũ. Comedi fauũ cum melle meo: qꝛ corpus xp̄i est salus anteq̃ꝫ inde ꝓueniat nostra salus.

Scd̃o principaliter tangit̃ singularis dilectio cũ subdit̃ in principali auctoritate: Amici mei carissimi. Nã suos amicos vocat p̃cipue ꝓpter tres rõnes. Prima ẽ ꝓpter voluntatũ ⁊ affectuũ vnitatẽ: qꝛ vera amicitia dr̃ quãdo est idẽ velle ⁊ idem nolle: vt Tullius dicit. Scd̃a rõ ẽ ꝓpter p̃ceptoꝝ impletõem. Joh. xv. Uos amici mei estis si feceritis ⁊c. Tertia rõ est ꝓpter amoris cõtinuatõem: Prouer. xvij. Omni tempore diligit qui amicus ẽ. Uocat aũt eos non solũ amicos sed carissimos. vnde dicit: Amici mei carissimi. i. charitate plenissimi. Ubi nota ꝙ inter electos quos amicos appellat triplex est differẽtia. Quidã. n. sũt onere carnis grauati qui adhuc gemũt ⁊ hi habent̃ cari ꝑ charitatẽ quam habent. Quidam alij sunt qui carnis pondere sunt soluti qui sunt in celo: ⁊ hi sunt cariores: eo ꝙ promptiores ⁊ expeditiores facti sũt ad amandũ. Quidã vo sunt in celo vtraq͡ꝫ stola vestiti. et hi sunt charissimi: eo ꝙ diuino amore fruunt̃ liberiores ⁊ alacriores quanto de ꝓprio nihil residuum est qd̃ eos aliqualiter sollicitet vel retardet. Uel dicas ꝙ apostoli ⁊ alij electi sunt cari: cariores: ⁊ carissimi. sunt. n. cari inquantum sunt creature dei: cariores quia gratia informati: carissimi quia gloria coronati: Ephe. v. Estote imitatores dei sicut filij carissimi. Tertio principaliter tangit̃ mentalis transformatio cũ subiungit̃: Et inebriamini. s. diuino amore. Ex quibus verbis datur intelligi ꝙ comedere. i. ꝑ fidem xp̄o incorporari est bonũ. bibere. i. xp̄o delectari est melius. sed inebriari. i. sui obliuisci et in deum mentaliter transformari est optimum. Ubi sciendum ꝙ comedentium hoc ineffabile sacramentuꝫ corporis et sanguinis redẽptoris nostri Jesu christi est

differentia triplex. Quidā .n. comedunt ⁊ nō bibunt ⁊ illi non sunt amici. Quidam comedunt ⁊ bibunt sed non inebriant̄: ⁊ illi sunt amici nō tñ carissimi. Quidā vō comedunt ⁊ bibunt ⁊ inebriant̄: vt illi q̄ sunt carissimi i. ꝑfecti. qđ ꝓbo ĩ oībus ꝑ exemplū. Primo .n. dico ꝙ sunt quidā qui comedunt ⁊ nō bibunt: vt illi q̄ nō sunt amici. sicut verbigr̄a: quidā sunt qui in sancta eccl̄ia dīna p̄cepta ⁊ iustoꝝ exempla audiūt ⁊ addiscunt: nec tñ ꝓpter h̄ vitam suā corrigunt. Quidā alij sunt q̄ comedūt ⁊ bibūt sed nō inebriant̄: sicut amici dei non tñ ꝑfecti ⁊ charissimi: sicut illi qui in eccl̄ia sancta precepta diuina audiunt ⁊ celestia plus q̄ȝ terrena amare discunt ⁊ volunt: ⁊ ꝓ desiderio celestiū multa pauꝑibus tribuunt: a prauis operibus se custodiunt: nulla alicui violēter rapiūt: p̄dicatōeȝ libenter audiunt: in fide ⁊ in bonis operibus ꝓficiunt: et tñ vxores ⁊ filios habent: pignora nutriūt: res suas diligunt q̄ȝuis his oībus xp̄m p̄ponant. hi ꝓfecto cōmedūt ⁊ amici sunt: q2 sine crimine viuunt. sed adhuc ē amplius .s. bibere ⁊ inebriari. Et ideo tertio sunt aliqui q̄ tāta auiditate diuinā scripturā audiunt vel legunt: vt potius cunctis terrenis opibus abdicatis: sola celestia ambiunt: parentes vxores filios domos ⁊ oīa transitoria abijciunt: ⁊ solūmodo xp̄m sequunt̄ vel sequi vel amplecti cōcupiscunt: eius desiderio se affligūt ieiunijs: afficiūt lachrymis: exercent meditatōībus diuinis: sola que sunt eterna cogitant. cōtemplatōībus vacant: ad hec laborantes vt ea que retro sunt obliuiscētes: in anteriora magis ac magis se extendant. ⁊ isti quid aliud agunt̄ nisi ꝙ bibētes inebriantur: dum omniū terrenoꝝ iuri resignant per desideriū: qua in re a sponso celesti nō tñ amici sȝ etiaȝ carissimi vocari merent̄. bene ergo dicit Inebriamini glo. i. torporē mentis excutite ⁊ ad amorē eternoꝝ accēsi tp̄ales penas nō sentiatis: sicut ebrius qui obliuiscit̄ omniū tp̄aliū. vñ psal. Inebriant̄ ab vbertate domus tue.

¶ Q̄ amor dei ad creaturas est general̄. CA. XXII.

AMor dei ad creaturas. Postq̄ȝ dictū est supra in p̄cedētibus capitulis de amore in generali ⁊ de eius effectibus: nunc dicendū est de amore dei ad creaturas. Ubi sciendū: ꝙ amor dei ad creaturas est quadruplex .s. generalis: eternalis. virtualis inequalis vel tp̄alis. Primo amor dei ad creaturas ē generalis. nā deus generalr̄ oēs diligit creaturas. hoc aūt triplr̄ ꝓbo .s. ex amoris diffinitōe: triplici rōne: sufficienti diuisione. Primo q2 deus oēs diligat creaturas ꝓbo ex amoris diffinitōe sic: Amare aliquid ē velle bonū ei. sȝ deus vult bonū oībus creaturis. ḡ oēs diligit creaturas. Sȝ forte queres qđ vult deus oībus creaturis. R̄ndeo ⁊ dico ꝙ deus vult oībus creaturis assimilatōeȝ sibi vel sui: ⁊ hoc in duobus .s. in ꝑticipatiōe esse sui qđ vult oībus creaturis irrōnabilibus: ⁊ in visione vel in fruitōe sui qđ bonū vult creature rōnali volūtate antecedēte: sȝ volūtate cōsequēte vult solis electis. vñ deus amando suū eē ⁊ suā bonitatē vult eā diffundi sm̄ ꝙ ē possibile ꝑ cōicatōeȝ ⁊ ꝑticipatōeȝ sue essentie oībus creaturis: ⁊ sue glorie oībus electis. ⁊ hoc ē bonū cuiuslibet creature vt silitudinē dei ꝑticipet qđ pȝ: q2 q̄libet entitas alia a diuina nō ē nisi silitudo diuine entitatis. ⁊ q̄libet alia bonitas ꝑticipata nō ē nisi silitudo diuine bonitatis. ⁊ quelibet alia felicitas ꝑticipata nō ē nisi silitudo ꝓprie vel diuine felicitatis. Hanc rōnē .b. Tho. assignat ꝯ gētiles. li. iij. ca. xxvij. rōne secūda. Scđo ꝙ deus oēs creaturas diligat ꝓbo triplici rōne. Primo rōne creatiōis sic: Illud qđ in oībus causis actiuis naturaliter inuenit̄ necesse ē in p̄mo agente .s. deo eminētissime siue eminētius inuenire. sȝ oīa agētia suo mō effectus suos sm̄ ꝙ huiusmōi amāt: vt verbigr̄a sicut parentes filios: poete poemata ⁊ q̄libet artifex opus suū ḡ multomagis deus cū ipse sit omniū cā oīa diligit ⁊ nihil odit. Ita dr̄ Sap. xi. Diligis oīa q̄ sunt ⁊ nihil eoꝝ odisti q̄ fecisti. Expositor: Diligis oīa q̄ sunt: tū q2 creas eē: tū q2 formas esse: tum q2 seruas in esse. Primo diligis oīa que sunt q2 creas esse: nam ip̄m dare esse oībus est diligere oīa. Glo. ibidē: Bonus opifex suū opus diligit: et si aliq̄s peccat sustinet in multa patientia ⁊ ꝑ pniam in melius ꝯuertit. impenitētes aūt iusto iudicio dānat: q2 dominus iustus ⁊ iusticiā dilexit: in psal. ideo subdit: Nec eñ aliquid odisti seu odiēs cōstituisti educēs de nō eē ad esse. Scđo diligis oīa: q2 formas eē: ideo subdit Neq̄ȝ odiens aliq̄d fecisti .s. formādo eductū in spē sicut multi qui inuiti ⁊ coacti aliquid faciūt vel multa faciūt. Tertio diligis oīa: q2 conseruas in esse. ideo addit: Aut quō posset aliquid manere ⁊ conseruari in esse nisi tu voluisses. q. d. nullo mō. Greg. Oīa in nihilū tenderent ⁊c. Scđo ꝙ deus oīa diligat ꝓbo rōne gubernatōis sic. Gubernatio ⁊ ꝓuisio quā deus hȝ ĩ creaturis ex amore dei ꝓcedit. vñ Diony. dicit. iiij. ca. de diui. no. ꝙ amor diuinus mouet supiora ad ꝓuidentiā inferioꝝ. sȝ deus oīa gubernat ⁊ oībus ꝓuidet vel de oībus ꝓuidentiā hȝ: vt dr̄ sap. xiiij. Tu aūt pater gubernas oīa ꝓuidētia. ḡ ipse diligit oīa. Re. ꝙ a diuina ꝓuidētia nihil excludit̄ infra. Prouidentia quoꝝ sit. 3° ꝙ deus oīa diligat ꝓbo rōne approbatiōis sic. Nihil approbat̄ ab aliquo nisi qđ amat̄ ab ipo. sȝ deus oīa que fecit approbauit ⁊ approbat. Ita dr̄ Gen. j. Uidit deus cūcta q̄ fecit ⁊ erāt valde bona. vbi Augu. in glo. sic dicit De oībus sigillatim dixit ꝙ erāt bona sȝ de oībus sil̄ dixit ꝙ erāt valde bōa: q2 qđ sigillatim bonū est cū oībus magis bonū ē. si nō conuertit̄. Tertio ꝙ deus diligat oēs creaturas ꝓbo ꝑ locū a sufficienti diuisione sic: Oīs amor vel ē amor beniuolētie: vel amicitie vel ꝯcupiscētie: vel charitatis. sȝ quolibet amore mō aliquo oēs diligit creaturas. qđ sic ꝓbo: Primo .n. amore beniuolentie deus oēs diligit creaturas: eo ꝙ oībus creaturis aliqđ bonū vult: vt pȝ in principio huius ca. ꝑ hoc aūt ꝙ bonū vult oībus ⁊ sunt: ⁊ bone sunt. Scđo amore amicitie deus diligit oēs creaturas rōnabiles. Cuius rō est q2 amor amicitie requirit redamatōem ⁊ cōicatōem in opibus vite. sole aūt creature rōnales pñt ꝑtingē ad amandū deū: ⁊ ad cōicatōeȝ intellectualis et beate vite q̄ deus viuit: nō aūt creature irrōnales. ḡ ⁊c̄. Tertio amore ꝯcupiscentie deus oēs diligit creaturas .s. inanimatas: irrōnales ⁊ rōnales: nō cōcupiscēdo aliq̄d sibiipsi: neq̄ȝ inquātū cōcupia desiderij anxietatē importat vt ē in nobis. sȝ inquātū creaturas inanimatas ⁊ irrōnales ad creaturas rōnales. ⁊ creaturas rōnales ordiat ad seipsū nō ꝓpter suā necessitatē .s. q̄si eis indigeat: sȝ ꝓpter suā bonitatē, ⁊ nr̄am vtilitatē. Quarto amore charitatis diligit oēs creaturas irrōnales ⁊ rōnales: sȝ differenter. qđ pȝ: q2 creaturas irrōnales diligit amore charitatis: nō sicut illas ex charitate amās: sȝ sic ordināns illas ad creaturas rōnales ad q̄s deus charitatē hȝ. Sȝ forte argues in oppositū .s. ꝙ deus non diligat omnēs creaturas dupliciter: Primo .n. ꝙ ipse odit pȝ in psal. Odisti oēs qui opant̄ iniquitatē ⁊c̄. Eccl̄i. xij. Altissimus odio hȝ peccatores. ergo ⁊c̄. R̄ndeo tribus modis. Primo ꝙ vnū ⁊ ideȝ sm̄ aliqđ pōt amari: ⁊ sm̄ aliquid odiri: vt verbigratia Peccatores inquantum sunt quedam creature deus amat: sic enim ⁊ quedam nature sunt ⁊ ab ipo sunt. inquantū vō peccatores sunt ⁊ ab esse deficiunt: ⁊ hoc in eis a deo nō est: sm̄ hoc a deo habent̄ odio. vnde in peccatoribus deus diligit naturā quā

cõdidit: ⁊ odit in natura culpã que naturã deformauit: ⁊ que a deo nõ ꝓcedit. Sc̃do mõ rñdeo ⁊ dico ꝙ deus odit aliquid ex hoc ꝙ deus amãdo res volẽs bonũ eaꝝ esse vult cõtrariũ bono. s. malũ nõ esse: sicut etiã nos ea q̃ nõ eẽ volumus dicim⁹ hr̃e odio. Tertio mõ rñdeo ⁊ di/co ꝙ deus dicit̃ odire aliq̃d ex hoc ꝙ volendo mai⁹ bo/nuꝫ qḋ sine priuatiõe minoris boni esse non potest vult priuatiõem illius minoris boni: vt verbigr̃a De⁹ volen/do bonũ iusticie vult malũ. s. pene alicui⁹: ſm illud psal. Odisti oẽs qui opant̃ iniquitatẽ. Secundo ꝙ deus omnes nõ diligat creaturas arguo sic: Beatus dionysi⁹ iiij. ca. de diui. no. dicit ꝙ amor amantẽ extra se ponit et eũ quodãmodo in amatũ transfert. sed incõueniẽs ⁊ ab/surdum est dicere ꝙ deus extra se ponat̃ ⁊ in alio trans/format̃. ergo deus alia a se nõ amat. Rñdeo ⁊ dico ꝙ amor oĩs quo ad effectũ transfert amantẽ in amatũ duo/bus modis. Uno mõ ad participandũ ea bona que sunt amati. ⁊ hoc modo amor diuin⁹ nõ transfert deũ in ama/tum quod est creatura. Alio mõ ad cõicandũ ea bona q̃ sunt sua amato. ⁊ hoc modo deus ꝑ amorẽ trãsfertur in amatum inquantũ bonitatẽ suam ei cõicat: ⁊ sic hoc mo/do deus in oẽs creaturas se transfert omnib⁹ suã bonita/tem cõicando. ⁊ sic dicit idẽ Dionysi. iiij. ca. de diui. no. ꝙ ⁊ ip̃e deus ꝑ amorẽ extasim ẽ passus. vñ euidenter ex p̃dictis patet ꝙ deus oẽs diligit creaturas. Hec. b. Tho. iij scri. sen. dist. xxxij. arti. j. vtrũ deus creaturã diligat: in solu. m. argu. ⁊ ibidẽ arti. ij. in trib⁹ argu. ꝯtra: ⁊ in cor. q. ⁊ in solu. argu. ⁊ prima pte summe. q. xx. arti. j. vtrũ deus oĩa amet: in cor. q. ⁊ in solu. j. argu. ⁊ iterũ cõtra genti. li/bro. j. ca. xcj. rõne vltima: ⁊ ibidẽ. ca. xxvj. rõne secunda.

¶ Q[uod] amor dei ad creaturas est eternalis. CA.XXIII.

s Ecundo amor dei ad creaturas est eternalis: nã deus ab eterno omnes creaturas dilexit. qḋ tri/plici rõne ꝓbo. s. rõe eterne noticie: p̃parate gra/tie: essentie creature. Primo rõe eterne noticie sic: Co/gnitio boni est cã amoris: vt ptꝫ. õ. de cã amoris. ca. j. er/go eterna cognitio boni est cã eterni amoris boni. ſꝫ de⁹ ab eterno oĩes creaturas cognouit. ergo ab eterno oẽs creaturas dilexit. Q[uod] aũt ab eterno cognouit ptꝫ Dan. xiij. Qui nouit oĩa anteq̃ȝ fecit. ĝ ⁊c̃. 2° h̃ idẽ ꝓbo rõe p̃parate gr̃e sic: Predestinatio ⁊ electio a dei gr̃a: h̃ ẽ a dei amore ꝓcedũt. sed deus elegit ⁊ p̃destinauit ab et̃no: ergo dilexit ab eterno. Q[uod] aũt elegerit ab eterno ptꝫ per
e aplm ad ephe. j. Elegit nos in ip̃o ante mundi cõstõneꝫ: vt essemus sancti ⁊ imaculati in cõspectu eius in chari/tate. Que verba exponẽs Aug. in glo. sic ait: Elegit nos p̃/destinãs ab eterno ante mundi ꝯstõnem anteq̃ȝ essem⁹: ne quis dicat oẽs aĩas ab eterno fuisse. ⁊ subdit ibi: In ip̃o. i. ꝑ xp̄m nos elegit. Cuius rõ est: quia deus nos ele/git ⁊ p̃destiauit in sapiẽtia sua. xp̄s aũt ẽ sapiẽtia dei pa/tris ĝ ⁊c̃. Sꝫ dices: Ad quid elegit? ait apl̃s: Ut essem⁹ ꝑ gratie sancti in virtutib⁹ et imaculati a criminib⁹. et hoc in cõspectu eius ⁊ nõ in conspectu hoĩm. intus vbi ip̃e cõspicit: nõ extra vbi hoĩes vident: vt in cõspectu ei⁹. i. vt eũ ꝯspiciamus. s. ꝙ hoc nõ fecit meritis nr̃is sed in charitate. Ambro. ⁊ Haimo: Amor. n. dei fecit hoc ĩ glo. ibidẽ. Tertio ꝙ deus ab eterno dilexerit creaturas ꝓ/bo rõne eẽntie creature sic: Dilectio ẽ boni. ergo et̃na di/lectio ẽ eterni boni. ſꝫ creature fuerũt bone ab et̃no. ĝ fu/erũt dilecte a deo ab eterno. Sꝫ ꝯ: Amor dei ẽ etern⁹. ſꝫ ea q̃ sunt alia a deo vt creature nõ fuerũt ab eterno: er/go deus nõ dilexit creaturas ab eterno. Rñdeo ⁊ dico ꝙ ſꝫ creature in ꝓpria natura nõ fuerunt ab eterno: fuerũt tñ ab eterno in mente seu ꝯsciẽtia diuina. vñ ſm ꝙ oẽs creature ab eterno in mente vel in noticia diuina habue/runt bonitatẽ. vñ ꝑ hoc ꝙ deus ab eterno oẽs res cogno/uit ab eterno amauit: vt verbigr̃a Sicut nos ꝑ similitudinẽ rerũ que in nobis sunt cognoscimus res in seip̃is vel in naturis ꝓpriis existẽtes sic deus cognoscẽdo suã essen/tiã in qua virtualr̃ ⁊ eminenter ab eterno oĩa ꝯtinent̃ in ꝓprijs naturis ab eterno cognouit: ĝ dilexit. vñ apl̃s ad Ro. ix. sic ait: Cũ. n. nõdũ nati fuissent aut aliq̃d egissent boni aut mali: dixit de⁹: Jacob dilexi: esau aũt odio ha/bui. sicut scriptũ ẽ originalr̃ malach. j. ꝑ qḋ ostẽdit̃ ꝙ de⁹ ab eterno nos dilexit: ⁊ ꝙ gratis. i. sine ꝓprijs opib⁹ nos dilexit. Hec. b. Tho. iij. scrip. sen. di. xxxij. arti. iij. in argu. ꝯtra: ⁊ in cor. q. ⁊ in solu. argu. ⁊ prima pte summe. q. xx. arti. ij. vtrũ deus diligat alia a se: in solu. ij. argu. Sed forte queres: quid est dictũ: deũ creaturã diligere ab et̃/no? Rñdeo ⁊ dico ꝙ aliud est dicere: deũ diligere crea/turã in seipso: ⁊ aliud deũ diligere se in creatura. Nã di/ligere creaturã ab eterno idẽ ẽ sicut diligere creaturã in se ip̃o: q̃ creatura ab eterno nil fuit nisi in deo. diligere vero deũ se in creatura idẽ est ꝙ diligere creaturã cũ tẽpe vel in tp̃e. Hec Alex. j. pte summe. q. iij. arti. xxxij. q̃d sit dictũ deũ creaturã diligere ab eterno: in cor. q.

¶ Q[uod] amor dei ad creaturas ẽ virtualis. CA.XXIIII.

t Ertio amor dei ad creaturas est v̾tualis seu cau/salis. Nam amor noster ab amore diuino in h̃ specialiter differt: q̃a amor noster causat̃ a bo/nitate rei: amor v̾o dei causat bonitatẽ rerũ: ⁊ amor no/ster a bonitate rei mouet̃. Rõ aũt huius ẽ: q̃ cũ bonitas nr̃a nõ sit causa bonitatis rerũ: ſꝫ a bonitate rerũ mouet̃ sicut ab obiecto: amor nr̃ nõ ẽ cã bonitatis reꝝ: ſꝫ poti⁹ ecõ/uerso bonitas obiecti vel alicuius rei vel vera vel existi/mata causat ⁊ ꝓuocat amorẽ quo ei bonum volumus ⁊ bonũ cõseruari qḋ habet: ⁊ addi qḋ non habet ⁊ ad hoc opamur. vnde nõ quia rem diligimus ideo res est bona sed econuerso: quia res est bona ideo eam diligimus: vt vt cõseruetur cum habet̃ vel vt acquirat̃ cum non habe/tur vt patet. Sed amor dei est ꝓfundens ⁊ causans boni/tatẽ in rebus. quod dupliciter probo. s. auctoritate: ⁊ rõ/ne. Primo auctoritate beati Augu. in primo õ doctrina christiana dicentis ꝙ quia deus bonus est summus. qḋ ꝓ tanto dicitur ꝙ sua bonitas est ratio volendi omnia alia: ⁊ suus amor est causa bonitatis omniũ. Secũdo h̃ idem ꝓbo rõne sic: Charitas vel dilectio est ſm quã di/ligẽtes sumus. sed nõ ſm hoc sumus boni et deo acce/pti: quia sumus diligentes deum. sed potius econuerso: quia sumus dilecti a deo ergo amor dei est causa boni/tatis ⁊ amoris nr̃i. Sed forte argues in oppositũ. s. ꝙ amor noster ad deũ sit cã amoris dei ad nos. ⁊ ꝙ deo ac/cepti sumus ex eo ꝙ deũ diligim⁹: q̃ Prouer. viij. dicit̃ Ego diligẽtes me diligo ⁊c̃. Rñdeo ⁊ dico ꝙ deus dili/git diligentes se: nõ tñ ita ꝙ dilectio se diligentiuꝫ sit rõ quare ip̃e diligat: ſꝫ potius econuerso: dilectio qua nos deus diligit ẽ rõ q̃re nos diligimus deũ. Ubi nota ꝙ de rõne charitatis duo pñt intelligi: vł ꝙ ꝑ charitatẽ hõ sit deo charus: vel ꝙ ꝑ charitatẽ hõ habeat deũ carũ. In/quãtũ ſꝫ charitas ẽ quedã dilectio ꝑus ẽ de rõe charita/tis ꝙ hõ sit deo carus ꝑ hoc ꝙ a deo diligit̃ ⁊ nõ ꝑ hoc ꝙ diligit deũ. vñ diuina dilectio q̃ nos diligit est prior q̃ȝ dilectio q̃ nos eũ diligim⁹. Ita d̃r. j. Joh. iiij. In hoc est charitas nõ q̃si nos dilexerimus deũ. s. primo. sed qũ ip̃e prior dilexit nos. Inquantũ v̾o charitas facit nos ido/neos ad merendũ bonũ infinitũ. s. vitam eternã: ꝑ prius est de rõne charitatis ꝙ homo sit deo carus q̃ȝ ꝙ hõ ha/beat deũ carũ. Est aũt homo deo charus ⁊ acceptus ⁊ ꝑ cõsequẽs vita et̃na dign⁹ ꝑ grãm charitatẽ nr̃am ad deũ ꝑuenientẽ ⁊ ꝑficientẽ: vt dicit Augustin⁹. ij. de predesti/

natōe sanctoꝝ.aliter.n.sine gratia ꝑueniente ⁊ ꝑficiente
dilectio nr̄a qua deū diligimus nō eēt tanto ꝑmio cōdi
gna.Hec.b.Tho.j.pte.q.xix.articu.iiij.in solu.iij.argu. ⁊
ibidē.q.xx.arti.ij.vtrū deus oīa amet:in cor.q.in fi.⁊ ite
rū in.q.dispu.de veritate.q.xj.de gratia.q.ij.vtrū grā gra
tū faciens sit idē ꝙ charitas:in argu.5.j.⁊.iiij.⁊ in solu.
primi argu.⁊.v. Est aūt sciendū ad euidētiā predicto
rū ꝙ duplex ē dilectio dei:qua.s.deus nos diligit.s.eter
nalis ⁊ temporalis:siue dilectio ꝑdestinationis ⁊ iustifica
tōis. Prima dilectio dei ad nos ē eternalis qua nos
ab eterno dilexit:ō quia malach.j.Jacob dilexi:esau odio
habui.de qua patet ca.ꝓcedenti.⁊ de hac dilectōe nō po
test dici:quia diligimus deum ideo ipse diligit nos:sed
potius ecōuerso:quia deus nos diligit ideo nos diligi
mus deum.vnde hiere.xxxj.In charitate ꝑpetua dilexi
te ⁊c̄.Aug.si pigri eramus ad amandū:non simus pigri
ad redamandū.⁊ etiā de hac charitate dicit̄.j.Joh.iiij.
In hoc est charitas ⁊c̄.vt ptꝫ.s̄. Secunda dilectio dei
ad nos est tp̄alis.s.dilectio iustificatōis qua nos ex tpe
diligit:⁊ istius temporalis dilectōis quadruplex est effe
ctus.Primus est gratie infusio.⁊ de ista dilectōe nō po
test dici ꝙ quia diligimus deum ideo ipse diligit nos:
sed potius ecōuerso:qꝛ deus nos diligit ꝑ suā grām gra
tificando ⁊ iustificando:ideo nos diligimus deū:vt di
cit.b.Johēs vbi.s̄.Secundus effectus dilectōis dei tē
poralis.s.iustificatiōis est gratie conseruatio.Tertius ē
gratie augmentatio.Quartus est gratie consūmatio qđ
erit in gloria.Et q̄tū ad hoc effectus dilectōis dei tem
poralis pōt dici ꝙ qꝛ diligim⁹ deū ideo de⁹ diligit nos:
e vt dicit̄ ꝓuer.viij.Ego diligentes me diligo.Et subdit̄:
Et qui mane vigilauerint ad me:inuenient me.q.d.Et q̄
mane:metaphorice.i.luce gratie illuminātē.vel mane.i.
fugata ꝑ grām peccati nocte.vel mane:ad lr̄am.i.in iuuē
tute vigilauerint ad me.i.ꝓpter me habendū.Glo.Ma
ne quippe ad sapientiā vigilant q̄ in momēto mētis stu
dio sp̄ ad xp̄i visionē attingere satagūt.vn̄ subdit̄:Inue
niet me assistentē forib⁹ cordis sui:sic pr̄ filio suo ꝓdigo
fecit ad se redeūti:Luc.xv.Cū longe eēt vidit illū pr̄ su⁹
⁊ mīa motus ⁊c̄.De tali etiā dilectōe tp̄ali dicit̄ Jo.xiiij.
q Qui diligit me diligetur a patre meo:⁊ ego diligā illū
⁊ manifestabo ei meip̄m.Sup quo verbo Aug.sic dicit:
Nunc.n.ad hoc nos deus dilexit vt credamus:tunc ad
hoc nos diliget vt videamus:qꝛ ⁊ nos nunc diligimus
credendo qđ videbimus:tunc diligem⁹ videndo qđ cre
didim⁹.Hec.b.Tho.in euange.otinuo Joh.xiiij.sup di
cto verbo.⁊ dn̄s Hugo cardinalis in postilla quā fecit
sup libro ꝓuer.sup illo v̄bo:Ego diligētes me diligo.ca.
viij.Re.quot bōa facit amor ⁊ ꝑcipue amor dei supra in
xv.ca.de effectibus amoris diuini.

¶ Q, amor dei ad creaturas ē inequalis. CA.XXV.

q Uarto amor dei ad creaturas ē inequalis.Naꝫ
deus aliquo modo,omnes creaturas equaliter
diligit.Alio vero modo deus omnes creaturas
non equaliter.s.specialiter sed magis ⁊ minus diligit.
Ad cuius euidentiā nota de dilectōe maiori vel mino
ri vel equali tres distinctiōes. Prima ꝙ dilectio du
pliciter cōsiderari potest.Uno modo ex pte diligentis:⁊
sic deus omia equalr̄ diligit.Alio modo ex pte dilecti.⁊
sic deus nō omia equaliter diligit sed specialiter quedā
minus diligit vt patebit.Secūda distinctio ad idē ē ꝙ
dilectio pōt dici maior vel minor dupliciter.Uno mō
s̄m affectū.⁊ sic deus omnia ⁊ etiā eundē diuersis tp̄ib⁹
equalr̄ diligit.Alio mō s̄m effectū.⁊ sic deus oīa nō eq
liter diligit:sed magis ⁊ minus.s.cui vult maius bonū ⁊
minus.vn̄ sicut vna res melior ē altera.⁊ idem hō s̄m di
uersa tp̄a est melior seipso:⁊ ideo eundē hominē q̄nq̄
plus q̄nq̄ minus diligit. Tertia distinctio est ꝙ dile
ctio dupliciter pōt dici maior vel minor.vno modo ex
pte modi:secundo mō ex pte boni. Primo dilectio pōt
dici maior vel minor ex pte modi amandi.s.cū aliquod
bonū magis vel minus intense amat̄.⁊ hoc modo deus
nō magis quedam alijs amat:vel intensius vnū altero:
sed equaliter oīa.Cuius rō est:quia intensio ⁊ remissio
ꝓprie est nature mutabilis que non pōt deo competere
a quo omnis mutabilitas ꝓcul est.et ideo vno simplici
actu ⁊ vno simplici affectu ⁊ semp eodem modo se habē
ti deus omnia diligit.Secundo dilectio pōt dici maior
vel minor ex pte boni ꝙ quis vult alteri:⁊ sic deus que
dam alijs magis amat.qđ ꝓbo triplici rōne.s.rōne finis
diligibilis:⁊ ordinis.Primo rōne finis sic:Illud ꝓpter
qđ aliud fit magis diligit̄ q̄ȝ id qđ est ad finē.sed deus
oīa fecit ꝓpter hoīem:quia homo ē quodāmodo finis
omniū:hoīem vō fecit ꝓpter seip̄m qui est simpliciter fi
nis omniū.ḡ de⁹ magis diligit seip̄m q̄ȝ hoīem:⁊ hoīes
magis q̄ȝ alias creaturas:⁊ inter hoīes magis diligit me
liores.Q, aūt deus sit vltimus finis omniū patꝫ prouer.
v xvj.Uniuersa ꝓpter semetip̄m opatus est dn̄s.Qđ expo
nit̄ trib⁹ modis.Pmo sic s̄m glo.Uniuersa ꝓpter seme
ip̄m ⁊c̄.i.sola bonitate sua gratuita non necessitate aut
suasione aut merito opatus ē dn̄s.s.deus trinitas.vnde
Damas.Quia bon⁹ ē ⁊ sup bon⁹ deus:nō cōtentus ē cōtē
platōe sui ip̄sius:sꝫ supabūdātia bonitatis acceptauit ge
neri q̄dā quib⁹ benefaceret:⁊ pticipata sua bonitate de nō
ente ad eē deduxit ⁊ ꝯdidit vniuersa.Secundo exponit̄
sic:Uniuersa ꝓpter semetip̄m.s.cognoscēdū:amandū:⁊
laudādū opatus ē dn̄s:Sap.xiij.A magnitudine specie
⁊ creature poterit coꝝ creator cognoscibilr̄ videri.Ter
tio sic:vniuersa ꝓpter semetip̄m.i.ꝓpter dei bonitatē et
ꝓpter hoīs vtilitatē opat⁹ ē dn̄s. Scdo ꝙ de⁹ quedā
alijs magis diligat ꝓbo rōe diligibilis sic:Regula ⁊ lex
sapiētie ē ꝙ sit simpliciter ad simpliciter ⁊ magis ad ma
gis ⁊ maxime ad maxime.sed amor est boni inquātum
bonū.ergo maioris boni ē maior amor ⁊ maximi boni
maxima dilectio seu amor.Secundo hoc idē confirmo
alia rōne sic:Amare est velle bonū alicui.ergo vbi videt̄
maius bonū ibi maior amor.vn̄ lꝫ actus vel effectus vo
luntatis diuine nō possit intēdi vel remitti:qꝛ nō pōt muta
ri:vt ptꝫ.s̄.tn̄ bonū qđ de⁹ vult creature nō ē diuila esten
tia:⁊ iō pōt intēdi ⁊ remitti:⁊ ꝑ ꝯsequens amor dei. Ter
tio hoc idē cōfirmo ex pte causalitatis alia rōne sic:Cū
n.amor dei sit cā bonitatis rerū vt ptꝫ ca.ꝓce.nō eēt ali
qđ alio melius si deus nō amaret magis vnū q̄ȝ alterū et
sic nō vellet vni maius bonū q̄ȝ alteri. Tertio ꝑncipa
liter ꝙ de⁹ quedā alijs magis diligat ꝓbo rōne ordinis
sic.Ordo charitatis ē de pfectōe ipius.sꝫ charitas dei ꝑ
fectissima ē.ḡ s̄m ordinē diligit vnū plus alio.Re.infra
Charitas.ij.ca.de ordine charitatis. Sꝫ forte argues i
oppositū.s.ꝙ de⁹ q̄dā magis nō diligat alijs duplici rōe
.s.diuine ꝓuidētie:⁊ noticie.Pmo rōne diue ꝓuidētie sic:
Prouidētia s̄m Diony.iiij.ca.de diui.no.ē effect⁹ diui
amoris.sꝫ eq̄lr̄ deo ē cura vl̄ ꝓuidētia ō oib⁹:vt dr̄ Sap.
vj.ḡ oīa eq̄lr̄ de⁹ diligit.Rn̄deo duob⁹ modis.Pmo ꝙ
eq̄lr̄ ē deo cura vl̄ ꝓuidētia de oib⁹:nō ꝙ eq̄lia bōa sua
ꝓuidētia oib⁹ dispenset:sꝫ qꝛ ex eq̄li sapia ⁊ bonitate oīa
administrat. Scdo mō rn̄deo ⁊ dico ꝙ diuina ꝓuidentia
duplr̄ pōt ꝯsiderari.s.ex pte ꝓuidētis:⁊ ꝓuisi.Pmo ex pa
te dei ꝓuidētis ⁊ sic:Deus eq̄lē ꝓuidētiā vl̄ sollicitudinē
de oib⁹ hꝫ.Scdo ex pte ꝓuisi ⁊ boni de quo fit ꝓuisio:⁊
⁊ sic:Nō eq̄lr̄ de⁹ oib⁹ ꝓuidet:qꝛ nō eq̄lr̄ oīa recipiūt ef
fectū ꝓuidētie.s.ꝯseruatōem ⁊ gubernatōem a deo:eo

ꝙ non eodē modo omnia sunt capacia effectuū prouidē tie dei sed meliora nobili⁹: vt verbi gratia Demōstratis duob⁹ pānis vno tñ meliore alio: pōt dici: q̄ sicut iste pā nis est bon⁹ sic ille: nō tñ tantū est bon⁹ quātum est ille: ita ē a simili sm̄ ꝙ creatura pl⁹ vel minus ꝑticipat de bo no sm̄ hoc plus vel minus prouidet̄ sibi ⁊ a deo diligit̄. Re. infra Prouidētia dei. Scd̄o ad idē arguo ex ꝑte diuine noticie sic: Sicut de⁹ omnia diligit: ita oīa cogno scit. sed equalit̄ omia cognoscit ⁊ nō vnū magis q̄ȝ aliud ergo ꝯ oīa equalit̄ diligit ⁊ nō vnū magis altero. Respon deo duob⁹ modis. Primo ꝙ nō est simile de cognitiōe veri ⁊ dilectiōe boni. Cui⁹ ratio est: q̄ quātitas cogniti onis mensurat̄ tñ ex ꝑte cognoscētis: eo ꝙ cognitio est sm̄ motū rei ad aīam. sed quātitas amoris mensurat̄ ex ꝑte amātis: ⁊ ex ꝑte amati. qd̄ pȝ: q̄ non dicit̄ magis co gnoscere q̄ maiorē rem inesse alicui cognoscit: sicut di citur magis cognoscere illū cui maius bonū inesse vult. vñ non ē simile de cognitiōe ⁊ dilectione vt dixi. Scd̄o mō rñdeo ⁊ dico ꝙ scire nō importat nec significat nisi solū actū intellect⁹: amare vero importat cōnotatū. s. bo num ex cui⁹ diuersitate pōt dici aliquid magis vel min⁹ amari: nō tamē magis vel min⁹ sciri. Tertio mō rñdeo ⁊ dico: ꝙ duplex ē noticia. s. simplex: ⁊ bñplaciti. Prima noticia. s. simplex est ꝑ motū intellect⁹ speculatiui: ⁊ de hᷓ veruȝ est ꝙ equalit̄ nouit oīa: q̄ ipse nouit oīa prout in ipso relucēt. ⁊ de hac non ē verū ꝙ quātum q̄s nouit tan tū diligit. Scd̄a noticia ē bñplaciti que est per modū in tellect⁹ practici. ⁊ de hac nō est verū ꝙ deus nouit omīa equalit̄ sicut neq̄ diligit omīa equalit̄ imo meliora ma gis nouit. i. approbat: ⁊ min⁹ bona min⁹. ⁊ hoc mō dicit̄ deus nescire mala: sm̄ ꝙ dictur⁹ est in iudicio malis et reprobis: Nescio vos Luce. xiij. ⁊ Math. xxv. Hec bea tus Tho. iij. scrip. sen. dist. xxxij. arti. iiij. in trib⁹ arg. con tra: ⁊ in cor. q. ⁊ in solu. arg. ⁊ in p̄ma ꝑte sum. q. xx. ar. iii. in cor. q. ⁊ in solu. arg. ⁊ iteꝝ ꝯtra gēti. li. ij. q. xcij. an i deo sit maior amor: in fine cap. ⁊ in medio ca. ⁊ iteꝝ Alex. pri ma ꝑte sum. q. xxxij. ar. iij. vtrū deus eque diligat omneȝ creaturā: in solu. duoꝝ argu.

Q̄ amor dei ad creaturas ē spālis. CAP. XXVI.

q Uinto amor dei ad creaturas ē specialis. Nam de⁹ lȝ sm̄ affectū volūtatis ⁊ amoris oēs creatu ras equalit̄ diligat vt pȝ cap. precedē. immedia te tñ sm̄ effectū vnā creaturā specialit̄ p̄e aliis diligit: eo ꝙ mai⁹ bonū vult vni creature q̄ȝ alteri. Ubi nota ꝙ vnū bonū est mai⁹ altero sex rationib⁹: vel q̄ est vicini⁹: vel q̄ accepti⁹: vel q̄ simili⁹: vel q̄ nobili⁹: vel q̄ diutur nius: vel q̄ ꝑfecti⁹. Primo enī vnū bonū ē maius alte ro: q̄ est vicini⁹ deo. ⁊ sic deus dilexit christū nō solum plusq̄ȝ homies sed plusq̄ȝ totū vniuersum: nō solū inquā tum deū sed etiā inquātum hoiem: q̄ eū predestinauit ad maius bonū. s. ad vniōnē diuine ꝑsone. Re. infra In carnatio: de mirabili vnione nature humane ⁊ diuine i ꝑsona christi. Scd̄o vnū bonū est mai⁹ altero: q̄ deo ac ceptius. ⁊ sic de⁹ magis dilexit christū: q̄ ꝑ christū totuȝ humanū genus fit deo acceptū: ⁊ ꝑꝑ qd̄ vnūqd̄q̄ȝ tale ⁊ illud magis. vñ Augu. sup Joh. sic ait: Omīa diligit de⁹ que fecit: ⁊ inter ea magis diligit creaturas rōnales: ⁊ d̄ illis ea amplius diligit que sunt mēbra filij sui: ⁊ multo magis filiū vnigenitū suū. Tertio vnū bonū est mai⁹ al tero: q̄ est deo simili⁹. nā dilectio causat̄ ex ꝯuenientia amati cū amāte: ⁊ id̄ vbi ē maior ꝯueniētia vel similitu do ibi ē maior dilectio. Et id̄ cū angel⁹ q̄tum ad bonuȝ nature sit similior deo q̄ȝ hō. deus magis diligit angeluȝ q̄ȝ hominē. sed q̄tum ad bonū glorie angeli ⁊ homīs q̄n tum ad hoc qd̄ est a deo diligi se habēt sicut excedētia ⁊ excessa: q̄ deus quosdā homines plus diligit. ⁊ quosdā angelos plus: ⁊ quosdā equaliter. Cuius rō est: q̄ homi nes quidā erūt sup̄iores angelis: quidā inferiores: qui dam equales. Quarto vnū bonū est maius altero quia nobili⁹. ⁊ sic cū status virginis sit nobilior q̄ȝ status cor rupte: deus pl⁹ diligit virginē q̄ȝ corruptā: ⁊ hoc quo ad premiū accidētale: non tamen quo ad premiū essentiale qd̄ pȝ: q̄ lȝ quo ad premiū essentiale qd̄ charitati respō det virgo ⁊ corrupta possint esse equales: nō tamen quo ad premiū accidētale qd̄ correspōdet statui. vñ lȝ corru pta possit resurgere ad tantā charitatē quantā habet vir go vel etiā ad maiorē: ⁊ per ꝯsequēs possit habere tantū de premio essentiali quātum habet virgo vel etiaȝ mai⁹ nō tamē corrupta pōt ad tantā dignitatē resurgere quā ta est dignitas virginis: cui⁹ argumentū vel signū est: ꝙ postq̄ȝ virgo cecidit a sua virginitate aureolā non habe bit vt incorrupta. Re. infra Aureola ⁊ infra virginitas. Quinto vnū bonū est mai⁹ altero q̄ diuturni⁹: ⁊ sic cete ris parib⁹ deus magis diligit innocentē in quo non est corrupta innocētia q̄ȝ penitētē in quo ē innocētia inter rupta: nā innocēs semꝑ ꝑseuerat: ille autē. s. penitens ali quādo cecidit. Sexto vnū bonū est maius altero: quia simplicit̄ est ꝑfectius: ⁊ sic peccatorē predestinatuȝ deus magis diligit q̄ȝ bonū prescitū. Ubi nota ꝙ sm̄ quid. i. vt nūc deus plus diligit bonū prescitū q̄ȝ peccatorē p̄de stinatū. Cui⁹ ratio est: q̄ in bono prescito vt nūc est du plex bonū. s. tam nature q̄ȝ gratie. ⁊ nūc nihil est in ipsō q̄d deus odit: q̄ deus nihil odit nisi peccatū. In pecca tore autē p̄destinato est tñ bonū nature qd̄ reuera deus diligit: sed nō bonū gratie qd̄ deus diligit: sed malū cul pe qd̄ deus odit. Simplicit̄ autē deus magis diligit pec catorē predestinatū. Cui⁹ ratio ē: q̄ p̄destinatio ē prepa tio gratie finalis. sed nulluȝ donū nullaq̄ȝ gratia est ꝯpa bilis in bonitate finali gratie: ergo multo magis nec glorie. Cū ergo mai⁹ bonū simplicit̄ deus magis diligat: ergo pec catorē predestinatū magis diligit q̄ȝ iustū vel bonū pre scitū. Hec b. Tho. iij. scrip. sen. dist. xxxij. arti. v. vtruȝ de⁹ plus diligat iustū prescitū q̄ȝ peccatorē predestinatuȝ in quattuor questionibus ibidē: ⁊ p̄ma ꝑte sūme. q. xx. arti. iiij. vtrū deus magis amet meliora ⁊c̄.

Quomodo dilectio dei ad aliquos dicitur maior vel minor tribus modis. CA. XXVII.

Ad maiorē tñ euidentiā predictoꝝ est sciendū: ꝙ dilectio dei ad aliquos speciales potest dici ma ior vel minor triplici rōne. s. rōne ꝯditiōis ꝯse quētis liberalitatis: necessitatis. Primo rōne ꝯditio nis ꝯsequētis: ⁊ sic lȝ status innocentie sit nobilior vt pȝ ca. prece. tñ ꝑsona penitētis ē melior q̄ȝ ꝑsona innocētis: eo ꝙ penitēs post ruinam ē melioris ꝯditiōis q̄ȝ fuerit p̄ mo: q̄ sm̄ Greg. vt plurimū resurgit cautior humilior ⁊ feruētior q̄ȝ p̄mo fuit. ⁊ ideo personā penitētis deus pl⁹ diligit q̄ȝ personā innocētis. qd̄ ꝓbat. b. Greg. ꝑ duo ex empla. Primū exemplū est de dilectione ducis ad mili tem dicēs: ꝙ dux in prelio plus illū militē diligit q̄ post fugā reuersus fortit̄ hostē premit ⁊ vincit q̄ȝ illū q̄ nūq̄ȝ terga vertit ⁊ nunq̄ȝ fortiter pugnauit. Scd̄m est de dile ctione agricole erga terrā: dicēs ꝙ agricola terrā illam plus amat que post spinas vberē frugē portat q̄ȝ illam q̄ nunq̄ȝ spinas habuit: ⁊ nūq̄ȝ fertilē messem fecit. Se cūdo dilectio dei ad hominē pōt esse ⁊ dici maior ratio ne liberalitatis: ⁊ sic equale donū diuine gratie collatuȝ penitēti q̄ meruit penā est signū maioris dilectionis q̄ȝ collatū innocēti qui penā nō meruit. Tertio dilectio dei erga penitentem dicit̄ esse maior rōe necessitatis: ⁊ sic donū diuine gratie a dei dilectiōe ꝓcedēs est maius id est necessari⁹ collatū penitēti q̄ȝ innocēti. qd̄ pȝ ꝑ tria exempla. Primū exemplū est: q̄ dare centū marcas vni

paupi est maius donū: eo ꝙ magis indiget ꝙ̃ si darētur vni diuiti vel regi q̄ minus indiget. nã maior indigētia plꝰ facit donū acceptū ꝙ̃ preciositas doni. Re. infra Donum: vel infra Cōditio de ꝓcio. Scōm exemplū est: ꝙ sicut plꝰ hō gaudet de modico signo sanitatis alicuꝰ infirmãtis: qꝛ talis magis indiget ea ꝙ̃ de magna sanitate dū eã habebat. sic etiã deus dicit᷑ plus gaudere de penitēte ꝯuerso ꝓp recupatam gratiã quã indigebat ꝙ̃ de innocēte qui eã nō indigebat. Tertiū exemplū est: quia sicut paterfamilias aliq̃d preciosuꝫ dat suo egrotãti q̄ nō dat filio: eo ꝙ seruꝰ magis indiget ꝙ̃ filius ꝙ̃uis pater magis diligat filiū ꝙ̃ seruū: ita deus maiꝰ donum facit penitēti ex sua dilectiōe remittēdo culpã ⁊ infundendo gratiã ꝙ̃ innocēti q̄ nō indiget. Similiter deꝰ maiꝰ donū vel gratiã fecit humane nature assumēdo eã quia magis indigebat ꝙ̃ nature angelice quã non assumpsit: cū nō esset repabilis: ꝙ̃uis absolute deus magis diligat naturã angelicã ⁊ innocētis ꝙ̃ naturã humanã ⁊ penitētis. Dec. b. Tho. iij. scrip. sen. dist. xxxij. arti. v. q. ij. in solu. ij. argu. ⁊ pma pte. q. xx. arti. iiij. vtrū deus magis diligat meliora: in solu. iiij. argu. p totū. Scḋo ꝙ deus ꝓdictis rōnibus magis diligat penitentē ꝙ̃ innocentē, ꝓbo au-

g ctoritate saluatoris Luce. xv. sic dicētis: Gaudiū est in celis corã angelis dei sup vno peccatore pniam agente ꝙ̃ sup nonagintanouē iustis q̄ nō egēt pnia. Ex qua auctoritate formo sic rōeꝫ: Gaudiū ex amore ꝓcedit. sed deus ⁊ angeli plꝰ gaudēt de penitēte ꝙ̃ innocēte: ꝗ plus eum diligūt. Ad cuiꝰ euidentiã est sciendū ꝙ predictū verbū Luce. xv. Gaudiū ⁊c̃. pōt intelligi quinqꝫ modis. s. ꝙ̃tum ad actū: fructū: ꝯsortiū: modū: premiū. Primo ꝙ̃tuꝫ ad actū sic: Gaudiū est ĩ celo super vno peccatore pniam agēte: eo ꝙ nobilior ⁊ pfectior actus ē peccatorē iustificare ꝙ̃ iustū creare: vt Aug sup Joh. dicit. Re. infra Justificatio. Scḋo pōt intelligi ꝙ̃tum ad fructuꝫ: ⁊ sic anthonomatice exponēdo: maiꝰ gaudiū est in celo de vno peccatore: sicut de paulo vel magdalena ꝓp maioreꝫ fructū qui ex eoꝝ ꝯuersione ⁊ pnia ē secutꝰ: ꝙ̃ de nonagintanouē iustis: q̄ ⁊si nō peccãt: tñ ex eoꝝ opibus nō sequitur magnus fructꝰ. vñ Greg. sup dicto verbo sic ait: Sūt multi ĩ innocētia pmanētes: pauca tñ bona facientes qui rebus licitis libere vtunt᷑ ab illicitis abstinētes. ⁊ qꝛ eis vident᷑ esse ĩ tuto: eo ꝙ non faciūt mala pigri sunt ad bona. Peccator autē qui ad pniam ꝯuertit᷑: a deo ꝯuertit᷑ ⁊ tãto feruore charitatis accēdit᷑: ⁊ tot bona post pniam opatur vt maius sit gaudiuꝫ de eo ꝙ̃ de nonagītanoueꝫ iustis. Tertio pōt intelligi ꝙ̃tum ad ꝯsortiū. nã maius gaudiū est ĩ celo de vno peccatore. i. de toto humano genere repato ⁊ recōciliato sibi: ꝙ̃ de nonagītanouē iustis Et si angeli tantū gaudēt ꝓp eius recōciliationē ⁊ numeri adimpletionē: quãto magis nos gaudere debemꝰ qui ⁊ homīes sumus ⁊ peccatores. Quarto mō pōt intelligi ꝙ̃tum ad repationis modū: qꝛ maiꝰ gaudiū est sup vno peccatore pniam agēte. i. sup homīe repato: ꝙ̃ sup nonagintanouē iustis. i. ꝙ̃ sup ix. iustis ordinibꝰ angelorum ꝓp repationis modū. i. ꝓp incarnationē filij dei. Quīto mō pōt intelligi ꝙ̃tum ad premiū. Ubi nota ꝙ duplex ē premiū. s. essentiale: ⁊ accidētale. Quãtū ad premiū essentiale deꝰ equaliter diligit penitētē ⁊ innocētem si equalem charitatē habeãt: vel plus diligit illū qui habet charitatē maiorē. sed ꝙ̃tum ad premiū accidētale plus diligit innocētem ꝙ̃ penitētem ꝓp dignitatē innocētie ad quã penitēs ꝑuenire nō pōt: vt dicit. b. Tho. iij. scri. sen. dist. xxxij. arti. v. q. ij. in cor. q. per totū.

¶ Utrꝫ deꝰ semp diligat magis meliores. CA. XXVIII.

f Sed forte queres gratia ꝓdictoꝝ: vtrū deꝰ semper magis diligat meliores. Et dico ꝙ nō. qḋ dupli ci exēplo ꝓbo. Primo exemplo inocētie ⁊ penitētis sic: Status inocētie est melior statu penitētie: ⁊ tñ deꝰ plus diligit penitētem ꝙ̃ innocētem: vt pꝫ Luce. xv. Dico vobis maius gaudiū ⁊c̃. Re. ã. ĩ duobꝰ cap. precedētibꝰ veritatē huiꝰ auctoritatis ⁊ solutiōis. Scḋo idē arguo exemplo Petri ⁊ Johis sic: Petrus fuit melior iohãne. qḋ tali rōe ostēdo: Ille ē melior q̄ plus diligit deū. nã mēsura vel quãtitas bonitatis accipit᷑ sm̄ mēsurã dilectionis. sed petrꝰ plus dilexit christū iohãne vel ceteris alijs. qḋ pꝫ qꝛ dñs interrogauit solū petrū de dilectiōe: Joh. xxi. Simon iohis diligis me plus his: vbi Augu. sic ait: Qḋ sciebat interrogat. qḋ pꝫ: qꝛ ei rñdit petrus: Tu scis q̄a amo te. ⁊ tñ christꝰ plus dilexit Johēm ꝙ̃ Petrū. vñ su-

b per illo verbo Joh. xxi. Hic ē discipulus ille quē diligebat Jesus. Aug. dicit ꝙ christꝰ pre ceteris discipulis dilexit iohēm. Et Beda sup eodem verbo sic ait. Diligebat autē eū Jesus nō exceptis ceteris singulariē solū. sed p ceteris quos diligebat familiariꝰ eū. ꝗ nō videt᷑ ꝙ deus magis diligētes se ⁊ p ꝯñs meliores diligat. In ꝯtrariū arguo tali rōe: Scḋm rōem ⁊ quãtitatē cognitionis est rō vel quãtitas dilectiōis. sed Johēs plus cognouit christū ꝙ̃ petrꝰ vel etiã ꝙ̃ omēs alij: qꝛ de ipo diuini pectoris fonte potauit iohēs. ergo plꝰ ceteris deū dilexit. et sic deꝰ sicut diligētes se diligit: ita plus diligētes se plus diligit. Rñdeo ⁊ dico ꝙ petrus ⁊ iohēs q̄tum ad hoc se habēt sicut excedentia ⁊ excessa. Et ideo ad ꝓdicta rñdeo quattuor modis. Primo sm̄ Aug. q̄ dicit ꝙ p petruꝫ significat᷑ vita actiua. p iohãnem autē significat᷑ vita ꝯtemplatiua. ⁊ qꝛ vita actiua magis sentit pñtis vite angustias: sicut ē ille qui ē in agone ipso labore cogit᷑ magis desiderare quietē quã nō habet ꝙ̃ ꝯtēplatiuus q̄ quodam mō tenet deū ⁊ quiescit mēte in deo. Uitã vero ꝯtēplatiuam que p iohēm significat᷑ magis diligit deꝰ: eo ꝙ eã magis ꝯseruat: qꝛ cū corpe nō finit᷑ sicut vita actiua: sed potiꝰ ꝑficit᷑. Re. infra Cōtemplatiua vita. Scḋo modo rñdeo ⁊ dico ꝙ petrꝰ dilexit christū in mēbris: ⁊ christꝰ ꝙ̃tū ad hoc eū magis dilexit: vñ ecclesiã suã ei recōmēdauit. Johēs vero plꝰ dilexit christū in se: iō christꝰ eū plꝰ dilexit: qꝛ sibi suã matrē recōmēdauit. Tertio mō respōdeo ⁊ dico ꝙ petrꝰ plꝰ dilexit christū ꝙ̃tuꝫ ad ꝓmptitudinē ⁊ feruorē charitatis. Johēs vero ꝙ̃tū ad quedã indicia charitatis. ⁊ sic etiã ꝙ̃tū ad quedã indicia dilectionis q̄ christꝰ magis demōstrauit iohãni ꝓp eius ad christū feruorē ⁊ affinitatē ⁊ puritatē iohēm magis dilexit. Quarto rñdeo ⁊ dico ꝙ ipsoꝝ merita pōderare temerariū est: eo ꝙ h̄ est solꝰ dei q̄ est spirituū pōderator vt di-

f cit᷑ Prouer. xvi. Spirituū pōderator ē dñs. Qḋ verbum exponit᷑ sex modis. Primo sic: Spirituū. i. aiarū ponderator ē dñs: eo ꝙ deꝰ aiabꝰ fecit pōdꝰ. s. corpꝰ: Job. xxviij. Qui fecit vētis pōdus. i. aiabus corpus. Scḋo sic: Spirituū. i. cogitationū ⁊ affectionū que ĩ spū sunt abscondite pōderator ē dñs: vt reddat pōdus retributionū ad pondus meritoꝝ: Isa. lxvi. Ego opa ⁊ cogitatiōes eoꝝ venio vt ꝯgregē. Tertio sic: Spirituū. i. intētionū pōderator ē dñs: iuxta quaꝝ pōdera iudicat opa. Ambr. Intētio tua opi tuo nomē imponit. Re. infra Intētio. Quarto sic: Spirituū. i. spūalium hominū pōderator ē dñs: sicut res ꝓciose ad pōdus vēdunt᷑: sꝫ viles nō. talis enim ⁊si pōderosa sit trahēs ad cētrū in statera. tñ deo nil pōderat: qꝛ nil valꝫ: Dani. v. Appēsus es ĩ statera ⁊ inuētus es minꝰ habens. Quīto sic: Spirituū. i. angeloꝝ ⁊ aiaꝝ oīm pōderator est dñs. mēsurãs. s. in quã ptem p amorē singuli inclinent᷑. pōdus enī aīe amor ē inclinãs ad loca sua vt sursuꝫ. s. ad celū: ⁊ deorsum. s. ad infernū tēdat. Uñ Aug. ĩ lib. ꝯfessionum: Amor meꝰ pōdus meū eo feror quocūqꝫ feror. Sexto sic: Spirituū. i. meritoꝝ oīm hoīm. i. premioꝝ ponde

ratoꝛ deꝰ ē:qꝛ solus deꝰ hꝫ iudicare merita ⁊ p̄mia vł de merita singuloꝝ.Et iō p̄sumptuosū ē iudicare q̄s simpłr sit melioꝛ apd̄ deū: ⁊ q̄s magis diligat deū aut sit magis dilectꝰ a deo:qꝛ h̄ est solius dei corda ⁊ merita oīm scru tātis pōderātis ⁊ iudicantis vt pꝫ.Hec.b. Tho.p̄ma pte sum.q.xx.arti.iiij.in so.iij.arg.p totū: ⁊ dn̄s Hugo cardi nalis de ordi.fra . predica.I expositiōe illiꝰ auctoritatis: Prouer.xvi.Spirituū pōderatoꝛ ē dn̄s. ¶ Q: neces se fuit ad ꝑfectionē vniuersi vt deus crearet angelos.

Angeli Circa ange- CAP.I. los cōsideranda sunt tria in gn̄ali.s. necessitas entitatis: sublimitas dignitatis: varietas ꝓprietatis. Prio ɔsiderāda ē necessitas entitatis. Fuit.n. necessariū ad vniuersi ꝑfectionē vt deus crearet angelos. Hoc aūt ꝓbo ꝓp quattuoꝛ rōes.s. ꝓpter gradꝰ integritatē:actꝰ puritatē:statꝰ generalitatē: intellectꝰ claritatē. Pria rō q̄re necesse fuit ad ꝑfectionem vniuersi vt deꝰ crearet angelos ē ꝓp gradꝰ integritatem. nā ad ꝑfectionē mūdi requirit̄ vt oīs gradꝰ creaturarū repiatur. Inuenit̄ aūt sp̄us vnitꝰ corpi vt i hoīe. ⁊ corpꝰ inuenit̄ sepatū a sp̄ū vt in lapide. g̃ oꝫ ꝙ inueniat̄ sp̄us sepatus a corpe vt ē angelꝰ. Rō aūt huiꝰ ē:qꝛ aliqd inuenit̄ ɔpositū ex duobꝰ: ⁊ vnū illoꝝ duoꝝ qd̄ ē minꝰ ꝑfectū inuenit̄ ꝑ se vt corpꝰ sine sp̄ū:oꝫ ꝙ alteꝝ qd̄ est magis ꝑfectū reperiat̄ ꝑ se vt sp̄us sine corpe qd̄ ē angelꝰ. Secūdo ad ꝑfectionē vniuersi necesse fuit esse angelos ꝓp actus puritatē. ⁊ formo sic rōem: Perfectū ē prius imperfecto. g̃ si aliq̄s sp̄us impfectꝰ reperit̄ q̄.s.ē forma vł actꝰ materie:eo ꝙ sine mā ꝑ se nō habet esse ɔpletū: oꝫ ꝙ aliq̄s sp̄us inueniat̄ q̄.s. sit actus ɔpletꝰ vel forma ɔpleta ꝑ se subsistēs absq̄ aliq̄ materia corpali: ⁊ talis est angelꝰ.

Tertio ad ꝑfectionē vniuersi necesse fuit deū creare angelos ꝓp statꝰ generalitatē sic: Priꝰ est qd̄ ē naturale ⁊ ꝑ se q̄ȝ illud qd̄ nō ē naturale ⁊ ꝑ accidēs. sed nō est generale aīe ꝙ sit a corpe sepata:iō cōuenit aīe ꝑ accidens.s.esse a corpe sepatam. g̃ oꝫ dare spiritū cui ꝑ se cōueniat esse ⁊ ꝑ se subsistere sine corpe: ⁊ sp̄us talis ē angelus.

Quarto ad ꝑfectionē vniuersi necesse fuit esse angelos ꝓp intellectꝰ claritatē sic: Sicut ꝑfectū est aū impfectū: ita claritas ē aū obscuritatē ⁊ lux aū tenebrā. sed modus intelligēdi aīe impfectus ē ⁊ obscurꝰ cū sit cū fantasmate. g̃ oꝫ prius dare ⁊ esse intellectū q̄ intelligat clare ⁊ sine fantasmate: ⁊ hic ē angelꝰ. vn̄ Damas. dicit ꝙ angelꝰ est speculū clarissimū recipiēs in se (si fas ē dicere) totā essētiā dei. Hec.b.Tho. ɔtra genti.lib.ij.cap.xlviij.ꝙ sūt alique substātie intellectuales ⁊ corpibus vnite.

¶ Q: angeli sunt creati i celo empyreo: ⁊ q̄re. CA.II.

Secūdo ꝓncipalit̄ circa angelos ɔsiderāda ē sublimitas ꝑ respectū ad nos: q̄ ex quattuoꝛ ɔsiderari pōt.s.ex loco:ex numero:ex arbitrio: ex officio. Prio ex loco:qꝛ ipsi angeli in celo:nos in mūdo:ipi in mōte glorie:nos i valle miserie. Scd̄o ex numero: q̄a ipsi excedētes:nos deficiētes:ipsi multi:nos pauci. Tertio ex libero arbi. qꝛ ipsi in termīo:nos i via:ipsi ɔfirmati:nos infirmi. Quarto ex officio:qꝛ ipsi dn̄i:nos serui: ipsi principes:nos ministri. Prio dico ꝙ sublimitas angeloꝝ ɔsiderat̄ ex loco. Sūt enī angeli creati i celo. qd̄ dupłr ꝓbo. Prio auctoritate Strabi sup illo v̄bo Gen̄.i. In ꝓncipio creauit deꝰ celū ⁊ terrā. Celū inquit nō visibile firmamētū hic scriptura appellat:sꝫ empyreū.i.igneū: vel intellectuale:nō ab ardore sꝫ a splēdore dictū: qd̄ statim factū angelis ē repletū. Scd̄o ꝓbo hoc idē.s.ꝙ angeli sūt creati i celo triplici rōne.s.vt eternalit̄ ɔtēplātes generalit̄ presidētes: virtualit̄ ɔtingētes. Prio.n.sunt angeli creati i celo vt eternalit̄ ɔtēplantes. Ita dr̄ Matth. xviij. Angeli eoꝝ i celis semp vidēt ⁊c. nā celū empyreū est locꝰ deputatꝰ ɔtēplationi angeloꝝ ⁊ aīarū: nō ꝓp necessitatē: tū qꝛ sp̄us nō ɔtinet̄ a corpe sed ecōuerso: tū ꝓp felicitatē: qꝛ ɔtēplatio dei in q̄ felicitas angeloꝝ ⁊ aīarū ɔsistit sup oīa corpalia eleuat intellectū: sꝫ ꝓp loci ɔgruitatē: qꝛ ille locꝰ int̄ oīa alia corpalia ē nobilissimꝰ. vnde maxime decet substātias nobilissimas.s.angelos ⁊ aīas: scd̄m quē modū dicit̄ ꝙ ecclesia ē magis ɔueniēs locus orationi q̄ȝ platea vel forū. ⁊ iō cū oēs res denominētur a suo fine: ⁊ illi q̄ sunt i celo empyreo sūt i plena ꝑticipatione lucis q̄etis ⁊ eternitatis: iō decet celū empyreū esse lucidū imobile ⁊ incorruptibile. Scd̄o beati angeli sunt in celo empyreo vt generalit̄ presidētes: p̄sidēt.n.angeli bti oī corporee creature: ⁊ iō oꝫ ꝙ sint in loco sup̄mo.s.i celo empyreo. Tertio sunt i celo empyreo ⁊ virtualit̄ cōtingētes. ɔtingūt enī angeli virtualit̄ oīa inferiora: ⁊ ideo oꝫ ꝙ sint sup oīa creata. vł dicas ꝙ bti angeli sunt in celo triplici rōe.s.rōne eternalis glorie. generalis p̄sidētie: virtualis influētie. Hec.b.Tho.ij.scri.sen.di.ij.arti.ij.vtrū celū empyreū sit lucidū: in cor.q. ⁊ p̄ma pte sum.q.lxvj.art. ij.vtrū celū empyreū sit ɔcreatū materie informi: i solu. iij.argu. Sed forte q̄res q̄s ē ɔuenētioꝛ locus demonum. Rn̄deo ⁊ dico ꝙ in demonibꝰ possumꝰ tria ɔsiderare.s.naturā intellectualē. culpā mortalē: nostrā vtilitatē. Primo.n.ɔsiderādo i demonibꝰ naturā intellectualem cū eis lux naturalis.i.virtꝰ intellectualis remāserit coꝝ opationi.i.ɔtēplationi ɔuenit celū: ⁊ iō tam boni q̄ȝ mali in celo empyreo sūt creati. qd̄ ē ɔtēplationi ɔgruū vt pꝫ.s. Scd̄o in demonibꝰ ɔsiderādo culpā mortalē cū eoꝝ natura ꝑ culpā sit deordinata ⁊ obtenebrata: tūc debet̄ eis ꝓ pena ⁊ ꝓ tenebra infernꝰ qui est locꝰ tenebrosus penalis vel afflictiuꝰ. Tertio ɔsiderādo nostrā vtilitatē: sic debet̄ demonibꝰ aer: nō quo ad sup̄mā nec quo ad infimā sed quo ad mediā sui ptem. Cuiꝰ rō est: qꝛ aer qui ē in media regione tres habet ɔditiōes ꝓpter q̄s cōpetit eis. Est enī aer lucidꝰ vel splēdidus: tenebrosus: et nobis ꝓpinquus. Primo aer lucidꝰ est: ⁊ ideo ꝑ naturā lucis sic ɔpetit eoꝝ nature intellectuali. Scd̄o aer ē tenebrosus: ⁊ sic ɔpetit eorū culpe mortali. Tertio aer est nobis ꝓpinquus: ⁊ sic ɔpetit nostre vtilitati. nā ex ordine diuine sapiētie est ꝙ ex malis eoꝝ nostrū bonū elicit̄.s. nostri exercitiū: ⁊ ꝑ ɔsequēs meriti dū resistimꝰ eorū tētationibꝰ. Ad cuiꝰ euidentiā nota hic tria. Primum est ꝙ demones libēter volūt hic nobiscum esse. qd̄ pꝫ: qꝛ frequēter legunt̄ petiuisse a christo vt nō in infernū mittant̄: qd̄ ideo faciūt vt nobis hic possint nocere. nō tn̄ ex hoc ꝙ circa nos sunt: pena eoꝝ in aliquo minuit̄: nisi ꝙ sibi penale estimāt nō posse nobis nocere sicut qui sunt i inferno. Scd̄m est ꝙ animabꝰ dānatorū nec ꝑmittit̄ a deo nobiscum in hoc aere remanere: sed statim i inferna descendūt. Cuiꝰ ratio ē: qꝛ aīe dānatorū nō sunt date nobis in exercitiū sicut demones: ⁊ ꝓp nostrū exercitiū permittit̄ demonibꝰ esse in illo aere ⁊ nō animabꝰ. Tertiū est ꝙ sicut Iaco.ij. dicit̄. in q̄dā glosa: demones quocūq̄ vadūt secū infernū portāt quo semp ardēt. Hoc aūt nō est intelligendū materialit̄ vel localit̄: puta ꝙ semper habeāt ignē materialē p̄ūtem sm̄ locū: qꝛ ignis inferni nō agit mō vel actiōe corpali.s.calefaciēdo desiccando ⁊ huiusmōi vt pꝫ infra Ignis inferni: quia tūc omnia que circa nos essent cōburerēt: sed agit modo spirituali. vnde nō requirit̄ determinata distātia sicut in actione corporali. Hec beatus Tho.ij.scrip.sen.dist.vj.arti.iij. vtrū ipsis angelis malis post eorū casum assignet̄ locus conueniēs: in cor.q. ⁊ i solu.argumētoꝝ. ¶ Quis ⁊ quātus sit numerus angeloꝝ. CAP.III.

Secūdo sublimitas angeloꝝ ɔsiderat̄ ex numero

nā numerus angelorū est maxim⁹: incognit⁹: excessiuus.
Primo numer⁹ angelorū est maxim⁹. qđ dupliciter probo. Primo auctoritate Diony. xiiij. ca. celesti hierarchie dicētis: q angeli in quadā maxima multitudie sunt oēm materialē multitudinē excedētes. Scđo hoc idē pbo ratione: qz sicut i corporibus attendit̄ excessus ſm magnitudinē: qz corp⁹ incorruptibile vt celū excedit quasi incomparabilit̄ ſm magnitudinē oīa corpa corruptibilia: eo q tota spera actiuorū ꝛ passiuorū est aliqđ modicū respectu corporū celestiū: ita i spūalibus attendit̄ excessus ſm multitudinē: nō quidē materialē sed formalē. Scđo numer⁹ angelorū est nobis incognit⁹: qđ tali rōne ostendo: Scđm Hiero. vnaqueqz aīa a sui natiuitate hʒ bonū angelū ad custodiā ꝛ malū ad exercitiū deputatū sibi sʒ numer⁹ hominū simul viuētiū est nobis incognit⁹. ergo ꝛ numer⁹ angelorū custodiētiū q sūt vni⁹ ordinis ꝛ multo forti⁹ omniū angelorū. Job. xxv. Nūquid ē numerus militū ei⁹. Expositor: Nūquid ē numer⁹. s. cognit⁹ a deo numer⁹ electorū: ꝛ incognit⁹ a nobis. Militū eius. i. angelorū bonorū qui sūt milites dei: Luce. ij. Facta ē cū angelo multitudo militie celestis. Hec. b. Tho. ij. scrip. sen. dist. iij. arti. iij. arg. cōtra: ꝛ in cor. q. ꝛ pma pte sum. q. l. arti. iij. i cor. q. Tertio numer⁹ angelorū est excessiu⁹. nā numerus angelorū stantiū vel remanētiū in celo fuit maior q̄ numer⁹ cadētiū: sicut dicit magister sen. ij. li. dist. vj. Cui⁹ ratio ē: qz in angelis bonū est vt i plurib⁹: eo q sunt intellectualis nature. malū vero i angelis ē vt i paucioribus. In hominib⁹ autē est oppositū. s. q in eis malum ē vt in plurib⁹: bonū vero ē vt in paucioribus: tū pp corruptionē nature ex peccato originali: tū qz sensibilia nobis sunt magis nota: ex qbus homies magis sequuntur sensum q̄ intellectū. vñ pp causas vel rōnes pdictas multo plures fuerūt angeli remanētes q̄ cadētes: ꝛ forte etiā multo plures q̄ demones ꝛ omēs dānati simul. Et ɔfirmo hoc auctoritate sacre scripture scđi Paralyp. xxxij. Nolite timere plures enī nobiscū sunt q̄ cum illo. Hec. b. Tho. j. scrip. sen. dist. xl. de pndētia: arti. ij. vtrum pudētia sit omniū: in solu. iij. argu. ꝛ prima pte sum. q. lxiij. arti. ix. in solu. j. argu.

¶ Q angeli sunt liberi arbitrij. CAP. IIII.

t Ertio sublimitas dignitatis angelorū pōt ɔsiderari ex libero arbi. sūt enī angeli liberi arbitrij. qđ tali rōe ɔñdo: Ubicūqz est intellect⁹ qui iudicare pōt hoc vel illud esse bonū: ibi ē liberū arbitriū. sed in angelis ē huiusmōi. ergo ꝛc. Q autē vbi ē intellectus ibi sit liberū arbi. pbo p eius oppositū sic: Quia vbi nō ē sensus ibi nō est arbitriū: vt verbi gratia sicut pʒ de sagitta que mouet̄ ad finē que absqz iudicio apprehēsionis vel electiōis mouet̄. similit̄ vbi ē sensus nō tñ intellectus: ibi ē iudiciū nō tñ liberū: vt verbi gratia sicut aīalia irrationabilia. nā ouis fugit lupū ex quodā iudicio naturali quo estimat eū nociuū sibi. sed hͦ iudiciū non ē liberū sed a nā inditū: ergo sequit̄ q vbi ē intellect⁹ ibi ē liberū arbi. sed in angelis clar⁹ ꝛ pfectus ē intellectus. ḡ ꝛc. Sed forte queres ꝛ dices q̄le liberū arbi. ē in angelis. Rñdeo ꝛ dico q angeli sicut sūt nobiliores hominibus. ita nobiliori ꝛ pfectiori mō in eis ē liberū arbi. q̄ in hominib⁹. Cui⁹ ratio ē: qz angeli bti liberū arbi. habent ɔfirmatū in bono. angeli vero mali habēt liberū arbi. cōfirmatū siue obstinatū i malo: ita q nec angeli boni pñt peccare: nec angeli mali pñt bonū facere. Hec. b. Tho. ij. scrip. sen. dist. ij. arti. j. ꝛ. ij. ꝛ pma pte sum. q. lix. arti. iij. in cor. q. Re. infra Aīa ſ pta. a. iij. cap. de immutabilitate voluntatis: ꝛ infra Liberū arbi.

¶ Q pmus actus beatorū angelorū ē assistere deo: ꝛ qđ est assistere deo. CA. V.

q Uarto sublimitas nobilitatis angelorū pōt ɔsiderari ex officio. nā beati angeli triplex officiū maxime nobilitatis ꝛ auctoritatis seu ptātis habēt. s. assistēdi: resistēdi: insistēdi. nā ipsi beati angeli assistūt deo: resistūt diabolo: insistūt hominū auxilio. pmo enī assistūt peñiter diuine ɔtēplationi. scđo resistunt sagaciter ꝛ potēter diabolice impugnatiōi. tertio insistūt diligēter ꝛ fideliter hūane saluationi. Primo btī angeli assistūt perēniter diuine ɔtēplatiōi. Ubi nota q assistere angelorū dicit̄ per similitudinē eorū qui regi assistunt. Sicut enī regi dicunt̄ assistere q immediate eius pñtiam vidēt ꝛ eius secreta cognoscunt: ita regi glorie ꝛ eternali illi angeli beati dicunt̄ assistere q immediate a deo illumiātiones pcipiūt: ꝛ in alios transfundunt: ꝛ illi sunt pme hierarchie. Ad cui⁹ euidentiā nota q assistere vel ē idē qđ limpide ɔtēplari: vel est idē qđ intime cōtemplari. Primo enī put assistere ē limpide ɔtemplari: sicut dicit̄ regi tempali assistere q eius faciem limpide. i. clare ꝛ pncipaliter ɔtēplat̄: sic omēs angeli assistūt deo: qz omēs faciē ei⁹ clare ꝛ imediate vidēt: vt dr̄ Math. xviij. Angeli eorū in celis semp vidēt faciē ꝛc. Scđo modo put assistere ē idē qđ intime ɔtēplari. potest intelligi vel ɔtingere intime ɔtēplari trib⁹ modis. s. ex pte contēplantis: ex pte ɔtēplati: ꝛ ex pte modi ɔtēplandi. Primo ex pte ɔtemplātis q liber ē ab impedimēto peccati: ꝛ pene grauedinis corpis. ꝛ sic omēs angeli intime contemplant̄. ꝛ hoc nō dicit̄ pprie assistere. Scđo mō intime contēplari pōt accipi ex pte ɔtemplati: qz videt̄ clare ꝛ sine velamine speculi ꝛ enigmatis. ꝛ sic iterū omnes angeli ɔtemplātur. nec etiā hoc pprie ē assistere. Tertio mō intime ɔtēplari pōt accipi ex pte modi ɔtemplādi: puta qz diuinas illuminatiōes immediate ꝛ perfecti⁹ a deo recipiūt ꝛ coopantur deo in illuminatiōe ꝛ deductione aliorū ad deū. ꝛ hoc pprie est assistere: ꝛ pme conuenit hierarchie. Hec. b. Tho. ij. scrip. sen. di. x. arti. j. in cor. q. ꝛ Alber. in cōmen. sup Diony. scripto cele. hierar. cap. xiij. arti. j. qđ sit assistere.

¶ Q inter angelos dicit̄ esse triplex pugna. CA. VI.

s Ecūdo angelorū officiū est resistere. Resistūt. n. sagaciter ꝛ potēter diabolice tētationi. Ubi nota q inter angelos dicit̄ esse triplex pugna vl' resistētia qz angel⁹ bonus dicit̄ resistere malo. ꝛ malus dicitur resistere bono. ꝛ angel⁹ bonus dicit̄ resistere bono angelo. Primo enī bonus angel⁹ resistit malo angelo quādo cohibet ptātem nocēdi. vñ dicit̄ Apoca. xx. q bonus angel⁹ ligauit diabolū. i. eius ptātem impediuit vt non tētaret quātum vult tētare. i. vsqz ad casum. Ubi nota q ptās diaboli ligata ē a deo pncipaliter: ꝛ ab angelo ꝛ ab homie instrumētaliter: inquātū angeli ꝛ sancti homies in virtute dei demonē arcauerūt ꝛ expulerūt. Scđo malus angel⁹ resistit bono angelo qñ illud qđ bonus angelus intēdit facere malus angel⁹ nitit̄ impedire: sed non valʒ: vt dicit̄ Apo. xij. Draco pugnabat cū michaele ꝛ angeli eius ꝛ nō valuerūt: neqz loc⁹ ipsorū ampli⁹ in celo ē inuētus. Tertio angel⁹ bon⁹ dicit̄ resistere bono angelo Ita dicit̄ Dani. x. Ubi angel⁹ michael pnceps iudeorū

p loquēs de angelo alio pncipe psarū sic dicit: Princeps regni persarū restitit mihi viginti ꝛ vno dieb⁹. Que verba Greg. in mora. exponēs dicit: q vterqz angel⁹ fuit bon⁹ ꝛ tñ pugnam ꝛ discordiā adinuicē habuerūt. que pugna vnitati ꝛ charitati q est int̄ bonos angelos nō repugnat vñ hͦ mō est intelligēda. Cōtingit enī q in diuersis gētibus diuersa merita inueniant̄: ſm quorū diuersitatē videt̄ q vna gens alteri subeē debeat vel ab ei⁹ dñio liberari: sic tūc i iudeis erat: qz danielis orō quātū i se erat: liberationē ppli merebat̄. sʒ pctā ppli ꝛ ēt vtilitas quā

in iudea faciebāt ī regno psarū dū p eos dei noticia diffundebat in 9riū erat. pugna ḡ que inter tales bonos angelos erat nihil aliud fuit q̃ȝ diuersa relatio meritoȝ sup q̄bus vterq̧ angel⁹ diuinā ɔsulit volūtatē. Allegabat enī angel⁹ q̄ iudeis preerat pniam iudeoȝ ⁊ iniusticiam populi q̄ eū detinebat: ⁊ ideo liberationē ei⁹ petebat. Econtra vero angel⁹ regis persaȝ dicebat diuinū cultuȝ ⁊ nomen dei p iudeos publicari: ⁊ iō cōueniēs erat vt in illa patria remaneret: ⁊ sic quātū in se ē allegabat q̧ popul⁹ iudeorū liberari nō deberet. Ista ergo ɔtraria allegatio meritorū erat pugna angelorū. Et q̄z nō statim angeli cognoscebāt q̄d sup agēdis diuina volūtas ordinaret: ita tāto tpe dicit̄ angel⁹ vnus alteri restitisse quāto ipē de⁹ distulit liberationē iudeoȝ angelo q̄ eis preerat reuelare. vel quāto tpe deus distulit danieli liberationē vel reuelationē huiusmōi reuelare. Hec. b. Tho. ij. scrip. sentē. dist. xi. q. ij. arti. v. in cor. q. ⁊ in solu. arg.

¶ Qȝ boni angeli sunt ad custodiā hoīuȝ deputati. CA. VII.

t

Ertio angeloȝ officiū est insistere. Insistūt enīȝ humane saluationi inquātū boni angeli sūt ad custodiā hominū deputati. Hoc autem quadrupliciē pbo. s. auctoritate: dei ppietate. vtilitate: ⁊ similitudine. Pŕio pbo scripture sacre auctoritate: q̄z sup illo verbo Isaie. lxij. Sup muros tuos cōstitui custodes ⁊c̄. dicit glosa. q̧ custodes hominū sunt angeli. ⁊ in ps̄. Angelis suis de⁹ mādauit de te vt custodiāt te in omnibus vijs tuis. Sup quo verbo Berñ sic ait: O quantam tibi debet hoc verbū inferre reuerētiā: afferre deuotionē: cōferre fiduciā. reuerētiā p pn̄tia: deuotionē p beniuolentia: fiduciā p custodia. Caute ḡ ambula vbi sunt angeli sic eis mādauit de⁹ vt custodiāt te in omibus vijs tuis. In quouis diuersorio: ī quouis angulo reuerētiā habe corā angelo tuo: nec facere audeas illo pn̄te qđ me presente nō auderes. Scđo hoc idē pbo dei ppietate. s. ex dei miseratiōe sic: Pronior ē deus ad miserenduȝ q̃ȝ ad puniendū. sed de⁹ dedit hominib⁹ demones ob hoīum exercitiū: vt habet̄ ad Ephe. vlti. Nō est nobis colluctatio aduersus carnē ⁊ sanguinē: sed aduersus principes ⁊ ptātes: aduersus mūdi rectores tenebrarū harȝ ⁊c̄. ḡ videtur q̧ multo forti⁹ vel multo magis dedit angelos ad custodiā hominū. Tertio hoc idē pbo ex vtilitate. p h̄ eīȝ q̧ angeli a deo homib⁹ ad custodiā deputant̄ tria bona p̄cipue ostēdunt̄. Primo enī erga nos dei bonitas declarat̄ dādo nobis ita nobiles creaturas vt angelos. Secūdo angeloȝ charitas ppalat̄ dū de nobis a principio natiuitatis vsq̧ ad mortē tā cōtinuā solicitudinē de custodia gerūt. Tertio nostra indigētia vel necessitas subleuat̄. cū enī malū angelū ad nostrū exercitiū habeamus ⁊ naturā fragilē: magno subsidio ⁊ auxilio indigemus.

Quarto hoc idē pbo duplici similitudīe. Primo similitudine naturali: q̄z sicut corpa supiora regūt ista inferiora: ⁊ omne mobile reducit̄ ad aliqđ imobile: sic spirit⁹ supiores regūt inferiores: ⁊ humanū ɔsiliū variabile dirigit̄ p ɔsiliū angelicū inuariabile. Scđo pbo hoc ideȝ similitudine apostoli. Nā Apo. j. ad Corinth. xiij. ɔpat statū hominū put sunt in via statui puerili. Cui⁹ ratio est: q̄z sicut puer q̃ȝdiu puus ē ⁊ facilis ad casum fm corpus indiget manuductione quousq̧ veniat ad etatē pfectā in q̄ fortis ē ⁊ sufficiēs sibi: ita fm aīam hō q̃ȝdiu debilis ē ⁊ facilis ad casum spūalem indiget custode spūali quousq̧ veniat ad etatē pfectā. s. alterius vite. ⁊ hic custos ē angel⁹: quo custode hō indiget semp q̃ȝdiu est in hac vita. Ubi nota q̧ deus dupliciē nos custodit. Uno mō p seipm ⁊ imediate gratiā infundēdo: ⁊ gloriā inducēdo: vel ad gloriā deducēdo. Alio mō mediate. s. p angelū ad gratiā ⁊ gloriā hoīes disponēdo: vt verbi grā Sicut in artificialib⁹ alia ē cā disponēs ad formā: ⁊ alia ē cā inducēs formā: sicut ignis ē disponēs ad formā cultelli mollificādo ferrū: ⁊ malle⁹ dilatādo ferruȝ: ⁊ artifex vt p̄ncipale agēs formā cultelli inducit: sic angelorū est officiū hoīes ad gratiā ⁊ gloriā pparare p illuminatiōes ⁊ huiusmōi q̄ erga nos instrumētaliter opant̄. sed dei est vt p̄ncipalis agētis ⁊ custodiētis vltimā pfectionē dare. s. gratiā ɔiungenteȝ nos gratie ɔsūmate: ⁊ sum vltimo. s. glorie. Hec. b. Tho. ij. scrip. sen. dist. xi. q. j. arti. j. in duob⁹ arg. cōtra: ⁊ in cor. q. ⁊ in solu. p̄mi ⁊ scđi argu. ⁊ Alexā. ij. pte sum. q. xl. arti. j.

¶ Qȝ angeli infimi ordinis sunt ad custodiā hominū deputati. CA. VIII.

a

D maiorē tñ euidentiā ca. prece. circa angeloruȝ custodiā quattuor sūt vidēda. primū est q̄ angeli sunt ad custodiā deputati: scđm ē q̄bus hominib⁹ sunt deputati: tertiū est ad q̄d. i. ad quē finē sūt deputati: quartū est q̃ȝdiu. i. quanto tpe sunt deputati: Primo videndū est q̄ angeli sunt ad custodiā deputati: an. s. supmi: an medij: an angeli infimi. Et q̃ȝtū ad hoc respōdeo ⁊ dico q̧ angeli infimi ordinis sunt ad custodiā hominū deputati. qđ dupliciē pbo. s. auctoritate: ⁊ rōne. Primo auctoritate bea. Greg. q̄ dicit angelos esse q̄ minima nunciāt. sed minima sunt q̄ ad singulas psonas ptinēt: q̄z quāto aliqđ bonū ɔmuni⁹ tanto etiā digni⁹. ergo ⁊c̄. Scđo hoc idē pbo rōne sic: Illi angeli dicunt̄ homines custodire q̄ tres habēt ɔditiones vel ppietates. s. q̄ immediate eos illumināt: ⁊ q̄ habēt actus limitatos circa humana officia: ⁊ q̄ pcurāt ea q̄ ad ṗticulares homines ⁊ singulos specialiē pertinēt. sed tales sunt angeli infimi ordinis: qđ pȝ ex p̄dictis trib⁹. Primo enī ex hoc q̧ angeli imediate illumināt homines: excludunt̄ angeli supme hierarchie. Scđo ex eo q̧ angeli habēt actus limitatos ad dirigendū in humanis officijs excluduntur angeli medie hierarchie. Tertio ex eo q̧ pcurāt ea que ptinēt ad aliq̄s determinatas psonas excludunt̄ angeli p̄mi ordinis ⁊ scđi vltime hierarchie. ⁊ attribuit̄ infimo ordini tertie hierarchie. s. ordini angeloruȝ. Hec. b. Tho. ij. scrip. sen. dist. xj. arti. ij. argu. contra: ⁊ in cor. q. ibidē.

¶ Qȝ per hoc q̧ angeli sunt ad custodiā hominū deputati ostēduntur tria bona. CAP. IX.

f

Ecūdo videndū est q̄bus angeli ad custodiā sūt deputati. Rńdeo ⁊ dico q̧ cū custodia coruȝ sit quedā executio diuine pudētie: ⁊ diuine puidētie ppriū est ɔferre ea q̄ pmouēt ad finē: ⁊ remouere ea q̄ a fine impediūt iō illis hominib⁹ sūt angeli ad custodiā deputati q̄ pn̄t pmoueri in bonum ⁊ impediri a malo. vn̄ nec sepate aīe nec angelis bonis vel malis nec christo fuerūt angeli ad custodiaȝ deputati. Pŕio aīe sepate nō sunt angeli ad custodiā deputati. Cui⁹ ratio ē q̄z aīa a corpe sepata nullū predictoȝ habere pōt: q̄z nec pōt pmoueri ī bonū neq̧ impediri a malo. Similiē nec angelis bonis vel malis deputant̄ angeli ad custodiaȝ. Cui⁹ rō est: q̄z angeli beati exquo q̧ finē vltimū glorie sunt adepti sūt ɔfirmati ī bono: ⁊ iō sunt impeccabiles. angeli vero mali ex eo q̧ sūt obstinati in malo sunt inpenitibiles. Similr christ⁹ nō habuit angelū ad sui custodiā deputatū: qđ pbo triplici rōne. p̄ma ē: q̄z aīa christi oibus angelis supior fuit imediate a verbo sibi vnito illuminata. Scđa rō est: q̄z erat verus ɔprehēsor. vnde ei⁹ bonū nō poterat impediri: nec in bonū promoueri. Tertia rō est: q̄z custodia respicit indigētiā vel defectuȝ. sed christ⁹ nullū defectū culpe vel pene habuit. ḡ ⁊c̄. Dicitur tñ angel⁹ ɔfortasse christū in passione Luce. xxij. Nō custodiēdo vel aliq̄d imprimēdo in christū: sed reuerēdo eū ⁊ ɔgratulādo fortitudini eius: sicut hō naturaliter cōfortat̄ in tribulatiōe ad pn̄tiam amicoȝ. Et iō primo lo-

quēdo generaliter: omnib⁹ hominibus ab infusione aīe
rōnalis: postq̄ ordinant ad finē salutis vsq ad mortem
deputat custodia angeloꝝ: q2 toto illo tpe pōt qlibet im
pediri a bono ⁊ pmoueri ad bonū ⁊ cadere in malū ⁊ re
surgere a malo. qn̄ autē terminabit talis via. s. p̄ntis vite
vel tale tēpus nō indigebūt custodia angeloꝝ: vt in bea
tis ⁊ in dānatis p3. Scd̄o loquēdo in spāli pmi parētes
habuerūt angelū ad sui custodiā deputatū. Cui⁹ ratio ē:
q2 l3 in p̄mis parētib⁹ fuerit rectitudo nature: tn̄ q2 recti
tudo illa nō fuit inflexibilis sed vertibilis ad vtrūq3. s. ad
bonū ⁊ ad malū: nec si ꝯuertit in vnū statim ꝯfirmat in
illo: immo statim pōt regredi. g̃ ⁊c. Uel aliť: L3 in ada3
nō esset periculū ex aliqua rebelliōe carnis instigāte ad
malū: erat tn̄ periculū in potētia peccādi ex demone op
pugnāte: ⁊ similiť erat debilioris cognitiōis q̄3 angelus
⁊ iō indigebat p̄sidio ⁊ auxilio custodis angeli. Scd̄o
pueri ī materno vtero habēt angelos ad sui custodiā de
putatos: p̱ quos impediunť impedimēta q̄ demones ta
lib⁹ pueris inferre pnt̄. Sed forte queres: quē angelū
habēt pueri ī materno vtero existētes ad sui custodiā de
putatū: an ꝓpriū angelū: an maternū. Rn̄deo ⁊ dico q̄
puer q̄3diu ē in materno vtero nō totaliť a matre ē sepa
tus. sed p̱ quandā colligationē est quodāmō aliq̄d ma
tris: sicut ⁊ fruct⁹ pendēs in arbore ē aliq̄d arboris: ⁊ iō
ꝓbabiliter pōt dici q̄ idē angel⁹ qui ē custos matris cu
stodit prolē in matris vtero existētē. sed ī natiuitate qn̄
est sepatus a matre angelus ei ad custodiā deputať. Un̄
Hiero. exponēs illud verbū Matth. xviij. Angeli eoru3
in celis. sic ait: Magna ē dignitas alaꝝ vt vnaqueq3 ha
beat ab ortu sue natiuitatis in sui custodiā angelū dele
gatū. Tertio etiā antichrist⁹ in sui custodiā angelū habe
bit. Cui⁹ ratio ē: q2 lex cōis pp̄ vnū mutari nō debet. ⁊ ī
hoc eius pena iustior apparebit: q2 beneficia toti nature
humane ꝓrsa non accepit vt debuit: nec tn̄ erit oīo fru
stra custodia: q2 ⁊si ad bonū nō ꝯuertať: tn̄ a multis ma
lis cessabit retract⁹ ab angelo custode. nā quantūcūq3 sit
obstinat⁹ in malo: hūc tn̄ effectū ꝯsequeť ab angelis per
custodiā. Hec b. Tho. ij. scrip. sen. di. xj. arti. iij in cor. q. ⁊
in solu. argu. ⁊ p̄ma pte sum. q. cxiij. arti. iiij. in cor q. ⁊ in
solu. argu. ⁊ Alexā. scd̄a pte sum. q. xl. arti. iiij. in cor. q.

¶ Q2 angeli deputant ad custodiā hominū in hoc mū
do pp̄ quattuor causas. CAP. X.

t Ertio videndū est pp̄ q̄d angeli ad custodiā ho
minu3 sunt deputati. Rn̄deo ⁊ dico q̄ pp̄ quat
tuor causas angeli ad custodiā hominu deputā
tur. p̄ma ē vt ꝓmoueant ⁊ ꝓficiāt in bonū gratie. Scd̄a
est vt nō cadāt in malū culpe. tertia ē si cadut vt postmo
dū resurgāt a malo culpe. quarta ē si nō resurgūt a malo
culpe vt nō tociēs cadāt: vel vt nō in tantū malu3 cadāt.
Nulli enī viatori inquātū viator ē deficit misericordia
dei que ē in dādo angelū homini in custodē pp̄ p̄dictas
causas. Nota tn̄ q̄ sicut diuine ꝓuidētie ē sic impedi
re mala vt tn̄ ꝯditio nature saluet: ita etiā ē de custodia
angeloꝝ que ē diuine ꝓuidētie executio: nā ad angelos
nō ptinet q̄ custodiēdo homīes ad virtutē cogāt ⁊ a vi
tijs retrahant: q2 sic periret libertas arbitrij ⁊ rō meriti.
Hec b. Tho. ij. scrip. sen. di. xj. arti. j. vtrū angeli custodiāt
homīes: ī solu. v. arg. ⁊ Alex. ij. pte sum. q. xl. de custodia
angeloꝝ arti. iij. q. iiij. in cor. q.

¶ Q2 angeli semp custodiūt homīes. CA. XI.

q Uarto videndū est q̄3diu angeli custodiant ho
mines: an. s. angel⁹ nūq3 relinquat homine3 cui
deputať custos. Rn̄deo ⁊ dico q̄ cum custodia
angeloꝝ sit quedā diuine ꝓuidētie executio: sicut diuia
ꝓuidētia s̄m magis ⁊ min⁹ diuersis ꝓuidet: s̄m eoꝝ cō
ditionē: nō tn̄ ex toto relinq̄t hominē: q2 ī nihilū redige
retur: ita custodia angeloꝝ s̄m quid vel s̄m aliquē effe
ctū dicit relinquere hominē: inquātū nō ꝓhibet omīa
nocumēta: vľ q2 exponit tribulationib⁹: vel q2 iusto dei
iudicio ab aliquo peccato nō retrahit: vel q2 non ita effi
caciter ꝓmouet in bonū nec tueť a malis exigēte deme
rito hominē. nūq̄3 tn̄ angelus ita hominē derelinq̄t quē
custodit q̄n aliquis custodie effect⁹ sequať: inquātū ali
q̄d malū ꝓhibet: ⁊ ad aliq̄d bonū ꝓmouet. q̄d ꝓbo du
plici rōne. Prima ē talis: Angeli boni sunt magis proni
ad hominē adiuuandū q̄3 mali ad infestandu3. sed mali
nunq̄3 cessant ab infestādo: g̃ nec boni a custodiēdo. Se
cūda rō est talis De nemine ē desperandū q̄3diu ē in sta
tu vie. sed infirm⁹ nō relinquiť a medico ꝓpter despera
tionē: g̃ angel⁹ nō dimittit hominē quātūcūq3 peccato
rem. Hec b. Tho. scd̄a scrip. sen. di. xj. arti. iij in duobus
argu. cōtra ⁊ in cor. q. ⁊ in j. pte sum q cxiij. arti. vj. vtru3
angel⁹ custos q̄nq3 deserat hominē cui⁹ custodie depu
tatur: arg. cōtra: ⁊ in cor. q. Sed forte argues in oppo
sitū sic: q2 vt Damas. dicit: cū angeli sunt hic nobiscū non
sūt in celo. sed q̄nq3 sunt in celo. ergo aliq̄n nos derelin
quunt. Rn̄deo ⁊ dico q̄ angel⁹ si interdū derelinq̄t ho
minē loco: nō tamē derelinq̄t quo ad custodie effectum
q2 etiā cū in celo ē cognoscit q̄d circa hominē agať: nec
indiget mora tpis ad motū localē sed statim potest ad
esse. ibidē in solu. ij. argu. ⁊ Alexā. ij. pte sum. q. xl. de cu
stodia angeloꝝ: arti. v. vtrū angel⁹ deputat⁹ custodie ali
cui⁹ aliq̄n recedat pp̄ peccata eius q̄ custodiť: in cor. q.
Sed forte q̄res. vtrū angeli doleāt de dānatione homi
num quos custodiūt. Rn̄deo ⁊ dico q̄ nō. q̄d ꝓbo tripli
ci rōne. s. rōne inmunitatis felicitatis: ꝯformitatis. Pri
rōe inmunitatis a culpa sic: Tristicia quedā pena ē. pena
autē nō est inflictiua cui inest vel infuit vel inesse potuit
peccatū. sed ī bonis angelis nō fuit nec ē nec esse pōt pec
catū. g̃ in eis nō pōt esse tristicia. Scd̄o hoc idē ꝓbo rati
one felicitatis in patria sic: Angeli sunt in pfecta felicita
te. sed pfecta felicitas q̄lis ē felicitas patrie nō ꝯpatiť se
cū miseriā aliquā: eo q̄ sicut includit oē bonū ita exclu
dit omne malū. s3 oīs tristicia ad miseriā ptinet ⁊ ē fugi
enda s̄m Phim. ij. ethi. g̃ beati angeli tristes esse nō pos
sunt. Tertio hoc idē ꝓbo rōe ꝯformitatis ad supremam
regulā q̄ est de⁹ sic: Uolūtas beatoꝝ est pfecte cōformis
⁊ ꝯiūcta volūtati diuine. culpa aūt a diuina volūtate est
pmissiue ⁊ pena effectiue. g̃ quicq̄d est volitū a deo: ⁊ sic
est volitū a deo ita ē volitū ab angelis beatis. vn̄ sicut ni
hil ē de quo doleat de⁹: ita nihil ē de quo doleat angel⁹.
vn̄ neq3 de peccatis hoīm tristanť cū sint volita a deo in
directe. s. pmissiue: neq3 de pena dānatoꝝ cū sit volita a
deo directe. s. effectiue: sed vtrobiq3 letanť de iusta pmis
sione ⁊ punitiōe. Hec b. Tho. ij. scrip. sen. dist. xj arti. v. in
cor. q. ⁊ p̄ma pte sum. q. cxiij. arti. vij. arg. ꝯtra: ⁊ in cor. q.
⁊ Alex. ij. pte sum. q. xl. arti. ij. vtrū boni⁹ angel⁹ tristetur
ex damnatione custoditi: in cor. q.

¶ Q2 in an
gelis triplex distinctio reperitur. CA. XII.

t Ertio pricipaliť ꝯsiderāda ē varietas ꝓprietatū
q̄ ex trib⁹ ꝯsiderari pōt. s. ex pte ordinū: nominū
⁊ actuū. Prio ē varietas ī angelis ex pte ordi
num. nā in angelis triplex distinctio inuenit. vna ē hie
rarchiarū ab inuicē. scd̄a est ordinū in eadē hierarchia.
tertia ē psonarū eiusdē ordinis. Prīa diuersitas hierar
chiarū est s̄m diuersum modū recipiēdi diuersas illumi
nationes. verbi gratia. ocul⁹ aq̄le. hominis. ⁊ vespertilionis
diuersimode sūt capaces luminis solis. q̄d patet q2 ocul⁹ aq̄
le ē capax luminis solis ī fulgore suo. ⁊ hoc significat p̄
ma3 hierarchiā que recipit diuinū lumē in fulgore suo
⁊ iō ꝯuertiť immediate ad ipm̄. Scd̄o ocul⁹ homīs re
cipit lumē solis nō in suo fulgore sed ī alio inferiori a so

le. ⁊ signat mediā hierarchiā que accipit diuinas illuminatiōes nō in fulgore solis .i. diuine essentie: sed ab alio supiori .s. a p̄ma hierarchia: ⁊ ꝯuertit̃ ad infimam hierarchiā eā illuminādo. Tertio ocul⁹ vespertilionis est capax luminis solis obtenebrati. ⁊ signat vltimā hierarchiā: q̄ accipit lumē ꝓportionatū capacitati sue. ⁊ ꝯuertitur ad nos. Hoc exemplū ē alberti sup Dionysiū de celesti hierarchia cap. vi. arti. iiij. de distinctiōe hierarchiarū. Secūda diuersitas ordinū est fm diuersas administrationes: vt patebit infra. Tertia diuersitas ꝑsonarū eiusdē ordinis ē fm diuersas actiōes q̄ sunt purgare: illuminare: ⁊ ꝑficere: de q̄bus patebit infra. De hierarchiis autē ⁊ ordinib⁹ angelorū assignant̃ tria exēpla. Primū exemplū est q̄ sicut ī ciuitate terrestri ē triplex ordo hoīm: quoꝝ quidā sunt supmi: quidā medij: quidā infimi: ita in ciuitate celesti q̄dā sūt supmi vt ordines p̄me hierarchie: q̄dā medij vt ordines medie hierarchie: quidā sūt infimi vt ordines tertie hierarchie. Scōm exēplū est de curia regis tpalis: nā sicut ī curia regis tpalis quidā sūt q̄ imediate assistūt circa ꝑsonā regis: q̄si cubicularij ꝯsiliarij ⁊ assessores: quidā vero hñt officia in cōi nō deputati huic vel illi ꝓuincie vt dñi regalis curie ⁊ principes militie ⁊ iudices curie: quidā vero ꝓponunt̃ ad regimē alicui⁹ ptis regni vt p̄positi ⁊ balliui ⁊ huiusmōi officiales minores: ita ī curia eterni regis ordines p̄me hierarchie semp assistūt eterno regi: ordīes vero scđe hierarchie p̄ponunt̃ cōi regimini ciuitatis terrestris: ordines vero tertie hierarchie p̄ponunt̃ pticulari regimini. Tertiū exemplū ē bea. Greg. ⁊ Bern. q̄ dicūt: q̄ sicut ī ecclesia militāte ē triplex stat⁹ .s. ꝯtēplatiuoꝝ: p̄latoꝝ: ⁊ actiuoꝝ: ita nouē ordines angelorū triplicitē distinguunt̃: primo penes ꝯtemplationē: ⁊ isti sunt tres ordines prime hierarchie: scđo penes p̄lationē in cōi: ⁊ isti sunt tres ordines scđe hierarchie: tertio penes administrationē in pticulari: ⁊ isti sunt tres ordines tertie hierarchie: de quib⁹ omnib⁹ patebit infra. Hec b. Thō. in scrip. sen. di. ix. arti. iij. i cor. q. ⁊ p̄ma pte sum. q. cviij. arti. ij. in cor. q. p totū.

¶ Qđ ordines angelorū tripl'r distinguunt̃. CA. XIII.

Ad maiorē tñ euidētiā precedētis cap. circa angelorū ordines nota tria .s. distinctionē: durationē: assumptionē. Prio nota distinctionē. nā ordines angeloꝝ triplicitē distinguunt̃ .s. penes fruitionē: p̄lationē: ⁊ administrationē. Primo penes fruitionē vel ꝯtēplationē. nā tres sunt act⁹ fruitiōis vel ꝯtēplationis quib⁹ aīa ꝯtemplat̃ deū ⁊ fruit̃ eo .s. clara visio: perfecta dilectio: sempiterna tēsio. Prim⁹ actus fruitionis vł ꝯtēplationis ē clare videre quo ꝑficit̃ intellect⁹: ⁊ sic est ordo cherubin. Scđus act⁹ est ꝑfecte amare quo ꝑficit̃ appetit⁹ intellectiu⁹ .s. volūtas: ⁊ fm hūc actū accipit̃ ordo seraphin. Terti⁹ act⁹ fruitiōis ⁊ ꝯtēplationis est eterne ⁊ sine fine apprehēdere ⁊ tenere. ⁊ penes hūc actū accipit̃ ordo thronorū. Scđo ordines angelorū distinguunt̃ penes p̄lationē in cōi: ⁊ sic sunt tres ordines medie hierarchie: qđ pȝ: q2 angeli aut p̄sunt angelis: ⁊ sic est ordo dñationū. aut p̄sunt hominib⁹: ⁊ sic ē ordo p̄cipatus. aut p̄sunt arcēdis ꝯtrarijs spiritib⁹: ⁊ sic ē ordo ptātum. Vel aliť: p̄latio vt pacifice dispenset̃ ⁊ fiat indiget trib⁹ .s. ꝓuidēte: adiuuāte: imꝑante. Prio indiget ꝓuidēte q̄d vnicuiq3 debeat̃: ⁊ q̄tū ad hoc ē ordo ptātuȝ. Scđo indiget ꝓpugnāte vel adiuuāte: ⁊ q̄tū ad hoc est ordo virtutū. Tertio indiget dirigēte vel imꝑante: ⁊ q̄tū ad hoc ē ordo dñationū. Tertio ordines angelorū distinguunt̃ penes administrationē pticularē: ⁊ sic sunt tres ordines tertie hierarchie fm q̄ angeli triplicit̃ ministrāt nobis. Prio miracula opando: ⁊ sic ē ordo virtutū. Scđo maiora nunciādo: ⁊ sic ē ordo archangelorū. Tertio minora docēdo vel ꝓnunciādo: ⁊ sic est ordo angelorū. Vel aliť: Angeli in ministrādo hñt trib⁹ modis potentiā limitatā. Uno mō respectu vni⁹ ꝓuincie: ⁊ sic ē ordo virtutū. Scđo mō hñt potentiā limitatā in ministrādo respectu pluriū hominū: ⁊ sic ē ordo archangelorū. Tertio habēt potentiā limitatā respectu vni⁹ hoīs singularis: ⁊ sic ē ordo angelorum. Hec b. Thō. scđo scripto sententiarū dist. ix. arti. iij in cor. q. p totū. ⁊ p̄ma parte sum. q. cviij. arti. ij.

¶ Utrū post diē iudicij remaneant ordines angelorū. CA. XIIII.

Secūdo circa angeloꝝ ordines nota durationē: vtrū .s. post diē iudicij remaneāt ordines angelorū. Rñdeo ⁊ dico q̄ in ordinationib⁹ angelorū duo ꝯsiderari pñt .s. distīctio graduū ⁊ executio officiorū. Primū est distīctio graduū. nā duplex ē distīctio grad⁹ .s. nature ⁊ gratie. Pria est distīctio gradus .s. nature q̄ semp in angelis remanebit. Cui⁹ rō est: q2 nō posset differētia naturarū auferri ab angelis nisi eis corruptis. Scđa distīctio graduū .s. gratie etiā semp in angelis remanebit fm differentiā meriti p̄cedētis. Scđm .s. executio officioꝝ q̄tū ad aliq̄d cessabit: ⁊ q̄tū ad aliq̄d remanebit. Prio enim executio officioꝝ angeloꝝ cessabit q̄tū ad hoc q̄ alios ad finē ꝑducāt. Cui⁹ rō est: q2 consecuto iā fine nō est necessariū tendē in finē. Scđo executio officioꝝ remanebit post diē iudicij q̄tū ad aliquā illuminationē ⁊ angeloꝝ ⁊ hominū. Prio q̄tū ad aliquā illuminationē angeloꝝ: q2 cum angeli inferiores cognoscāt plurima illuminatiōe angeloꝝ supiorū quorū ꝯgnitio depēdet ex lumie supiorū: ⁊ quo ad noue sciētie acq̄sitionē: ⁊ quo ad ꝯseruationē: iō remanebit huiusmodi executio. Scđo executio officioꝝ in angelis remanebit post diē iudicij q̄tū ad aliquā illuminationē hoīm. Cuius rō est: q2 lȝ post diē iudicij homies nō sint vlteri⁹ ad salutē p angelos deducēdi: tñ illi q̄ iam salutē consecuti erūt: aliquā illuminationē habebūt p officia angelorū.

Sed forte argues in oppositū .s. q̄ post diē iudicij angeli supiores de nullo illuminabunt angelos inferiores vel hoīes tali rōne: Ille q̄ nouit oīa ab alio nō potest instrui nec indiget illuminari. sed angeli ⁊ beati sunt huiusmōi. Ita dicit Greg. Quid ē qđ ibi nesciāt: q̄ videntē oīa vidēt. ergo ⁊c. Rñdeo ⁊ dico q̄ verbū bti Grego. dupliciť pōt intelligi .s. de his q̄ ad beatitudinē ptinent vel etiā q2 nihil ē ad cui⁹ cognitionē illud mediū non sufficiat .s. diuina essentia. vñ nō ē ex defectu diuine essentie vt aliq̄d lateat ipsam videntē: sed ex defectu vidētis qui ipsam diuinā essentiā ꝑfecte nō ꝯprehēdit. quāto autē intellect⁹ vidētis ē ꝑspicatior: tāto plura in ipsa videt de q̄bus inferiores illuminat. ad altiorē aūt ꝑspicacitatis gradū dono ipsi⁹ dei ascēdit̃ qđ quidē nō cogat necessitate sed volūtate: iō dicit̃ illud speculū volūtariū esse vt in se solū qđ vult ostēdat. Hec b. Thō. in scrip. sentē. dist. ix. arti. viij. vtrū ordines post diē iudicij durabūt in cor. q. ⁊ in solu. vlti. arg. ⁊ prima pte sum. q. cviij. arti. vij. in cor. q. ⁊ in solu. argu.

¶ Utrū homines assumantur ad ordines angelorū. CAP. XV.

Tertio circa angelorū ordines nota assumptionem: vtrū .s. hoīes assumant̃ ad ordines angelorū. Rñdeo ⁊ dico q̄ assumi ad ordines angelorū pōt intelligi trib⁹ modis: vel ex pte nature: vel gratie: vel efficacie. Primo ex pte nature: ⁊ sic nullus assumi pōt ad ordines angeloꝝ: tū q2 in homine naturalis actio nunq̄ pōt ptingere ad equalitatē angelorū. null⁹ n. intellect⁹ human⁹ fm suā formā pōt ptingere ad cognoscendū deū vt angeli: tū q2 semp remanebit distincte nature .s. angelica ⁊ humana. Scđo mō assumi ad ordines angelorū pōt intelligi ex pte gratie. ⁊ tūc dico q̄ nō

soluꝫ ad ordines sed supra ordines angelorum assumi pōt vt pꝫ de beata virgine q̄ ex eo q̄ habuit plus de gratia: sup omēs choros angelorū est exaltata. Tertio mō pōt intelligi assumi ad ordines angelorꝫ ex pte efficacie. ꝛ tunc dico q̄ q̄uis angelus inferior nō possit mereri vt ad gloriā angeli supioris pueniat tn̄ hō sic: eo q̄ meritū hominis ē efficacius q̄ꝫ meritū angelorum. qd̄ ꝓbo pp quattuor rōnes. Pria est pp dei liberalitatē que nō obstante hūane nature infirmitate homini tn̄ vult dare quātū angelo. Scd̄a rō est pp difficultatē que ē occasio maioris conatus ꝛ ꝑ ꝯsequēs meriti. Tertia rō est pp tpis diuturnitatē ex q̄ hō pōt de virtute in virtutē ꝓficere ꝛ de bono in melius: cū diutius sit viator q̄ꝫ angelus. Quarta rō ē ꝓpter gratie ꝛ meriti christi infinitatē ex q̄ nostra merita efficaciā habēt. ꝛ iō magis pñt homies virtute meriti christi qd̄ est infinitū trāsferri in gradū altioris nature q̄ꝫ ēt angelus. Quidā tn̄ dixerūt q̄ omēs electi ꝛ sancti in celo ꝑ se ꝯstituūt suū ordinē decimū ꝯiunctum toti angelorꝫ societati vt expleat̄ similitudo de decima dragma ꝑdita q̄ ponit̄ Luce. xv. Sed Aug. xii. de ciui. dei ponit ꝯtrariū dicēs q̄ nō erunt due societates hoim ꝛ angelorꝫ sꝫ vna. Cuius rōem assignat dicēs: q̄ oīuꝫ btitudo erit adherere vni deo. Quidā alij dicūt q̄ solū virgines assument̄ ad ordines angelorꝫ: eo q̄ angelis est cognata virginitas vt dicit Hiero. Sꝫ hoc nō videt̄ verꝫ: cū multi nō virgines vt petrus ꝛ magdalena multis etiā virginibus sint eminentiores. Et iō veritas ē q̄ oēs electi assument̄ ad ordines angelorꝫ vt dicit Math. xxij. dicit de sanctis q̄ erūt quasi angeli. ꝛ Luce. xx. dicit q̄ filij resurrectiōis erūt equales angelis in celis. vn̄ quidā ad supiores ordines assument̄: quidā ad medios: quidā ad inferiores ꝓ diuersitate meritorꝫ suorꝫ. Ita dicit. b. Greg. omel. de angelorum distinctiōe Distincte ꝯuersatiōes homi singulorꝫ ordinibus ꝯgruūt ꝛ in eorū sortē vel ordinē ꝑ ꝯuersatiōis similitudinē deputant̄. qd̄ de oībus ꝓbat dicēs: Nā sūt plerīqꝫ q̄ pua capiūt: sꝫ tn̄ hec eadē pua nūciare fratribus nō desistūt: isti nāqꝫ int̄ angelorꝫ ordinē currūt. Et sunt nōnulli q̄ dū diuine largitatis munere sunt refecti secretorꝫ celestiū summa ꝛ cape preualēt ꝛ annūciare: quo ḡ isti nisi inter archāgelorꝫ numerꝫ deputant̄? Et sunt nōnulli qui mira faciūt: signa valēter opantur: quo ḡ isti nisi ad supnarꝫ virtutū sortē ꝛ numerꝫ currūt? Et sunt nōnulli q̄ etiā de obsessis corpibus malignos spūs fugant eosqꝫ virtute oratiōis ꝛ vi accepte ptātis eiciūt: ꝛ isti ptātum celestiū numerꝫ sortiunt̄. Et sūt nōnulli q̄ acceptis virtutibus aliorū merita trāscendūt: ꝛ cū bonis etiā sūt meliores: electis quoqꝫ fratribus ꝑncipant̄: ꝛ isti sortē int̄ ꝑncipatuum numeru acceperūt. Et sut nōnulli q̄ in semetipis cunctis vitijs oībusqꝫ desiderijs dn̄ant̄: ꝛ isti in numerū dn̄ationū currūt. Et sunt nōnulli q̄ sibimetipis vigilāti cura dn̄antur q̄ cū se sollicita intētione discutiūt: diuino timori sp inherētes hoc ī munere accipiunt: vt alios iudicare ꝛ regulare possint. quorꝫ ꝓfecto mētibus dū diuina ꝯtemplātur ī his velut ī throno dn̄s ꝓsidet vt aliorꝫ facta examinet. ꝛ isti thronorꝫ numerū sortiunt̄. Et sūt nōnulli q̄ charitate dei ꝛ ꝓximi ceteris amplius pleni sunt: ꝛ tales int̄ cherubin numerꝫ acceperūt: eo q̄ cherubin plenitudo scientie nominat̄. ꝛ plenitudo legis ē charitas: testāte apostolo. Et sunt nōnulli q̄ supne ꝯtēplatiōis amore accensi nulla ī mūdo ꝯcupiscūt ꝛ amant: sꝫ in solo ꝯditoris desiderio hanelāt atqꝫ ꝯcupiscūt: amant: ꝛ in eius amore ardēt: atqꝫ ī ipo ardore requiescūt: q̄d ḡ istos nisi seraphin dixerim? Si autē querit̄ vtrū assumant̄ tot de hominibus quot angeli ceciderūt vel maiores sūt vel plures vl' pauciores. Rn̄deo ꝛ dico q̄ ille h' solus scit cui soli cognitus est numerus electorꝫ ī supna felicitate locandus ꝛ hic est deus.

Hec. b. Tho. scd̄o scrip. sniaꝝ di. ix. ar. viij. ī cor. q. ꝑ totū.

De nomine seraphin. CA. XVI.

Ecūdo varietas ꝓpetatis angelorꝫ ꝯsiderari pōt ex pte nominū: nā vnusqꝫqꝫ angelorꝫ ordo sic ē altior: ita etiā a ꝑfectiori noiatur: vt puta supior ordo ab actu excellētiori ꝓpriū nomē sortit̄. verbi grā: primo de seraphin. q̄ nō. n. frui deo. i. videre amare ꝛ tenere deū oībus angelis sit cōe: qꝛ oēs angeli sunt videntes amātes ꝛ tenētes deū: eo q̄ ista tria sunt de substātia btitudinis: tn̄ seraphin nō dicunt̄ solū amātes sed ardētes. ꝛ h' duplici rōe. s. rōe excessus: ꝛ effectus. Prio rōne excessus qꝛ ordo seraphin oēs inferiores ordines angelorꝫ in habitu charitatis excedit. Scd̄o rōne effectus. nō eni dicunt̄ seraphin ardētes vel incēdentes q̄si habitū charitatis influāt: sed qꝛ inferiores illuminant de his que ad amorē ptinēt charitatis. Vn̄. b. Diony. ca. vij. cele. hierarchie dicit q̄ nomē seraphin pōt sumi s'm tres ignis proprietates. Nā in igne sunt tria. s. motus ꝯtinuitas. actus vigorositas: aspectus speciositas vel claritas. Prio in igne ē motus ꝯtinuitas: nā motus ignis semp ē sursum ꝯtinuus: ꝑ qd̄ significat̄ q̄ angelus indeclinabilit̄ mēte fert̄ seu mouet̄ in deū. Scd̄o in igne ē actus vigorositas: nā in igne nō solū inuenit̄ calor sed cū quadā acuitate: quia penetratiuus est in agēdo ꝛ pertingit vsqꝫ ad intima ꝛ iterum cū quodā excessu feruoris: per qd̄ significat̄ actio angelorū ordinis seraphin quam excellēter habēt respectu ordinū inferiorū eos in feruorē cōsimilem excitātes ꝛ totaliter per incendiū eos purgātes. Tertio in igne est aspectus speciesitas. s. lucis claritas inextinguibilis ꝛ cōicabilis. per qd̄ significat̄ q̄ huiusmōi angeli seraphin in se ipsis hn̄t lucē inextinguibilē: ꝛ q̄ alios ꝑ se illuminant. Hec. b. Tho. ij. scrip. sen. di. ix. arti. iij. vtrū noia angelorꝫ ꝯuenienter distinguant̄: in cor. q. ꝛ ī solu. x. ꝛ. xi. arg. ꝛ prima pte sum. q. cviij. art. v. in solu. v. arg.

Nota octo ꝓprietates ignis que ꝯueniūt seraphin. CAP. XVII.

D euidētiam autē capi. precedētis est sciendum q̄ bea. Diony. c. vij. celestis hierarchie ponit octo ꝓprietates ignis que ꝯueniūt ordini seraphin. Prima ē: quia ignis est semp mobilis: ꝛ signat q̄ mētes seraphin semp mouent̄ in deū: qꝛ calori est mouere. Et si queris. cuius motionis est calor seraphin? Rn̄det. b. Dionysius ibidē dicens: q̄ est motionis intēte intime: actiue. reductiue. Primo ē motiōis intēte in deū q̄tum ad motū intellectus: qui ex amore totus trahit̄ ad intendendū deo q̄si sui oblitus. Scd̄o est motionis intime q̄tum ad motū affectus cuius est ꝓfundari in amatū. Tertio est motionis actiue q̄tū ad inferiores actus ꝑ immissionē luminis. Quarto ē motiōis reductiue q̄tū ad reductionē inferiorū ad deū ex virtute ꝑme lucis per quā ꝯducitur ad ꝯsentiendū in ipso. Scd̄a ꝓprietas ignis est: qꝛ est incessabilis: qꝛ ꝯpletur circulis: ꝛ signat q̄ desideriū mouet desiderantē ꝛ desiderādo mouet̄ vt ꝯiungatur desiderato inquātū pōt. Tertia ꝓprietas ignis est: qꝛ ē inflexibilis: ꝛ significat q̄ mēs seraphin nūqꝫ deflectitur ab amore ꝛ hoc duplici rōne. ꝑma est pp ꝯsummationē in illo. scd̄a est. quia nō habet ꝯtrarium talis amor.

Quarta ignis ꝓprietas est: qꝛ ignis est calidus: ꝛ significat q̄ amor eorū mouet ad cōiungendū amato. s. deo.

Quinta ꝓprietas ignis est qꝛ ignis est inextinguibilis pp dispōem luminis ꝛ virtut̄ caloris quam ignis ex sis igmis nunq̄ pōt amittere: ꝛ signat q̄ vis diuini amoris nūqꝫ a seraphin pōt amitti: ꝛ h' pp dispōeꝫ diuini luminis qd̄ ē in eis. Sexta ignis ꝓpetas ē: qꝛ ignis ē acutus ꝛ signat q̄ nō sufficit amori q̄lisqꝫ cōiūctio: sꝫ q̄rit subintrare amatū ꝛ vnire se sibi: sꝫ q̄ si ōēs si possz effici sub vno

Septia ignis ꝓpetas ē: qꝛ ignis sp est feruidus: ꝛ signat

ꝙ amor nõ ſolũ mouet ad ſubintrãdũ amatũ ſed facit circuire oẽs ꝑtes ⁊ oꝛas amati amãdo delectãdo: ſic ignis ſubintrat cõbuſtibile ⁊ ꝑfundat ſe in oĩbus ꝑtibus eius

Octaua ꝓprietas ẽ: qꝛ feruoꝛ ignis ẽ recalificãs: reſuſcitãs: purgãs. Pꝛĩo ẽ recalificãs. ſ. illa inferioꝛa ſuppoſita. i. inferiores ordĩes angeloꝝ calore ſicut ⁊ ipm calidũ eſt. Scdo ẽ reſuſcitãs in caliditatẽ ſilem ſue caliditati: ſicut ignis diſponẽdo ꝑ ſuã formã caloꝛis calefactibile ſuſcitat in caliditatẽ ſilez. ⁊ dicit ibidẽ. b. Dyoni. Calorẽ celicũ. i. caloꝛẽ ſilem caloꝛi celi q̃ mouet ⁊ cõſeruat ad ſpẽm. Tertio ẽ purgãs. ſ. inferiores angelos: nõ tñ a peccati macula vł imũdicia q̃ nõ eſt in eis: ſꝫ a ꝯfuſione diſſimilitudis et toto incẽdẽdo ꝑ amorẽ. Hec Alber. ĩ ſcri. ſup Diony. ſ. ca. de cele. hierar. ꝑ totum.

¶ De nomine cherubin. CA. XVIII.

ſ Ecundus eſt ordo cherubin: qꝺ quidez nomen imponitᷣ a quodã exceſſu ſcie. vñ interpꝛtatᷣ plenitudo ſcie. Cuius rõ eſt: qꝛ cherubin nõ dicitᷣ ſimpliciter videntes vel ſciẽtes ſꝫ plena ſcia. vñ q̃uis ſcia vel noticia d̃ oĩbus angelis ſit cõis: nõ tñ oẽs cherubin ꝑñt dici: eo ꝙ hñt ſciam ꝑ iſtũ modũ. ſ. ꝑ modũ plenitudinis non eſt cõe oĩbus ſed ſoli ordini cherubin: iõ merito plenitudo ſcie cherubin interpꝛtatur: ⁊ hoc ꝑꝑ quatuoꝛ in quibꝰ ꝯſiſtit plenitudo ſcie hꝰmõi ãgeloꝝ. ſ. cherubin: vt exponit. b. Diony. in libro cele. hierarchie ca. j. pꝛimo. n. plenitudo ſcie eoꝝ cõſiſtit in ꝑfecta dei viſiõe ſecũdo in plena diuini lumĩs ſuſceptõe: tertio in pulcritudinis ordinis rerũ omniũ ꝯtẽplatõe quã ꝯtemplatᷣ in ipo deo quarto in cognitõis quã d̃ deo hñt in alios copioſa diffuſione. Hec. b. Tho. j. pte ſum. q. cviij. arti. v. ĩ ſolu. v. argu. in fine. Ad cuius euidentiã eſt ſciendum ꝙ tria ſunt nomina quibus ordo cherubin noĩatur. ſ. fuſio ſapie multitudo ſcientie a beato Dionyſio ⁊ plenitudo ſcie a beato Greg. que tria ꝓ eadẽ re aſſumũtᷣ: ſꝫ differunt rõne: qꝺ ꝑꝫ. Pꝛĩo. n. cherubin ꝓut ipam lucez imediate ⁊ copioſe illuminãtᷣ vt aliis poſſint cõicare dicitᷣ fuſio ſapie. Scdo, ꝓut in eis ẽ lux diũa ſup oĩa irradians ⁊ faciẽs eos res oẽs in ꝓpꝛia natura cognoſcere ⁊ ꝓpꝛia eoꝝ pꝛincipia: dicitᷣ multitudo ſcie. Tertio ꝓut habent efficaciã lucis ad res plene innoteſcẽdas dicitur plenitudo ſcie. Hec Alber. ĩ ſcri. ſup Diony. de cele. hierar. ca. j.

Sed forte argues ⁊ dices: ꝙ ordĩes iſti. ſ. ſeraphin et cherubin incõueniẽter aſſignantᷣ: qꝛ pꝛius debuit poni ordo cherubin q̃ ordo ſeraphin. Cuiꝰ rõ eſt: qꝛ ſciẽtia ẽ pꝛioꝛ q̃ amoꝛ ⁊ intellectus videtᷣ eẽ altioꝛ q̃ voluntas: ḡ ordo cherubin videtᷣ eẽ altioꝛ ⁊ pꝛioꝛ q̃ ordo ſeraphin.

Rñdeo ⁊ dico ꝙ ordo ſeraphin eſt altioꝛ ⁊ pꝛioꝛ q̃ ordo cherubĩ. qꝺ ꝓbo triplici rõne. Pꝛima e talis Dilectõ dei ꝑeminet in vita cognitõi dei. ſed ꝑ ſeraphin intelligitᷣ dilectio dei: ꝑ cherubin vo cognitio dei. ḡ ⁊c̃. Qꝫ aũt dilectio dei in via ꝑemineat cognitõi dei tali rõe oñdo: Cognitio ẽ ſm ꝙ cognita ſunt in cogñẽte. amoꝛ aũt ſm ꝙ amãs vnit rei amate. ſupioꝛa aũt nobilioꝛa mõ ſunt i ſeipis q̃ in inferioꝛibꝰ. inferioꝛa vo nobilioꝛa mõ ſunt i ſupioꝛibꝰ q̃ in ſeipis: ⁊ iõ cognitio inferioꝝ ꝑeminet dilectõi eoꝝ. dilectio aũt ſupioꝝ ⁊ ꝑcipue dei ꝑeminet cognitõi dei: ⁊ iõ ordo ſeraphin ponitᷣ pꝛiꝰ q̃ ordo cherubin. Hec. b. Tho. j. pte ſum. q. cviij. arti. vj. in ſo. iij. arg.

Scda rõ eſt tal. Donũ gratũ faciẽs ꝑfectiꝰ ẽ ⁊ ꝑ ꝯſequẽs pꝛius q̃ donũ gratis datũ. ſꝫ ordo ſeraphin ſumitᷣ penes ignẽ charitatis q̃ eſt donũ gratũ faciẽs: ordo vo cherubĩ ſumitᷣ penes plenitudinẽ vel cõicatõem ſcie q̃ eſt donuz gratis datũ: ḡ ⁊c̃. Hec Alber. ſup Diony. de cele. hierar. j. ca. de ordine iſtoꝝ duoꝝ. ſ. ſeraphin ⁊ cherubin. Tertia rõ eſt talis: Perfectius ẽ illud qꝺ nec pctũ moꝛtale: nec veniale ſecũ cõpatitᷣ: q̃ illud qꝺ ſecũ cõpatitᷣ peccatũ moꝛtale. ſed feruoꝛ charitatis a quo nomen ſeraphin ſumitᷣ nullũ peccatũ ſecũ compatitᷣ. ſcia vo a qua cherubin ſumitᷣ: apud nos põt eẽ cũ pctõ moꝛtali ḡ ſeraphin eſt pꝛioꝛ ⁊ ꝑfectioꝛ ordine cherubin. Hec. b. Tho. j. parte ſum. Re. ibidem.

¶ De ordine thronoꝝ. CA. XIX.

t Ertius ordo eſt ordo thronoꝝ quoꝝ nomẽ imponitᷣ ꝑ ꝯuenientiã ⁊ ſilitudinẽ ad ſedes materiales. In quibus eſt quattuoꝛ cõſiderare. ſ. ſublimitatẽ ſitus. firmitatẽ ſtatus. vtilitatẽ effectus. capacitatẽ ambitus. Pꝛimo in ſedibus materialibus eſt cõſiderare ſublimitatẽ ſitus. nam ſicut ſedes materiales ſuper terrã eleuantᷣ: ſic ipi angeli q̃ throni dicũtᷣ vſqꝫ ad hꝰ eleuãtur ꝙ deũ imediate cognoſcãt. Scdo in ſedibꝰ materialibꝰ eſt ꝯſiderare firmitatẽ ſtatus: nã in ipis ſedibus ſedẽs firmiter ſedet ⁊ requieſcit. hic aũt eſt ecõuerſo qꝛ ipi beati angeli firmãtᷣ ꝑ deũ ⁊ requieſcunt in deo. vñ Bernã. in libro de ꝯſideratiõe ſic ait: Throni dicuntᷣ inquit ex eo ꝙ ſedent: ⁊ ex eo ꝙ ſedet in eis deus: nec eniz ſedere poſſet in his q̃ nõ ſedẽt. Queris q̃d ꝑ illã ſentiam ſeſſionẽ? Certe ſumã trãquillitatẽ: placidiſſimã ſerenitatẽ: pacẽ exupat oẽm ſenſum. talis. n. q̃ ſedet in thronis dñs ſabaoth iudicãs oĩa cũ trãquillitate placidiſſimus: ſereniſſimꝰ: placatiſſimꝰ. ⁊ talis ſibi ꝯſtituit thronos ſimillimos ſibi. Tertio in ſedibꝰ materialibꝰ ẽ cõſiderare vtilitatẽ effectus vł fructus. nã ſicut ſedes ſuſcipit ſedẽtẽ ⁊ quo ꝯferri põt. ſic ⁊ iſti beati angeli. ſ. throni in ſeipis ſuſcipiũt deũ: ⁊ quodãmõ ad inferiores ordines deũ ferũt. Quarto in ſedibꝰ materialibꝰ eſt cõſiderare capacitatẽ ambitus: nã ſedes ex vna pte eſt apta ad ſuſcipiendũ ſedẽtẽ: ita ⁊ iſti beati angeli. ſ. throni ſũt ꝑ pꝛomptitudinẽ apti ⁊ apti ad ſuſcipiendũ deum ⁊ famulandũ ⁊ obediẽduz ei. Hec. b. Tho. j. pte ſum. q. cviij. arti. v. in ſo. vj. arg. in fine. Ad cuiꝰ euidẽtiã ẽ ſciẽdũ ꝙ tripler ẽ ſedes. ſ. regalis: magiſtralis: iudicis. pꝛimo. n. thronus dicitᷣ ſedes regalis. ſcdo cathedra ẽ vel dꝛ ſedes magiſtralis. tertio tribunal ẽ ſedes iudicis. Sꝫ ſedes regia cũ ornatu regali hꝫ annexã iuriſdictõem iudicis: vñ etiã cõſequẽter dicitᷣ iſti beati angeli throni ab actu iudiciali ſedis: vt dicit Greg. Sꝫ forte queres: cũ cuiuſlibet ſedẽtis ſit ſedere in ſede ſua: ⁊ throni ſint ſedes dei: quare nõ dꝛ deꝰ ſedere ſup thronos ſꝫ ſup cherubin: vt ĩ pſal. dicitᷣ Qui ſedes ſup cherubin. Rñdeo ⁊ dico ꝙ deus ⁊ ſedet ſup thronos: ⁊ ſedet ſup cherubin. ſedet. n. ſup thronos q̃tũ ad iuriſdictõem fundẽdi illuminatões ꝑꝑ regiã ⁊ ꝑꝑ iudiciariã ptãtẽ: ⁊ ſedet ſup cherubin ꝑꝑ plenitudinem ſcie: ⁊ ꝑꝑ facultatẽ fundẽdi illuminatões: tũ qꝛ ex facultate fundẽdi ꝓueniũt illuminatões actu ⁊ non ex iuriſdictõe: tum plerũqꝫ habentes iuriſdictõem vt ꝑlati: non habent facultatẽ vt mgr̃i: ideo dꝛ deus magis ſedere ſuper cherubin q̃ ſup thronos. ſeraphin aũt ex ſuo noĩe neutrũ habent: ⁊ ideo nõ dicitᷣ deꝰ ſedere ſup ſeraphin. Hec Alber. ſup diony. ca. j. cele. hierar. de ſit ꝓpꝛius actꝰ thronoꝝ: in ſolu. vlti. argu.

¶ De ordine dominationũ. CA. XX.

ſ Ecundo poſtq̃ dictũ eſt de noĩbus ordinũ pꝛime hierarchie: ſequitᷣ videre de noĩbus ordinũ ſecũde hierarchie. ſ. de ordine dñationũ: ptãtũ: virtutũ: qui hñt poteſtatẽ nõ limitatã circa vnã gentez vel ꝑticularẽ ꝑſonã. ſed circa bonũ cõe: vel circa regimẽ boni cõis. Rõ aũt numeri iſtoꝝ triũ ordinũ ſic põt ſumi qꝛ ad hoc ꝙ bonũ cõe pacifice regatᷣ ⁊ diſpenſetur indiget tribus. ſ. impante: ſentẽtiante: adiuuante. Pꝛimo. n. bonum cõe vt pacifice regatᷣ ⁊ diſpenſetᷣ indiget aliquo impante vł dirigẽte. ⁊ ad hoc eſt ordo dñationũ ad quẽ ꝑtinet dirigere in miniſteriis diuinis: ſicut architector

in mechanicis qui est ꝓceptiuus ꝛ directiuus. Scd̃o in
diget aliquo ꝯcludẽte vel sententiãte quid vnicuiq; de
beat: ꝛ ad hoc est ordo ptãtũ: vñ dicit̃ arcere aereas po/
testates. ꝫ hoc nõ est vltimus finis: ꝫ quietẽ ꝛ vtilitatẽ
alioꝝ dispensare: sicut ptãs secularis suspendit latronẽ
ad pacẽ ciuitatis. Tertio indiget aliquo adiuuante vł ꝓ
pugnãte: vt nihil sit impossibile exequi qd̃ ꝑ sniam dei/
minat̃. ꝛ ad hoc est ordo virtutũ qui attingit vltimũ in
opandis oibus difficilibus ptinentib⁹ ad diuina ministe/
ria. ꝛ ideo attribuit̃ eis miracula facere: qꝛ obuiare legi
bus nature est arduissimũ. Isti aũt tres ordines scd̃e
hierarchie sic sunt ordinati: qꝛ dñationis est ꝓcipe: ptã/
tis ẽ dirigere: virtutis ẽ pficere. Primo .n. dñatõis ẽ ꝓci
pere subditis de agendis. ꝛ ideo .b. Greg. dicit ꝙ quedã
angeloꝝ agmina, ꝑ eo ꝙ eis cetera ad obediendũ sũt sub
iecta dñatões vocant̃. Re. infra Dominiũ qd̃ significet.
Scd̃o ptãtis est dirigere illud qd̃ a dño est ꝓceptũ fm̃
illud apli ad Ro. xiij. Qui ptãti resistit dei ordinatõi re/
sistit. vñ nomẽ ptãtis ordinatõem quandã significat: in
quantũ ad ordinẽ ptãtũ ptinet ordinare quõ a subditis
sunt agẽda q̃ sunt ad oẽs impata. Tertio virtutis ẽ pfi/
cere: qd̃ ptꝫ ex noĩe: nam nomẽ virtutũ, put est nomẽ ꝓ/
prij ordinis signat quendã excessum fortitudĩs q̃tũ ad
duo vt Diony. dic̃. Primo .n. signat quãdã virilẽ ꝛ incõ
cussam fortitudinẽ ad opatões diuinas eis ꝯuenientes. Se
cũdo signat ꝙ sine timore aliquo aggrediunt̃ diuina que
ad eos ptinent: qd̃ videt̃ ad fortitudinẽ animi ptinere:
ita ꝙ ordo virtutũ ad duo ẽ ordinatus. pmo ad susci/
piendũ diuina celeriter: scd̃o ad opandũ vel aggredien/
dũ diff. cilia viriliter ꝛ sine oĩ timore vel difficultate.
Si aũt vis dicere breuius: dicas ꝙ dñatões sunt quib⁹
ad obediendũ ceteri subijciunt̃. Ptãtes sunt ꝑ quos ma
li spũs arcent̃ sicut ꝑ ptãtes terrenas malefactores arcẽ/
tur: vt dicit̃ ad Ro. xiij. Uirtutes vo sunt qui hñt ptãtẽ
sup naturã corpalẽ in opatõe miraculoꝝ. Hec .b. Tho. i.
pte sum. q. cviij. artic. v. in solu. iij. argu. per totum: ꝛ ibi/
dẽ arti. vj. in cor. q. iuxta finẽ. ꝛ ij. scri. sen. dist. ix. arti. iiij.
in solu. iij. argumen.

¶ Q, tertia hierarchia hꝫ tres ordines. CA. XXI.

Tertio sequit̃ tertia hierarchia: in qua Diony. ix
ca. cele. hierar. ponit tres ordines. s. principatus
vt primos: archangelos vt secũdos: angelos vt
vltimos. Omẽs .n. hi tres ordĩes sunt infime hierarchie
sub media hierarchia. Cuius rõ est: qꝛ oĩs potẽtia limi/
tata est infra potentiã nõ limitatã. ordines aũt secunde
hierarchie nõ hñt potentiã limitatã circa vnã gentẽ vł
vnã singularẽ ꝑsonã. ꝛ ordines infime hierarchie habẽt
potentiã limitatã circa pticularia. ergo ꝛc̃. Hanc rõnem
assignat Alber. sup Diony. de cele. hierar. vj. ca. Pmo
ergo ordo vltime hierarchie ẽ ordo principatus. Cuius
rõ est: qꝛ pncipari ẽ inter reliquos priorẽ existere vł pri
us efficere q̃si primi sunt in executiõe eoꝝ q̃ impant̃. In
executiõe aũt cuiuslibet actus sunt quidã q̃ incipiẽtes
actiõem ꝛ alios ducẽtes: sicut in cantu ꝓcẽtores: ꝛ in bel/
lo illi q̃ alios ducũt ꝛ dirigũt: ꝛ hoc ptinet ad principat⁹
Hec .b. Tho. j. pte sum. q. cviij. arti. vj. in cor. q. in medio.
Uñ illi q̃ ducũt alios primi inter eos existẽs ꝛ pri⁹ effi/
ciẽtes, ꝓpterea vocant̃ principes: fm̃ illud psal. Preuene/
rũt principes coniũcti psallentib⁹. Scd̃s ordo vltime
hierarchie est ordo archangeloꝝ. ꝛ dicũt̃ archãgeli q̃si
pncipes angeli. qd̃ nomẽ ẽ cõpositũ ex duob⁹ extremis
qꝛ respectu angeloꝝ sunt principes: respectu vo principa
tuũ sunt angeli. Scd̃m aũt .b. Greg. archãgeli dicunt̃ ex
eo ꝙ principant̃ soli ordini angeloꝝ quoꝝ officiũ ẽ nũ/
ciare hoĩb⁹ magna. dicunt̃ aũt archãgeli nũciare hoĩb⁹
magna duplici rõe. Prima ẽ: qꝛ eoꝝ officiũ nõ ẽ limita
tũ ad vnã ꝑsonã ꝫ ad bonũ cõe. bonũ aũt gẽtis velut bo/
nũ cõe ẽ digni⁹ q̃ bonũ vnius hoĩs fm̃ phm. ij. ethi. Se/
cunda rõ est: qꝛ ea q̃ archãgeli nũciant sunt supra rõnẽ.
ꝛ iõ dicunt̃ magna: sicut verbigrã: vt Gabriel q̃ nũciauit
natiuitatẽ xp̃i ꝛ iohãnis baptiste. Tertius ordo vltie
hierarchie ẽ ordo angeloꝝ: quoꝝ nomẽ manifestatõem
designat: cũ angel⁹ nũcius dicat̃. Ubi nota duo. Pri/
mũ est ꝙ illa q̃ angeli nũciant dicũt̃ minima duplici rõ
ne. Prima ẽ: qꝛ angeloꝝ officiũ est singulos hoĩes custo
dire. bonũ aũt singulare dr̃ eẽ minimũ respectu boni cõ/
munis. Scd̃a rõ: qꝛ angeli nũciãt pura ad que rõ natura/
lis põt se extẽdere. q̃ dicunt̃ eẽ minima in cõpatiõe eoꝝ
que facultatẽ naturalis rõnis excedũt: vt ptꝫ. s. Secũ/
dũ est ꝙ duplex ẽ mod⁹ quo angel⁹ nũciat vł manifestat
.s. interior: ꝛ exterior. Prim⁹ est interior fm̃ ꝙ angelus
inferior lucẽ supioris angeli manifestat: oib⁹ angel̃ sub
se ordinãtis inquãtũ lumẽ supioris angeli ẽ sibi magis
ꝓportionatũ q̃ angelis sibi inferioribus. ꝛ iõ eẽ mani/
festatiuũ supioꝝ nõ est vnius ordinis: ꝫ oibus inferiori
bus ꝯuenit. Secũdus modus nũciãdi est exterior. s. fm̃
ministeriũ qd̃ angelus exercet exteri⁹: ꝛ sic angel⁹ nomẽ est
officij vt dicit .b. Greg. ꝛ vltimo ordini cõuenit. Hec .b.
Tho. ij. scri. sen. di. ix. arti. iiij. in solu. ij. argu. ꝛ .j. pte sum.
q. cviij. ar. vj. i cor. q. in fine. ꝛ ij. scri. vbi. s. art. iiij. i cor. q.

¶ Q, oib⁹ angel̃ beatis ꝯueniũt tres actus respectu dei CA. XXII.

Tertio principalr̃ circa angelos ꝯsi
deranda ẽ varietas ꝓprietatis ex pte actuũ. naꝫ
alij actus ꝯueniũt angelis respectu dei: alij respe
ctu inferioris angeli: alij respectu nostri. Primo .n. re
spectu dei oib⁹ beatis angelis tres actus ꝯueniũt. s. frui
eternalr̃: loq̃ mentalr̃: obsequi generalr̃. Prim⁹ actus
q̃ ꝯuenit oib⁹ beatis angel̃ respectu dei ẽ frui deo eterna
liter. qd̃ tali rõne ostẽdo: Tres sunt actus diuine fruitõis. s.
videre deũ apte: amare deũ pfecte: tenere deũ eterne: qui
tres actus sunt de substãtia beatitudĩs ꝛ oib⁹ angel̃ bea/
tis cões. Uel dicas aliter si vis: ꝙ tres sunt actus fruitio
nis vel ꝯtẽplatõis. prim⁹ actus ẽ clare vel apte cognitio/
nis. secũdus ẽ pfecte dilectõis. terti⁹ ẽ eterne tensionis.
Prim⁹ actus fruitõis vł ꝯtẽplatõis diuine ẽ videre deum
nude vel apte vł clare. nã oẽs angeli beati clare ꝛ imedi
ate. s. facie ad faciẽ deũ vidẽt ꝛ in hoc sũt beati. Ubi no/
ta ꝙ in beatis angelis duplex ẽ cognitio dei. s. natural. ꝛ
supnaturalis: vł cognitio nature: ꝛ glorie. verbigrã Sit
ꝛ iel angelus bonus cognoscit deũ ꝑ eẽntiã dei: ꝛ hec co
gnitio ptinet ad cognitiõem supnaturalẽ q̃ est cognitio
glorie ꝛ beatũ facit. ꝛ cognoscit deũ nõ ꝑ eẽntiã suam: ꝛ
hec cognitio ptinet ad cognitiõem nature que beatũ nõ
nõ facit. lꝫ .n. cognoscere deũ ꝑ essentiam suã. s. ꝑ creatam
essentiam angeli sit impfecta respectu cognitõis dei ꝑ
essentiã dei: tamẽ in beatis angelis remanet cognitõ na
ture cum cognitõe glorie. Cui⁹ rõ est: quia cognitio na/
ture que est impfecta substernit̃ vel supponit̃ cognitõi
perfecte. s. cognitioni glorie. i. beatifice: ꝛ illa manet. Il/
la vo cognitio imperfecta que opponit̃ cognitioni per/
fecte tollitur ꝛ nõ manet in patria: sicut cognitio dei que
est ꝑ fidẽ respectu cognitõis diuine eẽntie. vnde apostol⁹
j. ad Corinth. xiij. Cũ venerit quod pfectũ est. s. clara sci
entia vł noticia dei: Euacuabitur quod ex pte est. s. fides
que ẽ de nõ visis vel de nõ apparẽtib⁹. Hec .b. Tho. j. p/
te sum. q. lxij. arti. vij. in cor. q. ꝛ in solu. j. argu. Secun/
dus actus fruitõis vel ꝯtemplatõis est amare deũ perfe
cte: ꝛ hic actus omnibus angelis est cõmunis: eo ꝙ oẽs
angeli perfecte diligunt deũ quod tali ratione ostendo:
Modus dilectõis sequitur modum cognitõis. sed om
nes beati angeli vident deum clare ꝛ immediate: vt pa/
tet supra. ergo omnes diligunt deũ perfecte. Ubi nota:

ꝙ aliud est videre deū ꝑ essentiā dei ⁊ aliud ꝑ effectū. ꝗ ēnim ꝑ n. deū ꝑ eēntiā dei videt īpossibile ē quin diligat deū. Cuius rō est: qꝛ ille ꝗ videt deū ꝑ eēntiā dei: nō apꝑhēdit deū nisi sub rōne bonitatis infinite. Ex qua rōne formo aliā sic: Si simplr̄ ad simplr̄ ⁊ magis ad magis et maxime ad maxime. ergo si illud qḋ apꝑhendit̄ sub rōne maioris boni magis diligit̄ ⁊ ꝑ ꝯsequēs illud qḋ apꝑhendit̄ sub rōne ꝑfecti ⁊ infiniti boni ꝑfecte diligit̄. sed deus a beatis angelis apꝑhendit̄ sub rōne ꝑfecti ⁊ infiniti: ergo ⁊c. Sꝫ illi ꝗ deū nō ꝑ eēntiā dei vidēt sꝫ ꝑ aliquos ꝑclaros effectus ꝗ interdū volūtati cōtrariant̄: dicūtur odio hr̄e deū vt mali āgeli ⁊ pctōres faciūt. Re. s. Amor sui: quō est peccatū mortale: ⁊ quō veniale: ⁊ quō nullū peccatū. Hec b. Tho. i. pte sum. q. lx. arti. v. in solu. v. arg.

Tertius actus fruitōis vel cōtēplatōis ē hr̄e ⁊ tenere deū eterne. nā beati angeli oēs nunꝗ̄ pn̄t excidere a visione diuina aut ꝑuari ea. Cuius rō est: qꝛ illi ꝗ nunꝗ̄ pn̄t peccare. visione ⁊ fruitōe diuina nūꝗ̄ pn̄t priuari ⁊ ea ad momentū carere. sꝫ beati angeli nunꝗ̄ pn̄t peccare. ergo ⁊c. Qꝫ aūt nunꝗ̄ peccare possint tali rōne ostēdo. Quicunq̄ nō pōt velle vel agere nisi attēdēs ad deū: ⁊ nō velit vel possit a bono diuertere peccare nō pōt. sꝫ oēs beati angeli: ⁊ oēs qui sunt in celo sunt huiꝰmōi. ergo ⁊c. Hec b. Tho. i. pte sum. q. lxij. arti. viij. in cor. q. Re. ibi Beatitudo sctōrū qualr̄ de sui rōne est eternitas. Sed forte queres supposito ꝙ beati angeli nō possint peccare nec diuina visione priuari: vtrū beati angeli in beatitudīe possunt ꝑficere. Rn̄deo ⁊ dico ꝙ nō. qḋ tali rōne ostēdo: Mereri et ꝑficere ptinent ad statū vie. sꝫ beati angeli nō sunt viatores sed cōꝑhensores. ergo ⁊c. Et cōfirmo rōnē tali exemplo: Motus nō est in fine vel in termino sed in medio: ⁊ eius qḋ tendit vl' mouet̄ ad finē. sic a simili mereri nō est habētis finē sꝫ tendētis ꝑ opatōem ad finē. sed beati angeli sunt in fine. ergo ⁊c. Hec b. Tho. vbi. s. imediate: arti. ix. arg. 3: ⁊ in solu. i. arg. Re. infra Meritū.

¶ Qꝫ angelis beatis supiorībꝰ ꝯuenit triplex actus respectu inferiorꝝ. CA. XXIII.

Ecūdo ꝯuenit āgelis supioribꝰ respectu inferiorū triplex actus. s. purgare: illūinare: ꝑficere. qḋ tripliciter ꝓbo. s. auctoritate: rōne: silitudine. Primo auctoritate Diony. iij. ca. cele. hierar. sic dicentis Ordo hierarchie est quosdā quidē vt supiores purgare illuminare ⁊ ꝑficere: ⁊ quosdā qdē vt inferiores purgari illuminari ⁊ ꝑfici. Scd̄o hoc idē ꝓbo rōne: qꝛ sicut corpora supiora agunt in inferiora: ita angeli supiores operant̄ ad purgatōem illumiatōēꝫ ⁊ ꝑfectionē angelorꝝ inferiorꝝ. Tertio hoc idē ꝓbo silitudīe: Sicut. n. in illumiatōe corpali vt ad sensum apparet sunt tria. s. obscuritatis remotio vel exclusio: luminis ⁊ claritatis infusio: cogitationis ꝯsecutio: vt verbigrā Sicut dicimꝰ visum corpalē purgari inquantū remouent̄ tenebre: illumiari inquantū ꝑfundit̄ lumē: ꝑfici sm̄ qḋ ꝑducit̄ ad colorati cognitōem: ita se hꝫ in illumiatōe vel cognitōe mentali ⁊ spūali. Primo. n. tenebras ignorantie pellit. ⁊ iō dr̄ purgare. scd̄o aliquid ei ꝑ qḋ instruat̄ tradit. ⁊ hͦ ē illumiare. tertio eū in actualē veritatis cognitōem deducit. ⁊ hoc est eum ꝑficere. sicut in visu corpali hec tria fiunt. Primꝰ enī tenebra excludit̄: ⁊ hoc est visum purgare. scd̄o lumē ꝑducit̄: ⁊ hoc ē illuminare visum. tertio actualis cognitō visibilis sequit̄: ⁊ hoc ē visum ꝑficere. Sic in visu vl' cognitōe mētali sunt ista tria. Primo. n. sicut in illuminatōe corpali prius ab aere vel a visu tenebra pellit̄ vel excludit̄: ⁊ hoc est aerē vel visum purgare: sic angelus superior inferiorē purgat: nō quidē a culpa: nec ab immundicia que in angelis locū nō hn̄t: sed purgat vel a nesciētia inquantū supior angelus docet inferiorem de his ꝗ nescit sicut magister docet discipulū: vel purgat a dissimilitudine: vel a cōfusione potētie. nam potentia intellectiua est de se indeterminata ad plura: ⁊ iō est confusa vel vaga respectu pl'imū. Roboratio igit̄ vel ꝯfirmatio potentie intellectiue angeli virtute luminis ad ꝑsistēdū in vno dicit̄ purgatio angeli. Scd̄o in illumiatione aeris est infusio luminis: qua in aere vel in visu lumē ꝑducit̄: sic angelus supior in noticiā aliciꝰ rei qua inferior angelus nesciebat eū deducit. ⁊ hoc est eū illuminare que quidē illumiatio nō est ꝗ̄tū ad diuine eēntie visionem: qꝛ diuinā eēntiam vidēt oēs: sed hec illumiatio intelligit̄ ꝗ̄tū ad cognitōem aliquorꝝ effectuū cōtingētiū de quibꝰ angelꝰ supior plus cognoscit ꝗ̄ inferior: vtputa ꝗ̄tū ad reuelatōem occultorꝝ que sunt de natura eius ⁊ que ad dispositōem ptinēt vniuersi ⁊ mysteria ecclie ꝺ quibus angeli supiores illumināt inferiores. Tertio in illumiatōe corpali aeris ē luminis cōsecutio vl' adeptio ꝗ̄ in aere illuminatio actualis ⁊ in visu cognitio final' ꝑficit̄. sic angelus supior inferiorē in ꝑfectā noticiā eius qḋ potentialr̄ sciebat ⁊ actualr̄ ignorabat sicut in finem vltimū vel cōpletū deducit: ⁊ hoc ē eū ꝑficere. nā ex confusione obscuritatis: ex adeptōe luminis sequit̄ iam ꝑfecta cognitio ⁊ cōsūmata. Hec b. Tho. ij. scri. sen. di. ix. arti. ij. vtrū angelus aliū angelū purget illuminet ⁊ ꝑficiat in cor. q. ⁊ in solu. arg. ⁊ prima pte sum. q. cvj. arti. ij. in solu. i. argu. Si aūt aliter vis ꝓcedere dicas: ꝙ sicut videmus in illumiatōe aeris ꝙ qn̄ tenebrositas ē in aere ex nebula fiunt tria: primo tenebra purgat̄: scd̄o lumē generatur: tertio qn̄ iam ꝑfectū est lumē serenitas aeris ꝑficitur: sic est de cognitōe ꝗ̄ habet̄ de deo ab intellectu creato. primo. n. in intellectu creato respectu cognitōis diuine essentie est tenebra: inquantū videt̄ deus in speculo creature ipm deū ꝯfuse repn̄tante. scd̄o videt̄ deus clare in lumine diuine glorie: vel diuine essentie ipm deū clare repn̄tante. tertio ⁊ vltimo ꝑficit̄ ista visio dū ex intuitu diuine eēntie fit in mente beati quedā supabundātia gaudij ⁊ dilectatōis que ex intuitu diuinorꝝ ꝑ diuinū lumē ꝑcepta dicit̄ ꝑfectio. Lꝫ. n. angeli inferiores in ꝓmio substantiali qḋ cōsistit in visione īmediata diuine essentie sint ꝑfecti nec alterius vel amplius possint ꝑfici: tn̄ quoad ꝓmiū accidētale inferiores angeli a supioribus perficiunt̄. Hec Alber. sup Diony. de cele. hierar. iij. ca. in tribus argu. ibidē.

¶ Qꝫ purgare illumiare ꝑficere possunt fieri tribus modis. CA. XXIIII.

D maiorē tn̄ euidentiam ꝓcedentis capituli est sciendū ꝙ ꝑdicta tria. s. illuminare: purgare ꝑficere pn̄t fieri tribus modis. Primo effectiue ⁊ sic solus deus purgat a culpa: illuminat gratia: ꝑficit in gloria. Et hoc efficit deus quattuor modis: efficienter: principaliter: exēplariter: eminenter. Primo hec tria reducunt̄ in deū efficienter: qꝛ ipe est efficienter purgans illuminans ⁊ ꝑficiens. Scd̄o reducunt̄ in deū principaliter: qꝛ ipe est primū purgans: primū illuminās: primū ꝑficiens. nam tanꝗ̄ principale agens ipe deus ab alio nō habet qḋ agat: sicut secūdaria ꝑfectiua que nō sunt agētia puta purgantia vel illuminātia vel ꝑficientia nisi ab ipo deo. vn̄ Greg. dicit: ꝙ inuanū laborat lingua doctoris: nisi intus assit gratia saluatoris. Tertio ista tria reducūt̄ ad deū exēplariter: eo ꝙ ipe ꝑ hec tria ꝑ reductionē in seipm imprimat silitudinē sui. Quarto hec tria reducunt̄ ad deū eminēter vel eēntialr̄: qꝛ hec oīa deus hꝫ eminenter. nā ipe deus ē purgās nō purgatꝰ: illuminās nō illumiatus: ꝑficiens nō ꝑfectus. Hec Alber. sup Diony. de cele. hierar. ca. iij. in expositōe lr̄e. Scd̄o hͦ tria. s. purgare: illumiare: ⁊ ꝑficē sūt ab aliquo informatiue: ⁊ sic grā purgat: scīa illuminat: charitas ꝑficit. Re. infra

Charitas: quot affectus causat in aīa: ⁊. ē. Effectus amo-
ris. Tertio hec tria sunt ab aliquo dispositiue. ⁊ sic an-
gelus supior hec tria facit angelo inferiori: deus aūt ef-
fectiue ⁊ cōpletiue: verbigratia de primo. s. de illumina-
tōe. Angelus. n. supior nō illuminat inferiorē tradendo
ei lumen nature gratie vel glorie: q2 hec tria sunt a deo.
qđ pz q2 lumē nature ē a deo creāte: lumē grē a deo iu-
stificante: lumē glorie a deo beatificāte. sꝫ angelus supe-
rior inferiorē illumiat disponēdo eū ad ipm lumē reci-
piendū: verbigratia Sicut ad pullulatōez germiatōez vł
fructificatōem terre semē ⁊ opans faciūt duo: vnū cōple-
tiue: ⁊ aliud dispositiue. cōpletiue qdē fructificatio ter-
re ē a virtute formatiua q̄ est in semie: dispositiue vō est
a rustico qui ad fructificatōez disponit: applicādo fimū
⁊ hmōi: sic opat deus ad hec tria ↄpletiue: angelus vō
dispositiue ad illuminatōez inferioris angeli. Docaūt
facit duobus modis. s. intellectus debilitatē ↄfortādo: ⁊
spēm intelligibilē ꝓponēdo. Primo angelus supior in-
feriorē illumiat ⁊ vitatē docet intellectus debilitatē cō-
fortādo. qđ ꝓbo rōne: ⁊ silitudine. Primo rōne: q2 illō fac
in spūalibꝰ ordo ↄuersiōis qđ facit in corpalibꝰ ordo lo-
calis ꝓpinquitatis. qđ pz p exēplū: q2 sicut minꝰ calidū cō-
fortat ⁊ crescit ex pñtia magis calidi: ita virtus intelle-
ctiua inferioris angeli cōfortat ⁊ crescit ex ↄuersione an-
geli supioris ad ipm. Scdo angelus supior illūiat ⁊ do-
cet inferiorē spēm intelligibilē ꝓponēdo p modū cuius-
dā exempli: vt verbigrā Sicut apud nos illud qđ mgri
⁊ doctores capiūt in qdā sūma multiplicit̄ distinguūt
alijs eoꝝ ꝓuidētes capacitati: ita angeli supiores docēt
inferiores qđ nō cognoscunt: ꝓponēdo aliquā intelligi-
bilē spēm vt quoddā exemplū: p quā clarius ⁊ meliꝰ eos
docēt qđ ipi sciunt. Hec. b. Tho. j. pte sum. q. cvj. arti. j. in
cor. q. ⁊ solu. ij. argu. Sed forte queres hic duas qōtio-
nes. Prima est: vtrū angelus supior illuminet inferio-
rē vel doceat de oibus que ipe cognouit. Rñdeo ⁊ dico
q sic. qđ dupliciter ꝓbo. s. cōpatiōe: ⁊ rōne. Primo rōne
sic: De rōne boni est q alijs se cōicet: Ergo quanto aliqđ
magis ꝑticipat de bonitate diña tanto magis cōicabit
eam. sed angeli beati sunt in plena ꝑticipatiōe bonitatis
diuine: g ⁊c. Scdo ꝓbo hoc idē ↄpatōe sic: Beati hoīes
alijs cōicant quicquid a deo boni ꝑcipiūt. vñ ⁊ ad h mo-
net petrus apls. j. Petri. iiij. c. dicens: Unusquisqꝫ sicut
accepit grāz in alterutrū illā administrās sicut boni dis-
pensatores ⁊c. sed angeli beati magis ꝑticipāt de diuīa
bonitate q̄ȝ hoīes: ergo quicquid a deo ꝑcipiūt subiecti
angel' magis impertiunt. Quis autē supiores angeli oīa
que sciūt angelis inferioribꝰ reuelēt ⁊ manifestent sicut
pz: nō tñ ita excellēti mō cognoscunt inferiores angeli
sicut supiores: vt verbigrā sicut vnā ⁊ eandē cōclusionē
vel rē mgr plenius ⁊ clariꝰ intelligit q̄ȝ discipulus q adi-
discit ab eo. Hec. b. Tho. vbi. s. imediate arti. iiij. in cor.
q. Scda qō est: quid istoꝝ triū. s. purgare illumiare et
ꝑficere sit vel ē primū. Rñdeo ⁊ dico: ista tria pñt ↄsidera-
ri tripliciter. s. ex pte rpis: agētis: ⁊ finis. Primo ex pte rpis
recipiētis: ⁊ sic priꝰ ē purgatio: postea illūiatio: vltimo
est ꝑfectio. nā primo a mē vel ab intellectu remouet̄ ⁊ ex-
cludit̄ ↄriū. s. tenebra. 2° ꝑcipit̄ lumē. tertio ꝑficit̄ in il-
lo. Scdo pñt hec tria cōsiderari ex pte agentis: ⁊ sic priꝰ
est illuminatio. post purgatio: ⁊ vltimo ꝑfectio. nā agēs
. s. deus q hec opatur prius infundit lumē. secūdo p illud
lumen expellit tenebras. tertio ꝑficit in lumine. Tertio
pñt hec tria cōsiderari ex pte finis: ⁊ sic ē primo ꝑfectio:
deinde illūinatio: vltimo purgatio. Hec Alber. sup Dio-
nysi. de cele. hierar. ca. iij. arti. v. in cor. q. Re. infra de or-
dine iustificatōis Justificatio.

¶ Q in angelis beatis sunt quattuor. CA. XXV.

Et aūt sciendū ad euidētiā pdictoꝝ q in bonis
e angel' sunt qttuor. s. cognitio: dilectio: illūinatio
locutio. Primo in bonis angel' ē duplex cogni-
tio. s. matutina ⁊ vespertina. vñ Aug. iiij. sup Gen. ad lrām
⁊. xj. de ciui. dei ad Orosiū dicit: q cognitio matutina ē
qua angeli res in verbo cognoscūt. Cognitio aūt vesper-
na ē qua angeli res in ꝓpa nā vel in ꝓprio eē cognoscūt.
f Nā sup illo verbo Gen. j. Factū est vespe ⁊ mane dies
vnus. bea. Aug. vult q p diē vnū intelligat̄ mens angeli-
ca vł ipe angelꝰ: in cuiꝰ mēte deꝰ opa sex dierū repñtauit
vt sicut a deo res effluūt vt in ꝓprijs naturis subsistant:
ita etiā vt sint in cognitōe angelica. Per mane aūt ⁊ ves-
pere intelligit q in angelis est duplex modꝰ quo angeli
res cognoscūt. s. cognitio rerū in verbo: ⁊ cognitio reꝝ in
ꝓprio genere vel in ꝓpria natura. Rō aūt silitudis ē ista
Mane. n. iportat tria q angelice cognitōi ↄueniūt. s. ini-
tiū: accessuꝫ: defectū. Primo. n. mane iportat pncipiū diei
⁊ vespe terminū. ⁊ significat̄ cognitio angeli matutina:
tū q2 angelus cognoscit res in verbo tanq̄ȝ in principio
omniū reꝝ: tū q2 ab eo tāq̄ȝ a primo pncipio oīs alia co-
gnitio deriuat̄ sicut dies a mane. Scdo mane iportat ac-
cessum ad meridiē sicut ad lucē purā vel clarā: ad ondē-
dū duo. primū ē q cognitio rerū in verbo refert̄ ad lau-
dē creatoris. Scdm ē ad significādū q cognitio beata
euacuat pp sui claritatē oēm cognitōem q ei opponit̄ si-
cut fidē. Tertio mane ⁊ vespe iportāt defectū: q2 nō hñt
lucē clarā sed tenebra admixtā: nō q in cognitōe ange-
lica sit tenebra erroris: falsitatis: deceptōis vel ignoran-
tie. Sꝫ hoc dicit pp quattuor rōnes. Prima cā vel rō est:
q2 sicut mane in cōpatōe ad noctē dicit̄ lux: ⁊ in compa-
tōe ad meridiē dicit̄ tenebra: ita cognitio rerū in verbo
dicit̄ lux p cōpatōez cognitōis rerū in ꝓpria nā: q dicit̄
tenebra vel obscura respectu cognitōis rerū in vbo. Se-
cūda est: q2 cognitio rerū in ꝓprijs naturis dr̄ cognitio
vespertina: inquantū nature omniū creaturarū ex se sunt i
declinatōe ⁊ casu sicut vespa declinat ⁊ tēdit ad casum.
Tertia est: q2 sicut vespi nō succedit nox sed mane: vt cū
dicit̄ vespe ⁊ mane: ita ⁊ beati angeli cognoscētes crea-
turā nō in ea figunt̄: q2 hoc eēt tenebrascere ⁊ noctē fie-
ri: sꝫ hoc ipm referūt ad laudē dei. Quarta ē: q2 aliquid i
cōpatiōe ad vnū pōt dici lux: ⁊ in cōpatiōe ad aliud pōt
dici tenebra: vt pz supra prima rōne: sicut vita fideliū et
iustoꝝ in compatōe ad impios dr̄ lux fm illud Ephe. v.
Fuistis aliqn̄ tenebre: nūc aūt lux in dño. q vita iustoꝝ
in cōpatōe ad vitā glie tenebrosa dr̄: fm illō. ij. Pe. i. Ha-
betis ꝓpheticū sermonē cui bene facitis attēdētes quasi
lucerne lucēti in caliginoso loco: donec dies lucescat et
lucifer oriat̄ in cordibus vestris. Sꝫ forte hoꝝ gratia
queres hic duas qōnes. Prima questio est cū meri-
dies sit quasi media ps diei inter mane ⁊ vesperā: videt̄
q debeat eē tertia ors̄a cognitōis angeli q dr̄ meridia-
na sicut dr̄ matutina cognitio ⁊ vespertina. Rñdeo duo-
bus modis. Primo q nō opteat q alia ors̄a cognitōis po-
nat̄. Cuiꝰ rō est: q2 angelꝰ res nō pōt cogscere nisi aut in
vbo. s. creatore: ⁊ tal' dr̄ cognitio matutīa: aut in creatura
⁊ talis dr̄ cognitio vespertīa. 2° mō rñdeo ⁊ dico: q meri-
dies q hꝫ lucē clarissimā ⁊ caret pncipio ⁊ fine: pt referri
nō ad cognitōez āgeli sꝫ ad cognitiōez dei q ē clarissima
⁊ eterna: q2 nec pncipiū nec finē hꝫ. Scda qō: vtrū cogni-
tio q angeli cognoscūt verbū sit matutīa vł vespertina. Et
videt̄ q sit matutina: q2 sicut aliud est intueri lumē sol'
⁊ aliud rē i lumie solis: ita aliud ē intueri verbū: ⁊ aliud
res in verbo. g ē alius ⁊ alius modꝰ vidēdi. Rñdeo ⁊ di-
co q nō est silr: q2 visio alicuiꝰ in lumie solis nō ē idem
qđ visio solis. visio aūt alicuiꝰ in verbo est idem q visio
verbi. sed visio in sole nō est idē qđ sol. sꝫ visio in verbo

est idē qd verbū.sicut g̃ cognitio rerū in v̄bo dr matuti
na cognitio:ita cognitio v̄bi. Hec.b.Tho.i.pte sū.q.lviii
arti.vi.in cor.q.z in so.i.z.ii.arg.z Alex.ii.pte sū.q.xxv.de
modis cognoscēdi:arti.i.vtrū cognitio angelor debeat
dici matutina z vespertina: in cor.q.z in solu.vltimi argu
menti.z ibidem arti.v.in solu.primi argumenti. Sz
forte argues q in beatis nō sit cognitio matutina sz vesp
tina tm̄ q: nō cognoscūt res in verbo sz in ppriis natur
solū:q: qui speculū intuetur videt formas in speculo relu
centes clare videt n.si diuersitas ptiū impediat vt dum
vnā ptē speculi intuet formas in alia pte speculi relucē
tes nō videat sed dei verbū qd est sapia genita ē specu
lū sine macula:vt dr Sap.vii.in quo oēs rōes rer resplē
dēt:g̃ cū verbū dei sit indiuisibile: angeli vidētes verbū
oia cognoscūt.Sz hoc est falsum:q: z futura z cordis in
trinseca vt cogitatōes z h'mōi angeli nō cognoscūt. er
nec res in verbo. Rñdeo duob' modis. Primo q res
vl' rōnes rerū nō resplēdēt in speculo eterno sic forme vi
sibiles in speculo materiali:sz magis sicut rōnes causato
rū vel effectuū pexistūt in cā sua:vt Diony.dicit in vii.de
diui.no.nō aūt necessariū ē vt q̄ cām videt hoc ipso oēs
rōnes effectuū in cā cognoscat:nisi cōprehēdat ipaz cāz
Angeli g̃ q̄uis videāt z cognoscant res in verbo vt ptz:
nō tñ sequit q omēs res que resplēdēt in verbo diuo z
ear rōnes cognoscant:eo q diuinā eēntiam nō cōprehē
dunt. Scdo mō rñdeo z dico vt cōiter dicit q speculū
eternū est volūtariū:q: in eo nō videtur nisi qd ipe vult
ondere.secus aūt de speculo materiali qd ex necessitate
nature repñtat formas resplēdentes in eo. Hec.b.Tho.
ii.scri.sen.di.xi.ii.pte arti.ii.vtrū angeli inferiores p supe
rior illuminatōem in cognitōe pficiāt in solu.iii.argu.
Re.infra Speculū beati.ca.iii.

¶ Q angel' naturali dilectōe plus diligit deū q̄z seipm. CA.XXVI.

Ecūdo in angelis est ordinata dei dilectio.nā
S angelus naturali dilectōe plus diligit deū q̄z se
ipm.qd in generali tripliciter pbo.s.ex pte pce
pti:motiui:z exēpli. Primo ex pte pcepti diuini sic:
Preceptū morale cū sit de lege nature scriptū est in men
te.sed pceptū de diligēdo deū supra se vt cū dr z pcipit:
Diliges dñm deū tuū ex toto corde tuo.est pceptū mora
le legis:ergo de lege nature:z sic scriptū in mente angeli
g̃ angelus naturalr deū plus q̄z seipm z supra oia dilige
bat. Scdo pbo hoc ipm ex pte motiui.Et hoc q̄nqz rō
nibus.s.rōne infinitatis:causalitatis:cōitatis:vtilitatis:
cognoscibilitatis. Primo rōe infinitatis sic: Sūme seu
infinite bonus ē sup oia sūme diligēd'.sz de' ē sūme bo
nus:angelus v̄o nō.ergo naturali dilectōe angelus plus
deū diligit q̄z seipm. Scdo pbo hoc idē rōne causalitatis
sic:Illud qd est cā z rō ois entitatis z bonitatis angel'
vel hō naturali dilectōe magis diligit q̄z seipm. sed de'
cā tota est entitatis omībus:q: omne ens z omne bonū
dependet a deo.g̃ zc.Tertio pbo hoc idē rōne cōitatis
vl' vniuersalitatis sic:Quodlibet singulare bonū nāli dile
ctōe pl' diligit sue speciei bonū.i.bonū cōe q̄z bonū suū.
sed deus nō solum est bonū vnius speciei:sed est ipsum
vniuersale bonū simpliciter.g̃ angelus naturali dilectōe
plus deū diligit q̄z seipm.Quarto hoc idē pbo rōne vti
litatis sic. Naturali dilectōe diligit aliquis qd sibi ē bo
nū ergo magis sibi bonū magis diligit:g̃ maxīe sibi bo
nū maxime diligit sed deus ē maxime bonū z maxime
vtile ipi angelo.g̃ zc.Quinto hoc idē pbo rōne cogno
scibilitatis sic:Dilectio sequit ad cognitōem:g̃ naturalis
dilectio ad naturalē cognitiōem.sed naturali cognitiōe
cognoscit angel' deū eē summū bonū simplr g̃ naturalr di
ligit angel' deū vt sūmū bonū:z p ɔsequēs plus q̄z seipm
Ubi nota q aliter est de eo qui nō cognoscit deum p
essentiā suā z aliter de eo qui cognoscit z videt deum p
eēntiam suā. Ille n.qui nō cognoscit nec videt deū per
eēntiā suā interdū odit deū p aliquos pticulares effect'
qui interdū voluntati ɔtrariātur.z sm hoc i angelo pec
cante nō manet dilectio dei:imo dilectio suipsius vsqz
ad ɔtemptū dei:vt dicit Aug.iiii.de ciui.dei. Sed in eo
qui cognoscit z videt deū p eēntiam suā manet dilectio
dei. z q̄tū ad actū. z q̄tū ad modū. Primo q̄tū ad actū:
q: vidēs deū p eēntiā ipossibile ē q nō diligat. Cui' rō
est q: vidēs deū p essentiā suam nō apphendit deū nisi
sub rōne bonitatis: z id impossibile ē nō diligere.2° q̄
tū ad modū:q: cū vidēs deū p essentiā apphendat deū
vt summū bonū:angelus vl' hō beatus sic vidēs deū dili
git plus q̄z seipm.Sexto hoc idem ɔfirmo alia rōne sic
Propter qd vnūquodqz z illud magis. sed angelus vel
hō nō diligit deū pp se: q: talis amor eēt amor cōcupi
scentie z nō verus z ordinatus amor.ergo diliget se pro
pter deū z sic magis deū:sicut si diligo mgr̃m pp disci
pulū diligo magis discipulū: z sic de aliis. Tertio prin
cipalr hoc idē pbo ex pte exēpli.Uidem' n.q ps expo
nit se piculo pp ɔseruatōem toti': vt verbigrā Man' ex
ponit se ictui absqz deliberatōe pp cōseruatiōem totius
corpis.z ciuis virtuosus exponit se mortis piculo p con
seruatōe totius reipublice q: ergo bonū vniuersale om
niū est ipe deus sub quo cōtinent z angelus z hō z ois
creatura:q: ois creatura sm id qd est:est dei: id omnis
creatura in generali dilectōe plus diligit deū q̄z se. alioqn
si angelus vl hō vel alia creatura plus se ipm q̄z deū di
ligeret seqret q dilectio naturalis eēt puersa:z q nō pfi
ceret p charitatē sz destrueret. Ubi nota q de' dupli
ter pōt cōsiderari Uno mō inquātū deus est bonū vni
uersale omniū:a quo oē bonū depēdet: z sic naturali di
lectōe q̄libz creatura plus deū diligit q̄z seipaz. Alio mō
inquātū deus ē bonū beatificās: z sic angel' vl hō bon'
dilectōe charitatis diligit deū plus q̄z seipz. Hec.b.Tho.
i.pte sū q.lx.arti.v.vtrū angelus naturali dilectiōe dili
gat deū plus q̄z seipm:arg.3:z in cor.q.z in solu. argu.et
Alex.ii.pte sum.q.ii.arti.xv.titu.vt supra in cor.q.

¶ Q in angelis beatis ē locutio mētal. CA.XXVII.

Ertio in angelis beatis est mētalis locutio. qd
T tripliciter pbo.s.auctoritate: rōne: z silitudine:
Primo auctoritate apli.i.ad Corinth.xiii.sic di
centis: Si linguis hominū loquar z angelor. Secundo
hoc idem pbo rōe sic: Illud qd pōt virtus inferior mul
to fortius z nobilius potest virtus supior.sed homo po
test conceptum suū aliquo signo sensibili.s.voce vel nu
tu alteri manifestare: z hoc est loqui. ergo multomagis
angelus p voluntatem conceptū suum potest alteri inti
mare seu manifestare. Tertio hoc idem pbo similitu
dine sic:Quia sicut homo absqz voce vel nutu loquit si
bi ipsi quasi p imperiū voluntatis cōuertit se ad actū cōsi
derandū quem habet in habitu.nam ipe conceptus mē
tis quem aliquis interius format z exprimit sibiipsi vo
catur verbū:ita angelus sine voce vel nutu p voluntatem
suas intelligentias vel conceptus aliis manifestat. Ad
cuius euidentiam nota tria. Primū est q duplex est lo
cutio.s.exterior: z interior. Locutō exterior fit aliquo si
gno sensibili puta voce vel nutu vel aliquo corporis mē
bro.s.lingua vel digito:que quia in angelis esse nō pos
sunt cum sint spiritus incorporei locutio exterior:s.cor
poralis esse in angelis nō pōt. Locutio v̄o interior.s.men
talis est manifestatio verbi interioris.s. conceptus men
tis per imperiū voluntatis: z talis est in angelis: sic ptz.
Secundū est q vox z nutus quibus mediantibus fit lo
cutio corporalis cōueniunt: z differunt. Cōueniunt qui
dem in hoc q vtrūqz.s.vox z nutus est vehiculū verbi:z

interioris.s.ꝯceptus mentis: ⁊ exterioris. Differūt autē in hoc ꝙ vox ē vehiculū verbi nostri interioris.s.ꝯcept⁹ mētis ad auditū alteri⁹: nutus vō ē vehiculū verbi interioris ad visum. Tertiū ē ꝙ locutio fit duplici rōe. Una rō est ad manifestādū alteri qḋ hꝫ in mēte. vn̄ cōceptus mētis q̄ latet aliū expssus ei vocat̄ verbū. ⁊ iō nihil aliud est hoīem hoī ⁊ angelū angelo loq̄ q̄ꝫ ꝯceptū mētis manifestare ei. Alia rō q̄re fit locutio ē: ad addiscēdū sicut discipulus mgr̄o loquit̄ vt addiscat. Hec.b.Tho.j.parte sum.q.cvij.arti.j.arg.ꝫ: ⁊ in cor.q. ⁊ in solu.arg. Ex p̄missis aūt ꝯcludo ⁊ dico tria.s.ꝙ deus loquit̄ angelis: ⁊ ꝙ angeli loqūt̄ deo: ⁊ ꝙ angeli loqūt̄ sibi inuicem. Pmō dico: ꝙ deus loquit̄ angel' vt magr̄ vel doctor discipulis. Cū.n. deus occulta sua ⁊ inuisibilia manifestat: tūc eis loquit̄ inquātū eos illumīat: faciēs eos scire que ipi nesciūt ⁊ q̄ deus vult: vt dicit.b.Greg.ij.moral. ⁊ sanctus Tho.vbi.s̄.arti.ij.in solu.iij.arg. Scḋo angeli loquunt̄ deo. ⁊ hoc dupl̄r. Uno mō sp̄.s.dei excellētiā laudādo ⁊ admirādo. Cū.n.beati angeli dei eēntiā ⁊ excellentiā videant: ⁊ hanc pp̄ sui infinitatē nō possint cōprehēdere: sp̄ loqūt̄ deo laudātes ⁊ admirātes ipm: vt dicit.b.Greg.ij.moral. Alio mō beati āgeli loqūt̄ deo diuinā volūtatē de agēdis ꝯsulēdo. ⁊ tūc solū loqūt̄ deo qn̄ aliquid nouū occurrit sup̄ quo desiderāt illumīari a deo: ibidē arti.iij.in solu.iij.argu. Tertio beati angeli loquunt̄ sibi ad inuicē: ita ꝙ angeli inferiores loquunt̄ angelis supioribus vt instruant̄ ab eis sicut discipulus loquit̄ magistro interrogādo eū vt discat a eo. qḋ dupliciter patet. Primo similitudine: qꝛ sicut sensus mouetur a sensibili; ita intelligētia ab intelligibili. ergo sicut p aliqḋ sensibile excitat̄ sensus: ita p aliquā virtutē intelligibilē pōt mens angelica excitari ad intelligendū. Secundo ꝓbo hoc idē auctoritate beati Diony. qui.vij.ca. cele.hierar.exponit ⁊ dicit: ꝙ angeli inferiores supioribus locuti sunt dicētes: Quis est iste rex glorie? Lꝫ enī inferiores angeli a seculis.i.a principio sue creatōis aliqualr̄ mysteriū incarnatōis cognouerāt: nō tn̄ ita plene cognouerūt sicut angeli supiores. Et ideo plen⁹ volētes cognoscere interrogāt dicentes: Quis ē iste rex glorie? ⁊ iō in eius cognitōe postmodū ꝑfecerunt dū illud mysteriū impleret̄: vt exponit.b.Tho.j.pte sū.q.cvij.arti.ij.argu.ꝫ. Angeli vō supiores loqūt̄ angelis inferioribus inquātū cōceptus suos ordināt vt innotescāt eis: vt doctor discipulo loquit̄ ad docēdū que in mēte magistri latent: ⁊ que discipulus nō cognoscit. Ubi sciēdū ꝙ oīs illuminatio in angelis est locutio: ⁊ nō econuerso.s.ꝙ oīs locutio sit illuminatio. Cuius rō est: qꝛ cū loqui sit manifestare qḋ latet: manifestatio eius qḋ mente cōcipit̄ sm̄ ꝙ a prima veritate dependet est locutio ⁊ illuminatio: vt verbigratia Si vnus bō dicat alij celum a deo esse creatū vel h⁹mōi est illumīatio ⁊ locutio. sed manifestatio eoꝝ que a voluntate intelligentis ⁊ loquētis ꝓcedunt vel dependent nō pōt dici illuminatio sed locutio tm̄: vt verbigratia Si quis dicat alteri: volo hoc vel illud facere: est locutio tm̄ ⁊ nō illumīatio. Cuius rō est: qꝛ volūtas creata nō est lux nec regula veritatis sed pticipans lucē. ⁊ iō cōicare vel manifestare ea que sunt vel ꝓcedūt a volūtate creata est loq̄: ⁊ nō illumīare. Cui⁹ rō est: qꝛ nō ptinet ad ꝑfectōem intellectus mei: quid tu velis vel quid tu diligas: sed solū quid veritatis habeat ⁊ ideo angelus inferior pōt loqui supiori: sed nō illuminare eū: qꝛ loquens nō influit aliquid in audientē: sꝫ solūmodo ꝓponit sibi vt cognoscibile. supior aūt angelus loquit̄ inferiori ⁊ illūinat eū vt ptꝫ. ⁊ in aīabus etiā beatoꝝ nō est locutio vocalis sed sp̄ualis qual' dicta ē in angelis. Hec.b.Tho.j.pte sū.q.cvij.arti.ij.in cor.q. ⁊ ij.sen.di.xi.ij.pte dist.arti.iij.vtrū angeli accipiāt noticiā p mutuā locutōem.in cor.q. ⁊ in solu.j. ⁊ vltimi argu.

¶ Qꝛ angeli beati habēt hominū generalē ꝓuidentiam. CA.XXVIII.

Tertio ⁊ vltimo angeli respectu hominū quattuor actus habēt.s.generalem ꝓuidentiā: sp̄alem diligentiam: virtualē influentiā: eternalē cōmanētiā. Pmō hn̄t beati angeli respectu hominū generalē ꝓuidentiā. Sicut.n. corpa inferiora p supiora regūt̄: ⁊ angeli inferiores p supiores: sic homines p angelos gubernāt̄. Sꝫ forte q̄res rōnē ⁊ cām quare angeli sup̄ creaturas corpales ⁊ pcipue sup̄ hoīes ꝓuidētiam habēt. Rn̄deo ⁊ dico: ꝙ hoc ex duplici causa cōtingit. Pmo ex naturali angelica dispositōe. Habēt enī angeli quattuor naturalia dona vel quattuor excellētias naturales: ꝓ quib⁹ ait mgr̄ sen.ij.di.iij.s.simplicitatē eēntie: discretōem psone: pspicuitatē intelligētie: arbitrij libertatē: que ē quasi dispositio naturalis ad custodiā ⁊ ꝓuidentiā hominū. Scḋo angeli hn̄t hominū ꝓuidentiā ⁊ custodiā ex diuina gratia cōplente.s. ex gratia cōfirmatōis. nam oēs beati angeli sunt ex grā dei ꝯfirmati in bono: sic mali obstinati in malo. ⁊ exquo angeli beati sūt ꝯfirmati i bono adeo sūt fortes ꝙ n̄ sūt lapsi neq̄ labiles. hoīes aūt q̄diu sūt i via qꝛ nō sūt ꝯfirmati i bono adeo sūt debiles ꝙ vl sūt lapsi vl' labiles. ⁊ iō ex grā qua beati angeli sūt ꝯfirmati i bono sup̄ āgelos ꝓuidētiā hn̄t Hec.b.Tho.j.pte sum.q.cx.arti.j.vtrū creatura corpalis administret̄ p angulos: arg.ꝫ: ⁊ in cor.q. Et Alex.ij.pte sū. q.xl.arti.ij.vtrū angelus habeat ptātē ꝓuidēdi ⁊ custodiendi hoīes a natura vel gratia: in cor.q.

¶ Qꝛ angeli beati hn̄t hominū sp̄alē custodiam. CA.XXIX.

Secundo angeli beati hn̄t respectu hominū sp̄alē custodiā. nā angeli supiores respectu angeloꝝ inferioꝝ ꝓuidentiā hn̄t: nō tn̄ hn̄t custodiā. sꝫ respectu hominū angeli nō solū ꝓuidēt q̄ sꝫ etiā custodiā hn̄t. Rō aūt hui⁹ ē: qꝛ ꝓuidere alicui simpliciter nō importat ꝓmotōem illi⁹ ad bonū ⁊ retractōeꝫ a malo sicut facit custodire: ⁊ iō custodia vel custodire ē respectu illius nature que retrahi pōt a malo ⁊ ꝓmoueri ad bonū. Angeli aūt beati h⁹mōi naturam nō hn̄t. qḋ patet: qꝛ exquo sunt cōfirmati in bono vt boni: ⁊ obstinati in malo vt dānati nō possunt retrahi a malo nec ꝓmoueri ad bonū. hoīes aūt exquo nō sūt ꝯfirmati vtrū qꝛ pn̄t.s. retrahi a malo: ⁊ ꝓmoueri ad bonū: ⁊ iō angeli beati respectu hominū hn̄t ꝓuidentiā ⁊ custodiam. Hec Alex.ij.pte sum.q.xl.arti.ij.vtrū angelus habeat ptātem custodiēdi respectu alterius angeli: in cor.q. Ad cui⁹ euidentiā nota ꝙ beati angeli ex custodia hominū non impediunt̄ a dei ꝯtemplatōe: nō attollunt̄ in dei visiōe nō affligunt̄ ex custoditi dānatōe. Pmō.n.beati angeli ex custodia hominū nō impediunt̄ nec retardant̄ a dei cōtēplatōe. qḋ tripliciter ꝓbo.s.auctoritate: rōne: siltudie. Pmo auctoritate Greg. qui dicit: ꝙ beati angeli sic ad exteriora ꝓcedūt ꝙ ab intimis nunq̄ꝫ recedāt. Scḋo hoc idē ꝓbo rōne sic: Beatitudo angeloꝝ ex eoꝝ ministerio nō minuit̄. sꝫ tota beatitudo eoꝝ ē in ꝯtēplatōe diuinitatis. g̃ ex eoꝝ ministerio in nullo eoꝝ cōtēplatio impedit̄ nec retardat̄. Tertio hoc idē ꝓbo siltudie. Sicut.n.luna sil' recipit lumē a sole ⁊ corpa inferiora illūinat: ita angelus sil' illuminat̄ a diuina cōtēplatōe ⁊ illuminat inferiores ⁊ ministrat custodiēdo nos. Ubi nota ꝙ angelus ḋr discedere a deo nō p intermissionē ꝯtemplatōis aut p locū: eo ꝙ intra deū currūt quocunq̄ mittunt̄. vt dicit Beda. Et Greg. dicit ꝙ deus vbiq̄ ē. sed p hoc ꝙ ab inuisibilitate recedēs visibilis apparet: sic etiā fili⁹ dei exiuit a patre ⁊ venit in mūdū visibilis hoībus factus: Johan.xvj. Et similiter angelus dicitur reuerti ad

deū vt habet Thobie.xij.vbi angelus in misterio exīs
dixit: Tempus est vt reuertar ad deū qui me misit.quā/
do deposita visibilitate spūs in pristinā inuisibilitatē re
uertit. Dec.b.Tho.ij.scrip.sen.di.xi.arti.iiij. vtrū angeli
p executiōem ministerij a cōtemplatōe retardent' i duo/
bus argu 3. ⁊ in so l.⁊.ii.arg. Scdo beati angeli ex cu
stodia hoim nō attollunt' vel crescūt in dei visione. Ubi
nota q̄ duplex est p̄miū angeloꝝ.s.eēntiale. ⁊ accidētale.
Primū est essentiale qd̄ in dei visione cōsistit ⁊ istud p̄/
miū nō accrescit angel' ex custodia hoim. Cui' rō ē:q2 cū
angeli sint beati in beatitudie existes nō pñt pficere. Se
cūdū p̄miū angeloꝝ ē accidētale.s.gaudiū de bonis opi/
bus a se factis: ⁊ istud p̄miū in beatis pōt augeri: ⁊ h' de
salute hoim q̄ saluant' p ministeriū angeloꝝ: fm illō Lu
ce.xv. Gaudiū est angel' dei sup vno pctōre pniam agēte.
Dec.b.Tho.i.pte sum.q.lxij.arti.ix.in sol.iij.arg.in fine.
Tertio beati angeli nō affligunt' nec dolent ex custo/
dia dānatōe.qd̄ pbo duplici rōe. Prima ē pp repugnā/
tiā sic: Nemo pōt eē sil felix ⁊ miser.s3 angeli sūt felices
g̃ nō pñt sil' cū felicitate eē miseri s3 dolor vl' tristicia ad
miseriā spectat: g̃ ⁊c. Scda rō ē pp gloriā sic: Angeli sūt
beati g̃ ita sunt sūmo bono repleti q̄ nullius doloris vl'
tristicie sunt capaces. vñ l3 beati angeli vellēt eos quos
custodiunt nō dānari: tñ si dānant' ob hoc nō dolent: q2
nō sunt in statu dolendi. Dec.b.tho.ij.scri.sen.di.xi.arti.
v. ⁊ Alber.in scri.sup Dionysi.de cele.bierar.ca.ix.ar.iiij.
vtrū angeli doleāt de dānatōe eoꝝ quos custodierūt.
¶ Q2 angeli circa hoies pñt tria facere ⁊ faciunt.

T Ertio angeli respectu hoim hñt CA.XXX
virtutale [illegible] ⁊ h' spāl[illegible] quo ad tria.s.
ad imitandū sensum: illuminādū intellectū: in/
clinādū appetitū. Possunt.n.beati angeli facere ⁊ faciūt
ista tria. ipi.n.īmutāt sensum: illuminant intellectū: in/
clinant affectū. Primo angeli pñt īmutare vtrūq3 sen
sum.s.interiorē: ⁊ exteriorē: ⁊ hoc duob' modis.pmo ali
qd̄ sensibile vel de nouo formādo: vel a natura formatū
sensui opponēdo.scdo spūs ⁊ hūores int' cōmouēdo. vñ
legit' Gen.xix. q̄ angeli q̄ subuerterūt sodomā ⁊ gomor
ra percusserūt sodomitas cecitate vel arusia vt ostium do/
mus intrare nō possent. Et sile legit' .iiij.li. Re.ca.vi. d' sy
ris quos heliseus duxit in samariā. Dec.b.tho.i.pte su.
q.cxi.arti.iij.arg.3. ⁊ in cor.q. Scdo angeli pñt illu/
minare hoīs intellectū inquātū docēt hoies intelligibilē
veritatē silitudinib' sensibiliū fm illud Diony.i.ca.cele.
hierar.dicētis: q̄ īpossibile ē nobis aliter lucere diuinū ra
dium: nisi varietate sacroꝝ velaminū circūuelet'. qd̄ etiā
pbo silitudine speculi. Dicit.n. Diony.in li. de diui.no.
q̄ angeli ⁊ aīe sunt specula spūalia. vñ sic in speculo ma/
teriali obiecto alio materiali speculo spēs repñsentate in
vno se gignūt: ⁊ repñsentant in alio: ita pōt eē q̄ speculū
spūale.s.angelus obicit se aīe: ⁊ sic spēs quas de deo re/
cipit infundit aīe: ⁊ illuminat intellectū ad cognoscēdū
diua ⁊ hñdū cogitatōes bōas. Hoc exēplū ponit Alexā.
ij.pte sum q.xxxix. de pñdēria angeloꝝ sup ptē intelle/
ctiua arti.ij.in cor.q. Sz forte queres ⁊ dices De q̄/
bus angelus illūinat hoīs intellectū? Rñdeo ⁊ dico q̄
de quattuor.s.de cogitādis: cognoscēdis: credēdis: agē/
dis. Primo de cogitandis. vbi nota q̄ aliter ē de bonis
cogitatōib': ⁊ aliter d' malis. nā bone cogitatōes nō sūt
ab angelo principalr: q2 boni angeli nō faciūt principa/
liter bonas cogitatōes in intellectu: īmo bone cogitatio
nes attribuunt' altiori principio.s.deo. pcurant' tñ cogi
tatōes bone misterio angeloꝝ bonoꝝ: fm q̄ bon' ange/
lus illuminat habilitat vel excitat intellectū ad habēdū
cogitatōes bon.as. ⁊ hoc duobus modis: vno mō interi/
us fundendo vel firmādo bona fantasmata: alio mō ex/
terius remouēdo impedimēta oīa. Cogitatōes vo male
effectiue nō sunt a deo vel a bono angelo neq3 a demōe
principaliter: sed a voluntate inordinata ⁊ mala. qd̄ pz
quia demōes nō possunt īmittere cogitatōes malas in/
terius eas causando: eo q̄ visus cognitiue virtut' nō sub
iacet demoni sed voluntati. Dicit' tamē demon incēsor
esse cogitationū malarū: inquantū incitat ad cogitandū
mala vel ad appetendū cogitata duobus modis: vel per
modū psuadentis: vel p modū passionē agitātis. Et his
duobus modis intelligit Damascenus in secundo libro
dicens: q̄ omnis malicia ⁊ īmunde passiones ex demo/
nibus excogitate sunt ⁊ inuente. Dec beatus Tho.i. par
te sum.q.cxi.arti.ij.in solu.ij.argu. Nota etiam q̄ aīa
impedit' ne ad bonas cogitatōes mentē erigat duplici
rōne. Prima est rōne corruptōis cōtracte in aīa ex origi
nali crimine. Secunda est rōne obtenebratōis intelligē
tie ex demone. Dec Alex.ij.pte sum.q.xxxix.de psidēria
angeloꝝ circa ptē intellectiuā: arti.iiij.in cor.q.iuxta fi/
nem. Secundo boni angeli illuminant intellectū homi
nis de cognoscendis. nam per bonos angelos adiuuat'
homo et illuminat': vt ex creaturis perfectius in cogni/
tōem diuinā deueniat. Tertio boni angeli illuminant
de credendis: inquantū per bonos angelos hominibus
diuina principaliter reuelant': ⁊ sic causatur in eis fides
Quarto illuminant de agendis. ex quo eni de fide ⁊ de
credendis illuminant ad operationē fidei operant'. Dec
beatus Tho prima pte sum.[illegible] q.arti.3.in cor q. ⁊ in so/
.i.⁊.ij.argu. Tertio angeli possunt īmutare hoīs rō/
nabilem appetitū.s.voluntatem. Ubi nota q̄ volūtas ho
minis duobus modis mutari pōt.s.ab interiori: ⁊ ab ex
teriori. Primo ab interiori. ⁊ hoc modo solus deus po/
test voluntatē hominis mutare. Cuius ratio est: q2 cum
velle sit inclinare voluntatē in rem volitam sicut inclina
tio naturalis nō est nisi a deo qui dat naturā: ita incli/
natio voluntaria non est nisi ab eo qui voluntatē causat
c .s.a deo. Ita dicit' Prouer.xxi. Cor regis in manu dei: ⁊
quocunq3 voluerit vertet illud. Expositor: Cor.i.volun/
luntas regis Est in manu.i.in potestate dei nō propria.
Et quocunq3 voluerit vertet illud: vel ad duriciā: vel ad
mansuetudinem: vel ad bonū: vel ad malū: vel ad sex dif
ferentias loci: que sunt sex meditatōes mentis.s.sursum
ad gaudia paradisi: deorsū ad supplicia inferni.ante.s.
ad mortem que semp ante nostros oculos debet eē: re/
tro.s.ad peccata vite pterite que iam retrocessit: dextror/
sum.s.ad presentes prosperitates q̄3 breues q̄3 mobiles
q̄3 fallaces sunt: sinistrorsum.s.ad presentes tribulatōes
q2 cito transeunt q̄3 gloriose q̄3 dulces sunt. Secūdo vo/
lūtas hominis mutari potest ab exteriori. ⁊ sic angelus
voluntatem potest mutare.i. allicere vel inclinare duo/
bus modis. vno modo ostendendo vel psentando exte/
rius obiectū. alio modo concitando interius appetitum
sensitiuū ad aliquam passionem puta ad iram vel cōcu/
piscentiā. ex quibus duobus voluntas hoīs ad volen
dū aliquid inclinat': nō tñ ex his duob' volūtas hoīs
cogit' vel necessitat' q2 voluntas sp remanet libera ad cō
sentiēdū exteriori psuasioni ⁊ interiori affectōi. Dec.b.
Tho.i.pte sum.q.cxi.arti.ij.in cor.q. ¶ Q2 in ce/
lo nō erūt due societates.s.angeloꝝ: ⁊ hoim: s3 vna tñ: ⁊
q̄ angeli circa pctōres exercēt tres actus. CA.XXXI.

q Uarto ⁊ vltimo angeli beati cū hoībus electis
habent eternalē cōmanentiā: eo q̄ in celo non
erunt due societates p se distincte.s.angelorū et
hoim: sed vna sola. Re.ā.c.xv. vtrū homines debeant assu/
mi ad ordines angeloꝝ. Ad maiorē tamē euidentiā
pdictoꝝ nota q̄ angeli beati actus vel ministeria opan/
tur erga quattuor genera hominū: scil3 erga peccatores

penitentes:patientes ⁊ bene operātes. Primo.n.quo
ad peccatores boni angeli exercent tres actus.quoꝝ pri-
mus est peccatores impedire ne peccent.secūdus ē post
q̄ȝ peccauerint de peccato arguere.tertius est q̄ a cōmis-
so peccato eruunt:ita q̄ boni angeli e ga peccatores hec
tria faciunt.primo peccatū futurū impediunt.scd̄o pec-
catū cōmissum arguunt.tercio a peccato ꝑpetrati eruūt.Hec
b tria expressa sunt Nume.xxij.in Balaam:qui cū merce-
de corruptus ꝓcederet sup asinā ad maledicendū israeli
ab angelo fuit tripliciter impeditus.s.p extremi exami-
nis imaginatōem:p imissionē ꝑsitis tribulatōis:p hor-
rorem mortis.Primo.n.angelus occurrit ei in via cum
gladio euaginato:quē cernens asina ab itinere se auer-
tit.Scd̄o angelus occurrit ei in loco angusto.s.in angu-
stijs duarū maceriarū:quē videns asina iungens se pa-
rieti attriuit pedē sedentis.Tertio angelus occurrit ei i
loco artissimo:vbi nec ad dexterā nec ad sinistraȝ asina
poterat declinare.Moralr̄ p asinā que est brutalis:sen-
sualitas designat̄.sessor vō est rō:que quasi alienata fer-
tur ad ꝑpetrandū peccatū:nō intelligens sibi angelū ob-
uiare.Sed angelus volens eū auertere ⁊ retrahere a pec
cato tria facit.Primo occurrit ei cuȝ gladio euaginato
ingerens imaginatōem extremi iudicij:Exo.xv.Euagi-
nabo gladiū meū.Que imaginatio ingeritur ab angelo
ipi asine.i.ipsi sensualitati.⁊ q̄z nō ꝑcipit̄ a sessore.i.a rō-
ne:ideo asina dicit̄ videre angelū ⁊ nō balaā.Scd̄o pec-
catore nolente peccatū deserere angelus impedit p imis-
sionē ꝑsitis tribulatōis.q̄ significat p hoc q̄ angelus oc-
currit ei in angustijs duarū maceriarū:quē videns asina
attriuit pedē sedentis.naȝ peccatore in aduersitate consti-
tuto asina attriuit pedē sedentis:q̄z sensualitas dolorem
ingerit affectui rōnis.rō.n.sessor est:asina sensualitas:at
tritio pedis dolor est affectōis.Tertio peccatore adhuc
nō desinēte a peccādi ꝓposito:angelus impedit p horro
rem mortis q̄ signat̄ p locū angustissimū in quo nō pōt
nec ad dexterā nec ad sinistrā declinare. In hoc loco ca-
dit asina.q̄z in egritudīe mortali p angelos immissa ipa
sensualitas obnubilata manet:⁊ hoc totū angelus facit
vt supinsidens rō peccatores a peccato auertat. Scd̄o
boni angeli peccatores de peccatis cōmissis arguūt:⁊
hoc tribus modis.primo arguunt de ingratitudine col
la.i beneficij:secūdo de ꝑuaricatōe mandati diuini.ter-
tio de ꝑmissione eterni premij et eius ꝑditōe.Hec tria
a expressa sunt Judicū.ij.vbi dr̄:Ascēditq̄ȝ angelus dn̄i de
galgalis ad locū flentium ⁊ ait:Eduxi vos ⁊c̄.vbi ange-
increpauit eos de tribus:primo de ingratitudīe diuini
beneficij.s.liberatiōis d̄ egypto.i.de pctō.vn̄ dixit:Edu-
xi vos d̄ egypto.secūdo de ingr̄titudine collati beneficij.
vn̄ subdit:Et introduxi vos in terrā,p qua iuraui patri-
bus vestris.tertio de ingratitudine vel ꝑuaricatōe diui-
ni mādati.vn̄ subiunxit:Et ꝑcepi vt nō ferirent fedus cū
habitatoribus terre:⁊ subuerterent aras. Tertio bo-
ni angeli pctōres a pctō ꝑpetrato eruūt.Nam ipi retra-
hunt quattuor a peccatoꝝ.cogitatōem:rōnē:affectōem:
actōem peccatoris.Hec expressa sunt Gen.xix.vbi legit̄
a Angeli dixerunt ad Loth cogentes eū exire:Surge tol
le vxorē tuā ⁊ duas filias quas habes:ne et turpiter tu
pereas.⁊ subdit:Dissimulante illo apprehenderūt manū
eius ⁊ manus vxoris ⁊ manus filiarū ⁊ eduxerunt eum
extra ciuitatē.ꝯm istū modū angeli boni peccatores ele
ctos eruunt a peccatis.Moraliter p Loth significat̄ rō
p vxorē caro:p duas filias cogitatio ⁊ affectio pcti. Co-
gunt ergo angeli spūs vt exeat a sodomis.voluntati sua-
dent vt tollat vxorē.i.carnē a peccati cōsuetudīe.⁊ duas
filias.i.cogitatōem ⁊ affectōem abstrahat a peccato.Sȝ
dissimulantibus nobis monitōem ⁊ inspiratōem ange-
licam multotiens inferunt quasi vim vt apprehendant
manus eius:prebentes voluntati ipsius adiutoriū:ac ma-
nū vxori.i.ꝑbentes auxiliū fragilitati carnis ⁊ cogitatōi
⁊ affectōi que sunt quasi due filie ad exeundū d̄ pctō.

¶ Qr̄ angeli circa penitentes hn̄t tres actus.

S Ecundo principalr̄ angeli bo- CA.XXXII.
ni actus vel ministeria operantur erga penitētes.
⁊ hi sunt tres actus.primus ē sanare oculos cor
dis ad cōtritōem.secundus est purgare labia ad oris cō
fessionē.tertius est cōgaudere ad satisfactōem. Pri-
mus actus angeli erga penitentes est sanare oculos cor-
dis ad contritōem:qd̄ expssum est Thobie.xi.vbi legitur:
t q̄ Thobias iunior edoctus p angelū Raphaelē liniuit
oculos patris sui d̄ felle piscis:⁊ cepit albugo d̄ ocu-
lis eius egredi qua abstracta visum recepit.Moraliter
p Thobiā significat̄ liberū arbitriū p peccatū excecatū:
q̄tū ad aspectū penaꝝ infernaliū qui est quasi oculus si-
nister:⁊ q̄tum ad intuitū diuitiarū celestiū qui ē ocul⁹
dexter.Fel piscis qui p angelum ministrat̄ est amaritu
do compunctōis de peccato cōmissis.Linitio oculoꝝ ex
felle est reuolutio doloris ⁊ amaritudinis ex cogitatōe
peccati:cuius virtute egredit̄ albugo de oculis.p quam
albuginē significat̄ incōsideratio ⁊ obliuio peccatoꝝ q̄
hoc modo ⁊ ordine amota recipit̄ visio:q̄z gratia cele-
stis infunditur vt iam claris oculis possit videre et glo-
riam eternā quā p peccatū amiserat:⁊ penā eternā quaȝ
incurrerat. Secundus actus angeli erga penitentes ē
purgare labia ad oris cōfessionē:qd̄ expressum est Isa.
vi.vbi dicit̄ q̄ cum videret ꝓpheta dn̄m sedentē super
soliū excelsum ⁊ eleuatū circūstantibus angelis clama-
v uit:Ve mihi q̄z tacui:q̄z vir pollutus labijs ego sum in
medio populi mei.Et volauit vnus ad me de seraphin
⁊ in manu eius calculus ⁊ tetigit os meū ⁊ dixit:Ecce te-
tigi hec labia tua:⁊ auferet̄ iniquitas tua ⁊ peccatū tuū
mundabit̄.Moraliter cū penitens cogitat quasi ꝑsentē
iudicē sedentē in solio maiestatis sue:ꝯm q̄ dr̄ Matth.
xxv.⁊ ꝑut dr̄ aplīs ad Ro.xiiij.Oēs astabim⁹ ⁊c̄.clamat
Ve mihi q̄z tacui.h̄ ē a ꝯfessione mea ꝑ pctōꝝ mult̄ tu-
q̄z ex h̄ pollut⁹ labijs ego sū.i.īdign⁹ laudare ⁊ vidē deū.
Sȝ adest angel⁹.i.xp̄s a p̄re missus vl sacerdos xp̄i vica-
rius seraphin missus ad purgandū.qui sumpto calculo
diuini amoris tangit labia penitentis ad ꝓpositū cōfes-
sionis p qd̄ auferet̄ iniquitas ab eo ⁊ pctīs.psal.Dixi cō-
fitebor ⁊c̄. Tertius actus angeli est cōgaudere ad sa-
a tisfactōem.huius figura habet̄ Luce xv.Que mulier
habēs dragmas decē si ꝑdiderit dragmā vnā:nōne accē-
dit lucernā ⁊ euertit domū:⁊ querit diligenter donec in-
ueniat:Et dū inuenerit cōuocat amicas ⁊ vicinas dicēs
Cōgratulamini mihi:q̄z inueni dragmā quā ꝑdideram
Moraliter dragma ꝑdita est rōnalis aīa ad imaginem
dei facta ꝑdita p peccatū.Mulier requirens eā est diui-
na misericordia:Isa.xlix.Nūquid pōt obliuisci ⁊c̄.Hec
lucernā accendit qn̄ dei sapientia in hūanitate apparuit
nam lucerna est lumen in testa.i.diuinitas in hūanitate
vel lucerne accensio est gratie infusio.Dom⁹ ꝓpria euer-
titur cū peccator cōterit̄:vel cum mens ab amore pecca
ti ad detestatōem imutat̄:vel q̄z in seipso ⁊ in sua ꝯsciē-
tia opter ꝑquirere dragmā ꝑditā.i.reg.la imaginē.Et q̄-
rit donec inueniat:q̄z cū ꝑturbat̄ ꝯsciētia hoīs repat̄
in hoīe silitudo cōditoris.Et cū inuenerit ꝯuocat ⁊c̄.q̄z
ad participandū gaudiū ꝯuocat amicas ⁊c̄.Amice ipi⁹
sunt omnes supne virtutes.vicine vō sunt ꝓpinquiores
.s.throni cherubin ⁊ seraphin.vel vicinas vocat.i.contu-
bernales virtutes.i.rōnalem ⁊ ꝯcupiscibileȝ dicēs:Cō
gratulamini mihi ⁊c̄.

¶ Qr̄ angeli circa tribulatōem patientes exercent tres

actus: ꝛ ꝙ anima difficultatē patit̃ in tribulationib⁹ tribus modis. CAP.XXXIII.

t Ertio boni angeli erga tribulationez patientes tres act⁹ habēt vel ministeria operant̃. Ubi nota ꝙ anima difficultatē patit̃ trib⁹ modis. s. aggrediendo difficile: sustinendo horribile: pseuerando assidue. Contra hec tria act⁹ angelorū est triplex. prim⁹ est confortare aggrediētes: scd̄s letificare sustinētes: terti⁹ cōseruare pseuerātes. Prim⁹ actus boni angeli contra difficile ē cōfortare: animare: roborare aggrediētes. Hoc expressum est ei in passione dñica Luce.xxij. Apparuit autē illi angel⁹ confortās eū. ꝛc. vbi legit̃: ꝙ cū iminente passione dñi christ⁹ factus in agonia plixius orabat: ita ꝙ factus ē sudor ei⁹ sicut gutte sanguinis decurrentis in terrā: tūc apparuit illi angel⁹ de celo confortās eū. Ubi nota: ꝙ christ⁹ non habuit angelos ad custodiā neqꝫ ex pte anime: neqꝫ ex pte corpis. Primo quidē nō ex pte anime: tū q2 aīa christi omnibus angelis superior fuit: imediate a verbo sibi vnito illuminata: tum q2 erat ver⁹ cōprehensor: ergo eius bonū nec iuuari nec impediri poterat. Similit̃ non indigebat custodia angelica ex pte corpis: eo ꝙ diuinitas vnita carni sufficiebat ad custodiā eius. Tamē ratione passibilitatis corpis christ⁹ erat viator: ꝛ iō fm̄ hoc non debebat̃ ei angel⁹ custos tanꝙ supior sed angel⁹ minister tanꝙ inferior. Dicit̃ tamē angelus cōfortasse christū duplici rōne. Prima ē ad ostendendū gaudiū: inquantū. s. angel⁹ congratulabat̃ fortitudini eius vt eius minister: sicut hō naturalit̃ cōfortat̃ in tribulatiōe ad pñtiam amicorū. vñ dicit̃ Matth.iiij ꝙ accesserūt angeli ꝛ ministrabāt ei: nō aliqd imprimēdo in christū: sed solū congratulādo victorie ꝛ fortitudini eius. De h. Tho. in. iij. scrip. sen. dist. xi. arti. iii. in solu. ei. ꝛ vlt. argu. ꝛ pma pte sum. q. cxiij. arti. iiij. in solu. pmi arg. Scd̄a causa quare angel⁹ dicit̃ cōfortasse christū est prebendū exemplum: vt ostēdat̃ ꝙ angeli assistūt ad cōfortandū in tribulatiōe vt simus strēnui ꝛ magnanimes ad aggrediendū qdcūqꝫ terribiliū pp christū. Scd̄us actus boni angeli ē letificare vel cōsolari sustinētes omne terribile pp deū. hoc expressum ē zach. vbi dicit̃: ꝙ cū existens in miseria vastitatis terre pmissionis populus pateret̃ aduersa: rñdit angel⁹ qui loquebat̃ in me verba bona ꝛ cōsolatoria. In quo dñ datur ꝙ cū in tribulatione sumus dn̄s nos p suos angelos cōsolatur. Psal. Scdm̄ multitudinē dolorū meorū cōsolationes tue. ꝛc. Tertius actus boni angeli est cōseruare pseuerātes. nā per viā tribulationis tēporalis habem⁹ angelos cōductores ꝛ reductores. hoc expressum ē Thobie. v. vbi dicit̃: ꝙ angel⁹ dixit thobie: Ego sanū ducā ꝛ reducā eū. Ingredientes enī hūc mūdū habem⁹ angelos cōductores. vñ Hiero. Magna ē dignitas animarū vt vnaqueqꝫ a sua origine habeat angelum ad sui custodiā deputatū. Et similit̃ egrediētes de h̄ mūdo habem⁹ angelos reductores q in gratia finali sanos ꝛ incolumes nos cōseruant: fm̄ illud Psal. Angelis suis mādauit de te vt custodiāt te ꝛc. ¶ De boni angeli circa bñ opantes exercēt tres act⁹. CA.XXXIIII.

q Uarto ꝛ vltimo boni angeli erga bñ operantes tres act⁹ vel ministeria exercēt. Ubi nota ꝙ in nostris actib⁹ sūt tria inordinata. s. nosse: velle: posse. Primo enī in nobis ē inordinatū nosse: ꝛ h̄ tribus modis: vel in ignorādo: vel in iudicādo: vel in intēdēdo. Cōtra qd̄ dicit̃ Leui.xix. Nō indues veste lino lanaqꝫ contextā. Scd̄o est in nobis inordinatū velle. ꝛ hoc est in preeligēdo vel malū bono: vel min⁹ bonū maiori bono. Hoc phibet̃ Deutero.xxij. sub figura: Nō arabis in boue ꝛ asino. Et Gen̄.iiij. Sub te erit appetit⁹ tuus. Tertio est in nobis inordinatū posse qd̄ cōsistit vel in deficiendo vel i omittēdo facere qd̄ homo tenet̃ facere: vel in audēdo facere qd̄ nō licet facere: cū quis estimat sibi oīa posse licere. Cōtra qd̄ aplūs: Omia mihi licēt: sed nō omnia expediūt. Prīa est inordinatio rōnis: scd̄a affectiōis tertia actionis. Cōtra autē has tres inordinatiōes: boni angeli tres actus exercēt. pmus est illuminare rōem: secūdus excitare voluntatē: terti⁹ tribuere facultatē: ita ꝙ boni angeli pmo illustrāt intellectū cōsopitū p inconsiderationē. scd̄o inflamāt affectū infrigidatū p torporē. tertio cōsummāt vel perficiūt effectū impeditū p difficultatem. Prim⁹ actus boni angeli ē illuminare vel excitare intellectū cōsopitū per incōsiderationē. Hoc expressū est actuū.xij. vbi dicit̃ ꝙ angel⁹ dñi astitit ꝛ lumē refulsit in habitaculo carceris pcussoqꝫ latere petri excitauit eū dicēs: Surge velociter. Moraliter: petrus dormiens est hō ad opandū negligēs. due cathene sunt pnitas ad malū: ꝛ difficultas ad bonū. Sic hominē excitatū pcutiunt angeli imittēdo timorē in corde: ideo dicit̃ ꝙ eū pcussit in latere: ꝛ hoc ad volūtatē excitandā qd̄ a plurib⁹ sep⁹ experit̃. Scd̄us act⁹ boni angeli ē inflamare affectum infrigidatū p torporē. vñ in Psal. Qui facis angelos tuos spūs ꝛc. Re. s. de pprietatib⁹ ignis ꝛ seraphin.

Terti⁹ actus boni angeli ē expedire effectū impeditū p difficultatē. Hoc expressum ē. iij. Reg. xix. in helia: qui tedio affect⁹ p eo ꝙ nō poterat efficere qd̄ volebat: subter vnā iuniperū obdormiēs petiuit aīe sue ꝙ moreret̃. ꝛ ecce angel⁹ dei bis aduenit q panē ꝛ potū ostendit de quo cū comedisset ꝛ bibisset ꝛc. Moralit̃ panis iste amor est christi: q cor hominis inflamat corroborat ꝛ confirmat ad magna opa faciendum: alioqn si amor rēnuit operari amor nō est. ¶ Q. aīa simul creatur cū corpe cōtra errorem Platonis ꝛ Origenis. CA.I.

Anima rationalis.

c Circa animā rationalē quattuor sunt notanda. s. tēpus creationis: loc⁹ inhabitatiōis status pfectionis: mod⁹ cognitionis.

Prīo circa aīam rationalez nota tempus creatōis. nā qn aīa creata fuerit duo errores fuerūt. Primus fuit Platonis q posuit angelos ꝛ aīas ab etno fuisse. ꝛ talis locut⁹ est cōtra fidē: ꝛ cōtra Aristo. ꝛ rōem naturalē. Prīo cōtra fidē fm̄ quā nihil ē eternū pter deū. Secūdo cōtra Aristo. q nō dicit intellectū esse eternū suppositū. qd̄ pōt dici de his que semp erūt ꝛ si nō semp fuerūt Scd̄us error fuit Orige. q pmus int̃ christiane fidei professores posuit oēs substātias intellectuales. s. tam angelos ꝙ aīas a cōstitutiōe mūdi creatas esse equales: ꝛ postea p liberū arbitriū fm̄ ꝙ plus vel min⁹ adheserūt vel recesserūt a deo ex diuina iusticia diuersimode sunt promote ꝛ pmite: vt quidā essent angeli fm̄ diuersos effectus ordinū: quedā aīe fm̄ diuersos stat⁹: quidā aūt demones i diuersis statib⁹. quedā etiā fm̄ quātitatē meritorū vel demeritorū corporibus nobilioib⁹ ꝛ vilioib⁹ q̄si quibusdā carcerib⁹ alligare. ꝙ de⁹ instituit diuersitatē creaturarū corpaliū pp diuersitatē creaturarū spūaliū ita ꝙ aīa illa q min⁹ peccauit nobili⁹ corpus accepit: ꝛ illa q magis peccauit vili⁹ corpus assumpsit. Sz q2 hoc dicere ē erroneū. iō cōfitendū est ꝛ tenendū: ꝙ aīa simul creat̃ cū corpe ꝛ nō añ. qd̄ tripliciē pbo. s. auctoritate: ratione: sufficiēti diuisione. Prīo auctoritate libri de ecclesiasticis dogmatib⁹ vbi sic dicit: Animas hoim dicimus nō esse ab eterno int̃ ceteras intellectuales naturas vt plato finxit: nec simul a cōstitutiōe mūdi creatas sicut Orige. finxit: sed simul creādo infundunt̃ ꝛ infundēdo creant̃. Scd̄o hoc idem pbo auctoritate Grego. lib. iiij. dialogorū vbi sic ait: Tres vitales spūs creauit omnipo

tentis de⁹: vnū qui carne nō tegit̄: aliū q̄ carne tegit̄ ⁊ cū carne morit̄. tertiū qui carne tegit̄ ⁊ cū carne nō morit̄. p̄mus ē angeloꝝ: scd̄s brutoꝝ: terti⁹ hominū. Scd̄o q̄ aīa nō creat̄ an̄ corp⁹ sed simul cū corpe ꝓbo quattuor rōnibus. s. rōe ꝯueniētie nature: depēdentie aīe: noticie hūane: sapīe diuine. P̄rio q̄ aīa simul creet̄ cū corpe ꝓbo rōe ꝯueniētie nature sic. Illud q̄ ꝯuenit rei fm̄ naturā: pri⁹ est eo qḋ ꝯuenit rei p̄ter naturā. Ratio hui⁹ ē: qꝛ illud qḋ ꝯuenit rei fm̄ naturā ꝯuenit rei p̄ se. qḋ autē ꝯuenit p̄ter naturā ꝯuenit p accidēs. prius autē est qḋ est p se q̄ꝫ qḋ est p accidēs. sed aīe ꝯuenit fm̄ naturā esse vnitam corpi: p̄ter naturā autē aīe ē esse a corpe sepatā cum sit impfecta vt p3. s̄. ⁊c̄. Scd̄o hoc idē ꝓbo rōe depēdētie aīe sic. Qḋ depēdet ab alio nō pōt fieri sine eo. sed aīa dependet a corpe: qꝛ ei naturalit̄ vnit̄: vt p3. s̄. ⁊c̄. Tertio hoc idē ꝓbo rōne noticie hūane sic: Aīa ad cognoscēdū indiguit sensibus: qḋ expientia docet: qꝛ q̄ caret sensibus caret sciētia que ē fm̄ illū sensum. sensus autem sine organis corporeis nō opatur. ḡ aīa cū corpe fuit creata. Quarto h̄ idē ꝓbo rōne sapiētie diuine sic: Non ptinet ad diuinā sapientiā nobilitare ea q̄ sunt infima cū detrimēto supioꝝ: infima autē sunt generabilia ⁊ corruptibilia respectu incorruptibiliū: ⁊ corpalia respectu spūaliū: nō fuisset ꝯueniēs diuine sapiētie aīas preexistētes vnire corporibus ad nobilitandū corpa: cū hoc sine detrimento aīaꝝ nō possit esse vt patebit infer⁹. Tertio principalit̄ hoc idē ondo ⁊ ꝓbo sufficiēti diuisione. Nā si aīe ante corpa sunt create querendū est quō corporibus sunt vnite: quia aut hoc ē nāliter: aut violēter: aut volūtarie: aut diuina ordinatiōe: aut fm̄ merita vel demerita. P̄rimo eni nō aīe ante corpa create nō sunt vnite corporibus nāliter. Cui⁹ ratio ē: qꝛ aīa an̄ vnionē habuisset esse impfectū ⁊ appetitū nō quietatū: ⁊ ita habuisset tristiciam sine culpa: qḋ nō ꝯuenit pfectioni sui creatoris. Scd̄o si aīe ante corpa fūt create nō pōt dici q̄ sunt eis vnite violēter. Cui⁹ ratio ē: qꝛ omne violentū est cōtra nām: ⁊ sic hō ex vtroq̄ ꝯposit⁹ esset qd innaturale: qḋ est falsū. Tertio aīe nō sunt vnite corporibus volūtarie. Cui⁹ ratio est: qꝛ null⁹ volūtarie facit illa p q̄ deteriorat̄. aīa autē ex vnione corpis multa detrimēta incurrit: vtputa obliuionē deceptionē passibilitatē ⁊ huiusmōi. Quarto si aīe ante corpa sunt create nō sunt postea vnite corporibus diuina ordinatiōe. Cui⁹ ratio ē: qꝛ nō conuenit diuine sapiētie vnire aīam rei ex qua deterioraī eius ꝯditio sine demeritis. Quinto nō fuerunt vnite fm̄ merita vel demerita: qꝛ vt apl's dicit de Esau ⁊ Jacob: anteq̄ nati fuissent nihil boni vel mali fecerūt. vn̄ hoc asserere ē erroneū. Dec hea. Tho. ꝯtra gētiles lib. ij. ca. lxx. per totū.

Quomō aīa rationalis est in corpe circa eius essentiā ⁊ potentias. CAP. II.

Secūdo p̄ncipalit̄ circa aīam rationalē ꝯsiderandus ē mod⁹ inhesionis. nā aīa nō est ab eterno neq̄ a p̄ncipio mūdi neq̄ extra corp⁹ vt p3 ca. p̄cedēti. sed cū corpe simul ⁊ corpe ē creata. Quō aūt aīa sit in corpe: ē sciendū q̄ aīa rōnalis l3 sit simplex ⁊ vnica in essentia: reqrit tn̄ diuersitatē potētiarū in corpe ꝓut cōgruit diuersis opationib⁹: quas aīa cum sit pfecta forma opatur: q̄s opationes forme impfecte puta aīalis aīulo sa nō habēt. Et iō ad sciendū quō habeat esse in corpore possum⁹ ꝯsiderare aīam quo ad duo. s. quo ad essentiā: ⁊ quo ad potētias. P̄rio quo ad essentiā: ⁊ sic aīa ē tota in toto corpe ⁊ tota in q̄libet pte corpis. qḋ tripl'r ꝓbo. s. auctoritate: similitudine: ⁊ rōne. P̄rio auctoritate Aug. v. de trini. q̄ dicit q̄ aīa in vnoquoq̄ corpe est tota in toto corpe ⁊ in q̄libet pte corpis ē tota. Scd̄o hoc idē ꝓbo silitudine: qꝛ sic albedo fm̄ totā rōem speciei vel essētie albedinis ē in toto corpe ⁊ in q̄libet pte eius: ita aīa. Tertio hoc idē ꝓbo rōne: qꝛ sicut abscedēte aīa neq̄ totū neq̄ ptes remanēt nisi equioce: vt aīal pictū vel lapideū: ita q̄libet ps: vt man⁹ oculus ⁊ hmōi: nō dicunt̄ nisi equioce: vt dicit Phus scd̄o de aīa. Cuius signū est: q̄ recedēte aīa nulla ps corpis habet ꝓpriū actū vel opationē q̄ signū est speciei. Scd̄o ꝯsiderādo animā quo ad potētias eius: dico q̄ quedā potentie sunt in aīa fm̄ q̄ aīa excedit totā capacitatē corpis: vt intellect⁹ ⁊ volūtas. q̄dā vero potētie sunt in aīa cōes aīe ⁊ corpi: ⁊ taliū potentiarū nō oꝫ q̄ quelibet sit in qualibet pte corpis: neq̄ in quocūq̄ est aīa: sed solū in illa pte corpis que ē ꝓportionata ad opationē talis potētie. Et iō aīa primo quo ad potentiā intellectiuā ⁊ volitiuā neq̄ in toto corpe neq̄ in aliq̄ pte corpis est. nā intelligere ⁊ velle nō sunt actus alicui⁹ organi corpalis. Cuius rō est: qꝛ cū aīa excedat corpis facultatē: has opationes h3. s. intelligere ⁊ velle sine cōitate corpis. vn̄ he opationes nō exercent̄ per organū corpale. Scd̄o vero quo ad potētie intellectiue modū prout intelligere ē cū fantasmate: h3 determinate aliquā partē corpis in q̄ est. s. mediā cellulā capitis que dicitur logistica siue rōnalis. Tertio quo ad potentiā motiuā aīa p̄ncipaliter dicit̄ esse in corde per qḋ mouet aīa totū corp⁹. qḋ p3: qꝛ in corde p̄ncipaliter ē mot⁹ vitalis ⁊ localis. p̄mo in corde ē mot⁹ vitalis: qꝛ a corde i vigilia fit expāsio caloris vitalis p totū corp⁹. in somno vero fit reditio vel reductio caloris vitalis ad cor. scd̄o in corde ē mot⁹ localis: qꝛ vis motiua aīe p̄ncipalit̄ est in corde p qḋ aīa mouet totū corp⁹. Quarto quo ad potētiā sensitiuam aīa nō est in toto corpe sed in q̄busdā ptib⁹ corporis verbi grā: fm̄ potētiā visiuā est i oculo: ⁊ fm̄ potētiā auditiuā est i aure: ⁊ sic de alijs. Lꝫ eni vbicūq̄ sit potentia aīe ibi sit essentia: nō tn̄ est ecōuerso. s. vbicūq̄ ē essentia aīe ibi sit potētia sensitiua: sed solū in illa pte corpis q̄ ē ꝓportionata ad opationē talis potentie vt p3. s̄. De quo ponit̄ duplex exemplū. P̄rimū exemplū ē de rege: q̄ sicut rex ē in regno: ita aīa ē in corpe. sed rex est in vna pte regni p p̄ntiam: i alijs vero ptib⁹ per virtutē vel potētiā: sic in aīa. Scd̄m exemplū est de deo: qꝛ sicut de⁹ dicit̄ esse in mūdo vbiq̄: p̄ncipalit̄ tamē in celis qḋ est ps eminētior mūdi. Ita aīa p̄ncipaliter dicit̄ esse i toto corpore fm̄ essentiā: tn̄ in corde vl' cerebro p̄ncipalit̄ fm̄ potētias sicut p3. s̄. Dec. h. Tho. ꝯtra gētiles lib. ij. c. lxxij. per totū. ⁊. i. pte. q. lxxvj. ar. viij. p totū.

Utrū aīa rōnalis sit pfectior ꝯiuncta corpi q̄ sepata. CA III.

Tertio p̄ncipalit̄ circa aīam rōnalē ꝯsiderādus ē grad⁹ pfectiōis aīe q̄ quattuor modis ꝯsiderari pōt. P̄rio ꝯsiderādo aīam ꝓut ē ꝯiūcta corpi absolute: ⁊ ꝓut ē a corpe sepata. Et tūc dico q̄ aīa ꝓut ē ꝯiuncta corpi est pfectior q̄ꝫ ꝓut ē a corpe sepata: ⁊ in esse nālī ⁊ in opari. P̄rio aīa ꝓut est ꝯiuncta corpi ē perfectior in esse naturali: q̄ꝫ sepata a corpe. Cui⁹ ratio ē: quia sicut ps in toto ē perfectior q̄ꝫ p se existēs: sic aīa cū sit nāliter pfectio hoīs ē pfectior i toto hoīe ꝯiūcto ex aīa ⁊ corpore q̄ꝫ a corpe sepata. Scd̄o aīa ꝯiūcta corpi ē pfectior q̄ꝫ sepata a corpe in suo opari. Cui⁹ rō ē: qꝛ e pari sequit̄ eē q̄ sicut eē toti⁹ ē pfecti⁹ q̄ꝫ eē ptis: ita opatio toti⁹ ꝯiūcti ē pfectior q̄ꝫ opatio ptis. Scd̄us grad⁹ perfectionis aīe pōt attēdi ꝯpando aīam ꝓut ē ꝯiūcta corpi corruptibili: ⁊ ꝓut ē sepata ab ipso. Et tūc dico q̄ aīa sepata a corpe corruptibili ē nobilioris stat⁹ q̄ꝫ ꝯiūcta ei: ⁊ h̄ duplici rōe. P̄rīa ē: qꝛ aīa sepata a corpe corruptibili habet aspectū erectū ad supiores substātias vt ex influētia eaꝝ cognoscat. aīa aūt ꝯiūcta corpi corruptibili h3 aspectum curuatū ⁊ inclinatū ad sensū: nā potētie sensitiue sūt aīe ꝯiūcte necessarie tāq̄ represētantes aīe obiectū ꝓpriū. nō

bili⁹ aũt ē cognoscē aliq̃d p species influxas q̃ p species a sensib⁹ acceptas. Scđa rõ ē: qr aīa a corpe corruptibili sepata hꝫ aspectũ magis vnitũ: ⁊ p ɔñs magis pfectum ⁊ vĩtuosum. qđ pꝫ: qr illa aīa q̃ est ɔiũcta corruptibili corpi cognoscit duab⁹ virtutib⁹. s. sensibilia ⁊ intelligibilia sēsu ⁊ intellectu. aīa sepata vnica vtute cognoscit. s. intellectu. Terti⁹ grad⁹ pfectiõis aīe põt attendi compando aīam put ē ɔiũcta corpi incorruptibili ⁊ glorioso: ⁊ put ē ab illo sepata. Et tũc dico q̄ aīa ɔiũcta corpi glorioso ⁊ incorruptibili ē pfectioꝛ q̃ sepata ab ipso. qđ dupl'r probo. s. ex pte ɔiuncti: ⁊ ex pte desiderij. Pĩo ex pte ɔiũcti: qr opatio toti⁹ ɔiuncti ē pfectioꝛ opatione ptis vt pꝫ. s. Scđo ex pte desiderij: qr oē impfectũ appetit suã pfectionē. aīa aũt a corpe sepata appetit ɔiungi corpi glorioso: ⁊ pp hũc appetitũ ex impfectiõe pcedentē: eius opatio q̄ in deũ ferꝰ est min⁹ intēsa. ⁊ h̄ ē qđ Hiero. dicit: q̄ ex appetitu corpis retardaꝰ aīa ne tota intentione feraꝰ in illud summũ bonũ. Quart⁹ grad⁹ pfectionis aīe potest attēdi compando aīam cõiunctã corpi corruptibili ad ɔiunctã corpi incorruptibili ⁊ glorioso. Et tunc dico q̄ aīa ɔiuncta corpi glorioso est nobilioꝛ q̃ ɔiuncta corpori corruptibili: ⁊ pcipue ad quattuoꝛ: eo q̄ aīa corpori glorioso ɔiũcta hꝫ quattuoꝛ excellētias q̃s nõ hꝫ aīa coniũcta corpi corruptibili. hꝫ eni esse pfecti⁹: posse liberi⁹: nosse nobili⁹: velle quieti⁹. Pĩo aīa ɔiuncta corpi glorioso hꝫ esse perfecti⁹. Cui⁹ rõ ē: qr si aīa ē perfectioꝛ coniũcta q̃ sepata a toto: g̊ ɔiuncta pfectiori vt corpi incorruptibili ⁊ glorioso qđ in nullo impedit animã ſꝫ iuuat: erit pfectioꝛ q̃ cõiuncta corpi corruptibili qđ aggrauat animã: vt dicit Sap. ix. Ex qua rõe sequiꝰ q̄ aīa coniuncta corpi incorruptibili ē deo similioꝛ. Cui⁹ rõ est: quia quãto aliq̃d est pfectius: tãto ē deo simili⁹. sed aīa tali corpi. s. glorioso ɔiũcta ē in suo esse pfectioꝛ: g̊ est deo similioꝛ. Et ɔfirmo h̄ per exemplũ de corde. nã coꝛ cũ est in motu ē simpl'r deo simili⁹ q̃ si q̃esceret: qr pfectio sue opationis ĩ motu ɔsistit. Scđo aīa ɔiuncta corpi glorioso hꝫ posse liberi⁹ q̃ hꝫ aīa cõiuncta corpi corruptibili. Cui⁹ rõ est: qr aīa ɔiuncta corpi glorioso semp sine omni corpis impedimēto intelligit. corp⁹ autē corruptibile frequēter impedit animã ne intelligat. Tertio aīa cõiuncta corpi glorioso hꝫ nosse nobili⁹ limpidi⁹ seu clari⁹: qr intelligit p species influxas. aīa autē ɔiuncta corpori corruptibili nãl'r intelligit p spēs acq̃sitas p sēsus. Quarto aīa ɔiuncta corpi glorioso hꝫ velle q̃eti⁹. qđ pꝫ: quia aīa ɔiuncta corpi corruptibili cupit dissolui ⁊ supuestiri ⁊ esse cũ christo. aīa vero ɔiũcta corpi glorioso neutrũ istoꝝ cupit: sed ē plenarie satiata. Quinto ex his oībus sequiꝰ: q̄ opatio aīe ɔiuncta corpi glorioso erit ɔueniētioꝛ ⁊ p ɔñs delectabilioꝛ. quãto eni opatio ē conueniētioꝛ: tãto ē delectatio maioꝛ: vt dicit. x. ethi. Hec. b. Tho. iiij. scrip. sen. dist. xlix. arti. iiij. vtrum sanctoꝝ btĩtudo sit maioꝛ post iudiciũ q̃ ante: i coꝛ. q. ⁊ in so. argu. Et ibidē dist. l. arti. j. in solu. v. arg.

¶ De aīa rationalis immediate creaꝰ a deo solo: ⁊ quare. CAP. IIII.

P Ost pdicta circa animã rõnalem ɔsiderãda sunt tria. s. sublimitas ori. aīe: varietas noīs. nobilitas imaginis. Pĩo ɔsiderãda ē equalitas vl' sublimitas originis. nã aīa rõnalis nõ generaꝰ: vt dixit apolinaris ex aliq̃ alia aīa: neq̃ ex aliqua mã vt alij posuerũt: sed ĩmediate ex nihilo creaꝰ a solo deo. qđ probo triplici rõe. pĩma est: qr aīa est substãtia intellectualis. secũda ē: qr est ĩmortalis. tertia ē: qr aīa est ĩmaterialis vel spũalis. Pĩa rõ quare aīa ex nihilo a solo deo creaꝰ est: qr aīa ē intellectualis substãtia. Et formo sic rationē. Illud cui⁹ opatio ē sine corpe: nõ pducitꝰ vel generaꝰ a corpe: sed ppria opatio aīe intellectiue ē intelligere: ⁊ h̄ nõ fit p orgãnũ corpale: g̊ nõ generaꝰ a corpe. Scđa rõ est: qr aīa rõnalis est substãtia ĩmortalis. ⁊ formatur sic: Qđ nõ desinit esse ad corruptionē alteri⁹: nõ incipit esse ad generationē alterius. sed aīa nõ desinit esse corrupto corpe: qr ē incorruptibilis vel ĩmortalis: ergo nõ generatur ex generato corpe. Tertia rõ est: qr aīa rõnalis est immaterialis ⁊ spũalis. ⁊ formaꝰ sic: Qđ nõ habet materiã ptem sui nõ põt fieri ex aliquo sicut ex mã. sed aīa rationalis cũ sit spũalis nõ hꝫ materiã aliquã partē sui: ergo fit ex nihilo ⁊ creaꝰ immediate a solo deo. Quarta rõ est ex pte finis sic: Finis rei rñdet eius pĩcipio. qđ pꝫ: qr tũc res ē pfecta cũ ad ppriũ pĩcipiũ attingit. finis autē aīe rõnalis ē vt p cognitionē ⁊ dilectionē ad pprium pĩcipiũ qđ est de⁹ attingat: ergo a deo habet sue cognitionis ⁊ dilectionis pĩcipiũ. vñ alie aīe ab anima rationali sunt p generationē. qđ testaꝰ scriptura sacra Gen. j. cũ dicit: Producãt aque reptile aīe viuentis. ⁊ similiter de alijs. Ad hominē autē veniēs dicit: Formauit deus hominē de limo terre. s. q̃tum ad corp⁹. Et inspirauit in faciē eius spiraculũ vite. q̃tũ ad animã. ⁊ p hoc excluditur error ponentiũ animas ab angelis esse creatas. Hec bea. Tho. ɔtra gētiles: lib. ij. c. lxxxij. rõe prima ⁊ vlti. ⁊ ibidem in fine ca. lxxxiij.

¶ Qꝫ anima rationalis septem nominibus nominaꝰ. CA. V.

S Ecũdo pĩcipaliter circa animã rationalē ɔsiderãda ē varietas nomĩs. nã vna ⁊ eadē res. s. anima sm diuersa officia vel act⁹ septē sortiꝰ noīa. vocaꝰ eni anima: anim⁹: mens: memoria: ratio: spiritus: sensus. Anima. n. vocaꝰ vel ē dũ viuificat corpus. anim⁹ est dũ vult. mens ē dũ scit. memoria est dũ recolit. ratio est dũ recte iudicat. spũs est dũ spirat. sensus ē dum sentit aliq̃d. Nã inde aīa sensus dicitꝰ p his que sentit. vñ ⁊ sententia nomen accepit. Hec Isido. lib. xij. etymo. de hoīe ⁊ ptibus ei⁹: ⁊ autoꝛ ĩ lib. de aīa ⁊ spũ ⁊. b. Thomas allegat in questionib⁹ disputatis de aīa. q. xij. vtrũ anima sit sue potētie: argu. ij.

¶ Qꝫ q̃nq̃ sunt q̄ repñtant deũ. CA. VI.

T Ertio pĩcipaliter circa aīam rõnalem ɔsideranda ē nobilitas imaginis. nã angel⁹ ⁊ aīa sũt nobiliores ceteris creaturis. Cui⁹ rõ est: qr creatura tãto nobilioꝛ ē quãto deũ expssius repñtat ⁊ manifestat. hoc aũt facit illa creatura q̄ ē ad imaginē dei creata vt angel⁹ ⁊ aīa. g̊ ⁊c. Vñ Aug. in lib. de diffinitiõe aīe sic ait: Aīa est substãtia creata inuisibilis ĩmortalis deo simillima: imaginē nullã hñs nisi creatoris sui. Et Bern. Ad imaginē q̃ppe dei facta ē aīa rõnalis: ceteris oīb⁹ occupari põt: repleri oĩo nõ põt capax el dei ē. ⁊ q̃cq̃d deo min⁹ ē nõ eã implebit. Ad cui⁹ euidentiã nota tria. s. repñtatiõis differētiã: ɔueniētiã: excedētiam. Pĩo nota repñtationis differētiã. nã q̃nq̃ sũt q̄ deum diuersimode repñtant. s. vestigiũ: imago: ad imaginē esse: silitudo: eq̃litas. Pĩo. n. vestigiũ repñtat illđ a quo causalit' ē expssum ɔfuse: sic impssio pedis relicta in puluere. ⁊ simil'r cinis dr esse vestigium ignis. Scđo imago repñtat illud a quo ē pducta clare ⁊ expsse. ⁊ h̄ duob⁹ mõis: vl' ĩ speciei vel ĩ figure similitudie: vt pꝫ de imagine regis expssa ĩ sigillo vel nummo: vel ĩ nature idētitate: vt pꝫ de imagine regis ĩ filio. Tertio silitudo repñtat eandem q̃litatē nõ vt expssam vt ouũ ē sile ouo: nõ tñ est imago oui: qr nõ est expssum ab ouo. vñ vbicũq̃ ē imago: ibi ē silitudo nõ tñ econuerso. Quarto eq̃le repñtat illud a quo expssum ē pfecte: nec eq̃litas ē de rõe imaginis nisi pfecte: q̃lis est fili⁹ dei. Ex q̃bus verbis eliciꝰ q̄ aliq̃ creatura ē q̄ nec est imago nec ad imaginē dei creata: vt creatura irrationalꝰ q̄ est vestigiũ dei. Aliq̃ vero creatura ē q̄ est imago dei ⁊ nũq̃ ad imaginē dei: vt fili⁹ dei. d quo apl's ad Collos. j.

dicit: Est dei fili⁹ imago inuisibilis dei pmogenit⁹ oīs
creature. ⁊ h̄ pp idētitatē nature. nā fili⁹ dei ē imago dei
pfecta: pfecte implēs illud cui⁹ ē imago. Aliq̄ vero crea-
tura ē imago dei ⁊ ad imaginē dei: vt hō: qui pp silitudi-
nē nō eq̄litatis sed ꝓportiōis int̄ deū ⁊ ipm dicit̄ ima-
go dei. ⁊ pp impfectionē silitudinis dr̄ ad imaginē dei.
De quo Aug. in lib. de decē chordis exēplū ⁊ silitudinē
ponit dicēs: q̄ sicut imago impatoris alit̄ est ī nūmo: et
alit̄ in filio: qr ī filio ē impssa fm̄ ɔueniētiā nature: ī nū-
mo aūt nō: sic ⁊ tu nummⁱ dei es ex h̄ melior: qr cū intel
lectu ⁊ cū quadā vita es vt scias cui⁹ geras imaginē. nū-
mus aūt nescit se h̄re imaginē impatoris. Simile exem-
plū de imagine q̄ ē in filio ⁊ ī speculo. In filio eni hoīs ē
imago patris: ⁊ ex h̄ ē pat̄ eius. ī speculo aūt imago nō ē
h̄ qd ipse hō: ⁊ ex h̄ nō est pat̄ eius. In filio regis ē ima-
go fm̄ eq̄litatē substātie: ⁊ ex h̄ rex ē pat̄ filij: ī speculo
aūt lōge ē a substātia. Sic a simili: Fili⁹ dei ē imago pa-
tris ⁊ nūq̄ ad imaginē pp idētitatē nature expsse quā
dei fili⁹ repūtat. Hō vero dicit̄ imago dei ꝓpter idētita-
tē similitudīs. ⁊ dr̄ ad imaginē ꝓpter impfectionē simi-
litudinis. vn̄ Gen. j. Faciam⁹ hominē ad imaginē ⁊ simi
litudinē nostrā. nā hec ppositio ad: distantiā significat.
Hec. b. Tho. pma pte sūme. q. xciij. arti. j. in cor. q. ⁊ in so.
scdi argu. ibidē. ¶ De esse ad imaginē dei cōuenit
soli angelo homini ⁊ mulieri: ⁊ quō. CAP. VII.

f Ecūdo pncipalit̄ nota imaginis ɔueniētiā. nam
soli angelo ⁊ homini ⁊ mulieri conuenit esse ad
imaginē dei. Ubi nota q̄ in hoīe ⁊ muliere in
uenit̄ similitudo p modū imaginis fm̄ mentē. fm̄ vero
alias ei⁹ ptes p modū vestigij: vt dicit. b. Tho. pma parte
sum. q. xciij. art. vj. in cor. q. ī fine. Q aūt in angelo hoīe ⁊
muliere sit expssa similitudo imaginis dei ꝓbo tali rōe:
Ille creature sūt ad imaginē dei q̄ sūmi boni sunt capa-
ces. talis aūt ē nā intellectualis q̄lis ē angel⁹ hō ⁊ muli-
er. g̃ ⁊c. Un̄ Aug. in li. de trini. sic ait: Eo q̄ppe imago ei⁹
est quo capax ei⁹ est: eiusq̄ pticipes esse pōt. quo tā ma-
gnū bonū ē nisi p hoc q̄ imago ei⁹ est: vn̄ imago dei est
in aīa respectu dei ⁊ nō respectu sui. Ita dicit Aug. xiiij.
de trini. Nō ppea dei imago in mēte est q̄ sui meminit:
intelligit: ⁊ diligit: eo q̄ sit reditio sup creaturā ⁊ ita sup
defectibile. ⁊ iō nō ē imago sūme trinitatis. vn̄ oz q̄ aīa
scdm vires suas ī deū vel potētialit̄ vel actualit̄ ɔuertat̄.
Potētialit̄ quidē. vn̄ Aug. in li. de trini. dicit: q̄ aīa ē ad
imaginē dei: qr pōt meminisse intelligere ⁊ amare deū.
Actualit̄ vero inquātū pncipalit̄ meminit. dei: itelligit ⁊
diligit deū. vn̄ Aug. in lib. de trini. sic ait: Ex q̄ pte mens
ɔspectā ɔsulit veritatē est imago dei: ex q̄ vero intendit̄
ad agēda inferiora nō est imago dei. Pōt aūt mens ferri
ī deū duob⁹ modis: vno mō directe ⁊ imediate. s. vidē-
do eū in seipso: alio mō indirecte ⁊ mediate. s. videndo
imaginē eius ī speculo. ⁊ sic mēs homis hoc duplici mō
fert̄ in deū. Hec. b. Tho. pma pte sum. q. xciij. arti. viij. in
cor. q. p totū. Ad cui⁹ euidentiā nota tres distinctōes
Pria est: q̄ imago dei ī hoīe est triplex. s. nature: grē: glo
rie. Prima ē imago nature. fm̄ q̄ hō h̄z nālem aptitudi-
nē ad intelligēdū deū. ⁊ hec aptitudo nālis ɔsistit in ipa
nā ī mētis q̄ omnib⁹ hoībus ē cōis. Scda ē imago grē q̄
aliq̄s actu impfecte cognoscit ⁊ amat: ⁊ h̄ est iniustus in
via. Tertia ē imago glorie q̄ actu deū cognoscit ⁊ amat
s. imediate ⁊ ī seipso: ⁊ talis imago ē in beatis. Scda
distictio ē quā ponit glosa sup illo verbo psal. Signatū
est sup nos lumē vult⁹ tui dn̄e: dicēs q̄ triplex ē imago
s. creatiōis. recreatiōis. silitudinis. Pria ē imago creati
onis q̄ in oībus hoībus inuenit̄: inquātū in eis ē aptitu-
do nature ad cognoscendū ⁊ amādū deū. Scda ē imago
recreatiōis que ē in iustis tn̄: inquātū p ɔformitatē gra
tie deū actu cognoscūt ⁊ amāt: impfecte tn̄: quia ex alio.
Tertia ē imago similitudīs q̄ solū est ī btīs p ɔformitatē
glorie: inquātū deū in patria perfecte cognoscūt ⁊ amāt:
qr īmediate ⁊ ex se ⁊ ī seipso. Tertia distictio ē q̄ ima
go dei ē quadruplex. s. q̄si abolita obscurata: clara perfe-
cta. Pria ē quasi abolita vel deleta vt pene nulla sit: sicut
ī his q̄ vsum rōnis nō h̄nt. Scda ē deformata vel obscu
rata: vt ī peccatorib⁹. Tertia ē clara ⁊ pulcra: vt in iustis qui
gra mediāte ferunt̄ in deū mēte. Quarta imago ē pfecta
vt ī btīs q̄ actualit̄ ⁊ imediate ferunt̄ in deū p memoriā
intelligētiā ⁊ amorē. Hec. b. Tho. pma pte sum. q. xciij.
arti. viij. in cor. q. ⁊ ī solu. iij. argu. ¶ De simplr loquē-
quēdo imago dei magis ē in angelo q̄ in homine.

t Ertio pncipalit̄ nota imagi- CAP. VIII.
nis excedētiā. s. quo magis imago dei sit: an in
angelo an ī hoīe. Ubi nota q̄ loquendo sim
plicit̄ ⁊ absolute: imago dei ē in angelo dei magis q̄ in
hoīe: ⁊ in angelis supiorib⁹ q̄ inferiorib⁹. qd dupliciter
ꝓbo. s. rōe: ⁊ auctoritate. Prio rōne sic: Imago ɔsed-
tur nām intellectualē. g̃ vbi nā intellectualis pfecti⁹ inue
nit̄: ibi magis ē similitudo diuine imaginis. sed nā intel-
lectualis dignior ⁊ pfectior ē in angelo q̄ in hoīe: ī quo
rō intellectualis luminis ē obumbrata. g̃ ⁊c. Scdo hoc
idē ꝓbo auctoritate btī gregorij exponētis illud verbū
Ezech. xxviij. Tu signaculū similitudīs ⁊c. ⁊ dicētis sic:
Angel⁹ nō ad similitudinē dei tn̄ dr̄ fact⁹. sed signaculū
similitudīs: vt quo in eo ē subtilior nā: eo in illo imago
dei subtili⁹ insinuet̄ expssa. Sed loquēdo scdm quid
imago dei magis est in hoīe q̄ in angelo qd ostēdo q̄nq̄
modis. Prio: qr sicut ex patre fili⁹ ⁊ ex vtroq̄ spūssanct⁹
ita ex mēte noticia ⁊ ex vtroq̄ ꝓcedit amor. Scdo: quia
rō imaginis ē vbi ē ɔfirmatio fm̄ rōē ꝓcessionis vni⁹
ab altero. sed ī hoīe pōt esse rō ꝓcessionis vni⁹ ab altero
p generationē: in angelis aūt n̄. g̃ ⁊c. Tertio: qr sicut de⁹
diffatur ī toto vniuerso: ita hō diffūditur inferiorib⁹ creatu
ris. nō aūt angel⁹. Quarto: quia sicut de⁹ est simplr finis
oīm: ita hō est quodāmō finis creaturarū: nō aūt ange-
lus. Quinto: qr sicut de⁹ est tot⁹ in qualibet pte vniuersi:
ita aīa est tota in q̄libet pte corpis: vt ps. ē. Hec. b. Tho.
scdo scrip. sen. dist. xvj. arti. iij. v̄t imago dei magis sit ī an
gelis q̄ in hoībus. arg. cōtra: ⁊ in cor. q. Un̄ singulariter
f dixit deus de hoīe Gen. j. Faciamus hominē ad imagi
nē ⁊ similitudinē nostrā. Qd verbū exponit̄ q̄nq̄ modis.
Prio fm̄ glosam q̄ dicit q̄ imago attēdit̄ q̄tū ad nālia
similitudo vero q̄tū ad gratuita. Scdo p Aug. in lib. de
aīa q̄ dicit: Que imago attēdit̄ in cognitiōe. similitudo
vero ī dilectiōe. Tertio fm̄ Hugonē de sancto victore q̄
dicit: q̄ hō est ad imaginē. qr oīa in ipa aīa sunt fm̄ sapi
entiā: ad similitudinē vero qr vna ⁊ simplex ē aīa fm̄ es-
sentiā. Quarto fm̄ cassiodorū q̄ dicit: qr imago attendit̄
fm̄ immortalitatē. ē eni aīa imortalis. similitudo vo at-
tendit̄ fm̄ simplicitatē. Quinto mō sic: qr aīa dicitur ad
imaginē dei qr ratio nālis: ad similitudinē vero qr spiri
tualis. Ad cui⁹ euidentiā est sciendū: q̄ imago dicit̄
quasi imitatio. hō est ad imaginē dei q̄tū ad duo. s. q̄-
tum ad imitationē nature intellectualis: ⁊ q̄tū ad imi-
tationē trinitatis. Primo hō est ad imaginē dei q̄tum
ad imitationē nature intellectualis. imitat̄ enim homo
fm̄ nām intellectuā deū. q̄tum ad hoc q̄ sicut deus se-
ipm intelligit ⁊ amat. sic hō fm̄ mentē intellectuā deū
intelligit ⁊ amat. ⁊ hoc trib⁹ modis. Prio hō est ad ima
ginē dei aptitudinaliter scdm q̄ hō habet nālem aptitu
dinē. eo q̄ ē talis nature ad cognoscendū ⁊ diligendum
deū. vnde imago dei nō est in hoīe ex hoc solū q̄ actuali
ter fert̄ in deū cognoscēdo ⁊ amādo eū: qr tunc si sic esset
imago dei nō esset in peccatoribus: cū actualiter nō con

uerĩ uĩ nec referanĩ in deũ cognoscẽdo ⁊ amãdo eum.
Est ğ imago dei in hoĩe ſm ꝙ aptitudinaliter vel poten
tialiter ferẽ in deũ per actũ intellectꝰ ⁊ volũtatis.ſ.cogno
ſcẽdo ⁊ amãdo deũ.Scðo hõ est ad imaginẽ dei actuali
ter:inquantũ hõ ſm mentẽ actualiter ferẽ in deũ cogno
ſcẽdo ⁊ amãdo eũ:impfecte tamẽ sicut in via: vbi deum
impfecte cognoſcimꝰ ⁊ amamꝰ.Tertio hõ est ad imagi
nem dei feliciter:inquantũ ſm mentẽ deũ pfecte cogno
ſcit ⁊ diligit vt in patria. Scðo hõ ẽ ad imaginem dei
ſm mentẽ q̃tum ad imitationẽ trinitatis. ⁊ hoc duobꝰ
modis.Primo: qꝛ sicut ĩ deo in tribꝰ psonis est vna na
tura:ita in vna essentia aĩe sunt tres potẽtie.ſ. memoria
intelligẽtia ⁊ volũtas. Scðo qꝛ sicut ex patre filius ⁊ ex
vtroq; spũſanctꝰ:ita ex memoria intelligẽtia : ⁊ ex vtra
q; pcedit amor.vñ hõ est ad imaginẽ trinitatis ⁊ nõ ad
imaginẽ filij solũ sicut quidã heretici dixerũt. ⁊ Augu.
pbat ⁊ hoc duplici rõne.Pria est:qꝛ cũ filiꝰ sit ſm eq̃li
tatẽ essentie patri similis: necesse ẽ vt hõ sit factꝰ ad ima
ginẽ patris sicut filij.Scða ratio ẽ:qꝛ si homo esset factꝰ
solũ ad imaginẽ patris nõ diceret pater: faciamꝰ hoiem
ad imaginẽ ⁊ similitudinẽ nostrã sed faciã ⁊ meã. fecit
ergo deus trinitas hominẽ ad imaginẽ suã.i.totius tri
nitatis.Hec.b.Tho.pma pte sum.q.xciij.arti.v.in cor.q.
⁊ in solu.iij.argu. ¶ Ꝙ non est vnus intellectus
omniũ vt finxit auerroys. CA.IX.

Circa animã rõnalem ꝯsideranda sunt tria.ſ.nu
meralis pluralitas:intellectualis capacitas:fina
lis vtilitas. Prĩo ꝯsiderãda est numeralis plu
ralitas.nõ enĩ est vna aĩa intellectiua aut vnus intellectꝰ
numero oĩm hoĩm:vt fingit auerroys in.iij.de aĩa.qð q̃
druplicter pbo.ſ.similitudĩe:auctoritate:rõne:impossi
bilitate. Primo pbo similitudine.nã Aristo.in.iij.de
aĩa assimilat intellectũ vel animã intellectiuã lumini.ſꝫ
nõ est idẽ numero lumẽ in diuersis illuminatis:ğ nõ est
idẽ numero intellectꝰ in diuersis hominibꝰ. Scðo hꝫ
idẽ pbo auctoritate sacre scripture Apoca.vij. que sic di
cit : Uidi turbã magnã quaꝫ dinumerare nemo poterat
⁊c̃.sed turba illa nõ erat hoĩm corpaliter viuentiũ ſꝫ ani
marũ a corpe separatarũ : ergo sunt multe aĩe intellectiue
ſm multitudinẽ corporũ. Tertio pbo hoc idẽ dupli
ci rõne.Prima ẽ talis:Aut aĩa est tm̃ motor corpis : aut
forma. si est tm̃ motor: oportet multiplicari in diuersis
hoĩbus.Cuiꝰ ratio ẽ: qꝛ sicut diuersis corpibꝰ celestibus
ſm positionẽ philosophorũ assignantur motores diuersi:
ita multofortiꝰ in diuersis hoĩbꝰ assignanẽ diuerse ani
me.Si aũt aĩa est forma corpis : tũc oꝫ ꝙ sint diuerse aĩe
in diuersis hoĩbus:tũ qꝛ ẽ impossibile pluriũ indiuidu
orũ esse vnã formã numero: tũ qꝛ si intellectꝰ est virtus
aĩe sequiẽ ꝙ sicut ad multiplicationẽ corpoꝝ ẽ multipli
catio animaꝝ: necessario sequiẽ mltiplicatio itellectuũ
Scða rõ ad idẽ est talis:Aut hõ habet esse ab aĩa intelle
ctiua:aut ab aĩa sensitiua.Si ab aĩa intellectiua:ergo ad
multiplicationẽ hoĩm ẽ multiplicatio animaꝝ intellecti
uarũ.Si vero ab aĩa sensitiua vel nutritiua:tũc hõ nõ ha
beret vñ excederet alia aĩalia:qð est incõueniens:ğ im
possibile est vnã animã rationalẽ numero esse omnium
hoĩm. Quarto hꝫ idẽ pbo ex impossibilitate q̃ sequiẽ
ponẽtibꝰ esse vnũ intellectũ oĩm numero. Ꝙ enĩ nõ pos
sit esse vnꝰ intellectꝰ oĩm numero pbo ex quattuor im
possibilibꝰ que sequunẽ.Primũ ẽ:qꝛ impossibile ẽ plu
res pfectiones secũdarias esse ꝯtrarias existẽte vna pfecti
one.sed nos inuenimꝰ plures secũdarias pfectiões eẽ cõ
trarias ĩ diuersis hoĩbus.ſ.ꝙ quidã sunt stulti:quidã sa
pientes:quidã vitiosi.ergo oꝫ pmã pfectionẽ.ſ.animã in
tellectiuã variari ⁊ multiplicari ĩ diuersis hominibus.Se
cundũ ẽ:qꝛ si omniũ hominuꝫ esset vnꝰ intellectꝰ vl̃ vna
aĩa numero tũc oẽs homĩes essent vnꝰ hõ:⁊ sic non esset
distinctio sortis ⁊ platonis p aliquã formã substãtialẽ:
sed solũ p aliqð extrinsecũ:puta ꝙ vnꝰ esset capacior:ali
us nõ.Tertiũ est:qꝛ cũ ꝯtingat duos vel plures homĩes
simul ⁊ semel vnũ ⁊ idẽ obiectũ intelligere:si oẽs p vnuꝫ
possibilẽ intellectũ intelligũt: sequereẽ ꝙ vniꝰ ⁊ eiusdeꝫ
virtutis simul ⁊ semel respectu vniꝰ ⁊ eiusdẽ obiecti sint
plures actiões.sed hoc ẽ falsum ⁊ impossibile.Ad cuius
pbationẽ.similitudinẽ talẽ adduco: Ponaẽ ꝙ oculꝰ om
nium hominuꝫ sit vnꝰ numero:ita ꝙ oẽs homĩes habeãt
vnũ oculũ numero:tũc q̃uis sint multi vidẽtes tñ oĩum
visio nõ est nisi vna respectu eiusdẽ obiecti in eodẽ tpe.
Similr si intellectꝰ sit vnus omniũ hoĩuꝫ idẽ intelligẽtiũ
eodẽ tpe.sequiẽ ꝙ sit vna actio intellectualis tñ sed hꝫ ẽ
impossibile vñ sicut due visiones numero nõ possunt es
se simul vniꝰ visus:vel visus vnius oculi:qꝛ habẽtes vnũ
oculũ pñt dici duo vel plures vidẽtes:nõ tñ plures visi
ones sed vna:sic duo vel plures habẽtes vnũ intellectuꝫ
numero pñt dici duo intelligẽtes.nõ tñ pñt esse vel dici
due intellectiões vniꝰ intellectus sed vna tñ.Quartũ est
qꝛ tũc hõ nõ btĩficareẽ per aliquã opationẽ aĩe sue con
iunctã sed p aliquã opationẽ extra essentiã aĩe: cũ phꝰs
ponat btĩtudinẽ in nobilissima opatione aĩe.Hec beatꝰ
Tho.ij.scrip.sen dist.xvij.arti.x. ⁊ in.q.dispu.de aĩa.q.ij.
⁊.iij. ⁊ prima pte sum.q.lxxxviij.arti.j.in cor.q. ⁊ in.q.de
spũalibus creaturis.q.ix.in cor.q. ⁊ ĩ tractatu de vnitate
intellectꝰ ꝯtra auerroystas. ¶ Quanta sit capaci
tas ⁊ debilitas aĩe in cognoscẽdo. CA.X.

Secũdo pncipaliter circa animã rationalẽ ꝯside
rãda est intellectualis capacitas. nã ex vna par
te magna ẽ capacitas intellectꝰ: eo ꝙ est oĩa fie
ri ⁊ oĩa facere.Ex alia vero pte magna ẽ imbecillitas vel
debilitas intellectꝰ.qẽ patet respectu triũ.ſ.respectu supioꝝ
interiorũ: ⁊ futuroꝝ. Primo enĩ debilitas aĩe intelle
ctiue ꝯiuncte apparet respectu supiorũ:eo ꝙ aĩa in psen
ti vita nõ potest intelligere angelos p seipsos:Cuius ra
tio est:qꝛ cõis cognitio intellectiua hoĩs est p imagi
nem ⁊ sensum que sunt materialiũ vel corpaliũ tñ. ſꝫ an
geli sub imaginatiõe nõ cadũt cum sint spũales ⁊ multo
minus põt hõ ipsum deũ:cũ sit essentie increate.ğ ⁊c̃.vñ
Sap.ix.Que in celis sunt vt angeli ⁊ ipe deus:q̃s inuesti
gabit:q.d.nullꝰ in hac vita mortali expño.Hec.b.Tho.pri
ma pte sum.q.lxxxviij.arti.j. ⁊ ij.in cor.q. Scðo debi
litas aĩe intellectiue ꝯiuncte apparet respectu interiorũ:
eo ꝙ hõ in hac vita naliter occulta.ſ.cogitationes cordis
nõ põt cognoscere.Rõ autẽ huius ẽ duplex obstaculũ vl̃
impedimentũ: primũ est grossicies corpis. scðm ẽ volũ
tas claudẽs secreta sua vel cordis:nã pp corpis grossiciẽ
⁊ pp voluntatẽ secreta sua claudẽtẽ:hõ in hac vita natu
raliter cogitatões cordis nõ põt cognoscere. Sed for
te queres:an aĩa que ẽ in patria cogitationes alterꝰ cor
dis cognoscat.Rñdeo ⁊ dico ꝙ primũ obstaculũ impe
diens.ſ. grossicies corpis in resurrectiõe tolleẽ quando
corpꝰ gloriosum erit:nec in angelis ẽ tale impedimẽtuꝫ.
Scðm impedimentum.ſ.volũtas claudẽs secreta mẽtis
post resurrectionẽ remanebit: ⁊ ẽ modo in angelis: ⁊ ta
men qualitatẽ mẽtis q̃tum ad quãtitatẽ glorie ⁊ gratie
repñtabit claritas corpis gloriosi.⁊ sic vnus in celo men
tem alterꝰ quo ad quedã videre põt. Hec.b.Tho.pma
pte sum.q.lvij.art.iiij.in solu.j.arg. Re.infra Beatitudo
⁊ infra Cogitatio. Tertio debilitas intellectus aĩe cõ
iuncte in via oñditur ⁊ apparet respectu futuroꝝ.Nã fu
tura put sunt in seipsis nõ ab homine aliquo cognoscũ
tur:sed a solo deo:Isa.xlj. Annũciate que vẽtura sunt in
futurũ ⁊ scienꝰ quoniã dij estis vos Eccẽs.viij. Mul
ta hominis afflictio: qꝛ ignorat pterita ⁊ futura nullo põt

scire nuncio. Qđ verbū duob⁹ modis exponit̄. Primo sic: Nō est tantis ignorantie tenebris an̄ ꝛ retro circūdatus: vt nec p̄terita sua videat: nec futura ꝓuideat. ꝛ iō mala p̄terita que fecit nō plāgit: ꝛ bona que a deo accepit p̄ ingratitudinē nō cognoscit: nec futura mala que dn̄s minat̄ timet: nec bona q̄ ꝓmittit desiderat. Scđo exponit̄ sic: Multa ē homis afflictio in hac vita qꝛ ignorat preterita. s. mala vel peccata: an sint ei remissa: an non. Et futura. s. incōueniētia atqꝫ nouissima qualia. s. erunt vtrū saluādus vel dānandus sit Nullo pōt scire nūcio: vel iudicio. Hec. b. Tho. p̄ma p̄te sum. q. lxxxvi. arti. iiij. arg. ꝯtra: ꝛ in cor. q. ibidē.

¶ Qꝫ aīa rōnalis est creata a deo ꝑꝑ quattuor causas. CA. XI.

Tertio p̄ncipaliter circa animā rationalē ꝯsiderāda ē finalis vtilitas. s. quo fine vel q̄ ratiōe rationalis aīa est creata. Et q̄tū ad hoc dico: qꝫ finis ꝑꝑ quē creata ē aīa rationalis ē quadruplex. s. adimpletio voluntatis diuine: reparatio angelice ruine: delectatio societatis mutue: p̄miatio rōnalis aīe. Prima rō finalis quare aīa rōnalis est creata ē adimpletio voluntatis diuīe: qꝛ illud qđ vult oportet impleri. sed s̄m psal. Oīa quecūqꝫ voluit fecit. ꝛ apls̄ p̄ma ad Thimo. ij. de⁹ vult oēs homines saluos fieri ꝛ ad agnitionē veritatis venire. ꝙ ꝛc. Scđa ratio finalis est reparatio angelice ruine: nā s̄m apl'm venit christ⁹ restaurare que ī celis ꝛ ī terris sunt. Sed ꝯtra: Reparatio aut ē ꝑꝑ bonos angelos: aut ꝑꝑ malos. nō ꝑꝑ malos: qꝛ illi reparari nō possunt. non ꝑꝑ bonos: qꝛ illi reparari nō indigēt. Et ideo Tertia rō finalis. s. cōgratulatio vel delectatio societatis mutue. s. delectatio ī multitudine ꝯsortij angeloꝝ: ꝛ q̄tū ad hoc sicut minuebat̄ numer⁹ fruentiū ꝑ numerū angeloꝝ qui ceciderūt: ita augebit̄ delectatio angeloꝝ ꝑ numerū saluādorū. Quant⁹ autē sit numer⁹ saluādoꝝ ꝛ predestinatoꝝ est triplex opinio. Quidā eni dicūt qꝫ tot ex hominibus saluabunt̄ quot ex angelis ceciderunt. Quidā aūt: qꝫ tot saluabunt̄ quot ex angelis remāserūt. Quidā aūt: qꝫ tot ex hominibus saluabunt̄ quot angeli ceciderūt: ꝛ insuper quot fuerūt angeli creati. Sed meli⁹ ꝛ veri⁹ dicit̄ qꝫ soli deo cognit⁹ est numer⁹ electorū in supna felicitate locādus vt dicit. b. Grego. in collecta. Hec. b. Tho. p̄ma parte sum. q. xxiij. art. vij. in cor. q. in fine. Quarta rō finalis quare de⁹ creauit animā est p̄miatio rōnalis aīe. vñ magister sen. ij. li. dicit: qꝫ aīa rōnalis a deo creata ē vt intelligeret summā bonitatē: ꝛ intelligēdo amaret: amādo possideret: ꝛ possidēdo frueret̄. Et. b. Aug. dicit: qꝫ aīa rōnalis creata ē vt deum videret: amaret: laudaret: ꝛ seruiret: ita qꝫ videre ꝑtinet ad actū rōnis: amare ad actū volūtatis: laudare ad actū sermonis: seruire ad actū op'is exterioris: vt istis oībus fiat ꝓstatio p̄me veritatis: sūme bonitatis: immēse maiestatis: eterne felicitatis. Hec Alex. scđa p̄te sum. q. lix. arti. vi. ꝑꝑ quid creata ē anima rationalis: in cor. q.

¶ De anime a corpe separate ad quattuor loca vadūt. CA. I.

Anima separata Circa aīaꝫ separatā quattuor ꝯsiderare debemus. s. receptionē: apparitionē: punitionē: subuentionē. Primo ꝯsiderare debem⁹ receptionē. nā sicut aīa ꝯiuncta corpi ē in statu merēdi: ita aīa a corpe separata est in statu premiū obtinēdi. Aīa aūt cū decedit ꝛ a corpe separat̄ ē in quadruplici statu. Primo eni si aīa cum decedit ē sine omni culpa: tūc eius receptaculū est paradisus in quo beatificat̄. Secūdo si aīa decedit cū actuali ꝛ mortali culpa: tūc ei⁹ receptaculū est infern⁹ in quo dānatur. Tertio si decedit cū insufficiēti penitētia: tūc ei⁹ receptaculū est purgatoriū in quo purgat̄. Quarto si decedit cū originali culpa: tūc ei⁹ receptaculū ē limb⁹ in quo penā dāni patit̄. Ubi nota qꝫ limb⁹ patrū ꝛ pueroꝝ differūt q̄tuꝫ ad tria. Primo q̄tum ad spem beate vite: qꝛ pueris decedētibus cū originali peccato nō adest spes beate vite. patrib⁹ autē in quibus lumē fidei ꝛ gratie refulgebat spes beate vite aderat. Secūdo q̄tum ad crimē: qꝛ culpa in beatis patribus erat expiata s̄m qꝫ erat infectiua ꝑsone: remanebat tamē impedimentū ex p̄te nature ꝓ qua plene nō fuerat satisfactū. in pueris autē est impedimentū ex p̄te nature ꝛ ꝑsone. Tertio q̄tum ad loci ꝯditionē. q̄uis eni ꝓbabiliter credat̄ vtrorūqꝫ idē locus fuisse: tamē requies beatorū ad huc erat in superiori loco q̄ꝫ limbus puerorū: sicut de limbo ꝛ inferno pꝫ infra Receptacula animarū. Hec bea. Tho. iiij. scrip. dist. xlv. arti. ij. q. iij. in cor. q. ꝛ iso lu. p̄mi argu. Si autē breui⁹ vis ꝓcedere dicas qꝫ anime post separationē a corpore aut sunt in statu recipiendi finale premiū: aut nō. Si sunt in statu recipiēdi finale p̄miū: aut finale premiū est bonū ꝛ sic est celū. aut finale p̄miū ē malū. ꝛ hoc dupliciter aut ꝓ rōne mortalis culpe ꝛ sic est infernus. aut rōe originalis culpe ꝛ sic est limbus pueroꝝ. Si vero aīe post separationē a corpe nō sunt in statu immediate recipiēdi finale premiū: aut impediuntur ꝑꝑ defectū ꝑsone ꝛ sic ē purgatoriū: aut ꝓpter defectum nature ꝛ sic ē limb⁹ patrū qui ē idē s̄m substantiā cū limbo puerorū sed differentia s̄m gradū vel situm qꝛ pueroꝝ est loc⁹ inferior patrū vero superior. Hec. b. Tho. iiij. scrip. sen. dist. xlv. in cor. q. Re. infra Receptacula animarū.

¶ De anime separate possunt in hoc mundo hominib⁹ apparere. CAP. II.

Secūdo p̄ncipaliter ꝯsiderare debem⁹ anime separate apparitionē. naꝫ apparitio aīe a corpe separate ex tribus p̄tibus ꝯsiderari pōt. s. ex p̄te nature: glorie: diuine ꝓuidētie. Primo ex p̄te nature: ꝛ sic aīe a corpe separate naturalit̄ apparere non possunt: qꝛ talis apparitio nō est naturalis ꝛ ex virtute ꝓpria: tūc ex p̄te carū: qꝛ ꝯuersationi substātiarū separatarū ꝛ nō ꝯuersationi hominū sunt deputate. tū ex p̄te hominū quorū cognitio ē ꝑ sensum: ꝛ ideo a reb⁹ sensibilib⁹. vnde apparitio aīe separate est mirabilis. imo inter diuina miracula ꝯputada. vt dicit. b Tho. p̄ma p̄te sum. q. lxxxix. arti. viij. in so. ij. argu. Scđo apparitio aīe separate pōt ꝯsiderari ex p̄te glorie. ꝛ q̄tum ad hoc ē differētia inter sanctos ꝛ dānatos: qꝛ sancti p̄nt cū voluerint hominib⁹ apparere: nō autē dānati. Cui⁹ rō est. qꝛ sicut sancti in carne viuētes ex dei gratia eis data faciebāt quedā signa q̄ alij carētes dicta signa nō poterāt facere. ita aīabus sanctoꝝ ex virtute glorie aliqua ꝑtās ꝯfert̄ a deo per qua p̄nt cū volūt viuētib⁹ mirabilit̄ apparere. Tertio apparitio anime separate pōt ꝯsiderari ex p̄te diuine ꝓuidētie. ꝛ sic dico qꝫ ex diuina ꝓuidētia aīe que sunt ī purgatorio ꝛ anime dānatorū ꝛ mali angeli ꝑmittunt̄ viuētibus apparere: ꝛ hꝫ ꝓpter quattuor rōnes. Prīa est ꝑꝑ petitioneꝫ suffragioꝝ q̄tuꝫ ad aīas que in purgatorio detinent̄: vt pꝫ ꝑ multa q̄ quarto dialogorū narrātur. Scđa est ꝑꝑ exhortationē obsessoꝝ q̄tū ad aīas sanctoꝝ: vt beat⁹ felix martyr ciuib⁹ nolanis apparuit cū a barbaris expugnaret̄. Tertia ē ꝑꝑ eruditionē ꝛ terrorē hominū et aīe dānatorū. Quarta ē ꝑꝑ deceptionē incautoꝝ ꝛ hoc q̄tum ad demones: sicut sauli petenti a phitonissa vt diuinaret ꝛ samuelē suscitaret: nō apparuit samuel q̄ a quiete sua nō ē excitat⁹: sed aliqđ fantasma: ꝛ illusio imaginaria diaboli machinationib⁹ facta ē quā scriptura samuelē appellauit: sicut imagines rerū suaꝝ nominib⁹ aliqn̄ appellātur. Re. infra Diuinatio. Ad maiorē tn̄ euidentiā p̄dictorū nota hic quattuor. Primuꝫ est qꝫ exire de inferno

vel paradiso dupliciť pōt intelligi: vel in ppetuū sine re/
ditu: ⁊ sic null⁹ ibi deputat⁹ p sentētiā diffinitiuā abso/
lutā inde exit. vel ad tēpus cū reditu: ⁊ sic aliq̄s pōt exire
⁊ hoc vel ex dei iusticia sicut oēs exibūt in iudicio: vľ ex
diuina gratia qñ deo placet. Scōm ē ꝙ sicut gloria san/
ctoꝝ in nullo diminuiť nec q̄ztū ad p̄miuz essentiale nec
q̄ztū ad premiū accidentale si sunt extra celū empyreū qd
aliquo mō in eoꝝ gloria cedit: vt verbi gratia Sicut pō/
tifici dať in ecclesia ꝓ honore vt in cathedra sedeat: quā
do ǧ recedit nō minuiť eius gloria qꝛ tñ actu ibi non se
deat loc⁹ tñ ille ē ei deputat⁹: sic a simili pena dānatoꝝ
in nullo diminuiť si extra infernū ad tēpus ex diuina di
spēsatione ponuuť: sicut etiā captiui extra carcerē existē
tes a carcere quodāmō affliguuť dū ad carcerē se vidēt
dānatos. Tertiū est ꝙ mortui tñ pñt apparere et volut:
nō tamē totiēs apparēt quotiēs apparēt in carne viuen
tes. Et h̄ duplici rōne: vel qꝛ ɔformanť diuine volūtati:
ita ꝙ nō libeat eos exire nisi scōm ꝙ diuinā dispēsatio/
nē ɔgruere intueuť: vel qꝛ ita sunt penis oppsi vt de sua
miseria magis doleāt q̄z curēt alijs apparere. Quartuz ē
ꝙ q̄zuis aie sanctoꝝ vel dānatoꝝ aliqñ pñtialiter assint
vbi apparēt: nō tñ credendū est h̄ semp accidē. Aliqñ. n.
huiusmōi apparitiōes fiūt vel in dormiēdo vel i vig lan
do opatione bonoꝝ vel maloꝝ spirituū: vel ad instructi/
onē vel ad deceptionē viuētiū: vt pz. ā. sicut etiā viui ho/
mines aliqñ alijs apparēt ⁊ eis multa dicūt in somnio:
cū tñ ɔstet eos nō esse pñtes. Hec. b. Tho. iiij. scrip. sent.
dist. xlv. arti. i. q. i. in cor. q. ⁊ in solu. argu. Qualr aūt co
gnosci pōt an spūs apparēs sit bon⁹ vel mal⁹: ondit be/
tus Anto. sic dicēs: Nō difficilis ē bonoꝝ spirituū ma/
loꝝq̄ discretio. si cui post timorez successerit gaudiū: a
dn̄o sciam⁹ venisse auxiliū: qꝛ securitas aie est pñtis ma
iestatis indiciū. si aūt incussa formido pmāserit hostis ē
q̄ videť. Hec. b. Tho. allegat. iij. pte sum. q. xxx. arti. iij. in
solu. iij. argu. Sed forte queres: an liceat alicui reqre/
re ab aliquo moriēte ꝙ sibi reuelet statū suū post mortē
Rñdeo ⁊ dico: ꝙ ɔtingit statū alicui⁹ post mortē suā re/
quirere trib⁹ modis: aut cū p̄sumptiōe: aut cū dubitatio
ne: aut cū humilitate ⁊ desiderij impletiōe. Pmo cū pre/
sumptiōe: puta cū aliq̄s supbe vel p̄sumptuose de sua fa
cultate ɔfidēs hoc petit: ⁊ talis peccat. Scdo requiriť cū
dubitatiōe: puta qñ petens dubitat de futuro statu: ⁊ taľ
etiaz peccat. Tertio reqrit pie ⁊ humiliť ex desiderij ad/
impletiōe: ⁊ sic petēs ab aliquo vt post eius mortē sibi
appareat nō peccat. Cui⁹ ratio ē: qꝛ cū oēs hoies naturaľ
scire desiderēt: reqrere adimpletionē desiderij naturalis
nō est peccatū: ita ꝙ si aliq̄s reqrit ab aliquo moriēte ꝙ
sibi statū suū reuelet: de virtute sua p̄sumēdo vel de fide
dubitādo: talis peccat. si vero naturali desiderio moueа/
tur de vita futura aliqd sciēdo: talis nō peccat. Hec bea.
Tho. scdo qōlibe. de aīa sepata. q. ij in cor. q. ⁊ in solu. ar
gumen. ℭ Qꝛ aliter puniuuť hoies q̄ sunt in hoc
mundo: ⁊ aliť aie que sunt in inferno: ⁊ aliter aie que sūt
in purgatorio. CA. III.

t Ertio p̄ncipaliter ɔsiderare debemus aie sepate
punitionē. Nā aliter est in h̄ mūdo: aliter in in
ferno: aliter in purgatorio quo ad punitionē et
modū punitionis. Pmo enī hoies q̄zdiu sunt ī hac vita
que ē loc⁹ pugne: puniuuť qñq̄z a malis angelis sicut ab
host. b⁹. vt pz de Job. qñq̄z vero puniuuť a bonis ange/
lis: vt pz de iacob: cui⁹ neruus femoris angelo pcuciente
emarcuit. Scdo vero post hāc vitā. s. i inferno diuina iu
sticia succēdit ignē quo dānati in ppetuū puniuuť. Ter/
tio vero loco. s. in purgatorio aie neq̄z p bonos angelos
puniuuť neq̄z p malos: sed sola pena ignis purganť.
Primo aie que sunt i purgatorio nō puniuuť p bonos
angelos: imo boni angeli aīas que sunt in penis purga/
torij dupliciť ɔsolanť. Primo visitatiōe eoꝝ. nam boni
angeli aīas in purgatorio existētes: vt suos ɔciues ⁊ fra/
tres frequēter visitant: ɔsolanť exhortanť vt penas suas
sustineāt patiēter. Scdo aie que sunt in purgatorio con
solanť expectatione celestiū premioꝝ. sūt. n. certe de glo/
ria paradisi: que certitudo deficit a certitudine beatoꝝ:
eo ꝙ certitudo illa ē cū expectatione. certitudo autē bea
toꝝ est cū visione ⁊ fruitiōe diuina. ⁊ excedit expectatio
nem illoꝝ qui sunt ī via: qꝛ certitudo aīarū que sūt ī pur
gatorio ē sine timore. illi autē q̄ sunt in hoc mundo expe
ctātes gloriā paradisi timēt nō habere eā. Cui⁹ rō est: qꝛ
cū nō habeāt liberū arbitriū in gr̄a ɔfirmatū pñt amitte
re gloriā paradisi: ⁊ iō timēt. Scdo aie que sūt in purga/
torio nō puniuuť ministerio demonioꝝ. qd pbo dupli
ci rōne. Pma ratio ē talis: Iniustū ē vt q̄ de aliquo triū/
phauit subijciať ei. sz illi q̄ sunt in purgatorio de demo/
nib⁹ triūphauerūt decedētes sine pctō mortali: ǧ ⁊c. Se/
cūda rō est talis: Si demones p̄sciret vtilitatē pene tem
poralis sanctos nō punirēt: ǧ cū sciāt vtilitatē pene pur/
gatorie aīas pena purgatoria nō puniūt. Est tñ possibile
ꝙ demones q̄ letanť de penis hominū eos ad loca pena
rū deducāt ⁊ comitenť ⁊ assistāt purgādis: ⁊ h̄ pp duas
rōnes. Pma est pp satietatē: vt. s. satienť de penis eoꝝ.
Scda rō est pp defectuositatē. cū enī in exitu aie de cor/
pore demones aliqd debitū reperiāt: puta qꝛ ɔdignā vľ
sufficientē pniam nō fecerūt: iō ɔueniēs est ꝙ demones
eas ad loca penarū deducāt ⁊ comitenť ⁊ assistāt purgā
dis. Tertio aie in purgatorio existētes puniuuť sola
pena ignis. Hec. b. Tho. iiij. scrip. sent. dist. xxi. arti. i. q. v.
Re. infra Ignis: ⁊ infra Penas hui⁹ mūdi inferni ⁊ pur
gatorij. ℭ Qꝛ aīabus in purgatorio existētib⁹ sub
ueniťur quinq̄z modis ⁊ quibus. CA. IIII.

q Uarto ⁊ vltīo p̄ncipaliť ɔsiderare debem⁹ aie a
corpe sepate subuētionē. Nā q̄nq̄z modis sub/
ueniť aīabus i purgatorio existib⁹: sicut pz īfra.
Suffragia de otus: ⁊ infra Eucharistia: ⁊ infra Elemo
syna: ⁊ infra Oratio. Re. diligēter ibidē.
ℭ Qꝛ anima a corpe sepata nō corrumpiť corrupto cor
pore ⁊ quare. CAP. V.

p Ost p̄dicta circa aīam sepatā ɔsiderāda sūt tria.
s. incorruptibilitas entitatis: p̄spicacitas intelle
ctualitatis: immutabilitas volūtatis. Pmo ɔsi/
derāda ē incorruptibilitas entitatis: nā aīa rōnalis cor/
rupto corpe nō corrūpiť. qd pbo quattuor rōnib⁹. Pri/
ma rō ē ex intellectuali opatiōe sic: Propria opatio ho/
minis p q̄ hō differt a brutis ⁊ plātis ⁊ inaīatis est intel
ligere sz intellige est incorruptibile: qꝛ ē immutabiliū et
incorruptibiliū ǧ ⁊c. cū cui act⁹ ⁊ obiectū sit incorruptu/
bile. ǧ ⁊ potētia. Scda rō est ex nāli affectiōe sic: Impos
sibile ē nālem appetitū esse frustra. sed hō nāliter appe/
tit ppetuo manere ⁊ esse incorruptibile: nō solū vt nūc si/
cut bruta p sensum sz semp p intellectū ǧ ⁊c. Tertia ratio
est p locu a sufficiēti diuisione sic: Omne qd corrūpitur:
corrūpiť trib⁹ modis: pmo actiōe cōtrarij sicut calor de/
struiť p actionē frigidi: scdo corruptōe sui subiecti sicut
visus destructo oculo: tertio defectiōe sui principij effe/
ctiui sicut lux aeris deficit deficiēte pñtia solis: Aīa autez
nullo hoꝝ triū modoꝝ corrumpiť. qd sic pz. Pmo. n. nō
corrūpiť actiōe ɔtrarij: qꝛ nihil ē ei ɔtrariū: imo ipsa est
susceptiua ɔtrarioꝝ. Scdo nō corrūpiť corruptione sui
subiecti: qꝛ aīa nō depēdet a corpe. Tertio non corrūpiť
defectiōe sui p̄ncipij qꝛ causa effectiua aie ē eterna. s. de⁹
ǧ aīa nullo mō corrūpiť. Quarto h̄ idē pbo auctorita
te duplici. Pmo auctoritate catholice fidei. vñ i libro de
eccles. dogma. dr: Solū enī hoiem dicim⁹ habere aīam

substātiuā q̄ a corpe sepata viuit: ⁊ sensus suos atq; ima ginaria viuaciꝰ tenet: neq; cū corpe morit̄ sicut arabs as serit. neq; post modicū interuallū sicut zeno: q2 substan tialit̄ viuit. Scḋo hoc idē ꝓbo auctoritate eccles q̄ in fi ne libri ɔtra impioꝝ errorē determinās: veritatē dicēs subiūgit: Donec reuertat̄ puluis ī terrā suā vn̄ erat: ⁊ spi ritꝰ redeat ad eū q̄ dedit illū. Hec. b. Tho. cōtra gētiles li bro. ii. cap. lxxxiij. p totum.

❧ Q2 anime a corpe sepate nō beate nō possint p se co gnoscere ea que in h̄ mundo agunt̄: ⁊ q̄bus modis pos sint ea cognoscere. CAP. VI.

Secūdo p̄ncipaliter circa aīam sepatā ɔsiderāda est pspicacitas vel subtilitas intellectualitatis. Ubi sciēdū q̄ differētia ē int̄ aīas sepatas: bea tas: ⁊ nō beatas: ⁊ dānatas: ⁊ demones quo ad cognitio nē. Pmo eni dico q̄ aīe sepate nō beate virtute ꝓpria vel p se nō pñt cognoscere ea q̄ hic agunt̄ seu facta viuen tiū. qḋ rōne ⁊ auctoritate ꝓbo. Pmo rōne: q2 aīe sepa te nō beate a ɔuersatiōe hoīuz viuētiū sunt segregate: et iō facta viuētiū nō cognoscūt. Scḋo hoc idē ꝓbo tripli ci auctoritate. Pria auctoritas ē Job. xiiij. sic dicētis: Si ue fuerint filij eius nobiles siue ignobiles nō intelligit. Scḋa ē Augu. in lib. de cura ꝓ mortuis agēda sic dicen tis: Aie mortuoꝝ rebꝰ viuentiū non intersunt. Tertia est Grego. xij. mora. dicētis q̄ mortui vitā in carne viuētiū post eos qualit̄ disponat̄ nesciūt: q2 vita spūs lōge est a vita carnis. Cognoscūt tn̄ aīe sepate nō beate q̄ hic agun tur tribꝰ modis. s. infusione: reuelatiōe: recordatiōe. Pri mo infusiōe alicuiꝰ supioris spūs vel dei vel angeloꝝ bo norū. Scḋo reuelatiōe vel paris vel inferioris spūs puta aīarū vel demonū ad eas quotidie descēdentiuz. Tertio ꝓpri recordatiōe. s. memorādo eoꝝ q̄ hic gesserunt: vt di xit abraā diuiti Luce. xvj. Recordare q2 ī vita tua recepi sti bona. Sz forte argues q̄ aīe sepate non btē nālr ea q̄ hic apḋ nos agunt̄ cognoscūt tali rōne: Ille q̄ de re curā aliquā hz cognoscit illā. sz diues de suis fratribꝰ cu rā habuit dicēs: Luce. xvj. Habeo eī q̄nq; fratres ⁊c. Rn̄ deo ⁊ dico q̄ aīe mortuoꝝ de rebꝰ viuētiū pñt hr̄e curaz etiā si ignorēt eoꝝ statū sicut nos de mortuis curā habe mus eis suffragia impēdēdo q̄uis ignoremꝰ eoꝝ statū.

Scḋo aīe sepate btōꝝ cognoscunt ea q̄ hic agunt̄. vn̄ Greg. xij. moral. ita dicit̄ Qui intꝰ claritatē dei vidēt: nul lo mō credēdū ē q̄ sit aliqḋ exteriꝰ qḋ ignorēt. Sz ɔtra Augu. in lib. de cura ꝓ mortuis habēda sic ait: Nesciūt mortui etiā sancti qd̄ agāt viui: et eoꝝ filij. qḋ ꝓbat p h̄ q̄ a matre sua defuncta nō ɔsolabat̄ sic qn̄ viuebat: nec ē ꝓbabile vt vita feliciore sit scā crudelior. Rn̄deo ⁊ dico q̄ b. Augu. loquit̄ dubitatiue. b. vō Greg. assertiue. Et iō bea. Tho. magꝭ tenēs cū Greg. q̄ cū Aug. declarās beatū Greg. dicit: q̄ oīa q̄ ptinēt ad pfectionē intellectꝰ ⁊ ad p fectionē vniuersi btī vidētes eēntiā dei cognoscunt: alia vero nō. Hec. b. Tho. i. pte sū. q. lxxxix. arti. viij. i cor. q. ⁊ i solu. j. arg. in fine: ⁊ ɔtra gēti. li. iij. q. lvij. Re. infra Btitu do q̄uo btī ī patria habebunt cōitatē in p̄mio. Tertio aīe dānatoꝝ cognoscūt aliq̄ de h̄ tribꝰ modis. s. memorā do. odiēdo: affligēdo. Pmo cognoscūt aliq̄ memorādo. Recordant̄. n. ⁊ ɔsiderāt mala q̄ fecerūt ⁊ q̄ incurrerūt: ⁊ bona q̄ omiserūt ⁊ q̄ amiserūt. Cōsiderāt etiā dānuz qḋ ex sua scia incurrerūt: q2 creatoris sui fruitio nō vacaue rūt. Scḋo ɔgnoscūt odiēdo. qḋ pz: nā odio habebūt deū q̄ cogitabūt de deo nō inquātū deꝰ est summū bonuz: sz inquātū ē eis instꝰ ⁊ collatiuꝰ penaꝝ. Tertio h̄ pz affligē do. nā de deo inquātū ē bonꝰ nūq; cogitabūt: q2 talis co gitatio esset eis delectabilis. sz cogitabūt de deo inquā tū eis ē malꝰ. s. inquātū punit impios ⁊ affligit: ⁊ h̄ erit eis ad penā maximā. Hec. b. Tho. iiij. scrip. sen. dist. l. de penis dānatoꝝ art. ij. q. j. ⁊. ij. ī cor. q. p totū. Quarto de mones fm̄. b. Aug. ɔgnoscūt aliq̄ tribꝰ mōis: q̄dā p reue lationē bonoꝝ angeloꝝ: illa. s. q̄ sūt s̄ cognitionē nālē: si cut mysteria christi ⁊ ecclesie ⁊ alia hmōi. quedā vero co gnoscūt pspicacia ꝓprij itellectꝰ. s. ea q̄ sunt nālr scibi lia. quedā vero cognoscūt expiētia lōgi tpis. s. euētus fu turoꝝ ɔtingētiū in singularibꝰ: q̄ p se nō ptinēt ad cogni tionē intelligibilē. Hec. b. Tho. i. q. dispu. de aīa. q. xviij. vtrū aīa sepata cognoscat oīa nālia: ī so. j. argu.

❧ Q2 aīe sepate a corpore hn̄t īmutabilē voluntatē. CA. VII.

Tertio p̄ncipalit̄ circa aīam sepatā ɔsiderāda ē imutabilitas volūtatis. Nā aīe post sepationē a corpe siue existēs ī celo siue in infer no siue ī purgatorio hn̄t imutabilē volūtatez siue ī bono siue ī malo. qḋ de oībus ꝓbo. Pmo. n. dico: q̄ aīe que sunt ī celo volūtatē imutabilē hn̄t in bono qḋ probo sex rōnibus. s. rōe statꝰ: actꝰ: appetitꝰ: ɔiunctꝰ: delectꝰ: affectꝰ. Pmo rōne statꝰ sic: Aliꝰ est statꝰ vie: aliꝰ patrie. qḋ pz: aīa q̄diu ē ɔiuncta corpi ē in statu vie pugne ⁊ militie: potēs mutari de bono ī malū ⁊ ecōuerso: ⁊ iō oz vt solici te resistat malo ne ab ipso vincat̄ vel coniet̄ vt a malo li beret̄. sz aīa a corpe sepata nō ē in statu pugne vl militie: sed recipiēdi p̄miū seu penā ꝓ eo q̄ legitime vel illegiti me certauit: g̃ ⁊c. Et ɔfirmo scḋo hāc rōez sic: Si aīa btā posset trāsmutari de bono ī malū nō esset btā: q2 fini vl timo nō esset ɔiūcta qḋ esset ɔtra rōem statꝰ btitudinis g̃ ⁊c. Scḋo hoc idē ꝓbo rōne actꝰ vel aspectꝰ sic: Beati tudo q̄ in dei visiōe ɔsistit ē ꝑpetua. g̃ nō pōt eē q̄ aliqs p volūtatē auertat̄ a deo eoq; btitudo rectā volūtatē re q̄rit. Tertio hoc idē ꝓbo rōe nālis appetitꝰ sic: Creatu ra rōnalis naturalit̄ appetit q̄ sit beata. vn̄ non pōt velle nō esse beata. tum q2 nō apprehēdit beatitudinē nisi sub rōne boni: tū q2 nō apprehēdit beatitudinē nisi sub rati one finis vltimi: ⁊ sic sufficiētis ⁊ pfecti boni. ⁊ iō n̄ que rit aliquid aliud extra ipm. sed q̄cūq; ē beatus ei sufficit bonū qḋ habet: ⁊ p oīa implet̄ desideriū eius ergo ⁊c. Quarto hoc idē ꝓbo rōne ɔiunctus sic: Uolūtas q̄ est ma xime ɔformis deo nō pōt separi a deo: q2 tūc puersa essz sed aīa videns deū est maxie ɔformis deo g̃ ⁊c. Quinto hoc idē ꝓbo rōne delectus sic: Nullꝰ delectꝰ pccti vl error pōt esse in voluntate nisi p̄us fuerit in intellectu. sed ī intellectu aīe vidētis deū nullū peccatū delectꝰ: vl error pōt esse cū oīa videat q̄ ptinēt ad eiꝰ pfectionē: g̃ ⁊c. Se xto hoc idē ꝓbo rōe affectꝰ sic: Qui apprehēdit aliqd vt optimū apprehēdit ipsum vt maxie diligibile. sed aīa vi dēs deū apprehēdit ipm vt optimū: g̃ ipsum maxie dili git. ⁊ sic nō pōt deū nō velle ⁊ nō diligere: ⁊ p ɔsequens nō potest peccare. Hec bea. Tho. contra gēti. lib. iiij. cap. xcij per totum.

❧ Q2 anime dānatorū habēt im mutabilē volūtatē ɔ stinatā in malo. CAP. VIII.

Secūdo dico q̄ aīe que sunt ī inferno habēt im mutabilē volūtatē ⁊ obstinatā in malo: ita q̄ nō possint mutari de malo in bonum. quod probo quattuor rationibus. s. ratione. iusticie pene carētie gra tie ⁊ cōuenientie. Pmo ratione diuine iusticie sic: Ex diuina iusticia peccato mortali debetur pena eterna hoc aūt nō esset si voluntas dānatorū mutari posset. quod pz. quia iniquuz esset ex pte dei si perpetuo puni rētur ex quo voluntatē bonā haberēt: ergo ⁊c. Scḋo hoc idē ꝓbo rōe pene sic: Inordinatio volūtatis ē q̄dam pena maxie afflictiua. sz tal' volūtas. s. inordiata nūq; sepa bit̄ a dānatis. qḋ pz: q2 sp displicebit eis q̄ voluntas dei cui peccādo restiterūt sp implebit̄: g̃ volūtas dānatoꝝ semp mala nūq; poterit mutari de malo in bonū. Ter tio hoc idē ꝓbo rōne carētie gr̄e sic: Uolūtas a pctō mu tari nō pōt p displicētiā pctī ⁊ ɔplacētiā boni nisi p grati

ení.sed aīe dānatoꝝ totalr̄ diuina grā sūt priuate: ergo ⁊c̄.

Quarto hoc idē ꝓbo rōne cōuenientie sic: Sicut se habȝ volūtas beatoꝝ respectu boni: ita volūtas dānatoꝝ respectu mali. sed volūtas beatoꝝ nō pōt ↄuerti vel mutari de bono in malū eo ꝙ dū viuerēt vltimo fini. s. deo imobiliter adheserūt: vt ptȝ ca. ꝑce. ğ silr̄ volūtas dānatoꝝ non pōt mutari de malo in bonū: eo ꝙ dū viuerēt alteri fini a deo. s. creature imobiliter adheserūt. Hec. b. Tho. ↄ gentiles. li. iiij. ca. xciij. ꝑ totū.

¶ Ꝙ aīe q̄ sūt in purgatorio hn̄t īmutabilē volūtatē in bono: ⁊ quare. CA. IX.

Tertio dico ꝙ aīe que sunt in purgatorio habent īmutabilē voluntatē in bono: ita ꝙ volūtas earū in bono ita ē cōfirmata ꝙ nūꝙ̄ pōt in malū flecti vel mutari. qđ ꝓbo quattuor rōnib⁹. s. rōne charitatis: firmitatis: diuersitatis: silitudīs. Primo rōne charitatis sic: Aīa que decedit in charitate īmobiliter adheret deo. sed aīe que vadūt ad purgatoriū decedūt in charitate: ğ ⁊c̄. Scđo hoc idē ꝓbo rōne immobilitatis sic: Aīe que hic ↄiuncte corpi firmiter ⁊ imobiliter adherēt deo cū sunt a corpe sepate a deo remoueri nō pn̄t. sed aīe que vadūt ad purgatoriū sunt hm̄oi ğ ⁊c̄. Tertio hoc idē ꝓbo rōne diuersitatis sic: Dr̄ia est inter voluntatē aīe ↄiuncte corpi ⁊ aīe sepate in hoc ꝙ volūtas aīe ↄiuncte pōt sp̄ mutari de bono in malū ⁊ ecōuerso: nō aūt postꝙ̄ fuerit a corpe sepata. Rō aūt huiꝰ ē: qꝛ volūtas aīe cōiuncte pōt peccare in vltimo fine: ⁊ iō est liberi arbitrij nō aūt sepata. sed aīe que sunt in purgatorio sūt a corpe sepate: ğ ⁊c̄. Quarto hoc idez ꝓbo rōne similitudīs sic: Aīe que aliquid purgabile ad purgatoriū deferūt nō discrepant in fine ab aīabus beatis: qꝛ sicut aīe beatoꝝ decedūt in charitate: ita aīe que ad purgatoriū vadunt. sed beatoꝝ voluntatē immobilē ⁊ ↄfirmatā hn̄t in bono: ğ etiā aīe que sunt in purgatorio. Hec. b. Tho. ↄtra genti. li. iiij. ca. xciiij. ꝑ totum.

¶ De appellatōe nota quinꝙ. Capitulū vnicū.

Appellatio

Circa appellatōem cōsiderare debem⁹ quinꝙ. s. institutōis motiuū: formatōis modū: supioris refugiū: deliberatōis spaciū vel terminū: iteratiōis numeꝝ. Primo ↄsiderare debemus circa appellatōem institutōis motiuū: Nā fm̄ leges appellatio ē inducta vt iniqtas vel impitia iudicātiū corrigat. vñ fabian⁹ papa sic dic̄: Cā vitiata remedio appellatōis poterit subleuari: vt hr̄ in decretis cā. ij. q. vi. liceat. Et iō ad remouēdū inordinatū supioris grauamē appellatio est ordinata. Ubi sciendū ꝙ appellatio aliqñ est iniusta: ⁊ tūc nō dȝ admitti. aliqñ ē iusta: ⁊ tūc dȝ admitti. Primo. n. qñ appellatio ē iniusta nō admittit ⁊ hoc ī septē casib⁹. prīo nō admittit appellatio ab excessu vl̄ delicto manifesto: sicͭ in notoria man⁹ iniectōe: aut in publica rapina vl̄ cōsilib⁹: extra li. ij. titu. xxviij. 2° appellatio a papa nō valet: qꝛ nullus ē supior eo. 3° qñ appellatio inhibet a papa. 4° si res ex dilatōe detrimētū patiat appellatio nō hȝ locū. 5° qñ appellat sine grauamīe tūc remittit ad illū a quo appellauit: extra li. ij. titu. xxviij. 6° nō admittit appellatio in disciplinis ⁊ correctōibus religiosorū: ⁊ hoc cū modus in correctōibus nō excedit modum peccati. sec⁹ aūt qñ nimie austeritatꝭ increpatio nec correctōem accipit nec salutem. 7° nō valet appellatio cum quis causa more afferende appellat ne contra eum sententia ꝓferat. Uñ in decretis cā. ij. q. vi. sic dicit. Quicunꝙ nō ↄfidentia iuste cause. sed causa afferende more ne contra eum iusta sentētia proferatur appellauerit huiusmodi appellatio non recipiatur: talis. n. appellatio est illicita: quia hoc est se calumniose defendere. Unde talis sic appellans dupliciter peccat. Primo: quia talis offendit iudicē quē impedit ne suū officiū exequat. Secūdo qꝛ offendit accusantē quē impedit ne ꝑ se iuriam exequatur: ⁊ ideo talis ē puniend⁹: sic dr̄ in decretis. ij. cā. q. vi. Oīno puniēdus ē cuius iniusta appellatō ꝓnūciat. Hec bea. Tho. scđa scđe. q. lxix. arti. iij. in corꝑ. q. in fine. Re. ā. Accusatio. ca. ij. Scđo vō appellatio est iusta: puta cum fit rōne iniurie repellende: ⁊ in tali casu licet cuilibet appellare. s. cū quis iniuste grauat a iudice: qꝛ hoc ē prudēter euadere: qđ licitū ē cuilibet. vñ in decretis cā. ij. q. vi. sic dicit: Oīs oppssus libere si voluerit sacerdotū appellet iudiciū: ⁊ a nullo ꝓhibeat. ꝓp qđ paulus iniuste grauatus cesarē appellauit: vt dr̄ Act. xxv. Hec. b. Tho. vbi supra immediate.

Secundo principalr̄ circa appellatōem ↄsiderare debemus formatōis modū. nā appellatio qñꝙ fit solo verbo: vt si quis dicat: Appello. qñꝙ āt fit scripto. Ubi nota ꝙ forma appellatōis ante latā sententiā est talis: Ego talis exprimendo nomē conditiōez vel officiū sentiens me grauari a tali romanā sedē appello. Postꝙ̄ vō est lata sententia appellatio sic debet formari. Ego talis indignus cōtra sententiā talis iniuste in me latam tali die kalendaꝝ talis mensis ab incarnatiōe domini appello ⁊ apostolos peto. Hec in decretis. ij. causa. q. vi. Forma appellationis ⁊c̄.

Tertio principaliter circa appellatōem considerare debemus supioris refugium. nam appellatio semꝑ debet fieri ā minori iudice ad maiorē nunꝙ aūt ad parem vel minorē. Qui autez a maiori iudice ad minorē appellauerit error ei nocebit: qꝛ tunc sententia transibit in rem iudicatā.

Quarto circa appellatōem cōsiderare debemus deliberatōis spacium. nam equitas iuris ita subuenit vni pti: ꝙ altera nō grauet: ⁊ iō tp̄s decē dierū cōcessit ad appelādū: qđ sufficiēs estimauit ad deliberandū an expediat appellare. Si vō nō esset determinatū tp̄s in quo appellare liceret sp̄ certitudo iudicij remaneret in suspēso: ⁊ ita ps altera dānaret.

Quinto cōsiderare debemus circa appellatōem iteratōis numerū. Sicut. n. nō est licitū post diem decimū appellare vt patet. ita semel ⁊ bis tñ sup eodem articulo licet cuilibet appellare. non tñ est concessum vt tertio aliquis appellet sup eodē. Cuius rō est: quia nō ē ꝓbabile iudices totiens a recto iudicio declinare. Hec beat⁹ Tho. scđa scđe. q. lxix. arti. iij. in so. iij. argu. ꝑ totū.

¶ Ꝙ ↄueniens fuit xp̄m in celū ascēdere: ⁊ q̄re. CA. I.

Ascensio christi in celum.

Circa ascensionē christi in celū quattuor ↄsiderare debem⁹. s. cōgruitatē: vtilitatē: sublimitatē: qualitatē. Primo cōsiderare debem⁹ cōgruitatē. Cōueniēs. n. fuit ꝙ xp̄s in celū ascēderet: ⁊ ex pte xp̄i: ⁊ ex pte nostri. Primo fuit cōueniens xp̄m in celum ascendere ex pte sui. qđ ꝓbo duplici rōne. s. rōne ꝓportōis: ⁊ pmonstratōis. Primo rōne ꝓportōis locati ⁊ loci sic. Locus debet esse ꝓporcionatus locato ⁊ ecōuerso. sed corp⁹ xp̄i post resurrectōem fuit nobilissimū: qꝛ vitā imortalem ⁊ incorruptibilē habuit. ergo debet ei nobilissim⁹ locus. locus aūt in quo nos habitam⁹ ē locus generationis ⁊ corruptōis. sȝ celū empyreū ē nobilissim⁹ locus: et iō nō fuit ↄueniens ꝙ post resurrectōem maneret in terris: sȝ ꝙ ascēderet in celū empyreū. Scđo hoc idē ꝓbo rōne p̄mōstratōis vel ꝓmissiōis sic: In xp̄o p̄mōstrata ē gloria resurrectōis que mēbris eius ꝓmittit. sed ꝓmittitur mēbris eius locus celestis vñ lucifer cecidit ğ sicut prim⁹ debuit resurgere ꝓp resurrectōis gloriā p̄mōstrandam: ita primus debuit ascēdere ꝓp ascēsiōis ⁊ loci gloriā ꝓmittēdā. Tertio hoc idē ꝓbo rōne ꝓparatōis loci. nā

christus idõ in celũ ascendit vt nobis locũ ondẽderet ⁊ viaʒ
disponeret: Michee.ij. Ascẽdit pãdẽs iter añ eos. ⁊ Jo.
xiiij. Vado parare vobis locũ. vbi ait Aug. Tũc.n. locus
patur si ex fide viuat: creditus desiderat: vt desideratus
habeat. Ubi nota tria. Primũ ẽ q xp̃s nõ ascendit in
celũ pp indigentiã aliquã: eo q post resurrectõeʒ ĩ xp̃o
nõ erat vel ex pte mentis vel ex pte corpis imperfectio ali
qua. ⁊ idõ xp̃s pp loci decentiã vt. s. eẽt in loco decenti: in
quo nõdũ q̃tũ ad hũanitatẽ erat: ⁊ ppter nr̃am indigẽ/
tiã ascendit: vt ptʒ. Scd̃m est q lʒ xp̃i psñtia corpalis fue/
rit subtracta fidelibus p eius ascensionẽ: psñtia tñ diui/
nitatis ipius sp adest fidelibus: sm q ipe dicit Matth.
vlti. Ecce ego vobiscũ sum oĩbus dieb⁹ vsq ad cõsũma/
tõem seculi. Tertiũ ẽ q ipa ascẽsio xp̃i qua nobis suã
psñtiam corpalẽ subtraxit magis fuit nobis vtilis q̃ fuis
set psñtia corpalis: imo eius psñtia corpalis in tribus no/
bis poterat eẽ nociua. q̃tũ. s. ad fidẽ: spem: ⁊ charitatem.
Primo q̃tũ ad fidẽ: q2 vidẽtes eũ in forma qua erat mi
nor patre nõ ita defacili crederẽt eũ equalẽ patri: vt dic
glo. sup iohem. Scd̃o q̃tũ ad spem. si.n. xp̃s in celum nõ
ascendisset nõ habuissemus spem illuc ascẽdẽdi. Tertio
q̃tũ ad charitatẽ: q2 nõ eũ solũ spũaliter sed etiã carnalr
diligeremus cũ eo corpalr ɔuersantes: ⁊ hoc est de imp/
fectõe dilectõis. Et idõ etiã ex pte nr̃i ɔueniẽs fuit xp̃m ĩ
celũ ascẽdere triplici rõne. Prima ẽ ppter augmenta/
tõem fidei vel cõmẽdatõem fidei: nã fides ẽ de nõ visis
vt igit qui nõ viderũt xp̃m ascẽdere credãt ⁊ beatificẽt
vt dicit Joh. xx. Beati qui nõ viderũt ⁊ crediderũt. qui
vo nõ crediderit de infidelitate ascensiõis argueẽt ⁊ ɔdẽ
nabit: idõ xp̃s voluit in celũ ascẽdere. vñ Aug. sup illo ver
bo actuũ pmo: Eleuatus ẽ in celũ. sic ait: Ascensio xp̃i in
celũ catholice fidei ɔfirmatõ fuit: vt securi postea crede
remus. Scd̃a rõ quare xp̃s ascẽdit ẽ ppter eleuatiõem
nr̃e spei in celũ. p hoc.n. q xp̃s hũanã naturã assumptaʒ
collocauit in celo dedit nobis spem illuc pueniẽdi: quia
vbi fuerit corp⁹ illuc ɔgregabũt ⁊ aquile. vt dr Matth.
xxiiij. Et Joh. xiiij. Si.n. abiero ⁊ pparauero vobis locũ
iterũ veniã ⁊ assumã vos ad meipm vt vbi sũ ego ⁊ vos
sitis. Ecce spes quã nobis dedit ascendẽdi in celũ: q̃ spes
ex pte dei est infallibilis. Tertia rõ est ppter exactõem
amoris. xp̃s.n. ideo in celũ ascendit: vt. s. nostrũ amorẽ ⁊
q affectũ ĩ celestia erigat. vñ aplũs ad collos. iij. sic ait: Que
sursum sunt querite. q̃ sursum sunt sapite nõ q̃ supra ter/
rã. vbi Ambro. in glo. sic ait: Que sursũ sunt: nõ tñ loco
sʒ merito querite ⁊ affectu ⁊ actu. Uel aliter sm Augu.
ibidẽ in glo. Que sursum sunt. s. spũalia vel gloria eterna
⁊ q̃ ad eã deducũt. vbi xp̃s ẽ ĩ dextera dei sedẽs. i. regnãs
in eq̃litate patris. Ubi.n. est thesaurus nr̃. s. dei filius ibi
debʒ eẽ ⁊ cor nr̃m. i. amor desideriũ ⁊ intentio nr̃a: vt dr
(Math. vj. Et Joh. xvj. dr: Si.n. nõ abiero paclitus nõ ve
niet ad vos. si aũt abiero mittã eũ ad vos. vbi Aug. sic ait
Non potestis cape spũ q̃diu sm carneʒ nosse psistitis
xp̃m. xp̃o aũt ascẽdẽte corpaliter nõ solũ spũssanctus sed
etiã pater ⁊ fili⁹ illis affuit spũaliter. Et. b. Greg. ibidẽ sic
ait: Si.n. nõ abiero paclitus nõ veniet ad vos. ac si apte
diceret: Si ab intentõis vestre oculis corpus nõ subtra
ho: ad intellectũ vos inuisibilẽ p cõsolatõem spũs nõ p
duco. Est aũt sciendũ q ascẽsio xp̃i in celũ fuit dilata
vsq ad. xl. dies: ⁊ hoc ad cõsolatõeʒ discipulor q̃ de mor/
te xp̃i fuerãt ɔtristati: vt dicit glo. actu. i. vñ sicut. xl. hore
fuerũt mortis xp̃i: ita. xl. dieb⁹ ẽ ɔuersat⁹ cũ eis post resur
rectõem suã: ad ondendũ q ɔsolatio diuina tristiciã hũa/
nã excedit. vñ sic dies se hʒ ad horã ⁊ ann⁹ ad diẽ: sic diui
na ɔsolatio ad tristiciã tpalẽ. Hec. b. Tho. iij. sen. di.
xxij. arti. j. in cor. q. ⁊ in solu. v. argu. ⁊ ibideʒ arti. ij. q. iij.
in cor. q. in fine. ⁊ iterũ. iij. pte sũ. q. lvij. arti. j. in cor. q. ⁊ in
solu. argu.

Q xp̃s ascẽdit in celũ virtute ppria: ⁊ quomodo. CA. II.

Secũdo pncipalr circa ascẽsionẽ ɔsiderare debe/
mus ascẽdẽtis virtuositatẽ. nã aliter ẽ de enoch
⁊ helia: ⁊ aliter de xp̃o: q2 enoch in celũ translat⁹ ẽ. sʒ xp̃s
ppria virtute ascendit. helias vo curru igneo subleuat⁹ ẽ
Rõnẽ hui⁹. b. Greg. in omelia ascẽsionis assignat dicẽs:
Notandũ q helias in curru igneo legit ascẽdisse: vt de
mõstraret apte q purus hõ adiutorio indiget alieno. re
dẽptor aũt nr̃ nõ curru nec angelis legit subleuatus: sed
virtute ppria ascẽdit in celũ: q2 q̃ fecerat oĩa sua vtute su
per oĩa ferebat. Ad cui⁹ euidentiã nota duo. Primũ ẽ
q ascẽdere ⁊ descẽdere psñt accipi duob⁹ modis. s. pprie
⁊ ĩproprie vel metaphorice. Primo psñt accipi pprie. put
ascẽdere ⁊ descẽdere significãt motũ localẽ: vt descẽdere
ẽ mot⁹ a supiori ad inferi⁹: ascẽdere vo ẽ ecõuerso. ⁊ sic n̄
ɔuenit xp̃o sm naturã diuinã sʒ solũ sm naturã hũanaʒ
sm quã descẽdit ad inferos: ⁊ ascendit in celũ localr. 2⁹
mõ psñt accipi ĩprope vel metaphorice ⁊ sic ɔuenit xp̃o: et
sm naturã diuinã: ⁊ sm hũanã. Primo q̃dẽ sm naturã di
uinã dr descẽdere inq̃ntũ in carne apparuit. tũc.n. de/
scẽdit qñ seipm exinaniuit formã serui accipiens: vt dicit
aplũs ad philip. ij. ⁊ dicit ascẽdere sm naturã diuinã q̃n/
tũ ad noticiã alior pplor. 2⁹ xp̃s sm naturã humanã de
scẽdit sm ĩgnominiã passiõis: ascẽdit vo sm q exaltatus ẽ
ad gloriã resurrectõis. Hec. b. Tho. iij. sen. di. xxij. ar/
ti. j. in solu. ij. ar. Scd̃m ẽ q xp̃s ppria virtute ascẽdit in
celũ eo q ipe ascẽdit virtute diuinitatis ĩpantis. Cui⁹ rõ
ẽ: q2 sicut aĩa pticipatõe ⁊ fruitõe deitatis fit beata: vt di
cit Aug. sup Joh. ita corpus efficit gloriosum ⁊ imorta
le pticipatõe aĩe. vñ pma origo ascẽsionis xp̃i in celũ est
virt⁹ diuina iũcta aĩe ⁊ carni xp̃i. Scd̃o xp̃s ascẽdit in celũ
virtute aĩe glorificate: corp⁹ put vult mouẽtis. lʒ.n. sit cõ
tra naturã corpis hũani sm psñtẽ statũ in quo corpus eo
q ẽ corruptibile nõ est oĩno subiectũ spũi sursum ascen/
dere: nõ tñ erit ɔtra naturã nec violentũ corpi glorioso:
cui⁹ tota natura oĩo ẽ subiecta spũi sursum ascẽdere: naʒ
ex redundãtia aĩe glorificate glorificabit corp⁹: vt Aug.
dicit ad Dioscor. Et silr tãta erit obediẽtia corpis glori/
osi ad aĩam beatã: vt vbi volet spũs ibi erit ptinus corp⁹
nec volet aliq̃d spũs q̃d nec spũi posset decere nec corp⁹:
sicut Aug. dicit. xxij. de ciui. dei: Decet aũt corpus glorio
sum ⁊ imortale eẽ in loco celesti: vt ptʒ ca. pceden. g̃ xp̃s
ascẽdit in celũ ex ppria virtute q̃ est virtus diuina: ⁊ ppria
virtute q̃ est aĩe beate vt ptʒ. Hec. b. Tho. iij. pte sũ. q. lvij
arti. iij. arg. 3. ⁊ in cor. q. ⁊ in solu. ij. ar. Sʒ forte argues
in oppositũ. s. q xp̃s ppria virtute nõ ascẽdit in celu tri/
pliciter. Primo sic: Illud q̃d assumit ⁊ eleuat ab alio ppa
vtute nõ videt moueri. sʒ xp̃s assũpt⁹ ẽ in celũ: vt dr mar
ci vlti. Dñs iesus postq̃ locut⁹ ẽ eis assumpt⁹ ẽ in celũ. ⁊
silr eleuat⁹: vt dr act. i. Uidẽtib⁹ illis eleuat⁹ ẽ. g̃ xp̃s vir/
tute ppria nõ ascẽdit in celũ sed aliena. Respondeo ⁊ di/
co q sicut christ⁹ propria virtute resurrexit: tamẽ est su/
scitatus a patre: eo q est eadẽ virtus patris ⁊ filij: ita eti
am xp̃s ppria virtute ascendit in celũ: ⁊ tñ est assumpt⁹
⁊ eleuatus a patre: ibidẽ in solu. j. argu. Secundo sic:
Nubes suscepit eum ⁊ portauit in celum. ergo propria
virtute non ascendit sed virtute nubis. Respondeo ⁊ di
co q nubes illa non prebuit adminiculũ xp̃o ascẽdẽti
p modũ vehiculi: sed apparuit in signuʒ diuinitatis: sm
q gloria dei apparebat sup tabernaculũ in nube: ibidẽ
bea. Tho. arti. iiij. in solu. iij. argu. Tertio sic: Ille qui
fertur p aliũ nõ mouet virtute ppria. sed xp̃s fuit huius
modi: in psal. Angelis suis deus mãdauit de te ⁊c. glosa
Manibus angelor xp̃s ẽ subleuat⁹ in celũ: g̃ nõ ii virtu/
te ppria. Rñdeo ⁊ dico q aliq̃s dr ferri p aliũ duob⁹ mo

dis. Uno mō necessitate sustentatiōis: cū virtus corpis nō sit sufficiēs ad se sustendandū ꝛ mouendū. ꝛ hoc mō xp̄s ab angelis nō ferebaṫ in celū: qꝛ infinite virtutꝭ erat qꝛ deus. Alio mō obsequio veneratiōis: sicut rex a suis militibus ferṫ: ꝛ papa a suis ep̄is. ꝛ hoc mō xp̄s in celū ab angelis ferebaṫ. vñ leo papa tractans illud actu. i. Eleuatus est in celū. sic ait: Cū audis xp̄m eleuatū in celum agnosce celestis milicie obsequiū nō auxiliū: seruitium nō subsidiū: ministeriū nō adiutoriū. Hec Alexā. iij. pte sum. q. x. de ascēsione xp̄i in celū: arti. ij. in solu. ij. arg. vñ ꝙ xp̄s ꝑpria virtute ascēdit in celū ꝓbo duplici auctoritate. Prima ē Isa. lxiij. dicentis: Iste formosus in stola sua gradiēs in multitudie virtutꝭ sue. Que ſm glo. sic exponiṫ: Iste formosus. i. xp̄s speciosus habitu hūanitatꝭ gradiēs. i. ambulās sup oēs celos in multitudie virtutis sue. Scđa auctoritas ē beati aug. in sermone de ascēsiōe dñi sic dicētis: De nr̄o fuit ꝙ fili⁹ dei in cruce pepēdit: đ suo fuit ꝙ in celū ascendit. Hec. b. Tho. iij. pte sū. q. lvij. arti. iij. arg. 3 ꝛ q. ij in cor. q. in fine.

¶ Quō xp̄s super oñes celos ascendit: ꝛ ꝙ triplex ē celū. CA. III.

t Ertio principalr̄ circa ascensionē xp̄i cōsiderare debemus sublimitatē. nā xp̄s sup oēs celos ascēdit. Ubi nota ꝙ triplex ē celū. s. materiale: spūale: supsubstātiale. Christus ḡ ascendit sup oēs celos materiales: ꝛ sup oēs celos spūales: ꝛ vsqꝫ ad celū supsubstātiale. s. ad equalitatē dei patris. Primo xp̄s ascendit sup oēs celos materiales ꝛ corpales. qđ rōnib⁹ ꝛ auctoritatibus ꝓbo. Et primo triplici rōne. s. glorie: ꝯtinētie: aīe. Prio rōe glorie sic: Corpus quāto maiori refulget gloria tanto supiori sublimaṫ loco: sicut corpus quanto formalius tāto supius: sic corpus quāto gloriosi⁹ tāto sublimius. ſꝫ corpus xp̄i oībus aliis corpib⁹ maiori refulget gloria: ḡ ꝯuenientissimū est ꝙ in alto sit sup oīa corpora cōstitutū. Scđo hoc idē ꝓbo rōne ꝯtinētie sic: Continens supius est ꝯtento. ſꝫ corpus xp̄i est in altissima pte supmi celi. s. empyrei nō sicut ꝯtentū in ꝯtinente sed potius ecōuerso sicut ꝯtinens in ꝯtento: ḡ ꝛc̄. Tertio hꝫ idē ꝓbo rōe aīe beate sic: Illud corpus ē sup oēs celos cui⁹ aīa est beatior. sed aīa xp̄i est oībus beatior: ḡ ꝛc̄. Ubi nota ꝙ corpus gloriosum nō hꝫ ex principiis nature sue ꝙ possit eē in celo aut supra. ſꝫ hoc hꝫ ex aīa de qua recipit gloriā: ḡ quāto aīa fuerit beatior vel gloriosior tanto
e corpus erit in loco supiori. vñ ꝛ in psal. đr: Eleuata ē magnificentia tua sup celos deus. Qđ verbū exponiṫ trib⁹ modis. Primo sic: Magnificētia. i. filius tuus deus hō Eleuata ē. de terrena hūilitate ad celos vel sup celos. ad lr̄am: ad dexterā dei patris sedens. Scđo mō exponitur sic. Magnificentia tua. i. fama ꝛ glīa. Eleuata ē. sup eloqa scripturarū: qꝛ excedit eloquia omniū. Tertio sic: Eleuata est magnificentia tua. i. infinitas tue eēntie eleuata ē incōprehensibilitate. Sup celos. i. sup oēs rōnales creaturas. Hoc in glo. ibidē. ꝛ apl's ad Ephe. iiij. Ascendit super oēs celos vt adimpleret oīa. Hec. b. Tho. iij. pte sum. q. lvij. arti. iiij. arg. 3: ꝛ in cor. q. ꝛ in solu. argu. ibidem.

¶ Quō xp̄s ascēdit sup oēs celos spūales. i. sup angelos: ꝛ quō xp̄i corpus duplr̄ pōt ꝯsiderari. CA. IIII.

f Ecūdo xp̄s ascēdit sup oēs celos spūales. i. super oēs creaturas intellectuales ꝛ spūales. i. sup oēs angelos. qđ ꝓbo triplici rōe. s. rōe pfectiōis: vnionis: hūiliatōis. Primo rōne pfectōis sic: Quāto aliq̄ res est nobilior vel pfectior: tanto debeṫ ei locus altior. sed corpus xp̄i est oī creatura intellectuali nobili⁹ ꝛ perfectius: ḡ est in loco supiori. Ubi nota ꝙ corp⁹ xp̄i lꝫ cōsiderādo naturā siue ꝯditiōem nature corporee sit infra substātias spūales tñ ꝯsiderādo dignitatē vnionis qua corpus dei ē psonalr̄ deo ꝯiūctū excellit dignitatē oium substātiarū spūaliū: ꝛ iđ sup oēm spūalē creaturā debeṫ sibi locus altior. Scđo hoc idē ꝓbo rōne vnionis sic: Illud qđ ē magis vnitū deo debet eē ꝯueniēter in loco supiori. sed corpus xp̄i ē magis vnitū deo q̄ aliqua substantia spūalis: qꝛ in vnitatē psone: qđ nō cōtingit đ aliqua creatura intellectuali vel spūali: ḡ ꝛc̄. Tertio hꝫ idē ꝓbo rōne hūiliatōis sic: Quāto magis aliquis se hūiliat tanto magis exaltari meret. sed corpus xp̄i sup oīa hūiliauit se: qꝛ vsqꝫ ad mortē: vt đr ad philip. ij. ḡ merito sibi debeṫ locus supior. vñ apl's ad ephe. j. sic ait: Constituit illū sup oēm pricipatū ꝛ ptātē ꝛ sup oē nomē qđ nominaṫ siue in hoc seculo siue in futuro. Hec. b. Tho. iij pte sum. q. lvij. arti. v. arg. 3: ꝛ in cor. q. ꝛ in solu. ar. ibidē.

¶ Quō xp̄s ascēdit in celum supsubstātiale. i. vsqꝫ ad dei equalitatem. CA. V.

t Ertio xp̄s ascēdit ī celū supsubstātiale. i. vsqꝫ ad dei equalitatē. qđ tali rōe ostēdo: Qui sedet a dextris dei ascendit vsqꝫ ad eq̄litatē dei. sed xp̄s sedet a dextris dei vt đr Marci vlti. Assumptus ē in celū ꝛ sedet a dextris dei. i. in equalitate beatitudinis cū p̄re. vñ Augu. Beatitudo. n. est in equali beatitudie q̄ dextera p̄ris vocaṫ. Ex quib⁹ verbis eliciṫ ꝙ xp̄s ē supior oib⁹ localitate: ptāte: dignitate: equalitate. Primo est supior oib⁹ creaturis corpalib⁹ localitate. Lꝫ. n. xp̄s nō ascenderit supra. i. extra oēs celos materiales: qꝛ extra oēs celos nō est locus: vt dicit ph̄s in p̄mo celi ꝛ mūdi. ascendit tñ sup oēs celos materiales: qꝛ in altissimā ptē celi empyrei ascendit vt dicit. s. Tho. iij. scri. sen. di. xxij. arti. iij. in solu. j. ar.

Scđo xp̄s est supior oibus creaturis corpalib⁹ ꝛ spiritualibus ptāte. Psal. Oīa subiecisti sub pedibus ei⁹. In eo. n. ꝙ oīa subiecit nihil dimisit nō subiectū ei. ḡ nō solū creaturā rōnalē: imo oēm aliā etiā irrōnalē. Et dicit: Sub pedib⁹ eius. i. sub hūanitate eius. sicut. n. pes est inferior ps corporis: ita in xp̄o inferior natura ē humanitas cui oīa sunt subiecta: ḡ ꝛ ipi hoi xp̄o oīa subsunt: qꝛ etiā angeli hūanitatē xp̄i adorāt. Hec Ambro. in glo. ibidem.

Tertio corpus xp̄i ē supius oib⁹ dignitate. vñ ad Hebre. j. Excelsior celis factus. Glosa. i. oī rōnali creatura: eo ꝙ corpus xp̄i est vnitū diuinitati. que quidē vnio ē excellentissima: q̄ nulla maior pōt cogitari in creatura: ḡ opꝫ ꝙ suus locus sit supior oī creatura corpali ꝛ spūali. Hec Alexā. iij. pte sum. q. iiij. arti. vj. ꝛ. vij. in cor. q. Quarto xp̄s est superior omnib⁹ deitatis equalitate. vnde ad he
f breos. j. sic diciṫ: Sedet ad dexteram maiestatis in excelsis. Que verba hiero. in glosa exponēs ait: Sedet. i. quiescit ꝛ regnat sublimatus ad dexterā maiestatis. i. ad eq̄litatem patris. ꝛ locatus nō in paradiso vnde adam cecidit: sed in excelsis loco ꝛ dignitate. vñ ꝑ hoc ꝙ dicit In excelsis nō concludit in loco deum: sed ostendit hoiem xp̄m esse omnibus altiorem ꝛ eminentiorē: qꝛ in dextera patris: hoc est in equalitate deitatis: honoris ꝛ potestatis: Est autem sciendum ꝙ nomē sessionis significat duo. s. quietem ſm illud Luce vlti. Sedete hic in ciuitate. nam q̄ sedet quiescit. ꝛ regnum vel iudiciariā ptātem: ſm illud ꝓuer. xx. Rex qui sedet in solio iudicii dissipat omne malū intuitu suo. Hec duo ꝯueniunt xp̄o. Primo. n. ꝯuenit xp̄o sedere ad dexterā inquātū ipse eternaliter manet ꝛ quiescit incorruptibilis in beatitudine patris q̄ est eius dextera ſm illđ psal. Delectatōes in dextera tua vsqꝫ in finē. Scđo xp̄o ꝯuenit sedere in dextera p̄ris inquātū xp̄s ꝯregnat p̄ri: ꝛ ab eo hꝫ iudiciariā ptātē: vt patebit infra. Hec. b. Tho. iij. pte sum. q. lviij. arti. j. in cor. q.

Similiter nomine dextere tria possumus intelligere. s. equalitatem deitatis: sublimitatē felicitatis: auctoritatem iudiciarie potestatis. Primo. n. dextera signat eq̄litatē deitatis. ꝛ hꝫ mō xp̄o inq̄ātū deo vel dei filio ꝯuenit

sedere ad dexterā patris: nō p aliquā vnionē vel assumptōem: sed p eternā originē. vn̄ Ioh. Damas. sic ait: Dexterā patris dicim⁹ gloriā ⁊ honorē deitatis: in qua dei filius extitit ante secula vt deus ⁊ patri cōsubstātialis.
Scḋo dextera significat felicitatis sublimitatē. ⁊ hoc modo xp̄s sm̄ q̄ hō sedet solus ad dexterā patris. s. in maiori beatitudīe: ⁊ hoc ē esse in potiorib⁹ bonis: inquantū xp̄s sm̄ naturā hūanā fuit gratia copiosior ⁊ gloria beatior p̄ ceteris creaturis aliis. vn̄ augu. in symbolo sic ait: Sedere ad dexterā patris: habitare intellige. sic dicim⁹ de quocūq₃ hoīe: In illa patria sedit. i. habitauit p tres annos. Sic ḡ credite xp̄m habitare in dextera dei patris. beatus. n. est ⁊ ipius beatitudīs nomē est dextera p̄ris.
Ul' dextera significat equalitatē honoris: ⁊ sic sm̄ q̄ hō ,ppter vnitatē suppositi diuini sedet ad dexterā dei p̄ris s. in equalitatē honoris: inquantū codē honore venerat' quis filiū dei cū eadē natura assūpta: vt p₃. ō. Adoratio.
3° signat dextera auctoritatē iudiciarie ptātis ⁊ sic soli xp̄o inquantū deo ⁊ inq̄ztū hoī ꝯuenit sedere ad dexterā patris. Primo ꝯuenit xp̄o inquantū dei filio sedere ad dexterā p̄ris. i. iudiciaria ptāe. vn̄ Io. v. Pater oē iudicium dedit filio. Scḋo cōuenit xp̄o inquātū hoī. Ita dicitur Ioh. v. Ptātē dedit ei iudiciū facere: q̄z filius hoīs ē Aug. in symbolo ⁊ in sermone de symbolo sic ait: Ipam dexterā intelligite ptātē quā accepit ille hō susceptus a deo: vt veniat iudicaturus q̄ prius venerat iudicandus. Hec. b. Tho. iii. pte sum. q. lviii. arti. ii. ⁊ iii. in cor. q. Req. infra Iudiciū futurū quō ꝯuenit xp̄o ⁊ inquantū deo ⁊ inquantū hoī. Re. ibidē.

¶ Quō differunt sedere, ēē stare ⁊ astare a dextris. CA. VI.

a D maiorē tn̄ euidētiā ca. p̄cedē. ē sciēdū q̄ ista q̄ttuor differūt inter se. s. sedere a dextris ēē a dextris: stare a dextris: astare a dextris. Prio. n. sedere ad dexterā patris ꝯuenit soli xp̄o. qḋ duplr̄ ,pbo. s. auctoritate: ⁊ rōne. Primo auctoritate Marci vlti°. Dn̄s quidem Iesus postq̄₃ locut⁹ ē eis ascēdit in celū ⁊ sedet a dextris dei. Scḋo hoc idē ,pbo rōne sic: Dextera est nobilissima ps corpis. vn̄ qui alteri ad dexterā sedet nobilissime ei ꝯiungit': nobilissimus aūt mod⁹ quo aliq̄s p̄ri cōiungit' vel ē nobilissim⁹ simplr̄ ⁊ sic ē eq̄lis p̄ri: ⁊ hoc ꝯuenit soli deo filio sm̄ naturā diuinā. vel ē nobilissim⁹ quantū est possibile creature: ⁊ hoc ē ꝯiungi in vnione psone filii eius. ⁊ sic cōuenit xp̄o sedere ad dexterā p̄ris sm̄ naturā humanā; ita q̄ sedere ad dexterā patris vel est esse equalē patri in natura: ⁊ hoc ꝯuenit soli dei filio sm̄ diuinā naturā: vel dicit vnionē in psona filii sui ⁊ sic cōuenit soli xp̄o sm̄ naturā hūanā. sessio aūt significat firmitatē illius ꝯiunctōis. Hec. b. Tho. iii. seri. sen. di. xxii. art. iii. q. ii. in cor. q. p totū. Scḋo ēē a dextris significat vl' est idē qḋ esse in beatitudīe: nō quidē p modū equalitatis nature vel vnitatis psone vl' ptātis iudiciarie ꝯnaturalis ⁊ ,ppriē: q̄z hoc ē sedere ad dexterā patris: qḋ nulli ꝯuenit alii creature a xp̄o. vn̄ ad Heb. i. Ad quē angelo₄ dixit aliq̄n deus: sede a dextris meis? q. d. nulli: vt p₃. ō. Imediate. S₃ ēē ad dexterā Patris ē h̄re vel pticipare beatitudinē a deo p̄re. ⁊ hoc ꝯuenit oib⁹ sanctis. Nā oīs sanctus q̄ ē in beatitudīe ē ad dextera₃ ꝯstitut⁹: vt dicit' Matth. xxv. Statuet oues q̄dē a dextris ei⁹: hedos aūt a sinistris. Origenes: Dextera dei ē eterna requies vl' beatitudo vel gloria sancto₄. Hec. b. Tho. iii. pte sū. q. lviii. arti. iiii. in solu. ii. argu. Tertio stare a dextris ē pugnātis vel adiuuātis. vn̄ Greg. in omel. de ascēsione dn̄i dicē q̄ dr̄ia ē inter sedere ⁊ stare: q̄z sedere ē iudicantis: stare v̄o pugnātis vel adiuuātis. Stephan⁹ v̄o in labore certamīs posit⁹ iesum stātē vidit quē adiutorē habuit. s₃ hūc p⁹ ascēsionē marc⁹ sedere describit: q̄z p⁹ assumptōis sue gloriā iudex videbit'. Hec. b. Tho. iii. pte sū. vbi. ō. arti. ii. solu. iii. argu. Quarto astare a dextris dei ꝯuenit beate virgini. vn̄ in ps̄al. Astitit regina a dextris tuis ⁊c. Nō tn̄ dr̄ beata virgo sedere a dextris dei. Cui⁹ rō ē: q̄z l₃ beata virgo sit sup oēs angelos exaltata: nō tn̄ est eleuata vsq₃ ad equalitatē dei ad vnionē in psona vt xp̄o: ⁊ iō nō dr̄ sedere ad dexterā sicut xp̄s: s₃ astare a dextris: inquantū honor filii aliquo mō pticipatiue ⁊ nō plenarie redūdat in ipam: inquātū beata virgo dr̄ mr̄ dei sed nō deus Hec. b. Tho. iii. sen. di. xxii. q. iii. in solu. iii. argu. Pz igit' ex p̄dicti dr̄ia q̄ttuor p̄dicto₄. s. sedē: ēē: stare: astare a dextris: Nā sedere ē quiescētis regnantis iudicātis q̄ ꝯuenit soli xp̄o. Esse a dextris est beatitudinē habētis: qḋ ꝯuenit oī sancto q̄ est in patria. Stare a dextris ē pugnātis vel adiuuātis: vt p₃ de beato stephano vel d̄ aliquo in labore certamīs posito. Astare a dextris ē singularē honorē pticipātis p̄ aliis creaturis: qḋ ꝯuenit beate virgini inquantū ipa dr̄ ⁊ est mater dei.

¶ Q₃ ascēsio xp̄i in celū fuit cā n̄re salutis. CA. VII.

q Uarto ⁊ vltimo p̄ncipalr̄ ꝯsiderare debem⁹ ascēsionis vtilitatē. nā ascēsio xp̄i fuit cā n̄re salutis spālit ter quattuor modis. s. locū p̄parādo: deum interpellādo: effectū pficiēdo: dona largiendo. Prio ascēsio xp̄i fuit cā n̄re salutis ⁊ ascēsionis in celū locū p̄parādo. Naturalr̄. n. videm⁹ q̄ caput mēbra sua ⁊ p̄cedit ⁊ dirigit mēbra aūt sequūt' ⁊ illuc vadunt quo caput p̄cessit. s₃ xp̄s ē caput n̄m ⁊ nos mēbra: ḡ oportuit vt nos p̄cederet ⁊ viā p̄pararet. Ita dicit ipe: Uado pare vobis locū. q. d. Si nō vnusquisq₃ p̄pararet sibi locū ex ,ppriis opibus vado pare vobis locū. Et subdit cām. Ut vbi ego sum: tanq̄₃ caput. Et vos sitis: tanq̄₃ mēbra. q̄z mēbra nūq̄₃ debēt ēē a suo capite separa. Et Michee. ii. Ascendit pandēs ante eos. Aug. Uia tibi facta ē ipe saluator: surge ⁊ ambula: habes quo eas noli pigrescere. Et Greg. in omel. de ascēsiōe sic ait: Oportet frēs charissimi vt illuc erigamus corda vbi xp̄m credimus corpe ascendisse: et si adhuc hic tenemur infirmitate corpis: sequemur tamē cū passib⁹ amoris: q̄z is q̄ placidus ascēdit terribilis redibit. Scḋo ascēsio xp̄i ē cā n̄re salutis ⁊ ascēsiōis in celū: deū ,p nobis interpellādo. Sicut. n. in veteri testamēto pōtifex intrabat sanctuariū vt assistēt deo ,p pplō: ita etiā xp̄s intrauit celū ad interpelladū ,p nobis: vt dr̄ ad Hebre. vii. Ipa. n. repñtatio sui ex natura hūana quā in celū intulit ē quedā interpellatio ,p nobis: vt ex quo de⁹ hūanā naturā sic exaltauit in xp̄o. etiā eo₄ misereat' ,p q̄bus filī⁹ dei hūanā naturā assumpsit. vn̄ Bern. in quodā sermōe sic ait: O hō securū accessum habes ad deum vbi mr̄ an̄ filiū: fili⁹ ante p̄re₃. mater ostēdit filio pectus ⁊ vbera. filius ostēdit patri latus ⁊ vulnera. vn̄ nō pōt ēē vlla repulsa vbi tot occurrūt charitatis ⁊ pietatis insignia.
Tertio ascensio xp̄i est cā n̄re salutis effectū pficiēdo vel adimplēdo. nā bona glorie que xp̄s p suam passionē ⁊ resurrectōem nobis meruit: oportuit q̄ p suā ascensionē in celū pficeret: verbigrā Bona glorie in trib⁹ ꝯsistūt. Prio in visione deitatis que est beatitudo aie: ⁊ hoc bonum p effectum contulit. s. ad inferos descēdēdo. na₃ descensio xp̄i ad inferos fuit causa nostre glorie quātū ad cōtemplatiōem diuinitatis: nam ibi illuminauit eos q̄ in tenebris ⁊ in vmbra mortis sedebant. Secundo bonū glorie consistit in gloria vel dote corporis vel in visione humanitatis xp̄i. ⁊ hoc bonum inchoauit in sua resurrectiōe que fuit causa glorie corporis. Tertio bonū glorie consistit in cōgruitate loci superioris ⁊ iocunditate societatis. ⁊ hoc nobis prestitit vel contulit in sua ascensione. et sic ascensio Christi fuit causa nostre ascensionis in celū. vn̄ Aug. in sermone de ascēsio. ie. sic ait: Dote xp̄i

viuificat nos.s.merito:resurrectio erexit:ascensio intue
a xit.vñ apl's ad ephe.iiij.sic ait:Ascendit sup oēs celos vt
adimpleret oīa.qḋ exponit trib⁹modis.Pῖo sic:Ascen
dit vt adimpleret oīa que in lege ⁊ pphetis erant pdicta
vt dicit glo.Scḋo mō sic:Ascendit sup oēs celos vt ad
impleret oīa.i.hoīem q̄ hz cōtonē cū oib⁹ ⁊ quodāmō ē
oīa vt Greg.dicit.Adimpleuit g̃ in sua ascēsiōe oīa.i.ho
minē. Tertio mō sic:Ascendit sup omēs celos vt adim
pleret oīa donis ⁊ grā spūssancti:sm glo. Quarto ascē
sio xpi ē cā nr̄e salutis dona largiēdo.tunc.n.aīas sancto
rū quas ḋ inferno eduxerat in celū transduxit:sm illud
a ephe.iiij.Ascēdēs xps in altū captiuā duxit captiuitatē
.s.eos qui fuerūt capti a diabolo secū duxit in celū quasi
in locū pegrinū hūane nature vtputa per victoriā acq̄si
tos.⁊ subdit:Dedit dona hoībus.Aug.in glo. Dedit do
na.i.spūsanctū q̄ est donū dei.Et dicit dona nō donū:qꝛ
per donū qḋ est spūssanctus multa dona donauit:donā
tur ⁊ diuidunt nobis. Hec.b.Tho.iij.parte sum.q. lvij.
arti.vi.in cor.q.⁊ iterū.iij.scri.sen.di.xxij.art.j.in solu.iij.
argu. Sꝫ argues forte in oppositū.s.q ascensio xpi nō
est cā nr̄e ascēsionis in celū:nec per cōsequēs nr̄e salutis
tali rōne:Quicunq₃ añ ascēsionē xpi in celo vel paradiso
fuit per ascēsionē xpi nō ascendit in celum:nec per cōse
quens saluatus fuit in paradiso. vñ Luce.xxiij. dicit q
dñs in cruce pendēs dixit latroni:Hodie mecū eris ī pa
radiso:g̃ ⁊c̃. Rñdeo ⁊ dico q illud verbū Hodie ⁊c̃.non
intelligit de paradiso corporali.s.terrestri vel celesti:sed
de paradiso spūali in quo dicunt esse quicūq₃ dei visiōe
fruunt .vñ latro loco quidē cū xpo ad infernū descēdit:
vt cū xpo eēt.⁊ iḋ latro tunc in paradiso non fuit quo ad
locū sed solū quo ad pmiū:qꝛ ibi fruebat diuinitate xpi
sicut etiā alij sancti q̄ erāt etiā ibi. In ascēsiōe aūt xpi in
celū latro ⁊ alij sancti qui detinebant captiui: ⁊ quo ad
pmiū: ⁊ quo ad locū ascēderūt in celū.⁊ ppterea dixit do
minus Joh.xvi.Expedit vobis vt ego vadā.i. vt recedā
a vobis per ascēsionē:tū ppter donoꝝ largitōem:tum p
pter captiuoꝝ redēptōem ⁊ in celū deductōem.Hec bea
tus Tho.iij.parte sum.q.lij.arti.iiij.in solu.iij.argu.

℃ Q₃ auaricia diffinit dupliciter. CA.I.

Auaricia. Circa auariciā dup
q₃ considerare debe
mus.s.quidditatē:qualitatē:grauitatē:
quantitatē:⁊ causalitatē. Primo cir
ca auariciā ꝯsiderare debemus quiddi
tatē:nam auaricia vel cupiditas aliqñ
est spāle peccatum:aliqñ est generale pctm̄ vel genus oīs
peccati. Primo.n.est auaricia spālis que ē spāle pec
catū.⁊ talis sic diffinit:Auaricia vel cupiditas est inor
dinatus amor vel appetitus pecunie.Vñ Isido.in libro
etymo.dicit:q auarus dicit quasi auidus eris. Secū
do est auaricia generalis ⁊ generale peccatū quo ad oīa.
⁊ talis a beato Greg.in quadā omel. sic diffinit: Auari
cia est appetitus inordinatus nō solū pecunie sed etiam
scie ⁊ altitudīs ⁊ cuiuscunq₃ boni tpalis cuius pciū pōt
pecunia mensurari cū supra modū ambit.Et Aug.xi.su
per Gen.ad lr̄am dat de auaricia talē distinctōem dicēs
q est auaricia generalis ⁊ spālis.Rō aūt hui⁹ distinctio
nis ē:qꝛ cū auaricia sit inordinat⁹ amor hñdi vel retinē
di qḋcūq₃ bonū:sicut hr̄e vel retinere pōt sumi dupliciť
.s.cōiter ⁊ spāliter:ita auaricia pōt eē generalis ⁊ special
vt ex diffinitōib⁹ ptꝫ. Tertio auaricia vł cupiditas nō
est pctm̄ sꝫ pena ⁊ radix pcti:put auaricia ē quedā incli
natio nature corrupte ad bona corruptibilia tempalia ⁊
transitoria inordinate appetēda.dicit.n.apl's.j.ad thimo.
vlti.q radix omniū maloꝝ est auaricia seu cupiditas:eo
q cupiditate vel auaricia vt frequētius mala ⁊ pctā alia
oriunt ad radicis similitudinē:qꝛ sicut radix toti arbori ali
mētū prestat:sic hō p diuitias facultatē acq̄rit qḋcunq₃
pctm̄ desiderādi vł ppetrādi. Sꝫ forte ex hoc sic argu
es:Si auaricia ē appetit⁹ inordinat⁹ nō soluꝫ pecunie: sꝫ
etiā scie honoris ⁊ cuiuscūq₃ alteri⁹ boni:cū supbia sit in
ordinat⁹ appetit⁹ scie ⁊ honoris:sequit q supbia sit ideꝫ
pctm̄ qḋ auaricia.sꝫ hoc ē falsuꝫ:qꝛ supbia ⁊ auaricia sūt
distīcta pctā.g̃ pdicta diffinitio generalis ata ḋ auaricia
nō est bona. Rñdeo ⁊ dico q supbia ⁊ auaricia duplr
differūt. Primo:qꝛ supbia ē appetit⁹ inordinat⁹ excellē
tie in scia ⁊ pecunia ⁊ alijs.Auaricia vō vel cupiditas ē
inordinat⁹ appetit⁹ sufficiētie in pecūia vł scia vł h⁹mōi.
Vel supbia ē inordinat⁹ appetit⁹ pcellēdi in honoribus
sciā vł pecunia vł h⁹mōi.Auaricia vō ē inordinat⁹ appe
tit⁹ acq̄rēdi vł retinēdi pdicta.2⁹ differūt supbia ⁊ auari
cia:qꝛ supbia respicit pctm̄ ex pte auersionis a deo cui⁹ p
cepto supbus subdi recusat.Auaricia vō respicit pctā ex
pte ꝯuersiōis ad ꝯmutabile bonū: Ecci.x.⁊ iḋ supbia ḋr
eē ex pte auersiōis a deo.eo.n.q supbus recusat subdi
deo oīa pctā facit.Auaricia vō ex pte inordinate ꝯuersi
onis ad bonū cōmutabile ḋr eē radix oīs pcti:vt p aplm
ptꝫ. Hec.b.Tho.scḋa scḋe.q.cxviij.arti.ij.in cor.q.⁊ pma
scḋe.q.lxxxiiij.arti.ij.in cor.q.⁊.ij.scri.sen. di.xxij. arti.j.i
solu.vij.arg.⁊ iterū in.q.dispu.de malo.q.de auaricia.ar
ti.j.vtrū auaricia sit spāle pctm̄ vel generale:in cor.q.ī pn
cipio.⁊ Alex.ij.pte su.q.xlij.arti.j.in cor.q.

℃ Q₃ auaricia quocūq₃ mō accipiat sp ē pctm̄. CA.II.

Ecūdo pncipalr circa auariciā ꝯsiderare debe
mus qualitatē.Nā auaricia vel cupiditas siue
accipiat specialiter put est respectu pecunie:si
ue accipiat generaliter prout est respectu cuiuscūq₃ bo
ni tpalis qḋ pōt pecunia mēsurari sp ē pctm̄.qḋ duplici
ter pbo.s.rōne: ⁊ auctoritate. Primo rōne sic: In qui
buscūq₃ reb⁹ bonū in debita mēsura ꝯsistit necesse ē ī eis
ꝯuenire malū p excessum vł defectū illi⁹ mēsure.vñ cum
bona tpalia ad aliquē finē sint ordinata: necesse ē q in
eis accipiat mēsura put ꝯuenit fini ad quē bona h⁹mōi
sunt ordinata:sicut medicina sanitati cōmēsurari ḋꝫ. Bōa
aūt tpalia dñt appeti acq̄ri ⁊ teneri put necessaria sūt ad
ꝯseruatōem vite:⁊ iḋ excessus vł defect⁹ appetit⁹ h⁹mōi
ē pctm̄.vñ formo sic rōnē:Appetitus inordinatus.s.cu
iuscunq₃ boni tpalis supra modū debitū vel mensurā.i.
supra id qḋ necessariū est ad vitā est pctm̄.sed auaricia
est inordinatus modus habendi: vel inordinatus appe
titus acquirēdi pecunias ⁊ alia bona tempalia.vt ptꝫ ex
diffinitōe posita ca.pce.g̃ auaricia ē pctm̄. Scḋo hoc
idē pbo auctoritate psal.Diuitie si affluāt nolite cor ap
ponere.Ex quo talē rōnē formo:Illud qḋ phibet a deo
est pctm̄.sed inordinatus amor habēdi ⁊ inordinat⁹ ap
petitus diuitias acq̄rēdi ⁊ ꝯseruādi phibet a deo:vt ptꝫ
o auctoritate psal.Diuitie si affluant nolite cor apponere
Glo.Vos q̄ diuitijs redūdatis tanq₃ de pleno fonte cur
rāt Nolite cor apponere.i.appetitū ⁊ affectū inordiatū:
vel nolite sperare in incerto diuitiaꝝ.Aug.Nō dicit di
uitias nolite hr̄e:sed cor apponere.nō.n.dāpnat diuitias
ex quib⁹ meremur celū:sꝫ phibet cor apponere.i.inordi
nate eas diligere ⁊ in eis ꝯfidere:qꝛ nihil ē vanius ⁊ ini
quius eo q̄ putat plus valere nūmū q₃ deū.vñ aug.ibidē
Nōne vides q si sibi cor apposueris ⁊ tu effluas. Vbi
nota q aliḋ ē diuitias amare ⁊ nō hr̄e:aliḋ hr̄e eas ⁊ nō
amare:aliḋ nec hr̄e nec amare:aliḋ amare ⁊ hr̄e. Pῖo
.n.amare diuitias ⁊ n̄ hr̄e ē vanū ⁊ infructuosū: Eccle.v.
Qui amat diuitias.s.nīs:fruct⁹ n̄ capiet ex eis.Rō h⁹ est
qꝛ fruct⁹ nō capit nisi de eo qḋ prius seminat. sꝫ qui in
ordinate amat diuitias nō sustinet inde benefacere sibi:
vt dicit glo.ergo minus alijs. Secūdo habere diuitias

dē ⁊ nō amare est laboriosū. Eccī. xxxi. Beatus vir. s. diues q. n. inuētus ē sine macula. s. inordinati amoris adeptiōis ɔ. seruatōis. Et qui post aurū nō abijt. s. mēte ⁊ corpe vt auari q̄ vbiq; terrāp: imo etiā sub terra sequunt aurū ⁊ nō deū. Sed quis est hic ⁊ laudabimus eū ⁊c. Tertio nec hr̄e diuitias nec amare est pfectū: Prouer. xxx. Duo rogaui te: ne deneges mihi anteq̄ moriar: mēdicitatē ⁊ diuitias ne dederis mihi: s; tribue tm̄ victui meo necessaria. q. d. mendicitatē. i. egestatē tantā pp quā ducar ad impatiētiā: vel furtū faciā vel qdcūq; pctm̄ mortale cōmittā. Et similr̄ diuitias supfluas: q: diuitie vt frequētius suos possessores puertunt: incrassatus ē dilatatus ⁊ recalcitrauit. idō hec ne dederis mihi: sed tm̄ victui meo tribue necessaria. Seneca: Nō est paup cui quātulumcunq; parū est: satis est. Et subdit: Supflua hr̄e cupiditatis ē: necessaria hr̄e infirmitatis: oīa relinquere pfectiōis. Quarto habere diuitias ⁊ amare plus q̄ deū. s. vel ɔ deū piculosum ē ⁊ pniciosum. tales. n. nō solū difficile: īmo impossibile ē intrare in regnū celop. vbi Hiero. sic ait: Scdm h̄ null⁹ diuitū salu⁹ erit. Et subdit: Recte ergo cameli diuitibus cōpant: q: sicut cameli cū deposuerint gibbū ⁊ graue sarcinā pōderū: p foramē acus. i. p angustā ⁊ artam viā intrare ⁊ transire pn̄t: ita supb⁹ ⁊ diues si dimittat gibbū. i. amorē inordinatū diuitiarū ⁊ sarcinā peccatop: tūc facile intrabit partā viā in regnū celop. Est aūt sciendū q̄ auarus tripliciter peccat. s. in p̱ximū: in seipm: ⁊ in deū. Primo peccat in p̱ximū. s. cū plus debito acquirit ⁊ cōseruat pecunias ⁊ alia bona tēporalia in dānū vel nocumentū alterius. Cū. n. bona tp̱alia nō possunt simul possideri a multis: non pōt vnus hō in bonis tp̱alib⁹ supabūdare nisi alter deficiat. ⁊ sm̄ hoc auaricia ē directe peccatū in p̱ximū vt ptʒ. Scdo auaricia est pctm̄ hoīs in seipm: q: p hoc peccatū deordinat eius affectus: s; principalr̄ nō deordinet corpus sicut p vitia carnalia. Tertio auaricia ē pctm̄ hoīs in deū sicut ⁊ oīa pctā mortalia: inquātū auarus p̱pter bonū tp̱ale cōtēnit bonū eternū. s. deū. Hec. b. Tho. scda scde. q. cxviij. arti. j. in cor. q. ⁊ in solu. ij. argu. per totū.

Qr auaricia nō sp est pctm̄ mortale. CA. III.

Tertio principalr̄ circa auariciā cōsiderare debemꝰ grauitatē: an. s. auaricia sit pctm̄ mortale an veniale ⁊ qn̄. Et q̄tū ad hoc rn̄deo ⁊ dico q̄ auaricia aliqn̄ est pctm̄ mortale: aliqn̄ veniale. Primo. n. dico q̄ auaricia est pctm̄ mortale. qd p̱bo triplici rōne: primo rōne equitatis quā offendit. scdo rōne charitatis quā excludit: tertio rōne finis quē puertit. Primo auaricia est pctm̄ mortale rōne equitatis quā offendit sic: Ad auariciā ptinet q̄ aliquis iniuste accipiat ⁊ retineat manifeste vel occulte res alienas in dānū p̱ximi qd ptinet ad rapinā vel furtū. sed hec ex suo genere sunt pctā mortalia: g̃ ⁊ auaricia. nam ex debito legali tenet de sua bona paupibus erogare: ⁊ hoc in duobus casibus. s. p̱pter piculū necessitatis: vl' p̱pter supfluitatē habitop: qd si nō facit mortalr̄ peccat. In his casib⁹ loquit Basilius dicens: Panis famelici ē quē tu tenes. nudi tunica quā cōseruas. indigentis argētū qd possides. ⁊ subdit: Quo circa tot iniuriaris quot exhibere valeres. Ex quo verbo cōfirmo q̄ auaricia ē pctm̄ mortale alia rōne sic: Iniuriari alteri ē pctm̄ mortale: q: ɔtrat dilectōi p̱ximi. s; talis ex auaricia in dictis casib⁹ p̱ximo nō subueniēs iniuriat ei vt dicit Basili⁹: Quo circa tot iniurias quot exhibere valeres. g̃ auaricia ē pctm̄ mortale. Scdo auaricia ē pctm̄ mortale rōne charitatis quā excludit. Si. n. tm̄ amor diuitiarū crescat q̄ charitati pferat: vt. s. p̱pter amorē nimiū diuitiap aliqs nō vereat facere ɔ amicicia dei ⁊ p̱ximi: sic auaricia erit pctm̄ mortale. Et in hoc casu loquit Chryso. dicēs: Tenebre aīe ē pecuniap cupido. Ex q̄ auctoritate facio rōnē t. [illegible] Nulla excecat spūali cecitate nisi p pctm̄ mortale qd priuat aīam lumie grē. s; cupido diuitiap sm̄ Chryso. p̱prie obtenebrat aīam q̄ excludit lumē charitatis pferēdo amorē diuitiap amori diuino. g̃ ⁊c. vel. j. Joh. iij. sic dr̄: Qui habuerit substātiā h⁹ mūdi ⁊ viderit frēm suum necesse hr̄e: ⁊ clauserit viscera sua ab eo: quō charitas dei manet cū eo? Expositor: Qui habuerit substātiā ⁊c. Substātia hui⁹ mūdi intelligitur supfluū nō necessariū: nā q̄libet tenet ad erogatōeʒ supflui. Qui vō tm̄ necessariū hʒ nō tenet dare: q: plus tenetur sibi q̄ alteri: ⁊ p̱pinquis q̄ extraneis. Dicunt aūt diuitie substātia mūdi a substādo: q: debēt substare non dn̄ari: vel dicunt substātia a subsistēdo: q: debēt diligi ad sustentatōem nō ad supfluitatē vel voluptatē. Et subdit: Et viderit frēm suū necessitatē: vel maximā vl' extremā habere. Et clauserit viscera sua ab eo: q̄tū ad effectū. s. nō subuenerit sibi. vel clauserit ⁊c. sibi retinens quod ex charitate debet alteri subuenire. vl' clauserit. nō dicit: nō dederit sed clauserit: q: si nō tenet dare oʒ tm̄ cōpati. Augusti. Si nō dū es idone⁹ mori: pfecto idoneus esto dare de facultatib⁹ tuis fratri. peurat viscera tua charitas et nō de iactātia sed facias de intimo adipe mīe. Et subiūgit: Quō charitas dei manet in eo? qui nō cōpatit frī suo. q̄si dicat: nō manet. Cui⁹ rō est: q: mandatū habem⁹ a deo: vt qui diligit deū diligat ⁊ frēm suū: vt dr̄. j. Joh. iiij. Qui aūt nō cōpatit fratri necessitatē hn̄ti: nō diligit eū. ⁊ si nō diligit frēm quē videt: deū quē nō videt nō diligit: vt ibidē subdit. vn̄ nō dare nō est signū q̄ nō habeat charitatē sed nō cōpati ē signū. Hec. b. Tho. scda scde q. cxviij. arti. iiij. in cor. q. ⁊ in solu. ij. ⁊ iij. argu. Tertio auaricia ē pctm̄ mortale rōe finis quē puertit sic: Amor vel desideriū nō est nisi boni. g̃ sicut duplex ē bonū. s. bonū p̱pe ⁊ principalr̄ dictū: sicut bonū qd est finis: ⁊ bonū sm̄ quid: ⁊ nō bonū principale sicut bonū qd est ad finē ita duplex debet eē amor. s. principalr̄ ⁊ p se boni quod ē finis: ⁊ secūdario vl' ɔsequēter boni qd ē ad finē. Auaricia igit p̱ut ē amor inordinat⁹ vl' desideriū inordinatū tp̱aliū bonop ita q̄ in eis vltim⁹ finis ɔstituat sp ē pctm̄ mortale. Cui⁹ rō est: q: auerti ab incōmutabili bono est pctm̄ mortale. s; cōuerti ad qdcūq; bonū creatū sicut ad finē facit auersionē a bono incōmutabili: qd debet esse vltimus finis: eo q̄ nō pn̄t esse plures vltimi fines. g̃ auaricia inquantū bonis tp̱alib⁹ fruit semp est peccatū mortale. vn̄ cōgregare vel ɔseruare bōa tp̱alia spectat ad auariciā ⁊ est peccatū mortale dupliciter: vel q: ɔgregantur vel cōseruant ɔ iusticiā: vel si nō ɔtra iusticiā cōgregantur neq; ɔseruant: tn̄ p amorē in eis finis vltimus cōstituit. His. n. duobus modis auaricia est peccatū mortale Propter qd dicit Abacuc. ij. Ve ei qui multiplicat non sua. Hec. b. Tho. in q. dispu. de malo. q. de auaricia. arti. ij. vtrū auaricia sit peccatū mortale: in cor. q. ⁊ in solu. iij. argu. in cōtrariū facti. Scdo auaricia est peccatū veniale duob⁹ modis. Primo cū bona tp̱alia esti nimis amantur: ⁊ nimis sollicite p̱curant: nō tn̄ amori dei ⁊ p̱ximi pferunt: ⁊ sic in eis finis vltim⁹ nō ɔstituit. Scdo cū ɔ iusticiā in dānū p̱ximi nō p̱curāt. vn̄ quidā sunt q̄ ad h̄ amāt bona tp̱alia vt terrenis negociis sint implicati: ita tn̄ q̄ cor eop a xp̄o non recedat: ⁊ nihil christo preponat nec temp̱alia bona acquirendo ⁊ tenendo p̱ximo iniusticiā faciant. De talibus. n. loquit apl's. j. ad Corinth. iij. Siquis supedificat ligna fenū ⁊ stipulam saluus erit sic quasi p ignem. Que verba Augu. in glo. exponens dicit: Siquis supedificat ligna fenum ⁊ stipulā que sunt peccata minima quia venialia: talis saluus erit sic quasi per ignem. Vel p ignem pn̄tis tribulatiōis: vt Aug. ibidem:

Si vrit eum amor amissoꝝ.nō tñ subuertit eū neqꝫ ꝯsu‑
mit fundamenti stabilitate ꝛ incorruptōe munitū. quia
amissa nō pterit deo. Uel p ignē future purgatōis.nam
ignis purgatorii talia peccā minima.s. venalia facillime
cōsumit ꝛ purgat:eo ꝙ affectus taliū etsi sit supfluus:nō
tñ est adeo malus vt destruat fundamētū fidei que p di‑
lectōem operatur. Sic igit ꝯ dictis modis auaricia ē pec‑
catū veniale. Dec.b.Tho.scda scde.q.cxviij.arti.iiij.arg.
cōtra:ꝛ in cor.q.ibidē.ꝛ iterū in.q.dispu.de malo.q. de
auaricia.arti.ij.vtrū auaricia sit pctm mortale.i cor.q. i fi.

¶ Quibus auaricia ꝯtrariat ꝙ quibus. CA.IIII.

a Ꝺ maiorē tñ euidenciā est sciendū ꝙ peccatum
auaricie ꝯtriat equitati:charitati:pietati:libera‑
litati:ꝛ ꝓdigalitati. Primo.n. ꝯtrariat eqtati.s.
iusticie q̄ tenet mediū int supfluū ꝛ diminutū. auaricia
aūt excedit in accipiendo:ꝛ deficit in dando. Qꝫ aūt ali‑
quis minus habeat ꝙ̄ sibi debet:hoc nō est iniustū fa‑
cere sed iniustū pati qd minus est ꝙ̄ culpa. Sed ꝙ aliqs
supabundet in accipiendo vel retinēdo vltra debitū iu‑
sticie:malicia quedā est:ꝛ ad auariciā ptinet. vñ auari‑
cia qua quis ꝯtra iusticiā inordinate appetit acqrit ꝛ re‑
tinet bona tpalia in damnū vel nocumentū ꝓximi:ꝛ sic
ex suo genere est peccatū mortale:sicut furtū vel rapina.
Scdo auaricia opponit charitati: eo ꝙ auaricia est
amor inordinatus boni tpalis vt finis.ꝛ sic ꝯferṫ charita
ti que solū deū tanqꝫ vltimū finē amat:ꝛ iō auaricia est
pctm mortale sicut qdlibet aliud pctm mortale inquātū
cōstituit finē vltimū in bono creato. Tertio auaricia
opponit pietati:ꝛ tūc est pctm mortale i illo casu i quo
aliqs tenet bōa sua paupib' erogare puta cū ei supfluit
ꝛ necessitas cogit:sm illō Lu.xj. Qd supest date ꝛc.qd si
nō fit:auaricia talis est pietati ꝯtraria. Lꝫ.n.nō accipere
alienū sm se cōsideratū nō habeat rōnē culpe:tñ nō acci
pere ea q̄ ab alijs dant sub hac intentōe ne ipi alijs dare
cogant:hoc ē vituꝑabile ꝛ peccatū ad auariciā ptinens.
Dec.b.Tho.scda scde.q.cxviij.arti.iiij.in cor.q. ꝛ itē in
q.dispu.de malo.q.de auaricia.arti.ij.vtrum auaricia sit
pctm mortale:in so.iij.iiij.v.argu. Quarto opponitur
auaricia liberalitati. Cui' rō est:qꝛ cū virtus liberalitatis
mediū teneat circa datōem ꝛ acceptōem pecuniarū libe
ralis vtrūqꝫ facit sicut optet.nā ad decētē datōē sequit
ꝙ sit decēs acceptio.sꝫ si acceptio nō sit decēs optꝫ ꝙ eti
am datio nō sit decēs.qꝛ ex cōtrarijs causis ꝓcedit. ver‑
bigrā.datio.n.decēs ꝓcedit ex hoc ꝙ ꝯfert bonū rōis cu
piditati pecunie.sꝫ acceptio indecēs ꝓuenit ex hoc ꝙ hō
cupiditatē pecunie bono rōnis ꝓponit.liberal' igit decē
ter vel rōnabilr se hꝫ in datōe ꝛ acceptōe:qd sic ptꝫ: Pri
mo.n.liberalis recte se hꝫ in datōe:eo ꝙ ipe in dādo ob‑
seruat regulā rōnis:inquantū ipe dat qbus optet:ꝛ quā
do optet:ꝛ qd optꝫ:ꝛ quātū optet:obseruādo sp debitas
circūstātias q̄ exigūt ad datōē rectā. Scdo liberalis re
cte se habet in acceptōe:ꝛ pcipue quattuor modis. Pri‑
mo qꝛ ipe accipit vñ optꝫ.qꝛ a ꝓprijs possessionib'. Se‑
cūdo accipit quātū optet:qꝛ min' sibi relinquit ꝙ̄ alijs
det:eo ꝙ ipe ē paucis ꝯtētus. Tertio accipit quō optet:
qꝛ pauca ꝛ in necessitate.libēter aūt dat:ꝛ pp hoc inter‑
dū minora dans liberalior iudicat. Quarto accipit eo fi
ne quo optꝫ:nō.n.liberalis appciat diuitias pp ipas sꝫ
solū pp deū. Auar' aūt inordiate se hꝫ in his duob'.s.ac‑
ceptōe:ꝛ datiōe pecuniaꝝ:vt ptꝫ p singula discurrendo.
Dec.b.Tho.scda scde.q.cxviij.arti.iij.vtꝝ auaricia oppo
nat liberalitati:i cor.q.ꝛ itē in scri.ethi. li.iiij.ca. ij.que
aūt sm virtutē.in princi.ca.ꝛ in medio. Quinto auaricia
opponit ꝓdigalitati:ꝛ pcipue in duob'.s.in affectiōe:ꝛ
in datōe ꝛ acceptōe. Primo in affectōe interius:qꝛ aua‑
rus supabūdat plus debito:pecunias ꝛ bona tpalia dili‑
gēs.ꝓdigus aūt deficit.s.min' diligēs ea.cui' signū ē:qꝛ
sollicitudo pua vel magna videt ēē signū maioris ꝛ mīo
ris dilectōis.auarus aūt de pecunijs ꝛ alijs bonis tpali‑
bus nimiū sollicitat.ꝓdig' vō min' debito earū sollici‑
tudinē gerit. Scdo ꝯtriant sibi ad inuicē exteri' in datio
ne ꝛ acceptōe:qꝛ ꝓdigus excedit in dādo ꝛ deficit in ac‑
quirēdo ꝛ retinēdo. Auarus aūt oppositū facit:qꝛ ipe de
ficit in dando ꝛ supexcedit in accipiēdo ꝛ retinēdo. Dec
bea.Tho.scda scde.q.cxix.arti.j.vtꝝ ꝓdigalitas auaricie
opponat: in cor.q. Sꝫ forte q̄res:an ꝓdigalitas sit ma
gis peccatū ꝙ̄ auaricia? Rñdeo ꝛ dico ꝙ auaricia ē gra
uius pctm q̄ ꝓdigalitas.qd ꝓbo triplici rōne.s.rōne cō‑
trarietatis sanabilitatis vtilitatis. Primo auaricia ē
grauius peccatū ꝓdigalitate rōne ꝯtrietatis sic: Illud pec
catū est grauius qd virtuti magis opponit.sed auaricia
magis distat vel magis opponit virtuti liberalitatis ꝙ̄
ꝓdigalitas:qd ptꝫ:qꝛ ꝓdigus hꝫ aliqua q̄ hꝫ liberalis.s.
qꝛ libenter dat ꝛ nō defacili accipit.differt aūt a liberali
qꝛ neutrum hoꝝ bene.i.sm rectā facit rōem.ꝛ iō si ꝓdu‑
catur ad hoc ꝙ faciat pdicta sm rectā rōem siue p assue‑
factōem siue p quācunqꝫ aliam transmutatōem puta eta
tis vel fortune erit liberalis:vt.s.det quibus oportꝫ:ꝛ nō
accipiat vnde non oportet.auarus aūt in nullo ꝯuenit
cum liberali:ergo ꝛc. Secundo hoc idē ꝓbo rōne sa‑
nabilitatis sic: Illud peccatū quod nō multū augetur sꝫ
de facili curat est minus graue.sed ꝓdigus est defacili
sanabilis a suo vitio.ꝛ hoc duobus modis. Uno quidē
modo ab etate:quia quanto aliquis magis accedit ad se
nectutē fit magis ꝓnus ad retinendū ꝛ nō ad dandum.
Secundo propter paupertatem que cōsequit ex supflua
ꝓdigi datōe.paupertas aūt impedit ꝓdigalitatē:tum pro‑
pter impossibilitatē dandi:tum pp experientiam defect'.
Auaricia aūt est insanabilis:ꝛ hoc propter cōditōē sub
iecti:qꝛ humana vita ꝯtinue vergit in defectū. ois autē
defectus est imitatiuus ad auariciā.quod ptꝫ:qꝛ pp hoc
bona tempalia querunt vt subueniat defectibus pñtis
vite.ergo ꝛc. Tertio hoc idē ꝓbo rōne vtilitatis sic:
Illud videlꝫ qd nulli ꝓdest est grauius illo quod mul‑
tis ꝓdest.sed illiberalis vel auarus nulli ꝓdest.quod ptꝫ
non.n.ꝓdest alijs:qꝛ deficit in dando.s.quia nō dat.nec
etiā ꝓdest sibi inquātum deficit in expendēdo. ꝓdigus
aūt multis ꝓdest p suam datiōem.ergo ꝛc. Sed forte
argues in oppositū.s.ꝙ ꝓdigalitas sit grauius peccatum
auaricia tali rōne. Grauius peccat qui sibi nocet ꝙ̄ q noꝫ
cet alteri:sm illud Eccli.xiiij. Qui sibi nequā est: cui bo‑
nus erit?sed ꝓdigus nocet sibi:auarus aūt nocet alteri si
ue alijs:vt ptꝫ:ergo ꝓdigalitas ē pctm grauius auaricia.
Respondeo ꝛ dico ꝙ differentia ꝓdigi ꝛ auari nō atten
ditur sm hoc quod est peccare in seipm ꝛ in aliū: eo ꝙ
vterqꝫ peccat in seipm ꝛ in aliū.quod ptꝫ: quia ꝓdigus
peccat in seipm cum bona sua vnde viuere deberet con‑
sumit peccat etiā in alterū cōsumendo bona ex quib' de
beret alijs ꝓuidere:ꝛ pcipue hoc apparet in clericis qui
sunt dispensatores bonoꝝ ecclesie q̄ sūt pauperū quos de
fraudant ꝓdige expēdēdo. Silr etiā auar' peccat i alios
inquantū in dationib' deficit.peccat in seipm inquan‑
tū deficit in sumptib' ꝛ nō benefacit sibi ipi:vt dr Eccs.vj.
c Est aliud malū qd vidi sub sole ꝛc.cōple textū ꝛ expone
sic: Est aliud malū qd vidi sub sole.nō supra solem:quia
ibi nullū malū:sed sub sole. Et quidē frequens apud ho‑
mines.ideo peius:malū.n.quanto frequētius tāto pei'.
Uir.s.auarus: Cui dedit deus diuitias.mobiliū. Et sub‑
stantias.imobiliū. Et honorē. dignitatis ꝛ ptātis. Et ni‑
hil deest aie sue.i.sensualitati sue ꝛ vite corporali. Ex oi‑
bus q̄ desiderat i hꝰ mūdo. Nec tribuit ei de' ptātē.i.vsū
ptātis. Ut comedat ex eo.qd ipe diues auarus non vult

expellens a se grām vitio cupiditatis et auaricie. Sz bō extraneus vorabit illud.i.supflue cōsumet illud qd auarus multo tpe cōgregauit. Et hec vanitas: qz infructuose laborauit. Et miseria magna ē. qz extrane⁹ labores suos vorat: ⁊ ipe alto auferēte tristat̄. Tamē in hoc ē min⁹ prauus pdigus: qz si sibi ⁊ quibusdā alijs nocet q̄ tn̄ aliquibus pdest. auarus aūt nec alijs nec sibi pdest: qz non audet vti etiā ad vtilitatē hōis ꝑiis vt ptz. ⁊ ideo auarus ē peior pdigo. cuius signū est: qz pdigus a multis diligit̄. auarus v̄o a nullo sed odit̄ ab oibus. Hec.b.Tho.ij.ij.cū da scḋe.q.cxix.arti.iij. vtrū pdigalitas sit grauius peccatū q̄z auaricia. in cor.q. ⁊ in solu.i.argu.p totū. ⁊ iterū ethi. libro.iiij.ca.iij. que quidez igit̄ pdigalitas ⁊c̄. ⁊ in scrip.bea.thome ibidē.

¶ Utrū auaricia sit maximū omniū peccatoꝝ. CA.V.

q Uarto principalr̄ circa auariciā cōsiderare debemus peccati deformitatē vel quātitatē: an.s. auaricia sit maximū omniū peccatoꝝ. Ubi nota q̄ mamgnitudo peccati pōt attēdi ex tribus: pimo ex pte boni qd offendit̄: scḋo ex pte dāni qd infert: tertio ex pte boni cui quis subijcit̄. Primo magnitudo grauedinis peccati pōt attēdi ex pte boni qd offendit̄ vl' cōtemnit̄: ⁊ sic quāto bonū qd p peccatū ɔtēnit̄ offendit̄ vel corrūpit̄ est maius vel nobilius tāto peccatū est grauius. ⁊ sic peccatū qd cōmittit̄ ɔtra deū est grauissimū omniū peccatoꝝ: eo q̄ p tale peccatū ɔtemnit̄ sūmū bonū qd deus est. Scḋo magnitudo peccati pōt attendi ex pte dāni qd infert: ⁊ tūc inter peccata q̄ in pximū cōmittūt̄ tāto peccatū est grauius quāto dānū qd pximo infert̄ est maius. vn̄ ⁊ homicidiū est grauius q̄z adulteriū: ⁊ adulteriū q̄z sit furtū. Tertio magnitudo pcti pōt attendi ex pte boni cui aliqs inordinate subijcitur. nam quanto appetitus hūanus bono infimo vel minimo inordinate subijcit̄ tanto peccatū est deformius: vt verbigrā Bonū rerū exterioꝝ est inter hūana bona minimū. qd ptz: qz bonū exterioꝝ rerū est minus q̄z bonū corpis ⁊ bonū corpis est minus q̄z bonū anime: qd etiā exceditur a bono diuino. vn̄ qz inordinat⁹ appetitus auari minimo bono: vtputa bono rerū exterioꝝ subijcit̄: iō ē de-
a formius seu turpius alijs. pp qd dicit̄ Eccī.x. Auaro nihil ē scelestius. Et ibidē subdit̄: Nihil iniquius q̄z amare pecuniā. hic.n. aīam suam venalē habet: qui ɔtēpsit et pieccit intima sua. Dicit g̃: Auaro nihil est scelesti⁹. Qd verbū exponit̄ duobus modis. Primo sic: Auaro nihil est scelestius.i.ad peccatū pnius: qz ad oīa peccata auaricia inclinat.i.ad Thimo.vi. Radix omniū maloꝝ ē cupiditas. Scḋo sic: Auaro nihil ē scelestius.i.turpius vel vilius: eo q̄ in auaricia pfert̄ bonū cōmutabile vilissimū bono incōmutabili nobilissimo.s. bono diuo. Et iō subdit: Nihil ē iniquius q̄z amare pecuniā. qd v̄bū expōit̄ tribus modis. p⁹ mō sic: Nihil ē iniquius.i.eq̄tati nāli magis ɔtrariū: q̄z amare pecuniā.s. plus debito acq̄rēdo ⁊ retinendo: qz ſm cōem legē nature oīa erant cōia. Secūdo modo sic: Nihil est iniquius.i.insatiabilius: q̄z amare pecuniā. Nō dicit: q̄z qui hz pecuniā: sed qui amat inordinate pecuniā nunq̄z satiat̄. Eccī.v. Auarus nō implebitur pecunia. vbi glo. dicit q̄ sp auar⁹ eget. Rō aūt quare temporalia bona nō satiant aīam est: quia diuitie tpales sūt finite: corporee: trāsitorie. aīa v̄o est infinita sua capacitate: incorporea in sua entitate: sempiterna in sua duratōe. Tertio mō exponit̄ sic: Auaro nihil est iniquius.i. inequalius: qz auarus dat ⁊ cōtēnit bonū eternū p temporali. vn̄ subdit: Hic.n. aīam suā venalē habet: qz videlicet aīam suā.i. vitam suā naturalē ɔtempsit p tpalibus vel qz vitā suā exponit piculis qd est iniquissimū. qd sic ptz: Iniquius reputaret̄ qui vēderet suū frēm vel cognatum: iniquior qui videret patrē quē diligere plus tenet̄ iniquissimus qui corpus vel seipm venderet: qz plus se ipm q̄z omnes alios tenet̄ diligere: sed impissimus q̄ spiritū ⁊ aīam suam venderet. hoc facit auarus qui nō solū cognatū frēm ⁊ prēm ⁊ corpus suū: sed etiā suū spiritum vel aīam vendit. pijcit ⁊ ɔtēnit. vn̄ subiungit: Qm̄ ɔtempsit ⁊ pieccit intima sua. qd verbū exponit̄ quatuor modis. Primo sic: Qm̄ ɔtempsit.s. auarus vitā suam corporalem nō curando aliquid inde vt pecuniā lucret̄. Secundo sic: Cōtempsit ⁊ pieccit intima sua.i. virtutes oīes vt iniuste lucret̄. Tertio sic: Cōtempsit ⁊ pieccit intima.i. vl' s. era misericordie ⁊ pietatis. Re.ca. pcedē. quō auaricia multis virtutibus cōtrariat̄. Quarto sic: Contempsit et pieccit auarus intima.i. amicos intimos: qz auarus nullum habet amicū. vn̄ Tullius in primo libro de officijs sic ait: Nihil est tam angusti animi tamq̄z parui q̄z amare pecuniā. Et Aug. in li.lxxxiii.q. dicit: q̄ venenū charitatis est cupiditas: inquantū.s. homo sperat bonū diuinum p hoc q̄ inheret bono tempali. Et aplūs.i. ad Ephe.v dicit q̄ cupiditas ⁊ auaricia est idoloꝝ seruitus. ⁊ hoc p quandā similitudinē quā auaricia habet ad idolatriam

Assimulatur.n. auaricia idolatrie q̄ttuor modis. Primo in genere: vt sicut idolatria ſm se est magnū peccatū ita auaricia ſm se est magnū peccatū. Secunda silitudo ſm Ambro. est: qz sicut idolatria dei nitit̄ auferre gliaz ne solus deus nomen deitatis habeat: ita auarus in dei reo se extendit vt solus vsurpet que deus omnibus fecit: vtraq̄z ergo sunt inimica deo: qz negāt deo que sūt eius. Tertia silitudo auaricie ad idolatriā est ſm Chryso. qz sicut idolatre venerāt̄ reliquias vel idola nec ea p reuerentia tāgere audent: ita multi venerant̄ pecunias ⁊ eis vti nesciunt: sed vt sacra deponunt: ⁊ vt sacra filijs nepotibus ⁊ pnepotibus intactas cōseruāt. Illi in multis nō obediunt idolo: isti in oībus subijciunt̄ pecunie. Illi.s. idolatre idolo oues ⁊ boues imolant. auaricia dic̄: Imola mihi tuamipsius aīam. Quarta similitudo est: qz sicut idolatria se subijcit exteriori creature: ita etiaz auaricie nō tn̄ eodē mō: qz idolatria subijcit se creature exteriori ad cultū.s. vt ei exhibeat cultū diuinū. auar⁹ aūt subijcit se pecunie inordinate cōcupiscēdo eam ad vsum non ad cultū. Et ideo q̄muis auaricia idolatrie his modis assimiletur: non tamē habet tantā grauitatē quantā idolatria habet: nam peccatū qd est cōtra deum est grauissimū vt ptz supra in principio huius ca. Hec.b.Tho. scḋa scḋe.q. cxviij.arti.v. vtrū auaricia sit maximū peccatoꝝ: in cor.q. ⁊ in solu.argu. ⁊ Alex.ij.pte sum.q.clviij.arti.ix.

¶ De septē peccata ex auaricia oriunt̄. CA.VI.

q Uinto ⁊ vltimo principaliter circa auariciā cōsiderare debemus causalitatē. nam septē sunt vitia vel peccata que ex auaricia oriunt̄ velut filie a matre. ⁊ septē sunt spēs vel differētie auaricie. Primo.n. dico q̄ septē sunt filie auaricie q̄ ex auaricia oriūt̄ quas.b. Greg.xxxi.li.moral. ponit.i. obduratio inquietudo: violentia: fallacia: piuriū. fraus: pditio. Quoꝝ distinctio seu sufficientia sic pōt accipi: Nam auarus in duobus excedit modū.s. retinendo ⁊ accipiendo. Primo auarus excedit moduz in retinendo. ⁊ ex hac pte ex auaricia oritur obduratio mentis cōtra misericordiā. qua.s. auarus cor suū obturat ne indigenti subueniat misericordi-
q ter d̄ rebus suis: Prouer.xxi. Qui obturat aurē suam ne audiet pauperē: ⁊ ipe clamabit ad dn̄m ⁊ nō exaudietur. Qd verbū exponit̄ tribus modis. Primo sic: Qui obturat aurē suam.i. qui clauserit viscera mie sue paupi petēti elemosynā vel cōsiliū vel auxilium. Et ipe clamabit ad deū. vel in vita vl' in morte. Et nō exaudiet̄ vt dicea. Augu. de verbis dn̄i sermone.lxxxiij. sup illo verbo Luc.xij.

Stulte inquit dn̄s hac nocte repetēt a te aīam tuā: ꝛ hec que parasti cuiꝰ erūt: dicit: Uis videri sapiēs vbi es stultus: si seruaueris tua nō erūt: si erogaueris tua erunt. q̄d igit̄ reponis q̄ḋ relicturꝰ es. Et Hiero. Accepisse paupe ribus erogandū: ꝛ aliq̄d inde subtrahere oīuz predonuz crudelitatē supat: ego fame torqueor: ꝛ tu iudicas quan tū vētri meo satis est. Scḋo auarꝰ excedit modū in ac cipiēdo. ꝛ hoc tribꝰ modis. s. in corde: ope: ꝛ s̄mone. Pri mo excedit modū acquirēdi in corde: qꝛ auaricia inge rit homini solicitudines ꝛ curas sup̄fluas: ꝛ sic ex auari cia orit̄ inquietudo que nō sinit eū quiescere. Augu. de verbis apli: s̄mone. lxxxvij. Ista duo. s. negligētia ꝛ aua ricia nequissima onera sunt: secūq; pugnātia: premūt et dilaniāt te. pigricia dicit. dormi. auaricia dicit: surge. pi gricia dicit: noli pati frigidos dies. auaricia dicit: pate re in mari etiā tempestates. pigricia dicit: quiesce. auari cia vero nō sinit te quiescere: te a somno excitat: ꝛ te dor mire nō sinit. Scḋo auarꝰ excedit modū acquirēdi i ope re: ꝛ sic ex auaricia orit̄ violētia inquantū auarus ꝑ vim accipit aliena: vt pꝫ in rapina ꝛ furto. Tertio auarꝰ exce dit modū acquirēdi in sermone: ꝛ q̄ztū ad hoc quattuor facit. Primo eī auarꝰ in acquirēdo vtit̄ fallacia: inquā tū auarus simplici verbo decipit aliū vt lucret̄. Secūdo auarꝰ vtit̄ periurio: inquantū verbū suū iuramēto ꝯfir mat vt iniuste lucrari possit. Tertio auarus vtit̄ fraude decipiēdo aliū in rebꝰ: vt pꝫ infra Uenditio. ij. ca. Quar to auarꝰ vtitur ꝓditione: inquantū ꝑꝑ lucrū acquirēdū ꝑsonas ꝓdit ꝛ decipit: sicut pꝫ de iuda qui ꝑꝑ auariciaꝫ factus est ꝓditor christi. Isidorus autē ponit nouem filias auaricie: que sunt mendaciū: fraus: furtū: ꝑiuriuꝫ: turpis lucri appetitꝰ: falsa testimonia: violētia inhuma nitas: rapacitas: que reducunt̄ ad illa septē vitia que. b. Grego ponit. q̄ḋ sic pꝫ: qꝛ mendaciū ꝛ falsuꝫ testimoniū sub fallacia ꝯtinētur: eo ꝙ falsum testimoniū est quedaꝫ specificatio mēdacij: sicut etiā furtū est quedā specifica tio fraudis: vn̄ ꝯtinet̄ sub fraude. appetitꝰ autē turpis lu cri ꝑtinet ad inquietudinē, rapacitas autē continet̄ sub violētia sicut species eius. inhumanitas autē est idē: q̄ḋ obduratio cordis ꝯtra misericordiā. Scḋo p̄ncipalit̄ dico ꝙ septē sunt species vel differētie auaricie quas po nit Aristoteles. iiij. lib Ethi. s. tenacitas: parcitas: kinibi lis. seruitus: meretriciū. aleatores: ꝛ mortuor̄ expoliato res. Quarū numerus vel sufficiētia sic distinguit̄: Quia auarꝰ peccat in generali duobꝰ modis. s. in dādo: ꝛ in ac cipiēdo. Primo eni auarꝰ tribus modis peccat in dan do. p̄mo: qꝛ aliquādo nihil dat: talis dicitur tenax. scḋo peccat: qꝛ parū dat. ꝛ talis dicit̄ parcus. tertio qꝛ si dat tn̄ cū magna difficultate dat: ꝛ tūc parū dat. ꝛ talis vocatur kimbilis q̄si vēditor cimini: qꝛ de ꝑuis magnā vim fa cit. Scḋo auarꝰ peccat in accipiēdo. ꝛ hoc quattuor mo dis. s. qꝛ lucrat̄ viliter: turpit̄: illiberalit̄: violēter. p̄mo. n. auarꝰ aliqn̄ lucrat̄ viliter vel seruilit̄: puta qꝛ aliq̄ vilia ꝛ seruilia opa facit. ꝛ talis vocat̄ seruitꝰ. scḋo peccat: qꝛ lu crat̄ aliqn̄ turpit̄: puta de aliquibꝰ actibus turpibꝰ ꝛ vi tiosis: vt de meretricio ꝛ ꝯsimilibꝰ pꝫ. tertio auarꝰ aliqn̄ lucrat̄ illiberalit̄: puta qꝛ lucrat̄ de eo q̄ḋ oꝫ gratis cōce dere: sicut faciūt vsurarij vel aleatores ab amicis auferē do. quarto auarꝰ peccat: qꝛ aliqn̄ lucratur violēter. s. vim aliis inferēdo: sicut faciūt latrones vel mortuor̄ expolia tores. Hec b. Tho. s. da s. de q. cxviij. arti. vi. s. vtrū auari cia habeat filias: in cor. q. ꝛ in solu. argu. ibideꝫ: ꝛ iteꝝ in q. dispu. de malo. q. de auaricia. arti. iij. vtruꝫ auaricia sit pctm̄ capitale: i cor. q. ꝛ i so. arg.

¶ Utrū vnꝰ auarꝰ plꝰ hn̄s magi peccet cū amittit: q̄z aliꝰ minꝰ hn̄s. CA. VII.

D euidētiā predictor̄ quero quat tuor casus ad auariciā ꝑtinētes. Primus ca sus est de amittēdo pecuniā talis: Sint duo auari vnus plꝰ habēs alter minꝰ ꝛ vterq; cor̄ amittit: q̄s eoruꝫ plus peccat in amittēdo. Rn̄deo ꝛ dico ꝙ in hoc casu aut re spicimꝰ ad cupiditatē auari: aut ad affectionē. Primo et si respicimꝰ ad cupiditatē auari: tūc vbi ē plus de cupidi tate ibi ē plus de culpa. sed maior cupiditas ē in illo qui plus amisit q̄z in illo qui parū amisit. q̄ḋ ꝓbo tali rōne: Quātitas cupiditatis sequit̄ quātitatē rei concupite: vt patebit in casu sequēti imediate. ḡ cū ille qui plꝰ habꝫ et plus amittit plꝰ habeat de cupiditate: videt̄ ꝙ plus pec cet q̄ plus amittit q̄z ille q̄ minꝰ. Scḋo vero si respicimꝰ ad affectioneꝫ: sic plus pōt peccare ille q̄ minus amittit q̄z ille qui plus. Cuiꝰ rō est: qꝛ ille q̄ plus dolet in amittē do plus peccat. sed ille q̄ minus amittit plus pōt dolere de amittēdo q̄z ille q̄ plus amittit. Cuiꝰ ratio ē: qꝛ amor est cā doloris. sed aliqn̄ tantā affectionē vel maiorē pōt habere iste paup̄ circa pauca q̄ habet: quantū diues cir ca multa q̄ habet ꝛ amittit. Et ꝯfirmo ꝑ illḋ q̄ḋ dicit do minꝰ de vidua Luce. xxi. vbi glosa sic ait: Non cōsiderat dn̄s quantū sed ex quāto. ḡ nō plus peccat q̄ plus amit tit: qꝛ illa plura minꝰ amabat q̄z ille illud minꝰ ḡ nō plꝰ peccat q̄ magis amittit inspiciēdo ad affectionē. Se cūdus casus ē talis. s. de ꝯgregādo: Sint duo pauperes auari ꝛ vterq; ꝯgreget sup̄fluū. sed vnꝰ vsq; ad mille: alt̄ vsq; ad centū tn̄: q̄s eoruꝫ plus peccat. Rn̄deo ꝛ dico ꝙ simplicit̄ loquēdo ille auarꝰ qui cōgregat vsq; ad mille magis peccat q̄z ille q̄ ꝯgregat vsq; ad centū. q̄ḋ ꝓbo tri plici rōne. Prima ē ex p̄te medij a quo recedit: naꝫ talis magis recedit a virtute que ꝯsistit in medio. Scḋa ē ex p̄te dāni q̄ḋ facit: magis eni dānificat aliū q̄ habet inui ste mille q̄z qui hꝫ centū. Tertia ē ex p̄te p̄ncipij. Si eniꝫ cupiditas principiuꝫ est peccādi: vbi ē maior cupiditas: ibi ē maior culpa. sed in eo q̄ plus acq̄rit ē maior cupidi tas: ḡ est maior culpa. Q̄ꝫ autē sit maior culpa in eo qui mille lucrat̄ pꝫ: qꝛ sup̄ illo verbo Prouer. xxx. Tria sunt insatiabilia dicit glo. Crescit amor nummi quātū pecu nia crescit. Tertiꝰ casus ē talis: Sūt duo clerici: vnus est ꝯtētus vnico bn̄ficio: qꝛ tn̄ auarꝰ est pauca expēdit: ꝛ qꝛ cupidꝰ est multa ꝯgregat. alter vult habere multa bn̄ ficia: tn̄ vt ꝓdigus oīa sua expēdit: quis eorum plus pec cat. Rn̄deo ꝛ dico ꝙ ille q̄ plura bn̄ficia habet absolute loquēdo plus peccat: q̄ḋ ꝓbo duplici rōne. Prīa est: q̄a vnicū bn̄ficiū videt̄ esse deputatū vni ꝛ nō plura. ḡ qui plura bn̄ficia hꝫ magis peccat. Scḋa rō est: qꝛ ille q̄ plu ra bn̄ficia habet: in scandaluꝫ potiꝰ aggregat q̄z alter. Quartꝰ casus ē talis: Est tēpus famis ꝛ sunt mille paupe res. ē etiā theologꝰ p̄dicator hn̄s multos libros theolo gie in q̄bus studet vt possit ꝯsulere ꝛ p̄dicare: nūq̄d talis imminēte paupertate hac oꝫ libros suos vēdere ꝛ pauperi bus dare ꝛ ꝯsilia vel p̄dicatiōes dimittere. Rn̄deo ꝛ di co ꝙ lꝫ p̄dicare sit ex suo genere maiꝰ bonuꝫ q̄z elemosy nas dare: eo ꝙ elemosyna sp̄ualis est melior elemosyna corꝑali: tamen imminēte necessitate melius est elemosy nam dare q̄z predicare. ꝛ hoc duplici ratione. Prima est quia sine libris vel cum paucis libris potest doctor doc tus predicare. Secūda ratio est: quia posito ꝙ ita igna rus vel nescius esset: ꝙ nesciret sine libris predicare: de beret ad tempus abstinere a p̄dicatione vt pauperibus subueniret: nisi sciret ꝙ propter defectum predicationis irent homines in perditioneꝫ. tunc enim in isto casu de bet libros suos retinere ꝛ nō vendere: vt tamen moueat tur zelo animarū non cupiditate librorū. Hec Alexāder scḋa parte summe. q. xliij. arti. iiij. in quarta questiōe: in cor. questionum.

¶ Q̄ꝫ duplex est premium beator̄. s. essentiale: ꝛ ac cidentale. CAP. I.

Aureola

Circa aureolā ɔsiderāda sunt tria.s. euidētia essentialis: sufficiētia numeralis: eminētia virtualis. Primo circa aureolā considerāda ē euidētia essentialis. Nā aureola ē gaudiū beatoꝝ. Est āt duplex gaudiū in btīs.s. essentiale: ꝛ accidētale. Primū.n. premiū vel gaudiū btōꝝ ē ēētiale. qḋ ɔsistit in pfecta ɔiūctiōe aīe ad deū p visionē ꝛ fruitionē dei: inquātū aīa pfecte ɔiūgit deo vidēdo amādo eū ꝛ fruēdo eo: ꝛ hꝰ premiū essentiale silitudinarie corona aurea noīatur: ꝛ hꝰ triplici rōe .s. rōne meriti: signi: circuli. Primo rōe meriti: eo ꝙ nr̄m meritū circa quādā sīue pugna agit: qꝛ vita hoīs est q̄dā milicia sup terrā: Job.vij. Scḋo premiū ēētiale btōꝝ assimilat corone rōe signi: qꝛ corona ē ꝓpriū signū regie dignitatis. sꝫ p istud p̄miū ēētiale qḋ ī dei visiōe ɔsistit quodāmō efficit hō pticeps diuinitatis: ꝛ per ɔñs regie dignitatis vt dr̄ Apoca.v. Fecisti eñ nos deo nr̄o regnū ꝛ sacerdotes ꝛc̄. Tertio p̄miū ēētiale btōꝝ qḋ in dei visiōe ɔsistit assimilat corone rōne circuli. nā figura circulari ē pfectissima: eo ꝙ nihil sibi addi pōt qn sit ea minꝰ. ꝛ significat ēētiale gaudiū vel premiū beatoꝝ: cui nullū p̄miū addi pōt qn sit eo minꝰ: qḋ pꝫ: qꝛ oē illud p̄miū ē minꝰ p̄mio ēētiali btōꝝ qḋ in pfecta dei visione ꝛ fruitiōe ɔsistit. Vel dicas: ꝙ p̄miū ēētiale beatoꝝ silitudinarie corona aurea noīat triplici rōe. Primo.s. rōe materie ī q̄ p̄ciositas designat: qꝛ sicut auro nullū metallū est p̄ciosiꝰ: ita visiōe dei q̄ ē ēētiale p̄miū btōꝝ nullū aliud p̄miū maiꝰ ꝛ nobiliꝰ eē pōt. Scḋo rōe figure in q̄ eternitas designat: vel qꝛ p visionē dei btī pfecte ɔiūgunt deo q̄ nō hꝫ p̄ncipiū neqꝫ finē vt forma circularis: vel qꝛ forme circulari nihil addi pōt qn sit ea minꝰ: vt pꝫ.ā. Tertio rōe victorie ꝓ q̄ dat: in q̄ dignitas designat. ꝛ significat ꝙ nostrū meritū ꝛ victoria cū quādā pugna agit. corona eñ victoribꝰ dat. vñ sicut est triplex scōꝝ victoria: ita triplex ē corona q̄ dat a deo sanctis: vl̄ q̄ scī coronant a deo. Scḋm p̄miū vel gaudiū btōꝝ additū p̄mio essentiali ipsoꝝ.s. visioni diuie silitudinarie aureola designat de quo p̄mio dicit Exodi.xxv. Facies alterā coronā aureolā: que quidē aureola dicit gaudiū accidentale quo beati gaudēt de bonis opibus a se factis que p victoriā acquisierūt: nā victoribus corona dat: vt pꝫ.ā. Hec beatꝰ Tho.iiij.scrip.sen.dist.xlix.arti.j.in corpe.q.p totū.

Qꝫ tres dicunt esse aureole. CA.II.

f Ecūdo p̄ncipaliter circa aureolā ɔsiderāda ē sufficiētia numeralis. Tres.n.ponunt esse aureole.s. virginū: martyrū: doctoꝝ vel predicatoꝝ: ita ꝙ vna aureola debet virginibꝰ: alia martyribꝰ: alia doctoribꝰ vel p̄dicatoribus. Prima aureola.s.gaudiū accidētale debet virginibꝰ de bonis opibus a se factis ratiōe virginitatis. Cuiꝰ ratio est: qꝛ corona victoribus dat: vt pꝫ cap.precedēti. ḡ vbi ē specialis ratio victorie: ibi debet specialis aureola. vñ p virginitatē aliq̄s vl̄ aliqua singularē vel specialē victoriā obtinet de carne contra quā bellū gerit: vt pꝫ ad Galatas.v. Spūs ɔcupiscit aduersus carnē ꝛ econuerso: iō virginitati speciale gaudiū accidētale debet ꝛ dat: qḋ aureola nominat. Ad cuiꝰ euidentiā est sciendū: ꝙ illis tm̄ virginibꝰ debet aureola que ꝓpositū habuerūt virginitatē ppetuo ɔseruandi: siue hoc ꝓpositū fuerit voto firmatū siue nō. qḋ q̄dē ꝓpositū q̄uis aliq̄n fuerit interruptū integritate tamen carnis manēte dūmodo ī fine vite istud ꝓpositū inueniatur debet aureolā. Cuiꝰ ratio ē: qꝛ lꝫ virginitas carnis repari nō possit: tamē virginitas vel corruptio mentis p pñiam repatur ꝛ ad pleniū restituit. ꝛ ideo si mens finaliter remanet incorrupta habebit aureolā. non eñ est dubiū qn tales de corpis incorruptiōe gaudebūt. Hec autē aureola debet virginibꝰ solū ꝛ nō viduis. Cuius rō est: qꝛ corona nō debet pugne sed victorie de pugna. vnde qꝛ victoria virginū est pfectior q̄ victoria viduarū: eo ꝙ pfectissimū ꝛ pulcerrimū genus victorie ē hosti nūq̄ cessisse vt virgines faciūt: ideo aureola debet solū virginibꝰ ꝛ nō viduis. Si autē queris que ɔtinētia maiorem pugnā habet an virginū vel viduarū. Rñdeo ꝛ dico ꝙ ex vna pte virgines in ɔtinēdo habēt maiorē pugnā q̄ vidue. ꝛ hoc duplici rōe. Prima ē ꝓpter estimationē maioꝝ delectationū: q̄ sunt s̄m rei veritatē. cū eñ virgines delectatiōes venereas nō sint expte credūt ꝙ sint maiores q̄ sunt: ꝛ ideo in ɔtinēdo patiunt maiorē pugnā. Scḋa rō est pp incōsiderationē ipsoꝝ incomodoꝝ q̄ delectationibꝰ huiusmōi adiungunt. Ex alia vero parte vidue maiorē pugnā habēt in ɔtinēdo q̄ virgines ꝓpter delectationis memoriā ꝛ in diuersis vna alteri p̄iudicat s̄m diuersas ɔditiones ꝛ ɔplexiones psonarū: qꝛ quedā mouent magis hoc vicio: quedā alio vitio. nō tamē pp hoc viduis dat aureola. Cuiꝰ ratio ē: qꝛ aureola non debetur pugne sed victorie de pugna: vt pꝫ.ā. Sed forte ex hꝰ sic argues: Si aureola debet victorie de pugna: vbi nulla pugna vel victoria: ibi nulla aureola. cū ergo beata virgo nullā habuit pugnā carnis per cōsequens nec victoriam. ergo nec habuit aureolā: quod tamen est falsū. Respōdeo ꝛ dico: ꝙ beata virgo pro premio virginitatis aureolā habet. Cuius ratio ē: quia lꝫ beata virgo non habuerit pugnā per tētationē que est a carne: habuit tamen per tētationē que est ab hoste. qui nec ipsū christū reueritꝰ fuit tētare. Concludēdo igit generaliter dico ꝙ si procuret corruptio carnis veniēs ex corruptione mentis p instrumentū aliqḋ vel aliquo alio modo: talis sic faciēs amittit aureolā ꝛ in humilitate ꝛ verecūdia permanens debet a ɔsecratione abstinere. tamen qꝛ ecclesia iudicat solū s̄m ea que apparēt in foro exteriori: non repellit eum a ɔsecratione. Si vero p violentiā amisit integritatē carnis: non tamē aureolā pdit. non eñ potest corrumpi corpus nisi fuerit corrupꝰ animus. vnde si aliqua pro fide ab infidelibus violenter corrumpat: non ꝓpter hoc aureolam id est meritū vel premiū virginitatis amittit: vt dixit beata Lucia: Si me inuitā violari feceris: castitas mihi duplicabit ad coronā. non ꝙ habeat duas virginitatis aureolas: sed ꝙ duplex premiū repozabit: vnū pro virginitate custodita: aliud ꝓ iniuria quam est passa. Et plus dico: dato etiā ꝙ talis violenter oppressa cōcipiat. ex hoc tamen meritū virginitatis non pdit nec p consequēs aureolā. Hec beatus Thomas.iiij.scripto senten. dist.xlix.de aureol. arti.iij.q.j.in cor.q. ꝛ in solu. argumen.

Qꝫ scḋa aureola debetur martyribus et quare. CAP.III.

f Ecunda aureola debetur martyribus. Cuius ratio est: quia speciali victorie debet aureola specialis: vt patet capitulo precedēti. sed martyr de tyranno habet victoriā specialem: ergo ꝛ aureolā specialem. Ad cuius euidentiā est sciendū ꝙ est aliqua victoria magna duplici ratione: scilicet ratione pene ꝛ cause. Primo aliqua victoria est magna ratiōe pene.s. quia pena est maxima: sicut est pena mortis. Secūdo ratione cause.s. quando causa pro qua pugnat est honestissima: que causa est ipse christus. Et hec duo in martyrio ɔsiderantur: ꝛ p̄cipue causa: quia martyrē nō facit pena sꝫ causa: vt pꝫ infra Martyriū.vij. sicut virginitati debetur aureola pp victoriā quā habet de carne: vt pꝫ ca.precedēti: ita ꝛ martyrio vel martyri debet aureola pp victoriam quā habet de morte pp christū. Et ideo ille qui pro fidei cōfessione morit: siue quādo a psecutore de fide negans

da requirit quã necessario hoc est de necessitate salutis cõfiteri tenet: siue qñ a psecutore nõ requirit: z tũc fidẽ ꝯfiteri est superogatiõis. In his duob⁹ casibus quãdo a psecutore requirit vel nõ requirit: z fidẽ ꝯfitet: z ꝑ cõfessione fidei morit: aureolã meret. que quidez aureola non debetur martyri ex hoc ꝙ ab exteriori psecutore pena mortis infert: sed ex hoc ꝙ ꝓpter christum patienter vel volũtarie sustinet. Cuius ratio est: qz nõ meremur nisi per ea que sunt in nobis. z quãto illud quod quis volũtarie sustinet est difficilius z magis natũ vel aptuz voluntati repugnare: tãto voluntas que ꝓpter christum illud sustinet ostẽditur firmius fixa in christo. z ideo premium excellẽtius debetur ei. Ex quo sequitur ꝙ cũ duobus modis efficiat aliqs martyr. s. voluntate sola z opere cum volũtate: sustinẽtibus martyriũ volũtate tñ z nõ ope aureola non debet. Cuius ratio ẽ: quia aureola debetur difficultati que ẽ in ipsa pugna. vnde qz pati martyrium sola volũtate non est difficile: ideo lz martyr sola volũtate possit mereri equale vel maius premiũ essentiali pmio qđ martyri voluntate z ope debet: non tamen martyri volũtate sola debetur aureola ꝓpter rationẽ iaz dictã. s. quia aureola debetur difficultati que est in ipsa pugna martyrij: quã difficultatẽ nõ habet martyr volũtate tñ: vt pz. Et quia magis martyrẽ facit causa ꝙ pena ideo ille qui mortẽ sustinet ꝓpter bonum cõmune non relatum ad christũ aureolam non meretur. sed si penam mortis volũtarie subeat ꝓpter christuz martyr erit: z sic aureola ꝓmerebit: vt verbi gratia Siquis rempublicaz ab hostiũ impugnatione defendat qui christi fidẽ corrũpere moliunt. z in tali vel ꝑ tali defensione mortẽ sustineat: martyr erit z aureolã merebit. Si autẽ aliquis propter fidẽ vulnus mortale accipiat z aliquãdiu supuiuat nõ est dubium ꝙ talis est martyr z meret aureolaz: sicut pz de beata Cecilia que triduo supuixit: z de multis martyribus qui in carcere sunt defuncti. Si autẽ vuln⁹ mortale non accipiat z tamen exinde postea moriatur aureolam merebitur: nisi fiat ex pte sua talis negligentia in curando que culpã mortalẽ inducat z ei auream z aureolã auferret si moreret in tali statu. Si vero vulnera ñ mortalia susceperit z post hͦ sustinens carcerẽ moriat adhuc aureolã meretur. Cõcludo igitur ex pdictis ꝙ qualitercũqz afflictio ꝓpter christum illata vsqz ad mortẽ continuetur: siue mors inde sequat siue nõ: aliquis martyr efficitur z aureolã meretur. Si vero afflictio propter christuz illata non continuet vsqz ad mortẽ: non ꝓpter hoc dicetur martyr. sicut pz de beato Siluestro de quo nõ solẽnizat ecclesia sicut de martyre: quia in pace vitã finiuit ꝗuis prius aliquas passiones sustinuerit ꝓpter christũ. Dec. b. Tho. iiij. scrip. sen. dist. xlix. de aureolis arti. iij. q. ij. in cor. q. z in solu. argu.

¶ Qz tertia aureola debetur doctoribus: z quibus. CA. IIII.

T Ertia aureola debet doctoribus vel predicatoribus illis. s. qui ea solũ docent z predicãt que ad salutẽ ptinent animarũ. Cui⁹ ratio est: qz victorie speciali aureola specialis debetur. z ideo sicut ꝑ virginitatẽ z martyriũ aliquis de carne z de mũdo specialez victoriã habet: z ꝑ consequẽs aureolã specialẽ: ita etiam qñ aliquis non solũ a corde suo sed etiã a cordibus aliorum diabolũ per errorẽ impugnantẽ repellit aureolam meret. Cuius ratio est: qz talibus salutarib⁹ documẽtis diabolũ velut quibusdã spũalibus armis expugnat. De quib⁹ dicit scđa ad Corinth. x. Arma militie nostre nõ sunt carnalia: sed spũalia. Prelatis autẽ quib⁹ competit ex officio docere vel pdicare aureola nõ debet nisi actu predicẽt. Cuius rõ est: qz corona nõ debetur pugne z victorie habituali sed actuali: sm illud scđa ad Thimo. ij. Non coronabit nisi qui legittime certauerit. Et iõ quibuscũqz legittime exercẽtibus actũ istum. s. docẽdi vel pdicãdi debetur aureola. Dec. b. Tho. iiij. scrip. sentẽ. dist. xlix. de aureolis: arti. iij. q. iij. i cor. q. z in so. iij arg. i fine.

¶ Qua rõe vna aureola est maior altera. CAP. V.

T Ertio pncipaliter circa aureolã ꝯsiderãda ẽ preeminentia virtualis. Ubi nota ꝙ preeminentia vnius aureole respectu alterius ex tribus partibus potest ꝯsiderari. s. ex pte pugne: pmanentie: materie. Primo ex pte pugne: z sic aureola illa ẽ potior que fortiori pugne debet. z hoc modo aureola martyrũ alijs aureolis supeminet: qz ibi est difficilior pugna. Scđo maioritas aureole potest cõsiderari ex pte permanentie. et sic aureola virginũ alijs aureolis supeminet. Cuius ratio est: qz pugna carnis periculosior est inquãtum ẽ diuturnior z magis nobis eminet e vicino. Tertio maioritas aureole potest cõsiderari ex pte materie de qua ẽ pugna. z sic aureola doctorũ z predicatorũ inter omnes est potior. Cuius ratio est quia pugna doctorũ vel predicatorum versat circa bona intelligibilia. alie vero pugne. s. virginũ z martyrũ versant circa passiones. Quãuis aũt vna aureola sit maior alia sm quid: simpliciter tamẽ loquendo aureola martyrũ inter omnes ẽ potior. quod ꝓbo tripliciter. s. ratione: auctoritate: z obseruatione. Primo ratione sic: Ubi pugna est difficilior z victoria maior: ibi aureola potior. sed pugna z victoria martyrũ est huiusmodi vt pz. ergo z c. Scđo hoc idẽ probo auctoritate: qz sup illo verbo Matth. v. Beati qui psecutionẽ patiunt z c. dicit glo. ꝙ omnes alie beatitudines pficiunt in ista. Re. infra Beati q psecutionẽ patiunt pp iusticiam z c. Tertio hoc idẽ probo obseruatiõe ecclesie. nã ecclesia in cõmmemoratione sanctoꝝ martyres doctoribus z virginibus preordinat vel pponit. z hoc ad ostendendũ preeminentiã martyrũ respectu doctoꝝ z virginuz. Sed forte queres: an vnus aureolaz martyrij vel virginitatis vel doctorũ alio excellẽtius habeat. Rñdeo z dico ꝙ meritũ alicui⁹ sancti ex duobus augeri põt. Primo ex parte radicis. s. charitatis que ẽ radix z principium meriti z augmẽti eius. z hoc mõ magnitudini charitatis respondet magnitudo corone auree. s. magnitudo premij essentialis. Scđo põt ꝯsiderari z augeri meritũ alicui⁹ ex pte opis. z sic vn⁹ martyrũ ex maiori charitate mai⁹ tormẽtum martyrij sustinebit alio: vel magis pdicationi insistit: vel etiã magis a delectationib⁹ carnis elongat. z sic illa virginitas ẽ maior alia que magis occasiones corruptionis vitat: sicut ignis vel vn⁹ aer est purior z subtilior alio. Dec. b. Tho. iiij. scrip. sen. dist. xlix. de aureolis: arti. v. in cor. q. z in solu. ij. argu.

Sequitur de littera B.

¶ Q₂ sex sunt de integritate baptismi: ⁊ que sex capitula.

CA.I.

[B]aptismus. Circa sacramentũ batismi consideranda sunt quattuor.s. forme integritas: materie necessitas: conferẽtis qualitas: suscipientis varietas. Primo cõsideranda ẽ forme integritas. Naz sex sunt de integritate forme baptismi: id est modi baptismi: qui exprimunt sub ista forma id est sub isto mõ baptisandi. Primum est efficiẽtis pfectio.s. pat ⁊ fili⁹ ⁊ spũssanct⁹: tãq₃ pncipale efficiẽs sacramẽtũ baptismi. vñ dicit: In nõie patri ⁊ filij ⁊ spũssancti amẽ. Scõm ẽ oferẽtis ostẽsio. vñ subdit Ego: vt instrumẽtale oferẽs. Tertiũ est suscipiẽtis oditio vel dispositio. vñ addit Te: vt rõnale suscipiẽs. Quartũ est elemẽtalis vel mãlis ablutio. vñ subiungit: Baptizo.s. aq̃ua. Quintũ est vocalis seu verbalis expssio. vñ subiectit voce: Ego te baptiso. Sextũ est mẽtalis intẽtio. oz eñ q₃ in baptismo applicet intẽtio ministri.s. baptizantis ad baptizatũ. vñ subinfert: Ego te baptizo ⁊c. Hec.b.Tho.iiij.sen.sen. dist.iij. de integritate forme baptismi: art.ij.q.j. in cor.q. per totum.

Rimo dico: q₃ de integritate forme baptismi id ẽ modi baptizãdi ẽ efficiẽtis pfectio.s. pater ⁊ fili⁹ ⁊ spũssanct⁹ tãq₃ principale efficiẽs. vñ dicit: In nõie patris ⁊ filij ⁊ spũssancti: ad ostẽdenduz q₃ expssio trinitatis .s. patris ⁊ filij ⁊ spũssancti ẽ de necessitate baptismi. qd triplicit pbo.s. auctoritate: institutiõe: rõne. Primo auctoritate: ⁊ pmo auctoritate fulgẽtij qui sic dic: Mysteriũ redẽptionis nullo mõ habet si patri ⁊ filij ⁊ spũssancti nomẽ subtrahat. Scdo hoc idẽ pbo auctoritate Damas.iiij.lib.sen. sic dicẽtis: Quicũq₃ nõ in sanctã trinitatem baptizati sunt: hos omẽs oz rebaptizari. Rebaptizari autẽ in sanctã trinitatẽ ẽ baptizari in nõie patris ⁊ filij ⁊ spũssancti. Scdo hoc idẽ pbo ex dei institutiõe sic: Forma instituta a christo ẽ de necessitate baptismi. sed forma expssa a christo nõ solũ intelligit sed etiã exprimit nomẽ trinitatis: g ⁊c. Tertio hoc idẽ pbo triplici ratione. Prima ẽ ex pte repationis humane sic: Opatio proprie ⁊ p se debet actori ⁊ nõ mediatori. sed repatio hũana q̃uis sit facta p christũ tãq₃ p mediatorẽ nihilominus est facta pncipaliter a trinitate tanq₃ ab actore. Scda rõ est ex pte fidei nostre. Si eñ baptism⁹ fieret in inuocatione christi posset credi virt⁹ opationis tãq₃ ab actore eẽ a christo ⁊ nõ a trinitate. ⁊ iõ valde osonũ ⁊ ouenies fuit necessitate fidei q₃ sacramẽta ⁊ maxie sacramẽtũ necessitatis vt ẽ baptism⁹ exerceat sub forma exprimẽte trinitatẽ: vt sic i fide trinitatis reborarent fideles. Tertia ratio ẽ ex pte reformatiõis imaginis aie: nã ex pctõ deformata ẽ imago trinitatis in mẽte. ⁊ ideo ouenies fuit q₃ illa forma exprimeret qua reformaret imago in mente. vñ qz in sacramẽto aĩa reformat ad similitudinẽ trinitatis: iõ in forma baptismi debuit poni verbũ qd exprimeret trinitatẽ: qd fit cũ dicit In nõie patri ⁊ filij ⁊ spũssancti. Hec Alex. scda pte summe: de forma baptismi quesito ouenientior forma: arti.ij. in cor.q. Si aũt omittantur verba exprimẽtia trinitatẽ ⁊ addant alia nõ erit baptismus. qd pz de singulis. Primo eñ si q̃s verba pferret sub ista forma: Ego te baptizo in nõie christi: vel in nõie filij nõ esset baptism⁹. Cui⁹ rõ est: qz talis formã institutã a dño pmittit. fuit eñ in pmitiua ecclesia ab aplis instituta hec forma baptismi: Ego te baptizo i nõie christi vl in nõie filij dei. Cui⁹ rõ est: qz tũc tpis nomẽ christi erat odiosum incredulis ⁊ erubescibile infirmis: ⁊ iõ statuerũt apostoli vt i nõie christi baptizaret: ad hoc vt increduli ad inuocationẽ nõis christi videtes spiritũsanctũ in signo visibili sup baptizatũ descẽdere ad amorẽ illius nõis allicerent: quo facto redierũt ad formã sibi traditã a dño. vñ cessante causa debuit cessare effectus. ⁊ iõ si q̃s mõ baptizaret sub illa forma.s. in nõie christi nõ esset baptizat⁹. Hec.b.Tho.iiij.scrip.sen.dist.iij. de forma baptismi: arti.ij.q.ij. in solu.iij.arg. Scdo si q̃s verba exprimeret sub ista forma: Ego te baptizo in nõie trinitatis nõ esset baptizat⁹. Cui⁹ rõ est qz in nõie trinitatis non exprimunt ipse diuise psone sed numer⁹ psonarũ: ibidẽ in so. iiij.ar. Tertio si q̃s verba exprimeret sub hac forma: Ego te baptizo in nõie genitoris ⁊ geniti ⁊ pcedẽtis ab vtroq₃ nõ esset baptism⁹. Cui⁹ ratio ẽ: qz genitor nõ signat psonã patris sicut hypostasim subsistentẽ vt facit h nomẽ pater: sz p modũ actus. vl qz nõ est eadẽ significatio dicẽdo In nõie genitoris ⁊ in nõie patris. ⁊ osimiliter de alijs.s. de genito ⁊ filio ⁊ de pcedẽte ⁊ spũssancto: iõ ⁊c. ibidẽ in so.v.arg. Quarto si q̃s verba exprimeret sub hac forma. Ego te baptizo in nõie passiõis christi nõ eẽt baptism⁹. Cui⁹ ratio ẽ: qz cã prima a qua baptism⁹ efficaciã habet: auctoritatiue ẽ pater ⁊ fili⁹ ⁊ spũssanct⁹. cã autẽ secũdaria ⁊ meritoria est passio christi: ⁊ iõ magis fit mẽtio de patre ⁊ filio ⁊ spũsancto q̃ de passione christi: ibidẽ.q.j. in solu.viij.arg. Quinto si q̃s verba exprimeret sub hac forma: Ego te baptizo in nõie dei ⁊ sancte crucis: Rñdet dupli. Uno mõ simplicit ⁊ absolute fm bernardũ: in quadã eplã q̃ sic dicit: Queris vtz in nõie dei vel scẽ crucis immersus sit baptizatus. Rñdet Bern. dicẽs: Ego vero hũc baptizatũ puto. Alio mõ rñdetur sub distinctiõe: qz si i nõie dei intelligit distinctã expssionẽ trinitatis. vez dicit: qz additio ex deuotiõe scã nõ vitiat sacr̃m. si vero nõ: falsum dicit. Hec Petr⁹ de Tharã.iiij. scrip.sen.dist.iij. Sexto si q̃s vba exprimeret sub hac forma: Ego te baptizo i nõie spũssancti. Dico q₃ etiã inuocato spũscõ q̃uis intelligant alie psone: non tñ sufficit ad baptismũ nisi psone alie exprimant. Cui⁹ ratio ẽ: qz nõ solũ intellect⁹ exigit trinitatis: sed etiã triũ psonarũ confessio ⁊ expssio. Ubi nota q₃ pfessio trinitatis potest fieri q̃ttuor modis: Aut ita q₃ sit plena in corde ⁊ ore: et tũc plenũ ẽ sacr̃m. Aut nec in corde nec i ore: ⁊ tũc vacuũ est sacr̃m. Aut plena i ore sed nõ in corde. ⁊ tũc iterũ plenum ẽ sacr̃m: qz in fide ecclesie fit nõ psone. Aut plena i corde sed nõ in ore: ⁊ tũc aut cmissio illa fit ex volũtate: ⁊ tũc vacuũ est sacr̃m. Aut ex necessitate pp impedimentũ supueniẽs mortis vel infirmitatis: ⁊ tũc simplicitẽ nõ est plenũ. sed tñ ex diuina pietate supplẽte: pie põt putari esse plenũ. puto tñ q₃ securi⁹ est rebaptizare sub oditione si fieri põt. Hec Petr⁹ de tharan.iiij.scrip.sen.dist.iij. circa scõm pbleuma: arti.j.q.ij. in cor.q.p totũ.

Ecũdo dico q₃ de integritate forme.i. mõi baptizãdi est ofertis ostẽsio.i. efficiẽs instrumẽtale: ⁊ iõ pmittit pnomẽ demõstratiuũ ego. Cui⁹ rõ est: qz sic principale agẽs qd inuisibilit agit significat in inuocatione trinitatis: ita relinquit ⁊ requirit q₃ circa actũ materialem ponat agẽs secũdariũ ⁊ instrumẽtale.s. minister sa

cramēti qđ ꝓnomie demōstratiuo designat̄. Hec beatꝰ Tho.iiii.scrip.sen.dist.iii.de integritate forme baptismi arti.ii.q.i.in solu.i.argu. Ad cuiꝰ euidētiā nota h̄ duo. Primo ꝓnomis singularitatē: ponit̄ em h̄ ꝓnomē demōstratiuū in singulari ⁊ nō ī plurali cū dicit̄ Ego. Rō huius ē: q2 vnꝰ actꝰ q̄ vno agēte expleri pōt. nō ꝓgredi. a pluribꝰ agētibus simul. ⁊ iō vnꝰ baptisans cū ipe solꝰ baptizare possit: debet signare actū suū nō vt a pluribꝰ exeuntē: s3 vt a se solo. ⁊ iō nō pōt dici: Nos baptizamꝰ vos: sicut pōt dici sm quosdā: Ego baptizo vos si necessitas assit. ibidē.q.ii.in solu.ii.arg. Rō autē quare nō pōt dici Nos baptizamꝰ vos sicut pōt dici ī singulari Ego baptizo vos cū necessitas adest. scʒ cū sunt plures ē: q2 dicendo: Ego baptizo vos nō ē aliq̄ mutatio forme q̄tū ad significationē: q2 plurale nō est nisi singulare geminatū. Unū cū dico: Ego baptizo vos: idē ē qđ ego baptizo te ⁊ te. et iō p hoc nō fit mutatio forme q̄tū ad sensum: sed q̄tum ad vocē. S3 dicēdo ī plurali: Nos baptizamꝰ idē est qđ ego ⁊ ille: nō aūt ego ⁊ ego. vñ nō oīo est idē. ⁊ iō q̄ dicit in plurali Nos baptizamꝰ nihil facit. q̄ antē dicit in singulari: Ego baptizo vos si simul plures baptizet baptizati sunt. sed peccat nisi ex magna necessitate faciēs: ibidē q.ii.in solu.ii.arg. Secūdo nota expssionis vel positionis necessitatē. nā positio vl' expssio istius ꝓnomis demōstratiui Ego dicit̄ q̄ nō ē de forma baptismi q̄tum ad necessitate sacramēti s3 ex institutiōe ecclesie. vt.s.intētio baptizātis magis ferat̄ ad actū illū. ⁊ ideo si omittat̄ hoc ꝓnomē demōstratiuū Ego: erit baptismꝰ s3 peccat omittēs ibidē.q.iii.in cor.q. Uel dicas: q̄ in sacramētis ⁊ maxie in sacramēto baptismi est duplex necessitas.s.faciēdi: ⁊ faciētis: Primo ergo ad necessitatē faciendi h̄ ꝓnomē demōstratiuū Ego nō est necessariū de forma baptismi imo estimo q̄ baptizatꝰ assequet̄ plenarie effectū sacramēti si dicat̄: Baptizo ⁊c̄. Cuiꝰ ratio ē: q2 cōfessio fidei est necessaria ad salutē: vt dicit̄ ad Roma.x. Corde credit̄ ad iusticiā. sed ī ɔfessione fidei nō requirit̄ de necessitate expssio vocalis psone credentis. qđ pꝫ q2 in ɔfessione fidei nō dicit̄: Ego credo in vnū deū: sed credo in vnū deū. Sic a simili sufficit dicere: Baptizo: cum aliis que sequunt̄. nec reqrit̄ expssio ꝓnomis demōstratiui Ego. Scđo vero quantū ē de necessitate facientis.s. baptizātis: h̄ ꝓnomē demōstratiuū ego ē necessario de forma baptismi. vt.s. baptizātis intētio coartet̄ ⁊ referatur ad actū exercitū. vñ q2 ecclesia baptizat sub hac forma ego te baptizo ⁊c̄. valde peccat si aliqđ de forma ecclesie omittit̄. Hec Alex.iiii.pte sūme de integritate forme: arti.i.in cor.q. Petrꝰ vero de tharā. dicit: q̄ illud ꝓnomē demōstratiuū Ego: ⁊ ly amē nō sunt de substātia sacramēti: sed de euidētia: vbi.s̄.q.i.in solu.vi.arg.

Tertio dico: q̄ de integritate forme baptismi.s.modi baptizādi ē suscipiētis baptismū expssio. ⁊ ideo dicit̄ Te: nā expssio psone baptizāde ē de substantia forme baptismi. Cuiꝰ rō est: q2 p expssionē psone scđe cum dico Te: determinat̄ actꝰ baptizātis ad hūc baptizatū. ⁊ iō si subtrahat̄ non erit baptismꝰ. Hec.b.Tho.iiii.scrip.sen.dist.iii.de integritate forme baptismi arti.ii.q.iii.in cor.q. vñ si qs diceret: ego baptizo Johannē et cū nō demōstrādo ipm baptizatū p hoc ꝓnomē demōstratiuū te: nō esset baptizatꝰ: q2 nō esset seruata forma baptismi. Unū dicendū est sine p̄iudicio q̄ nullo noīe imposito ei q̄ baptizat̄ alias occurrēt. hꝰ in baptismate necessarius baptizatꝰ est. Hec Alexā.iiii.pte sum. de integritate forme baptismi: arti.iii.

Quarto de integritate forme baptismi ē elemētalis vel mālis ablutio: qđ pꝫ. q2 si qs verba dicit: Ego te baptizo ⁊c̄. ⁊ nō intingat aq̄ nō baptizat. Cuiꝰ rō est: q2 baptismꝰ ablutionē importat. ⁊ iō si qs baptizādū aq̄ nō ablueret nō baptizaret. Ablutio autē p aquā pōt fieri p modū trine imersionis: aliqñ p modū aspsionis vel effusionis. ⁊ h̄ mō videt̄ q̄ apli baptizarēt cū legat̄: q̄ semel vna die ɔuersi sūt quinq3 milia: ⁊ alia die tria milia: Actuū.ii.⁊.iii. Hec.b.Tho.iiii.scrip.sen.dist.iii. de integritate forme baptismi arti.ii.q.i.in cor.q. Ad cuiꝰ euidētiā nota tria.s.ɔsuetudinē: necessitatē: ɔgruitatē. Nā ɔsuetudo ē in quibusdā ecclesiis q̄ aliqñ p aspsionē ⁊ nō p imersionē celebrat̄ baptismꝰ. ita q̄ nunc hodie pōt qs baptizari absq3 trina imersione. Cōsuetudo tñ romane ecclesie h3 q̄ baptismꝰ debet celebrari trina imersione: et l3 trina immersio nō sit de necessitate sacramenti baptismi si qs tñ omittat ɔtra ɔsuetudinē ecclesie semel tñ immergēs grauit̄ peccat. ⁊ iō p canones depositionis pena punit̄ ita dicit̄ de ɔsecratiōe dist.iiii.et canonibꝰ aplorū: Si qs psbyter vel epus nō trinā immersionē vniꝰ misterii celebret sed semel tñ mergat ī baptismate deponat̄: Ibidē.q.iii.in cor.q.in fine. Scđo nota necessitatē. Nā in casu necessitatis pōt baptismꝰ celebrari sine trina imersione. ⁊ h̄ p̄cipue pp tres causas. Pria ē pp modicitatē aque. Scđa ē pp imbecillitatē vel debilitatē sacerdotis: vt si sacerdos adeo esset debilis manibꝰ q̄ nō posset puerū imergere. Tertia ē pp timorē mortis pueri: puta qñ puer ē seminatꝰ nec pōt parēs pp nimiā debilitatē puerū totalit̄ emittere ⁊ instat hora mortis: vel qñ solū caput emittit̄. i talibꝰ.n.casibꝰ necesse ē vt exerceat̄ baptismꝰ aspsione vel pfusione aq̄. vbi.s̄.q.i.in cor.q. Quarta cā est pp ɔsuetudinē: de q̄ pꝫ.s̄. immediate. Tertio nota ɔgruitatē: nā ɔuenientissime ī baptismo fit trina immersio. ⁊ h̄ pp quattuor rōes. Pria ē sm Grego.ad significandū etiā fractus mysteriū trinitatis. Scđa rō ē scđm Damas.ad significādū tres dies dñice sepulture dicens: q̄ christꝰ iacuit ī sepulchro tribꝰ diebꝰ ⁊ tribꝰ noctibus. Tertia rō ē scđm Hiero.ad significandū efficaciā baptismi: nā scđm Hiero. triplex imersio ī baptismo est mūdatio a triplici ɔcupiscētia. de qbꝰ dicit̄ pma Joh.ii. Quarta rō est scđm Hugo.ad euitādū triplex peccatū.s.cogitatiōis: locutiōis: opationis. vñ Ambro.li.de sacramētis: Interrogatꝰ es: credis in deū patrē oipotentē: ⁊ dixisti credo. ⁊ imersus es.i.sepultꝰ es peccato. Interrogatꝰ es iterū: credis in dñm iesum christū ⁊ crucē eius: ⁊ dixisti credo. iterū immersus es: ⁊ sic christo ɔsepultꝰ. q̄ enī cum christo ɔsepelit̄ cū christo resurget. Interrogatus es tertio: credis ī spiritūsanctū: ⁊ dixisti credo. ⁊ tertio imersus es: vt multiplicē culpā multiplex spūsancti gratia in trina ɔfessione absolueret: vbi.s̄.q.ii.in cor.q. Et Alex.iiii. pte sum.q.xiiii.de ɔgruitate numeri imersionū arti.iii. in cor.q. Una aūt imersio in baptismo signat dei.s. diuinitatis singularitatē ⁊ vnicā mortē dñi. q2 christꝰ semel tñ mortuꝰ: tñ expssior ē trina imersio q̄3 vna: q2 in baptismo cū fide trinitatis expssa dat̄ intelligi fides vnitatis: ⁊ iō ɔuenientius ē q̄ trina imersione in actu baptizādi fides trinitatis expmat̄. Hec.b.Tho.vbi.s̄.q.ii.i solu.ii.argu. Ubi nota q̄ vnitas intētionis in trinis imersionibus facit vnitate baptismi. ⁊ iō qñ aliqs intēdit ter immergere pma imersio nō terminat intentionē baptizantis ⁊ p ɔñs nec esse baptismi ɔplet nec p illā tñ immersionē baptismꝰ habet effectū nisi in ordine ad alias. Si autem nō intēdit nisi vnā immersionē facere: pma solū ɔplet baptismū terminās intētionē baptizantis.q.iii.in solu.iii. argu. Sed forte q̄res: an si puulus pma imersione fcā statim decedat: vtrū dicēdus sit baptizatꝰ. Rñdeo ⁊ dico q̄ in tali necessitate baptizatꝰ est: supplēte summi gratia sacerdotis. Hec Alex.vbi.s̄.arti.v.in cor.q.

Quinto de integritate forme baptismi ē vocalis vl

verbalis expssio. Si qs enī puerū immergeret ⁊ formam verboꝝ nō expmeret: sanctū baptisma nō facit. Ita dicit decretalis alexādri pape: extra de baptismo. c. i. Si quis puerū ter in aq̄ immerserit: dicēdo ī noīe patris ⁊ filij ⁊ spūssancti: si nō dicat: Ego te baptizo: talis imersio nō facit baptisma. Oportet enī ꝙ p formā baptismi virtus trinitatis inuocate ad mām ꝓportionatā determinet̄. qđ fit ī expssione act⁹ baptismi dicēdo: Ego te baptizo. Hec bea. Tho. iiij. scrip. sentē. dist. iij. de integritate forme baptismi: arti. ij. q. iij. in cor. q. Ad cui⁹ euidētiam nota duo. s. rōnes verbalis additiōis: ⁊ rōes formalis distinctionis. Primo nota rōes verbalis additiōis. nā verba sunt de substātia baptismi ⁊ alioꝝ sacramētoꝝ noue legis: ⁊ iō sicut mā ita verba poni debēt ⁊ expmi ī forma baptismi. ⁊ hoc triplici rōne. pᵒ rōne repñtationis: sicut effect⁹ ꝓximus suā cām repñtare debet: sic baptism⁹ repñtat actorē suū. s. christū: in quo fuit vnio verbi ⁊ carnis ergo ⁊c. 2ᵒ rōne ꝓportionis sic: Medicina dꝫ ꝓportionari morbo. sed morb⁹ peccati hominē q̄tū ad aīam ⁊ corp⁹ infecerat. ergo oportet ī baptismo ⁊ in aliis sacramētis esse verba que rñdeant aīe ⁊ res que rñdeāt corpi vt medicina amboꝝ. 3ᵒ rōne significatiōis: nā baptism⁹ ⁊ alia sacramenta noue legis gratiā sanctificatiōis ɔtinēt. sanctificatio vero fit p verbū dei: ergo ⁊c. vñ Augu. Accedit verbū ad elementū ⁊ fit sacramētū. Hec. b. Tho. vbi. s. dist. i. arti. iij. ī cor. q. Scđo nota rōnes formalis distinctiōis: Nā greci baptizāt sub ista forma: Baptizet̄ seru⁹ christi iesus: in noīe patris ⁊c. Que quidē forma differt a forma latinorū in trib⁹. Primo in expssione baptizātis. non enī ponunt ī forma baptismi psonā ministri: sicut in nostra forma ponit̄ ⁊ exprimit̄ sub ꝓnomīe demōstratiuo psone pme cū dicim⁹ Ego: quā greci nō ponūt. Et hoc ideo vt dicūt ad remouēdū errorē qui fuit in pmitiua ecclesia q efficaciā baptismi baptizāti attribuebāt. Scđo differt ī hoc. s. in expssione act⁹. Nā ipsi in sua forma significant actū baptismi sub alia psona. s. sub tertia: ⁊ sub alio mō. s. sub ɔiunctiuo vel optatiuo. ⁊ hoc vt dicūt faciūt ad significandū ꝙ actus interior expectat̄ ab extra. Tertio differt in expssione psone baptizate: qr psona baptizata ponit̄ ī noīatiuo ⁊ in tertia psona. Cui⁹ ratio ē fm eos: qr quiqꝫ ille q baptizat̄ nō habet intellectū vt ad eū possit sermo dirigi. Nos autē in forma q̄ baptizam⁹ ɔtra eos facimus ista tria. Primo enī exprimim⁹ psonā baptizātis ꝓnomīe demōstratiuo pme psone. s. ego. Scđo in actu baptismi vtimur verbo indicatiuo. s. baptizo. Tertio exprimim⁹ personā baptizatā ꝓnomīe demōstratiuo cū dicimus Te. Rō hui⁹ est: qr intētio baptizātis magis exprimit̄ p primā psonā baptizantē ⁊ p verbū indicatiuū ⁊ secundā psonā baptizatā que quidem psone. s. pma ⁊ scđa sunt certe: ⁊ pñtes ⁊ demōstratiue ne intētio baptizātis euaget̄. ⁊ iō certū est ꝙ forma nostra ē melior: tū qr a domino ē instituta: nā dñs formā baptismi instituit actiue ⁊ nō passiue: dicēs Baptizātes eos. tū qr ab auctoritate ecclesie ē tradita ad quā p apostolos ore dñi baptismi forma ē deriuata. Et iō latinis ꝓcipitur ī forma grecorū baptizare nō licet: qr si presumerēt fm quosdā nō esset baptism⁹: fm quosdā autē esset scꝫ grauit̄ peccarēt. Hec bea. Tho. iiij. scrip. sentē. dist. iij. de integritate forme baptismi: ar. ij. q. ij. in solu. j. argu. p totū. Utrū autē illi q in forma grecoꝝ baptizant̄ ꝓ baptizatis sunt habēdi. Dici pōt ꝙ nō est vtiqꝫ quaqꝫ certū. sed ī dubiis securior ps est eligēda. ⁊ iō sanū ɔsiliū est ꝙ sub ɔditiōe rebaptizētur. Hec alexāder. iiij. pte summe de diuersitate formarū baptismi: ⁊ que sit forma ɔuenētior an forma latinoꝝ vel forma grecoꝝ: arti. iij. in cor. q.

Extto de integritate substātie forme baptismi ē mē talis intētio: oz enī ꝙ intētio sit in baptizāte de cōferēdo baptismū: ⁊ in baptizato adulto de suscipiēdo baptismū.

Primo enī oportet ꝙ intētio sit ī baptizāte de conferēdo baptismū. Cui⁹ ratio ē: qr multe cause ⁊ diuerse nō ꝓducūt vnū effectū nisi aliquo mō ɔiungant̄ in vnū. Coniunctio vero diuersorū in vnū nō fit nisi per intentionē ordinantē illa diuersa ad vnū. Cū igit̄ ad esse baptismi ⁊ cuiuslibet sacramēti tria sūt necessaria. s. materia elementi: ⁊ forma verborū: ⁊ applicatio: tūc est intētio necessaria iungēs ⁊ applicās hec ad effectū. Hec. b. Tho. iiij. scrip. sen. dist. vi. arti. ii. q. i. in cor. q. Ad cui⁹ euidentiā nota quattuor. Primū est: ꝙ aliter ē de instrumēto inanimato ⁊ aliter de aīato: qr in instrumēto inaīato quale est securis vel huiusmodi: nō requirit̄ intētio ꝓpria: sed intētio principalis agētis: qr ipsa inclinatio instrumenti ad effectū p motū principalis agētis locū intētiōis supplet. Sed in instrumēto aīato qualis ē baptismi minister: vt pote agēs p imperiū volūtatis requirit̄ intētio exequēdi ministeriū ad illud ad qđ est applicatū: ibidē in solu. pmi argumēti. Scđm est: ꝙ in baptizāte nō requirit̄ intentio actualis sed habitualis. vñ qr cogitatio ē valde labilis etiā si qñ actu baptizat. s. qñ vba ꝓfert nō assit actualis intētio dūmodo prius intēderit: ⁊ cōtraria intentio nō interuenerit: sacramentū nō impedit̄: qr opatur tunc in vi pncipalis intētionis. nō enī oportet ꝙ in ope semper intētio coniungat̄ in actu: sed sufficit ꝙ opus ab intentione ꝓcedat: ibidē in solu. iii. argu. Tertiū est: ꝙ in baptizāte requirit̄ intētio faciēdi qđ facit ecclesia. Intentio autē ecclesie est qñ baptismus ɔfertur ꝙ minister abluat exterius: vt de⁹ abluat interius. Quartū est: ꝙ infidelis intendēs qđ facit ecclesia baptizat. Cui⁹ ratio ē: qr talis lꝫ nō habeat fidem: tamē si in baptizādo intēdit qđ intēdit ecclesia baptizat. nec tamē sequit̄ infidelis in baptizādo intēdit qđ intēdit ecclesia: ꝙ intēdat quicqđ intēdit ecclesia: imo ē falsa ɔsequētia. Hec Alexā. iiij. pte summe de intētione baptizātis. Scđo dico: ꝙ ī baptizato adulto requirit̄ intētio baptismū suscipiēdi. qđ duplicit̄ ꝓbo. s. p locū a simili: ⁊ a maiori. Primo p locū a simili sic: In baptizato fit quoddā spūale ɔiugium aīe ad deū. sed in ɔiugio requirit̄ ɔsensus: ergo ⁊ in baptismo. Scđo ꝓbo hoc idē p locū a maiori sic: Effect⁹ baptismi magis impedit̄ ex pte baptizati q̄ ex pte baptizātis. Cui⁹ rō est: qr malicia baptizātis nō impedit receptionē gratie in baptismo q̄ impediri pōt p maliciā recipiētis. sed defect⁹ intētionis ex pte baptizantis impedit sacramentū. ergo multo magis ⁊ forti⁹ defect⁹ intētionis ex pte baptizati: vbi. s. dist. vi. arti. ii. q. iii. in duob⁹ argu. cōtra.

¶ De aqua elemētalis ex institutiōe diuina ē de necessitate baptismi ⁊ hoc fecit vel instituit dñs ꝓpter sex rationes. CA. II.

Ecūdo pncipaliter circa baptismū ɔsiderāda est materie necessitas vel ɔgruitas. nā ex institutione diuina necessariū est baptismū in aq̄ elemētali fieri. Quare autē dñs instituit baptismū in aqua fieri: possunt assignari sex rationes. s. ratione pspicuitatis humiditatis. frigiditatis: vtilitatis: cōmunitatis: facilitatis. Primo dñs instituit aquā esse ꝓpriā materiā baptismi rōne pspicuitatis vel trāsparentie. nā aqua ratione sue pspicuitatis ⁊ trāsparētie habet aliqđ de lumine: ⁊ ideo ex hoc ɔpetit baptismo qui habet vim illuminatiuam: scđm ꝙ in eo ɔfert̄ gratia que ē illuminatiua mētis. Scđo dñs instituit vt baptism⁹ in aqua fieret rōne humiditatis ex qua hꝫ vim mūdificatiuā. Hugo: In solo elemento aque sacramentū baptismi ē institutū: qr hoc sola plenā habet ⁊ pfectā mundationē: alij liquores oēs aqua purificant̄. Et similiter baptismus habet virtutē

ſordes ſpūales mūdificandi. ⁊ hoc nō virtute ꝓprie nature: ſed ꝑ contactū carnis chriſti in qua ⁊ ex qua omīs mūdicia aliena a trāſgreſſione peccati fuit: ⁊ ideo ex ea cōfertur cauſa ⁊ rō mundādi ab omnibꝰ ſordibus culpe. Tertio dñs inſtituit vt baptiſmus in aqua fieret ratiōe ſue frigiditatis. nā aqua ꝑ naturā ſue frigiditatis habet virtutē infrigidatiuā ⁊ caloris repreſſiuā. vñ cōuenit aq̄ vt ꝑ contactū carnis chriſti in qua nō erat concupiſcētia peccati adueniēte ſpūali virtute verbi refrigeraret carnē a ↄcupiſcētia peccati: vñ ꝑ baptiſmū fomitis incendiū mitigatur. Quarto dñs inſtituit vt baptiſmꝰ in aqua fieret ratiōe vtilitatis. nā aqua maxie ↄpetit generationi ⁊ augmētationi rerū viuentiū. vñ in ṗncipio mundi ex aq̄ ṗmitus alia ſunt ꝓducta. ⁊ ſic ↄpetit baptiſmo in quātū eſt generatio in ſpūalem vitā. nā ſicut virtute aque ↄfertur vita corpalis: ita virtute nō aque ſed verbi vite ↄfertur in baptiſmo ꝑ gratiā baptizato vita ſpūalis ſi digne baptiſmū ſuſcipiat. Quinto dñs inſtituit vt baptiſmus in aqua fieret ratiōe ſue cōitatis: q2 aqua in oībus mūdi ꝑtibus inuenitur. Sexto hoc idē inſtituit rōne ſue facilitatis: q2 aqua ē res que ab omnibus de facili ſine magno precio haberi pōt. Et he due rōes baptiſmo ↄpetūt: ꝓut eſt ſacramētū neceſſitatis ſine quo ſalus haberi nō pōt. Hec. b. Tho. iiij. ſcrip. ſen. diſt. iij. arti. iij. de materia baptiſmi. q. j. in cor. q. ꝑ totū. Uel dicas breuius. ſ. ꝙ aq̄ elemētalis ē materia ſacramēti baptiſmi triplici rōe. ſ. rōne effectus: ⁊ vſus. Primo rōne effectꝰ. Nā aqua ratione ſue materie repńtat effectus baptiſmi. qḋ pꝫ: q2 aq̄ ex ꝑte ſue nature ē elementū diaphanū humidū ⁊ frigidū: ex quoꝝ primo ſignificatur illuminatio gratie: ex ſecūdo ablutio culpe: ex tertio mitigatio ↄcupiſcētie. Scḋo aqua eſt mā baptiſmi rōe vſus. nā aqua in ſuo vſu habꝫ vtilitatē: cōitatē: facilitatē: ꝓp que tria ↄueniēter eſt materia ſacramēti baptiſmi: qḋ eſt maxie vtile in effectu: et facile in obſeruātia: ⁊ cōe in neceſſitate. Hec Petrus de tharā. iiij. ſcrip. ſen. diſt. iij. circa tertiū ꝓblema: arti. j. in cor. q. per totū.

Nota de qua aqua pōt fieri baptiſmus: ⁊ de qua aqua nō. CAP. III.

Ꝓ maiorē tñ euidentiā predictoꝝ nota nouem. Primū eſt ꝙ aq̄ permixta aliqñ pōt eſſe materia baptiſmi: aliqñ vero nō. Ubi nota: ꝙ ꝑmixtio aque pōt eſſe duplex. Una que tollit ſpeciē aque: ſicut qñ trāſit ꝑ putrefactionē in aliā ſpeciē: puta qñ ꝑ alterationē digeſtiōis vel putrefactiōis aqua trāſit in vinum: aut ꝑ additionē tantā alterius liquoris ꝙ ſoluatur ſpecies aque: ſicut ſi parū aque multo vino admiſceatur. ⁊ in omni tali admixtione nō pōt fieri baptiſmꝰ: q2 iam nō eſt aqua. Alia ꝑmixtio ē que nō tollit ſpeciē aque: puta qñ alteratur aqua ſcḋm aliqḋ accidēs ⁊ manet ſpecies: vt pꝫ ī aqua calefacta imo meliꝰ eſſet ꝙ ſacerdos faciat fieri aquā calidā: q2 pueri qñq3 ita frigore ↄtrahuntur ꝙ infirmantur ⁊ moriuntur: vt dicit Albertꝰ ſup. iiij. ſen. diſt. iij. Similiter cū additur aliquid aque qḋ nō ↄmiſcetur aque: ſicut ſi aliqua ſolida ponuntur in aq̄. vel ſi ſit aliqḋ cōmiſcibile: puta humidū aliqḋ ita ꝑue q̄ntitatis ꝙ ſpeciē aq̄ nō mutet: in tali aq̄ ſic ꝑmixta pōt fieri baptiſmꝰ. Quando autē mutata ſit ſpecies aque: vel nō pōt cognoſci ex raritate vel dēſitate: vel qñ humor aliqs nō rarefieret calido: vel nō aſtringeretur frigore ſicut aq̄: ſed aliē vt pꝫ ī vino: oleo: ⁊ lacte: ⁊ huiuſmōi: in q̄bus baptiſmꝰ nō poteſt fieri. Hec. b. Tho. iiij. ſcrip. ſent. diſt. iij. de mā baptiſmi: arti. iij. q. ij. in cor. q. ꝑ totū. Scḋm ē: ꝙ ratio quare ī vino lacte ⁊ oleo nō pōt fieri baptiſmꝰ eſt triplex. Prima eſt: q2 hec nō habēt ſpeciē aque quā dñs inſtituit māꝫ baptiſmi. Scḋa eſt: q2 nō habēt ablutiōis vel mundationis effectū vt aqua. qḋ pꝫ: q2 ex eis ſordes aliqñ ↄtrahūtur. Tertia ē: q2 nō habentur in vſu vt aqua: ibidē arti. iij. q. ij. in ſolu. v. arg. Tertiū eſt: ꝙ ſi aliqs in articulo mortis baptizaret in vino vel in oleo vel in lacte vel ī ſanguine vel in alio liquore ꝓp defectū aque: nō eſſet baptizatꝰ. Et ratio huiꝰ eſt: ꝓp inſtitutionē diuinā q2 dñs inſtituit materiā baptiſmi eſſe aquā ⁊ nō liquorē aliū: nō etiā cōtulit aliis liquoribꝰ virtutē regeneratiuā ſicut aque. Hec Alber. vbi. ſ. Quartū eſt ꝙ baptiſmꝰ pōt fieri in lixiuio ſicut ⁊ in aquis ſulphureis ⁊ in aliis aquis que ex terra per quā tranſeūt immutantur. Cuiꝰ ratio ē: q2 lixiuiū nō differt ab alia aqua niſi ꝑ hoc ꝙ ꝑ cineres trāſiuit ⁊ hec eſt differētia accidētalis. Hec. b. Tho. vbi. ſ. imediate. q. ij. in ſolu. v. argu. Quintū eſt: ꝙ ſi aqua paludis eſſet intantū ingroſſata ꝙ a vera raritate aque recederet: nō eſſꝫ baptiſmꝰ: ſicut ſi eſſet lutū. alias eſſet baptiſmꝰ: q2 adhuc ſpecies aque maneret: ibidē. q. iij. in ſolu. iij. arg. Sextū eſt: ꝙ in aquis quā faciūt alchimiſte ad mutāda metalla nō pōt fieri baptiſmꝰ. Cuius rō eſt: q2 mutantur ſpecies aque. Septimū eſt ꝙ nō ſolū aqua iordanis: ſed omis alia aqua ē mā baptiſmi. Cuiꝰ ratio eſt: q2 dñs tangēdo illā aquā iordanis dedit vim regeneratiuā non ſolū illi aque: ſed toti ſpeciei aque in tota ſpecie aque eā inſtituens materiā baptiſmi eſſe. Hec. b. Tho. vbi. ſ. immediate. q. iij. in ſolu. j. argu. Octauū eſt: ꝙ ſi aliqs baptizaretur ī mari vel in aliquo flumine non tota aqua maris vel fluminis: vel totū mare vel totū flumē pertineret ad baptiſmum: ſed ſolū illa aqua maris vel fluminis ꝑtinet ad baptiſmū que pōt aliquē effectū habere in baptizādo vł lauando vel infrigidādo: ibidē in ſolu. ij. arg. Nonū eſt de q̄ntitate aque. nā aqua baptiſmi debet eſſe in tanta q̄ntitate extra articulū neceſſitatis: vt totum corpus debeat intigi. In articulo autē neceſſitatis ſufficit tātū de aqua ꝙ ibi poſſit immergi ṗncipalis ꝑs corporis. ſ. caput: cū ibi appareāt omēs ꝑfectiones aīe ⁊ vigeāt omēs ſenſus. Requ. ſ. de integritate forme baptiſmi rubrica. iiij.

Circa ꝑſonam baptizandū ponuntur duodecim caſus. CA. IIII.

Tertio ṗncipaliter circa baptiſmum ↄſiderāda ē ↄferētis. ſ. baptizantis qualitas. Ad cuiꝰ euidentiā ꝓpono hic ſub queſtione duodecim caſus. Primꝰ eſt: an nō habēs ordinē poſſit baptizare. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ in baptiſmo aliquid ē de neceſſitate baptiſmi qḋ nō pōt omitti: ⁊ aliquid de ſolēnitate ſacramēti baptiſmi qḋ pōt omitti. verbi grā: Sicut enī de neceſſitate vł de ſubſtātia baptiſmi eſt aqua que nō pōt omitti: vt pꝫ. ſ. de mā baptiſmi ṗmo capitulo: et de ſolēnitate ſiue de cōueniētia baptiſmi ē ſanctificatio aque que in caſu neceſſitatis pōt omitti: ita ⁊ ordinatio miniſtri nō eſt de neceſſitate baptiſmi ſed de ſolēnitate. ⁊ iō nō habēs ordinē pōt baptizare imminēte neceſſitate. ſ. in articulo mortis: peccat tñ ſi nō ordinatꝰ baptizat nō imminēte neceſſitate. Hec. b. Tho. iiij. ſcrip. ſen. diſt. v. arti. j. q. j. in cor. q. Scḋus caſus ē: an diaconꝰ ex ſuo ordine poſſit baptizare. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ diaconꝰ nō eſt ꝓprius miniſter baptiſmi vel alicuiꝰ ſacramēti: ſed aliquorū ſacramentaliū: ſicut exorciſmi ⁊ expulſionis immundorū diuinis ⁊ eruditionis eorū qui ignorāt qualiter habere ſe debeāt ad diuina: vt cū dicit Flectamus genua: vel Humiliate vos ad bñdictionē: vł aliud huiuſ modi: ibidē. q. ij. ī cor. q. Tertius caſus ē: an nō baptizatus poſſit baptizare. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ nō baptizatꝰ pōt baptizare dūmodo ſeruet formā eccleſie ⁊ habeat intētionē baptizādi. Cuiꝰ ratio eſt: q2 ſicut aqua abſq3 omni ſanctificatiōe eſt mā baptiſmi q̄ntum ad neceſſitatē ſacramēti: ita homo abſq3 omni ſacramētali ſanctificatione q̄ntū ad neceſſitatē ſacramēti pōt eſſe miniſter huiꝰ ſacramēti: ibidē. q. iij. in cor. q. Quartus caſus eſt: an

aliquis possit baptizare seipsum. Rñdeo ꝛ dico: q᷑ q̃uis ñ baptizat᷒ possit aliũ baptizare: vt pꝫ .s. imediate: nõ tñ potest baptizare seipsum. ꝛ hoc duplici rõne. Prima est: q: sicut nulla res põt generare seipsam vt sit: fm Augu. ita nullus põt regenerare seipsum. baptism᷒ autẽ est quedã regeneratio. Scḋa rõ est: q: non posset seruari forma ecclesie. Qꝫ autẽ dicit Innocẽtius tertius in quodã decretali: q᷑ iude᷒ qui seipsum in aquã immersit dicens: Ego baptizo me in noĩe patris ꝛ filij ꝛ spũssancti: si decessisset ad patriã euolasset. intelligendũ est ꝓpter vim ɔtritiõis ꝛ deuotiõis: ex cui᷒ magnitudine hoc ꝓcedere videbat᷑ vt inter iudeos existẽs q̃si mortis pi̾culo se offerret: ibidẽ q. iij. in solu. ij. arg. Quint᷒ casus ẽ an malus minister possit baptizare. Rñdeo ꝛ dico q᷑ sic. Cuius rõ ẽ: q̃a subtracto eo qḋ nõ est de substãtia sacramẽti sacramẽtũ esse nõ desinit. sed bonitas ministri nõ est de substantia sacramẽti sed de ɔueniẽtia. g̃ ꝛc̃. ibidẽ arti. ij. q. j. i coꝛ. q. Sext᷒ casus ẽ: an baptismus dat᷒ p meliorẽ ministrum habeat maiorẽ effectũ q̃ datus p peiorẽ. Rñdeo ꝛ dico q᷑ nõ. Cui᷒ ratio ẽ: q: baptism᷒ nõ habet suũ effectuꝫ ex agẽte instrumẽtali quale ẽ minister: sed ex agẽte p̃ncipali quale ẽ deus. nã fm ph̃m actio nõ attribuit᷑ ꝓprie instrumẽto sed p̃ncipali agẽti. vñ q: in baptismo p̃ncipale agẽs est de᷒: nõ refert ad ꝑcipiendã rẽ sacramẽti: vtrum minister habebat gratiã vel nõ. vñ ꝓp̃e ꝛ p se loquendo iste mal᷒ minister nõ ẽ q̃ mundat: sꝫ christ᷒ de quo dictũ est Joh̃s. j. Hic ẽ q̃ baptizat: ibidẽ. q. ij. i solu. j. arg. Septimus casus ẽ: an sacerdos in pctõ mortali existẽs peccet mortalr̃ cũ baptizat. Rñdeo ꝛ dico: q᷑ sacerdos vel q̃cũqꝫ alius baptizãs cũ solẽnitate quasi ministrum ecclesie se exhibẽs peccat mortalr̃. si autẽ simplr̃ baptizet i articulo necessitatis nõ q̃si mĩster ecclesie: sed sicut vetula baptizare posset nõ peccat: ibidẽ. q. iiij. i coꝛ. q. Octauus casus ẽ: an recipiẽs baptismũ vel aliqḋ aliud sacramẽtuꝫ a malo sacerdote peccet. Rñdeo ꝛ dico hic duo. Primũ ẽ q᷑ mal᷒ sacerdos vel mĩster ali᷒: aut ẽ p̃cisus ab ecclesia aut nõ. Si ẽ p̃cisus ab ecclesia recipiẽs ab eo aliqḋ sacramentũ peccat: nisi i casu necessitatis i quo posset etiaꝫ a pagano vel iudeo suscipe. Si nõ sit p̃cisus ab ecclesia accipiẽs ab eo sacr̃m nõ peccat nisi p accidẽs. s. si eius pctõ cõsẽtiet: ibidẽ. q. v. in coꝛ. q. Scḋm ẽ q᷑ mal᷒ sacerdos q̃ cũ solẽnitate baptizat sic eccl̃e mĩster lꝫ peccet baptizãdo: nõ tñ oꝫ q᷑ ille q̃ ab eo baptismũ exigit vel recipit etiã excepto casu necessitatis peccet pp̱ duas rõnes. Pria ẽ: quia isti nõ põt esse certũ q᷑ ille sit i pctõ mortali cũ i vno instãti spũs opet᷑ iustificationẽ impij. Scḋa rõ ẽ: q: iste petit qḋ iustũ est: q: a suo sacerdote oꝫ sacr̃a percipe. nec pp̱ hoc cogit vel inducit eũ ad peccãdũ: q: ille põt reddẽ qḋ oꝫ nõ peccãdo: ibidẽ. q. v. in so. j. argu. Non᷒ casus est q̃d oꝫ facere baptizãdus si sacerdos nõ vult cũ sine p̄cio baptizare. Rñdeo ꝛ dico: q᷑ in h̃ casu ille q̃ ẽ baptizãdus: aut ẽ adult᷒: aut nõ. Si est adultus sufficit ei baptismus in ꝓposito vel i desiderio ad salutẽ: q: baptizat᷑ baptismo flaminis. i. ɔtritiõis: nec debet pp̱ hoc simoniaꝫ ɔmittere baptismũ precio emẽdo. Si autẽ qui est baptizãdus sit puer: tunc ille qui offert puerũ prius debet ipsemet puerũ baptizare q̃ p̄ciũ sacerdoti pro baptismo simoniace dare. tamẽ licitũ ẽ ei aquã emere si alias aquaꝫ habere nõ possit: q: aqua nõ est sacrũ quid. ꝛ si sit sanctificata: nõ opat᷑ ad baptismũ de necessitate eius existẽs q̃si sanctificata sed q̃si aq̃: ꝛ iõ nõ emit aquã sanctificatã sed aquã. Quidã vero dicũt q᷑ põt preciũ dare: q: nõ est hoc simoniã cõmittere: sed vexationẽ suã redimere. sed primũ meli᷒ videt᷑: ibidẽ. q. v. in solu. ij. argu. Decim᷒ casus ẽ: an sacerdos heretic᷒ vel ali᷒ infidelis baptizans ɔferat sacr̃m baptismi. Rñdeo ꝛ dico: q᷑ hereticus sacerdos vel quicũqꝫ infidelis dũmõ debitã formaꝫ seruet et intẽtionẽ baptizãdi habeat: verũ sacr̃m cõfert. qḋ duplr̃ ꝓbo. Prio rõe: q: baptism᷒ nõ habet efficaciã ex merito baptizãtis: sꝫ ex merito christi. qḋ opat᷑ i baptismo i adultis baptizatis p fidẽ ꝓpriã: ꝛ in puulis baptizatis p fidẽ ecclesie: vbi. s. di. vj. ḋ his q̃ requirunt᷑ ad baptismũ ex p̱te baptizãtis: arti. iij. q. ij. in coꝛ. q. Scḋo h̃ ideꝫ ꝓbo alia rõe sic: q: habere ius vel ptãtẽ baptizãdi ɔuenit alicui ex duob᷒. Uno mõ ex ordine sacerdotali. ꝛ q̃tũ ad h̃ sacerdos hẽtic᷒ ab ecclesia p̃cisus hꝫ ius baptizãdi. Cui᷒ rõ est: q: ius baptizãdi ex ordie ẽ sacerdotali vt pꝫ. sꝫ ordo sacerdotalis nõ tollit᷑ p heresim. qḋ pꝫ: quia si ordo sacerdotalis in heretico nõ maneret: sed p heresim tolleretur: tũc rediens hereticus ad vnitatẽ ecclesie iteruꝫ ordinaretur. sed nõ ordinat᷑: igit᷑ ꝛ ipsum ɔsequẽs ordinem ius vel ptãs baptizãdi p heresim nõ amittit᷑. Scḋo ɔuenit habere ius baptizãdi ex iurisdictiõe ecclesie. ꝛ q̃tum ad hoc in heretico ab ecclesia p̃ciso ius baptizãdi nõ manet: tũ q: caret fidei catholice vnitate ꝛ veritate: tũ quia caret vite bonitate: nã iurisdictio baptizãdi stat in vnitate ecclesie. sed tales ab vnitate ecclesie recesserũt: ergo iurisdictionẽ baptizãdi nõ habẽt: ibidẽ. q. iij. in solu. ij. argu. Sed forte argues: q᷑ sacerdos heretic᷒ vel ali᷒ infidelis baptizare nõ possit sic: Baptizãs ꝓpinquius se hꝫ ad baptismũ q̃ offerẽs pueru. sed in offerẽte requirit᷑ fides: g̃ multo magis i baptizãte. ꝛ sic videt᷑ q᷑ infidel᷒ baptizare nõ possit. Rñdeo ꝛ dico: q᷑ nõ requirit᷑ fides ꝑsonalis offerẽtiũ pueꝝ ad baptismũ: sꝫ solũ fides ecclesie militãtis quã nõ ẽ possibile totalr̃ deficere: ꝙ h̃ ordinãte q̃ dixit Matth. vlti. Ecce ego vobiscũ sum vsqꝫ ad cõsũmationẽ seculi. si tñ deficeret suppleret illḋ qḋ de fide remãsit i ecclesia triũphãte. s. in illo. nec offerẽs pueꝝ in ꝑsona sua dicit: Credo. sꝫ in ꝑsona pueri: vt sit sensus Credo. i. sacr̃m fidei p̃sto sum recipe. ibidẽ dist. vj. arti. iij. q. ij. in solu. iij. arg. p totũ. Undecim᷒ casus ẽ: an demon in figura sacerdotis apparẽs possit baptizare. Rñdeo et dico q᷑ diabol᷒ in figura sacerdotis apparẽs põt immergere: sed nõ baptizare vel baptismi sacr̃m ɔferre. qḋ ꝓbo quinqꝫ rõnib᷒. Pria rõ est talis: Ille nõ põt sacr̃a dispẽsare qui nullo mõ est de ecclesia. sꝫ demon nullo mõ. s. neqꝫ actu neqꝫ potẽtia ẽ de ecclesia. g̃ ꝛc̃. Scḋa rõ est: Ille nõ põt sacramẽta dispensare cui sacramẽtorum dispẽsatio non est cõcessa. sed dispẽsatio sacrorum non est concessa nisi hominibus qui ɔueniunt cũ verbo incarnato a quo sacramẽta fluxerũt: ergo ꝛc̃. Tertia ratio ẽ talis: Nam in sacramentis ẽ virtus spiritualis in corporeis elementis: sic ꝛ homines sunt ex nã spirituali ꝛ corporali compositi: nõ autẽ demones. Quarta rõ ẽ: q: si demon baptizare se fingeret: semp esset timendũ q᷑ nõ faceret intẽtione baptizãdi: sed intẽtione decipiẽdi: q: nõ esset ꝓbabile q᷑ tãtuꝫ bonũ homini ꝓcuraret: sicut est regeneratio spũalis. Quinta rõ est moralis: q: sicut mors fuit ministrata per hominẽ: ita ꝛ vita: quare opoꝛtuit satisfactionẽ ꝓ offensa pctĩ originalis p hoĩeꝫ fieri: eo q᷑ hõ offendit. Hec h. Tho. iiij. scrip. sen. dist. v. arti. iij. q. j. in coꝛ. q. Et Alex. iiij. p̱te sũme de conditionib᷒ baptizãtis: arti. ix. in coꝛ. q.

Duodecimus casus ẽ: an angelus bon᷒ in figura hominis vel sacerdotis apparẽs possit baptizare. Rñdeo ꝛ dico q᷑ angelus bonus nõ est collata ptãs baptizãdi ꝓpter tres rõnes. Pria rõ est: q: baptizare est act᷒ ecclesie militãtis. sed angeli neqꝫ actu neqꝫ potẽtia sũt de ecclesia militãte: sed de triumphãte cũ semper sint ɔprehẽsores: ergo baptizare nõ possunt. Scḋa rõ est: q: angeli nõ habẽt predictã ɔuenientiã cũ verbo ꝛ cum christo q̃ est actor sacramẽti. ergo ꝛc̃. Tertia rõ est quia ad necessitatẽ baptismi nõ valeret potestas eis ɔcessa: cũ nõ sint i ꝓmptu ho-

minib⁹ vt p eos baptizarent. sꝫ sic de⁹ potentiā suā sacris
nō alligauit: ita nec ptātē ɔferēdi sacra alligauit aliqb⁹
ministris. vn̄ q̄ dedit hāc ptātē hoib⁹: posset dare angelis.
nec angel⁹ bon⁹ baptizaret nisi diuit⁹ ptāte sibi cōmissa.
vn̄ si aliq̄s baptizaret ab angelo nō eēt rebaptizādus dū
mō ɔstaret q̄ bon⁹ angel⁹ eēt: sicut ⁊ iudicatū ē: tēplū qd̄
est p angelū ɔsecratū nō opꝫ p hoiem ɔsecrari: sic legit in
historia dedicatōis scī michaelis: ibidē. q. ij. in cor. q.

¶ Quis possit baptizari: ⁊ quis nō. CA. V.

Quarto ⁊ vltimo pncipalr circa baptismū cōside
randa ē suscipientis varietas. Nā ille qui est ba
ptizand⁹: vel ē puulus: vel adult⁹. Pmo igit si
ē puul⁹: circa puulū ppono decē casus sub qōne. Pri
mus casus ē: an puulus exñs in vtero mr̄is sit baptizan
dus. Rn̄deo ⁊ dico q̄ nō. qd̄ auctoritatib⁹ ⁊ rōnib⁹ pbo
p⁹ auctoritate Aug. dicentis: q̄ sicut q̄ nō vixerit nō pu
test mori: ita q̄ nō fuerit natus nō pōt renasci, vel regene
rari. sꝫ baptism⁹ est q̄dā regeneratio spūalis. g̃ ⁊c. 2⁹ hoc
idē pbo dupl. ci rōne. Prima ē talis. Baptism⁹ ⁊ qdlibꝫ
sacrm̄ est actio eccl̄e militantis. sed q̄diu puer ē in ven
tre mr̄is nōdū cōnumerat mēbris eccl̄e militātis. g̃ non
pōt sibi exhiberi baptism⁹. Scd̄a rō ē talis: Baptismus
p ministros eccl̄e vel p eos q̄ in casu necessitatis vicē mi
nistroꝝ supplēt ⁊ obtinent est exercēdus. sed puer q̄diu
est in vtero mr̄is nō pōt subijci opationi ministroꝝ eccl̄e:
nec est ab hoibus notus: id̄ etiā baptizari nō pōt. Dec. b.
Tho. ij. [illegible] arti. j. q. [illegible] ⁊ in cor. q. Se
cundus casus ē: an puulus dū est in vtero mr̄is baptizet
baptizata matre ad minus dum est in piculo mortis. Re
spondeo ⁊ dico q̄ non. qd̄ pbo duplici rōne. Prima ta
lis est: Si. n. baptizata matre puer in vtero eius exñs eēt
baptizatus: cum nulli sacro qd̄ caracterē imprimit ī ite
rando sit iniuria faciēda: ipe filius postea a materno vte
ro natus ⁊ sepatus nō baptizaret: baptizatur aūt: g̃ exñs
in ventre matris non baptizatur baptizata matre. Secū
da rō est talis: Baptizata vna psona non propter hoc ba
ptizatur altera. sed cum iam est vnita anima rōnalis cor
pori puuli: efficitur iam altera psona. g̃ ⁊c. vnde lꝫ puer i
vtero matris existens sit ɔiunctus matri sm̄ corpus qd̄
a matre traxit: sicut fructus pendens in arbore est pars
arboris: tamen est distinctus omnino a matre sm̄ aiam
ronalē: quam ab extrinseco. s. a deo habet. ⁊ ideo sm̄ im
mutatōem corporalē matris immutat: non aūt sm̄ men
tem. vnde non oportet q̄ baptizata matre filius baptize
tur: ibidē in solu. ij. argu. ⁊ Alex. iiij. pte summe: de bapti
zandis: arti. ij. q. ij. in cor. q. Tertius casus est: an puu
lus semi natus sit baptizandus: an sit expectanda vniuer
salis ⁊ totalis egressio eius anteq̄ baptizetur. Respon
deo ⁊ dico: q̄ aut non timetur piculū mortis: aut time
tur. Primo ergo modo si non timet periculū mortis: tūc
est expectanda vniuersalis egressio anteq̄ baptizet. qd̄
tali rōne ostēdo: Natiuitas sm̄ carnem debet esse ppor
tionata natiuitati sm̄ spiritū. sed natiuitas que ē sm̄ spi
ritū nō est sm̄ ptem: sed sm̄ totū. g̃ natiuitas sm̄ carnem
debet esse sm̄ totū ⁊ nō sm̄ ptem. Si aūt timet de peri
culo mortis debet baptizari. Vn̄ fundenda ē aqua bapti
smalis cū inuocatōe trinitatis sm̄ formā ad hoc institu
tā anteq̄ expectetur totalis egressio. Cuius rō est: q̄ pro
curanda est salus anime que est ad imaginem dei facta
[illegible] placet deo.
sed si expectaret totalis egressio anteq̄ baptizaretur vel
aqua tingeret frequēter puuli sine baptismo morerent
⁊ damnarent. g̃ ⁊c. Dec. b. Tho. vbi. s. dist. vi. arti. j. q. j. in
solu. iij. argumenti. Et Alexander vbi supra articu. iij. in
cor. qōnis. Quartus casus est: supposito q̄ in articu
lo necessitatis sit baptizandus: facta particulari egressi
one indifferent in quacūq̄ pte sit baptizandus: an in ali
qua pte determinate. Rn̄deo ⁊ dico: q̄ egressa principa
li pte. s. capite in quo oēs pfectōes vel opatōes aīe magis
manifestant dꝫ baptizari. Secus aūt ē de aliis ptib⁹: vt
de manu ⁊ pede q̄uis nō noceat etiā si tūc aspgerent il
le ptes baptismali aqua: q̄ diuina mīa nō est artanda. Si
tn̄ postea plenarie nascat nō est rebaptizādus sm̄ quos
dā. sꝫ nihil piculi accidit si ad maiorē cautelam rebapti
zetur sub hac forma: Si nō es baptizatus ego te baptizo
in noie patris ⁊c. Dec. b. Tho. vbi. s. īmediate: arti. j. q. j.
solu. ij. argu. p totū. Quintus casus ē: an mater pturi
ens vel alias q̄ est in mortis piculo debeat scindi vt ex
trahat puer ⁊ baptizet: ⁊ a morte eterna liberet: an ante
q̄ scidat debeat expectari natiuitas pueri ex vtero. Rn̄
deo ⁊ dico q̄ scindi nō dꝫ. qd̄ dupliciter pbo. Primo au
ctoritate apl̄i ad Ro. iij. qui dicit q̄ nō sunt faciēda ma
la vt eueniant bona. ⁊ id̄ homo potius dꝫ dimittere in
fantem pire q̄ ipe pereat: homicidij crimen in matre cō
mittens. Secūdo hoc idē pbo ex incertitudie. nā incer
tum est si puer viuus possit haberi vt baptizet. certū aūt
est q̄ mulier pregnans occidit. vn̄ Aug. dicit: q̄ tenēdū
est certum ⁊ dimittendū incertū. Certum aūt est q̄ ibi ē
peccatū homicidij ⁊ ideo cauendū est. Incertū aūt est si
puer viuus possit haberi vt baptizetur: ⁊ ideo dimitten
dum. si aūt est certum q̄ sectio sine mortis piculo posset
fieri secus eēt: quia tunc in casu isto mulier scindi debꝫ:
⁊ puer extrahi ⁊ baptizari ne puer dampnet. Dec. b. Tho.
vbi. s. immediate: in solu. iiij. argu. ⁊ Alex. vbi supra im
mediate arti. iiij. Sextus casus est: an puuli in vtero
possint sanctificari. Rn̄deo ⁊ dico q̄ sic. Cuius rō est: q̄
sicut deus non alligauit virtutē suā rebus naturalib⁹ vt
nō possit pter eas cum voluerit opari qd̄ in actibus mi
raculosis facit: ita nō alligauit virtutē suā sacramētis vt
nō possit sine sacramentoꝝ ministris aliquē vel aliquos
sanctificare. ⁊ ideo aliquos pter legem cōem quasi mira
culose in maternis vteris legit sanctificasse. ⁊ pcipue il
los qui ordinabant ad sanctissimā xp̄i ɔceptōem vt hie
remiā: iohannē baptistam: ⁊ virginē beatam. Et q̄ sm̄
gradum ppinquitatis ad xp̄m est gradus sanctificatōis
ideo in beata virgine fuit plenior sanctificatio q̄ in io
hanne baptista ⁊ in hieremia pp̄ha: eo q̄ in virgine fo
mes adeo debilitatus ē vel extinctus: vt nūq̄ inclinaret
ad aliqd̄ actuale peccatū. in aliis aūt inclinauit ad venia
le: non aūt ad mortale. ⁊ ideo in iohanne baptista etiam
fuit expssior sanctificatio q̄ in hieremia: in cuius vtero
sanctificatio exultatōe quadā in noticiā hominū pdiit:
quia dictū est Exultauit infans ⁊c. Luce. j. Dec. b. Tho.
vbi. s. īmediate. q. ij. in cor. q. p totū. Septim⁹ casus ē:
an sanctificati in vtero sint postea baptizandi. Rn̄deo et
dico q̄ sic: qd̄ ptꝫ de iohāne baptista: qui in vtero sancti
ficatus dicit se debere baptizari a xp̄o: Math. iij. Ego a
te debeo baptizari. Et cornelio iā iustificato dicit ange
lus act. x. Hic dicet tibi ⁊c. g̃ post sanctificatiōem in vte
ro nihilominus requirit baptismus: ibidē. q. iij. in arg.
cōtra. Octauus casus est: pper quam causam sanctifi
catus ī vtero baptizet. Rn̄deo ⁊ dico: q̄ necessitas reci
piendi baptismū ē duplex. vna ē pp indigentiā remedij:
inquātū baptism⁹ ē in remediū original peccati. alia cā
est pper obligatiōem pcepti. Primo g̃ sanctificatus in
vtero nō recipit baptismū ⁊ nō baptizat pp indigentiā
remedij originalis peccati: eo q̄ gratia sanctificatōis suf
ficit ad curatōem originalis. ⁊ si reciperet q̄tū ad hoc eēt
in eo inordinatio vanitatis ⁊ ɔtemptus. p⁹ esset in eo va
nitas: quia quod potest facere p vnū frustra facit p duo.
sed peccatū originale sufficienter p grām sanctificatōis
curat: g̃ frustra baptismus assumitur. 2⁹ esset in eo con

temptus. nam q̃ post sanctificatōem baptizat᷑ grām sanctificatōis ɔtēnit: inquātū insufficiēs reputat sanctificatōis remediū ad excludendū ꝛ curādū ab originali peccato. Scdo sanctificat᷒ in vtero recipit baptismū in p̄ceptū ꝛ in signū. p̄ in p̄ceptū: q꜡ nulla sanctificatio ab obseruātia dīna mandati absoluit: g̃ nec a susceptōe baptismi. 2° in signū. s. ad ostēdēdū ꝙ sanctificat᷒ cū baptizat᷑ hʒ tria ɔiuncta bona. s. obediētiā: hūilitatē: caracterē. nā pp istas tres cās sanctificat᷒ in vtero baptizat᷑. pria ē pp acq̄rendū caracterē: quo annumeret᷑ pplo dei: ꝛ quo ad accipienda sacramenta deputet᷑. secunda est vt baptismi p̄ceptiōe passioni xp̄i corporalr̄ conformet᷑. tertia ē ꝓpter bonū obedientie: q꜡ p̄ceptū de baptismo omnib᷒ datum est ꝛ ab omnib᷒ debet impleri: nisi articulus necessitatis sacramētū excludat. Hec. b. Tho. vbi. s̄. imediate. q. iij. in cor. q. Et petrus de tharā. ꝛ Alex. Nonus casus est: an puulus nō habēs vsum rōnis cū baptizat᷑ recipiat sacramentū ꝛ rem sacri. Rñdeo ꝛ dico ꝙ sic. qḋ dupliciter pbo. s. rōne: ꝛ silitudine. p̄ rōne sic: Gratia supabūdat plus q̃ delictū. sed delictū peccati originalis ex peccato parētū transiuit in pulos: ergo multofortius gr̄a ꝛ misericordia p xp̄m transit in puulos in sacramento baptismi. 2° hoc idē pbo silitudine de matrimonio carnali: ꝛ spūali: q꜡ sicut in matrimonio carnali requirit᷑ vtriusq꜡ consensus in adultis: sic in spūali. s. in baptismo requirit᷑ ꝓpꝰ ɔsensus in adultis. Re. sequēti ca. de ɔsensu. Et sic in paruulis de cōsensu parētū spōsalia ɔtrahūt᷑: q̄ nō oīno ratificant᷑ nisi p ɔsensum illaꝝ psonaꝝ cū venerint ad etatē adultā: ita ī puulis cōtrahit᷑ m̄rimoniū spūale p duo. p̄ p grām passionis xp̄i a q̃ baptism᷒ hʒ virtutē. 2° p ɔsensū vel fidē eccl'e. vn̄ Isido. de officijs: Paruuli alio ꝓfitēte baptizant᷑ q̄ adhuc loq̄ vl' credē nesciūt. Uel dicas: ꝙ tria sunt pp que puuli saluant᷑. primū ē passio xp̄i. secūdū est fides eccl'e. tertiū ē sacr̄m baptismi. Hec Petr᷒ de tharā. iiij. scri. sen. di. iiij. arti. j. q. j. in cor. q. in fine. Decimus casus ē: an sit melius in puericia baptismū recipe: an vsq꜡ ad etatem adultam differre. Respondeo ꝛ dico: ꝙ baptismus in puericia debet dari ꝛ nō differri. qḋ pbo ꝓpter quattuor rōnes. Prima ē ꝓpter criminis duratōeꝫ sic Medicina debet q̄citius pōt morbo apponi. sed baptismus ē medicina ɔ originale peccatū qḋ etiā in pueris est: g̃ q̄citius fieri pōt cōmode pueris dari oꝫ: nō expectata pfecta etate. Scda rō est pp corporis vel cōplexionis imbecillitatē ex qua puuli subito ꝛ de facili p̄nt mori ꝛ damnari. vn̄ vt damnatōis piculū euitet᷑ debet ī puericia p̄stari baptismus. Tertia rō est pp demonis opp̄ssionē. nam demon nō habet tantā p̄tātem in pueris baptizatis quantū in illis qui adhuc peccatū h̄nt originale: nec etiā q̄tū ad nocumenta corp̄alia. Quarta rō est ꝓpter boni opis assuefactiōem. nam in puericia facili᷒ hō ad aliqua induciṫ ꝛ firmi᷒ inheret: vt dicit phs. ij. ethi. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. iiij. de recipientib᷒ baptismū arti. j. q. ij. arg. 3. ꝛ in cor. q. ¶ Circa adultū baptizandū nota septē casus.

CA. VI.

Eterminatis ɔditōibus que in baptismo requirunt᷑ ex pte puuli baptizandi: nunc dicendū est de ɔditōibus que req̄runt᷑ ex pte adulti baptizandi. Ad cuius euidentiā ppono septē casus sub q̄stione. Primus casus ē: an inuitus vel coactus possit baptismū recipe. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ duplex ē coactio. s. sufficiens: ꝛ inducēs. Prima coactio ē sufficiēs: puta cū principiū eius ē extra ex toto nil ɔferēte vim passo: vt cū aliquis reclamās violenter imergit᷑. ꝛ talis nec sacramētū suscipit nec rem sacri. Cuius rō est: q꜡ nullo mō fuit ī eo ɔsensus vel volūtas: imo fuit oīno repugnans. Alia coactio ē inducens: vt cū aliq̄s minis vel flagellis inductus immergit᷑: ita ꝙ aliquis potius eligit baptismū suscipe q̃ talia pati. ꝛ talis exterius recipit sacramentū: ʒ nō rem sacri. Ubi nota ꝙ ɔsensus voluntatis in baptizato adulto requirit᷑ nō quasi causans deletionē culpe originalis sed solū q̄ remouens ꝓhibens. s. ɔtrariā voluntatē. Hec bea. Tho. iiij. scri. sen. di. vj. de baptizando adulto: arti. ij. q. iij. in cor. q. ꝛ in solu. j. argu. Secundus casus est: an adultus vsu rōnis orbatus vel priuatus vt est furiosus amens vel stultus possit sacr̄m baptismi recipe. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ de amentib᷒ est distinguendū. quidā. n. sunt q̄ ex natiuitate amentes fuerūt: ꝛ nunq̄ habuerunt vl' h̄nt aliqua lucida interualla. ꝛ de talibus videt᷑ eē idē iudiciū qḋ de pueris. Sicut. n. pueri q̄ nunq̄ habuerūt vsuꝫ rōnis cū baptizant᷑ ꝛ baptismū ꝛ effectū baptismi recipiunt: ꝛ hoc in fide eccl'e: ita amētes p̄dicti. Quidā āt amētiā incurrerūt ex infirmitate vel aliquo h᷒mōi accidente ꝛ h̄nt lucida interualla. Et de istis dicendū ē: ꝙ si ante q̃ amētiā incurrerūt vel dū h̄nt lucida interualla fuerūt in ꝓposito baptismū recipiēdi: si necessitas sit p̄nt baptizari: ꝛ sacr̄m accipiūt ꝛ rem sacramēti: etiā si tūc actu dissentiant qū baptizant᷑ in amentia existēs. Cuius rō est: q꜡ effectus baptismi in mente suscipit᷑ nec impedit᷑ nisi ex cōtradictōe mentis. Illi aūt qui mentis vel rōnis vsū nō h̄nt: nō ɔdicūt mēte: sed magis fantasia ducti. ꝛ ideo talis ɔtradictio nō impedit effectus baptismi. Si aūt aū amentiā ɔtradixerunt: nō recipiūt sacramētū neq꜡ rem sacri. nam sicut cōsensus voluntatis ꝑficit: ita dissensus imped. ꝛ Aug. Qui creauit te sine te ꝛc̄. Hec. b. Tho. vbi supra di. iiij. de recipientibus baptismū: arti. j. q. iiij. ī cor. q. ꝛ in solu. ij. argu. Tertius casus ē: an dormiētes sint baptizādi. Rñdeo ꝛ dico ꝙ dormiētes actu baptizādi nō sunt nisi piculū mortis imineat. Et tūc sic̄ ē distinguēdū de dormiētib᷒ sicut de illis q̄ amentiā incurrūt p᷒ statuꝫ sane mentis: ibidē in solu. iij. argu. Re. de amentibus. s̄. immediate. Quartus casus ē: an fictus possit baptizari. Ubi sciendū ꝙ fictus s̄m Aug. dicit᷑ tribus modis. s. qui non credit: qui indeuote. i. non cōtrite accedit: q̄ cōtēnit. p̄ s̄m Aug. fictus dicit᷑ qui non credit. ꝛ ideo est quartus casus: an incredulus. i. non habens fideꝫ baptismū recipiat. Respondeo ꝛ dico: ꝙ in paruulo ꝛ in adulto fides est necessaria: sed aliter ꝛ aliter: naꝫ in paruulis sufficit fides ecclesie ad pcipiendū baptismū ꝛ effectum baptismi. In adultis aūt est necessaria fides propria ad recipiendū baptismi effectum: non aūt ad suscipiendum baptismū: quia sacramētū baptismi percipit aliquis etsi non credit. ita dicit Augustinus: Prorsus fieri potest vt aliqui verū baptisma habeant ꝛ non habeant veraꝫ fidem. Hec beatus Thomas vbi supra dist. vj. de his q̄ requiruntur ad baptismū ex parte baptizati: arti. iij. q. j. in cor. q. Ratio autē quare fides in adultis requirit᷑ ad suscipiendum effectus baptismi est: ꝙ fides dat ꝛ efficaciaꝫ sacramētis: inquantū per fidem sacramenta quodāmodo continuantur cause principaliter agenti. s. deo ꝛ ipsi recipienti. vnde fides passionis a qua immediate sacramenta efficaciaꝫ habent: est necessaria. ꝛ defectus fidei ad fictionē pertinens inquantū aliquis ostendit exteri᷒ credere: ꝛ tamē interius nō credit impedit effectū baptismi: ibidem dist. j. articu. iiij. q. iij. in solu. iij. argumen. et iterum ibidem dist. iiij. articu. ij. in solu. ij. argumenti. 2° modo fictus dicitur s̄m Aug. qui indeuote. i. incōtrite ad baptismū accedit. Et ideo ē quintus casus: an indeuotus. i. incontritus baptismū suscipiat. Respōdeo ꝛ dico: ꝙ lʒ incontritus recipiat sacramentum: non tamē recipit rem sacramenti. i. gratiam sacramenti. Cuius ratio est: quia ad pcipiendū effectum baptismi: oportet ꝙ aliquis dupliciṫ disponat᷑. s. p fidē ꝛ deuotōem. p̄ mō opꝫ

vt habeat habitū necīnū.s. fidē q̄ cor purificat ſm ap̄lm
2° ꝯ vt remoueat ꝯriū.s.pctm̄ p ꝯtritōem.vñ dic̄ ambro.
ꝙ ad pcipiēdū effect⁹ baptiſmi:nō ſūt necāria niſi duo
.s.fides ⁊ ꝯtritio:tñ ꝯtritio in deuotōe includit̄.Ubi no
ta:ꝙ deuotio accipit̄ duob⁹ modis.Uno mō deuotio ē
voluntas ꝯſequēdi baptiſmū totalr̄.s.q̄tū ad ſacramētū
⁊ q̄tū ad rē ſacramēti:⁊ tūc indeuotio que ē h⁹mōi de
uotōis defect⁹.nō pōt eē ſine pctō mortali. Alio mō de
uotio importat feruorē charitatis in reuerētia dei ⁊ di
uinoꝝ:⁊ tunc indeuotio que ē hui⁹ deuotōis defect⁹ pōt
eē ſine pctō mortali.vñ indeuotus hoc mō ſcd̄o recipit
ſacr̄m ⁊ rem ſacr̄i:vbi.s̄.di.iiij.de recipientib⁹ baptiſmū
arti.ij.q.ij.in cor.q.⁊ in ſolu.iij.arg. Tertio mō ſm au
gu.fictus dicit̄ q̄ baptiſmū recipe ꝯtēnit.⁊ iō eſt ſextus
caſus:an ꝯtēptus ſacr̄i vel q̄ ꝯtēnit ſacr̄m baptiſmi reci
piat baptiſmū. Reſpondeo ⁊ dico:ꝙ duplex eſt contem
ptus.vn⁹ quo aliq̄s abijcit ſacramentū nō exiſtimās in
ipo eſſe eﬀicaciā ad ſaluandū.⁊ talis qui ſic ꝯtēnit.i.ſa
cramentū puipendit recipit ſacramentū vel baptizat̄:nō
tñ rem vel efficaciā ſacr̄i:vbi.s̄.imediate in ſolu.v.argu.
Septim⁹ caſus ē:an fictōe ceſſante baptiſmus ꝯſequat̄
effectū ſuū. Rñdeo ⁊ dico ꝙ ſic.qđ ꝓbo triplici rōe. Pri
mo rōne excluſionis obſtaculi ſic: Remota cā remouet̄
effectus.ſed cā impediens effectū baptiſmi eſt fictio. er
go remota fictiōe baptiſmus habebit effectū ſuū.Scd̄o
hoc idē ꝓbo rōne collatiōis remedij ſic. Cuilibet culpe i
ſtatu vie pōt remediū adhiberi.ſed ꝯ culpā originalē nō
eſt aliud remediū q̄ baptiſmus. ḡ cū ficte accedētibus
peccatū originale nō remittat̄ oporteret baptiſmū itera
ri:ſi recedēte fictōe baptiſmus nō haberet effectū ſuum:
qđ eſt incōueniēs ⁊ hereticū.s.iterare baptiſmū. Tertio
ꝓbo h̄ idē rōe ipaſſiōis ſigculi ſic: In baptiſmo impmi
tur caracter q̄ eſt cā imediata diſpoñes ad grām.cū ḡ fi
ctio nō auferat caracterē ſ; ipediat:recedēte fictōe cara
cter q̄ eſt ipreſſus in aīa incipit hr̄e effectū ſuū. S; for
te argues ꝯ.s.ꝙ recedēte fictōe baptiſm⁹ nō habeat effe
ctū ſuū ſic: Sic̄ aliq̄s ficte accedit ad baptiſmū:ita etiam
ad eucharistiā.ſ; recedēte fictōe euchariſtie:effectū non
recipit q̄ pus fict⁹ ad euchariſtiā acceſſerat:ḡ nec recedē
te fictōe aliq̄s effectū baptiſmi recipit. Rñdeo ⁊ dico:ꝙ
nō ē ſile d̄ euchariſtia ⁊ baptiſmo. Cui⁹ rō ē:q̄ in eucha
riſtia nō impmit̄ caracter cui⁹ v̄tute aliq̄s efficaciā ſacr̄i
euchariſtie pcipe fictōe recedēte poſſit ſicut i baptiſmo:
vbi.s̄.di.iiij.arti.ij.q.iij.in duob⁹ argu.ꝯ:⁊ in cor.q.⁊ in
ſolu.iij.argu. ¶Ꝙ recipe ſacr̄m baptiſmi eſt de ne
ceſſitate ſalutis:⁊ quō. CA.VII.

P Oſt hec amplius circa baptiſmū conſideranda
ſunt quattuor.s.neceſſitas recipientiū:ꝯgruitas
tempoꝝ:varietas baptiſmatū:multiplicitas effe
ctuum. Primo ꝯſideranda eſt neceſſitas recipientiū.
Eſt.n.neceſſariū ad ſalutē recipe ſacramentū baptiſmi. ⁊
hoc vel in fide eccle vt in puulis:vl in fide ꝓpria in actu
vel in ꝓpoſito ⁊ deſiderio vt in adultis.qđ tripliciter ꝓ
bo.s.auctoritate rōe.⁊ ſimilitudie. Primo ꝓbo aucto
ritate Aug.de.fide ad petrū ſic dicentis: Paruuli qui in
vtero mr̄is moriunt̄ vel de vtero nati ſine baptiſmo ex
eunt eterno ſupplicio punient̄. Suppliciū aūt illud eter
nū vocat hic beat⁹ Aug.penā dāni.i.carentiā diue viſio
nis in puulis:⁊ penā dāni ⁊ ſenſus.i.penam carentie vi
ſionis dei:⁊ penā gehenne in adultis. Scd̄o ꝓbo h̄ idē
rōne ſic: Aut aliquis nō eſt ſanctificatus in vtero aut eſt
ſanctificatus in vtero.ſi nō ē ſanctificat⁹ in vtero indiget
baptiſmo ꝓpter remediū peccati.ſi eſt ſanctificatus indi
get baptiſmo ꝓpter obligatōē; p̄cepti:q̄ nulla ſanctitas
ab obſeruantia diuini mādati abſoluit.ḡ nec a ſuſcepti
one baptiſmi:ita ꝙ oēs ad baptiſmū obligāt̄:aut pp re
mediū peccati:aut pp debitū p̄cepti. Tertio ꝓbo h̄ idē
ſimilitudie pnīe ⁊ baptiſmi:q̄ ſicut pnīa data ē in reme
diū peccati actualis:ita baptiſmus in remediū peccati
originalis.ſed nō pōt quis ſaluari ab actuali mortali ni
ſi p pniam.ḡ nec a peccato originali niſi p baptiſmum in
actu vel ꝓpoſito vt dictū ē.s̄.ꝓpter qđ dicit dñs Io.iij.
Niſi quis renatus fuerit ex aqua ⁊ ſpūſancto ⁊c̄. Hec pe
trus de thar.s̄.iiij.ſcri.ſen.di.vj.circa ſecundū ꝓbleuma:
arti.i.q.iij.arg.ꝯ in cor.q.ibidē. Sed forte argues ꝙ
baptiſmus non ſit neceſſarius tali rōne: Baptiſmus da
tus eſt in remediū cōtra originale peccatū.ſed circūciſio
erat cōtra originale peccatū:ergo ſufficiebat circūciſio ſi
ne baptiſmo. Rñdeo ⁊ dico ꝙ neceſſariū fuit poſt circū
ciſionē baptiſmū inſtituere triplici rōne.pma rō eſt. q̄
baptiſmus eſt facilior in actu.ſecūda eſt: q̄ eſt cōior in
vſu.tertia eſt:q̄ eſt pfectior in effectu. Prima rō quare
baptiſmus poſt circūciſionē debuit de neceſſitate inſti
tui eſt:quia baptiſmus eſt facilior in actu: nam circūci
ſio inferebat dolorē in carne.vñ fuit ſacramentū penoſū
⁊ laborioſum ꝓpter qđ multi a circūciſione trahebant̄.
⁊ ideo poſt illud neceſſariū fuit vt inſtitueret̄ ſacramen
tū baptiſmi qđ eſſet ſine labore ⁊ dolore; vt ſic nullus ſe
ſubtraheret a baptiſmo:imo oīs libenter ⁊ faciliter ad ſu
ſcipiendū baptiſmū inclinaret̄.vñ hac rōne dicit ꝓphe
ta: Cōuerſus ē furor tuus ⁊ ꝯſolatus es me. Et ſequitur:
Haurietis aquas cū gaudio de fontib⁹.Scd̄a rō eſt q̄
baptiſmus ē cōior in vſu:q̄ vtriq; ſexui eſt cōis. circūci
ſio aūt erat ſacr̄m pticulare:q̄ ſolū dabat̄ viris ⁊ nō mu
lieribus.⁊ iō erat remediū pticulare ⁊ nō generale: pro
pter qđ neceſſariū fuit inſtitui ſacr̄m baptiſmi qđ ē vni
uerſale remediū.vñ hac rōne dicit ꝓpheta: Oēs ſitientes
.s.ſalutem venite ad aquas.s.nolite iam retrocedere. Ter
tia rō eſt:q̄ baptiſm⁹ ē pfectior i effectu.Eſt.n.baptiſm⁹
pfectior circūciſione in quattuor.s.in remotiōe culpe:in
collatōe gratie in ablatōe pene in reſtitūtōe paſſionis ⁊
reſurrectōis dñice. Primo baptiſmus eſt pfectior cir
cūciſione in remotōe culpe:⁊ hoc tribus modis.p° q̄ cir
cūciſio nō tollebat principalr̄ peccatū actuale ſed conſe
quenter:nā directe ⁊ principalr̄ ꝯ peccatū originale fuit
circūciſio ordinata.ex cōſequenti etiam actuale tollebat
vbi inueniebat. Hec.b.Tho.iiij.ſcri.ſen.di.i.arti.iiij.q.ij.
in ſolu.iij.argu.2° circumciſio q̄uis a peccato originali
liberaret.nō tñ p eam aliquis fructū liberatiōis cōſequi
poterat:quia ianuā celi nō aperiebat.⁊ ꝓpter hoc ioha
nes baptiſta circūciſus a peccato originali mundari in
digebat.vñ dicebat xp̄o: Ego a te debeo baptizari ⁊c̄.ibi
dem in ſolu.ij.argu. Tertio l; circūciſio purgaret origia
lem culpā:nō tñ delebat oēm penā vt infra ſtatim pate
bit. Baptiſmus aūt tanq̄ circūciſione pfectior facit hec
tria.p° purgat omnē culpā.2° liberat ab oī pena ſatiſfa
ctoria.3° reſerat celi ianuam: vt patet infra Effectus ba
ptiſmi. Scd̄o baptiſmus eſt pfectior circūciſione in
collatione gratie:nam gratia perfectius in baptiſmo cō
fertur q̄ in circūciſione.⁊ hoc tribus modis.p° q̄ gratia
in circumciſione principalr̄ ordinat̄ ad effect⁹ priuatio
nis.s.ad remotōem culpe:conſequēter v̄o ad defect⁹ po
ſitiuos.s.ad ornatū aīe:qđ facit inquantū priuatio vni⁹
eſt cauſa poſitionis alterius vel poſitio alterius. grā v̄o
que in baptiſmo datur vel ꝯfertur principalr̄ ordinatur
ad effectus poſitiuos vel ad effectū vtrunq;.s.poſitiuū ⁊
priuatiuū.2° q̄ gratia que in circūciſione dat̄ ordinaba
tur ſolū ad effectū purgatōis:gratia v̄o que in baptiſmo
confert̄ ordinat̄ ad vtrunq; effectū.s.purgationis ⁊ ope
rationis.3° quia gratia que in circūciſione dabatur erat
diminuta:q̄ nō ꝯferebat grām bonū meritoriū opandi
ſiue in merito ꝓficiendi:gratia aūt q̄ in baptiſmo ꝯfert̄

est pfecta q̄tū ad ista duo. Hec.b.Tho.iiij.scri.sen.dis.i. arti.iij.q.iij.⁊ Alex.iiij.pte sum.de efficacia circūcisiōis arti.[illegible] ⁊ in cor.q. Tertio baptismus est circūcisiōe pfectior i ablatiōe pene. Cui⁹ rō est: q2 ex pctō origiali ē duplex pena secuta.s. pena singularis: ⁊ pena gnāl. pena singularis ē infectio psone. pena generalꝭ est pena nāe q̄ est carentia visionis diue. Prima ergo pena singularis.s. infectio psone ex peccato originali illata ex circūcisione tollebatꝭ: inquātū circūcisio originalē culpā purgabat ⁊ animā ornabat: ⁊ dignū vita eterna faciebat. Sz scda pena .s. nature cōis oibus puta carentia visionis diuine nō tollebatꝭ: ⁊ iō dicitꝭ q circūcisio ianuā vite eterne non aperiebat. Hec.b.Tho.vbi.s.imediate.q.ii.in solu.iii.argu.

Quarto baptismus ē pfectior circūcisione in repñtatiōe passionis ⁊ resurrectōis dñice sepulture. qđ pbo sic: Tanto est pfectius sacramentū quantū euidentius ⁊ clarius mortē vel passionē ⁊ resurrectōem xpi repñtat. sed effusio sanguinis xpi in circūcisione nō ita repñtabat mortē ⁊ resurrectōem xpi sicut facit baptismus. qđ ptz: q2 in baptismo est īmersio in aqua ⁊ eleuatio ab aqua. Immersio i aqua significat imersionē xpi in morte. Eleuatio ab aqua significat resurrectōez xpi a morte. vñ aplūs ad Ro. vi. Cōsepulti sumus cū illo p baptismū in mortē. vbi dicit glo. q p imersionē ⁊ eleuatōem que fit cū aliqs baptizatur significat baptismus passionē ⁊ resurrectōem xpi. Hec Alex.

¶ Nota quo ordie ⁊ quo tpe baptism⁹ fuit institutus. CA.VIII.

a D maiorē tñ euidentiā ea pcedentia circa institutōem ⁊ obligatōem baptismi nota hic quattuor. Primū ē: q baptismus hoc ordine ⁊ mō incepit. p⁹ n. fuit institutus q̄tum ad materiā in baptismo xpi tūc.n. xps tactu sue sanctissime carnis vim regeneratiuā contulit aquis. 2⁹ baptism⁹ aliquo mō fuit pfiguratus quo ad formā p pñtiam triū psonaꝝ in signo visibili: q2 pater apparuit in voce filius in carne: spūssanctus in spē colūbe. Scdo etiā fuit pfiguratus q̄tū ad eius efficaciā: nā fructus baptismi fuit pfiguratus ibidē: q2 celi aperti sūt sup eum. 3⁹ baptismus fuit obligatorius quo ad nr̄am indigentiā que fuit declarata Joh.iij. vbi dixit: Nisi qs renatus fuerit ⁊c. Quarto fuit inchoatus ⁊ notificat⁹ quo ad obseruantiā.s. qñ misit discipulos ad pdicandū ⁊ baptizandū: vt ptz Math.x. 5⁹ fuit virtuosus ⁊ hoc in passione ex qua habuit efficaciā q̄tū ad effectū vltimū: q̄ est apertio celi. 6⁹ fuit diuulgatus quo ad nostraz de eo noticiā qñ ad oēs natōes eius diuulgatio ⁊ noticia facta est dicēte dño suis discipul. Math. vlt. Euntes docete oēs gentes baptizantes eos ⁊c. Hec.b.Tho.iiij.scri.sen.dis. iii.arti.v.q.ii.in cor.q. Scdm ē q baptism⁹ fuit institutus ante passionē ⁊ post passionē ⁊ resurrectōem xpi: sed ad aliū ⁊ ad aliū finē. Primo.n. ante passionē ⁊ resurrectōem xpi fuit institutus baptismus solū ad exercitādū ⁊ pparādū fideles ⁊ nō ad obligādū: i cui⁹ signū dñs iesus discipulos suos ad pdicādū ⁊ baptizandū misit: vt ptz Math.x. vñ tūc a tpe pdicatiōis xpi vsq3 ad passionē eius sacramēta noue legis sil' ocurrebant cū sacramētis legis antique: ⁊ vtraq3 ad salutē opabantꝭ. Hec beat⁹ Tho.iiij.scri.sen.dis.ij.arti.iiij.q.iii.in cor.q. Scdo post post passionē ⁊ resurrectōem xpi baptismus fuit institutus ad obligādū. ⁊ [illegible] post q̄ circūcisio mortua fuit. post q̄ paulus dicit ad gala.v. Si circūcidimini xps nihil vobis pderit. [illegible] poterat circūsio [illegible] ad salutē vñ tūc baptism⁹ fuit obligatorius post q̄ ad noticiā venit. ibidē in cor. q. Tertiū ē q baptism⁹ fuit obligatorius duobus modis q̄b⁹ modis innotuit.s. p cōsiliū et pceptū. Primo baptism⁹ fuit obligatorius qñ innotuit p cōsiliū: sicut Nichodemo qñ xps dixit ei Joh.iij. Nisi quis renatus fuerit denuo ⁊c. Scdo fuit obligatori⁹ qñ innotuit p pceptuz: sic illis quib⁹ innotuit p pdicatiōem aplo. Nā cōsiliū anteq̄ sit inspiratū: ⁊ pceptū anteq̄ sit diuulgatū nō obligat sed post. vñ Hugo de sancto vict. sic ait: Veritati ⁊ rōni cōsonū esse pbatꝭ ex eo vnūquēq3 obligari cepisse ad baptismū: ex quo p⁹ institutiōez pceptū vel ad institutōem cōsilii cepit baptizādi. q̄ n. nec prius otēptor cōsilij nec p⁹ puaricator pcepti extitit culpandus nō fuit: nisi forte quis aut prius aut postea ita ignorās fuisse dicatꝭ ad quē diue institutōis noticia puenisset nisi eius culpa obstitisset. Hec Alex.iiij.pte sum. d tēpore institutōis ⁊ obligatiōis baptismi: arti.ij.in cor.q.

Quarto quero hic duos casus. Prim⁹ ē: an si nō innotuit alicui institutio baptismi: vel q2 eēt in loco occulto vel remoto ⁊ nō baptizatus decederet dāņaretꝭ. Rñdetꝭ scdm Hugo. de sancto victo. q̄ sic dicit: Ego neminē puto talē ad quē nō puenerit de baptismo suscipiēdo mādatū: vel si forte ē talis puto eū audire ⁊ scire potuisse et debuisse si ei⁹ culpa nō obstitissz: maxie cū scriptura euidentē clamat: In oēm terrā exiuit son⁹ eoꝝ. ⁊ iō talis si decederet nō baptizatus dāņaretꝭ tanq̄ puaricator pcepti. Hec Alex. vbi.s. imediate in fine. Scdo casus ē. an puer q̄ nascitꝭ in deserto vbi nō pōt haberi aqua moriēs sine baptismo saluetꝭ in fide parētum. Rñdeo ⁊ dico: q talis nō saluaretꝭ in fide parentū. Cui⁹ rō est talis. Aliquis tribus modis pōt saluari. Uno mō p baptismi susceptōez .s. in actu vel affectu: scdm illud apli ad gala.iij. Oēs q̄ baptizati estis xpm induistis. Scdo mō p sanguinis effusionē pp xpm: q2 p hoc aliqs cōformatꝭ xpi passiōi a q⁹ baptism⁹ efficaciā hz. vñ dr de martyrib⁹ apocal.vij. Lauerunt stolas suas in sāguine agni. Tertio mō p fidē ⁊ dilectiōem p quā xps peccata purgat. vñ dicitꝭ puerbi.xv. Per misericordiā ⁊ fidē purgantꝭ peccata. ⁊ Act.xv. Fide purificans corda eoꝝ. Et sil' xps p fidē in cordib⁹ habitat: vt dr ad ephe.iij. Paruulus autē qui in deserto sic moritꝭ nullo hoꝝ modoꝝ baptizatꝭ ergo saluari non pōt. qđ ptz. Primo.n. talis nō pōt habere motū fidei ⁊ dilectionis: ⁊ sic nō pōt baptizari baptismo flaminis.i. otritōis: cū vsum rōnis nō habeat. Scdo talis vt supponitꝭ nō baptizatur baptismo sanguīs: pp quē aliquis non solū xpian⁹ sed etiam martyr efficitur: vt dicit Aug. de innocentib⁹. Tertio supponitꝭ q talis puer nō baptizatꝭ baptismo fluminis: ergo nō saluatꝭ in fide parentū: quia talis fides.s. parentū baptismū fluminis psupponit: ⁊ sic puer ille in deserto natus moriens sine baptismo non saluaretꝭ in fide parentū: vt dicit dñs Joh.iij. Nisi qs renatus fuerit ⁊c. Hec.b.Tho. vi.q.l.[illegible].q.iiij.in cor.q.

¶ Q2 circa tempus baptismi quinq3 cōsiderari oportet.

Secundo principalr circa baptismū CA.IX.

f cōsideranda est cōgruitas temporis. Ad sciēdum aūt quo tempe baptismus debeat celebrari cōsiderare debemus quinq3.s. quidditatem: necessitatem: solennitatē: iniquitatem: conformitatē. Primo debemus cōsiderare baptismi quidditatē siue substantiā ⁊ q̄tum ad baptismi substantiā non est aliqđ tps determinatū ad baptismū celebrandū: immo quolibet die ⁊ q̄libet hora pōt celebrari baptismus. Scdo possum⁹ considerare baptizandi necessitatē: ⁊ tunc necessitatis articulo iminente: nō debet tps aliqđ expectari: sed statim celebrari debet. vñ pueri pter imbecillitatē ⁊ infirmitatē tempis ad vitandā penā eterne damnatōis cum nō possint aliter liberari q̄ p baptismū: debēt sine mora aliqua baptizari nec tpa aliqua expectari sicut olim in adultis expectari solebat. Tertio possumus cōsiderare baptismi solennitatē: nā solēnis celebratio baptismi nō oī hora vl' tpe dz fieri: immo habet tps determinatū.s. duplex

sabbatū: pasce ⁊ penthecostes. Cuius rō est: qr baptism⁹ hz efficaciā ex duobus. s. ex passione xpi: ⁊ ex virtute spūs sancti. Primo hz efficaciā ex passione xpi cuius morti aliqs p baptismū cōfiguratꝰ quasi cōsepultus xpo in mortē vt dicit aplūs ad Ro. vi. ⁊ iō baptism⁹ solēniter celebratur in die sepulture xpi. s. in vigilia pasce. Scdo baptism⁹ efficaciā hz ex virtute spūssancti. ⁊ iō in vigilia spūssancti baptismus ab eccl'a solēniter celebratꝰ. Quarto possumus cōsiderare hereticoꝝ iniquitatē. Cūuis. n. xps in die epiphanie sit baptizatus: ⁊ in illa die p suū baptismū vim regeneratiuā cōtulerit aquis: nō tn̄ illa die sed duobus sabbatis supradictis baptismus debet potius celebrari. ⁊ hoc ad excludendū ⁊ extirpandū errorē quorundam qui dicebant nunq̄ baptismū posse cōferri nisi illa die qua dn̄s est baptizatus. Quinto possumus considerare nr̄i ad xpm cōformitatē: ⁊ sic nō oportet q baptismus in festo natiuitatis dn̄i celebretꝰ quasi p eius natiuitatē frēs eius efficiamur: vt quidā dixerunt: eo q nos nō efficimur frēs eius sm natiuitatē carnis: sed sm natiuitatē spūs. ⁊ iō potius tpibus supradictis debet baptismus solēniter celebrari ab eccl'a q̄ alijs tpibus supradictis pp rōnes pdictas. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. vj. ō ritu baptismi: arti. j. q. ij. in cor. q. ⁊ in solu. argu.

¶ Q quattuor sunt genera baptismi sm damas. ⁊ que.

CA. X.

Tertio principalr circa baptismū cōsideranda est varietas baptismatū. Nam sm damascenū quattuor sunt genera baptismatū. s. baptismus flumīs. i. aque: flamīs. i. pnie: in liguis igneis. i. spūssancti: ⁊ sanguis. i. martyrij pp xpm. que quattuor baptismata sumuntꝰ rōne quadruplicis purgatōis. Primo. n. est purgatio a culpa ⁊ pena satisfactoria. ⁊ sic ē baptismus fluminis. Secūdo est purgatio a culpa tm̄. ⁊ sic est baptismus flamīs. i. pnie. Tertio est purgatio a peccati sequela. ⁊ sic est baptismus in linguis igneis. s. spūssancti. Quarto est purgatio ab oī miseria. ⁊ sic est baptism⁹ sanguis. i. martyrij. Hec Alex. iiij. pte sum. de pluralitate baptismatū artic. ii. in fine. Secundo sup illo verbo ad Hebre. vi. Baptismatū doctrine. glo. dicit q tria sunt genera baptismatū. s. baptismus flumīs: flaminis. i. cōtritōis: ⁊ sanguinis. Est. n. baptismus in aqua: in pnia: ⁊ in sanguine martyrū. Et mgr̄ sen. hec tria allegat ⁊ ponit quarto li. di. iiij. Rō aūt istoꝝ triū baptismatū sm. b. Tho. ē ista: Nā baptismus dr̄ duob⁹ modis. s. pprie ⁊ metaphorice. Primo. n. baptismus dict⁹ pprie ē baptismus q celebratꝰ in aqua sub determiata forma verboꝝ: de quo dominus dicit Math. vlti. Euntes docete oēs gentes baptizantes eos ⁊c. Dicitꝰ aūt talis baptismus pprie baptismus: qr in eo est duplex ablutio. s. exterior corpis: ⁊ interior mentis. Scdo mō dr̄ baptismus metaphorice: et sic dr̄ eē baptismus flamīs ⁊ sanguīs: in quib⁹ est ablutō interior. s. mentis. ⁊ sic cōueniunt cū principali effectu baptismi aque: nō tn̄ est in eis ablutio exterior. pp qđ lz hec duo sint baptismata nō tn̄ sunt sacramenta: vt ca. se. patebit. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. iiij. de recipientib⁹ baptismū: arti. iij. q. j. in cor. q. Et idē dicit petr⁹ de tharā. ibidē

¶ Q baptismus aque differt ab alijs in quattuor.

CA. XI.

Ad maiorē tn̄ euidentiā pdictoꝝ que dicta sunt in ca. pcedē. nota hic duo. s. pdictoꝝ baptismatū differentiā: ⁊ peminentiā. Prio nota ipoꝝ differentiā. nam illa baptismata. s. fluminis et sanguinis differūt a baptismo flumīs quadrupliciter. s. ex pte dependentie: indigentie: cōtinētie: sufficientie. Primo ex pte dependētie: qr illa baptismata. s. flaminis. i. cōtritōis: ⁊ sanguinis. i. martyrij depēdēt a baptismo aque in pposito vel desiderio. qđ ptz. qr baptism⁹ flaminis ⁊ sanguis. i. pnie ⁊ martyrij nō valēt ad regeneratōez n. si ei q baptismū aq̄ in pposito vel desiderio hz. s. qn̄ articulus necessitatis nō cōtēptus religiōis sacramētū baptismi aq̄ excludit: vt dicit mgr̄ in lr̄a. ⁊ sic quodāmō. s. in pposito illa duo baptismata agūt in virtute baptismi aq̄: ibidē in solu. j. argu. Scdo differūt ex pte indigētie co q maioris necessitatis ē qđ ē necessariū absolute ⁊ simpliciter q̄ illud qđ ē necessariū cōditionate ⁊ sm qd. sz baptismus aq̄ in actu vel in pposito ē necessarius absolute. sed illa duo baptismata. s. flamīs ⁊ sanguīs solū sūt necessaria sub cōditōe. s. vbi baptism⁹ aque hri nō posset: g'rē. ibidē in solu. ij. argu. Tertio differūt ex pte cōtinentie qr baptismus aque duplicē virtutē cōtinet. s. virtutē in significando: ⁊ virtutē in causando vel efficiēdo. ⁊ pp hoc baptism⁹ aq̄ ē sacrm qđ hz significare ⁊ causare. sz illa duo baptismata. s. sanguīs ⁊ flamīs solū causant spūalē effectū in aīa. vn̄ nō sūt sacra sz baptismata: qr cōueniūt cū baptismo aq̄ solū in causando: nō aūt in significando: ibidē in solu. iij. arg. Re. infra Sacramētū. Quarto āt differūt ex pte sufficiētie: qr baptism⁹ aq̄ p se sufficit sine illis duob⁹. illa autē duo baptismata. s. flamīs ⁊ sanguīs nō sufficiūt sine baptismo aq̄ in actu vl in pposito. qđ ptz p⁹ ō baptismo flamīs. s. pnie. nā lz pnia sit sine baptismo aq̄ in actu: ē tn̄ cū pposito ⁊ desiderio baptismi aq̄. ⁊ voluntas p facto reputatꝰ ei q nō hz tps opandi: ibidē. q. ii. in cor. q. Et mgr̄ sen. dicit ibidē: q cōuersio vel cōtritio cordis pōt quidē inesse nō pcepto baptismo: sz cōtēpto baptismo nō [illegible] mō dicēda est cōuersio cordis ad deū cū dei sacramentū cōtēnitꝰ. Hec mgr̄ sen. li. iiij. di. iiij. Secūdo ptz hoc idē ō baptismo sanguīs: nā baptism⁹ aque sufficit ad salutē sine baptismo sanguīs. sz baptism⁹ sanguinis aliquo mō sufficit sine baptismo aq̄: ⁊ aliq⁹ mō nō sufficit. Ubi nota: q aliter se hz in puulis: ⁊ aliter in adultis: nā ⁊ puulis sufficit ad salutē baptismus sanguinis sine baptismo aque. qđ ptz: qr pueri q̄uis vsum liberi arbitrij nō habeāt: sz occidantꝰ p xpo: vt accidit innocentib⁹ Matth. ij. in suo sanguine baptizati saluantꝰ. sz in adultis baptismus sanguīs nō sufficit ad salutē simpliciter ⁊ absolute sine baptismo aque: sz solū sub cōditōe. s. in casu qn̄ articul⁹ necessitatis sacrm excludit. verbigratia Sicut. n. aliqs hn̄s fidē ⁊ charitatē voluerit baptizari et nō pōt necessitate pueniēs. supplet dī potentie benignitas qđ sacro defuerat. dū. n. soluere pōt nisi soluat tenetꝰ. sz cū iam nō pōt tn̄ ⁊ vult: nō imputat ei de⁹ q suā potentiā sacris nō alligauit. Silr baptismus sanguīs cū desiderio baptismi aq̄ in casu quo actu hri nō pōt sufficit ad salutē. Cui⁹ rō est: qr sicut in baptismo aque liberatꝰ homo ab oī culpa pcedente ⁊ pena: ita etiā in baptismo sanguinis: vt ptz de latrone crucis cui nō baptizato dictū ē a xpo: Hodie mecū eris in padiso. Ubi nota q ad cōpletū martyriū requiruntꝰ duo. s. iusta volūtas: ⁊ iusta causa Primū. s. iusta voluntas defuit in innocentib⁹ cū vsum liberi arbitrij nō haberent. Scdm. s. iusta cā defuit in latrone qđ ptz: eo q ille latro nec p noie xpi crucifixus ē: sed p meritis facinoꝝ suoꝝ [illegible] qr credidit passus est: sed dū patiꝰ credidit. vnde latro nō p passionē sed p fidē saluatus est sine baptismo. Sz dn̄s innocentibus suppleuit qđ defuit ex pte voluntatis: sicut in latrone suppleuit qđ deerat ex pte cause. pp qđ dicit hiero. q xps homicidij penā fecit esse martyriū. Hec mgr̄ sen. iiij. li. sen. di. iiij. ⁊ b. Tho. iiij. scri. sen. dist. iiij. de diuersitate baptismatū: arti. iij. q. iij. in cor. q. ⁊ in solu. j. argu.

¶ Quomodo baptismus vnus excellit aliū patet p effectus eorum.

CA. XII.

Secundo nota istorum trium baptismatū peminentiā. nā ista tria baptismata in pfectōe vel dignitate se hn̄t adinuicē sicut excedētia ⁊ excessa

q̃ ptz p effect⁹ baptiſmi. p̃m⁹ ẽ liberatio a malo. ſcḃo eſt
adeptio boni. Prim⁹ effectus ẽ liberatio a malo. ⁊ h̃ ẽ
triplex. p̃m⁹ ẽ liberatio a malo culpe. 2⁹ ẽ liberatio a ma
lo pene. tertius ẽ liberatio a malo ſequele. Prim⁹ effe
ctus baptiſmi eſt liberatio a malo culpe. ⁊ q̃tũ ad hunc
effectũ baptiſmus aque excedit alia baptiſmata extenſi
ue: tum q₂ plures pſonas liberat. ſ. puulos ⁊ adultos: tũ
quia a pluribus morbis vel culpis liberat. ſ. peccato ori-
ginali mortali ⁊ veniali. Baptiſmus aũt flaminis. ſ. con
tritõis nõ liberat niſi adultos: nec liberat niſi ab actuali.
Similiter baptiſmus ſanguinis paucos liberat. ſ. adul-
tos ⁊ ſolũ a veniali. Sed numq̃d baptiſmus ſanguĩs libe
rat a mortali? Dico q̃ nõ: q₂ p̃ſupponit charitatẽ: aliter
ad ſalutẽ nihil valeret. Ex alia võ pte baptiſmus flamĩs
reſpectu liberatõis a culpa ẽ melior vel pfectior alijs ex-
tenſiue: q₂ nõ tm̃ ſemel ſed pluries a culpa liberat. Se
cũdus effectus baptiſmi eſt liberatio a malo pene. Ubi
nota q̃ duplex eſt pena. ſ. pñs ⁊ ſequens. Primo di
co q̃ reſpectu pene p̃ñtis baptiſmus aque eſt melior ⁊ p
fectior alijs. Cuius rõ eſt: q₂ baptiſmus aque a pena li-
berat ſine pena: nõ aũt de alijs que continent in ſe penã.
Scḃo dico q̃ reſpectu pene ſequẽtis baptiſmus ſangui
nis eſt melior: q₂ liberat ab oĩ pena. Silr̃ baptiſmus flu-
minis eſt pfectior baptiſmo flaminis. i. cõtritõis. ⁊ ſpãli
ter q̃tũ ad duo. Primo q₂ baptiſmo flumĩs ⁊ ſanguĩs
tollit̃ oĩs pena: nõ aũt baptiſmo flaminis. Cuius rõ eſt:
q₂ cum baptiſmus a paſſione xp̃i eſt. cã q̃ h₃ eſt vniuer
ſale ſatiſfactoriũ ⁊ remediũ ad oẽm culpã ⁊ penã pſone
delendã. baptiſmus võ flaminis vel pñie eſt ſatiſfactori
us ex pte noſtra. ⁊ ideo ſicut cõtingit eſſe ex pte noſtra d̃
ↄtritõe plus ⁊ minus: ita de ſatiſfactõe. vñ fides cum pe
nitentia nõ delet ſimplr̃ ⁊ abſolute oẽm culpã ⁊ penam:
ſed pportionabiliter ſm̃ ↄtritõem cordis. Scḃo bapti-
ſmus fluminis excellit baptiſmũ flaminis: q₂ puuli ba-
ptizant̃ fide pentũ. Cuius rõ eſt triplex. Pria ẽ: q₂ ↄtri-
tio nõ eſt remediũ culpe originalis q̃ eſt baptiſmus. vñ
vbi nõ fuit delectatio in cõmiſſiõe: nõ requirit̃ dolor vl̃
pñia in remiſſiõe. Scḃa rõ ẽ: q₂ cõtritio nõ eſt remediũ
niſi pprij delicti. vñ ille diuina iuſticia puniri oʒ q̃ delecta
tus ẽ in pctõ. Tertia rõ eſt: q₂ ↄtritio nõ h₃ illã virtutẽ
impetrãdi quã h₃ fides: nã inter oẽs v̾tutes fides h₃ effi
caciã impetrãdi. Cui⁹ rõ eſt: q₂ fides captiuat ip̃m credẽ
tẽ: ĩmo annihilat ip̃m in ſe: ex quo efficit maxie potentẽ
in merito: pp̃ qḋ opatio miraculoꝝ ẽ merito fidei: mar-
ci. ix. Oĩa poſſibilia ſunt credẽti. Glo. Que in nõie Jeſu
xp̃i poſtulant̃. Igit̃ pp̃ efficaciã fidei merẽdi ⁊ impetrã
di fides vni⁹ põt alijs mereri ⁊ impetrare: nõ aũt ↄtritio:
q₂ ↄtritõe vnius nõ purgat̃ alius ſicut fide vni⁹ ſaluãt̃ alij
vt ptz de puulis ⁊ etiã de adultis in q̃buſdã. Hec Alexã.
iiij. pte ſum. de effectu baptiſmi reſpectu collatõis boni:
arti. j. in cor. q. in fine. Tertius effect⁹ baptiſmi ẽ libe-
ratio a malo ſequele: ⁊ ſicut q̃tũ ad hunc effectũ bapti-
ſmus ſanguĩs ẽ melior alijs: eo q̃ in baptiſmo vel p ba-
ptiſmũ ſanguis liberat̃ hõ ab oĩ miſeria. ſ. temtatiõe: cul-
pa: ⁊ pena. Unde Damaſ. dicit̃ q̃ baptiſm⁹ ſanguis ſcḋis nõ
inq̃nat̃ maculis. Rõ aũt q̃re baptiſm⁹ ſanguis ſcḋis non
inq̃nat̃ maculis nõ eſt rõe martyrij: q₂ hoc ↄtingit in oĩ
morte iuſti. ſ₃ hoc poti⁹ ẽ rõe qua p̃ ip̃m martyriũ termi
nat̃ ſtatus viatoris. Si aũt baptiſm⁹ flumĩs baptizatos
poneret extra ſtatũ viatoꝝ: ſilr̃ ſtatim introduceret in re
gnũ. vñ ſi baptiſm⁹ ſanguĩs extra ſtatũ viatoꝝ nõ pone-
ret: adhuc poſſet ſecũdis ſordib⁹ vl̃ macul inq̃nari. vt ptz
p exemplũ iohĩs euãgeliſte q̃ dr̃ paſſus martyriũ ĩmiſſi
one dolij feruẽtis olei q̃ nihilomin⁹ potuit ſcḋis macul̃
inq̃nari. ſ₃ p accidẽs ẽ q̃ baptiſm⁹ ſanguis non põt ſcḋis
maculis inq̃nari. ſ. rõne q̃ ponit hoĩem extra ſtatũ viato-
rũ. Hec Alex. iiij. pte ſũ. de p̄eminẽtia triũ baptiſmatũ:
arti. j. in cor. q. di. iiij. Scḃo effectus baptiſmi eſt colla
tio boni. Ubi nota q̃ baptiſm⁹ triplex bonũ ↄfert. Prĩo
.n. ↄfert bonũ qḋ ẽ principiũ merẽdi. ⁊ ſic baptiſmus aq̃
ẽ melior alijs: q₂ ↄfert grãm in habitu. Scḃo baptiſm⁹
ↄfert bonũ qḋ ẽ meritũ. ⁊ ſic baptiſmus flaminis eſt me
lior alijs: q₂ h₃ grãm in vſu. Tertio baptiſmus cõfert bo
nũ qḋ eſt p̄miũ: ⁊ ſic baptiſmus ſanguinis ẽ melior. Hec
petrus d̃ thará. iiij. ſcri. ſen. di. iiij. circa ſecũdũ pblema
arti. iij. in cor. q.

ℭ De compatõe baptiſmatũ. CA. XIII.

D maiorẽ tñ euidentiã p̄dictoꝝ p̄ceden. ca. nota
hic duo. Primũ eſt: q̃ baptiſm⁹ aque excedit
baptiſmũ ſanguĩs in duob⁹. Prĩo: q₂ baptiſm⁹
aque ẽ maioris efficacie ⁊ v̾tutis q̃ baptiſmus ſanguĩs
extẽſiue loquẽdo. Cui⁹ rõ eſt: q₂ maioris v̾tutis ⁊ boni-
tatis ẽ qḋ põt in bonos ⁊ malos: q̃ qḋ põt in bonos tm̃
ſ₃ baptiſmus aq̃ põt in bonos ⁊ malos. qḋ ptz: q₂ malos
ſimplr̃. ſ. exñtes in pctõ mortali ⁊ indignos vita etña effi
cit bonos ⁊ indignos vita eterna. baptiſmus võ ſanguis
.ſ. martyriũ ſolũmõ bonos efficit meliores: ẽ ⁊c̃. Scḃo
baptiſmus aq̃ eſt melior: q₂ excedit ſacramentalr̃ bapti-
ſmũ ſanguĩs: eo q̃ baptiſm⁹ aque ↄfert grãm gratis da-
tã. ſ. q₂ imp̃mit caracterẽ: ⁊ etiã ↄfert grãm gratũ faciẽtẽ
Ex alia võ pte baptiſm⁹ ſanguinis q̃tũ ad rẽ ſacramẽ-
ti excedit baptiſmum aque. ⁊ hoc in duobus. Primũ
eſt. q₂ grã que p baptiſmũ ſanguĩs ↄfert̃ ẽ plenior: in q̃n-
tũ grã magĩ auget̃ habẽti. Scḋm ẽ: q₂ grã q̃ p baptiſmũ
ſanguĩs ↄfert̃ eſt efficacior: q₂ ſecũdis maculis nõ inqui
nat̃ ⁊ ſic gratia ibi cõfert̃ pfecta. Hec Alex. vbi. ſ. Se
cundũ eſt: q̃ baptiſmus fluminis ⁊ ſanguĩs efficacie eq̃-
lis ſunt in duobus. Primo in remiſſione culpe: nam in
vno baptiſmo nõ fit plenior remiſſio q̃ in alio: eo q̃ vtẽ-
q₃ baptiſmus. i. fluminis ⁊ ſanguĩs oẽm culpã ⁊ penam
tollit. Secũdo in collatiõe gratie: q₂ in vtroq₃ baptiſmo
cõfert̃ gratia: q̃ primo ptz de baptiſmo flumĩs. ſecundo
idem de baptiſmo ſanguĩs ptz: in quo grã ↄfert̃: vt ptz ĩ
pueris qui p xp̃o occidunt̃ ⁊ etiã in adultis quib⁹ põt ĩ
ip̃o actu paſſionis gratia dari: ſicut etiã in baptiſmo aq̃
ſi ad eam ſe dipoſuerint: ⁊ ſpũiſancto obicem nõ poſue-
rint: qḋ ptz p beatũ Aug. qui ad fortunatũ de compatõe
iſtoꝝ baptiſmatũ loquẽs ſic dicit: Baptizatus cõfitet̃ fi
dem coram ſacerdote: martyr coram pſecutore. ille poſt
cõfeſſionẽ aſpergit̃ aqua: hic ſanguine. ille p impoſitio-
nem manus pontificis recipit ſpũſanctũ: hic templum
efficit̃ ſpũſancti. ſed nullus efficit̃ templũ ſpũſancti ni
ſi accipiendo grãm: ẽ puuli ⁊ adulti in baptiſmo ſangui
nis recipiunt grãm vt baptizati baptiſmo aque. Ter-
tiũ eſt q̃ in baptiſmo pñie ⁊ in alijs opibus ſupererogatio
nis nõ ita ẽ exp̃ſſa cõformitas ad paſſionẽ xp̃i: ſicut ĩ ba
ptiſmo ſanguĩs: ⁊ iõ nõ optet q̃ in eis cõis pena dimit-
tat̃ vt in baptiſmo flumĩs ⁊ ſanguĩs pp̃ virtutẽ paſſiõis
xp̃i a qua hec duo efficaciã habent. Scḃo forte argu-
es ↄ: q₂ in vitis patrũ dicit̃: q̃ quidã patrũ vidit eãdem
gloriã ſup eũ q̃ habitũ religionis aſſumit ⁊ ſup eũ qui
baptizat̃. Rñdeo ⁊ dico: q̃ hoc nõ eſt: q₂ talis. ſ. ingredi-
ens religionẽ vi religionis a ſatiſfactõe abſoluat̃: vt illa
duo baptiſmata faciunt. ſed q₂ eo ip̃o q̃ ſuam voluntatẽ
in ſeruitutẽ redigit propter deũ plenarie iam p oĩ pecca
to ſatiſfacit: eo q̃ voluntatẽ deus cariorẽ habet oĩb⁹ re-
bus mundi: de quib⁹ tñ poſſit quis dare q̃ elemoſynis
oĩa peccata redimeret etiã q̃tũ ad penã. Hec b. Tho. iiij
ſcrip. ſen. diſ. iiij. arti. iij. q. iij. in ſolu. iij. argumẽ. ⁊ q. iiij.
in cor. q̃onis.

ℭ Q primus effectus baptiſmi eſt remiſſio vel exclu-
ſio culpe. CA. XIIII.

Uarto et vltimo circa baptismū ɔſiderāda ē mul
q tiplicitas effectuū. Nam duplex eſt effectus ba
ptiſmi in generali. primus ē remotio mali. ſecū
dus eſt collatio boni. Prim⁹ effectus eſt remotio mali.
ꝛ qꝛ duplex eſt malū.ſ. culpe: ꝛ pene: ideo etiā remotōis
mali eſt duplex effectus baptiſmi. prim⁹ eſt remotio ma
li culpe: ſecūdus eſt remotio mali pene. Prim⁹ effect⁹
baptiſmi eſt remotio mali culpe. qđ dupliciter ꝑbo.ſ. in
generali de culpa: ꝛ in ſpāli de oī culpa. Primo.n. virtute
baptiſmi a que fit remotio vel excluſio culpe in generali
qđ tali rōe oſtēdo: Sicꝫ ſe hꝫ in generatōe naturali: ita gr̄a
in generatōe ſpūali q̄ eſt regeneratio mētis. ſꝫ in genera
tōe naturali ꝑ introductōem vni⁹ forme oīs ɔ̄ria forma
excludit ꝛ expellit: g̊ in regeneratōe ſpūali in vitā ſpūa
lē q̄ fit ꝑ baptiſmū ꝑ introductōez vel infuſionē gr̄e grāū fa
ciēti excludit forma ɔ̄ria gr̄e.ſ. culpa: g̊ ꝛc. Si vis for
mare aliā rōnē dicas ſic: gr̄a excludit culpā: vt ptꝫ infra
eadem.ſꝫ in baptiſmo nō ɔfert gr̄a: vt infra patebit: g̊ ꝛc. 2⁹
oſtēdo in ſpāli ꝙ baptiſm⁹ tollit ꝛ delet oēm culpā.ſ. cul
pā originalē: culpā actualē mortalē: ꝛ culpā actualē ve
nialē. Primo.n. baptiſmus tollit culpā originalē. qđ ta
li rōe ꝓbo: Baptiſm⁹ ē circūciſiōe ꝑfectior: vt patuit.ā.ꝛ
iō ſuccedit ei tāq̄ꝫ ꝑfectū iꝑfecto. ſꝫ circūciſio erat ī reme
diū ɔ̄ culpā originalē: g̊ multo ꝑfecti⁹ tale remediū ē ba
ptiſm⁹. Scđo baptiſm⁹ tollit culpā actualē mortalē. qđ
oſtēdo duplici rōne. Pr̄ia ē talis: Baptiſm⁹ ē ordinat⁹ ad
tollēdā culpā originalē: vt ptꝫ.ā. imediate. ſꝫ origīale nō
pōt tolli ſine actuali mortali in eo q̄ vtrūq̄ꝫ hꝫ: qꝛ ipiū eſt
a deo dimidiā ſꝑare veniā. quo baptiſm⁹ tollit et culpā
actualē mortalē. Scđa rō ē tal: Baptiſm⁹ nō ordiat tm̄
ɔ̄ culpā originalē: alias circūciſio in ꝑmitiua eccl'a bapti
ſmus neceſſari⁹ fuiſſet: ſꝫ ordiat ad regenerādū in nouā
vitā oī vetuſtate deſtructa. ſꝫ h̊ nō pōt fieri niſi deſtruē
do ꝑus oēm culpā quā inuenit. g̊ ꝛc. Tertio baptiſm⁹
tollit culpā actualē venialē. qđ tali rōe oſtēdo: Baptiſm⁹
nō ſolū tollit culpā mortalē vt ptꝫ: ſꝫ etiā oē illud qđ diſ
ponit ad priuatōez gr̄e quā ɔfert baptiſm⁹. ſꝫ culpa veia
lis diſponit ad ꝑuatōez gr̄e. g̊ cū in baptiſmo gr̄a ɔferat
baptiſm⁹ tollit oēm culpā actualē venialē quā inuenit.

Sꝫ forte argues ɔ̄.ſ. ꝙ baptiſm⁹ culpā venialē nō tol
lat tali rōe oſtēdo: Cōtritio de ſe ꝛ ꝑ ſe culpā veīalē delet.
g̊ baptiſm⁹ ad culpe deletōez venial' nihil facit. Rñdeo ꝛ
dico: ꝙ baptiſm⁹ req̊rit ɔ̄ritōez: nō q̄dē a deletiōe culpe
vel pcti venial' q̄ſi baptiſm⁹ hoc de ſe nō faciat: ſed ſolum
ad remouēdū fictionē q̄ ē ɔ̄ria diſpoſitio īpediēs effcm̄
baptiſmi: nō q̄dē ſimplr̄ ſꝫ q̄tū ad remiſſionē illius ve
nialis peccati. Cui⁹ rō ē: qꝛ.ſ. pctm̄ veniale qđ in actu vl'
in affectu vl' in ꝑpoſito ē facit fictū ſm̄ q̄d: ſicꝫ etiā ē pec
catū ſm̄ q̄d.ſ. vt diſpoſitio ad pctm̄. ꝛ iō impedit effectū
baptiſmi nō ſimplr̄: ſꝫ q̄tū ad remiſſionē illius venialis
peccati. vñ ptꝫ ꝙ virtute ſacramēti baptiſmi fit remiſſio
oīs culpe in generali ꝛ in ſpāli.ſ. culpe originalis: culpe
actualis mortalis: ꝛ culpe actualis venialis. qđ ɔfirmo
auctoritate bea. Aug. q̄ in encheridion ſic dicit: Baptiza
ti nō vni tm̄ peccato: ſed multis aut magis oībus moriū
tur: quecunq̄ꝫ iam ꝑpria cōmiſerunt vel cogitatōe vel lo
cutōe: vel oꝑe. Vide. b. Tho. iiij. ſcri. ſen. di. iiij. de effectu
baptiſmi reſpectu remotōis mali: arti. j. q. j. ī cor. q. ꝑ to.

¶ Qꝫ ſecundus effectus ē remotio oīs pene.ſ. eternalis:
ꝛ temporalis. CA. XV.

Ecundus effectus baptiſmi eſt remotio mali pe
ſ ne. nā virtute ſacramēti baptiſmi fit remotio pe
ne. Ubi nota ꝙ duplex eſt pena.ſ. eternalis. ꝛ
tp̄alis. Prima pena eſt eternalis.ſ. carentia viſiōis diue.
Scđa pena ē tp̄alis: ꝛ hec eſt duplex. Una eſt iniuncta ꝛ
aſſumpta.ſ. pena ſatiſfactoria tp̄alis debita actuali pecca
to. Alia eſt pena tp̄alis cōtracta: ꝛ he ſunt multe: de qui
bus patebit infra ſtatim. Primo ergo dico: ꝙ virtute
ſacramenti baptiſmi fit remiſſio pene eternalis.ſ. caren
tie viſiōis diue que ꝑ baptiſmū tollit. qđ ptꝫ: qꝛ ſi bapti
zatus morit virtute baptiſmi ſtatim ad celū euolat: ergo
baptiſm⁹ penā eternā tollit.ſ. carentiā viſionis dei. Sꝫ
forte dices ɔ̄: ꝙ baptiſmus inſtitutus fuit ante paſſionē
ſed tunc nō tollebat carentiā viſionis dei: qꝛ quotquot
baptizati erāt etiā baptiſmo xp̄i deſcēdebant ad limbū:
g̊ ꝛc. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ baptiſm⁹ tollit carentiā viſionis
dei: ꝛ hanc virtutē hꝫ a paſſione xp̄i a qua baptiſmus hꝫ
totā virtutē ſuā. Qꝫ aūt ante paſſionē nō habuerit hunc
effectū. hoc erat qꝛ nondū fuerat noſtre redemptōis ſo
lutū ꝑciū. ſoluto aūt ꝑcio redemptōis ꝑ paſſionē: bapti
ſmus eſt ɔſecut⁹ effectū ſuū. Scđo dico: ꝙ baptiſmus
tollit oēm penā tp̄alē iniunctā ꝛ aſſumptā.ſ. oēm penā
ſatiſfactoriā tp̄alē debitā actuali mortali peccato. Cui⁹
rō duplex eſt. Prima ē: qꝛ baptiſmus q̄tū in ſe ē effica
ciā totā hꝫ a paſſione xp̄i: vt dictū eſt ſupra. ꝛ iō ſicut ca
put influit virtutē ſuā in mēbra: ita xp̄s totā efficaciam
paſſiōis ſue in baptizatū influit. ꝛ ꝓp hoc abſoluit nō ſo
lū ab omni culpa vt patuit capi. ꝑcedē. ſed etiā ab omni
pena ſatiſfactoria. Scđa rō eſt talis: ꝛ eſt ꝑ modū exēpli
ſic: Per baptiſmū homo incorꝑat xp̄o ꝛ efficit membꝝ
eius numero ꝛ merito. ꝛ iō pena quā xp̄s ſuſtinuit: repu
tatur illi in ſatiſfactōem: qꝛ ſi patit vnū membꝝ oīa mē
bra alia patiunt: vt dicit aplūs. j. ad Corinth. xij. g̊ bapti
ſmus tollit ꝛ abſoluit ab oī pena ſatiſfactoria debita pec
cato actuali mortali. Vide. b. Tho. iiij. ſcri. ſen. di. iiij. de ef
fectu baptiſmi qui ē remotio mali pene: arti. j. q. ij. ī cor.
q. ꝛ in ſolu. j. argu. Tertia pena tp̄alis eſt pena ɔtracta
quales ſūt pene corꝑis: vt fames: ſitis: mors: ꝛ h⁹mōi. ꝛ
pene aīe vt rebellio carnis ad ſpm̄ ꝛ ɔtrarietas appetitu
um. ꝛ has penas baptiſmus nō tollit. qđ tali rōne oſtēdo:
Sicut ſe habet de culpa ita etiam de pena que cōſequit
culpam. ſed baptiſmus tollit culpam originalē inquātū
eſt infectiua ꝑſone: nō tm̄ tollit eam inquantū eſt infecti
ua nature ꝑ actū generatōis. qđ patet ex hoc: qꝛ baptiza
tus ꝑ actū nature originale tranſmittit in ꝑlem. Similr̄
eſt de pena: qꝛ baptiſmus illam penā tollit que actū per
ſone priuabat.ſ. carentiā viſionis diuine: vt ptꝫ ſupra hoc
eodē capi. ſed penas que ad corruptōem nature ꝑtinent
baptiſm⁹ nō tollit. Si autē natura tolleret etiam omnes
pene naturā ɔſequentes remouerent. qđ patet ꝑ hoc: qꝛ
baptizatus euolat ad celū: qꝛ nulla pena debet ſibi rōne
ꝑſone: ſed rōne nature hūane que poſt mortē nō manet
ſm̄ hunc ſtatū in quo pena ſibi debet. Tm̄ ꝑ gr̄am bapti
ſmi efficit vt he remanētes nō dominent in ꝑſonā: ſed
magis ei ſubijciant ꝛ in vtilitatē eius cedant: inquantū
ſūt materia virtutis ꝛ occaſio humilitatis ꝛ exercicij: vbi
ſupra īmediate. q. iij. in cor. q. ꝛ in ſolu. iij. ꝛ. iiij. argu.
Si aūt querat quare baptiſm⁹ nō deleuit ꝛ abſtulit ſu
pradictas penas. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ ꝓp octo rōnes hoc fa
cit. Prima ē: ꝙ etſi huiuſmodi pene ſint ꝑſonales ſūt tm̄
a natura. vñ debent ipis ꝑſonis rōne qua ſunt de maſſa
peccati ꝛ ꝑ cōſequens maledictōis ꝓp qđ remanente ꝑ
ſona in tali natura etiā remanēt tales pene. Secunda rō
eſt: quia tales pene faciūt hoīes cognoſcere miſeriā ſuā.
Iſaie. xxviij. Uexatio dabit intellectū. Tertia ē: quia ta
liū penarū cognitio deterret ꝛ a culpa auertit. ex quarū
ɔſideratōe Job dicebat: Terrores dn̄i militant ɔtra me.
Quarta eſt: qꝛ recognitio harū penarū eſt cā humilitatis:
Michee. vj. Humiliatio tua in medio tui. Quinta eſt ꝓ
pter exēplū nō peccandi: Zacha. xiij. Adam exēplū meū
ab adoleſcentia mea. Sexta eſt ꝓpter exercitiū virtutis:
Iudicū. iij. Hee ſunt generatiōes quas reliq̄t dn̄s vt eru

diret israel. Septima est: qz tales pene excitant ad desiderium celestiũ: Michee .ij. Surgite et abite: qz nõ habetis hic requiem. Et Isido. de sũmo bono: Soluto reatu pctĩ manet quedã tpalis pena vt illa vita ferventi⁹ queratur q̃ erit a penis oibus aliena. Octaua est: qz tollit occasionẽ erroris: ne credatur ablatio pene eẽ premiũ baptismi siue fructus et nõ vita eterna. Si autẽ queratur an pene mentis: puta ↄcupiscentia et rebellio carnis ad spũ: et ↄtrarietas appetituũ p baptismũ tollat͛: Rñdeo et dico: q ↄcupiscẽtia et pene h⁹mõi remanẽt post baptismũ tñ diminuunt͛ qz post baptismũ nõ dñant͛. vñ Aug. Cũ post baptismũ ad etatẽ puenerint ibi hñt cũ qua pugnent atqz adiuuãte deo superẽt si grãm inuacuũ nõ susceperũt. Hec Alex. iiij. pte sum. de effectu baptismi qui ẽ remotio mali pene: arti. j. et .ij. in cor. q.

¶ Q p baptismũ quattuor bona cõferunt͛. CA. XVI.

Secundus effectus baptismi ẽ collatio boni. et hoc est quadruplex .s. illuminatio: fecũdatio: incorporatio: et ianue apertio. Primus effect⁹ ẽ illuminatio. nã p baptismũ lumẽ spũale causat͛ in hoie. qd̃ dupliciter pbo .s. auctoritate: et silitudine. Primo auctoritate Damas. q̃ baptismũ diffiniẽs attribuit ei virtutẽ illuminatiuã dicens: Baptismus ẽ p quã fit nobis alterius vite regeneratio: sigillũ: custodia: et illuminatio. Ratio aũt quare hec quattuor attribuit baptismo est ista: nam p baptismũ quattuor bona cõsequimur. primo spũalẽ filiatõem. et q̃tũ ad hoc dicit q baptismus ẽ regeneratio. 2⁹ p baptismũ acquirim⁹ geniti ad generãtẽ assimilationẽ: et hoc p formã .i. grãm infusaz. et iõ dicit q baptism⁹ est sigillũ. 3⁹ p baptismũ acquirimus geniti cõseruatõez. et ideo dicit q baptismus ẽ custodia. 4⁹ p baptismũ acq̃rimus opatõem cuius forma .i. grã p baptismũ collata ẽ pncipiũ. et iõ dicit q baptismus ẽ illuminatio. Hec bea. Tho. iiij. sen. sen. di. iij. de integritate forme baptismi: arti. j. q. iiij. in expositõe lr̃e in fine. Secũdo q baptism⁹ sit lumẽ aĩe pbo silitudine luminis: qz sicut lumẽ corpale est quo dirigimur in visione alicuius rei: ita baptismus pfectius dirigit in visionẽ spũalem interiorẽ et exteriorem. Primo dirigit in visionẽ interiorẽ mentis: inquãtũ baptismus dicit͛ sacramentũ fidei que oculũ mentis ad visionẽ diuinorz idoneũ facit. Secũdo baptismus dirigit in visionẽ exteriorẽ: qz baptizatis cõcedit͛ inspicere sacrã eucharistiã et nõ alijs. Itaqz baptism⁹ hz duplicẽ virtutẽ illuminatiuã: vt pz vbi .s. di. iiij. de effectu baptismi respectu collatõis boni arti. ij. q. iij. in cor. q.

¶ Q secundus effectus baptismi est bonorũ operum fecundatio. CA. XVII.

Secũdus effectus baptismi est fecũdatio ↄ sterilitatẽ bonorz operũ quã nõ baptizatus incurrit qd̃ tripliciter pbo .s. auctoritate: rõne: et distinctõe. Primo auctoritate. Nã sup illo verbo psal. Sup aquã refectionis educauit me. glo. sic dicit: Aia peccatorz ariditate sterilis fecundat͛ p baptismũ. 2⁹ pbo rõne: q: sicut res naturalis ex eo q generat͛ habet q faciat opatões eius nature: ita hõ cum p baptismũ regenerat͛ in vitã spũalẽ p baptismũ efficit͛ actiue fecundus: et quasi genitor operũ spũaliũ. 3⁹ pbo hoc idẽ diuisione vel distinctiõe. nam in baptismo aia dupliciter fecũdat͛. vno mõ cũ virtutes non habentibus infundant͛. alio modo cum virtutes in habentib⁹ per baptismũ intendunt͛ et augmentant͛. Hec bea. Tho. iiij. sen. di. iiij. de effectu baptismi respectu collatõis boni arti. ij. q. iiij. arug. ↄtra: et in cor. q. et in solu. argu. ibidem.

¶ Q p baptismũ tria bona causantur. CA. XVIII.

Circa qd̃ sciẽdũ q p baptismũ tria bona causantur .s. gratie et virtutis infusio: grẽ et virtutis augmentatio: et alia et alia opatio. Primo .n. p baptismũ causat͛ in puulis grẽ et virtutis infusio. qd̃ duplr̃ probo .s. auctoritate et rõne. Primo auctoritate Aug. qui dicit: q fides dat͛ et nutrit͛ in baptismo. datur q̃tũ ad puulos nutrit͛ q̃tũ ad adultos. sed fides ẽ virtus: g virtus fidei et alie virtutes in baptismo dantur. 2⁹ hoc idem pbo rõne sic. Nullus admittit͛ ad gliam nisi vestẽ nuptialẽ habeat que est charitas. sed pueri baptizati si moriant͛ statim ad celi gloriã euolant: ergo hñt charitatẽ que est in gratia virtutũ: et p cõsequens hñt alias virtutes. Ubi nota q sicut est de veste materiali: ita et de spũali .s. de virtute. Sicut .n. actus vestis materialis ẽ duplex: vn⁹ essentialis .s. ornare corpus: et iste actus sp ↄuenit vesti. ali⁹ q̃si accidẽtalis .s. ptegere a nociuo extrinseco: et iste nõ semper ↄuenit vesti sed iuxta cõgruitatẽ loci et tpis. Simile est de veste spũali aie .s. de virtute. nam duplex est actus virtutis. Primus est pficere aiam et potẽtias eius. et hũc actũ etiã pueri hñt. Secũdus actus virtutis est opari cũ electõe: et hunc actũ nõ habent pueri. et hoc duplici rõne. Prima est: qz lz pueris dentur gratie et virtutes fm habitũ: tñ illi habit⁹ ppter puericiã sunt ligati: sicut in dormiente ppter somnũ. sed puericia discedẽte habitus illi seu virtutes ad bene opandũ bene inclinant. nisi aliquis spũisancto resistat. Scd̃a rõ est: quia opatões virtutũ sũt voluntarie et voluntas nõ habet necesse semp agere etiã in adultis vbi supra imediate arti. ij. q. j. in duobus argu. cõtra: et in cor. q. in fine. et in solu. iij. argu. ibidẽ. Scd̃o dico: q in adultis virtute baptismi fit grẽ et virtutis intẽsio vel augmẽtatio. qd̃ tali rõe oñdo: Per easdẽ cãs virtus generat͛ et auget͛ vt dicit phs. ij. ethi. vñ qz baptism⁹ cõfert grãm puulis nõ habentib⁹ opoztet q augeat grãz in adultis hñtibus. Sed forte queres et dices: vsqz ad quẽ terminũ quãtitatis baptismus auget grãm in adultis: Rñdeo et dico: q aliter est de quãtitate rei corpalis et spũalis: nã quãtitas rei corpalis hz terminũ vltra quẽ nõ põt ptingere: sicut patet de quantitate arboris a[n]i[m]alis cuiuslibet rei corpalis vel naturalis. sed res supnatural͛ et spũalis vt est grã nõ habet aliquẽ terminũ ad quẽ pertingat vt vltra possit ptingere vel pcedere: ibidez. q. ij. in cor. q. et in solu. ij. argu. Tertio dico: q in adultis virtute baptismi creat͛ varia .i. alia et alia opatio. Si .n. queratur an effectus baptismi in oibus sit equalis. Rñdeo et dico q quadruplex est effectus baptismi. primus est impressio caracteris: et hic in omnib⁹ est equalis. secũdus ẽ infusio muneris .s. diuine gratie: et hic in puulis ẽ equal͛. in adultis võ est differẽs fm maiorẽ et minorẽ dispositõem et deuotõem suscipientis. Tertius effectus ẽ restitutio innocentie et puritatis: et hic penes terminũ a quo põt esse inequalis: sed penes terminũ ad quẽ sp ẽ equalis: qz lz ab inequali impuritate: tñ ad equalẽ puritatem restituit. Quartus effectus baptismi est repressio fomitis vel ↄcupiscentie: et q̃tũ ad hunc effectũ est inequalis Hec Petrus de tharen. iiij. sen. sen. di. iiij. circa tertium pbreuma: arti. iij. q. ij. in cor. q. et sanctus Tho. ibidẽ.

¶ Q tertius effect⁹ baptismi ẽ incorpatio. CA. XVIII

Tertius effectus baptismi ẽ incorpatio. Ubi nota: q incorpari xpo idẽ est q fieri membz xpi. sed p baptismũ aliquis efficit͛ membz xpi vt dicit beatus Aug. ad bonifaciũ: g et cẽ. incorpari aũt xpo .i. fieri membz xpi ↄtingit dupliciter .s. merito: et numero. Primo quidẽ mõ põt aliquis de ecclia effici et xpi mẽbrũ fieri qd̃ est xpo incorpari: merito etiã añ baptismuz actu susceptũ: sed nõ ante baptismi ppositũ. Scd̃o mõ .s. numero nõ põt aliquis de ecclia effici et xpi mẽbz fieri nisi p baptismũ actu susceptũ. vñ aliquis añ baptismũ actu susceptũ nõ admittit͛ ad pceptõez eucharistie et alio

rum sacramētoꝝ ecclesie.nā sacramēta ecclesie nulli non baptizato cōferri debēt. Dec.b.Tho.iiij.scri.sen.dist.iiij. de effectu baptismi q̄ ē collatio boni:arti.ij.q.v.arg.contra: t in cor.q.ibidē per totū.

¶ Qꝫ quart⁹ effect⁹ baptismi ē celi aptio. t nota q̄ impedimētū ingressus ī regnū celeste triplex ē. CA.XX.

q Uartus t vltim⁹ effectus baptismi ē celi aptio. Cuius rō est: qꝛ in hoc differebat circumcisio a baptismo: q̄ aditꝰ regni celestis nō apiebat vt facit baptism⁹. Ad cui⁹ euidentiā nota tria.s.impedimentū: effectiuū: t modū aptionis celi. Prīo nota impedimētū aptionis celi.nā impedimētū ingressus ī regnū celeste ē triplex.s.deformatio imaginis: offensio creatoris: corruptio vel mortalitas ex pte corpis. Primum impedimētū aptionis celi t ingressus in celū est deformatio diuine imaginis ex pte aīe: t hoc impedimentum tollit̄ p baptismū quo aīa reformat̄ excludēdo culpā et ornādo animā virtutib⁹ t gr̄a. Scōm impedimētū ē offensio creatoris: t p̄ cōns creaturaꝝ: qđ impedimētum amotū fuit ī christi passione qn̄ christ⁹ placauit offensā patri pie moriēdo: quē ꝓuocauerāt p̄mi parētes impie viuēdo.vn̄ christ⁹ moriēdo satisfecit ꝓ pctō primoꝝ parentū t offensā dei placauit.vn̄ Apl's ad Collos.j.sic ait: Pacificās p sanguinē crucis ei⁹ siue q̄ in celis siue q̄ in terris sunt.vbi glo.sic dicit: Pacificauit p mortē crucis celestia t terrestria. Tertiū impedimētū est corruptio siue mortalitas ex pte corpis: Hester.iiij. Nō erat licitum indutū sacco.i.corpe corruptibili t mortali intrare aulā regiā.vn̄.j.ad Corinth.xv. Oportet corruptibile hoc induere incorruptionē: t hoc mortale induere immortalitatē. Et hoc impedimētū amotū est in christi resurrectione: q̄ est cā exemplaris t effectiua nostre salutis t resurrectionis generalis t sp̄ualis.vn̄ Aplus.j.ad Chorin.xv. Si christ⁹ resurrexit: t nos resurgem⁹. Scđo nota effectiuū aptionis celi t ingressus in celū.nā effectiuū aptionis celi ē duplex.s.p̄ncipale: t instrumētale. Principale ē passio christi. Cui⁹ ratio ē: qꝛ apire ianuā celi nihil aliud q̄̄ amouere impedimētū quo ingressus ad regnū celeste ꝓhibebat̄ toti humane nature. Hoc impedimentū dupliciē fuit p passionē christi amotū.vno mō sufficienter q̄̄tū ad oēs: eo q̄ christi passio fuit sufficiēs cā aptionis ianue celi.scđo mō efficiēter: q̄̄tū ad illos q̄ sunt t fuerūt pticipes passionis christi iā facte. Scōm effectiuū aptionis ianue celi ē instrumētale: t sic baptism⁹ instrumētaliter apit celū.s.in virtute passionis christi iam facte.vn̄ baptism⁹ ante passionē christi ianuā celi n̄ aperiebat sed post. Cui⁹ rō est: qꝛ instrumentū nūq̄̄ agit nisi ī virtute p̄ncipalis agētis vn̄ qꝛ christi passio nondum facta erat: iō baptism⁹ ianuā celi nō apiebat: sed passione facta: ita q̄ baptism⁹ apit paradisum vt instrumentū in virtute passionis: resurrectiōis: ascēsionis christi. Primo paradisum apit baptism⁹ in vtute passiōis.qđ pꝫ: qꝛ p immersionē baptism⁹ apit paradisum ī virtute passionis: qꝛ quodāmō hō cōfigurat̄ christo passo t sic cōsepelitur ei. Pꝫ etiā q̄ baptism⁹ apit paradisum virtute resurrectiōis. t h̄ q̄̄tū ad nitorē q̄ cōsurgit ex aqua baptismi quo nitore hō cōfigurat̄ christo resurgēti. Patet etiā q̄ baptism⁹ agit in virtute ascēsionis: nā p eleuationē baptizati de sacro fonte hō cōfigurat̄ christo ascendenti.tn̄ baptism⁹ passioni appropriat̄: qꝛ enī gloria aīe p̄ncipalior ē t causa quodāmō alioꝝ: in cui⁹ signū baptizato domino celi apti sūt sup eū: Matth.iij. Tertio nota modū aptionis ianue celi.nā ianua regni ē trib⁹ modis apta.vno mō q̄̄tū ad gloriā aīe: t sic ianua celi apta ē ī passione.vn̄ dictū est latroni tūc Luce.xxiij. Hodie mecū eris in paradiso.2⁹ mō ianua celi ē apta q̄̄tū ad gloriā corporis: t sic apta ē in resurrectiōe.3⁹ mō ianua celi apta ē q̄̄tum ad locū glorie: t sic apta ē in ascēsione. Patet igitur q̄ baptism⁹ agit ī virtute passionis resurrectiōis t ascensionis christi.tāq̄̄ instrumētū agit in virtute p̄ncipalis agentis. Uel dicas q̄ ianua celi apta fuit quattuor modis.s.p prefigurationē: p precij solutionē: p stole scđe receptionē: p christi actualē imitationē. Prīo ianua celi fuit apta p prefigurationē: sic fuit apta in baptismo. et hoc duplici rōne. Pria est ad signandū q̄ christ⁹ per baptismū apiebat nobis ianuā celi.vn̄ sup illo vbo Matthei.iij. Baptizato dn̄o celi apti sunt sup eū. Beda sic dicit: Dū aquas iordanis subijt: ianuā celi nobis apuit. id est aperiendā p baptismum nobis ostēdit. Scđa rō est ad ostēdendū virtutē baptismi.nā in baptismo christi ianua celi fuit apta: qꝛ tūc fuit collata aquis virt⁹ regeneratiua que virt⁹ inquātū habet efficaciā in baptizato regenerato ex passiōe christi apit illi ianuā celi. 2⁹ ianua celi fuit apta p precij solutionē: t sic apta fuit ī passione.tūc enim christ⁹ seipm dedit t soluit quasi preciū hoīs pditi ꝓ solutiōe t redēptione ipsi⁹: qua solutiōe vel redēptione facta placata fuit offensa dei: t sic patuit ingressus in paradisum.3⁹ ianua celi fuit apta p stole scđe receptionē. t sic in resurrectiōe christi fuit apta: vt pꝫ.s.4⁹ ianua celi apta fuit p christi actualē imitationem: t hoc in ascēsione fuit.ingresso enī christo actualit̄ celum: ingresse sunt aīe paradisū. Dec.b.Tho.iiij.scri.sen.dist.iiij.de effectu baptismi q̄ est collatio boni: arti.ij.q.vi.in cor.q.t in so.argu.ibidē. Et iterū Alex.iiij.pte sūme de effectu baptismi qui ē collatio boni: arti.vi.in cor.q.p totum.

¶ Qꝫ btitudo nō cōsistit ī delectatiōib⁹ corpis. CA.I.

b Eatitudo in voluptatibus corpis. Qꝫ btitudo nō cōsistat in delectationib⁹ corpis: vt dixerūt quidā: ꝓbo triplici rōne.pma ē: qꝛ btitudo mentē eleuat in cōtēplatione.scđa est: qꝛ btitudo mentē nobilitat in cōiūctione.tertia ē: qꝛ btitudo mētem satiat ī fruitione: q̄ tria impedit t excludit voluptas corpis. Primo enī btitudo mentē eleuat in cōtēplatione: ex quo rōem sic formo: In illo ē ponēda btitudo per qđ aīa attingit ad deū.sed aīa ad deū attingit p cōtēplationē quā inter oīa vitia magꝭ impedit delectatio carnis. ita dicit Aug.j.de trini. Contēplatio ē illa species q̄ omnem aīam rapit desiderio sui: q̄ tāto ardētior est quanto mūdior: t tāto mūdior quanto ad sp̄ualia surgit: t tanto ad sp̄ualia surgit quāto a carnalib⁹ desiderijs t terrenis affectib⁹ morit̄. Ubi nota: q̄ p cōtemplationē causant̄ sp̄aliter tria bona.s.q̄ deo appropinquat̄: intellect⁹ pficitur: de⁹ attingit̄.p⁹ enī per cōtēplationē deo appropinq̄tur: eo q̄ cōtēplatio est quidā motus vel quidā ascensus mētis in deū.sed p delectationē carnis mēs elongatur a deo.2⁹ p cōtēplationē intellect⁹ perficit̄. Cui⁹ ratio ē: qꝛ ꝓpria opatio rei ē pfectio rei.intelligere autē t cōtemplari ē ꝓpria opatio intellect⁹: ergo ē pfectio intellect⁹. sed p delectationē carnis impedit̄ iudiciū intellect⁹: nā delectatiōes sensibiles vehemētes quales sūt carnales maxime obnubilāt rōem.3⁹ p cōtemplationē de⁹ attingitur. Cui⁹ rō est: qꝛ aliqs cōiungit̄ rei p hoc q̄ ad substātiam rei attingit.sed p opationē intellectus.s.p intelligere hō ptingit ad cognoscendū essentiā dei: q̄ t̄c. Attingere autem mēte ad deū est magna btitudo.sed p delectationē carnalē mēs impedit̄ in sua opatione: t p cōns diuina visione priuat̄. Dec.b.Tho.cōtra gētiles li.iij.ca.xxv.j.t.ij. rōe. Scđo p̄ncipaliter btitudo nō cōsistit in delectationibus carnis: eo q̄ btitudo mentē nobilitat in cōiunctione. Ubi nota. q̄ btitudo habet nobilitare mentē ex trib⁹

licet ex pte mētis quā ꝯiungit ex pte finis: et ex pte laudis. pͦ btitudo nobilitat ex pte mētis: nā summa nobilitas ⁊ pfectio mentis est p hoc ꝙ rei nobiliori ⁊ pfectiori ꝯiungit. ⁊ p oppositū summa miseria ē rei inferiori ⁊ viliori ꝯiungi. sed p btitudinē mens ꝯiungit deo: ⁊ p delectationē carnis inferioribꝫ ꝯiungit: ḡ ⁊c. nā opatiōes mētis sunt nobiles: qꝛ circa diuina. opationes vero carnis sunt ignobiles: qꝛ circa sensibilia ⁊ vilia ⁊ infima occupant. 2ͦ btitudo mentē nobilitat ex pte finis. nā finis nobilior ⁊ pfectior ē his que sunt ad finem. sed btitudo mentē ꝯiungit deo: qꝛ ē omniū nobilissimus finis. delectatio vero carnis hoīem inferioribꝫ rebus. s. sensibilibꝫ tanqꝫ vltimo fini ꝯiūgit: ergo ⁊c. 3ͦ beatitudo mentē nobilitat ex pte laudis: nā actus virtutū sunt laudabiles ex eo ꝙ ad felicitatē ordinant. si igit in delectationibꝫ corporis ꝯsisteret felicitas: tūc actꝫ virtutū magis essent laudabiles in accedēdo ad delectatiōes pdictas ꝙ̄ in abstinēdo ab eis. sed hoc ē falsum: qḋ pꝫ: qꝛ actus sobrietatis tempantie ⁊ ꝯtinētie maxīe laudant: que ꝯsistūt in abstinēdo ab huiusmōi delectatiōibus: ḡ ⁊c. Tertio pncipaliter btitudo nō ꝯsistit in delectationibꝫ corpis. s. carnis: eo ꝙ beatitudo mentē replet ⁊ satiat in fruitione. delectationes autē nūꝙ̄ satiāt: sed magis puocant ⁊ inflāmāt. vn̄ philosophus loquēs de eis sic dicit: Insatiabilis est delectabilis appetitꝫ. Ratio autē quare btitudo appetitū mētis quietat ⁊ satiat ē: qꝛ btitudo ē bonū finale. qḋ sic pꝫ. Illud bonū est vltimꝫ finis pp qḋ oīa appetuntur ⁊ querunt: ⁊ qḋ appetit pp seipsū ⁊ pͥm nō pp aliud sed alia pp ipm. sed delectatiōes corpales nō pp seipsas: sed pp alias appetunt ⁊ querunt: sicut delectatio que ē in cibis ad ꝯseruationē corpis: ⁊ delectatio q̄ est in venereis querit pp generationē plis: ḡ ⁊c. Scḋa rō q̄re beatitudo mentē quietat ⁊ satiat ē: qꝛ btitudo ē bonū essentiale qḋ scḋm se bñficat ⁊ non scḋm aliqḋ aliud. vn̄ sicut actus calidi ē calefacere: ⁊ actꝫ magis calidi magis calefacere ⁊ actꝫ maxime calidi. est maxime calefacere: ita vltus eiꝫ qḋ est bonū essentiale est qḋ optimū: qḋ non ꝯtingit de delectationibꝫ corpis imo vlus delectationum corporaliū ꝯtinet i se specialiter quattuor mala. pͦ eni vsus taliū delectationū est vitiosus: sicut abstinētia ab eis ē virtuosa. 2ͦ vsus taliū corpi est nociuꝫ. 3ͦ vsus taliū est rationis obnubilatiuꝫ. 4ͦ est delectationis alteriꝫ nobilioris. s. spūalis impeditiuꝫ. Tertia rō quare btitudo mentem q̄etat ⁊ satiat ē: qꝛ btitudo est bonū intellectuale: ⁊ nō corpale: nō sensibile. pͦ btitudo non ꝯsistit in aliquo bono corpali: ⁊ hoc triplici rōne. pͥma est: qꝛ bonū corpale bonis ⁊ malis ē cōe. btitudo autē nō ꝯuenit nisi bonis. scḋa est: qꝛ bonum corpale est instabile qḋcūqꝫ sit illud. btitudo autē bonū est indeficiens. tertia rō est: qꝛ omne bonū corpale est vile respectu aīe. nā oīs delectatio corporalis ē minime bona in comparatione ad bonū anime. scḋo btitudo nō est aliqḋ bonū sensibile seu nō ꝯsistit in aliquo bono sensibili. Cuiꝫ rō est: qꝛ delectatiōes sensibiles brutis ⁊ hoībus sunt cōes. felicitas autē est ppͥū bonū hoīs: ḡ ꝯsistit in intellectu. vn̄ Boeciꝫ. iij. de consolat. ōe sic ait: Tristes esse exitꝫ voluptatū quisqꝫ reminisci libidinū suarū volet intelliget q̄ si beatos efficē possent: nil cause ē q̄n pecudes quoqꝫ btē esse dicant. Si forte argues ⁊ dices: ꝙ delectatio corpalis sit bonū optimum tali rōe: Illud qḋ oīa appetūt videt esse optimū, sed delectatiōes corpales oīa appetūt ⁊ sapiētes ⁊ insipientes ⁊ etiā rōne carētia: ḡ delectatio corpalis ē bonum optimū: ⁊ sic btitudo ꝯsistit in voluptate vel delectatiōe corpis. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ eo mō omēs appetūt delectatiōnē sicut appetūt bonū: ⁊ in delectatione appetūt rōnē boni ⁊ nō ecōuerso. s. bonū pp delectationem. vn̄ formo sic rōem: Illud qḋ nō est appetibile simpliciē ⁊ pp se: nō est essentialiē bonū. sed delectabile ē huiusmōi. nō eni delectatio ē appetibilis pp se: sed ppter aliud. s. ppē bonum qḋ est delectatiōis obiectū ⁊ pncipium dans ei formā. ergo si delectatio nō est appetibilis ppter se sed ppter bonū ex qͦ in delectatione nō est ponenda btitudo. Vnde h. Thō. cōtra gēt. li. iij. ca. xxvij. ⁊ ibidem xxx. ⁊ cap. xxx. ibidē. ⁊ iterū. i. ij. q. ij. arti. vi. argu. cōtra: ⁊ in cor. q. ⁊ in solu. pͥmi. ⁊ iij. arg. Req. infra delectatio carnis: dist. ..... ⁊ ... ¶ De beatitudo perfecta non cōsistit in diuitijs tēporalibꝫ. CA. II.

b **Beatitudo in diuitijs.**

Quod btitudo nō ꝯsistat in diuitijs vt quidā dixerunt: pbo sex rōnibus. pͥma est qꝛ btitudo ppter se appetitur. scḋa est: qꝛ btitudo ē qua deus btō cōiungit. tertia est qꝛ btitudo est qua beatꝫ perficit. quarta rō est quia btitudo fortune nō subijcit. qnta rō est: qꝛ beatitudo fruenti nūꝙ̄ tollit. sexta rō est: qꝛ btitudo peccatori nō concedit vel tribuit. Pͥma rō quare btitudo in diuitijs nō consistit est qꝛ btitudo ppter se appetit. qḋ sic pꝫ. Ultimus finis propter se appetitur ⁊ omnia propter ipsū. sed beatitudo est vltimꝫ finis rationalis creature: ergo ⁊c. vn̄ Augusti. de ciui. dei sic dicit: Illud est finis boni nostri ppter qḋ amant cetera illud autē ppter se. Diuitie autē nō appetunt ppter seipsas. qḋ dupliciē probo. Pͥo sic: Illud bonū qḋ p se nihil ꝯfert: sed solū in ordine ad aliud non appetit nec querit ppter se. sed diuitie nihil boni p se ꝯferūt: sed solū eis vtimur ad aliud. s. ad sustētationē corpis vel aliqḋ aliud ḡ ⁊c. Scḋo hoc idē sic pbo: Bonū vtile cū nō sit vltimꝫ finis sed ordinet ad finē nō querit ppter se sed ppter aliud ad qḋ est ordinatū. sed diuitie habēt rōem boni vtilis: ergo ⁊c. Ex hoc autē ꝙ btitudo est vltimꝫ finis rōnalis creature ⁊ ppter se appetit: btitudo tres habet excellētes ꝯditiōes. pͥma est ꝙ beatitudo attingit supremū bonū. scḋa est: qꝛ btitudo includit oē bonū. tertia est: qꝛ btitudo attrahit omnē appetitū vel desideriū. Pͥma btitudinis ꝯditio est: qꝛ btitudo attingit supremū bonū. Cuiꝫ rō est ꝙ summum bonū ꝯsistit in speculatiōe vel ꝯtēplatione optimi speculabilis qḋ est deus. sed hoc ad btitudinē spectat: vt dicit Johis. xvij. Hec ē vita eterna vt cognoscant te ⁊c. ⁊ Hieremie. ix. Nō gloriet sapiēs in sapiētia sua: nec fortis in fortitudine sua: ⁊ nō gloriet diues in diuitijs suis: sed in hoc gloriet scire ⁊ nosse me. s. forte in pñti p fidē. ⁊ nosse in futuro p speciē. Glo. Uera gloria ē scire ⁊ intelligē deum. Scḋa btitudinis ꝯditio ē: qꝛ btitudo includit omne bonū. qḋ rōne ⁊ auctoritate pbo. pͥmo rōne sic: Beatitudo attingit pͥmū ⁊ supremū vel summū bonū qḋ deus est: vt pꝫ ex pͥma ꝯditiōe. sed deꝫ est efficiēter excellenter ⁊ virtualiē oē bonū. vt dicit Exodi. xxxiij. Ego ostendā tibi oīe bonum dixit dñs ad moysen. ḡ ⁊c. 2ͦ pbo hoc auctoritate Boecij. iij. de ꝯsola. Btitudo ē statꝫ oīuꝫ bonorū aggregatiōe pfectus. ppter qḋ dicit Aug. sup psal. xxvj. Quicqḋ pter deū est: mihi dulce nō est. quicqḋ mihi vult dare dñs meꝫ: totū auferat ⁊ se mihi det. Et sicut btitudo includit oē bonū vt pꝫ: ita excludit etiā oē malū Judicū. xviij. Tradet nobis dñs locū in quo nulli rei ē penuria. Tertia btitudinis ꝯditio ē: qꝛ btitudo attrahit oēm appetitū vel oē desideriū. Sicut eni oēs miseriā fugiūt: ita oēs btitudinē appetūt. Ita dicit Boeciꝫ. iij. de ꝯsola. Mētibus oīuꝫ hoīum veri boni cupiditas ē inserta. vn̄ si bonū est qḋ oīa appetūt: vt dicit Phus. i. ethi. summum bonū est qḋ oīa sūme appetūt: siue illud sit bonū exīs qḋ appetūt vtuosi: siue sit apparēs qḋ appetūt peccatores. ḡ nō ē ponēda btitudo i diuitijs cū sit apparēs

bonū.tū qꝛ ordinant ad finē aliū vt pꝫ.ð.tū qꝛ nō pducūt
a ī ſupremū bonū et plurimū.Imo auertūt tū qꝛ nō inclu
dūt oē bonū nec excludūt oē mali tū qꝛ nō attrahūt om
neꝫ appetitū vel deſideriuꝫ.Re.infra diuitie. Scðā rõ
ꝓincipalis q̄re btitudo in diuitijs nō ꝯſiſtit ē qꝛ btitudo
eſt q̄ deus btō ꝯiungit.ꝛ formatꝰ ſic rõ: Sūmū bonū bo
minis ꝯſiſtit in retinēdo btitudinē ꝛ nō in amittēdo ip
ſam.Cui rõ eſt:qꝛ tenēdo btitudinē tenet deꝰ q̄ eſt ob
iectū btitudinis.diuitie autē ꝯferūt in hꝫ ꝙ expendunt ꝛ
emittunt.Vñ Boeciꝰ.iii.de ꝯſola.dicit: Diuitie effun
dēdo q̄ꝫ coaceruādo meliꝰ nitēt . vñ et hoc ꝓbat dicēs:
Siquidē auaricia ſemꝑ odioſos:claros largitas facit.ḡ
btitudo in diuitijs nō ꝯſiſtit. Tertia rõ pncipalis q̄re
btitudo in diuitijs nō ꝯſiſtit ē:qꝛ btitudo ē qua beatꝰ ꝑ
ficit.ꝛ formo ſic rõem: In illo ē ponēda btitudo qð eſt
hoīe nobiliꝰ vel ꝑfectiꝰ.ſed diuitie ſunt hoīe viliores.ḡ ī
re viliori ſe:hō nō dꝫ btitudinē ponere.Qꝫ autē hō meli
oꝛ ſit diuitijs tali rõe oñdo: Finis ē nobilioꝛ his q̄ ordi
nātur ad finē.ſed diuitie ſūt ordinate ad vſum hoīs vt
ad finē qꝛ hō ē quodāmō finis eiꝫ ꝫ rc̄. Quarta rõ
q̄re btitudo ī diuitijs nō ꝯſiſtit ē: qꝛ btitudo fortune nō
ſubijcit vt diuitie.ꝛ formo ſic rõem Finē vltimū ꝛ pro
priū q̄ eſt deꝰ hō nō pōt ꝯſequi niſi ꝑ rõem.ſꝫ in ꝯſecutio
ne diuitiaꝝ maximū locū hꝫ fortuna:qꝛ vt plurimuꝫ bo
na fortune q̄lia ſunt diuitie abſqꝫ ſtudio rõis eueniūt.ḡ
rc̄.Scðo ꝓbo hoc idē rõe ſic:Aliqs dicit fortunatꝰ quā
do bonū aliqð ſibi euenit ꝑter eius intētionē:ſicut verbi
grā Fodiēs agrū dicit fortunatꝰ qñ theſauꝝ īuenit quē
nō querebat nec intēdebat.ſꝫ infortunatꝰ dicit qñ ꝑter
eiꝰ intētionē malū aliqð ſibi euenit.verbi grā: Sicut ꝑ
gens ad foꝝ cā lucrādi occidit a latronibꝰ. Btitudo aūt
ſeu dānatio nūqꝫ a fortuna vel ī fortuna ꝯtingit que ē ꝑ
ter intētionē ꝛ ſic ꝑter rõem ꝯtingeret qð ē falſum ꝛ im
poſſibile. Quinta rõ q̄re in diuitijs nō ꝯſiſtit btitudo
eſt:qꝛ btitudo fruēti nūqꝫ tollit.vñ in pſal. Nō ꝯmoue
bit in eternū q̄ habitat ī hieruſalē.ſed diuitie ſunt inſta
biles tū qꝛ et ſeipſis corrūpunt.tū qꝛ ab alijs dolo ꝛ vio
lētia rapiunt:tū qꝛ vſu dñoꝝ ſuoꝝ ꝯſumunt:vt Chryſo.
dicit ſup illo verbo Matth.vi.Vbi erugo ꝛ tinea demo
lit.ḡ rc̄. Sexta rõ quare btitudo in diuitijs nō conſi
ſtit ē:qꝛ btitudo peccatori nō ꝯcedit vel tribuitur. ꝛ for
mo ſic rõem Diuitie et plurimū malis eueniūt ſed bea
titudo nūqꝫ ḡ rc̄.Qꝫ autē btitudo peccatori nūqꝫ ꝯfera
tur inquātū peccatori tali rõne oñdo: Btitudo que eſt
ſummū bonū creature rõnalis in dei viſione ꝯſiſtit . ſed
peccatoꝛ inquātū peccatoꝛ deū videre nō pōt.ita dicit ꝑ
ma Joh.iij.Qui malefacit nō videt deū.ꝛ Jſa.xxvi.ſcðm
lxx.Auferat impiꝰ vt nō videat claritatē dei. ergo btitu
do in diuitijs nō ꝯſiſtit. Sed forte argues in oppoſi
tū tali rõne: Btitudo ꝯſiſtit in illo bono qð hꝫ vniuerſa
lem vtilitatē reſpectu oīuꝫ bonoꝝ.ſed tale bonū eſt pecu
nia ita dicit Ecc̄e x. Pecunie obediunt oīa.ḡ rc̄. Rñdeo
duobꝰ modis. Prio ſcðm opinionē ꝛ iudiciū ſtultoꝝ qui
ſola bona corꝑalia cognoſcētes dicūt ꝙ pecunie obedi
unt oīa.ſ.corꝑalia que pecunia acq̄ri pñt.tñ eis nō ē cre
dendū:eo ꝙ iudiciū de bonis hūanis nō dꝫ ſumi a ſtultis
ſed a ſapiētibꝰ:ſicut iudiciū de ſaporibꝰ non dꝫ ſumi ab
his q̄ habēt guſtū infectū:ſed ab his q̄ habēt guſtū bene
diſpoſitū. Scðo modo dico ꝛ rñdeo:ꝙ pecunie obediūt
oīa corꝑalia:nō aūt ſpūalia q̄ nec vēdi nec emi pñt:vt di
cit Prouer.xvij.Quid ꝓdeſt ſtulto habere diuitias cuꝫ
ſapiētiā emere nō poſſit: Hec.b.Tho.cōtra gēti.li.iij.ca.
xxviij.ꝑ totū.Et iterꝫ ꝑma ſcðe.q.ij.arti.j.arg.ꝯtra:ꝛ ī cor.
q.ꝛ in ſolu.j.ꝛ.ij.arg.ibidē.Req.infra Diuitias corꝑales
per totum.

¶ Qꝫ beatitudo vera non cōſiſtit ī ho
noribus. CAP.III.

b Eatitudo in honori
bus. Qꝫ btitudo nō ꝯſiſtat ī honoribꝰ vt quidaꝫ
dixerūt ꝓbo quattuoꝛ rõnibꝰ.ꝑma rõ eſt qꝛ btitudo cō
ſiſtit in ꝓpria oꝑatione.ſcða rõ eſt : qꝛ btitudo ꝯſiſtit in
oꝑatione vltīa.tertia rõ eſt:qꝛ ꝯſiſtit in oꝑatione volūta
ria.quarta rõ eſt:qꝛ ꝯſiſtit in oꝑatione ꝯdigna. Prio
btitudo ꝯſiſtit in oꝑatione ꝓpria ꝛ non aliena.ita dicit
ad Roma.ij. Reddet vnicuiqꝫ ſcðm oꝑa ſua.ꝛ Jacobi ꝑmo
Hic beatus ī facto ſuo erit . honoꝛ autē mūdanus origi
nat vel creat ab oꝑatiōe alteriꝰ q̄ honorato verbo ſiue
facto exhibet reuerētiā ; vt dicit aplꝰs ad Hebre.v. Nec
quiſqꝫ ſumit ſibi honorē:ſed q̄ vocat a deo tanqꝫ aaron
rc̄.Vel formo aliter rõem ſic: Btitudo ē in btō.honoꝛ au
tē nō eſt ī honorato.ſed magis ī honorante q̄ exhibet re
uerētiā honorato:vt dicit phūs.j.Ethi.ḡ in honore mū
dano nō ꝯſiſtit btitudo. Scðo btitudo nō ꝯſiſtit ī ho
nore mūdano:eo ꝙ btitudo ꝯſiſtit in oꝑatione vltīa: nā
beatitudo ē vltimꝰ finis creature rõnalis.vñ Aug. Bea
titudo ē oīuꝫ noſtroꝝ deſideriorū finis.honoꝛ aūt mun
danꝰ non ē vltimꝰ finis:ſed ad finē aliū ordinat.ſ.ad ali
cuiꝰ virtutis excellētiā oñdendā qð pꝫ:qꝛ honoꝛ impoꝛ
tat teſtimoniū quoddā de excellētia virtutis vel bonita
tis alicuiꝰ.vñ volētes habere teſtimoniū de ſua virtute
a magis ſapiētibꝰ ꝛ de magnis appetūt honorari : vt di
cit phūs lib.vij.ꝛ.viij.Ethi. Req.infra honoꝛ de quibus
ꝛ a q̄bus hoīes cupiūt honorari. Tertia rõ quare bea
titudo nō ꝯſiſtit ī honore mūdano ē: qꝛ btitudo ꝯſiſtit ī
oꝑatione volūtaria:alias nō eſſet laudabilis . ſꝫ ꝙ aliqs
aſſequat honorē nō eſt ī ꝑtāte honorati ſed honorātis.
Jta dicit Heſter.vj. Hoc honore dignus eſt quē rex vo
luerit vel deſiderat honorare.ḡ rc̄. Quarta rõ eſt qua
re btitudo nō ꝯſiſtit ī honore mūdano ē : qꝛ btitudo ꝯſi
ſtit in oꝑatiōe virtuoſa.ꝛ formo ſic rõem: Btitudo ñ po
teſt ineſſe niſi dignis ꝛ virtuoſis.Cuiꝰ rõ eſt: qꝛ cum ho
noꝛ ſit teſtimoniū virtutis vel excellētie alicuiꝰ:nō debe
tur nec cōuenit niſi virtuoſis ꝛ optimis: vt dicit phūs.j.
Ethi.ꝛ Ecc̄i.xiiij.dicit Omne opꝰ electū.i. opꝰ virtutis
qð eſt ꝓprie electoꝝ.iuſtificabit.i.iuſtū eſſe mōſtrabit:
qꝛ iuſticie mercedē recipient.ſed honorari pñt etiā in hꝫ
mūdo mali.ḡ btitudo nō ꝯſiſtit ī honore mūdano. Vbi
nota duo. Primū eſt:ꝙ meliꝰ eſt eſſe vel fieri honore di
gnū q̄ꝫ honorari.Cuiꝰ rõ eſt:qꝛ eſſe honore dignū ꝑſup
ponit virtutē ineſſe alicui:honorari aūt nō ſemꝑ.Scðm
eſt ꝙ lꝫ honoꝛ mūdanus peccatori aliq̄ñ tribuat .eternꝰ
aūt honoꝛ nūqꝫ. Jta dicit Aug.lib.xxij.de ciui.dei: Verꝰ
honoꝛ nulli negabit digno : ꝛ nulli deferet indigno.
Sꝫ forte argues ī oppoſitū.ſ.ꝙ btitudo ī honore cōſiſtat
ſic: Btitudo ꝯſiſtit ī illo bono qð deſiderat ab oībus . ſꝫ
oēs appetūt honorari:ḡ rc̄. Rñdeo ꝛ dico ꝙ hoīes deſi
derāt honorari ex nāli deſiderio btitudinis quā ꝯſequi
tur honoꝛ.Cuiꝰ rõ eſt:qꝛ honoꝛ exhibet alicui ꝓꝑ excel
lētiā eius q̄ ē in honorato.excellētia aūt hoīs maxie atte
dit ſcðm btitudinē q̄ eſt hoīs ꝑfectū bonū. Hec.b.Tho.cō
tra gēti.lib.iij.c.xxvi.ꝑ totū.ꝛ ꝑma ſcðe.q.ij.arti.ij.arg.ꝫ
in cor.q.ꝛ ī ſolu.iij.arg.

¶ Qꝫ btitudo nō ꝯſiſtit in
gloria vel fama mūdana. CAP.IIII.

b Eatitudo in gloria mūdana. Qꝫ btitudo nō con
ſiſtit ī gloria.i.fama vel laude mūdana vt q̄dam
dixerūt ꝓbo ꝓꝑ ſex ꝯditiōes vel ꝓprietates btitu
dinis.ꝑma ē:ꝙ btitudo eſt bonū ꝓꝑ ſe volitū. ſcða eſt:
qꝛ eſt bonū vltimū.tertia ē:qꝛ ē bonū nobiliſſimū. quar
ta ē:qꝛ ē bonū ꝑfectiſſimū . Quinta ē:qꝛ ē bonū ſtabiliſ
ſimū.ſexta ē:qꝛ ē bonū veraciſſimū. Pria rõ quare bea
titudo ī fama vel laude humana nō ꝯſiſtit ē : qꝛ btitudo
eſt bonū ꝓꝑ ſe volitū.ꝛ formo ſic rõem: Beatitudo ꝓꝑ ſe

querit̄ cū sit finis vltimꝰ aīe rōnalis: vt pꝫ. s̄. sed gloria. i.
fama vel laus mūdana nō ꝓꝓ se querit̄ sed ꝓꝓ honorem.
qđ pꝫ: qꝛ ad hūc finē volūt hoīes laudari ⁊ ī fama habe-
ri: vt ab eis q̄bus innotescūt honorent̄. vñ fm̄ Tullium:
gloria ē freq̄ns de ali quo fama cū laude. ⁊ fm̄ Ambro.
gloria ē clara cū laude noticia. igit̄ qꝛ fama vel laus hu-
mana ꝓꝓ aliud querit̄: puta ꝓꝓ honorē: vt pꝫ: ipsa nō est
hoīs summū bonū: ⁊ iđ in ea btitudo nō est ponēda. Se
cūda rō quare btītudo in fama vel laude hūana nō consi
stit̄ ē: qꝛ btītudo ē bonū vltimū. ⁊ formo sic rōem: Btītu
do attribuit̄ ei q̄ est finē vltimū assecutꝰ. sed laus non at
tribuit̄ tali: sed aliq̄d maiꝰ laude. s. honor vt dicit pħus.
ij. Ethi. ğ cū gloria vel fama vel laus nō sit summū bonū
hoīs: iđ btītudo nō ɔsistit in ea. Tertia rō est: qꝛ beatitu
do ē bonū hoīs nobilissimū. ⁊ formo sic rōem: Nobi-
lius ē cognoscere q̄ȝ cognosci. qđ pꝫ: qꝛ nō cognoscūt ni-
si illa q̄ sunt nobiliora in rebꝰ: cognoscunt̄ aūt ⁊ infima.
sed btītudo est vel ɔsistit in cognoscere. gloria vel fama
est cognosci cū laude. ğ ⁊c̄. Quarta rō est: qꝛ btītudo est
bonū ꝑfectū cū appetitū quietet: sed cognitio hūana de
fama alteriꝰ est valde imꝑfecta: qꝛ talis ɔgnitio ē vt plu
rimū incertitudinis ⁊ erroris: ğ ⁊c̄. Quinta rō est: qꝛ bti
tudo ē bonū stabilissimū: qꝛ perpetuū alias appetitū nō
quietaret. qđ pꝫ: qꝛ nāliter desiderat̄ diuturna boni con
stātia. gloria aūt que in fama vel laude hūana vel mūda
na ɔsistit ē instabilissima. Cuiꝰ rō est: qꝛ nihil ē mutabi-
lius opinione ⁊ laude humana. Sexta rō est: qꝛ beatitu
do ē bonū veracissimū. sed gloriā. i. famā vel laudē hūa-
nam ɔtingit vt plurimum esse falsam: vt dicit Boeciꝰ in
iiij. li. de cōsola. Plures magnum sepe nomē falsis vulgi
oppinionibꝰ abstulerūt: quo q̄d turpius excogitari pōt:
naȝ q̄ falso ꝑdicant̄ suis ipsi necesse ē laudibꝰ erubescāt.

Ad cuiꝰ euidētiā nota duo. Primū est: ꝙ laus vel fa-
ma mūdana aliť se habet ad noticiā humanā: ⁊ aliter ad
diuinā. nā ad noticiā humanā ita se hꝫ: ꝙ bonitas fame
⁊ laudis noticiā humanā causant ⁊ nō causant̄. nō eniȝ
qꝛ cognoscit̄ ab hoīe ideo bonꝰ. sed q̄ȝ bonꝰ ideo notici
aȝ sui causat in hoīe. sed cognitio dei ē cā bonitati fame
vel laudis: nā bonū hoīs ex cognitiōe dei tāq̄ȝ ex cā ꝓ
cedit. Scđm qđ ex hoc sequit̄ est: qꝛ noticia hūana falli
pōt: noticia autem diuina nullo mō. ⁊ iđ fama vel gloria
seu laus diuina de aliquo semꝑ ē vera. ita dicit aplus. ij.
ad Chorin. x. Ille ꝓbatus ē quē deus ɔmēdat: nō q̄ lau-
dat̄ a seipso nec ab alio: sed a deo. qꝛ vt Grego. dicit: sepe
sordet in ɔspectu iudicis qđ fulget in estimatiōe ꝑoperā-
tis. ⁊ hoc ī psal. dicit̄: Apud te laus mea. Dec. b. Tho. cō-
tra gēti. lib. iij. ca. xxvij. ꝑ totū. Et pma scđe. q. ij. art. iij. ar
gu. cōtra: ⁊ in cor. q. ibidē.

¶ Qꝛ btītudo nō ɔsistit in potētia mūdana. CA. V.

Eatitudo in potētia

humana. Qꝛ btītudo nō ɔsistat in potētia mū-
dana vt quidā dixerūt ꝓbo quattuor rōnibus. Pria est:
qꝛ btītudo ē bonū perpetuū esse non desinēs. Scđa ē: qꝛ
btītudo est bonū vltimū ex se alliciēs ⁊ sufficiēs. Tertia
est: qꝛ btītudo est bonū ꝑfectū summe ꝑficiēs. Quarta ē:
qꝛ beatitudo ē bonū possessum nō viciose sed recte qđ ē
expediēs. Prio nō ɔsistit in potētia mūdana rōe qua
btītudo ē bonū perpetuū: esse nō desinēs. ⁊ formo sic ra-
tionē: Beatitudo cōsistit ī illo bono qđ est stabile ⁊ per-
petuū: alias desideriū nō quietaret. de quo Dan. ij. sic di-
cit: Suscitabit dñs regnū qđ in eternū non dissipabit̄. sȝ
ptās humana est breuis: debilis: ⁊ instabilis. pꝰ est bre-
uis. vñ Ecči. x. Omnis potētatus vita breuis. Re. in sequē.
ca. 2ᵒ est debilis: eo ꝙ ptās mūdana a multis dependet.
qđ autē a multis depēdet destrui vniuersaliť pōt. 3ᵒ est
instabilis: eo ꝙ ptās mūdana radicat̄ in volūtatibꝰ ho-
minū in quibꝰ est maxia incōstātia. Scđo btītudo nō
ɔsistit ī potētia mūdana: eo ꝙ btītudo ē bonū vltimū ex
se alliciēs ⁊ sufficiēs. ⁊ formo sic rōem: Btītudo ɔsistit ⁊
est ponēda ī illo bono qđ nō requirit̄ ꝓꝓ aliud: sed ꝓpť
se solū. Cuiꝰ rō est: qꝛ cū btītudo est sūmū bonū hoīs nō
est ad alterū. sed oīs potētia ē ad alteruȝ vt patebit in se-
quēti ca. ğ ⁊c̄. Tertio btītudo in potētia hūana nō cō-
sistit. eo ꝙ btītude est bonū ꝑfectū sūme ꝑficiens: ⁊ for-
mo sic rōem: Beatitudo ē ponēda in illo bono ex cuius
adeptiōe hō maxie efficit̄ bonus. Sȝ ex duobus hō vir-
tuosus ⁊ ꝑfectus efficit̄. s. ex opatione recta: ⁊ ex dei visi-
one. ğ ⁊c̄. pꝰ hō bonus vel virtuosus efficit̄ ex actiōe re-
cta. qđ pꝫ: qꝛ sicut ex opatione iniusta ⁊ mala q̄s efficitur
malꝰ: ita ex opatione iusta ⁊ recta hō efficit̄ bonꝰ. 2ᵒ in
futuro hō ꝑfectus efficit̄ ex dei adeptione q̄ causatur ex
visione dei. vñ sup illo verbo psal. Mihi autēȝ adherere
deo bonū est. dicit glo. ꝙ nihil ē melius in futuro q̄ȝ fa-
cie ad faciē deū videre. sed ex potētia bñfaciendi vel ma
lefaciēdi hō nō dicit̄ bonus vel malꝰ: ⁊ multo minꝰ mi-
ser vel felix. qđ dupliciter ꝓbo. Prio rōne: ꝙ si aliq̄s ex
potētia bñfaciendi diceret̄ bonꝰ vel felix: tūc btītudo seu
felicitas conueniret actu dormiētibus ⁊ infortunatis ⁊
ociosis: eo ꝙ in talibꝰ potētia bñfaciendi manet. hoc au
tem ē incōueniēs: ğ ⁊ primū. Scđo hoc ꝓbo similitudi-
ne. nā in quodā mōte macedonie quidā ludi fiebant ad
exercitiū pugne q̄ ludi olimpidia dicebant̄. in q̄bus lu-
dis nō coronabant̄ aliq̄ ex eo ꝙ essent fortissimi ⁊ opti-
mi pugnatores cū nō pugnarēt: sed illi q̄ pugnabāt ⁊ ob-
tinebāt victoriā coronabant̄: iuxta illud qđ dicit Aplus
ij. ad Thimo. ij. Nō coronabit̄ nisi q̄ legittie certauerit.
Sic a simili nō oīs est bonꝰ qui pōt bñfacere: sed q̄ potē
tiā ponit in actū. s. q̄ bñfacit: neq̄ȝ malꝰ est aliq̄s ex hoc ꝙ
pōt malū facere: sed q̄ potentiā ponit in actū. s. q̄ malefa-
cit. Simlr hō nō dicitur felix q̄ ad summū bonū qđ deꝰ
est pōt attingere: sed q̄ ꝑ actū attigit. Quarto beatitudo
in mūdana potētia nō ɔsistit: eo ꝙ btītudo est bonū pos
sessum nō vitiose: sed recte qđ expediens est. ⁊ formo sic
rōem: Btītudo semꝑ est in bono meliori vel excellentio
ri ponēda. sed meliꝰ vel excellētius bonū est quo nullus
pōt male vti q̄le est bonū glorie: q̄ȝ illud quo hō pōt be-
ne vel male vti q̄le est bonū mūdane potētie. nā potētia
aliq̄s bñ vel male vti pōt: eo ꝙ potētie rōnales sūt ad op
posita: vti pħus dicit. Dec. b. Tho. cōtra gēti. lib. iij. cap.
xxix. per totū.

¶ Qꝛ in mūdana potētia btītudo nō ɔsistit. CA. VI.

Onsequenter ꝙ beatitudo in mūdana potentia
c nō ɔsistat vt quidā dixerūt ꝓbo scđo quattuor
rōnibus. pma rō est. ꝙ potētia mūdana est dura
tione modica. scđa ē: qꝛ ad aliud est ex intētione relata.
tertia ē: qꝛ ꝑfectione vacua ē. quarta ē: qꝛ executiōe ē no-
xia. q̄ quidē quattuor beatitudini sunt ɔtraria. Pria
eniȝ rō quare btītudo in mūdana potētia nō ɔsistit est: qꝛ
mūdana potētia duratiōe est modica. ⁊ formo sic rōem:
Btītudo cū sit summū bonū hoīs ē eterna. sed oīs mūda
na potētia ē breuis ⁊ trāsitoria. ğ ⁊c̄. vñ Ecči. x. Oīs potē
tatus vita breuis. vbi dicit glosa: ꝙ nulla potētia hūana
est lōga. qđ sic ꝓbo: Omīs potētia vel ē regia: vel tyrāni
ca. Pria potētia. s. regia ē multū breuis. qđ dupliciter ꝓ
bo. pꝰ auctoritate Ecči. x. Rex hodie ē ⁊ cras. i. statim mo
rit̄. 2ᵒ ꝓbo rōne: Nā rō quare potētia regia ē breuis tā-
git̄ ibidē sub illo verbo allegato a glo. q̄ est: qꝛ ptās ⁊ di
uitie vitā ꝓlōgare nō pñt vñ Eccꝫ. viij. Nec hꝫ ptātēȝ in
die mortis. s. aiam retinēdi: eo ꝙ positꝰ ē terminꝰ vite et
mortī q̄ pteriri nō pñt: vt dicit. b. Job. vbi dicit. b. Tho.
ꝙ terminus vite hoīs duplr pōt ɔsiderari. Uno mō in se

ꝛ absolute: ꝛ sic terminꝰ vite ex bono regimine vel ex malo ꝓlongari pōt ꝛ etiā abbreuiari. Alio mō terminꝰ vite pōt ꝯsiderari fm ꝓuidētiā diuinā sub qua cadūt oīa. ꝛ sic terminꝰ vite ꝛ numerꝰ dierū diuinā ꝓuidentiā preterire in plꝰ vel minꝰ nō pōt. Scda vero ptās .s. tyrānica cū sit violēta multo magis ē breuis. nā nullū violētū ꝑpetuū: imo q̄uis in pn̄cipio sit intēsum: i fine tñ remittitur ꝛ annullat. vñ in psal. Uidi impiū superexaltatū ꝛ
e eleuatū sicut cedros libani: ꝛ trāsiui ꝛ ecce nō erat: q̄siui eū ꝛ nō est inuētus locꝰ eius. In quo verbo de tyrāno tangunt duo. Prio tyrāni ꝓspitas ꝛ sublimatio: ibi Uidi impiū superexaltatū .s. sup minores sublimatū ꝛ eleuatū sicut cedros libani. qd̄ duobus modis exponit. Uno mō fm cassiodoꝝ sic: Uidi impiū eleuatū sup cedros libani: id est malū ꝛ impiū in p̄nti eleuatū ꝛ exaltatū super bonos. Alio mō fm Hiero. sic exponit: Uidi impiū .i. tyrānū. Superexaltatū .i. sublimatū sup minores. Et eleuatū sicut cedros libani .i. sup maiores. Nā sicut cedrus est arbor altissima excedēs etiā altas arbores: sic impiꝰ nō solū ꝑuos vel mediocres: sed etiā hoīes magnos in dignitatibꝰ ꝛ honoribꝰ supra modū excedit. eleuat enī impiꝰ cū vnā dignitatē hꝫ. superexaltat autē cū hꝫ duas vel plures. Scdo tāgit eleuati depssio vl' deiectio ꝛ aduersitas. vñ subdit: Et trāsiui ꝛ ecce nō erat ꝛc̄. In quo tangit duplex deiectio vel aduersitas .s. in ꝓprio subiecto cū dicitur: Et trāsiui ꝛ ecce nō erat. qd̄ verbū exponit quattuor modis: Prio sic: Et trāsiui .i. in intellectu eiꝰ nouissima cōsideraui Et nō erat. Et q̄re: qꝛ certe hodie extollit ꝛ cras nō inuenit. Scdo exponit sic: Et trāsiui .s. intellectu ad ꝯtēplandū celestia ꝛ terrena. Et ecce nō erat .i. ꝯsideraui ꝛ vidi q̄ suū esse ꝛ sua dignitas cōpata eterne nulla erat Tertio mō exponit sic: Et trāsiui .s. vitā eiꝰ ꝯsideraui. Et ecce nō erat .i. vidi q̄ vita eiꝰ ita erat pua vel breuis q̄ ñ debebat aliq̄d reputari: Jacobi .iiij. Que est vita nr̄a: vapor ē ad modicū parēs. Quarto mō exponit sic: Et trāsiui .i. ꝯsideraui eiꝰ pctā. Et ecce nō erat: eo q̄ peccatū ē nihil: ꝛ hoīes nihil fiūt cū peccāt: vt dicit Aug. sup Jo. Secūdo ponit annihilatio in ꝓprio officio: ibi Quesiui eū id ē ad memoriā duxi eū. Et nō est inuētus locꝰ eiꝰ .i. vestigium dominij gaudij honoris ꝛ dignitatis: Dan. iiii. Ostensum ē nabuchodonosor regi q̄ videbat arborē eleuatā vsq̄ ad celū ꝛ subito succisaꝫ. vñ versus: Oīa sūt hominū tenui pendētia filo. Et pp̄ h' dicit q̄ olim in ꝓmotiōe sūmi pōtificis incēdebat stuppa corā eo: ꝛ dicebat sibi: Sic trāsit gloria mūdi.

¶ Qr potētia mūdana ordinat ad tria. CAP. VII.

Ecūda rō pn̄cipalis quare i potētia humana vel
f mūdana nō ē ponēda btītudo ē: qꝛ potētia mūdana ad aliud ē intētione relata. ꝛ formo sic rationē: Btītudo nō ē ponēda in illo bono qd̄ ad aliud ordinat ꝛ pp̄ illud querit: cū btītudo sit bonū vltimū rationalis creature: pp̄ qd̄ oīa alia bona querunt ꝛ ip̄m pp̄ se solū: vt ex supioribꝰ pꝫ. ſꝫ potētia mūdana ad finē aliū ordinat: ḡ ꝛc̄. Ubi sciendū q̄ potētia mundana p̄cipue ordinat ad tria: p̄mo ad culpe punitionē: scdo ad rei publice tuitionē: tertio ad eterne glorie adeptionē. Primo enī potētia mūdana ē ordinata tāq̄ ad finē ad culpe pu
l nitionē vel cohibitionē. vñ ap̄ls ad Gala. iii. Lex pp̄ trāsgressionē posita ē. Ambrosiꝰ: Lex pp̄ trāsgressionē .s. cohibendā ꝛ puniēdā posita ē: vt saltē timore cessarēt homines trāsgredi quod p̄cipue fit volūtate. ꝛ qꝛ mūdana potētia ē obseruatrix ꝛ executrix legis: iō ad hoc p̄cipue mūdana potētia oꝫ intēdere vt mala vel vitia corrigant.
m Ita dicit Eccl. vij. Noli querere fieri iudex nisi valeas virtute irrumpe iniq̄tates: ne forte extimescas ꝛ ponas scādalū in agilitate tua. In quo verbo facit duo. p̄mo .n. dissuadet p̄latiōis ambitionē: ibi Noli querere ꝛc̄. scdo ponit duplicē rōem: ibi Ne forte extimescas ꝛc̄. Prio dissuadet p̄latiōis ambitionē vires ꝓprias excedentis: ibi Noli querere ꝛc̄. q.d. Nō appetas p̄lationē seu dominiū nisi viriliṫ audeas malis resistere ꝛ eoꝝ pctā corrigere vel punire. vñ Aug. lib. xiij. de ciui. dei sic dicit: Optandū ē itaq̄ vt ptās nō detur nisi ꝯtra vitia ꝛ pctā pp̄ q̄ vitāda potētes homies noluit esse ſꝫ pp̄ vincēdos hoīes: vt q̄d hoc: nisi vt vere victi falso vincāt: nec sunt veritate sed opiniōe victores. Et Greg. xxv. moral. sic dicit: Summus locꝰ bñ regit: cū is q̄ preest vitijs potiꝰ q̄ fratribus dñatur. Scdo mō exponit sic: Noli querere fieri iudex .s. alteriꝰ: nisi valeas virtute corrigere iniq̄tates tuas deide alteriꝰ. Nā vt dicit Prouer. xvi. Melior ē q̄ dñatur aīo suo .i. aīositati vel aīalitati .i. sensualitati sue: expugnatore vrbiū. Cuiꝰ rō est: qꝛ quāto pugna ē fortior: tanto victoria ē laudabilior. q̄ autē impugnat vel expugnat vrbē: toto se pugnat: qui vero animū medietate sua. Uel scd̄m glo. Maior victoria ē expugnare vrbes q̄ ꝓpriū animū. Cuiꝰ rō est: qꝛ vrbes q̄ vincunt sunt extra: animꝰ aūt ē intra. maiꝰ aūt est qd̄ ꝑ patiam vincit: qꝛ animus a seip̄o supat: ꝛ se sibi subijcit ꝛ patiētie hūilitate substernit. Scdo ponit duplicē rōem. Pria ē peccatū ꝓpriū cū dicit ne forte extimescas .i. vt peccatū ex timore facias: vel peccatū ex timore nō punias. Roma. xiij. Uis non timere ptātem bñ fac. Scda rō quā ponit ē alioꝝ scādalū. vñ subdit: Et ponas scādalū in agilitate tua .i. ne subditi scādalizent in tua timiditate q̄ nō audes malis resistere. nā cū subditi vidēt suū dñm vel p̄latū fugere vel timere: de facili scādalizant. Scdo potētia mūdana ē ordinata tāq̄ ad finē ad reipublice tuitionē .i. defensionē ꝛ cōseruationē. vñ Luce. xij. Fidelis seruꝰ ꝛ prudēs quē cōstituit dñs sup familiā suā dicit dñs de p̄lato. Re. expositionē huiꝰ auctoritatis infra Prelatio. Et de dño seculari dicit Isaie. xxxij. Princeps ea q̄ digna sūt pn̄cipatu cogitabit. Et Bern. i apologion: Ue tibi si prees ꝛ nō ꝓdes. ſꝫ ve grauiꝰ si cū pesse metuis: ꝓdesse refugis. Tertio potētia mūdana ē ordinata tāq̄ ad finē vltimū ad eterne glorie adeptionē. nā vt dicit ap̄ls .j. ad Thimo. v. Qui bñ p̄sunt duplici honore sunt digni. Et Chryso. lib. de curialiū nugis sic ait: Sicut potētes potēter tormēta patiētur: sic ꝛ iusticie plenius fruent si recte exercuerint ptātem. ꝛ tantā in futuro p̄ subditis habebūt gloriā: q̄nta virtute eos i magna delinq̄ndi licētia p̄cesserūt. Unde pꝫ q̄ cū potētia mūdana nō sit vltimꝰ finis: sed ad predicta tria sit ordinata nō ē in ea ponēda btītudo que est vltimus finis.

¶ Qr beatitudo non ꝯsistit in potentia mūdana. CAP. VIII.

Ertia rō pn̄cipalis q̄re in potētia mūdana non ē
t ponēda btītudo ē: qꝛ mūdana potētia ꝑfectione est vacua. ꝛ formo sic rōem: Btītudo ē ponēda i illo bono ex cuiꝰ adeptiōe hō nō solū bonus: imo maxie efficit ꝑfectus. sed ex opatiōe recta in p̄nti hō efficit virtuosus: ꝛ ex actu intellectus respectu nobilissimi obiecti qd̄ ē deus i futuro hō efficit ꝑfectus qꝛ beatꝰ nō autem ex potētia mūdana. qd̄ pꝫ: qꝛ ex potētia bñ faciēdi vel male nullꝰ dicit bonus vel malꝰ. sed ex actu bono vel malo. ḡ ꝛc̄. pp̄ qd̄ dicit Isaie. xlj. Bñ aut male facite si potestis. Ubi sciendū q̄ actꝰ ꝛ potētia siue agere ꝛ posse agere in bonis ꝛ malis se habēt sicut excedētia ꝛ excessa. nā in bonis actus ē melior q̄ potētia. in malis vero potētia ē melior q̄ sit actus. Prio dico: q̄ in bonis actꝰ est melior q̄ potētia. Cuius rō est: qꝛ id qd̄ est bonū in actu est tñ bonū ꝛ nō malū. Illud aūt qd̄ est bonū in potētia nō est determinatū ad vnū: qꝛ nō ē tñ bonū vel tñ malū: ſꝫ indifferēter seu equaliṫ respicit bonū ꝛ malū. Scdo h' ideꝫ

ꝓbo similitudine vel exēplo: vt verbi gratia: Sicut illud qḋ est actu sanū: ita ē sanū qḋ nō est infirmū. sed illḋ qḋ est ī potētia sanū se hȝ similiter vel equaliter ad vtrūqȝ. ⁊ qꝛ in bonis act⁹ est melioꝛ q̄ȝ potētia: sicut pȝ: iḋ dr̄ Prouer. iij. Si vales ⁊ ipe bñ fac. q̄si dicat: facias q̄ valitudini vel potētie rn̄deat bonus act⁹. ⁊ Eccles. ix. Quodcūqȝ potest man⁹ tua instāter opare. Scḋo dico q̄ ī malis potētia ⁊ act⁹ ɔtrario mō se hn̄t: eo q̄ ī malis potētia melioꝛ est q̄ȝ actus. ⁊ posse agere ī malis meli⁹ est q̄ȝ agere. Cui⁹ rō est: qꝛ id qḋ simpliciter malū est pei⁹ est eo qḋ est fm qd malū. ⁊ id qḋ ē tm̄ malū vt ens actu malū est pei⁹ eo q̄ est in potentia ad malū ⁊ bonū. vn̄ cū malū in actu sit simpliciter malū: ⁊ malū in potētia nondū habeat malū nisi fm qd. s. fm potentiā que eadē est ad bonū: sequit̄ q̄ malū in actu pei⁹ sit q̄ȝ malū in potētia. ꝓꝑ qḋ dicitur Ecci. xxxi. ī laudē viri iusti: Potuit trāsgredi ⁊ nō ē trāsgressus: facere mala ⁊ nō fecit. Hec. b. Tho. in scrip. methaphysice libro. ix.

¶ Quarta rō quare beatitudo nō cōsistit in potētia mundana. CA. IX.

q Uarta rō pncipalis quare btītudo in mundana potētia nō ɔsistit ē: qꝛ potētia humana executione ē noxia. ⁊ formo sic rōem: Btītudine null⁹ pōt iniuste vel male vti. sed potētia mūdana sic. g̃ ⁊c. Qȝ autē aliqs potētia mūdana possit iniuste vl̄ male vti duplici auctoritate ostēdo. Primo auctoritate Ecci. xx.
q Qui ptātem iniuste sibi assumit odiet̄. In quo v̄bo tangit tria. p̄⁹ auctoritatē cū dicit Qui ptātem glo. interli. i. magisterij vel aliquā dignitatē. 2⁹ tāgit auctoritatꝭ vsurpationē cū subdit: Iniuste sibi assumit. s. ingerēdo se sine merito vite: sine studio sciētie: sine electione ⁊ alijs q̄ requirunt̄. 3⁹ tāgit vsurpatiōis detestationē cū subiungit: Odiet̄. ⁊ pmo a deo: qꝛ vicē eius vt deberet nō supplet. nā vt dicit̄ Sapie. vi. Data ē a deo ptās nobis. scḋo odietur ab hominib⁹ qꝛ nō soluit subditꝭ qḋ deberet. Secundo q̄ hō iniuste vel male possit vti potētia mūdana
o ꝓbo auctoritate Eccles. viij. Dn̄atur hō homini ī malū suū. cū enī triplex sit malū. s. pene tp̄alis: culpe mortalis. eterne dānationis. p̄⁹ enī hō dn̄atur ī malū suū. s. pene tēpoꝛalis. Cui⁹ rō est: qꝛ quāto grad⁹ altioꝛ: tāto casus grauioꝛ: sicut dom⁹ altioꝛ magis exponitur vēto. In figura hui⁹ suspēsi sunt pncipes in patibulo cōtra solē: iubente dn̄o Numeri. xxv. vbi sic dicit Grego. Hoc si homīes attenderēt p̄latiōes nō ambirēt. scḋo dn̄atur ī malū suū. s. culpe mortalis: Ecci. vij. Non alliges tibi peccata dupli cia: neqȝ eris diu īmunis. 3⁹ dn̄atur in malū suū. s. pene eternalis vel eterne dānatiōis: Sapiētie. vi. Iudiciū durissimū his q̄ presunt fiet. Expositoꝛ: p̄⁹ enī malis p̄latis ⁊ dn̄is fiet iudiciū durū: qꝛ male intrauerūt. 2⁹ fiet iudiciū duri⁹: qꝛ male vixerūt. 3⁹ fiet iudiciū durissimū qꝛ male rexerūt. Uel alit̄: Mali p̄lati ⁊ dn̄i puniunt̄ dure ꝓ peccatis subditoꝝ: duri⁹ ꝓ peccatis ministroꝝ: durissime ꝓ peccatis ꝓprijs. Puniunt̄ enī dn̄i vel p̄lati durius ceteris qnqȝ rōnibus. p̄⁹ rōe peccati: qꝛ ceteris paribus grauius est peccatū dn̄i vel p̄lati q̄ȝ subditi: Hiere. v. Magis hi simul ɔfregerūt iugū: rupērūt vincula. 2⁹ rōne cōmissi: Luce. xij. Cui pl⁹ cōmittit̄ ab eo plus exigit̄. 3⁹ rōne dāni: qꝛ malo suo exēplo corrumpūt alios. Greg. Cū pastoꝛ p abrupta gradit̄: necesse ē vt in p̄cipitiū grex labat̄. 4⁹ rōe officij: qꝛ etiā exercēdo officiū peccat: Roma. ij. In quo aliū iudicas: teipm ɔdēnas. Naȝ Sene. in quadā epla: Ut ī corpib⁹: sic ī imperio grauissim⁹ est morbus q̄ a capite diffundit̄. 5⁹ rōe scādali: qꝛ ciuitatē vl̄ ecclesiā scādalizāt. Re. infra Prelatio.

¶ Qȝ pfecta beatitudo aīe in p̄nti vita esse nō potest. CA. X.

b Eatitudo in presenti vita. Qȝ btītudo pfecta in p̄nti vita haberi non possit (vt quidā dixerūt) ꝓbo quattuoꝛ rōnib⁹. Pria ē: qꝛ beatitudo pfecta essentia vel p̄ntia pme veritatis intellectū illuminat. Scḋa ē: qꝛ btītudo pfecta affluētia ⁊ redūdantia sūme bonitatis desideriū satiat. Tertia ē: qꝛ btītudo pfecta indeficiētia vel pmanētia sempiterne stabilitatꝭ motū quietat ⁊ terminat. Quarta ē: qꝛ btītudo pfecta carentia oīs impfectibilitatis vel penalitatis statū nobilitat. Hec autē quattuoꝛ ī p̄nti vita haberi nō p̄nt. qḋ de singulis pȝ. p̄⁹ enī in hac vita plene veritas nō cognoscit̄. 2⁹ aīe capacitas nō implet̄ ⁊ p oīa nō satiat̄. 3⁹ vite vel pmanētie stabilitas nō acquirit̄. 4⁹ oīs culpe ⁊ pene defectuositas nō excludit̄. Prio btītudo in p̄nti vita haberi nō pōt: eo q̄ btītudo pfecta essentia vel p̄ntia prime veritatis intellectū illuminat. ⁊ formo sic rōem: Ultima felicitas hoīs in altiori cognitione q̄ de deo haberi pōt ɔsistit. Altioꝛ aūt cognitio q̄ de deo haberi pōt ē: vt pma veritas q̄ deus ē p suā essentiā vel p̄ntiā cognoscat̄. sed nō est possibile ī hac vita p suā essentiā deū cognoscere: g̃ ⁊c. Qȝ autē in hac vita deum videre vel cognoscere nō possum⁹ tripliciter ꝓbo. p̄⁹ p locū a maiori negatiue sic: Ille q̄ nō pōt cognoscere qḋ sibi magis ē cognoscibile: nō pōt cognoscere qḋ sibi min⁹ est cognoscibile. sed nullus in hac vita angelos pōt cognoscere: q̄ tamē a nobis magis sunt cognoscibiles rōe qua angeli sunt qd creatū ⁊ finitū. g̃ minus pōt cognoscere diuinā essentiā que est qd increatū ⁊ infinitū. 2⁹ hoc ꝓbo sufficienti diuisione sic: Oīs visio vel cognitio qua aliqd cognosci pōt est q̄druplex. s. corpalis spūalis intellectualis ɔprehensiua. sed nulla istaꝝ cognitionū in hac vita essentia diuina cognosci pōt. g̃ ⁊c. Req. infra Uisio. iuj. cap. p totū. tertio ꝓbo idē rōe naturali sic: In hac vita nihil pōt intelligi nisi aliqua eius similitudo pri⁹ in sensu extiterit. sed p nullā certā similitudinē diuine essentia pōt repꝑtari: g̃ nec intelligi. Require. s. imediate. Sȝ post hāc vitā mens humana cognoscet deū: eo mō quo substātie sepate cognoscūt. s. p essentiā suā. vn̄ Matth. xxij. dicit̄: q̄ sancti erūt sicut angeli dei: q̄ patris faciē semꝑ vidēt. Scḋo btītudo pfecta in p̄nti vita haberi nō pōt: eo q̄ btītudo affluentia vel abundātia sūme bonitatis desideriū satiat. ⁊ formo sic rōem: Btītudo ɔsistit ⁊ ē ponēda in illo bono qḋ naturalē appetitū implere pōt ⁊ satiare. sed ī p̄nti vita nullū bonū est qḋ possit desideriū hoīs satiare. qḋ sic pȝ: qꝛ sicut se hȝ quietatio ad intellectū: ita ad appetitū qui sequitur intellectū. sed intellect⁹ hoīs nūq̄ȝ quietat̄ in p̄nti vita: qꝛ quāto plus qs intelligit tāto magis desideriū intelligēdi auget̄: g̃ appetit⁹ hoīs nunq̄ȝ satiatur in vita ista. Rō hui⁹ est: qꝛ sicut obiectū intellect⁹ nō est aliqḋ verū pticulare: sed vniuersale qḋ intellectum quietat: ita obiectū volūtatis que ē appetit⁹ human⁹ est bonū vniuersale qḋ nō inuenit̄ in aliquo bono creato: eo q̄ omnis creatura hȝ bonitatē pticipatā: sed ī solo deo q̄ habet bonitatem infinitā: imo ē essentialiter sūma bonitas. vn̄ solus ipse volūtatē hoīs implere pōt ⁊ satiare. vn̄ in psal. Qui replet in bonis desideriū tuū. Tertio btītudo perfecta in p̄nti vita haberi nō pōt: eo q̄ btītudo indeficiētia vel pmanētia sempiterne stabilitatis motū quietat ⁊ terminat. ⁊ formo sic rōem: Btītudo pfecta requirit oīs boni stabilitatē: quietudinē: ⁊ certitudinē. Primo reqrit boni stabilitatē vel ɔtinuitatē. oȝ enī q̄ ille qui ē beatus in bono stabiliet̄ ⁊ perpetuet̄: alias ei⁹ desideriū non quietaret̄. Un̄ dicit Phus. vij. Ethi. q̄ nō enunciabimus aliquē esse felicē ad modū camelcontis q̄ est aīal mutās diuersos coloꝛes fm coloꝛes diuersoꝝ corpoꝝ obiectoꝝ. sȝ in hac vita nulla stabilitas ē in bono quod p infortunia amitti pōt que sepe ɔtingūt vt pȝ: g̃ ⁊c. Scḋo beatitudo

requirit quietudinē.qđ pꝫ:qꝛ ille ē beatus q̄ ita perfecte finē ꝯsequiť vltimū ꝙ nihil amplius querit.sed pfecte in eo quiescit:sicut graue cū fuerit in infimo loco q̄escit.sed hō in hac vita existēs in carne mortali nō pōt ad finem vltimū puenire:ergo ī hac vita nūq̄ quiescit.Tertio beatitu. do req̄rit pmanētiā in bono certitudinē. ⁊ formatur sic rō.Ille qui ē incertus vtrū bonū qđ habet sibi semper duret:nō est beatus sed miser.sed hō in vita p̄nti ē incertus an bonū qđ habet duret sibi semp ergo ⁊c̄.Preterea ille q̄ est certus de amissione boni nō est beatus sed miser: eo ꝙ vita talis semp est cū timore.sed cuilibet certū ē ꝙ bona oīa p̄ntis vite amittent̄ ğ ⁊c̄. Quarto ⁊ vltio btitudo pfecta in p̄nti vita haberi nō pōt: eo ꝙ btitudo carentia oīs defectibilitatis vel penalitatis statū nobilitat ⁊ formo sic rōem:Btitudo in bono pfecto ꝯsistit. bonū autē pfectū est qđ oīo caret admixtione mali: sicut perfectū albū est qđ est oīo impmixtū nigro:igiť btitudo req̄rit adeptionē oīs boni cū exclusione vel carētia oīs mali.sed neutrū hoī ē possibile in hac vita.qđ tali rōne ostēdo.Qui nō pōt totaliter esse immunis a malis omne bonū nō hꝫ nec per ꝯñs est talis beatus.sed in statu vite presentis nō est possibile ꝙ hō oīo sit immunis a malis.qđ pꝫ de malis corpis ⁊ de malis mētis. Primo de malis corpis q̄ sunt fames sitis estus frigus infirmitas ⁊ huiusmodi:sine q̄bus malis vita p̄ns duci non pōt.Similiter hō refugit mortē naturaliť ⁊ de ea tristať:nō solū cū eā sentit sed etiā cū recogitat eā. hoc autē ꝙ hō non moriatur nō pōt cōsequi in hac vita:ğ ⁊c̄. Scđo hoc idē pbo de malis mētis: Nā a malis aīe nullus oīo pōt esse immunis.qđ pꝫ ex quattuor sp̄aliter.s.ex passionibus:actionibus deceptionibus:affectionibus vel conatibus. pmo cnī ꝙ nullus sit oīo immunis a malis aīe pꝫ ex passionibus: qꝛ nullus inueniť qui nō aliq̄n inordinatis passionibus inquieteť.Scđo hoc idē pꝫ ex actionibus: qꝛ nullus inueniť qui vel in plus vel ī minus nō pretereat terminū in quo ꝯsistit virtus.Tertio hoc idē pꝫ ex deceptionibus: qꝛ nullus inueniť qui nō etiā in aliq̄bus nō decipiať: vel saltē ignoret q̄ scire desiderat.Quarto h̄ idē pꝫ ex conatibus: qꝛ nullus inueniť qui non aliq̄n debili opinione desideret ea de q̄bus certitudinē habere vellet.Patet igiť ex premissis rōnibus ꝙ nullus in p̄nti vita pōt esse beatus:ſꝫ post hāc vitā.Dec.b.Tho.cōtra gēti.lib.iij.c.xlvj.per totū. Et iterū prima scđe.q.ij.arti.viij.

❡Qꝛ ad videndū diuinā essentiā nullus intellectus creatus sua virtute naturali pōt attigere sed ē necessaria gratia dei. CA.XI.

b **Eatitudo perfecta.** Nota ꝙ ad pfectā beatitudinē ꝯseq̄ndā tria sunt necessaria.s.diuini muneris influētia:clari luminis refulgentia inuisibilis euidētia. Primo requiriť ad perfectā btitudinē ꝯseq̄ndā diuini muneris influentia: eo ꝙ ad videndū diuinā essentiā in qua pfecta btitudo cōsistit:nullus intellectus creatus humanus vel angelicus sua naturali virtute pōt attingere:sed ex diuina gratia.hoc aūt pbo tripliciť.s.auctoritatibus:similitudinibus: rōnibus.

Primo auctoritatibus: ⁊ pmo auctoritate ap̄li ad Roma.vj.q̄ sic dicit: Gratia dei vita eterna.sed vita eterna ī dei visione ꝯsistit.ğ deus p suā essentiā nō pōt videri nisi p dei gratiā.Scđo hoc idē pbo auctoritate ap̄li pma ad Thimo.vlti.sic dicētis: Lucē habitat inaccessibilē quā nullus hominū vidit.vbi glo.sic dicit: Quā nullus hominū vidit:qꝛ nullus ad eā ex se accedit:sed cui dať ex dono dei ğ ⁊c̄.Tertio hoc idē pbo auctoritate Ambrosij sup Lucā quā repetit Aug.in lib.de vidēdo deū.Non ē in p̄tāte nr̄a videre deū ſꝫ in p̄tāte illius apparere.Et subdit:Si nō est p̄tās nostra vidēdi deū:est tñ gratia pmerēdi et videre possimus. 4° hoc idē pbo auctoritate ambrosij ī eodē libro sic dicētis: Nō similiter sensibilia videnť ⁊ id ī cuius volūtate situ est videri.volūtas dei ē videri: naꝫ si vult videť si nō vult nō videť.Apparuit aūt deus abrae qꝛ voluit:alijs nō apparuit qꝛ noluit. Scđo ꝙ nullus intellectus creatus sua virtute diuinā essentiam videre possit:sed dei gratia pbo similitudinibus aque ⁊ ferri. Similitudine aque sic:Sicut enī aq̄ cū sit igne inferior ⁊ naturaliter frigida sua virtute non pōt esse calida nisi p actionem ignis q̄ ē superior sic nullus intellectus creatus cū sit naturaliter infra deū ad diuine essentie visionē pōt attigere:nisi dei virtute ⁊ gratia adiuueť ⁊ eleueť. Scđo hoc idē pbo similitudine ferri: qꝛ sicut graue ex se vel ppria virtute ferri nō pōt sursum nisi a virtute supiori aliqua attrahať:vt pꝫ de ferro qđ trahitur a magnete:ita intellectus humanus q̄ virtute vel mole corpis naturaliter ad inferiora deprimiť:vt diciť Sapie.ix. corpus qđ corrumpiť aggrauat aīam q̄ ad supiora.i.ad diuinā essentiā ferri non pōt:nisi p gratiaꝫ eleueť a patre:vt diciť Joh.vj. Nemo pōt venire ad me nisi pater q̄ misit me traxerit eū. Re.ex positionē huius sequē.cap. Tertio hoc idē pbo duabus rationibus.Prima rō est talis:Illud qđ est p se est cā eius qđ est p aliud.sed intellectus diuinus per seipsam essentiaꝫ suā videt:ğ visio diuine essentie p seipsā intellectui creato nō ꝯuenit nisi p actionē dei.Scđa rō est talis: Sicut enī visus corpalis quattuor modis impediť a visiōe rei corporee:ita intellectus quattuor modis impediť a visione diuine essentie.Re.infra Visio.ij.c.Dec.b.Tho.ꝯtra gēti.lib.iij.c.lij.p totum. ❡Qꝛ btitudo que in dei visione ꝯsistit nō hab̄ť ex virtute propria sed ex diuina gratia pbatur duabus auctoritatibus. CAP.XII.

c **C**Onsequēter ꝙ btitudo perfecta que in dei visione ꝯsistit nō habeať ex virtute ppria sed ex diuina grā:pbo in hoc cap̄lo duabus auctoritatibus.

n Et pmo auctoritate Johis.vj.vbi saluator ⁊ dicit Nemo pōt venire ad me nisi pater q̄ misit me traxerit eū.In quo verbo tangunť tria. p° insufficientia generalis ibi: Nemo pōt venire. 2° excellētia salutaris ibi:Ad me. 3° omnipotētia ꝯditoris ibi.Nisi pater q̄ misit me traxerit eū. Primo tangiť insufficiētia generalis ibi:Nemo pōt venire.Regula enī ē generalis q̄ q̄ nō pōt minimum nō pōt maximū.sed nullus ex se pōt dicere Dn̄m iesum:vt dicit ap̄ls pma ad Chorin.xij.Nemo pōt dicē Dn̄s iesus nisi in sp̄ūscō:ğ nullus pōt obtinere Jesum nisi p sp̄ūsancti gratiā. Scđo tangiť excellētia salutaris ibi: Ad me.s.ad me q̄ sum splēdor nūq̄ deficiēs:q̄ sum vita indefesse nō moriēs:q̄ sum fons sp̄ scaturiēs:vt dicit Alanus in lib.de

v q̄stione nature.vñ Matth̄ xix.Ueni ⁊ seq̄re me ⁊ habebis thesaurū in celo.Expositor:Ueni p viā obedietie:Sequere p ꝯstātiā patiētie.Me q̄ sum ianua vite. Et habebis thesaurū in celo.ecce excellētiā glorie. In quo notať pmo infallibilitas:qꝛ habebis:scđo pciositas: qꝛ thesaurū.tertio securitas:qꝛ ī celo. Tertio tangiť oīpotētia cōditoris:ibi Nisi pater q̄ misit me traxerit eū.Qđ verbū Aug.⁊ Chryso.exponūt. Primo Chryso.sic ait: Hic autē insaniūt manichei dicētes:q̄n nihil ī nobis positū est ex p̄ns a liberū arbitriū negāt.Et videt Chryso.contra eos dicēs:ꝙ per h̄ verbū.s. Nemo pōt venire ad me nisi pater meus traxerit eū.hoc qđ in nobis ē.s.liberū arbitriū nō destruiť: sed ostēdit nos saluator diuino auxilio indigere: vt dicať nemo pōt venire ad me nisi pať meus traxerit illum.i.grā dei illū pueniēt. Scđo Aug.sup illo verbo sic ait: ⁊ querit sic:Si trahiť q̄ ergo inuitus venit ⁊ nō credit.si vero credit nō inuitus trahiť: qꝛ cetera exteriora puta intrare ecclesiā ⁊ huiusmōi pōt hō nolēs.credē vero nō po

test q̄s nisi volēs. Et subdit Augu. dicēs: Qz in tractu quo deus pat̄ nos trahit nō violentia adhibet̄ vel exercet̄: sz volūtas excitat̄. Et subdit rōem dicēs: Non enī ad christū ambulādo currim⁹ sz credēdo: nec motu corpis sz volūtate cordis accedim⁹: q̄ nō violētia sed volūtate traheris. Sz q̄rit postea Aug. Quid ē aūt volūtate trahi? Rn̄det: Delectari ī dn̄o ⁊ dabit tibi petitiōes cordis tui. Et subdit: An hn̄t corpis sensus voluptates suas ⁊ animus deserit̄ a voluptatib⁹ suis. ⁊ subdit: ꝙ ē quedā voluptas cordis: cui dulcis ē ille panis celestis patris. Si poete dicere licuit: Trahit sua quēqz voluptas. quāto magī nos dicē debem⁹: trahi hoīem ad christū q̄ delectat̄ veritate btītudine iusticia ⁊ sempit̄na vita q̄ totū christ⁹ est: da amantē: da desiderantē: da feruentē: da ad fontē et̄ne patrie sitiētē suspirātē: ⁊ sentit q̄d dico. Et exponit: da amātē. Si enī terrene delectatiōes q̄ reuelant̄ amātibus trahūt: nō trahet christ⁹ reuelat⁹ a patre. Da desiderantem. Quid. n. desiderat aīa fortius q̄ veritatē que deus ē. Da feruentē vel esurientē. sed hic hoīes esuriūt ibi saturabūtur. Da ad fontē eterne patrie suspirātē. In psal. Sitiuit aīa mea ad deū viuū q̄ñ veniā ⁊ apparebo ante faciē domini. Et ↄcludit. b. Aug. sic: Quē trahat ⁊ quē nō trahat: quare hūc trahat illū nō trahat: noli velle iudicare si nō vis errare. Si nondū traheris ora vt traharis: qz nemo venit nisi tract⁹. Ubi sciendū: ꝙ de⁹ p̄cipue quattuor modis nos trahit. p̄⁹ preueniēti delectatiōe: vt calor solaris humorē ⁊ fructū supius trahit: Hieremie. xxxi. In charitate ꝑpetua dilexi te: ideo traxi te miserans. 2⁹ trahit sui bn̄ficij exhibitione: vt pastor ouē sibi cibū prebēdo. Augu. sup Iohem. vj. Ostēdis oui ramū viridē ⁊ trahis eā. 3⁹ trahit sui delectabili ꝑgustatiōe: vt odor rose olfactuz delectat ⁊ allicit: Canti. j. Trahe me post te: ⁊ Iohis. xij. Ego si exaltat⁹ fuero a terra oīa trahā ad me ipm̄. 4⁹ trahit flagelli illatiōe vel immissione: vt pat̄ de taberna suū filiū p capillos trahit ⁊ verberat. sic de⁹ trahit hoīez de pctō tribulatiōes varias inferēdo: Osee. xi. In funiculis adā trahā eos. Scd̄o ꝙ btītudo vltīa q̄ in dei visione ↄsistit nō virtute nāli sed dei grā acquirat̄: ꝓbo scd̄a
c auctoritate Iohis. x. Ego sum ostiū: p me si q̄s introierit saluabit̄. Sicut. n. ostiū q̄d ē p̄ncipiū introit⁹ dom⁹ duplic. ī saluat. ī. interi⁹ ne ꝑdant̄ ⁊ exterius ne inuadant̄: sic christ⁹ interius saluat ⁊ exteri⁹ ꝓtegit. Req. infra Hostia. Scd̄o ponit nostre salutis modū: ibi Ingrediet̄.

Q̄d verbū exponit̄ sex modis. p̄⁹ sic s̄m Augu. super Iohem. Ingrediet̄. i. q̄ bn̄ se hz exteri⁹ quo ad exteriorē actū. 2⁹ mō sic s̄m Aug. ibidē: ⁊ ē q̄si idē mod⁹ cū p̄mo: Ingrediet̄ q̄ñ q̄s interius bn̄ aliq̄d cogitat. ⁊ egrediet̄ q̄ñ exterius bn̄ aliq̄d opatur. 3⁹ mō etiā s̄m Aug. sic: Ingrediet̄. s. ecclesiā ⁊ hoc ē valde bonū. egrediet̄. s. ecclesiā ⁊ hoc ē malū. 4⁹ mō exponit̄ sic s̄z b. Greg. sup ezechie. Ingrediet̄ ad fidē crescēdo in ecclesia militāte: egredietur. s. exeundo de ecclesia militāte ad ecclesiā triumphantem: vel ingrediet̄ ad fidē ⁊ egrediet̄ ad speciē. 5⁹ modo exponit̄ sic. Ingrediet̄ ꝑ vitā aliā ⁊ egredietur quo ad istam. Require. s. Anima separata: de eius apparitiōe. 6⁹ exponit̄ sic: Ingredient̄ sancti ad ↄtemplationē diuinitatis: ⁊ egredient̄ ad cōtemplationē humanitatis. Tertio ponit nostre salutis terminū suauissimū cum subiungit: Et pascua inueniet. i. delectationē in tribulatiōis passione ⁊ saluationis ↄsecutione: Actuū. v. Ibant apostoli gaudentes ⁊c̄. Scd̄o mō exponitur s̄m beatū Gregoriū sic: Pascua inueniet. i. delectationē in ecclesia militante scz misericordie: doctrine: gratie: ⁊ in ecclesia triumphāte. s. glorie. Tertio modo exponit̄ sic: Pascua inueniet. quia in vtroqz. s. in diuinitate ⁊ humanitate christi sancti gaudia cōtemplationis habebūt Isa. Regem in decore suo videbunt.

¶ Qz ad videndū diuinā essentiā requirit̄ ex pte vidētis lumen glorie ꝓp tria. CA. XIII.

s
Ecundo principaliter ad perfectam beatitudinem requiritur clari luminis refulgentia. Est. n. necessarium lumē glorie non quidē ex parte diuine essentie. eo ꝙ diuina essētia s̄m se absqz aliquo alio medio est intelligibilis: sed ex pte intellectus nostri. Nā intellectus creatus in visione beata indiget lumine glorie ꝓpter tria. s. quia abilitat̄: fortificatur: eleuat̄ ad videndū deum p essentiā suam lumine glorie. Prio intellectus creatus lumine glorie abilitat̄ vel disponit̄ ad diuine essentie visionē. Cui⁹ rō est: qz sicut lux nō recipitur in corpe nisi corpus abilitet̄ vel disponat̄ p diaphanuz: ita ꝙ diaphanū. i. trāsparētia ē quedā dispositio corporis ex q̄ corp⁹ lucē suscipit: ita intellect⁹ creatus disponitur p lumē glorie ad suscipiendū istū actum q̄ est visio
a diuie eēntie. de h̄ lumie dicit̄ in psal. Amict⁹ lumine sicut vestimēto. Q̄d verbū exponit̄ trib⁹ modis. s. de ecclesia: de deo: de intellectu btō creato. p̄⁹ exponit̄ s̄z glo. de ecclesia sic: Amict⁹ lumine. i. ecclesia ipsa vestis sine macula ⁊ ruga. hec ē tunica incōsutilis que scindi non potuit: eo ꝙ ipsa est velut amict⁹ lumie. s. christo: qui rogauit vt istud lumē. s. fidei nō deficēt. nā ipsa ante fuit tenebra: sz nūc lux in dn̄o s̄m apostoluz. 2⁹ mō exponit̄ s̄m glo. de deo sic: Ille q̄ est ineffabilis in eēntia ē amictus lumie sicut vestimēto: qz vndiqz lux sibi ē qui habitat lucē inaccessibilē ad quā nemo p se valet accedere. 3⁹ mō exponitur de intellectu creato respectu premij: nā p amictuz luminis intelligit̄ lumē quo disponit̄ intellect⁹ ad videndū deū p essentiā. Scd̄o intellectus creat⁹ lumine glorie fortificat̄ ad videndā essentiā dei: nā virtus naturalis intellectus creati ē adeo debilis ꝙ ex se nō sufficit ad diuinā essentiā videndū q̄uis diuina essentia de se maxime sit intelligibilis: sicut sol q̄ de se q̄uis maxie sit visibilis ꝓpter excessum sui luminis a noctua vel vespertilione videri nō potest. ⁊ ideo oportet ꝙ virt⁹ naturalis intellectus creati lumine glorie fortificet̄. Ad cuius rationis euidentiā nota duo. Primū est: ꝙ ī intellectu btī est duplex lumē creatū. Unū est generale ipsi intellectui quo in specie sue nature ↄplet̄. ⁊ p hoc lumen intellect⁹ btī nō videt diuinā eēntiā. Aliud lumē ē supnaturale. s. lumē glorie: quo intellect⁹ diuia visione btīficat̄. Secūdū ē: ꝙ virt⁹ intellect⁹ creati vel cuiuslibet agētis potest fortificari duob⁹ modis. Uno mō p v̄tutis intēsionē sicut virtus actiua calidi auget̄ p intēsionē caloris. nam calor quāto ē vehemētior: tāto calidū vehemētiorē calorē facit. Alio mō fortificat̄ vel auget̄ v̄tus alicui⁹ agēt̄ p formē appositionē: sicut virt⁹ diaphani auget̄ ad h̄ ꝙ possit illuminare p formā lucis ī ipso diaphano de nouo receptā. Modo igit̄ virt⁹ nālis intellect⁹ creati non sufficit ad videndā diuinā eēntiā: ⁊ iō oz ꝙ virt⁹ intellect⁹ creati augeat̄ ad h̄ ꝙ ad diuine essentie visionē ꝑueniat: non autē sufficit augmentū p intensionē naturalis virtutis. Cui⁹ ratio ē: qz visio dei non est eiusdē rōnis cū visione naturali intellect⁹ creati: eo ꝙ obiectuz visionis naturalis intellect⁹ creati ē quid creatū ⁊ quid nāle: obiectum aūt visionis beatifice ē q̄d increatuz: ⁊ q̄d supnaturale. s. deus: ⁊ iō oz ꝙ fiat augmentū v̄tutis intellectiue p alic⁹ noue dispositionis adeptionem. s. per lumen glorie. ⁊ ꝓ
c pter hoc dicit̄ Apoca. xxj. Ciuitas illa non indiget sole neqz luna vt luceat in ea: nā claritas dei illuminabit eaz. Ad litterā Ciuitas illa. s. beatorū. Nō indiget lumine solis. s. ad faciendā diurnā opationē. neqz indiget lumie lune, quo hūana infirmitas indiget nocte: nā bn̄ficiū sol̄ ⁊ lune nō erit post diē iudicij necessariū ad iplēdū diurnū

officiū sicut mō.imitatio.n. claritatis solis ⁊ lune quaȝ
Jsa.ponit.xxx.ca.nō erit ad necessitatē.qd̄ ostēdit p cām
dicēs: Nā claritas dei.i.lumē glorie creatū a deo illumi
nabit eā.s.sanctos dādo intellectui beatoꝝ dīne essentie
pfectā cognitōeȝ. Tertio intellectus creat⁹ lumīe glo/
rie eleuat ad dīne sbstātie visionē. Lȝ.n.dīna eēntia di/
stet in infinitū a quolibet intellectu creato: tñ lumē glo/
rie nō ex virtute ppria cū sit etiā quid creatū: sȝ ex vtute
quā ex deo sortit intellectū creatū beati deo ɔiungit: nō
i sm eē sȝ solū sm intelligere. ⁊ hoc ē qd̄ in psal.dr: Jn lu/
mine tuo videbim⁹ lumē. Jn quo verbo de beatitudine
patrie tāgit tria. Pmo actū in quo ɔsistit: ibi Uidebi/
mus.nā in actu intellect⁹ q̄ est intellectualis visio ⁊ nō in
actu volūtatis ɔsistit beatitudo: iō dicit Uidebimus: eo
ꝙ visio dīne eēntie sm.b.Aug.ē tota merces. Req̄.infra
Uisio.ca.iij.p totū. Scdo tangit mediū sub quo existit
cū subdit: Jn lumīe. Ubi sciendū.ꝙ mediū in visiōe cor
pali ⁊ intellectuali inuenit triplex.s.mediuȝ sub quo: ex
quo: ⁊ in quo. Primū ē mediū sub quo. ⁊ hoc ē qd̄ pfi/
cit visum ad videndū in generali nō determinās visum
ad spāle obiectū: sicut se hȝ corpale lumē ad visum corpa
lē: ⁊ lumē intellect⁹ agētis ad intellectū possibilē. Scdm
est mediū quo videt. ⁊ hec ē forma visibilis quo detmi/
natur vterqȝ visus.s.corpalis ⁊ intellectualis ad spāle ob
iectū: sicut p formā lapidis ad cognoscendū lapidē. Ter/
tio ē mediū in quo. ⁊ hoc ē id p cui⁹ inspectōeȝ visus du
citur i aliā rē: sicut inspiciēdo speculū ducit visus ad co/
gnoscendū ea q̄ in speculo repñtant: ⁊ vidēdo imagineȝ
ducit in imaginatū. ⁊ sic etiā intellectus p cognitōem ef
fect⁹ ducit in cognitōeȝ cause vel ecōuerso. Jn visiōe igi
tur patrie nō erit tertiū mediū.s.in quo: vt.s.deus p spēs
alioꝝ cognoscat sic nūc cognoscit: rōne cui⁹ dicimur vi/
dere in speculo. nec erit ibi secūdū mediū.s.quo: qꝛ essen
tia dīna erit q̄ intellect⁹ nr̄ videbit deū. sȝ erit ibi tm̄ pri/
mū mediū.s.sub quo: ⁊ hoc est lumen glorie qd̄ eleuabit
intellectū nr̄m ad hoc ꝙ possit ɔiūgi eēntie increate: nō
tñ ab hoc medio dr eē cognitio mediata: qꝛ istud mediū
.s.lumē glorie nō cadit inter cognoscentē ⁊ rem cognitā.
sed est illud qd̄ dat cognoscēti vim cognoscendi. Dec.b.
Tho.ɔtra genti.li.iij.ca.lj.⁊.xxv.ibidē p totū. Et.j.pte sū.
q.xij.arti.v.in cor.q.⁊ in solu.argu.⁊.iiij.scri.sen.dis.xlix.
de visione dei: arti.j.q.j.vtrū intellect⁹ hūan⁹ possit pueni
re ad videndā diuinā eēntiā.in solu.xv.argu. De illo me
dio supradicto est sciendū vt dicit autor pspectiue ꝙ tri/
plex est lumen.s.reflexum: fractum: ⁊ directū. Primū est
reflexum sicut patet in speculo ⁊ in alijs politis corpori/
bus que lumen receptū a se reijciunt. Scdm lumē ē fra/
ctum sicut qñ lumen venit ad corpus aliquātulū densuȝ
vel durū qd̄ nō oīno est densum. ⁊ tale corpus in se reci/
pit lumen: sed pp materiā non oīno obedientē lumē illō
nō tenet rectū incessuȝ: sed diuertit ⁊ vocat fractio radij
Tertium lumen est directū. qd̄ non impellit neqȝ inue/
nit materiā aliquo mō indispositā ⁊ inobedientē: ⁊ trāsit
libere ⁊ directas opatōes facit: ⁊ tali lumini assimilat
lumen glorie quod est in beatis. Tertio in pmissa au/
ctoritate tangit obiectū quod pficit cū subiungit: Lumē
Jn lumine inquit tuo videbimus lumen. quod verbum
quattuor modis exponitur. Primo sic: Jn lumīe tuo ⁊c̄.
.i.in lumine virtutis intellectiue quod est quedam ptici
patio diuini luminis quasi a prima luce deriuatū: vide/
bimus lumen.i.deum: ad ostendendū ꝙ non sensu sȝ in/
tellectu cognoscit deus lȝ hic impfecte. Scdo mō expo/
nit sic: Jn lumine tuo.s.fidei in pñti videbimus lumē.s.
diuine eēntie in futuro. Nam p lumen fidei aliqualiter
cognoscim⁹ deum.s.esse trinum ⁊ vnuȝ: ⁊ alia que habē/
tur de deo ex fide: ⁊ huic lumini fidei in pñti succedit vi
sio in futuro. Tertio exponit sic: Jn lumīe tuo.i.in chri/
sto vel per christū qui est lumen de lumine. videbim⁹ lu/
men in futuro.s.te deū patrē. Quarto mō exponit sic: Jn
lumine tuo.s.diuine glorie. videbimus lumē.s.dīne eēn
tie. Cui⁹ rō est: qꝛ diuina eēntia vt infinita cognosci non
pōt nisi p lumē glorie: eo ꝙ ipa excedit facultatē cuiuscū
qȝ intellect⁹ creati: nō quasi oīno extranea ab intellectu
creato: sicut sonus excedit visum tanqȝ extrane⁹ a visu: vl
dē imateriale excedit sensum: qꝛ tūc sic visus nūqȝ attin/
git ad noticiaȝ soni nec sensus ad noticiā rei spūalis: sic
nec intellectus attingeret ad noticiā dei. qd̄ est falsum ⁊
ɔtra desideriū naturale. sed dīna essentia excedit virtutē
intellectus creati: sicut excellentia sensibiliū excellūt sen/
sum. Unū sicut sol q̄ de se maxime ē visibilis pp̄ter exces/
sum sui lumīs a vespertilione videri nō pōt: vt dictū est.s.
ita dīna essentia q̄uis de se maxime sit intelligibilis ab
intellectu creato nō pōt cognosci nisi p lumen glorie: qd̄
disponit pficit ⁊ ɔiungit intellectū creatū: nō sm eē sȝ so
lum sm intelligere diuine essentie. Dec.b.Tho.ɔtra gen
tiles.⁊.j.pte sum.vbi.s. ¶ Qȝ deus ab intellectu
creato tribus modis cognosci pōt: ⁊ qbus. CA.XIIII.

t Ertio ad pfectā beatitudinē requirit sūmi visi/
bilis euidentia. Ubi sciēdū: ꝙ deus ab intel
lectu hūano trib⁹ modis pōt cognosci. p⁹ natura
li rōne.s.p creaturā. 2⁹ supnaturali lumīe.s.fidei p grām.
3⁹ eēntiali ɔtemplatōe.s.p gloriaȝ. Primo pōt deus a
nobis cognosci naturali rōne p creaturā. ita dicit aplūs
ad Ro.j. Qd̄ notū est dei manifestū est in illis. vbi glo.
dicit sic: Qd̄ notuȝ est dei.i.qd̄ est cognoscibile de deo p
hūanā rōnē Manifestū est in illis.i.in interiori intelle
ctu eoꝝ. Et Damas. Non misit nos deus in oīmoda sua
ignorātia. omnib⁹.n.cognitio essendi deū ab ipo inserta
est. non tñ in cognitōe q̄ de deo p rōnē naturaleȝ habet
ɔsistit pfecta beatitudo. qd̄ quattuor rōnibus pbo. pria
est: qꝛ beatitudo cōsistit in cognitōe dei eēntiali. scda ē:
qꝛ ɔsistit in dei ɔsecutōe generali. tertia est: qꝛ ɔsistit in
exclusione oīs mali. quarta ē: qꝛ ɔsistit in quietatōe mē/
tali. Primo btitudo ɔsistit in cognitōe dei essentiali.
sȝ p rōnē naturalē eēntiā dei sicut in se est videre nō pos
sumus: ḡ in cognitōe dei q̄ p naturalē rōnē habet nō cō/
sistit beatitudo. Rō aūt q̄re rōe naturali nō pōt conogsci
eēntia dei est ista: Rōne naturali p sensibiles creaturas
deū cognoscim⁹. sȝ sensibiles creature nō adequāt vtutē
dei: eo ꝙ adeq̄re vtuti dei nō sunt affect⁹ sensibiles. ḡ rōe
naturali p ista sensibilia eēntiā dei videre nō possumus
Uel aliter ⁊ breuius: Effect⁹ nō adequās vtutē cause non
ducit in expssam cognitōem cause. sȝ sensibiles creature
ex quib⁹ nā rōne deū cognoscim⁹ sunt effect⁹ dei totā
vtutē eius nō adequātes. vñ ex cognitōe effectuū sensibi
liū tota dei virtus cognosci nō pōt: ⁊ p ɔsequēs nec eēn/
tia dei videri. Dec.b.Tho.j.pte sum.q.xij.arti.xij.in cor.
q. Scdo ꝙ p effectus sensibiles rōne nāli nō possum⁹
essentiā dei in seipo qd̄ sit videre: pbo silitudine. Sicut
.n.cū videm⁹ hoiem loqui moueri ⁊ silia facere: dicimus
eū habere animū q̄ hoꝝ opatōnū principiū ē ⁊ cā nō tñ
cognoscimus quid sit aīa in seipa. Qd̄ etiā de vestigio b̄
idem ptȝ ita: Lȝ rōne naturali ex creaturis sensibilib⁹ co/
gnoscimus deū esse creatorē: ordinatorē: ⁊ gubernatorē
eoꝝ: non tñ ex hac cognitōe cognoscim⁹ qualis deus est
in sua eēntia. Tertio hoc idem pbo auctoritate Diony.q̄
in pmo ca. de mystica theologia dicit: ꝙ intellectus no/
ster in hac vita deo cōiungit quasi ignoto: inquātū ipe
est supra oēȝ formā quā intellectus nr̄ pōt ɔcipe in hac
vita. sed in patria ei cōiungimur quasi noto: inquantū p
suā formā q̄ est sua eēntia eū videbim⁹. Dec.b. Tho.iiij.
scri.sen.dis.xlix.q.vtrū intellect⁹ humanus possit puenire

ad videndũ deũ p eẽtiam:in solu. iij.argu. Scdo b e
atitudo cõsistit in dei cõsecutõe cõi vel generali sic: Be
atido est quoddã cõe bonũ possibile ex se oibus hoibus
pueniren:nisi accidat impedimentũ aliqd aliquib⁹ quo
sunt orbati. Ad cognitõem aũt de deo p viã rõnis vel de
monstratõis habẽdã pauci pueniũt:g̃ ꝛc̃. Rõ aũt quare
beatitudo ẽ bonũ cõe de se possibile oibus puenire ẽ tri
plex.s.ex pte largientis:affectãtis: ꝛ muneris pficientis.
Prima est ex pte largiẽtis:qꝛ deus inquãtũ ẽ ex se vult
oẽs hoĩes saluos fieri:vt dicit apls.i.ad thimo.ij. Scda
est ex pte appetẽtis:qꝛ oẽs hoĩes naturalr beatitudinez
appetũt:sicut naturalr miseriã fugiũt:vt dicit boeci⁹.iij.
de ɔso. Ueri boni cupiditas oib⁹ naturalr est inserta. Et
Diony.iiij.de diui.no.dicit.q oĩa bonũ ꝛ optimũ cõcu
piscut. Rõnes aũt quare in dei cognitiõe p viã rõnis na
turalis pauci pueniũt:qre infra Fides.ca.ij.p totũ. Ter
tia rõ est ex pte muneris pficiẽtis. Lz.n.qdlibet finitum
quãtũcũqꝫ magnũ ex sui subtractiõe diminuat ꝛ finalr
totalr ɔsumat:infinitũ tñ bonũ quale ẽ vltima beatitu
do quã deus principalr largit nobis:neqꝫ cõsumi neqꝫ
diminui põt. Rõ hui⁹ est:qꝛ deus ẽ eẽtialr sua beatitu
do quã de⁹ nobis cõicat. Tertio btitudo ɔsistit in ex
clusione oĩs mali. Sicut.n.btitudo oẽ bonũ includit:ita
oẽ malũ excludit.nõ.n.põt aliqs sil esse felix ꝛ miser. sed
cognitio q̃ est p viã rõnis naturalr ꝛ demõstratõis ꝛ mul
toꝝ erroꝝ admixtõem suscipiẽs.qd ptz:qꝛ qdã rerũ mũ
danaꝝ nõ aliũ ordiatorẽ eẽ crediderũt q̃ȝ corpa celestia
vel corpa celestia deos eẽ dixerũt.qdã vo elemẽta prin
cipiũ omniũ reꝝ dixerũt.qdã vo hũanos actus nõ alicui⁹
ordinatõe subesse credẽtes nisi hũane: hoĩes q̃ alios or
nant deos eẽ dixerũt.de qb⁹ ait apls ad Ro.j. Qui cũ eũ
deũ cognouissent.s.ex naturali rõe ꝛ creature inspecitõe
nõ sicut deũ glorificauerũt:imo obscuratũ ẽ cor insipiẽs
coꝝ pp multos errores in quos inciderũt:g̃ in cognitõe
q̃ de deo p viã naturalr rõnis ꝛ demõstratõis habet:non
ɔsistit btitudo. Quarto ꝛ vltio btitudo pfecta ɔsist.i.
qetatõe mẽtali.ꝛ formo sic rõnẽ: Illa cognitio dei eẽ
tialiter ẽ ipa btitudo q̃ habita nõ restabit alicui⁹ scibilis
desiderãda cognitio.tal aũt nõ ẽ cognitio q̃ d deo p viaz
naturalis rõnis ꝛ demõstratõis habet.qd ptz:qꝛ habita
de deo cognitõe p viã nãlis rõnis ꝛ demõstratiõis:alia
desideram⁹ de deo cognoscere q̃ p hãc cognitõem nõdũ
cognoscũt de deo.g̃ in cognitõe q̃ de deo p nãlẽ rõnem
vel demõstratõez habet nõ ɔsistit beatitudo pfecta. Hec
bea.Tho.ɔ gen.li.iij.ca.xxxvi.ꝛ c.xxxvij.p totũ. Re. infra
Fides.ca.ij.ad qd est vtilis cognitio p nãlẽ rõnẽ d deo.

¶ Q in cognitõe q̃ habet de deo p fidẽ nõ cõsistit pfe
cta beatitudo. CA.XV.

S Ecũdo deus cognoscit supnaturali lumine.s.fi
dei p grãm. Ubi sciendũ q cognitio quã d deo
habemus p fidẽ:cognitõem quã d deo p naturalẽ rõnẽ
habem⁹ excedit:vt ptz infra Fides.ij.ca.nõ tñ beatitudo
pfecta ɔsistit in cognitõe q̃ habet de deo p fidẽ. Hoc aũt
quattuor rõnib⁹ pbo.s.ex pte: intellectus:affectus:audit⁹.
appetitus. Primo rõne intellectus sic: Beatitudo cõ
sistit in pfectissima opatõe intellectus q̃ est vt intellect⁹
videat essentialiter qd intelligit.sed opatio vel cognitio
fidei ẽ impfecta ex pte intellectus: eo qd credens id qd
credit nõ videt.g̃ ꝛc̃. Uel forma aliter rõnẽ istam si vis:
Beatitudo cõsistit in illo actu p quẽ deus fit pñs intelle
ctui.fides aũt est de absentib⁹ ꝛ nõ de pñtibus. g̃ ꝛc̃. vñ
apls.ij.ad Corinth.v. Dũ p fidẽ ambulam⁹ ꝛ nõ p spẽm:
pegrinamur a dño. vbi Aug. sic dicit: Dũ p fidẽ ambula
mus.i.ad deũ tendim⁹. Et nõ p spẽm aut p pñtiam. Pe
regrinamur a dño.i.in via sumus. Qui.n.pegrinat ꝛ per
fidem ambulat nõdũ est in patria sed in via.qui aũt non
credit nec in patria est nec in via. Ubi sciendũ q lz deus
p fidem intellectui nõ sit p̃sens:eo q fides est de absen
tibus ꝛ nõ de pñtibus vt ptz:est tñ deus p fidẽ pñs affe
ctui cũ voluntarie credẽs assentit deo. vñ apls ad ephe.
b iij. Habitare xp̃m p fidem in cordibus vestris. vbi aug.
sic dicit: Cũ fidẽ habemus xp̃m habere videmur. fides
.n.in nobis xp̃s ẽ in nobis. fides tua d xp̃o in corde tuo
est xp̃s. Scdo beatitudo non cõsistit in cognitõe que
habetur de deo p fidem rõne affectus sic: Beatitudo nõ
cõsistit in actu voluntatis:vt ptz infra Uisio.cap.iij. sz in
cognitõe que est p fidẽ voluntas est principalis: inquã
tũ voluntas assentit his que intellectus sibi pponit p fi
dem:g̃ ꝛc̃. Tertio beatitudo nõ cõsistit in cognitiõe q̃
de deo habet p fidẽ rõne auditus sic: Beatitudo ĩ nobi
lissima dei cognitõe ɔsistit. sz cognitio q̃ d deo hr̃ p fidẽ
nõ est h⁹mõi:qd sic ptz: Nobiliori mõ cogscit ille q̃ ime
diate vitatẽ videt q̃ȝ ille q̃ imediate vitatẽ audit. sz fides
magis hz cognitõez silem auditui q̃ȝ visui.ita dic apls ad
Ro.x. Fides est ex auditu auditus aũt p verbũ xp̃i:ergo
ille qui audit non assentit nisi illi qui meliori mõ cogno
uit:vel illi qui veritatẽ immediate vidit.sicut xp̃o credi
mus:vel illis qui immediate habuerunt a xp̃o:sicut cre
dimus pphetis ꝛ apostolis ergo ꝛc̃. Quarto ꝛ vltimo
beatitudo non consistit in cognitõe que habetur d deo
per fidem rõe appetitus sic: Beatitudo naturale deside
rium satiat cum sit vltimus finis.sed cognitio que habe
tur de deo p fidem appetitũ non satiat sed puocat ꝛ acce
dit.quod patet:quia vnusquisqꝫ desiderat videre qd cre
dit:ergo ꝛc̃. Hec beatus Tho.contra gẽtiles libro.iij.ca.
xxxviij.per totum.

¶ Q diuina eẽntia cognoscit vel videt p glãm a beatis.
T Ertio deus cognoscit eẽntiali CA.XVI.
ɔtemplatõe p gloriaz: ꝛ sic beati qui sunt in pa ÷
tria clare eẽntiã dei vident vel deũ p eẽntiã suã
Hoc aũt quattuor rõnibus pbo.s.ex pte desiderij: pmij:
exempli:modi. Primo ex pte desiderij sic: Sanctoꝝ de
siderũ omnino frustrari nõ põt:alias naturale desideri
um esset vanũ quod est impossibile.sed desideriũ sancto
rũ est vt deum p eẽntiã videant:vt ptz Exo.xxxiij. Osten
de mihi gloriã tuam. ꝛ Joh.xiiij. Ostẽde nobis patrem
ꝛ sufficit nobis.ergo ꝛc̃. Secũdo q sancti ĩ patria dei
p essentiã videant pbo ex pte pmij sic: Beatitudo pfecta
ɔsistit in hoc q deus cognoscatur perfecte.sed hoc non
potest esse nisi p suam eẽntiã videat.g̃ ꝛc̃. Q aũt p suaz
essentiã videri possit sic pbo: Ad hoc q intellectus intel
ligat nihil aliud requirit nisi q intelligibile fiat actu:et
q intellectui cõiungatur.sed eẽntia diuina p seipam est
intelligibilis in actu cum sit immaterialis.est etiã intel
ctui pñs:quia vt dicit Aug. deus vniuscuiusqꝫ rei intimior
est q̃ȝ ipa res sibi:ergo intellectus creatus essentiam dei
immediate videre põt. Tertio pbo hoc idem ex parte
exempli.nam vnio anime ad corpus est quoddã exem
plum illius beate visionis qua spũs vnietur deo. Sicut
.n.aĩa p suam eẽntiam vnit corpi: ita diuina eẽntia per
seipam vnitur intellectui: ita q in patria eẽntia diuina
est que intelligitur ꝛ qua intelligit. Quarto hoc idez
pbo ex pte modi. Nam quattuor modis videt deus in
patria:ex quibus pbari põt q deus p eẽntiam suã vide
tur.p⁹.n.deus in patria videtur pfecte.2⁹ videt sicuti est.
3⁹ videtur facie ad faciem.4⁹ videtur in se. Primo.n.
modo deus in patria videtur pfecte.ita dicitur.i.ad Co
n rinth.xiij. Nunc cognosco ex pte:tunc aũt cognoscam si
cut ꝛ cognitus sum. Ex quo verbo apte datur intelligi q
hic.s.in via nõ cognoscit deus p eẽntiam suam sed in pa
tria sic:ita exponit glosa dicens: Nunc in presenti vita
Cognosco ex pte.i.obscure ꝛ impfecte:eo q diuina eẽntia

nõ ex se sed ex defectu intellect⁹ nři vel modi intelligẽdi
est velata: Isa.vi. Cherubin duab⁹ alis velabãt faciẽ dei
ꝛ subdit. Tunc aũt .s. in patria cognoscã sicut ꝛ cognitus
sum.q.d. plene ꝛ pfecte.i. eẽntialiter cognoscã. Sicut nunc
cognoscor vel cognitus sum a deo. quasi diceret: Sicut
deus me cognoscit p essentiã suam. eodẽ modo .s. p essen
tiã suã cognoscã deuꝫ. Ubi nota ꝙ ista similitudo sicut
nõ notat oĩmodã equalitatẽ: eo ꝙ deus in infinitũ lim
pidi⁹ me cognoscit ꝙ̃ ego ipm possim cognoscere: sed no
tat medij cognoscẽdi idẽtitatẽ: qꝛ idẽ mediũ est q° deus
cognoscit seipm: ꝛ quo nos in patria cognoscim⁹ deũ .s.
essentia sua. Scdo de⁹ in pñia videbit sicuti ẽ. ex quo
talẽ rõnẽ formo: Illud p eẽntiã suã videt qḋ videt sicu
ti est. sed in patria deus hoc mõ videbit. ita dꝛ .i. Johã.
c iij. Cũ apparuerit filis ei erim⁹: qꝛ videbim⁹ eũ sicuti est
Qḋ verbũ exponit sm glo. ꝛ sm .b. Tho. Primo exponi
tur sm glo. sic: Cũ apparuerit .s. xp̃s in scdo adventu Si
miles ei erim⁹ sm corpus imortales ipassibiles sicut ipe
filij⁹: qꝛ mortale hoc induet imortalitatẽ: ꝛ corruptibile
hoc incorruptõem: vt dic aplš .i. ad Corinth. xv. Secun
do mõ exponit a beato thoma sic: Nos in patria videbi
mus deũ eo mõ quo ipe videt seipm. ꝛ siles ei erim⁹: qꝛ
sicut ipe p suã eẽntiã substãtiã suã cognoscit: ita nos eti
am videbimus deũ p eẽntiã suã. Hec .b. Tho. ɔtra gen.
li. i. i. ca. lj. Ubi nota: ꝙ si iste modus sicuti est referat ad
modũ ipius visi: tunc videbit deus a sanctis hñe illũ mo
dũ quẽ hꝫ. sꝫ si referat mod⁹ ad ipm cognoscẽtẽ: tũc nõ vide
bit sicuti ẽ: qꝛ nõ erit tãta efficacia intellect⁹ creati ad vi
dendũ quãta est efficacia eẽntie dñe ad hoc ꝙ intelliga
tur. Tertio videt deus in patria facie ad faciẽ. Unde
Exodi. xxxiij. Faciẽ meã videbis. Nam aliter dixit de⁹
moysi p statu pñtis vite: ꝛ aliter p statu seq̃ntis. Primo
eni p statu pñtis vite dixit deus moysi ibidẽ: Posterio
ra mea videbis. qḋ sibi similitudinarie dictũ est. sicut .n.
hõ cum a tergo videt scit ꝙ hõ sit sed nõ qualis hõ: ita
deũ esse ꝛ gloriã eius eẽ cognoscere poterat: nõ tñ quis
vel qualis sit. vñ subdit: Nõ .n. poteris videre faciẽ meã
.i. apte hoc cognoscere: sicut sum. a facie .n. cognoscit hõ.
Uñ glo. Nõ poteris videre faciẽ meã .i. ipam vim diuie
eẽntie. nõ .n. videbit me hõ .s. p incircũscriptã eẽntiã. ꝛ vi
uet .s. carne mortali. Et aplš .i. ad Corinth. xiij. Uidemus
nunc p speculũ in enigmate: tũc aũt facie ad faciẽ. Ex q°
verbo talẽ rõnẽ formo: Illud qḋ videt facie ad faciẽ vi
detur p suã eẽntiã sed deus in patria videbit facie ad fa
ciẽ vt p aplm ptꝫ. g̃ ꝛc. Ubi sciendũ ꝙ creature corpales
q̃uis facie ad faciẽ videãt: tñ sm similitudinẽ earꝫ vident
eo ꝙ nõ sunt ɔiungibiles visui p eẽntiã suã rõne mate
rialitatis earũ. ꝛ iõ tunc imediate vident qñ earꝫ similitu
do visui cõiungit. sꝫ de⁹ p eẽntiã suã ẽ incõiungibilis in
tellectui. ꝛ hec visio imediata dicit visio faciei. Hec bea.
Tho. iiij. scri. sen. di. xlix. art. i. vtrũ intellect⁹ hũan⁹ possit
pvenire ad videndũ deũ p eẽntiã: in arg. 5. ꝛ in cor. q. et
in solu. xiiij. argu. ꝛ xv. ibidẽ. Quarto videt deus in
patria in se. Ubi nota: ꝙ aliud ẽ videre rẽ seipã: vel in se
ipsa: vel p seipam. verbigrã: Aliud ẽ videre lucẽ seipsa: et
aliud ẽ videre lucẽ in seipsa. nam lux videt seipsa effecti
ue: qꝛ nõ est alia causa q̃ faciat lucẽ videre nisi ipa. vñ vi
dere lucẽ seipã effectiue ẽ videre lucẽ p seipam. nõ tñ vi
det lux in seipa materialr: hoc ẽ in sua spũalitate ꝛ abso
lutõe nature sue: sed in alia materia vt in aere vel colore
Eodẽ mõ lux eterna q̃ deus est in pñti videt seipa .s. effe
ctiue: eo ꝙ ipe est cã effectiua oĩs cognitiõis. non tñ ipa
lux spũalis que deus ẽ videt in seipa in pñti: sed in crea
tura que est quasi mediũ materiale deferens ipam lucẽ
ad intellectũ. in patria aũt videbit in seipsa .i. p seipam:
ꝛ in seipa ꝛ nõ in re alia. Hec Alex. i. pte sum. de medio
cognoscẽdi deũ: arti. xiij. in solu. .i. argu.

Q d de⁹ i pñia p eẽntiã suã videt. CA. XVII.

Secundo ꝙ deus in patria p suã eẽntiã videat p
b bo auctoritate Joh. xvij. Hec ẽ vita eterna vt co
gnoscant te solũ verũ deũ: ꝛ quẽ misisti Jesum xp̃m. In
quo verbo de beatitudĩe patrie tangunt tria. p° .n. appeti
bilis boni amor attendit: ibi Hec est vita eterna. 2° dele
ctabilis veri splendor infundit: ibi Ut cognoscant te. 3°
incõparabilis pmij valor attingit: ibi Solũ verũ deũ
ꝛ quẽ misisti iesum xp̃m. Primo .n. de beatitudĩe pa
trie appetibilis boni amor attendit cum dicit: Hec ẽ vi
ta eterna. In quo verbo exprimunt tria. primo dignitas
singularis ibi Hec est. 2° iocunditas affectabilis: ibi Ui
ta. 3° ppetuitas interminabilis: ibi Eterna. Primo .n.
exprimitur dignitas singularis: ibi Hec est. Lꝫ .n. mũda
ni iudiciũ corruptũ habẽtes in rebus exterio. ib⁹ beatitu
dinẽ ponãt dicentes beatũ pplm cui hec sunt: vt in psal.
dicit: tñ vera beatitudo ɔsistit in hñdo deuꝫ. vñ in psal.
ibidẽ subdit: Beat⁹ pplš cuius dñs de⁹ eius. vñ in psal.
Gloria hec ẽ .s. videre deũ oĩbus sanctis eius. Que beati
tudo vel gloria bona quattuor pcipue in se hꝫ. p° est iocũ
da sine dolore. vñ in psal. Exultabũt sancti i gloria. 2° est
secura sine timore: in psal. Excelsus sup oẽs gẽtes dñs et
super celos gloria eius. 3° est libera sine seruitute: ad Ro.
viij. Ipa creatura liberabit a seruitute corruptiõis in li
bertatẽ glorie filiorꝫ dei .i. in gloriosam libertatẽ quã ha
bebunt filij dei ꝛ heredes regni. Quarto est copiosa sine
defectiõe: Isa. vlti. Diuitijs affluatis .s. hic fide virtutib⁹
ꝛ opibus bonis: ꝛ in futuro affluatis ab oĩmoda gloria
eius cognitiõis diuinitatis ꝛ hũanitatis xp̃i. Secũdo
exprimit iocunditas affectabilis cũ subdit: Uita. Ubi
nota ꝙ vita signat duo .s. esse ꝛ opari in se. p° signat esse.
ita dicit .ij. de aĩa. Uiuere viuentib⁹ est esse. 2° . qꝛ pfectõ
potentie est actus eius: ideo vita vel viuere signat opera
tõem ad quã aliquis seipm mouet. qḋ dupliciter pbo .s.
exemplo: ꝛ cõi dicto. Primo exemplo. nam plante dicũ
tur viuere ex eo ꝙ crescunt: ꝛ hoĩes ex eo ꝙ mouent se ad
intelligendũ ꝛ volendũ. Secundo hoc idem pbo cõmu
ni dicto. nam cõiter dicitur: Iste ducit talẽ vel talẽ vitaꝫ
sm opatõem illam cui maxime intendit quasi ad illam
opatõem totam eius vitam sit ordinatam. vnde qꝛ beatitu
do consistit in quadã opatõe intellectus .s. in dei cogni
tõe cui maxime hõ intendit: ideo talis opatio dicit vi
ta. vñ Hilarius. iij. de trini. sup hoc verbo sic ait: Uita est
verũ deũ nosse. Et Aug. i li. de spũ ꝛ litera sic dicit: Quid
hoc bono melius quid hac felicitate felicius: viuere deo
viuere cũ deo. Tertio exprimit ppetuitas intermina
bilis cũ subiungit: Eterna. Nõ .n. beatitudo q̃ in dei vi
sione ɔsistit põt deficere: ideo dicit Hec est vita eterna.
Cuius rõ est: qꝛ illa actio q̃ non est successiua sed tota sil
no mensurat tpe sed est in quadã pticipatõe eternitatis
sed visio dei est h⁹mõi. Quod tripliciter ptꝫ. p° ex pte ei⁹
quod videtur quod est substantia diuina que est eterna
2° ex pte eius qua videtur .s. eẽntia diuina qua deus vi
det est eterna. 3° ex pte eius qui intuetur .s. ex pte intelle
ctus cui⁹ esse nõ subiacet tempori cũ sit incorruptibile. g̃
nec eius actio .s. visio dei. ꝛ ideo ẽ eterna. vñ Joh. x. Ego
vitam eternã do eis. Hec bea. Tho. iiij. scri. sen. dist. xlix.
arti. ij. q. iij. vtrũ beatitudo sit ideꝫ qḋ vita eterna: in cor.
q. Et cõtra genti. li. iij. ca. lxj. Scdo principaliter in p̃
missa auctoritate delectabilis veri splendor infunditur:
ibi Ut cognoscant te. q.d. hec est vita eterna .i. hec est cã
vite eterne: meritoria quideꝫ vt cognoscant te .s. in via p
fidem: effectiua vero vt cognoscant te in patria p spẽm. vñ
Augu. sup iohannẽ sic dicit: Porro si cognitio dei est vi
ta eterna: tãto magis viuẽ tendim⁹ quãto magis in hac

cognitiõe pficimus: nõ autẽ moriemur in vita eterna tũc
q̃ cognitio dei pfecta erit qm̃ nulla mors erit. Uel dicit
euãgelista: Ut cognoscant te. Ex quo verbo saluator dat
intelligere: q̄ beatitudo principal̃r ⁊ substancial̃r ↄsistit
in visiõe dei. i. Joh. iij. Uidebim⁹ eũ sicuti ẽ. ibidez. ca. iii.
qm̃ beatitudo ↄsistit in actu intellectus: q̃ ẽ videre deũ.
⁊ nõ in actu voluntatis. Tertio principal̃r incõprehẽ
sibilis pmij valor attingit̃: ibi. Solũ verũ deũ ⁊ quẽ mi
sisti ihm xp̃m. Qd̃ verbũ exponit̃ tribus modis. Primo
sm̃ chryso. sic: Te solũ verũ deum dicit vt nõ excludat̃ fi
lius ⁊ spũssanctus: sed vt excludant̃ idola q̃ a q̃busdã di
cunt̃ dij: sed nõ sunt veri dij. Scd̃o exponit̃ sm̃. b. aug.
vij. de trini. sic: Per hoc q̄ dicit: te solũ verũ deũ: ipsam tri
nitatẽ intelligit prem: ⁊ filiũ: ⁊ spũsanctũ. Et dicit deũ
in singulari intelligẽs ipaz trinitatẽ simul nõ tres veros
deos: sz vnũ verũ deũ. Et ideo subdit Jesum. Qd̃ quidez
nomẽ scribit̃ tribus l̃ris. s. Jesus hebraice. sother grece:
saluator latine: ad significãdũ mysteriũ trinitatis qd̃ cla
re sm̃ beatũ Aug. in patria cognoscemus. Tertio mõ ex
ponit̃ sic: Nam in missione filij intelligit̃ incarnatio fi
lij. ⁊ iõ p hoc q̄ dicit: Et quẽ misisti iesuz xp̃m. dat̃ intel
ligi q̄ in vita eterna gaudebim⁹ nõ soluz de diuinitate sed
etiã de hũanitate xp̃i: Jsa. xxxiij. Regẽ. i. xp̃m in decore
suo videbũt. ⁊ Joh. x. Ingrediet̃ ⁊ egrediet̃ ⁊c̃. Hec bea.
Tho. in postilla quã fecit sup iohem ibidẽ. Nota etiã q̄
hoc nomen iesus tres terminatões h3. s. primã in sus in
nt̃õ vt iesus: scd̃az in sum in actõ vt iesum: tertiã in su: in
reliquis casibus. s. gt̃õ: dt̃õ: vt̃õ: ⁊ ablatiuo: vt iesu. qd̃ in
nullo noie quarte declinatõis inuenies: ad significandũ
q̄ in xp̃o sunt tres substãtie. s. diuinitas: aĩa: ⁊ caro. Hec
in catholicon. ℭ Qꝫ octo sunt beatitudines sm̃
mattheum. CA. XVIII.

b **Eatitudines.** Scd̃m beatũ mat
theũ. v. ca. octo sũt
beatitudines. Rõ aũt huius numeri dupliciter
põt accipi: per respectũ ad diuersas opiniones de beati
tudine: ⁊ p respectũ ad diuersas opatões vere beatitudi
nis. Primo p respectũ ad diuersas opiniones de beati
tudine. nam quidã posuerunt suã beatitudinẽ in vita vo
luptuosa: quidã in vita actiua: quidã in vita ↄtẽplatiua.
Prima vita. s. voluptuosa impedit ⁊ retrahit a vera bea
titudine. Scd̃a. s. actiua disponit ad verã beatitudinem
Tertia vita. s. ↄtemplatiua essencial̃r in patria ipa est ve
ra beatitudo. Primo. n. quidã sunt qui suã beatitudi
nẽ querũt in vita voluptuosa ⁊ mũdana: ⁊ isti tripliciter
distinguunt̃. Primo. n. sunt quidã qui in diuitijs ⁊ ho
noribus abundantiã ⁊ excellentiã querũt. ⁊ qz hoc pstat
impedimentũ vere beatitudis: ideo dñs volens ab h̃ re
trahere: paupibus spũ pmittit regnũ celoꝝ dicens: Bea
ti paupes spũ ⁊c̃. ⁊ sic pauptas spũs est prima beatitudo
Scd̃o querunt hoies immites ⁊ feroces p litigia ⁊ bel
la securitatẽ sibi acq̃rere: inimicos suos destruendo. ⁊ qz
hec a vera beatitudine impediũt: ideo dñs ab hoc volẽs
retrahere repromisit mitibus securã ⁊ quietẽ possessio
nẽ terre viuentiũ. vñ dixit: Beati mites. ⁊ est scd̃a beati
tudo. Tertio querũt hoies mundani in delectatõibus ⁊
ↄcupiscentijs mundi affluentiã ↄtra labores pñtis vite.
⁊ qz h⁹mõi delectatões corpis impediũt a vera beatitu
dine: ideo dñs volẽs eos retrahere a delectatiõib⁹ pñtis
vite lugentib⁹ ↄsolatiõem pmittit: ideo ẽ tertia beatitu
do. s. beati qui lugent. Scd̃o quidã alij ponũt suã bea
titudinẽ in actiua vita. Ubi nota q̄ opera vite actiue dis
ponunt ⁊ ordinãt ad opa vite ↄtẽplatiue. Ab opib⁹ autẽ
vite actiue discedũt aliqui duob⁹ modis. Primo. n. qui
dã discedũt ab opibus iusticie debitũ nõ reddentes: sed
potius aliena rapientes: ⁊ cõtra hoc vitium dñs pmittit
esurientib⁹ iusticie saturitatẽ: ⁊ iõ est quarta beatitudo
s. Beati q̃ esuriũt ⁊ sitiũt iusticiã qm̃ ipi saturabũt̃. Se
cundo hoies discedunt ab opib⁹ mĩe ne imisceãt se mise
rijs alienis: ⁊ iõ ↄ hoc dñs pmittit misericordib⁹ mĩam.
vñ ẽ q̃nta beatitudo: Beati misericordes qm̃ ipi mĩam
ↄsequent̃. Tertio quidã alij ponũt beatitudinẽ suaz
verã in vita ↄtẽplatiua: ad quã disponũt duo tanq̃ pre
uia. Primũ est mũdicia cordis que ad visionẽ dei dispo
nit: ⁊ iõ est sexta beatitudo. s. beati mundo corde qm̃ ipsi
deũ videbũt. Scd̃m est ordinatio pacis vel in alio vel in
se. pro cui pmittit̃ p pmio gl̃a filiatõis diue. que est im
pfecta ↄiunctõe ad deũ p sapiam ↄsũmatã: ⁊ iõ est septia
beatitudo: Beati pacifici qm̃ filij dei vocabũt̃. Octaua
vero beatitudo: Beati q̃ psecutõem patiunt̃ pp iusticiã
qm̃ ipoꝝ ẽ regnũ celoꝝ. ⁊ hec beatitudo ẽ firmitas q̃daz
omniũ beatitudinũ. ⁊ iõ debet̃ sibi pmia omniũ btĩtudi
nũ. Hec. b. tho. pma scd̃e. q. lxix. arti. iiij. in cor. q. p totũ. ⁊
in solu. ii. argu. ibidẽ. Scd̃o mõ numer⁹ beatitudinũ
accipit̃ ex opatõe future btĩtudis. nã futura btĩtudo ↄsi
stit in euasiõe oĩs mali: ⁊ adeptõe oĩs boni. Primo ↄsistit
futura btĩtudo in euasiõe oĩs mali. Est aũt triplex malũ
s. indigẽtie: pene: ⁊ culpe. p̃° igit̃ ex euasiõe indigentie q̃
affligit paupes in hac vita erit pma beatitudo. s. adeptõ
regni. 2° ex euasione mali pene qd̃ pturbat mites: erit se
cũda beatitudo. s. possessio terre. 3° ex euasione mali cul
pe qd̃ ↄtristat lugẽtes erit tertia beatitudo. s. ↄsolatio.
Scd̃o beatitudo ↄsistit in adeptõe oĩs boni. ⁊ hoc quat
tuor modis. p̃°. n. merito iusticie in pñti erit p pmio i fu
turo saturitas: ⁊ sic ẽ quarta btĩtudo. 2° merito mĩe erit
quinta btĩtudo. s. ↄsecutio mĩe. 3° merito mũdicie in pñti
erit in futuro sexta beatitudo. s. visio dei. 4° merito pacis
in pñti erit p pmio in futuro septia beatitudo. s. filiatio
dei: vt p visionẽ dei splẽdeat imago dei i aspectu: p filia
lẽ amorẽ silitudo in affectu. ℭ Qꝫ pauptas spũs
accipit̃ ⁊ intelligit̃ quattuor modis. CA. XIX.

b **Eati paupes spũ qm̃ ipoꝝ ẽ regnũ celoꝝ.** Scd̃m
b Ambro. hec beatitudo ordine pma ẽ ⁊ parẽs q̃
dã vtutũ: qz q̃ ↄtẽpserit secularia ipe merebitur
sempiterna. In quo vbo tãgit tria. p̃° doctrine nouitatẽ
in paupertatis cõmẽdatõe: ibi Beati. 2° suauitatẽ in spũs
hũilitate: ibi Paupes spũ. 3° vtilitatẽ in regni possessiõe
ibi Qm̃ ipoꝝ ẽ regnũ celoꝝ. hñ q̃ dicit: Beati paupes. nõ
simpliciter: sed spũ. Qm̃ ipoꝝ est regnũ celoꝝ. Qd̃ verbuz
exponit̃ septez modis sm̃ q̄ pauptas accipit̃ septẽ mo
dis. Primo. n. modo sm̃ Aug. in sermone dñi in mon
te: Pauptas spũs dicit̃ timor spũs quo homo de se diffi
dit: vel diffidentia de seipo que ex timore pcedit. vñ vul
gariter dicit̃ paup corde timidus. ⁊ h⁹mõi pauptas spi
ritus. i. diffidentia sui beatũ efficit: qz quanto quis d̃ se
ipo diffidit ⁊ insufficientez se reputat: tanto amplius in
deo cõfidit ⁊ in eo abũdat. vñ pũer. xxviij. Beatus hõ q̃
semp est pauidus. Scd̃o mõ sm̃. b. Aug. vbi. s̃. pauper
tas spũs d̃r humilitas spũalis que spũ inflãtẽ extenuat:
nam spũs ventus vocat̃. quis vo nesciat supbos ⁊ psum
ptuosos inflatos dici tanq̃ vento distentos: ⁊ iõ beati
paupes spũ. i. hũiles: pũer. xxix. Hũilẽ spũ suscipiet gl̃ia.
Tertio mõ sm̃ Chryso. in omel. pauptas spũs dicitur
abiectio tp̃aliũ p xp̃o volũtaria. vñ dicit: Beati paupes
spiritu. i. qui volũtarie sunt paupes. q̄ enĩ multi sunt hu
miles. i. pauperes nolentes rerum necessitate coacti: non
est laus. vnde illos beatificat qui sunt pauperes spiritu
. i. qui propter spũssanctum se bonis tempalibus puant.
Jacobi. ij. Nonne pauperes elegit deus diuites in fide
⁊ herẽdes regni? Quarto modo paupertas spiritus di
citur indigentia vel mendicitas boni spiritualis. ⁊ hoc
non facit beatum sed miseruz: Apoca. iij. Dicis quia di

nes sum rc̄. ꝛ nescis qꝛ paup es ꝛ nudus: miser ꝛ misera-
bilis. Quinto mō fm chryso. sup mattheū: paupes spū
.i. aīo sunt ꝗ oīno nihil hr̄e se reputāt: nec seipos siue cor-
pus siue aīam siue mēbra: sed oīa cōmodata hr̄e ꝛ quasi
alienis vtunt̄. ꝛ iō nō dixit manifeste Beati hūiles spū:
sed beati paupes spū: vt sic ostdat hūiles adiutoriū dei sp
eē mēdicātes. vn̄ in greco habet̄: Beati mēdici vl' egeni
ꝗ sp pulsant adiutoriū dei tāq̄ ex seipis nihil se reputan-
tes hr̄e. Sexto mō fm basiliū exponit̄ sic: Nō aūt oīs
quē paupertas pmit beat⁹ ē: s; ꝗ xpi pceptū mūdanis ptu-
lit opib⁹ plures aūt paupes sunt in substācia auarissimi
vo fm affectū: quos nō saluat paupertas sed affect⁹ dānat.
nihil. n. nisi volūtariū beatificabile ē: eo ꝙ oīs virt⁹ libe-
ro designat̄ arbitrio. Septio mō fm chryso. in omel.
exponit̄ sic. Sunt. n. quidā nāliter ꝛ ex cōplex. de paupe-
res. i. hūiles ꝛ virtuosi. sed tales nō sunt beati. vn̄ Beati
paupes spū. i. illi qui ex volūtate ꝛ electōe se hūiliāt: iō h̄
incipit radicit⁹ euellere supbiā: qꝛ hec fuit radix et fons
malicie vniuerse: ɔtra quā posuit hūilitatē velut quod-
dā stabile fundamētū ꝗ subiecta velut quodā stabili fū-
damēto cū stabilitate alia supedificant̄: hac. n. destructa
pereūt quecūq̄ ɔgregaueris bona. Et itez Chryso. super
matth. nā sicut cetera vitia disponūt ad inferos maxime
tn̄ supbia: sic oēs vtutes ducūt in regnū celoꝝ: marie tn̄
hūilitas: qꝛ ppriū est vt ꝗ se hūiliat exaltet̄. Aug. ibidez:
Supbi ergo appetūt regna terraꝝ: s; humiliū ē regnū ce-
loꝝ. Dicunt̄. n. paupes spū beati: eo ꝙ paupertas volūta-
ria facit impassibiles: agiles: subtiles: diuites. p⁹ fac im-
passibiles. s. in mēte: qꝛ nō dolēt de amissione tpaliū. 2°
paupertas volūtaria fac agiles ad seq̄ndū xpm. vn̄ matth.
xix. Ecce nos reliq̄mus oīa rc̄. 3° facit graciles. i. subtiles
ad intrādū padisum. vn̄ matth. xix. Facili⁹ ē camelū p fo-
ramē rc̄. 4° facit diuites ad emēdū regnū celoꝝ: qđ ɔsti-
tutū est sub pcio paupertatis. vn̄ Aug. in psona xpi: Uena-
le habeo. quid: regnū celoꝝ. quo emit̄: paupertate regnū:
vilitate gloria: labore requies: morte vita. Vn̄ ḡ rn̄det p-
miū merito. qđ ptz. p°. n. diffidentie sui rn̄det securitas:
ibi: Ipsoꝝ. 2° abiectiōi ꝛ hūilitati ppe rn̄det sublimitas:
ibi Regnū. 3° paupertati volūtarie ꝛ indigētie rn̄det copio-
sitas: ibi Celoꝝ. ipoꝝ igit̄ est regnū celoꝝ.

¶ Scđa beatitudo ē Beati mites. CA. XX.

B Eati mites qm̄ ipi possidebūt terrā. Post pmaz
beatitudinē. s. paupertatis: sequit̄ scđa beatitudo
.s. mititatis vel māsuetudis. Qui. n. paup ē mul-
tis lacessit̄ iniurijs: ꝛ iō necessariū ē ꝙ sit mitis. vn̄ Am-
bro. sup Lucā: Cū simplicitate ɔtēptus fuero inops: sup
est vt mores meos tempem: quid. n. mihi pdest carere se-
cularib⁹ nisi mitis fuero. vn̄ post paupertatē ɔgrue sequit̄
Beati mites. Ubi nota ꝙ mitis ꝛ mansuetus idē sūt
fm rē: s; differūt fm rōnē. nā mitis ē ꝗ alios se offendē-
tes tolerat. vn̄ papias: Mitis ē lenis ꝛ ad sustinēdū iniu-
riā tacēs quasi mut⁹. Mansuet⁹ aūt q̄si manu assuetus ē
ꝗ nulli iniuriā irrogat. vel māsuet⁹ cui facile ē sustinere
nō malū p malo reddere. mitis vo ē ꝗ nulla animi ascē-
sione turbat̄: sed in animi trāquillitate ꝛ bonitate pseue-
rat iugiter. vel mitis dr̄ aliqs in affectu: māsuet⁹ vo in ef-
fectu. Mitis fm glo. exponit̄ trib⁹ modis. Primo sic
Mitis ē quē mētis amaritudo nō afficit. vn̄ Aug. ibidē
Mites sunt ꝗ cedūt improbitatib⁹ ꝛ nō resistūt malo: s;
vincunt in bono malū. Scđo mō exponit̄ sic: Mitis est
quē rancor vel ira nō deijcit: sed oīa eq̄nimiter sustinet.
vn̄ ambro. sup lucā: Mitiga ḡ affectū tuū: vt nō irascari
aut certe iratus ne peccaueris. pclarū est. n. motū animi
tpare ɔsilio nec minoris virtutis dr̄ cohibere iracūdiā q̄z
ouo nō irasci. cū plurimū istud. s. nō irasci sit leuius. hoc
aūt. s. motū ire cohibere fortius estimet̄. Tertio exponi-
tur sic: Mitis ē ꝗ nō irritat nec irritat̄: nec nocet nec nō
cere cogitat. Et sic cōprehēdit tres vtutes. s. lenitatē: eq̄ni-
mitatē: ꝛ innocentiā. Lenitas ē q̄ntū ad motū mētis: eq̄-
nimitas q̄ntū ad insultū hostis: innocētia q̄ntū ad actum
bois. Et sic excludit triplicē amaritudinē. s. rancoris p le-
nitatē: liuoris p innocentiā: impatiētie p equanimitatē.
Et iō beati mites. Qđ triplr ptz p oppositū p effectū p
fructū. Primo. n. ꝙ mites sunt beati ptz p oppositū: quia
mititas ꝛ rabies opponūt̄. s; rabies in corde hūano ē mi-
seria: ḡ mititas ē beatitudo. Scđo ꝙ mites sunt beati pa-
tet p effectū: qꝛ mititas vl' māsuetudo facit ipassibilē. qđ
ptz: nā mitis fm phm patit̄ s; nō deijcit̄. i. lesiōes nō sen-
tit. Mititas. n. ē sicut mollis culcitra ꝗ dura suauit̄ reci-
pit: in quo anim⁹ lenit̄ ꝛ suauiter reqescit: Ecc̄i. xiiij. Fe-
lix qui nō habuit animi sui tristiciā rc̄. Tertio ꝙ mites
sint beati ptz p fructū: qm̄ ipi possidebūt terrā: terrā tri-
plicē. s. terrā quā terūt: quā gerunt: quā querūt. i. terram
mundi: terrā corpis pprij: terram padisi. Primo. n. im-
mites ꝛ feroces terrā mūdi destruūt: iō eā nō merēt̄ pos-
sidere: s; mites qꝛ terrā mūdi pacifice regunt sic. vn̄ Ecc̄i
x. Sedes ducū supboꝝ destruxit: ꝛ sedere fecit mites p
eis. In psal. Mansueti aūt hereditabūt terrā. Secūdo
mō immites ꝛ feroces nō possidebūt terrā corpis pprij:
imo ipm destruūt: qꝛ nō subijciūt sensualitatē rōni. Mi-
tes aūt vel māsueti qui hūc habēt dn̄ium sui corpis sub-
ijciendo sensualitatē rōni possidebūt terrā: Luce. xxi. In
patientia vestra possidebitis aīas vr̄as vn̄ glo. Mites
eñ ꝗ seipos possederūt hereditatē pr̄is i futuro posside-
bunt. Tertio īmites ꝛ feroces de terra viuentiū. i. ō pa-
radiso excludēt̄: mites aūt quiete ꝛ pacifice. ꝛ secure pos-
sidebunt dn̄ium in terrā viuentiū. vn̄ Aug. ibidez: Liti-
gent igit̄ immites ꝛ dimicēt p terrenis ꝛ tpalib⁹ rebus.
sed beati mites qm̄ ipi possidebūt terrā. terrā de ꝗ euel-
li nō pñt: illā in quā terrā: de qua in psal. dr̄: Portio mea
dn̄e sit in terra viuentiū. Significat. n. quandā stabilita-
tem hereditatis ppetue vbi aīa p bonū affectū tāq̄ in lo-
co suo requiescit: sicut corp⁹ in terra: et inde cibo suo alit̄
sicut corpus ex terra: ipa. n. est requies ꝛ vita sanctoꝝ. Et
subdit glo. ibidē: Plus aūt est possidere terrā q̄ habere
regnū celoꝝ. multa. n. habem⁹ ꝗ statim amittim⁹. Et Be-
da ibidē: Si celoꝝ regnū paupib⁹ ꝛ terrā mitibus pmit-
tit̄: quid ḡ supbis ꝛ ɔtentiosis nisi infern⁹ relinquit̄?

¶ Tertia beatitudo est Beati ꝗ lugent. CA. XXI.

B Eati qui lugent qm̄ ipi cōsolabunt̄. Ecce tertia
beatitudo que rōnabiliter primā sequit̄ ꝛ secū-
dam. Nam post ɔtēptū mundi p paupertatem: p⁹
quietē mentis p mansuetudinē: vacās homo sibijpsi ni-
hil ibi inuenit nisi flebile: ꝛ ideo lugere dz. vnde ambro.
sup Lucā sic dicit: Cum hec feceris vt. s. sis paup ꝛ mitis
memēto ꝙ peccator es lugeto peccata tua. vnde sequit̄:
Beati qui lugent qm̄ ipi cōsolabunt̄. Reddit aūt Am-
bro. causam quare lugere peccata sit tertia beatitudo di-
cens: Et bene tertia beatitudo ē peccata deflentis: qꝛ tri-
nitas est que peccata cōdonat. ¶ Ubi nota ꝙ hō debet
lugere miserias pprias: ꝛ alienas. Primo pprias ꝛ hoc
quadrupliciter: p° culpas pprias: 2° vitam pteritam erro-
neam: 3° pn̄tis vite incolatū ꝛ tedia: 4° periculū ꝛ incer-
titudinē vite future. Primo dz hō lugere peccata pro-
pria. vnde Hilarius sup hoc verbo Beati qui lugent sic
ait: Lugentes. n. hic dicunt̄ nō orbitates aut ɔtumelias
aut damna merentes: sed peccata vetera flentes. Chryso.
aūt in omel. ostendit modū lugendi peccata propria di-
cens: Notandū aūt ꝙ hanc beatitudinē cum intensione
quadā pposuit. iō nō dixit beati qui tristant̄: sed beati ꝗ
lugent. inde etiā pfecte sapiētie magisteriū dedit. Si. n.
qui filios vel alios defunctos lugent fm illud tps non

desiderāt pecuniā vel gloriā:nec cōuitijs acuunt̄ nec ali
qua passione alia capiunt̄: multomagis seruare hoc de/
bent q̄ lugēt pctā sua.Et Isido.de sūmo bono: Duplicē
fletū debet hr̄e oīs peccator in pnīa:vel qr bonū p negli/
gentiā nō fecit:vel qr malū p audaciā ꝛ maliciā ppetra/
uit.Et Greg.sup illo verbo hieremie Tren.iij.Diuisiōes
aquarū deduxit oculus meus.sic ait: Diuisas quippe in
oculis aquas deducim⁹ cū peccatis singul' singulas la
p chrymas dam⁹.Et sup illo verbo psal.Potū dedit nobis
in lachrymis in mēsura.Greg.sic ait:Ut vn̄m vniuscuiusq̄
ex meis tanto penitēdo cōpūctōis sue bibat lachrymas
quāto se meminit iniq̄ se p culpas.Basili⁹ in exameroō:
Grandia pctā grandia lamenta desiderāt:ita vt p modo
ꝛ mensura culparū sit modus ꝛ mensura penarū.Augu.
ibidē.Quid mirū si lachryme erāt ei potus cū post men/
surā lachrymaꝝ futura erat ei corona gaudioꝝ? Scdo
debet hō lugere vitā pteritā erroneā.vn̄ Aug.in sermōe
dn̄i in monte sic ait:Luctus ē tristicia d' amissione caro
rum.cōuersi aūt ad deū ea q̄ in hoc mūdo cara habebāt
amittunt.nō igit̄ gaudēt his reb⁹ quib⁹ ante gaudebāt:
ꝛ donec fiat in illis amor eternoꝝ nōnulla mesticia sau/
ciant̄.Cōsolabunt̄ ergo spūsancto qui maxime ppterea
paclytus noiatur.i.cōsolator:vt tpales amittētes eterna
leticia vtant:ideo dicit Qm̄ ipi cōsolabunt̄. Tertio de/
bet hō lugere pn̄tis miserie incolatū ꝛ tedia.vn̄ glo. ibi/
dem sic ait:Per luctū duo genera cōpunctōis intelligūt̄
.s.p miserijs hui⁹ mundi:ꝛ p desiderio celestis regni.vn̄
filia caleph petiuit irriguū inferius ꝛ irriguum superius.
Huiusmodi aūt luctū nō habet nisi paup ꝛ mitis qui cū
mundū nō diligat:q̄ miser est recognoscit:ꝛ iō celū cō-
cupiscit. Quarto debet hō lugere piculū ꝛ incertitudinē
vite future:Eccs.ix.Nemo scit vtrū sit dignus odio vel
amore.vn̄ Ambro.attendēs hec quattuor dicit sup psal.
Ablue te lachrymis tuis:laua te fletib⁹:qr nisi sup te fle/
ueris alius te nō flebit. Scdo principalr debet hō lu/
gere miserias alienas:ꝛ hoc trib⁹ modis.s.miserias cul/
pe:impenitētie:pene aliene.Primo debz hō lugere mi/
serias culpe aliene.Vn̄ chryso.sup Matth.sic ait:Et qui
sua qdē lugēt pctā beati sunt:sz mediocriter beati.beati/
ores aūt sunt q̄ aliena lugent pctā.certū est.n. qr nō hn̄t
sua q̄ lugent:tales cōuenit eē oēs doctores:Joelis.ij.Sa
cerdotes ministri dn̄i plorabūt dicētes pce ꝛc. Scdo
hō dz lugere miserias impnīe aliene.vn̄ hiero.sup h' ver/
bo:Beati q̄ lugēt.sic dic̄:Luctus.n.hic nō mortuoꝝ po/
nit̄ cōi lege nature:sed peccatis ꝛ vitijs mortuoꝝ. sic fle/
uit samuel saulem:ꝛ paul⁹ eos q̄ post imundiciā nō ege/
runt pnīam. Tertio dz hō lugere miserias pene aliene
vn̄ chryso.sup mattheū sic ait:Qui vo pctā aliena lugent
cōsolabunt̄:qr cū in seculo illo puidentiā dei cognoue/
rint ꝛ intellexerint manifeste:q̄ qui dei fuerūt perire non
potuerūt:q̄ aūt perierūt nō fuerūt dei de cui⁹ manu nemo
rape pōt:iō de eis luctu derelicto cōsolabūt̄:ꝛ sine mixtu
ra alicui⁹ doloris i sua sola beatitudīe letabūt̄.Et subdit̄
Qm̄ ipi cōsolabūt̄.Ubi chryso.in omel.sic ait:Et talibus
.s.pctā ppa ꝛ aliena lugētib⁹ sufficiat venia frui:nō tn̄ cō
solatōez termīat in pctōꝝ remissiōe: sz ꝛ multoꝝ cōsola/
tōe pticipes facit ꝛ hic ꝛ in futuro.sp.n.maiores labori/
bus ꝛ tribulatōib⁹ dat de⁹ cōsolatōes.Et glo.ibidē:Cōue
niēter q̄ lugētib⁹ pmittit̄ cōsolatio:vt q̄ tristat⁹ ē in pn̄ti:
gaudeat in futuro.Et cōcludit glo. ibidē excellētiā isti⁹
tertie beatitudīs dicēs:Maior aūt ē tribulatio lugētis
q̄ꝫ paupis ꝛ mitis:igit̄ ex merito ꝛ mai⁹ pmiū. plus.n.ē
gaudere in regno q̄ꝫ hr̄e ꝛ possidere: multa. n.cū dolore
habemus ꝛ possidemus.

¶ Qz quarta beatitudo est Beati qui esuriunt ꝛ sitiūt
iusticiam. CA.XXII.

b Eati q̄ esuriūt ꝛ sitiūt iusticiā:qm̄ ipi saturabūt̄.
b Ecce quarta beatitudo q̄ recte sequit̄ tres predi
ctas.Qui.n.mūdana cōtēpsit:mores māsuetudie
rexit:ꝛ ēt suas miserias ꝛ alienas luxit:iā pōt esurire ꝛ si
tire iusticiā.eger.n.cū in graui morbo ē:nō esurit.vn̄ se/
quit̄:Beati q̄ esuriūt ꝛ sitiūt iusticiā.Et dicit:Qui esuri
unt ꝛ sitiūt.qr vt hiero.dic̄:nō sufficit velle iusticiā nisi iu
sticie patiamur famē:vt sub h' exēplo nunq̄ꝫ nos satis iu
stos:sz sp esurire iusticie opa intelligam⁹.Chryso.aūt sup
mattheū ponit rōnē q̄re debem⁹ esurire ꝛ sitire iusticiā
dicēs:Qm̄ oē bonū qd̄ nō ex amore ipius boni hoīes fa
ciūt ingratū ē an̄ deū:iō debem⁹ esurire ꝛ sitire iusticiā.
Et ostēdit Chryso.q̄ sunt illi q̄ esuriūt ꝛ sitiunt iusticiā di
cēs:Qz illi esuriūt iusticiā q̄ sm̄ iusticiā dei desiderant
cōuersari.ꝛ illi sitiūt iusticiā q̄ sciam ei⁹ acq̄rere cupiunt.
nā iusticia quā aliqui esuriūt ꝛ sitiūt ē iusticia q̄ tribuit
vnicuiq̄ꝫ qd̄ suū ē.s.deo:primo:ꝛ sibi.p⁹.n.talis iusticia
tribuit deo tria.s.honorē creatori amorē redēptori timorē
iudici.2⁹ iusticia pxio tribuit tria.s.obedientiā supiori:
cōcordiā pari:bn̄ficentiā inferiori.3⁹ iusticia tribuit sibi
tria.s.mūdiciā cordi:custodiā ori:disciplinā carni.Chry
so.aūt i omel.dic̄ vl' vocat iusticiā vniuersalē v̄tutē:ꝛ iō
illi q̄ esuriūt ea q̄ sūt v̄tuti cōtria:nō sūt beati sz miseri.ver
bi gra p⁹.n.q̄ esuriūt sciam vanā sic curiosi.sūt miseri.In
psal.Esuriētes ꝛ sitiētes aīa eoꝝ ꝛc̄. 2⁹ q̄ esuriūt pecuniā
terrenā sic cupidi.In psal.Diuites eguerūt ꝛ esurierunt.
3⁹ q̄ esuriūt carnis cōcupiam vt voluptuosi ꝛ luxuriosi:sic
fili⁹ pdig⁹:Luc.xv. 4⁹ q̄ esuriūt secularē potētiā sic sup/
bi:puer.xxviij.Leo rugiēs ꝛ vrsus esuriēs.s.mel in arbo
re:pnceps impi⁹ sup pplm̄ paupem:oēs isti nō sūt beati
sz miseri:qr sp esuriūt:ꝛ nūq̄ꝫ saturabunt̄.de qb⁹ dr̄ Isa.
c lxv.Ecce serui mei comedēt ꝛ vos esurietis ꝛc̄. In qbus
verbis implicāt̄ q̄ttuor mala.s.fames sine cibo:sitis sine
refrigerio:cōfusio sine solatio:vlulat⁹ sine remedio. sed q̄
esuriūt iusticiā quā sp plus hr̄e desiderāt:sm̄ illud Ecci
xxiiij.Qui edūt me adhuc esurient:ipi saturabunt̄:teste
beata v̄gine Luce.j.Esuriētes īpleuit bonis.nā q̄ esuriūt
ꝛ sitiūt iusticiā saturabunt̄ in pn̄ti ꝛ in futuro. p⁹ qdē in
pn̄ti:ita dicit Aug.Illo cibo saturabunt̄ in pn̄ti.de quo
dn̄s dicit:Meus cib⁹ ē vt faciā voluntatē pr̄is mei qd̄ ē
sūma iusticia: ꝛ illa aq̄ de q̄ q̄sq̄s biberit:fiet in eo fons
aq̄ salientis in vitā etnā. Scdo in futuro cū apparuerit
gloria dn̄i saturabūt̄.qd̄ ptz:nā in pn̄ti rōnalis esurit vel
sitit primā veritatē:cui dat̄ mō p̄libatio fidei.Cōcupisci
bilis sitit vel esurit sūmā bonitatez:cui dat̄ mō p̄libatio
charitatis.Irascibilis sitit vel esurit diuinā sublimitatē:cui
dat̄ mō p̄libatio spei.Caro esurit ꝛ sitit suā glorificatio
nē vn̄ in psal.Sitiuit in te aīa mea q̄ꝫ multiplr tibi ca/
ro mea.Sz in futuro rōnalis satiabit̄ visiōe:cōcupiscibi
lis delectatōe:irascibilis satiabit̄ fruitōe:corp⁹ sua glori
ficatōe:sm̄ illud Isa.lx.Tūc videbis quo ad rōnalē:ꝛ af
flues quo ad cōcupiscibilē:ꝛ mirabit̄ quo ad irascibilē:
ꝛ dilatabit̄ cor tuū quo ad corpis glorificatōem:qr non
solū sistet glīa in aīa:sz etiā dilatabit̄ vsq̄ꝫ ad corpis glo/
rificatōem vt tot⁹ hō remuneret̄.vn̄ Hilari⁹:Sitiētibus
ꝛ esuriētibus iusticiā beatitudinē tribuit:significās aui
ditatē pfecta in celo satietate repleri.glo. Justicia ē suū
vnicuiq̄ꝫ tribuēs.s.deo:sibi:ꝛ primo.hec iusticia nō ple/
ne īplebit̄ donec de⁹ sit oīa in oīb⁹:ꝛ iō hic possum⁹ esu/
rire ꝛ nō saturari.ꝛ hoc ē qd̄ dicit̄: Qm̄ ipi saturabunt̄.
vn̄ chryso.sup mattheū sic ait:Saturabunt̄.s.largitate re
muneratōis dei:qm̄ maiora erūt dei pmia q̄ꝫ sanctoꝝ de/
sideria. Sed cōtra:qr Ecci.xxiiij.dicit̄:Qui edunt me
adhuc esurient:ꝛ q̄ bibunt me adhuc sitient.ꝛ loquit̄ de
beatis sm̄ illō:Fruūt̄ nec fastidiūt:q⁹ frui magis sitiūt
ergo beati nō saturabunt̄ cum ibi esuriant.Rn̄deo ꝛ di/

co q esuries dicit duobus modis. vno mō indigētia rei quam non hñs appetit: et talis esuries in beatis nō erit. alio mō esuries dr cōplacētia rei quā hñs non fastidit: et talis esuries erit in beatis. nā quāto beati plus delectantur de deo: tāto plus desiderant delectari. Vñ Greg. Qñ ad ipm fontē vite venerimus: erit nobis delectabiliter impressa sitis simul atqz satietas. sed longe erit a nobis necessitas: lōge a satietate fastidiū: qz et sitiētes satiabimur et satiati sitiemus.

¶ Qnta btitudo ē Beati misericordes. CA. XXIII.

b Beati misericordes: qm ipi miām cōsequēt. Hec est quinta beatitudo. et merito: qz sm glo. ibidē miā de pcedētibus nascit: qz si pcesserit vera humilitas: et animus mansuescat: et suor et alior casus fleat: et iusticiā esuriat: postea nascit vera miā. tūc. n. alienas miserias facit suas et p viribus iuuabit. et si iuuandi facultas deest: cōpassio nō deerit. et de hac dicit: Estote misericordes. et ideo: beati misericordes qm ipi misericordiam cōsequent. Rō aūt quare miā ponit post iusticiā sm glo. ibidē est: qz iusticia et miā ita cōiuncte sunt vt altera ab altera debeat tpari. nam iusticia sine miā crudelitas est: miā vo sine iusticia dissolutio vl remissio. dicit ergo Beati misericordes. sup quo verbo sic Remigius dicit: Misericors dr quasi miserū hñs cor: qz alterius miseriaz quasi suā reputat: et de malo alterius quasi de suo dolet Talis aūt miseret alterius pcipue tribus modis: primo releuando inopiā: 2° cōdonādo iniuriā. 3° cōpatiēdo si viderit miseriā. Primo aliqs est misericors releuando inopiā: Ecci. xxix. Cōclude elemosynā in sinu paupis. i. occulte: Matth. v. Cum facis elemosynā noli ante te tuba canere: sicut hypocrite faciūt: cā vane glorie. Et hic p te orabit: vt tibi pctā oīa dimittāt. Re. infra Elemosyna

Scdo mō aliquis ē misericors cōdonādo iniuriam:
e Ecci. xxviij. Relinque primo tuo nocenti te: et tunc depcanti tibi peccata soluent. q. d. Relinque. i. dimitte et indulge iniuriā et rancorē prio tuo: Nocēti te. i. tibi. Non dicit qui nocuit tibi. sed nocenti principalr qm vltionis ira solet magis feruescere: Collos. iij. Donātes vobismet ipsis siquis aduersus aliquē habet querelaz: sicut et dñs donauit vobis. et sequit: Et tunc depcanti tibi p peccatis tuis dimittendis. Tibi peccata soluent. sicut cera soluit ad ignē et glacies ad solem: Luce. vi. Dimittite et dimittemini. Re. infra Contumelia. et infra Iniuria. Tertio mō aliquis est misericors cōpatiendo si viderit miseriā
f Job. xxx. Flebam quondā sup eo qui afflictus erat: et cōpatiebat aīa mea paupi. q. d. tanqz misericors flebam. s. fletu cōpassionis p afflictōem exteriorē: ad Ro. xij. Flete cum flentibus. vñ subdit: Super eo q afflictus erat. s. afflictōe exteriori. Et cōpatiebat aīa mea. s. interius paupi indigenti. q. d. Nō solū ondebam cōpassionē exteriorē: sed etiā interiorē. naz sm Greg. ibidē: plus ē cōpassio qz datum. et pbat duplici rōne. Prima ē: qz plus ē dare de seipo qz de suis. Ille aūt qui cōpatit dat aliqd de seipo. s. dolorē et cōpassionē cordis: Secunda rō ē: qz rē quālibet plerūqz dat etiā q nō cōpatit. nunqz aūt qui vere cōpatit qd necessariū cōspicit primo negat. vñ Hiero. Misericordia hic nō solū in elemosynis intelligit: sz in omni peccato fratris: si alter alterius onera portemus. Et Aug. sup mattheū: Beatos aūt dicit eē q subueniūt miseris: qm eis ita impendit vt ipi a miseria liberent. vñ sequitur: Qm ipi miām cōsequent. qd ptz. Primo. n. q impendit miām in collatōe elemosyne et subleuatōe indigentie cōsequit miām in adeptōe glorie: Prouer. xiiij. Qui miseret paupi beatus erit. Scdo qui impedit miām in remissione oīs culpe vel iniurie: cōsequit miām in remissione culpe: Puer. xvi. Misericordia et veritate redimitur iniqtas. Tertio q impēdit miām in cōpassione alterius pene vel angustie: cōsequit misericordiā in remissiōe oīs pene et infusione grē et collatōe benedictōis diuine: Puer. xxij. Qui pnus est ad misericordiaz bñdicet. vñ Hilarius Intantū. n. deus beniuolētie nre in oēs delectat affectu vt suā miām sit solis misericordibus pstaturus. Ubi nota tria. Primū ē q sm misericordie gradū cōsequit quilibet indulgētie locū: ita q vbi nulla erit exhibitio misericordie: nulla erit cōsecutio venie vel indulgētie. nā qui in nullo inuētus fuerit misericordie gradu: in nullo erit vl recipiet indulgētie loco. Scdm ē: q misericordie est triplex diuisio. Est. n. misericordia magna: maior: maxima. Misericordia magna ē cū qs dat d suis. ita dr: Date elemosynā &c. Misericordia maior ē cū qs dat oīa sua: de qua dr matth. xix. Ecce reliqmus omnia. Misericordia maxima ē cū qs dat seipm. de q apls: Libēter impēdar et superimpendar ipe p aīabus vrīs: ita q pmi q dāt elynā cōsequent misericordiā. et qui dant elemosynā maiorē cōsequent misericordiā maiorē. et q dāt elynā maximā cōsequent misericordiā maximā. vñ Chryso. in omel. Uidetur aūt eē eqlis retributio: sz ē multo maior. nō. n. ē equalis hūana misericordia et diuina. Et glo. ibidē: Merito ergo misericordibus misericordia impēdit vt plus accipiāt qz meruissent. et sicut plus recipit qui vltra saturitatē hz qz ille q hz tm ad saturitatē: sic maior ē gloria misericordie qz pcedētiū. Tertiū ē q aliqñ inuenit misericors seuerus: et aliqñ seuerus misericors. verbigrā Perniciosus vel seuerus misericors ē q amore pce ac psuasione alterius peccat. Seuerus aūt misericors ē qui nullo mō pp aliū peccare vult. Sat[illegible] p alio libenti aio quis debz sic. n. opz fieri vt nunqz pp aliū homo peccet qd est iusticie: sed libenter alior peccator penā portet: qd ē misericordie. Beati ergo misericordes: qm ipi misericordiam cōsequent. et p oppositū iudiciū sine misericordia fiet illi qui nō facit misericordiā: Jaco. ij.

¶ Qa sexta beatitudo est Beati mūdo corde. CA. XXIIII.

b Beati mundo corde qm ipi deū videbunt. Conuenienter vt dicit glo. sexto loco ponit mundicia cordis: quia sexta die homo cōditus est ad imaginē dei: que quidē in hoīe obtenebrata erat p culpaz: sz in mundis corde reformat p grām. nā imaginē dei quā homo sexta die p culpā amisit: christus sexta etate recupauit et mundis corde infundit p grām. Merito igitur post pdicta sequit Beati mundo corde: qz nisi illa quinqz pdicta pcedāt mūdū cor in hoīe nō creat. vñ Ambro. Qui misericordiā defert: misericordiā amittit nisi mundo corde misereat. nā si iactātiā qrit: nullus ē fructus misericordie: vñ sequit: Beati mūdo corde. Et chryso. I omel. Quia. n. multi misereēt sz ipudica agūt: mōstrāt q nō sufficit primū. s. misereri et ipudica agere: iō hoc d mūdicia apposuit dicēs: Beati mūdo: nō in supficie: nō tm corpe sed corde. Primo. n. nō dicit: beati in supficie vt fallaces hypocrite q nō sūt beati: sz miseri. de qbus dic matth.
v xxiij. Ue vobis scribe et pharisei hypocrite q mundatis qd de foris ē: intus aūt pleni estis rapina et inmūdicia. Sup quo vbo origenes sic ait: Hic smo nos instruit vt festinemus iusti eē: nō appere. q. n. studet vt appareat iustus: q a foris sunt mūdat: et q vident curat: cor aūt et cōsciam negligit. Qui aūt studet ea q intus sunt. i. cogitatōes mundare cōsequens ē vt etiā ea que a foris sunt faciat mūda.

Scdo nō dicit: beati tm corpe vt diuites mundani et vani. de quibus dr Matth. xij. Inuenit eā vacantē scopis mundatā et ornatā. Uacantē a bono ope. Mundataz in corpe. Ornatā in veste. vñ Chryso. sup illo verbo superius allegato matth. xxiij. Ue vobis scribe &c. sic ait: Hec dñs dic: qz iudei quotiēs ingressuri erāt in tēpluū: aut sa-

crificia oblaturi: aut ꝑ dies festos seipsos ⁊ vestimenta
sua ⁊ vtensilia sua lauabāt. ⁊ a peccatis seipm̄ nemo pur-
gabat: cum deus neqȝ corporis mundiciā laudet neqȝ sor-
des ꝯdemnet. Pone tn̄ ꝙ deus odit sordes corporꝫ vesti-
mentorꝫ ⁊ vasorꝫ que necesse ē vt ipso vsu sordidentᷣ: quā-
to magis sordes cōsciencie horret: quā si volumus mun-
dam semꝑ seruamus. Tertio dicit Beati mūdo corde
vt munda sit rōnalis ab errore male instruente: concupi-
scibilis ab amore male inflammante: irascibilis a timore
male humiliāte. debet. n. mūdicia cordis eē in intellectu
⁊ in affectu. Primo mūdicia cordis in intellectu dȝ eē
a tribus. s. a duplicitate intentōis: a falsitate opinionis:
a prauitate cogitatōis. Primo mūdicia cordis debet eē
in intellectu a duplicitate intentōis. nam qui simulatā ⁊
malā intentiōem habet. s. qui facit aliq̄d malo fine vel q̄
vnū habet in corde: ⁊ aliud in opere: nō est beatus sed mi-
ser: Eccī. ij. Ue duplici corde. talis. n. est miser: qꝛ vult in-
e gredi terrā duabus vijs. vñ Eccī. ij. Ue peccatori ingre-
dienti terrā duabus vijs. Raban⁹ Duabus vijs ingrediᷣ
quis tribus modis. s. qui mala facit ⁊ bona sperat: vel q̄
carnis sectaᷣ opera ⁊ sanctificatōem spūs se arbitraᷣ ꝑfi-
cere: vel qui quo ad exteriora viam ingrediᷣ paradisi: et
quo interiora viam inferni. ꝯtra quos dicit Hiere. iiij.
Laua a malicia. s. praue intentōis cor tuū. Secūdo mun-
dicia cordis debet eē in intellectu a falsitate opinionis.
nā ille qui cor prauū corruptū ⁊ iniquū habet: inter alia
duo mala facit. s. machinaᷣ ⁊ scrutaᷣ malum alterius. p°
machinaᷣ malū alteri⁹: Prouer. vj. Corde prauo machi-
natur malū. cum tn̄ potius deberet excogitare bonū ⁊ ꝑ-
cipue quō alijs posset ꝓdesse. qꝺ ptȝ: qꝛ cor hoīs natura-
liter est pijssimū. vñ ad singulas lesiōes corporis plus ⁊ mi-
nus ꝯpatiᷣ: sanguinē ꝑ venas ad singula mēbra emittēs
vt eis subueniat. 2° ille qui cor corruptū ⁊ prauuȝ habet
alterius mala ⁊ nō bona scrutaᷣ: Prouer. xxvij. Cor iniq̄
exquirit mala. s. eius quē odit vel ad infamandū vel ad
nocēdū. Re. infra Suspicio. Tertio mūdicia cordis de-
esse in intellectu a prauitate cogitatiōis: Matth. ix. Ut
quid cogitatis mala in cordibus vestris: tales. n. sūt mi-
seri ⁊ nō beati: eo ꝙ ex malis cogitatiōibus peccata oia
oriunᷣ Matth. xv. De corde. n. exeunt cogitatōes male.
Glo. Ex cogitatōibus aūt malis ꝓueniūt ⁊ mala facta ⁊
mala verba que lege ꝓhibenᷣ. s. homicidia que ꝓhibenᷣ
illo p̄cepto legis Non occides: ⁊ sic de alijs. de his trib⁹
l dicit Isa. j. Lauamini: mundi estote: auferte malū cogi-
tationū vestrarū ab oculis meis. Lauamini. s. a corrupta
intentōe. Mundamini. a falsa opinione. Auferte malū
cogitationū vestrarū. a vestro corde. ⁊ subdit: Ab oculis
meis. eo ꝙ de mentib⁹ suis debent auferre malas cogita-
tōes: nō solū a cōspectibus hominū sed etiam a ꝯspectu
dei cui nihil pōt celari. Secundo debet eē cordis mun-
dicia in affectu. ⁊ hec mundicia debet esse a tribus: p° ab
amore terrene affectōis. 2° ab amore praui delectatiōis:
3° a cōsensu noxie opatōis. p° debet esse mūdicia cordis
in affectu ab amore terrene affectiōis: Matth. vj. Ubi ē
thesaurus tuus ibi ⁊ cor tuū. Ubi chryso. sic dicit: Et si ni-
hil tibi vlterius mali eueniat nō ꝑuam sustinebis iactu-
ram inferiorib⁹ affixus ⁊ eorꝫ seruus factus: ⁊ a celestib⁹
cadens: ⁊ nihil excelsorꝫ cogitare potens. 2° debet eē mū-
dicia cordis in affectu ab amore praue delectatōis: vt di-
cat illud Thobie. iij. Mundā seruaui aīam meā ab omī
ꝯcupiscentia. s. mentis ⁊ carnis. ⁊ merito: qꝛ vt hiero. dicᷣ
mundus deus a mundo corde ꝯspiciᷣ: templū. n. dei nō
pōt esse pollui. Et hoc est qꝺ dicitᷣ Qm̄ ipi deū videbūt
Tertio debet esse cordis mundicia in affectu a cōsensu
noxie opatōis. vnde in psal. Quis ascendit in montē do-
mini aut quis stabit in loco sancto eius: Et subdiᷣ: In-

nocēs manibus ⁊ mūdo corde. ⁊ Prouer. xxi. Qui ē mū-
dus. s. corde: rectū est opus ei⁹. Sed forte argues ⁊ di-
ces: ꝙ nullus pōt eē mundus corde: ⁊ ꝑ ꝯsequens nec vi-
dere deū sic: Qui nō pōt esse mūdus corde nō pōt deum
videre: ⁊ ꝑ ꝯsequens nec esse beatus. sed Prouer. diciᷣ:
Quis pōt dicere: mundū est cor meū: purus sum a pecca-
to: q. d. nullus: ergo ⁊c̄. Rn̄deo ⁊ dico: ꝙ aliud ē dicere se eē
beatū: ⁊ aliud est dicere se mundū a peccato: ⁊ ꝑ ꝯsequens
beatū. Primū. n. s. dicere ⁊ asserere se beatū ē temerariū
vel ꝑiculosum. ⁊ hoc triplici rōne. Prima est ꝓpter stat⁹ in-
certitudinē: Eccs. ix. Sunt iusti atqȝ sapientes: ⁊ opa eo-
rū in manu dei. ⁊ tn̄ nesciunt vtrū amore vel odio ⁊c̄. Se-
cunda est ꝓpter mundorꝫ raritatē: Eccs. ix. Non ē hō in
terra qui nō peccet ⁊c̄. Tertia est ꝓpter venialiū insepa-
bilitatē. j. Joh. j. Si dixerimus qꝛ peccatuȝ non habem⁹
⁊c̄. Secundū. s. esse mundū a peccato: ⁊ ꝑ cōsequēs di-
cere se beatū pōt intelligi duobus modis. Uno mō ex ꝓ-
pria natura: ⁊ sic nullus pōt esse ex peccato cōceptus sua
natura eē beatus: eo ꝙ nullus ex ꝓpria natura est corde
o mūdus. vñ Isa. j. Omne caput languidū ⁊ oē cor merēs
a planta pedis vsqȝ ad verticem nō est in eo sanitas. Qꝺ
verbū exponiᷣ sic: Caput est liberū arbitriū: cor cōsiliuȝ:
pes carnale desideriū. Caput ergo languet: qꝛ liberꝫ arbi-
triū ad oē bonū torpet. Cor meret: qꝛ malū qꝺ patiᷣ cōsi-
liū: sicut nec ignorare sic nec simulare valet. Pes cum to-
to corpe dolet: quia cōcupiscentie malū vndiqȝ hȝ. Alio
modo diciᷣ quis corde eē mundus ⁊ ꝑ cōsequens beat⁹
ex diuina gratia. ⁊ ita diciᷣ hic: Beati mūdo corde qm̄
ipi deum videbunt. Qꝺ ptȝ ꝑ exemplū de trib⁹. s. de Ja-
cob: de Isaia: ⁊ paulo. p°. n. iacob facie ad faciē vidit deū
Gen. xxij. sed prius emarcuit neruus femoris eius: quod
signat extinctiōem oīs affectus carnalis. 2° Isaias vidit
dn̄m sedentē sup soliū excelsum: Isa. vj. sed prius ab an-
gelo purgatus: ⁊ significat purgatōem ab omni falsitate:
⁊ iniquitate ⁊ crimine. Chryso. sup Matth. Deus ipa iu-
sticia vel bonitas est. sm̄ ergo ꝙ quis eripuit se a malis ⁊ fe-
cerit bona: hic deū videt aut turbulente: aut munde: aut
modice: aut amplius: aut interdū: aut semꝑ: aut sm̄ pos-
sibilitatē humanā. In seculo aūt illo deū videbunt facie
ad faciem: non in speculo ⁊ in enigmate sicut hic. 3° pau-
lus raptus vsqȝ ad tertiuȝ celū vidit deum: vt habetur. ij.
ad Corinth. xij. sed primo squame ceciderūt ab oculᷣ ei⁹:
ꝓpter qꝺ significaᷣ ꝙ ille q̄ videt deū sicut ē: debet eē in-
tellect⁹ eius ab oī fantasmate depuratus: ⁊ ab vmbra rō-
nis humane. nam rō naturalis est quedā intelligētia ob-
umbrata. vnde Aug. sup Gen. ad lrām sic ait: Nemo aūt
videns deū viuit vita ista qua mortalr viuiᷣ in istis sen-
sibus corporis. sed nisi ab hac vita quisqȝ funditus sensib⁹
moriaᷣ: siue oīno exiens de corpore: siue ita alienatus a
carnalibus sensibus vt merito nesciat: sicut ait aplʼs vtrū
in corpe an extra corpus sit: nō in illaȝ subuehiᷣ visionē.
Et subdit glo. cōpatōem istius beatitudis respectu alia-
rū dicens: Maiorē aūt remuneratiōem isti. s. mundo cor-
de habent ꝙ plurimi: sicut illi qui in curia regis nō solū
ꝓuident: sed etiā faciem regis vident.

¶ Septima beatitudo est Beati pacifici. CA. XXV.

b Beati pacifici qm̄ filij dei vocabunᷣ. Hec beati-
b tudo vt dicit glo. septimo loco poniᷣ: qꝛ in sab-
bato vere requiei dabiᷣ vera pax sex etatib⁹ trā-
sactis. Ambro. aūt sup lucam reddit rōnē quare hec bea-
tudo. s. pacis imediate sequiᷣ sextam. s. mundiciā cordis
dicens: Cum interiora tua vacua feceris ab oī labe pctī:
ne dissensiones ex affectu tuo ꝓcedant: a te pacem inci-
pis vt alijs pacē feras. vñ sequiᷣ Beati pacifici ⁊c̄. Ad
cuius euidentiā quattuor sunt notanda. s. pacis quiddi-
tas: auiditas: integritas: sublimitas. Primo ꝯsiderā-

[illegible] pacis quid [illegible] vñ Aug. xix. de ciui. dei oñdit q̃d sit pax dicẽs: Est autem pax trãquillitas ordinis. ꝛ expo [illegible] ordo autẽ est pariũ dispariũqꝫ [illegible] [illegible] pacis cõis [illegible] [illegible] Aug. [illegible] oñdit ꝙ oẽs appetũt pacem. q̃d [illegible] ꝓbat ex cõmuni [illegible] dicẽs: Quia sicut nemo est q̃ gaudere non velit: ita nemo ẽ q̃ [illegible] pacẽ habere nõ velit. 2° ꝓbat hoc idem p exemplũ de bello dicẽs: que tam hi q̃ bella volũt nihil aliud [illegible] ꝙ p bella ꝑuenire ad pacẽ. Tertio notandi [illegible] pacis integritas. s. quot modis aliqui sunt pacifici. [illegible] aliq̃ pacifici tribus modis [illegible] deo: ꝛ primo. Primo aliq̃ sunt pacifici in semetipsis: de q̃bus Aug. in sermone dñi in mõte sic ait: Pacifici in semetipsis sunt qui oẽs animi sui mot⁹ ꝯpumẽtes ꝛ subijciẽtes rõni: carnales qꝫ ꝯcupiscẽtias habẽtes edomitas fiũt regnũ dei. In quo ita ordinata sunt oĩa vt q̃d est in hoĩe precipuũ et excellẽs: imperet ceteris reluctãtibus q̃ sunt nobis bestijsqꝫ cõia. Et oñdit Aug. in lib. retrac. ꝙ ista subiectio carnis ad mentẽ: ꝛ sensualitatis ad rõem nõ põt pfecte fieri in hac vita dicẽs: Nõ tñ cuiqꝫ ꝑuenire põt vt lex carnis repugnãs legi mẽtis oĩo nõ sit in mẽbris. sed hoc nũc pacifici agũt domãtes ꝯcupiscentias carnis vt q̃nqꝫ ad pacem plenissimã veniat. Scdo aliq̃ sunt pacifici deo totaliter obtemperando. Vñ Aug. in ser. do. in mõte sic ait: Sicut enĩ q̃d est in nobis supius. s. mens vel rõ debet ceteris inferiorib⁹ reluctãtibus impare: ita q̃d ẽ in nobis superius. s. mens vel rõ subijci debet potiori se. s. deo. Et subdit cãm dicẽs: Neqꝫ enĩ impare inferiorib⁹ põt nisi superioribus subijciat. ꝛ hec ẽ pax que dat in terra hoĩbus bone volũtatis. Tertio aliq̃ sunt pacifici ad alios. de q̃bus Chryso. sup Matth. sic ait: Pacifici autem ad alios sunt nõ solũ qui inimicos in pace recõliant: sꝫ etiã illi q̃ immemores maloꝝ diligũt pacẽ. pax enĩ illa beata est que in corde posita ẽ: nõ tñ in verbis. g̃ beati pacifici sunt habẽtes pacẽ cũ deo: secũ: ꝛ cũ ꝓximo. p° beati pacifici sunt habẽtes pacẽ cũ deo ei in oĩbus obtemperando ad Roma. v. Iustificati ex fide pacẽ habem⁹ ad deũ. 2° pacifici sunt habẽtes pacẽ secũ motus illicitos refrenando: Iob. v. Scies ꝙ pacẽ habeat tabernaculũ tuũ. 3° pacifici sunt habẽtes pacẽ cũ ꝓximo ꝯcordiã nutriẽdo: ad Ro. xij. Si fieri põt cũ oĩb⁹ pacẽ habẽtes. Ubi sciẽdũ: ꝙ pacifici dicũt hic nõ animo placati: q2 hoc pertinet ad secũdã btitudinẽ. s. mititatẽ. sed dicunt pacifici qui inuigilãt paci faciẽde: reformãde: ꝯseruande. p° illi sunt pacifici q̃ inuigilãt paci faciẽde inter se ꝛ deũ. 2° isti sunt pacifici q̃ inuigilãt paci reformãde inter carnẽ ꝛ spiritũ. 3° illi sunt pacifici q̃ inuigilãt paci ꝯseruãde. s. primi ad primũ: primi ad deũ: primi ad seipm: vt pꝫ in hoc capitulo. Et subdit p̃mium: Quõ filij dei vocabuntur. ꝛ hoc ẽ quartũ. s. pacis sublimitas: q2 pacifici filij dei vocabunt. Ubi nota: ꝙ filiũ dei faciũt tria. Primũ ẽ fides formata: Ioh. i. dedit eis ptãtem filios dei fieri his qui credũt. ꝛc. Scdm ẽ charitas pfecta: Matth. v. Diligite inimicos vestros ꝛ bñfacite his q̃ oderũt vos vt sitis filij patris ꝛc. Tertiũ est pacis cõcordia sicut hic: Beati pacifici q̃m filij dei vocabunt. Q̃d verbũ exponit trib⁹ modis. p° ſm Chryso. sup Matth. sic: Beati pacifici i. q̃ pacẽ diligũt: eo ꝙ tales vocabunt filij dei q̃ est pax nostra. 2° mõ exponit ſm beatũ Aug sic: Pacifici vocantur filij dei: q2 in deo ẽ sũma quies ꝛ nihil ei repugnat: sic in pacificis ẽ pfectio pacis vbi nihil repugnat: filij autẽ debẽt habere similitudinẽ patris. 3° mõ exponit ſm Chryso. in omel. sic: Pacifici q̃ nec odiũt nec litigãt sed litigãtes ꝯgregãt recte filij dei vocant: q2 vnigeniti hoc est op⁹ ꝯgregare dispsa: ꝛ pacificare ꝯtra se pliãtia. Ultimo nota pfectũ istius septime btitudinis respectu omniũ p̃cedentiũ. nã ſm glo. maximã dignitatẽ habẽt pacifici [illegible] in domo regia summ⁹ ẽ [illegible] inter oĩa p̃cedentia [illegible] indicat filius regis vocari.

¶ Octaua btitudo est Btĩ q̃ psecutionẽ patiunt ꝑpter iusticiam. CA. XXVI.

b Beati q̃ psecutionẽ patiunt ꝑpter iusticiã: quoniã ipsoꝝ est regnum celoꝝ. Hec octaua beatitudo est quedã manifestatio ꝛ ꝯfirmatio precedẽtiũ. ex hoc enĩ ꝙ aliquis ẽ firmat⁹ in paupertate spũs ꝛ mititate ꝛ alijs sequẽtibus ꝑuenit ꝙ ab his bonis pp nullam psecutionẽ recedit. vñ octaua btitudo ad septẽ precedẽtes ptinet. ꝛ sicut ẽ cõfirmatio quedã omniũ beatitudinũ p̃cedentiũ: sicut pꝫ: ita debent sibi oĩa beatitudinũ p̃mia. Hec b. Tho. pma scde. q. lxix. arti. iij. in solu. v. arg. p totũ. ꝛ arti. iiij. ibidẽ in so. ij. arg. Chryso. autẽ in omel. reddit cãm quare btitudo psecutiõis immediate sequitur pacis btitudinẽ dicẽs: Posita pacificoꝝ beatitudine ne aliquis estimaret ꝙ semp pacẽ sibi querere sit bonũ subdit: Beati q̃ psecutionẽ patiunt ꝛc. Aug. in sermone dñi in mõte reddit cãm aliã quare btitudo psecutionis imediate ponit post beatitudinẽ pacis: dicens sic: Pace enĩ intrĩsecus ꝯstituta ac formata quascũqꝫ psecutiões ille q̃ foras missus ẽ forinsec⁹ cõcitauerit: auget gloriã q̃ scdm deũ est. ꝛ iõ dicit: Beati q̃ psecutione patiunt propter iusticiã. Ubi nota tria. s. suppliciũ [illegible] ꝛ p̃miũ. Primo nota suppliciũ cũ dicit: Beati q̃ psecutionẽ patiuntur: ꝛ hoc [illegible] p° q̃tũ a [illegible] 2° q̃tũ ad [illegible] verboꝝ. 3° q̃ tũ ad [illegible] Require infra [illegible] ꝛ infra [illegible]. Scdo nota meritũ vñ addit: Propter iusticiã. Hieronymus [illegible] autẽ addidit: pp iusticiã. multi enĩ pp sua peccata patiunt ꝛ non sunt beati sed miseri vt malefici: heretici: latrones homicide: ꝛ huiusmõi q̃ pp sua scelera patiunt: pma Pe. quarto: Nemo vestrũ patiat q̃si homicida aut fur aut maledicus: sed pp iusticiã. iusticia autẽ ꝯtinetur ꝓ omni virtute aĩe poni. vñ Chryso. sup Matth. sic ait: Quidã patiuntur psecutionẽ a gẽtibus pp idola nõ colẽda. ꝛ ideo beati: q2 pp iusticiã fidei patiunt. Aliq̃ vero patiunt psecutionẽ ab hereticis pp veritatẽ nõ relinquendã. ꝛ isti etiam sunt btĩ: q2 pp iusticiã patiunt. Sed ꝛ fides ex potentib⁹ qui christiani vident forsitã pp peccata sua correcti⁹ a te: fuerit te psecut⁹ beatus es cũ Iohãne baptista. s. n. verũ est ꝙ ꝓphete martyres sunt q̃ a suis occisi sunt: sine dubio q̃ pp cãm dei aliquid patit ꝛ si a suis patit mercedẽ martyrij accipiet: ꝛ ideo nõ posuit scriptura psonã psequentiũ: sed solã cãm psecutionis vt nõ aspicias q̃s te psequit sed pp q̃d. Tertio nota p̃miũ cum subiungit: Quõ ipsoꝝ est regnũ celoꝝ. Ubi nota ꝙ regnũ celoꝝ est illoꝝ q̃ psecutionẽ patiunt trib⁹ modis. p° volũtate spõtanea: i psal. Voluntarie sacrificabo ꝛc. 2° cũ ꝑseuerãtia: Marci. xiij. Qui sustinuerit vsqꝫ in finẽ hic saluus erit. 3° cũ intẽtione recta vel ex cã legittima. s. pp iusticiã. vñ subdit: Quõ ipsoꝝ est regnũ celoꝝ. Glosa: Qui regnũ celi optat: obprobriũ ꝛ suppliciũ nõ timet in terra. Et subdit: Quantũ q̃s de laude hominũ letat tñ de obprobrio contristat: quẽ laus extollit vituperatio deprimit: vbi q̃s querit gloriã ibi timet ꝯfusionẽ. q̃ querit tñ laudẽ apud deum nõ timet ꝯfundi in cõspectu hominũ. ¶ Ubi nota ꝙ regnũ celoꝝ ponit ꝛ ꝓmittit ꝓ p̃mio in pma btitudine ꝛ octaua. ꝛ hoc triplici rõe. Pma est: q2 vere martyrij gen⁹ paupertas volũtaria ẽ. vñ Hilari⁹: His enĩ regnũ seruatur: q2 in ꝯspectu seculi sunt q̃ psecutionem patiunt paupes spũ. Scda cã est: q2 paupertate emit regnũ celoꝝ: sed persecutione ꝛ passione ꝓ christo absqꝫ omni dilatiõe percipit. Tertia rõ est: q2 ſm Ambro. pauperibus spũ ꝓmittit

regnū celoꝝ q̄tū ad gloriā aīe: sed passis in corpe passio
nem p christo pmittit regnū celoꝝ q̄tū ad gloriaz cor/
poris. Vñ idē premiū. s. regnū celoꝝ pmittit in patria ⁊
octaua beatitudine ⁊ tñ sub alia ⁊ alia rōne: vt pz. Hec. b.
Tho. pma scde. q. lxix. arti. iiij. in solu. ij. arg. Et Chryso. I
omel. Ne autē mireris si fm vnāquāqz btitudinē regnū
celoꝝ nō audis: qꝛ cū dicit Consolabunt: mitam ɔseque
tur: ⁊ cetera hmōi: p hec vniuersa nihil aliud q̄z regnū ce
lorū oñdi occulte insinuat: vt nihil sensibile expectes. ne
qz enī beat⁹ est q̄ in his coronat que cū pñti vita disce/
dunt. ❡ Q̄ beati in patria omnes habēt eq̄litatez
in premio. CAP. I.

Eati. Nota q̄ beatus in patria ha
bebit inter alia quattuor. p⁹
b cōitatē in obiecto cognito. 2⁹ disparita/
tem in visionis mō. 3⁹ satietatē in desyde
rio. 4⁹ eternitatē in pmio. Prio bea/
ti oēs in patria habebūt cōitatē vel idēti
tatē in obiecto cognito. nā idē erit premiū omniū beato
rum. s. videre deū facie ad faciē sicuti ē. hoc autē triplicit
pbo. s. auctoritate: rōe: similitudine. Primo auctoritate
p Hieremie. xxxi. Post hec nō docebit vir vltra proximum
suū: ⁊ vir fratrē suū dicēs: cognosce dñm: oēs enī cogno/
scēt me a minimo vsqz ad maximū. Qd verbū exponens
glo sic dicit: Post hec. i. post crucē: resurrectionē: ascensi
onē iud. eij districtionē: mūdi innouationē: nō docebit
vltra vir proximū suū vt querāt magistros ⁊ mādata ho
minū. q̄si dicāt: Cognosce dñm. sed tūc docebunt a spiri
tu scō virtute cui⁹ subdit: Omnes. n. cognoscēt me a mi/
nimo vsqz ad maximū. nā oēs immediate essentiam dei
videbūt: ⁊ q̄tū ad hoc oēs erūt pares: ita q̄ nec superior
angel⁹ inferiorē illuminabit: nec vn⁹ hō aliū docebit.
Hec. b. Tho. j. pte sume. q. cvj. arti. j. in solu. j. arg. Scdo
hoc idez pbo rōne sic: Felicitas cuiuslibet beati ex hoc
est q̄ dei substātiā vel essentiā dei imediate videt. sz idē
est qd omēs beatos facit. s. deus visus vel visio dei. g ⁊c.
nā ex eo qd videt. s. ex deo viso ē eadē gloria in beatis.
Scdo pbo hoc idē alia rōne sic: Deus pmittit homini/
bus gloriā angeloꝝ. ita dicit Matth. xxij. de hominib⁹
loquēs: Erūt sicut angeli dei. sed gloria angelorū in hoc
ɔsistit q̄ ipsi semp vidēt faciē patris q̄ in celis est: vt dici
tur Matth. xviij. ergo gloria hominū ɔsistit in habēdo
immediatā ⁊ clarā ⁊ certā cognitionē dei q̄lis more hu
mano loquēdo ē cognitio faciei. vñ Diony. in lib. de di/
ui. no. sic ait: Tūc enī q̄n incorruptibiles ⁊ imortales eri
mus: visibili quidē ipsius dei apparitiōe castissimis cō/
templationib⁹ adimplebimur. Intelligibilis aūt lumis
dationē pticipabim⁹ in impassibili vel imortali mente:
scdm imaginationē diuiniorē supcelestiū mentium. pp
qd dicit: q̄ erimus angelis eq̄les: vt dicit Matth. xxij.
Tertio hoc idē pbo similitudie. Nā premiū oiuz btō
rū assimulat denario vt habet Matth. xx. vbi dicit q̄
omnib⁹ in vinea laborātib⁹ lz nō equalit laborauerint:
vltio datus ē p mercede vn⁹ denarius: p quē denarium
dat intelligi q̄ vnū ⁊ idē est qd oibus dat in premiū ad
fruendū ⁊ videndū. s. de⁹. vñ Aug. in libro de sancta vir/
ginitate sic ait: Quia vero ipsa vita eterna parit omnibus
erit sanctis eq̄lis denari⁹ est oibus dat⁹ q̄ est oiuz mer/
ces. Et Greg. in hō. sic ait: Eundē denariū acceperunt q̄ la
borauerūt vndecima ⁊ pma: qꝛ equalē eterne vite tribu/
lationē sortiti sunt cū his q̄ ab initio mūdi vocati fuerāt
hi q̄ in fine mūdi ad deū venerūt. Quarto h̄ idē probo
figura. nā Apoca. xxi. dicit: q̄ eadē erat mēsura hois q̄ ē
angeli. s. equale premiū est angeli ⁊ hois: pp qd fere vbi/
qz in sacra scriptura angeli apparuisse i forma hoiuz de/
scribunt. ⁊ p hoc excludit error quoundā q̄ dicebāt: q̄
aīa humana quātumcūqz eleuet nō pōt ad equalitatem
supiorū intellectuū: angeloꝝ videlicet puenire. vñ ne ali/
q̄s crederet premiū hois ⁊ angeli esse incompabile: ideo
dicit q̄ eadē ē mēsura hois ⁊ angeli. Hec. b. Tho. contra
gētiles lib. iij. c. lv. ⁊ lvj. iuxta finē.
❡ De modis q̄bus beati videbūt deū. CA. II.
a D maiorē tñ euidentiā precedētis capituli ē sciē
dū: q̄ lz oēs beati in h̄ sint equales q̄ dei essen/
tiā immediate vidēt: videbūt tñ dei eēntiaz his
trib⁹ modis. p⁹ sine cogitatiōis vel cognitiōis successi/
one: 2⁹ sine diuinitatis ɔprehēsione: 3⁹ sine oīs entita/
tis cognitiōe. Primo enī immediate dei essentiā vi/
debūt sine cogitatiōis vel cognitiōis successione. nā dei
essentiā ⁊ oīa alia que i diuina essentia vidēt: nō succes/
sione sed simul bti oēs videbūt ⁊ vidēt. Hoc autē dupli/
citer pbo. s. auctoritate: ⁊ rōe. Prio auctoritate bti Aug.
vltimo de trinitate: Nō erūt inde volubiles nostre cogi/
tatiōes ab alijs in alia euntes atqz redeūtes: sed oēm sci/
entiā nostrā vno simul ɔspectu videbim⁹. Hec allegat. b.
Tho. j. pte sum. q. xij. arti. x. p totū. Scdo pbo hoc idē ra
tione. Vbi nota: q̄ in cognitiōe aliq̄n ē successio cū di/
scursu rōnis: aliq̄n ē successio sine discursu: aliq̄n vō nec
successio nec discursus. p⁹ enī in nr̄a cognitiōe aliq̄n ē
successio cognitionū cū discursu rōis q̄n diuerse cogita
tiones sibiinuicē succedūt: quaꝝ vna ē cā alteri⁹: sicut co/
gnitio pmisse ē cā cognitiōis ɔclusiōis. 2⁹ est aliq̄n suc
cessio cognitiōis sine discursu: puta q̄n cognitio vni⁹ nō
est cā alteri⁹ cognitiōis: vel q̄n cognitio vni⁹ nō depen/
det a ɔgnitione alteri⁹. verbi grā: Sicut si pmo videā al
bū ⁊ postea nigrū: tūc ibi ē successio ɔgnitionū sine dis
cursu rōnis: qꝛ nō ē ɔgnoscere hoc p aliud: sz post h aliud
puta nigrū post albū. ⁊ ideo in talib⁹ ɔgnitionib⁹ nō est
discursus syllogistic⁹. 3⁹ aliq̄n nō est successio ɔgnitio/
num: sz vna tñ lz sint diuersa cognita. verbi grā: Sic di/
cim⁹ q̄ vidēs deū p essentiā videt creaturā p essentiam
dei visam: nō q̄ sint ibi diuerse ɔgnitiōes: sed vna tñ vi
sio vel ɔgnitio ad quā alterū istoꝝ ɔgnitoꝝ mouet. s. essē
tiā dei. ⁊ iō dicit aliud ɔgnosci. s. creaturā absqz oīni suc
cessione ⁊ discursu. Hec frat Herbe⁹ ordinis pdicatoꝝ
magister ⁊ doctor subtilis sacre theologie in tractatu de
ɔgnitiōe pmi pncipij. q. j. in cor. q. Scdo oēs bti ime/
diate essentiā dei videbūt sine deitatis ɔprehēsione. Lz
enī mēte deū attingere sit magna btitudo: vt Aug. dicit:
impossibile ē tñ cuicūqz intellectui creato diuinā essen/
tiā ɔprehēdere: vt pz infra. iiij. c. in fine. Et etiā pbat au/
f ctoritate Job. xj. sic dicētis: Forsitan dei vestigia cōpre/
hendes ⁊ vsqz ad pfectū oīpotentē repies. excelsior celo
est: ⁊ q̄d facies: pfundior inferno. ⁊ vñ ɔgnosces: longi
or terre mēsura eius: ⁊ latior mari. In q̄bus verbis tā
gunt tria. p⁹ reprehēdit presumptio: ibi: Forsitan vesti
gia dei ɔprehēdes. 2⁹ excludit ɔprehēsio in futuro ibi:
Et vsqz ad pfectū oīpotentē repies. 3⁹ subiungit ratio h̄
vtroqz: ibi: Excelsior celo ⁊c. Primo reprehēditur pre
sumptio volentiū diuinā essentiā ɔprehēdere in presen
ti. Nā duplex cognitio habet de deo: vna in via p fidez:
alia in patria p speciē. vel vna p creaturaꝝ similitudinē:
alia in se. s. imediate. Reprehendit g pmo presumptionem
volētis p creaturas diuinā essentiā ɔprehēdere dicens:
Forsitan vestigia dei ɔprehēdes. Vbi nota: q̄ creature
dei dicunt vestigia dei: qꝛ in creaturis represētat potē
tia dei in magnitudine: sapiētia in decore: bonitas dei i
vtilitate: Sapie. xiij. A magnitudine enī speciei ⁊ creatu
re cognoscibiliter poterit creator hoꝝ videri. Sz nec per
creaturarū cognitionē diuinā essentiā possumus comp
hendere: tū qꝛ creaturas hō pfecte nō pōt cognoscē. Ecc̄s
c pmo. Cuncte res difficiles ⁊ non valet eas hō explicare

sermõe. Expositor. i. cause omniũ rez nature ꝓprietates ⁊ rõnes earũ sunt difficiles. s. ad sciendũ ⁊ inueniendũz: q2 nec pñt numerari multitudine: nec ꝯprehẽdi quãtitate: nec inuestigari ꝓfunditate. ⁊ q2 difficiles non põt homo eas plene alijs explicare sermõe. nã intellect⁹ noster ita ẽ tenebris inuolut⁹ ꝙ vix pauca ⁊ in supfitie tñ põt attingere ita dicit Eccles viii. Intellexi ꝙ oiuz operũ domini nullã possit hõ. s. ꝑ seipm nõ adiutus a deo inuenire rõem. nã rõem gubernatiõis ⁊ ordinatiõis humanaꝝ rerũ: quare iste paup: ille diues: cur iste cecus nascit iste macus: cur duoꝝ genitoꝝ vnus statim saluet baptizat⁹: alter statim mortu⁹ damnet: ⁊ de alijs occultis diuinis iudicijs nullã ꝓpriaꝝ rõem vel cãm hõ põt inuestigare: nec ꝑ ꝯñs diuinã essentiã ꝯprehẽdere. tñ q2 dato ꝙ hõ ꝑfecte ꝯgnosceret creaturas ⁊ rõnes ⁊ ꝓprietates earũ: tñ nõ posset ꝑfecte ꝯgnoscere creatorẽ qualis ẽ in seipo eo ꝙ nulla creatura ꝑ se: nec oẽs simul adequãt virtutẽ dei. Et ꝓpter hoc bñ dicit ꝙ creature sunt vestigiũ dei: q2 sicut vestigiũ ducit in ꝯgnitionẽ ꝯfusam ei⁹ cuius est ita etiã creature ducũt in ꝯgnitionẽ ꝯfusaz ⁊ impfectã ipsi⁹ dei. Scdo excludit dei ꝯprehẽsio in futuro: ibi. Et vsq ad ꝑfectũ oipotentẽ repies: id ẽ ꝯprehendẽs. q. d. nõ: q2 ei⁹ essentia a nullo intellectu creato ꝯprehẽdi potest. Lz enĩ beati deũ videãt: infinitũ alias nõ viderẽt sicuti ẽ nisi eũ infinitũ viderẽt: nõ tñ vidẽt eũ infinite: q2 h mõdo deus videt seipm. Similit lz beati videãt deũ totuz: eo ꝙ cũ deus sit simplicissim⁹ in eo nõ est dare partez q̃ pateat ⁊ partẽ que lateat: tñ nõ vidẽt deũ totaliter. i. omnib⁹ modis q̃bus de⁹ est visibilis q2 h mõ solus de⁹ cognoscit seipm. Ubi sciendũ: ꝙ sicut ocul⁹ noster dupliciter impedit ne rem aliquã ꝯprehẽdat: p⁹ ꝑꝑ excessũz quãtitatis virtualis sicut nõ põt ꝯprehẽdere totũ solem ꝑꝑ solis claritatẽ virtutẽ visiuã excedentẽ: 2⁹ ꝑꝑ excessuz quãtitatis dimẽsionalis sicut nõ põt ꝯprehẽdere totã terrã sed partẽ videt ⁊ partez nõ videt ita intellectus btĩ nõ impedit a ꝯprehẽdẽdo diuinã essentiã ꝑꝑ quãtitatẽ dimẽsiuã diuine essentie: eo ꝙ cũ diuina essentia sit simplicissima nõ est ibi dare partẽ que videat: ⁊ partẽ q̃ a btõ nõ videat vt pz. s. sed impedit intellect⁹ btĩ ne diuinã essentiã ꝯprehẽdat ꝑꝑ excessum quãtitatis virtualis. s. q2 diuina essentia q̃ deus a beatis cognoscit excedit lumẽ cuiuscũq intellect⁹ creati quo lumĩe intellect⁹ creat⁹ est cognoscitiuus. vñ nõ ita ꝑfecte cognoscit diuina essentia ab aliquo intellectu creato: sicut deus cognoscit seipm vel sicut ꝯgnoscibilis ẽ. Hec. b. Tho. i. iiii. scrip. sen. dist. xlix. q. vtrũ sancti in patria vidẽdo deũ ꝯprehendãt deũ. ⁊ in questionib⁹ de veritate. q. viij. arti. iij. ⁊ contra gẽtiles lib. iij. c. lv. ꝑ totũ: ⁊ ꝑcipue in fine cap. Tertio subiungit rõ de vtroq: ibi Excelsior celo ⁊c. Que verba exponũtur quattuor modis. Prĩo enĩ oñdit hic dei essentiã esse infinitã ꝑ similitudinẽ quattuor dimensionum nõ quidẽ ꝙ diuina essentia quattuor dimẽsionib⁹ corꝑalib⁹ distẽdat: sed ꝑ similitudinẽ corporee magnitudinis oñdit magnitudinẽ infinite virtutis dei. ⁊ per h oñdit dei essentiã ⁊ virtutẽ eẽ incõprehẽsibilẽ. ⁊ h quattuor modis. p⁹ q2 in circũscriptiõe sui spũs oia excedit vel trãscendit: ibi Excelsior celo. 2⁹ q2 sua ꝓfũditate intra oia nõ inclusus oia subuehit sustinet ⁊ gubernat ibi Profundior inferno. 3⁹: q2 sue essentie eternitate oẽm modũ creature excedit ibi Terra lõgior. 4⁹. q2 presentia sue potẽtie tꝑaliũ rerũ fluxũ restringit: ibi Et mari latior mẽsura ei⁹. Scdo exponit sic: Celum angeli: infernus demones terra iusti hoĩes mare peccatores intelligunt. p⁹ ergo angeli diuine essentie altitudinẽ nõ ꝯprehendũt. vñ dicit Excelsior celo ẽ. 2⁹ deus demonũ astutias lõge subtilius iudicat. vñ subdit: Profundior inferno. 3⁹ iustoꝝ lõganimitatẽ patiẽtia eius supat. vñ subiũgit: Terra lõgior mẽsura eius. 4⁹ vbiq facta peccãtiũ pñtia eius occupat. vñ subinfert: Et latior mari. Tertio mõ exponit sic: His quattuor. s. celo: inferno. terre: mari hõ assimilat. nã celũ est hõ dũ ꝯtemplat: infern⁹ dum tẽtatur: terra dũ fructificat: mare dũ fluctuat. sed de⁹ p⁹ est excellẽtior celo. i. ꝯtẽplatione hoĩs: q2 ꝯtẽplatio hoĩs in deo deficit. 2⁹ deus ẽ ꝓfundior inferno q2 si hõ se tẽtantibus discutit subtiliora dei iudicia timet. 3⁹ terra lõgior est mẽsura eius: q2 dũ hõ fructificat ⁊ bñ ꝑatur: plus tñ a deo remunerat: ⁊ sic ꝑa eius dei retributio superat. 4⁹ deus ẽ latior mari: q2 quantũcũq mens hoĩs fluctuet in inquirẽdo: iudicij tñ districtionẽ futurã non agnoscit. Quarto mõ exponit sic: fm Aposto. sup illo verbo Ut possitis ꝯprehẽdere cũ oĩbus sanctis q̃ sit longitudo: latitudo: sublimitas: ⁊ ꝓfundũ. p⁹ enĩ de⁹ ẽ sublimitas q2 ⁊ intelligẽtiã beatoꝝ glorificatoꝝ transcẽdit 2⁹ deus ẽ ꝓfundũ q2 dãnatis iudiciũ incõprehẽsibile facit. 3⁹ deus ẽ lõgitudo q2 lõganimiter tolerãdo i regnũ ꝑducit. 4⁹ deus ẽ latitudo: q2 ei⁹ charitas etiã ꝑsequẽtes cõuertit ⁊ colligit. Patet g ꝙ diuina essentia virtus ⁊ ꝑatio nec in via nec in patria ab intellectu ceato comprehẽdi põt.

¶ Q2 beati vidẽtes deũ aliqua vidẽt: aliqua nõ. CAP. III.

TErtio oẽs beati in patria videbũt imediate dei essentiã sine oĩs entitatis cognitiõe. Ubi nota ꝙ oia que ptinẽt ad ꝑfectionẽ vniuersi ⁊ ad ꝑfectionẽ intellect⁹ cognoscẽt vidẽtes essentiam dei. qd tripliciter ꝓbo. s. rõe: similitudie: ⁊ auctoritate. Prĩo rõne sic: Ois res cũ ad suũ finez ꝑuenerit quietat. sed naturalis appetit⁹ hoĩs est oĩuz reꝝ genera species virtutes ⁊ totũ ordinẽ vniuersi cognoscere qd demõstrat humanum studiũ erga singula: g i vita eterna vbi ꝑfecte humanũ desideriũ quietabit oia ꝑtinẽtia ad ꝑfectionẽ mũdi ⁊ itellectus btĩ cognoscẽt essentiã dei vidẽtes. Scdo hoc idẽ ꝓbo ex diuersa operatione sensus ⁊ intellect⁹. nã in h specialiter differt sensus ab intellectu q2 sensus a sensibilib⁹ excellẽtibus aut corrũpit aut debilitat: ⁊ ꝑꝑ hoc ille qui excellẽs sensibile ⁊ visibile videt: postmodũ min⁹ sensibile vel visibile videre nõ põt. sed itellect⁹ a maxime intelligibili neq corrũpit neq debilitat ⁊ idõ cũ intellect⁹ cognouerit mai⁹ intelligibile etiã min⁹ intelligibile itelligere põt. Cũ igit intellect⁹ btĩ sũme intelligibile. s. essẽtiã dei clare ⁊ ꝑfecte videat lumine glorie eleuat⁹ eodez ꝑficiet lumine ad oia alia naturalia cognoscenda. Tertio hoc idẽ probo auctoritate. b. Grego. iiij. lib. dialogoꝝ sic dicẽtis: Quid est qd nõ videãt q̃ vidẽt oia videntẽ. ⁊ Bern. in quodã sermone sic ait: Tripliciter in illa eterna ⁊ ꝑfecta beatitudine fruimur deo. s. vidẽtes eũ in omnibus creaturis habẽtes eũ in nobisipsis: ⁊ qd his omnib⁹ ineffabilit iocũdius sit atq beati⁹: ipam quoq trinitatẽ cognoscẽtes in semetipsa. Oia vero alia q̃ deus vel videt i se vel facit vel facere põt: itellectus creati vidẽtes diuinã essentiã nõ videbũt. Hoc autẽ ꝓbo triplici rõe. s. ratione ꝯprehẽsionis ꝑfectionis quietatiõis. Prĩo ratione ꝯprehẽsionis sic Uidere deũ ꝑ essentiã suã ⁊ oia que in seipso de⁹ videt ⁊ facit ⁊ facere põt ẽ ꝯprehẽdere virtutẽ ⁊ essentiã dei. sed null⁹ intellect⁹ creatus põt dei essentiã ⁊ virtutẽ ꝯprehẽdere: g ⁊c. Scda rõ ad idez est talis: Nõ est necessariũ ꝙ sciẽs cãm sciat oẽs effectus cause nisi cãm cõprehẽdat. sed nullo intellectui creato cõpetit deũ ꝯprehẽdere: ergo lz videãt ꝑ essentiã deuz qui est omniũ causa: nõ sequit ꝙ oia videãt que deus vl videt vel facit vel facere potest. Tertia ratio ad idẽ est talis: Lz sic maius diuinã essentiã vel substãtiã intelligere q̃ qcquid ẽ aliud ꝑter ipsam qd i ipsa cognosci põt: tamẽ ma-

forís pfectionis est cognoscere diuinā essentiā siue sub/ stātias ꝛ in ea oēs effectus eius videre: q̃ videre diuinā substātiā sine hoc ꝙ videant̃ omēs eius effectus ī ipsa. Cui⁹ ratio ē: q2 videre diuinā substātiā potest fieri absq̃ ꝯpꝛehēsione. sed videre oīa que ꝑ ipsam intelligi ꝛ fieri pñt: nō potest fieri absq̃ ꝯpꝛehēsione: g̃ ꝛc. Scōo ratione pfectiōis sic. Uidētes diuinā essentiā vidēt oīa q̃ ptinēt ad pfectionem eoꝝ: alias nō essent beati. sed multa sunt q̃ ad pfectionē beatoꝝ nō spectāt: puta aliqua singularia ꝛ cogitata ꝛ facta eoꝝ. g̃ ꝛc. Tertio vidētes diuinā essentiā nō vidēt oīa rōne quietatiōis sic: Sicut enī desideriū beatoꝝ cōplebit̃ in hoc ꝙ deū habebūt: eo ꝙ de⁹ qui est pfecta ꝛ sūma bonitas affectui sufficit. quod pꝫ: q2 eo habito oīa bona quodāmō habent̃: ita desideriū beatoꝝ ꝯplebit̃ ex hoc solo ꝙ deū videbūt: ita ꝙ eius visio sufficiat intellectui: Joh. xiiij. Dñe ostende nobis patrē ꝛ sufficit nobis. ꝛ Aug. vj. confess. Infelix hō qui scit oīa illa. s. creaturas: te autē nescit. beatus q̃ te scit etiā si illa nesciat q̃ autē te ꝛ illa nouit nō ꝑ illa beatioꝛ: sed ꝓpter te tm̄ beatus. Sed forte argues in oppositū ꝛ dices: ꝙ vidētes diuinā essentiā oīa videāt. sic: Quicūq̃ videt speculū videt ea que resultāt ꝛ relucēt in speculo. sed in verbo dei: sicut ī speculo resultāt ꝛ relucēt oīa: q2 ipm verbū est ratio ꝛ similitudo oīu₃: g̃ vidētes verbū per essentiā oīa creata vidēt. Rñdeo trib⁹ modis. Pꝛio .n. distinguo de speculo ꝛ dico: ꝙ triplex est speculum. s. eleuatū: depꝛessum: ꝛ q̃le. p⁹ enī speculū eleuatū est cui⁹ extrema sūt depꝛessa: ꝛ mediū est eleuatū ꝛ gibbosū. ꝛ istō speculū repñtat res minoꝛes q̃ sūt: vt creature deū. Scōm speculū est depꝛessum vel ꝯcauū: cuius extrema sunt eleuata: ꝛ mediū est depꝛessum. ꝛ istud speculū repñtat rem sēꝑ ꝯtrario mō q̃ est: sicut peccatoꝛ deū. Tertiū speculum ē equale totū. s. in medio ꝛ termino: ꝛ istud repñtat rem vt ē ꝛ quāta est: ꝛ tale ē diuina essentia. Scōo respōdeo ꝛ dico: ꝙ vidēs speculū nō est necessariū ꝙ oīa in speculo videat nisi speculū suo visu ꝯpꝛehēdat. sic a simili vidēs diuinā essentiā nō est necessariū vt oīa in eo videat nisi diuinā essentiam ꝯpꝛehēdat: qō nulli intellectui creato ē possibile: vt pꝫ. s. Tertio mō rñdeo ꝛ dico: ꝙ speculū increatū quale de⁹ ē: differt a speculo creato in trib⁹. p⁹: q2 volūtarie se offert. 2⁹: q2 indistīcte res continet. 3⁹: q2 in ꝓpꝛia specie apparet. p⁹ differt: q2 speculū increatū volūtarie se offert. Est enī verbū dei speculum volūtariū. qō pꝫ: q2 sicut deus se ondit cui vult: ita I se ondit que vult ꝛ nō ondit que nō vult. Speculū autē creatū est quid materiale ꝛ inuolūtariū in cui⁹ potestate nō est ꝙ videat̃ vel nō videat̃. 2⁹ differt speculū increatū a creato: q2 speculū increatū indistīcte res cōtinet qō pꝫ: q2 in diuina essentia res nō sunt actu distincte: sꝫ oīa sunt vnū: vt Dion. dicit: eo mō quo multi effect⁹ vniuntur in vna cā in qua videri nō pñt. vt multe rose in rosario virtualiter in quo nec videri pñt nec numerari nisi postq̃ sunt actualit̃ ozte. Sed imagines in materiali speculo resultātes sunt ibi actu distincte: ꝛ ꝑ ꝯñs distincte possunt cognosci videri ꝛ numerari. 3⁹ speculū increatū differt a creato: q2 in speculo increato. s. in verbo dei res videnť per formā ipsi⁹ speculi. i. ꝑ essentiā dei. sed in speculo materiali res videnť nō per formā speculi: sed ꝑ formam rei in speculo resultantē. Hec. b. Tho. iiij. scrip. sen. dist. xlix. arti. v. vtrū vidētes deū ꝑ essentiā omnia vidēt que deus in seipso videt: in coꝛ. q. ꝛ in solu. vj. ꝛ. vij. argu. ꝛ ꝑma pte. q. xij. art. viij. in coꝛ. q. in solu. argumentoꝝ: ꝛ I quest. de veritate. q. vi .i. arti. iiij. ꝛ cōtra gētiles lib. iij. ca. lvij. per totū. ¶ Q, diuersitas visionis prouenit ex tribus causis. CAP. IIII.

Ecūdo pñcipaliter beati habebūt in patria disparitatē vel inequalitatē glorie ex diuerso visionis modo. Sicut enī ex eo qō videt̃ est eadē gloria in beatis: ita ex diuerso modo visionis est diuersus gradus glorie in beatis: ita ꝙ lꝫ idē sit qō oēs beatos facit: nō tamē ab eo omēs equalit̃ beatitudinē accipiēt ꝓpter inequalē modū vidēdi deū. Hec. b. Tho. cōtra gentiles lib. iij. cap. lvi.

Quō autē vnus alio pfectius deū videre pōt: est sciendū: ꝙ diuersitas visionis ꝓuenit ex trib⁹ causis. s. ex parte rei vise: ex pte medij vidēdi: ex pte vidētis. p⁹ diuersitas visionis ꝓuenit ex pte rei vise: sicut dicim⁹ ꝙ aliter videt̃ lucidū: ꝛ aliter tenebrosum. 2⁹ ꝓuenit ex pte medij vidēdi: sicut aliter videt̃ res mediante vitro rubeo: ꝛ aliter mediāte vitro albo. Tertio ꝓuenit ex pte vidētis sicut aliter videt̃ res oculo acuto ꝛ claro: ꝛ alit̃ oculo tenebroso. Modo igit̃ diuersitas visionis dei in patria vł in via nō ꝓuenit ex ꝑma causa. s. ex pte dei: q2 ipse deus quātum ē de se ab oībus equaliter videt̃: eo ꝙ omnibus equaliter se offert. Ex scōa vero ꝛ tertia causa ꝓuēit hec diuersitas. qō pꝫ: q2 aliter videt̃ deus in via ꝑ istas similitudines coꝛpales: ꝛ aliter ꝑ similitudines spūales. similiter aliter videt̃ hic ab vno: ꝛ aliter ab alio. In patria aūt diuersitas visionis nō erit ex pte rei vise: q2 idē erit q̃ ab omnib⁹ videbit̃: nec ex pte medij vidēdi: q2 nō videbit̃ ibi ꝑ similitudines aliquas. sed videbit̃ deus in se ꝛ per se: sed solū erit ibi diuersitas visionis dei ex pte videntis qō dupliciter probo. s. auctoritate: ꝛ similitudine. p⁹ auctoritate Boecij q̃ dicit: ꝙ omne qō appꝛehēditur est ī appꝛehēdente ꝑ modū appꝛehēdentis ꝛ nō ꝑ modū rei appꝛehēse: q2 ergo sicut in gloria erit differētia ꝑspicacitatis intellectuū: ita erit etiā differētia appꝛehēsionum. 2⁹ ꝓbo hoc idē similitudine vel exēplo. videmus enī ꝙ luce manēte eadē nō intēsa vel remissa vnus oculus sm̄ ꝙ est limpidioꝛ plus de ea videbit: sic etiā luce diuine essentie manēte in eadē dispōne quātum est de se ille intellectus q̃ erit ꝑspicatioꝛ ꝑ gloriā: plus de ipsa percipiet q̃ alius min⁹ ꝑspicax. Hec Alex. pꝛima pte sum. q. v. arti. ij. in coꝛ. q. ¶ Q, videntiū deū vnus pfectius alio videbit. CA. V.

Pro maiorē tamē euidentiā cap. precedētis ē sciendum: ꝙ videntiū deū in patria vn⁹ alio clari⁹ et pfectius videbit. qō ꝓbo triplici rōne. ꝑma est ex lumine clarioꝛi. scōa est ex ordine ꝓpinquioꝛi. tertia est ex virtute sublimioꝛi: ita ꝙ ille mō pfectioꝛ videbit deū qui erit splēdidioꝛ lumine: ꝓpinquioꝛ ordine: sublimioꝛ virtute. Pꝛia rō quare vnus alio pfectioꝛ mō ī patria videbit deū est ex lumine clarioꝛi. ꝛ formať sic ratio: In lumine glorie deus a beatis in patria videbit̃. nā pncipiū visionis diuine est lumen glorie: in psal. In lumine tuo videbim⁹ lumē. Req. ā. sed quidā alijs maioꝛi lumine replebunť. g̃ qui isto lumine pfectius illustrabūtur pfectius essentiā dei videbūt. 2⁹ hoc idē probo similitudine sic. Claritas coꝛpis indicabit claritatē mētis. sꝫ quidā habebūt plus alijs de claritate in coꝛpe: g̃ clarius deū videbūt. 3⁹ hoc idē probo auctoritate apost. pꝛima ad Coꝛinth. xv. sic dicētis: Alia est claritas solis: alia lune: alia stellarū: ꝛ stella differt a stella in claritate. Quod verbū trib⁹ modis exponit̃. Pꝛimo mō sic: Alia est claritas solis. i. pꝛelati maioꝛis: qui debet alios illuminare tripliciter. s. verbo: exemplo: beneficio. Alia ē claritas lune. s. pꝛelati cōstituti in dignitate minoꝛi: qui nō licet nisi a sole. i. nō habet potestatē nisi pꝛelatus maioꝛ permiserit. Alia est claritas stellarū. s. doctoꝝ noctē ignorantie illuminantiū: Dan. xij. Qui ad iusticiā erudiūt multos q̃ si stelle in ꝑpetuas eternitates. Scōo mō exponitur sm̄ beatū Aug. sic: Sicut enī ista coꝛpa celestia sol luna ꝛ stelle etiā sūt vnius nature sunt tñ claritatis diuerse: ita ho/

mines cū sint vnius nature tn̄ in resurrectione erūt dissimilis glorie. ⁊ ꝓbat per exemplū dicēs: p° ꝙ claritas solis significat gloriā virginalē que centesimū fructuz habet. nō eni virgines ꝑ opus carnale voluerūt multiplicari in alijs: sed in seipsis ꝑ opus spūale: ⁊ ideo significant per centenariū numeruz q̄ fit ex ductu denarij in seipm. 2° claritas lune signat gloriā ꝯtinentiū qui sex opa charitatis ꝑpetrādo pp denariū: meruerūt accipe ⁊ isti° denarij sexagesimū fructū. 3° claritas stellarū signat gloriā ꝯiugatorū qui tria bona matrimonij obseruātes ꝓpter denariū. i. ꝓpter remunerationē futurā meruerūt consequi istius denarij tricesimū fructuz. Tertio mō exponitur sic: Alia ē claritas lune: alia solis: alia stellarū. ꝑ hec verba significat diuersitas glorie dei ⁊ beatoꝝ. sicut eniz sol ex seipso est clarus: ita de° essentialit̄ est beatus. et sicut sol oīs luminis principiū est ⁊ causa: ita deus ē causa omnis btitudinis ⁊ glorie in beatis. ⁊ sicut corpa celestia sunt magis ⁊ minus clara ⁊ splēdida sm̄ ꝙ magis ⁊ minus de luce solis ꝑticipant: ita beati plus ⁊ minus vident deū sm̄ ꝙ magis vel min° ꝑticipant de lumīe glo
D rie. Et hoc ē qd̄ Apost. subdit Differt stella a stella ī claritate. Que verba Aug. exponēs dicit: ꝙ per hec verba significat ꝙ nō solū in gehēna suppliciorꝝ: sed in regno celesti multe sunt differētie premioꝝ. nā sicut inter stellas vna plus alia: alia min° alia splēdet: ita beatorū ali° alio minus fulgebit. nā claritas corꝑis claritatē mētis ostendet: vt pꝫ. Scd̄a ratio principalis quare videntiū deū vnus alio ꝑfectiori mō videbit est ex ordine ꝓpinquiori. ⁊ formo sic rōem: Homines debēt assumi ad ordines angeloꝝ: vt dicit Luce. xx. Require. s. Angeli. sed superiores angeli deū clari° vidēt q̄ꝫ inferiores. vt pꝫ ꝑ Diony. de celesti hierarchia. ergo hominū quidā alijs clari° deū videbūt. Et ꝯfirmo hanc rationē tali similitudine vel exemplo: Sicut eni se habet ꝓpinquitas in corꝑalib°: ita ī spūalibus. sed in corꝑalibus ita se habet ꝙ quāto corp° aliquod igni vel soli ꝓpinquius fuerit: tāto magis calidū est ⁊ lucidū: sic in spūalibus accidit ꝙ spūs quāto fuerit deo ꝓpinquior ⁊ magis cōiunctus: tāto clarius ꝑfecti° ⁊ feruētius videbit ⁊ diliget deū. Tertia ratio q̄re videntiū deum in patria vnus alio ꝑfectiori mō videbit: est ex virtute sublimiori. ⁊ formo sic rōem: Virtus ē quedā dispositio mētis ad mensurā glorie ꝑcipiendā. sꝫ quidā sunt maioris virtutis: quidā vero alij sunt minoris: ergo in patria illi qui erūt maioris virtutis alijs ꝑfectius deū videbūt. Ubi nota ꝙ triplex est virtus propter quā vnus ꝑfectius alio meret̄ videre deuꝫ. p̄ma est preueniēs. s. gratia gratū faciēs. scd̄a est ꝯtrariū ꝓhibēs. s. humilitas. tertia est ꝑficiens. s. charitas. Prima virt° qua aliquis plus alio meret̄ videre deū est preueniēs. s. gratia gratū faciēs. vnde sic: Gratia ad ꝯsequendum gloriā necessario ordinat̄: in psal. gratiā ⁊ gloriā dabit dn̄s. ergo quāto gratia erit maior tāto gloria erit copiosior. Ubi est sciendū ꝙ triplex est gratia. s. gratia gratis data gratia gratū faciēs: gratia cōsummata. Prima gratia. s. gratia gratis data nō sufficit ad deū per essentiā videndū: qꝛ tūc peccator cū habeat gratias gratis datas: ꝑ eēntiam posset videre deū. Scd̄a gratia. s. gratum faciēs nō sufficit ad faciendū videre deū per essentiā suā: quia tūc viator in mortali carne existens posset ꝑ essentiā videre deū: qd̄ est impossibile. Et iō tertia gratia ad hoc requiritur. s. gratia ꝯsummata que est lumē glorie: nō ꝙ gratia ꝯsummata sit imediata dispositio ad visionē dei: sed qꝛ per talē gratiā hō meretur lumē glorie sibi dari ꝑ qd̄ essentiā dei videat. Hec. b. Tho. in questionibus de veritate. q. viij. arti. vtrū angel° ex puris naturalib° potuerit ꝑtingere ad videndū deum ꝑ essentiā: in solutiōe. vj. ⁊. x. argu. Scd̄a virt° qua aliqs meret̄ plus alio videre deū: est humilitas. Nā humilitati ꝓmittit̄ exaltatio spūalis: ita dicit̄ Oīs qui se humiliat exaltabit̄. nō ꝙ sola humilitas exaltationē spūalem mereat̄: sed qꝛ humilitas ꝯtēnendo terrenā sublimitatē: expellit suꝑbiam cui de° resistit. vn̄ ipsa humilitas prebet hominē subditum ⁊ quasi patulū ad diuine gratie suscipiendū influxū: inquantuꝫ euacuat inflationē suꝑbie. Jacobi. iiij. Deus suꝑbis resistit: humilibus autē dat gratiā. Hec. b. Tho. scd̄a scd̄e. q. clxi. arti. v. in solu. ij. ⁊. iij. argu. Propter qd̄ dicit̄ Matthei. xviij. Quis puta maior ē ī regno celoꝝ? ⁊ subdit: Quicūqꝫ humiliauerit se sicut puul° iste: hic maior ē ī regno celoꝝ. Glo. Quāto eni quis erit humilior tāto in regno celoꝝ efficiet̄ maior. Et merito: qꝛ vbi maior cōcauitas ibi maior capacitas. ⁊ vbi ē maior capacitas: ibi ē maior felicitas. Tertia virtus qua aliquis meret̄ plus alio videre deū est charitas vt ꝑficiens meritū. nā charitas pricipiū est ⁊ tota ratio seu causa merēdi: ⁊ ideo sm̄ charitatis diuersitatē p̄mia distīguunt̄. vn̄. b. Aug. omel. iiij. suꝑ Joh. ⁊ ē de peni. dist. ij. sic dic̄: Nō numerositas operum: nō diuturnitas temporꝝ: sed maior charitas melior q̄ꝫ volūtas auget meritū: naꝫ qd̄ pꝫ ⁊ qd̄ latet in diuinis codicib°: tenet qui charitatē seruat in morib°. Ubi ē sciendum: ꝙ duplex est charitas. s. vie: ⁊ patrie. Charitas vie distinguit mansiones ꝑ modū meriti. eo ꝙ actus noster nō habet qd̄ sit meritori° ex ipsa substātia actus sed ex charitate qua informat̄. Charitas autē patrie distinguit māsiones ꝑ modū premij. Cuius ratio est: qꝛ charitas patrie quāto in aliquo erit ꝑfectior: tāto magis reddit beatū diuine visionis ⁊ claritatis capacē. vn̄ sm̄ charitatis augmentuꝫ auget̄ ꝑfectio visionis diuine. vn̄ diuerse māsiones de q̄bus dicit̄ Joh. xiiij. Jn domo patri mei māsiones multe sunt: distinguunt̄ penes diuersos gradus charitatis. diuerse autē māsiones diuersoꝝ meritorū in vita eterna sunt dignitates. vn̄ Aug. in lib. de sancta virginitate sic dicit: Quia vero ipsa vita eterna parit̄ oībus erit sanctis equalis: denari° omnib° est attribut° qui est omniū merces. qꝛ vero in ipsa vita eterna distincta fulgebūt lumina meritoꝝ: multe māsiones sunt apd̄ patrē: ac in denario quidē nō impari nō viuet ali° alio ꝓlixius. in multis aūt māsionibus honorabit̄ alius alio
i clarius. Et iterū Aug. suꝑ illo verbo Joh. xiiij. Jn domo patris mei māsiones multe sunt. sic dicit: Lꝫ enim alius alio sit fortior sapiētior iustior sanctior: nullus alienabitur ab ista domo: vbi māsionē pro suo quisqꝫ acceptur° est merito. denarius quidē ille equalis est omnib° queꝫ paterfamilias eis q̄ opati sunt in vinea dari iubet. Quo vtiqꝫ denario vita significat̄ eterna vbi ampli° ali° alio nemo viuit: qm̄ viuēdi nō est diuersitas ī eternitate māsura: sed multe māsiones diuersas meritoꝝ in vita eterna significāt dignitates. ⁊ Grego. iiij. lib. moral. sic dicit: Quoniā electis ī hac vita est discretio operū: in alia quoqꝫ vita erit ꝓculdubio discretio dignitatū: vt in quo hic alius aliū supat: illic alius aliū in tribulatione transcendat. ⁊ q̄uis in illa retributione nō sit eadē dignitas: vna tn̄ omnib° vita btitudinis erit. Pꝫ ergo ex dictis ꝙ vna ⁊ eadē erit gloria in beatis: ⁊ alius ⁊ ali° erit modus ꝑticipandi hanc gloriā. p° eni ex ꝑte obiecti beatifici. s. dei visionis: beati equaliter erūt beati: quia omnes ideꝫ premium habebūt. 2° ex ꝑte modi videndi deū: vnus videbit ꝑfectius alio pp tres rationes. p̄ma est ꝓpter maiorē luminis claritatē. scd̄a est ꝓpter maiorē ad deum ꝓpinquitatē. tertia est ꝓpter maiorē charitatem. Hec. b. Tho. iiij. scrip. sen. dist. xlix. de visione dei in patria: arti. iiij. ꝑ totū. ⁊ p̄ma ꝑte sum. q. xij. arti. vj. in cor. q. Et cōtra genti. lib. iij. c. lviij. ꝙ vnus alio ꝑfectius deū videre potest per

totum.

¶ Quod desiderium beatorum ē perfecte quietatum. CAP.VI.

Est autē sciendū ad euidentiā precedētis capituli: ꝙ licet videntiū deū vnus alio clarius ⁊ pfecti⁹ videat: q̄libet tamē ita videbit ⁊ mō videt ꝙ tota eius ita impleat capacitas ꝙ pfecte quietabit ⁊ nihil amplius volet: ppter qḋ in beatis nō erunt tria que cōsueuerūt eē in vita ista.s. inuidia: discordia: dāna. Primo in beatis nō erit inuidia. Cui⁹ ratio est: q2 vbi est pfecta charitas ibi inuidia esse nō pōt. sed in beatis est pfecta charitas. vn̄ Grego. sup Ezech. Hac rōne ꝯueniunt mā̄siones multe cū vno denario: q2 etsi alter minus: alter amplius exultat oēs tamē vnū gaudiū cōtuitionis sue visione letificat. ⁊ Aug. sup Joh. Nō erit itaq3 aliqua inuidia imparis claritatis: qm̄ regnabit in oībus vnitas charitatis. Scḋo in beatis nō erit discordia. Cui⁹ ratio ē quia ibi nulla ē dissensio cordis vel volūtatis ad deū et ad beatos oēs: ḡ ⁊c̄. vn̄ Chryso. de repatione lapsi sic ait: Nulla erit in futuro discordia: sed cūcta ꝯsona: cūcta cōuenientia: omniū.n. sanctoꝝ vna ꝯcordia erit. Tertio in btīs nulla erūt dāna. Licet enim videntiū deū vn⁹ alio pfectius videat: tamē alius q̄ non ita pfecte deū videbit nullū damnū incurret inde. ⁊ hoc ppter duas cās.s. propter sufficiētiā: ⁊ ppter beniuolētiā. Prima rō ꝓp sufficientiā est: q2 q̄libet beatus tātū videbit deū ꝙ sufficiet sibi ⁊ erit ꝯtētus. vn̄ Greg. vltimo moral. sic ait: Eiusdem eni dispari claritatis dāna nō sentiūt: q2 tm̄ ibi vnusquisq3 quantū pcipit sufficit. Scḋa cā est ppter charitatis excellentiā ⁊ abundantiā: ex qua q̄libet beat⁹ in alio amabit ⁊ sibi reputabit habere qḋ ali⁹ h3 q̄uis ipse illud nō habeat. vn̄ Aug. sup Joh. Regnabit in oībus vnitas charitatis p quā deus q̄ charitas ē erit oīa in oībus: p quā etiam fiet vt qḋ habēt singuli cōe sit oībus. sic eni quisq3 ēt ipse h3 cū amat in altero qḋ ipse nō h3. Hec. b. Tho. contra gētiles. lib. iij. c. lvij. ⁊ in euāgelijs ꝯtinuis sup illo verbo Johis. iiij. In domo patris mei mā̄siones multe sūt.

¶ Que homines desiderant quinq3 q̄ sunt in patria. CA.VII.

Tertio p̄ncipaliter beati habebūt in patria satietatē in desiderio. naz ex visione diuine essentie in qua ē oīuz bonoꝝ eminētia ⁊ pfecta sufficiētia: desideriū in patria cōplebitur ⁊ quietabit vel satiabit. Hoc autē tripliciter ꝓbo.s. inductiōe: ratione: auctoritate. Pri° inductione: nā manifestū est p singula discurrēti ꝙ desideriū beatoꝝ pfecte in patria ꝯplebit ⁊ satiabit. qḋ sic p3: Nā homines ī hac vita desiderāt specialiter q̄nq3. p° viuere: ex cuius appetitu efficiunt homines timidi ⁊ nimis a laborib⁹ sibi parcūt. 2° desiderāt cognoscere ex cui⁹ appetitu efficiunt curiosi: supbi: auari: eo ꝙ multi desiderāt scire hoc sine vt sciāt: ⁊ hec ē curiositas. alij vero desiderāt scire vt sciant ⁊ hec est supbia. alij vero multi desiderāt scire vt lucrent: ⁊ hec est cupiditas scḋm Bern. 3° hoīes desiderāt honorē: ex cui⁹ appetitu multi efficiunt ambiciosi ⁊ supbi. 4° desiderant hoīes delectatiōnē: ex qua multi intempati ⁊ voluptuosi efficiuntur ⁊ quodāmodo bestiales. 5° desiderant hoīes boni tēporalis plenitudinē: ex cui⁹ appetitu inordinato hoīes vt plurimū illiberales raptores ⁊ iniusti efficiunt. Beati autē in patria hec q̄nq3 bona sine omni defectus admixtione habebunt. qḋ de singulis p3. p° eni habebūt vitā sine corruptione: 2° noticiā sine errore: 3° famā ⁊ gloriā sine cōfusione ⁊ depressione: 4° leticiā sine merore vel dolore vel desolatiōe: 5° abundātiā sine defectione. Primo beati in patria habebunt vitam sine corruptione: nā p visionē dei quilibet beat⁹ efficit pticeps vite eterne: vt p3. s. in expositione: Hec ē vita eterna. vn̄ Sapie. v. Justi autē in perpetuū viuēt. non eni sufficit multū viuere sed bn̄ viuere: vt dicit Sene. in quadā epistola: q2 sapiēs semp cogitat qualis sit vita nō quāta sit. ad hoc autez debet vnicuiq3 pdesse bene viuere: vt det illi semp viuere: vt dicit Origenes sup illo verbo Joh. x. Qui p ostiū non intrat ⁊c̄. Scḋo beati in patria habebūt noticiā sine errore: nā ex visione clara diuine essentie beati cognoscūt oīa que pertinent ad pfectionem intellect⁹ ⁊ appetit⁹ eoꝝ: vt p3. s. Tertio habebūt btī in patria famā vel gloriā sine omni depressione vel ꝯfusione: tūc eni de quolibet beato dici poterit verbū psalmi.

g Gloria ⁊ honore coronasti eū dn̄e. In quo notatur triplex excellētia cuiuslibet beati. p̄ma ē in clara dei cognitione: ibi Gloria. scḋa est in bonitatis pfectione: ibi Et honore. tertia est in dignitatis adeptione: ibi Coronasti eū.s. laurea ⁊ aureola. vel, Gloria.i. corpus cū claritate incorruptibili. Honore.s. ab alijs in veneratiōe mirabili. quilibet eni beat⁹ oībus creaturis reddit venerabilis cū sic excellenter honoret a deo: Joh. xij. Honorificabit eū pater meus. vbi Aug. sic ait: Quē maiorē honorē recipere poterit adoptat⁹ q̄3 vt sit vbi est vnic⁹. Quarto beati habebūt in patria leticiā sine merore vel desolatione. Require infra gaudiū beatoꝝ. Quīto beati in patria habebūt abundātiā sine omni defectione. ⁊ merito: q2 beati habēt pfecte ⁊ inamissibiliter deū qui sufficiētiā ⁊ excellentiā bonorū omniū in se h3: Sapie. vij. Venerūt mihi oīa bona pariter cū illa.s. visione diuina. Scḋo ꝙ desideriū beatorū in patria quietet ⁊ satiet: probo ratione sic: Desideriū alicui⁹ tunc pfecte complet ⁊ satiat qñ caret vel priuat omni malo ⁊ habet vel fruitur omni bono. sed beati in patria habēt hec duo. p° enim sunt immunes ab omni malo. Apoc. vij. Nō esurient neq3 sitient amplius: neq3 cadet sup illos sol neq3 vllus estus. 2° beati in patria sunt pleni omni bono. qḋ p3: Nā beati vidēdo clare diuinā essentiā inter alia cōsequunt quattuor bona. Primū bonū est: ꝙ beati p visionē diuie essentie vniuntur vel cōiungunt deo: quo nihil pfectius. 2° beati p visionē diuine essentie sublimant quo nihil sublimi⁹ et nobili⁹. vn̄ beati vidētes deū dicuntur reges: Apoca. xx. Regnabūt cū christo. 3° beati p visionē diuine essentie fruunt deo quo nil delectabili⁹. Req. infra Fruitio. 4° p visionē diuine essentie pfecte quietant ⁊ satiant deo ⁊ hoc nihil appetibilius. In psal. Replebit in bonis desideriū tuum. ⁊ merito: q2 scḋm Boeciū beatitudo ē status omniū bonoꝝ aggregatione pfectus. Hec. b. Tho. contra gētiles lib. iij. c. lxi. p totū. Tertio ꝙ beatorū desideriū in patria compleat quietet ⁊ satiet ꝓbo auctoritate

f psalmi dicētis: Satiabor cū apparuerit gloria tua. Qḋ verbū exponens Hugo de sancto victore dicit: Multa bona sunt in hoc mūdo: ⁊ hec oīa cor homīs satiare non possunt. vnū autē bonū est apud deū.s. visio dei: ⁊ hoc solum cū percipit in eo satietas inuenit. qḋ Hugo tali ratione ostēdit cū dicit: Quādo satietas est: qñ satis ē tūc satietas est. pone modo ex his multis que in mūdo sunt ꝙ aliqua habeas que diligis: ⁊ videbis q2 nō sufficiunt tibi. veniāt plura ⁊ habeas ea: adhuc non dices: sufficit. apponātur vniuersa: ⁊ inuenies te egētem ⁊ nōdum satis habētem. in oībus ergo his satietas esse nō pōt. Veniat autem illud vnū bonum ⁊ satietas erit: quare satietas ibi: quia satis est. propter qḋ bene dicit in psal. Satiabor cum apparuerit gloria tua. Nam satietas ꝯsistit in adimpletione omniū desideriorū. ⁊ hoc erit cū apparuerit gloria tua. Et merito: quia deus in patria erit beatis omnis veritas intellectui: omis speciositas aspectui: oīs suauitas auditui: omnis copiositas indigenti. Primo deus in patria erit beatis omnis veritas intellectui: vn̄ Aug. xij. confessio. sic ait. Si ambo verū videbim⁹ qḋ

dico: et ambo videm⁹ verū quod dicis: vbi queso illō vi/
demus: nec in te ego nec tu in me: sed ambo in ipsa q̄ su/
pra mētes nostras est incōmutabili veritate. et iterū Au/
gu. super illo verbo. psal. Diminute sunt veritates a filijs
hominū. Sicut ab vna facie resultant multe in speculo:
ita ab vna prima veritate resultāt multe veritates in mē
tibus hominū beatoꝝ. ¶ Q beati in patria habe
bunt sempiternitatē vel ꝑpetuitatē. CA. VIII.

Quarto et vltimo beati habebūt in patria sempi/
ternitatē vel ꝑpetuitatē in premio. Nā beati vi
dentes per essentiā deum nūq̄ sepabuntur a vi/
sione diuine essentie. sed in perpetuū essentiam dei vide
bunt. Hoc autē sex rationib⁹ probo. s. ratione eternitatis:
satietatis: indeclinabilitatis: immutabilitatis: ꝓpinqui
tatis: felicitatis. Primo beati in perpetuū deum vide
bunt ratiōe eternitatis sic: Illud qd quādoq̄ est: et quā/
doq̄ nō est mēsuratur tēpore: vt pꝫ primo physicoꝝ. sed
visio diuine essentie que creaturas intellectuales beatas
facit nō mēsuratur tēpore: cum sit absq̄ omni successiōe
sed eternitate. ergo impossibile est q̄ beatus postq̄ē factus
pticeps visionis diuine essentie ipsam amittat. Scdo
probo hoc idē ratione satietatis sic: Beatitudo est qua
creature intellectualis desideriū pfecte quietat̄ et satiat̄.
vn̄ sicut aliquis naturaliter desiderat felicitatē: ita desi/
derat certitudinē de felicitatis ꝑpetuitate: alias nec ap/
petitus esset quiet⁹ nec per ꝯsequēs beatus. Ad cui⁹ ra
tionis euidentiā nota hic tria. primū est: q̄ beatitudo
inter omnia maxie est desiderabilis nō habētibus: ama/
bilis possidētibus: delectabilis fruentib⁹. scōm qd est cā
primi est: q̄ vera beatitudo importat adeptionē omnis
boni: et exclusionē oīs mali. tertiū est: q̄ beati perfecte co
gnoscūt qualis sit illa beatitudo: an perpetua: an defectu
ra. Ex his tribus formo talē rōem: Illud qd maxie ama
tur si sciat̄ q̄ quādoq̄ amittat̄ maximā tristiciā infert.
sed beatitudo inter oīa maxime amat̄: vt pꝫ ex primo. er
go cū sciant ꝓ certo quales sint: vt pꝫ ex tertio: si scirēt se
quādoq̄ beatitudinem amissuros impossibile esset eos
nō tristari. sed hoc est impossibile euenire beatis. s. tristi
cia seu timor: eo q̄ beatitudo importat adeptionē om/
nis boni et exclusionē oīs mali: ergo beati a visione dei
nūq̄ sepabunt̄. Tertio hoc idē probo ratione indecli
nabilitatis sic: Omne qd ad suū finē naturalr̄ inclinat̄
nō potest ab eo nisi ꝑ alicuius supioris violentiā remo/
ueri: vt patet de graui cū proijcitur sursum. sed oīs crea/
tura intellectualis desiderio naturali tēdit ad istū finē
s. vt deū per essētiā videat. Ita dicitur sub figura tertio
li. Re. x. q̄ vniuersa terra desiderabat videre faciē Salo/
monis. vn̄ hac visione. s. dei creatura intellectualis ꝑua/
ri nō potest: nisi per violentiā alicui⁹ supioris. sed deo a
quo est oīs beatitudo nulla virt⁹ pōt esse supior: immo
omnē virtutē excedit in infinitū. ergo dei visio amitti non
potest. vn̄ Canti. iij. Tenui eū nec dimittā. Quarto hoc
idem ꝓbo ratiōe imutabilitatis sic: Si aliqua deo pri⁹
fuerit ꝯiuncta et postmodū sepantur: oportet q̄ hoc acci
dat ꝑ mutationē alicui⁹ eorū. intellect⁹ autem creatus vi
det deū per hoc q̄ ei quodāmodo vnit̄. si ergo illa visio de/
sinat: oportet q̄ hoc sit vel ꝑ mutationē diuine essentie:
vel ꝑ mutationē intellectus beati vidētis ipsam. sꝫ vtrūq̄
est impossibile: qd pꝫ p̄mo qꝛ diuina essentia est immu
tabilis. scdo intellect⁹ beati cū dei essentiā et substantiā
videt eleuat̄ supra tēpus: ergo et supra omnē mutationē. et
ideo impossibile ē q̄ aliquis beatus decidat ab illa feli/
citate qua dei substātiā videt. Quinto hoc idē ꝓbo
rōe ꝓpinquitatis sic: Quāto aliquid ē ꝓpinquius deo
qui ē oīo immobilis: tāto ē minus mutabile et magis ꝑ/
seuerās: sicut ꝑ exemplū pꝫ in corporibus. Nā quedā cor/
pora. s. celestia: qꝛ sunt ꝓpinqua deo in perpetuū durāt.
Alia vero corpa ꝓpter distare lōge a deo in perpetuum
durare nō possunt. nulla autē creatura intimius pōt deo
appropinquare q̄ꝫ creatura intellectualis vel rationalis
que dei substantiā videt: ita q̄ deo immediate per intel
lectū et affectum cōiungitur cognoscēdo et diligendo pfe
cte: ergo dei visio a beato remoueri vel auferri non pōt.
vn̄ in psal. Nō cōmouebitur in eternū qui habitat i hie
rusalem. Sexto hoc idē probo ratione felicitatis sic:
Beatitudo pfecta in dei visione cōsistit. vn̄ sicut se habet
in visione corpali: ita in visione intellectuali. In visione
autem corpali. s. q̄ aliquis nō videat qd pri⁹ videbat po
test esse ꝓpter quattuor causas. Prima est. si potētia vi/
dendi sibi deficit sicut cū moritur vl̄ excecatur vel aliter
impeditur. Scda est: cū obiectū visibile. s. color vel colo/
ratum se subtrahit. Tertia est cū diaphanū per qd colo
ratum defert̄ ad visum obumbrat̄. Quarta causa est: cū
volūtas a vidēdo subtrahit̄: puta cū aliquis nō vult am/
plius videre qd prius videbat. Propter istas autē q̄t
tuor causas nō potest esse q̄ aliquis in patria videns di
uinā essentiā desinat videre eā. p° per hoc q̄ intellect⁹
beati nūq̄ corrumpit̄: et sic nūq̄ desinit esse. vnde Augu.
in lib. de diffi. anime sic ait: Anima est substātia increa/
ta inuisibilis incorporea immortalis deo similis imagi
nem habēs sui creatoris. 2° visio diuine essentie nunq̄
deficit vel amittit̄ a beatis ex pte obiecti. s. dei: eo q̄ de⁹
nūq̄ se subtrahit a beato. Cui⁹ ratio ē triplex. Prima ē:
qꝛ cū deus sit oīo immobilis semp eodē modo se habet.
Scda est: qꝛ deus nūq̄ elongat̄ a nobis nisi inquantum
nos elōgamur ab ipso. Tertia est: qꝛ cū subtractio beati/
tudinis sit quedam pena: imo maxima: nūq̄ potest talis
subtractio fieri a iusto iudice nisi mediāte culpa que nō
potest esse in eo qui essentiā dei videt. ergo &c. 3° visio
diuine essentie nunq̄ amittit̄ a beatis ex pte medij. s. lu/
minis glorie: sub quo beatus dei essentiā videt. Cui⁹ ra
tio est: qꝛ lumē glorie tam ex pte dantis q̄ꝫ etiam ex par
te recipiētis est incorruptibile: eo q̄ fm dātis et recipien
tis ꝯditionem infundat̄ et recipiat̄. vn̄ Sapie. vij. Inex/
tinguibile est lumē eius. et Eccl. xxiiij. Ego feci in celis vt
oriret lumē indeficiēs. i. lumē glorie in beatis. 4° visio
diuine essentie nūq̄ amittit̄ a beatis ex pte voluntatis:
eo q̄ volūtas beati a visione diuine essentie nūq̄ potest
discedere. s. q̄ nolit videre deū. nō enim pōt a beato deci
se volūtas fruēdi visione dei: ex quo pcipit in illa visione
esse suā vltimā felicitatē. sicut nō potest velle nō eē felix.
Cui⁹ ratio ē: qꝛ impossibile ē q̄ alidq̄ a bono qd habꝫ et
fruit̄: velit discedere nisi pp quattuor causas. pma est: q̄a
volūtas illud qd habet reputat malū. scda ē: qꝛ illud lꝫ re
putet bonū tamē reputat imꝑfectū. tertia ē quia illud re
putat maioris boni impeditiuū. quarta ē: quia illud bo/
num habet in se annexū fastidiū. ¶ Ex istis autem quat
tuor causis manifeste ostēditur impossibile esse q̄ volū
tas vidētis deū a visione dei velit discedere. Prima ra
tio est qꝛ voluntas sicut nihil respuit vel refugit nisi sub
rōe mali: ita nihil appetit nisi sub rōe boni. Appetit aūt
volūtas fruitionē dei: ergo in fruitiōe dei nō pōt esse aliqd
bonū. scda rō quare volūtas respuit bonū qd habet ē q̄
illud bonū est insufficiēs et impfectū. et hoc mō volūtas
nō pōt nō velle videre deū cū visio dei sit optimū et perfe
ctissimū bonū ad qd creatura intellectualis puenire pōt
vn̄ Aug. in sermo. sup Ioh. loquēs de pfectione diuina
sic dicit: Deus tibi totū est. ipse enim oīa est i oībus. tertia
rō quare volūtas nō vult sed respuit bonū qd habet est:
qꝛ illud bonū ē maioris boni impeditiuū: et hoc mō vo/
lūtas beati nō pōt nō velle videre deū: eo q̄ deus nulli⁹
boni ē impeditiu⁹: imo a deo est oē bonū et sine deo nul/

lum.vii Aug.in soliloquijs: Deus est vera ⁊ sūma vita in quo ⁊ a quo ⁊ p quē beata sunt oīa que sunt btā: de⁹ est a quo auerti cadere: in quē cōuerti surgere: in quo manere cōsistere: a q° exire mori: in quē redire reuiuiscere: ī q° habitare ē viuere. Quarta rō quare volūtas nō vult bonum qd̄ habet ē: qꝛ illud bonū hꝫ annexū fastidiū. ⁊ hoc mō volūtas beati nō pōt nūqꝫ velle hoc bonū quod est videre deū: eo ꝙ diuina essentia intellectū beati nūqꝫ fastidit. sed semp sūme delectat. qd̄ ꝓbo duplici rōne. Prio ratiōe pfectionis sic: Illud quo intellect⁹ beati nō corrūpitur: nō alterat̃ sed pficitur semp delectat. sꝫ essētia dei est qua intellect⁹ btī pficitur: ḡ essentia diuina intellectū beati vidētis eā nūqꝫ fastidit: sed semp delectat. Scd̄o hꝰ idē ꝓbo ratiōe admiratiōis sic: Illud qd̄ semp cū admiratione videt̃ nūqꝫ fastidit sed semp delectat. sed diuina essentia semp cū admiratiōe videt̃: cū nullus intellectus creat⁹ eā cōprehēdat. ⁊ ideo diuina essentia intellectū btī semp delectat ⁊ nūqꝫ fastidit. ⁊ ideo volūtas btī nūqꝫ potest hoc velle ꝙ intellect⁹ visione dei priuet̃. vnde ī psal. Beati q̄ habitāt in domo tua in secula seculoꝝ laudabūt te. Et pp hoc excludit̃ duplex error. Primus est platonicorū qui dicebāt aīas sepatas a corpe finita illa felicitate iterū ad corpa redire ⁊ miserijs hui⁹ vite inuolui. Secūdus ē origenis q̄ ampli⁹ errauit dicēs aīas ⁊ angelos post beatitudinē iterū ad miserias posse deuenire. Hec bea. Tho. cōtra gētiles lib.iij.c.lx.per totum.

¶ Qꝫ omēs volūt esse beati: ⁊ qs ē beat⁹. CAP.IX.

Eatus Augustin⁹ cū cā infirmitatis esset in aqs
b balneis loquēs de vita beata sic ait: Erāt autem mecū in ꝑuiis nostra mat̃: cui⁹ merito credo ꝙ viuo: Nauigi⁹ frater me⁹: Lacidian⁹ ⁊ rusticus cōsobrini mei: qꝫuis nō grāmatici: Trigeci⁹ ⁊ Licētius ciues et discipuli mei. Erat etiā nobiscū etate omniū minim⁹: sꝫ ingenio magn⁹ fili⁹ meus Adeodat⁹. Quibus attētis de vita beata loq̄ cepi sic dicēs: Beatos nos esse volum⁹ inquā. Uix hoc effuderā: occurrūt oēs ꝯsentiētes. Aug. ad eos ait: Uidet̃ vobis beatus esse q̄ qd̄ vult nō hꝫ. Respōdētes oēs negauerūt. Aug. Quis igit̃ est beatus? Rn̄dēt oēs: Beatus ē qui qd̄ vult habet. Rn̄sio matris: Si bona inquit velit ⁊ habet beat⁹ est. si autē mala velit qꝫuis habeat miser ē. Placuit omnib⁹ rn̄sio matris. Trigeci⁹ discipul⁹ Augustini sic ait: Sūt multi fortunati q̄ multa possidēt in hac vita: nec quicqꝫ illis eoꝝ que volūt desit: quid de istis: sunt ne beati? Augu. ad Trigeciū: Qui timet videt̃ tibi beat⁹ esse? Trigecius: Nō videt̃ inq̄t Augustinus ad eū: Ergo qd̄ amat quisqꝫ si amittere pōt: potest ne nō timere? Trigeci⁹. Nō potest inquit: Augustinus ad eū: Amitti ne possunt illa fortuita? non igit̃ hec q̄ amat ⁊ possidet pōt vllo modo beat⁹ esse. Trigeci⁹: Nihil inquit repugnat. Mater: Etiā si securus est inquit ea oīa amissurū nō esse: cum talibus satiari non poterit? ergo ⁊ eo miser quo semp est egens. Augustinus ad matrē: Hic omnib⁹ rebus abundās atqꝫ circūfluens si cupiendi modū sibi statuat: eisqꝫ cōtentus decēter iocundeqꝫ pfruat̃: nōne tibi videt̃ beatus? Mater ad Augustinū: Optime inquā: nec aliud debuit respōderi. Augustinus ad matrē: Nō ergo rebus illis: sed animi sui moderatione beatus ē. Augustin⁹: Beatus igit̃ est q̄ illud bonū hꝫ qd̄ semper manet nec vlla seuiēte fortuna eripi pōt. Trigecius ⁊ Aug. Hoc iam dudū cōcessimus. Augu. ad Trigeciū: Deus inquā vobis eternus ⁊ semp manēs videt̃? Trigecius ad Augustinū: Hoc iaꝫ certū est vt interrogatione nō egeat. Augustin⁹ ad Trigeciū: Deū igitur q̄ hꝫ beatus ē. Qd̄ verbū cum omnes libētissime acciperent: dixit Augu. Quis vobis videtur hic. s. qui habet deum? Licētius alius discipulus ait ad augu. Deum habet qui bene viuit. Trigecius ad aug. ait: Deū habet q̄ facit que de⁹ vult. In cui⁹ sententia lacidian⁹ cōsensit. Puer Adeodatus ait ad augustinū: Deū habet q̄ spiritū immundū nō habet. Mater vero oīa sed hec maxime approbauit. Nauigius frater augustini interrogatus ab aug. respōdit vltimū sibi placere. Rusticus cōsobrin⁹ augustini de tanta sentētia trigecio cōsensit. Aug. Quid sit deū habere tres sunt date sentētie. quidā dixerunt illū deū habere q̄ ea facit que deus vult: quidā ꝙ deum habet qui bene viuit: quidā vero alij ꝙ deū habet qui immundū spiritū nō habet vel in q̄bus nō est spūs īmūdus. sꝫ fortasse oēs diuersis verbis vnū idēqꝫ sensistis: nā duo ꝑma sunt eadē. nō enī est aliud bn̄ viuere qꝫ ea facere q̄ deo placent. tertiū. s. ꝙ deū hꝫ q̄ īmundū spiritū nō habet. cōsiderandū ꝙ spūs immūdus duobus modis solet appellari: vl̃ q̄ extrinsecus aīam inuadit sensusqꝫ cōturbat ⁊ quendam hominibus infert furorē vel spūs immūdus est aīa immūda vitijs ⁊ erroꝛib⁹ inq̄nata. Aug. ad Adeodatuꝫ: Quero a te puer qs tibi immūdū spiritu videat̃ habere. Adeodatus ad augustinū: Is immundū spiritū habet nō qui demonē habet a quo vesani hoīes fieri solēt: sed qui nō caste viuit: ḡ qui caste viuit spiritū immundū nō habet. Aug. ad adeodatū: Castū quē vocas? eum q̄ nihil peccat an eū tm̄ q̄ ab illicito tantū cōcubitu sese abstinēs ceteris pctīs nō desinit inq̄nari. Adeodat⁹ ad augu. Ille inquit ē vere cast⁹ qui deū attēdit ⁊ apud ipm̄ solū se tenet. Augu. cōsensit pueri verbis ⁊ dixit. Ergo vt qs sit beat⁹ necesse ē vt bn̄ viuat. ⁊ q̄ bn̄ viuit necessario ē beatus. Responderūt oēs ꝙ sic: Hac questione soluta Augu. querit tres questiones ab eis. Prima ē: an de⁹ velit vt hō deū q̄rat? Rn̄derūt oēs ꝙ sic: Scd̄a questio ē: an ille q̄ deū querit possit dici male viuere? Rn̄derūt oēs ꝙ nullo mō. Tertia questio ē: an spūs immūdus deū querē possit? Negauerūt oēs excepto nauigio fratre augustini q̄ postea socijs acq̄euit. Aug. arguit cōtra eos dicēs: Si igit̃ q̄ deū querit id facit qd̄ deus vult ⁊ bene viuit ⁊ spiritū immūdum nō habet: q̄ autē querit deū nō habet deū. nō ḡ qui bene viuit aut q̄ facit qd̄ deus vult: aut qui spiritum immundū nō habet credēdus est deū habere. Ex hac augustini argumētatione cū oēs suis ꝯcessionib⁹ se deceptos cōspicerēt: Mater postulauit ab aug. vt qd̄ dixerat explicaret. Aug. rn̄dit. Mihi videt̃ inq̄t oēm hoīem deū hr̄e: sed q̄ bn̄ viuit hꝫ deū ꝓpiciū. q̄ vero male viuit hꝫ deum infestū vel iratū: siquidē oīs hō hꝫ deū: nec tn̄ oīs homo beat⁹ est. adde ḡ eū beatū esse q̄ habet deū ꝓpicium. Nauigi⁹ ad Aug. Si oīs q̄ querit deū beatus ē: omīs autem querēs nondū hꝫ qd̄ vult: ergo beatus est homo qui qd̄ vult nō habet. Trigecius matri augustini querēti sic dicit: Ego inquit trigecius nō cōtinuo cōcedo deū aduersari cui nō sit ꝓpicius: sed esse aliqd̄ medium. Cui mater: Istū hoīem cui nec ꝓpicius ē deus nec infestus nec iratus quō deū habere ꝯcedis? Ad quē mater: Aliud ē deū habere: aliud ē sine deo nō esse. Qd̄ ergo ait mater meli⁹ est: vtrū habere deū: an nō esse sine deo. Trigecius rn̄dit matri: Qui bn̄ viuit hꝫ deū sꝫ ꝓpiciū: q̄ vero male hꝫ deū sꝫ aduersuꝫ. q̄ aūt adhuc q̄rit nōdū luenit nec ꝓpiciū nec aduersū hꝫ deū: sꝫ nō ē sine deo. Arguit aug. cōtra eos sic: Illi videt̃ de⁹ esse ꝓpici⁹ cui fauet. Cōcedūt. Augu. Fauet de⁹ querēti se? Cōcedūt. Aug. Ergo querēs deum hꝫ deū ꝓpiciū. ⁊ oīs q̄ hꝫ deū ꝓpiciū beat⁹ est. ⁊ subdit: Iaꝫ vero q̄s q̄s vitijs ac pctīs a deo se alienat beat⁹ nō ē. Placuit oībus. Aug. etiā arguit mouēdo aliā questionē sic: Quisqꝫ beat⁹ est miser nō ē. ḡ oīs qui miser ē beat⁹ nō ē. Mater videte inquit: an oīs miser sit egēs ⁊ oīs egēs miser? Augustinus: Si verba matris sint vera ⁊ egestas est miseria. et econuerso beatus qui miser non est. ergo bea

tus est qui egestate caret. Cui Licētius: Nihil verius: nihil diuinius dici potuit. nam maior ꝛ miserabilior egestas nulla est ꝙ̄ egere sapiā. ꝛ qui sapiā nō eget nulla dīo re pōt egere ꝙ̄ egestas animi ē stulticia ꝯtraria sapientie vt mors vite: ꝛ beata vita miserie. vñ sicut oīs nō mortu⁹ viuit: ꝛ oīs nō stult⁹ est sapiens: ita oīs nō beatus est miser. vñ sicut oīs miser stultus ē: ita oīs qui eget stultus ē. ꝛ oīs ꝗ eget miser est. Aug. Sicut oīa ꝯcessistis: ita credo etiā vos ꝯcedere aīm stultū viciosum eē. cūctaq̄ animi vitia vno stulticie nōīe includi: ꝙ̄ sꝫ beatus est ꝗ nō egēs vel miser: hoc aūt ē sapientē eē. hec aūt sapiā nihil aliud est ꝙ̄ modus animi quo anim⁹ neq̄ excurrit in nimiuꝫ neq̄ infra qđ rectū est coartat᷑. ꝛ iō sapiens nil egestatis vel miserie ptimescit. hꝫ igit᷑ sapiēs modū suū. s. sapiam qua quisq̄ beat⁹ est. hec aūt sapientia ē dei filius qui est idem qđ deus. vñ qui ad sapiam ꝑuenerit beatus est: h̄ est deum habere: deo frui.

¶ Q ad bellū iustū requirunt᷑ tria ſm. b. Tho. CA. I.

Ellum. Ad hoc ꝙ belluꝫ sit iustū requirunt᷑ tria. s. iurisditio indicentis: offensio patientis: intentio finis ꝯuenientis. Primo enī ad iustū bellū requiritur iurisdictio indicentis. nō. n. ꝑtinet ad priuatā ꝑsonā mouere bellū. Cuius rō est: q: priuata ꝑsona nō pōt ius suū ꝑsequi sine iudicio sui supioris: ꝛ iō requirit᷑ ad iusta bellū iurisdictio indicētis. s. principis. qđ triplr ꝓbo p⁹ rōne sic: Illi licet mouere bellū cui reipublice auctoritas est cōmissa. sed publica auctoritas ꝑncipib⁹ est cōmissa. ꝙ̄ ad iustū bellū requirit᷑ auctoritas ꝑncipis. 2⁹ h̄ idē ꝓbo auctoritate psalmiā in liberādo a malo eos ꝗ iniuste patit᷑ ꝑncipib⁹: in psal. dr: Eripite pauperem: ꝛ egenū ꝺ manu peccatoris liberate. 3⁹ h̄ idē ꝓbo auctoritate augustini. nā in ꝓmouendo cōe bonū Aug. ꝯtra faustū manicheū sic dicit: Ordo naturalis mortaliū paci accōmodatus hoc poscit: vt suscipiēdi belli auctoritas atq̄ cōsiliū penes principes sit. Scđo ad iustū bellū requirit᷑ offensio patientis: opꝫ. n. ꝙ sit iusta cā in ꝑsonas ꝯ quas mouet᷑ bellū. s. vt illi ꝗ impugnāt᷑ impugnatōem mereātur. vñ Aug. in li. lxxxiij. q. dicit: Iusta bella solēt diffiniri ꝗ vlciscunt᷑ iniurias si gēs vel ciuitas plectēda ē ꝗ vel vindicare neglexerit qđ a suis improbe factū est: vel reddere quod ꝑ iniuriā ablatum est. Et iteꝝ Augusti. super psal. Duo ista noīa cūꝫ dicim⁹: hō peccator: vtiq̄ nō frustra dicunt᷑: q: pctōr ē corripe: q: hō miserere: oīno nō liberabis hoīem nisi ꝑsecutus fueris peccatorē. Et iteꝝ aug. ad bonifaciū comitē ita dicit: Est ꝑsecutio iniusta quaꝫ faciūt impij ecclē xp̄i. Ista nanq̄ beata ē que ꝑsecutiōeꝫ patit᷑ ꝑꝑ iusticiā: illi vō miseri ꝗ ꝑsecutōem patiunt᷑ ꝓpter iniusticiā: ꝓinde ista ꝑsequit᷑ diligēdo: illi seuiendo: ista vt corrigat: illi vt euertāt. Tertio ad iustū bellū requirit᷑ intētio finis ꝯuenientis. pōt. n. ꝯtingere etiā si sit auctoritas legitima ex ꝑte indicentis bellū ꝛ cā iusta ex ꝑte patiētis: ꝙ ꝑꝑ prauā intentōem. s. indicētis ꝛ mouētis bellū. bellū erit iniustū. vñ aug. ꝯ faustū manicheū sic ait: Nocēdi cupiditas vlciscēdi crudelitas: implacabilis anim⁹: feritas debellādi: libido dñandi: et siq̄ sunt similia. Hec sunt que in bellis iure culpant᷑. ꝛ iō intētio ꝑcipientiū bella ꝛ bellantiū dꝫ eē recta. Intentio aūt talium tunc ē recta: qñ intendit᷑ correctio maloꝝ subleuatio ꝛ ꝓmotio bonoꝝ ꝛ pax omniū. vñ Aug. de diuersis ecclē obseruatōibus in libro ꝺ verbis dñi sic ait: Apud veros dei cultores etiā ipa bella peccata sunt que nō cupiditate ac crudelitate: sꝫ pacis studio gerunt᷑: vt mali coerceātur ꝛ boni subleuent᷑. Et iterū Aug. ad bonifaciū comitē sic ait: Esto bellādo pacificus: vt eos quos expugnas ad pacis vtilitatē vincēdo ꝑducas. Beati. n. pacifici qm̄ filij dei vocabunt᷑: Matth. v. Hec. b. Tho. scđa scđe. q. xl. art. j. in cor. q ꝑ totū ꝛ Alex. iij. ꝑte su. q. xxxi. in cor. q. Scđm autē Ray. Inno. Hosti. Goffre. quinq̄ exigunt᷑ ad iustuꝫ bellū. s. auctoritas: ꝑsona: res: cā: animus. p⁹ requiritur auctoritas. s. vt fiat auctoritate ecclīe ꝑsertim cū pugnat᷑ ꝓ fide: ꝛ auctoritate principis cui reipublice auctoritas est cōmissa. 2⁹ requirit᷑ ꝑsona vt sit secularis cui licituꝫ est bellare ꝛ sanguinē fundere: nō aūt ecclesiastica cui h̄ est ꝓhibitū. 3⁹ requirit᷑ res. s. vt fiat ꝓ rebus repetendis vel ꝓ defensione patrie. 4⁹ requirit᷑ cā. s. ꝓpter necessitatem pugnetur ꝛ vt per bellum pax acquiratur. 5⁹ requiritur animus: vt non fiat propter odium vel vltionē vel cupiditatem: sed propter cohortantē iusticiā ꝛ obedientiam: que quinq̄ cōtinentur in tribus causis beati thome. Hec in summa cōfessio. libro. ij. titulo. v. rubricella ꝺ bellis. q. xlv. in principio. q.

¶ Q bellū pōt fieri sine oī peccato: ꝛ quō. CA. II.

SEcundo ad maiorē euidentiā capituli ꝑcedētis ꝛ propter solutiones argumentoꝝ circa bellum nota hic quinq̄. Primū est: ꝙ bellum potest fieri sine omni peccato. vnde Augustinus in sermone ꝺ puero centurionis sic ait: Si christiana disciplina omnino bella culparet: hoc potius cōsilium salutis petentib⁹ in euangelio daretur vt abijcerent arma seq̄ militie omnino subtraherent. dictum est autē eis: Neminē ꝯcutiatis: Estote contenti st. pendijs vestris. quibus ꝓpriū stipendium sufficere precipit: militare nō ꝓhibuit. Hec beatus Thomas allegat scđa secūde. q. xl. arti. j. argumento cōtra. Non solum aūt iustum bellum exercetur sine peccato: sed cum dei beneplacito ꝛ cū bellantis merito. Ita dicit Augustinus ad bonifaciū comiteꝫ: Noli existimare neminē placere deo posse qui reb⁹ bellicis ministrat. In his eniꝫ erat sanctus dauid. cui domin⁹ tam magnū perhibuit testimoniū. In his etiam illius temporis plurimi iusti ꝛ iosue. cui dr Exodi. xvij. Egressus pugnauit contra Amalech. In his etiam erat ille centurio de quo dñs tale testimoniū dedit matth. viij. Nō inueni tantā fidem in israel. Secundū est: ꝙ aliquis bellat duob⁹ modis. Uno modo auctoritate principis vel iudicis si sit priuata persona vel ex zelo iusticie quasi ex auctoritate dei si sit persona publica. ꝛ talis non ipe accipit gladiū sed ab alio sibi cōmisso vtit᷑ gladio. vñ tal᷑ nō peccat nec pena ei debet᷑. Alio mō ꝗs bellat spāliter sine aliq̄ supioris auctoritate: de quo aug. ꝯ faustū exponēs illud vbuꝫ Matth. xxvj. Oēs qui acceperint gladiū gladio ꝑibunt sic dicit: Ille nō vtit᷑ gladio sed accipit gladiū: ꝗ nulla superiore aut legitima ꝑtāte vel iubente vel ꝯcedēte in sanguinē alicuius armat᷑. Et subdit: Nam vtiq̄ dñs iusserat vt ferrum discipuli eius ferrent: sed nō iusserat vt ferirent: ergo qui ꝯtra iussuꝫ supioris gladio occidit: gladio ꝑibit. Qđ verbū exponit᷑ quinq̄ modis. p⁹ ſm Remigiū sic: Qui gladio vtitur: ad occidendū hominē: ipe sue prius malicie moritur gladio cum iniuste occidat. 2⁹ exponit᷑ ſm Hierony. sic: Quo ergo gladio perīēt quicunq̄ gladium sumpserit: illo nempe qui igneus vertit᷑ ante paradisum: ꝛ gladio spiritus qui in dei describitur armatura. Tertio mō exponit᷑ sic ſm hilariuꝫ: Recte ad necem eoꝝ gladius exerebatur qui eodē vtebunt᷑ ad facinus. Quarto modo etiam ſm hilariū exponit᷑ sic: Recondi ergo gladiū ꝑcipit dñs: ad ostendendū ꝙ eos non humano: sed oris sui gladio esset ꝑempturus. Quinto mō exponit᷑ ſm beatū Tho. ꝗ dicit: ꝙ ille qui nulla sibi potestate cōcessa gladio vtit᷑: non tñ semꝑ gladio occidit᷑: quia frequenter alio modo mortis morit᷑ vt febre vel accidēte alio. sed qui gladio occiderit ipe suo gladio etern/

naliter pibit nisi peniteat. Dec.b.Tho.scda scde vbi.s.ar
ti.i.in solu.i.argu.ꝛ in euãgelio cõtinuo beati matthei su
per allegato vbo: Oẽs qui acceperint gladiũ ꝛc. Ter
tiũ est ꝙ illi qui iusta bella gerunt intendũt pacẽ bonaȝ
ita dicit Augu.ad bonifaciũ comitẽ: Non querit᷑ pax vt
bellũ exerceat᷑.sed belluȝ gerit᷑ vt pax acquirat᷑.vñ tales
nõ ꝯtrariant᷑ paci nisi male quã dñs nõ venit mittere in
terrã: vt dicit matth.x.ibidẽ in solu.iiij.argu. Quartũ
est: ꝙ exercitatõẽs ad bella iusta nõ sunt ꝓhibite.s.qñ fi/
unt ꝓꝑ experientiã ꝓprie fortitudis ꝛ vsus armoꝝ ꝛ bellice
industrie: vt acquirat᷑ ꝛ habeat᷑ idoneitas bellãdi ꝓ fide
ꝛ pace eccl'e.Si vo tales exercitatõẽs fiant ad ostẽtatio/
nẽ roboris ꝛ potẽtie seu vane glorie vel questũ auaricie:
ꝛ ꝑcipue cũ fiũt tpe quo eccl'a nõ hȝ pugnare ꝯ hereticos
vel paganos: tũc simplr sunt illicite ꝛ ꝓhibite.nã oẽs ex/
ercitatõẽs inordinate ꝛ ꝑiculose ex ꝗbus occisiõẽs ꝛ de
predatõẽs ꝓueniũt sunt ꝓhibite.nã illi qui hꝰmõi exer/
citijs.s.tyrocinijs intendũt ꝛ insistunt tpibꝰ ꝑdictis: pmo
ab eccl'a excõicãt᷑: qꝛ nocẽt saluti publice ꝛ impediũt cõe
bonũ eccl'e. Scdo: qꝛ moriẽtes in hꝰmõi tyrocinijs eccle
siastica sepultura priuant᷑ ad terrorẽ tyrocinantiũ: ne.s.
sic vires expiant᷑ vt aliqs incurrat mortẽ vel mortis peri
culũ: ibidẽ in solu.iiij.argu. Et Alexã.iij.pte sum.q.xxxi.
arti.v.vtrũ exercitiũ tyrocinãtiũ sit licitũ. Quintũ est:
ꝙ virtus iustus si obedit regi vel principi sacrilego i bel
lãdo nõ peccat: dũ tñ illud qḋ iubet est licitũ ꝛ nõ est cõ
tra dei ꝑceptũ. Vñ Augu.ꝯ manicheũ sic ait: Uir iustꝰ si
sub rege homie sacrilego militet recte pōt illo iubẽte
bellare: si vice pacis ordinem seruãs qḋ sibi iubet᷑: vl' nõ
eẽ ꝯtra dei ꝑceptũ certũ est: vl' vtrũ sit certũ nõ est. vñ q̃s
uis in principe sacrilego sit affectus cupiditatis vel affe
ctus dñandi vel affectus vlciscẽde q̃ faciũt iniustũ bel.ũ
subditus tñ obediẽs his que dȝ nõ peccat. vñ in ꝑdicto
casu iniustũ bellũ ẽ ex pte impantis: sȝ iustũ ex pte milit'
obediẽtis. Ita dic̃ Aug.ꝯ manicheos loquẽs in ꝑdicto
casu. Reũ facit regẽ iniqtas impandi: innocẽtẽ aũt mili/
tẽ ordo seruiẽdi. Dec Alexã.iij.pte sum.vbi.s.imediate:
arti.ij.ꝑ totũ.

Ꝙ bellare ẽ licitũ laicis ꝛ nõ cleri/
cis: ꝛ quare. CA.III.

t Ertio circa bellũ etiã ꝯsiderãda sunt tria: pꝰ actꝰ
cui liceat. 2ꝰ modꝰ q̃ ꝯueniat: 3ꝰ tpꝰ quo expedi/
at. Primo ꝯsiderãdus ẽ actus cui liceat: nã laicis lici
tum est bellare: non aũt clericis. Primo dico ꝙ laicis
licitũ est bellare. qḋ duplr ꝓbo.s.auctoritate: ꝛ rõnibus.
pꝰ auctoritate canonis Johis pape.xxiij.q.viij. q̃ sic ait:
Secularẽ militiã exercere: terram defendere: ꝛ plis ꝑ tra
ctare ꝛ de armis: terrene ꝑtãtis est. 2ꝰ hoc idẽ ꝓbo rõni
bus. Re.infra Domicidiũ.ca.v.ꝛ.vi.ꝑ totũ. Secundo
bellare nõ licet ꝑlatis ꝛ clericis. qḋ dupliciter ꝓbo.s.au/
ctoritatibꝰ: ꝛ rõnibus. pꝰ auctoritate dñi dicẽtis cuili/
bet ꝑlato vel clerico in ꝑsona Petri: Matth.xxvi. Con/
uerte gladiũ tuum in locũ suum. 2ꝰ hoc idẽ ꝓbo aucto
ritate canonis concilij meldensis.xxiij.q.viij.qui sic ait:
Quicũqꝫ ex clero videnť esse: arma militaria nõ sumãt:
qꝛ non pñt sil' deo ꝛ seculo militare. 3ꝰ auctoritate Am/
brosij qui dicit: ꝙ arma episcopoꝝ sunt lachryme ꝛ orõ/
nes: sm illud apl'i.ij.ad Corinth.x. Arma militie nr̃e nõ
sunt carnalia sȝ spũalia. Tertio: ꝙ clericis bellare nõ li
ceat ꝓbo quattuor rõnibus.s.qꝛ clerici deputant᷑: cõtem
plant᷑: obligant᷑: ordinãt᷑. Prima rõ quare clericis bel
lare nõ licet est: quia melioribꝰ deputant᷑. ꝛ formo sic rõ/
nem: Illi qui maioribus ꝛ nobilioribꝰ deputant᷑ ꝓhibẽ
tur exercere vel tractare minora vel vilia. vbigra: Sicut
sm leges hũanas milites q̃ ad exercitia bellica ordinan
tur ꝓhibent᷑ negociatõẽs vel mercatõẽs exercere: qꝛ ne/
gociatõẽs repugnant actibus bellicis quibꝰ milites de/
putant᷑: sed ꝑlati vel clerici deputant᷑ diuinis quibus exer
citia bellica maxime repugnãt vt statim patebit: ꝛ iõ cle
ricis bellare nõ licet. Secunda rõ est: qꝛ clerici cõtem/
plant᷑. ꝛ formo sic rõnẽ: Officiũ clericoꝝ est diuinoꝝ cõ/
templationi vacare ꝛ diuine laudi ꝛ orõni ꝓ ꝑplo. sȝ ex/
ercitia bellica ꝓpter maximas inqetudies mentis ꝛ cor/
poris quas habent multũ impediũt aim a cõtemplatõe
diuinoꝝ ꝛ ab actibꝰ supradictis: ꝗ ꝛc. Tertia rõ q̃re cle/
ricis bellare nõ licet est: qꝛ clerici ad alia obligant᷑. ꝛ for
mo sic rõnem: Illi qui ad maiora sunt obligati non licet
minoribꝰ ꝛ vilioribus se implicare. sed clerici sunt huiu'
modi: ꝗ ꝛc. vñ licet exercere bella iusta sit meritoriũ vt pa
tuit.s.i.ꝛ.ij.ca.m illicitũ reddit᷑ clericis ꝓꝑ hoc ꝙ sũt ad
opa magis meritoria deputati: vt verbigra. Sicut mr̃i/
monialis actus pōt esse meritorius: ꝛ tñ virginitatẽ vo/
uentibus dãnabilis reddit᷑ ꝓꝑ obligatõem eoꝝ ad matꝰ
ita est de clericis sicut ptȝ. Quarta rõ: quare clericis nõ
licet bellare est: qꝛ clerici ad bonũ excellẽtius ordinãt᷑. ꝛ
formo sic rõnẽ: Omnes ordines clericoꝝ ordinantur ad
ministeriũ altaris in quo sub sacramẽto repñtat᷑ passio
xp̄i: sm illud apl'i.i.ad Corinth.xi. Quotienscunqꝫ mãdu
cabitis panẽ hunc ꝛ calicẽ bibetis: mortẽ dñi annũciabi
tis. sed xp̄s non sanguinẽ alioꝝ sed propriuȝ sparsit: ꝛ iõ
nõ cõpetit clericis occidere vel sanguinẽ fundere: sȝ ma/
gis esse paratos ad sanguinis ꝓprij effusionẽ ꝓ xp̄o:
vt ope imitent᷑ qḋ gerunt ministerio. ꝛ ꝓꝑ hec est ab ec/
clesia institutũ: vt effundẽtes sanguinẽ etiã sine peccato
sint irregulares. Dec.b.Tho.scda scde.q.xl.arti.ij.in cor.
q.in solu.iij.argu.ꝑ totum.

Nota de bello quattuor documẽta vtilia. CA.IIII.

a D maiorẽ tñ euidentiã eoꝝ que dicta sunt in ca
pitulo ꝑcedenti nota hic quatuor. Primũ est:
ꝙ ꝑlati debent resistere non solum lupis.i.here/
ticis qui spũaliter interficiunt gregẽ: sed etiaȝ raptoribꝰ
ꝛ tyrannis nõ armis materialibꝰ in ꝓpria ꝑsona vtendo
eis: sed spũalibus: sm illud apl'i.ij.ad Corinth.x. Arma
militie nostre non sunt carnalia sed spũalia. Dec.b.tho.
scda scde.q.xl.arti.ij.in solu.i.argu. Secundũ est: ꝙ ꝑla
ti ꝛ clerici ex auctoritate suꝑioris pñt interesse bellis: nõ
quidẽ vt ipsi ꝓpria manu pugnent: sed vt iuste pugnan/
tibus spũaliter subueniant suis exhortatõibus ꝛ absolu
tõibus ꝛ spũalibus subuentõibus: ibidẽ in solu.ij.argu.
vnde dicit᷑.xxiij.q.viij.ꝙ hortatu ꝛ ꝑcibus hadriani ro/
mane vrbis episcopi karolus bellũ cõtra longobardos
suscepit. Tertiũ est: ꝙ si illi q̃ iusto bello intersunt mo/
riunt᷑ a deo remunerant᷑. ita dicit᷑.xxiij.q.viij. Ꝙ si ali/
quis ꝓ veritate fidei ꝛ saluatõe patrie ac defensiõe xp̄ia/
noꝝ mortuꝰ fuerit a deo celeste ꝑmiũ ꝯsequet᷑. Quartũ
ꝙ dñs aliqñ dixit gladiũ emere: aliqñ gladium abscon/
dere: aliqñ gladium multiplicare alia ꝛ alia rõne. Pri
mo.n.mandauit gladium emere Luce.xx.dicẽs: Qui nõ
habet gladiũ vendat tunicã suam ꝛ emat gladiũ. ꝛ hͦ fe/
cit rõne defensionis suipsius nõ vltionis. ita dicit Am/
bro.sup illo verbo: Qui añ ferire ꝓhibuit cur emere gla/
dium iubet: nisi forte vt sit ꝑata defensio non vltio neces
saria. ꝛ videtur potuisse vindicare sed noluisse. Secun
c do xp̄s mandauit abscondere gladiũ: Matth.xxvi. Cõ/
uerte gladiũ tuũ in locũ suũ. qḋ xp̄s dixit triplici rõne.
Prima rõ est ad ostendendũ ꝙ nullus debȝ impedire xp̄i
passionẽ. ꝛ hec est leonis pape in sermone de passiõe sic
dicentis sup illo verbo Cõuerte ꝛc. Cõtra sacrm.n.erat
redemptõis nr̃e vt qui mori ꝓ omnibꝰ venerat capi nol/
let: ideo ait: Cõuerte ꝛc. Secunda rõ est ꝓpter nostram
eruditõem.s.vt patienter toleremus aduersa. ꝛ hanc rõ/
nem tangit rabanus ibidẽ dicẽs: Oportuit etiã vt actor
gratie fideles suo exemplo doceret: ꝛ potius ad sustinen

dum fortiter aduersa iustrueret ꝙ ad vincendū ꝓuoca/
ret.ideo ait:Cōuerte gladiū tuū ⁊c̄.Tertia rō est:ad ondē/
dendū ꝙ ecclesia nō habet gladiuꝫ materialem.s.sangui/
nis effusionē. Ubi nota ſm Bern̄.ad eugeniū papam.
ꝙ mouere bellum siue accipe gladiū materialē fit trib⁹
modis.s.nutu:iussu:nutu.manu a milite iussu a princi/
pe:nutu ab ep̄o vel sacerdote.Et subdit: Qui materialeꝫ
gladiū tuū negat nō satis mihi videt̄ attendere verbum
xp̄i dicentis: Cōuerte gladiū tuuꝫ in vaginā.tuus ergo ē
ip̄e.tuo forsitan nutu etsi nō manu exagīnandus. Ter/
tio xp̄s sufficere dixit multiplicare gladiū: Luce.xxij.At
o illi dixerūt:Dn̄e ecce duo gladij hic.⁊ dixit xp̄s eis:suf/
ficit satis est. Qđ verbū exponit̄ quattuor modis.p̄° ſm
Chryso.ad lr̄am sic:Et quidē si humano eos volebat vti
auxilio nec centū suffecissent gladij.ꝙ si nolebat eos vti
humano subsidio etiā duo supuacui sunt. 2° modo ex/
ponit̄ ſm theophilū sic:Uoluit ergo dn̄s eos rep̄hende
re quasi non intelligentes:sed dicens:satis est:eos dimi
sit:sicut cum nos aliquē alloquētes cum videmus nō in
telligere qđ dicitur: dicimus bene:Sine ne ip̄m mole/
stemus. 3° modo exponit̄ ſm Ambro.⁊ Hugo.de san/
cto victore sic:Duo gladij sunt lex vetus que ferire nōve
tat ⁊ lex sp̄ualis que nō ferire p̄cipit.Unus gladius.s.le/
gis veteris est corporalis qui ſm legē peccantibus penā
irrogat.Alter est sp̄ualis qui ſm euangeliū culpā homi/
nis feriens sanat.Et subdit Hugo de sancto victore: Hi
sunt duo nūmi quos misericors samaritanus ꝓ cura lā/
guidis adhibēda p̄latis cōmisit:vnus monete veteris vt
addant̄ legis veteris medicamīa q̄ mordēt.alius mone/
te noue vt addant̄ medicamia legis noue q̄ fouēt ⁊ mul
cent.prima dant̄ ad pargādū mēbra putrida.secūda ad
cōfirmandū membra debilia. Quarto mō exponitur
ſm Bern̄.ad eugeniū papā sic:Uterqꝫ ergo gladius ec/
clesie est.s.materialis:et sp̄ualis.⁊ ꝓpter hoc dicit̄:Ecce
duo gladij hic.sed his quidē ꝓ eccl̄a:ille vō ab eccl̄a ex/
ercendus:ille sacerdotis:h̄ militie manu.sed sane ad nu
tum sacerdotis ⁊ iussu impatoris.Hec.b.Tho.in euan/
gelijs cōtinuis sup dicta auctoritate.Et Alexā.iij.pte sū.
q.xxxi.de p̄sona bellantis:arti.v.vtrū ep̄i ⁊ eccl̄astice p̄so
ne possint bella agere. ¶ Quō insidie in bello sint
licite:⁊ quō non. CA.V.

t Ecundo principalr̄ circa bellum ꝯsiderandus ē
modus qui ꝯueniat.s.an in bellis sit licitū vti in
sidijs vl̄ nō. Ubi nota ꝙ insidie ordināt̄ in bel
lis ad fallēdū hostes.Duplr̄ aūt aliq̄s pōt fallē.Uno mō
falsum dicendo vel ꝓmissum non seruando. ⁊ hoc sp̄ est
illicitum ꝓpter tres causas.s.ꝓpter fraudem:⁊ ꝓpter vo/
luntatem inordinatā:⁊ ꝓpter iusticie cōtrarietatē. Pri/
ma ratio est ꝓpter fraudē sic: Fraus semp est peccatuꝫ:
sed talia.s.falsum dicere ⁊ ꝓmissum nō seruare in bello
sunt fraudes:eo ꝙ sunt mendacia.ergo ⁊c̄. Secunda rō
est ꝓpter inordinatam voluntatē sic:Illud quod volun/
tati ordinate repugnat est illicitū vel peccatuꝫ. sed tales
fraudes in bello ordinate voluntati repugnant.qđ patet
quia cum nullus velit sibi insidias vel fraudes pari: nul
lus debet in bello insidiose agere ⁊ aliū fraudare dicen/
do falsum ⁊ nō seruando ꝓmissum.Tertia ratio est pro/
pter infidelitatē sic: Illud qđ fidelitati repugnat semp ē
peccatū ⁊ illicitū.sed facere tales fraudes in bello.s.falsuꝫ
dicere ⁊ ꝓmissum alteri pti nō seruare repugnat fidelita
ti.cū.n.ad oēs hoīes fidē debeam⁹ h̄re: nulli hoī mētiē/
dum. Alio mō pōt aliq̄s falli sine dicto.puta nō dicen
do falsum vel nō seruādo ꝓmissum sꝫ nō apperiēdo vel
manifestādo ꝓpositū aut intētū.⁊ talis occultatio in bel
lis iustis licite pōt fieri.vn̄ vti in bellis iustis talib⁹ insi/
dijs.s.nō manifestādo alteri pti intētū ē licitū.hoc autē

quadruplr̄ ꝓbo.p̄° rōne:Sicut.n.in sacra doctrina mul/
ta sunt infidelib⁹ occultāda ne irrideāt ea: vt dr̄ matth.
vij.Nolite sanctū dare canib⁹:ita multomagis ea que ad
impugnādū inimicos parantur sunt eis occultāda. 2° hoc
idē ꝓbo vtili eruditōe:qꝛ inter cetera documēta rei mili
taris hoc p̄cipue ponit̄ ꝙ ꝯsilijs occultādis ne ad hostes
ꝑueniāt. 3° hoc idē ꝓbo auctoritate.nā Augu.in li.q.sic
ait:Cū iustū bellū suscipit̄:vtrū apte pugnet aliq̄s:an ex
insidijs nihil ad iusticiā interest. 4° hoc idē ꝓbat Augu.
ex iniūctōe dn̄i.nā dn̄s mādauit Josue vt insidias pone
ret habitatorib⁹ ciuitatis hey:vt habet̄ Josue.viij. Hec
hea Tho.scđa scđe.q.xl.arti.iij.ꝑ totū. ¶ Utrū bel/
lare in festo sit licitū vel illicitū vel necessariū. CA.VI.

t Ertio principaliter circa bellū ꝯsiderādū est tp̄s
quo fieri liceat:an.s.in diebus festiuis licitum
sit bellare:an nō. Ad cuius euidentiā dico hic
tria.Primū est:ꝙ nulla existēte necessitate bellandi in
dieb⁹ festiuis bellare nō licet. Scđm ē:ꝙ existēte necessita
te bellare ē licitū.Tertiū est:ꝙ iminēte necessitate bellā
di nō est licitū abstinere a bello. Primo dico:ꝙ nul/
la iminēte vel existēte necc̄itate bellādi nō est licitū i die
bus festiuis bellare.qđ quadruplr̄ ꝓbo.p̄° qꝛ oē op⁹ ser/
uile repugnat p̄cepto diuio:de quo dr̄:Oē opus ſuile nō
facietis in eo. 2° qꝛ die sabbati opꝫ vacare quieti ꝯtem
platōis diue.vn̄ ⁊ sabbatū quies interp̄tat̄.sꝫ bella ꝓpter
eā maximā inquietudinē quā hūt maxime ꝑturbāt q̄e/
tem mentis:g̃ ⁊c̄. 3° hoc idē ꝓbo rōne sic:Maius ē bel
lū agere ꝙ̄ debitū repetere.sꝫ hoc nō licet in die sabbati:
imo rep̄hēdunt̄ q̄dā q in dieb⁹ ieiunij repetebāt debita:
vt dr̄ Isa.lviij.g̃ nō licet in dieb⁹ festiuis bellare. 4° ꝓ/
bo hoc idē auctoritate canonis.nā canon nicholai.xxiij.
q.viij.dicēs ad ꝯsulta bulgarioꝝ:Si nulla vrget necessitas
nō solū quadragesimali tp̄e:sed etiā oī tp̄e est a p̄lijs ab/
stinendū. Secūdo dico:ꝙ imminēte ⁊ poscēte necessi
tate etiam in diebus festiuis licitū est bellare. qđ tripli/
citer ꝓbo.Primo auctoritate dn̄i: Naꝫ dn̄s ondit ꝙ ne/
cessitas facit licitū qđ alias nō esset licitū: ⁊ sine peccato
soluitur sabbatū in casu necessitatis: vt dixit matth.xij.
Nōne legistis quid fecit dauid:esurijt ⁊ panes ꝓpositi
onis comedit quos non licebat ei comedere. Et subdit:
Quis ex vobis hn̄s ouē ⁊ si ceciderit in foueā nōne leua
bit eā.quāto magis hō est melior oue.Itaqꝫ licet sabba/
tis benefacere.Scđo hoc idē ꝓbo ꝑ locū a minori sic:Li
citū est in die festo facere min⁹ bonū.s.curare hoīem: iu/
xta illud Joh.vij.Mihi indignamini qꝛ totū hoīem sa/
nū feci in sabbato:g̃ magis est licitū in die festo facē ma
ius.s.bellare.Qꝫ aūt maius bonū sit bellare ꝙ̄ curare sic
ꝓbo:Magis ē ꝯseruāda salus reipublice ꝙ̄ salus corpa
lis vni⁹ hoīs.sꝫ ꝓ salute vnius hoīs hoīs pñt opari in die
festo.g̃ ꝓ tuitōe vel defensiōe reipublice licitū ē iusta bel
la exercere in dieb⁹ festiuis.Tertio hoc idē ꝓbo auctori/
tate p̄mi machabeoꝝ.ij.vbi dr̄:ꝙ postꝙ̄ interfecti erant
illi viri q habebāt ꝯsciam pugnādi in diebus sabbato/
rū salubriori ꝯsilio cogitauerūt qui remāserant dicētes:
Si oēs fecerim⁹ sicut frēs nr̄i ⁊ non pugnauerimus pro
aīabus nr̄is ⁊ iustificatōib⁹:disperdēt nos de terra: ⁊ iō
cogitauerunt laudabiliter dicentes: Ois hō quicūqꝫ ve/
nerit ad nos in bello in die sabbatoꝝ pugnemus aduer/
sus eum.Quarto hoc idē ꝓbo canone nicholai.nā canō
nicho.xxiij.cā.q.viij.sic dicit ad cōsulta bulgarioꝝ.Si āt
ineuitabilis vrget iportunitas nec quadragesimali tēpe
ꝓ defensione tā sua ꝙ̄ patrie seu legū paternaꝝ belloꝝ ē
ꝓculdubio p̄paratōi p̄cendū. Tertio dico:ꝙ iminen/
te necc̄itate bellādi nō est licitū abstinē a bello.vn̄ q in ca
su necc̄itatis abstineret a bello peccaret:qꝛ hoc esset tēta/
re deuꝫ.Ita subdit nicholaus in canone supradicto: Ne

videlicet deū tētare videat hō: si habet quid faciat ꝛ sue ac aliorꝫ saluti cōsulere nō ꝓcurat: ꝛ sancte religiōis detrimenta nō p̄cauet. Dec. b. Tho. scda scde. q. xl. arti. iiii. argu. cōtra: ꝛ in cor. q. ꝑ totū. ꝛ Alexā. iij. pte sum. q. xxxi. arti. vi. vtꝝ omni tpe possit agi bellū an in dieb⁹ festiuis licitum sit bellare: an non.

¶ Qꝫ benefactor magis diligit beneficiatū q̄ econuerso: ꝛ quare. CA. I.

Benefactor. Nota ꝙ benefactor mag⁹ diligit beneficiatū q̄ ecōuerso. hoc autē ꝓbo quattuor rōnibus. prima est ex dilectōe naturali: secūda ex inspectōe maioris boni: tertia ex opatiōe nobiliori. quarta ex difficultate maiori. Primo n. benefactor magis diligit beneficiatū q̄ ecōuerso rōne naturalis dilectōis sic: Illud qđ est naturale ꝛ ꝑ se vl' ex se est poti⁹ seu maius eo qđ non est naturale sed accidentale: nec a se sꝫ ab alio. sed benefactor naturalr̄ diligit beneficiatū nō ꝓuocatus ab eo: sed motus ex seipso. beneficiat⁹ āt diligit bn̄factorē quasi ꝑ accidēs. s. ꝑ beneficiū ꝓuocatus ab eo: g̊ ꝛc̄. Et ꝓbo hoc ꝑ sile: q꞉ sicut artifex plus diligit opus ꝓpriū q̄ diligat ab ipo etiā si eēt ꝓpriū opus animatū: sicut ad sensū videmus in poetis q̇ maxime diligūt sua poemata: ita etiā benefactor plus diligit beneficiatū q̄ ecōuerso: q̄i beneficiatus sit quoddā opus benefactoris vn̄ cōsueuit dici de aliquo beneficiato: Ista est factura illius. Sed forte argues cōtra sic: Sic se habꝫ artifex ad artificiatū vel faciens ad factū: ita benefactor ad beneficiatū. sed nullū faciēs est idem qđ opus factum ab ipso. vnde cum opus artificis sit factum ab ipo: videtur falsum dicere ꝙ artifex sit opus suum: ꝛ ꝙ benefactor sit idem ꝙ opus suum: scilicet benificiatus. Respondeo ꝛ dico ꝙ artifex non est materialr̄ opus suū: neqꝫ faciens est materialr̄ factū suū: sed formalr̄ inquātū forma opis est in aīa artificis. Silr̄ benefactor nō est beneficiatus materialiter: sed formalr̄ inquātū ipe beneficiat⁹ in mente benefactoris vel ipm beneficiū qđ ipi beneficiato impendit subsunt opatōi virtutis ꝓprie que in benefactore relucet. Scdo benefactor magis diligit bn̄ficiatū q̄ ecōuerso: rōne cognitōis boni maioris sic: Sicut inspectio vel cognitio boni est causa dilectiōis: ita cognitio maioris boni est cā maioris dilectiōis. sed bn̄factor inspicit vel cognoscit in bn̄ficiato maius bonū. s. bonum honestū: beneficiatus aūt inspicit in benefactore bonū vtile: g̊ cū magis sit diligibile bonū honestū q̄ bonū vtile: bn̄factor magis diligit bn̄ficiatū q̄ ecōuerso. Sed forte argues ꝛ dices: ꝙ sicut bn̄factor scit ꝛ cognoscit beneficiū qđ facit: ita etiā recipiēs: ergo cognitio boni nō est causa: quare faciens bn̄ficiū magis diligat recipiētē q̄ ecōuerso. R̄ndeo ꝛ dico: ꝙ q̄uis recipiēs sciat substātiam beneficij sibi dati sicut etiā dans: tn̄ nescit quātū fuit de affectu ꝛ necessitate dātis sicut scit dans: ꝛ ideo nō tantū diligit recipiēs beneficiū quātū diligit dans.

Tertio bn̄factor magis diligit bn̄ficiatū q̄ ecōuerso rōne opatōis nobilioris sic: Opatio quāto ē nobilior tāto magis ē diligibilis: sicut nobilius ē agere q̄ pati. sed amare ꝛ benefacere sunt actōes diligētis ꝛ benefaciētis amari aūt ꝛ bene pati sunt passiones dilecti ꝛ bn̄ficiati. g̊ amare ꝛ benefacere magis insunt illi q̇ in agendo abūdat sicut benefactori. Ubi nota duo. Primū est: ꝙ sic lucere est actus lucis: ita benefacere ē actus virtutis: vn̄ sicut potētia ꝑficit ꝑ habitū vl' virtutē: ita habit⁹ seu virtus ꝑ opatōem. Scdm est: ꝙ opatio que p̄cedit habitū vel virtutē est impfecta: sꝫ opatio q̇ ꝓcedit ab habitu vl' virtute ꝛ demōstrat eā est intensior ꝑfectior ꝛ delectabilior. Quarto bn̄factor magis diligit bn̄ficiatū q̄ ecōuerso rōe actiōis difficilioris. ꝛ formo sic rōnē: Illa que fiunt sine labore non tantū diligunt sicut illa que fiūt cū labore. qđ duplici exemplo ꝓbo. p̄ⁱ exemplo diuitū: q꞉ illi qui possident pecunias ex ꝓprio labore magis amāt ꝛ custodiunt illas q̄ illi qui acceperūt eas ex successiōe. 2° ꝓbo hoc idē exemplo matruꝫ. vn̄ mr̄es plus diligūt filios q̄ patres: q꞉ plus laborauerunt in portatōe ꝛ ꝑturitione eoꝝ. A simili cū bene pati sit inlaboriosum vel facile: ꝛ benefacere nō dico ꝙ sit laboriosuꝫ: eo ꝙ v̄tus tollit laborē: sed ē operosuꝫ. i. difficile ꝛ multo ope indigēs iō bn̄factor magis diligit bn̄ficiatū in quo magis laborat bn̄faciēdo ei q̄ ecōuerso. Sꝫ forte argues ꝯ sic: Nō ē idē cā amoris ꝛ cā fuge. sꝫ labor est cā fuge: g̊ maior labor non est causa maioris amoris sed minoris. R̄ndeo ꝛ dico ꝙ labor p̄ns vel expectatus in futuro est causa fuge alicuius boni opis ꝛ minoris amoris. sed qn̄ iam terminatus est labor facit cōsecutōem boni magis delectabilem. Et addit ad maiorem dilectōem ꝛ delectatōem duplici rōne. Prima est: inquantū cōsiderat ꝙ vbi plus laborauit ibi posuit plus de suo. Secūda est: inquantū cōsiderat ꝙ ibi plus laborauit: sequit terminatio maioris mali. s. maioris laboris quod accipitur vt bonum quoddam. s. carere labore vt malo. Sed forte argues ꝙ beneficiatus nō diligit benefactorē ꝛ ꝙ in eo nō videat aliquod bonum suum sic: Principiū fuge semꝑ est aliqđ maluꝫ. sed beneficiatus semꝑ fugit benefactorē: ergo fugit in ipo aliquod malum: ꝛ sic non diligit ipm. R̄ndeo ꝛ dico ꝙ beneficiatus non fugit benefactorē vt malum: neqꝫ in benefactore fugit malū obligatōis reddendi: sed fugit eum propter minoratiōem suam: quia beneficiat⁹ cōparatus benefactori semꝑ minor inuenit eo: s̄m ꝙ dicitur actuū. xx. Beatius est magis dare q̄ accipe. ꝛ inde est ꝙ cōiter dicitur: ꝙ si aliquis liberet aliquē de morte maxime turpi: ꝙ semꝑ fugit ꝛ abhorret eum ꝓpter maximā sui inmoratōem ad illū. Dec. b. Tho. secunda scde q. xxvi. art. xij. in cor. q. ꝑ totū. Et Alber. đ almania in scri. ethi. qđ recollegit. b. Tho. actu audiēs ab eo: libro nono.

¶ Qꝫ amor benefactoris ad beneficiatum est maior q̄ econuerso: ꝛ quare. CA. II.

D maiorē tamē euidentiā p̄dictoꝝ nota h̄ quattuor. Primū est ꝙ amor benefactoris ad beneficiatū est magis spontane⁹ ꝛ liberalis q̄ ecōuerso: ꝛ ideo amor benefactoris ad beneficiatū est maior q̄ ecōuerso. Cuius rō est: quia benefactor diligit beneficiatū non ꝓuocatus ab eo: sed motus a seipso. sed beneficiatus diligit benefactorē ꝓuocatus ab eo: ꝛ iō non tantū diligit: eo ꝙ illud quod est ex se: potius est vel maius eo qđ est per aliud. Secūdū est: ꝙ amor beneficiati ad benefactorē est magis debitus q̄ econuerso: eo ꝙ bn̄ficiatus benefactorē diligit vt ꝓuocatus ab eo. ꝛ ideo si beneficiatus bn̄factorē nō diligit plus peccat q̄ econuerso. vn̄ Aug. in li. de cathecizandis rudib⁹ sic ait: Nulla est maior ꝓuocatio ad amādū q̄ p̄uenire amādo: nimis. n. dur⁹ ē anim⁹ q̇ dilectōem etsi nō vult īpēdere nolit repēdere. Dec. b. Tho. scda scde. q. xxvi. art. xij. in solu. i. argu. Tertiū est ꝙ nō sp̄ opꝫ ꝙ quoslibet beneficiatos plus diligamus quibuslibet benefactorib⁹: sꝫ s̄m beneficia q̇ recepimus. nam benefactores a quib⁹ maxima beneficia recipimus. s. deū ꝛ parentes p̄ferimus his quibus aliqua beneficia minora impēdim⁹. vn̄ inter oīa diligenda maxime diligēdus ē de⁹: ꝛ post deū pr̄ vt hiero. dicit: eo ꝙ ab eis maxima recipim⁹ bn̄ficia: ibidē in sol. iij. arg. Quartū est: ꝙ beneficiat⁹ debet recōpensare et retribuere suo bn̄factori bn̄ficiū: vl' excedēs: vl' equalēs: vel sufficiens. p̄ⁱ n. in amicitia que est propter vtilita

tem beneficiatus debet recōpensare benefactori suo nō
solū eq̄le bn̄ficiū ei qd̄ recepit: sed excedēs ⁊ maiꝰ: puta
quātū fuit adiutꝰ. nā tātū fuit bn̄ficiū bn̄factoris: quan
tū recipiēs fuit ex eo adiutus: ⁊ iō debet recipiens bene
ficiū reddere quātū ex collato beneficio ei accepit de ad
iutorio. ⁊ si plus faciet melius facit. Si aūt bn̄factor bn̄
ficiū ꝯfert nō ꝓpter vtilitatē: sȝ solū pp̄ virtutē bonitateȝ
vel charitatē: dȝ recipiēs bn̄ficiū recōpēsare s̄m volūta
tē eius qui beneficiū ꝯtulit: etiā si paū aut nullū auxiliū
est ex bn̄ficio ꝯsecutꝰ. Hec. b. Tho. in scrip. sup li. ethi. ca.
xiij. in fine. 2° beneficiatꝰ dȝ recōpensare suo bn̄factori
bn̄ficiuȝ eq̄le ei qd̄ accepit. Cuiꝰ rō est: q: iusticie eq̄tas
hoc requirit vt illud bn̄ficiū qd̄ retribuit̄ tanq̄ꝫ debitū
in eadē quātitate vel q̄litate restituat̄: ⁊ pp̄ hoc orit̄ dis
sensio inter quosdā bn̄factores q̄ ꝯqueruīt̄ dicentes: ꝙ
nō tantū receperūt quantū fecerūt: vel nō receperūt bn̄fi
ciū quale fecerūt: vbi. ō. imediate li. ix. ca. j. Re. ō. Amici
tia. iij. ca. Tertio bn̄ficiatus dȝ recōpensare suo benefa
ctori bn̄ficiū sufficiēs. s. qd̄ est sibi possibile. Est. n. qd̄dā
bn̄ficiū reddibile: vt ptȝ duobꝰ modis p̄dictis. ⁊ ē qd̄daȝ
beneficiū nō reddibile: sicut bn̄ficiū creatōis qd̄ habe
mus a deo: ⁊ bn̄ficiū generatōis qd̄ habemꝰ a p̄re ⁊ m̄re
⁊ pp̄ hoc deus p̄ncipalr̄ ⁊ post deū parētes sunt maximi
bn̄factores. deo aūt nō possumus benefacere: vt dr̄ Job
xxxv. Quid dabis ei aut q̄d de manu tua accipiet? q. d.
nihil nisi solū honorē. Possumꝰ aūt ⁊ tenemur eū hono
rare. dei aūt est ex sua dilectōe nobis bn̄facere. Hec bea.
Tho. scd̄a scd̄e. q. xxxj. arti. j. in solu. j. argu. Silr̄ parētibꝰ
tenemur quedā: vt ptȝ infra Honor parētū. In his auteȝ
honoribꝰ qui sunt ad deū ⁊ ad parētes s̄m ph̄m. iiij. ⁊. ix
ethi. impossibile ē eq̄ualēs reddere s̄m quātitatē sȝ suffi
cit ꝙ hō reddat qd̄ pōt: q: hꝰmōi amicitia q̄ est int̄ nos
⁊ deū ⁊ parētes nō exigit equiualēs sed qd̄ ē nobis pos
sibile: ⁊ hoc ē equale nō s̄m quātitatē sȝ s̄m ꝓportiona
bilitat̄. Hec. b. Tho. iiij. sen. dis. xv. de satisfactiōe ar
ti. ij. vtrū hō possit satisfacere deo: in cor. q.

¶ Q; beneficētia est actus q̄tuor virtutū. CA. I.

Beneficientia

Circa bene
ficientiā cō
siderare debemꝰ duo. s. effectiuū: ⁊ indu
ctiuū. Primo ꝯsiderare debemus bene
ficiētie effectiuū. nā beneficiētia ē effe
ctus charitatis: liberalitatis: eq̄tatis: mi
sericordie vel pietatis. Primo beneficiētia ē actus vel
effectus charitatis. qd̄ tali rōne ostēdo: Charitas est q̄dā
amicitia. sed inter alios actus amicitie iste ē vnus. s. bn̄
opari ad amicos qd̄ est amicis benefacere. g̃ beneficien
tia est actus charitatis. Scd̄o bn̄ficiētia ē actus libera
litatis. ⁊ hoc duobꝰ modis. p̄° inquantū bn̄facere alicui
nō ex debito sed gratuito a liberalitate ꝓcedit. 2° inquā
tū liberalitas moderat̄ passionē interiorē in nō excessi
ue amādo ꝯcupiscēdo ⁊ tenēdo diuitias: ex hoc. n. libe
ralis efficit̄ maxime emissiuus diuitiaꝝ. vn̄ si hō det ali
quod donū magnū: ⁊ tn̄ q̄dā ꝯcupia retinē di: dario non
est liberalis. Ex alia v̄o p̄te. s. ex p̄te exterioris dati colla
tio beneficij ptinet ad amicitiā vel charitatē. vn̄ hoc nō
derogat amicitie si aliq̄s rem quā ꝯcupiscit retinere det
alicui pp̄ amorē: sed magis ostēdit̄ ex hoc pfectio amici
citie. Tertio bn̄ficētia est actꝰ iusticie vel equitatis in
quātū bn̄facere alicui qd̄ est debitū ptinet ad iusticiā. ⁊
hoc mō nō ē debitū deo benefacere nobis: sȝ solū g̃tuitū
⁊ liberale. nobis aūt ē debitū nō bn̄face͂ deo: q: ip̄e nec
indiget nec nos possumꝰ: vt dr̄ Job. xxxv. Quid dabis ei
aut q̄d de manu tua accipiet? q. d. ex bn̄ficio tuo nō ꝯfer
tur deo aliq̄d: q: sic in malis nullus pōt nocere deo vt dr̄
ibidē. Si peccaueris q̄d ei nocebis? q. d. nihil: ita in bo
nis nullus pōt ꝓdesse deo. Cuiꝰ rō ē: q: cū ip̄e sit pfecti
simus nō hȝ naturā receptiuā alicuiꝰ boni: sȝ causatiuā
oīs boni. Possumꝰ tn̄ ⁊ ex p̄te n̄ra ē debitū honorare eū
nos ei subijciēdo. Quarto beneficiētia ē actus mīe vel
pietatis: inquātū bn̄ficiū impēdit̄ pp̄ releuādā inopiā:
⁊ miseriā patiētis: nā mīa in bn̄ficio respicit rōnē releue
lantis patiētis miseriā vel defectū. Hec. b. Tho. scd̄a secū
de. q. xxxj. arti. j. argu. 3: ⁊ in cor. q. ⁊ in solu. argu. Re. in
fra Elemosyna: ⁊ infra Misericordia.

¶ Q; oībus est bn̄faciēdū: ⁊ quare. CA. II.

Secūdo principalr̄ circa beneficientiā ꝯsiderare
debemus inductiuū. nam oībus est benefacien
dum: ⁊ oībus nō est equalr̄ benefaciendū: sȝ qui
busdā magis: ⁊ quibusdā minus: ita ꝙ in benefaciendo
alijs obseruāda sunt duo. s. generalitas ⁊ ineq̄litas. Pri
mo generalitas: nā oībꝰ ē bn̄faciēdū ꝯsideratis debitis
circūstātijs q̄bus actꝰ virtutū sunt limitādi. Hoc aūt tri
pliciter ꝓbo: ex charitate: mutabilitate: auctoritate. p̄° ꝓ
bo ex p̄te charitatis sic: Beneficiētia ē actus charitatis.
vt ptȝ ca. p̄cedē. sed dilectio charitatis se extēdit ad oēs i
gradu suo: g̃ beneficiētia dȝ se ad oēs extēdere ꝓ loco et
tp̄e: ⁊ alijs debitis ꝯditōibꝰ obseruatis. 2° ꝓbo hoc idē
ex mutabilitate hominū sic: Hoīes nō sunt immutabiles si
cut angeli. vn̄ q: hoīes possunt defectus multiplices pa
ti: ꝯtingit frequenter ꝙ qui est maior vel superior s̄m ali
quid: sit minor ⁊ inferior s̄m aliquid: ⁊ ideo pōt oībus
subueniri cū oībus possit inesse aliqua indigētia. 3° hoc
idē ꝓbo auctoritate ap̄li ad Gala. vltimo sic dicētis: Dū
tempus habemus operemur bonū ad oēs. Hoc aūt debe
mus facere ꝯsideratis sp̄aliter quattuor circūstantijs. s.
casu: affectu: statu: ⁊ ꝓfectu. p̄° considerato casu. Lȝ enī
non possimus simpliciter ⁊ absolute oībus benefacere i
speciali: vt dicit Aug. in libro de doctrina xp̄iana. tn̄ nul
lus ē de quo nō possit occurrere casus i quo oporteat ei
benefacere in speciali. 2° omnibus est benefaciendum
ꝯsiderato affectu. Lȝ. n. actu non possit homo omnibus
benefacere: debet tn̄ habere in p̄paratōe sui animi vt be
nefaciat cuicunq̄ꝫ si tempus adesset. 3° est oībus bn̄fa
ciēdum ꝯsiderato statu. nā in statu vel casu necessitatis
non solum ē benefaciendū iusto: sed etiā peccatori. Ubi
nota ꝙ in statu vel tp̄e quo aliquis est peccator ē sub
ueniendū peccatori vel benefaciendū ad sustentamētuȝ
nature: ⁊ non ad fomentū culpe. ita dicit̄ Eccl. xij. Da iu
sto ⁊ non receperis vel dederis peccatori. Cuius rō est:
quia dare aliquid peccatori ad fomentū culpe nō eēt be
nefacere sed potius malefacere ei. 4° est omnibꝰ bene
faciendū considerato profectu. Ubi nota ꝙ omnibꝰ est
benefaciendū quādo est vtile: quādo autē esset inutile
vel periculosum: est beneficiū subtrahendū. verbigratia
Excōmunicatis ⁊ inimicis reipublice sunt beneficia sub
trahenda inquantū per hoc arceantur a malis. Est etiaȝ
talibus subueniendū ne fame vel inopia moriantur: ita
ꝙ sicut beneficiū subtrahendum est ꝓpter bonū: ita etiā
impendendū vel cōferendū est ꝓpter bonū. Est tamē ali
qd̄ beneficiū qd̄ possumus omnibꝰ impendere etsi non
in speciali saltem in generali: sicut cum oramus ꝓ omni
bus fidelibus ⁊ infidelibꝰ. Hec. b. Tho. scd̄a scd̄e. q. xxxj.
arti. ij. argu. 3: in cor. q. ⁊ in solu. argu. ꝓ totū.

¶ Q; nō oībꝰ est eq̄liter benefaciēdū. CA. III.

Secūdo in beneficio ꝯferēdo obseruāda ē ineq̄li
tas. nō. n. oībꝰ est equalr̄ bn̄ficiū ꝯferēdū: sȝ qui
busdā magis ⁊ q̄busdā minꝰ. Ad qd̄ faciēdū q̄t
tuor sunt pēsanda. primū est ꝓpinquitatis affectus. secū
dū est necessitatis defectus. tertiū est cōitatis profectus
quartū est obligatōis pōdus. Primo. n. in beneficio
cōferendo cōsiderādus vel pensandus est ꝓpinquitatis

affect⁹ ⁊ sic magis subueniendū est magis nobis coniunctis ꝙ̄ extraneis: ceteris paribus. Hoc aūt tripliciter ꝓbo. s. similitudine: rōne: ⁊ auctoritate. Primo ꝓbo similitudine. videmus. n. ⁊ experimur ꝙ ignis magis calefacit rem magis ꝓpinquā ꝙ̄ magis remotā. ⁊ silr deus in substātias sibi ꝓpinquiores ꝑ prius ⁊ copiosius dona sue bonitatis diffundit: vt dicit Diony. iiij. ca. de cele. hierarchia. A simili ita oportet ꝙ ad nobis magis ꝓpinquos simus magis benefici. Scđo hoc idē ꝓbo rōne sic. Nocere amico ē iniustius ⁊ maius peccatū ꝙ̄ nocere extraneo: ergo ꝑ oppositū amico est iustius ⁊ magis virtuosū vel meritoriū subuenire ꝙ̄ extraneo. Qꝫ aūt nocere amico, vel magis amico sit iniustius ꝙ̄ nocere extraneo: ꝓbo dupliciter. s. ꝑ exemplū: ⁊ rōne. p⁹ ꝑ exēpluꝫ: Sicut ꝙ aliquis priuet pecuniis ꝑ furtū vel rapinā hoīem sibi familiarē ⁊ coniunctū est durius ⁊ iniustius ꝙ̄ si priuaret extraneū. ⁊ silr si subtrahat auxilium fratri ꝙ̄ si subtraheret extraneo: ⁊ si ꝑcutiat patrē ꝙ̄ si ꝑcutiat quēcūq; aliū: vel si subtrahat auxiliū patri ꝙ̄ cuicūq; alteri. 2⁹ hoc idē ꝓbo ꝑ rōnē: eo ꝙ iusticia ⁊ iniusticia accipiūt augmētū ex hoc ꝙ sunt ad magis amicos: vt ptꝫ ꝑ exēplū inductū Hec rō ē Aris. iiij. li. ethi. ca. ix. iuxta mediū. ⁊ format eā beat⁹ Tho. in scri. qđ fecit ibidē. Re. infra Peccati grauitas. 3⁹ hoc idē ꝓbo auctoritate Aug. in li. đ doctrina xp̄iana sic dicētis: Cū oībus ꝓdesse nō possis his potissime cōsulendū est qui locoꝝ ⁊ tēpoꝝ vel quarūcūq; reꝝ opportunitatib⁹ ꝯstrictius tibi ꝙ̄ qđā sorte iūgūt. Hec b. Tho. scđa scđe. q. xxxi. art. iii. arg. 3: ⁊ in coꝛ. q. in ꝑncipio

Scđo in bn̄ficiis ꝯferēdis ē ꝑpēdend⁹ necessitatis defectus. Nā in aliquo casu ē magis subueniēdū extraneo puta si sit in extrema necessitate ꝙ̄ etiā patri nō tantā necessitatē patiēti: ibidē in coꝛ. q. in fine. Ubi nota: ꝙ magis ꝯiunctis magis ē subueniēdū: ceteris paribus ꝙ̄ extraneis. si aūt sint duo quoꝝ vnus sit magis ꝯiunctus ⁊ alter magis indigēs: nō pōt vniuersali regula determinari cui sit magis subueniēdū: q2 sunt diuersi gradus ⁊ indigētie ⁊ ꝓpinqtatis: ꝫ hoc iudiciū prudētis reqrit: ibidē in solu. i. arg. in fine. Tertio in bn̄ficiis ꝯferēdis est cōsiderand⁹ cōitatis ꝓfect⁹: ⁊ tūc virtuosum ē ꝙ aliqs nō solū res sed etiā vitā ꝑiculo mortis exponat. Cui⁹ rō est: q2 bonū cōe multoꝝ est dignius ꝙ̄ bonum ꝑticulare. ⁊ iō miles in bello magis dꝫ iuuare cōmilitonē extraneū ꝙ̄ ꝓpinquū sm carnē. Cui⁹ rō est: q2 cōmilitoni auxiliū vł bn̄ficiū ipēdit: nō tāꝙ̄ ꝑuate ꝑsone: ꝫ sicut totā rēpublicam iuuās q̄ est ꝑferēda bono ꝑticulari: ibidē in solu. ii. argu. Quarto in bn̄ficiis cōferēdis ē ꝯsiderādū obligatōis pond⁹: ⁊ tūc si aliqs hꝫ pecuniā vel rē aliā alteri⁹ vel furto sublatā vł mutuo acceptā siue depositā vel aliquo alio simili mō ꝙ̄tū ad hoc plus dꝫ hō reddere debitū ꝙ̄ ex eo bn̄facere ꝯiūctis: nisi forte eēt tāte necessitatis articulus in quo etiā liceret rē alienā accipe ad subueniendū patiēti necessitatē: nisi forte etiā ille cui res debet in simili necessitate eēt: in quo tn̄ casu pensanda est ꝯditio vtriusq; sm alias ꝯditōes iudicio prudētis ibidē in so. iij. argu. ꝑ totū. Ultimo q̄ro hūc casum: aliqs hꝫ patrē ⁊ filiū vtrūq; in articulo extreme necessitatis quē dꝫ deserere: ⁊ cui dꝫ potius subuenire ne ꝑeat: posito ne possit subuenire ambob⁹: Uidet ꝙ relicto p̄re magis debeat filio subuenire. Cui⁹ rō est: q2 magis dꝫ subuenire ⁊ iuuare illū quē magis diligit. ꝫ magis diligit filiū ꝙ̄ p̄rē sicut benefactoꝛ magis diligit bn̄ficiatū ꝙ̄ ecōuerso: vt ptꝫ. s. ꝙ ⁊c. Rn̄deo ⁊ dico ꝙ in articulo necessitatis siue ꝑ famē siue ꝑ carcerē siue ꝑ quācūq; aliā rē eueniat talis casus: magis dꝫ qlibꝫ deserere filios ꝙ̄ parētes. Cui⁹ rō est q2 ꝫ plus diligat absolute filios ꝙ̄ parētes tn̄ in tali casu parētes nullo mō licet deserere: ⁊ hoc ꝓꝑ obligatōeꝫ susceptoꝝ bn̄ficioꝝ: vt ptꝫ ꝑ phm. viij. ethi. ibidē in solu. iiij. arg. Re. infra Elyna cui sit magis dāda. ⁊ infra Donū.

¶ Qꝫ tria sunt opa amicitie: ⁊ qđ ē beniuolētia. CA. I.

Eniuolentia.

Circa beniuolentiam ꝯsiderare debem⁹ tria. s. subiectū qđ ꝑficit: effectū quē efficit: ꝓfectū quē aspicit. Primo circa beniuolētiā ꝯsiderare debem⁹ subiectū qđ ꝑficit. Sūt. n. tria opa amicitie. s. beniuolētia: ꝯcordia: bn̄ficētia. q̄ sic ab inuicē distinguūt: q2 bn̄ficētia ꝯsistit in exteriori effectu. Re. imediate. s. Bn̄ficiētia. ꝯcordia vō ꝯsistit in interiori affectu eoꝝ q̄ sunt ꝑsone. Re. infra Pax. i. ca. Beniuolētia aūt ꝯsistit in interiori affectu respectu ꝑsone. Re. infra Charitas. i. ca. Unde beniuolētia sic describitur ab Hugone de sancto victore: Beniuolētia ē bona erga aliquē volūtas. Uel sm phm: Beniuolētia ē q̄ alicui. s. amico bn̄ volum⁹ ⁊ optam⁹: vt infra patebit. Scđo circa beniuolētiā ꝯsiderare debem⁹ effectū quē efficit. Lꝫ. n. beniuolētie videat filia amicitie: inquātū opꝫ oēs amicos eē beniuolos: nō tn̄ est idē qđ amicitia: ꝫ ē principiū amicitie. Primo dico ꝙ beniuolētia nō est idē qđ amicitia: qđ ꝓbo duplici rōne. Prima rō est: quia beniuolentia potest fieri ad hoīes ignotos quoꝝ expientiā aliquis nō accepit: cum eis familiariter ꝯuersando sed audiant de ipsis bona: sed amicitia nunꝙ̄ pōt esse ad ignotos. Secunda rō est: q2 beniuolētia pōt esse latens ad eū ad quē beniuolentiā habem⁹. sed nulla amicitia pōt ē latens ꝫ ⁊c. vt ptꝫ. s. Amicitia. Scđo dico ꝙ beniuolētia est ꝑncipiū amicitie: qđ dupl'r ꝓbo: similitudie: ⁊ rōne. p⁹ similitudie: quia sicut delectatio in aspectu mulieris pulcre vł speciose est principiū amoris libidinosi: eo ꝙ nullus incipit amare aliquā mulierē nisi prius ī aspectu eius pulcritudīs fuerit delectatus: ita beniuolētia ē principiū amicitie. 2⁹ ꝓbo hoc idē rōne: q2 nō est possibile aliquos esse amicos nisi prius fuerint facti beniuoli. Ubi nota duo. Primū est: ꝙ sicut ille q̄ delectat in aspectu mulieris nō statim amat eā: sed tunc tn̄ amat qn̄ eius p̄ntiam cōcupiscit ⁊ de absentia cōtristat: ita q̄uis beniuolentia sit principiū amicitie: non tn̄ sequit ꝓpter hoc ꝙ qui sunt beniuoli statim possint dici amici: ꝫ qn̄ ꝑ illis quoꝝ sūt beniuoli aliqđ boni opent ⁊ ꝑ eoꝝ malis turbarent. Scđm est ꝙ beniuolētia eoꝝ qui ꝑ eoꝝ amicis nihil boni opant: ⁊ de eoꝝ malis nō cōtristant: est quedā amicitia ociosa: q2 opatiōem amicabilē adiunctam nō hꝫ. sed qn̄ durat hō in beniuolentia ⁊ consuescit bene velle alicui firmat eius animus ad volendū bonū: ⁊ tunc volūtas nō erit ociosa sed efficax: ⁊ sic fit amicitia. Tertio circa beniuolentiā ꝯsiderare debem⁹ ꝓfectū quē aspicit. nō. n. beniuolētia respicit bonū delectabile vel vtile ꝓpriū sed alterius. vñ dicit phs ꝙ beniuolētia q̄ ē ꝑncipiū amicitie nō ē ꝑncipiū amicitie q̄ ē ꝓꝑ delectabile. Cui⁹ rō est q2 amicitia q̄ est ꝓꝑ delectabile qn̄q; est cū malo alteri⁹: ⁊ sic tollit beniuolētia. 2⁹ beniuolētia nō est ꝑncipiū amicitie q̄ est ꝓpter vtile: puta si aliquis de aliquo velit ꝙ bene se habeat: ⁊ bene opetur ꝓpter spem quam habet vt ꝑ illum in bonis abundet: nō videt esse beniuolus ad illum ꝑ quem sperat se abūdare: sed magis ad seipm: sicut non videtur esse amicus alicuius qui aliquā curam apponit ad bonum eius ꝓꝑ aliquam sui vtilitatem: vt. s. ad aliquid ipso vtatur: sicut dicimus amare vinuꝫ vel equū aut aliquid h⁹mōi q̄ amamus ⁊ quib⁹ bene volumus: nō ꝓpter ipa sed ꝓpter nos. ⁊ iō ad talia nō habemus beniuolētiā. Ex alia vō parte in amicitia que est ꝓpter vtile pōt esse beniuolentia ꝙ̄tum ad eum qui iam recepit beneficia: qui si iuste opet

retribuit saltē beniuolentiā p beneficijs que recepit. 3°
beniuolētia est principiū amicitie que est pp honestum
bonū.s.cum alicui videt̄ q ille ad quē beniuolentiā ha/
bemus sit bonus aut fortis aut aliquid h⁹mōi:pp q̄ ho/
mies cōsueuerūt laudari:sicut pz de agonistis quib⁹ ef/
ficimur beniuoli pp fortitudinē q̄ apparet in eis: vel pp
aliquid h⁹mōi:vt ei bonū velimus nō pp nosipos.i.pro
pter bonū aliquod qd̄ inde nobis pueniat:sed pp bonū
suū qd̄ in eo existit ⁊ nobis apparet. Hec.b.Tho. in scri.
sup librꝫ ethi.li.ix.ca.v.qd̄ incipit: Beniuolentia aūt ⁊c.
Vn̄ Ambro.in li.de officijs sic ait: Beniuolētia quedā
cōis parens est que amicitiā cōnectit ⁊ copulat:in consi
lijs fidelis:in psperis leta:in tristibus mesta.tolle ex vsu
hominū beniuolentiā tanq̄ solem e mundo tuleris: ita
erit q sine ea vsus hominū eē nō pōt:vt pegrināti mon/
strare viā:errantē reuocare:deferre hospiciuꝫ.Et subdit:
Beniuolentia etiā gaudiū iracundo extorquere cōsue/
uit.ipa.n.ex pluribus facit vnū:quia si plures amici sunt
vnū fiunt ⁊ spūs vnus ⁊ vna vna. Et Aug.sup primā ca/
nonicā Jo.Amicitia est cū quadā beniuolētia vt aliqn̄ p
stemus aliquid eis quos amam⁹.qd̄ si nō sit qd̄ pstem⁹
sola beniuolētia sufficit amāti.nō.n.optare debem⁹ esse
miseros vt exercere possimus opa : sed optare equalem
cui nihil pstare possis. ¶ Qꝫ bonū in cōi diffi/
nitur tribus modis.

CA.I.

Bonum. Circa bonū cōsidera
re debemus quinq̄.s.
b euidentiā sue descriptōis:ↄsistentiā rō
nis:differentiā distinctiōis:eminentiā
sue pfectōis:insufficientiā nostre opa/
tionis. Primo debemus cōsiderare
circa bonū euidentiā sue descriptōis. Nam bonū tripli/
citer pōt ↄsiderari ⁊ sumi.p° in cōi ⁊ absolute.s.bonū vt
bonū.2° in spāli bonū eēntiale.s.bonū increatū quale est
deus.3° bonū naturale vel accidentale quale ē bonū crea
tum. Primo pōt cōsiderari ⁊ sumi bonū absolute.s.bo
num vt bonū.⁊ tale describit̄ ⁊ cognoscit̄ tribus modis
p° sic: Bonū est appetitus motiuū sm phm.2° mō descri
bit̄ sic: Bonū est suipius diffusiuū sm Diony 3° sic: Bo
nū est virtutis vel potentie pfectiuū sm Tho. Pmo mō
bonū sic describit̄: Bonū est appetitus motiuū.ita dicit
phs primo ethi.in pncipio libri: Bene enūciauerūt dicē
tes bonū esse qd̄ oīa appetunt. Sꝫ forte argues q nō
oīa desiderant bonū triplici rōne. Prima rō ē: qꝛ multi
desiderant ⁊ opantur malū vt homicide ⁊ fornicarij:la/
trones ⁊ h⁹mōi.g̃ nō oīa appetunt bonū ⁊ agunt gratia
boni. Rn̄deo ⁊ dico:q oēs tales ⁊ similes appetūt malū
nō sub rōne mali:sed sub rōne boni inquantuꝫ estimant
illud esse bonū ⁊ sic optāt bonū:etsi nō exn̄s saltē eis ap
parens: ⁊ in suis opatōibus mouent̄ ab aliquo qd̄ habꝫ
apparentiā vel silitudinē boni.Scda rō est talis: Mul
ti sunt scientes ⁊ cōtraria agētes his que sciūt:aut g̃ scia
eoꝝ est recta: aut operatio.sed constat q scientia eoꝝ est
recta:ergo opant̄ cōtra illud quod p sciam sciunt bonū:
⁊ sic nec appetūt bonū nec agunt aliquid boni. Rn̄deo ⁊
dico q q̄uis tales sciant sm sciam rectā in vniuersali et
in habitu illud qd̄ agunt eē malū nō tn̄ sciunt in ptícu/
lari ⁊ in actu illud eē malū.Cuius rō est:qꝛ p passionem
aliquā qua eoꝝ rō obfuscat̄ apphēdūt illud malū vt bo/
nū.⁊ ideo mouent̄ ad appetēdū illud vel opandū gratia
illius p silitudinē apparētis boni.Tertia rō est talis:De
siderium nō est nisi aīatoꝝ ⁊ hoꝝ nō omniū sed solū sensi/
biliū.sed nō oīa aīata sunt sensibilia:g̃ nō oīa desiderant
bonū. Rn̄deo ⁊ dico q q̄uis nō oīa habeant aīaꝫ vl̄ sen/
sum vel cognitōeꝫ p principiū ↄiunctū eis:hnt tn̄ cogni/
tōem p principiū sepatū qd̄ est primus motor qui diri/
git oīa in pmiū bonū: ⁊ desideriū eoꝝ ē in oīb⁹ his q̄ mo
uent̄ ab ipo:sicut desideriū ⁊ intentio sagittātis est in sa
gitta directa.nā ex ordiatōe diūa q̄libet res etiā cogniti
one carēs tendit in bonū:ad modū quo sagitta tēdit ad
signū ex directōe sagittātis.ipm aūt inclinari ⁊ tēdere in
bonū ē appetere bonū. Patet g̃ ex dictis q oīa entia de/
siderāt bonū. Hec.b.Tho.in scrip.qd̄ fecit sup li.ethi.li.j.
ca.j.sup illo verbo: Enūciauerūt bonū eē illud qd̄ oīa ap
petūt.Et Alber.in cōmēto qd̄ fecit sup librꝫ Diony.de di
ui.no.iiij.ca.q.an oīa entia desiderent bonū. Sed for/
te queres:an nō ens vel nō exn̄s desideret bonū. Rn̄deo
⁊ dico q nō ens nō desiderat bonum eo q desideriū nō
pōt eē dō nō entis.sꝫ nō ens in actu ⁊ ens in potētia de
siderat bonū:sicut pꝫ de materia q̄ cū sit ens in potentia
desiderat suā pfectōem.s.esse in actu.⁊ hoc vt pmo bono
qd̄ est actus pur⁹ assilet̄.vn̄ aug.dic̄ q malicia materie ē
puatio forme ⁊ bonitas materie ē susceptibilitas forme
vn̄ materia hꝫ desideriū eē sub forma pp puatōeꝫ forme
oīs aūt motus ē pp maliciā indigētie. Hec Alber.vbi.s.
imediate. Sꝫ forte queres hic de appetitu boni duo.
Primū est de appetitu cōis boni.s.qd ē illud bonū qd̄
oīa cōiter appetūt. Rn̄deo ⁊ dico:q illud bonū qd̄ oīa
cōiter appetunt est ppetuatio in esse. Nā appetit⁹ nō so/
lū est boni nō habiti.sꝫ etiā est boni habiti vt melius ha/
beat̄.⁊ talis est appetitus omniū ipius eē:cū mō.s.cū p/
petuatōe ipius eē.Et hoc p eius oppositū pbari pōt:qꝛ si
cut nulla res appetit corruptōeꝫ sui ipius eo q corruptō
est nō ens: ⁊ p ↄsequēs malū qd̄ nō cadit in appetitu: ita
cū ↄseruatio in esse sit bonū ab oī appetitu cōiter appeti/
tur. Scdo q̄res an appetit⁹ boni faciat appetētē bonū
Et videt̄ q nō:tali rōne sic: Quicūq̄ appetit bonū ē bo/
nus:pari rōne quicūq̄ appetit beatitudinē est beatus.sꝫ
nō oēs appetētes beatitudinē sunt beati.g̃ nec oēs ap/
petentes bonū sunt boni.Quero g̃ quare appetitus boni
⁊ tentio in bonū p appetitū facit bonū nō aūt appetitus
beatitudīs facit beatū? Rn̄deo ⁊ dico:q nō oēs dicunt̄
vel sunt beati q̄ appetūt ⁊ tendūt in beatitudinē: sic oēs
sunt boni q̄ appetūt ⁊ tendūt in bonū.Cui⁹ rō est:qꝛ bea
titudo dicit adeptōem vel ↄiunctōem vltimi finis q̄ est
stat⁹ omniū bonoꝝ aggregatōe pfect⁹: ⁊ idō nullus ppie
beat⁹ est nisi fuerit vltimo fini ↄiunctus.Dicit̄ aūt aliqs
esse bonus nō solū q̄ est vltimo fini cōiunct⁹:sed q̄ p ap/
petitu tēdit in illū. Hec Alex.i.pte.sum.q.viij.arti.xvi.in
solu.ij.q.ibidē in fine. Scdo mō describit̄ bonū vt bo
nū sm Diony.in li.de di.no.iiij.ca.sic: Bonū est diffusi/
uum vel cōicatiuū suiipius. Rō autē hui⁹ est:qꝛ in omni
bono est essentia ⁊ ecōuerso:eo q ens ⁊ bonum ↄuertū/
tur ⁊ ecōuerso.Ab essentia aūt fluit potentia ⁊ a potētia
actus vel actio.actio aūt boni est cōmunicare seipm.ad
hoc.n.ordinatur tanq̄ ad finem.s.ad cōicandū seipsum
Vbi nota diām inter bonū creatū ⁊ increatū. nā bo/
num creatū aliter diffundit ⁊ cōicat seipm: ⁊ aliter bonū
increatū quale est deus. Bonū.n.creatū diffundit ⁊ cō/
cat seipm tribus modis.p° p sui diuisionē sicut vnuꝫ to/
tū diuidit̄ in multas ptes.sed talis multitudo tollit ple/
nitudinem ⁊ adunatiōeꝫ que erat in toto.2° modo bonū
creatum se diffundit per sui cōicatōem numeraleꝫ: sicut
ex vno genere pueniunt multe species: ⁊ ex vna spē mul
ta indiuidua.sed illud vnum sic multiplicatū nō est vnū
singulare sed cōmune.3° modo bonum creatum influit
⁊ se diffundit ad alia p effusionē:sicut ex vno fonte pro/
ueniunt multi riuuli:sed hoc est cum quadā egressione:
inquantū.s.aq̄ a fonte egrediēs in riuulos multos diffū
dit̄.Sed ipm bonū increatū quale ē deus ad omīa alia
entia se diffundit sine sui diuisiōe:sine sui multiplicatōe
sine sui diffusiōe:eo q diūa bonitas sm suā eēntiā ma/

nens vna indistincta in se collecta multiplicat in sua sili tudine.s.in effectibus pticipantib⁹ bonitatē diuinā. Unde bonitas diuina tripliciter se cōicat. p°.n. pducēdo diuersa nō diuidit: qz ipse deus in sua eēntia supsubstātialiter ē ab omnib⁹ entibus segregatus. 2° diuina bonitas pducēdo diuersa ꝛ successiue infinita nō minorat. Cui⁹ rō est: qz cum eius bonitas sit infinita et cōicatōe bonoꝝ infinitoꝝ minorari non pōt. vñ nō est dicendū: q̄ sic aliqua bona cōicent q̄ nō amplius possit cōicare. 3° diuina bonitas diuersa nō mltiplicat. Cuius rō est: qz cū bonitas dei sit idem q̄ eius essentia: sicut essentia dei sic est vna q̄ nō pōt multiplicari: ita bonitas dei successiue infinita pducens in se manēs vna multiplicari nō pōt. Et manifestat hoc p exemplū de sole dicēs: Q sicut nr̄ sol sensibilis illuminat oīa que eius lumen pticipare pñt quātū est ex seipo lucē non amittendo: lucem in seipo nō diuidendo neqꝫ multiplicādo: nō minorādo: nō rōcinando: nō pelīgendo vnū alteri: ita etiā diuina bonitas facit p suū intellectū ꝛ voluntatē. Hec.b. Diony. de di.no.ca.iiij ꝛ.b. Tho. in scri. qd̄ fecit sup eo.li.ibidē. 3° mō bonū describit sic: Bonū est virtutis vel potentie pfectiuū. nam tunc dicit esse aliqđ bonū qñ habꝫ suā pfectōem. Et sm hoc bonū dicit tribus modis. p° mō bonū dicit ipa pfectio rei: vt verbigra Sicut acumē visus dicit bonū oculi: ꝛ virtus dicit bonū hoīs. 2° mō bonū dicit res que hꝫ suā pfectōem: sicut oculus acute videns ꝛ hō virtuosus. 3° modo bonum dicit ipm subiectū sm q̄ est in potentia ad pfectōem: sicut aīa ad virtutē: ꝛ substātia oculi ad acumē visus ꝛc. Hec.b. Tho. in.q. dispu. d̄ malo.q.ij. vtꝝ malū sit in bono: in cor.q.

¶ Q bonū increatū quale est deus tripliciter diffinit. CA.II.

Secundo mō bonū increatū quale ē deus: describit ꝛ cognoscit trib⁹ modis sm bea. Diony. in libro de diui.no.iiij.ca. p° sic: Bonū increatū ē in quo oīa pexistunt: ex quo hꝫ rōnē oīa ɔtinētis. 2° mō sic. Bonū increatū est ex quo oīa subsistunt ꝛ ex hoc habet rōnē oīa efficientis ꝛ cōseruātis. 3° sic: Bonū increatum est qd̄ oīa appetunt vel ɔcupiscūt: ꝛ ex hoc hꝫ rōnē cause finalis vel vltimi finis. Primo.n. dico: q̄ bonū increatū quale est deus sic describit: Bonū increatū est illud in quo oīa pexistunt: ex quo hꝫ rōnē oīa ɔtinentis.

Ubi nota q̄ oīs res a deo pducta nobilius esse habet in deo q̄ȝ in seipa. qd̄ tripliciter pbo.s. rōne: silitudīe: sufficienti diuisione. Prīo rōne sic: Nobilius est aliqđ in aliquo sicut in radice causante ꝛ sustentante: q̄ȝ in ramo creato ꝛ sustentato. sed oīs res creata hꝫ eē in deo vt ī radice creante sustentāte. in se aūt habet eē vt in ramo creato ꝛ sustentato: ḡ ꝛc. Scdo pbo hoc idē alia rōne sic: Lꝫ .n. res nobilius eē habeat in seipa q̄ȝ in cā instrumētali: in cā pducente ptem rei: sicut hō nobilius eē habet in se ipso vel quelibet alia creatura nobilius eē habꝫ in seipa q̄ȝ in patre generante vel in sole: tñ res nobilius esse habet in causa principali a qua totū esse rei dependet sicut a deo. Hec magr̄ herphēus in tractatu de verbo diuino q.ij. vtrū res verius esse vel nobilius habeat in deo q̄ȝ in seipis. Secundo pbo hoc idē silitudine. Nam effect⁹ nobiliori mō inuenit in causa equiuoca q̄ȝ vniuoca: sicut calor excellentiori mō est in sole q̄ȝ in igne: sic oīa bona que repiunt in creaturis excellentiori mō sunt in deo q̄ȝ in seipis. Hec.b. Tho. i pte sum.q.vi. articu.ij. in cor.q. Tertio hoc idē pbo sufficienti diuisione sic: Nobili⁹ eē est esse spūale eternale ꝛ diuinū: q̄ȝ esse materiale tpale ꝛ humanū. sed esse cuiuslibet rei create in deo est eternale spūale ꝛ diuinū: qz creatura in deo est deus. in se aūt habet esse materiale ꝛ tpale ꝛ humanū: ḡ ꝛc. Secūdo mō bonū increatū quale est deus sic describit: Bonū increatum est ex quo oīa subsistunt. ꝛ ex hoc hꝫ rōnem nō solū oīa efficientis: sed etiā oīa ɔseruantis. qd̄ tripliciter pbo .s. auctoritate: silitudine: ꝛ rōne. p° pbo auctoritate gregorij qui sic dicit: Omnia nec ad momētū subsistere possent: sed in nihilū tenderent: nisi opatōe diuine virtutis in esse ɔseruarent. Et Augu. iiij. li. sup Gen. ad lr̄am sic ait: Uirtus dei ab eis q̄ creata sunt regendis si aliqñ cessaret: simul ꝛ illoꝝ cessaret spēs omnisq̄ natura cōcideret.

2° pbo hoc idem silitudine: Quia sicut aer statim pñte lumine fit lucidus: sic hō deo pñte illuminat. ꝛ sicut aer nec ad momentū remanet illuminatus sed ɔtinuo obtenebrat cessante actōe solis: ita creatura nec ad momētū in esse remanet cessante actōe dei: vt dicit Aug. viij. sup gen. ad lr̄am. Rō aūt quare aqua calefacta retinet calorē cessante actōe ignis: nō aūt aer (etiā ad momentū) remanet illuminat⁹ cessante actōe solis est: qz aqua ē susceptiua caloris ignis sm eandē rōnem vel formā sm quā est in igne. ꝛ ideo si pfecte pducat ad formā ignis retinebit semp. si aūt impfecte pticipet calorē ignis: calor nō semp remanebit in igne: sed plus vel minus sm pticipatiōem caloris. Aer aūt nullo mō lucē recipit sm eandē rōnē q̄ est in sole: vt recipiat formā solis que est pncipiū lumīs vnde qz non habet lux solis radicē in aere statim cessat: cessante actōe solis. Sic a simili: qz eē non recipit ī creatura sm eandē rōnē qua est in deo: ideo statī cessat cessante influētia diuine virtutis. Hec.b. Tho. i. pte.q.ciiij. arti.i. in cor.q. p totū. 3° pbo hoc idē rōne sic: Effect⁹ q̄ dependet a cā quoad suū fieri tm̄ ꝛ nō quoad suū eē: bene pōt manere subtrata cā. ꝛ hoc duplici rōne.s. pp subiectū: ꝛ ppter respectū. Prima rō est ppter subiectū: sicut videm⁹ q̄ cessante actōe edificatoris non cessat esse domus: eo q̄ duricies seu soliditas ligni lapidū ꝛ h⁹mōi ē nata retinere formā impressā ab artifice: ꝛ cuius forme artifex est causa cessante influentia artificis. sed de⁹ non est causa solius fieri creature sed totius esse: ꝛ ideo creatura ad momentū seruari nō pōt cessante influentia dei Secunda rō est ppter respectū: sicut videmus q̄ lumen vnius candele generatū vel accensum a lumīe alteri⁹ candele non extinguit extinctio lumine alterius candele a quo generatū est: eo q̄ lumen vnius candele postq̄ȝ ē accensum hꝫ īmediatū ordinē in suo esse ad aliquod tertiū a quo vtrūqꝫ immēdiate dependet in suo eē vt ad virtutem celestē: sicut ignis est generās. vnde qz esse oīs creature īmediate respicit deū a quo dependet: idō cōseruari non pōt cessante influentia dei. Et ideo sicut de⁹ non potest cōicare creature vt creatura sit: ꝛ deus non sit causa eius esse: ita nō pōt cōicare creature vt creatura cōseruetur in eē sua opatōe cessante. Hec.b. Tho. ij. pte sum.q. ciiij. art.i. in cor.q. ꝛ in solu.ij. argu. ibidē. Et mgr̄ herpheus in tractatu de materia celi.q.vi. vtrū celum sit cā tm̄ in fieri ꝛ nō cōseruatōis rerū: in cor.q. Tertio mō bonum increatū quale est deus describit sic: Bonū increatum est qd̄ oīa appetunt vel cōcupiscunt. Nam oīa suo modo desiderant deū: ꝛ hoc quattuor rōnibus: vt dicit Diony. in li. de diui.no.iiij.ca. Primo.n. oīa desiderāt deum vt principiū quo creant. Nam ipse est oīa in omnibus p causalitatē: inquantū oēs pfectōes est ipse de⁹ causaliter. Lꝫ.n. quelibet res creata sit bona seipsa formalr̄: non tñ est bona seipsa causaliter: exemplariter: ꝛ finalr̄. Nam lꝫ quelibet res creata sit bona p bonitatē ppriam ei formaliter inherentē ꝛ pficientē: multo magis est bona bonitate dei efficiēte. ꝛ ideo cessante bonitate dei efficiente exemplari ꝛ finali cessaret tota bonitas creature vñ Aug. viij. de trini. sic ait: Bonū hoc ꝛ bonū illud. tolle hoc ꝛ tolle illud: ꝛ vide ipm bonū si potes: ita deū videbis nō alio bono bonū: sꝫ oīs rei bonū.s. causaliter: ita

ꝙ vna est bonitas omniū per causalitatē.s. bonitas diui
na: ⁊ multe sunt bonitates formaliter: quelibet enim res
formaliter sua bonitate ē bona. 2° omnia desiderāt deū
vt auxiliū quo in esse ꝯseruant̄. nā ipse deus portat id ē
cōseruat omnia verbo virtutis sue vt dicit apostolus ad
Hebreos.i. Require.s. quomodo oīa in esse seruantur a
deo. 3° oīa desiderāt deū vt terminū quo oīa quietant̄.
4° oīa desiderāt deū vt bonū quo nobilitant̄. Nā deus
est bonū primū: tot̄ū: perfectū. integrū. Primo enī desi
derāt deū: eo ꝙ ipse est bonū primū. nā sicut oēs nume
ri ꝑticipāt vnitatē: vnitas autē nō est ꝑticipans numerū
aliquē: sic deus est ꝑ se bonus.i.essentialiter bon⁹. vnde
sicut ipse est essentialit̄ sua deitas: ita est ꝑ se.i.essentialit̄
sua bonitas. oīs autē creature bonitas ē ꝑticipatione bo
nitatis diuine. Uel hoc Diony. dicit ad excludendū erro
rem arrij ⁊ origenis ꝗ posuerūt deitatē ⁊ bonitatem filij
esse ꝑticipatā a patre. vt ergo ostēdat ꝙ deitas entitas bo
nitas equaliter ꝯuenit filio sicut patri: dicit filiū esse bo
num primū. Scḋo oīa desiderāt deū: eo ꝙ deus ē bonū
totū. Ubi nota: ꝙ totū dicit̄ duob⁹ modis.s. totū ex ꝑti
bus: ⁊ totū qḋ est ante ꝑtes. verbi gratia: Domus prout
est in materia est totū ex ꝑtibus. domus vero ꝓut est in
arte vel in mēte edificatoris est totū ante ꝑtes: q2 preex
istit domui fiēde. Deus igit̄ nō est bonū totū ex partib⁹:
eo ꝙ tale totum est cōpositū: qḋ diuine simplicitati repu
gnat. est g̃ deus bonū totū ante ꝑtes: q2 ipsa deitas patris
filij ⁊ spūssancti est q̄si prehabēs vniuersa bona. Tertio
oīa desiderāt deū: eo ꝙ deus ē bonū ꝑfectū. Ubi nota ꝙ
perfectū dicit̄ duobus modis. Uno mō perfectū q̄si cō
plete factū: sicut ꝑfecte perambulasse nos dicimus qn̄ am
bulationē ꝯpleuim⁹. ⁊ sub hac significatiōe perfectū nō
cōuenit deo: q2 qḋ nō est factū vt deus nō pōt dici perfe
ctū.i.cōplete factū. Alio mō perfectū dicit̄ qn̄ādo habet
naturā ⁊ virtutē ꝓprie speciei. ⁊ hoc mō deus est bonū
perfectū inquantū maxie ē in sua natura ⁊ v̄tute. Quar
to oīa desiderāt deū eo ꝙ deus ē bonū integrū. Nā inte
grū dicit̄ per exclusionē vel remotionē diminutionis si
cut dicim⁹ hominē nō esse integrū si aliquo mō priuet̄
vel truncet̄. ⁊ q2 deus nō habet alicui⁹ mali admixtionē
neq3 alicui⁹ boni diminutionē nec ei aliquid boni sub
trahi pōt: ideo dicit̄ bonū integrū ⁊ ꝑ consequēs est ab
omnib⁹ ꝯcupitū. Hec Diony. in lib. de diui. no. cap. ii. qḋ
incipit Theartica tota essentia. infra eo. ca. ibi Quid me
interrogas. nemo bon⁹.s. essentialit̄ ⁊ causalit̄ nisi solus
deus. hic igit̄ quidē ⁊ in alijs acquisitū a nobis ē demō
stratū: oēs semꝑ deo ꝯuenientes dei nominationes nō ꝑticu
lariter: sed in tota ⁊ ꝑfecta ⁊ integra ⁊ prima deitate ab
eloquijs laudari. ⁊ beat⁹ Tho. in scrip. qḋ fecit super illo
verbo ibidē. ¶ Quō bonū creatū describit̄ ⁊ co
gnoscit̄ tribus modis.

CA.III.

Ertio bonū creatū dicit̄ vel cognoscit̄ trib⁹ mo
t d.s. p° enī dicit̄ aliquid esse bonum: q2 a bono
causat̄ ex quo bonū habet modū. 2° bonū dici
tur: q2 in bono fundat̄ ex quo bonū habet speciē. 3° bo
num dicit̄: q2 ad bonū ordinat̄: ex quo bonū habet ordi
nem. Re. ca. immediate sequēti: quō ratio boni in trib⁹
ꝯsistit.s. in mō: specie: ⁊ ordine. Primo igit̄ dicit̄ ali
quid esse bonū q2 a bono causat̄. quod ꝓbo auctoritate
Matth. vij. Bona arbor bonos fruct⁹ facit: ⁊ mala ma
los. qḋ exponēs aug. dicit: ꝙ sicut a mala volūtate nō ꝓ
cedit nisi opus malū: ita a bona volūtate nō procedit vel
nō causat̄ nisi opus bonū. g̃ illud dicit̄ bonū qḋ est a bo
no. Sed cōtra: q2 nō solū bonū dicit̄ q2 a bono sed eti
am malū est a bono. qḋ sic ꝓbo: Sicut enī mala arbor vl̄
mala radix creat̄ ex bona terra: ita mala voluntas est vel
creat̄ ex aliquo bono. ⁊ sic nō dicit̄ bonū q2 a bono: eo
ꝙ malū etiā est a bono. Rn̄deo ⁊ dico ꝙ malū nō causa
tur ꝑ se a bono sicut bonū: s3 causat̄ per accidēs. Pri
mo dico ꝙ malū nō causat̄ per se a bono. qḋ ꝓbo tripli
ci rōne. Prima ē: q2 effectus cause ꝑ se causat̄ ex intenti
one agētis. malū autē nō est ab intētione boni agētis: s3
preter vel ꝯtra intentionē eius. Scḋa ē: quia effect⁹ per
se sue cause assimilat̄. malū autē nō assimilat̄ bono agē
ti. Tertia rō est: q2 effectus ꝑ se intētus in sua cā ordina
tur in finē. malū autē nō ordinat̄ in finē imo a fine debi
to deuiat ⁊ deordinat. Scḋo dico ꝙ bonū est cā mali
ꝑ accidēs. Ubi nota ꝙ causa ꝑ accidēs alicui⁹ dupl' dr̄
dicit̄: Uno mō ex ꝑte cause: sicut cā dom⁹ ꝑ se dicit̄ edi
ficator cui accidit esse musicū vel albū: ⁊ sic musicus vel
albus est cā domus ꝑ accidēs: q2 accidit edificatori qui
est cā domus ꝑ se. Alio mō dicit̄ aliquid esse cā per acci
dens alicui⁹ ex ꝑte effectus: vt si dicat̄ ꝙ edificator ꝗ est
cā dom⁹ per se: est cā alicui⁹ qḋ accidit domui ꝑ accidēs
sicut ꝙ domus sit fortuita hoc ē ꝙ alicui in domo facta
accidit bene ⁊ male. Istis igit̄ duob⁹ modis bonū est cā
mali ꝑ accidēs: ⁊ ex ꝑte cause: ⁊ ex ꝑte effectus. Primo
ex ꝑte cause bonū est causa mali: inquātū bonū est cā nō
efficiēs sed deficiēs. Nā bonū inquantū aliquē defectū
habet in actu est cā mali. ⁊ hoc mō volūtas est cā peccati
nā volūtas ideo peccat: q2 nō seruās ordinē rationis vel
diuine legis aliqḋ eligit vel opatur. Nō enī dico ꝙ volū
tas ad talē regulā rationis ⁊ diuīe legis semꝑ in actu at
tendere teneat̄: eo ꝙ nō potest semꝑ in actu ad regulā ra
tionis ⁊ diuine legis attēdere. ⁊ iō nō semꝑ actu attende
re ad talē regulā nō est malū culpe vel pene: quia nō pōt
nec ad hoc tenet̄. sed ex hoc volūtas peccat: q2 aliqḋ eli
gēs vel agēs nō attēdit vel seruat regulā rōnis ⁊ diuine
legis. verbi grā: Artifex nō peccat in eo ꝙ nō semꝑ actu
regulā vel mēsurā sue artis tenet: q2 hoc semꝑ in actu nō
pōt facere nec ad hoc tenet̄: s3 ex hoc artifex peccat: qn̄ nō
seruās mensurā vel regulā sue artis aliqḋ eligit opari: et
talis ē culpa volūtaris: vt p3. ē. immediate: ita ꝙ peccatū
in volūtate ex duob⁹ causat̄.s. ex defectibilitate volunta
tis: ⁊ ex libertate eius. p° ex defectibilitate volūtatis: ex
eo enī ꝙ volūtas ex nihilo ē ⁊ nō est summū bonum pōt
deficere. 2° ex libertate volūtatis. ex eo enim ꝙ volūtas
habet libertatē in agēdo deficit quādo vult: ita ꝙ ipsa li
bertas volūtatis respectu eligēdi vel non eligēdi: agēdi
aliqḋ vel nō agēdi est cā peccati: nec ē est aliqua cā que
renda alia: sicut si scriptor habeat exemplar ad qḋ debe
at respicere qn̄ scribit: ex hoc ipse peccat: q2 nō s̄m exem
plar scribit. Quare autē nō s̄m exemplar scribit nō ē que
renda vel assignāda alia rō nisi sua volūtas. Hoc autē ꝓ
bat aug. valde bene ꝑ quoddā exemplū. xii. de ciui. dei di
cens: ꝙ si sint duo iuuenes equalis ꝯplexionis quibus
equale delectabile ꝓponat̄ ⁊ equalit̄ ad illud delectabi
le moueant̄: vnus ꝯsentiet in peccatū: alius vero nō ꝯsen
tiet: nulla est ibi rō vel cā peccati nisi sola volūtas. Et cō
cludit ibidē aug. valde bene dicēs: Quē querere cām ma
li efficientē est velle videre tenebras ⁊ audire silentium.
Scḋo mō bonū est cā mali ꝑ accidēs ex ꝑte effect⁹ hoc
est rōe alicui⁹ accidētis qḋ accidit effectui: inquātū bo
num ē ꝑ se cā alicui⁹ boni cui accidit quedā priuatio ꝗ
dicit̄ malū. qḋ ꝑ exemplū ꝓbo tā i naturalib⁹ q̄3 in mo
ralib⁹. p° per exemplū in naturalib⁹: q2 ignis ꝑ se semꝑ
inducit formā ignis. ad formā autē ignis sequit̄ priua
tio alteri⁹ forme: ita ꝙ ignis vnū causat ꝑ se.s. formā ig
nis: aliud causat ꝑ accidēs.s. priuationē forme alteri⁹. B
mō bonū est cā mali ꝑ accidēs. nā bonū semꝑ intēdit ali
qḋ bonū. sed aliqn̄ādo ad illud bonū intentū ꝯiunctum
est aliqḋ malū: ⁊ tūc per accidēs causat̄ malū a bono. 2°
hoc idē probo ꝑ exemplū in moralib⁹. Nā iste .incorri

nens intēdit delectationē habere: isti delectationi diun
cta ē auersio a summo bono: ⁊ sic p accidēs ad bonū intē
tum sequit̄ malū. Sed forte argues: q bonū nō est cā
per accidēs mali tali ratiōe. Illud qd prouenit per acci
dens, puenit vt in paucioribus. sed malum prouenit vt in
pluribus. ergo malū habet cām p se ⁊ nō per accidēs. Re
spōdeo ⁊ dico: q illud qd puenit per accidēs vel est vt in
paucioribus ⁊ raro: vel vt in pluribus ⁊ frequēter: vl' vt sem
per. Primo ergo cū illud qd est p accidēs cōcomitat̄ ef
fectū principaliter intentū vt in paucioribus ⁊ raro: tunc
agēs cū intēdit effectū per se nō oportet q intendat effe
ctum p accidēs: sicut verbi gratia. Quia fossioni agri est
adiūcta inuētio thesauri p accidēs ⁊ raro: iō inuētio the
sauri est preter intentionē fodientis. Et similiter si aliqs
incidēs ligna in silua p quā raro trāsit homo, proiciens li
gnū interficit hominē a pctō excusat̄: qz illud accidēs. s.
interfectio hominis qd sequit̄ effectū per se intentū. s. inci
sionē ligni ē preter intentionē cum eius trāsitus sit raro.
2° cū illud qd est per accidēs concomitat̄ effectū principa
liter intentū vt in pluribus vel vt frequēter: tūc accidēs nō
separatur ab intētione agētis vt verbi gratia. Sicut vadēs
ad forū causa emēdi aut semp aut frequēter inuenit mul
titudinē hominū q quis hoc nō intēdat. vel si homines
frequēter transirēt p siluā tūc casu interficiēs hominem
proiciēs lignū qd precidit ex arbore a peccato nō excusa
tur. Similiter qz potationi vini frequēter est coniuncta
ebrietas: ideo q a vino ledit̄ nō excusat̄ a culpa: eo q fa
cit illud ad qd sequit̄ malū vel peccatū ebrietatis. 3° cū
illud qd est p accidēs semp cōcomitat̄ effectū principa
liter intentū tunc semp est cū peccato: sicut verbi gr̄a De
lectationi que ē in adulterio semp diungit̄ malum. s. pri
uatio ordinis iusticie. vñ adulter non excusat̄ a pctō: qz
ex hoc ipso q eligit bonū cui semp diungit̄ malū: tñ nō
velit malū sm seipsum: magis tñ vult incidere in h' ma
lum q̄ carere tali bono. Hec. b. Tho. in questio. dispu. d
malo. q. i. arti. iij. vtrū bonū sit causa mali: in cor. q. ⁊ i so.
xv. arg. ⁊ eād. vi. hidē. Et i. scrip. sē. i. dist. xxxiiij. arti. iij.
in cor. q. ⁊ in solu. argu. Et etiā cōtra gēti. lib. iij. ca. x. per
totum. ¶ Q omne bonū creatū potest deficere du
plici ratione. CAPI. IIII.

Ad maiorē tamē euidentiā capituli precedentis
nota hic quattuor. s. boni defectionē: mali origi
nem: peccati reductionē: boni ⁊ mali distinctio
nē. Primo nota boni defectionē. nā omne bonū crea
tū pōt deficere. Cuius ratio ē: qz illud qd est subiectum re
gule vel mēsure ⁊ nō est sua regula vel mēsura a sua regu
la pōt deficere. sed omne bonū creatū est subiectū boni si
cut sue regule vel mēsure: ergo omne bonū creatū quan
tū est ex se pōt deficere a sua regula vel mēsura. Si autē
ipm bonū esset sua regula vel mēsura nō posset sine regu
la ad opus pcedere: nec p osequēs posset deficere vl' pec
care. ⁊ propter hoc deus qui ē sua regula peccare nō pōt: si
cut nec artifex peccare posset in incisione ligni si sua ma
nus regula esset incisionis. Scđa ratio q̄re omne bonū
creatū pōt deficere ⁊ ēē cā alicuius mali est ista: q̄ria oē
bonū pticulare causando aliqd bonū determinatū exclu
dit bonū alterū qd nō se cū illo opatit̄: sicut adulter ap
petēdo delectationē carnis excludit bonū rōnis ⁊ iusti
cie qd cū tali delectatiōe nō se compatit̄. Bonū autē cō
pletū qd vniuersaliter ōis boni est cā quale ē deus nō ē
causa defectus alicuius boni: nec p suā pñtiam nec p suā
absentiā: qz inquantū in se ē semp est pñs vicissitudinē
nō patiēs absentie ⁊ pñtie. Scđo nota mali vel pecca
ti originē. nā peccatū ex duabus ptibus pōt otingere. s. ex
pte intēti. ⁊ ex pte instrumēti. p° ex pte intēti. In omni
bus enī peccatis que p deliberationē rōis procedūt pec

catū incidit ex pte eius qd est intentū. qd pbo in natura
libus ⁊ in moralibus. Sicut enī in naturalibus nō possunt
esse due forme substātiales vltime actu pficiētes eandē
ptem materie: ita nō possunt esse duo fines vltimi volū
tatis. vñ sicut agēs naturale ex hoc q inducit vnam for
mā causat defectū alterius forme: ita ⁊ volūtas ex hoc q
alicui fini tāq̄ vltimo fini inheret q nō sibi debet̄ auer
tit a fine vltimo sibi debito: in quo cōpletur rō mali cul
pe pter intentionē volūtatis. 2° peccatū otingit ex defe
ctu instrumēti. Nā peccata que rōnis deliberationē p
cedūt vt primi motus incidūt ex defectu instrumēti: id
est inferiorū viriū que sunt sicut instrumēta volūtatis aut
rōnis: sicut pz in pmis motibus. Tertio nota mali vel
peccati reductionē. Licz enī bonū creatū sit cā mali: ⁊ cau
sa prima ōis boni sit deus: nō tamē sequit̄ q malū redu
catur in deū sicut in cām. Cuius ratio est: qz scđa causa hz
per se effectū: sm q est sub causa prima. ⁊ ideo talis effe
ctus qui est effectus p se cause scđe: in cām primā reduci
tur. Sed si sit aliquis effectus p accidēs cause scđe: inquā
tum causa scđa exit ab ordine cause prime: nō oportet q
effectus ille p accidēs in causam primā reducat̄: sicut pz
per exemplū in crure claudicāte. nam quicqd est de ratī
one gressus in claudicatiōe: totū efficit̄ mediāte crure a
virtute gressiua. sed crus inquātum est improportiona
tum virtuti gressiue inducit deformitatē que est i claudi
catione. vñ oportet q talis deformitas sit ipsius cruris p
ut exit a virtute gressiua. Ita etiā bona pticularia nō sūt
cause per accidēs aliquorū defectuū: nisi sm q deficiūt a
perfectione summi boni. vñ nō oportet q defectus illi q
sequuntur: i summū bonum sicut i causam reducant̄.
Quarto nota boni vel mali distinctionē vel operationē
nam malū est causa mali per se: ⁊ bonū est causa mali per
accidēs. verbi gratia: Volūtas que ē res bona est cā pec
cati quod est i interiori actu volūtatis. causa dico p acci
dēs inquātum volūtas in actu interiori suo deficit a re
gula ratiōis ⁊ diuine legis. Scđo dico: q malū est cau
sa mali per se. verbi gratia: Volūtas mala sm actū interi
orem est causa scđi mali qd est i actu exteriori: ita q pri
mi mali culpe qd est in actu interiori voluntatis res bo
na. s. volūtas est causa: sed p accidēs vt dixi. scđi autē ma
li qd est in actu exteriori ipsa volūtas iam facta mala sm
interionē actū est causa p se. Sed forte argues cōtra ⁊
dices: q volūtas inquātum est bonū deficiēs nō est cau
sa mali tali rōe: Illud qd excusat a malo nō est causa ma
li. sed defectus volūtatis excusat a malo culpe: ergo defe
ctus volūtatis nō est causa mali. Q autē defectus volun
tatis excuset a malo culpe sic pbo: Tria requiruntur ad
operādū. s. ratio dirigēs: volūtas imperās: ⁊ potētia exe
quēs. sed defectus i rōe qui est ignorātia excusat a malo
culpe. similiter defectus potētie qui ē infirmitas excusat a
malo culpe: ergo etiā defectus q est i volūtate excusat a
malo culpe: ⁊ sic non est causa mali. Respōdeo ⁊ dico: q
nō ōis carētia bonitatis est malū. sed carētia illius boni
tatis quā nata est habere ⁊ debita est ei est malum. verbi
gratia: Carere enī visu nō est malū in lapide sed i oculo.
hoc ei est cōmune omni priuatiōi q aptitudinē ad actū
in subiecto reqrit. Et simili: licz enī volūtas nō semper actu
attendēs ad regulā ratiōis ⁊ diuīe legis nō sit causa ma
li quia hoc ē impossibile nec ad hoc tenet̄. tamē dum vo
lūtas actu se applicat ad aliquid volendū eligendum vel
operādum: nō attendēs actu regulā ratiōis ⁊ diuine le
gis est causa mali ⁊ culpe. ⁊ ideo sicut defectus intellectus
nō excludit ignorātiam: ⁊ defectus impotētie non exclu
dit malum infirmitatis: ita defectus volūtatis nō excu
sat a culpa eum qui actualiter vult ⁊ eligit aliquid ope
rari ad predictas regulas nō attendēs. Si autem queris

vtrũ sit idẽ causa mali p accidẽs ⁊ causa deficiẽs. Respõdeo ⁊ dico: q aliquãdo ista sepantur ab inuicẽ: aliquãdo vero diungunt. verbi gratia: Ignis est cã priuatiõis aeris per accidẽs: nõ tamẽ est causa deficiẽs. qꝛ hoc nõ ẽ ex defectu ignis: sed potius ex virtute qꝺ priuet aerẽ sua forma. Aliquãdo vero causa p accidẽs est causa deficiẽs sicut volũtas est causa mali per accidẽs: inquãtum volũtas vult aliqꝺ pticulare bonũ cui est diunctũ malũ offensionis diuine ⁊ priuatiõis visionis eiusdẽ. ⁊ est causa deficiẽs: qꝛ hoc volẽdo deficit a summo bono. Tamẽ si bene aduertim⁹ vbicũqꝫ est causa per accidẽs: ibi est defectus aliquis. ⁊ qꝛ summũ bonũ quale est deus nõ potest esse subiectũ alicui⁹ defectus: ideo nõ est causa per accidens alicui⁹ mali: vt patebit sequẽti capitulo. Hec beat⁹ Tho. ii. scrip. sen. dist. xxxiiii. arti. iii. vtrũ bonũ possit esse causa mali: in cor. q. ⁊ in solu. arg. Et iterũ in questio. dispu. de malo. q. i. arg. iii. vtrũ bonũ possit esse causa mali in solu. ra. ⁊ x. ii. argu. ⁊ xiiii.

¶ Qꝫ malũ est in bono: ⁊ in quo: ⁊ quõ. CAP. V.

Secũdo mõ bonũ creatum cognoscit qꝛ in bono tãqꝫ in suo subiecto fundat. vñ dicit beat⁹ Dionys. iiii. cap. de diui. no. q est aliqꝺ bonũ: qꝛ ẽ in bono. Sed cõtra: Si bonũ est aliquid qꝛ ẽ in bono: cum malũ sit in bono ergo malũ ⁊ dicet bonũ ⁊ erit bonum. hoc autẽ est falsum: ⁊ Isaie. v. phibetur: Ve q dicitis malũ bonũ ⁊ bonũ malũ. Respõdeo ⁊ dico: q malũ est ĩ bono vt in subiecto: nõ sicut aliqua res positiua vt ps vel accidens sicut calor in corpe: sed sicut priuatio alicuius boni priuatio autẽ alicui⁹ boni debiti malũ dicit: vt infra patebit. Vt autẽ melius sciat in quo bono possit esse malum: ⁊ qualiter ẽ sciendũ: q triplex est bonũ. s. essentiale: naturale: ⁊ pticulare. Primo ergo dico: q in bono essentiali quale ẽ deus nõ potest esse nec cogitari malũ: nec a tali bono potest esse vel fieri aliquod malũ simpliciter. nec a tali bono põt fieri malũ sm aliqꝺ temp⁹. Primo dico q in bono essentiali ⁊ sũmo quale est deus: malũ aliqꝺ nec est nec cogitari põt. qꝺ probo similitudine ⁊ ratiõe. p° similitudine. Sicut enĩ frigidũ in igne esse nõ potest sic nec malũ in deo cũ sit essentialiter bonus. 2° pbo idem triplici ratiõe. Prima ratio ẽ: qꝛ cũ deus sit bonũ perfectũ nihil bonitatis ei deest neqꝫ deesse potest. Scda ratio est: qꝛ cũ deus sit bonũ simplicissimũ ⁊ purissimum: oẽs bonitates in deo vnũ sunt vt vna ab altera separi nõ possit. Tertia ratio ẽ. qꝛ si in deo esset aliqꝺ malũ: sequeretur q de⁹ nõ esset simpliciter beatus nec summũ bonum. Scdo dico q a deo nõ potest ẽẽ aliqꝺ malũ simpliciter .s. sub ratiõe mali. qꝺ pbo duplici ratiõe. Prima ratio ẽ talis: Quicquid fit deo volẽte fit deo actore ⁊ ecõuerso. sed mala nõ fiũt volẽte deo: ergo mala nõ fiũt deo actore. Scda ratio ẽ talis: Illud nõ est nec põt esse causa mali in quo nullo mõ potest esse defectus a fine. sed in deo nõ potest esse defectus in recedẽdo a fine cũ oĩa agat pter finem: malũ autẽ dicit deordinatiõem a fine. ergo ⁊c. Tertio dico: q a deo nõ potest esse aliqꝺ malum sm aliquod tẽpus qꝺ tali rõne ostẽdo: Aut enim deus est bon⁹ per suã essentiã aut p participationẽ. Si deus est p suam essentiã bonus idẽ erit deo recedere a sua bonitate ⁊ recedere ab essentia. sed hoc. s. recedere a sua essentia deo ẽ impossibile: ergo nec recedere a sua bonitate põt: vt de bono transmutet in malũ. Si autẽ deus est bon⁹ per participationẽ oportet q habeat cãm sue bonitatis. sed hoc est impossibile: cũ sit primũ bonũ. ergo ⁊c. nã nomine dei intelligimus primũ bonũ. Scdo dico q est bonũ naturale: ⁊ in tali bono tãqꝫ in subiecto malũ esse nõ põt. Cui⁹ ratio est: qꝛ licet tale bonũ naturale nõ pfecte oẽm bonitatem habeat: sed in aliquo a summo bono deficiat: qꝛ tamen nõ deficit sibi aliqua bonitatũ que sibi debita ẽ: iõ tale bonũ naturale subiectũ mali esse nõ põt. Qꝺ probo per exemplũ in quattuor. s. in demonib⁹: hominib⁹: animalibus irrationabilib⁹: rebus naturalibus. Primo in demonib⁹. nã demones habent naturalẽ bonitatẽ q̃ subiectum mali esse nõ potest. qꝺ probo duplici rõne. Prima est talis: Oĩa que sunt in mũdo sunt creata a deo qui causa mali esse non põt: vt pꝫ. s. inmediate. sed inter alia q̃ sunt in mũdo sunt demones. ergo in natura demonũ malũ esse nõ potest. Scda ratio ẽ talis: Illud qꝺ naturaliter ẽ tale semp q̃diu est: est tale. si igit natura demonũ ẽ mala vel demones sunt naturaliter mali: semp fuissent mali ⁊ nõ fuissent trãsmutati de bono in malũ: vt fides catholica confitet. Scdo pbo hoc idẽ in natura hoĩum. Posset enĩ aliquis dicere q natura hominũ est mala tã ex parte anime: q̃ꝫ ex pte corpis. p° ex pte anime sic: Illud est malũ qꝺ assistit malis sicut aliquis hõ dicit esse malus quia cohabitat malis. sed aĩe coexistũt malis. s. corruptionibus corpis ⁊ passionib⁹ anime inordinatis: ergo natura anime ẽ mala. Respõdeo duobus modis. p°: qꝛ hoc nõ est malũ sed bonũ ⁊ ex primo bono deriuatũ. s. ex deo cuius virtute etiã mala fiunt bona: vel inqñtũ ex malis ex ordinatione diuina fiũt bona. 2°: quia illud qꝺ coassistit malis pter malũ illud ẽ malum. sꝫ anima coassistit corpi ⁊ eius passionib⁹ pter bonum. s. vt refrenet dirigat: ⁊ saluet: ergo natura aĩe non est mala sed bona. Tertio pbo hoc idẽ in natura animaliũ irrationabiliũ. Posset enĩ aliquis dicere: q nature ⁊ passiones animaliũ irrationabiliũ sũt naturaliter male: puta animositas leonis et supbia ⁊ huiusmõi. hoc autẽ est falsum: qꝛ si ista auferantur nõ remanebit natura eoꝝ. qꝺ pꝫ: qꝛ cum leo pdiderit animositatẽ ⁊ supbiã nõ ẽ iã leo. Similiter cũ canis amiserit superbiã ⁊ audaciã ⁊ fit omnib⁹ mansuetus nõ habet naturã canis. ⁊ hoc apparet ex vtilitate quã facit ĩ rebus humanis: qꝛ officiũ canis ẽ custodire domum ⁊ alia huiusmõi. Quarto hoc idẽ pbo in natura oĩum rerum. nã nulla natura rei vel nulla res naturalis ẽ mala: ita dicit Dionys. iiii. ca. de diui. no. q mala nõ est in bono tãqꝫ aliqꝺ existens. Tertio dico: q est bonũ aliqꝺ particulare qꝺ dicit tribus modis. Uno mõ bonũ dicit ipsa pfectio rei. verbi gratia. Sicut acumẽ visus dicit bonũ oculi ⁊ virtus dicit bonũ hominis. 2° bonũ dicit res q̃ habet suã perfectionẽ: sicut homo virtuosus ⁊ oculus acute vidẽs. 3° modo bonũ dicit ipsum subiectũ sm q ẽ in potẽtia ad suã perfectionẽ: sicut anima ad virtutẽ ⁊ substantia oculi ad acumẽ visus. Malũ autẽ non importat priuationẽ vel carentiã oĩs boni: ⁊ pꝫ hoc triplici ratione. Prima est qꝛ si malũ diceret priuationẽ oĩs boni ita q oĩs bonũ auferat a malo: tũc neqꝫ erit substãtia: neqꝫ vita neqꝫ desideriũ: neqꝫ motus: neqꝫ aliqꝺ aliud. Scda ratio ẽ qꝛ si malũ priuationẽ diceret oĩs boni: sequeret q illa que nullo mõ sunt essent mala. Tertia rõ est. quia si priuatio omnis boni esset malũ tũc sequeret q quelibet res esset mala ex hoc q nõ habet bonũ alterius: vt pote q homo esset malus: qꝛ nõ habet velocitatem capri vel fortitudinẽ leonis que oĩa sunt falsa: ⁊ ideo malum dicit priuationẽ nõ omnis boni vel oĩs pfectionis vt pꝫ sꝫ boni quod ẽ natũ ⁊ debitum habere. verbi gratia: Infirmitas nõ dicit priuationẽ omnis pportionis: sed pportionis humorũ in qua cõsistit sanitas. Similiter cecitas nõ dicit priuationẽ oĩs pfectionis: sed cuiusdã que ab oculo nata ⁊ debita ẽ haberi. s. visus: nõ autem dicit priuationem in lapide. vnde priuatio visus in lapide nõ est malũ sed in oculo. ⁊ iõ cũ malũ sit priuatio debite pfectiõis vt pꝫ priuatio autẽ nõ sit nisi in ente in potẽtia qꝛ priuari dicim⁹ qꝺ natũ est hr̃e aliqd ⁊ nõ hꝫ: sequit q malum sit

ĩ bono s̃m q̃ ens in potẽtia dicit̃ bonũ. Hec.b.Tho.i ii. scrip.sen.dist.xxxiiij.arti.iiij.vtrũ in bono sit malum: in cor.q.⁊ in questi.dispu.de malo.q.i.arti.ij.in cor.q.in fi. ⁊ prima pte sum.q.xlviij.arti.iij.ĩ cor.q.Et.b.Diony.in.iiij. cap.de diui.no.⁊ in scrip.tho.ibidẽ.⁊ iterũ cõtra gẽti.li. iij.cap.xi.

¶ Q bonum ẽ triplex. CA.VI.

d

D maiorẽ tamẽ euidentiã capituli precedẽtis q̃liter in bono sit malũ nota hic quattuor. Primum ẽ: q̃ bonũ est triplex. Est enĩ quoddã bonum qḋ est oppositũ malo vt visus cecitati quoddã est qḋ est subiectũ malo: vt aĩal cecitati. quoddã est qḋ ẽ ordinatũ ad bonũ: vt habilitas ordo vel dispositio nature ad bonũ. Modo igit̃ malũ nõ est in bono ei opposito: sꝫ in bono sibi subiecto: sicut cecitas nõ est in visu sicut in subiecto: sed est in aĩali sicut malũ moris ẽ in bono nature. malũ autẽ nature qḋ est priuatio forme est ĩ materia qḋ est bonũ: sicut ens ẽ in potẽtia. Hec.b.Tho.cõtra genti.lib.iij.cap.v.in fine cap. Scḋm ẽ: q̃ cũ triplex sit bonũ vt pꝫ. quoddã est qḋ per malũ totaliter ⁊ ex toto tollitur vt bonũ gratie. quoddã est qḋ p malum nec tollit̃ nec diminuit̃ vt bonũ nature. quoddã bonũ est qḋ p malũ nõ tollit̃ sed diminuit̃. vt bonũ habilitatis nature ad gratiã. Ita malũ vel peccatũ quoddã bonum ex toto tollit vt bonũ gratie: quoddã bonũ supponit nec tollit nec diminuit vt bonũ nature: quoddã bonũ nõ tollit sꝫ diminuit: vt bonũ habilitatis nature ad gratiã. Primo dico: q̃ bonum nature nec tollit̃ nec diminuit̃ p malũ culpe. qḋ tali rõne ostẽdo: Illud bonũ nõ tollit̃ nec diminuit̃ p peccatũ qḋ nõ opponit̃ pctõ ⁊ p ꝯñs in eo existit peccatũ. sed bonũ nature nõ opponit̃ malo culpe: imo in tali bono ꝯsistit malũ vt in subiecto vel causa. qḋ pꝫ: q̃ peccatũ nõ tollit volũtatẽ: imo in volũtate ꝯsistit peccatũ: g̃ ⁊c̃. Hec bea.Tho.in questionib⁹ de malo.q.vtrũ peccatum diminuat bonũ nature: arg.cõtra. Scḋo dico: q̃ bonũ gratie ex toto tollit̃ p peccatũ. quod tali rõe ostẽdo: Unũ oppositoꝝ tollit ⁊ excludit reliquum: sicut tenebra excludit lucẽ sibi oppositã. sed peccatũ opponit̃ gratie: g̃ ⁊c̃. Ubi nota q̃ bonũ ⁊ malũ dupliciter pñt ꝯsiderari. Uno mõ s̃m rõem cõem boni ⁊ mali: ⁊ sic quodlibet malũ opponit̃ cuilibet bono. ⁊ sic q̃tũ ad hoc dicit Augu. fallere dialeticoꝝ regulã dũ malũ est in bono. Alio mõ bonũ ⁊ malũ pñt cõsiderari s̃m specialẽ rõem huius vel illius boni aut mali: ⁊ sic nõ quodlibet malũ opponit̃ cuilibet bono: sed hoc malũ huic bono vt cecitas visui ⁊ intẽperantia temperantie. ⁊ hoc mõ malũ nunq̃ȝ est in bono sibi opposito: nec in hoc fallit dialeticoꝝ regula: vbi supra imediate q. vtrũ peccatũ diminuat bonũ nature in sol.x.arg. p totũ. Tertio dico: q̃ bonũ habilitatis aĩe ad gratiã diminuit̃ per peccatũ. qḋ pbo tali similitudine: Quia creatura rõnalis ita se habet ad gratiã sicut ocul⁹ ad lumẽ. sꝫ oculus in tenebris existẽs fit minus habilis ad vidẽdũ lucẽ: g̃ aĩa quãto plus in pctõ manet tanto fit minus habilis ad pcipiendã diuinã gratiã. Lꝫ autem talis habilitas aĩe ad gratiã per peccatũ in infinitũ diminuat̃ vł remittat̃: nũq̃ȝ tamẽ tale bonũ habilitatis totalit̃ tollitur manẽte natura aĩe etsi peccata in infinitũ multiplicẽtur. verbi gratia: Sicut si ĩ infinitũ interponant̃ corpa opaca vel obscura inter solẽ ⁊ aerẽ: in infinitũ diminuit̃ habilitas aeris ad susceptionẽ luminis: nũq̃ȝ tamẽ totalit̃ tollitur manẽte aere. Similit̃ in infinitũ põt fieri additio in peccatis p que semp magis ac magis minuit̃ habilitas aĩe ad susceptionẽ diuine gratie. nã peccatũ est quoddã obstaculũ inter aĩam ⁊ deũ: vt dicit̃ Isa.lix. Pctã vestra diuiserũt inter vos ⁊ deũ. Cui⁹ ratio est: q̃ sicut interior aer dom⁹ nõ illuminat̃ a sole nisi directe respiciat solẽ. ⁊ hoc dicit̃ obstaculũ qḋ huiusmõi respect⁹ rectitudinẽ impedit: ita aĩa nõ potest illuminari a deo p gratie susceptionẽ nisi directe ꝯuertat̃ in ipsam. Omne autẽ obstaculũ quãto magis multiplicat̃ tãto magis subiectũ fit min⁹ aptũ ad alicui⁹ forme receptionẽ. nũq̃ȝ tamẽ in tãtũ multiplicant̃ obstacula pctõꝝ q̃ totaliter ab aĩa habilitas ad susceptionẽ gratie auferat̃: eo q̃ habilitas ad receptionẽ gratie ꝯsequit̃ naturã ipsi⁹ aĩe. Sed forte argues cõtra ⁊ dices: q̃ peccatũ nõ solũ tollit bonũ grẽ sed etiã aufert habilitatẽ aĩe ad gratiã tali rõne: Ibi habilitas ad receptionẽ gratie remanere nõ põt vbi est impossibilitas gratiã ꝯsequẽdi. sed in dãnatis est impossibilitas gratiã ꝯsequẽdi: g̃ per culpã tollit̃ tota habilitas aĩe ad gratiã remanẽte bono nature ipsi⁹ aĩe. Respõdeo ⁊ dico q̃ impossibilitas ꝯsequẽdi gratiã que ẽ in dãnatis nõ est ex totali subtractiõe habilitatis natural̃ ad bonum. imo ipsa habilitas nature nõ est remota sed remanet in dãnatis. sed impossibilitas ꝯsequẽdi gratiã in dãnatis ẽ ex obstinatiõe volũtatis puerse: ⁊ ex inflexibilitate diuine iusticie: ⁊ ex imobilitate diuine sententie. Hec beatus Tho.i.pte sum.q.xlviij.arti.iiij.in cor.q.in fine.⁊ in questionib⁹ dispu.de malo.q.vtrũ peccatũ diminuat bonũ nature: in cor.q.⁊ ibidẽ.q.ij. vtrum peccatũ possit corrumpe totũ bonũ nature: in solu.vi.argu.p totũ. Et iterum.ij.scrip.sen.dist.xxxiiij.arti.v.vtrũ malũ totũ bonũ corrumpe possit: in cor.q.ibidẽ. Tertiũ pricipale est q̃liter malũ culpe auferat vel excludat ab aĩa bonũ gratie totaliter. Ubi nota: q̃ aliquid dicit̃ agere duob⁹ modis .s.effectiue: ⁊ formalit̃. effectiue sic dicim⁹ q̃ pictor facit albũ parietẽ. formaliter vero sicut dicim⁹ q̃ albedo facit albũ parietẽ. Nã paries formaliter ẽ albus albedine: et effectiue pictore. peccatũ autẽ nõ corrumpit vel tollit bonum gratie effectiue. Cui⁹ rõ est: q̃ qḋ nõ est nõ potest agere: sed corrũpit formalit̃. Ubi nota: q̃ sicut in actiõe naturali ẽ talis ordo q̃ primo est agẽs. scḋo ẽ dispositio qua agẽs agit: tertio ẽ forma introducta p actionẽ agentis: ita in actiõe peccati sunt tria: pmo agẽs .s. ipsa voluntas: scḋo ipsa dispõ volũtatis .s. sua defectibilitas vł libertas: tertio forma vel deformitas introducta .s. ipsi pctĩ. Quãdo autẽ aĩa informat̃ vel deformat̃ culpa nõ põt ĩ ea esse grã: ita q̃ peccatũ nõ p se .i. p formã ppriã corrũpit gratiã: sed p accidẽs inquãtũ peccatũ est quoddã obstaculũ excludẽs ab aĩa ipsam gratiã: ⁊ phibẽs influxũ vel aduentũ gratie ad aĩam: verbi gratia: Per se sol illuminat domũ. per accidẽs autẽ illuminat domũ qui aperit fenestrã que erat obstaculũ luminis. Et similit̃: sicut lumen a sole in aerẽ diffundit̃ quod lumen est supra nãm aeris: ita gratia a deo infundit̃ aĩe: que quidẽ gratia est supra naturã aĩe. ⁊ sicut ille q̃ fenestrã claudit obstaculũ ponit ne lumẽ solis domũ ingrediat̃: ita peccatũ per accidens corrũpit gratiã: q̃ q̃diu peccati deformitas ẽ in anima ponit̃ obstaculũ influentie diuine que per se erat causa gratie. Hec.b.Tho.in questionibus disputatis de malo.q. vtrũ peccatũ diminuat bonũ nature in corpe.q.

Sed forte argues q̃ peccatũ nõ semp tollit bonũ gratie sic. Post.p̃. peccato: per vnũ peccatũ priuatus est gratia: tunc cũ scḋo vel tertio vel quarto ⁊ sic de aliis peccat tunc per nullum peccatũ sequẽs tollit̃ gratia. ⁊ sic peccatum nõ semp tollit gratiã vt dicebas. Respõdeo ⁊ dico q̃ peccatũ semp gratiã quã inuenit tollit ⁊ diuine influentie obstaculũ ponit vt p̃dixi. Q̃ autẽ scḋm peccatũ vel tertiũ ⁊ sic de aliis nõ tollat gratiã hoc ẽ p accidẽs .s. qui eã nõ inuenit. semp tamẽ habilitatẽ aĩe ad gratiam magis diminuit scḋm peccatũ q̃ȝ primũ: ⁊ tertiũ q̃ȝ scḋm ⁊ primũ: ⁊ sic de aliis. vt sup̃ patuit p exemplũ. Quartũ ⁊ vltimum est videre qualit̃ fiat ista diminutio habilitatis ad receptionẽ diuine gratie. Ubi nota: q̃ oĩs diminutio fit alte

ro diuer mo fez .s. vel p subtractionē ptis vel p appositi-
onē cōtrarietatis. p° ergo diminutio habilitatis aie ad
gratiā nō fit p subtractionē ptis z ptis. Cui° ratio ē: qa
illud qd sic diminuit tollit vel corrūpitur. natura aute
aie est incorruptibilis. 2° mō diminuit aliqd p apposi-
tionē cōtrarietatis. verbi gratia: Frigiditas aque dimi-
nuit: nō q aliqua ps aque subtrahat: sed q ɔria quali-
tas .s. caliditas apponit. Appositio autē cōtrarie quali-
tis si nō tollit naturā ñ pōt tollere habilitatē nature. Si
autē ɔtraria qlitas pōt subiectū corrumpe: pōt totaliter
habilitas subiecti tolli. et verbi gratia Tantū posset au-
geri calor in aqua q corrumpetur aq: z sic corrūperetur
habilitas aque q̄ speciē aque cōsequebat. Si autē p ap-
positionē ɔtrarii quātūcūq ipm ɔtrariū multiplicet nō
possz subiectū corrūpi: tūc q̄uis semp minuat habilitas
subiecti in quo talis habilitas radicat: nunq̄ tn̄ ex toto
tollet. vn̄ q natura aie semper manet: talis habilitas ad
gratiā lz p infinitum diminuat nūq̄ tamen tollit. Ista
autē remissio habilitatis ad gratiā fit p maiorē elōgati-
onē ad gratiā. verbi gratia: Quāto hō magis peccat tan-
to magis distat vel elōgat a gratia: z fit in eo minor ha-
bilitas ad gratiā ita q post primū peccatū nō tollit po-
tētia ad scōm peccatū: imo in eo ē maior pnitas ad secū
dū peccatū z minor pnitas ad susceptionē diuīe gratie.
Ubi nota q duplex est priuatio quedā q tollit poten-
tiā z hec tollit totalit habilitatē: sic cecitas q̄ tollit potē
tiā visiuā: tollit totaliter habilitatē vidēdi: nisi forte fm
q habilitas vel aptitudo vidēdi remanet i radice poten
tie visiue .i. in essentia aie. Quedā vero priuatio est q̄ nō
tollit potētiā sed actū: z talis nō aufert habilitatē. z tal
priuatio ē priuatio quā facit peccatū: nā peccatū nō tol-
lit potentiā ad peccādū imo auget q quāto magis mul
tiplicant peccata. tāto magis auget habilitas z pnitas
ad peccandū: sed tollit actū .s. appropinquationē ad diui
nam gratiā: q quāto magis multiplicant pctā tāto ma
gis elongat a deo: z minus habilis vel pnus efficit ad
susceptionē diuine gratie. tn̄ manēte volūtate semp ma-
net possibilitas ad diuinā gratiā: vt pz .s. Hec .b. Tho. se
cūdo scrip. sen. dist. xxxiiij. arti. xv. vtrū malū totū bonū
corrumpe possit in cor. q. Et prima pte sum. q. xlviii. arti.
ii. in cor. q. z in questionib° disputatis de malo. vtrum
peccatū diminuat bonū nature in cor. q. z in solu. iij. ar-
gumēti ibidem.

¶ Qz deus pmittit mala esse: z quare. CAP. VII.

Tertio bonū creatū cognoscit: q est ad bonū. ita
dicit Diony. iiij. ca. de diui. no. Bonū est qd or-
dinat ad bonū. Sed forte argues cōtra tali rati
one: Omne ordinatū ad bonū inquantū huiusmōi ē bo-
num. si igit malū est ordinatū ad bonū ergo malū est bo
num. sed hoc ē falsum: q enim appositorū nunq̄ est rel
quū. Rn̄deo z dico: q aliqd dupliciter ē ordinabile vel
ordinatū. Uno mō ordine q̄ est i se: z hoc mō bonū sem-
per est ordinatū vel ordinabile in bonū. Alio mō ordine
qui est in alio: z hoc mō malū ordine q̄ est in deo semp
est ordinatū in bonū. Hec Alexā. prima pte sum. q. xiiij.
de ordine malorū: arti. j. in solu. ij. argu. Ad cui° euiden-
tiam nota q deus differēter habet puidentiā de bonis
z malis. nā de bonis habet prouidentiā quadrupliciter
q bona sunt a deo pscita vel puisa causata intenta: or-
dinata. mala autē inquantū mala nō sunt a deo causata
neq intēta: q deus nec ē actor mali: nec malū vt malū
habet vn̄ possit intēdi: g mala sunt a deo pscita vel preui
sa z ordinata. Si autē queris quare deus voluit esse
mala. Rn̄deo q deus nō intendēs mala preuidit z ordi
nauit mala i multa bona: que rō humana non sufficit ex
plicare. Possunt tn̄ ad psens assignari sex rōes propter

quas deus permisit mala esse: z ea ordinauit in bonum.
pma est: q ex malo bonū necessari° in esse pducit. scda
q ex malo bonū virtuosius efficit. tertia: q ex malo bo
num speciosi° reddit. quarta: q ex malo bonū limpidi°
cognoscit. qnta: q ex malo bonū ardētius appetit. sexta
q ex malo bonū ampli° attollit. Prima rō quare di
uina puidētia pmisit mala ē: q ex malis bonū necessa-
ri° in esse pducit. qd duplicit pbo .s. de bono naturali z
morali. p° de bono nāli sic: Nullū agēs creatū intēdēs
malū aliqd opatur: g multo min° agēs increatū quale ē
de°. sed agēs naturale opatur malū corruptiōis intēdēs
bonū generatiōis: nā sine corruptiōe vni° nō potest esse
generatio alteri°: vt pz p exemplū: nā mors musce est vi-
ctus aranee. z si nō esset occisio aialis nō esset vita leonis
z sic de aliis g similit deus nūq̄ pmittit malū pp malū:
sed pp bonū. 2° pbo idē de bono morali: q si nō eēt p-
secutio tyrānorū nō esset patiētia martyrū. z si nō eēt pe-
na aliqua nō esset patiētia vel cautela. z si nō essēt vl fuis
sent pctā nō fuisset diuina misericordia vel iusticia. vn-
de Aug. in Enchi. sic dicit: De° omnipotens nullo mō si-
neret aliqd malū esse in suis opibus nisi adeo esset omi-
potēs z bon°: vt bn̄faceret etiā de malo. Scda rō qua
re diuina puidētia pmisit mala fieri z esse ē: q ex malis
bonū virtuosius efficit. Si enī malū totalit excluderet
ab vniuersitate rerū: oporteret etiā multitudinē bonorū
diminui qd nō debet eē: q virtuositas ē bonū in bonita
te q̄ sit malicia. q mala tūm q est dare primū bonū nō
autē primū z vltimū malū: tū q bonū agit in virtute p-
pria: malū autē semp in virtute boni: tū q cū malū sit in
bono vt in subiecto nō totalit cōsumit ipsum. vn̄ sicut vi
demus q artifex abscōdit fundamentū sub terra vt inde
tota dom° habeat firmitatē: ita diuina puidentia videt
pmittere quosdā defectus in ptibus vniuersi vt tota rerū
vniuersitas sit pfectior. Tertia rō quare diuina proui
dentia pmisit mala fieri z esse ē: q ex malo bonū specio-
si° reddit. nā bonū vniuersi pulcritus ex ordinata malorū
z bonorū ordinatiōe cōsurgit. vn̄ Augu. in Enchi. sic ait:
Ex omnib° cōsistit vniuersitatis admirabilis pulcritudo
in quo etiā id qd malū dicit bene ordinatum z suo loco
positū eminētius cōmēdat bona: vt magis placeāt z lau-
dabiliora fiāt dū compant malis. z pbat p duo exēpla.
Primū exemplū est in sono. nā sicut sonus pulcrior red-
dit priuatione soni p silentiū: ita z vniuersum positione
mali. vn̄ dicit, in libro de natura boni: q sicut nos ɔtinē-
do vocē decēter interponim° loquēdo silētiū: quāto ma-
gis deus quarumdā rerū priuatiōes decenter esse facit: si
cut rerū omniū pfectus artifex. Scōm exemplum qd po
nit ē de colorib°. vn̄ dicit. xj. de ciuitate dei: q sic pictu-
ra cū colore nigro suo loco posita apparet pulcrior: sic vni
uersitas creaturarū cū peccatorib°: ita q malū nō facit ad
pulcritudinē vniuersi per se quasi aliqua res positiua vel
aliqua forma inherēs: sed p accidēs in ordine p aliud. z
hoc tripliciter .s. respectu boni. respectu primi. respectu
sui. p° respectu boni q in compatiōe mali bonū appa-
ret pulcri°. 2° respectu primi q malū neronis fuit oc-
casio pulcritudinis i petro. 3° respectu sui: sicut peccatū
est occasio humilitatis in aliquo nō dū est sed postq̄ ab-
iit. Hec Alber. in scriptis. sup librū Dionysii, de diui. no.
iiij. ca. q. vtrū malū faciat ad pfectionē vniuersi. Sed
forte queres: an vniuersum cū peccatis sit pulcrius sicut
est cū peccatorib°. Respōdeo z dico q vniuersum non ē
pulcrius cū peccatis sicut est cū peccatorib°. Cuius ratio
est. q peccatū nō dicit naturā aliquā vel ordinē aliquē
sed purā priuationē: sed peccator dicit naturā q̄ q̄uis p-
uata sit bono gratie p peccatū est tamē ordinabilis i bo-
num. z pp hanc cām vniuersum ē pulcrius cū pecca-

toribus nõ tamẽ cũ peccatis. Hec Alex. pma pte sum. q. xiiij. de ordine maloꝝ arti. j. in fine. q. Quarta rõ quare deus pmisit mala fieri ⁊ esse est: qꝛ ex malis bonũ limpidius cognoscit᷑. nã scdm phm contraria iuxta se posita maxime elucescũt: vt verbi gratia Quantũ bonũ sit sanitas infirmi maxie cognoscunt ⁊ sic de alijs. Quinta ratio quare de⁹ pmisit mala fieri ⁊ esse est: qꝛ ex malis bonum ardẽtius appetit᷑. nã carẽtia boni ⁊ indigẽtia ipsi⁹ auget appetitũ ipsi⁹: ⁊ precipue quando quis aliquo bono caret qð alias habuit vt de infirmis pꝫ. q̇ ad sanitatem magis exardẽt q̃ꝫ prius. Sexta rõ quare deus pmisit mala fieri ⁊ esse est: qꝛ ex malis bonũ ampli⁹ attollitur. Nã deus q̇ est summũ bonũ magis est laudabilis ꝟl dign⁹ laude si in mũdo sunt mala q̃ꝫ si nõ essent. qð tali ratione ostẽdo: Magis est laudabile malũ ordinare in bonum q̃ꝫ bonũ ordinare in bonũ. sed deus oẽ malũ in bonum ordinat. qð sic pbo: Omne malũ vel est malũ pene vel est malũ culpe. sed deus oẽ malũ pene ⁊ culpe ĩ bonũ ordinat qð dupliciter pbo: pmo de malis pene: scdo de malis culpe. Primo enĩ omne malũ pene vel est castigatiuũ: vel exterminatiuũ: ⁊ desperatiuũ. p⁹ eniꝫ si est malum castigatiuũ quale ẽ malum pene pñtis vite: tũc tale malũ deus semp in bonũ ordinat. ⁊ hoc vel in bonũ psonale: vel in bonũ pticulare: vel in bonũ generale. p⁹ de⁹ malũ pene ordinat in bonũ psonale. s. quãdo affligit aliquẽ vt emendet᷑. scdo deus malũ pene ordinat in bonũ pticulare sicut qñ ex punitione vnius ali⁹ corrigitur. 3⁹ malũ pene ordinat in bonũ generale: sicut qñ ex punitione vni⁹ ciuitas conseruat᷑: ita ꝙ diuina puidentia ad triplex bonũ ordinat mala pene. p⁹ ad vtilitatẽ patiẽtis: sicut infirmitates corpales vel etiã spũales deo id agente cedũt in vtilitatẽ eorũ qui patiunt᷑ eas. scdo ad vtilitatem alteri⁹ sapiẽtis: sicut cũ ex pena eius alius emendat᷑. 3⁹ ad vtilitatẽ cõmunitatis. sicut cũ pena malefactoꝝ ordinat᷑ ad pacem cõmunitatis. Hec. b. Diony. de diui. no. iiij. ca. ⁊ b. Tho. in scrip. ibidẽ. Scdo deus ordinat malũ desperatiuũ in futuro ad duo bona. s. ad iusticiam dei: ⁊ ad leticiã sanctoꝝ. Hec Alex. prima pte sum. q. xij. de modis diuine puidentie: arti. j. in cor. q. Si vero est malum culpe tũc dico: ꝙ diuina puidentia oẽ peccatũ qð fit ordinat in bonũ. ⁊ hoc vel in bonũ diuine iusticie p punitionem: vel in bonũ misericordie p remissionẽ: ita ꝙ omne peccatũ deus ordinat: aut in bonũ qð ab homine fit: aut in bonũ qð in homine fit. p⁹ mõ peccatũ deus ordinat in bonũ qð ab homine dei gratia ⁊ misericordia fit: puta cum post peccatũ resurgẽs humilior ⁊ feruẽtior et cautior effici᷑. 2⁹ peccatũ deus ordinat in bonum qð in homine fit. s. dũ p diuinã iusticiã peccator obstinat⁹ punitur. Hec. b. Tho. in questionib⁹ disputatis de veritate de puidẽtia dei: arti. v. vtrũ humani actus puidẽtia regant᷑: in cor. q. Et p hoc excludit᷑ error quorundã qui ppter mala que videbãt in mũdo dicebãt deum non esse. Sicut Boecius pmo de ↄsolatione introducit quendam phm querẽtẽ: Si deus ẽ vñ malũ esset: aut ecõtrario arguẽdo: si malũ est quomõ deus est: vñ Isaie. xlv. Ego dominus faciẽs pacẽ ⁊ creãs mala. Et Amos. iij. Nõ ẽ malum in ciuitate qð deus nõ faciat. qð intelligit᷑ vel effectiue vt malũ pene: vel pmissiue vt malum culpe: vel ordinatiue vel dispositiue vt malũ culpe sicut p dicta pꝫ. Hec beatus Tho. cõtra genti. lib. iij. ca. lxix. p totum.

¶ Qꝫ nõ licet facere malũ pp bonũ. CAP. VIII.

D maiorẽ tamẽ euidentiã capi. pcedẽ. nota hic
d octo. Primũ est ꝙ aliud est facere malum pp bonũ. aliud est pmittere malũ pp bonum ⁊ ordinare malũ in bonũ. Primũ enim. s. facere malum pp bonum nullo mõ bonis cõpetit. vñ hoc in homine est reprehensibile. Et ideo ad Roma. iij. dicit᷑: Nõ sunt faciẽda mala vt veniãt bona. nec hoc. s. mala facere ppter bonum deo põt attribui: sed scdm. s. pmittere malũ ppter aliquod magnũ bonũ: ⁊ ordinare malũ in bonũ hoc est bonum. et ideo deo attribuit᷑ qui mala pmittit ppter aliqua bona ex eis eliciẽda. Hec. b. Tho. in questi. dispu. de veritate. q. de puidentia dei: arti. iiij. vtrũ motus ⁊ actiões horũ inferiorũ corpoꝝ subdant᷑ diuine puidentie. in so. j. arg. vnde Boecius de cõsola. sic ait: Sola vis diuina est cui mala bona sunt: mala inq̃ꝫ ipsi creature cũ eis ↄpetenter vtẽdo alicuius boni elicit effectũ. Et Aug. sup illo verbo ad Roma. ix. Sustinuit in multa patiẽtia vasa. ⁊c̃. ĩ glo. sic ait: Nullũ deus vel hominũ vel angeloꝝ crearet quẽ malũ esse presciret: nisi pariter nosset qbus bonis vsibus eos accõmodaret vel iusticie vel misericordie. Scdm est ꝙ duplex ẽ ordo. s. nature ⁊ diuine puidẽtie: vel ordo pticularis q̇ est ordo nature: ⁊ generalis q̇ est ordo diuine puidentie. Bonũ igit᷑ est dupliciter ordinatũ. s. ordine pprie nature: ⁊ ordine diuine puidentie. sed malũ q̃ꝫuis sm ꝙ exit ab agẽte pprio ⁊ pticulari sit inordinatũ: ⁊ ex hoc p priuationẽ ordinis diffiniat᷑: semp tamẽ a superiori agẽte. s. a puidẽtia dei malũ semper est ordinatũ in bonũ. vidẽ in solu. iij. arg. Tertiũ est ꝙ bonũ ordinatur in bonũ quattuor modis vel quattuor rõnib⁹. p⁹ rõne eius a quo ẽ. s. ex pte cause efficiẽtis: qꝛ bonũ ẽ a bono. 2⁹ ratione eius in quo ẽ. s. ex pte cause materialis: qꝛ bonũ est in bono. 3⁹ ratiõe eius qð est. s. ex pte cause formalis: eo ꝙ bonũ est quedam formalis pfectio alicuius. 4⁹ ratione ei⁹ ad qð est. s. ex pte cause finalis qꝛ bonum semp ordinat᷑ vel ordinabile est ad bonũ tãq̃ꝫ ad finem. Malũ autẽ ordinabile est ad bonũ nõ ex se: sed ex alio. Et hoc triplici rõne: vel trib⁹ modis. p⁹ ratione eius in quo est: qꝛ malũ semper est in bono. vñ Aug. ĩ Encheri. ⁊ in lib. de natura boni dicit: ꝙ natura in qua est malum semp est bona. 2⁹ rõne eius cõtra qð est. s. rõne boni cõtrapositi. vñ Aug. in Encheri. xi. c. dicit: ꝙ malũ hñ ordinatũ ⁊ suo loco positũ eminẽtius ↄmendat bona vt magis placeãt: ⁊ laudabiliora sint dũ compant᷑ malis. 3⁹ ratione ei⁹ qð ex ipso est. s. a deo vel rõe eius qð ex ipso malo a deo elicit᷑. nã ex malo a deo nõ elicit᷑ nisi bonum. vñ Aug. de natura boni dicit: ꝙ deus nũq̃ꝫ pmitteret malũ fieri: nisi ex ipso eliceret᷑ bonũ. Hec Alex. prima pte summe. q. xiiij. de ordine maloꝝ ⁊ bonorũ: arti. j. in corpo. q.

Quartũ est ꝙ bonũ aliqð est qð nõ potest elici nisi ex malo: vt verbi gratia. Sicut bonũ patiẽtie nõ elicit᷑: nisi ex malo psecutionis vel tribulatiõis ⁊ bonum penitẽtie ⁊c̃. non elicitur nisi ex malo culpe. Hec beatus Thomas vbi. s. in solutiõe. v. argumẽ. Quintũ est ꝙ duplex est bonum: quoddã quod nõ habet admixtionẽ mali: ⁊ quoddam quod habet admixtionẽ mali: verbi gratia de vtroq̃ꝫ bono. Est enim quoddã bonũ hominis intrinsecum. s. bonum mẽtis vel volũtatis quod est bonum virtutis: qð quidẽ bonũ virtutis nõ habet admixtionẽ mali: imo op⁹ virtutis semp habet adiunctũ sibi in ↄsecutione beatitudinis premium. Et ecõtrario est de malis extrinsecis. s. de malis culpe que semper habẽt sibi adiũctum ĩ cõsecutione pene suppliciũ. Quedã vero sunt bona que nõ sũt bona intriseca hominis inquãtum ẽ homo: sed sunt bona extriseca. s. bona corpalia: naturalia: ⁊ tẽporalia: ⁊ hec habẽt admixtionẽ mali. tamẽ ista admixtio semper ordinatur a deo ĩ bonũ misericordie: gratie: ⁊ glorie: sm aplm ad Roma. viij. Diligẽtibus deum omĩa coopantur in bonum. Frequẽter enim psperãtur impij in hac vita: vt manifestior appareat ĩ iudicio contra eos diuina sentẽtia. Ratio autẽ quare bonis mala temporalia eueniãt: ⁊ impijs mala tẽporalia nõ eueniãt nobis nõ apparet: sed ra-

tio hui⁹ ordinis scitur a deo: sicut medicus scit q̄re quibusdā egris quādoq̧ det calida: ⁊ quādoq̧ frigida: ⁊ similiter sanis: quod nō ignorās artem admirat̄: vt Boecius dicit. Hec.b.Tho.i.scrip.sen.dist.xxxix. de prouidētia dei arti.ii.in solu.v.argu. Sextū est q̄ bonum est in plus etiā q̄tum ad numez q̄ malū. quod dupliciter p̄z.s. in rebus naturalib⁹: ⁊ volūtariis. p̄⁹ in rebus naturalibus: quia bonū est ī rebus incorruptibilibus.s.ī corporibus celestib⁹. malum autē est ī corpibus vel rebus corruptibilibus que sunt pue quātitatis respectu corpoꝝ celestium: ī quib⁹ nullū malū esse potest. nam corpa celestia quo ad substātiam sunt incorruptibilia: ⁊ quo ad motū: nec inordinationē habēt nec possunt habere: q̄ȝ semper eodē modo se habēt. 2⁹ bonū est ī plus: quod p̄z in reb⁹ volūtariis: in q̄bus bonū est ī plus q̄ malum: vt ī natura angelica: q̄ȝ multo plures fuerūt remanētes q̄ cadētes: ⁊ forte etiā plures q̄ oēs dampnādi ⁊ demones ⁊ hoīes. Hec.b.Tho.i.scrip.sen.dist.xxxix. de p̄uidentia dei.arti.ii. vtrū p̄uidētia dei sit oīuȝ ⁊ p̄cipue maloꝝ ī in corpe.q.

Septimū est q̄ ī hominib⁹ malū inuenit̄ vt in pluribus ⁊ bonū vt in paucioꝛib⁹. hoc autē ɔtingit triplici ratione. Prima est p̄p radicis corruptionē nāe ex peccato originali q̄ð in p̄mis parētibus vt in radice fuit natura humana ē corrupta. Scđa ratio p̄pter deuiationē rationis: nā facilius ē male agere q̄ bene. Cui⁹ ratio ē: q̄ȝ pluribus modis ɔtingit deuiare a medio rōnis q̄ medium ratiōis tenere. vñ Diony. dicit: q̄ bonū ɔtingit vno modo. malū autē multifario. Tertia rō est p̄pter boni sensibilis cognitionē: nā bona sensibilia apud multos sūt magis nota q̄ bona intelligibilia: ⁊ iō multi magis sequūtur sensum q̄ rationez. Hec.b.Tho. vbi.s. immediate in cor.q. ⁊ ī questionib⁹ disputatis de malo.q.i.arti.iii. vtrū bonū sit causa mali: ī solu.xviii.arti. tamē deus p̄ordinauit oīa mala: sed nō p̄hibuit vt natura maneret in sua libertate: qua subtracta nature ratio deperiret: ibidē in solu.iiii.arg. Octauū est q̄ de⁹ habet p̄uidentiā bonoꝝ ⁊ iustoꝝ viroꝝ quodaȝ excellētiori modo q̄ impioꝝ: inquātum nō p̄mittit circa eos aliq̄d euenire q̄ð finaliter impediat eoꝝ salutē: nā diligētibus deū oīa coopantur ī bonū: vt dicit ap̄lus ad Roma.viii. Malos autē ⁊ impios de⁹ dimittere dicit̄: in p̄s. Dimisit eos sm̄ desideria cordis eoꝝ. deum impios nō retrahit a malo culpe nō tamen q̄ etiā impiis nō p̄uideat ⁊ ɔseruet: alias in nihilū tenderēt sm̄ beatū Grego. Hec.b.Tho. in p̄ma p̄te sume. q.xxii.arti.ii. in solu.iii.argu.

C Q̄ ratio boni ɔsistit in tribus. CA.IX.

ſ Ecūdo p̄ncipaliter circa bonū ɔsiderāda est constātia ratiōis. nā ratio boni: vt bonū dicit esse p̄fectū cui nihil deest ɔsistit in trib⁹.s. in mō: specie: ⁊ ordine. vñ Aug. in lib. de natura boni sic ait: Omnia quāto magis moderata speciosa ordinata sunt: tāto magis bona sunt. Hec tria vbi magna magna bona sūt: vbi p̄ua p̄ua bona sunt: vbi nulla nulla bona sūt. Et iterū Augu. exponēs illud verbū Sap.xi. Omīa disposuisti ī numero pōdere ⁊ mēsura dicit ibidē: q̄ idē est mēsura q̄ð modus: idē est species q̄ð numer⁹: idē est ordo q̄ð pondus. Ratio autē quare bonū in his trib⁹ cōsistit est ista: q̄ȝ vnūquodq̧ intm̄ ē bonuȝ: ⁊ p̄ ɔsequēs appetibile inquātū est p̄fectū: est aūt aliq̄ð bonū p̄fectū: cui nihil deest eoꝝ que requirunt̄ sm̄ modū sue p̄fectionis. Perfectio autē boni siue ratio boni vt p̄fecti integrat̄ ex trib⁹ p̄⁹ ex p̄te cause efficiētis. 2⁹ ex p̄te forme distinguentis. 3⁹ ex p̄te nature inclinātis. Primo enī rō boni vt p̄fecti integrat̄ ex p̄te cause efficiētis: que quideȝ ɔstituēdo bonū inesse dat sibi certū modū essendi.s. esse ɔmēsuratum vel p̄poꝛcionatū: ⁊ talia sunt mod⁹ vel mēsura: naȝ causa efficiēs dat modū vel mensurā bono ex qua efficitur p̄poꝛcionatuȝ vel ɔueniēs appetitui: ⁊ sic efficit̄ appetibile. vñ dicit Aug. q̄ mēsura modū p̄figit. Scđo ratio ratio boni vt p̄fecti integrat̄ ex p̄te forme specificantis ⁊ distinguētis: nā p̄ter causam efficientē ad p̄fectionem boni requirit̄ cā formalis que bonū specificat ⁊ distinguit. ⁊ p̄p hoc ab augustino ponit̄ scđo forma vł numerus. Ratio quare ponit̄ forma ē. q̄ȝ vnūq̄ð q̧ a forma sua specieȝ habet. Ratio autē quare ab augustino dicit̄ q̄ numer⁹ speciē p̄bet est: q̄ȝ sicut numeris vnitas addita vel subtracta variat speciē numeri: ita in diffinitionibus differētia addita vel subtracta variat speciē boni et cuiuslibet rei create: vt dicit̄ in.iii.lib. metaphysice. Tertio ratio p̄fecti boni integratur ex p̄te nature inclinātis. Sicut enī a forma creat̄ specificatio: ita etiā ex forma sequit̄ inclinatio ad ɔuenientē actionē vel finē: nā vnumquodq̧ p̄ formā suā agit ⁊ tēdit in illud q̄ð sibi ɔuenit sm̄ suā formā. ⁊ q̄tū ad hoc ponit̄ ab Augu. pondus vel ordo. sicut enī corp⁹ pōdere fert̄ ad locū suū sursum vel deorsum: ita q̄libet res sua forma vel natura inclinat̄ ⁊ ordinat̄ ad finē suū. Hec.b.Tho. p̄ma p̄te sum.q.v.art.v.argu. cōtra: ⁊ in cor.q. p̄ totū ibidē. Si autē sufficiētiam hoꝝ breui⁹ vis ponere dicas: q̄ hec tria.s. species: mod⁹: ⁊ ordo sunt quedā dispōnes que ɔueniūt bono ⁊ cuilibȝ rei create p̄ respectū ad cām efficientē formalē ⁊ finalez. p̄⁹ eī mod⁹ vel mēsura ē dispositio rei p̄ut refert̄ ad causam efficientē: que dat esse terminatū ⁊ mēsuratū cuilibet rei. Scđo species vel numer⁹ est dispō rei p̄ut refertur ad cām formalē sm̄ q̄ quelibet res p̄ formā specificat̄ ⁊ ab alia re distinguit̄. 3⁹ pōdus vel ordo est dispositio rei p̄ut refert̄ ad cām finalē. vñ dicit Aug. sup Genesim ad litterā: q̄ mēsura modū prefigit quo ad primū numer⁹ enī rei speciē prebet quo ad sm̄. pondus vero in suo loco ordinat ⁊ quiescere facit quo ad tertiū. Hec Alex. prima p̄te summe.q.viii.

C Q̄uo hec tria ɔueniūt.s. mod⁹: species: ⁊ ordo omni bono. CAP.X.

d Pro maiori vł euidētiā capi. precedētis ē sciēduȝ q̄ iste tres ɔditiones vel p̄prietates predicte.s. mod⁹ vel mēsura species vel numer⁹: pōdus vł ordo. de q̄bus loquit̄ Aug. ⁊ Sap.xi. scribit̄ ɔueniūt taȝ creatori q̄ oībus creaturis. Primo enī ɔueniūt creatori. vñ Aug. ad Orosiū sic dicit: Numer⁹ pōdus: ⁊ mēsura est ipse de⁹: ip̄e enī ē numer⁹ sine numero a quo ē omīs numer⁹: Ipse enī ē mēsura sine mēsura a quo ē oīs mensura. ip̄e enī est pōdus sine pōdere a quo ē oē pōdus. Distinguit.b. Aug. ibidē duplicē numerū duplicē mēsuraȝ ⁊ duplex pōd⁹ dicēs q̄ ē mēsura mēsurās ⁊ mēsura mēsurata: ⁊ numer⁹ numerās ⁊ numer⁹ numeratus: ⁊ ordo ordinās ⁊ ordo ordinat⁹. nā mēsura mensurās ē ip̄e de⁹ mēsurā cuilibet rei prefigēs. Mēsura mēsurata ē cuiuslibet rei quātitas: qua dicitur magna vel p̄ua vel mediocris. Numer⁹ numerās ē ipse de⁹: numer⁹ numerat⁹ est vniuscuiusq̧ rei p̄p̄ria q̄ntitas qua vna res distinguit̄ ab alia. Ordo ordinās siue pōdus ponderās ē ipse de⁹ omnib⁹ dās ordinē vel pōdus p̄p̄riū.i. inclinationē ad locū vel finē suū. Pōdus pōderatū siue ordo ordinat⁹ est ip̄a reꝝ p̄prietas qua res ad suū locū vel finē naturaliter tendit ⁊ in eo q̄escit. Scđo hec appropriant̄ ⁊ ɔueniūt deo sic: Nā pōdus ad potētiam opantis: numer⁹ ad sapiētiā ordinātis: mēsura ad clemētiā ɔseruātis. Et ita pondus refert̄ ad patrē cui appropriat̄ potētia: numer⁹ ad filiuȝ cui appropriat̄ sapiētia: mēsura ad spiritūsanctū cui appropriat̄ clemētia: ita q̄ omīs creatura h̄ȝ pōdus a patre creāte h̄ȝ numeꝝ a filio ordināte. h̄ȝ mēsurā a sp̄ūsc̄ō cōseruāte. Scđo he ɔditiōes ɔueniūt oī creature. vñ Augu.xi. de ciui. dei sic ait: A deo ē oīs modus: oīs species:

oīs ordo: sine q̇bus nihil rerū inueniri pōt vel cogitari. nā esse oīū creati nō pōt intelligi nisi in relatiōe ad p̄mā cām sub triplici rōe cause. s. efficiētis: formalis: ꝛ finalis. vñ Aug. v. de ciui. dei sic ait: Tria de omni re querimꝰ. s. q̇s eā fecerit: q̄uo facta ē res: ꝓp q̄d facta ē res. Et i libro lxxxiij. questionū sic dicit. In oī eo q̄ð est: aliud ē q̄ð cō stat: ecce cā efficiēs: aliud quo discernit ꝛ distinguit: ecce cā formalis. aliud ē quo suis ꝑtibꝰ ꝯgruit: ecce cā finalis. Tertio he tres ꝯditiōes vel ꝓprietates. s. mēsura numerꝰ ꝛ pōdus appropriant aīe. vñ Aug. super Gen. ad litteraꝫ distinguit in aīabus hec tria dicēs: q̄ mēsura est aliq̄d agēdi ne fiat irreuocabilis ꝛ īmoderata ꝓgressio hoc ꝑtinet ad intellectum: ne plus vel minꝰ sapiat q̄ꝫ oporteat. numerꝰ autē est affectionū ꝛ virtutū. pōdus est volūtatis ꝛ amoris vbi appetit ꝛ fert in id q̄ð velꝫ: ꝛ respicit q̄d cui p̄ponat. Quarto he tres ꝯditiones. s. modus vel mēsura: ꝛ species ꝛ ordo inueniunt in volūtate: q̄ð pꝫ de singulis. p̄° cnī modꝰ vel mēsura volūtatis est inq̄ntū volūtas innitit summe bonitati ꝓductiue vl' effectiue oīs boni s̄m sue mēsure q̄ntitatē ꝛ modum. 2° species volūtatis ē s̄m q̄ volūtas habet suā rectitudineꝫ naturalē: ꝛ maxie ex cōformitate ad rectitudinē volūtatis diuine. 3° ordo volūtatis est cū volūtas sequit volūtatē diuinā: ꝛ eius bonitatē supra oīa diligit. malū autē volūtatis ē priuatio istoꝝ triū q̄ð pꝫ: q̄ꝛ cū creatura amatur vt deꝰ vel plus deo: ē priuatio vel defectus modi seu mēsure. cū nō amat deus ꝓpter se est defectus speciei vl' rectitudinis. cū nō amat deus sup̄ oīa est defectꝰ ordis.

Quinto he tres ꝯditiones. s. mēsura: numerꝰ: pondus requirunt in actione humana. Et ideo deꝰ fecit omīa in mēsura cōtra vitiū sup̄fluitatis: in pōdere cōtra vitiū leuitatis: ꝛ in numero cōtra vitiū singularitatis: ꝛ hec que creaturis contulisse noscit hec requirit. Habe ergo pondus: serua numerū. mensurā tene. ꝛ sic faciēdo diuidi nō poteris ab auctore: sup̄fluitas nō habet mensurā. vñ fert ꝛ euolat in incertū: pōdus nescit leuitas: coꝛ nō sinit esse stabile neq̄ꝫ firmū: numerū nō seruat singularitas cūꝫ sit numerus collectio vnitatū: singularitatis autem est diuisio vnionū. Ratio ḡ pōderis reddit stabilē. ratio numeri reddit socialē. ratio vero mēsure reddit frugalē. Habe ḡ pōdus. i. stabilitatē in fide: habe numerū. i. socialitatē in charitate. habe mensurā. i. frugalitatē in cōuersatiōe. Sexto he tres ꝯditiones: numerus: mēsura: ꝛ pōdus appropriant diuine sentētie in extremo iudicio vt dicatur: q̄ deus disposuit oīa. i. oēs penas quas infliget peccatoribus in numero: vt numerꝰ vel multitudo penarū respondeat numero vel multitudini peccatoꝝ. de hoc numero penaꝝ dicit Apoca. xviij. Duplicate ergo ei duplicia s̄m opera eiꝰ. ꝛ Eccl. xxxiij. Intuere in oīa opa altissimi duo cōtra duo: ꝛ vnū contra vnū. 2° deus disponit dāpnatoꝝ penas in mēsura vt pena respōdeat quantitati culpe. s. q̄ tanta sit quātitas pene: quāta fuit quātitas culpe. de hac mēsura penarū dicit Matthei. vij. In qua mēsura mensi fueritis remetiet vobis. ꝛ Apoca. xviij. quātum se glorificauit. ꝛc̄. 3° deus disponit penas dānatorū in pondere vt. s. pena damnatoꝝ respōdeat cause vel rōni mouēti ad peccatū. plus enī pōderat culpa eiusdē generis in vno q̄ꝫ in alio s̄m q̄ magis vel minus impellēs habuit. vnde plus puniuit angelū nullo suadēte peccantē: q̄ꝫ hominē qui altero inclinante peccauit: Sapie. vj. Exiguo cōceditur misericordia: potētes autē potenter tormēta patientur. Expositor: Exiguo. i. humili qui per ignorantiā seu ꝑ infirmitatē peccauit ꝛ per penitētiam se humiliat: cōceditur misericordia. Prouer. xxviij. Qui abscōdit scelera sua nō diriget: q̄ autē ea ꝯfessus fuerit ꝛ reliquerit misericordiā ꝯsequet. Et subdit: Potētes aūt. i. ui male faciendo Potēter tormēta patient. q̄ enī fuerūt fortiores i peccādo miserabiliores erūt in inferno. vel Potētes. i. i dignitatibꝰ ꝛ alioꝝ regimine ꝯstituti Potēter patiētur tormēta illata q̄ppe eis pro suis ꝛ alienis peccatis. Hec Alex. in iij parte sum. q. ij. ꝛ sīlr hugo cardinalis in postillis. s. in expositiōe illiꝰ verbi Sap. xj. Oīa disposuisti. ꝛc̄.

¶ Quod actꝰ moralis ē bonꝰ vel malꝰ ex tribꝰ. CA. XL.

Tertio p̄ncipalit̄ circa bonū ꝛ malū ꝯsiderāda est differētia distinctiōis vel diuisionis. nam de bono ꝛ malo assignāt ꝛ dant quattuor distinctiones. Prima distinctio ē: q̄ in actibꝰ hūanis ē triplex gradꝰ boni ꝛ mali: vel bonitatis ꝛ malicie. Est enī actus moralis bonꝰ vel malꝰ ex sua natura: ex circūstātia: ex virtute habita. s. adepta vl' infusa. p̄° dico q̄ actus moralis est bonꝰ ex genere. i. ex sua natura. s. actus cadēs supra debitā materiā: sic̄ pascere esurientē: actus autē ex sua natura ē malus qui cadit supra materiā indebitā sicut subtrahere aliena. materia autē actus dicit obiectuꝫ ipsum. 2° actus moralis ē bonus vl' malus ex circūstantia: sicut ex loco ꝛ tempe aut ꝯditione agētis: puta si subtrahat non sua ex loco sacro ꝛ sic de alijs circūstantijs. Req. infra circūstantia. 3° actus moralis ē bonus ex virtute acquisita vel infusa. nā aliter opatur aliquis anteq̄ꝫ habeat virtutem ꝛ postq̄ꝫ habet virtutē. q̄ð pꝫ: quia anteq̄ꝫ habeat virtutem opatur bonū nō tamē bene: sed postq̄ꝫ habet virtutem opatur bonū bene. verbi gratia: Anteq̄ꝫ quis habeat habitū vel virtutē iusticie: opatur vel facit iustū: s̄ꝫ nō iuste. sed postq̄ꝫ habet virtutē iusticie opatur iustum iuste. similiter anteq̄ꝫ quis habeat virtutē castitatis vel cōtinētie opatur casta sed nō caste: s̄ꝫ postq̄ꝫ hꝫ opatur vl' facit casta caste: vt pꝫ ꝑ ph̄m. ij. Ethi. Hec. b. Tho. i. q. dispu. de malo. q. j. arti. iiij. vtrū oēs actus sint indifferentes: in coꝛ. q. ꝛ in solu. xj. arg. ibidē. Secūda distinctio de bono ꝛ malo est q̄ð aliquid ex sua natura est bonum: aliq̄d ex sua natura est malum: aliquid ex sua natura est indifferens. s. neq̄ꝫ bonū neq̄ꝫ malum. p̄° enim omne illud ex sua natura est bonū quod importat vel includit aliquid cōueniēs rationi: sicut pascere esurientē ꝛ alia huiusmodi. 2° omne illud ex sua natura est malū quod importat aliquid discordās a ratione: sicut tollere alienūꝫ ꝛ huiusmodi. 3° omne illud ex sua natura est indifferēs. s. quis neq̄ꝫ est bonū neq̄ꝫ malum quod neq̄ꝫ importat aliq̄d cōueniens ratiōi neq̄ꝫ aliq̄d discordās a ratiōe: sicut leuare festucaꝫ de terra vel aliq̄d huiusmōi. Hec. b. Tho. vbi supra immediate. q. j. arti. v. vtrū aliqui actus sint indifferētes: in coꝛ. q. ibidē. Tertia distinctio ē q̄ duplex ē bonum. s. naturale ꝛ morale: ꝛ similiter malū. Bonū nature vel nāle est q̄ð habet ꝑfectionē ꝯuenientem nature: q̄ quidē ꝑfectio comp̄rehēdit ꝯuenientē mensurā ꝛ formā ꝛ ordinē. vnde Augu. dicit in libro de natura boni: q̄ ratio vel perfectio boni ꝯsistit in modo specie ꝛ ordine: vt in capitulis precedētibus pꝫ. Malū autē naturale non ē priuatio vel carētia oīs boni vel ꝑfectionis nālis: sed boni debiti vel ꝑfectiōis debite. nā carere ꝑfectiōe nō debita nō est malū: sed carere ꝑfectiōe debita est malū. verbi gratia: Nō habere manus in homīe est malū: nō autē in equo aut in boue. similiter carētia visus in lapide nō est malū: sed in homine vel aīali quod natū est ꝛ cui debitū est habere visum. Bonū vero morale i actibꝰ hūanis est s̄m q̄ actus ꝯcordat rōni informate lege diuina vl' ꝑ doctrinā vel ꝑ inspirationē diuinā. Malū autē morale in actibꝰ humanis cōsideratur scd̄m q̄ sunt preter rationē. vnde Diony. iiij. c. de diui. no. dicit: q̄ malū aīe ē p̄ter rationē. malū vero corꝑis est preter nāᵐ. Hec. b. Tho. vbi supra. q. j. arti. iiij. vtrū oēs actus sint indifferētes: in coꝛ. questi. Quarta distinctio de bono ꝛ malo morali est:

ꝙ malū morale nūꝗ̄ pōt eē bonū: bonū aūt morale pōt
eē malū. p̄ᵒ dico: ꝙ malū morale nūꝗ̄ pōt esse bonū
qḋ ꝓbo duplici rōne. Prima rō est talis: Illud qḋ est ꝯ
ordinē rōnis inquantū tale nūꝗ̄ est vel pōt eē bonū. ſꝫ
malū morale inquantū tale sp̄ est cōtra ordinē rōnis: ergo
ꝛc. Secūda rō est talis: Illud qḋ nō pōt eē integrū bonū
semꝑ est malū. sed actus malus nō pōt esse integꝝ bonū
cū in eo semꝑ sit malū vł actōis vel intentiōis: ergo ꝛc. 2ᵒ
dico: ꝙ bonū morale pōt esse malū: nō quidē ex suo ge/
nere vel specie vel natura: sed ex fine. ex quo formo sic rō/
nē: Illud pōt eē malū cui pōt adiungi aliq̄d qḋ est malū
sed actui vel opi ex sua natura bono pōt adiūgi aliquid
qḋ est malū. s. intentio mali finis: ergo ꝛc. Uerbigrā. Dare
elymam paupi vel diligere deū ē actus fm se. i. ex sua na/
tura bonus. ſꝫ referre hmōi actū ad aliquē inordinatū
finē. s. cupiditatis aut inanis glorie est quidē alius actꝰ
malus. Ubi nota: ꝙ aliter se hꝫ de bono ꝛ aliter de malo.
nā aliq̄d nō iudicat̄ esse bonū morale nisi totū sit bonū
.s. ipa actio ꝛ ipa intētio. aliquid aūt iudicat̄ totū eē ma
lum qñ aliquid fuerit in eo maluꝫ. s. vel ipa actio ex sua
natura mala: vł inordinatio actus. s. ad finē malū. qḋ du
pliciter ꝓbo. p̄ᵒ auctoritate Diony. iiij. ca. ḋ diui. no. qui
dicit: ꝙ bonū est ex tota ꝛ integra cā. malū aūt ē ex singu
laribus defectibꝰ. 2ᵒ hoc idē ꝓbo silitudine sic: Sicut ho/
mo nō iudicat̄ pulcer nisi oia mēbra eius fuerint pulcra
turpis aūt iudicat̄ etiā si vnū membꝝ eius fuerint turpe
ita se habet de actu malo ꝛ bono: qꝛ actus malus nō pōt
bene fieri: tum qꝛ ē cōtra rōnē: tū qꝛ ex quo ē actus ma/
lus nō pōt esse integrū bonū: ꝛ iḋ sp̄ ē malus. sed actus
bonus pōt male fieri: qꝛ nō requirit̄ ꝙ sit integrū malū
ſꝫ sufficit ꝙ sit ꝑticulariter malū: sicut rōne: auctoritate:
ꝛ silitudie ptꝫ. ē. imediate. Hec. b. Tho. in. q. dispu. ḋ ma/
lo. q. j. arti. iiij. vtrū oēs actus sint differētes: in cor. q.

¶ Ꝙ quadruplex ē bonū. CA. XII.

S Ecundo pꝰ quattuor distinctōes p̄dictas de bo
no ꝛ malo: dant̄ quattuor distinctōes de bono.
Prima distinctio vel diuisio boni ē talis: Nā bonū q̄
druplicit̄ dicit̄. p̄ᵒ. n. quoddā bonū est qḋ ē immutabi
liter bonū ꝛ fm eē ꝛ fm vsum: ꝛ sic sūmū bonū quale est
deꝰ est imutabilr bonū. 2ᵒ est bonū mutabilr bonū ꝛ fm
eē ꝛ fm vsum: ꝛ talia sunt bona corꝑalia quoꝝ eē ē mu/
tabile ꝛ vsus mutabil. 3ᵒ est bonū imutabilr bonū fm eē
sed nō fm vsum: vt potentie aīe qḋ intelligit̄ q̄tū ad fa/
ctū eē nō q̄tū ad fieri iparū sicut in ceteris ꝑpetuis. 4ᵒ
est bonū imutabilr bonū q̄tū ad vsum: nō q̄tū ad eē vt
virtutes quibꝰ nō ꝯtingit habentē male vti ꝛ tn̄ possunt
non esse: ꝛ ita mutari in nō esse ꝛ sic in nō bonū. Ubi no
ta: ꝙ virtutes duplr cōsiderari pñt. s. materialr: ꝛ forma/
liter. p̄ᵒ materialr: ꝛ sic cōtingit de virtutibus supbie. vñ
Aug. in li. de ciui. dei sic ait: Uirtutes cū referunt̄ ad se
ipsas nec ꝑpter aliud expetunt̄: inflate atq̄ supbe sunt. i.
materia sunt supbie ꝛ elatōis. 2ᵒ modo virtutes possunt
cōsiderari formaliter ꝛ sic virtutibus non contingit ma/
le vti. sequeret̄. n. ꝙ bonus actus vel vsus virtutis esset
malus quod falsum est. vnde Aug. in li. de libero arbi. sic
ait: Uirtutibus nemo male vtit̄: qꝛ actus siue vsus earū
semꝑ est bonus. Hec Alex. i. parte sum. q. xiii. arti. xvii. an
sit aliquod bonū tm̄ imutabiliter bonum. Secūda di
uisio vel distinctio dat̄ ab Aug. in libro de libero arbi.
que talis est. Bonoꝝ quedā sunt maxima: quedam sunt
media: quedam minima. p̄ᵒ. n. illa sunt bona maxima q̄/
bus non contingit male vti: ꝛ que aliis nō vtunt̄ vt sunt
virtutes. 2ᵒ bona media sunt quibus cōtingit bene ꝛ ma
le vti ꝛ que vtuntur aliis vt potentie aīe. 3ᵒ bona minima
sunt quibus cōtingit bene ꝛ male vti ꝛ que aliis nō vtū/
tur: vt bona corꝑalia. Tertia distinctio est talis: Bonū
est quadruplex. s. bonum nature: bonum virtutis politi/
ce bonum gratie: bonū glorie. Primū bonū. s. nature cō/
uenit generaliter omni enti: ꝛ tale bonū est perfectio de/
bita ꝛ cōueniens nature: cuius priuatio vel carentia est
malum nature: vt patet in p̄cedenti capitulo immediate
Secundū bonū est bonū virtutis politice acquisite qḋ
bonum habet principiū intra nos: eo ꝙ virtus politica
est bonū quod acquirit̄ voluntaria cōsuetudine. Terti/
um bonū est bonū gratie qḋ cōuenit creature rōnali be/
ne disposite: ꝛ ideo istud bonū partim habet principiū
extra nos: ꝛ partim habet principium intra nos. vnde di
cit Bern. in libro ḋ gratia ꝛ libero arbi. ꝙ gratia dei nō
recipit̄ tam absq̄ gratia dantis q̄ absq̄ gratia recipien/
tis. nam ad habendā diuinā grām requirit̄ infusio ꝛ in/
fluxus ex parte dei. ꝛ consensus ex parte liberi arbitrij in
adultis. In puulis vō requirit̄ vsus ministerij sacramē/
ti ex pte hoīs ꝛ opatio inuisibilis dei. Quartū bonum
est bonū glorie ꝛ tale est bonū perfectuꝫ quod conuenit
anime informate ꝛ disposite ex necessitate ꝑ grām. Sicut
.n. in materia est necessaria p̄uia dispositio ad forme su/
sceptōem: ita in anima est necessaria dispositio que est ꝑ
grām ad infusionē ꝛ adoptōem glorie. Hec Alex. prima
pte sum. q. xiii. arti. v. de differen. ꝯ boni. Quarta di/
uisio boni est in vtile: honestū: ꝛ delectabile. nam aliud
est bonū vtile: aliud honestū: aliud delectabile. Ubi no/
ta: ꝙ bonū non diuidit̄ in ista tria sicut in vniuocū equa
liter de eis p̄dicatum sed sicut in analogū. qḋ ptꝫ: qꝛ bo/
num non p̄dicatur equaliter de his tribus: sed per prius
p̄dicat̄ vel dicit̄ de honesto: secundario ḋ delectabili: ter
tio de vtili. Rō autē diuisionis boni in hec tria est ista:
quia bonū est aliquid inquantū est appetibile. Appetit̄
aūt bonū aliquod tribus modis. p̄ᵒ. n. appetitur aliquod
non ꝑpter se: sed ꝑpter aliud. s. vt quoddā mediū per qḋ
in aliud bonū tendit̄: ꝛ tale vocat̄ bonum vtile. 2ᵒ appe/
titur bonum vt quedā res per se totaliter terminans ap
petitū: ꝛ tale vocat̄ bonū honestū. Dicitur aūt bonū ho/
nestum qḋ ꝑ se vel ꝑpter se desiderat̄. 3ᵒ appetitur bonū
vt quies in re cōsiderata ꝛ cōcupita. ꝛ tale bonū est dele/
ctatio vel bonū delectabile. Itaq̄ bona vtilia dicuntur
que non habent in se vnde desiderent̄: sed desiderantur
vt sunt ducentia in bonū alterum: sicut sumptio medici/
ne amare. Bona vō delectabilia dicunt̄ que nullam aliā
rōnem appetibilitatis habent nisi delectatōem: cum ali/
quando sint ꝛ noxia ꝛ inhonesta. Bona vō honesta di/
cuntur que in seipsis habent vnde desiderentur. Hec bea
tus Tho. prima parte summe. q. v. arti. vi. in cor. q. ꝛ in so
lu. j. ꝛ. ij. argu. Sed forte ex hoc argues: ꝙ si bonū est
triplex vt patet: ergo malum erit triplex ꝛ non duplex vt
.s. malum culpe ꝛ pene. Cuius ratio est: qꝛ quotiens mul
tiplicabitur vnum oppositoꝝ totiens ꝛ reliquū. Respon
deo ꝛ dico: ꝙ bonum vtile ordinatur in bonum delecta/
bile ꝛ honestum sicut in finem. Et sic sunt duo principa/
lia bona. s. bonum honestum: ꝛ delectabile: quibus op/
ponuntur duo mala. s. malum culpe ꝛ maluꝫ pene: ita ꝙ
malum culpe opponitur bono honesto. ꝛ malū pene op/
ponitur bono delectabili. Hec beatus Tho. in. q. dispu.
de malo. q. j. arti. iiij. vtrū malū ꝯuenient̄ diuidat̄ ꝑ cul/
pam ꝛ penā: in solu. xij. argu. ibidē.

¶ Ꝙ vnū bonū maius est altero sex rōnibꝰ. CA. XIII.

Q Uarto principaliter circa bonum considerāda
est p̄eminentia ꝑfectionis. nam vnum bonū est
maius vel melius altero sex rōnibus: vel qꝛ diu
turnius: impmixtius: cōius: sufficientius: eligibiliꝰ: ho/
norabilius. Primo vnum bonum est maius altero:
quia diuturnius. Ubi nota: ꝙ aliter se habet in malis
ꝛ aliter in bonis. nam in malis nota tria. Primum est

ꝙ in malis illud qδ est diuturnius est peius: ⁊ ꝑ conseq̄ns magis respuendū. verbigrā: Egrotari ꝑ annū est peius ⁊ magis respuēdū ꝙ̄ egrotari ꝑ diē. Silr peccatū vni⁹ diei est peius ꝙ̄ pctm̄ vnius hore: ⁊ peccatū vni⁹ anni est peius ꝙ̄ pctm̄ vni⁹ diei: nā ꝯsuetudo peccādi ⁊ habituatio in pctō pctm̄ aggrauat. Scdm̄ est ꝙ plus hꝫ de rōne mali malū culpe ꝙ̄ malū pene. ⁊ iō om̄e malū pene quantūcunqꝫ malū est eligendū ⁊ tolerandū: ad vitādū quātūcūqꝫ minimū malū culpe. s. veniale. Tertiū est ꝙ in malis culpe nullū est eligendū ꝓ aliud vitādū. Cui⁹ rō est: q2 si vnū pctm̄ quātūcūqꝫ minimū deberet eligi ꝓpt̄ aliud vitandum: sequeret̄ ꝙ pctm̄ haberet rōnē boni qδ falsum est. In bonis aūt ꝯtrio mō se hꝫ: q2 quāto bonum est diuturnius: tanto ē meli⁹ ⁊ magis eligendū. Cui⁹ rō est: q2 quāto bonū qδ habet̄ ē diuturni⁹ tāto securi⁹ possideri ⁊ nō amitti. Secūdo vnū bonū ē maius altero: q2 ē impermixti⁹ siue purius. sicut bonū qδ est sine malo ē maius ⁊ magis eligendū: ꝙ̄ bonū qδ hꝫ admixtōem mali. ⁊ silr gaudiū qδ est sine tristicia: ē mai⁹ ꝙ̄ gaudiū qδ hꝫ annexā tristiciā. Rō aūt hui⁹ est: q2 bonū quāto delectabilius: tāto meli⁹ ⁊ magis eligēdū. sꝫ bonū quāto est malo impermixtius ⁊ a malo purius tāto ē delectabilius: ergo ⁊c̄. In casu tn̄ ⁊ sub ꝯditōe bonū admixtū malo ē melius ⁊ mag̃ eligēdū. ⁊ hoc duob⁹ modis. s. respectu amici: ⁊ respectu sui. p̄° respectu amici. Nā si amic⁹ tristatur ad ꝯseruatōem amicitie meli⁹ est tristari ꝙ̄ gaudere. si vo amic⁹ ꝓsperat̄ meli⁹ est gaudiū ꝙ̄ tristicia: eo ꝙ de rōne amicitie ē idē velle ⁊ idē nolle. Scdo respectu sui bonū admixtū malo est melius ⁊ magis eligendū. verbigrā: Nā supposita culpa: maius ⁊ meli⁹ bonū est penitere et tristari ꝙ̄ gaudere. Tertio vnū bonū ē maius altero: q2 cōius. Ubi nota: ꝙ bonū aliqδ dr̄ trib⁹ modis cōe eē p̄° qδ pōt ꝑticipari sm̄ se totū a diuersis ⁊ a plurib⁹: nō tn̄ in eodē tpe: sic q̄n sunt duo vel plures q̄ hn̄t in cōi vnā vestē: vnū agrū: vnū equū vel h⁹mōi. 2° est aliqδ bonū cōe qδ nō pōt ꝑticipari sm̄ se totū neqꝫ in eodē tpe sed sm̄ ꝑtē: vt panis ⁊ silia. ⁊ istis duob⁹ modis bonū ꝓpriū est maius ⁊ magis eligendū ꝙ̄ bonū cōe. Cuius rō ē q2 illud bonū qδ oī tpe habet̄ ē mai⁹ illo qδ aliquo tpe habet̄: ⁊ iō magis eligendū: ⁊ hoc quo ad primū modū boni cōis. Silr illud bonū qδ sm̄ se totū habet̄ est melius ⁊ magis eligendū: ꝙ̄ aliud qδ habet̄ solū sm̄ ꝑtē: et hoc quo ad secundū modū boni cōis. 3° est aliqδ bonū cōe qδ sm̄ se totū ⁊ in eodē tempe pōt a multis ꝑticipari: vt aspectus ludi in theatro. ⁊ tunc bonū quāto cōius: tanto melius ⁊ magis eligendū. Cuius rō est: q2 bonū simpliciter est maius ⁊ magis eligendū ꝙ̄ bonū alicui. sed bonū simpliciter. i. ex se ⁊ ex sua natura est bonū cōe: bonum autē ꝑticulare vel ꝓpriū est bonū alicui. s. isti vel illi: ergo ⁊c̄. Quarto vnū bonū est maius altero: q2 est sufficientius. nam illud bonū quo habito nullo alio indigemus est maius ⁊ magis eligendū illo bono quo habito nihilomin⁹ indigemus. verbigrā: Iusticia ē maius bonū ꝙ̄ fortitudo. Cuius rō est: q2 habita fortitudine adhuc iusticia indigemus: sed habita iusticia fortitudine non indigemus. nam si oēs essent fortes nihilominus iusticia indigerēt. sed si oēs eēnt iusti: ad nihil eēt vtilis fortitudo vel ꝑpetratia. Ubi nota: ꝙ fortitudo dupliciter pōt ꝯsiderari. Uno mō sm̄ actū: ⁊ sic habētes iusticiā nō indigent fortitudīe. Cuius rō est: q2 cum fortitudo sit ad repellendū nociua ⁊ aduersa: cum talia nō sp̄ occurrant non semꝑ fortitudo sm̄ actū nobis est necessaria. Alio mō fortitudo pōt ꝯsiderari sm̄ habitū: ⁊ sic fortitudo sp̄ est necessaria ⁊ eligenda: q2 semꝑ debemus et indigem⁹ habere habitū vel virtutē fortitudīs: qua aduersa possimus expellere si occurrāt. Possumus autē cognoscere vnū bonū sufficientius eē altero trib⁹ modis p̄° modo q̄n vnū bonū est ꝑ se sufficiens sine altero: aliud vo bonū nō sit ꝑ se sufficiens sine alio. 2° quia tale bonū est finis quod potest esse sine his que sunt ad finē: non tamen ecōuerso. vnde habito bono qδ est finis nō indigemus bonis que sunt ad finē sicut ecōuerso: vt ꝑꝫ in sanitate ⁊ medicina: ⁊ diuitijs ⁊ beatitudīe: ⁊ silibus. 3° q2 tale bonū est principiū omniū qδ pōt esse sine bono qδ non est principiū. non aūt ecōuerso. Quinto vnū bonum est maius altero q2 eligibilius. Ubi nota ꝙ vnum bonū est eligibilius duplici rōne. s. ex ꝑte eligibilis ⁊ ex ꝑte eligentis. p̄° ex ꝑte eligibilis: nam quāto bonū est eligibilius tanto est melius. Est aūt aliquod bonū eligibilius altero triplici rōne. s. rōne maioris desiderij: ꝑcij et damni. p̄° rōne maioris desiderij: nam si bonū est qδ diligitur ⁊ appetit̄ maius bonū est qδ magis diligit̄ ⁊ magis appetitur. 2° rōne maioris ꝑcij. nā quoꝝ ꝑcia sunt maiora illa sunt meliora. Cuius rō est: q2 ꝑciū est q̄dam dignitas vel mensura rei appciate. ⁊ iō quāto est maius precium: tanto res illa est melior. 3° rōne maioris dāni: nam illa sunt meliora bona quoꝝ dāna sunt maiora. Cuius rō est: q2 maiori bono semꝑ maius malū vel damnū opponit̄. Sexto vnū bonū est maius altero: q2 honorabili⁹ vel laudabilius. vbi nota ꝙ maior honor vel laus sp̄ debet̄ maiori bono. hoc aūt ꝓbat̄ ex trib⁹. p̄° ex ꝑte mouentis vel inducētis virtutis. nā opus quāto liberabilius tāto laudabili⁹: ⁊ ꝑ ꝯseq̄ns melius. verbigrā: sicut benefacere extraneis videt̄ laudabilius eē ꝙ̄ benefacere benefactorib⁹. Cui⁹ rō est: q2 benefacere extraneis ē liberabili⁹ ꝙ̄ benefacere notis ⁊ ꝓpinquis vel benefactoribus cū hoc sit debitū. s. benefacē notis vel bn̄factorib⁹: illud aūt sit mere gratuitū. s. bn̄facere extraneis. 2° aliquid ē magis laudabile ex ꝑte opis sicut facere illud qδ est sua nā bonū ꝙ̄ facere illud qδ est indifferēs vel ꝑ aliud bonū. 3° ex ꝑte finis nā magis ē laudabile ⁊ ꝑ ꝯseq̄ns magis bonū: qδ fit gratia melioris finis. verbigrā: Om̄e opus ex quo acquiritur honor ē magis laudabile ⁊ maius bonum: ꝙ̄ illud ex quo acquirit̄ pecunia: eo ꝙ honor inter omnia exteriora bona in laude ⁊ bonitate excedit pecuniā. Ubi nota: ꝙ honor vel laus dupliciter potest considerari. vno mō ex parte rei, cui debetur. s. ex parte virtutis: ⁊ sic honor vel laus est appetenda ⁊ eligēda pre alijs bonis exteriorib⁹. Alio modo ex ꝑte rei de qua appetitur: ⁊ tunc q2 hō inordinate laudari appetit laus est respuenda. Hec Aristo. ethi. li. j. c. v. Et ethi. li. iij. Req̄. ē. Amor dei ad creaturas quattuor rōnes ex quib⁹ deus diligit meliora. ca. xiiij.

¶ Qꝫ vnum bonum est eligibilius altero sex rōnibus. CA. XIIII.

Secundo post p̄dicta vnū bonum est maius altero ⁊ magis eligibile sex rōnibus. s. rōne existentie: inherentie: independentie: indigentie: ꝯsequentie: efficacie. Primo vnum bonum est maius altero ⁊ magis eligendū rōne existentie. Et hoc duobus modis. p̄° quia bonum quod est ꝑ essentiā suā tale. s. bonū est melius ꝙ̄ bonū quod est ꝑ ꝑticipatiōem tale. 2° quia bonum quod est sm̄ rei veritatē bonū est maius ꝙ̄ bonum quod est solum sm̄ apparentiā bonū. verbigratia. Sanū esse est melius ꝙ̄ videri sanū: ⁊ esse iustum vel bonū ꝙ̄ videri iustū vel bonū ⁊ magis eligēdum. Uolunt tamen omnes magis esse sani ꝙ̄ videri sani. ⁊ videri iusti ꝙ̄ esse iusti: non ex eo ꝙ sanitas sit melior iusticia: imo econuerso iusticia est melior sanitate: sicut bonum anime est simpliciter melius bono corporis. Et similiter melius est esse iustum ꝙ̄ videri iustum. tamen quia cōmuniter homines soluꝫ cognoscunt bona sensibilia: ideo se eligunt hoīes vt plurimū magis videri

ri iustos q esse. Scdo vnu bonu e melius vel maius altero et magis eligendu rone inherentie: verbigra. Illud qd inest deo est melius et magis eligedu q qd inest creature vel hoi. Silr qd inest hoi meliori et prudentiori est magis eligedu q qd inest peiori et imprudentiori. Silr qd bonu qd inest aie est melius vel maius et magis eligedum q bonu qd inest corpi. Sz forte queres an malu aie.i.pcta spualia sint maiora malo corpali.i.pcto qd comittit ex pte corpis: puta petis carnale. Rndeo fm Grego. et dico: q pcta spualia sp maiora sut et magis grauia et minoris infamie: peccata vo carnalia sunt ecouerso. Tertio vnu bonu est maius altero et magis eligendu rone independentie: puta illud bonu qd no depedet ab alio sed e sine alio bonu: est maius et magis eligendu q illud bonu qd dependet ab alio nec est sine alio bonu: verbigratia Prudetia e maius bonu q sit fortitudo vel potetia. Cuius ro est: qz prudetia est bona et io eligenda sine potetia vel fortitudie: sz no ecouerso. et io etc. Et sile est de bono increato et creato: et de bono aie et corpis. Quarto vnu bonu est maius altero et magis eligendu rone maioris indigentie. et sic bona q fiut vel pueniut in maiori necessitate. sicut illa q fiunt in egritudie et in senectute et in paupertate sunt maiora vel meliora et io magis eligeda nam caretia vel indigetia boni facit bonu mai⁹. Quinto vnu bonu est melius et magis eligendu altero rone osequetie: et hoc duob⁹ modis. p⁹ n. illud bonu est meli⁹ et magis eligedu ad qd sequit maius bonu: verbigra Si pponat nobis aliqua duo: ita q ad vnu illoz sequitur pax et ad aliud guerra: sp est eligendu illud ad qd sequit pax tanq bonu: et respuendu tanq malu illud ad qd sequitur guerra. Silr illud e maius bonu et magis eligendu ad qd sequit maior pax q illd ad qd sequit minor pax s. dominiu vel regnu vel iusticia vel quodcuq aliud bonu: cuius peminetia ex peminetia boni sequetis cognosci pot. Secudo rone osequentie bonu vnu est melius altero et magis eligendu: eo q posteriora bona et q sequuntur sunt maiora prioribus. Cuius ro est: quia peiora bona semp virtualr in posteriorib⁹ cotinent et conseruant vt vegetatiuu in sensitiuo et sensitiuu intellectiuo no tamen econuerso. vnde bene sequit: Sentit. ergo viuit: no tamen econuerso. Sic a simili bona sequetia vel posteriora que se habet vt finis sunt maiora bonis prioribus et que sunt ad fine. Sexto vnu bonu est maius altero et magis eligendu rone efficacie: puta illud bonu quod est vtilius omnib⁹ et oi tpe est melius et magis eligendu illo bono qd est vtile aliquib⁹ et aliquo tpe. verbigra: Justicia e maius bonu q sit fortitudo et sanitas medicina. Hec Aristo. h.j. ethicoz. et iteru. iij. li. topicoz.

¶ Qz vnum bonum est maius et eligibilius altero octo ronibus. CA. XV.

Tertio vnum bonu est maius altero: et p osequens magis eligendu octo ronibus. s. rone causalitatis appetibilitatis: eligibilitatis: similitudis: ordinabilitatis: ppinqtatis: facilitatis: securitatis. Primo vnum bonu est maius altero et magis eligendu rone causalitatis: et hoc tribus modis. p⁹ n. bonu est maius altero et magis eligendu qd est causa boni q bonum qd non est causa boni. 2⁹ bonu quod est causa maioris boni est maius q quod est causa minoris. verbigra: Cum sanitas sit maius bonum delectatoe: salubre quod e effectiuum sanitatis est maius bonum delectabili quod est effectiuum delectatois. 3⁹ illud bonum cuius nos volumus et eligimus esse causa est maius bonum q illud cuius p se volumus esse causa. verbigratia: Si n. pponant nobis hec duo bona. s. amicicia et diuitie: cum nos eligamus nos esse cam amicitie magis q diuitiaz que freqnter sunt a fortuna: io amicitia est maius bonu et magis eligendum diuitijs. Secundo vnu bonum est maius altero rone maioris appetibilitatis. na illa bona sunt maiora quoz appetitus vl desideria sunt maiora vel meliora et ecouerso: quia maioz vel melioz bonoz sunt maiores vel meliores appetitus. Ro huius est quia semp debet esse pportio inter osonatum actum et obiectu. vn si bonum est qd omnia appetunt maius bonum est qd oia magis appetunt: et maximu bonu est quod omnia maxime appetunt. Tertio vnu bonu est maius altero rone eligibilitatis. semp. n. quantu est de se maius bonu est minori bono eligibili⁹: sicut beatitudo diuitijs. Ubi nota: q beatitudo dupl pot osiderari. vno mo fm opinione et tunc qtum ad illos qui sunt opinati diuitias ee summu bonu magis sunt eligende diuitie q aliquod aliud bonum. secundo mo beatitudo pot osiderari fm rei veritatem. et tunc cum beatitudo sufficientia omniu bonoz includat nullus dubitat q magis beatitudo sit eligenda diuitijs. Quarto vnum bonu est maius altero rone similitudinis. nam bonum qd est similius bono meliori est melius. Ubi nota duo. Primu est q aliquid pot similari vel esse similius meliori in duobus. s. in dispositione peiori. nc simea magis silat homi in dispositoe vl in pte turpiori q equ⁹: equ⁹ vo magis assilat hoi in dispositoe meliori. s. in fortitudie. et io pp tale silitudine no sequtur q simea sit nobilior vel melior equo: sic ecouerso. Secundu est: q similitudo est duplex. s. nature: et gratie. nam quo ad naturam angelus est similior deo q homo: et io magis dilectus a deo. cum silitudo maior per se sit causa maioris dilectois: sed quo ad gram homo potest esse similior deo q angelus. et ideo magis dilectus. Require s. Amor dei ad creaturas. Quinto vnum bonu est maius altero rone ordinabilitatis. si. n. sint aliqua duo bona quoz vnum sit tanq finis: aliud vo sit tanq illud quod ordinatur ad fine: illud bonu qd est finis est maius bonum et magis eligendu: q illud qd ordinat ad fine. verbigra: vt medicina et sanitas. nam medicina ordinat ad sanitate sicut ad finem. et ideo sanitas est melior et magis eligenda q medicina. nam pter quod vnuquodq et illud magis. Sexto vnu bonu est maius altero rone ppinquitatis. Nam bonu quato est fini ppinquius: tanto e melius et magis eligendu. verbigra: Uirtus est melior q scia: qz virtus e ppinquior vltimo fini. s. beatitudini et imediate ordinat ad eam: scia aut mediante virtute: et sic de alijs. Septimo vnum bonum est maius altero rone facilitatis. Sicut nulla via est melior alia que cum maiori facilitate ducit ad terminu aliquem: ita illd bonum est maius qd cum facilitate ducit ad fine: q illd quo cum difficultate attingit finis: vt paupertas diuitijs et cotinentia matrimonio: et obedietia ppria libertate. Octauo vnu bonu est maius altero rone certitudinis vel securitatis: et sic bonu qd non pot amitti est melius bono qd pot amitti: vt habere aliqd in possessione est melius q habere in deposito vel alio modo: et hoc pter certitudine habedi illud bonu et securitate nunq amittedi vel pdendi illud: et sic bonu glorie qd nunq pot amitti e melius bono gre qd p pctm mortale amitti potest. Hec Aristo. libro. iij. ethico. et. iij. li. topicoz.

¶ Qz bn opari est difficili⁹ q male opari triplici rone. CA. XVI.

Quarto et vltimo pncipaliter circa bonum et malum osideranda est differentia opationis. Sumus. n. negligetes ad bn operandu. solliciti vo et fortes ad mala opandu. et hoc taz ex parte boni et mali. q etiam ex parte nostri contingit pp tres rones. prima est pter difficultatem medij. secunda est pter multitudine modi. tertia est pter prauitatem

animi. Prima rō quare sumus debiles ad bene agen
dum: ⁊ fortes ad ad male agendū ex pte boni ⁊ mali ē ,p
pter difficultatē medij. nam difficile ē bene opari: opari
vō male est facile. qđ tali rōne ,pbat: Virtus ↄsistit ī me
dio vel rei vel rōnis. sed tangere mediū est difficile: de
clinare vel deuiare a medio est facile: ergo ⁊c̃. Qđ aūt tange
re mediū rei vel rōnis sit difficile: deuiare vō a medio sit
facile: ,pbo p exemplū de signo: nam contingere signū .i.
punctū siue in centro circuli siue in qualibet alia supfi
cie est difficile: deuiare vō est facile. sic a simili recte age
re cōsistit in cōtingendo mediū. sed qꝛ hoc tangere ē dif
ficile sicut patet de signo: ideo recte agere est difficile. sꝫ
peccare ē facile: qꝛ pctm̄ ī actōe ↄsistit in recedēdo a me
dio. sꝫ hoc ē facile vt pꝫ p exēplū de signo: ergo ⁊c̃. Scđa
rō quare recte agere est difficile: peccare aūt ē facile: ē ,p
pter multiplicitatē modi. Nā sm̄ .b. Dionys. in li. de di.
no. bonū est ex tota ⁊ integra cā sua: malū aūt est ex sin
gularibus defectibus. Rō aūt quare dicit q bonū est ex
tota ⁊ integra cā sua est: qꝛ actio nō iudicatur bona nisi
vtrunqꝫ istoꝝ fuerit bonū .s. actus bonus ⁊ circumstātia
bona .i. intentio ⁊ finis bona: puta ordinatio act⁹ in bo
nū finē. Rō aūt quare diony. dicit q malū est ex singula
ribus defectib⁹ est: qꝛ totus actus iudicat̃ esse malus si
ue actus ex se sit malus siue circūstancia .i. intentio finis
sit mala. Hoc p duplex exēplū pꝫ .s. de pulcritudie: ⁊ sa
nitate. Sicut .n. nō iudicat̃ hō pulcer nisi oīa ei⁹ mēbra
decorata fuerint: turpis aūt iudicat̃ si vnū eius mēbrūꝫ
deforme fuerit. silr egritudo que ē malū corpalis cōple
xionis ,puenit ex singulari deordinatōe cuiuscūqꝫ hūo
ris. sed sanitas esse nō pōt nisi ex debita ,pportōe omniū
hūoꝝ: ita q aliqͥs iudicat̃ sanus cū hꝫ debitā oīum hūo
rū ,pportōem: infirm⁹ aūt cū hꝫ deordinatōem vni⁹ hūo
ris: Ita pctm̄ in actōe hūana cōtingit: siue actus sit mal⁹
siue circūstātia act⁹ sit mala. sed rectitudo actiōis hūane
esse nō pōt nisi ⁊ actu ⁊ oīb⁹ eius circūstātijs mō debito
ordinatis. vn̄ sicut pulcritudo vl' sanitas ↄtingit vno mō
egritudo aūt ⁊ turpitudo multis imo infinitis modis:
ita bonū in actōe hūana vno mō ,puenit .s. seruādo actū
debitū ⁊ circūstantiā debitā: malū autē quasi infinitis
modis cōtingit vt pꝫ. Ubi nota duo. Primuꝫ ē: q sicut
ante inuentōem medij est difficile bonū opari: vt pꝫ p
rōnes pdictas: ita postq̄ ē inuentū mediū facile ē sm̄ il
lud mediū bn̄ opari. Scđm ē: q opatio vitij pōt eē diffi
cilior q̄tū ad difficultatē māe circa q̄ ē. q̄ opatio vtut
sꝫ opatio vtut' ē difficilior q̄tū ad intētōeꝫ medij rōis re
cte. nā inuenire mediū est difficile: qꝛ solū vno mō cōtin
git. recedere aūt ē facile: vt pꝫ de signo: qꝛ infinitis mo
dis ↄtingit. Sic a silī: medietas q̄ ptinet ad virtutē vno
mō cōtingit: supabūdātia aūt ⁊ defectus q̄ ptinēt ad vi
tiū multipliciter cōtingūt. Hec Aris. li. ij. ethi. vij. ca. Ad
hoc peccare quidē. ⁊ beat⁹ Tho. in scri. ibidē. ⁊ Alber. in
scrip. qđ recollegit beat⁹ Tho. audiēs ab eo ibidē. Ter
tia rō quare bene opari est difficile: opari vō male est fa
cile ex pte nostra est ,ppter prauitatem animi. Sicut enī
habēti linguam cholerā infectam omne dulce est ama
rū: ⁊ palato nō sano pena ē pais q̄ sano ē suauis: ⁊ ocul'
egris odiosa ē lux q̄ puris ē amabilis sm̄ Aug. ita habē
ti habitū virtuosum bn̄ opari ē facile et delectabile: ha
bēti aūt habitū vitiosum vel affectū inordinato amore
corruptū: bene opari est difficile ⁊ penosum. Hec aūt in
inordinatio affectus vel appetit⁹ ↄtingit pcipue pp tres
rōnes. prima est ,ppter mali opis frequentiā. secunda est
pp mentis maliciā. tertia est pp passionis vehemētiaꝫ.
Primo .n. inordinatio vel prauitas appetitus ,puenit ,p
pter mali opis frequētiā: nā ↄsuetudo opatōis male fa
cit difficultatē bene opandi. Ubi nota: q ↄsuetudo aliť
sic habet in rebus naturalib⁹: ⁊ aliter in rebus moralib⁹
.s. in actibus hūanis bonis vel malis. Primo .n. res na
turales a sua naturali inclinatōe pp cōsuetudinē in con
trariū non mutant̃. qđ p exemplū patet: quia cum lapis
naturaliter feratur deorsum quantūcunqꝫ ,pijciat̃ sursū
nullo mō cōsuescit sursum moueri ⁊ eadem rōne ē igne
⁊ de quolibet eoꝝ que natura mouent̃ ad suū locū. Ca
us rō est: quia cū principiū naturalis inclinatōis .s. gra
uitas ⁊ leuitas mutari non possit p quamcūqꝫ cōsuetu
dinē similiter naturalis inclinatio p cōsuetudinē in op
positū mutari non poterit. Secundo dico: q cōsuetudo
in actibus hūanis bonis ⁊ malis est necessaria. qđ tripli
citer ,pbo .s. p exemplū in naturalibus: artificialib⁹: ⁊ mo
ralibus. p⁹ ,pbo p exemplū in naturalibus. videmus enī
q multe gutte cadentes lapidem cauāt. 2⁹ hoc idem pa
tet p exemplū in artificialib⁹. videmus .n. q hoies ↄsue
scendo facere aliquod artificiale addiscunt: ⁊ postq̄ di
dicerunt faciūt: verbigrā. Ex hoc .n. q frequenter sm̄ ar
tem bene edificant fiunt boni edificatores: ⁊ ex frequē
ti male edificare fiunt mali edificatores. similiter ex fre
quenti bene ⁊ male scribere vel citarizare fiūt boni ⁊ ma
li scriptores vel citariste. ⁊ sic de alijs artibus. 3⁹ ,pbo idē
in vitijs ⁊ virtutibus. vnde dicit q similiter qui assuescūt
bene vel male facere fiunt boni vel mali. Nam sm̄ diffe
rentiam opationū est differentia habituūꝫ: ita q ex fre
quenti bene agere vel male efficitur quis bonus vel ma
lus. ⁊ propter hoc non parū differt q homo statim a iu
uentute assuescat bene vel male operari. nam ea que no
bis a pueritia imprimunt̃ firmius retinemus. vnde q̄a
cōsuetudo est altera natura qui a puertia benefacere as
suescit bonum faciliter operat̃. ⁊ econuerso qui opari cō
sueuit male. Hec Arist. ethi. libro. ij. ca. j. Duplici aūt vir
tute existente. ⁊ beatus Tho. in scrip. ibidem. Secun
do inordinatio vl' prauitas appetitus prouenit propter
mentis maliciam. Qui .n. vult scienter ⁊ de industria ali
quod magnum malum incurrere vt aliquo minimo bo
no tempali fruatur hic sicut maliciosus appetitū inordi
natum habet. verbigratia: Lasciuus q̄ de industria vult
aliquod minimū bonū tempale: puta delectatiōem car
nalem habere p quam maiori bono .s. spūali ⁊ dīno pri
uatur: tanq̄ maliciosus ex appetitu inordinato peccat.
⁊ simile est de supbo ⁊ auaro ⁊ de alijs. Sed forte ar
gues cōtra ⁊ dices: q nullus ex certa malicia peccat tali
rōne: Nullus ad malū intendens opatur: vt diony. dicit
iiij. cap. de diui. no. sed qui peccat ex certa malicia videt̃
ad malum intendere. quod nullus facit: ergo ⁊c̃. Rñdeo ⁊
dico. q nullus per se intendit aliqđ malum: quia maluꝫ
non pōt sm̄ se ab aliquo esse intentū. pōt tn̄ malum esse
intentū ad vitandū aliud malū vel ad consequēdū aliud
bonū. Et sic facit maliciosus qui de industria peccat. eli
geret enī maliciosus ↄsequi bonū p se intentū absqꝫ hoc
q pateretur damnū alterius boni: sicut aliquis lasciuus
suo vellet frui delectatione carnali absqꝫ offensa dei. sed
duob⁹ ,ppositis magis vult peccādo incurrere offensam
dei q̄ delectatōe carnali ,puet̃. ⁊ sic de alijs vitijs. Hec .b.
Tho. pma scđe. q. lxxviij. arti. j. in cor. q. ⁊ in solu. ij. arg.
Tertio inordinatio vl' prauitas appetit⁹ ,puenit pp pas
sionis vehemētiā. Lꝫ .n. incōtinēs p rōnē cognoscat vni
uersaliter q omne inhonestū est fugienduꝫ: ⁊ q nullum
dulce inordinate .i. extra horā suā est gustandū: tn̄ passio
ↄcupīe in pticulari rōnem ligat: ⁊ q rō respuebat in ge
nerali: ligata a passione que qn̄ est vehemens pōt moue
re quamlibet pticulā aīe etiā rōnē si nō sit sollicita ad re
pellendū acceptat in pticulari: ita q a tali passione in p
ticulari rō ligatur ⁊ obnubilatur ⁊ affectio deprauatur.
Hec Aristo. vij. libro ethicoꝝ. ca. iij. Unum quidem igi

tit.2.b.1.i scri.ibidē. Re.infra Uarietas 2 ḡuitas pctōꝝ.

¶ De omissione boni respectu omniū. CA.XVII.

v Ltimo negligētia omniū in bene opando 2 malicia in male opando ꝓbat̄ auctoritate psal. vbi o dicit̄: Oēs declinauerunt sil' inutiles facti sunt. nō est q̄ faciat bonū: nō est vsq3 ad vnū. In q̄bus verbis tangit̄ prauitas vl' malicia cōiter omniū quo ad tria. p° quo ad omissionē boni p̄teriti: ibi Oēs declinauerūt. 2° quo ad omissionē modi debiti. s. circūstātie debite: ibi Simul inutiles facti sunt. 3° quo ad omissionē boni p̄sentis qḋ negligūt: ibi Non est qui faciat bonū. Primo in verbis ꝓmissis tangit̄ prauitas vel malicia oīum quo ad omissionē boni p̄teriti: ibi Omnes 2c. Quod verbum exponit̄ quinq3 modis. Primo sic: Oēs declinauerunt. s. a fide in passione xpi. qn̄. s. nec ipsi discipuli remāserunt cum xpo: sed oēs fugerunt: vt dicit̄ Matth. xxvi. Discipuli oēs relicto eo solo fugerunt. Quod verbū s̄m Remigiū ibidē etiam videm⁹ impleri in his qui ꝓ amore dei magna se ꝓmittūt facturos: 2 postmodū non implent. Uel moraliter p̄ fugam aplōꝝ insinuat̄ q̄ domin⁹ paucos socios habet ad cōpatiendū: etsi multos habeat ad cōgaudendū: non attendētes q̄ non est transitus ad lignū vite nisi p̄ gladiū flameū atq3 versatilē: Gen. iij. Secundo mō exponit̄ sic: Omnes declinauerūt. s. a veritate quo ad primū: Osee. iiij. Nō est veritas dei in terra. Tercio modo sic: Omnes declinauerūt. s. a pietate 2 largitate: Hiere. vi. Omnes auaricie student a maximo vsq3 ad nimiū. 2 a ꝓpheta vsq3 ad sacerdotē cuncti faciunt dolū nam alia peccata non videntur esse ita cōia vt auaricia 2 fraudulētia. Quarto mō exponit̄ sic: Oēs declinauerūt. s. clerici 2 p̄lati qui ad curas aīaꝝ se obligant: 2 tn̄ oīnes a curatōe earū declinant ad pecuniā 2 ad alia tempalia. Quinto modo s̄m albertū exponit̄ sic: Omnes declinauerunt. s. a bono incōmutabili ad bona cōmutabilia.

Et vt grāmatice mystice vel moraliter hoc verbū exponatur 2 intelligatur: nota s̄m frēm albertū de allemania in postil. sup̄ psal. ibidē: q̄ peccatores declināt s̄m oīnes sex casus. p° declinant declinatōe ntī casus cum solum in mundo volunt 2 cupiunt noīari: 2 hoc ꝑtinet ad sup̄biam. Gen. xi. Celebrem⁹ nomē nr̄m anteq̄3 diuidamur in terra. 2° declinant peccatores declinatōe gti casus: et hoc ꝑtinet ad luxuriā: Gen. xix. Loth declinans de filiabus genuit. Et Dan. xiij. Declinauerūt oculos suos vt nō viderent celum. 3° declinant declinatōe dtī casus p̄ gulam: Ecci. xviij. Si prestes anime tue ꝯcupiscentiā 2c. 4° declinant declinatōe casus accusatiui: 2 hoc p̄ detractōem vel infamiā: Dan. xiij. Duo senes accusabāt susannam 2c. 5° declinant declinatione casus vtī: 2 hoc per adulatōem 2 verba dulcia. 2 tunc si te lactauerint peccatores ne acquiescas eis: ꝓuer. i. Sexto declinant declinatōe casus ablatiui: 2 hoc p̄ rapinā: Job. xxiiij. Uim fecerunt dep̄dantes pupillos 2 vulgū pauperū spoliauerunt psal. Deuorant plebem meā sicut escam panis. Secundo in verbis ꝓmissis tangit̄ prauitas cōiter omniū quo omissionē modi debiti. s. circumstantie: naz aliqn̄ omittitur actus bonus. vnde dicitur: Omnes declinauerunt. aliquādo v̄o omittitur circūstantia actus debita: 2 tunc est inutilitas actus. lz. n. actus ō se sit bonus: tamē ꝓpter malam intentiōem efficitur inutilis ad salutem. vn̄ subdit̄: Simul inutiles facti sunt. Quod verbū exponit̄ tribus modis. p° sic: Declinātes a bono sil' facti sunt inutiles. i. nociui iudei clamātes vna voce: Crucifige. 2° modo exponitur sic: Nam clerici: doctores: p̄dicatores: pastores: 2 files declinantes a via veritatis sil' cū hoc inutiles facti sunt: q2 p̄ sciam 2 p̄dicatōem suā alios nō edificant p̄cipue cū deficiat bona vita. vn̄ Greg. Cui⁹ vita despicit̄ 2c. 3° mō s̄m frēm albertū exponit̄ sic: Sil' inutiles facti sunt. s. p̄ tpaliū 2 delectabiliū adhesionē. Et ꝓp̄ malā intētōem sunt facti inutiles: q2 nō obtinebūt bōa incōmutabilia 2 eterna. Isa. lix. Erāt. n. opa eoꝝ inutilia 2 cogitatōes eoꝝ inutiles. Tertio in verbis ꝓmissis tāgit̄ prauitas cōiter omniū quo ad omissionē p̄ntis boni. vn̄ subiūgit̄: Nō est q̄ faciat bonū. Qḋ verbū exponitur trib⁹ modis. p° sic: Nō est q̄ faciat bonū. i. nullus vl' rarus q̄ faciat pn̄iaz sup̄ pctō suo cōmisso: hiere. viij. Nō est q̄ agat pn̄iam sup̄ pctō suo dicēs: q̄d feci. 2° mō exponit̄ sic: Nō est q̄ faciat bonū. s. purū absq3 macula: q2 vt habet̄ Isa. lxiiij. Oēs iusticie nr̄e sunt q̄i pānus menstruate. 3° mō exponit̄ sic: Nō est q̄ faciat bonū. nō dic̄ qui dicat vel q̄ audiat s3 q̄ faciat. nā hoc solū. s. bonū facere ē necessariū ad salutē. Ro. ij. Nō auditores legis iusti sunt apud deū: s3 factores. Et subdit̄ in auctoritate ꝓmissa: Nō est vsq3 ad vnū. Qḋ verbū exponit̄ trib⁹ modis. p° sic: Nō est vsq3 ad vnū. i. vsq3 ad beatā virginē: q2 excepta beata virgine oēs apl'i recesserunt a fide. dicit̄ aūt in masculino genere vnum: in quo virilitas 2 fortitudo virginis designant̄. 2° modo exponitur sic: Non ē qui faciat vsq3 ad vnum. i. p̄ter vnum. s. xp̄m qui solus fuit sine peccato. 3° modo exponitur sic: Non est qui faciat bonum vsq3 ad vnū. id sine vno qui est xp̄s. nam sine xp̄o bonum meritorium fieri non potest. 4° modo sic exponitur: Non est qui faciat bonū vsq3 ad vnum neutraliter sumptū. i. q̄uis sint qui aliqua bona faciant: nō est tamē qui faciat vsq3 ad vnum bonū: de quo dixit dominus ei qui omnia precepta dicebat se custodisse a iuuētute sua: Luce. xviij. Adhuc vnū tibi deest: vade 2 vende omnia que habes 2 da pauperib⁹ 2 veni sequere me. In quo tanguntur duo p° consilium quod ē de meliori ibi Uende omnia que habes. 2° preceptū quod est necessarium ad salutē: ibi Sequere me. sine primo. s. Uēde oīa pōt haberi deus: sine scḋo v̄o nō pōt haberi.

¶ Q2 deus blasphemat̄ tribus modis. CA.I.

b Lasphemia. Circa blasphemiā cōsiderare debemus tria. s. varietatē modi: grauitatē peccati: qualitatez supplicij. Primo cōsiderare debemus varietatem modi. nam blasphemare vt dicit hai mo. est ꝯtumeliam vel aliquod ꝯuitium inferre i iniuriam creatoris. Hoc aūt fit tribus modis. p° cum attribuitur deo quod ei non ꝯuenit: vt si quis diceret: De⁹ peccat: vel est cā effectiua peccati deum blasphemaret. 2 hoc modo iudei blasphemabant in filiū hoīs cum dicebant eum esse voratorē: vini potatorē: peccatoꝝ 2 publicanoꝝ amatorē: vt dicit̄ Matth. xi. 2° modo blasphematur deus cum remouetur a deo quod ei cōuenit: puta siquis diceret q̄ deus solus non creat: 2 q̄ ip̄e principaliter non dimittit peccata. 2 hoc modo iudei blasphemauerunt in sp̄ūsanctum dum opa que xp̄s opabatur virtute p̄prie diuinitatis: 2 p̄ opatōem sp̄ūsancti attribuebant principi demonioꝝ. 3° modo blasphemat̄ de⁹ cum creature attribuitur quod ꝯuenit deo: vt siquis diceret q̄ angelus vel homo creat vel q̄ peccata remittat. nam attribuere id quod est ꝓprium deo alicui creature est dicere deum esse idem creature. dicere aūt creatorem esse creaturā 2 ecōuerso est deū blasphemare. Ubi nota q̄ isti tres modi non distinguūt vel faciūt diuersas species peccati blasphemie. Cuius rō est: q2 isti modi non differunt nisi s̄m affirmatōem 2 negatōem que diuersitas species non distinguit. cuius rō est: q2 sicut p̄ eandez sciam innotescit falsitas affirmationū 2 negationū: ita p̄ eandē ignorantiā in vtroq3 mō errat̄ cum negatio ꝓhe/

tur p affirmatõem: et habet primo posteriorum. Hec beat⁹ Tho. scda scde.q.xiiij.arti.j.in solu.iij.arg. ⁊ ibidē.q.xiiij. arti.j.in cor.q. Beatus aūt Aug.in libro d̄ trini.ponit tres alias differentias blasphemādi deū. Prima ē eorū qui sapiūt de deo fm corpus: vt qui opinant deū eē cādidū vel rutilū vel h⁹mōi. Scda ē eorum qui sapiūt de deo fm spūm creatū. vt q̄ deus sit obliuiscēs aut penitēs ⁊ similia h⁹mōi. Tertia est eorum q̄ attribuūt deo aliqd excellens corpus ⁊ spūm q̄ nulli rei cōuenit: vt illi q̄ dicūt deū esse talis ⁊ tante potentie vt semetipm genuerit. nulla.n. res est que seipsam gignat. vn̄ hec maior blasphemia est oībus supradictis. vn̄ subd.t Aug. dicens: Hic morbus omniū triū generū ē pessim⁹. Hec Alexā.iiij. pte sum.q. xxxvi.arti.j.⁊.ij.in cor.q. Ad maiorē tn̄ eundem ā pdictorum nota q̄ blasphemia in deū fit corde voce. ope: in se ipso: in suis factis: in pn̄ti: ⁊ in futuro. p⁹ fit corde. nam mentalis detestatio ⁊ contemptus alicui⁹ excellentie diuine puta diuine bonitatis: misericordie: ⁊ iusticie: est interior cordis blasphemia. vn̄ Richard⁹ de sancto victore sic ait Quid aūt est spūs blasphemie nisi affectatio ⁊ desideriū vituperatōis diuine. 2⁹ blasphemia in deū fit voce. sicut.n. ille blasphemat deū corde qui intellectu ⁊ affectu male sentit de deo: ita ille blasphemat voce q̄ p verba negādo vel affirmādo de deo aliqd in iniuriā dei pfert. ⁊ hec dr̄ blasphemia oris. ⁊ sicut laus dei mentalis p dilectōez et cōfessionē exteriorē augeť: ita blasphemia cordis si per locutōem exterius pdeat est grauior. 3⁹ blasphemia in deū fit ope. qd sic pbo. Blasphemia opponiť diuine confessioni honori ⁊ laudi. vnde sic boni cōfitenť honorant ⁊ laudāt deū verbis ⁊ factis: ita quidā scelerati deū negāt ⁊ blasphemāt: nō solū verbis sed etiā factis. Ita dič aplšs ad titū.i. Cōfitenť se nosse deū: factis aūt negāt. Sup q⁹ verbo Aug. sic dicit: Quisquis factis negat xpm antixps est. Quarto blasphemať deus cū blasphemāť sancti. Cuius rō est: q̄ sicut deus in sanctis suis laudať inquātū laudanť opa q̄ deus in sanctis efficit: ita etiā blasphemia que fit in sanctis ex cōsequenti in deū redundat. nā honor ⁊ vituperium q̄ exhibenť mīstris illi cui⁹ ministri sūt exhibenť: vt ait ipse saluator ad discipulos. Qui vos audit me audit: ⁊ qui vos spernit me spernit. Hec maximus in sermone de aplīs petro ⁊ paulo. Hec.b.Tho. secūda scde.q.xiiij.arti.j.in solu.ij.argu. Quinto mō blasphemia in deū fit in pn̄ti: ⁊ in futuro. In pn̄ti qdez fit a viuentib⁹ ⁊ morientib⁹. p⁹.n. deus blasphemať a peccatoribus viuentib⁹ tribus modis: vt pz.ā. in pricipio hui⁹ capituli. 2⁹ deus blasphemať a peccatorib⁹ morientibus Cui⁹ rō est: q̄ qlibet in peccato mortali decedēs fert secū voluntatē detestātē diuinā iusticiā ⁊ hoc ē blasphemare deū. Scdo blasphemia fit in deū in futuro ab his qui sunt in inferno. qd duplr pbo. s. auctoritate et rōne. p⁹

b auctoritate apoca.xvi. Blasphemauerūt homines deū. Sup quo verbo glo. sic dicit: Illi q̄ sūt in inferno positi cūm sciant se p merito puniri. dolebūt tn̄ q̄ de tantā potentiam habeat q̄ plagas eis inferat: ⁊ hec est blasphemia. 2⁹ pbo hoc idē rōne sic. Qui desperāt d̄ mīa dei blasphemāt deū. sed dānati in inferno nūq̄ putant se posse euadere penas eternas. ⁊ ideo tanq̄ desperati ferunť ad oē id qd eis puersa volūtas suggerit. Ubi nota tria. Primū est: q̄ sicut sancti post resurrectōem non solum mentaliter sed vocaliter etiā laudabunt deū in celo: ita damnati nō solū mentalr: sed vocaliter blasphemabūt deum in inferno: ita q̄ sicut in sanctis post resurrectiōem erit mentalis ⁊ vocalis laus dei: ita etiā in dānatis erit vocalis ⁊ mentalis blasphemia in deū. Scdm est: q̄ sicut scelerati qui sunt in mūdo. ⁊ silr qui sunt in inferno dānati blasphemāt deū. vt pz. non tā idē motiuū ⁊ eadē causa blasphemandi inducit eos. qd patet: q̄ cā que hic inducit ad blasphemandū deū est aliqua delectatio libidinosa que a libero arbitrio pcedit. Cā vo que in inferno inducit damnatos ad blasphemandū deū est sustinētia pene excellentis in duratōe ⁊ acerbitate. Tertiū ē: q̄ bonum ⁊ malū qd fit in mūdo est meritoriū ⁊ demeritoriū Cuius rō est: q̄ meritū ⁊ demeritū ptinent ad statū vie. vnde bona in viuentib⁹ sunt meritoria: mala vo sunt demeritoria. bonū aūt quod beati faciunt puta eternaliter laudare deum mentaliter ⁊ vocaliter non est meritoriū: sed ptinet ad eorum beatitudinis pmiū. Similiter malum qd faciunt damnati in inferno. scilicet deum eternaliter blasphemare non est demeritoriū. sed penale: nam totum ptinet ad damnatōis eorum penā. Hec bea. Tho. vbi.s.arti. iiij.argu.cōtra: in cor.q. ⁊ in solu.argu.ibidem. Et Alexā. iiij. pte sum.q.xxxvi.arti.

¶ Q blasphemia in deū cum fit deliberate est peccatū mortale: indeliberate vo facta ē veniale. ⁊ aliqn̄ mortale CA.II.

Secundo principalr circa blasphemiā ɔsiderare debemus grauitatem peccati. Est .n. blasphemia peccatū mortale terribile irremissibile. Primo dico: q̄ blasphemia cum fit ex deliberatōe rōnis ē pctm̄ mortale. qd pbo quattuor rōnib⁹. p⁹ ex pte infidelitatis cui attribuiť sic: Infidelitas ē peccatū mortale. sed blasphemia ad infidelitatē ptinet. g̃ blasphemia est peccatū mortale. 2⁹ pbo hoc idem ex pte diuine legis que ɔtemniť sic: Qui pceptū dei deliberate transgrediť mortalr peccat. sed blasphemia ē h⁹mōi. qd sic pz: Preceptū dei est: vt nomen dei non assumať inuanū: vt dicitur Exo.xx. sed blasphemus qui aliquod falsum deo attribuit ⁊ de deo sentit nomen dei deliberate inuanū assumit: g̃ mortalr peccat. 3⁹ hoc idem pbo ex pte charitatis que amittiť sic: Charitas nō amittiť nisi p peccatū mortale. sz p blasphemiā amittiť charitas: eo q̄ blasphemia derogat diuine bonitati pnūpendo, in iniuriā creatoris: g̃ ⁊c. 4⁹ pbo hoc idem ex pte penalitatis que incurritur sic: Pena mortis non inferť nisi p peccato mortali. sed p peccato blasphemie infligiť pena mortis ⁊ tēporalis ⁊ eternalis: vt dr̄ Leui.xxiiij. Qui blasphemauerit nomen dn̄i morte moriať: g̃ blasphemia est peccatum mortale. Si aūt blasphemia fiat absq̄ rōnis deliberatōe cōtingit dupliciter. Uno mō q̄ aliquis nō aduertat hoc qd dicit esse blasphemiā: qd pōt cōtingere cum aliquis subito ex aliqua passione in verba imaginata prorumpit quorum significatōem nō cōsiderat ⁊ tūc est peccatū veniale ⁊ id nō habet pprie rōnem blasphemie. Alio mō qn̄ aduertit hoc esse blasphemiā cōsiderans significata verborum: ⁊ tunc nō excusať a peccato mortali: sicut ille q̄ ex subito motu ire aliquē occidit iuxta se sedentem. Hec.b.Tho. scda scde.q.xiij.arti.ij.argu. ɔtra: ⁊ in cor.q. ⁊ in solu.ij. ⁊.iij.argu.

¶ Q blasphemia dei ē maximū peccatorum. CA.III.

Secundo dico: q̄ peccatū blasphemie est terribile. Est.n. peccatū blasphemie maximū peccatorum. qd tripliciter pbo. s. auctoritate: rōne: ⁊ compatōe. Primo auctoritate Ricardi de sancto victore: qui loquens de huius peccati grauitate sic ait: Sceleratissimū genus peccati est cum quis in dei vituperijs delectatur. Et subdit: Quid aliud est spiritus blasphemie nisi affectatio ⁊ desideriū vituperatōis diuine. Scdo hoc idez pbo rōne sic: Nam peccatū quanto hz maius motiuum tanto eius minus vel leuius. ⁊ p oppositū quāto hz minus motiuū tāto est grauius. si aūt nullū motiuū hz tunc illud peccatū est grauissimū omniū. Mō aūt sic est q̄ omne peccatū aliqd motiuum hz excepto peccato blasphemie. qd sic pz: Quid mouet te ad supbiā: altitudo vel mag

nitudo alicuius bonitatis. quid ad gulā? vastitudo vel delectatio cibi et potus: quid ad luxuriā? delectatio carnis. quid ad vindictā? honor. quid ad accidiā? requies corpis. et sic ptz q quodlibet pctm aliqd bonū motiuum principalr habet. nam oēs principalr intendūt bona: vt supbi honorē: luxuriosi delectatiōez: auari diuitias: que omnia si possent habere sine dei iniuria vl offensa vellēt habere. sz qz nō pnt: vltimo volunt dei offensam ne amittant ista. Sed blasphemare est maius oibus: tum qz nullum hz motiuū: tū qz principalr intendit malū. s. dei vituperiū qd nullus peccator principalr intendit: vt ptz.

Tertio pbo hoc idē cōpatōe. Nā sup illo vbo Isa. xviij. Ad ppl'm terribilē. glo. sic dicit: Oē peccatū blasphemie cōpatū leuius est. Sz forte argues et dices: q tria peccata sunt maiora vel grauiora peccato blasphemie. s. homicidiū: piuriū: et pcti excusatio. Pmo dices q pctm homicidij est grauius tali rōne: Peccatuz tanto est maius quāto mai⁹ nocumētū infert. qd ptz: qz si malū dr qd nocet fm aug. in enchi. g maius malū dr qd magis nocet. sz pctm homicidij maxie nocet pxio: qz aufert ei bonuz optimū. s. vitā. peccatū aūt blasphemie nullū nocumētū pōt inferre deo: g et c. Rñdeo et dico: q cōpatio grauitatis peccati homicidij et blasphemie pōt ɔsiderari ex tribus. s. ex pte nocumēti: obiecti: intēti. Pº ex pte nocumēti et sic: peccatū homicidij est grauius peccato blasphemie: eo q homicidiū plus nocet pximo q blasphemia deo. 2º pōt ɔsiderari ex pte obiecti qd offēdit: et sic mai⁹ peccatū est blasphemia q ē pctm in deū: q homicidiū qd ē pctm in pximū. 3º pōt ɔsiderari ex pte animi vel intenti et sic quanto intentio volūtatis est peior vel puersior tanto pctm est graui⁹. vn cū blasphemus intēdat nocumētū inferre honori dīno simplr loquēdo graui⁹ peccat q homicida. Scdo aggrauat pctm blasphemie ex pte stat⁹. nā status xpi regnātis in celis ē maior q status xpi ambulantis in terris: et iō maior iniuria est q fit in xpm regnantē q in xpm ambulātē. vn aug. sup illo vbo matth. xxvij. Blasphemabāt eū. sic ait: Nō min⁹ peccant q blasphemāt xpm regnantē in celis q q crucifixerūt xpm ambulantē in terris. sz q crucifixerunt xpm ppetrauerūt homicidiū: g blasphemia in xpm regnātē in celo ē par peccatū vl graui⁹ homicidio. Tertio pctm blasphemie aggrauat ex hoc q lz blasphem⁹ nō inferat nocumētū deo vt homicida pxio: infert tn nocumētū sibiipi. vn sic occidere seipm ē grauissimū peccatū. sz blasphem⁹ in deo occidit seipm spūalr: qz blasphemādo deū q'uis nō puet se ipm vita nature: priuat tn seipm vita grē que ē nobilior vita nature. Scdo argues de piurio et dices: q pctm piurij ē mai⁹ vel graui⁹ pctō blasphemie tali rōne: Magl peccat qui asserit deū eē falsuz q q nō asserit deū eē falsum. sed q piurat asserit deū esse falsum. s. testē falsitatis: nō aūt qlibet blasphem⁹ tēdit ad h' vt asserat deū eē falsuz g et c. Rñdeo et dico q blasphemia ē graui⁹ pctm piurio. qd dupl'r pbo. pº auctēte: Nā sup illo vbo apl'i ad Ephe. iiij. Blasphemia tollat a vobis. glo. sic dic: Pei⁹ ē blasphemare q piurare. 2º h' idē pbo rōne: qz pl⁹ ē. i. maius pctm dicē falsū de deo q dicē falsum de creatura cū assertōe. sz ille q piurat nec dicit aut sentit aliqd falsum de deo: sz deū adhibet testē falsitatis: nō tanq estimās deū eē falsuz testē: sz tanq sperās q de⁹ sup hoc nō testificet p euidēs aliqd signū. et vt sic firmet crudelitas in eo cui iurat. Ex alia vō pte blasphemia pōt eē minor aliquo piurio duplici rōne. pma ē: qz blasphemia ex minori libidie aliqn pcedit q piuriū. scda rō est: qz minoris dīni est blasphemia q piuriū. Tertio argues de pctō excusatōis peccati respectu blasphemie et dices: q excusatio pcti pprij ē mai⁹ pctm q sit pctm blasphemie: et h' dupliciter. pº auctoritate: qz sup illud psal. Nolite extollere in altū cornu vestrū. glo. sic dicit: Maximū est vitiuz excusatōis peccati: vt neget qd factū ē: vel p diabolū vel alios suasores vel p necessitatē factū eē dicat. 2º h' idē pbo rōne sic: Illud peccatū cui⁹ de⁹ nō miseret ē maius pctō cuius deus aliqn miseret. sz peccati excusatōis de⁹ nunq miseret. qd ptz: qz sup illo verbo hiere. Non misereris oibus q opant iniqtatē. glo. dicit sic: Est defensio peccator qn defendit hō qd de⁹ odit. de quo dr: Est peccatū ad mortē nō p eo dico vt qs oret. sz peccato ad mortē cuius deus nō miseret nullū est maius: ergo nec blasphemia. Rñdeo duob⁹ modis. pº dico: q excusatio peccati est quedā circūstantia aggrauās oē pctm etiā ipsaz blasphemiā. et p tanto dicit esse maximū peccator: quia quodlibet pctm facit maius. 2º mō rñdeo et dico: q peccatū excusatōis est maximū: quia aufert remediū peccati ex pte eius qui debet punire. nā remediū oīs peccati ē accusatio ipius peccatoris et oīmoda confessio peccati. Ex altera vō pte blasphemia dicit maximū peccatū: qz prouocat oculos dīne maiestatis ad nō miserendū. et p hec patet rñsio ad obiecta. Hec. b. Tho. scda scde. q. xiij. arti. iij. in cor. q. et in solu. argu. Et Alexā. iiij. pte sum. q. xxxvj. arti. v. p totum.

¶ Q3 blasphemia dei ē peccatum irremissibile. CA. IIII.

Tertio dico: q peccatū blasphemie est irremissibile. Ubi nota q omne peccatū est remissibile: et irremissibile diuersis respectibus. Pmo dico: q omne peccatū est remissibile triplici rōne. pº rōne omnipotētie creatoris. vnde super illud psal. Qui sanat omnes infirmitates tuas. glosa sic dicit: Omnipotēti medico nullus insanabilis languor occurrit. 2º oñe peccatū est remissibile rōne immense mie redemptoris. vnde super illud psal. Dixit dominus ex basan conuertam. glo. sic dicit: Misericordia dei que est infinita etiam desperatissimos conuertit. 3º omne peccatuz est remissibile rōne nature libere viatoris: quia nullū peccatum est de quo homo in vita sua penitere non possit. qd dupliciter pbo. pº auctoritate Isidori qui sic dicit: Nullus desperare debet veniam etiam si circa finem vite sue ad pniam conuertat. Et subdit causam dicēs: Unūquēq. n. deus ex suo fine non ex vita preterita iudicat. 2º h' idem pbo rōe: quia q'diu homo est in statu viatoris ex dei auxilio et ex libero arbitrio semp potest remissionez consequi de peccato: et sic omne peccatū in quo via nō finitur est remissibile siue sit peccatū hoīs siue angeli. et fm hoc accipitur differentia hoīs et angeli: quia stat⁹ vie in angelis finitur statim post primā electōem. nō autem sic est in hominibus. Secundo dico: q omne peccatum est irremissibile: et hoc tribus modis: vel negatiue: vl priuatiue: vel ɔtrie: ita q oē pctm dicit eē irremissibile trib⁹ modis: vel qz ipossibile ē remitti: vel qz inhabile ē remitti: vel qz irrōnabile ē remitti. Primo mō dicitur peccatū esse irremissibile negatiue. s. quia impossibile est remitti rōne finalis impenitentie. et sic peccatum mortale in quo homo pseuerat vsq ad mortem et nō penitet est irremissibile: eo q tale peccatuz nec in hac vita remittit per pniam: nec etiam in futuro remittitur p diuinam misericordiā. Et propter hoc dixi q omne peccatum de quo homo non penitet in hac vita est irremissibile negatiue. s. q nullo modo vel loco. s. nec in presenti: nec in futuro est remissibile: sicut peccatū angelor post primam peccati electionem: et damnator post mortem. vnde Theophilus super illo verbo Marci. iij. Qui blasphemauerint in spm sanctum non remittet ei in eternū. sicut: Ueniam non consequitur nisi peniteat. Et Luce xij. et Marci. iij. Spūs autē blasphemie non remittetur

neq3 in hoc seculo neq3 in futuro. sup quo verbo Augu.
sic ait: Spūs blasphemie ē ipa impenitētia q̄ nō remit-
tur in hoc seculo vel futuro. Scdo dicit esse irremissi
bile priuatiue: non q nullo mō remittat: sed qz inabile
est remitti. et hoc rōne detestabilis malicie pp̄ter quā
peccatū quantū est de se nō habet meritū nec ē dignū q
remittat. qd sic ptz. Cū n. tribus modis cōmittat pecca-
tū. s. p ignorantiā. p impotentiā. p maliciā. peccatū qd cō-
mittit p ignorantiā vel p impotentiā aliquā excusatōis
colorē habet. sed peccatū qd cōmittit ex malicia nullā
cām excusatōis et remissiōis habet. Cuius rō est. qz cum
ignorantia vel impotentia. i. infirmitas q̄ñq3 inuolūta-
riū causent hīt peccatū excusare vel alleuiare in toto vel
in pte sm inuoluntariū illud qd causant. et pp hoc dicit
illud peccatū remissibile: qz habet in se vnde faciliter re
mittat: et quo ad culpā et quo ad penā. Sz peccatū qd cō
mittit ex malicia quantū ex se est: nullā cām excusatōis
vel remissionis habet. Cuius rō est: qz ille qui peccat ex
malicia peccat ex electōe. ex electōe. n. peccat hō: qz deli-
berans peccatū esse adheret ei nō quasi aliqua tentatiōe
victus: sed qz habens appetitū corruptū placet sibi illud
peccatū sm se. et hoc est peccare ex malicia qd etiā ē pec-
care in spūsanctū: qz derogabit bonitati spūsancti: eo
q malicia sibi placet: sicut pijs vel iustis bonitas. Sed
forte dices cōtra: Nulli pp se placet malicia. g nullus pec-
cat in spūsanctū. Rñdeo et dico: q maliciā sub rōne ma
licie nullus vnq̄ voluit nec vnq̄ alicui placuit sz sm qd
ipm malū estimat bonū ipi peccāti quasi quietās appe-
titū corruptū pp hoc sm se desiderat. Et pp hoc sup illo
verbo Matth. xij. Qui blasphemauerit in spūsanctū nō
remittet ei: neq3 in hoc seculo neq3 in futuro. q aūt blas-
phemauerit in filiū vel in patrē remittet ei. Aug. sic ait:
Non ergo pp̄terea hoc dicit: qz ī trinitate maior patre
et filio sit spūsanctus: sed qz tanta est labes huius pecca
ti q humilitatē depcandi et penitendi subire nō pōt. hec
Aug. in sermone dñi in mōte. vñ oē illud peccatū qd ho
mo cōmittit ex certa deliberatōe et sine vincente tētatōe
et de se appetitū corruptū habenti placet: ē irremissibile.
qd intelligendū est qñ in fine vite nō penitet sed placet
et hoc est peccatū blasphemie in spūsanctū. Tertio mō
dicit esse peccatū irremissibile: qz irrōnabile est remitti
rōne extensionis vel repugnantie: qz excludit vel cōtem-
nit et abijcit oīa remittentia peccatū: vt verbigrā Sicut
. n. morbus est mortalis qñ tollit virtutē nature: inducit
fastidiū cibi cōtēnit ɔsilium medici: sic illud peccatū est
irremissibile qd excludit abijcit et cōtemnit ea p que fit
remissio peccatorꝝ. p hoc tñ nō pcludit via remittendi et
saluandi omnipotētie et mie dei: p quā aliqñ tales qua-
si miraculose ab oī peccato curant. Hec bea. Tho. ij. scri.
sen. di. xliij. arti. j. in cor. q. et in solu. j. argu. et iterū arti. iiij
in cor. q. et in solu. argu. ibidē. et scda scde. q. xiiij. arti. iij.
in cor. q. et Alex. iiij. pte sum. q. xlviij. arti. vj. p totum.

¶ Qualiter aliquis dicit peccare in spūsanctū duob' modis
ex quibus illud peccatū est irremissibile. CA. V.

Est autē sciendū ad euidentiā capituli pcedētis
q tribus modis aliquis dicitur peccare: corde:
ore: et ope: peccatū irremissibile in spūsanctum
Uno mō qui sic remissioni peccatorꝝ repugnat vt in pec
cato pseueret vsq3 ad mortē. et sic sm aug. impenitētia p-
seuerans vsq3 ad mortē est peccatū in spūsanctū. i. ɔtra
bonitatē spūsancti: cui sicut attribuit remissio peccato-
rū: ita etiaz bonitas. Alio modo ille dicit peccare in spi-
ritūsanctū qui ex certa malicia peccat. Ille aūt peccat ex
certa malicia cuius voluntas nō ex ignorantia vel infir
mitate sed ex certa scientia vel industria inclinat in bo-
nū aliquod qd habet annexā maliciā. qd cōtingit. s. pro-
pter inclinatōem naturalē et pp phibentis remotiōem.
verbigrā: Sicut. n. in rebus naturalib' dupliciter aliqd
mouet deorsum. p° pp inclinatōem naturalē sicut graue
deorsum. 2° pp phibentis remotōem sicut aqua effundi
tur fracto vase: sic voluntas ex certa malicia vel scientia
fertur in bonū qd maliciā habet annexam duplici rōne.
Prima est ex inclinatōe habitus vitiosi. et talis largo mo
do dicit peccare in spūsanctū: qz ipse ex cōsequēti ɔtra-
riat bonitati spūsancti. Scdo volūtas alicuius ex certa
malicia vel industria fertur in bonū qd habet maluz an-
nexum ex phibentis exclusione. s. qz remouet et abijcit il-
la quib' homo retrahit a peccato. Sunt aūt sex quib' ho
mo retrahit a peccato. s. diuina iusticia: eius misericor-
dia: veritas agnita: supnaturalis gratia: peccati erubescē
tiā: delectatio indebita et modica. Et p oppositū sunt sex
spēs peccati blasphemie in spūsanctū que nunq̄ remit-
tunt neq3 in hoc seculo neq3 ī futuro. s. psumptio: despe
ratio: impugnatio veritatis agnite: inuidētia fraterne gra
tie: impenitentia: obstinatio. Ubi nota q sicut ille q opa-
tur pp̄ter se bonū est melior illo qui opatur bonū pp̄ter
aliud puta pp̄ter amorē pmiorꝝ et timorē suppliciorꝝ: ita
ille qui retrahit vel abstinet a peccato pp̄ē se est melior
illo qui retrahit vel abstinet a peccato pp̄ter vitāda sup-
plicia et habēda pmia. nam virtuosius est bonū agere p-
pter se q̄ pp̄ter aliud et a peccato abstinere pp̄ter se q̄ p
pter aliud: scdo scrip. sen. di. xliij. arti. iij. de spēbus pecca
ti in spūsanctū. in cor. q. in princi. Primo. n. aliqs re-
trahit a peccato ex ɔsideratōe et ex timore diuine iusti-
cie punientis peccata. Re. infra Timor quē excludit pec
catū. et hoc bonū tollit p psumptōem dum. s. aliquis psu
mit cōsequi veniā sine penitentia: et adipisci gloriā sine
meritis. qui. n. psumit de bonitate dei cū suis mal e mo
ritis ponit p cōsequens deū esse iniustū. Un̄ sup illo ver
bo apli ad Ro. ij. Scdm duritiā tuā et cor impenitēs zc.
Ambro. in glo. sic dicit: Sūt. n. quidā quibus mala que
agunt displicent et ducti penitētia cordis quatenus eis
dat ex eis exire laborant: de quib' apl's non loquit hic.
sed sunt quibus placent mala que agunt: et de misericor-
dia dei nimis psumentes et dei patientia abutētes in eis
ptinaciter pdurant. in quo illius. s. dei offēdūt patiētiā et
suā cumulant sarcinā deterius peccādo. Secundo ali
quis retrahit a peccato ex ɔsideratōe diuine mie oīa re-
mittentis peccata et pmiantis bona. et hoc bonū tollunt
p desperatōem qua aliquis reijcit diuinā miām: nō qui
dem q nō credat deū esse misericordē: sed in hoc q de-
sperans miām dei ɔtēnit. vñ sup illo verbo apli ad Ro.
ij. Scdm duritiā tuā et cor impenitens zc. Ambro. ī glo.
sic ait: Sunt aliqui quib' displicent mala que agunt. sed
qñ gratia esse intelligunt putāt sibi iam nō posse igno
sci sicut ille qui dixit gen. iiij. Maior est iniqtas mea q̄
vt veniā merear. Ubi nota: q caym non credebat suā ini
quitatē esse maiorez mīa dei: sz q maior esset iniquitas
sua q̄ satisfactio: vt crederet se nullatenus posse satisfa-
re deo quē offendit. Et hec desperatio subrepit talib' vt
quicquid libuerit tanq̄ damnationi destinati sine pnia
faciant: vt ambro. subdit ibidē. Et iterū ambro. ibidē cō
cludit sic. Illi vo. s. qui ex psumptōe peccāt nimia spe pu
tant deū non esse iustū. isti. s. qui desperāt deū misericor
dem ɔtēnunt. Aug. ibidē. Ex vtroq3 ergo piclitabunt et
sperando et desperando cōtrarijs rebus et ɔtrarijs affecti
bus laborantes pibunt. Tertio aliquis retrahit a pec
cato ex ɔsideratōe veritatis agnite. nam cognitio verita
tis p lumen innatū et infusum. s. p lumen rōnis et fidei re
trahit a peccato: et cōtra hoc bonū vel donū est tollendo
ipm impugnatio veritatis agnite. Cum aliquis ex in-
dustria veritatē fidei agnitā impugnat. et ptinaciter fals

tatem defendit: vt licētius peccet. Quarto aliquis re/
trahitur a peccato cōmiſſo τ abſtinet a futuro ex ꝯſidera
tione infuſe gratie vel fraterne gratie. nā diuina gratia ꝑ
ſpiritūſanctū in cordib⁹ fideliū infuſa: ē inclinās ad bo/
num τ retrahēs a malo. τ cōtra hoc bonū vel donū ē in/
uidētia fraterne gratie: dū. ſ. aliquis inuidet nō ſolū pſo/
ne fratris: ſed etiā inuidet dei creſcēti in mūdo. Ubi no/
ta: ꝙ aliquis pōt inuidere gratie dei dupliciter: vel pro/
pter hoc qꝛ credit gratiā ſuā diminui. τ hꝫ ꝑtinet ad pec/
catū inuidie: vel qꝛ depꝛauatā hꝫ volūtatē intantū ꝙ bo/
nū gratie ſibi nō placet. Sed ꝯtra ipm̄ ferṫ: qꝛ hꝫ palatū
corruptū. Quinto aliq̄s retrahiṫ a pctō ex ꝯſideratiōe
deformitatis τ turpitudinis act⁹ q̄ erubeſcentiā cauſat:
τ cōtra hoc bonū eſt vel hoc bonū. ſ. erubeſcētie tollit fi/
nalis impenitētia: que nō vitat turpitudinē que erat ra/
tio abſtinēdi a peccato τ penitēdi de cōmiſſo. Ubi no/
ta: ꝙ finalis impenitētia hic accipiṫ nō prout dicit pma
nenciā in pctō vſqꝫ ad mortē: ſed ꝓut importat ꝓpoſitū
nō penitēdi. τ tale ē peccatū blaſphemie in ſpiritūſanctū
vt ait Aug. τ hoc ē irremiſſibile: vt dicūt Matthe⁹: Lu/
cas: τ Marcus. Sexto aliq̄s retrahiṫ a peccato ex cō/
ſideratione breuitatis τ puitatis boni indebiti qđ q̄s in
peccato querit: ſm̄ ꝙ dicit aplūs ad Ro. vj. Quē fructū
habuiſtis tunc τc̄. nā puitas τ breuitas boni qđ quis in
pctō querit: inducere ſolet hoīem ad hoc ꝙ ei⁹ volūtas ī
peccato nō firmeṫ: τ hoc bonū tolliṫ per obſtinatinatio
nem: qñ. ſ. hō firmat ſuū ꝓpoſitū in hꝫ ꝙ pctō inhereat. τ
de his duob⁹ diciṫ Hieremie. viij. Null⁹ eſt q̄ agat peni
tentiā ſup pctō ſuo dicēs: quid feci? quo ad primū. oēs
ꝯuerſi ſunt q̄ſi equ⁹ impetu vadēs ad preliū: quo ad ſm̄.
vñ ſicut finalis impenitētia ē qua peccator ꝓponit non
deflere ꝯmiſſa: ita obſtinatio ē qua ꝓponit flēda cōmit/
tere. Sed forte argues τ dices: ꝙ finalis impenitētia
τ obſtinatio nō ſunt due ſpecies peccati in ſpiritūſanctū
tali ratiōe. Preteritū τ futurū nō diuerſificāt ſpeciē. ſꝫ ta
lis impenitētia τ obſtinatio nō differūt niſi ſm̄ preteri/
tū τ futurū. qđ pꝫ: qꝛ impenitētia ē ex hoc ꝙ de peccatis
ꝓteritis τ cōmiſſis hō nō penitet: obſtinatio vero ē in hꝫ
ꝙ futuris ꝯmittēdis firmiter ꝓpoſito inheret. Rñdeo τ
dico ꝙ impenitētia τ obſtinatio nō differūt ſcđm prete
ritū τ futurū peccatū vt Alex. τ quidā alij dicūt eo ꝙ ali
quis pōt dicere impenitēs q̄ ꝓponit etiā de peccatis q̄
faciet nō penitere: ſed differūt ſcđm diuerſa obiecta que
in pctō attendunṫ. verbi gratia: In actu peccati ſūt duo
ſ. deformitas act⁹: τ paucitas fruct⁹: ex quoꝝ ꝯſideratio
ne aliq̄ retrahunṫ a pctō: vt ꝑ aplm̄ pꝫ. ſ. ſed ꝑ impenitē/
tiā aliq̄s nō vitat deformitatē vel turpitudinē que eſt in
actu q̄ erat ratio penitēdi. ꝑ obſtinationē vero aliq̄s fir/
miter adheret delectatiōi ac ſi nō eſſet incōpetens τ par
uū bonū. ḡ ſunt due ſpecies peccati in ſpiritūſanctū: ſi/
cut pꝫ ꝑ ꝑdicta. Dec. b. Tho. ij. ſcrip. ſen. diſt. xliij. arti. iii.
an ꝯuenienter aſſignenṫ in littera ſex ſpecies pcti in ſpiri
tūſanctū in cor. q. τ in ſolu. argu. τ in queſtionib⁹ diſpu
tat. d̄ malo arti. xiiij. τ xv. de peccato ex malicia ſiue pctō
in ſpiritūſanctū in cor q. τ iuxta finē. Et Alex. iij. pte ſum
me. q. xlviij. arti. iij. de diuerſis differētijs τ ſpeciẽb⁹ pec
cati in ſpiritūſanctū. ibidē arti. iiij. in ſolu. ij. argu.

¶ Q₂ ſex penis puniṫ pctm̄ blaſphemie. CA. VI.

T Ertio τ vltio ꝑncipaliter circa blaſphemiā cōſi/
derare debem⁹ qualitatē vel quantitatē ſuppli/
cij. Nā peccatū blaſphemie qđ olī in deū τ mō
etiā in deū τ aliquē ſanctoꝝ τ marie in beatā virginē ſci
enter ꝯmittiṫ in eius deteſtationē τ alioꝝ timorē ſcđm
legē ſex penis puniṫ. ſ. pena corpali: pecuniali: ſpūali: tē/
porali: mortali: τ eternali. Primo puniṫ pena corpali.
vñ decretalis nouiſſima Grego. noni ſic dicit: Statui/
mus vt ſi q̄s ꝯtra deū vel aliquē ſanctoꝝ τ marie contra
beatā virginē linguā in blaſphemiā publice relaxare p̄/
ſumpſerit: ſeptē ſextis ferijs in pane τ aq̄ ieiunet: τ quo
libet ꝑdictoꝝ dierū tres ſi poterit: alioq̄n duos reficiat
pauperes ſiue vnū. Scđo puniṫ pena pecuniali. vñ ſubdi
tur ī decretali eadē. Blaſphem⁹ ſi diues fuerit ꝑ tempo/
ralē ptātē adhibita coactiōe epī dioceſani ſi neceſſe fue
rit ſolidis. xl. alioq̄n. xxx. ſiue. xx. vſualis monete mulcteṫ
nullā in hꝫ miām habiturus: q̄ pecunia inṫ pauperes diſtri
buaṫ. Tertio mō puniṫ pena ſpūali videlicet vt ſeptem
dieb⁹ dñicis ꝑ forib⁹ eccleſie ī manifeſto dū aguntṫ miſ/
ſarū ſolēnia blaſphem⁹ exnſs vltio illoꝝ die dñico palliū
aut calciamēta nō habeat: ligat⁹ corrigia circa albū. Sꝫ
hec oīa ꝓ tribunali fiūt. ſꝫ in iudicio aīe diſcret⁹ ſacer/
dos molliet hūc rigorē τ miām nō negabit: qꝛ miſericor
die dei nec mēſuras poſſumus ponere nec tpa diffinire:
apud quē nulla patiṫ venie mora ꝯuerſio. vt. xxvi. q. vl.
his q̄. hec Goffredus in ſūma lib. v. rubrica de maledico
c. xxvj. Et dictū eſt in fine capituli: Si pniam ieiunioꝝ τ
pecuniarū blaſphemus accipe renuerit ac eā ꝑagere: ec/
cleſie interdicaṫ ingreſſus: τ in obitu eccleſiaſtica careat
ſepultura. Cuius figura p̄ceſſit in veteri teſtamento: Le/
ui. xxiiij. vbi ſic diciṫ: Educ blaſphemū extra caſtra. Su/
per quo verbo Augu. ſic ait: Quia nomē dei maledicens
exit a veritate: a timore dei: a fide: a charitate. ꝑ hoc eniꝫ
q̄s erit de caſtris eccleſie. Quarto puniṫ peccatum blaſ/
phemie tpaliter [illegible] ad oſtēdēdū ꝙ int alia pcā
magī diſplicet deo. vñ accidit ꝙ luſorib⁹ q̄ blaſphemāt
deū facies quoqꝫ ꝑpoſterenṫ. Cuidā etiā militi accidit
dū occaſiōe ludi ꝑ oculos dei iuraret ꝓpri⁹ ocul⁹ a capi
te exiliṫ τ in aleariū cecidit. Quīto puniṫ pena morta
li. vñ Leui. xxiiij. Lex p̄cepit ꝙ q̄ blaſphemauerit nomē
dñi lapideṫ τ moriaṫ. Cuius rō eſt: qꝛ maius pctm̄ ē ma
ledicē deo q̄ patri τ matri. ſꝫ q̄ maledixerit prī vl' matri
debebat mori ſm̄ legē. ḡ multo magī q̄ maledixerit deo.
Sexto pctm̄ blaſphemie puniṫ morte eēnali. vñ refert
greg. ī dialogo ꝙ quidā hō dilexit tenere filiū ſuū q̄nqꝫ
ānoꝝ q̄ſuet⁹ erat blaſphēare nomē dñi ſtatī qñ ſibi ali
q̄d accidebat qđ ei⁹ aīo obſtitiſſet. q̄dā vero die cū pater
ei⁹ teneret eū in brachijs clamauit puer: Mali hoīes ve/
nerūt q̄ me tollē volūt: q̄ cū hꝫ dixiſſet nomē dñi blaſphe/
mauit: τ tūc ſtatī venerūt demones τ ei⁹ aīam rapuerūt
τ ad infernū traxerūt. Et ſi de⁹ in puero q̄nqꝫ annoꝝ pec/
catū iſtud ſic iudicauit: nū q̄d pcet adultis τ diſcretis q̄ hꝫ
pctm̄ frequēter ꝯmittūt: nā in hꝫ cognoſcunṫ filij dei a fi
lijs diaboli: qm̄ filij dei nec deū blaſphemāt nec dei blaſ
phemias patiunṫ audire. ſꝫ poti⁹ deū laudāt τ eius lau/
des audire affectāt. filij vero diaboli ī dei blaſphemijs τ
vituperijs ꝑ ſe τ ꝑ alios delectanṫ. qđ tali exemplo oſtē/
di pōt: Fuit quidā vir vxorē habēs ex qua credebat tres
filios hr̄e cū vnū ſolū haberet: cui⁹ vxor cū die quadā li/
tigaret cū viro obiecit ei ꝙ ipſe vnū ſolū filiū ex ea habe/
bat: cū tn̄ ipſe crederet illos tres hr̄e ex ea. requiſita vxor a
viro q̄s eius filius eſſet ei noluit indicare. mortua vxore
cū pater infirmareṫ ad mortē oīa ſua bona dimittit illi q̄
erat fili⁹ ſuus. deinde facta ē ꝯtentio inṫ illos tres quos
ipſe tāqꝫ filios nutriuerat cui⁹ eſſet hereditas. q̄libet eniꝫ
dicebat mea ē hereditas: qꝛ ego ſum fili⁹ eius. τ cū ſen/
tētia dareṫ a iudice ꝙ ille eſſet fili⁹ q̄ patrē directi⁹ ſagit
taret patre de mādato iudicis ligato ad arborē. τ duob⁹
ſagittātibus eū: tertius vidēs patrē ſuū ſagittari turbat⁹
grauiter cōtra duos dixit: ꝙ patrē nullatenus ſagittaret:
ex quo cognitū fuit ipſe erat fili⁹ ſolus: τ ſic data eſt ei he
reditas. ſimile ꝯtigit de duab⁹ meretricib⁹ de filio litigā
tibus. adapta.

¶ Qr charitas in sui ratione quedā includit: quedā producit: quedam addit. CAP. I.

Aritas

Circa charitatē ɔsideranda sunt tria. s. descriptio virtutis obseruatio ordinis: pfectio opis. Primo circa virtutem charitatis cōsideranda est descriptio virtutis. Nam charitas in sui diffinitione quedā includit: quedā producit: quedam addit. Primo enī charitas in sua essentia includit q̄tuor: s. amorē amicitiā ɔcupiscentiā beniuolentiam. p° charitas includit amorē. Cui⁹ ratio ē: qꝛ sicut amor amātem vnit amato: sic charitas vnit hominē deo ꝛ proximo. Req. ē. Amor diuin⁹ quō causat vnionez intimā. ca. j. de quattuor effectibus diuini amoris. 2° charitas includit amicitiā. Cuius rō est: qꝛ sicut amicitia in quadā societate ꝛ cōicatione ɔsistit: sic charitas ɔsistit in associatiōe hoīs ad deū ſm naturā intellectualē. 3° charitas includit ɔcupiscentiā qua desideratꝰ pñtia ipsius amati. s. dei cū nō habetꝰ. vnde Aug. Charitas ē virtus qua deū videre ꝑfruiqꝫ eo desideram⁹. 4° charitas includit beniuolentiā. Cui⁹ ratio ē: qꝛ sicut beniuolētia ē qua alicui aliqd bonū optam⁹: ita charitas ē qua habēs optat deo suam gloriā ꝛ sibi ꝛ aliis vitā eternā. Req. ē. Beniuolētia.

Scdo charitas pducit tria. s. bñficentiā: pacē: concordiā. p° charitas pducit bñficientiā. Cui⁹ ratio ē: qꝛ bñficiētia ē qua bona etiā ad alios opamur: vt pꝫ. ē. bñficiētia: ita pprius mot⁹ vel effectus charitatis ē vt non diligam⁹ lingua sed ope ꝛ veritate: vt dicitꝰ pma Johis. iij. Req. expositionē hui⁹. ē. Amicitia cap. ad maiorē euidentiā ꝛc. vbi dicitꝰ: qꝛ quadruplex ē amicitia in diuisione. 2° charitas pducit vel efficit pacē. ꝛ hoc q̄tuz ad remotionē discordie. vñ in psal. Pax multa diligētibus legem tuā. Req. infra Pax. 3° charitas pducit ɔcordiaz. ꝛ hoc q̄tum ad vnionē cordiū. Sicut enī concordia cordiū vnitatē causat: ita charitas facit vnitatez ecclesie q̄ in hoc ɔsistit: vt idē dicam⁹ omēs: ꝛ nō sint in nobis scismata: vt dicitꝰ prima ad Corinth. xij. vñ Grego. in omel. sic ait: Charitatis ppriū est nutrire ɔcordiā. seruare ɔposita: ɔiūgere dissociata: dirigere praua: ꝛ virtutes ceteras solidare. Req. ē. amicitia vbi dicitꝰ: qꝛ scdus actus amicitie est ɔcordia ꝛ in q̄bus. Tertio charitas. ē. amorem amicitiā ꝛ beniuolētiā addit tria. s. determinationē obiecti: dignitatē dilecti: rectitudinē modi. p° addit determinationē obiecti qꝛ charitas respicit deū ꝛ hominem. 2° addit dignitatē dilecti: qꝛ charitas ē amicitia ad deū omnib⁹ preciosiorē ꝛ cariorez. 3° charitas addit rectitudinē modi: qꝛ charitas facit diligere deū supra oīa ꝛ proximū sicut seipsum. Ex his omnib⁹ iam pmissis beat⁹ Thomas diffinit charitatē sic dicēs: Charitas ē quedaz amicitia hoīs ad deū per quā hō deū diligit ꝛ deus hominē. ꝛ sic efficitꝰ quedā associatio hominis ad deū fundata sup cōicationē future btītudinis: vt dicitꝰ pria Johis. pmo: Si ambulem⁹ in luce sicut ꝛ ipē in luce ē societatē habem⁹ adinuicē. Ad cui⁹ expositiōis euidentiaz nota q̄tuor. Primū est: qꝛ p lucē intelligitꝰ vel diuina essētia vel dei gratia vel fides vel charitas. Scdm est: qꝛ aliud ē ambulare ī luce: ꝛ aliud esse ī luce. nā apost. dicit nos ambulare ī luce ꝛ deū esse ī luce. Cui⁹ rō est: qꝛ cū nos sim⁹ boni pticipatione de bono in melius pficere possum⁹. De⁹ autē dicitꝰ esse in luce ꝛ nō ambulare in luce: qꝛ cū sit sūma bonitas ꝛ essentialis bonitas nō hꝫ vbi pficiat. Tertiū est: qꝛ p charitatē de⁹ manet ī nobis ꝛ nos in deo vt dicitꝰ pma. Johis. iiij. De⁹ charitas ē ꝛ q̄ manet ī charitate in deo manet ꝛ de⁹ in eo. Req. ē. amor diuin⁹ quō causat vnionē mutuā scdo cap. Quartū est: qꝛ duplex est associatio vel ɔuersatio. vna ē ſm naturā sensibilē ꝛ corporalē: ꝛ talē cū deo vel angelis nō habem⁹. Alia est ſm naturā spūalem. s. ſm mentē: ꝛ talē in statu vie impfecte habem⁹ cū deo: vt dicitꝰ ad Philipē. iij. nostra ɔuersatio in celis ē. In statu vero patrie ɔuersatio ista cuz deo pficietꝰ qñ serui ei⁹ seruiēt deo ꝛ videbūt faciē eius. Quintū est: qꝛ sicut amicitia honesti non habetꝰ nisi ad virtuosum sicut ad pncipale obiectū vel ad pncipalē psonā. sed ei⁹ intuitu diligūtꝰ ad eū ptinentes etiā si nō sint virtuosi: ita charitas que maxīe ē amicitia honesti: se pncipaliter extēdit ad deū rōe cuius facit nos diligere etiā inimicos q̄ ad eū pertinēt: etiā si nos odiāt ꝛ offendāt. Vide. b. Tho. iij. scrip. sen. dist. xxvij. de charitate: arti. j. vtrū charitas sit idē qđ ɔcupiscētia amor beniuolētia ɔcordia bñficiētia pax amicitia: in cor. q. ꝛ in solu. argu. p totum. Et iterū scda scde. q. xxiij. arti. j. in cor. q. ꝛ in solu. argu.

¶ Qr charitas diffinitꝰ q̄nqꝫ modis ꝛ q̄bus. CA. II.

Iā autē breuius vis procedere dicas: qꝛ charitas diffinitꝰ q̄nqꝫ modis. p° per respectū ad effectū sic: Charitas est q̄ diligitꝰ deus pp se ꝛ proxim⁹ ppter deū. 2° diffinitꝰ per respectū ad effectū sic: Charitas ē vita copulās amantē amato: vt dicit Augu. viij. de trini. Req. expositionē huius. ē. Amor diuin⁹ ca. j. vbi dicitur: qꝛ amor diuin⁹ causat vnionez intimā. 3° diffinitꝰ charitas p respectū ad finē vltimū. s. p respectū ad pmiū sic: Charitas ē virtus qua deuz videre ꝑfruiqꝫ eo desideramus: vt dicit Aug. Req. ē. Btītudo ꝛ infra Fruitio: ꝛ infra Visio diuīe essentie. 4° diffinitꝰ charitas p respectū ad actū ppriū sic: Charitas ē virtus q̄ nostri animi rectissima affectio est. Req. ē. Amor bonus. 5° diffinitꝰ charitas p respectū ad ɔsensum sic: Charitas est ɔcordia mentiū ꝛ societas electoꝝ vita beata aīaꝝ ꝛ angeloꝝ: vt dicitꝰ in libro de spū ꝛ aīa. Et dicit vita btā: qꝛ nec aīa nec angeli viuūt nisi p charitatē. Req. ē. Amicitie actus q̄ sunt ɔuiuere ꝛ ɔuenire ad inuicē.

¶ Qr in dilectione charitatis ē ordo debitus obseruandus: ꝛ quare. CA. III.

Ecūdo pncipaliter circa charitatē ɔsiderāda est obseruatio ordinis. nā in dilectiōe charitatis ē ordo debit⁹ obseruādus nō quidem qꝛ charitas ordinē faciat. sed qꝛ ī ordinata bona p rōem accepta; ordinate charitas tēdit. hoc autē quadruplicitꝰ pbo. s. ratione: similitudine: ɔtrarietate: ꝛ auctoritate. p° rōne sic: Vbicūqꝫ est aliq̄d prius ꝛ posteri⁹ ibi est ordo. sed dilectio charitatis tēdit in deū sicut in pncipiū btītudinis: in alia autē sicut in pri⁹ ꝛ posteri⁹: ergo in charitate vel in his que diligūtꝰ ex charitate attenditur aliq̄s ordo p respectū ad pncipiū btītudinis qđ est de⁹. 2° hoc idez pbo similitudine fidei: qꝛ sicut ī fide ē aliq̄s ordo ſm qꝛ fides pncipalitꝰ est de deo: scđario autez de aliis q̄ referuntꝰ ad deū: sic etiā in charitate ē ordo porís ꝛ posterioris ſm relationē ad primū dilectiōis pncipiū qđ est de⁹. Et cōfirmo hoc alia rōe sic: Vbicūqꝫ ē vnū pp alteꝝ ibi ē aliquis ordo. sed charitas diligit aliq̄d pp alterū sicut oīa ppter deū ordinē habēt: ergo charitas. 3° hoc idē pbo ex sui ɔtrarietate. Nā ordo charitatis ē in pcepto ꝛ peccat q̄ prepo

stere agit. vñ magister sen.lib.iij.dist.xxix.sic ait: Scire
qd facias & nescire ordinẽ faciẽdi nõ est pfecte cognitio
nis ordinis.nã ignorãtia cõturbat meritoꝝ formã .ita di
cit Aug.in lib.de doctrina christiana: Ille inordinatam
hꝫ dilectionẽ q diligit qd nõ est diligẽdũ: aut nõ diligit
qd est diligendũ: aut eque diligit qd min⁹ vel amplius
est diligendũ: aut min⁹ vel ampli⁹ diligit qd eque ẽ dili
o gendũ. 4⁹ hoc idẽ pbo auctoritate Canti.ij. Ordinauit
in me charitatẽ. qd verbum exponit quinq3 modis. p⁹ sic
fm glo. Ordinauit in me charitatẽ.i.ordinatam me fecit
habere charitatẽ: qꝛ ostẽdit mihi qualiꝛ deus qualiter p
ximus esset diligẽdus. vñ Ambro.sup illo verbo in glo.
sic ait: Multoꝝ charitas inordinata ẽ: eo q illud qd pri
mo diligendũ est ponũt scdm tertiũ vel quartũ. Scdo ex
ponit sic: Ordinauit in me.i.erga me charitatem vt mihi
pri⁹ suã exhiberet & postea meã exigeret: Sicut legit pri
ma Johis.iiii. Nõ quasi dilexerim⁹ deũ.sꝫ qm ipse prior
dilexit nos. Re.ĩ. Amor diuin⁹: qũo est pncipalis & vir
tualis erga creaturas. 3⁹ exponit sic: Ordinauit i me cha
ritatẽ.i.finẽ omniũ preceptoꝝ eã cõstituit.s.pter illã ex
citandã vel cõseruandã vel augendã vel roborandã oia p
cepta sunt facta & scripta: pma Thimo.i. Finis pcepti est
charitas. 4⁹ exponit sic: Ordinauit in me charitatẽ vt
timor sit initiũ sapiẽtie. & amor dei sit nouissimus quasi
cõsummatio ei⁹. 5⁹ exponit sic: Ordinauit in me charita
tem.i.ordinatã me fecit habere charitatẽ: vt in via esset
ignicul⁹ & in patria caminus: sicut legit Isaie.xxxi. dixit
dñs cui⁹ ignis ẽ in sion & camin⁹ in hierusalẽ. Re.infra
de comparatione charitatis vie & patrie. Dec.b.Tho.i.i.
scrip.sen.dist.xxix.arti.i. vtrũ in charitate sit aliqs ordo:
arg.cõtra.& in cor.q.& in solu.i.& iij.ar.in fine.

¶ Qr ordo charitatis dꝫ attẽdi in quinq3. CAP.IIII.

D maiorẽ tñ euidentiã precedẽtis capituli ẽ sci
endũ: q ordo charitatis in quinq3 attẽdi & obser
uari põt.s.in numerositate diligibilis: in amore
cõuenientis: in pꝛioritate tpis: in feruore cordis vel mentis:
in relatiõe finis. Pmo in numerositate diligibilis: & sic
cõuenienter enumerant quattuor ex charitate diligẽda.s.
deus: pximus: aia nostra & corp⁹ nostrũ. vñ Aug.i. de do
ctrina christiana sic ait: Quattuor sũt ex charitate diligẽ
da. primũ qd est supra nos.s.de⁹. scdm qd sum⁹ nos: ter
tiũ qd est iuxta nos.s.pxim⁹: quartũ qd est infra nos.
corp⁹ ppriũ. Ratio autẽ hui⁹ ordinis ẽ: qꝛ charitas fun
dat sup cõicatione btitudinis. Ad btitudinẽ autẽ conse
quendã est quadruplex auxiliũ ordinatũ.s.btitudinẽ cau
sans pncipãs associãs redundãs. Pmũ auxiliũ ad cõ
sequendã btitudinẽ est btitudinẽ causans.s.de⁹. & iõ pri
mo ex charitate diligẽdus ẽ deus. Scdm auxiliũ est bti
tudinẽ pticipãs.s.hõ vel angel⁹. & ideo post deũ nosipos
& angelos ex charitate debem⁹ diligere. Tertiũ auxiliũ
est in btitudinẽ nos associãs.s. pximus q in pticipatiõe
btitudinis ẽ nobis cõsociat⁹. & iõ tertio ex charitate pxi
mum debem⁹ diligere. Quartũ auxiliũ est btitudinẽ re
dundãs: & sic ẽ corp⁹ nostrũ ad qd beatitudo p quandã
redũdantiã deriuat. & iõ quarto & vltio corp⁹ nostrũ ex
charitate debem⁹ diligere. Dec.b.Tho.scda scde.q.xxv.
arti.xii. vtrũ cõuenienter numerent quattuor ex charitate
diligẽda.s.deus: pximus: nosipsi: & corp⁹ ppriũ: argu.cõ
tra: & in cor.q.ibidẽ. Scdo ordo charitatis ẽ attẽden
dus in amore cõuenientis.s.in quãtitate bonitatis.s.vt di
ligat qd est diligendũ: & nõ diligat qd non ẽ diligendũ
& magis vel min⁹ diligat qd magis vel min⁹ est diligẽ
dum. & hoc mõ ordo quattuor diligẽdoꝝ exprimit in sa
cra scriptura: qd de omnib⁹ pꝫ. Cũ eñ mandat q deum
ex toto corde diligam⁹: dat intelligi q deũ sup omnia de
beam⁹ diligere. Cũ mandat q aliqs diligat pximũ suũ
sicut seipm: prefert dilectio suipsi⁹ dilectioni pximi. Cũ
mandat pma Johis.iij. q debem⁹ p fratrib⁹ animã.i.
vitã corporalem ponere dat intelligi q pximũ debemus
diligere pl⁹ q̃ corp⁹ ppriũ. Similiter cũ mandat ad Ga
la.vi. q maxie operemur bonũ ad oẽs domesticos fidei et
pma ad Thimo.v. vituparantur q nõ habẽt curam suoꝝ &
maxie domesticoꝝ: dat intelligi q pximos meliores et
magis ppinquos magis debem⁹ diligere. Dec.b.Tho.
scda scde.q.xliiij.arti.viij. vtrũ ordo charitatis cadat sub
pcepto.in solu.ij. argu.p totũ. Tertio ordo charitatis
est attẽdend⁹ in pꝛioritate tpis: & sic amor dei ẽ prior amo
re pximi. vñ primo ponunt mãdata ptinẽtia ad amorẽ
dei: & postea mãdata que ptinẽt ad amorẽ pximi. Ubi
sciendũ q aliqd est cã dilectionis dupliciter: vl sicut ratio
diligẽdi. & hoc mõ bonũ est cã diligẽdi: qꝛ vnũqdq3 dili
gitur inquantũ bonũ: & sic amor dei ẽ prior amore pxi
mi sicut pꝫ. Alio mõ est aliqd cã dilectionis non sicut rõ:
sed sicut via ad acqrendũ dilectionẽ & hoc mõ amor pro
ximi ẽ prior amore dei. nã visio pximi est cã dilectionis
pximi. sicut via ad diligendũ pximũ: eo q illud qd pꝛius
occurrit nobis ad diligẽdũ est pximus. & hoc mõ argu
q mentat aplus pma Johis.iiij. Qui nõ diligit fratrẽ suũ
quẽ videt deũ quẽ nõ videt quõ põt diligere? Qd expo
nit fm glo. dupliciter. p⁹ sic: Uisio est cã dilectiõis. ergo
si bonũ visum.s.si frat visus nõ diligit: quõ bonũ nõ vi
sum.i.deus nõ visus diligit? q.d.nõ: qꝛ fm Augu. res in
cognita amari nequit. 2⁹ mõ exponit sic: Frat tuus est
imago dei: g si nõ diligis imaginẽ dei: nec eũ diligis cu
ius ẽ imago. Dec in glo. Et b.Tho. scda scde q.xxvi.arti.
ij.in solu.i.arg. Quarto ordo charitatis ẽ attẽdendus
in feruore cordis: vt magis.i.maiori affectu diligat qd
est magis diligẽdũ nã ordo charitatis ẽ attendend⁹ fm
affectũ cordis: & nõ tñ fm effectũ opis. qd tripliciter pbo
.s.rõne: similitudie: opatione. p⁹ rõne sic: Obiectũ chari
tatis ẽ bonũ fm q est i reb⁹: & iõ cũ in diuersis rebus di
uina bonitas diuersimode inueniat: oportet q diuersimode
affectio nostra i illa trãseat. sꝫ eñ rõ cõis diligẽdi omnia
sit diuina bonitas ab oibus pticipata: rõ tamẽ spãlis di
ligẽdi oia maiori vel minori affectu est: qꝛ diuina boni
tas nõ equaliter sed magis & min⁹ pticipat a creaturis: et
iõ nec equalis affectio debet eis. Scda rõ ad idẽ est ta
lis: Si ordo charitatis esset attẽdend⁹ tñ in effectu: tũc
ordo ille nullo mõ ptineret ad charitatem: sed magis ad
alias virtutes sicut ad liberalitatẽ vel miam. Scdo hoc
idẽ pbo similitudie: qꝛ sicut naturalia nõ mensurant sꝫ
quãtitatẽ obiecti: sed fm efficaciã agentis & conatum in
agẽdo: vt verbi gratia Nõ meli⁹ videt q maiorẽ rem in
tuet sed q clarius videt: ita nõ oꝫ q equaliter afficiar ad il
lum cui equale bonũ desidero. vñ sꝫ omnib⁹ desiderare
tenear bonũ vltimũ.s.vitã eternam: tñ affectuosius mihi
q̃ aliis & vni q̃ alteri. 3⁹ hoc idẽ probo opatione. Opor
tet eñ q ordo charitatis in affectu seruet. vt pꝫ & ex affe
ctu pcedat in effectũ qꝛ vt dicit b.Grego. pbatio dilectio
nis exhibitio est opis. qd verbũ nõ semp actu debꝫ in
telligi & impleri: qꝛ quosq3 q diligunt a nobis nostris au
xiliis nõ indigẽt sed aptitudinẽ.s.q hõ sit paratus ma
gis impẽdere si necesse foret. Dec.b.Tho.iij.scrip.sen.di.
xxix. de charitate: arti.ij. vtrũ ordo charitatis sit attẽden
dus fm affectũ vel fm effectũ: in cor.q.& in solu.arg. per
totũ. Quinto ordo charitatis ẽ attendẽdus in relatio
ne finis: vt.s.deus diligat pp se tanq3 vltim⁹ finis: & crea
tura pp deũ tanq3 pp vltimũ finẽ. & hunc charitatis ordi
nem seruãs est beat⁹. Ita dicit Aug.in libro cõfessionũ:
Beatus q amat te: & amicũ in te & inimicũ pter te. Qui
eñ charitatẽ habet ad aliquẽ: rõne eius diligit oẽs ad il
lum hominẽ ptinẽtes: siue filios siue suos & amicos. sed

etiā oēs alios ſi cū eis ſit vel offendant: ⁊ multo magis q̄ diligit deū ex charitate: vt habet̄ in fine p̄mi cap. Requi re ibi. Sed forte queres: an in dilectiōe dei poſſit ha beri reſpectus ad aliquā mercedē tāq̄ ad vltimū finem. R̄ndeo ⁊ dico: q̄ aliud ē finis amati: ⁊ aliud finis amo ris. p° eni dico: q̄ habēs charitatē nō pōt habere oculū ad mercedē vt ponat aliq̄d quodcūq̄ aliud finē amati. ſ. dei: q̄ hoc eſſet cōtra charitatē vt charitas eſt amicitia. 2° habēs charitatē nō poteſt habere oculū ad bonū ali quod tp̄ale tāq̄ finē ipſius amoris: q̄ hoc eſſet cōtra ra tionē charitatis: vt eſt virtꝰ. nā talis ē amor mercenarij q̄ vituperatur: Johis. x. vbi mercenariꝰ dicit̄ qui opus ſpūa le p̄p mercedē tp̄alem exercet. 3° habēs charitatē poteſt in dilectione dei habere oculū ad mercedē: vt ponat bea titudinē creatā nō vt finē amati: ſed finē amoris. vñ di cit Aug. q̄ deo lꝫ ſine p̄mio ſeruiri nō poſſit: tamē ſine in tuitu p̄mij ſeruiendū eſt: ita q̄ p̄miū nō ponat̄ finis eius qd̄ amat̄ ⁊ cui ſeruit̄: ſed q̄ ponat̄ finis ipſius ſerui tij vel amoris. Et q̄ hoc mō in dilectiōe dei poſſit habe ri reſpectus ad mercedē: p̄bo duplici rōne. ſ. expectatio nis ⁊ fruitiōis. Primo rōne expectationis ſic: Spes ge nerat charitatē: vt dicit̄ in glo. Matth. j. ſed ſpes ē expe ctatio mercedis. ſ. future beatitudinis. ḡ charitas pōt eē ſe cū intuitu mercedis. Scdo rōne fruitionis ſic: Amico rū eſt q̄ querāt inuicē p̄frui. ſed nihil aliud ē merces q̄ frui deo vidēdo ip̄m: ḡ charitas nō ſolū expellit timorē: ſꝫ etiā facit habere oculū ad mercedē: vt pꝫ p̄p quod ad Hebre. dicit̄ de ſanctis patribꝰ: q̄ aſpiciebāt in remune rationē. ſed cōſtat q̄ ipſi diligebant deū: ḡ dilectio dei ex charitate pōt habere oculū ad mercedē. Hec. b. Tho. iij. ſcrip. ſen. diſt. xxix. arti. iiij. vtrū in dilectiōe dei pōt habe ri reſpectus ad mercedē in tribꝰ argu. cōtra: ⁊ in cor. q. ⁊ in ſolu. j. ⁊. ij. arg. ¶ Q̄ charitas efficit tria p̄re cipua bona: ⁊ que.

CAP. V.

T Ertio p̄ncipaliter circa charitatē cōſiderāda eſt p̄fectio op̄is: nam charitas inter alia efficit tria bona. p° eni eſt excluſiua mortalis culpe. 2° eſt collatiua glorie. 3° eſt effectiua vel oſtēſiua perfectionis vite. Primo charitas ē excluſiua mortalis culpe. Nā differētia eſt inter charitatē fidē ⁊ ſpem q̄tū ad hoc q̄ fides poſſit eſſe informis: tū q̄ pōt eſſe ſine charitate: tū q̄ eſt ſine dei gratia: tū q̄ poteſt eſſe cū pctō mortali: tū q̄ talis fides nō pōt elicere actū meritoriū: ⁊ p̄p hoc om nibus iſtis modis fides eſt mortua: vt dicitur Jacobi. j. Et. b. Tho. iij. ſcrip. ſen. di. xxiij. de formatōe fidei: art. j. q. j. ⁊. ij. Similit̄ ſpes pōt eſſe informis ⁊ cū pctō mortali. qd̄ tali rōne oſtendo: Aliquis pōt habere ſpem ⁊ eſſe in pctō mortali: alias ſi peccās mortaliter nō haberet ſpem tūc quicūq̄ peccaret mortaliter eſſet deſp̄atus. ſed hoc ē falſum: q̄ cū deſp̄atio ſit pctm̄ in ſpūſanctū quicūq̄ pec caret mortaliter peccaret in ſpūſanctū: qd̄ eſt falſum. pꝫ ergo: q̄ ſpes pōt eſſe informis. i. ſine charitate ⁊ cū pctō mortali: vt dicit. b. Tho. iij. ſcrip. ſen. diſt. xxvj. de ſpe ſm̄ q̄ eſt virtꝰ: arti. iij. q. ij. argu. ij. cōtra. Sed charitas non pōt eſſe informis. tū ex p̄te forme tū ex p̄te gratie: tū ex p̄te culpe. Prima rō ex p̄te forme ſic: Forma nō pōt eſſe informis: ſed charitas ē forma aliarū omniū virtutū: eo q̄ p̄ficit actus omniū aliarū virtutū in ordine ad finem ſuū. ſ. ad eſſe meritoriū: ḡ charitas nō pōt eſſe informis. Scda rō eſt ex p̄te gratie: q̄ charitas eſt p̄ticipatio diui ne vite qd̄ eſt per gratiā. vñ q̄ charitas ſine gratia eē nō poteſt: idō ⁊c̄. Hec. b. Tho. iij. ſcrip. ſen. diſt. xxvij. de chari tate: arti. iiij. argu. ij. cōtra: ⁊ in cor. q. Q̄ autem charitas informis hoc ē cū pctō mortali ſimul eſſe non poſſit: tali ratiōe oſtendo: Quattuor ſunt inter alia q̄ ſimul eſſe vel manere nō poſſunt. Primū eſt ſpūſanctū habitare ī no bis: ⁊ ſimul ſpūſanctū recedere a nobis. ſed ſpūſanctus habitat ī nobis p̄ charitatē: recedit autē a nobis p̄ pctm̄ mortale: ḡ charitas et pctm̄ mortale nūq̄ ſimul manere poſſunt. 2° hec duo ſimul eſſe nō poſſunt. ſ. eſſe dignum vita eterna: ⁊ eſſe dignū morte eterna. ſed p̄ charitatē hō eſt dignꝰ vita eterna: vt patebit ſequenti ca. p̄ pctm̄ vero mortale hō ē dignꝰ morte vel pena eťna: vt pꝫ infra Pec catū mortale vel pena eterna: ḡ ⁊c̄. 3° hec duo ſimul eſſe nō poſſunt. ſ. auerti a deo: ⁊ cōuerti ad deū. ſed p̄ charita tem mēs cōiungit̄ deo: p̄ pctm̄ vero mortale mēs auertit̄ a deo: ḡ ⁊c̄. 4° hec duo ſimul eſſe nō poſſunt. ſ. viuē ſpi ritualit̄ ⁊ mori ſpūaliter. ſed p̄ charitatē hō ſpūaliter vi uit: p̄ pctm̄ vero ſpūaliter morit̄: ḡ pꝫ p̄ dicta: q̄ charitas nō pōt ſimul eſſe cū pctō mortali: ⁊ ſic non pōt eſſe infor mis. vñ Aug. de laude charitatis ſic ait: Habere oīa ſacra mēta ⁊ malus eſſe pōt. habere aūt charitatē ⁊ malꝰ eſſe nō pōt. Hec. b. Tho. in. q. diſpu. de virtutibꝰ. q. de chari tate: arti. vj. Eſt autē ſciendū ad euidentiā p̄dictorū q̄ charitas q̄nq̄ modis excludit vel tollit pctm̄ mortale. p° q̄tū ad actū: nō tn̄ q̄tum ad habitū: q̄ charitas liberat a pctō mortali: nō tn̄ a p̄tāte peccādi vel a p̄tāte cadēdi in pctm̄ mortale. 2° mō charitas tollit pctm̄ mortale q̄tū ad actū ⁊ q̄tū ad habitū. ſed veniale neutro mō: ſicut pꝫ in aliq̄bus ſanctificatis. 3° mō charitas tollit pctm̄ mor tale vtroq̄ mō. ſ. quo ad actū ⁊ quo ad habitū: ⁊ veniale quo ad actū ſed nō quo ad habitū. ⁊ talis fuit charitas beate virginis ante cōceptionē chriſti. 4° mō charitas tollit pctm̄ mortale ⁊ veniale vtroq̄ mō. ſ. quo ad actū ⁊ quo ad habitū. ⁊ talis fuit charitas btē virginis ī chri ſti cōceptione ⁊ poſt: tunc eni in ipſa fuit ſublatꝰ totaliter fomes peccādi: ⁊ hoc ſm̄ illos q̄ dicunt eā fuiſſe in origi nali cōceptā. 5° mō charitas tollit vtrūq̄. ſ. pctm̄ mortale ⁊ veniale: ⁊ vtroq̄ mō. ſ. quo ad actū ⁊ quo ad habitū ⁊ inſup oēm miſeriā. ⁊ talis erit charitas patrie. Re. infra Perfectio charitatis patrie: ⁊ infra Sanctificatio beate virginis. ¶ Q̄ p̄ charitatē meremur p̄ncipalit̄ vi tam eternā magis q̄ p̄ alias virtutes.

CAP. VI.

S Ecūdo charitas ē collatiua celeſtis glorie. nā p̄ charitatē p̄ncipaliter meremur vitā eternā ma gis q̄ p̄ alias virtutes. hoc aūt triplicit̄ p̄bo. ſ. ra tione: auctoritate: inductiōe. Primo hoc p̄bo tripli rōne. ſ. ex p̄te meriti: vinculi: cōtrarij. Prima rō eſt ex par te meriti ſic: Actꝰ noſter ex tribꝰ habet rōem merēdi. ſ. ex eo q̄ a deo ē ordinatus: volūtarius: ⁊ cōdignus. p° ex eo q̄ a deo ē ordinatꝰ. nā p̄ncipaliter ex actiōe diuina actꝰ noſter dicit̄ eſſe meritoriꝰ illius ad quē hō diuinitꝰ or dinat̄. 2° ex eo q̄ actus noſter ē volūtarius: ⁊ nō coactꝰ tus vel coactꝰ: nā p̄ volūtatē ſumus dn̄i noſtrorū actuū. ⁊ hoc p̄ncipalit̄ facit charitas. qd̄ pꝫ: q̄ illud qd̄ ex amo re facimꝰ maxīe volūtarie facimꝰ. 3° ex eo q̄ eſt cōdignꝰ ad hoc q̄ fit ſuū illud p̄p qd̄ exhibet̄. ⁊ hoc etiā p̄ncipali ter facit charitas. cū eni charitas ſit amor dei facit ipſum amatū qd̄ eſt p̄miū eſſe ſuū. Scda rō eſt ex p̄te vinculi ſic: Ex hoc meremur q̄ deo cōiungimur. ſed hoc p̄ncipali ter facit charitas eo q̄ ipſa ē virtus vnitiua: ḡ ⁊c̄. Req. ē. Amor de affectibꝰ amoris. Tertia rō eſt ex p̄te cōtrarij ſic: Illud ē radix ⁊ principiū merēdi qd̄ opponit̄ omni de merito. ſed charitas ē huiuſmōi: ḡ ⁊c̄. Scdo hoc idē pro bo auctoritate. ⁊ formo ſic rōem: Vita eterna in manife ſta dei cognitōe cōſiſtit. ita dicit̄ Jo. xvij. Hec ē vita eter na: vt cognoſcāt te ſolū verū deū ⁊ quē miſiſti ieſum chri ſtū. ſed manifeſta dei cognitio p̄ncipalit̄ habet̄ merito charitatis. ita dicit̄ Johis. xiiij. Si q̄s diligit me dilige tur a patre meo ⁊ ego diligā eū ⁊ maīfeſtabo ei meip̄m: ḡ ⁊c̄. Scdo p̄bo hoc idē auctoritate apoſt. ſcda ad Thy mo. iiij. ſic dicētis: Repoſita ē mihi. Gloſa in futuro co

rona iusticie.i.gloria paradisi.s.premiū essentiale aīe qd intelligit per coronā: vt pz.s.aureola.i.ca.quā gloriā reddet mihi in illa die iustus iudex.s. de⁹ qui ē iustus in retribuēdo bona p bonis.nō solū autē mihi:sed et his qui diligūt aduentū eius:ecce charitas.nā mali timēt aduentum ei⁹ qz ibi dānabunt.boni vero diligūt aduentū ei⁹ qz ibi p charitatē pricipalit saluabunt. Tertio pbo hoc idem auctoritate apo.ad Ephe.iii. In charitate radicati et fundati vt possitis cōpphēdere [illegible] gloriam vite eterne fides ostēdit et dirigit:spes erigit:charitas vero puenit et apprehēdit. Tertio pncipaliter hoc idē pbo inductione inducēdo et p exemplū ostēdendo in quattuor virtutibus.s.in gratia fide misericordia patiētia. Primo pbo p exemplū de gratia. Lz enī dicat aplus ad Roma.vi.gratia dei vita eterna:hoc est dictu:q merita quibus in fine reddit vita eterna nō a nobis sunt. sed in nobis facta sunt p gratiā dei:tamē gratia dei pncipalit meretur vitā eternā p charitatem:eo q gratia respectu vite eterne ē sicut principiū remotū cōstituēs nos in esse spirituali charitas vero ē sicut principiū primū merēdi vitā eternā. 2⁹ pbo hoc idē de fide. Lz enī dicat apostol⁹ ad Ro.v.q fides iustificat et p cōsequēs beatificat: tñ actus fidei nō est meritori⁹ nisi aliquis ex charitate hoc operetur: vt dic. apost ad Gala.v.S. ideo est que p dilectionē opatur. 3⁹ pbo hoc idē de misericordia. Lz enī dicatur Matth.v. Beati misericordes etc. tñ misericordia sine charitate nūq meret vitā eternā. Ita dicit pma ad Corinth.xiii. Si distribuero in cibos pauperū oēs facultates meas:charitatē autē nō habeā nihil mihi pdest. 4⁹ pbo hoc idē de patiētia. Lz enī dicat Matth.v. Beati qui psecutionē patiunt. etc. et Jacobi pmo. Patiētia op⁹ pfectu habet tamē sine charitate patiētia non meret. vñ martyres qui p fide patiunt nō merent vitā eternā: nisi pncipalit p charitatē fm illud apo.pma ad Corinth. xiii. Si tradidero corpus meū ita vt ardeā charitatē aūt nō habeā nihil mihi pdest. Et generaliter loquēdo nullus sine charitate meret vitā eternā. qd tali rōe ostēdo: Nullus meret sine virtute.sed nulla ē vera virt⁹ sine charitate:g etc. Q autē sine charitate nō possit esse aliq vera virtus:tali rōne pbo: Nulla est vera virtus si ordinatio debita ad finē desit. sed p charitatē est debita ordinatio mētis ad finē qui deus ē:g etc. vñ Aug.i libro de doctrina christiana sic ait: Charitas est actio rectitudinis oculos semp habēs in deū. Sed forte argues in oppositū .s.q charitas nō est pncipiū merēdi vitā eternā tali ratione: Illud qd facit ad diminutionē meriti non videt esse radix vel principiū merēdi.sed charitas facit huiusmodi eo q ipsa oīa facilia facit. opus autē quāto magis est laboriosum tāto magis est meritoriū.g etc. Rñdeo duobus modis. Primo q aliqd opus dicit esse laboriosum duobus modis. Uno mō ex magnitudine opis:et sic magnitudo opis ptinet ad augmentū meriti. et sic charitas nō diminuit meritū:imo facit aggredi opa maxia.operatur enī magna si est: vt dicit Grego.in quadā omel. Alio mō pōt esse opus laboriosum ex defectu ipsius opantis: nā vnicuiq ē laboriosum illud qd nō pmpta voluntate facit: et talis labor meritū diminuit et charitatē tollit. 2⁹ mō respōdeo et dico q duplex est meritū.s.dimissionis pene: et cōsecutionis boni.difficultas ergo opis non facit ad meritū nisi forte dimissionis pene p modū cuiusdam cōmutationis.sed ad meritū cōsecutiōis facit maior conatus qui ē fm maiorē inclinationē volūtatis: et hāc principalit facit charitas. Hec.b.Tho.iii.scrip.sen.dist.xxx. arti.v.vtrū meritū cōsistat principaliter in charitate i duobus argu.cōtra et in cor.q. et in so.i ii.et.iiii.ar. et pma scde. q.cxiiii.arti.iiii.vtrū gratia sit princip.ū merēdi principalius p charitatē q p alias virtutes:arg. et in cor.q. et in solu.ii.et.iii.arg. et scda scde.q.xxiii.arti.vii. vtrū sine charitate possit esse al. qua vera virtus argu contra. et in corpore questi.

¶ Q pfectio vite spūalis principalit attēditur fm charitatē. CA.VII.

Tertio charitas ē effectiua et ostēsiua sublimis excellētie.nā pfectio spūalis vite christiane principaliter attendit fm charitatē. qd dupliciter pbo.s.auctoritate: et rōne. Prio auctoritate apli ad Colossen.iii.sic dicētis: Super oīa charitatē habete quod ē vinculū pfectionis. Et dicit vinculū pfectiōis:eo q charitas quodāmodo oēs virtutes cōnectit cōiungit vl ligat in vnitatē perfectā:quo quidē vinculo tam pfecto tā vtili tam suaui trahunt quicūq saluant: Osee.xi. Traham eos in vinculo charitatis. Scdo pbo hoc idē ratiōe sic: Perfectio vite christiane ē ex vnione ad deum. qd pz:qz vnūquodq dicit esse pfectū inquantū vltimū finē attingit et maxie deū. sed p charitatē specialiter cōiungit deo. vt dicit pma Johis.iiii. Qui manet i charitate i deo manet et deus in eo: g fm charitatē spāliter attendit perfectio vite christiane. Hec.b.Tho.scda scde.q.clxxxiiii.arti.i.arg.cōtra: et in cor.q. Cōsistit autē pfectio vite christiane in duob⁹.s.in preceptis: et in cōsilijs:sed differēter: qd sic pz. p⁹ enī p se et essentialiter pfectio vite christiane cōsist. in pceptis charitatis.pncipaliter quidē in dilectione dei.scdario in dilectiōe primi: vt dicit Deutero. vi. Diliges dnm deū tuum ex toto corde tuo. et Leui.xix. Diliges primū tuū sicut teipsum. Hec autē sunt duo pcepta de qbus dicit Matth.xxii. In his duob⁹ pceptis depēdet lex et pphete. Perfectio aūt charitatis fm quā dicit vita christiana esse pfecta attendit fm hoc q deū ex toto corde diligim⁹ et primos sicut nosipsos: et hoc i pncipio hui⁹ capituli rōne et auctoritate pz. 2⁹ perfectio vite christiane cōsist. in cōsilijs instrumētaliter qr a cōsilia sunt de cōtinētia paupertate et huiusmōi: que ordinant ad remouendū ea q impediūt act⁹ charitatis q tamē nō cōtrariant charitati:sicut ē matrimoniū occupatio negociorū seculariū et alia huiusmōi. et de hoc dicit dominus Matth.xix. Si vis pfectus esse vade et vēde oīa que habes et seqre me. In qbus verbis ponit cōsiliū. et pceptū. p⁹ cōsiliū cū dicit: Si vis pfect⁹ esse vade et vēde oīa q habes et da paupibus.in qbus non cōsistit pfectio s via ad pfectionē.vñ dicit: Si vis pfect⁹ esse vade et vēde etc. Que verba expōnēs ibidē Remigi⁹ sic ait: Notāda sūt verba et signāda mysteria. Si vis pfectus esse vade et vēde. Nō enī ait dñs: vade et māduca oīa que habes:sed vade et vēde. et nō ait: aliq sicut ananias et saphira:sed omnia. Et pulcre subiūgit: Que habes. Illa enī habem⁹ q iuste possident: que vero iniuste: sunt erogāda illis qbus fuerūt ablata. Et nō ait: da primis vel diuitibus:vel vt accipias similia s da paupibus. Et Hiero.in epla cōtra vigilātiū sic ait: Q autē vigilātius asserit eos meli⁹ facere qui vtant reb⁹ suis et paulatim fruct⁹ possessionū paupibus diuidāt q illos q possessionib⁹ venūdatis semel oīa largiunt:nō a me ei:sed a dño rñdebit: Si vis pfectus esse vade et vēde oīa. etc. Chryso.ibidē talē questionē mouet dicēs: Si pfectus est qui hz oēs virtutes quō vel quo fit pfect⁹ qui vēdit oīa sua et paupibus dedit. verbi gratia: Ponam⁹ aliquē hoc fecisse quō erit sine ira cōcupiscētia suscipiēs oēs virtutes et deponēs maliciā muneris: Rñdet Chryso.duob⁹ modis. p⁹:qz sapiēti videbit forsan dicere quī q paupibus tradidit bona sua ipso oratonibus adiuuat accipiēs ad suā spūalem inopiā illo spūalem abūdantiā. et sit hoc mō pfectus qūis alias huiusmōi habuerit passiones. 2⁹ mō rñdet dicēs: q iste q mutuat p diuitijs paupertatē vt fiat pfect⁹ credēs sermonib⁹ chri

ſti adiutuabit̃ vt ſapiẽs fiat in chriſto: iuſt⁹ ⁊ caſt⁹: ⁊ abſ
q; oĩ paſſione. talis autẽ poterit ſeq̃ chriſtũ: q2 nõ diſtra
bit̃ ab aliq̃ mala paſſiõe quo min⁹ chriſtũ ſequat̃. Se
cũdo in verbis p̃miſſis ponit̃ preceptũ cũ ſubdit̃: Seq̃
re me. vbi Hiero. ſic ait: Facili⁹ enĩ facultas ↄtẽnitur q̃
volũtas. ⁊ iõ ait ſequere me: in quo pfectio ↄſiſtit. vnde
Hiero. ibidez: Quia nõ ſufficit tñ relinquere oĩa tpalia:
ideo Petr⁹ ſubiũxit: Qḋ pfectũ ẽ. ⁊ Secuti ſum⁹ te. Am
bro. autẽ ſup illud Luce. v. Sequere me ſic ait: Sequi iu
bet nõ corpis greſſu ſed mẽtis affectu qḋ fit p charitatẽ.
⁊ iõ ex ipſo mõ loquẽdi ex p̃dicta auctoritate apparet: ꝙ
ↄſilia ſunt quedã inſtrumẽta pueniẽdi ad pfectionẽ dũ
dicit̃: Si vis pfectus eſſe vade ⁊ vẽde. ⁊c̃. q. d. Hoc faciẽ
do ad hũc finẽ vel ad hãc pfectionẽ deuenies q̃ eſt ſequi
⁊ ↄiũgi mihi p charitatẽ. Hec beatus Tho. ſcḋa ſcḋe. q.
clxxxiiij. arti. iij. vtrũ pfectio vie ↄſiſtat in p̃ceptis vel cõ
ſilijs: argu. ↄtra: ⁊ in cor. q. ⁊ in ſolu. j. argu. p totũ. ⁊ ĩ euã
gelio cõtinuo ſup Matth. in expoſitiõe p̃dicte auctori
tatis. Ad maiorẽ tñ euidentiã predictoꝝ eſt ſciendũ:
ꝙ ſicut dilectio charitatis p̃ncipaliter dei: ⁊ ſcḋario pro
ximi vitaz vel pſonã pfectã facit: ita obligatio ſolẽnis p
votũ ad ea q̃ ſunt via ad pfectionẽ facit pſonã eſſe in ſta
tu pfecto. ſ. in ſtatu p̃latiõis vel religionis q̃ ſunt ſtat⁹ p
fecti. Sic ig̃ in ſtatu pfectionis p̈prie dicit̃ eſſe aliq̃s
nõ ex hoc ꝙ hz actũ dilectiõis pfecte: q2 ex h̃ eſt aliq̃s in
ſe pfectus vt pz: ſed ex h̃ ꝙ obligat ſe ppetuo cũ aliq̃ ſo
nitate ad ea q̃ ſunt pfectionis. Colligit tñ in p̃dictis
duab⁹ pfectionib⁹ quadruplex differẽtia. Nam aliq̃ nec
ſe obligãt ad ea q̃ ſunt pfectiõis nec implent: nec pfectio
nẽ vite habẽt nec pfectionez ſtat⁹: vt ſeculares exiſtẽs in
pctõ mortali. Aliq̃ nõ ſe obligãt ⁊ implẽt: vt ſeculares q̃
ſe nõ obligauerũt cũ ſolẽnitate voti ppetuo ad ea q̃ ſunt
pfectiõis: ⁊ tñ habẽt pfectionẽ vite: q2 habẽt actũ pfecte
dilectiõis. Aliq̃ vero ſunt ĩ ſtatu pfectiõis: ſicut mali epi
ſcopi: mali religioſi q̃ nõ habẽt pfectionẽ vite: eo ꝙ exi
ſtẽtes in pctõ mortali oĩo carent charitate ⁊ gratia. Aliq̃
vero ſunt q̃ habẽt pfectionẽ vite ⁊ pfectionẽ ſtatus: ſicut
boni p̃lati aut boni religioſi q̃ habẽt actũ pfecte dilectio
nis: ⁊ ſic habẽt pfectionẽ vite ⁊ ſe cũ ſolẽnitate voti ppe
tuo obligauerũt ad ea q̃ ſunt pfectiõis: ⁊ ſic ſũt ĩ ſtatu p
fectionis. Hec. b. Tho. ſcḋa ſcḋe. q. clxxxiiij. arti. iiij. vtruz
quicũq; ẽ pfect⁹ ſit ĩ ſtatu Perfectiõis: arg. ↄtra: ⁊ ĩ cor.
q. Req. infra Prelatio. Et infra pfectio charitatis vie et
patrie: ſexto ⁊ ſeptimo capitulis.

¶ Q2 dilectio charitatis ex infuſione ſpũſſancti cauſat̃
in nobis ⁊ q̃uo. CAP. VIII.

Post p̃dicta circa charitatẽ ↄſiderãda ſunt tria. ſ.
mod⁹ adeptiõis: ſitus vel locus inheſionis: aſpe
ctus cognitiõis. Prĩo circa charitatẽ cõſide
randus eſt mod⁹ adeptionis. Aliť enĩ eſt de dilectiõe na
turali: ⁊ aliť de dilectiõe charitatis: q2 dilectio naturalis
ad deũ eſt hoĩbus nãlis. vñ oẽs hoĩes naturaliť diligũt
deũ ſicut Dionyſi⁹ dicit in libro de diui. no. ꝙ omnibus
naturaliť diligibile ẽ bonũ diuinũ. Cui⁹ ratio ẽ: q2 dile
ctio dei naturalis fundat̃ ſup cõicatione bonoꝝ natura
liũ: ⁊ iõ oĩbus naturaliter ineſt. Sed charitas fundat̃ ſu
per cõicatione bonoꝝ ſupnaturaliũ. ſ. ſcḋm dona gratuita:
⁊ iõ nõ naturali virtute: ſed ex ſpũſſancti infuſione chari
tas in nobis cauſat̃. qḋ tripliciť p̈bo. ſ. rõne p̃ncipij p̈du
ctiui: rõne termini pfectiui: ⁊ auctoritate aplĩ. p̃⁹ ratio
ne p̃ncipij p̈ductiui ſic: Charitas creata ĩ nobis eſt que
dã pticipatio charitatis ſpũſſancti q̃ eſt amor patris ⁊ fi
lij. ſed ſpũſſanct⁹ nõ neceſſario vel naturaliter ſed ex me
ra ſua volũtate ⁊ gratia charitatẽ infũdit: Iohis. iij. Spi
ritus vbi vult ſpirat. ⁊ apo. p̃ma ad Corinth. xij. Hec oĩa
opatur vnus atq; idẽ ſpũs diuidens ſingulis p̈ut vult: g̃
charitas nõ põt neq; naturaliter neq; p vires nãles ĩ no
bis eſſe: ſed p infuſionẽ ſpũſſancti q̃ eſt amor patris ⁊ fi
lij ſicut dixi. 2⁹ hoc idez p̈bo rõe ťmini pfectiui ſic: Qḋ
excedit facultatẽ nature nõ põt eſſe naturale nec p natu
rales potẽtias acq̃ſitũ: q2 effect⁹ naturalis nõ trãſcendit
ſuã cãm. ſed effect⁹ charitatis ẽ vita eterna. qḋ pz: q2 per
gratiã ⁊ p̃ncipaliter p charitatẽ q̃libet meret̃ vitã eternã
vñ dicit aplũs ad Ro. vi. Gratia dei vita eterna. cũ g̃ iſte
effect⁹ charitatis. ſ. vita eterna excedit facultatẽ nature: g̃
nõ ineſt nobis naturaliť neq; p nãles potẽtias acq̃ſita ẽ:
ſed ex infuſiõe gratuita ſpũſſancti. Hec. b. Tho. ſcḋa ſcḋe
q. xxiiij. arti. ij. vtrũ charitas cauſet̃ in hoĩe ex actib⁹ p̃ce
dẽtibus vel ex infuſione: in cor. q. ⁊ in ſolu. j. argu. 3⁹ hoc
idem p̈bat ibidẽ bea. Tho. arg. cõtra auctoritatẽ apo. ad
Ro. v. ſic dicẽtis: Charitas dei diffuſa eſt ĩ cordib⁹ no
ſtris p ſpũſanctũ q̃ datus ẽ nobis. In q̃bus verbis nota
tria. ſ. infuſaz plenitudinẽ: p̈fundã impreſſionẽ vel apti
tudinẽ gratioſam celſitudinẽ. Prĩo nota infuſaz plenitu
dinẽ: ibi Charitas dei. q̃ ẽ q̃d creatũ ⁊ infuſũ: a deo dif
fuſa ẽ. nã charitas dei diffundit̃: effundit̃: ſupfundit̃. p̃⁹
diffundit̃ in affectu p illuminationẽ grẽ. 2⁹ effundit̃. ſ.
ad p̈ximũ p opa miĩe. 3⁹ ſupfundit̃ p opa pfectiõis ⁊ ſu
pererogatiõis. ſ. obediẽtie paupertatis ⁊ continẽtie. Scḋo
nota p̈fundã receptionẽ. ibi In cordib⁹: non ſolũ in ore
ſicut quidã hũt. ps. Dilexerũt eũ in ore ſuo: cor autẽ eoꝝ
⁊c̃. Tertio nota gratioſaz celſitudinẽ: ibi Per ſpũſanctũ
Aug. Ne q̃s putaret charitatẽ ſe habere p p̈prium arbi
triũ a ſeipo: iõ cũ dixit: Charitas diffuſa ẽ in cordib⁹ no
ſtris. addidit: Per ſpũſanctuz. q̃ nobis dat trib⁹ modis.
p̃⁹ dat plura q̃3 abſtulit: ſicut pz de Iob. cui p̃mo ablata
ſunt vltio duplata. 2⁹ dat plura q̃3 hõ peteret: ſicut pz de
Salomone tertij Reg. iij. q̃ petijt ſapiam ⁊ abiecit alia. ⁊
dñs ẽt dedit alia. 3⁹ dat plura q̃3 p̈mittit: Numeri. xvij.
promiſit ꝙ virga fronderet ⁊ ipſa floruit: frondujt ⁊ fru
ctum fecit.

¶ Q2 charitas habet eſſe in voluntate
ſicut in ſubiecto. CAP. IX.

Secũdo circa charitatẽ ↄſiderãdus ẽ ſitus vel lo
cus inheſionis. Cũ enĩ charitas ſit donũ creatũ
a deo infuſum: vt pz cap. p̃cedẽti: oportet ꝙ ĩ ali
qua potẽtia aĩe ſit receptũ. vñ dico ꝙ charitas hz ſe in vo
lũtate vt ĩ ſubiecto. Q2 autẽ volũtas ſit ſubiectũ charitatis
tripliciť p̈bo. ſ. rõne: fine: diſtinctiõe. p̃⁹ rõe ſic: Act⁹ cha
ritatis q̃ eſt diligere ẽ rõnis intellect⁹ vt dirigẽtis. ſz vo
lũtatis vt eligẽtis: impantis ⁊ exequẽtis. 2⁹ p̈bo ex fine
ſic: Nã charitas reſpicit vltimũ finẽ q̃ eſt de⁹. ſed volun
tas ẽ finis. g̃ charitas ẽ in volũtate. 3⁹ hoc idem p̈bo di
ſtinctiõe ſic: Sicut potẽtia rõnalis pficit̃ aliquo habitu
. ſ. fide: ⁊ potẽtia iraſcibilis alio. ſ. ſpe: ita potẽtia ↄcupiſci
bilis pficit̃ alio habitu. ſ. charitate. Ubi nota: ꝙ appe
titus ẽ duplex. ſ. ſenſitiu⁹ cui⁹ ſubiectũ eſt bonũ apprehẽ
ſum p ſenſum. ⁊ intellectiuus cuius. obiectũ eſt bonũ ſub
cõi ratiõe boni apprehẽſum p intellectũ: obiectuz igitur
charitatis nõ eſt aliqḋ bonũ ſenſibile: ſed ſolũ diuinum:
qḋ ſolũ intellectu cognoſcit̃. ⁊ iõ obiectũ charitatis non
habet eſſe in appetitu ſenſitiuo: ſed intellectiuo. ſ. in volũ
tate. Hec. b. Tho. iij. ſcrip. ſn. diſt. xxvij. de charitate arti.
iij. vtrum ſubiectũ charitatis ſit rõ vel volũtas in cor. q. ⁊
ſcḋa ſcḋe. q. xxiiij. arti. j. vtrũ volũtas ſit ſubiectũ charita
tis: argu. cõtra ⁊ in cor. q. ibidẽ. Sed forte queres q̃d
charitas facit in volũtate? Dico ꝙ charitas in voluntate
ſpecialiter facit tria. ſ. dirigit: erigit: pficit voluntatez. p̃⁹
charitas dirigit voluntatẽ: qḋ tali ratione oſtẽdo: Amor
rectus ⁊ ordinatus voluntatẽ ⁊ oẽs affectiões ei⁹ rectas
⁊ ordinatas facit. ſed charitas ẽ amor rectus ⁊ ordinat⁹.
g̃ ⁊c̃. Req. ĩ. Amor in generali: de amore bono ⁊ malo. j.
cap. p totũ. 2⁹ charitas erigit volũtatez. qḋ tali rõe oſtẽ

do: Illud qđ pōdus facit in corpore facit amor in mēte. Ita dicit Aug. in li. b. ɔfessionū. Ponderibus suis aguntͬ oīa ꝛ loca sua petūt. amor meꝰ est pōdus meum: eo feror quocūqꝫ feror. ꝛ ideo sicut amor inordinatꝰ sui mentem flectit ad infima: ita contēptus sui ꝛ amor dei mentē erigit ad celestia: sed charitas ē amor maxīe ordinatus: q2 principaliter dei: ergo ꝛc. Tertio charitas pficit volūtatem: qđ tali ratione ostēdo: Ille ē perfectus qui deū habet sed p charitatē homo deū habet: pmo in spe: ꝛ vltio in re. Ita dicit Augu. sup epistolā Johīs Omel. x. Quid tibi iubet deus: dilige me. amaturꝰ es honorē ꝛ forte nō ꝑuenturus. q̄s me amauit ꝛ ad me non ꝑuenit: amor me tibi pñtem facit. vñ Greg. in omel. Qui mēte integra deū desiderat ꝑfecto iam habet quē amat. neqꝫ enim posset quisqꝫ diligere deū: si hūc quē diligit non haberet. vñ sicut ex dilectiōe alicuius nō ɔuenientis ꝛ pcipue p amorē pcti aliqs leditͬ ꝛ deterioratͬ. vnde dicitͬ Ozee. ix. Facti sunt abominabiles sicut ea q̄ dilexerūt. ita ecōtra ex dilectione ɔuenientis hō maxime pficitur ꝛ melioratͬ: ꝛ maxime p amorē dei. vñ Diony. dicit cap. iiij. de diui. no. q̄ amor dei ē passio ɔseruatiua ꝛ pfectiua. Hec. b. Tho. prima scđe. q. xxiiij. arti. v. argu. cōtra: ꝛ in cor. q. ibidē. vnde cū charitas sit omnibꝰ aliis virtutibꝰ excellētior ipsa maxime habentē pficit. Q2 autē ipsa charitas sit omnibꝰ aliis virtutibꝰ excellētior ꝑbo tam in virtutibus moralibus q̄ etiā theologicis. Primo enī ipsa ē excellētior virtutibus moralibꝰ: eo q̄ virtutes morales attingunt mediū rationis: ꝛ sm ipam rōem mediū ɔstituitͬ in operationibus vel passionibus humanis. sed ipsa charitas attingit deū ꝛ sm deū regulat oēs operationes passiōes vel affectiones humanas. Scđo ipsa charitas ē excellētior virtutibus theologicis. s. fide ꝛ spe. eo q̄ charitas magis attingit deū q̄ fides ꝛ spes. quod pz: q2 fides ꝛ spes attingunt deū sm q̄ ex ipso ꝑuenit nobis vel cognitio veri vel cognitio boni. sed charitas attingit deū non vt ex eo aliqđ nobis ꝑueniat: sed vt in ipso sistat. ꝛ ideo charitas magis deū attingit fide ꝛ spe: ꝛ ideo est potior eis: ꝛ ideo ipsa eminētius aliis virtutibꝰ pficit voluntatē. Hec. b. Tho. scđa scđe. q. xxiij. arti. vj. vtrū charitas sit excellentissima virtutū: in cor. q. vñ prima ad Corinth. xiij. Maior horum est charitas.

C Utrū charitas ab habēte cognosci possit: ꝛ quomō. CA. X.

t Ertio circa charitatē ɔsiderādus est aspectus cognitionis. Possumꝰ enī nos scire habere dilectionē ꝛ q̄ nos deū naturaliter diligamꝰ: sed q̄ talis dilectio sit dilectio charitatis aliquo mō nos latet et aliquo mō scimꝰ. Ubi nota: q̄ aliqua possumꝰ cognoscere tribꝰ modis. s. p certitudinē: p ɔiecturationē: p reuelationē: vel certitudinalitͬ: pbabiliter: reuelabilitͬ. Primo aliqua possumꝰ cognoscere certitudinalitͬ: sicut illa quorum species sunt in sensu vel in intellectu. ꝛ hoc modo nō possumꝰ cognoscere nos habere charitatē. ꝛ hoc propter quattuor rōes: tū q2 intellectꝰ est carne obumbratꝰ: tum q2 actus charitatis ē vite eterne meritorius: tū quia actus charitatis ē deo acceptus: tum q2 talis aspectꝰ est a deo ꝓhibitus vel reseruatꝰ. Prima rō est: q2 intellectus noster ē carne obumbratus: ꝛ ideo hebes ad spūalia ꝛ ineptus nō potest certitudinaliter ea cognoscere: ꝛ pcipue an talis amor dei sit charitas. Scđa rō est: q2 charitatis actus ē meritorius: Nā ad actū charitatis requiritur q̄ sit meritoriꝰ hoc autē nō pōt certitudinaliter cognosci. Tertia rō est. q2 charitatis actus est deo acceptus. Nam charitas includit vel importat dei acceptationē hoc modo: q̄ qlibet existēs in charitate ē deo acceptus. sed hoc nullus ꝓ certo scire pōt. ꝛ ideo nullꝰ pōt esse certꝰ se charitatē habere. Quarta rō est: q2 talis aspectus soli deo ē manifestus ꝛ viatori occultꝰ. In hoc enī manifestatͬ iudiciū dei: q̄ vt humiliemur ordinauit bona nostra nobis fore occulta ꝛ precipue charitatē. Et pp has quattuor rationes dicitͬ Eccles. ix. Nescit homo vtrū amore vł odio dignꝰ sit. Ex qua auctoritate ad ꝓbandū idem formo tres alias rōnes. Prima ē ex pte criminis sic: Per charitatē quilibet ē immunis a pctō mortali. sed hō nescit certitudinaliter se eē absqꝫ peccato mortali: Job. ix. Si simplex fuero hoc ipm ignorabit anima mea. ꝛ Prouer. xx. Quis pōt dicere mundū est cor meū: purus sum a pctō: Scđa rō est ex pte diuini amoris sic: Per charitatē quilibet efficitͬ dignus amore dei. sed hō non pōt certitudinaliter scire vtrū homo sit dignus odio vel amore: Job. ix. Si venerit ad me nō videbo eū. si abierit nō intelligā. ꝫ ꝛc. Tertia rō est ex pte mercedis sic: Per charitatē quilibet dignus efficitͬ vita eterna. ꝛ p cuius oppositū. s. per peccatū mortale qlibet efficitͬ dignus morte eterna. sꝫ nemo scit certitudinaliter vtrū sit dignus inferno vel paradiso: ergo ꝛc. Scđo mō possumus scire aliqua ɔiecturaliter. s. p ɔiecturas aliquas: puta p assuefactionē ꝛ delectationē in opibus bonis: p fugā ꝛ detestationē malorum: per gustationē ꝛ p affectiones amoris ad deū ꝛ proximū ꝛ p hec signa possumꝰ scire nos charitatē habere. Tertio mō possumus scire aliqua reuelabiliter. s. p reuelationem dei. ꝛ hoc mō pro certo sciuit beatꝰ Paulus se esse ī charitate dicēs ad Ro. viij. Certus sum q̄ neqꝫ mors neqꝫ vita poterit nos separe a charitate. Sꝫ forte argues in oppositū. s. q̄ charitas ab habente certitudinaliter cognoscatͬ tali rōne: Charitas est quoddā lumen spūale vt habetur pma Johīs. ij. Qui diligit fratrē in lumine manet. sed lux seipsa videtur ꝛ nō per aliud: ꝛ ita charitas: ꝛ sic certiꝰ q̄ alia cognoscitͬ. Rñdeo duobꝰ modis. pꝰ q̄ p hoc q̄ charitas creata vel increata est lux ostēditur q̄ in se est cognoscibilis. sed nō ɔgnoscitͬ ab intellectu nostro nisi p effectū suū rationibꝰ iam p̄dictis. 2ͦ mō respōdeo ꝛ dico: q̄ q̄uis charitas sit lumē in se: nō tamē sufficienter illuminat intellectū nostrum: ꝛ hoc ex defectu intellectus nostri. vñ charitas dicitͬ lux ab illuminādo intellectū. Hec. b. Tho. iij. scrip. sen. dist. xvij. arti. iiij. vtrū charitas ab habēte certitudinaliter cognoscatͬ: in argumentis cōtra: ꝛ in cor. q. ꝛ in solu. qnti argu. Et iterū iij. scri. sen. dist. xxiij. arti. ij. vtrū habitus in nobis existes cognosci possint: in cor. q. vnde eo mō quo homo ɔgnoscit se habere gratiā eo modo cognoscit se habere charitatē. Require infra Gratia cap. xvj. vtrū quis possit scire se esse ī gratia vel se esse acceptū deo p totum.

C Q2 circa noticiaꝫ charitatis sunt quinqꝫ diuersitates hominum. CAP. XI.

d D maiorem tamē euidentiā precedētis capituli est sciendū q̄ qualiter aliquis scire possit se habere charitatē sunt quinqꝫ diuersitates. pꝰ enī sunt aliqui qui sciūt ꝓ certo charitatē se nō habere: sicut illi qui sciunt se esse in peccato mortali vel habēt propositū peccādi mortaliter. 2ͦ quidā alij sunt qui dubitant se habere charitatē q2 rationes habēt pro vtraqꝫ parte: sicut sunt illi qui incipiūt facere quod in se est. 3ͦ quidaꝫ alij sunt qui putāt se habere charitatē: sicut illi qui multa bona fecerūt ꝛ diu abstinuerūt a pctō mortali: sed adhuc sustinent motus tētationū ꝛ imaginantͬ turpia. 4ͦ sunt quidam alij qui experiuntͬ se habere charitatem: sicut illi qui gustāt diuinā dulcedinē. in quibus fomes ferre extictus est: ꝛ quasi semp vel bona faciūt vel affectāt. 5ͦ quidā alij sunt qui sunt certi se charitatē habere: sicut illi quibus deꝰ reuelauit: vt paulus ꝛ plures alij. vt pz. ī. ca. ꝓcedēti. Req. infra Gra capitulo sexto ꝛ septīo p totū.

C Q2 charitas semel hita pōt amitti ꝛ quō. CA. XII.

t Ertio preter ea que supius dicta sunt de charitate: circa charitatē ꝯsiderare debem⁹ tria. s. amissionē: augmētationē: ꝑfectionē. Primo circa charitatē ꝯsiderare debem⁹ amissionē: vtrū. s. charitas semel habita possit amitti. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ charitatē possumus trib⁹ modis ꝯsiderare. s. ex pte infundētis: ꝑficiētis: recipiētis. Primo ex pte infundentis. s. spūssancti mouentis ad charitatē. Cū enim spūssanctus habitet in nobis ꝑ charitatez: nō potest esse ꝙ spūssanctus moueat aliquē ad amandū ⁊ ꝙ ipse charitatē amittat ⁊ non diligat. Cuius ratio est: q2 cū spūssanctus infallibiliť operetur q̄ðcūꝗ voluerit: impossibile est hec duo simul esse vera. s. ꝙ spūssanctus aliquē ad actū charitatis. s. ad diligēdū mouere velit: ⁊ ꝙ ipse charitatē amittat peccādo: precipue q2 donum ꝑseuerātie computať inter beneficia dei. Scđo amissionē charitatis ꝯsiderare possum⁹ ex parte charitatis informātis ⁊ ꝑficientis. Naz de rōne charitatis ē mentē a pctō purgare ⁊ in bono perficere. ⁊ hoc modo charitatē habēs mortaliter peccare nō pōt: sicut calor nō potest infrigidare: ⁊ sic etiā iniusticia nō potest bonū facere: vt dicit Aug. in lib. de smone dñi. Tertio amissionē charitatis ꝯsiderare possum⁹ ex pte volūtatis recipientis: ⁊ sic cū volūtas hoīs sit vertibilis: charitas amitti pōt. qð tripliciter ꝓbo. s. ratiōe similitudine: ⁊ auctoritate. P⁹ ꝓbo h̄ rōne sic: Sicut in nālibus destructa dispositiōe materie destruiť forma: vt verbi gratia Destructa dispositione corpis desinit in corpe esse forma: ita in spūalibus destructa dispositiōe mētis ad deū desinit esse gratia vel charitas in aīa. dispositio eni hoīs ad gratiā est ei⁹ ꝯuersio ex toto corde ad deū. que quidē dispositio vel ꝯuersio perdiť vel tolliť per peccatū mortale: eo ꝙ peccatū mortale est cōuersio ad cōmutabile bonuz: et sic ꝑ quodlibet pctm̄ mortale qð dispositionē talem causat in aīa desinit esse in hoīe charitas. 2⁹ hoc idē probo similitudine vel exēplo. videmus enī ꝙ quidā ad temp⁹ sunt boni: q̄ postea sunt mali ⁊ ecōuerso. exemplū de dauid q̄ prius charitatē habuit ⁊ tñ peccauit ⁊ charitatem amisit: alias nō petiuisset reddendā sibi leticiā salutarez dicēs in ps̄. Redde mihi leticiaz salutaris tui. 3⁹ ꝓbo h̄ idē auctoritate apli ꝑma ad Corinth. x. dicentis: Qui se existimat stare videat ne cadat. Ex qua auctoritate talez rōem formo: In eo qui nō pōt cadere: cautela non est necessaria. sed stāti ꝑ charitatē necessaria ē cautela: ideo dicit aplś: Qui se existimat stare videat ne cadat. qð verbū exponiť trib⁹ modis. P⁹ sm̄ Aug. in glo. ibidem sic: Qui se existimat stare ꝑ bona opa. Uideat ne cadat a se. a deo enī stat q̄ stat: a se cadit qui cadit. videat ergo ne cadat peccādo vel alios peccare faciēdo. 2⁹ exponitur sic: Qui se existimat stare. s. in bono statu esse ꝑ gratiā ⁊ charitatē quā putat se habere. videat. i. diligenter ꝯsideret ⁊ attēdat: ne cadat. i. ne a gratia in culpā ruat vel alios ruere faciat. 3⁹ modo exponitur sic. Qui se existimat stare ī charitate: tñ in charitate cadat. i. venialiter peccet: quia Prouer. xxiiij. Septies in die cadit iustus ⁊ resurgit. videat diligēter ne de charitate cadat ī culpā: sicut ille cui diciť Isaie. xiiij. Quomodo cecidisti lucifer? Est autem sciendū ad euidentiā predictoꝝ ꝙ charitas patrie amitti nō potest: charitas autē vie amitti potest. ⁊ hoc triplici ratione. Prima est: q2 cū intellectus ꝯprehēsoris semper actualiter ꝯtempleť deū: volūtas eius ꝑ charitatē inamissibiliter ferť in deū. Scđa ratio est: q2 in patria de⁹ ꝑ essentiā sue bonitatis videť. ⁊ ideo ibi charitas inamissibiliter habeť. Tertia rō est: q2 mens ꝯprehēsoris charitate repleť: inquantū charitas patrie replet totā capacitatē mētis rōnalis. Et ꝓbo hoc ꝑ exemplū de forma corporis celestis: q̄ ex eo ꝙ replet totā potētialitatem materie corpis celestis: semꝑ actualiter totaliter ⁊ inamissibiliter informat eā: ita ꝙ in corpe celesti nō remanet potētia ad aliā formā. Charitas autez vie pōt amitti pp tres rōnes ꝑdictas ꝯtrarias. Pria ē: q2 in pñti via diuine bonitatis essentia nō videť. Scđa ē: q2 intellectus viatoris deū semꝑ actualiť nō intueť vel ꝯtemplať. ⁊ iō charitas viatoris in deū semꝑ actualiť nō ferť. Tertia rō est: q2 intellect⁹ viatoris dei essentia nō repleť cū eū ꝑ essentiam suā nō videat. ⁊ iō charitas vie amitti pōt cū in ea mens beati non repleať: sicut ꝑ exemplū pz in formis generabiliū ⁊ corruptibiliū: q2 mā ipsorū sic recipit vnā formā ꝙ remanet in ea potētia ad aliā formam: ⁊ iō vna forma pōt amitti ꝑ acceptionē alteri⁹: q2 nō replet totā potētialitatē vel capacitatez talis materie. Hec. b. Tho. iij. scrip. sen. dist. xxxi. art. j. vtrū charitas semel habita possit amitti. in arg. ꝯtra: ⁊ in cor. q. Et scđa scđe. q. xxiiij. arti. xi. vtrū charitas semel habita possit amitti: in cor. q.

Qz charitas ꝑ vnū mortale pctm̄ amittiť. CA. XIII.

a Mittiť autē charitas viatoris ꝑ vnuz actū pctī mortalis. qð tripliciť ꝓbo. s. rōibus: similitudinib⁹: auctoritatib⁹. Prio ꝙ charitas ꝑ vnum pctm̄ mortale amittiť ꝓbo triplici rōne. s. rōne oppositionis: auersionis: detestatiōis. Prio rōne oppositiōis sic: Unū ꝯtrariū ꝑ aliud ꝯtrariū superueniēs tolliť. sed qðlibet pctm̄ mortale ꝯtrariať charitati: eo ꝙ ꝓpria rō charitatis in h̄ ꝯsistit ꝙ deus sup oīa diligať: ⁊ ꝙ hō totaliť ei subijciať oīa sua in deū referēs. pctm̄ aūt mortale hui⁹ oppositū facit: g̃ ⁊c̄. Aliť est de pctō mortali ⁊ veniali: q2 pctm̄ veniale nō ꝯtrariať charitati: iō nō excludit vel totaliť tollit charitatē effectiue vel meritorie. P⁹ mō. s. effectiue nō: q2 charitas ē circa finē vltimū. pctm̄ autē veniale ē quedā inordinatio circa ea q̄ sunt ad finē: ⁊ iō pctm̄ veniale ad ipam charitatē effectiue nō attingit. Scđo. s. meritorie nō: q2 pctm̄ veniale nō mereť amissionē vł diminutionē charitatis. Cui⁹ ratio ē: q2 cū aliq̄s delinq̄t ī minori nō mereť detrimentum pati in maiori: eo ꝙ de⁹ nō plus se auertit ab hoīe q̄z hō se auertat a deo. vñ q̄ inordinate se hz circa ea que sunt ad finē non mereť detrimentū pati in charitate ꝑ quā hō in finē vltimū ordinatur. Pctm̄ autē mortale ꝯtrariať charitati effectiue ⁊ meritorie: effectiue: q2 totaliť corrūpit ipam vt eius ꝯtrariū ⁊ meritorie: q2 q̄ peccādo mortaliť aliq̄d ꝯtra charitatez agit: dignū est vt de⁹ ei subtrahat charitatē. Hec. b. Thomas scđa scđe. q. xxiiij. arti. x. vtrū charitas possit diminui: in cor. q. 2⁹ h̄ idē ꝓbo rōne auersiōis sic: Qui a deo auertiť ⁊ ad creaturā ꝯuertiť charitatē amittit: eo ꝙ cōuersio hoīs in deū est ꝑ charitatē. sed q̄ mortaliter peccat a deo auertiť: q2 pctm̄ mortale ꝯsistit in auersiōe a bono incōmutabili ⁊ ꝯuersione ad bonū cōmutabile: g̃ ⁊c̄. 3⁹ hoc idē ꝓbo rōe detestatiōis sic: Qui cōtra preceptuz dei facit vel qð facere teneť ꝯtēnit: charitatē amittit. sed q̄ peccat mortaliter transgrediēdo vel omittēdo hoc facit: g̃ ⁊c̄. Sz forte dices: lz ille q̄ ex malicia peccat mortaliter peccet ⁊ charitatē amittat: tñ ille q̄ peccat ex passione aliq̄: puta ꝯcupiscētie vel timoris q̄ꝝuis peccet mortaliť: nō tñ charitatē amittit: vt petr⁹ fecit negando christū. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ charitas duobus modis amittitur. Uno mō directe ꝑ actualē ꝯtemptū: ⁊ hoc mō petr⁹ charitatē nō amisit. Alio mō indirecte: qñ omittit aliq̄d charitati ꝯtrariū ꝑp aliquā passionē ꝯcupie vel timoris: ⁊ h̄ mō petr⁹ cōtra charitatē faciēs charitatē amisit: sed eaz cito recupauit. In quo notať differētia inter illuz q̄ mortaliter peccat ex malicia: ⁊ illū q̄ mortaliter peccat ex passione aliqua: q2 ille q̄ mortaliter peccat ex malicia nō de facili est penitturus. Ille vero qui peccat ex passione aliq̄ sic: passione cessante. Scđo ꝙ charitas amittať ꝑ pec

catū mortale vnū: pbo triplici silitudine.s.claritatis ca/
loris:radicis. p° silitudie claritatis solaris.sicut.n.clari
tas aeris cessat in aere ex obstaculo solis illuminātis:sic
charitas cessat in mēte ex obstaculo crimis īfusionē cha
ritatis a deo ipedičtis.vn̄ Aug.dic̄ viij.sup gen̄.ad lrām
q̄ hō deo sibi pn̄te illuminat̄:abn̄te aūt ɔtinuo tenebra
tur a quo nō locoꝝ īnt̄uallis s3 voluntatis auersione disce
dit. 2° pbo idē silitudie vel exēplo caloris vitalis:q2 si
cut vitā corpalis amittit̄ calore vitali vel naturali subtra
cto:sic vita spūalis amittit̄ subtracto calore spūali p pec/
catū3 mortale. 3° hoc idē pbo silitudie vel exēplo radi/
cis:qđ exēplū ponit Aug.sup eplām Joh. dicēs: Radix
omniū maloꝝ est cupiditas: ꝛ radix omniū bonoꝝ ē cha
ritas.sil̄ ambe eē nō pn̄t:nisi vna radicitus euulsa fuerit:
alia plātari non pōt.sine cā conat̄ alīqs ramos incidere
si radicē nō ɔtēdit euellē. Hec mgr̄ sen.allegat tertio sen.
di.xxxi. Tertio q̄ charitas amittat̄ p vnū pctm̄ morta
le.pbo auctoritate sacre scripture sic: Per pctm̄ mortale
fit hō dign⁹ morte eterna.ita dicit aplŝ ad Ro.vi.Stipē
dia pcti mors:charitatē vō hn̄s h3 meritū vite eterne.vt
dicit̄ Joh.xiiij.Siquis diligit me diliget̄ a patre meo:
ꝛ ego diligā eū ꝛ manifestabo ei meipm̄.in q̄ q̄dē mani
festatōe dīne eēntie vita etn̄a ɔsistit:vt dr̄ Jo.xvij.Hec ē
vita eterna ꝛc̄.s3 nullus pōt sil̄ eē dign⁹ vita etn̄a ꝛ morte
etn̄a:ḡ pt3 q̄ charitas tollit̄ p vnū pctm̄ mortale.Hec.b.
Tho.scda scđe.q.xxiiij.arti.xij.vtrū charitas amittat̄ p
vnū actū pcti mortalis:arg.3:ꝛ in cor.q.ꝛ in solu.ij.arg.

Q2 charitas vie sel habita pōt amitti p pctm̄ mortale CA.XIIII.

Q Uod aūt charitas sel̄ habita amitti possit: pbat.b.Tho.scda scđe.q.xxiiij.arti.xj.
arg.3: auctoritate scripture sacre: Apoc.ij.Cha
ritatē pristinā reliqsti:memor esto vn̄ excideris ꝛ age pe/
nitentiā ꝛ prima opa fac. In quo verbo attende quattu/
or.s.puersitatē affect⁹:vtilitatē cogitat⁹:necessitatē act⁹:
qualitatē effect⁹. p° nota puersitatē affect⁹:ibi Charita
tē pristinā reliqsti.nō quo ad eēntiā charitatis: s3 q° ad
feruorē:q2 in charitate exn̄s nō ita feruebat sicut prius.
Bern̄. Multi sunt qui in initio ɔuersionis sue sunt fer/
uentes:s3 in fine pigritāt̄. 2° mō exponit̄ sic Charitatē
pristinā quo ad charitatis eēntiā reliquisti:q2 a charita
te ceciderat p pctm̄ mortale trāsgrediēdo omittendo cō
mittēdo.ꝛ hoc ē pessimū:eo q̄ q̄ a charitate cadit a deo
cadit. 2° attēde vtilitatē cogitat⁹:ibi Memor esto vn̄
excideris.d3.n.q̄ cecidit in pctm̄ mortale frequēter cogi
tare vn̄:vbi:ꝛ p q̄d cecidit. p° d3 cogitare vn̄ cecidit:q2 a
celo vbi erat anq̄3 peccaret cogitatōe:spe:ꝛ merito. 2° d3
cogitare vbi cecidit:q2 ī terrā s3 cogitādo ērena: ī culpā
mltiplicādo culpā vl̄ offensā3:in gehēnā q̄.cū ē ex se n.si
q2 sustētat̄ dīna mīa. 3° d3 cogitare p q̄d cecidit:q2 p cul
pā ppriā. Tertio attēde necitatē act⁹:ibi Age ꝛc̄. q̄dā
.n.pn̄iam eis iniūctā a sacerdote suscipiūt:ꝛ qđ pmittūt
nō faciūt.Quidā vō suscipiūt pn̄iam eis iniunctā ꝛ faci/
unt:s3 incōdignā.Quidā vō alij suscipiūt cōdignā pn̄ia3
ꝛ pficiūt.Re.infra Pn̄ia. Sed forte queres: an aliqs
post lapsum in pctm̄ mortale resurgēs p penitentiā:pos/
sit habere tantā charitatē quantā habebat prius anteq̄3
cecidisset in pctm̄. Rn̄deo ꝛ dico: q̄ mensura maior vel
minor charitati pfigit̄ sm̄ duo.s.sm̄ diuinū beneplacitū
ꝛ sm̄ hūanū conatū. p° sm̄ dīnū bn̄placitū. Cū.n. diuie
bonitati ꝛ liberalitati nō ponat̄ charitatis termin⁹ p pec
catū:cum ipe quantū in se est sit patus totalr̄ oīa peccata
delere:pōt put vult repare:ꝛ ad statū pristinū reducere.
2° mensura charitati maior vel minor pfigit̄ sm̄ huma
nū conatū. Cum.n.aliquis post peccatū possit et multū
ꝛ parū conari ad charitatē:oportet dicere:tum ex diuina
liberalitate:tū ex hūana dispositiōe:q̄ hō post pctm̄ per
pn̄iam pōt in maiori ꝛ minori charitate resurgere. Ad
cui⁹ euidentiā pono hic sub q̄ōne tres casus. Primus ē
an virgo post casum vel peccator resurgens habeat tātū
pmiū quātū virgo an̄ casum ꝛ quātū innocēs. Rn̄deo ꝛ
dico:q̄ duplex est pmiū.s.eēntiale: ꝛ accidētale. Loquē/
do ergo de gloria pmij eēntialis: virgo p⁹ pctm̄ vl̄ pctōr
resurgens p pn̄iam pōt eq̄le vel mai⁹ habere. Cuius rō ē
q2 pmiū essentiale ɔmensurat̄ charitati:ꝛ ideo sm̄ q̄ in
maiori vel minori charitate resurgit:sm̄ hoc habebit p/
miū. Sed loquēdo de pmio accidētali nō. Cuius rō est:
quia gloria premij accidentalis nō cōmensurat̄ charita/
ti:s3 actui vel statui.vn̄ post pctm̄ virgo aureolā nō habe
bit.ꝛ silr̄ nec peccator resurgens habebit gaudiu3 de in/
nocentia cōtinuata. Re.s. Aureola. Secundus casus est
q̄ pctōr resurgēs q̄ñuis reducat̄ ad equale3 charitatē vt
prius:non tn̄ ad eandē dignitatē.qđ dupliciter pbo. p°
exemplo:q2 ab officio dignitatis aliquis repellit̄ ppter
peccatum cōmissum etiā si pn̄iam egerit:sicut pp homi/
cidiū repellit̄ homo a sacerdotio. 2° pbo hoc idē aucto
ritate Ezech.xliiij.vbi sic dicit̄: Leuite qui recesserunt a
me nunq̄3 appropinquabūt mihi vt sacerdotio fungant̄.
Tertius casus est talis: Sunt duo quoꝝ vnus pmanēs ī
charitate alius est de nouo recipiēs charitatē: quis istoꝝ
rū plus recipit de influentia diuini lumīs: Rn̄deo ꝛ di/
co:q̄ ceteris parib⁹ s3 ille q̄ h3 charitate3 plus recipit de
influentia diuini lumīs.sed ille qui non habet pōt plus
conari ꝛ magis recipiet. Hec.b.Tho.iij.scri.sen.dis.xxxi.
arti.iiij.vtrū hō p pn̄iam semp in maiori charitate resur/
gat.q.j.in cor.q.ꝛ in solu.j.ij.iij.arg. Quarto ꝛ vltimo
vide qualitatē effectus: ibi Opera prima fac.q.d. habe/
as exercitiū operū virtutis quousq̄3 puenias ad pmū sta
tum.qđ esse non pōt nisi fiat mora in bonis opibus.l3.n.
homo fiat fortior ꝛ resurgat in maiori gratia ꝛ charitate
tn̄ non statim pueniet ad primā puritatē:ꝛ hoc ppter in
sultus tentationū ꝛ cogitationū. Sed forte queres an
quelibet charitas possit cuilibet tentatiōi resistere. Rn̄/
deo ꝛ dico:q̄ aliud ē a tētatōe vinci:aliud est tentatiōe3
vincere:aliud est tētationi resistere. p°.n.ille dicit̄ a tē/
tatione vinci qui a bono pposito trahit̄ p tentatōem in
cōsensum peccati:sicut est in cōtinente qui h3 rōnem re/
ctam in vniuersali: sed deducit̄ in pticulari imminente
passione. Qui.n.non habet bonum ppositū vt intempa/
tus siue luxuriosus non vincit̄:q2 libenter id agit. ꝛ hoc
modo quelibet charitas pōt resistere peccato ppter libe
ru3 arbitriū a seruitute peccati:q̄ñuis difficultatē patiat̄
ppter tentatōis impulsum. 2° ille vincit tentatiōe3 qui
non solum a tentatōe supueniente in actum peccati non
deducit̄:sed etiā ex magnitudine virtutis quasi nihil tē
tationē puipendit.ꝛ hoc modo charitas que in pricipio
tentationis est parua:pōt tentatōibus resistere:q2 in fi/
ne tentatōis fit magna:cu3 deus pugnanti semp auxiliū
amministret. 3° ille tentationi resistit qui difficultatē
a tentatione patitur:sed non deducitur.ꝛ talis resistit q̄/
dem tentationi cum non consentit: sed pprie loquendo
non vincit. Cuius rō est: quia cum in tali ꝛ in principio
ꝛ in fine tentationis semp charitas parua maneat ꝛ non
crescat:potest tentationi resistere ppter liberū arbitriū:
sed non tentatōem vincere: q2 patit̄ difficultatē ex pui/
tate charitatis. Hec.b.Tho.iij.scri. sen.dist.iij.arti.iij.in
cor.q. Re.infra sequēti ca.imediate: quot modis chari/
tas augeat̄. ꝛ infra Opera que aliquis post penitentia3
debet facere.

Utrū charitas possit diminui. CA.XV.

S Ecundo circa charitatē considerare debem⁹ au/
gmentatiōem. Ubi nota:q̄ aliqđ est querere:
an charitas possit dimitti:an diminui:an augeri.

Primo.n.cū querit̄:an charitas possit amitti. Rn̄deo ⁊
dico φ sic:vt pꝫ īmediate.s.in tribus ca.ꝓcedē. Scđo
cū querit̄:an charitas possit diminui ſm eēntiā. Rn̄deo
⁊ dico φ nō.qđ tripliciter ꝓbo.s.ↄſiderādo charitatis si/
militudinē:causalitē:⁊ peccati venialis virtutē. p° ↄſi/
derādo charitatis silitudinē:nam charitas in scriptura
cōpat̄ igni:ſm illud Canti.viij. Lampades eius.s.chari/
tatis lāpades ignis atqꝫ flāmaꝝ. sed ignis q̄diu manet
sp̄ ascendit:ḡ charitas q̄diu manet ascendere pōt. 2° ꝓ
bo hoc idē ↄſiderādo charitatis causalitatē.Dr̄ia.n.ē in/
ter cām virtutis acq̄site ⁊ virtutis infuse:qꝛ cā virtutꝭ ac/
quisite ⁊ virtutis infuse:qꝛ cā virtutis acq̄site sunt actus
humani.⁊ iō cessantibus actibus hūanis virtus acquisi/
ta cessat:diminuit̄:⁊ tandē corrūpit̄:vt ꝑcipue de amici
tia pꝫ.Re.ā.Actus amicitie.Uirtus aūt infusa nō causa
tur ab actibus hūanis ſꝫ solū a deo.⁊ talis est charitas vt
pꝫ.s.ḡ cessantibꝰ actibꝰ nr̄is charitas nec diminuit̄ nec
corrūpit̄. 3° hoc idē ꝓbo ↄſiderādo peccati venialis vir
tutē.nam peccatū veniale nō diminuit charitatē.qđ pꝫ:
qꝛ si peccatū veniale diminuit charitatē:aut hoc facit ef/
fectiue:aut meritorie.nō quidē effectiue:qꝛ ad ipaꝫ cha/
ritatē non attingit:eo φ charitas est circa finē vltimū.
peccatū aūt veniale ē quedā deordinatio circa ea q̄ sunt
ad finē.nō aūt ex hoc dimnuit̄ amor finis φ aliq̄s inor/
dinate aliq̄d omittit circa ea que sunt ad finē.Silr̄ pctm̄
veniale nō diminuit charitatē meritorie:nō.n. pctm̄ ve/
niale meret̄ diminutōem charitatis.Cuius rō est:qꝛ cū
aliquis delinquit in minori nō meret̄ detrimētū pati ī
maiori.vn̄ deus nō plus se auertit ab hoīe q̄ hō se auer/
tat a deo.⁊ iō cū a deo nō causet̄ aliq̄s defectꝰ in nobis:
nisi ꝑ modū pene:ſm φ subtrahit grām in penā pctī:nō
cōpetit deo diminuere charitatē nisi ꝑ modū pene pctō
debite.pctm̄ aūt veniale nullo mō charitatē diminuit:vt
pꝫ.pctm̄ aūt mortale nō diminuit charitatē:sed corrum
pit ⁊ tollit:ḡ ⁊c. Pōt tn̄ ꝑ accidēs ⁊ indirecte dici dimi/
nutio charitatis dispositio ad corruptōem ipius que fit
vel ꝑ peccata venialia:vel etiā ꝑ cessatiōem ab exercitio
operū charitatis. Nā ꝑ peccata venialia ⁊ ꝑ cessatōeꝫ ab
opibus charitatis minuit̄ charitas nō quo ad eēntiā:vt
pꝫ:ſꝫ quo ad radicatōem ⁊ quo ad feruorē.Quo ad radi
catōem inq̄ntū ꝑ pctā venialia generat̄ ↄ̄ria dispositio
ad corruptōem ipius:Quo ad feruorē ꝑ cessatōeꝫ ab opi
bus charitatis:inq̄ntū ex dissuetudīe minuit̄ facultas
obediētie viriū inferioꝝ ad supiores:⁊ ocio tepescit cha
ritatis feruor. Dec.b.Tho.i.scri.sen.di.xvij.arti.v. vtrum
charitas minuat̄:in cor.q.⁊ scđa scđe.q.xxiiij.arti.x.vtꝝ
charitas possit diminui:arg.ↄ̄:⁊ in cor.q. Tertio cum
queritur:an charitas possit augeri. Rn̄deo ⁊ dico φ sic:
Ad cuiꝰ euidentiā nota tria.s.augmētatiōis actū:modū:
terminū. Primo.n.circa charitatē nota augmētatiōis
actū. Qꝫ aūt charitas vie augeri possit ꝓbo tripliciter.s.
auctoritate:rōne:silitudine. p° auctoritate Aug. dicen/
tis:φ in rebus spūalibꝰ idē est maius qđ melius.ſꝫ ↄtin/
git charitatē meliorari:alioq̄n nō ↄtingeret hoīeꝫ melio
rari:cū bonitas hoīs ex charitate causet̄:ḡ ↄtingit chari/
tatē meliorari. 2° hoc idē ꝓbo rōne sic:Bonitas consi/
stit ex appropinq̄tōe ad deū qui ē vltimus finis nr̄e bea
titudīs.in hac aūt via quātomagis deo appropinq̄mus
tāto magis appropinq̄re possumꝰ vt tāto ꝑfectiores simꝰ
ſꝫ hāc ꝓpinq̄tatē ad deū facit charitas:ḡ charitas vie po
test augeri.si.n.augeri nō posset iam cessaret vie ꝓcessus
ideo apls.i.ad Corinth.xij.charitatē nomīat viā dicens
Adhuc excellentiorē viā demōstro. 2° hoc idē cōfirmo
alia rōne sic:Premiū rn̄det merito.sed vnus maius pre
miū cōsequit̄ vno tp̄e q̄ ei debeat̄ alio tēpe quo erat in
charitate:ḡ charitas in eo est augmētata. 3° hoc idē ꝓ
bo silitudine:qꝛ sicut augmētū in corpalibꝰ respicit tria
aliquid sicut subiectū sicut ipm hoīem:aliquid sicut ter
minū ꝑ se vel hoīs quantitatē:aliquid sicut terminū per
accidens:vt qualitatē in quantitate:sicut augmētata su
ꝑficie auget̄ albedo:ita augmētū charitatis respicit tria
Aliquid respicit sicut subiectū vt aīam:non φ aīa augea
tur sicut homo:sed est sicut illud circa quod fit tale au
gmentū. Aliquid respicit sicut terminū per se.vt ipaꝫ vir
tutem charitatis:nam augmentata virtute charitatis au
getur essentia charitatis. Aliquid respicit sicut terminū
per accidens:quia.n.virtuti charitatis ↄiuncta est essen
tia charitatis:iō augmentata virtute charitatis augetur
essentia charitatis.augmentū aūt essentie charitatis est
ꝑfectio charitatis.vn̄ dicit Aug.sup Johēm:φ charitas
meret̄ augeri vt aucta mereat̄ ⁊ ꝑfici. Dec.b.Tho.i.scri.
sen.di.xvij.arti.i.arg.ↄ̄:⁊ in cor.q.⁊ mgr̄ Romanus ↄpo
nit.b.Tho.ibidē.⁊ scđa scđe.q.xxiiij.arti.iiij.argu.ↄ̄a:
⁊ in cor.q.ibidē.

¶ Qꝫ charitas vie auget̄ quatuor modis:⁊ quibus. CA·XVI.

Secundo circa charitatis augmentū nota modū.
Nam charitas vie auget̄ spāliter quattuor mo
dis.s.radicatōe:ꝑpatōe:ꝑfectōe:appropinqua
tōe. Primo auget̄ inhesione vel radicatōe:nō q̄dē φ
prima charitas esse incipiat vel esse desinat in subiecto
cū volūtate ſꝫ ita φ magis eē incipiat qđ prius minus
inerat. Ubi nota φ ista duo inter se differūt.s.infusio ⁊
augmētatio. Infusio charitatis importat quandā muta
tōem ſm habere ⁊ nō habere:⁊ ideo dicit̄ φ in infusiōe
charitatis aliq̄d adueniat qđ prius nō erat. ſꝫ augmēta
tio charitatis importat mutatōeꝫ ſm minꝰ ⁊ magis hēre
⁊ iō nō opꝫ in augmētatōe charitatis φ aliq̄d insit qđ ꝑ
us nō infuerat:ſꝫ φ magꝭ insit qđ ꝑus minꝰ inerat. ⁊ hoc
est qđ facit deus charitateꝫ augendo.s.φ magis infixa
φ ꝑfectius silitudo spūssancti pticipet̄ in aīa. Scđo
charitas vie auget̄ ꝑpatōe.nā aliter ē de lumine:⁊ aliter
de charitate:qꝛ lumē crescit in aere ꝑ additōem luminaris
ad luminare.vt verbigrā:Sicut lumē crescit ī domo alia
candela supaccēsa. sed charitas nō crescit in aīa ꝑ addi
tōem luminaris ad luminare:qꝛ non est nisi vnū lumina
re influens.s.spūssanctus:qui q̄uis semꝑ eodē modo se
habeat eo φ est imobilis:tn̄ ꝑ beneplacito sue volūtatis
⁊ sapiē pōt alicui charitatē maiorē infundere.ſm φ ali
quis magis se ꝑparat vel disponit ad maiorē charitatē
suscipiendā.vn̄ sicut eadē irradiatōe solis efficit̄ aer ma
gis vel minus clarus:quāto minꝰ vel magis depurat̄ ⁊
a nebulis sepat̄:sic auget̄ charitas ꝑpatōe ſm φ aliquis
magis vel minꝰ ad charitatē recipiendā ꝑpat̄ ⁊ a pecca
toꝝ nebulis vel tenebris sepat̄.vn̄ sicut albius est qđ est
nigro impmixtius:ita tanto charitas magis auget̄ quā
to magis a peccatis aliquis sepat̄:sicut dicit Aug. libro
lxxxiij.q.Diminutio cupiditatū est augmentatio chari/
tatis:tn̄ hoc accidit charitati ſm φ charitas est in subie
cto pticipāte ↄtrariū:qꝛ augmentū charitatis pōt esse in
illis in q̄bus nihil ē de ↄ̄rio charitatis:sicut in angelo ⁊
hoīe in statu innocētie.ſꝫ de necessitate inq̄sitionis vel au
gmentatōis charitatis est φ educat̄ de impfecto ad ꝑfe
ctū ⁊ iō. Tertio auget̄ charitas vie ꝑfectiōe.Sicut.n.
ignis agēdo nālr̄ in ligna caliditatē aque auget ⁊ ꝑficit
nō aliq̄d caliditati addēdo:ſꝫ sua actōe subiecti potētiā
ad actū caliditatꝭ reducēdo:sic agēs supnāle.s.deꝰ spūssā
ctus auget charitatē ī aīa nō aliq̄d ipi charitati addēdo
ſꝫ mediāte habitu charitatis infuso a.īaꝫ vel volūtatē ma
gis ad actū charitatis disponēdo.vn̄ sic nō calidū ē potē
tia calidū.ita minꝰ calidū ē potētia magꝭ calidū.⁊ iō sic
ꝑ rōnē ⁊ actōeꝫ calidi efficitur de nō calido calidum:nō
φ ponat̄ ibi aliquis calor:sed φ calor qui est in poten

tia educit in actū:ita intēsio charitatis est ex hꝯ ꝙ natura
recipiens.s.mens vel voluntas magis ac magis ꝑparat
ad gratie vel charitatis susceptiōem:ita collectio in vnū
est fm ꝙ recipit id qđ sūme vnū est.s.deū:sicquelibꝫ po/
tentia colligit fm ꝙ stat sub sua ꝑfectōe. Quarto au/
get charitas vie appropinquatōe ad terminū:ꝛ sic dicit
maior charitas:qꝛ magis assimilat deo. Ita dicit Aug.i
libro de ꝑscientia dei ad dardanū:ꝙ magis est in gratia
vel charitate ꝗ ad siītudinē diuinā magis accedit.vn̄ si/
cut lumē solis magis accedit ad rōnē claritatis ꝙ̄ lumē
candele:ꝛ iō magis illuminat:ita mens quanto magis ad
deū appropinquat tāto magis crescit in grā vel charita/
te.Et sicut elongatio a deo ꝑ peccatū nō fit ꝑ alicuius rei
subtractōem qn̄ hō qui ē in vno pctō labit in aliud.Si/
militer appropinquatio ad deū qn̄ hō est in grā vel cha
ritate nō fit ꝑ alicuius rei subtractōem:sꝫ ꝑ collectōem i
vnū hoc mō:nā ipa volūtas quātū est ex sui natura disp
sionē quandā hꝫ:fm ꝙ ē in potētia ad plura. magis aūt
ac magis ꝑpat ad grē vel charitatis susceptōeꝫ ꝛ augmē/
tatōem:fm ꝙ ex dicta multitudie.s.possibilitatis ꝯfusio
ne in vnū colligit. Ista aūt collectio in vnū est fm ꝙ ipa
volūtas ꝑticipat id qđ sūme est vnū.s.deuꝫ:vt ptꝫ.ā. Hec
bea.tho.i.scri.sen.di.xvii.arti.ii.vtrū charitas augeat per
additōem:in cor.q.Et scđa scđe.q.xxiiii.arti.v.sub codeꝫ
titulo:in cor.q.ꝛ in solu.ij.ꝛ.iij.argu.ꝑ totū. ¶ Iterū
ꝙ charitas vie auget quattuor modis. CA.XVII.

Si vo aliter vis ꝓcedere dicas:ꝙ charitas auget
quattuor modis.s.ꝑ actū:ꝑ conatū:ꝑ affectū:per
accessum. Primo charitas vie auget ꝑ actū.
Ubi nota:ꝙ duplex est actus hūanus.vnus est ꝓcedens
ad charitatē:alius informatus charitate. Primus enim
actus.s.ꝓcedens charitatē ordinat ad cōsequendā cha/
ritatē:non per modū meriti:sed ꝑ modū dispositiōis so/
lum.Secundus actus.s.informatus charitate ordinatur
ad augmentū charitatis ꝛ ꝑ modū dispositōis ꝛ ꝑ modū
meriti.neuter tn̄ actus ordinatur vel ad habendā vel au
gmentandā charitatē ꝑ modū alicuius efficientie: sicut
ordinant actus nostri ad habendū habitus vel virtutes
acꝗsitas. Secūdo charitas vie auget ꝑ conatū. Sicut
.n.videmus in hōie qui se disponit ad habendā grām vł
charitateꝫ ꝙ aliqn̄ vnico actu aliqn̄ pluribꝰ se disponit.
vnico quidē actu qn̄ illum actuꝫ fm debitū conatū facit
pluribus vo qn̄ non debite conat:ꝛ tunc vltimus actus
quē facit disponit ipm quasi virtute omniū ꝓcedentiuꝫ:
vt verbigratia sicut gutta cauat lapidē nō semel sed sepe
cadendo:ita ꝙ vna gutta vltima cauat in virtute omniū
ꝓcedentiū:sic homo ꝗ est in charitate si fm habitū chari
tatis quē hꝫ debite conat:meret augmētū gratie vł cha/
ritatis.si vo tepide agat:tunc non sufficit vnus actus ad
merendū gratie vel charitatis augmētū. Sꝫ ꝯtra:Ui/
det ꝙ quilibet actus charitatis sine conatu mereat cha
ritatis augmentū tali rōne:Qđ pōt id qđ magis est:pōt
id qđ est minꝰ.sed ꝗlibet actus charitatis meret vitā e/
nā que maius ē ꝙ̄ simplex charitatis augmentū:qꝛ vita
eterna includit charitatis ꝑfectōem:ḡ multomagis ꝗli/
bet actus charitatis opat ad charitatꝭ augmētū. Rn̄deo
ꝛ dico:ꝙ lꝫ ꝗlibet actus charitatis mereat vitā eternaꝫ:
nō tn̄ statim exhibēdā sꝫ suo tpe. Silr etiā ꝗlibet actus
charitatis meret charitatis augmētū.non tn̄ statim au/
get.sed qn̄ aliꝗs conat ad charitatis augmētū:ita ꝙ ad
augmentū charitatis conatus ad tale augmentū ē neces/
sarius. Hec.b.Tho.i.scri.sen.di.xvii.art.iii.vtrū charitas
quolibꝫ actu charitatis augeat:in cor.q. Et scđa scđe.q.
xxiiii.arti.vi.sub codē titulo:in cor.q.ꝛ in solu.i.argu.
Tertio charitas vie auget ꝑ affectū.Ubi nota ꝙ duplex
est quātitas.s.corpalis vel extēsiua:virtualis vel intēsiua

Quantitas corpalis vel extensiua attendit solum fm nu
merū.ꝛ hoc augmentū non cōuenit charitati.s.vt plura
vel pauciora diligant:qꝛ minima charitas diligit oīa
que sunt ex charitate diligenda. Alia est quantitas vir/
tualis vel intensiua que non solū attendit fm numerum
obiectoꝝ vt plura vel paucioꝝ diligant:sed fm intensio
nē actus ꝛ affectus vt magis vel minus aliꝗd diligat.et
hoc modo charitas vie auget:vt ponit bea.Tho.scđa se
cūde vbi.ā.arti.iiii.vtrū charitas vie possit augeri:in so/
lu.i.argu. Quarto charitas vie auget ꝑ accessuꝫ ad ter
minū vel ad finē vltimū.s.ad deū. Ubi nota ꝙ sicut est
de augmento lumis:ita est de augmento charitatis. naꝫ
lumen pōt augeri tripliciter.s.depuratōe aeris:additiōe
alterius luminis:appropinquatōe lucis. pꝰ auget lumē
depuratōe aeris:sicut albius est qđ est nigro impmixti/
us. 2ꝰ auget additōe alterius lumīs:sicut aer magis ē il/
luminosus qn̄ plura luminaria applicant. 3ꝰ augetur lu/
men appropinquatōe claritatis vel lucis:sicut lumē so/
lis magis accedit ad rōnē claritatis ꝙ̄ lumen cādele: iō
magis illuminat.Silr charitas vie his tribus modis po
test augeri. pꝰ ꝑ depuratōem mentis ꝛ exclusionē ꝯrie/
tatis.vn̄ Aug.in li.lxxxiii.q.dicit:ꝙ nutrimētū ꝛ augmē
tum charitatis est diminutio cupiditatis. Ubi nota ꝙ
duplex est cupiditas:Una quidē est qua finis in creatu
ris constituit:ꝛ hec totaliter mortificat charitatē cuiꝫ sit
venenū ipius:vt Augu.dicit ibidē.ꝛ hec facit ꝙ deꝰ mi/
nus amet ꝙ̄ debeat amari ex charitate: non quidē cha/
ritatē diminuendo sed eā totaliter tollendo.ꝛ sic intelli/
gendū est dictū Aug.x.ꝯfes. Minus te amat ꝗ tecum ali
quid amat.Et subdit:Qđ nō ꝓꝑ te amat. Qđ nō ꝯtingit
in peccato veniali:sed solū in mortali.qđ.n.amat in pec/
cato veniali ꝓꝑ deū amat habitu ꝛ sine actu.Alia est cu/
piditas peccati venialis que non sꝫ diminuit ꝑ charita
tē. Hec.b.Tho.scđa scđe.q.xxiiii.arti.x.in solu.i.arg.per
totū. 2ꝰ charitas vie auget nō quidē ex additiōe lumi/
nis ad lumen:sed ex intensione charitatis ꝗ prius inerat
ita ꝙ illud qđ minus inerat.s.charitas que prius minus
inerat:postea magis insit. Rō aūt quare aliqui opinant
ꝙ charitas augeat ꝑ additōem charitatis in aīa est:qꝛ
charitas in aīa est quoddā spūale lumen:vt dicit .i. Ioh.
ij.Qui diligit frēm suum in lumine manet.sed lumē cre/
scit in aere ꝑ additōem alterius lumīs:sicut in domo lu/
mē crescit alia candela supaccēsa: ḡ etiā charitas crescit
in aīa ꝑ additōem charitatis ad charitatē:Sꝫ hec rō ꝛ si/
militudo nil valet.Cuiꝰ rō est:qꝛ additio lumis ad lumē
pōt intelligi in aere ꝓꝑ diuersitatē luminariū causantiū
lumē:tn̄ talis distictio nō hꝫ locū in ꝓposito: qꝛ nō ē ibi
nisi vnū luminare influēs lumē charitatꝭ. Hec.b.Tho.se
cūda scđe.q.xxiiii.arti.v.vtrū charitas augeat ꝑ additio
nē:in solu.i.arg.ꝑ totū. Et ꝑterea posito ꝙ charitas ꝑ mo
dum luminis augeatur:non sequit ꝙ in anima sint due
charitates:sed vna magis intensa.sicut etiam vt cōmuni
ter sustinetur qn̄ in aere diuersa luminaria apponuntur
non sunt in aere plura lumina:sed vnum lumen magis
intensum:vt dicit magister Romanus de ordine ꝑdica/
toꝝ.i.scri.sen.di.xvii.arti.ii.vtrū charitas augeatur ꝑ ad
ditōeꝫ vel alio modo:in cor.q. Tertio charitas vie au
getur ex cōiunctōe:inhesione:vel fruitiōe finis vltimi ꝗ
est deus.Ubi nota:ꝙ sicut lumen auget dupliciter.s.per
recessum a cōtrario:ꝛ hoc ꝑ accidens inquantū lumē in/
uenit in subiecto ꝑticipante cōtrariū.s.tenebram:ꝛ ꝑ ac/
cessum ad terminū:ꝛ hoc ꝑ se:sicut ptꝫ de lumine solis ꝛ
de lumine candele supra:ita charitas augetur dupliciter
Uno modo per accidens.s.per recessum a cōtrario cha/
ritatis.s.a peccato inquātū charitas pōt esse in subiecto
ꝑticipante contrariū.Alio modo augmentū charitas est

p se.s.p accessum ad terminũ.s.deũ. sicut fuisset in angelo ⁊ hoĩe in statu innocentie. Et iõ quarto ⁊ vltimo charitas vie augetᷣ p accessum ad finẽ vltimũ qui est deus. vñ tanto magis charitas vie augetᷣ ⁊ pficitᷣ: quãtomagis voluntas aĩe plus pficitᷣ: illo habitu s3 ad actũ ⁊ obiectũ et ad finẽ illius habitus colligendo. Dec.b. Tho.j.scri.sen. di.xvij.arti.ij. vtrũ charitas vie augeatur p additiõem: in cor.q.⁊.in solu.iij.argu. ⁊ petrus de thara. ibidẽ. Re. e. in fine capituli pcedẽ.imediate: quõ fit collectio mentis in deũ. vñ aplˢ ondẽs q̃ charitas vie pdictis quattuor modis augeri põt. hortans ad charitatis augmẽtũ sic ait ad ephe.iiij. In charitate crescamus in illo p omnia.

Utrũ charitatis augmẽtũ habeat terminũ. CA.XVIII.

t Ertio circa charitatẽ cõsiderare debemᵘ augmẽtatõis terminũ. Si.n.queratᷣ an augmentũ charitatis habeat aliquẽ terminũ. Rñdeo ⁊ dico q̃ de augmento charitatis possimus dupliciter loqui: aut q̃tum ad id qd est: aut q̃tum ad id qd põt eẽ. Si q̃tũ ad id qd est: dico q̃ augmentũ charitatis puenit ad aliquẽ terminũ vltra quez charitas non augetᷣ in quolibet homine. Si võ loquimur q̃tum ad augmentũ charitatis qd põt esse: dico q̃ augmẽtũ charitatis nõ puenit ad aliquẽ terminũ vltra quem non possit augeri. Unde dico: q̃ charitas vie possit augeri in infinitũ. qd pbo triplici rõne.s.rõne virtutis diuine: charitatis infuse. capacitatis anime. pᵒ rõne virtutis diuine sic: Causa agens vel efficiens charitatẽ est deus. sed deus est infinite virtutis: ḡ quanto magis charitatẽ infundit: tanto maiorẽ charitatem põt infundere. sicut etiã quacũq; creatura data potest pducere meliorẽ. 2ᵒ hoc idẽ pbo rõne charitatis infuse sic: Charitas quedã pticipatio charitatis spũsancti sed charitas spũsancti est infinita: ergo in infinitũ pticipari ⁊ a viatore haberi põt. ⁊ iõ quantomagis pticipatᷣ ⁊ habetᷣ: tanto magis pticipari a nobis ⁊ haberi põt. 3ᵒ hoc idẽ pbo rõne capacitatis aĩe sic: Aliter est de natura corpali ⁊ aliter de natura spũali. q2 natura corpalis in recipiendo est limitata ⁊ finita: q2 non est par amplioris pfectionis. sed natura rei spũalis l3 de se sit finita: tñ in recipiendo põt dilatari vel ampliari in infinitũ. talis ẽ capacitas ipsius anime. Et cõfirmo hoc tali rõe: Charitas sequitᷣ cognitõem dei: ergo cũ cognitio de deo possit in infinitũ crescere: q2 nunq̃ tantũ cognoscimᵘ d deo quin plus eũ possimᵘ cognoscere: ḡ nunq̃ eũ tãtũ diligimus quin eũ plus possimᵘ diligere. vñ p receptõem charitatis in mẽte capacitas mẽtis augetᷣ: ⁊ cor dilatatᷣ. vñ dicᷣ aplˢ ij.ad Chorinth.vj. Cor nrm dilatatũ est. Cuius rõ est: q2 sp charitate excrescẽte superexcrescit habilitas ad vlterius vel maius charitatis augmentũ. ⁊ iõ aplus ad philip.iij. dicit: Non q̃ iam acceperim aut pfectus sim. sequor aũt siquo mõ comphendã. Ubi glo. sic ait: Nemo fidelium etsi multũ pfecerit dicat: Sufficit mihi. qui.n. hoc dicit exit de via aũ finẽ. ḡ sp in via charitas põt magis ac magis augeri. Ita dicit aplˢ ad philip.j. Charitas vr̃a magis ac magis abundet in sciã. Ad cuius euidentiã nota tria. Primũ est: q̃ cũ augmentũ charitatis sit q̃dã motᵘ de minᵘ pfecto ad magis pfectũ: sicut motᵘ est ad aliquez terminũ seu finẽ: ita augmentũ charitatis est ad aliquez finẽ. sed ille finis nõ est in hac vita sed futura. Secundũ est: q̃ q̃uis charitas cõiungat nos fini vltimo qui ẽ deᵘ tñ illa cõiunctio põt esse maior sp sm infinitos gradus: ita q̃ illa cõiunctio ad deũ quã facit charitas põt augeri in infinitũ. Tertiũ est: q̃ l3 charitas vie possit augeri ĩ infinitũ: vt p3 ex dictis: nunq̃ tñ põt adequari charitati patrie: q2 nunq̃ tantũ diligit hõ deũ in via quantũ in patria. Cuius rõ est: q2 sicut linea quãtũcunq; crescat nõ attingit quãtitatẽ supficiei: eo q̃ quãtitas linee ⁊ quantitas supficiei nõ sunt eiusdẽ rõnis: ita quãtitas charitatis vie nũq̃ attingit quãtitatẽ charitatis patrie: eo q̃ nõ est eadẽ rõ quãtitatis charitatis vie q̃ sequitᷣ cognitõem fidei: ⁊ quãtitatis charitatis patrie q̃ sequitᷣ aptã visionez dei. Sz d: Uidetᷣ q̃ augmẽtũ charitatis veniat ad terminũ aliquẽ q̃ augeri nõ põt ⁊ in via ⁊ in patria. Pᵒ in via de beata virgine hoc mõ: Sicut beata vgo se habuit ad puritatẽ habẽdã: ita se habuit ad habẽdã charitatẽ. s3 beata virgo sub deo nõ potuit hr̃e maiorẽ charitatẽ q̃ habuit. Anselmus: Decuit vt beata virgo ea puritate niteret q̃ sub deo maior nequit intelligi. Ita etiam sub deo nõ potuit hr̃e maiorẽ charitatẽ. vñ videtᷣ q̃ charitas beate virginis ampliᵘ augeri nõ potuit. Rñdeo et dico q̃ differt puritatis ⁊ charitatis augmẽtũ. q2 augmẽtũ puritatis est p recessum a 9rio. ⁊ q2 in beata virgie fuit depuratio ab oĩ pctõ iõ puenit ad sũmũ puritatis sub deo tñ in quo nõ est aliq̃ deficiẽdi potẽtia q̃ in qualibet creatura quãtũ in ipa est. Augmẽtũ võ charitatis ẽ p accessum ad bonitatẽ diuinã: q̃ quãtomagis pticipatᷣ: tanto magis pticipari põt. ⁊ iõ beata vgo nõ habuit sũmã charitatẽ q̃ maior nõ possit intelligi: q2 etiã ipa ĩ grã ⁊ charitate pfecit. Scdo q̃ augmẽtũ charitatis veniat ad aliquẽ terminũ q̃ augeri nõ põt arguo etiã in patria d beatis quorũ charitas augeri nõ põt. Rñdeo ⁊ dico: q̃ charitas in beatis augeri nõ põt pp cõditõem statᵘ: q2 nõ sunt in via s3 in termino vie vñ datᷣ eis pmiũ: sm illud q̃ charitas in statu vie in eis creuit. vñ augmẽtũ meriti intelligitᷣ circa terminũ: nõ aũt in cõiunctõe cũ suo termio. ⁊ iõ tãtũ datᷣ beatis de pmio in patria quãtũ habuerũt d charitate q̃ ẽ cã merẽdi in via ita q̃ quãtũ in beatis creuit charitas in via tãtũ crescit in eis felicitas in patria. Dec bea. Tho.j.scri.sen.di.xvij.arti.iiij. vtrũ augmẽtũ charitatis habeat aliquẽ terminũ: arg.d: ⁊ in cor.q. ⁊ in solu.iiij. ⁊.v.arg. ⁊ iterũ scda scde.q.xxiiij.art.vij. vtrũ charitas augeatᷣ in infinitũ: arg.d: ⁊ in cor.q. ⁊ in solu.iij.argu.

¶ Utrũ charitas vie possit eẽ pfecta. CA.XIX.

t Ertio principalr circa charitatẽ cõsiderare debemᵘ pfectõez. Si ẽt q̃ritᷣ: an charitas possit eẽ pfecta. Rñdeo ⁊ dico: q̃ pfectio charitatis duobᵘ modis põt intelligi.s.vl ex pte diligibilis: vl ex pte diligẽtis. Pᵒ ex pte diligibilis est pfecta charitas q̃ñ tãtũ aliq̃d diligitᷣ quantũ est diligibile. ⁊ q2 bonitas ẽ cã vel rõ diligẽdi: vt p3.d.amoris cã. deus autẽ tãtũ diligibilis ẽ quãtũ bonᵘ est. bonitas võ eius ẽ infinita vñ infinite diligibilᵉ est. ⁊ iõ cũ quelibet virtus creata sit infinita: nulla creatura põt infinite eũ diligere. vñ charitas nullius creature põt esse pfecta: sed solũ charitas dei qua seipm diligit est pfecta. Scdo pfectio charitatis põt attendi ex parte diligẽtis. ⁊ sic dicitᷣ pfecta charitas q̃ñ aliq̃s sm totum suũ posse diligit deũ. vñ alia est pfectio charitatis vie: ⁊ alia est pfectio charitatis patrie. Primo.n. charitas vie vel viatoris est pfecta quattuor modis.s.cauendo vitiũ: contẽplando deũ: non timendo suppliciũ: affectãdo premiũ. pᵒ est perfecta charitas viatoris cauendo vitium. q̃ñ.n. aliquis etsi non actualiter tamen non habitualiter totũ cor suũ ponit in deo: ita.s. q̃ nihil cogitet vl velit neq; operetᷣ quod sit diuine dilectõi cõtrariũ: talis h3 charitatem pfectam ⁊ hec pfectio ẽ cõis omnibᵘ habentibᵘ charitatẽ. 2ᵒ est pfecta charitas viatoris cõtemplãdo deũ. cum.n. quis deo ⁊ rebus diuinis vacat aliis curis rerũ temporalium pretermissis. nisi quantũ exigit p̃ntis vite necessitas: talis charitatem pfectam h3. 3ᵒ est pfecta charitas viatoris nõ timendo suppliciũ. ita dicitᷣ pma Johã. iiij. Perfecta charitas foras mittit timorẽ. Ubi nota q̃ perfecta charitas quadruplicẽ timorẽ repellit. pᵒ timorez mundanũ quo quis bona tpalia timet amittere.

nam qui deū ꝑfecte diligit oīm bonoꝝ tꝑaliū timoreꝫ a
ſe excludit. 2° ꝑfecta charitas excludit timorē ſuilē: quo
quis timet peccare pͥncipalr̄ ꝑꝑ penā eternā. qui aūt deū
ꝑfecte diligit libētius ſuſtinet oēm penā etiaꝫ mortē: ꝙ̄
culpā ꝛ dei offenſam cōmittat. 3° ꝑfecta charitas exclu/
dit timorē hūanū quo ꝗs timet carni ſue. qui aūt ꝑfecte
diligit nō abſtinet a peccato ſolū timore pene: ſꝫ poti⁹ ti/
more diuine offenſe. 4° ꝑfecta charitas excludit timorē
initialē quo quis vnū oculū vel reſpectū habet ad penā
aliūvo ad deū. vn̄ qui deū ꝑfecte diligit nunꝗ̄ oculū ha
bet ad penā: ſꝫ ſolū ad dei offenſam timēdo culpā ꝑꝑ dei
reuerētiā. Qualis aūt ꝑfecta charitas hos quattuor timo
res foras emittat vt ptꝫ: nō tn̄ emittit timorē filialē. nec
etiā naturalē. Re. rōnē hui⁹ infra Timor. Quarto eſt
ꝑfecta charitas viatoris affectando p̄miū. qn̄. n. aliq̄s de
ſiderat mori ꝛ diungi vel frui deo: talis in hac vita chari
tatē ꝑfectā hꝫ: vt ap̄ls qui ad philip. i. dicebat: Cupio diſ
ſolui ꝛ eſſe cū xp̄o. vbi glo. Augu. ſic dicit: Sunt q̄dā ho
mines imꝑfecti q̄ patiēter moriunt̄ ꝛ delectabiliter vi/
uunt. ꝛ ſunt quidā ꝑfecti q̄ patienter viuūt ꝛ delectabilr̄
moriūt̄: vt ap̄ls fecit dicēs: Cupio diſſolui ꝛ eſſe cū xp̄o.

Ubi nota ꝙ habētes charitatē circa tria ſollicitāt̄ in
iſta vita. ſ. vt a pctō recedāt: vt in bono ꝓficiāt: vt ſoli deo
inhereāt ꝛ in illo quieſcant. Sicut etiā in motu corꝑali
videmus ꝙ primū eſt receſſus ab vno termino: ſecundū
eſt appropinquatio ad terminū aliū: tertiū eſt quies in
termino: ita etiā in ꝓgreſſu ſpūali. ſ. in augmēto charita
tis aſſignant̄ tres diuerſi gradus charitatis ſm̄ tres no/
biles effectus quos charitas in habente charitatē relin/
quit. Prim⁹ effect⁹ charitatis eſt vt hō a pctō diſcedat. ꝛ
iō mens charitatē hn̄tis circa hoc p̄cipue occupat̄ ꝛ ſol/
licitat̄ vt a peccatis p̄teritis emēdet̄ ꝛ a futuris p̄caueat
ꝛ ꝗ̄tū ad hoc dicit̄ charitas incipiens. Secūdus effect⁹
charitatis ē vt iam de liberatōe peccatoꝝ fiduciā hn̄s in
bonū adipiſcēdū ſe extēdat. ꝛ ꝗ̄tū ad hoc dicit̄ charitas
ꝓficiēs: dū ꝓ bonis adipiſcēdis hō ſꝑ ad ꝑfectū tendat.
Terti⁹ effect⁹ vel gradus charitatis ē: vt. ſ. hō in bono q̄e
ſcat. ſ. vt in ipſis bonis nutrit⁹ quodāmō naturalia habe/
at ꝛ in eis quieſcat ꝛ delectet̄. Ita dicit. b. Aug. ſuꝑ p̄mā
canonicā iohis: Charitas cū fuerit nata nutrit̄ ꝗ̄tuꝫ ad
incipientes: cū fuerit nutrita roborat̄ ꝗ̄tū ad ꝓficiētes:
cū fuerit roborata ꝑficit̄ ꝗ̄tū ad ꝑfectos. Dec. b. Tho. iij.
ſcri. ſen. di. xxix. arti. viij. q. i. vtrū ↄuenięter diſtinguant̄
tres gradus charitatis: in cor. q. ꝛ ſcd̄a ſcd̄e. q. xxiiij. arti.
viij. vtrū charitas vie poſſit eē ꝑfecta: argu. ↄ̄: ꝛ in cor. q.
ꝛ ibidē arti. ix. vtrū ↄuenięter diſtinguant̄ tres gradus
charitatis. ſ. incipiēs: ꝓficiēs: ꝛ ꝑfecta: arg. ↄ̄: ꝛ in cor. q.
ꝛ iteꝝ in. q. diſpu. de virtutib⁹. q. de charitate. in ſo. vl. ar.

¶ Qꝫ ꝑfectio charitatis patrie ſex req̄rit. CA. XX.

ſ Ecundo charitas patrie vt ſit ꝑfecta ſex dꝫ hr̄e.
Primo. n. ꝑfectio charitatis patrie req̄rit imu/
nitatē ab oī crimine: ita ꝙ nō ſit cū peccato mor
tali vel veniali nec cū poſſibilitate peccādi. nam peccata
venialia q̄ nō ↄtrariant̄ habitui charitatis ſed actui: ꝗ̄/
uis nō repugnēt ꝑfectōi charitatis vie: repugnāt tn̄ ꝑfe/
ctioni charitatis patrie. Scd̄o ꝑfectio charitatis patrie
req̄rit actualitatē in ↄtēplatōe: ita ꝙ mēs beati ſꝑ actua
liter ꝯtemplatōem ferat̄ in deū: que quidē ꝑfectio nō
eſt poſſibilis in hac vita in qua impoſſibile ē ꝑꝑ vite hu
mane infirmitatē ſꝑ actu cogitare de deo ꝛ moueri dila
tōe ad ipm̄. Tertio ꝑfectio charitatis patrie req̄rit trā/
quillitatē ab oī tꝑali ſollicitudīe: ꝛ hec ꝑfectio ſequit̄ ex
ſecūda: ex eo. n. ꝙ cor vel mens beati ſꝑ actualiter fert̄ in
deū cōtemplādo ꝛ diligēdo: ſequit̄ ꝙ exterius nūꝗ̄ ſol/
licitet̄: ſe in tꝑali aliq⁹ occupādo. Quarto ꝑfectio cha/
ritatis patrie req̄rit claritatē in dei lumine: ita ꝙ clare ꝛ
ꝑfecte ꝛ nude. ſ. facie ad faciē deus pn̄tialr̄ vł eēntialiter
videat̄. ſi. n. imꝑfecte cognoſceret̄ ſicut cognoſcit̄ in via
ꝑ fidē: imꝑfecte diligeret̄. nā mod⁹ dilectōis in ꝑfectiōe
ſequit̄ modū ꝑfectōis intellectōis. Quīto ꝑfectio cha/
ritatis patrie requirit libertatē a corꝑali egritudīe q̄ mē
tem impedit ne diuinā lucē in ſua eſſentia videre poſſit
Sexto ꝛ vltimo ꝑfectio charitatis patrie requirit im/
munitatē ꝛ ſecuritatē ab oī tētatōe. lꝫ. n. charitas in quo/
libet ſtatu habeat: ꝙ hō charitatē hn̄s ꝑ eā in pctm̄ mor
tale nō inducat̄: tn̄ ꝙ nullo mō tētatōe afficiat̄: vł ꝙ nul
lo mō tētetur ille qui charitatē hꝫ: hoc nō ꝑtinet ad cha/
ritatē vie: q2 videm⁹ ꝛ experimur frequēter ꝙ quāto ꝗs ē
ꝑfectior in vita pn̄ti: tāto magis tētat̄: ꝑtinet tn̄ ad perfe/
ctōem patrie ꝙ beat⁹ nullo mō tentet̄. Scd̄o forte ꝗ̄/
res gr̄a p̄dictoꝝ: an ille q̄ eſt in hac vita poſſit ita ꝑfectaꝫ
charitatē hr̄e: ꝛ ita ꝑfecte deū diligere ſicut ille q̄ eſt ī ce/
lo. Rn̄deo ꝛ dico: ꝙ ille q̄ eſt ſanctior vel ꝑfectior in hac
vita nō hꝫ ita ꝑfectā charitatē ſicut minimus beatus q̄ eſt ī
patria. Qđ lꝫ poſſit ꝓbari ſex rōnib⁹ ſupradictis: tn̄ quo
ad pn̄s ꝓbo quattuor rōnib⁹. ſ. rōne criminis: culminis: lumi
nis: cognitōis actualis. P° rōne cōmiſſi criminis ſic: Ad
ꝑfectōem charitatis patrie requirit̄ ꝙ hō nō ſolū ſit ſine
pctō mortali ſed etiā ſine peccato veniali: eo ꝙ pctm̄ ve/
niale nō ꝑmittit mentē actualr̄ ferri in deum: ꝛ ꝙ ſit ſine
poſſibilitate peccādi. ſꝫ ī hac vita hō nō pōt eē oīo abſq̄
peccato veniali: vt dicit̄ i. Joh. i. Si dixerimus qm̄ pec/
catū non habemꝰ ꝛc̄. Scd̄o hoc idē ꝓbo rōne adepti
culminis ſic: Illud qđ ad ꝑfectōem tēdit nō eſt ꝑfectum
qđ ptꝫ: q2 illud qđ pōt ꝓficere vel augeri nō ē ꝑfectū. ſed
perfectio charitatis vie tēdit ad ꝑfectōem charitatis pa/
trie: ergo ꝛc̄. 3° hoc idē ꝓbo rōne inſuſi vel imꝑfecti luminis
ſic: Nihil. n. diligit̄ niſi cognitū: vt dicit Aug. in li. de tri/
ni. ſed in hac vita non pōt deus clare vel nude ꝛ ita ꝑfe/
cte videri: ſed obſcure tn̄ ꝛ ita imꝑfecte. ſ. ꝑ fidem: vt di/
cit ap̄ls. i. ad Corinth. xiij. ergo non pōt ita ꝑfecte diligi
vt in patria. Quarto hoc idē ꝓbo rōe cognitiōis actua
lis ſic: Perfectio charitatis exigit ꝙ mens ſꝑ actualiter
feratur in deū. ſed mens nr̄a non ſemꝑ actualr̄ fertur in
deū contēplando ꝛ diligendo ipm̄: ergo ꝛc̄. Dec. b. Tho. in
q. diſpu. de virtutib⁹. q. de charitate: arti. ix. ꝑ totū. Req̄.
infra Euagatio mentis: rōnes quare mēs nr̄a in via im/
pedit̄ ne ſꝑ actualr̄ ferat̄ in deū. Re. infra Dilectio: đ mō
ꝛ ordine diligendi deum ꝛ primū.

¶ Qꝫ circūciſio fuit inſtituta a deo duab⁹ rōib⁹. CA. I.

c Ircumciſio. Circa circū
ciſionē cōſi
derare debemus tria. ſ. p̄ceptū vel ne/
ceſſitatē inſtitutōis: effectū vel vtilitatē
opatōis: debitum vel cōgruitatē ceſſa/
tionis. Primo circa circūciſionē conſi/
derare debemus p̄ceptū vel neceſſitatē inſtitutōis. nam
circūciſio inſtituta fuit a deo principalr̄ duplici rōne. ſ.
in remediū: ꝛ in ſignū. Primo fuit inſtituta in reme/
diuꝫ originalis peccati. vnde ſic diffinitur: Circumciſio
eſt ſignaculum curatōis ab originali. Et ſi argutatur: ꝙ fi
des cum ſacramentis tempe legis nature ſufficiebat ad
purgandū originale: ergo ſuꝑfluum fuit inſtituere circū
ciſionē: ꝛ ſic nō debuit inſtitui. Rn̄deo ꝛ dico: ꝙ circum
ciſio eſt remediū magis ꝑfecte ſignificatiōis curationis
originalis. ꝛ hoc quattuor rōnibus. Prima ratio eſt ex
parte in qua fiebat. ſ. ꝙ circūciſio fiebat in parte ꝑ quam
originale tranſfunditur. 2° ratione forme: quia circula/
riter fiebat ad ſignificandū quendam circulū proceſſus
peccati originalis. Nam peccatū originale fuit in ſuo ꝓ
ceſſu quaſi peccatū circulare: q2 ab aīa primi hoīs ꝑue/
nit corruptio in carnē: ꝛ a carne iteruꝫ in animā deſcen/

dentis ab ipso: ita ꝙ in primo hoie ꝑsona corrupit nām in alijs aūt natura ꝑsonā. 3° rōne pene ꝑ quā significabatur repressio ɔcupie. vn̄ scdo circūcisio sic diffinit: Circūcisio est abscisio supfluitatis ɔcupie. Cuius rō est: qꝛ sic in circūcisione tollit quedā ꝑticula carnis maiore remanente: ita virtute circūcisionis tollit quedā ps ɔcupiscētie altera remanēte. 4° rōne figure: nam effusio sanguinis in circūcisione significabat effusionē sanguinis xp̄i in passione. Secundo principalr circūcisio instituta fuit in signū discretōis fidelis populi ab infideli. Ubi nota: ꝙ circūcisio fuit instituta in signū quadruplr. p° fuit in signū distinctōis ppli dei. s. vt ppls fidelis. s. iudaic° de quo xp̄s erat nasciturꝰ ab alijs pplis infidelibꝰ distingueret. decebat. n. pplm de quo actor totiꝰ sanctitatis nasciturus erat: aliquo signo speciali ⁊ sanctificatiōe. s. circūcisione distingui. ⁊ hec ē significatio circūcisionis litteralis. 2° circūcisio fuit in signū castitatis seruāde: ⁊ hec est significatio vel rō moralis. i. spūalis. 3° fuit signū purgatōis ꝑ xp̄m fiende: ⁊ hec ē rō allegorica. 4° fuit signū corruptōis depōnēde significabat. n. depositōem corruptibilitatis ⁊ sanguinis in resurrectōe. ⁊ hec est significatio vel rō anagogica. i. celestis. Has. n. vtilitates habuit circūcisio p̄ sacramētis legis nature: ⁊ ideo post illa institui debuit. Hec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. j. scda pte distinctōis: arti. j. q. j. vtrū fuerit necessariū circūcisionē dari: in cor. q. ⁊ in solu. j. argu. Et petrus de tharā. ⁊ mgr romanꝰ de ordine p̄dicatoꝝ exponētes eū ibidē. Sed forte argues: ꝙ circūcisio nō fuit cōueniens remediū ꝯ originale pctm̄ duplr. p° sic: Deꝰ nō delectat in penis nr̄is. ḡ medicamēta ⁊ remedia dei debent eē suauia nō inferentia graues lesiones. sꝫ circūcisio inferebat penā magnā: ḡ nō fuit ɔueniēs remediū: ⁊ iō institui nō debuit. Rn̄deo et dico: ꝙ pena pōt cōpari ad tria. s. ad punitū: ad meritū: ad effectū. p° ad punitū. ⁊ sic nō placet deo: nō. n. creauit nos deus ad puniendū. 2° pena pōt cōpari ad meritum. s. ad p̄existentē culpā. ⁊ sic est in ea manifestatio iusticie ⁊ ordinis. ⁊ sic placet deo inquātū est iustus. 3° pena potest cōpari ad finem vel effectū: vtputa iustificatōez peccatoꝝ: ⁊ sic placet deo inquantū est misericors. vn̄ in pena circūcisionis relucet iusticia ⁊ misericordia dei: ⁊ sic placet deo. vnde nō delectat deus in circūcisione inquātū est pena: sed inq̄ntū est iusta. Hec Alex. iiij. pte sum. de circūcisione: arti. iij. vtrū cōgruebat remediū dari inferēs penam: in solu. j. argu. contra. Secūdo ad idē argues sic: Circūcisio est ordinata in remediū originalis peccati. sed xp̄s non cōtraxit originale peccatū. ergo non indiguit hoc remedio: ⁊ ita non debuit circumcidi. Respondeo ⁊ dico: ꝙ debuit circumcidi spāliter septē rōnibus.

Prima est: vt veritatē carnis hūane ostēderet cōtra manicheū. qui dixit eum habere corpus fantasticū: ⁊ cōtra apolinariū qui dixit corpus xp̄i esse diuinitati cōsubstantiale: ⁊ cōtra valentinū qui dixit xp̄m corpus de celo attulisse. Secūda rō est: vt circūcisionē quā deus olim instituerat cōmendaret ⁊ approbaret. Tertia est: vt fratrē iudeoꝝ se ostēderet ⁊ iudeis excusatōez aufferret ne haberent iustā occasionē repellendi ipm. Quarta est: vt filium abrae se ostēderet cui p̄ceptum circūcisionis erat factū ⁊ ꝓmissio filij nasciturі: ⁊ sic dei ꝓmissionē impletā insinuaret. Quinta est: vt virtutē obedientie nobis suo exemplo cōmendaret. vn̄ octaua die vt patebit infra circūcisus est sicut erat p̄ceptū in lege. Sexta est: vt peccato carnē purgaret: ⁊ q̄ in similitudine pctī aduenerat: remediū circūcisionis quo caro peccati mūdari ɔsueuerat nō respueret. verbigrā: Sicut aliqñ videmꝰ ꝙ ꝓ infirmitate alicuiꝰ mēbri ponit in mēbro sano cauteriū: ita in carne xp̄i q̄ sana erat ab oī ɔcupia ⁊ culpa est positū cauterium circūcisionis ꝓ ɔcupia nr̄a. ⁊ ideo sicut ꝓpria voluntate xp̄s nr̄am mortē suscepit (q̄ est effectus peccati nullū in se hn̄s peccatū) vt nos a morte liberaret: ⁊ spūalr faceret mori pctō: ita etiā circūcisionē que est remediū peccati originalis absqꝫ hoc ꝙ aliqd̄ peccatū haberet suscepit: vt in nobis spūalē circūcisionē efficeret. Vel a pctō liberaret. Septia rō est: vt omnes legis sustinēs alios a legis onere liberaret: sm̄ illud Gala. iiij. Misit deus filiū suū factū sub lege vt eos q̄ sub lege erant redimeret. ⁊ sic patꝫ ꝙ xp̄s voluit ⁊ debuit circūcidi: nō ꝓp indigentiā sed ꝓp decentiā: cuius decentie septē rōnes possunt assignari: vt patꝫ. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. j. scda pte di. art. ij. q. iij. vtrū xp̄m circūcidi ɔueniebat: in cor. q. vbi breuiť assignat tres rōnes de p̄dictis. Et ... j. pte sum. q. xxxvij. arti. j. vtrū xp̄s debuit circūcidi: in cor. q. ⁊ in solu. iij. argu. vbi plures septē rōnes p̄dictas assignat.

Quod institutio circūcisiōis fuit facta tpe legis scripte ⁊ non tpe legis nature. CA. II.

a D maiorē tn̄ euidentiā capituli p̄cedentis nota institutiōem circūcisionis ex quatuor ptibus. s. ex pte legis: gentis: etatis: tpis. Primo ex pte legis. nam circūcisio lꝫ fuit instituta currente lege nature: non tn̄ institutio circūcisionis fuit tpe legis nature sꝫ legis scripte. vn̄ circūcisio fuit non legis nature: qꝛ in lege nature sm̄ hugonē nō erant nisi tria sacramēta. s. decimatio: sacrificiū: ⁊ oblatio: ergo circūcisio fuit sacramentū legis scripte succedēs sacramētis legis nature. Reducit tn̄ ad legē moysi. nam an̄ legē moysi circumcisio fuit data: ad legē moysi fuit preparatiua: sub lege moysi seruata: post legē lōgo tpe intermissa: ⁊ introitu terre ꝓmissionis resumpta: ⁊ cū lege moysi terminata: vt patꝫ infra. Sꝫ forte argues ꝙ circūcisio institui nō debuerit tali rōne: Medicina quāto facilior tanto melior. sed fides mediatoris cū sacris tpe legis nature maxime sufficiebat ad purgandū originale: ḡ supfluū fuit institui circūcisionē. Rn̄deo ⁊ dico ꝙ fides cū sacris legis nature erat remedium faciliꝰ sꝫ nō vtiliꝰ: qꝛ etsi morbū tollebat nō notificabat: iō ⁊c̄. Hec petrꝰ de tharā. iiij. scri. sen. di. j. circa scdm̄ ꝓblema: arti. j. q. j. in solu. j. argu. Sꝫ forte q̄res vtrū ante circūcisionē esset aliqd̄ remediū efficax ad remediū pctī vel ad remissionē peccati originalis. Rn̄deo ⁊ dico ꝙ fides mediatoris sp̄ fuit efficax remediū ad curandū ab originali peccato. Cuius rō est: qꝛ non minus potēs est gratia q̄ꝫ sit culpa: ergo sicut in adam peccauerūt oēs qui in illo erant vnū ꝑ naturā quā ab eo sumpserūt: ita ꝑ xp̄m redimunt oēs qui sunt vnū cum illo ꝑ fidei grām eo ꝙ ꝑ fidē efficimur mēbra xp̄i: ⁊ iō ꝑ fidē saluant quicunqꝫ saluant. qd̄ quidē remediū. s. fidei humāqꝫ oīno omni tpe defuit. Ad cuius euidētiā nota quattuor. Primū est: ꝙ aliter saluabant ꝑ fidē puuli: aliter adulti. Nā puuli ꝑ fidem alienā. s. ꝑ fidē parentū saluabant. vn̄ sola ꝓfessio fidei sine omni exteriori signo ad puerū relata ⁊ a parentibꝰ facta ad quos magis ꝑtinebat qui curā pueri habere debent ad salutē puulis sufficiebat. Cuiꝰ rō est qꝛ cōgruū fuit vt q̄ ꝑ aliū peccauerūt ꝑ aliū crederēt ⁊ saluarent. ⁊ tunc tpis pueri saluabant ꝑ fidē parentū: vt dicit hugo de sancto victore libro. j. de sacramētis. x. pte ca. x. Adulti v̄o qui vsum liberi arbi. habent saluant ꝑ fidē ꝓpriam. vnde sicut paruulis sufficiebat ad salutē fides aliena: ita adultis qui vsū liberi arbi. habēt sufficiebat fides ꝓpria. Secundū est: ꝙ duplex est ꝓfessio fidei. s. interior ⁊ exterior. Interior oī tpe quo ad adultos fuit de necessitate salutis. Exterior v̄o fuit de bene esse salutis que in tribus sacramentis cōtinebat. vnde hugo de sancto victore sic ait: Sub lege naturali tria sacramēta erāt. s. decime: oblatōes: ⁊ sacrificia: decime in portionibus

oblatões in rebus: sacrificia in alalibus. vnde pfessio exterioꝛ fidei in illis tribus opib⁹ figurabať. qđ ptz: qꝛ per decimatõem significabať ipoꝝ curandoꝝ impfectio per oblatõem futura: p xp̄m liberatio: p sacrificiũ modus liberatõis. s. xp̄i passio. Tertiũ est: φ illa tria sacramenta legis nature non erant ex p̄cepto diuino obligantia: sed ex voto celebrabãť fm φ vnicuiq; dictabat mens sua vt fidem suam alijs exteriori signo pfiterež. ⁊ iđ sicut religiosus teneť ad cõsilia ad que ex voto se obligauit: sic illi tenebanť ad sacramenta ad que ex voto se obligauerũt. Quartũ est: φ ex illis signis vel sacramentis exteriorib⁹ nõ erat efficacia remissionis culpe: sed ex interiori habitu fidei. vñ rõ vel cã meriti fuit fides intentio vel deuotio offerẽtiũ. qđ ptz: qꝛ sup illo verbo Geñ. iiij. Respexit ad abel. glo. dicit: Qui mentẽ offerẽtis nõ oblatõem attẽdit q̄ placet ex mũdicia offerẽtis. Dec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. j. arti. vj. vtrũ añ circũcisionẽ ad remissionẽ peccati originalis valeret sola fides. q. j. ij. ⁊. iij. ⁊ in coꝛ. q. ⁊ in solu. argu.

⁋ Q͛ genti iudeoꝝ ⁊ principalr̃ abrahe patri eoꝝ data est circũcisio: ⁊ quare. CA. III.

s Ecundo institutõem circũcisionis debemus cõsiderare ex pte gentis. nam genti iudeoꝝ ⁊ principaliter Abrae patri eoꝝ data est circũcisio. qđ dupliciter pbo. s. auctoritate: ⁊ rõne. Primo auctoritate hugonis de sancto victore dicentis: Mandauit deus abrae vt circũcideret pellez p̄pucij sui: sibi in signũ: posteris in exemplũ. Scđo pbo hoc idẽ rõne sic: Medicina cõtra morbũ datur. ex corruptõe aũt peccati originalꝭ humanũ genus circa tempa abrae cecidit in pfundissimuz ⁊ turpissimũ peccatoꝝ. p⁹ in pfundissimũ peccatoꝝ. s. in infidelitatẽ: 2⁹ in turpissimũ peccatoꝝ. s. in vitiũ cõtra naturã: ex quibus populus dei maledictõem incurrit. Et ppter hoc circũcisio data fuit tempe Abrae: ⁊ hoc triplici rõne. Prima est in signũ paternitatis tanq̃ ei ex quo nasciturus erat peccatoꝝ destructoꝛ. Secunda est in signũ fidelitatis. nam tpe abrae diciť idolatria incepisse. ⁊ da solus abraam primus inter multos idolatras fidẽ tenuit ⁊ se ab infidelibus sepauit: ideo in signũ sue fidelitatꝭ cum deo: ei circũcisio data fuit. Tertia rõ est in signũ seruande castitatis cõtra corruptissimã ⁊ turpissimã cõcupiscentiã. vnde qꝛ tempe abrae corruptio idolatrie et cõcupiscentie magis inualuit: ideo abrae ⁊ posteris eius opoꝛtuit dari remediũ efficacius. s. circũcisio. Sed cõtra videtur φ omnib⁹ alijs debuit circũcisio dari tali rõne: Circũcisio data est in remediũ peccati originalis. sed originale peccatuz erat cõe oĩbus: g͛ oĩbus debuit dari. Rñdeo ⁊ dico: φ q̃uis originale peccatũ esset cõe: non tñ opoꝛtuit circũcisionẽ esse cõmunẽ. Cuius rõ est: quia circũcisio non dabať solũ in remediũ originalis ƺ pluribus alijs de causis illi pplo. s. iudeoꝝ cõuenientib⁹. Dec beatus Tho. iiij. scri. sen. di. j. secũda pte. art. j. q. iij. in coꝛ. q. ⁊ in solu. argu. ⁊ Petrus de tharã. ibidẽ.

⁋ Q͛ circumcisio data est in tertia etate mũ: ⁊ quare. CA. IIII.

t Ertio institutõem circumcisionis debemus considerare ex parte etatis. Nam ratio quare circumcisio data est in tercia etate et ⁊ non in prima vel in secunda sumpta est per quandam similitudinẽ ad etatem hoĩs: quãdo. n. homo est in infantia vel puericia non insurgunt motus cõcupiscentie nec aptus ad grauia sustinenda: in adolescentia aũt que est etas tertia pullulant motus illiciti: ⁊ tunc incipit esse fortis ⁊ aptus ad grauia sustinenda. vnde quia circũcisio est instituta in remediũ carnalis cõcupiscentie ⁊ cum quadaz grauitate vel non modica lesione: ideo in tertia etate est data in qua etate precipiunť ei difficilia: tũ rõne fortitudĩs inualescentis: tum rõne libidinis vel cõcupiscentie insurgentis. Dec Alex. iiij. pte sum. đ circũcisione ex pte etatis: arti. iiij. in coꝛ. q.

⁋ Q͛ necessariũ fuit φ circũcisio fieret in determinato sexu: ⁊ mẽbro ⁊ modo: sed nõ determinato instrumẽto. CA. V.

q Uarto institutõem circũcisionis debemus cõsiderare ex pte tempis. Ubi nota: φ in circũcisione erat cõsiderare tria. s. significantiaz obseruantiã. efficaciã. ⁊ q̃tũ ad ista tria erat necessariuz φ circũcisio fieret in determinato sexu: in determinato mẽbro: ⁊ determinato mõ: sed nõ determiato instrumẽto: ⁊ in determiato tpe. Primo fuit necessariũ φ fieret in determinato sexu. vñ viris ⁊ nõ mulierib⁹ data est circũcisio. Cuius rõ est: qꝛ circũcisio data est in remediũ morbi originalꝭ g͛ illi data ẽ circũcisio q̄ fuit cã morbi. ƺ talis fuit vir: qđ ptz: qꝛ si sola femĩa peccasset: ƺ gen⁹ humanũ fuisset infectũ infectõe penali: nõ tñ infectiõe culpabili. vñ si vir nõ peccasset: originale transfusuz nõ fuisset. vnde dicit aplꝰs ad Ro. v. Per vnũ hominẽ peccatuz introiuit in mundũ. g͛ ⁊c. Dec. b. Tho. iiij. scrip. sen. dis. j. secũda pte di. arti. ij. q. ij. argu. cõtra: ⁊ in coꝛ. q. Secũdo fuit necessariũ φ circũcisio fieret in mẽbro determinato ⁊ q̃tũ ad efficaciã sacramenti: ⁊ q̃tũ ad obseruantiam p̄cepti. ⁊ hoc duplici rõne. Prima rõ est: qꝛ circũcisio est data in remediũ originalis culpe quã a parentib⁹ cõtrahimus p illud membꝝ: vt Aug. dicit. Secũda rõ est qꝛ circũcisio est data in signũ reprimẽde incõtinentie q̄ p membꝝ illud exerceť. vñ Geñ. xvij. Circũcidetis carnẽ p̄pucij vestri. Sed cõtra: sacramẽta debent oẽm in se honestatẽ cõtinere. sed illa ps vel illud mẽbꝝ est inhonestum: g͛ ⁊c. Rñdeo ⁊ dico: φ illud membꝝ erat honestũ p naturã: ⁊ factũ est inhonestũ p culpã. ⁊ ideo remediuz culpe ibi debuit adhiberi. vñ qꝛ in illa pte p̄cipue vigebat cõcupiã opoꝛtebat φ in illo membro p̄cipue medicina apponereť. Dec. b. Tho. vbi. s. art. iij. q. ij. in coꝛ. q. ⁊ in solu. ij. argu. Tertio fuit necessariũ φ circũcisio fieret modo determinato. s. φ esset figure circularis: vt sic peccatum originale fuit circulare. s. ab aĩa primi hoĩs peruenit corruptio in carnẽ ⁊ a carne iterũ in aĩam descẽdẽtis ab ipo. vel sicut in primo hoĩe psona corrũpit naturã: in alijs võ natura corrũpit psonã: ita circũcisio fieret circularis. Re. s. Et Alex. iiij. pte sum. đ circũcisione: arti. xxv.

Quarto nõ fuit necessariũ φ circũcisio fieret determinato instrumento. s. cultello lapideo: nec q̃tum ad obseruantiam p̄cepti: nec q̃tum ad efficaciam sacramenti. vñ cultellus lapideus nõ fuit de essentia circũcisionis qđ ritus iudeoꝝ vsq; hodie ostendit: qui non petrinis cultellis sed acutissimis nouaculis circũcidunt: sed q̃tum ad significantiam vel figurã circũcisio fiebat cultello lapideo. Cuius causa vel rõ fuit duplex. s. significatio spũalis ⁊ lr̃alis. Prima causa huius fuit significatio spũalis: Fiebat. n. circumcisio cultello lapideo in signũ purgatiõis faciende p xp̄m. vnde Hugo đ sancto victore sic ait: Cultellus de petra factus significat xp̄m. de quo dicit aplꝰs p̄ma ad Corinth. x. Petra aũt erat xp̄s. de quo scriptum est: Ecce agnus dei ecce qui tollit peccata mundi. Secũda võ causa fuit significatio literalis. fiebat. n. circũcisio cultello lapideo ĩ signũ duritie ⁊ inobediẽtie iudeoꝝ. de qua act. vij. Dec. b. Tho. vbi. s. articu. iij. q. iij. in coꝛ. q. Et Alex. vbi. s. ⁊ petrus de tharan.

⁋ Q͛ necessariũ fuit φ circũcisio fiẽt die octauo: ⁊ q̃re. CA. VI.

q Uinto fuit necessarium φ circumcisio fieret tempore determinato. s. die octauo: ⁊ hoc fuit necessarium q̃tum ad obseruãtiã precepti: ⁊ cõgruum q̃tum ad significantiam: sed nõ q̃tum ad efficaciã. Primo dico: φ necessariũ fuit vt die

octauo fieret circũcisio q̃tũ ad obseruantiã p̃cepti. vnde reus transgressiõis erat qui illud tp̄s non obseruabat. et ideo nõ circũcisus mortuus dãnabat̃. qd̓ p3 p simile de baptismo: q2 sicut nõ baptizatus puulus dãnat̃: ita non circũcisus mortuus post statutũ tp̄s damnabat̃. vñ Beda in omel. sic ait: Qui nunc p euangeliũ suũ terribiliter ꝛ salubriter clamat: Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spũsancto nõ põt introire in regnũ dei: dudu3 clamauit p suam legẽ: Anima cuius caro preputij circũcisa nõ fuerit pibit de populo suo: q2 pactũ meũ irritũ fecit. Sz forte argues in oppositũ. s. q2 dies octauus non erat d̃ necessitate circũcisionis q̃tũ ad obseruantiã p̃cepti tali rõne: Potuit cõtingere q2 dies octauus eẽt sabbatũ. in sabbato aũt nihil licebat facere. vñ dicit̃ Exo. xx. Omẽ opus seruile non facietis in eo: g̃ ꝛc̃. Rñdeo ꝛ dico: q2 dies sabbati nõ impediebat circũcisionẽ. Cuius rõ est: quia non erat opus seruile pure corpale sed sacramẽtale: sicut etiã sacrificia que in sabbato offerri licebat. vnde Joħ. vij. Circũcisionẽ accipit hõ in sabbato ꝛ non soluit̃ lex moysi. vñ ea que erant ad salutẽ hoĩs nõ phibebant̃ in sabbato: Ita dicit̃ Leui. xxiij. Affligetis aĩas vestras: sabbatũ. n. dñi est. Et ideo dico q2 in sabbato erant phibita opera seruilia: vt p3 infra Festũ. non aũt opa ad salutẽ hoĩs ptinentia sicut circũcisio erat. Scd̓o dico: q2 cõgruum fuit q2 circũcisio fieret die octauo. causa aũt determinatõis huius tp̄is est duplex. s. moralis: ꝛ litteralis. Prima huius cã est moralis vel spũalis que tangit̃ in lr̃a a magistro siñaꝝ. q2 p xp̄i resurrectõe3 octauo die factã circũcidit̃ anima a peccatis cuiuscunq3 in eũ credẽtis. Secũda rõ est litteralis: que tangit̃ a rabbi moyse que est: q2 puer ante octauũ diem est ita tener quasi in ventre matris. ꝛ ideo sicut animalia nõ offerebant̃ pp̄ter p̄dictam cãm añ octauũ diẽ: ita nec puer circũcidebat̃ ante octauum diẽ. Dec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. i. scd̓a pte dist. arti. iij. q. i. vtꝝ dies octauus requirat̃ ad circũcisionẽ: in cor. q. in fine. Uel dicas: q2 octauo die instituta est circũcisio ꝛ xp̄s circũcidi voluit octauo die quattuor rõnibus. Prima est: q2 dies octauus erat legalis obediẽtie Gen. xvij. Infans octo dierũ circũcidet̃. ꝛ iõ xp̄s legẽ impleuit ꝛ cõmendauit. Secunda est: q2 dies octauus erat regalis magnificientie: q2 primus dies anni in quo reges cõsueuerunt dare munera sponse ꝛ familie. ꝛ xp̄s hodie p̃ciosum munus dedit sue eccl̓e. s. sanguinẽ suũ. Tertia ẽ quia dies octauus erat supstitialis vel fatalis obseruãtie: in quo cauent sibi homĩes a malo omine vel a presagio mali p toto anno. sed xp̄s hodie cepit effundere sanguinẽ vt de cetero xp̄ianus nõ timeret infortunia tribulationũ. Cõtra quos loquit̃ aplr̃s ad Gala. iiij. Dies obseruatis ꝛ mẽses. Re. infra Diuinatio. Quarta rõ est: q2 octauus dies erat spũalis intelligẽtie: q2 spũaliter significat octauã circũcisiõis in resurrectõe: qñ euacuabit̃ q2 ex parte est: vt dicit aplr̃s. i. ad Corinth. xiij. Tertio dico q2 octauus dies circũcisionis nõ erat de necessitate p̃cepti q̃tũ ad efficaciã sacramenti: q2 etiã alio tp̄e circũcisio facta suũ effectũ sacramẽtalẽ habebat. Ad cui9 euidẽtia3 est sciendũ: q2 aliud est in circũcisiõe p̃uenire diẽ octauũ ꝛ aliud est differre post diẽ octauũ. Primũ. n. preuenire diẽ octauũ nulli licebat. Cui9 rõ est: q2 p̃ceptũ nullo mõ quis trãsgredi debet vt p̃ueniat. Sz cõtra: si circũcisio requirebat diẽ octauũ: ergo pibant oẽs puuli q̃ decedebãt ante diem octauũ: q2 non poterat subueniri eis. Respondeo ꝛ dico scd̓m Hugo. de sancto victore: q2 puuli q̃ moriebant̃ ante octauũ diẽ saluati fuerũt in fide parentũ cũ oblatõib9 ꝛ sacrificijs sicut ante circũcisionẽ. ꝛ hoc vult ꝛ ostendit hugo rõnabiliter: q2 aliter miserabilior esset sexus masculin9 q̃3 feminin9. Secũdũ aũt. s. differre diem octauũ p dispensatõem licebat. vnde si trãsgressus quis p̃ceptum fuerit differendo circumcisionẽ post diem octauũ debet qñ põt illud p̃ceptũ implere in quocunq3 tp̄e ita q2 anticipatio diei nullo mõ p dispensationem fiebat: sed dilatio diei sic. Cuius rõ est: q2 p̃cepta quedam fuerunt in lege que nõ receperunt dispensatõem: sicut cultus vnius dei: obseruatio sabbati: ꝛ alia moralia p̃cepta decalogi. vnde hoc transgressi puniebant̃ scd̓m rigorẽ legis. sed p̃ceptũ circũcisionis q̃tũ ad tempus. i. q̃tum ad diẽ octauũ dispensatõem recepit. vñ illis qui vagabant̃ in deserto dispensatio facta ẽ de circũcisione quo ad diẽ octauũ triplici rõne. s. pp motus nubis incertitudinẽ: pp̄ter sufficientẽ distinctõem: pp̄ter generalem circũcisionẽ. Prima cã dispensatõis fuit necessaria. s. pp̄ter motus nubis incertitudinẽ: q2 cũ castra necesse habebant mouere se ad motũ colũne ignis ꝛ nubis qui motus erat incertus: si oportuit tunc circũcisos moueri cũ maximus dolor erat circũcisis pluribus diebus exponerent̃ discrimini: ꝛ sic circũcidentes manus mitterent in pueros suos vel sibiipsis si se circũciderẽt. Secũda cã dispensatõis fuit pp̄ter sufficientẽ distinctõem localem illius ppl̓i ab oĩbus populis quib9 circũcisio nõ erat data. Tertia cã dispensatõis fuit pp̄ter generalẽ circũcisionẽ. dñs. n. voluit pp̄ter figura3 circũcisionẽ differri: vt. s. vna generalis circũcisio fieret in terra pmissionis: in signũ illius circũcisionis que futura erat in patria. non. n. constat q2 aliqui de illis qui in deserto nati sunt in deserto mortui sint. ꝛ videt̃ pbabile q2 nõ: q2 i psal. dicit̃: Nõ erat in tribub9 coꝝ infirm9. vñ nullus est ibi mortu9 incircũcisus. qui aũt de egypto egressi sunt qui circumcisi erant mortui sunt: ꝛ ita nullus est ibi mortuus incircũcisus. Si tñ aliqui incircũcisi mortui ibi sunt: idẽ dicendũ est de eis vt de illis qui ante institutõe3 circũcisiõis moriebant̃. Sed forte p̄dictoꝝ gratia talẽ casum sub questione ppono: Habita p̄sumptõe pbabili de morte paruuli: supposito q2 in fide parentũ cũ oblatiõibus ab originali purgatus esset nihilominus vltra octauũ diẽ viueret: vtrũ ad circũcisionẽ teneret̃. Rñdeo ꝛ dico: q2 lz paruulus in casu pposito eẽt ab originali purgatus: nõ tenebat̃ circũcidi q2 indigeret remedio: sed pp̄ter p̃ceptum. vñ si cõtingeret eum viuere vltra octauũ diem: oportuit eum circũcidi cã obligatõis ꝛ adimpletõis legis. Exemplũ huius habet̃ de beata virgine que nõ indiguit purgatõe: nihilomin9 vt solueret qd̓ lex obligauerat fecit scd̓m legis cõsuetudinẽ: vt dicit̃ Leui. xij. Si tñ nõ circũcideretur puulus ꝛ moreret̃ transgressio p̃cepti nõ imputaret̃ ei: sed parenti suo. Dec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. i. scd̓a parte dist. arti. iij. q. i. vtrũ dies octauus requirat̃ ad circumcisionẽ: in cor. q. ꝛ in solu. argu. quattuor. Et Alex. iiij. parte sum. arti. xij. in cor. q. Et petrus d̃ thará. ꝛ mgr̃ Romanus ibidẽ qd̓ bea. Tho: ibidem.

¶ Q2 circũcisio tollebat culpã originalẽ. CA. VII.

Secundo principalr̃ circa circũcisionẽ cõsiderare debemus effectũ vel vtilitatẽ opatõis. nam circũcisio causabat duo. s. tollebat culpã: cõferebat grãm. Primo circũcisio tollebat originalẽ culpa3: qd̓ tripliciter pbo. s. auctoritate: siĩtudine: ꝛ ordine. P9 pbo auctoritate bede dicẽtis in glo. sup illo verbo apl̓i ad Ro. iiij. Signũ cepit circũcisiõis. sic: Idẽ salutifere curatõis auxiliũ vel remediũ circũcisio in lege cõtra originale vulnus p̃bebat: qd̓ baptismus tp̄e reuelate gratie agere cõsueuit: ideo ꝛc̃. 2° hoc idẽ pbo rõne vel similitudine sic: Inutilis est medicina que nõ põt morbu3 tollere. sed circũcisio erat medicina data spãliter cõtra morbum originalẽ. g̃ ꝛc̃. 3° hoc idem pbo ex ordine. nam circũcisio opabat̃ dimissionẽ peccati origĩalis a posteriori. qd̓

tali ratione ostendo: In pctõ originali sunt tria.s. culpa: pena.i. diuine visionis carentia: ꝛ pcti sequela.s. fomes q facit difficultatẽ ad bonũ ꝛ pronitatẽ ad malũ. Mõ ergo ita est: ꝙ pma duo.s. originalẽ culpã ꝛ penã culpe debitã.s. diuine visionis carentiaꝫ circũcisio totaliter tollebat: sed tertiũ.s. fomitẽꝫ diminuebat. vñ circũcisio q̃ erat pticularis abscisio directe significabat ꝛ causabat diminutionẽ fomitꝭ ꝛ p ɔsequẽs auferebat reatũ visiõis eterne: ꝛ p ɔsequẽs culpã. In baptismo autẽ est ecõuerso: qꝛ prius destruit culpã cuius ablationeꝫ significat ꝛ causat ablutio exterior: ꝛ p ɔsequẽs destruit alia duo.s. pctĩ originalis penã ꝛ sequelã.s. fomitẽ. Sed forte queres sine argumẽtis: vtrũ circũcisio tollebat pctñ actuale sicut originale. Rñdeo ꝛ dico ꝙ virtus circũcisionis pricipaliter ꝛ directe tollebat originale: ꝛ cõtra hoc directe fuit instituta: sed ex ɔsequẽti ꝛ originale ꝛ actuale in adultis in q̃bus inueniebat digne suscipientibus circũcisionem. Cui᷒ ratio ẽ: qꝛ gratia gratificãs nõ compatit̃ secuꝫ aliquid mortale neq̃ mors spũalis tollit̃ nisi p introductionẽ vite spũalis. ꝛ ideo cũ hoc ꝙ gratia vel virt᷒ circũcisionis tollebat originale in paruulis tollebat etiã actuale ĩ adultis digne suscipiẽtibus: sed tñ sancti doctores nullam mentionẽ faciũt de actuali: qꝛ ad deletionẽ actualis nõ erat circũcisio directe ꝛ pncipaliter instituta: ſꝫ ad deletionẽ origĩalis tñ. Sed ꝙ circũcisio nõ tolleret culpam originalẽ argues duplici rõe. Prima ẽ talis: Carẽtia visionis diuine est pena ppria debita culpe originali: sed p circumcisionẽ nõ tollebat̃ hec pena: g̃ nec culpa. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ ppetua carẽtia visionis diuine que est ppria pena originalis inquantũ est psone tollebat̃: ſꝫ carentia tẽporalis vsq̃ ad solutionem precij que erat pena debita nature nõ tollebat̃. Scðã rõ est ad ideꝫ talis. Johãnes baptista q̃ fuerat circũcisus dicit dño vt habetur Matth. iij. Ego a te debeo baptizari.i. a peccato originali mũdari: fm glo. g̃ vt videt̃ circũcisio nõ abstulit originale in eo. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ Johãnes baptista p tãto dicit se mundandũ ab originali p christũ: nõ quia nõ esset mundat᷒: sed qꝛ pfectũ mũdatiõis fructũ qui ẽ in introitu celestis regni p christũ erat ɔsecuturus. ꝛ iõ dicit Beda: ꝙ circũcisio ianuam celi nõ apiebat sicut baptismus. Hec b. Tho. iiij. scrip. sen. dist. j. scða pte dist. arti. iiij. q. ij. vtrũ circũcisio a pctõ purgaret in corp. q. ꝛ in solu. ij. arg. Et Alexã. idẽ dicit quarta pte sum. ꝛ petr᷒ de tharã. iiij. scrip. sen. ibidẽ.

¶ Q circũcisio ɔferebat gratiã. CA. VIII.

s Ecũdo circũcisio ɔferebat gratiã: qõ quadrupliciter pbo.s. auctoritate: rõe: opatione: compatione. Primo pbo auctoritate Bede dicentis ĩ omel. ꝙ idẽ remediũ prebebat circũcisio qõ baptismus: excepto ꝙ ianuã regni celestis nõ apiebat. sed baptism᷒ nõ solũ delet culpã sed ɔfert gratiã. g̃ circũcisio idem facit. Scðo hoc idẽ probo rõne sic: Tenebra nõ expellit̃ nisi p pñtiam lucis. sed gratia opponit̃ culpe sicut lux tenebre: ergo cũ circũcisio expelleret culpã ɔtulit gratiam: vñ sicut lumẽ materiale nũq̃ delet tenebras nisi illuminãdo aerẽ: sic nec lumẽ grẽ tenebras delet pctĩ: nisi ipsaꝫ aiaꝫ spũalit̃ illuminãdo. Tertio hꝫ idẽ probo opatione gratie. gratie enĩ effect᷒ quidã sunt priuatiui: quidã positiui. verbi gratia: Effect᷒ gratie priuatiui sunt puatio culpe: ablatio pene: repressio ɔcupiscẽtie. effectus auteꝫ gratie positiui sunt ornare aiam ꝛ facere dignã vita eterna. Modo g̃ ita est ꝙ circũcisio pncipalit̃ opabat̃ aliquos effectus gratie priuatiuos quales sunt priuatio culpe et ablatio pene: sed ex ɔsequẽti opabat̃ collationẽ grẽ. non enĩ est ponendũ ꝙ circũcisio aliquid tolleret ꝛ nihil poneret. Quarto hoc idẽ probo cõpatione vel similitudine: qꝛ sicut in sacramẽto altaris est aliquid ex vi sacramenti aliquid autẽ ex cõcomitantia naturali: vt verbi gratia Sicut in ɔuersione panis in corpus christi ex virtute verboꝝ pncipaliter ẽ corpus christi: ꝛ cõcomitant̃ vł cõsequẽter sanguis: ꝛ ecõuerso in ɔuersione vini in sanguinem: ita circũcisio pncipaliter ordinata erat ad ablationem originalis culpe. ꝛ ex cõsequenti ad collationẽ gratie. vñ lꝫ in circũcisione det̃ gratia vt in baptismo: tñ gratia que in circũcisione dabatur erat modica respectu gratie que nũc in baptismo dat̃ qõ exemplo pꝫ. solet enĩ dici. Tñ valet tibi hec tunica.s. grisea: q̃tum vna de scharlato: lꝫ illa de scharlato melius ornaret ꝛ lõge esset maioris precij ꝛ plus redderet hoiem acceptũ hominib᷒. Sic gratia que in circũcisione dabat̃ erat modica respectu grẽ q̃ nũc in baptismo dat̃. qõ pꝫ specialiter q̃tuꝫ ad ista tria. pᵒ qꝛ gratia baptismalis sufficit ad totaliter ɔcupiscẽtiaꝫ reprimendã. 2ᵒ ꝙ gratia baptismalis sufficit ad meritorie agendũ. 3ᵒ qꝛ gratia baptismalis sufficit ad ianuã celi apiendã. Ad que tria gratia q̃ in circũcisione dabatur sufficere nõ valebat: ꝛ ideo amplior gratia nũc dat̃ in baptismo q̃ tũc in circũcisione daret̃: vt specialiter pꝫ q̃tũ ad ista tria. Hec b. Tho. iiij. scrip. sen. dist. j. scða pte dist. arti. iiij q. iij. vtrũ circũcisio ɔferret gratiã in duob᷒ argumẽtis cõtra ꝛ in cor. q. ꝛ in solu. argu. ꝛ Alex. iiij. pte summe: arti. xxiiij. in cor. q. Et Petrus de tharan. iiij. scripto sen. ibidem.

¶ Q baptismo adueniẽte circumcisio cessare debuit ꝛ quare. CAP. IX.

t Ertio pncipaliter circa circũcisionem ɔsiderare debem᷒ ɔgruitatẽ cessationis. nã baptismo adueniẽte circũcisio cessare debuit. qõ in generali dupliciter pbo.s. ratiõe: ꝛ auctoritate. Primo ratione sic. Frustra ponunt̃ duo remedia ad effectũ qui eque bene imo melius ꝛ pfectius põt fieri p vnũ solũ. salus autẽ eque bñ imo melius põt fieri p baptismũ q̃ p circũcisionem: imo frustra mãsisset circũcisio. Et ɔfirmo hoc ideꝫ scða rõne sic: Sicut natura non facit p duo qõ facere põt sufficiẽter p vnũ: sic multo magis gratia non facit p duo qõ facere põt per vnũ. Circũcisio autem erat impfecta respectu baptismi christi g̃ cũ venerit qõ pfectũ ẽ.s. baptismus debet euacuari qõ ex pte.i. impfectũ est.s. circũcisio.

Q autẽ remediũ baptismi excederet in pfectione remediũ circũcisionis quadrupliciter pbo: qꝛ baptismus est remediũ expressius virtuosi᷒. vtilius facilius circũcisione. pᵒ baptismus est remediũ expressius quo ad significantiã. nã circũcisio nõ ita significabat expsse emũdationẽ toti᷒ hois ab immũdicia culpe originalis sicut ablutio baptismalis. 2ᵒ baptismus ẽ remediũ virtuosi᷒ quãtum ad efficaciã: qꝛ nõ tam abundans gratia ad meritorie opandũ ꝛ fomitẽ reprimendũ in circũcisione dabat̃ sicut in baptismo. 3ᵒ baptism᷒ est remediũ vtilius quo ad vsum: qꝛ vtilitas circũcisiõis nõ erat ita cõis sicut vtilitas baptismi cũ haberet populũ determinatũ.s. populũ iudeoꝝ cui soli circũcisio data ẽ: ꝛ sexũ determinatuꝫ qꝛ soli masculi circũcidebant̃. ꝛ temp᷒ determinatũ qꝛ die octaua fiebat. que tria nõ accidũt ĩ baptismo. 4ᵒ baptismus ẽ remediũ facili᷒ quo ad obseruantiã. vñ Aug. contra Faustũ sic ait: Sacramẽta que obseruabant̃ nũciatiua erãt christi vẽturi: que cũ suo aduẽtu christ᷒ impleuiſſꝫ ablata sunt: alia instituta: virtute meliora: actu ꝛ vsu faciliora: ꝛ numero pauciora. Scðo ꝙ adueniẽte tpe plenitudinis debuit cessare circũcisio substituto baptismo pbo auctoritate apo. ad Gala. v. sic dicẽtis: Si circũcidamini christ᷒ nihil vobis pderit. Aug. Si circũcidamini quasi spem salutis in circũcisiõe ponẽtes: christus nihil vobis pderit ſꝫ oberit. nihil enĩ pderit fides addita circũcisione: sed oberit. Cuius rõem assignat Ambrosi᷒ in

g⁹ e. ibidē dicēs: Maius enī malū est ex libero seruū fieri q̄ naſci. Hec. b. Tho. iiii. scrip. ſen. diſt. i. scd̄a pte diſtinc. i. arti. v. q. i. vtrū circūciſio debuit ceſſare adueniēte baptiſmo: in duob⁹ argumētis ɔtrarijs ⁊ in corpe. q. Si forte argues in oppoſitū. ſ. q̄ circūciſio adueniēte baptiſmo ceſſare nō debuit dupl̄ici rōe. Prima ē talis. Omis chriſti actio eſt noſtra inſtructio: ſʒ chriſt⁹ circūcidi voluit: ḡ nos circūcidi debemus exemplo chriſti. Rn̄deo ⁊ dico: q̄ ois chriſti actio noſtra fuit inſtructio in aliquo: ſed nō oportet q̄ ſemꝑ ad imitandū. Ratonē autē quare chriſt⁹ voluit circūcidi: quere ſupra Circūciſio primo cap. iuxta finē. Scd̄a ratio ad idē eſt talis. Apoſtol⁹ circūcidit thimotheū poſtq̄ꝫ fuerat baptizat⁹: vt dr̄ Actuū. xvi. ergo adhuc poſt baptiſmū durabat circūciſio: quare ergo etiā mō nō dat. Rn̄deo ⁊ dico ſm Aug. in queſtionibus noui ⁊ veteris teſtamēti: q̄ hoc fecit Paul⁹ ꝑpter vitandū ſcandalū iudeoꝝ ne videret lex vetus reprobanda vt inimicus legis. nō tn̄ apo. in illa circūciſione ſpem poſuit ſicut etiā ſaluator precepit lepro ſo vt offerret mun⁹ pro ſua mundatiōe. Sed forte queres gratia ꝑdictoꝝ ſine argumētis: an poſt paſſionē chriſti circūciſio ⁊ legalia ſine pctō mortali obſeruari poſſint. Rn̄deo ſm. b. Augu. q̄ duo tpa diſtinxit: vnū ante chriſti paſſionē in quo circūciſio ⁊ legalia nō erāt mortua nec mortifera: aliud temp⁹ poſt euāgelij diuulgationē: in quo circūciſio ⁊ legalia fuerūt quidē mortua: q: vim aliquā nō habebant neq̄ꝫ ea obſeruare tenebat: nō tamē fuerūt mortifera: q: illi qui ꝯuerſi erāt ad chriſtū ex iudeis poterāt illa licite obſeruare: dūmodo nō ſic ponerēt ſpeꝫ in eis q̄ ea reputarēt ſibi neceſſaria ad ſalutē q̄ſi ſine circūciſione ⁊ legalibus fides chriſti iuſtificare nō poſſet. his autē qui cōuertebant ex gētilitate ad chriſtū nō inerat cauſa vt obſeruarēt: ⁊ iō Paul⁹ circūcidit timotheum qui ex matre iudea genit⁹ erat: tytū autē qui ex gētibus nat⁹ erat circūcidere noluit. Hec. b. Tho. iiii. ſcrip. ſen. vbi. ſ. arti. v. q. iii. in cor. q. ⁊ in ſolu. i. ⁊ ii. arg. ⁊ iterū ꝑma ſcd̄e. q. ciij. arti. iiii. vtrū poſt paſſionē chriſti circūciſio ⁊ legalia poſſint obſeruari ſine pctō mortali in ſolu. i. argu. ꝑ totū.

¶ Diffinitio circūſtantiarū. CAP. I.

Circumſtātie. Circa circūſtantias ɔſiderāda ſunt quattuor. ſ. quidditatis euidētia: numeroſitatis ſufficiētia: virtuoſitatis differētia: ɔfeſſiōis indigētia. Primo circa circūſtātias ɔſideranda ē quidditatis euidentia. nā circūſtantie ſic diffiniunt a tullio: Circūſtantie ſunt quedā ſingulares ɔditiones ex quib⁹ trahit argumentū aggrauās vel excuſans vel ad ampliationē vel attenuationē laudis. Circa eius diffinitionem nota quattuor. ſ. interpretationē: certificationē: ɔmenſurationē: ɔſiderationē. Primo nota circūſtātie interpretationē. Sicut enī circūſtare dicit circa aliud ſtare. illud autē dicit circūſtare aliud qḋ nō eſt de eſſentia ei⁹ qḋ circūſtat: ſicut illa circūſtāt nos que nō ſūt intra nos ſed extra aliquo tn̄ mō ſua actiōe attingunt nos. vbi gratia: Sicut loc⁹ circūſtat locatū ⁊ ipm ɔſeruat: ſic circumſtātie dicunt q: circūſtant actū humanū ⁊ ſunt extra eſſentiā vel ſubſtātiaꝫ actus humani: aliquo tn̄ mō ipſum actū humanū ɔtingūt in rōe bonitatis ⁊ malicie. Ratio autē quare circūſtantie vel ſingulares ɔditiones nō ſūt intra nos ſed extra ē: q: illa que ſunt intra nos nō veniūt in iudiciū hominū: ſed q̄ ſunt extra nos. ⁊ oportet q̄ apō rhetorē vel ciuilē cui etiā moralis materiā prepara conditionib⁹ extrinſecis argumentū vel iudiciū maioris vł minoris mali ſumat. Scd̄o nota circūſtantiaꝝ certificationē. vn̄ ſubdit in diffinitiōe ꝑdicta: q̄ circumſtantie dicunt eſſe quedā ſingulares ɔditiones ⁊ non vniuerſales cuius ratio ē: q: ſermones ꝑticulares vt in pluribus maiorē certitudinē faciūt rectori vel iudici q̄ꝫ vniuerſales. ⁊ ideo opationes vel actus humani q̄ in iudiciū veniūt ꝑ ɔditiones ſingulares vel ꝑticulares manifeſtari ⁊ ꝓbari debēt vt faciāt certitudinē ampliorem. Tertio nota circūſtantiaꝝ ɔmēſurationē vel adequationē. Nā actus noſtri dicunt morales ſm q̄ a ratiōe ordinantur in finē volūtatis. ⁊ ex h̄ habēt rōem boni vel mali. Omē autē qḋ ordinat ad finē oportet eſſe ꝓportionatū fini: ⁊ ideo rō que actū noſtrū in finē ordinat attēdit ꝓportionem act⁹ ad ea que ad actū poſſunt ɔcurrere. ⁊ iſta ɔmēſuratio vel ꝓportio actus ad ea q̄ ad actū poſſunt ɔcurrere quā ratio attēdit ⁊ obſeruat in ordine ad finē volūtatis eſt circūſtantia cauſans augmentū bonitatis in actu defectus autē debite circūſtantie maliciā cauſat in actu.

Quarto nota circūſtantiaꝝ ɔſiderationē. Nā ex circūſtantijs vel ɔditionib⁹ ſingularib⁹ in quolibet negocio rhetorico ɔſiderat ⁊ aggrauat bonū vel malū. verbi gratia de quolibet. p⁹ enī in iudiciali negocio premium vel pena expectat que actui bono vel malo debent. 2⁹ in negocio demōſtratiuo vel exclamatiuo laus vel vituperium ꝑſone querit que actibus bonis vel malis debent. 3⁹ in negocio deliberatiuo querit quid ſit vtile ad agendū vł inutile ad euitandū: in quo etiā rōeꝫ boni vel mali oportet attēdere. Hec. b. Tho. iiij. ſcrip. ſen. diſt. xvj. de circumſtātijs: arti. i. q. i. in cor. q. ⁊ in ſolu. i. ⁊ ij. arg. Et Albertus de alemania in ſcrip. electoꝝ qḋ recollegit. b. Tho. audiens ab eo. lib. iii. q. i. quid ſit circūſtantia in cor. q. ⁊ in ſolu. argumētorum.

¶ Q̄ circūſtantie ſunt ſeptē: ⁊ quare. CA. II.

Scd̄o ꝑncipaliter circa circūſtantias ɔſiderāda eſt numeroſitatis ſufficiētia. Nā ſeptē ſunt circumſtātie ſm tulliuꝫ que ɔtinent in hoc verſu: Quis q̄d vbi quib⁹ auxilijs cur quō quādo. Ratio autē iſtius numeri ē iſta: q̄ ſeptē ſunt ɔditiōes ſingulares ex q̄bus aggrauat vel allenuat pctm̄. ſed circūſtantie ſūt cōditiones ſingulares actuū humanoꝝ: vt p; cap. ꝑcedente. ḡ. ⁊c. Q̄ autē ſeptē ɔditionib⁹ vel ꝓprietatib⁹ ⁊ ꝑ conſequēs ſeptē circūſtantijs aggrauet vel alleuiet pctm̄ probo de ſingulis. Prima enī ɔditio pctī aggrauās ɔſideratur ex pte finis. ⁊ talis circūſtantia finis dicit cur vel cui⁹ gratia que inter oēs circūſtantias ē pricipalis. Ubi nota q̄ duplex ē finis. ſ. finis opationis. ⁊ finis intentionis. verbi gratia: Forma dom⁹ eſt finis opatiōis dom⁹: ſed habitatio ē finis intētionis. vn̄ nō ois finis ē forma: qḋ p; in dicto exemplo: q̄ lʒ forma dom⁹ ſit finis terminans edificationē edificātis: nō tn̄ terminat intētionem edificātis: ſed ad vlteriorē finē intētio terminat ſicut ad habitationē: ſic a ſimili finis opationis nō eſt finis qui dicit circūſtantia: ſʒ finis intētiōis q̄ q̄ſq̄ꝫ ex malo actu bonū intēdit vel ecōuerſo. ⁊ hic finis dicit circūſtantia. cur: nā a fine intētionis ī moralib⁹ actus ſpeciē recipit: vn̄ Ambroſi⁹: Intētio opi tuo finē imponit. Req. infra Intētio. Scd̄a ɔditio pctī aggrauās ɔſiderat ⁊ ſumit ex pte opis. ⁊ ſic ē ſcd̄a circūſtantia. ſ. q̄d q̄ꝫtū ad ſubſtantiā facti. Ubi nota q̄ hec circūſtātia q̄d: nō ɔfirmat ſubſtantiā facti. ſ. q̄ occidit vel furat⁹ eſt vel fornicat⁹ eſt: ſʒ ɔditionē facti. i. ꝓprietatē qualitatē quātitatē facti: puta q̄ occidit patrē: vel cognouit virginē vel maritatā: ita q̄ iſta circūſtātia q̄d nō ɔſiderat ꝓut eſt ſubſtātia actus ſed ꝓut ē ɔditio actus. nā quidā actus ſunt idē in ſpecie nature q̄ differūt in ſpecie moris: ſicut fornicatio ⁊ actus matrimonialis. Tertia ɔditio pctī aggrauās ɔſiderat ex pte agētis ꝑncipalis: ⁊ ſic ē tertia circūſtantia. ſ. quis: que circūſtantia nō reſpicit ſolū ſubſtātiā ꝑſone agētis:

rõ magis ɔditionẽ vel ꝓprietatẽ ꝑsone.s. cuius off.cii: cui⁹ ptãtis: cui⁹ sexus ⁊ huiusmõi. Cuius rõ est: qꝛ ex cõditionibus ꝑsone variaꝛ substãtia actus: eo ꝙ aliqͥd cõpetit vni qð nõ ɔpetit alij. Quarta cõditio pctĩ aggrauans ɔsideraꝛ ⁊ sumiꝛ ex pte agẽtis instrumẽtalis. ⁊ est quarta circũstãtia.s. quo instrumẽto ẜm pħm.iij.Ethi.ꝗ ponit ibi dẽ agẽs instrumẽtale esse quartã circũstãtiam. Cuius rõ est: qꝛ ex instrumẽto quo ꝗs opaꝛ põt sciri vtꝝ actus ꝓcedat ex malicia vel nõ. vt verbigratia: Si enim ꝗs ꝑcutiat calamo ⁊ ɔtingat eũ mori nõ est eiusdẽ criminis ac si ꝑcutiat gladio. ⁊ iõ ex instrumento põt sumi circũstantia.i. ɔditio aggrauãs vel alleuiãs actũ ꝓncipalis agẽtis. Sꝫ qꝛ nõ ois actio fit ꝑ instrumẽtũ sicut sũt intelligere ⁊ velle: iõ loco instrumẽti ponit tulli⁹ quib⁹ auxilijs eo ꝙ oia auxilia sunt qͣsi instrumẽta actiõis quibus agẽs vtiꝛ ad finẽ suũ. Quinta ɔditio pctĩ aggrauãs vł alleuiãs ɔsideraꝛ ⁊ sumiꝛ ex pte speciei vel qͣlitatis opis ⁊ hoc tripliciꝛ. pͥ⁹ ex pte modi: ⁊ sic ẽ quinta circũstãtia .s. quõ: vtrũ.s. leuiter vel fortiꝛ ꝑcusserit. 2⁹ ex pte loci. et sic ẽ sexta circũstantia.s. vbi. vtrũ.s. in loco secreto vel publico vel ĩ loco sacrato. Tertia ɔditio aggrauans vel alleuiãs pctĩ ɔsideraꝛ ex pte tpis. ⁊ sic ẽ septima circũstantia.s. qñ: vtrũ.s. peccauerit tpe feriali vel solẽni: puta tpe orationi ɔstituto. vt sunt festiuitates ⁊ tpa ieiunij. Ad maiorẽ tñ euidẽtiã pdictoꝝ nota: ꝙ in assignatione circũstantiaꝝ pħus tripliciꝛ differt a tullio. pͥ⁹ in numero: qꝛ pħs ponit duas circũstãtias.s. qͣd ⁊ circa qͣd: que due in assignatiõe tullij in vna clauduntꝛ: eo ꝙ obiectum qð diciꝛ circa qͣd dat rõem actui ꝗ diciꝛ qͣd: sed pħs distinguit eas. Cui⁹ ratio ẽ: qꝛ pter rõem vniuersalẽ obiecti ꝗ dat speciẽ actui pñt in obiecto ɔsiderari speciales ɔditiones ꝗ diuersificãt actũ in bonitate ⁊ malicia. I illis actibus ꝗ ex se maliciã nõ implicãt: in ꝗbus etiã malicie qͣntitatẽ diuersificãt. 2⁹ etiã differũt: qꝛ pħus ꝓ vna circũstãtia ponit qñ ⁊ vbi: ꝓp hoc ꝙ vtraqꝫ sumiꝛ a mensura extrinseca sꝫ tulli⁹ distinguit eas. 3⁹ differũt: qꝛ loco eius ꝙ pħus dicit quo instrumẽto tulli⁹ dicit: ꝗbus auxilijs qð idẽ est realiter: vt pꝫ. Hec b. Tho. iiij. scrip. sen. dist. xvi. de circũstãtijs: arti.i.q.i. in solu.v. argu. ꝑ totum. ⁊ ibidem. q.ii. in coꝛ.q. ⁊ in solu.ij.iij. ⁊.v. arg. in fine. ⁊ iterum in quest. dispu. de malo. questiõe de peccatis: arti.vj. vtꝝ circũstantia det speciẽ pctõ aut variet pctĩ: in coꝛ.q. in medio. ⁊ originaliꝛ lib.iij. ethi. cap.iij. Qꝫ autẽ ꝓp ignorantiã. ⁊. b. Tho. in scripto ethicoꝝ in medio cap. ibidẽ.

¶ Qꝫ circũstantia se habet ad pctĩ triplr. CA.III.

Tertio principaliꝛ circa circũstantias ɔsideranda est virtuositatis vel qͣlitatis differẽtia. ꝗnã circũstãtia tripliciꝛ se hꝫ ad actũ pcti. qͣlꝫ enĩ circũstãtia nec pctĩ aggrauãt nec peccati speciẽ variãt. qͣlꝫ eni speciẽ pcti variat ⁊ aggrauat. qͣlꝫ eni speciẽ pcti nõ variãt sed aggrauãt. quartũ vero membrũ non põt esse.s. ꝙ circũstãtia speciẽ pcti variet ⁊ nõ aggrauet. Prio.n. dico: ꝙ circũstãtia qͣlꝫ nec speciẽ pcti variat nec pctĩ aggrauat: vtputa accipe rem alienã manu dextra vel sinistra: aut de mane aut de sero vel ꝑcutere hoiem indutũ veste rubea vel alba. huiusmõi circũstãtie ⁊ similes non variãt speciẽ pcti. nec addũt aliqͥd ad rationẽ mali ptinens: ⁊ iõ nõ aggrauãt. Cui⁹ ratio ẽ: qꝛ huiusmõi circũstãtie vel ɔditiones aduenientes indifferẽter se habẽt ad rationẽ nullã specialẽ repugnantiã habẽtes ꝑ respectũ ad rõem. qð pꝫ: qꝛ nihil ad rationẽ ptinet vtrũ ille ꝗ ꝑcutitur tali vel tali veste induaꝛ vel manu dextra aut sinistra ꝑcutiaꝛ. Scdo dico ꝙ circũstantia speciẽ pcti variat ⁊ aggrauat: siue actus cui circũstantia aduenit sit indifferẽs: sicut cũ aliqͥs leuat festucã de terra in ɔtẽptum alteri⁹: siue actus sit bon⁹ ex genere. sicut cũ aliqͥs dat elemosynã ꝓp laudẽ humanã. siue act⁹ sit malus ex genere: sicut cũ aliquis furaꝛ rem sacrã. Cui⁹ ratio ẽ: qꝛ circũstãtia addita actui habet ⁊ addit repugnantiã specialẽ ad rõem. verbi gratia. Sicut pctĩ fornicationis ĩ hoc consistit ꝙ hõ accedit ad nõ suã. si autẽ addaꝛ hec circũstãtia vt illa ad quã accedit sit vxoꝛ alteri⁹. iam pctĩ fornicationis trãsferꝛ in aliud gen⁹ peccati.s. in iniusticiã: inquantum hõ alterius rẽ vsurpat. ⁊ ẜm hoc adulterium est grauius pctĩ qͣ̃ sit fornicatio. vel accipe rem alienã hꝫ rationem furti: sed accipe rẽ alienã ɔsecratã vel de loco sacro aliã deformitatẽ importat. qꝛ quecũqꝫ irreuerẽtia circa res sacras adhibita habet specialiter rõem pcti. ⁊ iðo talis circũstantia diciꝛ mutare speciẽ pcti ⁊ aggrauare peccatũ ita ꝙ vbicũqꝫ ẽ alia ⁊ alia repugnãtia actus ad rationẽ. ⁊ alia deformitas actus: ibi ẽ alia ⁊ alia species peccati ⁊ maioꝛ grauitas pcti: vt ꝑ exempla pꝫ. Tertio dico ꝙ circũstãtia qͣlꝫ nõ variat speciẽ pcti sed aggrauat pctĩ. Cuius rõ est: qꝛ talis circũstãtia nõ importat pͥmo ⁊ ꝑ se repugnantiã ad rõem: sed ꝑ compationẽ ad illud qð primo ⁊ ꝑ se importat repugnantiã ad rõem. vbi gratia. Accipe multũ vel parũ de se vel ex se nõ dicit nec importat repugnantiã ad aliquã rationẽ. ⁊ ideo nõ importat aliquã deformitatẽ nec rõem boni aut mali: sed solũ ꝑ respectũ ad aliquid qð rationi repugnat.s. ex suppositione primi qꝛ sꝫ rationẽ accipere multũ de alieno accipe est ab equalitate magis discedere: ita ꝙ talis circũstãtia pctĩ aggrauat: eo ꝙ auget deformitatẽ ꝓuenientem ex aliqua circũstãtia sicut accipe alienũ ɔstituit rõem furti. Si autẽ addaꝛ hec circũstantia vt multum accipiat de alieno est pctĩ graui⁹: non tamẽ est pctĩ alteri⁹ speciei a primo. vñ ille qui furaꝛ multũ nõ facit duo peccata: sed vnũ pctĩ.s. vnũ furtũ grauius qͣ̃ ille ꝗ furaꝛ pax. Aliqñ vero circũstantia nõ aggrauat pctĩ quasi trahẽs ĩ aliud genus peccati. verbi gratia. Sicut si ꝓdigus det quando nõ debet: ⁊ cui nõ debet: multiplici⁹ peccat eodẽ genere peccati qͣ̃ si solũ det cui nõ debet: sicut etiã egritudo est grauioꝛ que plures ptes corpis inficit. vnde ⁊ Tulli⁹ dicit in paradoxis: ꝙ in patris vita violãda multa peccantur. violaꝛ is qui ꝓcreauit: ꝗ aluit: ꝗ erudiuit: qui ĩ sede ac domo atqꝫ in rempublicã collocauit. Quartũ vero membrũ nõ potest esse.s. vt circũstantia speciẽ peccati variet ⁊ nõ aggrauet pctĩ. Cuius rõ est: qꝛ circũstãtia que inducit aliã ⁊ aliã deformitatẽ pcti inducit maiorẽ grauitatẽ peccati: sed circũstantia varias species peccati inducit aliã ⁊ aliã deformitatẽ magis repugnantẽ rationi ergo inducit maiorẽ grauitatẽ peccati: vt vbi gratia. Si supra hoc qð est accipe rem alienam addaꝛ res sacra vel de loco sacro: iã per hoc ɔstituiꝛ alia species peccati.s. sacrilegiũ qð est graui⁹ peccatũ furto: vel si supra hoc qð est vti vel abuti ꝑsona aliena addaꝛ vxoꝛ: iam ꝑ hoc constituiꝛ alia species peccati.s. adulteriũ: ⁊ ꝑ ɔsequens efficitur graui⁹ peccatũ. vt pꝫ. Iterũ per circũstantiã cõstituitur alia species peccati disparata: ⁊ ꝑ cõsequẽs efficitur grauius peccatũ: sicut verbi gratia. vt si ego furoꝛ rẽ alienam et possim homicidiũ facere vel symoniã. Hec beatus Tho. iiij. scrip. sen. dist. xvi. de circũstãtijs arti.ij. vtꝝ circũstãtia aggrauet pctĩ: in coꝛ.q. ⁊ pͥma scðe.q.xviij. arti.xj. in coꝛ.q. ⁊ in questionib⁹ disputatis de malo de peccato: arti.vij. titulo eodẽ: in coꝛ.q.

¶ Utrũ ois circũstãtia sit ɔfitẽda: ⁊ que. CAP.IIII.

Quarto ⁊ vltiõ ꝓncipaliꝛ circa circũstantias considerãda est ɔfessionis indigẽtia. Si autẽ queratur vtrũ omis circũstantia sit ɔfitenda. Respõdeo ⁊ dico hic tria. Primũ est: ꝙ aliter se habet circa hoc de simplicib⁹ vel rudib⁹: ⁊ aliter de sapiẽtibus ⁊ instructis. Naꝫ simplices ꝗ ignorãt circũstantias peccatorum

rum aggrauātes peccatū tenent̄ solū ↄfiteri peccata: cir/
cumstātias autē peccatorū nō tenent̄ ↄfiteri: nisi postq̄
fuerint instructi a sacerdote ⁊ cognouerint ⁊ intellexerit
q͛ tales circūstantie peccata aggrauāt. Sapiētes autem
docti vel instructi quorū ↄsciētia dictat circūstantias es/
se peccatorū confitendas: tenent̄ peccatoꝝ circustantias
ↄfiteri. Scd̄m est: q͛ circūstantie peccatoꝝ alleuiātes
peccatū nō sunt ↄfitēde sed tacēde. ⁊ hoc duplici ratiōe.
Prima rō est talis: In ↄfessione nulla debet esse vel in/
terponi excusatio alicu⁹ pctī cōmissi: vel negādo vel ex
cusando vel alleuiādo pctm̄: sed ↄfitēs circūstantias alle
uiātes aliquo mō se excusat: ꝑ ⁊c. Scd̄a rō est talis: Con
fessio circūstantiaꝝ fit nō solū vt a sacerdote pctī quanti
tas cognoscat̄: sed vt humilitas ⁊ verecūdia cōfitētis re
spondeat supbie ⁊ verecūdie peccātis. maxīe autē humi
liat se ⁊ verecūdat̄ ↄfitēs penitēs in ↄfitēdo circumstā/
tias aggrauātes: nō autē sic in ↄfitēdo circūstātias dimi
nuentes ⁊ alleuiātes pctā. vt ꝑ humiliet̄ ⁊ verecūdet̄ qō
supbe ⁊ inuerecūde cōmisit: debet ↄfiteri circūstātias ag
grauātes pctm̄. Tertiū est: q͛ in ↄfessione circūstātia/
rum aliq̄d ē impossibilitatis: aliq̄d pfectiōis: aliquid ne
cessitatis: aliq̄d maioris securitatis ⁊ vtilitatis. p͛° eniꝫ
oēs circūstātias pctōꝝ ↄfiteri ē impossibile. Cuius rō ē:
q꞉ cū singulares circūstātie pctōꝝ sint quasi infinite non
possunt oēs memorie occurrere. 2° ↄfiteri aliquas cir/
cūstantias que aliā speciē pctī vel pctō nō tribuūt: vel si
tribuūt nō tamē speciē pctī mortalis: est pfectiōis: vt p꞉
infra Cōfessio venialiū Req. ibi. 3° ↄfiteri aliquas cir/
cūstantias pctōꝝ que ad aliā speciē peccati mortalis tra
hūt vt coire cū muliere ↄiugata vel virgine: vel deo dica
ta est necessitatis. vn̄ q̄libet de necessitate tenet̄ dicere ⁊
ↄfiteri genus ⁊ speciē peccati. 4° ↄfiteri circūstantias i
eadē etiā specie pctm̄ notabiliter aggrauātes: fm̄ magi/
strū Guilhelmū altisiodorēsem ē maioris vtilitatis ⁊ se/
curitatis. oportet eni ad maiorē securitatē ↄscientie ⁊ vti
litatē aīe tales circūstantias ↄfiteri. qō p exempla osten/
dit dicēs: q͛ nō sufficit illi q̄ centū marcas habuit de alie
no dicere: Ego accepi alienū: cū hoc ita bene posset veri/
ficari si accepisset vnū denariū. Similiter nō sufficit illi
qui gladio primū vulnerauit dicere: Ego pcussi proxi/
mum. ꝑ oportet ↄfiteri qnātitatē peccati: nō solū in spe/
cie: sed pcise vt fm̄ quantitatē culpe quātitas pene a sa/
cerdote taxet̄. Scd̄m vero. b. Tho. quātitas determina/
ta pctī nō pōt innotescere sacerdoti: q꞉ nec ipse peccator
scit. vn̄ sufficit q͛ cognoscat quātitatē que ex specie pec/
cati ↄsurgit: nec oportet fm̄ totā quantitatē pctī penam
taxare. Dec. b. Tho. iiij. scrip. sen. dist. xvj. de circūstātijs:
arti. ij. q. v. vtrū oīs circūstātia sit ↄfitēda: in cor. q. per to
t. i. ⁊ in solu. ij. arg. Et Alexā. iiij. pte sum. q. xxvi. vtru oēs
tam simplices q̄ sapiētes teneant̄ circūstātias cōfiteri.
Et Petr⁹ de tharā. iiij. scrip. sen. dist. xvij. arg. iiij. q. ij. in
cor. q. Sed forte argues in oppositū. s. q͛ nō oēs circū
stantie pctm̄ aggrauātes ⁊ i aliaꝫ speciē pctī trahētes sūt
ↄfitende triplici rōe. Pria rō est talis: Illud qō pp chari
tatē est institutū cōtra charitatē obseruari nō debet. sed
cōfessio ē instituta pp charitatē ⁊ vtilitatē: ꝑ cōtra chari
tatē obseruari nō debet. sed ex ↄfessione circūstantiaruꝫ
orit̄ scandalū primi: ꝑ solū pctm̄ debet ↄfiteri ⁊ circum
stātie pctōꝝ taceri: cū ex ↄfessione circūstantiaꝝ prim⁹
scādalizet̄: ⁊ ita fit cōtra charitatē. Qꝫ autēꝫ ex ↄfessiōe
circūstantiaꝝ oriat̄ scandalū primi pbo quattuor casi/
bus. Prim⁹ est qn̄ aliq̄s interfecit fratrē suū q̄ erat frat̄
sacerdotis. Secūdus casus ē: si ↄfitēs cognouit vel ↄgna
tam vel neptē suā vel cōsanguineā q̄ erat cognata vel ne/
ptis vel ↄsanguinea sacerdotis. In his eni duob⁹ casib⁹
circūstātias ↄsanguinitatis nō debet aliq̄s ↄfiteri pp vi
tandū primi scandalū. Terti⁹ casus ē si sacerdos ē lubri
cus ⁊ ad luxuriā puocet̄ audiēdo circūstātias pctōꝝ.
Quart⁹ casus ē: si sacerdos sit solit⁹ reuelare ↄfessiones.
Rn̄deo ⁊ dico: q͛ in p̄dictis casib⁹ debet penitēs tria
facere. p͛° eni debet licentiā petere a pprio sacerdote cō
fitēdi alteri sacerdoti cui ↄfiteat̄ oīa pctā sua ⁊ circūstā
tias pctōꝝ. ⁊ si licentiā nō dederit debet ad supiorē recur
rere. s. vel ad penitētiariū epī: vel ad epm̄ vel ad aliuꝫ cui
ↄmiserit: cui licētia obtēta ↄfiteat̄. Si autē circūstantie
pticulares pctī carnalis nō ↄferūt nouā speciē pctī mor
talis: qn̄q꞉ laudabilit̄ reticent̄: qn̄q꞉ laudabilit̄ dicūtur:
adhibita debita discretiōe fm̄ considerationē turpitudi
nis circūstantie: ⁊ pnitatē inclinatiōis ad pctm̄ ex eius
ↄfessione in ipo ↄfitēte vel sacerdote. ⁊ hoc ē scd̄m qō pe
nitēs debet facere. 3° penitēs debet quantū pōt famam
alteri⁹ custodire: sed ↄsciētiā magis debet purgare. ⁊ iō
si circūstātia que ducit in ↄgnitionē psone sit de necessi
tate ↄfessionis. s. q͛ in aliā speciē pctī mortalis trahat: tūc
debet ↄfiteri occultādo psonā quantū pōt. Si aūt nō sit
de necessitate ↄfessionis. s. q͛ circūstātie pticulares pctī
carnalis vel alteri⁹ nō cōferāt nouā speciē pctī. s. morta
lis: tunc debet dimittere ne pctm̄ alteri⁹ pdat. Dec beat⁹
Tho. iiij. scrip. sen. dist. xvj. de circūstātijs: arti. ij. q. v. vtrū
oēs circūstantie sint ↄfitende. in solu. i. ij. ⁊ v. arg. Et alex
ander. iiij. pte sum. q. cclxiiij. eo. titu. in cor. q. Scd̄o q͛
circūstantie pctōꝝ nō sint ↄfitēde pbo alia rōe sic: Illud
qō nō est de essentia actus pctī nō est ↄfitendū. sed circū
stantie nō sunt de essentia actus pctī. qō p꞉: q꞉ circūstan/
tie sunt quasi extra actū vel essentiā existēs: vt p꞉. capi. s.
lꝫ pctm̄ sit cōfitendū: nō tn̄ videt̄ q͛ circūstantie sint cōfi
tende. Rn̄deo trib⁹ modis. p͛° q꞉ lꝫ circūstantie nō sint
de substātia actus pctī sicut nomē sonat: sūt tn̄ de defor/
mitate vel de deordinatiōe actus pctī. vn̄ q꞉ circūstantie
habēt deformare ⁊ deordinare actū pctī: iō sunt ↄfitēde.
2° rn̄deo ⁊ dico: q͛ lꝫ circūstantie nō circūstent pctm̄ vt ē
pctm̄: circūstant tn̄ pctm̄ vt pctm̄ est tātū. vn̄ q꞉ iudican/
dū est de pctō nō solū vt est pctm̄ sed vt ē quantū: necesse
est vt fiat iudiciū de pctō put est circūstātiatū. 3° rn̄deo
⁊ dico: q͛ posito q͛ circūstantie speciē pctī nō mutent: tn̄
augēt libidinē ⁊ ↄtemptū: ⁊ iō sunt ↄfitēde. Dec Alexan
der vbi. s. immediate. Tertio q͛ circūstantie non sint
ↄfitende pbo alia rōne sic: Illud nō tenemur ↄfiteri qō
nō precipit̄. sed in sacro canone vbi expsse precipitur q͛
oēs fideles cōfiteant̄ pctā sua nō precipit̄ q͛ ↄfiteantur
circūstantie pctōꝝ: ꝑ solū pctā tenemur ↄfiteri ⁊ nō circū
stantias pctōꝝ. Rn̄deo duob⁹ modis. p͛° q͛ in sacro ca/
none nō precipit̄ ↄfessio circūstantiaꝝ sicut ↄfessio pctō
rum. Cui⁹ rō est: q꞉ ⁊ si vtrūq꞉. s. pctm̄ ⁊ circūstantie a deo
deordinet pctōrem: tn̄ illud qō principaliter ⁊ p se deordi
nat ⁊ auertit pctōrem a deo ⁊ dānificat ecclesiā est gen⁹
pctī. circūstantie autē pctōrem deordināt ↄsequēter: ⁊ iō vni
uersaliter tenent̄ oēs ad ↄfitendū pctā: nō autēꝫ similit̄
ad ↄfitendū circūstātias. 2° mō rn̄deo ⁊ dico: q͛ lꝫ ī nul
lo loco canonis sacre scripture precipiat̄ ↄfessio circum/
stātiaꝝ: sicut ⁊ ↄfessio pctōꝝ fortasse pp rōem p̄dictā: in/
sinuat̄ tn̄ ↄfessio circūstantiaꝝ tā in lege veteri q̄ in lege
noua: vt cap. seq. dicet̄. ℭ Qꝫ oēs circūstātie taꝫ in
lege veteri q̄ in noua ↄfitēde insinuant̄. CA. V.

D maiorē tn̄ euidentiā precedētis cap. est scien/
a dū: q͛ ↄfessio circūstantiaꝝ tā in lege veteri q̄ in
noua insinuat̄. qō de singulis pbo. p͛° eni circū
stātia q̄d. s. criminis p̄cipit̄: Leui. iiij. vbi precipit̄ sacer/
doti q͛ offerat vitulū hircū ⁊ caprā p diuersis pctis. Re.
infra Sacrificiū. 2° circūstantia psone insinuat̄. Diere.
xj. Quid est q͛ dilect⁹ meus fecit scelera multa in domo
mea. In quo verbo insinuat̄ circūstantia triplex. s. p̄ ...

palis agētis: opis: ⁊ loci. Tertio circūstantia cur. i. finis tangit Matth. v. vbi finis mali intēti phibet cū dicit: Cū facis elemosynā noli tuba canere ante te. Nam tales receperūt mercedē suā. Et ppter hoc apostolꝰ pma ad Corinth. x. de intētione finis boni loquēs ait: Omnia in gloriam dei facite. Quarto circūstantia status tangit scda pe. ij. Meliꝰ erat illis viā veritatis nō cognoscē q̄ȝ post agnitā retrorsum cōuerti. vñ ceteris paribꝰ plus peccat q̄ plꝰ cognoscit ⁊ q̄ plus tenet pctm̄ vitare. Quinto circūstantia dignitatis psone exprimit Johis. iij. Tu es magister in israel ⁊ hec ignoras? q. d. Ignorātia plus est culpabilis ī magistro q̄ȝ in discipulo vel in nō magistro. Sexto circumstantia tpis tangit. Marci. ix. vbi dñs interrogauit patrē lunatici quātū tpis est ex quo ei h̄ accidit. Septimo circūstātia loci exprimit Matth. xxi. ⁊ Joh. ii. vbi dicit: q dñs eiecit vendētes ⁊ ementes de tēplo vbi nō licebat talia facere cū esset domus orationis. Predictas autē circūstātias assignat Nathan ppheta in accusatione dauid scdi Reg cap. xii. Et pmo tangit circūstātiā psone: ibi Tu es ille vir. 2° circumstantiā status: ibi Ego vnxi te in regē ⁊c. 3° circūstantiā criminis ppetrati ibi Quare ḡ cōtēpsisti verbū dñi et faceres mala in cōspectu meo. vriā etheū pcussisti gladio. 4° tangit circūstātiā finis: ibi Et vxorē illius accepisti tibi in vxorē. i. hoc fine interfecisti eū vt acciperes vxorē eius in vxorē tuā. 5° tangit circūstantiā modi sub qua intelligit locus ⁊ tempus: ibi Interfecisti eū gladio filioꝝ amā in tempe belli ⁊ in loco certamīs ⁊ nō veneno vł gladio tuo sed gladio alieno. s. filioꝝ aman. Et iō. b. Aug. numerat has septem. circūstantias sm̄ q̄ a penitēte cōsiderāde sunt ⁊ cōfitēde. Docet enī. b. Aug. in lib. de penitētia agēda pctōrem qui de suis pctīs dolere debet septē circūstantias supiꝰ enumeratas cōsiderare ⁊ cōfiteri dicēs: Consideret peccator q̄ vult misericordiā inuenire magnitudinē peccatoꝝ suoꝝ septē modis ⁊ circūstātijs. Et pmo motiuū vel finē. s. cur peccauit: q2 nulla tētatione vel modica preuētus peccauit. Sunt enī q̄ nō solū vincunt sed vltro offerūt se peccato: nec expectāt tētationē: sed preueniūt voluptatē. et ideo tollit ōis excusationis occasio: q̄ȝuis enī pugna vel tētatio que ē ab hoste non sit in ptāte nostra: tñ resistere vel nō resistere tētationi ē in ptāte nostra. ⁊ iō ex pcedenti tētatione peccati circūstātia sumi debet. 2° peccator cōfitens cōsideret eius statū. s. cuiꝰ etatis: cuiꝰ sexus: cuius sapiētie: cuiꝰ ordinis: cuiꝰ cōditionis: cuius pfectiōis. nā magnitudo psone respectu oīm pdictorū auget pctm̄. vñ Aug. ibidē subdit: Ingratꝰ enī extitit q̄ plenꝰ virtutibꝰ oīo non timuit. In hoc enī q̄sq3 peccator fit culpabilior quo ē deo acceptior: ideo enī adā plus peccauit: q2 oī bono abūdauit. 3° cōsideret q̄d amisit. nā ⁊ malū fecit. ⁊ bonum 'pōte amisit. vñ subdit: Dolendū est enī non solū q2 peccauit: sed etiā q2 se virtute priuauit. 4° cōsideret penitēs peccādi modū. s. q̄ȝ delectabiliter ⁊ q̄ȝ turpiter peccauit: q2 sm̄ modū meretricis: ⁊ q̄ȝ psēuerāter peccauit ⁊ quantū ⁊ quotiēs iterauit. Qui enī aliq̄s diu in pctō permāsit reinficit cōditionē actꝰ. nā talis duplex pctm̄ cōmisit. s. pctm̄ trāsgressionis: ⁊ omissionis. primo pctm̄ transgressionis: q2 frequēter pctm̄ iterauit vel cōtinuauit. scdo pctm̄ omissionis: q2 penitere distulit de pctō etiā semel cōmisso. Quinto cōsideret circa quid peccauit ⁊ defleat quoniā offendēs in vno factꝰ est oīm reus: Jacobi. ij. Sexto cōsideret qñ peccauit. s. tempꝰ deuotū puta si tēpore orationi cōstituto: vt sūt festiuitates ⁊ tpa ieiunij. Septimo cōsideret locū in quo peccauit. s. in loco sacro. His circūstantijs ⁊ cōditionibꝰ peccatoꝝ cōsideratis peccator penitēs ponat se oīo in iudicio ⁊ ptāte sacerdotis nihil sui iuris reseruās sibi: vt oīa eo iubēte paratꝰ sit facere p recupanda vita aīe que faceret p vitanda corpis morte. cū gaudio enī facere debet īmortalis futurꝰ: que faceret p differēda morte moriturꝰ. Hec Aug. in lib. de penitētia agēda. Et magister sen. allegat. iiij. lib. dist. xvi. Et beatus Tho. iiij. scri. sen. dist. xvi. de circūstātijs: arti. i. q. iij. in cor. q. ⁊ in solu. i. ij. ⁊. v. ar. p[illegible] i.

¶ Qꝫ claues. i. spūalis potestas distinguēdi inter culpā ⁊ culpā ⁊ absoluendi in ecclesia debēt esse. CAP. I.

Claues ecclesie. Circa claues ecclesie quattuor cōsiderare debemꝰ. s. an sint: q̄d sint: quot sint: ad q̄d sint. Prio cōsiderare debemꝰ: an claues ī ecclesia sint. Et q̄ȝtū ad hoc respōdeo ⁊ dico: q claues id est spūalis ptās distinguēdi inter culpā ⁊ culpā ⁊ absoluēdi in ecclesia debēt esse. qð tripliciter pbo. s. similitudine regis: dispēsatoris: ⁊ clauis materialis. p° similitudine regis sic: Sicut enī rex terrenꝰ habēs thesauꝝ magnū in domo sua nō cuilibet sed maioribꝰ claues thesauri domus sue aut palatij sui cōmitteret nec sibi soli retinet: ita rex eternꝰ ad cōicandū thesaurū glorie sue nō cuilibet sed determinatis psonis. s. sacerdotibꝰ claues id est potestatē dedit. 2° hoc idē ostēdo similitudīe dispensatoris sic: Oīs dispēsator debet habere claues eoꝝ que dispēsat. sed ministri ecclesie sunt dispēsatores diuinoꝝ: vt pꝫ pma ad Corinth. iiij. ḡ debēt habere claues. 3° h̄ idē ostēdo similitudīe clauis materialis sic: Sicut enī clauis materialis ē instrumentū quo obstaculū domus ingredienti tollit ⁊ ostiū apitur: ita p clauē spūalem. s. p potestatē discernēdi pctm̄ ⁊ absoluēdi ab ipso obstaculum qð nos ab ingressu regni prohibebat (s. pctm̄) delet. Hec autē clauis. s. ptās spūalis ē in deo: in christo: in mīstro. p° est in deo trinitate p auctoritatē: eo q ipse deꝰ ppria virtute gratiā cōfert: ⁊ culpā ⁊ penā dimittit: ⁊ cui vult dat ⁊ cōcedit. 2° hec clauis. s. ptās spūalis est in christo homīe p meritū passionis que etiā dicit ianuā aperire. Licꝫ enī ostiū celi quantū est de se sit semp apertū tñ clausum ē oībus ex impedimēto totius humane nature. s. ex pctō primi hoīs: qð quidē pctm̄ est p passionē christi vł p meritū passionis christi amotū: ⁊ iō Johēs post passionē christi vidit in celo ostiū apertum vt dicit Apo. iiij. 3° hec clauis ē in ministris ecclesie q̄ nō virtute ppria sꝫ virtute diuina ⁊ passiōis christi hāc ptātem habēt. Cuiꝰ rō ē: q2 celū adhuc quotidie alicui manet clausū p pctm̄ originale qð cōtrahit vel p pctm̄ actuale qð cōmittit. vñ q2 sacramēta ex virtute christi dormiētis vel patiētis in cruce efficaciā habēt: pp hoc indigemꝰ sacramētis ⁊ clauibꝰ ecclesie: ita q clauis spūalis dicit esse triplex. prima est auctoritatis q̄ dicit esse in deo. scda ē excellētie q̄ est in christo vt in hoīe p meritū passionis sue. tertia ē ministri q̄ est in ministris ecclesie q̄ sūt dispēsatores sacramētoꝝ in q̄bus manet efficacia passionis christi ad remouendū obstaculū regni. s. pctm̄ vel originale vel actuale: pp que sacramētis vel clauibꝰ ecclesie indigemꝰ: vt dixi. Hec b. Tho. iiij. scrip. sen. dist. xviij. de clauibꝰ arti. i. q. i. vtrū debeāt esse claues in ecclesia: arg. contra. ij. ⁊ in cor. q. ⁊ Petrus de tha. ⁊ dñs Ambaldus romanꝰ. ordinis p̄dicatorū idem dicit ibidē.

¶ Diffinitio clauis. CAP. II.

Secūdo circa claues ecclesie cōsiderare debemꝰ q̄d sint. vt enī dicit magister sen. lib. iiij. dist. xviij. in littera. ⁊ ex glo. Hiero. Matth. xvi. habet: clauis sic diffinit: Clauis ē ptās ligādi ⁊ soluendi qua ecclesiasticꝰ iudex dignos recipe ⁊ indignos excludere dꝫ a regno. In qua diffinitiōe tāgit q̄nq3. p° auctoritatis principiū vel pceminiū cū dicit: Clauis ē ptās. Et Petrus de

tharā.dicit:ꝙ clauis est quedā potētia spūalis supnaturaliter a deo data ⁊ infusa nō innata nō acqsita.iiij.scrip.sen.di.ē.art.i.q.ii.qd sit clauis.in cor.q. Ubi nota ꝙ potestas spūalis cū aliqua ꝯsecratiōe daꝛ: ⁊ ideo cū ordine sacerdotali conferꝛ:sed executio clauis indiget materia debita que ē plebs subdita ꝑ iurisdictionē: ⁊ ideo ante ꝙ̄ iurisdictionē habeat habet clauē:sed nō habet actum clauiū nisi p iurisdictionē: vt dicit.b.Tho.iiij.scrip.sen.dist.xviii.de clau.hꝰ.arti.i.q.ii.quid sit clauis.in solu.ii.arg. 2° in diffinitione clauis tāgit subiectū: iō dicit: Iudex ecclesiasticꝰ.nā iudex ecclesiasticꝰ dicit ille qui non solū habet ordinē sacerdotalē qui sequiꝛ caracterē: sȝ etiam q̄ hȝ iurisdictionē sm ptātem supioris. Ubi nota:ꝙ eadē est ptās p essentiā qua sacerdos pōt ꝯficere: ⁊ ptās qua pōt ligare ⁊ soluere si iurisdictio assit nec differt nisi rōe sm ꝙ ad diuersos effectus ordinaꝛ: sicut ignis sm aliā rōem diciꝛ calefactiuꝰ ⁊ liquefactiuꝰ. vn̄ quia nihil aliud ē caracter ordinis sacerdotalis ꝙ̄ ptās exercēdi illud ad qd̄ principaliter ordo sacerdotij ordinaꝛ:ideo caracter ⁊ ptās ordinis ⁊ ptās clauiū est vnū ⁊ idē per essentiā: sed differūt rōne qd̄ pȝ:qꝛ caracter diciꝛ inquātū distinguit.ptās ordinis diciꝛ p cōparationē ad ꝯficiendū corpꝰ christi.ptās clauiū diciꝛ p cōpationē ad subditos ordinatur:vt dicit.b.Tho.vbi.s.in solu.i.arg. 3° in diffinitione clauis tāgit duplicē eius actū.s.excludere ⁊ recipe ad similitudinē clauis materialis cuius est duplex actus.s. apire:⁊ claudere. 4° in diffinitiōe clauis tāgit discretionis iudiciū:in hoc ꝙ dignitas ⁊ indignitas illiꝰ in quos actus clauiū exerceꝛ ponaꝛ. Sicut eni clauis q̄ diciꝛ potestas ligādi ⁊ soluēdi est q̄ immediate apit serā pcti:ita clauis q̄ diciꝛ sciētia ondit cui apiendū sit p clauē illā.
5° in diffinitiōe clauis tāgit eiꝰ obiectū in hoc ꝙ dicit: A regno. Ubi nota ꝙ nō dicit: Ab inferno sed a regno: eo ꝙ claues inferni deꝰ sibi soli retinuit:claues autem regni deus sacerdotibꝰ cōcessit. Ratio autē huius ē:qꝛ clauis inferni qua infernꝰ apitur ⁊ claudiꝛ est ptās gratiam cōferendi p quā infernꝰ homini apitur vt de pctō educaꝛ:qd̄ est porta inferni:⁊ claudiꝛ ne vltra hō in peccatū labaꝛ dei gratia sustētatus.gratiā autē ꝯferre ē soliꝰ dei ⁊ iō sibi soli retinuit:vt diciꝛ Apo.iij. Qui apit.s.infundēdo gratiam.Et nemo claudit:gratiā subtrahēdo. Uel aliter sm glo.Claudit vt queramꝰ:apit vt inueniamꝰ:vt inqsitor accipiat fructū sudoris sui:⁊ largitor habeat bonitatis sue gratias.Sed clauis regni ē ptās dimittendi reatū pene p quā homo a regno ꝓhibeꝛ:⁊ iō magis potest dari homini clauis regni ꝙ̄ clauis inferni: nō enim sunt idē.qd̄ pȝ etiā:qꝛ aliqs de inferno diciꝛ p remissionem eterne pene.q̄ nō statim in regnū introduciꝛ ꝓpter reatū tpalis pene q̄ manet.Uel dicendū vt quidā dicūt: ꝙ idē est clauis inferni ⁊ celi qꝛ ex hoc ipso ꝙ alicui apitur vnū clauditur alterū.sed denominaꝛ a digniori: ⁊ ideo diciꝛ clauis regni ⁊ nō inferni. Hec.b.Tho.iiij.scrip.sententen.dist.xviij.de clauibꝰ:arti.i.q.ii.vtrū clauis ꝯuenienter diffiniaꝛ in corpe.q.in fi.Et ibidē.q.i.vtrū in ecclesia debeāt esse claues:in solu.iij.arg.

Quot sunt claues ecclesie:vtrū sint plures vel vna. CA.III.

Tertio circa claues ecclesie cōsiderare debemus quot sint:vtrum.s.sit vna clauis tm̄ vel plures.⁊ q̄ntum ad hoc dico:ꝙ ptās vel auctoritas discernendi qs sit idoneꝰ recipi vel excludi:vel absolui vl̄ ligari:⁊ ptās ligādi ⁊ absoluēdi nō distinguunꝛ in radice.i. essentia:qꝛ ptās discernēdi ⁊ absoluendi in ecclesia vna auctoritas vel vna ptās in essentia ē: ⁊ sic est vna clauis que nihil aliud ē ꝙ̄ ptās iudicādi ⁊ absoluendi. Distinguunꝛ tamē vel in effectibꝰ qui sunt plures.s.ligare:soluere:apire:⁊ claudere ad similitudinē clauis materialis vt pȝ p exemplū in sole:in quo potētia liquefaciēdi ⁊ indurādi vna ē in radice:⁊ dne in effectibꝰ:vel sunt plures cōpatione actuū quoꝝ vnꝰ presupponit aliū: vt verbi gratia:Sicut eni in igne ē vna ⁊ eadē potētia ad calefaciendū vel dissoluendū:⁊ tm̄ vnus actꝰ aliū p̄supponit.s. dissolutio vel liquefactio calefactionē:sic actꝰ absolutionis p̄supponit iudiciū discretiōis de absoluēdi idoneitate:⁊ tn̄ est eadē ptās vel auctoritas que clauis dicitur in essentia respectu vtriusqȝ actus:vt pȝ.Un̄ iudex ecclesiasticꝰ.s.sacerdos indiget his duobꝰ:qd̄ tripliciꝛ ostendo.s.exemplo opposito ⁊ ex demerito. Primo ostēdo exemplo:qꝛ sicut i actu iusticie p quā redditꝛ alicui h̄ quo dignꝰ est duo sunt necessaria.s.iudicij discretio q̄ discerniꝛ an iste sit dignꝰ.⁊ debiti redditio vt reddaꝛ illi quē idoneū vel dignū iudicauit ad que duo quedā ptās vel auctoritas exigiꝛ:qꝛ nō possumus dare qd̄ in potestate nō habemꝰ nec possumus iudicare de hoc nisi p viā imperatiuā vel coactiuā:ita iudex ecclesiasticꝰ:qꝛ p clauem recipit dignos ⁊ excludit indignos: iō indiget iudicio discretiōis quo de idoneitate alicuius iudicet:⁊ officio vel bn̄ficio absolutiōis quo recipiat idoneū ⁊ dignū ⁊ excludat indignū:⁊ ad vtrumqȝ hoꝝ auctoritas vel ptās exigiꝛ que est clauis. Scdo ondo hoc idē ex opposito. Ubi nota:ꝙ sciētia que ē vna clauis nō est habitꝰ speculatiuus sed ē auctoritas actū sciētie exercēdi:que auctoritas qn̄qȝ sine sciētia ē:⁊ qn̄qȝ sciētia sine ipsa auctoritate:vt verbi gratia sicut pȝ in iudicijs secularibꝰ. Aliqs eni est iudex habēs auctoritatē iudicādi q̄ nō hȝ sciētiā iuris:⁊ ecōuerso aliqs hȝ scientiā iuris q̄ nō habet auctoritatē iudicādi quoꝝ neuter clauē habet: ⁊ iō auctoritas iudicij quo sacerdos ex claue obligaꝛ sine auctoritate ⁊ sciētia non pōt fieri. Tertio hoc idē ꝓbo ex demerito: nā auctoritas absoluēdi que ē vna clauis sine auctoritate sciētie que ē alia clauis nō pōt accipi sine pctō.sȝ sciētia sine auctoritate sine pctō haberi pōt: ⁊ ideo necessaria est clauis sciētie ptātem habēti:sicut lucerna est necessaria in tenebris ambulāti:alias sequiꝛ qd̄ ait dn̄s Mathei.xv.Si cecꝰ ceco ducatū prestet ambo in foueam cadūt. Hec.b.Tho.iiij.scrip.sen.dist.xviij.de clauibꝰ:arti.i.q.iij.vtrū sint due claues vel vna tm̄:in cor.q.⁊ Petrus de tha.ibidē:arti.iij.in cor.q.idē dicit.

Ad quē actū claues ecclesie sunt ordinate. CA.IIII.

Quarto ⁊ vltimo circa claues ecclesie ꝯsiderare debemꝰ ad q̄d sint:id est ad quē actū sint ordinate.Et q̄ntum ad hoc dico:ꝙ sicut clauis materialis ē ordinata ad claudēdū ⁊ apiendū:ita ptās spūalis ecclesie quā hȝ sacerdos:⁊ ꝓpter talē similitudinē recte diciꝛ clauis.sȝ in h̄ est differētia qꝛ clauis materialis p̄ncipaliter ē ordinata ad claudēdū ꝓpter latrones ⁊ fures.sed clauis spūalis p̄ncipaliꝰ est ordinata ad apiendū nec ē ordinata ad claudēdū nisi ꝓpter apitionē sicut nec ad ligandū nisi ꝓpter solutionē.⁊ iō sicut medicina est sciētia sani ⁊ egri sani p se ⁊ egri p accidēs ita intelligēdū est de claue spūali. Hec A.ex.iiij pte sum.q.xxxii.arti.v.ad quid sint claues:vtrū sint ad apiendū vel ad apiendū ⁊ claudendū:in so.vlti.arg.⁊ Petrꝰ de tharā.iiij.scrip.sen.de clauibus.dist.xviij.arti.i.q.i.an ecclesie date sint claues:in cor.q.idē dicit.

Quod solis sacerdotibus ptās clauiū est cōcessa. CA.V.

Preter illa q̄ dicta sunt supius de clauibus ecclesie:nūc circa ptātem clauiū quattuor cōsiderare debemꝰ.s.subiectū nobile:effectū vtilē:vsū possibilē:vitiū culpabile. Primo circa ptātem clauiū ꝯsiderare debemꝰ subiectū nobile.nā solis sacerdotibus ptās clauiū est ꝯcessa.qd̄ ꝓbo auctoritate:rōne: distinctione. Pꝰ auctoritate ambrosii.nā.b.Ambrosꝰ in libro de pen

diſo loquēs de ꝑtāte ligandi ⁊ ſoluēdi ſic dicit: Hoc ius .ſ. ligādi ⁊ ſoluēdi ſolis ſacerdotibꝰ eſt ꝯceſſum. 2º hoc idē ꝓbo rōne ſic. Per ꝑtātem clauiū aliq̄s eſſicit mediator ⁊ recōciliator. mediator quidē inter populū ⁊ deū: ⁊ recōciliator peccatoris cū eccleſia: ſed hec duo tm̄ competunt ſacerdotibꝰ: qḋ pꝫ: q2 ad hoc ꝙ poſſit eſſe mediator ꝯpetēs inter populū ⁊ deum: oportet ꝙ poſſit offerre dona ⁊ ſacrificia ꝓ peccatis q̄bus placatꝰ deus. ⁊ hoc cōpetit ſacerdotibꝰ: vt dicitꝰ Hebre. v. Ad hoc etiā ꝙ ſit reconciliator oportet ꝙ habeat ꝑtātem ꝯficiēdi corpꝰ chriſti: ⁊ abſoluēdi ⁊ reducēdi peccatorē ad corpꝰ chriſti myſticū .ſ. ad eccleſiā cuius caput ē ipſe chriſtꝰ. 3º hoc idē ꝓbo diſtinctiōe ſic. Eſt enī duplex clauis .ſ. ordinis: ⁊ iuriſdictionis. Pria clauis ē ordinis que imediate ſe extendit ad ipm celū apiendū: remouēdo impedimētū introitus in celū ꝑ dimiſſionē pctī: ⁊ hāc ſoli ſacerdotes habēt. Alia eſt clauis iuriſdictiōis q̄ immediate ordinatur ad ipſam eccleſiā militantē: dū ꝑ eā aliq̄s excluditꝰ vl̄ admittitur ad ꝯſortiū eccleſie militātis ꝑ excōicationē vel abſolutionē. ⁊ hāc clauē etiā nō ſacerdotes poſſunt habere ſicut archidiaconi ⁊ electi ⁊ alij qui excōicare poſſunt: vt pꝫ infra. Excōicatio. ſed hec nō ꝓprie dicitꝰ clauis celi ſꝫ diſpō quedā ad ipam Hec. b. Tho. iiij. ſcrip. ſen. diſt. xix. de habētibus claues: arti. j. q. iij. vtrū ſoli ſacerdotes habeāt claues. in duobꝰ arg. cōtra: ⁊ in cor. q. 4º hoc idē ꝓbo auctoritate dn̄i dicētis Matth. xv. Tibi dabo claues regni celorū. qḋ quidē donū ſeu quā ꝑtātem ꝯtulit chriſtus petro: nō inquantū homini: q2 tūc oēs homies haberēt claues: ſed inquātū apoſtolo ⁊ ſacerdoti. Ex q̄bus verbis ꝯcludo duo. primū ē: ꝙ nullꝰ nō ſacerdos q̄ntumcūq3 ſanctꝰ hꝫ claues. ſcḋm ē: ꝙ etiā mali ſacerdotes vſum clauiū habēt. Primo dico ꝙ nullꝰ nō ſacerdos quātumcūq3 ſanctꝰ vſum clauiū hꝫ: q2 nec ligare poteſt nec abſoluere a pctō. Cuiꝰ rō eſt: q2 quātūcūq3 aliq̄s de gratia dei habeat nō pōt ptingere ad effectū clauiū vt abſoluat ⁊ liget: niſi ad hoc q̄ſi miniſter ꝑ ſuſceptionē ordinis applicetꝰ. ſed laicꝰ quātūcūq3 ſanctꝰ caret ſacerdotali ordine: q2 nō hꝫ caracterē: g̊ ⁊c̄. Hec. b. Tho. iiij. ſcripto ſen. vbi ſ. imediate. arti. ij. q. j. vtrū ſancti hoīes nō ſacerdotes habeāt vſum clauiū: in cor. q. in fi. Scḋo dico ꝙ mali ſacerdotes habēt vſū clauiū: qḋ dupliciter probo .ſ. auctoritate ⁊ rōe. pº auctoritate chryſ. ſup illo verbo Johis. xx. Accipite ſpiritūſanctum quoꝝ remiſeritis pctā ⁊c̄. dicēs: Nō enī ſacerdos neq3 angelꝰ neq3 archāgelus opari aliq̄d pōt in his q̄ ſunt data a deo: ſed pater ⁊ filiꝰ ⁊ ſpūſſanctꝰ oīa diſpēſat. ſacerdos autē ſuā linguā ⁊ manū tribuit: g̊ ſi vita eiꝰ fuerit valde detractabilis in nullo lederis in his q̄ ſunt ei commiſſa a deo. Et reddit Chryſ. huiꝰ cām dicēs: Nō enī iuſtū eſſet vt ꝑ alterius maliciā circa ſymbola noſtre ſalutis ledi eos q̄ ad fidē ꝯuenīūt. 2º hoc idē ꝓbo rōne ſic: Iniquitas miniſtri nō pōt auferre liberalitatē dn̄i: ſed ſacerdos ē ſolū miniſter in abſoluēdo: g̊ malicia ſua nō pōt nobis auferre donū trāſmiſſum a deo ꝑ ſacerdotē malū. 3º ꝓbo ⁊ ꝯfirmo h̄ idē ex ſimilitudine ſic: Inſtrumentū nō aſſimilat ſibi effectū ſed p̄ncipali agēti. ſed ſacerdos vtēs clauibꝰ eſt inſtrumentū dei vt p̄ncipalis agētis: ⁊ iō ille q̄ effectū clauiū ꝯſequitꝰ nō aſſimilatꝰ vtēti clauibꝰ: ſed chriſto qui ē p̄ncipale agēs in remittēdo pctīn: vt deꝰ ꝑ auctoritatē: ⁊ vt hō ꝑ meritū paſſionis ſue. Hec. b. Tho. iiij. ſcri. ſen. vbi ſupra imediate: arti. ij. q. j. in cor. q. Et ibidē. q. ij. vtrū mali ſacerdotes habeāt vſum clauiū: ar cōtra: ⁊ in cor. q.

¶ Q̄ ꝑtās clauiū valet ad remiſſionē culpe. CA. VI.

Ecūdo circa ꝑtātem clauiū ꝯſiderare debemꝰ effectū vtilē. Ubi nota: ꝙ virtꝰ ſeu ꝑtās clauium opatur ⁊ valet ad tria .ſ. ad culpe remiſſionē: ad pene cōmutationē: ad pene diminutionē. Prio ꝑtās clauiū valet ad culpe remiſſionē: qḋ dupliciter probo. pº auctoritate Johis. xx. Quoꝝ remiſeritis pctā remittuntꝰ eis. 2º ſimilitudine: q2 ſicut aq̄ baptiſmi corpus tāgit et cor abluit: vt pꝫ ſ. baptiſmꝰ: ita ꝑtās clauiū: alias nō eſſꝫ ſacramentū noue legis niſi culpe remiſſionē quam ſ. gratia aliquo mō efficeret. Ubi nota: ꝙ ꝑtās clauiū opatꝰ ad culpe remiſſionē ſicut aqua baptiſmi. vn̄ ſicut aq̄ baptiſmi nō agit vt p̄ncipaliter agēs: ſed vt inſtrumentale: nō quidē ptingēs ad creandā ipam ſuſceptionē grē etiā inſtrumētaliter: ſed vt diſponēs ad gratiā ꝑ quam fit remiſſio culpe: ita etiā virtꝰ vel ꝑtās clauiū. vn̄ ſolus deus remittit ꝑ ſe culpā p̄ncipaliter ⁊ effectiue: vt dicitꝰ Luce. v. Quis pōt dimittere pctā niſi ſolꝰ deus: ⁊ in virtute dei agit inſtrumētaliter: ⁊ baptiſmꝰ vt inſtrumentū inaiatū ⁊ ſacerdos vt inſtrumentū aiatū qḋ dicitꝰ ſeruꝰ ſm̄ phm̄. viij. Ethi. Q̄ autē ꝑtās clauium p̄dicto mō .ſ. diſpoſitiue opetur ad culpe remiſſionē pꝫ: q2 ſi an̄ abſolutionē aliq̄s nō fuiſſet ꝑfecte diſpoſitꝰ ad gratiā ſuſcipiēdā in ipſa cōfeſſiōe ⁊ abſolutiōe ſacramētali gratiā ꝯſequeretꝰ ſi obicem nō poneret. Sed forte argues in oppoſitū .ſ. ꝙ poteſtas clauiū nō ſe extendat ad culpe remiſſionē duplici rōe. Pria eſt talis: Si ſacerdos remittit pctīn g̊ aliq̄d cooperatꝰ deo ad interiorē mundationē. ſed hoc ē falſū: q2 magiſter ſen. dicit. iiij. ſen. diſt. xviij. ꝙ ad interiorē mundationem nullꝰ deo creatori coopari pōt. g̊ ⁊c̄. Rn̄deo ⁊ dico: ꝙ creatura nō pōt coopari creatori ī remiſſiōe culpe effectiue: ſed bn̄ diſpoſitiue. ⁊ ſic ē in ꝓpoſito ꝙ ꝑtās clauiū nō efficit gratiā: ſed ꝑ ꝑtātem clauiū diſponitꝰ ꝯtritens ad hoc vt ei gratia infundatꝰ. vn̄ ille q̄ ſubijcit ſe ſacerdoti ꝑ ꝯfeſſionē aliq̄d ꝯſequitꝰ virtute ꝑtātis ſacerdotalis. Scḋa rō ad idē eſt talis: Uirtꝰ finita nō pōt in infinitū. ſed culpa mortalis ⁊ pena eterna quodāmō ſunt infinita: g̊ virtꝰ clauiū que eſt finita nō ſe extēdit ad remiſſionē culpe. Rn̄deo ⁊ dico: ꝙ finitū nō pōt in infinitum vt agēs p̄ncipale: ſed vt inſtrumētū p̄ncipalis agētis infiniti ſic pōt. Hec. b. Tho. iiij. ſcri. ſen. diſt. xviij. de poteſtate clauiū: arti. iij. q. j. vtrū ꝑtās clauiū ſe extēdat ad culpe remiſſionē: in cor. q. Et Petrꝰ de tharan. ⁊ dn̄s Anibaldus romanꝰ ordinis p̄dicatorū in ſolu. illoꝝ duoꝝ argumentoꝝ.

¶ Q̄ virtꝰ vel ꝑtās clauiū valet ad cōmutationē pene. CA. VII.

Ecūdo dico: ꝙ virtꝰ clauiū ſe extēdit ad pene cōmutationē. Ubi nota: ꝙ cū ſit duplex pena q̄ debetur pctō .ſ. eternalis vel tꝑalis vel in purgatorio vel in h̄ mūdo: virtꝰ clauiū nō ſe extēdit ad pene eterne remiſſionē. Cuius rō eſt: q2 pena eterna inſepabilis ē a culpa: ⁊ iō ab eo ſolūmō pena remittitꝰ a quo culpa remittitꝰ. ſed a dānatis nūq3 remittitꝰ culpa: g̊ ab eis nūq3 remittitꝰ pena. ⁊ ſic ſacerdos virtute clauiū nō pōt remittere penā eternā: vt dicit magiſter. iiij. lib. ſen. diſt. xviij. I lr̄a. Hac rationē aſſignat Alex. iiij. pte ſum. q. cclxxxiij. arti. ij. vtrū claues eccleſie poſſint ſupra penā eternam in cor. q. Ualet tamē virtus clauiū vel ad pene tꝑalis cōmutationē: vel ad eius diminutionē: vel ad ipiꝰ remiſſionem. Primo virtꝰ clauiū opatur ad pene tēporalis cōmutationē. qḋ tali ratiōe oſtēdo: Nā virtute ꝯtritionis ex virtute cōfeſſionis ⁊ abſolutionis in voto exiſtentis liberatꝰ quis a culpa mortali ⁊ a pena eterna peccato mortali debita. que pena ē exterminās ⁊ ꝯdēnans: a qua pena hō liberatus adhuc manet obligatꝰ ad penā tēporalē: ſm̄ ꝙ pena tꝑalis ē purgās ⁊ promouēs: que pena reſtat in purgatorio patiēda his q̄ a pena inferni ſunt liberati. tn̄ q2 pena purgatorij ē incognita ⁊ improportionata viribꝰ penitētis in hoc mūdo viuentis: iō per virtutem clauiū pena purgatorij ꝯmutatꝰ in penā p̄ntis vite: ⁊

intantū virtutē clauiū diminuit' q remanet ꝓportionata virib' penitētis: ita q satisfaciēdo se in hac vita purgare pōt. Dec.b.Tho.iiij.scrip.sen.dist.xvij.de ɔtritione:arti.v.q.ij.vtrū ɔtritio vel confessio liberet aliquo mō a pena.in cor.q. Re.infra Cōfessionis ⁊ ɔtritionis effectus.

Scdo virtus clauiū valet ad pene tpalis diminutionem: ⁊ hoc tā in purgatorio: q̄ʒ in hoc mūdo. p' in purgatorio: vt verbigratia. Si qs morit' añ iniūcte pene cōpletionē: posito q ad penā purgatorij teneat': nō tamen ad tantā ad quantā tenebat' ante pene tpalis iniunctionem. ⁊ hoc idē ē: qꝛ virtute clauiū de pena que debetur in purgatorio aliquid remittit' vt min' in purgatorio puniat' absolutus ante satisfactionē decedēs q̄ʒ si ante absolutionē decederet. Tertio virt' clauiū valet ad pene temporalis remissionē. qđ tali rōe ostēdo: Quāto qs magis ad gratiā se disponit: tāto maiorē gratiā recipit. ⁊ quanto gr̄a maior recipit': tāto minus remanet de impuritate precedētis pctī. vñ si in pma ɔfessione virtute clauiū aliqđ de pena tpali remittit' vt ex dictis pꝫ: in secūda ɔfessione pl' remittit'. vñ nō est incōueniēs si p frequentē cōfessionē etiā tota pena tollit' vt pctō solo remanet imputatū ꝓ quo christi passio satisfecit. Est autē sciendum ad euidētiā pdictoꝝ: q aliud ē de sacramēto baptismi: ⁊ aliud de sacramēto penitētie: qꝛ in baptismo remittitur culpa ⁊ tota pena ⁊ oīs reat' pene vt nihil de prioris peccati actualis pena remaneat post baptismū. Cui' ratio ē qꝛ in baptismo ē regeneratio inquantū hō in baptismo nouā vitā accipiēs p gratiā baptismalē fit nouus hō. vñ cū in baptismo precedēs pctm̄ totalit' sit dimissum: oportet reputari q̄si nō fuerit ab eo factū: ⁊ sic non debet ꝓ eo puniri: qꝛ nō debet alicui imputari ad penā nisi qđ ipse fecit. In sacramēto autē penitentie post remissionē pctī nō remittit' tota pena sed aliqđ de pena tpali: cui' reat' post absolutionē a pena eterna potuit remanere. Cuius ratio ē: qꝛ in penitētia nō mutat' hō in virū aliū: qꝛ non est in penitētia regeneratio: sʒ sanat'. ⁊ iō in ɔtritione pena eterna mutat' in tpalem: vel in purgatorio vel in hoc mūdo soluendā. Et de illa pena tpali cui' hō est debitor virtute clauiū aliqđ diminuit'. quātū autē illō qđ diminuitur de pena in quātitate sit nescit': nisi q quāto quis magis ad gratiā se disponit. tāto magis tpalis pena diminuit' ⁊ remittit'. Dec.b.Tho.iiij.scri.sen. dist.xviij.de clauiū ptāte.arti.iij.q.ij.vtrū ptās clauiū possit pctm̄ remittere quo ad penā: in cor.q. ⁊ in solu.iiij.arg.ibidem in fine. Re.ē. Absolutio.j.ij.⁊.iij.ca.

Quid est soluere ⁊ ligare. CAP.VIII.

De maiorē tamē euidētiā predictoꝝ circa actus clauiū q̄ sunt ligare ⁊ soluere quero duas questiones: vnā de q̄dditate act': aliā de libertate act'. Prima questio ē de quidditate vel qualitate actus. s. qđ sit soluere vel ligare: ⁊ vtrū sacerdos p ptātem clauiū possit soluere vel ligare: ⁊ quō. Rn̄deo ⁊ dico: q opatio sacerdotis in vsu clauiū est ɔformis opationi dei cuius est minister. de' autē opationē hʒ ⁊ in culpā ⁊ in penam. sed in culpā ad soluendū quidē directe: ad ligandū autē indirecte inquantū obdurare dicit' dū gratiā nō largit'. sed in penā habet opationē directe quantū ad vtrūqꝫ: qꝛ ⁊ a pena soluit eo q eā pcit: ⁊ pena ligat dum eā infligit. Similit' sacerdos habet opationē in culpam: qꝛ virtute clauiū absoluit a culpa: remittēdo culpā eo mō vt dictū est. ꝫ nō tñ habet aliquā opationē in culpā ligādo. cui' ratio ē: qꝛ ligare ē obstaculū ponere. sed obstaculū regni est pctm̄ qđ ex alio imponi nō pōt: qꝛ nō nisi voluntarie peccat': nisi large dicat' ligare inquantū non absoluit sed ligatos ostēdit. sed in penā habet sacerdos ptātē ⁊ ligādi ⁊ soluēdi. soluit enī a pena quā dimittit: sʒ ligat ad penā que remanet: qꝛ sacerdos nō hʒ remittere totā penam sed aliqđ de pena. Istud autē aliqđ qđ sacerdos remittit nō est determinatū in quātitate sʒ in ꝓportiōe vt ex pmissis pꝫ. Dec.b.Tho.iiij.scrip.sen.dist.xviij.de ptāte clauiū arti.iij.q.iij.vtrū sacerdos p ptātem clauiū ligare possit in cor.q. Si vero breui' vis pcedere dicas: q sacerdos virtute clauiū ligat trib' modis. p' mō quo ad culpam nō absoluēdo ab ea. 2' mō quo ad penam sensus ligādo tpali pena. 3' mō quo ad penā dāni ligādo p sniam excōicatiōis. Dec Petr' de thară.iiij.scrip.sen.dist.xviij.de claui': arti.j.q.j.vtrū ecclesie date sint claues: in cor.q.

Utrū sacerdos virtute clauiū possit ligare ⁊ soluere scḋm propriū arbitriū. CAP.IX.

Secūda questio ē de libertate act' clauiū: vtrū sacerdos possit ligare ⁊ soluere scḋm ꝓpriū arbitriū. Rn̄deo ⁊ dico: q sacerdos nō pōt soluere ⁊ ligare. i. nō potest penitentiā iniūgere quantū vellet: vel etiā scḋm propriū arbitriū pniam relaxare. sed inquantum iudicio ratiōis ⁊ precipue diuino instinctu mouet' ⁊ regulat'. qđ quadruplicit' pbo. Prima similitudine sic. Sacerdos in vsu clauiū opatur sicut instrumentum: nō mortuū vt securis: sed viuū sicut minister ⁊ seru' dei: ad rectā autē opationē instrumēti requirunt' tria. primum ē recta instrumēti dispositio. scḋm ē materie ꝓportio. tertiū ē motoris actio: vt verbi gr̄a de his trib'. Si. n. securis nō sit acuta nō secabit: vel si nō habebit ꝓportionatā mām. s. ligna: vel si ab aliquo nō moueat'. Similr in absolutiōe quā facit sacerdos debēt ɔcurrere ista tria. s. rect' vsus ptātis sue: ⁊ pparatio vel dispō suscipiētis: ⁊ virtus dei motoris: quoꝝ si vnū deficit: frustrat' absolutiōis effect'. Scḋo q sacerdos vt instrumentū dei in absolutione debeat moueri instinctu dei vt pncipalis agentis: ꝓbo auctoritate Johis.xx. vbi pmittit' ptās remissiōis apostolis date spūsancti donū: cuius virtute ⁊ ptāte remittunt' pctā. vñ dicit: Accipite spm̄sanctū quoꝝ remiseritis pctā ⁊c. Tertio ꝓbo hoc idē ex effect' priuatiōe qꝛ siqs pter istū modū ⁊ instinctū diuinū vti sua ptāte psumpserit: nō ɔsequet' effectū suū. s. de absoluēdo: vt Dio ny. dicit in fine ecclesiastice hierarchie: vbi dicit q sacerdotib' vtendū est hierarchicis virtutib' quō diuinitas eos mouerit: alias frustrat' absolutiōis effect'. Quarto hoc idē ꝓbo ex punitiōe. vñ subdit idē Diony. q pter hec sacerdos q̄ vti sua ptāte psumeret a diuino ordine aueteret' ⁊ sic culpā incurrit. Et qꝛ pene satisfactorie sūt medicine: iō sic medicie sunt variāde sm arbitriū medici: nō ꝓpriā volūtatē sequētis sʒ medicie: ita pnie q̄ sunt pctoꝝ medicie sūt variāde sm arbitriū sacerdotis diuino instinctu regulatū. Et sic medic' aliqñ prudēter nō dat medicinā ita efficacē q̄ ad morbi curā sufficiat: ne pp debilitatē nāe mai' piculū incurrat': ita sacerdos diuino instinctu motus nō sp totā penā q̄ vni pctō debet' iniūgit ne infirm' aliqs ex magnitudine pene despet: ⁊ a pnia totalit' recedat. Sʒ forte argues i oppositū. s. q sacerdos sm arbitriū suū possit pnias iniūgē vel relaxare tali rōe: Ois xp̄i actio nostra ē instructio: sʒ ipse qbusdā peccatorib' nullā penā imposuit sʒ solū emēdatiōem vite: vtꝫ ð adultera Joh.viij. ⁊ de illo q̄.xxxviij.añis infirm' fuerat cui dixit dns: Ecce sanꝰ fact' es: iā noli peccare: ne deteri' tibi aliqđ ɔtigat. ꝫ videt' q sacerdos q̄ ē vicari' xp̄i ad arbitriū suū possit totā penā vl ptē pene remittē. Rn̄deo trib' mōis. p': qꝛ xp̄s habuit ptāte excellētie i sacris. vñ ipse ex ꝓpria auctoritate penā totā vel ptē pene poterat dimittē sic volebat: non autē est sic de his q̄ opant' tm̄ vt mistri vt sacerdotes faciūt. 2' rn̄deo ⁊ dico: q qꝛ christi fuit ꝓpriū misereri: q̄ fuit actor ⁊ de' miarū: vt oñ scḋa ad Corinth.j. in quem p se peccat': non sic est de ministris. 3' mō respōdeo ⁊ di

eo: q dñs ex infinitate sue potētie pōt multa q̄ nos imitari non possum⁹ nec debem⁹. vn̄ q: ipse ex infinitate sue sapie nouit q̄titatē ɔtritōis illoꝝ quoꝝ remisit ⁊ remittit pctā ⁊ alia q̄ nos scire nō possum⁹. iō ⁊c̄. Dec. b. tho. iiii. scri. sen. de vsu vel ptāte clauiū. di. xviii. arti. iii. q. iiii. vtrū sacerdos possit ligare ⁊ soluere fm ꝓpriu᷑ arbitriu᷑: in cor. q. Et pe. d thara. ibidē dicit idē. ⁊ Alex. iiii. pte sū. q. clxxxiii. ar. i. vtrū fm arbitriū sacerdotis sint pnie iniungēde: aut statuta canonū sunt sequēda: in cor. q. ⁊ in solu. i. ar. vbi subdit: q pnia nō dz esse arbitraria. i. voluntaria: sz poti⁹ libero arbitrio rōis taxāda. Re. infra Pnia qualē pniam debeat sacerdos imponere p pctis.

¶ Q: q̄libet sacerdos nō pōt absoluere quēlibz hoiem: ⁊ quare. CA. X.

Tertio circa ptātē clauiū ɔsiderare debem⁹ vsum possibilē. nō. n. q̄libz sacerdos pōt vti claue quā hz in quēlibet hoiem: neq3 sacerdos aliquis pōt vti claue in seipm. sz sacerdos pōt vti claue in suū subditū. ⁊ sacerdos inferior pōt vti claue in supiorē de volūtate ⁊ auctoritate supioris. Primo dico q non q̄libet sacerdos quēlibet hoiem pōt absoluere. qd̄ quadrupl'r pbo. s. auctoritate cōpatōe rōne silitudine. p⁹ pbo auctoritate. dicit. n. xvi. q. i. Nulli sacerdotū liceat prochianū alteri⁹ absoluere. 2⁹ hoc idē pbo cōpatōe. s. cōparando iudiciū spūale ad tpale sic: Judiciū spūale debet eē ɔnati⁹ tpali. sz in iudicio tpali nō pōt q̄libet iudex aliū iudicare: g̃ cū vsus clauiū. s. absoluere vel ligare sit quoddā spūale iudiciū: nō pōt sacerdos quilibet absoluere quēlibet. 3⁹ hoc idē pbo rōne sic: Ad absolutōem a pctō requirit duplex ptās. s. ordinis ⁊ iurisditōis. Prima ptās. s. ordinis est equal'r in oībus sacerdotib⁹ q ptās ordinis a charactere deriuat. Alia ē ptās iurisditōis q̄ nō equal'r est in omnib⁹ sz fm plus ⁊ min⁹ p auctoritatē ⁊ rōnē supioris ptās aūt ordinis nō exit in actū nisi mediāte ptāte iurisditōis a supiore collata: qd̄ p exēplū saluatoris pbo. naz dñs dedit petro singularē ⁊ sumā ptātē dimittēdi peccata cū dixit Matth. xvi. Tibi dabo claues regni celoꝝ ⁊c̄. vt intelligat q ipse p aliis hz ptātē iurisditōis. Aplis aūt dedit ptātē ordinis: q̄ quantū est de se ad oēs absoluēdos se extēdit: ⁊ iō indeterminate dixit eis Johā. xx. Quoꝝ remiseritis pctā ⁊c̄. intelligens tn̄ q vsus illi⁹ ptātis deberet eē psupposita ptāte petro collata fm ordinatōem ipius g̃ a simili q̄uis sacerdos habeat ptātem ordinis: ptātem tn̄ iurisrisditōis (que materiā subiectā respicit) nō hz nisi p ptātē vel auctoritatē sibi collatā a suo supiore. Et confirmo hoc alia rōne sic: Usus clauiū (qui est absoluere ⁊ ligare) requirit ptātem iurisditōis p quā ille in quē vsus clauiū cōicatur afficitur ꝓpria materia illius actus: ergo qui habet indistinctā ptātem sup oēs: pōt vti clauibus in quēlibet. Illi vo q̄ sub eo ⁊ ab eo distinctas ptātes acceperūt nō possunt in quolibet vti clauibus: sed in eos tm̄ qui eis in sortē venerunt: ⁊ illa dicitur messis sua. 4⁹ hoc idē pbo ex silitudine quia sicut in celesti hierarchia quidā angeli sunt q̄ hn̄t ptātē indistincte. ita q indistincte psunt. quidam vo sub istis ponunt vt principatus qui singulis puinciis distribuunt. quidam vo sub istis ponunt vt angeli qui singulis hominibus deputant: Ita debet esse in terrestri hierarchia. s. in platōe eccle militantis in qua est triplex grad⁹. s. sūm⁹ vt summ⁹ pontifex: medi⁹ vt penitentiarii dñi pape vl' penitētiarii epoꝝ: vel priuilegiati q̄ absoluere possunt auctoritate supioris. Infimus autē gradus vbi est stat⁹ est in psbyteris prochialib⁹ qui imediate gerunt curam populi: ⁊ eoꝝ iurisditio est artata ad determinatā potentiam: ⁊ eoꝝ cuilibet sua portio ē cōmissa fm ɔuenientem distributōem. ⁊ illa portio dicit messis sua: vt supra dixi. Hec aūt intelligēda sunt fm cōem legē. Indulget tn̄ lex charitatis ⁊ rectitudo rōis ⁊ iuris in articulo necessitatis quēlibet posse quēcūq3 absoluere si sit in vnitate ecclesie. Sz forte argues: q etiā extra articulū necessitatis sacerdos quēcunq3 poss' absoluere: ⁊ hoc silitudine tam in naturalibus q̄ artificialib⁹. p⁹ in naturalib⁹: q: ignis q̄ cōburit in vna materia sil'r etiā in qualibz: ⁊ sil'r lux q̄ fugat vnā tenebrā in vno loco: etiā sil'r fugit in alio g̃ sacerdos qui pōt vnū absoluere: similiter pōt quēlibet aliū. Rn̄deo ⁊ dico: q nō est sile de actōe lucis ⁊ absolutōe sacerdotis: q: actio ignis est naturalis q̄ est fm necessitatē forme. sed absolutio q̄ actus clauis est: est actio spūalis que est fm ordinē rōnis. 2⁹ ad idē argues in artificialib⁹: q: clauis que vnā seram apent etiā oēs similimō factas apire pōt: ⁊ ecōuerso multe claues in quātitate ⁊ qualitate siles vnam seram aperiūt: sic sacerdos. Rn̄deo duob⁹ modis: Primo: q: sicut clauis materialis nō pōt apire nisi serā ꝓpriā nec aliqua virtus actiua pōt agere n. si in materiā ꝓpriā sic sacerdos nā ꝓpria materia ptātis ordinis efficit aliq̄s p iurisditōez: ⁊ iō nō pōt sacerdos aliq̄s vti claue ad eū in quē iurisditio nō dat. ⁊ argumētū d claue materiali magis ē ad ꝓpositū q̄ ad oppositū. 2⁹ mō rn̄deo ⁊ dico: q hoc verū est qn̄ adest virtus motiua vt clauē moueat. sed in aliq̄bus vtus absoluēdi est artata vt in sacerdotib⁹ inferiorib⁹ in quib⁹ ē ligata: in aliq̄b⁹ amputata: vt pz infra Sacerdos. Re. in iiii. ca. Dec. b. Tho. iiii. scri. sen. di. xix. de hn̄tibus claues arti. iii. q. i. vtz sacerdos. s. prochialis possit vti claue quā hz in quēlibet: in duob⁹ ar. 5: ⁊ in cor. q. ⁊ in solu. i. ⁊ ii. argu. ⁊ Alex. iiii. pte sū. q. clxxxiii. arti. iii. vtrū q̄libet sacerdos quēlibet pōt absoluere in cor. q.

¶ Q: nullus sacerdos pōt seipm absoluere: ⁊ quare. CA. XI.

Secūdo dico: q nullus sacerdos pōt seipm absoluere. qd̄ pbo duplici rōe. Pria rō est: q: ptās clauiū reqrit p materia aliquē subiectū ⁊ ita aliū. sz sibiipi aliq̄s subiect' eē nō pōt: g̃ nullus pōt seipm absoluere. Scd̄a rō est talis: Judiciū spūale ē ordinatiue ⁊ rectius iudicio tpali. sed in iudicio tpali q̄s nō pōt eē sil' iudex ⁊ reus: g̃ nec i iudicio spūali. Dec. b. Tho. iiii. scri. sen. di. xix. de hn̄tib⁹ claues: arti. iii. q. iii. vtrū inferior possit absoluere suū supiorē ex ordinatōe vl' auctoritate sui supioris: in cor. q. in fi. ⁊ in arg. i. 5.

¶ Q: sacerdos vtute clauiū semp pōt subditū suū absoluere. CA. XII.

Tertio dico: q sacerdos quantū est ex virtute clauium semp potest subditum suū absoluere. qd̄ tali rōne ostendo: Cuicunq3 cōmittitur principale cōmittitur ⁊ accessoriū: sed sacerdoti cōmittitur q suis subditis eucharistiā dispenset ad quam ordinatur absolutio a quibuscunq3 pctis. g̃ sacerdos quantū est ex pte clauiū sp subditū suū pōt absoluere. Sunt tn̄ inter alios duo casus in quib⁹ vel nō est ɔueniens vel non est possibile sacerdoti subditū suū absoluere. Primus casus est qn̄ sacerdos est pticeps criminis qd̄ subditus suus cōmisit. verbigra: sicut cū sacerdos mulierē sibi subditā cognouit: in tali. n. casu nec sacerdos dz audire cōfessionē mulieris cū qua peccauit de illo pctō: sed eā debz ad aliū remittere. nec illa debet ei cōfiteri: sed debet licētiā petere eundi ad aliū: vel ad supiorē recurrere: si ille licentiā denegaret: tum pp piculū: tum q: est minor verecundia. si tn̄ absolueret absoluta esset. Secūdus casus ē qn̄ subditus a maiori est excōicatus. Nam excōicatōe manente non pōt de crimine absoluere: eo q absolutio ab excōicatōe debet pcedere absolutōem a peccato. Cuius rō est: quia aliquis q̄diu est excōmunicat⁹ non potest recipe aliquod ecclesie sacramentū. Dec. b. Tho. iiii. scri. sen. di. xix. de habētib⁹ claues arti. iii. q. ii. vtrū sacerdos

sꝫ possit subditũ suũ absoluẽ ar.ↄ: ꝛ in cor.q. ꝛ in sol.t.ij ar. Req. infra Excõicatio. ¶ Qꝫ sacerdos inferior ex auctoritate sibi a supiore collata pt suũ supiorẽ absoluẽ.

CA.XIII.

q Uarto dico ꝙ sacerdos inferior pt suũ supiorẽ absoluere ex ptãte ꝛ auctoritate ei a supiore collata. qđ quadruplr ꝓbo.s. rõne: auctoritate: p locũ a maiori ꝛ silitudine. Pͥo rõne sic. Ille qui inferiori ptãtẽ limitare põt: põt in eũ quẽ vult ptatẽ extẽdere. sꝫ supior põt hͦ mõi: ġ põt inferiori dare ptãteꝫ in seipm: qͣuis nõ põt ipe vti ptãte in seipm: vt ptꝫ.ↄ. 2ͦ ↄfirmo hãc rõnẽ sic: Qui subijcit᷑ vni nõ põt alteri dare auctoritatẽ in se. sed si psona ẽ libera tũc põt alteri se subijcere ꝛ se absoluẽdi auctoritatẽ ꝛ ptãtẽ dare. ġ summus ꝑlatus s. dñs papa q̃ iure ẽ liber ꝛ nulli subiectus: pt cui vult se subijcere. 3ͦ ꝓbo hoc idẽ alia rõne sic: Absolutio que fit p virtutẽ clauiũ ordinat᷑ ad pceptõeꝫ eucharistie sꝫ inferior põt eucharistiã supiori dare si petat: ġ etiam põt eũ absoluere si se ei subijciat. Secũdo principalr ꝓbo hoc idẽ auctoritate. Nã ius canonicũ dicit: ꝙ vnusquisqꝫ possit suã auctoritatẽ cõicare p se ꝛ p sua vtilitate sine ꝑiudicio facto ꝓprie auctoritati ꝛ ptãti etiã aliene ꝛ ita summꝰ põtifex cuilibet sacerdoti põt se subijcere ꝛ absolutõem petere. Tertio hoc idẽ ꝓbo p locum a maiori sic: Qđ pñt etiã ꝑlati alij ex ꝑmissiõe pape multo magis põt papa. sed alij ꝑlati ꝑter sui ꝑlati supioris licẽtiã ex ꝑmissione pape pñt sibi eligere cõfessorẽ: vt dic᷑ decretalis illa de peni. ꝛ remis. que est Omnis. ꝛ hoc iõ: ne p dilatõe pnĩe piculũ iminẽat aĩe: ġ multo magis põt dominꝰ papa. Et ↄfirmo hãc rõnẽ sic: Ptãs clauiũ data est ad vtilitatẽ eius q̃ absoluit᷑. sꝫ ille cui data est ptãs non ẽ petenꝰ ↄfitẽdo q̃ alij: ġ ꝛ ille põt absolui. sꝫ nõ a se nec a supiori: aut qꝛ frequẽter nõ hꝫ copiã eius: aut qꝛ nõ habet supiorẽ vt papa. ġ ꝛc̃. Quarto hoc idẽ ꝓbo similitudine: qꝛ sicut medicus infirmatus querit medicũ ꝛ medicinã non inquantũ medicus sꝫ inquantũ infirmus: sic etiã ꝑlatus ꝛ mediatorẽ querit sacerdotẽ inquãtũ pctõr ꝛ inquãtũ dei inimicus ẽ factꝰ p culpã. Et ↄfirmo hãc rõnẽ vel silitudinẽ sic: Remediũ vel medicina ↄ peccatũ est ↄfessio ꝛ absolutio. sed supiorẽ ꝑlatũ cõtingit peccare: ġ cum nõ possit seipm absoluere: vt ptꝫ.ↄ. inferior eũ põt ipm absoluere. Sꝫ forte argues in oppositũ. s. ꝙ ꝑlatus supior nõ põt dare licentiã suo inferiori ꝙ eũ absoluat duplici rõe. Prima ẽ talis: Nemo dat qđ nõ hꝫ. sꝫ ꝑlatꝰ supior nõ hꝫ iurisditõeꝫ se absoluẽdi: qꝛ nõ hꝫ ptãteꝫ supra se: ġ ꝛc̃. Rñdeo ꝛ dico ꝙ q̃uis non possit quis sibiipsi eẽ subiectꝰ: vt ptꝫ.ↄ. nihil ꝓhibꝫ ipm posse subijci alijs: maxime si ẽ libere ptãtis. Scđa rõ ad idẽ ẽ tal: Prelatus supior nõ põt dare auctoritatẽ vel iurisditõem alij excõicãdi se: ġ silr nec absoluẽdi. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ excõicatio est ↄ hoiem. sed absolutio est p hoĩe. homo aũt nõ põt auctoritate sua vti ↄtra se q̃uis possit p se. Hec alex. ꝓlixe tangit. iiij. pte sum. q. cclxxxiij. arti. ij. vtꝝ sacerdos inferior põt absoluere supiorẽ ipo volente: in argu. ↄtra: ꝛ in cor. q. ꝛ in solu. ij. argu. Et b. Tho. clare ꝛ breuiter ponit. iiij. scri. sen. di. xix. de habentibꝰ claues: ar. ix. q. ij. vtrũ aliquis sacerdos possit suũ supiorem absoluere: in duobus argu. ↄ: ꝛ in cor. q.

¶ Qꝫ sacerdos nõ potest absoluere vel ligare ex quatuor defectibus.

CA.XIIII.

q Uarto ꝛ vltimo ꝑncipalr circa claues cõsiderare debemus vnũ culpabile. Siquis. n. sacerdos ꝑter motũ ꝛ instinctũ diuinũ vti sua ptãte ꝑsũpserit scḋm arbitriũ voluntatis ꝛ nõ scḋm iudiciũ rõnis absoluendo vel ligando aliquẽ: nõ cõsequet᷑ effectũ suũ: vt dicit Dionys. in fine eccl. ast. ce hierarchie. Uñ qꝛ sacerdos aliquis nõ põt absoluere vel ligare ex q̃ttuor defectibus attẽdi põt. s. ex defectu ↄtritõis: excõicatõis: iurisditõis: discretõis: ex q̃bus nulla est absolutio vel ligatio sacerdotis. Primo ex defectu ↄtritõis. nã ↄtritio absolutõem sacerdotis ꝑcedit. qđ ptꝫ: qꝛ sacerdos nunq̃ꝫ debet aliquẽ absoluere nisi estimet eũ cõtritũ: vt dicit. b. Tho. iiij. qđlibeto. q. x. vtrũ p absolutõem sacerdotis remittatur culpa: ar. ↄ. Scḋo sacerdos aliquẽ nõ põt absoluere ex reatu excõicatõis. qđ ꝓbo tã ex pte ↄfitẽtis q̃ꝫ ex parte sacerdotis. Pͥͦ ex pte ↄfitẽtis: qꝛ sacerdos nõ põt aliquẽ excõicatũ a pctõ absoluere excõicatõe manẽte: eo ꝙ absolutio ab excõicatõe dꝫ ꝑcedere absolutiõem a pctõ. Cuius rõ est: qꝛ q̃diu aliquis est excõicatus nõ põt recipe aliqđ eccle sacramẽtũ: vt dicit. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xviij. de excõicatiõe: arti. v. q. j. vtrũ quilibet sacerdos subditũ suum possit ab excõicatiõe absoluere: in solu. ij. argu. Et iterũ ibidẽ di. xix. de habentibꝰ claues: art. iij. q. iij. vtrũ sacerdos possit subditũ suũ absoluere: in solu. iij argu. 2ͦ hoc idem ꝓbo ex pte sacerdotis. s. ꝙ sacerdos excõicatus non põt aliquẽ absoluere ab excõicatõe et a crimine. qđ ꝓbo duplici rõne. Pͥͦ ex priuatione auctoritatis sic: Qui priuat᷑ auctoritate in subditos nullũ subditũ põt absoluere. sed sacerdos excõicatus priuat᷑ auctoritate vel iurisditione absoluendi p subtractõem supioris vel simpliciter vel ad tempus: ġ ꝛc̃. Secunda rõ est ex priuatõe charitatis sic: Charitas que facit vnionẽ eccle dimittit pctã. sed sacerdos excõicatus a charitate ꝛ vnione ecclesie est diuisus: ġ ꝛc̃. Tertia rõ ad hoc idẽ est tal: Nullus absoluit᷑ a pctõ scḋm hoc ꝙ peccat. sed aliq̃s ab excõicatis: scismaticis: hereticis: suspensis absolutõem pctõꝝ petens peccat faciens ↄtra ꝑcepta eccle: ġ p eos nullꝰ absolui põt. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xix. de habẽtibꝰ claues arti. ij. q. ij. vtrũ scismatici: heretici: excõicati: ꝛ suspensi vsum clauiũ habeant. Dicit. n. Tꝫ in ꝑdictis manet ptãs clauiũ q̃tum ad essentiã non tñ manet q̃tum ad vsum. Cuius rõ est: quia vsus clauiũ qui requirit materie ꝑlatõem in subdito p ordinatõem eccle subtrahitur: qđ eccl'a facit a supradictis subditos subtrahẽdo: in duobus argu. ↄ: ꝛ in cor. q. Tertio sacerdos nõ põt absoluere ex defectu iurisditionis. Cuius rõ est: qꝛ ad absolutõem a pctõ requirit᷑ duplex potestas. s. ordinis ꝛ iurisditionis: vt patet. ↄ. iiij. ca. Potestas aũt ordinis nõ exit in actum vel vsum nisi mediante ptãte iurisditionis. Iurisditio aũt a maioribꝰ in inferiores descendit: ꝛ iõ nullus sacerdos aliquem põt absoluere in quem iurisditionẽ scḋm ordinatõem ꝛ auctoritatẽ supioris collatã nõ hꝫ: vt dicit. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xix. de habentibꝰ claues: arti. iij. q. j. vtrum sacerdos possit vti claue quã habet in quemlibet: in cor. q. ꝛ ibideꝫ. q. ij. vtꝝ sacerdos possit suũ subditũ absoluere: in cor. q. in pͥcipio. Quarto sacerdos non põt absoluere ex defectu discretõis: qđ dupliciter ꝓbo. pͥͦ similitudine sic: Sicut est de claue materiali ita etiam de claue spũali. sed non habens clauẽ materialem nõ põt claudere vel apire. ergo nõ habens clauẽ spiritualẽ q̃ dat᷑ cũ ordine sacerdotali. s. auctoritatẽ discernẽdi nõ põt soluere vel ligare. 2ͦ ꝓbo hoc ideꝫ rõne sic: Duplex. n. est clauis spũalis. s. ptãs vel auctoritas iudicandi: ꝛ ligandi. Prima clauis. s. auctoritas iudicãdi vel discernendi inter leprã ꝛ leprã: ꝛ inter leprã ꝛ nõ leprã nõ ꝓuenit ex scia acq̃sita vel infusa qđ ptꝫ: qꝛ hac scia deficiẽte adhuc nõ desinit eẽ clauis: sed ꝓuenit talis ptãs ex auctoritate q̃ sacerdoti cõfert᷑ in ordine qñ cõfert᷑ character. ꝛ hec ẽ clauis scie q̃ sacerdoti ↄ̃dit cui sit apiendũ. Scḋa clauis ẽ ptãs ligãdi q̃ imediate aptꝰ regnũ pctõris ꝛ ꝑsupponit primã clauem. Actus aũt prime clauis q̃ est iudicare inter dignos ꝛ indignos: requirit duo ex q̃bus integrat᷑. s. auctoritatẽ iudicandi: ꝛ scientiã: qđ patꝫ

tet: qz aliqñ est scia sine auctoritate: sicut aliqs hz sciam iuris qui nõ hz auctoritatẽ iudicãdi: aliqs võ hz auctoritatẽ iudicãdi qui nõ hz sciam iuris: sicut multi sacerdotes q̃ hñt auctoritatẽ iudicãdi ex ordine sacerdotali qñ caracter imprimit̃ q̃ tñ nõ hñt sciam iudicãdi inter dignos & indignos: & inť leprã & nõ leprã. & iõ auctoritas iudicãdi q̃ est prima clauis non põt accipi sine scia absq3 pctõ. sed scia sine auctoritate iudicãdi sine peccato haberi põt: vt dicit. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xviij. de clauib⁹ arti. j. q. iij. vtp sint due claues vł vna tñ: in sol. j. & ij ar. Re. infra Sacerdotes. quãta scia reqrit̃ in sacerdote.

De clauibus in spãli collatis petro. CA. XV.

P Ostq3 dictum est de clauibus eccľe in generali: nunc dicendũ est de clauibus eccľie in spãli collatis petro & successorib⁹ eius a xpõ. vñ circa auctoritatẽ vel ptãtem collatam petro & aplis & eoꝝ successoribus. scʒ apis & p̃ sorteris a xpo cõsideranda sunt tria. s. ptãtis pmissio: collatio: executio. p̃⁹ n. ptãtis pmissio exprimitur Matth. xvj. cum dixit dñs petro: Tibi dabo claues regni celoꝝ. 2⁹ ptãtis collatio exprimit̃ Joh. xx. cum dñs expresse dixit aplis Accipite spm̃ sanctũ ꝛc̃. 3⁹ collate potestatis executio exprimitur Matth. xvj. cũ dominus dixit petro & aplis & eoꝝ successorib⁹: Et quodcunq3 solueris sup terram ꝛc̃. Primo. n. ptãtis pmissio exprimit̃ Matthei. xvj. cum dixit petro. Tibi dabo claues regni. In quo verbo tãgunt̃ tria: primo suscipiẽtis idoneitas: quia tibi. secũdo conferentis liberalitas quia dabo. tertio muneris copiositas & p̃ciositas: quia claues regni celoꝝ. Primo tangit̃ suscipiẽtis idoneitas: quia tibi. s. petro. vbi glo. rabani sic ait: Hec aũt soluendi atq3 ligandi ptãs q̃uis soli petro data videatur a dño: tñ ceteris aplis datur: necnõ etiam & nunc & epis et p̃sbyteris oĩs eccľe. Sed iõ non iohãnes nõ iacob⁹ non andreas nõ alius aploꝝ: sed petrus principaľr claues regni celoꝝ & principatum iudiciarie ptãtis accepit a xpo quinq3 rõnibus. p̃⁹ rõne vnitatis. nam fm rabanum in glo. ideo spãliter dñs petro claues cõcessit: vt oẽs per orbem credẽtes intelligant q͂ quicũq3 ab vnitate fidei vł societate eius quolibet mõ semetipsos segregant. tales nec a vinculis peccatoꝝ absolui: nec ianuã regni celestis põt ingredi. Et subdit: Ideo aũt claues eccľe spãliter petro cõcessit: vt ad vnitatẽ & pacem nos inuitaret. iõ. n. eũ principẽ aploꝝ constituit: vt eccľa vnum p̃cipalem xpi haberet vicariũ ad quem diuersa eccľe membra recurrerent si forte inter se dissentirẽt: qz si diuersa capita in ecclesia essent vnitatis vinculũ rumpet̃. Hec Rabanus in glo. 2⁹ rõne singularis charitatis. ex eo. n. q͂ petr⁹ plus ceteris aplis dilexit xpm in mẽbris: vt dicit ipe Jo. xxj. Simon iohãnis diligis me plus his. i. pre omnib⁹ his: ideo plus fuit ipe etiam diligendus a xpo: vñ ei singulariter eccľam cõmẽdauit Joh. xxj. Pasce oues meas. Johannes võ plus xpm in seipõ dilexit: & ideo fuit magis dilectus a xpo. Jo. xxj. Cõuersus petrus vidit illũ discipulum. s. iohannẽ quem diligebat iesus. vñ ei matrẽ cõmendauit. Hec. b. Tho. j. pte sum. q. xx. arti. iiij. vtrũ deus semp diligat magis meliora in sol. iij. argu. Re. ã. Amor dei ad creaturas. 3⁹ rõne singularis cõfessionis. vnde Chrisos. sic ait Tibi dabo claues ꝛc̃. q. d. Sicut pater dedit tibi me cognoscere: ita etiã ego tibi dabo aliquid. s. claues regni celoꝝ. Et rabanus ibidẽ in glo. sic ait: Qui. n. regem celoꝝ maiori pre ceteris est deuotõe cõfessus: ipe p̃ ceteris regni celestis clauibus est donatus vt cõstaret oĩbus q͂ petrus est aploꝝ vertex & caput: cõtra grecos & q͂ absq3 ea cõfessiõe ac fide regnũ celoꝝ nullus intrare possit. 4⁹ rõne copiositatis. nam xps ideo petro claues concessit: ad ostẽdendum vt dicit hiero. q͂ plenitudo ptãtis fuit in petro & aplis & successorib⁹ petri qui soli vocãtur in plenitudinẽ potestatis: ceteri võ in ptem sollicitudinis. 5⁹ rõne pietatis. ideo. n. xps non alio sed Petro singulariter dixit Tibi: vt. s. petrus a xpo miam consecutus aliis disceret misereri. Secundo principaľr tangitur conferentis liberalitas cũ subdit̃ Dabo: non vendã sed dabo ad ostendendũ q͂ sicut gratis accepimus gratis debemus dare: Matth. x. Vel iõ xps dixit dabo in futuro: & non do in p̃nti pp quattuor rõnes. Prima ẽ: quia de futuro est pmissio & non de p̃nti. si. n. dixisset do de p̃senti nunq̃ erro: habuisset locũ in petro. vt hiero. dicit in glo. 2⁹ dixit dabo. s. post resurrectõẽ qñ dixit ei Jo. xxj. Pasce oues meas. tunc. n. videt̃ ei singulariter & p̃sonaliter ptãs clauiũ eccľe fuisse cõmissa. 3⁹ dixit dabo. s. post ascensionẽ: qz q̃diu in terris fuit cum aplis in terris nõ posuit vicariũ: sed post ascensionem xpi petrus remãsit vicarius xpi: Joh. xiiij. Non vos relinquã orphanos. 4⁹ dixit dabo. s. in cõcilio niceno qñ videlicet omẽs xpi cõuenerunt & obedientiã romane eccľe cõmiserunt: extunc. n. sine cõditõe aliqua etiã greci obedierunt romane eccľe multis tpibus. Tertio principaliter tangitur muneris copiositas vel p̃ciositas cum subiũgit: Claues regni celoꝝ. vbi rabanus in glo. exponens quid sint claues dicit Claues regni celoꝝ ipsam discretõem & potentiã noĩat: discretõem q̃ dignos & indignos discernat: potentiã q̃ ligat vel soluit. Vbi nota q͂ sicut p clauẽ materialẽ obstaculũ domus ingrediẽti tollit̃: sic p clauẽ spũalẽ que p̃cipaliter ad apiendũ est ordinata tollit̃. Obstaculum aũt regni celestis est triplex. Quoddã est generale: sed nõ ppetuũ vt peccatũ originale: & istud obstaculũ p passionẽ xpi fuit sublatũ: ppter qõ Johes apoca. iiij. vidit ostiũ aptũ in celo. Quoddã võ obstaculũ regni celorum nec est generale nec ppetuũ. s. quodlibet pctũ mortale: & istud p claues eccľe tollit̃. Quoddã võ obstaculũ regni celoꝝ nõ est generale sed ppetuũ vt obstinatio dãnatoꝝ: & istud nunq̃ tollit̃. Hec petrus de tharã. iiij. scri. sen. di. xviij. de clauib⁹. arti. j. vtrũ eccľe sint date claues: j coꝝ. q. Et dñs ambaldus cardinal' ordinis p̃dicatoꝝ ibidem dicit idẽ. Re. ã. Claues an sint: q̃d sint: quot sint: ad quid sint: & alia que de materia clauiũ sunt p̃dicta.

Qz post resurrectõem xpi facta est aplis collatio potestatis a xpo. CA. XVI.

S Ecundo ptãtis clauiũ collatio exprimit̃ iohannis. xx. Nam post resurrectõem xpi facta ẽ apostolis collatio ptãtis a xpo cũ dixit eis Joh. xx. Accipite spm̃ sctm̃ quoꝝ remiseritis peccata remittunt̃ eis: & quoꝝ retinueritis erunt retenta. tunc. n. qñ hec verba dixit aplos ordinauit in sacerdotes. Vbi sciendum q͂ dñs singulariter dedit petro iurisditõem ptãtis ad remittẽdũ pctã cũ p̃sonaľr dixit ei Matth. xvj. Tibi dabo claues regni celoꝝ vt intelligat̃ q͂ ipe p aliis singularẽ ptãtẽ iurisditiõis habuit. Oĩbus aũt aplis cõiter dedit ptatem remittẽdi peccata que ptãs cõsequit̃ ordinẽ et est equaliter in omnib⁹ sacerdotibus: & ad oẽs absoluẽdos ptãs ordinis equaliter se extendit. vñ etiã sacerdotibus qñ ordinãt̃ illa vba dicut̃. & iõ indeterminate xps oĩbus aplis dixit quoꝝ remiseritis pctã ꝛc̃. intelligẽs tñ q͂ vsus illi⁹ ptãtis deberet eẽ p̃supposita ptãte collata petro fm ordinatõẽ ipsius petri ad dandũ intellige q͂ ad absolutõem a pctõ duplex ptãs requirit̃. s. ptãs ordinis que est equaľr in oĩbus sacerdotib⁹: & ptãs iurisditiõis que est fm auctoritatẽ & ordinatõem supioris sine qua ptãs ordinis non exit in actũ: qz sacerdos nõ põt absoluere sine iurisditiõe ab auctoritate vł ptãte supioris collata ei. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xix. de hñtibus claues art. iij. q. j. vtp sacerdos possit vti claue quã hz in quẽlibz

q in solu.j.arg. Si aūt p̄dictā auctoritatē Quoꝝ remiseritis pctā ꝛc̄. vis exponere dicas: ꝙ dn̄s in illa auctoritate tangit duo. s. donū ꝛ doni effectū. Pr̄io tāgit donuꝫ effectiuū remissiōis pctī cū dic̄: Accipite sp̄ūsctm̄. ꝛ merito: qꝛ vnus inter illos effect⁹ sp̄ūsſancti ē remissio pctōrū. Cui⁹ rō est: qꝛ sp̄ūsanctus ē charitas ꝛ p eū nobis infundit̄ charitas: vt dicit aplʼs ad Ro.v. Charitas āt dei diffusa est in cordib⁹ nr̄is p sp̄ūsanctuꝫ q̄ dat⁹ est nobis. Remissio aūt pctōꝝ nō fit nisi p charitatē. ita dicit̄ prouer.x. Uniuersa delicta opit charitas. ꝛ dicit Opit: vt nō videant̄ a deo ad puniendū. ꝛ j. Pe.iiij. Charitas operit multitudinē pctōꝝ. Glo. Opit vt nō sit qd̄ puniat deus. Et dicit Charitas: qꝛ cessante charitate redeūt pctā saltē quo ad ingratitudinē. Re.ā. Charitas quō ip̄a a se mortale pctm̄ excludit. Scd̄o dn̄s in verbis p̄missis tāgit doni effectū cū ait: Quoꝝ remiseritis pctā ꝛc̄. qd̄ verbuꝫ exponit̄ q̄ttuor modis. p̄ⁱ n. Greg. ibidē illō exponēs sic ait: Ecce nō solū de semetip̄is securi fiūt dicēs: Accipite sp̄ūsanctū: ſꝫ etiā p̄ncipatū sup̄ni iudicij sortiūt̄: vt vice dei q̄busdā pctā retineāt q̄busdā relaxēt: Hoꝝ aūt epi locū tenēt: soluēdi ac ligādi auctoritatē suscipiūt q̄ graduꝫ regiminis sortiūt̄. ꝛ subdit: Grandis honor ſꝫ grāde pōd⁹ ē istius honoris. durū quippe ē vt q̄ nescit tenere moderamina vite sue iudex fiat vite aliene. Hec Greg. sup illo v̄bo Quoꝝ remiserit̄ ꝛc̄. 2º mō Chryso. exponit sic dicēs: Sacerdos.n. etsi p̄p̄ria b̄n dispēsauerit vitā alioꝝ vō nō cū diligētia curā habuerit cū p̄niciosis in gehēna vadit. Et qꝛ posset aliq̄s dicere: ꝙ sacerdos bon⁹ remittit pctā nō aūt sacerdos malus: iō subdit Chryso. sic dicēs: Non aūt iustū est ab alijs qui in principatu subijciunt̄ iudicari: ꝛ si vita eoꝝ fuerit valde detractabilis: in nullo leder̄ in his q̄ sunt ei cōmissa a deo. Et reddit cām hui⁹ dicēs: Nō aūt sacerdos: ſꝫ neq̄ꝫ angelus aut archāgelus opari aliq̄d pōt in his q̄ sunt data a deo: ſꝫ pr̄ ꝛ fili⁹ ꝛ sp̄ūsanctus oīa dispēsant: sacerdos aūt suā linguā ꝛ manuꝫ tribuit. nō.n. iustū esset vt pp alterius maliciā circa symbola nr̄e salutis ledi eos q̄ ad fidē veniūt. Hec Chryso. sup illo v̄bo Quoꝝ remiseritis pctā ꝛc̄. Tertio exponit glosa sic dicēs: Quoꝝ remiserit̄ pctā. i. quos dignos remissiōe iudicaueritis: duab⁹. s. clauib⁹ p̄tātis ꝛ discretōis dimittent̄ eis. Et quoꝝ retinueritis pctā. i. nō remiseritis p vos vel p successores: nō remittēt̄ eis: Quid aūt v̄tute clauiū remittat̄. Re.ā. Clauiū effectū vtilē: in duob⁹ ca. ꝛ in duab⁹ q̄ōnib⁹. Quarto mō beatus Tho. exponēs hoc verbū Quoꝝ remiseritis pctā ꝛc̄. mouēs vnā q̄ōneꝫ que talis est: Si ad remittēdū pctā sp̄ūsancti virtus vel p̄t̄tia est necessaria. vn̄ ꝛ dn̄s ad hūc effectū causandum dicit: Accipite sp̄ūsanctū ꝛc̄. q̄ videt̄ ꝙ q̄ nō hꝫ sp̄ūsctm̄ nō possit pctā remittere. R̄ndet ꝛ dicit: ꝙ remissio pctōrū nō est opus p̄p̄riū sacerdotis: qꝛ tunc hoc p̄p̄ria v̄tute faceret qd̄ est falsum: sed est opus dei ꝛ sacerdotis. p̄º remissio pctōꝝ est opus dei qui p̄p̄ria virtute ꝛ auctoritate pctā dimittit. 2º est opus sacerdotis sicut ministri. vn̄ sicut dn̄s p seruū ꝛ ministrū siue bonū siue malū pōt facere voluntatē suam ad aliqua exequēda: ita etiā dn̄s p ministros eccl̄e etiā si mali sunt pōt sacramenta cōferre in quib⁹ dat̄ gratia ꝛ remittit̄ culpa. Hec.b. Tho. in postilla quā fecit sup iohēm exponēs p̄dictū verbū Quoꝝ remiseritis peccata ꝛc̄.

¶ De executōe p̄tātis collate petro. CA.XVII.

t Ertio ꝛ vltimo p̄tātis clauiū p̄missē ꝛ collate executio exp̄mit̄ Matth.xvi. cū dixit dn̄s petro:
e Et qd̄cūq̄ꝫ ligaueris sup terrā erit ligatū ꝛ in celis: ꝛ qd̄cūq̄ꝫ solueris sup terrā erit solutū ꝛ in celis. qd̄ verbū exponit̄ q̄ttuor modis. Pr̄io s̄m Chryso. ibidē sic: Qd̄cunq̄ꝫ solueris ꝛc̄. vide etiā qualr̄ xp̄s reducit Petrū ad excelsam de ip̄o intelligētiā. hic.n. se p̄mittit daturū que sunt p̄p̄ria dei soli⁹. s. pctā soluere ꝛ eccl̄am īmutabilē facere inter tot p̄secutionū ꝛ tētationū angustias: qꝛ porte inferi. i. vitia ꝛ pctā vel certe hereticoꝝ doctrie s̄m hiero. vel p̄secutoꝝ tormēta ꝛ praua infideliū opa: s̄m rabanū: oīa hec nō sepabūt eccl̄am a fide ꝛ charitate mea: ꝛ h̄ etiā nō p̄ualebūt aduersus eā. Scd̄o mō s̄m glo. exponit̄ sic: Quodcūq̄ꝫ solueris. i. qd̄cunq̄ꝫ iudicaueris soluēdum sup terrā. i. q̄ꝫdiu viuit remissionē pctōꝝ cōsequet̄ a deo. Ideo.n. dicit: Sup terrā: qꝛ non est data p̄tās hominib⁹ ligandi vel soluendi mortuos sed viuos tm̄. q̄.n. mortuos solueret vel ligaret: non sup terrā sed post terrā hoc faceret. Ubi nota: ꝙ q̄libet in articulo mortis pōt absolui ab omni sentētia excōicationis iuris vel iudicis a quocunq̄ꝫ sacerdote. Si vero ante absolutōem ab excōmunicatōe decedat ꝛ apparuerunt in eo signa penitētie: absolui poterit ab illo a quo dum viuebat fuerat absoluendus ꝛ sub eadem forma: ꝛ postea sepelietur. Si autē corpus defuncti excōmunicati de facto sepultum fuerit non exhumabit̄ sed ibidem absoluetur. sed si alibi sepultum erat: debet exhumari ꝛ postea absolui. Poterūt etiam ossa ꝛ corpus eius si sunt sup terrā verberari sicut fit circa viuos ꝛ asp̄gi aqua sacra de ɔsuetudine quoꝛundā ꝛ cū orōnibus absolui sicut absoluunt̄ viuētes: ac demū in cimiterio sepeliri: vt dicūt Hostieñ. ꝛ Berñ. in glo. super capitulo A nobis.ij. Hec in sū. ɔfess. li.iij. ti.xxxiij. de peni. ꝛ remis. q.lxxxv. post hec quero q̄s possit absoluit̄ absoluere: in coꝛ. q. in fine. Et iteꝝ ibidē. q.cxxi. qualiter absoluet̄ defunctus qui in vita penituit. Tertio exponit̄ sic: Qd̄cūq̄ꝫ solueris sup terrā. s. claue nō errāte: erit solutū ꝛ in celis. s. p approbatōem celestis curie. Sed forte queres: vtruꝫ clauis erret. R̄ndeo ꝛ dico: ꝙ clauis sp̄ūalis quo ad q̄d errat: ꝛ quo ad quid non errat. verbi gr̄a: Nā clauis errat q̄ñq̄ꝫ s̄m veritatē: qꝛ aliq̄ñ non soluit cum tñ credat soluere: non tñ errat s̄m iudicij eq̄tatē qꝛ s̄m exteriora opꝫ eū iudicare: sicut iudex q̄ punit innocentē s̄m allegata iuste iudicat: non tñ s̄m rei veritatē.

Quarto mō exponit̄ sic: Quodcūq̄ꝫ solueris sup terrā. s. iuste: ꝛ q̄ꝫtum ad illum qui ligat: ꝛ q̄ꝫtum ad illuꝫ qui ligatur: erit solutū in celis. s. p approbatōem celestis curie. Ubi nota: ꝙ tunc aliq̄s iuste ligat ꝛ aliq̄s iuste ligat̄: q̄ñ de⁹ ligatōem inchoat ꝛ sacerdos cōsumat: ꝛ tunc aliquis iuste soluit ꝛ iuste soluit̄ q̄ñ deus solutiōem inchoat ꝛ sacerdos cōsumat. vn̄ est sensus: Quecūq̄ꝫ solueris. i. cuiuscūq̄ꝫ solutōem ɔsūmaueris deus primo eā inchoauit: nam ɔsūmatio dicit̄ respectu inchoatōis: quia deus inchoat solutōem dimittēdo culpā: ꝛ sacerdos cōsūmat absolutōem dimittēdo aliq̄d de tp̄ali pena. ꝛ h̄ p exemplū ptꝫ d̄ suscitatōe lazari: Joh.xi. Dixit.n. dn̄s: Lazare veni foras: ꝛ statim p̄dijt q̄ fuerat mortu⁹ ligat⁹ manus ꝛ pedes institis. ꝛ facies ei⁹ sudario erat ligata. Expone hanc. ꝛ postea discipulis dixit: Soluite eū ꝛ sinite abire. vbi ptꝫ clare ꝙ dn̄s lazarū suscitat: ꝛ hoc q̄ñ culpā dimittit. discipuli soluūt q̄ñ aliq̄d de tp̄ali pena relaxāt. vn̄ ptꝫ ꝙ dn̄s solutōem inchoat ꝛ sacerdos ɔsūmat. ꝛ p oppositū vbi dn̄s absolutōem nō inchoat sacerdos non ɔsūmat. vn̄ qꝛ in ficte ɔfitēte de⁹ absolutōem nō inchoauit iō sacerdos in tali absolutōe nō ɔsūmat. Hec Alexā. iiij pte sū. q.cclxxxiiij. arti.j. vtꝝ s̄m arbitriū sacerdotis remittenda sint peccata: in coꝛ. q. ꝛ in solu.iij. argu. Sꝫ forte argues in oppositū: ꝙ sacerdos absolutōem inchoat ꝛ deus cōsūmat: ꝛ hoc auctoritate Hugonis de sancto victore sup illo verbo Quodcunq̄ꝫ ligaueris sup terrā ꝛc̄. sic dicentis in libro de sacramētis: Sn̄iam petri sequit̄ sn̄ia celi: q̄ ꝛc̄. R̄ndeo ꝛ dico ꝙ verbū hugonis nō est sic intelligendū ꝙ sn̄ia petri in sacerdote absoluēte p̄cedat

xpe sñiam celi.i.dei remittentis culpã: qz sñiam petri in ste latã approbat sñia dei vt exponit.b.Tho.quarto q̃dlibeto.q.x.vtrũ p absolutõem sacerdotis remittat culpa in solu.i.argu.vñ Leo ⁊ Greg.ita dicũt:et habet.xi.q.iii. Tũc vera ẽ absolutio p̃sidẽtis: cũ inẽni sequit arbitriũ iudicis. Et iterũ.xxiiii.q.i. Manet petri priuilegiũ vbicunqz ex ip̃ius eq̃tate fert iudiciũ.vñ cũ dz Q̃dcũqz solueris ⁊c.ẽ talis intellect⁹: qz q̃d in his.s.in ligãdo ⁊ absoluendo p̃s eccl̃ie militãtis facit in terris: approbat p̃s eccl̃e triũphãtis in celis. Hec in sũ.ↄfessi.li.iii.ti.xxxiiii.q.clxxviii.de peni.⁊ remis.qualr sacerdos dicat soluere et ligare: in cor.q.iuxta finẽ. ¶ Q̃z boni sacerdotes recte dicunt absoluere vel ligare trib⁹ modis ⁊ approbat a deo cũ dicit: Quodcũqz solueris ⁊c. CA.XVIII.

a Ad maiorẽ tñ euidẽtiã p̃dictoꝝ est sciẽdũ: q̃ tũc solutio vl' ligatio sacerdotũ diuino iudicio approbat qñ claues discretõis sunt adhibite sm exigentiã meritoꝝ: ⁊ sm hoc boni ⁊ discreti sacerdotes tribus modis dicũt soluere vel ligare.s.quo ad ostẽsionẽ: q⁹ ad satisfactõem: quo ad p̃cisionẽ. Primo quo ad ostẽsionẽ: ⁊ sic sacerdotes dicũt ligare qñ pctã in facie eccl̃ie nõ eẽ dimissa ostẽdũt.vñ ⁊ dñs p̃us p se leprosuz sanitati restituit: deĩde ad sacerdotes misit: qz etsi aliquis apud deũ est absolut⁹ ⁊ regno celoꝝ dign⁹: nõ tñ adhuc in facie eccl̃ie ẽ absolut⁹: nec p ↄsequẽs regno celoꝝ dign⁹.⁊ iõ ad hãc absolutõem ⁊ dignitatẽ eccl̃e manifestãdã potestas clauiũ ordinat. Scd̃o sacerdotes dicũt ligare et soluere quo ad satisfactõez: ita q̃ tũc ligãt qñ penã pctõ debitã p satisfactõe iniũgũt: ⁊ tũc soluũt qñ d̃ pena pctõ debita virtute clauiũ aliq̃d dimittũt: quãtũ aũt sit illud q̃d sacerdotes d̃ pena dimittũt: nõ est determiatũ in q̃ntitate sz in pportõe: vt ptz.ẽ. Absolutio.i.ca. Tertio mõ sacerdotes dicũt ligare ⁊ absoluere q⁹ ad p̃cisionẽ vl' excõicatõem: ita q̃ tũc ligãt qñ ad manifesti delicti emendatõem a loco orõnis ⁊ cõione sacroꝝ ⁊ ↄsortio fideliũ p̃scindũt: tũc vo soluũt qñ p p̃niam ↄfitentẽ admittũt et eccl̃e recõciliãt. Q̃tũ ad istos tres modos ligandi ⁊ soluẽdi verũ est q̃d dicit dñs Matth.xvi. Q̃dcũqz ligaueris sup terrã erit ligatũ ⁊ in celis ⁊c. Per oppositũ aũt absolutio vel ligatio sacerdotũ qñ errãt in iudicãdo reprobat a deo. Errãt aũt sacerdotes in iudicãdo trib⁹ modis p̃⁹ qñ aliquos ostẽdunt ligatos vl' absolutos a culpa q̃ tñ nõ sunt soluti vel ligati apud deũ. 2⁹ qz satisfactõis pena aliqñ absolutos vel absoluẽdos ligãt ⁊ ligãdos soluunt 3⁹ qz aliqñ indignos eccl̃e recõciliãt ⁊ ad sacra admittũt ⁊ dignos excõicãt ⁊ a sacris excludunt. Qui g̃ exit a fide p hoc exit de castris eccl̃e etiã si voce epi nõ abijciat. Sic ecõtra aliq̃s nõ recto iudicio foras mittit: sz si nõ egit vt mereret exire: nihil ledit. Interdũ.n.q̃ foras mittit int⁹ est: ⁊ q̃ foras ẽ intus retineri videt. Hec mgr̃ sen.in textu iiii.li.di.xviii.iuxta finẽ in expositõe illius auctoritatis Matth.xvi. Q̃dcũqz solueris sup ter.⁊c.vñ Origenes sic ait: Sit irrep̃hẽsibilis q̃ alterũ ligat vel soluit vt inueniatur dign⁹ soluere vel ligare in celo.⁊ Ambro.sup illo verbo Matth.xxi. Soluite ⁊ adducite mihi. sic ait: Esto tal' vt possis ligatos soluere. Re.ẽ. Absolutio.⁊ infra P̃nia.⁊ infra Sacerdos. ¶ Utrũ angelus demõ vel hõ cogitatõẽs cordis possit cognoscere. CA.I.

Cogitatões cordis

c Circa cogitatões cordis q̃ttuor ↄsiderare debem⁹.s.noticiã: culpã: cãm cautelã. Prĩo cap noticiã: an.s.cogitatiões nr̃as occultas angelus demõ vel hõ possit cognoscere. Rñdeo ⁊ dico: q̃ cogitatões cordis dupliciter p̃nt ↄsiderari: vel put sunt in sua futuritõe: vel put sũt in sua p̃ntialitate. Primo.n.mõ put sunt in sua futuritõe ⁊ sic cogitatões cordis put sunt future ab angelo vel demone vel ab hõie naturalr cognosci vel videri non p̃nt. Cui⁹ rõ est: qz futura nõ cognoscunt nisi sm q̃ hñt esse determinatũ in sua cã: sz cogitatões cordis nõ hñt determinatõem in volũtate: qz volũtas se hz ad vtrũlibet: ⁊ iõ nõ p̃nt cognosci. Scd̃o mõ cogitatões cordis p̃nt ↄsiderari put sunt in sua p̃ntialitate.⁊ hoc duob⁹ modis: vl' put sunt in suo p̃ncipio: vel put sunt in signo. p̃⁹ mõ put cogitatões cordis sunt solũ in suo p̃ncipio.s.cogitationes in intellectu: ⁊ affectões in affectu vel voluntate: ita q̃ ex cogitatiõibus nõ resultat aliq̃d exterius signũ: puta aliq̃s effect⁹ vel mot⁹ in corpe: ⁊ sic solus deus cogitatões cordis cognoscit. q̃d rõnib⁹ ⁊ auctoritatib⁹ pbo. p̃⁹ pbo hoc triplici rõne.s.causalitatis: entitatis: intimitatis. p̃⁹ rõe causalitatis sic: Ille solus cogitatiões cordis cognoscit cui soli subiacent intellectus ⁊ volũtas creature rõnalis: ⁊ q̃ solus põt opari in eã ⁊ est eius principale obiectũ ⁊ vltim⁹ finis. sed hoc est pprĩũ dei: g̃ nec angelo nec demoni ⁊ min⁹ hõi ↄuenit sed soli deo. 2⁹ hoc idẽ pbo rõne entitatis sic: Quãto aliquid min⁹ habet de entitate: minus habet de cognoscibilitate. sz cogitatões minimũ habent de entitate: ⁊ iõ minimũ de cognoscibilitate. 3⁹ hoc idem pbo rõne intimitatis sic: Quanto aliquid est magis secretũ vel absconditũ: tanto min⁹ cognosci põt. sed cogitationes cordis ip̃i menti.i.intellectui et volũtati sunt valde intime: eo q̃ sunt a principio intrinseco.i.intellectu ⁊ voluntate. q̃d ptz: qz cogitare dic actionẽ intrinsecã ⁊ iõ ille solus cogitatões cordis põt cognoscere qui ip̃i menti se põt intimare. talis aũt non est hõ vel demon vel angelus. sed solus deus. Secundo hoc idẽ pbo duplici auctoritate: ⁊ primo auctoritate Hiere. xvii. Prauum est.i.pfundũ est cor hõis ⁊ inscrutabile: ⁊ quis cognoscet illud? Et subdit: Ego dñs scrutãs corda ⁊ renes deus ⁊c. Scd̃o auctoritate apl̃i.i.ad Corinth.ii. Quis.n.scit hoĩuz que sunt hõis: nisi sp̃us hõis q̃ in ipo est: vbi Ambro.in glo. sic ait exponẽs p̃dicta verba: Uoluntates ⁊ secreta cordis quis hoĩum scit nisi sp̃us hõis qui in ip̃o ẽ.i.nisi anim⁹ ip̃i⁹ ⁊ nõ alteri⁹: manifestuz ẽ.n. cogitatões nostras a nullo sciri nisi ab aĩo nr̃o quẽ hic sp̃m dicit: ita ⁊ que dei sunt.i.secreta ⁊ occulta dei nemo põt scire nisi sp̃us dei qui in ip̃o est: ⁊ est ostensio a minori. Secundo cogitatiões cordis cõsiderari possunt put sunt in exteriori signo.s. put ex cogitatõibus cordis resultat aliq̃d signũ exteri⁹: vel effectus vel motus in corpore: ⁊ hoc mõ cogitatões cordis interdũ cognoscuntur vel p actũ exteriorẽ vel p vultus imutatõem: sicut ex mutatõe vultus cognoscit voluntas secreta hõis: ⁊ ex qualitate pulsus a medicis passiones anime cognoscunt.⁊ sic possunt cognosci ab hõie: ⁊ multomagis ab angelo vel a demone quanto magis vigent intellectus lumine clariori. Hec.b.Tho.i.pte sũ.q.lvii.arti.iiii.vtrũ angeli cognoscãt cogitatões cordiũ.argu.ↄtra: ⁊ in cor.q.⁊.ii.scri.sen. dist.viii.arti.v.vtrum demones intrent corpa hominũ: in solu.v.argu.

¶ Q̃z angelus cogitationes cordis possit cognoscere: ⁊ quomodo non. CA.II.

a Ad maiorẽ tñ euidentiã p̃cedẽtis capituli ẽ sciẽdum: q̃ cogitatio nostra vel etiam alicuius angeli potest compari ad tria.s.ad subiectũ q̃d informat: ad obiectũ q̃d repñtat: ad affectũ quem inclinat Primo.n.si compatur cogitatio ad subiectũ q̃d informat: tunc dico q̃ angelus põt scire vel videre cogitationem nostrã vel etiam angelicã. Cuius rõ est: qz angelus põt videre sp̃es existentes in mente mea vel angelica. sz cogitatio actualis est quedã forma ⁊ quidã actus exño

in intellectu eque realis ꝛ eque actualis sicut spēs vel ma
gis ꝙ̄ spēs: ḡ qua rōne spēs existes in mente mea, vel an
gelica angelus pōt videre: eadē rōne cogitatio actualis
mea vel angelica pōt cognosci ab aliquo angelo. Scḋo
mō pōt cōpari cogitatio mea vel angelica ad obiectū qḋ
rep̄ntat: ꝛ sic cogitatio mea vel angelica pōt cognosci ꝛ vi
deri ab angelo: vt verbigr̄a: Sicut ille q̄ videt spēm ali
cuius rei in oculo alteri⁹ ꝛ mediāte illa specie hꝫ aliquā
noticiā de re cuius ē spēs: sic angelus vidēs cogitatōem
in mēte nr̄a vel angelica cognoscit ꝛ videt rē cui⁹ est vel
quā illa cogitatio rep̄ntat. nota tn̄ dr̄iam inter illuꝫ q̄ vi
det cogitatōem alterius ꝛ illū cui⁹ cogitatio videt̄: qꝛ il
le q̄ videt cogitatōem alicui⁹ imediate nō hꝫ rē de qua ē
cogitatio ꝑ imediato obiecto: sꝫ ipsam cogitatōem: ꝛ me
diante cogitatōe hꝫ aliquā noticiā de re cui⁹ est cogita
tio: sicut dictū est de illo q̄ videt spem alicui⁹ rei in oculo
alterius. ꝛ mediāte illa specie hꝫ noticiā de re cui⁹ ē spēs
Ille aūt cui⁹ cogitatio videt̄ hꝫ rē d̄ qua ē illa cogitatio
ꝑ imediato obiecto ꝛ videat illā rē de qua ē cogitatio:
sicut ille videt rē imediate in cuius oculo ē spēs imedia
te accepta de re. ꝛ iō sicut ille q̄ videt rem imediate visio
ne corꝑali ꝑfecti⁹ videt ꝛ aliq̄d pōt cognoscere de ea: pu
ta sit vel aliq̄d tale qḋ nō pōt cognoscere ille q̄ videt eaꝫ
mediante spē existe in oculo alterius: ita etiā ille q̄ videt
rem intellectualr̄ ꝑ actū suū cogitādi ꝑfectius ꝛ plura no
uit de illa re ꝙ̄ ille q̄ videt eā mediāte cogitatōe existēte
in altero. Et sic ꝙ̄uis angel⁹ cognoscat cogitatiōem nr̄aꝫ
vel angelicā tn̄ cogitatio tā nr̄a ꝙ̄ angelica pōt latere ali
quē angelū ꝙ̄tū ad hoc ꝙ nō ita ꝑfecte videt rem illā de
qua ē illa cogitatio: vidēdo cogitatōem in altero sicut il
le cui⁹ ē cogitatio. Tertio mō pōt cōpari cogitatio nr̄a
vel angelica ad affectū quē inclinat: ꝛ tūc dico ꝙ volun
tas duplr̄ pōt ꝯsiderari. s. vt habitualr̄ volēs ꝛ vt actualr̄
volens. p̄⁹ volūtas pōt ꝯsiderari vt habitualr̄ volēs. ꝛ sic
cogitatio nr̄a vel etiā angelica latet quēcūqꝫ intellectū
creatū: etiā ipm cogitantē: qꝛ. s. nullus intellectus creat⁹
videt q̄d in futurū velit volūtas de eo qḋ nō cogitat̄ ad
quē finē debeat in posterū vti eis. 2⁹ mō pōt considerari
volūtas vt actualr̄ volēs ꝛ intēdēs aliq̄d assequi ꝑ ipam
cogitatōem ꝛ rē cogitatā: tūc cogitatio talis aliquo mō
ptꝫ: ꝛ aliquo mō latet. verbigr̄a: vt si aliqs cogitet de la
pide volens actu eo vti ad ꝓiiciendū eū ad auē: tunc da
to ꝙ non lateat angelū ipa cogitatio ꝙ̄tum ad hoc ꝙ⁹ ē
quedā forma inherens voluntati. nec lateat ipm etiā ha
bitudo vnius ad alterū quin sciat ꝙ illud qḋ vult volun
tas est lapis: tn̄ pōt latere angeluꝫ habitudo vnius ad al
terū. s. ꝙ nesciat ad quē finē voluntas vult rem cogitatā
verbigr̄a: lꝫ videat voluntatē velle lapidem de quo cogi
tat intellectus meus pōt tn̄ ignorare rōnem vel finem ꝓ
pt̄ quē volūtas vult lapidē: vtrū. s. ad ꝓiiciendū ad auem vel ad
inimicū vel ad edificandū. ꝛ sic qn̄ idem effectus pōt ꝓ
uenire ex multis causis non opꝫ scito effectu scire ex qua
causa ꝓuenit: ꝛ sic est in ꝓposito sicut ptꝫ. Hec doctor sub
tilis mgr̄ herpheus dicto ordis fratꝝ p̄dicatoꝝ in libro
quē fecit de ꝙ̄ttuor materijs: vtrū demones videāt cogi
tatōes nr̄as: in cor. q. Si aūt querit̄ vtrū hō cogitatio
nes alteri⁹ cognoscere possit. R̄ndeo ꝛ dico: ꝙ cogitatio
vnius hoīs nō cognoscit̄ ab alio ꝑꝑ duplex impedimen
tū. s. ꝑꝑ cordis grossiciē. ꝛ ꝑꝑ volūtatē sua secreta claudē
tem. Primū obstaculū. s. grossiciei tollet̄ in resurrectiōe
nec est in angelis. Secundū impedimētū. s. volūtatis se
creta sua claudentis manebit post resurrectiōem ꝛ ē mō
in angelis. ꝛ tn̄ ꝙ̄litatē mētis ꝙ̄tū ad quātitatē gr̄e ꝛ glo
rie rep̄ntabit claritas corꝑis. ꝛ sic vn⁹ mentē alteri⁹ vide
re poterit. Hec. b. Tho. i. pte sum. q. lvij. arti. iiij. vtrū ange
li cognoscāt cogitatōes cordiū: in solu. i. argu.

Cap. III.

¶ Qꝫ cogitatio peccati mortalis sit pctm̄. CA. III.

Ecūdo principalr̄ circa cogitatōeꝫ ꝯsiderare de
bem⁹ culpā: an. s. pcti cogitatio sit pctm̄. R̄ndeo ꝛ
dico ꝙ cogitatio turpiū: vt fornicatōis: homici
dij: ꝛ alioꝝ peccatoꝝ aliqn̄ oino est sine peccato: aliqn̄ ē
peccatū veniale: aliqn̄ est mortale. Ratio aūt hui⁹ ē ista:
qꝛ cogitatio pctī vel manet in cognitōe peccati tm̄ vel est
cū affectōe cogitatōis ante cōsensum. vel est cū affectiōe
ꝛ delectatōe peccati ꝑ ꝯsensuꝫ. Nota ꝙ cogitatōes du
pliciter possunt cōsiderari. Uno mō inquantū cogitatio
nes sunt: ꝛ sic in eis non est nisi peccatū vanitatis: fm̄ ꝙ
intellectus deberet occupari vtilioribus cogitatōibus ꝛ
occupat̄ inutilib⁹. nec hoc in culpaꝫ imputat̄ nisi fm̄ ꝙ
actus intellectus natus ē imperari a volūtate. Alio modo
pn̄t cogitatōes ꝯsiderari inquantū cogitatōes ꝓpter de
lectatōes rei cogitate. ꝛ sic potius ē peccatū in delectatio
ne rei cogitate fm̄ memoriā vel spēm quā hꝫ in ipa cogi
tatione. Et reducit̄ tale peccatū ad idem genus: vt forni
catōis vel homicidij in quo est actus peccati exterius ꝑ
petratus. Hec. b. Tho. ij. scri. sen. di. xxxix. arti. ij. vtrum in
actibus aliarū potentiaꝝ a voluntate possit esse peccatū:
in solu. i. ꝛ ij. arg. ꝯ torū. Primo .n. cogitatio peccati in
sola cogitatōe peccati manens est sine oī peccato. verbi
gr̄a. Cū aliquis velit de turpib⁹ ꝛ alijs peccatis disputa
re vtiliter vel p̄dicare. opꝫ ꝙ primo de eis cogitet. ꝛ talis
cogitatio que ē speculatiua manens in cognitiōe tn̄ est
sine oī peccato. qḋ ꝓbo triplici rōe. Prima est talis: So
la cogitatio boni non sufficit ad meritū: ḡ sola cogitatio
mali sufficit ad pctm̄. Secūda rō est talis: Ante volunta
tis cōsensum nō est peccatū. sed cogitatio de se, pu. in so
la cognitiōe manet ꝓuenit voluntatē: ḡ ꝛc̄. Tertia rō est
talis: Illud qḋ non coinquinat seu maculat mentē non
est peccatū. sed sola cogitatio turpiū cum pulsat menteꝫ
non maculat: vt Grego. dicit: ergo ꝛc̄. Secundo cogi
tatio peccati que est cum affectiōe peccati ante cōsensuꝫ
est peccatū veniale. verbigratia: Cogitatio cum delecta
tione ꝛ cōplacentia eius quod est ex suo genere mortale
propter imꝑfectōem actus. s. ꝓpter surreptiōem mentis
ante consensum est peccatū veniale. Tertio cogitatio
peccati ex delectatione ꝛ cōplacentia cogitatōis peccati
mortalis post cōsensum est peccatū veniale. verbigratia
Consensus in delectatiōe que ꝓcedit ex cōplacentia co
gitatōis de fornicatōe: furto: homicidio ꝛ huiusmodi ē
peccatū veniale. Cuius rō est: qꝛ talis consensus habet ꝑ
obiecto cogitatōem rei ꝛ non rem cogitataꝫ. Quarto
cogitatio peccati ex delectatōe ꝛ cōplacētia peccati mor
talis cogitati ꝑ consensum est peccatū mortale. verbigra
tia: Consensus delectatōem que procedit ex cōplacentia
actus homicidij cogitati est peccatū mortale. Cuius rō
est: quia talis consensus habet ꝑ obiecto ipam rem cogi
tatā vel actū exterioꝛē. s. homicidiū qḋ est peccatū mor
tale. Si vō breui⁹ vis ꝓcedere dicas: ꝙ cogitatio pec
cati fit ꝓpter quattuor causas. s. vel ad cognoscendū: ca
uendū: delectandū: ꝑpetrandū. Primo cogitatio pecca
ti fit solū ad cognoscendū. sicut cum quis vult disputare
vel p̄dicare de pctō: ꝛ iō opꝫ ꝙ de ipo cogitet vt sciat q̄d
de ipo debꝫ disputare vel p̄dicare. ꝛ talis cogitatio d̄ pec
cato que ordinat̄ soluꝫ ad cognoscendū ipm peccatū est
sine omni peccato. Secundo cogitatio peccati que fit
ad detestandū cōmissum ꝛ cauēdū futurū est meritoria:
Isa. xxxviij. Recogitabo tibi oēs annos meos in amari
tudine anime mee. In quo verbo notant̄ tria. p̄⁹ confes
sionis humilitas: ibi Recogitabo. s. ad confitendū tibi.
2⁹ confessionis integritas: ibi Omnes annos meos. 3⁹
contritōis qualitas: ibi In amaritudine aīe mee. opꝫ .n.
ꝙ qn̄cūqꝫ quis cogitat de pctō d̄ ipo ꝯtritōem habeat

sed quāto tpe cōtritio penitentis durare debeat. Re. infra Cōtritōis duratio. Tertio cogitatio peccati fit ad delectādū. ⁊ hoc duobꝰ modis: vel ad delectandū de cogitatōe peccati solū. ⁊ talis cogitatio est pctm̄ veniale: vł ad delectādū de re: vel de peccato cogitato. ⁊ talis cogitatio ē mortale pctm̄. Quarto cogitatio pctī fit ad ppetrandū. ⁊ tūc si pctm̄ est mortale: etiā cogitatio isto fine .s. vt ppetret̄ ē pctm̄ mortale. vn̄ sup illo verbo Leui. xv. Mulier q̄ patit̄ fluxū sanguis: glo. sic dicit: Cogitatōes ⁊ volūtates q̄uis ope nō cōpleant̄. apud deū p factis habent̄ ⁊ puniūt̄. Re. infra Cōsensus. Dec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. ix. arti. iiij. q. ij. vtrū impediat assūptōem corporis xp̄i pctm̄ veniale: in cor. q. iuxta finē. Et iterū prima scōe q. lxxiiij. arti. viij. vtr̄ ɔsensus in delectatōem sit peccatū mortale: in cor. q. ⁊ in solu. argu. ⁊ Alex. ij. pte sū. q. xxxv. arti. i. vtr̄ cogitatio pctī sit pctm̄. ⁊ arti. ij. vtr̄ sit mortale pctm̄: i cor. q. ℭ Que ē cā cogitatōnū cordis. CA. IIII

T Ertio principalr̄ circa cogitatiōes cordis ɔsiderare debemꝰ cām. s. a quo oriunt̄. Ubi nota q̄ cogitatōes cordis dupliciter ɔsiderari pn̄t. s. absolute inquātū cogitatōes: ⁊ ɔditionate inquantū bone vel male. Prio ḡ ɔsiderādo cogitatōes cordis absolute inquantū cogitatōes: tunc dico q̄ cā cogitationū vel radix ē triplex. s. ppinqua: mediata: ⁊ remota. Pria cā cogitationū ppinqua ⁊ immediata ē apphēsio sensuū particulariū p organa. Scōa cā vel radix cogitationū mediata est imaginatio causata ex apphensione sensuū. Tertia cā vel radix cogitationū remota ē cor: qd̄ ptz: q2 cogitatio a corde nō exit nisi p aliquā imaginatōem vel fantasiaȝ que ē motꝰ factus a sensu: vt d2 in scōo de aīa. ⁊ iō cū d2: Matth. xv. De corde exeūt cogitatiōes ⁊c̄. intelligit̄ cor eē principiū cogitationū tāq̄ȝ cā vel radix remota: vt ptz Dec. b. Thome iiij. scri. sen. di. xxiij. de admistratōe extreme vnctionis arti. iij. q. ij. vtrū infirmꝰ in istis mēbris. s. oculis auribus manibꝰ: pedibus inungat̄: in solu. i. argu.

Scōo ɔsiderādo cogitatōes ɔditionatas. s. bonas vł malas dico q̄ aliter ē de bonis cogitationibꝰ. ⁊ aliter d̄ malis: q2 bone cogitatōes nō sunt a bono angelo principaliter: eo q̄ boni angeli nō faciunt p̄ncipalr̄ bonas cogitatōes in corde. i. in intellectu nr̄o: imo bone cogitatōes altiori principio. s. deo effectiue attribuunt̄: ⁊ bonoꝝ angeloꝝ misterio pcurāt̄: sm̄ q̄ boni angeli illuminant nr̄m intellectū ⁊ habilitāt vel excitāt ad bonas cogitatōes habendas. Et hoc faciūt duobꝰ modis: vno mō interiꝰ formādo bona fantasmata: alio mō exterius remouēdo impedimēta oīa. vn̄ boni angeli etiā directe in intellectum nr̄m imp̄mere pn̄t: q2 sm̄ Aug. opant̄ boni angeli intelligentias veras miris quibusdā modis. Hoc aūt ē inquātū lumē intellectꝰ agētis nr̄i fortificat̄ p intellectuale lumē angeloꝝ bonoꝝ: sicut lumē minꝰ fortificat̄ ⁊ augmētat̄ p lumē maius. Scōo dico: q̄ cogitatōes male nō sunt a deo neq̄ȝ a bono angelo sȝ a ppa volūtate effectiue: ⁊ a demone dispositiue. pꝰ cogitatiōes male sunt a ppria volūtate effectiue. ita d2 Matth. xv. De corde exeūt cogitatōes male. vbi hiero. sic ait: Arguendi sunt ex hac sńia q̄ cogitatōes malas a diabolo immitti putant ⁊ nō ex ppria mala volūtate. Q2 aūt demō nō possit efficere malas cogitatōes in hoīe tali rōne oñdo: eo q̄ vsus cognitiue virtutis nō subiacet demoni sȝ volūtati. 2ꝰ dico q̄ cogitatōes male sunt a demone dispositiue. Et hoc mō demones dicūt̄ esse īmissores: incētores cogitationū malarū: vel p modū psuadētis: vel p modū passionē incitātis. Primo dicūt̄ demones īmissores malaꝝ cogitationū: i psal. Immissiones p angelos malos: ⁊ hoc p modū persuadētis inquātū incitāt ad cogitādū mala vel ad appetendū mala cogitata. Inquātū .n. demones vidēt nos pronos ad aliq̄ genera pctōꝝ: illa delectabilia pcurāt, an̄ nos poni vt ex illis inducat̄ intellectꝰ ad cogitādū de illis illicito mō. ⁊ p hūc modū ad male cogitandū angelꝰ malꝰ est conductor. i. psuasor. Scōo mō dicunt̄ demones esse incētores cogitationū malaꝝ: vt Damas. ait: eo q̄ faciūt feruere sanguinē. ⁊ sic aīa ad [illegible] dispont̄ ⁊ inflamat̄: sic etiā q̄dā cibi libidinē pṽocāt: ita tn̄ q̄ hō d2 factor malaꝝ cogitationū ⁊ diabolꝰ adiutor. Cuiꝰ exemplū ē de eo q̄ ignē incēderet: ⁊ de eo q̄ materiā p̄beret.

Ubi nota q̄ aliud ē malā cogitatōem incēdere. ⁊ aliud est cogitatōem obscurare. nā cogitatōem incēdere ē mouere: inducere: psuadere q̄ appetat ⁊ eligat qd̄ nō est appetendū nec eligēdū. Obscurare v̄o cogitatōem ē disponere ⁊ coopari ne videat q̄d agendū vel eligendū sit. vn̄ ex pdictis ptz q̄ demones imp̄mūt in sensu sed boni angeli in intellectū deꝰ aūt solus in volūtatē. Dec. b. Tho. ij. scri. sen. di. viij. arti. v. vtrū demōes intra corpa hoīum eē possint: in solu. v. vj. vij. arg. p totū. ⁊ i. pte. q. cxj. arti. ij. vtrū angeli possint volūtatē hoīs īmutare: in solu. ij. ar. p totū. ⁊ Alex. ij. pte sum. q. ix. de imp̄ssiōe angeloꝝ sup ptē intellectiuā arti. ij. i. vtrū diabolꝰ sit īmissor malaꝝ cogitationū. in cor. q. ⁊ in solu. i. arg. de dr̄ia inē incēdere ⁊ obscurare. Sȝ nūq̄d diabolꝰ pōt aliq̄d mittere in cor hoīs. ⁊ videt̄ q̄ sic: p illud qd̄ d2 Jo. xiij. Cū diabolꝰ iam misisset in cor vt traderet eū iudas. Rn̄deo ⁊ dico q̄ illō dicit̄ eē in corde hoīs qd̄ est in cogitatōe ⁊ volūtate eiꝰ. vn̄ q̄ hic d2 cū misisset in cor: intelligendū est in volūtate eius. s. iude. qd̄ pōt intelligi duobꝰ modis. s. directe et indirecte. Primo mō directe: ⁊ sic solus deus pōt imprimere in voluntatē hoīs. qd̄ tali rōne oñdo: Ille solꝰ pōt aliquid imp̄mere ⁊ īmittere in volūtatē hoīs qui hȝ potestatē mouēdi interiꝰ volūtatē eius. sȝ hoc solus deꝰ pōt ḡ solus deus pōt directe imp̄mere i volūtatē hoīs: Prouer. xxj. Cor regi in manu. i. in ptāte dei. sȝ hoc mō deꝰ nō imp̄ssit nec misit in cor. i. in cogitatōem ⁊ voluntatē iude vt eū traderet: quia deus non est causa malaꝝ cogitationū ⁊ voluntatū. Secūdo modo pōt aliquis imp̄mere in voluntatē hoīs indirecte. s. suggerēdo vel ppon̄edo aliquod bonum a quo voluntas mouet̄: nam voluntas mouetur a bono apprehenso. ⁊ hoc duobꝰ modis. Uno modo bonū exterius suggerendo: ⁊ hoc modo hō etiaȝ pōt aliquid in cor. i. in voluntatē alterius mittere a quo voluntas mouet̄. Alio mō suggerēdo interius ⁊ hoc mō īmittit diabolus: cuiꝰ rō est: q2 vis imaginatiua cū sit corpalis: quātū vel qn̄ deꝰ pmittit: ptāti demōis ē subiecta vnde siue vigilādo siue dormiēdo format in ea aliquas spēs. ex quibꝰ apphensis mouet̄ voluntas hoīs ad aliquid appetendū. Sic ergo immittit diabolus in cor hominis non directe p modū mouētis: sed indirecte p modum suggerētis. Dec. b. Tho. in postilla sup Job. xiij. in expositione illius auctoritatis preallegate: cum misisset diabolus ⁊c̄. ℭ Quantū sit dānosa mala cogitatio ⁊ fructuosa bona cogitatio. CA. V.

Q Uarto ⁊ vltimo circa cogitatōes cordis cōsiderare debemus cautelam. vn̄ n. dicit̄ puerbi. iiij. Omni custodia. glo. i. diligentia: Serua cor tuū ⁊ hoc tripliciter. s. membroꝝ cohibitōe: malaꝝ cogitationū repressione: bonarū cogitationū impletiōe. Et subdit cām: Qm̄ ex ipso bene custodito vita spūalis pcedit. Et p oppositū ex ipso nō bene sȝ male custodito pcedit mors nam examinatōe cordis. i. intentōis modus examīat̄ vite: vt dicit ibidē glo. Unde quātū sit damnosa ⁊ periculosa mala cogitatio: ⁊ quantū sit vtilis ⁊ fructuosa bona cogitatio ex tribus ptz. s. ex pte originis: dispositiōis: testificationis. pꝰ ex parte originis. nam sicut origo vł radix boni est bona: ita origo vel radix mali est mala. sȝ co

gitatio bona vel mala est radix vel principiũ oĩs boni et oĩs mali. vñ Isido. Magna obseruantia circa cordis custodiã est hñda: q2 aut bene aut male rei ibi cõsistit origo. 2° cogitatio mala est piculosa ex pte dispositõis: eo qꝫ ipa mala cogitatio ad oẽ peccatũ inducit ꝛ disponit. vñ Isido. Cogitatio gr[illegible] delectatõem parit: delectatõ parit cõsensum: cõsensus vo actõem. actio parit ↄsuetudinẽ: ↄsuetudo vo necessitatẽ: necessitas vo desperationẽ. ꝛ sic de primo ad vltimũ cogitatio mala in desperatõem inducit. 3° cogitatio praua est piculosa ex pte testificatõis. nam de omni cogitatõe peccati in die iudicij accusabimur: Sap. j. In cogitatõibus impij interrogatio erit. qđ verbũ duob9 modis exponit. p° sic: In cogitatõibus impij erit interrogatio. i. examinatio: q2 dominus examinabit cogitatões iustoꝝ ꝛ impioꝝ. psal. Dominus interrogat iustũ ꝛ impiũ. 2° mõ sic: In cogitatõib9 impij erit interrogatio suiipsi9: q2 ipemet interrogabũt seipos dicẽtes: Quid pfuit nobis supbia: aut quid diuitiarũ iactãtia nobis cõtulit. q. d. nihil: imo nocuit. Ubi sciendũ: qꝫ cogitatio vel ipugnatio peccati dupliciẽ vinci põt: aut resistendo aut fugiendo. p° quidem mõ impugnatio vel cogitatio peccati est vincẽda resistẽdo ei. s. qñ cogitatio pseuerans tollit incentiuũ peccati: qđ puenit ex aliqua leui apphensione: ꝛ hoc ↄtingit in peccato accidie. vñ cum volumus vitare pctm̃ accidie debemus đ spũalibus cogitare: q2 quãto magis de spũalib9 cogitamus: tanto magis spũalia placentia [illegible]eddunt nobis. vñ Cassian9 in. x. li. de institutis monasterioꝝ sic ait: Expimento pbatũ est accidie impugnatiõem nõ declinando fugiendã: sed resistendo supandã. 2° modo impugnatio peccati est vincenda fugiendo. s. qñ ↄtinua cogitatio peccati auget incentiuũ peccati vel peccandi: sicut est in peccato luxurie. qđ quidẽ peccatũ vel quã impugnatõez nõ resistendo sed fugiendo debemus vincere: vt dicit apl's. j. ad Corinth. vj. Fugite fornicatõem vbi glo. sic ait: Cum alijs nempe vitijs põt expectari cõflictus: sed hanc. s. fornicatõem fugite: q2 nõ aliter melius põt vinci. Hec bea. Tho. scđa scđe. q. xxxv. arti. j. in solu. iiij. argu. Est autẽ impugnatio vel cogitatio peccati vincẽda ꝛ vitãda pcipue ppter tres rõnes. Prima est ppter dei agnitudinẽ. sicut. n. latro sibi a furto cauet in loco vbi se putat videri ita quilibet cogitatõem malã debet vitare: eo qꝫ de9scit cogitatões hominũ qm̃ vane sunt: vt đr in psal. ꝛ Job. vlti. Scio qm̃ potens es: ꝛ nulla te lateat cogitatio. Et Isa. j. Lauamini mũdi estote ꝛc̃. Scđa rõ est ppter dãni magnitudinẽ. Sicut. n. sapiẽs familiã sibi nociuã in domo nõ tenet: sed cito đ domo sua expellit: sic cogitatões peccati non sunt nutriende in corde sed celeriter abscindende: q2 vt dicit Sap. j. Peruerse cogitatões sepant a deo. Qđ verbũ duobus modis exponit. p° sic: puerse. i. pfecte verse cogitatões que nihil de deo sentiunt nec ipm querunt sepant a deo. 2° modo sic: Peruerse cogitatões. i. penitus aduerse cogitatões sepant a deo. q. d. nõ solũ impediunt ad habendũ [illegible] auferũt habitũ. q2 nõ est societas lucis ad tenebras. vñ Isido in solil'oquio: A cogitatiõe noxia custodi aĩam tuã: ꝛ mentẽ tuã turpis cogitatio nõ subrepat: deus iudex etiã de cogitatõibus aĩam iudicat Et ibidẽ subdit Isido. Quãdo te tangit cogitatio praua non consentias illi sed statim cũ apparuerit scorpio cõtere eum: calca serpentis caput: calca praue suggestionis initium: culpam ibi emenda vbi nascit. Tertia rõ est ppter supplicij eternitatẽ. sicut. n. infirmus cauet a noxijs: ꝛ auis a laqueo ppter timorẽ mortis: ita quilibet malaꝫ cogitatõem vitare debet ppter timorẽ eterne dãnatõis: Hiere. iiij. Auferte malũ cordis vestri ne forte egrediat vt ignis indignatio mea ꝛ succẽdat vos. Et Isa. lv. Derelinquat impius viã suã ꝛ vir iniqu9 cogitatões suas ꝛc̃.

¶ Qꝫ coit9 ↄiugalis ẽ licit9 trib9 rõnib9: ꝛ qb9. CA. I.

Coitus cõiugalis

Nota qꝫ coitus cõiugalis qui est de secunda integritate matrimonij: que est quedã opatio vel vsus matrimonij: vt dicit b. Tho. infra Matrimoniũ: vtrũ carnalis cõmixtio sit de integritate mr̃imonij est licit9: phibitus: meritorius. Primo coitus cõiugalis est licitus triplici rõne. p° rõne plis pcreande. ꝛ sm hoc ẽ institutus in officiũ nature multiplicande. vñ pcepit deus etiam ante pctm̃ Geñ. j. Crescite ꝛ multiplicamini. ꝛ apostolus. j. ad Thimo. v. Uolo iuniores viduas nubere qñtum ad cordis ↄsensum ꝛ filios pcreare qñtũ ad carnaleꝫ actũ. 2° est licitus rõne fornicatõis vitande: ꝛ sic est institutus in remediũ ↄcupiscentie. vñ aplus. j. ad Corinth. j. Unusquisqꝫ habeat (si placeat illi) vxorẽ suã cõcubinam. ꝛ vnaqueqꝫ (si placeat illi) virũ suum: non amasiũ: ꝛ hoc ppter fornicatõem vitandã vel in seipo vel in altero. 3° coitus cõiugalis est licitus rõne debiti reddendi: ꝛ sm hoc est act9 iusticie. vñ apls. j. ad Corinth. vij. sic ait Uxori vir debitũ reddat. s. carnalis copule qñ fuerit requisitus: Matth. xviij. Redde qđ debes. Similr autẽ ꝛ vxor viro qñ fuerit reqsita vt in hoc vnũ sint ꝛ ↄcordes. Cui9 rõnem reddendi debiti apl's assignat dicẽs: Mulier sui corpis non hꝫ ptãtem: vel vt iungat se alij. vel vt debituꝫ neget ei. ꝛ similiter vir non hꝫ ptãtem vt aliene se iungat vel vt sue petenti explicite vel implicite debitũ negetur qꝫ prima causa vel rõ coitus cõiugalis. s. plis generatio ordinat coitũ cõiugalem ad deũ. secũda cã. s. criminis vl fornicatõis vitatio ordinat cõiugalẽ coitũ ad seipm. tertia cã. s. debiti redditio ordinat coitũ cõiugalem ad proximũ. Uñ coitus cõiugalis quinqꝫ modis considerari põt. p° modo put est in officiũ multiplicande nature. vñ q2 nature pcreatio ꝛ multiplicatio erat necessaria etiam pctõ non existente: iõ matrimoniũ ante peccatũ in paradiso fuit institutũ: vt pꝫ ex pcepto dei. Geñ. j. Crescite et multiplicamini ꝛc̃. 2° mõ põt cõsiderari put est in remediũ cõcupie inquantũ pbet remediũ ↄtra vulnus peccati ꝛ sic matrimoniũ institutũ fuit post peccatũ tpe legis nature. vñ post peccatũ finito diluuio pcepit deus. ij. Geñ. ix. Crescite ꝛ multiplicamini ꝛc̃. 3° mõ põt considerari coitus ↄiugalis vt est determinatiuus psone cõgrue: et sic matrimoniũ in lege moysi institutũ fuit. 4° põt ↄsiderari put est repñtatiuus ↄiunctõis xpi ꝛ eccle: ꝛ sic matrimoniũ est sacramẽtũ institutũ in noua lege. 5° potest cõsiderari coitus cõiugalis put est cõicatiuus opeꝝ amicitie inter cõiuges: ꝛ sm hoc matrimoniũ in lege ciuili est institutũ. Hec b. Tho. iiij. scri. sen. di. xxvi. de matrimonio. sm qꝫ est sacramentũ: arti. ij. vtrũ matrimoniũ debuit institui ante pctm̃: in cor. q. Et petrus de tharã. ꝛ ↄñs ambaldus: ꝛ magister Roman9. iiij. scri. sen. ibidẽ qđ. b. Tho. ꝛ Alexã. ij. pte sum. q. xcj. de coitu cõiugali. arti. j. in fine. q. Re. infra Matrimoniũ.

¶ Qꝫ coitus cõiugalis est malus ꝛ phibitus quinqꝫ rõnibus. CA. II.

Secundo principalr coitus cõiugalis est phibit9 ꝛ hoc spẽaliter ex quinqꝫ causis. Prima est ex motiuo libidinoso. Cum. n. aliquis ppter voluptatem seu delectatõem solũ ꝛ non ppter bonũ aliquod matrimonij coniugi miscet sp peccat. Et hoc dupliciter: vel venialiter. s. qñ delectatõeꝫ querit solũ infra limites matrimonij: videlicet qꝫ illam delectatõeꝫ cum alia muliere non intẽderet nec quereret: vel mortalr. s. cum delectatõem illam intendit ꝛ querit in vxore vt in meretrice. s. extendendo affectũ vel appetituꝫ extra limites matri

monij: ita ꝙ si nõ esset vxor cũ ea hoc idē faceret. hoc est peccatum mortale. vñ Hiero. dicit (⁊ habetur in tex. sen.) ꝙ voluptates que de meretricũ amplexibꝰ capiuntur dãnande sunt tãq̃ mortales. Ex qua auctoritate talē rõem formo: Quicũq; voluptates vel delectatiões meretricas in vxore querit mortaliꝰ peccat. sed ita facit q̃ appetit vel q̃rit delectationē in vxore extra limites matrimonij: ergo ⁊c. Hec. b. Tho. iiij. scrip. sen. dist. xxxi. de accusatiõe actꝰ matrimonialis ꝑ bona matrimonij: arti. iij. vtrũ quicũq; vir cognoscit vxorē suã ⁊ ecõuerso nõ intendēs aliq̃d bonum matrimonij sed solã delectationē mortaliter peccat in cor. q. ⁊ in solu. i. arg. Scõa cã quare coitus ꝯiugalis est ꝓhibitus ⁊ illicitꝰ est ex mõ indebito. s. qñ fit contra naturã. s. qñ vas debitũ ꝑtermittit ⁊ tũc semꝑ est peccatũ mortale: q2 ꝓles sequi nõ põt. vñ totalis intẽtio nature frustratur. Hec. b. Tho. iiij. scrip. sen. dist. xxxi. in expositione littere in fine. Scõo hoc idē ꝯfirmo alia ratione ꝑ locũ a minori sic: Minꝰ peccatũ est coitus fornicariꝰ q̃ ꝯcubitus cõtra naturã. sed coitꝰ fornicariꝰ qui est preter naturã ⁊ cõtra bonũ ꝓlis est peccatũ mortale: ergo multo magis coitꝰ ꝯtra naturã ex quo generatio nature impeditur ē peccatũ mortale. vñ inordinata emissio seminis repugnat bono nature q̃d est generatio indiuidui ⁊ conseruatio speciei. ⁊ iõ post peccatũ homicidij quo natura humana in actu existẽs destruitur: hoc genꝰ peccati videtur sm̃ locũ tenere quo humane nature generatio impeditur. Hec. b. Tho. ꝯtra gẽti. lib. iii. c. cxxii. iuxta finē. Tertia causa quare coitꝰ ꝯiugalis est ꝓhibitus ⁊ illicitus est ex suo statu infirmo: sicut ē tempꝰ mẽstrui. vñ suꝑ illo verbo Isa. lxiiij. Omnes iusticie nostre q̃si pannꝰ menstruate. Hiero. sic ait: Tũc enĩ. s. tpe mẽstrui viri abstinere dñt a mulieribꝰ. Et assignat rationē q2 tũc ꝯcipiuntur mẽbris dãnati ceci claudi leprosi. ⁊ hoc in penã parentum. vñ q2 parẽtes nõ erubuerũt in ꝯclaui misceri eoꝝ peccata patẽt cũctis. Hec. b. Tho. iiij. scrip. sen. dist. xxxij. arti. ij. q. ij. ar. ij. cõtra. Quarta cã quare coitus ꝯiugalis est ꝓhibitꝰ ⁊ illicitꝰ: est ex tpe festiuo. nã diebꝰ solẽnitatũ ⁊ temporibus ieiunioꝝ nõ lꝫ petere debitũ. q̃d dupliciter ꝓbo. s. ratione: ⁊ similitudine. pͦ rõe q2 actꝰ vel coitus ꝯiugalis seu matrimonialis q̃uis culpa careat: tñ q2 rõem deprimit ꝑꝑ carnalē libidinē hominē ineptũ ad spũalia reddit: ⁊ iõ in diebꝰ sacris in q̃bus ꝑcipue spũalibus ē vacãdũ nõ lꝫ petere debitũ. 2ͦ hoc idē ꝓbo similitudine vel exẽplo q̃d ponit. b. Grego. dicit enĩ. b. Greg. in pͥmo dialogoꝝ: ꝙ mulier q̃ in nocte cognita est a viro mane ad ꝓcessionē veniẽs a diabolo ē arrepta. q̃ mulier mortaliter nõ peccauit neq; a diabolo punita fuit ꝑꝑ hoc q̃d debitũ reddidit: sed q2 postmodũ se tenere ad diuina contra ꝯscientiã ingessit. Hec. b. Tho. iiij. scrip. sen. dist. xxxij. arti. v. q. i. vtrũ tpibus sacris liceat petere debitũ: in cor. q. Et ibidē q. ii. in solu. i. arg. Quinta cã quare coitꝰ coniugalis ē ꝓhibitus ⁊ illicitꝰ est ex sacro loco. nã in loco sacro nõ licet debitũ petere sicut nec in tpe sacro: eo ꝙ sicut aliqua tpa sunt sacra deputata sacris ꝑꝑ quoꝝ reuerentiã nõ licet debitũ petere vt pꝫ. s. immediate: ita aliqua loca sunt sacra: q2 sunt deputata sacris: ꝑꝑ quoꝝ reuerentiã nõ licet in loco sacro debitũ petere: vt dicit. b. Tho. iiij. scrip. sen. dist. xxxij. arti. v. q. i. arg. ꝯtra. Nota tñ. ꝙ alia ⁊ alia rõe coitus ꝯiugalis ē ꝓhibitus in loco sacro ⁊ in loco publico: q2 in loco sacro ē ꝓhibitus coitus cõiugalis ꝑꝑ reuerentiã dei ⁊ loci sacri que debet preponi actui ꝯiugali. In loco vero publico ē prohibitus coitus ꝯiugalis ꝑꝑ verecundiã vel turpitudinē quã habet in se ⁊ ꝑꝑ scandalũ ꝓximi. Sed forte gratia ꝓdictoꝝ queres: vtrũ in oĩ loco teneatur reddere petẽti debitũ sicut in omni tpe. Rñdeo ⁊ dico ꝙ nõ. ⁊ hoc tribꝰ de causis. Prima: q2 locus ē mẽsura ꝓpria actionis ⁊ ꝯtaminationem recipit ab actu. tẽpus vero ē mẽsura cõis. ⁊ ideo nõ recipit ꝯtaminationē ab actu. Scõa causa ē: q2 plura tpa nõ possunt simul esse sicut multa loca. vñ si petit in loco sacro statim põt diuertere ad aliũ locũ sine ꝑiculo: sed expectare vsq; ad aliud tẽpus nõ poterit sine periculo. Tertia rõ est q2 in oĩ tpe põt fieri sine scãdalo. sed non sic in oĩ loco. Hec Alex. iij. pte sum. q. xxi. arti. x. Utrũ coitꝰ cõiugalis remotis illis tribꝰ causis. s. cã ꝓlis: reddẽdi debitũ. ⁊ vitãde fornicatiõis hoc ꝑcepto ꝓhibeatur: Non mechaberis in fine. q. Concludo ergo ex p̃missis ꝙ solis duobꝰ modis actꝰ ꝯiugalis est absq; oĩ pctõ. s. qñ coniuges ꝯueniũt cã ꝓlis ꝓcreãde ⁊ debiti reddẽdi: alias aũt semꝑ est ibi pctm̃ ad minꝰ veniale. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. dist. xxxi. de bonis excusantibꝰ matrimoniũ. arti. iiij. cor. q. in fine.

¶ Q coitus cõiugalis ē meritorius triplici ratione. CA. III.

Tertio p̃ncipaliter dico: ꝙ coitus ꝯiugalis ē meritorius: q̃d ex tribꝰ ꝓbo. s. ex actu charitatis: ex affectu pietatis: ex vsu honestatis. Primo hoc ꝓbo ex actu charitatis sic: Ille actus quo ꝑceptũ impletur est actus meritoriꝰ si fiat ex charitate. sed actus matrimonij est huiusmõi. ē enĩ actus iusticie: q̃d pꝫ: q2 dicitur pͥma ad Corinth. vij. Uxori vir debitũ reddat: similiꝰ vxor viro ergo ⁊c. Scõo hoc idē ꝓbo ex affectu pietatis sic: Ille actus ē meritoriꝰ quo debitum redditur affectu pietatis. i. religionis. ergo si coitꝰ ꝯiugalis redditur affectu pietatis. i. religionis vt ꝓles ꝓcurētur ad cultũ dei vt abraã fecit: talis coitꝰ ꝯiugalis ē meritoriꝰ. Tertio hoc idē ꝓbo ex vsu honestatis sic: Bonꝰ vsus bñficioꝝ dei est meritoriꝰ. sꝫ talis ē vsus ꝯiugalis: q̃d pꝫ: q2 vbi non mouet libido extra limites matrimonij q̃ est pctm̃ mortale: nec mouet libido infra limites matrimonij q̃ ē pctm̃ veniale: vt pꝫ. s. c. precedẽti pͥma cã. sed mouet iusticia vt debitũ ex charitate reddatur. ⁊ mouet pietas vt ꝓles ad cultũ dei ꝓcreentur: vt pꝫ ex p̃missis: talis vsus. s. coitꝰ ꝯiugalis ē meritorius.

Sed forte argues in oppositũ sic: Illud q̃d est meritoriũ dimittere nõ est laudabile. sed laudabilis est virginitas ꝑ quã dimittitur matrimoniũ: ergo actus ꝯiugalis vel matrimonialis nõ est meritoriꝰ. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ homo potest mereri ⁊ in minoribꝰ bonis ⁊ in maioribꝰ. vñ quando aliq̃s minora bona dimittit vt maiora bona faciat laudãdus est a meritorio actu descendens. Hec. b. Tho. iiij. scrip. sen. dist. xxvi. arti. iiij. vtrum actꝰ matrimonialis sit meritoriꝰ: in cor. q. ⁊ in solu. ij. arg. Si autē breuiꝰ vis ostẽdere dicas: ꝙ actus matrimonialis sit meritoriꝰ potes tali rõe ꝓbare: Tria sufficiũt ad meritũ. primũ est merendi principiũ. s. charitas scõm est libertas arbitrij. tertiũ est rectitudo rõis. Ex his tribꝰ talē rõem formo: Actꝰ matrimonialis aliq̃ñ a charitate que ē merẽdi p̃ncipiũ imperatur ⁊ a libera volũtate pficitur ⁊ ad finē debitũ ordinatur. vt quãdo acceditur ad vxorem causa ꝓlis educãde ad cultũ dei. ⁊ ideo ex his tribꝰ iste actus ē meritorius.

Sed forte argues in oppositũ sic: Omis libido inordinationē dicit: sed actꝰ matrimonialis non fit sine libidine: ergo nec sine inordinatiõe: ⁊ ita nõ sit meritoriꝰ. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ libido ꝓut dicit inordinationē culpabilē non semꝑ est in actu matrimoniali: sed libido que dicit inordinationē penalē. ⁊ illa nõ tollit meritũ. Hec magister romanus elicit ex dictis Tho. iiij. scri. sen. dist. vbi. s. Ex p̃missis autē ꝯcludi põt ꝙ si actus matrimonij est meritorius sicut pꝫ: ꝙ matrimoniũ ꝯfert gratiã. q̃d tripliciter ꝓbo. s. ex eo a quo ꝯsecratur: ex eo ad quod ordinatur: ex eo q̃d ꝑ matrimoniũ figuratur. pͦ ꝙ matrimoniũ ꝯfert gratiã probo ex eo a quo ordinatur sic: Omne sacramentũ noue legis ꝯfert gratiã: sicut pꝫ infra Sacramentũ. sed ma-

trimoniū est sacramentū noue legis ɔsecratū a christo ꝙ ⁊c. 2° hec idē probo ex eo ad qđ matrimoniū ordinat̄ sic. Cū eni matrimoniū ordinat̄ ad traditionē mutue potestatis decet liberalitatē diuinā vt det adiutoriū per qđ libere fiat sine pctō executio talis ptātis: ⁊ ideo decet vt gratiā cōferat ꝑ quā ɔcupiscētia (que ɔiunctionē corporis sequit̄) reprimat̄. 3° hoc idē ꝓbo ex eo qđ ꝑ matrimoniū figurat̄. nā ꝑ matrimoniū illa ɔiunctio christi ⁊ ecclesie q̄ in incarnatione facta ē precipue figurat̄. cuius signū in dilectōe ɔiugū manifeste apparet. quod pꝫ qꝛ incrementū in dilectiōe ꝓximi est signū incremēti in dilectione dei. sed in matrimonio ē iusta cā dilectionis ꝓximi vel cōiugis ad vxorē ꝙ signū est ꝙ crescat ibi dilectio dei. dilectio enī dei crescēs est signū aptum vl' manifestū gratie. Et ideo cōmunius ⁊ veriꝰ tenet̄ ꝙ in matrimonio gratia cōferatur q̄uis iuriste ɔtrariū teneant.

Sed forte argues in oppositū sic: Si matrimoniū cōfert gratiā: cū gratia omnibꝰ expediat ⁊ sit necessaria. ergo oēs deberēt ɔtrahere matrimoniū. sed hoc est falsuꝫ: ꝑ matrimoniū nō ɔfert gratiam. Rn̄deo ⁊ dico: ꝙ tn̄ matrimoniū ɔfert gratiā sicut pꝫ: nō tamē sequit̄ ꝙ oēs debeant ɔtrahere: qꝛ pōt hō multa alia facere ꝑ que magis mereat̄ ⁊ maiorē gratiā recipiat. Hec. b. Tho. iiij. scripto sen. dist. xxvj. scđa pte dist. arti. iij. vtrū matrimoniū cōferat gratiā in arg. cōtra: ⁊ in cor. q. in fine. Et magister romanus ibidē ɔcordat cū. b. Tho. Et Petrꝰ de thar. ibidem. Req. infra Matrimoniū.

CAP. I. ¶ Q ɔcupiscētia diffinit̄ tribꝰ modis.

Concupiscentia Circa concupiscentiā tria ɔsiderare debemꝰ. s. quidditatē significati: qualitatē pctī: multiplicitatē nocumēti. Primo ɔsiderare debemus circa ɔcupiscentiā quidditatē significati. Nā ɔcupiscētia describit̄ tribus modis. p° sic: cōcupiscētia ē appetitus boni delectabilis. vn̄ totū illud ē delectabile cui inest ɔcupiscētia: vt dicit phūs ⁊ diffinit primo rhetorice. Et. b. Tho. hec allegat prima. ij. q. xxx. art. j. in cor. q. in pncipio. 2° ɔcupiscētia describit̄ vel diffinitur sic: Cōcupiscētia est quidā impetus appetitus ɔcupiscibilis in delectabile q̄ impetus ꝑ tpantiā indiget refrenari. Et sic describit. b. Tho. ɔcupiscē. ā scđa scđe. q. cxli. arti. iiij. in solu. ij. arg. Re. infra Temperantia. 3° mō cōcupiscētia diffinit̄ sic: Cōcupiscētia est appetitꝰ sensitiui vl' sensualitatis que ē idē ꝙ fomes inordinatꝰ ꝓut rationi repugnat: inclinās ad malū ⁊ faciēs difficultatem ad bonum. Et sic diffinit ɔcupiscentiā etiā b. Tho. iij. pte summe. q. xxvij. arti. iij. vtrū beata virgo fuerit mūdata ab infectione fomitis. in cor. q. iuxta pncipiū. Ad cuiꝰ euidentiā nota quattuor. s. vocabulū: initiū: subiectuꝫ: obiectū. Primo nota vocabulū. nā ɔcupiscētia dicitur fomes. vn̄ sup illud Apo. ad Ro. vij. occasione accepta. glo. fomes pctī. i. vitiū ɔcupiscētie. dicit̄ autē ɔcupiscētia fomes a fouēdo: vel qꝛ fouet ardorē pctī: vel qꝛ ipsa ɔcupiscētia ardet i nobis vt fomes. vnde sicut calor naturalis in nobis exñs est principiū ɔseruādi naturā: ita calor cōcupiscētie est pncipiū in nobis ɔseruādi pctī. Scđo nota initium a quo ɔcupiscētia sit. Et ad hoc dico ꝙ fomes dupliciter pōt ɔsiderari: vel inquātū est culpa. vl' inquantū est pena. Primo enī inquantū ɔcupiscētia vl' fomes est culpa ⁊ inclinatio ad sequens pctīn nō est a deo. qđ pꝫ: qꝛ deus nō vult vt ex ea sequat̄ pctīn: sed ꝙ resistatur ɔcupiscētie: ⁊ sit pugna ɔtra eam s̄m ꝙ ad pctīn inclinat. Scđo inquantū fomes vel ɔcupiscētia est pena precedētis pctī. s. originalis est a deo. vn̄ Aug. de libero arbitrio sic ait: Deꝰ nō est auctor pctī sed vltor. Hec Alexan. iiij. pte sum. q. xxxj. de fomite: arti. ij. in cor. q. in pncipio. Et ibidē ar. iiij. in cor. q. vn̄ ɔcupiscentia vel fomes a peccato originali causat̄. Ita dicit Apo. ad Ro. vij. Pctīn occasione accepta ꝑ mandatū opatum ē in me omnē concupiscentiā. Ambro. Occasione accepta: ne in ipsis rebus exterioribꝰ: vt visa muliere auro ⁊ huiusmōi. Aug. Peccatū. i. fomes occasionē accepit ꝑ mandatū: qꝛ talis ē nostra carnalitas vt ardētius desideret ꝓhibita. Et subdit: Opatum ē in me omnē ɔcupiscentiā. qđ Aug. duobꝰ modis exponit. p° sic dicēs: Omnē ɔcupiscentiā. cūcta peccata in genere significat. s. ɔcupiscentiā delectatiōis cōsensus ⁊ opis. 2° sic: Omnē ɔcupiscentiā. erat enim ante legē pctīn: sed nō ita ɔfirmatū sicut post. aucta est enī cōcupiscētia ex ꝓhibitione legis qn̄ adhuc deerat grā liberantis: Vel alit̄: Diabolus etiā ex mādato accepit occasionē: qꝛ vidēs legē in auxiliū hominibꝰ datā exarsit inuidia aduersus hominē ⁊ magis institit vt lege, teneret illi in pnicie: cū prius secure possidēs minus tētaret. Hec Aug. ⁊ Ambro. in glo. ibidē. Sed forte argues ꝙ pctīn originale nō sit vel fuit causa ɔcupiscētie sic: Nihil enī est cā suipsiꝰ. sed pctīn originale est idē qđ ɔcupiscētia: ꝑ nō est cā ɔcupiscētie. Rn̄deo ⁊ dico: ꝙ ɔcupiscētia dupliciter dicit̄. s. ipse actus ɔcupiscēdi: ⁊ ipsa habilitas ad ɔcupiscendū. actus autē ɔcupiscēdi ex habilitate causatur. vn̄ pctīn originale qđ est ipsa habitualis ɔcupiscētia nō est incōueniens ꝙ actualē ɔcupiscentiam causet. Hec. b. Tho. ij. scrip. sen. dist. xxx. arti. iij. vtrum originale peccatū sit ɔcupiscētia: in solu. j. arg. Tertio nota subiectū in quo sit. vt ei dicit Aug. sup illo apo. ad Gala. v. Caro enī ɔcupiscit aduersus spiritū (⁊ est in glo.) causa ipsiꝰ carnalis ɔcupiscētie in nobis nō est in aīa sola: nec in carne sola: sed ex vtroq; fit. qđ dupliciter ꝓbat. s. rōe ⁊ similitudine. p° rōne: ꝙ ɔcupiscētia primo fit ex aīa: qꝛ sine aīa nulla delectatio sentit̄ vel ɔgnoscit̄. scđo fit ex carne eo ꝙ sine carne carnalis delectatio nō sentit̄. 2° probat idē similitudine: qꝛ sicut cū dicimꝰ ꝙ oculus videt ⁊ auris audit: intelligimꝰ ꝙ aīa audit ꝑ aurē: ⁊ videt ꝑ oculuꝫ. Ita cū dicit apo. ad Gala. v. Caro. i. aīa ꝑ carnē cōcupiscit aduersus spūm. vel aīa. i. aīalitas vel sensualitas concupiscit aduersus spūm. i. aduersus rōem. Quarto nota obiectū de quo fit. nā delectabile s̄m sensum qđ ē obiectū appetitus sensitiui. s. ɔcupiscibilis est de quo fit ɔcupiscētia qđ quidē delectabile in appetitu sensitiuo causat tria. s. amorē ɔcupiscentiā ⁊ delectationē. sed diuersimode: qđ sic pꝫ. p° enī delectabile s̄m sensum inquantū appetitū sēsitiuū quodāmō adaptat ⁊ ɔformat causat amorem. 2° inquātū delectabile ē absens ⁊ appetituꝫ sensitiuum ad se attrahit causat ɔcupiscentiā. 3° inquātū delectabile ē pñs ⁊ appetitū in seipso quietat causat delectationeꝫ. vn̄ delectatio ē quietatio appetitꝰ in delectabili: ita ꝙ delectabile circa sensum tripliciter ɔsiderari potest: vel vt ɔueniens: vel vt attrahens: vel vt pñs ⁊ quiescens. p° vt delectabile est appetitui cōueniēs causat amorem. scđo ꝓut est absens ⁊ alliciēs causat ɔcupiscentiā. tertio ꝓut est pñs ⁊ in appetitu quiescēs causat delectationeꝫ: vt pꝫ. Hec. b. Tho. prima scđe. q. xxx. arti. ij. vtrū ɔcupiscētia sit passio spālis potētie. s. ɔcupiscibilis: in cor. q. in fi.

CAP. II. ¶ Q cōcupiscētia aliquādo ē meritū: aliqn̄ nulluꝫ peccatū: ⁊ aliquādo veniale: ⁊ aliquādo mortale peccatuꝫ ⁊ quomodo.

Secūdo pncipaliter circa ɔcupiscētiā cōsiderare debemꝰ qualitatē pctī. Ubi nota: ꝙ ɔcupiscentia aliqn̄ est meritū. aliqn̄ nullū est pctīn. aliquādo est veniale: aliqn̄ mortale pctīn. Primo eniꝫ dico: ꝙ ɔcupiscētia: aliqn̄ est meritū sicut ɔcupiscētia sapiētie ⁊ alioꝝ bonoꝝ spūaliū. qđ tali rōne ostēdo: Meritū est

qđ deducit ad premiū: sed vt dicit Sap. vj. Cōcupiscentia sapiētie pducet ad regnū perpetuū. Glo. qđ est in cognitione diuinitatis ĝ ꝛc. Dicit autē appetit⁹ sapientie ꝛ aliorū bonoꝝ spūaliū interdū ꝯcupiscētia duplici ratione. s. pp quandā similitudinē: ꝛ pp appetit⁹ supioris ptis intensionē. Prima rō est pp quandā similitudinē: vt sicut appetit⁹ bonoꝝ sensibiliū dicit cōcupiscētia: sic appetit⁹ bonorū spūaliū vocat ꝯcupiscētia. Scđa ratio est pp appetit⁹ supioris ptis intensionē ex quo fit redūdantia in appetitū inferiorē: vt simul etiā ipse inferior appetitus suo mō tendat ad spūale bonū ꝯsequēs appetitum supiorē: ꝛ etiā ipm corpus spūalib⁹ deseruiat: sicut etiā in psal. dicit. Cor meū ꝛ caro mea exultauerūt in deū viuum. Dec. b. Tho. pma. ij. q. iij. arti. j. vtrū ꝯcupiscentia sit solū in appetitu sensitiuo: in solu. j. arg. Scđo dico ꝙ ꝯcupiscētia aliqñ nullū est pctm̄. s. p rōem determinatā qđ est licitū ꝯcupisci. vñ si tūc sensualitas in id ferat nullum ē pctm̄. Tertio dico: ꝙ ꝯcupiscētia aliqñ ē veniale pctm̄: puta cū aliqs ad vxorē suā accedit ex ꝯcupiscentia dūmō nō excedat limites matrimonij: vel cū aliqs id qđ de se vel ex suo genere est mortale subito hoc ē indeliberate ꝯcupiscit. Quarto dico: ꝙ ꝯcupiscētia aliquando ē mortale pctm̄. s. qñ qs ex ꝯcupiscētia ad vxorē suam accedit excedēs limites matrimonij. vel qñ quis ex ꝯcupiscētia actū fornicationis ꝯmittit: vel quādo qs id qđ ex suo genere ē mortale deliberate concupiscit vel facere intēdit. Dec. b. Tho. in q. dispu. de veritate. q. xxv. de sensualitate: arti. v. vtrū in sensualitate possit esse pctm̄: in solu. j. arg. Req. infra Sensualitas. His enī duob⁹ modis
q sup illo verbo Matth. v. Qui viderit mulierē ad cōcupiscendū eā iam mechatus est eā in corde suo. Hiero. in glo. de ꝯcupiscētia veniali ꝛ mortali distinguēs sic ait: Inter passionē ꝛ ppassionē hoc inter ē: ꝙ passio reputatur in vitiū: ppassio vero lꝫ in culpā vitij hereat: tñ nō tenetur in crimine. ĝ qui viderit mulierē ꝛ aīa eius fuerit titillata hic ppassione pcussus est. Si vero consenserit ꝛ de cogitatione affectū fecerit: sicut scriptū est in ps̄. Trāsierūt in affectū cordis: de ppassione transiuit ad passionem ꝛ huic volūtas pctī nō deest sed actio. quicūq; ĝ viderit ad ꝯcupiscendū. i. eā hoc fine ꝛ aīo aspexerit vt eā ꝯcupiscat ꝛ facere disponat vel intēdat qđ iam nō est titillari: sed plene libidini ꝯsentire vt si facultas sit pagat: iste recte dicit mechatus eā in corde suo. Vult ĝ Hieroni. dicere ibidē: ꝙ ꝯcupiscētia aliqñ est ppassio siue motus subit⁹: ꝛ tūc nō ꝯsumat pctm̄ sed inchoat ꝛ est veniale. Aliqñ vero ꝯcupiscētia est passio siue mot⁹ vel appetitus deliberat⁹ ꝛ intētus. s. qñ ꝯcupiscētie ꝯsentit cū intētione pducēdi ad actū. vñ lꝫ tūc desit peccādi occasio vel facultas: tñ qꝛ nō deest peccādi volūtas: iō ꝯcupiscentia est pctm̄ mortale: Jacobi. j. Cōcupiscētia cū ꝯceperit parit pctm̄. Cui⁹ ratio ē: qꝛ ꝯcupiscētia ꝯcipit delectationē parit ꝯsensum: pducit ad actū: ꝛ inducit ad mortē ꝯsuetudinis ꝯtēptus ꝛ desperationis: ꝛ iō phibetur tāq; mortale pctm̄. Exo. xx. ꝛ ad Roma. vij. Nō ꝯcupisces. vbi glosa. Aug. sic ait: Nō ꝯcupiscere oīo pfecti ē: nō ire post cōcupiscētias luctatoris ꝛ. Ecci. xviij. Post concupiscētias tuas. glo. carnales ꝛ malas nō eas. s. adimplēdo: eas p cōsensum. Ecci. v. Ne sequaris in fortitudine tua ꝯcupiscētias cordis tui. Ubi nota: ꝙ quidā precedūt ꝯcupiscētias: sicut illi q prouocāt ꝛ pcurāt: quidā vero ꝯcomitant ꝯcupiscētias sicut illi q in cogitationib⁹ illicitis ꝯmorātur. quidā autē sequunt cōcupiscētias: sicut illi q cōsentiūt vel coopant eis. Et subdit: ꝛ a volūtate tua. glo. carnali auertere. quasi dicat: Nō sequaris volūtatē tuā: sed poti⁹ abijce si vis sequi deū: Luce. ix. Si qs vult post me venire ꝛc. Ubi nota: ꝙ nō ire post ꝯcupiscētias ē nō obedire motib⁹ ꝯcupiscētie. Auerti vero a volūtate est elongare se ab oībus ex qbus orit volūtas puersa.

¶ Q. concupiscentia vel alia passio scientiam superare non potest. CAP. III.

Tertio pncipaliter circa ꝯcupiscētias considerare
t debem⁹ quantitatē nocumēti. Ubi nota: ꝙ alia fuit opinio Socratis: ꝛ alia veritas Aristotelis. Opinio enī socratis fuit vt dicit ph̄us. j. Ethi. ꝙ scientia nūq; possit supari a passione. putabat enī ꝙ nullus q recte estimat vel iudicat opāretur aliqđ nisi qđ est bonū ꝛ ꝙ omne pctm̄ accidat pp ignorantiā. Hoc autē probat duplici rōe. Prima ē: qꝛ forti⁹ nō vincit a debiliori. sciētia autē pp suā certitudinē est fortior passione. Scđa ratio ē qꝛ volūtas nō est nisi boni vel apparētis boni. cum ĝ passio ꝯcupiscētie vel alia trahit volūtatē in id qđ est vere bonū nō inclinat voluntatē ꝯtra scientiā: cum vero trahit voluntatē in id qđ ē apparēs bonū ꝛ nō exñs trahit eā in id qđ rationi videt. hoc autē est in sciētia rōnis qđ ei videt. Ueritas autē Aristotelis ē ꝛ experimento pꝫ: ꝙ multi agūt cōtra ea quoꝝ scientiā habēt. Cui⁹ ratio ē: qꝛ cū ad recte agendū hō duplici sciētia dirigat. s. sciētia vniuersali ꝛ pticulari: ꝛ scientia in habitu: ꝛ sciā in actu. defect⁹ vtriusq; sciētie sufficit ad hoc ꝙ impedita sit rectitudo opis vel volūtatis. Prim⁹ defectus est si sciat in vniuersali aliqđ ꝛ nō in pticulari. verbi gratia: Cōtingit enī frequēter ꝙ aliqs habēs sciētiā in vniuersali de aliquo nō ꝯsideret illud in pticulari: puta nullā fornicationem esse faciendā. sꝫ tñ ex passione ꝯcupiscētie nō ꝯgnoscit vel ꝯsiderat in pticulari hūc actū qui ē fornicatio nō esse faciendū: iō pctm̄ sequit in volūtate ꝛ ope cōtra sciētiā vniuersalē. Scđus defect⁹ est si cōsideret aliqđ habitu ꝛ nō actu cōtingit enī frequēter ꝙ illud qđ habitualiter scit nō cōsiderat actu ex plurib⁹ causis de qbus statim patebit pp quas sciēs habitu ꝛ nō cōsiderās actu peccat. Et iō pmo rñdeo ad rōnes ꝛ postea exprimā veritatem. Ad primā ĝ rōem qua dicit: ꝙ forti⁹ a debiliori nō vincit. sciētia ē fortior passione: ĝ ꝛc. rñdeo ꝛ dico: ꝙ sciētia vniuersalis nō est pncipalis in ope sed magis sciētia pticularis. passio aūt cōcupiscētie vel alia agit cōtra scientiā pticularē manēte vniuersali. Ad scđam rōem qua dicitur: ꝙ volūtas nō est nisi boni vel apparētis boni respōdeo ꝙ hoc ipm qđ voluntati videt in pticulari aliqđ bonum qđ nō est bonū: cōtingit ex cōcupiscētia vel ex aliq alia passione. Similit ad id qđ dicit Augu. ꝙ oē pctm̄ ē ex errore: in sciētia autē vniuersali nō est error: rñdeo et dico: ꝙ oē pctm̄ est ex errore in cōclusione ꝛ in minori ppositione vt patebit statim. Et similr exponit illud Prouer. xiiij. Errāt q opantur malum. Et iō teneo p veritate cū aristotele. vij. Ethi. ꝙ concupiscētia ꝛ quelibet passio alia supat ꝛ obnubilat iudiciū rōnis in pticulari contra scientiā pticularē. qđ dupliciter pbo. s. auctoritate: ꝛ rationibus. Primo auctoritate scripture sacre: Luce. xij. vbi dicit: Seru⁹ q cognouit volūtatē dñi ꝛ non fecit plagis vapulabit multis. Et auctoritate Jacobi. iiij. vbi dicitur Scienti bonū ꝛ nō facienti pctm̄ ē illi. ex qb⁹ pꝫ ꝙ hō opatur in pticulari cōtrariū ei⁹ qđ nouit in vniuersali. Secūdo ꝙ cōcupiscētia ꝛ qlibet passio alia liget supet ꝛ obnubilet iudiciū rōnis in pticulari cōtra id qđ nouit i vniuersali pbo tripliciter. s. p quandā oppositionē: trāsmutationē: ꝛ distractionē. Primo cōcupiscentia obnubilat et puertit iudiciū rōnis in pticulari rōe oppositiōis qꝛ cōcupiscētia vel passio alia vt plurimū inclinat ad cōtrariū hui⁹ qđ scientia vniuersalis habet: vt dicit Apo. ad Ro.
v vij. Uideo aliā legē in mēbris meis repugnātē legi mētis mee. ꝛc. Qđ verbū Aug. exponēs dicit: Duplex est cōcupiscētia. s. mētis ꝛ carnis. vel corporalis ꝛ spūalis. de cō-

cupiscētia mētis aplus loquēs ait: Condelector enī legi dei sm interiorē hominē. de ɔcupiscētia carnis loquēs ait: Uideo aliā legē in mēbris meis. nā lex que ē in mēbris ē cōcupiscētia carnis vel fomes pcti que ē in mēbris vt in oculo ad ɔcupiscendū: ⁊ in manu ad rapiendū. ⁊ qꝛ ē in mēbris.i.in carnē ⁊ ex carne: tāto est piculosior quāto vicinior. Et subdit. Repugnantē legi mētis mee. i.rationi recte vel cōcupiscētie mētali. Aug. enī. xij. de trini. dicit: ꝙ ad interiorē hominē ptinet qd̄ est ꝓpriū aie rōnalis. ad exteriorē autē hominē ptinet quicqd hō cōmune cū bestijs hꝫ. Hec repugnātia duarū legū vel cōcupiscētiarū in aia fuit figurata Gen. xxv. vbi legit: ꝙ paruuli in vtero collidebant. Gala. v. Caro cōcupiscit aduersus spiritū ⁊c. Dicit autē sm aug. talis cōcupiscētia lex: qꝛ legittime factū est: vt q̄ nō obedit suo supiori.s.rationi ⁊ deo: ꝙ nō seruiat ei suū inferius.s.corpus. Supra te ē dñs tuus infra te est caro tua. serui meliori vel supiori: vt seruiat tibi vilior ⁊ inferior. cōtempsisti supiorē: torqueris ab inferiore. iō dicit Repugnātē. Hec Aug. i glo. ibidē. Scdo cōcupiscentia carnis vel alia passio ligat ⁊ obnubilat iudiciū rōnis in pticulari rōne trāsmutatiōis corporis: inquantū corporalis cōcupiscentia vel passio alia iudiciū rōnis in pticulari ligat ne libere in actū exeat. Cuius ratio ē: qꝛ sicut somnus ⁊ ebrietas iudiciū rōnis ligāt: ita ɔcupiscētia ⁊ alia passio. vñ qd̄ peius est: cū ɔcupiscētia et alie passiones multū intendunt. hō totalit vsum rationis amittit. qd̄ pꝫ qꝛ experimēto videmus multos ꝓpter vehementiā amoris odij ire ⁊ ɔcupiscētie in insaniā sunt cōuersi. Et sicut ebrius quãqꝫ ꝓferre pōt verba significātia profundas sentētias quas tali mēte diiudicare nō pōt: ita i passione ɔcupiscētie vel alia passiōe existēs: tꝫ ore proferat nō est hoc faciendū. tñ interius hoc aio sentit qd̄ sit faciendū. 3° ɔcupiscētia carnis vel alia passio ligat ⁊ obnubilat iudiciū rōnis in pticulari rōne distractiōis: inquātū ɔcupiscētia trahit ⁊ impedit rōem ne ɔsideret in pticulari qd̄ nouit in vniuersali: verbi grā in gula: ⁊ in luxuria. p° in gula. Ubi nota ꝙ sylogismus incōtinentie vel cōcupiscētie quattuor ꝓpositiones hꝫ: duas vniuersales ⁊ duas pticulares. Una vniuersalis ē rōnis q̄ dicit vel prohibet gustare dulce inordinate: dicēs: Nullū dulce esse gustandū extra horā. Alia vniuersalis ē ɔcupiscētie que dicit: ꝙ oē dulce ē delectabile qd̄ est ꝑ se quesitū a concupiscētia. ⁊ qꝛ ɔcupiscētia ligat rōem in pticulari: non assumitur hec pticula pter horā sub vniuersali rōnis: vt dicatur: Hoc dulce ē pter horā. sed assumit sub vniuersali cōcupiscētie: vt dicat hoc ē dulce iō delectabile ⁊ gustādū: sic sequit ɔclusio opis vt aliqs ex ɔcupiscētia incōtinenter agat ɔtra rōem scientiā vel opinionē vniuersalē. 2° hoc idē ostēdo ꝑ exemplū in luxuria sic: Ratio vniuersalis dicit nullā fornicationē eē ɔmittendam. ɔcupiscētia vniuersaliter dicit delectationē eē sectandā. Cōcupiscentia igit ligat rōem ne assumat sub pma vniuersali rōnis s.sub ista nullā fornicationē eē ɔmittendā. sed sub scda vniuersali ɔcupiscētie. s.sub ista: delectationē oēm eē sectandā. ⁊ iō dn̄ante ɔcupiscētia incōtinēs assumit ⁊ concludit sub scda dicēs fornicationē vt delectabile eē sectandam. Uel alit: Rō vniuersaliter dicit nullū actū venereū cū nō sua eē perpetrādū. ɔcupiscētia vniuersaliter dicit: oīs actus venereus est delectabilis. ɔcupiscētia g̃ nō assumit pticularē vniuersalis negatiue. s.istā ɔcubitus cū nō sua ē opus venereū: qꝛ si assumeret sequeret fuga vt pꝫ i cōtinente: sed assumit pticularē vniuersalis affirmatiue s.ist. Actus venereus cū nō sua est delectabilis ⁊ iō sequit ɔclusio.s.praua electio ⁊ actio incōtinentis.s.oīs actus venereus cū nō sua tāqꝫ delectabilis ē ꝑpetrādus. His enī modis ɔcupiscētia carnis ligat ⁊ obnubilat iudiciū rationis in pticulari ɔtra scientiā vel rōem vniuersalē. Et ꝓpter hoc dicit Dan. xiij. Species decepit te: ⁊ ɔcupiscentia subuertit cor tuū. Hec phs. vij. Ethi. c. iij. primū qdē g̃ ⁊c. infra eo. ca. ibi: Quoniā quidē g̃ hec vniuersalis rationis in q̄ ꝓhibēs gustare. hec autē.s. oīs ɔcupiscētia dicit: qm̄ omne dulce delectabile. hec autē.s.rō vniuersalis dicit fugere. ɔcupiscētia autē dicit oppositū. Mouere enī pōt ɔcupiscētia maxie cū fuerit vehemēs vnāquāqꝫ pticularū ⁊ potētiarū aie: quare accidit a rōne aliqualiter ⁊ opinione incōtinēter agere. Hec phus. ibidē in tex. ⁊ albertus in cōmento. ⁊ b. Tho. in scrip. Ethi. ibidē. ⁊ iterū beatus Tho. pma. ij. q. lxxvij. arti. ij. vtrū passio appetitus sensitiui possit supare rōem cōtra suā sentētiā arg. cōtra: ⁊ in cor. q. ⁊ in solu. v. arg.

¶ Quāti nocumēti vel damni sit ɔcupiscētia carnis. CA. IIII.

a D maiorē tñ euidentiā p̄dictoꝝ quanti mali vel dāni sit fomes vel ɔcupiscētia carnis vel appetitus sensitiui pꝫ ꝑ quattuor: p° ex sua generalitate ex qua ē insanabilis: scdo ex sua infinitate ex qua est insatiabilis: 3° ex sua generalitate ex q̄ est ineuitabilis: 4° ex sua causalitate ex q̄ est detestabilis. Primo quātū mali vel dāni sit fomes vel ɔcupiscētia appetitus sensitiui pꝫ ex sui generalitate ex qua ē insanabilis. vñ Aug. in li. de lapsu mūdi sic ait: Cōcupiscētia de qua nati sumus quādiu viuimus quottidie minui pōt: finiri non pōt. Ubi nota ꝙ eē sine ɔcupiscētia: est vel eē sine ea vt ē pena: vel eē sine ea vt ē culpa: vel eē sine ea vt ē inclināo ad culpam.

Primo enī mō eē sine ɔcupiscētia vt ē pcti originalis pena nō pōt eē: qꝛ habere ɔcupiscētiā vt ē pena pcti originalis attestat fragilitas nature humane corrupte. ⁊ ꝑsequēs diuine iusticie. Scdo eē sine ɔcupiscētia vt est culpa pōt eē nō ꝑ naturā sed ꝑ gratiā. p° eē sine cōcupiscētia vt ē culpa vel pena debita culpe ꝑ naturā nō pōt esse. qd̄ pꝫ pme Joh. j. Si dixerimus quoniā pctm̄ non habemus nosipsos seducimus ⁊ veritas in nobis non est. Et Eccl. vij. Nō est hō in terra q̄ nō peccet ⁊c. Et Aug. in li. de baptismo puuloꝝ sic ait: Non prestat in baptismo vt lex pcti que in mēbris ē extinguat ⁊ ꝑsius nō sit. 2° concupiscētia vt ē culpa ꝑ gratiā in aliquo extingui pōt. vnde Aug. ibidē subdit dicēs: Nisi forte miraculo ineffabili creatoris. ⁊ hoc ē ꝑ gratiā qua in aliquo miraculose extingui pōt ɔcupiscētia. s. ꝙ nō sit culpa. 3° mō eē sine cōcupiscētia pōt intelligi vt ɔcupiscētia est inclināo ad culpā. ⁊ hoc etiā pōt esse ꝑ gratiā: vt pꝫ in ɔcupiscētia spāli. s. ɔiugali q̄ excusat: honestat. refrenat. Primo ɔcupiscētia ɔiugalis excusat a crimie: ⁊ sic remediū ɔcupiscentie matrimoniū prestat ne sit crimē ꝑ gratiā que i matrimonio dat. Req. ī. Coitus ɔiugalis. iij. cap. qualit coitus cōiugalis ē meritorius: ⁊ gratiā ɔfert. Scdo ɔcupiscētia coniugalis honestat vt careat turpitudine: ⁊ hoc ꝑ bona matrimonij q̄ honestāt ɔcupiscētiā carnalē ⁊ ɔiugalē. Req. infra Matrimoniū. de bonis honestantibus matrimonium. Tertio concupiscētia ɔiugalis refrenat a libidinis magnitudine: qꝛuis enī opa matrimonij sm se ɔsiderata nata sint intēdere vel augere ɔcupiscentiā carnis: tñ sm ꝙ rōne ordinant ipsam reprimūt ⁊ impediunt vel remittūt. qꝛ dū ɔcupiscētie satis fit in actu ɔiugali: ad alias cōcupiscētias nō ita incitat. ꝓpter qd̄ dicit apo. prime ad Co-
q rinth. vij. Qꝫ si nō ɔtinēt nubat. melius est enī nubere q̄ vri. In quo verbo ostendit duplex bonū ⁊ vnū malū. p° supponit vel insinuat bonū simpliciter s. bonū ɔtinētie. qsi dicat: Cōtineāt qd̄ si nō ɔtinēt. i. si gratiā ɔtinētie nō habēt vel de incōtinētia vehemēter timēt: nubant. ecce bonum sm qd̄. s. bonū ɔiugalis culpe. Et subdit rōem huius dicēs. Melius est enī nubere q̄ vri. q̄ libidinis igne ardere. Ambro. in glo. ibidē. Uri enī est desiderijs vrgeri vel

vinci:ita q illud ē malū.s.vri:hoc est bonū.s.nubere:hoc est meli⁹.s.otinere. Vec.b.Tho.in scrip.sen.q.iiii.xxxi.de matrimonio fm q ē sacramentū ar.iii. vtr matrimoniū cōferat gratiaz:in solu.iiij.ar. Et Alex.ā.ii.pte sum.q.xxxi. de ɔcupiscētia:arti.vii.vtrū ɔcupiscētia in aliquo minuatur:in fine.q. ℭQ: quadruplex est concupiscētia:ꝛ que. CAP.V.

Ecūdo quāti mali vel dāni sit ɔcupiscētia appetitus sensitiui q̄ est appetitus boni delectabilis fm sensum p3 ex sua infinitate ex qua est insatiabilis. Ad cui⁹ euidentiā de cōcupiscētijs loquens distinctionē talē pmitto: Q: cōcupiscētiarū alia ē naturalis:alia aīalis:alia culpabilis:alia interminabilis. Primo eni ɔcupiscētia naturalis fm phm.iii.Ethi. quā plato ɔcupiscētiā necessariā vocat:est eoꝝ a q̄bus abstineri nō pōt:sicut ɔcupiscētia cibi ꝛ somni.huiusmōi autē cōcupiscentie iō dicunt naturales cōes ꝛ necessarie: q̄a ad eas ex natura oēs naturalit inclinamur: ꝛ eis q̄libet individuū necessario ɔseruat. 2⁹ cōcupiscētia aīalis ē eorū bonoꝝ ad que ex natura non inclinamur sed poti⁹ ex nostra adinuētione:ꝛ tales cōcupiscētie nō dicunt proprie esse naturales ꝛ necessarie:sed cōes nō naturales neq etiā necessarie:vt verbi gratia:q: nō oēs homies desiderāt talē vel talē lectū:puta stratū plumis aut preciosis tegmētis ꝛ pānis sericis. Similit nō oēs desiderāt talē vel talē cibū:puta pciosum aut delicate paratū.neq etiā idē oēs cōcupiscūt:sed quidā in talib⁹ ɔcupiscūt hoc:q̄dam aliud.nō eni eadē cōcupiscūt cholerici ꝛ sanguinei ꝛ phlegmatici. ꝛ min⁹ eadē ɔcupiscūt hō ꝛ equus ꝛ alia que diuersarū specieꝝ existūt. Tertio dico:q est cōcupiscētia culpabilis.sed q:cū eni sit ɔcupiscētia naturalis ꝛ nō naturalis sed aīalis:vt p3 ɔcupiscētia naturalis nō est pctm. Cuius rō est: q: naturalis cā ɔcupiscēdi ē indigētia: ꝛ iō si naturalit ɔcupiscit qō natū ē implere indigentiā naturalē:sicut ɔcupiscere cibū qui⁹ ē: vel put ē naturalis indigētie repletiu⁹ nō est pctm. Cui⁹ rō est.q: in naturali ɔcupiscētia nō ē aliqua differētia boni ꝛ mali. oēs eni appetūt cibū vel somnū. ɔcupiscētia vero animalis pōt eē pctm nā in pprijs ɔcupiscentijs peccat multipliciter. ꝛ q̄tū ad diuersos ꝛ q̄tū ad eundē. Ad diuersis eni diuersa sunt ppria ꝛ ɔcupita in cibis ꝛ venerijs:vt p3.s. de ɔcupiscētia aīali:ꝛ sic in his diuersimode peccāt. Similit eti⁹ ꝛ idē in vno ɔcupito vel desiderato multipliciter peccat fm oēs circūstantias: q: q̄libet circūstātia efficit finis volūtatis. vñ quidā diuersimode delectantur in materia in q̄ non opoztet ꝛ simlr de alis: ꝛ sic fm oēs circūstātias sunt diuersi modi peccādi. ꝛ pcipue gula in qua.b.Greg. quinq modos gule ponit q̄ ɔtinent in hoc versu: Preprope:laute:nimis:ardēter:studiose. vt p3 infra Gula. ꝛ infra Luxuria. Req. ā. Circūstantie. Quarto dico q ɔcupiscētia aliqua ē interminabilis.i.infinita. Si q̄ ɔcupiscētia ē infinita: Rñdeo ꝛ dico q cū sit duplex ɔcupiscētia.s.nālis: ꝛ non naturalis s3 aīalis. Primo dico q ɔcupiscētia rei nālis actu infinita eē nō pōt. qō dupliciter pbo. p⁹ rōe.eo q ɔcupiscētia rei nālis ē eius qō nā reqrit.natura autē semp intēdit aliq̄d finitū ꝛ certū. 2⁹ hoc idez pbo ex similitudine: q: hō vel aliud aīal nāli appetitu nūq̄ appetit infinitū cibū vel infinitū potū.sed successiue ɔcupiscētia rei naturalis pōt eē infinita vt post adeptū cibū iterū alia vice cōcupiscat ꝛ desideret cibū vel q̄dcūq aliud nā desideret. vñ dñs Johis.iiij. dicit Qui biberit ex hac aqua sitiet iterū. ꝛ hoc duplici rōne.s.pp defectionē. ꝛ pp falsā estimationē. Prima rō quare ɔcupiscētia rei tpalis ē finita successione: ē pp ei⁹ defectionē:q: bona tpalia cū adueniūt nō perpetuo manēt sed deficiūt: Sap.v. Trāsierūt oīa q̄si vmbra. ꝛ iō eorū ɔcupiscētia vel appetit⁹ oportet q cesset: ꝛ alia ɔcupiscētia vel appetit⁹ succedat.s.indeficiētis boni. Scða rō est pp falsam opinionē: ꝛ in h̄ est differētia inter rē tēporalē ꝛ spūalem: q: res tpalis anteq̄ habeat estimat magni pcij ꝛ sufficiēs.sed postq̄ habet: q: nec tāta nec sufficiēs inuenit ad quietandū desideriū: iō nō satiat desideriū: vñ ad aliud ɔcupiscēdū ꝛ desiderandū mouet vt habeat. Res vero spūalis nō pfecte cognoscit nisi cū habeatur: Apoca.ij. Nemo nouit nisi q̄ accepit: ꝛ iō nō habita mouet desideriū ad habendū.cū vero habet ꝛ cognoscit delectat affectū ꝛ mouet desideriū vt pfecte cognoscatur habeat ꝛ teneat. vñ Ecci.xxiiij.dicit: Qui edunt me adhuc esurient: ꝛ q̄ bibūt me adhuc sitiēt. Vec.b.Tho.in postilla sup Johem exponēs illud verbum: Qui biberit ex hac aqua ꝛc. Joh.iiij. Sed ɔcupiscētia nō nālis.i.aīalis dō est infinita: qō duplicit pbo.s.ex pte rōis: ꝛ finis. p⁹ ex pte rōnis sic: q: ɔcupiscētia aīalis apprehēsionē sequit rōnis.ratiō autē ɔpetit in infinitū pcedere: eo q ratio quodāmō est infinite virtutis inquantū infinitum pōt aliq̄d desiderare:vt p3 in additiōe numeroꝝ ꝛ linearū. vñ qui ɔcupiscit diuitias pōt eas ɔcupiscere: nō vsq ad aliquē certū terminū: sed simplicit se diuitē eē quantūcūq pōt. 2⁹ hoc idē pbo ex pte finis. Nā ꝑ phus dicit pmo politicoꝝ.c.viij. q quedā ɔcupiscētia ē infinita: q̄dā vero finita. qō duplicit pbat.s.rōne: ꝛ exēplo. p⁹ ratione: q: finis fm se ɔcupiscit ꝛ appetit. qō autē est tale fm se si maius fuerit erit magis tale sicut si album fm se disgregat visum. 2⁹ hoc idē pbo exēplo: q: si ars medicinalis intēdit fm se sanitatē nō ponit mensurā in sanitate: sed quātumcūq pōt sanitatem inducit. Cōcupiscētia vero ei⁹ qō est ad finē nō est infinita sed fm illā mensuram appetit que cōuenit fini: sicut ars medicinalis q̄ad finē sanitatis ordinat medicinā: nō dat medicinā quantūcūq pōt magnā: sed fm illā virtutis vel quātitatis mēsurā que ē vtilis ad sanandū. Similit q̄ finez in diuitijs ponūt habēt ɔcupiscētiā diuitiarū in infinitū. Qui vero diuitias pp vite necessitatē appetūt ɔcupiscunt diuitias finitas sufficiētes ad vite necessitatē. ꝛ eadē rō est de cōcupiscētia quarūcūq aliaꝝ rerū. Vec phus.in Ethi. ꝛ pmo rhetorice: ꝛ pmo politicoꝝ.c.viij. ꝛ Albert⁹ in cōmēto sup.iii.ethicoꝝ. ꝛ.b.Tho.in scrip.ibidē. ꝛ iter b.Thomas pma scðe.q.xxx.arti.iij. vtrū alique ɔcupiscētie sint naturales ꝛ aliq nō naturales i.aīales. in cor.q. ꝛ ibidem arti.iiii. vtrū ɔcupiscētia finis sit finita aut cōtra: ꝛ i cor. q. ꝛ in solu.ij.arg.

ℭQ: cōcupiscētia appetit⁹ sensitiui pter christū ꝛ beatā virginē in oībus inuenit: ꝛ vtrū equalit reperiatur in omnibus. CAP.VI.

Ertio ɔcupiscētia quanti mali vel dāni sit p3 ex sua generalitate ex qua ē ineuitabilis: nā cōcupiscētia appetit⁹ sensitiui pter christū ꝛ beatam virginē in omnib⁹ repitur. Sed forte queres: vtrū cōcupiscētia sit equalit in omnib⁹ in q̄bus ē: an in quibusdā magis vel min⁹ inueniat. Rñdeo ꝛ dico q aut loq̄mur ex pte nature: aut ex pte psone. Primo eni si loq̄mur ex pte nature hūane dico: q cōcupiscētia equaliter in oībus se h3. qō pbo duplici rōne.s.rōne culpe: ꝛ pene. p⁹ rōe culpe sic: Cōcupiscētia sequit corruptionē humane nature.sed corruptio hūane nature equalit inuenitur in oībus habētibus naturā humanā: g̃ ꝛc. 2⁹ hoc idē pbo rōe sic: Equalitas pene rñdet equalitati culpe. sed culpa ē equalis i oībus.s.pctm originale: g̃ ꝛ pena.s. cōcupiscētia. Si vero loquimur de ɔcupiscētia ex pte persone dico: q ɔcupiscētia in vno magis q̄ in alio inuenit. ꝛ hoc duplici rōe.s.rōe cōplexionis ꝛ assuefactionis. p⁹ rōe ɔplexionis ex q̄ vnus ē pnior ad ɔcupiscēdū q̄ ali⁹.

vñ sicut vn⁹ ex naturali cõplexione nascit̃ pnior alio ad
intelligendũ vel ratiocinandũ vel irascendũ: vel alio po-
tẽtior ad opandũ vel laborandũ: ita ex naturali 9plexiõe
vnus nascit̃ pronior alio ad 9cupiscendũ. 2⁹ hoc idẽ p-
bo rõne assuefactiõis: q2 p cõsuetudinẽ concupiscibilis
vel irascibilis vn⁹ est efficacior vel feruẽtior ad concupi
scendũ vel irascendũ q̃ ali⁹. Cui⁹ ratio ẽ: q2 ex 9suetudi
ne actuũ vel dissuetudine relinquit̃ in agẽte p volũtatẽ
facultas vel difficultas ad aliq̃d agendũ. Sed 9tigit ali-
quos ab opibus cõcupiscẽtie retrahi ꝛ honestis exerci-
tijs occupari in quibus inuenit̃ minor cõcupiscẽtia: ali-
quos vero cõcupiscẽtie opibus operã dare in q̃bus iue-
nitur intẽsior 9cupiscẽtia. vñ Aug. ad valeriũ sic ait. Qui
cõcupiscẽtie nequit̃ seruiũt tãtas vires in eis accipit: vt
plerũqȝ iã etate deficiẽtibus: mẽbris eisdẽqȝ ptibus cor
poris ad illud op⁹ admoueri min⁹ valẽtibus: turpius ꝛ
pcacius insanire nõ desinũt. Dec. b. Tho. ij. scrip. sen. di.
xxxij. arti. iij. vtrũ fomes vel cõcupiscẽtia in q̃busdã mi-
nus: in q̃busdã magis inueniat̃: in cor. q. Quãto autẽ cõ
cupiscẽtia fuerit intensior vel remissior. i. maior vel mi-
nor: tãto magis vituparur ꝛ laudat̃ q̃ erga eas bñ vl' ma-
le se habet. ꝛ pp hoc intempatus pl⁹ peccat q̃ incõtinẽs
qd̃ pbo spãliter pp tres rõnes. s. 9placẽtiã: pmanẽtiam:
vehemẽtiã. Prima rõ est pp cõplacentiã sic: Ille cui⁹
volũtas inclinat̃ ad peccandũ ex ppria electione magis
peccat q̃ q̃ inclinat̃ ad peccãdũ ex passione: sed intempe
ratus inclinat̃ ad peccãdũ ex ppria electione inquãtum
act⁹ peccati sibi placet: incõtinẽs autẽ inclinat̃ ad peccã
dum ex passione: g̃ ꝛc. Scd̃a rõ est pp pmanẽtiam sic:
Quãto aliq̃s diuti⁹ pmanet in pctõ: tãto grauius peccat
sed intempatus diuti⁹ pmanet in pctõ q̃ incõtinẽs. qd̃
pꝫ: q2 incõtinẽs statim penitet passione cessante: intẽpa
tus autẽ non penitet: imo gaudet se peccasse: vt dr̃ Pro-
uer. ij. letant̃ cũ male fecerint. ꝛc. Et cõfirmo hoc idẽ alia
rõne. s. pp impenitẽtiã sic: Impenitẽtia aggrauat oẽ pec-
catũ. vñ Aug. in lib. de verbis dñi dicit: q impenitẽtia ẽ
pctm̃ in spũsanctũ. sed sicut dicit phus. vij. Ethi. Intẽpa
tus nõ est penitiu⁹: imminet eñ electiõi. oĩs autẽ incon
tinẽs est impenitiu⁹: g̃ intempatus graui⁹ peccat q̃ in-
cõtinẽs. Dec. b. Tho. scd̃a scd̃e. q. clvi. arti. iij. vtrũ incon-
tinẽs plus peccat q̃ intempatus: ar. cõtra. ꝛ i cor. q. Ter
tia rõ est pp passionis vehemẽtiã sic. Ille eñ q̃ circa de-
lectatiões appetit⁹ sensitiui peccat: nullã vel modicã cõ-
cupiscentiã patiẽdo: peior ẽ: ꝛ grauius peccat vt facit in-
tempatus q̃. hõ q̃ in pdictis pp vehementẽ cõcupiscẽtiã
peccat: qualis ẽ incõtinẽs. Cui⁹ ratio ẽ: q2 ille q̃ absqȝ cõ
cupiscẽtia peccat vt intẽpatus q̃d faceret si adesset ei for
tis 9cupiscẽtia: vt incõtinẽs habet. qd̃ p exemplũ phi p
bo: q2 sicut peius dispositus est fm corp⁹ qui de facili ꝛ a
modico vino inebriat̃ q̃ qui a multo: ita intempatus q̃
vincit̃ a minori passione cõcupiscẽtie peior ẽ incõtinen
te q̃ vincit̃ a maiori passione cõcupiscẽtie. Dec phs. vij.
Ethi. ca. iiij. vtrũ autẽ aliq̃s ẽ incontinẽs: infra eo. ca. ibi.
pp qd̃ magis ꝛc. ꝛ in fine ca. viij. Est autẽ intempatus: in-
fra eo. ca. ibi: Ipsorum autẽ ꝛc. ꝛ b. Tho. in scrip. ethicorum
ibidẽ. Est autẽ sciendũ: q magnitudo seu debilitas cõ
cupiscẽtie ex duplici cã in generali põt pcedere. s. ex cau
sa corpali: ꝛ spũali. p⁹ quidem ex cã corpali dupliciẽ. s. ex
naturali 9plexione. nã ex naturali 9plexione corpis qui
dã magis ad 9cupiscẽtiã: irã: ꝛ pctã alia inclinant̃ q̃ alij
vt pꝫ. 5. 2⁹ ex faciliori adeptiõe. Nã quidã habẽt oppor
tunitates delectationũ: 9cupiscẽtiã inflãmantes magis
paratas q̃ alij. Ex his duob⁹ modis magnitudo 9cupi-
scẽtie in cõtinẽte auget meritũ: eo q 9tinẽs quãto natu
ralẽ corpis 9plexionẽ habet magis ad 9cupiscẽtias in-
clinãtem: ꝛ maiores oppotunitates hꝫ delectationũ cõ-
cupiscẽtiã inflãmãtes: quãto plus resistit tãto plus com
mẽdatur ꝛ meret̃. Debilitas vero 9cupiscẽtie his duob⁹
modis diminuit meritũ: eo q quãto min⁹ habet cõple-
xionẽ naturalẽ ad 9cupiscẽtias inclinãtem ꝛ minorẽ cõ
cupiscibiliũ opportunitatẽ: ꝛ p 9ñs 9cupiscẽtiã minorẽ
ꝛ pugnã tãto minus hꝫ de merito cũ resistit: ꝛ pl⁹ de me-
rito cũ succũbit: nã peior est q̃ supatur a minori q̃ q̃ su-
perat̃ a maiori: vt pꝫ p exemplũ supra quarta rõe. Se
cũdo magnitudo seu debilitas 9cupiscẽtie qñqȝ p-
uenit ex cã spũali. ꝛ hoc dupliciẽ: p⁹ ex magnitudie cha
ritatis: 2⁹ ex fortitudine rõis. ꝛ his duob⁹ modis debi-
litas 9cupiscẽtie auget meritũ: eo q quãto q̃s ex feruen
tiori charitate ꝛ clariori vel fortiori rõe paruciores cõcu
piscẽtias habet: tãto magis meret̃ ꝛ magnitudo cõcupi
piscẽtie diminuit meritũ: eo q quãto quis habet maio
res 9cupiscẽtias ꝛ nõ resistit neqȝ vincit: tãto minus vi-
detur deũ diligere: ꝛ min⁹ regi gubernaculo rõnis. Dec
bea. Tho. scd̃a scd̃e. q. clv. arti. iiij. vtrũ cõtinẽtia sit meli
or q̃ tempantia: in solu. ij. arg. p totũ quere ibi.

¶ Qȝ 9cupiscẽtia appetit⁹ sensitiui est aliquo mõ causa
omniũ malorum ꝛ aliquo mõ nõ ꝛ quõ. CA. VII.

q Uarto ꝛ vltimo quãti mali vel dãni sit concupi
scẽtia appetit⁹ sensitiui pꝫ ex sua causalitate: ex
qua ẽ detestabilis. Nã ipsa 9cupiscẽtia omnium
malorum est cã vel radix. Ubi nota: q 9cupiscẽtia dupli
citer põt sumi. s. generaliter ꝛ spãliter. Primo g̃ 9cupiscẽ
tia generaliẽ sumpta ẽ pnitas spũs rõnis ad pctm̃: siue h
pnitas pueniat ex carne siue nõ: ꝛ hoc mõ 9cupiscentia
id est appetit⁹ inordinat⁹ ex suo nimio amore pcedens
est oĩm malorum cã. vñ Augu. in libro de libero arbitrio sic
ait: Clarũ est nihil aliud q̃ libidinẽ esse oĩm malorum cau
sam. Et iõ sup verbũ apo. ad Ro. vij. Ego autẽ carnal' ho
mo venũdatus sub pctõ glo. Ambro sic ait. Uenũdatus
sub pctõ. i. pcio male volũtatis ade. Subiect⁹ pctõ. i. con
cupiscẽtie. hoc eñ pctm̃. i. carnalis 9cupiscẽtia ẽ vñ oriũ
tur oĩa pctã. Et subdit: Quicq̃d eñ peccatorum est in dictis:
in factis: in 9cupiscẽtijs. nõ orit̃ nisi ex mala 9cupiscẽtia
que a pctõ est facta. Scd̃o concupiscẽtia spãliter sum-
pta est pnitatis ptis sensualis corrupte q̃ inseparabilis est
a carne corrupta. Et hoc mõ nõ oĩa vitia sunt a 9cupiscẽ
tia carnali. vñ super illo verbo Apo. ad Gala. v. Manife
sta sunt opa carnis glo. sic ait: Credere oĩa vitia accidere
ex carne error ẽ: nã pctã spũalia non oriunt̃ a carne sed a
mẽte. Dec Alex. ij. ptc sum q. cxxi. de 9cupiscẽtia artic. v.
vtrũ 9cupiscẽtia sit oĩm malorum causa: in cor. q. p totũ.

¶ Qȝ 9cupiscẽtia est distincta specie: cõtracta origine:
infecta libidine: inflicta ex crimine. CA. VIII.

a D maiorẽ tñ euidentiã pdictorum nota q est concu
piscẽtia distincta specie: 9tracta origine: infe
cta libidine: inflicta ex crimine. Primo eñ cõ
cupiscẽtia distincta specie. Est eñ alia 9cupiscentia car
nis alia 9cupiscẽtia oculorum. vt dicit̃ pma Iohis. ij. Ra
tio autẽ huius distinctiõis ẽ: q2 9cupiscẽtia est inordia
tus appetit⁹ delectabiliũ sensibiliũ ab amore sui inordi
nato causat⁹. Appetit⁹ autẽ inordinatus huiusmõi delec
tabiliũ est duplex. Primo eñ est appetitus inordina
tus delectabiliũ que faciũt ad sustẽtationẽ vel nutritio
nẽ ꝛ 9seruationẽ indiuidui. qualia sunt cibi potus ꝛ hu
iusmodi: ꝛ talis appetit⁹ inordinat⁹ ab apostolo dicit̃ ꝛ
vocat̃ 9cupiscẽtia carnis. Scd̃o ẽ appetit⁹ inordinat⁹
delectabiliũ fm apprehẽsionem imaginatiõis aut alicui⁹
huiusmõi acceptiõis sicut sunt pecunia ornat⁹ vestiũ ꝛ
huiusmõi appetit⁹ vocat̃ ab apostolo 9cupiscẽtia oculo
rũ. i. ipsius visionis q̃ fit p oculos. Prima 9cupiscẽtia. s.
carnis vocat̃ a phõ 9cupiscẽtia naturalis. Scd̃a concupi
scẽtia. s. oculorum vocat̃ 9cupiscẽtia aialis: vt pꝫ. 5. scd̃o ca.

quãti mali vel dãni ſit ɔcupiſcẽtia. Glo. autẽ exponẽs il
a lud verbũ Johis: Alia ẽ ɔcupiſcẽtia carnis ꝛc. ſic dicit: Appetitus inordinat⁹ in vſu delectabiliũ vocaꝉ concupiſcẽtia carnis. Appetit⁹ vero inordinat⁹ in ſenſu huiuſmodi delectabiliũ vocaꝉ ɔcupiſcẽtia oculorũ. Sed forte queres: cũ delectatio ſit oĩm ſenſuũ: qꝛ ɔtingit ſm omnẽ ſenſum delectari quare nõ numerat ɔcupiſcẽtias aliorũ ſenſuũ ſicut ɔcupiſcẽtiã oculoꝝ. Rñdeo ſm Aug. qui dicit: ꝙ ideo magis diciꝉ ɔcupiſcẽtia oculoꝝ ꝙ̃ alioꝝ ſenſuũ: qꝛ ſenſu viſus vtimur in ceteris ſenſib⁹ cũ eos ad cognoſcendũ intẽdimus. dicim⁹ autẽ nõ ſolũ vide quid luceat: ſed etiã vide q̃d ſonet: vide q̃d oleat: vide q̃d ſapiat: vide q̃d durũ ſit. vñ generalis experientia ſenſuũ vocaꝉ concupiſcẽtia oculoꝝ. Dec. b. Tho. pma ſcđe. q. lxxvij. arti. v. vtrũ cauſe pctõꝝ ponanꝉ tres. ſ. ɔcupiſcẽtia carnis: ɔcupiſcẽtia oculoꝝ: ꝛ ſupbia vite. Ubi nota: ꝙ ɔcupiſcẽtia carnis ẽ inordinat⁹ appetit⁹ eoꝝ in q̃bus queritur delectatio carnis q̃ eſt ſm tactũ: ɔcupiſcẽtia vero oculoꝝ eſt eaꝝ rerũ in q̃bus nõ queriꝉ delectatio carnis que eſt ſm tactũ ſed delectatio cuiuſcũq; apprehẽſiue virtut⁹. vñ q̃a ſenſus viſus ẽ excellẽtioꝛ inter oẽs alios ſenſus ꝛ ad plura ſe extẽdẽs vt diciꝉ in pncipio methaphyſice: iõ nomẽ eius trãſferꝉ ad oẽs alios ſenſus ad oẽs alias interiores apprehẽſiones: vt Aug. dicit in libro de verbis dñi: vt pꝫ ex dictis. ibidẽ ar. cõtra: ꝛ in coꝛ. q. ꝛ in ſolu. ij. ꝛ iij. arg.

¶ Q, ɔcupiſcẽtia ẽ ɔtracta ꝛ vitiata origine ꝛ quo.

ſ Ecũdo ɔcupiſcẽtia eſt ɔtracta ꝛ vitiata origĩe. q̃d multipliciꝉ pbo. **CAP. IX.** Primo auctoritate Aug. in lib. de baptiſmo paruuloꝝ ſic dicentis. Adã preꝉ imitationis exemplũ occulta tabe carnalis ɔcupiſcentie ſue tabefecit in ſe oẽs de ſua ſtirpe venturos. Scđo hoc idẽ pbo rõne. Ubi ſciendũ ꝙ primo homini in ſua inſtitutiõe datũ fuerat diuinit⁹ quoddam ſupnaturale donũ. ſ. originalis iuſticia p quã ratio ſubdebaꝉ deo ꝛ inferiores vires rõni ꝛ corp⁹ aĩe. hoc autem donũ nõ fuerat datũ pmo homini vt ſingulari pſone tñ: ſed vt cuidã pncipio toti⁹ humane nature: vt. ſ. ab eo deriuareꝉ in poſteros. hoc autẽ donũ acceptũ a deo primus hõ p liberũ arbitriũ peccãs amiſit. eo tenore ꝛ modo quo ſibi datũ fuerat. ſ. p ſe ꝛ p ſua poſterioritate. Ex hoc enĩ ꝙ auerſus fuit ab incõmutabili bono: donũ originalis iuſticie ꝛ p ſe ꝛ p ſua poſterioritate amiſit. Ex hꝯ autẽ ꝙ ɔuerſus ẽ inordinate ad cõmutabile bonũ inferiores vires q̃ erigi debebãt ad rõem depſſe ſunt ad inferiora. Sic ḡ ꝛ in his q̃ oriũꝉ ex eius ſtirpe etiã ſupioꝛ ps aĩe caret debito ordine ad deũ q̃ ordo erat p originalem iuſticiã: ꝛ inferiores vires nõ ſubduĩꝉ rõni: ſed ad inferiora ɔuertũꝉ ſm ppriũ impetũ: ꝛ ipꝫ corp⁹ etiã in corruptionẽ tẽdit ſm inclinationẽ ɔtrarioꝝ ex q̃bus cõponitur. Cõcupiſcẽtia autẽ p originẽ ɔtracta nihil aliud ẽ ꝙ̃ deſtitutio ꝛ inordinatio inferioꝝ viriũ a volũtate motaꝝ a rectitudine iuſticie ſicut aliq̃d inclinaꝉ ad aliq̃d inordinate agendũ ex ſubtractiõe eius q̃d impediebat. verbi gratia: ſicut vinũ effundiꝉ fractis ciatis: ꝛ equ⁹ cõcitatus vadit rupto freno quo retinebaꝉ. Tertio hoc idẽ pbo ex pcti originalis diffinitiõe. nã pctm̃ originale in hoc hoĩe vel i illo nihil aliud ẽ ꝙ̃ ɔcupiſcẽtia cum carẽtia originalis iuſticie. ita tñ ꝙ carẽtia originalis iuſticie ẽ quaſi formale in pctõ originali. ɔcupiſcẽtia vero eſt q̃ſi materiale: ſicut etiã i pctõ actuali auerſio ab incõmutabili bono ẽ q̃ſi formale: conuerſio autẽ inordinata ad bonũ cõmutabile ſit q̃ſi materiale: vt ſic intelligaꝉ in pctõ originali aĩa auerſa ꝛ ɔuerſa ſicut i pctõ actuali: vt ita dicã: actus ɔuerſus ꝛ auerſus. Quarto hoc idẽ probo ſimilitudine tã in naturalib⁹ ꝙ̃ in moralib⁹. p⁹ ſimilitudine i moralib⁹: Nã aliq̃s hõ ſingularis dupliciꝉ ɔſiderari põt: vno mõ ſm ꝙ ẽ quedã pſona ſingularis: alio mõ ſm q ẽ ps alicui⁹ collegij ꝛ vtroq; mõ aliq̃s act⁹ poteſt ptinere ad eũ. p⁹ enĩ inquantũ eſt pſona ſingularis ptinet ad eũ ille act⁹ quẽ pprio arbitrio ꝛ p ſeipm facit. ſcđo inquãtũ eſt ps alicui⁹ collegij ptinet ad eũ nõ act⁹ quẽ pprio arbitrio ꝛ p ſe ipm facit. ſed ille act⁹ q̃ fit a toto collegio vel a pncipio collegij: ſicut id q̃d pnceps facit diciꝉ ciuitas facere: vt dicit phs libro politicoꝝ. Sic ergo multi hoĩes ex adã deriuati ſunt tanq̃ multa mẽbra vni⁹ corpis naturalis: vt aplus inducit de mẽbris eccleſie pma ad Corinth. xij. Actus autẽ vni⁹ mẽbri corpalis: puta man⁹ dupliciꝉ põt ɔſiderari: vel ſm ſe vel put ẽ aliq̃d hoĩs. p⁹ ḡ ſi man⁹ ɔſidereꝉ ſm ſe. ſ. put ẽ manus eſt quedã ps diuiſa a corpe: homicidiũ q̃d man⁹ ɔmittit nõ imputareꝉ manui ad pctm̃: qꝛ man⁹ de neceſſitate mouetur ab alio. Si autẽ ɔſidereꝉ man⁹ vt ẽ ps toti⁹ hominis q̃ volũtarie agit: ſic homicidiũ q̃d hõ manu facit imputatur homini ad pctm̃: qꝛ ſic mot⁹ manus ꝛ act⁹ homicidij ẽ volũtarius. Sic a ſimili inordinatio q̃ eſt in iſto homine ex adã generato nõ eſt volũtaria volũtate ipſi⁹. ſed volũtate pmi parẽtis q̃ mouet motiõe generationis oẽs qui ex ei⁹ origine generanꝉ. ꝛ ſicut ad vnũ pctm̃ faciẽdũ diuerſe ptes hoĩs adhibenꝉ. ſ. volũtatis rõ: man⁹: oculus: ꝛ huiuſmõi: ꝛ tamẽ eſt vnũ ſolũ pctm̃ pp vnitatẽ pncipij. ſ. volũtas a quo pcti rõ ad oẽs actus ptinet deriuatur: ita etiã rõe pncipij in tota natura hũana ɔſideraꝉ q̃ſi
i vnum pctm̃ originale pp q̃d dicit apo ad Ro. v. In quo omnes peccauerũt. q̃d ſm Aug põt intelligi duobus modis. In quo. ſ. in pmo hoĩe. vel i quo pctõ pmi hoĩs vt pctm̃ pmi hoĩs ſit q̃ſi cõe pctm̃ oĩm. Scđm exemplũ ẽ in naturalib⁹: qꝛ ſicut leproſus generat leproſũ: ꝛ podagricus podagricũ pp aliquã corruptionẽ ſui pncipij. ſ. ſeminis. ꝛ ſicut aliq̃s defect⁹ aĩe ex ɔſequenti pp corpis indiſpoſitionẽ ɔtrahiꝉ: ſicut interdũ ex fatuis fatui generantur: ſic aĩe inordinatio ꝛ in mẽte ꝛ in carne p originẽ cõtrahiꝉ. vñ ſicut ɔcupiſcẽtia q̃ eſt ex carne inficit aĩam ad quã ptinet carẽtia originalis iuſticie: ita cõcupiſcẽtia q̃ eſt in patre poniꝉ cã pcti originalis. ſ. ɔcupiſcẽtie que eſt in filio. Dec. b. Tho. pma ſcđe. q. lxxxj. arti. j. vtrũ pctm̃ pmi parẽtis traducaꝉ ad alios p originẽ: in coꝛ. q. ꝛ in. q. diſputatis de malo de pctõ originali arti. j. vtrum aliq̃d pctm̃ ex origine ɔtrahaꝉ: in coꝛ. q. ꝛ ibidẽ arti. ij. quid ſit pctm̃ originale: in coꝛ. q. ꝛ in ſolu. xi. argu.

¶ Q, ante peccatum fuiſſet generatio per coitum ſine libidine. **CAP. X.**

t Ertio ɔcupiſcentia ẽ infecta libidine. Ubi nota: ꝙ aliter fuiſſet ante pctm̃: ꝛ aliter eſt poſt pctm̃: nã ante pctm̃ in ſtatu innocẽtie fuiſſet p coitũ generatio: ſed nõ fuiſſet libido hoc ẽ inordinata cõcupiſcẽtia ꝛ immoderata delectatio ſicut ẽ poſt pctm̃. Primo dico ꝙ ante pctm̃ fuiſſet in ſtatu innocẽtie p coitum generatio ſine libidine. Q̃d tripliciꝉ pbo. ſ. rõne: auctoritate: ꝛ ſimilitudine. Primo rõne ſic: In coitu ſunt duo ɔſiderãda. ſ. ɔiunctio: ꝛ libido. Primũ. ſ. ẽ ɔiunctio maris ꝛ femine ad generandũ: ꝛ iſtud fuiſſet ante pctm̃. Cuius ratio ẽ: qꝛ in oĩ generatione requiriꝉ virtus actiua ꝛ paſſiua. vñ cũ in oĩbus in q̃bus ẽ diſtinctio ſex⁹ virtus actiua ſit in mare: virtus vero paſſiua ſit in femina. ordo nature exigit vt ad generandũ ɔueniãt p coitũ mas ꝛ femina. Scđm vero. ſ. libido q̃ noĩat inordinatã ɔcupiſcentiã in ſtatu innocẽtie nõ fuiſſet. Cui⁹ ratio ẽ: qꝛ deformitas inordinate ɔcupiſcẽtie in ſtatu illo eſſe nõ potuit q̃ſi inferiores vires rõni oĩo ſubdebanꝉ: vt fuit in ſtatu innocentie. Scđo hoc idẽ pbo auctoritate Aug. x. ſup Gen. ad litterã ſic dicẽtis: In paradiſo ſi nõ peccaſſent primi parẽtes fuiſſent nuptie honorabiles ꝛ thorus immacula

tus: z ſine ardore libidinis: z ſine labore z dolore pariendi. Et iterū Aug. xiiij. de ciui. dei ſic ait: Nuptie ille digne felicitate paradiſi ſi pctm̄ nō fuiſſet: z diligendā prolē gignerēt z pudendā libidinē nō haberēt. Tertio h̄ idem ꝓbat Aug. ex ſimilitudine. xiiij. de ciui. dei ſic dicēs: In tāta felicitate hoīm abſit vt ſuſpicemur nō potuiſſe ſemē ſeri vel coitū fieri ſine libidinis morbo: ſed eo volūtatis nutu mouerent̄ illa mēbra quo cetera ſine ardore z illecebroſo ſtimulo. vñ ſicut alia mēbra corpis cū volum⁹ ſine ardore libidinis mouem⁹ vt manuꝫ ori z pedes greſſui: ita genitalib⁹ vterent̄ mēbris ſine aliquo pruritu carnis. Ratio autē hui⁹ eſt: qꝛ vires inferiores an̄ pctm̄ erāt rōni ſubiecte: ſicut min⁹ nobile magis nobili: z inferius ſupiori. Rō aūt dn̄abat̄ illi delectatiōi z eā deferebat in ſuū finē: z iō nō abſorbebat̄ rō a delectatiōe: nec erat ibi repugnātia vel deordinatio aliq̄. Scđo vero dico: ꝙ talis egritudo libidinis mēbris humanis ex pctō inheſit vt dicit magiſter ſen. lib. ij. diſt. xx. recitās z allegās vba aug. xiiij. de ciui. dei. Cui⁹ rō ē: qꝛ libido nōiat inordinatā ꝯcupiſcētiā. vt pꝫ. ſ. ſꝫ inordinata ꝯcupiſcentia ex pctō ꝓcedit. vñ Aug. ī lib. de fide ad petrū ſic ait: Sicut n̄ pōt ſine pctō ꝯcept⁹ eē: ita nō pōt eſſe ī hoībus ſine libidine ꝯcubit⁹. Sꝫ forte argues ī oppoſitū. ſ. ꝙ poſt pctm̄ coitus dīo abſq̃ libidīe pōt eē tali rōe: Charitas libidinē diminuit. Charitas aūt augeri pōt ī infinitū. cū ḡ libido nō ſit infinita videt̄ ꝙ etiā poſt pctm̄ libido poſſit totaliter tolli: z ſic nō ē neceſſe ꝙ ex pctō p̄mi parētis oēs in coitu libidinē habeāt. Rn̄deo z dico: ꝙ charitas diminuit actualē libidinē inquātū ꝯcupiſcibilis obedit rōi: nō autē ſic obedit ī ſtatu nature corrupte q̄n aliq̄d de motu ꝓprio retineat etiā preť ordinē rōis: z iō nō dīo poſt pctm̄ tollit̄ libido quātūcūq̃ vis charitas augeat̄. Sꝫ forte q̄res: vtrū in ſtatu innocētie delectatio fuit maior q̄ꝫ ī ſtatu nature corrupte. Rn̄deo z dico: ꝙ quātitas delectationis duplr̄ attēdi pōt: vel abſolute: vel ſm̄ ꝓportionem.

Pmo ḡ mō loquēdo abſolute maior delectatio fuiſſꝫ in coitu īnocētie q̄ꝫ ſit mō in ſtatu culpe: qđ quadruplr̄ ꝓbo. p̄⁹ auctoritate Bern̄. ſic dicētis: Nemo ſane mētis maiorē in vitijs q̄ꝫ in v̄tutib⁹ eſtimat eē delectationē: in ope ḡ nature viciate z pctī nō ē maior delectatio q̄ꝫ ī ope nature integre z ſine pctō. ſꝫ coit⁹ in ſtatu innocētie fuiſſet op⁹ nature z ſine pctō: z etiā op⁹ virtutis qꝛ obedientie. qđ pꝫ: qꝛ dederat de⁹ preceptū de ope multiplicationis. Gen̄. j. Creſcite z multiplicamini zc̄. ḡ coit⁹ tūc tpis fuiſſet maioris delectatiōis q̄ꝫ mō. 2⁹ ꝓbo h̄ idē ratiōe ſic: Quāto nā ē purior z corp⁹ magis ſenſibile: tāto delectatio maior. ſꝫ in ſtatu innocētie nā erat purior z corp⁹ magis ſenſibile q̄ꝫ in ſtatu nature corrupte: ḡ delectatio ſenſibilis q̄ ē in coitu fuiſſet maior. 3⁹ h̄ idē ꝓbo duplici ſilitudine vl̄ exēplo: z p̄mo exēplo ſobrij z guloſi: qꝛ ſi ſobri⁹ nō miorē ſꝫ maiorē delectationē ī cibo aſſumpto ſentit q̄ꝫ guloſus. ſic ī ſtatu īnocētie qꝛ nā fuiſſet purior delectatio fuiſſet maior q̄ꝫ poſt pctm̄. 4⁹ h̄ idē ꝓbo exemplo viſus audit⁹ z tact⁹: qꝛ oculus ade ī ſtatu illo pl⁹ delectabat̄ in aſpectu lucis: z audit⁹ in audita cātus ſonori: q̄ꝫ aſpect⁹ vel viſus vel audit⁹ hoīs lapſi mō in ꝯſimilibus delectat̄: z h̄ qꝛ melioris armonie z maioris vigoris ꝑditi erāt ſenſus illi⁹. Scđo mō loquendo. ſ. reſpectiue z ſm̄ ꝓportionē ad rōem: fuiſſet in coitu multo minor delectatio ī ſtatu innocētie q̄ꝫ ſit mō. Cui⁹ rō eſt: qꝛ rō fortiꝰ in ſuo actu ꝑſiſtēs delectatiōi pauꝰ dn̄aret̄ z iō nō fuiſſet ſupabundās vel feruēs delectatio ſicut modo ē. Qđ ꝑ exemplū ꝓbo: qꝛ ſicut equ⁹ laſciu⁹ rupto freno veloci⁹ currit z impetuoſi⁹ q̄ꝫ cū infrenat̄ z detinet̄ a ſuo ſeſſore: ſic ī ꝯiunctiōe illa ꝑ coitū fuiſſet ī ſtatu īnocētie delectatio maxia. ſed hec non fuiſſet īmoderata: qꝛ rō regulabat eandē. Sꝫ poſt pctm̄ delectatio q̄ ē in coitu eſt maxia z īmoderata: qꝛ ꝑꝑ ſui magnitudinē vſuꝫ rationis abſorbet. vñ libido q̄ nūc ē in coitu inficit z abſorbet rōem vt actualiť iudicantē: ꝯcupiſcibilē vt appetētē z imꝑantē: generatiuā virtutē vt exequentē: ſenſuꝫ tact⁹ vt delectationē ſentientē z nunciantē q̄ in ſtatu innocētie nō fuiſſent. Hec. b. Tho. ij. ſcrip. ſen. di. xx. arti. ij. vtrū in ſtatu innocētie fuiſſet generatio ꝑ coitū: in ſo. ij. argu. Et. j. pte ſum. q. xcviij. arti. ij. ſub eodē ti. in cor. q. Et in q. diſpu. de malo de pctō arti. v. vtrū pctm̄ originale ꝑ pri⁹ ſit ī volūtate q̄ꝫ in alijs potētijs: in ſolu. j. arg. Et Alex. ij. pte ſum. q. xcj. ar. ij. vtꝝ in ſtatu īnocētie fuerit delectatio maior in coitu q̄ꝫ ſit mō in cor. q.

¶ Qđ ꝯcupiſcentia ē inflicta a deo in penā pctī originalis. CA.XI.

Quarto z vltīo ꝯcupiſcētia ē a deo inflicta ex crimine. qđ triplr ꝓbo. ſ. rōe ſimilitudine z auctoritate. Pmo rōne ſic: Ordo diuine iuſticie exigit ꝙ pena p̄ſupponit culpā: z hoc vel in eodē vel ī alio. ſed vt Aug. dicit ſup illud aplī ad Ro. vj. Neq̃ exhibeatis mēbra veſtra zc̄. ꝓpa pena pctī originalis ē ꝯcupiſcētia q̄ dicit̄ ꝓnitas ad oē pctm̄ ſiue veniale ſiue mortale. Ubi nota ꝙ ꝯcupiſcētia hꝫ rōem culpe z pene. Si n. ꝯcupiſcētia compat̄ ad p̄ncipiū in q⁹ oēs peccauerūt: ſic ꝯcupiſcētia hꝫ rōem culpe: qꝛ ex volūtate p̄mi parentis ē cauſata. Si vero ꝯcupia compet̄ ad iſtū hoīem ꝓut ē ꝑſona q̄dā nō habito reſpectu ad nāꝫ: ſic ꝯcupia ē pena. Hec. b. Tho. ī queſtiōib⁹ diſputatis de malo: d pctō originali: arti. ij. vtrū pctm̄ originale ſit ꝯcupiſcētia. ī ſo. xh. arg. Scđo ꝙ ꝯcupiſcētia ſit pena originalis pctī ꝓbo ſimilitudīe: qꝛ ſicut ī pctō actuali volūtas ſe hꝫ ad manū vel aliud inſtrumētū: ita ī pctō originali adā ſe hꝫ ad poſteros. ſꝫ culpa volūtatis trāſit ad manū. z q̄ꝫtū ad penaꝫ eo ꝙ man⁹ digna ē puniri ꝑꝑ hoc ꝙ ē res illius q̄ peccauit. z etiā q̄ꝫtū ad culpā: qꝛ ī manu cauſat̄ act⁹ q̄ hꝫ rōem culpe. ſ. homicidiū: ſꝫ nō habeat homicidiū rōem culpe a manu in q̄ ē ſicut ī ſubiecto: ſꝫ a volūtate a q̄ eſt ſicut a cā mouēte. ſic etiā in pctō originali culpa ade ī poſteros vl̄ ad poſteros deriuat̄. Hec magiſter herphe⁹ doctor egregius de ordie fratrū ꝑdicatoꝝ ī tractatu quē fecit de peccato originali. q. ij. vtrū pmū pctm̄ p̄mi parētis in poſteros trāſfundat̄: z ꝯcordat cū. b. Tho. vt pꝫ. ſ. ij. c. īmediate ꝑcedēti. Tertio ꝙ ꝯcupiſcentia original̄ pctī ſit pena ꝓbo auctoritate aug. q̄ dicit ꝙ de⁹ fecit ꝯcupiſcētiā non vt auctor pctī ſꝫ vt vltor pctī. Ex q̄b⁹ verbis elicit̄ ꝙ ꝯcupiſcētia pōt duplr̄ ꝯſiderari: vel inquātū inclinat ad peccatū: z ſic nō ē a deo: vl̄ inquātū ꝯcupiſcētia ē pena pctī originalis: z ſic ē a deo. Hec alex. ij. pte ſum. q. cxxi. ar. iiij. a quo ſit ꝯcupiſcētia ī ſo. ij. arg. Sꝫ forte argues in oppoſitū. ſ. ꝙ ꝯcupiſcētia nō ſit ī nobis pena ex p̄mo pctō p̄mi parētis nobis inflicta qꝛ Ezech. xviij. dicit̄. Omnes aie mee ſūt. fili⁹ nō portabit iniq̄tatē patris. ḡ null⁹ debꝫ puniri niſi ꝓ pctō ſuo: z ſic ꝯcupiſcētia nō ē in nobis pena pctī p̄mi parētis. Rn̄deo z dico: ꝙ hec auctoritas pōt intelligi z exponi quattuor modis. p̄⁹ mō exponit̄ ſic: Pctm̄ p̄mi parētis ē quodāmō pctm̄ toti⁹ hūane nāe: z iō cū aliq̄s punit̄ ꝓ pctō p̄mi parētis non punit̄ ꝓ pctō alteri⁹ ſꝫ ꝓ pctō ſuo: z h̄ mō exponit. b. Tho. in queſtionib⁹ diſputatis de malo de pctō originali: arti. j. vtrū aliqđ pctm̄ ex origine ꝯtrahat̄: in ſo. vlti. arg. 2⁹ mō exponitur z rn̄detur ſic dicēdo ꝙ duplex eſt pena. ſ. ſpūalis z corporalis. Pmā ē pena ſpūalis q̄ ꝑtinet ad animā z tali pena filius nunq̄ꝫ punit̄ ꝓ patre. Cui⁹ ratio eſt: qꝛ aīa filij nō eſt ex aīa patris ſꝫ īmediate creat̄ a deo: z hec ratio aſſignatur Ezech. xviij. Omnes anime mee ſunt ſicut aīa patris: ita etiaꝫ anima filij mea ē. Alia pena eſt corporalis vl̄ corꝑ q̄ ad corp⁹ ꝑtinet: z hec pena licet dū diuio iudicio

vel hũano filius ꝑ patre puniť q̃tũ ad corpus: qꝛ a pen/te traducit. q̃d pecũ cõformat in culpa. ꝛ hoc mõ expo/nit. b. Tho. vbi. s̃. imediate arti. viij. vtrũ peccata ꝑrioꝝ in posteros originalr̃ transeũt: in solu. vj. argu. 3ᵘˢ mõ ex/ponit sic: Filius nõ dꝫ portare iniq̃tatẽ p̃ris: qꝛ nõ puni/tur filius ꝑ pctõ patris nisi sit pticeps culpe patris: ꝛ sic est in ꝑposito. deriuať. n. ꝑ originẽ culpa a patre in filiũ: sicut etiã pctũ actuale ꝑ imitatõem. Ubi nota qꝫ quedã sunt psone: quedã nature. Ea n. q̃ sunt psone vt actᵘ indi/uidui nõ traducũť a pentibᵘ in filios q̃d pꝫ: qꝛ pr̃ grãma/ticus nõ traducit in filiũ sciam grãmatice quã ꝑprio stu/dio acq̃siuit. Ea võ q̃ sunt speciei vel nature a pentibᵘ tra/ducunť in filios nisi sit defectus nature: sicut oculatᵘ ge/nerat oculatũ ꝛ aliq̃ spẽi accidẽtia ꝑ manẽtie dispositio/nẽ nãe: sic velocitas corpis. bonitas: ingenij ꝛ hmõi. Et hoc mõ exponit. b. Tho. pma scde. q. lxxxi. art. i. vtrũ pmũ pctũ pmi parẽtis traducať ad alios ꝑ origine. in solu. j. arg. ꝛ ibidẽ arti. ij. vtꝝ alia pctã vel ipsius pmi parẽtis vl̃ primoꝝ parentũ traducũť in posteros: in coꝛ. q. ꝛ in sol. j. argu. Quarto mõ exponiť sic: Nã dñã est inť primũ pctũ pmi parẽtis: ꝛ pctã alioꝝ parẽtũ q̃tũ ad hoc qꝫ est trãsire in posteros qꝛ pctũ pmi parẽtis deriuať ꝛ trã/sit in posteros ꝑ originẽ nõ solũ q̃t i ad culpã sꝫ etiã q̃/tũ ad penã: ꝛ sic puniunť oẽs filij descẽdẽtes ab adã pro pctõ p̃ris. sꝫ peccata alioꝝ parẽtũ deriuanť ad posteros ꝑ originẽ: nõ q̃tũ ad culpã: sꝫ q̃tũ ad penã tñ inquantũ filij sunt res p̃ris q̃tum ad corpus. fm quem modũ pec/catũ alicuius posset transire ad bonũ eius. s. q̃tũ ad penã tñ. Cuius rõ est: qꝛ quantũcunqꝫ alij parentes pñt trãs/fundere bonam vel malam dispositõem corpalem in fi/lios: non tñ possunt trãsfundere culpã vel peccatũ in fi/lios: qꝛ nõ pñt transfundere bonã vel malã dispositõem mentis in filios cuiᵘ est regulare in ordine ad bonũ rõ/nis vires sensitiuas. Hec mgr̃ Herpheus in tractatu de pctõ originali. q. ij. vbi. s̃. in solu. iiij. ꝛ. v. arg. Sic q̃ ex p/missis pꝫ quatenus ɔcupia est pena nobis inflicta vl̃ in/nata ex pmo peccato primi parẽtis. Sꝫ forte argues i oppositũ. s. qꝫ ɔcupia nõ sit pena tali rõne: Cõcupia ẽ rei amate. res autẽ amata aut habeť aut haberi sperať: cum res amata habeť inducit delectatõem. cũ aũt non habe/tur ꝛ haberi sperať: nihilominᵘ inducit etiã delectatõeꝫ spes. n. ꝛ gaudiũ nõ sũt sine delectatõe. q̃ ɔcupia nõ ẽ pe/na. Rñdeo ꝛ dico qꝫ ɔcupia boni debito mõ ɔcupiscẽdi fm qꝫ sequiť ordinẽ rõis nõ hꝫ rõeꝫ pene sic nec dilectio sũmi boni. sꝫ ɔcupia rei indebito mõ. s. pter ordinẽ rõis ẽ pena. Cuiᵘ rõ est: qꝛ nullus in tali ɔcupia inuenit satieta/tẽ. sꝫ quãto plus credit satiari: tanto magis euacuať: ꝛ iõ huiusmodi cõcupiscentia inducit afflictõem: ꝛ per con/sequens est penosa. Hec Alexan. ij. parte sum. q. cxxj. art. iij. de vulnere cõcupiscentie: in coꝛ. q. Sed contra vi/detur qꝫ cõcupiscentia non sit pena: quia baptismus ma/gis ordinatur contra culpam vel concupiam originaleꝫ: q̃ contra culpam actualem. sed baptismus tollit in adul/to peccatũ actuale: ꝛ q̃tum ad culpam ꝛ q̃tum ad penã. ergo tollit concupiam originalem ꝛ q̃tum ad culpam ꝛ q̃tum ad penam. Respondeo ꝛ dico: qꝫ cõcupiscẽtia nõ manet in baptizato prout habet rõneꝫ culpe. quia aliud re/gulatiuũ habet dicte concupiscẽtie. s. grãm ꝛ charita/tem: manet tamen post baptismũ in baptizato concupi/scentia q̃tum ad hoc qꝫ est quedam pena peccati origi/nalis: vt ex dictis patet. Hec magister herpheus brito or/dinis fratrum predicatoꝝ in tractatu d̃ peccato origina/li. q. iij. vtrum peccatum originale sit carentia originalis iustitie vel aliquid aliud in solu. x. argu.

¶ Q̃ concupia que est in deordinatõe appetitus fm si/tum causať a tribus. CA. XII.

St aũt sciendũ ad maiorẽ euidẽtiã ca. ꝑcedẽ. qꝫ e cõcupia que est deordiatio viriũ inferioꝝ vl̃ ap/petitus inordinatus cõcupiscibilis a tribᵘ causa/tur. s. originalr̃ a patre peccante: occasionalr̃ a lege ꝓhibẽ/te: pncipalr̃ a mẽte cõsentiẽte. ¶ Pmo cõcupia transfun/diť originalr̃ a patre peccãte. Sꝫ n. Adã nõ peccãte Eua peccasset: filij pctũ origiale vel cõcupiam nõ ɔherẽt: ecõ/uerso ãt si adã peccassꝫ ꝛ eua nõ peccassꝫ. Cuiᵘ rõ ẽ: qꝛ in generatiõe pr̃ administrat formã mr̃ võ materiaꝫ. pctũ võ originale cõtrahiť ꝑ virtutẽ actiuã mouẽtẽ ad natu/rã hũanã q̃ ẽ in semie maris fm phm ꝛ nõ ꝑ virtutẽ pas/siuã: manifestũ aũt ẽ qꝫ materie nõ est mouere sꝫ moueri vñ q̃litercũqꝫ alij̃s materialr̃ ex adã vel ex his q̃ pcusse/rũt ab eo nullo mõ ɔhent pctũ originale nisi seminaliẽ ꝑpagareť ab eo sicut nec etiã pctũ ɔtraheret si aliq̃s hõ de nouo formareť de terra: qꝛ nõ refert q̃tũ ad ɔditõem hois de q̃ mã formeť: sꝫ a quo agẽte formeť: qꝛ ab agẽte recipit formã ꝛ dispositõem: mã võ nõ retinet poteꝫ for/mã aut dispositõeꝫ sꝫ nouã acq̃rit. ꝛ iõ quãuis qꝫ eua prio peccauerit: signanť tñ dicit apl̃s ad Ro. v. qꝫ ꝑ vnũ hoieꝫ pctũ i mũdũ intrauit. Ex q̃bᵘ vbis q̃ttuoꝛ ɔclusiões elicio. Pria ẽ: qꝫ duplex fuit pctũ ade. s. cõmissũ: ꝛ trãsfusum Pctũ ade ɔmissũ fuit q̃dã actio iordiata: puta iordiata ɔcupia vl̃ inordinatᵘ appetitᵘ ꝑprie excellẽtie: siue come/stio fructus vetiti: ꝛ istud fuit pctũ psonale q̃tũ ad sub/iectũ: qꝛ fuit in vna sola psona. s. ade sic in subiecto. casua/liter tñ fuit pctũ quodãmõ ipsius nãe descẽdẽtis ab adã qꝛ fuit cã defectᵘ descẽdẽtis in oẽs posteros ade. s. caren/tie iusticie originalꝫ: ꝛ inordinate inclinatõis appetitus sensitiui. Aliud fuit pctũ ade trãsfusum q̃d dꝫ eẽ eiᵘ: nõ sicut materie sꝫ sicut cause mouẽtis. ꝛ istud pctũ nõ fuit psonale sic pctã q̃ solũ vnã psonã respiciũt: imo est pctũ oĩm pticipantiũ nãm hũanã ab adã descẽdẽtẽ. Hec mgr̃ herpheᵘ de pctõ originali. q. j. vtrũ aliq̃d q̃d hꝫ rõnẽ pcti posset traduci a pente in ꝑlẽ: in so. xiiij. ar. Scda ɔclu/sio ẽ: qꝫ q̃libet generãs traducit pctũ originale in poste/ros: inquãtũ generat vt adã: nõ inquãtũ generat vt petrᵘ vel martinᵘ. i. ꝑ id q̃d hꝫ ab adam: nõ ꝑ id q̃d est ꝑpriũ sibi: vt dicit. b. Tho. in. q. dispu. de malo: de pctõ origina/li. q. j. vtrũ aliq̃d pctũ ex origine cõtrahať: in so. iiij. arg. Tertia ɔclusio est: qꝫ qꝛ xp̃s non descendit ab adã fm rõnẽ seminalẽ sꝫ sola fm corpulentã substantiã: qꝛ conce/ptus fuit ex semie sine virili semine: iõ nõ cõtraxit pctũ originale vt Aug. dicit. x. sup Gen. ad lr̃am. Quarta cõ/clusio est: qꝫ adã nõ peccãte etiã si eua peccasset filij fuis/sent impassibiles ꝛ imortales. Cuiᵘ rõ est: qꝛ peccãte eua pctũ originale nõ trãsfunderet in filios ꝑpter peccatuꝫ eius: vt patet supra. si autẽ adam non peccasset transfun/disset in filios iusticiam originalem per quam anĩa non solum subderetur deo: sed etiaꝫ corpus subdereť anime per quod excludi tur passibilitas vel necessitas patiendi vel moriendi. Hec bea. Tho. pma scde. q. lxxxi. arti. v. vtꝝ si Adam non peccasset eua peccante filij pctũ originale cõtraherent. arg. ɔ: in coꝛ. q. ꝛ in so. ij. arg. ꝛ in. q. dispu. de malo: de peccato originali: arti. vij. vtrũ illi qui nascũ/tur materialiter ab adam cõtrahunt peccatuꝫ originale: argu. ɔ ꝛ in coꝛ. q. ꝛ in solu. iiij. argu. ibidẽ. Secũdo cõ/cupiscẽtia causať occasionalr̃ a lege ꝓhibẽte. vñ apl̃s ad c Ro. vij. sic ait: Cõcupiscentiã nesciebã nisi lex diceret. nõ cõcupisces. Et subdit: Occasione aũt accepta peccatum ꝑ mandatũ opatũ est in me oẽm concupiam. Que vba fm Aug. in glo. sic exponũtur: Cõcupiam nesciebã ꝛc. nõ. n. lex mala est sed potius bona. Et q̃re: certe qꝛ pctũ facit cognoscere. vñ ait: Cõcupiam nesciebam vel eẽ peccatũ vel tam graue peccatũ: vel esse puniendũ pctũ: nisi ꝑ le/gem que dicit: Non cõcupisces: vbi ꝓhibeť duplex ɔcu/

piscentia.s.generalis:q2 ois 9cupia 9uenit in ista rōne cōi cōcupie. 7 9cupia spālis:q2 in spāli sunt diuerse rōes cōcupie fm diuersitatē cōcupiscibiliū. vt dic phs. x. ethi. 7 dant in spāli diuersa pcepta de nō 9cupiscēdo vt dicit bea. Tho. scda scde. q. c. arti. vi. vtrū 9uenieter pcepta decalogi distinguant. in so. iii. arg. Et subdit apls vbi. s. Occasiōe aūt accepta petm opatū est in me oēm 9cupiaz. Re. expositōem hui9 auctoritatis. s. Cōcupia. j. ca. in medio. Tertio cōcupia causat principalr a mente 9scie. Ubi nota: q in nobis ē ptas vl habilitas ad cōcupias vel ad 9cupiscēdū necessitas ad sentiēdū libertas ad detestandū vel cōsentiendū. p9 in nobis est ptas vel habilitas cōcupiscendi q̄ ex hoc causat: q vis cōcupiscibil nō pfecte subdit rōni sublato freno originalis iusticie: vt dicit. b. Tho. in. q. de malo. de petō originali. arti. iii. vtrū petm originale sit cōcupia: in solu. iiij. ar. vn̄ gen. viij sic hr: Sensus 7 cogitatio hūani cordis pna sunt ad malū ab adolescētia sua. q̄ verba Greg. in mora. li. xviii. exponens sic ait. Nemo sibi attribuat si cogitatōes vicerit q2 corruptōis malū qd̄ quisq3 ab ortu carnaliū desideriorū suscepit exercet in puectu etatis: 7 nisi hoc diue fortitudinis reprimat manus: oē bonū nature cōdite culpa vorat in pfūdū. neq3 q̄ plātat ē aliqd neq3 q̄ rigat: sz q̄ incrementū dedit deus est. 2o in nobis est necessitas sentiēdi cōcupie motus inordinatos: que qdē inordinata cōcupia inquātū est pena manet etiā post baptismū: vt dic Tho. vbi. s. imediate. vn̄ apls ad gala. v. Caro. n. cōcupiscit aduersus spm̄ 7 ecōuerso. Re. expositōem hui9. s. Cōcupia. j. ca. 3o in nobis ē libertas cōsentiēdi 7 resistēdi motib9 inordinatis cōcupie vt dicit. b. Tho. ibidē in solu. x. arg. vn̄ gen. iiii. Sub te erit appetit9 tuus 7 tu dn̄aberis illi9. Glo. Sub te erit appetit9 tuus. i. q2 liberi arbitrii es: i potestate tua erit ne pcedas in cōsensum: 7 tu dn̄aberis illius. Glo. Si impfecta neqtia cordis citius pmit ne pcedat in actū. vn̄ Ecci. xviij. Post 9cupias tuas nō eas. Ire aūt est cōsentire. q̄ post cōcupias tuas nō eas. i. eis nō cōsentias: q2 liberi arbitrij es sicut pz. Re. expositōem huius auctoritatis. s. Cōcupia. ii. ca. iuxta finē.

¶ Qz cōfessio dupl'r diffinit. s. ab Aug. 7 Raymū. in qbus diffinitiōib9 tāgunt quinq3 q̄ ad cōfessionē reqrunt.

Confessio

Circa cōfessionē cōsiderāda sunt quattuor. s. diffinitio: obligatio: acceleratio: expssio. Uel aliter: congruitas diffinitōis: causalitas obligatōnis: celeritas cōfessionis: necessitas expressionis. **CA. I.**

Prio circa cōfessionē cōsiderāda est diffinitōis cōgruitas. nā ad cōfessionē cōcurrūt quinq3 ex qb9 diuerse diffinitiōes cōueniēter a sanctis doctorib9 assignant. p9. n. ad cōfessionē requirit act9 substātie: q2 confessio est manifestatio eius qd̄ latet. 2o ad cōfessionē requirit ppria materia de q̄ fiat. s. petm̄. 3o cā motiua quare fiat cōfessio: q2 spe venie. ex quib9 trib9 cōfessio diffinitur cōueniēter ab Aug. sic. Cōfessio ē p quā morb9 latēs spe venie aperit. Et Greg. sic diffinit cōfessionē dicens: Cōfessio ē petōz detectio 7 ruptio vulnerū. In qb9 diffinitōibus tangunt tria. s. actus substātia in aptiōe: materia ppria cū subdit: Morbus latēs: 7 cā motiua cū additur in spe venie. 4o ad cōfessionē requirit psona cui fiat. s. sacerdos. 5o ad cōfessionē requirit efficacia vel eius effectus qui sunt absolutio a culpa 7 a parte pene: 7 obligatio ad aliam ptem pene exsoluendā. Ex quibus duob9 Raymū. in sum. li. iij. cōfessionē diffinit dicēs: Cōfessio est sacramentalis 7 legitima corā sacerdote delinquētis vel peccatoz accusatio ex erubescētia p claues ecclie satisfactoria obligans ad pagendū pniam iniūctā. Ubi nota: q cōfessio tripliciter fit. Uno mō interius. s. in foro cōscie corā deo: 7 in tali cōfessione morbus. s. petm̄ latens nō aperit: q2 deo aptū erat. Scdo mō fit cōfessio exterius corā iudice mūdano: 7 in tali cōfessione morbus. s. petm̄ latens apit: nō tn̄ in spe venie. Tertio mō cōfessio fit exterius in foro cōscie coram dei vicario. s. corā sacerdote: 7 in tali cōfessiōe petm̄ latens sub spe venie apitur. Sed forte argues 5 diffinitōem argu. ondēdo q nō sit cōueniēs vel bona dupliciter. p9 q2 petm̄ sacerdoti aliqn̄ est aptū 7 manifestū: q̄ nō debet dici: Cōfessio est p quā morb9 latēs apit. Rn̄deo ad hoc duob9 modis. p9 q2 q̄uis sacerdos aliqn̄ sciat eius petm vt hō nō tn̄ scit vt xpi vicari9 sicut etiā iudex aliqn̄ scit aliqd̄ malum alteri9 vt hō qd̄ nescit vt iudex. 2o mō rn̄deo 7 dico q q̄uis actus pcepti exterior sit in apto 7 manifest9 sacerdoti tn̄ actus exterior q̄ est principalior est in occulto 7 imanifestus sacerdoti: 7 iō opz q p cōfessionē sacerdoti aperiat vel manifestet. Secundo cōtra diffinitiōnē pdictam argues sic: Illud qd̄ ponit sub sigillo non apitur sed clandit. sed peccatū qd̄ quis cōfitetur ponit sub sigillo cōfessionis: q̄ in cōfessione nō apitur. Rn̄deo 7 dico: q peccatū in confessione apitur sacerdoti 7 claudit alijs sigillo cōfessionis. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. dist. xvii. de cōfes. arti. ii. vtrū cōfessio cōuenienter diffiniat. q. i. in cor. q. 7 in solu. 7. iij. arg. 7 pe. de tharā. iiij. scri. sen. di. xvii. de 9fes. arti. i. in solu. ij. argu.

¶ Qz cōfessio est actus virtutis: 7 q triplex est cōfessio. **CA. II.**

Pro maiorē tamen euidentiā pceden. ca. est sciendum q confessio est actus virtutis. quod triplici ter pbo. s. ex parte pcepti: principij: meriti. p9 ex pte pcepti sic: Precepta legis sunt de actibus virtutū sed confessio cadit sub pcepto: ergo est actus virtutis. 2o hoc idē pbo ex pte principij sic: Uirtus pnie eliciat actū confessionis sicut contritōis 7 satisfactiōis: ergo est act9 virtutis. 3o hoc idem pbo ex pte meriti sic: Nō meremur nisi actibus virtutū. sed cōfessio est meritoria vt dic magister in lr̄a: ergo est actus virtutis. Ubi nota: q confessio peccati de se non dicit actum virtutis sed facta vt 7 qn̄ 7 quō 7 cui debet dicit actū virtutis nam confessio peccati pōt male fieri: nisi debitis circūstantijs. s. quō: 7 qn̄ 7 quid 7 cui cōfiteri oporteat vestiat. Hec. b. tho. iiij. scri. sen. di. xvij. de cōfes. arti. ij. q. ij. vtrū cōfessio sit actus virtutis: in duob9 argu. 5: 7 in cor. q. in fine. Et petrus d tharā. idē ibidē. Sed forte queres cuius virtutis est actus confessio? Rn̄deo 7 dico: q confessio spālis ē act9 alicuius spālis virtutis. verbigratia: Est. n. triplex cōfessio. Prima est beneficioz dei in laudem diuinā: 7 hec ē actus virtutis latrie. Secunda est confessio peccatoz in iudicijs: 7 hec est actus virtutis iusticie. Tertia est confessio peccatoz ad consequendā remissionē peccatoz: 7 hec est actus penitentie 7 multarū aliarum virtutum: vt patebit statim. Hec. b. Tho. vbi. s. immediate. q. iij. vtrū cōfessio sit actus alicuius virtutis spālis: in cor. q. p totū. Ubi nota: q confessio peccati vestita debitis circūstantijs: de quibus patet supra: est actus octo virtutum. s. veritatis: humilitatis: timoris: spei: penitentie: prudentie: continentie: 7 fortitudinis. Primo confessio est act9 veritatis. quod tali rōne ostendo: Ad virtutem veritatis ptinet vt quis se ostendat extra qualis sit intus. sed hoc facit cōfessio. quod patet: quia confessio ex suo nomine importat manifestatōem eius qd̄ quis in conscia tenet. s. vt aliquis ore cōfiteatur illud qd̄ corde tenet. sic ergo sit in quo os 7 cor cōueniūt. si. n. quis aliqd ore pferat qd̄ non tenet corde: nō cōfessio sz fictio dicit: 7 iō pz q 9fessio ē actus veritatis. Hec. b. Tho. vbi. s. imediate. q. ii. in cor. q. Secundo confessio peccatoz vestita debitis circū

stantie est actus vel signū virtutis hūilitatis: qđ p oppositum eius. s. per taciturnitatē peccati pbo: qz taciturnitas peccati nascit ex supbia cordis: ideo. n. pctm̄ suū celat ne putet talis qualē se iam diuio ꝯspectui exhibuit qđ ex fonte supbie nascit. Spēs. n. supbie est se velle iustū videri q̄ est pctōr atq3 hypocrita ꝯuincit q̄ ad instar pmoꝝ parentū vel tergiuersatōe pctā sua leuigare côtendit: vt fecit Cayn vt pz Gen. iiij. Pctm̄ suū reticēdo supprimere q̄rit. Ubi vo supbia regnat vel hypocrisis: hūilitas locū nō hz: sine hūilitate vo alicui veniā sperare non licet. vbi ergo taciturnitas ē ꝯfessiōis: nō est sperāda venia criminis. Tertio cōfessio pctōꝝ ē act⁹ timoris: est. n. testimoniū vel signū ꝯscie timētis deū. qđ pz: qz ille qui iudiciū dei timet ꝯfiteri nō erubescit. pfect⁹. n. timor soluit oēm pudorē ꝛ ipa erubescētia ē grauis pena: ideoq3 iubemur ꝯfiteri pctā vt erubescentiā patiamur p pena: nā hoc ipm ps ē diui iudicij. Dec mgr̄ sen. dis. xvij. in fi. di. li. iiij. Ubi nota: q erubescētia q̄ ponit in diffinitiōe cōfessiōis vt pz ca. pcedē. diffinitiōe tertia: nō ponit in diffinitiōe cōfessionis q̄ cā cōfessionis: cū magis sit nata impedire actū ꝯfessiōis. sed q̄ cā cōfessionis ad liberādūs pena inquantū ipa erubescētia ē quedā pena: sic etiā claues eccle cōcause ꝯfessiōis ad hoc sunt: vt dic. b. Tho. vbi. s. īmediate. q. iij: in solu. ij. argu. Quarto confessio pctōꝝ est act⁹ spei siue signū ð mīa dei sperātis. nā spes diue mīe est cā ꝯfessionis: vt pz. s. ca. pce. ex diffinitione ꝯfessionis: non sic eliciēs ꝯfessionē: sz sic imperās ꝯfessionē. qđ pz: qz spes diue mīe facit oteri ꝛ ꝯfiteri peccata sua. Sz forte q̄res: q̄ istarū vtutū magis ad cōfessionē inducit: an timor pene: an spes venie. Rñdeo ꝛ dico q ꝯfessio magis pcedit ex spe venie q̄ ex tiore pene: ꝛ iō magis innitit articulo ð vita eterna quā respicit spes q̄ articulo de iudicio qđ respicit timor. Quis pnia rōe cōtritōis ecōuerso se habeat. Dec. b. tho. vbi. s. īmediate. q. iij. in so. j. ꝛ. iiij. argu. Quinto cōfessio ē actus pnie: qđ tali rōne ostdo. Cōfessio put ē meritoria includit ꝯtritionē ꝛ satisfactōem: vel in actu vel in pposito. sz hec sūt ð rōne pnie. vt pz infra Pnia: g̃ ꝯfessio ē actus pnie. Sz forte q̄res: vtrū ille q̄ dicit sacerdoti pctā sua nō hñs ꝯtritōem nec volūtatē dimittēdi pctā sua nec satisfaciēdi cōfiteat: argues q nō tali rōne: In ꝯfessione opz q os cōcordet cordi: qz hoc ipm nomē ꝯfessionis reqrit: vt pz. s. sz in illo q̄ adhuc manet i affectu pctī cū ꝯfitet cor ori nō est ꝯforme qz corde pctm̄ tenet qđ ore dānat: q̄ talis nō ꝯfitet. sz ꝯfiteri se fingit. Rñdeo ꝛ dico q ꝯfessio pōt cōsiderari dupl'r. s. inquātū est act⁹ virtutis: ꝛ inquātū ē ps sacri. fm aūt q ē actus vtutis ꝯfessio, pprie ē act⁹ meritorius: ꝛ sic ꝯfessio nō valet sine charitate q̄ est merēdi pncipiū: ꝛ iō ꝯfessio sine ꝯtritōe ꝛ sine satisfactōe vel volūtate satisfaciēdi ꝛ dimittēdi pctā: nō ē cōfessio sz fictio vel irrisio. vn̄ Isido. ð sūmo bo. sic ait: Irrisor ē q̄ adhuc agit qđ penitet: nec videt deū poscere vt subdit⁹ sz subsannare supbus. vn̄ eadē rōne q̄ subsannat deū ille q̄ facit opa pnie in pctō eadē ꝛ ille q̄ ꝯfitet manēs in affectu pctī: qz talis nec ꝯtritōem hz nec volūtatē satisfaciēdi ꝛ dimittendi pctā q̄ ꝯfitet. Sed inquātū cōfessio est ps sacri sic ordinat ꝯfitentē ad sacerdotē q̄ hz claues eccle q̄ p ꝯfessionē ꝯsciam ꝯfitentis cognoscit: ꝛ fm hoc cōfessio pōt eē etiā in eo qui nō est ꝯtritus: qz pōt pctā sua innotescere sacerdoti ꝛ clauib⁹ eccle: ꝛ q̄uis tūc nō pcipiat absolutōnis fructū: tn̄ recedēte fictōe pcipe incipiet: sicut etiā est in alijs sacris. vn̄ talis q̄ fictus ad ꝯfessionē accederet nō tenet iterare ꝯfessionē. sz tenet postmodū fictōem suam cōfiteri. Ad argumētū in oppositū factū rñdeo ꝛ dico q ille q̄ peccata que habet sacerdoti sine cōtritōe narrat vere loquit: ꝛ sic cor cōcordat verbis q̄ntū ad substātiaꝫ cōfessionis: q̄uis cor discordet a fine vel a fructu cōfessionis quē nullus extra charitatē ex̄ns pcipit. Et si queris quare ꝯfessio pōt fieri ficte ꝛ extra charitatē: ꝛ nūq̄ cōtritio vel satisfactio q̄ sunt pnie ptes. Rñdeo ꝛ dico q talis rō huius ē: qz ꝯtritio ꝛ satisfactio fiunt deo. sz confessio fit homini. ꝛ iō de rōne cōtritōis ꝛ satisfactōis est q hō fit deo vnitus p charitatē. n. aūt de rōne ꝯfessionis. Dec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xvij. de cōfes. arti. iij. vtrū cōfessio possit esse informis: in cor. q. ꝛ in solu. ij. ꝛ. iij. argu. Sexto cōfessio est actus prudentie: ꝛ hoc pp̄ter veritatis manifestatōem: vt dicit. b. Tho. vbi. s. īmediate: arti. ij. q. iij. vtrū ꝯfessio sit actus virtutis pnie: in solu. iij. ar. Qui. n. vere confitet manifestat plenarie peccata sua pp̄ter sanitatē recupandā: ꝛ hoc ē magna prudētia scire adinuenire remedia ꝯuenientia ꝛ vtilia plagis suis. Re. infra Prudentia. Septimo confessio est actus tēperantie vel continentie. Cui⁹ rō est: quia ille qui vere confitetur peccata sua in corde suo pponit ꝛ sacerdoti pmittit ab omni peccato de cetero abstinere. Re. s. Abstinentia: ꝛ infra Continentia: ꝛ infra Temperantia. Octauo confessio est actus fortitudis. Cuius rō est: qz ille qui vere cōfitet pponit de oībus pctīs suis plenarie satisfacere. satisfactio aūt pp̄ter sui laborē est actus vel signum fortitudinis ꝛ cōstantie. Re. infra Satisfactio cuius sit actus. ꝛ infra Fortitudo: de ptibus eius.

¶ Qn ad cōfessionē vocalē peccatoꝝ aliq̄ tripliciter obligant: ꝛ quō. CA. III.

Secundo principaliter circa cōfessionē cōsiderāda est obligationis causalitas. Nam cōfessio est de iure naturali. s. diuino ꝛ positiuo. Primo confessio est de iure naturali. Ubi nota q naturale dupliciter dicit. Uno mō dicit naturale: qz natura dictat illud simpliciter. ꝛ sic nō est cōfessio de iure naturali: tum qz ius naturale est idē apud oēs: qz ius naturale est illđ quod opinio non genuit: sed qđ innata quedā vis inseruit: vt tullius dicit: qđ idem est apud oēs. sed confessio non eodem modo est apud omnes: vt infra patebit: ergo ꝛc. tum qz cōfessio fit ei qui habet claues. sed claues nō sunt de institutōe ex iure naturali: ergo nec cōfessio vocalis. Alio modo dicit quid naturale qđ ei a suo creatore imponit. ꝛ sic omne illud qđ in lege moysi vel in euāgelio continet dicit ius naturale: eo q deus pcepit illđ vnde p tanto cōfessio dicit eē de iure naturali: qz deus precepit eā. verbigratia: Natura non dictabat simpl'r nō esse comedendū de ligno sciētie: sed fm quid: puta qz hō fuit pceptum a deo. sic a simili cōfessio vocalis est de dictamine nature: non rōne quia natura est talis. sed rōe q̄ confessio est instituta a deo. Scđo confessio vocalis ē de iure diuino inquantū cōfessio est medicina. ꝛ ideo illi qui non habēt peccatū mortale ex iure diuino ad confessionē nō obligāt: sz soli illi q̄ p⁹ baptismū mortaliter peccauerūt. Tertio ꝯfessio vocalis ē ð iure positiuo. s. ex institutōe eccle: vt patebit: ita q ꝯfessio oī tpe fuit necessaria nō tn̄ eodē mō apud oēs. Qđ pz in lege nature: in lege moysi: ꝛ in lege euangelij. Primo. n. in lege nature fuit necessaria cōfessio: nō vocalis sed mentalis siue cordis: que nihil aliđ erat q̄ corā deo cognitio interior pctōꝝ. nā in lege nature necesse erat q hō interi⁹ se corā deo recognosceret pctōrē: cū displicētia malicie ꝯsiderate: fm q dicit Aug. x. ꝯfes. Cū malus sum nihil aliud ē me cōfiteri deo q̄ displicere mihi: vt in dānatōe sui siue in accusatōe. vn̄ in psal. Deus vitā meā annūciaui tibi: posuisti lachrymas meas in ꝯspectu tuo. Ubi glo. sic dic. Deo vitā nunciat q̄ pctā deo cōfitet: nō deū docēs: sz seipsum peccatorem cognoscens ꝛ accusans vel damnans Sed forte argues in oppositū. s. q cōfessio vocal' fuit

necia in lege nature. ꝛ hoc dupl̄r. p° sic. Dn̄s exigebat a
Cayn cõfessionē vocalē querēdo ab eo: vbi ē Abel frat
tuus: Gen̄. iiij. sed nõ recte hoc exegisset nisi in lege natu
re teneret̄ ad cõfessionē vocalē: ḡ cõfessio vocalis fuit d̄
lege nature. 2° ad idē sic: Job non fuit subiectus nisi le
gi naturali. sed ipē pct̄a sua ore cõfitebat̄ qḋ pꝫ ꝑ hoc ꝙ
dicit de se. Job. xxxj. Si abscondi quasi hō peccatū meū
ḡ cõfessio vocalis est de iure naturali. Rn̄deo ꝛ dico ꝙ
cõfessio que fit deo ꝑ recognitōem peccati ꝛ displicētiā
eius est de iure naturali: ꝛ iō rep̄hendit̄ Adam ꝛ Cayn
de hoc ꝙ nõ cognouerūt pct̄m suū. ꝛ ꝑ hoc pꝫ responsio
ad argumentū primū. Secūdo dico ꝙ cõfessio oris q̄
fit homī est de iure naturali: non simpl̄r sed in casu quo
quis in iudicio cõstitut⁹ a iudice interrogat̄: ꝛ iō tunc
mentiri nõ debet se excusando vel negādo pct̄m. ꝛ ꝑ hoc
pꝫ rn̄sio ad secundū argumētū de Job: qꝛ Job loquit̄ d̄
illa absconsione peccati quā fecit in iudicio dep̄hensus
peccatū negando aut excusando: vt glo. dicit. Secun
do in lege moysi fuit necessaria cõfessio non vocalis: qa
nõ oportebat vt spāle pct̄m a se cõmissum: aut pct̄i circū
stantias ore manifestaret: sed opꝫtebat aliquo signo exte
riori peccatū prestari sicut ꝑ oblatōem hostie ꝑ peccato
ex quo etiā hoī innotescere poterat eū peccasse. Ter
tio in lege noua est necia vocalis cõfessio q̄ fit hoī: ꝛ sic
est necesse in cõfessione ore exprimere peccatū suū: ꝛ q̄n
tum ad suā spēm: ꝛ q̄ntum ad circūstantias aggrauātes
peccatū. Patet ergo ex p̄dictis ꝙ ad cõfessionē aliq̄ tri
pliciter obligamur. p° ex iure naturali: ꝛ hoc in ↄfessio
ne mētali corā deo: ꝛ ꝑ recognitōem pct̄i: vel in cõfessio
ne vocali non simpliciter sed in casu in quo qs in iudi
cio ↄstitutus a iudice interrogat̄. in his. n. duob⁹ casib⁹
cõfitendi veritatē est de iure naturali. 2° ad cõfessionem
obligant̄ aliqui ex iure diuino: ꝛ hoc rõne qua cõfessio
est medicina: ꝛ sm̄ hoc nõ oēs ad cõfessionē tenent̄: sed
illi tm̄ qui post baptismū incurrūt peccatuꝫ mortale. 3°
ad cõfessionē obligāt̄ aliq̄ ex p̄cepto iuris positiui: ꝛ sic
ad cõfessionē tenent̄ oēs ex institutōe eccl'e edita in cõ
cilio generali sub Innocētio tertio. Precepit. n. innocē
tius tertius vt pꝫ ex decretali de penitentia ꝛ remissiōe:
ꝙ omnes vtriusqꝫ sexus cum ad annos discretōis vene
rint ꝙ semel in anno suis sacerdotib⁹ cõfiteant̄. Et h̄ ipē
p̄cepit triplici rõne. Prima rõ est: ꝑpter indigentiā cu
ratōis sic: Quicunqꝫ est infirmus indiget medicina pro
pter sanitatē recuꝑandā. sed oēs peccauerunt: ergo oēs
indigent gratia dei: ꝛ sanitate spūali. Cuꝫ. n. cõfessio est
medicina vt pꝫ: iō ipa est peccatoꝝ aīe expulsiua. Secū
da rõ est ꝑpter reuerentiā cõionis sic: Nullus debet ad
sacramenta cõionē nisi deuote ꝛ reuerenter accedere. vt
aūt deuotius ꝛ reuerētius quilibet fidelis ad sacramēta
cõionem accedat de mandato dn̄i pape quilibet tenet̄
cõfiteri ad minus semel in anno. Tertia rõ est ꝑpter no
ticiā pastoris sic: Pastor de suo grege noticiā debet ha
bere ne lupi gregē inuadant. sed sacerdos est pastor aīa
rū: ergo debet habere noticiā de cõscientijs subditoꝝ: iu
xta illud ꝓuer. xxvij. Diligēter agnosce vultū pecoris tui
ꝛ hoc ideo: ne lupi. i. heretici sub veste ouina. s. innocen
tie ꝛ sanctitatis gregē dn̄icū inuadāt ꝛ ꝑdāt. Sꝫ forte
argues in oppositū. s. ꝙ nõ obligent̄ oēs ad confessionē
duplici rõne. Prima est talis. Confessio in quolibet fo
ro est faciēda iudici supiori. sed aliq̄ sunt qui nõ habent
hoīem iudicē supra se vt dn̄s papa. ḡ nõ oēs ad cõfessio
nē obligant̄. Rn̄deo ꝛ dico: ꝙ nullus est qui nõ hꝫ iudi
cem xp̄m: cui ꝑ suuꝫ vicariū cõfiteri dꝫ: q̄ q̄uis sit eo su
ꝑior inq̄ntū est p̄latus: est tm̄ eo inferior inq̄ntū ē pec
cator. Scd̄a rõ ad idē est talis: Aliq̄s est q̄ nõ hꝫ nisi pec
cata venialia. ḡ cū de illis nõ tenemur cõfiteri: eo ꝙ per
multos alios modos pct̄a venialia remittunt̄: vid̄t̄ ꝙ
ex p̄cepto eccl'e oēs ad cõfessionē nõ obligent̄: sed illi so
li qui sunt in peccato mortali: quid igit̄ facient qui hn̄t
solū pct̄a venialia cū decretal' oīs vtriusqꝫ sexus sic di
cat. Rn̄deo ꝛ dico: ꝙ sm̄ quosdā ex decretali p̄dicta nõ
obligant̄ ↄfiteri nisi illi q̄ hn̄t pct̄a mortalia. qḋ pꝫ ex h̄
ꝙ dicit: ꝙ debēt oīa pct̄a cõfiteri: qḋ de venialib⁹ nõ pt̄
intelligi: qꝛ nullus pōt oīa pct̄a venialia cõfiteri: ꝛ sm̄ h̄
etiā ille q̄ nõ hꝫ pct̄a mortalia nõ tenet̄ ad cõfessionē ve
nialiū: sed ad implēdū p̄ceptū eccl'e vt se sacerdoti rep̄n
tet ꝛ se osn̄dat absqꝫ ↄscientia peccati mortalis eē: ꝛ hoc
ei ad confessionē reputat̄. Sꝫ forte queres: vtrū papa
possit cū aliquo dispēsare ne hō cõfiteat̄ hoī. Rn̄deo ꝛ
dico: ꝙ cõfessio dupl̄r obligat. s. ex p̄cepto dei: ꝛ ex prece
pto eccl'e: vt pꝫ. s̄. Primo. n. put ad cõfessionē aliq̄ obli
gant̄ ex p̄cepto dei: tūc nullus dispensare pōt ne hō cõfi
teatur hoī. Cuius rõ est: quia sicut opus creatōis nõ cõ
uenit nisi deo: ita nouos articl'os edere: aut editos reno
uare: aut noua sacramēta instituere: aut instituta remo
uere est ꝑtātis excellentie que soli debet̄ xp̄o. Secundo
ad cõfessionē obligat̄ ex p̄cepto eccl'e: ꝛ sic papa pōt dis
pensare in cõfessiōe vt possit aliquis diutius cõfessionē
differre q̄ꝫ ab eccl'a sit institutū. Hec oīa. b. Tho. iiij. scri.
sen. di. xvij. de ↄfes. arti. i. q. i. ij. iij. ꝛ. v. in cor. q. ꝛ in solu'.

Utrū pctōr teneat̄ statim cõfiteri. CA. IIII.

Tertio principaliter circa cõfessionē consideran
da est confessionis celeritas: vtrū peccator sta
tim cum peccauit mortaliter teneatur confiteri
vel possit licite differri. Et q̄ntuꝫ ad hoc rn̄deo ꝛ dico: ꝙ
aut tempus offert opportunitatē confitēdi: aut inducit
necessitatē. Primo. n. cum tempus offert opportuni
tatem cõfitendi dico: ꝙ non tenet̄ statim cū mortaliter
peccauit cõfiteri. qḋ quadrupl̄r ꝓbo. s. efficaci rõne: p̄ce
pti obligatōe: mentali contritōe: exempli similitudine.
p° efficaci rõne sic: Quicunqꝫ obmittit istud ad quod ex
p̄cepto tenet̄ opportunitate habita mortal̄r peccat: ergo
si aliquis peccator peccato ꝑpetrato non statim confite
tur qn̄ habet copiam sacerdotis si ad statim cõfiteri te
netur: ꝛ non ↄfitendo statim peccat mortal̄r qua rõe pec
cat in hoc instanti: eadē rõne peccat in seq̄nti: ꝛ sic seq̄
tur ꝙ multa imo centū peccata mortalia cõmittit in die
ꝓ vna confessionis dilatōe: qḋ videtur incõueniens: eo
ꝙ esset valde damnabile. 2° hoc ideꝫ ꝓbo ex p̄cepti ob
ligatione: qꝛ p̄cepta affirmatiua obligāt semꝑ sed nõ ad
semꝑ: hoc est dictū: non obligant ad statim sed ad tem
pus determinatū: non quidē ex hoc ꝙ tunc cõmode im
pleri possunt: quia sic si non daret aliquis elymam de su
ꝑfluo quicunqꝫ pauꝑ offerret̄ peccaret mortal̄r: qḋ falsū
est. sed ad hoc ꝙ tp̄s necessitatē vrgentē inducit: cõfessio
aūt est sub p̄cepto affirmatiuo: ꝛ ideo nõ est transgressor
p̄cepti quantūcunqꝫ differat cõfiteri dum tm̄ semel ī an
no cõfiteat̄: ꝛ maxime tp̄e ab eccl'a instituto: qḋ est tem
pus quadragesime. 3° hoc idem ꝓbo mentali cõtritiōe
sic: Maioris necessitatis est cõtritio q̄ꝫ cõfessio: quia cõ
fessio sine contritione ad salutē non valet: contritio aūt
sine confessione pōt aliquo modo valere. sed ille qui est
in peccato non tenetur statim cõfiteri ꝛ cõteri ea tentōe
que causat peccatū: alioquin ꝑ singula momenta pecca
ret: ergo nec contritus tenet̄ statim confiteri. Ubi sci
endum: ꝙ contritioni semꝑ est annexum ꝓpositū confi
tendi vl' affectu vel in actu: vt patebit infra. 4° hoc idē
ꝓbo ex similitudine: quia lꝫ filius semꝑ possit honorare
patrem non tamē semꝑ peccat mortaliter non honoran
do patrē: sed qn̄ non soluꝫ offert se possibilitas ex ꝑte fi
lij: sꝫ necessitas ex ꝑte patris: ꝛ nõ honorat: tunc mortal̄r
peccat trāsgrediendo p̄ceptum de honoratiōe parentuꝫ.

Sic a simili posito ꝙ assit facultas cōfitēdi: tū ex pte lo/
ci: tū qꝛ hȝ copiā sacerdotis: nō tñ peccat mortalr̄ si statī
nō ꝯfitet᷑. Sȝ ꝙ. ꝙ exñs in pctō mortali statim illō cō/
fiteri teneat᷑ triplr̄ ꝓbo. Primo rōne sic: Nunq̄ȝ cadere
in pctm̄ ⁊ sp̄ resurgere a pctō sunt opposita. sȝ hō exñs in
grā sp̄ tenet᷑ ad nūq̄ȝ cadēdū: ergo pari mō exñs in mor/
tali culpa sp̄ tenet᷑ ad resurgendū a culpa ⁊ ita statim cū
peccauit. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ quecūq̄ȝ opposita nō eq̄ue li/
gant. verbigrā: Dehonorare parētes ⁊ honorare sunt op
posita: ⁊ tñ nunq̄ȝ debemꝰ dehonorare: ⁊ nō sp̄ honorare
sic a siīi: Nam hō sp̄ tenet᷑ ad hoc ꝙ nō cadat: qꝛ cadere ī
pctm̄ nō pōt eē sine ꝯtētu pctī mortalis. sed exñs in pctō
pōt nō resurgere statiȝ sine nouo cōtēptu. s. si intēdit illō
detegere medico vel affectu vel actu. Scđo ad h̄ ideȝ
arguo ex obligatōe: vel ex modi obligatiōe sic: Illud qō
sine termino debet᷑ statim debet᷑. sȝ sine termīo dȝ hō cō
fessionē: sicut ptȝ Jaco. v. ergo tenet᷑ statim quis sine mo
ra ad cōfitendū. Rñdeo ad hoc duobꝰ modis. pͦ qꝛ ali/
ud ē de tentione rei aliene: ⁊ aliud de tentione vl̄ obliga/
tōe cōfessiōis: qꝛ tentio rei aliene inuito dn̄o ꝯtrariat᷑ p̄
cepto negatiuo. qō obligat sp̄ ⁊ ad sp̄: ⁊ iō tenet᷑ ad statiȝ
reddendū. sȝ impletio p̄cepti affirmatiui obligat sp̄ sȝ nō
ad sp̄. cōfessio aūt ē sub p̄cepto affirmatiuo: g̃ ⁊c̄. 2ͦ mō
rñdeo ⁊ dico ꝙ falsum ē ꝙ cōfessio sine termīo debeat᷑:
imo cōfessio debet᷑ cū termīo. s. tpe q̄dragesime. lȝ. n. non
exprimat᷑ terminꝰ in institutōe siue in ꝓmulgatiōe ꝯfes/
sionis: tñ in executōis obligatōe exprimit᷑: vt ptȝ ī decre/
tali illa p̄missa. Tertio ad hoc idē arguo exempli sili/
tudine vel morbi cōpatōe sic: Quilibet tenet᷑ plus facere
ad euadendū a morbo spūali q̄ȝ a morbo corꝑali. sȝ ali/
quis infirmus corꝑalr̄ nō sine aliquo detrimēto salutis
medicū req̄rere tardat: qꝛ talis in seipm̄ manꝰ iniicit vel
ad minus discrimi se cōmittit: g̃ a sili videt᷑ ꝙ nō possit
eē sine detrimēto salutī ⁊ sine pctō mortali si differat cō/
fiteri. Rñdeo ad hoc ⁊ dico: ꝙ aliter est de morbo cor/
ꝑali ⁊ de morbo spūali: qꝛ morbus corꝑalis nisi ꝑ medi/
cine remediū extinguat᷑ sp̄ inualescit in peius. morbꝰ aūt
spūalis. s. pctī extinguit᷑ ꝑ ꝯtritōem cū ꝓposito cōfitēdi.
vñ qꝛ morbo corꝑāli nō pōt nisi ꝑ medicine remedium
suo tpe obuiari: morbo aūt spūali obuiat᷑ ⁊ succurrit᷑ p̄/
dicto mō. s. ꝑ ꝯtritōem cū ꝓposito ꝯfitēdi: iō nō est silr̄ ī
vtroq̄ȝ mō. Scđo dico: ꝙ si tp̄s necessitatē vrgentē ad
cōfitēdū inducit: tūc exñs in pctō mortali īminente tali
necītate cōfiteri tenet᷑ ⁊ si nō cōfitet᷑ vel amplius tardat
mortalr̄ peccat. Ista aūt necessitas tp̄is quo ad obligatō
nē cōfessiōis ex q̄ttuor ꝑtibꝰ pōt attēdi. Ubi nota: ꝙ ali
q̄s ad cōfessionē duplr̄ obligat᷑. s. ꝑ se ⁊ ꝑ accidēs. pͦ. n.
ex pte ꝑiculi aliq̄s ꝑ se ad cōfessionē obligat᷑. vñ si ꝑicu/
lū mortis īmineat: puta si ē in bello vl̄ mulier ē in partu
vel si hō est in mari: vel in aliquo mortis articulo cōstu/
tutus. tūc ꝑ se loq̄ndo ad cōfessionē tenet᷑. 2ͦ ex pte sa
cramenti: ⁊ hoc mō aliq̄s ad cōfessionē ꝑ accidēs obliga
tur: puta qñ ad aliq̄d obligat᷑ qō nō pōt facere nisi con/
fessus. vt verbigrā: Si q̄s vult ordinē sacrū recipe vel ce/
lebrare: vel si debeat eucharistiā sumere: ad quaȝ nullus
post pctm̄ mortale nō ꝯfessus dȝ accedere copia sacerdo
tis oblata ⁊ necessitate nō vrgente: ⁊ inde venit obligatō
qua ecclīa obligat ad confitendū sel' in anno: qꝛ instituit
vt semel in anno in pasca oēs sacram cōionē accipiant:
⁊ ideo ante tempus illud ꝯfiteri teneret᷑ vel in actu si ha
beat copiā sacerdotis: vel in ꝓposito cuȝ aliq̄s teneat᷑ ad
celebrādū si desit copia sacerdotis. 3ͦ ex pte stimuli. s. cō
sciencie: vt si cōscīa dicat sibi ꝙ statim cōfiteri teneatur.
4ͦ ex pte dubii vt si habet casum de quo solus papa euȝ
potest absoluere vel si nō habet copiā cōfessoris dñi pa/
pe ⁊ dubitat ne illum in futurū habebit: tūc in his quat

tuor casibus exñs in peccato mortali statim cōfiteri te/
netur: ⁊ si differat mortaliter peccat. Dec. b. tho. iiii. scri.
sen. di. xvii. de cōfes. arti. i. q. iiii. vtruȝ peccator statim te
neat᷑ cōfiteri cum peccauerit mortalr̄ vel post pctm̄ ⁊ qñ
in cor. q. ⁊ in solu. arg. Et iterū p̄mo quodlibeto. q. xi. vtrū
aliquis possit differre cōfessionē vsq̄ȝ ad quadragesimā
in cor. q. ⁊ in solu. argu. Et idem dicit petrꝰ de tharā. iiii.
scrip. sen. di. xvii. de cōfessione: argu. v. vtrū statim habi/
ta opportunitate teneamur pctā mortalia cōfiteri: ī cor.
q. ⁊ in sol. ar. Et ibidē dic̄ Alex. iiii. pte sum. q. cclxvi. vtrū
exñs in peccato mortali teneat᷑ statim cum eadē oppor/
tunitas cōfiteri: in cor. q. ⁊ in solu. argu.

Q3 differre cōfiteri aliqñ licet aliqñ nō. CA. V.

Ad maiorē tñ euidentiā p̄cedētis ca. est sciēdū: ꝙ
in dilatōe cōfessiōis pōt eē pctm̄ mortale ⁊ nō
sicut in dilatōe baptismi. Sicut. n. dilatio bapti
smi pōt esse bona ⁊ mala ex causa sua: qꝛ vt dicit cōmen
tator. viii. phisicoꝝ. voluntas nō retardat facere opus vo
litū nisi ꝓpter aliquā cām rōnabilem. ita dicendū est de
cōfessione q̄ nō est maioris necessitatis q̄ȝ sit baptismus
⁊ ideo dilatio cōfessionis ex sua cā est vel ꝑiculosa vl̄ vi
tiosa vel meritoria. Primo. n. dilatio cōfessionis ē ꝑi/
culosa ⁊ hoc ex nimia cōfidentia: qꝛ ille qui differt cōfi
teri cum statim pōt discrimini se ꝯmittit: qꝛ in arbitrio
suo sibi tp̄s viuēdi ꝯstituit: ⁊ silr̄ miseratōis diue qō est
deū tentare. Scđo dilatio cōfessiōis ē vitiosa: ⁊ hoc ex
negligētia. Si. n. in quattuor casibꝰ p̄dictis in quibꝰ ne/
cesse est confiteri aliq̄s cōfiteri obmittat: mortalr̄ peccat
dūmō debita opportunitas assit. ⁊ multo magis ꝯfessio
dilatōis est viti osa ꝑꝑ ꝯtēptū: vt si aliq̄s ꝑꝑ ꝯtēptū cōfes
sionē differat vel obmittat. Ubi nota ꝙ contēptus cōfes
sionis est peccatū mortale duplici rōe. s. ex culpa ⁊ ex mo
ra. Prima rō est ex culpa. s. cum contēnitur cōfessio vl̄ ce
leritas cōfessionis vt iteret᷑ actus peccati. Secūda rō est
ex mora: vt si ex aliqua ꝯuersione actuali alicuius ad pe/
nitentiā inducentis contēptus ꝓueniat. verbigratia: vt si
aliquis peccator actualiter cogitaret dispendiū peccati:
⁊ offensam dei ⁊ alia huiusmodi que efficaciter euȝ mo/
uerent ad pnīam nō tamē peniteret. Tertio dilatio cō
fessionis est meritoria: si ad hoc aliquis confessionē dif
ferat vt sacerdoti prudentiori confiteat᷑ vel deuotiꝰ pro/
pter sacrum tp̄us. Sed forte queres: quātū quis exñs
in peccato mortali potest differre confessionē? Rñdeo ⁊
dico: ꝙ aut differt circa tempus ab ecclīa statutū: aut pꝰ
tempus. Si differt confiteri post tp̄s ab ecclīa statutum
mortaliter peccat: eo ꝙ talis est transgressor p̄cepti. Rō
autē huius est: quia sicut nunq̄ȝ est sufficiens cōtritio ꝺ
peccato mortali sine ꝓposito cōfitendi: ita sine p̄iudicio
dico ꝙ non est sufficiēs cōtritio de mortali sine execu/
tione ꝓpositi: offerente se opportunitate ⁊ actuali memo/
ria peccati ⁊ necessitate cōfessionis ex vi p̄cepti. Si vero
exñs in peccato mortali differat cōfiteri circa tempꝰ sta/
tutū: aut differt parū vt cōfiteat᷑ sacerdoti prudētiori. et
hoc licet ⁊ bene facit aut differt multū. verbigrā: Si. n.
quis cōmitteret peccatū mortale immediate post pasca
⁊ crederet se nō habere discretū sacerdotē añ quadrage/
simā nō estimo nec credo ꝙ liceat tāto tp̄e differre ꝯfes
sionē vt ꝯfiteat᷑ sacerdoti discretiori: sed in tali casu cōfi
tendū est sacerdoti minꝰ discreto: ⁊ postea opportunita/
te data cōfitendū eēt sacerdoti magis discreto. Cuiꝰ rō ē
qꝛ lȝ decretalis dicat de peni. di. vi. ⁊ mgr̄ sen. li. iiii. dist.
xvii. ꝙ querēdꝰ est bonꝰ ⁊ discretꝰ sacerdos. Rñdeo ⁊ di
co: ꝙ sicut missa mali sacerdotis quo ad id qō ē de eēn
tia sacri adeo ē efficax vt missa boni sacerdotis: lȝ qͦ ad
ea q̄ sunt ad decorē misse: orōnes dicte in missa a bonis
sacerdotibꝰ efficatiores sūt q̄ȝ dicte a mal: sic ē ꝺ sacerdo

te magis discreto. Nam bonitas ⁊ discretio sacerdotis duplr põt ꝯsiderari. Uno mõ q̃tũ ad inuestigatões ⁊ inquisitões õ pctis ⁊ circãstãtijs ⁊ varietatib⁹ pctõꝝ: ⁊ tũc melioꝛ.i. vtilioꝛ ẽ sacerdos magis discret⁹ q̃ min⁹. Alio mõ põt ꝯsiderari maioꝛ bonitas vel discretio sacerdotis q̃tũ ad absolutõem q̃ fit virtute clauiũ: ⁊ tũc eãdẽ ptãtẽ hʒ sacerdos min⁹ discret⁹ ⁊ magis discret⁹. Dec.b.tho. iiij.scri.sen.di.xvij.de ꝯfessi.õe arti.i.q.iiij.in coꝛ.q.i. medio. ⁊ idẽ pmo qõlibeto.q.xi.vtꝝ aliquis possit differre ꝯfessionẽ vsq̃ ad q̃dragesimã.i.in coꝛ.q. ⁊ Alex.iiij.parte sũ.q.cclxvij.vtrũ ꝯtritus de pctis suis teneaꝛ statim ꝯfiteri offerẽte se opportunitate: an possit differre vsq̃ ad quadragesimã: in coꝛ.q. ⁊ ibidẽ. cclxviij.in quo casu est differenda ꝯfessio.s.vtrũ aliq̃s vel aliq̃ possit vel debeat differre ꝯfessionẽ vt cõfiteaꝛ sacerdoti discretioꝛi: i coꝛ.q. ⁊ in solu.argu.

¶ Opinio hereticoꝝ dicentiũ q̃ cõfessio vocalis nõ est necessaria. CA.VI.

Quarto pncipalr circa ꝯfessionẽ ꝯsiderãda ẽ expressiõis necessitas. Ubi nota q̃ quidã dixerũt q̃ nõ fuit necessaria ꝯfessio ad salutẽ. qd rõnibus et auctoritatib⁹ pbant: ⁊ pmo triplici rõne.s. ex cordis cõtritõe: ex culpe remissiõe: ex pene taxatõe. Prima rõ sum.ẽ ex cordis ꝯtritõe sic. Aug. dicit q̃ vbi pctm̃ nascitur ibi moriaꝛ. sʒ nasciꝛ in corde p ꝯsensum ⁊ delectationẽ: g̃ dʒ mori in corde p ꝯtritõeʒ ⁊ sic pfecta vel sufficiẽs ꝯtritio de pctõ sine ꝯfessiõe sufficit ad salutẽ. Et ꝯfirmo hoc idẽ p talẽ casum: Posito q̃ ꝯtrit⁹ de pctõ nihil cogitat de ꝯfessiõe ⁊ in tali casu decedit: ꝯstat q̃ saluabiꝛ. Rñdeo ad rõnẽ duplr. Pmo q̃ q̃uis pctm̃ p ꝯtritõem dimittaꝛ an̄ actualẽ cõfessionẽ: nũq̃ tñ dimittiꝛ ante cõfessionẽ in pposito existẽ: sic etiã an̄ baptismũ actualiter susceptũ aliq̃s rẽ baptismi cõsequiꝛ ex pposito suscipiendi baptismũ. Si deest possibilitas suscipiendi actu baptismũ sufficit ad salutẽ solũ ppositũ suscipiẽdi baptismũ. si aũt assit suscipiẽdi facultas reqriꝛ ad salutẽ actualis susceptio: nec sufficit tũc solũ ppositũ. Sic a simili cõtritio sp̄ hʒ annexã ꝯfessionẽ: vel in pposito cũ deest possibilitas ꝯfitẽdi: vel in facto cũ adest facultas: ita q̃ ꝯtritioni sp̄ ꝯfessio ẽ annexa. ⁊ hoc vel in affectu vel in actu. vt pʒ. Dec.b.tho.iiij.scri.sen.di.xvj.õ ptib⁹ pnie: ar.i.q.ij. vtrũ he ptes pnie.s. ꝯtritio: ꝯfessio: ⁊ satisfactio ꝯuenienter assigneñ: in solu.ij.arg. ⁊ ibidẽ di.xvij.de ꝯfes.arti.i. q.iiij. vtrũ pctõꝛ statim teneaꝛ cõfiteri: in coꝛ.q. in pncipio. Scdo ad rõnẽ pdictã rñdeo: q̃ sicut nõ est ita facilis curatio vulneris coꝛpalis sicut inflictio ei⁹: imo plura requirũꝛ ad curatõem q̃ ad inflictõem: sic in morbo vel vulnere spũali. Lʒ.n. pctm̃ solo ꝯsensu vel delectatõe cordis cõmittaꝛ: nõ tñ sanaꝛ sola ꝯtritiõe sine ꝯfessione in affectu vel in actu. vñ nũq̃ ẽ ꝯtritio sufficiẽs ad remissionẽ culpe sine pposito ꝯfitẽdi: ⁊ sine executõe ppositi: cũ se tp̄s ⁊ facultas ꝯfitẽdi offert. Scdo ad casum ppositũ rñdeo ⁊ dico: q̃ sufficiẽter ꝯtritus de cõfessiõe nõ cogitet: pcedit vel q̃ subito ẽ morte puentus: ⁊ in tali casu pp̄ vehementiã doloris saluaꝛ: tñ q̃ est puent⁹: ⁊ tunc volũtas apud deũ reputaꝛ sibi p facto: tñ q̃ excusat eũ ipotẽtia. si võ sit negligẽtia vel occupatio circa alia: reputabiꝛ sibi in culpã: vt dicit Alex.iiij.pte sum.q.cclvj. vtrũ necessaria est cõfessio ad salutẽ: in solu.iiij.arg. Scdo q̃ nõ sit cõfessio necessaria ostẽdo alia rõe.s. ex pcti remissione sic: Cõfessio ẽ necessaria ad culpe remissionẽ. sʒ aliquib⁹ est pctm̃ remissuʒ sine hoc q̃ cõfessi legunꝛ: vt pʒ de petro ⁊ de magdalena ⁊ de paulo ⁊ õ dephẽsa i adulterio: Joh.viij. ⁊ silr de lãguido q̃. xxxviij.annis lãguerat. Jo.v. ⁊ de multis alijs a q̃bus xp̄s nullã exegit cõfessionẽ: ⁊ tñ remisit pctã: vt sic dareꝛ intelligi pctã fore dimittẽda sine cõfessiõe. Rñdeo ad hoc q̃ttuoꝛ modis. Primo q̃ xp̄s habuit ptãteʒ excellẽtie in sacris: ⁊ iõ sine sacri administratõe potuit rẽ sacri cõferre. Scdo rñdeo ⁊ dico: q̃ forte nõdũ erat cõfessio instituta. nã xp̄s pmo cõfessionẽ isinuauit cũ dixit: Accipite sp̄m̃scm̃ quorũ remiseritis pctã ⁊c. ⁊ iterũ Matth.xvi. Tibi dabo claues regni celoꝝ. 2° ap̄li cõfessionẽ instituerũt: ne hoĩes q̃ tũc in pctã cadebãt desperarẽt. 3° beat⁹ iacob⁹ ep̄s hierosolymitan⁹ pmulgauit cõfessionẽ dicẽs: Jaco.vlt.i.v. Cõfitemĩ alterutrũ pctã vr̃a. Tertio rñdeo ⁊ dico q̃ ⁊ si nõ legaꝛ pdictoꝝ cõfessio: potuit tñ fieri. multa.n. sunt a xp̄o facta q̃ nõ sunt scripta. 4° rñdeo ⁊ dico: q̃ xp̄s nõ remisit sine cõfessione vt sic daret intelligi. pctã sine confessione fore dimittẽda. sʒ vt sic ab hoĩb⁹ cognosceretur ipm̃ habere ptãtẽ dimittẽdi pctã: ⁊ p cõseq̃ns ipm̃ esse deũ ex hoc q̃ hoĩm mẽtes cogitatões ⁊ pctã cognouit sine illoꝝ cõfessiõe. naʒ inter oĩa signa q̃bus xp̄s ostẽdit se eẽ deũ est: q̃ oĩa cogitata ⁊ pctã sine cõfessiõe cognouit.

Tertio q̃ nõ sit necessaria cõfessio ad salutẽ arguo ex culpe taxatõe sic: Cõfessio fit ad pniaʒ taxãdã p culpa. sʒ hõ posset sibi sufficiẽter taxare pniam pctis suis: g̃ nõ oꝫ alteri cõfiteri. Rñdeo ad hoc duob⁹ modis. p° q̃ sicut i foro cõtẽtioso magis ẽ ordinatũ iudicari ab altero q̃ a seipõ: sic multomagis in foro pnie vel cõscie. 2° q̃ satisfactio nõ sufficeret ad expiandã penã pcti ex quantitate pene q̃ in satisfactõe iponiꝛ: sʒ sufficit inq̃ntũ est ps sacramẽti vtutẽ sacri hñs: vñ oꝫ q̃ p dispositões sacroꝝ imponaꝛ: ⁊ iõ necessaria ẽ cõfessio. Dec.b.tho. iiij.scri.sen. di.xvij.de cõfes.arti.i.q.i. vtrũ cõfessio sit necessaria ad salutẽ in solu.ij. ⁊ iiij.arg. ⁊ pe.de tharã. idẽ ibidẽ õ cõfes. arti.ij.q.i. vtrũ teneamur ad cõfessionẽ: in sol.arg. ⁊ alex. iiij.pte sum.q.cclvj. vtrũ necessaria sit cõfessio penitẽti. i solu.arg. Scdo q̃ nõ sit necessaria cõfessio ad salutẽ pbo trib⁹ auctoritatib⁹. p° auctoritate Aug. exponẽtis illud verbũ psal. Dixi cõfitebor aduersum me iniusticiã meã ⁊ tu remisisti ⁊c. sic dicẽtis: Uolũtas remuneraꝛ nõ opus. sʒ volũtas ẽ in cordis cõtritõe: opus võ in oris cõfessione: g̃ clari⁹ luce cõstat cordis cõtritõe nõ oris cõfessione peccatuʒ dimitti. Rñdeo vt dixi in principio hui⁹ ca.s. q̃ cõpunctio vel cõtritio nõ est sufficiẽs nisi assit voluntas cõfitẽdi qñ opportunitas se offert. vñ Aug. in li. de pnia sic ait: Qui penitet oĩno peniteat: ⁊ dolorẽ ostẽdat lachrymis: ostẽdat vitã suã deo ⁊ sacerdoti: p sacerdotẽ pueniat iudiciũ dei. 2° pbo auctoritate btĩ Ambro. de lachrymis magdalene ⁊ petri sic dicẽtis: Fleuit petrus: q̃ culpa obrepsit ei: lachrymas eoꝝ lego: cõfessionẽ eoꝝ nõ lego. Et subdit Ambro. Lauãt lachryme delictũ qd voce pudoꝛ ẽ cõfiteri: ⁊ venie flet⁹ cõsulunt ⁊ verecundie. Rñdeo ⁊ dico q̃ lachryme cũ cõfessiõe lauãt: sine cõfessiõe võ nõ lauãt. vñ lachryme occulte ⁊ cõfessio secreta q̃ fit sacerdoti lauãt delictũ qd puderet aliquẽ publice cõfiteri. 3° hoc idẽ pbo auctoritatib⁹ Joh. chryso. sic dicẽtis: Spõgie pctõꝝ tuoꝝ lachryme tue sunt. g̃ effusio lachrymarũ sufficit ad salutẽ absq̃ oĩ cõfessiõe. Rñdeo ⁊ dico q̃ lachryme cũ actuali cõfessiõe vel cũ pposito cõfitẽdi lauãt. alias võ nõ. vñ Aug. de sancto victo. sic ait: Quid tibi hic dici putas: vt q̃ petrus lachrymat⁹ legiꝛ: cõfessus nõ legiꝛ. Sic.n. lachryme tñ valuerũt: vbi ꝯfessionẽ oris nõ habuerũt: quãto magis si lachryme vere fuerũt nũc valẽt vbi cũ cordis ꝯtritõe ẽt oris ꝯfessionẽ hñt. Dec oĩa alexã.i.pte sum.q.cclvj. vtrũ sit penitẽti necessaria cõfessio ad salutẽ: in solu.ar.

Q̃ cõfessio vocal' vl' in factõ vl' i voto ẽ pẽitẽti necĩa ad salutẽ: ⁊ q̃re. CA.VII.

Reprobata opĩone dicẽtiũ q̃ ꝯfessio nõ ẽ necĩa ad salutẽ. sʒ suff. ẽ ꝯtritio cordis: dico q̃ p̄t ꝯtritõeʒ cordis ẽ necĩa cõfessio penitẽti vel in facto vel in pposito: hoc aũt tribus auctoritatib⁹ ⁊ q̃ttuoꝛ rõnib⁹

ꝓbo. Primo auctoritate Isaie.xliij. dicentis: Narra si
q̄d habes vt iustificeris. vbi.lxx. interp̄tes addūt: d̄ suo.
dic tu iniquitates tuas vt iustificeris. 2° hoc idem ꝓbo
auctoritate Ambro. in li. de paradiso sic dicētis: Nō po-
test a pctō iustificari quisq̄ nisi añ fuerit cōfessus. 3° hoc
idē ꝓbo auctoritate Aug. sic dicentis: Si cōfessio nō eēt
penitenti necessaria ad salutē sine cā dictū est: Quecūq̄
solueris sup terrā erunt soluta ⁊ in celo. Silr sine causa
dictū est: Tibi dabo claues regni celoꝝ. frustramur vbū
xp̄i frustramur etiā euangeliū xp̄i. Scd̄o q̄ confessio
sit necessaria ꝓbo quadruplici rōne. s. rōne curatōis: sub
iectōis: cōfusiōis: ⁊ roboris. p° est cōfessio necessaria rō
ne curatōis sic: De necessitate salutis ē: q̄ hō de pctīs me
dicinā accipiat. g̃ etiā de necessitate salutis ē q̄ morbū
p cōfessionē detegat: eo q̄ occulta cordis p cōfessionem
manifestant̄ ⁊ curant̄. vñ boeti⁹ in li. de cōsolatōe sic ait
Si opā medicātis expectas opꝫ q̄ vulnus detegas. 2°
est cōfessio necessaria rōne subiectōis sic: Iudiciū sp̄ua-
le est ordinati⁹ iudicio seculari. sꝫ in iudicio seculari nō
est idē iudex ⁊ re⁹: nā reus a iudice iudicat̄. g̃ in iudicio
sp̄ūalis p̄nie pctōr q̄ est reus nō dꝫ eē suipsius iudex: sed
ab alio iudicari. sed nō pōt ab alio iudicari nisi pctā sua
cōfiteat̄. Debet. n. sacerdos pctā cognoscere ⁊ p̄niam in-
iungere ⁊ absoluere q̄ nō pōt facere nisi p cōfessionē pec
cata penitētis recognoscat: g̃ cōfessio ē necessaria ad salu
tē. 3° est ɔfessio necessaria rōe remissiōis culpe sic: Dr̄ia
est inter pctm̄ originale ⁊ actuale mortale. q2 originale
qd̄ ex altero est subtractū pōt oīo ab extrinseco remediū
habere. vt in puulis patꝫ. sed pctm̄ actuale mortale qd̄ ex
seipo q̄s cōmisit nō sufficiēter expiat̄ a seipo sicut suffi-
cienter pctm̄ cōmisit eo q̄ pctm̄ actuale mortale ex p̄te
auersionis a deo hꝫ quādā infinitatē grauedis. ⁊ iō opꝫ
q̄ ex alio habeat medicinā. s. a passione xp̄i: cuius virt⁹
opat̄ in sacris. nam oīs pctī siue originalis siue actualis
xp̄i passio ē remediū. virtus aūt xp̄i sacris eccl'e ē impssa
vñ non possum⁹ siue a pctō originali: siue a pctō actuali
mortali sanari sine sacroꝝ susceptiōe: vel in re qñ habet̄
opportunitas suscipiēdi: vel in ꝓposito qñ articulus ne
cessitatis nō ɔtēptus religionis sacrm̄ excludit. Et iō sic
baptism⁹ quo delet̄ originale est d̄ necessitate salutis vl̄
susceptus actu vel voto: ita cōfessio qua deletur actuale
mortale ē de necessitate salutis eius q̄ cecidit in peccatū
mortale. 4° cōfessio ē necessaria rōne ɔfusionis vel ro-
boris. pctōr. n. plus erubescit in cōspectu hominū q̄ȝ dei
vñ q2 pctōr in oculis diuine p̄tie verecūdiā abiecit co-
gitādo ɔsentiēdo vel delectādo ⁊ ꝑpetrando pctm̄: ideo
opꝫ vt ip̄e pctā sua cōfiteat̄ vt sic in cōspectu hoīs erube
scat. Sꝫ forte queres ad q̄d vel pp̄ q̄d erubescētia i cō
fessione ē necessaria. Rñdeo ⁊ dico q̄ p cōfessiōis erube
scentiā ⁊ virtutē clauiū q̄b⁹ se cōfitēs subijcit ⁊ satisfacti-
onē iniunctā quā sacerdos moderat̄ s̄m q̄litatē crimis
sibi p cōfessionē innotescētis pena expiat̄. Ubi nota
q̄ ɔfessio opat̄ ad duo. s. ad remissionē culpe: ⁊ pene. p°
.n. ex hoc q̄ cōfessio opat̄ ad remissionē pene nō hꝫ con
fessio q̄ sit de necessitate. Cui⁹ rō est: q2 pena ista ē tp̄al̄
ad quā p⁹ culpe remissionē cōfessus ligatus remanet. vñ
sine hoc q̄ in p̄nti vita talis pena expiaret̄ eēt via salutis
2° ad hoc q̄ ɔfessio opat̄ ad remissionē culpe ɔfessio hꝫ
q̄ sit de necessitate salutis. ⁊ iō sicut aliq̄s p hoc q̄ bapti
smū vl̄ sacrm̄ aliud petit se subijcit mīstris eccl'e ad quos
ptinet dispēsatio sacri: ita etiā p hoc q̄ cōfitet̄ pctm̄ suū
se mīstro eccl'e subijcit vt p sacrm̄ p̄nie ab eo dispēsatū re
missionē pctī ɔsequat̄. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xvij. d̄
ɔfes. arti. j. q. j. vtꝝ ɔfessio sit de necessitate salutis: in duo
bus argu. ⁊ in cor. q. ⁊ in solu. ⁊ in argu.

¶ Utrū cōfessio sit necessaria ad salutē CA. VIII.

Ad maiorē tñ euidentiā p̄dictoꝝ cū querit̄ vtrū
necessaria sit cōfessio penitēti: est sciendū: q̄ tri
plex est necessitas. s. obligatōis cōgruitatis. vti-
litatis. p° est necessitas obligatōis siue tētōis: ⁊ hoc mō
cōfessio ē necessaria rōe p̄cepti siue institutōis xp̄i seu ec
clesie. habem⁹. n. facere ea q̄ sunt a xp̄o ⁊ ab eccl'a institu-
ta ne transgressores p̄cepti peccem⁹ mortalr̄. 2° est neces-
sitas ɔgruitatis. peccator. n. ⁊ in deū ⁊ in ecclam peccat.
⁊ iō ɔueniens est q̄ deo ⁊ eccl'e recōciliet̄. cōtritōe autē
peccator recōciliat̄ deo: cōfessione aūt recōciliat̄ eccl'e.
3° est necessitas vtilitatis: ⁊ hoc mō cōfessio ē instituta ꝓ
pter octo vtilitates que ex cōfessione ꝓueniūt. p°. n. cō-
fessio valet ad cognitōem peccati. qñq̄. n. peccator cre-
dit esse veniale illud pctm̄ qd̄ est mortale ⁊ ecōuerso. et
pp̄ hoc necessaria est ɔfessio vt instruat̄ a sacerdote. vtrū
peccatū sit mortale vel veniale: graue vel leue. 2° valet
ad quandā mētis securitatē ex cognitiōe accepte venie.
vñ Chryso. Dic pctā vt cognoscas quoꝝ accepis veniā. ⁊
iō in mente efficit leticiā. Prouer. xv. Secura mens q̄si
iuge cōuiuiū: in psal. In voce exultatōis ⁊ cōfessiōis so-
nus epulantis. 3° valet ad satisfactōem. verecūdia. n. est
magna ps satisfactōis. vñ Aug. in li. de peni. sic ait: Qui
p vos peccastis p vos erubescatis. in hoc. n. q̄ p seipsum
cōfitetur ⁊ peccata sua dicit sacerdoti ⁊ erubescit fit ve-
niale qd̄ opatiōe erat mortale. 4° valet ad pene dimi-
nutōem ex vi clauiū. pōt. n. sacerdos aliq̄d pene debite
relaxare lꝫ non totā ꝯ penā: Ioh. xx. Quoꝝ remiseritis
peccata ⁊c̄. 5° valet ad intercessoꝝ multiplicatōem. te-
netur. n. sacerdos sp̄āliter orare ꝓ eis q̄ confitent̄ sibi. vñ
Aug. quāto. n. pluribꝰ cōfitet̄ in spe venie turpitudinem
criminis tanto facilius consequit̄ gratiam remissionis.
6° valet ad culpe remissionē: quandoq̄. n. non conte-
ritur hō peccator ante cōfessionē: sed in ip̄a cōfessiōe da
tur sibi gratia ɔtritiōis ⁊ p cōsequens remissiōis culpe.
7° valet ad future culpe vitatōem. si. n. aliquis fluctuat
ad casum confiteatur ꝓuitates suas ⁊ cōfirmabit̄. Aug.
si cepisti fluctuare cōfitearis motū ne plangas ruinā.
8° confessio valet ad dei glorificatiōem: qui. n. confitet̄
peccata sua se confitetur iniustū ⁊ deum iustum: ex quo
laudat eum Iosue. vij. Confitere ⁊ da gloriā deo ⁊ indi-
ca mihi quid feceris. Hec Alex. iiij. p̄te sum. q. cclvj. vtꝝ
necessaria sit cōfessio penitenti: in cor. q.

¶ Qꝫ habens vsum lingue ⁊ sacerdotis tenetur vbo ꝓ
prio confiteri. CA. IX.

Et quia actus ꝓprius cōfessionis est manifesta-
tio criminis: vt supra ex diffinitōe ɔfessiōis pa-
tet: ideo posset aliquis querere vtrū sufficiat ad
salutem si aliquis confiteat̄ scripto. Rñdeo ⁊ dico: q̄ d̄
necessitate huius sacramēti est q̄ peccator sua pctā ma-
nifestet: ⁊ circa hoc nullus pōt dispensare sicut nec circa
baptismū. Sed q̄ manifestatio peccati fiat verbo dico:
q̄ aliter se habet extra casum necessitatis: ⁊ aliter in casu
necessitatis. Primo. n. s. extra casum necessitatis nul-
li hñti vsum sensuū ⁊ copiā sacerdotis ⁊ noticiā lingue
illius sufficit cōfiteri p nunciū vel p scriptū. Sꝫ ex insti-
tutōe eccl'e tenet̄ qui pōt vt vbo cōfitet̄. ⁊ hoc pp̄ quat-
tuor rōnes. s. pp̄ iusticiā: erubescentiā: euidentiā: cōueni
entiā. Prima rō est ꝓpter iusticiā. Cū. n. duplex sit cōfes
sio. s. mentalis ⁊ vocalis. Pria confessio fit deo ⁊ nō hoī
. s. mētalis. Scd̄a ɔfessio. s. vocal̄ fit hoī ⁊ nō deo. Rō aūt
huius est: quia in iudicio anime iudex dꝫ eē p̄cipalis.
⁊ talis qui posset absoluere ⁊ ligare. ⁊ q2 hoc p̄ncipalr̄ cō
petit deo q̄ solus pōt relaxare pctā. ⁊ deus añ hūane na-
ture assumptōeȝ erat deus ⁊ nō hō sufficiebat sibi mētal̄
cōfessio. Postq̄ȝ vo de⁹ fact⁹ ē hō p hūane nature assum-
ptōeȝ: ex tūc etiā vocalē cōfessionē requirit. ⁊ q2 de⁹ in

forma hūana vbiqꝫ pñs esse nō pōt suos vicarios cōsti/tuit ⁊ dereliquit.s.hoīes sacerdotes quibus peccata nr̄a vocaliter cōfiteri debemus: ⁊ hoc ꝓ̄ iusticiā. nā ex h̄ ꝙ homo deo mentalr̄ ꝯfitetur nō tñ hūiliat̄ si deo subijci/atur: sicut hūiliatur cum subijcit̄ hoī ꝓ̄ deū. vñ Hugo de sancto victore sic ait: Iustū est vt qui pri⁹ deū supbiē/do deserens terrenis ꝑ cōcupiscētiam se subdidit: nunc ꝑ hūi/litatē deū requirens vt plenius affectū sue deuotōis in/sinuet: eisdē.s. hoībus se ꝓpter ꝑceptū dei ꝑ obedientiam inclinet. Sicut.n. pniciosa fuit elatio nolle subijci: sic lau/dabilis ⁊ fructuosa deuotio est ꝓ̄ supiorē etiā inferio/ribus inclinari. Hec Pe. de thar. i.iiii.scri.sen.di.xvii. de ꝯfes.arti.ij.q.iiij.vtrū in lege noua teneamur vocalr̄ con/fiteri: in cor.q. ⁊ Alex.iiij.pte sum.q.cclvij. que ꝯfessio ē necessaria: an illa q̄ est cordis ⁊ fit deo: an illa q̄ est oris vel vocis ⁊ fit homini: in cor.q. Scda rō principalis q̄re ille qui pōt tenet̄ verbo ꝯfiteri est ꝓpter erubescentiā. Erubescentia.n.seu verecūdia de manifestatōe peccati ē valde nessaria penitenti: eo ꝙ magnā ꝑtem remissionis hꝫ. ⁊ qꝛ petōr magis erubescit cōfitēdo verbo q̄ꝫ scripto: ⁊ ꝓpria voce q̄ꝫ interpte. ideo opꝫ vt ꝓpter verecundiam ampliorē de peccato ore cōfiteat̄. vñ Aug. in libro ð pe/nitentia: Qui ꝑ vos peccastis ꝑ vos erubescatis: vt qui ore peccat ore purget̄. Tertia rō est ꝓpter euidentiā facti. Cū.n. ꝯfessio sit manifestatio peccatoꝝ. cōmuni⁹ ⁊ expressiue hoīes ꝯsueuerunt manifestare cōceptus suos vtendo verbis q̄ꝫ signis. manifestatio aūt eius qđ latet i corde nō ita pōt fieri scripto sicut verbo. Quarta rō ē ꝓ̄ ꝯuenientiā. nam ꝯueniētius est ꝙ peccator si pōt ore cōfiteat̄. qđ dupliciter ꝓbo. p̄⁹ ꝑ similitudinē in alijs sa/cramentis. sicut.n. in sacramētis alijs accipit̄ cōior ⁊ cō/uenientior materia vt in eucharistia panis qui ē cōmu/nior ⁊ ꝯuenientior materia: ⁊ in baptismo aqua q̄ est cō/munior ⁊ ꝯuenientior materia ad abluendū: sic in sacra/mentali cōfessione peccatoꝝ vsus verboꝝ est cōmunior ⁊ cōuenientior actus. 2⁹ ꝓbo hoc idē tam ex pte sacer/dotis absoluentis q̄ꝫ ex pte peccatoris ꝯfitentis. p̄⁹ ex pte sacerdotis absoluētis. opꝫ.n. ꝙ sacerdos absoluat sub aliqua forma verboꝝ. absolutio aūt debet fieri pñti ⁊ nō absēti. vñ nō pōt fieri ꝑ nunciū vel ꝑ scriptū: sed ꝑ ꝓpriū verbū sub certa forma. 2⁹ hoc idem ꝓbo ex pte peccato/ris ꝯfitentis. opꝫ.n. ꝙ peccator clauib⁹ ecclesie se subijci/at ꝑ ꝯfessionē manifestans ore petā sua. Secūdo si loq̄/mur in casu necessitatis ꝯfessio vel manifestatio peccati verbo non est de necessitate sacri: ⁊ ꝑ ꝯsequēs nec de ne/cessitate salutis: alioq̄n nulla necessitate posset aliq̄s ali/ter effectū huius sacramenti ꝑcipe qđ ptꝫ esse falsum: eo ꝙ mutis vel quibuscunqꝫ alijs q̄ verbo cōfiteri nō pñt: sufficit ad salutē scripto vel nutibus fieri. in tali.n. casu excusat eum necessitas inuincibilis: ⁊ deus nō req̄rit ab hoīe impossibile. vñ mutus debet cōfiteri ꝑ scriptū vel ꝑ nutū siue ꝑ aliquod signū. Ille vō qui est alterius lin/gue tenet̄ ꝯfiteri ꝑ interptem laicū. ⁊ hic interpres laic⁹ oīa tenet̄ celare: qꝛ lꝫ cōfessio laico facta nō sit sacrm̄: est tñ quoddā sacramentale: vt dicet̄ infra. Surdus vō hn̄ pōt ⁊ tenet̄ viua voce ꝯfiteri. sed iniungēda est illi pnīa ꝑ scriptū vel ꝑ signū. Patet ergo ex ꝑmissis ꝙ cōfessio mentalis necessario debet fieri soli deo. cōfessio vō voca/lis cum quis pōt est de necessitate salutis. cum vō quis non pōt licet modis alijs manifestare petm̄ suū. Sed ꝯ̄ aplꝰ ad Ro.x. ꝙ ore confessio fit ad salutē: ergo vocalis cōfessio est necessaria. Rn̄deo ⁊ dico: ꝙ illud verbū apl̄i non intelligit̄ de cōfessione peccatoꝝ sed de cōfessione fidei. Sed forte queres hic talem casum: Sunt aliq̄ qui non habent copiā alicuius cui ꝯfiteant̄ peccata sua sicut illi qui sunt sclaui saracenoꝝ: vtrū subtractū sit eis remediū salutis: ⁊ quid debent facere vt saluent̄. Rn̄deo ⁊ dico: ꝙ sufficit ꝙ talis cōfiteat̄ deo cum ꝓposito ⁊ de/siderio ꝯfitendi sacerdoti offerente se opoꝛtunitate. vel sufficit saltem ꝙ talis ꝯterat̄ cum ꝓposito ꝯfitendi si se vnqꝫ offerret facultas. Hec.b.Tho. in pmo quodlibeto. q.x. vtrū sufficiat si aliq̄s cōfiteat̄ scripto. in cor.q. ⁊ i so/lu.argu. Et pe. de tharā.iiij.scri.sen.di.xvij. de ꝯfes.ar.vj. q.ij. in cor.q. Et Alexā.iiij.pte sum.q.cclxxij. sub eodē ti/tulo: in cor.q. ⁊ in solutōe casus.

¶ Qꝫ tria genera hominū ꝯfiteri tenent̄: ⁊ q̄. CA.X.

Preter illa que dicta sunt supius de confessione iterū circa vsum vel actū confessionis q̄nqꝫ sunt dicenda.s. qui debeant cōfiteri: quid debeāt cō/fiteri: cui debeant cōfiteri: qn̄ debeant ꝯfiteri: quō debe/ant cōfiteri. Primo ꝯsiderandū est qui debeāt ꝯfite/ri. nam tria genera ꝑsonarū cōfiteri tenent̄.s. bene dispo/situs nō habens ꝯsciam peccati mortalis. ꝑfectus nō ha/bens conscīam etiā peccati venialis: obstinatus existēs in peccato mortali nō habens voluntatē dimittēdi petm̄.

Primo.n. dico: ꝙ ille qui est bene dispositus vl̄ nō ha/bens ꝯsciam peccati mortalis tenet̄ cōfiteri semel in an/no: ⁊ hoc ꝓpter ꝑceptū eccl̄e de cōfitendo semel in anno.

Sed forte queres: quid talis debet cōfiteri. non.n. oꝫ aliquod genus peccati mortalis confiteri. Cuius rō est: qꝛ cum nō habeat cōsciam alicuius mortalis nō debꝫ di/cere cōtra ꝯsciam ⁊ mentiri. Silr̄ talis nō debet venia/lia ꝯfiteri: eo ꝙ multis alijs modis fit remissio venialiū videlicet orōne dn̄ica: tunsione pectoris: aspersiōe aque benedicte ⁊ alijs modis. ergo qui nō hꝫ cōsciam mortal̄ quid ꝯfiteri tenet̄? Rn̄deo tribus modis. Pmo ꝙ nō opꝫ ꝙ talis ꝑ se loquendo peccata venialia cōfiteat̄. Cu/ius rō est: qꝛ ꝑ venialia non fit sepatio nec a regno eccl̄e triūphantis: nec a regno eccl̄e militantis. Cum ergo per ipsa venialia regnū nō excludit̄ nō indiget officio claui/um ꝑ qđ regnū apitur. Per accidēs tñ pōt eē necessariū venialia cōfiteri. ⁊ hoc duplici rōne: vel rōne dubij quā/do credunt̄ mortalia. vel rōe statuti qn̄ hō qui tenet̄ cō/fiteri nō habet nisi venialia: vt dicit pe. de tharā.iiij.scri. sen.di.xvij. de cōfes.arti.iiij.q.i. vtrū teneamur cōfiteri ve/nialia: in cor.q. Scdo mō rn̄deo ⁊ dico: ꝙ nō habēs cō/sciam alicuius mortalis nō debet in spāli cōfiteri aliqđ mortale: qꝛ nō debet mentiri. nec debet cōfiteri venialia rōne iam dicta: sed in generali debet cōfiteri ⁊ dicere se peccatorē. ⁊ talis contra ꝯsciam non facit: qꝛ vnusquisqꝫ ex bona ꝯsciētia ⁊ secura pōt dicere se peccatorē esse iux/ta illud ꝓuer.xx. Quis pōt dicere: mundū est cor meū: purus sum a peccato? Et i. Ioh̄. i. Si dixerim⁹ qꝛ petm̄ non habemus: ⁊c̄. Hec Alex.iiij.pte sum.q.i. vtrū nō hn̄s ꝯsciam mortalis teneat̄ ꝯfiteri: in cor.q. Tertio mō re/spondeo ⁊ dico: ꝙ ex vi sacramenti nō tenet̄ aliquis ve/nialia cōfiteri sed ex institutōe eccl̄e sic: qn̄ nō habꝫ alia peccata mortalia que ꝯfiteat̄. Uel pōt dici f̄m quosdā: ꝙ ex decretali ꝑdicta que ꝑcepit: Ois vtriusqꝫ sexus ⁊c̄. nō obligant̄ nisi illi qui hn̄t petā mortalia: ꝙ ptꝫ ex hoc ꝙ dicit oīa peccata cōfiteri. ⁊ f̄m hoc ille qui nō hꝫ mor/talia non tenet̄ ad cōfessionē venialiū: sed ad implēdū ꝑceptū eccl̄e vt se sacerdoti repñtet: ⁊ ostēdat se absqꝫ con/scientia mortalis esse. ⁊ hoc ei ꝑ ꝯfessione reputat̄: vt di/cit.b.Tho.iiii.scri.sen.di.xvii. de cōfess.arti.i.q.iii. vtrum oēs ad cōfessionē teneant̄: in solu.iij.argu. Secundo principalr̄ supposito ꝙ aliquis sit tante puritatis ⁊ sim/plicitatis ⁊ ꝑfectōis ꝙ etiā nec venialis peccati cōscien/tia sit ligatus: nunquid talis cōfiteri tenet̄. Rn̄deo ⁊ di/co: ꝙ talis etiā ꝯfiteri tenet̄. ⁊ hoc ꝓpter ꝑceptū eccl̄e ad implendū. talis.n. nō tenet̄ cōfiteri in spāli: qꝛ sic mētire/tur. sed in generali cōfitēdo ⁊ dicendo se esse peccatorē.

z hoc mõ ɔfitẽdo nõ mentit̃. Cui⁹ ratio ẽ: qꝛ qñ hõ con
fitet̃ se esse peccatozẽ: nõ semꝑ ɔfitet̃ hoc ex culpa actua
li quã habet. sed ex reatu pene culpe que ꝓcessit. vt dicit
Alex. in iiij. pte sum. q. de ɔfessiõe arti. iij i coz. q. Ter
tio dico ꝙ obstinat⁹ existẽs in pctõ moztali nõ habens
volũtatẽ dimittẽdi pctm̃ etiã ɔfiteri tenet̃. z hoc ex insti
tutione z pcepto ecclesie quo oẽs fideles ad ɔfessionem
artãtur. Sed cõtra: Aliqs nõ ɔtritus ɔfiteri nõ debet.
sed obstinat⁹ est nõ ɔtritus: g̃ zc̃. Rñdeo z dico: ꝙ hͦ ver
bum. s. aliqs nõ ɔtritus ɔfiteri nõ debet habet duplicem
sensum vel intellectũ. Prim⁹ est talis: Aliqs nõ dꝫ confi
teri nõ ɔtritus. z talis intellect⁹ huius dicti ẽ verus: tũ
qꝛ null⁹ dꝫ ficte ɔfiteri. sed ɔfitens nõ habẽs voluntatẽ
dimittẽdi ficte cõfitet̃: ergo zc̃. tũ qꝛ ozdinate sunt ptes
penitẽtie. pma est ɔtritio. scða ẽ ɔfessio. tertia est satisfa
ctio. debet g̃ ɔtritio ꝓcedere ɔfessionẽ cõfessio satisfacti
onẽ. g̃ nõ cõtritus nõ ɔfiteri debet: sicut nec cõtritus nec
cõfessus satisfacere. Secũdus intellect⁹ istius verbi ẽ ta
lis: Aliqs nõ ɔtritus nõ dꝫ ɔfiteri z talis intellect⁹ ẽ fal
sus: qꝛ licet peccatoz sit ɔtritus siue nõ tñ ab ecclesia sta
tuto dꝫ ɔfiteri: nõ tamẽ dꝫ ɔfiteri nõ cõtritus. i. sine ɔtri
tione. Hec Alex. vbi. s̃. arti. iiij. vtrũ obstinat⁹ teneat̃ con
fiteri: in coz. q. z in solu. arg.

Qꝫ pctm̃ manifestum ẽ ɔfitendũ: z quare. CA. XI.

f Ecũdo pncipaliter circa vsum vel actũ ɔfessiõis
ɔsiderandũ est qd debeat ɔfiteri. z qñtũ ad hoc
dico: ꝙ manifestũ pctm̃: occultũ: ꝓpriũ: recolitũ
est ɔfitendũ. Primo pctm̃ manifestũ est ɔfitendũ. z hͦ
duplici rõne. Prima ẽ ex pte sacerdotis cõfessionẽ audi
entis. qñuis eñi sacerdos aliqñ sciat eius pctm̃: nõ tñ scit
in forma iudicij vt christi vicari⁹: sicut etiã iudex aliquã
do scit vt hõ qð nescit vt iudex: z iõ qñtũ ad hoc ꝑ ɔfessi
onẽ sacerdoti apitur z fit manifestũ. vñ opoztet ꝙ sacer
dos audiat z cognoscat pctm̃ nõ vt hõ: sed vt dei vicari⁹
s. ꝑ testimoniũ ɔsciẽtie accusantis q̃ est test⁹ diuin⁹. quo
usqꝫ eñi sic nouerit nõ est ei⁹ soluere aut ligare: z iõ opoz
tet cõfiteri pctm̃ quãtumcũqꝫ sit publicũ. Scða rõ est ex
pte peccatoris cõfitentis vt iustificet̃. quãtumcũqꝫ enĩ
aliqs ab aliquo accusat̃ nõ ꝓp hoc iust⁹ iudicat̃ sed ma
gis iniust⁹. sed qñ hõ se ipsum q̃ dignus ẽ accusari de ac
cusat: tũc exercet op⁹ iusticie: vt dicit̃ Prouer. xviij. Ju
stus in pncipio accusatoz ẽ sui. vt g̃ qs iustificetur vt di
gnus sit recõciliatione ecclesie necessaria est ꝓpria accu
satio quãtũcũqꝫ eius pctm̃ sit publicũ. Sꝫ forte argu
es in oppositũ. s. ꝙ pctm̃ manifestũ nõ sit ɔfitendũ: qꝛ su
per illo verbo Geñ. iiij. Vox sanguinis fratris tui Abel
clamat ad me de terra. dicit sic glo. Euidẽtia patrati sce
leris nõ indiget clamoze accusatozia. g̃ vbi ẽ scel⁹ euidẽs
nõ requirit̃ ɔfessio. Rñdeo z dico. ꝙ hoc verbũ glo. in
telligendũ est de crimine notozio in foro iudiciali. vnde
qꝛ scelus ita ẽ manifestũ ꝙ nõ indiget inq̃sitione neqꝫ te
stiũ ꝓbibitione: nõ autẽ intelligit̃ de accusatione q̃ in fo
ro penitentie se accusat. Cuius rõ est: qꝛ in foro iudiciali
sufficit euidẽtia sceleris ad ɔuincendũ reum z condem
nandũ. Jn foro vero penitẽtie nõ ꝓcedit̃ ad ɔdẽnandũ:
sed ad recõciliandũ requirit̃ volũtaria confessio. vñ Hu
go de sancto victoze sic dicit: Voluit christ⁹ vt a temet
ipso surgeres nõ quasi extozta vel coacta videret̃ confes
sio tua. Hec Alex. iiij. pte sum. de vsu cõfessionis. q. cclxi.
vtrũ pctm̃ manifestũ sit ɔfitendũ in coz. q. Et. h Tho. iiij.
scrip. sen. dist. xvij. de cõfessione arti. ij. q. j. vtrũ Aug. ɔue
niẽter diffiniat cõfessionẽ in solu. j. arg. z petrus de tha.
dicit idẽ. iiij. scrip. sen. dist. xvij. de cõfessione: arti. iiij. q.
ij. sub eodẽ titu. in coz. q.

Qꝫ pctm̃ occultum est ɔfitendũ: z quare. CA. XII.

f Ecũdo dico ꝙ pctm̃ occultũ est cõ
fitendũ. z hoc duplici rõe. Prima rõ est ex pte sacerdo
tis ɔfessionẽ audiẽtis. s. absolo a culpa z obligatio ad pe
nã: qꝛ enĩ ꝓ moztali qs penã meret̃ eternã ꝓ q̃ satisfa
ctio tpalis iniũgẽda ẽ arbitrio sacerdotis: necesse est ꝙ
fiat sacerdoti cõfessio pcti occulti. Scða rõ est ex pte
pctõris cõfitentis vt q̃ nõ erubuit in occulto in cõspectu
diuine maiestatis: erubescat in cõspectu sacerdotis. s. vt
erubescat ꝓpriã maliciã in cõfitendo: q̃ nõ erubuit crea
toꝛẽ suũ in delinquẽdo. hõ eñi carnalis pl⁹ erubescit ocu
los hoĩs q̃ꝫ dei. Hec Alex. iiij. pte sum. q. cclxi. vtrũ pctm̃
manifestũ sit ɔfitendũ: in coz. q. Sꝫ forte queres vtrũ
pctm̃ cozdis sit ɔfitendũ: z argues ꝙ nõ ꝑ aug. qui dicit:
Vbi pctm̃ ozit̃ ibi moziat̃. sed ozit̃ pctm̃ cozdis in cozde
ꝑ delectationẽ: g̃ in cozde debet mozi ꝑ ɔtritionẽ. vñ nõ
est necesse ꝙ moziat̃ ꝑ ɔfessionẽ. Rñdeo z dico: ꝙ pctm̃
cozdis ẽ ɔfitendũ. qð tali rõe ꝓbo: Partes penitẽtie sũt
cõnexe z ozdinate: g̃ sicut requirit̃ cõtritio confessio z sa
tisfactio ad hoc ꝙ dimittat̃ pctm̃ ozis z opis: ita etiã ad
hoc ꝙ remittat̃ pctm̃ cozdis requirunt̃ hec tria: videli
cet ɔtritio cõfessio z satisfactio. Ad verbũ aug. respõdeo
z dico: ꝙ intẽtio aug. est determinare modũ penitẽdi iu
xta modũ delinquẽdi. si eñi culpa sit publica z alios scan
dalizat debet penã subire in foro penitẽtie z in foro iudi
ciali. vñ debet publice penitere q̃ autẽ in occulto peccat
in occulto debet puniri. vñ crimẽ qð est occultũ sufficit
soli deo ꝑ sacerdotẽ dicere: nec opoztet publicari cozam
multis qð est occultũ. Hec Alex. vbi. s̃. q. cclxij. vtrũ pec
catũ cozdis sit confitendũ in coz. quest. z in solu. vni⁹ ar
gumenti.

Qꝫ pctm̃ propriũ z nõ alienum est confitendũ. CAP. XIII.

t Ertio dico: ꝙ pctm̃ ꝓpriũ est ɔfitendũ non alie
num. Vbi nota: ꝙ aut pctm̃ ꝓpriũ põt sufficiẽ
ter explicari vel notificari sine pctõ alterius: aut
nõ. Si pctm̃ ꝓpriũ põt notificari sufficiẽter sine peccato
alteri⁹ tũc pctm̃ ꝓpriũ z nõ alienũ est ɔfitendũ. qð dupli
citer ꝓbo. p⁹ auctoritate psal. Dixi ɔfitebor aduersũ me
iniusticiã meã. glo. nõ alienã. 2⁹ hoc idẽ ꝓbo ratiõe sic:
Cõfessio fit ꝓ absolutione obtinẽda. null⁹ vero absolui
tur a pctis alienis: g̃ nõ debet ea ɔfiteri. Scða rõ ad idẽ
est talis: Null⁹ debet in cõfessione aliũ infamare. sed ꝓ
ditoz alteri⁹ criminis hoc facit: g̃ zc̃. Si vero pctm̃ pro
priũ sine notificatiõe pcti alteri⁹ cõfessori manifestari nõ
põt: aut imminet aliqð periculũ illi: z tũc nõ est ɔfitẽdũ
sed sine hui⁹ circũstantia sufficit pctm̃ dicere et ibi gra
tia. Si mulier fuit cognita ab epõ suo sufficit dicere i ge
nerali ꝙ fuit cognita a quodã magno plato. vbi vero nõ
imminet periculũ alteri z pctm̃ alteri⁹ ꝓprio est annexũ
tũc illud ɔfiteri tenet̃. Sꝫ cõtra: Qꝫ eñi possit ɔfitens
pctm̃ alteri⁹ ɔfiteri tali rõne ostẽdo. Ex charitate potest
aliqs pctã ꝓximi deflere z ꝓ illis penitẽtiã facere: g̃ simi
liter videt̃ ꝙ possit pctã aliena in ɔfessione referre. Rñ
deo z dico: ꝙ nõ est simile: qꝛ si doleo z ɔdoleo pctõ pro
ximi: z punio me ꝓ illo: misericozdiã illi impetro nec ei
iniuriã facio. sed si eũ accuso sum criminis ꝓditoz z diffa
matoz qð nulli licet. Hec petr⁹ de tha. iiij. scrip. sen. di.
xxj. circa tertiũ articulũ: arti. ij. q. ij. vtrũ hõ aliquãdo pec
cata aliena debeat ɔfiteri in duob⁹ argumẽtis z in coz.
q. z Alex. iiij. pte sum. q. cclxiij. vtrũ qs teneat̃ cõfiteri pec
cata aliena: in coz. q. z in solu. iij. arg.

Qꝫ pctm̃ ꝓpriũ recolitũ est ɔfitendũ. CA. XIIII.

q Varto dico ꝙ pctm̃ recolitũ z nõ pctm̃ oblitũ
est ɔfitendũ: qð tali rõne ostẽdo: Null⁹ tenetur
ad impossibile. sed pctã oblita. s. elapsa a memo
ria ẽ impossibile ɔfiteri cũ nulla possunt ɔfiteri nisi q̃ ha
bent̃ a memoria: g̃ zc̃. sed debet tñ qs ɔfiteri de pctis ob
litis in generali: z in spãli de negligẽtia q̃ fuit cã illi⁹ ob

liuionis. Et merito: qꝛ duplex malū accidit ex obliuione pcti.s.negligētia qua tradit̄ obliuioni: ꝛ omissio ꝯfessionis sequitur. vñ grauiorē penā sustinebit qs ꝑ pctis oblitis ꝛ ꝯfessione neglecta q̄ sustineret ꝑ eisdem si specialiter essent ꝯfessa. Cui⁹ ratio ē. qꝛ ꝑ obliuione pcti ꝛ ꝯfessione neglecta vel omissā que orit̄ ex obliuione pcti punit̄ quis ī inferno. vñ grauiorē penā sustinebit quis ꝑ pctis oblitis q̄ sustineret ꝑ eisdē si spāliter essent ꝯfessa: qꝛ ex erubescētia ex pte ꝯfitētis dimitteret̄ de pena debita ꝛ virtute clauiū ex pte ꝯfessoris audiētis ꝛ penitentiā iniungētis. Hec Alex. iiij. pte sum. q. cclxiij. vtrū aliqui teneant̄ ad ꝯfessionē pctōꝝ oblitoꝝ: in coꝛ. q. ꝛ in so. arg.

¶ Utrū radices pctōꝝ sint ꝯfitēde. CAP. XV.

a Ð maiorē tñ euidentiā predictoꝝ quero tres q̄stiones. Prima ē: vtrū radices pctōꝝ. s. ignorātia infirmitas vel impotētia ꝛ malicia sint cōfitende. Rñdeo ꝛ dico: q̄ tales radices dupliciē possunt cōsiderari vel inquātū sunt quedā pene ex originali peccato ꝯtracte vel inquātū sunt volūtarie. Primo enī modo. s. inquātū tales radices sunt quedā pene ex originali pctō ꝯtracte nō sunt ꝯfitēde. Cui⁹ ratio est: qꝛ tales non sunt volūtarie. nec ꝑ ꝯñs ꝯfitēde: qꝛ earū cōfessio magis excusaret ꝛ alleuiaret pctm̄ q̄ accusaret ꝛ aggrauaret. Secūdo mō inquantū tales radices sūt volūtarie ī tāto sunt ꝯfitēde. Sūt enī volūtarie: puta qñ ignorātia ē affectata ꝛ qñ infirmitas placet vt ex his q̄lꝫ peccādi licentia habeat̄. Hec Alex. iiij. pte sum. q. cclxv. vtrū radices pctōꝝ sunt ꝯfitēde. in coꝛ. q. Scđo questio ē: vtrū tētatiōes sunt cōfitende. Rñdeo ꝛ dico q̄ simpliciter ꝛ absolute loquēdo tētationes nō sunt ꝯfitēde. Cui⁹ ratio ē: qꝛ nihil est cōfitendū nisi gen⁹ pcti aut circūstantia pcti. sed tētatio neqꝫ ē peccatū neqꝫ circūstātia pcti. g̃ ꝛc. Scđo vero mō loquēdo sm̄ qd. s. put tētationes sūt volūtarie tūc sunt ꝯfitēde. Sūt autē tētationes volūtarie trib⁹ modis p̄⁹ qñ qs tētationib⁹ se exponit. vt faciūt illi q̄ vadunt ad spectacula vt videāt mulieres. 2⁹ mō qñ tētationib⁹ nō resistit̄. 3⁹ mō qñ sine oī tētatiōe peccat vel pctō qs se exponit: si hec expositio aliquo mō est dicēda tētatio. Hec Alex. vbi. s̄. q. cclxvi. vtrū tētationes sint ꝯfitende: in coꝛ. q. Tertia q̄stio est vtrū sint ꝯfitēde circūstantie peccatoꝝ: ꝛ que. Req. s̄. Circūstātie. dist. v. ca. v. ꝛ cap. vi.

¶ Q, extra casum necessitatis necessariū est solūꝫ sacerdoti ꝯfiteri. CAP. XVI.

t Ertio ꝑncipalit̄ circa actū ꝯfessionis cōsiderare debem⁹ cui debeat ꝯfiteri. Et q̄tuꝫ ad hoc dico tria. primū est: q̄ extra casum necessitatis necessariūꝫ ē ꝯfiteri sacerdoti ꝛ nō laico. scđm ē: q̄ in casu necessitatis licet ꝯfiteri etiā laico. tertiū est q̄ necessarium est ꝯfiteri sacerdoti ꝓprio. Primo dico q̄ extra casū necessitatis necessariū ē ꝯfiteri sacerdoti ꝛ nō laico: qđ ꝓbo triplici rōe. s. ꝓfiguratōis: absolutōis: cōionis. Primo rōe ꝓfiguratiōis sic. Confessio ꝓfigurat̄ in lazari mortui viuificatione. sed dñs solis discipulis ꝑcepit vt lazarum soluerēt: vt pꝫ Joh̄is. xi. ergo sacerdotib⁹ est ꝯfessio faciēda. Scđo hoc idē ꝓbo rōe absolutiōis sic: Cōfessio ꝑncipaliter ad absolutionē est ordinata. sed ptās soluēdi atqꝫ ligādi data ē ꝑncipaliter summo pōtifici. s. petro ꝛ alijs apostolis: ꝛ ꝑ illos alijs sacerdotib⁹. g̃ ab illis solis pōt fieri Absolutio. g̃ ꝑ ꝯñs illis solis debet fieri confessio. Tertio hꝰ idē ꝓbo rōe cōionis sic: Cōfessio ordinat̄ ad eucharistie sumptionē: g̃ illis solis debet fieri ꝯfessio q̄ possunt eucharistiā cōsecrare ꝛ ministrare. sed soli sacerdotes hoc possunt g̃ ꝛc. Quarto hoc idē ꝓbo ratione ordinatiōis sic. Soli sacerdotes cū ordinant̄ accipiunt claues g̃ soli sacerdotes hūt ptātē soluēdi atqꝫ ligādi: g̃ ꝑ ꝯñs solis sacerdotib⁹ debet fieri ꝯfessio. Nam si alijs nō sacerdotib⁹ sufficit ꝯfiteri: g̃ frustra cōcessa ē sacerdotib⁹ ptās absoluēdi ꝛ ligādi. sed nō ē frustra sacerdotib⁹ ꝯcessa ptās: g̃ ꝛc. vñ Aug. de peni. dist. vi. Qui voluerit ꝯfiteri pctā sua, vt inueniat gratiā querat sacerdotem. Sꝫ forte argues in oppositū. s. q̄ nō solis sacerdotib⁹ sit ꝯfessio faciēda: sed etiā nō sacerdotib⁹. ꝛ hoc duplici rōne. Prima ē talis: Penitētia ē sacramentū necessitatis sicut baptism⁹. sed ī baptismo ꝑꝑ necessitatē sacramēti q̄libet hō est minister etiā nō sacerdos g̃ etiā in penitētia: ꝛ sic etiā nō sacerdoti vt ministro ecclesie est ꝯfessio faciēda. Rñdeo ꝛ dico q̄ baptism⁹ est mag̃ sacramētū necessitatis q̄ sacramētū penitētie quo ad ꝯfessionē ꝛ absolutionē. Cui⁹ ratio ē: qꝛ baptism⁹ q̄nqꝫ ꝑtermitti nō pōt sine ꝑiculo mortis eterne: vt pꝫ in pueris q̄ nōdū habēt vsum rōis. ꝛ iō ad obuiandū huic ꝑiculo quilibet nō sacerdos baptizare pōt. sed nō est ita de ꝯfessiōe que tm̄ ad adultos ꝑtinet: in q̄bus ꝯtritio cū ꝓposito ꝯfitendi ꝛ desiderio absolutiōis sufficit ad liberandū a morte eterna. ꝛ iō nō est simile de baptismo ꝛ de cōfessione: vt pꝫ. Scđo ad idē arguo alia rōe sic: Cōfessio ad hoc in ecclesia ē ordinata vt rectores pecoꝝ suoꝝ vultū agnoscāt. sed q̄nqꝫ rector siue ꝑlatus nō est sacerdos g̃ ꝯfessio non semꝑ faciēda ē sacerdoti. Rñdeo ꝛ dico q̄ cognoscē vultū pecoris sui ad duo ē necessarium. p̄⁹ ad hoc vt gregi christi coordinet̄: ꝛ sic cognoscere vultū pecoris pertinet ad curā ꝛ solicitudinē pastoralē q̄ incūbit q̄nqꝫ illis q̄ nō sunt sacerdotes. 2⁹ cognoscere vultū pecoris ē ordinatū vt ꝯueniēs medicamentū salutis ei ꝓuideat̄. s. sacramētū eucharistie ꝛ alia q̄ ꝓhibere spectant ad sacerdotē solū. ꝛc. Hec. b. Tho. iiij. scrip. sen. dist. xvij. de ꝯfessione ar. iij. q. i. vtrū sit necessariū ꝯfiteri sacerdoti in duob⁹ arg. contra ꝛ in coꝛ. q. ꝛ in solu. ij. ꝛ. iiij. arg. Et Pe. de tharan. eadē arti. i. q. i. vtrū sufficit ad salutē ꝯfiteri laico in ar. contra: ꝛ in coꝛ. q.

¶ Q, in casu necessitatis sufficit cōfiteri laico. CA. XVII.

f Ecūdo ꝑncipaliter dico. q̄ ī casu necessitatis. s. qñ imminet periculū mortis ꝛ deest copia sacerdotis sufficit laico confiteri. qđ tali rōe ostēdo. Sicut baptism⁹ est sacramentū necessitatis: ita etiā penitētia. Baptism⁹ autē duplicē ministrū hꝫ. vnū cui ex officio baptizare incūbit. s. sacerdotē: aliū cui in necessitatis articulo rōe talis necessitatis dispēsatio baptismi ꝯmittitur. s. nō sacerdotē: ita etiā minister sacramēti pñie ē duplex. Un⁹ cui ex officio ꝯfessio ē facienda. s. sacerdos cui ex officio ꝯuenit ꝯfessiones audire ꝛ absoluere ꝛ cōicare vt pꝫ cap. ꝑcedēti. Ali⁹ in necessitatis articulo. s. laicus qui tūc vices sacerdotis supplet vt ei ꝯfessio fieri posset. In hoc aūt casu nota q̄nqꝫ. Primū est q̄ in articulo necessitatis si nō habet̄ copia sacerdotis lꝫ sit bonū ꝯfiteri laico: nō tñ necessario ꝯfiteri tenet̄: sed sufficit habere ꝓpositū ꝯfitēdi tpe ꝛ loco suo. Scđm ē: q̄ talis cōfessio facta laico nō est sacramētū: qꝛ deest ibi id qđ est ex pte sacerdotis. s. absolutio ꝑꝑ defectū clauiū. Est tñ talis confessio facta laico quodāmō sacramētalis ex desiderio penitētis: nā in tali casu penitēs ꝯfitēs laico hꝫ desideriū cōfitēdi sacerdoti si posset. Tertiū est q̄ summus sacerdos. s. de⁹ supplet sacerdotis defectū: ꝛ hoc ex desiderio penitētis. Quartū est: q̄ ex quo qs semel baptizat⁹ est a quocūqꝫ nō oꝫ q̄ iterū baptizet̄ a sacerdote. sed si aliquis in casu necessitatis laico ꝯfitet̄ iterꝫ tenet̄ cōfiteri sacerdoti si articulū necessitatis euadat. Rō autē hui⁹ est ista: qꝛ in baptismo satisfactio ecclesie ad hominē ꝑuenit ꝑ ipm̄ elemētū exteri⁹ adhibituꝫ qđ verbo vite sanctificat̄ sm̄ formā ecclesie a quocūqꝫ: ꝛ iō ex quo semel baptizatus ē a quocūqꝫ: nō opoꝛtet q̄ iterū baptizet̄. sed in penitentia satisfactio ecclesie nō ꝑuenit ad hominē nisi ꝑ ministrū

quia nõ est ibi aliqđ elementũ corꝑale exteri⁹ adhibitũ qđ ex sanctificatiõe inuisibilẽ gratiã cõferat. Et ideo q̃uis ille q̃ est cõfessus laico in necessitatis articulo sit misericordiã ꝯsecut⁹ a deo ꝙ mandatũ dei sicut potuit impleuit: nõ tñ adhuc ẽ recõciliatus ecclesie vt ad sacramẽta ecclesie admitti debeat nisi pri⁹ absoluat̃ a sacerdote. ⁊ ideo oportet ꝙ iterũ sacerdoti cõfiteat̃ cũ copiã habere poterit sacerdotis. Dec.b. Tho. iiij. scrip. sen. dist. xvij. de ꝯfessione arti. iij. q. ij. vtrũ in nullo casu liceat aliis cõfiteri q̃ sacerdotib⁹: in cor. q. ⁊ in solu. i. ⁊ iij. arg. Quintũ est ꝙ laic⁹ in casu necessitatis audiẽs pctã illius q̃ nõ põt habere copiã sacerdot̃ tenet̃ pctã illa celare ac si haberet in ꝯfessione. Cui⁹ rõ est: q2 sicut nõ sacerdos participat aliq̃d de actu clauiũ dũ ꝯfessionẽ ꝑꝑ necessitatem audit: ita etiã ꝑticipat aliq̃d de actu sigilli ꝯfessionis: q̃uis loquẽdo ꝓprie sigillũ ꝯfessionis nõ habeat. ⁊ tenet̃ celare pctã sibi in tali casu dicta: cũ sibi dicant̃ sicut deo. Dec.b. Tho. iiij. scrip. sen. dist. xxi. de sigillo ꝯfessionis: arti. i. q. iij. vtrũ non solũ sacerdos habeat sigillũ ꝯfessionis in cor. q. ⁊ in solu. ij. arg. ¶ Q2 necessariũ est confiteri ꝓprio sacerdoti: ⁊ quare.

CAP. XVIII.

Tertio dico ꝙ necessariũ est ꝙ hõ q̃ confitet̃ nõ cuilibet sacerdoti cõfiteat̃: sed sacerdoti ꝓprio. qđ triplici rõe ostẽdo. s. ex institutione: rõe: ⁊ similitudine. P⁹ ex institutione ecclesie sic: Institutionẽ ecclesie ꝑterire nõ licet. sed innocẽtius terti⁹ instituit vt p3 ꝑ decretalẽ que dicit ꝙ oĩs vtriusq3 sex⁹ semel in anno ꝯfiteat̃ ꝓprio sacerdoti. g̃ ⁊c̃. 2⁹ hoc idẽ ꝓbo ratiõe sic. Ad hoc ꝙ sacerdos possit absoluere requirit̃ ꝙ non solũ habeat ordinẽ sed etiã ꝙ habeat iurisdictionẽ sup illũ quẽ debet absoluere. Cui⁹ ratio ẽ: q2 sacerdos q̃ debet absoluere debet ẽẽ talis q̃ possit impare illi q̃ ꝯfitet̃ sibi ad aliq̃d agendũ: imperiũ autẽ in aliũ nõ cõpetit alicui nisi illi q̃ sup eũ iurisdictionẽ habet: ⁊ iõ sicut ille q̃ nõ est sacerdos nõ põt absoluere ꝙ caret ordine: ita nec ille q̃ nõ h3 iurisdictionẽ sup eũ: ⁊ ꝑꝑ hoc oportet ꝙ sicut cõfessio fit sacerdoti: q2 habet ordinẽ: ita necessario debet cõfessio fieri ꝓprio sacerdoti: q2 talis h3 iurisdictionẽ ꝑ quã põt impare: qđ p3: q2 cũ sacerdos nõ absoluat nisi ligãdo ad aliq̃d faciendũ: ille sol⁹ põt absoluere qui põt ꝑ imperiũ ad aliq̃d faciendũ ligare. qđ põt facere sacerdos ꝓprius rõe iurisdictionis quã sup subditũ suum h3. Et ꝯfirmo hoc idẽ breui⁹ scđa rõne sic: Ad effectũ aliquẽ ꝓducendũ requirunt̃ duo. s. potẽtia actiua in agẽte ⁊ materia debita in patiẽte vel suscipiẽte. Hinc est ꝙ ad effectũ ligãdi ⁊ soluẽdi requirit̃ ⁊ ptãs clauiũ que dat̃ i ordinatiõe ⁊ materia debita. s. subdit⁹ qui habet̃ ex iurisdictione. 3⁹ hoc idẽ ꝓbo tali similitudine: q2 sicut se h3 ep̃us ad suã diocesim: ita se h3 sacerdos ad suam parochiã. sed nõ licet vni ep̃o in diocesi alteri⁹ ep̃i ep̃ale officiũ exercere sm statuta canonũ: g̃ nõ licet similit̃ sacerdoti vni⁹ parrochie absoluere subditũ sacerdotis alterius parrochie cũ iurisdictionẽ ⁊ ꝑ ꝯñs imperiũ nõ h3 sup eũ.

Sed forte argues in oppositũ. s. ꝙ q̃libet sacerdos potest absoluere ⁊ sic nõ est necessariũ ꝯfiteri proprio sacerdoti tali rõe: Sicut eñ sacerdos ẽ minister sacramẽti penitẽtie ita etiã est minister sacramẽti eucharistie. Uel aliter: Sicut solis sacerdotib⁹ data ẽ ptãs absoluẽdi: ita etiam ꝯficiẽdi. sed q̃libet sacerdos põt ꝯficere: g̃ similiter q̃libet sacerdos põt absoluere. Rñdeo ad hoc tribus modis. P⁹ ꝙ nõ est simile de ptãte ꝯficiẽdi ⁊ absoluẽdi. Cuius rõ est: q2 sacerdoti cuilibet ꝯficiẽti: materia debita ẽ quilibet panis triticeus. sed sacerdoti cuilibet absoluẽti nõ est materia debita q̃libet hõ sed subdit⁹. Scđo modo rñdeo assignãdo rõem hui⁹ dicti: q2 sacramentũ eucharistie nõ requirit imperiũ sup vnã hostiã magis q̃ sup aliã. ⁊ ideo põt q̃libet ꝯsecrare similiter sacramentũ eucharistie nõ requirit imperiũ in aliquẽ hoĩem sicut requirit sacramẽtũ penitẽtie: ⁊ iõ ratio nõ sequit̃. Tertio mõ rñdeo ⁊ dico: ꝙ sicut nõ licet eucharistiã ab alio q̃ a ꝓprio sacerdote accipe q̃uis verũ sit sacramẽtũ qđ ab alio sacerdote percipit̃: ita non licet alicui nisi sacerdoti ꝓprio ꝯfiteri: ⁊ si ꝯfitet̃ extra casum necessitatis. s. extra articulũ mortis in quo casu q̃libet sacerdos vicem gerit ꝓprij sacerdotis nulla sequit̃ absolutio. Dec.b. thomas. iiij. scrip. sen. dist. xvij. de ꝯfessione arti. iij. q. iiij. vtrũ necesse sit ꝯfiteri sacerdoti ꝓprio in cor. q. ⁊ in solu. ij. argu. Et Pe. de thará. idem quarto scripto sen. dist. xvij. de ꝯfessione arti. iij. q. ij. sub eodẽ ti. in cor. q. ⁊ in solu. i. arg. ¶ Q2 sacerdos ꝓprius dicit̃ esse aliq̃s tribus modis.

CAP. XIX.

Pro maiorẽ autẽ euidentiã precedẽtis capituli ẽ sciendũ: ꝙ sacerdos ꝓpri⁹ dicitur esse trib⁹ modis. s. ꝓprie: cõiter: ⁊ cõmunissime. Primo sacerdos ꝓprius ꝓprie accept⁹ est sacerdos parrochialis q̃ administrat sacramẽta: ⁊ cui ꝯmissa est cura spũalis parrochianoꝝ. Scđo sacerdos ꝓprius cõiter acceptus dicit̃ ille q̃ ꝓpria auctoritate vel officio gerit curã parrochianoꝝ suoꝝ. i. oĩm q̃ sunt in sua diocesi vt ep̃us talis tãq̃ prelat⁹ ordinari⁹ põt absoluere subditos q̃ sunt in sua diocesi. Tertio mõ sacerdos ꝓpri⁹ cõmunissime accept⁹ dicit̃ quicũq3 põt penitentẽ ad cõfessionẽ recipe ⁊ [illegible] absoluere auctoritate sive ptãte sibi a supiore cõmissa: quales sunt penitẽtiarij dñi pape ⁊ inferiorũ ep̃orũ: ⁊ illi q̃bus a dño papa est ꝯcessum priuilegiũ audiẽdi ꝯfessiones. Dec Alex. iiij. pte sum. q. cclxxij. vtrũ ꝑtermisso inferiore sacerdote parrochiali possit penitens ꝯfiteri supiori. s. ep̃o vel ei⁹ penitẽtiario: in cor. q.

Si autẽ breui⁹ vis ꝓcedere dicas: ꝙ ꝓprius sacerdos est duplex: vel ex iurisdictione ordinaria sicut sacerdos parrochialis vel ep̃us vel papa: vel ex iurisdictione delegata: sicut iste cui ꝯmittit ptãtem aliq̃s hoꝝ triũ: vel etiã legat⁹ dñi pape: vt dic̃ Pe. de thará. iiij. scrip. sen. di. xvij. de cõfessione: ar. iij. q. ij. vtrũ sit necesse cõfiteri ꝓprio sacerdoti: in cor. q. in fi. Ubi sciendũ ꝙ electio discreti sacerdotis cui ꝯfiteamur nõ est nobis cõmissa vniuersaliter nostro arbitrio faciẽda sed de licẽtia supioris. Q2 autẽ supior, vt ep̃us vel penitẽtiari⁹ possit dare licentiã alteri ꝯfitẽdi ꝓbo duplici rõne. Prima ẽ ꝑ locũ a maiori talis: Quicq̃d põt inferior põt supior. sed ipse sacerdos parrochialis põt dare licentiã suo parrochiano ꝙ alteri ꝯfiteat̃: g̃ multo magis supior põt. Scđa ratio ẽ talis: ptãtem quã h3 sacerdos in populo h3 ab ep̃o. sed ex illa ptãte põt sacerdos parrochialis ꝯfessiones audire: g̃ etiam alius põt hoc idẽ cui ep̃us ptãtem cõcedit. Sed forte argues in oppositũ. s. ꝙ nõ semꝑ tenet̃ homo ꝯfiteri proprio sacerdoti duplici rõne. Prima ẽ talis: Quidã sunt sicut prelati q̃ nõ vident̃ habere ꝓpriũ sacerdotẽ cũ supiorem nõ habeãt: g̃ ⁊c̃. Rñdeo ⁊ dico ꝙ ꝑlatis sacramenta dispẽsare incũbit que nõ nisi mũdi tractare debẽt: ⁊ iđo ꝯcessum ẽ eis a iure ꝙ possint sibi eligere ꝓprios sacerdotes qui q̃tũ ad hoc sunt eis supiores: sicut etiã vn⁹ medicus curat̃ ab alio nõ inquãtũ est medic⁹: sed inquãtũ est infirm⁹. Scđa rõ est talis: Ille q̃ audit ꝯfessionẽ alicui⁹ est ꝓprius iudex eius: alias nõ posset eum ligare ⁊ soluere: vt p3 cap. precedẽti. sed vni⁹ hoĩs nõ possunt esse plures ꝓprij sacerdotes vel iudices: q2 teneret̃ pluribus obedire ꝙ ẽ impossibile si ꝯtraria ꝑciperent vel impossibilia: g̃ nõ põt aliq̃s alicui ꝯfiteri nisi ꝓprio sacerdoti ẽt ex licẽtia supioris. Rñdeo ⁊ dico ꝙ incõueniens esset si duo equalit̃ sup eandẽ plebẽ ꝯstituerent̃. sed ꝙ duo quorũ vnus ẽ alio principalior sup eandẽ plebẽ ꝯstituant̃ nõ est incõueniẽs ⁊ scđm hoc sup eandẽ plebẽ immediate

sunt ⁊ sacerdos parrochialis ⁊ epūs ⁊ papa: ⁊ q̄libet eoꝝ
que sunt iurisdictionis ad ip̄m ꝑtinētia alteri pōt cōmit-
tere. Sup̄ior aūt qui etiā est p̄ncipalis inferiori sacerdo-
ti dupliciē suā iurisdictionē pōt cōmittere. vno mō ꝙ vi-
ce sua eum cōstituat sicut papa ⁊ ep̄us suos penitētiarios
cōstituūt: ⁊ tūc talis penitētiarius ē p̄ncipalior q̄ꝫ p̄lat⁹
inferior: sicut penitētiarius pape q̄ꝫ ep̄us: ⁊ penitētiari⁹
ep̄i q̄ꝫ sacerdos parrochialis: ⁊ magis tenet̄ ei cōfitēs obe-
dire. Alio mō p̄latus sup̄ior ea que sunt iurisdictiōis in-
feriori cōmittit ita vt eū coadiutorē illius sacerdotis con-
stituat. ⁊ q̄ꝛ coadiutor ordinat̄ ad eū cui coadiutor dat̄
ideo coadiutor ē minus p̄ncipalis. ⁊ ideo penitens non
tantū tenet̄ obedire ei quantū ꝓprio sacerdoti. Patꝫ
igit̄ ex p̄missis: ꝙ penitēs de licētia pape vel ep̄i potest
alteri cōfiteri q̄ꝫ ꝓprio sacerdoti. ⁊ hui⁹ oppositū asserere
est hereticū: s̄m illud. dist. xxij. omēs. vbi dicit̄: ꝙ q̄ detra-
hit ius suū aliis ecclesiis iniust⁹ est. q̄ aūt detrahit ius
ecclesie romane heretic⁹ est censend⁹: vt allegat excellēs
doctor magister Herphe⁹ ordinis fratrū predicatorū in
tractatu quē fecit de p̄tāte pape. Priuilegiū ḡ siue man-
datū seu licētia cōcessa quibusdā: puta cisterciēsibus: p̄di-
catorib⁹ ⁊ minorib⁹: vt pꝫ ꝑ decretalē de cōfessionib⁹ au-
diēdis: nulli homini ē cōcessa vel cōmissa in fauorē suū
neq̄ꝫ in scandalū bonoꝝ sacerdotū: q̄ꝛ hoc esset cōtra cha-
ritatē: sed ad honorē dei ⁊ vtilitatē plebis ⁊ ꝑꝑ defectū
maloꝝ sacerdotū. Nā sacerdotes q̄ꝫ plures quattuor ma-
la in se habēt ꝑꝑ que penitēs vult sacerdoti alteri cōfite-
ri. P̄⁹ habēt in se auariciā: eo ꝙ quidā querunt que sua
sunt ⁊ nō que iesu christi: q̄ gregi p̄sunt nō vt gregem pa-
scāt: sed vt pascant̄ a grege. 2⁹ habēt negligentiā: q̄ꝛ ani-
marū saluti negligūt subuenire. 3⁹ habēt ignorantiā: q̄ꝛ
nesciūt subuenire. s. cōsulere ligare ⁊ soluere. 4⁹ hn̄t ma-
liciā: q̄ꝛ vel penitentē eis cōfitentē impetūt vel cōfessionē
reuelāt. vn̄ si peccator sciat suū ꝓpriū sacerdotē min⁹ ido-
neū: puta hereticū aut solicitatorē ad malū: aut fragilē. s.
ad pctm̄ qd̄ quis ei cōfitet̄ pronū: vel si reuelator cōfessio-
nis ꝓbabiliter existimat̄: vel si pctm̄ cōtra ip̄m cōmissū
sit de quo q̄s cōfiteri debet. In omnibus aūt his casib⁹ ⁊ si-
milib⁹ in q̄bus penitēs ꝓbabilit̄ timet periculū sibi vel
sacerdoti ex cōfessione facta: debet penitens recurrere ad
sup̄iorē: vel ad eū q̄ priuilegiū hꝫ: vel a suo sacerdote par-
rochiali petere licentiā alteri cōfitēdi. ꝙ si licentiā habe-
re nō possit: vel si sacerdos parrochialis non esset facilis
ad cōcedendū licentiā: talis peccaret grauiter: quia multi
adeo sunt infirmi ꝙ poti⁹ sine cōfessione morerent̄ q̄ꝫ ta-
li sacerdoti cōfiterent̄. vn̄ si sacerdos licentiā negat idem
est iudiciū qd̄ de illo q̄ nō hꝫ copiā sacerdotis: vn̄ magis
debet eligere laico cōfiteri. nec in hoc talis trāsgredit̄ p̄-
ceptū ecclesie de cōfitēdo ꝓprio sacerdoti: q̄ꝛ p̄cepta iuris
positiui nō se extendūt vltra intētionē precipiētis que ē
finis p̄cepti. s. charitas: s̄m apostolū. nec iterū fit aliq̄ in-
iuria sacerdoti: q̄ꝛ priuilegiū videt̄ amittere q̄ cōcessa sibi
abutit̄ p̄tāte. Nota ꝙ q̄nq̄ꝫ casus ponunt̄ quibus li-
cet aliis cōfiteri q̄ꝫ ꝓprio sacerdoti sine ei⁹ licētia. prim⁹
est si sit vagabūdus: sc̄dus si mutat domiciliū: terti⁹ si of-
fendit in aliena parrochia: quart⁹ ꝑꝑ maliciā sacerdotis
q̄ꝛ reuelat cōfessionē: quint⁹ in articulo necessitatis. s. cū
q̄s habet parrochialē sacerdotē ignorantē: cui⁹ ignoran-
tia tāta ē vt hominē possit inducere in errorē: tūc in tali
casu de licētia sacerdotis vel sui sup̄ioris debet aliū sa-
cerdotē parrochialē petere vt ei cōfiteat̄. Hec b. Tho. iiij.
scrip. sen. dist. xxi. i expositiōe littere in fine distinctiō. a.

Quāuis autē cōfessus sup̄iori vt penitētiario pape vel
ep̄i vel alteri a papa vel ab ep̄o priuilegiū seu cōmissionē
habēti nō teneat̄ cōfiteri ꝓprio sacerdoti nec pctā q̄ non
hꝫ nec pctā illis cōfessa cū pctā sint sibi dimissa ⁊ quo ad
deū: ⁊ quo ad ecclesiā: tn̄ ꝑꝑ statutū ecclesie de cōfessione
faciēda semel in anno seruandū eo mō se dꝫ habere sicut
ille q̄ hꝫ solū venialia. talis enī solū venialia dꝫ cōfiteri: vt
quidā dicūt: ⁊ ꝓfiteri se a pctō mortali immunē: ⁊ sacer-
dos in foro cōsciētie tenet̄ credere. Si tn̄ iterū cōfiteri tene-
tur nō frustra p̄mo cōfessus fuisset: tū q̄ꝛ quāto q̄s pluri-
bus sacerdotib⁹ cōfitet̄: tāto plus de pena ei remittit̄: tū
ex erubescētia cōfessionis q̄ ei in penā satisfactoriā cōputa-
tur: Tū ex virtute clauiū. vn̄ totiēs posset aliq̄s cōfiteri ꝙ
ab omī pena liberaret̄: ⁊ iō bonū est ꝙ ille q̄ auctoritate
pape vel ep̄i cōfessionē audit inducat penitentē ꝙ cōfitea-
tur ꝓpo sacerdoti. qd̄ si noluerit nihilomin⁹ absoluē de-
bet. Hec b. Tho. iiij. scrip. sen. dist. xvij. de cōfessione. arti.
iij. q. v. in argumētis cōtra: ⁊ in cor. q. ⁊ in solu. arg. verū
ex priuilegio vel mādato sup̄ioris possit q̄s alteri cōfiteri
q̄ꝫ ꝓprio sacerdoti.

¶ Qꝫ laudabile ⁊ vtile est ꝙ peccator q̄ꝫcitius pōt cōmode pctm̄ suū cōfiteat̄ ⁊ hoc ꝑꝑ quinq̄ꝫ rōnes. CA. XX.

q Uarto circa actū cōfessionis cōsiderare debemus
quā sit cōfitendū. Ubi nota: ꝙ aliud ē cōfessionē
accelerare: aliud cōfessionē frequētare: aliō con-
fessionē iterare. Prio enī lꝫ nō sit necesse cōfessionē ac-
celerare preueniēdo tēpus cōfessionis ab ecclesia statutū
vt pꝫ ex supradictis: tn̄ vtile ē ⁊ laudabile ꝙ pctōr q̄ꝫciti⁹
cōmode pōt pctm̄ suū cōfiteat̄. ⁊ hoc ꝑꝑ quinq̄ꝫ rationes
Pria rō est ꝑꝑ incertitudinē tp̄is: nā hora seu tp̄s mor-
tis est incertū: Luce. xij. Ueniet dn̄s serui illi⁹ q̄ nō spe-
ratur. Exemplū de diuite cui dictum est: stulte hac nocte
⁊c. ⁊ iō ne forte p̄occupati die mortis. queram⁹ spacium
cōfessionis ⁊ p̄nie: ⁊ inuenire nō possim⁹: q̄ꝫ citius cōmo-
de possum⁹ cōfiteamur: Eccī. v. Nō tardes cōuerti ad do-
minū: ⁊ ne differas de die in diem. Sc̄da rō est ꝑꝑ accu-
mulationē criminis: nā quāto q̄s maiori tp̄e residet in pec-
catis. tāto plura ⁊ maiora vel grauiora pctā accumulat:
Apoca. vl. Qui i sordib⁹ est sordescet adhuc. pctā enī pec-
catis iusto dei iudicio puniunt̄: vt dicit glo. p̄mo ad Ro-
ma. ⁊ merito: q̄ꝛ vnū pctm̄ disponit ad aliud ⁊ ē cā alte-
rius. vn̄ Greg. Peccatū qd̄ ꝑ penitētiam nō diluit̄: mox
suo pōdere in aliud trahit. Tertia rō est ꝑꝑ elōgationē
hominis: nā quāto q̄s tardat ampli⁹ cōfiteri: tāto magis a
deo elongat̄: tāto difficili⁹ cōuertit̄. tāto eius vita pericu-
losius finit̄. vn̄ Ouidi⁹: Qui nō est hodie aptus cras mi-
nus apt⁹ erit. in ps̄l. Qui elongant se a te peribūt. Cōfes-
sio eni in extremis ē piculosa rara ⁊ dubia vt pꝫ infra pe-
nitētia. Quarta rō est ꝑꝑ indignationē iudicis. q̄ enim
in hac vita nō exaudierit deū clamantē: Penitemini ⁊
cōfitemini: ipse postmodū clamabit ad deū ⁊ nō exaudie-
tur ab eo: sicut clamauit diues i inferno ⁊ nō exauditus
est. ru ḡ festina ne tarderis. Hec in sum. cōfes. lib. iij. titu.
xxxiiij. q. lu. in medio. q. Quinta rō est ꝑꝑ collationē vl̄
adeptionē muneris. Nā laudabile ē ⁊ vtile ꝙ pctōr q̄ꝫci-
tius cōmode pōt pctm̄ suū cōfiteat̄. qd̄ dupliciē pꝫ. Pri-
mo rōe: q̄ꝛ ꝑ sacramentū p̄nie cōfertur gratia q̄ hominē
reddit magis firmū ad resistendū pctō. Sc̄do hoc idē ꝓ-
bo cōparatione morbi ad morbū sic: Magis ē subueni-
endū morbo sp̄ūali q̄ꝫ corporali. sed aliq̄s subiect⁹ morbo
corporali piculoso se cōmitteret. nisi remediū medicine q̄ꝫ-
citius posset quereret: ⁊ ex negligētia peccaret: ḡ multo
magis peccat q̄ differt cōfessionis remediū adhibere con-
tra sp̄ūalem morbū pcti. Hec b. Tho. p̄mo quodlibet. q.
xi. vtrū aliq̄s posset differre cōfessionē vsq̄ꝫ ad quadrage-
simā: arg. cōtra: ⁊ in cor. q. in p̄ncipio.

¶ Qꝫ cōfessus semel peccatū suū non tenet̄ ip̄m iterato cōfiteri nisi in quattuor casib⁹. CAP. XXI.

s Ecūdo dico ꝙ aliud ē cōfessionē frequētare: qd̄
pōt fieri duob⁹ modis. Uno mō vt si frequēter

reciderit ĩ pctũ p ↄfessionē freq̄nter resurgat. ⁊ h̄ ē laudabile: q2 septies ĩ die cadit iustus ⁊ resurgit: vt dr̄. Alio mō vt eadē pctā freq̄nter pctōr ↄfiteaṫ. ⁊ tūc dico: q̄ n̄ est necesse vt q̄ semel bn̄ ↄfessus ē iterato ↄfiteaṫ peccata sua nisi ĩ q̄ttuor casib⁹. s. vel pp defectū cōfessoris: vel pp defectū ↄfitētis. p⁹ pp defectū ↄfessoris: ⁊ h̄ dupl̄r: aut q2 deficit sibi clauis potētie: eo q̄ n̄ pōt d̄ illo pctō absoluere. aut q2 deficit sibi clauis sciētie: q2 nescit absoluē: ptā q2 nescit discernē inē culpā ⁊ culpā. ⁊ inē culpā ⁊ penā. 2⁹ pp defectū ↄfitētis: aut q2 ↄfessionē dimidiauit: vł aliqd̄ pctū mortale sciēter tacuit: aut q2 ↄtēpsit vel neglexit et oblit⁹ ē satisfactionē sibi iniūctā explere. nā n̄ sciret ⁊ eam implere vellet: nō oȝ iccirco pctū iteȝ cōfiteri. Hec pe. de tharā. iiij. scrip. sen. dist. xvij. de ↄfessiōe: arti. v. q. ij. vtrū aliqs̄ ↄfessionē factā teneaṫ hō iterare: ĩ corp. q. Lȝ autē extra hos quattuor casus nō sit necesse idē pctū pluries ↄfiteri tn̄ multū ē vtile ⁊ laudabile idē pluries ↄfiteri et h̄ pp quattuor causas. Pria ē pp erubescētiā ↄfessiōis q̄ in penā satisfactoriā ↄputaṫ. Scd̄a cā ē pp efficaciā clauis sacerdotalis. tanta ē eni virt⁹ clauiū q̄ hō posset totiens ↄfiteri q̄ ab oī pena liberareṫ. Tertia cā ē pp oratiōnē sacerdotis p sibi ↄfitēte intercedētis. Quarta ē pp deuotionē cōfitētis. Sȝ forte dices ↄtra: q̄ iterare sacramentū nō licet. qd̄ pȝ: q2 baptism⁹ iterari nō licet. nullus eni dȝ bis baptizari. ſȝ ↄfessio ē ps sacramēti: ḡ multiplicari nō licet. Rn̄deo ⁊ dico: q̄ illud sacramētū iterari nō pōt in quo caracter imprimiṫ. ſȝ ĩ cōfessione nō est impssio caracteris: ḡ iterari ⁊ multiplicari pōt. Hec bea. Tho. iiij. scrip. sen. dist. xvij. de ↄfessione arti. iij. q. v. vtrū ex p̄uilegio vel mādato supioris possit aliqs alteri ↄfiteri q̄ ꝓprio sacerdoti: ĩ solu. v. arg. in fine. Re. ō. ad duo cap. in fine cap. ¶ Utrū recidiuās teneaṫ priora pctā de q̄bus pri⁹ ↄfessus fuit iteȝ cōfiteri. CA. XXII.

T Ertio dico: q̄ aliud ē ↄfessionē iterare. vtrū. s. recidiuās teneaṫ priora pctā ↄfiteri de q̄bus pri⁹ ↄfessus fuit. ⁊ q̄tū ad h̄ dico: q̄ in cōfessione q̄riṫ duo. s. bn̄ficiū absolutiōis: ⁊ remediū debite satisfactiōis. Prio eni in ↄfessione queriṫ bn̄ficiū absolutionis: ⁊ sic solū dȝ ↄfiteri pctū cui⁹ absolutio p cōfessionē queriṫ. vn̄ q̄tū ad h̄ recidiuās nō teneṫ priora pctā de q̄bus pri⁹ ↄfessus fuit iterū cōfiteri. qd̄ dupliciṫ ꝓbo. s. auctoritate: ⁊ rōe. p⁹ auctoritate. dicit eniȝ in decretis dist. j. Nō necesse ē vt cū semel sacerdoti confessi sum⁹ de nouo cōfiteamur. ſȝ lingua cordis nō carnis apud veȝ iudicem iugiṫ cōfiteri debem⁹. 2⁹ hoc idē ꝓbo rōe sic: Illō qd̄ scim⁹ esse dimissuȝ nūq̄ dȝ iteȝ cōfiteri. ḡ ex quo peccata priora p cōfessionē simpliciṫ sunt dimissa nec ſm se redeūt nō est necesse q̄ iteȝ in iudiciū deducanṫ: q2 nec de⁹ ea in iudiciū adduceret n̄ aliqs moreret incōfessus post recidiuū: ſȝ dānareṫ solum p pctō quo recidiuauit. Scd̄o ĩ ↄfessione queriṫ remediū satisfactiōis: ⁊ tūc cū ↄtritio ſm q̄ ē de necessitate votū ↄfessionis ⁊ debite satisfactiōis includat: ille q̄ ↄfiteṫ teneṫ sacerdoti exponere ea q̄bus sacerdos possit scire q̄ satisfactio sit ei cōgrue iniungēda: sicut ↄfitēs interdū sacerdoti exponit se esse infirmū vt ei ieiuniū nō imponat: ⁊ p hūc modū teneṫ recidiuās notificare pctā dimissa quātū sufficit ad hoc q̄ sciaṫ q̄ satisfactio ei ↄgrue possit iniūgi. verbi gratia: vt n̄ ipe freq̄nter lapsuȝ carnis passus ē ex aliq̄ occasione: illa occasio p satisfactionē p̄cidaṫ: ⁊ similiṫ de alijs pctis. ⁊ ad h̄ sufficere videṫ cōfessio dimissoȝ in gn̄ali: tn̄ q̄nq̄ ad aliq̄ pctā spālia oȝ descēdere: ſm q̄ ↄfitēs viderit opportunū: nō eni pōt ĩ his aliq̄ certa mēsura p̄figi. Sed ↄtra videṫ q̄ aliqs pctā priora debeat ↄfiteri saltē ĩ isto casu. Cōtingit eni aliqn̄ aliquē post ↄfessionē añ pactaȝ pniām recidiuare. ↄstat aūt q̄ postq̄ de recidiuo pniām

egerit teneṫ satisfacē de priorib⁹ pctis. ḡ ⁊c. Rn̄deo ⁊ dico: q̄ etiā in illo casu nō teneṫ iteȝ pctā pri⁹ dimissa ↄfiteri: sed sufficit ei explere prius iniunctā satisfactionem. Hec b. Tho. iiij. scrip. sen. dist. xvij. arti. iiij. vtȝ recidiuās teneaṫ iteȝ pctā cōfiteri de q̄bus pri⁹ cōfessus fuit: ĩ duobus argu. cōtra: ⁊ ĩ cor. q. ⁊ ĩ solu. iiij. arg. Si vero breuius vis ꝓcedere dicas: q̄ ↄfessio tripliciṫ pōt ↄsiderari: vel ꝓut ē in remediū: vel in p̄ceptū: vel quo. ad aliquē casum. p⁹ cōfessio pōt ↄsiderari ꝓut ē in remediū. ⁊ sic in mortali pctō fcā nō valet: ⁊ idō iterari dȝ. 2⁹ ꝓut cōfessio est in p̄ceptū: ⁊ sic cōfessio in pctō mortali facta q̄uis nō valet quo ad absolutionē culpe absoluiṫ tn̄ sic confitēs a p̄cepto sicē etiā baptismū ficte recipiēs. 3⁹ cōfessio pōt cōsiderari quo ad aliquē casum: ⁊ sic in quattuor casib⁹ q̄s teneṫ iterare ↄfessionē: vt pȝ cap. p̄cedēti. Alias vero ↄfessionē semel bona fide factā nō teneṫ aliqs iterare: vt ex p̄missis pȝ. Hec pe. de tharan. iiij. scrip. sen. dist. xvij. arti. v. q. ij. vtrū aliqs̄ teneaṫ hō confessionē semel factā iterare: in cor. q. ¶ Q2 cōfessio debet habere. xvj. conditiones: ⁊ quare. CAP. XXIII.

Q Uinto circa actū cōfessionis ↄsiderare debem⁹ quō sit ↄfitendū. Nā sedecim ↄditiōes ad ↄfessionē req̄runṫ q̄ a magistris assignanṫ. ⁊ his v̄sibus cōtinenṫ: Sit simplex: humilis: cōfessio: pura: fidelis: Atq̄ freq̄ns: nuda: discreta: libēs: verecūda: Integra: secreta: lachrymabilis: accelerata: Fortis ⁊ accusans ⁊ sit parere parata. Rō aūt sufficiētie numeri haȝ ↄditionum q̄ ad cōfessionē req̄runṫ ē ista: q2 dictarū cōditionū q̄dam sunt de necessitate: q̄dā de bn̄ eē. Conditiones q̄ sunt de necessitate ↄfessionis quattuor modis pn̄t cōsiderari sicut ipsa ↄfessio quattuor modis pōt ↄsiderari. p⁹ mō vt est act⁹ virtutis in gn̄ali: scd̄o vt ē act⁹ virtutis ĩ spāli: tertio ex ꝓprio actu cōfessionis. quarto ſm q̄ cōfessio ē ps sacramēti. Prio eni cōfessio pōt ↄsiderari ꝓut cōfessio est act⁹ virtutis in gn̄ali ⁊ sic cōfessio quattuor ↄditiōes dȝ in se habere. Debet eni eē discreta: libens: pura: fortis. p⁹ cōfessio dȝ eē discreta: q̄ discretio ĩ hoc ↄsistit vt maiora pctā ĩ maiori pōdere pctōr cōfiteaṫ. 2⁹ cōfessio debet eē libēs: q2 act⁹ virtutis debēt eē volūtarij nō coacti. 3⁹ cōfessio dȝ eē pura: vt. s. pp debitū finē q̄s ↄfiteaṫ. 4⁹ act⁹ virtutis ē vt q̄s īmobiliter opetur: ⁊ pp h̄ dicit: q̄ q̄rta cōditio ↄfessionis ē q̄ sit fortis: vt. s. pp verecūdiā ↄfiteri peccator aliqs nō dimittat. Scd̄o mō pōt ↄfessio ↄsiderari vt ē act⁹ virtutis ĩ spāli. s. pnie ⁊ q̄tū ad h̄ ↄfessio dȝ habere tria q̄ pnia exigit. p⁹ eniȝ pnia oriṫ ab horrore turpitudinis pcti: ita ē q̄nta cōditio q̄ ē q̄ confessio debet eē verecūda: vt. s. nō se iactet de pctis pp aliquā seculi vanitatē admixtā. 2⁹ pnia ꝓgrediṫ ad dolorem de pctō cōmissio: ⁊ q̄tū ad h̄ ē sexta ↄditio q̄ dicit q̄ confessio debet eē lachrymabilis. Sȝ cōtra: qd̄ nō est ĩ ptāte nostra nō requiriṫ a nobis. sed lachrymas emittere nō est ĩ ptāte nostra. ḡ nō requiriṫ a cōfitēte. Rn̄deo ⁊ dico: q̄ h̄ intelligendū ē de lachrymis mētis. 3⁹ pnia terminaṫ in obiectiōe sui: ⁊ q̄tū ad hoc ē septia cōditio q̄ dicit q̄ cōfessio dȝ eē humilis: vt. s. se miserū ⁊ infirmū cōfiteaṫ. Tertio cōfessio pōt ↄsiderari ex ꝓpria rōne act⁹ sui q̄ est manifestatio pcti: q̄ quidē manifestatio pcti pōt p quattuor impediri. p⁹ pp falsitatē: ⁊ q̄tū ad hoc vel cōtra h̄ est octaua cōditio q̄ dicit: q̄ cōfessio dȝ esse fidelis id ē vera. 2⁹ p verboȝ obscuritatē: ⁊ cōtra h̄ ē nona ↄditio q̄ dicit: q̄ cōfessio debet eē nuda vt non inuoluat pctā obscuritate verboȝ. 3⁹ p verboȝ multiplicationē. ⁊ contra hoc ē decima cōditio q̄ dicit: q̄ confessio dȝ esse simplex vt nō recitet in cōfessione nisi qd̄ ptinet ad quātitatem pcti. 4⁹ p verboȝ subtractionē vt nō subtrahaṫ aliquid de his q̄ manifestāda sunt. ⁊ cōtra hoc ē vndecima cōdi-

tio que dicit:ꝙ cōfessio debet eē integra. Quarto con
fessio pōt ɔsiderari fm ꝙ ē ps sacramēti:ꝛ sic ɔcernit iu/
diciū sacerdotis q̄ est minister sacramēti:ꝛ sic tres ɔditi
ones debet habere. Prima ē:ꝙ ɔfessio dꝫ eē accusans ex
pte ɔfitētis. Scda ē:ꝙ debet eē obediēs ꝑ comparationeꝫ
ad sacerdotē:ideo dicit parere parata. Tertia ē:qꝛ confes
sio dꝫ eē secreta q̄ntū ad ɔditionē fori:in quo de occultis
ɔsciētie agit᷑. Quinto ɔfessio debet habere duo q̄ non
sunt de necessitate sed de bn̄ eē cōfessionis.s.ꝙ sit accele/
rata ꝛ frequēs:hoc ē ꝙ statim ꝛ frequēter pctōr ɔfiteat᷑.
Dec.b.Tho.iiij. scrip.sen.dist.xvij. de ɔfessione:arti.iiij.
q.iiij.vtrū cōditiones q̄ a magistris sub certis versib⁹ as/
signant᷑ ꝛ ɔtinent᷑ ad ɔfessionē requirant᷑: in cor.q.ꝛ,in
solu.arg. ¶ Qꝫ ɔfessio dꝫ eē vera. CAP.XXIIII.

a D maiorē tn̄ euidentiā p̄cedētis ca.est sciendū:
ꝙ ɔfessio vt deo sit accepta:ꝛ ꝑ ɔsequēs merito
ria sex ɔditiones de supradictis in se pncipalit᷑ dꝫ
habere.debet eni eē vera.discreta:lachrymosa:ꝓpria: se/
creta:ꝛ integra. Primo eni ɔfessio debet eē vera:vt di
cat ɔfitēs illud Prouer.viij. Ueritatē meditabit᷑ guttur
meū:ꝛ labia mea detestabunt᷑ impiū.q.d. Ex p̄meditati/
one cordis loquit᷑ os meū. Et attribuit᷑ p̄meditatio cor/
dis gutturi pp ɔcordiā cordis ꝛ oris. Multi eni habent
os in corde:qꝛ nihil loquunt᷑ nisi premeditatuꝫ vt iusti:
ꝛ ecōuerso multi habēt cor in ore:qꝛ sine aliq̄ premedita
tione ꝛ discussione loquunt᷑ vt stulti.vn̄ Ecc̄i.xxi. In ore
fatuorū cor eoꝝ:ꝛ in corde sapientū os illoꝝ. Et subditur
Et labia mea.ad ōndendū ꝙ ɔfessio non solum debet eē
mētalis sed vocalis. Detestabunt᷑ in ɔfessione impiuꝫ .i.
diabolū vl' hereticū vel pctm̄. Ubi nota ꝙ non vere ɔfi
tet᷑ aliqs trib⁹ modis.s.cū qs ɔfitet᷑ mēdose vel sine cha/
ritate vel ficte. Primo alicui⁹ ɔfessio non ē vera qn̄ ɔfi
tetur mēdose:vt verbi gratia. Cū eni qs scienter ɔfitetur
pctā q̄ non fecit vl' sciēter negat pctā q̄ fecit: in his casib⁹
talis non ɔfitet᷑ sed grauit᷑ peccat. Cui⁹ ɔtrariū dr̄ Ecc̄i.
iiij. Pro aīa tua non ɔfundaris dicē verū ꝛc̄. Req.infra
Penitētia tria remedia ɔtra verecūdiā penitēdi ꝛ ɔfitē/
di. Scdo alicui⁹ ɔfessio non ē vera cū ɔfitetur sine cha
ritate.talis eni q̄uis impleat p̄ceptū pape de semel cōfi/
tendo i anno:non tn̄ implet p̄ceptū dei:qꝛ sine charitate
ɔfitetur:ꝛ ideo non ꝑcipit absolutionis fructū: Ita dici/
a tur Ecc̄i.xvij. A mortuo q̄si nihil perit ɔfessio.qđ verbū
exponit᷑ trib⁹ modis. p̄° sic: A mortuo de ꝓpinquo q̄si
nihil perit ɔfessio:qꝛ egrotātis ad mortē nihil valet ɔfes
sio:eo ꝙ dolor ꝛ angustia mortis sic aīam vexāt:vt nec ð
pctīs libeat cogitare. 2° mō exponit᷑ sic: A mortuo.i.post
mortē q̄si nihil perit ɔfessio:qꝛ nihil ɔfessio valet i infer/
no:imo nulla ē ibi ɔfessio.psal. In inferno aūt q̄s confi
tebit᷑. 3° mō exponit᷑ sic: A mortuo.i.ab exn̄ti in peccato
mortali q̄si nihil perit cōfessio:eo ꝙ ɔfessio extra chari/
tatē facta ɔfessionis fructū nō ꝑcipit. Tertio alicui⁹ cō
fessio nō est vera cū ɔfitet᷑ ficte:qđ facit aliqs tribus mo
dis. p̄° eni ille ɔfitet᷑ ficte q̄ nō conterit᷑ de cōmissis. 2°
confitet᷑ ficte q̄ vult abstinere ab vno pctō ꝛ non ab alio.
3° cōfitetur ficte q̄ de vno pctō vult,vel ꝓmittit facē pe/
nitentiā ꝛ nō de alio. Talis eni ɔfessio hꝫ in se tres defe
ctus vel tria mala. Primū est:ꝙ ipsa nō est meritoria ex
quo sine charitate ē facta. Scdm ē ꝙ oꝑa facta post talē
ɔfessionē ad vitā eternā nihil ꝓsunt cum p̄mo caruerint
charitate ꝛ fuerint facta in pctō mortali. Tertiū est: ꝙ ta
lis nō debet absolui a sacerdote si ei ɔstet. Cui⁹ ratio est
qꝛ sacerdos nō absoluit aliquē nisi illū quē credit diui/
nitus absolutū:vt dicit.b. Tho.p̄mo quodlibet.q.xxiiij.
vtrū sacerdos possit suū parrochianū absoluere a pctis ꝑ
tinētibus ad cū nō absoluēdo cū a pctis que ad eum spe
ctāt in cor.q in p̄ncipio. Et tn̄ sciendū ꝙ ille q̄ fictus
ad ɔfessionē accedit nō tenet᷑ iterare ɔfessionē.sed tenet᷑
postmodū fictionē suā ɔfiteri.ꝛ tūc lꝫ ɔfessio tpe fiat.ō
nō ꝑcipiat absolutiōis fructū tn̄ recedēte fictiōe recipi/
et.vt dicit.b.Tho.iiij.scrip.sen.dist.xvij.de ɔfessione:ar/
ti.iiij.q.j.vtrū ɔfessio possit esse informis.i. sine charita/
te:in cor.q. ¶ Qꝫ cōfessio debet esse discreta:et
quomodo. CA.XXV.

c S Ecūda ɔditio q̄ ad ɔfessionē requirit᷑ est ꝙ ɔfes
sio debet eē discreta:qđ tali rōe ōndo: In omni
actu virtutis requirit᷑ prudētia. sed ɔfessio ē act⁹
virtutis vel generalis vel spālis.s.pn̄ie:vt pꝫ ex p̄dictis:g
in cōfessione prudētia vel discretio requirit᷑. Hec auteꝫ
discretio ex trib⁹ ptib⁹ cōsiderari pōt.s. ex pte criminis:
ex pte tēporis:ꝛ ex pte iudicis. Primo in cōfessione re/
quirit᷑ discretio ex pte criminis.s.vt maiora pctā cū ma/
iori pudore peccator ɔfiteat᷑:vt dicit.b.Tho.iiij.scri.sen.
dist.xvij.de cōfessione.arti.iiij.q.iiij.de ɔditionib⁹ ɔfes/
sionis.in cor.q. Ubi nota:ꝙ cōfitens aut attendit graue/
dinē peccatoꝝ:aut turpitudinē.si grauedinē:prius dꝫ cō
fiteri pctā spūalia q̄ꝫ carnalia.si turpitudinē ecōuerso.vn̄
Grego.dicit:ꝙ pctā spūalia sunt maioris culpe ꝛ minoris
infamie.ecōuerso vero pctā carnalia sunt minoris culpe
ꝛ maioris infamie. Hec.b.Tho.p̄ma scdē.q.lxxiij.arti.v.
vtrū pctā carnalia sint maioris culpe q̄ꝫ pctā spūalia:ar/
gu.cōtra:ꝛ in cor.q. Re.infra pctōꝝ varietatē. Scdo
in ɔfessione ɔsiderat᷑ discretio vel prudētia ex pte tēpo/
ris:ꝛ sic sunt due ɔfessionis ɔditiones.s.ꝙ ɔfessio sit fre
quēs:ꝛ accelerata vel festina.q̄ quidē ɔditiones nō sunt
de necessitate sed de bn̄ eē ɔfessionis.s.vt pctōr frequen/
ter ꝛ celerit᷑ cōfiteat᷑: vt dicit.b.Tho.iiij.scrip.sen.vbi.s.
imediate. Tertio i ɔfessione ɔsiderat᷑ discretio vl' pru
dētia cōfitentis ex pte iudicis:qꝛ cōfitens extra casuꝫ ne
cessitatis dꝫ ɔfiteri sacerdoti nō laico:neqꝫ cuilibet sacer
doti sed ꝓprio:neqꝫ cuilibet ꝓprio sed meliori ꝛ magis
discreto ꝛ magis circūspecto: Ecc̄i.viij. Nō oī homi ma/
nifestes cor tuuꝫ.sed tali de quo cōfidas ꝙ iuuare possit
sciat ꝛ velit. Et Ecc̄i.iiij. Ne subiicias te oī homini ꝓ pec
cato.i.nō ɔfitearis cuicuqꝫ homini pctm̄ tuū:sed soli illi
qui ꝛ scit ꝛ pōt absoluere:h' ē ei q̄ hꝫ scientiā ꝛ auctorita/
v tē seu potētiā discernēdi ꝛ absoluēdi.vn̄ Luce.v. Uade
ꝛ ostēde te sacerdoti. In q̄bus verbis ōnditur ꝙ cōfessio
debet eē spontanea:festina:manifesta:ꝓpria: ꝛ discreta.
p̄° debet eē ɔfessio spōtanea vel volūtaria. Cui⁹ ratio ē:
qꝛ act⁹ virtutū debēt eē volūtarij vt sint meritorij.sed cō
fessio ē actus virtutis:imo act⁹ multaꝝ virtutū vt pꝫ ē s.
oportet ꝙ ɔfitēs sciēs ꝛ volēs ꝛ eligēs ɔfiteat᷑: vt dic.b.
Tho.iiij.scri.sen.vbi.s.iđ dicit: Uade spōte ꝛ nō coacte.
2° ɔfessio dꝫ eē festina.vn̄ dicit: Uade in p̄nti festināter
cōtra illos q̄ nō expectāt ɔfiteri nisi qn̄ nō p̄nt ire.s.quan
do infirmant᷑ ꝛ oꝫ ꝙ sacerdos veniat ad eos nō ipi ad sa
cerdotes vadūt: Ecc̄i.xvij. viu⁹ ꝛ sanus cōfiteberis: ita fe
cit filius ꝓdigus: Luce.xv.dicēs: Surgā ꝛ ibo ad patreꝫ
meū ꝛc̄.ꝛ bn̄ dicit surgā: eo ꝙ ille q̄ surgit est rectior ad
ɔtemplandū:fortior ad pugnandū ꝓmptior ad famulā/
dū. Tertio ɔfessio dꝫ eē nuda vel apta ꝛ manifesta: ideo
dicit Ostēde.contra illos q̄ tegūt pctā excusando velādo
defendēdo: Prouer.xxviij. Qui abscōdit scelera sua ꝛc̄.i.
psal. Reuela dn̄o viā. Quarto ɔfessio dꝫ eē ꝓpria:ideo
dic̄ Te:nō aliū:ɔtra illos q̄ alios accusant. vl' te:vt tu ipe
pctā tua dicas:i psal. Dixi ɔfitebor aduersuꝫ me. Quin/
to ɔfessio dꝫ eē discreta:iđ dicit Sacerdoti:ɔtra errorem
hereticoꝝ dicētiū ꝙ nō ē necesse cōfiteri sacerdoti:eo ꝙ
q̄libet bon⁹ hō est sacerdos: Ecc̄i.iiij. Presbytero humi/
lia animā tuā.s.tua secreta ei reuelādo:eius ɔsilijs ꝛ ex/
hortationib⁹ acquiescēdo:eius mādatis obediēdo. Nā
ɔfessio fit sacerdoti triplici rōe spāliter.p̄ma ē:vt ɔfitens

pctā sua cognoscat. scđa vt ea ꝯgnoscēs de eis erubescat. tertia ē. vt de ipsoꝝ remissione deo ingrat⁹ non existat: sꝫ gratias agat. Et luce. xvij. dicit: Ostēdite vos sacerdotib⁹ quasi. d. Nō tm̄ vni sacerdoti sed pluribus: qꝛ lꝫ sufficiat tm̄ vni sacerdoti ꝯfiteri tñ meli⁹ ē fm̄ aug. plurib⁹ sacerdotib⁹ ꝯfiteri. tū qꝛ plures erubescētie diminuūt culpaꝫ: tū qꝛ qđ nō videt vn⁹ videt ali⁹: tū qꝛ plures orāt p ꝯfitēte. vñ quāto ꝗs plurib⁹ ꝯfiteat: tāto meli⁹ facit. ⁊ hꝰ pp quattuor causas. pima ē pp maiorē instructionē. scđa est pp maiorē certitudinē. tertia ē pp pluriū intercessioneꝫ. quarta ē pp meritū verecūdie: ⁊ humiliationē ampliorē vt dicit Alex. iiij. pte sūme. q. cclxxi. Scđo mō verbū pdictū. s. Uade ostēde te ⁊c. exponit sic: Uade. s. p ꝯtritionē nā in ꝯtritiōe cū pposito ꝯfitēdi ⁊ satisfaciēdi dimittūt pctā. vñ de leprosis dicit Luce. xvij. Dū irēt mūdati sūt. Scđo ostēde te sacerdoti p ꝯfessionis explicionē. Bernardus: Oīa ꝯfessiōe lauant. Tertio offer mun⁹ tuū p satisfactionē. satisfaciēdo. s. p pctis tuis: cōtra illos ꝗ nolunt facere pniam vel faciūt min⁹ ꝯdignā. vel offer mun⁹ tuū s. in testimoniū tue sanitatis vel salutis. Et subdit Luce xvij. Factū ē aūt dū irēt mūdati sunt. Sꝫ forte quereret quare anteꝗ̄ irēt ad sacerdotē mūdati sunt. Rñdeo vt ostēdat ꝙ sol⁹ de⁹ p ꝯtritionē ꝗ intelligit p viā sine ministerio hoīs p se mūdat a culpa. sacerdotū vero ē mūdatū ostēdere: ⁊ de pena culpe debita relaxare ⁊ dispēsare. In verbis aūt illis: Factū ē autē dū irēt mūdati sunt: potes notare quattuor ꝗ in mūdatione vel sanatiōe vel iustificatione pctōris ꝯcurrūt ꝗ sunt gratie infusio: mot⁹ liberi arbitrij: cordis cōtritio: ⁊ pctī remissio. Req. infra Justificatio.

¶ Qꝫ cōfessio dꝫ eē amara. CAP. XXVI.

t Ertia cōditio quā ꝯfessio in se dꝫ habere est: qꝛ dꝫ esse lachrymosa ⁊ amara. s. ꝙ ille ꝗ ꝯfitet doleat de pctō ꝯmisso. Sꝫ cōtra: ꝙ nō est ī ptāte nostra nō requirit a nobis. sꝫ lachrymas emittere nō est in ptāte ꝯfitētis: g̃ nō requirit a ꝯfitēte. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ hꝰ intelligēdū ē de lachrymis mētis vt dic. b. Tho. iiij. scrip. sen. dist. xvij. de cōfessione arti. iiij. q. iiij. vbi agitur de. xvi. ꝯditionib⁹ ꝯfessionis: i solu. v. arg. Est aūt sciēdū ꝙ signa amaritudinis in ꝯfessiōe sunt ꝗnq̄. Primū est verecūdia. vñ aug. đ peni. dist. j. sic ait: Quē penitet laborat mēs patiēdo erubescētiā. ⁊ qm̄ verecūdia magna est pena: ꝗ erubescit p christo fit dign⁹ venia. Scđm signū ē humilitas: vt se miserū ⁊ infirmū ꝯfiteat. Uñ dicit Isidor⁹ lib. ij. cap. xiij. de sūmo bono: Un⁹ ꝗsq̄ iust⁹ esse incipit ex quo sui accusator existit: multi aūt ecōuerso semetipsos pctōres fatent: ⁊ tñ semetipos a pctō non subtrahūt. magna idē iusticie ps ē seipm̄ nosse ꝙ prau⁹ est: vt ex eo diuine virtuti subdat humili⁹ ex quo suā infirmitatē cognoscit. vñ ⁊ publican⁹ suā humilitatē cognoscēs nō audebat oculos leuare ad celū. Tertiū signū huius
d amaritudinis sunt lachryme. vñ Treñ. ij. Deduc q̄si torrentē lachrymas p diē ⁊ noctē: ⁊ effūde sic aquā cor tuū. In ꝗbus verbis dat intelligi q̄lr pctā debeāt deplorari vñ dicit: Deduc ⁊c. q̄si dicat: Qui te multū peccasse consideras: necesse ē vt nec ī magnitudine nec in diuturnitate doloris tibi parcas. Et subdit modū ibi: Quasi torrētē ⁊c. Cui⁹ rō est: qꝛ torrēs cū impetu decurrit magno sed quo vehemētius defluit tāto citi⁹ pertransit. Recte g̃ ꝯpunctionis feruor torrēti compat: qꝛ q̄ quāto vis maior doloris in cōpunctiōe fuerit: tāto citi⁹ diuina ꝯsolatiōe superueniēte ptrāsit. Sed qꝛ inchoare bonū paꝝ pdest nisi pseuerāter teneat nec e subiūgit. Per diē ⁊ noctē. q. d. s. ꝙ in finē ꝯfitēs doleat de pcō: qꝛ vt dicit aug. li. de penitentia: vbi dolor finit ibi deficit pnia: ⁊ vbi deficit pnia nihil relinquit de venia. ⁊ subiūgit: Effunde sicut aquaꝫ cor tuū. ac si dicat: Ceteri liquores cū effundunt vel aliꝗ̄ pinguedine sup limita vel sapore vel colore vel odore infecta vasa relinquūt: sola aqua sic effunditur vt mūdicia vasis nulli⁹ eius reliquijs maculet. Qui g̃ pctā sua ꝯfitētes vel negligētie vel erubescētie cā effundere timēt: quasi ī vase cordis spissi liquoris reliq̄as retinēt. Qui vō peccādi actū sed nō peccādi affectū eijciūt: ī vase saporē noxiū adhuc seruāt. Qui vero nec odorem nec colorē nec saporē. i. nec excusationē nec delectationē nec opationem pctī tenēt: cor eoꝝ sicut aquā effundūt. Quartū signum amaritudinis ī cōfessione ē fortitudo: vt. s. pp verecūdiā nō dimittat ꝯfessionē. Exēplū de maria magdalena que adeo fortis fuit in ꝯfitēdo pp amarā cordis ꝯpunctionē ꝙ nullo pudore obstāte publice cōfessa fuit turpitudinē peccatoꝝ. Quintū signū amaritudinis ē pmptas obedientie. Exemplū dñi ꝗ fact⁹ est obediēs vsq̄ ad mortem: Philipeñ. ij. vñ aug. de peni. di. v. c. cōsideret. sic ait: Ponat se penitēs oīo in ptāte iudicis. s. ī iudicio sacerdotis: nihil sibi reseruās sui: vt oīa eo iubēte parat⁹ sit p recuperāda vita aīe facere quecūq̄ faceret p euitāda corporis morte: ⁊ hꝰ cū desiderio: qꝛ vitā recupat infinitā: cuꝫ gaudio enī facere debet imortalis futur⁹ que faceret p differēda morte moritur⁹. Hec in sum. cōfes. lib. iij. tit. xxxiiij. de ꝯfessione. q. lxv. post hec quero q̄lis debet esse confessio: in cor. q.

¶ Qꝫ cōfessio debet esse ppria: ⁊ q̄re. CA. XXVII.

q Uarta ꝯditio quā cōfessio in se dꝫ habere ē: ꝙ ꝯfessio dꝫ esse ppria: eo ꝙ homo in cōfessione debet se accusare nō aliū· confitendo peccata ppria nō aliena. Ubi nota ꝙ hō in cōfessione debet famaꝫ alterius custodire quantū pōt: sed suā ꝯsciētiā magis debet purgare: ⁊ ideo si circūstantia que ducit in cognitionē psone sit de necessitate cōfessionis etiā debet illā circūstantiā ꝯfiteri occultādo psonas quantū pōt vt verbi gratia. Siquis cognouit ppria filiam: talis nō debet illā psonā cuꝫ qua peccauit noīare in spāli sed ī generali: dicēdo cū psona vna peccaui. Si aūt peccatū ppriū in cōfessione sine relatiōe alteri⁹ psone in spāli explicari non pōt: vtputa si mulier ī matrimonio a viro suo inordinate sit cognita: tūc si mulier maritū nominet vel ecōuerso nō peccat: qꝛ nō pōt aliter ꝯfiteri: tñ in hꝰ casu ⁊ similib⁹ accusatio pprie culpe ⁊ nō aliene debet attēdi ⁊ obseruari: ita ꝙ nō aliū sꝫ seipsum solū accuset: nec sacerdos dꝫ petere a penitēte ꝯfitēte sibi specificationē psone cū qua peccauit. Si vero circūstātia non sit de necessitate ꝯfessionis: ita ꝙ pctū ppriū pōt explicari in ꝯfessiōe sine reuelatiōe alteri⁹: tūc dꝫ dimittē nec peccatū alteri⁹ pdat: vt dicit. b. Tho. iiij. scrip. sen. dist. xvi. de circūstātijs: arti. ij. q. v. vtrū oīs circūstātia sit ꝯfitēda in cōfessione: in solu. v. arg. Qꝫ autē sola culpa ppria et nō aliena sit ꝯfitēda loquēdo de culpa ꝗ pōt sine explicatione alteri⁹ culpe ꝯfiteri pbo triplici rōe ⁊ vnica auctoritate. Primo hꝰ pbo rōne infamatiōis: absolutiōis: maledictionis. P⁹ rōne infamationis sic: Nulli licet aliuꝫ infamare: eo ꝙ detractio ē pctm̄: sed ꝗ pctm̄ alterius reuelat ⁊ manifestat aliū infamat: g̃ hō in cōfessione soluꝫ debet se accusare nō aliū infamare. 2⁹ hoc idē pbo ratione absolutiōis sic: Null⁹ qui ꝯfitēdo peccat absoluit. sꝫ pctōr in reuelādo pctm̄ alteri⁹ peccat: qꝛ eum infamat vt pꝫ: ergo talis nō absoluit. Et cōfirmo hꝰ idē rōne absolutionis: Cōfessio fit p absolutione obtinēda. sed null⁹ de peccatis alienis absolutionē reportat: g̃ pctā aliena cōfiteri nō dꝫ. 3⁹ pbo hoc idē rōne maledictiōis sic: Quilibet dꝫ conari ne dei maledictionē incurrat: sed ꝗ alteri⁹ infamiā in cōfessione non celat sed apit: maledictionem dei incurrit: exēplo cham ꝗ a deo ē maledict⁹: qꝛ patris verēda suis fratrib⁹ nūciauit. s. sem ⁊ iaphet ꝗ cōmendātur ⁊ bñdicunt a patre: qꝛ pallio humeris imposito ve

renda patris operuerüt vt pz Gen.ix.ergo in confessione null⁹ debet pctm̄ patris vel matris vel fratris vel alteri⁹ reuelare sed occultare. Sz forte argues I oppositum sic: Ex charitate pōt q̄s pctā primi dolere τ deflere: τ pro illis pniam facere g similr̄ videtur q possit in cōfessione pctā aliena referre. Rn̄deo τ dico q nō est simile de ɔtritione τ satisfactiōe τ de cōfessione. Cui⁹ rō est: qz si doleo τ ɔdoleo pctō primi τ punio me τ sic satisfacio p illo: miam illi impetro τ ita proximo iuuo. vn̄ nec ei iniuriā facio. sed ɔfitēdo pctm̄ suū eū accuso: τ sic ei iniuriaz facio: qz euz infamo qd̄ nunq̄ licet alicui. Scdo mō rn̄deo τ dico: q cōdolere pctō primi τ eius pctā flere τ penā p eis ferre pcedūt ex charitate τ ita ē laudabile: sz cōfiteri alteri⁹ pctā τ eū in ɔfessione accusare pcedit ex liuore: τ iō semp est pctm̄. Hec Pe. de tharā. iiij. scrip. sen. dist. xxi. circa tertiū articulū: arti. ij. q. ij. vtruz aliqs possit cōfiteri pctm̄ alienū: arg. cōtra: τ in cor. q. τ in solu. iij. argu. Et Alex. iiij. pte sum. q. cclxiij. vtrū aliqs teneat̄ cōfiteri pctā aliena: in cor. q. τ in solu. ij. arg.

℃ Q2 confessio debet esse propria probatur auctoritate psalmiste. CAP. XXVIII.

Ertio pdicti doctores. s. Petr⁹ de tharā. τ Alex.
t probāt idē: ar. cōtra: q null⁹ dz ɔfiteri pctā alie-
d na sz ppria: auctoritate psal. dicētis. Dixi cōfitebor aduersū me iniusticiā meā dn̄o: τ tu remisisti impietatē pcti mei. In q̄ sex ɔditiōes requirunt̄ q̄s ɔfessio dz habere. Prio. n. dz esse pmeditata τ deliberata: ibi Dixi. i. ex phabita pctōꝝ ɔsideratiōe τ deliberatiōe ad ɔfessionē accedē pposui Isa. xxxviij. Recogitabo tibi omēs annos meos τc. Glo. Dixi. i. apud me deliberaui τ ppositū ɔfitēdi habui: nā votū ɔfitēdi hz ɔfessionis effectū vt Aug. ibidē dicit. Scdo ɔfessio dz esse expssa: ibi Confitebor. Glo. i. pnūciabo. q. d. pri⁹ eni tacuerā: sz mō pronunciabo: qz ɔfitebor. vbi Aug. sic ait: Magna res eū dixit pnūciabo τ non dixit: Pronūciaui sz pnunciabo: vt ad solam pmissionē deuotiōis subito pctā laxauerit.

Tertio cōfessio dz esse vera cū etiā dicit ɔfitebor. i. simul corde τ ore fatebor. debēt enī in ɔfessione cor τ os simul ɔuenire I vnū. alias vero si os discordat a corde τ ecōuerso: nō ē ɔfessio sed fictio vt dicit. b. Tho. iiij. scri. sen. Re. ā. de ɔfessione in pncipio. ij. ca. Quarto ɔfessio dz esse accusatoria: ibi Aduersum me. τ h̄ ɔtra multos de quib⁹ Aug. ibidē sic ait: Multi enī pnūciāt iniquitatē suā in deū vl̄ versus deū dicēdo de⁹ voluit. Alij dicūt: Fatū mihi fecit. Alij torquēt pctm̄ in diabolū dicētis: diabolus me decepit. Alij dicūt se esse talis ɔstellatiōis: q̄daz vero alij talis ɔplexiōis q a pctō abstinere nō psūt. sz ver⁹ penitēs τ ɔfitēs seipm accusare dz vt dicat Aduersum me: Job. x. Dimittā aduersum me eloquiū meū. vn̄ Aug. ibidē: Tolle excusatiōes istas τ memēto illi⁹ verbi psal. Ne declines cor meū in vba malicie τc. Quinto confessio dz esse ppria ibi Iniusticiā meā. τ dicit: Iniusticiā. q̄si dicat: nō merita sz demerita: nō bona sz mala: non virtutes sz vitia τ pctā in ɔfessione sunt ɔfitēda τ exprimēda Et subdit glo. Iniusticiā meā. nō alienā: qd̄ de singulis pz. p⁹ el si retorques pctm̄ in deū dicēs: de⁹ voluit τ me fecit peccare: mētiris: qz de⁹ nō est cā effectiua pcti. Re. infra Pctī cā. 2⁹ sic dicis: fatū me fecit peccare: erras: qz fatū aut nihil ē: aut nō est cā peccādi. qd̄ pz ex diffinitione quā Boeci⁹ de fato assignat dicēs: Fatū est inherēs reb⁹ mobilib⁹ dispō p quā puidētia quecp̄ suis nectit ordinib⁹. ita q dispō vl ordinatio fm q ē in mēte diuina nondū in reb⁹ expssa puidētia ē. fm aūt q explicat̄ in rebus mobilib⁹ fatū noiat̄. h̄ autē fatū nihil ē vt infideles de fato senserūt oīa necessitati fideꝫ subijciētes. vn̄ Grego. Absit a fidelib⁹ mētib⁹ vt fatū aliqd esse dicāt. Si vero puidētia dei vel dispō vel ordinatio inherēs reb⁹ mobilib⁹ esse dicat̄ q̄ nihil aliud ē q̄ȝ diuine puidētie ordo etiā nō est cā pcti: qz ɔtingētiā τ mobilitatē non aufert a reb⁹: vt quidā posuerūt: nec p ɔñs aufert libertatē arbitrij: τ iō cū infidelib⁹ nō debem⁹ etiā oīa cōicare. vn̄ dicit Aug. v. de ciui. dei: Siqs virtutē vel ptātem dei. fati nomine appellat sniam teneat. linguā corrigat. Hec. b. Tho. iij. lib. cōtra gēti. cap. xci. p totū. Silr̄ si dicas: Diabol⁹ hō vel mulier ɔstellatio ɔplexio τ hmōi peccare me faciunt falleris: qz oīa hec tn̄ alliciūt: nō tn̄ necessitāt ad peccandū. vn̄ q̄ bn̄ vult ɔfiteri nō accuset aliū sed seipm τ dicat: Iniusticiā meā. Aug. ibidē: Clamet eger ad medicū τ dicat cū libero arbitrio me creauit de⁹: τ iō si peccaui ego peccaui nō de⁹: nō fatū: nō fortuna: nō diabol⁹ me cogit sed ego psuadēti ɔsensi. ex quo. n. ē liberi arbitrij non necessitate sed volūtate ɔsentiēdo peccat: vt dicat cū pā. Sana aīam meā: qz peccaui tibi: ego iniq̄ egi. Sexto ɔfessio dz esse discreta: ibi Dn̄o. i. ad honorē dei: vt seruiā de cetero ei τ habeā vlteri⁹ ppositū nō peccādi: Josue. vij. Fili ɔfitere pctm̄ tuū τ da honorē deo τ dn̄o. i. sacerdoti loco dn̄i: τ vt vicario ei⁹. Re. ā. vbi dicit̄: q cōfessio dz fieri sacerdoti. Septio τ vltio ex pmissis sequit̄ τ concludit̄ q ɔfessio ē fructuosa: ibi Et tu remisisti impietatē pcti mei Glo. Que est ista impietas: q tacere decreui culpā: τ male clamaui merita: τ tu remisisti τc. Augusti. Magna pietas dei: vel q ad solā ɔfessionis pmissionē pctm̄ dimiserit: eo q apud deū vbi deest facultas votū p ope ɔputat̄: vel ad vnā pcti ɔfessionē dū est facultas peccatū remittit̄. de ista remissione pcti habet̄ scdi Reg. xij. Dixit dauid: peccaui dn̄o. Et nathā statim dixit ad eū: Dominus trāstulit pctm̄ tuū a te. Req. infra de vtilitatib⁹ cōfessionis.

℃ Q2 nulli licet in publico ɔfiteri peccata sua ɔfessione sacramētali. CAP. XXIX.

Uinta ɔditio quā ɔfessio dz habere ē: qz dz esse
q secreta: τ h̄ tā ex pte peccatoris q̄ȝ ex pte cōfesso-
ris. Prio ɔfessio dz esse secreta ex pte peccatoris cōfitentis. Nulli enī licet publice vel in publico cōfiteri cōfessione sacramētali. qd̄ pbo pp quattuor rōes. Prima est pp ɔseruationē noīs sic: Nulli licet diffamare seipsum. vn̄ Ecci. xlj. dicit̄. Curā habe de bono noie τc. sed si aliqs publice ɔfiteret̄ tūc infamē redderet seipm. τ sic denigraret vitā suaz τ famā. g τc. Scda ratio est pp vitationez criminis sic: Null⁹ qui egredit̄ de pctō dz alijs esse peccādi occasio. si g aliquis publice corā multis ɔfiteret̄ esset alijs occasio peccādi: vel in pctm̄ exēplo sui labendi vel supbiendi: vel ipm peccatorē ɔfitentē publice ɔtēnendi que nulli licēt: g nec primū. Tertia ratio ē pp difficultatē ɔfessionis cum enī cōfessio peccatoꝝ sit q̄ȝplurimū verecūda τ onerosa multi imo quasi omēs a ɔfessione traherent̄: qz nullus auderet corā multitudine cōfiteri: imo pauci plene τ integre corā sacerdote vnico ɔfitentur. Quarta ratio ē pp occasionē turbationis sic: Nulli licet prebere alicui causam vel occasionem scandali seu turbationis. sed si aliquis publice corā multis cōfiteretur pctā sua tūc oriren̄t mala τ scādala q̄si infinita. s. rixe: discordie: odia: infamia: τ multa similia: propter que necesse est q ɔfitens pctā sua nō in publico sed in secreto ɔfiteatur. Si vero aliter vis pcedere dicas: q ex pte ɔfitētis ɔfessio nō dz esse publica sz secreta. τ h̄ pp quattuor rōnes. Pria est pp cōditionē fori iudicat: qz in cōfessione sacramētali de occultis ɔsciētie agitur: g in occulto fieri debet. Scda ratio est pp cōsideratione modi vel vitij. publice enī crimina magna τ enormia flagitia humana infirmitas vix vel nullo modo confiteretur imo non sine magna violētia solēt hmōi vere ɔfiteri τ h̄ pp erubescentiā enormitatis ipsoꝝ. Tertia ratio est

ppter cõfessionẽ vicarij.fit.n.ↄfessio sacŕalis vicario xp̄i q̄ sol'ẽ mediator: ꝛ iõ solũmõ ↄꝫ fieri gerẽti vicẽ xp̄i in p te ista.s.sacerdoti. Quarta rõ ẽ ppter vitatõem scãdali .si .n. fieret publica cõfessio pctõꝛ frequẽter ↄfitẽtes incurrerẽt ↄtẽptũ sūr ꝛ od.ũ ꝛ q̄nq꜡ etiã capitale dispẽdiũ vel piculũ.qõ ptꝫ:qꝛ si pctõꝛes publice cõfiterẽt̃ de adulterio vel de furto vel de homicidio: ꝛ h'mõi pctis flagitiosis ↄtẽnerent̃ ab alijs ꝛ multoꝝ odia incurrerẽt ꝛ frequẽter interficerẽt̃. vñ Chryso.sup ep̃lam ad hebre. ꝛ habet̃ in textu sen.li.iiij.di.xvij. Nõ dico tibi vt te pdas. Sꝫ forte argues in oppositũ..s.ꝙ cõfessio ↄꝫ fieri in publico tali rõne: Cõfessio ad satisfactõem ordinat̃.sꝫ satisfactio q̄nq꜡ ẽ publica.g̃ ꝛ ↄfessio nõ ↄꝫ eẽ secreta. Rñdeo ꝛ dico ꝙ ex pena satisfactoria nõ scandalizat̃ aliq̄s qꝛ q̄nq꜡ ꝓ p uo vel nullo pctõ silia opa satisfactoria fiũt:sꝫ ꝓ pctis alioꝝ in publico dictis freq̄nter sequit̃ scandalũ alioꝝ:naꝫ ꝓ peccatis publice audit' multi pñt scãdalizari ꝛ ad malũ inclinari: vt pꝫ ex dictis. Hec.b.Tho.breuiter ꝛ sub cõpẽdio tãgit.iiij.scri.sen.di.xvij.de cõfes.arti.iiij.vbi cõditiões q̄ a mḡris de cõfessiõe assignant̃ sūt ↄueniẽtes: in coꝛ.q.in fi.ꝛ in so.iiij.arg.ꝛ iterũ.b.Tho.ibidẽ vlt.pte di. xvij.in expositõe lr̃e in fine.ꝛ Alex.iiij.pte sum.q.cclxxi. vtrũ liceat ↄfiteri pctã in publico:in coꝛ.q. ¶ Q꜡ confessio ↄꝫ esse secreta ex pte sacerdotis: ꝛ q̄re. CA.XXX.

Secũdo ↄfessio ↄꝫ eẽ secreta ex pte sacerdotis cõfessionẽ audiẽtis.qõ pbo ꝑ q̄ttuoꝛ rõnes. Primo rõne ↄformatõis vel imitatõis diuine sic:Sacerdos ↄꝫ ↄformari deo cui'ẽ minister.sꝫ de'pctã q̄ ꝑ ↄfessionẽ pandunt̃ nõ reuelat sꝫ tegit:g̃ nec sacerdos reuelare ↄꝫ. Et cõfirmo hoc idẽ alia rõne sic. Pctõꝛ cõfitet̃ peccatũ suũ sacerdoti nõ tãq̃ hoĩ sꝫ tãq̃ deo vel tãq̃ dei vicario.sꝫ de'pctã q̄ sacerdoti vt ei'vicario dicũt̃ nõ manifestat sꝫ celat:g̃ sacerdos pctm̃ sibi cõfessum ↄꝫ penit' celare. Scõo hoc idẽ.pbo rõne remissiõis culpe sic: Illõ qõ interius ẽ tectũ opꝫ etiã ꝙ tegat̃ exterius.sꝫ pctã cõscientis tegũt̃ interi':g̃ opꝫ ꝙ tegant̃ exteri'.qꝛ his q̄ agũtur interi'in sacris ↄꝫ rñdere sacrm̃ exteri'.Et confirmo hãc rõnẽ alia rõne sic: Illud qõ est extinctũ indultũ seu remissum a deo nec accusari nec manifestari ↄꝫ.sꝫ de'in cõfessione vel in affectu vel in actu v̾tute p̄cedẽtis ↄtritõnis indulget ꝛ remittit pctm̃:g̃ sacerdos pctm̃ sibi in cõfessiõe cõmissum manifestare nõ ↄꝫ. Tertio hoc idem ꝓbo rõne ꝓhibitõis eccl'e sic: Nulli ↄ ꝓhibitõem eccl'e licet aliq̄d facere.sꝫ eccl'a ꝓhibet reuelatõem siue manifestatõem sigilli ↄfessiõis.qõ duplici auctoritate ptꝫ. p° ex decretali edita in generali ↄcilio:de peni.ꝛ remis. Oĩs.q̄ sic dicit: Caueat sacerdos ne verbo vel quouis facto ꝓdat aliquatẽ'ↄfessoꝛẽ. 2° pbo hoc idẽ.iij.q.vij.ibi dr̃ (ꝛ ẽ verbũ Aug.)sic:Sacerdos vt sapiẽs ꝛ medic' pfect' pmũ sua pctã diluere sciat: ꝛ post aliena detergere ꝛ sanare. Preter has rões ꝛ auctoritates sunt alie vtilitates huius celatõis cõfessiõis:qꝛ ꝑ hoc hoĩes ad ↄfessionẽ magis trahunt̃ ꝛ simplici' ꝛ securi' pctã ↄfitẽt̃. Si.n. sacerdos alioꝝ cõfessionẽ reuelaret hoĩes odirẽt ꝛ abhoꝛrerẽt sacrm̃ cõfessiõis:ita ꝙ ad celandũ cõfessionẽ obligat̃ sacerdos tripl̃r.s.rõnib':auctoritatib': ꝛ vtilitatib'. Sꝫ forte q̄res: q̄s magis tenet̃ ad celãdũ pctm̃ an cõfitẽs an sacerdos: Rñdeo ꝛ dico ꝙ sacerdos q̄ tenet̃ celare pctm̃ duplici iure.p° quidẽ naturali.s.ne fit ꝓditoꝛ secreti sibi ↄmissi.2° tenet̃ iure positiuo.s.ex ꝓhibitõe eccl'e.vt.s.immediate ptꝫ. Penitẽs vel cõfitẽs vnico iure tenet̃ celare pctm̃ suũ.s.ex iure naturali: qõ est vt nullus diffamet seipm̃:eo ꝙ hõ naturalr̃ plus tenet̃ sibi q̄ alijs: ꝛ magis diligere.bonũ.ꝓpriũ q̄ alienũ. Quarto ꝙ sacerdos teneatur sp̃ ꝛ in oĩ casu celare cõfessionẽ.pbo rõne iniunctõis pene: vt.n.nullo mõ ꝓdat̃ cõfessio penitẽtis eccl'a certas ꝛ magnas penas apposuit. Ubi nota q̄ alia pena apponit̃ in denũciatõe secreti: ꝛ alia in denũdatõe sigilli.nullũ.n.secretũ est denudandũ:cũ in denudatõe secreti ꝓditio appareat:fm ꝙ habet̃.xxij.q.v.de forma fidelitatis: vbi dr̃ ꝙ de forma fidelitatis ẽ secretũ nõ denudare: qꝛ illi q̄ ꝓdũt secreta alicui' fm leges capite puniũt̃. sꝫ illud qõ in cõfessione reuelat̃ secretũ ẽ: g̃ q̄ reuelat illõ reatum incurrit dãnatõis sp̃ualis.s.sepatiõis a suo capite qõ est xp̄s.vñ Greg.talẽ penã imposuit sacerdoti reuelãti ↄfessionẽ. ꝛ habet̃ de peni.di.vi.vbi sic dr̃: Sacerdos aũt sup oĩa caueat ne de his q̄ ei cõfitent̃ pctã sua alicui recitet ꝙ ea cõfessus ẽ:nõ ꝓpinq̄s:nõ extraneis:neq꜡ qõ absit ꝓ aliquo scãdalo euitãdo.nã si hoc fecerit deponat̃: ꝛ oĩb' dieb' vite sue ignominiosus pegrinãdo pagat. Innocentius do terti' maioꝛẽ penaꝫ apponit dicẽs. ꝙ sacerdos q̄ pctm̃ in iudicio pnĩali sibi detectũ p̄sumpserit reuelare: nõ solũ a sacerdotio deponi ↄꝫ:sꝫ in monasterio arto retrudi ad agendã ꝑpetuã pniam. Hosti.do in glo.b.greg. exponẽs dicit:ꝙ sacerdos pacta pnĩa ꝑ septẽniũ vel ꝑ decẽniũ pegrinãdo ꝑ mundũ est in monasteriũ retrudẽd': vt ibi ꝑpetuã pniam agat. Et subdit Hosti.ibidẽ: Caueat ergo sacerdos ne prochiano suo vel alteri detrahat sicut nec vult ꝙ sibi ab altero detrahat̃. Hec.b.Tho.iiij.scrip. sen.di.xxi.de sigillo ↄfes.arti.i.q.i.vtrũ in quodã casu teneat̃ sacerdos reuelare pctã q̄ sub sigillo ↄfessionis nouit:in duob'ar.ↄ: ꝛ in coꝛ.q.ꝑ totũ. Et Alex.iiij.pte sum. q.cclxxiii.de sigillo ↄfessiõis.vtrũ sacerdos possit cõfessionẽ sibi factã reuelare:in arg.ↄ: ꝛ in coꝛ.q. ꝛ in sol.i.arg. Et in sũ.ↄfes.li.iii.ti.xxxiiii.q.ci. q̄ sit pena sacerdotis reuelantis ↄfessionẽ. ¶ Nota remedia q̄ ↄꝫ obseruare sacerdos in decẽ casib' cõtingẽtib' ne ali quo mõ sigillum reuelet̃ cõfessionis. CA.XXXI.

Ad maioꝛẽ tñ euidentiã p̄dictoꝝ cuꝫ ip̄a celatio vel occultatio ↄfessiõis sit de eẽntia sacri ↄfessionis: vt dicit.b.Tho.iiij.scri.sen.di.xxi. de sigillo ↄfessionis:arti.ij.in coꝛ.q.in prin. Nota remedia q̄ ↄꝫ obseruare sacerdos in decẽ casib' emergẽtib':ne sit reuelatoꝛ cõfessionis. Prim' casus est talis: Sacerdos aliq̄s in cõfessione vel ꝑ cõfessionẽ scit aliquẽ hereticũ quẽ nõ põt inducere ad hoc ꝙ a coꝛruptõe plebis desistat: q̄d faciet in hoc casu vt eũ impediat sine reuelatõe cõfessiõis: Respondeo ꝛ dico:ꝙ talis ↄꝫ facere tria. Primo.n. debꝫ in secreto dicere ꝛ suadere tali cõfitenti sibi vt a pctõ desistat:qõ si nõ vult:secũdo ↄꝫ dicere multitudini vt sibi caueat.tertio ↄꝫ dicere p̄sidenti vt gregi suo diligẽti attendat dicens: Uigila sup oues: qꝛ lupus est in grege.si probabiliter videt illũ qui ẽ ↄfessus ei verũ dixisse ꝛ piculũ ouium iminere:nullo tñ mõ vel casu licet sacerdoti psonam ꝓdere cuius crimen heresis solũmodo ꝑ cõfessionẽ nouit. Secund' casus est talis: sacerdos aliq̄s audiuit in cõfessione aliquẽ q̄ cũ aliq̄ est fornicatus ꝛ postea ille idẽ vult ↄtrahere cũ soroꝛe illi' quã fornicarie cognouit in facie illi' sacerdotis: q̄d ↄꝫ sacerdos facere vt hoc impediat: ꝛ illos inter quos ꝑ cõfessionẽ scit affinitatẽ esse qꝛ ad inuicẽ volunt cõtrahere sine reuelatiõe cõfessiõis impedire: Rñdeo ꝛ dico:ꝙ sacerdos ↄꝫ dissuadere q̄ntũ põt illi qui cõfessus ẽ ei ne cõtrahat cuꝫ psona tali. nulla tñ rõne vel mõ ↄꝫ sacerdos cõfessionẽ auditã detegere.

Tertius casus est talis: Eccl'a p̄cipit ex pena excõicatõnis iam late:ꝙ quicũq꜡ scit aliq̄d de tali pctõ.dicat sibi: vtrũ sacerdos q̄ illud ꝑ ↄfessionẽ nouit debeat sibi dicere: ꝛ videt̃ ꝙ sic tali rõe: Illõ ad qõ q̄s p̄cepto eccl'e obligat̃ nõ ẽ nec̃e obseruari mãdato in ↄtrariũ fctõ:sꝫ nõ reuelatio cõfessiõis introducta ẽ ex statuto eccl'e: vt ptꝫ ꝑ decretalẽ.g̃ si ꝑ eccliam p̄cipit̃:ꝙ q̄cũq꜡ scit aliq̄d de tali pctõ dicat:sacerdos qui illud pctm̃ scit ꝑ cõfessionẽ tenet̃ di

cere. Rñdeo τ dico q sicut pceptū de cōfessiōe sacramē
tali facta est de iure diuio vt alia sacra: τ nō pōt aliqua
dispensatōe facta vel iussiōe hūana ab eo absolui: ita ce/
latio cōfessiōis est de iure diuino: ita q nullus ad reue/
latōem cōfessionis pōt ab hoīe cogi nec licentiari. vñ si
pcipiat alicui sub pena excōicatiōis q dicat sacerdos q̄
illud petm̄ p cōfessionē nouit nō dz obedire nec ei dice/
re: qz dz estimare sacerdos q intentio pcipiētis sit si scit
et vt hō: sacerdos aūt illud qd p cōfessionē scit nescit vt
homo: sed scit vt deus. vñ talis pcepto ecclie in hoc non
obediens excōicatōis sniam nō incurrit: qz nō est subie
ctus suo supiori nisi vt hō. Illō aut peccatū nō vt hō scit
sed vt deus: τ iō nullus in h̄ hūane obedientie pcepto ē
subiectus vt deus. Quartus casus est talis: Aliquis sa
cerdos in testimoniū adducit τ a suo supiore iurare co
git de veritate dicēda. τ postea ei pcipit si scit tale pecca
tū in psona tali, cui peccatū ab illa psona p cōfessionem
nouit. vtrū talis sacerdos qui pstitit iuramentū de veri/
te dicēda debeat illud peccatū dicere qd p cōfessionem
nouit: talis. n. cū nō possit peccatū detegere necesse hz p/
iurare. sed hoc nō licet: qz piurādo incurrit cōscie dam/
nū: τ hō magis dz obseruare suā ɔsciam q̄ alteri⁹ famā.

Rñdeo τ dico q hō nō adducit in testimoniū nisi vt
hō: τ iō absqz lesiōe ɔscie pōt iurare se nescire. vñ secure
pōt dicere nescio nec piurat qz iuramētū nō obligat il/
lum ad dicendū nisi qd nouit vt hō nō vt deus. vñ p nul
lo pcepto obedientie p nullo iuramēto pstito vel picu
lo dz illud dicere τ ɔfessionē reuelare. Quintus casus
est talis: Aliquis sacerdos p cōfessionē alicuius quā au
dit scit q aliqs est platōe indign⁹: si cōsentit electōi mor
taliter peccat ɔsentiendo indigno. si ɔtradicit videt ɔdi
cendo suspitōem inducere de pctō: τ sic videtur reuelare
cōfessionē: qd nunq̄ in aliquo casu licet. Rñdeo τ dico
q ex multis alijs causis aliquis indignus reddit ad pla
tionis officiū q̄ ex peccato: sicut ex defectu scie vl' etatis
τ iō qui cōtradicit electōi nec suspitōem de crimine fac
nec ɔfessionē reuelat: sed ɔdicit pmotiōi indignoꝝ sicut
tenet si sua interest. Sextus casus est talis: Abbas ali
quis scit p ɔfessionē peccatū alicui⁹ pōris sibi subiecti:
si ei prioratū dimittit: inducit eū vel monasteriū ad rui/
nam. si ei pōratū aufert pp debitū cure pastoralis: videt
publicare cōfessionē. Rñdeo τ dico q abbas nō pōt ad/
hibere remediū nisi eo mō quo peccatū ad ipm defert: τ
iō in his que deferunt ad eū in foro pnie in eodē dz quā
tū pōt remediū adhibere. vñ abbas in pdicto casu amo/
neat eū vt prioratui resignet. vel si noluerit pōt ex aliqua
alia occasione eū a cura prioratus absoluere: ita tñ q ois
suspicio vitet de reuelatōe cōfessionis. Ubi sciēdū: q
nullus sacerdos tenet plato reuelare secretū vel peccatū
occultū fratris rōne cuiuscūqz pcepti qd platus faceret
sup hoc: sz qlibz teneat hoc reuelare plato vt bono homi
nō vt plato: τ hoc pp charitatē nō pper pceptū plati. Cu
ius rō est: qz platus nō se hz vt platus. s. vt gerēs vicē pla
ti eccle nisi vel in foro publice correctōis: sicut in capitu
lo: vel foro pnie. sz peccatū occultū frīs nō dz platus reue
lare in capitulo: qz tunc faceret ɔtra pceptū charitatis q⁹
tenet corrigere frēm si pōt saluādo famā frīs. Preterea
si hoc reuelaret p modū accusatōis faceret ɔtra se ipm qz
posset deficere in pbatōe. nec etiā in foro pnie pōt plat⁹
dicere peccatū occultū fratris: eo q in foro pnie. s. in con
fessiōe nō dz hō dicere peccata alioꝝ sz sua tm: vt dic doc
toꝝ egregius mgr herpheus brito de ordine fratrū pdi/
catoꝝ in quol qolibe. q. xv. vtrū religiosus teneat reuela
re secretū cōmissum fidei sue vel peccatū occultū plato
suo rōe talē pcipienti l coꝝ. q. Septim⁹ casus ē talis. Ali/
quis scit p cōfessionē quēdā de suis canonicis eē homi/
cidā: τ instanter petit q ille canonic⁹ pmoueat in sacer
dotē τ eccla etiā hz paucos sacerdotes: in tali casu aut te
net mittere ad pmouendū aut nō: videt q nō tenet eū
ad sacerdotiū pmouere: qz cū sciat eū esse irregularē si eū
pmoueret peccaret mortalr. si nō vult eū pmouere tenet
dicere cām quare: τ sic tenet reuelare ɔfessionē: qd ē fal
sum: qz nūq̄ dz hoc facere. Rñdeo τ dico: q neutrū dz fa
cere. s. nec talē tanq̄ indignū pmouere: nec cām hui⁹ di/
cere: qz hoc esset ɔfessionē reuelare. sz si qlibz postulet mi
ti dz differre: τ caute dissimilare sm q cōnctio eū docebit
Si aūt talis pmoueri petit instant: ita q oriat scandalū
nisi pmoueat: vel etiā alias decanus p supiorē cogat hūc
pōt eū mittere ad pmouendū: nec ipe tūc facit: sed eccla
quā ipe fefellit. Octauus casus est talis: Aliqui cano
nici de licentia sui decani ɔfessi sunt alicui sacerdoti pec
cata homicidij τ bigamie per que facti sunt irregulares.
postmodū volūt ad sacros ordines pmoueri. videt q i
hoc casu ille sacerdos possit reuelare que audiuit in cō/
fessione decano. hoc. n. expedit ipis canonicis: qz p h' im
pedient ne peccēt mortalr suscipiēdo ordies sacros. Rñ/
deo τ dico: q nullo mō sacerdos ɔfessiōes canonicoꝝ dz
reuelare decano: sz sufficit q psuadeat illis ne laborent
ad sui pmotōem: qz plus posset nocere detectio suaꝝ cō/
fessionū q̄ pdesset impeditio illoꝝ a susceptōe sacroꝝ or
dinū. Hec h. Tho. iiij. scri. sen. di. xxi. de sigillo cōfessiōis
arti. i. q. i. vtrū in quolibet casu teneat sacerdos celare cō/
fessionē: in solu. iiij. arg. τ Alex. iiij. pte sum. de sigillo cō
fessi. q. i. vtrū sacerdos possit cōfessionē sibi factā in casu
aliquo reuelare: in solu. argu. Nonus casus est talis:
Aliqs aliqñ dicit alicui aliqd secretū τ ille pmittit serua
re nūqd tenet seruare? Rñdeo τ dico: q hō nō dz desaci
li aliqd recipe sub secreto. si tñ recipiat τ pmittit referēti
sibi illud q nunq̄ reuelabit illud ex pmissione tenet di/
no hoc mō celare illud acsi in confessione haberet: q̄uis
sub sigillo cōfessiōis nō habeat. Ubi nota: q ō sigillo cō
fessionis directe τ principalr nō sunt nisi peccata τ illa p
que peccator vel peccatū dephendi pōt: nihilomin⁹ ali/
qd cū peccatis aliquis multa alia narrat que τ summo stu
dio sunt celanda: vt ptz in cōmissiōe secreti: tū pter scā
dalū: tum etiā pter pnitatē que ex cōsuetudine possz ac
cidere. Hec h. Tho. iiij. scri. sen. vbi. s. Imediate arti. i. q. ij.
vtrū sigigillū ɔfessionis se extēdat ad alia q̄ nō sunt ō cō
fessione: in cor. q. τ in solu. i. τ. ij. argumē. Alexander vero
vbi s. q. clxxv. in solu. vi. argu. dicit: q secretū cōfessiōis
plus est q̄ secretū simpliciter. Cuius rō est: qz secretū cō
fessionis ita obligat ad celandū q p nullo scandalo vel
dispendio est reuelandū. secretū autē simpliciter nō obli
gat simpliciter. vt verbigrā: Quando aliquis pmittit ali
cui q celabit aliquod secretū quod aliquis sibi cōmittit
hoc debz intelligi si nō cogat eū obedientia supioris ad
reuelatōem vel necessitas mentiendi: vel dānatio inno/
centis vel alia huiusmodi quibus cōtraire non potest vl
debet. vnde si quis pmisisset alicui q teneret aliquod fa
ctum suum secretū: τ post nisi vellet factum illud testifi/
cari damnaretur aliquis innocens: vel necesse esset ipm
mentiri: vel esse inobedientē: vel aliquod graue scanda
lum oriretur non estimo q in talibus casibus vel simili
bus deberet factum illud celare. vnde si quis promisisset
aliquod factum alicui: ex rōnabili causa tenet illud re/
uelare. Hec Alexan. ibidem. Decimū casum quere in
fine sequentis capituli. Sed forte argues in oppositū
s. q sacerdos nō semp tenet celare qd habet sub sigillo
vel secreto confessionis tali rōne. Nihil dz obseruari vn
de posset innocens rōnabiliter accusari vel dānari sz ita
est in pposito si aliquis tenet celare sigillum cōfessionis
vel secretum qd pbo in tali casu. Ponatur talis casus. s.

ꝙ quattuor vadant sil' ꝑ vnā viā. vnus peccat in ꝯspectu oīm vñ accusandus ē corā plato ⁊ puniēdus. cōfitef vni de tribus. alij duo accusant illuꝫ q̄ peccauit ⁊ testificanf ꝯ illū. ad maius robor testimonij aduocāt tertiū. ꝑcipif tertio a plato ꝙ dicat veritatē. ⁊ alij euꝫ accusant nisi dicat tanq̄ fautor sit in aliena culpa: ⁊ platus rōnabilit' punit ipm̄ de inobediētia. Si ergo hoc totū iniquū est videf ꝙ nō tenef celare: si quis dicat ꝙ sacerdos dꝫ ꝯfitēti sibi ꝓstari qḋ nō accipiat sub sigillo ꝯfessionis. Contra quero qñ: aut anq̄ aut postq̄ cōfessus ē: constat aūt ꝙ añ nō tenef. q2 nescit q̄d velit dicere sibi. Si vo postq̄ cōfessio audita ē: hoc nihil ē: q2 ex quo cōfessio facta fuit sigillū. i. secretū cōfessiōis habuit: g̃ ꝑ aliquā ꝓtestatōem nō pōt illud infringere. ⁊ iterū: Quilibet sacerdos posset sic dicere: Noli illud accipe sub sigillo. Rñdeo duob' modis. p° ꝙ nō est sile de obligatōe sigilli cōfessionis. ⁊ de obligatōe ꝓmissi simpliciter: q2 ꝯfessio ita obligat ꝙ ꝓ nullo scādalo vel dispēdio ē reuelāda. nō sic ē de secreto: vt ptꝫ. s̄. 2° rñdeo ⁊ dico: ꝙ verū ē ꝙ sigilluꝫ cōfessionis nulla supueniēte noticia dꝫ infringi nec i casu ꝓposito infringif: sꝫ aliquē auditū vel visum manifester: nō tñ dꝫ sacerdos audaciā sumere reuelandi vel loquēdi defacili de eo qḋ ꝑ cōfessionē nouit: ꝓ eo ꝙ ꝯfessionis sigillū a deo ē custodiendū. vt nō solū fractio vitetur: imo etiā dignū ē vt ex hoc suspicio oīs tollaf ei: ne i cōtēptū veniat sacramētal' ꝯfessio: ⁊ etiā ꝑꝑ rōnes alias supius dictas. Hunc casum Alex. ponit. iiij. pte sum. ḋ sigillo cōfessionis. q. cclxxvj. vtrū sacerdos qḋ nouit vt deus ⁊ hō. i. ꝑ cōfessionē ⁊ alio mō extra cōfessionē teneaf illud celare: in solu. penul. ⁊ vlti. argu. ¶ Utrū sacerdos mō aliquo possit alicui' reuelare pctm̄ qḋ in confessione nouit. CA. XXXII.

Sed forte gr̄a ꝑdictoꝝ posset aliq̄s q̄rere: vtrūꝫ sacerdos possit aliquo mō reuelare pctm̄ qḋ in cōfessione nouit. Rñdeo ꝙ sacerdos pōt reuelare illud alteri duplici rōne vel in duob' casibus. s. ex verbo sibi cōfesso: ⁊ ex mō sciēdi alio. Pūo ex verbo sibi cōfesso. ⁊ sic de licētia ꝯfitētis pōt sacerdos pctm̄ qḋ sub sigillo hꝫ alteri reuelare qḋ tali rōne ondr̄. Qui pōt aliq̄d facere ꝑ se pōt etiā illud ꝑ aliū facere: sꝫ ꝯfitēs pctm̄ suuꝫ qḋ fecit pōt ꝑ seipm̄ alteri reuelare: g̃ pōt ꝑ suū nunciū. s. ꝑ suū sacerdotē hoc idē facere. Sꝫ forte argues in oppositum duplici rōne. Pūa ē talis: qḋ nō pōt supior nō pōt inferior. sꝫ papa nō pōt licentiare sacerdotē aliquē ꝙ pctm̄ qḋ in cōfessione scit alteri reuelare possit: g̃ nec cōfitēs. Rñdeo ⁊ dico ꝙ aliud ē licentiare sacerdotē vt sacerdotē ad detegendū pctm̄: ⁊ aliud est licentiare sacerdotē vt hoīem ad detegendū pctm̄. Pūo. n. dico: ꝙ confitens nō pōt licentiare sacerdotē vt sacerdotē ad detegēdū vel reuelandū alteri pctm̄ qḋ ei in cōfessione vt sacerdoti dixit. ⁊ hoc triplici rōne. Prima est: q2 cōfitens ꝯfitetur sacerdoti vt hō. sacerdos vo nō audit eius pctm̄ in ꝯfessione vt hō sed vt de' vel loco dei. ⁊ iō sacerdos inquātū hō simplr̄ eius pctm̄ ignorat. nullus aūt alteri dicere pōt qḋ ignorat: nec etiā pōt alteri dicere inquātuꝫ deus vel inquātū audit vt vicari' dei. Cui' rō est: q2 sacerdos vt dei vicarius deo se cōformare dꝫ. deus aūt cōfitentis peccata tegit. i. delet ⁊ annihilat: vt dr̄ in psal. Beati quoꝝ remisse sunt iniq̄tates ⁊ quoꝝ tecta sunt peccata. g̃ qḋ de' tegit vices dei gerēs vt sacerdos māifestare nō dꝫ. Scḋa rō quare sacerdos vt sacerdos pctm̄ sibi cōfitentis alteri reuelare nō pōt est: q2 sacerdos ad celandū pctm̄ astrict' est: nō solū respectu pape: sꝫ respectu dei cui' rōnē nō ptēt. s. sacerdotē cōfitēs licentiare. Tertia rō est: q2 illḋ qḋ sacerdoti dr̄ nō est extra: imo ē intra ꝯsciaꝫ ꝯfitētis: g̃ nō dꝫ detegi neq̄ reuelari extra ꝯsciam audiētis. s. sacerdotis. Scḋo dico: ꝙ cōfitens pōt licētiare sacerdotē nō vt sacerdotē sꝫ vt hoīem ad reuelanduꝫ alteri pctm̄ qḋ ei dixit: qḋ papa nō pōt facere. qḋ ptꝫ: q2 papa nō pōt facere vt sacerdos sciat vt hō qḋ pōt facere q̄ ꝯfitef: ita ꝙ inferior. s. cōfitens nō dat cōfessori licentiā reuelādi cōfessionē: q2 hoc nō pōt: vt ptꝫ ꝑ tres rōnes: sꝫ facit vt ꝯfessor sciat nō tm̄ vt deus sꝫ vt hō. ⁊ ita facit qḋ possit dicere ꝙ nō pōt eo supior facere. s. papa. Omis aūt sacerdos de licentia cōfitētis nō vt sacerdos sꝫ vt hō eius pctm̄ possit alteri reuelare. etsi sic reuelat sigillū. i. secretū cōfessionis nō frangit: nō tñ tali licētia dꝫ vti: tū ne fractor sigilli reputef: tū vt scādalū euitef: tū ne hoīes a cōfessionib' retrahanf: tū ne ad peccādū ꝓcedāt. Scḋa rō. s. ꝙ sacerdos nō possit licētiari a ꝯfitēte ad detegendū eius pctm̄ est ista: Si sacerdos de licētia ꝯfitētis pōt eius pctm̄ alteri reuelare: videf dari palliū vel occasio malis sacerdotib' ꝙ possent ꝓtēdere licētiā sibi datā: qḋ est incōueniens: q2 sic ipune peccaret: g̃ videf ꝙ sacerdos nō possit licētiari a ꝯfitēte vt dicat alteri pctm̄ ei'. Rñdeo ⁊ dico ꝙ ex hoc nō daf aliq̄ ipunitas vl' occasio (nisi remota) mal' sacerdotib': q2 iminet eis ꝓbatio si accusanf ꝙ nō de licētia ꝯfitētis reuelauerint. nō. n. dꝫ credi cuilibet sacerdoti dicēti se a ꝯfitēte licētiā habuisse nisi ꝓbet se habuisse licentiā de reuelādo pctm̄ alteri'. Hec. b. Tho. iiij. script. sen. di. xxi. de sigillo ꝯfessionis: arti. ij. vtrū de licētia cōfitētis sacerdos possit ꝓdere alteri pctm̄ qḋ sub sigillo cōfessiōis hꝫ: ar. ij. s̄: ⁊ in cor. q. ⁊ in so. j. ⁊. ij. ar. ⁊ pe. de thara. idē dicit ibidē. Et Alex. iiij. pte sū. de sigillo ꝯfessiōis q. cclxxv. vtrū ꝯfitēs possit licētiare sacerdotē ad detegendū illud qḋ est cōfessus ei: in cor. q. ⁊ in solu. ij ar. Secūdo ꝑcipalr̄ dico: ꝙ sacerdos pōt reuelare illḋ peccatuꝫ qḋ ꝑ ꝯfessionē nouit. s. ex mō sciēdi alio: ⁊ iste ē Decim' casus. s. vtrū sacerdos possit aliquo mō reuelare pctm̄ qḋ in ꝯfessiōe audiuit. Ubi nota ꝙ sacerdos pōt scire pctm̄ alteri' trib' modis: vel q2 audiuit in cōfessione: vl' q2 audiuit extra cōfessionē: vel q2 vidit. Mō igif illud pctm̄ qḋ in cōfessiōe sacerdos audiuit nullo mō reuelare pōt eo ꝙ illud nescit nisi vt de'. Sꝫ illud idē pctm̄ qḋ cōfessor extra cōfessionē audiuit vel vidit reuelare pōt: q2 extra cōfessionē nō audiuit neq̄ vidit vt deus: sꝫ vt hō. ⁊ iō illud pctm̄ qḋ sacerdos scit vt deus oīno tenef celare. vñ nullo casu vl' mō pōt dicere: Ego audiui hoc in cōfessione. Sꝫ illud pctm̄ qḋ sacerdos alio mō scit siue ante confessionē siue post inquātū hō nō tenef celare: vñ pōt dicere Scio illud pctm̄: q2 vidi. ⁊ si secure vult loqui absq̄ reuelatōe cōfessiōis nō dꝫ dicere: Iste fecit hoc pctm̄: sꝫ ego vidi ꝙ fecit hoc pctm̄. Tñ q2 scandalū ⁊ ꝑiculuꝫ magnū posset inde sequi: q2 sp̄ sacerdos malus posset dicere: Ego scio hoc aliter q̄ ꝑ cōfessionē: ⁊ ita scandalizaret subiectos: iō oīno honestū est ꝙ sacerdos taceat de pctō qḋ audiuit siue aliter sciat siue nō: bon' etiā sacerdos abstinere dꝫ ne de hoc loquaf nisi necessitas imineat. Hec hea. Tho. iiij. scri. sen. vbi. s̄. imediate: arti. iij. vtrū illḋ qḋ q̄s scit ꝑ cōfessionē ⁊ alio mō possit alteri reuelare: i cor. q. ⁊ pe. de thara. ⁊ dñs ābald' roma. ordinis frm̄ ꝑdicatorū: ⁊ Alex. cōcordat cū. b. tho. ¶ Qꝫ nō cōfitef q̄s cuꝫ dicit in generali pctā sua: sꝫ opꝫ vt in spāli ḋ singul' pctis mortalib' q̄ in mēorie occurrit ꝯfiteaf ⁊ q̄re. CA. XXXIII.

Extra ꝯditio quā ꝯfessio dꝫ hr̄e est ꝙ dꝫ eē integra: vt. s. nō abstrahaf aliq̄d de his q̄ in ꝯfessiōe sūt māifestāda: vt dicī. b. tho. iiij. scri. sen. di. xvij. de ꝯfes. ar. iiij. q. iiij. ḋ. xvj. ꝯditōib' q̄ ad ꝯfessionē req̄rūf in expositōe lr̄e. Ubi sciēdū ꝙ ꝯfessio nō est integ̃: ⁊ ꝑ cōsequēs nō ē cōfessio q̄ttuor modis. s. cū q̄s in cōfessione pctā in generali dicit: cū quis cōfessionē diuidit: cum quis in ꝯfessione aliq̄d qḋ nō fecit addit: cū q̄s in cōfes

fione aliq̄d qḋ dicere dʒ diminuit. Primo.n. cōfessio nō est integra nec sufficiēs cū q̄s in ɔfessiōe pctā in generali dicit: ſʒ opʒ ꝙ sigillatim hoc est in spāli de oīb⁹ pctīs mortalib⁹ q̄ memorie occurrunt fiat ɔfessio: qḋ triplr̄ ꝓbo.s. auctoritate: silitudīe: ꝛ rōe. Primo auctoritate psal. sic dicētis: Lauabo ꝑ singulas noctes lectū meū. qḋ verbū ſm glo. duobus modis exponit. p⁹ sic: Lauabo.i. lachrymis penit⁹ delebo. lectū meū.i. voluptatē corpis ꝛ delectatōem seculi: quā lauat ille qui se ab ea conat extrahere. 2⁹ mō exponit sic: Lauabo lectū meū.i. mundabo ɔsciam meā: ꝑ singulas noctes.i. ꝑ singula pctā ex ea.s. cō sciētia oriētia. Scdō ꝓbo hoc idē auctoritate bern. sup canti. sic dicētis: Omne ꝙ remordet ɔsciam ɔfitere humiliter pure ꝛ fideliter. Et nota ꝙ dicit: Oē ad designādū ꝙ q̄ oē dicit nihil excipit. Tertio hoc idē ꝓbo auctoritate mgr̄i sen. di. xxi. post hec vbi sic dicit: Omnia crimina sel saltē opʒ exprimi nisi aliqua a mente exciderint q̄ debes generaliter confiteri ꝛ sacerdoti ꝛ deo vt dicas: Delicta mea a te abscōdita nō sunt. q.d. deus q̄ nosti occulta cordis ꝛ opa mea ꝛ delicta a te nō sunt abscōdita q̄bus veniā largiaris. vbi insinuat ꝙ general ɔfessio nō solū venialia sed etiā mortalia delet quoꝝ intelligētia vel mēoria nō habet. Hec mgr̄ sen. ibidē. Scdō ꝙ necesse sit oīa pctā mortalia ɔfiteri in spāli ꝛ nō in generali ꝓbo tali silitudīe: q2 sicut se hʒ in morbo corpali: ita etiā i morbo spūali. sed in morbo corpali ita se hʒ ꝙ morbo spūali vel pticulari debet medicina nō generalis sed pticularis: q2 ſm hiero. qḋ sanat oculū nō sanat calcaneū. ḡ sic ē in medicina spūali. Cū ergo cōfessio sit quedā medicina anie nō est adhibēda morbis aīe in generali sed in spāli ꝛ pticulari. ꝛ iō morbi spūales aīe.i. pctā sunt pticularit cōfitenda. Tertio hoc idē ꝓbo duplici rōne.s. ex pte cōfitentis: ꝛ sacerdotis. Prima rō est ex pte ɔfitentis sic: Sicut.n. ex auersione a deo culpa cōmittit: ita ex ɔuersione ad deum cum ɔtritōe ꝛ obligatōe ad penā culpa remittitur: dolor cōtritōis debet esse ex sepatōe a deo. pena vo q̄ satisfacit debet rńdere delectatōi quā habuit in cōuersione ad creaturam. ꝛ quia ista cōuersio trahit peccatū in spēm ſm ꝙ peccator indebite cōuertit ad diuersa ꝛ delectat in eis: etiam cōfessio que fit rōne pene iniungende debet fieri in spāli. Secūda rō est ex pte cōfessoris: quia sacerdos non pōt taxare quantitatē pene nisi innotuerit per cōfessionē quantitatis culpe. quantitas autē culpe innotesci nō pōt nisi fiat confessio de singulis peccatis ꝛ circumstantijs aggrauātibus. Sed forte argues in oppositū.s. ꝙ sufficiat omnia peccata confiteri in generali: dupliciter.s. auctoritate: ꝛ rōne. Primo auctoritate secūdi Reg. xij. vbi sic habetur: Dixit dauid ad nathan: peccaui domino. ꝛ sequit immediate: Dixit nathan ad dauid Dominus quoq; transtulit a te peccatū tuū: ergo ꝛc̄. Respondeo ꝛ dico ꝙ secus est de confessione que fit deo: et de confessione que fit homini: q2 in confessione que fit deo iustificat quis a culpa a qua pōt quis iustificari ꝑ cōtritōem generalem que est ex cōsideratōe offense diuine quā cōmisit auertendo se a deo. sed ɔfessio q̄ fit homi respicit peccatū q̄ntū ad cōuersionē. ꝛ q2 cōuersio indebita ad aliqḋ creatū ꝛ in spē: ꝛ in numero distinguit: ideo opʒ ꝙ cōfessio distincte de singulis peccatis fiat. Dicē dū est igit ꝙ q2 auersio a deo nō distinguit pctā in specie ꝛ in numero: oīa pīt vna cōtritione deleri: ita ꝙ vna cōtritio sufficit ad delendū oīa pctā ex pte auersiōis. sed q2 cōuersio respicit diuersa pctā vt ptʒ: iō in spāli ea ɔfiteri opʒ. Scdō ꝓbo h' idē tali rōe: Cōtritio nō opʒ ꝙ fit sigillatim de oīb⁹: vt ptʒ ex dictis: ḡ nec cōfessio. Rńdeo duobus modis. Primo: quia cōtritio ē in cōspectu dei que vno intuitu oīa videt spālissime. cōfessio vo fit hoi cui opʒ oīa sigillatim exponi. Cuius ratio est: quia sacerdotē opʒ iniungere pniam ſm exigentiā meritoꝝ: qḋ nō pōt facere nisi sibi fiat distincte ꝛ in spāli ɔfessio oim pctōꝝ. Scdō mō rńdeo ꝛ dico ꝙ etiā opʒ de oī pctō qḋ memorie occurrit singulariter ɔtritōem hr̄e: sicut ptʒ infra Contritio. reqre ibi. Hec. b. Tho. breuiter tangit. iiij. scri. sen. di. xxi. de sigillo cōfessionis. in expositōe lr̄e in fine. Et Alex. diffuse. iiij. pte sum. de mō ɔfitēdi. q. cxxviij. vtrū sufficiat pctā cōfiteri in generali: in arg. ɔ: ꝛ i cor. q. ꝛ in solu. argu.

¶ Q2 necesse est vt peccator oīa peccata vni sacerdoti cōfiteat. CA. XXXIIII.

Secundo nō cōfitet integre nec vere: ſʒ ficte qui cōfessionē diuidit.i. qui quedā pctā dicit vni sacerdoti: ꝛ quedā alteri. Vñ opʒ ꝙ pctōr oīa peccata que hʒ mēoria ꝛ cōscientia vni sacerdoti cōfiteatur qḋ auctoritate ꝛ silitudīe ꝛ rōnib⁹ ꝓbo. Primo auctoritate Aug. in li. de pnīa sic dicētis: Caueat pctōr ne verecūdia ductus diuidat apud se cōfessionē: vt diuersis sacerdotib⁹ diuersa pctā velit manifestare: q2 tūc veniā a deo nō cōsequit. Et Bern. Cōfessionē diuisi ꝛ me fructū cōfessionis priuaui. Scdō hoc idē ꝓbo silitudine: q2 sicut se hʒ medicus in sanatōe morboꝝ corpaliū: ita se hʒ sacerdos in sanatōe morboꝝ spūaliū.s. pctōꝝ. ſʒ medic⁹ corpal nō pōt sanare oēs infirmitates infirmi nisi infirm⁹ sibi oīa reuelet: eo ꝙ infirmitates sibi inuicē sunt ɔrie. ꝛ illḋ qḋ est medicina vni: alteri ē venenū. sic in sanatiōe morboꝝ spūaliū.s. pctōꝝ opʒ ꝙ fiat vni cōfessio in spāli oīm pctōꝝ: vt sacerdos oīa pctā sciat ꝛ sanare possit. nā vnum pctm̄ ex additōe pcti alterius aggrauat ꝛ medicina que vni cōpetit alteri pctō nocumētū pstat: cū q̄nq; alique peccatis ɔtrariis sit infect⁹. vt Greg dicit in pastorali: ꝛ iō de necessitate cōfessionis est: ꝙ hō oīa pctā que in mēoria hʒ cōfiteat. qḋ si nō faciat nō est cōfessio: ſʒ cōfessionis simulatio. Tertio hoc idē ꝓbo triplici rōne.s. cōtritōis: accusatōis: ꝛ absolutōis. p⁹ rōne cōtritōis sic: Cōtritio debet adequari cōfessioni ꝛ ecōuerso: vt sicut cōtritio ē omniū pctōꝝ corā deo sil: sic cōfessio dʒ eē corā sacerdote oīum pctoꝝ sil. ꝛ sicut penitens satisfacit deo in cōtritōe de oībus pctīs plene ꝛ integre: ita etiā opʒ ꝙ penitēs satisfaciat eccle.i. sacerdoti plene ꝛ integre. 2⁹ hoc idē ꝓbo rōne accusatōis sic: Cōfessio est inter alia ordinata ad hoc vt in cōfessione pctōꝝ seipm accuset. sed si cōfitēs ptem pctōꝝ vni dicat ꝛ ptem alteri: nō seipm accusat sed poti⁹ se excusat vel iustificat: ḡ talis non confitet. verbigratia Posito ꝙ pctōr cōmiserit decē peccata mortalia: si se de septē accusat ꝛ tria celat: vel si ptem dicit vni ꝛ ptē alteri in hoc nō seipm accusat sed excusat: q2 nō ptendit se peccasse nisi in pte. sed hoc est falsitas ꝛ hypocrisis que i cōfessione maxime sunt cauenda: eo ꝙ hypocrisis est īpedimentū penitentie. diuidere aūt ɔfessionē ad hypocrisim ptinet. vt Aug. dicit. ḡ penitēs dʒ se in cōfessione de oib⁹ integraliter accusare. 3⁹ hoc idē ꝓbo rōne absolutionis sic: Absolutio ad quā cōfessio ordinat est signū absolutionis diue. vñ dixit petro: Quodcunq; solueris sup terrā ꝛc̄. ſʒ de⁹ nunq̄ absoluit ab vna culpa q̄n absoluat ab oībus: ita dicit Aug. ꝛ habet de pnīa di. iij. ca. Sūt plures. quedā infidelitatis īpietas est ab eo q̄ tot⁹ iustus ꝛ misericors est: iustitiā ꝛ misericordiā sperare dimidiā. vel q2 deus nunq̄ dimidiat veniā. sicut ptʒ nihil dimittit pter cōfessionē dimidiatā ꝛ iō qui integraliter vult absolui oīa dʒ pctā sua q̄ in mēoria hʒ integraliter cōfiteri. Sʒ forte argues in oppositū.s. ꝙ non oporteat vni sacerdoti oīa pctā que quis fecit ɔfiteri. ꝛ hoc quadruplr̄.s. ex pte erubescētie: pnīe: imemorie: ꝛ dependētie. Primo ex pte erubescētie sic: Erubescētia in ɔfessione facit ad diminutōem pene. ſʒ qn̄to q̄s pluribus sacerdotibus ɔfitet. tāto

maiorē erubescentiā h3: ꝑ fructuosior erit cōfessio si pec
cata pluribꝰ sacerdotibꝰ diuidant̄ ⁊ cōfiteant̄. Rn̄deo
⁊ dico: ꝙ si erubescētia corā multis sacerdotibꝰ sit multi
plicior. nō tn̄ est maior. i. intensior. qđ ptꝫ: qꝛ qn̄ aliqs di
uidit pctā que fecit diuersis: nō sunt oēs ille erubescen/
tie ita intense ⁊ magne sicut illa vna qua qs oia pctā sua
sit vni cōfitet̄. Cuiꝰ rō est: qꝛ vnū pctm̄ ꝑ se ɔsideratū nō
ita demōstrat malā dispositōēꝫ peccātis: sicut qn̄ cū plu/
ribus alijs pctīs ɔsiderat̄: qꝛ in vnū pctm̄ aliqs qnq3 ex
ignorantia vel infirmitate labit̄. sed multitudo pctōꝝ de
mōstrat maliciā peccātis vel magnā corruptōēm eiusdē
⁊ iđ vt pctōr intensius vel vehemētius erubescat: opꝫ ꝙ
oia pctā sua integre vni sacerdoti confiteat̄. Scđo ar/
gues ad idē ex pte pnīe sic: Cōfessio ad hoc est necessaria
penitenti vt pena vel pnīa pctō taxet̄ fm̄ arbitriū sacer/
dotis. sed a diuersis sacerdotibꝰ pōt imponi sufficiēs pe
na de diuersis pctīs: ergo nō opꝫ ꝙ vni sacerdoti oia pec
cata ɔfiteant̄. Rn̄deo ⁊ dico ꝙ pnīa a diuersis sacerdoti
bus imposita nō eēt sufficiēs sicut ab vno sacerdote im/
posita. Cuiꝰ rō est: qꝛ qlibet sacerdos ɔsideraret tn̄ vnū
pctm̄ ꝑ se: ⁊ nō grauitatē ipius quā h3 ex adiūctōe alteri
us pcti: ⁊ iđ rōne sufficiētis pene de pctīs suis faciendo:
opꝫ ꝙ oia pctā vni sacerdoti integralr̄ cōfiteant̄. Ter
tio argues ad hoc idē ex pte īmemorie vel ex pte oblitio
nis sic: Pōt cōtingere ꝙ post cōfessionē factā vel satisfa
ctōēm pfectā recordet̄ qs alicuiꝰ pcti mortalis qđ dū cō
fitebat̄ in memoria nō habebat: ⁊ tūc qn̄ memor fuit co
piam pprii sacerdotis cui pmo ɔfessus fuerat hēre nō po/
tuit: ⁊ sic diuersa pctā diuersis sacerdotibꝰ cōfitebit̄. Rn̄
deo ⁊ dico: ꝙ qn̄ aliqs recordat̄ eoꝝ q̄ oblitus fuit: nō ē
necesse iterū alia pctā q̄ prius cōfessus fuerat cōfiteri si/
ue eidē ɔfessori siue alteri vt qdā dixerūt. s3 sufficit ꝙ cō
fitēs hoc pctm̄ cuiꝰ oblitus fuerat dicat explicite ⁊ in spe
ciali: ⁊ alia in generali: dicēdo ꝙ cū alia multa pctā cōfi/
teret̄ huiꝰ pcti oblitꝰ fuit. Quarto argues ad hoc idez
ex pte indepēdētie vel ex pte auctoritatis sic: Lꝫ sint plu
res sacerdotes qbꝰ aliqs cōfitet̄: tn̄ vnus ē principalis. s.
xp̄s. cuiꝰ vice ⁊ auctoritate oēs sacerdotes ɔfessiones au
diūt. ꝑ pluribꝰ sacerdotibꝰ ɔfitēdo cōfitemur vni vel tan
q̄ vni. vn̄ sicut bona eēt cōfessio facta vni sacerdoti d̄ oi/
bus pctīs: ita bona est cōfessio si inter plures diuidat̄: eo
ꝙ fit pluribꝰ et vni. s. xp̄o sicut dixi. Rn̄deo ⁊ dico ꝙ ista
rō magis est ꝫ te q̄3 ꝓ te. ⁊ hoc ꝓpter duo. pꝰ qꝛ sicut ɔfes/
sio q̄ in pte xp̄o fieret nulla eēt: ita cōfessio q̄ fit pluribꝰ
sacerdotibꝰ dꝫ in nihilū reputari. vn̄ sicut nō esset ɔtritio
nisi qs de oibus ɔteret̄: ita nō eēt cōfessio nisi qs de oibꝰ
pctīs q̄ memorie occurrūt corā sacerdote q̄ vicē dei gerit
cōfiteret̄. Scđo qꝛ l3 oēs sacerdotes sint q̄i vnus ad ptā
tē ligandi atq3 soluēdi: nō tn̄ quo ad sciam discernēdi.
Sed forte ex hoc dicto argues: Cōfessio non debet fieri
sacerdoti de peccatis nisi ꝓpter absolutōēꝫ. s3 qnq3 sacer/
dos q̄ ɔfessionē audit pōt de qbusdā peccatis absoluere
nō de oibus: ꝑ ad minꝰ in tali casu opꝫ ꝙ cōfessio non sit
integra. s3 opꝫ eā dimidiare vel diuidere. Rn̄deo ⁊ dico:
ꝙ aliqs cōfessionē diuidit pp duo. pꝰ n. dicit qs minora
vni sacerdoti ⁊ maiora alteri vt minor appareat sua ma/
licia: ⁊ hoc mō cōfessionē diuidere ē malū: qꝛ talis mo/
uet̄ inordinata ⁊ puersa intentōe ⁊ affectōe qua in pte se
vult iustificare: cū in oibus peccatis q̄ cōmisit se debeat
cōdēnare. Scđo aliqs diuidit cōfessionē duobꝰ. s. sacer/
doti prochiali: ⁊ supiori: eo ꝙ nō pōt absolui a sacerdo/
te q̄ immediate curā aīe sue h3 ⁊ hoc ē bonū qꝛ talis mo
uet̄ ex bona ⁊ ordinata intentōe qua hoc mō intēdit ꝓ/
uidere saluti aīe sue. vn̄ dato ꝙ etiā sacerdos prochialis
nō possit de oibus eū absoluere: tenet̄ tn̄ sibi oia cōfiteri
vt quantitatē totius culpe cognoscat ⁊ de illis de quibꝰ
eū nō pōt absoluere ad supiorē remittat: nec dꝫ cōfessio/
nē diuidere seu dimidiare cū de ɔscia vnius ⁊ cōsilio al/
teri cōfitet̄. vn̄ ɔfessio sp dꝫ esse integra sicut ptꝫ. Dec. h.
Tho. iiij. sen. di. xvi. de cōfess. ōc arti. iiij q. i. vtrum
oporteat cōfess. onē esse integrā. s. vt cōfitēs oia pctā sua
vni sacerdoti cōfiteat̄: in duobꝰ arg. ꝫ: ⁊ in cor. q. ⁊ in sol.
iiij. arg. Et pe. de thrā. ibidē dicit. iiij sen. di. xvii. de
cōfes. arti. vi. q. i. vtrū cōfessio possit dimidiari. in argu. ꝫ
⁊ in cor. q. ⁊ in sol. arg. ⁊ Alex. ibidē dicit. iiij pte sum. q.
cclxix. vtrū liceat ɔfessionē diuidē. s. ɔfiteri vnā ptē pec/
catoꝝ vni sacerdoti: ⁊ aliā ptē alteri: in arg. ꝫ: ⁊ in cor. q.
⁊ in solu. argu.

¶ Qꝫ ille q̄ in ɔfessiōne dicit aliqd qđ non fecit peccat
nec talis cōfitetur. CA. XXXV.

Tertio nō cōfitet̄ vere vel bene qui in cōfessione
aliquid qđ nō fecit addit ⁊ dicit: Nō. n. licet ali
cui ɔfiteri pctm̄ qđ nō h3. Hoc aūt quadruplici/
ter probo. Primo rōne sic: Nullus in cōfessione men/
tiri dꝫ. sed quicunq3 dicit se fecisse qđ non fecit mentit̄:
ergo nullus debet cōfiteri peccatū qđ nō fecit. Secun/
do hoc idē ꝓbo ꝑ locū a maiori sic: Minus qlibet seipm̄
offendere debet q̄3 primū. sed non licet alicui ferre con/
tra primū suum testimoniū falsum: qꝛ hoc ꝓhibitū est
Exodi. xx. ergo minus licet cōtra seipm̄ ferre testimoniū
falsum. sed cōfiteri peccatū aliqđ qđ non fecit est contra
seipm̄ ferre testimoniū falsum ⁊ ꝑ ɔñs quēdā diffamare
seipm̄: ergo ⁊c̄. Tertio hoc idem ꝓbo similitudīe: quia
sicut in iudicio exteriori nō debet aliqđ crimē alicui im
pingi quod p testes idoneos ꝓbari non potest: ita in iu
dicio interiori. s. in foro pnīe vbi testis est cōscientia: nō
debet se aliquis accusare de peccato qđ conscīa sua non
habet. cum ergo in peccato qđ quis non fecit nō habeat
cōscīam testem: ꝓ illo nō pōt accusare in iudicio cōfessi/
onis seipm̄. Et cōfirmo secūdo hanc rōnem sic: Nullꝰ po
test ꝓcurare ꝙ puniat̄ innocens sine peccato. sed qui cō
fitetur peccatū qđ non fecit facit ꝙ innocēs puniatur a
sacerdote sine peccato: ꝑ ⁊c̄. Quarto ꝓbo hoc idē ex ꝓ/
pria cōfessionis rōne vel actōe sic: Propria actio cōfessi/
onis est manifestare qđ interius latet. qđ patet: qꝛ ꝑ con
fessionē debet seipm̄ penitens cōfessori suo manifestare
sed ille qui de se loquit̄ sacerdoti aliter q̄3 cōscia sua ha/
beat siue in bonū siue in malū nō se sacerdoti manifestat
sed magis occultat: ⁊ iđ nō est idonea confessio. Sed ad
hoc ꝙ sit idonea cōfessio requirit̄ ꝙ os cordi cōcordet:
vt solū hoc os accuset qđ ɔscientia tenet. si vō contrariū
facit non est cōfessio sed cōfessionis fictio vel simulatio.

Ad maiorē tn̄ euidentiā pdictoꝝ nota: ꝙ ille qui cō/
fitetur peccata sua: aut scit se peccasse: aut credit se peccas
se: aut timet vel dubitat se peccasse. pꝰ enī cū scit se pec/
casse simpliciter obligat̄ ad cōfitendū. ⁊ si apponit cōdi/
tionē aliquā dicens: Si peccaui: non est cōfessio. 2ꝰ cū
quis credit se peccasse non simpliciter obligat̄ ad confi/
tendū: sed inquantū ipse credit se fecisse. qđ patet: quia
cum quis confitetur peccatū qđ non credit se fecisse mē
tit̄. si vō dicat pctm̄ ꝙ nō fecit tn̄ credit se fecisse nō men
tit̄: ⁊ iđ nō peccat si eo modo dicat sicut ē in corde suo. i.
cōscientia vel credulitate sua. vn̄ si cōfitēs h3 in cōscien/
tia aliquid. sicut pōt sine mēdacio vel pctō ɔfiteri venia
le esse mortale dummodo cōfitēs habeat in cōscientia: ita
pōt sine mendacio vel pctō cōfiteri se fecisse qđ nō fecit:
dum tn̄ ɔscientia vel credulitas dictet sibi fecisse illud.
3ꝰ cum quis dubitat se peccasse non obligat̄ ad cōfiten/
dum illud simpliciter nisi sub cōditione vł quo ad penā
verbigratia: Cū quis dubitat se peccasse dꝫ dicere: Si fe
ci tale peccatū vł dixi tale verbū dico meā culpā ⁊ volo
subire penā. vn̄ qn̄ aliqs dubitat d̄ aliquo peccato an sit

mortale oz illud cōfiteri dubitatiōe manente. Cuius rō est: qꝛ ille q̄ cōmittit vel omittit aliqd in quo dubitat eē pctm̄: peccat mortalr discrimini se cōmittēs. ꝛ silr discrimini se cōmittit q̄ de hoc qd dubitat esse mortale negligit cōfiteri. nō oz tn̄ asserere illud mortale. sz cū dubitatiōe loqui ꝛ iudiciū sacerdotis expectare cuius est discernere inter leprā ꝛ leprā: ita q̄ in pma cōfessiōe qn̄ aliqs scit se peccasse ꝛ simplr cōfitet: est veritas in re in corde suo ꝛ in sermone. In secūda cōfessione. s. qn̄ aliquis credit se peccasse ꝛ nō peccauit est falsitas in re ꝛ in sermōe sed veritas in corde. vn̄ talis lz dicat falsum nō tn̄ mentitur. falsitas. n. est cōtra veritatē in re vel in sermone. mendaciū vo ꝓprie est ꝯ veritatē in mente: nam mētiri est ꝯ mentē ire. In tertia vo cōfessiōe qn̄ aliqs dubitat se peccasse est incertitudo: ꝛ iō nō oz tūc cōfiteri simplr vel certitudinalr: sed sm̄ quid vel cōditionalr: vt ptz. s. Sed forte argues in oppositū. s. q̄ licite pōt hō cōfiteri pctm̄ qd nō fecit: ꝛ hoc tripliciter. Prio auctoritate. b. Greg. q̄ dicit: q̄ bonarū mentiū est ibi culpā agnoscere vbi culpa nō est. Rn̄deo exponēdo hanc auctoritatē duob⁹ modis p⁹ q̄ agnoscere culpā vbi culpa nō est dupliciter potest esse. Uno mō q̄tū ad opatiōem: ꝛ sic nō est verū. nō. n. ptinet ad bonā mentē sed ad errantē vt se actū aliquē cōmisisse cognognoscat quē nō cōmisit. Alio mō pōt intelligi q̄tū ad cōditiōem actus: ꝛ sic verū est qd dicit Greg. qꝛ iustus in actu q̄ de se bon⁹ videt: formidat ne aliqs defectus fuerit ex pte sua: sicut dr Job. ix. Verebar oīa opa mea: ꝛ iō ad bonā mentē etiā ptinet vt hanc formidinē quā corde tenet lingua accuset. 2⁹ mō rn̄deo ꝛ dico: q̄ verbū. b. Greg. intelligēdū est d̄ agnitiōe credulitatis nō certitudīs vt dicat bonarū mentiū ē credere vel dubitare peccatū. Ad hui⁹ aūt formidinē vel incredulitatē non oz sequi assertio cōfessionis. Scdo ad hoc idē arguens rōne sic: Satisfactio ex cōfessiōe ordinat. sz aliqs pōt satisfacere de pctō qd nō cōmisit: g̃ pōt etiā cōfiteri pctm̄ qd nō fecit. Uel aliter formo rōnē si vis: In cōtritiōe licet cōteri siue dolere plus debito. ꝛ in satisfactōe licet satisfacere plus debito: g̃ silr in cōfessiōe licet ꝯfiteri plus debito. g̃ licet cōfiteri pctm̄ qd nō fecit vel mai⁹ peccatū q̄ sit: vtputa licet confiteri pctm̄ veniale esse mortale.

Rn̄deo ꝛ dico q̄ nō est sile de ꝯtritiōe satisfactōe ꝛ ꝯfessione. ꝛ hoc ꝓpter tria. p⁹ qꝛ ex hoc q̄ hō satisfacit ꝓ peccato qd nō fecit nō incurrit mendaciū sicut incurrit cū qs cōfitet pctm̄ qd nō credit se fecisse: eo q̄ talis ꝯtra suam mentē loquit qd est mentiri. 2⁹ qꝛ nūq̄ pōt aliqs eē certus de sufficiēti ꝯtritiōe vel satisfactiōe: ꝛ iō quātūcunq̄ ꝯterat vel satisfaciat: nō tn̄ illa ꝯtritio vel satisfactio ē supabundās sm̄ rei veritatē. ꝛ iō nullū pctm̄ est ibi: sed potius acqsitio maioris meriti. de ꝯfessiōe vo nō est sic: immo de illa pōt qs ꝛ oz eē certus. 3⁹ nō est sile: qꝛ ꝯtritio ꝛ satisfactio sp̄ est meritoria: etsi nō sp̄ deletōis culpe ꝛ remissionis pene: vt ptz in iustificatis totalr: q̄ statim euolant post hāc vitā. Est tn̄ ꝯtritio in talibus meritoria augmēti gratie ꝛ iusticie: vt augmētū gr̄e rn̄deat ꝯtritōi in viris sanctis: ꝛ satisfactio augmēto iusticie. Cōfessio vo in qua qs dicit se fecisse pctm̄ qd nō fecit scienter nō pōt esse ex charitate. ꝛ iō nec vnq̄ est laudabil. Tertio argues sic: In dubiis sp̄ ps tutior est eligenda. vn̄ in pctis q̄ ex suo genere nō sunt mortalia: vt in ira supbia ꝛ h⁹mōi si cōfitens debeat de talib⁹ cōfiteri: vtrū sint mortalia vl venialia que cōmisit tutius ē cōfiteri illa eē mortalia q̄ venialia: lz sm̄ rei veritatē sint venialia. Rn̄deo ꝛ dico: q̄ hoc verbū In dubiis ꝛc. intelligit in illis dubiis in quibus opz alterā ptē eligere absolute ꝛ de necessitate: sicut patet de viatore cui occurrit biuiū. In dubiis vo in qb⁹ nō est necesse alterā ptem eligere absolute nō intelligit q̄ altera ps sit simpliciter eligenda sed sub ꝯditiōe tn̄ ꝛ hoc non est in ꝓposito. q̄tuis. n. dubium sit alicui vtrum peccauerit mortaliter vel non: nō tn̄ debet alterū absolute affirmare. vnde non debet cōfiteri simplr ꝛ absolute se peccasse mortaliter sed sub conditiōe dicendo: Sic peccaui mortalr dico meā culpā. ꝛ hoc nō est cōfiteri pctm̄ qd nō fecit simpliciter: sed sm̄ quid. Si. n. de peccato qs dubitat se peccasse cōfiteat sub ꝯditione dicens: Si peccaui. vl si dicat quis in cōfessione peccatū qd nō fecit tn̄ credit se fecisse: nō mentit: ꝛ ideo nō peccat si eo mō dicat sicut hoc habet in corde: vt ex pmissis ptz. Dec. b. Tho. iiij scri. sen. di. xxj. de cōfessione generali. arti. iij. vtz aliquis licite possit cōfiteri qd non fecit: in duobus argu. cōtra ꝛ in cor. q. ꝛ in solu. j. ꝛ iij. argu. Et Alexan. iiij. pte sum. q. cclxix. vtrū liceat alicui in cōfessione aliqd peccatū addere qd non fecit. i. vtrum quis debeat confiteri peccatū q̄ nō fecit: in argu. ꝯ: ꝛ in cor. q. ꝛ in solu. argu.

¶ Q̄ nō est ꝯfessio qn̄ aliqs diminuit. i. pctā pauciora dicit q̄ facit: ꝛ iō opz q̄ oīa pctā ꝯfiteat. CA. XXXVI.

Quarto nō cōfitet integre qui in cōfessione peccata que facit diminuit. i. qui peccata pauciora q̄ fecit dicit. vn̄ cōfessio non est diminuēda: immo opz q̄ sit integra. qd ostēdo triplici rōne. s. ex pte dei: ex pte modi: ex pte doni. Prima rō quare nō sufficit confessio vnius peccati sine ꝯfessiōe alteri⁹ est ex pte dei sic: Remissio culpe in cōfessione est signū remissiōis vel absolutionis diuine. sed deus nunq̄ remittit vnū peccatū sine alio: vt habet de penitētia di. iij. vbi sic dicit: Nunq̄ deus aliquē sanauit quē oīno nō liberauit. totū. n. hoiem sanū fecit in sabbato: vt dicit Joh. vij. qꝛ ꝛ corpus ab infirmitate: ꝛ aīam ab omni cogitatiōe liberauit: indicans penitentes oportere dolere ꝛ cōfiteri de omni crimīe dicto ꝛ in anima ꝛ in corpe. Et ibidē subdit sic: Quedā infidelitatis impietas est ab eo qui tot⁹ iustus ꝛ misericors est iusticiā ꝛ mīam sperare dimidiā. ꝛ ideo qui integraliter vult absolui: debet nullo retento integraliter de oībus ꝯfiteri. Scdo hoc idē ꝓbo ex pte modi remissionis culpe sic: Remissio pctī fit ꝑ infusionē gr̄e ꝛ virtutū. sed gratia nō cōpatit secū peccatū aliqd: neq̄ virtus vitiū: ergo vt fiat remissio omniū peccatoꝝ opz oīa peccata cōfiteri. Ubi nota: q̄ nō est sile de medicina corporali ꝛ spūali: qꝛ in cura corpali existentib⁹ pluribus infirmitatibus bene curat vna sine alia. Cuius rō est: qꝛ gratia est medicina spūalis ꝛ generalis oīm morboꝝ spūaliū. s. oīm pctōꝝ: ꝛ iō gr̄a nullū pctm̄ secū cōpatit. Nō aūt sic est d̄ medicina corpali: qꝛ nō est vna medicīa corpalis morboꝝ oīum curatiua: ꝓpter qd pōt dari aliqua medicina corpalis curatiua vnius morbi ꝛ nō alterius. Tertio hoc idē ꝓbo ex pte doni. s. amoris diuini sic: Sine amore dei nullus inuenit grām vel mīam. sed dum hō est in peccato mortali ē hostis dei: ergo talis q̄diu ē talis nūq̄ cōsequit veniā. sed oīs reseruās sibi in cōfessiōe scienter pctm̄ aliqd est hostis dei: g̃ nullus celās in ꝯfessione pctm̄ aliqd inuenit veniā d̄ alio. vn̄ qꝛ cōfessio dimidiata vel diminuta nō est integra: iō non est salutaris: Eccī xxxv. Salutare sacrificiū attēdere in mādatis dei ꝛ discedere ab oī iniqtate. Sz forte argues in oppositū. s. q̄ homo possit licite cōfessionē diminuere. s. vnū peccatū sine alio cōfiteri. qd tripliciter ꝓbo. Primo sic: Aliqs luxuriosus ꝑ ꝓcessum tpis de auaro fit liberalis vel non auarus: luxuria tn̄ in eo cōtinue manente. tollit ergo in isto vnū peccatū aliis remanentib⁹. sed si vnū peccatū tollit sine aliis: ꝛ pctm̄ nō tollit sine ꝯtritōe ꝛ cōfessione: g̃ cōfitendū est vnū nō cōfitendo alia. Rn̄deo ꝛ dico: q̄ si luxurioso nō remaneat habit⁹ neq̄ actus auaricie remanente luxuria: remanet tamē vulnus qd actus auaricie

infixit in aĩa ꝛ reatus ad penã nisi saneť ꝑ grãm. Se cundo argues sic: Idem videť eẽ de absolutõe a culpa ꝛ ab excõicatõe. sed vnus põt absolui ab vno vinculo excõicatõis absq3 hoc ꝙ absoluať ab alio: ğ a fili vnus põt ab solui ab vno pctõ absq3 hoc ꝙ absoluať ab alio. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ nõ est silẽ de absolutõe a vinculo excõicatiõis: ꝛ a vinculo culpe. Cui⁹ rõ est: qꝛ excõicatões ꝛ satisfactiones ꝑ eis a se inuicẽ nõ depẽdẽt imo sunt ab inuicẽ sepate pp qð ꝛ vnũ vinculũ excõicatõis sine alio absoluiť ꝛ satisfactio vni⁹ excõicatõis sine satisfactõe alteri⁹ cõpletur. sed culpe ꝛ satisfactões ꝑ culpis a se inuicẽ depẽdẽt: qꝛ nec absoluiť ꝗs ab vna culpa nisi absoluať ꝗs ab oib⁹ nec satisfit ꝑ vna culpa nisi ꝑ oibus satisfactio fiat. Tertio ad hoc idẽ arguo sic: ꝛ pono talẽ casum: Aliꝗs cõfitetur quedã pctã sacerdoti: ꝛ quedã retinet: ꝛ sacerdos de peccatis cõfessis sibi pniam cõdignã iniungit vel imponit: ꝛ penitens totã illã pniam facit: talis nõ punietur a deo in futuro ꝑ illis. Et q̃re: certe qꝛ vt dʒ Naum. j. Non cõsurget duplex tribulatio. Alia lrã dicit: Nõ iudicabit deus bis inidipm. ꝛ ita videť ꝙ de⁹ remittat huic pctã q̃ cõfiteť ꝛ alia nõ remittat. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ illa auctoritas Naũ: Nõ iudicabit deus ꝛc. intelligiť vbi aliꝗs plenarie de suis peccatis satisfacit in pñti. sed iste q̃ pniam iniũctam a sacerdote cõpleuit in pctõ mortali nõ satisfecit in aliquo: qꝛ nõ est satisfactio sine charitate. ꝛ pp hoc deus q̃ nouit mẽsuras pctõꝝ: puniet istũ in foro suo etiã ꝑ pctõ de quo fuit cõfessus. Hec Alexan. iiij. pte sum. q. clxix. vtrũ liceat cõfessionẽ diminuere. i. cõfiteri paucio ra peccata q̃3 fecit: in arg. 3: ꝛ in cor. q. ꝛ in sol. arg. Re. ŝ. ca. ij. pcedẽti imediate vbi dicit: ꝙ nõ licet cõfessionẽ diuidere. ⸿ Q2 cõfessio culpã dimittit vt multiplr ptꝫ.

P Rimo circa cõfessionẽ cõsiderare debem⁹ effectus eius. Nã cõfessio spãliť quattuor bona facit. s. culpã remittit: penã diminuit ianuam aperit fiduc. i tribuit. Primo cõfessio culpã remittit. qð quadruplr pbo. s. rõne: silitudie distinctõe: auctoritate. Primo pbo rõe sic: Per grãm fit remissio peccatoꝝ. sed ex sacramẽto pnie cuius ps est cõfessio cõferť gratia: ğ ꝑ cõfessionẽ remittiť culpa. Scdo hoc idẽ pbo silitudine baptismi. qꝛ sicut baptism⁹ nõ solũ in facto sed etiã in voto vel ꝓposito susceptus confert grãm. ita cõfessio absolutõe adiũcta fm ꝙ in voto penitentis pcessit liberauit a culpa. postmodũ vo ꝑut est in actu cõfessiõis ꝛ absolutõis auget grãm. vel remittit culpã si dolor cõtritõis de peccatis sufficiens nõ fuisset.
Tertio hoc idẽ pbo distinctõe. Non. n. cõfessio remittit peccatũ hoc mõ vt pctũ mortale in veniale cõuertat. sic quidã dixerunt. sed qꝛ oẽ peccatũ confessio penitus annihilat. Dicit. n. aliquod peccatũ veniale tripliciť. Uno modo ex genere sicut verbũ ociosum. Alio modo ex causa. s. quia in se venie causam habet sicut peccatũ ex infirmitate. Tertio mõ ab euentu. ꝛ hoc modo peccatu3 ꝑ cõfessionẽ fit veniale. nam ꝑ cõfessionẽ hoc euenit ꝙ de culpa pterita hõ cõsequiť veniã. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xvij. de confessio. arti. v. q. i. vtrum confessio liberet a morte peccati: in argu. contra: ꝛ in cor. q. ꝛ in solu. ij. arg.
Quarto hoc idem pbo auctoritate prime Joh. j. sic dicentis: Si confiteamur peccata nostra fidelis ꝛ iustus ẽ vt remittat peccata nostra ꝛ emundet nos ab omni iniq̃tate. Expositor: si confiteamur peccata nostra nõ merita. nam in confessione sola peccata sunt exprimẽda ꝛ bona tacenda nisi ꝓpter ingratitudinẽ recidiuantis. Et addit nostra. non aliena. ille. s. deus fidelis est in soluendo promissum. ꝛ iustus in respondendo meritis. Et subdit effectũ vel fructũ confessionis. vt remittat nobis peccata nostra ꝛ emundet ꝛc. qð verbũ exponiť tribus modis. Primo sic: vt remittat nobis peccata. s. cõmissa in se ꝛ in ꝓximũ. iniquitatẽ dicit peccata cõmissa in deũ. Secũdo sic: Remissio peccati intelligiť in pñti: ꝛ emundatio iniq̃tatis in futuro. qñ erit ita pfecta mundatio ꝙ nec poterunt nec volunt peccare. Tertio modo sic: vt remittat nobis peccata quo ad culpã. ꝛ emundet ab omni iniquitate quo ad penã eternã. S3 forte argues in oppositũ. s. ꝙ cõfessio non remittat culpã tali rõne: Cõtritio sufficienter delet culpã. ergo non cõfessio. Rñdeo ꝛ dico. ꝙ cõtritio semp hʒ votum vel ꝓpositũ cõfessionis adiunctũ. ꝛ ideo eo modo liberat penitentes a culpa sicut baptismi desideriũ liberat baptizandos. vt dicit. b. Tho. iiij. script. sen. xvij. ã immediate in solu. ar. zu. Re ŝ. Baptism⁹ de effectibus eius. Sed forte queres: vtru3 remissio peccati sit ex mĩa vel ex iusticia. Respondeo ꝛ dico: ꝙ remissio culpe mortalis ꝛ pene eterne mutate in temporalem est ex dei mĩa. remissio vo pene tempalis quodãmodo est ex iusticia: quia post gratiã susceptã homo motu liberi arbitrij mereť remissionẽ pene: ꝛ maxime in cõfessione ꝓpter erubescentiã que est penalis: iustũ est. n. vt pena penam soluat. Patet igiť ex premissis ꝙ vtute cõfessionis fit remissio culpe. vnde Augu. in libro de peni. Nullum tam magnũ peccatũ est quod cõfessione nõ deleatur. Et Isido. de summo bono. vitia cordis tui reuela prauas cogitatiões tuas illico manifesta. peccatũ tuum ꝓditũ cito curabitur. crimen autẽ omne tacendo amplificatur. Et Augu. super psal. Delictum meũ cognitũ tibi feci. non operui sed aperui vt operires: non celaui vt tegeres. Nam quando homo detegit deus tegit. cum homo celat deus nudat. cũ hõ cognoscit deus ignoscit.
⸿ Q2 confessio diminuit penam peccato debitam.

S Ecundo confessio penam diminuit. s. penam peccato debitã. quod dupliciter pbo. s. ex virtute absoluentis: ꝛ penitentis.

CA. XXXVIII.

Primo ex virtute penitentis sic: Pena debetur culpe. s3 confessio remittit culpã vt patet cap. pceden. ergo vł remittit vel diminuit penam. Ubi nota: ꝙ duplex ẽ pena. s. condẽnans vel exterminans vt pena eternalis. s. inferni. ꝛ pena purgans vt temporalis purgatorij vł huiusmodi. Primo igitur cõfessio liberat a pena eo ꝙ liberat a peccato mortali cui debetur pena eterna. Secundo liberatus a pena eterna virtute confessionis vel cõtritionis vel in actu vel in ꝓposito adhuc remanet obligatus ad penam temporalẽ que est veluti medicina purgãs q̃lis est purgatorij. quam debent pati hi qui a pena inferni sunt liberati. Tamẽ qꝛ pena purgatorij improportionata est viribus penitẽtis in hoc mundo viuentis. iõ pena purgatorij ꝑ virtutẽ clauiũ diminuiť ꝙ hõ in hac vita satisfaciendo purgari põt. Secũdo mõ cõfessio diminuit penã ex actu cõfitentis q̃ penã erubescentie habʒ ꝛ ideo quãto aliquis de eisdem peccatis pluries cõfiteť tanto magis ei pena dimittiť. Sed forte argues l oppositum. s. ꝙ confessio a pena non liberet tali rõne. Uoluntas ꝑ facto reputatur: vt dicit magister. iiij. sen. disti. xvij. sed ille qui cõtritus est habuit ꝓpositũ seu voluntatem cõfitendi. ergo tantũ valuit sibi contritio sicut si fuisset confessus. Respondeo ꝛ dico: ꝙ voluntas ꝑ facto nõ computatur. vt magister dicit in littera in his que sunt ab alio sicut est de baptismo: non. n. tantũ valet voluntas suscipiendi baptismũ quantũ valet susceptio ipsius. s3 reputať solũ voluntas ꝑ facto in his que sunt oĩno ab hoie Et iterũ q̃tũ ad pmiũ essentiale: non aũt q̃tu3 ad pmiũ accidentale. vnde etsi voluntas confessionis tantũ valeat quantũ actualis confessio quo ad premiũ essentiale. nõ tamẽ valet tantũ q̃tum ad pmiũ accidentale. s. quo ad remotõe3 vel diminutõe3 pene. Et iõ cõfessus ꝛ absolut⁹ mi

nus puniet in purgatorio q̃ contritus tñ. Hec.b. Tho. iiij.scri.sen.di.xvij.de confes.arti.v.q.ij.vtrũ ↄfessio dimi nuat penã: in cor.q.⁊ in solu.ij.argu.p totũ.

¶ Q̃ cõfessio ianuã padisi apit. CA.XXXIX.

Tertio confessio paradisi ianuã apit qd tali rõe osdõ. A parad. n introitu aliquis dupliciter im pedit.s.ppter peccatũ: ⁊ ppter pene ex pctõ reatum. sed cõfessio hec duo impedimẽta amouet: vt p3 ex duobus ca.pcedentib⁹: ergo ↄfessio ianuã paradisi apit.

Sed forte argues in oppositũ sic: Ante ↄfessionẽ mo riens paradisum intrare põt: ergo cõfessio nõ aperit pa radisum. Rñdeo ⁊ dico: q anteq̃ peccator ↄtritõem ha beat de peccato mortali paradisus est clausus ⁊ infern⁹ apertus postq̃ do ↄteritur cum proposito cõf tẽdi anteq̃ actualiter cõfiteat tunc aditus inferni est clausus: rema net tñ obligatus ad penam vel in hac vita vel in purga torio psoluendã. vñ q̃uis p ↄtritõem votũ vel ppositum ↄfessionis importantẽ sit paradisus apertus: etiã ante con fessionẽ actualiter factã: non tñ obstaculũ reatus ẽ tota liter remotũ ante cõfessionẽ actualẽ ⁊ completã satisfa ctionẽ. Hec.b.Tho.iiij.scri.sen.di.xvij.de cõfessi.art.v.q. iij.vtrũ cõfessio paradisum aperiat: in cor.q.⁊ in solu. ij. argumenti.

¶ Q̃ confessio tribuit spem salutis. CA.XL.

Quarto confessio fiduciã tribuit: nam ipsa cõfes sio spem salutis tribuit cõfitenti.qd pbo duplici rõne. Primo rõne passiõis saluatoris sic: Per confessionẽ penitens se subiicit clauibus eccle habẽtib⁹ virtutẽ ex passione xpi. sed virtus ⁊ efficacia passionis xpi tribuit spem salutis.ergo confessio que passionẽ xpi innitit tribuit spem salutis. Secũdo pbo hoc idẽ rõe dispositõis ↄfitentis sic: Per cõfessionẽ penitẽs efficit humilior ⁊ cautior: vt dicit mgr sen.di.xvij.li.iiij.sed per hoc hõ accipit spem salutis: ergo cõfessio tribuit spe3 sa lutis. Sed forte argues in oppositũ sic: Per tribulatio nem ad spem puenimus: vt p3 p aplm ad Ro.v.vbi sic ait: Tribulatio patientiã opatur: patientia aũt pbatõem pbatio vo spem: spes aũt non ↄfundit. sed tribulatiõem hõ precipue in satisfactione sustinet. ergo tribuere spem salutis magis est tribulatõis ⁊ satisfactõis q̃ cõfessiõis. Rñdeo duob⁹ modis. P⁹ q ex nostris actib⁹ nõ põt esse spes salutis principalr. sed ex gratia redemptoris. ⁊ quia cõfessio innitit gratie redemptoris.s.passionis xpi ideo spem salutis cõfessio tribuit. 2⁹ quia tribulatio spe3 sa lutis tribuit p experimentũ pprie virtutis ⁊ purgatõem a pena. sed cõfessio etiã pdicto mõ tribuit spem salutis.qd patet: q2 confessio inquantũ passioni redẽptoris innitit quattuor in se habet: q2 ipsa cõfessio est ps sacramẽti. ⁊ ẽ actus meritorius: ⁊ p eam virtutis nõ tñ pprie sed virtu tis diue experimentũ sumit: ⁊ purgatiõe3 a pena ⁊ a culpa opatur: ⁊ p ↄsequens virtute cõfessionis spes salutis tri buit. Hec.b.Tho.iiij.scri.sen.di.xvij.de cõfessi.arti.v.q. iiij.vtrũ cõfessio tribuat spem salutis.in cor.q.⁊ in sol.ij. argu. Bern.sup illũ versum psal. Quid est tibi mare q fu gisti: loquens de effectibus cõfessionis sic ait: Oĩa nam q3 in confessione lauant: conscientia mũdat: amaritudo tollit: mare.i.peccatũ fugat: tranquillitas redit: spes re niuiscit: animus hilarescit: felix anima cui ista ex confes sione pueniunt. Hec Bern. ibidem. vide Aug. in li.d pe nitentia concludẽs omnia ista in quattuor capitulis cõ tenta sic ait: Confessio est salus animarũ: dissipatrix viti orũ: restauratrix virtutũ: expugnatrix demonũ. quid plu ra: obstruit os inferni: aperit portas paradisi.

¶ Quid est consensus vel cõsentire. CA.I.

Consensus Circa consensũ quattuor: consi derare debemus.s.significatũ nois: rea tum criminis: modũ operis: excessũ gra uedinis. Primo circa cõsensum ↄsi derare debemus significatũ nois: nam consensus idem est qd simul sensus. ⁊ consentire idẽ est qd simul sentire. Vñ nota q aliud est sentire: aliud as sentire: aliud cõsentire. Primo.n. sentire est actus poten tie apphensiue.s. potẽtie intellectiue noticiã vel experien tiam assumentis de re quã sentit. vñ Sap.i.dicit: Senti te de dño in bonitate: ⁊ in simplicitate cordis querite il lum: qd verbũ ita exponit: Sentite.s.spũali sensu.i. intel lectu fide illuminata cognoscite: De dño in bonitate.i. de scriptura que loquit de deo ⁊ bonitate dei.q.d. Qd non intelligitis naturalr de deo: nec rõne pbari põt: pie credite. Et subdit: Et in simplicitate cordis querite illũ. Et merito: q2 simplicitas.i. puritas vel integritas cordis qua deus querit ⁊ inuenit est: vt qd intellectus intelli git affectus diligat. Duplicitas aũt cordis est: si non dili gis bonitatẽ dei quam credis: vl si nõ appetis qd cogno scis vel si non desideras qd consideras: q2 cordis dupli citate nunq̃ inuenit deus. Secũdo assentire est act⁹ potentie volũtiue vel potentie intellectiue vt mote a vo luntate distantis ab eo cui assentit ⁊ tendẽtis in illũ eti am p impium voluntatis. Tertio cõsentire est act⁹ rõ nis ⁊ voluntatis: intellectus vel rõnis quidẽ vt iudican tis ⁊ deliberantis: voluntatis do vt terminantis ⁊ acce ptantis. In hoc.n. terminat cõsensus q vo untas tendit in illud qd iudicatũ ⁊ determinatũ est p rõnem vel sicut dissensus importat remotõem voluntatis ab illo cui vel a quo voluntas dissentit: ita consensus applicatõem vel cõiunctõem voluntatis ad illud cui consentit: que q̃dã applicatio voluntatis ad aliquid nõ est nisi quedã cõ placentia eius cui vel in qd voluntas cõsentit. et eo eni qd aliquid placet voluntati cõsentit in illud. vñ sup illũ verbũ apli ad Ro.vij. Consentio legi qm bona est. glo sa sic dicit: Scdm interiorẽ hoĩem cõsentio legi.i.idem vo lo qd lex precipit ⁊ idem nolo qd lex phibet. Et Aug. in libro de mendacio: cõsensum diffiniens sic ait: Consen sus est qn approbamus ⁊ volumus: nec consensus ẽ vbi non est approbatio. vñ Damas.ij.li. dicit: Q̃ si aliqs indi cat ⁊ non diligat.i.non velit ⁊ approbet: lz ibi sit sensus: non tñ est ibi snĩa.i.consensus. Hec.b.Tho.pma scde.q. xv.arti.i.vtrũ cõsensus vel cõsentire sit actus virtutis ap prehensiue vel appetitiue.i.vtrũ cõsentire ptineat solum ad ptem aĩe apphensiuã vel appetitiuã.i.ad intellectum vel voluntatem: in cor.q.⁊ in solu.argu. Et iterũ codẽ li bro.q.lxxiiij.arti.vij.vtrũ peccatũ consensus in actum sit in rõne supiori: in solu.i.arg.

¶ Q̃ consensus ẽ pctm̃ mortale vel veniale ex obiecto.

Secundo principalr circa cõsensum CA.II. cõsiderare debemus reatũ criminis. Nam con sensus ex duob⁹ h3 q sit peccatũ mortale vel ve niale.s.ex obiecto in qd consentit: ⁊ ex motiuo quo con sentit. Primo.n.cõsensus h3 qd sit peccatũ mortale vl veniale ex obiecto in qd cõsentit. qd tripliciter pbo.s.rõ ne sufficienti diuisione ⁊ exempli inductõe. Primo p bo rõne sic: Sicut.n. cõsentire in aliquid nõ est bonũ vel malum d se: sed solũ rõe ei⁹ in qd ↄsentit: q2 illud est bo nũ vel malũ: ita cõsentire in aliquid de se nõ est peccatũ mortale vel veniale: nisi q2 illud in quod cõsentit ẽ mor tale vel veniale. vñ cõsensus in id qd ex suo genere ẽ pec catũ mortale: est mortale: ⁊ ↄsensus in id qd ex suo gene re est veniale: est pctm̃ veniale. Scdo hoc idẽ pbo suf ficienti diuisione sic: Consensus vel est in delectatiõem

cogitationis vel ē in delectationē cogitati. Prim⁹ enim cōsensus q̄ est i delectationē cogitatiōis vel ē meritori⁹ vel pctm̄ veniale:nunq̄ tn̄ mortale. Scd̄us ↄsensus q̄ est in delectationē cogitati est pctm̄ mortale. Tertio hoc idē ꝓbo exempli inductiōe:nā prim⁹ cōsensus q̄ est i de lectationem cogitatiōis alicui⁹ mali vel pcti pōt esse vel meritori⁹ vel fructuosus vel curiosus ⁊ van⁹. p⁹ consen sus in delectationē cogitatiōis alicui⁹ mali ē meritorius puta cū aliquis iust⁹ de suis peccatis cogitat et delectet in cognitiōe veri ↄterat ex recordatiōe cōmissi: animet in cautiōe vel vitatiōe futuri. 2⁹ cōsensus in delectatio nē cogitatiōis alicui⁹ mali ē fructuosus:puta cum aliqs vtiliter de ea cogitat sicut cū vult de ea p̄dicare vel dispu tare. 3⁹ ↄsensus i delectationē cogitatiōis alicui⁹ mali ē curiosus vel vanus puta cū inutilit̄ cogitat vel curiose.s. cū in delectatione talis cogitatiōis ē immoderātia: ⁊ ta lis ↄsensus ē curiositas ⁊ sic pctm̄ veniale. Cui⁹ rō est. q₂ talis ↄsensus nō habet ꝓ obiecto rē cogitatā:puta homi cidiū:furtū:fornicationē ⁊ hm̄oi.sed cogitationē solā q̄ pōt esse vel laudabilis vel vtilis vel venialis:vt p₃. Se cūdo ē ↄsensus in delectationē cogitati:puta i delectatio nem act⁹ fornicatiōis vel homicidij:vel alteri⁹ pcti mor talis:⁊ talis ↄsensus ē pctm̄ mortale. Cui⁹ ratio est:q₂ ta lis ↄsensus vel delectatio in tale ꝓcedit ex ↄplacētia for nicationis vel homicidij.nā ipsa res cogitata placēs:pu ta fornicatio vel homicidiū vel huiusmōi affectū mouet vel allicit.vn̄ delectatio q̄ est in ipso actu fornicatiōis de genere suo ē pctm̄ mortale. Sz q₂ ante cōsensum talis de lectatio sit pctm̄ veniale:hoc ē p accidēs.s. pp imperfectio nē actus:q̄ quidē imperfectio tollit̄ per ↄsensum delibera tū superuenientē:ex quo ↄsensu delectatio fornicatōis ad ducit̄ in naturā suā vt sit pctm̄ mortale. Ex quo etiā seq̄ tur q₂ quicq̄d hō agit ex ↄsensu talis delectatiōis ad hoc vt talē delectationē nutriat vel teneat: vt sunt aspect⁹ vel actus vel libidinosa oscula vel quicq̄d huiusmōi totū ē pctm̄ mortale. Hec.b.Tho.p̄ma scd̄e.q.lxxiiij.arti.viij. vtrū ↄsensus i delectationē sit pctm̄ mortale: in cor.q.⁊ i solu.ij.iij.⁊.iiij.arg. Et iterū in questionib⁹ dispu.de ve ritate.q.xv.de rōne.q.iiij.vtrū delectatio morosa p ↄsen sum sit pctm̄ mortale:in cor.q.

¶ Qn̄ ↄsensus in aliqd̄ ē pctm̄ mortale. CA.III.

Secūdo ↄsensus in aliqd̄ hz q₂ sit pctm̄ mortale ex motiuo vel ex alio quo q̄s ad ↄsentiendū induci tur. Et hoc mō ↄsensus in veniale ex cōtēptu est pctm̄ mortale.verbi gratia:Si enī aliq̄s hoc mō in pctm̄ veniale ↄsentiat:vt etiā si ꝓhibitū esset p̄cepto:nihilomi nus ↄsentiret:talis ↄsensus in id qd̄ est veniale ex gene re p ↄtemptū etiā est mortale. Si aūt aliq̄s in id qd̄ ē ve niale ex genere hoc mō ↄsentiat:vt si esset cōtra legē dei nullaten⁹ ↄsentiret:talis ↄsensus manet infra limites ve nialis pcti. Hec.b.Tho.ij.scrip.sen.dist.xxiiij. de ratiōe: arti.v.vtrū in supiori pte rōnis possit esse veniale pctm̄:i solu.ij.arg. Req.infra ratio supior ⁊ inferior. Ad cui⁹ euidentiā nota hic q̄nq₃ documēta. Primū est q₂ deli beratus ↄsensus in pctm̄ nō semp ptinet ad ↄtemptū le gis diuine:sicut qn̄ est ↄsensus i id qd̄ ex suo genere est veniale:sed solū qn̄ pctm̄ legi diuine ↄtrariat̄: sicut qn̄ ē ↄsensus i id qd̄ ex suo genere ē pctm̄ mortale. Cui⁹ ratio est:q₂ pctm̄ veniale in qd̄ q̄s ↄsentit nō ↄtrariat̄ rōnib⁹ eternis:eo q₂ nō est cū auersione a fine vltimo sed ē pter eū. Sed pctm̄ mortale ē cū auersione a fine vltimo. ⁊ ideo ↄsensus in pctm̄ mortale semp ptinet ad ↄtemptū legi di uine:q₂ ab vltimo fine auertit:vt p₃. Hec.b.Tho.prima scd̄e.q.lxxiiij.arti.ix. vtrū in supiori rōe possit esse pctm̄ veniale:in cor.q.⁊ in solu.iij.arg. Scd̄m ē q₂ ↄsensus in id qd̄ ex suo genere ē pctm̄ veniale:vtputa in verbū ocio sum vel mendaciū iocosum p se vel scd̄m se nō ē pctm̄ mor tale:sed veniale.p accidēs vero bn̄ pōt talis ↄsensus esse pctm̄ mortale.s.p ↄtemptū:vt p₃.s. Cōsensus aūt in dele ctationē eius qd̄ ē mortale puta fornicatiōis:homicidij vel huiusmōi scd̄m se.i.ex suo genere est pctm̄ mortale.sed p accidēs ē tantū pctm̄ veniale:inquātū talis delectatio priuat assensum deliberatū in quo pficit̄ ratio pcti mor talis:sine quo etiā ↄsensu si corp⁹ inquinaret̄ p violētiā nō esset pctm̄ mortale:q₂ nō pōt inq̄nare corp⁹ inq̄natio ne pcti sine ↄsensu mētis:vt dixit.b.Lucia. Et iō qn̄ ↄsen sus aduenit remouet̄ predictū accidens ⁊ fit mortale:si cut etiā accideret in ea q̄ p violentiā corrumperet̄ si con sentiret.vn̄ delectatio in id qd̄ est in genere mortale: pu ta fornicatio vel huiusmōi p accidēs est pctm̄ veniale.s. inquantū deliberationē rōnis nō attingit:sed p ↄsensū remouet̄ illud accidēs qd̄ auferebat rōem pcti mortalis .s.nō attingere deliberationē rōnis. Hec.b.Tho.ij.scrip. sen.dist.xxiiij.scd̄a pte de rōne:arti.iiij.vtrū in delectati one rōnis inferioris sit pctm̄ mortale:in solu.ij.argu. Et in questionib⁹ dispu.de veritate.q.xv.de rōne. arti.iiij. vtrū delectatio morosa p ↄsensum sit pctm̄ mortale:in so lu.ij.arg. Tertiū est qd̄ duplex ē ↄsensus.s.expssus ⁊ in terp atus. Cōsensus interpretat⁹ dicit̄ vel designat̄ ex h̄ q₂ rō pōt impedire ↄsensum:⁊ pōns pctm̄ ⁊ nō impedit. Cōsensus vero expssus dicit̄ qn̄ voluntas p deliberatio nē rōnis p ↄplacentiā ꝓcedit in id qd̄ ex suo genere ē mor tale vel veniale. Quādo aūt mot⁹ sensualitatis pueniit iu diciū rōnis nō est ↄsensus neq₃ interptatus neq₃ expres sus. Quartū est q₂ si aliq̄n ↄsensus interpretat⁹ sufficiat ad pctm̄ eo q₂ ratio pōt impedire ↄsensum ⁊ pōns pctm̄ ⁊ nō impedit:nō tn̄ sufficit ad meritū:eo q₂ plura requi runt̄ ad bonū q̄₃ ad malū.q₂ malū ex singularib⁹ defecti bus ↄtingit:bonū vero ex tota ⁊ integra cā vt Dionysius dicit.iiij.c.de diui.no. Hec.b.Tho.in quest.dispu.de ve ritate.q.xxv.de sensualitate.q.v.vtrū in sensualitate pos sit esse pctm̄:in solu.v.arg. Quintū est q₂ consensus ali quādo pōt cogi aliq̄n vero nō ⁊ q̄.o. Req.infra Matri moniū.s.quis ↄsensus faciat matrimoniū:⁊ q̄s nō.

¶ Qn̄ septem modis ↄsentit aliquis in peccatū:⁊ q̄bus.

Tertio principalit̄ circa ↄsensum CA.IIII. ↄsiderare debem⁹ modū criminis. Nā septē mo dis ↄsentit q̄s in pctm̄. Primo enī ↄsentit i pec catū pctm̄ nō impedīēs omittendū.vn̄ in decreto causa. xxiij.q.iij.sic dicit̄: Qui pōt obuiare ⁊ pturbare puersos ⁊ nō facit.nihil aliud ē q̄₃ fauere impietati eoꝝ nec caret scrupulo societatis occulte q̄ manifesto facinori desinit obuiare. Scd̄o i peccatū ↄsentit nō ꝓhibēs pctm̄ omis sum.vn̄ in ca. Nā inferēda.xxiij.q.iij.ita dicit̄ ⁊ est Am bro.p̄mo de officijs) Qui enī nō repellit a socio iniuriam si pōt:tā est in vicio q̄₃ ille q̄ facit.vn̄ Moyses vidēs he breū ab egypto patientē eū defendit egyptū occidit ⁊ ab scōdit.⁊ Salomon dicit. Erue eos q̄ ducunt̄ ad mortem. vn̄ ibidē subdit̄: Nō enī est inferēda iniuria sed depellē da. Tertio in peccatū ↄsentit crimē omissū negligēs corripe.vn̄ in decreto.dist.lxxxvj.facientis ꝓculdubio cul pā habet:q̄ qd̄ pōt corrigere negligit emendare. ⁊ negli gēs cū possit deturbare puersos nihil aliud ē q̄₃ fouere. ⁊ p oppositū libat dn̄o ꝓspera q̄ ab afflictis pellit aduer sa: ⁊ pbat odisse vitia q̄ ↄdēnat errātes. Quarto i pec catū ↄsentit peccatū omittendū precipiēs.nō enī est obe diendū qd̄ cōtra deū p̄cipit̄. Ita dicit̄ in decreto cau sa.xj.q.iij. Si is q̄ preest ↄtra deū aliqd̄ fecerit: aut cuiq̄₃ qd̄ a dn̄o ꝓhibitū est iusserit:vel qd̄ p̄ceptū est pterierit: aut pterire mādauerit qd̄ dn̄s ꝓhibet sancti pauli apl̄i ē sentētia ingerēda q₂ anathema sit:ita q₂ talis sit execrabi lis omnib⁹ qui diligūt deū. Quinto in peccatū cōsen

p

tū peccādi fauorē prebēs. Jta dicit̄ ibidē cā.xxiij.q.iiij. maloꝝ impietati fauet ꝗ cessat puersis ⁊ malis obuiare cum possit: vt Anastasius ⁊ Damasus dicūt. Sexto in peccatū ɔsentit crimē defendēs: ita dicit̄ ibidē causa.xi. q.iij. Qui ɔsentit. Si ꝗs peccantē defenderit maledictus erit apō deū ⁊ homines: ⁊ corripiet̄ increpatiōe seuerissima. Septimo in pctm̄ ɔsentit peccāti cōicans ⁊ amicabilē se prebēs. Jta dicit̄ ibidē. dist. xxxix. Si inimicus in medio. si vero ꝗs amicus fuerit his ꝗbus ipse nō loquitur: vnus ē ipse ex illis ꝗ exterminare ecclesiā dei volunt. talis ⁊si cū corpe nobiscū esse videat̄: mente ⁊ aīo contra nos ē. vbi loquit̄ ꝙ excōicatis vel malis actib⁹ nō debemus cōicare. Req. infra Excōicatio.

¶ Q: tam pena ꝙ culpa imitat̄ ɔscientiā. CA.V.

q Uarto pncipaliter circa ɔsensum cōsiderare debemus excessum grauedinis. Ad cui⁹ euidentiā nota quattuor. Primū est ꝙ tā culpa ꝙ pena pncipaliter imitant̄ ɔsensum. Jta dicit̄ in decreto cā. xv.q.j.c. nō est. ꝙ cuiꝗ nostrū ascribam⁹ erumnā nisi nostre volūtati. Et itez ibidē nemo vestrū tenet̄ ad culpam nisi ppa volūtate deflexerit. Et iterū ibidē nō habēt crimen que inferunt̄ reluctātibus ⁊ nō ɔsentiētibus. Secundū est ꝙ non pdest alicui nec excusat̄ a culpa ⁊ pena suo errore nō pollui ꝗ alieno ɔsentit. Jta dicit̄ ibidē. distinct. lxxxix. Quid enī pdest illi suo errore non pollui ꝗ ɔsensum pstat errāti. Tertiū est ꝙ faciēs pctm̄ ⁊ cōsentiens in pctm̄ tā in culpa ꝙ in pena sunt pares. ita dicit̄ ibidē dist. lxxxvj. Faciētis pcul dubio culpā habet ꝗ qđ corrigere pōt negligit emēdare: hoc quo ad culpā. Et ibidē infra: Nihil pdest alicui nō puniri pprio ꝗ puniendus ē alieno pctō. hoc quo ad penā. qđ pbat̄ auctoritate apostoli dicēs: Scriptū ꝗppe est ad Ro.j. Nō solū ꝗ talia agūt vel faciunt digni sunt morte: eo ꝙ aīa ꝗ peccauerit ipsa morietur. vt dicit̄ Ezech. xviii. sed etiā ꝗ ɔsentiunt faciētibus vel ɔsensu negligētie cū deberēt reprehēdere ⁊ silēt. vel ɔsensu adulatiōis cū talia faciētes ɔmendant. vel ɔsensu cōsilij cū ad peccandū ɔsiliū prebēti vel ɔsensu auctoritatis: cū mala faciētib⁹ auctoritatē prestāt: vel cōsensu coopationis cū ad peccandū adiuuāt. ⁊ iō a talib⁹ semp ē recedendū: Numeri. xvj. Recedite a tabernaculis hominū impioꝝ ne inuoluamini cū eis. Quartū ē ꝙ ꝗuis oēs ꝗ dictis modis ɔsentiūt peccēt ⁊ puniri debeant: tn̄ in grauitate istoꝝ criminū: ⁊ p ɔñs penaꝝ est dare gradū. qđ de singulis pz. p⁹ enī defendēs pctm̄ plus peccat ꝙ ɔsentiēs solū vel faciēs. Jta dr̄ in decreto causa. xi. q. iij. Qui ɔsentit. infra. Hinc etiā quidā sanctus pater ait. Si ꝗs peccantē defendit acri⁹ ꝙ ille qui peccauit coerceat̄. scđo precipiēs pctm̄ pl⁹ ceteris peccat. ita dicitur ibidē cā. xj. q. iij. Si ꝗs phibet nobis qđ a dño pceptū est: vel rursus impat qđ a dño fieri phibet̄ execrabilis fit oībus ꝗ diligūt deū. 3⁹ fauorē peccādi prebēs pl⁹ peccat ꝙ nō phibēs ɔmittendū vel nō corrigēs ⁊ puniens ɔmissum. vñ in decreto cā. xxiij. q. v. sic dicit̄: Qui vitijs nutriēdis parcit ⁊ fauet ne ɔtristet peccantiū volūtatē tam nō est misericors ꝙ ꝗ nō vult cultrū rapere puero, ne audiat plorātē ⁊ nō timet ne vulneratū doleat aut extinctū. Ubi nota: ꝙ fauere alicui in crimie ē vel ɔsilium vel auxilium ferre sine ꝗbus alius nō fecisset illud pctm̄: et hoc ē ipsum defendere: ⁊ p ɔñs cōicare criminoso in crimine; vt habet̄ in sūma ɔfessoꝝ. lib. iij. ti. xxxiij. de sūma pcepti diffinitiōis ⁊ excōicationis. q. cxxij. ꝗ pena feriat̄ participātes cū excōicatis i fine. q. Talis enī ꝗ fauet vitijs ⁊ peccatis ⁊ parcit puniēdis: nō ē misericors vt i decreto. ꝯ. imediate dicit̄ sed crudelis ⁊ iō irā dei meret̄. Jta dicit̄. ij. Paralip. xix. Jmpio prebēs auxiliū ⁊ iccirco irā dñi merebaris. 4⁹ nō puniēs pctm̄ ɔmissum si pōt pl⁹ peccat ꝙ nō phibēs vel nō impediēs ɔmittendū inquātū pctm̄ ɔmissum pl⁹ habet de rōne mali ꝙ ɔmittendū. 5⁹ plus peccat pctm̄ faciēs ꝙ pctm̄ corrigere negligēs: eo ꝙ pctm̄ faciēs nullaten⁹ excusat̄. negligēs vero pctm̄ corripere aliqualit̄ excusat̄: ⁊si nō a toto: saltē a tanto. Req. infra Correctio.

¶ Quid est ɔsciētia vel quid significat. CAP.I.

Onscientia. Circa ɔsciētiā quattuor cōsiderare debem⁹. s. significatū: ortū: actū: effectū. Primo ɔsiderare debem⁹ ɔsciētie significatū. Nā ɔsciētia significat applicationē nostre noticie vel cognitionis ad aliquē actū pticularē. vñ Hugo de sancto victo. lib. ij. de aīa cap. xij. diffiniēs ɔsciētiā sic ait: Consciētia est cordis sciētia. vñ dicit̄ ɔsciētia quasi cū alio sciētia. Et subdit: Cor enī ⁊ se nouit sua ɔsciētia ⁊ multa alia: qñ enim se nouit appellat̄ ɔsciētia: qñ preter se nouit alia appellatur sciētia. Applicat̄ autem nostra noticia vel cognitio ad aliquē actū pticularē tribus modis. p⁹ mō sm̄ ꝙ cognoscim⁹ ⁊ ɔsideramus an actus sit fact⁹ vel nō: vt cū dicitur in cōi vsu loquēdi. hoc nō est factū de ɔsciētia mea id est ne scio vel nesciui an hoc sit factum: sm̄ ꝙ dr̄ Eccl. xliij. Nō est in ɔsciētijs nostris ꝗs posuerit pecuniaꝫ in saccis nostris: vel applicat̄ nostra cognitio vel sciētia ad aliꝗd qđ sit factū: sm̄ ꝙ dicit̄ Ecc̄e. vij. Scit ɔsciētia tua ꝙ tu crebro maledixisti alijs. 2⁹ mō applicat̄ sciētia vel cognitio nostra: an act⁹ factus sit rect⁹ vel nō: sm̄ ꝙ iudicam⁹ hoc qđ factū est esse benefactū: vel nō bñ factū. 3⁹ mō applicat̄ sciētia vel cognitio nostra ad aliquē actuꝫ an sit fiendus vel nō. s. sm̄ ꝙ p sciētiā iudicamus an aliquid sit fiendū vel nō fiendū. Hec b. Tho. pma pte sum. q. lxxix. arti. xiij. vtrū ɔsciētia sit potētia vel act⁹: in cor. q. ⁊ iterū in quest. dispu. de veritate. q. xvij. de ɔsciētia: arti. j. in cor. q.

¶ Unde orit̄ ɔsciētia. CAP.II.

s Ecūdo pncipaliter circa ɔscientiā cōsiderare debemus ortū. s. vñ ɔsciētia orit̄. nā ɔsciētia ex naturali iudicio rōis qđ dicit̄ lex intellect⁹ est deducta ⁊ deriuata: vt quedā ɔclusio. verbi gratia: Fit enī in aīo vel mēte hoīs quasi quidā syllogism⁹: cui⁹ maiorem pmittit synderesis dicēs. oē malū esse vitandū. Minorē vero isti⁹ syllogismi assumit rō supior dicēs: Adulteriū est malū: q2 vel ē iniustū: vel ē inhonestū. Consciētia vero infert ɔclusionē dicēs ⁊ ɔcludēs ex supradictis: ꝗ adulteriū est vitandū. Et pp hoc dicit̄ ɔsciētia quasi ɔcludēs sciētia: eo ꝙ ɔsciētia virtute supradictoꝝ. s. synderes. ratiōis supioris ⁊ rōnis inferioris ɔclusionē infert. Hec b. Tho. ij. scrip. sen. dist. xiiij. arti. iiij. an ɔscientia sit actus: in cor. q. iuxta pncipiū. Req. infra Synderes. ⁊ infra Ratio supior ⁊ ratio inferior.

¶ Q: triplex est officiū vel act⁹ ɔsciētie. CAP.III.

t Ertio circa ɔsciētiā ɔsiderare debem⁹ actū. Nā triplex est officiū seu act⁹ ɔsciētie. s. testificari: accusare vel excusare: ligare vl' absoluere. Prim⁹ actus ɔsciētie ē testificari de pterito: inquātū ɔsciētia phibet testimoniū sicut illud i quo ē scriptū qđ testificat̄ siue bonū sit siue malū. vñ apo. ad Ro. ij. Testimoniū reddēte illis ɔsciētia eoꝝ. Scđus act⁹ ɔsciētie est accusare vel excusare. reprehēdere ⁊ remordere de malo ɔmisso ⁊ de bono omisso. vñ apo. ad Ro. ij. Jnter se inuicē cogitationū accusantiū aut defendētiū in die iudicij cū iudicabit dñs occulta. Terti⁹ act⁹ ɔsciētie ē ligare: nā ɔsciētia
o obligat ad pctm̄. Jta dicit apo. ad Ro. xiiij. Oē qđ nō ē ex fide pctm̄ est. sup quo vbo Ambro. in glo. sic ait: Omē qđ fit etiā si in se vel de se sit bonū: tn̄ si nō est ex fide. i. si fit ɔtra fidē vel cōtra ɔsciētiā vt credam⁹ malū esse: per

catũ est. Et subdit: Nõ tñ oẽ qđ fit cũ fide bonũ: q2 ignorantia que ẽ ex culpa nocet. Dec. b. Tho. pma pte sum. q. lxxix. arti. xiii. etrũ ɔsciẽtia sit potẽtia vel actus in cor. q. Et iterũ in quest. dispu. de veritate. q. xvij. de ɔsciẽtia: ar. j. in cor. q. Et iterũ pma scđe. q. xix. arti. v. etrũ volũtas discordãs a rõe sit mala: arg. cõtra in cor. q. Si vero aliter vis pcedere dicas q triplex est actus ɔsciẽtie. s. testificatio: examinatio: ɔsiliatio. Prim⁹ actus ɔsciẽtie ẽ testificatio inquantũ ɔsciẽtia testificat: an aliqđ sit factũ vel nõ factũ. vñ apo. ad Ro. ij. Testimoniũ reddẽte illis ɔsciẽtia sua. dicit autẽ ɔsciẽtia esse testis factoꝝ vel nõ fcõrũ: inqñtũ ɔsciẽtia retinet illud cõtra qđ volũtas fecit: q̃si volũtatem accusans de eo q sibi nõ obediuit. sicut exponit b. Tho. auctoritate apli. ij. scri. sen. dist. xxxix. arti. ii. etrũ ɔsciẽtia possit vnq̃ errare: in solu. pmi arg. Scđs actus ɔsciẽtie ẽ examinatio inquãtuꝫ ɔsciẽtia examinat que iã facta sunt: an sint recta vel nõ recta: vel nõ facta vł nõ bñ facta. Et qñ p examinationem inuenit illud qđ factũ est discordare a ɔsciẽtia a qua examinat: dicit ɔsciẽtia remordere vł accusare. Quãdo autẽ inuenit illud qđ factũ est pcessisse sm formã ɔsciẽtie vel sciẽtie dicit cõsciẽtia defendere ⁊ excusare. Terti⁹ actus ɔsciẽtie ẽ cõsiliatio. nã ad ɔscientiã spectat ɔsiliari de rebus faciẽdis ⁊ cũ p cõsiliũ inuenit: an aliqđ sit faciendũ: sm hoc ɔsciẽtia dicit instigare vel ligare. Cũ autẽ ɔsciẽtia p cõsilium inuenit qđ nõ sit faciendũ: sm hoc cõsciẽtia dicit absoluere vel retrahere. Dec. b. Tho. in quest. dispu. de veritate vbi. s. in cor. q. ita q testificatio ɔsciẽtie est solũ de preteritis: an sint facta vel nõ. examinatio ẽ nõ solũ de preteritis factis sed etiã de futuris: an. s. facta ⁊ fienda sint bona vel nõ recta. Consiliũ autẽ est tñ de faciẽdis: vt dicit. b. Tho. ibidẽ. s. imediate. Ex pmissis igit potes ɔcludere q ɔsciẽtia triplicẽ actũ seu virtutẽ habz. s. dictaminis: examinis ligaminis. p⁹ ɔsciẽtia habet virtutẽ dictaminis. dictat eñ ɔsciẽtia an aliqđ sit factũ vel non. Et sm hoc dicit consciẽtia testimoniũ phibere: vt pz ex dictis. Ubi nota: q dictamẽ ɔsciẽtie nihil aliud ẽ q̃ puẽtio precepti diuini ad eũ q cõscientiã habet vt dicit. b. Tho. i questioni. dispu. vbi. s. arti. iiij. in solu. j. arg. 2⁹ conscientia hz actũ seu virtutẽ examinis. habet eñ ɔsciẽtia examinare: an illud qđ factũ est sit rectũ vel nõ rectũ: bonũ vel nõ bonũ. ⁊ sm hoc dicit ɔsciẽtia defendere: accusare: vel excusare. 3⁹ ɔsciẽtia habet actuꝫ seu virtutẽ ligaminis inquantũ ɔsciẽtia astringit volũtatẽ vt nõ possit sine nocumẽto deformitatis in aliud tẽdere q̃ ratio vel ɔscientia indicet. vñ sicut ligat⁹ corpaliter necessitatẽ habet ɔsistẽdi in loco vbi ẽ ligatus: ⁊ auferl ei ptãs aliũ locũ diuertẽdi: q2 nõ põt ire: Ita cõsciẽtia ⁊ quo ad velle ⁊ quo ad facere q2 nõ põt aliud velle vel facere q̃ ɔsciẽtia sibi dictat: siue ɔsciẽtia recte iudicet siue nõ. vt dicet Infra ⁊c.

ℭ Q2 cõsciẽtia errat duob⁹ modis. CA. IIII.

Quarto pncipalit circa ɔsciẽtiã considerare debemus effectũ. Ad cui⁹ euidẽtiã nota quattuor. pmo defectũ deuiatiõis. s. quõ ɔsciẽtia errat: scđo modũ obligatiõis. s. quõ ɔsciẽtia ligat. tertio excessuꝫ cõperatiõis. s. qđ magis obligat: an ɔsciẽtia an pceptũ plati: quarto cumulũ vel augmẽtũ afflictiõis. s. q̃ pena magis aiam cruciat. vel pena gehẽne: vel pena carentie visionis diuine vel pena ɔsciẽtie: ita q ɔscientia quattuor ista facit. s. errat: ligat: supat: vexat vel cruciat. Pmo circa cõscientiã ɔsiderare debem⁹ modũ deuiatiõis. s. quõ ɔsciẽtia errat. Et q̃tũ ad hoc dico: q ɔsciẽtia errat duob⁹ modis. s. ex falsa assumptiõe: ⁊ ex falsa applicatiõe. p⁹ ɔsciẽtia errat ex falsa assumptõe: puta qñ aliqs assumit aliqđ malũ vel falsũ tãq̃ bonũ vel tãq̃ verũ. vbi gratia: vt his q occidebãt apostolos dictabat ɔsciẽtia q ex his placerẽt deo: vt dicit Johis. xvj. Uenit hora ⁊ ois q interficit vos: arbitret obsequiuꝫ se pstare deo. Uel qñ sinderesis dicit oẽ phibitũ a deo ẽ vitanduꝫ. ɔsciẽtia autẽ fundat in hoc q iuramentũ sit a deo phibitũ: ⁊ iõ falso credit illud esse vitãdũ: cũ tñ ... se mori q̃ iuret vt heretic⁹ fac. Scđo mõ errat ɔsciẽtia ex falsa applicatione: sicut qñ ex aliqbus veris aliq̃ ɔsciẽtia erronea format. verbi gratia: vt ex hoc q deus ẽ sup oia diligẽdus: aliqs informat sibi hãc ɔsciam. s. q nihil põt diligi simul cũ deo. Quedã aũt ɔclusiones sũt in qbus ita plene relucẽt pma pncipia opeꝛandoꝝ q circa ea ɔscia errare nõ põt: sicut deum nõ esse diligendũ: malũ sciẽter esse faciẽdũ: ⁊ huiusmõi. sicut in speculatiuis nõ ɔtingit errare circa cõclusiones in qbus directe relucẽt pma pncipia: sicut nõ põt aliqs credere q hoc totũ nõ sit mai⁹ sua pte. ita ɔscia circa quedã nũq̃ errare põt: ⁊ circa quedã põt errare ⁊ errat vt pz ex supradictis. Dec. b. Tho. in quest. dispu. de verita. q. xvij. de conſciẽtia arti. ij. etrũ ɔscia aliqñ possit errare: in cor. q.

ℭ Q2 cõscientia ligat: ⁊ quõ. CAP. V.

Secũdo circa effectũ ɔsciẽtie ɔsiderare debemus modũ obligatiõis. s. quõ cõscia ligat. Ubi nota: q ɔscia nõ obligat in virtute ppa: sed i virtute pcepti diuini: qđ pz: q2 ɔscia nõ dictat aliqđ faciẽdũ vł nõ faciendũ hac rõe: q2 sibi videt vel nõ videt. sed hac rõne q2 ẽ a deo pceptũ vel phibitũ: vt dicit. b. Tho. ij. scri. sen. dist. xxxix. arti. iij. etrũ ɔscia errãs obliget: in solu. iii. arg. Null⁹ autẽ ligat ad preceptũ aliqđ nisi mediãte sciẽtia vel noticia illius pcepti: ⁊ iõ ille q nõ est capax noticie pcepti nõ ligat pcepto: nec aliqs ignorãs pceptũ dei ligatur ad pceptũ faciẽdũ: nisi quatenus tenet scire pceptũ. si autẽ nõ tenet scire nec sciat: nullo mõ ex pcepto ligat. vñ sicut in corpalib⁹ agẽs corpale nõ agit nisi p contactũ. ita etiã in spũalibus pceptũ nõ ligat nisi p sui sciam vel noticiã. Et iõ sicut ẽ eadẽ virt⁹ qua tact⁹ agit ⁊ qua virt⁹ agẽtis agit: ⁊ tñ tactus nõ agit nisi in virtute agẽtis ⁊ virtus agẽtis nõ agit nisi mediãte tactu. ita etiã eadẽ virtus est qua pceptũ ligat ⁊ qua sciẽtia ligat cũ pceptũ nõ liget nisi p virtutẽ sciẽtie vel noticie: nec sciẽtia vel noticia precepti liget nisi p virtutẽ pcepti. vñ cũ ɔscia nihil aliud sit q̃ applicatio noticie ad actũ: vt pz. s. ɔstat q ɔscia ligare dicit in virtute pcepti diuini. Dec. b. Tho. ij. scrip. sen. vbi. s. imediate: arti. iij. in cor. q. in fine. Et q2 cõscia obligat i virtute diuini pcepti vt pz. iõ si aliqđ apprehendat a dictamine rõis vt directe cadẽs sub pcepto mortaliter peccat omittẽs illud qđ ɔscia sibi dictat: etiã si sit veniale vel indifferẽs. Si autẽ nõ apprehẽdat vt directe cadẽs sub pcepto vel phibitione tũc nõ fit directe contra ɔsciam sz pter sciẽtiã: ⁊ ita nõ peccat mortaliter sed venialiẽ: vel etiã nullo mõ: sicut qñ ɔsciẽtia dictat alicui qđ bonũ est facere aliqđ opus cõsilij si nõ faciat nõ peccat: q2 non apprehẽdit illud vt bonũ debitũ ⁊ necessariũ ad salutẽ ⁊ pcepto subiacẽs. Dec. b. Tho. ij. scrip. sen. vbi. s. arti. iiij. i solu. vi. arg. p totũ. ita q aliud ẽ facere cõtra ɔsciam ⁊ aliud pter ɔsciam: nã cõtra ɔsciam agit cũ fit sciẽter vel phabiliter qđ phibetur fieri vel cũ nõ fit qđ precipit fieri ⁊ hoc est pctm mortale pter vero cõsciam fit ⁊ si aliqđ facit qđ nouit esse malũ nõ tñ dictat sibi ɔsciẽtia illud ẽ phibitũ vel si omittit aliqđ bonũ qđ nõ est pceptũ tũc vel venialiter peccat vel nullo mõ: vt pz p exempla hui Tho. s. immediate. Dec. Alex. iiij. pte sum. q. xxxv. de ɔsciẽtia: ar. v. etrũ in oi pctõ sit fieri cõtra ɔsciam: i solu. j. arg.

ℭ Utrũ magis liget ɔscia q̃ pceptũ plati. CA. VI.

Tertio pncipaliter circa effectũ ɔsciẽtie ɔsiderare debemus excessum compationis. s. qđ magis obliget an ɔscientia: an pceptũ prelati. Et q̃tum ad hoc dico q dictamẽ cõscientie plus obligat q̃ preceptũ

prelati. qđ tali ratione ostēdo. Cōsciētia nō ligat nisi in
virtute pcepti diuini: vt pz in cap. precedēti in pncipio. sz
preceptū dei magis obligat q̄ preceptū prelati: g̃ ligamē
cōsciētie maius ē q̄ ligamē precepti. Et idō cōsciētia subdi/
ti ligabit pcepto prelati etiā in cōtrariū existēte. vt dicit bea/
tus Tho. ij. scrip. sen. dist. xxxix. arti. iij. vtrū consciētia er/
rans obliget: in solu. iij. arg. & iterū in quest. dispu. de ve/
ritate. q. xvij. de cōsciētia: arti. v. in cor. q. Sed forte ar/
gues in oppositū. s. q preceptū prelati plus obliget q̄ li/
gamen vel dictamē cōsciētie tali rōne: Mandatū supiori
plus ligat q̄ mādatū inferioris. qđ pz: qz mandatū supi/
ris absoluit a mādato inferioris. sed plati spūales psunt
ipsis aīabus subditoz. Ita dicit ad Ro. xiij. Oīs aīa sub/
limiorib' ptātibus subdita sit. Glo. mandatū supiori ab/
soluit a mādato inferioris: g̃ magis ē obediendū prelato
q̄ cōsciētie: & sic magis ligat preceptū plati q̄ dictamē cō/
scientie. Rn̄deo & dico: q cōsciētia recta plus obligat q̄ pre/
ceptū prelati: vt pz. s. Et pōt sic illa rō formari: Preceptū
dei magis obligat q̄ preceptū prelati. sed cōsciētia nō ligat
nisi in virtute pcepti diuini: vt pz. s. g̃ maius ē ligamē vł
dictamē cōsciētie q̄ preceptū plati. Scđo hoc idē con/
firmo alia rōne sic: Plus ē obligatoriū mandatū supio/
ris q̄ mandatū inferioris. cōsciētia recta nullū habet iu/
dicē supra se pter deū. prelatus vero pōt habere iudicē
supra se pter deū. s. prelatū aliū. g̃ cōsciētia recta ē supe/
rior iudex q̄ sit platus: & sic plus obligat cōsciētia q̄ pre/
ceptū prelati. Dico igit q in his q̄ sunt phibita vel pre/
cepta a deo: cōsciētia recta plus obligat: eo q obligat in
virtute pcepti diuini qđ ē maius pcepto prelati. vn̄ in ta/
libus cōsciētia recta ē iudex imediate sub deo: ita q nul/
lū habet iudicē supra se aliū a deo. In indifferētibus au/
tem preceptū prelati pl' obligat q̄ cōsciētia. vn̄ licet cōsciē/
tia subditi sit iudex: nō est iudex immediate sub deo nisi
quo ad ea q̄ precipit vel phibet de'. In alijs autē. s. i. indif/
ferētibus cōsciētia subditi habet prelatū supra se: & idō sm
discretionē prelati formari debet. nā subdit' nō hz iudi/
care de pcepto plati: sed de impletiōe pcepti que ad ipm
spectat. Hec b. Tho. in quest. dispu. de veritate de cōsciē/
tia q. xvij. arti. v. in solu. iij. arg. vn̄ seculares debēt sequi
sententiā prelatoz in his q̄ ad cathedrā spectāt: sicut dici/
tur Matth. xxiij. Quecūqz dixerint vobis facite: religio/
si vero q̄ renūciauerūt pprie volūtati & pprio sensui te/
nent sequi sniam prelatoz vel mādatoz eoz in his q̄ nō
sunt cōtra deū vel cōtra regulā: vel cōtra cōstitutiones: vel
cōtra ordinatiōes capituli generalis. Cauere tn̄ dn̄t pre/
lati ne indiscrete precipiāt pp periculū cōsciētiaz subdi/
toz. Hec Alex. ij. pte sum. q. xxxv. arti. ij. vtrū cōsciētia magis
liget q̄ preceptū prelati: i cor. q. & in solu. ij. argu. Et qz di/
ctū est supra & pbatū p rōnes quaten' cōsciētia recta pl' ob/
ligat q̄ preceptū prelati: queres vtrū cōsciētia erronea plus
obliget q̄ preceptū prelati. Rn̄deo & dico: q ex vna par/
te obligatio cōsciētie erronee ē maior qz intēsior q̄ sit ob/
ligatio pcepti: eo q talis cōsciētia. s. erronea q̄diu durat pl'
obligat q̄ preceptū prelati. Ex alia vero pte obligatio q̄
est ex cōsciētia erronea ē minor: qz solubilior. naz obligatio
erronee cōsciētie deponi debet sicut & ipsa cōsciētia erro/
nea. obligatio vero illa q̄ est ad prelatū solui vel deponi
nō pōt. tn̄ qz licet precipiat prelat' subdito indifferētia:
tn̄ ex dictamine cōsciētie fiūt nō indifferētia: ita q illud
qđ p se est indifferēs: fit nō indifferēs. tn̄ qz subdit' non
habet iudicare de pcepto prelati: sed de impletiōe prece/
pti q̄ ad ipsum spectat. vnusqsqz eni tenet actus suos ex/
aminare ad sciām quā a deo habet siue sit naturalis siue
acqsita siue infusa: ois eni hō debet sm rōem agere. Hec
bea. Tho. in quest. dispu. de veritate de cōsciētia. q. xvij.
arti. v. vtrū cōsciētia in indifferētibus plus ligat q̄ preceptū
prelati vel min': in cor. q. & solu. j. ij. & iij. arg.

¶ Quod error cōsciētie causat ex septē causis. CAP. VII.

Ad maiorē tn̄ euidentiā predictoz circa cōsciētiā
nota tria. s. cām erroris: efficaciā vigoris: differē/
tiā virtutis. Primo nota cām erroris. naz er/
ror cōsciētie causat ex septē causis. Primo ex ignoran/
tia: ex eo eni q rō apprehēdit malū sub rōe boni: & bonū
sub ratiōe mali sequit error in cōsciētia & pctm̄ in volū/
tate. Ubi nota q duplex est ignorātia. s. facti: & circūstan/
tie. p' est ignorātia facti. s. legis dei quā quis scire tene/
tur. Vn̄ volūtas cōcordās cōsciētie errāti circa legē vł p/
cepta dei semp est mala. verbi gratia. Si cōsciētia errans
dicat q hō tenet ad vxorē alteri' accedere: tūc voluntas
cōcordās cōsciētie sic errāti est mala. Cuius ratio est: quia
ignorātia eius quod quis scire tenet qualis est ignoran/
tia legis est mala: qz est volūtaria. Et dicit talis ignorā/
tia volūtaria eo q in ea volūtas directe fertur sicut cum
aliquis studiose vult nescire aliqua vt liberius peccet: vt
dicit b. Tho. prima scđe. q. lxxviij. arti. iij. vtrū ignorātia
excuset pctm̄: in cor. q. 2' est ignorātia circūstantie & tūc
error cōsciētie qui ex ignorātia causat excusat volūtatem
ne sit mala sequēs cōsciētiā sic errantez. verbi gratia: Si
ratio vel cōsciētia errat in hoc q credat aliquā mulierem
submissam esse suā vxorē & ea petente debitū vult eā co/
gnoscere excusat voluntas eius vt nō sit mala. Cuius ra/
tio est: qz error iste causat ex ignorātia circūstantie que
inuoluntariū causat. Hec b. Tho. pma scđe. q. xix. arti. vj.
vtrū volūtas cōcordās rationi vel cōsciētie erranti sit bo/
na. in cor. q. in fine. Scđo error cōsciētie causat ex ne/
gligētia sicut cū aliquis pp laborē vel pp alias occupati/
ones negligit addiscere vel ab alijs querere & scire illud
p qđ a peccato retraheret. Tūc eni ignorātia eius quod
quis scire tenet pp talē negligentiā est volūtaria. vn̄ vo/
luntas cōcordās cōsciētie errāti ex negligētia sciendi qđ
scire tenet mala ē vt dicit. b. Tho. pma scđe. q. xvij. arti.
iij. vtrū ignorātia excuset pctm̄ in cor. q. Tertio error
cōsciētie causat ex supbia. s. qn̄ quis nō humiliat intelle/
ctū suū: vt velit meliorib' prudētiorib' & supioribus cre/
dere. Nā cōsciētia subditi in indifferentibus tenet sm
discretionē prelati formari: vt pz capi. precedēti. Quar/
to error cōsciētie causat ex nimia vel ex inordinata sui
beniuolētia: ex eo eni q aliquis nimis seipm diligit in/
clinat & precipitat cōsciētiā ad illud qđ appetit: & sic eam
facit precipitare & a sua rectitudine declinare. vn̄ Sene/
ca: Perit omne iudiciū res trāsierit in affectū. Talis eni
cōsciētia diligētis seipsum ē nimis larga: & ideo est ca/
uenda: eo q efficit specialiter tria mala. p' eni conscien/
tia nimis larga facit presumptuosum. 2' talis cōsciētia
dicit malū esse bonū. 3' saluat damnandū. 5' error cō/
sciētie causat ex cordis pusillanimitate qua q̄s timet nō
timēda sm rectū iudiciū rationis: & talis cōsciētia est ni/
mis stricta: & ideo ē vitanda eo q efficit tria mala. p' q̄
facit de bono malū & de festuca trabē. s. de leui pctō gra/
ue. 2' generat desperationē. 3' dānat saluandum. Se/
xto error cōsciētie causatur ex perplexitate. i. ex quadam
dubietate ex qua quicquid fiat sequit ineuitabilitas vł
necessitas pctā di puta cum videt se homo inter duo et
quodcūqz fecerit impossibile est non peccare: vt patebit
sequēti cap. His eni sex modis error cōsciētie semper ē
reprehēsibilis: & volūtas sequēs cōsciētiā sic errantē sem/
per est mala vt pz ex dictis. Septimo error cōsciētie
causatur ex humilitate & cordis puritate. vnde Grego. in
epistola ad Aug. anglorū episcopū sic ait. Bonarū mē/
tium est ibi culpas agnoscere vbi culpa nō est. Ad cui'
auctoritatis euidentiā vel intellectū nota q aliud est co/
gnoscere. i. formidare vel credere se culpabilē vbi culpa

nõ eſt: ⁊ aliud ẽ dicere ſe culpabilẽ vbi culpa nõ eſt. Pri-
mo eni cognoſcẽ.i.formidare ſe culpabilẽ vbi culpa non
eſt: ẽ bone mẽtis. Cuius ratio eſt: qꝛ ad bonitatẽ mentis
ptinet vt homo ad iuſticie perfectionẽ tendat: ⁊ ideo in
culpam reputaẽ nõ ſolum ſi deficit a cõmuni iuſticia qḋ
vere culpa eſt. ſed etiam deficit a perfectione iuſticie qḋ
quãdoqꝫ culpa nõ eſt. nõ autẽ culpã eſſe dicit: qḋ ꝑ cul-
pa nõ recognoſcit. cuius ratio ẽ: quia dicere eſſe culpam
vbi nõ recognoſcit culpã ad mendaciũ pertinet ⁊ ad vi-
tiũ ironie. Dec.b.Tho.ſcḋa ſcḋe.q.cxiij.cap.i.vtrũ ironia
per quã aliquis minora de ſe fingi ſit pctm̃: in ſolu.ij.ar-
gu. vbi bea. Tho. auctoritatẽ beati Grego. predicto mo-
do exponit. Re. etiã auctoritatis huius expoſitionẽ ſm̃.
b.thomã: ali o modo ſupra cõfeſſio cap.i. vbi querit̃ vtrũ
liceat ↄfiteri pctm̃ quod quis nõ fecit.

¶ Obligatio conſcientie poteſt intelligi quattuoꝛ mo-
dis. CAP.VIII.

S Ecundo circa cõſcientiã nota efficaciã vigoris.
Nam ↄſcientia recta vel erronea ligat volunta-
tem ad aliquid faciendũ vel omittendũ. Ubi
nota: ꝙ ligatio ↄſcientie quattuoꝛ modis poteſt intelli-
gi ſm̃ ꝙ quattuoꝛ modis aliqs poteſt ligari ſeu ↄſtringi.
pᵒ per modũ coactionis ⁊ ſic nec cõſcientia nec aliquid
aliud poteſt ligare hominẽ. Cuius ratio eſt. ꝙ cũ volun-
tas ſit libera ⁊ ſuipſiᵒ dña: a nullo cogi poteſt. 2ᵒ aliqs
ligari poteſt per modũ ſuppoſitionis vel ↄditionis.ſ.per
modũ ↄſecutionis alicuius finis: puta ſi nõ faciat h̄ non
ſequeret̃ hoc: ⁊ ſic iſto modo ↄſcientia ligat: qꝛ niſi quis
faciat illud qḋ ↄſcientia ſibi dictat nõ poteſt cõſequi fi-
nem ſuũ. 3ᵒ mõ ligat aliquid ꝑ modũ principalis acto-
ris ſicut iudex precipit. 4ᵒ ligat aliquid ꝑ modũ inſtru-
mẽtalis agẽtis ſicut preco q̇ velut inſtrumentuꝫ iudicis:
preceptũ iudicis ad noticiã hominũ deducit. ⁊ ſi prece-
ptũ regis nõ ꝑueniret ad populũ niſi aliquo precone vl̃
principe mediãte: tũc ſi preco vel princeps diceret hoc ẽ
preceptũ a rege ⁊ eſt verũ: tũc dictũ ſuũ omẽs obligaret:
⁊ hoc modo ↄſciẽtia recta ligat vt ſtatim patebit. Si ve-
ro preco vel princeps diceret hoc ẽ preceptũ a rege: q̄uis
nõ eſſet veꝝ dictum ſuũ obligaret vt preceptuꝫ regis: ita
ꝙ ↄtemptores penã merent̃: ⁊ hoc mõ erronea cõſcien-
tia facit ⁊ ligat. vñ ↄſcientiã ligare voluntatẽ: nihil aliud
eſt q̄ aſtringere voluntatẽ vt nõ poſſit aliud ſine pecca-
to facere vel omittere q̄ ↄſciẽtia ſibi dictat. verbi gratia:
Sicut eni ligatus corꝑaliter nõ poteſt ad locũ aliuꝫ ire:
ſic ↄſcientia ita obligat voluntatẽ ad aliquid faciendũ
vel omittendũ ꝙ nõ põt aliud ſine nocumẽto deformita-
tis pctĩ. vñ ſiue ratio vel ↄſciẽtia recte iudicat ſiue nõ: vo-
luntas obligat̃ ad faciendũ. ⁊ ſi volũtas non ſequit̃ iudi-
ciũ vel dictamẽ ratiõis qḋ eſt ↄſciẽtia actus volũtatis ẽ
malus. verbi gratia: Si aliquis ꝑ voluntatem fugiat qḋ
ratio vel ↄſciẽtia bonũ dictat eſt volũtas mala: qꝛ ibi eſt
fuga boni q̄ eſt mala ⁊ ꝑ oppoſituꝫ ſi aliquis velit qḋ ra-
tio vel ↄſciẽtia dictat malũ: tũc volũtas ẽ mala: qꝛ ibi eſt
ꝓſecutio mali qḋ malũ eſt. Sed forte argues ꝙ lꝫ ↄſciẽ-
tia recta liget nõ tamẽ ↄſcientia erronea ligat. ⁊ hoc du-
plici ratiõe. Prima ẽ talis Deus ẽ potẽtioꝛ ⁊ maioꝛ au-
ctoritatis q̄ ↄſciẽtia noſtra. ſed deus nõ põt nos obliga-
re ad peccatũ faciendũ: ḡ multo minus ↄſciẽtia. Rñdeo
⁊ dico: ꝙ iõ deus nõ põt nos obligare ad pctm̃ faciendũ
qꝛ nõ poteſt errare vt iudicet hoc eſſe faciendũ qḋ nõ ẽ
faciendũ: ↄſciẽtia autẽ errare põt: ⁊ ideo nõ ẽ ſimile. Se-
cũda ratio eſt talis: Si tu dicis ꝙ ↄſciẽtia erronea ligat
tũc talis habẽs ↄſcientiã erroneã erit ꝑplexus: qꝛ ſiue fa-
ciat aliqḋ ſiue omittat aliqḋ: de neceſſitate peccabit: ſiue
faciat ſm̃ erroneã ↄſciam ſiue nõ: pctm̃ vitare nõ poterit
qḋ eſt incõueniẽs dicere. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ ſicut in ſyllo-
giſticis vno incõueniẽti dato neceſſe ẽ alia ſeq̇: ita ĩ mo-
ralibus vno incõueniẽti poſito neceſſe ẽ aliã ſeq̇. verbi
gratia: Sicut ſuppoſito ꝙ aliqs querat inanẽ gloriã: ſiue
ꝑp inanẽ gloriã faciat qḋ facere tenet̃ ſiue dimittat pec-
cabit nec tñ eſt ꝑplexus: hoc ẽ nõ ex neceſſitate peccabit
qꝛ radicẽ malã.ſ.inanis glorie põt dimittere. ſic ẽ in pro-
poſito. nulliᵒ eni eſt ꝑplexus abſolute loquendo: ſed quo-
dã ſuppoſito.ſ.mala intẽtione nõ eſt incõueniẽs aliqueꝫ
eſſe ꝑplexũ. Inſtãte eni mala intẽtione ſiue fiat actus de-
bitus q̄ eſt in ꝓcepto ſiue nõ fiat: pctm̃ incurrit̃. Similit̃
etiã ſtãte erronea ↄſciẽtia quicq̇d fiat pctm̃ nõ vitat̃. ſed
poteſt hõ ⁊ debet ↄſcientiã erroneã deponere ſicut etiaꝫ
intentionẽ prauã. Dec.b.Tho.ij.ſcrip.ſen.diſt.xxxix.art.
iij. vtrũ ↄſciẽtia erronea obliget: in coꝛ.q. ⁊ in ſolu.iiij.et.
v.arg. Et iteꝝ pma ſcḋe.q.xix.arti.vi. vtrũ volũtas concoꝛ-
dans rõni vel ↄſciẽtie errãti ſit bona in ſo.ij.arg. Et iteꝝ
in queſt. diſpu. de veritate.q.xvij. de ↄſciẽtia: arti.iiij.ĩ ſo-
lu.viij.argu.

¶ Oꝫ cõſcientia recta ligat ſim-
pliciter: erronea autẽ ſm̃ quid. CA.IX.

T Ertio nota differentiã virtutis. licet eniꝫ vtraqꝫ
ↄſciẽtia.ſ.recta ⁊ erronea liget.i. obliget volũta-
tem ad aliqḋ faciendũ: ita ꝙ ↄtrariũ faciẽs eius
qḋ vtraqꝫ ↄſciẽtia dictat peccat: nihilominᵒ tamẽ aliter
ligat ↄſciẽtia recta: ⁊ aliter ↄſciẽtia erronea: qꝛ ↄſcientia
recta ligat abſolute ⁊ ꝑ omnẽ euentũ ⁊ ſemꝑ nec deponĩ
poteſt. verbi gratia: Si eni aliqs ↄſciam habeat deuitan-
tãdo adulteriũ: iſtã ſciam nõ poteſt deponere ſine pctõ:
qꝛ eo ipſo ꝙ eã deponeret errãdo grauit̃ peccaret. Cuiᵒ
ratio ẽ: qꝛ ↄſcia recta dictat volũtati bonũ ſub ratiõe bo-
ni. Et iõ ligat voluntateꝫ hoc mõ ꝙ obligat vel aſtringit
voluntatẽ in bonũ illud tẽdere. Similiter ↄſcia recta di-
ctat malũ ſub ratiõe mali. ⁊ iõ ligat vel aſtringit volũta-
tem ſubterfugere illud. vñ ſi aliqs habeat ↄſciam de vitã-
do aliqḋ qḋ eſt ꝓhibitũ: puta de vitãdo adulteriũ: furtũ
vel aliqḋ huiuſmõi: vel de faciẽdo aliquid qḋ eſt prece-
ptũ: iſtã ↄſciam ſine pctõ nõ poteſt deponere. Cuius ra-
tio ẽ: qꝛ in hoc ipſo ꝙ eã deponeret errãdo grauiter pec-
caret. Cõſcientia autem erronea nõ ligat niſi ſm̃ q̇d ⁊ ſub
ↄditiõe: qꝛ nõ ligat niſi inquantuꝫ ↄſcia erronea credit̃
eſſe recta. verbi gratia: Si aliqs habeat ↄſciam furãdi vt
paſcat pauꝑem: ⁊ nõ furat̃ peccat. Cuius rõ eſt. qꝛ appꝛe-
hendit illud malũ.ſ.furari ſub rõe boni. Similit̃ ille cui
erronea ↄſcia dictat ꝙ teneat̃ ad fornicandũ: q̄diu talis
ↄſcia ſibi durat: tenet̃: eo ꝙ tũc appꝛehẽdit illud malũ.ſ.foꝛ-
nicari ſub rõne boni. ſi autẽ furat̃ vel fornicat̃ a pctõ nõ
excuſat̃. alias tyranni q̇ ſanctos occiderũt nõ peccaſſent:
qꝛ arbitrabant̃ ſe obſequiũ p̄ſtare deo: vt dicit̃ Johis.
xvi. Tamẽ talis ↄſcia remoueri vel deponi põt vel debet
abſqꝫ pctõ. vñ nõ obligat ſemꝑ ⁊ in omnẽ euentũ ſicut cõ-
ſciẽtia recta vt ex ꝑmiſſis pꝫ. Dec.b.Tho.ij.ſcrip.ſen.di.
xxxix.arti.iij. vtrũ ↄſcia erronea obliget: in coꝛ.q. Et iteꝝ
in queſt. diſpu. de verita.q.xvij. de ↄſcia: art.iiij. in coꝛ.q.

¶ Utrũ vermis.i.pena cõſcie ſit maioꝛ in dãnatis pena
ignis vel pena carẽtie diuine viſionis. CAP.X.

Q Uarto ꝑncipaliter ↄſiderare debemus cumuluꝫ
vel augmentũ affectionis.ſ. q̄ pena magis aiam
cruciat: vel pena gehẽne: vel pena carentie viſio-
nis diuine: vel pena ↄſcie. vtrũ.ſ. vermis vel pena ↄſcien-
tie ſit maioꝛ in demonibᵒ ⁊ aiabus dãnatoꝝ alijs dua-
bus penis. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ pena põt dici maxia in dã-
natis tribus modis. pᵒ quo ad dãnũ: ⁊ ſic pena carẽ-
tie viſionis diuine ẽ maxima inter omẽs. vñ Chryſo. di-
cit ꝙ nulla ẽ maioꝛ pena dãnatoꝝ q̄ priuari ⁊ ſepari
a viſione diuina. 2ᵒ mõ põt dici pena eſſe maxima quo
ad ſenſum: ⁊ ſic pena gehẽne eſt maxia inter oẽs. Cuius
ratio ẽ: qꝛ ſpiritũ ſubeſſe corꝑi inẽ oĩa maxime actiuo et

afflictiuo est maxime afflictiuũ ipsi⁹ spũs. sed demones et aie dãnatoꝝ sũt spũs: ignis vero inter elemẽta et corpora ẽ maxime afflictiu⁹. ergo et cetera. 3⁹ mõ põt dici pena esse maxima quo ad inherẽdi modũ: puta qꝛ immediati⁹ inheret. et sic vermis interioꝛ ɔscie cũ sit pena imediate inherẽs ipsi spiritui ẽ pena maxia inter omẽs. vñ Isido. de ecclesiastica instit. summo dicit: ꝙ nulla pena grauioꝛ ẽ pena ɔscie que ẽ in aiabus dãnatoꝝ et in demonib⁹. Et subdit rõem ibidẽ dicẽs: Mens enĩ male conscie ꝓprie bis stimulis agitatur. Hec Alex. ij. pte sum. q. xxvj. de pena demonũ et aiarum dãnatoꝝ que sit maxima inter oẽs: art. iij. in cor. q.

¶ Ꝙ ɔscia recta est laudabilis. et appetẽda ꝓpter quattuoꝛ rationes. CA. XI.

Sciẽdũ autẽ sciendũ ad euidẽtiã predictoꝝ: ꝙ generaliter loquẽdo duplex est ɔscia. quedã est laudabilis et appetẽda: quedam vitupabilis et detestãda. Primo ergo est ɔscia laudabilis et appetẽda. et hoc ꝓpter quattuoꝛ causas. s. ꝓp bonitatẽ: puritatẽ. synceritatem: trãquillitatẽ. Est enĩ ɔscia laudabilis et appetẽda. s. ɔscia bona: pura: syncera: trãquilla. p⁹ enĩ ɔsciẽtia bona est laudabilis ex ordinatione affectiõis. 2⁹ ɔsciẽtia pura est laudabilis ex exclusione criminis. 3⁹ cõscia laudabilis ẽ ɔscia syncera sine duplicitate intẽtionis. 4⁹ conscientia laudabilis est ɔscia trãquilla sine remoꝛsione vermis. Primo ɔscientia laudabilis ẽ ɔsciẽtia bona ex ordinatione affectus. vñ prima ad Thimo. i. Finis pcepti est charitas de corde puro et ɔscia bona. dicit enĩ primo: Finis pcepti. Ubi nota: ꝙ duplex ẽ finis. s. finis quo et finis in quo. p⁹ enĩ est finis quo ꝑficit̃: et sic charitas ẽ finis oĩm opeꝝ nostroꝝ. 2⁹ ẽ finis in quo quiescit̃: et sic solus de⁹ est finis. Req. infra Finis. Et subdit: De corde puro. i. ab omnib⁹ pctĩs et vitiis expurgato. Sed contra Prouer. xx. dicit̃: Quis põt dicere mundũ est coꝛ meum: purus sum a pctõ. Rñdeo et dico ꝙ nullus quãtũ est ex seipso. sed hoc ẽ possibile ex dei gratia vel dicit de puro corde. i. de puro intellectu vt nihil nisi deus supra oĩa diligat̃: vt dicit Aug. ibidẽ in glosa. Et subiũgit: De ɔsciẽtia bona. qđ exponit̃ trib⁹ modis. p⁹ sic: De ɔsciẽtia bona. dirigẽte intentionẽ boni opis in finẽ oĩm. s. deũ: et cetera. 2⁹ sic. Cõscientia bona accipit̃ hoc p spe. vñ Aug. in glo. hic sic ait: Ille enĩ se ad id qđ diligit puenturũ esse desperat cui male ɔsciẽtie scrupul⁹ inest. Ille autẽ sperat qui bonã ɔscientiã gerit. quẽ vero pũgit ɔsciẽtia mala retrahit se a spe. Ubi nota: ꝙ ɔsciẽtia recta vl' bona habet spem et certitudinẽ de vita eterna. Cõscientia autẽ erronea nõ de qua dicit̃ Prouer. x. Spes impioꝝ pibit vt exponit. b. Tho. in quest. dispu. de veritate: de cõscientia. q. xvij. arti. ij. in solu. viij. arg. 3⁹ sic. Cõscientia bona est cui nec rõ decepta: nec volũtas pūersa: nec memoria fuerit inquinata: et talis bonũ habitaculum parat deo: vt Bern. sup cantica dicit. Scdo ɔscia laudabilis et appetẽda ẽ ɔscia pura ex exclusiõe criminis: de qua Eccl. xiij. Bona ẽ substãtia cui nõ est pctm̃ in ɔscia. qđ verbũ exponitur duob⁹ modis. p⁹ sic: Bona ẽ substãtia. i. possessio tẽporalis cui nõ est pctm̃ in ɔscia. i. que nõ est contra ɔsciam acq̃sita vel retẽta vel dispẽsata: vel cui nõ est peccatũ in ɔscia neqꝫ ex acq̃sitione: neqꝫ ex retẽtione: neqꝫ ex dispẽsatione. 2⁹ exponit̃ sic: Bona ẽ substãtia. i. sustẽtamentũ quãtũcũqꝫ pusillũ vel modicũ sit bonũ ẽ si possidet̃ cũ bona ɔscia. et melioꝛ ꝙ plena domus victimis cum iurgio. Greg. Nõ ẽ census i crimine sed affect⁹. In psal. Diuitie si affluãt et cetera. Tertio ɔscia laudabilis et appetẽda ẽ ɔsciẽtia syncera sine duplicitate intẽtionis: Actuum. xxiiij. Studeo sine offendiculo cõsciam bonã habere ad deũ et ad homines. vt bona ɔscia sit p respectũ ad deũ bona fama p respectũ ad pximũ. Sed q̃d ẽ meli⁹ an bona fama an bona ɔscia? Certe bona ɔscia. ita dicit Seneca in lib. de morib⁹: Cõsciẽtiã magis ꝙ famã intẽde. et ponit de hoc rõem dicẽs: Falli nãqꝫ poterit fama: ɔscia vero nũꝙ. Quarto ɔscia laudabilis ẽ ɔscia tranquilla sine remoꝛsione vermis. vñ Bern. in lib. de ɔsideratione sic ait: Magne diuitie sunt bona et trãquilla cõscia: et re vera sic ẽ: Quid i rebus diti⁹? quid i corde dulcius? q̃d i terra quieti⁹ atqꝫ securi⁹ bona ɔscia? damna rex nõ metuit nõ verboꝝ ɔtumelias nõ coꝛdis cruciat⁹. que quippe etiã ipsa moꝛte magis erigit̃ ꝙ deijciat̃. Et p oppositũ pena male ɔscie est ɔtinua. vñ Chryso. sup Matth. sic ait: Conscia rei semp in pena ẽ: mẽs enĩ mala semp cõscientie ꝓprie stimulis agitat̃. neqꝫ ei quiescit q̃ sentit conscientie vermẽ: a quo nemo nocẽs absoluit̃ vt dicit glosa sup illo verbo Eccles. vij. Scit ɔscia tua ꝙ tu crebro maledixisti aliis. Ubi nota: ꝙ ɔsciẽtia bona ostẽditur tribus. p⁹ deo ad gratiarũactionẽ de bñficioꝝ collatione. vñ Eccl. xlvij. De omni corde suo. i. de oĩ bona ɔscia et toto intellectu et affectu laudauit dñm a quo bona cuncta pcedũt. psal. Bñdic aĩa mea dño. 2⁹ ɔscia bona ostẽditur sibi ad habendã securitatẽ in tribulatione. Job. xxvij. Nõ peccaui. et cetera. 3⁹ bona ɔsciẽtia ostẽditur pximo ad edificationẽ in charitate: Matth. v. Sic luceat lux vestra.

¶ Ꝙ ɔsciẽtia est mala triplici ratiõe. CAP. XII.

Scũdo aliciti⁹ ɔscia est mala triplici rõe: vel ꝙ est coinq̃nata: vel qꝛ ẽ cauteriata: vel qꝛ est pturbata. Primo ẽ ɔscia mala: qꝛ ẽ coinq̃nata de q̃ dicit̃ ad Titũ pmo. Coinq̃nate sunt eoꝝ et mens et ɔsciẽtia. q. d. Eoꝝ mens ẽ coinq̃nata q̃tũ ad intellectũ: et ɔsciẽtia est coinq̃nata q̃tũ ad affectũ: ita ꝙ intellectiua virt⁹ et affectiua sunt coinq̃nate. In psal. Inq̃nate sunt vie illoꝝ. Scdo est ɔscia mala qꝛ cauteriata. de qua prima ad Thimo. iiij. Habẽtes cauteriatã ɔsciam. i. cõcupiscẽtias peruersa cogitatiõe: et adustã male ɔcupiscẽtie igne. Nã cauteriũ est coꝛruptio carnis ex igne vel p ignẽ facta. Tertio est ɔscia mala: qꝛ est pturbata: de qua Sapie. xvij. Semper enĩ psumit seua pturbata ɔscia. Quod verbũ exponitur trib⁹ modis. p⁹ sic: Cõscientia pturbata ex remoꝛsu vermis psumit seua: qꝛ extollit̃ cõtra deũ peccare non timens. 2⁹ exponit̃ sic: Consciẽtia pturbata. i. inquieta et crudelis eius q̃ nõ habet trãquillitatẽ psumit seua. i. extollit̃ alios affligẽdo: Isaie. lvij. Coꝛ impiũ q̃si mare feruens. 3⁹ mõ exponit̃ sic: Cõsciẽtia pturbata. i. eius q̃ desperauit ex crimine semp psumit seua sup se ventura antequã veniat sicut fecit Cayn. Deñ illud q̃ dixit anteqꝫ puniretur a deo p timoꝛe: Ero vagus et pfugus sup terrã: oĩs q̃ inuenerit me occidet me. Et Greg. in mora. Dũ nulla bonoꝝ operũ ɔsidẽtia fulcit̃ aĩa inuenti summa mens trepidat qꝛ ipsam ɔscia accusat. Nã timoꝛ q̃ in desperationem inducit ex mala ɔsciẽtia puenit. vñ Chryso. sup Matth. sic ait: Qui male ɔscie est semp pusil. animis et timid⁹ ẽ. vnde in desparationẽ cadit vt Cayn fecit. Ubi sciẽdũ ꝙ mala ɔscia debet oñdi trib⁹. s. deo: sibi: et sacerdoti. p⁹ sibi ipsi ad cognoscẽdũ periculũ sue infirmitatis. 2⁹ deo ad suscipiendũ remediũ vel bñficiũ remissionis: in psal. Tibi soli peccaui dñe miserere mei. Tertio et oñdi sacerdoti ad querendũ ɔsiliũ satisfactiõis et bñficiũ absolutiõis. vñ Luce. v. Uade ostẽde te sacerdoti. Req. expositionẽ huius supra Cõfessio.

¶ Ad ɔtemplandũ q̃ttuoꝛ nos disponũt. CAP. I.

Contemplatio. Circa virtutem contemplatiuã ɔsiderãda sunt tria. s. dispositio que exigit̃: opatio qua attingit̃: commẽdatio qua extollit̃. Primo circa vi

tã ɔtemplatiuã ɔsiderãda est dispositio que exigit. Nã mens nostra impedit a ɔtẽplando pp vehemẽtiã passionum seu inordinataꝝ affectionũ. Cõtra has autẽ passiones inordinatas quattuor sunt inter alia que ad ɔtẽplandũ nos incitãt ⁊ disponũt. s. amor charitatis: dulcor trãquillitatis: nitor puritatis: decor vel cãdor castitatis.

Primo ad ɔtemplandũ enĩ nos incitat ⁊ disponit amor charitatis qd̃ tripliciter ꝓbo. auctoritate similitudine ratione. p° auctoritate Grego. sup Ezech. sic dicẽtis: Contemplatiua vita ẽ charitatẽ dei ⁊ ꝓximi tota mente retinere: ⁊ soli cõditoris desiderio inherere. 2° hoc idẽ ꝓbo similitudine sic: q2 virtus appetitiua seu desideriũ alicuius mouet ad aliqd̃ sensibiliter vel intelligibiliter aspiciẽdũ: vel pp amorẽ rei vise: vel pp amorẽ visionis: vel pp amorem delectationis ex qua etiã amor intendit. sic a simili spũaliter desideriũ ɔtemplatiõis ꝓcedit ⁊ causat primo ex amore dei. vñ Matth. vi. Ubi ẽ thesaurus tuus: ibi ẽ ⁊ cor tuũ. 2° ex amore cognitiõis dei quã quis inspectione vel ɔtẽplatione ɔsequit. Nã ex dilectiõe inardescit anim9 ad eius pulcritudinẽ inspiciendã: vt Greg. ait. 3° ex amore delectatiõis. vnusqꝫ enĩ delectat cũ adeptus fuerit id qd̃ amat. Tertio ex his ɔcludo q charitas incitat ⁊ disponit ad ɔtẽplandũ triplici rõe. p° rõne finis ɔtẽplationis q̃ est de9. 2° rõne diuine cognitiõis: q2 ɔtemplatio dei ẽ quedã cognitio nobilissima. 3° ratione delectatiõis. Nã ɔtẽplatio delectationẽ annexã habꝫ. similiter ɔtẽplatio dei terminat ad delectationẽ que ẽ in affectu. qd̃ pꝫ: q2 vnusqꝫ delectat cum adept9 fuerit id qd̃ amat. Similiter ex delectatiõe dei p ɔtẽplationẽ adepti amor intẽdit. p oppositũ vero ille cui9 mens dei ⁊ ꝓximi charitatẽ nõ hꝫ: nõ est habilis vel disposit9 ad ɔtẽplandũ. Scd̃o ad ɔtẽplandũ nos disponit ⁊ iuuat dulcor trãquillitatis. vñ Greg. sup Ezech. dicit: q vita ɔtemplatiua calcatis curis omnib9 ad videndũ faciẽ sui cõditoris inardescit. Nã curas vel solicitudines oĩm calcat qui quietẽ in mẽte seruat. vñ. h. Aug. sup psal. In matutinis dñe meditabor ĩ te. sic ait: Beata siquidẽ illa aĩa apd̃ quã deus requiẽ inuenit: negare ei requiẽ celi non poterit. Dec. h. Tho. scd̃a scd̃e. q. clxxx. arti. i. vtrũ vita ɔtẽplatiua habeat aliqd̃ in affectu: in cor. q. ⁊ in solu. ij. arg. Et iterũ. iij. scrip. sen. dist. xxxv. vtrũ ɔtẽplatiua vita ɔsistat tñ ĩ actu cognitiue: in cor. q. Tertio ad ɔtẽplandũ nos disponit nitor puritatis: ita dicit Isido. in lib. de sũmo bono: In actiua vita p exercitiũ boni opis cũcta exhauriẽda sunt vitia: vt in ɔtẽplatiua iã pura mẽtis acie ad contẽplandũ deũ q̃sqꝫ ptranseat. Rõ autẽ hui9 est: q2 nullus põt puenire ad vidẽdũ faciẽ creatoris nisi p̃ncipaliter p mundiciã mẽtis. vñ Matth. v. Beati mũdo corde qñ ipsi deũ videbũt. Et Cassian9 in collationibus patruꝫ sic ait: Quãto mẽs ad subtiliorẽ ꝓfecerit puritatẽ tãto sublimi9 videbit deũ. Quarto ad ɔtẽplandũ deũ nos disponit nitor vel candor castitatis. nã virtus castitatis maxime reddit hominẽ aptũ ad ɔtemplandũ. Cui9 ratio ẽ: q2 vita ɔtẽplatiua p̃ncipaliter ⁊ essentialiter ɔsistit in actu rationis vel intellect9. temꝑantia vero seu castitas maxime reprimit ɔcupiscẽtias vel delectationes venereas lumen rõnis obscurãtes ⁊ maxime ad sensibilia deprimẽtes. Dec. h. Tho scd̃a scd̃e. q. clxxx. arti. ii. vtrũ v̓tutes morales ꝑtineãt ad vitã ɔtemplatiuã: in solu. iij. arg. in fi.

¶ Q2 vita ɔtemplatiua p̃ncipaliter in sola ɔtẽplatione dei ɔsistit: scd̃ario vero in ɔtẽplatione diuinoꝝ.

CAP. II.

Ecũdo p̃ncipaliter circa vitã contemplatiuã ɔsiderãda ẽ opatio q̃ attingit vel ꝑficit. Nã vita ɔtẽplatiua sanctoꝝ p̃supponit amorem amati. s. dei. qd̃ pꝫ: q2 ipsa ab amore ipsi9 dei ɔtẽplati ꝓcedit: vt pꝫ ca. p̃cedẽti. vñ vita ɔtẽplatiua p̃ncipaliter ɔsistit ĩ sola ɔtẽplatiõe dei. Cõsequẽter vero ad vitã contemplatiuã ꝑtinet ɔtẽplatio diuinoꝝ effectuũ ex quib9 manuducit hõ in dei cognitiõe. P̃rio dico q vita cõtemplatiua p̃ncipaliter ĩ sola ɔtẽplatione diuine virtutis ɔsistit. qd̃ tripliciter ꝓbo. s. ex ordine: ex nomie: ex fine. p° ex ordine: q2 in ɔtẽplatione p̃ncipiũ qd̃ est de9 queritur vñ Greg. sup Ezech. sic ait. Uita ɔtẽplatiua ad solũ vidẽdũ principiũ. s. deũ anhelat. 2° hoc idẽ ꝓbo ex nomine: q2 nomẽ ɔtẽplatiõis significat p̃ncipaliter illũ actũ quo qs dei in scipo cõtemplat. s. visionẽ vel cognitionẽ dei. 3° hoc idẽ pꝫ ex fine: q2 ɔtẽplatio diuine virtutis ẽ finis toci9 humane nature. vñ Aug. p̃mo de trini. dicit: q contẽplatio dei ꝓmittit nobis actionũ oĩm finis atqꝫ eterna possessio gaudioꝝ. q̃ quidẽ ɔtẽplatio veritatis diuĩe aliter cõpetit nobis ĩ via: ⁊ aliter ĩ patria: q2 dum sumus in via ɔtẽplatio dei ɔuenit nobis impfecte. s. per fidẽ. vñ Apl's p̃ma Corinth. xiij. Uidem9 nũc p speculũ qd̃ quidẽ speculũ sm Aug. in glo. ibidẽ dicit tribus modis. vel ipsa aĩa in qua p rõem tãqꝫ in speculo cognoscim9 deũ. vel fides: ⁊ iõ subdit Et in enigmate. i. obscure: q2 fides facit nos credere qd̃ nõ videm9. vel ipsa creatura ẽ speculũ: q2 sicut p speculũ nõ nisi imago rei ⁊ nõ res cernit: sic p creaturã dei imago ⁊ nõ de9 cognoscit. In patria vero ɔtẽplatio dei erit pfecta qñ. s. videbim9 eũ facie ad faciẽ vt ibidẽ subdit Apl's. quasi dicat. Ista ɔtẽplatio que habet de deo ẽ impfecta: q2 p fidẽ. Illa vero erit pfecta: qa p speciẽ: vt Aug. ibidẽ in glo. expont. Et hoc est qd̃ dicit Apl's. ij. ad Corinth. iij. Nos autẽ reuelata facie gloriaꝫ dei speculãtes in imaginẽ eandẽ trãsformamur a claritate in claritatẽ: nihilominus tamẽ etiã contemplatiua secũdario cõsiderat aliqua inquantũ ad dei contemplationem ordinant sicut ad finẽ: puta creaturas ex quib9 manuducitur hõ in contemplationẽ vel cognitionẽ dei: sm illud Apostoli ad Roma. i. Inuisibilia dei p ea que facta sunt a creatura mũdi intellecta cõspiciuntur. Dec beat9 Tho. scd̃a scd̃e. q. clxxx. arti. iiij. vtrũ vita ɔtemplatiua cõsistat solũ in ɔtemplatiõe dei arg. cõtra: ⁊ in cor. q. Et iterũ. iij. scrip. sen. dist. xxxv. arti. ij. q. iij. vtrũ oĩs actus intellect9 ꝑtineat ad vitã ɔtemplatiuã: in cor. q.

¶ Q2 vita ɔtemplatiua in via habet octo effectus quibus peruenitur ad contemplandũ deũ in patria.

CAP. III.

D maiorẽ autẽ euidentiã capituli precedẽtis ẽ sciendũ: q vita ɔtẽplatiua vnicũ actũ habet q̃ in hac vita inchoat: ⁊ quo finaliter in patria vita ɔtẽplatiua pficitur. s. contemplationeꝫ diuine veritatis: vt pꝫ ca. precedẽti. Multos autẽ actus in via habet q̃bus vita ɔtemplatiua puenit ad hũc actum finalẽ. s. ad ɔtẽplationẽ dei facie ad faciẽ. ita q ad vitã cõtemplatiuã pertinẽt diuersi actus: diuersi gradus: diuersi motus: diuersi effect9. P̃rimo dico: q vita ɔtemplatiua in via habet octo actus q̃bus ad ɔtemplationẽ dei in patria puenitur: q̃ actus sunt ɔtẽplatio: meditatio: cogitatio sm Ricchardũ de sãcto victore: speculatio sm apostolũ: admiratio sm Bernardum: oratio: auditio: lectio. P̃rio enĩ Ricchard9 de sancto victore dicit q tres actus sunt ꝑtinẽtes ad vitã ɔtemplatiuã. s. cogitatio: meditatio ɔtemplatio. Qui sic ad inuicẽ distinguunt: q2 cõtemplatio est pspicax ⁊ liber animi intuitus in res pspiciendas. meditatio ẽ intuitus animi in veritatis inqsitione occupatus. cogitatio autẽ est animi respect9 ad euagationem ꝓnus. Quartus actus ẽ speculatio sm apostolũ. ij. ad Corinth. iij. q̃ sic ait: Nos autẽ reuelata facie gloriã dei speculãtes. videre autẽ aliqd̃ p speculũ est videre p effectuꝫ eius in quo ei9 similitudo velut ĩ speculo relucet. Quintus actus ẽ admiratio diuine maiestatis sm Berñ. in libro de ɔsideratione. q̃ admiratio ẽ species timoris cõse

qnẽs apprehẽsionẽ alicuiꝰ rei nostrã facultatẽ excedẽtẽ. Sextus actꝰ est oratio: qꝛ hõ in oratione accipit cognitionẽ veritatis a deo: ⁊ idõ necessaria ẽ oratio fm illud Sapiẽtie. vij. Inuocaui ⁊ venit in me spũs sapientie. Septimus actꝰ est auditio verbi dei: qꝛ p auditũ verbi dei hõ accipit cognitionẽ diuine veritatis ab alio. vñ de Maria p quã vita ↄtẽplatiua designatᷣ: dicitur Luce. x. ꝙ sedens secꝰ pedes dñi audiebat verba illius. Octauꝰ actus est lectio: fm ꝙ hõ accipit cognitionẽ veritatꝭ ab eo qđ scriptũ est. Hec. b. Tho. scđa scđe. q. clxxx. arti. iij. vtrũ ad vitã ↄtemplatiuã ptineãt diuersi actus: in corꝫ. q. ⁊ in solu. iij. arg. p totũ. Scđo dico ꝙ ad vitã ↄtemplatiuã ptinent diuersi ↄtẽplationis gradꝰ. vñ Riccardꝰ de sancto victore ponit sex species ↄtẽplationis: qbus p creaturas quasi sex gradibꝰ in dei cõtẽplationẽ ascenditᷣ. Primus gradus ẽ pceptio vel cognitio sensibiliũ seu corpaliũ. Secũdus ẽ dispositio vel ordinatio eorundẽ. Tertiꝰ est progressus a sensibilibꝰ ad intellectibilia. Quartus est ↄsideratio absoluta intelligibiliũ in que p sensibilia deuenitᷣ. Quintꝰ est ↄsideratio intelligibiliũ que p sensibilia non possunt cognosci: sed p rõem. Sextꝰ est ↄsideratio intelligibiliũ que rõe humana nec inueniri põt nec apprehẽdi: sed sola irradiatione diuini luminis: sicut illa que nobis de trinitate traduntᷣ vt in hac cognitione pficitᷣ contẽplatio vie. Ubi nota ꝙ quis istas sex ↄsideret interdũ ↄtẽplatiuꝰ nõ tamẽ in his pncipaliter vita ↄtẽplatiua cõsistit. Hec. b. Tho. scđa scđe vbi. s. arti. iiij. vtrũ vita ↄtemplatiua solũ in dei ↄtẽplatione ↄsistat: in solu. iij. arg. Et iterũ. iij. scrip. sen. dist. xxxv. arti. ij. vtrũ oĩs actus intellectus ad vitã ↄtẽplatiuã ptineat: in solu. iij. arg. Tertio dico: ꝙ ad vitã ↄtemplatiuã ptinẽt diuersi motus. vnde Diony. iiij. ca. de diui. no. distinguit cõtẽplationẽ p tres motus. s. circularẽ: rectũ: ⁊ obliquũ siue reflexum. qđ ista rõne facit: qꝛ in motibꝰ corpalibus pfectiores ⁊ pmi sũt motus locales: vt. vj. physicorũ pbatur: ⁊ idõ sub eorũ similitudine opationes intelligibiles describuntᷣ. Motꝰ autẽ localis pncipaliter sunt tres differentie. s. rectus: fm quẽ aliqđ pcedit ab vno in aliũ: obliquꝰ vel reflexus quasi ↄpositus ex vtroqꝫ: circularis fm quẽ aliqđ mouetᷣ vniformiter circa idẽ centrũ. sic ẽ in opationibꝰ intelligibilibus vel intellectualibꝰ. Aliter tñ in aĩa: ⁊ aliter in angelo qđ sic pꝫ: nã motꝰ rectus in aĩa ẽ fm ꝙ aĩa intelligẽdo pcedit ab exterioribꝰ sensibilibus ad cognitionẽ intelligibiliũ. Motꝰ obliquus vel reflexꝰ in aĩa est put mens diuinis illuminationibꝰ ratiocinãdo vtitᷣ. Motꝰ vero circularis in aĩa ẽ qñ cessante discursu figitᷣ intuitꝰ anime in ↄtẽplatione vniꝰ simplicis veritatis. Ad qđ faciendũ oꝫ ꝙ ab aĩa duplex desormitas amoueatᷣ. Pria est vt aĩa relinquat exteriora ⁊ introeat ad seipam. Scđa desormitas est p discursũ rõnis ab vno in aliud: vt. s. cessante discursu ab vno ĩ aliud figatᷣ intuitꝰ aĩe in ↄtemplationem vniꝰ simplicis veritatis. In angelis vero motꝰ rectus nõ põt accipi fm ꝙ ĩ ↄsiderãdo angelꝰ pcedit ab vno ĩ aliũ: qꝛ in angelis nõ ẽ rõnis discursus sed solũ fm ordinẽ sue puidẽtie. s. fm ꝙ angelꝰ supior inferiores illuminat p modos. Motꝰ obliquus seu reflexꝰ in angelis est ↄpositus ex vtroqꝫ motu. s. ex recto ⁊ circulari: inquantũ fm ↄtẽplationẽ dei inferioribꝰ puidet. Motus vero circularis inest inquantũ vniformiter ⁊ indefinẽter absqꝫ pncipio ⁊ fine intuentᷣ deũ sicut motꝰ circularis carẽs principio ⁊ fine vniformiẽ est circa idẽ centrũ. Patet igitᷣ ex pmissis quõ Dionysiꝰ istos tres motus aliter assignat in aĩa: ⁊ aliter in angelo. Hec. b. Tho. scđa scđe. q. clxxx. arti. vj. vtrũ ↄtẽplationis opatio ↄueniẽter distinguatᷣ p tres motus. s. circularẽ: rectũ: ⁊ obliquũ. in corꝫ. q. ⁊ ĩ solu. ij. ⁊. iij. arg. in fine. Quarto ⁊ vltĩo ad vitã ↄtẽplatiuã ptinent diuersi effectꝰ ex qbus manuducitᷣ hõ in ↄtẽplatiõe dei in via. Unñ Bern. in lib. de ↄsideratione dicit: ꝙ quadruplex ẽ spẽs ↄtẽplatiõis. pma ẽ admiratio maiestatꝭ. scđa est ↄtẽplatio iudicioꝝ dei. tertia ẽ ↄtẽplatio bñficiorum eiꝰ. quarta ẽ ↄtẽplatio pmissoꝝ: ita ꝙ pma spẽs ↄtẽplationis ẽ ↄsideratio diuine maiestatis. scđa ẽ ↄsideratio diuine seueritatis. tertia ẽ ↄsideratio diuine largitatis puta bñficioꝝ dei. quarta ẽ ↄsideratio diuiẽ pmissionis ex qbꝰ manuducitᷣ hõ in cognitionẽ opeꝝ dei: ⁊ p ↄñs dei p eiꝰ effectꝰ. qđ de singulis pꝫ. pꝰ enĩ ex ↄsideratiõe diuine maiestatis manuducitᷣ hõ in admirationeꝫ dei: in quã. s. admiratio q̃ ẽ spẽs timoris ↄsequitᷣ apprehẽsionẽ alicuiꝰ rei ĩ deo excedẽtis facultatẽ nostrã. 2ꝰ ex ↄsideratiõe diuiẽ seueritatis. s. iudicioꝝ dei manuducitᷣ hõ ĩ cõtẽplationẽ diuiẽ iusticie. 3ꝰ ex ↄsideratiõe diuiẽ largitatis. s. bñficioꝝ dei manuducitᷣ hõ in ↄtẽplationẽ diuine miẽ seu grẽ q̃si p effectꝰ exhibitos. 4ꝰ ex ↄsideratiõe diuine pmissionis manuducitᷣ hõ in ↄtẽplationeꝫ diuine bonitatis q̃si p effectꝰ exhibẽdos: ita ꝙ pmo ↄsideratio vł ↄtẽplatio diuiẽ maiestatis ẽ cã vt admiremur. scđo ↄsideratio iudicioꝝ dei ẽ cã vt ↄuertamur ⁊ humiliemur. tertio ↄsideratio diuine curialitatꝭ. s. bñficioꝝ dei ẽ cã vt regratiemur. q̃rto ↄsideratio diuine pmissiõis est cã vt speremꝰ ⁊ ↄsolemur. Hec. b. Tho. scđa scđe vbi. s. art. iiij. vtrũ vita ↄtẽplatiua ↄsistat solũ in ↄtẽplatiõe dei ĩ so. ij. arg. Cassianꝰ etiã ĩ collatiõibꝰ patrũ dicit: ꝙ quattuor ↄsideratiõibꝰ mẽs nr̃a eleuatᷣ in dei ↄtẽplationeꝫ vel cognitionẽ ĩ pñti vita. pꝰ enĩ ↄsiderãdo creaturaꝝ pductionẽ ⁊ gubernationẽ cognosco dei potẽtiã infinitã. 2ꝰ ↄsiderãdo creaturarũ ordinẽ ⁊ pulcritudinem cognosco dei sapiam infinitã. 3ꝰ ↄsiderãdo diuersa flagitia ⁊ pctã ↄmissa ⁊ nõ punita cognosco immẽsaꝫ clemẽtiã. 4ꝰ cõsiderãdo nãm hũanaꝫ a vbo assumptã ⁊ repatã cognosco dei ineffabilẽ gratiã. ⁊ miam copiosaꝫ. Ex pmissis gꝫ ꝙ ↄtẽplatiuꝰ etiã ↄsiderat alia inquãtũ ad dei ↄtẽplationẽ ordinantᷣ: puta creaturas ĩ qbus admiratᷣ diuinaꝫ maiestatẽ ⁊ sapiam ⁊ bñficia dei ex qbꝰ inardescit ĩ eiꝰ amorẽ ⁊ ppa pctã ex quoꝝ ablutiõe mũdatᷣ cor vt deum videre possit. Et pp hꝰ Bern. scđam speciẽ ↄtẽplationis ponit q̃ qsqꝫ dei iudicia ⁊ pctã sua recogitat: vt pꝫ. s. Hec. b. tho. iij. scri. sen. di. xxxv. arti. ij. q. iij. vtrũ oĩs actus intellectus ad vim ptineat ↄtemplatiuã: in corꝫ. q.

¶ Qꝫ vita contẽplatiua q̃ttuor excellẽtes ↄditiões hꝫ. CA. IIII.

Tertio pncipaliter circa vitã ↄtemplatiuã cõsiderãda ẽ ↄmẽdatio qua ex tollitᷣ. Nã vita ↄtẽplatiua q̃ttuor excellẽtes ↄditiões hꝫ. s. nobilitateꝫ: delectabilitatẽ: diuturnitatẽ: vtilitatẽ. Est enĩ vita ↄtemplatiua nobilis: delectabilis: durabilis: vtilis. Primo vita contẽplatiua ẽ nobilis. qđ probo specialiter dupliciratione. s. ex pte eius qđ aspicit qđ est summũ: ⁊ ex pte eius quo aspicit qđ est optimũ. Prima ratio quare vita ↄtẽplatiua ẽ nobilis ẽ ex pte eius qđ aspicit quod ẽ mentibꝰ summũ: qꝛ vita ↄtẽplatiua aspicit ipm deũ q̃ ẽ summuꝫ bonũ. Qꝫ aũt vita ↄtẽplatiua aspiciat ipm deũ ex significatiõe nois pꝫ: qꝛ nomẽ ↄtẽplatiõis significat illuꝫ actũ qꝰ qs deũ in seipo ↄtẽplatᷣ. Et p hoc differt ↄtẽplatio a speculatiõe: qꝛ speculatio magꝭ noiat illũ actũ qꝰ qs diuina ĩ rebꝰ creatꝭ q̃si ĩ speculo aspicit. hãc rõem ⁊ distinctionẽ assignat. b. Tho. iij. scri. sen. di. xxxv. arti. ij. q. iij. vtrum oĩs actus intellectꝰ ad vitã ↄtẽplatiuã ptineat: in corꝫ. q. Scđa ratio q̃re vita ↄtẽplatiua ẽ nobilis ẽ ex pte eiꝰ qꝰ aspicit qđ ẽ optimũ: qꝛ vita ↄtẽplatiua ↄuenit homĩ fm illud qđ ĩ hoĩe ẽ optimũ. s. fm ĩtellectũ. g̃ ipa vita ↄtẽplatiua nobilior ẽ actiua q̃ ↄuenit homĩ fm sensuꝫ. Hãc rõneꝫ tãgit ⁊ assignat. b. Tho. scđa scđe. q. clxxxij. arti. j. vtrũ vita actiua sit potior contemplatiua: in corꝫ. q. in pncipio.

Et est prima eius rõ de nouẽ rõnibus quas ibi ponit.
Sʒ qꝛ in prima rõne dictũ est ꝙ ↄtẽplatio signat illum
actũ quo q̇s deũ in seipo ↄtẽplaꝭ vel aspicit:posset aliq̇s
querere:vtrũ vita cõtẽplatiua ſm statũ pñtis vite possit
ptingere ad visionẽ diue essentie. Rñdeo ⁊ dico ꝙ non.
Hoc aũt duplr ꝓbo. pᵒ auctoritate.b.Greg.sup Ezech.
sic dicentis:Quãdiu in hac vita mortali carne viuiꝭ:nul
lus ita cõtemplatõis virtute ꝑficit:vt in ipo circũscripti
luminis radio mentis oculos infigat. 2ᵒ hoc idẽ ꝓbo rõ/
ne sic:Cõtemplatio hũana ſm statũ pñtis vite nõ põt eẽ
absq; fantasmatibus:qꝛ cõnaturale est hoĩ vt spẽs intelli
gibiles in fantasmatibꝰ videat:sicut dicit phs in.iij.li.de
aĩa.sʒ p nullã spẽm vel siĩitudinẽ creatã sensibilẽ vel in/
telligibilẽ diũa essentia videri põt:g̃ ⁊c. Ubi nota: ꝙ in
hac vita põt esse aliq̇s duplr:vel vt actualr vtens sensibꝰ
vel vt potentialr vtens sensibꝰ.pᵒ vt actualr vtens sensibꝰ
⁊ sic cõtẽplatio pñtis vite nullo mõ eleuari põt ad deuʒ
p eẽntiã aspiciẽdũ:vt pʒ in rõne pmissa.2ᵒ aĩa exñs in
corpe põt cõsiderari nõ vt actualr:sed vt potentialr vtẽs
sensibꝰ:inquantũ aĩa existens cõiuncta corpori vt for/
ma:nõ actualr vtaꝭ sensibus ⁊ aut imaginatiõe sic acci/
dit in raptu pauli.Et põt ↄtemplatio huiꝰ vite ptingere
ad visionẽ diue eẽntie.vñ supmus gradus cõtẽplatõis p
sentis vite ẽ qualẽ habuit paulus in raptu ſm queʒ fuit
medio mõ se hñs inter statũ pñtis vite ⁊ future. Hec he.
Tho.scda scdẽ.q.clxxx.arti.v.vtꝝ vita ↄtẽplatiua ſm sta/
tum huiꝰ vite possit ptingere ad visionẽ diue eẽntie:arg.
ↄ:⁊ in cor.q.⁊ in so.ij.arg.Re.ẽ.Beatitudo:⁊ infra Ra/
ptus:⁊ infra Uisio diue eẽntie. ¶Qꝫ vita cõtẽplati/
ua est in hac vita maxime delectabilis. CA.V.

Ecundo dico ꝙ vita cõtẽplatiua est delectabiꝭ:
ſ hʒ.n.ↄtẽplatio dei q̃ est ꝑncipalis actus vite cõ/
tẽplatiue delectatõem maximã. qđ quadruplr
ꝓbo.s.auctoritate:rõne:siĩitudie:cõpatõe. Primo ꝓbo
auctoritate Sapiẽ.viij.vbi loquẽs de cõtẽplatõe dei sic
ait:Nõ hʒ amaritudinẽ cõuersatio illiꝰ:nec tediũ cõui/
ctus eius:sʒ gaudiũ ⁊ leticiã. Scdo hoc idẽ ꝓbo rõe sic
Aliqđ.n.est alicui delectabile duplici rõne.Pria est ex p
te opatõis cõueniẽtis:qꝛ vnicuiq; ẽ delectabilis opatio
q̃ ei cõuenit ſm naturã suã.sic hoĩ put ẽ aĩal rõnale dele/
ctabile ẽ cõtẽplari veritatẽ.nã oẽs hoĩes natura scire de
siderãt.Scda rõ est ex pte obiecti eminẽtis ⁊ ꝑficientis
inq̃tũ aliq̇s delectaꝭ cũ rẽ amatã ↄtẽplaꝭ:⁊ pp h̃ hoĩes
in cognitõe vitatis delectanꝭ. Tertio hoc idẽ ꝓbo sili/
tudine in visu corꝑali.nã visio corꝑalis duplici rõne ẽ de
lectabilis.pma ẽ ex eo ꝙ ipm videre ẽ delectabile.Secũ
da est ex eo ꝙ q̇s videt ꝑsonã amatã. Sic a siĩi vita ↄtẽ/
platiua est delectabilis duplici rõne.pma ẽ rõne ipiꝰ cõ/
tẽplatõis.scda est rõne ipius diuini amoris.vñ Greg.su
per Ezech.dicit:ꝙ cũ aliq̇s ipm quẽ amat viderit:ĩ amo
re ipius ampliꝰ inardescit. Quarto hoc idẽ ꝓbo cõpa/
tõe.Ubi nota ꝙ sicut ↄtẽplatio dei ĩ hac vita ẽ impfecta
respectu cõtẽplatõis pñe:ita etiã delectatio ↄtẽplatiõis
vie ẽ impfecta respectu delectatõis ↄtẽplatõis pñe:de q̃
delectatõe in psal.dꝛ:Torrẽte voluptatꝭ tue potabis eos
nihilominꝰ tñ ↄtẽplatio dei in via etsi sit impfecta respe
ctu ↄtẽplatõis pñe:ẽ tñ delectabilior oĩ alia delectatõe:
vel quacũq; alia alteriꝰ rei ↄtẽplatõe:⁊ hoc pp excellẽtiã
rei.s.dei ↄtẽplati q̃ tñ placet.hoc aũt duplr ꝓbo.s.aucto/
ritate ⁊ figura.Primo auctoritate Greg.sup Ezech.sic di
cẽtis:Cõtẽplatiua vita amabilis valde dulcedo est que
sup semetipam aĩam rapit:celestia aperit:spũalia mentꝭ
oculis patefacit.vñ pᵒ agnitõem ⁊ gustatõem illiꝰ suaui
tatis alia cõtemnunꝭ.Qđ scdo sub figura ostdo. dꝛ eniʒ
Gen.xxxij.ꝙ postq̃ Jacob dixit:Uidi dñm facie ad fa/
ciẽ:claudicabat pede:eo ꝙ tetigerit angelus neruũ femo
ris eiꝰ ⁊ obstupuerit.vñ Greg.sup Ezech.sic ait:Jacob pᵒ
cõtemplatõem vno pede claudicabat:qꝛ necesse ẽ vt de/
bilitato amore seculi:conualescat aliq̇s ad amorẽ dei.Et
iõ post agnitõem ⁊ gustatõem suauitatis dei:vnus ĩ no/
bis sanꝰ pes remãet atq; aliꝰ claudicat.Qis.n.q̃ vno pede
claudicat solũ illi pedi innititꝭ quẽ sanũ hʒ. Hec.b.t.scda
scdẽ.q.clxxx.ar.vij.vtꝝ ↄtẽplatio delectatõeʒ hẽat p totũ.
¶Qꝫ vita cõtẽplatiua ẽ durabilis. CA.VI.

Ertio principalr dico:ꝙ vita cõtẽplatiua est du
t rabilis. Nã vita cõtẽplatiua ẽ diuturna duplr:
⁊ ſm naturã:⁊ quo ad nos:vel ex pte sua: vel ex
pte nr̃a. Primo dico ꝙ vita cõtẽplatiua ſm suã nãm
est diuturna ⁊ hoc duplici rõne. Prima ẽ:qꝛ versaꝭ cir/
ca incorruptibilia ⁊ ĩmobilia.s.circa diũa.Scda ẽ:qꝛ nõ
hʒ ↄrietatẽ:delectatõi.n.que ẽ in cõtẽplãdo vel diũa cõ/
siderãdo nihil ẽ cõtrariũ:vt dꝛ in.j.topi.⁊ hoc idẽ pʒ ca.
pce. Scdo vita ↄtẽplatiua ẽ diuturna quo ad nos vel
ex pte nr̃a.⁊ hoc duplici rõne.Prima ẽ:qꝛ cõpetit nobis
ſm actõem incorruptibilis ptis aĩe.s.ſm intellectũ. Se/
cũda est:qꝛ in opibus vite cõtẽplatiue corꝑaliter nõ la/
boramus.vñ in hꝰmõi opibus magis cõtinue persistere
possumꝰ.⁊ iõ vita cõtemplatiua post hãc vitã põt dura/
re.Uita aũt actiua cessat:nec post hanc vitã durare põt:
vt patebit infra Uita actiua.Et pp hoc dꝛ Luce.x.đ ma/
ria p quam vita ↄtemplatiua designaꝭ:Maria optimã
ptem elegit que nõ auferet ab ea. Ad cuius euidẽtiaʒ
nota duo.Primũ est ꝙ vita cõtemplatiua q̃tuʒ ad mo/
dum cõtemplatõis vie nõ remanet in patria.Cuiꝰ rõ est
qꝛ modus cõtẽplatõis vie est p fidẽ que nõ manet in pa
tria.vñ dicit aplus.j.ad Corith.xiij.Sciẽtia destrueꝭ:ma/
net tñ modꝰ ↄtẽplatõis vie in patria q̃tũ ad actũ chari/
tatis in qua cõtẽplatio ⁊ ꝑncipiũ ⁊ finẽ hʒ.hoc est qđ di
cit Greg.sup Ezech.Cõtẽplatiua vita hic incipit vt in ce
lesti patria ꝑficiaꝭ:qꝛ amoris ignis q̇ hic ardere inchoat
cũ ipm quẽ amat viderit in amore ipius ampliꝰ ignescit
Scdm est ꝙ vita cõtemplatiua nõ põt diu durare q̃tuʒ
ad summũ actũ vel gradũ cõtemplatõis qui est vt attin/
gat ad vniformitatẽ diue cõtemplatõis que est in patria
vt Diony.iiij.ca.de diui.no.dicit:Tñ q̃tũ ad alios con/
templatõis actus põt diu durare:vt ex rõnibꝰ supradictꝭ
pʒ. Hec.b.Tho.scda scdẽ q.clxxx.arti.viij.vtrũ vita ↄtẽ/
platiua sit diuturna:arg.ↄ:⁊ in cor.q.⁊ in solu.j.⁊.ij.arg.
¶Qꝫ vita cõtẽplatiua est vtilis ad merendũ:⁊ q̃ est ma
ioris meriti:an vita cõtẽplatiua an actiua. CA.VII.

Uarto principalr dico:ꝙ vita cõtemplatiua est
q vtilis ad merenduʒ. Sed forte queres: que est
maioris meriti an cõtemplatiua vel actiua. Re/
spondeo pmittens duas distinctõẽs.s.de merito ⁊ đ vi/
ta actiua. Primo.n.distinguo de merito ⁊ dico:ꝙ du
plex est meritũ.s.dimissionis culpe:⁊ consecutõis glorie
Primo ergo loquendo de merito dimissionis culpe
maioris meriti diciꝭ esse vita actiua q̃ ↄtemplatiua qđ
tripliciter ꝓbo.s.auctoritate:rõne:⁊ siĩitudine.pᵒ auctori
tate Grego.sup Ezech.sic dicentis:nullũ sacrificiũ est ma
gis acceptũ deo q̃ regimen vel salus vel zelus animarũ.
sed p zelum salutis aĩarũ aliquis se cõuertit ad opa vite
actiue ergo vita actiua est maioris meriti. 2ᵒ hoc idem
ꝓbo rõne sic: Merces debeꝭ labori: ſm illud aplĩ.j.ad
Corinth.iij.Unusquisq; ꝓpriam mercedeʒ accipiat ſm
laborẽ suum.sed vita actiua est laboriosior inquantũ sa/
tagit circa frequẽs ministeriũ:vt diciꝭ Luce.x.vita autẽ
cõtẽplatiua in quadã quiete ↄsistit.vñ vita actiua plus
hʒ de rõne satisfactõis:g̃ est maioris meriti. 3ᵒ hoc ideʒ
ꝓbo siĩitudine hũane amicitie cõpate ad diũã:qꝛ in hũa
na amicitia hoc videmꝰ:qꝛ verꝰ amicꝰ magis q̃rit bonuʒ
amici q̃ de eius pñtia delectari.sic in diũa amicitia for/

tioꝛ͛ s vel maioꝛis charitatis ſm gen͛ſuũ videt̃ hoc ipm
eſſe.ſ.ꝙ hõ ꝑtermiſſa cõſolatõe qua in dei cõtẽplatõe re
ficit̃:gl'iaꝫ dei in alioꝝ ↄuerſionẽ querat. Jta dr̃ ad Ro.
ix.Optabã anathema eſſe a xp̃o ꝓ fratrib⁹ meis.q.d.de
ſiderabã ad tp̃s vel ad horã ſeparari a xp̃o:nõ q̃dẽ ꝑ culpã
qꝛ nulli licet peccare vt alijs bñfaciat: ſꝫ ꝑ penã inquãtũ
affectabat a diue ↄtẽplatõis dulcedine ſeparari ad horã vt
voluntatẽ dei ꝑfiteret ꝑficeret in aiaꝝ ſalutẽ. Scḋo
dico ꝙ loquẽdo de merito cõſecutõis glorie vita cõtem
platiua ẽ maioꝛis meriti q̃ꝫ actiua.qḋ tripl'r ꝓbo. aucto
ritate:rõne:⁊ ſigno. P̃⁹ auctoꝛitate Greg.ſup Ezech.ſic
dicẽtis. Magna ſunt vite actiue merita.ſꝫ vite cõtempla
tiue potioꝛa. 2⁹ ꝓbo hoc idẽ rõe ſic:Meritũ magis cõ
ſiſtit in dilectõe dei q̃ꝫ p̃rimi.ſꝫ in vita cõtemplatiua hõ
magis inſiſtit dilectõi dei.in actiua etiã vita magis inſi
ſtit hõ in dilectõe p̃rimi:ḡ vita cõtẽplatiua eſt maioꝛis
meriti q̃ꝫ vita actiua. 3⁹ hoc idẽ oñdo ſigno expreſſioꝛi.
Ubi nota ꝙ aliter labor exterioꝛ auget p̃miũ ⁊ aliẽ cha
ritas:qꝛ labor exterioꝛ opat̃ ad augmẽtũ p̃mij accidẽta
lis.charitas vͦo opat̃ ad augmẽtũ p̃mij eẽntialis.naꝫ au
gmentũ p̃mij eẽntialis principal'r cõſiſtit in charitate. ⁊
iõ ſi labor exterioꝛ toleratus ꝓꝑ xp̃m ẽ ſignũ charitatis:
multo expreſſius ſignũ charitatis eſt ꝙ aliq̇s ꝑtermiſſis
oĩbus que ad vitã ꝑtinẽt ſoli cõtemplatõi diue vacare
delectet̃. Scḋo diſtinguo de vita actiua ⁊ dico: ꝙ vi
ta actiua hꝫ duas ptes. Prima ẽ q̃ illa circa ſui moderatõ
nem vel gubernatõem ſtudet. Secũda ẽ qua de ꝓfectu
alioꝝ inuigilat.Dico ḡ ꝙ vita cõtẽplatiua q̃ꝫ ad inten
tõem meriti ẽ minoꝛis meriti illa pte vite actiue q̃ circa
ſui moderatõem ⁊ ꝓuiſionẽ ſtudet:⁊ eſt maioꝛis meriti
illa pte vite actiue q̃ ꝓfectui alioꝝ inuigilat ⁊ ex p̃miſſis
pꝫ:ita ꝙ he due vite videt̃ ſe hr̃e ſicut excedẽtia ⁊ exceſ
ſa. Hec.b.Tho.iij.ſcri.ſen.di.xxxv.arti.iiij.q.ij. vtrũ vita
cõtẽplatiua ſit maioꝛis meriti q̃ꝫ actiua:vel ecõuerſo:in
coꝛ.q.Et iterũ ſcḋa ſcḋe.q.clxxxij.arti.ij.ſub eodẽ titulo.
arg.3:⁊ in coꝛ.q.⁊ in ſolu.j.argu. ¶ Qꝫ vita cõtẽplati
ua ſimpl'r ⁊ abſolute ẽ nobilioꝛ vita actiua. CA.VIII.

Uarto ⁊ vltimo circa vitã cõtẽplatiuã ↄſiderã
q da ẽ cõpatio q̃ ꝑfert̃. Naꝫ vita cõtẽplatiua ſim
plicit͛ ⁊ abſolute potioꝛ ẽ vel nobilioꝛ vita acti
ua. Hoc aũt quattuoꝛ rõnib⁹ ꝓbo.ſ.rõne opatõis dilecti
onis delectatõis ⁊ quietatõis. Primo rõe opatõis ſic:
Jlla vita ſimpliciter ⁊ abſolute ẽ nobilioꝛ:cui⁹ actus vel
opatio eſt nobilioꝛ.Sed opatio vite cõtẽplatiue eſt no
bilioꝛ opatione vite actiue: ergo ⁊c̃. Qꝫ aũt actio vite
cõtemplatiue ſit nobilioꝛ ⁊ ꝑfectioꝛ opatione vite actiue
ꝓbo duplici rõne.p̃⁹ rõne p̃ncipij a quo pducitur quia
actio vite cõtemplatiue cõuenit homini ſm illud quod
eſt optimũ in ip̃o.ſ.ſm intellẽctũ. 2⁹ rõne obiecti quod
attingit̃:quia ꝑ hanc actõem intellectus.ſ.ꝑ cõtemplatõ
nẽ attingit̃ obiectũ nobiliſſimũ qḋ eſt deus:ab his duo
bus deficit opatio vite actiue.nam in opatõib⁹ vite acti
ue cõmunicãt etiã vires inferioꝛes que ſunt cões nobis
⁊ brutis. Secũdo ꝙ vita cõtemplatiua ſimplicit̃ no
bilioꝛ ſit vita actiua ꝓbo rõne dilectõis ſic: Rõ exigit na
turalis ꝙ ſi amoꝛ eſt boni eo ꝙ nihil amat̃ niſi ſub rõne
boni:maioꝛ amoꝛ debet eſſe maioꝛis boni. ſed vita con
templatiua magis diligit̃ q̃ꝫ vita actiua:ḡ ⁊c̃.Qꝫ aũt vi
ta contẽplatiua magis diligat̃ q̃ꝫ actiua tali rõne oñdo:
Jllud qḋ ꝓꝑ ſe diligit̃ magis diligitur q̃ꝫ illud qḋ dili
gitur ꝓpter aliud.ſed vita actiua ꝓpter aliud diligitur.ſ.
ꝓpter illud ad qḋ oꝛdinat̃.videlicet ꝓpter vitam cõtem
platiuã.vita aũt cõtemplatiua diligit̃ ꝓpter ſeipſam tan
q̃ꝫ vltimus finis. Jta dicit Aug.in li.de trini.ſ.ꝙ vita cõ
templatiua que in clara dei cognitiõe cõſiſtit p̃mittit̃
nobis vt finis omniũ actionũ ⁊ eterna poſſeſſio gaudio

rum.vita aũt actiua ad aliud ſimpl'r oꝛdinat̃.et pꝫ ꝑ da
in pſal.Unam petij a dño hanc requiraꝫ ⁊c̃. Ubi glo. ſic
ait:Unam.ſ.rem.i.ipm deũ petij a dño. quaſi dicat ſm
glo.ꝙ mali quidẽ multiplicia querunt:ego tñ vnã rem
.ſ.ipm deum videre ⁊ habere quero.Uel aliter ſm Glo.
Hiero.Unam.i.vnum.ſ.ipm deum:quare?quia vnũ eſt
neceſſariũ.ſ.habere deũ.Et ſubdit̃:Ut inhabitẽ i domo
dñi.i.in eccl'a fideliũ ⁊ numero ⁊ merito.Omnibus die
bus vite mee.i.q̃ꝫdiu viuo vt nulla aduerſitas ab vnita
te fideliũ me excludat. Hec ibidem in glo. Tertio ꝙ vi
ta cõtemplatiua ſimpliciter nobilioꝛ vel melioꝛ ſit acti
ua ꝓbo rõne delectatõis: quia maioꝛ eſt delectatio vite
cõtemplatiue q̃ꝫ actiue:eo ꝙ vita cõtemplatiua habꝫ de
lectatõem ſine amaritudine:vita vͦo actiua amaritudinẽ
habet annexam.vñ ſup illo verbo Luce.x. Martha mar
tha ſolicita es ⁊ turbaris erga plurima. Aug.in li.de ver
bis dñi ſic ait: Martha martha. Repetitio noĩs indiciũ
eſt dilectõis aut foꝛte mouende intentõis:bis vocata au
dit: Turbaris erga plurima.i.circa multa es occupata.
vult.n.homo occurrere quãdo miniſtrat:⁊ aliqñ nõ põt
querit̃ qḋ deeſt:parat̃ qḋ deeſt:diſtendit̃ animus.ideo
dicit̃:Turbaris erga plurima. Nam dum martha turba
bat̃ Maria epulebat̃.Uel aliter:Turbaris erga pluria.
q.d. Multa ſunt:diuerſa ſunt:qꝛ carnalia:qꝛ tp̃alia ſunt
in quib⁹ turbaris.Sed certe vnũ eſt neceſſariũ:in q⁹ nul
la põt eſſe ꝑturbatio.ꝓponit̃ vnũ.n.multis: nõ.n.a mul
tis vnũ.ſed multa ab vno.vñ vnũ eſt neceſſariũ.ſ. deus.
cui adherere bonũ eſt:vnũ ſunt pater ⁊ filius ⁊ ſpũſſan
ctus.ad hoc vnũ nõ nos pducit niſi multi habeamus cor
vnũ. Hec Aug.ibidẽ. Quarto ꝙ vita ↄtemplatiua ſim
pliciter melioꝛ ſit actiua ꝓbo rõne quietatõis ſic: Quies
melioꝛ eſt motu qui ⁊ laboꝛẽ ⁊ indigentiã cõnectit.ſed vi
ta actiua eſt in laboꝛe cõtinuo.vita vͦo cõtemplatiua eſt
in quiete qḋ figurat̃ Luce.x.ꝑ marthã ⁊ mariã. Nam d̃
martha ꝑ quam vita actiua ſignificat̃:dicit̃ ꝙ Martha
ſatagebat circa frequens miniſteriũ.De maria vͦo ꝑ quã
vita cõtemplatiua deſignat̃:dicit̃ ꝙ ſedens audiebat ver
bum dñi:ita ꝙ martha ſtans laboꝛat: Maria ſedẽs quie
ſcit. Martha reficit carnẽ in qua eſt verbũ: Maria vͦo
reficit̃ verbo incarnato. Jta dicit Greg. Uita actiua pa
ſcit deum. vita vͦo cõtemplatiua paſcit̃ a deo. Pꝫ igit̃ ex
p̃miſſis ꝙ vita actiua eſt in ſollicitudiñe ⁊ laboꝛe:vita vͦo
contemplatiua eſt in quiete vñ in pſal. Uacate ⁊ videte
qñ ego ſum deus ⁊c̃.Dicit aũt Uacate.⁊ rõ huius eſt:q͛
opꝫ vacare ab oĩbus rebus mutabilib⁹ ſi quis vult veni
re ad cognitõem rei imutabilis.vñ Greg. Uacare q̃ terre
narũ actionũ ſtrepitus ꝓ diuino amoꝛe intermittẽdo poſt
ponunt:ne dum in via indeſinentẽ occupant̃ coꝛ ſundit⁹
a ſummis cadat. Albertus ſic exponit ſup pſal. Uacate a
peccatis:a negocijs ſeculi:a ꝑturbatõibus animi.Et ſub
dit̃ videte.ſ.mente que quanto fuerit purioꝛ tanto verũ
facilius ⁊ clarius intuebit̃.Et ſubiungit:ad quẽ finẽ vel
ad quid debeat quis vacare ⁊ videre.ſ.vel ad cognoſcen
dũ xp̃m eſſe deum:ideo dicit Uidete qñ ego ſum deus:
⁊ nõ alius deus ꝑter me. Uel ideo dicit vacate ⁊ videte
.ſ.contemplationi ad oñdendũ ꝙ ꝑ cõtemplatiõem non
querit̃ niſi deus ꝙ cognoſcat̃ ꝑ fidem vel ꝑ veſtigiũ in
creaturis in via. ⁊ poſtmodũ ꝑ faciem.ſ. in ſeipſo in pa
tria. Ubi nota ꝙ a negocijs ſecularib⁹ ſequeſtratus hõ
ſoli deo vacat dupliciter.ſ.ꝑ lectõem:⁊ per oꝛõem.p̃⁹ per
lectionẽ inquantũ homo.deũ loquentẽ in ſcripturis au
dit.2⁹ ꝑ oꝛõem inquantũ deo loquit̃:vt dicit.b.Tho.iiij.
ſcri.ſen.vt patebit infra. Hugo aũt de ſancto victoꝛe po
ſuit tres cõtemplatõis ptes:p̃mã lectõem:ſecũdã oꝛõem
tertiã meditatõem:que ad vtrãq3.ſ.ad lectõem ⁊ ad oꝛõ
nem ſe habet quaſi medium inter ea:qꝛ ex hoc ꝙ deus

nobis loquit in scripturis ei p meditatōem intellectu ꝛ affectu psitamur. ꝛ sic psiti et vel psitē eū hñs ei loqͥ possum⁹ p orōem. Hec .b. Tho. iij. scri. sen. di. xv. ꝙ orōne: arti. xvi. q. ij. vtrū orō sit actus doni vel virtutis: in solu. i. argu. Tangunt aūt ibidē duo. p⁹ sequestratio a terrenis ibi .s. in psal. xlv. Uacate. 2⁹ cōsideratio mentis de dinis: ibi Et videte. Nam vacatio ē dispositio ad ipam cognitōem. ꝛ .ā. eodē psal. dicunt duo .s. venite ꝛ videte. hic sꝫ dicūt duo vacate ꝛ videte. Sꝫ qre supra additū Uenite. Rñdeo: qꝛ sine accessu fidei nō valet ɔsideratio ꝛ cognitio dei. dicit ḡ Uenite ꝛ videte. In quib⁹ verbis tangit duplex cognitio q̄ habet de deo. s. p opa ꝛ p seipm. Primo ostdit ꝙ de⁹ cognoscit in opib⁹: ibi Uenite. s. p fidē: ad hebre. xi. Credere opꝫ accedē. ē ad deū q: ē ꝛ ꝙ inqrē tib⁹ remunerator sit ꝛ videte opa xpi vel dei ꝙ ipe sit de⁹ q. d. Primo accedite ad locū p fidē: ꝛ postea videte p luce. ꝛ que duo .s. miracula magna iō dicit Fecit pdigia sup terrā. ꝛ pacē inopinatā: ibi Arcū conteret ꝛc. Duo .n. mirabilia erāt. Primū fuit de suscitatiōe mortuoꝝ ꝛ sanatōe infirmoꝝ: ꝛ de alijs q̄ narrant in euangelio: posuit .n. pdigia sup terrā: sicut ꝙ virgo pepit: ꝙ stella magis apparuit: ꝙ angeloꝝ chorus natiuitatē dñi pdicauit: ꝙ infirmos sanauit: mortuos suscitauit. Re. infra Miracula. Scōm mirabile: ꝙ tpe natiuitatis data fuit tāta in mūdo pax: iō dicit: Arcū cōteret ꝛc. In quo nota: ꝙ tpe natiuitatis xpi fuit in mūdo pax generalis: Isaie. ij. Cōflabunt gladios suos in vomeres ꝛ lāceas suas in falces que opa apte ostdūt xpm eē deū. Spūalr vo intelligit p arcu male intentōis ꝛ armis male opatōis ꝛ scuto puer se defensionis in pctis. si ḡ cōbusta sūt arma: subdit Uacate ꝛ videte qm̄ ego sum de⁹. Uacate oēs hoīes a bellis Et videte. i. intelligite qm̄ ego sum de⁹. Hec Augu. in glo. In qbus ostdit ꝙ xps vel de⁹ cognoscit p seipm: ibi Uidete qm̄ ego sum deus ꝛ nō alius. Deutero. xxxij. Ubi sunt dij eoꝝ: ꝛc. Baruch. iij. Hic ē deus ꝛ nō estimabit alius. videte ꝙ ego sum sol⁹ ꝛ nō alius pter me. absqꝫ me nō ē deus ꝛc. Oīs aūt vita cōtēplatiua simpliciter nobilior sit actiua sicut ptꝫ p quattuor rōnes tñ sm qd ꝛ in casu magis est eligēda vita actiua ppter necessitatē presentis vite sicut etiā phs dicit in. iij. topi. ꝙ phari ē melius q̄ ditari: sꝫ ditari meli⁹ est necessitatē patiēti. Hec .b. Tho. scda scde. q. clxxxij. arti. i. vtrū vita actiua sit potior cōtēplatiua: in cor. q. rōne. ij. iij. v. ꝛ vi.

¶ Q vita cōtēplatiua est nobilior actiua. CA. IX.

Secundo pter q̄ttuor rōes pmissas in ca. pce. ostdo etiā ꝙ vita ɔtemplatiua simplr potior vel nobilior est vita actiua quattuor alijs rōnib⁹. s. rōne maioris sufficiētie: efficacie: cōueniētie: pmanētie. Primo rōne maioris sufficiētie sic. Illa vita ē nobilior in qua hō est magis sibi sufficiēs ꝛ paucioribus indigens Sꝫ in vita cōtēplatiua ē magis sibi sufficiēs: qꝛ paucioribus ad eā indiget. Ad vitā aūt actiuā plura sunt necessaria ad q̄ hō nō est sp sufficiēs: ḡ ꝛc. vn̄ Luc. x. Martha aūt satagebat circa frequēs misteriū. vbi Aug. in li. ꝺ verbis dñi sic ait: Martha laborat: Maria vacat: erat eniꝫ maria intenta dulcedini verbi dñi. a martha cōuiuium dño parabat: in cui⁹ cōuiuio maria iocundabat. Et subdit Aug. ibidē dicens: Si .n. vita actiua fuisset nobilior diceret ei .s. marie: Surge ꝛ vade adiuua sororē tuā martham: sed nō dixit. mira .n. suauitate tenebat: que pfecto maior est mentis q̄ ventris. Hec Aug. ibidē. Secundo vita cōtēplatiua est nobilior rōne maioris efficacie sic. Illa vita est nobilior que est efficacior ad merēdum. Sꝫ vita cōtēplatiua est maioris meriti q̄ actiua: vt ptꝫ. s. ḡ ꝛc. Sꝫ forte argues in cōtrariū sic: Greg. dicit super Ezech. ꝙ nullū sacrificiū ē deo magis acceptum q̄ zelus animaꝝ. sed p zelum animaꝝ alißs se cōuertit ad studia: ꝛ opa vite actiue: ḡ vita actiua ē nobilior vita cōtemplatiua. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ sacrificiū spūalr offert deo cū aliquid exhibet ei. Inter oīa aūt bona hoīs: deus maxime acceptat bonū hūane aīe vt sibi sacrificiū offerat. Offerre aūt debꝫ aliquis a deo primo quidē aīam suam. sm illud Ecci. xxx. Miserere aīe tue placens deo. 2⁹ autē animas aliorū. sm illud Apoca. xxij. Qui audit dicat veni. Quāto .n. homo aīam suā vel alterius ppinquius coniungit deo tanto sacrificiū est magis acceptū deo. vn̄ magis acceptū ē deo: ꝙ alißs aīam suā ꝛ alioꝝ applicet cōtemplationi q̄ actōi. vn̄ p hoc qꝺ .b. Greg. dicit: ꝙ nullū sacrificiū est deo magis acceptū q̄ zelus aīaꝝ: q: nō pfert meritū vite actiue merito vite cōtēplatiue. sꝫ ostdit magis eē meritoriū: si qs offerat aīam suā ꝛ alioꝝ deo: q̄ quecūqꝫ alia exteriora bona. Hoc mō soluit .b. Tho. ꝛ exponit auctoritatē beati Grego. scda scde. q. clxxxij. arti. ij. vtrū vita actiua sit maioris meriti q̄ cōtemplatiua: in solu. i. argu. Tertio vita cōtēplatiua est nobilior vita actiua rōne maioris cōuenientie sic: Quāto vita alicui⁹ ē celesti vita similior: tanto est nobilior. sed vita cōtemplatiua est similior vite celesti q̄ actiua: qꝛ sicut dicit Aug. vltimo libro de ciuita. dei: In celesti vita vacabimus ꝛ videbimus: videbimus ꝛ amabimus: amabimus ꝛ laudabimus. ꝛ hoc ptinet ad vitā contēplatiuā. ergo rōne similitudinis quam vita cōtemplatiua habet cum vita celesti vita cōtemplatiua est nobilior vita actiua. Hanc rōnem assignat .b. Tho. iij. scri. sen. dist. xxxv. arti. iiij. q. i. vtꝝ vita actiua sit nobilior contemplatiua: argu. ij. cōtra. Quarto vita contēplatiua est nobilior vita actiua rōne pmanentie: quia vita cōtemplatiua ꝛ in psēti vita potest esse magis continua: lꝫ non q̄tum ad summū cōtemplatōis gradum: ꝛ in futura vita erit ppetua: quia semp durabit o Hanc rōnem assignat dñs Luce. x. Optimā ptem elegit sibi Maria que non auferet ab ea. que verba beat⁹ Augusti. in libro de verbis dñi: duobus modis exponit. p⁹ sic: Quare optimā ptem: quia nō auferet ab ea quasi diceret: A te auferetur aliquando onus necessitatis. Non enim cum veneris ad illam patriam inuenies peregrinū quem suscipias. 2⁹ modo exponitur sic: A te auferetur opus vite actiue non quasi sit malū: sed vt quod est melius detur: qꝛ auferet a te labor vt requies detur: tu nauigas: illa in portu est. Et Greg. sup Ezech. sic ait: Cum psēti seculo vita auferetur actiua: contemplatiua aūt hic inchoatur vt in celesti patria pficiatur. Cuius rōnem assignat beatus Tho. dicens: ꝙ ideo post hanc vitam vita actiua finietur: quia vita actiua occupat circa exteriora que in futura vita cessabunt quando corpus erit nō animale sed spūale. vita aūt cōtemplatiua versat circa interiora que nunq̄ cessabunt. Quod confirmat .b. Tho. auctoritate beati Augustini in li. de ciui. dei sic dicentis Deus aūt sine fine videbitur: sine fastidio amabitur: sine fatigatione laudabitur hoc munus: hic affectus: hic act⁹ erit in omnib⁹. Hec beatus Tho. scda scde. q. clxxxj. arti. iiij. vtrū vita actiua maneat p⁹ hāc vitā: arg. 3. ꝛ in cor. q. Et itez ibidē. q. clxxxij. arti. i. vtrū vita actiua sit potior q̄ vita cōtemplatiua vel ecōuerso: in cor. q. rōe. ij. iiij. ꝛ ix.

¶ Q vita actiua pncipalr ɔsistat in optimo agibili.

CA. X.

Postq̄ dictū est de vita contēplatiua dicendū est de vita actiua: de q̄ cōsiderāda sunt duo .s. ɔsistētia ꝛ eminētia. Primo .n. ɔsiderāda est cōsistentia .s. in quo vita actiua cōsistit. Sicut .n. vita cōtemplatiua consist. i. principaliter in optimo intelligibili. ita vita actiua cōsistit pncipalr in optimo agibili. Primo dico: ꝙ vita ɔtemplatiua consistit principaliter in optimo intelligibili inquantū ipa principalr ordina-

tur ad cognoscendū ⁊ cōtemplandū optimū intelligibile qđ est de⁹. vñ principalis actus vite cōtēplatiue ē contemplari ipm deū vel in seipo vel put relucet in creaturis vt. ŝ. ptȝ. Et hoc ē qđ dicit. b. Greg. sup Ezech: Uita cōtēplatiua est charitatē dei ⁊ primi tota mente retinere: ab exteriori actōe quiescere: soli desiderio cōditoris inherere: vt iam nihil habere libeat: sed calcatis curis oībus ad videndū faciē sui creatoris anim⁹ inardescat. Secūdo dico: ꝙ vita actiua principalr̄ cōsistit in optio agibili inquātū ipa principalr̄ ordinat̄ ad bonū circa primū opandū. vñ Isido. in li. oriāꝫ sic ait: Uita actiua ē q̄ in opib⁹ iusticie ⁊ primi vtilitate versat̄. Et be. Greg. sup Ezech. sic ait: Actiua vita ē panē esurienti tribuere. verbo sapientie nescientē docere errantē corrigere ad humilitatis viā supbientē primū reuocare. Infirmātis curā gerere: que singulis ⁊ quibuscūqꝫ expediāt dispēsare: ⁊ cōmissis nobis qualr̄ subsistere valeāt puidere. Dec. b. tho. iii scri. sen. di. xxxv. arti. iii. vtrū vita actiua pncipalr̄ cōsistat in his q̄ sunt ad alterū: arg. ŝ. ⁊ in cor. q. Req. de vita cōtēplatiua: in quo actu principalr̄ cōsistat. ŝ. ii. ca.

℄ Q vita cōtēplatiua excellit vitā actiuā in quattuor. CA. XI.

Secūdo principalr̄ cōsiderāda est circa vitā cōtēplatiuā ⁊ actiuā eminētia. s. que istarū est potior vel melior. Ubi nota ꝙ iste due vite se hñt ad inuicē sicut excedētia ⁊ excessa. qđ ptȝ primo de vita cōtēplatiua: scđo de actiua. Primo. n. dico: ꝙ vita cōtēplatiua excellit vitā actiuā in quattuor. s. q: est dignior securior iocūdior diuturnior. Primo. n. vita cōtēplatiua excellit actiuā: q: ē nobilior ⁊ dignior. qđ tali rōe ostēdo. Dignitas significat bonitatē alicui⁹ pp seipaꝫ sed vita cōtēplatiua pp seipam diligit̄ ⁊ querit̄. vita aūt actiua solū pncipalr̄ diligit̄ ⁊ querit̄ pp aliud. s. inquātū ad vtilitatē primi ordinat̄. ḡ vita cōtēplatiua dignior ē actiua. Hāc rōnē assignat b. Tho. iii scri. sen. di. xxxv. arti. iiii. q. i. vtrū vita actiua sit nobilior q. cōtēplatiua. ⁊ iterū scđa scđe. q. clxxxii. arti. i. vtrū vita actiua potior sit q̄ cōtēplatiua: in cor. q. rōne. v. Scđo vita cōtēplatiua excellit actiuā q: ē securior: ⁊ hoc rōne maioris puritatis. ⁊ formo sic rōnē: Illa vita ē purior ⁊ p cōsequēs securior cui min⁹ admiscet̄ de puluere terrenoꝝ. sed vite cōtēplatiue nō tm̄ admiscet̄ d puluere terrenoꝝ sicut in vita actiua: ḡ ⁊c̄. vñ dicit b. Greg. ꝙ vita ōtēplatiua iđ maior ē merito q: min⁹ hꝫ de impuritate demeriti admixtū. Hanc rōnē assignat. b. tho. iii. scri. sen. vbi. ŝ. imediate: art. iiii. q. i. in cor. q. ⁊ in so. i. arg. Tertio vita cōtēplatiua excellit actiuā q: iocundior vel delectabilior ⁊ formo sic rōem: Illđ qđ est explicatū vl̄ expeditū a curis seculi: ⁊ qđ nec solicitudinē nec laborē nec inqetudinē hꝫ: ē maioris delectatōis q̄ id qđ curis seculi anxiat̄. Sȝ vita cōtēplatiua ē hm⁹ mōi. vita aūt actiua turbat̄ de primoꝝ necessitatibus ⁊ de ppriis passionib⁹: ḡ ⁊c̄. Re. ŝ. ii. ca. vbi pbat multipliciter ꝙ vita cōtēplatiua ē delectabil. Et iterū ŝ. in ii. di. vbi đr: ꝙ vita cōtēplatiua simpliciē ē potior actiua qttuor rōnib⁹. Quarto vita cōtēplatiua excellit actiuā q: ē diuturnior vel durabilior. nā vita cōtēplatiua ē interminabilis: vita aūt actiua terminabilis. qđ ptȝ: quia actiua vita nō manebit in patria q̄tū ad eosdē act⁹ quos hꝫ in via: q: ibi nō turbabit̄ de primoꝝ necessitatibus ⁊ de ppriis passiōib⁹. vñ Greg. sup Ezech. sic ait: Quare pro marie optia subinfert̄ cū đr: Que nō auferet̄ ab ea. Actiua. n. vita cū corpe deficit. qđ sic pbat dicens: Quis. n. in eterna patria panē esurienti tribuat vbi nemo esurit: Quis potū tribuat sitiēti vbi nemo sitit: Quis sepeliat mortuū vbi nemo morit̄: ⁊ sic de aliis actib⁹ vite actiue. Uita aūt cōtēplatiua ē diuturnior q̄ actiua: q: manebit etiā quo ad illos actus quos hꝫ in via: q̄ q̄dē in statu vie sunt imperfecti: sȝ in patria pficient̄. vñ Greg. sup Ezech. de cōtēplatiua vita in statu pñtis vite loquēs sic ait: Etiā cū cōtēdim⁹ hic cōtēplari vix aliqđ parū attingere valem⁹. Sȝ in patria clare ⁊ pfecte sicuti ē cognoscim⁹. Dec. b. Tho. iii. scri. sen. di. xxxv. arti. iiii. q. iii. vtrū vita ōtēplatiua sit diuturnior q̄ actiua: in cor. q. Ubi nota ꝙ vita actiua in statu pñtis vite plus pōt durare q̄ vita ōtēplatiua. qđ nō cōtingit ex defectu vite cōtēplatiue sȝ ex defectu nr̄o. s. ex corpis grauitate ex qua ab altitudine cōtēplatōis retrahimur ⁊ impedimur. vñ Greg. sup Ezech. dicit ꝙ in vita actiua fixi pmanere possum⁹: in vita aūt cōtēplatiua intēta mēte nullo mō manere possum⁹. ⁊ reddit cām hui⁹ dicēs: q: ipa sua infirmitate ab imensitate tāte celsitudinis repulsus anim⁹ in seipo labit̄. Dec. b. Tho. scđa scđe. q. clxxxi. arti. iiii. vtrū vita actiua maneat post hanc vitā in solu. ii. arg.

℄ Q vita actiua fm ꝙ excellit vitā cōtēplatiuā in quattuor. CA. XII.

Secundo dico ꝙ vita actiua fm q̄d excellit vitā cōtēplatiuā in q̄ttuor. s. q: prior: vtilior: laboriosior: feruētior. Primo vita actiua excellit cōtēplatiuā: q: ē prior ōtēplatiua. Ubi nota ꝙ aliquid ē quo ad prius prius alio dupl'r: vel pfectōe: vel tpe. s. generatōe. p⁹ mō ē aliqđ pri⁹ alio natura vel pfectōe: ⁊ sic vita cōtēplatiua ē prior actiua inquātū ei a cōtēplatiua priorib⁹ ⁊ melioribus vacat q̄ actiua: vt ex supiorib⁹ ptȝ. 2⁹ aliqđ est prius alio generatōe vel dispositōe ⁊ sic vita actiua ē prior cōtemplatiua eo ꝙ vita actiua ad cōtēplatiuā disponit. vñ Greg. in omel. sup Ezech. dicit ꝙ vita actiua prior ē tpe q̄ cōtēplatiua: q: ex bono ope tendit̄ ad cōtēplandū. Et Isido. in li. de sum. bono sic ait: Qui prius in vita actiua pficit bn̄ ad ōtēplatōem cōscēdit. Dec. b. Tho. scđa scđe q. clxxxiii. arti. iiii. vtrū vita actiua sit prior q̄ cōtēplatiua arg. ŝ. ⁊ in cor. q. Sȝ forte q̄reo hic duo. Prima qđ est: vtrū in aliquo viatore possit eē sil' vita actiua ⁊ cōtēplatiua. Rñdeo ⁊ dico ꝙ sic: qđ in beata v̄gine ptȝ. Nā beata virgo fuit in vtraqꝫ vita. ⁊ iđ fm Anselmū in assūptōe eius legit̄ euangeliū de martha ⁊ maria que signat vitā actiuā ⁊ cōtemplatiuā. sed beata virgo fuit tm̄ viatrix ergo in aliquo viatore pōt eē sil' vtraqꝫ vita. s. actiua ⁊ cōtēplatiua. Dec. b. Tho. iii scri. sen. di. xxxv. arti. iii. q. iii. vtrū vita actiua possit esse simul cum vita cōtemplatiua: arg. iii. ōtra. Sed forte dices cōtra tali rōne: Turbatio vacationi repugnat. sed vita actiua que significat̄ p Martham turbat̄: vt ptȝ Luce. x. ergo vita actiua nō pōt esse cum vita contemplatiua. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ turbatio i vita actiua nō cōuenit postq̄ ad pfectōem venit: quia tūc iam delectabiliter ⁊ faciliter opatur nō turbat̄. ⁊ iđ pñt esse simul vt ptȝ. Dec. b. Tho. ibidē in solu. ii. arg. Secunda qđ est: vtrȝ vita actiua impediat vitā contēplatiuam. Rñdeo ⁊ dico ꝙ vita actiua pōt cōsiderari q̄tum ad duo. s. q̄tū ad exercitiū actionū: ⁊ q̄tū ad gubernaculum passionū. Primo pōt cōsiderari q̄tū ad studiū ⁊ exercitiū actionū exteriorū: ⁊ sic vita actiua impedit vitam cōtemplatiuā: sicuti vnū cōtrarioꝝ impedit̄ p aliud nam actōes vite actiue ⁊ cōtemplatiue videnē esse ōrie. qđ tripl'r ptȝ. p⁹ q: vita actiua occupat̄ circa plurima. vita autem cōtemplatiua insistit ad cōtemplandū vnum. 2⁹ quia in vita contemplatiua necessaria est quedā vacatio mentis: fm illud psal. Uacate ⁊ videte ⁊c̄. sȝ vita actiua hꝫ inquietudinē ⁊ mentis ⁊ corpis: fm illud Luce. x. Martha martha solicita es. 3⁹ quia ad vitam cōtemplatiuam requirit̄ claritas visionis. sed vita actiua impedit visionis claritatē. vnde dicit Greg. sup Ezech. ꝙ vita actiua velut Lya lippis est oculis ⁊ fecunda: quia dum occupatur in ope minus videt. Secundo mō pōt cōsiderari vita actiua q̄tū ad gubernaculū ordinatoꝝ passionū

nā puta q̄ vita actiua interiores aīe passiões cōponit et ordinat ⁊ q̄tū ad hoc vita actiua adiuuat ad contēplandū. vñ Greg. vj. mora. sic ait: Qui cōtemplatōis artē tenere desiderant prius se in cāpo p exercitiū op̄is pbent vt sollicite sciant: si nulla iam mala primis irrogāt: si irrogata a primis equanimiter portāt: si obiectis bonis tpalibus nequaq̄ mens leticia soluit: si subtractis nō nimio merore sauciat: aut deinde ppendant: si cū ad seipos introrsus redeunt in eo q̄ spūalia rimant: nequaq̄ secū rerū corpaliū vmbras trahūt: vel fortasse tractas manu discretōis abigunt. Ex hoc g̃ exercitiū vite actiue ad vitam cōtēplatiuā cōfert: qr cōprimit ⁊ quietat interiores passiones aīe ex quib⁹ fantasmata pueniūt p q̄ cōtēplatō impedit. Dec. b. Tho. scda scde. q. clxxxij. arti. iij. vtrū vita cōtēplatiua p actiuā impediat: in cor. q. Scdo p̄ncipalr̄ vita actiua excellit cōtēplatiuā: qr est vtilior inq̄ntū vita actiua saluti primox studet: cōtēplatiua ỽo cōtēplationi diuinox. vñ Greg. sup Ezech. dicit: q̄ vita cōtēplatiua pascit a dño. sed vita actiua pascit dn̄m. In cui⁹ signū videm⁹ q̄ vita cōtēplatiua pp actiuā intermittitur ad tps rōne vtilitatis nō rōne dignitatis sicut ptz de illis q̄ de religione ⁊ cōtēplatōe trāsferunt ad statū plationis: q̄ hoc mō vocant: nō vt cōtēplatiōem totaliter deserant: sed vt a cōtēplatōe ad opa vite actiue interdū discedant: vt primox necessitati puideāt: ad ostendendū q̄ lȝ vita cōtēplatiua dignior sit actiua: tñ vita actiua vtilior est primis vita cōtēplatiua. vñ vita cōtēplatiua tāq̄ dignior querit pp se ⁊ nō pp aliud: vt ptz ex p̄cedētib⁹. vita ỽo actiua nō querit pp se sed pp aliud. s. vt primi necessitati subueniat: vtilitas. n. querit ppter aliud. Sed vita actiua que nō ad aliū sed ad seipm̄ ordinat tñ neq̄ dignior neq̄ vtilior ē q̄ cōtēplatiua: imo cōpat ad cōtēplatiuā sicut vtile ad illud ad qd̄ est vtile. Dec. b. Tho. iij. scri. sen. di. xxxv. arti. iiij. q. j. vtrū vita actiua sit nobilior q̄ cōtemplatiua: in cor. q. ⁊ in solu. j. argu. ⁊ iterū scda scde. q. clxxxij. arti. j. vtrū vita actiua sit potior q̄ cōtēplatiua. in solu. iij. argu. Tertio principalr̄ vita actiua excellit cōtemplatiuā: qr est laboriosior: qr hȝ plus de rōne satisfactōis. ⁊ ppter hoc magis meret quo ad dimissionē culpe q̄ vita cōtēplatiua. Quarto vita actiua est feruentior q̄ cōtemplatiua. qd̄ ptz: qr ex dilectiōe dei videt pcedere q̄ hō ptermissa cōsolatōe, ppria volūtatē dei implere studeat in aliox salute. vñ Grego. sup Ezech. sic ait: Est amāti aīe nō pua cōsolatio: si cū ipa differt p eā multe colligant. Das duas rōnes assignat. b. Tho. iij. script. sen. di. xxxv. arti. iij. q. j. vtrū vita cōtemplatiua sit maioris meriti q̄ actiua: in cor. q. ⁊ in solu. ij. argu.

¶ Nota ppetates ⁊ dotes vite cōtēplatiue respectu vite actiue sub figura Lye ⁊ Rachelis. CA. XIII.

v T aūt breuius ⁊ clarius possumus scire dsistentiam: dotam: eminentiā vite actiue ⁊ cōtēplatiue Beatus Greg. sub figura Lye ⁊ Rachelis super Ezech. sic ait: Due beati Jacob mlieres: lya ⁊ rachel de q̄bus dicit Gen. xxix. duas vitas significant. s. cōtēplatiuā ⁊ actiuā. qd̄ ptz ex cōditōibus earundē. Nā lya interptat laboriosa ⁊ est lippis ocul. ⁊ fecūda q̄ tria vite actiue cōueniunt. p⁹. n. interptatur lya laboriosa: ⁊ hoc est vita actiua. laboriosa quippe est qr desudat in opere. 2⁹ lya est lippis oculis: sic vita actiua dum occupat in ope minus videt. 3⁹ lya etiam est fecunda: quia dūmodo per verbū modo per exemplum ad imitatōem suam primos accendit multos in bono opere filios generat. Rachel ỽo tres habet conditōes vel ppietates. nā ipa interpretatur visio vel visum principiū: ipa etiā est pulcra ⁊ infecunda. p⁹ enim rachel interptatur visio vel visum principiū: qr vita contemplatiua simpliciter ad solum videndū principium anhelat videlicet ipm̄ deum qui ait: Ego principiū. 2⁹ ipa Rachel est pulcra: quia vita contemplatiua speciosa est in animo. 3⁹ Rachel est infecunda: quia vita cōtemplatiua dum quiescere in silētio appetit filios nō generat: ex contemplatōe. n. videt ⁊ non parit: quia quietis suo studio minus se in aliox collectōe succendit. beatus autem Jacob Rachel quidem cōcupierat sed in nocte accepit Lyam: quia videlicet omnis qui ad deū conuertitur contemplatiuā vitam desiderat: quietem eterne patrie appetit. sed prius necesse est vt in nocte vite pn̄tis opera bona q̄post desudet in labore. i. lyam. s. actiuam vitam accipiat: vt post ad videndum principium in rachelis amplexibus requiescat. Dec beatus Gregorius super Ezechielem.

¶ Quid est cōtentio: ⁊ quō diffinit. CA. I.

c Ontentio Circa cōtētōē cōsiderare debemus quattuor. s. quidditatē: causalitatē: qualitatē: varietatē. Primo cōsiderare debem⁹ quidditatē cōtentiōis. s. quid sit cōtentio. Nā cōtendere ē cōtra aliquē tendere. vel ꝯ aliquē ire. vñ sicut discordia importat quandā ꝯrietatē in voluntate: ita cōtentio importat quandā ꝯtrarietatē in locutōe. Diffinit aūt cōtētio trib⁹ modis. Primo. n. Tullius. ij. reth. dicit q̄ cōtētio ē orō. i. locutio acris a cōfirmādū ⁊ cōfutandū accōmodata. scdo Ambro. cōtentōem diffinit sic dicēs: Contentio ē impugnatio veritatis cū cōfidētia clamoris. 3⁹ mō diffinit generalr̄ cōtētio sic: Cōtentio ē impugnatio veritatis psistens in sermōe cā vincēdi. Das diffinitōes assignat. b. Tho. scda scde. q. xxxviij. arti. j. vtrū cōtentio sit pctm̄: in cor. q. Scdo cōsiderare debemus cōtentōis causalitatē. s. vñ cōtētio originet vel causet. Et q̄tum ad hoc dico: q̄ contentio oritur a superbia ⁊ inani gloria ⁊ inuidia diuersis respectibus vel modis qd̄ sic patet. Nā hec tria peccata. s. superbia: inanis gloria: ⁊ inuidia: sunt causa discordie hoc modo: Discordia. n. est filia supbie ⁊ inanis glorie: eo q̄ discordantiū vterq̄ stat in ppro sensu ⁊ vnus nō acquiescit alteri: quod est ppriū supbie et inanis glorie. Inuidia aūt est causa discordie quia discedit p discordiā ab illo cui inuidet: ergo supbia ⁊ inanis gloria sunt causa contentōis ⁊ discordie q̄tum ad illud in quo cōsistunt. s. q̄tum ad pprium sensum: qr sicut discordātes sunt aliqui ex hoc q̄ stant corde in pprijs: ita supbi ⁊ vane gloriosi sunt cōtendentes ex hoc q̄ vnusq̄sq̄ verbo id qd̄ sibi videt defendit. inuidia est causa contentōis q̄tum ad id a quo discedit p discordiā. Dec. b. tho. scda scde vbi. s. arti. ij. vtrū cōtentio sit filia supbie ⁊ inanis glorie: in cor. q. ⁊ in solu. arg.

¶ Qr contentio vel est bona vel est mala: ⁊ quō. CA. II.

t Ertio considerare debemus contentōis qualitatem. vtrum. s. contentio sit peccatum vel non. Ubi nota q̄ contentio est vituperabilis: laudabilis: venialis: mortalis. p⁹ enim contentio tunc est vituperabilis quādo excedit cōuenientiā psonarū ⁊ negociox. 2⁹ contentio est laudabilis put contentio dicitur impugnatio falsitatis cum debito modo acrimonie. 3⁹ cōtentio est venialis put cōtentio dicit impugnatio falsitatis modo indebito vel inordinato: ita tñ ex tali inordinatione non generet scandalū aliox. 4⁹ modo contentio est mortalis duobus modis. primo. n. cōtentio put importat impugnatōem veritatis ⁊ modo indebito: est peccatū mortale. ⁊ hoc mō diffinit ambro. cōtentōē vt ptz ca. pce. secūdo intentio put importat impugnationem falsitatis. s. modo indebito vel inordinato: hoc ē q̄n ex hoc generat scandalum aliox est peccatum mortale.

trã ꝛ apl's cũ dixisset.ij.ad Thimo.ij. Noli verbis ↄtēde
re subdit cām dicēs: Ad nihil.n.ē vtile nisi ad subuersio
nē audientiũ.q.d.noli v̄bis ↄtēdere: qꝛ ↄtētio nil pōt nisi
subuertere audiētes. vñ Aug. in glo.ibidē sic ait: Cōtē
tio etiā min⁹ stabilitatis generat scrupuluꝫ. Dec.b.Tho.
scđa scđe.q.xxxviij.arti.j.vtrū ↄtentio sit pctm̄.in cor.q.
Ubi etiā est sciendū: ꝙ ↄtētio est inordinata ꝛ p ↄseq̄ns
pctm̄ quattuor rōnib⁹.s.cū ↄtēdit̄ de eo de quo nō ē cō
tendēdū: cū ↄtendit̄ mō quo nō ē ↄtēdēdū: cū ↄtēdit̄ in
loco in quo nō ē ↄtēdēdū: cū ↄtēdit̄ ab eo a quo nō ē cō
tendēdū. Prima rō q̄re ↄtentio ē inordinata: ꝛ p ↄse
q̄ns pctm̄ est cū ↄtēdit̄ de eo de quo nō ē ↄtēdēdū: qua
lis fuit ↄtentio discipuloꝝ xp̄i.de qua dr̄ Luc.xxij. Facta
est ↄtentio q̄s eoꝝ videret̄ eē maior: inter quos nō erat
cōtētio cū intētōe impugnādi veritatē: qꝛ vnusq̄sq; de
fendebat qđ verū sibi videbat̄. ꝛ iđ talis ↄtentio nō fuit
in eis pctm̄ mortale. Erat tñ in eoꝝ ↄtentōe inordinatio:
qꝛ ↄtēdebāt de quo nō erat ↄtendēdū.s.de p̄latu hono
ris: nondū.n.erāt sp̄uales: sicut glo.ibidē dicit. vñ ꝛ dñs
eos cōsequēter ↄpescuit: nā tūc venialr̄ peccauerūt vnde
tanq̄ carnales rep̄hendūt̄. Dec.b.Tho. scđa scđe vbi.s.
f immediate: in solu.j.arg. Sup illo verbo Facta ē ↄtentio
ꝛc. Beda sic ait: Sicut boni in scripturis exēpla patrū q̄
bus p̄ficiāt ꝛ būilitē regāt̄: sic reprobi siquid forte in
electis rep̄hēsibile inuenerint: q̄si suas ex eo neq̄cias ob
tecturi libēter solēt amplecti: iđ mlti ardēti⁹ legūt ꝙ fa
cta ē ↄtentio inter discipulos xp̄i. Ambro sic ait: Si.n.cō
tēdūt apl'i nō excusatōi obtendit̄.sed cautōi p̄ponit̄. Ca
neamus ḡne inter nos de p̄latōe possit eē ↄtētio ad ostē
dendū ꝙ inter seruos xp̄i nō de maioritate sed būilitate
dꝫ eē cōtētio. Dec.b.Tho.in euāgelijs continuis allegat
Scđa rō quare cōtētio est inordinata: ꝛ p ↄseq̄ns pec
catū cū cōtēdit̄ mō ꝛ aīo quo nō ē cōtendēdū: vt verbi
gr̄a. Cū aliq̄s clamore inordinato veritatē impugnat ꝛ
aīas simpliciū vel iustoꝝ p̄uertat: vel cū q̄s falsitatē impu
gnat ꝛ ex mō inordinato scandalū generat: tūc cōtētio
taliū est pctm̄ mortale: vt dicit.b.tho.scđa scđe vbi.s.im
piate: in cor.q. Tertia rō quare cōtentio ē inordinata
ꝛ p cōseq̄ns pctm̄ cū cōtendit̄ in loco in quo nō ē cōtē
dendū. vt exēgr̄a Ille cōtēdit in iudicio q̄ īpugnat veri
tatē iusticie: ꝛ ille in disputatōe q̄ impugnat veritatē do
ctrine. Et s̄m hoc catholici nō cōtendūt ↄ̄ hereticos sed
poti⁹ ecōtra. Si aūt accipiat̄ cōtentio s̄m ꝙ cōtētio im
portat quandā acrimoniā locutōis: sic cōtentio nō sp̄ est
pctm̄ mortale. Dec.b.Tho.scđa scđe vbi.s.imediate.i so.
iij.arg. Quarta rō quare cōtētio ē inordinata: ꝛ p con
seq̄ns pctm̄ est cū cōtēdit̄ ab eo a quo nō ē cōtēdēdū:
puta cū cōtētio excedit cōuenientiā p̄sonarū ꝛ negocioꝝ
vt dicit.b.Tho.ibidē.in cor.q. vñ apl's.ij.ad thimo.ij.sic
ait: Seruū dñi nō op̄ꝫ litigare sꝫ māsuetū eē ad omēs. Et
iterū.j.ad Corinth.iij. Cū sit inter vos zelus inuidie ī in
teriori affectu ꝛ cōtentio verboꝝ in exteriori effectu nō
ne carnales estis in sentiēdo.

℃ Qꝫ quadruplex ē cōtentio. CA.III.

Quarto circa cōtentōem cōsiderare debem⁹ veri
q tatē. Nā quadruplex ē cōtentio.s. disputatoria:
ligatoria ostētatoria meritoria. Primo dico
ꝙ est cōtentio disputatoria.s.cū q̄s in disputatōe cōten
dit. Ubi nota ꝙ cōtēdere in disputatōe dupl'r intelligit̄
p̄⁹.n.in disputatōe cōtēdere ē idē ꝙ veritatē impugna
re intentōe vincēdi. Et hoc mō cōtēdūt heretici cū catho
licis. vñ hoc ē pctm̄ mortale: ꝛ ita nō est licitū in dispu
tatōe cōtēdere. pp̄ qđ hāc cōtentōem p̄hibet apl's.ij.ad
Thimo.ij. Cōmoneo testi: ficās corā deo.noli verbis cō
tēdere.s.in disputatōe impugnādo veritatē doctrine. 2⁹
cōtēdere in disputatōe idē est qđ certare p v̄itate. ꝛ sic li
citū est in casu aliquo in disputatōe cōtēdere cū hereticis
Dec.b.Tho.scđa scđe.q.xxxviij.arti.j.vtrum cōtentio sit
pctm̄ mortale: in so.iij.arg. Et Alex.ij. pte sum.q.xxxvij.de
cōtentōe: arti.iij.q.ij.vtrū cū hereticis sit cōtēdēdū ī dis
putatōe in cor.q. Scđo dico ꝙ est ↄtentio ligatoria.s.
cū aliq̄s in iudicio cōtēdit vt habeat bōa sua. Sꝫ forā
te queres: vtrū aliq̄s possit ad hoc ꝙ rehabeat bona sua
cōtendere cū aliquo in iudicio sine pctō. Rn̄deo ꝛ dico
ꝙ cōtētio vel importat discordiā vel cōtrouersiā siue acri
moniā. P̄⁹.n. put cōtētio importat discordiā que ē gene
ratiua odij ꝛ scādali: non ē licitū viris p̄fectis in iudicio
cōtēdere. vñ Matth.v. Et qui vult in iudicio tecū cōtē
dere ꝛ tunicā tollere: dimitte ꝛ palliū: qꝛ vt Gre.dicit dū
p terrena re pax a corde cū xp̄o scindit̄: apparet ꝙ plus
res q̄ p̄rimus amat̄. hoc ḡ mō nō est licitū sua repetere
cū cōtentōe litigiosa. 2⁹ cōtentio pōt accipi put impor
tat cōtrouersiā que etiā aliq̄n fit ex cā debita: ꝛ sic ex tāc
cā debita licitū est in iudicio cōtēdere ꝛ sua repetere. vñ
Greg. dicit sic: Nō solū cura dꝫ eē ne nr̄a subtrahant̄: sed
ne rapientes nō sua semetipsos p̄dāt. Dec Alex.ij.pte su.
q.de cōtentōe.arti.iij.infra Articulū.q.ij.vtrū aliq̄s possit
sine pctō cōtendere cū alio in iudicio: in cor.q. Tertiō
dico ꝙ est cōtentio ostētatoria de q̄ Matth.xx. Facta ē
cōtentio inter eos.s.inter discipulos xp̄i q̄s eoꝝ videret̄
maior. Cū.n.sit cōtentio nō cū intentōe impugnādi veri
tatē: sꝫ ex titillatōe quadā honoris vel glorie quo modo
discipuli xp̄i ad inuicē cōtenderūt: sic cōtentio ē pctm̄ ve
niale. Et p̄cipue cū cōtentio quādā acrimoniā locutōis
importat: vt p̄ꝫ ca.p̄ce. De his trib⁹ cōtētionib⁹ dicit̄ p̄
uer.xx. Honor est hoī q̄ separat se a ↄtētōib⁹. vñ Isido. In
nulla cā cōtēdas.s.cum clamore litigioso ꝛ discordia. Et
subdit cām dicēs: Quia cōtētio lites pascit: faces odioꝝ
accēdit cōcordiā rūpit. vñ Jaco.iij. Ubi est zelus ꝛ cōtē
tio: ibi incōstātia ꝛ oē opus prauū.q.d. vbi ē zelus inui
die in interiori affectu: ꝛ cōtētio discordie ī exteriori ef
fectu vel sic Ubi ē zelus indignatōis q̄ p̄cedit ex super
bia in aīo ꝛ cōtētio in verbis: hec.n. vt frequētius sūt an
nexa: qꝛ vt dr̄ puer.xi. vbi fuerit sup̄bia ibi ꝛ cōtumelia.
Re.s.ij.ca.a q̄bus orit̄ cōtentio. ꝛ subdit̄ ibi Incōstan
tia.i.p̄gressus de malo in malū: qꝛ nō stat in vno malo sꝫ
a malo cordis p̄rūpit in malū oris: qꝛ ex indignatōe cor
dis maledictōem loquit̄. ꝛ subiungit̄: Et oē opus prauū
.s.exterius ꝛ interi⁹ pp̄ qđ dicit apl's ad Ro.xiij. Nonne
in cōtentōe quo ad verbū ꝛ emulatōe quo ad animū red
factū.sed induimini dñm nr̄m iesum xp̄m. Quarto di
co ꝙ est cōtentio laudabilis ꝛ meritoria inquantū cō
tendere idē est qđ certare vel feruere in penis hui⁹ mūdi
p xp̄o toleratis ad habendā vitam eternā. vñ Luce.xiij.
c Cōtendite intrare p angustā portā: vbi Cyrillus sic ait:
Angusta etiā porta erumnam ꝛ patientiā sanctoꝝ signifi
cat. Sicut.n.pugnaꝝ victoria strēnuitatē militis attesta
tur: sic p̄clarū efficit varia p̄pessio laboris ꝛ tentationū. ꝛ
Greg.xi.moral.sup illo verbo sic ait: Dicturus aūt angu
ste porte introitu p̄misit: Contēdite: quia nisi mētis cō
tentio ferueat: vnda mundi nō vincit̄: p quā aīa sp̄ ad
ima reuocat̄. Has auctoritates allegat.b.Tho. in euāge
lio cōtinuo sup Lucā exponēs illud verbū: Cōtēdite in
trare ꝛc. Luce.xiij. ℃ Qꝫ in diffinitōe cōtinētie p̄ho
tangit tria: ꝛ que. CA.I.

Continentia Circa cōti
nentiā q̄t
c tuor cōsiderare debemus.s.diffinitōem
diuisionem: inhesionem: compatiōem.
Primo circa continentiam conside
rare debemus diffinitōem. nam conti
nentia sic diffinitur: Continentia est que continens est

pmansiuus in rōne. Et incōtinētia est qua incōtinēs est egressiuus a rōe. hoc mō diffinit phs ɔtinentiā. vij. ethi. ca. i. Videt̄ etiā cōtinēs ꝛ etiā in principio ca. In q̄ diffinitōe phs tāgit tria ad cōtinētiā ptinētia. s. rōem. passionē. pmansionē. Primo tangit rōem vn̄ dicit ꝙ ille ꝓprie cōtinens est q̄ psistit in rōne recta: abstinēs a cōcupiscentijs prauis. Qui aūt psistit in rōne puersa abstinens a cōcupiscētijs bonis nō cōtinens sed cōtumax ē ꝛ obstinatus in malo: vt dicit. b. Tho. exponēs diffinitōe; pbi scda scde. clv. arti. i. vtrū cōtinētia sit virtus: in solu. ij argu. Rō aūt hui⁹ est: qꝛ bō ꝓprie est id qđ est fm rōem. Et ideo dr et hoc aliquis in seipo tenere qđ cōtinet se in eo qđ cōuenit rōni. Qđ aūt ad puersitatē rōnis ptinet nō est ɔueniens rōni. vn̄ ille solus cōtinēs vere dr q̄ tenet se in eo qđ est fm rōem rectā: nō aūt in eo ꝙ tenet se in eo qđ est fm rōnē puersaꝫ. Rōni aūt recte opponūt ɔcupie praue: ꝛ rōnes puerse opponūt ɔcupie bone. Et iō ille ꝓprie ꝛ vere cōtinēs est q̄ psistit in rōne recta abstinens a ɔcupiscētijs prauis. Nō aūt q̄ psistit in rōe puersa abstinēs a cōcupiscētijs bonis: ꝫ hic magis pōt dici obstinatus: vt dicit bea. Tho. in solu. ij. arg. ibidē. Scdo in diffinitōe cōtinētie tāgit passionē tāq; cōtinētie materiaꝫ ꝓpriā. vn̄ subdit ꝙ ɔtinēs ē ille qui patit̄ ɔcupias quas scit eē prauas: ꝛ nō sequit̄ eas ꝓpter iudiciū rōnis. Incōtinēs aūt scit aliq̄ eē praua: ꝛ tñ tāgit ea ꝓpter passionē: vt dicit phs. vij. ethi. vbi. s̄. Et. b. tho. in scri. exponens eū. Tertio in diffinitōe ɔtinentie tangit pmansioneꝫ. vn̄ subiūgit: ꝙ cōtinens est pmansiuus in rōne. Et andronicus diffiniēs ɔtinētiā dicit ꝙ ɔtinentia ē habit⁹ inuictus a delectatōe. ꝛ iō cōtinentia ē laudabilis sicut vtus Hec allegat. b. Tho. scda scde vbi. s̄. argu. 3. Ubi nota circa mansionē in rōne quattuor dñas hoim. Quidā. n. sunt q̄ vitupabilr īminēt ꝓprie opinioni: vt ptinaces: qꝛ. s. difficile psuadet̄ eis aliqđ. ꝛ si fuerit aliquid psuasum eis nō defacili transmutant̄: ab illa psuasione: qđ maxie videt̄ accidere melancholicis q̄ difficile recipiūt: ꝫ recepta fortiter tenent ad modū terre. Quidā alij sunt q̄ laudabiliter nō imminēt nec acq̄escūt alterius psuasiōi nō q̄dē ꝓpter incōtinentiā vel ptinaciā: ꝫ ꝓpter amorē virtutis. verbi grā. Cuidaꝫ psuasum fuerat ab aliq̄ ꝙ diceret falsum etiā in vtilitatē patrie: cui psuasioni ipe nō imansit pp delectatōeꝫ veritatis nec tñ pp hoc fuit incōtinēs Cuius rō est: qꝛ nō oīs q̄ pp delectatōem aliqđ opat̄ est intpatus siue prauus siue incōtinēs: ꝫ solū ille q̄ pp delectatōem turpē aliqđ opat̄. Quidā vō alij sunt q̄ laudabiliter remouet̄ a sua opinione: vt cōtinēs q̄ nō trāsmutat̄ a rōne pp ɔcupie passionē: sed a fortiori rōe inducta vn̄ talis laudabilis ē: qꝛ nō vincit̄ cōcupia ꝫ rōne. Quidā vō alij sunt q̄ vitupabiliter discedūt a rōne vt incontinētes ꝛ ptinaces q̄ ducunt̄ a delectatō. b⁹ extra rōnem. et tales sunt vitupabiles: qꝛ cū nō pmittāt se vinci rōe: vincunt̄ tñ passiōe. Hec phs ethi. li. vij. ca. ij. fm aūt tex. vtrū aūt cōtinens. a. infra ca. ibi: Sūt aūt q̄dā imāsiui opinioni ꝛc. b. c. Et. b. Tho. in scri. ethi. exponēs phm lectiōe. ix. vtrū aūt incōtinēs ꝛc. ℂ De cōtinētia dant̄ q̄nq; distinctōes: ꝛ que. CA. II.

Ecūdo circa ɔtinētiā ɔsiderare debem⁹ distictōnē. nā ɔtinētia q̄nq; modis distinguit̄. Primo sic: Cōtinētia ē q̄ moderat̄ delectatōes venereoꝝ ꝛ ciborū vt dicit phs. vij. ethi. ꝫ magis ē cōtra delectatōes venereoꝝ q̄ ciboꝝ. Cui⁹ rō est: qꝛ cōtinētia ē circa delectatōes vehemētiores ꝫ delectatōes veneree sunt vehemētiores q̄ delectatōes ciboꝝ. ꝛ iō circa delectatiōes venereas magis consueuim⁹ ɔtinētiā dicere q̄ circa cibos. Scda distinctio est talis: Cōtinētia vel incōtinētia dicitur duob⁹ modis. s. cōtinētia simpliciter. s. cōtinētia circa delectatōes venereoꝝ. ꝛ ɔtinētia fm q̄d. s. cōtinētia ire honoris: lucri: ꝛ alioꝝ. Rō aūt hui⁹ est: qꝛ ɔtinētia ꝓprie dicit̄ eē in illa materia in qua optimū ꝛ difficilimū ē cōtinere. s. in cōcupiscentijs delectationū tactus. Exteriora vō bona sicut honores: diuitie: ꝛ h⁹mōi videt̄ quidē fm se eligibilia nō aūt q̄ necessaria ad cōseruatiōem nature ꝛ iō circa ea nō dicim⁹ simpliciter aliquos cōtinētes vel incōtinentes: sed fm q̄d: apponētes ꝙ sint cōtinētes vel lucri vel honoris vel alicuius vt dicit phs. vij. ethi. cap. ij. Videt̄ ꝙ vtiq; ɔtinētia. a. infra ca. ibi: Adhuc cōtinētes. ꝛ. b. Tho. in scri. ethi. ibidē. ꝛ iterū scda scde. q. clv. arti. ij. vtrū materia cōtinētie sunt cōcupie delectationū tactus in sol. iij. arg. ꝛ etiā. iiij. Tertia distinctio est talis: Est enī cōtinentia generalis ꝛ spālis. Cōtinentia generalis vel principalis ꝛ pfecta est p quam aliquis abstinet ab omi delectatōe venerea: ꝛ talis cōtinentia pfecta est virginitas. Re. infra. Uirginitas. Cōtinētia vō spālis est p quā aliquis resistit cōcupiscentiis prauis que in eo vehemētes existunt. Quarta distinctio est talis: Nam duplex est cōtinentia: vna p quam aliquis abstinet ab illicitis bonis. alia p quam aliquis abstinet a bonis minus licitis: vt totaliter intēdat pfectiorib⁹ bonis. Hec. b. Tho. secunda scde. vbi. s̄. arti. i. vtrū cōtinētia sit virtus: in cor. q. ꝛ in solu. i. argu. Quinta distinctio est ꝙ cōtinētia distinguit̄ a castitate in quattuor. p⁹ qꝛ castitas refrenat hoieꝫ ab illicitis: cōtinētia ꝫ a licitis. 2⁹ qꝛ cōtinēs patit̄ ɔcupiscentias sed nō deducit̄. Castitas vō neq; patitur neq; deducit̄ vt dicit b. Tho. i ma scde q. lxx. arti. iij. vt apte cōuenienter enumeret fructus spūs: ad Gala. v. in cor. q. ā fine. Re. infra Fructus. 3⁹ quia cōtinentia ē que a licitis se abstinet. Castitas vō q̄ recte vtit̄ licitis: vt exponit glo. ibidē. 4⁹ qꝛ cōtinētia cōuenit virginib⁹: castitas vō virgibus: vt dicit Papias.

ℂ Q; continentia principaliter est in anima occasionaliter in corpe. CA. III.

Ertio principaliter circa cōtinētiā ɔsiderare debemus inhesionem vbi cōtinētia est subiectiue Et q̄tum ad hoc dico: ꝙ cōtinētia pricipaliter est in anima: occasionaliter vō in corpore. Primo dico: ꝙ ɔtinētia pricipaliter ptinet ad aīam: quod ꝓbo duplici rōe. Prima est talis: Hō differt a bestiis pricipalit fm aīam. sed bestias nō dicim⁹ cōtinētes vel incōtinētes vt ptꝫ p phm. vij. ethi. ꝗ cōtinentia maxime est ex pte anime. Secunda rō est talis. Ille est continens q̄ se tenet in eo qđ vere cōuenit rōni: vt ptꝫ. i. ca. s̄. sed rō est in aīa ergo cōtinentia ꝛ incōtinentia sunt in aīa. Secundo dico: ꝙ cōtinentia ꝛ incōtinentia occasionaliter sunt ex pte corpis eo ꝙ ex complexione corpis datur aliqua occasio cōtinentie vel incōtinentie inquantū passiones que ex dispositōe corpoꝝ insurgunt in appetito sensitiuo solum prestant occasionē incōtinentie: non tñ cām sufficientem. Quod tali rōne ostēdo: Passiōes in appetitu sensitiuo ex dispositōe corpis insurgentes aut sunt ita vehementes ꝙ iudiciū rōnis puertunt aut non. p⁹ n. cū tales passiones tantū excrescunt: ꝙ iudiciū rōnis puertunt sic accidit in his qui ꝓpter vehementiā passionū amentiaꝫ incurrunt: tunc in talibus nō remanet rō continentie nec incōtinentie: quia non saluat̄ in amentib⁹ iudiciū rōnis. 2⁹ vō cum tales passiones nō tantū crescunt ꝙ puertant iudiciū rōnis: tūc q̄diu durat iudiciū rōnis homo pōt resistere passionib⁹: etsi non resistit est ex pte aīe que passionib⁹ non resistit. Quod facit aīa duobus modis. Uno mō qñ anima cadit anteq; rō cōsulet̄: que q̄dem incōtinentia vocat̄ incōtinētia irrefrenata vel puolutio Alio mō qñ nō pmanet hō in his que ɔsiliata sunt: eo ꝙ debiliter ē firmatus in eo qđ rō indicauit: ꝛ talis incon

tinentia vocat̃ debilitas. Et sic ptʒ q incõtinentia pnci/paliter ad aiam ptinet. Ubi nota: q ex impetu passionis ɔtingit q aliquis ante cõsiliũ rõnis statim passionẽ sequit̃. qui quidẽ impet⁹ passionis põt puenire ex duabus causis: vel ex velocitate sicut in cholericis: vel ex vehemẽtie magnitudĩe: sicut in melancholicis q̃ ppter terrestrẽ cõplexionẽ vehementius inflamãt̃. Silr̃ q aliqs nõ psistat in eo qd̃ iudicatũ est ⁊ cõsiliatũ p rõem: pcedit ex eo q debiliter rõni inheret sicut etiã in mulierib⁹ hoc accidit q̃ sunt flegmatice cõplexionis: ita q ex cõplexione corpis dat̃ aliqua occasio incõtinẽtie sed nõ est cã sufficiens vt ex pmissis ptʒ. Sʒ forte argues in oppositũ. s. q cõtinentia magis ad carnẽ ptinet q̃ ad aiam tali rõe: Uictoria magis ptinet ad eũ qui vincit q̃ ad eũ qui vincit̃. sed ex hoc dr̃ aliqs incõtinẽs: qr caro cõcupiscẽs aduersus spm̃: spm̃ supat: g̃ ⁊c̃. Rñdeo ⁊ dico: q cõcupiscentia carnis in eo qui incõtinens est supat spm̃ nõ ex necessitate: sed p quandã negligentiã spũs nõ resistentis fortit̃. Hec. b. Tho. scd̃a scd̃e. q. clvi. arti. i. vtrũ incõtinentia ptineat ad aiam vel ad corpus: argu. 3. ⁊ in cor. q. ⁊ in sol. iij argu. Sed forte queres: in qua virtute vel potẽtia aie est cõtinentia vel incõtinẽtia. Rñdeo ⁊ dico: q cõtinentia vel incõtinẽtia est in voluntate vt in subiecto. qd̃ tali rõne ostẽdo: Cõtinentia vel incõtinẽtia nõ differunt ex pte rõnis neqʒ ex pte passionis: sed ex pte electõis. p⁹ non differũt ex pte rõnis: qr tã cõtinens q̃ incõtinẽs hʒ rõeʒ rectã. Et iõ cõtinentia ⁊ incõtinẽtia nõ sunt in rõne. 2⁹ non differunt ex pte passionis: qr tam cõtinens q̃ incõtinens habet prauas cõcupias vnde non sunt in cõcupiscibili. Cuius rõ est: qr ois virtus in aliqua potẽtia exñs aufert malũ actũ illius potentie. Sʒ ɔtinentia nõ aufert actũ malũ cõcupiscibil: eo q cõtinens hʒ cõcupias prauas vt incõtinẽs: g̃ ⁊c̃. Tertio differũt cõtinẽtia ⁊ incõtinentia ex pte electõis qd̃ ptʒ: qr ɔtinẽs q̃uis patiat̃ vehementes cõcupias: tñ eligit nõ sequi eas ppter rõem. Incõtinens aũt eligit sequi eas: nõ obstante ɔtradictõe rõnis. Et iõ opʒ q ɔtinẽtia sit in subiecto in illa potentia vl̃ virtute aie cuius actus est electio ⁊ hec est volũtas. Hec bea. Tho. scd̃a scd̃e. q. clv. arti. iij. vtrũ subiectũ concupie sit vis cõcupiscibilis: arg. 3: ⁊ in cor. q.

❡ Q tpantia est nobilior ɔtinentia: ⁊ q̃re. CA. IIII.

Quarto circa continentiã considerare debemus comparatõem. Si enim comparem⁹ temperantiam ad continentiã que sit melior: dico q temperantia est melior cõtinentia. Si vo cõparem⁹ intemperantiã ad incõtinentiã: dico q intempantia est peior q̃ incõtinentia. Primo dico: q tpantia est multo pcior sior seu nobilior cõtinentia: qd̃ duplici rõne ostẽdo. s. ex pte rõnis ⁊ ex pte quietatiõis. Prima rõ est ex pte rõnis sic: Bonũ virtutis est laudabile: ex eo q est fm rõem. Ex quo dicto talẽ rõem ostẽdo: Illa est nobilior vel maior virtus in qua bonũ rõnis plus viget. sʒ bonũ rõnis plus viget in tpato q̃ in cõtinente: eo q appetit⁹ sensitiuus magis est subiectus rõni: ⁊ quasi a rõne edomitus in tpato qui nõ patit̃ cõcupias prauas: q̃ in cõtinente q̃ vehementes ɔcupiscentiaꝝ passiones patit̃: lʒ nõ vincant̃ ab eis: ergo ⁊c̃. Scd̃o hoc idẽ pbo ex pte quietatiõis sic: Nobilius ẽ esse in quiete q̃ in motu: eo q motus ois est ppter indigentiã. sed tempatus est in quiete: qr prauis cõcupiscentijs nõ agitat̃. Cõtinens aũt est in cõtinua pugna: qr patit̃ cõcupiscentias prauas: g̃ ⁊c̃. vnde ita se hʒ cõtinẽs ad tpatum sicut impfectum ad pfectum. Sed ɔ: q a n. tpantia nõ sit melior q̃ ɔtinentia sic pbo. dr̃ n. Eccl. xxvi. Ois aũt ponderatio nõ est digna aie cõtinentis: g̃ nulla virt⁹ põt cõtinẽtie adequari. Rñdeo ⁊ dico: q illa auctoritas põt duplr̃ intelligi. Uno mõ put cõtinentia accipit̃ fm q se abstinet ab oibus venereis: ⁊ hoc mõ dicit̃ q oĩs ponderatio est digna aie ɔtinentis in genere castitatis: qr nec etiã fecunditas carnis que in mrĩmonio querit̃ adequat̃ cõtinentie virginali vl̃ viduali: vt ptʒ infra Uirginitas. Alio mõ põt intelligi q cõtinẽtia accipiat̃ put abstinet a rebus illicitis. ⁊ sic dicit̃ q ois põderatio non est digna aie cõtinentis: qr nõ respicit estimatõem auri ⁊ argenti q̃ cõmutant̃ ad pondus. Hec. b. Tho. scd̃a scd̃e q. clv. arti. iiij. vtrũ ɔtinentia sit melior q̃ tpantia: in cor. q. ⁊ in solu. i. arg. Scd̃o. s. si cõpemus intempantiã ad incõtinentiã: dico q intẽpantia est peior q̃ incõtinẽtia: ⁊ intempatus peior incõtinente. qd̃ pbo quattuor rõnibus. s. rõne insanabilitatis: cõtinuitatis: occultatõis: libidinis. Primo intẽpatus est peior incõtinente rõne insanabilitatis sic: Morbus corpalis qui est incurabilis ẽ deterior morbo curabili. sed intempatus est insanabilis qr mouet̃ ad peccandũ ex electõe: habet. n. habitũ pmanentẽ ex mala cõsuetudine p quã cõsuetudinẽ mala eligit. sed incõtinens mouet̃ ad peccata solũ ppter passionẽ que cito transit: g̃ ⁊c̃. Secundo q intẽpatus sit peior incõtinente: pbo rõne cõtinuitatis sic: Infirmitas cõtinua peior est nõ cõtinua. Sed incõtinẽtia nõ est ɔtinua qd̃ patet: qr cum incõtinẽs peccet ex passiõe sicut passio cito transit: ita incontinens cito curat̃. Intempantia vo assimilat̃ illis egritudinib⁹ que cõtinue inferunt homi sic hydropisi ⁊ ptysi. Et hoc cũ ex electõe peccet: vt ptʒ rõe pcedenti. g̃ ⁊c̃. Et cõfirmo hanc rõem rõe impenitudis sic Impenitẽtia aggrauat oẽ peccatũ. vnde Aug. in libro de sermone dñi: q impenitẽtia ẽ pctm̃ in spm̃sanctũ. Sʒ intempatus nõ est penitẽs: ɔtinens aũt sic vt dicit phs. vij. ethi. g̃ ⁊c̃. Tertio q intempatus sit peior incõtinẽte, pbo rõne occultatõis sic: Malũ latens est piculosius ⁊ insanabilius malo publico. Sʒ malũ intempantie latet eum cui inest: qr est deceptus vt estimet bonũ illud qd̃ facit. sed incõtinentia nõ latet eum cui inest: qd̃ ptʒ: qr incõtinens scit p rõem malũ esse id in quo a passionib⁹ inducitur: ergo intpantia est peior incõtinẽtia. Quarto q intpatus sit peior incõtinẽte: pbo rõne libidinis sic: Quanto aliquis ex maiori libidine peccat: tanto amplius peccat eo q libido auget volũtatẽ peccandi. sed maior libido est in intpato q̃ in incõtinente. tũ qr intpatus qñqʒ etiã leui cõcupia peccat. tũ qr intpatus etiã puenit passionẽ. qd̃ tali exemplo ptʒ: Quia sicut peior est ille q̃ desacili ⁊ a pauco vino inebriat̃: sic fm mentẽ peior est intẽpatus incontinente: eo q a minori passione vincit̃. Hec phs. vij. li. ethi. ca. vi. Est aũt intempatus quidẽ quẽadmodũ dictũ est impenitentie imminet. n. electiõi: incõtinens aũt penitiuus ois a. Et. b. Tho. scd̃a scd̃e. q. clvi. art. iij. vtrũ incõtinens plus peccet q̃ intempatus. argu. 3: et in cor. q. ⁊ in solu. ij. ⁊. iij. argu.

❡ Q cõtinentia excludit quedã vitia. CA. V.

Preter illa que de ɔtinentia dicta sunt supra: nũc etiã circa cõtinentiã quattuor cõsiderare debemus. s. vitia que restringit vel excludit: diam q̃ distinguit: remedia que reqrit: eminentiã qua pcellit. Primo circa cõtinentiã cõsiderare debem⁹ vicia q̃ excludit. nam cõtinentia põt accipi duobus modis. s. simplr̃ ⁊ fm quid. p⁹ n. cõtinẽtia dicta simpliciter: est que moderatur ⁊ refrenat fm iudiciũ rõnis ɔcupias seu delectatões venereas que sunt naturales: vtpote necessarie ad pductõem indiuidui ⁊ cõseruatõem speciei: ⁊ vehemẽtiores ad auferendũ vel obnubilandũ vsum vel iudiciũ rõnis: eo q talis delectatões impellunt maxime ppter eaꝝ vehementiã ad psequẽdum aliquid ɔtra iudiciũ rõnis. 2⁹ cõtinẽtia fm quid est cõtinẽtia alioꝝ delectabiliũ: vt honoꝝ pecuniaꝝ ⁊ h⁹mõi: circa q̃ nõ dicim⁹ aliquos cõ/

tinentes simpliciẽ: eo q hec nõ sunt necessaria ad conser/
uationẽ vite: sed sunt p se vel scõm se eligibilia. Et iõ cir/
ca talia dicim⁹ aliquos esse ɔtinẽtes vel incõtinẽtes sm
quid: apponẽtes vel addẽtes q sint ɔtinẽtes vel lucri vł
honoris vel alicui⁹: vt dicit Phus. vij. Ethi. cap. vtrũ au
tem ẽ aliq̃s incõtinens. Et. b. Tho. scõa scđe. Req. s̃. Cõ/
tinẽtia. ij. cap. ij. di. Ex q̃bus verbis colligit̃ q aliquis
est ɔtinẽs quinq modis. p⁹ est ɔtinẽs qui refrenat car
nis libidinẽ. 2⁹ ɔtinens ẽ qui refrenat oris in gluuiem
quo ad cibum ⁊ potũ. 3⁹ continẽs est q̃ refrenat mentis
passionẽ. s. irã ⁊ alias quattuor p̃ncipales affectiões. 4⁹
continẽs est q̃ refrenat cordis cupiditatẽ circa diuitias
tpales. de his oĩbus modis ɔtinẽtie põt dici qð scribit̃
Eccĩ. iij. Qui diligit deũ exorabit p peccatis ⁊ ɔtinebit
se ab illis. q. d. q̃ diligit amore gratuito: exorabit. i. corde
orabit nõ labiis tñ p pctis p̃priis omissis vt sibi dimit/
tant̃: ⁊ post dimissionẽ ɔtinebit se ab illis. i. corde ⁊ ope
a peccatis p̃teritis sibi dimissis abstinebit. Re. s̃. Absti/
nentia a peccato. ℭ Q quadruplex est cõtinen
tia: ⁊ que: virginitas est p̃fecta. CAP. VI.

S Ecũdo p̃ncipaliter circa cõtinentiã considerare
debem⁹ differentiã que distinguit. Est enĩ qua/
druplex cõtinentia. s. p̃fecta: signata: donata: ob/
lata. Primo dico q ẽ ɔtinẽtia p̃fecta. s. virginitas. Di
citur autẽ virginitas esse p̃fecta continẽtia duplici ratio
ne. Prima ẽ: qr ɔtinẽtia p̃fecta est q̃ abstinet ab omĩ de/
lectatione ⁊ venerea ⁊ praua. Scđa est: qr ɔtinẽtia perfe
cta est q̃ abstinet etiã a bonis minus licitis vt bonis p̃fe
ctioribꝰ intendat̃ ⁊ hec duo facit virginitas vt p3. ẽ. Cõ/
tinẽtia. ii. ca. di. iiij. Scđo dico: q ẽ ɔtinẽtia signata vł
distincta p quã aliq̃s ab oĩ delectatione illicita abstinet
⁊ talis ẽ castitas. Nã castitas ẽ quedã ɔtinẽtia p quam
aliq̃s ab oĩ delectatione illicita abstinet. Qð duplicit̃ p3
ex noĩe ⁊ similitudine. p⁹ ex noĩe: qr nomẽ castitat̃ su
mitur ex hoc q p rõem ɔcupiscẽtia castigat̃. 2⁹ p3 ex si/
militudine: qr ɔcupiscẽtia debet ad modũ pueri castiga
ri: vt dicit Phus. iij. Ethi. Cui⁹ ratio ẽ: qr sicut puer qui
sue relinquit̃ volũtati facilẽ crescit in malũ: sic ɔcupiscẽ
tia delectabiliũ si nutriat̃ ɔsentiẽdo eis magis auget̃. Et
ideo magis indiget castigari. Hec. b. tho. scđa scđe. q. clj.
de castitate: arti. j. vtrũ castitas sit virtus: in cor. q. ⁊ ibidẽ
arti. ij. vtrũ castitas sit generalis virt⁹ in solu. i. arg. Req.
infra Uirginitas. Tertio dico: q ẽ ɔtinẽtia donata. s.
a deo. Sapie. viij. Scio q nõ possum esse ɔtinẽs nisi de⁹
det. q. d. Scio q nõ possum esse ɔtinẽs a culpa vel a con
cupiscẽtia praua nisi de⁹ det. eo q hõ nõ põt vitare pec/
catũ ⁊ facere bonũ sine diuino auxilio: sm illud Johis.
xv. sine me nihil potestis facere. S3 cõtra: qr ex hoc vide/
tur q incõtinentia nõ sit pctm̃: qr Aug. dicit ĩ libro de li/
bero arbitrio: Null⁹ peccat in eo qð vitare nõ põt. Sed
incõtinentiã null⁹ põt ex seipso vitare: vt p3 auctoritate
inducta: g̃ incõtinẽtia nõ ẽ pctm̃. Rñdeo ⁊ dico: q l3 hõ
indigeat diuino auxilio vt sit ɔtinens nõ p̃p hoc excludi
tur q̃n incõtinẽtia sit pctm̃ ⁊ hoc duplici rõne. Pria est
qr que p amicos possum⁹ aliqualit̃ p nos possum⁹: vt di
cit Phus. iii. Ethi. Scđa ẽ: qr in eo q̃ est incõtinens vin/
citur in cõcũ rõe nõ quidẽ ex necessitate qð auferret ra
tionẽ peccati: sed ex negligẽtia quadã hoĩs nõ firmit̃
intendẽtis ad resistẽdũ passioni p iudiciũ rõis qð hab3.
Hec. b. Tho. scđa scđe. q. clvj. arti. ij. vtrum incõtinẽtia sit
pctm̃: in solu. j. ⁊ ij. arg. Quarto dico q ẽ ɔtinẽtia deo
p votũ oblata. Ad cui⁹ euidentiã nota tria. s. meriti rõẽ:
cõparationẽ: dispẽsationẽ. Primo nota rõem meriti.
Est enĩ ɔtinẽtia virtus laudabilis ⁊ meritoria. qð probo
dupliciter. s. rõne: ⁊ cõparatione. Prima rõ est talis. acce
dere ad id qð est sm rõem ẽ laudabile ⁊ meritoriũ: preci
pue si fiet ex charitate. sed ɔtinẽtia accedit ad id quod ẽ
sm rõem: g̃ ⁊c. Scđa ẽ talis: Discedẽ a ɔcupiscẽtiis p̃ua/
uis ẽ laudabile ⁊ meritoriũ. sed ɔtinẽs facit hmõi. qð p3:
ɔtinens ẽ q̃ tenet se in eo qð est sm rõem: ⁊ q̃ abstinet a
ɔcupiscẽtiis prauis. g̃ ⁊c. Tertia rõ est p cõparationẽ ad
eius oppositũ. s. ad incõtinentiã sic: Incõtinẽtia est pec/
catũ ⁊ p ɔñs demeritoriũ: g̃ ɔtinẽtia ẽ virtus ⁊ p ɔñs lau
dabilis ⁊ meritoria. Q autẽ incõtinẽtia sit pctm̃ probo
triplici rõe. Pria est p̃p recessum sic: Qui discedit ab eo
qð est sm rõem peccat. sed incõtinens facit huiusmõi: g̃
⁊c. Scđa est p̃p accessum sic: Qui se immergit q̃busdam
delectationibꝰ prauis peccat. sed incõtinẽs est huiusmo
di: g̃ ⁊c. Tertia rõ est p̃p modũ indebitũ. ⁊ sic incõtinẽtia
est pctm̃ nõ solũ ex eo q a iudicio rõis recedit: vel ex eo
q aliq̃s ɔcupiscẽtiis se immergit: sed ex eo q bona ɔcu/
piscẽdo nõ seruat modũ debitũ rõis. Hec. b. Tho. vbi. s̃.
immediate arti. ij. in cor. q. Scđo nota meriti cõpara/
tionẽ. s. vtrũ magis sit meritoria ɔtinẽtia deo p votũ obla/
ta q̃3 sine voto. Et q̃tũ ad hoc rñdeo ⁊ dico: q ɔtinẽtia p
votum est maioris meriti q̃ sine voto. qð dupliciter p̃bo. s.
rõe: ⁊ similitudine. p⁹ rõe sic: Consiliũ ẽ de meliori. sed
votũ cadit sub ɔsilio: g̃ ⁊c. Et cõfirmo hãc rõem sic: Ma
gis meret̃ qui implet duo cõsilia q̃3 qui implet ⁊ vnũ tñ.
sed q̃ seruat ɔtinẽtiam sine voto implet tñ vnũ ɔsiliũ. q̃
vero seruat ɔtinẽtiam cũ voto vel p votũ implet duo cõ/
silia. s. vouẽdo ⁊ seruãdo: g̃ ⁊c. 2⁹ hoc idẽ p̃bo ex simili/
tudine: qr sicut plus daret domino q̃ daret ei arborẽ cũ
fructibꝰ q̃3 qui daret ei tñ fruct⁹: vt dicit Anselm⁹ in li/
bro de similitudinibus: ita plus dat deo q̃ dat ɔtinẽtiam
deo p votũ q̃3 qui dat sine voto: ⁊ p ɔñs plus meret̃. Hec
bea. Tho. scđa scđe. q. lxxxviii. arti. vi. vtrum magis sit lau
dabile ⁊ meritoriũ aliq̃d facere sine voto q̃3 cũ voto: arg.
cõtra: ⁊ in cor. q. Req. infra Uotũ alias tres rões. Ter/
tio nota voti ɔtinẽtie dispẽsationẽ. Si enĩ querit̃ vtrũ
in solẽni voto ɔtinentie possit fieri dispẽsatio. Rñdeo ⁊
dico q solus dñs papa ⁊ nõ alius põt in solẽni voto cõ/
tinẽtie dispẽsare qð p̃bo dupliciter. s. auctoritate: ⁊ ratio/
ne. p⁹ auctoritate Augustini ĩ libro de virginitate sic di
cẽtis: Maius est bonũ obediẽtie q̃3 ɔtinẽtie. sed pro bo
no obediẽtie eni⁹ regni vel eni⁹ genus scismatice põt in
voto obediẽtie dispẽsari: g̃ magis in bono ɔtinẽtie. 2⁹
hoc idẽ p̃bo rõe sic: Melius ẽ cõe bonũ q̃3 priuatũ: g̃ p
bono patrie põt ⁊ debet fieri dispẽsatio ĩ solẽni voto cõ/
tinẽtie. Sed cõtra: Eccĩ. xxvj. dicit̃ q omnis põderatio
nõ est digna aĩe ɔtinẽtis: g̃ ⁊c. Rñdeo ⁊ dico: q non põt
inueniri bonũ priuatũ q̃d p̃põderat̃ bono ɔtinẽtie s3 bo/
num cõe p̃põderat. vñ cũ filia vel filio regis post votũ
ɔtinẽtie imminẽte p̃iculo successionis extranee ĩ regno
vel magne discordie sol⁹ dñs papa dispẽsare põt ⁊ deb3:
quod aliquãdo ẽ factũ. Hec Pe. de tharã. iiij. scri. sen. di
stinct. xxxviij. arti. iiij. vtrũ in voto solẽni ɔtinẽtie possit
dispẽsari: in arg. cõtra: ⁊ in cor. q. ⁊ ĩ solu. arg. Req. infra.
votũ de hac materia plene ⁊ copiose.
ℭ Continentia quattuor remediis integratur ⁊ conser/
uatur. CAP. VII.

T Ertio p̃ncipaliter circa ɔtinẽtiam cõsiderare de
bemus remedia que requirit. Nã quattuor sũt
inter alia q̃bus precipue ɔtinẽtia integrat̃ ⁊ cõ/
seruatur. s. tempantia abstinẽtia perseuerãtia ⁊ pruden/
tia. Primo enĩ ɔtinẽtia cõseruatur tempantia. vñ Tul
lius ⁊ Andronicus posuũt ɔtinẽtiam ɔiunctam tempan/
tie sicut p̃ncipali virtuti. Et p̃pter hoc phus. vij. Ethico.
ij. cap. dictũ recitãs antiquoꝝ sic ait: Et tempatum quidẽ
ɔtinẽtem. Ratio autẽ quare hoc antiqui dixerũt est nõ
q tempatus sit ɔtinẽs vel tempantia sit ɔtinẽtia: sed q̃a
sunt aliqualiter circa eandẽ materiã. s. circa corpales vo

luptates ꝛ tristicias: sed nõ eodez mõ: qꝛ tẽpatus ꝛ intempatus cũ electione: ꝯtinẽs vero ꝛ incõtinẽs sine electione: vt dicit phs. vij. Ethi. cap. iiij. vtrũ autẽ est aliqs incõtinẽs simpliciter a. infra cap. ibi Et ꝓꝑ quod in idez incõtinẽtem ꝛ intẽpatum ponimus ꝛ ꝯtinẽtem ꝛ tempatum. sed nõ simpliciter. Req. infra Tempãtia. Scḋo cõtinẽtia per abstinẽtiã integrat ꝛ ꝯseruat. vñ phs dicit. vij. ethi. ij. ca. ꝙ ꝯtinẽs est q̃ patit ꝯcupiscẽtias prauas: ꝛ tamẽ abstinet a delectatiõibus prauis ſm rõem rectam vnde nõ sequit eas ꝓpter iudiciũ rõis. vñ oĩs abstinẽs a delectatiõibus prauis ẽ ꝯtinẽs: ꝛ oĩs nõ abstinẽs ẽ incontinẽs. Re. ĩ. Abstinẽtia a q̃bus aliqs debeat abstinere. Tertio ꝯtinẽtia integrat ꝛ ꝯseruatur ꝑseuerãtia. vñ phus. vij. ethi. ethi. ꝙ ꝯtinẽs est ille q̃ est ꝑmansiuus ĩ ratione recta: ꝛ ꝙ ꝯtinẽs est qui prauas ꝯcupiscẽtias patitur ꝛ nõ deducit. Quarto ꝯtinẽtia prudẽtia integrat ꝛ ꝯseruatur. ethic. cui est prudẽtia. ibi ẽ cõtinẽtia ꝛ qui cuq est prudẽs est ꝯtinẽs. nõ cui ꝯtingit ꝙ idem homo sit simul prudẽs ꝛ incontinẽs. qḋ ꝓbat phus. vij. ethico. duplici rõe. Prima ẽ talis: Prudẽtia simul est cũ virtute morali. vñ prudẽs est virtuosus: qꝛ nõ deducit a passionibus: g̃ nõ põt simul aliqs esse prudens ꝛ incõtinens. hãc rõem tangit phus. vij. ethi. cap. x. Quia autẽ est aliquis a. infra ca. ibi. Neq3 simul prudentẽ ꝛ incontinẽtez ꝯtingit esse eundẽ simul cui prudẽs ꝛ studiosus ſm morem ostẽsum ẽ ens. b. Scḋa ratio talis: Nõ enĩ dicitur aliqs prudẽs ex hoc solũ ꝙ est speculatiuus. i. cognoscitiuus: sed ex hoc ꝙ ẽ practicus. i. opatiuus. vñ in. iij. Ethi. dicit ꝙ prudẽs ẽ actiuus ſm rõem rectã. sed incontinẽs lʒ sit cognoscitiuus tñ deficit ab eo ꝙ est practic⁹: qꝛ nõ opatur ſm rõem rectã. vñ prudẽs nõ põt esse incõtinẽs. Hãc rõem tangit phus ibidem dicẽs: Adhuc nõ est scire solũ prudẽs sed in eo ꝙ est practicus. Et. b. Tho. hoc modo phm exponit ibidẽ lectione x. Neq3 simul prudẽtem ꝛ incõtinentẽ ꝯtingit esse eundẽ a. Re. infra. Prudẽtia.

¶ Quod incõtinẽtia ꝯcupiscentie est turpior incõtinentia ire: ꝛ ꝙ incõtinẽtia ire est dãnosior. CAP. VIII.

Quarto ꝛ vltimo circa ꝯtinẽtiam ꝯsiderare debemus culpe vehemẽtiã qua excedit: cũ enĩ sit cõtinẽtia duplex. s. cõtinẽtia cõcupiscẽtie. ꝛ ꝯtinentia ire ex ꝑte ꝯcupiscẽtie posset aliqs querere q̃ incõtinẽtia sit magis peccatũ. Rñdeo ꝛ dico ꝙ incontinẽtia cõcupiscẽtie ẽ turpior incõtinẽtia ire. ꝛ incontinẽtia ire est grauior. i. dãnosior vel piculosior incõtinẽtia ꝯcupiscentie. Primo dico: ꝙ incõtinẽtia ꝯcupiscẽtie est turpior eo ꝙ habet maiorẽ deordinationẽ q̃3 incõtinẽtia ire. Et hoc ꝓꝑ quattuor rões. Ex ꝑte rõis ꝯplexionis manifestationis: delectatiõis. Primo dico ꝙ incontinẽs ire est min⁹ turpis q̃3 incõtinẽs ꝯcupiscẽtie venereoꝝ ex ꝑte rõis sic: Quãto autẽ aliquis min⁹ deuiat a rõne: tanto est min⁹ graue. sed mot⁹ ire minus deuiat a rõe q̃ mot⁹ ꝯcupiscẽtie g̃ ꝛc. Quod autẽ motus ire min⁹ recedat a ratione q̃3 motus ꝯcupiscẽtie ꝓbo: qꝛ motus ire ꝑticipat aliqualiter rõe inquãtũ irat⁹ tẽdit ad vindicandũ iniurias sibi factã qḋ ratio aliqualiter dictat sed nõ ꝑfecte: qꝛ nõ intẽdit modũ debitũ in vindicãdũ. qḋ phus ostẽdit per duo exempla. Quoꝝ primũ est de ministris q̃ sunt valde veloces q̃ anteq3 audiãt qḋ eis dicit currũt ad exequendũ: ꝛ sic sequit ꝙ peccẽt in executiõe mãdati qḋ nõ ꝑfecte audierũt. Scḋm exemplũ est de canib⁹ qui ad ꝑmuz sonitũ pulsantis ad hostiũ latrãt anteq3 attendãt si ille q̃ pulsat ad ostium sit aliqs de familiarib⁹ vel amicis. ꝛ ita etiã est de ira: q̃3 ipsa audit in aliquo rõem ſm naturalẽ caliditatẽ ꝛ velocitatẽ cholere ꝯmouẽs ad irã: ꝛ anteq3 audiat totũ preceptũ rõis: mouet ad puniendũ. Sed motus ꝯcupiscẽtie est totaliter ſm sensuz ꝛ nullo modo ſm rõem: qꝛ ꝯcupiscẽtia statim ꝙ denunciat sibi delectabile per rõem vel ꝑ sensum: mouet ad ꝓsequendũ vel appetendũ illud delectabile absq3 alio ꝯsilio rationis. Ratio autẽ hui⁹ differẽtie inter ꝯcupiscẽtiã ꝛ irã est: qꝛ delectabile habet rõem finis vt ꝑ se appetibilis q̃ est sicut ꝑcipiũ in syllogisatũ. Nocumentũ autẽ alteri inferendum nõ est ꝑ se appetibile vt finis qḋ habet rõem ꝯclusionis in agibilib⁹. ꝛ ideo ꝯcupiscẽtia nõ mouet syllogisans: sʒ ira mouet syllogisans. Et inde ẽ ꝙ ira ꝯsequitur aliqualiter rõem: ꝯcupiscẽtia vero nullo mõ sed solũ ꝓpriũ impetũ: ideo ẽ turpior. nam ꝑ hoc est aliquid in reb⁹ humanis turpe: qꝛ est preter rõem. Scḋo incõtinẽtia cõcupiscẽtie est turpior incõtinẽtia ire ex ꝑte ꝯplexiõis sic: Illud peccatũ qḋ ꝓuenit ex naturali ꝯplexione vł dispositione corpis est minus graue: ꝛ ꝓꝑ hoc reputatur magis venia dignũ. Sed motus ire ꝓꝑ caliditatez ꝛ subtilitatez humoꝝ facile inflamabiliũ est magis ſm ꝯplexionẽ corporis q̃3 motus ꝯcupiscẽtie. vñ magis ẽ in ꝓmptu ꝙ ille qui ẽ dispositus ſcḋm ꝯplexionẽ corpis ad irascendũ irascat q̃3 ꝙ ille qui ẽ dispositus ad ꝯcupiscendũ ꝯcupiscat. qḋ ꝑʒ: qꝛ frequẽtius ex iracundis nascunt iracundi q̃3 ex cõcupiscẽtibus ꝯcupiscẽtes: vt ꝑʒ in exẽplo qḋ phus ponit. Dicit enĩ phus ꝙ quidã ꝑcutiens patrem excusabat se dicẽs: ꝙ ille s. pater suus ꝑcusserat etiaz patrẽ suũ: ꝛ ille etiã ꝑcusserat superiorem patrẽ. ꝛ ostẽso filio suo dixit: Et iste quãdo veniet ad virilẽ etatẽ me ꝑcutiet. hoc est enĩ ꝯnaturale generi nr̃o. Ponit etiã aliud exẽplũ de eo qui cũ traheret a filio suo iussit: ꝙ quiesceret qñ peruenirent ad ostiũ: quia ipse vsq3 ad illũ locũ traxerat patrẽ suũ. Sic g̃ ꝑʒ ꝙ ira naturalior ẽ q̃3 ꝯcupiscẽtia: ꝛ minus est turpis incontinẽs ire: q̃3 incõtinẽs ꝯcupiscẽtie. Tertio hoc ꝓbo idẽ ex ꝑte manifestatiõis sic: Quãto malũ est latẽtius tanto ẽ piculosius. qḋ ꝑʒ: qꝛ illi qui magis ex insidijs peccant sunt iniustiores: qꝛ cũ hoc ꝙ ledunt etiã decipiunt. Iracũdus autez nõ agit tãq3 insidiator: sʒ manifeste vult inferre vindictã: nõ enim esset ꝯtẽtus nisi ille qui ab eo lederet sciret ꝓpterea eũ esse lesum qꝛ eũ offenderat: nec qꝛ etiã ira insurgit latẽter ꝛ insidiose sed cũ quodã impetu. sed ꝯcupiscẽtia delectabiliũ querit tenebras ꝛ dolose subintrat. vñ incõtinentia que ẽ circa ꝯcupiscẽtias ẽ iniustior ꝛ turpior incõtinẽtia que est circa iras. Quarto hoc idẽ ostendo ex ꝑte delectatiõis sic: Quãto aliquis malum volũtarius ꝛ delectabilius opatur: tanto graui⁹ peccat. sed incontinẽs ꝯcupiscẽtie volũtarie ꝛ cũ delectatione opatur. iratus autẽ cũ quadam tristicia opatur: nõ quidẽ tristat de vindicta quã infert sed magis de ea gaudet: tristat autẽ de iniuria sibi illata. Et ex hoc quasi coactus ex precedẽti iniuria mouetur ad iram: ꝛ ꝑ ꝯsequẽs ad vindictã. ꝛ sic iratus nõ est simpliciter volũtarius in inferendo vindictã: qꝛ nullo modo sibi imputat quod facit: sed habet inuoluntariũ mixtũ cum volũtario. Unde minus sibi imputat eo ꝙ hoc facit ꝓuocatus ab illo qui ei iniuriat. Sic g̃ ꝑʒ ꝙ incõtinentia que ẽ circa ꝯcupiscẽtias est turpior incõtinẽtia que ẽ circa iras. Scḋo dico: ꝙ incõtinẽtia ire ẽ grauior. i. periculosior vel damnosior incõtinentia ꝯcupiscẽtie eo ꝙ plurimũ ducit in ea q̃ pertinẽt ad alterius nocumẽtum quod duplici lege cõfirmat diuina ꝛ humana. Primo lege diuina: quia dominus in euãgelio Matthei. v. Magis videtur aggrauare gradus ire q̃3 gradus ꝯcupiscẽtie: dicit enĩ Omnis qui irascitur fratri suo ꝛc. Qḋ autem magis aggrauat penas est ꝛ iuxta qualitatẽ ꝛ grauitatẽ culparũ voluit domin⁹ esse qualitatẽ penarũ q̃uis per illud verbum voluit dominus intelligi nõ soluz de gradibus ire sed etiã de gradibus ꝯcupiscẽtie vt ꝑʒ infra Species luxurie ꝛ etiaz de gradibus alioꝝ peccatoꝝ. Scḋo hoc idez ꝓbo lege hu-

mana. nam omnes leges positiue magis puniũt summũ ire. s. homicidiũ: q̃ summũ ↄcupiscẽtiarum dũmodo sint naturales. Cuius ratio est: quia leges humane sunt ordinate ad bonũ ciuilitatis: ⁊ ideo illud quod ẽ magis nocumentũ grauius puniũt. Quondã tamẽ ↄcupiscentiam magis puniũt vt adulteriũ q̃ aliquã iram. Sed forte argues in cõtrarium. s. ꝙ incõtinẽtia ↄcupiscẽtie est grauior q̃ incõtinentia ire tali ratiõe: Quãto est difficilius resistere passioni tãto est minus vel leuius peccatũ. Sed difficilius ẽ pugnare cõtra iram q̃ cõtra ↄcupiscentiã: ergo in cõtinentia ↄcupiscẽtie est maior q̃ incõtinẽtia ire. vñ phus. vij. ethico. Si quis eñ a fortibus ⁊ supercellẽtibus delectationibus vincitur: nõ est admirabile sed cõdonabile. Respõdeo ⁊ dico: ꝙ difficilius est assidue pugnare cõtra cõcupiscẽtiam q̃ cõtra iram: q2 cõcupiscentia est magis cõtinua. sed ad horã difficilius est resistere ire ꝓpter eius impetũ q̃ cõcupiscẽtie. Hec phs. vij. ethi. capi. xxi. Quoniã autẽ est minus turpis incõtinẽtia que ire q̃ que ↄcupiscẽtiarum speculabimur. In quo capitulo plus hoc ꝓbat per quattuor ratiões. Et beatus Tho. in scripto sup libro ethicorũ qḋ recollegit beatus Tho. audiens ab Alberto in quadã questiõe ibidẽ. vtrũ grauior sit incõtinẽtia ire q̃ incõtinẽtia ↄcupiscẽtie: in solutione arg. ¶ Cõtumelia ꝓprie in verbis iniuriosis cõsistit. CAP. I.

Contumelia

e Circa ↄtumelias quattuor cõsiderare debemus. s. significatũ nominis: reatum criminis: affectũ hominis: initũ originis. Primo circa cõtumeliam cõsiderare debemus significatũ nomis. naꝫ contumelia ꝓprie in verbis iniuriosis cõsistit. Ubi nota ꝙ verba dupliciter possunt ↄsiderari. Uno modo ƒm suam essentiã: inquantũ. s. ipsa verba sunt quidã soni audibiles. ⁊ sic nullũ nocumentũ inferũt: nisi forte grauando aures cũ aliquis loquit nimis alte. Alio modo possunt verba ↄsiderari inquãtum sunt signa representãtia aliqḋ in nocumẽtum alicui. ⁊ sic qui aliquẽ defectũ vel maluꝫ dicit alicui in detrimentũ honoris sui: vel coram multis deducẽdo ad eoꝝ noticiã vel sibi soli inquãtũ ipse loquitur cõtra reuerẽtiam audiẽtis: talis cõtumeliã infert. vñ Isidorus in lib. etymo. dicit: ꝙ cõtumeliosus ẽ qui velox ẽ ⁊ tumet verbis iniurie. Et potest sic formari ratio: Nihil auditu ꝑcipitur nisi verbũ. sed ↄtumelia. i. verbũ iniuriosum auditu ꝑcipitur: ƒm illud Hiere. xx. Audiui cõtumelias in circuitu. ergo cõtumelia in verbis iniuriosis ꝓprie cõsistit. Cõmuniter tamẽ extẽso nomie ↄtumelia etiã in factis dicit. vñ sup illud Apo. ad Ro. j. Cõtumeliosos superbos. dicit glo. Cõtumeliosi sunt q̃ dictis vel factis cõtumelias ⁊ turpia inferũt. Qḋ fit tribus modis. s. dicẽdo alicui defectũ vel culpe: vel pene: vel indigẽtie. pͦ eñ infert q̃s iniuriã alteri dicẽdo defectũ culpe. Cũ enim aliquis iniuriose dicit alicui peccatũ suũ qḋ ille fecit: puta ꝙ est fur vel adulter vel homicida vel huiusmõi talia: talis q̃ huiusmodi defectus anime dicit nõ solũ ↄuitũ dicit: sed etiã ↄtumeliam infert. qḋ Ecci. viij. ꝓhibetur: vbi sic dicit: Ne despicies hominẽ auertentem se a pctõ nec impropes ei. q. d. Ne despicias hominẽ auertentem se a peccato. s. ꝑ pñiam: sicut nec christus Magdalenã Luce. vij. Nec pater filiũ ꝓdigũ reuertentẽ Luce. xv. Sed quia frater tuus ẽ: debes gaudere sicut angeli gaudẽt de peccatore pñiam agẽte Luce. xv. Et tuipse peccator fuisti sicut ⁊ ipse. vel si nõ fuisti esse potuisti: vel adhuc esse poteris: Hec Grego. vñ subdit: Et ne impropes ei. s. pctũ qḋ fecit vel si ex fragilitate in pctũ labatur: q2 nõ est hõ qui facit bonũ ⁊ nõ peccet. 2ͦ aliquis iniuriã infert alteri verbis dicẽdo defectũ pene et ꝑte corporis. s. cũ dicit q2 est rusticus seruus cõtractus vel cecus: vel similia. Et talis conuitiũ dicit nõ ↄtumelia. Ecci. xxij. Est reuersio ad amicuꝫ excepto cõuitio ⁊ maledicto ⁊c. 3ͦ aliquis infert iniuriã alicui alteri verbis dicẽdo ei defectũ indigẽtie: puta cuꝫ aliquis iniuriose ⁊ cõtra honorẽ alterius reducit alteri ad memoriã auxiliũ qḋ ei cõtulit necessitatẽ patiẽti. ⁊ talis iniuria dicit improperiũ qḋ ꝓhibetur Ecci. xlj. Cũ dederis ne impropes. q. d. Cũ dederis aliqḋ alicui ne improperes illud sed imiteris deũ vt dicit glo. Qui dat omnibus affluẽter ⁊ nõ improperat. Jacobi. j. ita ꝙ hec est differentia inter ↄuitiũ. ↄtumeliã: ⁊ improperiũ: q2 ↄuitiũ est quando alicui improperat quasi culpa: vt si dicat ꝙ sit de illegittimo matrimonio natus: nõ eñ hoc ẽ vitiũ illius ꝫ sit vitiũ parentũ. cõtumelia ẽ ⁊ ↄuitiũ. i. opprobriũ vel vituperiũ cũ imponit vel dicit culpa. improperiuꝫ vero cũ deducit ad memoriã alteri seruitiũ in necessitate collatũ. Hec. b. Tho. scḋa scḋe. q. lxxij. arti. j. vtrũ contumelia cõsistat in verbis argu. cõtra: ⁊ in cor. q. ⁊ in solu. j. ⁊. ij. argu. Et Alex. scḋa pte summe. q. xxxvj. de cõtumelia arti. j. q. ij. de diffinitione ⁊ differẽtia ↄuitij ↄtumelie ⁊ improperij. De impropante dicit: Ecci. xx. Datũ insipiẽtis non

d erit tibi vtile nã oculi eius septẽplices sũt: exigua dabit ⁊ multa improbabit. In quo vbo de dono insipiẽtis tangunt quinq̃. Primũ est dãtis stoliditas ibi Datũ insipiẽtis. s. qui nõ seruat modũ in dãdo. Scḋm muneris infructuositas: ibi Nõ erit tibi vtile: q2 nõ dat ꝓ tuo bono sed ꝓ suo. Tertiũ est intẽtionis prauitas: ibi Oculi eius septẽplices sunt ad oñdendũ ꝙ intẽtio dantis est multiplex ⁊ ad varia emolumẽta intendẽs. dat eñ emolimẽtũ indesperando: importune exigẽdo: multociẽs impropando: diuitiis tuoꝝ ambiẽdo: te sibi subijciẽdo: inde maniter gloriãdo. datũ multo maius q̃ sit reputãdo ꝓp qḋ dicit habere oculos septẽplices. Quartũ est doni modicitas: ibi Exigua dabit. Quintũ est impropãdi facilitas: ibi Et multa improbabit. Cuius ↄtrariũ dicitur Ecci. xj. Cuꝫ dederis ne impropes: vt. s. ¶ Cõtumelias aliquis cõtumelias alteri dicit triplici ratione. CAP. II.

f Secũdo ꝓncipaliter circa ↄtumeliã cõsiderare debemus reatũ criminis: vtrũ. s. cõtumelia sit peccatũ. Ubi nota: ꝙ verba dupliciter possunt cõsiderari. Uno mõ inquantũ sunt quidã soni: ⁊ tũc non est in verbis peccatũ. eo ꝙ nõ sunt in nocumentũ alioꝝ: vt pꝫ ca. precedẽti. Alio mõ possunt verba ↄsiderari inquãtũ aliquid significãt: que quidẽ significatio ex intẽtione vel affectiõe loquẽtis ꝓcedit. ⁊ ideo ad sciendũ vtruꝫ in verbis q̃ quis loquit cõtra aliquẽ sit peccatũ: maxie considerandũ est ex quo affectu vel ex qua intentione aliqs cõtra aliũ verba ꝓferat. Triplici ergo de causa aliqs cõtumelias. i. verba iniuriosa põt dicere alteri. s. causa solatiãdi: vel ex leuitate animi: vel ex correctione ꝓximi: ex liuore odij. Primo aliqs ↄtumeliã infert alteri causa solatiãdi vl ex leuitate animi: puta qñ quis incaute. s. ex labilitate lingue ⁊ ex ludo infert aliqua verba iniuriosa: tũc si talia verba nõ sunt in detrimẽtum alterius sunt peccatũ veniale. Si vero ex incautela: ⁊ ex ludo cõtra honorẽ alterius ꝓfert verbuꝫ iniuriosum tunc mortaliter peccat: etiã si hoc nõ intẽdat: sic si aliqs incaute ludẽs cũ alio eum grauiter ledat: mortali culpa nõ caret. Scḋo aliqs verba iniuriosa infert alteri ex correctione ꝓximi. ⁊ tũc tale verbũ zelo correctiõis platũ nec cõtumelia neq̃ ↄuitiũ dici põt. ⁊ tale nõ est peccatũ: ꝫ meritoriũ. Cuius ratio ẽ: q2 sicut licet alicui causa discipline seu correctiõis aliquẽ verberare ⁊ in rebus etiaꝫ ↄdẽnare: sic cã correctiõis põt aliqs verbũ ↄuitiosum ↄtra aliquẽ dicere qḋ pꝫ exẽplo christi q̃ apostolos stultos ⁊ sine in-

tellectu vocauit: ⁊ exemplo Pauli q̄ galathas insensatos vocauit. Raro tamē ⁊ ex magna necessitate ⁊ vtilitate et cū moderamine huiusmodi obiurgationes sunt faciēde vt dicit Aug. in lib. de sermone dñi in mōte. Tertio dicit aliquis verba iniuriosa alteri ex liuore odij. s. cā dehonorādi ⁊ vlciscēdi: ⁊ tūc talis cōtumelia est pctm̄ mortale. Qd̄ tripliciť ꝓbo. s. intētione: similitudine: ratiōe. p° ex loquētis intētione sic: Pctā verboꝝ ex intētione ꝓferentis alleuiant ⁊ aggrauant: vt p; s̄. Et ideo si loquētis intētio ad hoc feraṫ. vt ex ira vel ex odio ⁊ ex vindicta cōtra aliū ꝓferat verbū iniuriosum: talis cōtumelia est peccatū mortale. 2° hoc idē ꝓbo compatione vel similitudine sic: Nō minus peccat q̄ alteri ꝯuitiū vel ꝯtumelias infert: q̄ᷓ qui rapinā vel furtum facit: eo q᷑ hō nō minus amat honorē suū q̄ᷓ rem possessaꝫ. sed q̄ aufert alteri qd̄ est suū mortaliter peccat: ḡ magis q̄ infert ꝯtumeliā alteri. 3° hoc idē ꝓbo ratiōe sic: Nihil mereť penā eternam nisi peccatū mortale sꝫ ꝯtumeliosus mereť penā eternaꝫ: vt dicit Matthei. v. Qui dixerit fratri suo racha vel fatue reus erit gehēne ignis. i. q̄ ex iracūdia vel furore ad determinata verba ⁊ ꝯuitia processerit: reus erit pena inferni: ḡ cōtumelia hoc mō est peccatū mortale. Hec bea. Tho. scd̄a scd̄e. q. lxxij. arti. ij. vtrū cōtumelia sit peccatuꝫ: arg. cōtra: ⁊ in cor. q. ⁊ in solu. arg.

¶ Q; aliq̄s ꝯtumelias illatas debet sustinere. CA. III.

t Ertio ꝑncipaliter circa ꝯtumeliaꝫ ꝯsiderare debemus affectū hoīs. s. vtrū aliq̄s cōtumelias sibi illatas debeat sustinere. Et q̄ᷓtum ad hoc dico: q᷑ aliud ē ꝯtumeliā repellere: ⁊ aliud est cōtumeliā sufferre: ⁊ aliud ē ꝯtumeliā repēdere. Primū enī. s. ꝯtumelias repellere pōt tribus modis. s. puniēdo: repugnādo: impediēdo. p° ꝯtumelias sibi dictas vel factas pōt quis licite repellere puniēdo: vt ille q̄ auctoritatem sup hoc habet. vñ contumelia illis ꝑncipis ⁊ manu militis ē puniēda. vñ apo. ad Ro. xiij. Nō enī sine causa gladiū portat: dei enī minister ē vindex in irā ei qui male facit. 2° cōtumelia repelliť repugnādo ⁊ tunc pōt repelli licite cogēte necessitate nō vlciscēdi libidine. Req. infra Homicidiū. 3° mō pōt repelli iniuria impediēdo ⁊ sic iniuriā repellere oībus licet. vñ saluator pcussus alapa pcussorē reprehēdit nec alterā maxillaꝫ ꝓbuit dicens Joh. xviij. Quid me cedis? Et similiter paul⁹ munit⁹ militibus impediuit iudeos ne sibi inferrēt iniuriā. Secūdo dico: q᷑ cōtumelias ferre aliqn̄ est peccatū: aliquādo ē necessariū vel meritoriū. Primo dico: q᷑ cōtumeliā sibi factā sufferre vel tacere ē peccatū: puta si hō cōtumeliā sibi factā sufferret ⁊ taceret hoc aīo vel hac intētione vt tacēdo ꝯtumeliantē ad iracundiā ꝓuocaret: hoc ē peccatū: eo q᷑ ꝑtinet ad vindictā. Scd̄o ꝯtumeliam sibi factā sufferre ⁊ tacere ē necessariū triplici ratiōe. p° ratione incorrigibilitatis. Cū enī ꝯtumeliā inferēs ē incorrigibilis: tūc ille q̄ cōtumeliā patiť tali respōdere nō debet. vñ christus nō r̄ndit herodi Luce. xxiij. nec pilato: vt diciť Joh. xix. nec ꝑncipibus sacerdotū nec scribis: vt dicitur Matthei. xxvi. ⁊ Luce. xxij. tāq̄ᷓ obstinatis. Respōdit tñ Petro tāq̄ᷓ corrigibili ipm̄ dure corripiēdo: vt dicitur Matthei. xvj. 2° nō debet q̄s ꝯtumeliā sibi inferēti r̄ndere ratiōe vitāde temeritatis. ita dr̄ Prouer. xxvi. Ne respōdeas stulto iuxta stulticiā suā ne ei similis efficiaris. 3° nō debet q̄s sibi cōtumeliā inferēti r̄ndere ratione ꝯseruāde virtutis. cū enī q̄s tacet ꝓp irā vitandā vt det locū ire sm̄ apostolū: ⁊ ꝓp patiēam ꝯseruandā: tūc tacere ⁊ nō r̄ndere est meritoriū. Ratio hui⁹ est: q: sicut paciētia ē necessaria in his que cōtra nos fiūt: ita etiā ē necessaria in his que cōtra nos dicunť. Precepta autē paciētie in pparatione animi sunt habēda: sicut dicit Aug. in lib. de sermone dñi in mōte: exponēs illud preceptuꝫ Matth. v. Si pcusserit te in vna maxilla ꝓbe ei ⁊ alterā. vbi innuit Aug. q᷑ tam ī verbis q̄ cōtra nos dicunť: q̄ᷓ etiā in factis q̄ cōtra nos fiūt patiētiā in aīo debem⁹ habere vt hō habeat animū pparatū hec ⁊ alia sustinēdi si necesse fuerit. vñ Ecci. viij. Nō litiges cū homine linguato: ⁊ nō instruas in ignē illi⁹ ligna. In q̄bus verbis docet sapiēs spāliter cū trib⁹ nō litigare. s. cū potēte: q: ꝑ potētiā te opprimet: cū diuite q: ꝑ pecuniā te vincit: cū loquace q: ꝑ linguā te decipiet ⁊ ꝯfundet. Et iō ī psal. diciť Qui inquirebant mala mihi: locuti sunt vanitates. Et postea subdiť: Ego autē tāq̄ᷓ surdus nō audiebā: ⁊ sicut mutus nō aperiēs os suū. Que verba sm̄ glosam sic exponunť. Qui inquirebāt. q. d. q: nō inueniebāt: ideo inquirebāt mala mihi. Prouer. xj. Qui inuestigator ē maloꝝ: opprimetur ab eis. Tales enī locuti sunt vanitates. i. fictetia falsa. Et subdiť patiētia: Ego autē tāq̄ᷓ surdus. non dicit Surdus: q: nō est virt⁹: sed tanq̄ᷓ surdus. Cū enī nō esset surdus ⁊ teneret se tāq̄ᷓ surdū: q: nollet audire ad cordis murmurationē: signū est patiētie. Et subdit Et sicut mutus. nō dicit q᷑ sit mutus sed sicut mut⁹ nō respōdendo. ⁊ hoc ē scd̄m patiētie signū. Tertio verboꝝ ꝯtumeliaꝫ repellere debemus in casu necessitatis. ⁊ hoc duplici ratione. Prima rō est: vt ꝯtumeliātis elatio vel audacia ꝯprimať ⁊ ꝯpescať. vñ Prouer. xxvi. R̄nde stulto iuxta stulticiā suā ne sibi sapiēs videať. Scd̄a rō est ne alioꝝ profectus impediať ꝑ cōtumelias illatas nobis. vñ Greg. sup ezechielē Omelia. ix. sic ait: Hi quoꝝ vita in exēplo imitationis ē posita: debēt si possunt detrahentiū sibi verba ꝯpescere: ne eoꝝ predicationē nō audiāt qui audire poterant. Hec. b. Tho. scd̄a scd̄e. q. lxxij. arti. iij. vtrū aliq̄s contumelias sibi illatas debeat sustinere: argumēto cōtra: ⁊ in cor. q. ⁊ in solu. iij. arg. Ubi nota: q᷑ in casu necessitatis debet aliq̄s moderate reprimere nō solū ꝯtumeliam propriā: sed etiā alienā ꝓp officiū charitatis: nō ꝓp cupiditatem priuati honoris. Et si queris: qd̄ ē magis meritoriū: vel reprimere ꝯtumeliā ꝓpriā: vel alienā? R̄deo ⁊ dico magis ꝓuenit ex charitatis affectu repellere ꝯtumelias alienas q̄ᷓ ꝓprias. Cuius rō est: q: in hoc q᷑ aliquis reprimit ꝯtumelias alienas nō timeť cupiditas priuati honoris sicut timeť cū aliquis repellit ꝯtumelias ꝓprias. ⁊ iō repellere cōtumelias alienas videť prouenire ex maiori charitatis affectu: vt dicit. b. Tho. ibidē in solu. j. ⁊. ij. argumēti.

¶ Que contumelia est sustinenda ⁊ que non. CAP. IIII.

a D euidentiā autē precedētis ca. ē sciendū: q᷑ circa ꝯtumeliā repellendā vel sustinēdā sunt considerāda tria. s. status: tēpus: modus. Primo est cōsiderandus ꝑsone ꝯtumeliā faciētis ⁊ patiētis status. Si enī ꝯtumelia inferť ꝑsone ꝓprie ⁊ ꝓsumiť de medicina morbi: tūc ē ꝯtumelia sustinēda. si vero inferť supiori ininiuriā officij tūc est ꝯtumelia puniēda. vñ Chrys. sup illud Matth. iiij. Uade sathana. sic ait: Discamus exemplo christi nostras quidē iniurias magnanimiter sustinere: dei autē iniurias nec vsq̄ᷓ ad auditū sufferre: qm̄ in ꝓprijs iniurijs esse quēpiā patientē laudabile est. iniurias autē dei dissimulare nimis est impiuꝫ. Scd̄o ꝯsiderare tēpus quo q̄s ꝯtumeliā inferť. Nā tpe q° cōuitiās est in furore nō ꝯpetit redargutio vel correctio. sedato vero furore sic: q: tunc ad correctionē est aptus. Tertio ꝯsiderādus ē mod⁹: q: interdū meli⁹ fit ꝯtumeliātis correctio silēdo q̄ᷓ r̄ndendo. Et hoc duplici rōe. Prima est q: plus ē vincere sui ipsius vitiuꝫ q̄ᷓ ꝑsonā vt dicitur Prouer. xvj. Melior ē patiēs viro forti ⁊c. Scd̄a ē: quia nullus vinciť ab alio in ꝯuitijs nisi a seipso vincať. Uincitur autē a seipso aliq̄s tribus modis. p° ꝑ hoc q᷑ ē cā

ɔtriti. 2° ſi dolet de ɔuitio pȝ ſe ⁊ nõ ꝓpter ɔuitiantem. 3° cũ impotentẽ ſe eſtimat ad vincendũ. vñ Chryſo. Sit aliquis vir mirabilis ⁊ magnꝯ ⁊ oẽs cũ vocẽt mechũ fu rem: homicidaꝫ. ille vero nõ moleſteť nec cõſcius ſit ſibi alicuiꝯ talis: ⁊ ſi multi de eo talẽ opinionẽ habeãt nõ ẽ cõtumeliã paſſus ſed illi ſeipſos ɔfuderũt. ille autẽ nõ eſt confuſus. Dec Alex. ij. pte ſum. de cõtumelia. q. xxxvi. arti. iij. vtrũ cõtumelia ſit ſuſtinẽda: in cor. q. Et ibidem arti. iiij. vtrũ cõtumelia ſit vindicãda ſilẽdo vel reſpondendo: in cor. q.

℄ De contumelia ex quattuor vitijs oriť vel cauſatur. CA.V.

Q Uarto ⁊ vltimo ꝑncipaliter circa ɔtumeliã conſiderare debemꝯ initiuꝫ originis. ſ. a quo peccato oriť cõtumelia. Ubi nota: ꝙ cõtumelia ex q̃ttuor vitiis oritur. ſ. ex Jra. ſtulticia. inimicicia. ſuperbia. Primo enĩ cõtumelia oriť ex ira: vt dicit. b. Grego. xxxi. moral. ⁊ hoc ex pte finis ipſius ire q̃ eſt vindicta. Et quo talẽ rõeꝫ formo: Finis ire ẽ vindicta. ſed nulla vindicta irato ẽ magis in ꝓmptu q̃ inferre ɔtumeliã alteri: ḡ pncipaliter ⁊ directe ex ira oritur ɔtumelia. Scdo ɔtumelia oritur ex ſtulticia. ita dicit Prouer. xx. Omnes ſtulti miſcenť ɔtumelijs vel eas alijs inferẽdo vel alijs ɔuitiãtibus ſe intermiſcẽdo. Ratio autẽ quare cõtumelia oriť ex ſtulticia ẽ: q2 ſm phm. vij. Ethi. Jra nõ perfecte audit rationẽ. ⁊ ſic iratꝯ patiť rõnis defectũ. ⁊ ſic ɔuenit cum ſtulticia inferẽdo alijs ɔtumelias: velut iratꝯ facit. Tertio cõtumelia oriť ex ſupbia ⁊ hoc diſpoſitiõe: q2 ſupbia diſponit ad ɔtumeliã. vñ Prouer. xi. Ubi ſupbia ibi cõtumelia. q. d. Ubi ſupbia ſua facta alijs ꝑponẽs ⁊ aliorum poſtponẽs: ibi ⁊ ɔtumelia actiue ⁊ paſſiue. talis. n. infert alij ɔtumeliã ⁊ frequenter inferť ei: Prouer. xiij. Jnter ſupbos iurgia ſunt. Rõ autẽ quare ſupbia diſponit ⁊ inducit ad ɔtumeliã eſt: q2 ſupbi eſtimãt alios inferiores ſe: ⁊ iõ facilius alios ɔtemnũt ⁊ eis facilius iraſcunť: vtpote reputãtes indignũ quicq̃d cõtra eorũ voluntatẽ agiť. Quarto ɔtumelia oriť ex inimicicia. Cuiꝯ ratio eſt: q2 ille q̃ odit aliũ ei ɔtumeliã infert. cũ enĩ vox ſit ſignũ cordis: inimicicia cordis ẽ cauſa ɔtumelie oris.

Sed forte queres: q̃s magis peccat: an q̃ ex odio ɔtumeliã infert: an q̃ ex ira? Rñdeo ⁊ dico: ꝙ inferẽs contumeliã ex odio inq̃ntũ odiũ eſt peiꝯ ira vt dicit phs. ij. rhe to. Ubi nota: ꝙ iratꝯ intẽdit manifeſtã offenſam de q̃ nõ curat odiẽs: ⁊ iõ ɔtumelia q̃ importat manifeſtaꝫ offenſam: magł ptinet ad irã q̃ ad odiũ. Dec. b. Tho. ſcda ſcde. q. lxxij. arti. iiij. vtrũ ɔtumelia oriať ex ira argu. contra: ⁊ in cor. q. ⁊ in ſolu. argu. Req. infra Jniuria: ⁊ infra. Uindicta.

℄ Quid dicitur contritio ⁊ quomodo differt ab attritione. CAP.I

Contritio Circa ɔtritionẽ ſex p ordinẽ ɔſiderare debemus. ſ. ꝓprietatẽ ſignificatiõis: ɔgruitatẽ diffinitiõis quãtitatẽ augmẽtationis cõtinuitatẽ durationis: ſagacitateꝫ electiõis vtilitatẽ operationis. Primo circa ɔtritionẽ ɔſiderare debemꝯ ꝓprietatẽ ſignificatiõis. nã ɔtritio dicit ſimul de multis tritio. Differt autem attritio a ɔtritione ſicut differt fractio a ɔminutiõe. qȝ pȝ in corpalibus ⁊ in ſpũalibus. Jn corpalibꝯ: vt pȝ. iiij. metheoroꝝ frãgi enĩ dicunť aliq̃ q̃ñ diuidunť in magnas ptes: ſed cõminui ⁊ ɔteri dicunť q̃ñ ad ptes minimas reducunť. Sic i ſpũalibꝯ ſignificat ɔtritio pfectã diſplicẽtiã voluntatis de pctis ɔmiſſis. attritio vero ſignificať q̃ndã diſplicentiã impfectã. vñ q2 ad remiſſionẽ pctĩ requiritur ꝙ hõ totaliť affectuꝫ peccati dimittat: iõ actus ille quo pctm̃ remittiť cõtritio nominať p ſimilitudineꝫ ad corpꝯ qȝ quidẽ tũc diciť eſſe cõtritũ quãdo oẽs ptes eiꝯ per diuiſionẽ ſimul ad minima ſunt reducte: vt pȝ. Sed forte queres vtrũ attritio fiat cõtritio? Rñdeo ⁊ dico ꝙ nõ. qȝ probo triplici rõne. Prima ẽ talis: Diuerſi motꝯ vel actꝯ ſunt q̃ ſunt a diuerſis motoribꝯ vel agentibus. ſꝫ attritio ẽ a gratia gratis data. cõtritio ẽ a gratia gratũ faciẽte: ḡ ⁊c. Scda ẽ talis: Timor ſeruilis ẽ principiũ attritionis. timor initialis vel filialis ẽ principiũ ɔtritionis. ſed timor ſeruilis nũq̃ ſimul ſit initialis ⁊ filialis: imo ſimpliciť differũt: ḡ attritio nũq̃ fit ɔtritio. Tertia ratio eſt talis: Attritio nõ opponiť peccato. ɔtritio vero opponitur pctõ. Jdẽ autẽ eidẽ opponi ⁊ nõ opponi ẽ impoſſibile ḡ ⁊c. Q autẽ attritio ſimul ſtet cũ pctõ cõtritio vero nullũ ſecũ patiať pctm̃ pȝ: q2 cũ aliquis atteriť de aliq̃bus pctis ſuis adhuc habet volũtatẽ alioꝝ nec vniuerſaliter dolet. Cũ autẽ gratia infundiť ⁊ ɔteritur: dimittit illã malã voluntatẽ ⁊ ſimpliciť de oĩbus dolet. Ubi nota ꝙ ad ɔſummatã iuſtificationẽ qua fit remiſſio ⁊ a culpa ⁊ a pena requiriť triplex dolor. ſ. antecedẽs iuſtificationẽ: ⁊ coexiſtẽs: ⁊ ſubſequẽs. Primꝯ dolor. ſ. antecedens ẽ dolor attritiõis: vt. ſ. hõ ſe ad iuſtificationẽ prepararet faciẽdo qȝ in ſe eſt. Scdus ẽ dolor cõtritionis ſacramẽtalis. Tertiꝯ eſt dolor ſatiſfactorius. Dec. b. Tho. iiij. ſcrip. ſen. di. xvij. de ɔtritione: arti. j. q. j. vtrũ ɔtritio ſit dolor p peccatis aſſumptꝯ: in cor. q ⁊ ibidẽ. q ij. vtrũ cõtritio ſit actus virtutis: in ſolu. iij. arg. Et pe. de thar. ibidẽ arti. j. q. iiij. vtrũ attritio ſit idẽ qȝ ɔtritio in duobus arg. cõtra: ⁊ in cor. q. Et Alex. iiij. pte ſum. q. cliiij. de ɔtritione: arti. ij. vtrũ attritio ſit idẽ qȝ cõtritio in duobꝯ argu. cõtra: ⁊ in cor. q. Et ibidẽ de ordine attritionis ad ɔtritionẽ: arti. ij. vtrũ attritio p̃cedat ɔtritionẽ: in cor q.

℄ Q in ɔtritiõe ɔſiderãda ſunt tria: ⁊ que. CAP.II.

A D maiorẽ autẽ euidentiã precedẽtis cap. ẽ ſciendũ ꝙ in ɔtritione penitẽtie ſunt attẽdenda tria ſcꝫ qȝ ɔteriť: a quo ɔteriť: ⁊ ad q̃d ɔtritio terminatur. Primo nota qȝ ɔteriť. nã illud qȝ ɔteritur eſt cor peccatoris qȝ eſt tãq̃ vas plenũ veneno. Ratio quare cor peccatoris debeat ɔteri ad remiſſionẽ pctĩ eſt iſta q2 initiũ peccati ẽ ſupbia p quã hõ ſenſui ſuo inherens a mãdatis dei recedit. ⁊ iõ oportet ꝙ illud qȝ deſtruit peccatũ: hominẽ a ſuo ſenſu diſcedere faciat. ille autẽ qui pſeuerat in ſenſu ſuo rigidꝯ ⁊ durus p ſimilitudinẽ vocať vñ ⁊ frãgi aliq̃s diciť quãdo diuelliť a ſuo ſenſu. Oportet ḡ ad plenã remiſſionẽ pctĩ ꝙ hõ p ɔtritionẽ totaliter omnẽ ſenſum ⁊ effectũ peccati dimittat: ⁊ hoc ẽ ɔteri cor ſcꝫ habere pfectã diſplicentiã de oĩbus peccatis a ſe commiſſis. Dec. b. Tho iiij. ſcrip. ſen. diſt xvij. de ɔtritiõe arti. j. q. j. vtrũ ɔtritio ſit dolor p peccatis aſſumptus: i cor. q. Scdo nota quo cor ɔteriť. Nam cor duplici mola ɔteritur. Una ẽ ſupius ſurſum eleuãs ⁊ hec eſt ſpes venie ex ɔſideratiõe diuine miſericordie. Alia mola ẽ deorſum deprimẽs. ſ. timor pene veniẽs ex ɔſideratiõe diuine iuſticie. Tertio nota ad q̃d ɔtritio terminať. ⁊ tũc dico: ꝙ ad iſtũ finẽ ɔteriť vt peccati delectatio totaliter effundať: iõ diciť ɔtritio nõ fractio. Nã fractio ẽ in partes impfecte diuiſas. cõtritio vero ẽ in ptes minimas et pfecte diuiſas: vt pȝ cap. precedẽti. Tũc enĩ vas frangitur imperfecte. ſ. in ptes maiores q̃ñ odor vel color vel ſapor remanet i ptibus vaſis. ſed q̃ñ vas ɔminuiť nihil remanet in ptibus vaſis coloris odoris vel ſaporis. Sic a ſimili cũ cor frangiť p attritionẽ delectatio pctĩ adhuc remanet. ſed cũ cor ɔteriť vel p ɔtritionẽ frangiť habẽdo pfectã diſplicẽtiã de pctõ: tũc nihil coloris odoris ſaporis. id ẽ delectatiõis pctĩ remanet. vñ tũc fit vas in honorem ſanctificatũ. Dec Alex. iiij. pte ſum. de ɔtritione: ar. iij. de ratiõe huiꝯ nominis ɔtritio: in cor. q. in fine.

℄ Diffinitio ɔtritiõis ſm Jſidoꝝ. CAP.III.

Ecūdo pncipaliter circa ↄtritionē ↄſiderare de- bemus ↄgruitatē diffinitiōis. Nā ↄtritio comu- niēter diffinit tam a doctorib' ꝙ etiā ab Iſido- ro: Primo enī ↄtritio a doctorib' ſic diffinit: Contri- tio ē dolor ꝑ pctīs voluītarie aſſumpt' cū ꝓpoſito ↄfitē- di ⁊ ſatiſfaciēdi. Que quidē diffinitio magiſtralis tāgit quattuor neceſſaria ↄtritioni. ſ. ↄtritiōis actū qꝛ ↄtritio ē dolor: obiectū qꝛ ꝑ pctīs: modū qꝛ voluītarie aſſumptus effectū vel terminū. ſ. cum ꝓpoſito ↄfitēdi ⁊ ſatiſfaciēdi.

Pͦio tangit ↄtritiōis actū dicēs: ꝙ ↄtritio eſt dolor. Ubi nota: ꝙ duplex ē dolor vt dicit. b. Augu. xiiij. lib. de citi. dei. ſ. dolor ſenſibilis: ⁊ dolor mētalis. Primus do- lor. ſ. ſenſibilis q̄ eſt quedā paſſio i carne vel in pte ſenſi- tiua nō eſt eſſentialiꝰ ↄtritio ſed effect' ↄtritiōis. Sicut enī pena exterior corpalis ē effect' virtutis pnīe ad recō- ciliandū offenſam q̄ in deū ↄmiſſa ē officio mēbꝛoꝝ: ſic virtus pnīe infert dolorē ipſi ↄcupiſcibili ad recōciliene- dū offenſam q̄ in deū eſt ↄmiſſa ꝑ inordinatū actuꝫ ptīs ſenſitiue. ſ. virtutis ↄcupiſcibilis. Alius dolor ē mētalis. ſ. in volūtate q̄ nihil aliud ē ꝙ diſplicētia peccati ratiōe ſue defoꝛmitatis. ſ. inquātū pctīn eſt in offenſaꝫ dei. ⁊ ta- lis dolor eſſentialiter ē ↄtritio. Dec. b. Tho. iiij. ſcrip. ſen. diſt. xvij. de ↄtritiōe arti. i. q. ij. vtrū ↄtritio ſit actus virtu- tis: in ſolu. i. arg. Sed forte argues i oppoſitū. ſ. ꝙ con- tritio nō ē dolor tali ratione. Dolor differt a timore: q2 timor ē de malo futuro ſed dolor de malo pñti. ſed pcā de q̄bus hō ↄteritur nō ſunt qn̄ eſt ↄtritio: ḡ non eſt do- lor. Rn̄deo trib' modis. Pͦ: qꝛ q̄uis dolor ſenſibilis ſit tm̄ pñtiū. tamē dolor mētalis. ſ. volūtarius eſt tā pñē- tiū ꝙ preteritoꝝ. 2° qꝛ pctm̄ lꝫ nō ſit pñs quo ad eſſenti- am: eſt tm̄ pñs quo ad memoriā. 3° qꝛ licet pctm̄ nō ſit pñs actu: eſt tm̄ pñs quo ad effectū vel reatū vel damnuꝫ. ſ. ꝑ ꝙ qd aliquo mō recupari non pōt. Dec. b. Tho. vbi. ſ. immediate arti. ij. q. i. vtrū ↄtritio ſit dolor. Scd̄o diffinitio ↄtritionis tāgit ↄtritionis obiectū. ſ. de quo ē ↄtritio. vn̄ dicit ꝙ ↄtritio ē dolor de peccatis. qd̄ tali ra- tione oſtēdo. Cōtritio eſt ps pnīe. ſed pnīa debet fieri de peccatis. Ubi nota: ꝙ ſicut in cōtritione requirit dolor: ita etiā gaudiū ſpes ⁊ pudor. oportet enī ꝙ contritus ha- beat dulcorē: ſpem: pudorē: ſed pncipaliter dolorē. Cui' ratio ē: qꝛ illa tria nō ita directe reſpiciūt pctm̄ ſed ma- gis alia. verbi gratia: Spes quā ↄtritus habet non reſpi- cit ipſam culpā ſed diuinā miſericordiā. Similiter gau- diū qd̄ ↄtritus hꝫ nō reſpicit ipſum pctm̄: ſed potius gra- tiā dei ex ↄtritione recupatam: vel gaudiū qd̄ ↄtritus hꝫ reſpicit ipſum dolorē ꝑ quē recupatur gratia: gaudet. n. qꝛ de pctō dolet: ſicut etiā aliqn̄ aliꝗs dolet ſe priꝰ nō doluiſſe. Similiꝰ pudor quē contritio habet nō reſpicit ipm̄ peccatū directe ſed peccati effectū qui ē infamia: nā verecūdia ē timor ingloriatiōis. i. infamie. Cōtritus enī habet pudorē ex ↄſideratione tā diuine ꝙ humane infa- mie ex turpi. ſed dolor directe reſpicit ipm̄ pctm̄. ⁊ iō cō- tritio q̄ ordinat ad deletionē peccati magis dicit dolor ꝙ aliqd̄ predictoꝝ. Dec. b. Tho. vbi ſupra arti. i. q. iiij. in ſo- lu. iij. argu. Ubi nota ꝙ nō ſolū pctā que ↄſiſtūt in dele- ctatione ſanant dolore cordis ſicut vnū ↄtrariuꝫ curatur ꝑ aliud: ſed etiā pctā que cōmittunt dolore cordis: puta accidia ⁊ inuidia curant dolore: qꝛ dolor inordinat' do- lore ordinato ſanari pōt ⁊ debet: vt dicit. b. Tho. ibidem in ſolu. v. arg. Sed forte argues in oppoſitū. ſ. ꝙ cōtri- tio nō ſit dolor de pctīs pteritis: aut eniꝫ vult ea nō eſſe: aut nō fuiſſe. Si vult ea nō eſſe ⁊ iā nō ſunt: ḡ iaꝫ habet qd̄ vult ḡ magis gaudiū eſt ꝙ dolor. Si autē vult nō fu- iſſe. Cōtra. Uolūtas rationabilis ⁊ diſcreta non ē ei' qd̄ eſt ſimpliciꝰ impoſſibile. Sꝫ impoſſibile ē pctm̄ factum nō fuiſſe. ḡ ↄtritio nō eſt dolor de pctīs ↄmiſſis. Rn̄deo

⁊ dico: ꝙ q̄uis volūtas cōpleta ⁊ abſoluta alicui' ſapiē- tis nō poſſit eſſe de aliquo impoſſibili: tn̄ volūtas ↄditi- onata: que ⁊ velleitas dicit: pōt eſſe de impoſſibili: quā velleitatē. i. ↄditionata volūtate etiā ſapiens aliqd̄ vellet qd̄ impoſſibile ē ſi poſſibile foret. ⁊ iſta volūtas ſic cōdi- tionata ſufficit ad dolorē cauſandū: ⁊ pcipue qn̄ impoſ- ſibilitas obtinēdi qd̄ volum' ex nobis puenit: ⁊ ſic ē in ꝓpoſito. Dec. b. Tho. ibidē in ſolu. iij. arg. Si vero ali- ter vis rn̄dere dicas: ꝙ lꝫ nō feciſſe pctm̄ ſit impoſſibile: tn̄ rōnabiliter ⁊ ordinate licet velle nō feciſſe qd̄ demeri- toriū factū eſt. verbi gratia: Sicut bon' fili' vellet patrē ſuū mortuū nō eſſe mortuū. Dec. Alexan. iiij. pte ſum. de quiditate cōtritionis: arti. i. vtruꝫ cōtritio ſit dolor: in ſo. iij. arg. Tertio cōtritionis diffinitio tāgit doloris mo- dū. vn̄ dicit: ꝙ ↄtritio ē dolor de pctīs voluītarie aſſum- ptus. Dicit enī ꝙ dolor ↄtritiōis ē volūtarie aſſumptus triplici rōe. Prima ē ad oñdendū ꝙ electio requirit ad actū virtutis: vt exponit. b. tho. iiij. ſcrip. ſent. diſt. xvij. de ↄtritione: arti. i. q. i. vtrū ↄtritio ſit dolor ꝑ pctīs volunta- rie aſſumpt': in cor. q. Scd̄a rō quare dicit ꝙ ↄtritio eſt dolor volūtarie aſſumptus: eſt ad oñdendū ꝙ ſicut pctm̄ fuit volūtariū: ita dolor ↄtritiōis neceſſario debet eē vo- lūtarius: ita dicit dolor aſſumpt': hec autem aſſumptio doloris ē diſſenſus volūtatis a malo ↄmiſſo vt exponit Alex. iiij. pte ſum. q. cxxxij. arti. iiij. vtrū ↄtritio ſit dolor ꝑ pctīs aſſumpt': in cor. q. Tertia rō quare dicit volūta- rie aſſumpt' eſt. ⁊ qꝛ dolor volūtarius poſſet eſſe de bo- no alieno: ⁊ tūc nō eſt meritori' ſed demeritori': iō tan- git obiectū de quo iſte dolor volūtarie eſt aſſumptus. ſ. de pctō: vt exponit Petr' de thar. iiij. ſen. di. xvij. de cō- tritione. arti. i. q. i. vtrū cōtritio a magiſtris ↄueniēter diſ- finiat: in cor. q. Dicit autē iſte dolor q̄ eſt ↄtritio aſſum- ptus nō datus hac rōe: qꝛ deus p̄mo dat gratiā ipſi: ⁊ iō gratia magis ꝓprie ē donū vel datū dei ꝙ aſſumptū. ſed habita dei gratia pōt q̄libet ꝑ pctīs dolorē aſſumere iō dicit aſſumpt' vt exponit Alex. vbi. ſ. in cor. q. imme- diate. Sed forte argues in oppoſitū: ꝙ ipſe dolor pro pctīs q̄ eſt ipſa ↄtritio nō ſit aſſumpt' tali rōe: Qd̄ datur nō aſſumit. ſed ↄtritio ꝑ pctīs nobis a deo daꝰ: ḡ nō aſ- ſumit. Rn̄deo ⁊ dico: ꝙ ↄtritio ē a ſolo deo q̄tū ad for- mam q̄ informat. ſ. q̄tū ad gratiā. ſed q̄tū ad ſubſtātiā actus ē a libero arbitrio ⁊ a deo q̄ opatur i omnibus opi- bus ⁊ nature ⁊ volūtatis: vt dicit. b. tho. iiij. ſcrip. ſen. di. xvij. de ↄtritiōe: arti. i. vtrū ↄtritio ſit dolor ꝑ pctīs volū- tarie aſſumpt': in ſolu. vj. arg. ⁊ petr' de thar. ⁊ Alexan. ibidē. Quarto ⁊ vltio diffinitio magiſtralis tāgit con- tritiōis effectū. vn̄ ſubiūgit: Cū ꝓpoſito ↄfitēdi ⁊ ſatiſfa- ciēdi. Nā ↄtritiōi ſemꝑ eſt annexū ꝓpoſitū ↄfitēdi ⁊ ſa- tiſfaciēdi: ſine quo ꝓpoſito nō eſt ↄtritio. Sed forte ar- gues in ↄtrariū. ſ. ꝙ ↄtritio nō habeat ꝓpoſitū ↄfeſſiōis ⁊ ſatiſfactiōis: ⁊ ita poſſet eſſe ↄtritio ſine iſtoꝝ duoꝝ ꝓ- poſito. Primo ꝙ ↄtritio poſſit eſſe ſine ꝓpoſito ↄfitēdi: ꝓbo duplici rōe. Pͣia rō eſt talis: Interdū ↄfitet q̄ nō ↄtritus: poſtea vero ↄterit. ⁊ tūc vt cōiter dicit nō eſt ne- ceſſe iterū cōfiteri: nec habere ꝓpoſitū ↄfitēdi: ḡ quando ↄtritio cōfeſſionē ſequit vt pꝫ nō oꝫ in cōtritiōe eſſe ꝓ- poſitū cōfitēdi. Rn̄deo ⁊ dico ꝙ cōtritio naturaliter pcē- dit ↄfeſſionē. ſed ꝙ aliqn̄ ↄtritio ↄfeſſionē ſequat: hꝰ eſt ꝑ accidēs. ſ. ex defectu penitētis: ⁊ tn̄ ſuā fictionē ↄfiteri tenet: vt pꝫ. ſ. Cōfeſſio. Et ꝑ hoc etiā debet habere ꝓpo- ſitū ↄfitēdi ſi aliqd̄ eius occurrerit memorie qd̄ ↄfeſſus nō fuerit. Scd̄a rō ad idē eſt talis: ⁊ ē talis caſus. Cō- tingit aliqn̄ ꝙ aliqs in articulo mortis ſine memoria cō- fitēdi ↄterit: ḡ ꝓpoſitū ↄfitendi nō eſt eſſentialiꝰ anne- xum ↄtritioni. Rn̄deo ⁊ dico ꝙ in articulo mortis ſuffi- cit ꝓpoſitū implicitū ↄfitēdi q̄uis nō ſit explicitū: quia

sufficit ꝯtritio que ē actus virtutis: ꝗuis nō habeat illa ꝯtritio que ē ps sacramēti. Tertio ꝙ ꝯtritio possit esse sine ꝑposito satisfaciēdi tali rōe ostēdo. Satisfactio ē necessaria ad hoc ꝙ pena remittat̃. sed quãq̃ tñ quis cōterit̃ ꝙ sua cōtritio sufficit ad deletionē culpe ꝛ pene: ergo nō est necessariū ꝙ ꝯtritus habeat ꝑpositū satisfaciēdi. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ ꝗuis tota pena possit ꝑ ꝯtritionem dimitti: tñ adhuc ē necessariū ꝙ sufficiēter ꝯtritus confiteat̃ ꝛ satisfaciat. Et hoc duplici rōne. Prima ē: qꝛ hō nō pōt esse certus de sua ꝯtritiōe ꝙ fuerit sufficiēs ad totaꝫ penā tollendā. ꝛ iō ne discrimini se ꝯmittat vtile ē ꝛ necessariū vt satisfaciat. Scōa rō est: qꝛ sicut ꝯfessio est in ꝓcepto ita satisfactio. ꝛ iō ſi sufficiēter cōtritus nō ꝯfiteat̃ ꝛ satisfaciat ſi possit erit trāsgressor ꝓcepti diuini. ꝛ sic ꝓ illo peccato trāsgressionis dānaretur sicut ꝓ alijs: ſi de illis nō esset cōtritus. Dec. b. Tho. iiij. scrip. sen. dist. xvij. de cōtritione: arti. j. q. j. vtrū cōtritio sit dolor ꝛc. in solu. iiij. arg. ꝛ Alex. iiij. pte sum. q. lxxxij. arti. j. qd sit ꝯtritio: i solu. duoꝝ arg. Et Pe. de tharā. iiij. scrip. sen. dist. xvij. de cōtritione: arti. j. vtruꝫ cōtritio cōuenienter diffiniatur a magistris: in solu. vj. arg.

De quo malo nō ē ꝯtritio: ꝛ de quo sit. CA. IIII.

a D maiorē autē euidentiā cap. precedētis est sciēdū circa cōtritionis obiectū: ꝙ lꝫ ꝯtritio sit semper de malo: ꝛ nūq̄ de bono: nō tñ ꝯtritio ē de omni malo. Ubi nota: ꝙ duplex est malū. s. malū pene: et malū culpe. Primo igit̃ dico: ꝙ ꝯtritio non est dolor de malis pene. qđ tali rōe ostēdo: Nullꝰ tenet id de quo dolet. sed penitēs tenet penā. ḡ dolor penitētialis qui ē cōtritio nō est de penis. vñ lꝫ de malis pene possit eē dolor nō tñ ꝯtritio. Dec. b. Tho. iiij. scri. sen. dist. xvij. de cōtritione: arti. ij. q. j. vtrū hō debeat cōteri de penis argu. cōtra: in cor. q. Scōo dico: ꝙ cōtritio ē solū de malis culpe. Ubi nota de peccatis duas distinctiōes. Pria distinctio ē: ꝙ est peccatū originale: ꝛ actuale. De peccato enī originali nō debet esse cōtritio. qđ tali rōne ostēdo: Medicina debet esse ꝓportionata morbo. sed pctm̄ originale sine nostra volūtate ꝯmittit̃ ḡ nō requirit̃ ꝙ per actū volūtatis q̄ est ꝯtritio ab ipso purgemur. Dāc rōem assignat. b. Tho. iiij. scrip. sen. vt. s̄. arti. ij. q. ij. vtrū de peccato originali debeat esse ꝯtritio: argu. cōtra ꝛ in cor. q. 2ꝰ dico: ꝙ de pctō actuali debet esse ꝯtritio. qđ ꝓbo duplici rōe. pꝰ rōne remissionis sic: Nullū pctm̄ mortale sine pnīa remittit̃. pnīa vero sine ꝯtritōe nō habet̃: ḡ ꝛc. 2ꝰ rōne iustificatiōis sic: Nullꝰ pōt iustificari nisi ꝯteratur de pctō. qđ pꝫ: qꝛ ꝯtritio assignat̃ vnū de quattuor q̄ ad iustificationē impij requirunt̃: que sunt ꝯtritio: motus liberi arbitrij: culpe deletio: ꝛ gratie infusio. ḡ sine cōtritione peccator nō iustificat̃. 3ꝰ rōe ꝯuersionis ad deū sic: Cōtritio debet esse de eo quo q̄s a deo auertit̃. ſꝫ etiā cū pctō mortali ē actualis auersio volūtatis a deo ad peccatū: ideo cū ꝯtraria ꝯtrarijs curent̃: oꝫ ꝙ in omni remissione peccati mortalis sit actualis ꝯuersio volūtatis a peccato ad deū. Dec aūt ꝯuersio a pctō ꝯtritio appellat̃. duricia enī volūtatis ꝑmanētis in pctō nō tollit̃: nisi ꝑ fractionē omnimodā volūtatis q̄ ꝯtritio appellat̃. 4ꝰ ratione curatiōis sic: In omni pctō mortali ē quedā duricia volūtatis. qđ pꝫ: qꝛ volūtas peccatoris legi dei nō cedit vel eā trāsgrediēdo vel omittēdo: vt pꝫ in pctō mortali: vel preter eā agēdo: vt pꝫ in pctō veniali: ꝛ iō ſi pctm̄ curari debeat: oꝫ ꝙ ꝑ ꝯtritionē ꝯminuentēꝫ remittat̃. Dec bea. Tho. vbi. s̄. arti. ij. q. iij. vtrū de omni pctō actuali cōmisso a nobis debeamꝰ ꝯteri: argu. cōtra: ꝛ in cor. q. Ubi nota: ꝙ de pctō mortali actuali nō est ꝯtritio ratione sue substātie actꝰ tñ: qꝛ ex hoc nō habet rōem mali: nec iteꝝ rōe deformitatis tñ: qꝛ deformitas de se nō dicit rationem culpe: sed q̄tꝫ importat penā. debet autē de peccato mortali actuali esse ꝯtritio inquantū importat vtrūq̄ s. deformitatē ex actu volūtatis ꝑuenientē: vt dicit bea. Tho. vbi. s̄. arti. ij. q. ij. in solu. j. arg. Tertio dico: ꝙ cōtritio nō est de peccatis alienis sed de ꝓprijs. qđ probo duplici rōne. Prima ē talis: Nullus penitet nisi de his que ipse fecit. sed pnīa nō est sine ꝯtritione: ḡ nullus ꝯteritur nisi de his q̄ ipse fecit ꝛ nō de alienis. Scōa ratio ē talis: Illud idē ꝯterit̃ qđ prius durū ꝛ integrum fuit. vñ oꝫ: ꝙ cōtritio sit in eodē in quo duricia peccati ꝓcessit et sic de alienis peccatis nō est ꝯtritio ꝗuis debeat esse dolor. Sed cōtra: Nō petit aliq̄s indulgentiā nisi de peccato de quo q̄s est ꝯtritus. sed de peccatis alienis indulgētia petit̃. In psal. Ab occultis meis munda me: ꝛ ab alienis pce seruo tuo. ḡ hō ꝯteritur de pctīs alienis. Respondeo ꝛ dico: ꝙ ab alienis peccatis sibi pci ꝓpheta precat̃ inquantū ex ꝯsortio peccatorū aliq̄s ꝑ ꝯsensum aliquam immundiciā ꝯtrahat: sicut scriptū est i psal. Cū ꝑuerso ꝑuerteris. Dec. b. Tho. vbi. s̄. arti. ij. q. v. vtrū hō debeat cōteri de peccato alieno: arg. cōtra: ꝛ in cor. q. ꝛ in solu. j. argu. Quarto dico: ꝙ de pctīs futuris nō debet esse contritio. qđ triplici rōe ꝓbo. Prima ē: qꝛ nunq̄ iuste pena infligit̃ sine culpa. sed culpa futura nōdū est. ḡ nullus ꝓ culpa futura debet ꝯteri vel dolere. Scōa ratio ē: qꝛ vere ꝯtritus ex ꝯfidētia diuine gratie debet habere quandaꝫ ꝯfidentiā de nō peccādo in posterū nec alias est ꝯtritio vera. qđ pꝫ: qꝛ ſi aliq̄s ꝓponeret vel presumeret se labi in mortale nō esset vere ꝯtritus. Tertia rō est: qꝛ ꝯtritio est ps penitētie. sed pnīa semꝑ respicit pctm̄ preteritū: ḡ ꝛ cōtritio ꝛ ꝯfessio. tñ qꝛ prudētia est cōiuncta ꝯtritioni: ꝗuis ꝯtritio nō sit de peccatis futuris vt pꝫ: est tñ cautio q̄ est ps prudētie de peccatis futuris. Dec. b. Tho. vbi. s̄. arti. ij. q. iiij. vtrū debeat aliq̄s ꝯteri de pctīs futuris: arg. cōtra: ꝛ in cor. q. in fine. Et alex. iiij. pte sum. q. lxxl. arti. ij. i cor. q. vbi subiūgit ꝙ sufficiēter cōtritus debet habere ꝓpositū ꝛ cautelā nūq̄ recidiuandi. Cuius rō est: qꝛ scōm theologos ꝛ phōs q̄libet virtus ad hoc ꝙ vere insit importat ꝓpositū certū ꝑseuerādi: vt verbi gratia. Nō diceretur esse castus q̄ nō ꝓponeret in perpetuū ꝯtinere. Similiter nō est vere penitēs q̄ nō habet ꝓpositū nūq̄ recidiuādi. Dec Alex. ibidē in cor. q. vñ subiūgit ꝙ sufficienter ꝯtritus debet habere ꝓpositū nunq̄ recidiuandi.

Quinto dico ꝙ de singulis peccatis mortalibꝰ debet esse ꝯtritio: qđ intelligo duobus modis. pꝰ: qꝛ non potest q̄s conteri de vno peccato sine ꝯtritione alterius. 2ꝰ qꝛ nō sufficit vna cōmunis cōtritio de omnibus: sed de q̄libet peccato mortali oꝫ ꝙ fit specialis ꝯtritio. Primo dico: ꝙ de singulis peccatis mortalibus debet esse cōtritio hoc modo: quia nō potest quis de vnoquoq̄ peccato mortali ꝯteri sine ꝯtritione alterius: vel cū cōplacentia alterius. qđ ꝓbo duplici ratione. pꝰ ratione absolutionis sic: Cū enī in ꝯtritione remittat̃ culpa posset aliquis absolui ab vno peccato manēte alio. sed hoc est falsum: imo quedā impietatis infidelitas dimidiā sperare veniā ab eo qui totus iustus ꝛ misericors est: vt Augu. dicit. Et habet̃ extra de peni. ꝛ remiss. dist. iij. Sunt plures ꝛc. 2ꝰ hoc idē probo ratiōe diuine largitiōis sic. Cōtritio nunq̄ est sine gratia gratū faciēte. sed gratia gratū faciens nunq̄ est cū ꝯplacētia peccati: ḡ nunq̄ conuenit cōteri de vno peccato nisi generaliter de omnibꝰ fiat cōtritio. Dec Alex. iiij. pte sum. q. lxxl. arti. iiij. vtrū ꝯtritio possit esse de vno solo peccato sine ꝯtritione alioꝝ: vꝫ cū volūtate vel ꝯplacētia alterius: in cor. q. Scōo dico: ꝙ de singulis peccatis mortalibꝰ debet esse contritio. Ubi nota: ꝙ ꝯtritio pōt cōsiderari q̄tū ad duo. s. q̄tū ad eius principiū: ꝛ q̄tū ad eius terminū. pꝰ ꝯtritio pōt consi-

derari quantum ad eius principium .s. quantum ad cognitionem peccati que est principium peccati. ⁊ sic de singulis peccatis que quis cogitat ⁊ in memoria habet oportet quod sit ꝯtritio. quod probo dupliciter ratione. pͦ ratione ꝯfessionis sic. Sicut queritur ꝯtritio: sic ⁊ ꝯfessio. sed impossibile est plura confiteri simul: ergo impossibile est ꝯteri de omnibus simul. 2ͦ hoc idem ꝓbo ratione curationis sic: Diuersorum morborum diuerse sunt medicine: quia non sanat oculum quod sanat calcaneum. vt Ioh. dic. t. sed ꝯtritio est medicina singularis ꝯtra vnum peccatum tantum mortale: ergo non sufficit vna omnium ꝯtritio de omnibus. Secundo ꝯtritio potest ꝯsiderari quantum ad eius terminum que est gratia dei .s. quando ille dolor ꝯtritionis est dei gratia informatus. ⁊ tunc sufficit quod sit vna ꝯtritio de omnibus peccatis: eo quod ille motus agit in virtute omnium dispositionum precedentium. Hec b. Tho. vbi s. arti. ij. q. vi. vtrum de singulis peccatis mortal. huiusmodi ꝯtritio requiratur in duobus argumentis contra: ⁊ in cor. q. Et Pe. de thar. iiij. scri. sen. dist. xvij. de ꝯtritione arti. ij. q. ij. ⁊ iij. vtrum requiratur contritio specialis de singulis peccatis mortalibus: argu. contra ⁊ in cor. q. Sed forte queres: vtrum de peccatis oblitis debeat quis ꝯteri. Respondeo ⁊ dico: quod aliquod peccatum potest esse oblitum dupliciter: Aut ita quod in generali in memoria maneat ⁊ non in speciali: ⁊ tunc debet homo recogitare ad inueniendum peccatum: quia de quolibet peccato mortali tenetur homo specialiter ꝯteri: vt patet s. immediate. Si autem inuenire non possit: sufficit de eo conteri secundum quod in memoria tenetur ⁊ debet homo non solum dolere de peccato sed de obliuione peccati que ex negligentia ꝯtigit. Si autem peccatum omnino a memoria excidit: tunc ex impotentia faciendi excusatur a debito ⁊ sufficit ꝯtritio generalis de omni eo in quo deum offendit. sed quando impotentia tollitur sicut cum peccatum ad memoriam reuocatur tunc tenetur homo specialiter ꝯteri: sicut etiam pauper qui non potest soluere vt debet excusatur: ⁊ tamen tenetur cum primo potuerit. Hec b. Tho. iiij. scrip. sen. vbi s. arti. ij. q. iij. vtrum de omni peccato actuali commisso a nobis debeamus conteri: in solu. iij. arg.

¶ Quomodo contritio ꝯuenienter sic diffinitur ab Isidoro. CA. V.

Secundo contritio ab Isidoro sic diffinitur: Contritio est ꝯpunctio ⁊ humilitas mentis cum lachrymis veniens de recordatione peccati ⁊ timore iudicij. Ratio autem huius diffinitionis est ista: quia in peccato sunt quinque .s. assensio: delectatio: elatio: infectio: inconsideratio. Primo in peccato est assensio vnde dicit Mentis. Sicut enim peccatum ꝯsummatur per consensum voluntatis rationalis: ita deletur per dissensum eius. dissensus autem iste non est nisi displicentia eius quod fuit. nam sicut peccata que acciderunt voluntaria fuerunt: ita quando eis dissentimus ⁊ de eis ꝯterimur voluntaria non sunt. ⁊ ideo nobis nolentibus acciderunt non quidem secundum voluntatem quam tunc habuimus cum ea voluimus: sed secundum illam quam nunc habemus: quia vellemus vt nunquam fuissent vt dicit b. Tho. iiij. scrip. sen. dist. xvij. de contritione: arti. j. q. j. vtrum contritio sit dolor pro peccatis voluntarie assumptus. in solu. ij. arg. Secundo in peccato est delectatio: ⁊ contra hanc dicitur ꝯtritio ꝯpunctio mentis. licet enim istum peccasse sit necessarium: nihilominus cadit sub libero arbitrio electio istius actus .s. complacentie vel displicentie peccati. vt verbi gratia: Licet enim sit necessarium patrem meum hodie mori ⁊ mortem euadere sit impossibile: non tamen propter hoc debeo appetere mortem eius ⁊ ꝯualescentiam fugere. Sic a simili displicentia eius quod fuit .s. peccati est meritoria duplici ratione. prima est: quia cadit sub libero arbitrio. secunda est: quia ꝯformatur deo. Voluntas enim nostra tunc meretur quando ꝯformatur voluntati diuine: non solum in volendo quod deus vult nos velle. licet enim deus non velit istum non peccasse: vult tamen velle illum se non peccasse. Sicut Aug. ponit exemplum de bono filio qui desiderat quod pater eius diu viuat. Licet contrarium deus vult. Hec Alex. iiij. parte sum. q. cxl. arti. j. vtrum penitens ꝯteri vel dolere debeat de peccato: in solu. iiij. arg. Ubi nota quod ꝯpunctio quattuor modis causatur in mente. Primo cum malorum suorum recolens cogitat vbi fuit. 2ͦ cum iudicia dei metuens ꝯsiderat vbi erit. 3ͦ cum mala presentis vite attendens ꝯsiderat vbi est. 4ͦ cum bona superne patrie ꝯtemplans cogitat vbi non est. Hec Greg. in moral. Tertio in peccato est elatio. Et contra hanc dicitur. humilitas mentis: quia sicut per superbiam aliquis in suo sensu manens redditur vel efficitur durus ad persistendum in culpa: eo quod durum est quod non de facili cedit vel frangitur: ⁊ efficitur rigidus ⁊ ineptus ad suscipiendam diuinam gratiam ita per hoc quod a sensu suo ꝯtritus recedit: humiliatur ⁊ a peccato curatur: ⁊ ad omne bonum habilitatur. Hec b. Tho. iiij. scri. sen. di. xvij. de ꝯtritione arti. j. q. j. in cor. q. in expositione diffinitionis ꝯtritionis secundum Isidorum. Quarto in peccato mortali est infectio inquantum peccatum mortale inficit ⁊ maculat ⁊ mentem ⁊ carnem: vt patet infra Malicia: ⁊ infra Peccatum mortale. Et contra hoc dicit: Veniens cum lachrymis. nam lachryme secundum Ambro. sordes peccatorum lauant. Quinto in peccato mortali est inconsideratio. quod patet quia peccator nec peccatum aspicit nec supplicium attendit. sed timorem diuinum abijcit. Et contra hoc dicit: Veniens ex recordatione peccati ⁊ timore iudicij. In quo verbo duo dat intelligere. pͦ quod dolor ꝯtritionis causatur in nobis ex recordatione peccati ad ostendendum quod de quolibet peccato mortali de quo quis cogitat ⁊ actualiter recolit oportet esse contritio singularis. de venialibus autem omnibus debet esse contritio eo modo quo ꝯfessio ⁊ penitentia. Req. s. Confessio. vt dicit b. Tho. iiij. scri. sen. dist. xvij. de ꝯtritione: arti. ij. q. iij. vtrum de omni peccato actuali ꝯmisso a nobis debeat esse contritio: in cor. q. ⁊ in solu. iij. arg. 2ͦ quod dolor ꝯtritionis causatur ex timore iudicij diuini. nam cum homo cogitat quod in iudicio generali omnia peccata commissa erunt manifesta que hic per penitentiam non fuerunt deleta. ⁊ quod districtus iudex non relinquet impunitam vnam minimam cogitationem: statim mens incipit ꝯtristari ⁊ pauere quo pauore cor liquescit: ⁊ exinde dolet: gemit: ⁊ erubescit. Et ideo dicit psal. A iudicijs enim tuis timui. Sed forte argues in oppositum .s. quod sufficiat vna ꝯtritio generalis ad delendum omnia peccata mortalia tali ratione: Plus ꝯueniunt omnia peccata mortalia actualia: quam actualia ⁊ originale. Sed baptismus delet omnia actualia ⁊ originale. ergo vna ꝯtritio generalis delet omnia peccata mortalia. Respondeo ⁊ dico quod non est simile de baptismo ⁊ contritione duplici ratione. Prima est: quia baptismus agit in virtute meriti christi quod habet infinitam virtutem ad delendum omnia peccata mortalia: ⁊ propter hoc vnus baptismus sufficit. sed in ꝯtritione cum merito christi requiritur actus noster. ⁊ cum actus noster non habeat infinitam virtutem: oportet quod singulis peccatis respondeat sigillatim contritio singularis. Secunda ratio est: quia baptismus est spiritualis regeneratio: ⁊ ideo vna regeneratione remouentur omnia accidentia contraria rei generate. vnde baptismus vnus delet omnia peccata mortalia nouam vitam inducendo. sed contritio vel penitentia est spiritualis sanatio per modum cuiusdam alterationis. in qua alteratione remouetur tantum vnum accidens contrarium alteri accidenti ad quod alteratio terminatur. ⁊ ideo contritio vel penitentia non delet omnia peccata nisi ad singula feratur: vnde oportet de singulis peccatis conteri ⁊ confiteri. vnde licet homo possit simul ⁊ quasi in momento ad deum conuerti: non tamen potest simul ꝯteri ⁊ confiteri rationibus supradictis. Hec b. Tho. iiij. scrip. sen. vbi s. immediate arti. ij. q. vi. vtrum requiratur ꝯtritio de singulis peccatis mortalibus: in solu. iij. arg. Req. cap. precedenti.

¶ Quomodo Isidorus in diffinitione ꝯtritionis quattuor tangit ⁊ que. CA. VI.

Si vero diffinitionem Isidori de ꝯtritione aliter vis diuidere ⁊ exponere dicas: quod Isidorus in predicta diffinitione tangit quattuor .s. motum: modum:

effectum:motiuū. Primo tangit motiū:vñ dicit:Con
tritio est cōpunctio. Cui⁹ rō est q: sicut in pctō est mot⁹
a deo ad pctm̄ sic in cōtritiōe est mot⁹ a peccato ad deū.
⁊ hic mot⁹ cōpunctio dr. Uñ nota: q cōtritio ⁊ cōpūctio
sunt idē subiecto: differūt tñ rōe duob⁹ modis. p⁹ quia
cōtritio importat vel dicit respectū ad pctm̄ qd in cōtri
tiōe destruit. cōpunctio vo dicit respectū ad subiectū.s.
ad cor: qd ibi dolore pungit vt exponit Pe. d thara.iiii.
scri.sen.di.xvij.de cōtritiōe:arti.i.q.ij.in cor.q.2⁹ mō ɔtri/
tio ⁊ cōpūctio differunt: q: cōtritio dicit ipam doloris
acerbitatē sine signi expssione. cōpunctio vo dicit ipsum
dolorem cum expssione signi.s.lachrymarū. vñ Aug. La/
chryme sunt testes doloris: vt exponit Alex.in.i.pte sum.
q.cxxxij.de rōne huius nois cōtritio:arti.iii in cor.q.
Scdo tangit cōtritōis modū.vñ dicit:Et hūilitas mētis
⁊ hoc cōtra inobediētiā in auersione. nā hūilitas ibi ac/
cipit put opponit supbie. Sicut.n. supbia initiū est ois
pcti: eo q p supbiā hō diuine legi nō subdit vel trāsgrediē
do vel omittēdo: sic p hūilitatē cōtritus a suo sensu rece
dit: ⁊ a pctō ad deū accedit. Req. infra Hūilitas: ⁊ infra
Supbia. Tertio tangit Isido.cōtritiōis exteriorē effe/
ctū.vñ dicit:Ueniens cū lachrymis.vñ nota: q iste effe/
ctus cōtritōis non est de eē vel de necessitate cōfessiōis
vt dicit pe.de tharā.vbi.s.in solu.iij.argu. Quarto tā/
git Isido.ɔtritōis motiuū. Ubi nota: q duplex est ɔtri/
tionis motiuū.s.dolor culpe ⁊ timor pene. Primū cō
tritionis motiuū est dolor culpe.vñ dicit:Ueniēs ex re
cordatione pcti. Nam recordatio pcti inquātū tale.s. in
quantū est in offensam dei non est delectabile: ⁊ sic con
siderat in ɔtritione: vt dicit pe.de tharā.ibidē: in solu.v.
argu.vñ Aug.in li.de peni. Dolendū ē ⁊ de dolore gau/
dendū nō solū q: peccauit sed q: virtute se priuauit.
Ad cui⁹ auctoritatis intellectū nota: q dolor pōt esse de
duob⁹.s.de culpa: ⁊ de pena. p⁹ de culpa inquātū culpa
est offensa dei. ⁊ talis dolor ē essentialr ipa ɔtritio. 2⁹ do
lor pōt eē de pena. ⁊ hoc trib⁹ modis. p⁹ inquantū do/
lor est de amissiōe virtutis p pctm̄. ⁊ talis dolor non est
essentialr ipa cōtritio: sed est principiū eius. qd ptz: q: si/
cut aliqs mouet ad appetēdū aliqd ppter bonū qd inde
expectat: ita mouet ad dolendū d aliquo pp malū qd in
de est cōsecutus: vt dicit.b.Tho.iiij.scri.sen.di.xvij.d cō/
tritiōe.arti.ii.q.i.vtrū hō debeat cōteri de penis.in sol.ii.
argu. 2⁹ modo dolor pōt esse de pena ⁊ hoc dupliciter:
vel inquantū pena est iuste a deo inflicta: vel inquantū
est lesiua. primo mō inquantū est iuste a deo inflicta: et
sic dolor d pena hoc mō est malus: eo q pena inflicta sp
est ppter aliqd bonū eliciendū ex ea: vel ppter decorē di
uine mīe qua ex pena bonū glorie elicit: vel ppter ordi/
nem diuine iusticie que pctm̄ impunitum nūqꝫ relinqt.
Scdo mō dolor pōt esse de pena inquantū est lesiua. ⁊ sic
de pena dolendū est: nec tñ de pena debꝫ esse cōtritio: vt
ex supiorib⁹ ptz. Uec Alex.iiij.pte sum.q.cxlxxxi.art.i.vtrū
debeat esse contritio de peccatis solū aut de penis pecca/
torū: in solu.iiij.argu. Secundū motiuū contritōis est
timor pene: vñ dicit Cōtritio est cōpunctio veniens ex
timore iudicii. Ubi nota q timor iudicij dei est princi/
palis cā cōtritōis. Spes vo diuine mīe est concausa cō/
tritōis. qd ptz. q: timor sine spe non cōtritōem sed despe
ratōem posset facere: vt dicit.b.Tho.iiij.scri.sen.di.xvij.
de cōtritōe:arti.i.q.i.in cor.q. de diffinitiōe Isidori quā
de cōtritōe assignat.

¶ Quāta dꝫ eē ɔtritio de pctō: nota qttuor. CA.VII.

Tertio principalr circa cōtritiōem ɔsiderare de/
bem⁹ quātitatē augmētatōis: quāta.s.debeat eē
cōtritio. Circa eius intētiōem nota quattuor.s.
respectū: excessum: defectū: ⁊ gradū. Pmo circa quāti
tatē cōtritōis nota intensionis respectū: nā dolor contri
tōis q est displicētia volūtatis d peccato pterito a nobis
cōmisso cōpatōe vel respectu alio⁊ dolo⁊ est maximus.
qd pbo triplici rōne.s.cōplacētie: amicitie: culpe. p⁹ rō/
ne cōplacētie sic: Quāto res aliq̄ alicui placet tāto ei⁹ con
trariū displicet. sꝫ finis vltim⁹.s. deus ⁊ visio dei visio su
pra oia placet eo q pp ipm oia desiderāt: ⁊ iō pctm̄ qd
ab vltimo fine.s.a dei visiōe auertit sup oia displicet. 2⁹
hoc idē pbo rōne amicitie sic: Sm Aug. Ois dolor i amo
re tanqꝫ in cā fundat. Nam amor est cā doloris ⁊ alia⁊
affectionū: vt ptz.s. Amor. sed amor charitatis est maxi
mus. ergo dolor cōtritōis cuius amor charitatis est cau
sa est maximus. 3⁹ hoc idem pbo rōne culpe sic: Dolor
est de malo: ergo de maiori malo debꝫ esse maior dolor
sed culpa est maius qꝫ pena vt ptz infra Malū. ergo do/
lor cōtritōis qui est de malo culpe est maior dolor q pos
sit esse. Sed forte argues in oppositū.s.q dolor contri
tōis nō sit maxim⁹ cōpatōe alio⁊ dolo⁊. qd pbo quattu
or modis. Primo sic: Dolor est sensus lesionis. vñ quā
to magis lesio sentit tanto maior ē dolor. sed alique lesio
nes magis sentiunt qꝫ lesio peccati sicut lesio vulneris: g
cōtritio que est dolor vel displicētia de pctō nō est maxi
mus alio⁊ dolo⁊. Rñdeo ⁊ dico: q lesio pcti qꝫuis nō p/
cipiat sm sensum exteriorē tñ pcipit eē maxima sm sen
sum interiorē.s.rōnē. Scdo ad idē argues sic: Ex effe/
ctu iudicamus de cā. sed effectus doloris sunt lachryme.
Cū ergo aliquis magis emittat lachrymas corpales de
morte amici qꝫ de peccatis: g videt q cōtritio q ē dolor
de peccatis nō sit maxim⁹ dolorū. Rñdeo ⁊ dico q de
dolore sensibili citius pfluūt lachryme qꝫ de dolore spūa
li cōtritōis: non q dolor sit maior: sed q: corpales imu/
tatōes imediate sequunt ad passiones sensitiue partis ⁊
eis mediantib⁹ ad affectōes appetitiue supioris. Ter/
tio ad idē argues sic: Quanto aliqd plus hꝫ de pmixtiōe
cōtrarij: tanto est min⁹ intensum. sed dolor cōtritiōis hꝫ
multū de gaudio admixtū: q: cōtritus gaudet de delibe
ratione ⁊ spe venie: ⁊ de multis h⁹mōi. g dolor cōtritōis
nō est maximus. Rñdeo ⁊ dico: q gaudiū illud qd peni
tens vel contritus habet nō minuit displicentiā sed au/
get: sicut verbigratia: qui delectat in addiscendo aliquā
sciam melius addiscit. similiter qui gaudet de displicen
tia: vehemētius displicētiā hꝫ. sꝫ bñ pōt esse q illud gau/
diū tpat dolorē in pte sensitiua resultantē. Quarto ad
idē argues sic Dolor cōtritiōis est quedā displicētia de
peccato sed multa sunt que magis displicent cōtrito qꝫ
peccata sua que fecit. verbigratia quia nō vellet contrit⁹
penam inferni sustinere potius qꝫ peccaret: nec etiā su
stinuisse vel sustinere omnes penas tēpales: ergo dolor
cōtritōis nō est maxim⁹ eim. Rñdeo ⁊ dico: q sicut ali/
quis plus debet odire culpā inquantū est offensa dei qꝫ
inquantū culpa est nociua sibi: eo q plus deū qꝫ seipsū
debet diligere: ita plus debet odire penā que inseparabili
ter habet offensam dei annexā: sicut sepatōem a deo ma
gis debet odire ppter offensam dei quam habet annexā
qꝫ inquantū est nociua sibi. Sciendū tamen est: q qꝫuis
talis debeat esse contriti dispositio nō tñ de his est ten/
tandus: eo q hō affectus suos nō pōt de facili mensura/
re. ⁊ quandoqꝫ illud qd min⁹ displicere videt magis displicet
vel ecōuerso illud qd minus displicet, magis videt dis/
plicere: q: ē ppinquius sensibili nocumēto qd magis ē
nobis notū. Uec.b.Tho.iiij.scri.sen.di.xvij.de cōtritiōe:
arti.iij.q.i.vtrū cōtritio sit maior dolor q possit eē in natu
ra in duob⁹ argumētis: ⁊ in cor.q. ⁊ in solu.iiij.argu. Re.
infra: an contritus debeat potius eligere penam inferni
qꝫ q mortaliter peccet.

¶ Utrū dolor cōtri/
tōis possit eē nimis magnus. CA.VIII.

s Ecundo circa quātitatē cōtritōis nota intensionis excessum.s.vtrū dolor cōtritōis possit eē nimis magnus. Et quātū ad hoc rñdeo ⁊ dico: φ in cōtritōe est duplex dolor.s.volūtatis: ⁊ sensualitatis. Primus est dolor volūtatis rōnalis q̄ est displicētia d̄ peccato a nobis cōmisso: ⁊ talis nō pōt eē nimis magn⁹. qḋ pbo triplici rōne.s.rōne grē. beniuolētie: ⁊ displicentie. p⁹ rōne diuine grē sic. Cōtritio ē dolor diuina grā informat⁹ sed diuina gratia in nobis nimiū intendi nō pōt: ergo nec cōtritio. 2⁹ hoc idē pbo rōne beniuolētie sic: Quantū est diligenda alicui⁹ boni pñtia tantū odiēda est ⁊ detestāda illi⁹ boni amissio vel carētia vel absentia. sed deū nō pōt aliq̄s nimiū amare ⁊ appetere: g̊ pctm̄ qḋ a deo separat nō pōt nimiū displicere vel detestari. 3⁹ hoc idez pbo rōne displicētie sic: Displicētia pcti ex amore charitatis causat̄ ⁊ pcedit. sed amor charitatis quo deū diligimus nō pōt eē nimius: g̊ displicentia pcti nimia eē nō pōt in quantū.s.pctm̄ est in offensam dei. Secūdus dolor cōtritōis ē sensualitatis q̄ dolor est q̄dā passio in pte sensitiua ex rōne redūdās ⁊ talis pōt eē nimis magn⁹. sic etiam exterior afflictio corpis pōt eē nimia: vt ptz infra de ieiunio ex verbis hieronimi quiq̄ corpus tantū affligit̄ φ deficit ⁊ in languorē incidat. vñ in talib⁹ est obseruatio medij necessaria: alias nō esset actus virtutis. sed in actu cōtritōis qui est displicētia de pctō quantūcūq̄ intendat̄: vel ex pte pcti a quo reced.t̄ p dissensum: vel ex pte dei ad quē accedit̄ p affectū nulli pōt aliqḋ accidere detrimēti: ⁊ iō nō est sibi supfluū. Dec.b. Tho. iiij. scri. sen. di. xvij. de cōtritōe. arti. iij. q. ij. vtrū dolor ɔtritōis pōt eē nimis magnus: in cor. q. Et Alexā. iiij. pte sum. q. lxxxij. arti. iiij. vtrū contritio possit esse nimis magna: in argu. cōtra: ⁊ in cor. q. Et pe. de tharā. iiij. scri. sen. di. xvij. de cōtritōe arti. iij. q. ij. vtrum in cōtritōe requirat̄ maximus dolor: in cor. q. ¶ Utrum dolor cōtritōis possit esse nimis puus. CA. IX.

t Ertio circa quantitatē cōtritōis nota intēsionis defectū: vtrū.s.dolor cōtritōis possit eē nimis puus. ⁊ quātum ad hoc rñdeo ⁊ dico: φ cōtritio duplicez dolorē hʒ.s.rōnis ⁊ sensus. vt ptz capi. pce. Primus dolor est rōnis.s.displicentia peccati cōmissi. ⁊ talis dolor pōt esse adeo paruus φ non sufficiat ad rōem contritionis: vt si minus displiceret ei peccatū q̄ꝫ deberet displicere separans a fine. verbigratia. Si n. alicui displiceret φ deum offendisset p peccatū: ⁊ illa displicētia nō excederet displicentiā amissionis vnius oboli: nulli est dubium quin illa displicentia insufficiens esset ad hoc φ esset dolor cōtritōis. Sicut etiam amor pōt esse ita remissus φ non sufficiat ad rōem charitatis. Sed forte arguet̄ in oppositū.s.φ dolor quantūcūq̄ paruus sufficit ad rōem cōtritionis ⁊ φ consequens ad salutē tali rōne. Amissio boni cum difficultate recuperandi illud est cā magni doloris g̊ p oppositū amissio boni cum facultate recuperandi illud nō est cā magni doloris. Nō n. deberet iuste aliquis affligi lʒ incurrisset damnū maximū si illḋ faciliter recuperare posset. Sed illa que amittunt̄ p peccatum.s.deus ⁊ gratia ⁊c. de facili recuperari possunt: q̄ non requirit̄ nisi qḋ ille q̄ amisit faciat illud qḋ in se est vt illa recuperet. hoc aūt non est magnū. ⁊ deus facit qḋ in se est: g̊ cōtritio parua sufficit ad salutē. Rñdeo tribus modis. p⁹ φ hec est falsa deus ⁊ gratia de facili recuperari pñt quia non est in sola ptāte redire ad statum gratie p⁹ peccatū. est n. spūs vadens ⁊ non rediēs. vnde peccare in spe ista est stulta psumptio ⁊ maxime cum nesciat peccans an morte preueniatur. 2⁹ quia illud quod supponitur est falsum.s.φ existens in peccato pōt facere quod in se est: vt recuperet gratiā. Cuius rō est. q̄ facere quod in se est est consentire gratie pueniēti. hoc aūt non pōt peccator de se facere cum gratia pueniens non sit in sua potestate 3⁹ dico: φ non potest cōstare alicui φ fecit quod in se est quia etsi multū doleat de multis peccatis ⁊ diu: adhuc nescit si sufficienter fecerit quod in se est. Secund⁹ dolor contritōis est in sensu.s.quedam passio redundās in sensualitate: qui dolor ex primo dolore.s. ex dolore rōis causat̄. vel ex necessitate nature ex motu supiorū virium quem sequunt̄ vires inferiores: vel fm electōem pura voluntas excitat dolorem illum: ⁊ puitas istius doloris nō impedit rōem istius cōtritōis. tum q̄ non est talis dolor essentialiter ipsa cōtritio sed q̄ p accidens adiungitur ei. vñ non requirit̄ ad cōtritōem de necessitate: eo φ cōtritio sine tali dolore pōt esse: sed est de bene esse hoc est de pfectōe cōtritōis. tum etiā q̄ talis dolor sensibil' non est in ptāte nr̄a. Cōcludo g̊ ⁊ dico: φ cōtritio duo nominat.s.grām ⁊ dolorē. p⁹ igit̄ cōtritio ex pte grē nō potest eē minima vel nimis pua. Cui⁹ rō est: q̄ sicut minima grā gratū faciēs ⁊ minima charitas sufficit ad qḋlibet pctm̄ delendū sic cōtritio quātūcūq̄ minima ex illa pte qua est informata diuina grā gratū faciēte: sufficit ad delendū oē peccatū mortale quantūcūq̄ magnū. 2⁹ contritio ex pte doloris vel displicentie pōt esse nimis pua: vt si alicui pctm̄ displiceat non eo mō quo dʒ: puta si aliquis peniteat de pctō nō pꝑter dei offensam: sed pꝑter sui penam. Dolor aūt qui est in sensu nō est de eē contritōis sed de bene esse: vt ex pmissis patʒ. Dec.b. Tho. iiij. scri. sen. di. xvij. de cōtritiōe arti. v. q. iij. vtrū cōtritio pua sufficiat ad deletōem magnorū pctōꝝ: in cor. q. ⁊ Alex. iiij. pte sum. q. lxxxij. arti. iij. vtrū cōtritio possit esse nimis pua: in cor. q. ⁊ in solu. vlti. argu. ¶ Q̄ in cōtritiōe debet esse gradus sicut est in peccatis. CA. X.

q Uarto circa quantitatē contritōis nota intēsionis graduū. debet n. gradus esse in dolore cordis sicut gradus est in peccatis: quod sic pꝫ: Cū enī duplex sit dolor.s.spūalis: ⁊ sensibilis: vel mentalis: ⁊ corpalis non debet esse vterq̄ dolor equalis de omnib⁹ peccatis mortalib⁹: sed maior de maiori peccato. Et primo ōndo φ dolor mentalis vel spūalis qui est displicentia de peccato cōmisso maior debet esse de maiori peccato. qḋ pbo quattuor rōnibus.s.rōne offensionis auersionis: vitatōis: adeq̄tōis. Primo rōne offensiōis sic: Ubi est maior rō dolendi ibi dʒ eē maior dolor. sʒ de vno peccato mortali est maior rō dolēdi q̄ꝫ ď alio. qḋ ptz: q̄ vbi est maior offensio dei ibi est maior rō dolendi: ⁊ p consequens dʒ eē maior dolor. sed in vno peccato mortali est maior offensa dei q̄ꝫ in alio q̄ ex magis inordinato affectu ⁊ actu de⁹ magis offendit̄: g̊ de vno pctō mortali dʒ eē maior dolor q̄ꝫ de alio. Scḋo hoc idē pbo rōe auersionis sic: De pctō pcipue est contritio fm φ pctm̄ a deo auertit. Ex quo verbo formo sic rōem: Cōtritio dʒ eē rōne auersionis. qḋ ptz: q̄ si in peccato posset esse auersio sine cōuersione adhuc deberet̄ ei carētia visionis ⁊ pena ignis: g̊ maioritas ɔtritōis fm maioritatē auersionis a deo dʒ eē. vñ maioritas pene in inferno nō est fm maioritatē auersiōis a deo: vt verbigrā: q̄ homicidio debet̄ pena ignis acerbius q̄ꝫ simplici fornicatōi lʒ in homicidio sit minor delectatio seu cōuersio. g̊ si dolor cōtritiōis dʒ esse de peccato rōne qua pctm̄ auertit a deo: quantū peccatū magis auertit ⁊ elōgauit a deo: tāto de eo ampli⁹ ē dolendū. Tertio hoc idē pbo rōne vitatōis sic: De hoc debet hō cōteri qḋ debuit vitare. sed homo debet magis vitare vnū peccatū q̄ꝫ aliud.s. qḋ grauius est si necessitas alterū faciendi incumberet: g̊ sic debet hō de maiori peccato vel grauiori magis dolere q̄ꝫ de leuiori. Quarto hoc idē ōndo rōne adequatōis vel cōmensuratōis sic. Con

tritõe adequant᷑ vel cõmensurant᷑ plage vel pene pecca/
tis. Ita dr̄ Deutero. xxv. ſm mensurã peccati erit ⁊ plaga
rũ modus: ergo cõtritio debet esse maior de vno pctõ ꝙ̃ de
alio. Secũdus dolor est sensibilis: ⁊ talis dolor vł pe
na dz esse maior rõne maioris culpe seu offense: ſm ꝙ ꝓ
pctõ ex electõe assumit᷑ maior dolor sensibilis: quasi pe/
na maioris peccati. de hoc duplici dolore. s. spũali ⁊ sensi
q bili dr̄ Apoca. xviij. Quãtũ glorificauit se ⁊c̃. Ubi p̄mo
tangit᷑ culpa. s. supbia que est cũ auersione a deo. ⁊ scdo
culpa. s. ꝯcupĩe que ẽ de inordinata ꝯuersione ad delecta
bile: ibi Et in delitijs fuit. nã de delectatõe nõ est dolen/
dũ rõne delectatõis: sz rõne qua ẽ culpabilis de ea ẽ do/
lendũ. Est aũt culpabilis delectatio rõe auersionis a deo
Sz forte argues in oppositũ. s. ꝙ nõ dz esse dolor ma/
ior de vno pctõ ꝙ̃ de alio dupl'r. s. auctoritate: ⁊ rõe. Pri
mo auctoritate: qꝛ hiero. cõmẽdat paulã de hoc ꝙ mini
ma pctã flebat magna plãgebat. ergo nõ est magis dolendũ
de vno pctõ ꝙ̃ d̃ alio. Rñdeo ⁊ dico: Hiero. non laudat
paulã de hoc ꝙ de oĩbus pctĩs doleret equalr̄ sz qꝛ de ꝑ
uis peccatis tñ dolebat ac si eẽnt magna ꝑ cõparatõez ad
alios q̃ de peccatis dolẽt. sed ista multo amplius de ma/
ioribus doluisset. Scdo ad idẽ arguo rõne sic: De pec
cato dz eẽ dolor ſm ꝙ auertit a deo. sz oĩa pctã mortalia
sunt in auersione a deo: qꝛ oĩa tollunt grãm qua aĩa con
iungit᷑ deo: ergo de oĩbus pctĩs mortalibꝰ dz esse equal' do/
lor. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ ꝗuis qðlibet pctm̃ mortale a deo
auertat ⁊ grãm tollat: tñ quoddã a deo plus elongat ꝙ̃
aliud. inquantũ hz maiorẽ dissonantiã ex sua inordina
tõe ad ordinẽ diuĩe bonitatis ꝙ̃ aliud. Et iõ de vno pctõ
est magis dolendũ ꝙ̃ d̃ alio. Hec. h. Tho. iiij. scri. sen. di.
xvij. de cõtritõe arti. iij. q. iij. vtꝝ debeat esse maior dolor
de maiori pctõ. in argu. ʒ. ⁊ in cor. q. ⁊ in solu. j. ⁊ iij. arg.
⁊ pe. de thar. ibidẽ dicit idẽ. ⁊ Alex. idẽ dicit. iiij. pte sũ.
q. xxxiij. de quãtitate ꝯtritõis arti. vij. vtrũ maioritas
cõtritõis sit ſm maioritatẽ auersionis a deo vel ꝯuersio/
nis inordinate ad cõmutabile bonũ: in cor. q.

¶ Qz necesse ẽ ꝙ peccator doleat sp̄ de peccato suo ĩ ha
bitu ⁊ nõ in actu ⁊ quare. CA. XI.

q Uarto principalr̄ circa cõtritõem ꝯsiderare de/
bemus cõtinuitatẽ duratõis. nam totũ tp̄s p̄sen
tis vite ẽ tp̄s ꝯtritõis. Ubi nota: ꝙ contritio de
pctõ cõmisso hr̄ duobus modis. s. in habitu ⁊ in actu.
Primo in habitu. s. ꝙ pctõr q̃ñcunqꝫ cogitat de peccatis
que fecit tenet᷑ de eis cõtritõem habere. qð tali rõne oñ/
do: In cõtritõe ẽ dolor. s. mentalis: ⁊ sensibilis. Primꝰ
dolor est mentalis. ⁊ est displicẽtia vel detestatio pecca/
ti p̄teriti. ⁊ ꝗ̃tum ad istũ dolorẽ totũ p̄sens tp̄s est tem/
pus cõtritõis. qð ꝓbo duplici rõne. p̄ꝰ ex pte peccati sic
Q̃diu aliquis est in vita detestat᷑ incõmoda quibꝰ a ꝑ/
uentõe termini vie impedit᷑ vel retardat᷑. sed ꝑ pctm̃ hõ
impedit᷑ vel retardat᷑ a ꝑuentõe termini vie. s. celestis pa
trie: ergo opz ꝙ semp in pñti vita sit detestatio peccati. 2ꝰ
hoc idem ꝓbo ex pte nocumenti sic: Detestatio debet eẽ
alicuius qð est in nocumentũ. sed illud tp̄s quod erat de
putatum ad currendũ ⁊ ꝑueniendũ ad terminũ est ꝑ pec
catum omissum vel impeditũ nec idem recupari potest
ergo opz ꝙ semp in hac vita tempꝰ cõtritõis de peccato ma/
neat. s. displicentia vel detestatio peccati cõmissi. Secũ
dus dolor in cõtritõe est sensibilis. quem. s. dolorẽ volũ/
tas assumit in corpe ꝓ pctõ cõmisso. Et talis dolor in pñ/
ti vita sp̄ manere dz. qð tali rõne oñdo: Per peccatũ mor
tale homo meret᷑ eternã penã: qꝛ cõtra eternũ. s. ꝯtra deũ
peccauit. ergo ꝑ pena eterna in temꝑalem mutata debet
dolor in eterno hominis. s. in statu huius vite manere.
Ubi nota ꝙ aliud ẽ de rubore ⁊ de cõfessione ⁊ de satis/
factione: ⁊ aliud de detestatõe peccati. Primo. n. loquẽ/
do de rubore peccati: nõ opz ꝙ post remissionẽ peccati
sit erubescentia de pctõ. Cuius rõ est: qꝛ erubescentia re/
spicit peccatũ solũ inquantũ turpitudinẽ hz. Et iõ post/
ꝙ̃ peccatũ remissũ ẽ nõ manet pudori locus. vñ ambro.
Nihil hz qð erubescat cui peccatũ dimissum ẽ. sz post di
missionẽ peccati manet locꝰ dolori. Cuiꝰ rõ est: qꝛ dolor
nõ est solũ de pctõ inquãtũ turpitudinẽ hz: sz inquãtũ hz
nocumẽtũ annexũ. s. qꝛ tp̄s in quo fuit ꝑpetratũ pctm̃ ꝑ/
ditũ ẽ: nec ampliꝰ idẽ recupari põt. Scdo loquẽdo d̃ de/
testatõe ⁊ ꝯfessione pcti nõ est sile: qꝛ post ꝯfessionẽ pcti
nõ opz iterũ cõfiteri sz dolere sic. Cuiꝰ rõ est: qꝛ dolor re/
spicit pctm̃ inquãtũ hz nocumẽtũ annexũ. sz cõfessio re/
spicit absolutõem ⁊ satisfactõem. vñ tertio dico: ꝙ nõ est
idez de satisfactiõe ⁊ de dolore pcti ⁊ hoc duplici rõne.
Prima est: qꝛ satisfactio attendit᷑ ſm penã taxatã que ꝓ
peccatis iniungi dz: ⁊ ideo põt terminari vt nõ oporteat
vlterius satisfacere. Scda rõ est: qꝛ pena ꝓportionat᷑ cul/
pe ex pte cõuersionis. sed dolor cõtritõis respondet cul/
pe ex pte auersionis ex qua culpa quandã infinitatẽ hz.
⁊ ideo cõtritio in habitu. s. in dispositõe hominis debet sp̄
manere. s. ꝙ homo taliter sit dispositus vt quandocunqꝫ
cogitat de peccatis que fecit ea sibi displiceant ⁊ deteste
tur. Et ꝓpter hoc hugo de sancto victore dicit: ꝙ deus ab
soluens hoiem a culpa ⁊ a pena ligat eum vinculo perpe
tue detestatõis peccati. Secundo dico: ꝙ dolor d̃ pec
cato cõmisso habet᷑ in actu. ⁊ tunc non est necesse ꝙ ho/
mo cõtinue doleat de peccatis suis. qð ꝓbo tam de dolo
re mentali ꝙ̃ etiam de dolore sensibili. p̄ꝰ de dolore men
tali. licz. n. dolor mentalis qui est displicentia peccati pos/
sit esse cõtinuus quantũcunqꝫ in actu istius displicẽtie
homo possit esse. melius tamẽ est dũmodo aliarũ virtu/
tum actibus melioribus vacet tempe suo ⁊ loco. 2ꝰ h̃ idẽ
probo de dolore sensibili qui a voluntate assumitur pro
peccatis debet esse moderatus: ⁊ ꝗ̃tum ad intensionem
⁊ ꝗ̃tum ad duratõem: ne si nimis duret homo in despe/
ratõem ⁊ pusillanimitatẽ ⁊ huiusmodi peccata labatur.
Hec. h. Tho. iiij. scri. sen. di. xvij. de cõtritõe arti. iiij. q. j.
vtrum tota p̄sens vita sit tempus contritiõis: in cor. q. ⁊
in solu. ij. ⁊ v. argu. ⁊ ibidem. q. ij. vtrũ expediat continuo
de peccato dolere: in cor. q.

¶ Qz tp̄s vite p̄/
sentis est tp̄s. contritõis. CA. XII.

ſ I vo aliter vis ꝓcedere dicas: ꝙ expedit in hac
vita q̃ñ quis recolit dolere semꝑ de peccatis q̃
fecit. quod ꝓbo duplici rõne. Prima quia totũ
tempus pñtis vite est tp̄s cõtritõis. Secunda est: qꝛ ani/
me post vitã cõtritõem habere nõ possunt. Prima rõ q̃/
re cõtinue expedit cõteri de peccatis est: qꝛ totũ tempus
pñtis vite est tp̄s ꝯtritiõis. qð ꝓbo quattuor rõnibus. s.
rõne pñie iusticie ꝑseuerantie cautele. Primo rõe pe
nitentie sic: Pñia nõ põt esse sine dolore: qꝛ non põt pe/
nitere qui nõ dolet. sed pñia semꝑ debz esse in habitu. s.
quando quis recogitat de peccatis que fecit: ergo ⁊ do/
lor. vnde Aug. in libro de pñia sic ait: Ubi dolor finitur
deficit pñia. vbi deficit penitentia nihil relinquit᷑ de ve
nia. Ubi nota: ꝙ dolorẽ finiri põt intelligi duobus mo/
dis. vno modo ꝑ ꝑpetratõem peccati ⁊ tunc deficit pñia
Alio modo ꝑ occupatõem melioris boni. s. quando ali/
quis congruo loco ⁊ tempe occupat se circa opa melio/
ra: ⁊ tunc cessante dolore non cessat pñia. Scdo hoc
idem ꝓbo rõe iusticie sic: Ut enim equalitas iusticie ob
seruetur inter meritum ⁊ premiuz: proportio debet esse.
Sed beatitudo que est vltimus finis creature rationa/
lis est premiũ continuum ⁊ indeficiens: ergo illud me/
ritum quo beatitudo acquiritur: scilicet dolor contritio
nis vel gemitus de peccatis quãtũ est possibile cõtinuũ
vel ꝑpetuum debet esse: eo ꝙ beati qui lugent: vt dicitur

Mar.xv. et est Greg. sup illo verbo Job.xiiii. Aia ipius sup semetipo lugebit sic ait. Dignū est vt in seipso sp merores inueniat q relicto creatore gaudia in se q̄rebat.

Tertio hoc idē pbo rōne pseuerātie sic: Sicut se hꝫ innocens respectu culpe future: ita se dꝫ habere penitēs respectu culpe p̄terite ab eo cōmisse. sed innocens sp tenet futurū peccatū subterfugere ⁊ vitare. ergo penitēs sp q̄n recolit tenet de pctō cōmisso dolere. Quarto hoc idē pbo rōne cautele sic: Peccatū cōsistit in volūtate. vn̄ Aug. Peccatū idō est pctm̄: q2 volūtariū: g̃ sic est pctm̄ velle peccare: ita est pctm̄ velle peccasse. ⁊ idō sic hō sp tenet nolle peccare: ita sp tenet nolle peccasse. sꝫ ex hoc ꝙ vult non peccasse ⁊ peccauit generat dolor: g̃ sp q̄n de pctō cōmisso quis cogitat tenet dolere. Hec Alexan. iiij. pte sum. q. xxxxviii. vtrū penitēs sp teneat cōteri de pctis que fecit. Quinto hoc idē pbo auctoritate Hiere. tren. ij. Deduc q̄i torrētē lachrymas p diem ⁊ noctē ⁊ nō taceat pupilla oculi tui. In quo verbo de cōtritōe pctōris tangunt q̄tuor. s. actus: modus: tp̄s: gradus. Primo tāgit actus cōtritōis ibi Deduc lachrymas q̄ sunt signa cōpūctiōis. vt n. dicit Isido. de sum. bono. nihil aūt peius est q̄ culpā cognoscere ⁊ nō deflere. Et subdit Isido. dicēs: Duplicē fletū dꝫ hr̄e ois pctōr: vel q2 bonū p negligētiā nō fecit: vel q2 malū p audaciā ppetrauit. 2° tangit cōtritōis modus dicēs Deduc q̄i torrētē lachrymas. qd̄ tribus modis exponit. p° sm glo. sic. Torrēs nō sp vno eodēq3 impetu currit vel defluit. sed sicut inūdatio de celo defluit: sic lachryme q̄i diuina inspiratōe ⁊ cōpunctōe cordis generātur. 2° mō exponit sic Deduc q̄i torrentē lachrymas q. d. q̄ te multū peccasse ɔsideras: necesse ē vt nec in magnitudine nec in diuturnitate doloris tibi parcas. 3° sic: Deduc q̄i torrētē lachrymas. Torrens. n. cū impetu decurrit magno. sed quo vehemētius defluit: tanto citi⁹ ptransit. necesse ergo cōpunctōis feruor terrēti cōpat: q̄n quāto vis maior doloris in cōpunctiōe fuerit: tanto citi⁹ diuina cōsolatōe supueniēte ptrāsit. Sꝫ q2 inchoare bonū parū pdest nisi pseuerāter teneat: idō tertio subdit tp̄s ɔtritionis. s. p diē ⁊ noctē. qd̄ exponit duob⁹ modis. Prīo sm glo. sic: Nō des requiē tibi p diē ⁊ nocte ad oñdendū ꝙ mens ⁊ oculi sp debēt eē parati ad lachrymas effundendas p diē. i. in psperis: ⁊ p noctē. i. in aduersis vt nemo sibi parcat q̄diu viuit. Et nemo torpeat quasi securitate accepta donec ad illā regem pueniat in qua absterget de⁹ oēm lachrymā ⁊c̄. Hec in glo. 2° mō exponitur sic: Recte subiungit p diē ⁊ noctē ad oñdendū: ꝙ aliter pctōr aliter iustus plorat. Ille nanq3. s. pctōr ex recordatōe pctōꝝ decursum lachrymas ducit. iste. s. iustus p desiderio superne patrie ex intimis suspiria trahit. 4° subiungit cōtritionis gradus vel virtus. vn̄ ait: Neq3 taceat pupilla oculi tui. Glo. Pupilla oculi est ɔpūctio rōnis. q. d. Semp displiceat rōni ⁊ voluntati pctm̄ qd̄ cōmisisti. Verbū mīe ē illud: Pupilla inq̄t nō solū marginē oculoꝝ: sed ipm visionis radiū pcella lachrimaꝝ erūpens obtenebret: vt dū id etiā qd̄ tenerū est affligit citius ad miam pietas iudicis moueat.

¶ Q2 post hāc vitā nō est tp̄s ɔtritōis q2 tūc aīe nō poterūt cōteri de pctis: ⁊ q̄re. CA.XIII.

sEcunda rō quare totum tp̄s pn̄tis vite est tempus cōtritōis est: quia post hanc vitam non pn̄t conteri de peccatis. quod tali rōne oñdo: In cōtritōe sunt tria. s. essentia: forma: efficacia. Primo ī cōtritōe est essentia. s. quia cōtritio sm suam eēntiam ē dolor de peccatis: ⁊ sic aīe que post hanc vitā in patria sunt contritōem habere nō pn̄t: q2 carent dolore pp̄ter gaudij plenitudinē: dicēte xp̄o: Gaudiū vr̄m plenū sit. Joh. xvi. Sed cōtra videtur: ꝙ aīe beatoꝝ doleant de peccato tali rōne: Amor charitatis causat displicentiā de peccato. sed post hanc vitā remanet in beatis amor charitatis ⁊ q̄tum ad actū ⁊ q̄tum ad habitū. q2 charitas nunq̄ excidit: vt dicit aplīs: g̃ remanet in beatis dolor vel displicētia de peccato. Rn̄deo ⁊ dico ꝙ charitas non causat dolorē de peccato: nisi in illis q̄ sunt capaces doloris. Sed plenitudo gaudij oēm capacitatē doloris a beatis excludit. ⁊ idō q̄uis habeāt charitatē: carent tn̄ cōtritōe. Secundo cōtritio est dolor gratia informatus. ⁊ ideo aīe que sunt in inferno carent cōtritōe: q2 si dolorē habent de peccatis suis pp̄ter penā suam quam sustinēt: deficit tn̄ in eis gratia informans dolorē: ⁊ ideo cōtritōem que est dolor gratia informatus habere non pn̄t. Tertio contritio est dolor meritorius ⁊ sacramentalis: ⁊ quodāmodo satisfactorius. ⁊ ideo aīe que sunt in purgatorio q̄uis habeant de suis peccatis dolorē grā informatū: non tn̄ hn̄t dolorē meritoriū: eo ꝙ nō sunt in statu merēdi sꝫ soluendi. Q2 aūt aīe que sunt in purgatorio cōtritōem habere nō pn̄t: pbo dupl'r. p° ex cōtritōis diffinitiōe sic: Isidorus cōtritōem diffiniēs dicit sic: Cōtritio est humilitas mentis cum lachrymis veniēs ex recordatōe peccati ⁊ timore iudicij. Sꝫ exn̄s in purgatorio nō timent dei iudiciū: ergo ⁊c̄. 2° hoc idē pbo rōne sic: Tanta posset esse cōtritio ꝙ sufficeret ad deletionē nō solum culpe sꝫ pene. Igit si aīe existentes in purgatorio cōtritōez habere possent: tanta in eis posset esse cōtritio ꝙ oīno purgarent a pena ignis: qd̄ videt esse incōueniēs: cum status ille nō sit status merendi sed soluendi penā sm merita in carne. In hac aūt via vel vita tria p̄dicta que ad cōtritōem exigunt inueniri pn̄t: ⁊ idō tp̄s vite pn̄tis est tp̄s contritiōis pp̄ter quod expedit cōtinue dolere de peccatis cum hō cogitat peccata que fecit. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xvij de cōtritōe: arti. iiij. q. iij. vtrū aīe post hanc vitā de pctis cōterant: in cor. q. ⁊ Alex. iiij. pte sum. q. xxv. vtrū anime in purgatorio ɔterant de pctis suis: in argu. 3: ⁊ ī cor. q.

¶ Q2 in pn̄ti vita debet homo ɔteri de pctis suis quatuor modis. CA.XIIII.

aD maiorē aūt euidentiā p̄dictoꝝ est sciendū: ꝙ homo in toto tp̄e pn̄tis vite dꝫ de peccatis cōteri quattuor modis. s. pfecte: distincte: ppetue: intense. Primo dꝫ cōteri pfecte: vt. s. nō solū actū sed etiam affectū peccati totaliter detestet. Ita dicit Isido. li. de sum. bo. Ille digne pniam agit qui sic preterita mala deplorat vt iterū futura nō cōmittat. Et subdit rōem dicēs Etenī qui sic plangit pctm̄ p̄teritū vt iterū peccatū ɔmittat: est quasi si quis lauet laterē crudū quē quanto magis abluit tāto magis lutū facit. Et pp̄ter hoc dr̄ Hiere. tren. ij. Effunde sicut aquā cor tuū ante ɔspectū dn̄i. ⁊ hoc dupliciter. s. in ɔtritōe ⁊ in cōfessione. p° in cōtritōe: q2 sicut aqua simplex nec substantiā nec colorē nec saporem nec odorē relinquit in vase vnde effundit: sic pctm̄ totaliter in detestatiōe haberi dꝫ vt totaliter extinguat. ⁊ subdit: Ante cōspectū dn̄i. q2 pp̄ter ipm solū dꝫ quilibet conteri vel pp̄ter ipm amissum vel pp̄ter ipm delictū glorificandum. j. ad Corinth. x. Siue manducatis siue bibitis siue aliud facitis oia in gloriā dei facite. 2° debemus effundere sicut aquā cor nostrū in cōfessione vt integre confiteamur. ⁊ subdit: Ante cōspectū dn̄i. Glo. Ante cōspectū dn̄i cor suū effundit qui sacerdoti tāq3 dei vicario se cōmittit. In psal. Dn̄e ante te oē desideriū meū: ⁊ gemitus meus a te nō est absconditus. ⁊ iterū: Hec recordat⁹ sum ⁊ effudi in me aiam meā. Scd̄o debet hō cōteri de suis peccatis distincte. s. vt de quolibet pctō mortali spāliter cōterat. vn̄ sup illo verbo psal. Potuꝫ dabis nobis in lachrymis in mensura. Glo. sic ait: In mēsura. i. p viribus tuis. q2 fidelis est de⁹ q̄ nō patiet vos tentari supra id qd̄ potestis. vel In mensura. i. p modo culparū: sm glo. vn̄

Greg. Illud vbū exponens ait: Potū dabis nobis in lachrymis in mensura: vt videlicet mens cuiusq̧ tāto puniendo vel penitēdo ↄpūctōis sue lachrymas bibat quāto se meminit meruisse ꝑ culpas. vñ ꝑ Hiero. in tren. iij. dicit: Diuisiones aq̄rū deduxerunt oculi mei. vbi glo. sic ait: Diuisas quippe in oculis aquas deducimꝰ cū peccatis singulis dispertitas lachrymas damus vt fm multitudinē delictoꝝ sit effusio lachrymarū. In psal. Lauabo ꝑ singulas noctes lectū meū. Tertio dꝫ hō cōteri ď peccatis suis cōtinue. i. tpe ⁊ loco suo. Cuiꝰ rō est: qꝛ cū obligatio ad cōtritōem sit ꝑcepti affirmatiui qď obligat sꝑ: sed nō ad sꝑ. i. tpe suo: iō lꝫ obligatio ista sit ꝑpetua: nō tñ est cōtinue exequēda: sed solū qñ petōr recordaꝛ pctōꝝ suoꝝ quibꝰ deū offendit: tunc opꝫ ꝙ doleat de pctis suis qď ꝓbo ꝑ sile de orōne. Sicut. n. de orōne dꝛ. i. ad Thessal. v. Sine intermissione orate. i. horis certis ⁊ statutis: ita etiā de dolore ↄtritōis: vt dic̄ Alex. iiij. pte sū. q. cxxxiiij. in cor. q. Sꝫ forte argues in oppositū. s. ꝙ hō nō teneaꝛ ↄtinue de peccatis suis dolere tali rōne: Impossibile est gaudere siꝉ ⁊ dolore. sed expedit cōtinue gaudere: vt dic̄ apls ad philip. iiij. Gaudete in dn̄o sꝑ: ḡ si expedit ⁊ necessariū est gaudere: non expedit nec ē possibile cōtristari. Rñdeo duobꝰ modis. Primo: qꝛ gaudiū ⁊ dolor prout sunt in cōtritōe siꝉ nō sunt ↄtraria: eo ꝙ nō sunt respectu vnius ⁊ eiusdē sed diuersoꝝ: qꝛ gaudiū directe respicit ī cōtritōe grām recupatā. sed dolor respicit directe culpā cōmissam. vñ in ↄtritōe dolor est materia gaudij: ⁊ ď dolore gaudendū est vt dicit. b. Tho. iiij. sen. di. xvij. de cōtritōe arti. j. q. j: Quid sit cōtritio: in solu. iiij. argu. 2ꝰ mō rñdeo ⁊ dico: ꝙ gaudiū seculi. s. mūdi impedit dolorē cōtritōis: qꝛ quāto plus diliget mūdū tanto minꝰ de peccato ↄmisso dolet. sed gaudiū dei facit dolorē ↄtritionis qď ptꝫ: qꝛ quāto quis plus gaudet de deo: tantoplus cōteriꝛ ⁊ dolet de cōmisso pctō. vñ gaudiū qď est de deo hꝫ ꝓ materia ipm̄ dolorē de pctō cōmisso: vt dicit. b. tho. vbi. ŝ. imediate: arti. iiij. q. ij. vtrū expediat cōtinue ď peccato dolere: in solu. j. argu. Quarto dꝫ hō cōteri de peccatis suis intēse. i. amare ad modū. s. vnigeniti: Hiere. vj. Luctū vnigeniti fac tibi planctū amarū. vbi glo. sic ait: Nihil dolorosius vel dolentius ꝙ vnigenitū vel solū pdere filiū. Ubi sciendū: ꝙ magnitudo vel intensio cōtritōis pōt ↄsiderari q̄tū ad duo. pꝰ q̄tū ad criminis extinctōeꝫ ⁊ sic quelibet cōtritio quātūcunq̧ pua dū tñ sit cōtritio totaliter pctm̄ destruit nec ē necesse ↄtritōem augeri. 2ꝰ q̄tū ad affectōeꝫ: ⁊ sic cōtritio pōt sꝑ augeri: qꝛ nullū peccatū voluntas ita detestaꝛ qñ ampliꝰ detestari possit: vt dicit pe. de tharā. iiij. sen. di. xvij. de cōtritōe arti. v. q. ij. vtrū motus ↄtritōis possit intēdi: in solu. j. argu.

¶ Utrū contritus magis debeat velle esse in inferno ꝙ peccare mortaliꝛ. CA. XV.

Quinto circa ↄtritōem ↄsiderare debemꝰ sagacitatē electōis. s. vtrū cōtritus magis debeat velle esse in inferno ꝙ peccare mortaliꝛ. Rñdeo duobus modis. Primo qꝛ aut loq̄mur de pena in generali: aut de pena in spāli. Si. n. loq̄mur de pena in generali tunc dico ꝙ cōtritus magis teneꝛ ⁊ dꝫ eligere ⁊ velle pati oēm penā ꝙ peccare. Cuius rō est: qꝛ cōtritio non pōt esse sine charitate: ex charitate aūt plus hō diligit deū ꝙ seipm̄. sed peccare est facere cōtra deū: puniri aūt est aliquid pati ↄ seipm̄. vñ charitas req̄rit vt quālibet penaꝫ in generali hō ↄtritus ꝑelegat culpe: nullā. n. purā penaꝫ tātū refugit charitas quātū offendere vel offendisse deū ⁊ iō magis ē detestāda vna culpa ꝙ oīs pura pena in generali. Sed loquēdo de pena in spāli. s. vtrū ↄtritꝰ debeat magis velle pati penā inferni ꝙ peccare dico ꝙ nō tenemur descēdere ad hāc penā vꝉ ad illā in spāli imo stulte faceret siq̄s seipm̄ vel aliū de hꝰ mōi penis pticularibꝰ solicitaret. Cuiꝰ rō est: qꝛ sicut delectabilia plus mouent in pticulari cōsiderata ꝙ in cōi: ita terribilia plus terrēt si in pticulari cōsidereꝛ. ⁊ aliq̄ sunt q̄ minori tentatōe nō cadūt: qui forte maiori caderēt: vt verbigratia: Sicut aliquis audiēs adulteriū ad libidinē nō incitaꝛ: sed si ꝑ cōsideratōeꝫ descēdat ad singulas illecebras magis moueꝛ. Et siꝉr aliq̄s nō refugeret pati mortē ꝓ xp̄o: sed si descenderet ad cōsiderādū singulas penas magis retraheret. et iō descēdere in talibus ad singula est inducere hoīem in tentatōem ⁊ ꝓbere occasionē peccādi. Hec. b. tho. in ꝑmo q̄olibe. q. ix. vtrū cōtritꝰ debeat magis velle eē in inferno ꝙ peccare: in cor. q. Scdo mō cū queriꝛ an ↄtritus debeat ꝑeligere penā inferni pctō sine offensione dei. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ hec q̄stio nulla est. Cuius rō est: qꝛ vbi nō est electio nō dꝫ eē ꝑelectio. Illud aūt sub electōe nō cadit quo sepatur a deo: sed ꝑpetratōe peccati ⁊ pena inferni hō sepaꝛ a deo. qď ptꝫ: qꝛ pena illata includit debituꝫ patiendi illā. s. pctm̄. Si aūt quadā abusione electōis supponereꝛ inter ꝑdicta posse fieri electōem dico ꝙ ꝑeligēda esset ꝑpetratio peccati pena inferni. Cuius rō est: qꝛ vnū malū ꝑeligendū est. sꝫ pena eterna importat duo mala. s. cruciatū inferni vehemētissimū: ⁊ debitū illiꝰ cruciatus. s. pctm̄ quo aīa a deo eternaliꝛ sepaꝛ ⁊ cruciaꝛ in inferno: ita ꝙ inflictio illius sepatōis a deo ꝑpetue duplex malū importat. s. penē ⁊ culpe. ꝑpetratio aūt peccati vnū malū importat. s. malū culpe. Si aūt ponereꝛ inter predicta. s. inter ꝑpetratōem peccati ⁊ sufferentiā pene inferni posse fieri electōem inquantū pena inferni ē tm̄ pena sine pctō inflicta: tūc dico ꝙ electio talis pene nō possꝫ fieri sine derogatōe bonitatis dn̄e: cuiꝰ mīa superaltat iudiciū: Iaco. ij. Uñ talis pena nō est ꝑeligēda. qď ꝓbo duplici rōne. Prima est ꝙ talē penā. s. inferni infligere sine culpa derogat bonitati dn̄e cui ꝓpriū est semꝑ misereri ⁊ pcere. Secūda rō ⁊ cōfirmatio ꝑcedētis est: quia magis est a singulis destandū fieri a deo aliquid. qď derogat bonitati dn̄e ꝙ ab ipis fieri aliquid cōtra legē dei. verbigratia: Sicut. n. ꝑeligendū est me nō esse ꝙ deū nō esse: ita ꝑeligendū est me aliquid iniuste facere ꝙ deum vñ qꝛ penā eternā inferni infligere innocēti derogat bonitati ⁊ pietati diuine: vt ptꝫ: ideo ⁊c̄. Si aūt pena inferni innocēti posset infligi sine derogatōe bonitatis dn̄e: tunc dico ꝙ ꝑeligenda esset pena inferni ꝑpetratiōi peccati. vñ Anselmus in libro de similitudinibus sic ait: Si hinc inquit peccati pudorē: illinc cernerē inferni horrorē: ⁊ necessario vni eoꝝ haberē immergi: prius me in infernū mergerē ꝙ pctm̄ in me imitterē. Et subdit: Mallē. n. purus a pctō ⁊ innocēs in gehēnā intrare: ꝙ pctī sorde polluꝰ celoꝝ regna tenere. Et subdit cām huiꝰ dicens Innocēs in inferno nō sentiret penā. Et pctōr in paradiso nō gauderet de gloria: cū cōstat solos malos in inferno torqueri: ⁊ solos bonos in beatitudine foueri ⁊ gloriari: iō ⁊c̄. Hec Alex. iiij. pte sū. q. cxxxij. art. vj. vtrū penitēs tm̄ debeat dolere de pctō ꝙ mallet oēm penā tam tpalē vel eternā sustinere: ꝙ pctm̄ mortale cōmittere vel cōmisisse: in cor. q.

¶ Qꝫ primus effectus cōtritionis est remissio culpe. CA. XVI.

Sexto ⁊ vltimo ꝑncipaliꝛ circa cōtritōem ↄsiderare debemꝰ vtilitatē opatōis. Nam virtus seu effectus cōtritōis est triplex. s. remissio culpe: ablatio pene collatio glorie. Primus effectus cōtritiōis est remissio culpe. Uirtute. n. cōtritōis remittiꝛ culpa. qď tripliciter ꝓbo. s. auctoritate: cōtrarietate: ⁊ rōne. Primo auctoritate psal. dicentis: Sacrificiū deo spiritus cōtribulatus vbi glo. sic dicit: Contritio cordis est sacrificiū quo peccata soluunꝛ. ⁊ Origenes. iiij. omelia: Quanto ampliꝰ cō

pungimur tanto amplius peccatorum vincula relaxantur. Et subdit in psal. Cor contritũ et humiliatũ deus nõ despicies Glo. quasi dicat: Deus sprevit thaurũ et hircũ vel oia que tps habuerunt dum aliqd pmitterent futurũ. Sz tu de⁹ nõ despicies cor cõtritũ tibi displicẽdo offensam. Et humiliatũ: sacerdoti cõfitẽdo culpã: nõ elatũ pctm̃ excusando sed humiliatũ cõfitendo. prius dicit cõtritũ postea humiliatũ: qz non põt cor humiliari nisi prius fuerit cõtritũ. Secũdo pbo hoc idẽ cõtrarietate sic. Uirtus et vitiũ ex eisdem causis cõtrario modo acceptis generant̃ et corrũpuntur: vt ĩ ii. ethi. sed peccatũ cõmittit̃ p amorẽ inordinatum. sed amor charitatis causat dolorẽ cõtritõis: g̃ contritio peccatũ delet. Tertio pbo hoc idẽ rõne sic. Cõtritio ẽ dolor gratia informat⁹ sed gratia gratũ faciens delet culpã: ergo et contritio. Sed forte argues in oppositũ. s. q̃ cõtritio nõ delet culpã tali rõne: Solus de⁹ remittit peccata. ita dr Luce. v. Quis põt dimittere peccata nisi sol⁹ deus: sed nos facimus aliqualr cã cõtritõis: qz actus nr̃ est cã cõtritõis g̃ ꝛc. Rñdeo duob⁹ modis. p° q̃ cõtritio inquantũ est dolor: est a libero arbitrio et sic nõ delet pctm̃. inquantũ vo cõtritio est dolor gratia informatus immittitur a deo: et sic delet pctm̃. 2° modo rñdeo et dico: q̃ cã remittẽs pctm̃ est triplex. s. effectiua pncipaliter. dispositiua virtualr: adhibita instrumẽtalr. Prima causa peccatũ remittẽs est effectiua principalr: et sic sol⁹ de⁹ remittit pctã: vt dr Luce. v. Scda cã peccatũ remittẽs est dispositiua virtualr et talis est cõtritio que disponit animã ad remissionẽ peccati. Tertia cã peccatũ remittẽs ẽ adhibita instrumentalr sicut etiã sacramentũ est. et quia cõtritio est ps sacramẽti pnie: idõ ipa cõtritio instrumentaliter opat̃ ad remissionẽ peccati. Ubi nota q̃ in peccato sunt tria. s. actio mala. interior macula: et peccati sequela. Actio n. mala tollit̃ timore pene. Interior macula tollitur rõne gratie. Peccati sequela tollit̃ charitatis ardore. Hec b. Tho. iiij. scri. sen. di. xvij. de cõtritõe: arti. v. q. ij. vtrũ peccati remissio sit effectus cõtritõis in argu. ctra: et in cor. q. et in solu. s. argu. Et Alex. iiij. pte sum. q. cxlv. de iustificatõe arti. ii. vtrũ cõtritio habeat efficaciã in iustificatõe impij: in solu. vlt. argu. ℂ De secũdus effect⁹ cõtritõis est ablutio pene. CA. XVII.

Secũdus effect⁹ cõtritõis est ablutio pene. nã virtute cõtritõis penitẽs absoluit̃ a pena. qd dupliciter pbo. s. rõne et cõpatiõe. Primo rõe sic: In cõtritõe est duplex dolor. s. mentalis: et sensibilis. Prim⁹ dolor qui est in cõtritõe est mentalis. s. displicẽtia peccati cõmissi ex charitate pcedẽs. et talẽ dolorẽ cõtingit tm̃ intendi: q̃ nõ solũ a culpa sed etiã ab oĩ pena absolutõem merebit̃. Secund⁹ dolor qui ẽ in cõtritõe ẽ dolor sensibilis quẽ volũtas in cõtritõe p peccatis assumit. et qz tal dolor ẽ pena quedã: põt etiã tantũ intẽdi q̃ sufficiet ad deletõem nõ solũ culpe sed pene. Scdo pbo hoc idem cõpatõe sic: Maioris ponderis ẽ apud deũ effect⁹ interior q̃ȝ effectus exterior. Sed p effectũ pnie exterioris põt tota pena dimitti: g̃ multo magis p affectũ pnie interioris. s. p ipam cõtritõem. Si vo hãc rõnẽ aliter vis formare dicas sic. Plus acceptat de⁹ interiorẽ cordis affectum q̃ȝ exteriorẽ actũ. sed p actus exteriores pnie absoluit̃ hõ ab oĩ culpa et pena: g̃ multo magis p affectũ interiorem cordis. s. p cõtritõem et displicentiã de peccato. Sz forte argues in oppositũ. s. q̃ p cõtritõem nõ absoluat̃ quis a pena duplici rõne. Prima est talis: Per que q̃s peccat dz puniri: vt dr Sap. xi. Cum g̃ nõ solũ corde peccet̃ sed alijs mẽbris: necesse ẽ etiã alia mẽbra puniri. Rñdeo et dico: q̃ cõgruitas ẽ et nõ necessitas q̃ hõ puniat̃ p eadẽ mẽbra. Cuius rõ est: qz p mẽbra nõ peccat̃ nisi instrumẽtaliter: sed p cor. i. p voluntatẽ principaliter. Scdo ad idem argues sic: Dolor cõtritõis est finitus. sed p peccato aliquo s. mortali debet̃ pena infinita: g̃ nũq̃ȝ tanta põt esse cõtritio q̃ deleat totã penã. Rñdeo et dico: q̃ dolor cõtritõis q̃uis sit finitus q̃tũ ad intensionẽ sicut etiã pena pctõ mortali debita ẽ finita q̃tũ ad intẽsiõem: hz tñ cõtritio infinitã virtutẽ ex charitate qua informat̃: et fm hoc põt valere ad deletionẽ culpe et pene. Hec bea. Tho. iiij. scri. sen. di. xvij. de cõtritõe: art. i. q. ij. vtrũ cõtritio possit totalr tollere reatũ pene: in cor. q. et in solu. iij. argu. et pe. de thar. ibidẽ: arti. vj. q. ij. in solu. ij. argu. ℂ De tertius effectus cõtritõis est collatio glorie. CA. XVIII.

Tertius effectus cõtritõis est collatio vel adeptio glorie. Nam virtute cõtritõis quilibet in fine meret̃ et cõseqtur vitam eternã: qd dupliciter pbo. s. rõne: et similitudine. Primo rõne sic: Homo absolutus ab oĩ culpa et ab oĩ pena cũ decedit statim ad celum euolat: eo q̃ in tali nullũ impediẽs obstaculũ repit̃ sed cõtritio pfecta absoluit ab oĩ culpa et ab oĩ pena: vt ex pmissis ptz: ergo ꝛc. Secũdo hoc idem pbo similitudine. s. exemplo latronis cui dictũ est a xpo in fine: Hodie mecũ eris in parad. so. qd exemplũ allegat bea. Tho. iiij. scri. sen. di. xv. i. de cõtritõe. arti. v. vtrũ cõtritio possit totaliter tolerare reatũ pene: argu. 3. vñ Chryso. in quodã sermõe ostendens quanta sit virtus cõtritõis sic ait: Cõtritio deo miserãte peccata relaxat: cõtritũ sanat: tristes exhilarat: paradisum reserat: qd p multa exẽpla ostẽdit dicens: Per pniam ciuitas niniue nõ solũ piculũ mortis euasit sed vite incognite et eterne coronã accepit. p pniam Filius pdigus postq̃ȝ omnia male vivẽdo cõsumpsit paternũ amplexum meruit adipisci. dauid post flagitiũ felix factus iterum recepit spm. petrus postq̃ȝ xpm negauit indulgentiã recepit. latro p pniam iuit ad celũ. vnde prouerb. xiiij. Cor qd nouit amaritudinẽ anime sue in gaudio eius nõ miscebit̃ extraneus. qd verbũ exponit̃ quattuor modis. p° sic: Cor quod nouit amaritudinẽ anime sue. i. sensualitatis sue: que amaritudo est p̃sens tribulatio q̃ȝ bona q̃ȝ fructuosa q̃ȝ p̃ciosa sit. In gaudio eius. s. de tribulatõe habita. Non miscebit̃ extraneus. i. inexpertus tribulatõis. huiusmodi. n. pati non est quorũlibet sz dilectorum et electissimorum. Apoca. iii. Ego quos amo corrigo et castigo. 2° exponitur sic fm glo. Cor. s. iusti. Quod nouit amaritudinẽ anime sue. que amaritudo est ex dilatione future glorie vel de incolatu p̃ntis miserie. In gaudio eius. s. quod expectat. Non miscebitur extraneus. i. reprobus qui ppria sponte cecatus non videt quod in p̃senti patitur: et nõ puidet qd in futuro passurus est: vtinã saperent et intelligerent ac nouissima puiderent. 3° exponitur sic: Cor quod nouit amaritudinẽ anime sue. i. q̃ nouit amare conteri de peccatis. lz in culpa sit dulcedo carnis: tamen est amaritudo mentis. Et ideo cor qd nouit amaritudinẽ anime sue. s. cõsciencie de peccato ad dolendum et confitendũ et satisfaciendũ sicut faciebat ille q̃ ait Isaie. xxxviij. ca. Recogitabo tibi omnes annos meos ꝛc. In gaudio eius qd habebit in futuro pacta penitentia non miscebitur extraneus. i. alienus a penitentia.

4° modo exponitur sic: Cor quod nouit amaritudinẽ anime sue. i. quanta amaritudo pene debeatur anime p peccato. In gaudio eius non miscebitur extraneus. qui non nouit de hac amaritudine quãm peccatũ in anima facit dolere. vñ Orige. Si videremus et vulnerate anime cicatrices intelligerem⁹: vsq̃ ad mortẽ resistẽm⁹ peccato. Uel sic. In gaudio eius. quod in p̃nti habet penitens de peccato nõ miscebit̃ extrane⁹. s. ille q̃ penã vel cõtritõem de peccato suo nõ hz. Hoc. n. videt̃ incredibile inexptis q̃ sil̃ et sel̃ in aĩa possit ẽẽ tantus dolor et tantũ gaudium. Cũ reuera expientia doceat q̃ quãto hui⁹ dolor ẽ acrior

tanto etiā ē gaudiū maiꝰ. In psal. ſm multitudinē do/
loꝝ meoꝝ in corde meo ⁊c. Greg. Dulciores ſūt lachryme penitentiū delitijs regū. Hoc tñ verū eſt ꝙ nō eſt dolor ⁊ gaudiū de eodē: ſed dolor q̄ peccauit: gaudiū ō ſpe venie: de guſtu grē: ō ꝓguſtatiōe glorie. Uel ſic: In gaudio eius nō miſcebit̄ extraneus. ſ. ab amaritudie culpe. vnde latro dexter qui nouit amaritudinē ſuā. ſ. culpā ⁊ penaꝫ de culpa: dixit Et nos q̄dē digna factis recipimꝰ ab eius gaudio fuit extraneus ⁊ excluſus latro ſiniſter q̄ noluit cognoſcere amaritudinē ſuā: Leui. xxiij.

¶ Correctōis fraterne diffinitio q̄ tria tangit. CA. I.

Correctio fraterna

Circa fraternā correctōem tria cōſiderare debemus. ſ. affectū quo inducimur: ꝑceptū quo aſtringimur: modū quo dirigimur. Primo circa correctōem fraternam ꝯſiderare debemꝰ affectuꝫ quo inducimur. Tria. n. ſunt que ad correptōem petōris p̄cipue mouere debent. primū eſt amor charitatis quē erga primū tenemur habere. ſecundū eſt horror iniquitatis quā in primo tenemur odire. tertiū ē valor correctōis ⁊ ſalutis quā primo tenemur optare. ꝓpter hec tria correctio fraterna ſic diffinit̄: Correctio fraterna eſt admonitio fratris de emendatione delictoꝝ ex fraterna charitate p̄cedēs. Que q̄dē diffinitio tangit tria. ſ. actū terminū principiū. Primo tangit actū. vñ dicit ꝙ correctio fraterna eſt admonitio fratris: admonere aūt idē eſt ꝙ ad mentē reducere. Admonet̄ aūt aliq̄s duobꝰ modis. Uno mō cū quadā coactione: vel vbis ſicut cū aliq̄d alicui p̄cipit̄: vel factis ſic̄ cum q̄s punit̄: ⁊ hoc ad corrigentē virtute ꝑlatōis. Alio mō admonet̄ aliq̄s ꝑ verba que vim coactiuā nō hn̄t et talia verba admonitoria dicunt̄. ⁊ hic modus ad corripientē ꝑtinet. vñ correptio q̄ ꝑter ordinē ꝑlatōis fit vocat̄ correptio fraterna. Scd̄o tangit correptōis terminū vel finē vltimū cū dicit de emendatōe delictoꝝ. nam admonitio eſt de ipa emendatōe. emendatio aūt ē reuerſio peccatoris ad ſtatū recte opatiōis. Ubi nota ꝙ aliq̄s a via rectitudis diſcedēs: ad viam rectitudis reduci pōt duobus modis. vno mō ꝑ timorē ⁊ odiū turpitudis: ſic̄ cum q̄s ꝑp penas ꝑ peccatis illatas quas ſibi timet inferri reſilit a petō. ⁊ q̄ talis modus eſt cū quadā violentia: iō correptio ō ꝑtinet ad ꝑlatos. Alio mō ꝑ timorem et odiū turpis: vt cū quis turpitudinē peccati abominat̄: ⁊ cōfuſionē inde ſequētē. ⁊ talis modus ꝓprie dicit̄ correptio. Cuius rō eſt: q̄ ſicut illa rapi dicunt̄ que ſubito auferunt̄: vñ ⁊ ſyllaba ō corripi q̄ raptim ⁊ quaſi ſubito ꝓnunciat̄: ita ex hoc ſolū ꝙ hoī turpitudo peccati oñdit̄ ⁊ aliq̄s eū ad meliora hortat̄: ⁊ ipe ꝑ ſe ad rectitudis viam reuertit̄ corripi dicit̄. Tertio p̄dicta diffinitio tangit correctōis principiū: cū dicit Ex fraterna charitate p̄cedens. Q̄r. n. fratna correptio fit actus charitatis tripliciter ꝓbo. ſ. ſilitudine rōne compatōe. Primo ſilitudine ſic: Corripe delinquentē eſt q̄dā elyma ſpūalis: vt ptꝫ infra Elemoſyna. Sed elyma ē actus charitatis vt pꝫ ibi q̄ ergo ⁊ fraterna correptio eſt actus charitatis. 2ꝰ h idē oñdo rōne ſic: Eiuſdem rōnis eſt remouere malum alicuiꝰ ⁊ pcurare bonū eius. ſed pcurare bonū fratrī ꝑtinet ad charitatē ꝑ quam volumus ⁊ pcuramus bonū amico: ergo correctio fraterna ꝑ quam repellimus malū fratris ad charitatē ꝑtinet ⁊ eſt actus charitatis. 3ꝰ ꝓbo h idem compatiōe ſic: Magis eſt actus charitatis ſubuenire menti q̄ꝫ carni. ſed curatio infirmitatis corpalis et ſubuentio tempe egeſtatis ſunt actus vel effectus charitatis. ergo correptio fraterna que ordinat̄ ad remouēdū peccatū fratris multo magis eſt actus charitatis. Hec. b. Tho. iiij. ſcri. ſen. di. xix. de correptōe fraterna. arti. i. vtrū correptio fraterna cōueniēter diffiniat̄. in cor. q. ⁊ in ſolu. i. ij. ⁊ iiij. argu. ⁊ iterū ſcd̄a ſcd̄e. q. xxxiij. arti. i. vtrū fraterna correptio ſit actus charitatis argu. 3. ⁊ in cor. q.

¶ Utrū aliquis teneatur ex p̄cepto ad fraternā correptionem. CA. II.

Secundo principalr̄ circa correptōem fraternam ꝯſiderare debemꝰ p̄ceptū quo aſtringimur. vtrū ſ. quilibet ex p̄cepto teneat̄ ad correptōem fratris delinquentis. Ubi nota ꝙ differentia ē inter p̄cepta negatiua ⁊ affirmatiua: eo ꝙ p̄cepta negatiua obligant ſp̄ ⁊ ad ſp̄. i. omni mō: omni tpe. omni locō ad nō faciendū. Cuiꝰ rō eſt: q̄ p̄cepta negatiua ꝓhibēt actus peccatoꝝ q̄ ex eo ꝙ ſunt ſm ſe mali: nullo mō vel aliqꝰ tēpe aut loco fieri bene pñt. q̄ ſm ſe ſunt diūcta malo fini vt ō. ij. ethi. ſꝫ p̄cepta affirmatiua q̄uis obligēt ſp̄ nō tñ ad ſp̄. i. omni mō ⁊ tpe ⁊ loco: ſed tempe ⁊ loco ſuo. Cuiꝰ rō eſt: q̄ p̄cepta affirmatiua inducunt ad actus virtutū qui non quolibet modo vel tempe vel loco fieri debent: ſed obſeruatis debitis circūſtantijs que req̄runt̄ ad hoc ꝙ actus ſit virtuoſus. ſ. vt fiat vbi debet: ⁊ q̄n̄ oꝫ ⁊ ſm ꝙ expñt cōuenit fini. nam ſm rōem finis debet accipi id q̄d eſt ad finē. Correptio aūt fratris ordinat̄ ad emendationē fratris tanꝙ ad finē. ⁊ ideo eo tēpe ⁊ loco quo frater delinquēs pōt corrigi: cadit ſub p̄cepto: vt dicit. b. Tho. ſcd̄a ſcd̄e. q. xxxiij. arti. ij. vtrū correptio fratna cadat ſub p̄cepto: in cor. q. Eſt aūt duplex correctio. vna que ordinat̄ ad bonū ꝑticulare. ſ. ad emendatōem fratris ꝑ ſimplicem admonitōem. ⁊ quia talis correctio eſt actꝰ charitatis ideo ꝑtinet ad quēlibet charitatē habenteꝫ ſiue ſit ſubditus ſiue ſit ꝑlatus. Alia correptio eſt que ordinat̄ ad cōem vtilitatem non ſolū ꝑ emendatōem fratris: ſed interdū etiā ꝑ punitōem vt alij a petō deſiſtant: ⁊ tal' correctio ꝑtinet ad ꝑlatos: vt dicit. b. tho. ſcd̄a ſcd̄e. q. vbi ā. arti. iij. vtrū correptio fraterna ꝑtineat ſolū ad ꝑlatos: in cor. q. Et cōfirmo hoc tali exēplo: quia ſicut in exercitu eſt duplex ordo: vnꝰ quo totus exercitus ordinat̄ ad ducem: alius quo ſinguli de exercitu ordinant̄ ad inuicem ita in cōuerſatōe huius vite eſt duplex ordo: vnus oīum ſubditoꝝ ad ꝑlatū: alius oīm ſubditoꝝ ad inuicē: ⁊ vterꝙ ordo cadit ſub p̄cepto. Primꝰ ordo eſt: vt ꝑlati ſubditos dirigāt: ⁊ ſubditi ꝑlatis obediāt. Secundꝰ ordo ſubditoꝝ ſinguloꝝ ad inuicē eſt: vt vnuſq̄ſq; alteri auxiliū ꝑbeat ad cōſequēdū bonū ſuū. Et iō ſicut ꝑlatis ex p̄cepto incūbit vt ſubditoꝝ gerāt curā: ⁊ ſubditis vt ꝑlatis obediant: ita coequalibꝰ ex p̄cepto incūbit vt ſibi inuicē auxiliū ferant nō ſolū in corpalibꝰ ſed etiā in ſpūalibꝰ magis. ⁊ iō cū maximū auxiliū ꝑ correptōeꝫ hoī in ſpūalibꝰ adhibeat̄ ex p̄cepto diuine legis ad h' obligat̄. Hec. b. tho. iiij. ſcri. ſen. di. xix. de correptōe arti. ij. vtrū q̄libet ex p̄cepto ad correptōem fraternā teneat̄: in cor. q. ¶ Q̄r aliq̄s tenet̄ corripe delinquentē in generali duplici rōne.

Pro maiorē aūt euidentiā p̄cedē. cap. CA. III.

Est ſciendum ꝙ aliquis tenet̄ corripe alium delinquentē in generali duplici rōne. ſ. ex merito: ⁊ ex officio: vel ex dignitate meriti: ⁊ ex auctoritate officij. Ubi nota: ꝙ alteriꝰ ē corripe: ⁊ alteriꝰ ē corrigere: et alterius monere. nam alicuiꝰ pōt eē corripe cuius nō eſt corrigere. vnde correctio eſt actus iuſticie. ſed correptio eſt monitio ⁊ actus charitatis vel miē: vt dicit. b. Tho. iiij. ſcri. ſen. di. xix. de correptōe fraterna. arti. ij. vtrū correptio fraterna cōuenienter diffiniatur. in ſolu. ij. argu. Primū eſt. ſ. corripe quod eſt actus charitatis eſt reſpectu pariū. ſ. reſpectu ſubditoꝝ ad inuicē. vnde Matthei xviij. Si peccauerit in te frater tuus ⁊c. Secunduꝫ. ſ. corrigere vel arguere q̄d eſt actus iuſticie eſt ꝓprie ſupioꝝ

respectu inferioꝝ.s.platoꝝ respectu subditoꝝ. vñ aplŝ ad tytū.ij. dicit: Argue cū oī impio. glo. i. cū auctoritate ptātis. Tertiū.s. monere qḋ est actus charitatis est inferioꝝ respectu supioꝝ. i. subditoꝝ respectu platoꝝ. vñ Bern. ad Eugeniū papā sic ait: Moneo te nō arguo. Primo.n. ad correptōem fratris delinquentis put correptio ē act⁹ charitatis quilibet subdit⁹ exñs in charitate ex dignitate meriti obligat̃ p̃cepto dei. qḋ tripliciẽ pbo.s. auctoritate: rõne: silitudine. Primo pbo auctoritate Ecci. xvij Unicuiqꝫ mandauit deus de primo suo.s. de nō ledēdo diligēdo: corripiēdo. p̃⁹ mandauit deus vnicuiqꝫ de primo nō ledēdo: Exo. xx. Nō cōcupisces rem vel domū vel vxorē primi tui: nō furaberis: nō occides: ⁊ sic de alijs. 2⁹ mādauit deus vnicuiqꝫ de primo diligendo siue amico siue inimico: Matth. xxij. Diliges primū tuum ⁊c. 3⁹ mandauit de primo corripiendo: Matth. xviij. Si peccauerit in te frater tuus corripe eū ⁊c. Et Aug. in li. d̃ verbis dñi sic ait: Si neglexeris corrigere peior eo factus es qui peccauit. sed hoc nō eēt nisi p huius negligentiā aliquis p̃ceptū omitteret. Scḋo hoc idē pbo rõne sic: Super illud Matth. xviij. Si peccauerit in te frater tu⁹ ⁊c. Glo. sic ait: Ita peccat qui frēm suū peccare videt ⁊ tacet sicut qui peccanti nō indulget. sed oēs ex p̃cepto charitatis tenent̃ ad indulgendū peccanti: g̃ ⁊ ad corripiendū delinquentes. Tertio hoc idem pbo silitudine sic: Elemosyna spūal' magis ē necessaria q̃ corpal. s. Sz elẏna corpalis suo loco ⁊ tpe. s. in casu necessitatis cadit sub p̃cepto. vt ptꝫ infra Elemosyna. ergo correptio frīs peccantis cum sit elẏna spūalis magis cadit sub p̃cepto. Tēpus aūt quo quilibet ex p̃cepto tenet̃ corripe peccatorē est triplex.s. cū peccator est pñs: cuꝫ platus est absens: cū platus est negligens. p̃⁹ tenet̃ quilibet corripe peccatorem cum peccator est pñs. non.n. tenetur per mūdū querere peccatores ad corripiendū vel corrigendū eos: quia non debet esse explorator vel inuestigator alioꝝ maloꝝ. vt dicit̃ pùer. xxiiij. Non queres impietatē in domo iusti. sed solum qñ peccator occurrit tunc q̃libet ex p̃cepto charitatis tenet̃ corripe eum. 2⁹ quilibet tenet̃ corripe peccatorē qñ platus est absens. cum.n. platus qui ex officio tenet̃ corripe peccatorē nō est pñs: puta q̄ ad locū remotū perrexit: ita q̄ ꝓtunc nō pōt esse recursus ad euꝫ quilibet ex p̃cepto obligat̃ corripe delinquentē. Tertio quilibet tenet̃ corripe peccatorē cum platus cui ex officio iminet corripe lꝫ sit pñs est tñ negligens: puta q̄ de ove sibi cōmissa parū curat. Et iō ne dilatio correptiōis pariat detrimentū damnatōis: quilibet obligat̃ ex precepto ad correptōem peccatoris: ita q̄ pp tres cās.s. ꝓpter peccatoris pñtiā: pp pastoris absentiā: pp pastoris negligentiā quilibet ex p̃cepto tenet̃ corripe peccatorē. Excusat̃ tñ aliquis ⁊ absoluit̃ ab hoc p̃cepto duplici rõne. Prima est pp diffidētiā correctiōis. Si.n. nō speraretur emendatio sed magis deterioratio pp impatientiā eius qui debet corripi: tunc nullus corripe obligat̃: pùer. ix. Noli arguere derisorem ⁊c. Hiero. Frustra niti ⁊ nihil aliud q̃ odiū querere extreme dementie est. Scḋa rõ ꝓpter pastoris diligentiā est. Si.n. platus diligens appareat ad corrigendū: subditus absoluit̃ et excusat̃ ab hoc p̃cepto. Hec b. Tho. iiij. scri. sen. di. xix. de correptōe fraterna: arti. i. q. i. vtrū quilibet teneat̃ ex p̃cepto ad correptōnem fraternā. in solu. iij. argu. Est aūt notandū q̄ correptio triplici rõne omitti pōt.s. rõne formidīs: timoris: vtilitatis. p̃⁹ rõne formidinis. dubitat.n. aliquis ne ali⁹ corrigat̃. ⁊ timor ⁊ cupiditas tardiorē facit hoīeꝫ ad corripiendū delictū fratris: non tñ ita q̄ si ei cōstaret q̄ fratrē posset a peccato retrahere ꝓpter timorē vel cupiditatē dimitteret: quib⁹ in aīo suo p̃ponut charitatē fraternaꝫ ⁊ talis tarditas vel omissio est peccatū veniale. Et h̃ mō viri sancti qñqꝫ negligunt corrigere delinquentes. 2⁹ omittit aliquis corripe frēm delinquentē rõne timoris .s. qñ formidat̃ iudiciū vulgi ⁊ carnis excruciatio vl' persecutio. vñ qñ hec ita in animo dñantur q̄ p̃sumit̃ pbabiliter q̄ posset eū a peccato retrahere. ⁊ tñ ꝓpter timorem ⁊ cupiditatē corripe p̃termittit talis mortal'r peccat. 3⁹ omittit̃ correptio fratris delinquentis rõne vtilitatis puta cum quis obiurgandis ⁊ corripiendis male agentibus parcit: q̄ oportunius tp̄s inquirit̃ ⁊ obseruat̃ vt melius corrigat̃. Et omittere ad tp̄s corripe peccatorē pp talem cām est meritoriū. Tunc.n. non est occasio cupiditatis sed cōsiliū charitatis: vt dicit Aug. d̃ ciui. dei. Hec b. Tho. scḋa scḋe. q. xxxiij. arti. ij. vtrū correptio fraterna sic sit in p̃cepto: in solu. iij. argu.

¶ Q₂ correptio fraterna est duplex: ⁊ q̃. CA. IIII.

Secundo dico q̄ corrigere est supioꝝ respectu inferioꝝ: vt platoꝝ respectu subditoꝝ. Ubi nota: q̄ duplex est correptio. Una est sine correctōe ⁊ sine punitōe p solā simplicē admonitōem. ⁊ talis cōuenit equalibus adinuicē: vt nō solū in corpalibus: sed etiā in spūalibus magis sibi auxiliū ferant. Alia correptio ē cui adiungit̃ correctio. i. punitio. Et hec solis platis cōpetit vñ Hiero. sic ait: Sacerdotes studeant implere illud euāgelium: Si peccauerit in te frater tuus ⁊c. Et subiūgit q̄ cui est nīa parcere vni: ⁊ oēs ī discrimīe adducere. Hec b. Tho. iiij. scri. sen. di. xix. de correptiōe fraterna. arti. ij. q. i. vtrū quilibet ex p̃cepto ad correptōem teneat̃: in sol. i. argu. Q₂ aūt platus rõne officij subditū sui corrigere teneat̃ tripl'r pbo.s. rõne: silitudine: auctoritate. Primo rõne sic: Sicut.n. correptio put est actus charitatis vel mīe ptinet ad quēlibet subditū charitatē hñteꝫ vt ex p̃missis ptꝫ: ita correctio put est actus iusticie ptinet ad auctoritatē habentē. sed hec auctoritas rõne officij residet in plato: g̃ ⁊c. Scḋo hoc idē pbo silitudine: q̄ sicut abscisio mēbri infecti pp corpis sanitatē ad solū medicū spectat: ⁊ nō ad aliū: vt ptꝫ infra Homicidiū: quō conuenit publice psone: ita correctio peccatoris cū punitōe ptinet ad solū platū. Tertio hoc idē pbo auctoritate apli ad tytū dicentis: Argue eum oī impio. glo. i. cum auctoritate ptātis. ⁊ b. Greg. exponens illud verbū Ezech. iij. Si dicente me ad impiū ⁊c. sic ait: Ubi subditus ex sua culpa morit̃ ibi is qui p̄est qm̄ tacuit reus mortis tenet̃. vnde pùer. vi plato sic p̃cipit̃: Discurre: festina: suscita amicū tuū. In quo verbo ondit q̄ platus debet subditū suū corrigere quattuor modis.s. generaliter: celeriter: veraciter: dulciter. Primo debet eum corrigere generaliter ideo dicit: Discurre. qḋ verbū exponit̃ quattuor modis. p̃⁹ sic Discurre. i. ad diuersos curre: modo ad istū modo ad illum ne sis psonaꝝ acceptor. ad Ro. xij. Qui p̄est in solicitudine. Scḋo sic: Discurre.s. p domos egrotantiū: eis p posse si opus fuerit ministrādo. i. ad Thessa. ij. Facti sumus in medio vestrū tanq̄ si nutrix foueat filios suos. 3⁹ sic: Discurre: singuloꝝ cōscientias ⁊ merita diligēter excutiendo. Prouer. xxvij. Diligenter cognosce vultū pecoris tui. 4⁹ sic: Discurre. i. vade ⁊ curre ad eū. Rō huius ē fm̄ Chryso. q̄ peccator ira ⁊ verecūdia detinet̃: ebri⁹ factus est quasi graui somno detinet̃. vñ opꝫ te q̄ sanus es ad alium ire: sicut medicus ad egrotū. Ubi nota: q̄ illud qḋ debet̃ alicui determiate ⁊ certe psone siue sit bonum corpale siue spūale: opꝫ q̄ ei impendam⁹ nō expectantes q̄ nobis occurrat: sed debitā solicitudinē habētes vt eam inquiramus. vñ sicut ille qui debet pecuniaꝫ creditori debet eum requirere cum tp̄s fuerit vt ei debitum reddat: ita ille qui hꝫ spūaliter curā alicuius dꝫ eum querere ad hoc q̄ euꝫ corrigat de pctō. Sꝫ illa beneficia

que nō debent certe psone:sed cōiter omnib⁹ ꝓximis siue corpalia sint siue spūalia:nō oportet nos querere quibus impēdamus:sed sufficit ꝙ impēdamus eis q̄ nobis occurrūt.vñ Aug. in libro de verbis dñi dicit sic:Admonet nos dñs noster nō negligere inuicē pctā nostra non querēdo quid repēdas:qꝛ nō debemus effici exploratores vite alioꝝ sed vidēdo q̄d corrigas.ꝟDec.b.Tho.scda scđe.q.xxxiij.arti.ij.vtrū correptio fraterna sit in ꝑcepto.in solu.iiij.arg. Scđo prelat⁹ debet subditū suū corrigere celeriter sine dilatiōe:ideo dicit festina.Et hoc dupliciratiōe.ꝟPrima est ꝑꝑ periculū mortis:qꝛ ꝑlati ⁊ subditi vita est incerta:Eccs.ix.Nescit hō finem suū.Scđa est quoniā timet̄ si eū nō corripiat ꝙ peior fiat. tūc enī tāꝗ habituat⁹ in malo difficilius corrigit̄. Et ideo celeriter debet eū corrigere. Tertio ꝑlatus subditū suū debꝫ corrigere veraciter:ideo dicit suscita.i.mortuū vel mortuos in peccatis. Sed mirū est de aliq̄bus prelatis q̄ remoti a subditis volūt ꝑ ministros in peccatis mortuos suscitare:cū nec Delize⁹ ꝑ Gesi potuerit mortuos suscitare:vt dicitur.iiij.Reg.iiij. Nec dñs legat̄ nisi ꝑ se aliquē suscitasse. Quarto prelat⁹ subditū suū corrigere debet dulciter sine exasꝑatione.vñ dicit:Amicū tuū:ita dicit Aplus.ij.ad Thes.in fine.Nolite quasi inimicū existimare illum sed corripe vt fratrē.in psal.Corripiet me iust⁹ in misericordia ⁊ increpabit me.Ubi nota:ꝙ peccator vel peccat ex electione vel passione siue ex malicia vel infirmitate qđ idē est. p⁹ enī cū peccat ex passiōe vel infirmitate debet cū magno moderamīe vel dulcedine eius correptio ꝑtari. 2⁹ cū peccat ex electione vel ex malicia debet rigide vel aspire corrigi:vt dicit Grego.in pastora.Hoc autē qūo perpēdi pōt:ꝙ aliquis ex malicia vel ex ignorantia vel ex infirmitate peccet:dico ꝙ hoc perpēdi pōt ex cōditione peccātis ⁊ ex iteratiōe peccati:qꝛ si aliquis frequēter ⁊ sine freno in aliqđ peccatū est lapsus:signū est ꝙ ex electione vel ex malicia peccauit. Si autē semel occasione oblata in pctm̄ ruit:⁊ postea tristiciā vel verecundiaꝫ ostēderit:signū est ꝙ sit pctm̄ ex passione vel ex infirmitate:⁊ ꝙ de facili emendet̄.Loquit̄ autē b. Greg. ibideꝫ de correptiōe que ꝑlatis cōpetit tamē in correptiōe q̄ fit ab aliis hoc est solicite obseruandū ꝙ fraterna correptio semꝑ debet ad lenitatē accedere:qꝛ nō ex auctoritate officij sed ex charitatis affectu exhibetur. Dec.b.Tho.iiij.scri.sen.di.xix.de correptiōe:arti.iij.q.j. vtrū oporteat ꝙ fraterna admonitio ꝑcedat denūciationē ecclesie faciendam:in cor.q.⁊ ibidē.q.iij.vtrū correptio q̄tū ad monitionē secretā debeat esse dura:in cor.q.

¶ O⁊ prelatus existēs in pctō mortali peccat corripiendo subditū:pōt tamē monere vel rogare eū vt suo exemplo nō ꝓuocetur ad malū. CA.V.

a D maiorē autē euidentiā precedētis cap.est sciēdum:ꝙ ꝑlatus qui ē in pc tō mortali etiā occulto:peccat corripiēdo vel quicq̄d aliud ꝓ suo officij exequat̄.qđ ostēdo quattuor rōnibus.s.rōe abusionis:cōditionis presumptiōis turbatiōis. Primo hoc ꝓbo ratione abusionis sic:Qui abutit̄.i.indigne vtit̄ officio suo peccat.sed ꝑlatus existēs in pctō mortali etiā occulto:cū aliū corripit abutit̄ officio suo:qꝛ indigne ⁊ iniuste corripit:ǵ peccat. Scđo hoc idē ꝓbo ratiōe vilis cōditionis sic Qui equale ⁊ precipue mai⁹ peccatū cōmisit nō est dignus vt aliū corrigat de equali vel de minori.vñ Ambro.in pastorali de dignitate sacerdotali sic ait Qui cordis sui domū non valet excolere:qūo adhibebit diligentiā plurimoꝝ? Et q̄ peccati trabē ex oculo suo nō pōt eruere quomō ab alterius oculo festucā poterit amputare? Tertio hoc idē ꝓbo ratione ꝑsumptiōis seu elationis.Qui iudicat pctā sua parua ⁊ aliena magna cum sit oppositū non recte iudicat:imo talis in superbiā eleuat̄ cū seipsum prefert alijs.Sed prelat⁹ peccator pctā ꝓpria paruipendēs prefert seipsum ꝓximo ⁊ ei⁹ pctā seueritate iudicat:ǵ peccat. Quarto hoc idē ꝓbo ratiōe turbationis sic:Quicūꝗ actiue aliū scādalizat peccat.Sed hꝰ facit prelatus peccator corripiēs aliū.qđ pꝫ:qꝛ cū prelatus peccator corrigit aliū ⁊ precipue si pctm̄ prelati corripiētis ē manifestū sequit̄ scandalū ⁊ turbatio alioꝝ:eo ꝙ tunc nō ex charitate.sed magis ad ostētationē videt̄ corripere peccatorē. Pōt tamē prelatus peccator vel etiā subditus si aliquē peccatorē sciuerit nō corripe sicut pꝫ per quattuor rōnes ꝑmissas:sed eum admonere ⁊ rogare vt suo exemplo nō incitet̄ vel ꝓuocet̄ ad malū. ⁊ hoc trib⁹ modis. p⁹ mō cū memoria ꝓprie fragilitatis. 2⁹ cū cōscientia ꝑpetrate iniq̄tatis. 3⁹ cū misericordia vel clemētia fraterne punitionis.Hec tria tangit.b. Augu.sup illo verbo Matth.vij.aut qūo dicis fratri tuo ⁊c̄.dicēs:Cū aliquē repꝛehēdere nos necessitas coegerit:primū cogitemus vtrū illud vitiū de quo repꝛehēdim⁹ vnq̄ꝫ habuimus:aut si habuim⁹ lꝫ mō nō habeamus aut si mō habemus. p⁹ enī si nunq̄ꝫ habuim⁹ cogitemus nos homies esse ⁊ habere potuisse. 2⁹ si tale vitiū habuim⁹ lꝫ mō nō habeamus:tūc memoriā tāgit cōis fragilitas vt illā correptionē nō odiū sed misericordia ꝑcedat.Tertio si inuenimus nos in eodē vitio vel maiori esse:nō obiurgem⁹ sed ingemiscam⁹ ⁊ ad pariter conandū inuitemus. Dec.b.Tho.iiij.scrip.sen.di.xix.de correptione fraterna:arti.ij.q.ij.vtrū pctōr corripiēs aliū peccet:in cor.q. Et iteruꝫ scđa scđe.q.xxxiij. arti.v.vtrū peccator corrigere debeat delinquentē:in cor.q.

¶ O⁊ subditus bon⁹ ex zelo charitatis tenet̄ corripe ꝑlatum suū delinquentē. CAP.VI.

t Ertio dico:ꝙ ē correptio inferioris respectu superioꝝ ⁊ hoc modo subditi tenent̄ ex precepto prelatos corripe delinquētes. Sicut enī prelat⁹ ex officio obligat̄ corripe subditos delinquētes:vt ex ꝑcedētibus pꝫ:ita subditus ex charitatis zelo tenet̄ ex precepto corripe prelatū delinquentē.qđ ꝓbo triplici ratione.s.rōne defectus:stat⁹:affectus. p⁹ ꝓbo hoc idē ratione defectus sic:Ille q̄ est defectuosus seu vilis cōditiōis debet corrigi.sed prelat⁹ subiectus pctō mortali ē huiusmodi:ǵ ⁊c̄.vñ Isidor⁹ lib.iij.de sūmo bono sic ait:Quāto splēdoris honore celsior quisq̄ ē:tāto si deliquat peccator maior ē. 2⁹ hoc idē ꝓbo ratione stat⁹ sic:Quicunq̄ est in magno ꝑiculo indiget magno auxilio.sed omīs ꝑlatus ⁊ precipue peccator ē huiusmōi:ǵ ⁊c̄.Augu.in regula:Quāto in statu supiori tāto in ꝑiculo maiori versatur.vñ subueniendū est ꝑiculoso statui prelatoꝝ. 3⁹ hoc idē probo rōne affectus sic:Correptio nō sequit̄ officiū prelationis solū sed magis affectū charitatis. ⁊ iō omia que alijs affectu charitatis debem⁹:ꝑlatis debemus impēdere. Est autē sciendū:ꝙ subditus debet suū prelatum delinquentē corripe trib⁹ modis. Primo humiliter absq̄ presumptiōe. Si enī subdit⁹ prelato suo vel filius patre suo vel seru⁹ dño suo in omib⁹ se crederet meliorem:tūc videret̄ esse supbus seu presumptuosus:eo ꝙ nullus ē in hac vita q̄ aliqueꝫ defectū nō habeat. Scđo debet eū corripe latēter absq̄ diffamatiōe nō enī prelati a subditis corā multitudine sed humilit̄ in priuato corripiēdi sunt.Et hoc iō ne infamato ꝑlato mo:alij infamentur:vt dicit Aug.ad plebē hypponiēsem.Cū enī de aliquibus q̄ sanctū nomē ꝓfitent̄ aliq̄d criminis vel falsi sonuerit vl' veri patueri.instāt:satagūt:ambiūt: vt de omnib⁹ hoc credat̄. Tertio subdit⁹ debet prelatū delinquenteꝫ corripe reuerēter absq̄ obiurgatione. Ita dicit apl's prima ad Thimo.v. Senioreꝫ te ne increpaueris:sed obse

era vt patrē. Augu. Seniorē te .s. morib⁹ vel officio. Ne increpaueris: pp etatis honorē vł dignitatē ne .s. indigne ferēs se a iuniore correptū magis exasperetur ꝙ pficiat: sȝ obsecra vt patrē vt facilius admonitionē suscipiat. ⁊ iō Dionysi⁹ redarguit Theophilū monachū qꝛ sacerdotē irreuerēter correxerat: eū percutiens ⁊ de ecclesia eiiciens. vñ q̄uis prelati mali sint corripiēdi a bonis subditis: nō tamē est eis pena infligēda. Sed recurrendū est ad supiores denūciando vel si nō habet supiorē recurrat ad deū vt eū emēdat vel de medio subtrahat. Sciendū tñ est ꝙ vbi immineret periculū fidei etiā publice essent prelati a subditis corigendi. vñ ⁊ Paul⁹ qui erat subdit⁹ Petro pp imminēs periculū scādali cōtra fidē Petrū publice arguit. tūc enī prelat⁹ minor fieret si in infidelitatē laberet ⁊ subdit⁹ fidelis maior. Subdit⁹ vero peccator si cū humilitate corripit delinquentē rogās eū humilit̄ vt corrigat: ⁊ ne suo exemplo ad malū incitetur: nec peccat: nec sibi nouā damnationē acquirit: sȝ p hoc vel in cōsciētia fratris vel saltē sua ꝓ peccato pterito ꝯdemnabilem se esse ostēdat. Dec. b. Tho. iiij. scrip. sent. dist. xix. de fraterna correptiōe: arti. ij. q. iij. vtrū aliqs teneat corripere prelatū suū: arg. cōtra: ⁊ in cor. q. ⁊ in solu. j. arg. ⁊ iterum scda scde. q. xxxiij. arti. iiij. vtrū aliqs teneat corrigere platum suū: arg. cōtra. ⁊ in cor. q. ⁊ in solu. ij. ⁊. iij. arg.

¶ Qr mod⁹ corripiēdi fratrē delinquentē ex precepto diuino ē quadruplex. CA. VII.

Tertio circa correptionē fraternā ꝯsiderare debemus modū siue documentū a quo dirigimur ⁊ instruimur. Sicut enī correptio fraterna ē de necessitate diuini precepti inquantū ipsa ordinat ad emēdationē fratris: ita etiā mod⁹ vel ordo correptionis fraterne cadit sub pcepto diuino: inquantū mod⁹ vel ordo correptionis fraterne faciūt ad emēdationem fratris. vñ de⁹ hūc ordinē ⁊ modū corripiēdi statuit ⁊ pcepit: Mathei. xviij. Si peccauerit in te frater tuus ⁊c. vt p⁹ frater corrigat secreto: vt sic ⁊ innocentiā recupet: ⁊ famā nō pdat. 2⁹ si hec medicina nō fuerit efficax: debet pctm̄ fratris paucis ostēdi vt culpa corrigat: ⁊ fama totalit̄ nō pdatur. 3⁹ si frater ex hoc nō corripit: debet oīo fama negligi ⁊ in publicū pdi pp emendationē ꝓximi. sic medicus negligit min⁹ malum vt vitet mai⁹: qꝛ ipse amputat membrū infectū ne totū corp⁹ inficiat. Sic qꝛ minus est damnū fame q̄ ꝯsciētie: nō curat de damno fame pp bonum ꝯsciētie. 4⁹ si publica correptio nō ꝓfuerit debet oīo abscindi iudicio ecclesie: vt sit tibi sicut ethnic⁹ ⁊ publican⁹. Dec. b. Tho. iiij. scrip. sen. dist. xix. de correptiōe fraterna: arti. iij. q. j. vtrū de necessitate pcepti in correptione fraterna admonitio fraterna pcedat denūciationem ecclesie faciendā: in cor. q.

¶ Qr in ordine correptionis fraterne ex precepto dei p̄mo debet precedere secreta denūciatio: ⁊ quare. CA. VIII.

Ad maiorē tamē predictoꝝ euidentiā est sciendū ꝙ ex ordine instituto a christo in correptiōe fraterna quattuor debēt esse. s. secreta admonitio: discreta denūciatio: certa testiū inductio: ⁊ publica diuulgatio. Ita ex pcepto christi: frater h̄ ordine ⁊ mō est corripiēdus. p̄⁹ debet in secreto admoneri. 2⁹ si hoc nō sufficit: prelato ⁊ psone pticulari debȝ ostēdi. 3⁹ si hoc nō valet debēt testes adhiberi. 4⁹ si ēt nec hoc valet debet in publicū ꝓduci. Dec. b. Tho. breuiter ⁊ formaliter cōcludit. iiij. scrip. sen. dist. xix. de correptione fraterna: arti. iij. q. ij. vtrū in correptione fraterna ꝯueniēter ponat inductio: in solu. iiij. arg. i fine. Primo enim dico: ꝙ ex pcepto christi in ordine correptiōis fraterne: p̄⁹ debet pcedere secreta admonitio: que semel vel pluries debet fieri q̄diu ꝓbabiliter spes de correptione fratris habet. Rō aūt hui⁹ est. s. quare secreta admonitio dꝫ pcedere: qꝛ peccator ex pctō duo mala incurrit. vnū est lesio ꝯsciētie. alterū est lesio fame. Primū damnum. s. ꝯsciētie maius ē q̄ scdm. s. damnū fame. ⁊ iō magis subueniendū est maiori dāno q̄ minori. Ubi g̊ pōt subueniri ꝯsciētie sine dāno fame faciendū est. ⁊ iō dñs precepit vt secreta admonitio publicā denūciationē precederet vt emēdatio vite expectaret ⁊ fame pctōris parceret: nā ex amissione fame tā in tpalibus q̄ in spūalib⁹ q̄tū ad multa patit detrimentū. Et ideo ad ꝯseruationē fame ⁊ emēdationē vite precepit dñs vt peccator i secreto deberet corrigi ⁊ hoc triplici rōe. pma est vt peccator a pctō reuocet. scda ē ne alij infament. tertia ē ne ad peccandū alij ꝓuocentur. Prima rō quare ex pcepto dei peccator debet corripi in secreto ē vt a pctō reuocet. vnde Hiero. sup illo verbo. Matth. xviij. Si peccauerit in te frater tuus corripe eū inter te ⁊ ipsum solū sic ait: Corripiend⁹ est seorsum pctōr: ne si publice corrept⁹ verecūdiā ac pudorē amiserit pmaneat in pctō. Et Aug. in libro de vbis dñi sup illo verbo sic ait: Si peccauerit in te frater tuus ⁊c. Studēs correptioni: parcēs pudori. forte. n. pre verecūdia incipit defendere pctm̄ suū: ⁊ quē vis facere meliorē facis peiorē. Ex quo verbo formo rōem talē: Ex pcepto charitatis tenemur: vt frater peccator non deterior sed melior efficiat. sed corripiēdo eū in publico fit deterior: corrigēdo autē eū in secreto fit melior: vt pꝫ ⁊c. Et Origenes sup Leui. xxij. tractās illud. Si videris fratrē tuū non recta agere: argue eū inter te ⁊ ipm̄. sic ait: Sol⁹ vidisti: solus int̄ te ⁊ ipsum corripe. vbi enī seruari sibi mysteriū viderit: seruabit ⁊ ipse emēdationis pudorem. Si enī diffamari ilico ad negandū indurictā cōuertetur: ⁊ nō solū pctm̄ nō emēdaueris sed etiā duplicabis.

Scda rō quare ex pcepto dei pctōr debet corrigi in secreto ē: ne alij infament. nā manifestato pctō secreto subditi vel plati multi hoc audiētes alios subditos vel prelatos eis similes suspicant: sm̄ illō Augustini in epla ad plebē hyponēsem. Cū de aliqbus q̄ sanctū nomē ꝓfitentur aliqd criminis vel falsi sonuerit vel veri patuerit satagūt: ambiūt, vt de oībus hoc credat. Tertia rō quare ex precepto dei pctōr debet corrigi in secreto est: ne ad peccandū alij ꝓuocent. nā ex pctō vni⁹ publicato alij prouocant etiā ad peccandū: eo ꝙ hoīes magis sunt proni ad malū q̄ ad bonū. Dec. b. Tho. scda scde. q. xxxiij. arti. vij. vtrū in correptiōe fraterna admonitio secreta debeat pcedere denūciationē: in cor. q.

¶ Qr in ordine correptiōis fraterne scdo ex pcepto debeat esse discreta denunciatio: que in secreto fienda esset prelato. CA. IX.

Secūdo dico: ex pcepto christi in ordine correptionis fraterne post admonitionē secretā: necessaria ē discreta denūciatio. si enī admonitio secreta nō sufficit ad fratris correptionē: ita. s. ꝙ p admonitionē secretā frater pctōr nō corrigat: dꝫ prius denūciari secrete plato anteq̄ testib⁹. qḋ duplicit̄ pbo. p̄⁹ auctoritate. b. Aug. in regula q̄ dicit: ꝙ pctm̄ anteq̄ alijs ostendat prius ꝓposito dꝫ ondi. Scdo hoc idē ostēdo rōne sic: Illi psone pctm̄ occultū dꝫ ostēdi q̄ possit ꝓdesse ⁊ nō obesse, sed null⁹ magis pōt ꝓdesse q̄ platus: g̊ ⁊c. Ubi nota: ꝙ pctm̄ occultū fratris pōt dici plato vel in iudicio vł extra iudiciū. Si i iudicio: tūc pctm̄ prius dꝫ ꝓbari testibus q̄ dicat iudici ad ꝯdēnandū: qꝛ pctm̄ ante assertionem testiū nō punit. vt pꝫ. ē. accusatio. Si vero ꝯsideret prelat⁹ extra iudiciū: tūc prius dꝫ pctm̄ fratris ondi secreto plato anteq̄ testib⁹ vt patri: q̄ vult ⁊ magis ꝓdesse potest ad corrigendū: ita ꝙ dicere pctm̄ fratris secrete prelato anteq̄ testib⁹. nō ē dicere ecclesie: sed psone que po

test. ꝓdesse et ꝑ. In peccatis autē denūciādis prelato est ↄſiderandū ꝙ pctm̄ vel oīo ē publicū. vel ē oīo occultū. p° enī si pctm̄ est publicū oīo: qꝛ iā deuenit ad noticiā alioꝝ: tūc nō est tm̄ adhibendū remediū ei q̄ peccauit vt melior fiat sed etiā aliis in quoꝝ noticiaꝫ venit. vn̄ talia pctā publica dēt denūciari ei q̄ ptātem habet corrigēdi vt q̄ scādalizati sunt de culpa edificent̄ de pena. vnde aplūs. pma ad Thimo. v. sic ait: Peccantē corā oībus argue vt ceteri timorē habeāt. 2° cū pctm̄ est in via veniēdi in publicū. s. p signa aliqua tūc etiā ē denūciandū prelato vt futuro scādalo occurrat̄. 3° cū pctm̄ fratris ē oīo occultū tūc do duas distinctiōes. Pria ē ꝙ pctm̄ occultū: aut cedit in damnū cōe sicut ē heresis q̄ est infectiua ecclesie: aut cedit in damnuꝫ ꝑsone aliene vt in furto vel homicidio: aut cedit in nocumētū ꝑsone ꝓpe sicut ī fornicatione. Scda distinctio ē: ꝙ de pctīs occultis anteq̄ ꝑpetrent̄: aut sperat̄ correptio: aut nō. His premissis respōdeo ⁊ dico: ꝙ si est pctm̄ occultū siue sit infectiuū alioꝝ vt in heresi: siue in damnū multitudinis vt in ꝓditione ciuitatis. Si emēdatio sperat̄: admonitio secreta debet p̄cedere: ⁊ denūciatio differri. Si vero emēdatio nō sperat̄ cuius signū apparet ex reiteratiōe actus: tūc debꝫ denūciari prelato vt suo gregi caueat: sicut enī dicit Hiero. Que misericordia pcere vni ⁊ multos in discrimia adducē: polluit̄ populus ex vno peccatore: sicut ex vna oue morbida inficit̄ grex. vn̄ ⁊ fama vni° negligi debet: vt innocētia ⁊ fama multitudinis ↄseruet̄. Si autē peccatū occultū in nulli° damnū venit nisi in illi° qui peccauit: etiā debet dici prelato extra iudiciū anteq̄ testibus. vn̄ Aug. hoc ꝓbat in regula ꝑ exemplū de vulnere qd̄ latet in corpe. Sed forte argues in oppositum. s. ꝙ pctm̄ occultū nō debet manifestari ꝑlato tali rōne: Nulli licet ꝙ sit ꝓditor criminis. sed q̄ manifestaret pctm̄ occultuꝫ fratris esset ꝓditor criminis. ḡ ⁊c̄. Rn̄deo ⁊ dico: ꝙ subditus manifestās prelato pctm̄ occultū fratris nō est ꝓditor criminis qꝛ nō manifestat crimē ad infamandum sed corrigendū. Hec.h. Tho. iiij. scrip. sen. dist. xix. de correptione fraterna arti. iij q. i. vtrū oporteat ꝙ fraterna admonitio p̄cedat denūciationē ecclesie faciendaꝫ: in so. ij. arg. ꝑ totū. Et ibidē arti. iij. q. ij. vtrū in corpe correptiōis fraterne ponat̄ testiū inductio: in solu. j. argu. in fine. Et iterū scda scde. q. xxxiij. arti. vij. vtrū in correptione fraterna debeat ex necessitate p̄cepti admonitio secreta precedere denūciationē: in cor. q.

¶ Qr in ordine correptionis fraterne requirit̄ testiū inductio. CAP. X.

Tertio dico ꝙ ex p̄cepto christi in ordine fraterne correptiōis ē necessaria certa testiū inductio. Si enī p̄dicta duo. s. secreta admonitio ⁊ prelati denūciatio nō valēt ad emēdationē fratris ꝓcedendū ē vlteri° ad inductionē testiū nisi forte ꝓbabiliter estimaret̄ ꝙ hoc ad emēdationē fratris nō ꝓficeret sed exinde deterior efficeret̄: ꝓp qd̄ esset totalit̄ a correptiōe tali cessandū. Si vero spes de correptiōe habet̄ nec tn̄ ꝓp admonitionē secretā ⁊ denūciationē corrigit̄ debꝫ ostēdi paucis q̄ possunt ꝓdesse corrigēdo: ⁊ nō obesse diffamādo. vn̄ dicit̄ Matth. xviij. Si peccauerit in te frater tuus corripe eū inter te ⁊ ipsum soluꝫ. Si te audierit. i. si pctōr occultus te audierit. i. correptionē tuā in secreto recepit: lucrat° es fratrē tuū. Nō dicit: Ille lucrat° est seipm: sed ꝙ tu lucrat° es eū: qꝛ ꝑ salutē alteri° nobis etiā acquirit̄ salus: vt exponit Hiero. Si vero tuā correptionē nō receperit in secreto: oꝫ ꝙ ex p̄cepto dei adhibeas vnū vel duos testes. Cui° ratio ē: qꝛ sicut in curatiōe corpali medicus nō assumit in p̄ncipio nimis fortē medicinā ne nā infirmi nimis grauet̄ sed medicinā leuē que si nō ꝓficit: assumit medicinā magis grauē ⁊ efficacē: sic ī correptiōe peccatoris. pmo leuis medicina. s. secreta admonitio vel denūciatio debet p̄cedere: qd̄ si ꝓsit sufficit: nec ē vlteri° ꝓcedendū. si vero nō sufficit: debet enī dici paucis q̄ possunt ꝓdesse ⁊ nō obesse. ⁊ iō precepit dicēs: Adhibe tecū vnū vel duos testes. Ubi nota ꝙ alia rōne adhibet̄ vn° testis ⁊ alia de causa adhibent̄ duo. Ipse enī correptor ex se sufficit ad monēduꝫ si peccator vult correptionē suscipere ipse vero correptor cū vno teste sufficit ad denūciāduꝫ: qꝛ ꝑ hoc fit aliq̄ prenūciatio iudici: duo vero testes sufficiūt ad ↄuincendū ⁊ ad decidendū cām: ita ꝙ ad denūciationē sufficit vn° testis. sed ad ↄuictionē que fit corā iudice requirunt̄ plures testes: iō dicit: vt in ore duoꝝ vel triū testiū stet oē verbū. Adducunt̄ autē plures testes ꝓp tres rōes. Prima ē ad ostēdendū ꝙ h° sit peccatū de quo aliq̄s arguit̄: vt Hiero. dicit. Scda ē ad ↄuincendū corā ecclesia negantē si act° pcti iteret̄: vt Aug. dicit ī regula. Tertia ē ad testificādum ꝙ frater admonēs fecit qd̄ in se fuit: vt dicit Chryso. Hec.h. Tho. iiij. scrip. sentē. dist. xix. de correptiōe fraterna: arti. iij. q. ij. vtrū in ordīe fraterne correptionis ponat̄ ↄueniēter inductio testiū ī cor. q. ⁊ in solu. ij. argu. ⁊ iterū scda scde. q. xxxiij. arti. viij. vtrū testiū inductio debeat p̄cedere publicā denūciationē: in solu. iiij. arg. Re. ā. Accusatio. ⁊ infra Testimoniū.

¶ Qr in ordine fraterne correptiōis ex p̄cepto dei quarto ⁊ vltimo requirit̄ publica diuulgatio ecclesie vel multitudini. CA. XI.

Quarto dico ꝙ ex p̄cepto christi ī ordīe fraterne correptiōis ē necessaria publica diuulgatio. nā de vno extremo ad aliud extremū ↄueniēter trāsitur ꝑ mediū. In correptiōe autē fraterna voluit dn̄s ⁊ p̄cepit: ꝙ principiū esset occultū dū frater corripet fratreꝫ inter se ⁊ ipsum solū: finē voluit esse publicū vt. s. ecclesie denunciaret̄. ⁊ iō prīo ponit̄ secreta admonitio vt bonū vite ⁊ ↄsciētie recuperetur: ⁊ damnū infamie nō incurrat̄. In medio ponit̄ vel p̄cipit̄ denūciatio s. vt pctm̄ occultū fratris indicet̄ paucis q̄ possint ꝓdesse ⁊ nō obesse vt saltē sine multitudinis infamia emendet̄. vel de p̄cipit̄ testiū inductio. vltīo q̄n deficit ē spes correptiōis precipitur publica diuulgatio. vn̄ ait: Dic ecclesie. qd̄ exponit̄ duobus modis. Prīo sm̄ Hiero. sic: Dic ecclesie. i. dic multitudini. Si enī illos nō audierit: tūc multis dicendū ē vt detestatiōi eū habeāt vt q̄ paucoꝝ pudore saluari nō potuit multoꝝ saluet̄ opprobriis. Secundo exponit̄ sic sm̄ Chryso. Dic ecclesie. i. corā prelato ecclesie eū ꝑ testes cōuince. Si vero ꝓp hec oīa nō se correxerit sequitur excōicatio q̄ fieri debet ꝑ os ecclesie. i. ꝑ sacerdoteꝫ quo excōicante: tota ecclesia cū eo opatur. vn̄ sequit̄: Sit tibi sicut ethnic° ⁊ publican°. nā ethnic° idē est gētilis vt Rabanus dicit. vn̄ sicut iudei nō coutebant̄ samaritanis: vt dicit̄ Joh. iiij. ita tu peccatorē incorrigibilē obstinatū ⁊ excōicatū in penā suā deuita: nō cōicando cū eo. Un̄ Aug. in libro de verbis dn̄i sic ait: Sit tibi sicut ethnic° ⁊ publican°. q. d. noli illū iā deputare ī numero fratrū tuoꝝ. Hec.h. Tho. scda scde. q. xxxiij. arti. viij. vtrū inductio testiū debeat precedere publicā denūciationē in cor. q.

Ex q̄bus verbis colligit̄ ꝙ pctōr debet corrigi ⁊ a peccato retrahi trib° modis. s. amore: timore: pudore. p° debꝫ a pctō retrahi amore. Et hoc qn̄ corrigit ī secreto ꝙ si sufficit nō est vlterius ꝓcedēdū. si vero nō sufficit, 2° debꝫ reuocari pudore qn̄. s. denūciat̄ vni: vel adhibent̄ testes qd̄ si nō sufficit. 3° debet a pctō retrahi timore pene qn̄. s. ab ecclesia precidit̄ ⁊ in penā suā velut excōicat° vitat̄. faceret autē cōtra preceptum christi siq̄s de pctō occulto fratrē corrigeret sine p̄monitiōe secreta siue denūciatiōe discreta siue testiū inductiōe certa vt ex p̄missis pꝫ: eo ꝙ sicut correptio suo loco ⁊ tpe cadit sub p̄cepto: ita etiam

modꝰ ⁊ ordo correptionis. Sed forte queres vtrū ali/
quis debeat a correptiōe cessare qñ ꝓbabiliter credit ne
aliius corrigat̄ sed inde deterior efficiat̄. Rñdeo ⁊ dico
ꝙ duplex ē correptio.ſ.ex officio ⁊ ex zelo vt ꝑz.ꝫ. Pria
correptio ē ex officio q̄ est cū pnitiōe habēs vim coacti
uam. Et talis nō est dimittēda ꝑꝑ incorrigibilitatē ⁊ tur
bationē eius q̄ corripit̄. tuz qꝛ sꝫ nō vult spōte ⁊ amore
corrigi debet cogi timore penaꝝ vt a pctō desistat. tū eti/
am si incorrigibilis sit: ꝓuideat̄ bono cōi dum seruat̄ or
do iusticie: ⁊ vniꝰ exemplo alij deterrent̄. vñ iudex nō ꝑ
termittit ferre sñiam ꝯdēnationis in peccantē ꝑꝑ timo/
rem turbatiōis vel etiā amicoꝝ eius. Scōa correptio ē
ex charitatis zelo q̄ est sine citatiōe vel pnitiōe nō hñs
viz coactiuā sed semꝑ simplicē admonitionē. ⁊ talis qñ
ꝓbabilit̄ estimat̄ ꝙ peccator admonitionē nō recipiat.
sed ad peiora labat̄ est dimittēda. qꝺ dupliciter ꝓbo.ſ.
rōe: ⁊ auctoritate. pꝰ rōe sic: Ea que sunt ad finē debent
regulari ſm ꝙ exigit rō finis. sed finis talis correptiōis
est emēdatio delinquētis. ⁊ iō vbi ꝓbabilit̄ credit̄ ꝙ ali
quis nō emendat̄ sed deteriorat̄: est a correptiōe huius
n desistendū. 2° hoc idē ꝓbo auctoritate Prouer.ix. No
li arguere derisorē: ne oderit te. Ex quo verbo talis que/
stio pōt queri. Utrū aliqs debeat correptionē dimittere
ne ꝯtumelias aut derisiones audiat. Hāc questionē sol
uit glo. suꝑ illo verbo. Noli arguere ⁊c̄. sic dicēs: Nō est
timendū ne tibi derisor cū arguit̄ ꝯtumelias inferat. sed
hoc potiꝰ ꝓuidendū: ne vagꝰ ad odium inde fiat peior:
iōq̃ȝ tibi aliquotiēs ab eiꝰ correptiōe nō tue timiditatis
sed dilectiōis eius gratia cessandū est. Hec.b. Tho. scōa
scōe.q.xxxiij.arti.vi. vtrū aliqs debeat ab alteriꝰ correpti
one cessare ꝑꝑ timorē: ne ille fiat deterior: arg. cōtra: ⁊ in
cor.q. vtrū vero correptio sit ꝑꝑ scandalū dimittēda. Re.
infra Scādalū. Ubi nota: ꝙ correptio qua fratres corri/
gimus effectū habet in ꝑdestinatis ⁊ nō in reprobatis
ſm illud Eccle.vij. Nemo pōt corrigere quē deꝰ despe/
xerit.i. reprobauerit. sed sicut nulli q̄ȝdiu viuit ē denegā
dū oratiōis suffragiū: ita nulli ē subtrahendū correptio/
nis bñficiū q̄ȝdiu hic viuit: qꝛ nō possumꝰ hic distingue
re predestinatos a reprobatis: vt Aug. dicit in lib. de cor
reptione ⁊ gratia. Hec.b. Tho. scōa scōe.q.lxxxiij.art.vij.
vtrū debeamus ꝓ alijs orare: in solu.iij. argu. Req. infra
Oratio. ¶ Q̄ crux christi primo figurat̄ ⁊ compa
tur. ligno vite: ⁊ quare. CAP.I.

c Rux. Circa beatā crucē christi cō
siderāda sunt quattuor.ſ.
eminētia prefiguratiōis: ꝯueniētia passi/
onis: ꝯtinētia impressiōis: differētia opa
tionis. Primo circa crucē christi cōsi/
derāda ē eminētia prefiguratiōis. Nam
crux christi comparatur vel figurat̄ quattuor que precesse
rūt in veteri testamēto: pmo ligno vite ꝑꝑ vite repatio/
nem: scōo are abrae ꝑꝑ vere hostie imolationē. tertio vir
ge moysi ꝑꝑ miraculoꝝ opationē: quarto eneo serpēti ꝓ
pter tētatoꝝ liberationē. Primo crux christi pfigura/
tur ligno vite ꝑꝑ vite repationē. Ita dicit̄ Gen.ij. Lignū
vite in medio padisi. In quo verbo tangunt̄ tria que sūt
in cruce.ſ. virtꝰ qꝛ lignū vite: situs qꝛ ī medio: fructꝰ quia
padisi. Primo tangit̄ virtꝰ crucis qꝛ lignū vite. nā eius
ligni vite tres nobiles effectꝰ vel virtutes habebat: ⁊ an/
te pctm̄: ⁊ post pctm̄. ꝓhibebat enī infirmitatē: imbecilli
tatē: mortalitatē. vñ Bern. in glo. sic ait: Lignū vite dici/
tur qꝛ diuinitꝰ accepit virtutē vt q̄ ex eo mādūcaret cor/
pus eiꝰ stabili sanitate firmaret̄: nec vlla infirmitate vel
etate in veteriꝰ vel in occasum.ſ. in mortē laberet̄. Et stra
bus in glo. suꝑ illo verbo sic ait: Lignū vite hāc naturali
ter virtutē habebat: vt q̄ ex eius fructu comederet: perpe
tua soliditate firmaret̄: ⁊ btā imortalitate vestiret̄: nulla
infirmitate vel anxietate vel senij lassitudine vel imbecil
litate fatigādus. Scōo lignū vite hāc virtutē etiam ha
buisset post pctm̄. vñ Aug. in lib. de quest. veteris ⁊ noui
testamēti sic ait: Gustꝰ vel esus arboris vite corruptionē
corpis inhibebat. denique etiā post pctm̄ potuit insolubi
lis manere: si pmissuz fuisset illi edere de arbore vite. Sz
merito culpe.ſ. inobediētie ⁊ ingratitudinis sue: deꝰ pro/
hibuit ne de ligno vite post pctm̄ ꝯmederet dicēs ad an/
gelos: Uidete ne forte sumat de ligno vite ⁊ viuat in e/
num. Gen.iij. qꝺ verbū vel preceptū fuit iusticie ⁊ mise/
ricordie. pꝰ fuit preceptū diuine iusticie puniētis. nā cā
immortalitatis in pmo hoie fuit duplex. Pria fuit intri
seca.ſ. vis ꝯtētiua ipsiꝰ aie: quā habuit a deo in statu in/
nocētie. Scōa fuit extriseca.ſ. esus ligni vite: vt dic̄ Alex/
ander.ij.pte sum.q.xiiij.ar.xx. quā virtutē habuit lignū
vite. vñ qꝛ hō sibi subtraxit intrinsecꝰ cām immortalitat̄
iustū fuit. vt puniret̄ a deo cām imortalitatis extrinsecꝰ
subtrahēdo. 2° illud preceptū dei fuit misericordie ꝯpa
cientis: qꝛ enī post pctm̄ in miseria erāt victuri quāto vi
ta fuisset diuturnior: tāto miserabilior. Et iō ait: Uidete
id ē cauete ne forte mittat manū suā ⁊c̄. qꝛ si gustassent d
ligno vite diu viuētes diu essent miseri. tū qꝛ virtus fini
ta nō pōt durare tēpore infinito: ⁊ cū virtꝰ ligni esset fi/
nita: iō virtus ligni vite nō poterat dare corpi virtutem
durādi tpe infinito. vñ semel sumptū ꝑseruabat ipm cor
pus a corruptionibꝰ vsq̃ȝ ad determinatū tēpus: quo fi/
nito ipse hō indiguisset iterū de ligno vite sumere vel trās
latus fuisset ad spūalem vitā: vt dicit.b. Tho.i. pte sum.
q.xcviij.arti.iiij. vtrū lignū vite esset cā immortalitatis: i
cor.q. Lignū autē spūale vite.ſ. christꝰ qui ē infinite vir/
tutis: vel crux christi q̄ ex ꝯtactu christi habet virtutē in/
finitā. hāc triplicē virtutē habet.ſ. preseruādi a culpa: ꝑ
petrādi in gratia: btificandi in patria. ⁊ iō nobilior ⁊ ꝑ
fectior mō est cā immortalitatis quā lignū vite materi
ale. Et iō merito dicit̄ de tali ligno vite Prouer.iij. Li/
gnū vite ē his q̄ apprehendūt eā: ⁊ qui tenuerit eā beatꝰ.
Dicit̄ autē crux lignū vite triplici rōe. Prima ē: qꝛ virtu
te cruc̄ mors ē destructa: Osee.xiij. Ero mors tua o mors.
Et ad Hebre.ij. Ut ꝑ mortē destrueret eum qui habebat
mortis imperiū.i. diabolū. Scōa rō est: qꝛ virtute crucis
est vita restituta: ad Collos.ij. Cū essetis mortui in deli/
ctis donās nobis oīa delicta ipsum tulit de medio affi/
gēs illud cruci. Tertia rō est: qꝛ virtute crucis vite ianua
est reserata. Apoca.ij. Uincenti dabo edere de ligno vite
qꝺ est in paradiso dei mei: nō tamē crux est lignū vite.i.
causans vitā: ꝑpetuās vitā: felicitās vitā omnibꝰ: sed so/
lū his qui apprehendūt eā.ſ. fide: charitate: ⁊ ope. Et di/
cit: Apprehendūt nō ꝯprehendūt: qꝛ christꝰ vel crux chri
sti apphēdi pōt: nō cōphēdi. Sed qꝛ nō sufficit ad sa
lutē apphēdere: ⁊ nō tenere: ideo dicit. Et tenuerit eā
ſ. ꝑseuerāter hic beatꝰ erit. Apocal.iij. Tene qꝺ habes ne
alius accipiat coronā tuā. Scōo pncipaliter tangit̄ si/
tus ligni: qꝛ in medio. Erat enī lignū vite situm in medio
aliorū lignoꝝ paradisi. ⁊ hoc quattuor rationibꝰ. Prima
est naturalis vt sicut principiū receptiuū vite.ſ. cor est in
medio hoīs: sic illud lignū causatiuū vel effectiuū vite es
set in medio lignoꝝ nutrimēto aptoꝝ. Scōa rō est natu/
ralis vel singularis.ſ. vt ostēdatur dignitas vel nobilitas
illius arboris respectu aliarū. Naz alie arbores paradisi
erāt tm̄ in alimentū. Sed arbor vite erat in alimentum ⁊
sacramentū.ſ. in signū ligni spūalis.ſ. christi vel cruc̄ xp̄i:
vt Aug. dicit in quest. veteris ⁊ noui testamenti. Et ideo
erat in medio vt in omni tēpore accessus eius esset faci/
lior ⁊ cōmunior: ⁊ esus vtilior. Tertia ratio est spiritual:
vt ostēdatur ꝙ sicut illud lignū materiale erat in medio

paradisi: ita lignū vite spūaliter.s.christus fuit in medio
paradisi spūalis.s.ecclesie eo q deus opatus ē salutē in
medio terre. In psal. ⁊ Hilarius sup illo vbo Luce.xxiij.
Uenerūt in locū qui vocat caluarie sic ait: Loc⁹ aūt cru
cis talis ē vt positus in medio terre ad capescendum dei
cognitionē vniuersis gētibus esset equalis. Quarta rō ē
etiā spūalis.s.ad ostendendū q vbi duo vel tres congregati
sunt in nomie meo: ibi sum ego in medio eoꝝ: Matth.
xviij.vñ ipse dei fili⁹ vt lignū vite in medio positus sine
psonarū acceptione omnibus se offerens: dēs ad se attra
hens: omnib⁹ seipsum impertiens: vt dicit Alex.ij.pte sum
me.q.xiiii.arti.xx. vbi lignū vite esset positū. Tertio
principaliter tangit ligni fruct⁹: qꝛ paradisi.vñ Augu.in
libro de questionib⁹ vete. ⁊ noui testamēti sic ait: Sicut
lignū materiale erat ī medio paradisi corpalis: ita lignū
spūale.s.christus ē vel erat in paradiso spūali in quo mi
sit de cruce latronē. Req.seq.cap.

¶ Q in paradiso erat triplex genus lignoꝝ: ⁊ quare.
D maiorē tamē euidentiā prece CA.II:
a dētis capituli ē sciendū q deus ad ornatū para
disi in quo posuit hominē quē creauerat pdu
xit de humo omne lignū pulcrū visu. Et ex situ paradisi
fiebat multiplicatio ⁊ distinctio arborū ita q in pa
radiso erat triplex differētia siue triplex gen⁹ lignorum.
Quoddā fuit ad sustētationē vite p nutrimentū. Quod
dā ad pbationē obediētie: sicut lignū sciētie boni ⁊ ma
li. Quoddā lignū ibi fuit ad imortalitatē.s.lignū vite qd
erat in medio paradisi. De his trib⁹ lignoꝝ generibus
deus dedit duplex preceptū.s.affirmatiuū: ⁊ negatiuū.
Primū preceptū fuit affirmatiuum: Gen.ij. Precepit ei
deus dicēs ex omni ligno paradisi comede. Scdm pce
b ptū fuit negatiuū precipiēs ei ibidē: De ligno autē scien
tie boni ⁊ mali ne comedas. que verba dupliciter exponū
tur. p° sm Hiero. moraliter sic: Ille comedit de omni li
gno q exemplū bonoꝝ operū capit. Ille comedit lignum
conscientie qui p scientiā ⁊ deliberationē peccat. Scdo
exponit.b.Greg.in glo.sic dicēs: Omne lignū significat
hic omnē virtutē ad beate viuendū: ex qbus est pceptio
sūme bonitatis. precipit igit per christū ecclesie vsus bo
nitatis. sed phibet discussio sūme veritatis curiosa: ⁊ p
sumptuosa. Et hoc ē qd dicit: De ligno autē sciētie boni
⁊ mali ne comedas. Est autē veritas sūma.s.christ⁹ li
gnū sciētie boni ⁊ mali triplici rōe. Prima est inquātū
christus diiudicat singuloꝝ merita bona ⁊ mala. Scda
est inquātū retribuit bonū electis: ⁊ malū gehēne repro
bis. Tertia ē: qꝛ christ⁹ dicit lignū sciētie boni rōe pde
stinationis electoꝝ: ⁊ lignū sciētie mali rōe presciētie re
proboꝝ. Dicit autē lignū sciētie boni ⁊ mali nō ab effe
ctu sicut lignū vite sed ab euētu: qꝛ in esu eius expertus est
hō quantū sit malū inobediētie. ⁊ p oppositū quātū ē bo
nū obediētie prius enī poterat cognoscere bonū obediē
tie ⁊ malū inobediētie p simplicē notitiā. Sꝫ post esum
cōtra phibitū cognouit mala inobediētie p pene experiē
c tiā. vñ Gen.iij. dicit: Apti sunt oculi eoꝝ. Cumqꝫ cogno
uissent se esse nudos cōsuerunt folia ficus ⁊ fecerunt sibi
perizomata. Que verba exponēs Aug.in glo.ibidem sic
ait: Apti sunt oculi eorū. nō enī ceci erāt vel oculi eorum
clausi. sed apti sunt oculi eoꝝ ad cōspiciendū se inuicem
ad qd ante nō patebāt: Sicut apti sunt oculi discipuloꝝ
⁊ cognouerūt quē cognoscere prius nō poterāt Luce vl
ti. Et cognouerūt se esse nudos qꝛ habuerūt pudorē non
solū qꝛ bestialē motū in se sentiebāt quē ante non sense
rūt: sed etiā qꝛ motus ille pudēdus de transgressione ve
niebat. Uel aliter sm Aug. ibidē in glo. Cūqꝫ cognouis
sent se esse spoliatos a gratia ad qd cōsecuta est erubescē
tia consuerunt folia ficus: que pruritū carnis ⁊ libidinis

significāt. Et fecerūt perizomata.i.succictoria vel bracas
sm glosam qbus succingere.i.coopire ⁊ defendere quie
uerūt. Sed forte queres vñ fuit pctm̄ homini comede
re de ligno sciētie boni ⁊ mali. Rñdeo ⁊ dico: q aliquid
est phibitū qꝛ pctm̄: aliqd vero ē pctm̄ qꝛ phibitū. Mo
do igit comedere de ligno sciētie boni ⁊ mali. constat q
nō fuit pctm̄ ex pte ligni vel ex pte fructus ligni: qꝛ fruct⁹
sm se bon⁹ erat. nec ex pte gustus vel esus: qꝛ si nō fuissꝫ
esus talis ligni phibit⁹ sm se nō fuisset pctm̄ ḡ fuit pec
catū de tali ligno comedere rōe phibiti vt Aug. dicit ibi
dē in glo. vñ peccatū fuit de tali ligno comedere ratione
affect⁹ comedētis inordinati: preponētis se diuini volū
tati ⁊ iussioni cui debebat ⁊ tenebat esse subiectus.

¶ Q lignū vite erat nobilius aliis: ⁊ quare. CA.III.
St etiā sciendū q cū in paradiso fuerit triplex
e genus lignoꝝ vt pꝫ cap. precedēti: lignū vite erat
nobilius aliis. ⁊ hoc triplici rōe.s.pp effectū: si
tum: ⁊ sacramētū. Prima rō est pp effectū. nā lignū vite
erat causa imortalitatis nō quidē pricipalis: sed coadiu
uans ad cōtinuationē vite. vñ immortalitas non est iudi
cāda naturalis pp virtutē ligni vite: sed magis gratuita
pp virtutē aie que erat pncipalis causa imortalitatis cor
poris: vt dicit.b.Tho.ij.scri.sen.dist.xix.arti.iiij. vtrū hō
in pmo statu erat impassibilis ⁊ imortalis: in solu.v.arg.
Scda rō est pp situ. nam lignū vite situm erat in medio pa
radisi p qd ostēditur dignitas isti⁹ arboris respectu alia
rū. Quare autē erat situ in medio Require quattuor ra
tiones supra pmo cap. Tertia rō est pp sacramentū vt an.
dicit Aug.in libro de questionib⁹ ve. ⁊ no. testamēti. In
aliis lignis paradisi erat alimentū. vñ dictū est: De omni
ligno paradisi comede. In isto vero ligno vite nō solum
fuit alimentū sed sacramentū vel signū significabat enim
illō lignū crucē christi: Prouer.iij. Lignū vite est his q
apprehenderīt eā ⁊ q tenuerit eā beatus. vñ Aug.in lib. de
ciui. dei cū loquit de paradiso spūali.s. de ecclesia: expo
nens spūaliter illud verbū Canti.iiij. Emissiones tue pa
radisus ⁊c. dicit q p ligna fructifera significant sancti. p
lignū sciētie boni ⁊ mali significat liberi volūtatis arbi
triū. Per lignū vite significat christus vel crux christi. ⁊
ideo merito dicit Ezech.xxxi. Omne lignū paradisi non
est assimilatū illi.s.christo vel cruci christi. ⁊ hoc speciali
ter in quinqꝫ. p° in perfectione charitatis: 2° in expres
sione humilitatis: 3° in intēsione penalitatis: 4° in cō
fusione vilitatis: 5° in adeptiōe vtilitatis. Primo di
co: q nullū aliud lignū assimilat cruci vel passioni chri
sti in pfectione charitatis eo q christus maius dilectio
nis signū nobis ostēdit ⁊ actū pfectissime charitatis pa
tiēdo p nobis qꝫ carnē nostrā assumendo vel qꝫ corpus
suū in cibū nobis tradēdo. qd dupliciter pbo.s. ratiōe et
auctoritate. Primo rōe sic: Tāto magis ostēditur aliqs
⁊ pbatur amare aliū: quāto magis bonū qd sibi diligit
pp amicū pretermittit ⁊ cōtēnit ⁊ malū qd odit pp amicū
pati eligit. vñ Prouer.xij. Qui negligit damnū pp ami
cū iustus ē. Et iō cū homo velit sibi ⁊ diligat triplex bo
num pticulare.s. aiam: corp⁹: ⁊ res exteriores: manifestū
est q hō inter oīa bona alia pcūtis vite maxie sibi diligit
ipsam aiam.i.vitā. ⁊ ecōtrario maxie odit ipam mortē:
⁊ pcipue cū dolorib⁹ corpaliū tormētorū: quoꝝ metu ēt
bruta aialia a maximis voluptatib⁹ retrahunt. vñ signū
amoris ē: q hō in rebus exteriorib⁹ p amico damnū su
stineat: maius autē si hō in suo corpe p amico detrimē
tū patiat.s. labores corpales vel verbera sustinēdo. Sed
priuari vitā quā qs maxime diligit ⁊ pati mortē quam
qs maxime inter oīa odit pp amicū est maxie charitatis
signū. Et ideo q christ⁹ nō solū pro amico: sed etiā p ini
mico animā suā posuerit moriēdo maxie fuit dilectiōis

vel charitatis signū. Scđo hoc idē ꝓbo auctoritate: Joh.
xv. maiorē charitatē nemo habet q̃ʒ vt aīam suam ponat
quis pro amicis suis. Hec. b. Tho. scđa scđe. q. cxxiiij. de
martyrio: arti. iij. vtrū martyriū sit act⁹ maxime perfecti
onis: in cor. q. iuxta finē. Et iterū. v. quodli. q. vi. vtꝝ chri
stus maius signū dilectiōis nobis ostēderit ꝓ nobis pa
tiendo: q̃ʒ corp⁹ suū in cibū nobis tradēdo: arg. cōtra: ꝛ i
cor. q. Req. infra Martyriū. Scđo dico: ꝙ nullū a[illegible]
lignū assimilatū est cruci vel passioni christi in cruce in
expressione humilitatis. Null⁹ enī semetipm̄ tantū hu
miliauit quātū christ⁹. vñ aplš ad Philipē. ij. sic ait: Hu
miliauit semetipm̄ factus obediēs patri vsq̃ʒ ad morteʒ.
vbi glosa: Sic humiliauit se christ⁹ patri nō solū vsq̃ʒ ad
mortalitatis humane susceptionē: vsq̃ʒ ad diaboli tēntati
onem: vsq̃ʒ ad populi irrisionē: vsq̃ʒ ad sputa: vincula: fla
gella: ꝛ alapas: sed vsq̃ʒ ad morteʒ. Sed forte queres:
vtrū alia passio christi sine morte fuisset sufficiens ad sa
lute humani generis. [illegible] ꝛ dico ꝙ differētia ē inter
liberationē ꝛ redemptionē humani generis. Si enī loq̄
mur de liberatiōe humani generis: dico ꝙ cū christ⁹ sit
deus ꝛ ꝑ hoc potētie infinite absq̃ʒ omni passione: mo
do alio. s. solo verbo hominē potuit liberare. Si vero loq̄
mur de redēptione humani generis: dico ꝙ ad emptio
neʒ requirunt duo. s. quātitas precij: ꝛ deputatio precij.
Primo ad emptionē requirit [illegible] vel equalitas [illegible]
[illegible] precij nō equiualet ad rem aliquā ac
quirenda nō dicit simpliciter emptio sed ꝑtim emptio ꝑ
tim donatio. verbigratia [illegible] librum qui valet
xx. libras ꝑ decē libris ꝑtim emeret librū ꝛ ꝑtim sibi da
retur. Scđo ad emptionem requirit deputatio precij. ver
bigratia. Si enī aliquis daret [illegible] precij ꝛ il
lud preciū nō deputaret ad emendū nō diceret librū vel
aliquid aliud emere. Sic ĝ loquēdo ad ꝓpositū. circa
redemptionē humani generis a christo possum⁹ ꝯside
rare hec duo. s. quantitatē precij: ꝛ deputationē ꝑcij. Pri
mo [illegible] sic q̄libet passio christi etiam sine
morte [illegible] ad redemptionē humani generis q̄ꝺ [illegible]
pliciter ꝓbo. s. rōe: ꝛ auctoritate. p⁹ rōe sic: iniuria vł pas
sio alicui⁹ mensurat ex dignitate ꝑsone cui infert verbi
gratia: Maiorē iniuriā patit rex si ꝑcutiat in faciem q̃ʒ
aliqua priuata ꝑsona. sed dignitas ꝑsone christi ē infini
ta: qꝛ est ꝑsona diuina: ĝ q̄libet passio christi quātumcū
q̃ʒ sit minima: dignitate ꝛ virtute ē infinita. ꝛ sic quelibʒ
passio eius [illegible] ad redemptionem humani generis
etiā sine morte ꝑꝑ infinitā dignitatē ꝑsone christi que ē
deus. 2⁹ hoc ideʒ ꝓbo auctoritate bea. Bern. q̄ dicit ꝙ
minima gutta sanguinis christi sufficeret ad redempti
onē humani generis. potuisset autē aliqua gutta sangui
nis christi [illegible] sine morte ĝ etiā sine morte [illegible]
ꝑ aliquā passionē humanū gen⁹ redimere. Scđo circa
redemptionē humani generis possum⁹ ꝯsiderare depu
tationē precij. Et sic ad redemptionē humani generi nō
sunt deputate alie passiones a deo patre ꝛ a christo abs
q̃ʒ morte. ꝛ hoc [illegible] tres rōes. s. ꝑꝑ preciū: ꝑꝑ exemplū: ꝛ ꝓ
pter sacramentū. Prima rō est ꝑꝑ preciū: voluit enī de⁹
pater ꝛ christ⁹ vt preciū redēptionis humani generi nō
solū esset infinite virtutis. sed etiā esset eiusdē generis vt
s. nos de morte ꝑ mortē redimeret. ꝛ hāc rōeʒ tāgit apo.
ad Hebre. ij. dicēs [illegible] mortē destrueret eū qui habebat
mortis imperiū. Scđa rō est ꝑꝑ exemplū [illegible] mors chri
sti nō solū esset preciū redēptionis sed etiā virtutis: vt. s.
homines nō timerēt ꝓ veritate mori. Et hāc rōem tāgit
apo. ad Hebre. ij. ibidē subdēs: Et liberaret eos q̄ timore
mortis ꝑ totā vitā obnoxi erāt. Tertia rō est ꝑꝑ sacramē
tū. s. vt mors christi esset in sacramentū vel signū salutis:
dū nos virtute christi morimur pctō ꝛ carnalib⁹ ꝯcupi

scētijs ꝛ ꝓprio affectui. Et hanc rōem assignat. b. Petr⁹.
i. pe. iij. Christ⁹ semel ꝓ peccatis nostris mortu⁹ est: iust⁹
ꝓ iniustis: vt nos offerret deo. mortificatos quidem car
ne: viuificatos autē spū. vñ humanū genus non erat rede
mendū per aliquā passionē absq̃ʒ morte christi. Et cōfir
mo hoc idē auctoritate apli. ad Tytū. ij. Apparuit gratia
saluatoris dei ꝛc̄. Et sequit: Qui dedit semetipm̄ vt nos
redimeret. vbi Glo. sic ait: Qui dedit. i. tradidit morti se
metipsum hominē innocentē. imo verū deū nō angelū
vel aliquē aliū virū iustū. Ut nos redimeret ꝑ suum san
guinē ab omni iniq̄tate tam originali q̃ʒ actuali. ꝛ h̄ q⁹
ad penā: ꝛ emūdaret ab omni macula ꝛ culpa in baptis
mo. In signum hoꝝ duoꝝ exiuit de latere eius sanguis ꝛ
aqua. aqua in ablutionē: ꝛ sanguis in redēptionē: Joh.
xix. Scđo hoc idē ꝓbo auctoritate apli. ad Hebre. ij. De
cebat enī eū ꝑꝑ quē oīa ꝛ ꝑ quē oīa. ꝛc̄. ꝑ passionē ꝯsum
mari. vbi glo. sic ait: Sanāde nostre miserie ꝯuenientissi
ma fuit ac valde necessaria passio mortis christi: qꝛ nisi
christus moreret hō nō redimeret: ꝛ non redēptus peri
ret. q̄ꝺ si fieret frustra facta essent oīa. Cū enī omnia homi
[illegible]
cū ad hoc idē est ad hūc finē oīa facta sunt: falsa esset eti
am [illegible]. Hec. b. Tho. in quod
libe. q. ij. vtrū quelibet passio christi absq̃ʒ morte suffecis
set ad redemptionē humani generis: in cor. q. Et Alexā.
[illegible] de necessitate passionis christi: i
cor. q. ꝛ in solu. arg. Tertio dico: ꝙ nullū aliud lignū
assimilatū est cruci vel alia passio passioni christi in in
tensionē penalitatis. nā passio alicui⁹ sancti pōt inueni
ri q̄ fuit magis dolorosa q̃ʒtum ad aliquid. s. q̃ʒtū ad diu
turnitatē q̃ʒ passio christi. sed simpliciter ꝛ absolute loquē
do dolor passionis christi in cruce fuit maior oībus do
loribus viatoꝝ. q̄ꝺ tripliciter ꝓbo. s. auctoritatib⁹: ratio
nibus: ꝛ distinctionib⁹. Primo auctoritate. dicit enim
Tren. ꝑmo in ꝑsona christi: O vos oēs qui trāsitis ꝑ viā
attēdite ꝛ videte si est dolor sicut dolor meus: q. d. nō. ĝ
dolor christi in cruce fuit maxim⁹ doloꝝ oīm. Spūaliter
hoc verbū attēdite: deberet dicere aīa cōtrita de pctō mor
tali: attēdite corde ꝛ videte oculo si est dolor sicut dolor
meus: que ex pctō mortali deū amisi: habitū gratie ꝑdi
di: bonū naturale vitiaui: penā eternaʒ ꝓmerui. Hiere. ij.
Scito ꝛ vide q̃ʒ malū ꝛ amarū reliquisse te deū tuū. Hec
Alber. Scđo hoc idē ꝓbo quattuor rōnibus. s. rōe dile
ctionis [illegible]
ne dilectiōis sic: Uirtuosi est diligere vitā suā q̄ꝺ pʒ per
eius oppositū: qꝛ peccatores seipos odiūt intm̄ ꝙ sepe se
ipos interimūt. [illegible] sed christ⁹ fuit vir
tuosissim⁹ ĝ maxime vitā suā dilexit: ĝ dolor de amissio
ne vite fuit maxim⁹. 2⁹ hoc ideʒ ꝓbo ratiōe ꝯplexionis
sic. Quanto hō habet meliorē ꝛ nobiliorē ꝯplexioneʒ tā
to magis sentit corꝑis lesionē vel dolorē qꝛ habet melio
rem tactū. sed christ⁹ fuit optime ꝯplexiōis: eo ꝙ habue
rit nobilissimā aīam cui [illegible] equalitas cōplexionis in
corꝑe: ĝ ꝛc̄. 3⁹ hoc idē ꝓbo ratiōe impermixtiōis sic: Quā
to dolor ē purior ꝛ impermixtibilior tā to ē maior: sed do
lor christi [illegible] in morte fuit absq̃ʒ [illegible] admixtio
ne alicui⁹ mitigationis: qꝛ nulla fuit redundantia [illegible] su
perioris ad inferiores ĝ ꝛc̄. 4⁹ hoc idē ꝓbo rōne ꝯpas
sionis sic: Quāto maior ē ꝯpassio alicuius de aliquo tan
to eius dolor ē maior. sed christ⁹ ex defectib⁹ humani ge
neris maxīa charitate ꝯpatiebat. ĝ dolorē excedētē oēs
alios dolores assumpsit. Tertio hoc idē ꝓbo inductio
ne sic. Oīs dolor [illegible] vel dolor iust[illegible] vel penitē
tiū vel martyrū. sed dolor christi fuit [illegible] oībus dolo
rib⁹ ꝑdictoꝝ: q̄ꝺ sic ꝓbo. p⁹ enī dolor christi fuit maior
oībus dolorib⁹ iustoꝝ vł innocētiū. Cui⁹ ratio ē: qꝛ nul

lus iust⁹ vel innocēs apphēdit penā sibi illatā tantum indebitā sicut christ⁹: iō tc. 2⁹ dolor christi fuit maior dolorib⁹ penitētiū ⁊ hoc duplici rōe. Prima ē ꝙ dolor christi nulla ꝯsolatiōe mitigabat. Scda ē qꝛ dolor christi ab eo maxie ꝑcipiebat: ⁊ iō maximū dolorē patiebat vñ dolor quē hꝫ penitēs de pctō nō est tātus tū qꝛ ex spe venie mitigat. tū qꝛ ita nō a dolēte vel penitente ꝑcipit: quāuis penitēs peccādo amiserit mai⁹ bonū. 3⁹ dolor christi fuit maior oībus dolorib⁹ martyrū. Cui⁹ ratio ē: qꝛ dolor in aliis sanctis ⁊ martyrib⁹ mitigabat ex influxu viriū supiorū in inferiores. ⁊ hoc duplici rōe: vł ex cōtēplatione q̄ vires inferiores aliqualiter abstrahit a suis actib⁹: vel ex sua ꝯplacētia volūtatis ex amore ei⁹ ꝑꝑ qḋ patit quoꝝ neutrū fuit in christo. Sed forte queres: vtrū dolor christi in morte fuerit maior dolorib⁹ dānatoꝝ q̄ sunt in inferno. Rñdeo ⁊ dico ꝙ nō. ⁊ hoc duplici rōe. Prima ē ꝙ christ⁹ assumpsit penā viatoris. vñ sicut gaudiū ꝯpꝛehēsoris supat oē gaudiū viatoris ita dolor vel tristicia dānati supat oēm dolorē viatoris. vñ cū christ⁹ nō assumpsit nisi dolorē viatoris ideo dolor quē dānati habēt ⁊ q̄tū ad penā dāni ⁊ q̄tū ad penā sensus est maior q̄ fuerit dolor christi in morte. Scda ratio est qꝛ dolor dānatoꝝ facit dānatos miseros: qḋ absit vt de christo dicat. Hec. b. Tho. iiii. scri. sen. di. xv. arti. iii. q. ii. vtrū dolor christi fuerit maior oībus dolorib⁹ iustoꝝ penitentiū martyrū vel dānatoꝝ in argu. cōtra ⁊ in cor. q. Re. infra Passio supplicium maximum. Quarto dico ꝙ nullum aliud lignū assimilatū ē cruci vel passioni christi in cruce i ꝯfusione vilitat. Sicut eni christi passio fuit dolorosior: ita fuit ignominiosior: qꝛ nō q̄libet mortē ī; mortē crucis elegit. Req. infra Quare fuit conueniens ꝙ christ⁹ moreret in cruce. Quinto nullū aliud lignū assimilatū ē ligno crucis in adeptiōe vtilitatis. Reqre infra Passio de fructib⁹ passionis christi. vñ Johēs damas. loquēs de vtilitate cruci sic ait: Oībus ꝑciosior beata crux ꝑ nullā eni aliud ē euacuata mors: pctm solutū: infernus depredat⁹: resurrectio donata: virt⁹ ad ꝯtēnendū ꝑñtia: ad pristinā beatitudinē reuersio directa.

¶ Secūda figura ꝙ crux christi compatur ⁊ figurat in altari Abrae. CA. IIII.

f

Ecūdo ꝑncipalit crux christi figurat ⁊ compat altari abrae ꝑꝑ vere hostie oblationē. Ad cuius euidētiā nota: ꝙ triplex fuit cā passionis christi .s. beniuolētia: obediētia: culpa. Prima cā fuit beniuolētia dei ad humanū gen⁹: Johis. iii. Sic de⁹ dilexit mūdū tc. Et hoc ē ꝙ dixit deus ī figura ad abraā: Gen. xxii. Tolle filiū tuū quē diligis Isaac. Glo. Abraā ꝑsonā gerit dei patris Isaac christi vñ sicut Abraā vnicū filiū ⁊ dilectū deo obtulit victimā ita deus pat vnicū filiū ⁊ dilectū ꝓ oībus nobis tradidit victimā. Et sicut Isaac portauit ligna holocausti imposita sup humeros suos a patre: ita christ⁹ in humeris suis gestauit lignū crucis ī q⁹ erat crucifigēdus: Johis. xix. Baiulās sibi crucē. Chris. ibidē: Sed qꝛ lignum vt ꝓphanū vitabāt ⁊ neq; tāgere ipsum sustinebāt crucē Jesu et ꝯdēnato imposuīt qḋ in figura factū est in Isaac: eteni ligna portauit. Et sicut pater portauit ignē in manib⁹ suis ⁊ gladiū: ita deus pat portauit ignē in manib⁹. i. bonū zelū in opibus: ⁊ gladiū qui separet patrē ⁊ filiū. Et sic Isaac dixit patri: Ubi ē victima quasi ignorare videat ita vt dicit glo. christus dixit patri q̄tum ad cām sue passionis quasi ignorare videret cur patiat. vñ in psal. Congregata sunt sup me flagella ⁊ ignoraui. Rñdit Abraā filio deus ꝓuidebit sibi de victima fili mi: qꝛ passio christi a deo fuit ab eterno ꝓuisa. Scda cā passionis christi ī cruce fuit obediētia: vt dicit ad Philip. ii. Fact⁹ est obediēs tc. vñ dicit in figura ibi: Pergebāt g̃ simul. Glo. qꝛ obediebat patri fili⁹ vsq; ad mortē. Et subdit: Uenerūt ad locū quē; precepit ei deus. Glo. s. ad locū caluarie die tertio. Allegorice Nō iussus ē Abraā subito filiū occidere: sed triduo ad imolādū ducere et in lōgitudine tēptatio angeret. Per triduū eni crescētibus curis paterna viscera cruciant: ⁊ ꝓlixo spacio pater filiū intuet: cibū cū eo sumit tot noctib⁹. pēdet puer in amplexu patris: cubat in gremio. sed ꝑ singula momēta etiā in paterno affectu dolor occidendi filii cumulat. Uel aliter: Tres dies q̄bus ad locū immolationis venitur sunt tres mūdi etates ꝑma ante legē. scda sub lege: tertia sub gratia: in qua etate christi passio ē cōpleta. Duo serui dimissi nec ꝑducti ad locū sacrificii: sunt iudei q̄ seruilit viuētes ⁊ carnalit sapiētes nō intellexerūt humilitatē ⁊ passionē iesu christi. Duo quidē qua ī duas ptes erāt diuidēdi: qḋ factū est peccāte Salomone qñ diuisus ē popul⁹ loco regni: quibus dicit aduersatrix israel ⁊ ꝑuaricatrix iuda. Postq̄ ad montē vel locū caluarie ꝑuenerāt dicit: Cūq; ꝯcidisset abraā ligna. vbi glosa dicit: ꝙ duob⁹ lignis in generali cōpacta est crux christi. Sed in spāli quattuor lignis ē ꝯpacta. s. Cedro ex qua fuit pes q̄ erat sub terra. Cipresso ex qua fuit stipes siue lōgitudo. Palma ex q̄ fuit lignum trāsuersale. Oliua ex qua fuit tabula in q̄ titul⁹ erat script⁹ Deinde edificauit altare. i. erexit crucē. Ubi nota ꝙ ibi fuit crux ꝓ altari: hostia christ⁹ offerēs: cui offert ipsemet deus: ꝓ q̄bus offert vniuersus mūdus. Deinde ysaac ligatis pedibus ⁊ manib⁹ sup ligna ē posit⁹. Similit christ⁹ in ligno est appēsus: qꝛ cruci ē crucifix⁹. Uidit abraā post tergū arietē. Glo. qꝛ veritas hui⁹ umbre que diu ꝑcessit est declarāda: Tāq; ouis ad occisionē ductus ē. Isaie. liii. Isaac nō mactabat sed aries ꝓ ipso. Sic ⁊ diuinitas christi in morte nihil ē passa sed ei⁹ humanitas imolata: iō dicit Et ecce angel⁹ dñi dixit ei Ne extēdas manū tuā in puerū. Glo. qꝛ caro poterat crucifigi: diuinitas autē non potuit tāgi. Tertia cā passionis christi fuit culpa. Si eni hō nō peccasset christ⁹ crucifix⁹ nō fuisset: iō sequit Leuauit abraā oculos viditq; post tergum arietē inter vepres herentē cornib⁹ quē assumēs obtulit holocaustum ꝓ filio Glo. Aries herēs cornibus est christi humanitas crucifixa. Nā crux cornua hꝫ: sic duo ligna ꝑ trāsuersum in se ducta crucē faciūt. vñ dicit Abacuc. iii. Et cornua ī manib⁹ eius. i. cornua crucis erāt in manib⁹ christi. Sed quare nō dixit man⁹ in cornib⁹ sicut cornua in manib⁹ eius: Rñdeo ⁊ dico ꝙ hoc fecit ⁊ dixit ꝑꝑ quattuor rationes. Pma ē: qꝛ passio christi fuit ī tota eius ꝑtāte: qꝛ cū voluit aīam suā posuit ⁊ eā positā cum voluit assumpsit: Joh. x. Scda ē: qꝛ etiā nūc cornua. i. regna erant in manibus ei⁹. i. in potētia ei⁹. Tertia rō spūalis ē: qꝛ christi passio cornib⁹ ꝯparatur: ⁊ merito qꝛ aīalia cornib⁹ pugnāt. sic ⁊ christ⁹ ꝯtra diabolū in passiōe pugnauit vbi eū deuicit. Joh. xii. Nūc iudiciū ē mūdi. nūc ꝑnceps hui⁹ mūdi tc. Quarta rō est qꝛ ī venatiōe necessaria sunt cornua ad captionē bestiaꝝ: ita etiā ꝯmemoratio passiōis christi ī ꝑdicatiōe ē necessaria ad ꝯuersionē pctōꝝ ꝑma ad Corinth. ii. Nō iudicaui me scire aliq̄d inter vos nisi Jesum christū ⁊ hūc crucifixū. Sꝫ dixit qꝛ vt dicit ꝑma Corin. i. verbū cruc' pereuntib⁹ quidē stulticia ē tc. Uepres aūt in q̄bus erat aries sūt spine. Sꝫ q̄ spine: dico ꝙ sunt spine pctōꝝ ꝓ q̄bus christ⁹ ē crucifix⁹: ⁊ spine hoīm impiorū a q̄bus christ⁹ ē crucifix⁹: ⁊ spine vepriū q̄bus ē coronatus. de q̄bus Cāti. iii. Uenite ⁊ videte regē salomonē in diademate. i. christū crucifixū in corona spinea q̄ coronauit eū mater sua. s. synagoga de q̄ natus ē scdm carnē; in die despōsatiōis illi⁹. i. in die passionis qñ fact⁹ est ecclesie spōsus sanguinū: sicut dicit Exo. iiii. de Moyse: Et

ɔcludit in figura: Postq̄ vo adorauerim⁹ reuertemur ad vos. glosa. i. postq̄ sacramentū dñice crucis fuerit im pletū: tūc oēs israel salu⁹ erit. vñ pacto vel impleto sacrifi cio dixit de⁹ abrae: In semine tuo bñdicent oēs gētes. qḋ iam adimpletū ē in passione christi. vñ dictū ē: Con uertent ad dñm vniuersi fines terre. hec oīa Hiero. ⁊ eti am ī glo. ℂ Tertia figura q̄ christi crux compat virge moysi pp sex mirabilia opera que moyses cum vir ga fecit.

CAP. V.

Tertio crux christi figurat ⁊ compat virge moy si. ⁊ hoc pp miraculoꝝ opationē. Nam moyses sex mirabilia opa cū vga fecit q̄ christ⁹ in cruce seu ī virtute crucis fecit. pmo eni aquā de petra dedit. se cūdo aquā in sanguinē ɔuertit. tertio aquā amarā ī dul cē ɔuertit. quarto mare diuisit. qnto pharaonē ⁊ eius po pulū ꝓstrauit ⁊ submersit. sexto dei populum liberauit. Hec oīa. b. Aug. ponit ī smone de passione. vt narrat. b. Tho [illegible] christ⁹ [illegible] mere morte crucis: in cor. q. in fine. Hec oīa virt⁹ crucis fecit qḋ de singulis pꝫ. Prīo eniꝫ moyses aquā de petra dedit: vt dicit Numeri. xx. Percussit bis virga silicem ⁊ egresse sunt aq̄ largissime. qḋ verbū Aug. in glo. sic expo nit: Petra erat christ⁹ sm q̄ dicit apostol⁹ pma ad Co rinth. x. Sed q̄ petra virga pcutit crux christi figurat. li gno eni accedēte ad petra. i. ad christū gratia manauit q̄ sitis interior mitigat. Et q̄ bis virga pcutit euidētius si gnificat crucē. duo eī ligna crux habet. Et subdit ⁊ egres se sunt aq̄ largissime. s. gratiarū abundātia in baptismo. vñ de latere christi crucifixi fluxerūt duo principalia sa cramēta. s. baptism⁹ ⁊ passio: aqua regenerationis ⁊ san guis redēptiōis: Johis. xix. Et subdit apl's ibidē: Omēs eandē escā spūalem mādūcabāt. s. māna q̄ dicit esca spi ritualis: qꝛ descēdebat de celo. Et oēs eundē potū spūalē. s. aquā de petra bibebāt. In psal. Percussit petrā ⁊ flu xerūt aq̄. Uel alit: Oēs eni p fidē aquā de petra. i. de xpo quos ɔtīe habebāt comedebāt eandē escā spūalem. s. cor pus christi ⁊ oēs bibebāt eundē potū spūalem. s. sangui nē christi. Aliter tñ q̄ nos: qꝛ ipsi tm̄modo spūalit. s. per fidē quā de christo habebāt. Nos autē spūaliter ⁊ sacra mētalit Joh. vi. Caro mea vere ē cibus ⁊ sanguis meus vere ē potus. Totū autē fluebat ⁊ fluit de christo eis ī fi gura: nobis ī veritate. Scḋo moyses vga aquā in san guinē ɔuertit. Ita dicit Exo. vij. Et dixit dñs ad moysen Tolle virgā tuā sup aquas egypti. Et eleuās virgā pcus sit aquā fluminis q̄ versa est in sanguinē de quo pōt tri plex rō assignari. Pria est lrālis quā tangit ibidē glosa sic dicēs: In aqua puniti sunt q̄ ɔuersa ē in sanguinē: qa in aq̄ egyptij necauerunt filios hebreoꝝ. Aqua iō in san guinē est ɔuersa: vt bibāt sanguinē quē fuderūt vt aq̄ q̄ est de oibus generādis māle pncipiū: egyptijs fieret sup pliciū: vt sciāt pp q̄d puniti sunt. Greg. Qualia fecistis ta lia reddēt vobis. ⁊ Orige. in glo. Aqua vertit in sangui nē in reatū pene: qꝛ oīs sanguis q̄ effusus ē sup terrā req ritur a [illegible] hac. Scḋa rō ē spūalis. vñ Isido. Aqua in sanguinē vertit: cū abusus diuitiaꝝ in penā vertit. Ja co. v. Thesaurizastis vobis irā in nouissimis dieb⁹. Ter tia rō est etiā spūalis quā assignat Strabo ī glo. dicens: Aqua ī sanguinē versa mūdanā sapiam significat: ī qua oīs q̄ māserit necat sicut ī sanguie: mūdana eni sapientia stultū putat deū p homib⁹ mori huic quicūq3 adheserit viuere nō poterit s3 necabit. Uel tūc aq̄ in sanguinē ē cō uersa: qꝛ vn⁹ militū lat⁹ christi ī cruce apuit ⁊ exiuit san guis ⁊ aq̄. Joh. xix. ad oñdendū q̄ aq̄ regenerationis nr̄e in baptismo nō sufficiebat sine sanguie redēptiōis. Illḋ eni qḋ in aliḋ ɔuertit assumit vtutē ei⁹ in qḋ ɔuertitur. Sic aq̄ regnātōis ī baptismo hꝫ vtutē a sanguie redēpti onis ī passiōis sacramēto. Tertio moyses vga aquā amarā in dulcē ɔuertit: vt pꝫ Exo. xv. vbi dr̄ q̄ filij israel nō poterāt bibē d marath aq̄s: eo q̄ essent amare ⁊ mur murauit ex h' popul⁹ ɔtra moysen dicēs q̄d bibem⁹? At ille clamauit ad dñz q̄ oñdit ei lignū qḋ cū misisset ī aq̄s in dulcedinē vse sunt. Qḋ verbuꝫ sm glo. exponit sic: Aq̄ amare ex q̄bus orit murmuratio: qꝛ sūt inhabiles ad bi bendū sunt intolerebilia legis onera. Re. infra Lex moy saica. Aug. ī glo. Lignū qḋ dñs moysi oñdit ē spūalit li gnū crucis. qḋ lignū aq̄s dulces facit pfigurās gratiā et gloriā crucis. vbi dicit hebre⁹ q̄ lignū illḋ erat amarissi muꝫ vt virt⁹ diuina mirabilior inotescēt. Amarū. n. ama ro additū ē dulcedinē opatū: ad oñdendū q̄ p crucē dul corat oīs pena assumpta vel illata. Uel alit: Uirga aque amare ī dulcedinē ɔuertunt: qꝛ si tibi tribulatio videtur amara: respice lignū crucis ⁊ reduc ad memoriā bñficiū passiōis. ⁊ sic tibi oīs tribulatio dulcis fiet. Et nota: q̄ ñ dicit dulcorate sūt aq̄ sed in dulcedinē ɔuerse. qḋ multo maiorē notat dulcedinē. q. d. reduc me in memoriaꝫ. Et narra si q̄d habes vt iustificeris. q. d. Cōfer opa tua cru ci ⁊ vide q̄ ineq̄lis sit recōpēsatio tua vt exponit morali tas magistral. Quarto vga moyses mare diuisit: ita dr̄ Exo. xiiij. Dixit dñs ad moysen tu eleua virgā tuā ⁊ extē de manū tuā sup mare: ⁊ diuide illḋ vt gradiāt [illegible] el ī medio mari p siccū. Spūalit vtute cruc̄ pplo dei exe unti de egypto. i. de tenebris erroꝝ pcti apit via eūdi ad celū. Cui⁹ figure veritas expmit: Joh. xix. vbi dr̄ q̄ vn⁹ militū lācea ei⁹ lat⁹ apuit. vbi Aug. sic ait: Uigilāti vbo euāgelista vsus ē vt nō dicēt lat⁹ eius pcussit aut vulne rauit: sed apuit vt illic quodā mō vite hostiū panderet. vñ sacramēta ecclesie manauerūt: sine q̄bus ad vitā q̄ ve re vita ē nō intrat. Quito moyses vga aquā diuidens dei populū liberauit. ita dr̄ Exo. xiiij. Diuisa ē vga aq̄ et ingressi sūt filij israel p mediū maris sicci. erat. n. aqua q̄si mur⁹ ad dexterā eoꝝ ⁊ leuaꝫ. Ubi nota sm lrām q̄ aq̄ pe buit filijs israel viā duob⁹ modis. s. p diuisionē ⁊ p desic cationeꝫ: qꝛ pmo aq̄ virga fuit diuisa ⁊ postea desiccata. Et dicit Aug. ibidē: q̄ duodecim fuerūt diuisiones aq̄ꝝ sm numerū tribuū vt singule trib⁹ vias suas meādi ha berēt. In psal. Qui diuisit mare rubꝝ in diuisiōes: Isaie. lxiij. Qui scidit aquas maris añ eos ⁊ trib⁹ iuda pmo in gressa ē. Spūaliter aūt mur⁹ ē defensio vt dicit ibidē glo sa. Iste aūt mur⁹ ē a dextris ⁊ sinistris. Mur⁹ a sinistris ē meror ex ɔsideratiōe ⁊ trepidatiōe maloꝝ. Mur⁹ a de xtris ē meror ex ɔtēplatiōe bonoꝝ. Et bñ dicit a dextris ⁊ a sinistris: qꝛ ī vno ɔcludim⁹ ɔcupiam: ī altero vitam⁹ negligētiā: qꝛ q̄ expectat pmiū extēdit se in meritū: ⁊ q̄ metuit penā solicite declinat culpā. hec ē moralitas ma gistralis. Sexto moyses virga pharaonē prostrauit ⁊ egyptū submersit. ita dicit Exo. xiiij. Extēde manū tuam sup mare vt reuertat aq̄ ad egyptios. Et subdit: Reuer seq3 sunt aq̄ ⁊ cooperuerūt curr⁹ ⁊ eq̄tes cūcti exercitus pharaonis: nec vn⁹ quidē supfuit ex eis. Sic spūaliter p crucē ⁊ mūdus [illegible] ⁊ diabol⁹ cū suis pncipib⁹ ⁊ ptā tib⁹ eijcit. Et subdit: Nec vnusquidē supfuit eis. Glo. qꝛ oīa pctā p crucē ⁊ baptismū christi dimissa sunt ⁊ poten tia diaboli submersa. Spūaliter virt⁹ crucis vt virga christi sex mirabilia facit vel opatur. p⁹ eni virtute cru cis cor induratū ⁊ clausum emollit lachrymosa ɔtritiōe ⁊ apitur in ɔfessiōe. 2⁹ cor amaꝝ ⁊ tribulatū dulcoratur spūali ɔsolatiōe. s. cū ad dñm ɔuertit p spem diuine mīe 3⁹ cor carneū abstrahit ab oī carnalitate carnis imitatio ne. 4⁹ cor insipidū saporat christi dilectiōe. 5⁹ cor ob stinatū emollit ⁊ irrigat lachrymaꝝ ɔpunctione. 6⁹ cor obsessum a diabolo ⁊ pctō liberat a tētatiōe ⁊ peccatoꝝ persecutione.

¶ Quarta figura q̄ crux xp̄i cōpaꝛ eneo s̄pēti. CA.VI

q Uarto ⁊ vltimo crux xp̄i figuraꝛ ⁊ cōpaꝛ eneo
serpēti pp tētatoꝝ vel infirmoꝝ liberatiōem: de
quo dr̄ Jo.iij. Sicut moyses exaltauit serpentē
in deserto ita opꝫ exaltari filiū hoīs: vt oīs qui credit in
ip̄m non pereat sed habeat vitā eternam. In quo verbo
beatus Johēs tangit tria de passiōe xp̄i.s.signū: modū:
fructū. Primo tangit passionis xp̄i signū vel figuraꝫ.
vn̄ dicit sicut moyses exaltauit serpentē in deserto. Naꝫ
murmurāti pp̄lo dei de cibo ei dato.s. manna ⁊ dicenti
Nu.xxi. Anima nr̄a nauseat.i.vsq; ad stomaci vomitum
indignaꝛ sup isto cibo leuissimo. de⁹ in vltiōem murmu
ris misit serpentes ignitos: a quib⁹ pcussi plurimi morie
banꝛ. Et dicebanꝛ serpentes igniti duplici rōe: vel quia
minimi ⁊ veloces erant ad modū scintillarū: vel qꝛ tactu
⁊ morsu veneno inflamabāt ad tumorē ⁊ ruborē igneuꝫ
postea vo penitēte pp̄lo de pctō ⁊ cōquerēte ad moysen
⁊ moyse orante ⁊ clamante ad dn̄m: mandauit dn̄s fieri
serpentē eneū: qui q̄dē serpēs fuit ⁊ in remediū cōtra il
los serpentes ⁊ in signū.i.in figurā dn̄ice passiōis. vn̄ dr̄
Nume.xxi. Dixit dn̄s ad moysen: Fac serpentē eneum ⁊
pone eū p signo q̄ pcussus vel morsus aspexerit eū viuet.
Et subdiꝛ ibi: Fecit ergo moyses serpentē eneū ⁊ posuit
eum p signo quē cum aspicerent morsi sanabanꝛ. Hunc
serpentē eneū habuerūt filij israel sp postea. ⁊ magnifice
vel honorifice repositus erat in hierusalē: quē tandē cō
minuit rex iuda.s.ezechias. vt ptꝫ.iiij.li.Reg.xviij.pp su
pstitiōem quā pp̄ls illi exhibebat: Huic figure r̄ndet ve
ritas xp̄i. Diciꝛ aūt xp̄s serpens eneus ꝑpter quinq; rō
nes. Prima est: quia es est infabricabile: nec pōt doma
ri tunsionib⁹ malleoꝝ sed tn̄ poliri pōt. Et significat pa
tientiā xp̄i ⁊ inuincibilitatē eius in passionib⁹ quib⁹ fle
cti non potuit: sed poliri ⁊ decorari: sicut dr̄ ad Hebre.ij.
Uidemus xp̄m pp passionē mortis gloria ⁊ honore de
coratū. Scda rō est: qꝛ es est diuerse nature: nō.n.ē vni⁹
metalli sed pluriū ⁊ diuersoꝝ coniunctoꝝ in vnū. sic xp̄s
nō fuit vnius nature. sed gigas gemīe substantie.s. diuie
⁊ hūane vnite in vnā psonā xp̄i. Tertia rō est: qꝛ es inter
omnia metalla est magis sanabile vn̄ ꝯuocat pplm: sicut
xp̄s qui p̄dicauit ⁊ docuit ⁊ clamans voce magna s̄ciuꝫ
p nobis exoluit: Luce.xxiij. Deus deus meus ⁊c̄. Quar
ta rō est ꝑpter s̄ilitudinē quia sicut serpens eneus vene
num non habuit. sed fuit figura serpentis venenosi. Sic
etiam xp̄s non habuit peccatū quod est venenū mortem
inducens: qd̄ cum cōsumatū fuerit generat mortē: vt di
ciꝛ Jaco.ij. sed habuit s̄ilitudinē veneni.s.peccati: vt dici
tur ad Ro.viij. Misit deus filiū suū in s̄ilitudinē carnis
peccati ⁊c̄ Quinta rō est pp ꝓprietatē ⁊ virtuteꝫ: qꝛ sicut
tunc cōspicientes serpētē eneū exaltatū ⁊ a veneno sana
banꝛ ⁊ a morte liberabāꝛ: sic nunc q̄ ꝯformanꝛ s̄ilitudini
mortis xp̄i p fidē baptismūq; ei⁹. ⁊ a pctō p iustificatio
nē ⁊ a morte p eius resurrectiōeꝫ liberabanꝛ: vt dic̄ Aug.
li. de baptismo puuloꝝ. Spūaliter loquendo deus pmit
tit sepe mala diabolū suggerere nobis ⁊ ita spūaliter vul
neramur in mēte. sed si respicimus serpentē eneū rōnib⁹
p̄dictis in cruce p nobis positū p fidem ⁊ imitatiōem de
quocunq; pctō tentemur liberabimur. vt verbigrā: Cuꝫ
tentaꝛ quis de auaricia debet inspicere xp̄m dicentem:
Luce.xi. Date elemosynā ⁊ oīa munda sunt vobis. Cum
tentatur quis de luxuria debet inspicere xp̄m dicentem
Luce.xij. Sint lumbi vestri p̄cincti ⁊c̄. Cum tentaꝛ q̄s d̄
supbia debet inspicere xp̄m dicentē Matth.xi. Discite a
me: qꝛ mitis sum ⁊ hūilis corde. Cum tentaꝛ quis de gu
la debet inspicere xp̄m dicentē in psal. In siti mea pota
uerunt me aceto. ⁊ sicut cum quis tentatur de alijs vitijs
⁊ peccatis dꝫ inspicere in xp̄m imitando eū ⁊ ab oīb⁹
liberabiꝛ. Scdo principalr̄ tangit beatus Johannes
passionis xp̄i modū: cū dicit: Ita exaltari opꝫ filiū hoīs
qd̄ intelligiꝛ de exaltatiōe crucis. vn̄ Jo.xij. cū xp̄s dice
ret: Opꝫ exaltari filiū hoīs ⁊c̄. sequiꝛ: Hoc aūt dicebat si
gnificans qua morte clarificaturus eēt deū. Uoluit aūt
xp̄s mori exaltat⁹ in cruce q̄nq; rōnib⁹. Prima est: vt ce
lestia purgaret. Sicut.n. xp̄s p sanctitatē cōuersatiōis sue
iā purgauerat t̄restria: ita voluit purgare aera: ad colos.j.
Pacificās p sanguinē crucis eius siue q̄ i celis siue q̄ in
terris sunt. Secunda rō est: vt demonib⁹ triumpharet q̄
in aere nobis bellum p̄parant: ad ephe.ij. Scdm mundi
huius principeꝫ ptātis aeris qui in isto caliginoso aere
dn̄anꝛ: vt Aug. ⁊ Ambro. exponunt in glo. Tertia rō est
vt virtutē ondēret: ex eo.n. q̄ morte crucis exaltatus de
inimicis triūphauit nō vocatur mors sed exaltatio. In
psal. Exaltare dn̄e in virtute tua. Quarta rō est: vt errorē
destrueret.s. vt ostenderet q̄ id qd̄ mūdus vocat deiecti
onem apud deū est exaltatio ⁊ ecōuerso. Quinta rō est:
vt corda nostra ad se attraheret. Joh.xij. Et ego si exalta
tus fuero a terra oīa trahā ad meip̄m. Re. expositiōeꝫ hu
ius sequēti cap. Tertio beat⁹ Johēs tangit passionis
xp̄i fructū: qui est vita eterna cū subiūgit: Ut oīs qui cre
dit in ip̄m nō pereat sed habeat vitā eternā. Et r̄ndet hic
fructus in aliquo fructui figuralis serpentis: qꝛ sicut q̄
cunq; respiciebat serpentē eneum liberabaꝛ a veneno ⁊
p̄seruabaꝛ a morte: ita ille qui respicit filiū hoīs.s. xp̄m
exaltatū in cruce p fidem in eum credēdo ⁊ opando libe
ratur a veneno.i. a peccato: Joh.xi. Qui credit in me nō
morieꝛ ⁊c̄. Et p̄seruaꝛ ad vitam eternā. Joh.xx. Hec scri
pta sunt vt credatis ⁊ vt credētes vitā habeatis ⁊c̄. Et au
gu. vbi sic ait: hec est differentia inter figuratē imaginē
⁊ ip̄am rem.s. q̄ illi sanabanꝛ a morte ad vitam tpalem:
hec aūt vt habeat vitam eternā. ⁊ Chryso. sic ait ibidem:
Si.n. qui credunt in crucifixū nō pereunt: multomagis
q̄ crucifixus est nō perijt. Hec.b.Tho. in postil. quā fecit
sup iohēm exponēs illud verbū Johis.iij. Sic moyses
exaltauit serpentē in deserto ⁊c̄. Et iterū in euāgelio cō
tinuo exponēs p̄dictū verbū.

¶ Q̄ xp̄s voluit mo
ri exaltatus in cruce: ⁊ quare. CA.VII.

e T ego si exaltat⁹ fuero a terra oīa trahā ad me
ip̄m. Joh.xij. xp̄s loquēs de passione sua in ver
bis p̄missis tangit duo.s. passionis modū: cū dicit Ego si
exaltatus fuero a terra. ⁊ passionis fructū: cuꝫ dicit Oīa
trahā ad meip̄m. Prīo tangit passionis sue modū cū
dicit: Ego si exaltatus fuero a terra i cruce: sicut moyses
exaltauit serpentē in deserto ⁊c̄. vt ptꝫ ca. p̄cedēti. Uolu
it aūt xp̄s mori exaltatus in cruce ꝑpter quattuor rōnes
.s. ex pte demonū: ⁊ ex pte hoīm. Primo ex pte demo
nū.s. ꝑpter eoꝝ exclusionē: vt eos qui in aere principatū
⁊ ptātē exercebant: ip̄e eleuatus a terra eijceret ⁊ cōculca
ret: Joh.xij. Nunc princeps huius mundi eijcieꝛ foras.
Princeps hui⁹ mūdi ē vel amator mūdi inordinat⁹ vel
diabolus. Diabolus aūt p passionē xp̄i eijciꝛ foras tri
pliciter. p̄° quo ad ptātē trahentē q̄ hn̄t ablata est: qꝛ non
pōt trahere sanctos ad limbū sic prius: imo tractos emi
sit: Zach.ix. Tu aūt i sanguie testamēti eduxisti vinctos
de lacu ⁊c̄. 2° eijciꝛ quo ad ptātē impellentē q̄ multū di
minuta ē: Ezech.xxx. Confregisti brachiū pharaonis. 3°
eijciꝛ quo ad ptātē possidētē que p magna pte ablata ē.
Expulsus est.n. a cordibus hoīm quos possidebat: Luce
xi. Cum aūt fortior illo supuenerit ⁊c̄. Scdo xp̄s volu
it mori exaltat⁹ in cruce ex pte hominū. ⁊ hoc ꝑpter tres
rōnes.s. propter vie directiōem: veneratiōem: aduocatiōeꝫ
Prima ratio est propter vie directiōem: ne erremus. Un
de ⁊ crux erigitur ad ostensionē vie: Numeri.viij. Cum
posueris septem lucernas candelabrum in australi parte

erigatᷓ. Scḋa rõ est pp veneratõem ⁊ sic erigũtᷓ sanctua
ria ⁊ sic crux figuratᷓ: Gen. xxviij. Surgẽs iacob erexit la
pidẽ in titulũ fundensq; oleũ desup ait: Nõ est hic aliud
nisi dom⁹ dei ⁊ porta celi. expone. Tertia rõ est pp ad
uocatõem. s. vt esset aduocat⁹ nr̃: ⁊ sic erigitᷓ vexillũ: Isaie
xj. Leuabat signũ in natões ⁊ cõgregabit ꝓfugos israel:
⁊ dispsos iuda colliget a quattuor plagis terre. Ubi
nota ꝙ triplex ẽ signũ. Primũ est discretiuũ pugnãtiũ
in bellis. scḋm est directiuũ itinerantiũ in biuijs. tertiũ
est rememoratiuũ stanciũ de pteritis. Sic spũalr crux xp̃i.
p⁹ est signũ discretiuũ incipiẽtiũ q̃ sunt in statu tẽtatõis
discernit. n. penitẽtes ab impẽitẽtib⁹. vñ Ezech. ix. Trãsi
p mediã ciuitatẽ in medio hierl̃m ⁊ signa thau sup frõ
tes virorꝫ gemẽtiũ ⁊ dolẽtiũ sup cũctis abomĩatõibus q̃
sunt in medio ei⁹. vbi glo. sic ait: Thau q̃ apud hebreos
extrema ẽ ⁊ vicesima secũda silitudinẽ crucis hꝫ q̃ in xp̃i
anorꝫ frõtib⁹ frequẽter signatᷓ: ⁊ pfectã inveris gemẽtib⁹
⁊ dolẽtib⁹ sciam mõstrat. 2⁹ crux xp̃i est signũ directi
uum ꝓficientiũ q̃ ꝓgrediũtᷓ in via laboris seu virtutis ne
cõtingat eos errare. vt. n. dr̃ Prouer. xiiij. Est via q̃ videtᷓ
hoi iusta. nouissima aũt eius deducũt ad mortẽ de h̃ si
gno dr̃ Isaie. xj. In die illa. s. passiõis dñi erit radix iesse
q̃ stat in signũ ppl̃orꝫ ipm̃ gẽtes depcabũtᷓ ⁊ erit sepulcr̃
eius gloriosũ. 3⁹ crux xp̃i est signũ rememoratiuũ pfecto
rũ qui sunt in q̃ete ↄtemplatõis: vt nõ cõtingat eos obli
uisci: Exo. xiij. Erit quasi signũ in manu tua. Glo. memo
ria beneficij passionis xp̃i. Scḋo principalr̃ in auctor
ritate pmissa xp̃s tangit sue passionis fructũ: cũ subdit:
Omnia trahã ad meipm̃. qḋ verbũ exponitᷓ sex modis.

p⁹ sic: Omnia traham. nunquid bestias aut lapides: cer
te nõ: sed oĩa terribilia q̃ nõ sunt nisi creature rõnales. et
hoc mõ oĩa trahã ad meipm̃. s. p sufficientiã sꝫ nõ p effi
caciã. fuit. n. passio xp̃i sufficiens ad trahẽdũ oẽs: sꝫ non
efficiẽs pp impenitẽtiã aliquorꝫ. 2⁹ exponitᷓ sic s̃m au
gu. ibidẽ: Omnia traham. i. de omni genere hominũ vt
fiat distributio nõ ꝓ singulis generũ: sed ꝓ generib⁹ sin
gulorꝫ. 3⁹ sic etiam s̃m Augusti. Omnia traham ad me
ipsum. i. omnia naturã integrãtia vt referatur hec distri
butio Omnia: non ad vniuersitatẽ omniũ: quia non est
omniũ fides s̃m aplm̃: sed ad creature integritatẽ. s. spiri
tum: animã: ⁊ corpus. s. ad id quo intelligimus: sentim⁹:
viuimus. 4⁹ exponitur sic s̃m Aug. ibidem: Omnia tra
ham. s. ad salutem pdestinatos tñ. Et cõcludit Aug. ibi
dem Omnia trahã. s. trahibilia tribus modis ꝓdictis pre
ter sola peccata vt exponit bea. Tho. in postilla quam fe
cit sup Iohẽm ibidem. 5⁹ exponitᷓ s̃m Sanfridum sic:
Omnia trahã. queнã omnia: certe celestia silr̃ ⁊ terrena.
celestia. s. ipm̃ deum patrẽ traxit vel inclinauit ad miam
peccatoris. terrestria. s. peccatorẽ ad pniam. 6⁹ s̃m eun
dem exponitᷓ sic: Omnia trahã. s. celestia ⁊ terrestria. Ce
lestia sunt beatitudo ⁊ sanctitas. terrestria sũt pena ⁊ cul
pa. Sicut. n. celi ciues obtinent felicitatẽ ⁊ sanctitatẽ: sic
peccator nihil hꝫ ꝓpriũ nisi culpã ⁊ peccati penã: media
tor. n. dei ⁊ hoĩm sanctitatẽ ⁊ felicitatẽ cum deo habuit:
⁊ penã peccatorꝫ hoĩm sup lignũ crucis ferens in sua feli
citate ⁊ sanctitate pmansit. habuit. n. simul hec duo. s. feli
citatẽ: q2 in cõtinua fruitõe erat. ⁊ dolorẽ vel penalitatẽ
in ligno crucis. Et in nullo ꝓpter talẽ dolorẽ eius felici
tas vl̃ fruitio est minorata. 7⁹ exponitᷓ sic: Omnia trahã
ad meipm̃: q2 nullus põt venire ad xp̃m nisi tractus a pa
tre: vt dicitᷓ Ioh. vj. Nemo põt venire ad me nisi q̃ mise
rit me. s. pater traxerit eum. Ubi nota: ꝙ dicit trahit ꝓ
pter duplex pondus qḋ est in nobis. s. pondus culpe: ad
Hebre. xij. Deponẽtes omne pondus ⁊ circũstans pctm̃.
Et pondus pene de quo Sap. ix. Corpus qḋ corrumpitᷓ
aggrauat aĩam. vnde sicut graue p naturam non põt per

se sursum ferri nisi trahatur ab alio: ita cor humanũ ex se
ad inferiora tendens nõ põt sursum p se eleuari nisi tra
ctum: iõ dicit saluator: Nemo põt venire ad me nisi ⁊c.
Ubi Chryso. sic ait: Hic insaniunt Manichei dicentes:
q̃m nihil in ptãte nostra est positũ. g̃ si nõ trahimur non
defectus est ex pte tracti: sed ex pte trahentis. Rñdeo et
dico: ꝙ nõ debes facere vim in verbo tractus: eo ꝙ tra
ctus nõ dicit violentiã sed indigentiã. nõ dicit inuitum
sed adiutũ. nõ dicit necessitatẽ: sed voluntatẽ. p⁹ istud
verbũ tractus nõ dicit violentiã: q2 vt dicit Aug. Cetera
põt hõ nolens credere aũt nõ põt nisi volẽs: sed dicit in
digentiã. vñ Chryso. nõ qḋ in nobis est destruit: sꝫ ostẽ
dit nos dei auxilio indigere. 2⁹ tractus nõ dicit inuitũ
sed adiutũ vt sit sensus: nemo põt venire ad me nisi pa
ter meus traxerit. i. adiuuerit eũ. Tertio tract⁹ nõ dicit ne
cessitatẽ sed voluntatẽ. vñ Aug. ibidẽ: Porro si poete li
cuit dicere: Trahit sua quẽq; voluptas: nõ violentia sed
vñia: nõ obligatio sꝫ delectatio: quãto magis nos dicere
debemus trahi hoĩem ad xp̃m: qui delectatᷓ veritate: be
atitudine: iusticia: ⁊ eterna vita: qḋ totũ est xp̃s. vñ si hõ
nõ trahitᷓ ⁊ leuatᷓ nõ est defectus ex pte trahẽtis q̃ q̃tũ
in se est nulli deficit: sed ꝓpter impedimẽtũ eius qui nõ
trahitᷓ. Si aũt queris q̃re nõ trahit oẽs sed quosdã sic: ⁊
quosdã nõ: ⁊ q̃re. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ de hoc assignari põt
rõ in generali ⁊ nõ in spãli. p⁹ quidẽ in generali: vt in il
lis qui nõ trahuntᷓ appareat vel refulgeat ordo diue iu
sticie: in illis aũt q̃ trahuntᷓ appareat imẽsitas diue mie.

2⁹ dico: ꝙ in spãli quare istũ trahat ⁊ istum nõ trahat
nõ põt rõ assignari. Et iõ si nõ traheris roga vt traharis:
vt etiam Aug. ibidem dicit: Hoc etiam p duo exẽpla osten
di põt. Primũ exemplũ ẽ in lapidib⁹ domus: quare arti
fex aliquos lapides ponat inferius: ⁊ quare aliquos su
perius in laterib⁹ ⁊ alios nõ assignatᷓ rõ in cõi. s. disposi
tio domus: cuius cõplemẽtũ hoc exigit. Sꝫ quare ĩ spãli
hos lapides ibi ponat ⁊ hos nõ: hoc dependet a simplici
voluntate pter quã nulla põt rõ alia assignari. Secundũ
exẽplũ est q̃re aliquos in eccl̃a facit aplos: alios marty
res: ⁊ alios cõfessores. Rõ in cõi assignari põt. s. pp eccle
decorẽ ⁊ cõplemẽtũ. Sꝫ q̃re petrꝫ fecit aplm̃: Stephanũ
martyrẽ: Nicolaũ cõfessorẽ: nõ est alia rõ nisi voluntas
sua. Sic igitᷓ ex pmissis ptꝫ hũane facultatis defectus et
auxilij diuini subsidiũ. Hec. b. Tho. in postilla sup iohẽ
sup illo verbo Ioh. vj. Nemo põt venire ad me nisi pa
ter meus qui misit me traxerit eũ. Re. infra Predestinatio.

Octauo ⁊ vltimo mõ Leo papa in sermone de cruce
sup istud verbum Ioh. xij. Ego si exaltatus fuero a terra
oĩa trahã ad meipm̃ sic ait: O mirabilis potẽtia crucis: o
ineffabilis gloria passiõis in q̃ est tribunal dñi ⁊ iudiciũ
mũdi ⁊ ptãs est crucifixi. vñ dicit Oĩa trahã ad meipm̃
qḋ verbũ leo papa quattuor modis exponit. p⁹ sic. Tra
xisti dñe oĩa ad te cũ cõfitente maiestatis tue sensum to
tus mũdus accepit. 2⁹ mõ sic: Traxisti dñe oĩa ad te q̃ñ
in execratõem iudaici sceleris vniuersa creatura impio
rũ vsui se negaret: q2 ⁊ sol obscuratus est ⁊ terra tremuit
⁊ sic oĩa elemẽta in detestatõem sceleris vnã tulerũt sen
tentiã. 3⁹ mõ sic: Traxisti dñe oĩa ad te q̃ñ scisso tẽpli
velo sancta sanctorꝫ ab indignis põtificib⁹ recesserũt. vt
figura in veritatẽ. ꝓphetia in manifestatõem. ⁊ lex ĩ euã
geliũ verteretᷓ. 4⁹ mõ sic: Traxisti dñe oĩa ad te vt qḋ in
vno iudeorꝫ tẽplo obũbratis significatõib⁹ agebãt: apto
sacro vniuersarꝫ nationũ deuotio celebraret. Nunc. n. et
ordo clarior leuitarũ: dignitas amplior seniorꝫ: ⁊ sacrati
or est vnctio sacerdotũ: Quia crux tua oĩm est fons bñ
dictionũ: oĩm est cã gratiarꝫ p quã credẽtib⁹ datᷓ virtus
de infirmitate: gloria de obprobrio: ⁊ vita de morte. hec
Leo papa vbi. s.

¶ Qꝫ ꝯuenientissimū fuit xp̄m mori in cruce: pp sex rōes.
Secundo pncipalr̄ circa crucē ꝯside- CA.VIII.
¶ randa est ꝯueniētia passionis. Cōueniētissimum
ꝫ n. fuit xp̄m pati mortē crucis: ꝛ hoc ꝓcipue sex
rōnib⁹. s. rōne imitatōis. satisfactōis. purgatiōis. ꝑpara-
tōis: saluatōis: ꝑfectōis. Primo rōne imitatōis sic: Chri-
stus accepit oīa q̄ ptinēt ad vitā rectā ꝛ ad exemplū vtu-
tis. ptinet aūt ad vitā rectā nō timere ea q̄ sunt timenda.
sunt aūt q̄dā homies q̄ q̄uis nō timeāt mortē: genus tn̄
mortis horrescūt. ꝛ iō vt xp̄m imitaremur ꝛ nullū genus
mortis horreremus: xp̄s voluit in cruce mori quo gene-
re mortis nihil erat execrabilius: formidabilius: vl' hor-
ribilius. Scd̄o xp̄s voluit in cruce mori rōne satisfactō
nis sic: Christus volēs sua passione satisfacere ꝑ pctō: vo
luit in cruce mori. ꝛ hoc rōnabilr̄: q꞉ pctm̄ primi parētis
fuit ex eo ꝙ ꝯ̄ mandatū dei pomū ligni vetiti sumpsit. et
iō ꝯueniēs fuit ꝙ xp̄s ad satisfaciendū ꝑ illo pctō seip̄m
pateret̄ ligno crucis affigi: q̄i restituēs qd̄ adā sumpse-
rat. s̄m illud psal. Que rapui tunc exoluebā. vn̄ Aug. dic
in quodā sermōe de passiōe: Cōtēpsit Adā ꝑceptū: acci-
piens ex arbore pomū. sed quicq̄d adā ꝑdidit xp̄s in cru
ce inuenit. Tertio xp̄s voluit in cruce mori rōne purga
tōis vel mūdatōis sic: Ex pctō primoꝝ parētū nō solū ter
ra infecta ē sed etiā aer. ꝛ iō xp̄s nō sub tecto sed in excel-
so ligno ē passus: vt sanguis xp̄i de latere xp̄i decurrens
sua stillatōe mūdaret ꝛ purgaret nō solū terrā sed aerem
vt dicit Chryso. in sermone. Et iterū sup̄ illo verbo Joh.
iij. Oportꝫ exaltari filiū hoīs: Chryso. sic ait: Exaltari au-
diens suspensum intelligas in altū vt sanctificaret aereꝫ
q̄ sanctificauerat terrā ambulādo in ea. Quarto xp̄s vo
luit in cruce mori rōne ꝑpatōis: q꞉ ꝑ hoc ꝙ in cruce mo-
rit̄ exaltat⁹ in altū ascensum nobis parat in celū: vt Chri-
so. dicit. Et inde ē ꝙ ip̄e dicit Jo. xij. Ego si exaltat⁹ fue-
ro a terra ꝛc̄. Quinto voluit xp̄s mori in cruce rōne ge
neralis saluatōis. Nā mors xp̄i in cruce cōpetit vniuer-
sali saluatōi totius mūdi. vn̄ Gregori⁹ dic: ꝙ figura cru
cis a medio cōtractu in quattuor extrema ptita signifi-
cat vtutē ꝛ ꝓuidētiā eius q̄ in ea pepēdit diffusā. Chry-
so. etiā dicit ꝙ xp̄s in cruce expansis manib⁹ morit̄ vt al
tera manu veterē ppl'm: altera v̄o eos q̄ sunt ex gentibus
traheret. Sexto voluit xp̄s in cruce mori rōne ꝑfectiōis:
q꞉ ꝑ hoc gen⁹ mortis diuersarū virtutū in xp̄o ꝑfectio de
signat̄. vn̄ Aug. in li. de grā ve. ꝛ no. testamēti sic ait: Nō
frustra tale genus morti xp̄s elegit: vt latitudīs: altitudi
nis: longitudinis: ꝓfūditatis: de q̄bus apl's loquit̄ ad
ephe. iij. mgr̄ existeret. qd̄ verbū s̄m Aug. ibidē exponit̄
lr̄aliter: ꝛ sp̄ūalr̄. vt verbigrā. Nā altitudo crucis est i eo
ligno qd̄ trāsuersum desup̄ figit̄. ꝛ hoc ad bona opa ptī-
net: q꞉ ibi extendit̄ man⁹. Lōgitudo v̄o crucis est in eo
qd̄ ab ip̄o trāsuerso vsq꞉ ad terrā cōspicuū. i. manifestuꝫ
est ibi quodāmō stat̄ vel ꝑsistit̄ ꝛ ꝑseuerat̄ qd̄ lōganimi
tati attribuit̄. Altitudo v̄o crucis est in ea ligni pte que
ab illa q̄ transuersa figit̄ versus sursum relinquit̄: hoc ē
ad caput crucifixi: q꞉ bn̄ sperātiū supna expectatio ē. ꝓ-
funditas v̄o crucis est totū illud qd̄ de ligno crucis fixū
in terra occultat̄ qd̄ signat ꝓfunditatē gratuite grē. Si
v̄o breuius vis ꝓcedere dicas: ꝙ apl's in his v̄bis vt pos-
sitis cōꝓhendere ꝛc̄. exprimit formā crucis: nā ꝓfunduꝫ
crucis erat infixū humi: sublimitas eminens sup̄ caput:
lōgitudo ab imo sursum porrecta vsq꞉ ad altitudinē: lati
tudo lignū trāsuersum ab vna manu ad ali. Hec oīa di-
uersimode est inuenire ꝛ in bono ꝛ malo in vita p̄nti et
in futuro vt ptꝫ infra. vn̄ Aug. sup̄ Jo. sic ait: Lignū i quo
fixa erant mēbra patientis: etiā ad cathedrā fuit magi-
stri cōueniēs dicētis vel docētis. Hec. h. Tho. iij. pte sū.
q. xlvj. arti. iiij. vtrū xp̄s debuerit in cruce pati: in cor. q.

i Est aūt sciēdū: ꝙ verbū apl'i ad ephe. iij. In charitate ra-
dicati ꝛ fundati vt possitis cōꝓhendere cū oībus sanctis
que sit latitudo ꝛ lōgitudo sublimitas ꝛ ꝓfundū: pōt ex-
poni q̄nq꞉ modis. P̄⁹ ꝙ quattuor dimensiones crucis:
ꝑfectōem quattuor virtutū significāt. Nā latitudo crucis
significat ꝑfectōem latitudīs charitatis q̄ etiā ad inimi-
cos extēdi dꝫ dicēte dn̄o Matth. v. Diligite inimicos ve
stros ꝛc̄. qd̄ ip̄e in cruce pendēs fecit: orans ꝑ inimicis.
Lōgitudo v̄o signat ꝑseuerantiā in bonis opib⁹. Nō. n.
q̄ incepit: sed q̄ ꝑseuerauerit in finē hic saluus erit: vt dr̄
Matth. x. ꝛ Joh. xiij. dr̄ ꝙ xp̄s cū dilexit suos q̄ erant in
mūdo i finē dilexit eos. Aug. ibidē i finē. i. vsq꞉ ad mor-
tē. vel in fineꝫ. i. vsq꞉ in xp̄m. vt. n. dicit remigius: Finis
nō sp̄ dicit ꝯsumptōem sꝫ ꝑfectōem: iuxta illud: Finis le
gis xp̄s est. Altitudo crucis significat expectatōeꝫ supnā
. s. vt queram⁹ q̄ sursum sunt: vt dicit aplus ad Colos. iij.
Que sursum sunt querite. Aug. in glo. sursum sunt gloria
eterna vel sp̄ūalia q̄ ad eā ducūt. Et ip̄e xp̄s volūtatē pa-
tris ꝑtulit volūtati sue: Matth. xxvj. Nō sicut ego volo
sed qd̄ tu. ꝛ Marci. xiiij. Nō qd̄ ego volo sꝫ qd̄ tu. Pro-
fundū v̄o crucis significat ꝓfunditatē vel imēsitatē hūi-
litatis xp̄i qua se hūiliauit vsq꞉ ad mortē crucis: vt dicit̄
ad Phili. ij. vl' ꝓfūdū crucis significat occultū iudicioꝝ
dei. s. quare hūc trahit: illū nō trahit: quare hūc vocat et
illū reprobat. vn̄ apl's ad Ro. xj. dicit: O q̄ incōꝓhēsibi-
lia sunt iudicia dei ꝛ inuestigabiles vie ei⁹. Prouer. xxv
Qui scrutator est maiestatis opprimet̄ a gloria. q. d. Ni
mia ꝑscrutatio secretoꝝ dei obcecat intellectū: sic nimis
intēdēs in solarē radiū excecat̄. ꝛ sicut q̄ fodit fundamē
tū edificiū obruit ꝛ seip̄m opprimit. 2⁹ exponit̄ sic: Ut
possitis cōꝓhēdere ꝛc̄. hec q̄ttuor cōꝓhendisti si stu-
pes: si paues: si feruescis: si sisties. Quis stupet nisi q̄ ꝯtem-
plat̄ gloriā dei: Quis pauet nisi q̄ scrutat̄ ꝓfunda sapie
seu iudicioꝝ dei: Quis sustinet ꝛ ꝑseuerat in amore dei
nisi q̄ emulat̄ in amore eternitatē charitatis: Nā hec v̄-
tus potius eternitati hoīem reddit dicēte dn̄o: Qui ꝑse-
uerauerit vsq꞉ in finē. i. in xp̄m hic saluus erit. 3⁹ expo-
nit̄ sic: Ut possitis cōꝓhēdere ꝛc̄. Animaduerte quattu-
or ꝯtēplatōis sp̄es: q꞉ sublimitas ē ꝯtēplatio vel admira
tio maiestatis: latitudo recordatio bn̄ficioꝝ dei: lōgitu-
do meditatio ꝓmissoꝝ: ꝓfundū inspectio iudicioꝝ: vt di
cit Bern. 5. Cōtēplatio. 4⁹ mō exponit̄ sic: In vita pec
catoꝝ inueniunt̄ quattuor dimēsiones ꝯ̄ quas defendi-
mur ꝛ saluamur virtute crucis. P̄⁹. n. sūt q̄dā hoīes quos
magis vrget cōscia ptinētiū ad luxuriā pctōꝝ: ꝛ hec ē ꝓ-
funditas vite inique. ꝛ ab ea cōtraria crucis ꝓfunditate
saluamur. 2⁹ sunt q̄dā alij quos arguit cōscia altitudīs. s.
sup̄bie ꝛ vanitatis cui opponit̄ ad salutē sublimitas cru
cis. 3⁹ sunt quidā alij quos arguit longitudo seu ꝑseuerē
tia in peccato: qui a mane vsq꞉ ad vesperā. s. ab adolescē-
tia ad senectutē ꝓtrahunt peccata sua: quibus lōgitudo
crucis opponit̄ ad salutē. 4⁹ quidam alij sunt qui dila-
tant peccata sua qui nō solum coram deo sed coram ho-
minibus peccant: qui nec timore dei nec pudore homi-
nū peccare desistunt: quib⁹ opponit̄ ad salutem latitudo
crucis. 5⁹ modo exponitur sic: vt possitis cōꝓhende-
re cum omnib⁹ sanctis hec quattuor que sunt in beatis:
sublimitas erit in gloria vel felicitate longitudo in eter-
nitate: latitudo in plenitudīe: ꝓfunditas in inscrutabili
sapiā ꝛ scientia dei.

¶ Qꝫ xp̄s voluit in cruce mo-
ri ꝓbat̄ auctoritate apl'i et ptꝫ vbi ꝓbat̄ meritū xp̄i pro
ex forma quā assumpsit. CA.IX.
¶ Secūdo ꝙ xp̄s voluit in cruce mori ꝑter rōes ꝑ-
dictas ꝓbo etiā auctē apl'i ad Phili. ij. Hūilia-
uit semetip̄m fact⁹ obediēs vsq꞉ ad mortē. mortē aūt cru-
cis. In quo v̄bo apl's tangit duo. P̄⁹ xp̄i meritū cum di-

cit: Hũiliauit semetipm ꝛc. 2° tangit xpi pmiũ cũ subdit Propter qḋ ꝛ deus exaltauit illũ ꝛc. Primo tangit chri sti meritũ cum dicit: Hũiliauit semetipm ꝛc. Meritum aũt xpi fuit ex trib⁹. p° ex forma quã assumpsit ibi Formã serui accipiens. 2° ex obediẽtia pp quã sustinuit: qꝛ factus obediens patri. Tertio ex pena quã subiit. qꝛ vsqꝫ ad mortẽ nõ quãcunqꝫ sed mortẽ crucis. Primo meri tum xpi fuit ex forma quã assumpsit qꝛ non exinaniuit semetipm formã serui accipiẽs. Aug in glo. Cum. n. dei filius esset in forma dei patris. i. in ꝑ omnia eẽntia ꝛ equa litate dei patris quam nõ vsurpauit: quia vere ꝑ naturã erat equalis patri. Exinaniuit semetipm: nõ substãtiam euacuans: nõ formã dei mutãs: sed formã serui assumẽs nõ formã dei amittẽs: serui forma accessit nõ forma dei discessit. nõ. n. qḋ erat amisit: sed manẽs qḋ erat assũpsit qḋ non erat. Erat. n. ab eterno fili⁹ dei ꝛ idẽ factus est tã ꝙ̃ seruus. nec solũ formã serui accepit vt subesset: ſꝫ etiaꝫ formã mali serui vt vapularet: ꝛ formã serui pctĩ vt penã solueret cũ culpã nõ haberet. Rõ huius ẽ: qꝛ in pctõ pri mi parentis fuit elatio: ꝛ iõ oportuit ꝙ sicut ꝑ supbiã deci derat ita ꝑ hũilitatẽ nõ cuiuscunqꝫ sed xpi resurgeret. iõ aplꝰs dicit: Hũiliauit semetipm. glo. nõ alium hoiem nõ angelũ sed semetipm: inquantũ formã serui vsqꝫ ad assũ ptionẽ hũanitatis passibilis ꝛ penalis accepit. Sꝫ for te argues ex hoc ꝙ satisfactio ꝑ pctõ nõ debuit fieri per passionẽ xpi tali rõne: Cõtraria cõtrarijs curantꝰ. pecca tũ hoĩs fuit supbia. sed fuit maior hũilitas xpi in assum ptõe hũane nature qñ exinaniuit semetipm formã serui as sumens ꝙ̃ supbia Ade. ḡ ex assumptõe hũane nature ꝑ peccato hoĩs sufficienter eẽt satisfactũ: ꝛ iõ nõ oportuit ꝙ xp̃s patereꝰ. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ in peccato ade nõ so lum fuit elatio sed delectatio. ꝛ iõ oportuit ꝙ xp̃s nõ so lum ꝑ elatõe sed etiã ꝑ delectatõe penam mortis exolue ret. Similiter nec effusio sanguinis xpi in circũcisiõe ad satisfactõem ꝑ peccato fuit sufficiens. Cuius rõ est. qꝛ ꝙ̃ tũis vna gutta sanguinis quã in circũcisione fudit esset sufficiẽs ad oẽm satisfactõem: cõsiderata dignitate ꝑso ne xpi: qꝛ deus cuius virtus ꝛ dignitas est infinita: non tñ cõsiderato genere pene: qꝛ ꝑ morte ad quã obligatuꝫ erat hũanũ gen⁹: oportebat ꝙ xp̃s mortẽ exolueret. Hec bea. Tho. iij. scri. sen. di. xx. arti. vij. vtrũ satisfactio debuit fieri ꝑ passionẽ xpi: in solu. iij. ꝛ. iiij. argu.

Qm meritũ xpi fuit secõ ex obediẽtia pp quam sustinuit: ꝛ quare. CA. X.

Secundo meritũ xpi fuit ex obediẽtia pp quã su stinuit: iõ subdit aplꝰs ad phili. ij. Factus obe diẽs. s. patri. Cuius rõ est: qꝛ xp̃s assumpsit naturã nr̃am vt eam curaret. sed voluntas hũana maxime indigebat curatõe. qḋ pꝫ: eo ꝙ inobediens fuit voluntati dei volũ tatẽ ꝓpriam faciens ꝛ nõ dei: qḋ est magna infirmitas ꝛ prauitas volũtatis. vñ qꝛ in peccato primi parentis fuit trangressio: oportuit ad curatõem volũtatis inordinate q in xp̃o esset subiectio vel cõformatio sue volũtatis ad dei patrẽ. ꝛ ideo ipse assumpsit voluntatẽ cõformẽ volũ tati diñe. vñ ipse dicebat Matth. xxvi. ꝛ Marc. xiiij. Nõ qḋ ego volo sed qḋ tu. q. d. nõ qḋ ego volo. s. volũtate sen sualitatis: sed volo qḋ tu vis volũtate rõnis. ecce ꝑfecta obediẽtia xpi ad patrẽ. vñ bene dicit aplꝰs Factus ẽ obe diens patri ꝛc. qḋ fecit xp̃s ꝑ eruditõem nr̃am vt in tri bulatõibus ꝛ passionibus supponamus voluntatẽ nr̃am volũtati diñe. vt xp̃s fecit ꝙ dicit Jo. vi. Descendi de celo nõ vt faciam volũtatẽ meã sed eius q misit me patris. vñ aug. sic ait: Propterea. n. alienati a deo eramus qꝛ supbi eramus. supbia eiecti sumus: hũilitate regredimur. Medicus ḡ qñ egritudinẽ discutit cãꝫ morbi medeꝰ: ꝛ tunc infirmi tas curaꝰ. vt ḡ cã maloꝝ oĩm curareꝰ. i. supbia: descẽdit ꝛ hũilis fact⁹ ẽ deus. Quid supbis hõ: filius dei ꝑ te hũi lis fact⁹ est. Puderet te forte imitari hũilẽ hoĩem: saltem imitare deũ. hec est. n. cõmendatio hũilitatis. Superbia quippe facit volũtatẽ suã: hũilitas volũtatẽ dei. qui sup bus fuit, ꝓiectus ẽ foras. nõ. n. foras mittiꝰ nisi supbia. ad me. n. venire nõ põt nisi hũilis. ꝛ iõ ꝙ seruat hũilitatẽ nõ labiꝰ vel eijciꝰ foras. q̃re: qꝛ hũilis venit ꝛ imitaꝰ illũ ꝙ nõ venit facere volũtatẽ suã sed dei. ꝛ merito qꝛ volũtas ꝓpria volũtati dei resistit: faciũt. n. hoĩes volũtatẽ suam nõ dei qñ faciũt qḋ volunt. vt tñ sequãꝰ volũtatẽ dei nõ faciunt volũtatẽ suã sed dei. Hec Aug. sup Jo. ibidẽ.

Est aũt sciẽdũ ꝙ in xp̃o due volũtates fuerũt sm duas na turas. s. volũtas diña ꝛ hũana. Volũtas aũt hũana in xp̃o fuit duplex. s. sensualitatis ꝙ nolebat mori imo refuge bat mortem. vñ dicit Matth. xxvi. Pater si possibile est trãseat a me calix iste. s. passionis. Alia volũtas fuit rõis ꝙ volebat id qḋ volũtas diña. s. pati ꝛ mori. Nõ tñ i xp̃o volũtas sensualitatis fuit ɔ̃ria volũtati rõnis. qḋ ꝓbo q̈ druplici rõne. Pria ẽ: qꝛ rebellio carnis ad spũ vel sen sualitatis ad rõem nõ ẽ nisi in illis in qb⁹ est ɔcupia car nis ꝙ est pctũ veniale qḋ nullo mõ in xp̃o fuit. Scḋa rõ est. qꝛ volũtas sensualitatis in xp̃o nũꝙ̃ ferebaꝰ in aliqḋ nisi ꝑordinareꝰ a rõne. Tertia rõ est: qꝛ cõtrarietas volũ tatis nõ attẽdiꝰ ex diuersitate volitoꝝ sed ex diuersa rõe volendi. vt verbigratia Si aliqui duo diuersa velint per eandẽ rõem: nõ dicunꝰ habere cõtrarias voluntates: vt si vnus vult pluuiã estimans eam bonã ꝛ vtilem ꝓpẽ cõ secutõem frugũ: ꝛ alius vult siccitatẽ pp eãdẽ cãm repu tans siccitatẽ vtilẽ ad hoc idẽ: nõ dicunꝰ habere cõtrari as volũtates. ſꝫ si ex diuersis rõnib⁹ etiã idẽ velint dicũꝰ hrẽ diuersas volũtates. Sic igiꝰ in xp̃o fuit ɔ̃rietas vo luntatum quãtũ ad volita: qꝛ volũtas sensualitatis mortẽ tan ꝙ̃ malũ repudiabat. vñ dicebat patri Si possibile ẽ ꝛc. sed volũtas rõnis reputabat mortẽ vtilẽ: ꝛ iõ acceptabat eã ad salutẽ hũani generis. vñ dicebat: Verũ tñ nõ mea vo luntas sed tua. qꝛ cũ volũtas sensualitatis in xp̃o nũꝙ̃ fere baꝰ in aliqḋ nisi ꝑordinareꝰ a rõne. iõ in xp̃o nõ fuit re bellio voluntatũ. Quarta rõ est qꝛ rectitudo voluntatis nõ est ex ɔformitate voliti: qꝛ aliqs põt peccãdo velle il lud volitũ quod deus vult: ꝛ meretur in hoc ꝙ illud non vult: sed rectitudo volũtatis causatur ex tribus. p° ex con formitate modi volendi. s. vt velit ex charitate sicut de us vult. 2° ex causa finali. s. vt propter idẽ velit illḋ quod de⁹ vult. 3° ex cã efficiẽti. s. vt velit illud qḋ de⁹ vult eum velle: que tria sensualitas in xp̃o directa a rõne volebat. Hec mgr̃ sen. iij. li. di. xvij. in ꝑncipio distinctõis. ꝛ beat⁹ Tho. iij. scri. sen. di. xvij. arti. ij. q. j. vtrũ volũtas hũana in xp̃o sp voluntati diñe cõformabaꝰ in volito: in cor. q. et ibidẽ. q. ij. vtrũ volũtas sensualitatis fuerit ɔtraria volũ tati rõnis in xp̃o: in cor. q. Qꝫ. n. sensualitas feraꝰ in dele ctabile sensus sm rõnẽ: hoc est naturale sensualitati hũa ne. sed qꝛ immoderate vel effrenate hoc est absqꝫ rõne: hoc facit corruptio fomitis: ꝛ hinc est peccatũ veniale in sensualitate qḋ nullo mõ fuit in xp̃o: vt pꝫ. ñ. Hec beatus Tho. ibidẽ. ñ. imediate: in solu. ij. argu.

Qꝫ meritũ xpi fuit ex pena quaꝫ sustulit: ꝛ ꝙ ɔueniẽ ti⁹ fuit ꝙ ꝑ mortẽ xpi liberaremur ꝙ̃ ꝑ solã dei volũtatẽ. CA. XI.

Tertio meritũ xpi fuit ex pena quam sustinuit. ſꝫ. n. xp̃s sola voluntate vel solo verbo potuisset nos a pctõ liberare absqꝫ aliq̃ passio ne: eo ꝙ cum dei potentia sit infinita: ad modũ aliquem nõ est limitata: qꝛ non est impossibile apud deũ oẽ vbũ vt dr̃ Luce. j. tñ si mõ aliquo absqꝫ passiõe nos liberasset nõ habuisset rõem redẽptõis ſꝫ liberatõis tñ qꝛ liberatõ nõ fuissꝫ facta ꝑ solutõeꝫ ꝑcij: ꝛ iõ fuisset liberatio nõ re demptio. vt dicit beatus Tho. iij. scrip. senẽ. dist. xx. arti.

iiij.q.j.vtrū aliꝰ modꝰ fuisset possibilis nr̄e redēptōis ex pte dei arg ꝫ ꝛ in cor.q. Et iō cōueniētiꝰ fuit ꝙ p passionē christi liberaremur q̄ꝫ p solā dei voluntatē. qḋ dupliciter pbo.s.auctoritate: ꝛ rōnibꝰ. Primo aucto/ritate apli ad phili.ij. Humiliauit semetipsum factus obe diens vsq3 ad mortē. vbi glo.sic ait: Humiliauit semetipm factꝰ obediēs prī: nō solū vsq3 ad mortalitatis hūane nāe susceptōem: ad incarnatōem: ad diaboli tētatōem: ad po/puli irrisionē: ad sputa vincula ꝛ flagella ꝛ alapas: sꝫ vsq3 ad mortē. Scḋo hoc idē pbo sex rōnibꝰ.s.rōne libera/tōis: puocatōis: imitatōis: pmiatōis: pseruatōis: cōmē/datōis. pꝰ rōne liberatōis: qꝛ p passionē xpi hō liberat̄ cōueniētiꝰ a pctō. vn̄ Aug xiii. de ciui. dei sic ait Sanāde nr̄e miserie cōueniētior modꝰ nō fuit: q̄ꝫ p cōpassionē xpi qꝛ sicut in pctō pmi parētis fuit elatio: trāsgressio: dele/ctatio. ita in xpo fuit hūiliatio q̄tū ad primū: vt pꝫ p̄io ca. subiectio ꝫ [illegible] vt pꝫ ca. pcedēti imediate ꝛ mortis passio vel afflictio vt cōtraria cōtrariis curarēt ꝛ hō ple/narie liberaret̄ ꝛ sanaret̄. 2ꝰ hoc idē pbo rōe puocatio nis: qꝛ p passionē xpi magis puocant̄ hoīes ad diligen/dū deū q̄ꝫ p aliqḋ aliud. vn̄ apls ad Ro. v. Cōmēdat suā charitatē in nobis: qm̄ cū inimici essemꝰ p nobis mor/tuus est. 3ꝰ hoc idē pbo rōne imitatōis: qꝛ p passionē xpi xps dedit nobis exēplū obediētie hūilitatis cōstātie iusticie: ꝛ aliarū virtutū in passione sua ostensaꝝ q̄ sunt necessarie ad hūanā salutē. vn̄ dꝛ.j. Pe.ij. Christꝰ passus est p nobis vobis relinquēs exemplū vt seq̄mini vesti/gia eius. 4ꝰ hoc idē pbo rōne pseruatōis a pctō. nam p passionē xpi hoī maior necessitas ē indicta se imunē a pctō pseruādi. ex qꝰ n. xpi sanguis redēptū se cogitat: ma gis sibi caueat a pctō: sm̄ illud apli .j. ad Corinth. vi. Em pti estis pcio magno: glorificate ꝛ portate deū in corde vr̄o. Quinto hoc idē pbo rōne cōmendatōis vel adeq̄/tōis. nā liberatio hoīs a pctō p passionē xpi ad maiorē dignitatē hoīs cessit: vt sicut hō victus fuerat ꝛ deceptꝰ a diabolo: ita etiā hō eēt q̄ diabolū vinceret. ꝛ sic hō mor/tē meruit: ita hō moriendo mortē superet: vt dꝛ. j. ad Co/rinth. xv. Deo grās q̄ dedit nobis victoriā p ihm̄ xpm. Sexto hoc idē pbo rōne pmiatōis: qꝛ xps p passionem suā nō solū hoīem a pctō liberauit: sed etiā grām iustifi/cantē ꝛ gloriā beatitudīs eius pmeruit: vt pꝫ infra Pas sio. de fructibꝰ passionis xpi. vn̄ sup illo verbo matth. xx. Ascendēs iesus hierosolymā assūpsit duodecim discipu los suos secreto: ꝛ ait illis ꝛc. Chryso. sic ait: Oīs aūt salꝰ hoīm in xpi morte posita est. nec est aliud pp qḋ magis deo grās agere debeamus q̄ꝫ pp mortē ipsius: iō duode/cim discipulos in secreto mortis sue mysteriū annūcia/uit: qꝛ sp thesaurus in melioribꝰ vasis includit̄ ꝛ ne infir mis aliqs scādalizet̄. Dec. b. Tho. iij. pte sū. q. xlvj. ar. iij. vtrū aliꝰ modꝰ fuerit cōueniētior liberatōi hūane natu re q̄ꝫ p passionē xpi: in cor. q.

Q xps noluit oīa genera mortis pati. CA. XII.

AD maiorē tn̄ euidētiā pcedē. cap. est sciendū: ꝙ xps noluit gladio necare nec igne cremari sicut aīalia q̄ in veteri testamēto in figura xpi offere bant̄ in sacrificiū. Cuiꝰ rō est: qꝛ xps detractabiles passi/ones q̄ ptinebāt ad defectū scīe vel grē assumere rēnuit. Et si arguis: ꝙ illa aīalia sic occisa ꝛ postea cremata pre/cesserūt in figura xpi: g̊ sil̄r xps nō debuit in cruce pati: sꝫ magꝰ gladio occidi ꝛ igne cremari. Rn̄deo ꝛ dico: ꝙ nō opꝫ ꝙ q̄tū ad oīa veritas rn̄deat figure: qꝛ iā nō eēt simi/litudo sed veritas: vt Damas. dicit in. iij. li. Locus aūt mate/rialis ignis fuit in holocausto ꝛ sacrificio xpi ignis cha/ritatis. Sil̄r non fuit xpo amputatū caput vt iohi bapti/ste: neq3 sectus fuit vt Isaias ppha. Et hoc spāl̄r dupliici rōne vt Chryso. dicit. Pria rō est vt corpus eiꝰ integrū ꝛ indiuisibile morti seruaret. Scḋa rō huiꝰ est: qꝛ xps non fuit occasio volentibꝰ ecclam diuidere. Illas aūt passio/nes q̄ ptinebant ad iniuriā ab exteriori illatā nō rēnuit. sed subire voluit ppter redēptiōem hūane nature. Et qꝛ pena duplici rōne timet̄ ꝛ subterfugit̄: vel qꝛ difficilis aut horribilis: vel qꝛ vilis: xps nō solū mori voluit sꝫ eti/am in cruce mori voluit. Ita dicit apls ad phili. ij. Humi/liauit semetipm factꝰ obediēs vsq3 ad mortē: mortē autē crucis. Ubi glo. sic ait: Et si parū est hoc. s. vsq3 ad mortē: audi aliqḋ de genere mortis nō q̄ualibet mortē sꝫ mor/tē crucis q̄ ignominiosior ē sustinuit xps. Dec. b. Tho. iij. pte sum. q. xlvj. arti. iiij. vtrū xps debuit in cruce pati [illegible] ar. Uoluit aūt xps exaltari in cruce ꝛ mori spāl/liter q̄nq3 rōnibꝰ. s. pp figurā: medicinā: efficaciā: doctri/nam: ꝛ gloriā. Prima rō ē figurā sic: Ueritas oꝫ q̄tū ad aliqḋ rn̄dere figure: vt pꝫ. s. Sꝫ altare holocaustoꝝ i quo sacrificia aīaliū offerebāt̄ erat factū de lignis vt ha bet̄ Exo. xxvij. vbi dicit̄ in principio cap. Facies ꝛ alta/re de lignis setbim: ꝛ significat lignū crucis. g̊ vt verifice tur figura q̄tū ad hoc xps voluit in cruce mori: vt dicit bea. Tho. iij. pte sum. vbi. s. imediate: in solu. iij. argu. Scḋa rō huiꝰ est pp nr̄am medelā: vt videlicet p mortē crucis ab oībus nos purgaret ꝛ sanaret pctis. Nā beata crux est curatio vel euacuatio vulneris: restitutio sanita tis. ꝛ figurat̄ in serpente eneo erecto in palo. Nume. xxi. Sicut exaltauit moyses serpentē in deserto ꝛc. Re. s. ii. ca. Tertia rō ē pp efficaciā. qꝛ xps exaltatus i cruce sua efficacia ꝛ virtute sufficiēte oīa ad se attraxit. vel iō i cru ce exaltatus est mortuꝰ vt oīa ad se attraheret. vt dꝛ Jo. xii. Et ego si exaltatus fuero a terra ꝛc. Re. s. Quarta rō est pp nr̄am doctrinā. Uoluit. n. xps in cruce pati ppter nr̄m exemplū ꝛ documentū: vt. s. ppter xpm oēm igno/miniā sustineamꝰ ꝛ oēm mundanā gloriā contemnamꝰ. vn̄ ad hebr. xii. apls. de xpo dicit Proposito sibi gaudio sustinuit crucē cōfusione cōtempta. In quo verbo ostēdi tur ꝙ xps primo cōtempsit mundanā gloriā. 2ꝰ cōtem/psit oēm mundanā penam ꝛ ignominiā. pꝰ cōtempsit oēm mundanā gloriā: vn̄ dicit: Proposito sibi gaudio. ita dꝛ Joh. vi. Cū cognouisset qꝛ volebāt eum rape vt fa cerent sibi regem fugit. vn̄ Aug. sic ait: Erat quidā rex q̄ timebat fieri rex: nec talis rex qui ab hoībus fieret: sꝫ tal̄ qui hoībus regnū daret. 2ꝰ xps contempsit oēm mūda/nam penā ꝛ ignominiā. vn̄ subdit: Sustinuit crucē con/fusione cōtempta. vn̄ Aug. in li. de cathecizandis rudibus sic ait: Oīa. n. terrena bona cōtempsit hō xps: vt ea cōtē/nenda mōstraret. Et oīa terrena mala sustinuit que susti/nenda pcipiebat: vt nec in illis quereret̄ felicitas: nec in istis timeret̄ infelicitas. In ciuitate vili est natus Naza reth cuius patria erit celestis. Paup est xps factus cuiꝰ sunt omia: ne de terrenis diuitijs quisq3 extolleret̄ nolu it rex ab hoībus fieri: qꝛ hūilitatis viā ondebat miseris. Esuriuit qui oēs pascit. Sitiuit qui ē fons sitientiū. Fa/tigatus est ex itinere: qui viā facit nobis in celū. Obmu/tuit ꝛ obsurduit p quē mutꝰ locutꝰ ē ꝛ surdꝰ audiuit. Ui/ctus est q̄ infirmitatū vincula soluit. Mortuus q̄ mor/tuos suscitauit. Amore itaq3 eiꝰ ista patiamur. Dec aug. vbi. s. ꝛ hēt̄ in glo. Quinta rō q̄re xps voluit mori exal tatus in cruce ē pp suā gloriā: qꝛ mors crucis fuit cā exal tatōis eius. Et iō cōcludit aplus ad phili. ij. Humiliauit se/metipm ꝛc. vsq3 ad mortē mortē aūt crucis pp qḋ ꝛ deꝰ exaltauit illum. Re. sequēti ca.

Q premium christi ex passione fuit exaltatio eius a deo. CA. XIII.

POstq3 supius apls ondit xpi meritū: ad phili. ij. dicens: Humiliauit semetipm ꝛc. hic ondit xpi premiū in hoc ꝙ dicit: Propter quod ꝛ deus exaltauit

illum rc. Et hoc ideo vt imitemur xpm: r in merito r in
pmio. Pmo in merito. Inducit aut xpi meritu in nrm
exeplu qntu ad quattuor.s. p° qntu ad detestatoez elatio-
nis: qr humiliauit semetipm. 2° qntu ad detestatoem trans-
gressionis: qr factus obediens patri. 3° qntu ad detestatoez
delectatonis: qr vsqz ad morte. 4° qntu ad despectoem confu-
sionis: qr vsqz ad morte crucis. Secundo inducit xpi
pmiu in nrm exemplu: ad ondendu q si fuerimus ei con-
formes in merito: erim° r in pmio. vn subdit: Propt qd
r deus exaltauit illu rc. Ondit aut pmiu exaltatois
humane nature xpi p eius passione r p° resurrectoem duo-
bus modis. p° in se cu dicit: Propter qd r deus exalta-
uit illu. 2° in copatoe ad alias creaturas cu subdit: Et de-
dit illi nome sup oe nome rc. Primo ondit pmiu ex-
altatois humane nature xpi in se cu dicit: Propt qd r de°
exaltauit illu. q.d. sm glo. Propt qd.i. qr ta innocent: taz
humiliter tam grauiter tam viliter xps passus e: io heroum
merito deus ipse exaltauit illu: dando sibi in resurrectoe
spaliter tria.s. imortalitate corpis. impassibilitate metis
r corpis: claritate diuinitatis. p° deus pater exaltauit illuz
dando sibi imortalitate corpis. vn apls ad Ro.vi. Chri-
stus resurgens ex mortuis iam no morit. Sz forte ar-
gues no solu p° resurrectoem sed etia ante passione erat
necessario imortalis tali rone: Necessitas moriendi in-
est hoi ex pcto. Sz xps nullu pctm habuit: g rc. Rndeo r
dico: q xps ante passione habuit necessitate moriendi:
no quide ex peccato qr nullu habebat: sz ex principijs na-
turalib°. vn etia si xps no occideret: necessario moreret
rone humane nature cui inest necessitas moriedi. Et io im-
mortalitate q nae humane in xpo no erat debita. xps me-
ruit p passione vt dicit b. Tho. iij. sen. di. xviij. arti. ij. q.
j. Utru xps meruit sibi p passione imortalitate corpis: in
solu. iij. argu. Ubi sciendu q qdruplex e status homis.
Primus est an pctm. secudus est in pcto r an gram. terti° e
post pctm r sub gratia. quartus vo in gloria. d quox xps
quolibet accepit aliqd. s. qr omnes saluare venit. de primo
quide statu accepit peccati imunitate. de secudo vo sta-
tu. s. in peccato r ante gram accepit defectus penales. de
tertio statu. s. post peccatu r sub gratia accepit gre pleni-
tudine. de quarto statu. s. de statu glorie accepit xps non
posse peccare: r dominu pfecte cotemplari: vt dicit ma-
gister sen. in textu. iij. li. di. xvj. in fine distinctois. Se-
cundo deus pater exaltauit filium merito passionis sue
dando sibi impossibilitate mentis r corpis. Nam xps r
sm aiam r sm corpus ante resurrectoem erat passibilis:
qd pz: qr ante resurrectoem aia xpi habuit tristicia iraz
timore r dolore que sunt aie passiones. p° dico q xps ha-
buit tristicia. qd tripl pbo p° auctoritate Matth. xxvi.
Tristis est aia mea vsqz ad morte. 2° hoc ide pbo signo:
qr fletus e signu tristicie. sed xps fleuit Joh. xi. g rc. 3° h
idem pbo rone sic. Tristicia est cu accidit aliquid cotra-
riu eius qd nos delectat. r quia vita xpi sibi erat maxie
delectabilis ideo de morte naturalr cotristabatur vt di-
cit b. Tho. iij. scri. sen. di. xv. arti. vi. q. j. vtru xps habuit tri-
sticia. in argu. r in cor. q. Secudo dico qd in xpo fu-
it ira: no quide ira p vitiu que est cotra ordine ronis: sz
ira p zelum que insurgit sm ordinez ronis r est virtus. s.
voluntas vindicadi aliqd malefactu. r hoc mo ira p zelu
est in deo r in beatis r in xpo fuit. vt dicit b. Tho. ibide
q. ij. vtru in xpo fuerit ira in cor. q. Tertio dico xps ha-
buit timore ita dicit Marci. xiiij. Cepit iesus tedere r
pauere. r 2° idem hoc rone sic. Eiusde est timor r dolor.
sed in xpo fuit verus dolor vt infra patebit g r timor. vt
dicit b. Tho. iij. scri. sen. ibidez. q. iij. vtru in xpo fuerit ti-
mor in cor. q. Quarto in xpo fuit verus dolor. qd du-
pliciter pbo. p° auctoritate psal. Repleta est malis. i. do-
loribus: vt exponit glo. de xpo. 2° hoc idem pbo rone sic:
Ubicunqz est lesio r cognitio lesionis cotrarie volutati
ibi est dolor. sed ipa corpis lesio erat cotra aliqua volun-
tate qua morte naturalr refutabat. Et silr mala humani ge-
neris ei displicebant. ergo in xpo fuit dolor tam in infe-
riori pte mentis q etia carnis. Differunt autez dolor r
tristicia in duob°. p° quia dolor est in sensu sicut in sub-
iecto. sed tristicia in appetitu est. 2° qr tristicia est passio
animalis. sed dolor est magis passio corpalis. vn tristicia
est dolor aie p corpa: vt Aug. dicit. Hec b. Tho. iij. scrip.
sen. ibide: arti. iij. j. cor. q. ¶ De passionib° xpi nota tria.

D maiore tm euidentia pcedenda. CA. XIIII.

a circa passiones quas xps ante resurrectoem ha-
buit. s. circa tristicia: timore r dolore nota tria. s.
intellectu auctoritatis: documetu vtilitatis: modu passi-
bilitatis. Primo nota intellectu auctoritatis. na ver-
bum vel auctoritas saluatoris dicentis Matth. xxvi. Tri-
stis est aia mea. r Marci. xiiij. Cepit pauere r tedere. ex-
ponit quinqz modis. p° n. Beda r Theophilus sic expo-
nunt. Excludit p hoc quorunda impietas: na qui corp°
suscepit oia debuit suscipe q corpis sunt: vt esuriet: sitiet:
angeret. cotristaret: vt discat q verus ho erat in hoc q
nales hois pprietates assupsit. diuinitas. n. p hos comuta-
ri nescit affect°. 2° ambro. sup luca sic exponit: Tristis est
aia mea rc. no ipe sed aia. no. n. tristis e sapia: no diuina sub-
stantia sed aia. suscepit. n. tristicia aiam mea: suscepit cor-
pus meu. Tertio mo Orige. sic expoit: Tristis e aia mea
vsqz ad morte. q.d. Tristicia cepta est in me: no sp sz vsqz
ad tps mortis. vt cu mortu° fuero pcto: moriar r viuer-
se tristicie. cui° pncipiu tm fuit in me. q.d. Tristicia mea
vltra morte no extendet: sz moriet in morte mea. 4° mo
Hiero. sic exponit: Tristis est aia mea: no aut ppter mor-
tem sz vsqz ad morte dz cotristat° donec aplos sua libera-
ret passione. 5° Hiero. sic exponit: Tristat xps no timore
patiendi vel moriedi qr ad hoc venerat: sed ppter infeli-
ce iuda r scadalu aplox r eiectoem iudeox: r euersionez
hierusale. Scdo nota circa passioes mentis quas xps
habuit ante morte documetu vtilitatis. vt. n. dicit hiero.
sup illo verbo Marci. xiiij. Cepit iesus pauere r tedere.
in hoc etia pauere r tristari docemur ante iudicium mor-
tis: q no possumus p nos dicere: Uenit princeps mudi
hui°: r in me no hz quicqz. Tertio nota modu passibi-
litatis quo r aia xpi an eius passione patiebat. r fruebas-
tur qd duplr ondo. p° auctoritate Aug. qui in li. de spu
r aia modu ondit dicens: q aia dupliciter pot cosidera-
ri: videlicet aia vt aia: r aia vt spus. primo pot cosiderari
aia vt aia r sic habet relatoem vel dependentiam ad cor-
pus quod viuificat r animat: r sic anima passione cor-
poris patiebat. non. n. dolere corporis pot ee sine anima.
sed econuerso dolere pot anima etiam non dolente cor-
pore. secundo anima potest cosiderari vt spus put nulla
habet relatoem ad corpus siue dependentiam. r sic ani-
ma xpi fruebatur r non patiebat. 2° modus r ratio qua-
re anima christi simul r semel fruebatur r patiebatur est
ista. quia anima xpi media fuit inter diuinitate r carne
r quia beatitudo inerat anime christi ex diuinitate: cor-
pus aute eius erat passibile: ideo anima christi erat pas-
sibilis ex parte illa qua coiungebat corpori. Et erat ani-
ma christi beata ex parte illa qua diuinitati coiungebat
vnde quia anima christi coiungebatur corpori sm suaz
essentia put erat forma corpis. ideo aia christi sm suaz
essentia tota patiebat ex corpis lesione. Et qr aia p intel-
lectu r voluntate in deum conuertebat: ideo qntum ad
istas duas potentias vel actus earu non patiebatur sed
fruebat: qntum vo ad alias potentias quibus anima co-
iungebatur corpori. s. qntu ad potentias affixas corpori

⁊ actus earū: aīa xp̄i patiebat̄ etiā corꝑali lesione. Hunc modū ⁊ rōnē passiōis aīe xp̄i assignat. b. Tho. iij. scri. sen. di. xv. ari. ij. q. ij. vtrū aīa xp̄i sit passibilis: in cor. q. in fine. He aūt passiones p̄dicte q̄ꝫuis in aīa xp̄i ante mortē fuerint eo mō quo supra patēt: tñ merito passiōis vltra mortē nō extiterūt p⁹ resurrectōem. vñ p̄tꝫ ex p̄missis q̄ deus pr̄ in resurrectōe exaltauit filiū suū dando sibi impassibilitatē aīe quā meruit ex passione: cui⁹ aīa an̄ resurrectionē fuit passibilis. Et iō sicut xp̄s p̄ suā passionē meruit gloriā resurrectōis: ita etiā meruit impassibilitatē aīe: vt dicit. b. Tho. iij. scri. sen. ibidē di. xviij. arti. iiij. q. ij. vtrū xp̄s meruit impassibilitatē aīe: argu. 5. ⁊ in cor. q.

¶ Qꝫ xp̄s merito sue passiōis fuit exaltatus a deo ī manifestatōe sue deitatis. CA. XV.

f Ecūdo xp̄s p̄ suā passionē meruit exaltari a deo pr̄e in cōpatōe ad alias creaturas. ⁊ hoc in manifestatōe sue deitatis que exaltatio cōsistit in trib⁹. s. ī noticia cordis: in reuerētia corꝑis: in magnificētia laudis.

Primo. n. sicut xp̄s merito sue passiōis fuit s̄m hūanitatē exaltatus a patre dando illi imortalitatē corꝑis ⁊ īpassibilitatē mētis s̄m glo. vt p̄tꝫ cap̄. p̄cedē. ita etiā s̄m diuinitatē xp̄s fuit exaltatus a pr̄e in noticia cordis. Exaltatio aūt diuinitatis in xp̄o est p̄ ostēsionē ⁊ manifestatōem ip̄ius. ⁊ pp̄ hoc dicit ap̄ls q̄ deus exaltauit illum: ⁊ dedit illi nomē qđ est sup̄ oē nomē. q̄ꝛ sicut in assūptōe nr̄e hūanitatis ⁊ infirmitatis dꝛ in xp̄o diuitas exinanita: q̄ꝛ nō apparuit q̄ erat: ita in resurrectōe diuitas dicit̄ exaltata: q̄ꝛ tūc cepit sciri ⁊ manifestari qđ erat: vt glo. dicit. ⁊ Ambro. in glo. ibidē sic ait: Tunc. n. dedit ei pr̄ nomen qđ est sup̄ oē nomē. q̄ñ xp̄i maiestas vel diuitas p⁹ crucē ⁊ resurrectiōem reuelata ē ⁊ manifestata hoīb⁹: vt. s. nō solum xp̄s esset deus ⁊ beatus in seip̄o: sed eius deitas vel beatitudo manifestaret̄ ad alios: ⁊ hoc cōueniēs ⁊ rōnabile fuit: q̄ꝛ cū beatitudo xp̄i sit cōpletissima ⁊ ꝑfectissima nō solū debuit in seipso eē deus ⁊ beatus: sꝫ oportuit q̄ ei⁹ deitas beatitudo vel gloria etiā manifestaret̄ ad alios: q̄ꝛ gloria est clara cū laude noticia: vt dicit glo. ad Ro. vlti. Ubi nota: q̄ xp̄s fuit exaltatus a patre ⁊ in cōceptōe: ⁊ ante resurrectōeꝫ: ⁊ post resurrectiōeꝫ. P̄⁹ in cōceptōe: q̄ꝛ ab initio. i. ab instanti sue cōceptiōis ex hoc ipso q̄ꝛ natura humana est assumpta a verbo: exaltata est ⁊ nomen deitatis sibi debet̄: non tñ tunc eius diuinitas alijs fuit manifestata. 2⁹ xp̄s ante resurrectōem exaltatus fuit a deo patre quo ad diuīaꝫ naturā: inquantū eius diuinitas est manifestata non multis sed paucis: nec p̄ certitudinē sed p̄ quandā cōiecturā. 3⁹ post resurrectionem altitudo sue diuinitatis est exaltata: q̄ꝛ toti mundo innotuit ⁊ p̄ certitudinē fidei. Et ideo bene dicit ap̄lus: Propter qđ ⁊ deus exaltauit illuꝫ: ⁊ dedit illi nomē qđ est sup̄ omne nomen. Dicit̄ aūt nomen sup̄ omne nomē duobus modis. vel q̄ꝫtum ad illud a quo īponit̄: vel q̄ꝫtum ad illud cui imponit̄. P̄⁹ q̄ꝫtum ad illud a quo imponit̄: ⁊ sic xp̄s vel iesus est nomen supra omne: q̄ꝛ vtrunq̄ istoꝝ nominū imponit̄ ex vnione hūane nature ad diuīā ⁊ sic xp̄s dꝛ ex hoc q̄ deo ē vnitus. ⁊ ex tali vnione etiā a peccatis pōt saluos facere. 2⁹ dicit̄ nomen sup̄ oē nomen q̄ꝫtum ad illud cui imponit̄. ⁊ sic hoc nomē deus est sup̄ omne nomē qđ imponit̄ sibi s̄m diuinā naturā que quidem lꝫ s̄m rei veritatē a principio cōceptōis in xp̄o fuit nō tñ tunc dꝛ exaltata: q̄ꝛ nō erat in noticia hoīm sicꝫ post resurrectōem fuit vt ex p̄dictis p̄tꝫ. Secundo xp̄s fuit s̄m diuinitatē merito sue passionis post resurrectōeꝫ exaltatus a deo patre in reuerentia corꝑis q̄ꝫtum ad genuflectionē. ⁊ ideo dicit vt in nomine iesu om̄e genu flectatur: celestiū: terrestriū: ⁊ infernoꝝ. Glo. Ut in noīe iesu. i. virtute ⁊ imꝑio eius fateant̄ subijci angeli: homies: ⁊ demones. Et dicit̄ oē genu. hꝫ. n. duo genua oīs rōnal̄ creatura. s. intellectus: ⁊ affectus: ꝙ oē genu flectat̄. i. oīs intellectus ⁊ affectus flectat̄ ⁊ subijciat̄ noī Jesu. i. imꝑio ei⁹ reuerentiā exhibendo. Celestium. i. angeloꝝ in quib⁹ est noticia p̄ gratiā. Terrestriū. i. hominū in quib⁹ est noticia p̄ fidem. Et infernoꝝ. i. demonū in quibus est notitia p̄ experientiā. Isaie. xlv. Mihi curuabitur omne genu.

Tertio xp̄s merito sue passionis post resurrectōem fuit exaltatus in magnificentia cōfessionis vl̄ laudis. Et hec est qđ dicit ap̄ls: Et oīs lingua cōfiteat̄: quia dn̄s Jesus xp̄s in gloria est dei patris. Aug. Et tandē in fine oīs lingua hebreoꝝ: grecoꝝ: latinoꝝ: bonoꝝ: ⁊ maloꝝ cōfiteatur ore vel corde sponte vel inuite: quia dn̄s iesus xp̄s ī gloria est dei patris. i. equalis patri: nam hoc cōpetit xp̄o q̄ natus est de deo esse in gloria dei patris. Esse aūt in gloria dei patris. est nihil differre ab eo vt vna gloria sit patris ⁊ filij p̄ cōem substantiā ⁊ virtutē. Hec Greg. ⁊ Ambro. viri illustres in glo. ⁊ bea. Tho. iij. scri. sen. di. xvj. arti. iiij. q. iij. vtrū xp̄s meruerit exaltatōem p̄ passionē suā: in cor. q. ⁊ in solu. i. ij. ⁊ iij. argu.

¶ Qꝫ signū crucis imprimit̄ in quattuor locis ⁊c̄. CA. XVI.

t Ertio principaliter circa crucē consideranda est cōtinentia imp̄ssionis. Nam signum crucis cuꝫ oleo vel crismate imprimit̄ in quattuor locis: vt inter scapulas: in vertice: in fronte: in pectore. Primo imprimit̄ inter scapulas ad designandū q̄ iugum christi ē suaue ⁊ onus ei⁹ leue: vt dꝛ Matth. xi. Sup̄ quo verbo hilarius sic ait: quid iugo xp̄i suauius: quid hoc onere leuius. s. a culpa abstinere: bonū velle: malū nolle: oēs amare: nullū odisse nec odire: eterna cōsequi: p̄sentibus nō capi: nolle inferre alteri qđ sibi ꝑpeti sit molestuꝫ.

Secundo signū crucis imprimit̄ in vertice vbi est cella ⁊ sedes memorie ad designandū q̄ semp̄ debem⁹ habere memoriā crucifixi: vt dic̄ ap̄ls. i. ad Corinth. xi. Hoc facite in meā cōmemoratōem. vbi Aug. in glo. sic ait: Hoc facite. i. corpus meū accipite ⁊ manducate in meā cōmemoratōem. i. in memoriā passionis ⁊ mortis mee: vt sicut p̄cessi sequamini. Rō aūt huius est: q̄ꝛ sicut bonus cibus in optima salsa intinctus efficit̄ melior ⁊ suauior: ita q̄cquid boni facimus cum mēoria dn̄ice passionis: efficit̄ melius dulcius ⁊ suauius. Bern. Si passio dn̄i ad mēo-

r riā reuocetur ⁊c̄. vñ ad Hebr. xij. Recogitate eū q̄ talem sustinuit a pctōribus aduersus semetip̄m cōtradictōem vt nō fatigemini animis vr̄is deficientes. In q̄bus v̄bis inducit ad imitatōem passionis ⁊ patiētie xp̄i cōsiderādo tria. P̄⁹ pene xp̄i magnitudinē: ibi Recogitate eū. glo. q̄. aspicite iesum q̄ talē. i. tā grauē ⁊ tā vilē sustinuit passionē ⁊ mortē. s. crucis. nō solū dico in mēbris suis: sꝫ aduersus semetip̄m. i. in sua ꝓpria ꝑsona. 2⁹ cōsiderate inferentiū vilitatē vt pena reddat̄ grauior: q̄ꝛ a pctōrib⁹. i. ab hoībus rudib⁹ ⁊ miseris qđ est valde indignū: Matth. xxvi. Filius hoīs tradet̄ in manus peccatoꝝ. 3⁹ aspicite ⁊c̄. imitādo finē ⁊ cōsequēdo vtilitatē: ⁊ hoc vt nō fatigemini aīs vr̄is. q. d. Et si corpus deficit: animus stet. Deficere. n. est timore tribulatōis fidē negare. Perfectior ī hac vita dilectio nulla est ea ad quā sancti martyres ꝑuenerunt q̄ 5 pctm̄ vsq̄ ad sanguinē certauerūt. Hec Augu. in glo. ⁊ i. Pe. iiij. ita dꝛ: Christo passo in carne nō in deitate: ⁊ vos eadē cogitatōe armamini. i. eius passionē recogitate mēoriter: pati silia p̄ eo pati. ⁊ merito: q̄ꝛ vt dic̄ Origenes: tāta ē virt⁹ crucis xp̄i vt si in mente fidelr̄ habeat̄ nulla libido pctī: nulla p̄ualere pōt inuidia: sꝫ ꝯtinuo ad mēoriā ei⁹ tot⁹ pctī ⁊ mortis fugat̄ exercit⁹. ⁊ dic̄ Anna: mi nō patiamī: q̄ꝛ pati p̄ xp̄o nō est datū oībus sꝫ paucis q̄ꝛ electis. sed armari cogitatōe passionis oēs p̄nt ⁊ nulli est negatū. Tertio signū cruci imprimit̄ in frōte vbi

est sedes pudoris ad designandū q nō debem⁹ erubesce
re crucifixū: imo de eo cōtemptis oibus gloriari. vñ apls
m ad Gala. vi. sic ait: Mihi aūt absit gloriari nisi in cruce
dñi nr̄i iesu xp̄i p quē mihi mūdus crucifixus est ⁊ ego
mundo. In quo verbo quattuor facit. p⁹ excludit falsā
gloriā: ibi Mihi aūt absit gloriari .s. in terrena ptāte: in
scientie vanitate: in mundana psperitate vel fertilitate.
Cōtra hec tria dicit̄ Hiere. ix. Non glorietur fortis in for
titudine sua nō glorietur diues in diuitijs suis. sed in hoc
glorietur qui gloriatur scire ⁊ nosse eū. 2⁹ includit verā glo
riā: ibi Nisi in cruce. ij. ad Corinth. xij. Igit̄ libenter glo
riabor in infirmitatib⁹ meis ⁊c̄. 3⁹ exprimit cuius glori
am: ibi Dñi nr̄i iesu xp̄i. Rō huius est: quia seruus meri
to gloriatur in dño: amans in amato: pditus in salute: in
firmus in vnctōe. Christus aūt est honor noster: vñ dic̄:
Dñi. amor noster: vñ dicit Nostri. salus nostra: vñ dicit
Iesu. vnctio nostra: vnde dicit Christi. Et ideo quilibet
debet de eo rōnabiliter sup oīa gloriari. Bene ergo dic̄
Mihi absit gloriari ⁊c̄. Qd verbū hugo de sancto victo
re exponens dicit q triplex est crux .s. xp̄i latronis dexte
ri: ⁊ latronis sinistri. In cruce xp̄i est gloriatio. in cruce
latronis dexteri est ɔsolatio. in cruce latronis sinistri cō
fusio. In prima cruce .s. xp̄i est pena sine culpa. in secunda
cruce .s. latronis dexteri est pena p culpa ⁊ post remissio.
in tertia cruce .s. latronis sinistri est pena p culpa ⁊ p⁹ dā
natio. Et subdit: Dicunt .n. hoīes q̄ui penaʒ sustinent. Si
meruissemus nō erubescerem⁹. nūc aūt iniuste pati igno
miniosum est nobis. Oculi qui nō vident imo si p culpa
pateris erubesce si sine culpa gloriare: latro magis vis eē
q̄ xp̄s: ⁊ forte sinister blasphematori⁹ nō dexter ɔfessori
us. Tu .n. p culpa pateris: nec cognoscis nec iudicē vene
raris. Si saltem dexter fuisses culpā hūiliter agnosceres
penā patienter ferres ⁊ mox veniā inuenires. Hec hugo
de sancto victore vbi .s. 4⁹ apłus reddit cām ibidē: Per
quē mihi mundus crucifixus est ⁊ ego mundo. Que ver
ba augusti. in glo. sic exponit Per quem .i. p xp̄m crucifi
xum mihi mundus crucifixus est vt me nō teneat. ⁊ ego
mundo vt non teneā mundū. Ubi nota: q aliqui sunt q
nec sunt crucifixi mundo nec mundus eis .s. qui solū cu
rant de mūdo ⁊ mundus de eis. qui solū in vita ista he
ani mā suā posuerūt ⁊ hoc est pessimū. Al. qui vo sunt qui
nō sunt crucifixi mundo: qui de mundo curant: sed mun
dus est crucifixus eis: q nō curat de eis. Aliqui vo sunt
qui sunt crucifixi mundo q nō curant de mundo. ſʒ mū
dus non est crucifixus eis: q curat de eis. vñ Aug. Con
temnere mundū virtutis est: cōtemni a mundo securita
tis est. ⁊ si vtrunq haberi nō pōt saltem primū habeat.
scʒ contemnere mundū. Quarto ⁊ vltimo crux xp̄i im
primit̄ in pectore vbi est sedes sapie: ad designanduʒ q
vera ⁊ pfecta sapia est cognitio crucifixi: vt dicit apłus .i.
n ad Corinth. ij. Non .n. iudicaui me aliquid scire inter vos
nisi iesum xp̄m ⁊ hunc crucifixum. vbi glo. sic ait: Nō .n.
iudicaui me aliquid scire inter vos nisi Iesum christum
⁊ hūc crucifixum. vbi Glosa sic ait: Non enim iudicaui
me aliquid scire de diuinis inter vos minus capaces ni
si hoc q christus est saluator animaꝝ: ⁊ hoc p crucifixio
nē. vñ dicit Nisi iesum xp̄m ⁊ hunc crucifixū. In quib⁹
verbis tangit tria p⁹ terminū ad queʒ tendit̄. ibi Iesum
xp̄m ⁊ hunc crucifixum. Nam Iesus .i. salus est finis ad
quē est tendendū. 2⁹ tangit principium a quo tendit̄ ibi
Christū .i. vnctum: in quo intelligit̄ gratia que est prin
cipiū ad quo tendit̄ ad salutē. 3⁹ tangit medium quo q
n pducit̄ ad salutē .s. crucifixū .i. ad Corinth. i. Nos aūt pdi
camus xp̄m crucifixum: iudeis quidē scandalū. gentib⁹
aūt stulticiā: ipsis aūt vocatis iudeis atq grecis xp̄m dei
virtutē ⁊ dei sapiam. In quib⁹ verbis apłus tangit duo.

Primo tangit occasionē periculi. vñ dicit: Nos aūt pdi
camus xp̄m crucifixū. In xp̄o rege est dignitas. in cruci
fixo est extrema humilitas. Et subdit: Iudeis quidem
scandalū. Glo. q̄ .d. pdicare iudeis xp̄m crucifixum non
est iudeis signū potentie sed scandalū: q irascunt̄ cōtra
pdicatores rubore sceleris sui. Gentibus aūt stulticiaʒ q
nihil intelligere volunt nisi qd ptinet ad hūanā ⁊ inaneʒ
sapiam. 2⁹ tangit cōtecutōe premij cum subdit Ipsis aūt
vocatis: non oibus vocatōe cōmuni sed spāli. sed vocati
a deo inspiratōe eterna ⁊ pdestinatis pdicamus xp̄m p
nobis crucifixum esse dei virtutē: q in crucifixione ap
paruit virtus dei qui mortuus vicit mortē .s. diabolū et
iudeum. Et dei sapiam. qua callide diaboluʒ decepit: vt
glo. ibidē dicit. Uel aliter: Nos pdicamus xp̄m crucifi
xum esse dei virtutem qua oīa sunt creata: peccata dimis
sa: demonia fugata: anima virtutib⁹ illustrata: ⁊ miracu
la facta: ⁊ quecunq saluant̄ saluata: ⁊ dei sapiam p quaʒ
anima est illuminata ⁊ oī virtute edocta. Exemplū de tri
bus nouicijs: quoꝝ vnus studebat in lr̄is nigris .i. pctōꝝ
suoꝝ: alius in lr̄is rubeis .i. xp̄i flagelloꝝ: alius in lr̄is au
reis .s. celestiū pmioꝝ.

¶ Qꝫ quinq fuerunt cruces: ⁊ que. CA. XVII.

Quarto ⁊ vltimo principalr̄ circa crucē cōsiderā
q da est differētia electōis ⁊ opatiōis. fuerūt eteni
quinq cruces .s. crux latronis mali: crux latrōis
boni: ⁊ crux symonis cyrenei: crux petri: crux xp̄i. Crux
latronis mali qui fuit a sinistris hʒ ignominiā dicit eni
Luce. xxiij. Si tu es xp̄s descende nunc de cruce ⁊ saluū
fac temet ipm ⁊ nos. q. d. Si tu es xp̄s nescio vel non cre
do: sed tñ si es salua temetipm cū ipe nō indigeret: eo q
ipe esset salus oim: ⁊ nos quasi curaret de salute corpali:
⁊ nō de spūali. vñ Chryso. in sermone de passiōe sic ait:
Cōsidera simul maliciā ⁊ stulticiā. p⁹ maliciā filioꝝ di
aboli .s. quo imitant̄ vocem paternā. Dicebat diabolus
xp̄o Si filius dei es mitte te deorsum. sic filius diaboli
latro sinister patrē imitans dixit Si filius dei es descen
de de cruce ⁊c̄. sed ecōuerso dicere debuit si filius dei es
ascende crucē ⁊ saluū fac ⁊c̄. 2⁹ cōsidera mirā stulticiam:
q. d. Si rex israel est ceptrū deponat: baculū in quo p is
raele pugnat dimittat: hostib⁹ cedat: vt sic vel eis captiu⁹
fiat. Rabanus: Si aūt tunc de cruce fugeret vt petebat:
insultantibus cedens virtutē patientie nō demōstraret.
sed expectauit paululū: irrisionē sustinuit: ⁊ qui de cruce
fugere noluit: de sepulchro surrexit. Secundo crux la
tronis boni a dextris habet miām: q audiuit Luc. xxiij
b Hodie mecū eris in paradiso. habuit .n. illa quattuor a
xp̄o que tangit apłs .i. ad Corinth. i. dicens: Ex ipo aūt
vos estis in xp̄o iesu qui factus est sapia nobis a deo: et
iusticia: ⁊ sanctificatio: ⁊ redemptio. p⁹ .n. latro bonus in
cruce pendens habuit sapiam. q p fidē illuminatus est
qm̄ tunc xp̄m deū esse cognouit qñ oēs discipuli eū re
liquerunt. 2⁹ habuit iusticiā qd sic patet. Triplex est pe
iusticie .s. correptio: cognitio: pdicatio vel defensio. Pri
ma est correptio p pietatē erga primū quā latro habuit
dix .n. ad alterū. Neq tu times deum qui in eadē damna
tōe es. Secūda est cognitio culpe p penām ⁊ hanc habu
it latro. vñ ait: Et nos quidē iuste digna factis recipim⁹
Tertia est pdicatio vel defensio innocentie xp̄i. vñ dicit:
Hic vo nil mali fecit. 3⁹ habuit sanctificatōem: q p fideʒ
⁊ dilectōem xp̄i orauit dicens: Memento mei dñe ⁊c̄.
Quarto habuit redemptiōem a xp̄o: quia dñs dixit ei:
Amen dico tibi: hodie mecū eris in paradiso. Hec bern.
exponens illud verbum apłi. Tertio crux symonis cy
renei habuit violentiā. vñ dr̄ Matth. xxvij. q angariaue
runt eum vt tolleret eius cruceʒ. Quarto crux petri ha
buit iusticiā: q p fide ⁊ iusticia sustinuit mortē crucis:

Joh.xxi. Cū senueris extēdes manus tuas.s.in cruce rc.

Quinto crux christi habet gloriā: Luce.xxiiij. Nonne hec oportuit christū pati: et ita intrare gloriā suā.s.sm humanitatē vt Theoph.l9 dicit. Est autē sciendū q crucem dñi quidā inueniūt: quidā accipiūt: quidā deferūt: quidā ascēdūt. Primo crucē christi quidā inueniūt vt Judas q significat penitētes p cuius inuētionē euasit mortē de qua dicit Prouer.viij. Qui me inuenerit inueniet vitā.q.d.qui me.s.lignū crucis inuenerit inueniet vitam: eo q ipsa crux ē lignū vite. vel Qui me.i.crucifixū inuenerit p ɔtēplationē et imitationē inueniet vitā: qz ipse ē vita. Joh.xiiij. Ego sum via impatiēdo: veritas in pmittēdo: vita in remittēdo. Req.s.de ligno vite. 2° crucem christi qdā accipiūt: vt illi q p suis pctis pniam faciūt et satisfaciūt Matth.x. Qui nō accipit crucem suam nō pōt me9 esse discipul9: vel nō ē me dignus. Ubi nota: q crux christi tollit trib9 modis sm.b.Greg. p° cū pp fidē christi martyriū sustinet. 2° cū pnie onus assumit. 3° cū qs proximis ɔpatit. 3° crucē christi quidā deferūt vt illi qui p eā ab oībus aduersitatib9 se ptegūt vel defendūt. vnde Johis.xix. de christo dicit: Et baiulās sibi crucē exiuit i eū q dicit caluarie loc9. vbi Chrys.sic ait: Sz qz lignum vt pphanū vitabāt et neqz ipm tāgere sustinebāt crucē iesu vt ɔdēnato imponūt: ita et ī typo.i.in figura factū ē. Isaac eni ligna portauit: vt pz.s. de scda figura cruci. Et subdit ibidē Chrys. q sicut victores: ita et ipse ī humeris victorie signū portauit. Ubi theophil9 talē questionē q rit dicēs: Sz qualit alij euāgeliste dicūt q angariauerūt simonē et crucē portaret cū Johēs dicat baiulās sibi crucē rc. Rīdit Aug. dicēs. Utrūqz factū inuenim9: primo id qd Johēs dicit: deide qd dicūt ceteri tres. vñ intelligitur q ipse sibi portabat crucē cū exiret i locū memoratū. Et h triplici rōe sm Ambro. ibidē. Pria ē: q crux super hūeros imponit: qz siue simon siue ipse crucē portauerit et christ9 in hoie et hō portauit in christo. Scda ē: qz ex h apparet bon9 ordo nri pfect9: vt ipsi9 crucis vexillū ipse erigeret: deide martyrib9 traderet. Tertia ē q christ9 nō pcedit sz sequit iuxta h qd scriptū ē Matth.xvi. Tollat crucē suā et sequat me. Et subdit: Exiuit in eū q dicit caluarie loc9. vbi Hiero. sic ait: Tradūt autē iudei q in hoc mortis loco imolat9 est aries p Isaac: et ibi decaluatur christ9.i. a carne sua carnali videlicet a iudea separat. 4° crucē christi qdā ascēdūt.s. illi q dolorē crucis nō sentiūt eo q fructu ei9.s. christo reficiunt: Canti.vij. Ascendā in palmā et apprehēdā fruct9 eius. Rō aūt q̄re dolor in penis nō sentit vel mitigat est triplex. Pria ē ex dei munere.s. ex dei grā q fortius aīam eleuat ad diuina in qb9 delectat q̄ a penis corpalib9 afficiat. sicut pz de.b. Stephano cui lapides torrētis in passiōe dulces fuerunt: et de.b. Tiburcio q cū sup carbones incēsos nudis plantis incederet: dixit q videbat sibi super flores roseos ambulare. Scda rō hui9 est ex vtute. Naz delectatio virtutis supat dolorē corpis inquātū hō pfert bonū virtutis vite corpali. Tertia rō hui9 est ex fine: Nā opa virtutū delectabilia sunt pp finē. Dec.b. Tho. scda scde.q.cxxiij. arti.viij. vtrum fortis delectet in actu suo: i cor.q.hī g dicit: Ascendā.s. p ɔtēplationē: dilectionē virtutis: opationē finis.s. pmij ɔsecutionē in palmā.i. in crucē qz dei fili9 fuit exaltatus in cruce. Figurat eni crux p palmā triplici rōe. Pria ē: qz pes crucis vt dicit glo. i decretali fuit ex palma. Scda est qz ibi ɔsummata fuit nra victoria sicut palma ē signū victorie. Tertia ē: qz palma aspa ē in cortice et dulcē fructū hz vel affert. Sic crux christi aspa fuit i christo sz dulcissimū fructū reportauit. et iō dicit: Apprehēdā fructus ei9. Attulit eni passio vl ascēsio christi i cruce quattuor fruct9 ɔtra quattuor q facit pctm. Prim9 fruct9 fuit gaudiū ɔtra dolorē de quo Joh.xvi. Tristicia vestra vertet in gaudiū. In cui9 figura filij israel palmas portabāt i solēnitatib9: vt pz. Leui.xxiij. Scdus fruct9 fuit qes cōtra penā et laborē: in psal. In pace i idipm rc. In cui9 figura delbora q iudicauit populū israel: sedebat sub palma q illius noie vocabat: vt pz Judicū.iiij. Terti9 fruct9 fuit decor cōtra deformitatē: Zacharie.xj. vnā virgā.s. cruci vocauit decorē. qz ibi nos lauit a pctis nostris i sanguie suo Apocalypsis.j. Quart9 fruct9 fuit honor ɔtra seruitutē: i cui9 signū vel figurā filij israel portabant palmā qñ aliquē honorare volebāt: vt legit.ij. Machabeor.x. Req. infra Passio de fructib9.i. de vtilitatib9 passionis vltimo capitulo.

¶ Q tā iust9 q̄ peccator debēt portare crucē.i. facere pniam: sed differēter. CA.XVIII.

D maiorē tñ euidētiā precedētis cap. ē sciendū: q qz pcessit culpa vel in nā vel i psona: iō tā iustus q̄ pctōr dz facere pniam pp purgationē culpe et recōpensationē offense. Just9 vero vel innocēs debet facere pniam pp meritū virtutis et pp pseruationem a culpa. vñ Job Thobias et alij sancti q nō habebāt pctm: pniam pp hoc fecerūt: vt dicit.b. Tho.iiij. scri. sen. di.xv. arti.iiij.q.ij. vtrū flagelle qbus a deo i hac vita punimur sint satisfactoria: in so.iij. arg. Et iō dicit Luce.ix. Si qs vult post me venire abneget semetipm: et tollat crucē suā et sequat me. In qbus verbis pncipalit duo tāgit.s. imitatiōis actū: et modū. Primo tāgit imitatiōis actū cum dicit: Si qs vult post me venire. In qbus vbis tāgit tria .s. raritatē: libertatē: ɔformitatē. p° tāgit sequētiū raritatem cū dicit: Si qs. Multi eni sunt vocati pauci vo electi q me sequunt. Chrys. illud verbum sic exponit: Si qs vult post me venire.i. si mulier: si vir: si rex: si liber: si seru9 Exo.xxxij. Si qs est dñi iungat mihi: Et Joh.xij. Si qs mihi ministrat: me sequat. Et quare? certe qz p me si qs introierit saluabit rc. Johis.x. 2° tāgit sequēdi libertatem cū subdit: Uult. Ecci.xv. Apposui tibi ignē et aquam: ad qd volueris extendes manū tuā. Tertio tāgit debitā sequele ɔformitatē cū addit: Post me.i. ita pati et talia sicut ego. Matth.xvi. Si qs vult post me venire rc. Secūdo pncipalit tangit imitatiōis modū in h q dicit: Abneget semetipm et tollat crucē suā: et sequat me. In qbus verbis tāgit tria. Primū est sui abiectio: cū dicit: Abneget semetipm.s. suū intellectū: suū affectū: suū sensum. Intellectū rōis p fidē: affectū volūtatis p charitatē: sensum carnis p spem: ad Gala.ij. Uiuo ego iā nō ego: viuit autē christ9 in me. Greg. sup ezechielē sic ait: Semetipm abnegat quicūqz imitat ad meliora et incipit esse qd nō erat: et desinit esse qd erat. Scdm ē carnis afflictio cū subdit: Tollat crucē suā. Ubi Greg: in omel. sic ait. Crux dicit a cruciatu. Duob9 g modis crucē dñi baiulam9: aut cū per abstinentiā corp9 affligimus: aut cū p ɔpassionē proximi necessitatē illi9 nostrā reputam9: Matth.x. Qui non capit crucē suā et sequit me: me nō est dign9. Suā dicit: notādo virtutis mēsurā nō minimā nō remissam: sz ɔgruā vñ Luce.ij. Simeon accepit puerū in vlnas suas. sz qz sole priuatiōes nō saluāt sine debita et recta actiōe et intētione: Iō tertiū qd ponit est recta in vtroqz intētio cū additur: Et sequit me. Chrys. ibidē qz etiā latrones multa grauia patiunt vt nō estimes q passio malorum sufficiat adiūgit cām patiēdi: cū dicit et sequit me: vt pp eū omnia sustineas et alias ei9 virtutes addiscas. hoc eni est sequi christū vt oz diligentē esse circa virtutes et pati oīa pter ipm: ideo dicit: Sequat me: nō mea. Me.s. ducē in cruce: me expectās.s. remuneratorē In psal. Propter te mortificamur tota die. Et Matth.xix. Ecce nos reliquimus oīa et secuti sumus te. In qbus verbis tāgit duo.s. consiliū: et pceptū. Primo ɔsiliū cū dicit: Ecce nos reliquim9

oīa.s.illicita:sup̄flua:⁊ ꝓpria. p̄ᵒ dicit oīa illicite acqui
sita vt Mattheus fecit:q̄ relictis omnibꝰ illicite acquisi
tis secutꝰ est christū:vt eni dicit Ambro. Nunq̄ȝ dimit/
titur peccatū nisi restituat ablatū. 2ᵒ dicit omīa.s.super/
flua nō necessaria: qꝛ nulli lȝ relinquere necessariuȝ sicut
nec occidere seip̄m:sed sup̄flua q̄ q̄libet tenet dare de ne
cessitate salutis:vt pȝ infra Elemosyna. 3ᵒ dicit Omīa.s.
ꝓpria quod ē superrogationis:⁊ nō necessitatis. ⁊ ideo
subdit preceptū cū addit:Et secuti sumꝰ te: qđ est de ne/
cessitate salutis. Vn̄ q̄ dicit:Et sequit me.hoc ē eni com
pletiuū ⁊ ꝑfectiuū meriti.multi eni sūt abiecti:multi por
tant crucē.sed qꝛ nō sequunt christū . carēt merito ⁊ ab/
iectio ⁊ afflictio. Ubi nota:ꝙ nō bn̄ sequit christum
aliq̄s quattuor modis. p̄ᵒ inuitus pn̄iam faciēdo: figu/
ratus i simone cyreneo quē angariauerūt vt tolleret cru/
cem.sed cito dimisit crucē ad pristina exercitia redeūdo
sic quidā ad pn̄iam faciendā inducunt quasi coacti ve/
lint nolint:q̄ penitētia dimissa redeūt ad pristina pecca/
ta. 2ᵒ nō sequunt bene christū aliqui de pn̄ia quaȝ fa/
ciunt murmurādo:vt filij israel. 3ᵒ bonū tp̄ale expectan/
do vt ille scriba. 4ᵒ humanā gloriā intendēdo.vn̄ Gre/
go.in omel.super illo verbo Luce.xiiij.Qui non baiulat
crucē suā ⁊ sequit me nō est me dignꝰ sic ait:Sed qꝛ nō
nulli carnis abstinentiā:non pro deo sed ꝓ inani gloria
exhibēt ⁊ ꝯpassionē ꝓximo nō sp̄ūaliter sed carnalit im
pendūt:recte dicit:Et venit post me vel sequit me.baiu/
lare eni crucē ⁊ post dn̄m ire ē vel carnis abstinentiā vl
ꝯpassioneȝ ꝓximo ꝑ studio eterne intētionis exhibere.

Sed forte queres:vtrū flagella que deo volēte de ne/
cessitate eueniūt ⁊ q̄bus a deo de necessitate punimur ⁊
affligimur pn̄t eē satisfactoria. Rn̄deo ⁊ dico:ꝙ talia fla
gella habēt rationē vindicationis ⁊ satisfactiōis. p̄ᵒ ha/
bent rationē vindicationis:inquantū flagellis q̄ necessa
rio eueniūt homo ꝑ impatientiā dissentit. tunc eni talia
nō efficiunt aliqᵒ mō ipsiꝰ patiētis:eo ꝙ eis dissentit ⁊
inuitus patit.⁊ ideo nō sunt satisfactoria:sed vindicati/
ua ⁊ exterminatiua. 2ᵒ talia flagella habēt rationem sa
tisfactionis inquantū talibꝰ quis vtit patiēter.lȝ eni fla/
gella quibus necessario punimur a deo nō sint oīo in po
testate nostra:tamen q̄tum ad aliquid sunt in ptāte no/
stra.s.vt eis patiēter vtamur:⁊ sic homo facit de necessi/
tate virtutē inquantū flagella que deo volente necessa/
rio eueniūt homo acceptat patiēter ad purgationeȝ pec/
catoꝝ suorū.⁊ tunc flagella hoc modo fiūt ipsius inquā
tum ad illum finē eis vtitur patienter. vnde ⁊ satisfacto/
ria ⁊ meritoria esse possunt ratiōe predicta: vt dicit bea/
tus Tho.iiij.scrip.sen.dist.xv.arti.iiij.q.ij.vtrū flagella q̄
bus a deo punimur satisfactoria esse possint: in cor.q.⁊ i
solu.s.arg.Sic igit ex premissis pȝ:ꝙ portantiū crucē vl
penitentiā facientiū est quadruplex differētia.Quidam
eni portant crucē penitētie cum coactione velint nolint:
figurati per simonē cyreneū:Matthei.xxvij.Quidā cuȝ
murmuratione figurati ꝑ latronē malū qui vsq̄ȝ ad mor
tem in cruce fuit nec inde ꝓfecit:sed ad liberationē suaȝ
aspirauit nec obtinuit:Luce.xxiij.Quidem faciūt de ne
cessitate virtutem qui cū nō possunt euadere penam:ta/
men illā in bonū conuertūt figurati per latronē bonum.
Quidaȝ vero christi dilectione ⁊ imitatiōe ⁊ peccati de/
testatione de quibus supra dicit:Tollat crucē suam ⁊ se
quatur me.⁊ mēte exemplo virginis cuius animā ptrā/
siuit gladius:Luce.ij.⁊ carne:exemplo christi.

Sequitur de littera D

Q, ad solutionem decimarum omnes obligantur du
plici iure.

CAP.I.

Decime

Circa solutionē decimarū considerāda sunt tria
scȝ obligatio necessitatis determinatio quātitatis: excusatio communitatis.

Primo considerāda est obligatio necessi/
tatis. Nā ad sol/
uēdas decimas
omēs tenent ⁊
obligant velint
nolint.Et h̄ ptim ex iure naturali ⁊ diuino:⁊ ptim ex iu/
re positiuo.s.ex institutiōe ecclesie. Primo dico:ꝙ ad
solutionē decimarū tenent omēs ⁊ oī tempe ex iure na/
turali ⁊ diuino.qđ triplicit ꝓbo.s.rationibꝰ:similitudi/
nibus:⁊ auctoritatibꝰ. Prio ꝓbo hoc idē triplici rati
one.Prima ē talis:Preceptū nāle omni tp̄e omēs obli/
gat.sȝ p̄ceptū naturale ē ꝙ ministri dei de nostra substā/
tia sustētent:q̄ soluere decimas ad sustētationē mistroꝝ
dei est de iure nāli:⁊ iō oēs omni tp̄e obligant.Scđa ra
tio ē talis ꝑ locū a maiori ⁊ ē ꝯfirmatio p̄cedentis:Ma
gis ē subueniendū his q̄ insistunt diuino cultui q̄ȝ his q̄
inuigilāt cōi vtilitati. sed rō nālis dictat vt his q̄ cōi vti
litati deseruiūt.s.p̄ncipibꝰ ⁊ militibꝰ victꝰ stipēdia a po/
pulo debeant ⁊ tribuant:q̄ magis ministris dei.Q, aūt
de nostra substātia sustētare ministros dei sit p̄ceptū na
turale:vel de iure nāli tali rōne ostēdo:Illud ē preceptuȝ
nāle vel de iure nāli qđ est in corde hoīs scriptū:⁊ qđ ra
tio nālis dictat . sed rō naturalis dictat ꝙ de nostra sub/
stātia minister dei sustētetur:q̄ ⁊c̄.Tertia rō ad idē est ta
lis ⁊ ē ꝯfirmatio precedētis:Ratio nālis dictat ꝙ homo
maiori bn̄factori magis tenet.sed minister sp̄ūalis ē ma/
ior bn̄factor ministro tp̄ali.q̄ si ministro tp̄ali ex iure na/
turali tenemur vt pȝ:multo magis sp̄ūali. pp̄ quod dicit
apo.p̄ma ad Corinth.ix.Si vobis sp̄ūalia seminamꝰ:nō
est magnū si vestra carnalia vel tp̄alia metamꝰ. Scđo
ꝓbo hoc idē triplici similitudine.s. militātis:plantātis:
pascētis. p̄ᵒ ꝓbat hoc apos.similitudine militātis dicēs.
.ad Corinth.ix.Quis militat stipēdiis suis.q.d.nullꝰ
Nam milites de iure nāli debēt habere sua stipēdia ab
his ꝓ quibꝰ militāt. 2ᵒ ꝓbat hoc idē apos.similitudine
vinee plātatoꝝ dicēs ibidē: Aut q̄s plātet vineā ⁊ de fru
ctu eiꝰ nō edet:q.d.nullꝰ.vn̄ scđa ad Thimo.ij.apo.ita dit
Laborantē agricolā oȝ premiū de fructibꝰ ꝑcipe. 3ᵒ pro
bat hoc idē apos.similitudine pastoris.vn̄ subiungit ibi/
dē:Aut q̄s pascit gregē.i.ad pascua deducit ⁊ pascenteȝ
custodit ⁊ de lacte gregis nō mādūcat: Et cōfirmat hec
similitudo triplex gnāliter a christo similitudine operā/
tis.de quo dn̄s Matth.x.dicit:Dignꝰ ē operariꝰ mercede
sua.Sup quo v̄bo.b.Greg.sic ait: Sūt.n.ō mercede opis
ip̄a alimēta sustētatiōis:vt hic de labore vl p̄dicatiōe in/
choet:q̄ illuc de veritatis visione ꝑcipit.Et subdit:Qua i
re pēsandū est:ꝙ vni nr̄o opi due mercedes debent.vna
in via q̄ nos i labore sustētat.alia in patria q̄ nos in resur
rectiōe remunerat.Merces itaq̄ȝ q̄ in p̄nti recipit hoc i
nobis dȝ agere vt ad sequentē mercedē robustiᵒ tendat.
verꝰ q̄ quisq̄ȝ p̄dicator nō iō hic p̄dicare dȝ vt in hᵒ tp̄e
mercedē recipiat.sed iō dȝ mercedē recipe vt p̄dicare sus

ficiat. Quisq3 nãq3 iõ predicat vt hic laudis vl' muneris mercedē recipiat eterna mercede se priuat. Hec greg. vbi supra. Tertio q3 solutio decimaꝝ ad sustētationē ministroꝝ dei sit d iure nãli ꝓbo triplici auctoritate. p° auctoritate Augu. ⁊ habet̄. xvi. q. i. vbi sic dicit̄: Decie ex debito requirunt̄. ⁊ q̄ eas dare noluerint res alienas inuadūt. 2° ꝓbo hoc idē auctoritate Alexãdri. Est. n. decretalis Alexãdri pape de decimis ⁊ ꝑmitijs sic dicētis: Mãdamus quatin° ꝑrochianos vestros monere curetis. ⁊ si op° fuerit sub excõicatiõis districtiõe ɔpellere: vt de ꝓuētibus molēdinoꝝ piscarioꝝ feno ⁊ lana ecclesijs q̄bus debent̄ cū integritate ꝑsoluãt. 3° h' idē ꝓbo auctoritate Innocētij: ⁊ ē decretalis eius tertio ɔcilio lateranēsi vbi sic dicit: Ille q̄ppe decime necessario sūt soluēde q̄ ex lege diuia debent̄ vel ɔsuetudie approbata. Sic g̊ ex ꝑmissis p3 qualit̄ ꝓuidere mĩstris dei ĩ necessarijs vite est de iure diuīo ⁊ nãli: ⁊ iõ nulla ɔsuetudo cõtraria soluit hominez ab obligatiõe reddēdi decimas: q2 hec obligatio fundat̄ sup ius diuinū ⁊ sup ius naturale. vñ semp tenēt̄ hoies reddē decĩas si ecclesia exigat: scd'a scd'e. q. lxxxvij. arti. j. arg. ɔtra. ⁊ in coꝛ. q. ⁊ Alex. iij. pte sum. q. xxxiij. arti. j. in coꝛ. q. ℭ Ꝙꝫ solutio decimaꝝ fuit in ꝓcepto de iure naturali vel diuino sed determĩatio quãtitatis fuit in ꝓcepto de iure positiuo. CA. II.

s Ecūdo ꝑncipalit̄ circa solutionē decimaꝝ ɔsideranda ē determĩatio quãtitatis. Cū enī tria tpa distinguant̄. s. tēpus legis nature: tēpus legi scripte: tēpus legis grē. Dare decimas ſm determinationē quãtitatis vt ſ p3 aliq daret̄ ad sustētationē mĩstroꝝ dei sp fuit in ꝓcepto ⁊ de iure nãli. vñ Gen. xlvij. Sacerdotib° egypti cibaria ex horreis publicis ꝑbebãt̄. Scd'm vero determiatiõnē certe ptis vel quãtitatis. s. decime ptis ante legē scriptã. s. i lege nature fuit in ɔsilio. In lege v̊o scripta a moyse fuit ĩ ꝓcepto simplicit̄: vt p3 Exo. xxiij. ⁊ Numeri. xviij. In lege vero grē. s. tpe euãgelij decime facte sunt ĩ ꝓcepto ⁊ hoc cū necessitas ē ⁊ a ministris petunt̄. vel tñ nõ petunt̄ vbi tñ sit ɔsuetudo regiõis vt p3. ã. ꝑmo. ca. de decimis ꝑ decretalē Alexãdri: extra de decimis ⁊ ꝑmitijs. Mãdam°. Hec alex. iij. pte sum. q. xxxiij. de decimis. arti. ij. in coꝛ. q. in fine. Quãuis autē dare decimas ſm indeterminationē quãtitatis ⁊ ad ministroꝝ sustētationē sit de iure diuino ⁊ naturali: vt p3. ã. cap. precedēti: tñ determinatio vel taxatio certe quãtitatis vl' ptis. s. decime nõ est de iure naturali s. positiuo. Ex determinatiõe dei in veteri testamēto ⁊ ex institutione ecclesie in nouo. Ꝙ autē taxatio decime q̄tū ad talē numerū. s. ptis decime nõ sit de iure naturali sed positiuo sic ꝓbo: Quia rõ naturalis nõ dictat q3 talis ps. s. decima magis soluat̄ q̄3 alia: vt verbi gratia Ius naturale dictat q3 malefactoꝛ puniat̄. sed q3 tali pena puniat̄ est ꝑ ius positiuū. Simlr' rõ naturalis dictat q3 ille q̄ furat̄ d3 puniri. sed q3 ille q̄ furabat̄ ouē magis reddat quattuoꝛ q̄3 tres vel quinq3 nõ h3 rõ naturalis: sed ex institutione humana. vñ si ab aliquo rege statuat̄: tenent̄ eis subditi obseruare. Similit̄ obseruãtia sabbati ē de iure naturali quãtū ad hoc q3 aliqd tēpus deputet̄ quieti ad vacandū diuinis. hoc enī dictat rõ naturalis. Et iõ q̄tū ad hoc: preceptū de custodia sabbati ē naturale. sed q3 dies septima ad hoc sit deputata ē ex determiatiõe dei ꝑꝑ figuraz aliquã. sicut p3 infra Festa. vñ p3 q3 ius positiuum nihil est aliud q̄3 determinatio iuris naturalis. Ad quēlibet autē principē qui põt legē cõdere ptinet determinatio iuris naturalis. Sic g̊ decime q̄tū ad taxationē certe ptis. s. decime sunt de iure positiuo. qd p3: q2 ecclesia posset statuere sicã subesset sub maioꝛi vel minoꝛi numero: puta q3 daret̄ octaua vel duodecima sicut ⁊ q3 det̄ decima. vnde ꝓpēsatis opportunitatib° tēpoꝝ ⁊ ꝑsonaꝝ posset partē aliam determinare soluendã. Ratio autez quare in veteri testamēto ex determinatiõe dei: ⁊ in nouo ex auctoritate ecclesie decima ps ē magis instituta ⁊ ꝓcepta solui q̄3 al' a. est quadruplex. s. rõne ꝑfect õnis obligatiõis sustētationis: ɔditiõis. p° enī deus determinauit in veteri testamēto: ⁊ ecclesia instituit ĩ nouo ⁊ ꝓcepit: q3 decima ps magis q̄3 alia solueret̄ rõe ꝑfectiõis. Nã numerus denarius sigt ꝑfectionē futurã esse petēdã ⁊ expectãdã a christo. qd sic p3: Numer° denarius ē quodãmodo numer° ꝑfectus q̄si ꝑmus limes numeroꝝ. vltra quē numerū nõ ꝓcedit̄ sed reuertit̄ ab vno nouē sibi ptibus reseruatis. Et ideo q̄ dãt decimas ꝓtestant̄ quasi in quodam signo ad se ptinere impꝑfectionē: ꝑfectionē vero que erat figurata ꝑ christū a deo esse petendã. 2° hoc ꝓbo rõne obligatiõis vel comparationis sic. Magis obligat̄ popul° noue legis ministris noui testamēti q̄3 veteri legis mĩstris veteris testamēti. sed popul° legis veteris testamenti ex ordinatiõe dei offerebat ministris decimas g̊ popul° noue legis ex institutiõe ecclesie magis d3 offerre decimas ministris noue legis: tu3 q2 popul° noue legis ad maioꝛa obligat̄: ſm illud Matth. v. Nisi abūdauerit iusticia vestra plus q̄3 scribaꝝ ⁊c. tū q2 mĩstri noue legis sūt maioris dignitatis mĩstris legis veteris. 3° hoc idē factū ē ratiõe sustētatiõis sic: Cū enī ɔferret ratio naturalis que vniuersalit̄ erãt necessaria sustētationi humane vite: inueniebat ſm exigētiã nature octo ptes necessarias sustētationi ꝑsone ⁊ sue familie. nã ſm cursum nature cõmuniter tūc viuere poterãt hoies vsq3 ad quartã generatiõnē. Quattuoꝛ autē generatiões ad min° ponūt octo ꝑsonas. s. patrē ⁊ matrē: filiū ⁊ filiã: nepotē vel neptē: ꝓnepotem vel ꝓneptē. g̊ rõ naturalis iudicauit octo ptes necessarias sustētatiõi ꝓposite familie. nonã partē vero necessariã iudicauit retinere ꝓ semēte ⁊ excultiõe terre. decima vero pte que sup excrescebat iudicauit deum esse honorãdum ⁊ eius sustētandū ministrū. 4° hoc idē factu3 est rõe humane ɔditiõis. Nã p. im° hō cū rapt° fuit ĩ extasi ad curiã angeloꝝ nouē oꝛdinib° distinctã: ex inspiratiõe vel reuelatiõe diuinit° sibi facta ɔgnouit q3 ipe erat in decimo oꝛdine collocãdus. Et ex hoc eius rõ naturalis iudicauit decimã ptem offerre deo ad laudē ⁊ gloriã cõditoris q̄ ad decimū oꝛdinē eu3 debebat assumere: iuxta parabolaz de dragma decima: Luce. xv. Hec. b. Tho. scd'a scd'e. q. lxxxvij. arti. j. in coꝛ. q. ⁊ Alex. iij. pte sum. q. xxxiij. arti. j. ⁊. ij. vtrū decime sint de iure naturali vel positiuo. ℭ Ꝙꝫ solutio decimaꝝ est in ꝓcepto affirmatiuo ⁊ ideo obligat semp sed non ad semp. sed solum suo loco ⁊ tempore. CAP. III.

t Ertio pꝛincipalit̄ circa solutionē decimaꝝ ɔsiderãda ē excusatio cõitatis. Si aūt querit̄: an aliq ꝑ ɔsuetudinē decimas nõ soluētes possunt a crimine excusari vl' sint ĩ statu dãnatiõis. Rñdeo ⁊ dico: q3 differētia ē inť pceptū negatiuū ⁊ affirmatiuū. q2 preceptū negatiuū obligat sp ⁊ ad sp. s. i oĩ tpe ⁊ oĩ loco vt nõ occides ⁊ alia ꝓcepta negatiua. Preceptū aūt affirmatiuu3 ⁊ si obliget sp nõ tñ ad semp. nisi cū tēpus ⁊ locus se offert vt si patͥ indigeat vel a filio obsequiū debitum exigat. A simili soluē decimas ē in ꝓcepto affirmatiuo: ⁊ iõ obligat sp: nõ tñ ad sp sed loco suo. s. vbi ē ɔsuetudo: ⁊ tēpore suo. s. i quo ē necessitudo. Nã vbi ē ɔsuetudo soluēdi decimas q̄libet tenet̄ soluē decimas etiã si mĩster nõ exigat: q2 ipa ɔsuetudo expostulat decimas. vbi v̊o nõ ē ɔsuetudo sed necessitudo. s. si sacerdos a quo sacramenta recipiunt̄ sit indigēs: ⁊ sic si ꝑꝑ indigētiã ⁊ sustētatiõnē vite sue peteret: tenētur parrochiales decimas dare. vñ si sacerdos esset paup nec haberet aliūde vñ sustētaret̄: cõ

cordãt oẽs doctores q̃ possæt eis diuinã officia subtrahẽ subtracta oblatiõib⁹ ⁊ decimis: q2 nemo cogit̃ suis stipẽdijs militare: vt ait aplš pma ad Corinth. ix. Quãuis aũt oẽs hoĩes ẽ tpe dare decimas teneant̃ in tris tñ i qb⁹ ẽ ↄsuetudo q decime soluant̃ ẽt si nõ peterent̃: q2 ipa cõsuetudo q̃si expostulat decimas. vñ peccaret q̃ nõ redderet decimas vt pmo .c. multipliciter pbatũ ẽ tñ in tris i qbus ↄsuetudo ẽ ↄtra q decime nõ dant̃ ⁊ ecclesia nõ petit vi det̃ ecclesia remittẽ vel dissimulat ⁊ iõ hoĩes in tris illis nõ peccãt decimas nõ dãdo. Dñrũ n. esset dicẽ q oẽs homines Italie ⁊ orientaliũ ptiũ dãnarent̃ q̃ decimas nõ soluũt. Et huiusmõi argumẽtũ accipe possumus ab aplõ. cui cũ vict⁹ necessaria deberent̃ ab eis qb⁹ pdicabat: nõ tñ exigebat qđ sibi debebat̃ ne daret al. qđ offendiculum euãgelio: vt ipe dicit Act. xx. Nõ eni subterfugi q᷑ min⁹ annũciarẽ vobis oẽ ↄsiliũ dei. et̃ nõ bñ facerẽt rectores ecclesiarũ si in tris illis exigerẽt decimas i qbus nõ ẽ cõsuetudo dari si pbabiliter crederẽt q ex h̃ scãdalũ nascere tur. Ubi nota q duplex ẽ scãdalũ .s. pticulare: ⁊ gnãle. pp scãdalũ pticulare nõ ẽ veritas iusticie dimittẽda nec differẽda. sed pp scãdalũ gnãle. quo timem⁹ scisma vel piculum gnãle differẽda ẽ iusticia ⁊ mitigãda vt p3 in sũa de scãdalo. Nec tñ peccabãt illi q̃ aplo decimas nõ soluerũt: alioqn aplš eos corrigẽ nõ omisisset. Et sili laudabiliter ministri ecclesie decimas nõ requirũt vbi sine scãdalo reqri nõ possent: pp dissuetudinẽ vl pp aliquã aliã cãm. nec tñ sũt in statu dãnatiõis q̃ nõ soluũt i illis locis in qbus ecclesia nõ petit: vt ex pmissis p3: nisi forte pp obstinationẽ ai habẽtes volũtatẽ nõ soluẽdi ẽt si ab eis decime peterent̃. Hec. b. Tho. scđa scđe. q. lxxxvij. arti. j. i solu. v. arg. in fi. Et Alex. iij. pte sum. q. xxxiij. de decimis: ar. j. i cor. q.

¶ Q2 de licite acq̃sitis decie dari debẽt. CA. IIII.

Decime: pter illa q̃ de decimis sũt pdicta circa solutionẽ decimaꝝ itex q̃ttuor sunt notãda. s. de q̃bus debeãt dari. qñ debeãt dari. qb⁹ debeãt dari: ⁊ qb⁹ debeãt dari. Pmo ↄsiderãdũ ẽ de qb⁹ debeãt dari. Nã de iuste acq̃sitis decime debẽt dari: Prouer. iij. Honora dñm de tua substãtia ⁊c. nõ aũt de illicite acq̃sitis: Prouer. xxj. Hostie impioꝝ abominabiles q̃ offerũt ex scelẽ. Ubi nota: q aliq̃ sũt ex scelẽ ⁊ illicita duob⁹ modis: vel q2 ipa acq̃sitio ẽ iniusta: vel q2 acq̃sitio ẽ ex turpi cã. p⁹ sunt aliq̃ illicita q2 ipa acq̃sitio ẽ iniusta: vt i fure ⁊ raptore vsurario simoniaco p3: ⁊ de talib⁹ decime dari nõ pñt. Cui⁹ rõ est: q2 i talib⁹ nõ ẽ trãslatũ dñiũ i accipientẽ: ⁊ ideo oĩa talia ⁊ similia hõ restituere obligat̃. vñ postq̃ dicit̃ Eccl. xxxv. Sãctifica decimas tuas subiungit: Noli offerre munera praua. nõ ei suscipiet illa dñs. Scđo aliq̃ sunt illicita q2 acq̃rũt̃ ex turpi cã: vt p3 i meretricio ⁊ histrionatu: ⁊ de talib⁹ dari pñt. Cui⁹ rõ ẽ q2 cũ in talib⁹ trãsferat̃ dñiũ i accipientẽ nõ tenet̃ restituere ea q̃ p meretriciũ ⁊ histrionatũ sũt accepta. vñ lex humana dicit: q turpit̃ facit meretrix: q2 ẽ meretrix: nõ tñ turpit̃ accipit. S3 tñ ecclesia nõ d3 recipe q̃diu psona ẽ i pctõ ne videat̃ pctis eoꝝ cõicare: eoꝝ scelera approbãdo vñ dicit̃ Deutero. xxiij. Nõ offeres mercedem prostibuli nec preciũ canis ibi histrio põt dici. sed postq̃ penituerũt ⁊ vitã malã deseruerũt: põt ecclesia de huiusmodi decimas recipe: q2 sicut dicit b. Greg. sup illo vbo Job. xxviij. Ferrũ de terra tollit̃ ⁊c. nõ d3 despici qđ sepe rãs se ab actiõe sua nã leo qđ fuit q2 iã incipit esse qđ nõ fuit. Ad maiorẽ tñ euidẽtiã pdictoꝝ pono hic sub q̃stione q̃ttuor casus. Prim⁹ casus ẽ talis: Esto q aliqs vsurari⁹ q nihil h3 nisi de vsura agrũ emeret ⁊ fructũ pciperet: aut nõ tenet̃ decimas dare: aut tenet̃. Si dicis q nõ tenet̃. g lucrũ ex sua impietate ⁊ pctõ reportabit qđ ẽ incõueniẽs. Si dicis q tenet̃: g ex hoc qđ acq̃situm ẽ ex vsura pñt dari decime: qđ ẽ falsum vt p3 .s. imediate. Rñdeo ⁊ dico: q talis tenet̃ de fructib⁹ agri empti ⁊ seminati ex vsura dare decimas. Cui⁹ rõ ẽ: q2 fruct⁹ illi nõ puenerũt ex vsuraria actiõe sed ex dei munere. Scđs casus est: vtrũ de minutis q̃ pueniũt homini: sicut sũt herbe q̃ nascunt̃ in orto hõ teneat̃ decimas dare. Rñdeo ⁊ dico q nõ. Cui⁹ rõ ẽ: q2 ista minuta vel nutritiua q̃si nihil cõputant̃: nisi pp ↄsuetudinẽ patrie ⁊ necessitudinem ecclesie Nã si sit ↄsuetudo patrie ⁊ ecclesia indigẽs h̃ petit de h⁹. modi tenent̃ hoĩes decimas dare: ⁊ si nõ darẽt peccarẽt. Terti⁹ casus ẽ: vtrũ hõ cui fruct⁹ agri subtrahunt̃ p furtũ vel rapinã teneat̃ decimas dare. Rñdeo ⁊ dico: q ille a quo fruct⁹ agri furto vel rapina tollunt̃ nõ tenet̃ ꝺ his dare decimas anteq̃ recupet: nisi forte pp culpã suã vel negligẽtiã dãnũ incurreret: q2 ex h̃ ecclesia dãnificari nõ d3. Cui⁹ rõ ẽ: q2 talia sic ablata i ei⁹ nõ remanẽt ptãte. Quart⁹ casus ẽ: vtrũ emẽs triticũ nõ decimatũ teneat̃ dare decimas. Rñdeo ⁊ dico: q ecclesia põt exigẽ decimas ab emptore: q2 h3 rẽ ecclesie debitã: ⁊ a vẽditore q̃ q̃ntũ ẽ in se ecclesiã defraudauit. vno tñ soluẽte ali⁹ soluere nõ tenet̃. Hec. b. Tho. scđa scđe. q. lxxxvij. arti. ij. i solu. ij. ⁊ iiij. arg. ⁊ Alex. iij. pte sum. q. xxxvj. de decimis: arti. j. in cor. q.

¶ Quãdo decime dari debẽt: vtrũ in pncipio anni vel in fine. CAP. V.

Secũdo circa solutionẽ decimaꝝ ↄsiderãdũ ẽ qñ debeãt dari: vtrũ .s. i pncipio anni solui debeãt vel i fine. Ad cui⁹ euidẽtiã nota q̃ttuor. Primum ẽ: qđ sint decime psonales: ⁊ qđ pdiales. Nã decime psonales sunt q̃ de lucro negociationũ vel mercationũ soluunt̃. Decime vo pdiales sũt q̃ ex cultu tre pcipiũtur. Scđm ẽ: q decime psonales pñt ⁊ debẽt dari in fine anni. Cui⁹ rõ ẽ: q2 decime dñt dari de volũtate ecclesie cũ ecclesie magis expedit. sed magis ecclesie expedit vt decime psonales in fine anni soluant̃. qđ p3: q2 frequẽter contingit q aliqs de sua mercatiõe nõ lucrat̃ in vno die forsitan nisi vnũ denariũ: vel in vna septimana vl mẽse nisi paucos denarios q̃ vix ⁊ cũ parua vtilitate ecclesie decimari possent: ⁊ iõ mercatio nõ est statim vel i pncipio vel i medio decimãda: q2 tũc p minutias soluerent̃: s3 in fine qñ lucris oibus ↄgregatis magnũ cõmodũ poterit ecclesie puenire. Tertiũ est q decime pdiales debẽt statim dari cũ fruct⁹ terre pcipiunt̃. Cuius rõ est: q2 tũc decime sunt soluẽde qñ maxĩe expedit ecclesie. sed magis expedit ecclesie q in pncipio anni decime pdiales soluãtur ⁊c. Quartũ ẽ q ambe decime .s. psonales ⁊ pdiales sunt soluẽde qñ ecclesia vult. vult autẽ ecclesia q decime psonales soluant̃ in fine anni ⁊ decime pdiales i pncipio: q2 tũc magis expediũt ecclesie. ⁊ iõ nulli licet amplius tardare: eo q nulli licet rẽ vltra volũtatẽ sui dñi retinere ⁊ q̃ ↄtrariũ facit peccat. Quintũ est: q solutio decimarũ d3 pcedere solutionẽ cẽsus vel tributi. qđ dupliciter pbe. s. auctoritate ⁊ rõe. p⁹ auctoritate cõcilii generalis sub innocẽtio tertio: de decimis ⁊ pmitijs. Statuimus vt ante exactionẽ tributoꝝ ⁊ censuũ pcedat solutio decimaꝝ. 2⁹ hoc idẽ pbo rõe sic: Quia eadẽ est comparatio cẽsus ad cẽsum ⁊ dominij ad dominiũ. sed decia soluitur sacerdoti vicario dei in signũ generalis celestis ⁊ ppetui seu eternalis dominij. Cẽsus autẽ vel tributũ soluitur dño terreno tpali ⁊ pticulari. vñ cũ dominiũ celeste generale ⁊ eternale pcedat dominiũ terrestre pticulare ⁊ corruptibile: iõ ⁊c. Ubi ↄcludit̃ in paucis verbis: q nõ debet pri⁹ deduci vel solui tributa cẽsus ⁊ preciũ operarioꝝ q̃ soluant̃ decime. imo ecõuerso decime ante oĩa debẽt solui: vt p3 auctoritate ⁊ rõe. Hec. b. Tho. scđa scđe q. lxxxvij. arti. ij. in solu. iij. arg in fine. ⁊ Alex. iij. pte summe. q. xxxvj. de decimis. arti. iij. in cor. q.

¶ Q; ſolis clericis ſunt dãde decime. CA.VI.

T Ertio circa ſolutionẽ decimarꝫ ꝯſiderãdũ ẽ qui
bus debeãt dari. Nã ſolis clericis ſunt dãde de
cime. Hoc autẽ ꝓbo quattuoꝛ rationib⁹.ſ.rõne
ſucceſſionis: adminiſtratiõis: ſuſtẽtatiõis: ſubuẽtionis
vel diſtributiõis. p⁹ dico ꝙ clericis.i. ſacerdotib⁹ dan
de ſunt decime: rõe ſucceſſionis ſic: In veteri teſtamẽto
ſolis filijs leui dabant̃ decime: ergo ꝛc. 2⁹ hoc idẽ ꝓbo ra
tione adminiſtratiõis vel iuriſdictiõis ſic: Illis ſolis de
bent̃ de iure decime ad quos ptinet curã aĩarũ habere ꝛ
ſpũalia miniſtrare. ſed ad ſolos clericos ſacerdotes hoc
ſpectat: ergo ꝛc. 3⁹ hoc idẽ ꝓbo rõne ſuſtẽtatiõis ſic: Mini
ſtrantibus ſpũalia ꝯpetit vict⁹ neceſſaria ꝓuidere. ſed ta
les ſunt ſacerdotes. qð pꝫ qꝛ tales et pꝫ ſuccedũt filijs le
ui qbus iõ dabant̃ decime: qꝛ ꝑtem ĩ ſucceſſionib⁹ cum
alijs tribub⁹ nõ habebãt ſed miniſtri noue legis ab om
nib⁹ negotijs ſecularib⁹ debẽt abſtinere magis ꝙ illi ergo
ꝛc. 4⁹ hoc idẽ ꝓbo rõe ſubuẽtionis vel diſtributiõis:
Lꝫ enĩ clerici ĩ veteri teſtamẽto nõ haberẽt poſſeſſiones
tñ in nouo teſtamẽto habẽt poſſeſſiões etiã patrimonia
les inſup ꝛ oblatiões p viuis ꝛ mortuis recipiũt. Et ideo
ꝗuis ꝓ ſe decimis nõ indigeãt.ſ.ꝓꝑ ſuſtẽtationẽ ſui: de
bẽt tamẽ eis dari vt ex eis ſubueniat pauperibus. ita ꝙ ſa
cerdos q̃ aliũde hꝫ põt ꝛ debet recipe decimas.ſ. vt tanꝗ̃
ꝓcurator in neceſſitates pauꝑꝫ vel vtilitates eccleſie ex
pendẽdas. Nõ autẽ põt recipe in vſus ꝓprios ꝯuerten
dos: vel in malos vſus diſtrahẽdos: imo ſi in ꝓpos vſus
ꝯuertat ꝯmittit ſacrilegiũ. ſi vero ĩ malos vſus expendat
incurrit iudiciũ. Et de illis intelligit̃ illud qð dicit Au
gu. ad bonifaciũ comitẽ: Si ꝓuatim q̃ nobis ſufficiunt
poſſidem⁹: nõ enĩ illa noſtra ſũt: ſed pauperũ quorꝫ ꝓcu
rationẽ quodãmõ gerim⁹: ꝓprietatẽ nobis vſurpatiõe
dãnabili vẽdicam⁹. Dec. b. Tho. ſcða ſcðe. q. lxxxvij. art.
iiij. in coꝛ. q. ꝛ in ſolu. ſ. arg. Et Alex. iij. pte ſum. q. xxxiij. ar
ti. iiij. in coꝛ. q.

¶ Utrũ laici vel clerici teneant̃ da
re decimas. CA.VII.

Q Uarto ꝛ vltio ꝓncipaliter circa ſolutionẽ deci
marũ ꝯſiderandũ ẽ a qbus debẽt decime dari:
vtrũ.ſ. laici vel clerici teneant̃ dare decimas. Ad
cui⁹ euidentiã nota hic octo ꝯcluſiones vel determina
tiones. Prima ẽ: ꝙ laici ꝓprie debẽt dare decimas cle
ricis ꝛ nõ ecõuerſo. qð dupliciter ꝓbo. p⁹ ſimilitudine: qꝛ
ſicut null⁹ laic⁹ abſoluit̃ a ſolutiõe cẽſus ceſaris: ita nec
a ſolutiõe decime q̃ reddit̃ clericis in ſignũ dominij ge
neralis. 2⁹ hoc idẽ ꝓbo ratione ſic: Illi q̃ recipiũt ſpiri
tualia decimas debẽt dare illis a qbus recipiũt. ſed laici
a clericis recipiũt ſpũalia: ergo ꝛc. Scða ꝯcluſio ẽ: ꝙ clerici
inquãtũ clerici nõ debẽt decimas dare. qð dupliciter pro
bo.ſ. auctoritate: ꝛ rõe. p⁹ auctoritate eccleſie: Nã decre
talis paſchaſij pape ſic dicit: Nouũ genus exactiõis ẽ vt
clerici a clericis decimas exigãt. Scðo hoc idẽ ꝓbo ratio
ne: qꝛ ſicut idẽ nõ põt eſſe cã agẽdi ꝛ patiẽdi: ita nec idẽ
põt eſſe cã dãdi ꝛ recipiẽdi. ſed clericis inquãtũ ſunt mi
niſtri altaris ſpũalia populo miniſtrãtes decime a laicis
debent̃. ergo clerici inquantũ clerici decimas eccleſiaſticas
ſoluere nõ tenent̃. Tertia ꝯcluſio eſt: ꝙ lꝫ clerici vt cleri
ci nõ teneant̃ dare decimas. ſicut pꝫ: tñ qbuſdã alijs mo
dis tenent̃ qð dupliciter ꝓbo. p⁹ ratiõe ſic: qꝛ ſicut idem
vno mõ eſt cã patiẽdi: alio vero mõ eſt cã agẽdi: ſic cleri
ci inquãtũ clerici non tenent̃ decimas dare: vt immediate
ſupius ẽ probatũ. tñ aliqbus alijs modis clerici ad ſoluẽ
das decimas ſunt obligati. 2⁹ hoc idem ꝓbo ex canone
cõcilij cabillonẽſis eccleſie vbi dicit̃: Si qd clerici vel ꝑ
ſucceſſionẽ patrimonij vel ꝑ acquiſitionẽ emptionẽ vel
donationẽ obtinuerint vel ꝓprio alio iure poſſideãt te
nent̃ de illis decimas dare. Quarta ꝯcluſio ẽ: ꝙ clerici
aut habẽt ꝑdia ꝓpria aut cõia. Si habẽt ꝑdia ꝓpria.ſ. ꝑ
patrimoniũ ſucceſſionẽ vel ꝑ emptionẽ vel ꝑ donationẽ:
tũc de fructib⁹ illorũ ꝑdiorũ tenent̃ decimas dare parro
chiali eccleſie in cui⁹ parrochia ſunt ꝑdia. Si vero nõ ha
bẽt niſi ꝑdia eccleſie: tũc nõ ſũt ad ſoluẽdas decimas ob
ligati. Rõ autẽ iſtorꝫ duorꝫ ẽ: qꝛ aliud eſt habere aliqd vt
ꝓpriũ ꝛ aliõ habere aliqd vt cõe. Si clerici habẽt aliqd
vt ꝓpriũ tenent̃ dare decimas vbicũq; ſint ꝑdia. Si vero
nõ habẽt niſi ꝑdia eccleſie nõ tenent̃ etiã ſi ſint in termi
nis alteri⁹ parrochie. Quinta ꝯcluſio ẽ: ꝙ religioſi qui
ſunt clerici ſacerdotes curã aĩarũ habẽtes: inquãtũ hui
uſmodi nõ tenent̃ dare decimas. Cui⁹ rõ eſt: quia ſicut
idẽ nõ põt eſſe agẽs ꝛ patiẽs ita nec recipiẽs ꝛ dãs. Re
ligioſi autẽ tales debẽt decimas recipe: ergo nõ tenent̃ da
re. Religioſi vero clerici q̃ curã aĩarũ nõ habẽt licet de
iure cõi teneant̃: tñ de iure ſpãli ꝓꝑ ꝯceſſionẽ eis factã a
ſede apoſtolica nõ tenent̃. Sexta ꝯcluſio ẽ: ꝙ ſicut ĩ ve
teri teſtamẽto de mãdato dei leuite ſũmo ſacerdoti loco
decime ſoluebãt ꝑmitias: ita nũc eadẽ rõe ꝛ clerici tenẽ
tur ſũmo põtifici decimas dare ſi exigeret: qꝛ rõ natura
lis dictat vt ille q̃ habet curã de omĩ multitudinis ſtatu:
de eiꝰ multitudinis ſtatu ꝓuideat̃ vt poſſit exequi ea q̃ ꝑ
tinẽt ad cõem ſalutẽ. Septia ꝯcluſio ẽ: ꝙ decima dat̃
duplici rõe: aut ꝓꝑ ſupplendã ſuã pauꝑtatẽ ſi pauꝑ ẽ: vel
ꝓꝑ pauperũ ꝓcurationẽ q̃ ad ſacerdotẽ ſpectat: aut ꝓꝑ ec
cleſie vtilitatẽ. Octaua ꝯcluſio ẽ: ꝙ nõ ſolũ diuites ſed ẽt
pauꝑ tenet̃ ſacerdoti diuiti decimã dare ꝛ ipſe ſacerdos
tenet̃ eã recipe: nõ tenendã ꝓ ſe ſed et reddendã pauꝑi.
Cui⁹ rõ eſt: qꝛ ipſe ſacerdos tenet̃ de ſua ſuꝑabundãtia
pauꝑes ſuſtẽtare. Dec. b. Tho. ſcða ſcðe. q. lxxxvij. ar. iiij.
in coꝛ. q. ꝛ in ſo. j. ij. ꝛ. iij. arg. Et Alex. iij. pte ſum. q. xxxiij.
arti. vij. de decimis: in coꝛ. q.

¶ Q; prima cauſa delectationis eſt cõnaturalis opatio
ꝛ quare. CAP.I.

D Electatio. Circa delectatõẽ ꝯſiderãda ſunt qn
qꝫ.ſ. eius cã efficacia differẽtia eminẽtia
ſigna. Prio circa delectationẽ ꝯſiderã
da ẽ delectatiõis cã. Nã cã delectationis
eſt quadruplex. pma ẽ ꝯnaturalis opatio.
ſcða ẽ alteri⁹ recta actio. tertia ẽ liberalis bñfactio. quar
ta ẽ admiratio. Pria cã delectatiõis ẽ ꝯnaturalis opa
tio: Nã delectatio ab opatiõe nãli ſenſus vel intellectus
ꝓcedit tãꝗ̃ effect⁹ a ſua cã. qð dupliciter ꝓbo.ſ. auctorita
te: ꝛ rõnibus. Prio auctoritate phi. vij. ꝛ. viij. Ethi. dicẽ
tis: ꝙ delectatio ẽ opatio ꝯnaturalis nõ impedita.i. dele
ctatio opationẽ cõnaturalẽ ꝯſequit̃: ſicut effect⁹ ſuã pro
priã cãm. Qꝫ autẽ opatio ꝯnaturalis ſeu ꝓportionata ſit
delectatiõis cauſa ꝓbo triplici rõe.ſ. rõe adeptiõis boni
cognitiõis adepti. quietatiõis ĩ bono. Prio rõe adeptio
nis boni ſic: Ad delectationẽ requirit̃ adeptio delectati
onis.ſ. boni ꝯueniẽtis. qð pꝫ qꝛ nullus põt delectari niſi
vel ſcḋm appetitũ rectũ vel ſcḋm appetitũ coꝛruptũ. ſed ade
ptio boni ab opatione cauſat̃: vt verbi grã: Habere di
uitias honorẽ vel aliqd huiuſmõi eſt vel vti eis vel poſſe
vti eis ergo opatio ꝯnaturalis ꝛ ꝓportionata ẽ delectatio
nis cã. 2⁹ ꝓbo hoc idẽ rõe cognitiõis adeptiõis boni ſic
Ad hoc ꝙ aliqs in bono adepto vel habito delectet̃ req
ritur cognitio adeptiõis boni. qð pꝫ: qꝛ ſi aliqs bonũ ali
qð adipiſceret̃ ꝛ ignoraret ſe illud bonũ habere: nõ dele
ctaret̃ ex eo ergo ad delectationẽ requirit̃ cognitio adepti
boni. Tertio hoc idẽ ꝓbo rõe quietatiõis in bono: Niſi
enĩ appetit⁹ alicui⁹ quietaret̃ in bono: nũꝗ̃ delectaret̃ ĩ
ipſo. Ad quietationẽ autem in bono ꝑ opationẽ attingi
tur. qð pꝫ ꝑ diffinitionẽ delectatiõis que ẽ talis: Delecta
tio ẽ quies appetit⁹ in re delectãte qua quis ꝑ opationẽ

potitur: Ita q hec tria sunt delectatiōis causa. s. adeptio boni: cognitio adepti boni: et quietatio in adepto bono. Et quia hec tria p opatiōnē causant: ideo opatio cōnaturalis et pportionata ē delectatiōis cā. Opatio vero q nām vel mēsurā opantis excederet nō esset pportionata nec delectatiōis cā: sed magis laboriosa et attedians. Et sm hoc ociū lud' et alia q ad req̄uiē spectāt sunt delectabilia inquātū auferūt tristiciā que ē ex labore. Hec b. Tho. prima scde. q. xxxij. arti. j. arg. cōtra: et in cor. q. et i solu. j. et iij. arg. Et iterū in scrip. sup librū ethicoꝝ. lib. x. c. vi. in fi. cap.

¶ Q, scda causa delectationis est alterius recta operatio: et quare. CAP. II.

Secūda cā delectatiōis est alteri' recta actio: Nā recta opa alioꝝ i nobis delectationē causant. qd dupliciter pbo. s. auctoritate: et rōnibus. Primo auctoritate Johis in scda canonica sic dicētis: Gauisus sum valde: qz inueni de filijs tuis ambulātes in veritate. Scdo hoc idē pbo triplici rōe. s. rōe cognitiōis: osecutionis: dilectiōis boni. Primo rōe cognitōis boni sic: Cognitio vel estimatio boni pprij ē nobis delectatiōis cā: sed p opationes alioꝝ efficit' in nobis aliq cognitio vel estimatio boni pprij: pp qd videm' q hoies delectant' in hoc q ab alijs laudant' et honorant': qz p hoc estimationē accipiūt in semetipsis esse aliquod bonū. Et qz ista estimatio ex testimonio bonoꝝ et sapientū forti' generatur: ideo in laudib' et honorib' pdictoꝝ magis hoies delectant'. 2' hoc idē pbo rōe osecutiōis boni sic: Bū pati vel bonū habere ē delectatiōis cā. sed p opationē alioꝝ ad nos bū patimur et osequimur: g opatiōes illoꝝ q nobis aliqd bonū faciūt nobis sūt delectabiles vel delectationis cā. 3' hoc idē pbo rōe dilectionis amici sic: Dilectio amici ē delectatiōis cā. sed opatiōes alioꝝ si sunt bone estimant': vt ppriū bonū pp virtutē amoris q alteri' bonū estimat suū et p oppositū, s. p odiū qd facit estimare, bonū alteri' sibi ōtrariū: mala opatio inimici efficit' delectabilis seu delectatiōis cā. g ex vnione amoris bona opatio alioꝝ est nobis delectatiōis cā. vn dicit' pma ad Corinth. xiij. q charitas nō gaudet sup iniqtatē: congaudet autē veritati. Oz argui i oppositū sic q opatio nes alioꝝ nō sūt nobis cā delectatiōis sic: Ppriū bonū oiunctū nobis ē cā delectatiōis. sed opatiōes alioꝝ non sūt nobis oiūcte: g rc. Rūdeo et dico: q opatio alteri' pōt ee trib' mōis oiūcta. vno mō p pspectū. s. qn ex actiōe alteri' cognoscim' vel estimam' esse bonū et pz rōe pria. 2' mō p effectū: qn. s. ex actiōe alteri' osequimur bonū: et pz in rōe scda. 3' mō p affectū qn s. ille q bonū operatur p amorē ē vnū nobiscū: vt pz in rōe tertia. Hec beatus Tho. pma scde. q. xxxij. arti. v. arg. otra: et in cor. q. et in solu. s. ij. et i. s arg.

¶ Q, tertia cā delectatiōis est largitio vel bñfactio: et quare. CAP. III.

Tertia cā delectatiōis ē largitio vel bñfactio. Ita dicit phus. ij. politicoꝝ: Largiri et auxiliari amicis aut extraneis ē delectabilissimū. Hoc aūt pbo quattuor rōnib'. s. rōe amoris: imaginatiōis: valoris virtutis. p' rōe amoris sic: Oē qd facimus vel patimur pp amorē vel dilectionē alteri' nobis ē delectabile. s3 benefacere amicis vl' extraneis ex amore eoꝝ pcedit: g rc. 2' hoc idē pbo rōe imaginationis sic: Spes vel imaginatio alicui' boni osequēdi ē delectationis cā. sed p hoc q aliqs bñfacit alteri sperat osequi aliqd bonū sibi ipsi vl' a deo vel ab hoie: g rc. Tertio hoc idē pbo rōe reputationis vel valoris boni abundantis sic: Reputatio boni abundātis i seipso exñtis ē delectationis cā. sed p hoc q aliqs bñfacit al'eri imaginat' bonum aliqd abundāter in se habere. g rc. Et in' signū ē q hoies delectant' in opibus pprijs et i filijs suis qbus bonum ppriū cōicant.

Quarto hoc idē pbo rōe virtutis: Virt' inclināns ad bñfaciendū alteri ē delectationis cā: qz signū generati habitus ē delectabili' opari et dicit phus. ii. Ethico. cā. i. q sunt liberales sua bona alijs delectabiliter tribuūt. Ubi nota: q emissio vel datio dupliciter osiderari pōt. Uno mō inquātū est indicatiua boni pprij et ostēsiua virtut': et vtroq mō datio ē delectabilis. Alio mō inquantū est euacuatiua vel diminutiua et osumptiua boni proprij: et sic ē otristabilis. qd ex hoc pz: qz liberalis delectat' in dādo et pfecerat tēporib' suis et ideo: eo q eius datio moderata ē et discreta quo ad circūstātias oēs: pdigus vo desistit bñfacere: eo q ei' datio ē immoderata. Hec beat' Tho. pma. ii. q. xxxij. arti. vi. arg. otra. in cor. q. et in solu. ii. arg. Req. s. Auaricia.

¶ Q, quarta cā delectatiōis est admiratio: et quare. CAP. IIII.

Quarta cā delectatiōis ē admiratio. Ita dicit phus. j. rhetorice: Admiratio ē delectatiōis cā. hoc aūt pbo triplici rōe. s. ex parte desiderij: ex pte spei: ex pte rei. Prima rō est ex pte desiderij sic. Desideriū est delectatiōis cā: et hoc rōe amoꝝ. et ideo quāto magis crescit desideriū rei amate tāto magis p eius adeptionē delectatio crescit: sed admiratio ē desideriū quoddā sciēdi. qd quidē in hoie ex duob' otingit vel ex hoc q videt cām et ignorat effectū: vel ex hoc q videt effectū et ignorat cām inquātū cognitio cause facultatē cognoscētis excedit. g admiratio ē delectatiōis causa ex desiderio cognoscēdi aliqd cui' cām ignoramus. Scdo hoc idem pbo ratiōe sumpta ex pte spei sic: Spes osequēdi bonū aliqd ē delectatiōis cā: et pz infra Spes. sed admiratio h3 adiunctā spem osequēdi cognitionem ei' qd scire desiderat. g rc. Tertio pbo hoc idē ratione sumpta ex pte obiecti. nā mirabilia sunt delectabilia vel cā delectatiōis rōnib' supra dictis sed rara noua et ignota et alia huiusmōi sunt mirabilia. g delectabilia. p' enī rara tāq mirabilia sunt delectabilia: qd tali rōne pz. Cōferre enī alteri p actū rōnis ē delectabile. sed aliq gaudet in collatiōe eni' rari vel qd raro otingit ad alterū g rc. 2' noua et insolita vel ardua sunt mirabilia: et ideo delectabilia. Et ideo liberari a magnis piculis ē delectabile: qz ē admirabile. vt dicit phus pmo rhetorice. vn magis delectat' hō in his q de nouo inuenit vel addiscit inquātū sibi mirabili' hoc videt'. 3' ignota sūt magis delectabilia p accidēs q cognita: inquātū ipsoꝝ cognitio ex desiderio maiori pcedit. desideriū autē cognoscēdi magis ex pceptione ignorātie excitat'. p se autem bona cognita sunt magis delectabilia: eo q appetitū magis quietant. Hec. b. Tho. pma scde. q. xxxij. arti. viij. et p admiratio sit causa delectatiōis: ar. otra: et in cor. q. et in solu. argumē.

¶ Q, delectatio causat cordis dilatationē: et quare.

Secūdo pncipalit' circa delectationē osiderāda ē delectatiōis efficacia. CA. V. Naz delectatio inter alia quattuor causat. s. cordis dilatationē: sitis augmētationē: rōnis ofortationē: opis perfectionē. Primo delectatio causat cordis dilatationē. qd tripliciter pz. s. ex noie: ex ope: ex auctoritate. p' ex nomine. nā ipsa delectatio ex dilatatiōe nomē accipit sicut leticia qsi laticia noiat' ab effectu. 2' hoc idē pz ex ope. nam ex delectatiōe sequit' vel causat' dilatatio inquātū in scipso aliqd ampliat' et qsi capaci' reddit': vel ad ampli' continendū vel ad ampli' cognoscēdū vel ad ampli' pficiendū. p' p delectationē dilatat' vel ampliat' intellect' vt de delectabili pfectior cognitio habeat'. scdo p delectatiōe ampliat' affect' vt ampli' delectabile interi' cōtineat' et ei ampli' oiungat'. tertio p delectationē ampliat' vtriusq virt'. s. intellect' et affect' vel appetit' vt pfecte delectabili fruat' et i ipso imobili' quiecet' cū delectatio sit finis

desiderij. Tertio hoc idē ꝓbo auctoritate Isa.lx. sic dicē
tis: Tūc videbis ⁊ affluēs ⁊ mirabit̃ ⁊ dilatabit̃ cor tuū.
In q̄ auctoritate tangunt̃ tria ꝑdicta vt pȝ Req. expositi
onē hui⁹.ā. Bitrudo. Dec. b. Tho. pma scd'e. q. xxxiij. art.
j. arg. ōtra ⁊ in cor. q. ⁊ in solu. triū argumētoꝝ.

¶ Qꝫ delectatio scd'o causat suipsius augmentationē: ⁊ quomodo. CA. VI.

f Ecūdo delectatio causat suipsi⁹ sitim vl' augmē
tationē. Ubi nota: ꝙ delectatio vel habet̃ ꝑfecte
vel impfecte. Pͥo enī cū delectatio habet̃ ꝑ
fecte ⁊ ex pte rei que delectat: ⁊ ex pte eius q̄ delectatur:
tūc talis delectatio omnimodā quietē habet: ⁊ cessat mo
tus desiderij tendētis in nō habitū. Et de tali delectatio
ne dicit̃ Joh. iiij. Qui autē biberit ex aqua quā dabo
ei nō sitiet in eternū. Ubi Aug. rōem hui⁹ reddit dicēs:
Nā q̄uo sitiēt q̄ inebriant̃ ab vbertate dom⁹ dei: sȝ fiet i
eo fons ⁊c. Chrys. q. o. Sicut q̄ fontē habet intra se posi
tū nequaq̄ꝫ siti afficiet̃: ita q̄ biberit aquā quā ego dabo
ei nō sitiet in eternū. Scd'o vero cū delectatio habetur
impfecte: nō quietat sȝ ꝓuocat ⁊ augmētat suipsi⁹ desi
deriū. Nā eadē res vel vnū ⁊ idē bonū ⁊ quietat appeti
tum inquātū habet̃: ⁊ ꝓuocat suipsi⁹ desideriū inquan
tū impfecte habet̃. Sic delectatio inquantū habet̃ quie
tat appetitū: inquātū vero impfecte habet̃ sui prouocat
appetitū. Habet̃ autē delectatio aliq̄ impfecte duobus
modis. s. vel ex pte eius qd' delectat: vel ex pte eius q̄ dele
ctat̃. pͥ⁹ ex pte eius qd' delectat: eo ꝙ res q̄ delectat nō si
mul sed successiue habet̃. Et tunc dū aliq̄s delectat̃ in eo
qd' hȝ desiderat potiri vel delectari in eo qd' nō habet et
qd' habendū restat. sicut q̄ audit vnā partē versus deside
rat aliā partē versus audire: vt dicit Aug. iij. ōfessionū.
Et hoc mō oīs delectatio corpalis facit suipsi⁹ sitim: eo
ꝙ impfecte. i. nō simul tota sed successiue ⁊ in pte habet̃:
fm illud Joh. iiij. Qui biberit ex hac aq̄ sitiet iterū. per
quā aquā vt dicit Aug. ibidē: signat̃ delectatio corpalis
ita ꝙ oīs delectatio corpalis dupliciē pōt ōsiderari: vel
inquantū habet̃ successiue: vel inquātū habet̃ cōtinue.
pͥ⁹ inquantū habet̃ successiue: ⁊ sic ꝓuocat sitim vel ap
petitū: vt pȝ. scd'o inquātū delectatio corpalis habet̃ con
tinue ⁊ immoderate: ⁊ tūc qꝛ nīm ledit ꝓp ōtinuitatē et
supfluitatē sui generat vel ꝓuocat fastidiū: sicut stoma
cho pleno existe cibo ē fastidiosa memoria cibi. Scd'o
delectatio habet̃ impfecte ex pte eius q̄ delectatur: sicut
oīs delectatio spūalis qualis ē in ōtēplatiōe vel cogniti
one dei in mūdo isto. q̄ quidē delectatio nō pōt esse ex
cessiua nec lesiua: qꝛ naturā mētis reficit ⁊ nō soluit vel
ledit vt corpalis: nec quātū est de se ē laboriosa: sed solū
ꝑ accidēs rōe potētie sensitiue: inquātū opatiōi vite cō
templatiue opationes aliq̄ virtutū corpaliū adiungunt̃
que ꝑ assiduitatē opandi lassant̃ ⁊ debilitant̃. Est tñ de
lectatio spūalis q̄ in dei cognitiōe ōsistit impfecta ex ꝑ
te nostra in mūdo isto. vñ sicut aliq̄s rē aliquā impfecte
cognoscēs ⁊ hic desiderat eā ꝑfecte cognoscere ⁊ habere:
ita in mūdo isto ꝑcipiētes aliq̄d de diuina cognitiōe de
lectant̃. Et ipa delectatio diuine cognitiōis i hac vita ha
bita impfecte excitat sitim vel desideriū ꝑfecte cognitio
nis q̄lis erit in patria. Et ꝑ hūc modū pōt intelligi vbum
q Eccl. xxiiij. Qui edūt me adhuc esuriēt ⁊ q̄ bibūt me ad
huc sitiēt. qd' exponit̃ duob⁹ modis. pͥ⁹ sic: Qui bibunt
me. i. q̄ me in pñti vita cognoscūt adhuc sitiēt: qꝛ quāto
magis scit hō tanto magis desiderat scire quousq; facie
ad faciē deū videat. 2⁹ mō exponit̃ sic: Qui edunt me sa
cramētaliter: adhuc esuriēt māducare spūaliter. Et dicit̃
christ⁹ sacramētaliter māducari i altari: ⁊ spūaliter fide.
Aug. Ut q̄d paras ventrē: crede ⁊ māducasti. ⁊ sic edere
⁊ bibere nō satiat sed magis famē excitat. Dec. b. Tho. ꝑ
ma. ij. q. xxxiij. arti. ij. ar. cōtra: in cor. q.

¶ Qꝫ delectatio causat rōis coadiuationē: ⁊ que. CA. VII.

t Ertio delectatō causat rōis coadiuuationē. Ubi
nota: ꝙ delectationū quedā sunt ꝓpe: quedā ex
tranee vel cōes. Pͥe delectatiōes. s. ꝓpe sunt
que ōueniūt bonū inquātuȝ est hō q̄ ōsistūt in rōcinādo
vl' ōtēplādo: ⁊ tales adiuuāt rōeȝ. qd' tali rōe ondo: Attē
tio adiuuat rōem qd' pȝ: qꝛ quāto attētius opamur tāto
ꝑfecti⁹ ⁊ rōnabili⁹ opamur. sed illud in quo delectamur
attētius opamur: g̃ ⁊c. Scd'o delectatiōes sunt extra
nee vel cōes qꝛ nō ōueniūt bonū inquātū est hō. sed in
quātū hȝ aliqd' cōe cū bestijs quales sunt delectatiōes ci
borū ⁊ venereoꝝ: ⁊ tales vsum rōis impediūt ⁊ ꝑuertunt
triplici rōe. s. attētionis: oppositiōis: trāsmutatiōis. pͥ⁹
rōe attētionis: qꝛ cū aliq̄s vni rei delectabili fortit̃ inten
dit: circa alia delectabilia debilitat̃: vel ab eis intētio to
taliter reuocat̃. vñ delectatiōes corpales hoc mō vsuȝ ra
tionis vel debilitāt: vel excecāt intētionē animi a spūali
bus abstrahēdo corpalib⁹ intēdendo. 2⁹ hoc idē probo
rōne oppositiōis sic: Unū cōtrariū corrūpit vel excludit
aliud. sed delectatiōes corpales ⁊ ꝑcipue veneree cū sunt
vehemētes sunt ōtra ordinē rōnis: g̃ tales rōnis ꝑfectio
nē ⁊ prudētie estimationē corrūpunt: vt dicit phūs. viij.
Ethico. 3⁹ hoc idē ꝓbo rōne trāsmutatiōis sic: Ad dele
ctationes corpales sequit̃ quedā transmutatio corpalis.
ex trāsmutatiōe autē corpali appetit⁹ afficit̃ ⁊ iudiciū ra
tionis ligat̃ ꝑturbat̃ ⁊ impedit̃: vt pȝ i vinolētis ⁊ ebrijs
qui iudiciū rōis habēt ligatū ⁊ impeditū: g̃ ⁊c. vbi. s. art.
iij. arg. cōtra: ⁊ in cor. q.

¶ Qꝫ delectatio vel impedit operationē intellect⁹ vel perficit. CAP. VIII.

q Uarto delectatio causat opationis ꝑfectionē.
Ubi nota ꝙ delectatio extranea. s. corpalis im
pedit opationē intellect⁹: ⁊ hoc dupliciē. Pri
mo ex distractōe. intētiōis qꝛ ad ea de q̄bus delectamur
magis intēti sum⁹. Et dū vni vehemēter intēdim⁹ neces
se est ꝙ alio intētio retrahat̃. Scd'o ex oppositione dele
ctatiōis. Nā vna ōtraria delectatio impedit aliā ōtrariā
sicut delectatio sensus ōtraria rōi impedit estimationē
prudētie magis q̄ꝫ estimationē speculatiui intellect⁹: vt
dicit. b. Tho. pma scd'e. q. iiij. arti. i. in solu. iij. arg. Delecta
tio vero ꝓpa ōcomitās opationē intellect⁹ non impedit
ipam sed magis eā adiuuat ⁊ cōfortat ⁊ ꝑficit. Perficit
autē delectatio opationē duob⁹ modis. Uno mō ꝑ mo
dū finis: put delectatio ē quidā finis supueniēs opatio
ni inquātū sup hoc bonū qd' est opatio supuenit hoc bo
num delectatio q̄ importat quietationē appetitus in bo
no ꝑsupposito. Alio mō ꝑ modū agētis in sua actione ad
ipam vehemētius intēdit: ⁊ eā ꝓp delectationē diligēti⁹
opatur: ⁊ in opatione ꝑseuerātius imorat̃. vñ phūs. x. ethi
co. dicit: ꝙ delectatio ꝑficit opationē sicut pulcritudo iu
uentutē. Sicut enī pulcritudo nō ē de essentia iuuētutis
sed ē quedā forma siue quedā ꝑfectio supueniēs iuuētu
ti: sic delectatio nō est forma vel quedā ꝑfectio intrās es
sentiā opatiōis: sed ōsequit̃ bonā dispōēm causaꝝ opa
tionū. s. obiecti sensibilis vel intelligibilis: ⁊ operātis per
sensum vel intellectū in bona dispōe existētiū. Sȝ for
te argues ꝙ exemplū de iuuētute ⁊ pulcritudie nō ē ōue
niēs: eo ꝙ multi sūt iuuenes sine pulcritudie ⁊ idō pulcri
tudo nō ē perfectio iuuētutis: nec ꝑ ōñs delectatio perfe
ctio opatōis. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ exēplū de iuuētute ⁊ pul
critudie in hͦ ē ōueniēs ꝙ sicut pulcritudo ē q̄dā flos iu
uentutē faciēs magis appetibilē: sic delectatio ē q̄dā sup
floritio opatiōis opationē magis delectabilē ⁊ firmam
reddēs. vñ delectatio dr̃ opationē ꝑficere inquantū ope
rās i opatiōe ꝓp delectationē firmat̃: ⁊ ꝓp delectationis
dulcedinē assidu⁹ fit i illa. Sȝ forte q̄res q̄ꝫdiu delecta

tio ĩ opatiõe durare posset? Rñdeo ⁊ dico: ꝙ tãdiu ĩ opatiõe delectatio erit q̃diu ex vna pte obiectũ sensibile vel intelligibile: ⁊ ex alia pte opans vł discernẽs p sensũ vel intellectũ ĩ bona vel debita dispõe erũt. Cui⁹ rõ ẽ: qꝛ q̃diu ĩ act iuo vł passiuo manet adiuuicẽ eadẽ dispõ vł habitudo: manet idẽ effect⁹. vñ si bona dispõ potẽtie cognitiue ⁊ obiecti cogniti ẽ cã delectatiõis vt pꝫ bona dispositiõe manẽte necesse ẽ delectationẽ durare. Nõ aũt põt aliq̃ delectatio corpalis vel mẽtalis eẽ ɔtinua ĩ hac vita. qd ostĩdo p rõem. Et pmo ĩ delectatõe corpali sic: Ad opationẽ ɔsequit delectatio. sꝫ oĩa q̃ hñt corpa passibilia nõ pñt ɔtinue opari: eo ꝙ eoꝝ corpa a sua dispõe mutant̃ ḡ a sua opatiõe: ⁊ p ɔñs a sua delectatõe corpali. Et qꝛ opationi potẽtie intellectiue adiũgit vsus viriũ sensitiuaꝝ. Et qꝛ talis vsus vel opatio p organa corpea exercet: iõ fatigat. vñ nõ põt eẽ ɔtinu⁹. Et iõ ex quo opatio potẽtie sensitiue ⁊ intellectiue nõ põt esse ɔtinua: necꝫ etiã delectatio q̃ per opationẽ sequit põt esse ɔtinua. Dec Ph̃us. x. Ethico. ca. v. Sẽsus autẽ oĩs ⁊c̃. ⁊ infra capitulũ: ibi Delectatio nõ sicut habitꝰ q̃ essentialr̃ inest. sꝫ vt superueniẽs q̃dã finis sicut iuuenib⁹ pulcritudo q̃ ad primu. Et ibidẽ infra. Qualit̃ igit̃ null⁹ ɔtinue delectat̃ quo ad scd̃m Et. b. Tho. ĩ scrip. qd fecit sup librũ ethicoꝝ ibidẽ. Et prima scd̃e. q. xxxiij. arti. iiij. ar. ɔtra: ⁊ in coꝛ. q. vbi subiũgit: Qꝛ he due cause. s. efficiẽs ⁊ finalis sibi inuicẽ sunt cause vt dicit ph̃us. ij. Ethico. Et iõ opatio ẽ cã delectatiõis p modũ cause efficiẽtis. delectatio ṽo pficit opationẽ per modũ finis inq̃ntũ operãs pp̃ delectationẽ in ope firmat̃ ⁊ pseuerat: ibidẽ in solu. iij. arg.

Qꝫ aliq̃ delectatio ẽ mala: ⁊ quare. CA. IX.

Ertio pͥncipalit̃ circa delectationẽ ɔsiderãda est
t delectatiõis differẽtia. Nã circa delectationes
quadruplex dr̃ia inuenit̃. Est eñi aliq̃ delectatio mala aliq̃ bona aliq̃ optĩa aliq̃ regula vł mẽsura. Primo dico: ꝙ ẽ aliq̃ delectatio mala ɔtra opinionẽ epicuroꝝ qui posuerũt oẽs delectatiões etiã corpales esse bonas. Qꝫ aũt sit aliq̃ delectatio mala q̃druplicit̃ pbo. P⁹ ex pte virtuosi sic: Illud qd virtuosus fugit ⁊ detestat̃ ẽ malũ. sꝫ ṽtuosus. s. tpatus delectatiões inordinatas tãq̃ malas vitat ⁊ detestat̃: vt pꝫ infra Tpantia: ḡ ⁊c̃. 2⁹ hoc idẽ pbo ex pte iudicij sic: Illõ qd impedit iudiciũ rõis ẽ malũ. sꝫ delectatiões ciboꝝ ⁊ venereoꝝ impediũt iudiciũ rõis: eo ꝙ puertũt estimationẽ prudẽtie: ḡ ⁊c̃. Tertio hoc idẽ pbo ex pte desiderij sic: Illud cui⁹ desideriũ facit malũ ẽ malũ. sꝫ desideriũ delectationũ ciboꝝ ⁊ venereoꝝ facit aliquos malos: sic intẽpatos q̃ delectationes carnales psequunt̃ vt sunt Et blãdos q̃ ad alios delectandũ p loquunt̃ dulcia ḡ ⁊c̃. 4⁹ hoc idẽ pbo auctoritate Prouer. ij. Letant̃ cũ malefecerint ⁊ exultãt in reb⁹ pessimis. In quo ṽbo tãgunt̃ duo aggrauãtia oẽ pctm̃. s. impenitẽtia: ⁊ malicia. P⁹ tãgit impenitẽtiã: iõ dicit Letãt̃ cũ malefecerit. Letant̃. s. gaudẽdo interi⁹ cũ malefecerit ecce impenitẽtia nã penitẽtia ẽ dolor post pctm̃ cõmissum: ⁊ p oppositum letari de pctõ ɔmisso ẽ impenitẽtia: Amos. vi. Letamini in nihilo ⁊ in pctis. Scd̃m aggrauãs pctm̃ ẽ malicia. vñ subdit Et exultãt exteri⁹ de peccato gaudiũ exprimẽdo p risũ ⁊ plausum. ⁊ hoc signat̃: ibi In rebus pessimis. qd est pure malicie. Si eñi malũ dolorẽ dꝫ inducẽ: gaudere de pessimis est sũme malignitatis Eccl. xxvij. Risus coꝝ in delicijs pctĩ. ⁊ hoc est pessimũ: qꝛ vt dicit Chrys. sup Math. Nõ dolere qꝛ peccaueris magis offendit deũ q̃ꝫ ꝙ añ peccauerĩ. Et glo. sup illo ṽbo Prouer. ij. Letant̃ cũ malefecerit. sic ait: Si eñi ad q̃s tendũt penas aspicerẽt: gressus cohiberẽt: moxꝫ leticiã salubri fletu castigarẽt. Patꝫ igit̃ his quattuoꝛ modis: ꝙ aliq̃ ẽ delectatio mala: vt dicit. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xlix. de delectatione arti. iij. q. j. in trib⁹ arg. ɔtrarijs. Et pma scd̃e. q. xxxiiij. arti. j. ⁊ ij.

Qꝫ aliqua delectatio ẽ bona: ⁊ quare. CAP. X.

Ecũdo dico: ꝙ est aliq̃ delectatio bona ɔtra opi
s nionẽ stoicoꝝ q̃ posuerũt ⁊ dixerũt oẽs delecta
tiões esse malas sequẽtes opiniones ph̃oꝝ antiquoꝝ q̃ nõ discernebãt int̃ sensũ ⁊ ĩtellectũ: vt dicit ph̃s. j. de aĩa. Et opinio hec ꝙ sit falsa pbo dupl̃r: pmo pbãdo oppositũ scd̃o ɔfirmãdo ppositũ. Primo appbãdo oppositũ. ⁊ hoc duplici rõe. Pria ẽ talis: Null⁹ põt sine delectatione viuẽ. si ḡ oĩs delectatio esset mala: sequeret̃ ꝙ oĩs vita esset mala. ɔñs ẽ fl̃m. s. ꝙ oĩs vita sit mala: ḡ ⁊ antecedẽs. s. ꝙ oĩs delectatio sit mala. Scd̃a rõ est talis: In opationib⁹ ⁊ passionib⁹ hũanis magis mouẽt exẽpla q̃ verba. Et iõ cũ tales delectatiões tãq̃ malas detestent̃ ⁊ facto imitent̃: coꝝ doctrina omitti ⁊ ɔtẽni dꝫ. Scd̃o ꝙ delectatio aliq̃ sit bona ostĩdo ɔfirmãdo ppositũ. ⁊ hoc tribus modis. s. rõe: arte: ⁊ auctoritate. P⁹ rõe sic: Id qd eligit ⁊ psequit̃ virtuosus ẽ bonũ. sꝫ ṽtuosus aliq̃s delectatiões. s. illas q̃ sũt ordinate: ⁊ sm̃ rõem eligit ⁊ psequit̃. ḡ ⁊c̃. 2⁹ hoc idẽ pbo ex arte sic: Ars ẽ factiua boni sꝫ aliqua ars ẽ factiua delectatiõis. s. pulmẽtaria ⁊ pigmentaria: vt dicit̃. vij. ethico. ḡ ẽ aliq̃ delectatio bona. 3⁹ hoc idẽ pbo auctoritate psal. dicẽtis Delectare ĩ dño ⁊c̃. sed delectatio veri boni sẽp ẽ bona ḡ ⁊c̃. Dec. b. Tho. prima scd̃e. q. xxxiiij. arti. j. ⁊ ij.

Qꝫ bonitas vł prauitas delectatiõis ex trib⁹ cognoscit̃. CAP. XI.

D maiorẽ tñ euidẽtiã pdictoꝝ est sciendũ: ꝙ de
a lectatio dupliciť ɔsiderari põt. Uno mõ inquã
tum delectatio: ⁊ sic omnis delectatio ratiõe entitatis ⁊ nature sue est bona. Alio modo inquantũ ẽ delectatio talis: ⁊ sic aliqua delectatio ẽ bona ⁊ aliqua mala. qd quidẽ ex trib⁹ ptibus cognosci potest. s. ex pte rationis quietationis: opationis. Primo potest cognosci q̃ delectatio sit bona vł mala ex pte rõis: qꝛ si bonũ in quo quis delectat̃ cõuenit rõni ẽ delectatio bona. si vero discordet a rõe ẽ delectatio mala: vt verbi grã Sicut ĩ nãlibus aliq̃d dicit̃ naturale ex eo ꝙ ɔuenit nature: aliq̃d vero dicit̃ innaturale ex eo ꝙ a nã discordet. Sic in moralib⁹ aliqua delectatio dicit̃ bona vel mala put conuenit rõni vel discordat a rõne. Scd̃o delectatio an sit bona vel mala põt cognosci ex pte q̃etatiõis. nã delectatio est quietatio appetit⁹ ĩ bono. Et iõ sic in nãlib⁹ q̃dã q̃es est nãlis q̃ ẽ in eo ꝙ ɔuenit nãe vt cũ graue q̃escit deorsuꝫ ⁊ q̃dam q̃es ẽ innãlis: sicut cuꝫ graue q̃escit sursum: itaꝫ in moralib⁹ ẽ q̃dã delectatio bona sm̃ ꝙ appetit⁹ supioꝛ vł inferioꝛ q̃escit ĩ eo qd ɔuenit rõi. ⁊ q̃dã delectatio ẽ mala sm̃ ꝙ appetit⁹ supioꝛ vel inferioꝛ q̃escit ĩ eo qd discordat a rõe ⁊ a dei lege. Tertio ꝙ delectatio aliq̃ sit bona vel mala põt cognosci ex pte opationis sic: Delectatio ex opatione causat̃. Et iõ vt dicit̃. x. Ethico. sicut opatiões differũt bonitate ⁊ malicia ita etiã delectatiões. vñ sm̃ hoc dr̃ esse delectatio bona q̃ ex bona opatiõe pcedit ⁊ dicit̃ eẽ mala q̃ ex mala opatiõe pcedit. Dec. b. Tho. iiij. scri. sen. dist. xlix. de delectatione: arti. iiij. q. j. in coꝛ. q. in fine. Et iteꝝ pma. ij. q. xxxiiij. arti. j. in coꝛ. q.

Qꝛ aliq̃ delectatio ẽ optima ⁊ que. CA. XII.

Ertio dico: ꝙ ẽ aliq̃ delectatio optĩa. Ubi nota
t duo. Primũ ẽ ꝙ delectatio nõ ẽ optĩa simpliciť
eo ꝙ nõ ẽ vltim⁹ finis. sed est optĩa sm̃ q̃d: puta ꝙ int̃ oĩa bona hũana delectatio ẽ optĩa. Scd̃m ẽ: ꝙ proprie loquẽdo delectatio aliq̃ nõ ẽ optĩa sꝫ ẽ aliq̃d optimi. s. felicitas q̃ delectationẽ includit vt dicit ph̃o. x. ethico.

His pmissis dico ꝙ aliqua delectatio. s. felicitatis est optima qd pbo triplici rõne. s. rõne opationis quietationis: impmixtionis. Primo ratiõe opationis sic: De

lectatio opatõem ꝯsequit̃. vñ cũ aliqua opatõ in genere bonoꝝ hũanoꝝ sit optima. s. felicitatis: ꝛ ipa habeat delectatõem annexã: delectatio felicitatẽ ꝯsequẽs erit optia. Ubi nota: ꝙ felicitas ꝛ delectatio de felicitate nõ sũt cõsideranda q̃i duo bõa: sꝫ q̃i vnũ bonũ. vñ sicut ex pfectõe et pfectibili fit vna pfecta res: ita ex delectatiõe ꝛ opatiõe fit vna opatio pfecta q̃ est felicitas cũ delectatio sit opatõis perfectio. Scdo ꝙ delectatio felicitatis in genere bonoꝝ hũanoꝝ sit optia pbo rõe q̃etatõis sic: quietatio i optimo ẽ optia. sꝫ delectatio felicitatis ẽ pfecta q̃es volũtatis beati in optio. s. in visiõe dei vel in deo viso: g̃ talis delectatio ẽ optima in genere oĩm bonoꝝ hũanoꝝ: vel ẽ delectatio optimi sicut ptꝫ. Tertio ꝙ delectatio felicitatis sit optia vel optimi pbo rõne impermixtiõis sic: Illa delectatio q̃ est absq̧ permixtiõe alicui⁹ mali ꝛ q̃ hꝫ plenitudinẽ oĩs boni ẽ optia. sꝫ delectatio q̃ ex visione diuine eẽntie sequit̃ ẽ h⁹mõi: g̃ delectatio talis est optima. vñ in psal. Adimplebis me leticia cũ vultu tuo delectatõẽs in dextera tua vsq̧ in finẽ. Ubi Aug. sic ait: Adimplebis me leticia cũ vultu tuo vt nõ vltra querã aliud cũ faciẽ ad faciẽ videbo te. Et Alber. super illo v̈bo sic ait: Non .n. dicit iplebis sꝫ adimplebis: qꝛ õ infinito bono adijciet eo ꝙ mẽsurã bonã ꝛ cõfertã ꝛ coagitatã ꝛ supefluentem dabit: vt ptꝫ infra Mẽsura. Dec. b. Tho. iiij. scri. sen. dist. xlix. de delectatõe: arg. iiij. q. iij. in cor. q. Re. ã. Beatitudo. Qꝫ ãt delectatio sit aliqõ optimũ pbo tripl'r. s. singulari signo: generali dicto: finali bono. p⁹ hoc pbo singulari signo: qꝛ. s. appetit⁹ oĩm ꝛ conat⁹ ẽ ad delectatiõeꝫ hñdã. vñ per hoc ꝙ oĩa appetũt ꝛ querũt delectatõeꝫ est qõdã signũ ꝙ aliqual'r delectatio sit optimũ. Ex quo talẽ rõem formo: Illud qõ oẽs appetũt ꝛ cũ cui⁹ cõtrario nihil ẽ eligibile: videt̃ eẽ q̃d optimũ. sꝫ oẽs ꝛ pueri ꝛ bestie ꝛ oẽs sapiẽtes ꝛ insipiẽtes delectatõem appetũt: nec aliquid eẽt bonũ eligibile si eẽt triste: g̃ delectatio est q̃d optimũ. 2⁹ hoc idẽ pbo generali dicto sic: Cõis fama q̃ s. apud multos pplos diuulgat̃ falsa eẽ nõ põt. sꝫ cõis fama ẽ ꝙ oẽs appetũt ꝛ querunt delectatõem tanq̃ aliqõ optimũ: g̃ ꝛc̃. Dec. phs. li. vij. ethi. ca. xiij. ibi Et pseq̃ aũt oĩa ꝛ bestias ꝛ hoĩes delectatõeꝫ tanq̃ optimũ ꝛc̃. Et. b. tho. in scri. ibidẽ: lectõe nona: in medio: ibi Et psequi aũt oĩa q̃i querere oĩa delectatõeꝫ. 3⁹ hoc idẽ pbo finali vel virtuali ꝛ sublimi facto sic: Illud qõ dicit vel facit quietatõem appetit⁹ est aliqõ optimũ. sꝫ delectatio ẽ h⁹mõi. qõ ptꝫ: qꝛ querere q̃re aliq̃s velit delectari: est idẽ qõ q̃rere quare aliq̃s velit appetitũ suũ q̃etari. qõ idẽ ẽ ac si quereret̃ quare aliq̃s velit finẽ voluntatis consequi. Ubi nota ꝙ differt opatio a delectatõe: qꝛ opatio nõ importat de suo noĩe rõem finis vel quietatõem in fine. ꝛ inde est ꝙ magis querim⁹ ppter q̃d opari vis q̃ ppter q̃d vis delectari. Dec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xlix. de delectatiõe: arti. iiij. q. iij. in solu. iij. argu.

Qꝫ ad beatitudinẽ requirunt̃ tria. CA.XIII.

Ad maiorẽ tñ euidẽtiã pdictoꝝ ẽ sciẽdũ ꝙ ad beatitudinẽ requirunt̃ tria. s. visio dei: tentio: delectatio. p⁹ ad beatitudinẽ requirit̃ visio dei q̃ est pfecta cognitio dei ñidẽs ꝛ succedẽs impfecte cognitõi s. fidei. 2⁹ req̃rit̃ cõphẽsio vel tẽtio dei q̃ importat p̄ñtiã dei correspõdẽs beatitudini spei. 3⁹ requirit̃ fruitio vel delectatio q̃ importat q̃etatõem amãtis in amato consequẽs dilectõem dei. Sꝫ forte q̃res: q̃d ẽ in beatitudĩe nobili⁹ vl' principali⁹ an delectatio de visiõe dei: an visio dei. Rñdeo ꝛ dico ꝙ istã qõnẽ mouet phus in. x. ethi. ꝛ eã insolutã dimittit. Sꝫ si q̃s diligẽter ꝯsideraret: ex necessitate opꝫ ꝙ ipa opatio intellectus q̃ est visio sit p̄ncipalior ꝛ potior delectatiõe. qõ pbo duplici rõne. s. rõne causalitatis ꝛ affectõis. p⁹ rõne causalitatis sic: Cã nobilior est effectu. sꝫ visio dei est cã delectatõis q̃ habet̃ õ visione dei vel de deo viso: g̃ ꝛc̃. 2⁹ rõe affectõis sic: Illud qõ principal'r affectat̃ ꝛ querit̃ est nobilius illo qõ querit̃ cõcomitãter vel ꝯsequẽter: sꝫ in beatitudĩe visio dei p̄ncipal'r querit̃. delectatio aũt querit̃ vt cõcomitãs visionẽ dei: ꝛ ꝯfirmo hoc idẽ tertia rõe sic: Delectatio est quies appetit⁹ in re delectãte q̃ q̃s p opatõeꝫ potit̃. nõ ãt aliq̃s appetit q̃etẽ in aliq⁹ nisi inquãtũ estimat sibi illõ cõueniens. ꝛ iõ ipa opatio que delectat sicut qõdã cõueniens: ꝛ p̄cipue visio dei videt̃ p prius appetibilis q̃ delectatio. Dec. b. Tho. p̄ma scdẽ. q. xxxiiij. arti. j. arg. 3. ꝛ in cor. q. ꝛ iterũ in scrip. supra li. ethi. x. ca. vj. ibi Sensus autẽ oẽs: in fine ca.

Qꝫ delectatio ẽ mẽsura vel regula boni ꝛ mali moralis. CA.XIIII.

Quarto dico ꝙ delectatio ẽ mensura vel regula boni ꝛ mali moralis. vñ sicut in artificialib⁹ finis architectorice artis est ille ad quẽ respiciũt sicut ad quandã mensurã vel regulã oĩa. s. que sub illa arte cõtinent̃: vt verbigrã Sicut frenefactiua. i. ars q̃ facit frena accipit regulã ab arte equitandi: qꝛ ille q̃ dꝫ eq̃tare dat regulã frenefactori ꝛ p̄cipit ei qual'r frenũ faciat. ꝛ similiter ars eq̃tãdi accipit regulã ab arte militãdi. ꝛ idẽ est in omnib⁹ artificialib⁹ in quibus artes inferiores accipiunt regulã a suis supiorib⁹: Ita etiam in moralib⁹ delectatio bona vel mala est regula ad quã aspiciendo de bonitate vel malicia alterius iudiciũ sumimus. qõ pbo ex quattuor. s. ex pte virtutis: opis: quietis: finis. Prio ex pte virtutis: qꝛ signuꝫ generati habitus boni vel mali accipit̃ ex delectatõe vel tristicia que supuenit opatiõibus. qõ tripliciter pbo. s. p opandi modũ: exemplũ: ꝛ documentũ. p⁹ p opandi moduꝫ: quia ante virtutẽ facit homo sibi violentiã quandã ad opandum actus virtutum ꝛ ideo tales opationes aliquam tristiciam admixtã habent. sed post habituꝫ virtutis iam generatũ huiusmodi operationes delectabiliter fiunt. Cuius rõ est: quia habitus. i. virtus inest p modum cuiusdã nature. ex hoc autem est aliquid delectabile ꝙ cõuenit alicui s̄m naturã. 2⁹ hoc idem pbo p signum. Nam signum generati habitus est delectabiliter operari. 3⁹ hoc idem probo p exemplum: quia ille est temperatus qui in hoc gaudet ꝙ recedit a voluptatibus corporalibus. ꝛ ille est intemperatus qui in hoc tristatur: quia operatur id quod suo habitui est contrariũ. Et similiter ille est fortis qui sustinet pericula delectabiliter vel ad minus sine tristicia. specialiter enim in actu fortitudinis sufficit non tristari: vt patꝫ infra Fortitudo: ꝛ ille est timidus qui sustinet pericula cũ tristicia. Quarto hoc idem probo per documentũ. Oportet eñi eum qui ad virtutẽ tendit statim a iuuentute aliqualiter manuduci vt de quibus opꝫ gaudeat ꝛ tristetur. Et ideo instructores iuuenũ cum benefaciũt applaudant eis. cum autẽ male agunt increpant eos. Causa autem omniũ istorum est: quia omnis virtus moralis est circa voluptates ꝛ tristicias hoc modo. s. ꝙ principalis finis omniũ virtutũ moraliũ est delectatio vel tristicia. hoc. n. in omni virtute morali requirit̃: vt aliquis delectet̃ ꝛ tristet̃ in quib⁹ oportet. Scdo hoc idem pbo ex pte opis. qõ sic ptꝫ: Nam virtus moralis ordinat̃ ad bene opandum. sed ad hoc requiritur delectatio vel tristicia. nõ. n. parũ ptinet ad opatiões ꝙ aliq̃s bene vel male gaudeat vel tristet̃: qꝛ si gaudet vel delectat̃ õ bonis bñ opabit̃. si aũt delectat̃ õ mal' male opabit̃. hec phs ethi. li. ij. ca. iij. Signũ aũt opꝫ facere ꝛc̃. ꝛ. b. tho. in scri. ibidẽ: lectõe. iij. Tertio hoc idem pbo ex pte quietis sic: Ille est bonus cui⁹ voluntas quiescit in vero bono. mal⁹ aũt cui⁹ voluntas q̃escit in malo. sꝫ delectatio ẽ q̃es appetit⁹ i bono exñti vel apparẽti: g̃ ille est malus qui delectat̃ in

malo. ⁊ ille ē bonꝰ q̄ delectaᵗ in bono. Quarto ħ idem ꝓbo ex pte finis sic. Ex fine cognoscitᵗ ꝑcipue vtrū voluntas sit bona vel mala. sꝫ delectatio ē finis ad quē quilibꝫ respiciēs opaᵗ ⁊ in quo q̄libet appetitꝰ q̄escit. Ita dicit Aug. sup illud psal. Scrutās corda ⁊ renes deꝰ. finis cure ⁊ cogitatōis est delectatio ad quā q̄s nititᵗ ꝑuenire. ḡ si delectatio est bona vel mala hō ꝓpter eā opans ⁊ in ea velut in fine quiescēs tāq̄ ex regula cognoscetᵗ ⁊ iudicabitᵗ bonus vel malus. vñ ph̄s. vij. ethi. dicit: ꝙ delectatio est finis architector. i. principales ad quē respiciētes tā q̄ ad regulā ⁊c̄. Dec. b. Tho. pma scd̄e. q. xxxiiij. arti. iiij. ar. 3: in cor. q. ⁊ in solu. ar. Sꝫ forte argues in oppositū .s. ꝙ delectatio nō est regula opationū ⁊ volūtatū bonaꝝ ⁊ malaꝝ duplici rōe. Pria est talis. Illud qd̄ ē maxie irregulatū nō regulat alia. sꝫ delectatio ē hꝰmōi: ḡ ⁊c̄. Secūda rō est talis. Multi sunt q̄ nō regulāt opatōes suas delectatōe sꝫ potius lucro qd̄ pꝫ: q̄ ad magnū lucrū multū opanᵗ: ḡ nō videtᵗ ph̄s veꝝ dicere. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ qd̄libet desideratū ꝯsequitᵗ delectio qñ hr̄. sꝫ nō ē eadeꝫ rō delectatōis in eo ꝙ ꝯsideraᵗ ſm sensum qd̄ est bonū vt nūc: ⁊ in eo ꝙ desideraᵗ ſm rōem qd̄ est bonū simplr̄. ⁊ iō d̄r: ꝙ ōis opatio regulaᵗ vel mēsuraᵗ delectatōe: sicᵗ aliq̄d mēsuraᵗ fine q̄ ad multā delectatōem aliq̄s multū opaᵗ. ⁊ ad ꝑuā delectatōem parū: ⁊ silr ad fugā maxie tristicie impeditᵗ maxima opatio: ⁊ ad fugā ꝑuā impeditᵗ ꝑua: ⁊ sic opatio mensuraᵗ delectatiōe ⁊ tristicia: vt dicit cōmētator. Ad pmā rōem rñdeo ⁊ dico: ꝙ curuum qd̄ habet aliquē modū recti pōt regulari. ⁊ tale est delectatio. si. n. alique delectatōes sunt curue: tñ hñt similitudinē vere delectatōis q̄ est in bono simplr̄. Ad scd̄am rōeꝫ rñdeo ⁊ dico: ꝙ illi q̄ regulāt opatōes suas lucro mēsurāt opatōes suas delectabili: q̄ bonū suū ponūt exterꝰ. s. in lucro ⁊ delectanᵗ in ipo. ħ alber. in scri. sup li. ethi. li. ij. ℭ Oꝫ loquendo simpliciter ⁊ ſm se vł absolute delectatio spūalis est nobilior vel ꝑfectior delectatōe corpali vt ꝓbaᵗ sex rōnibus.

CA. XV.

q Uarto principalr̄ circa delectatiōem ꝯsiderāda est eminētia. Ubi nota: ꝙ vna delectatio pōt eē ⁊ iudicari nobilior ⁊ ꝑfectior altera duobꝰ modis. Uno mō simplr̄ ⁊ ſm se: ⁊ sic delectatio spūalis ē potior corpali. Alio mō ſm q̄d ⁊ quo ad nos: ⁊ sic delectatio corpalis vel sensibił ē nobilior delectatiōe spūali. Primo dico: ꝙ simplr̄ ⁊ ſm se delectatio spūalis est nobilior delectatōe corpali. qd̄ ꝓbo sex rōnibus. s. rōne cognitōis dilectōis electōis ꝯiunctōis impmixtōis duratōis. Primo rōne cognitōis sic. Cognitio est delectatōis cā: ḡ quanto cognitio est perfectior: tāto delectatio potior. sed cognitio intellectualis est perfectior q̄ sensibilis. tum q̄ intellectus supra suū actū reflectitᵗ qd̄ nō facit sensus: tū q̄ ꝑ intellectū res intimiꝰ attingiᵗ q̄ ꝑ sensū eo ꝙ intellectus attingit vsq̄ ad nature q̄dditatē vł eēntiā rei: sensus v̄o sola accedētia appħēdit. ⁊ iō multo magis delectaᵗ hō intelligēdo q̄ sentiēdo: ḡ ⁊c̄. Scd̄o ħ idem ꝓbo rōne dilectōis sic: Dilectio ē cā delectatiōis: ḡ quāto bonū aliqd̄ magis diligiᵗ: tāto habitū magis delectat. sed delectatio mentalis vel intellectualis magis diligiᵗ q̄ sensibilis vel corpalis. qd̄ tripliciter ꝓbo. pͦ auctoritate Aug. in li. de ciui. dei qui dicit: ꝙ nullus ē qui magis nō vellet carere visu corpali q̄ visu intellectuali: eo mō quo bestie vel stulti carent. 2ͦ hoc idē ꝓbo signo. Nam huiꝰ signū est: q̄ videmꝰ ꝙ hoies etiā a maximis voluptatibꝰ se abstinēt. s. corpalibꝰ vt nō ꝑdant honorē q̄ est bonū intellectuale. Et etiā incōmoda tpalia sustinent vt infamiā vitent ⁊ victoriā habeant: que sunt ꝑfectiōes spūales ⁊ nō corpales: ḡ ⁊c̄. Tertio ꝓbo hoc idē ex verbo ph̄i qui dicit in. xv. d̄ aīalibꝰ: ꝙ magis diligit hō cognoscere aliquid de celestibꝰ q̄uis id sit modicū: q̄ multa q̄ de rebus alijs inferioribus appħēdit. ⁊ sic cognitio quā habemꝰ de substātijs spūalibꝰ celestibus ē nobis delectabilissima. Tertio principalr̄ hoc idē ꝓbo rōne electionis sic: Qd̄ est ſm se eligibile ē nobilius q̄ qd̄ est eligibile ſm accidēs. sꝫ delectatōes corpales nō sunt eligibiles hoi ſm seipas: sꝫ solū ꝑ accidēs inquātū sunt medicine q̄dam tristicias ꝓhibētes: ⁊ iō appetēde sunt seruata q̄dā mēsura quā eis rō ꝑfigit: ⁊ si eā excesserit noxie reputātur. Sꝫ delectatōes spūales appetūt ſm seipas q̄si hoi cōnaturales: ⁊ nō vt medicine cū nō habeāt tristicias ꝯtrarias. ⁊ iō delectatōibꝰ spūalibꝰ nullā mēsurā rō ꝑfigit. sꝫ quāto sunt maiores: tāto sunt eligibiliores: ḡ ⁊c̄. Quarto hoc idē ꝓbo rōne cōiunctōis sic: Cōiunctio boni ē delectatōis cā: ḡ quāto bonū aliqd̄ intimꝰ cōiungitᵗ tanto magis delectat. sed res spūales intellecte intimiꝰ ꝯiūgiᵗ q̄ res corpales appħēse ꝑ sensum: eo ꝙ sensus cōsistit circa exteriora. s. circa accidētia rei. intellectus v̄o penetrat vsq̄ ad eēntiā rei: vt pꝫ. s. ḡ ⁊c̄. Quīto hoc idē ꝓbo rōe impmixtōis sic: Tāto delectatio ē maior ⁊ ꝑfectior quāto purior: sicut tanto aliq̄d est albius quāto ē nigro pmixtius. sꝫ delectatio corpalis hꝫ admixtā tristiciā q̄ ei ꝯriatur. delectatio aūt spūalis nō hꝫ aliquā admixtōem tristicie que ei cōtrarietᵗ: ḡ delectatio spūalis est potior corpali. Sexto hoc idem ꝓbo rōne duratōis sic: Quāto bonum aliqd̄ est diuturnius vel ꝑmanentius tanto magis delectat. sed delectatōes spūales sunt incorruptibiles: q̄ sunt circa spūalia ⁊ dīna que sunt incorruptibilia. delectatōes aūt corpales sunt corruptibiles: q̄ sunt circa bona corpalia q̄ sunt corruptibilia ⁊ cito deficiētia: ḡ ⁊c̄. Septimo hoc idē ꝓbo rōne quietatōis sic: Delectatio ē quies appetitus in bono ꝯueniēti. ḡ quāto bonū magis quietat tāto magis delectat. sꝫ delectatōes spūales ſm se magis q̄etāt appetitū q̄ corpales: eo ꝙ delectatiōes corpales acq̄rūtᵗ ꝑ motū q̄ lassitudinē causat: ⁊ iō nō hñtᵗ tote sil. sꝫ in eis aliq̄d transit: ⁊ aliq̄d expectaᵗ ꝯsumādū: sicᵗ pꝫ in delectatōe ciboꝝ ⁊ venereoꝝ. delectatōes aūt spūales quia sunt absq̄ motu: neq̄ lassitudinē causant ⁊ sunt tote sil. Dec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xlix. de delectatōe. ar. v. q. i. vtrū delectatōes corpales sint potiores spūalibus: argu. iij. 3: in cor. q. in principio: ⁊ in solu. ij. argu. Et iteꝝ pma scd̄e. q. xxxi. arti. v. sub eodē ti. in cor. q. ℭ Oꝫ delectatōes corpales ſm q̄d. i. quo ad nos sunt vehemētiores ⁊ ꝑceptibiliores delectatōibꝰ spūalibus.

CA. XVI.

s Ecundo v̄o modo loquendo de delectatōe dico ꝙ delectatio corpalis ſm quid. i. quo ad nos ē vehemētior ⁊ ꝑceptibilior delectatōe spūali. qd̄ ꝓbo quattuor rōnibus. Prima est ex maiori ꝑceptiōe vel cognitōe sic: Ad delectatōem requiritᵗ ꝑceptio vel cognitio ꝯuenientis. sed magis cognoscunᵗ a nobis corpales delectatōes q̄ spūales: eo ꝙ sensibilia magis sunt nota nobis q̄ intelligibilia: ⁊ corpalia q̄ spūalia. ⁊ inde est ꝙ plures inclinanᵗ ad delectatiōes corpales q̄ spūales. Secunda rō est ex interiori dispositiōe. nam ex dispositione affectus ille qui corpalibus delectatōibꝰ ē assuetus magis delectaᵗ corpalibus delectatōibus q̄ spūalibus. verbigratia: Sicut. n. gustus infectus nō ꝑcipit dulcedinē puram: ita etiā affectus nostri delectatōibus corpalibꝰ inq̄nati: delectatōes purissimas. s. spūales nō ꝑcipe. ⁊ iō hoies v̄tuosi q̄ hñt affectū a delectatiōibꝰ corpalibus depuratū: magis delectatōibus spūalibꝰ fruunᵗ vñ ⁊ ph̄s dicit. viij. ethi. ꝙ illa ē potissima delectatio que videtᵗ potior virtuoso. Tertia rō est ex corpali trāsmutatōe: q̄ ex delectatōibus corpalibus sequitᵗ corpis trāsmutatio: nō aūt ex delectatōibꝰ vel tristicijs spūalibꝰ nisi sint adeo fortes ꝙ ex eis fiat redūdātia ad insensibilē ap-

periculũ: trãsmutatões aũt corpales maĩe pcipiunt. vñ et delectatio corpalis magis pcipit q̃ spũalis. Quarta rõ est ex remedij collatõe. q: delectatões corpales appetunt vt remediũ vel medicinã ħbentes ꝯ molestias corpales. vñ Aug. dicit. viij. cõfessi. q gaudiũ vel delectatio maior sequit vbi maior molestia pcessit. In reb⁹ aũt corpalib⁹ cõtinuo molestamur p multiplices mot⁹ q̃ sunt cũ labore: nõ aũt in spũalib⁹. vñ dicit phs. vij. ethi. q delectationes corpales appetunt vt medicine quedã ꝯ molestias corpales: ꝛ pp hoc iuuenes in q̃b⁹ natura continue laborat ex augmẽto corpis ꝛ alijs motib⁹ magis efficiuntur ad delectatões corpales. Et silr melancholici quoꝝ corpus sp mordet ex malicia cõplexionis sunt inuehemẽti appetitu delectatõis: vtpote sp indigentes medicina: vt dicit phs. vij. ethi. Si vo aliter vis pcedere dicas: q delectatões corpales quo ad nos sunt vehemẽtiores ꝛ maiores ppter quattuor rõnes. s. ppter noticiã: indigẽtiã: efficaciã: impotẽtiã. Prima rõ est ppter noticiã: q: plures sequunt delectatões corpales q̃ spũales eo q corpalia sunt plurib⁹ ꝛ magis nota. Scda rõ est ppter indigẽtiã. q: hoies indigẽt delectatõib⁹ corpalib⁹ vt medicinis ꝯ multiplices tristicias ꝛ dolores: qd nõ faciũt delectatiões spũales cũ tristicie admixtõem nõ habeãt. Tertia rõ est ppter efficaciã: q: delectatões corpales faciunt transmutatõem in corpe et in mẽte. vñ phus dicit. vij. ethi. q ꝯcupie venereoꝝ manifeste corpus trãsmutant et intellectũ obnubilãt et rõem impediũt. Rõ aũt quare delectatões corpales corpus trãsmutãt est inquãtũ sunt delectatões fm ptẽ sensitiuã. i. appetitus sensitiui. Rõ aũt quare intellectũ obnubilãt ẽ ppter earũ vehemẽtiã. et iõ indigent repari et refrenari p rõem. Delectatões vo spũales de se neq̃ corp⁹ trãsmutãt: eo q nõ sunt fm ptẽ sensitiuã: sz fm intellectiuã. Et q̃uis ad se mẽtẽ rapiant: in nullo tñ impediũt. eo q delectatões spũales sunt fm mentẽ q̃ de seipsa est regula. vñ fm seipas sobrie et moderate sunt: ꝛ iõ eas refrenare nõ opz vt delectatões corpales. Hec be. Tho. iiij. scri. sen. di. xlix. ꝗ delectatõe: arti. v. q. j. in cor. q. in fine. et in solu. iiij. arg. ¶ Q, quattuor sunt effect⁹ vel signa delectatõis. CA. XVII.

q Uinto et vltimo principalr circa delectatiõem ꝯsiderãda sunt delectatõis signa. Nã quattuor sunt delectatõis effectus vel signa. s. gaudiũ: leticia: exultatio: iocũditas. Ad cuius euidẽtiã nota tria. s. cõitatẽ varietatẽ: causalitatẽ. Puo nota cõitatẽ. Hec n. q̃nq̃. s. delectatio gaudiu. leticia. iocũditas: ꝛ exultatio hoc hñt cõe vel in hoc ꝯueniũt: q: oĩa causant ex cõiunctiõe pfectõis appetite. pfectio aũt alicui⁹ boni cõueniẽtis põt alicui cõiungi duob⁹ modis. s. realiter ꝛ mentalr. i. apphẽsibiliter. p° realiter ꝛ tũc ex ꝯiunctõe reali pfectõis appetite. i. boni ꝯueniẽtis causat ꝛ cõsurgit delectatio. 2° mẽtaliter vl apphensibiliter. ꝛ ex hoc causant ꝛ ꝯsurgunt alia quattuor. s. gaudiũ: leticia: exultatio: ꝛ iocũditas. Rõ aũt hui⁹ est q: bonũ nũq̃ causat delectatõem nisi inquantũ est cõiunctũ realiter. Et silr bonũ nũq̃ causat alia q̃ttuor nisi inquãtũ estimat vt cõiunctũ mentalr. Scdo ex h̄ nota varietatẽ q: delectatio differt a gaudio in trib⁹. p° q: delectatio ẽ de bono qd nobis realr ꝯiungit. gaudiũ vo est de bono qd nobis mentalr cõiungit. i. q a nobis apphendit vel cognoscit inesse nobis. 2° differt in tẽpe: q: delectatio sp est de psntib⁹. ꝗ psntib⁹ n. tñ delectamur. sed gaudiũ est de spe futuroꝝ ꝛ mẽoria preteritoꝝ. 3° differt: q: gaudiũ sequit rõem: delectatio vo sensum. vñ delectatio ẽ in aial. b⁹ brutis nõ aũt gaudiũ qd etiã ptz p h̄ q: q̃sq̃ aliq̃s sentit delectatõem aliquã fm corpus de q̃ tñ nõ gaudet: Ita q in plus est delectatio q̃ sit gaudiũ: q: de oibus de quib⁹ est delectatio põt esse gaudiuz: sed non ecõuerso: vt ptz de delectatiõe mentali ꝛ corpali. vñ Auicenna dicit in suo li. de aia: q gaudiũ est quedã spẽs delectatõis. Tertio nota causalitatẽ. nam alia tria noia. s. leticia: exultatio: ꝛ iocũditas sunt inuẽta ab effectibus delectatõis ꝛ gaudij: qd sic ptz. p° n. leticia exprimit effectũ interiorẽ gaudij: fm q ipe affectus interior quasi roborat ꝛ pfectius ex cõiunctõe appetibilis dilatat. vnde ꝛ passio gaudij cũ dilatatõe cordis pficit. dr. n. leticia q̃i latitia. 2° exultatio exprimit vlterius effectũ gaudij exterius prumpentẽ in signũ interioris gaudij. ꝛ dicit exultatio ex hoc q gaudiũ est interius ꝛ ad exteriora pcedit qd ex magnitudie gaudij interioris cõtingit. vñ in psal. Propter hoc dilatatũ ẽ cor meũ ꝛ exultauit lingua. In quo vbo dilatatio cõcupiscibilis exprimit q̃ũ ad duo. p° q̃tũ ad actũ interiorẽ cordis dicẽs pp hoc dilatatũ ẽ cor meũ. 2° q̃tũ ad actũ exteriorẽ locutõis cũ subdit: Exultauit lingua mea: vbi Glo. sic ait: Hec ẽ plena leticia q̃ etiã corde hilari pcipit ꝛ alacri sermõe pfert. vñ cassiodorus ibidẽ dicit: q exultatio ẽ in magnis gaudijs. Tertio iocũditas vltra hec duo importat effectũ gaudij exterius prumpẽtẽ qui nõ solũ demõstrat exterius gaudiũ: sed excitat alios ad gaudendũ. Hec b. Tho. iiij. scri. sent. di. xlix. de delectatiõe: arti. j. q. iiij. vtrũ delectatio ꝛ gaudiũ sint penit⁹ idem: in cor. q. Et iterũ prima scde. q. xxxj.
c arti. .j. in cor. q. ꝛ in solu. iij. arg. vñ in psal. Exultẽt ꝛ letent in te oẽs q̃rẽtes te: ꝛ dicãt sp: magnificet dñs q̃ diligunt salutare tuũ. In quo verbo tangunt xij bõa ꝯ. xij. mala. p° eni dicit Exultẽt cõtra accidiã. 2° dicit Letent cõtra iram. 3° dicit In te vel sup te: non sup aurũ vel argentũ ꝯ auariciã. 4° dicit Oẽs cõtra singularitatẽ vel discordiã. 5° dicit Querẽtes ꝯtra pigriciã. 6° dicit Dicant ꝯtra taciturnitatẽ cõfessionis ꝛ laudis. 7° dicit sp contra interruptõem boni. 8° dicit Magnificet ꝯtra inuidiã. 9° dicit: Dñs ꝯ supbiam. decimo dicit Qui diligũt ꝯtra odium. vndecimo dicit Salutare ꝯ mũdi vanitatẽ. duodecimo dicit Tuũ cõtra diaboli elatõem vel inferni damnatõez. vt exponit Hugo card. nalis sup verbum illud in postilla. Cõtrario aũt quattuor sunt signa tristicie vel doloris. s. miseria: inuidia: anxietas vel angustia: ꝛ accidia: vt patet infra Dolor. Re. ibi.

¶ Q, in delectatõibus corpalibus non cõsistit felicitas vt aliqui dixerũt. CA. XVIII.

d Electatio carnis Q, felicitas homi nis nõ ꝯsistat in voluptatib⁹ vl delectatõib⁹ corpal. b⁹ vt quidã dixerũt. pbo p quattuor q̃ sunt de rõne felicitatis. Nã felicitas hz rõem vltimi termi. ꝛ formo sic rõem: Felicitas ẽ vltim⁹ finis hois. sz delectatões corpales ciboꝝ ꝛ venereoꝝ nõ sũt vltim⁹ finis sz ordinãt ad fines aliquos manifestos: sic comestio ad cõseruatõez corpis: ꝛ coit⁹ ad generatõez plis: g̃ ꝛc. Scdo felicitas i delectatõib⁹ corpalib⁹ nõ ꝯsistit eo q felicitas hz rõnẽ boni pprij. ꝛ formo sic rõez: Felicitas ẽ qddã bonũ hois pprium. sz delectatões carnales sũt cões hoib⁹ ꝛ brutis. bruta aũt nõ pñt dici felicia nisi abusiue: g̃ ꝛc. Tertio felicitas in bonis corpalib⁹ nõ ꝯsistit eo q felicitas hz rõez optimi. vñ formo sic rõez: Felicitas cũ sit vltim⁹ finis hz rõem optimi: g̃ ẽ ponẽda in eo qd est in hoie nobilissimũ. sz delectatões corpales nõ ꝯueniũt hoi fm id qd est in ipo nobilissimũ. s. fm intellectũ sz fm sensum: g̃. ꝛc. Quarto felicitas i delectatõib⁹ corpalib⁹ nõ ꝯsistit: eo q felicitas hz rõem pfectiui. sz hoc nõ hz delectatio corpal. qd tali rõe ostẽdo: sũma pfectio hois q̃ ẽ felicitas ñ pt ee in h̄ q reb⁹ inferiorib⁹ ꝛ viliorib⁹ se ꝯiungit. sz delectatões corpales in h̄ ꝯsistũt q hõ inferiorib⁹ ꝛ viliorib⁹ se ꝯiungit sic quibusdã sensibilibus: g̃ ꝛc. Et p hoc errores

quattuor excludunt᷑ ⁊ reprobant᷑.s. error epicurorꝫ: cherintianorꝫ: iudeorꝫ ⁊ saracenorꝫ. p° excludit᷑ error epicureorꝫ in his voluptatib⁹ felicitatē hoīs ponētiū. ex quorꝫ psona dicit salomō Eccl̃s.v. Hoc itaqꝫ visum ē mihi bonū vt comedat q̃s ⁊ bibat ⁊ fruat᷑ leticia ex labore suo: et hoc ē ps illius. ⁊ Sap..i. Vbiqꝫ relinquam⁹ signa leticie nr̃e: qm̄ hec ē ps nr̃a: ⁊ hec ē substātia nr̃a. 2° excludit᷑ error cherintianorꝫ q̃ in vltia felicitate p⁹ resurrectōēꝫ mille annos in regno xp̄i sm̄ carnales vētris voluptates fabulant᷑ eē futuros. 3° excludit᷑ error iudeorꝫ ⁊ saracenorꝫ quorꝫ fabule retributōēs iustorꝫ in p̄dictis voluptatibus ponūt. felicitas.n. ē virtutis p̄miū. Hec.b.Tho.5 gē.li.i.s. ca.xxv. q̄ impossibile ē felicitatē hūanā ꝯsistere in delectatōīb⁹ corpalib⁹ in q̃ttuor rōnib⁹ p̄mis: ⁊ in fine ca. ibidem. Re.s̄. Beatitudo: qualr̄ nō ꝯsistit in delectatōīb⁹.

¶ Qꝫ beatitudo nō ꝯsistit in delectatiōīb⁹ corpalibus. Ecũdo p̄ter rōnes positas in ca.p̄ce. CA.XIX.

[S]ecũdo in p̄nti capitulo q̄ beatitudo nō ꝯsistit i delectatōīb⁹ corpalib⁹ vt q̄dā dixerūt. qđ ad presens p̄bo q̃ttuor rōnib⁹.s. rōne sepatōīs: infectōīs: lesiōīs inquietatōīs. Prio rōne sepatōīs sic: Beatitudo consistit in pfecta cōiunctōē hoīs ad deū p intellectū ⁊ voluntatē. sꝫ p delectatōēs corpales int᷑ oīa alia maxie hō ipedit᷑ ne eius mens deo ꝯiungat᷑: eo q̄ in actu illo nō pōt intelligere: g̃ ⁊c̃. Scđo p̄bo hoc idē rōne infectōīs sic: Ex beatitudie cū sit sūmū bonū maxime beatus nobilitatur g̃ nō est beatitudo ponēda in illo quo maxie mens inficit᷑ ⁊ vilificat᷑. qđ tripliciter p̄bo. p° rōne sic: Per illđ hō vilificat᷑ p qđ inferiorib⁹ ⁊ viliorib⁹ se reb⁹ ꝯiungit᷑. sed p delectatōēm carnis hō inferiorib⁹ ⁊ viliorib⁹ se cōiūgit᷑.s. reb⁹ sensibilib⁹: ⁊ a nobiliorib⁹.s. intellectualib⁹ ⁊ insensibilib⁹ sepat᷑ g̃ ⁊c̃. 2° hoc idē p̄bo tali silitudie Uidemus.n. q̄ argētū ex n̄a mediū inter aurū ⁊ stannū: ex pmixtōē auri pficit᷑ ⁊ nobilitat᷑. ex pmixtiōē aūt stāni inficit᷑: vilificat᷑: ⁊ impuri⁹ reddit᷑. Sic ꝯsili aīa nr̃a p ꝯtēplatōēm diuinorꝫ deo cōiungit᷑ pficit᷑. nobilitat᷑ ⁊ beatificat᷑. sed p delectatōēm carnis cōiungit᷑ reb⁹ inferiorib⁹ ⁊ viliorib⁹.s. actib⁹ bestialib⁹ a q̄bus vilificet᷑. 3° hoc idē p̄bo auctoritate Ezech.xvi. Abominabilē fecisti decorem tuū.s. ꝯtemplatōēm mētis p delectatōēm carnis. ⁊ Greg. in moral. Infelix aīa q̃ virtutē mētis ad trāsitoriā delectatōēm inclinat. Tertio hoc idē p̄bo rōne lesionis sic: Beatitudo cū sit sūmū bonū hoīs nō est lesiua sed pfectiua ipius g̃ nō est felicitas ponēda in eo qđ est ipedimētū mētis ⁊ lesiuū corpis. sed vsus delectatiōnū corpalium est impeditiu⁹ rōnis ⁊ lesiuus corpis: g̃ ⁊c̃. Quarto h̃ idē p̄bo rōne inq̄etatōīs sic: Beatitudo pfecte quietat ⁊ satiat appetitū beati. g̃ beatitudo nō ē ponēda in illo qđ nunq̃ quietat vel satiat: sꝫ magis accēdit ⁊ p̄uocat appetitū sꝫ delectatio carnis sp̄ p̄uocat ⁊ nunq̃ satiat appetitū. g̃ ⁊c̃. Hec.b.Tho.5 gen.li.iij.ca.xxvij. vt pꝫ ca.p̄ce. Qꝫ aūt delectatio carnalis nūq̃ satiat appetitū p̄bo auctoritate salomonis p̄uer.xxx. vbi sic d̄r: Tria sunt insatiabilia ⁊ quartū q[illegible]nūq̃ dic̃ sufficit: Infernus: ⁊ os vulue: ⁊ terra que nunq̃ satiat᷑ aqua: ignis vō nunq̃ dicit sufficit. In quib⁹ verbis q̃ttuor p̄dicta insatiabilia exponunt᷑.s. malicia vel inuidia: luxuria: auaricia: supbia. Pria culpa insatiabilis est malicia vel inuidia. vñ d̄r infernus ad lr̃am.n. nūq̃ satiat᷑ infernus: qꝫ nō redūdat: Isa.v. Dilatauit infernus aīam suā ⁊ apuit os suū absqꝫ vllo termio Nō aūt hui⁹ ē duplex. Pria ē ex p̄te diaboli q̃ est insatiabilis pp̄ ei⁹ maliciā ⁊ inuidiā. nō.n. diabolus satiat᷑ aīarū pditōē. vñ glo. sup Lucā sic dicit: Tormētū est diaboli ab hoīs illusiōē cessare. Scđa ē ex p̄te dei q̃ est insatiabilis pp̄ eius iusticiā: vt.s. insatiabili culpe insatiabil̄ correspōdeat pena: Apoca.xviij. Quantū glorificauit se ⁊ in delicijs fuit ⁊c̃. Tertio infernus est insatiabilis qꝫ nō comedit nisi mortuos ⁊ dānatos pp̄ pctīn: qđ nihil ē: ⁊ iđ satiari nō pōt. Secundū pctīn insatiabile est luxuria. vñ dicit᷑: Os vulue. nam vires fornicantiū deficiūt sed voluptas auget᷑. vñ hiero. Uoluptas habita famē nō saturitatē parit. Tertiū pctīn est auaricia. vñ dicit qꝫ terra nunq̃ satiat᷑ aqua: sic auaricia nunq̃ satiat᷑ diuitijs. Assimilāt᷑ aūt diuitie aque: eo q̄ diuitie labiles vel influxibiles ad modū aque nō satiant cor terreū. Quartū pctīn est superbia vel ambitio. vñ dicit: Ignis vō nunq̃ dicit: sufficit. nā p ignē supbia vel ambitio designat᷑. Cui⁹ rō est: qꝫ sicut ignis sp̄ sursum mouet᷑ ⁊ sup elemēta cetera eleuat᷑: sic supbia ⁊ ambitio sup oēs vult eē: neqꝫ ad modū ignis vnq̃ dicit sufficit. qꝫ si supbus vel ambitiosus est ep̄s vult esse archiep̄s. ⁊ si archiep̄s: vult esse papa qꝫ nunq̃ dicit sufficit. Et q̄ honores ⁊ diuitie nō sufficiūt ei cū sint vmbra: q̃ nec replet neqꝫ solidat: Re. infra Inuidia vl̄ Malicia: ⁊ infra Luxuria: ⁊.s̄. Auaricia: ⁊ infra Superbia: ⁊ s̄. Ambitio.

¶ Qꝫ derisio est pctīn ⁊ quare. CA.I.

Derisio

Circa derisionē cōsiderare debemus tria.s. deformitatē culpe: grauitatē offense: acerbitatē pene. Primo circa derisionē considerare debemus deformitatē culpe. Est.n. derisio peccatū: ⁊ peccatū speciale. Primo dico q̄ derisio est peccatū. qđ p̄bo tripliciter rōne.s. ex intentōē: ex lesione: ex modi assumptiōē. Prima rō est ex intentōē animi sic: Peccata verborꝫ sm̄ intentōēm pferentis p̄cipue sunt pensanda. Ex quo dicto formo sic rōēm Illud verbū est peccatū qđ ex corrupta ⁊ mala intentōē p̄cedit. sed derisio est h⁹ mōi. Nā derisio semp habet malā intentōēm: vt statim patebit g̃ ⁊c̃. Scđa rō est ex illatione nocumenti sic: Illud est pctīn p quod infert᷑ ex pposito alteri nocumentū. sed derisio est huiusmodi. qđ pꝫ: qꝫ derisor intendit verbis suis aliū facere erubescere: g̃ ⁊c̃. Tertia rō est ex assumptōē modi sic: Si modus pferēdi verbū est pctīn: ⁊ ip̄m verbū vl̄ locutio est pctīn. sed modus quē derisor tenet est pctīn: ergo ip̄a derisio est peccatū. Nam derisor qui vult aliū facere erubescere duplicē modū tenet. p°.n. intēdit alios facere erubescere cachinnis vel verbis: ⁊ talis modus p̄prie derisio appellat᷑. 2° intendit alios facere erubescere naso rugato: ⁊ talis modus dicit᷑ subsannatio. Secūdo dico qꝫ derisio est speciale peccatū ab alijs peccatis lingue distinctū. qđ dupliciter p̄bo.s. distinctōē: ⁊ rōne. Primo distinctōē: nam ista quattuor peccata lingue.s. conuiciatio: detractio: susurratio: ⁊ derisio cōueniunt in materia qꝫ omnes malum loquunt᷑ de alio. sed differunt vel distinguunt᷑ in fine vel intentōē: qꝫ aliam ⁊ aliaꝫ intentionem habent. qđ pꝫ p singula. p°.n. cōuiciator intendit derogare honori vel reuerentie: vt pꝫ.s̄. Cōtumelia. 2° detractor intendit derogare nomini seu fame: vt pꝫ infra Detractio. 3° susurratio intendit derogare paci seu ꝯcordie vel amicitie: vt pꝫ infra Susurratio. 4° derisor intēdit derogare honori seu leticie quē virtuosus apud alios ⁊ in sua cōscientia habet de ope virtuoso. Secundo ostendo hoc idem rōne sic: Uirtuosus.n. ex ope virtuoso quod facit meret᷑ duo.s. bone cōscientie gloriam: ⁊ leticiā apud seip̄m: sm̄ illud.ij. ad Corinth.j. Gloria nostra hec ē testimoniū ꝯscie nr̃e: ⁊ famā ⁊ reuerentiā apđ illos. Et ecōtrario de ope vitioso hō meret᷑.s. ablatiōēm leticie in cōsciā apud seip̄m: ⁊ ablatōēꝫ fame ⁊ reuerētia q⁹ ad alios. Mō sicut ꝯtumeliosus ⁊ detractor intendit dicere turpia p que apud alios tollat᷑ hominis honor: reuerētia vel fama: ita derisor ad hoc dicit turpia vt hoīs

cōſcie ⁊ leticiā ⁊ gloriā apud ſeipm̄ tollat p quandā cōfuſionē ⁊ erubeſcentiā. Dec. b. Tho. ſcda ſcđe. q. lxxv. arti.i. in cor. q. ⁊ in ſolu. iij. argu.

¶ Q₃ deriſio aliqñ eſt pctm̄ veniale: aliqñ mortale: ⁊ quō. CA. II.

Ecūdo principalr̄ circa deriſionē ꝯſiderare debem⁹ grauitatē offenſe. Ubi nota ꝙ deriſio aliqñ ē pctm̄ veniale qñq₃ mortale. Primo dico ꝙ deriſio ē pctm̄ veniale qđ ex duob⁹ cognoſci pōt. Ex aio ⁊ ex malo. p⁹ ex aio. qñ .n. deriſio ex malo aio puta ex ꝯtēptu alteri⁹ nō pcedit. ſeu pot⁹ ex ſolatio vel ex ludo tūc deriſio eſt pctm̄ veniale. 2⁹ ex malo qđ ex deriſiōe infert̄ alteri. qñ .n. aliqs ponit vel dicit in ludū vel riſum defectum vel malū alteri⁹ qđ eſt pūū: tūc etiā talis deriſio eſt pctm̄ veniale: ſicut defectus pueroꝝ vel ſtultoꝝ parū pōderare ſolemus: vt de eius malo nō ſit curādū ſ₃ p ludo hñdū.

Scđo dico ꝙ deriſio ē pctm̄ mortale: ⁊ hoc duplici rōe. ſ. rōne motiui ⁊ debiti. p⁹ rōne motiui cū .n. aliqs ex ꝯtēptu alterius aliū deridet vel puipēdit: tūc rōne talis ꝯtemptus deriſio ē pctm̄ mortale: ⁊ tanto grauior quāto eſt maior ꝯtēptus. 2⁹ deriſio ē pctm̄ mortale rōne debiti. Nā ſi aliqs deridet pſonā cui magna reuerētia vł honor debet̄: talis ꝯtēnēs ⁊ deridēs eū q̄ eſt dign⁹ magna reuerentia ⁊ honore mortalr̄ peccat: ⁊ tāto deriſio ē grauius pctm̄: quāto ꝯtēptus vel reuerētia ē maior. vñ grauiſſimū pctm̄ ē. pmo deridere deū ⁊ ea que ſūt dei. vñ dr̄ Iſa. xxxvij. Cui exprobraſtis ⁊ quē blaſphemaſtis ⁊c. ⁊ ſubdit̄: Ad ſanctū iſrael. Secūdario vō ē pntū irriſio. vñ pu̓er. xxx. Oculū q̄ ſubſannat patrē ⁊ deſpicit partū matris ſue: effodiāt eū corui de torrentib⁹: ⁊ comedēt eū filij aq̄le. p⁹ hoc iuſtoꝝ deriſio q̄ honorē meret̄ ⁊ pmiū: Job. xij. Deridet̄ iuſti ſimplicitas: q̄ quidē deriſio ē valde nociua: q₂ p hoc hoīes a bene agendo impediunt̄ ſm̄ illud Greg. Qui in alioꝝ actib⁹ exoriri bona cōſpiciūt mox ea amplius malu peſt. fere exprobratiōis euelle lāt. Dec. b. tho. ſcda ſcđe. q. lxxv. arti. ij. vtꝝ deriſio ſit pctm̄ mortale.

¶ Q₃ deriſio pp ꝯtēptū ⁊ nocumētū meret̄ penā etnā. CA. III.

Ertio principalr̄ circa deriſionē cōſiderare debem⁹ quātitatem ſeu acerbitatē pene. Nā deriſio q̄ fit in cōtēptū pſone ⁊ in nocumētū reuerentie meret̄ penā eternā. qđ pbo duplici rōne. Prima eſt talis: Oē pctm̄ mortale meret̄ penā eternā. ſ₃ deriſio duplici rōne eſt pctm̄ mortale: vt p₃ ca. pce. g̊ deriſio penā eternā meret̄. Scđa rō eſt talis: Irridere dei ē pctōres illuſores eternalr̄ punire. ſed deus deridet illuſores: vt dr̄ puer. xxx. g̊ ⁊c. Tertio pbo hoc idē auctoritate pſal. Qui habitat in celis irridebit eos. vbi glo. ſic ait: Q₃ deriſio eſt inſultatio que fit bucca ⁊ cachinno imoderatā leticiā denūciās: pp qđ dr̄: qui habitat in celis irridebit eos. Subſannatio vō eſt inſultatio q̄ fit naſo cōtracto vel rugato. vñ dr̄: Et dñs ſubſannabit eos. Dec. b. Tho. ſcda ſcđe. q. lxxv. arti. ij. vtrū deriſio ſit pctm̄ mortale argu. 3. Quarto pbo hoc idē alia rōe ſic. Cā damnatōis eſt peccatū mortale. ſed de damnatis dr̄ ſapiē. v. Hi ſunt quos aliqñ habuim⁹ in deriſum illudētes bonis ſignis verbis ⁊ factis: ⁊ in ſilitudinē improperij improperantes eis ꝙ in hoīem vilē vel paupem ⁊ abiectū ⁊ tādē crucifixū crediderūt. qđ tñ nō erat verū improperiū: ſed tm̄ ſilitudo improperij. g̊ deriſores bonoꝝ eternalr̄ punient̄ a deo. ⁊ ideo tales nō ſunt deridendi: q₂ ibidē ſubditur: Et ecce quō cōputati ſunt inter filios dei. q. d. Quicūq₃ viles ⁊ abiecti deputabant̄ ⁊ deridebant̄ in mūdo cōputati ⁊ annumerati ſunt inter filios ⁊ ſanctos dei in celo. Hanc rōem ⁊ auctoritatē aſſignat Alex. ij. pte ſū. q. lxxv. arti. ij. vtrū deriſio ſit peccatū mortale.

¶ Q₃ aliqui deridunt deum qđ eſt grauiſſimū peccatū ⁊ nota qualiter. CA. IIII.

P maiorē tñ euidētiā pdictoꝝ circa deriſionē ꝯſiderare debemus tria. ſ. obiectū qđ offendit̄ nocumentū qđ incurrit̄: meritū qđ acq̄ritur. Pmo ꝯſiderare debem⁹ obiectū qđ offendit̄. nā aliq̄ deridēt deū creatorē: patrē genitorē: iuſtū innocentē ⁊ ſimplicē. Pmo aliq̄ deridēt deū creatorē. vñ ipſe dicit hiere. xx. Factus ſum in deriſum tota die: iō ſubſannāt me. et hoc ē grauiſſimū pctm̄. ſ. ꝯtēnere ⁊ deridere deū cui maximā reuerētiā exhibere debem⁹. Et iō Iſaias abominat̄ ⁊ deteſtat̄ dicens. lvij. Sup quē luſiſtis ⁊ dilataſtis os ⁊ eieciſtis linguā vrām. Que verba glo de xp̄o ⁊ de iudeis exponēs ſic ait: Sup quē. ſ. ſup xp̄m: Luſiſtis cōſpuendo in faciē ⁊ euellēdo barbā. Et ſup quē dilataſtis os. ſ. clamātes: Crucifige crucifige eū: Luce. xxiij. Et eieciſtis linguā vrām dicētes: Jo. viij. Samaritanus es tu ⁊ demoniū habes: in pſal. Poſuerūt in celū os ſuū. Ubi nota ꝙ aliq̄ deridēt deū in ſeipo: ⁊ aliq̄ in effectu ſuo. Pmo .n. deridēt deū in ſeipo aliq̄. ⁊ hoc duob⁹ modis. ſ. illi q̄ ei nō credūt: ⁊ illi q̄ indicia dei ꝯtēnūt: vt dicit Alex. ij. pte ſum q. xxxvij. de deriſiōe arti. iij. que deriſio ſit grauius pctm̄ in cor. q. Et de talib⁹ dr̄ puer. xix. Parata ſūt iudicia deriſorib⁹: ⁊ mallei pcutiētes ſtultoꝝ corpib⁹. Expoſitor: Parata ſunt a deo iudicia. ſ. pene eterne. Deriſorib⁹. ſ. q̄ nec deo credūt vel dei iudicia ꝯtēnunt. S₃ q̄ iudicia ⁊ q̄ pene: Bern. rñdet dicēs: Ibi erit mors corpis ⁊ aīe ſine ſpe venie ⁊ mīe. ſic .n. morient̄ vt ſp viuāt: ſic viuēt vt ſp moriant̄. ⁊ ſubdit̄: Et mallei pcutiētes. i. morſus vł vermis ꝯſcie qui reprobos feriēdo eternalr̄ cruciabit. hi mallei pati ſunt corpibus ſtultoꝝ. i. eis q̄ ſtulte volūtatē carnis ſaluti aīe ppoſuerūt. Scđo deridēt aliqui deū in effectu ſuo. ⁊ tales ſunt quattuor genera hoim. p⁹ n. derident deū qui votū emiſſum nō ſoluūt: Iſa. xxviij. Nolite illudere ne forte ſtringant̄ vīcula vrā. 2⁹ deridēt deū qui auditū verbū dei cōtemnūt: exemplo phariſeoꝝ d̄ q̄bus dr̄ Luce. xvi. Audiebāt hec oīa phariſei ⁊ deridebāt eū. 3⁹ deridēt deū q̄ in cōfeſſione ꝓpoſitū peccādi nō dimittunt. Iſido. Irriſor eſt ⁊ nō penitēs q̄ adhuc agit qđ penitet. 4⁹ derident deū q̄ mendicū in noīe dei petentem ad oſtiū ſuū expectare faciunt: ⁊ poſtea dimittūt vacuū ⁊ expellunt: Iſa. xxviij. Hec eſt reqes mea reficere laſſū: et hoc eſt teſtimoniū meū ⁊ noluerūt audire. ⁊ iō ſequitur poſt hoc: Audite verbū dñi viri illuſores.

¶ Q₃ deriſio parētū eſt pctm̄ mortale. CA. V.

Ecūdo deridēt aliq̄ prem genitorē. Ubi nota: ꝙ poſt pctm̄ deriſiōis dei tenet ſcđm locū in grauitate pctm̄ deriſiōis parētū: q₂ maior honor et reuerentia poſt deū dꝫ parentib⁹ a filijs exhiberi. ⁊ ideo parentū deriſio eſt pctm̄ mortale vt dicit b. Tho. ſcda ſecūde. q. lxxv. arti. ij. vtrū deriſio ſit pctm̄ mortale: in argu. cōtra: ⁊ in cor. q. Qđ p hoc ibidē pbat: q₂ deriſio parentum punit̄ a deo vt pctm̄ mortale. vñ dr̄ puerbi. xxx. ſic: Oculū q̄ ſubſannat patrē ⁊ deſpicit ptū matris ſue ſuffodiant eum corui de torrente ⁊ comedant eū filij aquile. In quib⁹ verbis tangunt̄ duo. ſ. deriſionis culpa ⁊ pena. p⁹ tangit̄ duplex culpa. ſ. ſubſannatōis exterius. vñ dicit Oculū eius q̄ ſubſannat. i. q̄ p aeris attractōem ⁊ narium rugatōem aliquē deridet. pſal. Subſannauerūt me ſubſannatōe: ⁊ dicit: Patrē vel celeſtē vel carnalē vel ſpūalem. in quo oñdit̄ aggrauatio culpe: q₂ ei debet̄ reuerentia ⁊ nō deriſio. Eccli. iij. Ne glorieris in cōtumelia pr̄is tui. Re. expoſitōem hui⁹ in fine hui⁹ cap. 2⁹ tangit̄ culpa deſpectōis cum dicit Et deſpicit ptū matris ſue. i. fratrē ſuū vterinū: vel deſpicit ptum mr̄is ſue. i. gemitus ⁊ dolores quos hꝫ mr̄ filiū pariēdo Jo. xvi. Mulier cū parit triſticiā habꝫ. 2⁹ tangit̄ duplex pena deriſionis: prima eſt eruitio oculi. ſecunda eſt deuoratio. Uel prima pena

est supplantatio culpe in p̄nti. secūda est plena absorptio pene in futuro. Prīa pena derisionis ē oculi erutio. vñ dicit: Soffodiūt eū corui de torrētib⁹. i. demones. nā demones assimilant̄ coruis triplici rōne. Prīa est: q2 coruus inter immunda aīalia reputat̄: Leui. xiiij. sic diabolus Luce. xi. Cū imūdus spūs. i. diabolus exierit ab hoīe zc. Secūda rō est: q2 coruus deuorat cadauera: ita diabolus fetentes pctōres. Deutero. xxxij. Deuorabūt eos aues morsu amarissimo. Tertia rō est: q2 coruus de archa est missus: ita diabol⁹ de celo est eiectus: Gen. viij. Bene ḡ dicit suffodiat eū corui. i. demones. qd̄ exponit̄ trib⁹ modis. p̄⁹ sic: suffodiāt eū demones. i. cadere eū faciant: de culpa in culpā: sicut q̄ supplantat̄ z q̄ suffodit̄ cadit. Scd̄o sic: Suffodiāt. i. obtenebrāt z excecēt eū et quātitatē pctōr suoꝝ nō videat neq3 penā quā expectat. Tertio sic: Suffodiant. i. mala morte eū de medio subtrahāt. Et subdit̄: Corui de torrentib⁹. s. mūdi z rerū mūdanarū q̄ ad modū torrentis impetuose trāseunt: Job. xvj. Uocat̄ diabolus princeps mūdi hui⁹. Scd̄a pena ē deuoratio. vñ subdit̄. Et comedāt eū. s. derisorē pctīn. filij aquile. i. demones. nā acquila dr̄ magnus z pīnis diabolus: q2 sicut aqla altius ceteris volat: sic ille lucifer: Ysaie. xiiij. Ascendā in celū z similis ero altissimo. Et iō derisio vel 9tumelia patris p̄hibet̄ Eccl. iij. Ne glorieris in cōtumelia patris tui. nō. n. est tibi gloria sed cōfusio. Qd̄ verbū exponit̄ duobus modis. p̄⁹ sic: Ne glorieris in contumelia. i. in cōfusione patris tui. s. celestis vel carnalis vel spūalis. Dicit̄. n. cōtumelia defectus aliq̄s vel nuditas vel ebrietas vel paupertas in quib⁹ nō debz aliquis gloriari: sicut fecit cham qui risit qr̄ verenda patris sui vidit z nō cooperuit: Gen. ix. Et absolon qui gloriabat̄ in cōfusione patris sui dauid: eū de regno eijciendo z 9cubinas eius cognoscendo. ij. Reg. xvi. Et subdit cām dicens: q2 ignominia patris 9fusio est filij. iō ait: Nō. n. est tibi gloria sed 9fusio adducēs tibi ignominiā. s. 9tumelia patris tui. Et vere nō est tibi gloria: q2 gloria hoīs est ex honore p̄ris sui z dedecus filij si pater est sine honore: eo ꝙ defectus parentū. i. paupertas vel vilitas patris vertit̄ in dedecus filij vel q2 peccata parentū filijs improperant̄. 2⁹ modo exponit̄ sic: Ne glorieris in cōtumelia. i. in iniuria patris tui. nam 9tumelia dr̄ iniuria illata vbo patri. Re. infra Honor parentū. z infra Grauitas pctōꝝ.

C Q2 aliqui deridēt iustū simplicē z q̄re ē pctīn graue.

CA. VI.

Tertio deridēt aliq̄ iustū simplicē: vt dr̄ Job. xij. Deridet̄ iusti simplicitas: deridet̄ etiā iusticia in ope: z simplicitas in intētōe. Qd̄ q̄dē verbū duob⁹ modis exponit̄. Prīo sm̄ b. Greg. in moralib⁹ illud verbū iob sic exponit̄. Iustoꝝ simplicitas deridet̄: q2 ab hui⁹ mūdi sapientib⁹ puritas virtutis vel puritatis virtus fatuitas credit̄. oē. n. qd̄ innocenter agit̄ ab eis p̄culdubio stultū putat̄: quicq̄d in ope veritas approbat carnalis sapīa fatuū putat. Scd̄o mō. b. Tho. illud verbū Job: Deridet̄ iusti simplicitas: in postilla quā facit sup iob exponit sic dicēs: Qui in virtutibus supabūdant: eos q̄ in v̄tutib⁹ deficiūt nō irridēt: sed magis cōpatiūt̄ z iuuāt si p̄nt. s3 illi q̄ abūdāt in t̄palib⁹ maxie cōsueuerūt paupes irridere z p̄cipue qui nō adhibent studiū ad t̄palia acq̄rēda. Studiū aūt iustoꝝ nō est ad t̄palia acq̄rēda: s3 magis ad vite rectitudinē 9seruandā. vñ a fraudib⁹ z dolis abstinēt: quib⁹ plerūq3 diuitie acq̄runt̄: z ex hoc simplices reputant̄ z sic deridēt̄. vñ cā derisionis iustoꝝ ē simplicitas: cū tñ iusti verā prudētiā hñt: sicut p3 infra Prudētia. vñ derisio iustoꝝ q̄ honorem virtutis merent̄ z p̄miū: p⁹ derisionē dei z parētū ī qb⁹ pctā. est graue pctīn eo ꝙ derisio iustoꝝ q̄ plurimū est nociua: vt dicit. b. Tho. scd̄a scd̄e. q. lxxv. arti. ij. vtrū derisio sit peccatū mortale: in cor. q. in fine. Re. infra penulti. ca. de nocumentis q̄ ex derisione p̄ueniūt.

C Q2 tria sp̄aliter deridēt̄: z que nota hñt.

CA. VII.

Si vō aliter vis p̄cedere dicas: ꝙ tria sp̄aliter derideri solent in mūdo isto. s. paupertas: iniquitas aduersitas. Prīo deridet̄ paupertas: Job. xxx. Nunc quoq3. s. t̄pe paupertatis extreme deridēt me iuniores t̄pe: quoꝝ nō dignabar patres ponere cū canibus gregis mei: quoꝝ v̄tus manuū erat mihi p nihilo: z vita ipsa putabant̄ indigni. In quo verbo pctīn derisionis ex q̄tuor aggrauat̄. s. ex etate stoliditate inutilitate prauitate. p̄⁹ ex etate. vñ dicit: Nūc aūt deridēt me iuniores t̄pe qui. s. debēt seniorib⁹ reuerētiā exhibere. z hoc ē magnū pctīn qū q̄ debēt revereri irridēt. Leui. xix. Corā cano capite cōsurge z honora psonā senis: z time dn̄m deum tuū. Huiusmodi 9iiū hr̄. iiij. Reg. ij. de pueris q̄ irridebāt heliseū dicētes Ascēde calue zc. 2⁹ aggrauat̄ pctīn derisiōis ex stoliditate. vñ dicit: Quoꝝ nō dignabar p̄res ponere cū canib⁹ gregis mei. s. ad custodiā ouiū meaꝝ. q. d. Si filij q̄ me deridēt sunt stulti: neq3 mirū: q2 patres sapientiores solent eē filijs. sed patres istoꝝ ita stulti sunt: ꝙ nō dignabar eos ponere ad custodias gregis mei. Ex hoc p3 filios esse stultos a parētibus stultis esse educatos z instructos. Uel pōt dici q̄ aggrauat̄ peccatū derisionis ex vilitate cū dicit Quoꝝ nō indignabar p̄res zc. q. d. Illi q̄ me deridēt ita sunt viles q2 canes mei z pastores mei sunt eoꝝ patrib⁹ digniores. vt ostēdat̄ ꝙ stoliditas z vilitas aggrauāt pctīn derisiōis. 3⁹ aggrauat̄ ex inutilitate. vñ dicit: Quoꝝ v̄tus manuū erat mihi p nihilo. q. d. Uirtus operū suoꝝ nulla reputabat̄ mihi. z h̄ est maximū pctīn s. inutilib⁹ irridere omnibus fructuosum. 4⁹ aggrauat̄ ex prauitate. vñ dicit Et vita ipsa putabant̄ indigni. q. d. Nō solū fuit in eis defectus v̄tutis corporalis sed etiā spūalis: q2 ipa vita indigni erāt. Greg. Indigni sunt vita: q̄ sub noīe xp̄i militāt 9 nomē xp̄i. z hoc graue pctīn z magnū dānū qū nō solū inutilis sed etiā pctōr z malefaciēs iustos irridet. Scd̄o deridet̄ iniq̄tas. Ita dicit psal. Loquēs de pctōrib⁹: Oēs vidētes me deriserūt me. cōtra qd̄ dr̄ Michee. vij. Ne leteris inimica mea: q2 cecidi z resurgam: cū sedeo in tenebris dominus lux mea ē. Que verba realiter sunt verba hierl̄m ad babylonicos q̄ erāt inimici eius. Spūaliter aūt verba pctōris 9uertētis de illusore z insultāte. vñ dicit Ne leteris zc. In q̄bus v̄bis tāgunt̄ duo. p̄mo dissuadet̄ culpa: ibi Ne leteris. scd̄o assignat̄ cā: ibi Surgā zc. p̄⁹ dissuadet̄ culpā cū dicit: ne leteris: sm̄ glo. Ne insultes mihi q2 cecidi. vel a p̄speritate in aduersitatē vel a grā in culpā. Et merito: q2 vt dr̄ puer. xvij. Qui in miseria letat̄ alteri⁹. i. q̄ gaudet in ruina vel pctī vel mortis vel infortunij alterius nō erit impunit⁹. Et quare? certe q2 ip̄m gaudiū ī malo alterius ē ruina: qd̄ p3 ex sua cā: q2 letari de iniuria alteri⁹ ab odio vel rācore z inuidia p̄cedit. pōt tñ gaudere si indign⁹ cadat a p̄motiōe pp̄ bonū ecclie: non aūt si bon⁹: Eccl. xxvij. Laqueo pibūt q̄ oblectāt̄ in casu iustorū. 2⁹ assignat̄ cā q̄re nō est letandū alicui inimico pp̄ eius casum. z ē duplex. p̄ma ē liberatio. scd̄a est liberatiōnis rō. Prīa cā est liberatio: ibi Cecidi z resurgā. q. d. sic cecidi in culpā deo p̄mittēte. ita resurgā a culpa in q̄ iaceo deo miserāte z erigēte. in psal. Dn̄s erigit elisos. Nō aūt solū corpalis erectio ē a deo. sed etiā spūalis: Ezech. xviij. Nolo mortē peccatoris sed vt magis cōuertatur z viuat. 2⁹ ponit̄ liberatiōis rō. vñ dicit: Cū in tenebris. s. culpe ignorantie sedeo: dn̄s lux mea est. s. infundens gratiam z expellens culpā. Sic. n. anima penitēs sperare dz ꝙ a tenebris culpe z ignorantie illuminārte deo p̄uenit ad lumen gratie. Tertio deridet̄ aduersitas. Trē. ij.

Factus sum in derisum oĩ pplo. Contra qđ đr Ecci. viii. n Ne irrideas hoiem in amaritudie aie sue: ē qui hũiliat ⁊ exaltat circũspector deus. In q° verbo tangit duo. p° p hibet ⁊ excludit culpã: ibi Ne irrideas hoiem: q͛ sic dicit puer. xix. Parata sunt iudicia derisorib⁹. 2° tãgit derisionis miseriã: ibi In amaritudie aie sue. qđ dupl͛r exponit. Prio sic: In amaritudie aie sue. i. siue sit infortunatus siue afflictus siue inimic⁹ tuus. Job. xxxi. Si gauisus sum ad ruinã eius q̃ me oderat ⁊ exultaui cũ inuenisset eũ malũ. q. d. nõ. 2° mõ exponit sic Ne irrideas hoiez in amaritudie aie sue. i. in culpa exñtẽ. nã amaritudo anime est pctm. Ecci. viii. Ne despicias hoiem auertẽtẽ se a pctõ neq͞ improperes. 3° tãgit h⁹mõi duplicẽ cãm. s. q̃re nullos pdictos dz deridere. Pria cã est: q͛ deus hoc efficit: ibi Est. n. q̃ hũiliat ⁊ exaltat de⁹. psal. Hunc hũiliat et hũc exaltat. q. d. Nõ dz hõ laudari si exaltet: neq͞ derideri si deiciat. quare? q͛ deus ē qui hũiliat supbũ irridẽtẽ ⁊ exaltat hũilẽ. Scđa cã est: q͛ deus cõspicit: ibi Circũspector deus q̃ vbiq͞ ⁊ vndiq͞ videt: Ecci. xxiii. Oculi domini multo plus lucidiores sup solẽ circũspicientes oẽs vias hoim ⁊ pfundũ abyssi ⁊ hoim corda intuẽtes. Si vo aliter vis pcedere in auctoritate ista dicas: q͛ salomõ ꝓhibet ibi pctm derisionis sex rõnib⁹. Pria est: q͛ est tibi ppinquus: iõ dicit: Nõ irrideas hoiez. Scđa est: q͛ ē afflictus: ibi In amaritudie. q. d. Sufficit sibi afflictio ppria sine derisione tua. Tertia est: q͛ nõ soluz corpus sed etiã spũs: ibi Aie sue. q. d. debes a derisione cessare: eo q͛ nõ solũ eius corpus: sed etiã eius spũs est afflictus. Quarta est: q͛ a deo est angustiatus: ideo dicit: Est q̃ hũiliat. Quinta est: q͛ a deo est erectus: iõ dic: Et exaltat. Sexta est: q͛ est a deo cognitus: iõ dicit Circũspector deus.

Q͛ triplex dãnũ ex derisione causat. CA. VIII.

f Ecũdo circa derisionẽ ꝯsiderare debem⁹ nocumentũ qđ incurrit. Nã triplex dãnũ ex derisione accidit. s. retractio a bono ope: retractio a pfectione vite: retractio a fide. Primũ est retractio a bono ope. s. a bono pnie. nã ille q̃ deridet nitit quãtũ põt retrahere illũ quẽ deridet a bono ope. s. pnie. vñ Greg. Si qui forte in aliorũ actib⁹ exoriri bona ꝯspiciũt. mox eã manu pestifere exprobratõis euellunt. Scđm nocumẽtũ est retractio a pfectiõe vite. vñ sup illud psal. Tota die exprobrabãt male mihi inimici mei: Glo. sic dicit: Quos diabolus aliter nequit pdere: arte quadã vult cape. facit enĩ irrideri penitẽtes: quasi iurẽt in eorũ detestatõem irrisores: qui laudabant eos dũ cum eis erant seculares. Tertiũ nocumẽtũ est retractatio a fide. vñ sup illud psal. Repleti sumus despectõe. glo. sic ait: Abundãt passiones in quib⁹ despecti sumus. Irridet. n. attente q͛ amat: q͛ sperat nõ visa. ⁊ ei dicit: Quid credis insane: vides qđ credis: reuersus est aliquis ab inferis ⁊ retulit tibi quid ibi agit: ecce qđ ego amo video ⁊ fruor: despiceris: q͛ speras qđ nõ vides: Hec Alex. ii. pte sũ. q. xxxvii. de derisiõe: arti. v. in cor. q.

Utrũ derisionẽ sustinẽs mereat: ⁊ quõ. CA. IX.

t Ertio circa derisionẽ ꝯsiderare debemus meritum qđ acquirit: vtrũ videlicet sustinẽs derisionẽ mereat. Et dico q͛ derisio fit dupl͛r. aliqñ enĩ fit p bono ope: aliqñ vo fit p peccato. Primo. n. illa derisio que fit p ope virtuosa si patienter sustineat ē meritoria. Et de talib⁹ dicit Greg. Eo. Cintus robustius I deo solidant quo foris nõ inueniunt in quo requiescant. Et sup illo verbo Job. xii. Qui deridet ab amico suo. glo. sic ait: Illum facit hũana derisio deo primũ: quẽ ab humanis prauitatib⁹ vite innocentia seruat alienũ. Secunda derisio que nascit ex peccato non est meritoria. Et de talibus dicit Greg. Cum derisio ex culpa nascit: pfecto nullũ virtutis meritũ in derisione generat. ⁊ iterũ Greg. Sunt nõnulli quos hũane derisiones deprimunt: ⁊ tñ diuinis aurib⁹ exaudibiles nõ sunt. Hec Alexã. vbi. s. arti. iii. vtrũ sustinẽs derisionẽ mereat. I cor. q.

Q͛ cõueniẽs fuit xpm ad inferos descẽdere: ⁊ q̃re. CA. I.

Descensus christi ad

inferos. Circa descensum xpi ad inferos quattuor sunt notãda. s. cõueniẽtia descẽsus: ordo situs: euidẽtia actus: pmanentia status. Primo circa descensum xpi ad inferos consideranda est conuenientia descensus. Conueniens enim fuit christum ad inferos descendere quattuor rationibus. s. ratione amicitie naturalis: iusticie generalis: regule exemplaris: victorie triumphalis. Primo conueniens fuit christũ ad inferos descendere rõne amicitie naturalis sic: Lex. n. naturał amicitie exigit vt amicus visitet amicum existentẽ in pena ⁊ liberet eum a pena de qua se liberare nõ põt. sed sancti patres erant in pena de qua se liberare nõ poterãt neq͞ a creatura aliq̃ pter xpm: g͛ ⁊c̃. Ubi nota q͛ duplex est pena. Prima ē pena damni. s. carentia visionis diue: ⁊ ab hac sunt liberati p passionẽ xpi qua solutũ est pciuz. s. sanguis xpi vñ statim viderunt deũ. Secũda est pena sensus: ⁊ ab hac liberari non potuerũt nisi p descẽsum xpi ad inferos. Cuius rõ est: q͛ pena sensus nõ põt eẽ satisfactoria vbi non est status merẽdi. sed illi qui erant in limbo nõ erant in statu merendi: g͛ pena sensus nõ erat satisfactoria. vñ sic xpm mori cõueniẽs fuit vt nos a morte liberaret: ita fuit cõueniẽs xpm ad inferos descendere vt illos a descensu ad inferos liberaret. Et sicut virtus passiõis applicat viuentib⁹ p sacra cõfigurantia nos passioni xpi: ita etiam virtus passionis xpi applicata est mortuis p descensum xpi ad inferos. Scđo fuit cõueniens xpm ad inferos descẽdere rõne iusticie generalis. Justicia. n. generalis exigit q͛ qñ aliq̃s p maleficio in carcere detinetur soluto pcio a carcere liberat. sed sancti patres in inferno detinebant p pctõ hũane nature: igit cũ in passione xpi p illo peccato fuit solutũ pciũ sanguinis xpi: cõueniẽs fuit vt p suũ descensum ad infernũ de inferno liberaret. vñ Osee. xiii. đr: Ero mors tua o mors: ero morsus tu⁹ inferne. Que vba Greg. exponẽs sic ait: Ero mors tua o mors q͛ xps morte sua mortẽ destruxit. nam mors xpi mortez in electis oĩno consumpsit aperiendo ianuã vite eterne. Et subditur: Ero morsus tuus inferne. dicit. n. mors xpi morsus inferni: q͛ sicut morsus vnã ptem capit aliaz dimittit: sic xps sua morte ⁊ descensu ad inferos electos inde eduxit ⁊ reprobos dereliquit. Tertio fuit ꝯueniẽs xpm ad inferos descendere rõne regule exemplaris. Descẽdit. n. xps ad inferos: vt pberet nobis exẽplũ q͛ nos frequẽter ad inferos mentaliter descendere debem⁹ penas eternas cõsiderando: q͛ sicut multi a maleficijs retrahũtur magis timore pene q̃ȝ amore iusticie: ita multi a peccato retrahunt ꝯsiderãdo penas inferni. Undo xps descendit ad inferos vt tantus esset xpi descensus quãtus fuit liberandorũ casus. vel tantus fuit xpi descensus quãtus fuit diaboli appetitus ascẽsus. Quarto fuit cõueniens ad inferos xpm descẽdere rõne victorie triũphalis. Cum. n. aliq̃s pfecte de hoste aliquo triũphauit: tunc eum pfecte sibi subijcit ⁊ oĩa eius q̃ iniuste detinet eripit. sed xps pfecte de diabolo triumphauit in deserto in mũdo: in patibulo. g͛ opz vt suã potẽtiã ostẽderet in inferno: aĩas visitando: illuminãdo: ⁊ de manu demõis libe- a rando. vñ in psal. đr in psona xpi: Attollite portas principes vestras ⁊ eleuamini porte eternales. Qđ verbũ scđm glo. ibidẽ sex modis exponit. p° sic: O pricipes inferni

attollite portas vras.i. auferte ptātez vram qua vsqznūc in inferno aīas detinebatis. 2° mō exponit sic:O principes tenebrarum:qui primatū in oībus queritis attollite portas vras.i.auferte actus cupiditatis ⁊ timoris qbus impediunt hoīes intrare celū:dum timēt non timenda ⁊ cupiunt nō cupienda.⁊ tunc introibit rex glorie.i. xp̄s 3° modo exponit sic:O principes mūdani attollite portas vras.i.auferte vitia ⁊ peccata qbus fit locus diabolo in cordib⁹ hoīm. ⁊ eleuamini porte eternales.i. iusticie: charitatis ⁊ pietatis.⁊ introibit rex glorie.i.xp̄s. 4° exponit sic:O pncipes.i.o iusti hoīes: Attollite portas vestras.que sunt intellectus ⁊ affectus quas opz attolli et eleuari.⁊ tunc introibit rex glorie.nisi.n.iste due porte.s. intellectus ⁊ affectus apiant ⁊ eleuent ad deū p ɔtēplatōem ⁊ dilectōem.nō introibit rex glorie.i.xp̄s. 5° modo exponit sic:O principes.i.o fideles q estis genus electum:regale sacerdotiū:attollite portas vras.i.ampliate bona opa p que deus intrat: ⁊ sic introibit rex glorie.i. xp̄s. 6° modo exponit sic:O principes celi.i.vtutes ministerio pcedētes xp̄m in ascēsione ad alias vtutes celestes clamātes vt viam dn̄o venienti apiant: eiqz occurrant dicentes:Attollite portas principes vestras.O principes attollite.i.reserate celestes aditus dn̄o venienti.Et eleuami.i.occurrite ei.Et introibit rex glorie.i.xp̄s.Sed querunt dicētes:Quis est iste rex glorie: Rn̄dent eis qnqz modis.p° qz ille qui intrat est dn̄s absolute omniū.2° est fortis virib⁹ cū cum glad o cum cepistis 3° quia est potens in plio vbi ɔtra diabolū pugnauit ⁊ vicit: ⁊ sic pilato cum tradidistis.4° quia est dn̄s virtutū.i. celestiuz angeloz ⁊ infernoz.Nam in noīe iesu oīe genu flectatur celestiū.terrestriū ⁊ infernoz vt dr̄ ad philip.ij. Uel est dn̄s virtutū.i gratiaz ⁊ donoz qz oībus oīa dona largit.In hebreo aūt habet Dn̄s sabaoth.qd̄ interptat exercituū ⁊ militiarū.5° qz talis rex est rex glorie.i.xp̄s.hec in glo.⁊.b.Tho.iij.scri.sen.di.xxij.de descēsu xp̄i ad inferos arti.j.q.j.in cor.q.Et iterū.iij. pte sum.q.lij.artic.j. in cor.q.⁊ in solu.argu.

¶ Ad quem locum inferni xp̄s descendit. CA.II.

Ecundo principalr circa descensum xp̄i ad inferos cōsideranda est differentia situs.vt aūt sciamus ad quē infernū xp̄s descendit:nota qz infernus pōt accipi tripliciter.s.rōne meriti:supplicij:loci. Primo.n.si infernus accipiat rōne vel ex pte meriti sic: Existētes in pctō mortali dicunt esse in inferno.⁊ dicunt de inferno erui qn illuminati p gratiam cōuertunt ad dominū de suis peccatis.vn̄ in psal.Eruisti aīam meā ex inferno inferiori. Scd̄o infernus accipit rōne supplicij: ⁊ sic infernus dicit pena eterne damnatōis de qua non est liberatio.vn̄ ⁊ demones existen in isto aere caliginoso:dicunt esse in inferno rōne pene.qd̄ hiero.pbat p exemplū de febricitante dicens:qz febricitans qūuis in lectis ponat eburneis:feruorē tn̄ aut frigus multi laboris nequit euitare:ita demones qūuis in templis vel idolis aureis seu quocunqz mō p aerē vectē:igne tn̄ gehennali semp ardent:⁊ ab hoc igne nō pōt aliqs separi. Tertio modo accipit infernus rōne loci. Ubi nota: qz in inferno sunt quattuor loca.Est.n.ibi locus inferni infimus.s.locus dānatoz in quo principalr sūt duo mala.s.pena dāni ⁊ pena sensus.Sunt.n.p° ibi tenebre qūtū ad duo.s.qūtum ad carentiā visionis diue: ⁊ qūtū ad carentiā gratie: ⁊ vtraqz est pena damni. 2° est ibi pena sensus. ⁊ hec est multiplex:vt ptz infra Infernus.⁊ infra Penas inferni. Secundus locus inferni supra locū dānatoz est limbus pueroz: ⁊ in loco isto est pena damni sed nō sensus.Sūt .n.ibi tenebre:tum pp carentiā visionis diue:tum pp carentiā diue gratie: ⁊ vtraqz istarū est pena dāni sed nō est ibi pena sensus vel sensibil:eo qz nō ē ibi pena ignis Tertius locus inferni supra istuz dicit purgatoriū: ⁊ in isto loco est vna pena damni: ⁊ vna pena sensus. Est enī ibi vna pena damni inqūtū est ibi tenebra qūtum ad carentiā visionis diue:sed nō est ibi tenebra qūtū ad carentiā diue gratie.Et ē ibi vna pena sensus.s. pena ignis Re.infra Ignis purgatorij.Quartus locus magis supra istum est limbus sanctoz patrū.Et in isto loco ē vna pena damni: qz est tenebra qūtum ad carentiā visionis diuine sed non qūtū ad carentiā diue gratie.neqz est ibi pena sensus.⁊ ad hunc locū inferni xp̄s descendit solū: videlicet qūtum ad locū:sed nō qūtū ad experientiā tenebrarū. Ad cuius euidentiā nota duo. Primū est: qz aīa xp̄i qūtum ad essentiā nō iuit vel descendit ad infernum damnatoz nec ad limbu pueroz nō circumcisoz:nec ad purgatoriū.sed ad locū supiorē.s.ad limbu sanctoz patrū vbi aīe sanctoz patrū detinebant.Alio vō mō aīa xp̄i.s. qūtum ad suam virtutem ⁊ efficaciam et potentiam descendit ad oēs ptes vel ad oīa loca inferni. Exemplo epī q sm suā psonā est tm̄ in vno loco ⁊ nō in alio.sm vō potentiā est in toto epatu:vt patebit sequēti ca. Secūduz est: qz descendere ad infernū quasi sub ptāte infernaliū deductus in malū sonat: ⁊ hoc mō xp̄s nō descendit ad infernū.Sed descendere ad infernū p modū dominij hoc sonat in magnā dignitatē qz xp̄s descendit ad expoliandū infernū p modum dn̄ij.Et qz hoc est maxime dignitatis:ideo hoc modo cōpetit xp̄o descendere ad infernū Hec.b.Tho.iij.scri.sen.di.xxij.d descensu xp̄i ad inferos arti.j.q.ij.vtrū xp̄s descendit ad infernum damnatoz:in cor.q.⁊ ibidē in solu.ij.argu.⁊ Alex.iij.pte sum.q.ix.art. iiij.in cor.q.p totum.

¶ Qz xp̄s descendens ad inferos nō liberauit animas dānatas que erant in inferno damnatoz:neqz pueros q decesserant in peccato originali:neqz aīas que erant in purgatorio: ⁊ quare. CA.III.

Ertio principaliter circa descensum xp̄i ad inferos cōsideranda est euidētia:vel efficacia actus Ad cuius euidentiā nota duo.primū est:quid xp̄s nō fecit.scd̄m est:quid xp̄s fecit descēdens ad inferos.p° n.videndū est quid xp̄s non fecit descendēs ad inferos.non.n.xp̄s liberauit de inferno dānatos:nec liberauit pueros qui decesserant cum peccato originali.neqz animas que erant in purgatorio. Primo dico:qz xp̄s descendēs ad inferos nō liberauit nec extraxit aīas de inferno dānatoz.qd̄ pbo duplici rōne.s.rōne obstinatōnis: ⁊ indispositōis. Primo rōne obstinatōis sic. Pena nō pōt tolli remanēte culpa.sed illi qui sunt dānati i inferno sunt in malicia obstinati sicut ⁊ demones. ⁊ iō de pena illa liberari nō potuerūt.⁊ hoc nō fuit ex insufficiētia liberantis:sed ex indispositōe eoz.vt in scd̄a rōne patebit. Hec.b.Tho.in.iij.scri.sen.di.xxij.arti.ij.q.ij.in cor. q.p totum.Scd̄o hoc idem pbo rōne indispositiōis sic: Illi qui sunt indispositi liberari nō possunt.sed qui sunt in inferno sunt h⁹ mōi.qd̄ ptz. qz illi qui sunt in inferno: aut penitus fidem passionis nō habuerunt sicut infideles.aut si fidem passiōis habebant.nullam tn̄ cōformitatem habebant ad charitatē xp̄i patientis. vn̄ nec a peccatis suis mūdati fuerunt:nec a reatu pene infernalis liberati. Hec.b.Tho.iij.pte sum.q.lij.arti.vj.vtrū xp̄s descendens ad inferos aliquos dānatos ab inferno liberauit: in cor.q. Scd̄o dico:qz xp̄s ad infernū descendēs nō liberauit pueros qui decesserant cum peccato originali. qd̄ pbo duplici rōne. Prima est talis. Nullus liberatur p xp̄m nisi sit membrū xp̄i.sed pueri decedētes cū peccato originali nunqz fuerūt membra xp̄i.g ⁊c. Qz aūt tales nunqz fuerunt membra xp̄i tali rōne ondo. Illi soli sunt

membrũ christi q̃ p fidẽ ⁊ charitatẽ passioni christi diũgũtur ⁊ p hoc liberant̃. sed pueri qui cũ pctõ originali decesserũt nullo mõ fuerũt diuncti passioni christi p fidem ⁊ dilectionẽ. qḋ p3: q2 neq3 fidẽ ꝓpriã habere poterant: q2 nõ habuerũt vsum liberi arbitrij: neq3 p fidẽ parentũ aut p aliqḋ fidei sacramentũ fuerũt a pctõ originali mũdati: g̃ ⁊c̃. Scḋa rõ est talis: Sancti patres ab inferno sunt liberati p hoc q2 sunt ad gloriam diuine visionis admissi: ad quã null⁹ põt venire nisi p gratiam: ſm illud apos. ad Ro. vj. Gratia dei vita eterna. Cũ g̃ pueri cũ peccato originali decedẽtes gratiã nõ habuerũt: nõ fuerunt ab inferno liberati. Si vero hãc rõem breui⁹ vis formare dicas sic: Post hãc vitã nõ dat̃ gratia alicui nõ habẽti in vita cũ decedit. sed pueri nõ habuerũt gratiã an3 decederẽt vl̃ cũ viuerẽt in hoc mũdo. g̃ nõ põt eis dari post vitã: ⁊ ita nõ possunt educi ad gloriã. Hec b. Tho. iij. scripto sen. dist. xxij. arti. ij. q. iij. in duob⁹ ar. cõtra: ⁊ in cor. q.

Tertio dico: q2 christ⁹ ad inferos descendẽs nõ liberauit aĩas que erãt in purgatorio. ⁊ q̃uis hoc nõ inueniat̃ determinatũ a sanctis: tñ ꝓbabiliter põt dici q2 eas nõ liberauit. qḋ ꝓbo duplici rõne. Prima ẽ talis: Passio xp̃i eandẽ virtutẽ habet mõ quã tũc. sed nũc virtute passiõis nõ liberant̃ oẽs aĩe q̃ sunt in purgatorio: g̃ nec tũc. Scḋa ratio ẽ: Peccatũ actuale oportet q2 vel p actũ ꝓpriũ purget̃: vel p actũ alteri⁹ spãlis psone agẽtis ꝓ ipso. In purgatorio autẽ nõ põt culpa expiari p actũ ꝓpriu3 meritoriũ: q2 nõ sunt in statu merẽdi. vñ o3 q2 expiet̃ eoꝝ culpa p penã quã ipsi sustineãt: nisi p suffragiũ eoꝝ qui sunt in statu merẽdi liberent̃. Passio autẽ christi immediate remouit impedimentũ ex pctõ originali ꝓueniẽs qḋ ex altero ẽ cõtractũ. sed ad remouendũ penã debitam actuali pctõ qḋ quisq3 ex seipso cõmisit ptingit ei⁹ efficacia mediãte aliquo sacramẽto circa psonã exhibito. Si aũt aliqui i vita sua hoc meruerũt vt p passionẽ christi liberarẽtur: vel hoc ex speciali gratia fuit: q2 illi q̃ in purgatorio inuẽti sunt absoluti sunt p passionẽ christi. Hec b. Tho. iij. scrip. sen. dist. xxij. arti. iij. q. iiij. vtrũ christ⁹ ad inferos descendẽs. ⁊c̃. in cor. q. ⁊ iij. pte sum. q. lij. arti. viij.

¶ Q2 christus descendens ad inferos omẽs visitauit s3 differenter. CA. IIII.

Scũdo videndũ est q̃d christ⁹ ad inferos descendens fecerit. Et q̃tũ ad hoc dico: q2 christ⁹ descẽdens ad inferos oẽs aliqualit̃ visitauit: diuersimode tñ. qḋ p3: q2 quosdã ad suã illuminationẽ: letificationẽ: vel ↄsolationẽ: vel liberationẽ visitauit. quosdã vero ad suã ↄfutationẽ. Nã christ⁹ sanctos patres q̃ ꝓ peccato originali detinebant̃ illuminauit: letificauit: ⁊ liberauit. Primo dico: q2 sanctos patres christ⁹ descẽdẽs ad inferos ⁊ in mẽte interi⁹ ⁊ in exhibitiõe exteri⁹ lumine glorie sue illuminauit. Cui⁹ rõ est: q2 sicut christus a sanctis patrib⁹ q̃ erant in limbo oẽs tenebras exteriores expulerat p demõstrationẽ sue diuinitatis: ita ↄueniẽs fuit vt p presentiã sue humanitatis q̃tum ad aĩam tenebras etiã exteriores ab eis extraheret locũ illuminando.

Sed forte queres: vtrũ locũ dãnatoꝝ illumiauit sicut locũ vel limbũ sanctoꝝ patrũ. Rñdeo: ⁊ dico q2 nõ. Cui⁹ rõ est: q2 sicut pena ignis q̃ est pena inferni inquantum agit sicut instrumẽtũ diuine iusticie: nõ affligit nisi eos qui habẽt reatũ pene etiã si aliq̃s alius ibi esset: ita lux illa vt instrumentũ diuine mĩe agẽs illos tñ illuminauit exteri⁹ qui interi⁹ illuminati erãt: ⁊ sic nõ illumiauit demones vel dãnatos. Hec b. Tho. iij. scrip. sen. dist. xxij. arti. j. q. j. in cor. q. ⁊ in solu. ij. arg. Scḋo christ⁹ descẽdẽs ad inferos sãctos patres letificauit. Ubi nota q2 illi qui erãt in limbo duos dolores vel penas habebãt. Un⁹ dolor erat ex passione pñtis pene quã homĩes patiunt̃ pro peccato actuali: ſm illud psal. Dolores inferni circũdederũt me. Et istũ dolorẽ penarũ christus soluit vel remouit preseruãdo ab eis: sicut medic⁹ dicit̃ soluere morbum a quo p̃seruat p medicinã. Ali⁹ dolor erat in eis ex dilatione. s. pñte glorie: ſm illud Prouer. xiij. Spes q̃ differtur affligit aĩam. Ad qḋ signandũ dicit Aug. in sermone de passione: q2 lachrymabili obsecratiõe christũ orabãt. Et istos dolores causatos ex dilatiõe glorie christus soluit glorã prebẽdo. Et hoc duob⁹ modis. s. in re: q2 actualit̃ dei essentia fruebant̃. ⁊ in spe: q2 christ⁹ spem glorie eis dedit: ex cui⁹ spe sancti habebãt gaudiũ: ſm illḋ Johis. viij. Abraã pater vester exultauit vt videret diẽ meu3: vidit ⁊ gauisus ẽ. iij. pte sum. q. lij. arti. iij. in solu. ij. arg. ⁊ iterũ arti. v. in solu. j. arg. p totũ. Tertio dico q2 christ⁹ descẽdẽs ad inferos oẽs sanctos patres qui erãt in limbo detẽti liberauit. Cui⁹ ratio est: q2 ex pctõ psone ⁊ nature vl̃ proprio ⁊ alieno. s. ex pctõ actuali ⁊ originali hõ duas penas incurrit. s. dissolutionẽ corpis ⁊ priuationẽ diuĩe visionis: vt p3 ex his q̃ dicunt̃ Gen. ij. ⁊ iij. vbi dicit̃ q2 deus post pctm̃ hominẽ de paradiso eiecit: cui an peccatu3 mortẽ ↄminat⁹ fuerat si peccaret. Christ⁹ autẽ descẽdẽs ad inferos v̓tute sue passionis eos a morte eripuit: ⁊ ad dei visionẽ (in qua pfecta hoĩs btĩtudo cõsistit) pduxit. Ubi nota: q2 post passionẽ christi aĩa eius statim ad infernu3 descẽdit ⁊ fructũ sue passionis exhibuit. s. quo ad illuminationẽ: cõsolationẽ vel ↄfortationẽ: ⁊ mortis absolutionẽ: nõ tamẽ quo ad pñtem liberationẽ statim inde animas sanctoꝝ patrũ de loco isto extraxit: q2 pñtia christi ad cumulũ glorie ptinebat: sed qñ celũ ascẽdit. Hec beatus Tho. iij. pte sum. q. lij. arti. v. in cor. q. ⁊ in sol. iij. arg.

Sed forte dices: q2 christ⁹ descendẽs ad inferos liberauit de quolibet loco vel statu infernaliũ aliquos. qḋ ꝓbo tali ratiõe: Christ⁹ in vtroq3 tã in inferno q̃3 in mundo opabatur p potẽtiã sue diuinitatis. sed i hoc mũdo existẽs de quolibet statu aliquos liberauit. g̃ existẽs in inferno liberauit etiã aliquos de statu dãnatorũ. Rñdeo ⁊ dico: q2 christus virtute sue passionis liberauit a pctõ mortali eos q̃ sunt in via. ⁊ hoc duob⁹ modis. s. vel vt nõ cõmittãt: vel vt a cõmisso absoluant̃ si velint. Nõ autẽ liberauit eos q̃ iã cũ pctõ mortali decesserũt: q̃bus debet̃ iste locus inferni. Q2 autẽ nõ sunt liberati de quolibet statu infernaliũ sicut sunt liberati de quolibet statu mũdanoꝝ hoc nõ fuit pp impotẽtiã christi: sed pp diuersam dispositionẽ vtroꝝq3: q2 hoĩes q̃diu viuũt possunt ad fide3 ⁊ charitatẽ ↄuerti. Cui⁹ ratio ẽ: q2 in hac vita non sunt homĩes ↄfirmati in bono vel i malo sicut post exitũ ab hac vita. Hec b. Tho. iij. scrip. sen. dist. xxij. arti. j. q. vtru3 christus descẽdit ad infernũ dãnatoꝝ: in solu. j. arg. S3 forte argues: q2 christ⁹ debuit vsq3 ad infernũ dãnatoꝝ descẽdere tali rõe: Ascẽsio christi correspõdet suo descensui q2 q̃ ascẽdit ipse ẽ q̃ descẽdit: vt dicit apos. ad Eph. iiij. s3 ipse ascẽdit sup oẽs celos. g̃ debuit vsq3 ad infernu3 infimum descẽdere. Rñdeo ⁊ dico: q2 ascẽsio christi ↄgruit christo rõe sui: ⁊ iõ q2 ẽ altissim⁹ sup oẽs celos ascẽdere debuit. sed descẽdere nõ ↄpetit sibi nisi ꝓ nobis: ⁊ iõ tãtũ descẽdit quãtũ nostre liberatiõi expediebat. vñ q2 dãnati nõ fuerũt dispositi vt liberarent̃: iõ christ⁹ ad infernu3 dãnatoꝝ psonalit̃ nõ descẽdit: vt dicit. b. Tho. iij. scripto sen. vbi. s. imediate: in solu. ij. arg. Pat3 igit̃ ex p̃missis: q2 christ⁹ ſm aĩam in limbo sanctoꝝ patru3 existẽs tria fecit. p⁹ eñ illuminauit scõs patres q̃ erãt in limbo interius quo ad intellectũ: ⁊ exteri⁹ quo ad locũ. 2° cõfortauit etiã eos q̃ erãt in purgatorio spem glorie eis dando. 3° ↄfutauit eos q̃ erãt i inferno de sua incredulitate ⁊ malicia arguẽdo. ¶ Q2 sicut corp⁹ christi mãsit in sepulchro p vnã diẽ integrã ⁊ duas noctes: ita aĩa xp̃i mã-

fit in limbo: et quare. CA.V.

q Uarto et ultio circa descēsum christi ad inferos ꝯsiderāda ē ꝑmanētia stat⁹.s.quāto tpe aīa christi fuit in limbo vel quātā morā traxit ibi. Et q̄ntū ad hoc rn̄deo et dico: q ibi steterit vsq3 ad horā resurrectionis sue. Cui⁹ rō ē: qr cū aīa et corpus habeāt ꝓportionē ad inuicē: tādiu aīa christi māsit i limbo: q̄diu corp⁹ christi fuit in sepulchro. corp⁹ autē christi remāsit in sepulchro ꝑ diē integrū et duas noctes. vn̄ et tantūdē credēdū est aiam ei⁹ fuisse i inferno. Sz forte argues q aīa christi nō fuerit tāto tpe in inferno tali rōe. Aīa christi nō potuit simul eē in diuersis locis. s. in ꝑadiso et in inferno Sz christ⁹ ſm aīam i die mortis fuit in ꝑadiso. qḋ pz: qr i cruce pendēs dixit latroni: Hodie mecū eris in ꝑadiso: ergo videt q illa die exierit de inferno: et sic nō fuerit in inferno trib⁹ dieb⁹. Rn̄deo et dico q triplex est paradisus. Un⁹ est corꝑalis terrestris i quo adā posit⁹ est. Ali⁹ est corꝑalis celestis. s. celū empyreū de quo lucifer cecidit. Terti⁹ est spūalis. s. gloria de visione dei: et de isto ꝑadiso intelligit qḋ dn̄s dixit latroni: Hodie mecū. etc. qr statim pacta passione et ipe latro et oēs q erāt in limbo sanctoꝝ patrū deū ꝑ essentiā viderūt. Hec. b. Tho. iii. scripto sen. dist. xxii. arti. i. q. iii. in cor. q. et in solu. iii. arg. et iii. ꝑte sum. q. lii. arti. iiii. in cor. q. et in solu. iii. argu.

¶ Q3 christ⁹ tāto tēpore mansit in limbo: et in sepulchro fecit ꝓꝑ quinq3 rationes. CAP.VI.

a D euidētiā autē tertii cap. ē sciendū q corp⁹ xp̄i fuit in sepulchro ꝑ vnā diē integrā naturalē: et ꝑ duas noctes. Et toto isto tpe aīa christi fuit in limbo qḋ christ⁹ fecit ꝓꝑ quinq3 rōes. s. ꝓꝑ figurationē: ꝯpletionē: ꝓbationē: significationē: potētie ostēsionem.

Prīa rō est: ꝓꝑ figurationē. Nā hoc figuratū fuit i veteri testamēto. s. in Jona. de quo dicit Matth. xii. Sic fuit Jonas i vētre ceti trib⁹ dieb⁹ et trib⁹ noctib⁹: sic erit fili⁹ hominis in corde terre. vbi Chris. sic ait: Jonas fuit i vētre ceti vere et nō fantastice. ꝓꝑ qḋ manifestū ē q filii diaboli sunt martionē sequētes q passionem christi et sepulturā esse fantasticā asserūt. Et Raban⁹ ibidē: Piscis qui ionā deuorauit i pelago signat mortē quā christus passus ē in mūdo. Et subdit: Trib⁹ dieb⁹ et trib⁹ noctib⁹ fuit Jonas in vētre ceti: et christ⁹ in sepulchro. ille eiect⁹ est in aridam. iste surrexit in gloriā. Secūda rō est propter scripture cōpletiōem vt ꝓphetia impleret: Ozee. vi. Uiuificauit nos p⁹ dies duos. et die tertia suscitauit nos qḋ verbū exponit tribus modis. p⁹ de xp̄o sic: Primus dies est incarnatōis: secundus ē passionis: tertius iudicii in quo oēs suscitabunt. 2⁹ modo exponit sic: Tres dies quibus suscitat lazarus mortuus: Jo. xi. in primo die venit foras: in secūdo soluit: in tertio abire sinit. In primo istoꝝ fit lux: in secundo firmamētū: in tertio ꝓducit terra herbā virentē. Tertio mō exponit sic: Prim⁹ dies est cōtritiōis: secūdus cōfessiōis: tertius satisfactōis in quo parentes inuenerunt ihm. Tertia rō ē ꝓꝑ ꝓbatōem: qr sicut in ore duoꝝ vel triū testiū stat oē vbū. vt dē Math. xviii. sic in tribus dieb⁹ ꝓbatur vera mors xp̄i. Quarta rō est ꝓꝑ significatiōem. Nam sup illo verbo ad Ro. vi.

b Hoc scientes: qr vetus hō noster crucifixus ē vt destruatur corpus pcti: dicit Augu. q vna die et duab⁹ noctibus in sepulchro iacuit: ad significandū q lux sue mortis curauit nr̄am duplicē mortē. vn̄ dic: q sua simpla vetustate nr̄az geminā tulit. qḋ ꝓbat: qr culpā xp̄s deleuit et penam. Primo culpā. s. p̄teritā: p̄ntē: et futurā. nam p̄terita peccata tulit ipe ꝑ nobis ea remittēdo. peccata p̄ntia tulit hoīes ab eis retrahendo et iterū remittēdo. pctā vo futura tulit nō ea remittēdo: sed grām qua vitarent conferendo: ergo futura tulit: qr vt nō fierent fecit. Penā siliter consūpsit: qḋ sic ꝓbo: Nam duplex est pena. s. gehēnalis et tēporalis. Penā gehennalē xp̄s prorsus deleuit vt eā nō sentiant vere penitētes. Tēpalē vo nondū penitus tulit: manet. n. fames: sitis: mors: et h⁹mōi. sed regnū et dn̄ium eius eiecit: et tandē in nouissimo eandē penitus exterminabit sicut aliquis capiens hostē atrocissimū nō statim interficit eū: sed patit eū cū dedecore et dolore aliquātulū viuere: ita etiā xp̄s penā primo quasi alligauit: in futuro aūt ꝑimet eā. Hec Augu. in glo. sup illo verbo apli ad Ro. vi. Hoc scientes etc. Ubi nota ſm Aug. iiii. de trini. q corpus xp̄i in sepulchro fuit vna die integra: et duab⁹ noctibus. s. tota die sabbati integra: et tota nocte sequēte. s. diē p̄cedētē dn̄icā. Et qr ibi fuit tribus diebus vt saluetur articulus fidei qui dicit: Tertia die resurrexit a mortuis. Primus dies ꝯputat ab hora nona ferie sexte qua est mortuus. et accipit ibi dies ꝑ synodochen. s. ps diei ꝑ toto. Scd̄s dies intelligit cū viginti quattuor horis naturalib⁹. s. nocturnis et diurnis. et est integra. Terti⁹ dies intelligit nox sequens sabbatū. Nam in diluculo an̄ lucem surrexit. s. anteq̄ eēt clara dies: in diluculo. n. adhuc nō est clara dies. Ubi sciēdū est q an̄ passionē xp̄i dies p̄cedebat noctē. ad designandū q hō ꝑ pctm̄ cecidit a luce gratie in noctē culpe. mō aūt. s. post passionē xp̄i nox p̄cedit diē: qr passio xp̄i reducit nos a tenebris ad lucem. vn̄ Aug. iiii. de trini. sic ait: Sicut. n. tunc primi dies ꝑpt futurū hoīs lapsum a luce in noctē: ita nūc isti ꝓꝑ reparatōem hoīs a tenebris in lucē cōputant. Quīta rō est ꝓpter ptātis sue ostensionē: qr si statim resurrexisset: nō videret habere ptātē ponēdi aīam suā sicut resumēdi eam. Hec Alex. iii. ꝑte sum. q. ix. ar. xvi. vtrū die tertia xp̄us debuerit resurgere: in cor. q. Re. infra Resurrectio.

¶ Q3 desperatio vel est pctm̄ vel ē pena pcti. CA.I.

Esperatio. Circa desperatōem ꝯsiderāda sunt tria. s. falsitas opinionis: grauitas offensionis: causalitas originis.

Primo circa desperatōem cōsideranda est falsitas opinionis. vt. n. Aug. dicit in li. vn̄ malū: optimū de deo estimare verissimū est pietatis exordiū. vera aūt estimatio intellectus circa deū ē: q ex ipo ꝓuenit hoī salus: et venia peccatoribus dat: ſm illud Ezech. xviii. Nolo mortē peccatoris: sed vt cōuertat et viuat. Per oppositū aūt falsa opinio vel estimatio intellectus circa deū est: q peccatori penitēti veniā denegēt: vel q peccatores ꝑ grām viuificantē ad se nō cōuertat. Inter spem et desperatōez p̄dicta differētia inuenit: q spes hz verā estimatōem intellectus circa deū: et iō est stabilis et virtuosa. desperatio vo false de deo estimās ē vitiosa et pctm̄. Q3. n. desperatio false de deo estimet vel opinet tali rōne ostēdo: Cōsiderat. n. aliquis duo bona. s. timorē diuini iudicii: et horrorē peccati ꝓprii: q̄bus bonis si bn̄ vteret nec desperaret nec vnq̄ peccaret. sed qr p̄dictis bonis quis male vtit: ideo ex timore dei et ex horrore peccati ꝓprii occasionē accipiēs desperādi auertit ꝑ desperatiōez a bono incōmutabili. Si q̄s. n. desperat de eo qḋ nō ē natus adipisci: vel de eo qḋ nō ē debitū adipisci: desperatō talis nō est pctm̄. vt verbi grā: Si medic⁹ desperet in curatiōe alicui⁹ infirmi: vel si aliq̄s desperet se fore diuitias adepturū nō peccat: et h⁹ ꝓꝑ īpossibilitatē ꝯsequēdi. Sic. n. dānati desperāt se btitudinē cōseq: desperatio nō cōputat eis ad culpā: qr sunt in statu desperādi ꝓꝑ īpossibilitatē reditus ad btitudinē. vn̄ dānatoꝝ desperatio nō est culpa: sed ps dānatōis eoꝝ. Sz qr hō in via natus est ꝯsequi vitā eternā et ē possibile adipisci: iō false estimādo et opinādo h. deo: et ꝑ ꝯsequēs desperādo grauissime peccat. Hec. b. Tho. scd̄a scd̄e. q. xx. arti. i. vtrū desperatio

sit pctm: i cor.q. et I solu.ij. et.iij. arg.

¶ Q. desperãs hz falsam opinionẽ de q̃ttuor: et quare. CAP.II.

a D maiorẽ tñ euidẽtiã pcedẽtis ca.ẽ sciẽdũ q̧ desperãs hz falsã estimationẽ vel opinionẽ de q̃ttuor.s. de dei mĩa: potẽtia: oĩpotẽtia: malicia ꝓpria. Primo hz falsam opinionẽ de dei mĩa inquãtũ sĩ credẽs q̧ de⁹ misereaẽ ei desperat. vñ Ambro.I omel. sup illud Luce.ij. Et zacharias paẽ eius implet⁹ ẽ spũsancto et ꝓphetauit dicẽs: Bñdict⁹ etc. Uide q̃z bon⁹ de⁹ et facile indulgẽs pctis: non solũ ablata restituit: sed etiã insꝑata cõcedit. Ille dudũ mut⁹ ꝓphetat: hic enĩz grã dei maxia eũ quẽ negauerat ↄfiteẽ. Nemo ẽ diffidat. nemo veterũ ↄscius delictoꝝ pmia eterna desperet. nouit dñs mutare sñiam si tu noueris emẽdare delictũ. Re. infra Prophetia q̃ũo de⁹ mutat sñiam nõ ↄsiliũ: fm Greg. ca. xxxiiij. et xxxv. Scdõ hz falsam estimationẽ de dei potẽtia quia interdũ ꝑ desꝑationẽ hõ in hoc pctm cadit: vt nõ tñ desperet de dei mĩa: sed etiã de potẽtia dimittendi pctã: qꝛ putat deũ nõ solũ nolle dimittere pctã sed etiã non posse remittere. Tertio desꝑatio seu desperãs interdũ ꝑ falsam estimationẽ de dei oĩpotẽtia putat deũ nõ velle nec posse remittere tãq̃z nõ possit oĩa. et hoc ẽ ꝓfundatio desꝑatiõis: qꝛ tũc cadit in defectũ fidei q̃ crediẽ omnipotẽtia dei. Quarto desperãs estimationem falsam hz de sua culpa: inquantũ estimat suã maliciã excedere bonitatem.i. mĩam dei. Et hoc mõ chayn desꝑauit dicens Gen. iiij. Maior ẽ iniquitas mea q̃z vt veniã merear. qd verbũ Hiero. in glo. exponẽs sic ait: Pctã pctis adijciẽs desperat: q̃ ẽ illa blasphemia in spũsanctũ q̃ nõ remittiẽ in hoc seculo nec i futuro: qꝛ putat deũ aut nolle dimittere aut nõ posse: tãq̃z oĩa nõ possit aut inuideat saluti. Sz forte q̃res: vtrũ desperãs possit putare q̧ malicia sua excedat bonitatẽ seu mĩam dei. Et videẽ q̧ nõ: qꝛ oĩs malicia hoĩs terminũ hz. bonitas autẽ vel mĩa dei ẽ infinita: igiẽ quãtumcũq̧ crescat malicia hominũ semꝑ bonitas dei in infinitũ excedit maliciam hoĩm. Rñdeo et dico: q̧ maliciã humanã excedere bonitatẽ dei dupliciẽ põt intelligi.s. vel ex pte remissionis: vel ex pte satisfactiõis. Primo ex pte remissionis: et sic bonitas vel mĩa dei cui attribuitur effect⁹ remissionis pcti cũ sit infinita excedit generaliter oẽm maliciã hoĩm. Scdõ põt intelligi maliciã humanam bonitatẽ dei excedere ex pte satisfactiõis: et sic malicia hũana excedit bonitatẽ vel mĩam dei in hꝫ q̧ non credit hõ tñ posse satisfacere vt veniã mereaẽ: ꝑp qd de se

m ipso diffidẽs desꝑat: vt cayn fecit dicẽs Gen. iiij. Maior ẽ iniq̃tas mea etc. Ubi nota q̧ desꝑatio de venia ex triplici falsa estimatiõe et ↄsideratiõe ꝓcedit.s. ex ↄsideratione culpe irremissibilis: iusticie inflexibil: pene ineuitabilis. P⁹ ex falsa ↄsideratiõe culpe irremissibilis. vñ dicitur: Maior ẽ iniq̃tas mea q̃z vt veniã merear. q.d. Tã magna ẽ iniq̃tas mea q̧ nõ possum veniã mereri. Ubi glo. sic ait: Culpã quã ↄmiserat supbe ↄfiteẽ nec veniam rogat. 2⁹ causaẽ vel ꝓcedit desꝑatio ex falsa ↄsideratiõe iusticie inflexibil. vñ dicit: Eijcies me hodie a facie tua. q.d. Expelles me nolens misereri. Uel fm glo. Expelles me tãq̃z indignũ tuo ↄspectui. Et iõ subdit: Et a facie tua abscõdar. Glo. Quia mihi ipsi odiosus pñtie tue me subtrahã. 3⁹ causaẽ desꝑatio ex falsa ↄsideratiõe pene ineuitabilis. vñ subiũgit: Ero vag⁹ et ꝓfugus. Glo. Hoc desperãdo dicit: et ꝑp duo. P⁹ ꝑp miseriã in vita. vñ dicit: Ero vag⁹ q̃ntũ ad tremorẽ corꝑis: et ꝓfugus q̃ntũ ad instabilitatẽ furiose mẽtis. 2⁹ ꝑp penã in morte: iõ subdit Omis q̃ inuenerit me occidet me. Glo. interli. Hoc vt desperãs dicit: desiderãdo vt ↄpẽdio mortis pñtes cruciat⁹ euaderet. Chrys. vero ostẽdit q̃ttuor grad⁹ in pctõ ipsi⁹ cayn esse. P⁹ cui diabolus preparauit ipm deteriora offerre. 2⁹ inuidiã et emulationẽ accẽdit. 3⁹ interficere ꝑsuasit. 4⁹ negare inq̃natã occisionẽ. post nõ desistit quousq̧ vertice oĩm maloꝝ.s. desꝑationẽ supimposuerit. Hec Alexan. scda pte sum. q. xlviij. de desꝑatione: arti. j. vtrũ desꝑatio sit pctm: in cor. q. et ibidẽ art[illegible] q. ij. vtrũ malicia hoĩs bonitatẽ dei excedat: in solu. j. arg.

¶ Q. pctm desperatiõis fm se ẽ leui⁹ pctõ infidelitatis et odij dei: sed quo ad nos peccatuz desperationis est periculosius. CA.III.

f Ecũdo circa desꝑationẽ ↄsiderãda ẽ grauitas offensionis. naz pctm desꝑatiõis vno mõ ẽ leuius pctis spũalib⁹ q̃ directe ↄmittunẽ in deũ: sicut infidelitate et odio dei: alio mõ ẽ ꝑiculosius. Primo dico: q̧ loquẽdo fm se pctm desꝑatiõis ẽ leui⁹ pctõ infidelitatis et odio dei. qd tali rõe ostẽdo: Mai⁹ pctm est offendere deũ in se q̃z offendere deũ ꝓut ꝑticipaẽ a nobis. sz infidelitas ꝓuenit ex hoc q̧ hõ ipam dei veritatẽ nõ credit. odiũ vero ꝓuenit ex hoc q̧ volũtas hoĩs ipsi diuine bonitati ↄtrariaẽ. desꝑatio autẽ fm q̧ ei⁹ bonitas a nobis ꝑticipaẽ: ẽ fm se loquẽdo mai⁹ pctm est nõ credere dei veritatẽ vel odire dei bonitatẽ q̃z nõ sꝑare ab ipso cõseq̃ salutẽ. Scdõ vero mõ loquẽdo quo ad nos: pctm desꝑationis ẽ ꝑiculosi⁹. qd ꝓbo triplici rõe.s. rõe admissibilitatis: insanabilitatis: inclinabilitatis. P⁹ rõe admissibilitatis sic: Illud ꝑ qd tolliẽ in bonis actib⁹ ↄstantia vel ꝑseuerãtia vel finis ↄsidẽtia ẽ ꝑiculosius. sed ꝑ desperationẽ in reb⁹ laboriosis q̃ ad vite ꝑfectionẽ ꝑtinẽt ꝑditur ↄstãtia et tolliẽ ꝑseuerãtia cui ꝑncipaliẽ merces redditur: ẽ etc. 2⁹ hoc idẽ ꝓbo rõe insanabilitatis sic: Sicut enĩ morb⁹ incurabilis ꝑiculosior ẽ curabili: ita pctm qd nũq̧ sanaẽ. sed tale ẽ pctm desꝑatiõis: ita dicitur Hiere. xxx. Insanabilis fractura tua: pessima plaga tua. Q. aũt desꝑatio sit pctm insanabile: diciẽ Hiere. xv. Plaga tua .s. desꝑatio renuit curari. Tertio hoc idẽ ꝓbo rõe inclinabilitatis sic: Illud pctm ꝑ qd hõ inclinaẽ ad oẽ malũ: et ꝑ qd retrahiẽ ab oĩ bono ẽ graui⁹ et ꝑiculosius ceteris. sed desꝑatio ẽ huiusmõi: qd pz: qꝛ sicut ꝑ spem reuocaẽ hõ a malis et ꝓuocaẽ ad bona oĩa ꝑsequẽda: ita per oppositũ spei.s. ꝑ desꝑationẽ mĩe dei et venie pctõꝝ suoꝝ q̃si ad oĩa pctã labiẽ sine freno. vñ sup illo verbo Prouer. xxiiij. Si desꝑaueris lapsus in die angustie minueẽ fortitudo tua. glo. dicit: Si desꝑaueris de venia: In die angustie.i. in tẽtatione vel in ꝑsecutiõe. Uel i die.i. in penitentia cũ inceꝑis dolere de pctõ vel i morte lapsus a spei fortitudine vel firmitate quã prius habuisti. minueẽ fortitudo tua.s. resistẽdi diabolo et tẽtationi. Sicut enĩ spes est q̃ oĩa mala imminẽtia ↄstãter et equanimiẽ sustinentur: ita nullũ pctm tñ minuit fortitudinẽ mẽtis quantũ desꝑatio. vñ glo. sup illo vbo. Si desꝑaueris etc. ita dicit: Nihil ẽ execrabili⁹ desꝑatiõe. quã q̃ habuerit: et in generalib⁹ hui⁹ vite laborib⁹: et qd peius ẽ in fidei certamine ↄstãtiã ꝑdit. Et Isidor⁹ in li. de sũmo bono de grauitate pcti desꝑatiõis loquẽs sic ait: Perpetrare flagitiũ aliqd mors ẽ. sed desꝑare de venia ẽ descẽdere ad infernũ. Et ideo. b. Aug. li. de vtilitate pnie agẽde pctõ desꝑatiõis volẽs remediũ adhibere sic ait: Ne desperãdo augeam⁹ pctã ꝓposit⁹ ẽ nobis pnie port⁹: rursus ne ꝑsumendo augeam⁹ pctã dat⁹ est dies mortis incert⁹. Hec. b. Tho. scda scdẽ. q. xx. arti. iij. arg. cõtra: et i cor. q. Et Alex. scda pte summe. q. xlviij. arti. vi. in cor. q. ꝑ totũ.

¶ Q. desperatio ex quattuor peccatis oriẽ. CAP.IIII.

t Ertio ꝑncipaliẽ circa desꝑationẽ ↄsideranda est causalitas originis.s. ex q̃bus pctis oriẽ desperatio. Ubi nota: q̧ ex q̃ttuor pctis oritur.s. ex luxuria: tristicia: accidia: negligẽtia. Primo desꝑatio oritur ex luxuria. Cui⁹ rõ ẽ: q: sicut gustus vitio humoris infectus

alios sapores fastidit ꝛ eiicit: sic affectus noster infectus amore delectabiliũ vel delectatiõe carnaliũ: inter q̃s preci pue sũt delectatiões venereę: fastidit bona spũalia ꝛ non solũ ea q̃si q̃ illa bona ardua vel difficilia ad p̃fit. vñ apos ad Eph.iiij. de talibus loquẽs sic ait: Desperãtes semet ipsos tradiderũt impudicitie. Glo. Ut nibil oĩo qð imũ dũ sit p̃termiserũt: q: nũq̃ luxuriãdo saciant: quoꝛ vo luptas termino caret. Scdo desparatio orit̃ ex tristicia. Cui⁹ rõ ẽ: q: sicut ex spe orit̃ gaudiũ vl̃ delectatio: ita ex tristicia orit̃ desparatio. qð pꝫ: q: sicut hoĩes ĩ delectationi bus existẽtes efficiunt̃ maioris spei: ita hoĩes existẽtes ĩ tri sticia ĩ desparationẽ labunt̃ vl̃ cadũt: vt dicit ph̃s. ij. li. rhe thorice. vñ ap̃ls scda ad Corinth. ij. sic ait: Consolamini ne forte abũdãtiori tristicia absorbeat̃ q̃ eiusmõi ẽ. Ubi glo. sic ait: Cõsolamini p̃ exẽplũ Dauid ꝛ alioꝝ q̃ mul tũ peccauerũt q̃bus indulta ẽ venia p verbũ dñi dicẽtis: Nolo mortẽ peccatoris. Et iterũ: Quacũq3 hora ingemue rit pctõr oĩm iniq̃tatũ ei⁹ nõ recordabor. Et subdit cãm dicẽs: Ne forte abũdãtiori tristicia .i. desparatiõis per ni miã p̃ñam absorbeat̃ vt velit vti seculo ꝛ c̃uerti ad pec cata omittẽda. Tertio desparatio orit̃ ex accidia. Cui⁹ rõ est: q: cũ accidia sit tristicia q̃dam deiectiua spũs facit estimare q: bonũ nõ solũ sit arduũ vel difficile sꝫ impos sibile adipisci. ꝛ ex hoc orit̃ desperatio. Cui⁹ oppositũ fa cit spes: q̃ respicit bonũ vt possibile adipisci. Re. s. Acci dia ca. iij. Et infra Spes. Quarto desparatio orit̃ ex ne gligẽtia. Sicut enĩ solicitudo c̃siderãdi diuina bñficia ꝛ maxime incarnatiõis ꝛ passiõis christi ẽ cã spei ꝛ c̃fidẽtie pctõꝛ: hoc q: vt dicit Aug. in li. xiij. de ciui. dei. Nihil fuit tã necessariũ ad erigendũ spem nostrã q̃ vt demõstraret̃ tur nobis quãtũ nos diligeret de⁹: ita ex negligẽtia cõsi derãdi hec bñficia orit̃ desparatio. vñ Job. vij. Desperaui .s. ex negligẽtia c̃sideratiõis diuini bñficij ꝛ boni neglecti ꝛ pcti indulti. ppter qð sequit̃: Nequaq̃ vltra iã viuã: vl̃ q: ex p̃dictis q̃s ĩ mortẽ desparatiõis cadit: vl̃ q: desparatio ex diffidẽtia dei frequẽter inducit hoĩem vt corpalit̃ seip sum occidat. Hec b. Tho. scda scđe. q. xx. arti. iiij. vtrũ de speratio ex accidia oriat̃: ar. c̃tra: ꝛ in cor. q. ꝛ in sol. arg.

Quid sit detractio vel quo diffiniat̃. CAP. I.

Etractio. Circa detractionem tria c̃siderare debe mus. s. q̃dditatẽ vocabuli: varietatẽ modi qualitatẽ vitij. Primo q̃dditatẽ vocabu li. s. q̃d sit detractio. A q̃busdã enĩ sic diffi nitur: Detractio ẽ denigratio aliene fame p occulta v̂ba. vel sic. Detractio ẽ seminatio mali occulte in iniuriã p̃ximi. quã diffinitionẽ tripliciter p̃bo. s. simi litudine rõe distinctiõe. p⁹ similitudine assimilat̃ enĩ de tractor serpẽti. vt dicit̃ Eccle. x. Si mordeat serpẽs in silẽ tio .i. occulte. qð ẽ p̃prium ipsi⁹ serpẽtis q̃ occulte venenũ trãsfundit. nihil eo min⁹ hꝫ .s. mali .i. nõ min⁹ nocet q̃ occul te detrahit sꝫ pl⁹: q: pei⁹ ẽ infundere venenũ mẽti q̃ cor pori: iõ serpẽs ꝛ detractor ęq̃les sunt. Quo enĩ serpẽs oc culte mordẽdo venenũ inserit: sic iste cũ detrahẽs ei⁹ pe ctoris latebras ledit ꝛ inuidie venenũ .i. infamiã infundit. Ja cobi. iij. Lingua plena veneno mortifero. 2⁹ hoc idẽ p̃ bo rõe: q: sicut aliq̃s nocet alteri facto dupliciter .s. manife ste vt ĩ rapina. ꝛ ĩ occulto vt ĩ furto: ita etiã aliq̃s ledit aliũ v̂bo dupliciter .s. manifeste p c̃tumeliã vt p̃tꝫ .s. Cõtume lia: ꝛ occulte p detractionẽ. 3⁹ hoc idẽ p̃bo p distinctio nẽ: q: aliq̃s de aliquo male loquit̃ trib⁹ modis: vel corã multis eo absente: vel vni soli eo absente: vel eo solo pre sente. p̃mo enĩ si aliq̃s corã multis malũ loquit̃ de eo eo absẽte ẽ detractio ĩ toto: q: ẽ diffusio infamie. scdo si vni soli aliq̃s malũ loquit̃ de alio eo absente: ẽ detractio ĩ p̃ te: q: talis corrũpit famã ei⁹ nõ in toto .s. manifesto. sed in p̃te .s. ĩ secreto. tertio si aliq̃s malũ loquat̃ de aliquo eo solo p̃nte tunc est c̃tumelia. Ubi nota q: dupliciter differt detractio a c̃tumelia. p⁹ q̃tũ ad p̃ponẽdi modũ: q: c̃tu meliosus mãifeste c̃tra aliquẽ loquit̃: detractor autẽ oc culte: vt pꝫ ex p̃missis. 2⁹ q̃tũ ad nocumẽtũ: q: detractor derogat fame: c̃tumeliosus vero honori. 4⁹ hoc idẽ p̃bo significatiõe. Nã detrahere dicit̃ de aliq̃ famã p̃trectare vel ledere: qð nõ ẽ aliq̃d de veritate diminuere: sed famã dimi nuere. qð duob⁹ modis põt c̃tingẽ .s. fm rẽ: ꝛ fm opinio nẽ. p⁹ fm rẽ aliq̃ñ denigrat̃ fama alicui⁹ tñ nihil detra hat̃ de veritate: puta cũ aliq̃s vera crimina alicui⁹ occulta pãdit. Scdo scđm opinionẽ: q: frequẽt̃ c̃tigit boni estima tionẽ ꝛ opinionẽ esse vbi nõ substernit̃ illud bonũ. et illi⁹ etiã denigratio põt eẽ: ꝛ p c̃ñs detractio. Hec beat⁹ Tho. scda scđe. q. lxxiij. arti. j. q̃d sit detractio. ar. c̃tra: ꝛ in cor. q. ꝛ ĩ solu. j. ꝛ ij. arg. Et Alex. scda pte sum. q. cxlvj. de detractiõe ar. j.

Q: detractio in generali fit duob⁹ modis: ĩ speciali autẽ sex modis. CA. II.

Ecũdo p̃ncipalit̃ circa detractionẽ c̃siderare de bem⁹ varietatẽ modi. Nã detractio in generali fit duob⁹ modis. vel respectu boni .s. occultãdo vel depauãdo. vel respectu mali .s. imponẽdo vel augmẽ tãdo. In spãli autẽ fit sex modis: q̃ttuor modis directe: ꝛ duob⁹ indirecte. p⁹ enĩ mõ directe fit detractio alicui falsum aliqð vel malũ vel pctm̃ adinueniẽdo ꝛ imponẽ do. 2⁹ mõ fit detractio malum vel pctm̃ alicui⁹ augẽdo. Ecci. xj. Ab vna scintilla auget̃ ignis .s. odij ꝛ discordie na scit̃ ab vno doloso ꝛ detractore: ꝛ ab eodẽ auget̃ sãguis .i. infamatio ꝛ hoĩm occisio ꝛ perditio. 3⁹ mõ fit pctm̃ vel malũ occultũ reuelãdo q̃ nõ dꝫ. ꝛ eo mõ ꝛ fine ꝛ cui reue lari nõ dꝫ. Ecci. xxvij. Qui denudat archana amici fidẽ p dit. ꝛ q̃ pctã sibi c̃missa vel ĩ c̃fessiõe vel in secreto alteri manifestat indignũ se facit vt secretũ aliqð sibi credat̃. 4o mõ fit bonũ p̃uertẽdo .s. cũ bonũ qð negari nõ põt p̃ uertit̃ dicẽdo mala intẽtiõe esse factuꝫ. Ecci. xj. Bona in mala c̃uertẽs insidiat̃ ꝛ ĩ electis ponit maculã. q. d. Bo na facta vl̃ dicta aliena detractor ĩ mala c̃uertẽs vl̃ dimi nuẽs. vel mala intẽtiõe fcã asserẽs insidiat̃. vl̃ si male ali q̃d fiat publicet vel augmẽtet vt bonũ omĩo p̃uertat ꝛ di minuat. Et subdit: Et ĩ electis ponit maculã erroꝛ ꝛ pra ue intẽtiõis. eoꝝ bonã intẽtionẽ p̃uertẽs. sic iudei Ma thei. xij. dicẽtes. Nõ eiicit demonia nisi ĩ beelzebub. 5⁹ vo mõ indirecte fit detractio bonũ alterius denegãdo .s. cũ negat̃ de aliq⁹ bonũ qð scit̃ ab eo factũ. sic illi iudei q̃ miraculũ a xp̃o factũ de ceco nato negabãt ꝛ p̃uertebãt. Johis. ix. 6⁹ mõ fit detractio indirecte bonũ alteri⁹ ma liciose tacẽdo: sic habet̃ Matth. vlti. de militib⁹ q̃ noue rãt resurrectionẽ ꝛ accepta pecunia tacuerũt. Hec b. Tho. breuit̃ ponit scda scđe. q. lxxiij. arti. j. q̃d sit detractio: ĩ so. iij. arg. Et Alex. scđa pte sum. q. cxlvj. ar. j. q̃d sit detractio. in cor. q. in fine.

Utrũ peccatũ detractiõis sit mortale vel veniale. CAP. III.

Ertio circa detractionẽ c̃siderare debem⁹ quali tatẽ vitij: vtrũ .s. detractio sit pctm̃ mortale vl̃ ve niale. Ubi nota q: aliquis põt reuelare pctm̃ vel malũ occultuꝫ p̃ximi duob⁹ modis. Primo obseruatis debitis circũstãtijs puta si mala occulta p̃ximi dicantur ei q̃ vult ꝛ põt p̃desse: ꝛ eo ordine quo dꝫ: ꝛ eo fine q⁹ dꝫ cũ alijs circũstãtijs vel ad alterius correctionẽ vel ad no cumenti vitationẽ. ꝛ sic ẽ bonũ: nec ẽ detractio. Scdo mõ põt q̃s reuelare peccatũ occultuꝫ p̃ximi sine p̃dictis circũstãtijs: vel cũ tenet̃ celare sicut ẽ pctm̃ tectũ p sacra mẽtalẽ c̃fessionẽ vel secreti obligationẽ ꝛ intentione no cẽdi p̃ximo: ꝛ tũc ẽ pctm̃ detractiõis. Ad cui⁹ euiden tiã est sciẽdũ: q: pctã verboꝝ ex intẽtiõe loquẽtis sũt iu dicãda: aliquãdo ꝛ aggrauãda. ꝛ si q̃ pctm̃ occultũ p̃xi

mī reuelat ⁊ manifestat triplicē intētionē habere pōt.s.
corrigēdi:accusandi:famā denigrādi ⁊ sic ledendi.Et sic
reuelare pctm̄ occultū alteriꝰ pōt esse actus vel beniuolē
tie vel iusticie vel inuidie. p° reuelare pctm̄ occultū al
teriꝰ intētiōe corrigēdi ⁊ debitis circūstantijs obseruatis
denunciādo ei q̄ vult ⁊ pōt ꝓdesse pp emēdationē alte/
rius:ē actꝰ charitatis vel beniuolētie:⁊ tal' reuelatio ne/
q̄ ē detractio:neq̄ pctm̄:imo meritoria. 2° reuelare pec
catū occultū alteriꝰ pp culpe punitionē ⁊ reipublice con
seruationē eū accusando ē actꝰ iusticie.Et his duobꝰmo
dis reuelare pctm̄ occultū alteriꝰ nō est pctm̄.Cuiꝰ rō est
q: qn̄ aliq̄s dicit verba aliq̄ p que diminuit fama alicꝰ
nō hoc intendens:sed aliqḋ bonū vel necessariū debitis
circūstantijs obseruatis nō ē pctm̄ nec detractio dici po
test. 3° reuelare pctm̄ occultū alteriꝰ pp fame denigrati/
onē intētione ledēdi ē actꝰ inuidie.vn̄.b.Greg.xxxi.mo/
ral.dicit q̄ detractio orit' ex inuidia q̄ nitit' qualitercū/
q̄ minuere gloriā ꝓximi.Et sic pctm̄ detractiōis p se lo/
quēdo ē pctm̄ mortale.qḋ ꝓbo triplici rōe.s.rōe sui prī/
cipij:diuini odij:nocumēti ꝓximi. p° rōe sui pncipij sic
Illud ē pctm̄ mortale qḋ orit' ex mortali.s; detractio ori
tur ex pctō mortali scz inuidia vt px̄ ā. imediate p bea.
Greg.g̃ ⁊c. 2° hoc idē ꝓbo rōne diuini odij sic:Illḋ qḋ
a deo odit' est pctm̄ mortale.sed detractio est huiusmōi/
vt dicit aplūs ad Ro.j.Detractores deo odibiles.qḋ iō di
cit vt dicit glo.ne detractio putet' leue pctm̄ pp hoc q̄ cō
sistit in verbis.g̃ ⁊c. 3° q̄ detractio sit pctm̄ mortale pro
bo rōne nocumēti ꝓximi sic:Illud p qḋ infert' ꝓximo i
re nobiliori vel vtiliori nocumētū est pctm̄ mortale. sed
detractio ē huiusmōi.qḋ px̄:q: p detractionē aufert' illḋ
qḋ inter oīa bona tpalia p̄ciosius reputat'.s.fama:⁊ p cu/
ius defectū hōa multis bn̄ agēdis impedit'. g̃ ⁊c. Se/
cūdo hoc idē ꝯfirmo alia rōe sic:Auferēs bona tpalia vt
fur peccat mortalit' ⁊ ad restitutionē tenet':q: nō dimit/
titur pctm̄ nisi restituat' ablatū:vt Aug.dicit. sed fama ē
preciosior ⁊ vtilior oībus tpalibꝰ:g̃ detractor peccat mor
talit' ⁊ ad restitutionē tenet'. Si q̄s vero dicit aliqḋ ma/
lū leue,de alio nō nocēdi intētione sed ex animi leuitate
vel ex labilitate lingue ē veniale pctm̄.vn̄.b.Aug.in ome
lia de igne purgatorio int' pctā minuta hoc ponit.Si ve
ro aliq̄s ex animi leuitate vel ex lapsu lingue dicit aliqḋ
verbū graue qḋ alicuiꝰ famā notabilit' ledat:⁊ p̄cipue in
his q̄ ptinēt ad honestatē vite mortalit' peccat nec men/
tis leuitas:nec inaduertentia:nec labilitas lingue eum a
pctō mortali excusant.⁊ ad restitutionē fame tenet' sicut
ad restitutionē cuiuslibet rei tpalis ablate inuito domi
no. Sz forte argues in oppositū.s.q̄ detractor ad resti
tutionē fame nō teneat' tali rōe:Nullꝰ tenet' ad impossi
bile.sed pōt ꝯtingere q̄ ille q̄ lesit famā alteriꝰ eā repare
nō pōt.tū q: nō est i ipso q̄ hoies habeāt bonā opinio/
nē de eo cuiꝰ famā lesit.tū q: aliqn̄ non pōt scire aliquis
apud quos scā fuerit denigratio fame. Rn̄deo ⁊ dico:q̄
detractor tenet' facere quātū ē sibi possibile hoc mō:vel
bonū dicere de eo illis q̄bus malū dixit si eos nouit:vl' si
nō pōt mutare opinionē eoꝝ corā q̄bus de alio malū di
xit:dz eis ostēdere se deliquisse ⁊ malū dixisse:ex qꝰ for/
te opinio illoꝝ mutabit'.vn̄ sicut exhibuit mēbra sua ser/
uire iniqtati ad iniqtatē ita dz exhibere mēbra sua serui
re veritati i satisfactionē.⁊ hoc si pōt ad mutandū opini/
onē alioꝝ in bonū. Hec.b.Tho.scḋa scḋe.q.lxxiij.arti.ij.i
cor.q.⁊ Alex.scḋa pte sum.q.cxlvj.de detractiōe:arti vij.i
cor.q.⁊ in so.arg. Req.infra Fama.Et infra Restitutio.

¶ Utrū peccatū detractiōis sit grauius cōtumelia homici/
dio ⁊ furto. CA.IIII.

P Reter illa q̄ de detractiōe dicta sūt supius: etiā
nūc circa detractionem ꝯsiderare debemꝰ tria.s.
gradū culpe:auditū infamie:debitū tolerātie. Primo
circa detractionē ꝯsiderare debemꝰ gradū culpe:vtrū.s.
pctm̄ detractiōis sit grauiꝰ oībus pctis q̄ in ꝓximū com
mittunt'.Et q̄ntū ad hoc dico: q̄ detractio pōt ꝯpari ad
tria pctā.s.ad ꝯuitiū seu ꝯtumeliā ad homicidiū ad fur/
tū. Primo enī comparādo detractionē ad ꝯtumeliā. di/
co q̄ pctm̄ ꝯtumelie ē grauiꝰ pctō detractionis.qḋ ꝓbo
pp tres rōes.s.pp modū:ꝯtemptū:nocumētū. Pria ratio
est pp modū:q: sicut rapina q̄ fit i manifesto ē maiꝰ pec/
catū furto qḋ fit i occulto:ita ꝯtumelia q̄ aliq̄s ꝯtra aliū
manifeste.i.in p̄ntia loquit':ē grauiꝰ pctm̄ detractione q̄
aliq̄s de alio occulte.i.i sua absentia male loquit'.Scḋa
ratio ē pp ꝯtemptū sic:Ubi ē maior ꝯtēptus ꝓximi. ibi
est maiꝰ pctm̄.sed i ꝯtumelia ē maior ꝯtēptus ꝓximi:eo
q: in sua p̄ntia offendit eū. detractor eū in sua absentia:
g̃ ⁊c.Tertia rō est pp nocumētū sic.Quāto nocumētū il/
latū est maiꝰ tāto pctm̄ ē grauius.sed maiꝰ nocumentū
est derogare honori vt ꝯtumeliosus facit q̄ derogare fa
me vt detractor facit:g̃ ⁊c. Scḋo si' compet' detractio
ad homicidiū tūc dico:q̄ pctm̄ homicidij ē grauius pec
cato detractiōis.qḋ ꝓbo triplici rōne.Pria ē talis.Tan
to pctm̄ est grauiꝰ quāto maius bonū tollit' ⁊ maius no
cumentū infert'.sed p homicidiū tollit' maius bonum.s.
bonū vite:⁊ maiꝰ malū infert'.s.malū mortis:q̄ p detra/
ctionē p quā tollit' bonū fame ⁊ infert' malū infamie:er/
go ⁊c.Scḋa rō est:Maius peccatū est esse cām mali q̄
esse occasionē mali.sed homicida ē cā mali.s.mortis:de/
tractor nō est cā mali sed occasio:g̃ ⁊c. vn̄ detractor non
est cā homicidij realit' ⁊ p̄ncipalit' sed occasionalit'.s. in/
quantū p verba sua dat occasionē alteri vt ꝓximū occi/
dat:odiat:vel ꝯtēnat.⁊ sic ē homicida occasionalit':vt di/
citur p̄ma Johis.iij.Qui odit fratrē suū homicida est.g̃
⁊c. Req.infra Homicidiū.Tertia rō est talis:Dānū irre
parabile ē maius dāno repabili.sed homicida infert dā
num irrepabile: detractor vero repabile g̃ ⁊c. Tertio
vero si detractio compet' ad furtū:dico q̄ detractio est
grauiꝰ pctm̄ furto.qḋ tali rōe ꝓbo. Pctm̄ qḋ in ꝓximū
ꝯmittit' tāto ē grauius quāto ꝓximi nocumētū est maiꝰ.
nocumētū autē tāto ē maius quāto bonū qḋ demit' vel
aufert' est maiꝰ.s; fama p̄eminet bonis exterioribꝰ.s.di/
uitijs eo q: ē ꝓpinquior bonis spūalibus: ⁊ iō detractio
fm̄ suū genꝰ est maiꝰ pctm̄ q̄ furtū. Hec.b.Tho.scḋa se/
cūde.q.lxxiij.arti.iij.vtrū detractio sit grauiꝰ pctm̄ oībus
pctis q̄ in ꝓximū ꝯmittunt':in cor.q.⁊ in solu.s.argu. Et
Alex.scḋa pte sum.q.cxlvj.arti.vij.de compatiōe detracti
onis ad alia pctā:ar.ꝯtra:⁊ in cor.q. Req.infra Fama.

¶ Utrū auditor detractiōis peccet. CA.V.

S Ecūdo circa detractionē ꝯsiderare debemus au
ditū infamie:vtrū.s.auditor alterius infamie pec/
cet. Et q̄ntum ad hoc dico:q̄ auditor detractio/
nis tribꝰ modis se pōt habere.s.vel vt inducēs: vel vt pla
cens:vl' vt tacēs nō resistēs. Primo enī auditor detra
ctionis se hz vt inducēs.cū enī aliq̄s detractionē audiēs
inducit aliū ad detrahendū alteri tūc talis grauiꝰ peccat
q̄ detrahēs.Cuius rō est:q: maiꝰ pctm̄ est fons vel cā
mali q̄ in eo qḋ orit' ex fonte.sed inducēs ad detractio/
nē est fons ⁊ cā detractiōis.g̃ maius pctm̄ ē in inducēte
ad detrahendū q̄ in detrahente. Scḋo auditor detra/
ctiōis se hz vt ꝯsentiēs vel vt placēs.si enī aliq̄s nō indu/
cit aliū ad detrahendū:sed tn̄ ꝯsentit detractiōi:q: ei pla
cet detractio pp odiū qḋ hz ad illū cui detrahitur tūc tn̄
peccat quātū ille q̄ detrahit.vn̄ Hiero.in epistola ad ne/
pocianū sic ait: Caue ne linguā aut aures habeas pruri/
entes vt alijs detrahas aut alios detrahētes audias.Et
Bern.in lib.de ꝯsideratione sic ait:Detrahere aut detra/
hentē audire qḋ hoꝝ sit dānabilius non facile dixerim.

nā vt dicit Isido. in lib. de sūmo bono: Nō solū ille reus est q̄ falsum de alio ꝓfert: sed ⁊ is q̄ cito criminib⁹ aurez prebet vel ꝓfert. vñ Bern. in quodam sermone sic ait: Detractor ⁊ libēs auditor vterq̄ diabolū portat: detractor ī lingua vel ī ore: auditor in aure. Tertio auditor detractionis aliqñ se hꝫ vt tacēs ⁊ nō resistēs. si enī alicui non placet audire detractiōes: sed tñ ex timore vel negligentia vel verecūdia quadā omittit repellere detrahētē: peccat quidē talis: sed min⁹ q̄ꝫ detrahēs: ⁊ qñq̄ venialiter: qñq̄ vero mortalit̃. Et hoc pp̄ tres rōnes. Pria est pp̄ officiū. s. pp̄ hoc q̄ alicui ex officio incūbit corrigere vl' cōpescere detrahentē: qđ si nō facit, mortalit̃ peccat. Scđa ratio ē pp̄ periculū. si enī pp̄ omissionē ꝯpescēdi vel corripiēdi detrahentē cū pōt periculuꝫ aliqđ inde sequitur mortalit̃ peccat nō corripiēs cū pōt. Tertia rō ē pp̄ omissionis ꝓncipiū vel radicē que ē timor mūdanus. Si eniꝫ aliq̄s pp̄ timorē mundanū vel humanū omittit corripere vel ꝯpescere detrahentē cū pōt: mortalit̃ peccat vel saltem pōt mortalit̃ peccare: eo q̄ timor human⁹ quādoq̄ pōt esse pctm̄ mortale. Req. ſ. Correctio. ⁊ infra Timor human⁹. Hec. b. Tho. scđa scđe. q. lxxiij. artl. iiij. vtrū peccet q̄s audiēdo detractionē: in cor. q. Et Alex. scđa parte sum. q. cxlvi. de detractiōe: arti. v. in cor. q. Req. seq. capi.

¶ Utrū aliq̄s detractiōes debeat sustinere. CA. VI.

Tertio circa detractionē ꝯsiderare debem⁹ debitū tolerātie: vtrū quis detractionē debeat sustinere. Et q̄ꝫtū ad hoc rñdeo trib⁹ modis. Primo q̄ ꝓprie loquēdo detractiōes de se null⁹ audit. Cui⁹ ratio ē: q̄r si mala loquimur de aliquo eo audiēte nō sūt detractiōes sed ꝯtumelie: vt ex p̄missis: ⁊ ſ. Cōtumelia. possunt tñ detractiōes cōtra aliquē facte ad eū alioꝝ relationib⁹ ꝑuenire. Scđo dico q̄ aliq̄s aliter se dꝫ habere circa detractiōes ꝓprias: ⁊ aliter circa detractiōes alienas. p⁹ enī audiēs alteri⁹ relatiōe ⁊ dicto detractiones ꝓprias pōt eas patiēter ferre. Cui⁹ ratio ē: q̄r cum sit sui arbitrij: detrimentū sue fame pati pōt. ⁊ in hoc pōt eius patiētia ꝯmēdari: si ꝓprias detractiōes sustinet patiēter nisi hoc vergat in ꝑiculū alioꝝ. tūc enim nec tolerare pōt nec dꝫ. vñ Greg. nona omelia sup̄ ezechielē sic ait: Linguas detrahentiū sicut nō debem⁹ nostro studio excitare ne ipsi pereāt: ita ꝑ suā maliciā excitatas debemus equanimiter tolerare vt nobis meritū crescat: aliqñ autē etiā ꝯpescere: ne dū de nobis mala dissemināt: eoꝝ q̄ nos ad bona audire poterāt corda innocentū corrumpāt. Et infra ibidē Greg. Hi etenī quoꝝ vita in exēplo imitatiōis est posita debēt si possunt detrahentiū sibi verba ꝯpescere: ne eoꝝ predicationē nō audiāt q̄ audire potuerūt: ⁊ ī prauis morib⁹ remanētes bñ viuere ꝯtemnant. 2⁹ dico q̄ audiēs detractiōes alienas si pōt debet eas ꝯpescere. Cui⁹ ratio ē: q̄r cū nō sit in arbitrio homis q̄ patiat̃ detrimentū fame alteri⁹ sicut ꝓprie: vt p̄ꝫ: iō in culpā ei vertit̃ si detractiōes alteri⁹ nō ꝯpescit si ei incūbit ꝯpescere: vel ex officio p̄latiōis: vel ex statu ꝑfectiōis. Tertio dico: q̄ in ꝯpescēdo alienas detractiōes dꝫ aliq̄s tria facere. s. ꝯtradicere: redarguere: ꝯdolere. Prio enī ille cui incūbit ⁊ q̄ pōt: detractori dꝫ ꝯtradicere. qñ enī talis detractionē audiēs scit falsum esse: illud de quo detrahit: tūc dꝫ resistere ꝯtradicēdo ei q̄ detrahit: ⁊ defendēdo eū cui detrahit̃: ea rōne ⁊ maiori qua tenet̃ aliq̄s subleuare asinum alteri⁹ iacentē sub onere: vt precipit̃ Deutero. xxij. Scđo vero si aliq̄s audiēs detractionē alteri⁹ scit veꝝ esse illud de quo quis detrahit: puta cū dicit malū vel peccatū occultū alijs qđ ipse sol⁹ nouit: tūc audiēs taleꝫ detractionē nō dꝫ ꝯtradicere arguēdo eū de veritate: quia Eccl. iiij. dicit̃: Nō cōtradicas verbo veritatis vllo mō: sed eū dꝫ redarguere verbis de hoc q̄ peccat fratri detrahēdo. Tertio vero si audiēs detractiōes alterius nō pōt ꝯtradicere detrahēti: q̄r scit illud de quo detrahit eē verū: nec pōt redarguere detrahentē: dꝫ ꝯdolere ⁊ ꝯtristari debet enī ostendere q̄ sibi displiceat ꝑ tristiciā faciei: q̄r vt dicit̃ Prouer. xxv. Uētus aquilo dissipat pluuias: nubem ꝯstringēdo: siccādo: ⁊ ligādo: ⁊ oīo fugādo ne ī pluuiā resoluat̃. Rō autē hui⁹ est: q̄r vētus aquilo ē ventus gelid⁹ ⁊ sicc⁹. vñ. iij. lib. metauroꝝ dicit̃ q̄ vētus aq̄lo diciuus ē: eo q̄ ꝯstringit ⁊ nubes dissipat: sic a simili facies tristis linguā dissipat detrahentē: Eccl. vij. Melior est ira risu: q̄r tristicia vultus anim⁹ corrigit̃ delinquētis ⁊ detrahētis. Beda: Si hilari vultu audieris detrahenteꝫ tu illi das vomitē detrahēdi. si vero tristi: discit nō libenter dicere qđ didicerit nō libēter audiri: q̄r nemo inuito auditori libēter refert. Et Hiero. ad rusticū exemplū ponit tale: Sicut si sagitta mittat̃ cōtra durā materiam nōnūq̄ꝫ in mittentē reuertit̃ ⁊ vulnerat vulneranteꝫ: ita detractor cū tristē faciē viderit audiētis: imo poti⁹ non audiētis sed obturātis aures suas ne audiat sanguinē illico ꝯticescit: pallet vult⁹: herent labia: saliua siccat̃. Et subdit Hiero. Si nō esset auditor: nō esset detractor. vñ Ecclesiastici. xxviij. Sepi aures tuas spinis ⁊ noli audir̃ linguā nequā. Ubi nota q̄ triplex ē spina q̄ lingua pungit̃ detractoris vt taceat. Pria est ostēsio vult⁹ tristis: vt p̄ꝫ. Scđa ē auersio vultus: Prouer. xxiiij. Cū detractoribus ne ꝯmiscearis. Cui⁹ rō est: q̄r detractores sunt fures bone fame: vt dicit Ambros⁹. Et socij furū reputant̃ fures: nā vix pōt aliq̄s esse vel morari cū talib⁹ salua innocētia ⁊ charitate. Tertia spina ē obtusio ⁊ redargutio detractoris: ⁊ talis ē amputatio lingue eius vt oīo mut⁹ fiat: In psal. Detrahentē secreto hūc ꝑsequebar. Hec. b. Tho. scđa scđe. q. lxxiij. arti. iiij. in solu. j. ⁊. ij. arg. Et iterū dñs hugo cardinalis ordinis predicatoꝝ in expositiōe postille.

¶ Quomodo detractio est repellenda: ⁊ quomodo nō. CAP. VII.

D maiorē tñ euidentiā p̄cedu/ctorū est sciēdū: q̄ detractio seu fame denigratio repellit̃ duob⁹ modis. s. occasionē subtrahēdo. ⁊ linguā detrahētiū ꝯpescēdo. Prio detrahēdi occasionē subtrahēdo: ⁊ sic oēs tenent̃ detractiōis cām vl' occasionē vitare: sicut etiā scādalū. s. ne aliquid faciāt pp̄ qđ ali⁹ scādalizet̃ ⁊ detrahat. qđ dupliciť ꝓbo. p⁹ auctoritate apost. p̄ma ad Thes. vlti. dicētis: Ab oī specie mali abstinete vos. ⁊ hoc vt mali vel pctī occasio vl' scādali auferat̃. 2⁹ hoc idē ꝓbo rōe sic: Qui ex suo ope occasioneꝫ detrahēdi prestāt quātū in ipis ē aīas alioꝝ occidūt. sed oēs tales peccāt mortalit̃. ḡ omnes corā quib⁹ detrahit̃ quātū est ex pte sua tenent̃ semꝑ occasionē detractionis vitare. vñ Greg. Uocādi sunt detractores ⁊ trāquille admonēdi: eisq̄ satisfacere oībus modis debem⁹: ne forte scādalizent̃: si vero hortatio ꝓdest sufficit: eo q̄ talis qđ in ipso ē fecit. Si autē nō pōt satisfacere: tūc faciēdū ē, sicut ꝯsiliū euāgelij dicit. Dñs enī dicētibus sibi discipulis: scis q̄r iudei audito hoc verbo scādalizati sunt. rñdit: Sinite illos: ceci sunt ⁊ duces cecoꝝ. Talib⁹ enī sufficit bona ꝯsciētia corā deo. Scđo repellit̃ detractio linguas detrahentiuꝫ ꝯpescēdo: ⁊ tūc nō oēs tenent̃ nisi quaten⁹ debet aliq̄s saluti ꝓximi ꝓuidere: vt. ſ. precedētibus capitulis p̄ꝫ. Sꝫ forte ex hoc argues: q̄ null⁹ dꝫ linguam ꝯpescere detractoris tali rōe: Nullus debet impedire id qđ est ī alioꝝ vtilitatē. sed detractio ē frequēter in vtilitatē eoꝝ cōtra quos detrahit̃. ita dicit pius papa: Non nunq̄ꝫ detractio aduersus bonos excitat̃: vt quos vel domestica p̄sumptio vel alioꝝ in altuꝫ fauor extulerat: detractio humiliet: ergo null⁹ debet detractionē ꝯpescere. Respōdeo ⁊ dico q̄ vtilitas que ex detractione ꝓuenit nō est ex pte detrahētis: sed ex pte eius cui detrahit̃ pa/

tiẽter tolerãtis: vel ex dei ordinatiõe que ex quolibꝫ malo bonũ elicit. vñ lꝫ detractio sit occasio meriti apd̃ sustinentẽ patiẽter nõ tñ danda ẽ detractionis occasio: eo ꝙ meritũ sustinẽtis patienter detractionẽ est ex pte dei: vt pꝫ. Qui vero dat cãm vel occasionẽ detractiõis est principiũ mali. nõ sunt autẽ faciẽda mala vt veniãt bona: vt dicit aplus ad Ro. iij. Sed forte queres: cũ adulatio ⁊ detractio sũt ɔtraria: quare adulatio nõ dicit̃ esse remediũ detractiõis: sicut detractio remediũ adulatiõis. Respõdeo ⁊ dico: ꝙ adulatio nõ ꝑmittit hominẽ videre defectũ suũ sicut detractio facit: ⁊ iõ adulatio nõ dicit̃ esse remediũ detractiõis: sicut ecõuerso. Ubi nota: ꝙ detractio ẽ medicina ⁊ venenũ. p° est medicina elationis vel adulatiõis: qꝛ cũ aliq̃s aduertit sibi detrahi: conuertit se ad ɔsiderationẽ sue infirmitatis: si forte aliq̃d reprehẽsibile ẽ in eo: ⁊ sic humiliat̃. Est etiã detractio venenũ infusum a detrahẽte. Illi vero cui detrahit̃ nõ dicitur esse venenũ nisi ex ipso ɔtrahat nocumẽtũ. Hec. b. Tho. scd̃a scd̃e. q. lxxiij. arti. iiij. in solu. iij. arg. Et Alex. iij. pte sũme. q. cxlvj. de detractiõe: arti. ix. de remedio detractiõis cõtra presumptionẽ ⁊ adulationẽ: in cor. q. Et ibidẽ questione secũda.

Quid sit deuotio: ⁊ q̃o diffinitur. CA. I.

d Euotio. Circa deuotionẽ ɔsiderare debem⁹ tria. s. ei⁹ significatũ: ortũ: effectũ. Primo ɔsiderare debem⁹ deuotiõis significatũ. Dicitur enĩ deuotio a deuouẽdo. vñ deuoti dicũtur q̃ seipsos quodãmõ deuouent deo: vt ei se totalit̃ subdãt. pp qd̃ ⁊ olim apud gẽtiles deuoti dicebant̃ qui seipsos idolis deuouebãt in mortẽ ꝓ sui salute exercit⁹: sicut de duob⁹ decijs titus liui⁹ narrat. Unde deuotio nihil aliud est q̃ volũtas ꝓmpta faciẽdi qd̃ ad dei seruitiũ ptinet: sicut dicit̃ Exo. xxxv. ꝙ multitudo israel obtulit mẽte ꝓmptissima atq̧ deuota ꝓmitias deo. Ubi glo. inter. sic ait: Omis multitudo israel obtulit mẽte ꝓmptissima: qꝛ nõ vult de⁹ coacta seruitia sed deuota qꝛ amore ei seruit̃ ⁊ nõ timore: ⁊ mente ꝓmptissima: qꝛ mẽte ei seruit̃ ⁊ nõ corpe. Patet igit̃ ex ꝓmissis tripliciter. s. interpretatione: auctoritate: ⁊ expositione: ꝙ deuotio est volũtas ꝓmpte se tradẽs ad ea q̃ ptinent ad dei famulatũ. Sed cõtra: Deuotio nõ solũ habet̃ ad deũ sed etiã ad sanctos viuos ⁊ mortuos: g̃ diffinitio nõ dat̃ bene de deuotiõe. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ deuotio q̃ habet̃ ad sanctos dei viuos ⁊ mortuos nõ terminat̃ ad ipsos sed trãsit in deũ inquãtũ. s. in ministris dei veneramur deũ. Hec beatus. Tho. scd̃a scd̃e. q. lxxxij. arti. j. vtrũ deuotio sit specialis act⁹: in cor. q. Scd̃o Hugo de sancto victore deuotionẽ diffinit sic dicẽs: Deuotio ẽ feruor bone volũtatis quẽ mẽs cohibere nõ valẽs certis manifestat indicijs. s. leticia ⁊ tristicia: vt. iij. ca. infra patebit clarius.

Que est causa deuotionis. CAP. II.

f Ecũdo circa deuotionẽ ɔsiderare debem⁹ ipsi⁹ ortũ. s. q̃ sit cã deuotiõis. Ubi nota ꝙ cã deuotionis ẽ duplex. s. ꝓmaria: ⁊ scd̃aria. Pria enĩ. s. ꝓncipalis cã deuotiõis extrinseca ẽ deus. vñ Ambro. super lucã dicit: ꝙ de⁹ quos dignat̃ vocat: ⁊ quẽ vult religiosum facit. ⁊ si voluisset samaritanos: ex indeuotis deuotos fecisset. Scd̃a cã deuotiõis ẽ intrĩseca. s. ex pte nostra: ⁊ ẽ hec meditatio vel ɔtẽplatio. Cuius rõ est: qꝛ deuotio ẽ actus volũtatis quo hõ ꝓmpte se tradit ad obsequiũ dei: vt pꝫ ca. precedẽti. Oĩs autẽ actus voluntatis ex aliq̃ ɔsideratiõe intellect⁹ ꝓcedit: eo ꝙ bonũ intellectũ est obiectũ volũtatis ſm phm. vñ Aug. dicit in lib. de trinitate ꝙ volũtas ex itelligẽtia orit̃. Et iõ necesse ẽ ꝙ meditatio sit cã deuotiõis inquãtũ ꝑ meditationẽ hõ cõcipit ꝙ se tradat diuio obsequio. Est aũt duplex meditatio vel ɔsideratio. Una ẽ imptinentiũ: ⁊ talis deuotionẽ impedit: eo ꝙ ab his mẽs distrahit̃ ⁊ a talib⁹ sepatur. Alia vero ɔsideratio vel meditatio ẽ vtiliũ: ⁊ hmõi ẽ cã deuotionis. Est aũt ɔtẽplatio vel cõsideratio ex pte nostra deuotionẽ causans triplex. s. meditatio diuinitatꝭ: humilitatis: nostre infirmitatis. Pria cã deuotiõis ex parte

m nr̃a ẽ ɔtẽplatio diuinitatis: ſm illud psal. Mihi autem adherere deo bonũ ẽ. ⁊ ponere in dño deo spem meã. In quo vbo tãgit duo. s. ɔfidẽtiã ⁊ ꝑñtiam sũmi boni. s. dei p° tãgit ꝑñtiam sũmi boni. vñ dicit Mihi autẽ adherere deo bonũ ẽ. Huiusmõi autẽ adherẽtia ẽ ꝑ aspectũ: ꝑ affectũ: ꝑ cultũ. ꝓmo ẽ ꝑ aspectũ. vñ glo. Mihi autẽ adherere deo bonũ ẽ in futuro: qꝛ tunc nihil ẽ meli⁹ q̃ videre facie ad faciẽ ipm deũ. scd̃o bonũ mihi ẽ adherere deo ꝑ affectũ. vñ glo. ibidẽ: Bonũ ẽ mihi adherere deo ꝑ affectũ. s. ꝑ amorẽ boni: nã amor trãsformat amantẽ in amatũ. Req. s. Amor diuin⁹. vñ ꝓma ad Corinth. vj. Qui adheret deo vn⁹ spũs est cũ eo. ⁊ merito: qꝛ amor diuin⁹ hꝫ virtutẽ vnitiuã ⁊ trãsformatiuã: vt pꝫ. s. Amor diuinus. Tertio adherẽtia mẽtis ad deũ ẽ ꝑ cultũ. Ita dicit glosa ibidẽ. Mihi adherere deo ꝑ cultũ. s. ⁊ obsequiũ bonũ ẽ. Unde cassian⁹ in collatiõe iohis abbatis sic ait: Meli⁹ est deuotũ in miorib⁹ q̃ indeuotũ in maiorib⁹ iuenire. Secũdo tãgit ɔfidẽtiã cũ subdit: Et ponẽ in deo spem meam. Aug. Modo habes ꝑ ꝑñtiã: inherere ꝑ spem. Cassiodor⁹ Nihil põt esse beati⁹ qui in illo oĩa ponit in q° null⁹ ẽ defectus. Talis g̃ ɔsideratio vel ɔtẽplatio diuinitatis dilectionẽ excitat. sed a dilectiõe ꝓncipalit̃ deuotio causat̃ ⁊ ɔseruat̃ ⁊ augmẽtat̃. qd̃ tali exẽplo ꝓbo: qꝛ sicut pinguedo corꝑalis generat̃ ꝑ calorẽ naturalẽ digerentẽ ⁊ ipsũ nãlẽ calorẽ ɔseruat: ita pinguedo spũalis. s. deuotio mẽtis ꝑ charitatẽ generat̃ ⁊ ipam charitatẽ ɔseruat. Sed forte q̃res q̃d aĩa in deo cõsiderat ex q° causat̃ deuotio. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ aĩa ɔsiderat de deo duo. s. ꝙ de⁹ ẽ creator aĩarũ: ⁊ ꝙ ẽ btĩficator: ⁊ iõ offert se ꝓmpte deo in obsequiũ ⁊ sacrificiũ. ⁊ sicut ꝓncipio sue creatiõis: ⁊ sicut fini vltĩo sue btĩtudinis. Ex quoꝝ ɔsideratiõe causatur in aĩa dilectio: ⁊ ex dilectione deuotio: vt dicit. b. Tho. scd̃a scd̃e. q. lxxxv. de sacrificio: ar. ij. vtrũ sacrificiũ sit soli deo offerendũ: in cor. q. Scd̃a cã deuotiõis ex pte nostra ẽ ɔtẽplatio. s. hũanitatis christi. Cui⁹ rõ est: qꝛ sicut mẽs nostra ex debilitate sue cognitiõis indiget ex sensibilibus manuduci i cognitionẽ diuinoꝝ: ita ad dei dilectionem indiget manuduci ꝑ aliq̃ sensibilia nobis nota: int̃ q̃ ꝓcipuũ est hũanitas christi: ſm ꝙ i pfatiõe dicit̃. vt dũ visibilit̃ deũ cognoscim⁹ ꝑ hũc in inuisibiliũ amorẽ rapiamur. Et iõ ea q̃ ptinẽt ad humanitatẽ christi ꝑ modũ cuiusdã manuductiõis maxĩe deuotionẽ excitãt. Tertia cã deuotiõis ex pte nostra ẽ ɔsideratio ꝓprie infirmitatis. indiget enĩ hõ ɔsiderare defect⁹ suos vt ex ɔsideratione ipsoꝝ innitat̃ deo: ſm illud psal. Leuaui oculos meos in mõtes vñ veniat auxiliũ mihi. Et subdit: Auxiliũ meũ a dño q̃ fecit celũ ⁊ terrã. Rõ autẽ hui⁹ ẽ: qꝛ ɔsideratio ꝓprioꝝ defectuũ excludit ꝓsumptionẽ ꝑ quã aliq̃s impedit̃ ne deo se subijciat dũ sue vtuti innitit̃. Pꝫ igit̃ ex ꝓmissis ꝙ meditatio vel ɔtẽplatio vel ɔsideratio triũ. s. diuinitatꝭ christi hũanitatis ⁊ ꝓprie infirmitatis vł defectuositatꝭ ẽ cã deuotiõis. vñ i psal. In meditatiõe mea exardescit ignis. Spũalis autẽ ignis. s. charitatis causat deuotionẽ vt. s. pꝫ: g̃ meditatio ẽ cã deuotiõis. Hec bea. Tho. scd̃a scd̃e. q. lxxxij. arti. iij. vtrũ ɔtẽplatio vel meditatio sit cã deuotiõis: ar. cõtra: ⁊ in cor. q. ⁊ i solu. ij. argu. Et iteꝝ arti. ij. in so. ij. arg. vbi ponit exemplũ de pinguedine corꝑali ⁊ spũali.

Qꝫ deuotio duplicẽ effectũ in mẽte causat. CAP. III.

[T]ertio circa deuotionē ꝯsiderare debem⁹ effectū nā deuotio duplicē effectū causat. pncipalit̄ q̄dē causat leticiā ꝛ ꝯñter tristiciā. Cui⁹ rō est: qꝛ deuotio specialit̄ ex duplici ꝯsideratiōe causat̄. s. ex ꝯsideratiōe diuine bonitatis: ꝛ ex ꝯsideratiōe ꝓpe fragilitatis vl̄ infirmitatis. Pria ḡ ꝯsideratio. s. diuīe bonitatis ꝑ se causat leticiā. Ex eo enī ꝙ voluntas se ꝓmpte tradit deo ex meditatiōe vel ꝯsideratiōe quā intellect⁹ hꝫ ex bonitate diuina sequit̄ delectatio: ſm illō psal. Memor fui dei ꝛ delectat⁹ sum ꝛ exercitat⁹ sum: ꝛ defecit ī me spūs me⁹. In q̄bus v̄bis tāgunt̄ q̄ttuor. s. recordatio: q̄etatio: assuefactio: humiliatio. p⁹ tangit̄ recordatio: ibi Memor fui dei. oꝫ enī memorē esse multoꝝ ꝛ p̄cipue q̄ttuor. s. diuīe largitatis. i. bñficiorū dei ad regratiādū: nr̄e infirmitatis ad humiliādū: btitudinis ad spandū: diuinitatis ꝛ hūanitatis christi ad delectādū. 2⁹ sequit̄: Et delectatus suꝫ. in q⁹ tāgit̄ fruitio vel q̄etatio volūtatis ī deo. Re. ē. Delectatio. 3⁹ tangit̄ assuefactio: ꝛ hoc duob⁹ modis. s. ī meditatiōe diuinoꝝ: ꝛ executiōe bonoꝝ. In psal. In mādatis tuis exercebor ꝛ ꝯsiderabo vias tuas. ꝛ ad hoc facit delectatio q̄ opationē pficit: vt pꝫ. ē. delectatio. 4⁹ tangit̄ humiliatio: ibi Et defecit ī me spūs me⁹. qꝛ. n. pficim⁹ in deo: deficim⁹ in nobismetipis. Greg. Tūc in deo plene pficim⁹: cū a nobisip̄is fundit⁹ deficim⁹. q. d. Cū exercitat⁹ suꝫ ī ꝯtēplatiōe diuīe sapīe q̄ cūcta ordinātur: diuīe potētie q̄ cūcta ꝯseruant̄: bonitatis diuine q̄ cūcta dispēsant̄: iō ꝑ admiratiōe dei ꝛ humiliatione mei defecit spūs me⁹ reputādo nihil. psal. Defecerūt oculi mei in eloquiū tuū. Scd̄o ꝯsideratio diuīe bonitatis ꝑ accidēs causat tristiciā quandā in his q̄ nō plene deo fruūt̄: ſm illud psal. Sitiuit aīa mea ad deū fontē viuū. Et sequit̄. Fuerūt mihi lachryme mee panes die ac nocte dū dicit̄ mihi quottidie vbi ē de⁹ tu⁹. Simil̄r ꝯsideratio ꝓpe infirmitatis causat duo. s. tristiciā: ꝛ leticiā. pmo ꝛ ꝑ se causat tristiciā recogitādo defect⁹ ꝓpos. scd̄o ꝑ accidēs causat leticiā: pp̄ spem diuīe subuētiōis ꝛ miseratōis. q̄d tribus exēplis ꝓbo. s. exēplo passiōis: ꝯtritiōis: ploratiōis. p⁹ exēplo passiōis christi. Nā ꝯsideratio passionis christi causat tristiciā inquātū q̄s ꝯsiderat culpā suā pp̄ quā xp̄s ē passus. Sil̄r ꝯsideratio passiōis xp̄i causat leticiaꝫ. et h̄ pp̄ diuinā gratiā ꝛ m̄iam ꝛ benignitatē q̄ nobis ꝓuenit ex ea: ita ꝙ meditatio passiōis xp̄i pp̄ vnā cām ꝯtristat: ꝛ pp̄ aliā cām delectat vt pꝫ. 2⁹ h̄ ꝓbo exēplo ꝯtritionis interioris. nā deuotio p̄cipue ꝯsistit ī interiori sacrificio spūs. psal. Sacrificiū deo spūs ꝯtribulat⁹. Spūs āt ex vna pte ꝯtribulat̄ pp̄ defect⁹ p̄ritis vite: ex alia v̄o pte delectat̄ ex ꝯsideratiōe diuine bonitatis: ꝛ ex spe diuini auxilij. vñ ꝯtrit⁹ hꝫ insimul ꝛ tristiciā ex ꝯsideratiōe culpe: ꝛ leticiā ex ꝯsideratiōe diuine m̄ie: ita ꝙ simul ꝛ semel ille q̄ est ꝯtrit⁹ ꝛ dolet ꝛ gaudet ſm Aug. vt pꝫ. ē. Contritio. ꝛ infra. Penitētia. 3⁹ h̄ idē ostēdo exēplo ploratōis. Nā lachryme ꝓrumpūt simul ex tristicia ꝛ leticia ꝛ ex q̄dā teneritudine affect⁹ cū ꝯsiderat̄ aliq̄d delectabile cū ꝓmixtiōe alicui⁹ ꝯtristabilis sicut solēt hoīes lachrymari ex pietatis affectu cum recupant filios vel caros suos quos estimauerūt se pdidisse. ꝛ ꝑ hūc modū lachryme ex deuotiōe ꝓcedūt. Pꝫ igit̄ ex p̄missis: ꝙ deuotio causat ꝛ tristiciā ꝛ leticiā ꝛ ecōuerso. vñ in collecta dicit̄: quos ieiunia votiua ꝯstringāt ip̄a quoqꝫ deuotio sancta letificet. Hec. b. Tho. scd̄a scd̄e. q. lxxxij. ar. iiij. vtrū leticia sit effect⁹ deuotiōis argu. cōtra: ꝛ in cor. q. ꝛ in solu. arg.

Q ꝙ deus dilexit creaturas eternal̄r. CA. I.

[D]ilectio. Circa dilectiōem est notandū: ꝙ quadruplex est dilectio. prima est dilectio dei ad creaturas. secunda est dilectio hoīs ad deum. tertia est dilectio hoīs ad seip̄m. quarta est dilectio hominis ad ꝓximū. Prima ē dilectio dei ad creaturas. Ubi nota ꝙ quinqꝫ modis deus dilexit ꝛ diligit creaturas. s. eternal̄r: general̄r: causaliter: inequalit̄: specialiter. Primo dico: ꝙ deus dilexit creaturas eternaliter. quod tripliciter ꝓbo. Primo auctoritate ap̄li ad Ro. ix. Cum. n. nondū nati eēnt aut aliquid egissent boni: dixit deus malach. j. Jacob dilexi: esau odio habui. Si aūt queris quare potius dilexit ꝛ elegit Jacob q̄ꝫ esau. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ nō pōt dici ꝙ ꝓpter merita p̄cedentia qꝛ nondum erant: nec ꝓpter merita sequentia: qꝛ sic tpale esset cā eterni q̄d est impossibile. ḡ quare dilexit ꝛ elegit Jacob rō est: qꝛ sic voluit. Et si queris quare voluit. Rñdeo ꝛ dico ꝙ nulla cā vel rō pōt assignari diuine voluntatis. Sed ꝯtra: Hiero. dicit: ꝙ deus nihil facit qꝛ vult. sed qꝛ rō est sic fieri. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ sensus ē: deus nihil facit sine cā rōnabili: qꝛ volūtas eius est cā rōnabilis oīm operū eius. Scd̄o ꝙ deus eternal̄r dilexit creaturas ꝓbo rōne sic: Amor boni sequit̄ cognitōem boni. sed deus ab eterno cognouit oīa. ḡ eternal̄r dilexit oīa. Et cōfirmo hanc rōem sic: De nō sciente ab eterno nō potuit deus fieri sciēs. ḡ sil̄r de nō diligente ab eterno non potuit fieri diligens. Tertio hoc idē ꝓbo distinctiōe sic Deū diligere creaturā pōt intelligi dupl̄r. p⁹ sic: deū diligere creaturā est deū diligere creaturā in seip̄o: ꝛ h̄ modo eternal̄r deus creaturā dilexit. lꝫ. n. creatura in seipsa vel in ꝓprio esse nō fuerit ab eterno: fuit tñ ab eterno in deo. ꝛ eo mō quo creatura fuit deus dilexit. 2⁹ modo sic: Deū diligere creaturā est deū diligere se in creatura vel creaturā diligere in seipa: ꝛ talis dilectio ex tpe est. Secundo hoc idem ꝓbo alia distinctiōe sic. Diligere dei pōt dupliciter accipi. Uno mō ꝑ actu interiori: ꝛ sic diligere dei idem est ꝙ velle bonū alicui: ꝛ talis dilectio pōt esse eterna. Alio mō pōt accipi diligere dei ꝑ actu exteriori. vñ diligere dei idē est ꝙ impendere bñficia alteri: ꝛ tale cōnotat affectū in creatura: ꝛ sic ē tpale. Est ergo duplex dei dilectio. s. affectus ꝛ effectus. dilectio affectus deo cōuenit ab eterno. dilectio effectus cōuenit deo ex tpe. hec hea. Tho. iij. scri. sen. di. xxxij. arti. iij. vtrū deus ab eterno dilexit creaturas: in arg. 5: Et iterū p̄ma pte sum. q. xx. arti. ij. vtrū deus amet oīa: in solu. ij. argu. ꝛ dñs ambaldus de Roma. iij. scrip. sen. vbi. ē. ꝛ Alex. j. pte sum. q. xxxij. arti. iiij. quid sit dictū deū diligere creaturas: in cor. q. Re. ē. Amor ꝛc̄.

Q ꝙ deus diligit creaturas generaliter. CA. II.

[S]ecundo deus diligit creaturas generaliter. q̄d dupliciter ꝓbo. Primo auctoritate Sap. xj. Diliges oīa q̄ sunt. Secundo hoc idē ꝓbo triplici rōne. s. rōne efficacie: noticie: ꝓuidentie. p⁹ rōe efficacie sic: Diuinus amor fuit causa quare deus res fecit: vt dicit Diony. iiij. ca. de diui. no. sed deus fecit oīa. ergo deus generaliter diligit oīa tanq̄ꝫ artifex opus suū. 2⁹ ꝓbo hoc idem rōne noticie sic: Amor boni sequit̄ cognitōem boni. sed deus cognoscit oīa: ergo generaliter diligit oīa. 3⁹ hoc idem ꝓbo rōne ꝓuidentie sic: Amor diuin⁹ mouet supiora in ꝓuidētiā inferioꝝ: vt Diony. dicit. iiij. ca. de diui. no. sed deus de omnib⁹ ꝓuidentiā habet: ergo oīa generaliter diligit. Hec. b. tho. iij. scri. sen. di. xxxij. arti. ij. vtrū deus diligat oēm creaturā. Et iterū prima parte sum. q. xx. arti. ij. vtrū deus oīa amet. Re. ē. Amor dei ad creaturas. j. ca. Tertio deus diligit omnia virtual̄r. i. causaliter. Nam hec est differentia inter amorē nostꝝ ꝛ amorem diuinū: quia amor noster nō est cā bonitatis rerū sed causat̄ a bonitate rerū. verbigrā: Non. n. qꝛ res diligim⁹ iō sūt bone sꝫ ecōuerso qꝛ sūt bone iō diligim⁹ eas. sed amor diuin⁹ nō causat̄ a bonitate reꝝ: imo cau

sat bonitatē in rebus.nō.n.q2 creature sunt bone in deo
deus diligit:sed econuerso:q2 deus diligit creaturas.iō
sunt bone:vt dicit.b.Tho.j.pte sū.q.xx.arti.ij. vtrū deus
amet oīa in cor.q.Re.ā.Amor diu^9:in vndeci cap.de ef-
fectib^9 diui amoris.t.ā.Amor dei ad creaturas.iij.ca.

℄Q2 deus diligit creaturas inequalr: q2 meliora ma-
gis diligit. CA.III.

q Uarto de^9 diligit creaturas inequalr. Nā me-
liora deus plus diligit. qō tripliciter pbo.s. di-
stinctōe rōne t auctoritate. Prio pbo distinctōe. Nā
dilectio dei pōt dici vel intelligi maior vel minor duo-
bus modis. Uno mō ex pte affectus vel voluntatis.t sic
deus oīa equalr diligit.s.vna simplicissima voluntate in
q̄ nō est dare maius vel min^9. Alio mō ex pte effectus.et
sic nō oīa diligit eq̄lr:sz illud magis diligit cui vult ma-
ius bonū t ex hoc hz maiorē effectū in illo: q2 volu ntas
eius est cā rerū. Scdo hoc idē pbo triplici rōe. Pria ē
talis: Amor ē boni: g̃ maioris boni ē maior amor: t sic
deus maius bonū amat magis. Scda rō est talis: Finis
magis diligit q̄ id qō est ad finē.sz ipe deus ē finis oim
g̃ ipe deus magis diligit se q̄ alia: t inter alia mag^9 vnū
q̄ aliud.s.quāto ē ppinquis deo. Tertia rō est talis: Illō
pp qō aliqō diligit magis diligit. sz deus oīa fecit pp se
t oīa diligit pp se: puer.xvj. Uniuersa pp semetipm opa
tus ē deus g̃ oīa diligit pp se t sic magis diligit se. Ter-
tio h idē pbo auctē Aug sup Jo sic dicēt. Oīa diligit
de^9 q̄ fecit t inī ea magis diligit creaturas rōnales t d ill-
lis ea amplius diligit q̄ sunt mēbra filij sui: t multo ma-
gis ipm vnigenitū suū. Hec.b. Tho.iii scri sen.dis.xxxij.
artic iiii vtrū deus oīa equalr amet: t .j.pte sum q.
xx.arti.iiij.vtrū deus amet omia equalr. Re.ā.Amor dei
ad creaturas.iiij.ca. ℄Q2 deus ex parte effectus ma-
gis diligit aliquas creaturas. CA.IIII.

q Uarto deus dilexit t diligit creaturas spālitēr:
nō ex parte affectus sed ex pte effectus. hoc aūt
in quattuor creaturis rōnabilibus vl' quattuor
exemplis pbo. Primo in natura angelica vel hūana.
Nam quo ad aliq̄d deus magis diligit angelū q̄ hoiem
t hoc rōne maioris ɔueniētie in natura. Et formo sic rō-
nē: Assimilatio est cā dilectiōis:ergo vbi est maior assi-
milatio ibi est maior dilectio. sed in angelo ē maior cō-
uenientia vel assimilatio cū deo: g̃ tc. 2° dico: q̄ deus
hoiem spāliꝰ diligit t hoc rōne vnionis sic: Ubi maior
est effectus dilectōis ibi ē maior dilectio. sz in hoīe ē ma-
ior effectus dīne dilectiōis: qō ptz: q2 ipa vnio verbi dei
fuit summū beneficiū hūane nature collatū. g̃ maior fuit
dilectio dei ad hoiem q̄ ad angelū 2° mō cōsiderādo an-
gelū t hoiem q̄tū ad naturā: sic deus plus diligit angelū
q̄ hoiem q2 naturā nobiliorē t pfectiorē dedit angelo
q̄ homini. sed q̄tū ad grām t gloriā deus aliqñ equalr
vtrunq3 diligit.s. cū angelus t hō in grā vel gloria sūt eq̄-
les. Aliqñ vnū vel plus vel minus alio diligit: s̄m q̄ in
gratia t gloria se excedunt. Hec Alexan.pma pte sum.q.
xxxiij.arti.j.vtrū deus plus diligat angelos q̄ hoies vel
econuerso: in cor.q. Secundo ōndo hoc idē in p̄scito
nunc iusto: t in p̄destinato nūc pctōre. nam deus s̄m q̄d
.s. p nunc plus diligit p̄scitū iustū q̄ p̄destinatū pctōrem
Cuius rō est: quia in p̄scito nunc iusto est duplex bonū
t nature t gratie: ita q̄ nihil est in eo qō deus odiat. In
p̄destinato aūt pctōre est vnū bonū nature quod deus di-
ligit. sed est ibi malū culpe vel nō bonū grē qō de^9 odit.
Sz loquēdo simplr t absolute de^9 plus diligit p̄destina-
tū nūc pctōrē q̄ p̄scitū nūc iustū. Cui^9 rō est: q2 bonū pre-
destinatū nō est bonū vt nūc: sz bonū simplr: t iō simplr t
absolute a deo mag^9 diligit. Hec Alex j pte sum q xxxij.
arti.ij. vtrū inter hoies deus diligat plus p̄scitū q̄ ē in p̄n-
ti iustus: q̄ p̄destinatū nunc existētē pctōrē: in cor.q.
Tertio hoc idē ōndo in innocente t penitēte: q2 simplr
t absolute deus plus diligit innocentē q̄ penitētē eo q̄
status innocentie est simplr melior q̄ status penitentie
Cuius rō est: q2 bonū diuturnius est magis eligibile et
diligibile bono nō diuturno. sed bonū gratie est diutur-
nius in iusto qui nunq̄ peccauit sed sp in bono pseuera-
uit q̄ in penitēte qui aliqñ cecidit g̃ tc. Sz s̄m q̄d deus
aliqñ plus diligit penitentē q̄ iustū: q2 plerūq3 cōtingit
q̄ peccatores ɔuersi plus fuerunt in bono q̄ qui sp stete-
runt et ptz p exemplū de igne q: si apponat in illū aqua
t ipse eam super magis postea feruet q̄ prius. vnde quo
ad hoc melior est iste penitens q̄ ille iustus innocēs et
magis a deo diligit. sed si pares essent in hoc t in alijs p̄-
terq̄ in hoc q̄ iste est penitens: ille iustus: dicim^9 q̄ iu-
stus p̄ponitur penitēti. Hec Alex. ibidē: arti.iij. in cor.q.

Quarto hoc idē ostendo p exemplū de petro t iohan-
ne. Ex vna.n.pte videt q̄ deus magis diligat magis dili-
gentes se. qō ptz: q2 si simplr ad simplr: t magis ad mag^9
sed deus diligit diligētes se. vt dicit ipe puerb.viij. Ego
diligentes me diligo. g̃ magis diligentes me magis dili-
go. Ex alia vō pte videt oppositū ō petro t iohāne: q2 pe-
trus plus dilexit xpm: qō sciens ipe dixit ei: Diliges me
plus his: Jo.xxj. Johānes vō q̄ minus dilexit xpm: ma-
gis fuit dilectus a xpo: Jo.xxj. Hic est discipul^9 ille quē
diligebat iesus. Rñdeo t dico: q̄ xps plus diligit pl^9 di-
ligentes se: Cuius rō est: q2 hoc eēt culpandū in homine
q̄ magis diligentes se minus diligeret. t ecōuerso: ergo
hoc nō est in deo in quo non est aliquid culpabile vel re-
p̄hensibile. s̄m vō quid vel quo ad aliquid deus magis
diligit minus diligentes se: vt ptz de petro t iohāne. hec
Alex. ibidē: arti.iiij. vtrū necesse sit de cōgruo q̄ de^9 plus
diligat plus diligētes eū: in cor.q. Re.ā.Amor dei.

℄Q2 deus ē a nobis diligēd^9 sine medio hoīs. CA.V.

s Ecunda dilectio est dilectio hoīs ad deū. Ubi
nota: q̄ deus a nobis quadrupliciter est diligē-
dus: videlicet sic: sine medio: sine mō: sine termi-
no: sine respectu a deo alio. Primo a nobis deus ē di-
ligendus sine medio. hoc aūt pbo triplici rōne.s. rōe mo-
tiui: modi: termini. p̄° rōne motiui sic: Rō dilectiōis est
mediū diligendi. sed rō diuine dilectiōis non sunt crea-
ture: imo ecōuerso magis deus ē rō quare diligam^9 crea-
turas. g̃ deus imediate p suā eēntiā a nobis amari debz.
2° hoc idē pbo rōe modi. Aliter.n. se habet in intellectu
t aliter in appetitu: q2 actus intellect^9 pficit p hoc q̄ co-
gnitū vel intellectū est in intellectu. t q2 intellectus nr̄ vt
est in statu vie versat circa fantasmata: iō nō pōt hr̄e co-
gnitōem illoꝝ que non hn̄t fantasmata. Et hec est causa
quare in statu vie immediate videre deū est impossibile
q2 nec sub fantasia nec sub sensu cadit mediantib^9 quib^9
intellectus nr̄ cognoscit. sed actus appetitus pficit per h
q̄ appetitus nr̄ inclinat in, rem ipam: t iō imediate ten-
dit in ipm. 3° hoc idē pbo rōne termini sic: Ubi cogni-
tio tendit in illo dilectio incipit. verbigra. Cognitio nr̄a
in statu vie a creaturis incipit. t q2 nō quiescit in rebus
creatis: iō nr̄a cognitio in deū tendit. dilectio vō a deo
incipit sicut ab vltimo fine t deriuat in creaturas: ita q̄
in statu vie primo cognoscimus creaturas: t ex cognitōe
creaturarū in quib^9 nostra cognitio nō quiescit tēdim^9
in cognitiōem dei. Sed in diligere est ecōuerso: q2 primo
immediate diligim^9 deū: alia vō diligim^9 p̄pter deum:
Et confirmo hoc idem alia rōne sic: Cognoscere deum p
se t p aliud nō est cognitio vnius rōnis sed alterius t al-
terius. t ideo sicut in patria cognoscimus: ita deum p se
t imediate q̄ non p aliud: ita in via cognoscimus deū
p alia tm̄ sicut causam per effectum aut p modum emi-

nentie aut negatōis vt Diony. dicit. li. de diui. no. nunq̃ tñ p ſe ⁊ imediate: vt pꝫ. Amor aūt dei in patria ⁊ in via eſt vnius rōnis. differt tñ p magis ⁊ minus. ⁊ iō ſicut in patria amabimus deū imediate: ita etiā in via debemus amare imediate. Sed forte argues in oppoſitū. ſ. ꝙ nō poſſumus hic imediate deum amare tali rōne: Qui non pōt quod minus eſt: non pōt qđ maius eſt. ſed mai⁹ eſt in ſtatu vie amare deū q̃ cognoſcere deum: eo ꝙ amor transformat amantē in deum: vt dicit ap̃ls. j. ad Corith. vj. Qui adheret deo p amorem vnus ſpiritus cum illo ē. ⁊ Aug. dicit: ꝙ charitas intrat vbi ſcientia foris ſtat. ſed homo non pōt deum imediate cognoſcere: ergo multo minus amare. Rñdeo duobus modis. Primo ꝙ qꝛ dilectio dei in ſtatu vie eſt maius aliquid ⁊ nobilius cognitōe dei: ideo p̃ſupponit ipam cognitōem dei. opꝫ. n. ꝙ amor ſit cogniti aliqualr̃: qꝛ non diligit̃ bonū niſi cognitū. ſed nō opꝫ ꝙ ſit amor boni cogniti ⁊ viſi in ſe. vnđ illud qđ cognoſcit̃ in alio pōt in ſeipo amari: nā cognitio eſt principiū dilectōis: ⁊ dilectio eſt termin⁹ cognitionis. 2° vo rñdeo ⁊ dico: ꝙ in cognoſcēdo ⁊ diligendo deū eſt circulatio quedā: inquantū intellect⁹ nr̃ p̄mo cognoſcit creaturas q̃ deū. ⁊ qꝛ eius cognitio nō quieſcit in creaturis: iō p cognitōem creaturarū tendit in deū: in q° dilectio incipit ⁊ deriuat̃ ad creaturas: vt pꝫ. ſ. Dec. b. Tho. iii. ſcri. ſen. di. xxvii. de actu charitatis: ar. j. vtrū deū imediate p ſuā eſſentiā poſſit quis amare: in duob⁹ arg. cōtra. ⁊ in cor. q. ⁊ in ſolu. j. ⁊ ij. arg. ⁊ ſcđa ſcđe. q. xxvij. arti. iiij. arg. 3. ⁊ in cor. q. ⁊ in ſolu. j. ⁊ ij. argu.

¶ Quod nos debem⁹ deū diligere ſine mō ⁊ q̃re. CA.VI.

S Ecūdo deus a nobis diligend⁹ eſt ſine mō ⁊ ſine mēſura aliq̃. qđ q̃druplr̃ pbo. Primo auctoritate berñ. i li. de diligēdo deū ſic dicētis: Cā diligēdi deū deus eſt: modus: ſine mō diligere. Scđo hoc idē pbo rōne ſic: Dilectio cū ſit boni mēſurat̃ ſm bonitatē diligibilis: ſꝫ diuina bonitas eſt imenſa: g̃ dilectio ipius modū. i. mēſuram nō hꝫ. Et cōfirmo hoc idē alia rōne ſic: Appetit⁹ rei ex amore rei cauſat̃. ſed appetitus eoꝝ que ſunt ad finē eſt finitus ſm ordinē ad finē. appetitus vo finis eſt infinitus: g̃ ⁊ amor eſt infinit⁹. cū g̃ deus ſit vltim⁹ finis: ergo appetitus eius ⁊ dilectio eius mēſurā nō hn̄t. Tertio hoc idē pbo ſilr̃itudine ſic: Sanitas eſt finis medici. medicina ē vt ad finē. vñ medicus nō ponit mēſurā aliquā in ſanitate: ſꝫ facit eā quantūcūq̧ pōt magnā. ſꝫ medicine imponit menſurā ſm ꝙ expedit ſanitati: a qua ſi deficeret eſſet incōueniēs medicina. Sic a ſimili finis oīs affectōis hūane eſt dilectio dei p quā cōiungimur deo: ⁊ in dilectōe dei nō pōt accipi mod⁹ vel mēſura ſicut in re mēſurata: vt ſit in ea accipe plus: in dilectōe aūt hoīs ⁊ aliaꝝ creaturarū ſicut pōt aliq̃s deficere a mēſura cū non diligit q̃ntū dꝫ: ita pōt excedere mēſurā cū diligit plus q̃ dꝫ.

Quarto hoc idē pbo diſtinctōe. Ubi nota: ꝙ charitas duplicē actū hꝫ. ſ. exteriorē ⁊ interiorē. vnus actus charitatis eſt exterior qui cōſiſtit in effectu: ⁊ talis hꝫ modū qꝛ pōt hō ſe nimis affligere in ſeruitio dei. Alius actus charitatis eſt interior in affectu: ⁊ hic nō hꝫ modū: quia menſurā accipit ex rōne obiecti mouentis cuius bonitas eſt infinita: ⁊ iō non pōt hō deū nimis diligere. Rō aūt huius eſt: qꝛ aliter ſe habet in menſuratis: ⁊ aliter in menſura. Nam mēſurata hn̄t modū in ordine ad mēſuram: ſub quo ordine nō eſt accipe plus vel minus: vt pꝫ in medicina ⁊ ſanitate ⁊ ſilibus. In menſura aūt nō pōt eſſe exceſſus. ſed quanto plus regula vel menſura attingitur: tanto melius. i. pfectius eſt menſuratū. vñ Aug. in li. de moribus eccl̃ie ſic ait: Dic mihi q̃s ſit mihi modus diligendi deū. Rñdet ipe ⁊ dicit: ꝙ modus diligēdi deū eſt: vt ex toto corde diligat̃. i. vt diligatur quantū pōt diligi. ⁊ hoc ptinet ad modū q̄ cōuenit menſure: qꝛ ipe eſt prima mēſura vel prima regula omniū. ⁊ ita quāto plus diligit̃: tanto eſt dilectio melior. Dec. b. Tho. iij. ſcri. ſen. di. xxvij. de actu charitatis. vtrū dilectio qua deū diligimus habeat modū: in arg. 3. ⁊ in cor. q. Et iterū ſcđa ſcđe q. xxvij. arti. vj. vtrū diuine dilectōis ſit aliquis modus: argu. 3. ⁊ in cor. q. ⁊ in ſolu. argu.

¶ Quod deū debem⁹ diligere ſine termio: ⁊ q̃re. CA.VII.

T Ertio deus eſt a nobis diligendus ſine termino Nam fides in patria euacuabit̃. ⁊ ceſſabit ſpes charitas aūt non euacuabit̃. Dico ergo ꝙ fides nō erit ſꝫ ſed in patria euacuabit̃ ⁊ ceſſabit: qđ pbo duplici rōne. Prima eſt talis: Fides eſt nō apparentiū. ſed in patria adueniēte gloria nihil erit nō apparens eorū quoꝝ iam eſt fides. g̃ fides nō erit. Scđa rō eſt talis: Modus fidei in pfectōem ⁊ obſcuritatē importat: eo ꝙ eius modus cognitōis in ſpeculo ⁊ in enigmate ↄſiſtit: ſed adueniēte gloria nec ſpeculū nec enigma neq̧ p conſequens aliqua impfectio erit: g̃ ⁊c̃. Dec. b. Tho. iij. ſcri. ſen. di. xj. arti. j. q. j. vtrū fides euacuet̃ adueniēte gloria. vbi dicit: ꝙ actus fidei qui eſt ipa cognitio remanebit i patria. modus vo fidei qui eſt impfectiōis. ſ. cognoſcere cū ſpeculo ⁊ enigmate euacuabit̃: in argu. 3. ⁊ in cor. q. Scđo dico ꝙ ſpes in patria nō erit. qđ dupliciter pbo. p° auctoritate apl̃i ad Ro. viij. ſic dicentis. Quod videt quis quid ſperat: quaſi dicat nullus. Scđo hoc idem pbo rōne ſic: Spes eſt certa expectatio future beatitudis. ſed beatitudo in patria iam erit pn̄s ⁊ non futura: g̃ ⁊c̃. Dec. b. Tho. vbi. ſ. imediate. arti. j. q. ij. vtrū ſpes euacuetur: in arg. 3. ⁊ in cor. q. Tertio dico: ꝙ charitas nō euacuabit̃. qđ dupliciter pbo. Primo rōne ſic: Preſentia amati nō tollit amorem ſed auget: charitas aūt eſt amor dei: g̃ qñ deū pn̄tē videbimus nō tollet̃ charitas ſꝫ magis augebit̃. 2° hoc idem pbo auctoritate apl̃i. j. ad Corinth. xiij. ſic dicentis: Charitas nūq̃ excidit. Ubi nota: ꝙ eadē charitas numero hic ⁊ i patria remanebit. Cui⁹ rō eſt: qꝛ charitas in via ⁊ in patria p obiecto vnā ⁊ eandem rem hꝫ. ſ. ipm deū: tñ modus charitatis q̄ eſt in via in patria pficiet̃. qđ tali ſilitudine pbo: qꝛ ſicut idem numero eſt hō qui prius erat puer: qui tñ p augmentū pficiet̃ ⁊ fit vir. Silr̃ eadē eſt numero albedo remiſſa ⁊ intenſa: ⁊ tñ albedo remiſſa p intenſionē pficit̃. Sic eadē eſt numero charitas quo ad eſſentiam in via ⁊ in patria. tñ modus impfectus in via q̄ eſt nō ſꝫ actualiter ferri in deū: vel qui nō eſt habiti vel nō viſi in patria pficiet̃.

Sꝫ forte queres: vtrū charitas vie tantū augeri poſſit vt poſſit venire ad equalitatē charitatꝭ patrie. Rñdeo ⁊ dico ꝙ nō: ⁊ hoc pp̄ drīam que ē ex pte cauſe charitatꝭ. Nā viſio ē cā amoris: vt dꝛ. ix. ethi. Deus aūt quāto pfecti⁹ cognoſcit̃ tāto pfecti⁹ amat̃. vñ qꝛ nō pōt ita pfecte cognoſci hic vt in patria: iō nūq̃ ita pfecte pōt hic diligi ſicut in patria. Dec. b. Tho. ſcđa ſcđe. q. xxvi. arti. xiij. vtrū ordo charitatis maneat p⁹ hāc vitā: ar. 3. ⁊ in cor. q. ⁊ in ſolu. ⁊ ij. argu. ⁊ iij. ſcri. ſen. di. iij. arti. ij. vtrū charitas euacuet̃ in patria: in duob⁹ argu. 3. ⁊ in cor. q.

¶ Quod deū debem⁹ diligere ſine reſpectu. CA.VIII.

Q Uarto deus a nobis eſt diligēdus ſine reſpectu a deo vel a dei fruitiōe alio. Ubi nota: ꝙ deus aliqñ pp̄ter ſeipm ſolum eſt amandus: aliquando pp̄ter aliud eſt amandus. Primo dico: ꝙ deus pp̄ter ſeipſum eſt amandus. ⁊ hoc propter quattuor cauſas quas hec ꝓpoſitio pp̄ter dicit. p°. n. pp̄ter dicit cauſam finalem. ſicut diligimus medicū propter ſanitatē. ⁊ hoc mō diligim⁹ deū pp̄ter ſe. ſ. pp̄ter cām finalē. qꝛ de⁹ nō ordinat̃ ad aliud ſicut ad finē. ſꝫ ipe eſt oīm vltimus finis. 2° pp̄ter dicit cām formalē: ſicut diligim⁹ hominē

pter virtutē: ⁊ hoc mō diligimus deū pp seipm: qr ipe
nō informat aliquo alio ad hoc q̄ sit bonus. sed ei⁹ sub-
stantia est eius bonitas. 3⁹ ppter dicit cām efficientē: si
cut diligimus aliquos inquantū sunt filij talis patris. et
hoc mō diligimus deū pp seipm inquātū bonitas eius
nō inest ei ab altero: sȝ ab ipo inest oibus alijs: nā oia bo
na alia exemplariter: efficiēter ⁊ finalr sunt a deo. 4⁹ h
ppositio ppter dicit dispositōem materialē. ⁊ hoc modo
deū diligimus pp aliud: nā ex aliquib⁹ alijs disponimur
ad hoc q̄ in dei dilectōe veniamus ⁊ pficiamus: puta p
beneficia ab eo suscepta: vel p pmia sperata: vel p suppli-
cia vel penas quas p ipm vitare intēdimus. Hec. h. tho.
scda scde. q. xxvij. arti. iij. vtrū deus sit ppter se amandus:
in cor. q. Sed forte queres vtrū in amore vel in dilecti-
one dei possit haberi respectus ad aliquā mercedē. Rn-
deo ⁊ dico: q̄ merces pprie pmiū dr qd qs ex ope suo vl
labore meret: ita q̄ merces vel pmiū ē finis opis vl labo
ris. Ponere g̃ mercedē vel pmiū finē pōt dupl'r intelligi
.s. finē amoris vel finē amati. Prio .n. ille q amore chari-
tatis deū diligit: nō pōt habere oculū ad mercedē vt po-
nat aliqd pmiū finē amati. s. dei: qr hoc eēt ꝯ charitatē vt
charitas ē amicitia quedā. Cui⁹ rō ē: qr amicitia diligit
amicū pp seipm: ⁊ nō pp qdcūqȝ aliud. Silr q amore cha-
ritatis deū diligit nō pōt hre oculū ad aliqd bonū tēpale
vt ponat ipm pmiū vel mercedē amoris: qr h est ꝯ rōeȝ
charitatis vt est virtus: ⁊ pp hoc mercennari⁹ vituperatur:
Jo. x. vbi dr: q̄ mercēnari⁹ est q opus spūale pp mercedē
tpalē exercet. pōt tñ q deū ex charitate diligit hre oculuȝ
ad mercedē vt ponat beatitudinē finē amoris: nō aūt fi-
nē amati. hoc .n. nec est ꝯ rōem amicitie: neqȝ ꝯ rōem vir
tutis: cū beatitudo sit finis vtutū. Sȝ forte argues ī op
positū auctoritate Aug. qui dicit: q̄ deo lȝ sine pmio ser-
uiri nō possit: tñ sine intuitu pmij seruiendū est: sȝ pmiuȝ
nihil aliud est q̄ȝ merces laboris: g̃ sine respectu merce-
dis est deo seruiēdū. Rñdeo quattuor modis. p⁹ q̄ sine
intuitu pmij seruiēdū ē deo: ita q̄ pmiū nō ponat finis
eius qd amat ⁊ cui seruit. sȝ q̄ ponat finis illius fuitij
vel amoris vt ptȝ. š. 2⁹ mō rñdeo ⁊ dico: q̄ facere aliqd p
pter aliqd tpale facit actū mercēnariū: ⁊ iō merito vitu-
pat: nō aūt facere pp remuneratōem eternā. 3⁹ mō rñdeo
⁊ dico: q̄ actus mercēnarius dr q fit pp mercedē: nō aūt
q est circa mercedē. 4⁹ mō rñdeo ⁊ dico: q̄ spes nō expe
ctat remuneratōem eternā inquantū est merces: sed in-
quantū est quoddā sūmū arduū: hoc est deū hre p pnci-
pali obiecto. Hec. h. Tho. iij. scrip. sen. di. xxvi. de spe. arti.
j. vtrū spes sit virtus: in solu. v. arg. ⁊ iterū ibidē dist. xxix.
arti. iiij. vtrū in dilectōe dei possit haberi respect⁹ ad ali-
quā mercedē: in cor. q. ⁊ in solu. arg. ¶ Qȝ in pcepto
dilectōis dei pmo tangit actū meritoriū. CA. IX.

e T qr pfectio spūalis vite principalr in dilectiōe
dei cōsistit: vt pȝ. š. Charitas. vij. ca. ⁊ infra Pre
latio: iō dñs dilectōem principalr pcipit math.
o xxij. dicens: Diliges dñm deū tuuȝ ex toto corde tuo: ex
tota aīa tua: ⁊ ex tota mente tua. In quo pcepto dñs tan
git tria. s. primo actū meritoriuȝ cum dicit: Diliges. scdo
obiectū gloriosum cū dicit: Dñm deū tuū. tertio moduȝ
necessariū vel fructuosum cū addit: Ex toto corde tuo ⁊c.
Prio tāgit vel pcipit actū meritoriū cū dicit: Diliges.
nō .n. cognosces dicit: neqȝ timeas: neqȝ diligaris: sȝ dili-
ges ⁊c. p⁹ .n. nō dixit cognosces deū. sȝ diliges deū. Cui⁹
rō est: qr in via melius est diligere deum q̄ȝ cognoscere.
Hanc rōem assignat Chryso. ibidē dicēs: Uide qr nō di
xit: cognosces deū sed diliges. qm cognoscere vnū deum
pene ppriū est humane nature: diligere aūt eū est religio
si cordis ⁊ recti. Re. š. Amor. de effect. h⁹ diuini amoris. j.
ca. q̄ diu⁹ amor causat in aīa vnionē intimā: ⁊ ibidē. iiij.
ca. q̄ diu⁹ amor causat pfectōeȝ maximā. 2⁹ nō dixit ti-
meas sȝ diliges pp q̄ttuor rōes q̄s assignat chryso. ibidē
3⁹ nō dixit: diligaris a deo sȝ diliges: eo q̄ rō amoris ꝯ-
sistit in amore: g̃ dixit Diliges. Rō aūt q̄re pus dedit pce-
ptū de amore q̄ȝ de alijs ē q̄druplex. Pria ē pp facilitatē
qr nihil ē tā facile ⁊ liberū ⁊ tā ī ptāte hoīs sicut amare. vñ
nemo pōt se excusare ō mādato amoris. Scda ē pp sua-
uitatē: qr amor reddit oīa suauia. Bern. Amāti nihil est
difficile: Matth. xi. Jugū .n. meū suaue est: ⁊ onus meuȝ
leue. si ergo tātū allicit illicitus amor mūdi: g̃ plus amor
dei. Tertia cā est pp gratiositatē: qr amor omia opa red-
dit gratuita. Deus autē nō vult seruitia coacta: quia non
sunt meritoria: sed gratuita qd facit amor. j. ad Corinth.
xiij. Si distribuero oēs facultates ⁊c. Quāta est pp vtuo
sitatē. Est .n. amor virtus ⁊ pōdus sursum erigēs aīaȝ ad
diua. ecōtrario amor mūdi. Aug. Amor me⁹ pōdus meū.
Chryso. Diliges inquit nō time: qr diligere maius est q̄ȝ
timere. Et hoc ppter quattuor rōnes. Prima est: qr time
re est seruoꝝ: diligere vō filioꝝ. Scda est: qr timor sub ne
cessitate est: dilectio vō in libertate. Tertia ē: qr timor pe
nam hȝ: dilectio vō nō sentit penā sed gaudiū ⁊ leticiam
Quarta rō est: qr qui in timore seruit deo: penā quidem
euadit mercedē vō iusticie nō hȝ: qr inuit⁹ facit bonū pp
timorē. Nō vult g̃ dñs q̄ timeat quasi dñs: sȝ magis vt
diligat vt pr̄ q adeptōis spūm donauit hoībus. Has rōes
assignat Chryso. sup Matth. ibideȝ. Uel iō dicit Dili-
ges duplici rōe. Prima rō quare dicit diliges: nō diliga
ris est ad ostendendū q̄ actus amicitie vel charitatis cōsi-
stit ī amare nō in amari: vt pȝ. š. Amicitia. ij. di. ij. ca. Re.
ibi. Scda rō est ad ostēdēdū: q̄ deus diligētes se diligit:
vt ptȝ. š. Amor. de effectibus diui amoris. xiiij. ca. vbi dr
q̄ amor diuinus causat vnionē mutuā. qd pbat canti. ij.
Dilectus meus mihi: ⁊ ego illi. Re. expositōem hui⁹ ibi-
dē in principio ca. Et pu̇er. viij. Ego diligētes me diligo
Req. š. Amor dei. ca. xxiiij. vbi dr q̄ amor dei ad creatu-
ras est virtualis. ⁊ š. dilectio dei. v. ca. quō deus aliquos
diligit ⁊ dilexit specialr. Ubi tñ nota q̄ amor dei erga
nos est prior ⁊ cā amoris nr̄i ⁊ nō ecōuerso: vt ibidē ptȝ.
¶ Qȝ in pcepto dilectōis dei tangit obiectū beatificuȝ
⁊ gloriosum. CA. X.

ſ Ecundo in pcepto dilectōis tangit obiectū bea-
tificū ⁊ gloriosum cū subdit: Dñm deū tuuȝ. In
quo verbo ostdit q̄ deus est sup oīa diligēdus.
Et hoc triplici rōne. Primo rōne potētie qua creauit:
cū dicit: Diliges dñm ⁊c. q est creator ad eē: cōseruator ī
eē. recreator in bene eē: glorificator in optimo eē: Josue.
xxiij. Diligentissime pcauete vt diligatis dñm deū vr̄m.
Secundo mō est sup oīa diligendus rōne sapientie. iō
dicit deū: Deum inquit diliges. Apl's ad Ro. viij. Diligē
tibus deum oīa cooperant in bonū. ⁊ merito vt pȝ ex tri
bus diffinitōibus dei. Prima est talis: Deus est quo ni-
hil melius excogitari pōt. Secūda ē talis: Deus ē amor
qui plus habit⁹ plus placet. Tertia ē talis: Deus est cui⁹
posse nō numerat: cuius esse nō claudit: cuius bonitas
nō terminat. Tertio est sup oīa diligendus rōne gratie
sue vel beniuolentie: ideo dicit Tuū. In psal. Ipe est do-
minus deus nr̄: Deutero. xxx. Considera vt diligas dñm
deū tuū. Si vō aliter vis exponere dicas sic. Prio .n.
dicit Diliges dñm deū tuū qui est principiū creatiōis et
gubernatōis creature. Scdo diliges deū in quo ē exem-
plar dispositōis ⁊ cā regiminis. Tertio diliges tuū: in quo
est finis ⁊ ꝯsūmatio beatitudis: Deutero. xxxij. Nūquid
nō ipe est pater tu⁹ q possedit te ⁊ fecit ⁊ creauit te. Re. in
fra Pater nr̄: quot modis dns dr nr̄. Tertio ī pcepto
dilectōis dei dñs tangit modum congruū ⁊ fructuosum
cum addit: Ex toto corde tuo ⁊c. vbi pmittit integrita-

tem ⁊ quantitatẽ dilectõis dei: cū dicit Toto. Primo integritatẽ: nā totū dr illud cui nulla suaꝝ ptiū deest. vt dicit phūs. v. metaphysice. Sic spūaliter in dilectiõe dei nulla subtractio vel diminutio debet esse. vñ sup illo verbo Deutero. vj. Diliges dñm deū tuū ⁊c̃. glo. sic ait: Quia triplicis nature est aīa: ideo iubet̃ diligere tripliciter: non vult deus amorẽ suū ptiri vt sic diligam⁹ deū ⁊ aurū: vel vxorẽ vel filiū. Nemo põt duobus dñis seruire: Math. vj. Ipse sup oīa est diligẽdus. ⁊ iõ eius dilectio pponitur cū dr: Diliges dñm deū tuū ex toto ⁊c̃. Scdo premittit quantitatẽ vel magnitudinẽ dilectõis dei cum dicit Ex toto. nā totū ⁊ pfectū idẽ sunt penitus: vt dicit phūs. iij. physicoꝝ. p qd intelligit plenitudinẽ ⁊ pfectiõem diuini amoris. vñ sup illo verbo Luce. x. Diliges dñm deū ⁊c̃. Basilius sic ait: In ceteris vero recipit sectõem. nā quātumcunq; dilectõem in infimis expẽdis: hoc tibi necessario a toto deficiet. qd p exemplū ondit dicens: Sicut. n. in vase aliquo pleno liquore quantū emanat foras. tm̃ necesse est plenitudini derogari: sic ⁊ in aīa quantū emanauerit vel defecerit a dei dilectiõe ⁊ deflexerit ad illicita tm̃ necessariū est minui dilectõem dei. Prio g̃ determinat modū dilectõis dei cum dicit: diliges dñm deum tuū ⁊c̃. Ubi nota: ꝙ hoc pceptū diuersimode inuenit̃ traditū in diuersis locis. qd pꝫ: Nam Deutero. vj. ponūt̃ tria. s. ex toto corde: ex tota aīa: ex tota fortitudie. Math. xxij. ponunt̃ duo hoꝝ. s. ex toto corde ⁊ ex tota aīa: ⁊ omittit̃ ex tota fortitudie. sꝫ addit̃: In tota mẽte tua. Mar. v. vero ponūt̃ q̃ttuor. s. ex toto corde: ex tota aīa: ex tota mẽte ⁊ ex tota virtute que ẽ fortitudo. Luce vero. x. ponunt̃ q̃ttuor. s. ex toto corde: ex tota aīa: ⁊ ex oī mẽte: vbi loco fortitudinis vel virtutis addit̃ quartū. s. ex omnib⁹ viribus tuis. Rõ aūt quare alicubi aliqd hoꝝ omittit̃ est: quia vnū ex aliis intelligit̃. vt verbigratia. Hoc qd addit Lucas. s. ex oībus viribus tuis: refert̃ ad illa tria quasi modus. ⁊ in vnoquoq; intelligit̃. Et ẽ sensus Diliges dñm deū tuū ex oīb⁹ virib⁹ tuis toti⁹ cordis: toti⁹ aīe: toti⁹ mẽtis. Precipit̃ ergo nobis modus dilectõis diuine. s. ꝙ diligamus deū ex toto corde: ex tota mente: ex tota aīa: ex tota fortitudie vel virtute: seu ex oībus viribus nostris.

Rõ aūt huius in generali est duplex. s. lr̃alis: ⁊ moralis. Primo rõ hui⁹ est lr̃alis. nam dilectio est actus volūtatis q̃ hic p cor intelligit̃. Cui⁹ rõ est: qꝛ sicut cor corpale ẽ principiū oīm corpaliū motuū: ita etiā volūtas est principiū oīm spūaliū motuū. Tria aūt sunt principia q̃ mouent̃ a volūtate. s. intellectus q̃ signat̃ p mentẽ: vis appetitiua q̃ signat̃ p aīam: ⁊ vis executiua exterior q̃ signat̃ p fortitudinẽ seu virtutem seu vires. Rõ aūt moralis seu spūalis determinatõis istius modi est multiplex: sm ꝙ iste modus diligendi deū exponit̃ octo modis. Prio sic: Diliges dñm deū tuū ex toto corde tuo. i. ex tota intẽtõe tua: vt tota nr̃a intentio ferat̃ in deū. Ex tota mente. i. ex toto intellectu: ita ꝙ tot⁹ intellectus nr̃ subdat̃ deo. Ex tota aīa. i. appetitu interiori: ita ꝙ totus nr̃ appetitus reguletur sm deū. Ex tota fortitudie vel virtute vel virib⁹. i. ex oī actu exteriori: ita ꝙ oīs actus noster exterior obediat deo. Et hec est expositio. b. Tho. scda scde. loco vbi dicet̃ infra. s. sexto mõ. Scdo mõ Chryso. sup Matth. xxij. exponit sic dicens: Diligere aūt deū ex toto corde est vt cor tuū non sit inclinatū ad alicui⁹ rei dilectõem magis q̃ʒ dei. Diligere deū in tota aīa est certissimū aīm vl' intellectum hr̃e i veritate: ⁊ firmū esse in fide. Qui. n. vere credit apud deū eẽ oẽ bonū: ⁊ nihil boni eẽ extra ipm: h diligit dñm in tota aīa. Diligere vero deū tota mente est vt oẽs sensus tui vacent deo. Cuius. n. intellectus deo ministrat: cui⁹ sapia circa deū est: cui⁹ cogitatio ea q̃ dei sunt tractat: cui⁹ mẽoria q̃ dei sunt recordat̃: tota mẽte diligit deū. Tertio mõ Aug. li. j. de doctrina xp̃iana refert cor ad cogitatõem: aīam ad vitā: mentẽ ad intellectū. Unde ibidẽ exponit sic dicẽs: Deū ex toto corde diligere pcipe ris vt oẽs cogitatõẽs tuas. Ex tota aīa tua: vt oẽm vitam tuā: Ex tota mente tua: vt oẽm intellectū tuū in illum cõferas a quo habeo ea que confers. nullam ergo vite nr̃e ptem reliquit que vacare debeat ⁊ quasi locum dare vt alia re velit frui. ⁊ subdit: Tunc est. n. optimus homo cū vita tota sua pgit ad incõmutabile bonū. Quarto glosa sic exponit: Diliges dñm deū tuū ex toto corde. i. intellectu vt desit error. Ex tota aīa. i. voluntate: vt tollat̃ omnis cõtraria affectio. Ex tota mente. i. memoria: vt absit obliuio vt nihil ei cõtrariū sentias vel recorderis. Quinto modo origenes sic exponit: Diliges dñm deū tuū ex toto corde. i. sm totam recordatõem ⁊ cogitatõem ⁊ operatõem. Ex tota aīa: vt paratus sis eā ponere p pietate dei. In tota mente. s. vt nihil aliud pferas nisi que dei sunt. Sexto gregorius nicenus sup Lucā. x. exponit sic dicẽs Inter alia quedā vis aīe discernit̃. Una est aīa vegetabilis: ⁊ hec est nutritiua ⁊ augmentatiua solū que in plãtis reperitur. Alia est aīa sensibilis que saluatur in natura irrõnabilium animaliū. Alia est anima perfecta. s. rõnalis que in natura humana inspicitur. Dicendo ergo cor: signat animā vegetabilẽ. dicendo vero animā: signat aīam mediocrẽ. i. sensibilẽ. dicendo aūt mentẽ: signat altiorem . s. rõnalem seu intellectiuam. Ergo diliges ex toto corde q̃tum ad aīam vegetabilem: ex tota aīa: q̃tum ad sensibilem. ex tota mente: q̃tum ad rõnalem: qꝛ hoc qd nutrimur sentimus intelligimus debemus ad deum referre. Hec. b. Tho. iij. scrip. sentẽ. dis. xxviij. in expositõe litere in fine: de pcepto ⁊ modo diligendi deū. Et vtrū scda scde. q. xliiij. arti. v. vtrū in pcepto dilectõis dei cõuenienter addatur ex tota mente: in cor. q. p totū. Septio modo Bern. in libro de diligendo deum exponit sic dicẽs: Dilige toto corde prudenter: tota aīa dulciter. tota virtute tua fortit̃. ⁊ subdit: Disce xp̃iane homo amare xp̃m. Sed quõ: Ama inquit dulciter: ne illectus. ama prudenter: ne deceptus. ama fortiter: ne oppressus ab amore dei auertaris. ⁊ subdit: Non abduci blandiciis: neq; seduci fallaciis: nec frangi iniuriis est deū toto corde: tota aīa tota fortitudine diligere. Octauo mõ Hugo de sancto victore exponit sic dicẽs: Dilige ex toto corde. i. ex deuotione quo ad virgines. ex tota aīa. i. discretione quo ad cõfessores: ex tota mente. i. pseuerãtia ⁊ fortitudine quo ad martyres.

¶ Gradus vel modus perfecte dilectõis dei conueniẽs deo soli. CA. XI.

Ad maiorẽ tñ euidentiā pdictoꝝ est sciendū ꝙ perfectio vite spūalis in duobus consistit. s. in dilectõe dei: ⁊ in dilectiõe primi. Primo ergo ⁊ principalr̃ pfectio spūalis vite in dilectõe dei cõsistit. vñ dñs ad abraā loquẽs dicit sic Gen. xviij. ca. Ego dñs oipotẽs: ambula corā me ⁊ esto pfectus. Bern. Ambulat̃ aūt corā deo nõ passibus corpis sed affectib⁹ mẽtis: quorū principalis est amor. Est aūt triplex gradus pfectiõis diuine dilectõis. primus cõuenit deo soli. secundus conuenit comphensori. tertius ꝯuenit viatori. Prim⁹ modus vel gradus pfectõis diuine dilectõis cõuenit deo soli . s. vt infinite se diligat: nõ aūt alicui intellectui creato. qd tali rõne ostendo: Uidere ⁊ diligere deū infinite est deū totaliter videre ⁊ totaliter diligere. sed hoc nullus alius a deo põt facere. quod sic pbo: Ad dilectõem dei concurrunt tria. s. dilectum: diligens ⁊ dilectio. Inquantum ergo totaliter dicit modū rei vise ⁊ dilecte: sic beati totum deum vident ⁊ diligunt: qꝛ nihil est de essentia dei qd a beatis remaneat non visum ⁊ non dilectum: ita ꝙ tota

liter beatus et deū videt et diligit. Si vo totaliter dič modū ex pte videntis et diligentis: sic etiā fm posse suū beati diuinū vidēt et possidēt nihil sue potētie subtrahētes visiōi et dilectōi diuine. Si aūt totalr dicit modū visionis et dilectōis tūc dico: q beati nō vidēt nec diligūt deū totaliter qd tali rōne ostēdo: Unūquodq intātū est diligibile inquātū est bonū. cū aūt bonitas dei sit infinita: infinite erit diligibile. nulla aūt creatura pōt deū diligere infinite qr nullius virtutis finite pōt esse actus infinitus: ergo etc. 2° hoc idē pbo rōne cognitōis sic: Amor boni sequit cognitionē boni. sz deus a creatura non pōt totaliter cognosci qr hoc eēt cōprehēdere deū: ergo etc. Tertio hoc idē pbo rōne imperfectōis sic: Deus se totalr videt et amat: si ergo ab aliquo alio videt et amat. ergo aliqs alius tātū vidit et diligit deum quātū de' seipm. sz hoc est incōueniēs: ergo et primū. Solus ergo deus cuius lux et claritas et bonitas est infinita seipm totaliter et pfectissime videt et diligit fm primū pfecte dilectōis modū. Hec. b. Tho. iij. scrip. sen. di. xxvij. de actu charitatis: arti. ij. vtrū deus possit totaliter diligi: in cor. q. et iterū scda scde. q. xxvij. arti. v. vtrū deus possit amari totalr: in cor. q. et in tractatu quē fecit de pfectōe vite spiritualis. ca. iiij. ¶ Gradus pfectōis dilectōis dei conuenit comprehensori. CA. XII.

SEcūdus gradus vel modus pfectiōis dilectiōis dei ɔuenit cōphensori. Nā in celesti patria oēs pfecte deū vidēt et diligūt. qd duplr pbo. s. rōne et auctoritate. Primo rōe sic: Beatitudo pfecta in diuina fruitōe ɔsistit. beatitudo aūt illa nō est in habitu sed in actu: et iō in celesti beatitudie intellectus et volūtas creature rōnal' spactualiter ferunt in deū. et qr deo creatura rōnal' inherebit tanq fini vltimo q est vita sūma: in finē aūt vltimū p intentōem oia referunt: et fm vltimū finē oia exequēdo disponunt: ɔīs est q in illa beatitudie pfecte creatura rōnalis diliget deū. Scdo hoc idē pbo auctoritate sic: Tūc. n. pfecte iplebit illud pceptū Deutero. vi. Ex toto corde tuo et Luce. x. et Matth. xxij. et Marci. xij. Diliges etc. vbi cor refert ad intentōem: mēs ad cogitatōez aia ad affectōem: fortitudo ad executiōem: q oia in dilectōe dei in patria actualr referunt in deū. qd sic ptz. Cōphensor. n. oia diligit deū. Ex toto corde dum tota ei' intentio sp actualiter fert in deū ex oībus q cogitat: amat: et agit. Ex tota mēte diligit deū dū sp actualr tota mens eius refert in deū ipm sp vidēs: et oia in ipo et fm ei' veritatē de omnib' iudicans. Ex tota aīa diligit deū dū tota affectio eius ad deum diligendū fert cōtinue et pp ter ipm oia diligit. Ex tota fortitudie vel ex oībus virib' diligit deum dum oīm exterioꝝ actuū rō erit dei dilectio. et hic est sūmus pfecte dilectōis modus qui ē beatoꝝ. Hec beatus Tho. breuiter et cōpendiose tangit secunda scde. q. xliiij. arti. iiij. vtrū cōuenienter pcipiat vt deus diligatur ex toto corde in solu. ij. argu. in principio. Et iterum diffuse tractat in tractatu quē fecit de pfectōe vite spūal: ca. v. de pfectōe dilectōis dei que cōuenit cōphensoribus. Re. ā. Charitas: de pfectōe charitatis patrie quō ei' pfectio sex reqrit. ¶ Modus pfecte dilectiōis dei ɔueniens viatori. CA. XIII.

TErtius mod' pfecte dilectōis dei cōuenit viatori. et hic est duplex. primus est de necessitate pcepti. scds de necessitate cōsilij. Primus mod' pfectōis dilectōis dei q cōuenit viatori est: vt totū cor hoīs habitualr in deū ferat: ita q nihil ɔtra dei dilectōez cor hoīs recipiat. et hec ē pfectio vie: cui nō cōtrariat pctm veniale: qr non tollit habitū charitatis cū non tendat in oppositū obiectū: sed solum impedit charitatis vsum q hō ita deū diligat in hac vita: q eius cor nihil accepter qd sit diuine dilectioni contrariū: talis pfecte diligit deum. et talis diuine dilectōis pfectio est de necessitate pcepti. Qꝛ aūt talis dilectōis pfectio deī homini in pcepto ptz q. iū ad quattuor q ɔtinent in pcepto diuine dilectōis. Oportet. n. q ille q vult pfecte deū diligere i hac vita faciat quattuor. s. primū est vt oia in deū tanq in finē referat. secundū est q intellectū suū deo subiciat. tertiū est q oia que amat in deū dirigat. quartū est q oia exteriora ex diuina charitate pcedāt. Primo. n. opz vt hō hec oia q agit in deū sic in finē referat: vt dicit aplš. j. ad Corinth. x. Siue manducatis siue bibitis siue aliquid aliud facitis: omia in gloriā dei facite. qd quidē implet cū aliqs vitā suam ad seruitiū dei ordinat: et p cōsequēs oia que p seipsum agit virtualiter ordinat in deū: nisi sint talia que a deo abducant sicut pctā: et sic diligit hō deū ex toto corde. Scdo opz de necessitate pcepti vt intellectū suū hic deo subijciat ea credēs que diuinitus tradunt: fm illud apl'i. ij. ad Corinth. x. In captiuitatē redigentes oēm humanū intellectū in obsequiū xpi. oia. n. intellectus quantūcunq sapia eleuatus subijci dz doctrine xpi. et sic diligit homo deū ex tota mente. Tertio opz de necessitate pcepti. vt quecunq hō amat in deo diligat. et oēm affectiōem ad dei dilectiōem referat. vn dicebat aplus. ij. ad Corinth. v. Siue. n. mente excedimus vel nos cōmendādo vel contēplādo sic fuit in raptu. siue sobrij sumus vel verba humilia vel edificatoria pferam' hoc totū fit deo. i. ad honorē et gloriā dei. Et reddit de hoc rōem dicēs: Charitas enim xpi. i. charitas qua xps nos dilexit et quā nobis exhibuit vrget nos vt oia pp dei gloriā faciam'. et sic diligit hō deū ex tota aīa. Quarto opz vt oia exteriora verba nra et opa ex diuina charitate pcedant: fm illud apli. j. ad corinth. vlti. Oia fiant in charitate: Glo. interli. Non causa inanis g'e: sed in charitate eo q ea que sine charitate facimus nō sunt meritoria vite eterne vt ptz. e. Charitas Hec. b. Tho. cōpendiose tangit scda scde. q. xliiij. arti. iiij. vtrū ɔueniēter pcipiat vt deus ex toto corde diligat: in so. ij. ar. et in tractatu quē fecit de pfectōe vite spūal: ca. vj. ¶ Utrum pceptū de dilectōe dei ex toto corde etc. possit in via seruari. CA. XIIII.

SEd forte qres gra pdictoꝝ: vtrū modus diligendi deū qui ponit in pcepto cū dr: Diliges dnm deū tuū ex toto corde tuo etc. possit in via seruari et impleri. Rndeo dando vel pmittēdo duas distinctiōes. vna erit ex pte modi. alia erit ex pte pcepti. Prima distinctio est ex pte modi cū dico: Ex toto corde. Ubi nota q totū et pfectū idē est vt dicit phs. v. metaphysice. Rō aūt perfecti in hoc consistit vt nihil ei desit: et hoc dupliciē: vel eorū que pōt hre: vel eoꝝ q dz habere: vt verbigra. Ille ē pfectus q habet totā illā quantitatē quā possibile est esse in natura humana: et sic gigas quantitate vel magnitudie ē pfectus eo q habet totam illam quantitatē que in natura humana possibilis est esse. Uel ille dicitur pfectus q hz tantā quantitatē quātā requirit humana natura et si nō habeat quantitatē gigantis. Sic a simili quātitas dilectōis dei pōt dici pfecta duob' modis. Uno mō qn nihil deest sibi vel eius vel eoꝝ que possibile est eē vel haberi: puta qn nihil deest hoi in his que pōt expendere in amorē dei quin in dei dilectōe ponat: et hec est pfectio charitatis patrie q nō pcipit hoc pcepto: Diliges dnm deū etc. hoi habenda: qr impossibile est in via talē pfectōem dilectōis dei hri. qd pbo quattuor rōnib'. s. rōe rebelliōis: conuersionis: vnionis: offensionis. p° rōne rebellionis sic: Cum inest alicui carnalis ɔcupia non ex tota anima diligitur deus: vt Aug. dicit. sed hec inest homini dum est in via: ergo nō ex tota aīa diligitur deus: et sic non pōt in via pdictum pceptum impleri. 2° hoc idem pbo rōne offensiōis sic: Ille qui peccat nō diligit deū ex toto corde. sed

in hac vita nō possumus saltē sine pctō veniali manere sicut ptz.i.Io.i.ꝗ ⁊c̄.3° hoc idē pbo rōne diuersiōis sic: Nō pōt homo simul cor ad multa habere. sed dum in hac vita sumus opꝫ ꝙ cor rebus tpalib⁹ aliqñ apponam⁹: ꝗ nō potest homo in hac vita deuꝫ ex toto corde diligere. 4° hoc ōndo rōne vniōis sic: Deus intendit ꝑ hoc p̄ceptuꝫ Diliges dñm deum tuū ex toto corde ⁊c̄. ꝙ homo semꝑ actualiter in deum ferat̄: ⁊ ꝙ deo totalr̄ vniatur. sed hoc fiet in patria qñ deus erit oīa in oīb⁹: vt dr̄.i. ad Corinth. xv.ꝗ ⁊c̄. vñ ꝑfectio charitatis patrie excludit oē qđ etiaꝫ ad tpus actum dilectōis intercipe posset vt veniale. 2° modo quantitas dilectōis dei est ꝑfecta qñ homini nihil deest de his que debet habere sm̄ illud tp̄s. vñ qñ nihil subtrahit de his que sm̄ tp̄s debet ponere in amore dei. ⁊ excludit omne cōtrariū dilectōi dei repugnās sicut mortale: talis charitas est perfecta. ⁊ h⁹mōi ꝑfectio charitatis ponit̄ in p̄cepto etiā vt nunc implenda. Scđa distinctio est: ꝙ p̄ceptum aliqđ duplr̄ impleri pōt.s. ꝑfecte: ⁊ imꝑfecte. p̄° qui dē ꝑfecte implet̄ p̄ceptum qñ ꝑuenit̄ ad finē quē p̄cipiens intēdit. 2° modo impletur p̄ceptū imꝑfecte: qñ etsi nō ptingat̄ ad finē p̄cipiētis: nō tñ recedit̄ ab ordine finis. Uerbigrā de vtroqꝫ: Sicut si dux exercitus p̄cipiat militibus vt pugnēt: ille ꝑfecte implet p̄ceptū ducis qui pugnādo hostē vincit qđ dux intendit. Ille aūt implet sed imꝑfecte cui⁹ pugna ad victoriam nō ptingit: nō tñ ɔtra disciplinā militarē agit: Sic a simili intendit deus.s.ꝑ hoc p̄ceptū vt homo deo totaliter vniat̄ qđ fiet in patria qñ deus erit oīa in oībus: et iō tunc plene ⁊ ꝑfecte implebit̄ hoc p̄ceptū. In via vō h̄ p̄ceptū implet̄ sed imꝑfecte. qđ ptꝫ: qꝛ ꝫ talis intentōem dei in hoc p̄cepto nō attingat: non tñ ɔtra dei dilectōem aliquid agit: cuꝫ non peccat mortalr̄. vt verbigrā: Sicut miles qui legitime pugnat: lꝫ.n. non vincat non inculpatur nec penaꝫ meret̄. Sed forte argues in oppositū.s. ꝙ ille qui non diligit deū ex toto corde: ⁊ ꝑ cōsequēs nō totaliter: peccat mortalr̄ tali rōne: Qui nō implet p̄ceptū peccat mortalr̄: quia sm̄ Ambro. peccatū nihil aliud est q̄ꝫ transgressio legis dine ⁊ celestium inobedientia mādatoꝝ. Si ergo nullus in via p̄ceptū de modo diligendi deum implet: sequit̄ ꝙ quilibet peccet mortalr̄: ⁊ sic oē peccatū veniale erit mortale: qđ est falsūꝫ ⁊ incōueniēs. R̄ñdeo ⁊ dico: ꝙ q̄uis charitatē patrie in hac vita null⁹ inquantū viator habere posset: non tñ ille qui non habꝫ eam in via peccat mortaliter. ⁊ hoc duplici rōne. Prima est: quia talis sm̄ hoc tempus facit qđ debꝫ: vt ptꝫ supra. Secunda rō est: quia ꝑfectio charitatis patrie non p̄cipit̄ vt facienda ⁊ vt obseruanda in via: sed magis ostenditur vt sciatur quo ꝑueniendū est. Sicut ostendit beat⁹ Augustinus in libro de ꝑfectione iusticie ꝑ exemplū dicens: Non.n. recte curritur si quo currendū est nesciatur quomodo aūt sciretur si nullis preceptis ostenderetur: ita ꝙ p̄ceptum de modo diligendi deum est p̄ceptum et est documentū. Inquantū est p̄ceptum: sm̄ hoc ligat ad illud quod implendum est in via. Inquantū vō est documentū: instruit nos q̄tum ad hoc quod implebit̄ de ipso in patria. Hec.b. Tho.iij. scrip. sen. dis. xxvij. de actu charitatis: arti.iiij. vtrū modus diligendi deum qui in p̄cepto implicat̄ possit seruari in via: in argu.5: ⁊ in cor.q. ⁊ in solu. argu. ⁊ scđa scđe.q.xliiij.arti.vj. vtrū p̄ceptum đ dilectōe dei possit seruari in via: in cor.q. ⁊ in solu.i.ij. et iij. argu. Re. supra Charitas.xix.ca. ⁊.xx. que ⁊ quot requirit charitas vie ⁊ similiter charitas patrie.

Scđs mod⁹ dilectōis dei ɔueniēs viatori. CA.XV.

Secundus modus ꝑfectōis dilectōis dei qui cōuenit viatori est de necessitate cōsilii. Et homo etiam ea abijciat quib⁹ licite pōt vti: ad hoc ꝙ liberius deo vacet. qđ dupliciter ꝑbo.s. auctoritate ⁊ rōne. Primo auctoritate aplī ad philip.iij. sic dicentis: Sequor aūt si quo modo compꝛhendā: que quidē compꝛhensio non importat inclusionē seu terminatōem compꝛhensi. sic.n. deus incompꝛhensibilis est oīi creature. sed importat compꝛhensio consecutōem ei⁹ qđ in secreto aliquis quesiuit: ⁊ postmodū apprehendit. vnde aplūs ibidē subdit: Quicunqꝫ ergo ꝑfecti sumus hoc sentiamus. Ex quibus verbis manifeste accipit̄ ꝙ si perfectio charitatis compꝛhēsoꝝ nō sit nobis possibilis in hac vita: tñ ambulare debemus vt ad similitudinē ꝑfectiōis charitatis patrie quantū possibile est nos trahamus. Et in hoc perfectio charitatis huius vite cōsistit ad quā per cōsilia inuitamur. Scđo hoc idē ꝑbo rōne: Manifestū est eñ ꝙ cor hūanū quanto intensius in vnū aliquod fertur: tāto magis a multis reuocat̄. Sic igit̄ tanto ꝑfectius animus hoīs ad deū diligēdū fertur: quanto magis ab actu tpalium rerū remouet̄. vñ Augu. libro. lxxxiij.q. dicit: ꝙ venenū charitatis est cupiditas tempaliū rerū. augmentum vō charitatis est cupiditatis diminutio. ꝑfectio vō charitatis est nulla cupiditas. Oīa igit̄ cōsilia quib⁹ ad ꝑfectōeꝫ charitatis inuitamur ad hoc ptinent: vt anim⁹ hominis ab affectu tempaliū auertat̄. vt sic liberius mens tendat in deū cōtemplādo: amādo: ⁊ eius voluntatē implendo. Ubi nota: ꝙ ꝑfectio charitatis dei ad quā cōsilia ordinant̄ est media inter duas perfectōes charitatis p̄dictas.s. inter ꝑfectōem charitatis patrie: ⁊ ꝑfectionem charitatis vie que est de necessitate p̄cepti: vt.s. hō quantū possibile est se abstrahat a rebus tpalibus etiā licitis que occupando animū: impediūt ⁊ actum rectū cordis i deum. ⁊ tanto magis in via vnus alio ꝑfectōem charitatis implet: quanto magis ad ꝑfectōem charitatis patrie ꝑ quandā similitudinē accedit. qđ magis facit qui iplet consilia q̄ꝫ qui implet precepta. Hec.b. Tho. scđa scđe.q.xliiij.arti.iiij. vtrū cōuenienter mandet̄ vt deus diligat̄ ex toto corde: in solu.iij.argu. Et ibidē arti.vj. vtꝝ p̄ceptū de dilectōe dei in via seruari ⁊ impleri possit: in cor.q. in fine. ⁊ in tractatu quē fecit de ꝑfectōe vite spūalis. ca.vij de ꝑfectōe dine dilectōis q̄ cadit sub cōsilio.

Qꝫ amare seipm̄ ɔtingit tripliciter. CA.XVI.

Tertio principaliter ɔsideranda est dilectio hoīs ad seipm̄. nam post dilectōem dei quilibet debet seipm̄ diligere. Ubi nota: ꝙ amare seipm̄ vl̄ est naturale vl̄ laudabile vel vituperabile. Primo amare seipm̄ est naturale. Naꝫ cōe ⁊ naturale est oī homini vt diligat cōseruatōem esse suiipsius.s. aīe ⁊ corpis vnionē. Scđo amare seipm̄ est laudabile: sicut boni cognoscentes id qđ in eis est principale.s. aīam rōnalem diligunt seipos sm̄ interiorē hoīem.i. sm̄ mentē vel rōem: ⁊ hoc est in eis laudabile: eo ꝙ recte ⁊ vere cognoscētes seipos recte ⁊ vere diligūt seipos. Tertio amare seipm̄ est vituperabile. ⁊ hoc modo mali amantes seipos vituperant̄: eo ꝙ nō recte cognoscētes seipos nō vere diligunt seipos. sꝫ diligūt seipos sm̄ id qđ seipos cognoscūt ⁊ se esse reputant.s. sm̄ naturā sensitiuā ⁊ corpalē cui ad nutū obtemperāt: ⁊ iō merito vituperant̄: sm̄ qđ dicit aplūs.ij. ad Thimo.iij. In nouissimis dieb⁹ instabūt tpa piculosa. erūt.n. hoīes seipos amātes. vbi Aug. sic ait: Ex eo aūt ꝙ hoīes nō deū vt petrus q̄ interrogatus a dño r̄ndit: dñe tu scis qꝛ amo te: sed seipos libidinose ⁊ male amāt: ex hac radice mala oīa sequentia oriunt̄. Re.s. Amor sui. Qꝫ aūt boni vere diligant seipos ꝑbat ph̄s.ix. ethi. ꝑ quinqꝫ signa que sunt amicitie ꝑpꝛia. Unusquisqꝫ aūt amicos p̄mo q̄dē vult suū amicū eē ⁊ viuere: 2° vult ei bonū: 3° opatur ad ipm̄ bonum: 4° conuiuit ei delectabiliter: 5° concordat cum ipso quasi in eisdem delectatus ⁊ ɔtristatus

Et ſi n hec q̃uq̃ boni ſeipos diligunt q̃tũ ad interiorem
hoīem.qđ de ſingulis ptꝫ.pᵒ.n.boni volũt ⁊ diligũt ſe eē
⁊ cõſeruari in ſua integritate.2ᵒ optant ſibiipis bona na
ture.ſ.bona ſpũalia.3ᵒ ad bona aſſequenda opant̃.4ᵒad
cor ꝓpriũ delectabilr redeunt ⁊ hoc ex tribus. primo ex
noticia bonarũ cogitationũ quas preſentialiter in men
te inueniunt.ſecũdo ex mẽoria bonoꝝ p̃teritoꝝ.tertio ex
ſpe vel confidencia bonoꝝ futuroꝝ. 5ᵒ boni nõ patiunt̃
in ſeipis voluntatis diſſenſionẽ:qꝛ tota aīa eoꝝ tẽdit ad
vnũ. Econtrario vo faciunt mali.qđ ptꝫ de omnibus.
pᵒ.n.mali non amant cõſeruari integritatẽ interioris ho
minis.2ᵒ non appetunt ſpũalia eis bona.3ᵒ ad bona ſpiri
tualia habenda non opant̃.4ᵒ eis non eſt delectabile ſe
cum viuere ad cor ꝓpriũ redeundo:tum ex noticia pñtiũ
cogitationũ malarũ:tum ex mẽoria maloꝝ p̃teritoꝝ:tuꝫ
ex timore futuroꝝ ſuppliciorꝝ que abhorrẽt.5ᵒ mali ſibi
ipis nõ ꝯcordãt pp ꝯſcientiã remordentẽ.ſm illud pſal.
Arguã te ⁊ ſtatuam cõtra faciẽ tuã. Hec.b.Tho. ſcđa ſe
cũde.q.xxv.arti.iiij.vtrũ aliquis poſſit ſeipm ex charita
te diligere:in ſolu.iij.argu.⁊ iterũ ibidẽ.q.xxv. arti.vij.
vtrũ pctõres ſeipos diligãt in cor.q.⁊ per totũ.Re.ã. Amici
tia:de quattuor differentijs amicitie:in quoꝝ capitulis.

❡Qꝫ pfectio hoīs ꝯſiſtit ſecũdario in dilectiõe ꝓximi. CA.XVII.

q Uarto ⁊ vltimo ꝯſiderãda eſt
dilectio hoīs ad ſuũ ꝓximũ.Cuius rõ eſt: qꝛ ſicut
pfectio ſpũalis principalr in dilectõe dei conſi
ſtit:vt ex p̃miſſis ptꝫ:ita ſecũdario pfectio ſpũalis vite in
ꝓximi dilectiõe cõſiſtit.vñ dñs poſtq̃ꝫ Matth.v. plura
poſuit q̃ ad dilectiõem ꝓximi ptinẽt cõcluſit in fine Eſto
te pfecti ſic̃ ⁊ pr̃ vr̃ celeſtis pfectus eſt. Et iđ poſtq̃ꝫ dñs
Matth.xxij.p̃miſit p̃ceptũ de dilectõe dei dicens Dili
ges dñm deũ tuũ ex toto ⁊c̃.imediate addit p̃ceptũ đ di
lectõe ꝓximi dicens Et ꝓximũ tuũ ſicut teipm. Circa
que p̃cepta nota tria.ſ.cõuenientiã numeri:ordiam modi
eminẽtiã meriti. Prĩo nota ꝯuenitiã vel ſufficiẽtiã nu
meri.duo.n.p̃cepta cõuenienter de charitate data ſuffi
ciunt ad ſalutẽ.ſ.p̃ceptũ de diligendo deũ:⁊ p̃ceptum de
diligendo ꝓximũ.quod quadrupliciter ꝓbo.ſ.rõne: au
ctoritate:vtilitate:ſimilitudie. Prĩo ꝓbo rõe ſic:Amor
ſiue dilectio eſt boni.bonũ aũt aut eſt vt finis: vel iđ qđ
eſt ordinatũ ad finẽ. g̃ duo p̃cepta charitatis ſufficiunt:
vnũ quo inducimur ad diligendũ deũ ſicut finẽ:aliđ qᵒ
inducimur ad diligendũ ꝓximũ ꝓpter deũ:ſicut ꝓpter fi
nem. Secũdo hoc idẽ ꝓbo auctoritate Matth.xxij.di
centis: In his duobus mandatis tota lex pendet ⁊ ꝓphe
vbi vna glo.ſic ait: Ad hec duo mandata refert̃ totus de
calogus vt monita ꝓphaꝝ ibi finẽ habent.Glo. alia etiã
ibidẽ ſic ait: Nam iđ due tabule legis date ſunt in qui
bus erant decẽ p̃cepta:tria in vna que ſunt ad deũ: ſeptẽ
m in altera que ſunt ad ꝓximũ.Et iterũ.i.Joh.iiij. Man
datũ habemus a deo vt qui diligit deũ diligat ⁊ fratreꝫ
ſuũ. In quibᵘ verbis tangunt̃ duo.ſ.obligatio ⁊ cõnexio
pᵒ obligatio obſeruantie in hoc:Mandatũ habemus a
deo: Joh.xiij. Mandatũ nouũ do vobis vt diligatis in
uicẽ.Ubi Aug.ſup Joh.ſic dicit: Nõne hoc erat mãda
tum in antiqua dei lege vbi ſcriptũ eſt:Diliges ꝓximum
tuũ ſicut teipm cur ergo charitas nouũ mandatũ a dño
appellat̃? Rñdet aug.⁊ dat rõeꝫ huiᵘ dicẽs: Charitas dr̃
mãdatũ nouũ nõ qꝛ in antiq̃ lege nõ ſit datũ.ſꝫ pp nouũ
effectũ.ſ.qꝛ facit hoīem nouũ ⁊ expellit vetuſtatẽ peccati
Scđo tangit̃ cõnexio vel diuiſio beniuolẽtie cũ ſubdit:
Et q̃ diligit deũ diligat ⁊ frẽm ſuũ.Ubi glo.ſic ait:Frat̃
tuus imago dei eſt ſi nõ diligis imaginẽ nec eũ diligis
cuius eſt imago.vñ Aug.ſup illo v̄bo Joh.xiij. Hoc mã
datũ do vobis ⁊c̃.ſic ait:Utrũq̃ꝫ mandatũ a recte intelli
gentibus ⁊ ſingulis inuenit̃:nam qui diligit deum non
põt ꝯtemnere p̃cipientẽ vt nõ diligat ꝓximũ.Et qui ſan
cte ac ſpũaliter diligat ꝓximũ:quid in eo diligit niſi deũ
⁊ in dilectõe ꝓximi hic etiã dat̃ intelligi dilectõ dei:ita
tangit.Greg.in quadã omelia ſup iohẽm. Per amorem
dei amor ꝓximi gignit̃:⁊ p amoreꝫ ꝓximi amor dei nu
trit̃.Et ſubdit:Qui amare ꝓximũ negligit pfecto deũ di
ligere neſcit ⁊ tunc plenius in dei dilectõe pficimus: ſi i
ꝓius dilectiõis gremio prius ꝓximi charitate lactamur.
ita q amor dei amorẽ ꝓximi generat: ⁊ amorẽ ꝓximi ca
lefacit amor dei. Tertio hoc idẽ ꝓbo vtilitate. Lꝫ enĩ
charitas ſit vna virtus tñ duo p̃cepta đ charitate debue
runt dari:tũ pp duo obiecta quoꝝ vnũ ſub alio ordinat̃
que ſunt deus ⁊ ꝓximus:tũ ꝓpter duos actus charitatis
quoꝝ vnus ordinat̃ ad aliũ ſicut ad finẽ:tũ pp minus ca
paces q̃ nõ de facili cõſiderant vnũ hoꝝ p̃ceptoꝝ ſub alio
cõtineri.vñ in dilectõe ꝓximi includit̃ dilectio dei:ſicut
finis in eo qđ eſt ad finẽ.⁊ in dilectõe dei includit̃ dile
ctio ꝓximi.ſicut id qđ eſt ad finẽ includit̃ ⁊ cõtinet̃ in fi
ne.Cuius rõ eſt:qꝛ id qđ eſt ad finẽ hꝫ rõem boni in or
dine ad finẽ.⁊ p oppoſitũ recedere ab ordine finis hꝫ rõ
nem mali. Hec.b.Tho.ſcđa ſcđe.q.xliiij.arti.ij.vtrum de
charitate debuerũt dari duo p̃cepta:in cor.q.⁊ in ſol.ar.
Et iterũ ibidẽ arti.iij.vtrũ duo p̃cepta charitatis ſuffici
ant:in cor.q. Quarto hᵒ idẽ ꝓbo ſilitudine hugo.đ ſctõ
victo.ſic dicẽtis:Si aũt vere diligit̃ deus vbicunq̃ꝫ inue
nit̃ ſiue in ſe ſiue in alio diligit̃.verbigrã:Diligis mel qꝛ
dulce diligis receptaculũ mellis.ſꝫ mel diligis pp ſeipm
fauũ vo pp mel.Sꝫ ſi forte vides fauũ melle carentẽ:do
les vacua eſſe receptacula ⁊ cupis ibi eẽ qđ diligis. Ita
q ſi ſi deum dilige:qꝛ dulcis eſt ipe ⁊ bonitas ⁊ veritas.ꝓ
ximũ aũt dilige: qꝛ receptaculũ eſt dulcedinis ⁊ bonita
tis ⁊ veritatis.⁊ hoc in ipo dilige.⁊ pp hoc ipm. q ſi va
cuũ vides dole ⁊ opta vt iſta mereat̃ accipe. Hec hug.đ
ſctõ victo.qualr deus in ſe ⁊ qualr in ꝓxĩo ſit amãdus.

❡Qꝫ dilectio ꝓximi hꝫ modũ. CA.XVIII.

ſ Ecundo circa hec duo charitatis p̃cepta.ſ.dei ⁊
ꝓximi nota ordiam. Nam dilectio dei ẽ ſine mo
do:vt ptꝫ.ſ.dilectio aũt ꝓximi modũ ſeu menſu
ram hꝫ.hoc tripliciter ꝓbo.ſ.auctoritate:rõne: ⁊ cõparatõe.
Primo auctoritate Chryſo.ſup illo verbo Luce.x. Di
liges dñm deũ tuũ ⁊c̃.⁊ ꝓximũ tuũ ſicut teipm ſic dicen
tis Tu tñ aut̃ de qualr nõ cum eodẽ exceſſu poſuit vtrũ
q̃ꝫ p̃ceptũ.de deo.n.ait:Diliges dñm deũ tuũ ex toto cor
de.de ꝓximo aũt Sicut teipm. Scđo hoc idẽ ꝓbo rõe
ſic:Dilectio finis excedit dilectõem eius qđ ordinat̃ ad
finẽ:eo q dilectio finis eſt cã diligẽdi id qđ ẽ ad finẽ.ſꝫ
tales ſũt he due dilectões.ſ.dilectio dei:⁊ ꝓximi:qꝛ ꝓxi
mus diligit̃ pp deũ ſicut pp vltimũ finẽ.deus aũt diligi
tur vt finis ⁊ vt cã vel rõ diligendi ꝓximũ ⁊ oĩa alia: er
go nõ põt eẽ vt aliqua charitas tãtũ diligat ꝓximũ quã
tũ deũ.Et ꝯfirmo hoc idem alia rõne:qꝛ aliter eſt đ amo
re dei ⁊ aliter de amore ꝓximi.nã amor dei hic ⁊ in pa
tria eſt eiuſdẽ rõnis ſed differt p magis ⁊ minus. Sꝫ he
due dilectões.ſ.dilectio dei ⁊ ꝓximi nõ ſunt vnius gene
ris vel rõnis quia alia eſt rõ diligendi finẽ: ⁊ alia eſt rõ
diligendi id quod eſt ad finem:qꝛ id qđ eſt ad finẽ ſor
titur rõem diligendi ex alio.ſ.ex fine.finis aũt nõ ſortit̃
rõem diligendi ex alio ſed ex ſeipo:⁊ iđ he due dilectio
nes nõ ſunt ad inuicẽ cõpabiles:ſicut etiaꝫ cognitio dei
hic ſ. in via ⁊ in patria non eſt vnius rõnis. Hec.b.Tho.
in ſcrip.ſen.di.xxvij. de actu charitatis: arti.i.vtrũ deus
in ſtatu vie poſſit a nobis immediate amari: in ſolu.iij.
argu. Req.ã.Dilectio hominis ad deum.i.ca.q deus de
bet a nobis diligi ſine modo. Tertio hoc idẽ ꝓbo cõ
paratiõe ſic. Homo ex charitate plus dꝫ deum diligere q̃ꝫ
ſeipm eo q bonuꝫ cõe quale eſt deus magis debet dili

gi q̃ bonũ p̃ticulare q̃tale est hõ. sed primũ suũ dz homo diligere sicut seipm̃: vt dr̃ Matth. xxij. ergo incõparabiliter maior est charitas hoĩs ad deũ q̃ ad primũ. Ubi nota q̃ istud p̃ceptum de dilectiõe primi Diliges primũ tuũ sicut teipm̃ septẽ modis exponit̃. p° sic: Diliges primũ tuũ sicut teipm̃. i. diligas in primo tuo qd̃ diligis in teipso. s. naturam imaginẽ et similitudinẽ dei non vitium. 2° modo exponit̃ sic: Sicut teipm̃. i. ex quo charitatis affectu et effectu teipm̃ diligis. diliges primũ. 3° modo sic: Sicut teipm̃. i. in quo teipm̃. s. in deo diligis diliges primũ. 4° modo sic: Sicut teipm̃. i. ppter qd̃ teipm̃ diligis. s. ppter deũ et nõ ppter mundũ: nõ ppter tp̃ale cõmodũ diliges primũ. 5° modo. Sicut teipm̃. i. ad qd̃ teipm̃ diligis. s. ad grãm in p̃nti: et gloriaz in futuro: sic ad id diliges primũ. 6° modo sic: Sicut teipm̃. i. quo ordine diligis teipm̃. i. supra res et supra corpus p̃priũ et infra deũ. 7° modo sic: Sicut teipm̃. i. q̃diu teipm̃ diligis. s. a principio vsq3 ad finẽ tamdiu diliges primũ. Lz aũt istõ aduerbium sicut sit signũ similitudis: nõ tñ debz esse signũ equalitatis in dilectõe sui et primi: q2 prius et plus quilibet debet seipm̃ diligere q̃ primũ suũ. vt patebit infra Hec dñs Hugo cardinalis exponens illud verbũ: Diliges rc. Ubi nota: q̃ primũ sicut seipm̃ diligit q̃ quattuor facit. s. qui cõgratulat̃ ei in p̃speris: cõpatit̃ in aduersis: p̃cutit in iniurijs: benefacit in necessarijs. Hec sũt q̃ttuor signa vere primũ diligentis.

C Q3 magis ẽ meritoriũ diligẽ deũ q̃ primũ. CA. XIX

t Ertio circa hec duo p̃cepta charitatis. s. dei et primi nota eminentiã meriti. Magis. n. est meritoriũ diligere deũ q̃ primũ. qd̃ tripliciter p̃bo. s. ex cõi p̃positõe: obiecti p̃fectiõe: modi intensione. p° ex cõi p̃positõe sic: Propositio p̃hi p̃mo posterioz est talis Propter qd̃ vnũquodq3 et id magis. sed dilectio primi non est meritoria nisi ppter hoc q̃ primus diligit̃ ppter deũ. ergo dilectio dei est magis meritoria q̃ dilectio primi. 2° hoc idez p̃bo ex obiecti cõditõe sic: Quãto obiectũ est cõpetentius dilectioni: tanto eius dilectio magis est meritoria. sed deus est obiectũ cõpetenti° dilectioni q̃ primus: g̃ rc. 3° hoc idem p̃bo ex modi diligendi intensione sic: Quãto voluntas intẽsius diligit tãto dilectio est magis meritoria. sed voluntas intẽsius et p̃mptius afficitur in deũ q̃ in primũ. g̃ motus dilectionis in deũ est melior et p̃ cõsequẽs magis meritoriũ q̃ in primũ. Sed forte argues in oppositũ. s. q̃ diligere primũ sit magis meritoriũ q̃ diligere deũ tali rõne: Illud q° est difficilius videt̃ esse virtuosius et magis meritoriũ: q2 virtus est circa difficile et bonũ: vt dr̃ ij. ethi. s3 facilius est diligere deũ q̃ primũ: tũ q2 oĩa naturaliter diligũt deũ tum q2 in deo nihil occurrit qd̃ non sit diligendũ qd̃ circa primũ nõ cõtingit: g̃ rc. Rñdeo et dico q̃ plus facit ad rõem meriti et virtutis bonũ q̃ difficile. vñ nõ opz q̃ omne difficilius sit magis meritoriũ. s3 qd̃ est sic difficilius vt etiam sit melius. et q2 deus est obiectũ melius et cõpetentius ad diligendũ q̃uis nõ sit difficilius. ideo rc. Hec b. Thom. in scd̃a scd̃e. q. xxvij. art. iiij. vtrũ diligere primũ sit magis meritoriũ q̃ diligere deum: in eod. q. et scd̃a scd̃e q. xxvij art. viij.

C Q3 modus p̃fecte dilectiõis primi ẽ duplex: p̃mus ẽ de necessitate p̃cepti: et dz in se h̃re quattuor. CA. XX.

a D maiorẽ tñ euidentiã p̃dictoz est sciendũ q̃ q2 deus est vniuersale bonũ supra nos exñs: iõ nobis p̃cipit̃ modus diuĩe dilectõis qui exp̃mitur Matth. xxij. et Luce. x. et Marci. xij Diliges dominũ deũ tuũ rc. Et q2 primus non est vniuersale bonũ supra nos exñs: sed p̃ticulare infra nos cõstitutũ: iõ nõ determinat̃ modus nobis neq3 p̃cipit̃ vt aliquis diligat primũ ex toto corde: sed sicut seipm̃. Et sicut in dilectõe dei est duplex gradus vel modus p̃fectõis dilectõis dei qui requirit̃ ad salutẽ: vnus qui est d̃ necessitate p̃cepti: ali° qui est de necessitate vel p̃fectiõe cõsilij. de quib° p̃z supra: Ita modus p̃fectõnis dilectõis primi necessari° ad salutẽ est duplex: vnus qui cadit sub p̃cepto: alius qui cadit sub cõsilio. Primo dico q̃ dilectio primi necessaria ad salutẽ et que est de necessitate p̃cepti in se quattuor debet habere. debet. n. esse vera iusta sancta efficax. Primo debet esse dilectio primi vera. Est aũt de rõe dilectõis siue amoris vt aliquis bonũ velit ei quẽ amat. et q2 dilectio fert̃ vel tendit in duo. s. in eũ cui aliquis vult bonũ. et in bonũ qd̃ optat eidẽ. illud vere amatur cui aliquis bonũ optat. qui. n. amat aliquẽ ppter suã vtilitatẽ vel delectatõem seipm̃ amare cõuincit̃: qui ex altero bonũ vtile vel delectabile querit. nõ illũ ex quo querit diligit. vt verbigratia. Cum diligimus equũ vel vinũ nõ diligimus sicut nosipsos vt eis bona optemus: sed magis nosipsos: vt. s. ex ipis bona capiamus: non est vera dilectio. Cum vo aliquis diligit aliũ nõ ppter p̃priã vtilitatem vel delectatõem sed ppter bona que ei optat: tũc diligit eum sicut seipm̃ et implet p̃ceptũ charitatis. qd̃ p̃z q2 vt dicit ap̃ls. j. ad Corinth. xiij. Charitas nõ querit q̃ sua sunt: sed optat bonũ ei quẽ amat. In cuius rei signũ et exemplũ ap̃ls seipm̃ dat cum dicit. j. ad Corinth. x. Nõ querens qd̃ mihi vtile est: sed q̃ multis vt salui fiant. Scd̃o dilectio primi debet esse iusta et recta. Est. n. iusta et recta dilectio cum minori bono p̃ponit̃ magnũ bonũ et bono magno p̃ponit̃ maius bonũ. Manifestũ est aũt q̃ inter hũana bona bonũ aĩe p̃cipuũ locũ habet: et inter post hoc aũt bonũ corpis ordinat̃. vltimũ aũt bonũ est qd̃ cõsistit in rebus exteriorib°. vñ et hunc ordinẽ diligẽdi seipm̃ videmus homĩ naturalr̃ inditũ. qd̃ p̃z: q2 nullus est qui non mallet oculo corpis priuari q̃ visu rõnis qui est oculus mentis. Rursum p̃ vita corpali tuẽda vel cõseruanda hõ oĩa bona exteriora largit̃: s̃m illud Job. ij. Pellẽ p̃ pelle rc. Sic igit̃ rectitudo circa dilectõem primi instituit̃ cũ p̃cipit̃ alicui: q̃ primũ suũ sicut seipsũ diligat: vt. s. bona primis eo ordine optet vt sibi optare debet: p̃cipue quidẽ sp̃ũalia bona. deinde bona corpis: et postremo ea que in exterioribus bonis cõsistunt. Si q̃s vo primis bona exteriora optet cõtra salutẽ corpis aut bona corpis cõtra salutẽ aĩe: nõ diligit ip̃m sicut seipsũ. vñ tunc dilectio primi est iusta et recta cum quis nõ condescendit primo in aliquo malo sed solũ in bonis: sicut et sue voluntati satisfacere debet hõ solũ in bonis. Et talis modus dilectõis primi est de necessitate p̃cepti cum dicit̃: Diliges primũ tuũ sicut teipm̃. Tertio dilectõ primi ex dei p̃cepto debet esse sancta. Dicit̃. n. aliqd̃ sanctũ ex eo q̃ ordinat̃ ad deũ vñ altare sanctũ dr̃ i. deo dicatũ et talia que diuino ministerio mancipant̃. Sic a simili illa dilectio est sancta qua aliq̃s diligit primũ p̃p̃t deũ. Ubi nota: q̃ in dilectõe primi triplex modus vel differẽtia inuenit̃. Aliq̃n. n. dilectio primi nec est sancta nec honesta nec recta: sicut cum aliquis solũ carnalr̃ diligit primũ suũ. Aliq̃n vo dilectio primi est honesta et recta: sed nõ sancta: q̃ñ inter aliquos in aliquo negocio vel officio tp̃ali aliqua cõuenientia vel cõicatio inuenit̃. et tales primoz dilectões honeste quidẽ et recte p̃nt fieri: sed non ex hoc dicũt̃ sancte: sicut illi qui sunt socij in negociando vel militãdo: vel fabri in artificio vel in aliq° huiusmodi. Aliq̃n vo dilectio primi nõ solũ est honesta et recta sed etiã sancta: ex hoc q̃ solũ sp̃ũaliter diligit primũ p̃p̃ deũ. vñ dr̃. i. Jo. iiij. Hoc mandatũ habem° a deo vt qui diligit deũ diligat et frẽm suũ. Quarto ex p̃dicto modo dilectõis p̃cipit̃ vt dilectio primi sit efficax. et

oposa. Cui⁹ rō est: qꝛ manifestū est ꝙ vnusquisqꝫ sic seipsum diligit vt nō solū velit sibi bonū aduenire ꝛ malū abesse: sed vnusquisqꝫ ꝓ posse bona sibi procurat ꝛ mala repellit. Tūc ḡ hō ꝓximū suū sicut seipm̄ diligit q̄ nō solū ad ꝓximū affectū habet quo ei bona cupit: sed etiaꝫ effectū ostēdit ei ope adimplēdo. vñ pma Joh. iij. Nō diligam⁹ verbo neqꝫ lingua: sed ope ꝛ veritate. Dec. b. Thomas scda scde. q. xliiij. arti. vij. vtrū cōueniēter det preceptū de dilectiōe ꝓximi: in cor. q. Et in tractatu de pfectione vite spūalis. ¶ De prima pfectio dilectiōis ꝓximi que ē sub consilio attendit̄ sm̄ extensionem amabilis. CAP. XXI.

Secūdus mod⁹ pfectionis dilectionis ꝓximi necessari⁹ ad salutē qui ē de necessitate vel de pfectione cōsilij attendit̄ sm̄ tria. pmo sm̄ extēsionē amabilis. scdo quo ad intēsionē amoris. tertio sm̄ collationeꝫ muneris. Pmo pfectio dilectiōis ꝓximi q̄ sub cōsilio cadit attendit̄ sm̄ extēsionē amabilis. Cui⁹ ratio est: qꝛ quāto ad plures dilectio extendit̄: tāto dilectio ꝓximi videt̄ esse magis pfecta. In hac aūt dilectionis extēsione ē triplex grad⁹ sm̄ ꝙ triplex ē amicicia. s. ciuilis: naturalis: supnaturalis. Prim⁹ grad⁹ amicitie ē ciuilis q̄ coartat̄ ad homines: vel qꝛ bñfici sunt: vel qꝛ cōsanguinei. Sūt eñ quidā q̄ alios diligūt vel pp impēsiꝫ beneficiū: vel pp cognatiōis vinculū: alios hoīes. s. extraneos inimicos vel nō bñficos excludētes ab ista dilectione. ꝛ talis dilectio nō meret̄ salutē: vt dicit̄ Matth. v. Si diligitis eos q̄ vos diligūt quā mercedē habebitis: nōne publicani hoc faciunt: ꝛ si salutaueritis fratres vestros ꝛc̄. q. d. nullā. Qd̄ verbum pōt exponi ꝛ intelligi tribus modis. p⁹ sic: Dilectio q̄ amici diligūt vel ꝓcedit solū ex natura: vel ex gratia. pmo si ꝓcedit solū ex natura: sic pōt esse meritoria nec mercedē hꝫ. scdo si dilectio q̄ amicū diligim⁹ sit gratia informata ē meritoria ꝛ mercedeꝫ hꝫ vt exponit. b. Tho. iij. scrip. sen. dist. xxx. arti. iij. vtrum maioris meriti sit diligere inimicū q̄ amicū: in sol. Lar. 2⁹ mō exponit̄ sic: Quia si dilectio amicoꝝ ꝓcedit soluꝫ ex amicitia: puta qꝛ amat̄ solū pp hoc ꝙ amici sunt: talis dilectio nō ē meritoria. Si vero amici nō solū qꝛ amici: sed etiā pp deū diligunt̄: talis dilectio ē meritoria: vt exponit. b. Tho. scda scde. q. xxvij. ar. vij. vtrū magis sit ꝛc̄. i solu. i. ar. 3⁹ mō exponit̄ sic: Quia diligere amicū pōt intelligi duob⁹ modis. Uno mō cū precisione. s. si diligitis tm̄ amicos ꝛ nō inimicos: talis dilectio nō ē meritoria. Alio mō pōt intelligi cū cōditione sm̄ Chrys. puta si diligitis solū pp hoc ꝙ vos diligūt: talis dilectio nō habet mercedē. sed si diligitis amicū etiā pp deū: talis dilectio est meritoria. Et cōcordat hec expositio cū scda expositione beati tho. Secūdus grad⁹ dilectiōis ꝓximi est naturalis q̄ nature limitib⁹ coartat̄. Ex eo eñ ꝙ oēs hoīes in natura speciei cōueniūt: oīs hō omni homini naturaliter ē amic⁹. ꝛ hoc maxie in hoc ostēdit̄ ꝙ hō aliū errāteꝫ in via dirigit ꝛ alios hui⁹ dilectionis effect⁹ impendit: Eccl. xiij. Oē aīal diligit sibi simile: sic ꝛ oīs hō ꝓximum sibi. vñ Aug. i lib. soliloquioꝝ: Homies amo nō eo ꝙ aīalia: sed qꝛ hoīes sunt. i. qꝛ rōnales aīas habēt quas amo etiā in latronib⁹. Sꝫ qꝛ naturalit̄ q̄libet hō seipm̄ magis q̄ aliū diligit ꝛ ex eadē natura ꝓcedit vt amic⁹ diligat̄ ꝛ eius cōtrariū odio habeat̄: iō cōueniens ē vt infra naturalꝭ dilectiōis limites inimicoꝝ dilectio nō cōprehēdat̄. Et ideo terti⁹ grad⁹ amicitie vel dilectiōis grad⁹ est supnaturalis. s. dilectio charitatis q̄ etiā ad inimicos extendit̄ ꝛ dilatat̄ quē quidē gradū dilectiōis dñs docet Math. v. Diligite inimicos vestros. Huiusmōi aūt inimicoꝝ dilectio ex sola dilectiōe diuina deriuat̄. In alijs autē dilectionib⁹ mouet ad diligēdū aliqd̄ aliud bonū: vt ibideꝫ

pꝫ. sed ad diligēdū inimicos nihil mouere pōt nisi solus de⁹. Diligunt̄ eñ inimici inquātū sunt dei i. ad ei⁹ imaginē facti ꝛ ipsi⁹ capaces. Ubi nota: ꝙ diligere inimicū duob⁹ modis ē de necessitate pcepti. pmo mō vt cor hominis nihil acceptet qd̄ sit dilectiōi inimici cōtrariuꝫ: ita ꝙ a dilectiōe ꝓximi inimicū nō excludat nec aliqd̄ cōtrariū hui⁹ dilectiōis in corde suo recipiat. 2⁹ mō. s. in casu alicui⁹ necessitatis etiā in spāli actu inimicos diligere ꝛ eis bñfacere tenemur ex necessitate pcepti: puta si inimicus fame moreret̄ vel i aliquo hmōi articulo esset. Extra hos autē necessitatis articulos inimicis spālem affectuꝫ vel effectū impēdere nō tenemur ex necessitate pcepti: sꝫ hoc ptinet ad pfectionē cōsilij: ita ꝙ extra necessitatis articulos actu diligē inimicos ꝛ in spāli signa dilectionis ostēdere ē de pfectiōe dilectiōis q̄ est sub cōsilio ꝛ nō sub pcepto. Dec. b. Tho. in tractatu quē fecit de pfectione vite spūalis: ca. xv. de pfectione dilectionis ꝓximi que cadit sub precepto.

¶ De secūda pfectio dilectiōis ꝓximi cadēs sub cōsilio attēdit̄ q̄tū ad intēsionē amoris: ꝛ quō. CA. XXII.

Secūdo pfectio dilectiōis ꝓximi cōsideratꝰ q̄tum ad intēsionē amoris. Quāto eñ aliqd̄ amat̄ intēsius: tāto facili⁹ cōtēnunt̄ oīa pp ipm̄. Ex his ḡ que hō pp ꝓximi dilectionē cōtēnit cōsiderari pōt an dilectio ꝓximi sit pfecta. Hui⁹ autē pfectiōis dilectiōis ꝓximi inuenit̄ triplex grad⁹. pmus ē eoꝝ qui bona exteriora pp ꝓximi dilectionē cōtēnunt. scdus grad⁹ est eoꝝ q̄ corp⁹ suū laborib⁹ pp ꝓximi dilectiōnē exponūt. tertius grad⁹ est eoꝝ q̄ animā suā pp fratris dilectionē ponunt.

Prim⁹ grad⁹ pfectionis dilectiōis ꝓximi est eoꝝ q̄ bona exteriora pp ꝓximi dilectionē cōtemnūt. ꝛ hoc duobus modis. Uno mō: vel qꝛ ea ꝓximis administrat: vt dicit aplus pma ad Corinth. xiij. Si tradidero in cibos paupeꝝ oēs facultates meas ꝛc̄. Et Cantic. viij. Si dederit hō oēm substātiā dom⁹ sue ꝓ dilectione q̄si nihil despiciet illā. Alio mō: vel qꝛ totalit̄ renunciās necessitati ꝓximi irrogat vt christū liberi⁹ imitet̄. Et de hoc dilectionis pfectiōe sectāda dñs cōsiliū cuidā dedit dicēs Matthei. xix. Si vis pfect⁹ esse vade ꝛ vēde omia q̄ habes ꝛc̄. Ubi oim̄ bonoꝝ abdicationem videt̄ dñs ordinare ad duo. s. ad dilectionē ꝓximi cū dicit: Da pauperibus. ꝛ ad dilectionē dei cū dicit: Ueni sequere me. Hūc graduꝫ dilectiōis ꝓximi nō habēt q̄ de bonis q̄ habēt ꝓximis necessitatē habētibus subuenire nō curāt. vñ pma Joh. iij. Qui habuerit substātiā hui⁹ mūdi ꝛ viderit fratrē suum necessitatē habere ꝛ clauserit viscera sua ab eo: quō charitas dei manet i illo. Scdus autē grad⁹ pfectōis dilectionis ꝓximi ē vt aliqs corp⁹ suū exponat laborib⁹ pp ꝓximoꝝ dilectionē. Cuius rei exemplū aplus in seipso ostēdit, cū dicit scda ad Thess. iij. In labore ꝛ fatigatiōe nocte ꝛ die opantes ne quēq̄ vestrum grauarem⁹. Et ad idē refert̄: Si qs tribulatiōes ꝛ psecutiōes pp amorē ꝓximoꝝ pati nō recusat. vñ aplus scda ad Corinth. i. Siue tribulamur ꝓ vestra exhortatione ꝛ salute ꝛc̄. Et scda ad Thimo. ij. Laboro vsqꝫ ad vincula: q̄si male opans. sꝫ verbū dei nō est alligatū iō oīa sustineo pp electos vt ꝛ ipsi salutē cōsequant̄. Hūc gradū pfectiōis dilectiōis ꝓximi nō habēt q̄ de delicijs corpis sui nihil omittūt: aut aliqd̄ mali in corpe suo nō sustinēt pp dilectionē ꝓximoꝝ. contra quos dicit̄ Amos. vi. Qui dormitis i lectis eburneis ꝛ lasciuitis i stratis vestris: q̄ comeditis agnū de grege ꝛ vitulos de medio armēti ꝛc̄. Et i fine subdit̄: Et nihil cōpatiebant̄ sup cōtritionē Joseph. Terti⁹ vero gradus pfectiōis dilectiōis ꝓximi ē vt animā suā aliqs ꝓ fratris dilectiōe ponat. Uñ pma Johis. iij. In hoc cognouim⁹ charitatē dei q̄m ille ꝓ nobis aīam suā posuit: ꝛ nos de-

bemus ꝓ fratribꝰ aīam ponere. Ultra aūt hūc gradū dilectio intēdi vel extēdi nō potest: vt dicit dñs Johis.xv. Maiorē hāc dilectionē nemo hꝫ ⁊c̄. vñ in hoc perfectio diuine dilectiōis ↄsistit. Ubi nota: ꝙ aīa ↄsideratˀ duobus modis. s. put viuificatˀ a deo: ⁊ put viuificat corpꝰ. pꝰ mō pōt ↄsiderari aīa inquātū viuificatˀ a deo: ⁊ q̄tū ad hoc hō ꝓ fratribꝰ nō debet aīam ponere. Cuiꝰ ratio ē qꝛ tm̄ qs diligit vitā aīe quantū diligit deū. plus enī debet vnusq̄sq; diligere deū q̄ ꝓximū: vt pꝫ. s. Nō debꝫ ḡ aliqs peccādo vitā aīe sue ↄtēnere vt ꝓximum saluet. 2ᵒ mō ↄsideratˀ aīa fm ꝙ viuificat corpꝰ ⁊ est ꝑncipiū vite hūane. ⁊ q̄tū ad h̄ debemꝰ ꝓ fratribꝰ aīam ponere. Cuiꝰ rō ē: qꝛ plꝰ debemꝰ ꝓximū diligē q̄ corpa nostra. vñ vitā corpalē ꝓ spūali salute ꝓximoꝝ debemꝰ ponē. ⁊ cadit sub necessitate ꝑcepti ī articulo necessitatis: puta si aliqs viderit aliquē de infidelibꝰ seduci. deberet se piclo mortis exponere vt a seductiōe mortis eū liberaret. Sꝫ vt aliquis extra hos casus necessitatis ꝓ salute aīarū mortis ꝑiculo se exponat ꝑtinet ad ꝑfectionem dilectiōis ↄsilij. Cuī exemplū ab aplo recipe debemꝰ q dicit scda ad Corinth.xij. Ego autē libētissime impendaꝫ ⁊ sup impēdar ipe ꝓ aīabus vestris. vbi sic dicit glo. Perfecta charitas est vt qs paratꝰ sit etiā ꝓ fratribꝰ mori. Habet aūt quandaꝫ mortis similitudinē ↄditio seruitutis. vñ ⁊ mors ciuilis seruitꝰ dicitˀ. Cuiꝰ rō ē: qꝛ vita ī hoc maxīe manifestatˀ ꝙ aliqs mouet seipm. q autē nō pōt moueri nisi ab alio. q̄si mortuꝰ videtˀ. Manifestū ē autē ꝙ seruꝰ nō a seipso mouetˀ. sed ꝑ imperiū dn̄i. vñ inquantū hō seruituti subijcitˀ quādā morti similitudinē hꝫ. Et iō ad eandē dilectiōis ꝑfectionē ꝑtinere videtˀ: ꝙ aliqs seipm seruituti subijciat ꝑꝑ amorē ꝓximi: ⁊ ꝙ ꝑiculo mortis se exponat. lꝫ subijcē se ꝑiculo mortis sit ꝑfectiꝰ: qꝛ hoīes nālr̄ magis refugiūt mortē q̄ seruitutē. Hec. b. Tho. ī tractatu de ꝑfectiōe vite spūalis ca. xvi. de ꝑfectiōe dilectiōis ꝓximi q̄tū ad intēsionē amoris.

¶ Qꝫ tertia ꝑfectio dilectiōis ꝓximi q est sub ↄsilio attenditˀ fm collationem muneris: ⁊ quō. CA.XXIII.

T Ertio ↄsideratˀ ꝑfectio dilectiōis ꝓximi fm collationē maioris muneri. Quāto enī maiora bona impēdimꝰ ꝓximis: tāto dilectio ꝑfectior dr̄ esse. Huiꝰ autē ꝑfectiōis dilectionis ꝓximi q ex effectu ↄsideratˀ ē triplex gradꝰ. ꝑmus ē eoꝝ q ꝓximis largiūtˀ tpalia. scdus ē eoꝝ q largiūtˀ spūalia nō excedētia rōeꝫ. tertiꝰ ē eoꝝ q largiūtˀ spūalia. s. diuia sup rōem existētia.

Primꝰ gradꝰ ꝑfectiōis fraterne dilectiōis ē eoꝝ q largiūtˀ tpalia. Sūt. n. quidā q in tpalibus bonis ꝓximis obsequūtˀ: puta q vestiūt nudos: pascūt famelicos: infirmis ministrāt: ⁊ alia hm̄ōi faciūt q sibi dn̄s reputat fieri ⁊ exhiberi. Math. xxv. Quādiu fecistis vni de his fratribus meis minimis: mihi fecistis. Ubi dicit Hieroni. ꝙ oē opus mīe impēsum paupi ꝓ christo impēditˀ xpo. Et ꝓbat ꝑ exemplū dicēs: Qꝛ ī oī paupe christꝰ esuriens pascitˀ: xps sitiens potatˀ: ⁊ sic de alijs opibus mīe. Secūdus gradꝰ ꝑfectiōis dilectiōis ꝓximi ē illoꝝ q spūalia rōem nō excedētia largiūtˀ. Sūt enī aliq q largiūtˀ alijs bona spūalia q̄ tm̄ nō excedūt ↄditionē humanaꝫ: sicut q docet ignorantē: ↄsulit dubitantē: reducit errantē: Job. iiij. Ecce docuisti plurimos: ⁊ manꝰ lassas roborasti: vacillātes ↄfirmauerūt fmones tui: ⁊ genua tremētia ↄfortasti. In qbus vbis ondit: ꝙ ille q largitˀ alijs bona spiritualia bn̄ se hꝫ erga quattuor genera ꝑsonarū. s. erga ignorātes: negligētes: dubitātes: tremētes. pꝰ bn̄ se hꝫ erga ignorātes dicēs: Docuisti plurimos. s. nescientes quid oporteat facere. qđ ē magni meriti. Dan. xij. Qui ad iustitiā erudiūt plurimos q̄si stelle in ꝑpetuas eternitates. 2ᵒ bn̄ se hꝫ erga deficiētes vel negligētes dicēs: Et manꝰ lassas ad bn̄ opandū roborasti. i. ↄfirmasti ne deficiāt ad opandū. q. d. Nō solū nescientes instruxisti: sed etiā negligētes in ope ⁊ deficiētes ab ope cōfirmasti: ꝑꝑ qđ dicitˀ Hebreoꝝ. xij. Remissas manꝰ erigite: ⁊ genua debilia roborate: ⁊ gressus rectos facite. 3ᵒ ostēdit ꝙ bn̄ se hꝫ erga dubitātes dicēs: Uacillātes. i. dubitātes siue titubātes siue incōstātes in fide ⁊ bono ope ↄfirmauerūt sermones tui: nō munitiōe armoꝝ sed verboꝝ: scda Machab. vlti. Singulos eoꝝ armanit nō clipeo ⁊ hasta: sed fmonibus optimis. 4ᵒ bn̄ se hꝫ erga tremētes dicēs. Et genua tremētia roborasti. Genua. i. corda tremētia ꝑ pusillanimitatē ↄfortasti vbo ⁊ exēplo. q. d. dimittētes opari ꝑꝑ operādi difficultatē. ↄfortasti hortādo ad patiētiam: Isaie xxxv. Genua debilia roborate.

Tertiꝰ gradꝰ ꝑfectiōis dilectiōis ꝓximi ē eoꝝ q bona spūalia largiūtˀ sup rationē existētia q̄lia sunt diuina. Sūt enī aliq q spūalia bona ⁊ diuina sup nām ⁊ rōem existētia ꝓximis largiūtˀ. s. diuinarū scripturarū eruditionē: ⁊ spūaliū sacramētoꝝ cōmunionē manuducētia ad deū. Et de his duobꝰ apls mentionē facit ad Gala. iij. dicēs: Qui tribuit vobis spiritū ⁊ opatur ī vobis virtutes. Et ꝑma ad Thessa. ij. Cū accepistis a nobis verbū auditꝰ dei: accepistis illud nō vt verbū hoīm: sed sicut ē vere verbū dei. Hec aūt duoꝝ bonoꝝ. s. diuinoꝝ verboꝝ. ⁊ sacramētorū collatio ad singulareꝫ quandā ꝑfectionē ꝑtinet fraterne dilectiōis. Cuius rō ē qꝛ ꝑ hec duo bona hō vltīo fini ↄiungitˀ in qᵒ sūma hominis ꝑfectio ↄsistit. Additˀ autē ad hāc ꝑfectionē si huiusmōi spūalia bona nō vni tm̄ vel duobꝰ sed toti multitudini exhibeantˀ. Cuiꝰ rō ē: qꝛ etiā fm phos bonū gentis ꝑfectiꝰ ⁊ diuiniꝰ est q̄ bonū vniꝰ. vñ ⁊ apls dicit ad Ephe. iiij. Alios autē pastores ⁊ doctores ad ↄsummationē sanctoꝝ in opꝰ ministerij: ī edificationē corpis christi. s. totiꝰ ecclesie. Hec. b. Tho. in tractatu de ꝑfectiōe vite spūalis cap. xvij. de ꝑfectiōe dilectiōis ꝓximi quantū ad effectū.

¶ Qꝫ ex ꝑcepto dei qlibet magis dꝫ deū diligere q̄ seipm. CAP.XXIIII.

U T qꝛ ī charitate ē ordo: vt pꝫ. s. Charitas. ij. cap. ideo qlibet magis dꝫ deū diligē q̄ seipm. ⁊ post deū qlibet magis dꝫ diligere seipm q̄ ꝓximū: ⁊ inter ꝓximos magis dꝫ vnū diligere q̄ aliū. Prīo dico: ꝙ qlibet magis dꝫ deū diligere q̄ seipm. Hoc autē ꝓbo quinq; rōibꝰ. s. ex pte boni: termini: motiui: cōmodi: exēpli. Prīa est ex pte boni sic: Amor ē boni: ḡ maioris boni dꝫ esse maior amor. sed deꝰ est bonū infinitū. qlibet autē nostrū ē bonū finitū: ḡ qlibet dꝫ magis deū diligere q̄ seipm. Scda rō est ex pte termini sic: Finis ē magis diligēdꝰ q̄ ea q sūt ad finē. sed deꝰ ē vltimꝰ finis omniū diligibiliū ex charitate: ḡ ipe ē supra nos ⁊ supra oīa diligēdus maxīe. Tertia rō ē ex pte motiui ad diligendū sic: Propē qđ vnūqđq; ⁊ illud maiꝰ: fm phm ī posteriorū. sꝫ ꝑꝑ deū oīa debēt diligi. vñ Aug. de doctrina christiana sic ait: Si teipm ꝑꝑ te nō debes diligē sed ꝑꝑ ipm vbi dilectiōis tue rectissimꝰ finis ē: ḡ magis dꝫ hō deū diligere q̄ seipm. Quarta rō est ex pte cōmodi sic: Unicuiq; ꝓpriū bonū magis ē diligibile: scdm phm q̄ qđcūq; aliud bonū. sed deꝰ ē magis bonū ꝓpriū q̄ aliquid aliud: qꝛ ē bonū aīe magis intimū q̄ ipa sibi: vt dicitˀ in lib. de spū ⁊ aīa. ḡ ē sup oīa diligēdus. Quinta rō est ex pte exēpli sic: Pars enī nālr̄ plꝰ amat cōe bonū totius q̄ bonū ꝑticulare ꝓpriū. Cuiꝰ rō est: qꝛ bonū amātis magis inuenitˀ vbi ꝑfectiꝰ est. vñ qꝛ q̄libet ps impfecta ē in seipa: ꝑfectionē maiorē hꝫ ī suo toto: iō etiā nālr̄ amore ps plꝰ intēdit ad ↄseruationē vite sui totiꝰ q̄ suipsiꝰ: ꝓpter qđ etiā nālr̄ aliqs opponit brachiū ad defensionē capitis ex quo depēdet salꝰ totiꝰ. Et inde ē ꝙ etiā ꝑticulares hoīes seipos morti exponūt ꝓ ↄseruatiōe ciuita

tis cuius ipi sunt ptes. Quia ğ bonū nostrū in deo est sicut i cā vniuersali bonoꝝ: ideo bonū in ipo esse magi naturaliter ꝯplaceat q̄ȝ in nobisipsis. Et qꝛ charitas naturam ⁊ amorē naturalē pficit: iō si amore naturali hō pl⁹ deū diligit q̄ȝ seipm: multo magis amore charitatis. Cui⁹ ratio ē qꝛ amicitia charitatis fundat sup cōicationē btitudinis. sed de⁹ est p essentiā ipa btitudo: qlibet autē hō btitudinē pōt pticipare ğ amore charitatis qlibet homo magis dꝫ diligere deū q̄ȝ seipm. Hec. b. Tho. iii. scri. sent. dist. xxix. de ordine charitatis: arti. i. vtrū de⁹ sit sup oia diligēdus ex charitate: i argumētis cōtra: ⁊ i cor. q. ⁊ iterū scōa scōe. q. xxvi. de ordine charitatis: arti. iij. vtrū hō debeat ex charitate pl⁹ diligere deū q̄ȝ seipm: arg. cōtra: ⁊ in cor. q. Req. ē. Angel⁹: quō angel⁹ plus diligit deum q̄ȝ seipsum.

℄ Qꝫ post deū quilibet debꝫ magis diligere seipm q̄ȝ proximū. CAP. XXV.

f Ecūdo post deū qlibet magis dꝫ diligere seipm q̄ȝ ꝓximū. Hoc autē septē rōnibus ꝓbo. s. ex pte cause: nature: mīe: culpe: glorie. Prima rō ē ex pte cause pferēde sic. Causa potior ē effectu ⁊ exēplar exemplato. sed dilectio suipsi⁹ est cā ⁊ exēplar dilectionis ꝓximi: vt dic̄ i pho lib. ix. Ethico. ca. ii. Amicabilia que sunt ad alterū: venerūt ex amicabilib⁹ q̄ sunt ad seipm: ğ ⁊c̄. Scōa rō est ex pte nature imitāde sic: Illud quod ē nāle ē vehemēti⁹ q̄ȝ id qđ est volūtariū. sȝ amor suipsius est ex inclinatiōe nature. Amor aūt alioꝝ ē ex voluntate rōis tm: ğ ⁊c̄. Tertia rō ē ex pte mīe impēdēde sic: Misericordia ex amore causat̄. sed hō dꝫ magis suipsi⁹ incipere misereri q̄ȝ alteri⁹: vt dic̄ Augu. ğ ⁊c̄. Quarta rō est ex pte culpe vitāde sic: Quāto qs salutē alicui⁹ amat tanto ei⁹ pctm̄ vitat. sed hō magis dꝫ vitare pctm̄ suū q̄ȝ peccatū alteri⁹ ğ magis dꝫ amare salutē suā q̄ȝ salutē alteri⁹ vn̄ hō nūq̄ȝ dꝫ subire pctm̄ aliqđ vt ꝓximū liberet a peccato. Cui⁹ rō est: qꝛ pctm̄ cōtrariat̄ participatiōi btitudinis quā hō magis dꝫ in se diligere q̄ȝ in alio. Quinta rō ē ex pte glorie optāde ⁊ ꝯsequēde sic: Desideriū boni ex amore sui causat̄. sed qlibet magis dꝫ desiderare btitudinē suā q̄ȝ alteri⁹: vt pꝫ rōe pmissa ğ ⁊c̄. Sexta rō ⁊ est cōfirmatio pcedētis ex pte cause diligēde sic: Hō diligit se ipm ex charitate inquantū est pticeps vite eterne. sed potior rō diligēdi deū est ex eo q̄ hō pticipat diuinū bonū q̄ȝ q̄ hō associet̄ ꝓximo in hac pticipatiōe ğ ex charitate magis dꝫ hō seipsum diligē q̄ȝ ꝓximū. Septima rō est ex pte excellētie diligēde sic: Ubi bonū pfecti⁹ inuenitur magis dꝫ diligi sed magi inuenit̄ bonū vbi ē sm causam q̄ȝ vbi ē sm similitudinē tm̄ ⁊ iō lȝ diuinū bonū qlq̄ȝ ꝯtingat magis inueniri in ꝓximo inquātū ad similitudinē: tm̄ qꝛ bonū qđ est in deo ē meū etiā sm cām: iđo debeo magis diligere meipm q̄ȝ ꝓximū. Hāc rōem tali rōe ꝯfirmo sic: Unitas ē potior vnione ğ ꝯsociatio btitudinis sm quādā vnionē ad deū est maior ⁊ potior q̄ȝ q̄ aliqs associet̄ sibi in illo bono. Et iō lȝ proximus melior sit deo ꝓpinquior. qꝛ tm̄ nō est ita ꝓpinquus charitatē habēti sicut ipse sibiipsi: qꝛ respectu suiipsi⁹ est vnitas: respectu alteri⁹ nō est vnitas sed vnio: iō non sequit̄ q̄ aliqs magis debeat ꝓximū diligere q̄ȝ seipm: sed econuerso pp maiorē ꝯiunctionē suiipsi⁹ ad seipsū q̄ȝ alteri⁹ ad ipm. Sȝ forte argues i ꝯtrariū. s. q̄ aliqs ex charitate magis dꝫ diligē ꝓximū q̄ȝ seipm. ⁊ hoc duplici rōe. Prima ē ex pte vite sic: Illud qđ aliqs maxie diligit i seipo ē viuere ⁊ esse. sed charitas facit ponere vitā carnalē ꝓ fratrib⁹. Quidā etiā gētiles ex amore amicoꝝ exposuerunt se morti sine spe vite eterne: ğ charitas ⁊ amicitia fac̄ magis diligē ꝓximū q̄ȝ seipm. Rn̄deo ⁊ dico: q̄ tradere vel exponere se morti pp amicū nō ꝯtingit ex hoc q̄ aliquis pl⁹ amicū diligat q̄ȝ seipm. sȝ qꝛ i se pl⁹ qs diligit bonum virtutis q̄ȝ bonū corpis. Scđo argues ex pte bñficientie sic: Bñficiētia ē effect⁹ charitatis. sed magis laudant̄ q̄ sunt bñfici ad amicos q̄ȝ ad seipos ğ charitas facit magis amare ꝓximū q̄ȝ seipm. Rn̄deo ⁊ dico: q̄ cū in hoīe sit duplex nā. s. interior rōis: ⁊ exterior. s. sensualis: pl⁹ dꝫ hō seipm diligē quātū ad nām interiorē q̄ȝ q̄tū ad naturā exteriorē. ⁊ iō magis semp dꝫ hō impendere sibiipi de bonis spūalib⁹ adipiscēdis. ⁊ de malis spūalib⁹ vitādis q̄ȝ amicis. De bonis autē tpalib⁹ magis impēdim⁹ amicis q̄ȝ nobis. Detrimēta autē corpalia dꝫ hō sustinere pp amicū: ⁊ i hoc magis seipm diligit sm spūalem mentē. sȝ in spūalib⁹ nō dꝫ hō pati detrimētū peccādo: vt ꝓximū liberet a pctō: sicut pꝫ. ē. Hec. b. Tho. iij. scri. sen. dist. xxix. de ordine charitatis: ar. v. vtrū ex charitate aliqs magis debeat diligē seipm q̄ȝ ꝓximū: in argumentis ꝯtra: i cor. q. ⁊ in solu. ij. iij. ⁊ v. arg. Et scōa scōe. q. xxvi. de ordie charitatis: arti. iiij. argu. ꝯtra: ⁊ in cor. q.

℄ Qꝫ post deū ⁊ post seipsum vnus ꝓximus est magis diligēdus q̄ȝ alius. CAP. XXVI.

t Ertio post gradū et modū diligēdi deū ⁊ seipm vnus ꝓximus magis ē diligēdus q̄ȝ ali⁹. qđ ꝓbo quattuor rōnib⁹. s. ex pte pctī. supplicij. desiderij. pncipij. Prima rō est ex pte pctī vel ꝯtrarij sic: Tāto vnusq̄sq̄ȝ magis dꝫ diligi: quāto magis peccat q̄ odit vel offendit. sȝ magis peccat q̄ odit vel offendit ꝓximū vnū q̄ȝ aliū. ğ magis dꝫ diligi ꝓximus vn⁹ q̄ȝ ali⁹. Scđa rō est ex pte supplicij sic: Apud deū maiori culpe debet̄ maior pena. sed Leui. xx. pcipit̄ q̄ q̄ maledixerit patri vel matri morte moriat̄. qđ nō pcipit̄ de his q̄ alios homines maledicūt: ğ ⁊c̄. Tertia rō est ex pte desiderij sic: Magi est ordinat⁹ affectus charitatis q̄ȝ appetit⁹ nālis. sed appetitus nālis q̄ est inclinatio nature magis tēdit in rē sibi ꝯuenientē: vt verbi grā. Ad sensuȝ pꝫ q̄ terra hꝫ maiorem inclinationē grauitatis q̄ȝ aqua: qꝛ ꝯpetit ei eē sub aqua. ğ affect⁹ charitatis q̄ ē inclinatio gratie magis dꝫ intēdi ⁊ extēdi ad eos qbus ꝯuenit nos magis beniuolos ⁊ bñficos ēsse. Quarta rō est ex pte pncipij diligendi sic: Principiū dilectiōis ē deus ⁊ ipe diligēs ⁊ iō necesse ē q̄ scđm maiorē ꝓpinquitatē ad alteꝝ illoꝝ principioꝝ maior sit dilectiōis affect⁹. Hec. b. Tho. scōa scōe q. xxvi. de ordine charitatis. arti. vi. vtrū vn⁹ ꝓximus sit magis diligēdus q̄ȝ alius: ar. cōtra: ⁊ in cor. q. p totū.

℄ Qꝫ primo in dilectione ꝓximi ꝯsiderare debem⁹ excessum bonitatis. CAP. XXVII.

a D maiorē tm̄ euidentiā precedētis cap. est sciendū: q̄ in dilectiōe ꝓximi maiori vel minori quattuor ꝯsiderare debem⁹. s. excessū bonitatis: vinculū ꝓpinquitatis: debitū eqtatis: articulū necessitatis.

Primo ꝯsiderare debem⁹ excessū bonitatis: ⁊ sic meliores ceteris parib⁹ magi sunt diligēdi ex charitate. qđ tripliciē ꝓbo. s. auctoritate: rōe: distinctiōe. Primo auctoritate ambro. q̄ dicit: q̄ boni domestici sunt malis filijs preponēdi. Scđo hoc idē ꝓbo rōne sic: Bonitas ē cā ꝓpinqtatis ad deū. ğ q̄ sunt deo ꝓpinqores p maiorē bonitatē: magis sunt diligendi ex charitate q̄ȝ alij q̄ sunt min⁹ ꝓpinqui deo. Si vero hanc rōem alit̄ vis formare sic dicas. Principiū diligēdi ē deus ğ scđm maiorē propinquitatē ad deū p maiorē bonitatē aliq̄ sunt alijs magis diligēdi. Sed ꝯtra: Una ⁊ eadē rō diligēdi: ⁊ vnū bonū qđ diuersi volum⁹ nō dꝫ esse cā inequalis dilectionis. sȝ de⁹ ē vna rō diligēdi oēs ꝓxios: vt pꝫ p Augu. in pmo de doctrina christiana: ⁊ idē bonū oībus ꝓximis volum⁹. s. vitā eternā ğ oēs ꝓximi equalit̄ sunt diligendi. Rn̄deo ⁊ dico: q̄ lȝ sit vna rō vel vnū pncipiū oēs ꝓximos diligēdi. s. de⁹: ⁊ lȝ bonū qđ omibus vult charitas sit vnū sm se. s. btitudo eterna: diuersitas tm̄ vel inequali

tas dilectiōis charitatꝭ ē attendēda q̄tū ad duo. p° fm compationē vel respectū ꝓpinq̄tatis ad deū: vt.s.ei q̄ est deo ꝓpinquioꝛ maiꝰ bonū ex charitate velimꝰ. 2° p comparationē ad terminū vel finē vltimū. Licet enī bonū qd̄ q̄dem ex charitate volumꝰ sit vnū.s. btitudo eterna vt eis bꝫ tn̄ diuersos gradꝰ fm diuersas btitudinis pticipationes ex maiori ꝓpinquitate p maiorē bonitatē. ꝛ hoc ptinet ad charitatē vt velit iusticiā dei seruari fm quā meliores pfectius btitudinē pticipāt. Tertio ꝓbo hoc idē distinctiōe: Nā inequalitas dilectiōis duobꝰ modis potest ꝯsiderari. Uno mō fm quantitatē boni qd̄ desideratur alicui: ꝛ sic i affectu charitatis non est aliq̄ inequalitas: q2 oībus vnū bonuꝫ ex charitate qd̄ deus ē optaſ: vt pꝫ.s. Alio mō scd̄m quātitatē mōi.i. intēsionē desiderij: ꝛ sic melioribꝰ ꝛ ꝓpinquioribꝰ vehemētiori affectu bonum desideramꝰ: vt sequēti cap. patebit. Ubi nota: q2 dilectio pōt dici inequalis duobꝰ modis.s. ex pte beniuolētie ꝛ bificiētie. p° ex pte beniuolētie. ꝛ hoc duplr: vel ex eo q2 quidā diligunſ: ꝛ alij nō diligunſ. ꝛ i hac dilectiōe inequalitas haberi vel seruari nō dꝫ. vel ex eo q2 quidā plꝰ alijs diligunſ. ꝛ in hac dilectiōe rōne maioris bonitatꝭ ꝛ ꝓpinq̄tatis inequalitas haberi dꝫ. 2° dilectio pōt dici inequalis ex pte bificiētie: ꝛ in hac inequalitas seruari dꝫ: eo q2 oībus ꝓdesse nō possumꝰ. vn̄ Augu. i. de doctrina christiana sic ait: Oēs hoīes eque diligēdi sūt. sed cū oībus ꝓdesse nō possis: his potissime ꝯsulendū ē qui p locoꝝ vel tempoꝝ vel quarulibet reꝝ opportunitatibꝰ ꝯstrictꝰ tibi.s. quadā sorte iungunſ. Hec.b. Tho. secūda scd̄e.q.xxvi. de ordine charitatis. vtrū vnus pximꝰ sit magis diligēdus: i coꝛ.q. ꝛ in solu.j. ꝛ.ij. arg.

¶ Q2 scd̄o in dilectiōe pximi ꝯsiderare debemꝰ vinculum ꝓpinquitatis. CA.XXVIII.

Secūdo i dilectiōe pximi ꝯsiderare debemꝰ vinculū ꝓpinq̄tatis vel ꝯsanguinitatis. ꝛ sic quilibꝫ magis dꝫ diligere ꝯiūctos vel ꝯsanguineos suos q̄ extraneos qd̄ tripliciter ꝓbo.s. auctoritate rōe ꝛ similitudine. Primo auctoritate apli. i. ad Thimo. v. sic dicētis: Si q̄s suoꝝ ꝛ maxīe domesticoꝝ: vt sunt patres ꝛ matres ꝛ filij. Glo. Qui tn̄ domestici cuiusmōi sūt vt parētes filijs: ꝛ parētibus filij. Curā.i. puidentiā nō hꝫ: nō diligēdo ꝛ nō puidēdo: fidē.i. fidelitatē qua suis tenebatur negauit opibus ꝛ si nō verbo: talis ē infideli deterioꝛ ꝓcurāte domesticos ꝛ regēte: q2 respicit ab eo qd̄ bonū cognoscit. vn̄ maiꝰ crimē infidelis tāgit dicēs: q2 ē infideli deterioꝛ. Hec i glo. ibidē. Ex hac auctoritate talē elicio rōem [illegible] charitatis affectꝰ [illegible] exteriori affectui. sed maiorē curā dꝫ hō habere de suis q̄ de alienis: vt p aplm pꝫ. g̊ maiorē beniuolētiā charitatis. Secūdo hoc idē ꝓbo alia rōe sic. Magis dꝫ hō diligē seipsum q̄ alios vt pꝫ.s. g̊ quāto aliq̄ sunt sibi magis ꝓpinq̄ tāto magis dꝫ eos diligere. Tertio hoc idē ꝓbo exēpli similitudine.s. exemplo saluatoris nostri. Nā ipse magister insinuās q2 a pijs filijs cura parētibus ē impēdēda: de seipo exemplū instituit q̄n de cruce matrē Johi commēdauit: ꝛ alterū p se quodāmō filiū ei ꝓuidit: vt dicit glo. Ambꝛo. i. p̄allegato verbo apli allegato Si q̄s suoꝝ ꝛc.

Ubi nota: q2 dilectio quā habemꝰ ad ꝯiunctos vel ꝯsanguineos ē maioꝛ dilectiōe quā habemꝰ ad extraneos tripliciter.s. intēsiue extensiue ꝛ tpe. p° intēsiue: q2 intētiori affectu diligit hō illos q̄ sunt sibi ꝓpinquiores ad illō bonum ad qd̄ illos diligit q̄ meliores nō ꝯiūctos vel non ꝓpinquos ad maiꝰ bonū. 2° est maioꝛ extēsiue. q2 pluribus modis diligit hō sibi ꝯiūctos q̄ extraneos. qd̄ pꝫ: q2 ad eos q̄ nō sunt nobis ꝯiūcti nō habemꝰ nisi amicitiaꝫ charitatis. ad eos aūt q̄ sunt nobis ꝯiūcti habemꝰ aliq̄s alias amicitias fm modū ꝯiunctiōis ad nos. 3° ē maioꝛ tpe: q2 aliq̄ sunt nobis ita ꝓpinqui vel ꝯiūcti fm naturalem ordinem vel sanguinē a quo discedere nō possumꝰ. sed bonitas virtutis fm quā aliq̄ appropinquāt deo pōt accedere vel recedē: augeri aut minui: g̊ pꝫ q2 dilectio q̄ habeſ ad ꝓpinquos ꝛ ꝯsanguineos ē intēsioꝛ extensioꝛ firmioꝛ ꝛ diuturnioꝛ dilectiōe q̄ habeſ ad extraneos: dato q2 extranei sint meliores. Sed forte argues i opposituꝫ.s. q2 magis debemꝰ diligere meliores extraneos q̄ ꝓpinquiores vel ꝯiūctiores nobis tali rōe: Illud videſ esse magis diligendū qd̄ nulla rōe dꝫ haberi odio q̄ illud qd̄ aliqua rōe est odiēduꝫ. sed psone nobis ꝯiūcte sūt fm aliquā rōem odiēde: fm illud Luce. xiiij. Si q̄s venit ad me ꝛ nō odit patrē suū ꝛ matrē ꝛ vxorē ꝛ filios ꝛ fratres ꝛ sorores nō pōt esse meꝰ discipulꝰ. hoīes aūt boni nulla ratiōe sunt odiēdi. g̊ ꝛc. Rn̄deo ꝛ dico q2 in ꝓpinq̄s nostris nō pcipimur odire q2 ꝓpinqui sunt: q2 ꝛ nos non solum ꝓpinquos.s. amicos ꝛ ꝯsanguineos ꝑcipit diligere sed etiā inimicos.s. hoc solū pcipit odire qd̄ nos impedit a via dei. ꝛ in hoc nō sunt ꝓpinq̄ sed inimici fm illō Matth. x. Inimici hoīs domestici eiꝰ. Hec.b. Tho. iij. scrip. sen. dist. xxix. de ordine charitatis: arti. vj. vtrum hō ex charitate magis debeat diligere extraneos q̄ ꝓpinquos: in argu. ꝯtra. ꝛ scd̄a scd̄e.q. xxvj. arti. vij. vtꝝ magis debeamꝰ diligere meliores q̄ nobis ꝯiūctiores: ar. ꝯtra ꝛ in coꝛ.q. ꝛ in solu. j. arg.

¶ Quis est ordo charitatis. CAP.XXIX.

Pro maiorē tn̄ [illegible] dilectione charitatꝭ nota tria.s. ordinē. modū. gradū. Primo nota ordinē diligēdi. nā.b. Ambꝛo. sup illō Cantico. ij. Ordinauit i me charitatē diligēdi: ordinē exprimēs dicit. pmo diligēdus ē deus. secūdo q̄libet dꝫ seipm diligere: tertio parētes: deinde filios: post domesticos: q̄ tn̄ boni sunt malis filijs pponēdi sunt. Hec magister sen. in tex. lib. iij. dist. xxix. in medio distinctiōis qui bus obuiat illud preceptuꝫ ꝛc. Re. rōem huiꝰ ordinis .s. Charitas. iij. ca. Secūdo nota diligēdi modū. Nā pximos diligimꝰ amore beniuolētie fm q2 bonū nostruꝫ in eis p similitudinē inueniſ. Hec aūt similitudo attēditur fm q2 cū eis cōicamus: ꝛ iō fm modū cōicatiōis debet esse modꝰ dilectiōis. Est enī cōicatio quadruplex.s. naturalis officialis ciuilis spūalis. Prima cōicatio est naturalis: fm quā cōicant in origine naturali. ꝛ i hac cōicatione fundaſ amicitia patris ꝛ filij ꝛ ꝯsanguineoꝝ. Secūda cōicatio est officialis: vel iconomica: fm quam homīes in domesticis officijs adinuicē cōicant. Tertia cōmunicatio ē ciuilis.s. politica: fm quā hoīes ad ciues cōmunicāt. Quarta cōicatio ē spūalis.s. diuia fm quā omnes hoīes vel actu vel potētia i vno corpe ecclesie cōmunicāt. vn̄ fm vnāquāq3 cōicationē vel cōioneꝫ sunt amādi amici. qd̄ de singulis pꝫ. p° enī in cōicatione nāli q̄ fit p originē carnis debemꝰ diligē patrē ꝛ ꝯsanguineos in his q̄ spectāt ad ꝯseruationē nature. 2° in cōicatione pticulari.s. iconomica debemus domesticos diligē in his q̄ spectat ad dispensationē domꝰ. 3° in cōicatione ciuili debemꝰ ꝯciues diligere in his q̄ ad ciuilē vitā spectāt. 4° in cōicatione spūali.s. diuina oēs hoīes debemꝰ amore charitatis diligere i his q̄ ad deū spectāt vt omnibus optemus vitā eternā: ꝛ fm nostruꝫ modū coopemur oībꝰ ad salutē. vn̄ oēs alie species amicitie respiciūt bonū pticulare ꝛ pticulares psonas. sed amicitia charitatis respicit bonū generale.s. vitā eternaꝫ ꝛ generalr̄ oēs viuētes. Et iō si ab amicitia charitatis oēs alie amicitie sepenſ: potioꝛ erit ipsa sine aliis q̄ alie sine ipsa: ꝛ iō nō sepantur q̄uis ad aliq̄d q̄ in hac vita viuūt: sꝫ post mortē sepanſ ab amicitia charitatis dāpnati. vn̄ plus debeo diligē hoīem christianū q̄ patrē meū infidelē defunctū: q̄uis liceat fm aſ

fectū naturalē in illud magis ferri qḋ magis ſm naturā est nobis coniunctū. Hec b. Tho. iij. scri. sen. dist. xxix. de ordine charitatis: arti. vi. vtrū ex charitate hō magis debeat diligere extraneos q̄ ꝓpinquos: i cor. q. Et iterū scḋa scḋe. q. xxvi. de ordine charitatis: arti. viij. vtrū sit magis diligēdus ille q̄ ē nobis ꝓpinquius ſm corpalē originē: in cor. q. Tertio nota diligendi gradū. Nā maior illa dilectio esse dʒ q̄ magis accedit ad illud qḋ magis ē diligendū. maxie autē diligēdus ē de⁹. ⁊ post deū magis dʒ hō seipm diligere: ⁊ postea alios: vt dicit. b. Tho. iij. scri. sen. vbi. s. imediate. Circa modū vero seu graduʒ diligēdi ꝓximū septē questiones ꝓpono. Prima ē: vtrum hō ex charitate magis debeat diligere filiū suū q̄ patrem. Rn̄deo ⁊ dico q̄ grad⁹ dilectiōis ex duob⁹ pēsari pōt. s. ex pte dilecti: ⁊ ex pte diligētis. [illegible] ex pte boni dilecti: et sic hō magis dʒ diligere patrē q̄ filiū. Cui⁹ rō est: q̄ illō [illegible] rōem boni: ⁊ qḋ est deo simili⁹ magis ē diligendū: sed pat̄ magis hʒ huiōi rōem q̄ filius qḋ p[illegible] patrē diligim⁹ sub rōe principij qḋ hʒ rationē cause ⁊ eminētioris boni ⁊ deo similioris: ḡ ⁊c̄. 2⁹ grad⁹ diligēdi magis vel min⁹ pōt ↄsiderari ex pte diligētis. Nā aliq̄d amat̄ dupliciť. Uno mō vt res ↄiūcta: sicut amo manum meā vel aliqḋ membrum vno amore quo amo me ipsum: ⁊ sic magis amant̄ parētes q̄ filij. Alio mō amat̄ aliquid sicut res distincta: sicut amo hominē vel aliq̄d vt in altero existēs: ⁊ sic magis diligunt̄ filij q̄ parētes. Hec. b. Tho. iij. scrip. sen. dist. xxix. de ordine charitatis: ar. vi. in cor. q. Ubi nota: q̄ aliud spectat ad patrē respectu filij: aliud vero spectat ad filiū respectu patris. Nam ad filiū ptinet vt patri honorē impēdat: eo q̄ ꝑncipio et cause qualis ē pater respectu filij debet̄ subiectio reuerētie ⁊ honor. Ad patrē aūt ptinet respectu filij vt filij vtilitati ꝓuideat sicut effectui naturaliť ↄpetit recipe sui ꝑncipij influentiā ⁊ ꝓuisionē ipsi⁹: q̄uis in articulo necessitatis fili⁹ ex bn̄ficijs susceptis sit obligat⁹ vt parētibus maxie ꝓuideat. vt dicit. b. Tho. scḋa scḋe: vbi. s. arti. ix. in solu. i. ⁊ iij. arg. Scḋa questio ē: vtrū matres nāliť plus diligāt filios q̄ patres: vel ecōuerso. Rn̄deo ⁊ dico: q̄ ex vna pte matres pl⁹ nāliter diligūt filios q̄ patres. ⁊ hoc ꝓp tres rōnes quas ponit ph̄s libro ethicoꝝ. Pria est ꝓpter maiorē laborē: magis eni laborāt in generatione filioꝝ: vn̄ magis ponūt de suo q̄ patres. Scḋa rō ē ꝓp maiorē cognitionē vel certitudinē: q̄ magis sciūt q̄ sunt filij sui q̄ pater sciat. Tertia ē ꝓp maiorē cōuersationē: q̄ statim natos suos secū tenēt ⁊ nutriūt: nō autē patres. sicut etiā ↄsanguineos cū q̄bus ↄuersati sumus magis diligimus: q̄ amicitie nāli adiungit̄ amicitia socialis. Ex alia vero pte pater nāliter plus diligit filiuʒ q̄ mater: eo q̄ nobili⁹ est in filio qḋ dat̄ a patre q̄ a matre: q̄ pater dat filio formā que ptinʒ ad ꝑfectionē q̄ est rō diligēdi. mater v̄o dat filio materiā q̄ ptinet ad impfectionē que nō est rō diligēdi. Hec. b. Tho. iij. scrip. sen. dist. vbi. s. immediate i solu. iij. arg. Tertia questio ē: vtrū hō magis debeat diligere patrem q̄ matrē. Rn̄deo ⁊ dico q̄ sic duplici rōe. Prima ē: q̄ ꝑncipiū actiuū nobili⁹ est passiuo. sed i generatiōe pater hʒ rōem nobilioris boni. s. ꝑncipij actiui. mat̄ vero hʒ rōem ignobilioris boni. s. ꝑncipij passiui ⁊c̄. Scḋa rō est: q̄ pater dat filio id qḋ ē nobili⁹. s. formā. mat̄ vero dat qḋ est ignobili⁹. s. materiā. iō homo pl⁹ nāliter diligit patrē q̄ matrē: vt dic̄. b. Tho. scḋa scḋe. q. xxvi. de ordine charitatis: arti. x. i corpe. q. Quarta q̄stio ē: vtrū hō plus debeat diligere vxorē q̄ patreʒ ⁊ matrē. Rn̄deo ⁊ dico q̄ ex vna pte magis parētes sūt diligēdi q̄ vxor. Cui⁹ ratio ē: q̄ maioris boni maior debʒ esse dilectio. sed parētes habēt rōem maioris boni. s. rationē ꝑncipij respectu filij. ḡ ⁊c̄. Ex alia vero pte vxor ē magis diligēda q̄ parētes. Cui⁹ rō est: q̄ bonū ↄiunctū magis diligit̄ q̄ bonū sepatum. sed vir ⁊ vxor ↄiungunt̄ vt vna caro. s. q̄tū ad generationē in q̄ non sunt duo sʒ vna caro: ſm apl'm. ḡ q̄tū ad hoc intēsius diligit̄ vxor parētibus. sed maior reuerētia ē exhibēda parētibus q̄ vxori: vt dicit. b. Tho. scḋa scḋe vbi. s. arti. xi. in cor. q. Quinta questio ē: vtrū hō plus debeat diligere fratres q̄ sorores vel filios q̄ filias. Rn̄deo ⁊ dico q̄ sic. Cuius ratio ē: q̄ fratres vel filij magis vel ꝑfecti⁹ assimulant̄ patri q̄tum ad formā q̄ ꝑfectionē importat: ⁊ q̄ est rō diligendi. Soror vero vel filia pl⁹ assimilat̄ matri q̄ patri. s. q̄tum ad materiā. ⁊ sic q̄tū ad impfectionē que nō ē rō diligendi ⁊ iō hō naturaliť pl⁹ diligit fratres q̄ sorores: ⁊ filios q̄ filias. Sexta q̄stio ē: vtrū hō plus debeat diligere ↄsanguineos ex pte patris q̄ ex pte matris. Rn̄deo ⁊ dico q̄ sic. Cui⁹ ratio ē: q̄ pat̄ dat id qḋ ē nobili⁹. s. formaʒ. mat̄ vero dat id qḋ est ignobili⁹. s. materiā. ⁊ iō hō pl⁹ diligit naturaliť cōpatrē ⁊ nepotes ⁊ ↄsanguineos ex pte patris q̄ ex pte matris. Septia q̄stio ē: vtrū hō plus debeat diligere fratres patris q̄ filios suos. Rn̄deo ⁊ dico q̄ homo magis dʒ diligere filios suos q̄ fratres patris. Cui⁹ ratio ē: q̄ bonū quāto nobis ꝓpinqui⁹ tāto a nobis magis dʒ diligi. sed filij nostri sunt ꝓpinquiores q̄ fratres patris. ḡ ⁊c̄. Has tres vltimas q̄stiones mouet. b. Tho. ⁊ ita soluit. iij. scrip. sen. dist. xxix. de ordine charitatis: arti. vij. vtrū pater sit maxie diligēdus: in solu. arg. in fine.

¶ Q̄ post deū ⁊ seipsum ⁊ ↄsanguineū magis debem⁹ benefactorē diligere. CAP. XXX.

Tertio in dilectiōe ꝓximi ↄsiderare debem⁹ debitū equitatis: ⁊ sic magis diligē debem⁹ bn̄factorē: eo q̄ bn̄factor ꝑuenit diligēdo: efficit largiēdo: excellit tribuēdo: iō bn̄ficiatum allicit vel inducit ad repēdendū ⁊ recōpensandū. Pria rō est: q̄ bn̄ficiatus magis dʒ bn̄factorē diligē: q̄ bn̄factor ꝑuenit diligēdo. Et formo sic rōem: Ille ē maxie diligēdus q̄ nos preuenit bn̄ficio charitatis. Ita dicit Aug. i li. de cathecizādis rudib⁹: Nulla ē maior ꝓuocatio amoris q̄ ꝑuenire amādo. nimis enī dur⁹ est anim⁹ q̄ dilectionē etsi nō vult impēdere: nolit repēdere. sed bn̄factor nos ꝑuenit bn̄ficio charitatis: ḡ ē maxie diligēdus. Scḋa rō est: quia bn̄factor efficit largiēdo. Et formo sic rōem: Amatori dʒ redamatio similis rn̄dere: vt pʒ. s. sed ad amanteʒ ptinet agere qḋ pʒ de quattuor q̄ ad amicitiaʒ requirunt̄. sʒ ad amare ptinet agere: q̄ amās vult ⁊ opatur bonū amato: ḡ ad amatū ptinet amāti in similib⁹ rn̄dere. sʒ bn̄factor ē diligēdus vt bn̄faciēs: ḡ bn̄ficiatus hec duo bn̄factori tenet̄. Tertia rō est: q̄ bn̄factor excellit tribuendo. Et formo sic rōem: Ille a quo maxia bn̄ficia recipim⁹ maxie ē diligēdus. sed tales sunt de⁹ ⁊ parētes a q̄bus bn̄ficia nature ꝑ creationē ⁊ generationē recepim⁹. ḡ de⁹ ⁊ parentes maxie sunt diligēdi. Quarto ex his rōnibus cōcludo: q̄ bn̄factor allicit ad recognoscēdū repēdendū vel recōpensandū. Et formo sic rōem: Illud qḋ est debitū preponendū est ei qḋ nō est debitū. sed reddē retributionē bn̄factori ē debitū bn̄ficiato: ḡ ⁊c̄. Et q̄ debitū ē q̄ aliq̄s impēdat bn̄ficiū ei a quo accepit. ⁊ fili⁹ accepit bn̄ficiuʒ a parētibus. s. naturā ꝑ generationē fili⁹ parētibus obligat̄. nō pōt autem reddere eq̄le: ḡ reddere tenet̄ equiualens qḋ est sibi possibile. s. amorē ⁊ honoreʒ. vn̄ alius est amor parentū ad filios: ⁊ ali⁹ est amor filioꝝ ad parētes. Nā amor parentū ad filios ē ad bn̄faciēdū filijs. Amor autē filioꝝ ad parētes ē ad honorandū parētes. Cui⁹ ratio ē: q̄ pater inquātū pat̄ semꝑ ē supior ⁊ nobilior filio eo q̄ est ꝑncipiū ⁊ cā filij ⁊ iō debet̄ ei nobili⁹ qḋ impēdi pōt. s. honor. Filius inquantū filius semꝑ est inferior patre: sicut effect⁹ sua cā. ⁊ iō filijs a parētibus debet̄ cu

ta puisionis ⁊ nō ecōuerso. vñ scd'a ad Corinth. xij. dicitur: q̄ nō debēt filij thesaurizare parētibus sed parentes filijs. In casu tñ aliquo. s. extreme necessitatis paē est inferior filio inquantū indiget auxilio filij. ⁊ iō ad subueniendū patri in casu necessitatis inclinat hominē rō: ad qd' alia aialia que carēt iudicio ratiōis inclinat nā. vt pz de ciconijs q̄ puidēt matrib⁹ tpe senectutis quo tpe matres seipsas sustētare non possunt. vñ nullo mō in extrema necessitate dz filius parentes deserere: imo dz hō potius deserere filios q̄ parētes pp obligationē bñficiorū susceptoꝝ. Et iō in tali casu magis liberare debemus patrē a morte q̄ extraneū vel etiā filiū: etiā si ille in casu simili nos liberasset. Sed i alijs bñficijs q̄ ad subuētionē nature nō ptinent: possum⁹ nos qnq; magis amicabilr̄ habere ad extraneos q̄ ad ppinquos. s. paupes. In casu tamē aliquo: puta si extraneus sit in extrema necessitate magis ē subueniendū extraneo q̄ etiā patri nō tantā necessitatē patiēti. Ad cui⁹ euidētiā nota duo. Primū est q̄ quedā sunt bñficia spūalia: quedā corpalia. beneficia spūalia q̄ pertinēt ad cōicationē gratie. s. de instructione moꝝ: magis dz hō cōicare filijs spūalibus q̄ corpalibus: qbus magis tenet̄ in subsidijs corpalib⁹ puidere. Scdm ē: q̄ quedā sunt bñficia ecclesiastica: quedā ppa. bñficia. ecclesiastica nō sunt dāda magis ɔsanguineis: sz eis q̄ sunt magis idonei ad recipiendū regimē ecclesie. Cuius rō est: q2 q̄tū ad hoc q̄ sum⁹ dispēsatores diuinoꝝ illi q̄ sunt magis idonei ad recipiendū magis communicāt nobiscū. Bñficia aūt alia. s. de patrimonio ꝓprio ⁊ de lucro licito ⁊ ppric acq̄sita: pōt hō ⁊ dz magis impēdere ɔsanguineis q̄ alijs: nisi ex alia pte sit aliquid qd' prepōderet vel indigētia vel vtilitas. Hec. b. Tho. in. scri. sen. di. xxix. de ordine charitatis: arti. vj. vtrū homo ex charitate debeat magis diligere extraneos q̄ propinquos: in solu. iij. ⁊. v. ar. Et ibidē arti. vj. vel. vij. vtꝝ pater sit magis diligēdus: in solu. j. ar. in fine: vbi rōem casuū et exemplū de ciconia ponit. ⁊ scd'a scd'e. q. xxvj. de ordine charitatis: arti. vj. vtrū hō ex charitate magis debeat diligere extraneos q̄ ppinquos. i solu. vlti. ar. ⁊ ibidē arti. viij. vtrū sit magis diligēdus ille q̄ est nobis ɔiunct⁹ fm carnalē originē: in solu. ij. ar. Et ibidē. q. xxxj. de bñficientia: arti. iij. vtꝝ sit magis bñfaciendū his q̄ sunt nobis cōiuncti: in argumētis ad ptem falsam: ⁊ in solu. iiij. ar.

Sed forte queres gratia pductor: vtrū hō debeat magis diligere ex charitate bñfactorē q̄ bñficiatū vel ecōuerso. Rñdeo ⁊ dico q̄ bonū aliqd' diligit̄ magis alio duplici rōne: aut q2 eminētius: aut q2 ppinquius. p⁹ vnū bonū diligit̄ magis alio rōe maioris pfectiōis. ⁊ sic bñfactor magis ē diligēdus q̄ bñficiatus. Cui⁹ ratio ē: q2 benefactor h3 rōem excellētioris boni. s. principij vel cause. naz bñfactor ē principiū ⁊ cā bñficij in bñficiato. 2⁹ vnum bonū magis diligit̄ alio: q2 ē nobis ppinquius vel cōiuncti⁹. ⁊ sic bñficiat⁹ magis diligit̄ q̄ bñfactor ratione maioris ɔiunctiōis. s. q2 bñficiatus ē bonū magis ɔiunctū bñfactori q̄ ecōtra: qd' plꝰs pbat. ix. Ethico. p quattuor rōes. s. pp maiorē ppietatē honestatē nobilitatē: difficultatē. Prima rō est pp maiorē ppietatem sic: Idē accidit i artificib⁹ respectu suoꝝ opeꝝ: ⁊ in bñfactoribus respectu bñficiatoꝝ. sed ois artifex diligit op⁹ suū ppriū magis q̄ diligat̄ ab eo: etiā si esset possibile q̄ op⁹ suū fieret animatū: q̄ ⁊ ois bñfactor magis diligit beneficiatū. op⁹ eius q̄ ecōtra. vñ ɔsueuit dici de aliq⁹. Ille est factura illi⁹. Rō autē quare vnusq̄sq; diligit op⁹ suū est: q2 oibus ē amabile ⁊ eligibile suū esse: eo q̄ vnūq̄dq; ens inquātū est: bonū est. bonū autē est diligibile ⁊ eligibile. Esse autē nostrū est viuere ⁊ p ɔñs opari: nō ē aūt vita absq; opatione. vñ q2 opus ē manifestatio ⁊ pfectio vite: iō ois bñfactor diligit beneficiatū vt op⁹ suū magis q̄ diligat̄ ab eo. Scd'a rō est pp virtutē sic: Opus honestū vel virtuosum magis dz diligi q̄ opus vtile. Cui⁹ signū est: q2 opus virtuosum magis delectat facientē q̄z ab eo ɔsideratur q̄ opus vtile. Bñfactor autē delectat̄ in bñficiato: q2 in eo inspicit actū virtutis quē fecit in bñficio ɔferēdo. ⁊ iō in virtuoso ope delectat̄: eo q̄ bonū honestū vel virtuosum nō cito trāsit sed ē diuturnū: ⁊ ideo delectabili⁹ ɔsiderat̄. Bñficiat⁹ autē in bñfactore inspicit opus vtile. vtilitas autē q2 cito trāsit parū est delectabilis ⁊ iō parū amabilis. Tertia rō est pp maiorē nobilitatē. Sicut enī amare nobili⁹ est q̄ amari: ita bñfacere ē nobilius q̄ bñ pati: vel q̄ bñ recipe. Et iō in his que superexcellūt in agēdo. s. in bñfactorib⁹ artificib⁹ ⁊ poetis requirit̄ q̄ amēt ⁊ q̄ opent̄ bonū ei quē amāt. Quarta rō est pp maiorē difficultatē sic: Ea in qbus laboram⁹ magis diligim⁹. que vero de facili puenium quodāmō ɔtēnimus: vt verbi gratia. Sicut illi q̄ pprio labore suo possidēt diuitias magis amāt eas q̄ illi q̄ accipiunt eas p successionē parentū vel ex dono gratuito alicui⁹. Sed q̄ aliqs alicui bñfacit nō est sine ei⁹ labore. q̄ autē recipiat aliqs ab aliquo bñficiū est sine eius labore: iō rationabile ē q̄ bñfactores magis amēt bñficiatos q̄ ecōuerso. Quā rōem ɔfirmat p exemplū matrū que magis amāt filios q̄ patres: q2 magis laborāt circa generationē portādo ⁊ nutriēdo eos q̄ patres. Hec plꝰs lib. ix. Ethicoꝝ cap. vij. ibi Bñfactores autē. Et. b. Tho. in scrip. ibidem. Et scd'a scd'e. q. xxvj. de ordine charitatis: arti. xij. vtrū hō magis debeat diligere bñfactorē q̄ bñficiatū: in cor. q. p totū. Re. a. Benefactor.

¶ Q in casu necessitatis magis diligere debemus inimicū q̄ amicū: ⁊ quare. CAP. XXXI.

Quarto circa dilectionē pximi considerare debemus articulū necessitatis: ⁊ sic magis debemus diligere inimicū. Circa cui⁹ dilectionē nota tria. s. obligationē pcepti: ostēsionē signi: compationē meriti. Primo nota obligationē precepti nā oēs ex necessitate precepti tenent̄ ex charitate diligere inimicos. ita precipit dñs Matth. v. ⁊ Luce. vj. Diligite inimicos vestros. In quo pcepto tāgit duo. s. actū vel affectū: ⁊ obiectū. Primo actū vel affectū maioris dignitatis: ibi Diligite. Ambro. ibidē. Inter tria maxia. s. fidē spem ⁊ charitatē maior ē charitas: ideo dicit Diligite. Et Chrys. ibidem sup Lucā sic ait: Nō autē dixit: ne odio habeas: sed diligas. q. d. Nō sufficit nō odire sed diligere: imo precipimur diligere. Scd'o tāgit obiectū cōtrarietatis. ibi Inimicos vestros. Basili⁹ ibidē ondit quis sit inimic⁹ dicēs: Inimici quidē ppriū est obesse vel insidiari et psequi. ois ḡ quo qualitercūq; nocet alicui dicit̄ inimic⁹. Beat⁹ Aug. sup illo verbo cōtra faustū mouet vnā questionē talē. Cū enī Paul⁹ dicat quosdā inimicos odibiles odio habēdos: vt pz ad Ro. j. ⁊ christ⁹ dicat inimicos diligēdos vt pz. ē. quo possum⁹ intelligere vnū eundēq; hominē ⁊ odire ⁊ diligere. Rñdet. b. Aug. ⁊. b. Tho. cōcordat cū eo dicēs: Q2 in inimicis possum⁹ duo ɔsiderare. s. inimicitiā vel culpā: ⁊ naturā. p⁹ enī inimicitiā vel culpā fm quā est nobis ɔtrarius debem⁹ odire. 2⁹ naturā put est ad imaginē dei: fm quā inimicus possibilis est cōmunicare ⁊ pticipare in vita gratie ⁊ glorie nobiscū: hoc ē in vita eterna: q̄ charitas attendit. ideo q̄tū ad hoc ois inimicus ē diligēdus ex charitate. Signū autē q̄ diligimus inimicū ex charitate ostēdit. b. Grego. xj. moral. dicēs: Inimici autē dilectio tūc veracitē custodit̄: cū nec de pfectu deijcimur nec de ruina ei⁹ letamur. Et subdit dilectiōis inimici oppositū dicēs: Nō enī amat aliquis quē nō vult esse meliorē: eūq; stantē voto psequit̄ quez

cecidisse gratulaꝶ. Ubi nota ꝙ qꝛ charitas ordinē habet plus oꝫ vnusq̄ſq; diligere ſe q̄ȝ aliuȝ: ⁊ ꝓpinquos q̄ȝ extraneos: ⁊ amicos q̄ȝ inimicos: ⁊ bonū cōe q̄ȝ bonū ꝑticulare vniꝰ. Et ideo salua charitate pōt hō dolere de bono tpali inimici: ⁊ debet dolere inquātū bonū tpale inimici ē impedimentū bonoꝝ alteriꝰ quē plus diligere tenetur. Et similiꝰ oꝫ gaudere de malo tpali inimici: non ꝑ ſe ſed inquantū ē malū illiꝰ: ſed de malo tpali vel penali illiꝰ inquantū ꝑ malū pene illiꝰ impediꝶ frequēter malū culpe eiꝰ. Et ſm hūc intellectū loquiꝶ .b. Greg. xxi. moral. dicēs: Euenire plerūq; ſolet vt nō amiſſa charitate ⁊ inimici nos ruina letificet: ⁊ rurſum eiꝰ gloria ſine inuidie culpa ꝯtriſtet: cū ruēte eo quoſdā bn̄ erigi credimus ⁊ ꝓficiēte illo pleroſq; iniuſte opprimi formidamꝰ. Sȝ ad hoc ſeruandū eſt diſcretiōis examē neceſſariū: ne cuȝ noſtra odia exequimur: fallamur ſub ſpecie aliene vtilitatis. Sed de bono ſpūali. ſ. de bono gratie alteriꝰ nullꝰ pōt salua charitate dolere: eo ꝙ bona gratie alteriꝰ mutuo ſe nō impediunt: qꝛ bona ſpūalia poſſunt integre ab oībus poſſideri. Et similiꝰ de malo culpe alteriꝰ nullus pōt salua charitate gaudere: niſi inquātuȝ in malo culpe vel dānatiōis alicuiꝰ relucet bonuȝ diuine iuſticie quaȝ q̄libet plus teneꝶ diligē q̄ȝ aliquē hominē. ſȝ hoc nō ē ꝑ ſe de malo gaudere ſed de bono qđ adiunctuȝ eſt malo. vn̄ .b. Greg. xxi. moral. ibidē ꝯcludit ſic dicēs: Oportet ꝑpēſare q̄d debemꝰ ruine pctōris ⁊ q̄d iuſticie ferientis. nā cū ꝑuerſum quēq; omnipotēs percutit: ⁊ gratulandū ē iuſticie iudicio: ⁊ ꝯdolendū ē miſerie pereūtis. Sȝ forte argues in oppoſitū. ſ. ꝙ diligere inimicū nō eſt de neceſſitate ꝑcepti tali rōe. Preceptū nō daꝶ de impoſſibili. ſȝ vt Ambro. dicit in glo. ſup illo ṽbo Luce. vi. Diligite inimicos veſtros. Supra humanā nām ē diligere inimicū. ꝗ. ⁊c. Rn̄deo ⁊ dico: ꝙ nā de ſe nō mouet ad diligenduȝ inimicū. tn̄ nā hūana eo ꝙ ē ad imaginē dei ē ſuſceptibilis gratie cū q̄ pōt diligē inimicū. ⁊ ita nō eſt impoſſibile imo valde facile mediāte diuina gratia diligē inimicū. Hec .b. Tho. iii. ſcrip. ſen. diſt. xxx. arti. i. vtrū oēs teneātur diligere inimicos: i cor. q. ⁊ in ſo. iiij. arg. ⁊ iteꝝ ſcda ſcđe. q. xxv. arti. viij. vtrū ſit de neceſſitate charitatꝭ vt inimici diliganꝶ argu. ꝯtra: ⁊ in cor. q. vbi dicit: ꝙ diligere inimicū pōt intelligi duobꝰ modis. Uno mō in ſpāli. ⁊ hō nō ē de neceſſitate charitatis: eo ꝙ impoſſibile ē quoſlibet hoīes ſingulariꝰ diligē. Alio mō ſm ꝑparationē aī: ſcȝ vt hō habeat animū ꝑparatū ad hꝰ ꝙ inimicū diligat ſi caſus neceſſitatis occurreret: hoc ē de neceſſitate charitatis: vt in ſequēti ca. patebit. Et iterū in euāgelijs ꝯtinuis vbi .b. Tho. ſm ſentētias doctoꝝ hāc auctoritateȝ exponit: Diligite inimicos veſtros. Et iteꝝ Alexā. iij. ꝑte ſum. q. xxxix. de dilectiōe: arti. ij. vtrū diligere inimicū ſit ꝯſiliū vel preceptū: in cor. q. ⁊ in ſolu. i. ar.

¶ Utrū hō teneaꝶ ex ꝑcepto ſignū dilectiōis oſtendere inimicis. CAP. XXXII.

Secūdo circa dilectionē inimici ꝯſiderare debemus oſtēſionē ſigni. ſ. vtrū hō teneaꝶ de neceſſitate ꝑcepti ſigna charitatꝭ oſtēdē ⁊ exhibere inimicis. Rn̄deo ⁊ dico ꝙ effectꝰ charitatis oꝫ affectui rn̄dere. vn̄ ſm ꝙ teneꝶ hō affectū charitatis ad inimicos habere: ita etiā effectū. ſ. Diligere ꝗ inimicos i ſpāli ⁊ actu nō eſt de neceſſitate ſalutis. Cuiꝰ rō eſt: qꝛ etiā diligere i ſpāli ⁊ actu quoſlibet hoīes ꝑticulariꝰ eſt impoſſibile: ⁊ iō iſtud nō ē de neceſſitate charitatis. Sȝ habitu. i. ſm ꝑparationē aī diligere inimicū etiā in ſpāli ē de neceſſitate charitatis ⁊ ſalutis: vt. ſ. hō habeat animū ꝑparatuȝ ad hoc ꝙ i ſingulari inimicos diligeret ⁊ iuuaret ſi articulꝰ vel caſus neceſſitatis accurreret. Sȝ ꝙ abſq; caſu neceſſitatis hō etiā actu inimicū in ſpāli diligēt ꝑꝑ deū: hoc ad ꝑfectionē ꝑtinet charitatis. Cuiꝰ rō eſt: qꝛ cū ex charitate diligiꝶ ꝓximꝰ ꝑꝑ deū. ſicut hō multū diligēs aliquem hominē amore ipſiꝰ amaret eius filios etiā inimicos: ſic hō ꝑfecte deū diligēs amat nō ſolū amicos ſed etiaȝ inimicos. Similiꝰ effectꝰ vel ſigna dilectiōis ſunt i duplici genere. quedā ſunt ſpūalia: quedā tpalia. Prio eniȝ. ſ. q̄ītū ad bona ſpūalia. ſ. bona gratie ⁊ glorie: teneꝶ q̄libet inimicos diligē. vn̄ q̄libet ex neceſſitate charitatis teneꝶ odiētē ſe optare bona eterna. ſīmul. ē orare ꝯuiuere. indulgere. pꝰ eni teneꝶ hō in cōi ꝓ inimico orare hoc mō vt a cōibus noſtris orationibꝰ q̄s ꝓ alijs facienꝰ inimicos nō excludamꝰ: q̄ītis de eis ſpālem orationē nō faciamus: ſicut nec oꝫ ꝙ de oībus ad quos charitatē habemꝰ ſpālem orationē faciamꝰ ſed cōem. Sȝ ꝙ ſpāliter ꝓ inimicis oremꝰ ꝑfectiōis ē ⁊ nō neceſſitatis: niſi in caſu aliquo ſpāli. vn̄ Hiero. ſup illo ṽbo Matth. v. Orate ꝓ ꝑſequētibꝰ ⁊ calūniatibꝰ vos. ſic ait: Sciendū ē ꝗ chriſtuȝ nō impoſſibilia ꝑcipe ſed ꝑfecta. Qđ oſtēdit ꝑ exēpluȝ dicēs: Stephanꝰ quoq; martyr ꝓ lapidātibꝰ deprecatꝰ eſt. ⁊ paulꝰ anathema cupit eſſe ꝓ ꝑſecutoribꝰ ſuis. hꝰ Jeſus ⁊ docuit ⁊ fecit dicēs: Paꝶ ignoſce illis. ⁊c. 2ꝰ teneꝶ hō etiā indulgere vel remittere inimico offenſam. qn̄ petit veniā. Sed forte q̄res vtrū teneaꝶ hō indulgere nō petēti veniā ſicut petēti. Rn̄deo ⁊ dico: ꝙ hō tenetur dimittere vel deponere rancorē q̄ ſequiꝶ ex appetitu vindicte ex iniuria illata. ſed nō teneꝶ dimittē punitionē ex zelo iuſticie. Et ſm hūc intellectū loquiꝶ Aug. ⁊ habeꝶ illa auctoritas lib. iij. ſen. di. xxx. Aut ille q̄ te offēdit rogat te vt dimittas ei offenſam: aut nō. Si rogat te ⁊ nō dimittis. ſ. liuore vindcē pctā tua nō dimittuꝶ tibi: nec iples ſpōſionē illā. Dimitte nobis debita nr̄a ſicut ⁊ nos ⁊c. Si nō rogat ⁊ nō dimittis ſȝ punis zelo iuſticie: nihilominꝰ exaudieris a deo. 3ꝰ teneꝶ hō ꝯuiuere ⁊ familiaritatē cum inimico habere qn̄ ille q̄ habeꝶ hoſtis ſe ad familiaritatē ingereret ſi ꝑſumptio habeaꝶ. ſ. ꝙ nō ſimulate vel irriſorie faciat. Cuiꝰ rō ē: qꝛ coopari in his q̄ ꝑſunt ad vitaȝ eternā ꝓ loco ⁊ tpe ⁊ mō ſuo teneꝶ hō inimico de neceſſitate charitatis. qđ ſi nō faceret ꝑtineret ad liuoreȝ vindicte: ꝯtra id qđ diciꝶ Leui. xix. Nō q̄res vltionē ⁊ non eris memor oīs iniurie ciuiū tuoꝝ. Alia vero ſunt bn̄ficia tpalia. ⁊ huiꝰ ſigna dilectiōis exhibere inimicis nō ē de neceſſitate charitatis: niſi ſm ꝑparationē animi: vt. ſ. ſubueniaꝶ eis in articulo neceſſitatis: ſm illud Prouer. xxv. Si eſurierit inimicꝰ tuꝰ ciba illū: ſi ſitit pota illū. Sȝ ꝙ ꝑter articulū neceſſitatis aliq̄s bn̄ficia corꝑalia vel tēporalia exhibet inimicis ꝑtinet ad ꝑfectionē charitatꝭ: ꝑ quā nō ſolū aliq̄s cauet vinci de malo ſȝ etiā vult vincere i bono malū. dū. ſ. nō ſolū cauet ꝑꝑ iniuriā ſibi illatam detrahi ad odiū ſȝ etiā ꝑ ſua bn̄ficia intēdit ad ſuū amorē ꝑtrahere inimicū. Hec .b. Tho. ſcda ſcđe. q. xxv. ar. viij. vtrū ſit de neceſſitate vt inimici diliganꝶ: in cor. q. Et ibidē arti. ix. vtrū ſit de neceſſitate charitatis ꝙ aliq̄s hō exhibeat inimico ſigna vel effectꝰ dilectiōis: i cor. q. ꝑ totū. Et ibidē. q. lxxxiij. arti. viij. vtrū debeamꝰ ꝓ inimicis orare: i cor. q. ⁊ iteꝝ. iij. ſcri. ſen. di. xxx. arti. ij. vtrū oēs teneꝶ ad oſ̄tendū inimicis ſigna dilectiōis: i corꝑe. q. Et alex. tertia ꝑte ſum. q. xxxix. i ſolu. iiij. arg.

¶ Utrū teneatur hō exhibere pctōribꝰ q̄ttuor ſigna dilectiōis. CA. XXXIII.

Sed forte gratia ꝑdictoꝝ queres: vtrū pctōribus ſint exhibēda ſigna dilectionis q̄ ſunt q̄ttuor. ſ. orare: ꝯcordare: ꝯuiuere: bn̄facere. Pria q̄ſtio ē: vtrū debeamꝰ orare ꝓ pctōribus. Rn̄deo ⁊ dico ꝙ ſic. qđ tripliciꝰ ꝓbo. ſ. rōe auctoritate ſimilitudine. pꝰ auctoritate Matth. v. Orate ꝓ ꝑſequētibus ⁊c. 2ꝰ ꝓbo hoc idē rōe ſic: Orare ꝓ alijs ē charitatꝭ. ſed nos debemꝰ ex charitate diligē in gnāli aīam pctōꝝ

ſm quã ſunt ad imaginẽ dei ⁊ capaces btitudinis: non autẽ culpã ⁊ in ſpãli.ſ ſm preparationẽ aĩ: ğ eodẽ mõ tenemur orare ꝓ pctõrib⁹. 3° ꝓbo hoc idẽ exẽpli ſimilitudine: q2 ⁊ chriſt⁹ ⁊ ſtephan⁹ ⁊ paul⁹ ⁊ alij ſancti h̃ mõ pro pctõribus orauerũt: vt pꝫ ca. pcedẽti. Sꝫ contra: Ille q̃ orat ꝓ aliquo ex eo ꝙ eũ ex charitate amat: optat vt vitã eternã habeat. ſꝫ ſancti optãt pctõrib⁹ mala.ſ penas inferni ſm illud pſal. Cõuertant̃ pctõres ĩ infernum. ğ nec nos exẽplo ſanctoꝝ debem⁹ orare ꝓ pctõrib⁹. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ tales imp̃catiões ſanctoꝝ q̃ in ſacra ſcriptura cõtra peccatores inueniũt̃ pñt intelligi triplicit̃.ſ.ꝑ modũ ꝓnunciatiõis: optatiõis: ⁊ delectiõis. p° ꝑ modum ꝓnunciatiõis nõ optãdo penas inferni: vt ſit ſenſus: Cõuertẽtur pctõres ĩ infernũ. 2° ꝑ modũ optatiõis: vt tñ deſideriũ optãtis nõ referat̃ ad peccatoꝝ penaꝫ: ſed ad puniẽtis iuſticiã: ſm illud pſal. Letabit̃ iuſt⁹ cũ viderit vindictã. q2 nec ipſe de⁹ puniẽs in ꝑditione ipſoꝝ letat̃: vt dicitur Sap. j. ſꝫ in ſua iuſticia: q2 iuſt⁹ dñs ⁊ iuſticias dilexit: vt dicit̃ in pſal. 3° ꝑ modũ delectiõis criminis: vt deſideriũ referat̃ nõ ad ipam penã vel nãm: ſed ad culpam. vt.ſ. pctã deſtruant̃ ⁊ hoĩes remaneãt. Scða q̃ſtio eſt: vtrũ debeam⁹ ꝯcordare cũ pctõribus. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ nos nõ debem⁹ velle q̃ ipſi volũt vel gaudere de his de q̃bus ipi gaudẽt. Cui⁹ rõ eſt: q2 idẽ velle ⁊ idẽ nolle ẽ ꝓprie amicorũ virtuoſoꝝ vel bonoꝝ: cuius ꝯtrariũ ſunt pctõres: q2 loquẽdo ꝓprie nec ſunt amici niſi virtuoſi. Sꝫ tenemur optare ⁊ coopari vt faciam⁹ eos velle qð volum⁹ ⁊ gaudere de his de q̃bus gaudem⁹: vt dicit̃ Hiere. xv. Ipi cõuertent̃ ad te ⁊ tu nõ ꝯuerteris ad eos. Tertia q̃ſtio ẽ: vtrũ debeam⁹ ꝯuiuere pctõrib⁹ qð eſt ꝓpriũ amicoꝝ. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ aliud debẽt facere infirmi ⁊ debiles: ⁊ aliud ꝑfecti ⁊ ꝯſtãtes. Nã infirmi ⁊ debiles debẽt vitare ꝯuiuere vel ꝯuerſari cũ pctõrib⁹: ⁊ h̃ ꝓp ꝑiculũ qð eis ĩminet ne ſubuertant̃ a pctõrib⁹. Sꝫ in viris ꝑfectis ⁊ cõſtãtibus de quoꝝ corruptiõe nõ timet̃ laudabile ẽ ꝙ cũ pctõribus ꝯuerſent̃. hoc enĩ mõ dñs cũ pctõribus mãducabat ⁊ bibebat: vt habet̃ Matth. ix. Cõuict⁹ tñ pctõrũ q̃tũ ad ꝯſortiũ pcti oĩbus ẽ vitãdus: ſicut dĩ ſcða ad Corinth. vj. Recedite de medio eorũ ⁊ imũdũ nõ tetigeritis.ſ. ſm ꝯſenſuꝫ pcti. Hec. b. Tho. ſcða ſcðe. q. xxv. art. vi. vtꝝ ex charitate pctõres ſint diligẽdi: ĩ ſo. iij. iiij. ⁊. v. arg.

Quarta q̃ſtio ẽ: Utrũ teneamur bñfacere pctõribus. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ ĩ pctõre ſunt duo.ſ. culpa ⁊ nã. Debem⁹ igit̃ ſubuenire pctõri q̃tũ ad ſuſtẽtationẽ nature: nõ q̃tũ ad fomentũ culpe: eo ꝙ h̃ nõ eſſet bñfacere ſꝫ poti⁹ malefacere. Et q̃tũ ad h̃ dicit̃ Eccĩ. xij. Da bono ⁊ non receperis pctõrem. Hec. b. Tho. ſcða ſcðe. q. xxxi. de bñficientia art. ii. vtrũ oĩbus ſit bñfaciendũ in ſolu. ii arg. Re. õ. Bñficẽtia. ⁊ infra ẽ emoſina. ¶ Utrũ magis meritoriũ ſit diligẽ amicos q̃ inimicos.

CA. XXXIIII.

Tertio circa dilectionẽ inimici ꝯſiderare debem⁹ ꝯparationẽ meriti. vtrũ ſit magis meritoriũ diligere amicos q̃ inimicos. Ubi nota: ꝙ iſta q̃ſtio vnũ ſupponit: ⁊ aliud q̃rit. Supponit enĩ p̃mo ꝙ diligere amicũ ⁊ inimicũ ſit meritoriũ qð de vtroq3 pꝫ. Pͥo enĩ diligere amicũ ꝯtingit duobus modis. p° enĩ ꝯtingit diligere amicũ ex cã tp̃ali vel ex ſola cã q̃ diligit vel bñficiũ erogauit vel erogabit ⁊ ſic nõ eſt meritoriuꝫ. Et hoc mõ loquit̃ ſaluator Matth. v. Si diligitis eos q̃ vos diligũt. ⁊c̃. 2° mõ ꝯtingit diligere amicũ nõ ex cã tp̃ali p̃ncipalit̃: ſꝫ cã dei: ſicut charitas q̃cũq3 diligit: diligit ꝓp deuꝫ ⁊ rõe ſũmi boni. h̃ mõ amicũ diligere ꝓp deũ eſt meritoriũ. Scðo dico: ꝙ diligere inimicũ etiã eſt meritoriũ. qð dupliciť ꝓbo. p° ratione ſic: Illð qð diligit̃ ex charitate ẽ meritoriũ. ſꝫ inimici ex ſola charitate diligunt̃ ⁊ nõ ex aliq̃ tp̃ali rõe ğ ⁊c̃. Secũdo h̃ idẽ ꝓbo ex p̃cepti impletiõe ſic: Implere p̃ceptũ dei ẽ meritoriũ. ſꝫ p̃ceptũ dei ẽ de dilectiõe inimicorũ vt pꝫ Matth. v. Diligite inimicos veſtros ⁊c̃. Scðo his ſuppoſitis q̃ſtio q̃rit. qð iſtoꝝ ſit maioris meriti: an diligere amicos vel inimicos. Et q̃tuꝫ ad h̃ rñdeo ⁊ dico: ꝙ cũ rõ diligẽdi p̃rimũ ſit de⁹: iſte due dilectiões pñt ꝯparari vel q̃tũ ad diligibilia vel q̃tũ ad diligentẽ: ſeu ex ꝑte p̃rimi q̃ diligit̃: vel ex ꝑte ei⁹ q̃ diligit. Primo.n. ſi iſte due dilectiões ꝯpent̃ ⁊ ꝯſiderent̃ ex ꝑte p̃rimi q̃ diligitur: tũc dilectio amici excedit dilectionẽ inimici. ⁊ h̃ ꝓp quattuor rões: q2 ẽ efficacior: ꝯueniẽtior: eligibilior: intẽſior. Pͥa rõ ẽ: dilectio amici ꝑ ſe ẽ efficacior ad merendũ. Et formo ſic rõem: Ubi mai⁹ bonũ quãtuꝫ ẽ de ſe ibi mai⁹ meritũ. ſꝫ maius bonũ ẽ amic⁹ q̃ inimic⁹: ğ efficacior ẽ ad merenduꝫ dilectio amici q̃ dilectio inimici. Scða rõ q̃re excedit ẽ: q2 dilectio amici ẽ ꝯueniẽtior. Et formo ſic rõem: Dilectio tãto ẽ ꝯueniẽtior quãto magis ſup mãm debitã cadit. ſed dilectio amici ẽ act⁹ magis cadẽs ſup materiã debitã q̃ dilectio inimici q̃ nõ eſt materia debita vel dilectiõi ꝯueniẽs: ğ ⁊c̃. Tertia rõ eſt: quia dilectio amici ẽ eligibilior. Et formo ſic rõem. Mag⁹ bonum dimittendũ eſt ꝓ maiori bono ſi incũbit neceſſitas ſed dilectio inimicoꝝ dimittẽda ẽ in caſu neceſſitatis magis q̃ dilectio amicorũ. qð pꝫ: q2 qñ nõ poſſum⁹ ſubuenire amicis ⁊ inimicis ĩ equali vel extrema neceſſitate: tũc tenemur magis ſubuenire amicis q̃ inimicis. Quarta rõ eſt: q2 dilectio amici ẽ intẽſior. Et formo ſic ratiõem. Mot⁹ charitatis quãto feruẽtior: tanto melior ⁊ efficacior ad merendũ. ſꝫ dilectio charitatis intẽſius ⁊ feruentius fert̃ in amicũ q̃ inimicũ: ğ ⁊c̃. vt verbi gratia: Sic̃ enĩ ignis forti⁹ agit in ꝓpinq̃ora q̃ in remota: ita etiã charitas feruẽtius diligit cõiunctos q̃ remotos.i. amicos q̃ inimicos. Scðo poſſum⁹ vtrãq3 dilectionẽ ꝯſiderare ex ꝑte diligẽtis. ⁊ ſic dilectio inimici ẽ magis meritoria q̃ dilectio amici. Hoc autẽ ꝓbo ꝑ quattuor rationes ſcꝫ ꝓp reſpectũ ꝑfectiorẽ: conatũ fortiorẽ: affectũ feruentiorem: actũ latiorẽ vel capaciorẽ. Prima ratio ẽ ꝓp reſpectum ꝑfectiorẽ. Et formo ſic rationẽ: Illa dilectio cuius cauſa vel rõ eſt ſol⁹ deus ẽ maioris meriti illa dilectione cui⁹ cauſa vel rõ põt alia eſſe q̃ deus. Si autẽ aliter vis formare rõem dicas ſic: Dilectio quãto purior tãto magis ẽ meritoria. ſꝫ ĩ dilectiõe inimici nõ immiſcet ſe niſi affect⁹ vel amor diuin⁹. in dilectiõe aũt amici immiſcet ſe q̃nq3 affect⁹ carnalis aut nãlis: ğ ⁊c̃. Ubi nota ꝙ mixtio amoris carnalis bñ diminuit motũ ⁊ ꝑ ꝯñs meritũ charitatis. Sꝫ mixtio amoris nãlis nõ: imo ꝯfert ſicut diſpoſitio materialis forme ꝯfert ad introductioneꝫ forme: ita ꝙ ex occaſionibus amoris naturalis fit etiã feruẽtior mot⁹ charitatis. Scða ratio ẽ ꝓp conatũ maiorẽ vel fortiorẽ. Et formo ſic rõem: Ubi ẽ maior difficultas ibi ẽ mai⁹ meritum: eo ꝙ virtus eſt circa difficile. ſed difficilius eſt diligere inimicũ q̃ amicũ: ğ ⁊c̃. Et formo ſcðo hãc rõem ſic: Suppoſito ꝙ vterq3 diligat̃ ꝓp deũ: tamẽ fortior oſtendit̃ eſſe dei dilectio q̃ aĩm hoĩs ad remotiora extendit.ſ. vſq3 ad dilectionẽ inimici. Qð pꝫ ꝑ exẽplũ ignis q̃ oſtendit̃ tãto eſſe fortior: quãto ad remotiora diffundit ſuuꝫ calorẽ. Ita amor charitatis tãto oſtẽdit̃ maior: quãto ad remotiora.ſ. ad inimicos ſe extẽdit q̃ ad ꝓpinq̃ora.ſ. ad amicos. Ubi nota ꝙ difficultas nõ facit ad augmẽtũ meriti niſi inquãtũ facit maiorẽ inclinationẽ voluntatis in aliqð. Nã ex volũtate hꝫ actus rõem merẽdi: q2 ſm hoc eſt act⁹ in ꝑtãte faciẽtis qð ex volũtate ꝓcedit: ⁊ tãto eſt act⁹ magis meritori⁹ quãto magis ẽ voluntarius. Tertia ratio eſt propter affectum feruentiorem. Et formo ſic rationem: Quanto affectus ẽ feruẽtior: tanto eſt maioris meriti. quod probo: quia opus paruũ ex magna charita-

te factũ magis est meritoriũ q̃ opus magnũ ex pua charitate factũ. sed affectus diligẽtis inimicũ ẽ maior vł feruentior q̃ affectus diligẽtis amicũ inquãtũ inimic⁹ est mã minus ↄueniẽs dilectõi q̃ amicus: sic apparet p exemplũ de igne: q̃ tanto ẽ feruẽtior quãto mãm min⁹ cõbustibilẽ põt cõburere: sic ⁊ affectus vel amor diligẽtis: vt ptꝫ. Quarta rõ est ppter actũ capatiorẽ. Et formo sic rõem: Illa dilectio q̃ plura bona includit ẽ maioris meriti illa q̃ pauciora. sꝫ dilectio inimicoꝝ includit dilectõnẽ amicoꝝ ⁊ nõ ecõuerso. qd ptꝫ: qꝛ si sic q̃ diligit inimicos diligit amicos: ⁊ nõ conuertit̃: ḡ ⁊c. Ubi nota: q bonũ aliqd ẽ maioris meriti ꝑcipue duplici rõne vł qꝛ magis gratuitũ vł qꝛ magis voluntariũ. Prima rõ ẽ: q̃a magis gratuitũ. nã seruitia tãto sũt magis accepta quãto sunt minus debita ⁊ magis gratuita. sꝫ minus est debitũ diligere inimicũ q̃ diligere amicũ: ḡ deo magis acceptũ ⁊ p cõsequẽs magis meritoriũ. Scd̃a rõ quare aliqd bonũ qd facim⁹ ẽ maioris meriti qꝛ ẽ magis voluntariũ: vt pꝫ. s. ⁊ iõ bonũ debitũ nõ diminuit rõem meriti: nisi q̃ten⁹ diminuit rõem voluntarii sm qd debitũ quãdã necessitatẽ iportat. sed si debitũ volũtarie reddat̃: nihilomin⁹ ibi erit mẽ. sed rõ dilectõis inimici ẽ sol⁹ deus. rõ aũt dilectõis amici põt alia eẽ q̃ de⁹ ⁊c. Si meritũ q̃tũ est ibi de rõe voluntarii. Et iõ iste due dilectões. s. amicoꝝ ⁊ inimicoꝝ se hñt sicut excedẽtia ⁊ excessa: vt pꝫ ex supradictis. Hec. b. Tho. iii scri sen. di xxx. arti. iii. vtrũ maioris meriti sit diligere amicũ q̃ inimicũ in cor. q. ⁊ i so. arg. Et iterũ scd̃a scd̃e. q. xxvii. arti. vii. sub eodẽ titulo cor. q. ⁊ Alex. iij. pte sum. q. xxxix. arti. i. vtrũ diligere inimicũ sit meritoriũ: in cor. q. ⁊ in solu. i. arg. ⁊ ibidẽ arti. iiij. vtꝝ magis sit diligere amicos q̃ inimicos in cor. q. ⁊ in duobus argumentis cõtra. Re. ã. Perfectio dilectõis primi ⁊ infra Jnimicus.

¶ Qꝫ tria signa dilectõis tenemur ostẽdere vel ĩpendere inimicis: ⁊ que vel quare. CA. XXXV.

ſ J aũt oia supradicta breui⁹ vis cõcludere dicas q tria signa dilectõis inimicis debem⁹ ostẽdere

d q̃ tangũt̃ Matth. v. ⁊ Luc. vi. Diligite inimicos vr̃os ⁊ bñfacite his q̃ oderũt vos: ⁊ orate p ⁊c. Rõ aũt horũ triũ tangit̃ in glo. ibidẽ que sic ait: Qui aũt sunt ↄtra ecclãꝫ tribus modis ei aduersant̃: odio: verbis: ⁊ cruciatu corporis. ⁊ iõ ↄ ista dñs tãgit tria q̃ inimico debemus. Primo dilectõem in corde: vñ dicit Diligite ⁊c. secũdo subuẽtõem in ope. vñ subdit: Bñfacite. tertio orõnem a crimine. s. q de⁹ vel custodiat ne peccet: vł q parcat si peccauit. Uel aliter sic: p̃⁹ tenemur inimicis affectũ beniuolẽtie: ibi Diligite inimicos vr̃os. nõ culpã vel iniuriã qꝛ sm has sunt odiẽdi: sed naturã qua sunt ad imaginẽ ⁊ capaces beatitudĩs debem⁹ in inimicis diligere vel in generali vel in spãli sm ꝑparatõem animi: vt. s. ptꝫ. 2° tenemur inimicis impendere effectũ beneficiẽtie. vnde subdit: Et benefacite ministrando cibũ mentis vel corporis. vt dicit glo. nõ tm̃ diligẽtib⁹ vos sed his qui odiũt vos. Bñfacere. n. inimicis in casu necessitatis ẽ sub ꝑcepto ⁊ de necessitate charitatis ⁊ salutis. extra v̓o casũ necessitatis ẽ sub ↄsilio: ⁊ de pfectõe charitatis: vt ptꝫ ex supradictis. 3° tenemur inimicis v̓bũ magne efficacie. vñ subiungit Et orate p psequẽtib⁹ ⁊ calũniãtib⁹ vos falso criminãtib⁹ Greg. ibidẽ in glo. Jlle suas ꝑces multũ valere facit: q̃ eas p inimicis fundit. Tenemur. n. orare pro oĩbus inimicis in generali: ⁊ nullũ a nostris orõnib⁹ excludamus: nõ aũt in spãli: vt ptꝫ. s. Sꝫ forte argues in oppositũ. s. q nõ est orandũ p oĩbus peccatorib⁹. qꝛ prima Joh. v. dr̃: Est pctm̃ ad mortẽ nõ p illo dico vt roget quis ḡ ⁊c. Rñdeo ⁊ dico: q peccatũ ad mortẽ dicit̃ trib⁹ modis: p̃⁹. n. mõ peccatũ ad mortẽ dr̃ qdlibet peccatũ mortale ex effectu: qꝛ ad mortẽ ducit. 2° peccatũ ad mortẽ dicitur inuidẽtia vel ĩpugnatio fraterne grẽ. 3° peccatum ad mortẽ dicit̃ finalis impenitẽtia. s. qñ aliquis decedit impenitẽs. Modo igit̃ p pctõ ad mortẽ primo mõ dicto. s. mortali debemus orare vt ei venia det̃. Pro peccato ad mortẽ scd̃o mõ dicto. s. p inuidẽtia fraterne grẽ debem⁹ orare non vt ei venia det̃: sed vt voluntas mala mutetur. Tertio mõ dicto p peccato ad mortẽ. s. p finali impenitentia qñ aliquis decedit impenitẽs nõ debemus orare nec p venia nec p voluntatis mutatõe. Ubi nota: q p iustis est orandũ vt pseuerent ⁊ pficiant. p pctõribus v̓o est orandũ vt ↄuertãt̃. Orãtes tñ nõ p oĩbus pctõrib⁹ exaudiunt̃: sꝫ p quibusdã exaudiunt̃. s. ꝑdestinatis: nõ aũt p pscitis ad mortẽ. Sicut etiã correctio q̃ frẽs corrigim⁹ effectũ hꝫ in ꝑdestinatis nõ aũt in pscitis ad mortẽ. sm illud Eccẽs. vii. Nemo põt corrigere quẽ ille despexerit. ⁊ iõ dr̃ i. Joh. v. Qui scit frẽm suũ peccare pctm̃ nõ ad mortẽ: petat ⁊ dabit̃ ei vita peccanti pctõ nõ ad mortẽ. Sed qꝛ nõ cognoscim⁹ ꝑdestinatos a psscitis ideo nulli q̃tũ in vobis est subtrahendũ beneficiũ correctõis: vt dicit Augu. in li. de correctõe ⁊ gratia: ita etiã nulli est denegandum suffragiũ orõnis. vñ Aug. in li. rectractationũ sic ait: De quocũqꝫ pessimo in hac vita cõstituto nõ est vtiqꝫ desperandũ: nec p illo ĩpudenter orat̃ p quo nõ desperat̃. Hec. b. Tho. scd̃a scd̃e. q. lxxxiii. de orõe: arti. vii. vtrũ debem⁹ p aliis orare. in solu. ii. argu. Ad hec aũt tria. s. ad diligendũ inimicos: ad benefaciendũ inimicis: ad orandũ p inimicis dñs Matth. v. ibidẽ tripłr nos inducit. s. exẽplo dei: desiderio meriti: cumulo pmii. Primo exemplo dei: iõ dicit: Ut sitis filii patris vr̃i q̃ in celis est. qui solẽ suũ oriri facit sup bonos ⁊ malos supple solẽ suũ. i. quẽ ipe fecit. vbi Aug. sic ait: Hinc ãmonemur quãta liberalitate ex ꝑcepto eius pstare debemus q̃ nõ creamus sed ex muneribꝰ eius accipim⁹. Et subdit: Pluit super iustos ⁊ iniustos. vbi Chryso. sup matth. ibidẽ sic ait: Caute aũt dixit sup iustos ⁊ iniustos: qꝛ oia bona deus non ppter oẽs dat: sꝫ ppter sanctos: sicut etiã flagella pp peccatores. vnd̃ in bonis nõ sepat peccatores a iustis ne desperent: nec etiam in malis sepat iustos a peccatorib⁹ ne glorient̃: maxime cũ malis bona nõ psunt que maleviuẽtes ad ꝑiudiciũ suũ pcipiunt: nec bonis mala noceant: sꝫ magis psunt ad iusticie lucrũ: Et Augu. ibidẽ sic ait. Ideo ista tpalia bona ⁊ mala vtrisqꝫ voluit deus eẽ cõia vt nec bona cupidi⁹ appetant̃ q̃ mali hr̃e cernunt̃ nec mala turpiter euitent̃ qb⁹ etiã boni afficiũt̃. Scd̃o dñs ad hoc nos inducit desiderio meriti. vñ subdit: Si diligitis eos q̃ vos diligũt quã mercedẽ habebitis. q. d. nullã. vbi glo. sic ait: Amare aũt amãtẽ nature ẽ. inimicũ v̓o amare charitatis: ⁊ iõ meritoriũ. Et Basili⁹ ibidẽ: Si ḡ pctõres erga dilectores suos natura duce volũt eẽ benefici: multo magis vos latioris dilectõis signo cõplecti debetis etiã nõ amantes. Tertio dñs nos ad hec tria inducit cumulo vel augmẽto meriti vel pmii. vñ subiũgit: Estote ḡ pfecti sicut ⁊ pr̃ vester celestis pfectus ẽ. vbi remigi⁹ sic ait: Quia v̓o pfectio dilectõis vltra dilectõem inimicoꝝ nõ põt pcedere iõ postq̃ dñs ꝑcepit diligere inimicos subiũgit. Estote ḡ pfecti ⁊c. Hec. b. tho. i euãgelis cõtinuis adducit ⁊ allegat ad expositõem ꝑdicte auctoritatis: Diligite inimicos ⁊c. Sꝫ forte q̃res: vtꝝ oẽs teneãt̃ hr̃e charitatẽ pfectam. Rñdeo ⁊ dico: q pfectio charitatis vie est duplex: vna sm intẽtionẽ vt pfecte diligat: alia sm opatõem exteriorẽ vt pfecta opa faciat. Primã charitatis pfectõem q̃ est sm intẽtionẽ vt pfecte diligat non tenet̃ quis habere sed ad eam tenet̃ tendere. Secũdam pfectõem charitatis q̃ est sm opatõem hõ nõ tenet̃ simplicit̃ hr̃e: nec ad eã tẽdẽ: sꝫ tenet̃ eã nõ ↄtẽnere nec ↄ eaꝫ

se offirmare. Cui⁹ rō est: qꝛ p̄mū eēntiale ad qḋ tenemur tēdere mensurat̄ s̄m intēsionē charitatis: ⁊ nō s̄m magnitudinē opis: qꝛ deus magis pēsat ex quāto q̄ȝ quātū fiat. In qbusdā tñ casib⁹ tenēt̄ aliq̄ pfecti in charitate aliqua opa pfectōis facē. ⁊ hoc dupl'r. vel ex voto vel ex officio. p̄° ex voto: sicut religiosi quoꝝ pfectio ē pauptas voluntaria: ad quā seruandā tenent̄ oēs religiosi iuxta illḋ Math. xix. Si vis pfectus eē ⁊c̄. 2° tenēt̄ aliq̄ ad aliqua pfectōis opa ex officio: sicut p̄lati quoꝝ pfectio ē patientie: vt. s. sint pati p̄lati p grege si necesse est mori: Luce. vi. Perfect⁹ est aūt oīs si sit sicut mgr̄ eius. Tales igit̄ pfecti. s. religiosi ⁊ p̄lati ex debito nō tenent̄ ad opa alia ad q̄ alij nō tenent̄: nisi ad illa tñ ad q̄ officio vel voto se obligauerūt: vel ad ea q̄ suo officio sunt annexa. Alio mō pfectio charitatis attēdit̄ s̄m intēsionē vt pfecte diligat: sicut aliq̄s secularis laicus feruēs charitate obligat̄ ad intensius deū diligēdū ex duob⁹. s. ex bonis acceptis: ⁊ ex mal̄ dimissis. p̄° dico q̄ ex cōmisso tenet̄ aliq̄s ad plus. i. ad intēsi⁹ deū diligēdū: Luce. xij. Cui multū datū est: multū queret̄ ab eo. ⁊ Greg. Cū crescūt dona crescūt etiā rōnes donoꝝ. 2° ex dimisso tenet̄ aliq̄s ad ampli⁹ ex charitate faciēdū: vt v̄bi grā Ille q̄ ē debitor ex dimisso plus tenetur ex charitate facere. i. ad plura tenet̄ sicut ad satisfaciēdū ad que nō tenet̄ ille q̄ ē debitor ex cōmisso. Si forte q̄res qḋ ē mai⁹: an cōmissū: an dimissū. R̄ndeo ⁊ dico: q̄ cōmissum multo mai⁹ ē q̄ȝ dimissum. Cui⁹ rō ē: qꝛ bonū ē magl bonū q̄ȝ malū sit malū. Ubi nota: q̄ pfecti nō min⁹ tenent̄ deo q̄ȝ alij nō pfecti: imo magis: qꝛ magis ē eis donatū a deo. vt p̄ȝ. ā. Sȝ tñ pfecti min⁹ ex debito remouēt̄. Cui⁹ rō ē: qꝛ amor magis eos q̄ȝ debitū mouet: ita q̄ pfecti maḡ tenēt̄ deo ⁊ ex debito min⁹ mouēt̄. vt p̄ȝ. Hec. b. Tho. iij. scri. sen. di. xxix. arti. viij. q. ij. vtrū oēs teneant̄ ad pfectā charitatē habēdā: in cor. q. ⁊ ibidē. q. iij. vtrū habētes charitatē pfectā teneant̄ ad oīa opa pfectōis: in cor. q. ⁊ in solu. argu. p totū.

Quō diffinit̄ diuinatio. CA. I.

Diuinatio. Circa diuinatōeȝ considerāda sunt tria. s. quidditas diffinitiōis: grauitas offensionis: varietas cōmissiōis. Primo circa diuinatōem consideranda est quidditas diffinitōis. Nam Aug. in li. de doctrina xp̄iana diffiniēs diuinatōem sic dicit. Diuinatio ē vsurpatio p̄cognoscēdi futura ex quadā pestifera societate hoīm ⁊ demonū. Ubi nota: q̄ futura dupliciter p̄nt cognosci. s. in seipis: ⁊ in suis causis. Pr̄io futura in seipis cōsiderata a nullo intellectu creato cognosci p̄nt. Cuius rō est: qꝛ futura inquantū sunt futura nōduȝ habent esse in seipsis. qḋ aūt nō habet esse nō pōt cognosci. solus aūt deus cognoscit futura put futura hn̄t eē in seipis. qḋ tripliciter pbo. s. auctoritate. rōne silitudine. p̄° auctoritate Sap. viij. Monstra sit anteq̄ȝ fiāt ⁊ apl's ad Ro. iiij. Uocat ea q̄ nō sunt sicut ea q̄ sunt. Scḋo hoc idē pbo rōne sic: Quia cū intellect⁹ dei sit etern⁹ fert̄ i oīa nō sub rōne p̄teriti vel futuri. sed put oīa eius intellectui p̄ntī aliter offerunt̄: ita q̄ intellectus diuin⁹ oīa p̄terita ⁊ futura vt p̄ntia intuet̄: eo q̄ ipse videt oīa in sua eternitate. sed eius eternitas oī tpe adest ⁊ ip̄m cōp̄hendit: ergo ⁊c̄. Tertio hoc idē pbo silitudie: Sicut qui est in alta specula cōstitutus videt simul omnes transeuntes p viaȝ non sub rōne p̄cedentis ⁊ subseq̄ntis quo ad ip̄m: q̄ȝuis videat quosdam alios p̄cedere ⁊ quosdam alios sequi: tñ quicunq; sit in ipsa via constitutus in ordine transeuntium non pōt videre nisi p̄cedentes vel iuxta se positos. sic ergo futura put sunt in seipsis a nullo intellectu creato cognosci p̄nt: qꝛ hoc est p̄priū signū diuinitatis: s̄m illud Isaie. xli. Annūciate que vētura sunt in futuꝝ ⁊ sciemus q̄ dij estis vos. Secundo mō futura cognosci p̄nt in causis suis. Ubi nota: q̄ cognoscere futurū in cāsa sua nihil aliud est q̄ȝ cognoscere p̄ntem inclinatiōem cause ad effectum. pueniūt aūt futura ex causis suis tripliciter. s. vt sp: vt frequenter: vt raro. p̄°. n. quedam futura sunt que ex suis causis sp ex necessitate pueniūt: eo q̄ talia futura sunt determinata in causis suis: ⁊ huiusmodi futura p suam causam cognosci possunt vt solem ortuꝝ cras. 2° quedam futura sunt que pueniūt nō semp sed vt frequenter: hoc est vt in plurib⁹ ex causis suis. ⁊ hec nō per certitudinē cognoscunt̄ sed per cōiecturam. s. p signa aliqua sicut medicus cognoscit sanitatē infirmi. Nō ergo p̄cognitio illoꝝ futuroꝝ effectuū que sunt determinata i causis suis: vel q̄ eueniunt semp vel qui eueniunt vt frequenter non dicit̄ diuinatio nisi forte apud eum quem ordo cause ad causatū latet. vt ꝑ p̄cognitio ortus solis nō dicitur diuinatio: neq; qñ medicus p̄dicit sanitatē futuram ⁊ astrologus eclipsim vel pluuiā ⁊c̄. Tertio q̄daȝ futura sunt que vt raro vel vt in pauciorib⁹ ex suis causis pueniunt: vt casualia ⁊ fortuita. ⁊ hec nobis sunt ignota: angelis vō nota: ⁊ tanto magis q̄ȝ nobis: quanto magis causas rerū cognoscunt vniuersalius ⁊ pfectius: sicut medici qui acutius causas vident melius d̄ futuro statu egritudinis p̄nosticant̄. ⁊ p̄cognitio futuroꝝ effectuum qui causas determinatas nō habent p̄prie est diuinatio hoc. n. p̄cognoscere soli⁹ dei est ⁊ cui voluerit deus reuelare. A cuius actus vsurpatōe diuini vocant̄ q̄ futuris p̄nunciandis intendunt. Hec. b. Tho. ij. scri. sen. di. vij. arti. ij. vtrū p demones possit fieri diuinatio: in cor. q. ⁊ in so. s. argu. Et iterū p̄ma pte sum. q. lij. arti. iij. vtrū angeli cognoscant futura: in cor. q. Et in q̄ōnibus dispu. de malo. q. vtrū demones cognoscant futura: in cor. q.

Q; diuinatio semp est paccatum mortale: vt patet ex quattuor. CA. II.

Secundō principaliter circa diuinatōem ɔsiderāda est grauitas criminis seu offensionis. Diuinatio. n. semp est peccatū mortale. qḋ pbo quattuor rōnibus. s. rōne modi: auxilij: pacti: p̄cepti. Primo rōne modi sic: Qui indebito mō vsurpat p̄nunciatiōem futuroꝝ euentuū mortaliter peccat. sed dīnatio est huius modi. qḋ p̄ȝ sic: Ille qui vsurpat qḋ dei est nō deo reuelante mortal'r peccat. sed diuini hoc faciunt. qḋ p̄ȝ: qꝛ diuini dicūt̄ q̄i deo pleni. vt dicit Isido. li. etymolo. Diuini. n. diuinitate se plenos simulāt ⁊ astutia quadā fraudulētie hoīb⁹ futura cōiectāt ⁊c̄. Ubi nota: q̄ futura tripliciter p̄nt cognosci. p̄° naturali rōne. ⁊ hoꝝ p̄cognitio non est diuinatio: vt p̄ȝ ca. p̄cedēti. 2° dei reuelatiōe ⁊ h̄ modo futuroꝝ p̄cognitio non est etiā diuinatio. vnde si quis futura contingentia deo reuelante p̄nunciat: tunc ipse non diuinat. i. qḋ diuinuȝ est nō facit sed magis qḋ diuinū est suscipit. 3° mō p̄nt cognosci futura diaboli indicatiōe. ⁊ respectu hoꝝ est diuinatio: vt infra patebit. q̄ ⁊c̄. Hec. b. Tho. s̄cḋa s̄cḋe. q. xcv. arti. i. vtruȝ diuinatio sit pctīn: in cor. q. Scḋo hoc idē pbo. s. q̄ diuinatio sit peccatū mortale rōe auxilij sic: Si q̄s assumit auxiliū demonū ad aliquid cognoscendū vel faciendū grauiter peccat sed oīs diuinatio ex opatōe demonū puenit: vel qꝛ exp̄sse demones inuocant̄ ad futura manifestanda: vel qꝛ demones se ingerunt vanis inquisitōibus futuroꝝ vt mentes hoīm implicēt vanitate: g̃ ⁊c̄. Tertio hoc ideȝ pbo rōne pacti sic: Si q̄s vtit̄ pacto tacito vel exp̄sso cū demonibus grauiter. i. mortal'r peccat. sȝ dīnatio est h⁹mōi: vel quia offert sacrificiū demoni: vel qꝛ assumit auxiliū demonū: ergo ⁊c̄. Ubi nota: q̄ aliud est querere aliq̄d a demone: ⁊ aliud ē inuocare demonē. Primū enī. s. querere

aliqd a demone sponte occurrēte quicq licet pp vtilitatē aliorum: maxie qn virtute diuina pōt cōpelli ad dicēdū vera sicut xp̄s qui interrogauit a demone qd tibi nomē est. q̄ rn̄dit Legio. vt habet Marci viii. Scdm vō sā. inuocare demonē ad cognitōem occultorum acqrēdā ab ipso nunq̄ licet. vn̄ nunq̄ licet pp aliquā corpalē vel tpalē vtilitatē veritatē de aliquo occulto a demone inquirere. Cui rō est: qz nulla vtilitas tpalis pōt cōpari detrimēto spūalis salutis qd iminet ex inquisitiōe occultorum p inuocatōem demonū. Quarto hoc idē pbo rōne pcepti sic: Qui facit ꝯ pceptū dei mortalr peccat. sed diuinus facit huiusmōi. vn̄ Deutero. xviij. ita pcipit. Nō sit q̄ phitones consulat neq diuos. ⁊ iō ad ostēdēdū grauitatē pctī pena apponit in decret. xxvi. q. v. vbi dr: Qui diuiatōes expetūt sub regula quinquēnij iaceāt fm grad pnie diffinitos. Hāc auctoritatē allegat. b. Tho. scda scde vbi. s. arti. j. ar. 3. ⁊ tres rōes tāgit ibidē: arti. ij. vtrū diuinatio sit spēs supstitiōis: i cor. q. ⁊ in solu. de pena diuatōis. Re. infra vlti. ca.

¶ Qz triplex ē in generali gen diuinatōis ⁊ qdlibet cōtinet multas spēs. CA. III.

Tertio principalr circa diuatōem cōsiderāda est varietas vel multiplicitas ꝯmissiōis. s. quot sint diuiatōis spēs. Dis. n. diuinatio vtit ad cognitōem futurorum euētuū aliquo demonū cōsilio vl auxilio qd qdē vel expsse implorat vel pter intētōez hois demō occulte se ingerit ad pnūciādū futura q̄ eis nō sunt nota: hoibus aūt ignota: ita q triplex ē gen vel mod diuinatiōnis in generali. s. primū ē qd fit p expssam vel manifestā inuocatōem demonū. scdm ē qd fit absq expssa inuocatōe demonū p solā cōsideratōez dispositōis vel mot alicuius rei. tertiū est absq expssa inuocatōe demonū p propriā opatōez. s. dū aliqd facim vt nobis aliqd occultū reuelet ⁊ manifestet. Primū gen diuatōis qd ē expressam vel manifestā inuocatōez demonū ptinet ad nigromāticos. ⁊ hoc diuatōis gen in se ꝯtinet qnq spēs siue mōs. Pria spēs diuatōis vocat pstigiū quo opatiōe demonū fantasia ⁊ oculi hoīm ludificant ⁊ illudūt vt non videāt qd ē verū: sz credāt qd nō est verū. Scda spēs diuatōis vocat diuatio somniorum vel p somnia: puta cū in vigilia expsse ad hoc demōes inuocant: ⁊ cū eis in vigilia expssa vl manifesta pacta hūt. ⁊ sic in somnis ex reuelatōe demonū causat in hoib pcognitio aliquorum futurorū euentuū. Re. infra Sōnia. de causis sōniorum. tertia spēs diuiatōis vocat nigromātia qua quibusdā pcatiōibus adhibito sanguie videnf resuscitati mortui diuiare ⁊ ad interrogata rndere. Quarta diuatōis spēs vocat diuinatio p phitonē q̄ futura pnunciant p hoies viuos sicut in arrepticijs ptz. Phitones aūt a phiton appolline sunt dicti: q̄ dicebat eē auctor diuinādi: vt dicit Isi. Quita diuinatōis spēs fit p aliquas figuras vel signa q̄ in rebus inanimatis apparēt: q̄ figure vl signa si apparēt in aliq corpe terrestri: puta in igne vel in ferro aut lapide polito vocat geomātia. si aūt in aqua vocat ydromātia si autē in aere vocat aeremātia: si aūt in igne vocat piromātia: si aūt in visceribꝰ aīaliū imolatorum in aeris demonū vocatur aruspiciū. Scdm gen diuatiōis fit absq expssa inuocatōe demonū p solā cōsideratōem dispositiōis vel mot alicuius rei. ⁊ tale gen ꝯtinet duas spēs vel mōs. prima spēs ē p solā cōsideratōem dispositōis sit ⁊ mot siderū. ⁊ hic modus ptinet ad astrologos qui ⁊ genetliaci dicūt pp natalū cōsideratōes dierū. Hec. b. Tho. scda scde q. xcv. arti. iij. vtrū sint determiate spēs diuatōis: in cor. q.

Ubi nota: q si qs vtit cōsideratōe astrorum ad pcognoscendū futura q̄ ex celestib corpib nāliter causant non erit illicita diuatio nec supstitiosa. Si qs vō ꝯsideratiōe astrorum vtat ad pcognoscēdū futuros casuales vel fortuitos euētus aut etiā ad cognoscēdū p certitudinē opa hominū ex vana ⁊ falsa opiniōe pcedit: ⁊ sibi erit diuatio illicita: qz tūc opatio demonis se ingerit ⁊ imiscet vt mentes hoīm implicet vanitati ⁊ falsitati. Hec. b. Tho. ē a secunde vbi. s. arti. v. vtrū diuatio q̄ fit p astra sit illicita: in cor. q. in principio in fine. Et. n. corpa celestia nō habeāt virtutē aliquā sup demōes: qz demōes corpib celestibus nō sunt subiecti: tn̄ vocati sub certa cōstellatōe veniunt. ⁊ hoc duplici rōe: vel qz demones sciūt virtutē illius ꝯstellatōis iuuare ad effectū q̄ inqrit: vel pp hoc vt demōes inducūt psonas ad venerādū aliqd numē. i. aliquā diuinitatē vel maiestatē in stellis ex q ritus idolatrie pcessit: vt dicit. b. Tho. ij. scri. sen. di. v. de virtute demonū in opando arti. j. vtrū demones possint in mā corpali opari aliquos effect veros: in solu. iiij. arg. Scdō mod vl spēs diuinatōis ē p ꝯsideratōez mot vel vocū auiū vel quorūcūq aīaliū siue p sternutatōes hoīm. ⁊ talis vocat auguriū qd dr a garritu auiū: sic auspiciū ab inspectōe auiū quorum pmū ptinet ad aures: scdm ad oculos. Ubi nota q instinct nāles huiusmōi aīaliū causat quicq ex trib. s. ex celo: ex deo vel ex diabolo. p causat ex celo. hūt. n. corpa celestia vtutē impmēdi sup talia aīalia. vn̄ si qs ad pcognoscendū futura ꝯsidēt nāles instinct quos aues ex impssiōe celestis corpis ꝯsequūt: puta siqs ex hoc q cornicola frequēter crocitat pdicat pluuiā cito eē futurā: nō peccat neq tal diuinat. 2 aues hūt ꝯnāles instinct ex deo: vt ptz in columba sup xp̄m descendēte: ⁊ in coruo qui pauit heliā ⁊ in cete q̄ absorbuit ⁊ eiecit ionam. 3 aues hūt instinctus ex diabolo qui vtit huiusmōi op̄ibꝰ aīaliū brutorum ad implicandum aīas vanis ⁊ falsis opinionibus. Et pcognitio futurorum effectuū ⁊ cōsideratōem instinct taliū aīaliū ex opatōe diaboli ē diuiatio que vocat auguriū a garritu auiū. Hec. b. Tho. scda scde vbi. s. arti. vij. vtrū diuatio q̄ fit p auguria sit illicita: in cor. q. ⁊ in solu. ij. argu. Tertiū genus diuatōis que fit absq expressa inuocatōe demonū ex cōsideratōe eorum que eueniūt ex quibusdā q̄ ab hoibus seriose fiūt ad aliqd occultū inqrēdū: dū facim aliquid vt nobis aliqd occultū manifestet vocat diuiatio p sortes q̄ continet tres spēs vel modus. Prima spēs vocat ciromācia. i. diuinatio manus. nam ex linea mentis man cōsideratis fit diuatio de occultis futuris. Secunda spēs vocat spatulamātia ex qbusdā figuris i spatulis alicuius aīalis apparētib. Tertia spēs vocat geomātia q̄ fit ad aliqd occultū inquirēdū p ptractōem pūctorū vel p cōsideratōem figurarū q̄ pueniūt ex plūbo liqfacto in aqua piecto seu ex quibusdā cedulis scriptis vel nō scriptis in occulto repositis dum cōsiderat quis quā cedulā accipiat: vel etiā ex taxillorum piectiōe quis plura puncta pijciat: vel etiā dū cōsiderat qd apperiēti librum occurrat q̄ oia sortium nomē hūt. Hec. b. Tho. scda scde vbi. s. arti. iij. vtrū sint determinate spēs diuatōis: in cor. q. Re. infra Sortes.

¶ Circa diuinatōez querūt duodecim casus. CA. IIII.

Ad maiorē tn̄ euidentiā quero hic duodecim casus. Primus ē: an vti rebus naturalib ad sanitatē corpis acqrendā sit licitū. Rn̄deo ⁊ dico q si res naturales adhibeāt ad aliquos effect ad quos putant virtutē naturalē habere. nō ē supstitiosum neq illicitū. Si vō adiungant quedā alia: puta signa aliqua vel caracteres vel noīa vel quecunq alie obseruatiōes q̄ manifestū est naturalem efficaciā non habere: erit supstitiosum ⁊ illicitum. Hec. b. tho. scda scde. q. xcvi. arti. ij. vtrū obseruatōes que fiunt ad corporum immutatōes: puta ad sanitatem vel ad aliquid huiusmodi sint licite: in soluti. j. argu. Secundus casus est: an figure vel signa vel caracteres possunt rebus naturalib adhiberi ad effe

ctus aliquos inducendos. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ nõ. Cui᷒ rõ est: qꝫ cũ tales caracteres figure vel signa ad nihil naturaliter opoꝛteant eo qꝫ figura nõ est alicuius naturalis actionis p̱ncipiũ tales figure vel imagines ex opatõe demonũ effectũ hñt. vñ sp̃ ẽ illicitũ eas facere: qꝫ in talib᷒ habẽt pacta expssa cũ demonib᷒: vt dicit. b. Tho. ibidẽ: in solu. ij. argu. Tertius casus ẽ: an ad p̃cognoscẽda aliq̃ futura fortuna vl' infortunia sicut infirmitates vel sanitates vel h᷒mõi vt medici faciunt sit licitũ aliqua signa obseruare. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ si quis p̃sagiũ futuroꝝ consideret ex causa que p̱ signa expssa apparẽt nõ erit illicitum: vt vbigr̃a. Sicut si seruus timeat flagella videns irã dñi. Et similr̃ etiã eẽ posset si q̃s timeret nocumẽtũ alicui puero ex oculo fascinãte. Et sili causᷤ infirmitatũ ex q̃busdã signis cognoscunt᷑. Et iõ medici talia signa licite seruãt: ex quib᷒ de sanitate vel infirmitate morte vel vita pñt licite iudicare vt dicit. b. Tho. scd̃a scd̃e. q. xcvi. arti. ij. vtꝝ obseruatões q̃ ordinant᷑ ad p̃cognoscẽda aliq̃ futura fortuna vel infortunia sint licite: in solu. i. argu. Quart᷒ casus est an obseruare tp̃a ad aliq̃d faciendũ sit licitũ. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ quedã occurrũt cursu nãli: ꝛ quedã cursu volũtario. Pmo ergo obseruare tp̃s ad faciendũ aliquid qđ causat᷑ ex naturali cõplexiõe elemẽtoꝝ ꝛ tẽpis nõ est pctũ. vñ ꝛ medici circa egritudines sanãdas ꝛ circa medicinas dãdas cõsiderant motus corpoꝝ supioꝝ. obseruare vo tp̃s in his q̃ libero arbitrio subdunt᷑ ẽ pctũ. vñ sup illo verbo apl̃i ad Gala. iiij. Dies obseruatis ꝛ mẽses ꝛ tp̃a et annos. Glo. inculpat eos q̃ cõstellatões sequunt᷑ dicentes Agã hoc mẽse cõmertiũ: qꝫ illa stella agit mẽsem: Non plantabo hoc anno vineã: qꝫ bisextus est. Hec Alex. ii pte sum. q. lij. arti. vi. vtrũ cognitio diuinatõis sit a deo. q. iiij vtrũ in obseruantijs tẽpoꝝ sit pctũ: in coꝛ. q. Nota ꝙ obseruantia tempoꝝ est triplex. Quedã est supstitiõis vl' impietatis: vt in illis q̃ obseruant tp̃s eoꝝ qui subsunt libero arbitrio ꝛ inchoant actões sub tali signo celi: ꝛ huiusmõi rephendunt᷑ Isaie. Stent ꝛ adiuuent te augures qui cõputabant annos ꝛ supplãtabant menses. Quedã ẽ sagacitatis ꝛ puisionis in illis que obseruãt qualitatẽ tẽpoꝛis ad res abundantiã cõsequẽdã ꝛ incõgruã excludendã. ꝛ hoc nec rephendit᷑ nec laudat᷑ Eccl. xxxiij Quare dies diẽ supat ꝛ annus annũ. Quedã obseruantia tẽpoꝝ est pietatis ꝛ deuotiõis in bonis xp̃ianis qui festa obseruant in quib᷒ indicant magis eẽ vacandũ deo q̃z in alijs dieb᷒: pp̱ beneficia spẽaliter die illo vel festo exhibita: Apl̃s ad Ro. xiiij. Alius iudicat inter diẽ ꝛ diẽ. Hec Pe. de thara. iiij. scri. sen. di. xxxiij. arti. iiij. vtrũ debuit p̃hiberi aliquo tp̃e nuptias celebrare: in solu. ij. argu.

Quintus casus est: an inuestigare de rebus furtim sublatis p̱ inspectõem astralabij ꝛ p̱ iudiciũ astroꝝ sit peccatũ. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ inuestigare quedã que p̱prie sequunt᷑ imutatõez astroꝝ: vt puta de calore ꝛ frigore imbri ꝛ siccitate nõ est pctũ. Iudicare vo de his que subsunt libero arbitrio q̃ nõ sunt subiecta legi astroꝝ est graue pctũ: qꝫ in talibus interuenit inuocatio demonũ. Hec Alexã. ij. pte sum. q. lij. arti. vi. q. iiij. vtrũ inuestigare de reb᷒ furtim sublatis p̱ inspectiõem astralabij ꝛ p̱ iudicia astroꝝ sit peccatũ: in coꝛ. q. Sextus casus ẽ: an sit licitũ in collectõibus herbaꝝ vel p̱ quauis infirmitate dicere aliq̃ carmina vel aliquas scripturas sup hoīes vel aĩalia ponere p̱ter symbolũ ꝛ orõem dñicã. Rñdeo ꝛ dico ꝙ nõ licz sup hoĩes vel aĩalia aliq̃ ponere p̱ter symbolũ ꝛ orõnem dñicã. si vo aliq̃ supstitiosa addant᷑ graue pctũ est. vñ in decretis ḋr. xxvi. q. v. Nõ liceat xp̃ianis ꝛc̃. nec in collectõibus herbaꝝ q̃ medicinales sũt aliquas obseruatiões aut incantatões attẽdere: nisi tñ cũ symbolo aut dñica orõne vt tñ creatoꝛ oĩm. s. de᷒ honoret᷑. 2° hoc idẽ pbat᷑ p̱ hoc qđ ḋr extra de sortilegijs: Ex tuarũ tenoꝛe. vbi ḋr: ꝙ q̃dã p̃sbyter cũ quodã ad p̱uatũ locũ accessit nõ ea intentõe vt demoniũ inuocaret: sz vt inspectõe astralabij furtũ cuiusdã eccl'e posset recupare: qđ lz ex bono zelo ꝛ simplicitate fecisse p̱poneret: tñ grauissimũ fuit ei᷒ pctũ. hec. b. tho. scd̃a scd̃e. q. xcvi. ar. iiij. vtrũ suspẽdẽ diuina vba ad collũ sit licitũ: i coꝛ. q. i fi. ꝛ Alex. ij. pte sũ. q. lij. ar. vi. Septim᷒ casus ẽ an suspẽdere diuina vba ad colla sit licitũ. Rñdeo sm̃ chryso. sup matth. q̃ dicit: ꝙ nõ duplici rõe. Pma ẽ: qꝫ cũ euãgeliũ quotidie in eccl'a legat᷑ ꝛ audiat᷑: si vba dei nõ p̱sũt in aure: quõ circa colla posita pñt saluare? Scd̃a rõ ẽ: qꝫ virt᷒ euãgelij ẽ in itellectu ꝛ nõ i figuris: g̃ meli᷒ in corde posita p̱sũt q̃z circa collũ suspẽsa. Ubi nota: ꝙ in oĩb᷒ scripturis suspẽsis tria sũt cauẽda ꝛ attẽdẽda. Pmũ ẽ q̃d sit qđ scribit᷑ vel p̱fert᷑: qꝫ si est aliq̃d ad inuocatõem demonũ p̱tinẽs manifeste supstitiosum ꝛ illicitũ est. 2° cauendũ est si cõtineat ignota noĩa ne sub illis aliquid illicitũ lateat. vñ dicit Chryso. sup Matth. ꝙ pharisei ꝛ multi ad similitudinẽ fimbrias suas extẽdẽtes nũc multi aliqua noĩa hebraica cõfingũt ꝛ scribũt ꝛ allegãt: que nõ intelligẽtib᷒ metuẽda vidẽt᷑. 3° vidẽdũ est ꝛ cauendũ ne aliquid falsitatis cõtineat: qꝫ sic eius effectus nõ posset expectari a deo q̃ nõ est testis falsitatis. 4° etiã est cauendũ ne cũ verbis sacris cõtineãt᷑ aliqua vana: puta aliqui caracteres p̱ter signũ crucis. hec. b. Tho. scd̃a scd̃e. q. xcvi. arti. iiij. vtrũ suspẽdere diuina verba ad collũ sit licitũ: arg. õ: ꝛ in coꝛ. q. Octauus casus ẽ: an reliq̃as sanctoꝝ portare ꝛ qualitercũqꝫ tenere sit licitũ. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ eadẽ rõ est de reliquijs sctõꝝ ꝛ de euãgelio vel de verbis diuinis: qꝫ si talia portent᷑ ex fiducia dei ꝛ sctõꝝ quoꝝ sũt reliquie nõ est illicitũ. Si aũt circa hoc attẽderet᷑ aliq̃d aliud vanũ: puta ꝙ vas eẽt triangulare aut aliq̃d h᷒mõi qđ ptineret ad dei reuerẽtiã: ꝛ sanctoꝝ supstitiosum ẽ ꝛ illicitũ: vt dicit. b. Tho. vbi. s̃. immediate: in solu. iij. arg.

Nonus casus ẽ: an serpẽtes incãtare vel aĩalia incantatõibus sanare sit licitũ. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ si in incantatõibus serpentũ vel quoꝛumcũqꝫ aĩaliũ respect᷒ habeat᷑ solũ ad verba sacra ꝛ ad virtutẽ diuinã: nõ erit illicitũ sz plerũqꝫ incãtatões tales hñt illicitas obseruãtias ꝛ p̱ demões sortiunt᷑ effectũ: ꝛ p̃cipue in serpẽtib᷒: qꝫ serpẽs fuit primũ demonis instrumẽtũ ad hoĩem decipiẽdũ. Hec bea. Tho. vbi. s̃. imediate: in solu. ij. arg. Decim᷒ casus est: an sciam acq̃rere a demõe sit pctũ. Rñdeo ꝛ dico ꝙ sic ꝛ hoc duplici rõe. Pma ẽ: qꝫ lz sciam acq̃rere de se sit bonũ tñ acq̃rere sciam mõ indebito. s. auxilio demonũ nõ ẽ bonũ. ꝛ hũc finẽ ars notaria intẽdit: vt patebit infra in. xij. casu. Scd̃a rõ est qꝫ acq̃rere cognitiões futuroꝝ a demõibus ẽ pctũ pp̱ societatẽ cũ eis initã q̃ in p̱posito locũ hz. Oẽ aũt pactũ cũ demonib᷒ habitũ. ꝛ oẽ auxiliũ ab eis petitũ sp̃ ẽ graue pctũ. vt dicit. b. Tho. scd̃a scd̃e. q. xcvi. art. i. vtrũ vti obseruãtijs artis notarie sit licitũ: in so. i. ꝛ. iij. ar. Nota etiã qꝫ inuestigare vel q̃rere veritatẽ de aliq᷒ ab aĩa sepata aliq̃ñ ẽ pctũ: aliq̃ñ vo nõ. Re. s̃. Aĩa sepata.

Undecim᷒ casus ẽ: an iudiciũ ferri cadẽtis vel aq̃ bulliẽtis ordiare ad alicui᷒ pctĩ occulti inq̃sitõez sit licitũ. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ nõ. ꝛ hoc triplici rõe. Pma ẽ: qꝫ ordinatur ad iudicãdũ occulta q̃ diuino iudicio reseruãt᷑. Scd̃a rõ ẽ qꝫ in talib᷒ miraculũ expectat᷑ qđ diuina tentatõe nõ caret. Tertia rõ est qꝫ iure canonico reprobat᷑. vñ. ij. q. v. cõsuluistis: in decreto stephani pape ḋr: Ferri cadẽtis vl' aq̃ feruẽtis examĩatõe cõfessionẽ extoꝛq̃ri a quolibet sacri nõ cẽsent canones: ꝛ qđ sctõꝝ p̃rm documẽto sãcitũ nõ ẽ: supstitiosa adĩuẽtõe nõ ẽ p̃sumẽdũ. Spõtanea. n. cõfessiõe vl' testiũ approbatõe publicata delicta hito p̃ oculis dei timore concessa sunt nr̃o regimini iudicare. Occulta vo ꝛ incognita illi sunt relinquẽda qui solus nouit corda filioꝝ

rū bonū. Et eisdē rōnibus videt eē ꝓhibitū iudiciū duel
lez et dicit. b. Tho. scd'a sc'de. q. xcv. arti. viij. vtrū diuina
tio sortiū sit illicita: in solu. iij. arg. Duodecimus casus ē
an vti obseruantijs artis notarie ad sciam acqrēdā sit li
citū. Rādeo et dico hic duo. s. q ars notaria et ē illicita et
est inefficax. Primo dico: q ars notaria ē illicita. Cuius
rō est: qr ars notaria vtit quibusdā que fm se nō habēt
virtutē causandi sciam. sicut inspectōes quarūdā figura
rū et quorundā signoꝝ et verboꝝ: quib'. s. signis et verbis
nō vtit ars notaria vt causis sꝫ vt signis: nō vt diuinitus
institutis sicut sunt signa sacralia: sed vt signis ptinētib'
ad pacta quedā cū demonib' habita. et iō ars notaria pe
nitus ē repudianda et fugiēda a xpiano: sicut etiā alie ar
tes nugatorie vel noxie supstitōis. Scd'o dico q ars no
taria ē inefficax vel vana ad sciam acqrendā qd' tali rōe
ostendo: Scia acqrit aut p modū hoīs cōnaturalē aut p di
uinā infusionē nūq p diaboli opatōem. Pri' dico: q scia
acqrit p modū hoīs cōnaturalē. s. vel a seipo inueniēdo vel
ab alio addiscēdo 2' scia acqrit p diuinā infusionē Luce
xxi. Ego dabo vobis os et sciam et sapiam et c. Que qdē sa
pia nō dat alicbus p istā artē notariā vel p aliā: sꝫ p dei
donū vel grām: fm illud. j. ad Corinth. xij. Alij qdez dat
sermo sapie et c. Et subdit ibidē in fine. Hec aūt oīa opa
tur vnus et idē spūs diuidens singulis put vult. 3' nūq
scia acquirit p opatōem demonis: qr ad demones nō p
tinet intellectū illuminare: et iō nullus nūq p demones
sciam acquisiuit. Hec b. Tho. scd'a sc'de. q. xcvj. arti. j. vtrū
obseruantijs notarijs vti sit licitū: in cor. q.

¶ Que sit pena sortilegoꝝ aliter determinat fm leges: aliter fm canones: et quō. CA. V.

Ltimo videndū est que sit pena sortilegoꝝ et di
uinoꝝ. Ubi nota: q pena eoꝝ aliter determinat
fm leges: et aliter fm canones. Nā fm leges sor
tilegi et diuini debent decapitari et cōburi: vt dicit hosti.
eadē Rubri. §. vlti. que pena. et. C. de malefi. nullus et c. et
l. nemo. et l. culpa. Scd'm vo canones si crimē ē occultū
imponat pnia. xl. dierū: vt extra. e. c. j. Si aūt pctm ē noto
riū dz ei eucharistia denegari: de 9se. di. ij. p dilectōe. si
fuerit clericus deponat. si fuerit laicus et noluerit ferre
penā excōicet: et hoc si criminalr accuset. De laicis autē
dicendū est si sūt serui verberib' castigent: si liberi incar
cerent. xxvj. q. v. cōtra idoloꝝ. Epi autē tales de sua pro
uīcia debēt pijcere et pñt turpiter decaluare. i. eoꝝ vestes
ante et retro et capillos scindere: sicut in aliquib' locis de
9suetudie obseruat. Infames etiā sunt censendi. Hec in
su. in cōfes. li. iij. ti. xi. q. xxiiij. que sit pena sortilegoꝝ et diui
natoꝝ. Ubi nota: q lꝫ ita regulariter statuta sit pena ta
liū: tn aliqn iniungit pnia maior vel minor fm quātita
tē vel qualitatē pctī: qr magis puniunt illi q in talib' di
uinatōib' credūt eē pctm q illi q nō credūt vel ex quadā
curiositate hoc faciūt et inqrūt: vt dicit Alexā. ij. pte sum.
q. lij. arti. v. de pena diuīatōem sequente.

¶ Q beatitudo hoīs nō cōsistit in diuitijs tpalibus. CA. I.

Diuitie Q in diuitijs tpalib'
nō cōsistit beatitudo si
cut quidā dixerūt qd' ꝓbo ad pñs quat
tuor rōnib'. s. rōne fortune: indigentie:
insufficientie: deficiētie. Primo rōe
fortune sic: Sūmū bonū hoīs in quo cō
sistit ei' beatitudo fortūe nō subiacet. qd' ꝓbo dupliciter rō
ne. Pria ē: qr fortuna ē alicui' boni qd' pter intētōem ac
cidit. sicut fodiēs agrū thesaurū inuenit quē nec qrebat
nec intēdebat. beatitudo aūt ab oīb' intēdit et qrit: g et c.
Istā rōem tāgit. b. tho. iiij. scri. sen. di. xlix. de btitudie: ar
ti. j. q. j. vtrū beatitudo cōsistat in bonis corpis. in solu. v.
argu. Scd'a rō ad idē est talis: Fortuna absq studio rō
nis euenit. sꝫ beatitudinē opꝫ q hō p rōem cōsequat. in
cōsecutōe aūt diuitiaꝝ fortuna maxime locum hꝫ etiam
plus q intentio vel rō siue prudētia diuitias acqrendi:
g et c. Istā rōem assignat. b. Tho. 9 genti. ca. xxx rōne. v.
Scd'o pncipalr hoc idē ꝓbo rōne indigentie sic: Beati
tudo cū sit summū bonū hoīs et p cōsequēs pfectū. quie
tat appetitū ipsius habentis eam: g nulla est in eo indigē
tia: sed pfecta satietas. in psal. Satiabor cum apparuerit
gloria tua sed qui hꝫ diuitias tpales est in indigētia et p
consequens in miseria. qd' pꝫ: qr eius appetitus nūq di
uitijs tpalibus quietat: vt dr Eccle. v. Auarus nō imple
bitur pecunia: g et c. Rō aūt quare nullū bonū citra deū
pōt mentē vel appetitū hoīs quietare ē pceptue ista: Pro
portio debet eē inter obiectū et potētiā. vñ sicut obiectū
intellectus est in vniuersale verū. ita obiectū appetit' rō
nalis. s. voluntatis hūane est vniuersale bonū. Ex quo pꝫ
q nihil pōt voluntatē hoīs quietare nisi bonū vniuersa
le qd' nō inuenit in aliquo creato: sed solū in deo. Cuius
rō est: qr oīs creatura hꝫ bonitatē pticipatā: et iō pticula
rē et limitatā. vñ solus deus cuius bonitas est eēntialis.
et p9sequēs infinita voluntatē hoīs implere et satiare pōt.
Hanc rōem tangit. b. Tho. pma scd'e. q. ij. arti. viij. vtrum
beatitudo hoīs in aliquo bono creato cōsistat: in cor. q.
Tertio principalr ꝓbo hoc idem rōne sufficientie sic:
Beatitudo hoīs cū sit summū bonū: vt pꝫ continet in se
oīs boni abundantiā. qd' pꝫ p Boetiū qui dicit: q bea
titudo est stat' oīm bonoꝝ aggregatōe pfectus: et iō oīa
mali caret. i. qd' pꝫ. qr sūmū bonū ei malo est oībus
impmixt'. sed qui hꝫ diuitias tpales nō habet pñtiā vel
assistentiam oīs boni: nec carentiā oīs mali: ergo et c.
Sed forte argues contra: q Eccle. x. dicit: Pecunie obe
diunt oīa: g et c. Rādeo et dico tribus modis. p' q omnia
corporalia obediunt pecunie qntum ad multitudinē vel
opinionē stultoꝝ qui sola corpalia bona cognoscūt que
pecunia acqri possunt. Judiciū aūt de bonis hūanis nō
debet sumi a stultis: sed a sapientib': sicut et iudiciū d sa
poribus ab his q hñt gustū bene dispositū. 2' modo rñ
deo et dico: q pecunia haberi possunt oīa venalia. s. cor
palia non aūt spūalia que vendi nō pñt: pver. xvij Quid
pdest stulto habere diuitias cū sapiam emere nō possit.
Hec. b. Tho. pma scd'e. q. ij. arti. j. vtrū beatitudo cōsistat i
diuitijs: in solu. j. et. ij. argu. 3' modo rñdeo et dico: q nec
etiā oīa bona corpalia pecunia acquiri pñt: nec sūt oīa
mala euitari: vt pꝫ de sanitate fortitudie et h'mōi: et simi
liter de infirmitate et morte. Quarto principalr hō idē
ꝓbo rōne deficientie sic: Nullus pōt esse beatus q nō hꝫ
hoc bonū qd' vult. sed quilibet beat' bene et ordinate vult
sua beatitudie nūq posse puari. g qūq hō hoc nō hñs ē
vere beat'. sꝫ null' quācūq diues in hac vita hō hꝫ. qd' pꝫ
qr oēs diuitias et oīa bona corpalia q hō in hac vita hrē
posset opꝫ q ad minus mors tollat: g et c.

¶ Q in diuitijs tpalib' nō 9sistit btitudo. CA. II.

Ecundo q in diuitijs tpalibus nō cōsistat beati
tudo pter rōnes pdictas in hoc ca. ostendo idē
quattuor alijs rōnib'. s. rōne appetitus: euentus
vsus vel actus: defectus. Primo rōe appetitus sic: Sū
mū bonū in quo cōsistit beatitudo est pp desideratū et
nō pter aliud cū beatitudo sit finis vltimus. sed diuitie
nō pp se appetunt sed pp aliud. Cuius rō est: qr diuitie
p se nihil 9ferunt hoī. sed solū cū vtimur eis vel ad corpo
ris sustētatōem vel ad aliqd h'mōi: puta ad criminis pur
gatōem fraterne necessitati subuentōem glorie celestis
adeptōem: g et c. Scd'o hoc idē ꝓbo rōe euentus sic: Di
uitie possunt euenire malis. sꝫ bos necesse est sūmo bo
no carere: g et c. Q aūt diuitie tpales vt in plurib' eueni
ant malis habet Ecclesiasti. v. Si diues fuerit nō eris id

est vit eris nimio a delicto vel ex nimio amore habēdi
vel nimia sollicitudie ꝛ labore acq̄rendi vel nimia tena/
citate possidēdi: vel nimio timore amittēdi. Tertio h̄
idē ꝓbo rōne vsus sic: Beatitudo hoīs magis cōsistit
in retinēdo vel habēdo beatitudinē q̄ȝ in amittēdo eam
sed vsus diuitiaꝝ magis cōsistit in emittendo vel expen/
dendo q̄ȝ in tēdendo vel in coacernando. vñ boetius. iij.
de cōsolatōe sic ait: Si quidē auaricia sp̄ odiosos. claros
largitas facit: g̃ ꝛc̄. Quarto hoc idē ꝓbo rōne defectus
sic: Illud in quo cōsistit beatitudo cū sit summū bonum
hoīs opꝫ eē melius hoīe. s; hō est melior oībus diuitijs.
qd̄ tali rōne oñdo: Finis ē melior his q̄ sunt ad finē. sed
oēs diuitie sunt res quedā ad vsum hoīs ordinate tāq̄ȝ
ad finē: g̃ ꝛc̄. has q̄ttuor rōnes assig̃t. b. Tho. li. iij. ꝯ gēti.
ca. xxviij. vtꝝ felicitas hoīs in diuitijs ꝯsistat. ¶ Q; in
diuitijs tp̄alib⁹ nō ē ponēda btītudo vt q̄dā posuerunt.

Ertio ꝙ tp̄ales diuitie sunt cōtēnēde CA. III.
t nec in eis ponēda ē felicitas vt q̄dā fecerūt p̄ter
rōnes in p̄cedē. capi. assignatas in p̄nti capitulo
hoc idē oñdo q̄ttuor alijs rōnib⁹. s. rōne instabilitatis: ꝓ
prietatis: impfectibilitatis: insatiabilitatis. Prio rōe
instabilitatis sic: Sūmū bonū hoīs opꝫ eē stabilissimū.
Cui⁹ rō ē: q2 sicut naturalr̄ desideraꝭ boni p̄ntia: ita diu/
turna boni ꝯstātia. alias eēt bonū impfectū ꝛ sic deside/
riū hoīs nō q̄etaret. s; diuitie nō sunt stabiles s; instabi/
les: g̃ ꝛc̄. 2⁹ cōfirmo hanc rōem sic: Beatitudo nō ē ponē
da in illo bono qd̄ de se vel ē corruptibile vel inuolunta
rie amissibile. s; tp̄ales diuitie h⁹ mōi sunt. vñ Chrysost.
sup illo verbo Math. vi. Ubi erugo ꝛ tinea demolitur
sic: Oīa bona mūdi triplex tollit interit⁹. aut ex seip̄is ve
terascunt ꝛ corrūpunꝭ aut luxu dñoꝝ suoꝝ cōsumūꝭ: aut
ab extraneis dolo violētia vel calūnia diripiunꝭ. beati/
tudo aūt sel' habita nūq̄ȝ pōt amitti: g̃ ꝛc̄. Scd̄o h̄ idē
principalr̄ ꝓbo rōe ꝓprietatis diuitiaꝝ ꝛ beatitudis sic: Il/
le ē beat⁹ q̄ hꝫ beatitudinē. s; diuitie in hoc maxie ꝯferūt
nō ꝙ reseruanꝭ ꝛ cumulanꝭ: s; ex hoc ꝙ emittūꝭ ꝛ expen
dunꝭ: ꝛ hoc est vsus eaꝝ. vñ magis ē laudabilis actus ex
hoc ꝙ pecunie expēdunꝭ q̄ȝ ex hoc ꝙ cōseruanꝭ. vt p3 ca.
p̄cedēti. g̃ ꝛc̄. Tertio hoc idē oñdo rōe impfectibilita/
tis sic: In illo bono nō ē ponēda felicitas qd̄ in se nō cō
tinet plenitudinē oīs boni. s; oēs diuitie tp̄ales ꝛ oē bo/
nū creatū sunt h⁹ mōi: g̃ ꝛc̄. Q; aūt nec oēs diuitie tp̄ales
nec oē bonū creatū in se cōtineant plenitudinē oīs boni
ꝓbo triplici rōne. Prima rō est: q2 p̄dicta oīa nō inclu/
dunꝭ finē vltimū. Et formo sic rōem: Finis nobilior est
ꝛ melior eo ꝙ ē ordinatū ad finē: eo ꝙ finis de se bonita
tē hꝫ. illud aūt qd̄ est ordiatū ad finē nō hꝫ bonitatē nisi
in ordie ad finē. s; beatitudo ē vltimus finis creature rō
nalis. diuitie aūt tp̄ales ad beatitudinē vt ad finē sūt or
dinate. qd̄ p3: q2 oīa pp̄ beatitudinē volum⁹ beatitudiē;
pp̄ seip̄am: g̃ ꝛc̄. Scd̄a rō est: q2 diuitie tp̄ales nō exclu/
dunt oē malū: g̃ silr̄ nō excludūt oē bonū. q̄ duo sūt ꝯ rōe
beatitudis: vt ex p̄missis rōnib⁹ p3: g̃ ꝛc̄. Tertia rō est: q2
diuitie tp̄ales nō attrahūt oēm appetitū vt facit beatitu/
do. Et formo sic rōem: Sicut. n. oēs naturalr̄ miseriā fu/
giunt: eo ꝙ nullus ē q̄ velit eē miser: ita oēs naturalr̄ bea
titudinē appetūt: q2 nullus est q̄ nolit eē felix: Ita dicit
Boetius. iij. de cōsolatōe. Mentib⁹ oīm hoīm veri boni
cupiditas naturalis ē inserta. qd̄ q2 de diuitijs tp̄alibus
vel de oī bono creato nō cōtingit: g̃ ꝛc̄. Quarto h̄ idē
ꝓbo rōne insatiabilitatis sic: Beatitudo ē bonū pfectuꝫ
qd̄ totaliter appetitū quietat. Cui⁹ rō ē: q2 cū beatitudo
sit finis vltimus rōnalis creature: eo habito nō restat ali
q̄d aliud appetendū: iō motū desiderij terminat ꝛ q̄etat.
Ex quo talē rōem formo: In illo bono nō est ponēda be
atitudo qd̄ capacitatē mētis vel desiderij repellere q̄eta/
re ꝛ satiare nō pōt. s; tale bonū sunt diuitie tp̄ales ꝛ oīe
bonū creatū g̃ ꝛc̄. Q; aūt nullū p̄dictoꝝ satiet appetitū ꝓ
bo duplr̄. s. rōne: ꝛ silitudie. p̄⁹ rōne sic: Sicut se hꝫ veruꝫ
ad intellectū ita bonū ad appetitū. sed nullū verū creatuꝫ
cum sit p̄ticulare replet vel quietat capacitatē intellect⁹:
eo ꝙ eius obiectū est verū vniuersale: g̃ a simili nullū bo
nū p̄ticulare replet vel quietat capacitatē appetitus. sed
solū bonū vniuersale qd̄ habet plenitudinē oīs boni q̄le
est bonū increatū. s. deus in cuius visione pfecta beatitu
do hoīs ꝯsistit. Ubi nota: ꝙ desideriū sūmi boni est in
finitū: ꝛ etiā desideriū diuitiaꝝ ē infinitū s; differenꝭ. qd̄
p3: Nam desideriū sūmi boni est infinitū eo ꝙ summū
bonū quanto magis habeꝭ ꝛ pfectius possideꝭ: tāto ma
gis ip̄m amaꝭ ꝛ alia cōtemnunꝭ. Cui⁹ rō est: q2 quanto
magis habeꝭ: tanto magis cognosciꝭ. ꝛ ideo diciꝭ Eccl.
xxiiij. Qui edunt me adhuc esuriūt. sed appetit⁹ diuitiaꝝ
ꝛ alioꝝ quoꝝcūq; bonoꝝ tp̄aliū est ecōtrario. nā qñ ā
habenꝭ ip̄a ꝯtēnunꝭ ꝛ alia appetunꝭ fm̄ ꝙ signaꝭ. Jo.
iiij. cū dñs dicit: Qui bibit ex hac aqua p̄ quā tēpalia si
gnanꝭ sitiet iterū. Rō aūt huius est: q2 insufficientia bo
noꝝ tp̄alium magis cognosciꝭ cum hñtur. ꝛ ideo h̄ ip̄m
oñdit ip̄oꝝ impfectōem: ꝛ ꝙ in eis nō sit summū bonuꝫ
ꝛ ꝑ ꝯsequens nō ꝯsistat nr̄a beatitudo. Dec. b. Tho. p̄ma
scd̄e. q. ij. arti. j. vtrū felicitas nr̄a cōsistit in diuitijs tp̄ali/
bus in solu. iij. argu. ꝛ ibidē arti. viij. vtrū beatitudo ho/
mis cōsistat in aliquo bono creato: in cor. q. ꝛ iterū ꝯtra
gentiles li. iij. ca. xxviij. vtrū felicitas hoīs cōsistat in di/
uitijs ꝑ oēs rōnes. Scd̄o ꝙ nullū bonuꝫ creatū possit
desideriū hoīs quietare vel adimplere ꝓbo tali sic rōne
Quattuor. n. sunt que nūq̄ȝ repleri pñt. primū est infini
tū a finito: sicut celū terra. secūdū est icorporeū corpore:
sicut mens pecunia. tertiū est solidū vel plenū vacuo sic
archa aere. quartū est sempiternū trāsitorio: sicut affect⁹
re tēpali. Anima aūt nostra hec quattuor hꝫ. p̄⁹. n. ꝙ anima
in eēntia sit finita: tñ virtutis est infinite: eo ꝙ est oīa
facere ꝛ omnia fieri. ꝛ ideo solum verū vel bonū vniuer
sale eam replere pōt ꝛ quietare. 2⁹ est nature incorpore
ꝛ spūalis: ꝛ ideo nō quietaꝭ in bono aliquo tēpali. 3⁹ est
nature non fantastice sed realis: ꝛ ideo non quietatur
bono aliquo apparenti sed existenti. 4⁹ est nature incor
ruptibilis ꝛ in sempiternū durabilis: ꝛ ideo in nullo bo
no transitorio quietaꝭ. Cū ergo solus deus sit bonū infi/
nitū incorporeum copiosum vel īmensum eternū ꝛ vera
cissimū iō ip̄e solus sui clara visione ꝛ pfecta fruitōe mē
tem quietat: replet: ꝛ satiat.

¶ Quid sit dolor vel tristicia. CA. I.

Dolor vel tristicia

D Circa dolorē vel tristiciā quattuor ꝯsi
derare debemus. s. eius eēntiam: ꝯue
nientiam: repugnantiā: vehementiā.
Primo ꝯsiderare debem⁹ essentiam
doloris vel tristicie. Est. n. dolor vel tristicia passio aīe.
qd̄ tripliciter ꝓbo. s. auctoritate: rōne: distinctōe. p̄⁹ au
ctoritate beati Aug. xiiij. de ciui. dei: qui ponit dolorē in
ter passiones anime: inducēs illud Uirgilij: Hinc metu
unt: cupiunt: gaudēt: doleutq;. 2⁹ hoc idem ꝓbo ratōe.
Sicut. n. ad delectatōem requirunꝭ duo. s. cōiunctio bo/
ni ꝛ pceptio boni: vt p3. ī Delectatio. ꝛ infra Gaudium
ad dolorē requirūꝭ duo. p̄⁹ ꝯiūctio mali qd̄ ea rōe ē ma/
lū: q2 priuat aliqd̄ bonū. 2⁹ req̄riꝭ pceptio ꝯiūctōis mali
nā oīs delectatio vel dolor p̄supponit ī eo ī q⁹ ē vt ī sub/
iecto apphēsionē aliq̄ȝ intellectiuā vl' imaginatiuā vl' se
sitiuā. alr̄ nisi apphēdeꝭ aliq̄ v̄tute cognitiua interiori vel
exteriori nō eēt delectatio siue dolor. 3⁹ h̄ idē ꝓbo distin
ctiōe: Sicut. n. ē duplex delectatio. s. mentis ꝛ corpis. ita

etiā duplex est dolor.s.mentis et corpis.nam passio alicuius nociui,put repugnat appetitui sensitiuo ē dolor l corpe:quā passionē et quē dolorē Aug.xiiij.de ciui.dei: spāliter noīat egritudinē.Apphensio aūt hui⁹doloris sp est in aīa:eo qꝫ corpus nō pōt dolere nisi dolēte aīa. vt aug. ibidē dicit. Dec.b.Tho.pma scđe.q.xxxv.arti.j.vtrū dolor sit passio aīe:arg.ꝯ:in cor.q.et in solu.j.argu.

¶ Qꝫ dolor et tristicia ꝯueniūt in vno:et dīnt in q̄ttuor

CA.II.

Secundo principalr̄ circa dolorē vel tristiciā cōsiderare debem⁹ ꝯuenientiā vel dr̄iam. Nam dolor et tristicia ꝯueniūt et differūt. Primo.n.ꝯueniūt in re:qꝛ tristicia est idē qđ dolor. vn̄ apl's ad Ro.ix.dicit:Tristicia est mihi magna et cōtinuus dolor cordi meo.p eodē.n.vtit̄ tristicia et dolore. Differunt tn̄ in quattuor.s.in pncipio effectiuo:in subiecto:in qn̄:et in vocabulo. P°differunt in principio effectiuo: qꝛ tristicia ē illa que causat̄ ex interiori apprehensione. scꝫ intellectus vel imaginatōis cōiūctōis alicui⁹nociui. Dolor vō est ille q̄ causat̄ ex apphensione exteriori.s.sensus. 2°differūt in subiecto:eo qꝫ dolor ꝓprie dicit̄ eē in corpe seu in corpalib⁹:tristicia vō magis dr̄ eē in aīa seu in spūalibus. 3°differunt in qn̄:qꝛ dolor nō est nisi de malo pn̄ti:tristicia vō est de malo pn̄ti pterito et futuro. Rō aūt huius differentie est:qꝛ dolor sequit̄ apprehensionē sensus de malo nociuo. et qꝛ sensus nō ꝑcipit nisi pn̄s:iō dolor nō est nisi de malo pn̄ti.Tristicia vō sequitur apphensionē interiorē.s.intellectiuā vl' imaginatiuā: et virtus interior pōt apphēdere pn̄s pteritū et futurū iō tristicia pōt eē nō solū de pn̄ti malo:sed etiā de pterito et futuro.qđ ptꝫ qꝛ pnīa est tristicia de malo pterito:anxietas vō est tristicia de malo futuro. 4°differunt in vocabulo.qđ ptꝫ:qꝛ sicut illa delectatio que ex interiori apphensione cōiūctōis boni causat̄ noīat̄ gaudiū et nō delectatio: et sicut illa delectatio q̄ ab exteriori apphēsione sensus alicuius boni causat̄:noīat̄ delectatio et nō gaudiū: ita dolor noīat̄ ille q̄ causat̄ ex apphēsiōe exteriori cōiunctōis alicuius mali.tristicia vō noīat̄ dolor qui ex apphensione interiori ꝯiunctōis alicuius mali vt nociui causat̄. Dec b.Tho.prima scđe.q.xxxv.arti.ij.vtrū tristicia sit idem qꝫ dolor:argu.ꝯ:et in solu.j.argu.vbi dicit:in cor.q.qꝫ sicut gaudiū est spēs delectatiōis:ita qꝫ oē gaudiū est delectatio sed nō ecōuerso:ita tristicia est spēs doloris:vn̄ oīs tristicia est dolor et nō cōuertit̄ ꝓꝑ rōes pdictas.

¶ Utrū dolor ꝯrariet̄ delectatiōi et econuerso.

CA.III.

Tertio pncipalr̄ circa dolorē vel tristiciā ꝯsiderare debem⁹ repugnantiā.s.vtrū dolor ꝯriet̄ delectatōi et ecōuerso.et q̄tuꝫ ad hoc dico tria.primū est:qꝫ tristicia ꝑ se est ꝯria delectatōi.scđm ē: qꝫ ꝑ accidēs tristicia est cā delectatōis.tertiū est:qꝫ ꝑ accidens tristicia est mā delectatōis. Primo dico:qꝫ ꝑ se dolor vel tristicia est cōtraria dilectōi.qđ tali rōne ostēdo:Dolor ē de malo pn̄ti:delectatio vō de bono pn̄ti. sꝫ bonū pn̄s et malū pn̄s sunt cōtraria: et vnū cōtrarioꝝ nō est cā alterius:g° delectatio ē ꝯraria dolori et ecōuerso.g° ꝑ se dolor nō est cā delectatōis nec ecōuerso. Scđo qꝛ vnū ꝯrioꝝ ꝑ accidēs pōt eē cā alterius:dico qꝫ tristicia ꝑ accidēs pōt eē cā delectatōis duob⁹modis. Uno mō inquantū tristicia de absentia alicui⁹boni:vel de pn̄tia alicuius mali vehemētius q̄rit in quo delectet̄ in remediū ꝯ tristiciā:vt verbigrā Sicut sitiēs vehemētius q̄rit delectatōeꝫ pot⁹vt remediū ꝯ tristiciā sitis quā patit̄. Alio mō inquātū ex magno desiderio alicui⁹delectatōis non recusat aliq̄s tristicias ferre vt ad illā delectatiōem ꝑueniat.Et his duob⁹modis dr̄ Matth.v. Beati qui lugēt qn̄ ipi ꝯsolabunt̄.nā vtroqꝫ mō luctus pn̄s ad ꝯsolatōeꝫ future vite ꝑducit.p° qꝛ ex hoc ipo qꝫ hō luget ꝑ pctis vl' ꝑ dilatōe glorie meret̄ cōsolatōem eternā.2°etiā meret̄ aliquis ꝯsolatōem eternā ex hoc qꝫ ad ipam ꝯsequēdam nō refugit labores et angustias ꝓꝑ ipam sustinere. Rō āt hoꝝ duoꝝ ē.qꝛ cū amor sit delectabilis dolor: et oīa q̄ ex amore cōsequunt̄ inquātū in eis sentit̄ amor sunt delectabilia. Tertio dico:qꝫ ꝑ accidēs tristicia ē mā delectatōis et ecōuerso.p°.n.in bono hoīe tristicia est ꝑ accidens mā delectatōis.vn̄ Aug.in li.de pnīa sic ait:Semꝑ penitens doleat et de dolore gaudeat.2°vō in malo hoīe ecōuerso delectatio ē materia doloris.vn̄ dicit phūs.ix. ethi.qꝫ ecōuerso malus dolet de eo d' quo delectatus est. Rō aūt hui⁹est:qꝛ cū voluntas et rō reflectant̄ sup actus suos.vtrūqꝫ.s.delectatio et tristicia accipiunt̄ in rōe boni vel mali. Dec.b.Tho.prima scđe.q.xxxv.arti.iij.vtrū dolor cōtrariet̄ delectatōi:in cor.q.et in solu.argu. Sed forte queres:vtrū delectatōi ꝯtēplatiōis aliqua tristicia sit cōtraria. Rn̄deo et dico:qꝫ delectatio pōt de duob⁹ haberi vel de re cōtēplata et nō de ipa cōtemplatiōe vel de ipa cōtemplatōe et nō de ipsa re cōtemplata. P°delectatio pōt haberi de ipa re cōtemplata et nō de ipa contemplatōe. et tunc sicut cōtingit cōtemplari aliqđ cōueniens et delectans:ita etiā cōtingit aliqđ nociuū et cōtristans. et tali delectatōi ex pte cōtemplati nihil ꝓhibet tristiciaꝫ esse cōtrariā.vn̄ dicit apl's.ij.ad Corinth.vij. Tristicia q̄ sm deū est pn̄iam in salutē stabilē opat̄.que quideꝫ tristicia sm deū nō est de ipa contemplatōe dei.sed de aliquo qđ mens cōsiderat vel cōtemplat cōtrariū delectatiōi diuine. 2°mō delectatio cōtemplatiōis pōt haberi vel eē nō de ipa re ꝯtēplata:sꝫ de ipa cōtēplatōe.s.qꝫ contemplatio ē delectatōis obiectū:puta cū aliq̄s delectatur ex hoc ipo qꝫ cōtēplat̄: et tūc ꝑ se loquēdo delectatōi que est in cōtemplando nō pōt tristicia aliqua eē ꝯria.cuius rō est:qꝛ illud solū pōt tristiciā facere qđ alicui ē ꝯtrariū vel nociuū.nulla aūt apphensio vel cōtēplatio inquantū talis est ꝯria vel repugnās apphēdēti vel cōtēplanti. vn̄ Sap.viij d̄r: qꝫ cōtemplatio mētis nō hꝫ amaritudinem neqꝫ tediū. Per accidēs vō delectatōi cōtemplatōis tristicia est cōtraria. et hoc ꝓꝑ duo.s.ex pte sensus: et ex parte affectus. P°ex pte sensus vel modi apphensionis: inquantū mens humana vtit̄ in cōtemplando viribus apphensiuis sensitiuis in quarū actibus accidit lassitudo: iō indirecte admiscet̄ aliq̄ afflictio vel dolor cōtēplatōi 2°ex pte affectus ipius cōtēplatōis.s.dāni qđ incurrim⁹ ex hoc.n.qꝫ cōtemplationi vel apphensioni vacam⁹: aliqđ damnū incurrimus puta qꝛ ex hoc ab aliquo vtiliori impedimur vel in pctm occasionalr̄ ptrahimur. Dec.b. Tho.iiij.scri.sen.di.xlix.de delectatōe:arti.iij.q.ij. Et pma scđe.q.xxxv.arti.v.vtrū delectationi cōtēplatōis aliqua tristicia sit ꝯtraria:in cor.q.

¶ Qꝫ dolor interior cordis sm se est maior dolore exteriore corpis: et quare.

CA.IIII.

Quarto et vltimo circa dolorem vel tristiciaꝫ cōsiderare debemus vehementiā. Nam dolor interior cordis ꝑ se loquendo est maior dolore exteriori corpis.qđ tripliciter ꝓbo.s.auctoritate:rōne: et exemplo. Primo auctoritate Eccī.xxv.Omnis plaga tristicia cordis est. et omīs malicia:nequicia mulieris alias nequicias supat:ita tristicia cordis oēm plagā exteriorē.s.corpis excedit. Scđo hoc idē ꝓbo rōne sic; Malū qđ repugnat appetitui est maius malū q̄ꝫ malū qđ repugnat corpori vel sensui.sed cā doloris exterioris.s. corporis est malū coniunctū quod repugnat corpori. causa vō doloris interioris.s.cordis est malum cōiunctum quod repugnat appetitui:ergo etc.2°hoc idem cōfirmo alia ratione sic:Quanto aliquid malū magis apphendit̄ vt nociuū:tāto maior ē dolor.sed apphēsio rōnis vl' imagina-

tionis ex qua causat dolor mentis est altior vel maior q̃ apphensio sensus tactus ex qua causat dolor corporis: ergo rc. Tertio hoc idē pbo exēpli inductōe sic: Signuz q̄ dolor interior est maior dolore exteriori corporis ē: q̄ etiā aliquis dolores exteriores voluntarie suscipit vt vitet dolorē interiorē: et q̄ plus est inquātū dolor exterior non repugnat appetitui interiori fit quodāmodo delectabilis et iocundus interiori gaudio. Quandoq; aūt dolor exterior est simul cū interiori dolore: et tunc dolor augetur. Hec b. Tho. prima scde. q. xxxv. arti. vii. vtrū dolor exterior corporis sit maior q̃ dolor interior cordis: in cor. q. Sz forte queres: vtrū tristicia fortius afficiat q̃ delectatio. Rñdeo et dico: q̄ loquendo generalr delectatio fortius afficit q̃ tristicia. Cuius rō est: q2 bonū est causa delectatōis: malum vo est cā tristicie. sed bonū est efficacius in agendo q̃ malū. qd̄ pbo duplici rōne. Prima est q2 pōt inueniri aliqd̄ bonū qd̄ totaliter est ɔueniēs nec ex aliqua pte dissonātiā hz. nō aūt pōt inueniri aliquod malū qd̄ ita pure sit malū et dissonū q̄ ad nihil ɔueniēs sit. Secunda rō est: q2 bonū agit in virtute ppria malum vo non agit nisi in virtute boni: vt Diony. dicit. iiii. ca. de diui. no. et ideo cum causa delectatōis sit bonū cōiunctū qd̄ pfectius est in agendo q̃ causa tristicie. s. malū repugnans ɔiunctū. ideo p se et generaliter loquēdo delectatio fortius afficit q̃ tristicia. sed tristicia magis sentitur q̃ delectatio. et hec ē cā q2 tristicia magis fugit q̃ delectatio appetat. Et hoc triplici rōne. s. ex indigentia amati: ex vehementia nocumenti: ex abundātia impedimenti.

Prima rō est ex indigentia amati. nam amor rei absentis magis pcipit q̃ rei pñtis vt Aug. dicit x. de trini. dei. Cuius rō est: q2 ex indigentia amati pcedit tristicia que ex amissione alicuius boni amati causat. delectatio autē nō habet indigētiā boni amati. sed iam in bono adepto quiescit. sed tristicia hz indigentiā boni amati cui9 amor magis sentit cum eum boni amati indigētia pdit. Secunda rō quare tristicia magis fugit q̃ delectatio appetat est ex vehementia nocumēti. quanto. n. dolor magis repugnat amato: tanto magis fugit vel expellit. vñ magis amamus ɔsistentiā corporis naturalē q̃ delectatōem cibi: iō timore doloris qui prouenit ex flagellis vel aliis huiusmodi dimittim9 delectatōez cibo2 vel alio2 huiusmodi. vñ Aug. li. lxxxiii. q. ponit de hoc exemplū dicens: Uidemus etiā immanissimas bestias a maximis voluptatibus abstinere doloris metu: qui ɔtrariat vite que maxime amat. Tertia huius rō est ex abundātia impedimenti: inquantū. s. tristicia impedit nō solū vnā delectatōem tm̄ sed oēs. Et ideo Aug. libro pdicto dicit q̄ nemo est q̄ nō magis dolorē fugiat q̃ voluptatē. i. delectatōem appetat. Cuius dicti pōt generalis rō assignari q2 oīs tristicia p se loquendo est mala q̃uis p accidens possit esse bona ex pte eius de quo est: sicut pñia que est dolor de peccatis. sed nō oīs delectatio p se loquendo est bona: et iō tam boni q̃ mali fugiunt tristiciā qualiber sz nō oēs delectatōes qualibet appetunt. Ex pmissis q̄ cōcludo tria. Primū est: q̄ in spāli quedā delectatio excedit quandā tristiciā et ecōuerso: sm̄ q̄ quedaz cā delectatōis. s. quoddā bonū excedit quandā cām tristicie in bonitate. s. quoddā malū: et quedā causa tristicie. s. quoddam malū excedit in malicia quandā cām dilectōis. scz quoddā bonū. Scdm̄ est: q̄ p se et generalr loquēdo delectatio vehementius afficit q̃ tristicia: eo q̄ bonū coniunctū et apphensum qd̄ est delectatōis cā efficacius est in agendo q̃ malū cōiunctū et apprehēsum qd̄ est causa tristicie. Tertiū est: q̄ loquendo in spāli et p accidēs tristicia magis vitat q̃ delectatio appetat. vt pz p rōnes pmissas. Pone hec tria. s. in solu. qōnis pdicte. Hec beat9 Tho. ii. i. scrip. sen. di. xlix. de delectatōe arti. iii. q. iii. vtrū tristicia fortius afficiat q̃ delectatio: arg. 3: scdo: et in cor. q. et in solu. i. et. ii. argu. Et iterū prima scde. q. xxxv. arti. vi. vtrū magis sit fugienda tristicia q̃ delectatio appetēda: in cor. q.

Qz causa tristicie vel doloris est malū coniunctum. CA.V.

Preter illa que dicta sūt de dolore et tristicia nūc circa tristiciam et dolorē tria ɔsiderare debem9 . s. effectiua principia: nociua sequentia: mitigantia remedia. Primo cōsiderare debemus tristicie vel doloris effectiua principia. Nam tria sunt principia vel cause ex quib9 tristicia vel dolor causat. s. malū cōiunctū desideriū innatū odium violentū. Primū principium vel causa doloris est malū ɔiunctū: qd̄ tripliciter pbo. s. auctoritate: rōne: distinctōe. P9 pbo hoc auctoritate Damasceni qui dicit in scdo li. q̄ expectatū malū timorē cōstituit pñs vo malum tristiciā vel dolorē. 2o hoc idem pbo rōne sic: Delectatio ɔtrariat tristicie. g̃ sicut delectatio pprie respicit bonū adeptū quasi obiectum pprium ita tristicia respicit malū cōiunctū. 3o hoc idem pbo distinctōe sic: Delectatio. n. et dolor ei cōtrarius respiciunt idem sed sub ɔtraria rōne: verbigratia Si delectatio est de pñtia boni: tristicia est de absentia eiusdē. in vno aūt ɔtrario2 includit priuatio alterius: vt dz. x. metaphysice vñ amissio boni apphendit sub rōne mali. Sed forte queres qd̄ est magis cā tristicie vel doloris: an malū cōiunctum vel bonū amissuz? Rñdeo et dico q̄ boni amissum. Cuius rō est: q2 fortior est habitus q̃ priuatio. malum aūt cōiunctuz est priuatio boni que apphendit sub rōne mali vt dixi: vñ q2 pñtia vel cōiunctio mali non est cā doloris vel tristicie nisi rōne carentie vel priuationis boni: iō bonum amissum magis est cā doloris q̃ malū cōiunctū. Hec b. Tho. prima scde. q. xxxvi. arti. i. vtrū bonum amissum sit magis cā doloris q̃ malū cōiunctum. ar. 3: et in cor. q. et in solu. i. et. ii. argu.

Qz secunda causa doloris est desiderium innatum vel intrinsecum. CA.VI.

Secunda cā tristicie vel doloris est desideriū innatū vel intrinsecū. s. ipa cōcupiā vel interior inclinatio appetitus qñ appetitus illud ad quod inclinat nō habet. qd̄ dupliciter pbo. s. auctoritate: et rōe P9 auctoritate Aug. in encheridion sic dicit: Subintrātibus ignorantia agendarū rerū et ɔcupia noxiarū comites subinferunt. s. error et dolor. sed ignorantia est causa erroris: g̃ ɔcupia est causa doloris. 2o hoc idem pbo rōne sic: Sicut. n. omne illud qd̄ impedit motū ne pueniat ad terminū est cōtrariū motui: ita omne illud qd̄ est cōtrariū motui vel inclinatōi appetitus est ɔtristans appetitū. et sic p cōsequens cōcupia est cā tristicie inquantū de retardatōe boni cōcupiti vel totali ablatōe tristamur. Ubi nota: q̄ illud qd̄ cōcupiscit et est futurū et est aliqualiter pñs. est. n. illud qd̄ cōcupiscitur realiter futurū et etiaz quodāmodo pñs inquantū adipisci sperat. et iō cōcupiscentia simul et semel est delectabilis et cōtristabil diuersis respectibus p9 n. ɔcupia est delectabilis q̄diu manet spes adipiscendi qd̄ ɔcupiscit. scdo cōcupia est ɔtristabilis subtracta spe adipiscendi qd̄ cōcupiscit p impedimentū appositū. vñ ex pmissis pz: q̄ ɔcupia causat delectatōem et dolorē diuersis respectibus siue modis. hec bea. Tho. prima scde. q. xxxvi. arti. ii. vtrū cōcupia sit causa doloris vel tristicie: arg. 3: et in cor. q. et in solu. ii. et. iii. argu. Re. infra Spes.

Qz cā doloris vel tristicie est odium violentum. CA.VII.

Tertia causa tristicie vel doloris est odium violentum. qd̄ tripliciter pbo. s. auctoritate: rōne: similitudine. Primo auctoritate Aug. in li. de natura boni

ꝛ mali sic dicētis: In aīo dolorē facit volūtas resistēdi ptāti maiori. Scđo hoc idē ꝓbo rōe sic: Illud qđ ē cōtrariū inclinatiōi volūtatis dolorē vel tristiciā causat. sꝫ ptās supior vel maior vtputa ptās tyrāni ɔtrariat̃ ꝛ nocet volūtati inferiori: ğ volūtas resistēs ptāti maiori dolorē causat. Tertio hoc idez ꝓbo similitudine tā ex pte ptātis q̄ʒ ex pte volūtatis. pᵒ ex pte ptātis. qꝛ si ptās nullo mō esset maior: nullo mō posset volūtati alterius ɔtrariari: ꝛ ɔn̄s nullo mō posset nocere neqꝫ dolorē inferre vn̄ ptās maior inq̄ntū ɔtrariat̃ volūtati inferioris nocēdo dolorē vel tristiciā causat. 2ᵒ hoc idē ꝓbo ex parte volūtatis inferioris. tunc eni solū sequit̃ dolor vel tristicia qn̄ remanet inclinatio appetitus vel volūtatis in ɔtrariū. qđ pꝫ: qꝛ si ptās fortior intātū inualescat q̄ mutet ɔtrariā inclinationē appetitus vel volūtatis inferioris in inclinationē ꝓpriā: iā nō erit aliqua repugnātia vel violētia ꝛ ɔn̄s neqꝫ dolor sed delectatio: vt verbi gratia Sicut qn̄ agēs fortius corrūpendo corpus graue aufert ei inclinationē qua tēdit deorsum: tūc ferri sursū nō est ei violētū sed naturale. Simılit̃ si aliqua ptās maior intātū inualescat q̄ auferat inclinationez appetitus sensitiui: ex eo nō sequit̃ dolor vel tristicia: sed tūc solū sequit̃ qn̄ inclinatio appetitus inferioris remanet in ɔtrariū. Et inde est q̄ Aug. dicit vbi. s. q̄ volūtas resistēs ptāti fortiori causat dolorē. si eni nō resisteret sed cederet ɔsentiēdo: nō sequeret̃ dolor sed delectatio. Vec. bea. Tho. pma scđe. q. xxxvj. arti. iiij. vtrū ptās maior sit cā doloris: ar. cōtra: in cor. q. ꝛ in solu. iij. arg.

C Q[ꝫ] dolor vel tristicia tollit addiscendi facultatē. CAP. VIII.

Ecūdo pncipalitē circa dolorē vel tristiciā ɔsiderare debemus nociua sequētia. Nā dolor vl̄ tristicia inēalia spāliter efficit tria mala. pmo eni tollit addiscēdi facultatē. secūdo excludit vtendi libertatē. tertio impedit opandi ptātem. Pmo dico q̄ dolor vel tristicia tollit addiscēdi facultatem. qđ ꝓbo dupliciter. s. auctoritate: ꝛ rōe. pᵒ auctoritate Augustini. j. soliloquiorꝫ sic dicētis: Cum dolore dentiū acerrime his diebus torquerer: nō sinebar aīo voluere nisi ea q̄ iam forte didicerā. A discēdo autē penitus impediebar: ad qđ mihi tota intētiōe animi opus erat. scđo hoc idem ꝓbo rōne sic: Manifestū est eni q̄ ad discendū aliquid de nouo requirit̃ studiū ꝛ conatus cum magna intētione vel animi attētione. sic dicit̃ Prouer. ij. Si quesieris sapientiā quasi pecuniā. i. cū tāto studio ꝛ conatu vt cupidus querit pecuniā. imo cū maiori quāto sapiētia pciosior ē cūctis opibus tpalibus: vt dicit̃ Prouer. viij. tū qꝛ in sapiētia inueniunt̃ oēs tpales diuitie. tū qꝛ oēs diuitie tpales erogate minuunt̃. sapiētia vero ꝛ oēs diuitie spūales erogate augent̃. tū qꝛ sapīa vitā tribuit possessori suo: qđ pecunia nō facit. Et subdit̃: Inuenies sapiētiā sed dolor vel tristicia maxie ad se attrahit intētionē anime: qꝛ naturalitē vnūquodqꝫ tēdit ꝛ conat̃ ad expellēdū ɔtrariū: ğ ꝛc̄. Ubi nota q̄ dolor vel tristicia vel est moderata: vel īmoderata. Primo eni si tristicia ē moderata cōfert ad addiscendū. ꝛ hoc mō in tribulatiōe moderata hoīes doctrinā dei magis recipiūt: eo q̄ tristicia moderata animi euagationē excludit. ꝛ ita pōt ɔferre ad addiscendū. Si vero tristicia ē immoderata impedit ɔsiderationem: ꝛ tantū pōt intēdi: q̄ nec etiā instāte dolore pōt hō aliquid ɔsiderare etiā qđ prius sciuit. In hoc tamen attēditur diuersitas sm̄ diuersitatē amoris: q̄ quāto maior fuerit magis retinet intētionē animi ne oīo ad dolorem ferat̃. Sed forte q̄res hic duo. Primū est: vtrū delectatio impediat ɔsiderationē aīe sicut tristicia. Rn̄deo ꝛ dico: q̄ nō solū tristicia sed etiā delectatio impedit ɔsiderationē rōnis ꝛ addiscere ꝛ ɔtēplari: inq̄ntū delectatio attrahit intentionē aīe ab hmōi. tn̄ dolor magis trahit ad se intētionē aīe q̄ʒ delectatio. Sicut videmus in naturalibus q̄ actio corpis naturalis magis intendit̃ in cōtrariū: vt verbi gratia sicut aq̄ calefacta magis patit̃ a frigido vt fortius ɔgelet̃. Scđa q̄stio ē: vtrū dolor corporis magis impedit ɔsiderationē vel ɔtemplationē q̄ʒ dolor mētis. Rn̄deo ꝛ dico q̄ sic: Cuius ratio ē: qꝛ dolor corporis magis ꝓcedit ex lesione corpis. ꝛ iō magis hꝫ trāsmutationē corpalem adiunctā: Et tn̄ dolor etiā interior. s. mētis si multū intendat̃ ita trahit intētionē aīe vt non possit hō de nouo aliq̄d addiscere: ɔsiderare: vel cōtēplari. Un̄ ꝛ. b. Greg. pp tristiciā intermisit ezechielis expositionē. Vec. b. Tho. pma scđe. q. xxxvij. arti. j. vtrum dolor auferat facultatē addiscēdi: in cor. q. ꝛ in solu. triū argu.

C Q[ꝫ] dolor tollit vtendi libertatē. CA. IX.

Ecūdo dolor vel tristicia excludit vel tollit vtendi vel fruēdi libertatē. hꝫ eni intēsa tristicia desideriū hoīs impedire ne eo qđ vult fruat̃. Ubi nota q̄ inclinatiōes appetitus aīalis sunt similes inclinationibus appetitus naturalis: ꝛ p hunc modū sermo attribuit̃ amori: dilatatio delectatiōi: aggrauatio tristicie vt eius effectus: qđ pꝫ. dicit̃ eni hō corpaliter aggrauari ex eo q̄ aliquo pōdere a motu ꝓprio impedit̃. Sic a simili qꝛ tristicia causat̃ ꝛ ɔtingit ex aliquo pn̄ti malo qđ motui vel inclinatiōi volūtatis repugnat: ideo aggrauat animum vl̄ desideriū inq̄ntū impedit ipm̄ ne eo qđ vult fruat̃: ita q̄ dolor vel tristicia intēsa q̄tuor mala facit. Habet eni animū vl̄ desideriū aggrauare: angustiare: cōstringere: absorbere. Pmo hꝫ aīm aggrauare eo mō quo supra dixi. ꝛ si malū de quo ɔtrist̃ tristicia nō sit ita magnuz vt auferat spem euadēdi lꝫ animus aggrauet̃ q̄ntū ad hoc q̄ in pn̄ti nō potit̃ eo qđ vult: remanet tn̄ motus ꝛ conatus ad repellēdū malū illud nociuū ꝛ ɔtristās. Scđo tristicia de malo hꝫ animū angustiare. si eni malū de quo ē tristicia intantū superexcrescat vt oēm spem euasionis excludat: tūc simpliciter impedit̃ interior motus animi angustiati: vt neqꝫ hac neqꝫ illac diuertere valeat. Et qn̄qꝫ etiā intantū intendit̃ tristicia de magno malo: q̄ etiā exterior motus corpis impedit̃: ita q̄ remaneat hō stupidus in seipso. Tertio tristicia hꝫ animū cōstringere. ꝛ hoc ex aggrauatiōe causat̃. qđ sic pꝫ. Ex hoc eni q̄ animus ɔtristatus ita aggrauat̃ vt ad exteriora libere ꝓgredi nō possit: retrahit̃ ad seipm̄. i. in seipso ɔstrictus. Quarto tristicia immoderata hꝫ aīm hoīs absorbere: qn̄ sic vis ɔtristātis mali efficit aīm vt oēm spem euasionis excludat. ꝛ sic etiaz eo mō tristicia nimis intēse aggrauat ꝛ absorbet vt ex p̄missis pꝫ. Tristicia vero bona q̄ est sm̄ deuz. s. de pctō cōmisso: hꝫ aīm ad deū erigere: pp spem adiunctā ꝛ habitā ad remissionē pctī. iō dicit aplūs scđa ad Corinth. vij. Ecce hoc ipm̄ scđm deū cōtristari vos quantā in vobis opatur solicitudinē: defensionē: indignationez: timorez: desideriū: emulationē: vindictā. In q̄bus verbis ostenditur q̄ vera tristicia q̄ est sm̄ deū. s. pn̄ia de pctō cōmisso opatur septē. pᵒ opatur solicitudinē emēdādi delicta vel pctā p penā tpalem. Glo. ibidē: Qui penitet solicitus ē emēdare qđ deliquit ne denuo peccet. 2ᵒ opatur defensionē. Glo. s. a gehēna: qꝛ q̄ penitet nō excusat se sed ɔfitetur pctm̄ qđ est defendere a gehēna. 3ᵒ opatur indignationē. Glo. ɔtra vosipsos ꝓ malis culpe q̄ gessistis: Job. vij. Factus sum mihimetipsi grauis. 4ᵒ operatur timorem cōtra futurum peccatū. Glo. Ne in futuro tale q̄d cōtingat. timor eni semp dꝫ esse de casu: pma ad Corinth. x. Qui stat videat ne cadat. Re. infra Timor. 5ᵒ opatur desideriū. Glo. in melius ꝓficiendi. Ambrosius ibidē in glo. Qui se scit p pctm̄ factū deformē ɔsideret reformari. 6ᵒ opatur emulationē boni. Glo. vt me ꝛ alios bonos imitemini

ni. Ad Gala. iiij. Bonũ emulamini in bono semp. 7° ꝛ vltimo tristicia fm deũ opatur vindictã. Glo. q꜡ peccantes puniti. Aug. ibidẽ in glo. Qui enĩ penitet vindicat in se qđ deliquit. Que septẽ erectionẽ vel eleuationẽ animi ĩ deũ causant pp spem habitã de remissione pcti: ꝯtra aggrauationẽ animi ꝛ alia mala que tristicia falsa ꝛ nimia inducit facit. Dec. b. Tho. pma scđe. q. xxxvij. arti. ij. vtꝝ aggrauatio sit effect⁹ tristicie: in coꝛ. q. ꝛ in solu. arg.

℄ Qꝫ dolor vel tristicia impedit opandi ptãtem. CAPI. X.

t Ertio dolor vel tristicia impedit opandi ptãtem. qđ dupliciť pbo. s. auctoritate: ꝛ rõne. p° auctoritate phi. x. Ethico. q̃ dicit: ꝙ delectatio pficit opationẽ. sed tristicia delectatiõi ꝯtrariať ꝑ tristicia impedit opationẽ. Req. ĩ. delectatio qũo ipsa opationẽ pficit. 2° hoc idẽ pbo ratiõe sic: Tristicia cũ sit de malo pñti vel ꝯiuncto ꝯtraria est volũtati. sed volũtas est cã opationis hũane ꝑ tristicia ẽ opationi hũane ꝯtraria. ꝛ sic eã impedit ꝛ excludit vt vnũ ꝯtrariũ aliud. Ubi nota: ꝙ tristicia ad opationẽ põt dupľr opari: vel sicut materia: vel sicut cã. s. vľ ꝙ opatio est materia tristicie: vel ꝙ tristicia ẽ principiũ seu cã opatiõis. Primo enĩ si opatio ẽ materia tristicie. s. cũ tristicia ẽ de opatione sicut materia ei⁹: tũc tristicia qualibet opationem impedit. qđ pꝫ q꜡ nunq̃ʒ id qđ cũ tristicia facim⁹ ita bene facim⁹ sicut illud qđ facimus cũ delectatiõe vel sine tristicia. Cui⁹ rõ est q꜡ volũtas est cã opatiõis humane. vñ qñ opatio est de qua aliqs tristať: necesse est ꝙ actio debiliteť vel impediať. Alio vero mõ cũ opatio ẽ principiũ vľ cã tristicie tũc necesse ẽ ꝙ pp tristiciã talis opatio augeať: sicut quãto magis aliqs tristať de aliq̃ re magis conať ꝛ opať ad expellẽdũ tristiciã dũmodo spes remaneat tristiciã expellendi alias nullus motus vel opatio ex tristicia causareť. Dec. b. Tho. pma scđe. q. xxxvij. arti. iij. vtrũ tristicia impediat opatiõem: arg. ꝯ: ꝛ in coꝛ. q. p totũ.

℄ Qꝫ dolor vel tristicia mitigať delectatione. CA. XI.

t Ertio principaľr circa dolorẽ vel tristiciã cõsiderare debemus mitigatiua remedia. Naꝫ dolor vel tristicia quattuoꝛ remedijs mitigať. s. delectatõe. ploratõe: amici cõpassione: cõtẽplatiõe. Primo mitigať delectatõe. qđ dupliciter pbo. s. auctoritate ꝛ rõe. p° auctoritate phi. vij. ethi. dicentis: ꝙ delectatio expellit tristiciã sibi cõtrariã ꝛ oẽm tristiciã que cõtingit si sit fortis vt nõ sentiať in actu qñ vehemẽs est delectatio. 2° hoc idem pbo rõne quietatõis sic: Sicut se hꝫ quies ad fatigatõem in motib⁹ corpis: ita se hꝫ delectatio ad tristiciã in motib⁹ appetitiuis. sed quelibet quies corpis remedium aufert corpori ꝯ qualibet fatigatõem ex quacũqꝫ cã pueniente: ꝑ quelibet delectatio remediũ aufert appetitui vel affectui ad mitigãdũ qualibet tristiciã ex quacũqꝫ causa pcedat. Nam ipa tristicia fatigatõem quãdam seu egritudinẽ appetitiue virtutis ĩportat. quelibet igitur tristicia que ẽ delectatõi ꝯtraria p se p quãcũqꝫ delectatõem si vehemẽs fuerit quietať ꝛ mitigať. Sꝫ cõtra sic: Illud ꝙ causat tristiciã nõ mitigat tristiciã. sꝫ alique delectatões causant tristiciã: q꜡ vt dr nono ethicoꝝ: malus tristať qñ delectatus ẽ: ꝑ ꝛc. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ delectatões maloꝝ nõ causant tristiciã in pñti sed in futuro: inquãtũ. s. mali penitẽt de malis de quib⁹ leticiã habuerũt. ꝛ huic tristicie subueniť p cõtrarias delectatões vel excludẽtes vel mitigantes eas. Dec. b. Tho. pma scđe q. xxxviij. arti. j. vtrũ delectatio quelibet mitiget quelibꝫ dolorẽ: arg. ꝯ: ꝛ in coꝛ. q. ꝛ in solu. ij. arg.

℄ Qꝫ dolor mitigať ploratõe: ꝛ quare. CA. XII.

s Ecundo dolor vľ tristicia mitigať ploratõe. qđ dupľr pbo. s. auctoritate ꝛ rõe. Primo auctoritate beati Aug. iiij. cõfess. dicentis: ꝙ qñ ipe dolebat vel tristabať de morte amici ĩ solo gemitu ꝛ lachrymis erat ei aliquãtula requies. Scđo hoc idẽ pbo duplici rõne p° rõne diffusionis: q꜡ oẽ nociuũ interius clausum magis affligit: q꜡ magis implicať intensio aĩe circa ipm. sed qñ ad exteriora diffundiť: tunc interiora aĩe ad exteriora quodãmõ disgregantur: ꝛ sic interior dolor minuiť. Et pꝑter hoc qñ hoĩes qui sunt in tristicijs exterius suã tristiciã manifestant: vel fletu: aut gemitu: vľ etiã verbo: eorũ tristicia mitigať. Scđo hoc idẽ pbo rõe ppie opatõis q꜡ opatio cõueniẽs homĩ fm dispositõem in qua ẽ est sibi delectabilis. fletus aũt ꝛ gemitus sunt quedã delectatões cõuenientes tristato vel dolenti ꝑ ꝛc. Tertio hoc idẽ cõfirmo rõne imaginatõis: q꜡ ex hoc ipo ꝙ hõ imaginať ꝛ facit id qđ sibi cõuenit fm talẽ statũ ꝯsurgit inde quedam delectatio, ꝛ eadẽ rõe si alicui surrepat risus in statu quo videť sibi eẽ lugendũ: ex hoc ipo dolet tanq̃ʒ faciens id ꝙ sibi nõ cõuenit in statu illo: vt tullius dicit in. iij. de tusculanis qõnib⁹. Dec. b. Tho. vbi. s. arti. ij. vtrũ flet⁹ mitiget tristiciã: arg. ꝯ: in coꝛ. q. ꝛ in solu. ij. arg.

℄ Qꝫ dolor mitigatur amici compassione. CA. XIII.

t Ertio dolor vel tristicia mitigať amici cõpassione. Naturaľr. n. amicus cõdolẽs in tristicia amici est cõsolatiuus: vt dicit phs. ix. ethi. qđ ipe pbat duplici rõne. prima est: q꜡ tunc onus alleuiať. secunda est: q꜡ affectus manifestať. Prima rõ quare amic⁹ cõdolens in tristicijs cõsolať est: q꜡ tunc onus alleuiať. Cũ. n. aliqs ꝯtristat⁹ videt de sua tristicia alios cõtristatos fit ei quedã imaginatio ꝙ illud onus alij cũ ipo portent ꝛ ferant. i. conantes ipm ab onere alleuiandũ. vñ sicut onus a multis delatũ minus grauat q̃ si ferreť ab vno solo sic cũ tristicia p modũ cuiusdã oneris aggrauet mitigať qñ ille qui est in tristicijs imaginať ꝛ videt alios de sua tristicia cõtristari. Secũda rõ quare amicus cõdolens in tristicijs cõsolať est melior. q꜡. s. affectus manifestať: q꜡ p hoc ꝙ amici cõtristanť ei videt ꝛ pcipit se ab eis amari. cognoscere aũt ab alijs se amari ẽ delectabile. vñ cũ oĩs delectatio mitiget tristiciã vt pꝫ. ẽ. sequitur ꝙ amicus cõdolens in tristicijs tristiciã mitiget.

Tertio pbo hoc idẽ alia rõe. s. p locũ ab oppositis sic: Sicut. n. qñ vnus cõgaudet gaudenti fit in singulis vberius gaudiũ q꜡ feruere se faciunt ꝛ inflamanť: vt dicit Aug. viij. cõfes. ita qñ vnus cõdolet dolenti vtrũqꝫ rõe cause. s. amoris reddiť delectabile. Sed ꝯ: Oĩe malũ amici est cõtristans sic est malũ ppriũ: nam amicus est alter ipe. sed dolor est quoddã malũ. ergo dolor amici condolentis auget tristiciã amico cui cõdoleť. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ ipe dolor amici fm se cõtristat. sed consideratio cause cõpassionis ꝛ cõdoloris eius que est amor magis delectat. Dec. b. Tho. prima scđe. q. xxxviij. arti. iij. vtrũ dolor cõpatientis amici mitiget tristiciã: arg. cõtra: in coꝛ. q. ꝛ in solu. argu.

℄ Qꝫ dolor mitigať veritatis contẽplatione. CA. XIIII.

q Uarto ꝛ vltimo dolor vel tristicia mitigať veritatis cõtemplatõe. qđ tripliciter pbo. s. auctoritate rõne ꝛ exempli similitudine. Primo auctoritate beati Aug. in primo soliloquioꝝ sic dicẽtis de seipo: Uidebať mihi si ille mẽtib⁹ nostris veritatis fulgor appareret: aut nõ sensurũ fuisse illũ dolorẽ. aut certe p nihilo toleraturũ. Scđo hoc idẽ pbo rõne sic: In cõtẽplatiõe veritatis cõsistit maxima delectatio. sed delectatio dolorem mitigat: vt pꝫ. ẽ. ꝑ ꝯtemplatio veritatis dolorem vľ tristiciã mitigat. ꝛ tanto magis quãto pfectius aliqs est amator sapiẽ: ex quo amore qđ amplius est etiã inť corporis cruciatus hmõi gaudiũ inueniť. Tertio hoc idẽ pbo exẽpli similitudine. Uidem⁹. n. ꝙ hoĩes in cõtẽplatõe

diuine veritatis et bonitatis et future btitudinis existentes in tribulatiōib⁹ gaudēt: vt dicit Jacobi.j. Omne gaudiū existimate cū in tētatiōes varias incideritis. Expositor: Omne gaudiū.i.oplētū vel pfectū gaudiū debet quilibet reputare in tribulatiōe exñs. Cui⁹ ratio ē: qr excellētiori gratia seu dono videt pfusus ꝙ nouit in aduersis gaudere: ꝙ ꝙ didicit in ipsis nō ɔtristari. min⁹ eñ ē quo dolor excludit ꝙ quo leticia suadet: vt verbi gratia. Inimicos nō solūmō tolerare sed etiā amare iubemur. Uel omne gaudiū.i.vitā eternā firmit credite vobis esse paratā ex tolerātia tribulationū. vñ dicit: cū in tētationes varias nō vnā tm: in quo ostēdit esse pfectius gaudiū: vt pꝫ p exemplū de btō Tiburcio martyre. ꝙ cū nudatis plātis sup ardētes prunas incederet dixit: Uidet mihi ꝙ sup roseos flores incedā in noie iesu christi. Rō autē hui⁹ est: qr in virib⁹ aie fit redūdātia a supiorib⁹ ad inferiores. et fm hoc delectatio ɔtēplationis ꝙ est in supiori pte aie.s.in intellectu redūdat ad mitigandū etiā dolorem qui ē in pte inferiori.s.in sensu. Sed forte argueo in oppositū.s.ꝙ ɔtēplatio veritatis nō mitigat dolorē sꝫ augmētat: qr Eccl.i. dicit: Qui addit sciētiā addit et dolorē. sed sciētia ad cōtēplationē ptinet. ergo et cetera. Rñdeo et dico: ꝙ ꝙ addit scientiā addit dolorē. et hoc vel pp difficultatē et defectū inueniēde veritatis: vel pp hoc ꝙ p sciētiā hō cognoscit multa ꝙ volūtati ɔtrariant. vñ ꝙ addit sciētiā addit dolorē: qr quāto ꝗs plus cognoscit petm̄ suū et primitātō plus de seipso tenet dolore et de cōuersione gaudere. et sic ex pte rez scitaꝝ sciētia dolorē causat: ex pte autē ɔtēplationis veritatis scientia delectationē causat. Dec.b. Tho. pma scđe.q.xxxviij.arti.iiij. vtrū ɔtēplatio veritatis mitiget dolorē. arg. ɔtra: et in cor.q. et in solu.i.et.iij.arg. ¶ Qz quattuor sunt species tristicie vel doloris: et que. CAP.XV.

d Olor vel tristicia. Preter illa ꝙ dicta sunt.s. circa dolorē vel tristiciā tria ɔsiderare debem⁹.s. varietatē speciei: qualitatē sui: sublimitatē mali. Pmo ɔsiderare debem⁹ varietatē speciei vl' mōi. Quatuor eñ sunt species vel modi tristicie vel doloris: vt dicūt gregori⁹ nisen⁹: et damascen⁹.s. mīa: inuidia: anxietas vel angustia: et accidia. Rō autē varietatis istarū speciez accipit p applicationē tristicie: vel ad maluꝫ qđ est obiectū tristicie: vel ad effectū tristicie ꝙ ē aggrauare. Pmo eñ tristicia pōt applicari ad malū vt ad obiectū de quo ē et qđ estimat vt malū: et tūc vel ē malū alteri⁹ et sic ē mīa: ꝙ est tristicia de malo alieno inquantū estimat vt ppriū. Re.infra. Misericordia. vel ē bonū alteri⁹ qđ estimat vt malū ppriū: et sic ē inuidia ꝙ est tristicia de bono alieno put estimat vt malū ppriū Req.infra. Inuidia. 2⁹ tristicia pōt applicari ad eius effectū ꝙ est aggrauatio. et hoc duob⁹ modis. pmo eñ tristicia de malo tollit vel excludit fugā mali: et sic ē anxietas ꝙ alio noie dicit angustia: ꝙ sic aggrauat aīm vt nō appareat aliqđ refugiū vel fugiendi malū vel fruēdi bono. scđo tristicia de malo intantū pcedit et aggrauat aīm: vt etiā exteriora mēbra īmobilitet ab ope et nō pmittat vitare vl' fugere malū. et talis tristicia ē accidia: ꝙ nō solū appetitū vel aīm īmobilitat: sꝫ etiā mēbra et vocē. Rō autē quare accidia dicit amputare vel auferre vocē: est qr vox inter oēs mot⁹ exteriores magis exprīt interiorē ɔceptū et affectū non solū in hoīb⁹: sed etiā in alijs aīalibus: vt dicit primo politice Zel⁹ vero et nemesis nō annumerant cū istis qr sub inuidia ɔtinent. Dec.b. Tho. pma scđe.q.xxxv.arti.viij. vtruꝫ species tristicie sint tm̄ quattuor: in cor.q. ¶ Utrū oīs dolor vel tristicia sit bona vel mala.

s Ecūdo circa dolorē vel tristiciā CAP.XVI. ɔsiderare debem⁹ qualitatē sui: vtrū.s. oīs tristicia sit bona vel mala. Rñdeo et dico: ꝙ aliqđ dicit malū tripliciter.s.simpliciter et fm se et fm ꝗd. Pmo eñ modo dicit aliqđ esse bonuꝫ simpliciter.s. vt p se eligibile: et hoc mō nulla tristicia p se loquēdo ē bona vt per se appetibilis. qđ pbo duplici rōe.s. rōe incōueniētie: et angustie. Pª ratio ē incōueniētie qr oīs tristicia pcedit ex aliquo incōuenienti. haberi autē aliqđ incōueniēs non pōt esse p se appetibile. Scđo rōe angustie: qr anxiari appetitū hoīs de malo pñti hꝫ rōem mali eo ꝙ p hoc impeditur quies appetit⁹ in bono: et sic oīs tristicia fm se est mala. Nā ipsa de se et pcipue cū est tristicia immoderata quattuor mala facit. nocet eñ intellectui: appetitui: corpi: opi. Pª nocet intellectui: eo ꝙ discēdi ɔsiderādi et ɔtēplandi facultatē tollit: vt pꝫ.s. de effectib⁹ tristicie.j.ca. 2⁹ īmoderata tristicia nocet appetitui: eo ꝙ illud qđ hō appetit ne habeat impedit: vt pꝫ ibidē scđo ca. 3⁹ nocet corpi eo ꝙ tristicia īmoderata ipm cit⁹ corrūpit. Eccl.xxxviij. A tristicia festinat mors. et aplis scđa ad Corinth.vij. Tristicia seculi mortē opatur. Appellat autē tristicia seculi duob⁹ modis. Uno mō fm glosam: ibi Tristicia seculi est ꝙ nō est ad correctionē.s. dū peccator dolet se detectū et talis opatur mortē: et iō oportet ab ea cauere. Alio modo appellat tristicia seculi tristicia de amissione rerū tēporaliū vel filioꝝ: nō pp deū: sed pp amatū. et talis inducit mortē tpalem frequēter: et mortē spūalem et mortem eternalē. 4⁹ immoderata tristicia nocet opi ipm impediēdo: vt pꝫ ibidē.s.iij.ca. et ideo tristicia talis nō est de se appetēda vel eligēda sꝫ vitāda. Eccl.xxx. et.xxxviij. Tristicia longe pelle a te et cetera. Et Eccl.xiiij. Felix ꝙ nō habuit animi sui tristiciā et cetera. Scđo mō dicit aliqđ esse bonū fm ꝗd.s. ex suppositiōe: et vt ad aliud ordinabile: vt verbi gratia de medicina: verecūdia: mīa: et penitētia. Pmuꝫ exemplū est de medicina amara ꝙ nō est p se bona vl' appetibilis: nisi inquātū ē ordinabilis et vtilis ad sanitatē. Scđm exemplū ē de verecūdia ꝙ nō dicit esse bona nisi ex suppositiōe alicui⁹ turpis ɔmissi. Tertiū exemplū est de mīa ꝙ nō est laudabilis nisi supposita miseria. Similiter petō preexiñte eligibilis ē pnia. Sic alique tristicie sunt bone vel appetibiles inquātū sunt vtiles ad aliqđ: vel ad excludēdū prauas delectatiōes vel ad aliqđ aliud vt pꝫ de tristicia que ē fm deū ꝙ est salutifera: qr ad salutem ordinat: vt dicit aplūs scđa ad Corinth.vij. Patꝫ ergo ex pmissis ꝙ nulla tribulatio vel tristicia ē de se bona vl' appetibilis sed tm̄ fm ꝗd inquantū ad bonū aliqđ ordinat. vñ Aug. in li. de ofessionibus sic dicit: Tolerare eas iubes nō amare. [illegible] et tribulatiōes. Dec.b. Tho. [illegible] de delectatiōe [illegible] cor.q. et [illegible] Et pma scđe q.xxxix.arti.i. vtrū oīs tristicia sit mala. i cor.q. ¶ Qz tristicia aliqñ ē bōa et laudabil ex trib⁹. .C.XVII.

a D maiorē [illegible] precedētis capitli intendimus qꝫ dolor vel tristicia aliqua bona ē et laudabilis ex trib⁹.s. ex motiuo: ex petō: ex impeditiuo. Pmo ex motiuo.s.cū ex recto iudicio rōis ꝗs dolet et tristat. Et formo sic rōem: Omne qđ pcedit ex rectitudine rōnis et volūtatis ē laudabile et meritoriū. sed interior tristicia ē quꝫ cognitio mali p rectū iudiciū rōis. et recusatio mali et detestatio ipius ē p volūtatē bñ dispositaꝫ detestantē malū ergo et cetera. Dac rōem format b. Tho. pma scđe. q.xxxix.arti.ij. vtrū tristicia habeat rōem boni honesti: i cor.q. Scđo dolor vel tristicia laudat et ē bona ex peccato. Et formo sic rōem: Sicut eñ aliquo turpi supposito bñ disposit⁹ verecūdat. et male dispositus gloriat: ita aliquo petō supposito: bñ disposit⁹ dolet et ɔtristatur: vt dicit scđa ad Chorinth.vij. Gaudeo nō qr ɔtristati estis eo ꝙ null⁹ debet gaudere de sua pena vel alteri⁹ inquātū pena: sed qr iusta. et qr culparū ordinatiua et peccātiuꝫ

vel pctōꝝ pnitiua. In psal. Letabif iustus cum viderit
vindictā. Et subdit: Sed qꝛ ꝯtristati estis ad pniām. Glo
sa. qꝛ sic aīaduertētes culpā penituistis. ⁊ subdit glo. Cō
tristati eni estis fm deū. i. fm volūtatē dei ⁊ inspiratio
nē. Ambro ibidē. Qui repꝛehēsus pudorē patif corrige
re se pmittit. q̄ vero irascif peiorē se ostēdit. 2ᵒ hoc idez
ꝯfirmo alia rōe: Tristicia de malo ꝯtrariaf delectationi
de malo. sed delectatio de malo ē mala. vñ in detestatio
nē quorūdā dicif Prouer. ij. Letanf cū male fecerint.
⁊c̄. g̃ tristicia de malo est bona. Hāc rōem tāgit. b. Tho.
vbi. s̄. arti. j. vtrū oīs tristicia sit mala: ar. cōtra. Tertio
dolor vel tristicia est bona ⁊ laudabilis ex impeditiuo.
Nā aliqñ est cā tristicie nō solū qꝛ fm se ē malum sicut
pctm̄: sed etiā qꝛ ē occasio mali: ⁊ hoc duob⁹ modis: vel
qꝛ hō per amorē nimis inheret ei vel qꝛ ex hoc p̄cipitaf
in aliqd̄ malū. ⁊ fm hoc tristicia de tpalibus bonis pōt
esse vtilis ⁊ laudabilis sicut dicif Ecc̄e. vij. Meli⁹ ē ire
ad domū luct⁹ q̄z ad domū ꝯuiuij ⁊c̄. vñ sicut delectatio
de bono facit vt bonū auidi⁹ queraf: ita tristicia de ma
lo facit vt malū vehemētius fugiaf. Qꝫ autē aliqs de
pctō nō doleat vel tristef est signū insensibilitatis: puer
sitatis: stoliditatis. p̄ᵒ qꝫ aliqs de pctō vel de p̄riti malo
nō doleat ē signū insensibilitatis eo qꝛ ad modū lapidis
pctm̄ vel malū nō sentit. 2ᵒ est signū puersitatis: puta cū
qs nō dolet sed etiā letaf ⁊ gaudet de malo: Prouer. ij.
Letanf cū malefecerint ⁊c̄. 3ᵒ est signū stoliditatis: vt di
cif Ecc̄e. vij. Cor sapientū. vbi tristicia. i. de peccatis pro
priis ⁊ alioꝝ isti bīfaciūt: Luce. vj. Bti q̄ lugēt ⁊c̄. Req.
expositionē hui⁹. s̄. Septē bītudines. Et cor stultoꝝ vbi
leticia. Glo. Ve eis qꝛ risus dolore miscebif. Hec beat⁹
Tho. p̄ma scōe. q. xxxix. arti. j. vtrū oīs tristicia sit mala: i
cor. q. ⁊ ibidē arti. iij. vtrū tristicia possit esse bonū vtile:
in cor. q. ita qꝫ dolor vel tristicia de malo est bonū hone
stū: ⁊ bonū vtile. p̄ᵒ est bonū honestū. qd̄ pꝫ: qꝛ bonū ho
nestū ex duob⁹ pcedit. s. ex rectitudine rōnis ⁊ volūtatꝭ:
sicut ē cognitio mali recusatio mali ⁊ detestatio eius: vt
dicit. b. Tho. ibidē arti. ij. vtrū tristicia habeat rōem bo
ni honesti: i cor. q. 2ᵒ tristicia ē bonū vtile qd̄ pꝫ tali ra
tione: Sapiēs nō querit nisi vtile. ſꝫ sicut dicif Ecc̄e. vij.
Cor sapientū vbi tristicia: g̃ tristicia ē vtilis vel ad fugiē
dū id qd̄ fm se ē malū vel ad fugiendū id qd̄ est occasio
mali: vt dicit. b. Tho. ibidē: arti. iij. vtrū tristicia possit es
se bonū vtile: ar. cōtra: ⁊ in cor. q.

Qꝫ nullus dolor vel tristicia potest esse summū malū
⁊ quare. CAP. XVIII.

Tertio circa dolorē vel tristiciā considerare debe
mus sublimitatē seu quātitatē mali: qꝛ dictuz ē
qꝫ oīs dolor vel tristicia est de se mala: eo qꝫ ha
bet ex se defectū aliquē ex quo nulla ē p se diligenda vel
appetēda: sed oīs tristicia fugiēda: sicut determiat beat⁹
Tho. iiij. scrip. sen. di. xlix. ⁊ p̄ma scōe. q. xxxix. vt pꝫ ca p̄
cedēti. Ideo possit aliqs q̄rere: vtrū aliqs dolor vel tristi
cia sit summū malū. Et q̄tuz ad hoc rñdeo ⁊ dico: qꝫ im
possibile ē dolorē aliquē vel tristiciā esse summū malū.
Qd̄ ad p̄ns. pbo sex modis. s. distinctiōe: compatiōe: per
mixtiōe: lesione: actiōe: rōe. Primo h̄ pbo distinctiōe
sic. Ois tristicia seu dolor aut ē de eo qd̄ ē vere malū: aut
de aliquo apparēti malo qd̄ est vere bonū. Dolor. vō seu
tristicia q̄ est de vero malo nō pōt esse sūmū malū. Cui⁹
ratio ē: qꝛ aliqd̄ malū ē eo pei⁹: ⁊ in intellectu. s. nō iudi
care esse malū qd̄ ē vere malū: ⁊ in affectu vel appetitu. s.
nō refutare malū qd̄ est vere malū. Dolor vero vel tristi
cia q̄ est de apparēti malo qd̄ ē vere bonū nō pōt eē sūm
mum malū. Cui⁹ ratio ē: qꝛ peius esset oīo alienari a ve
ro bono. g̃ ⁊c̄. Scōo hoc idē pbo compatiōe sic: Sum
mum malū dicif qd̄ nō hꝫ supra se malū. sed si compam⁹
malū culpe ad malū pene: malū culpe ē maius malum q̄z
malū pene vt pꝫ infra Malū. sed dolor vel tristicia ptu
net ad penā pctī: g̃ ⁊c̄. Tertio hoc idē pbo ex boni p̄mi
xtione sic: Sūmū malū oportet esse absqꝫ ꝯsortio oīs bo
ni: sicut ⁊ summū bonū est sepatū ab oī malo: cū autē ma
lū semp fundef in bono: g̃ cū dolor vel tristicia semp ha
beāt aliquā p̄mixtionē boni. g̃ ⁊c̄. Quarto hoc idē pro
bo ex lesione sic: Malū dicif qd̄ nocet: g̃ peius ē qd̄ no
cet meliori q̄z qd̄ nocet peiori. sed culpa nocet meliori. s.
aīe. pena vero nocet peiori. s. corpi: g̃ malū culpe ē maius
malū q̄z malū pene. sed dolor vel tristicia sunt mala pene
g̃ ⁊c̄. Quinto hoc idē pbo ex actiōe sic. Qd̄ nō agit nisi
in virtute alteri⁹ nō pōt esse primū ⁊ summū malū. ſꝫ ma
lū nō agit nisi in virtute boni: g̃ ⁊c̄. Sexto ⁊ vltimo hoc
idē pbo rōne sic: Illud qd̄ est causatū ab alio. s. a bono n̄
est summū maluz. sed oē malū causaf a bono. s. a deo. qd̄
pꝫ: qꝛ mala oīa vel eueniūt deo volente vt mala pene: vel
eueniūt deo pmittēte vt dicit. b. Tho. p̄ma scōe. q. xxxix.
arti. ij. vtrū tristicia hꝫ rōem boni honesti i solu. iij. argu.
g̃ ⁊c̄. Sed cōtra Delectatio ē ꝯtraria tristicie sed que
dā delectatio ē summū bonū ⁊ optimū. s. delectatio q̄ ptī
net ad felicitatē vt pꝫ. s̄. Delectatio: g̃ aliq tristicia ē sum
mum malū. Rñdeo ⁊ dico: qꝫ aliqua delectatio pōt fieri
summū hoīs bonū vt pꝫ. s̄. Delectatio. tristicia autē non
pōt esse summū hoīs maluz: vt dicit. b. Tho. p̄ma scōe. q.
xxxix. arti. iiij. vtrū dolor vel tristicia sit summū malū: ar.
cōtra: ⁊ in cor. q. ⁊ in solu. arg. Et iterū cōtra gētiles li. iij.
cap. xv. vtrū sit aliqd̄ summū malū p totū cap.

Vtrū in statu innocētie fuerit dominiū: vel prelatio.
vbi nota qꝫ dominiū ad tria ē ordinatū. CA. I.

Dominium. Circa dominiū vel p̄latiōē ꝯsi
derāda sunt quattuor. s. tempus existētie
grad⁹ eminētie: numer⁹ p̄sidētie: modus
obediētie. Primo ꝯsiderādū est tēpus
existētie. s. vtrū in statu innocentie fuerit
dñium vel p̄latio ita qꝫ hō tūc tpis dñaref homini. Rñ
deo ⁊ dico: qꝫ dñium vel p̄latio ad tria ē ordinatum. s. ad
supplendū: corrigendū: dirigendū. Prio ē dñiuz ordi
natū ad supplendū vel defendendū subditos puta: qꝫ po
puli a regib⁹ defendanf in qbus se iuuare nō possunt. et
q̄tū ad istū vsum vel actū dñium vel prelatio nō fuisset.
Cui⁹ rō est: qꝛ ante pctm̄ nihil fuisset qd̄ homini nocere
posset. Scōo dñiuz ē ordinatū ad corrigendū mores
malos qꝛ mali puniunf ⁊ coacte ad act⁹ virtutū inducū
tur. Et similr̄ q̄tū ad istū actū dñatio vel p̄latio nō fuis
set. Cui⁹ rō ē: qꝛ in statu innocētie nulli⁹ volūtas ꝯtradi
xisset bono. Tertio dñium ē ordinatū ad dirigenduz
subditos i his q̄ agēda sunt. Et q̄tū ad hoc in statu inno
cētie fuisset dñiuz vel p̄latio: scōm qꝫ vn⁹ hō maiori mu
nere sapiētie: ⁊ maiori lumine intelligētie p̄ditus in scīē
dis ⁊ in agēdis alios direxisset. qd̄ dupliciter pbo. s. rōne
⁊ compatiōe. Prio rōne sic. Illud qd̄ ē dignitatis multo
nobili⁹ fuisset i natura integra. s. in statu innocētie q̄z in
natura corrupta. s. in statu culpe. sed dñiuz vel p̄latio ad
dignitatē ptinet. g̃ ⁊c̄. Scōo hoc idē pbo compatiōe sta
tus angeloꝝ ad statū hoīm sic: Stat⁹ nature integre non
fuisset altior q̄z est mō stat⁹ angeloꝝ. sed in angelis ē vn⁹
ordo q̄ dñationū vocaf: ⁊ etiā alij ad p̄lationē ptinētes:
vt p̄ncipat⁹ ⁊ ptātes ⁊ archangeli: g̃ etiā in statu nature
hūane añ pctm̄ fuisset dñiuz vel p̄latio. Sꝫ contra: Do
miniuz sine seruitute esse nō pōt. sed aug. greg. ⁊ alij sancti
cōiter dicūt qꝫ seruit⁹ p pctō ē introducta: g̃ ⁊ dñiuz seu
p̄latio añ pctm̄ nō fuisset. Rñdeo ⁊ distinguo sic ex parte
dñi q̄z ex pte fui. p̄ᵒ ex pte dñi. nā aliqs dñaf alteri duo
bus modis: vel vt suo: vel vt libero. p̄ᵒ dñatur aliqs ali

cui vt servo: qn̄ eū cui dn̄atur ad ꝓpriā volūtatē dn̄antꝭ refert: ⁊ tale dn̄ium ĩ statu innocētie nō fuisset: eo ꝙ tale dn̄ium aufert libertatē subdito: ⁊ iō ē ɔtristabile. Cuius rō est: qꝛ vnicuiqꝫ ꝓpriū bonū est appetibile: ⁊ ɔ̄ns est vnicuiqꝫ ɔtristabile ꝙ illud qđ deberet esse suū in bonū alteri⁹ tm̄ cedat pp̄ qđ in statu innocētie non fuisset tale dn̄ium hoīs ad hoīem vt ad seruū. 2⁹ mō dn̄atur aliqs alteri vt libero: qn̄ dirigit ipm̄ ad ꝓpriū bonū eius q̄ dirigit̃: vel ad bonū cōe: ⁊ tale dn̄ium vel ꝑlatio ĩ statu innocētie fuisset. ⁊ hoc pp̄ duo. p̄mo qꝛ cū hō sit aīal sociale. vita socialis esse nō posset: nisi aliqs ꝓsideret q̄ ad bonum cōe intēderet ⁊ alios dirigeret. scđo ꝙ si vn⁹ hō habuisset sup aliū supeminētiā sciētie ⁊ iusticie: incōueniens fuisset nisi hoc exequeret̃ in vtilitatē alioꝝ: s̄m ꝙ dicitur p̄ma Petri i ii. Unusq̄sqꝫ gratiā quā accepit in alterutrū illā administrātes. vn̄ ⁊ Aug. xix. de ciui. dei dicit: ꝙ iusti nō dn̄andi cupiditate imperāt: sed officio cōsulēdi. Hec h. Tho. scđo scrip. sen. dist. xliiii. arti. iii. vtrū in statu nature integre ꝑlatio vel dn̄ium fuisset: i deob⁹ argu. ɔtra: ⁊ in coꝛ. q. ⁊ in solu. j. arg. Et iterū p̄ma pte sū. q. xcvi. arti. iiij. vtrū hō in statu innocētie dn̄aret̃ homini ar ɔtra: ⁊ in coꝛ. q. Scđo distinguo ex pte sui ⁊ dico ꝙ duplex ē seruit⁹. s. vna ē libertatis ⁊ beniuolentie ⁊ hec ĩ statu innocētie fuisset. oī enī rōni est ɔsonū ꝙ si hō stetisset filij ei⁹ officiosi fuissent sibi ĩ exhibitiōe honoꝝ ⁊ reuerētie ⁊ obsequiis coꝛpalib⁹. vt si vellet ɔncedere in oblatōe fructuū ⁊ obsequijs ɔsimilib⁹ officiosi fuissent. Scđa vero seruit⁹ est ɔtradictiōis siue violētie. ⁊ h̄ modo neqꝫ ille fuisset eis dn̄atiuꝰ: neqꝫ illi serui ei⁹ fuissent. Cui⁹ rō est: qꝛ hmōi seruitus cā est petīn. Hec Alexan. scđa pte sūme questiōe. xcvi. arti. j. vtrū hō in statu innocētie dn̄abatur hominib⁹: in coꝛ. q.

Q ptās spiritualis p̄eminet seculari: ⁊ quare. CA. II.

Ecūdo circa dn̄ium vel ꝑlationē ɔsiderand⁹ est grad⁹ eminētie. Cū enī sit in generali duplex potestas ordinaria. s. secularis ⁊ spūalis: posset aliquis q̄rere: vtrū ptās secularis p̄emineat ptāti spūali vł ecōuerso. Rn̄deo ⁊ dico: ꝙ ptās spūalis p̄eminet seclari qđ ꝓbo quattuoꝛ rōnib⁹. Pꝛia ē talis: Quāto vita spiritualis digniꝰ ē q̄ꝫ terrena: ⁊ spūs q̄ꝫ coꝛpus: tāto ptās spūalis ptātem secularē honoꝛe ⁊ dignitate ꝑcellit. Secūda rō ē talis: Sicut secularia ordinant̃ ad spūalia: ita ptās secularis ad spūalē. sed secularia subsunt spūalibus ordine rōis ⁊ diuino: ḡ ptās secularis subest ptāti spūali: vt impatoꝛ summo pōtifici. Tertia rō ē talis: Causa nobilioꝛ ē causato. sed ptās spūalis fuit cā ptātis secularis: ⁊ nō ecōuerso. qđ pꝫ auctoritate Hugonis de sancto victoꝛe q̄ dicit ĩ libro de sacramētis: ꝙ ptās spūalis ē prioꝛ tp̄e ⁊ maioꝛ dignitate q̄tū ad diuinā institutionē: qđ ꝓbat ex veteri testamēto vbi primū a deo ē sacerdotiū institutū: postea vero ꝑ sacerdotiū iubēte deo regalis potestas ē ordinata: sicut legit̃ p̄mi Regū. ix. Quarta ratio ē talis: Sine ɔtradictiōe maioꝛ ē q̄ bn̄dicit q̄ꝫ q̄ bn̄dicit̃: vt dicit̃ ad Hebꝛe. vij. sꝫ ĩ ecclesia dei dignitas vł potestas sacerdotalis ptātem regalē sacrat ⁊ sanctificat per bn̄dictionē: vt dicit hugo de sancto victoꝛe ĩ lib. de sacramētis: ḡ ⁊c̄. Sꝫ forte argues in oppositū: ꝙ ptās secularis p̄emineat spūali: qꝛ sup illo verbo psal. Tibi soli peccaui. dicit glo. ꝙ qꝛ rex ē oībus supioꝛ: iō a deo tm̄ qui ē maioꝛ eo puniēdus ē. Et subdit glo. Siqs de populo errauerit: ⁊ deo peccat ⁊ regi. rex vero nō hꝫ hominē q̄ sua facta diiudicet: iō ait: Tibi soli peccaui. Cū ḡ rex peccat nō pōt ab alio iudicari nec puniri nisi a deo q̄ ē maioꝛ rege vel impatoꝛe ⁊ sic summ⁹ pōtifex ē inferioꝛ: ⁊ ptās spiritualis est inferioꝛ ptāti seculari. Rn̄deo ⁊ dico: ꝙ sicut iudex secularis vel terren⁹ nō sine cā gladiū poꝛtat: sicut dicit̃ ad Ro. xiij. ita iudex ecclesiastic⁹ vel spūalis non sine cā claues hꝫ: Ille. s. iudex secularis gladium poꝛtat ad vindictā malefactoꝝ: laudē vero bonoꝝ. Iste vo. s. sacerdos claues poꝛtat ad exclusionē excōicandoꝝ ⁊ recōciliationē penitētiū. vn̄ b. Ambro excōicauit theodosium imperatorē ⁊ ab ingressu ecclesie ꝓhibuit. Dico ḡ ꝙ sic spūs⁹ ɔstitut⁹ ē ad regendū coꝛp⁹: ita ptās spūalis ɔstituta est ad regendū ⁊ dirigendū ptātem secularē. Et iō q̄uis ptās secularis nō habeat aliqđ dn̄ium supꝛa se qđ eū pena ⁊ vindicta coꝛpali puniat: pp̄ qđ dicit Petr⁹ p̄ma. ij. ca. regē ꝑcellere: tn̄ rex cū peccat punit̃ a ptāte spūali. s. pena excōicationis. Itaqꝫ cū glo. dicit: Rex q̄ supioꝛ oībus est nō hꝫ hominē q̄ eū iudicet. rn̄deo ⁊ dico: ꝙ ptās spūalis nō iudicat secularē ptātem vt regē cūꝫ peccat s̄m hominē vel s̄m humanā legē. s. pena coꝛpali: sed s̄m diuinā legē pena spūali excōicatiōis inquātum residet vice dei. Hec alex. scđa pte tertie ptis sum. q. xxvi. arti. v. de differētia iudiciū. q. iij. vtrūꝫ ptās secularis p̄emineat spūali vel ecōuerso. in coꝛ. q. ⁊ ĩ solu. j. arg. Sed forte q̄res: vtrum supꝛma ptās spūalis q̄ ē summi pōtificis possit habere aliquā humanā ptātem vel secularē q̄ ipam diiudicet. Rn̄deo ⁊ dico ꝙ summ⁹ pōtifex nō pōt ab alio q̄ꝫ a deo iudicari. qđ quadrupliciꝰ ꝓbo. Pꝛio auctoritate apli dicētis p̄ma ad Corinth. ij. Spūalis iudicat oīa ⁊ ipe a nemine iudicat̃. q̄si dicat: Ex eo enī ꝙ in summo pōtifice ē peritia discernēdi ⁊ potestas iudicādi: ipse tāqꝫ spūalis ⁊ summus pōtifex iudicat oīa ⁊ discernit oīa: nō solū illa q̄ ratio attingit. sed etiā q̄ ſ deo credit. ⁊ ipse a nemine iudicat̃ qꝛ a nullo carnali discerni pōt: vtrū iudicet bn̄ an male: vel s̄m glo. ipse a nemīe iudicat̃. i. repꝛehēdit̃. Scđo h̄ idē ꝓbo auctoritate hugonis scđa pte de sacramētis sic dicētis: Ptās sūmi pōtificis a deo primū est instituta ⁊ cū deuiat a solo deo iudicari pōt. Tertio hoc idē probo auctoritate innocētij cā. ix. q. iij. sic dicentis: Nemo iudicabit primā sedē neqꝫ enī ab augusto neqꝫ ab oī clero: neqꝫ a regib⁹ neqꝫ a populo iudex ecclesiastic⁹. s. summ⁹ pōtifex iudicabit̃. Itē Symmachus ibidē ait: Alioꝝ hoīm causas de⁹ voluit ꝑ hoīes t̃minare: sed sedis illi⁹ ꝑsulem suo sine q̄stione reseruauit arbitrio replicādo dictūꝫ: Tu es petr⁹ ⁊ sup hāc petrā edificabo ecclesiā meā: ⁊ qđcūqꝫ solueris ⁊c̄. Quarto hoc idēꝫ ꝓbo canone gelasij pape. ix. cā. q. iij. sic dicētis: Cūcta ꝑ mundū nouit ecclesia ꝙ sacrosācā romana ecclesia fas de oībus habeat iudicare: neqꝫ cuiqꝫ liceat de ei⁹ iudicare iudicio. Sꝫ forte argues in oppositū: qꝛ paul⁹ coꝛrexit petrū eo ꝙ nō recte ambularet ad euangelij veritatē vt habet̃ ad Gala. ij. vbi dicit glo. ꝙ petr⁹ cui a dn̄o dictū ē: Pasce oues meas Ioh. vl. obiurgationē posterioris ⁊ inferioris pastoris ꝓ salute gregis libētissime sustinebat: ḡ papa q̄ ē successoꝛ petri si a veritate deuiet poterit ab inferioꝛib⁹ pastoꝛib⁹ iudicari. Rn̄deo ⁊ dico ꝙ illud qđ obijcit̃ de petro dicit̃ factū ad exemplū humilitatis nō ex necessitate iuris. vn̄ ad gala. ij. sup illud Dixit cephe corā oībus. dicit glo. Ipse Petrus qđ a paulo fiebat libertate charitatis pietate humilitatis accepit: atqꝫ pp̄ hoc exemplū posteris tribuit: ꝙ si dedignarent̃ maioꝛes si forte a recto tramite deliquissent a posterioꝛib⁹ coꝛrigi. Laus itaqꝫ libertatis ĩ paulo: ⁊ sancte hūilitatis ĩ petro enituit. Hec alex. vbi. s̄. q. iiij. vtrūꝫ supꝛma ptās spūalis q̄ ē sūmi pōtificis possit ab aliq̄ ptāte seculari iudicari cū deuiat a veritate vel cū peccat.

Q impossibile ē plures ptātes vel plures dn̄os ordinarios esse simul in eodē gradu: ⁊ q̄re. CA. III.

Ertio ꝑncipalit̃ circa dn̄ium vł ꝑlationē cōsiderand⁹ ē numer⁹ ꝑsidētie. dato enī ꝙ sit p̄eminētie grad⁹ in ptātib⁹ inquātū ptās spūalis p̄eminet tp̄ali seu seculari: sicut pꝫ ca. ꝑcedēti: posset aliqs que

rere: vtꝝ plures ordinarie ptātes possint ēe ī eodē gradu sicut duo sūmi pōtifices: duo epi eiusdē loci: duo reges: duo impatores eiusdē terre vel regni nō subalterni. Rūdeo ⁊ dico: ꝙ impossibile ē esse plures ptātes vel plures dños ordinarios simul ī eodē gradu: qḋ q̄nqꝫ modis ꝓbo. Pīo Matth. vj. ⁊ Luce. xvj. Nemo pōt duob⁹ dominis suire. vbi Chrys. in omel. sic ait: Duos autē dicit q̄ ɔtraria iniūgūt: ɔcordia eni multos vnū facit. Scḋo hoc idē ꝓbo rōe nālī sic: Si sunt plures dñi: aut sūt sibiipsis ɔtrarij: aut sibi similes. Si sūt sibi similes: aut vterqꝫ ē ꝑ se sufficiēs: ⁊ sic alt̄ supflueret: aut vterqꝫ ꝑ se insufficiēs ē sed ɔiunctim sufficiēs. ⁊ sic nō essent plures. Si aūt sunt ɔtrarij cū oē ɔtrariū impediat suū ɔtrariū vel sut equalit̄ potētes ⁊ tūc null⁹ sequit̄ effect⁹ vel vn⁹ est potētior altero: ⁊ tūc oīo destruet alterū. ḡ ⁊c. Hāc rōem assignat. b. Tho. scḋo scrip. sen. dist. iarti. i. vtrū sit dare plures pma pncipia arg. ɔtra. Tertio hoc idē ꝓbo ex dei ordinatiōe sic: Ubi ptātes ordinant̄ fm supius ⁊ inferius nō ē dare plures siml̄ ī eodē gradu. sꝫ scḋm ordinationē diuinā ptās hoc mō. s. scḋm supius ⁊ inferi⁹ ordinat̄: vt pꝫ ꝑ aplm̄ ad Ro. xiij. q̄ dicit: Oīs aīa ptātib⁹ sublimioribus subdita sit: ⁊ subdit: Qui ptāti resistit dei ordinatiōi resistit. ḡ ⁊c. Quarto h̄ idē ꝓbo exēpli similitudine. Nā bea. Hiero. ad rusticū monachū h̄ tali exemplo ꝓbat dicēs. In apib⁹ pnceps vna ē. oēs grues vnā sequunt̄. Roma aūt ɔdita duos fratres simul reges habere nō potuit in rebecce vtero esau ⁊ iacob bella gesserūt: impator vn⁹ rex vn⁹: epus vn⁹: iudex vn⁹. ḡ de instictu nature ⁊ dictamine rōis ē vnitas pncipat⁹ ⁊ ducat⁹. Quinto h̄ idē ꝓbo ex dei lege: vbi sol⁹ vn⁹ sacerdos ē institut⁹ vt aaron vel eius successor: sicut legit̄ Numeri. xvij. ⁊ vnus solus rex ē in populo dei instituit⁹ et p̄ p̄mo Reg. x. Sꝫ contra videt̄ ꝙ possint esse duo simul: q2 duo simul possint esse iudices delegati a ptāte vni⁹ grad⁹: ḡ pari rōe etiā duo iudices ordinarij pñt esse simul in eodē gradu. Rūdeo ⁊ dico: ꝙ nō ē simile de iudicib⁹ delegatis ⁊ ordinarijs. Cui⁹ rō est: q2 cū plures delegant̄ ab vno iudice ordinario neut̄ plenarie gerit vicē vni⁹ sed ambo simul: ḡ impossibile ē duos pncipes vel duos iudices ordiarios esse simul in eodē ordīe seu gradu. Hec Alex. scḋa pte. iij. sum. q. xxvj. arti. v. de differētia iudicū. q. ij. vtrū in ptātibus ⁊ iud̄icib⁹ ordinarijs possint esse plures simul in eodē gradu: in ar. cōtra: ⁊ in cor. q. ⁊ in solu. p̄mi arg.

¶ Qꝫ omne dominiū fm qḋ ē a deo obligat ad obediēdū: alias non. CAP. IIII.

Quarto ⁊ vltio circa dñium vel p̄lationē ɔsiderādus ē act⁹ seu mod⁹ obediētie. Omē eni dñium vel p̄latio fm ꝙ ē a deo obligat ad obediēdum: non fm ꝙ nō ē a deo. Ubi nota: ꝙ dñiū vel p̄latio fm formā suā semꝑ ē a deo. qḋ tali rōe ostdo: Ubicūqꝫ ē aliq̄s ordo ibi ē bonū. ⁊ ꝑ ɔñs illud est a deo. sed forma seu mod⁹ dñij seu p̄latiōis ɔsistit ī quodā ordīe alteri⁹ tāq̄ regētis ⁊ alteri⁹ tāq̄ subiacētis: ḡ q̄tū ad istū ordinē oē dñium vel p̄latio ē a deo. ⁊ iō christian⁹ talib⁹ dñis etiā tyrānis hui⁹ ordinis obedire tenet̄. Sꝫ forte q̄res hūc casum aliq̄s ē insufficiēs ad dñium seu p̄lationē: ḡ indign⁹. nūquid ē obediendū tali? Rūdeo ⁊ dico: ꝙ ꝑꝑ defectū ꝑsone: puta q2 insufficiēs ē vel indign⁹ p̄latiōis non ꝑdit̄. vñ q2 p̄latio fm suā formā semꝑ a deo est: ⁊ ex h̄ debitū obediētie causat̄. iō talib⁹ dñis vel p̄latis q̄uis indignis subditi obedire tenent̄: fm ꝙ dicit̄ p̄ma Pe. ij. Serui subditi estote dñis vestris. ⁊ ad Ro. xiij. Qui ptāti resistit dei ordinatiōi resistit. Scḋo vero mō inquātū dñium vel p̄latio nō ē a deo nō obligat ad obediendū. Ubi nota ꝙ dñium nō est a deo effectiue dico tripliciť. s. ex mō acq̄rēdi: ex obiecto p̄cepti: ex vinculo graui. Pīo dñiū nō est a deo ex mō acquirēdi: puta cū q̄s aliquo mō illicite. s. ꝑ violētiā vel simoniā p̄lationē vel dñium acq̄sīuit: ⁊ tūc tali nō est obediēdū. Cui⁹ rō ē: q2 talis mod⁹ vl̄ defectus dñium acquirēdi. s. ꝑ violētiā impedit ius p̄latiōis q̄ eni ꝑ violētiā dñium subripit nō efficit̄ vere p̄latus vl̄ dñs: ⁊ iō cū facultas adest pōt aliq̄s tale dñium repellere: nisi postmodū ver⁹ dñs sit effect⁹: vel ꝑ ɔsensū subditoꝝ: vel ꝑ auctoritatē supioris. Scḋo dñium nō ē a deo ex obiecto p̄cepti: puta qn̄ dñs vel p̄latus p̄cipit aliq̄d p̄lationi ɔtrariū sicut pctm̄. Et formo sic rōem: Dñium vel p̄latio ē ordinatū ad virtutē inducendā ⁊ cōseruandā: ⁊ iō si dñs vel p̄latus p̄cipiat aliquē actū illicitū vel pctm̄ ɔtrariū virtuti: tūc aliq̄s p̄lato vel dño nō tenet̄ obedire sicut ⁊ sancti patres mortē sunt passi ne imperijs tyrānorū in illicitis obedirēt. Tertio dñium effectiue nō est a deo ex vinculo graui puta qn̄ dñs cogit aliquē ad h̄ ad qḋ ordo dñij vel p̄latiōis nō se extendit: vt si dñs exigat tributa q̄ seru⁹ nō tenet̄ dare: vel aliq̄d hmōi ad q̄ seru⁹ nō obligat̄: ⁊ tūc subdit⁹ nō tenet̄ obedire nec etiā tenet̄ nō obedire nisi forte ꝑ accidēs. s. ꝑꝑ vitandū scādalū vel periculū: tūc eni subdit⁹ talib⁹ obedire tenet̄: ita ꝙ ɔcludēdo breuit̄ ⁊ generalit̄ pncipib⁹ ⁊ dñis secularib⁹ vl̄ p̄latis intantū hō obedire tenet̄ inquātū ordo iusticie requirit ⁊ iō si iustū pncipatū nō habeat: sꝫ vsurpatū: vel si iniusta p̄cipiat puta pctm̄: vel si vltra q̄ sua p̄latio se extēdit grauet: tūc ī his trib⁹ casib⁹ nō tenet̄ eis subditi obedire nisi forte ꝑ accidēs vt dixi. Hec. b. Tho. ij. scrip. sent. dist. xliiij. de obediētia ad p̄latos: arti. ij. vtrū christiani teneant̄ secularib⁹ ptātib⁹ obedire ⁊ p̄cipue tyrānis: in duob⁹ ar. ɔtra: ⁊ ī cor. q. ⁊ scḋa scḋe. q. ciiij. arti. vi. sub eo. et in solu. iij. arg.

¶ Cui ptāti est magis obediendū. s. supiori: an inferiori. CA. V.

Sed forte queres gratia p̄dictoꝝ cū in ptāte tam spūali q̄ seculari sit p̄eminētia grad⁹. s. ꝙ vna ē supior alia cui ptāti sit magis obediēdū an ptāti supiori vel inferiori. Rūdeo ⁊ dico ꝙ vtraqꝫ ptās supior ⁊ inferior dupliciť ɔsiderari pōt. Uno mō sic: ꝙ potestas inferior aliqn̄ ex toto orit̄ ⁊ deriuat̄ a ptāte supiori sicut ptās ꝓconsulis a ptāte impatoris. Et oīs ptās spūalis q̄ ē necessaria a ptāte pape: q2 ab ipo papa diuersi grad⁹ dignitatū in ecclesia ⁊ disponunt̄ ⁊ ordinantur. vñ ptās ē quoddā ecclesie fundamentū: vt pꝫ Matthei. xvj. Tu es petr⁹ ⁊c. Et tūc si due ptātes. s. maior ⁊ minor diuersa precipiāt: supiori ē magis obediendū. vñ sicut in nālibus cā p̄ma plus influit supra causatū cause scḋe: q̄ influat ipa scḋa cā. vt dicit̄ in libro de causis: ita se hꝫ potestas dei ad oēm ptātem creatā: ⁊ etiā ptās impatoris ad omnē ptātem secularē: ⁊ ptās pape ad oēm spūalē q̄ est ī ecclesia dei. Alio mō ptās inferior ⁊ supior pñt cōsiderari inquantū ambe ptātes oriunt̄ ab vna quadā supꝛema ptāte q̄ vnam ptātem alteri subdit scḋm ꝙ vult: ⁊ tūc vna nō est supior altera nisi in illis in q̄bus vna potestas supponit̄ alteri: ⁊ tūc in illis magis obediendū ē superiori ptāti q̄ inferiori: qḋ ꝑ quattuor exempla probo

Primū exemplū ē in patre ⁊ duce. Idē eni est supior ⁊ inferior vel maior ⁊ minor alio. nō respectu eiusdē sed respectu diuersoꝝ. verbi gratia: Pater ē supior duce ī rebus familiarib⁹. ⁊ ideo ī his magis ē obediendum patri q̄ duci. Dux vero ē supior patre in reb⁹ bellicis: ⁊ ideo ī his magis ē obediendū duci q̄ patri. vt dicit̄ in Ethico. Scḋm exemplū est de epo ⁊ archiepo. Licet eni ptās archiepi sit maior vel supior simpliciť ptāte epi tn̄ in his que epo sunt cōmissa a papa: archiepus non est supior epo. ⁊ ideo in his magis ē obediendū epo q̄ archiepo: etiam si archiepus ɔ̄ potuū demādaret sꝫ tn̄ in casib⁹ determinatis a iure in q̄bus ab epo recurrit̄ ad archiepm. Tertiū

exemplū est de abbate ⁊ epō. nā in his q̄ ptinēt ad statū regule abbas est supior epō: ⁊ iō in pdictis magis tenet monach⁹ obedire abbati q̄ epō. In his autē q̄ ad disciplinā christianā ptinent: epūs ē supior abbate: ⁊ iō in pdictis magis tenetur obedire epō q̄ abbati: q2 in his abbas est epō subdit⁹ ⁊ inferior sicut [illegible]. Quartū exemplū ē de ptāte spūali ⁊ seculari. Nā vtraq3 ptās deriuatur a ptāte diuina: ⁊ ideo intantū ptās secularis est sub spūali inquantū ei a deo supposita est. s. in his q̄ ad salutē aīe ptinēt. ⁊ ideo in his magis ē obediendū spūali ptāti q̄ seculari. in his autē q̄ ad bonū ciuile ptinēt: magis ē obediēdū ptāti seculari q̄ spūali: fm illō Matth. xxij. Reddite q̄ sunt cesaris cesari: ⁊ q̄ sunt dei deo. Nisi forte potestati spūali etiā ptās secularis adiungat: sicut in papa qui vtriusq3 ptātis apicē tenet: hoc illo disponēte qui ē sacerdos ⁊ rex in eternū fm ordinē melchisedech: rex regum ⁊ dñs dñantiū. cui⁹ ptās nō auferet ⁊ regnū nō corrumpet in secula seculoꝝ. Ex his oībus manifeste cōcluditur: q̄ ei q̄ fm q̄d. i. in pte preest: in illo i quo preest magis ē obediendū q̄ alteri. sed ei q̄ in oībus preest simpliciter magis ē obediendū q̄ alteri. vt ex pmissis p3. Dec beat. Tho. scđo scrip. sen. di. xliiij. in expositiōe littere i fine. vtrū magis sit obediendū ptāti maiori: in cor. q. ⁊ in solu. quattuor argu. Req. infra Obediētia.

¶ Donū pprie dictū tres cōditiōes h3. CAP. I.

Donum. Circa donū cōsiderāda sunt quattuor. s. euidētia quidditatis siue entitatis: differētia pprietatis: affluētia largitatis: eminētia dignitatis. Primo circa donū cōsiderāda ē euidētia quidditatis siue entitatis. Nā donū pprie dictū tres h3 cōditiones. Pria est q̄ donans habeat dñium illi⁹ qō donat. nullus enī pprie dat illud sup qō nō habet dñium. Scđa ē: q2 illud qō d3 dari vel donari ex libera volūtate sine spe vel intētione retributiōis det. Tertia cōditio ē: q̄ illud qō d3 donari habeat aptitudinē ad hoc qō det vel donet. s. q̄ res illa sit facta vt sit quoddā exenium donabile ⁊ ad hoc donet. Ex his tribus donū in sua essentia impoztat tria: relatiōnē amorē aptitudinē. Primo donū impoztat relatiōnē ad dantē ⁊ recipientē. p⁹ ad dantē. s. q̄ donū est dantis. nō enī daret ab aliquo nisi esset eius. 2⁹ impoztat relationē ad recipientē: q2 ad hoc dat alicui vt sit ei⁹. Secūdo donū impoztat distinctionē eius ad eū cui dat: q2 aliud ē qō donat vel dat: ⁊ aliud ē cui donat. nō tamē semp donū impoztat distinctionē eius qō dat ad dantem q2 aliqs nō pōt solū donare aliqd extrinsecū a seipo vt possessionē vel aliqd aliud respectu quoꝝ h3 dñium: sed etiā aliqs dat aliqd intrinsecū sibijpsi sicut cū aliqs dat seipm. Tertio donū includit vel impoztat amorē. qō sic p3: Donū impoztat liberalē vl' gratuitā collationē. Rō autē gratuite donatiōis ē amor: iō enī donam⁹ aliquid alicui: q2 volum⁹ ei bonū. velle autē bonū alicui ē amare eū. Primū g̃ qō damus ei est amor quo volum⁹ ei bonū. vñ amor h3 rōem pmi doni p qō alia donant: vt patebit infra tertio ca. vñ phs pmo thopicoꝝ diffinit donū dicēs: Donū ē quedā datio irreddibilis: nō q2 recōpēsari nō possit: sed q2 recōpēsationē nō querit. Applicādo igit pdicta oīa ad diuina dico q̄ esse donū cōuenit solū spūisancto: qō p3. nō enī cōuenit diuine essentie eē donum. Cuius rō ē: q2 donū ē a donāte. essentie autē diuine nō cōuenit originari ab alio. Simili' psone patris nō cōuenit esse donū eadē rōe qua nec diuine essentie. Similiter psone filij nō cōuenit esse donū. Cuius rō ē: q2 et si psone filij conueniat originari ab alio: nō tñ cōuenit ei originari p modū liberalis cōditionis: q2 non pcedit per modū liberalitatis vel volūtatis sed p modū nature. sed spūssanct⁹ q2 pcedit p modū volūtatis: ita q̄ ex mō sue pcessionis h3 aptitudinē qō det modo liberali voluntatis: iō pprie dicit donū. Perfectiōes autē creaturarū dicunt dona dei: q2 deus respectu eaꝝ auctoritatē ⁊ libertatē ⁊ dñium h3 q̄ requirunt ad rōez doni: vt ex pmissis p3. Dec. b. Tho. j. scrip. sen. dist. xviij. arti. j. vtrū donum in diuinis sit essentiale vel tpale: in cor. q. Et magister Petr⁹ ibidē: vtrū donū cōueniat spūisancto soli. in cor. q. ⁊ iterū. b. tho. pma pte. q. xxxviij. de dono: arti. j. vtrū sit nomen psonale.

¶ Donū tripliciter differt a dato. CA. II.

Secūdo circa donū cōsiderāda ē differētia pprietatis. Differt enī donū a dato tripliciter. p⁹ ex pte cōsignatiōis: q2 donū cū sit nomen significat sine tpe. sed datū cū sit pticipiū aut nomen verbale: significat cū tpe. ⁊ inde est q̄ donū cōpetit magis diuinis q̄ sine tpe sūt q̄ datū. vñ donū pōt esse eternū sed nō datū. Scđo donū ⁊ datū differūt ex pte significatiōis: q2 donare addit. s. dare, qō p3 q2 donū pprie dicit illud qō dat sine spe vel intētione retributiōis. vñ dicit phus. j. thopicoꝝ: q̄ donū ē datio irreddibilis: vt p3 cap. pcedēti. datio vero pōt esse cū spe ⁊ sine spe retributiōis. vñ donū impoztat liberalitatē in dāte: cui⁹ principiū ⁊ rō ē amor. datū vero nō semp qō p3: q2 illud qō dat aliqn dat pp cupiditatē. ⁊ talis datio nō dicit donū: sed magis quest⁹. Similiter aliqn dat alicui pp timorē: ⁊ talis datio non dicit donatio sed redēptio. Tertio donū ⁊ datū differūt q̄tū ad modū significādi q2 donū impoztat aptitudinem ad dandū. sed datū impoztat dationē in actu: q2 nomē significat p modū qualitatis ita donū dicit de aliquo nō pt ut actu semp dat. vñ donū dicit emanationē vel collationē alicui⁹ boni p modū liberalitatis sine tpe in aptitudine vt det. Dec. b. Tho. j. scrip. sen. dist. xviij. arti. ij. vtrū donum sit pprium spūssancti: in cor. q. Et pe. de tharā. ibidē: arti. iij. de differētia q̄ est inter donū ⁊ datū: in cor. q.

¶ Spūssanctus est donū p qō oīa alia donant. CA. III.

Tertio circa donū cōsiderāda est affluētia vel abundātia largitatis ⁊ bonitatis. nā p donū qō est spūssanct⁹ oīa dona donant: qō tripliciter pbo. s. rōe similitudie ⁊ distinctiōe. Primo ratiōe sic pbo: Id qō est primū in quolibet genere ē causa oīm q̄ sunt i genere illo: vt habet ex verbis phi i scđo methaphysice. sed spūssanct⁹ h3 rōem pmi doni inquātum ipe ē amor patris ⁊ filij. g p donū qō est spūssanct⁹ omnia donant. Scđo hoc idē pbo similitudine sic Sicut per verbū fiūt oīa: vt dicit Aug. xv. de trini. ita p donū qō est spūssanct⁹ donant ⁊ diuidunt dona oīa in mēbris christi. Tertio hoc idē pbo tali distinctiōe: Ubi nota: q̄ aliquid dari dicit quattuor modis. Uno mō dicit dare vel dari cui⁹ principiū est natura: sicut ignis dicit dare calorem ⁊ sol splēdorē ⁊ hoc mō nō dat deus bona sua vl' dona. Cui⁹ ratio ē: q2 deus nō ex necessitate nature sed mere libere bonitatē suā cōicat creature. Scđo mō datio vl' dare dicit cui⁹ principiū est volūtas. ⁊ hoc dupliciter: q2 aut volūtas dātis intēdit bona dātis: aut intēdit tm̄ bonum eius cui dat. Primo enī volūtas dātis in dādo intendit bonū tm̄ dantis: qō ē duplex: q2 vel intēdit in dādo vitare malū ppriū: sicut qn aliqd ex timore dat: ⁊ talis datio dicit redēptio. vel intēdit acquirere bonū ppriū. ⁊ talis datio pprie ē q̄stus vel vēditio. Et istis duobus modis non dat de⁹: q2 deus nihil dat ex timore: nec etiā in dādo aliqō bonū sibi intēdit acqrere: eo q̄ cū ipe sit summū bonū nullius eget. Quarto volūtas q̄ est principiū dandi intēdit pure bonū eius cui aliqd dat: ita q̄ ex tali datiōe nō intendit aliqua vtilitas in ipso dāte vl'

boni tpalis vel boni spũalis: sed soluz in eo cui daẗ: ⁊ talis datio ẽ liberalis. In datõe autẽ liberali primũ qđ datur ẽ amor. lʒ enĩ ſm alias datiões possim tibi aliqđ dare nõ dãdo tibi amorẽ: tamẽ si do tibi aliqđ liberaliẗ. id est ex ꝓprio amore: pmo do tibi amorẽ: ⁊ p amorez alia. Hec autẽ datio maxime ↄpetit deo q̃ est liberalissimus: imo ſm Auicennã solus deus est liberalis. vñ nulla alia datio ẽ pure liberalis nisi dei: qꝛ ipse solꝰ ꝓprie dat: non ꝑꝑ seipm. ⁊ iõ deus nihil dat creature nisi liberaliter: igitur amor suꝰ est rõ dandi oĩa q̃ dat creature. sʒ amor dei ẽ spũssanctꝰ: g̃ spũssanctꝰ est rõ oĩm bonorũ ⁊ donorũ que nobis danẗ a deo: ⁊ sic oĩa dona danẗ nobis p spiritum sanctũ tãq̃ p primũ amorẽ qui ẽ rõ ⁊ cã oĩs liberalis collationis vel datiõis. Sed forte argues in oppositũ. s. q nõ oĩa dona donanẗ nobis p donũ spũssancti tali rõe: Nihil daẗ per donũ aliqđ nisi donũ illud deẗ. sed multa danẗ nobis a deo in q̃bus nõ daẗ spũssanctus sicut data naturalia ⁊ gratie gratis date. Rñdeo duobꝰ modis.

Primo q q̃uis oĩa dona ⁊ naturalia ⁊ gratuita dentur nobis a deo p amorẽ qui ẽ primũ donũ. tñ nõ in oĩbus donis daẗ ipse amor sed tñ in dono qđ est similitudo illius amoris. s. in dono charitatis. vñ cũ diciẗ: q alia dona danẗ per donũ amoris q̃ est spũssanctꝰ. hec ꝑpositio p notat habitudinẽ cause ex pte dãtis. ⁊ ẽ sensus: q deus p hoc q amat creaturã suã oĩa data dat: nõ tamẽ notat hec ꝑpositio p habitudinẽ ex pte recipiẽtis. non enĩ p hoc q aliquis recipit donũ amoris recipitꝰ oĩa dona: qꝛ quedã dona sunt q̃ semꝑ sunt cũ ipso spũsancto, vt charitas. quedam vero sunt sine spũsancto vt timor. quedã vero sunt indifferẽter vel cũ spũsancto vel sine spũsancto: vt donuz ꝓphetie. Scđo mõ rñdeo ⁊ dico: q aliter se hʒ de gratiis gratũ facientibus. ⁊ de gratiis gratis datis qꝛ sanctis qui sunt mẽbra christi vt Aug. xv. de trini. dicit: nõ soluz donũ increatũ cõe est: sed etiã dona ad gratiã gratũ facientẽ ꝑtinẽtia que simul infunduntẗ ⁊ sine q̃bus spũssanctus nõ habeẗ. sed dona gratis data danẗ magis ad manifestationẽ spũs recepti: q̃ ad ↄtingẽdũ spiritum. ⁊ hʒ ꝓpter vtilitatẽ alioꝝ: vt dicit aplus ad Ro. xii. ⁊ ideo diuiduntẗ diuersis vt cõpetit vtilitati ecclesie. ⁊ hoc ẽ qđ dicit magister sen. ꝑmo lib. dist. xviii. in ꝑncipio dist. rationis. Nõ enĩ singuli q̃q3 habẽt oĩa: sʒ hi illa: alij alia. ⁊c̃. Hec. b. Tho. i. scrip. sen. dist. xviij. arti. ij. vtrũ p donuz qđ est spũssanctꝰ denẗ oĩa dona. in cor. q. ⁊ in solu. ij. argu. ⁊ in expositione littere in ꝑncipio. Et Pe. de tharã. ꝑmo scrip. sen. dist. eadẽ. di. circa tertiũ ꝓblemma: arti. j. sub eodem titu. in cor. q. ℭ Q; donũ increatũ quod ẽ spũssanctus excellat oĩa alia dona creata. CA. IIII.

q Uarto ⁊ vltimo circa donũ ↄsideranda est eminẽtia dignitatis. Cũ enĩ duplex sit donũ. s. creatum: ⁊ increatũ: donũ increatũ qđ est spũssanctꝰ excellit incomꝑabiliter oĩa dona creata: ⁊ ꝑcipue in tribus. s. in ꝓprietate in causabilitate in vtilitate. Primo excellit in ꝓprietate: qꝛ rõ doni p priꝰ ↄuenit ei qđ daẗ p se. s. dono increato: ⁊ p posteriꝰ ei qđ daẗ per alteruz. s. dono creato. ⁊ qꝛ illud qđ est primũ in quolibet genere causa omniũ alioꝝ que sunt in illo genere: vt pʒ scđo metaphysice: iõ ⁊c̃. Secundo donũ increatũ excellit i causabilitate: qꝛ donum increatũ qđ est spũssanctus est causa ⁊ rõ dandi oĩa alia dona. Tertio donũ increatũ excellit in finis vtilitate ⁊ nobilitate: qꝛ donũ qđ est spũssanctus habeẗ vt finis quo fruendũ est. alia võ dona habenẗ vt dispositio ad finẽ qua vtendũ est: Hec pe. đ tharã. i. scri. sen. di. xviij. arti. v. vtꝝ rõ doni sit vniuoca dono increato ⁊ creato: in cor. q. ⁊ in solu. argu. Re. infra Fruitio: ⁊ infra Spũssanctus.

ℭ Q; in dono principaliter ↄsideraẗ ⁊ cõmendaẗ affectus dantis: ⁊ quare. CA. V.

o DOnum Preter illa que supra dicta sunt de dono in quattuor capitulis nũc etiã circa donũ ↄsiderãda sunt q̃ttuor: pmo affectus largitoris: secũdo excessus vel latus muneris: tertio status receptoris: quarto modus recõpensationis.

Primo circa donũ considerãdus est affectus largitoris seu benefactoris. vt. n. dicit Ambro. de offi. in bñficio cõferendo plus animus opaẗ q̃ʒ censuz. Et seneca ꝑmo li. de benefi. sic ait. Donũ vel beneficiũ nõ quantũ sit sed a quali voluntate ꝑpendiẗ. Lʒ aũt interiorẽ animũ el affectum bñfactoris ex se nõ possimus cognoscere: qꝛ interiori cor est solius dei: põt tñ affectus benfactoris cognosci ex ipo modo quo beneficiũ tribuit: puta qꝛ gaudenter ⁊ ꝓmpte aliq̃s beneficiũ impẽdit: vt dicit. b. Tho. scđa secunde. q. cvj. de gratia: arti. v. vtrũ recõpẽsatio beneficiorum sit attendẽda ſm affectũ vel ſm effectũ: in sol. iij. ar. Ita q affectus vel animꝰ benefactoris p tria signa exteriora ꝑcipue cognosci põt: ex quibꝰ eius donũ vel bñficium cõmendaẗ. s. cũ dat hilariter: celeriter: liberaliter.

Primo. n. cõmendaẗ affectus benefactoris si dat hilariter. Qđ. n. daẗ maliuole melancholice inuite ⁊ vultu tristi nõ placet nec acceptaẗ sʒ illud qđ iocunditate ⁊ facia hilaritate daẗ diligiẗ ⁊ cõmendaẗ. Ita dicit aplus. ij. ad Corinth. ix. Hilarẽ. n. datorẽ diligit deus. Expositor: Hilarẽ. n. datorẽ. i. qui ex corde ⁊ charitate ⁊ lete dat bona: diligit deus. i. approbat ⁊ remunerat nõ tristem ⁊ murmurantẽ. Qui. n. dat vt careat tedio interpellantis: nõ reficiat viscera indigentis ⁊ datũ ⁊ meritũ perdit. Quicquid ergo boni facis cũ hilaritate fac ⁊ tunc facis bene. si aũt cũ tristicia facis: bonũ qđ fit de te: nõ tu facis. Hec Aug. in glo. sup illo verbo apli: Hilarem. n. datorẽ ⁊c̃.

Secundo cõmendaẗ affectus benefactoris si dat celeriẗ. ꝓuer. iij. Nõ dicas amico tuo: vade ⁊ reuertere: cras dabo tibi cum statim possis dare. q. d. Non solum benefac sed etiã cito. Cuius rõ est: quia ꝑuentio in dando beneficiũ auget: qꝛ qui cito dat bis dat. Et seneca in li. de bñfi. Quantũ addis more tantũ demis gratie. Dilatio. n. beneficij est primo diminutio beneficij: vt patet p senecam secundo est ꝑsumptio superbi: Jacobi. iiij. Ignoras qđ sit futurũ in crastinũ. tertio est afflictio angustiati: ꝓuer. xiij. Spes que differtur affligit animã: Eccĩ. iiij. ne protrahas datum angustiati. quarto est condemnatio ingrati: Luce. xij. Stulte: hac nocte repetent a te animã tuã. quinto est condemnatio obsequij mutui. Seneca libro de benefi. sic dicit: Demus quo modo nobis dari vellemus.

Tertio cõmendaẗ affectus benefactoris si dat liberaliẗ. id est sine spe recõpensatiõis. Cuius rõ est qꝛ donũ est liberalis datio cuiꝰ rõ ⁊ principium est amor. ⁊ iõ ille q̃ dat aliquid ex ꝑcedẽti merito vel ex ꝓprio cõmodo: siue dat ꝑꝑ obligatõem vel ꝑꝑ alicuiꝰ mali timorẽ vel ꝑꝑ alicuiꝰ boni expectatõem: qꝛ nullũ tale põt dici donũ: sed potiꝰ datio vel debitũ vel questꝰ vel redẽptio. vñ donũ dicitur datio irreddibilis nõ qꝛ recõpẽsari nõ possit: sʒ qꝛ recõpensatõem nõ querit: vt pʒ. š. Donũ. vñ Sene. li. iij. đ beneficiis sic ait: Mihi plus ceteris dedit q̃uis idem aliꝰ dedisset: qꝛ sine spe recõpensandi dedit. ⁊ iterũ seneca. vj. de benefi. sic ait: Multũ interest vtꝝ quis beneficiũ nobis det causa sui vel causa nostri. Ille. n. qui totus ad se spectat: ⁊ nobis ꝓdest: eo modo ⁊ loco habẽdus videẗ quo pecori suo ꝓuidet pabulũ. Hec allegat ad ꝓpositũ. b. Tho. scđa secũde. q. cvj. de gratia. arti. iij. vtrum homo teneaẗ ad gratiarũactionẽ omni benefactori: in solu. iij. arg.

Quarto affectus benefactoris cõmendaẗ si dat vtiliter. vñ sene. đ benefi. sic ait: Utriq3 videamus ⁊ munera sup

uacua mittamus: ut femine arma: aut rustico libros. Et iterũ ibidẽ sene. li. vj. de bñfi. Cõspiciam⁹ nedũ grata mittere volum⁹ suũ cuiqꝫ morbũ: exprobratura mittam⁹: sic ebrioso vina: valitudinario medicinã: sunt. n. talia vana & inutilia. Et ibidẽ: In bñficio cõis sensus tpe locũ psona obseruet: qꝛ momẽtis q̃dã grata sũt & q̃dã ingrata. Et iterũ sene. ibidẽ: Necessari⁹ op⁹ tuũ page. aliũ re. aliũ fide aliũ ꝯsilio. aliũ pceptis salubrib⁹ adiuua. & subdit ibidẽ ordinẽ cõferẽdi bñficia dicẽs: Primũ necia deinde utilia: deinde iocũda: vtiqꝫ mãsura donem⁹.

¶ Qꝫ donũ cõmẽdat pcipue triplici rõne. CA. VI.

f Ecundo circa donũ cõsiderãdus est excessus vł laus muneris. Nã donũ cõmendat pcipue triplici rõne. s. rõe liberalitatis: ꝯtinuitatis: necessitatis: ita qꝫ donũ quãto est magis gratuitũ magis cõtinuũ & magis necessariũ tãto magis ẽ cõmẽdabile. Prĩo dico qꝫ donũ quãto ẽ magis gratuitũ: tanto ẽ maius & cõmẽdabili⁹: vt verbigrã Qḋ dat penitẽti est mai⁹ q̃ qḋ dat innocenti. Cui⁹ rõ est: qꝛ magis ẽ gratuitũ qḋ dat indigno q̃ qḋ dat digno: & iõ laudabili⁹. vñ Aug. in li. confes. sic ait: Gratie tue deputo & mĩe tue qꝫ pctã mea tanq̃ glaciẽ soluisti. grẽ tue deputo etiã quecũqꝫ nõ feci mala. qḋ. n. nõ facere potui. & oĩa mihi eẽ dimissa fateor & q̃ mea spõte feci & que te duce nõ feci. Scḋo donũ quãto est magis cõtinuũ: tanto maius: & iõ cõmẽdabilius. & hoc mõ donum innocentie est maius dono pnĩe. Cuius rõ est: quia bonum nõ interruptũ vt innocentia est maius bono interrupto vt pnĩa: ideo &c. Tertio donũ quãto magis necessariũ: tanto acceptabilius & laudabilius. vt verbigratia Paruũ donũ datũ paupi ẽ mai⁹ q̃ datũ diuiti. & silr donum datum infirmo est maius q̃ datum sano. Cuius rõ est: qꝛ res non appreciat̃ sm dignitatẽ vel nobilitatẽ earũ: alioquin vna formica vel vna musca que ẽ animal sensibile esset nobilior vna margarita. sed res appreciant̃ sm nr̃am necessitatẽ. vñ indigẽtia maior vł minor facit res caras & viles. Cui⁹ signũ est: qꝛ si hoĩes nulla re indigerent nulla eẽt ꝯmutatio inter eos: vt dicit phs li. v. ethi. ix. ca. & b. Tho. scḋa scḋe. q. cvj. de grã: arti. ij. vtꝝ magis teneat̃ ad grãs reddẽdas deo innocẽs q̃ penitẽs in arg. 3: factis ad ptẽ falsam in q̃bus allegat verba Aug. pdicta: & in cor. q. Re. ĩ. Bonũ. in trib⁹ ca. in q̃bus ostendit̃ quot rõnib⁹ vnũ bonũ est maius alio.

¶ Quis magis tenet̃ regratiari deo de dono sibi dato: innocens: an penitens. CA. VII.

t Ertio circa donũ ꝯsiderãdus est status receptoris. Ille. n. q̃ bñficiũ vel donũ aliqḋ a deo recepit vel a quocũqꝫ alio: aut est innocẽs: aut penitẽs. Innocẽs simplr & absolute magis tenet̃ regratiari deo q̃ penitẽs: & hoc duplici rõe. Prĩa ẽ: qꝛ innocẽtia est donũ pciosius vł nobili⁹ pnĩa. Scḋa rõ est: qꝛ innocẽtia est donũ diuturnius pnĩa: vt ptꝫ ca. pcedẽ. Ex alia vo pte penitens magis tenet̃ regratiari deo q̃ innocẽs. & hoc triplici rõne. s. qꝛ penitẽti plus dimittit̃: plus cõcedit̃. plus indignus efficit̃. Prima rõ est. qꝛ penitẽti plus dimittit̃ q̃ innocenti. qḋ ptꝫ: qꝛ penitenti dimittit̃ peccatũ quod nõ dimittit̃ innocenti q̃ nunq̃ peccauit. vnde ex dimisso penitens plus tenet̃ deũ diligere q̃ innocens. sꝫ ex cõmisso innocens simpliciter plus deum tenet̃ diligere q̃ penitẽs: sic bonũ cõmissum incõpabilit̃ excedit malũ dimissum: vt patꝫ. ĩ. Dilectio. Scḋa rõ est: qꝛ penitẽti plus gratis ꝯcedit̃ q̃ innocẽti qꝛ cũ pctõꝛ esset dign⁹ pena & de⁹ sibi cõferat veniã vel miãm: plus tenet̃ penitẽs regratiari deo q̃ innocẽs. Tertia rõ ẽ: qꝛ penitẽs plus indignus efficit̃ q̃ innocẽs. Cui⁹ rõ ẽ: qꝛ inimic⁹ ẽ min⁹ dignus grã q̃ amic⁹. sꝫ pctõꝛ penitẽs est inimic⁹ g donũ grẽ collatũ penitẽti ẽ mai⁹ q̃ collatũ innocẽti. Dec. b. Tho. scḋa scḋe. q. cvj. vtrũ magis teneat̃ innocẽs &c. in cor. q.

¶ Qꝫ recõpensator doni vel bñficij ad tria dꝫ attẽdere. CA. VIII.

q Uarto circa donũ cõsiderandus est modus recõpensatõis. sꝫ. n. ille qui donũ vel beneficiũ tribuit recõpensatõem ex hoc nõ intẽdit: tñ qui beneficiũ recipit ad gratiarũ actõem & recõpẽsatõem tenet̃. Ita dicit phs. v. ethi. Refamulari opꝫ ei q̃ grãm fecit. Ut aũt recõpensatio cõgruo modo fiat recõpensator debet attẽdere ad tres virtutes. s. ad iusticiam: amicitiã: & ad grãm. Primo debet attẽdere ad iusticiam: vt. s. quantũ recipit tãtũ retribuat: qꝛ legalis iusticia hoc requirit. Secundo debet respicere amicitiã: & qꝛ causa amicitie est vel ad delectabile: vel vtile: vel honestum: ideo sm diuersas causas amicitie debet recõpensatio fieri. qḋ ptꝫ. p⁹. n. in amicitia q̃ est pp delectabile dꝫ recõpensatio fieri p delectabile: alr fit ꝯquestus in amicitia & dissolutio amicitie: vt ptꝫ. ĩ. Amicitie cõquestio. 2⁹ in amicitia q̃ est pp vtile dꝫ fieri recõpẽsatio nõ sm quãtitatẽ dantis. sꝫ sm vtilitatẽ quã quis ex bñficio sibi collato est ꝯsecutus. 3⁹ in amicitia q̃ est pp honestatẽ dꝫ fieri recõpensatio sm affectũ dantis. qꝛ hoc pcipue requiritur ad virtutẽ vt dr. iiij. ethi. Tertio recõpensator debꝫ respicere ad benefactoris grãm: & sic etiã debet recõpensatio fieri magis sm bñfactoris affectũ q̃ sm effectum. Cuius rõ est: qꝛ qḋ est gratis impensum magis affectũ respicit q̃ effectũ. Dec. b. Tho. scḋa scḋe. q. cvj. arti. v. vtrũ recõpẽsatio bñficioꝝ sit attẽdẽda sm affectũ: in cor. q.

¶ Qꝫ recõpensator primo debet cõsiderare tpis oportunitatem. CA. IX.

a D maiorẽ tñ euidẽtiã pdictoꝝ ẽ sciendũ: qꝫ recõpensator q̃ttuor dꝫ ꝯsiderare. s. tpis oportunitatem: muneris quantitatẽ: charitatis interminabilitatem voluntatis equalitatẽ. Prĩo dico: qꝫ recõpẽsator vł retributor dꝫ ꝯsiderare tpis oportunitatẽ: nã bñficia sũt et oportuno tpe danda & suo tpe recõpẽsanda. vñ sic in bñficio vel dono dãdo bñfactor dꝫ duo ꝯsiderare. s. affectũ pncipalr & effectũ. s. donũ ꝯsequenter: ita recõpẽsator dꝫ duo ꝯsiderare. p⁹ affectũ bñfactoris & sic statim dꝫ recõpensare. vñ seneca. iij. de benefi. sic ait: Uis reddere bñficiũ benigne accipe. Scḋo dꝫ cõsiderare effectũ. s. ipsũ donũ: & tunc recõpensatio nõ debet nimis pueniri: vt seneca. iiij⁹. de beneficijs dicit: Qui festinat reddere nõ hꝫ animũ grati hoĩs sꝫ debitoris. nec etiã dꝫ nimis differri vel tardari: qꝛ vt seneca ibidẽ dicit: quantũ addis more tantũ demis grẽ sꝫ dꝫ oportuno tpe fieri: qꝛ vt dicit sene. ibidem: beneficia tpe magna sunt. Ubi nota: qꝫ alr̃ se habet de debito legali: & aliter de debito morali. Nã debitum legale est statim soluendũ: alias nõ eẽt cõseruata iusticie equalitas si vnus rem alteri⁹ retineret absqꝫ ei⁹ voluntate. sꝫ debitũ morale depẽdet ex honestate debẽti & iõ beneficiũ suo tpe dꝫ reddi sm qꝫ exigit rectitudo virtutis. vñ seneca. xliij. epla: Sapientis ẽ beneficia bñ soluere. interdũ. n. solutio est ipa cõfessio. Dec. b. Tho. scḋa scḋe. q. cvj. arti. iiij. vtrũ hõ debeat statim bñficiũ recõpẽsare: arg. 3. & in cor. q. & in solu. j. & iij. argu.

¶ Qꝫ recõpensator scḋo debet cõsiderare recepti muneris quantitatem. CA. X.

f Ecundo recõpensator debet considerare recepti muneris quantitatẽ. Qui. n. bñficiũ vel donum recipit debꝫ cogitare qꝫ benefactor ei gratis beneficiũ cõtulit: & iõ obligat̃ ex debito honestatis vt vltra debitũ silr aliquid gratis impẽdat. qḋ tripliciter pbo. p⁹ auctoritate Ambro. in li: de officijs sic dicentis: Nescit virtus mensurã grẽ: nec cõtenta referre qḋ accepit: sꝫ vult cumulare qḋ sũpsit: nec inferior sit bñficio sꝫ equet officio. 2⁹ hoc idem pbo auctoritate phi. v. ethico. qui

sic ait. Refamiliari opz ei q gr̃am fecit: t rursum ipm incipe. qđ quidẽ fit: cum aliquid maius retribuit. 3° hoc idẽ pbo rõne: qz q̃diu aliq̃s recõpensat min⁹ nõ facit vt gratus. vel q̃diu recõpẽsat equale nõ videt facere grati sed reddere qđ accepit. t iõ opz conari p suo posse et aliquid maius retribuat. Si aũt nõ põt retribuere eq̃le sm effectũ: vt fili⁹ q accepit a parẽtib⁹ eẽ t viuere q̃ sm effectũ eis recõpensare nõ põt. põt tñ t oz recõpensare aliq̃d maius his parẽtib⁹ sm affectũ. s. honorẽ t reuerentiã: vt dicit phs. viij. ethi. Hec. b. tho. scda scde. q. cvi. arti. vi. vtp aliq̃s plus debeat recõpẽsare q̃z recepit: arg. 3: t in cor. q. t in so. j. arg. ℂ Oz recompẽsator tertio cõsiderare charitatis interminabilitatẽ. CA.XI.

t Ertio recõpensator oz ex sibi collato bñficio habere charitatis intermĩabilitatẽ. Cui⁹ rõ est: qz debitũ gratitudis deriuat ex charitate: vt dicit aplo: Nemini q̃cq̃z debeatis nisi vt inuicẽ diligatis. charitas aũt quãto plus soluit: tãto magis debet: t iõ nõ ẽ incõueniẽs si bñficio recõpẽsato obligatio charitatis ẽ interminabil. Hec. b. Tho. vbi. s. imediate: in solu. ij. arg. Re. s. Charitas. ℂ Quarto oz cõsiderare voluntatis equalitatẽ. .CA.XII.

q Uarto recõpensator oz hr̃e volũtatis equalitatẽ. Cui⁹ rõ est: qz sicut in iusticia attẽdit equalitas rerũ: ita in gratitudie attẽdit eq̃litas volũtatis: t sic bñfactor ex pmptitudie volũtatis supra debitũ bñficiũ impẽdit ita etiã recõpẽsator q suscipit bñficiũ eadẽ volũtate aliq̃d supra debitũ recõpẽsat: vt dic. b. Tho. vbi. s. imediate: in so. iij. arg. Sz forte q̃res hic gr̃a pdictorũ tres casus. Prim⁹ ẽ talis: Aliq̃s est q nõ cũ gr̃a sz cũ tristicia t cõtumelia t tarditate bñficiũ ipẽdit: nũq̃d illi est gr̃arũactio impẽdẽda. Rñdeo t dico q bom ani ẽ vt magis attẽdat ad bonũ q̃z ad malũ. t iõ si aliq̃s bñficiũ dedit nõ eodẽ mõ q° debuit: nõ oz recipiens a gr̃arũactõe cessare: min⁹ tñ tenet q̃z si bñficiũ debito mõ impẽdissz. t iõ si bñficiũ impẽdit melãcholice: oz recõpẽsator cum hilaritate retribuere. vñ sene. xliij. epl̃a sic ait: Errat si q̃s bñficiũ libẽti⁹ accipit q̃z reddit. hilarior. n. eẽ oz q soluit q̃z q mutuat. Si tarde bñficiũ ipẽdit: oz sollicite recõpẽsare. Sene. scdo de bñfi. Multũ celeritas fecit: multũ abstulit mora. Si otumeliose ipẽdit bñficiũ recõpensator oz gratiose recõpẽsare. vñ apl̃s. j. ad thessal. vlt. sic ait: Sine intermissiõe orate in oib⁹ gr̃as agite vt orõ fiat p bois adipiscẽdis: vt gr̃arũactio fiat in oib⁹. s. p oib⁹ advers. psperis t aduersis. Scd̃s casus est talis: aliq̃s q̃nq̃z dat alicui bñficiũ pp suã vtilitatẽ q̃ videt q tali nec gr̃arũactio: nec recõpensatio sit facida. Rñdeo t dico q si beneficiũ dat solũ pp vtilitatẽ dãtis: t nõ recipientis: tũc tale nec donũ nec bñficiũ vocari oz. si vo ofert vtrĩq̃z sic: vñ seneca. ca. vi. de bñficiis sic ait: Si pdest sibi t mihi ingrat⁹ sum nisi gaudeo hoc illi pfuisse qđ pderat mihi. t subdit: Sũme malignitatis ẽ nõ vocare bñficiũ nisi qđ dantem aliquo incõmodo afficit. Tertius casus ẽ talis: Cõtingit aliq̃n q seru⁹ ofert bñficiũ dño sz nõ videt illi gr̃arũactio vł recõpẽsatio impẽdẽda: qz seru⁹ hoc ipm q ẽ dñi est. Rñdeo sm sene. iij. de bñfi. q dic: q seru⁹ q̃diu pstat qđ a seruo exigi solet misteriũ est. vbi vo plus q̃z a suo necesse ẽ: bñficiũ ẽ. vbi. n. in affectũ amici trãsit donũ vł bñficiũ ẽ. Hec. b. Tho. scda scde. q. cvi. arti. iij. vtrũ hõ teneatur ad reddẽdas gr̃as oĩ bñfactori: in solu. ij. arg.

ℂ Oz dona spũssancti sũt nobis nec̃ia ad q̃ttuor. CA.I.

d Dna spiritussancti Circa dona spũssancti cõsiderãda sunt quattuor. s. indigẽtia salutaris cõueniẽtia inseparabilis pmanentia eternalis: sufficientia numeralis. Primo cõsiderãda est indigentia salutaris. Sunt. n. dõa spũssancti necessaria nobis ad quattuor. s. ad sequendũ instinctũ: excludendũ defectũ: pficiendũ actũ: cõsequendũ statũ. Primo dona spũssancti sunt nobis necessaria ad sequendũ diuinũ instinctũ. quod tripliciter pbo. s. ex modo: ex vocabulo: ex significato. P° ex modo acquisitõis. naz dona infunduntur a deo ad ostẽdendũ q homo ad salutẽ habendã habz t debet sequi instinctũ dei. 2° hoc idem patet ex vocabulo: qz dona tradunt sub noie spirituũ: Ysaie. xi. Requiescet sup eum spũs domini tc̃. vñ p dona hõ disponit vt efficiat pmpte mobilis t sine otradictiõe aliqua ab inspiratiõe diuina sicut dicit Ysa. l. Dñs aperuit mihi aurẽ ego aut nõ otradico retrorsum nõ abij. 3° hoc idem pz ex significato. Signat. n. inspiratio quandã motõem ab exteriori motore. Est aũt duplex motor. s. interior vt rõ: t exterior vt deus. Et qz motor exterior. s. deus ẽ melior t efficacior ad mouẽdũ q̃z motor interior. s. rõ. iõ debem⁹ imitari instinctũ diuinũ magis q̃z rõem. vñ phs dicit in ca. de bona fortuna: q his qui mouentur p instinctũ diuinũ non expedit cõsiliari sm rõnem humanã. sed q sequant interiorẽ instinctũ: quia mouent a meliori motore t principio q̃z sit rõ humana. Hec. b. Tho. prima scde. q. lxviij. arti. j. vtrum dona distinguantur a virtutib⁹: in cor. q̃nis. Secundo dona spiritussancti sunt nobis necessaria: vt remedia ad excludendũ defectũ. vñ. b. Gre. ij. li. moraliũ dicit: q spũssanctus dat sapiam cõtra stulticiam: intellectũ contra hebetudinẽ: cõsilium cõtra pcipitatõem: fortitudinẽ cõtra timorẽ: scientiã cõtra ignorantiã: pietatẽ contra duritiam: timorẽ cõtra supbiã. Si vo quis argueret t diceret: q rõ hũana est sufficiens remedium cõtra oẽs pdictos defectus. Rñdeo t dico q ratio humana specialiter duplicẽ defectũ hz. s. defectũ cognitionis: qz ei nõ sunt omnia cognita: t defectum operationis: qz ei non sunt oĩa possibilia: t iõ ad excludendũ oẽs defectus mentis dona spiritussancti fuerunt necessaria: sicut patet. Tertio dona spiritussancti nobis sunt necessaria ad pficiendũ actum. qđ pz sic: Illud quod impfecte habet virtutẽ aliquam non potest p se opari nisi ab altero pfecto moueat sicut p exemplũ pz de luna t sole. nam luna in qua est impfecte natura lucis nõ illuminat nisi illuminata p solem. sed sol qz est pfecte lucidus p seipsum põt illuminare. Similiter medicus qui perfecte nouit artem medicine põt p se operari. sed discipulus suus qui nondũ est plene instructus: non põt p se operari nisi ab eo instruatur. A simili quia rõ humana habet defectum cognitõis: quia non pfecte cognoscit oĩa t minus etiam ipm deum: t habet etiam defectum operationis: quia nõ põt p se operari nisi ab alio moueatur: ideo oportuit q essent dona spũssancti quibus homo p̃ficeret ad cognoscendũ t diligẽdũ t pmpte obediendũ spũisancto. Impfecte. n. hic deum cognoscimus t amam⁹: t ideo necessaria est virtus dei qui in omni natura t mente interius p sua dona hec opatur. Quarto dona spũssancti sunt nobis necessaria ad consequendũ statum. s. pmiũ beatorz. Cuius rõ est: qz sicut sagitta non ptingit ad signum nisi moueat t dirigatur vel deducat a sagittante: ita rõ humana q̃uis ex se ad finẽ naturalẽ attingere posset: nõ tñ ad finem supnaturalem p se põt attingere exclusa opatõe diuina: t ideo ad cõsequendũ finem supnaturalez. s. ipm deum oportet q assit t opetur instinctus spũssancti: sm q dicit apls ad Ro. viij. Qui spũ dei aguntur hi filij dei sunt. t si filij t heredes. Et in psal. Spũs tuus bonus deducet tc̃. t iõ ad ɔsequendũ illũ finẽ. s. vite eterne: necesse est hominẽ habere dona spũssancti. Hec. b. Tho. prima scde. q. lxviij. arti. ij. vtrũ dona spũssancti sint necessaria homini ad salutem: in cor. q. t in solu. ij. argu.

¶ Qꝫ oīa dona spūssancti sunt cōnexa: ꝛ q̄re. CA.II.

S Ecundo principaliter circa dona spūssancti consideranda est ꝯueniētia inseparabilis. Sūt.n. omia dona cōnexa. qḋ triplr ꝓbo. s. auctoritate: rōne: ꝛ silitudine. Pri̊o ꝙ oīa dona sint cōnexa ꝓbo auctoritate beati Greg. qui sup illo verbo Job. i. Filij iob cōuiuia faciebant: ꝑmo moral. dicit: ꝙ filij iob seinuicē pascunt: qꝛ alia alijs suffragant̃. per filios aūt iob designant̃ septem dona spūssancti: ergo dona spūssancti sunt cōnexa ꝑ hoc ꝙ vnū alteri suffragat̃. Secūdo hoc idē ꝓbo rōne sic: Sicut se hn̄t virtutes morales ad prudētiā: ita dona ad charitatē. sꝫ v̄tutes morales cōnectunt̃ inuicē in prudentia. ḡ dona spūssancti cōnectunt̃ sibi inuicē in charitate. vn̄ sicut q̄ hꝫ prudētiā hꝫ oēs v̄tutes morales. ita q̄ habet charitatē hꝫ oīa dona spūssancti: eo ꝙ spūssanct⁹ habitat in nobis ꝑ charitatē: ſm illud ad Ro. v. Charitas dei diffusa ē in cordib⁹ nr̄is ꝑ inhabitātē spm̄sanctū ꝛc̄. Scḋo hoc idē ꝓbo vel ꝯfirmo alia rōne sic: Quicq̄d ē de necessitate salutis: opꝫ eē sil̄ cū gr̄a. sed dona sunt de necessitate salutis: vt pꝫ ca. ꝑcedē. ḡ dona sunt cōnexa. Tertio h̄ idē ꝓbo cōpatiōe vel ꝑfectōe sic: Quia sicut tꝑantia sine iusticia nō esset virtus ꝑfecta: ita intellect⁹ sine sapia non eēt donū. vn̄. b. Greg. vult ostēdere cōnexionē donoꝝ ꝑ h̄ ꝙ vnū donū sine alio nō est ꝑfectū. qḋ ꝑmo li. moraliū ibidē ꝑ silitudinē ꝓbat dicens: Quia sicut vnaqueqꝫ virtus sine alia valde destituit̃: ita vnūq̄dqꝫ donū sine alio impfectū erit. vn̄ ait: Minor ē sapia que intellectu caret sapia. n. que est sine intellectu est hebes. Inutilis ē intellectus si ex sapia nō subsistat: qꝛ cū altiora sine sapie pondere penetrat: sua illum leuitas grauius ruiturū leuat. Uile est cōsiliū sine fortitudine: qꝛ qḋ tractando inuenit sine viribus ad actū nō ꝑducit. Fortitudo que plus pōt sine moderamine rōnis in ꝑceptis ruit. Nulla est scia sine pietate: qꝛ q̄ bona cognita nō exequit̃ grauius iudicat̃. Pietas sine scie discretōe quō misereat̃ ignorat. Timor sine his nil valet: qꝛ ad oīa trepidans a bonis opib⁹ torpet: Et subdit: ꝙ vnusq̄sqꝫ in die suo faciebat cōuiuiū: qꝛ quelibet virtus ꝛ qḋlibet donū hꝫ suā illuminatōem vel actōem. aliū. dic̃. i. aliā illuminatōem hꝫ sapia. ꝛ aliū diē hꝫ intellectus: ꝛ sic de alijs. Et subiungit: ꝙ mittētes vocabant tres sorores suas. Tres sorores vocāt. i. spem fidē charitatē: qꝛ oē qḋ agūt virtutes ꝛ dona in fide spe ꝛ charitate agunt q̄i ex cibo vires capiūt dū opibus bonis fidentiores fiūt. q̄i ex potu post cibū inebriant̃ dū cōtemplatōis roze infundi appetūt. Sꝫ ne ex ipis bonis etiam mala oriant̃ vel elatio: vel cū ꝓ his leticia mēti adest que dā securitas ꝛ inde torpor: iō cōcludit dicēs: Cūqꝫ in orbē transissent dies mittēs sanctificabat eos ꝛc̄. pacto cōuiuio filios sanctificare ē p⁹ v̄tutū sensum intentōez cordis dirigē. ꝛ oē qḋ agit̃ districte retractatiōis discussione mūdare ne decipiat̃ q̄litate mali: vt putent̃ bona que mala sunt: vel quātitate boni vt sufficiēs credat̃ cū sufficiens nō sit. Hec. b. Greg. vbi. s̄. Sꝫ forte argues in oppositū. s. ꝙ dona spūssancti nō sūt cōnexa tali rōe. Sapia ꝛ scientia inter dona spūssancti cōputant̃: vt pꝫ Isaie. xi. Requiescet sup eū spūs dn̄i ꝛc̄. sed dona sapie ꝛ scientie sunt diuisa ꝛ nō cōnexa: vt dicit aplus. i. ad Corinth. xij. Alij dat̃ ꝑ spm̄ sermo sapie: alij sermo scie ſm eundē spiritum: ergo ꝛc̄. Rn̄deo ꝛ dico. ꝙ sapientia ꝛ scientia dupliciter cōsiderare possunt. vno modo ſm ꝙ sunt gratie gratis date. s. ꝓut aliquis intantū abundat in cognitiōe rerum diuinarū ꝛ humanarū: vt possit ꝛ fideles instruere ꝛ aduersarios ꝯfutare: ꝛ sic loquit̃ apl's. vn̄ in gr̄a gratis data dona non sunt cōnexa. Alio modo possunt cōsiderari ꝓut sunt dona spūssancti. ꝛ ꝓut sunt quedā perfectōes hūane mentis ſm quas mens hūana disponit̃ ad sequendū instinctū spūssancti in cognitiōem diuinoꝝ et humanoꝝ. ꝛ sic sunt cōnexa dona in oib⁹ charitatē habētibus. Hec. b. Tho. iij. scri. sen. di. xxxvi. arti. vtꝫ dona sint cōnexa. argu. i. 5: ꝛ in cor. q. ꝛ in solu. ij. argu. ꝛ iterū ꝑma scḋe. q. lxviij. arti. v. vtrū dona sint cōnexa: argu. 5: ꝛ i cor. q. ꝛ in solu. iij. arg. Re. infra Uirtutes: de cōnexiōe earū.

¶ Qꝫ dona spūssancti manent in patria q̄tū ad eēntiaz nō q̄tū ad materiā CA.III.

T Ertio circa dona spūssancti cōsideranda est permanentia eternalis. Nam dona spūssancti manent in patria q̄tum ad eēntiam: non tn̄ manēt q̄tum ad materiam. Primo dico: ꝙ dona manent in patria q̄tū ad suam essentiam. qḋ quadruplr ꝓbo. s. auctoritate: rōne: opatōe: exempli ostēsione. Primo hoc ꝓbo auctoritate. b. Ambrosij in li. ḋ spūsancto sic dicentis: Ciuitas dei illa hierusalē celesti nō meatu alicui⁹ fluuij terrestris abluit̃. sed ex vite fonte ꝓcedens spūssanct⁹ cuius nos satiamur haustū in illis celestibus spiritib⁹ redundantius videt̃ affluere pleno septē virtutū spūaliuꝫ feruens meatu. Scḋo hoc idem ꝓbo rōne sic: Dona spiritussancti ꝑficiunt mentē hūanā ad sequendū motōem spūssancti: vt patꝫ primo capitulo. sed hoc ꝑcipue erit in patria quando deus erit oīa in omnib⁹ nobis: vt dic̃ apostolus. i. ad Corinth. xv. ꝛ qn̄ homo erit totaliter subdit⁹ deo. Tertio hoc idem ꝓbo ex opatiōe: qꝛ oīa dona habebunt actus suos in patria circa ea que ꝑtinent ad vitā cōtemplatiuā que est vita beata: ꝛ non circa vitam actiuam que solum cōpetit in p̄nti. Et cōfirmo hoc idem rōne sic: Regula vel mensura opatiōis nostre est duplex. s. virtus humana: ꝛ virtus diuina. dona opantur mō diuino ꝛ nō modo humano. vnde in hoc virtutes distinguūtur a donis: qꝛ virtutes ꝑficiūt ad actus modo hūano. s. ꝑ rōem. sed dona modo diuino. s. ex instinctu diuino: et ad hoc cōsonat natura doni. illud. n. debet ꝓprie dici donum qḋ ex sola libertate dantis ꝯpetit ei in quo est. ꝛ nō ex debito conditionis sue. Sic ergo regula vel mensura opatōis donoꝝ est ipsa diuinitas suo modo ab hoīe participata: vt iam non humanitas: sed ꝙ homo deus factus ꝑticipatōe operet̃. vn̄ actus donoꝝ erunt circa deum inquantū deus est regula dirigens ad opandū. ꝛ sic dona omnia in patria remanebūt q̄tum ad actus quos habēt circa vitam contemplatiuā: que ipam diuinā essentiam immediate respicit vt regulam dirigentē: sicut pꝫ ex dictis. Secundo principaliter dico: ꝙ dona spūssancti nō remanebunt in patria q̄tum ad materiā circa quam sunt. Cuius rō est: quia dona spūssancti in p̄nti habent opatōem circa aliquā materiā quam non habebunt in statu glorie. Quod beatus Greg. ꝑmo moraliū ꝓbat per hoc ꝙ quodlibet donū duos actus habet. vnus actus remanebit: alius non. Et ponit exemplū de singulis donis dicens: Sapientia mentē reficit: spe ꝛ certitudine eternorū: quoꝝ duoꝝ spes transit: sed certitudo remanet. De intellectu dicit: ꝙ intellectus reficit cor: in eo ꝙ audita penetrat: ꝛ tenebras cordis illustrat: quoꝝ auditus transit: qꝛ non docebit vir frēm suum: vt dicit̃ Hiere. xxxi. sed illustratio mentis manebit. De cōsilio dicit: ꝙ cōsilium ꝓhibet esse ꝑcipitē: qḋ est necessariū in p̄nti. ꝛ iteꝝ: ꝙ rōe animū replet: qḋ est etiā necessariū in p̄nti. ꝛ iterū: ꝙ cōsiliū est de dubijs: ꝛ hoc cessabit in patria: qꝛ tunc. s. in patria vbi videbit̃ clare dīna essentia nulla dubitatio erit. De fortitudine dicit: ꝙ aduersa nō metuit: qḋ est necessariū in futuro. ꝛ iterū: ꝙ ꝯfidentie cibos apponit: qḋ permanet etiā in futuro. De scia vo dicit duo. s. ꝙ scia ignorantiā fugat vel supat: ꝛ h̄ ꝑtinet ad statū p̄ntē: ꝛ ꝙ mētē cognitōe replet. qḋ ꝑtinet etiā ad statū futurū. De pietate dicit: ꝙ cordis viscera mīe opibus replet: qḋ ꝑtinet ad

statū p̄sentem: ꝛ q̄ hꝫ gratulatōis affectū: ꝛ hoc in futuro. De timore dicit: q̄ p̄mit mentē ne de p̄sētib⁹ supbiat: qđ ptinet ad statū p̄ntē: ꝛ q̄ de reb⁹ hic speratis ꝛ ibi obtinē dis mentē cōfortat: qđ ptinet ad statū futurū. Hec.b.tho. iii.scri.sen.di.xxxiiii.arti.i.i.vtrū dona spūsancti maneāt in patria: in cor.q. ꝛ in solu.argu. ꝛ iteꝝ p̄ma scđe.q.lxviii arti.vi.sub eodē titu.arg.5: ꝛ in solu.ij. ꝛ iij.argu.p totuꝫ. Re.infra Uirtutes.de duratōe cap. ¶ Q: septē sunt dona spūsancti vt Isaias testat̄: ꝛ quare. CA.IIII.

q Uarto circa dona spūsancti ꝯsiderāda est sufficientia ꝛ numeralis. Nā septē sunt dona spūsancti: vt dicit̄ Isa.xi. Requiescet sup eū spūs dn̄i: spūs sapie ꝛ intellectus: spūs cōsilij ꝛ fortitudis: spūs scie ꝛ pietatis: ꝛ replebit eū spūs timoris dn̄i. Rō aūt numeri istoꝝ donoꝝ ē ista: q: sicut virtutes morales pficiūt vires appetitiuas ad obediēdū rōni: ita dona spūsancti pficiunt rōem ꝛ volūtatē ad sequendū ꝛ obediendū diuino instinctui. Et q: motor exterior.s.instinctus diuin⁹ ē melior ꝛ efficacior ad mouēdū q̄ꝫ motor interior.s.rō in his q̄ interius ꝛ exterius agunt̄: iō ph̄s.vij.ethico. ponit quandā v̄tutē heroicā vel diuinā: f̄m quā dicunt̄ aliq̄ viri diuini: vt dicit.b.Tho.p̄ma scđe.q.lxviij.arti.i.vtꝝ dona a virtutibus distinguant̄ in cor.q.in fine. ꝛ in solu.iar̄.

Ex quo manifeste pꝫ q̄ dona sunt p̄ciosa virtutib⁹ qđ dupl̄r pbo. p̄⁹ auctoritate Greg. sup iob qui dicit q̄ dona dant̄ in adiutoriū virtutū. 2⁹ pbo hoc idē rōne: q: virtutes intellectuales ꝛ morales pficiūt opatōes hūanā mō hūano: sꝫ dona mō diuino: qđ sic pꝫ: Oīs.n. opatio quā virtus intellectualis vel moralis mō hūano pfic̄ vel ptinet ad cōtēplatiōem f̄m quā ꝯspiciūt̄ eterna ꝛ necessaria vel ptinet ad actōem f̄m quā ordinant̄ cōtingentia tp̄alia q̄ libero arbitrio sunt subiecta. Prio.n.ꝯtēplatio veritatis pficit̄ mō hūano p intellectū sapiam cō scientiam. ita q̄ intellectus ē cognoscere: sapie iudicare cōsilii inq̄rere scientie sententiare vel pcipe. Primo dico q̄ vita cōtēplatiua pficit̄ mō hūano p intellectu qui est habitus principioꝝ: dū.s.spūalia ꝛ diuina mō hūano.s. p rōem cognoscunt̄ supra rōem vō p fidē que est inspectio diuinoꝝ in speculo ꝛ in enigmate. Sꝫ q̄ spūalia ꝛ diuina q̄i nuda veritate capiant̄ supra hūanū modū: h̄ fit p donū intellect⁹ qđ de auditis p fidē mētē illustrat: vt dicit.b.Greg. Scđo vita cōtēplatiua seu cōtemplatio veritatis hūano mō pficit̄ p iudicare: vt.s.ex simplici inspectiōe p̄moꝝ principioꝝ ꝛ altissimoꝝ causaꝝ q̄ꝫ intellectus facit hō hūano mō de inferiorib⁹ iudicet: qđ fit p sapiaꝫ quā ph̄s.vi.ethicoꝝ ponit virtutē intellectualē: q: sapientis est ordinare: vt đr in principio metaphysice. Sꝫ q̄ hō causis altissimis vnitus ꝛ in earū similitudīe transformatus de aliis iudicet: ꝛ ordinet nō solū cognoscibilia: sed etiā passiōes ꝛ actiōes hūanas supra humanū modū est. ꝛ hoc pficit̄ p donū sapie. Tertio in cognitiōe practica que dirigit in opibus moralib⁹ est duplex via sicut in cognitiōe speculatiua.s.inquisitio ꝛ iudiciū. p̄⁹.n.homo mō humano pcedit inquirendo ꝛ cōiecturando de veritate ex his que solent accidere: ꝛ hec inuentio pficit̄ p quandam virtutē que vocat̄ ebulia que est bona cōsiliatio. Sed q̄ hō accipiat hoc qđ agēdū ē: ꝛ p certitudinē a spūsancto edoctus: sup hūanū modū est: ꝛ ad hoc pficit donū consilij. Quarto q̄ de his que solent accidere p cōsiliū quesitis ꝛ inuētis hō hūano mō iudicet fit p gnomyn ꝛ synesim: ꝛ q̄ vlteri⁹ h⁹mōi iudicij ordinē imponat fit p prudentiam que est p̄ceptiua. Sꝫ q̄ homo certitudinali sententiet de his que agenda occurrunt supra hoīem est: et hoc fit p donū scientie que docet ꝯuersari in medio praue ꝛ pu̇erse natōis. Executio aūt vite actiue in duob⁹ ꝯsistit.s.in opatōib⁹ ad alterū: ꝛ in p̄priis passionibus ad seipm.

Primo in opatiōib⁹ ad alterū q̄ sunt cōicatiōes ꝛ tales opatōes f̄m hūanū modū regulant̄ ex aliquo bono rōnis.s.vel ex eo q̄ ei debet̄: vel ex debito qđ facit iusticia: vel ex gratuito q̄ facit liberalitas in mediocribus ꝛ magnificentia in maximis donis aut sumptib⁹: vel ex eo q̄ aliquis alterius cognitōi se exhibet qđ facit virtus: vel affectōi qđ fac̄ amicitia. Sꝫ q̄ rō cōicatōis nō fit aliqđ p̄dictoꝝ: vt.s.his terminis cōicatio vel rō includat̄: sꝫ quantū est deo acceptū diuinū bonū qđ in se vel in p̄rio relucet rōem cōicatōis accipiēs: hoc supra hūanū modū est: ꝛ hoc fit p donū pietatis. Scđo actio vite actiue cōsistit in passionib⁹ p̄priis. Passiones aūt vel ptinent ad ꝯcupiscibilē: vel ad irascibilē. Prio.n.in passionib⁹ irascibilis f̄m humanū modū accipit̄ p mensura vel regula bonū rōnis: que quidē passiones reducunt̄ ad mala ad spem ꝛ desperatōem ad timorē ꝛ audaciā ad irā ꝛ mansuetudinē. p̄⁹.n. desperatio pcedit ex hoc q̄ pensato defectu suarū viriū ab arduis descendit. spes vō ecōtra ex h̄ pcedit q̄ pensatis p̄priis viribus ad ardua se extendit. ꝛ hoc facit magnanimitas que est circa magnos hoīes. 2⁹ timor ꝛ audacia sunt respectu mali imminentis. sed q̄ homo h⁹mōi mala f̄m quantitatē viriū suarū aggrediatur vel fugiat: hoc ptinet ad virtutē fortitudinis. 3⁹ ira insurgit ex lesione p̄cedente in qua dirigimur vt hō nō insurgat in vindictam vltra quantitatē offense ꝛ ordinem iuris p virtutē mansuetudis. Sed q̄ hō ad ardua virtutis opa tendat ac ad que scit se suis virib⁹ nō sufficere: ꝛ picula que vires suas excedūt nō formidet diuino auxilio innixus: ꝛ de illatis iniuriis nō solū vindictā non requirat sed etiam gloriā habeat in remuneratorē tendens: supra humanū modū est ꝛ hoc totū efficitur p donū fortitudinis. Scđo in passionib⁹ cōcupiscibilis que sunt cōcupiscentia amor ꝛ delectatio f̄m modū hūanū dirigimur ad bonū rōnis: vt si tantū hō ad bona tp̄alia afficiat̄ diligendo cōcupiscendo: ꝛ in eis delectando quantū eis indiget. qđ fit p tp̄antiā q̄ est circa maxias delectatōes ꝛ cōcupias f̄m alias virtutes tp̄antie annexas. Sꝫ q̄ hō ex reuerētia diue maiestatis omīa hec vt stercora arbitret̄: supra hūanū modū est. ꝛ hoc pficit̄ p donū timoris: q⁹ oēs carnales ꝯcupie reprimunt̄: f̄m q̄ đr in psal. Cōfige timore tuo carnes meas. Glo.q.d. Da mihi castū timorē.s. filialē quo oīs carnalia desideria cōfigant̄. ꝛ nō dicit religa vt latronē: sed cōfige vt nō solū opus sed etiā peccandi voluntas cōprimat̄. Ille.n. nō cōfigit vel nō crucifigit carnē sed ligat in quo viuit peccandi voluntas ꝛ sequeret̄ opus si speraret̄ impunitas. Hec.b.Tho.iij.scri.sen. di.xxxiiij.arti.ij.vtrū plura debeant assignari dona q̄ꝫ septē in cor.q.in principio ꝛ in medio. Patet igit̄ ex pmissis: q̄ dona spūsancti pficiūt modo diuino in his que ptinent ad cognoscendū ꝛ bene viuendū bene opandum rōnes ꝛ vires opatiuas. exempli gr̄a: Est.n. duplex rō.s. speculatiua: ꝛ practica. Rō speculatiua pficit̄ in cognitiōe diuinoꝝ p donū intellectus. Rō practica pficit̄ in inq̄sitiōibus diuinoꝝ cognitoꝝ p donū cōsilij. Silr rō speculatiua pficit̄ ad recte iudicandū ꝛ ordinandū om̄ia ex diuinis p donū sapientie. Rō vō practica pficit̄ ad recte iudicandū de cognitis p donū scientie. Uirtus aūt appetitiua p dona pficit̄ tribus modis. Primo in his que sūt ad alterum per donū pietatis. Secundo in his que sunt ad seipm in irascibili cōtra terrorē piculoꝝ p donū fortitudinis. Tertio in his que sunt ad seipm in concupiscibili contra inordinatā ꝯcupiam delectabiliū p donum timoris: f̄m illud puer.xvi. Per timorē domini declinat oīs a malo. Hec.b.Tho.p̄ma scđe.q.lxviij.arti.iiij.vtrū dona spūsancti cōueniēter enumerent̄: in cor.q. ¶ Q: numerus septē donoꝝ manifestat̄ in scriptura. CA.V.

c Est aūt sciendū: q̄ numerus septē donoꝝ manifestat̃ in scriptura sub figura quattuor rerū sensibiliū. p° manifestat̃ p septez oculos sup lapidē vnū: Zacha. iij. vbi glo. exponit de xp̄o q̄ est lapis angularis coniugens duos parietes in vnū. sup quē lapidez sunt septē oculi. i. septē dona sp̄ussancti: de quib⁹ Jsa. xj. Requiescet sup eū sp̄ūs dn̄i ꝛc. 2° manifestat̃ p septē lucernas: de quib⁹ dr̄ Exodi. xxvij. Facies lucernas septez ꝛ pones eas sup candelabꝝ. Glo. Lucerne septē sūt septē dona q̄ fuerūt in xp̄o. 3° manifestat̃ p septē stellas i dextera xp̄i: Apoca. j. 4° manifestat̃ p septē lampades ardentes ante thronū de quibus Apoc. iiij. Lampades ardentes ante thronū q̄ sunt septē dona sp̄ussancti. Glo. interli. Septē lampades ardētes ante thronū sunt septem dona sp̄ussancti: que accendunt ꝛ illuminant parata oībus que sunt sedes dei. Ubi nota: q̄ sp̄ussanctus diuersis noībus noīat̃: nō q̄ diuersus sit iuxta differētias nominū sed vnus ꝛ idē est fons cūctarū virtutū. s. xp̄s. Sine xp̄o ergo nec sapiens quis esse pōt nec intelligens nec cōsiliarius: nec fortis: nec eruditus: nec timore dn̄i plenus: vt dicit glo. sup illo verbo Jsa. xj. Requiescet sup eū spiritus dn̄i ꝛc. Rō aūt numeri septez donoꝝ a diuersis doctorib⁹ quattuor modis assignat̃. s. ex pte medicie excludentis: pene redimētis: sequele corrūpētis: vite differentis. Primo dico q̄ quidā doctores numerū septez donoꝝ accipiūt ex pte medicine excludētis. Nā sp̄ussancti dona sunt septē remedia ad auferendū septē peccata. vt verbigrā: Cōtra supbiam est timor ad būilitatē inclinans. cōtra inuidiā que primo cōpati nescit est pietas. cōtra auariciā est scia: cuius ē bene cōuersari cū hoībus reddendo vnicuiqꝫ qđ suū est: qđ auaritie opponit̃: contra accidiā fortitudo: contra irā que agit oīa cū p̄cipitio cōsiliū: cōtra gulā que sensum hebetat intellectus: cōtra luxuriā sapia q̄ gustato sp̄ū desipit oīs caro. Scđo alii doctores accipiūt numerū donoꝝ ex pte pene redimētis. s. fm̄ ea q̄ in xp̄o exigebant̃ ad patiendū: que quidē fuerunt quattuor. s. reuerentia ad patrē mittentē: ꝛ sic est timor: cōpassio vel mīa ad gentē peccantē. s. ad oēs p quibus patiebat̃: ꝛ sic est pietas: virilitas ad passiones sustinendas ꝛ sic ē fortitudo: fructus vel vtilitatis passionis cōsideratio: ꝛ sic est intellectus. Cōsiliū aūt fortitudinez dirigit. scia pietatem sapiētia intellectū. Tertio alii doctores accipiūt numerū donoꝝ ex pte sequele corrūpentis. s. fm̄ ea que ex peccato cōsequunt̃. Cōsequit̃ ex peccato in cōcupiscibili duricia vt nō subueniat̃ primo: ꝛ cōtra hanc est pietas: in irascibili timiditas cōtra quam est fortitudo: ꝛ p̄sumptio cōtra quā est timor. in rōnabili vo respectu finis hebetudo vt nō cognoscat̃ cōtra quaz est intellectus: ꝛ stulticia vt nō afficiat̃ aliquis ad finē: ꝛ cōtra hanc est sapia. sed respectu eoꝝ que sunt ad finē: ignorantia qua. s. homo nescit quid expediat ad p̄secutiōem finis: ꝛ cōtra hanc est scientia: ꝛ p̄cipitatio p quā homo ex impetu passionis magis ducit̃ in his que agēda sunt q̄ꝫ ex electōe: ꝛ cōtra hanc ē cōsiliū. Quarto accipiūt aliqui numeꝝ donoꝝ ex pte vite differētis. s. ex pte vite actiue ꝛ cōtemplatiue dicentes. q̄ dona p̄ficiunt hoīem i vita cōtemplatiua ꝛ actiua. Nam in vita cōtemplatiua p̄ficiu quidē sapia p modū gustus experientie intellectus vo p modū visus inspicientis. In actiua vo q̄ꝫ tū ad recessū a malo p̄ficit timor: q̄ꝫtū ad opatiōez boni ad qđ nō oēs tenent̃ p̄ficit fortitudo vt exequēs. cōsiliū vt dirigēs. q̄ꝫtū ad bonū ad qđ oēs tenent̃ p̄ficit pietas vt exequēs: sciētia vt dirigens. Prima tn̄ rō assignatōis numeri septem donoꝝ potius capit̃ p̄ce. magis videt̃ eē fm̄ p̄prias rōnes donoꝝ: vt dicit. b. tho. iij. scri. sen. di. xxxiiij. d donis arti. ij. vtꝝ dōa debeāt eē plura q̄ꝫ septē: i cor. q. in medio ꝛ fine.

¶ Q̄ꝫ triplex est act⁹ sapie q̄ ē donū sanctisp̄ūs. CA. VI.

d **Donum sapientie** Postq̄ꝫ dictū ē d donis in generali: nunc p ordinē de singulis ē dicendū. Et quia donū sapientie simpliciter est ceteris excellentius. ideo Jsai. xj. a dono sapientie incipit dicens: Requiescet sup eum sp̄ūs dn̄i. i. donū sapientie: vt dicit beat⁹ Tho. p̄ma scđe. q. lxviij. arti. vij. de cōpatōe donoꝝ ad inuicē. vtrū. s. dignitas donoꝝ attendat̃ fm̄ numeratōem donoꝝ qua numerant̃ Jsa. xj. argu. 3: ꝛ in cor. q. vn̄ q: ibi donuꝫ sapie p̄fert̃ oībus: primo de dono sapie est agendum. Circa donū aūt sapientie tria cōsiderare debemus. s. actum: subiectum: attributū. Primo cōsiderare debemus sapientie actuꝫ. Nam triplex est actus sapientie que est donū dei. s. cognoscere diuia: iudicare inferiora: ordinare agibilia. Primus actus sapie que est donum est cognoscere diuina. quod tali rōne ostendo. Sapientia est de causis altissimis: vt dicit ph̄s in p̄mo methaphysice. sed cause altissime sunt diuina: g̊ ꝛc. ita q̄ sapientia que est donū quattuor excellētias hꝫ. cōsistit essentialiter in cognitōe: presupponit causaliter dilectōem: includit virtualr̄ delectatōem: efficit vel p̄ducit finalit̃ quietatōem. p° sapia que est donū dei cōsistit eēntialr̄ in diuinoꝝ cognitōe. vn̄ Aug. xiij. de ciui. dei dicit: q̄ sapia ē diuinarū rerū cognitio nō hūano studio acquisita: q: talis est sapientia que est virtus intellectualis: sed diuinitus infusa. ꝛ iō Jaco. iij. dr̄: q̄ sapia p̄ut est donū sp̄ussancti est desursum descendens. i. sapia hūana modū que ē hn̄ de diuis noticiā p rōem. vn̄ qui circa dina a deo est eminēter illuminat⁹: sapiens ē. 2° sapia p̄ut est donū p̄supponit causaliter dilectōem inquantū amor dei est causa sapientie. qđ tali rōne ondo: Sapientia p̄ut est donū dei eminentiā cognitōis diuinoꝝ hꝫ p quandā vnionem ad diuina. sed diuinis nō vnimur nisi p amorē: vt qui inheret deo vnus sp̄ūs sit cū deo: vt dicit aplūs. j. ad Corinth. vj. vn̄ ꝛ dn̄s secreta patris dicit reuelare discipulis inq̄ntum amici erāt p̄ris. ꝛ p hoc etiā differt sapia que est donū a sapia que est virtus intellectualis: q: talis vt sic non includit dilectōem dei. 3° sapia p̄ut est donuꝫ includit delectatōem: qđ p꞉ꝫ ex significato noīs: nam sapia quendam saporē importat: q: sapia dr̄ quasi sapida scientia. ꝛ hunc effectū hꝫ sapia a sua cā. s. a charitate. Habꝫ. n. sapiētia a charitate ex qua deo vnit̃ sp̄ales dulcedies seu delectatōes. vn̄ ꝛ sap. viij. dr̄ q̄ nō hꝫ amaritudinē cōuersatio illius nec cōuictus ipsius tediū: sed gaudiū ꝛ leticiam. 4° sapientia p̄ut est donuꝫ sp̄ussancti efficit vel p̄ducit finaliter quietatōem. Cuius rō est. q: oīs ordinans pacem intendit. sed vt in tertia distinctōe patebit: actus sapientie ē ordinare: g̊ ex eo q̄ sapia oīa ordinat pacē efficit ꝛ ad pacē inducit: vt patebit infra. iij. ca. Hec. b. Tho. iij. scri. sen. di. xxxv. de donis: arti. j. q. iij. vtrū sapia consistat in intellectu vel affectu: in cor. q. ꝛ in solu. j. ꝛ iij. arg. ꝛ iterū scđa scđe. q. xlv. arti. j. vtrū sapientia debeat cōputari inter dona sp̄ussancti: in cor. q. Et ibidē arti. ij. vtruꝫ sapientia sit in intellectu sic̄ in subiecto vel in affectu: in solu. ij. argu. Scđs actus doni sapientie ē iudicare inferiora. nam actus sapie est ꝛ hic ꝛ in futuro diuine amata cōtemplari: vt p꞉ꝫ. ꝛ p ea d aliis iudicare nō solū in speculatiuis sed etiā in agendis. Ita dicit aplūs. j. ad Corinth. ij. Sp̄ūalis iudicat oīa. ꝛ ibidē. s. Spiritus enim omnia scrutatur etiā p̄funda dei. Judiciū aūt d aliquib⁹ nō pōt fieri nisi p ea que sunt lex ꝛ regula. ꝛ iō opꝫ supiora d inferioribus iudicare. vn̄ sapiens p ea q̄ de diuis eminēter nouit pōt de oībus inferiorib⁹ iudicare: vt dicit. b. Tho. iij. scri. sentē. vbi. s. arti. j. q. ij. vtrū sapiētia sit tm̄ de diuinis in cor. q. Sed forte queres qđ est illud supius per

qḋ sapiens de inferiorib⁹ iudicat? Rñdeo ⁊ dico: ꝙ illḋ supius est supior: ps rõnis que attribuit̃ sapie. sicut infe rior ps rõnis attribuit̃ scie: vt dicit Augu. xij. de trini. ꝙ rõ supior intendit rõnibus supnis. s. diuinis ⁊ cõspiciēdis ⁊ cõsulendis. ɔspiciendis quidē sm ꝙ diuina in seipis cõ templant̃. consulendis aūt sm ꝙ ꝑ diuina. s. ꝑ diuinas rõnes leges vel regulas iudicat de hūanis. Ex quo ptꝫ: ꝙ sapiē tia que est donū spūsancti nõ solū est speculatiua sꝫ etiaꝫ practica: inquantū nõ solū hꝫ ɔtēplari sed iudicare. Hec bea. Tho. s. ḋa scḋe q. xlv. arti. iii. vtrū sapia que est donū dei sit speculatiua vel practica: in cor. q. ⁊ in solu. j. arg.
Sed forte argues: ꝙ ista sapientia que est donū nõ ē ne cessaria ꝓpter istū actum qui est de inferiorib⁹ iudicare. Cuius rõ est: qꝛ sapientia intellectualis hoc habet face re: vt ḋꝛ in principio metaphysice: g̃ ⁊c̃. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ sapia importat rectitudinē iudicij sm rões diuinas. Re ctitudo aūt iudicij dupliciter põt cõtingere. vno mõ per vsum rõnis. Alio mõ ꝑ habitū virtutis: vt verbigrã ḋ ca stitate recte iudicat qui didicit sciam moralem: sed me lius ille qui hꝫ habitū castitatis. A simili rectū iudiciū circa res diuinas hꝫ ex rõnis inquisitõe sapia que est virt⁹ intellectualis. sed sapia que est donū spūsancti meli⁹ iu dicat. s. ꝑ quandā cõformitatē ad diuina que ɔformitas est ꝑ charitatē: vt. s. ptꝫ. Et iõ ꝓter sapiam que est virt⁹ in tellectualis fuit necessaria sapia que est donū. Hec beat⁹ Tho. scḋa scḋe vbi. s. arti. ii. vtrū sapia sit in intellectu: in cor. q. Tertius actus sapie est nõ solū cõtemplari diui na ⁊ ꝑ ea iudicare inferiora: vt ex ꝓmissis ptꝫ: sed etiā or
q dinare oīa agibilia. Ita dicit̃ Jaco. iij. Que aūt desursū est sapia: primū quidē pudica est: deinde pacifica: mode sta: suadibilis: bonis cõsentiens: plena mīa: ⁊ fructib⁹ bo nis iudicans sine simulatõe. In quib⁹ verbis oñdit̃ ꝙ homo ꝑ donū sapie ordinat suas actões ⁊ passiones sex modis. p⁹. n. sapia facit ꝙ homo a malis discedat. vñ dic̃ Sapia est pudica quasi vitans corruptelas peccati. 2⁹ vt pacem habeat. iõ dicit. deinde pacifica ⁊ hic est effectus sapie: qꝛ ipsa ad pacem ducit. 3⁹ vt aliorū monitis acquie scat. iõ dicit Suadibilis. 4⁹ vt nõ solū quietē habeat in semetipso. s. ꝙ aliis non cõtradicat sed assentiat: ideo dic̃ Bonis assentiens. 5⁹ vt defectibus primi affectu condo leat: ideo dicit: Plena mīa. ⁊ effectu subueniat: ideo dic̃: Et fructibus bonis. Sexto vt charitatiue peccata emen dare satagat iḋo dicit: Judicans sine simulatõe. ne. s. cor reptõem ꝓcedens odiū intendat. Et hic est vnus modus exponendi ꝓdictā auctoritatē. et dicit b. Tho. s. ḋa scḋe q. xlv. arti. vi. vtrū septima beatitudo. s. beati pacifici: rñ deat dono sapie in solu. iii. argu. vsqꝫ in finē. Secūdo mõ exponitur sic: Que desursum est sapia: primū quidē pudica est. i. casta. Deinde pacifica: effectiue hoīem cum deo: ⁊ hoīem cum hoīe: ⁊ carnē cum spū pacificans. De inde modesta. i. modū in omnib⁹ non excedens sꝫ tenens ⁊ hoc respicit virtutē temꝑantie cuius spēs est modestia nam tꝑantia ponit modū in appetitu delectabiliū. Dein de suadibilis vt possit sibi ab alio defacili suaderi ɔ con tumaces quib⁹ nõ põt ꝑsuaderi nisi qḋ illis videt̃. Dein de bonis cõsentiens. i. faciēs cõplacere hñti qḋ aliis pla cere videt. Deinde plena mīa q̃tū ad affectū habentis. s. ꝑ cõpassionē. Et fructib⁹ bonis q̃tum ad effectū in opi bus mīe. Deinde iudicās sine simulatõe: ꝓmo se: qꝛ iust⁹ in principio accusator est sui: sine simulatõe cõtra hypo critas quorū iudicia sunt simulatoria: dānant. n. se vt hūi les videant̃. Tertio mõ exponit̃ sic: Que desursum est sapia: ꝓmū quidē pudica ē q̃tū ad delectabilia siue ea q̃ placent. Deinde est pacifica: q̃tū ad tristia, siue ea q̃ dis plicent. Deinde ē modesta: q̃tū ad necessaria hõa: qꝛ in necessariis hoīs vt in cibis modestia ē hñda. Deide sua dibilis: q̃tū ad hõa vtilia. defacili. n. suadet̃ hoī hñti sa piam bonū vtile lꝫ nõ sit necessariū vt aliqḋ opus super rogatõis. Deinde bonis ɔsentiens q̃tū ad bona honesta. Deinde plena mīa ⁊ fructib⁹ bonis ɔ miserabilia primi qui. n. viderit frēm suū grauatū nec subuenit ꝓut põt nõ hꝫ sapiam. Deinde iudicans sine simulatiõe: q̃tū ad cor ruptibilia. Quarto mõ exponit̃ sic: Sapia que est de sursum. s. que est donū spūsancti septē vitiis capitalib⁹ aduersat̃ inquātū pudica luxurie inquātū pacifica ire. inquātū modesta: gule q̃ immoderātiā interiorē in exte riorib⁹ oñdit cui⁹ ɔtrariū facit modestia. inquantū sua dibilis: supbie. supbi. n. sūt ꝓprii sensus nec defacili aliis acquiescūt. inquātū bonis cõsentiēs: inuidie. cui bona alte rius displicēt. inquātū plena mīa ⁊ fructib⁹ bonis: auari tie. inquātū iudicās sine simulatõe: accidie. accidiosi eni multa ɔfingūt q̃ veritatē nõ hñt. vñ iudicia vana faciūt ⁊ simulatões.

Qꝛ in nullo existe in peccato mortali põt eē donū sapie: ⁊ quare. CA. VII.

l Ecūdo principalr circa sapiam q̃ est donū consi derare debemus subiectū. nam in nullo existe in pctō mortali donū sapie põt eē. qḋ quadruplr ꝓbo. au ctoritate rõne distĩctõe exēpli inductõe. Prio hoc ꝓbo auctoritate sap. i. Jn maliuolā aīam nõ introibit sa pia: nec habitabit in corpe subdito pctis. vbi tangit duo genera pctōꝝ. s. pctā spūalia ⁊ pctā carnalia q̃ cū sapia q̃ est donū eē nõ pñt. p⁹ tangit pctā spūalia dicēs: Jn mali uolā aīam ... ira accidia ⁊ alia pctā spūalia q̃ sola opatõe aīe cõmittit̃. Sapia q̃ est virt⁹ in creata s. ... vel sapia creata q̃ est donū spūsancti intra re nõ põt. nec mirū: qꝛ sapia lux est: maliuola vo aīa tene bra. sed q̃ ɔuenientia lucis ad tenebras: vt dicit aplus. i. ad Chorinth. vi. q. d. nulla. Secūdo tangit pctā carnalia que sil' cū aīa ⁊ corpe cõmittunt̃ dicens: Nec habitabit in corpe subdito peccat' s. gule ⁊ luxurie qꝛ talia vl' ꝓmu vel sapiam que est donū nõ solū intrare nõ ꝑmittunt: im mo si prius fuissent expellunt. Scḋo hoc idem ꝓbo rõ ne sic: Sapientia que est donū spūsancti ꝑsupponit i ha bente charitatē vt ptꝫ ex ꝓcedē. sed charitas nõ põt eē cū peccato mortali: vt ptꝫ. s. Charitas. g̃ sapia que ē donum spūsancti nõ põt eē in aliquo habente pctm̃ mortale.
Tertio hoc idē ꝓbo distĩctõe. Sicut. n. bonū dupliciter dicit̃. s. vere ⁊ similitudinarie. p⁹ vere bonum est quod ē simpliciter ⁊ ꝑfectum bonū. 2⁹ bonū similitudinarie vel abusiue dicitur quod in malicia aliqua est ꝑfectū sic di cit̃ bonus latro vel bonus peccator: ita etiaꝫ sapia dicit̃ duobus modis. Uno modo vere ⁊ ꝓprie. s. cognitio dei supra hūanū modū. s. ꝑ inspiratõem vel reuelatõem diui nā. ⁊ iõ talis sapia est desursum: Jaco. iij. Que in pecca torib⁹ non existit. Alio mõ dicit̃ sapia similitudinarie vel abusiue: sicut cognitio alicuius mali ꝑ imitatõem q̃ lis est sapia huius seculi q̃ accipit ꝓ cā altissima ⁊ fine vl timo aliqḋ terrenū bonū: de qua ḋꝛ Hiere. iiij. Sapiētes sunt vt faciāt mala: bñ aūt facere nescierūt. ⁊ talis sapia
q est deorsum ⁊ nõ desursum: vt ḋꝛ Jaco. iii. Que deorsum est sapia terrena aīalis diabolica. Rõ aūt huius est: qꝛ q̃ cunqꝫ auertit̃ a fine debito necesse est vt aliquē finē in debitū sibi ꝯstituat: qꝛ oē agens agit ꝓpter finē. vñ qꝛ sa pientia seculi a vera cognitõe. s. dei auertit̃: aliquē finē indebitū sibi ꝯstituit. vñ si ꝯstituat sibi finē in bonis ex teriorib⁹ terrenis: vocat̃ sapientia terrena. si aūt in bo nis corpalibus: vocat̃ sapiētia animalis. si aūt in aliqua excellentia vocat̃ sapientia diabolica ꝓpter imitatiõem supbie diaboli: de qua Job. xli. Jpse est rex sup oēs fili os supbie. Et hõ mõ exponit. b. Tho. auctoritatē beati Ja co. iij. Que deorsum est sapia ⁊c̃. scḋa scḋe. q. xlv. art. i. vtrū sapia debeat inter dona spūsancti cõputari: in sol. j. arg.

Ubi nota ꝙ sapia mūdi rectius pōt vocari astutia vel calliditas. sicut dr Gen. iij. de serpēte. ꝙ serpens erat callidior cūctis animātibus terre. ⁊ talis sapia mūdi est stulticia apud deū. vt dicit aplūs i. ad Corinth. iij. Rō huius ē: qꝛ cū sapia que est donū oēs actōes ⁊ passiones habeat ordinare ⁊ regulare. vt ptʒ ca. pcedenti de tribus actibus sapientie. Ipsa sapiētia nō docet vt aliquid neqꝫ fiat: vnde Eccl. xix. Nō est sapia nequitie disciplina. ⁊ nō est cogitatus peccatoꝝ prudētia. Quarto ꝙ sapia q̄ donū est spūssancti nō sit cum peccato mortali pbo exēplari inductōe sic: Illud qd sancti non reputant se habere ⁊ d quo nō gloriant est sapia mundana. vn̄ dicit quilibet sanct⁹ homo illud puer. xxx. Sapia hoim non est mecū. nō cū dicunt se habere sapiam in rebus mundanis: neqꝫ in rebus diuinis p rōnes hūanas. sed reputāt se hre sapiam diuinā p rōnes diuinas: ⁊ de hac gloriant: vt dicit. b. tho. scda scde. q. xlv. arti. iiij. vtrū sapia que est donū spūsscti possit esse cū peccato mortali in so. j. arg. Ad qd pbandū allegat auctoritatē apli. j. ad Corinth. j. Factus ē nobis a deo sapia: iusticia: sanctificatio: ⁊ redēptio. Qd verbum duob⁹ modis exponit. Primo exponit Ambro. in glosa ibidē dicēs: Christus tpaliter natus qn̄. s. verbū caro factum est. Factus ē nobis sapia illuminās ad cognitiōem veritatis. Jsaie xlix. Dedi te in lucē gentiū. Iusticia dirigens ⁊ mouēs ad imitatōem diue bonitatis. Ro. iij. Ut sit ipe iustus ⁊ iustificans eū qui ex fide est. ⁊ ij. ad Corinth. v. Ut nos efficeremur iusticia dei in illo. Sanctificatio nos mundans a culpa. s. in baptismo in quo nos prius emundat a culpa. ⁊ hoc virtute sue passiōis ad hebre. xiij. Jhs vt sanctificaret pplm suū p sanguinē suum extra portā passus est. Redēptio a pena: qꝛ pri⁹ redemit nos in cruce patiendo. j. ad Thymo. ij. Unus mediator dei ⁊ hominū xp̄s iesus qui dedit redēptōem semetipm p nobis. Scdo mō Bern̄. exponit sic dicēs: ꝙ hec quattuor que fuerūt in xp̄o quilibet in se debet hre. s. sanctificatōem in cordis cōtritōe: sapiam in oris cōfessione: iusticiā in opis satisfactōe: redēptōem in vtutis ꝯsūmatōe Qui. n. pseuerauerit vsqꝫ in finē salu⁹ erit. qd pbat p exēplū de latrōe dicēs: Latro bon⁹ q̄ in cruce xp̄m cōfessus ē h quattuor habuit. qd ptʒ. Habuit. n. pmo sapiam qꝛ p fidē illuminat⁹ tunc xp̄m eē cognouit qn̄ eū oēs discipuli reliquerūt. Habuit scdo iusticiā: qꝛ aliū blasphemātē p charitatē corripuit ⁊ seipm p pniam accusauit ⁊ xp̄i innocētiā fideliter pdicauit. Habuit tertio sanctificatōem qꝛ p fidē ⁊ dilectōem xp̄m orauit dicēs: Memēto mei dne ⁊c̄. Habuit qrto pncipiū redēptōis sicut ei dn̄s promisit dicēs: Amē dico tibi hodie ⁊c̄. Hec. b. tho. ⁊c̄.

¶ Utrū sapia que est donū spūssancti sit in omnib⁹ habentibus grām. CA. VIII.

Et qꝛ sapia put ē donū spūssancti supponit charitatē ex qua aliquis habet grām gratū faciētē: vt ptʒ. s. Jō posset aliqs querere: vtrū in oibus habentibus grām gratū facientē existētib⁹ sine peccato mortali sit sapia que est donū spūssancti. Rn̄deo ⁊ dico ꝙ aliud est habere habitū sapie: ⁊ aliud gradū: ⁊ aliud actum. Primo. n. habere habitū vel donū sapie cōe est oib⁹ existentibus in gratia gratū faciente. Cuius rō est. qꝛ si natura nō deficit in necessarijs. multo min⁹ gratia. ⁊ iō habere rectū iudiciū in cōtēplatōe dinoꝝ ⁊ ordinatōe hūanoꝝ: quātū est necessariū ad salutē nulli deest sine pctō mortali existēte p grām. vn̄ j. Jo. ij. Unctio eius. i. xp̄i. s. spūssanctus quo xp̄s p ceteris plenus fuit docebit vos de oib⁹ intelligendis agēdis ⁊ ordinādis necessarijs ad salutē: Jo. xiiij. Paraclitus aūt spūssanctus quē pater mittet in nomine meo ⁊c̄. Secūdo habere doni sapie gradū est q̄tū ad tria. s. q̄tū ad altiorē diuinoꝝ ꝯtemplatōem. inquantū quedā mysteria altiora cognoscūt: ⁊ q̄tū ad manifestatōem ipoꝝ: qꝛ ipsa alijs manifestare pnt: ⁊ q̄tum ad alioꝝ directōem inquantū sm diuinas regulas pnt nō solū seipos sed etiā alios ordinare nō est cōe oibus sed spāle quibusdā. Cui⁹ rō est: qꝛ pdicta tria non ptinēt ad grām gratūfaciētē: sʒ potius ad grās gratis datas. qs. s. distribuit spūssanct⁹ put vult: sm illud apli. j. ad Corith. xij. Alij dat p spm̄ sermo sapie: alij ⁊c̄. Tertio hre donum sapie q̄tum ad actū nō est cōe omnib⁹. Lʒ. n. oēs existētes sine peccato mortali p grām gratū facientē habeant sapiam sm habitū put est donū spūssancti nō tn̄ habent actū istius doni: ⁊ hoc pp impedimētū corpale q⁹ vsus rōnis impedit in eis: vt ptʒ in pueris baptizatis vl in amentib⁹ adultis q̄ postmodū sine pctō in amentiam ceciderūt. Hec. b. Tho. scda scde. q. xlv. arti. v. vtrū sapia q̄ est donū sit in oib⁹ habētib⁹ grām: arg. j. ⁊ in cor. q. ⁊. in solu. iij. argu. Ubi nota ꝙ insipiētia siue stulticia que idem est importat stuporē sensus in iudicādo. ⁊ pcipue circa cām altissimā. Qꝛ aūt aliqs nō habeat rectū iudiciū d diuinis puenit ex duobus. Uno mō ex dispositōe naturali sensus interioris: ⁊ talis stulticia nō ē peccatuʒ. nec excludit habitū doni sapientie q̄tus impediat actuʒ vel vsum sapie propter impedimentū corporale: vt patet. s. Alio mō puenit ex occupatōe irrōnabili: inquātū hō immergit sensum suum terrenis ex quo redditur sensus eius ineptus ad pcipiendū diuina: sm illd apli. j. ad Corinth. ij. Animalis hō non pcipit ea que sunt spūs dei: sic etiā hoi habenti gustū infectū malo humore nō sapiunt dulcia: ⁊ talis stulticia est pctm̄. ⁊ donū sapie quo ad habitū ⁊ quo ad actū excludit sicut vnū cōtrarioꝝ excludit alterū. Hec. b. Tho. scda scde vbi. s. q. xlvj. arti. ij. vtꝝ stulticia sit peccatū: in cor. q. Re. infra Stulticia.

¶ Qꝛ septima beatitudo attribuit dono sapie ⁊ q̄re. CA. IX.

Tertio principalr circa donū sapientie cōsiderare debemus attributuʒ. Naʒ septima beatitudo que est: Beati pacifici qm̄ filij dei vocabuntur: vt dicit Matth. v. cōuenienter dono sapientie attribuitur ⁊ hoc q̄tum ad duo que in illa beatitudine exprimuntur. s. q̄tum ad meritū: ⁊ q̄tum ad pmiū. Primo q̄tū ad meritum: cū dicit Beati pacifici: qꝛ p donū sapientie meret quis pacem. qd tripliciter pbo. s. auctoritate: rōe: distinctōe. p⁹ auctoritate beati Aug in libro de sermone dni in monte sic dicentis Sapientia cōuenit pacificis i quibus nullus motus est rebellis. sed obtempans rōni. Et glo. sup illo verbo Beati pacifici sic dicit: Uera quidē pax ē vbi nihil repugnat. ⁊ Aug. xix. de ciui. dei sic ait Pax est tranquillitas ordinis sed hoc facit donū sapie: g ⁊c̄. 2⁹ hoc idem pbo rōne sic: Ubicunqꝫ est ordo ibi est pax: vt ptʒ p Aug. sed ordinare ptinet ad sapientē: vt dicit phs in primo metaphysice. ergo multomagis hoc cōuenit sapientie que est donuʒ spūssancti. quod patet: quia ipsa omnia inferiora necessaria ad salutem sm regulas diuinas ordinat. ergo meret sapientia que est donum ⁊ in se ⁊ cuʒ alijs hre pacē. ⁊ hoc est qd dr: Beati pacifici. Nam pacifici dicunt. i. pacem vel in se vel in alijs faciētes: quoꝝ vtrūqꝫ cōtingit p hoc ꝙ ea in quib⁹ pax constituit ad debitū ordinē redigunt. 3⁹ hoc idem pbo distinctōe: Nam alterius est habere pacē: ⁊ alterius facere pacem. Habere. n. pacē ē charitatis: ita dr in psal. Pax multa diligētibus legē tuā. Re. expositōeʒ huius infra Pax iiij. ca. Sed facere pacē est donū sapie: vt pbaui. vn̄ glo. sup illo verbo: Beati pacifici sic ait: In pnti vo homo ē pacatus. ⁊ si bellū gerit cū vitijs interius pacem obtinuit quam deus dedit. vnde Pax multa diligentib⁹ legē tuā.

Secundo dico: ꝙ septima beatitudo dono sapientie attribuit q̄tum ad pmiū cum subditur: Qm̄ filij dei vo-

cabunt.qḋ ostẽdo rõne: ⁊ auctoritate. p⁹ rõne sic. Aliqui dicunt filij dei: inquantũ pticipant silitudinẽ filij vnigeniti naturalis: sm illud apłi ad Ro.viij. Quos pſciuit cõformes fieri imaginis filij dei qui est sapia genita: ⁊ iõ pcipiendo donũ sapie hõ ad filiatõem dei ptingit ⁊ per cõsequens ad hereditatẽ. Hec.b.tho.scḋa scḋe q.xlv.art.vj.vtrũ septima beatitudo cõueniat vel corrñspõdeat dono sapie: argu.ↄtra: ⁊ in cor.q. ⁊ in solu.j.argu. Scḋo hoc idẽ pbo auctoritate glo.sup Matth.v.ibidẽ sic dicentis Pax est vnigenitus dei filius. de quo dr: Qui ẽ pax nr̃a qui pacẽ diligit filius est pacis: hic p spem: illic p rem. ⁊ subdit ibidẽ: Qui aũt ab ea diuidit filius ire est. p hanc vo filij efficimur quo amplius nihil pmittit. Re.ẽ. Septima beatitudo q̃ est: Beati pacifici qm̃ filij dei ⁊c̃.

¶ Quid ẽ donũ intellect⁹: ⁊ ad qḋ ẽ necessariũ. CA.X.

Donũ intellectus Quia donũ intellectus p⁹ donũ sapie est oĩbus donis alijs excellẽtius. vñ Isaie.xi. in enumeratõe donoꝝ alijs oĩbus ppoñitur vt dicit b.Tho.pma scḋe.q.lxviij.arti.vij. vtrum dignitas donoꝝ attendat sm enumeratõem qua enumerãtur: Isaie.xi.arg.5: ⁊ in cor.q. ideo post donũ sapie nunc dicendũ est de dono intellectus. Circa qḋ cõsiderare debemus tria.s. sublimitatẽ cognitõis: cõmunitatẽ adeptionis: cõgruitatẽ attributõis. Primo ↄsiderare debemus circa donũ intellectus sublimitatẽ cognitõis. Naz donũ intellectus noiat quandã excellẽtiã cognitiõis ad intima.s. ad spũalia ⁊ ad diua ad salutẽ necessaria penetrantis supra hũanũ modũ. vnde lumen supnaturale quo oĩs supra humanu modũ eleuat ad ipa spũalia ad salutẽ necessaria aspicienda ⁊ penetrãda est donũ intellectus. ⁊ dic ad spũalia penetrãda qḋ nõ põt facere sensus vł imaginatio vel intellectus q̃ est potentia aĩe: sed solũ hoc facit intellectus q̃ est donũ spũssancti. qḋ sic pbo: Intelligere.n. dicit quasi intus legere. sed sensus vł imaginatio ad hoc se nõ extendit: q2 solum circa exteriora.i. circa accidentia.s. circa exteriores qualitates sensibiles que circũstant rei essentiã occupat. Intellectus aũt qui est potẽtia aĩe ad ipam essentiã rei ptingit. vñ phs.iij. de aĩa dicit: ꝙ obiectũ intellectus ẽ ꝙ quid est. Sed in apphẽsione huius eẽntie est differentia: q2 ipa essentia rei aliqñ ab intellectu apphendit p seipam. ⁊ hic modus intelligẽdi vocat intelligentia que ↄuenit substãtijs sepatis. Aliqñ vo eẽntia rei ab intellectu nõ apphẽdit p seipam sed p aliã quasi p quedã ostia: sm ꝙ p discursum ab accidẽtibus ⁊ pprietatibus essentie ad cognitõem essentie peruenit. ⁊ talis modus intelligendi dr rõ qui modus cõuenit hoi in vita pñti. Et sicut intellectus qui ẽ potẽtia anime p accidẽtia ingredit ad cognitiõem substãtie: ita fides que est virtus ad spũalia nõ ingredit nisi p corpalia quasi in speculo ⁊ enigmate inuoluta hũano mõ pfic mẽtem. Sed si supnaturali lumine mens intantũ eleuet vt ad spũalia aspicienda introducat supra hũanũ modum hoc facit donũ intellectus: tũ q2 homo ad finẽ supnaturalẽ.s. ad beatitudinẽ ordinat: ⁊ lumen naturale ipi⁹ intellectus ad hanc non possit ptingere q2 multa sunt que intellectus p rõem naturalẽ nõ põt apprehẽdere: ideo lumini naturali intellectus supaddit lumẽ gratie.s. donuz intellectus quasi pficiẽs ipm in penetrando spũalia necessaria ad salutez. Sicut.n. sub accidentib⁹ latet natura substantialis ⁊ sub vbis latent significata verboꝝ ⁊ sub similitudinib⁹ ⁊ figuris latet veritas figurata: ita sub corpalibus latent spũalia ⁊ diua ad que aspicienda ⁊ cognoscenda mens introducit ⁊ eleuat supra hũanũ modum ⁊ supra rõez p intellectũ qui est donũ spũssancti. Hec.b. Tho.i.scrip.sen.di.xxxv. de donis: artí.ij.q.j. vtrũ intellectus sit donũ: in cor.q. p totũ. Et iteꝝ secũda scḋe.q.viij arti.i. vtrũ intellectus sit donũ spũssancti: in cor.q. ⁊ in solu.j.ij. ⁊ iij.argu. Ubi nota: ꝙ donũ intellectus principaliter ad cognoscenda spũalia se extẽdit ⁊ ↄsequenter ad quedã opabilia inquantũ in agendis eternis rõnib⁹ regulant. Cuius rõ est: quia rõ supior pficitur dono intellectus. sed rõ supior intendit rebus eternis cõspiciendis ⁊ cõsulẽdis: vt dicit Aug.xiij. de trini. ḡ donũ intellectus principaliter cõsiderat spũalia ⁊ diua necessaria ad salutem: ⁊ cõsequenter agibilia inquantũ in agendis eternis rõnibus regulant. Sed forte argues in oppositum.s. ꝙ donũ intellectus circa inferiora agibilia non versat sic: Greg.pmo moraliũ dicit: ꝙ donũ intellectus altiora quedã penetrat. sed ista singularia inferiora sunt quedã infima. ergo donũ intellectus nõ cõsiderat ea. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ opabilia hũana sm ꝙ in se cõsiderant nõ habẽt aliquã altitudinẽ excellẽtẽ: sed sm ꝙ referunt ad regulã legis eterne ⁊ ad finẽ beatitudis diue. sic altitudinẽ hñt. ⁊ hoc mõ donũ intellectus est circa ea: ita ꝙ intellectus qui est donũ ⁊ est speculatiuus principalr ⁊ practic⁹ consequenter. vñ in psal. Intellectus bon⁹ oĩbus facientibus eum. Glo.i. illis qui sic faciunt vt intelligunt. Hec beat⁹ Tho.scḋa scḋe q.viij.arti.iij. vtrũ intellectus q̃ ponit ẽ donũ spũssancti sit speculatiuus vel practicus: argu.5: ⁊ in solu.j.argu. De hoc dono intellectus habet Dañ.x. vbi dicit: In visiõe opus est intelligẽtia. vt.s. interiora ⁊ spiritualia ab exterioribus ⁊ materialib⁹ que legunt vł audiunt penetrent ⁊ cognoscant. vnde Greg. sup illud iob pmo: Filij eius faciebant ↄuiuia: sic ait: Intellectus in quit in die suo pascit: dum mentem de auditis illustrat. Qui ergo ex verbis significatũ non intelligunt: ⁊ ex corpalibus spũalia nõ pcipiunt: similes sunt pueris qui in libris pulcris ⁊ deauratis litterarũ pulcritudinẽ admirantur ⁊ significatũ ignorant: vel illis qui syllabas decenter ornatas mirantur ⁊ eis adherent relicto fine principali. Aristoteles interrogatus a quo tot ⁊ tãta didicisset. Rñdit: A rebus que mentiri non nouerunt. Et rñdisset a deo donũ intellectus habuisset. Istḋ donũ intellectus dedit xps discipulis post resurrectõem suam qñ aperuit illis sensuz vt intelligerẽt scripturas: sicut dr Luc.xxiiij. Hec Guihelm⁹ in sum.ca. de dono intellectus.

¶ Qꝫ donũ intellectus habẽt qui sunt in gratia gratuz faciente: ⁊ quare. CA.XI.

Secundo principaliter circa donũ intellectus cõsiderare debemus cõmunitatẽ adeptõis. Nam intellectũ qui est donũ spũssancti habent oẽs q̃ sunt in gratia gratũ faciente. qḋ tripliciter pbo.s. rõe: cõpatõe: ⁊ inductõe. Primo rõne sic: Nullam hñs grãm ambulat in tenebris: sm illud Jo.viij. Qui sequitur me nõ ambulat in tenebris ⁊c̃. sed donũ intellectus est lumẽ supnaturale: vt ptꝫ ca.pceden. ḡ nullus habens grãm caret dono intellectus. Scḋo hoc idem pbo compatõe vel similitudine sic: Sicut donũ charitatis est in oĩb⁹ habentibus grãm gratũ facientẽ: ita etiã donũ intellectus. Rõ huius est: q2 sicut spũssanctus p donũ charitatis ordinat voluntatẽ hoĩs vt directe moueat in quoddã bonum supnaturale: ita etiã p donũ intellect⁹ illustrat mentem hoĩs vt cognoscat quandã veritatez supnaturalẽ in quã oportet tendere p voluntatẽ rectã. Tertio hoc idẽ pbo exempli inductõe tam ex pte infundẽtis q̃ꝫ ex parte cognoscentis. p⁹ ex parte dei hoc donũ intellectus infundentis: q2 deus nunq̃ꝫ subtrahit istud donũ sanctis circa ea que sunt necessaria ad salutẽ: q̃uis alia nõ necessaria interdũ subtrahat: q2 aliq tñ nõ oĩa p donũ intellectus penetrare possunt: qḋ deus iḋo subtrahit ad hoc vt supbie materia subtrahat. 2⁹ hoc idem pbo ex pte cogno.

ſcētia: qꝛ aliq̄ iſtud donū intellect⁹ ꝑ gratiā gratū facien
tem habētes nō poſſunt pati hebetudinē mētis circa ea
q̄ ſunt de neceſſitate ſalutis: eo ꝙ circa ea ſufficiēter in/
ſtruunt̄ a ſpūſancto: ſm illud .i. Johā .ij. Unctio docebit
vos de oībus ꝗuis circa aliqua q̄ ſunt ꝑter neceſſitatē
ſalutis aliq̄ poſſint pati hebetudinē mētis ꝛ q̄ꝗꝗ ex im
pedimēto organi patiunt̄. Hec .b. Tho. ſcđa ſcđe .q. viij.
arti. iiij. vtrū donū intellect⁹ ſit in oībus habētibus gra/
tiā: ar. cōtra: ꝛ in coꝛ. q. ꝛ in ſolu. i. ꝛ. iij. ar.

℃ Q̄ ſexta beatitudo attribuit̄ dono intellectus: ꝛ q̄re.

CAP. XII.

Tertio ꝑncipaliter circa donū in/
tellect⁹ ꝯſiderare debem⁹ ꝯgruitatē attributio/
nis. Nā ꝓpria opatio doni intellectus eſt ſpūa
lia vel diuina quaſi nuda veritate circa fidē cape ſupra
humanū modū: vt ex ꝑmiſſis p3. ꝛ iō ad ꝑficiendū hunc
actū appropriat̄ ſibi ſexta btitudo q̄ eſt: Beati mūdo coꝛ
de qm̄ ipſi deū videbūt. Ratio hui⁹ ē: qꝛ donū intellect⁹
nō ꝯuenit niſi mūdis corde: q̄ purgato oculo pñt videre
qđ ocul⁹ nō vidit: vt dicit Aug. in lib. de ſermone dñi in
mōte. Cōuenit autē ſexta btitudo .ſ. Bti mūdo corde do
no intellect⁹ dupliciter .ſ. ꝑ modū meriti: ꝛ ꝑ modū premij.

Primo ꝑ modū meriti. vñ dicit: Bti mūdo corde ad
oſtendendū ꝙ duplex mūdicia ē neceſſaria ad dei viſionē
.ſ. mūdicia affect⁹ ꝛ aſpect⁹. p⁹ eſt neceſſaria vt ꝑuia ꝛ di
ſpoſitiua mundicia vel depuratio affect⁹ ab inordinatis
affectionib⁹: ꝛ talis mūdicia vel depuratio cordis fit per
virtutes ꝛ dona q̄ ꝑtinēt ad vim appetitiuā. 2⁹ ē neceſſa
ria alia mūdicia ad viſionē diuinā .ſ. mūdicia vel depu/
ratio aſpect⁹ a fantaſmatib⁹ ꝛ erroꝛib⁹: vt .ſ. ea q̄ ꝓponū/
tur nō accipiant̄ ꝑ modū corpaliū fantaſmatū neq̄ ſm
hereticas prauitates. Scđo ſexta btitudo appropriat̄
ꝛ ꝯuenit dono intellect⁹ ꝑ modū ꝑmij. vñ ſubdit̄ Mat/
thei .v. Qm̄ ipſi deū videbūt. Ubi nota ꝙ duplex ē dei vi
ſio. vna ē in pñti: ꝛ alia in futuro. Pria dei viſio ē in pre
ſenti. ꝛ hec ē imꝑfecta: qꝛ hac viſiōe nō videbim⁹ de deo
qđ eſt: ſed qđ nō eſt. ꝛ tāto in hac vita deū cognoſcimus
ꝑfecti⁹: quāto magis intelligim⁹ eū excedere quicqđ in/
tellectu ꝯprehendit̄. Unđ Greg. ſup Ezech. ſic ait: Quam/
diu in hac vita mortali carne viuit̄ null⁹ ita in ꝯtempla
tione veritatis ꝓficit: vt in ipſo iā incircūſcripto luminis
radio mētis oculos infigat. ſed quicqđ ſub ipſo ꝯſpicit:
nō eſt ipſe: ſed ſub ipō ē. Hoc tñ infirme mētis deſiderio
ſatiſfacit. Et qđ plus ē: illud parū qđ de ſubſtātijs ſepa/
tis cognoſcim⁹ ꝛ maxie de deo: pl⁹ deſiderat̄ ꝛ delectat
q̄ȝ quicqđ de alijs reb⁹ cognoſcim⁹: vt dicit phus .xi. de
aīalibus. Et ē dei viſio ꝑfecta q̄ videt̄ dei eſſentia. ꝛ hec
ꝑtinet ꝑ modū ꝑmij ad donū intellect⁹ ꝯſummatū in pa
tria. Hec .b. Tho. iij. ſcri. ſen. diſt. xxxv. de donis: art. ij. q.
ij. vtrū donū intellect⁹ habeat aliquē actū in via: in coꝛ.
q. Et ſcđa ſcđe .q. viij. ar. vij. vtrū ſexta btitudo q̄ eſt beati
mūdo corde. ꝛc. rñdeat dono intellect⁹: ar. cōtra: ꝛ in coꝛ.
q. Req. Beati mūdo corde ꝛc.

℃ Q̄ ſciētia q̄ eſt donū h3 certitudinē de rebus creden
dis ꝛ agēdis ſupra humanū modū.

CA. XIII.

Poſtq̄ȝ dictū eſt ſupra de duobus donis ſpūſſan
cti .ſ. de dono ſapiētie: ꝛ intellect⁹: dicendū ē ꝯſe/
quēter de dono ſciētie anteq̄ȝ de dono ꝯſilij: qꝛ
donū ſciētie prefert̄ dono cōſilij: eo ꝙ donū ꝯſilij ſolum
in arduis locū h3. donū autē ſciētie in oībus tpalibus et
arduis ꝛ cōibus ad ſalutē neceſſarijs locū h3: vt dicit bea
tus tho. ꝑma ſcđe .q. lxviij. arti. vij. vtrū dignitas donoꝝ
attēdatur ſm enumerationē: Iſa. xj. in coꝛ. q. in fine: Et
ideo circa donū ſciētie ꝯſiderāda ſunt tria .ſ. ſignificatio
nomis: diffuſio numeri: appropriatio btitudinis. Pri
mo circa donū ſciētie ꝯſiderāda eſt ſignificatio nois. nā
nomē ſciētie importat certitudinē cognitionis ꝛ iudicij

ꝑ ratiōis diſcurſum. vñ oīs certitudinalis cognitio alic⁹
ꝑ ratiōis collationē ſciētia dicit̄. Ad hoc autē ꝙ intelle/
ctus human⁹ ꝑfecte aſſentiat veritati fidei requiruntur
duo. Primū ē ꝙ ſane capiat ea q̄ ꝓponunt̄: qđ pertinet
ad donū intellect⁹: vt p3 ſupra. Scđm ē ꝙ habeat certū
iudiciū de eis diſcernēdo credēda a nō credēdis ꝛ agen
da a vitādis ꝛ ad hoc neceſſariū ē donū ſcientie. Et ſicut
ſciētia q̄ eſt virtus intellectualis h3 certitudinē de rebus
creatis ex rōe demōſtratiua: ꝛ iō eſt ſm humanū modū:
ita ſciētia q̄ eſt donū ſpūſſancti h3 certitudinē de rebus
credēdis ꝛ agēdis ſupra humanū modū .ſ. ex ſpūſſancti
pñtia: vt dicit .b. Tho. iij. ſcrip. ſen. diſt. xxxv. arti. iij. q. pri
ma: vtrū donū ſciētie ſit tm̄ de diuinis ꝛ nō de humanis
in coꝛ. q. Et iterū ſcđa ſcđe .q. ix. arti. i. vtrū ſciētia ſit do/
num ſpūſſancti: in coꝛ. q. Ad maiorē tñ euidentiā predi/
ctoꝝ nota hic tria. Primū eſt: ꝙ certitudo iudicij de ali/
quo fit duob⁹ modis. Uno mō ꝑ cām altiſſimā: vel ſm
quid .ſ. in aliquo genere inquātū ꝑ illā pōt de alijs iudi/
care: ꝛ ſic ē ſapia q̄ ē virt⁹ intellectualis. nā ſapiēs in vno
quoq̄ genere dicit̄ q̄ nouit altiſſimā cām in illo genere
ꝑ qua pōt de oībus illi⁹ generis iudicare. Simpliciť au
tē ſapiēs dicit̄ q̄ nouit altiſſimā cām ſimpliciť .ſ. ipſum
deū. Alio mō certitudo iudicij fit ꝑ cauſas ſcđas vł in/
feriores: ꝛ talis ſciētia noiat̄. ꝛ iō ſapiētia in hoc differt
a ſciētia: qꝛ ſapiētia ē cognitio reꝝ diuinaꝝ: ſciētia vero
eſt cognitio humanaꝝ reꝝ. Scđm ē: qꝛ ex diuerſo me
dio vel ex differētia medij cognoſcēdi aſſumit̄ differen
tia int̄ ſapiam ꝛ ſciam. verbi gratia: Cū eni ꝑ res creatas
deū cognoſcim⁹: hec cognitio magis ꝑtinet ad ſciam q̄ȝ
ad ſapiam ꝛ ecōuerſo: cū de reb⁹ creatis ſm rōnes diui/
nas iudicam⁹. hoc magis ꝑtinet ad ſapiam q̄ȝ ad ſciam:
vt dicit .b. Tho. ſcđa ſcđe .q. ix. arti. ij. vtrū ſciētia que ē
donū ſit circa res diuinas i coꝛ. q. ꝛ in ſolu. iij. ar. Ter/
tiū eſt ꝙ ſcia que ē donū ad quattuoꝛ ordinat̄ nobis ne
ceſſaria ad ſalutē .ſ. ad ſpeculationē: opationē: conuerſa/
tionē: adminiſtrationē. p⁹ ad ſpeculationē inquātū hō
ꝑ donū ſciētie ſcit ꝓ certo qđ fide tenere debeat: ꝛ diſcer
nere credēda a nō credēdis. 2⁹ ordinat̄ ad opationem.
nō eni cognitio rerū q̄ȝtum ad ſuas naturas ꝛ qdditates
ꝑtinet ad donū ſciētie ſed ſola ſciētia practica q̄ hō ex ꝑ/
ſentia ſpūſſancti vt ſupra dixi quandā certitudinē cōci/
pit de agēdis. vñ donū ſciētie ſcđario ſe extēdit etiā ad
opationē ſm ꝙ ꝑ ſciam credibiliū ꝛ eoꝝ q̄ ad credibilia
ꝯſequunt̄ dirigimur i agēdis: ſm illud Jacobi .iiij. Sci
enti bonū ꝛ nō faciēti pctm̄ ē illi. vbi glo. ſic ait: Sciētes
bñfacere ꝛ nō faciētes mai⁹ pctm̄ habēt q̄ȝ ſi neſcirent: lȝ
boni ignorātia magnū ſit pctm̄: cū ſcriptū ſit: Ignorans
ignorabit̄. Req. infra Ignorātia: ꝛ Luce .xij. Seru⁹ qui
cognouit volūtatē dñi ꝛ nō fecit ſm volūtatē eius plagis
vapulabit multis. vbi Chryſ. ſic ait: Nō eni ſimiliť in oī
bus oīa iudicant̄. lȝ maioꝛ ſit cognitio maioris pene mā
vñ ſacerdos eadē peccās cū populo multo grauioꝛa pa/
tiet̄. Hec .b. Tho. ſcđa ſcđe .q. ix. arti. iij. vtrū ſcia q̄ ponit̄
donū ſit ſpeculatiua vel practica: i coꝛ. q. 3⁹ valet ſcia q̄ ē
donū ad bonā int̄ malos ꝯuerſationē. vñ dicit magiſter
in littera ꝙ ꝑ donū ſciētie ſcim⁹ ꝯuerſari i medio praue
ꝛ ꝑuerſe natiōis ꝛ abſtinere a malis. 4⁹ ſciētia q̄ eſt do
num valet ad rectā rerū tpaliū miniſtrationem. vñ dicit
Aug. ꝙ actio q̄ bñ vtimur reb⁹ tpalib⁹ ſciētie deputat̄.
Rō huius ē: qꝛ creature ſunt ex q̄bus hō occaſionaliť a
deo auertitur: ſm illud Sap. xiiij. Creature facte ſunt in
odiū ꝛ i muſcipulā pedib⁹ inſipiētū .q. ſ. iudiciū rectū de
his nō habēt peccādo: bonū ꝑfectū in creaturis ponēdo
ꝛ i eis vltimū finē ꝯſtituēdo. ſed rectū iudiciū de creatu
ris habet̄ ꝑ ſciam q̄ ē donū ſpūſſancti. Hec .b. Tho. ſcđa
ſcđe .q. ix. arti. iiij. vtꝝ dono ſciētie rñdeat tertia btitudo.

.s. Beati q̄ lugēt rc. in cor. q. Sed forte argues i oppositū. s. qꝫ pp bonū vsum tpaliū nō ē necessaria scia q̄ ē donum: r qꝫ prudētia r scie hūane ad istū vsum valēt. Primo pꝫ q̄ de prudētia q̄ est recta rō agibiliū sm Phm. vi. ethi. r iō nō videt̄ esse donū sciētie necessariū. Rn̄deo r dico qꝫ sciētia q̄ est donū in hoc differt a prudētia: quia prudētia nō certitudinalr̄ sed magis estimatiue habet iudiciū de agēdis. Sed scia q̄ est donū hꝫ certitudinē ex spūssancti pñtia de agēdis: r iō falli nō pōt. vt dicit bea. Tho. iii. scri. sen. dist. xxxv. de donis: arti. iii. q. i. vtrū donum scie sit de humanis: in cor. q. Scd̄o dico: qꝫ nō sufficit sciētia hūana q̄ ex rōne demōstratiua acquirit̄. tū qꝛ rō hūana valet ad finē naturalē: nō autē ad supnaturalē ad quē hō est ordinat᷒: r iō ad hūc finē necessaria ē sciētia q̄ est donū. tū qꝛ rōni hūane nō sunt oīa cognita. neqꝫ oīa possibilia necessaria ad salutē. sicut sunt scie que ē donū. Req o donu sapiētie. tū qꝛ i sciētiis hūanorū pōt esse pctm̄ nō p se: qꝛ nulla scia inquantū scia ē mala: sicut scire inquantū scire nō est malū: alias scia maloꝝ non esset q̄ absurdū est: sꝫ p accidēs vel in sciēdo vel i addiscēdo vel ꝯfidēdo in sciētiis ē pctm̄: r hoc vel ex pte cognoscētis vel ex pte cognoscibilis. p᷒ ex pte cognoscētis pp duas rōnes. Pria ē pp occupationē. s. qn̄ aliqs pp occupationē in studio alicui᷒ sciētie impedit̄ ab executione officii ad q̄ tenet̄ sicut si iudex pp studiū geometrie desisteret a causis expediēdis vel sacerdos a ꝯfessionib᷒ audiēdis qn̄ eas audire tenet̄. Scd̄a ē pp delectationē alicui᷒ scie ex qua aliqs veniret in ꝯtemptū alicui᷒ sciētie quā reuereri oꝫ: sicut de Hiero. patuit: q̄n̄ delectabat̄ in ornatu verboꝝ Tullii qꝫ despiebat ei incultus sermo pphetarū vt ipe dicit. r iō ipe se puitū astruit p eo qꝫ i libro Ciceronis studebat: sicut etiā accidit illis q̄ tm̄ adherēt rōnibus hūanis qꝫ a fide discedūt r eā impugnāt. 2᷒ ex pte cognoscibilis i sciētiis hūanoꝝ pōt esse pctm̄: et hoc pp tres rōes. Pria qn̄ scibile ē inclināns ad culpā: vt in scia nigromātie. Scd̄a ē qn̄ scibile nulli᷒ vtilitatis hꝫ efficaciā. vt in scia artis notorie. Tertia ē qn̄ scibile ē supra cognoscētis potētiā: sicut dicit̄ Eccl. iii. Altiora te ne quesieris. Altiora vocat illa ad q̄ nō pōt rō naturalis vel scia q̄ est virtus: vñ Prouer. xxv. Perscrutator maiestatis opprimet̄ a gloria: q̄ ē necessaria scia que ē donū spiritussancti. Hec b. Tho. iii. scrip. sen. dist. xxxv. arti. iii. q. ii. vtrū in scia hūanorū sit aliqd curiositatis r culpe: i cor. q. p totū.

℄ Q̄ sciētia q̄ est donū est i oībus habētib᷒ gratiā gratū facientē: r quare. CA. XIIII.

Scd̄o pncipalit̄ circa donū sciētie ꝯsiderāda ē diffusio muneris. s. in qbus donū scie habꝫ esse. Ubi nota: qꝫ scia q̄ est donū ordinat̄ ad duo. Primo ad discretionē de credēdis r agēdis. Nā p sciētiā que ē donū hō scit certitudinalr̄ q̄d credere r quid agere debeat: r discernere credēda a nō credēdis: r agenda a cauēdis. r hec scia ē in oībus habētibus gratiā gratū facientē. Omēs enī ex infusione gratie habēt certū iudiciū circa credēda r agēda: ita qꝫ in nullo deuiāt a rectitudine iusticie r pp hoc dicunt̄ sciam sanctoꝝ habere: vt dicit̄ Sap. x. Iustū deduxit dn̄s p vias rectas: r dedit illi sciam sanctorū. i. sciam talē quā decet sanctos habere. s. in nullo a rectitudine iusticie declinare vel sciam sanctoꝝ q̄ sancti eligūt tpaliter cruciari r ineternū gloriari.

Scd̄o scia ordinat̄ vel ad manifestationē: vel ad reductionē: vel ad defensionē fidei. r hec scia ptinet ad gratiā gratis datā: de qua dicit̄ pma ad Corinth. xii. Alii dat̄ sermo scie sm eundē spiritū q̄ nō dat̄ oībus sed qbusdā. vñ Aug. dicit. xiii. de trinita. qꝫ hac scia nō pollēt fideles plurimi q̄uis polleāt fide. vñ subdit: Aliud ē scire quid hō credere debeat: aliud ē scire quēadmodū hoc ipsum r piis opituletur r ꝯtra impios defendat̄. Et hoc pbo duplici exemplo. s. de intellectu: r de sensu. p᷒ de dono intellect᷒ qꝛ sicut se habet de dono intellect᷒ ita de dono sciētie. sed nō quicūqꝫ intelligit hꝫ donū intellect᷒: sed q̄ intelligit ex habitu gratie. q̄ similiter nō quicūqꝫ hꝫ sciētiā hꝫ donū sciētie. sed soli illi habēt donū sciētie q̄ ex infusione gratie circa credēda r agēda ita certū iudiciū habēt qꝫ in nullo deuiāt a rectitudīe iusticie vt pdixi. 2᷒ p̄ idē pbo p exemplū de sensib᷒ corpis. Sicut eniꝫ sensus corpis q̄ ē ad esse. s. tact᷒ est i oībus mēbris: sensus autē qui sunt ad bn̄ esse sunt i capite tm̄ p q̄ alia mēbra regūtur: ita etiā ē de donis gratuitis q̄ in ecclesia dant̄. Quedā enī dona sunt de necessitate salutis. r hoc oꝫ qꝫ dētur oībus mēbris christi. r hmōi sunt q̄ ptinēt ad gratiā gratū facientē: vt sunt virtutes r dona. Quedā autē sūt q̄ sūt ad bn̄ esse sicut gratie gratis date vt opatio miraculoꝝ r hmōi. r hec nō dant̄ oībus mēbris christi. sed illis tm̄ qbus expedit ad edificationē fidei. vñ sicut facere miracula nō est de necessitate sed de pfectiōe fidei: sic sermo sciētie r alie gratie gratis date de qbus loquit̄ apls. i. ad Corinth. xii. Hec b. Tho. iii. scrip. sen. di. xxxv. arti. iii. de dono scie. q. ii. Utrū scia que est donū sit speculatiua vel practica: i cor. q. p totū. Et scd̄a scd̄e. q. ix. arti. iii. vtrū sciētia que ē donū sit practica: in solu. iii. arg. Et ibidē arti. i. vtrū sciētia sit donū spūssancti: in solu. iii. arg. p totū.

℄ Q̄ sciētie que ē donū ꝯuenit tertia beatitudo. CA. XV.

Tertio pncipaliter circa donū sciētie ꝯsiderāda ē appropriatio btitudinis. Nā sciētie q̄ est donū spūssancti appropriat̄ r ꝯuenit tertia btitudo. s. Beati q̄ lugēt rc. vt dicit̄ Matth. v. vbi tangunt̄ duo ꝯueniētia dono sciētie. Primo eniꝫ appropriat̄ sciētie luct᷒ p merito: cū dicit̄: Beati q̄ lugent. s. de pteritis erratis. vñ glo. intertlin. ibidē sic ait: Di sciētie spū illustrant̄ vt sciāt qb᷒ malis inuoluant̄. Secūdo appropriat̄ ꝯsolatio scie p pmio vñ subd. s. qm̄ ipi ꝯsolabunt̄. r in pñti dū hic p rectū iudiciū sciētie creaturas in bonū diuinū ordināt. r in futuro talis ꝯsolatio pficiet̄. vñ Aug. in lib. de sermone dn̄i i mōte sic ait: Sciētia cōuenit lugētib᷒ q̄ didicerūt qbus malis victi sunt q̄ quasi bona petierūt. Hec b. Tho. scd̄a scd̄e. q. ix. arti. iiii. vtrū dono sciētie respondeat tertia beatitudo. s. Beati q̄ lugēt. rc.

℄ Q̄ ad recte ꝯsiliandū tria sūt necessaria. CA. XVI.

Quarto dicendū ē de dono cōsilii. Circa q̄ tria ꝯsiderare debem᷒. s. rectitudinē cōsilii: celsitudinem iudicii: aptitudinē auxilii. Primo circa donū ꝯsilii ꝯsiderare debem᷒ rectitudinē ꝯsilii. Nā recte ꝯsiliat̄ q̄s si facit tria q̄ tāgit Phus. iii. Ethi. si debitū finē sibi ꝯstituat: si media accomoda ad finē inueniat: si tempus ꝯueniēs cōsilio assumat. Primo enī aliqs recte cōsiliatur si debitū finē sibi ꝯstituat: nō enī de pncipio ē cōsiliū. Cuius rō ē: qꝛ ꝯsiliū ē inqsitio rōis de aliquo opabili a nobis. sed pncipiū in oī scientia oꝫ supponere tāqꝫ certū in oī inqsitione: q̄ pncipiū sub questiōe vel sub ratiōis inqsitiōe nō cadit. Simir ꝯsiliū nō est de fine. Cuius rō est: qꝛ illud de quo ē ꝯsiliū est dubiū vel incertū qualia sunt futura ꝯtingētia. q̄ pꝫ: qꝛ i talib᷒ rō nō profert iudiciū: an eligēda sūt vel vitāda absqꝫ inqsitiōe rationis. sed finis vel id q̄ habet̄ vt finis ē iā determinatū r certū vt in q̄libet scia pncipiū illi᷒ scie: q̄ rc. Scd̄o aliquis recte ꝯsiliat̄ si media accomoda vl̄ ꝯueniētiora ad finē inueniat. Q̄ autē de aliqbus nō sit ꝯsiliū ex duplici rōe pcedit. vel qꝛ sunt determiata vl̄ qꝛ sunt minima. Prima rō est: qꝛ talia habēt determiātas vias pcedēdi ad determiātos fines sicut scriptor nō cōsiliat̄ quō litteras trahere debeat: qꝛ hoc p artē ē determinatū r nō du

biū. Scđa rō ē: qꝛ talia sunt mīa vel inutilia q̄ parꝝ adiuuāt vel impediūt ad ꝯsequēdū finē: qꝛ non multū refert vtrū sic vel sic fiāt. qđ autē parū ē rō accipit q̄si nihil. vñ oꝫ ꝙ illud de quo ē ꝯsiliū ꝯueniētius sit ⁊ vtili⁹ ⁊ facili⁹ ad ꝯsequēda finē: qle ꝯsiliū est quod daꝛ de pauptate: Matth. xix. Si vis pfect⁹ esse vade ⁊ vēde oīa q̄ habes: qđ ē ꝯsiliū ⁊ nō p̄ceptū. Et de virginitate. j. ad Corinth. vij. De virginib⁹. s. ꝙ nubāt vel ppetuo ꝯtineāt: p̄ceptū dñi nō habeo Ambro. i glo. verū dicit. ꝙ dñs non p̄cipit ꝯtinētiā virginalē vel etiā vt nubāt. Cōsiliū aūt do qđ ē de meliori. ⁊ merito: qꝛ vt diciꝛ Eccl. xxvi. Nō est digna pōderatio aīe ꝯtinētis. Tertio aliq̄s ꝯsiliaꝛ recte si tēpus ꝯsilio ꝯueniēs assumat. s. ꝙ tēpus ꝯsiliādi nō nimis acceleret: vel p̄ morā trāseat: vt nec nimis tardus nec nimis velox sit i ꝯsilijs. Et ad hec tria q̄ ad rectitudinē vel bonitatē ꝯsilij ptinēt: pducit ⁊ opatur vna virtus humana q̄ vocaꝛ eubulia: vt dicit phs. vj. ethico. nā eubulia dicitur virt⁹ bñ ꝯsiliatiua. Et p oppositū nō est rectū neq̄ bonū ꝯsiliū si deficiūt ista tria: siue aliq̄s in ꝯsiliando malū finē sibi p̄stituat siue etiā ad bonū finē vias malas inueniat siue etiā tēpus ꝯgruū vel debitū nō assumat siue etiā modū ꝯsiliādi debitū nō habeat: vt. s. in suo cōsilio nō sit fraus. Et pp hoc null⁹ peccator ē bñ ꝯsiliatiuus qꝛ peccādo debitas circūstātias nō obseruat. ⁊ p oppositū q̄libet virtuosus ē bñ ꝯsiliatiu⁹ in his q̄ ordinanꝛ ad finē virtutis licꝫ i aliq̄bus alijs negocijs pticularib⁹ puta in mercationib⁹ vel i reb⁹ bellicis vel i aliquo hmōi nō sit bñ ꝯsiliatiu⁹. Hec. b. Tho. iij. scrip. sen. dist. xxxv. de donis: arti. iiij. q. j. vtrū ꝯsiliū sit donū: in cor. q. in p̄ncipio. Et iterū scđa scđe. q. lij. arti. j. de eubulia. vtrū eubulia sit virt⁹ arg. cōtra. in cor. q. ⁊ in solu. j. ⁊. iij. arg. Et iterū prima scđe. q. xiiij. de ꝯsilio arti. j. vtrū ꝯsiliū sit inq̄sitio rationis: in cor. q. ⁊ ibidē arti. ij. vtrū ꝯsiliū sit tm̄ de his que sunt ad finē: i cor. q. ⁊ ibidē arti. iiij. vtrū ꝯsiliū sit de oībus q̄ sunt p nos agēda: in cor. q.

¶ Quid sit donū ꝯsilij: ⁊ ad quid ē necessariū. CAP. XVII.

Secūdo circa donū ꝯsilij ꝯsiderare debem⁹ certitudinē vel celsitudinē iudicij. Est autē pprium rōnali creature ꝙ p inq̄sitionē rationis moueaꝛ ad aliq̄d agendū. q̄ quidē inq̄sitio rōis ꝯsiliū diciꝛ: vt pꝫ ca. prece. s. qꝛ rō humana nō pōt ꝯprehēdere singularia et ꝯtingētia q̄ possunt occurrere ⁊ etiaꝫ deficere ne ad finē intentū pducāt p q̄ hō ꝯsiliaꝛ. iō certitudinē ꝯsilij attingere nō ē humanū sed diuinū: cui⁹ est p certitudinē euētus ꝯtingentiū p̄uidere. ⁊ iō oꝫ ad hāc certitudinē habēdā ꝙ mens eleueꝛ supra humanū modū. ad quā certitudinē nō pōt rōnis dictamine eleuari: sꝫ a deo q̄ oīa ꝯprehēdit qđ fit p donū ꝯsilij: qđ sic diffiniꝛ a btō tho. iij. scripto sen. dist. xxxiiij. arti. ij. in cor. q. Donū ꝯsilij ē quo homo accipit hic qđ agendū ē: q̄si p certitudinē a spūsancto edoct⁹ supra humanū modū. Vel aliṫ: Donū ꝯsilij ē quo hō dirigiꝛ in agēdis ⁊ cauēdis nō p inq̄sitionē rōis sed q̄si ꝯsilio accepto a spūscō. nā scire p certo oīa agibilia ⁊ cauere oīa p̄cipicia impediētia ad ꝯsecutionem vite eterne: nō ē ex dictamie rōis: sed ex v̄tute spūssancti quo filij dei aguntꝛ: vt dicit aplūs ad Ro. viij. Et. b. Tho. iij. scrip. sen. dist. xxxv. arti. j. vtrū cōsiliū debeat poni inṫ septē dona: in cor. q. Vel aliṫ. Cōsiliū qđ ē donū est quo spūssanctus dirigit nos i oībus q̄ ordinanꝛ in finē vite eterne: siue sint necessitate salutis siue nō: vt dicit. b. tho. scđa scđe q. lij. arti. iiij. vtrū quīta btitudo q̄ ē btī misericordes. ⁊c. rñdeat dono ꝯsilij: i solu. ij. argu. Ex q̄bus exp̄sse pꝫ: ꝙ humana rō a spūsancto donū ꝯsilij instruiꝛ dirigiꝛ pficiꝛ ⁊ attolliꝛ in agēdis. qđ ostēdiꝛ quadrupliciter. p̄° ex interptatiōe: qꝛ ꝯsiliū diciꝛ q̄si ꝯsidiū: eo ꝙ multi cōsident ad simul ꝯferēdū: quos oꝫ ꝯsiderare plures ꝯditiōes seu circūstātias: quas cū vn⁹ ꝯsidēdo deficit: ali⁹ meli⁹ pcipit. vt dicit. b. tho. p̄ma scđe. q. xiiij. arti. iij. vtrū ꝯsilium sit de his solū que aguntꝛ a nobis: i cor. q. Scđa similī: quia humana rō nō pōt habere aliquā certitudinē de euētibus ꝯtingentiū: de⁹ cui⁹ est p certitudinē euētus ꝯtingētiū p̄uidere p donū ꝯsilij rōem humanā instruit de agendis supra humanū modū. 2° hoc idē pbo similitudine. Videm⁹ em̄ in reb⁹ humanis q̄ illi q nō sufficiūt sibi ipsis i inq̄sitione ꝯsilij a sapiētioꝛ: h⁹ ꝯsiliū requirunt. sed qꝛ rō humana nō pōt ꝯprehēdere singularia ⁊ ꝯtingētia que possunt occurrere: iō magis indiget hō inq̄sitione ꝯsilij quasi ꝯsilio accepto a deo q̄ oīa comprehēdit: vt dicit. b. tho. scđa scđe. q. lij. vtrū ꝯsiliū debeat poni inṫ septē dona arti. j. in solu. j. arg. 3° hoc idē pbo rōe. Nā rō humana pficitur p hoc qđ moueꝛ a supiori p̄ncipio motiuo sicut corpus i hoc qđ moueꝛ a spū. Manifestū est autē ꝙ rectitudo rōis humane compatur ad rōem diuinā sicut principiū motiuū inferi⁹ ad supius. Rō enī eterna ē suprema regula oīs rectitudinis humane: ⁊ iō rō humana maxie pficitur ⁊ adiuuaꝛ: s̄m ꝙ moueꝛ ⁊ regulaꝛ a spūsancto per donū ꝯsilij circa ea q̄ sunt agēda pp finē: ita ꝙ donū consilij rōem humanā adiuuat ⁊ pficit: vt dicit. b. tho. vbi supra arti. ij. vtrū donū ꝯsilij rñdeat virtuti prudētie i cor. q. 4° hoc idē pbo auctoritate phi in ca. de bona fortuna dicētis: ꝙ his q̄ mouenꝛ p instinctū diuinū nō expedit cōsiliari s̄m rōem humanā: sed ꝙ sequanꝛ instinctū: qꝛ mouenꝛ a p̄ncipio meliori q̄ꝫ sit rō humana: pp quod dona pficiūt hominē ad altiores act⁹ virtutū. Hec beat⁹ Tho. p̄ma scđe. q. lxviij. arti. j. in cor. q. in fine.

¶ Quō quinta beatitudo appropriaꝛ dono ꝯsilij: ⁊ q̄re. CA. XVIII.

Tertio circa donū cōsilij ꝯsiderare debem⁹ aptitudinē auxilij. Nā q̄nta beatitudo que ē Beati misericordes ⁊c. rñdet ⁊ appropriaꝛ dono ꝯsilij sicut dirigēti: qđ dupliciṫ pbo. s. rōe: et auctoritate. Primo rōe sic: Lꝫ enī p ꝯsiliū in oībus virtutū actib⁹ dirigamur: spāliter tm̄ in actib⁹ misericordie. Ex quo rōem sic formo: Cōsiliū pprie ē de his q̄ sūt vtilia ad finē. sed mīa maxie est vtilis ad finē s̄m illud. i. ad thimo. iiij. Pietas ad oīa vtilis ē. q̄ ⁊c. Scđo hoc idem pbo auctoritate Aug. in li. de s̄mone dñi in mōte sic dicētis: Cōuenit ꝯsiliū misericordib⁹. qꝛ vnicū remediū ē de tantis malis erui: dimittere alijs ⁊ dare. Hec. b. Tho. scđa scđe. q. lij. arti. iiij. vtrū q̄nta beatitudo. s. btī misericordes rñdeat dono ꝯsilij arg. cōtra. ⁊ i cor. q. Tertio ꝙ donū ꝯsilij mīam dirigat pbo auctoritate. vñ glo. sup illo verbo bti misericordes sic diciꝛ Misericordia eget spū ꝯsilij sine quo nemo circūspecte misereꝛ: initiū ē sui misereri. finis ē p alio mori. Ordo enī est misereri vt vnusq̄sq̄ incipiat a se. finē christ⁹ insinuat p pctōribus mortu⁹ ex mīa. Req̄ ibi. Btī misericordes.

¶ Quō fortitudo que ē virtus: ⁊ fortitudo que est donū differūt in quattuor. CAP. XIX.

Postq̄ dictū est de quattuor donis pficiētibus hoīem supra modū humanū in vita ꝯtēplatiua. s. de dono sapiētie: intellect⁹: sciē: ⁊ ꝯsilij: nūc dicēdū ē de trib⁹ donis pficiētib⁹ hoīem supra humanū modū in vita actiua. s. de dono fortitudinis pietatis: ⁊ timoris. Et qꝛ donū fortitudis rōe materie p̄ferꝛ alijs duob⁹: qa solū in arduis locū hꝫ: iō de dono fortitudinis ē pri⁹ dicendū. Circa qđ donū ꝯsiderare debem⁹ tria. s. ꝯfidentie differētiā: pmanētie indeficiētiā: iusticie ꝯuenientiam.

Primo circa donū fortitudis ꝯsiderare debem⁹ ꝯfidentie dr̄am. nā fortitudo quādā aī ꝯfidētiā importat q̄ requiriꝛ ⁊ i bonis arduis faciēdis: ⁊ i malis arduis prosequēdis vl̄ sustinēdis: vt. b. Greg. in p̄ncipio moral. dicit: ꝙ fortitudo dat ꝯfidētiā trepidāti. Differūt tm̄ ꝯfidē

tia vel firmitas animi quā dat fortitudo q̄ est virt⁹: ⁊ illa quā dat fortitudo q̄ ē donū spūssancti ī quattuor.s. in virtute: in ope: in q̄ntitate: ī fine. Primo differūt in virtute: q: fortitudo q̄ est virt⁹: habet mēsurā sui actus: potētiā humanā siue vires humanas. vn̄ ea q̄ supgrediūtur vires hūanas neq̧ aggreditur neq̧ sustinet. vn̄ dicit phūs. iij. Ethi. q̄ fortis ē instupefactibilis interribilis q̄ sunt s̄m hominē. sed fortitudo q̄ ē donū spūssancti: hꝫ p mēsura sui act⁹ diuinā potētiā de cui⁹ auxilio ↄ̄fidit sicut dicit̄ in psal. In deo meo trāsgrediar murū. i. deū q̄ posset hūane infirmitati obuiare. Sꝫ differūt in ope. q: fortitudo q̄ ē virtus pficit aīam ad sustinēdū quecūq̧ picula. fortitudo autē q̄ est donū vtrūq̧ facit: q: ipsa pficit ⁊ in sustinēdo quecūq̧ picula ⁊ in aggrediēdo vel faciēdo quecūq̧ ardua. Tertio differūt in q̄ntitate: q: fortitudo q̄ est virt⁹ nō se extēdit ad oīa difficilia. sꝫ fortitudo q̄ est donū spūssancti sic. Rō hui⁹ est: q: fortitudo que ē virtus innitit̄ facultati vel virtuti hūane. facultas autē seu potētia hūana ē infirma respectu facultatis diuine. vn̄ nō est vna facultas vel potētia humana respectu oīm difficultatū. sed diuerse facultates sunt ordinate ad diuersas difficultates ⁊ q̄nq̧ ab inuicē separant̄. Aliq̄s. n. hꝫ facultatē vt facile supare possit difficultates q̄ sunt in delectatiōib⁹ qui tn̄ nō pōt de facili supare difficultates q̄ sunt ī passionib⁹ illatis: ⁊ sic de alijs. Sꝫ fortitudo que est donū vtit̄ facultate diuina q̄si sua. s̄m q̄ in psal. dicitur: Diligā te dn̄e virt⁹ mea ⁊c̄. Et merito: q: tu es ꝓpugnator: potēs imo oipotēs gubernator: prudēs: ↄ̄solator clemēs: remunerator affluēs. secur⁹ g̃ in eo ꝓ̄ijcio omnē solicitudinē meā. cui⁹ nec potētia vinci nec sapiētia falli nec p̄uidētia impediri nec beniuolētia fatigari pōt: quominus expleat omnē indigētiā meā: ⁊ satiet ī bonis desideriū meū. Et q: diuīa facultas potētia vel virtus ē vna eadē respectu oīm p̄dictarū facultatū: iō fortitudo q̄ est donū se extēdit ad oēs difficultates q̄ in reb⁹ humanis pn̄t accidere etiā supra facultatē humanā. sicut apl̄s dicebat ad philipn̄. Oīa possum ī eo q̄ me ↄ̄fortat. vbi oñdit duo. s. qd pōt: ⁊ p q̄d pōt. Pⁱo oñdit quid pōt: q: oīa pōt. Ubi nota tria. p⁹ q: sicut fortitudo q̄ ē virtus habꝫ duos act⁹. s. sustinere ⁊ aggredi terribilia. ⁊ ei⁹ iste actus q̄ est sustinere difficultates p̄ntes ē p̄ncipalior inq̄ntum difficili⁹ est sustinere difficultates p̄ntes q̄ȝ tēdere in absentes: vt pꝫ infra Fortitudo: de actu ei⁹. Sic etiā fortitudo q̄ est donū hꝫ duos act⁹. vnus est pati vel sustinere oēs difficultates siue ī passionib⁹ siue ī opationib⁹. alt⁹ actus est aggredi difficilia ⁊ ardua spe diuini auxilij. tn̄ q: vn⁹ actus ad aliū ordinat̄. s. aggredi ad pati iō fortitudo que ē donū vnicū actū hꝫ s̄m speciē. 2⁹ oñdit apl̄s p q̄d pōt: q: in eo q̄ me ↄ̄fortat. Ambro. ī glo. ibidem. q. d. Oīa possum ⁊ pati ⁊ facere ī eo q̄ mihi possibilitatē ⁊ vires dedit. Isa. xxvi. Oīa opa nostra opatus ē dn̄s. ⁊ hoc p charitatē infusam: de q̄. i. ad Corinth. xiij. Charitas oīa suffert: oīa credit: oīa sustinet. i. sustinere facit. Quarto ⁊ vltio fortitudo q̄ est virt⁹ ⁊ fortitudo q̄ est donū differūt in fine: q: fortitudo q̄ est virtus nō semp p̄ducit ad finem opis inchoati: q: nō subest ptāti homis vt finē sui opis ↄ̄sequat̄: vel euadat mala vel picula: cū q̄nq̧ opprimamur ab eis ī morte. Sed fortitudo q̄ est donū hec in hoīe opatur dū p̄ducit eū ad vitā eternā que ē finis omniū bonoꝝ operū ⁊ euasio oīm periculoꝝ. ⁊ huiōi rei infundit quandā fiduciā mēti spūssancti per donū fortitudinis ↄ̄trariū timorē excludēs. Hec. b. Tho. iij. scrip. sen. di. xxxiiij. de dono fortitudinis: arti. iiij. q. j. in cor. q. ⁊ in solu. iij. argu. vbi dicit: q̄ fortitudo ē virt⁹ circa difficillima s̄m gen⁹ suū q̄d est mors. non tn̄ s̄m compatiōnē ad opantē. q: nō excedūt vires eius. Sꝫ fortitudo q̄ est donum etiā ē circa illa difficilima q̄ excedūt facultatē hūanam nec tn̄ stricte: q: nō excedūt facultatē diuine potentie. cui donū fortitudinis innitit̄. Idē ibidē. q. ij. vtrum fortitudo q̄ est donū habeat in via vnū actū vel plures: ī cor. q. Et scd̄a scd̄e. q. cxxxix. arti. j. vtrum fortitudo sit donum spūssancti: in cor. q. ⁊ in solu. p̄mi ⁊ tertij arg. Re. infra Fortitudo.

¶ Qꝫ aliq̄s actus fortitudinis manet in patria: ⁊ aliquis nō. CA. XX.

[S]Ecūdo circa donū fortitudinis ↄ̄siderare debemus pmanētie indeficientiā: vtrū. s. act⁹ fortitudinis q̄ est donū maneat ī patria sicut in via. Respōdeo ⁊ dico: q̄ fortitudo hꝫ duplicē actū ex diuina virtute cui innitit̄: vt pꝫ cap. p̄ce. s. aggredi ⁊ pati difficultates. Prim⁹ actus q̄ ē pati difficilia nō erit in patria. Cuius rō est q: ibi nulla penalitas erit: ⁊ iō nulla difficultas. Scd̄us act⁹ qui ē inniti virtuti diuine perfectissime erit in patria. Cui⁹ rō est: q: ibi pfectissime diuine potētie innitit̄. q̄d duplicit̄ ꝓbo. s. auctoritate ⁊ similitudie. p⁹ auctoritate bti Greg. ī moral. sic dicit: Fortitudo aduersa nō metuit q̄d necessariū in p̄nti. Et nec fortitudo ↄ̄fidētie ei bonis apponit: q̄d pmanet etiā in futuro. 2⁹ hoc idē ꝓbo similitudine de vita actiua q̄ nō manet ī patria q̄ntū ad suā essentiā vel materiā sed q̄ntū ad suam regulā sic: q: hic in his q̄ actiue vite sunt ex ipsa diuīa veritate regulamur. Req. ī. Contēplatio. Sic ad ꝓpositū actus fortitudinis q̄ est donū in patria erit p̄frui plena securitate ab oibus laborib⁹ ⁊ malis. Hec. b. Tho. iij. sen. sen. dis. xxxiiij. q. ij. de dono fortitudinis arti. iiij. in cor. q. ⁊ in solu. ij. arg. Et iterū scd̄a scd̄e. q. cxxxix. arti. j. vtrū fortitudo sit donū spūssancti: in so. ij. arg.

¶ Qꝫ quarta beatitudo r̄ndet ⁊ appropriat̄ dono fortitudinis: ⁊ quare. CA. XXI.

[T]Ertio circa donū fortitudinis considerare debemus iusticie ↄ̄uenientiā. Nā quarta btitudo q̄ ē Bti qui esuriunt ⁊ sitiūt iusticiā ⁊c̄. r̄ndet ⁊ appropriatur dono fortitudinis q̄d triplicit̄ ꝓbo. s. rōe auctoritate ⁊ similitudine. Pⁱo rōe ↄ̄uenientie q: sic fortitudo in arduis ↄ̄sistit: ita etiā esuries ⁊ sitis iusticie q̄d pꝫ. q: valde virtuosum ē q̄ aliq̄s nō solū faciat opa virtuosa q̄ cōiter opa iusticie dicunt̄ sed q̄ ea faciat cū quodā insatiabili desiderio. q̄d pōt designari p famē ⁊ sitim iusticie. Scd̄o hoc idē ꝓbo auctoritate bti Aug. in lib. de sermone dn̄i in mōte sic dicētis: Fortitudo ↄ̄gruit esurientib⁹: laborāt enī desiderātes gaudiū de veris bonis. amorē a terrenis auertere cupientes. Glo. sup illo verbo Matth. v. Bti qui esuriunt ⁊ sitiūt ⁊c̄. sic ait: Amatores veri boni q̄bus nō satis est q̄ iusti sunt. sed semp sitiunt op⁹ iusticie. Et ibidē in glo. Esuries iusticie spū fortitudinis fulcit̄: ne ī via lassescat. Et subdit̄ ibidē in glo. Hec virtus. s. esuries ⁊ sitis iusticie sine spū fortitudinis non implet̄: q: p eā esuriēdo ad satietatē q̄nq̧ venim⁹. Hec bti. Tho. scd̄a scd̄e. q. cxxxix. ar. ij. arg. contra: ⁊ in cor. q. Tertio hoc idē ꝓbo similitudine: q: sicut de fortitudine corpali ē esuries corpalis. ⁊ de debilitate corpali fastidiū. sic etiā de fortitudine spūali. Et sicut de fortitudine corpali ē esuries certaminū: sic de dono fortitudinis est esuries iusticie in p̄nti ⁊ satietas ī futuro. vn̄ Glo. ibidē sic ait: Esuriētibus ⁊ sitiētibus saturitas. i. certātibus ⁊ laborātibus refectio ꝓmittit̄. Et subdit Iusticia est sua cuiq̧ tribuere sibi primo ⁊ deo. hec iusticia nō plene in nobis implebit̄: donec de⁹ sit oīa in oībus. ⁊ iō hic possum⁹ esurire nō saturari. Hec Guilhelm⁹ in summa ca. de dono fortitudinis q̄uo ei r̄ndet quarta btitudo. Req. ī. Bti qui esuriūt ⁊ sitiūt ⁊c̄.

¶ Qꝫ excellētia doni pietatis ↄ̄siderari pōt q̄ntū ad quattuor: ⁊ ad que. CA. XXII.

Ecūdo post donū fortitudinis dicendū est de se xto dono.s.de dono pietatis. Circa qđ ɔsiderare debem⁹ tria.s.eminentiā dignitatis: ꝑmanentiā eternitatis: ɔuenientiā ꝓprietatis. Prīo circa donum pietatis ɔsiderare debemus eminentiā dignitatis. Nā dona spūssancti quedā sunt habituales dispositiones aīe qbus aīa est ꝓmpte mobilis a spūsancto: vt pȝ.s. Inter cetera aūt mouet spūssanct⁹ ad hoc vt affectū quēdam filialē habeamus ad deū: ſm illud aplī ad Ro.viij. Accepistis spiritū adoptiōis filioꝝ dei in quo clamam⁹ Abba pater. ģ pietas ſm qꝫ cultū.i.reuerētiā exhibet deo ꝑ instinctū spūssancti ē donū spūssancti. vñ Isaie.xi. Cū alijs donis numeraṫ. requiescet sup eū spūs sciētie ꝛ pietatis. Hec.b.Tho.scđa scđe.q.cxxi.arti.i.i cor.q. Possumus igiṫ excellentiā hui⁹ doni ɔsiderare q̄tū ad quattuor.s.q̄tū ad suā regulā: differentiā: reuerentiā: efficaciā. Primo q̄tū ad suā regulā sic. Quāto regula dirigens ē nobilior tāto actus illa regula regulat⁹ ꝛ mensurat⁹ est nobilior. sed virt⁹ accipit ꝓ regula aliqđ humanum: donū vero accipit ꝓ regula aliqđ diuinū. Vbi gratia: ꝛ in delectationib⁹ ꝛ in horribilib⁹ ꝛ in cōicationibus. Pmo enī in delectatiōibus timore put ē virtus dirigimur ad dignitatē humane nature cui⁹ deturpationē ꝑ tpalem delectationē refugim⁹. sed timore put ē donū in his dirigimur q̄ſi regula dignitate diuina: a qua separi ꝑ inquisitionē hmōi bonoꝝ refugim⁹. Simlr in horribilib⁹ fugiēdis vel ꝓsequēdis differēter dirigit fortitudo q̄ est virt⁹: ꝛ fortitudo q̄ est donū: qꝛ ꝑ fortitudinē que ē virt⁹ homo aggrediṫ terribilia vtēs diuina potentia ꝑ ɔfidentiā q̄ſi sua: vt pȝ.ā. donū fortitudinis. Similiter se hȝ in cōicationib⁹ que sunt ad alterū: qꝛ pietas q̄ est virt⁹ accipit ꝓ mēsura aliqđ humanū. puta obseruāc vel debitū vel ɔgruū eius q̄ cōicationē faciat. sed pietas que ē donū in cōicationibus accipit regulā ip̄m deū: qꝛ cōicat se ad alterū vtēs deo q̄ſi seipso.s.ea q̄ ip̄m decēt in hmōi cōicatiōib⁹.i.deo vnit⁹ exequeṫ. vñ dñs Matth.v. Ad hoc vt sitis filij patris vestri: exēplo celestis patris hortaṫ q̄ solem suū oriri facit sup bonos ꝛ malos. Pȝ ģ dñia: qꝛ in alijs cōicationib⁹ pōt attēdi aliq̄ hūana rō cōicandi alteri.s. vel liberalitas in ꝑuis donis: vel magnificētia i magnis vel iusticia in debitis: vel decētia in gratuitis: qꝛ tale dare docet vel vtilitas vel aliqđ humanū. Sed qꝛ rō hūanis terminis nō claudaṫ vt.s.hō nō tribuat alteri quātū dȝ vel quantū expedit ei q̄ tribuit. sed quantū est deo acceptū diuinū bonū qđ in se vel in ꝓximo relucet. hoc supra humanū modū ē: ꝛ hoc fit ꝑ donū pietatis. Hec beatus Tho.iij.scrip.sen.di.xxxiiij.de donis: arti.ij.in cor.q. Et ibidē arti.iiij.de dono pietatis.q.i.vtrū pietas sit donum spūssancti i cor.q ꝑ totū. Scđo pōt ɔsiderari excellētia doni pietatis q̄tū ad suā dñiam. Posset enī aliqs dicere qꝫ pietas nō est donū sȝ virt⁹ ꝑ auctoritatē beati Greg.in ꝑncipio moraliū dicētis: qꝫ pietas ē idē qꝫ mīa. sed mīa ē virtus ꝛ iđ opatur ſm humanū modū: ģ ꝛ pietas nō est donū sed vtus: ꝛ iđ nō opatur ſm modū diuinum sȝ ſm humanū modū. Rñdeo q̄tū ad hoc ꝛ dico: qꝫ mīa ꝛ pietas i hoc differūt: qꝛ mīa studet ad releuandas miserias ꝓximoꝝ ex hoc qꝫ ꝓximi sunt ei ɔiūcti vel sanguine vl familiaritate vel aliqua nature silitudine. in oib⁹ enī mīa accipit ꝓ mēsura aliqđ humanū sicut alie virtutes. Sed pietas q̄ est donū spūssancti moueṫ ad releuandas miserias ꝓximoꝝ ex aliquo diuino.s.inq̄ntū sunt filij vel diuina similitudine insigniti: ita qꝫ mīa in suo actu vtiṫ aliq̄ regula hūana. pietas vero vt ē donū vtiṫ diuina: vt pȝ ꝛ ꝑꝑ hoc pietas ē potior mīa: sicut donū virtute. Hec.b.Tho.iij.scrip.sen.dist.xxxiiij.arti.iiij.q.i.vtrū pietas sit donū in solu.ij.ar. Tertio pōt ɔsiderari eminentia dignitatis doni pietatis q̄tū ad reuerentiā sic. Quāto aliqđ mō nobiliori deo cultū vel reuerētiā exhibet: tāto ē excellētius. sed hō facit pietas put ē donū spūssancti. qđ duplicit ꝓbo. pᵒ comparando pietatē ad religionē. Licet enī religio q̄ exhibet deo cultū sit potior pietate q̄ est virtus q̄ exhibet cultū vel reuerētiā patri carnali: tñ pietas put ē donū est nobilior religione: qꝛ exhibere cultū deo vt patri qđ facit pietas q̄ est donū est excellētius q̄ exhibere cultū deo vt creatori ꝛ dño qđ facit religio. vñ pȝ ex dictis: qꝫ religio ē potior pietate q̄ est virt⁹. sed pietas put est donū ē potior religione. Hec.b.Tho.scđa secūde.q.cxxi.arti.i.vtrū pietas sit donū spūssancti in solu.ij.arg. Scđo hoc idē ꝓbo comparando pietatē que ē vtus ad pietatē que ē donū. qꝛ pietas q̄ ē virtus respicit i actu suo aliqđ humanū.s.vel ɔiunctionē sanguinis vel familiaritatis vel nature silitudinis. sed pietas q̄ est donū in actu suo respicit aliqđ diuinū: vt pȝ.s.

¶ Qȝ eminentiā doni pietatis ɔsiderare possumus q̄tum ad efficaciā: ꝛ quō. CA.XXIIII.

Uarto possum⁹ ɔsiderare eminētiā doni pietatis q̄tū ad efficaciā. Et formo sic rōem: Illđ qđ valet ad oīa videṫ esse nobilissimū inē omnia dona. sed donū pietatis ē hmōi. ita dicit apls.i.ad Thimo.iiij. Exerce teipsum ad pietatē. naȝ exercitatio corꝑalis ad modicū vtilis ē. pietas autē ad oīa vtilis ē. vbi dicit Ambro.in glo.sic: Pietas videṫ esse excellētissimū in tota christiana vita: qꝛ ſm aplm ad oīa valet. ꝛ.b.Tho.hoc allegat.iij.scri.sen.di.xxxiiij.ar.v.de pietate.q.i. Ad euidentiā autē istius auctoritatis: Exerce teipsum ad pietatem ꝛc̄. Nota qꝫ in istis verbis apls tāgit duo. Pmo ɔsulit ꝛ inducit ad actum pietatis ibi Exerce teip̄m ad pietatē. scđo oñdit fructū pietatis: ibi Pietas ad oīa vtilis ē.

Primo ɔsulit ꝛ inducit ad actū pietatis ibi Exerce te ip̄m ad pietatē.i.ad opa mīe. vñ apls.i.ad Thimo.vi. Sectare iusticiā: pietatē: fidē: charitatē: patiam: mā suetudinē. vbi Aug.in glo.sic ait: Quia nihil ē tā asperū tā perniciosum q̄ vir ecclesiastic⁹ q̄ sublimē tenet locū cupidus: qꝛ nō solū sibi sed ꝛ ceteris oībus obest: iđ dat formā cōtrariā dicēs. Tu autē hō dei hoc fuge. Et subdit: Sectare vero iusticiā faciēdo vnicuiqꝫ qđ ius exigit. Ecci.xv. Qui continēs ē iusticie apprehēdet illā: pietatē in cōdescēdendo indigēti vel insuper erogādo: fidē in recte cognoscēdo ꝛ nō errādo. nā fides ē bonoꝝ oīm fundamētū. sine fide enī impossibile ē placere deo: ad Hebre.xi. Charitatē oēs in gradu suo diligēdo. nā charitas est oīm bonorū ɔplementū: qđ pȝ: qꝛ sine ea oēs mortue sunt virtutes ſm aplm. Patiam in malos vel mala sustinēdo. Jacobi.i. Patiētia op⁹ ꝑfectū hȝ. māsuetudinē: mala pro bonis vel etiā malis nō reddendo. Spāliter autē exprimit pietatē ad oñdendū qꝫ epūs vel ꝑlatus mīe viscerib⁹ totus dȝ affluere: qđ significat illa abundās inunctio capitis illoꝝ in sacratiōe: hinc ē qꝫ in tūbis sanctoꝝ quorūdā in mīa ꝑcipuoꝝ effluit oleū sicut de tūba.b. Nicolai ꝛ.b. katherine. Hinc ē qꝫ in vestib⁹ sūmi pōtificis pendebāt malagranata q̄ refrigerāt: ad significandū illoꝝ mīam refrigerantē subditos. Scđo oñdit ꝑncipaliṫ fructū pietatis ꝛ hoc dupliciṫ. Prīo comparando corꝑalem exercitationē pietati dicēs: Corꝑalis exercitatio.i. corꝑalis afflictio ad modicū vtilis ē. sine dubio verū dicit. nisi enī addaṫ pietas corꝑalis afflictio modicū quidē valet qꝛ redimit a culpa. ꝛ ꝑ ɔnis cauet a pena. sed sine pietate nō meret vita eterna. Scđo ostendendo generalē vtilitatē. ꝛ hō dupliciṫ.s.in merito: ꝛ in ꝓmio. pᵒ in merito dicēs: Pietas vero ad oīa vtilis ē. valet enī ad ꝓmerendū deū. Vñ Ambro.in glo.sic ait: Ois enī summa discipline christiane in mīa ꝛ pietate ē quā aliqs sequens lubricū sȝ carnis

patitur vapulabit nõ tamẽ peribit. Sed cõtra: Ambro. aut intelligit de habẽte charitatẽ: aut nõ. si sic: eodẽ modo sicut charitas ita certe p exercitationẽ corpalem meretur. Si vero sine charitate hoc falsum ẽ: qr pĩna ad Corinth. xiij. dicitur. Si distribuero omnẽ substãtiã meã in cibos pauperũ: charitatẽ autẽ nõ habeã rc. Rñdeo r dico: q Ambrosi⁹ illud verbũ dicit occasionaliter nõ causaliter. vix enĩ põt ↄtingere de homie exercẽte opa pietatis quin bñ moriatur. vñ Hieronim⁹: Nõ nemini me vidisse neq legisse mala morte mortũ qui libẽter exercet opera pietatis. Et rõ huius est: qr talis hz multos intercessores r impossibile ẽ preces multoꝝ non exaudiri. 2° ondit generalẽ vtilitatẽ pietatis in pmio: iõ subdit apls: Promissionẽ habẽs vite q̃ nũc est r future. Glo. qr p pietatẽ quis aliqs saluti r vtilitati oĩm studet meretur vt in bonis spiritualib⁹ r tpalib⁹ sufficientiã habeat in vita ista: Prouer. xxviij. Qui dat paupi nõ indigebit: nec solũ sufficiẽtiã sed abundãtiã habebit. Prouer. xiiij. In omĩ ope bono erit abundãtia. Et ibidẽ. xj. Alij diuidũt ppria r ditiores fiũt rc. Et i futura vita habeat vitã eternã. Matth. xix. Centuplũ accipiet: r vitã eternã possidebit. vbi Hieroni. in glo. sic ait: Sẽsus q̃ iste ẽ: Qui carnalia p dño reliquerit spũalia accipiet. q̃ compatione r merito sui ita erũt q̃si puo numero cẽtenarius competur. Et in futuro vitã eternã possidebit. In qbus vbis tanguntur tria. pmũ quo nihil appetibili⁹: qr vitã. scðm quo nihil durabili⁹: qr eternã. tertiũ quo nihil securi⁹ r p ↄñs nihil quieti⁹: qr possidebit. Joh. xvij. Hec ẽ vita eterna rc. Re. s. Beatitudo. Et infra visio diuine essentie. Ad hãc vitã infallibiliter pducit pietas. vñ Hiero. sup epistolã ad Titũ sic ait: Pietas expectat beatã spẽ r aduentũ magni dei r saluatoris nostri iesu christi. Sicẽ enĩ impietas magni dei reformidat aduentũ: ita pietas secura de suo ope etiã fide iudiciũ prestolatur.

¶ Qꝫ donum pietatis habet quinq actus: r quos. CAP. XXIIII.

Secũdo pncipaliter circa pietatẽ que ẽ donũ ↄsiderare debem⁹ pmanentiã eternitatis. Habet enĩ donũ pietatis in via qnq actus. s. vnũ pncipalẽ r quattuor scðarios. Prim⁹ actus r pncipalis quẽ donum pietatis hz in via ẽ deo cultũ. i. reuerẽtiã exhibere: nõ pp debitũ sed pp ↄdignũ: qr deus honore r reuerentia ẽ dign⁹: vt pz. s. j. ca. Scðus act⁹ est pp dei reuerẽtiã sanctos etiã honorare: vt dicit Aug. in li. de doctrĩa christiana. Cuius rõ ẽ: qr sicut act⁹ pietatis q̃ est virt⁹ est nõ solũ exhibere cultũ. i. reuerentiã patri carnali: sed etiam oĩbus sanguine iũctis: sm q ptinẽt ad patrẽ: ita etiã pietas q̃ est donũ nõ solũ cultũ exhibet deo: sed etiã oĩbus sanctis inquantũ ptinẽt ad deũ. Terti⁹ actus pietatis que ẽ donũ est scripture sacre siue intellecte siue nõ intellecte nõ ↄtradicere: vt Aug. dicit in scðo lib. de doctria christiana. r hoc pp reuerẽtiã quã exhibet deo. Quartus act⁹ pietatis q̃ est donũ est ↄstitutis ĩ miseria subuenire: vt dicit. b. Greg. in pncipio moral. Et rõ hui⁹ est: qr sm Greg. ibidẽ. Pietas ẽ idẽ q mĩa: q̃uis ab ea differat in miserẽdi motiuo vel rõe: vt pz. s. j. cap. Et pp hoc bea. Greg. p actu pietatis q̃ est donũ ponit mĩe opibus insistere. Quint⁹ actus eius ẽ sine offensione ĩ medio praue r pùerse natõis ↄuersari r cõuiuere: vt dicit Augu. in scðo li. de doctrina xpiana: Oẽs tñ hi q̃tuor actus vnaꝫ r eandẽ regulã vel mensurã hñt. s. diuinã reuerentiã vel honorẽ quo deus est dignus: r ideo actus pietatis q̃ est donũ in via est pncipalr vnus qui est pcipuus inter oẽs r ad quẽ oẽs alij reducuntur sicut ad suam cãm. Hec beatus Tho. iij. scri. sen. di. xxxiiij. de dono pietatis: arti. v. q. ij. argu. 3: r in cor. q. Sed forte queres: vtrũ oẽs predicti actus pietatis que ẽ donũ in patria remanebunt sicut manet in via. Rñdeo r dico: q de actu pietatis plus põt in patria remanere q̃z de actu fortitudinis. Cuius rõ est qr actus fortitudinis remanebit in patria q̃tum ad suã regulam vel mensurã: non tñ q̃tũ ad suã materiã. vt pz. s. Donum fortitudinis. ij. ca. Actus aũt pietatis remanebit in patria q̃tũ ad suam mensurã quã pietas attendit. s. adherere ipi deo: r etiã q̃tũ ad eos quib⁹ beneficia pstare paratus erat sm affectũ: vt. s. beniuolẽtiã ad eos seruet r de omnibus eoꝝ habeat gaudiũ r leticiã. vñ in eis nõ erit cõicatio ad supplendã indigentiã sicut est apud nos: r p cõsequens iste actus pietatis qui est cõstitutis ĩ miseria subuenire nõ habet locũ in patria: eo q ibi nulla est indigentia r nulla insufficientia: qr oẽs suam sufficientiã a deo accipient: r iõ nulla miseria. erit tñ in eis cõmunicatio ad augendã leticiam: sm modũ illius patrie sm quẽ supiores aliquid influunt inferiorib⁹: vt beatus Diony. dicit. vnde post diem iudicij r ante actus pcipuus pietatis que est donum habet locum in patria. s. uereri deum affectu filiali qui pcipue tunc erit: sm illud Sap. v. Ecce quõ cõputati sunt inter filios dei. Erit etiam mutua honoratio sanctoꝝ ad inuicẽ. Nunc aũt. s. ante diem iudicij miserentur sancti etiaꝫ eoꝝ que in statu huius miserie viuunt. Hec. b. Tho. iij. scri. sen. di. xxxiiij. arti. v. de dono pietatis. q. iij. vtrũ pietas que est donum habeat aliquẽ actũ in patria: in cor. q. r in solu. j. argu. Et iterũ scða secunde. q. cxxj. arti. j. vtrũ pietas sit donum: in solu. j. argu.

¶ Qꝫ secunda beatitudo appropriatur dono pietatis: r quare. CA. XXV.

Tertio principaliter circa donũ pietatis cõsiderare debemus cõuenientiã ppietatis. Nam secũda beatitudo que est: Beati mites rc. respõdet dono pietatis pper conuenientiã quam mititas habet cum pietate. qð quadrupliciter pbo. s. auctoritate: rõne: similitudine: distinctõe. p° auctoritate beati Aug. in li. de sermone dñi in monte dicentis: q pietas cõgruit mitibus. 2° hoc idem pbo rõne: quia ira que opponitur mititati vel mansuetudini duo mala inter alia facit. Nam ira r pturbat hoiem in seipo: r cõcitat eum ↄtra aliũ inquantũ est appetitus vindicte: vt pz infra. Ita his duobus duo ↄtraria facit mititas vel mãsuetudo: qr vt dicit glo. sup illo verbo Matth. v. Beati mites rc. Mitis vel mansuetus nõ irritat vel irritatur: nõ nocet vel offenditur: r p ↄsequens mansuetudo hoiem r in seipso pficit r ad alterũ. 3° hoc idem pbo similitudine. Nam scða beatitudo habet cõuenientiã cum pietate: inquantũ p mansuetudinem tolluntur impedimẽta actuũ pietatis. Et ex hac parte mititas ad pietatẽ reducitur. Hec. b. Tho. iij scri. sen. disti. xxxv. de dono pietatis. q. ij. in solu. iij. arg. Quarto hoc idẽ pbo distĩctõe sic: Donũ pietatis aut accipitur p misericordia. aut p dono. Si pietas accipitur p misericordia. manifestum est q q̃ hz pietatẽ malo pximi cõpatitur nec vult obesse r pdesse. vñ oĩs qui est pius est mãsuetus. Si vero pietas sumatur p dono tunc cultus. i. reuerentia dei est iugum dei suaue r onus leue: vt dr Matth. xj. Cui mãsuetus supponit r inclinat se gratis. vnde glo. sup illo verbo Beati mites: sic ait: Pietas cõuenit mitibus. qui. n. pie querit honorare deũ r sancta. nõ rephẽdit nõ resistit qð est mitẽ fieri. vñ qui est mansuetus est pius: r econuerso. Hec Guilhelm⁹ in sum. iiij. ca. de dono pietatis: quõ r q̃re adaptatur scðe beatitudini. Re. s. Beatitudo q̃ est: Beati mites qm̃ ipsi rc.

Quis timor ẽ donũ spũsancti: r qs nõ. CA. XXVI.

Tertio postq̃ dictum est de dono fortitudinis r de dono pietatis: dicendum est de septimo dono: scilicet de dono timoris domini. quod quidem donum et est prius alijs: et est posterius alijs. Est

cū prius aliis donis in ordine generatōis: et est posteri⁹
in ordīe pfectōis: qd ptz. prius .n. ē q aliqs recedat a ma
lo. qd fit p donū timoris: vt dr prover. xvi. Per timorē de
clinat ōis a malo: q̄z q opet bonū. qd fit p alia dona. vñ
q: donū timoris ē indiginus ceteris et phaui. idō vltimo
ponit intra dona: vt ptz Isa. xi. Dec. b. Tho. pma secūde
q. lxviij. arti. vij. in solu. j. argu. Circa donū aūt timoris
notāda sunt q̄ttuor. s. rō vel pfectio: intētio et agmētatio:
māsio vel duratio: adaptatio vel appropriatio. Primo
circa donū timoris ↄsiderāda ē distinctio rō vel pfectio
Cū .n. sit multiplex timor: vt ptz infra Timor. dico q ti
mor mūdanus et hūan⁹ nō est donū spūsancti. vt dic au
gu. in li. de grā et libero arbi. q: talis timor nō timet offē
sam vel culpā vel penā. qd ptz: q: hoc timore Petr⁹ nega
uit xpm. vñ tales timores .s. mūdan⁹ et huan⁹ sunt passio
nes inordinate et electiōes siles passionib⁹ inordinatis.
vñ nō pñt eē donū spū sācti. Similiter dico q timor ser
uilis nō est donū spūsancti. Cuius rō est: q: dona spūs
sancti nō pñt eē cū volūtate peccādi: eo q timor seruilis
cauet a malo et opat bonū: nō pp fugā turpis: sz pp fugā
tristis. Et idō dico. q solus timor castus vel filialis ē do
nū spūsancti. hoc aūt pbo q̄ttuor rōnib⁹. s. rōe modi: mo
tiui: subiecti: principij. Primo rōne modi sic: Uirtus
et donū in hoc differūt: q: virtus opat sm modū hūanū
vt vbigrā: Uirtuosus a malis abstinet fugiēs et timens
incōueniēs rōnis qd est turpe. et iste timor ē cuilibz vir
tuti annexus. Sz timor q est donū facit abstinere a ma
lis pp fugā incōueniētis qd est in sepatiōe a deo: et ideo
opat supra hūanū modū. et pp hoc est donū. Scdo hoc
idē pbo rōne motiui sic: Q .n. hō ad bona tpalia nō af
ficiat diligēdo ↄcupiscēdo ea et delectādo in eis quātū
eis indiget sm modū humanū. i. sm modū rōnis dirigi
mur p tpantiā q est circa delectatōes et ↄcupias marias.
sz q hō ex hoc motiuo solū. s. ex reuerētia diue maiestatis
ōia hēt vt stercora arbitret supra hūanū modū ē. et hō fit p
donū tioris: vt dr in psal. Confige tiore tuo carnes meas
rc. Tertio hoc idē pbo rōe subiecti sic: Dona spūsctī
sunt qdā pfectōes potētiarū aīe quib⁹ potētie aīe reddū
tur bñ et defacili mobiles a spūsancto: sicut potētie appe
titiue reddunt bñ mobiles a rōe. Ad hoc aūt q aliqd fi
at bñ mobile a mouēte: pmo reqrit vt sit ei subiectū non
repugnās: q: ex repugnātia mobilis ad mouētē impedi
tur mot⁹. hoc aūt facit timor cast⁹ vel filialis: inquātū p
ipm deū reueremur et refugim⁹ nosipsi subducere vl' sub
trahere vel separare nos a deo. Quarto hoc idē pbo rōe
pncipij sic: Illud qd est principiū salutis nō ē a nobis sz
a deo: vt dicit Aug. sz timor castus vel filialis ē pncipiū
salutis: ita dr Isaie. xxvj. A timore tuo dñe ↄcepim⁹ spm
salutis: ergo timor filialis est donum dei. Dec. b. Tho. iij
scri. sen. di. xxxiiij. scda pte dist. de dono timoris arti. i. q.
ij. in cor. q. et scda scde. q. xix. artic. ix. in cor. q. Sz forte
argues in oppositū q nō solū timor filialis sed etiam ti
mor seruilis sit donū spūsancti tali rōne: Quicquid est
a spūsancto est donū dei. sed timor seruilis est a spūsan
cto. qd patet: q: sup illud apli ad Ro. viij. Nō accepistis
spm seruitutis. dicit glo. q vnus spūs est q facit duos ti
mores. s. seruilē et filialē: ergo sicut timor filialis est a spi
ritusancto: ita etiā seruilis. Rñdeo et dico: q quedā sunt
a spūsancto q nō sunt cū spūsancto: sicut fides informis
et timor seruilis. qd quidē nō est nisi pp defectum cō
comitantē. s. pp informitatē vel seruilitatē. Quedā vō
sunt a spūsancto et cū ipo sicut charitas. Quedā vō sūt
cum ipo spūsancto sed nō ab ipso sicut peccatū veniale.
Quedam vō nec sunt cum spūsancto nec ab ipo sicut pec
catū mortale. Dec. b. Tho. iij. scri. sen. di. xxxiiij. secūda p
te distin. arti. ij. q. j. in solu. j. arg. Sic ḡ ex pmissis ptz: q
solus timor filialis est donū dei. vnde Eccli. xxv. Beatus
cui donatū est habere timorē dei: et intelligit de timore
filiali: qd donū qui habet est beatus: q: in dono timoris
dñi dona et bona ōia possident. Eccli. xl. Timor dñi. s. fi
lialis sicut paradisus bñdictōis. i. abundans oib⁹ bonis
sic padisus oib⁹ pomis. Re. infra Timor. de bonis q fac.

¶ Q advueniente charitate timor vel diminuit vel ex
cludit vel intendit: et qs timor. CA. XXVII.

Secundo circa timorē ↄsiderāda est eius inten
sio vel augmētatio. Cum .n. principiū et causa ti
moris ē amor. vt ptz. s. Amor. vbi dicit q amor
est principium omniū et causa oium affectionū anime: ex
amore pcipue charitatis diminuit: timor excluditur: ti
mor intendit. Primo amore charitatis timor seruilis
diminuit: q: quanto aliquis magis deū diligit: tanto mi
nus timet deū: et hoc pp duas cās. Prima qdē ē: q: mi
nus attendit ad bonū ppriū cui cōtrariat pena. Secūda
est: q: filius inherens magis confidit de pmio et p conse
quens minus timet de pena. Scdo dico: q aliter se ha
bet de amore filiali: q: crescente amore charitatis timor
filialis intendit vel auget. Cuius rō est: q: amor ē cau
sa timoris: vt dixi. sed crescente cā crescit effectus: ḡ cre
scente charitate timor filialis crescit. verbigratia: Quan
to .n. aliquis magis diligit aliquē: tanto magis timet eū
offendere et separi ab eo. Sed forte argues in oppositū. s.
q crescente charitate amoris diminuit timor filialis ta
li rōne: Sicut amor importat vnionē: ita timor sepatōez
sed crescente vnione diminuit sepatio: ḡ crescente amo
re charitatis diminuit timor filialis. Rñdeo et dico: q
timor filialis non importat sepatiōem sed magis subie
ctiōem ad deum. sepatiōem aūt refugit a subiectiōe ipius.
sed quodāmō importat sepatiōem p hoc q nō presumit se
ei adequare sed ei se subijcit: que etiā sepatio inuenit in
charitate inquantū diligit deū supra se et supra ōia. vnde
amor charitatis augmētat⁹ reuerētiā timoris nō minuit
sed auget. Dec. b. Tho. scda: scde. q. xix. arti. x. in cor. q. et i
so. iij. ar. Tertio dico: q adueniēte charitate timor ser
uilis tollit. qd tali rōne ostēdo. Libertas securū nō cōpatit
seruitutē. sz charitas adueniēs libertatē facit: q̄ vbi spūs
dñi q sine charitate nō est: ibi libertas. vt dicit aplus. ij. ad
Corinth. iij. ḡ charitate adueniēte timor seruilis expelli
tur. Ubi nota q timor pene aliqū in charitate includi
tur aliqū charitati opponit. p⁹ dico q tior pene aliqū i
charitate includit: vt verbigrā Separi a deo ē qdā pena
quā charitas maxime refugit: qd ptinet ad timorē filia
lem q sil manet cū charitate. 2⁹ dico: q timor pene aliqū
opponit charitati sm q aliquis refugit penā ↄtriaz suo
bono naturali: sicut pncipale malū ↄtriū bono qd diligit
.s. q: timet principalr malū pene et nō malū offense. et ta
lis timor est seruilis qui penā formidat vt pncipale ma
lū pp inordinatū amorē sui cui tale malū. s. pene ↄtraria
tur. Et talis timor inquantū seruilis nō manet simul cū
charitate. sz substātia timoris seruil' manet sil cū charita
te: sicut timor serui pōt manere cū charitate. qd etiā per
exemplū ostēdo. Constat .n. q homo charitatē hñs timet
penas eternas. q: obiectū ppriū timoris est malū arduū
sed q p'us hoc malū. s. malū pene timeat q̄ malū offen
se nō est de rōne substātie timoris: sed de rōne seruilita
tis que adueniēte charitate tollit sicut dixi. Dec. b. tho.
iij. scri. sen. di. xxxiiij. scda pte di. ar. ij. de dono timoris. q.
iij. vtrū timor seruilis tollat adueniēte charitate: in duo
bus argu. ↄ: et in cor. q. et scda scde. q. xix. arti. vj. in cor. q.

¶ Q actus timoris est duplex: et quis. CA. XXVIII.

Pro maiorē tñ euidētiā pcedē. ca. ē sciēdū: q act⁹
timoris est duplex. s. actus elicitus. et act⁹ ipatus
Primus actus timoris est a timore elicitus. s.

fugere hoc malū vel illud. Scđo actus est a timore imperatus: ⁊ est facere vel dimittere hoc vel illud ꝓꝑ fugā illius mali cui⁹ ē timor. Differūt tñ actus isti in timore mūdano vel hūano: seruili ⁊ filiali ⁊ initiali: verbigrā. Cum .n. obiectū timoris sit malū. ⁊ malū diuidat in malū culpe ⁊ pene: qñqꝫ hō ꝓꝑ mala pene q̄ timet a deo recedit. ⁊ iste đr timor mūdanus vel hūan⁹: quo timore Petr⁹ negauit xp̄m. Qñqꝫ .n. hō ad deū ꝯuertit ⁊ ei inheret ꝓpter timorē pene: ⁊ iste đr timor seruilis. Qñqꝫ .n. hō ꝓꝑ vtrūqꝫ ad deū ꝯuertit .s. ꝓpter timorē pene: ⁊ ꝓꝑ timorē culpe: ⁊ talis dicit timor initialis. Qñqꝫ .n. aliqs ad deū ꝯuertit ꝓꝑ timorē culpe: ⁊ iste đr timor filialis: qr filioꝝ ē timere offensam p̄ris. deus aūt ꝑ charitatis amorē efficitur p̄r nr̄: ſm illud ap̄li ad Ro. viij. Accepistis sp̄m adoptionis filioꝝ dei in quo clamam⁹ abba p̄r. Dicit etiam spōsus nr̄: ſm illud ap̄li .ij. ad Corinth. xj. Despōdi .n. vos vni viro virginē castā exhibere xp̄o. Dec. b. Tho. scđa secūde. q. xix. de dono timoris: arti. ij. in cor. q. ⁊ in solu. iij. argu. Sꝫ forte q̄res: vtrū timor initialis differat a tiore filiali. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ q̄tū ad actū a tiore elicitū nō differūt. Cui⁹ rō est: qr actus ab vtroqꝫ tiore .s. initiali et filiali elicitus ē timere sepatōem a deo: nō inquantū sepatio a deo ē pena: sꝫ inquātū sepatio ē elōgatio ab amato. vñ sicut timere penas eternas nō est actus timoris filialis: ita etiā nec timor initialis: nō tñ ita ꝑfecte. Cuius rō est qr lꝫ actus timoris initialis nō sit timere sepatōez a deo ꝑncipalr̄ put sepatio a deo est pena: tñ timor initialis cōpatit secū penā qđ timor filialis nō facit. Sꝫ q̄tū ad actū iꝑatū differt tior castus vel filialis ⁊ initialis: qr timor initialis nō solū importat actū vel dimissionez ꝓꝑ timorē culpe vel offense: sꝫ etiā ꝓꝑ timorē pene. qđ nō cōtingit in amore filiali q̄ ad solā sepatōem oculū hꝫ nō inquantū sepatio a deo ē pena: sꝫ inquātū est elongatio ab amato. verbigrā. Sicut amic⁹ q̄uis delectatōem habeat ex p̄ntia amici: nō tñ ꝓꝑ hoc q̄rit p̄ntiaꝫ amici vt in ip̄o delectet. sꝫ ꝓꝑ amicū ip̄m cui vult cōiungi inquantū pōt: ita timor filialis nō timet sepatōem a deo inquātū est pena: sꝫ inquātū est elōgatio ab amato: vt dicit beat⁹ Tho. i. scri. sen. di. xxxiiij. scđa pte dis. de dono timoris. arti. iij. q. j. in sol. ij. ar. Sic ꝰ dico: ꝙ timor seruilis timet penā vt ꝓpriū ei⁹ obiectū. Timor aūt filialis nullo mō timet penā sed culpā vel offensam. Timor aūt initialis nō timet penā sicut ꝓpriū obiectū: sed inquātū hꝫ aliquid ꝺ seruilitate adiunctū q̄ ſm substātiā manet q̄dā cū charitate seruilitate remota. sꝫ actus ei⁹ manet cū charitate imꝑfecta in eo ꝙ nō solū mouet ad bñ agēdū ex amore iusticie: sꝫ ex timore pene. sꝫ iste act⁹ cessat in eo q̄ hꝫ charitatē ꝑfectā q̄ foras mittit tiorē habentē penaꝫ. vñ timor initialis ⁊ filialis nō differūt nisi ſm ꝑfectōem ⁊ impfectōem charitatis: vt dicit Aug. in p̄ma cronica Johis. ꝑfectū aūt ⁊ impfectū nō differūt ſm substātiā sicut ⁊ charitas ꝑfecta ⁊ impfecta nō differūt ſm eēntiā: sꝫ solū ſm statū ⁊ eodē mō timor initialis ⁊ filialis: vt dic. b. Tho. scđa scđe. q. xix. arti. viij. arg. 3: in cor. q. ⁊ in sol. ij. arg.

Sꝫ qr timor filialis manet cū charitate: vt ex p̄missis ptꝫ posset aliqs querere: vtrū augmētū charitatis tollat vel diminuat vel augeat actū timoris filialis. Rñdeo ⁊ dico ꝙ actus a timore filiali elicitus ē timere sepatiōez a deo ad qđ req̄rūt duo. vnū ex pte subiecti qđ est impfectionis .s. possibilitas ad sepatōem: qr de impossibili nō est timor. aliud ex pte obiecti qđ est ꝑfectōis .s. amor eius a quo qs timet separi. qr ab eo qđ qs nō amat separi non curat. Dico ꝰ ꝙ augmētū charitatis facit decrescere actū timoris q̄tū ad hoc ꝙ est impfectōis .s. q̄tū ad possibilitatē sepatōis a deo: qr quāto magis quis amat deū: tanto minus timet de possibilitate sepatiōis a deo. Cui⁹ rō est: qr vbi ē impossibilitas sepatōis a deo: ibi non est timor sepatōis a deo. sꝫ quāto magꝭ crescit charitas: tāto aliqs a deo difficili⁹ sepat: qr strictius ei colligat: ꝰ quāto magis crescit charitas: tanto magis decrescit actus timoris filialis q̄ est separi a deo. Scđo dico ꝙ augmētuꝫ charitatis facit crescere actū timoris q̄tū ad id qđ est ꝑfectōis .s. q̄tū ad amorē eius a quo quis timet separari. Cui⁹ rō est: qr quāto qs magis deū amat: tāto magis curat ⁊ timet separi a deo: nō ꝓꝑ penā q̄ ē in sepatōe a deo sꝫ ꝓꝑ amati p̄ntiā: vt .s. dixi. h. b. tho. iij. scri. sen. di. xxxiiij scđa pte di. ꝺ dono tioris. ar. iij. q. iij. vtꝝ timor cast⁹ vł filial' diminuat charitate crescēte: in cor. q.

Utrū timor filial' q̄tū ad vtrūqꝫ actū sit remanebit in p̄ria. CA. XXIX

Tertio principaliter circa donū timoris ꝯsiderāda est eius mansio vel duratio: vtrum .s. timor filialis remaneat in patria. Rñdeo ⁊ dico ꝙ tior filialis habet duplicē actū. vnus est separi a deo. alius ē reuereri deum. Dico ergo ꝙ timor filialis non remanebit in patria q̄tū ad istū actū q̄ est separi a deo: qr in patria nō erit timor sepatōis vel possibilitatis separationis a deo. Cuius rō est: qr timor est de malo arduo qđ defacili vitari non pōt. malū aūt qđ defacili vitari pōt nō timemus sed odim⁹. Ad ꝓpositū malū sepatōis a deo ē in arduissimo ꝯstitutū. vñ qr tollet hec possibilitas diuo: vt in patria tollet hoc malū ꝑ cōsequens timor. Ali⁹ aūt actus timoris est ammirari vel reuereri deū ⁊ q̄tum ad istum actum timor filialis in patria remanebit: qđ quādo fit ex ꝯsideratōe tante altitudinis hō in ꝓpriā resilit ꝑuitatē. Qꝫ aūt timor filialis q̄tū ad istū actū q̄ est reuereri deū remaneat in patria tripliciter ꝓbo .s. rōne: felicitate: ⁊ auctoritate. P̄⁹ rōne sic: Timor filialis debetur summe maiestati: Malach. j. Si ego dn̄s vbi timor me⁹ ⁊ in futuro exoluemus deo quicquid ei debemus. ergo timebim⁹ ip̄m ammirādo ⁊ reuerendo: 2⁹ hoc idem ꝓbo ex felicitate sic: Beatitudo sctōꝝ cōsistit in ꝑfecta subiectōe ad deū que in patria semꝑ erit. sꝫ timor filialis hꝫ ꝑcipue istū actum: ergo ⁊c̄. Tertio hoc idē ꝓbo auctoritate. b. Aug. qui in. xiiij. li. de ciui. dei dicit: ꝙ est duplex timor .s. timor solicitus de malo ꝑcauens. ⁊ talis timor nō remanebit rōne supius assignata. ⁊ est timor securus .s. nunq̄ꝫ peccādi ⁊ nunq̄ꝫ ꝑdēdi deū sꝫ sp̄ fruendi deo. vnde subdit Aug. ibidē: ꝙ nō erit timor exiens a malo qđ accidere pōt: tenēs in bono qđ cōmitti nō pōt. Et ponit rōeꝫ dicēs: Ubi .n. boni adepti amor immutabilis est: ꝑfecto si dici pōt mali cauendi timor securus est. Sꝫ forte arguēs in oppositū: ꝙ timor filialis nō habebit locū in patria tali rōne: In patria vel in gloria excludet quicquid est impfectōis. sed timor est h⁹mōi. qđ ptꝫ: qr timor filialis non est in deo: ꝰ ⁊c̄. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ nō oē qđ est ꝑfectōis in vno est ꝑfectiōis in alio. alia est .n. ꝑfectio q̄ cōuenit creatori: ⁊ alia que cōuenit creature. Ad ꝓpositum timor nō cōuenit deo ⁊ quare. certe qr supiorē non hꝫ cui subiiciat: cōuenit aūt creature qr supioreꝫ hꝫ. Est aūt de ꝑfectōe creature ꝙ creatori subiiciat ⁊ nō ecōuerso. vñ beatitudo sanctoꝝ cōsistit in ꝑfecta subiectiōe ad deum qui est actus timoris filialis: ideo in patria sp̄ timor filialis remanebit. Dec. b. tho. iij. scri. sen. di. xxxiiij. scđa pte di. de dono timoris: arti. iij. q. iiij. vtrū timor castus vel filialis euacuet gloria adueniente: arg. ij. 3: ⁊ in cor. q. ⁊ in solu. ij. argu. ⁊ iterū scđa scđe. q. xix. arti. xj. vtrū timor filialis remaneat in patria: in cor. q. ⁊ in soluti. ij. argumēti.

Qꝫ prima beatitudo adaptat dono timoris: ⁊ quare. CA. XXX.

Quarto ⁊ vltimo ꝑncipalr̄ circa donū timoris cōsiderāda ē adaptatio vel appropatio. Nā prima btītudo .s. Btī paupes sp̄ū ꝑncipalr̄ r̄ndet ⁊ ada

patur dono timoris qđ triplr.pbo.s.auctoritate: rõne: et
distinctõe. p° hoc pbo auctoritate.b.aug.in li.de fmõe
dñi in mõte.vbi dicit:ꝙ timor dei ɔuenit hũilib⁹:vt dr
Matth.v. Beati paupes spũ ꝛc. 2° hoc idẽ pbo rõe sic:
Ad donũ timoris ptinet duplex actus.vt ptꝫ ca.pce.s.deũ
reuereri:ꝛ deo subijci.ergo illud qđ ex dei reuerentia ꝛ
subiectõe ɔsequit ptinet ad donũ tioris. ſꝫ ex hoc ꝙ ali/
qs p timorẽ deũ reueret ꝛ deo subijcit nõ querit magni
ficari p supbiã in seipo neqꝫ in bonis exteriorib⁹.s.in ho
norib⁹ ꝛ diuitijs,quoꝝ vtrũqꝫ ptinet ad pauptatẽ spirit⁹:
g pauptas spũs ɔuenit dono timoris 3° hoc idẽ pbo di
stinctõe sic: Pauptas spũs põt intelligi duobus modis.
Uno mõ exinanitio inflati ꝛ supbi spũs: vt Aug.ibidem
exponit. Alio mõ obiecto rerũ tpaliũ q̃ fit spũ.i.ppria vo
lũtate p instinctũ spũsancti: vt Ambro.ꝛ hiero. exponũt
ibidẽ.g q̃tũ ad ista duo.s.q̃tum ad hũilitatẽ: ꝛ q̃tũ ad
pauptatẽ pauptas spũs adaptat: ꝛ ɔuenit dono timoris
p° q̃tũ ad hũilitatẽ: qꝛ timor hũilitatẽ inducit: sic aliqs
solet se inclinare tiore gladij sup eũ eleuati.j.Pe.v. Hũi/
liamĩ sub potẽti manu dei.2° q̃tũ ad pauptatẽ. Nã pau/
ptas vel abdicatio volũtaria tpaliũ bõꝝ adaptat timori.
Cu⁹ rõ est: qꝛ timẽtiũ est pycere q̃cũqꝫ fuge sue cursum
impediũt:ꝛ q̃cũqꝫ euasioni sue obsistũt. Multi.n.tiore
picali qđ est in mũdo relinquũt mũdũ.vñ sup illud Iob
xxxi. Sẽp q̄i tumẽtes sup me fluct⁹ timui deũ. dicit glo.
Fluctus cũ tumẽtes desup eminẽt: nulla tũc cura rerum
tpaliũ nauigãtib⁹: nulla carnis delectatio ad mẽtẽ redu/
cit.ea quoqꝫ ex naui pyciũt p qb⁹ longa nauigia sumpse
rũt.q̄i g tumẽtes fluct⁹ sup se deũ metuit: q̃ cũ verã vitaꝫ
desiderat oĩa despicit q̃ hic possidẽs portat. Scđo dico:
ꝙ ɔsequẽter dono tioris ɔ̃ñdet: adaptat: ꝛ ɔuenit beati/
tudo luctus: qꝛ q̃ deũ reueret ꝛ ei subijcit p tiorẽ filialeꝫ
in nullo alio delectat a deo. Hec.b.Tho.scđa scđe.q.xix
arti.xij.vtrũ beatitudo pma q̃ est Beati paupes spũ ꝛc.
ɔ̃ñdeat dono timoris: arg.3: ꝛ in cor.q. ꝛ in solu.ij.arg. Et
Guilhelm⁹ in sũma vtutũ:ca.iiij.cui dono adaptat paup
tas: vbi dicit: ꝙ dono timoris. Re.3.pma beatitudo. Bea
ti paupes spũ.ꝛ.3. Beati q̃ lugent ꝛc.

¶ Quõ dos diffinit fm iura. CA.I.

Dotes sanctorum.

Circa dotes sanctoꝝ ɔsiderãda sunt q̃t/
tuor.s.diffinitiõis pprietas: appropria/
tõis ɔgruitas: distinctõis q̃litas: nume
ratõis varietas. Pmo ɔsiderãda ẽ cir
ca dotes diffinitõis pprietas. Nã dos q̃ dat in matrio/
nio corpali fm iura ciuilia sic diffinit: Dos est illud qđ
dat ab illis q̃ sunt ex pte mulieris his q̃ sũt ex pte viri ad
sustẽtanda onera mrĩmonij. Antiquo aũt more marit⁹ ꝛ
vxor inuicẽ se emebãt: vt dicit Papias. Ad euidẽtiã aũt
pdicte diffinitõis circa dotes q̃ttuor ɔditões nota. Pri/
ma ẽ: ꝙ q̃uis a patre vel a parẽte puelle dos ɔ̃suenerit
assignari: tñ qñqꝫ cõtingit ꝙ spõsus vel pr̃ spõsi assignat
dotes vice prĩs puelle: ꝛ hoc pp duas cãs. Pria ẽ pp ex/
cessum affect⁹. Nã spõsus vel pr̃ spõsi pp amorẽ nimiuꝫ
quẽ hꝫ ad spõsam dotat eã: sicut ɔtigit de Emor q̃ voluit
assignare dotẽ quã debebat recipe ꝛ augere pp vehemẽ
tẽ amorẽ filij sui Sichen ad Dinaꝫ filiã Jacob.vñ dixit
pr̃ ei⁹ Emor ad Jacob ꝛ ad filios ei⁹: Sichen fili⁹ meus
adhesit aĩe filie vr̃e date eam illi vxorẽ. Et subdit: Auge/
te dotẽ ꝛ munera postulate libenter tribuã qđ petieris.
Gen.xxxiiij. Scđa cã est pp cõmissium.s.in penã sponsi q̃
virginẽ corrupit ꝛ violauit.s.vt virgini a se corrupte de
suo dotẽ assignet quã pater puelle debuerat assignare:
vt dicit Exo.xxij. Si seduxerit qs virgineꝫ dormieritqꝫ
cũ ea dotabit eã ꝛ accipiat eã in vxorẽ. Scđa cõditio ẽ
ꝙ dotes assignant tã spõse q̃ꝫ spõso: ſꝫ differẽter: qꝛ spõ/
so assignant q̃tũ ad vsum vel dispensatiõem: sponse vo
q̃tum ad dñium vel pprietatẽ. ꝛ hoc ptꝫ ꝙ soluto matri
monio dos fm iura ciuilia remaneat spõse. Tertia cõ/
ditio est: ꝙ dotes ꝛ pmittũt ꝛ ɔferunt spõso diuersis tẽ/
porib⁹.qđ ptꝫ: qꝛ in mrĩmonij inchoatõe.s.qñ despõsat
spõsa dotes pmittũt sponso. ſꝫ in traductiõe sponse.s. qñ
sponsa in domũ sponsi traducit vt pñtialr sponsum ha/
beat: tunc dotes ɔferunt sponso. Quarta ɔditio est: ꝙ
p dotes vnũ principalr efficit: ꝛ aliud cõsequenter. ver/
bigratia: Nam p dotes principalr efficitur solatium ma
trimonij: ordinat.n.dos ad delectabilẽ vnionẽ sponsi ꝛ
spõse.vñ dos dicit esse illud p qđ sponsa cõiungit dele/
ctabiliter sponso ꝛ ecõuerso. Cõsequenter aũt per dotes
onera mrĩmonij q̃ prius fuerãt tollunt ꝛ remouẽt. Hec
bea.Tho.iiij.scri.sen.di.xlix.de dotib⁹: arti.j.vtrũ sint po
nẽde dotes in hoibus beatis: in cor.q. ꝛ in solu.argu.

¶ Qꝫ inter dotes mãles ꝛ spũales sũt qnqꝫ ɔuenientie.

Secundo pncipalr circa dotes cõsiderã CA.II.
da est approbatõis cõgruitas. Sicut.n.int mrĩ/
moniũ carnale ꝛ spũale ẽ aliq̃ silitudo: nõ tñ oĩs
vt patebit infra: ita inter dotẽ carnalẽ ꝛ spũalẽ. qđ dupli
citer pbo.s.ex diffinitõe: ex ɔditiõe dotis. Primo ex
diffinitõe dotis spũalis. Ubi nota ꝙ beatis qñ in gloriã
transferunt aliqua dona diuinitus dant ad coꝝ ornatũ
ꝛ hi ornatus a mgr̃is sũt noiati dotes.vñ de dote spũa
li de qua nunc loqmur diffinitio talis dat: Dos est ppe/
tuus ornatus aĩe ꝛ corpis vite sufficiẽs in etña beatitu/
dine iugiter pseuerãs: vt dicit.b.Tho.iiij.scri.sen.di.xlix
de dotib⁹: arti.j.in cor.q.in principio. Ornatus vo est ali
quis decor ipius: vt exponit.b.tho.ibidẽ arti.ij. vtruꝫ sit
idem dos qđ beatitudo: in solu.j.argu. Scđo hoc idẽ
pbo ex ɔditõibus dotis spũalis ad silitudinẽ dotis ma/
terialis. Prima.n.similitudo est: qꝛ sicut in matrimo/
nio carnali dos est q̃ dat a patre spõse in pprietatẽ vl do
miniũ ꝛ spõso in vsum: sic in mrĩmonio spũali xpi ꝛ ec/
clesie dona dant eccie in pprietatẽ a tota trinitate que ẽ
pr̃ spõse.s.eccle: ꝛ dant spõso.s.xpo ad dispẽsatiõem.
Scđa silitudo est: qꝛ sic in mrĩmonio carnali dotes pnci
paliter dant ad solatiũ matrionij ꝛ p dotes consequẽter
onera mrĩmonij subleuant: ita in mrĩmonio spũali inẽ
xpm ꝛ aĩam p dotes spũales.i.p ornamẽtũ ꝛ decorẽ anie
quedã spũalis iocunditas in aĩa efficit pncipalr ex glo/
ria qua nihil delectabili⁹ eẽ põt. Est tñ in hoc dria: ꝙ in
mrĩmonio spũali nõ sunt onera sicut in corpali. vñ ibi ẽ
summa iocunditas ad quã habendã ɔferunt anime do
tes: vt p eas sponsa.s.aĩa sponso.s.xpo delectabiliter iun/
gatur. Silr gratia ex qua aĩa cõiungit xpo cõuenit face
re iustũ: sed p accidẽs de ipo facere pium cum in anima
inuenit peccatũ. Tertia silitudo: qꝛ sicut in mrĩmonio
corpali dotes dant sponse ꝛ soluto matrimonio dos re/
manet spõse: sic in mrĩmonio spũali ipi ornatus q̃ spõse
spũali.s.ecclesie dant in membris suis sunt quidẽ ipius
sponsi ad vsum inquantũ ad eius gloriã ꝛ honorẽ cedũt
sed sunt sponse.s.eccle vel anime inquantũ p eas ornat.
Quarta silitudo ẽ: qꝛ sicut in matrionio corpali dotes
nõ cõferunt spõse qñ desponsat.sed qñ in domuꝫ sponsi
traducit vt pñtialr sponsum habeat: sic dõa vel dotes nõ
ɔferunt sctis q̃diu in hac vita viuunt. Cui⁹ rõ est qꝛ q̃/
diu in hac vita sumus pegrinamur a dño: vt dicit aplus
ij.ad Corinth.v. ꝛ ideo illa dona q̃ cõferunt sctis in hac
vita nõ dicunt dotes: sed illa cõferunt eis qñ in gloriaꝫ
transferunt: in qua gloria sponso pñtialiter pfruunt.
Quinta silitudo est: qꝛ sicut in matrionio corpali orna/
mẽta spõsaꝝ ad dotẽ ptinẽt: sic in mrĩmonio spũali scti
ornati in gliam introducunt: vt dr Isaie.lxi. Induit me

vestimentis salutis q̄ sponsam ornatā monilib⁹ suis. Est tñ triplex dr̄ia int̄ m̄rimoniū corpale ⁊ spūale: ⁊ p cōsequens inter dotes corpales ⁊ spūales. Prīa est: q: in m̄rimonio corpali ali⁹ ē pr̄ sponsi ⁊ ali⁹ pr̄ sponse. ⁊ s̄m iura dotes nō danł a pr̄e spōsi s̄ʒ a pr̄e spōse. Sʒ in m̄rimonio spūali idē est pr̄ spōse.s.aīe: ⁊ pr̄ spōsi.s. xp̄i de⁹ pr̄. Et magis ꝓprie loquēdo danł h⁹mōi dotes a pr̄e spōse q̄ʒ a pr̄e spōsi. Pōt tñ h⁹mōi collatio singulis psonis diuinis appropriari.s.patri vt dāti. vt sit idē pr̄ spōsi ⁊ spōse et dāti. Filio appropriał inquātū ꝑ ipm ⁊ ꝑ ipm dā tur. Spū.scō appropriał inquātū in ipm ⁊ s̄m ipm dan tur.amor.n.est rō ōis donatōis. Scd̄a dr̄ia ē q: sic m̄rimoniū corpale ꝯsistit in bonis exteriorib⁹ fortune. ⁊ spūale in bonis interiorib⁹: sic dos m̄rimonij spūalis consistit in bonis interiorib⁹: q: p̄mia beatoꝝ cōsistūt in bōis glorie q̄ sunt bona interiora ip̄ius aīe. sʒ dos corpalł cōsistit in bonis exteriorib⁹ q̄lia sunt bona fortune. Tertia dr̄ia est: q: in m̄rimonio corpali reqrił ornatus.i. decor exterior. s̄ʒ in spūali decor interior: vt dr̄ in psal. Oīs gloria eius filie regis ab int⁹ ⁊c̄. Dec.b.Tho.iiij.scri.sen.dis. xlix.de dotib⁹: arti.i.vtrū sint ponēde dotes in hoīb⁹ beatis: in trib⁹ ar. ꝯ: in cor.q. ⁊ in solu.arg.

¶ Q: dotes differūt a beatitudīe in qnqꝫ. CA.III.

t Ertio p̄ncipalr̄ circa dotes ꝯsiderāda ē distinctōnis qualitas. Si q̄s.n.q̄reret: vtrū dos sit idē qd̄ beatitudo vł differt a beatitudīe. R̄ndeo ⁊ dico q: dos a beatitudīe differt in qnqꝫ.s. in subiecto: in nūero: in mō: in vocabulo: in termīo. p̄⁹ differt in subiecto: q: beatitudo inest hoī s̄m illud qd̄ est potissimū in eo.s. s̄m intellectū: vt dicit ph̄s p̄mo ethi. sed dos etiā ē in corpore. Scd̄o beatitudo a dotib⁹ differt in nūero: q: beatitudo ē vna tñ. dotes vō sunt plures vt patebit infra. 3⁹ differt in habēdi mō: q: dos datł sine meritis. sʒ beatitudo nō datł sed reddił. 4⁹ differt in significato: q: dos est q̄dā ornat⁹ corpis ⁊ aīe.i. q̄dā decor beati in et̄na beatitudīe iugiter pseuerās: vt ptʒ ca.p̄cedē. sʒ b̄titudo ꝓprie loquēdo nō est ornat⁹ aīe. s̄ ē aliq̄d qd̄ ex ornatu ꝓuenit 5⁹ differt in termino.i. in fine vltīo: q: dos ordinał ad delectabilē vniōnē. qd̄ ptʒ: q: dos ē illud p qd̄ spōsa delectabiliter ꝯiungił spōso. Sʒ beatitudo nō ordinał ad cōiunctōem. sʒ ip̄a ꝯiūctio aīe cū xp̄o q̄ est p opatōem.i. per ip̄am dei clarā visionē. vn̄ dotes nō sunt ip̄a beatitudo: sed sunt quedā dispositōes vel q̄litates vel ornat⁹ ex quibus beati ad beatitudinē ordinenł ita q: dotes sunt decentia disponētia ad cōiunctōem cū xp̄o p opatōem .i. visionē sine diuināl. Dec.b.Tho.iiij scri.sen.di. xlix.arti.ij.vtrū dos sit idē q: beatitudo in trib⁹ argu. ꝯ in cor.q. ⁊ in sol. i. ⁊.ij.argu.

¶ Q: in beatis ponunł esse tres dotes ex pte anime. CA.IIII.

q Uarto principalr̄ circa dotes sanctoꝝ ꝯsideranda ē numerositas seu varietas. Nā dotes ponūtur ex pte aīe: ⁊ ex pte corpis. Ex pte aīe ponunł tres dotes: ex pte vō corpis ponunł quattuor. Primo dico: q: ex pte aīe beate ponunł tres dotes.s. visio: dilectio: cōprehensio. Rō huius est: quia dos est aliquis ornat⁹ vel dispositio inherens anime: p quā aīa ordinał ad opationem in qua pfecta beatitudo cōsistit. Ad beatitudinē autem requirunł tria.s. intuitiua noticia. sūma cōplacētia: intima p̄ntia. Primo ad opatōem in qua pfecta beatitudo ꝯsistit requirił intuitiua vel clara noticia. ⁊ hec est visio. vbi nota q: visio dei duplr̄ pōt accipi: Uno mō pro ip̄o actu visionis. ⁊ sic visio nō est dos: sed ē ip̄a beatitudo. ⁊ hoc mō accipit.b.Aug. dicens: q: visio ē tota substātia beatitudīs. Alio mō dei visio pōt accipi p ip̄o habitu quo talis opatio.s. visio dei elicił.i. p ip̄a claritate q̄ aīa ad deū videndū diuinit⁹ illustrał: ⁊ sic visio ē dos ⁊ principiū beatitudīs: vt dicit.b.Tho.iiij.scri.sen.di.xlix.de dotib⁹ aīe: arti.ij.vtrū dos sit idē qd̄ beatitudo in so.iij.arg.

Secundo ad beatitudinē vel ad opatōem in qua perfecta beatitudo cōsistit requirił summa cōplacentia q̄ ex cōueniētia boni causał. ⁊ hec est secūda dos que a q̄busdam ponił dilectio. Cuius rō est: q: illud qd̄ summe diligimus ꝯueniētissimū estimam⁹. Tertio ad opatōeꝫ in qua pfecta beatitudo ꝯsistit reqrił intima p̄ntia: ⁊ sic tertia dos ponił cōprehēsio q̄ nihil aliud est q̄ʒ in p̄ntia deum h̄re ⁊ in seip̄o tenere. Sʒ s̄m alios tertia dos ponił fruitio: put fruitio est nō spei sicut est in via: sʒ iam rei sicut est in patria. Fruitio.n. qualis in patria habebił in se ⁊ dilectōem ⁊ cōprehēsionē includit. Sʒ forte arguis: q: dotes sunt qnqꝫ: q: boetius tertio de ꝯsolatōe ponit qnqꝫ ad beatitudinē ꝑtinentia: que sunt sufficiētia quam ꝑmittunt diuitie: iocūditas quā ꝑmittit voluptas: celebritas quā ꝑmittit fama: securitas quā ꝑmittit potētia reuerētia quā ꝑmittit dignitas. R̄ndeo ⁊ dico: q: ista qnqꝫ nō debēt dici dotes: sed quedā beatitudīs cōditiōes. qd̄ ptʒ: q: in vera beatitudīe sunt oīa q̄ in hoībus in tpali felicitate querunł. que vel ptinēt ad īmunitatē a malo sicut securitas: vel ad ꝯsecutōem boni ⁊ cōueniētis sicut iocunditas: ⁊ perfecti sicut sufficiētia. vel ad manifestatōem boni sicut celebritas. inquātū bonū eius est in noticia multoꝝ: ⁊ reuerentia inquātū illius noticie vel boni signū aliqd̄ exhibeł. Reuerentia.n. cōsistit in exhibitōe honoris qui est testimoniū virtutis. Et sic ptʒ q: non sunt nisi tres dotes.s. visio: dilectio: ⁊ cōp̄hēsio s̄m quosdam. vel visio: dilectio: ⁊ fruitio s̄m alios que assignatōnes ad idē redeunt. Et r̄ndent vt quidā dicunt trib⁹ virtutibus theologicis.s. fidei: spei: ⁊ charitate. Nā fidei r̄ndet visio: spei cōprehēsio vel tentio: charitati dilectio vł fruitio: qualis habeł a beatis in patria. Dec.b.Tho.iiij. scrip.sen.di.xlix.de dotib⁹ arti.v.vtrū cōueniēter ponał tres dotes aīe in patria.s. visio: dilectio: fruitio: in cor. q. ⁊ in solu.vij.argu.

¶ Q: in beatis ponūł esse quattuor dotes ex pte corpis: ⁊ quare. CA.V.

s Ecundo dico q: p̄ter dotes aīe de q̄bus ptʒ.ē. immediate ponunł q̄ttuor eē dotes in corpe glorioso.s. ipassibilitas subtilitas. agilitas claritas. Rō huius est: q: sicut dotes aīe sunt quidā ornat⁹ ⁊ quedā dispositōes aīe quibus anima ornał ⁊ disponił vt perfecte cōiungał deo: ita dotes corpales sunt quidā ornatus et quedam dispositōes quibus corpus gloriosum anime pfecte subijcił. Prima ergo dos corpis gloriosi ē impassibilitas qua corpus ex virtute aīe ab omni lesione seruatur immune. Ratio aūt huius dotis.s. impassibilitatis ē ista. quia sicut anima erit pfecte subiecta deo: ita corpus humanū: ⁊ quicquid in eo est anime rōnali perfecte erit subiectū. ⁊ ideo in corpore glorioso non poterit esse aliqua immutatio cōtra dispositōem illam qua pficitur ab anima. vn̄ in corporib⁹ sanctoꝝ post resurrectōem nulla actio vel passio poterit ꝓuenire a qualitatib⁹ elementalibus que fit ꝯtra dispositōem aīe que intēdit corpus ꝑpetue cōseruare. Sed forte arguis: q: impassibilitas nō debeat poni dos corpalis tali rōne: Nobilior est impassibilitas aīe ⁊ magis ei ꝯuenit q̄ʒ impassibilitas corporis. sed impassibilitas nō assignał esse dos anie: ḡ nec q: poni debet dos corpis. R̄ndeo ⁊ dico duob⁹ modis. p̄⁹ mō q: aīa p cōpatōem ad suū supius nō patił naturaliter passionē ꝯtristante sed pficiēte. sʒ p compatōem ad suū inferius.i. ad corpus. vn̄ eius impassibilitas in impassibilitate corpis intelligił. ⁊ ideo ꝯuenientius ponił eē dos corpis q̄ʒ dos aīe. Scd̄o mō r̄ndeo ⁊ dico: q: aīa nō est passibilis s̄m naturā suam nisi p accidēs: inquantū corpus patitur: vel per diuinā iusticiam est passibilis ex

culpa que ab animab⁹ sanctoꝝ est ꝑcul ꝓpter dilectõem.
vñ ex quo impassibilitas ponit̃ dos corpis: nõ ꝑt q̃ po
nat̃ dos aĩe. Hec. b. tho. iiij. scri. sen. di. xl. i. r. de do. bus
sanctoꝝ: arti. v. q. iij. vtrũ dotes corporis ꝯuenienter po/
nant̃ quattuor supradicte: in cor. q. ⁊ in solu iiij. argu et
Petrus de tharã. ibidẽ: arti. iiij. q. ij. in solu: iij. argu.
℃ Qꝫ secunda dos ẽ subtilitas. CA. VI.
Ecunda dos corpis gloriosi ponit̃ eẽ subtilitas
s qd̃ duplr̃ ꝓbo. s. auctoritate: ⁊ rõne. Primo au
ctoritate apl̃i. j. ad Corinth. xv. sic dicẽtis: Semi
nat̃ corpus aĩale surget spũale. i. aĩe vel spũi oĩno subie/
ctũ. Erit. n. corpus gloriosum spũale. i. oĩno subiectũ spi/
ritui. ⁊ hoc q̃tum ad duo in quib⁹ corpus ꝑfecte subijci/
tur spũi: primo quo ad esse specificũ: vt materia forme. se
cundo quo ad omne aĩe imperiũ. s. quo ad motũ. Secũ
do hoc idem ꝓbo rõne sic: Quanto corpa sunt nobiliora
tanto sunt subtiliora. sed corpora gloriosa inter oĩa sunt
nobilissima ꝟ subtilissima. Ubi nota. q̃ sicut aliq̃s intel/
lectus d̃r esse subtilis q: ꝑtingit ad inspicienda intrinse/
ca pncipia ⁊ naturales ꝓprietates rei latẽtis. ⁊ silr̃ d̃r q̃s
habere subtilẽ visum: q: aliquid nimiũ põt visu ꝑtinge/
re. ⁊ simile est de alijs sensibus. Ita dicit̃ corpus subtile:
q: põt penetrare ⁊ ꝑtingere vsq; ad intima rei. Sꝫ forte
queres: an corpus gloriosum rõne subtilitatis possit esse
simul in eodẽ loco cum alio corpore glorioso. Rñdeo et
dico: q̃ corpus gloriosum rõne sue subtilitatis nõ habe/
bit q̃ poterit sil̃ eẽ cum alio corpore in eodẽ loco. Cuius
rõ est: q: due dimẽsiones vel quãtitates nõ possunt esse
simul in eodẽ situ: imo opꝫ sp̃ q̃ sint in alio ⁊ in alio situ.
sed subtilitas corpis gloriosi dimensionẽ vel quantitatẽ
nõ aufert a corpe glorioso: ⁊ ideo corpus gloriosum non
hꝫ rõne sue subtilitatis q̃ possit esse simul cũ alio corpo/
re: sed hoc hꝫ ex opatõe diuine virtutis: sicut verbigratia
corpus petri nõ habuit ex aliqua ꝓprietate indita q̃ ad
vmbram eius sanarent̃ infirmi: sed hoc fiebat virtute di
uina ad edificatõem fidei. ita facit vel opat̃ virtus diui
na vt corpus gloriosum possit esse simul cum alio corpo
re ad ꝑfectiõeꝫ glorie. Similr̃ corpus xp̃i nõ intrauit ad
discipulos ianuis clausis: nec d̃ sepulchro exiuit rõe sue
subtilitatis sed opatõe diuinitatis. Silr̃ corp⁹ gloriosuꝫ
transibit speras celoꝝ absq; earũ diuisione: nõ ex vi subti
litatis: sed ex virtute diuinitatis q̃ corpib⁹ gloriosis ad nu
tũ aĩe in oĩbus subueniat. Sꝫ forte argues in opposi/
tũ: q̃ corpus gloriosum rõne sue subtilitatis possit eẽ sil̃
in eodẽ loco cũ alio corpe glorioso tali rõne: Corpa glo/
riosa erunt nobiliora oĩb⁹ alijs corpib⁹. sꝫ quedã corpa
rõne sue subtilitatis ⁊ nobilitatis pñt eẽ sil̃ cũ alijs corpi
bus in eodẽ loco sicut duo radij solares sunt sil̃ in eadeꝫ
pte aeris: ꝟ multo fortius hoc cõuenit corpib⁹ gloriosis.
Rñdeo ⁊ dico: q̃ lumẽ nõ est corpus: ⁊ iõ duo radij sola
res magis pñt eẽ sil̃ q̃ꝫ duo corpa. vñ argu. ꝓcedit ex fal/
sis. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xliiij. de ꝯditõib⁹ beatoꝝ:
arti. ij. q. ij. vtrũ rõe subtilitatis ꝯpetat corpi glorioso q̃
sit in eodẽ loco cũ alio corpe glorioso vel nõ glorioso: in
cor. q. ⁊ in solu. j. ij. ⁊. iij. arg. ℃ Qꝫ tertia
dos corpis gloriosi erit agilitas. CA. VII.
t Ertia dos corpis gloriosi erit agilitas. Non. n.
corpora gloriosa erũt grauia: q: in motu corpo/
rũ glorioso nõ erit aliq̃s labor sed erũt agilia: eo q̃ aĩa
tũc ꝑfecte dñabit̃ corpi. vñ sic̃ ꝑ dotẽ subtilitatis corp⁹
subijcit̃ aĩe inq̃ntũ aĩa ẽ forma corpis dãs ei eẽ specifi/
cũ: ita ꝑ dotẽ agilitatis corpus subijcit̃ aĩe q̃ntũ ad impe
riũ quo ad motũ vt sine labore aliquo quo vult moueat̃
vñ Isa. xl. d̃r: Currẽt ⁊ nõ laborabũt: volabũt ⁊ nõ defici
ent. Et apl̃s. j. ad Corinth. xv. sic dicit: Seminat̃ in infir/
mitate: surget ĩ ṽtute. Glo. i. mobile ⁊ viuũ. mobilitas ãt
dicit agibilitatẽ ad motũ: ꝟ erũt corpa beatoꝝ agilia.
Ubi nota duo: Primũ est q̃ corpora gloriosa dicũt̃ fer/
ri ab angelis ⁊ etiã in nubib⁹: vt dicit apl̃s. j. ad Thessal.
iiij. non quasi indigeant ꝓpter defectũ agilitatis: q̃si cor/
pora gloriosa sint grauia: q: tunc eoꝝ motus esset cum
labore ⁊ pena: qd̃ est falsum: q: tunc corp⁹ nõ esset subie
ctũ aĩe ꝑfecte ⁊ beate: vt dictũ est. sꝫ dicũt̃ corpa glorio/
sa ꝑdictis ferri ad reuerentiã designandã que corpibus
gloriosis ⁊ ab angelis ⁊ ab oĩbus creaturis deferet̃. Se/
cundũ est: q̃ corpora gloriosa q̃ de terra resurgent ad ce/
lum empyreũ ascendẽt: ⁊ postq̃ꝫ ascenderũt verisimile est
q̃ aliq̃n mouean̄t ꝓ sue libitu volũtatis. Sed forte ar
gues in oppositũ sic: Omnis motus est ꝓp indigentiam.
Cui⁹ rõ est: q: omne qd̃ mouet̃: mouet̃ ꝓpter adeptõem
alicui⁹ finis vel boni nõ habiti. sed corpora gloriosa non
habebunt aliquã indigentiã: q: vt Aug. dicit: ibi erit q̃c/
quid voles. ⁊ nõ erit quicq̃d noles. ꝟ nõ mouebunt̃. Re/
spõdeo ⁊ dico: q̃ aliq̃s d̃r indigere aliquo duplr̃. s. simpli
citer ⁊ s̃m q̃d. Pmõ mõ indiget aliq̃s aliquo simplr̃ sine
quo ꝯseruari nõ põt in esse vel in sua ꝑfectiõe. ⁊ sic mot⁹
nõ erit in corpibus gloriosis ꝓp aliquã indigentiã: quia
ad hec oĩa sufficiet eis sua beatitudo. Scd̃o mõ aliquis
indiget aliquo s̃m q̃d. s. illo sine quo nõ põt aliq̃s finem
intentũ hr̃e vel nõ tali mõ. ⁊ sic motus erit in corpib⁹ glo
riosis beatoꝝ. vñ mouebunt̃ duplici rõne. Prima ẽ: vt il
lud qd̃ hñt in virtute. s. motũ actu exercẽtes diuinã sapiaꝫ
cõmẽdabilẽ ostẽdãt. nõ. n. possent manifestare ṽtutẽ mo/
tiuã in se: ⁊ ꝑ cõsequẽs diuinã sapiaꝫ ꝯmẽdare nisi actu/
aliter mouerẽtur. Scd̃a rõ est: vt etiaꝫ visus eoꝝ reficiat̃
pulcritudine diuersarũ creaturarũ in q̃bus eminent̃ dei
sapia relucebit. sensus. n. nõ põt esse nisi pñtiũ q̃tũ is ma/
gis a longinquo possint sentire corpa gloriosa q̃ꝫ nõ glo
riosa: nec tñ ꝑ motũ aliq̃d depiet eoꝝ beatitudini q̃ con/
sistit in visiõe dei quẽ vbiq; pñtẽ hñt sicut etiã de angel̃
dicit. b. Greg. q̃ intra deũ currũt quocũq; mittãt̃. Hec. b.
Tho. iiij. scri. sen. di. xliiij. de ꝯditõib⁹ beatoꝝ: arti. iij. q. j.
vtrũ corpa gloriosa sint futura agilia: in cor. q. ⁊ in sol. j.
arg. ⁊ ibidẽ. q. ij. vtrũ beati agilitate sua vtant̃: arg. ꝯ: ⁊ in
cor. q. ⁊ in solu. ij. argu.
℃ Qꝫ q̃rta dos corpis gloriosi erit claritas. CA. VIII.
Uarta dos corpis gloriosi erit claritas. ita dicit
q apl̃s. j. ad Corinth. xv. Seminat̃ in ignobilitate
surget in gloria. vbi glo. ambrosij sic ait: Semi/
natur. i. morit̃ ⁊ sepelit̃ corpus in ignobilitate obscurita
tis ⁊ deformitatis qualia erunt corpa reproboꝝ. Surget
in gloria. i. corp⁹ gloriosum surget in gl̃ia. i. cũ claritate ⁊
formositate. vñ gloria d̃r q̃i clara. vñ gloria corpoꝝ resur/
gentiũ ꝯpat dñs claritati stellaꝝ dicẽs Matth. xiij. Ful
gebunt iusti sicut sol ⁊c̃. Circa hanc claritatẽ nota q̃n/
q; s. eius causam differentiam: eminentiã: euidentiã: cõ/
uenientiam. p⁹ nota claritatis causam. Nam ex clari/
tate glorie que est in anima causabitur ⁊ redundabit cla
ritas in corpore glorioso. 2⁹ nota differentiã: q: in ani/
ma erit claritas spũalis: in corpore ṽo glorioso erit clari/
tas corpalis. Cuius rõ est: quia omne qd̃ recipit̃ in ali/
quo non recipitur ꝑ modũ influentis vel rei recepte: sed
ꝑ modũ recipientis: ⁊ iõ claritas que est in aĩa spũalis re
cipiet̃ in corpore vt corporalis. 3⁹ nota eminentiã. nam
quantitas claritatis sequet̃ quantitatẽ meriti. vñ sic̃ ani
ma erit maioris claritatis s̃m maius meritum: ita etiaꝫ
erit claritas maior in corpore. vnde apostolus. j. ad Cho
rinth. xv. dicit: Differt stella a stella in claritate. 4⁹ nota
euidentiam vel noticiam. Nam in corpore glorioso co/
gnoscetur gloria aĩe: sicut in vitro cognoscit̃ color cor/
poris quod in vase vitreo continetur: vt dicit beat⁹ Gre/
go sup illo verbo Job: Non adequabit̃ ei aurũ vel vitꝝ

vbi beatus Grego. cōpat corpa gloriosa auro ,ppter clari tatē: vitro ,ppter luciditatē. Dec. b. Tho. iiij. scri. sen. dist. xliiij. de cōditōibus beatoꝝ. arti. iiij. q. j. vtrū corpib⁹ glo riosis cōueniat charitas: arg. 5: ꝛ in coꝛ. q. ꝛ in solu. ij. arg. 5° nota ɔuenientiā. Nam ex redundantia glorie ab aīa in corpus magis ponit̄ in corpe glorioso claritas vt dos q̄ȝ alia sensibilis qualitas. Cuius rō ē: qꝛ lux vel claritas que est claritas vel qualitas ,ppria corpoꝝ celestiū est no bilioꝛ ꝛ subtilioꝛ ad exprimendā intelligibilē claritatē: ꝛ ideo in corpore glorioso magis ponit̄ claritas vt dos q̄ȝ alia sensibilis qualitas. Dec. b. Tho. iiij. scrip. sen. dist. xlix. de dotib⁹ corpis gloriosi: arti. v. in. q. iij. solu. iij. arg.

Sed forte queres gr̄a p̄dictoꝝ: vtrū claritas corporis gloriosi naturalr̄ videri poterit ab oculo nō glorioso. Re spondeo ꝛ dico q̄ sic. qd̄ dupliciter ,pbo. p̄° rōne vel sili tudine sic: Nos assimilabimur claritati quā xp̄s in trās figuratione habuit: vt dicit glo. sup illud apli ad philip. iij. Reformabit corpus hūilitatis nostre cōfiguratū cor pori claritatis sue. sed claritas illa fuit visa ab oculis di scipuloꝝ nō gloriosis: ergo visibilis erit ab oculis nō glo riosis. 2° hoc idem ,pbo auctoritate sapie. v. vbi dr̄: q̄ im pij videntes claritatē iustoꝝ ex hoc in iudicio torquebū tur. sed hoc nō esset nisi claritatē viderēt: g̃ ꝛc. Dec bea. Tho. iiij. scri. sen. di. xliiij. de cōditōibus beatoꝝ: arti. iiij q. ij. sub eodē titulo: in arg. ɔtra: ꝛ in coꝛ. q. Si vo que ris: vtrū necessario illa claritas v̄ideat̄. R̄ideo ꝛ dico q̄ non: qd̄ ostendo dupliciter. p̄° exempli silitudine. s. exēplo discipuloꝝ qui corpus dn̄i post resurrectiōem viderunt claritatē eius non intuentes. 2° hoc idem ,pbo rōe: qꝛ in corpore glorioso est sūma obedientia corpis ad aīam: g̃ in voluntate ꝛ ptāte anime erit q̄ corpus suū videat̄ vel nō videat̄ s̄m voluntatē aīe: sicut hoc pꝫ exemplo dn̄i q̄ qn̄ voluit disparuit ab oculis discipuloꝝ in emaus: Luce vlt. ꝛ qn̄ voluit viderūt ꝛ cognouerūt eū. Secūdo hoc idem cōfirmo alia rōne: qꝛ color corpis gloriosi erit ī po testate anime vt p ip̄m īmutet visum vel nō immutet: vl̄ vt occultet corpus qd̄ est post se vel nō occultet: vt dicit bea. tho. ibidē. s̄. imediate. q. iij. vtrū corpus gloriosuꝫ ne cessario videat̄ a corpore nō glorioso: in duobus arg. 5: in coꝛ. q. ꝛ in solu. j. ij. ꝛ. iij. argu.

¶ Quibus r̄ndēt dotes anime ꝛ dotes corpis sanctoꝝ.

CA. IX.

Est aūt sciendū q̄ sicut tres dotes anime r̄ndent tribus virtutib⁹ theologicis. s. fi dei visio: spei tentio: charitati fruitio: vt patet. s̄. ita vt quidā dicunt quattuoꝛ dotes corpis: quattuoꝛ vir tutibus cardinalibus adaptant̄: eo q̄ cardinaliū virtutū materia sunt bona corpalia: vt. s. prudentie r̄ndeat clari tas ,ppter cognitiōem: iusticie que est ppetua ꝛ īmortal̄. r̄ndeat impassibilitas: fortitudini ex qua cōtingit vt ni hil copori possit resistere: r̄ndeat agilitas: tpantie q̄ cor pus attenuat̄ r̄ndeat subtilitas. Dec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xlix. de dotib⁹ sanctoꝝ: arti. v. q. iij. vtrū cōuenient̄ po nant̄ quattuoꝛ dotes corpis. s. subtilitas: agilitas: clari tas: ꝛ impassibilitas: in coꝛ. q. in fine. Sꝫ forte queres vtrū xp̄s habuit dotes istas. R̄ndeo ꝛ dico q̄ non. qd̄ ,p bo triplici rōne. Prima est talis: Dos assignat̄ sponse vt patrimoniū eius ꝛ nō sponso. xp̄s aūt est sponsus ꝛ non sponsa: g̃ ꝛc. Scd̄a rō est talis: Inter sponsum ꝛ sponsam exigit̄ distinctio psonarū. sed in xp̄o nō est aliq̄d distin ctū psonaliter a filio dei qui est sponsus vt pꝫ Joh. iij. Qui habet sponsam sponsus est: ergo ꝛc. Tertia rō est ta lis: Non est eiusdē dare dotes ꝛ recipe. sꝫ xp̄s ,ppter amo rē quē habet ad sponsam. i. ad aīam vel ecc̄liam dat do tes sponse. g̃ non recipit dotes. Dec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. vbi. s̄. arti. iij. vtrū xp̄o cōpetat habere dotes: in argu. cōtra: ꝛ in coꝛ. q. vn̄ non est dicendū sicut dicit Hugo de sancto victore. s. q̄ xp̄s assumpsit quattuoꝛ dotes: clarita tis in transfiguratōe: agilitatis ambulando supra mare: subtilitatis egrediēdo de clauso vtero virginis: ꝛ impas sibilitatis in cena: qn̄ dedit corpus suū ad edendū sine h̄ q̄ divideret̄. Qd̄ p̄ter tres rōnes p̄dictas ,pbo etiam du plici rōe. Prima rō est: qꝛ dos nominat quandā clari tatem naturalē. claritas aūt illa siue fulgoꝛ qui in corpo re xp̄i in transfiguratōe apparuit miraculosus fuit: sicut ꝛ hoc ip̄m q̄ ambulauit sup vndas maris ꝛ alia supradi cta. s. q̄ virgo cōcipet: ꝛ q̄ clauso virginis vtero exiuit: ꝛ alia h⁹mōi. Secunda rō est: quia claritas illa in trans figuratōe est deriuata a diuinitate ꝛ ab aīa xp̄i q̄ frue batur verbo ad corpus: non p modū qualitatis immanē tis ꝛ afficientis ip̄m corpus: sed magis p modū passiōis transeuntis: sicut aer illuminat̄ a sole. ꝛ est simile q̄ūtum ad aīam de visione qua Paulus vidit deū in raptu. Dec bea. Tho. iij. pte sum. q. xlv. arti. ij. vtruꝫ illa claritas que apparuit in transfiguratōe xp̄i fuerit claritas gloriosa: in coꝛ. q. Et lꝫ xp̄o ,ppie non conueniat habere dotes: ea tn̄ que dotes dicunt̄ excellentissime cōueniunt xp̄o. vt di cit. b. Tho. iiij. scri. vbi. s̄. arti. iij. in coꝛ. q. in fine ꝛc.

Sequitur de littera E

¶ Quid sit ebrietas: ⁊ vtrū sit peccatum. CAP.I.

e Brietas

Circa ebrietatē cōsiderare debemus tria: p̄mo se inebriātis vitiū. secundo aliū inuitātis animum: tertio punientis supplicium.

Primo cōsiderare debem⁹ se inebriātis vitiū. Nā ebrietas que ē quidam defect⁹ penalis sequēs ex culpa scilicet ebrietatis rōis ex multo vino potato ex quo hō nō ē compos sui aliquādo ē sine oī pctō: aliquādo cū peccato veniali: aliqñ vero cū pctō mortali. p̄ enim cū aliqs ignorat mēsurā ⁊ efficaciā vini. i. cū ignorat quātitatem vini ɔpetentē vel nō ɔpetentē corpis valitudini ⁊ cū ignorat virtutē vini potentē inebriare si talis ignorātia. s. quātitatis ꝗ virtutis vini ex negligētia hōis nō ɔtingit tūc ebrietas ē sine pctō aliquo: ⁊ sic credit Noe inebriatus fuisse: vt legit Gen. ix. 2° cū qs cognoscit quātitatē seu mensurā esse imoderatam. i. nō ɔpetere corpis valitudini ⁊ ignorat virtutē vel efficaciā vini. s. vinū posse inebriare: tūc ebrietas ē cū pctō veniali. 3° cum qs cognoscit ⁊ aduertit vtrūq3. s. quātitatē vel mēsurā esse imoderatā. hoc ē ɔtra corpis valitudinē ⁊ virtutē vini inebriātem: ⁊ tñ magis vult ebrietatem incurrere q̄ȝ abstinere a potu vt ebriosus ꝓprie nominat ⁊ facit: talis ebrietas ē pctm̄ mortale. Hoc autē ꝓbo triplici rōe. Prima ē talis: Quicūq3 volēs ⁊ sciēs piculo peccādi mortalit se cōmittit peccat mortalit. sed ita facit ebri⁹: g̃ ⁊c. Scḋa est talis: Quicūq3 volēs ⁊ sciēs priuat se vsu rōis quo s̄m virtutē opatur mortalit peccat. sed ebri⁹ ita facit: g̃ ⁊c. Tertia ratio ē talis: Quicūq3 volēs ⁊ sciēs priuat se eo bono quo pctā declinant mortalit peccat. sed ita facit ebri⁹ qui sciens ⁊ volēs vsu rōis ex quo pctm̄ declinat se ꝑuat g̃ ⁊c. Hec. b. Tho. scḋa scḋe. q. cl. arti. ii. cor. q p totū. vn̄ Augu. ad bonifaciū tangēs mala ebrietatis sic ait: Ebrietas aufert memoriā. dissipat sensum: ɔfundit intellectū: inuoluit linguā: reuelat secreta: impellit ad verba: corrūpit sanguinē. incitat ad libidinē: oīa mēbra debilitat: vitā diminuit: ⁊ oēm salutē terminat. Et Ambro. i sermone sic ait: Ebriosus cū absorbet vinū absorbet a vino: abominat a deo: despicit ab angelis: cōfundit a demonib⁹: deridet ab hominibus: destituit virtutibus: ɔculcat ab oībus. Talis enī ɔfundit naturā: amittit gratiā: pdit gloriā. incurrit dānationē eternā. Et ideo apl's ad Ro. xiii. inter alia pctm̄ ebrietatis detestās ⁊ ꝓhibens dicit: In die honeste ambulem⁹: nō in ɔmessationib⁹ ⁊ ebrietatib⁹: nō in cubilib⁹ ⁊ impudicitijs. nō in cōtentione ⁊ emulatione: s3 induimini dñm iesum christū. In qbus vbis apl's excludit mala q̄ ex gula luxuria supbia inuidia ⁊ vana gloria oriunt. p̄ excludit mala q̄ nascunt ex gula dicēs: Jō in ɔmessationib⁹. nā ɔmessatiōes sunt mutue inuitatiōes ⁊ conuiuia facta p symbola q̄ ꝓhibet salomon: Prouer. xxiii. dicēs: Noli esse i ɔuiuijs potatoꝝ ⁊ ebrietatibus: q̄ duo ex gula nascūt ⁊ ad luxuriā ꝑducūt. Osee. iiii. Fornicatio vinū: ⁊ ebrietas auferūt cor. 2° excludit mala q̄ ex luxuria oriunt dicēs: Nō in cubilibus dormientiū ⁊ pigritantiū in lectis suis. Et impudicitijs. i. in mūdicijs ad quas cubilia inducūt. nā pigricia dormiētiū ⁊ quiescētiū in cubilib⁹ est prepatiua luxurie: impudicicia vero ē ɔsūmatiua. 3° excludit mala q̄ ex supbia: vana gloria: ⁊ inuidia oriunt dicēs. Nō in ɔtētione ⁊ emulatiōe Nā ɔtētio orit ex supbia ⁊ vana gloria. ex qbus maior minorē ɔtēnit preferēdo se ei. Similit emulatio orit ex inuidia ex qua minor maiori inuidet. nā emulatio est qdam indignatio ⁊ ɔtristatio mētis ꝓcedens ex inuidia de felicitate supioris.

¶ Utrū qui aliū ad potū inuitat peccet. CA.II.

ſ Ecūdo p̄ncipalit circa ebrietatē ɔsiderare debemus aliū inuitātis aīm. Nā ex vna pte videtur q̄ ille q̄ aliquē inuitat ad potū q⁹ inebriat peccet. Cuius rō ē: q2 ille q̄ est alteri cā peccādi peccat. s3 ita facit q̄ aliū inuitat ad potū quo inebriat: ⁊ sic videtur q̄ sic inuitās peccet. Ex alia vero pte videt esse valde durū q̄ ille q̄ aliū inuitat ad potū quo inebriat semꝑ peccet. Rn̄deo ⁊ dico: q̄ semꝑ ebrietas ē pctm̄ mortale vl' veniale vt p3. ca. p̄ce. nō tñ oēs qui aliū inuitat ad potū quo inebriat peccat. Ad cui⁹ euidentiā est sciendū: q̄ aliqs potest aliū inuitare ad potū quo inebriat quattuor modis seu causis. p̄ sic: q̄ vterq3. s. inuitās ⁊ inuitat⁹ ignorant fortitudinē vini. ⁊ iō sicut ille q̄ inebriat excusat a pctō si ignoret fortitudinē vini: ita etiā ille q̄ inuitat aliquem ad bibendū excusat si ignoret talē esse ɔditionē bibētis q̄ ex hoc potu inebriet. sed si ignorātia desit neuē a peccato excusat. Hec. b. Tho. scḋa scḋe. q. cl. arti. i. arg. iii. ⁊ in solu. eiusdē. 2° mō si qs credat aliū esse verecundū ⁊ q̄ p̄ verecūdia nō accipiat necessitatē suā: tūc si alter inuitat solū ad hoc vt ille q̄ est verecundus accipiat necessitatem suā nō peccat cū inuitās. etiā si ille q̄ pl⁹ accipit inebriet ⁊ peccet. 3° mō si inuitet qs aliū ad supfluū accipiendū vt sic beniuolētia ⁊ familiaritas excitet. tūc inuitans venialiter peccat. 4° mō si inuitās intēdit solū vt alter se inurgitet: tūc inuitās mortalit peccat. ⁊ hoc pp duas causas. Pria ē: q2 talis intēdit statū mētis euertere, ⁊ sic maius bonū ei auferre. s. vsum rōnis: qō peius ē q̄ȝ si bonum aliqō tpale sibi auferret. Nā vsu rōis ablato: eū insanū vel q̄si bestiā facit. Scḋa rō talis ē q2 talis sic inuitās intēdit eū ad pctm̄ carnis inducē. vn̄ filie loth mortaliter peccauerūt: eo q̄ patrē ad istū finē inebriauerunt ⁊ peccatū incest⁹ cōmiserunt.

¶ Nota punientis supplicium. CA.III.

t Ertio p̄ncipalit circa ebrietatē considerare debemus punitiōis suppliciū. Nā ebri⁹. s. q̄ sciens ⁊ volēs se inebriat d3 puniri s̄m leges spūaliter ⁊ corpalit. Prio d3 puniri spūalit. vn̄ in canonib⁹ apostoloꝝ sic legit: Epūs aut p̄sbyter aut diaconus alee aut ebrietati deseruiēs aut desinat aut deponat. Subdiaconus vō aut cātor similia faciēs: aut desinat: aut cōione p̄uet: simlr laic⁹. sed tales pene nō infliguntur nisi p pctō mortali: g̃ ebrietas i talib⁹ est pctm̄ mortale. Hec. b. tho. scḋa scḋe. q. cl. arti. ii. ar. cōtra p totū. Scḋo pctm̄ ebrietatis punit corpalit. L3 enī s̄m mentē null⁹ sit seru⁹ alterius: eo q̄ mēs nulli hoim̄ ē obnoxia sed libera ⁊ sui iuris: tñ s̄m corp⁹ hō est seru⁹ alteri⁹. Ubi nota q̄ seruit⁹ p̄ncipalit ɔsecuta ē ex crimie: occasionalit autē ex ebrietate: qō sic p3. Si enī ebrietas fuisset p̄ncipalis cā seruitutis: tūc seruit⁹ poti⁹ ⁊ pri⁹ fuisset in noe q̄ inebriatus fuit q̄ȝ in chā filio suo qō ē falsum. vn̄ p̄ma cā ⁊ directa seruitutis fuit pctm̄: vt Aug. dicit i. xix. li. de ciui. dei. ca. xv. Ebrietas autē fuit occasionalit cā seruitutis: inquātū chā maledictionē seruitutis i sua posteritate accepit ꝓpt hoc q̄ irrisit patrē inebriatū: vbi. s. arti. iii. i solu. iii. argu. p totū. Tertio pctm̄ ebrietatis punit duplicit. Ubi nota: q̄ ebri⁹ pp pctm̄ ebrietatis nō d3 maxia pena puniri: eo q̄ pctm̄ ebrietatis l3 sit mortale vt p3 nō tñ ē graui⁹ ceteris. qō triplicit ꝓbo. s. auctoritate: rōe: similitudie. p̄

auctoritate. Nã scdm.b.Greg.pctã spũalia sunt maiora vel grauiora carnal.b⁹.sed ebrietas int̃ carnalia cõtinet̃ g̃ rc.2⁹ hoc idẽ pbo rõne sic. Illud ẽ mai⁹ pctm̃ qd̃ maius bonũ priuat vel aufert mai⁹ autẽ bonũ ẽ bonũ diuinum qd̃ aufert pctm̃ spũale q̃ȝ bonũ humanũ.s. vsus rationis qd̃ aufert ⁊ priuat ebrietas.g̃ rc.vbi.s̃.arti.iij.arg.cõtra:⁊ in cor.q.Tertio pbo hoc idez similitudĩe pcti loth ⁊ filiarũ quã similitudinẽ sic formo ⁊ deduco: Illd̃ peccatũ qd̃ aliq̃lit̃ excusat̃ ẽ grauius illo qd̃ nõ excusatur. sed pctm̃ p ebrietatẽ cõmissum excusat̃:sicut pȝ q̃ loth excusat̃ ab incestu pp ebrietatẽ vt dicit Aug.cõtra faustũ: g̃ rc.vbi.s̃.arti.iiij.arg.cõtra. Est autẽ sciendũ ad huius euidẽtiã.q̃ tã pater.s. loth q̃ȝ filie mortalit̃ peccauerũt pp incestũ:excusant̃ tamẽ a tãto nõ a toto. Primo enĩ pater peccauit dupliciť. p⁹ q: vini imoderate sumpti virtutẽ sciuit.vñ q: nõ adhibuit diligentiã: non pt̃ ex tali ignorãtia excusari sicut noe. 2⁹ si ignorauit malum incestus:tñ sciẽter bibit ⁊ imoderate.Excusat̃ tñ eius pctm̃ a tãto. Primo: q: lȝ nõ ignorauit coitũ: ignorauit tñ q̃ eẽnt filie p ebrietatem cui amiserat memoriam mortue vxoris. 2⁹ excusat̃ ex pte tpis:q: ei⁹ ebrietas nõ tãtã meruit penã:quantã si cõmisisset tpe quo posset distinguẽ. Similiter filie nõ excusant̃ a toto: tũ q: nã dictat q̃ hõ dȝ relinquere patrẽ ⁊ matrẽ:tũ q: tali casu ↄtingẽte expectanda esset diuina auctoritas.excusant̃ tñ a tãto pp simplicitatẽ ⁊ naturalẽ pietatẽ.vñ Hiero. p excusatiõe earũ dicit:q̃ gen⁹ humanũ defecisse putauerũt:idcirco cũ patre accubuerũt.Meret̃ tñ ebri⁹ duplices maledictiões:vt dicit phus.iij.Ethi.nõ q: pctm̃ ebrietatis sit aliis grauius vt pȝ sed pp duplex pctm̃.s. q: se inebriauit:⁊ q: sup ebrietatẽ pctm̃ cõmisit.Uel pt̃ dici q̃ phs loquit̃ fm legem cuiusdã pictagorici q̃ vt dĩ in.ij.Polit. statuit q̃ ebrii si pcuterẽt pl⁹ punirent̃ q̃ȝ sobrii: q: pluries iniuriant̃.In quo vt ibidẽ Aristo.dicit videt̃ respexisse magis ad vtilitatẽ vt.s.cohiberent̃ iniurie q̃ȝ ad veniã quã oȝ habere de ebriis pp hoc q̃ nõ sui cõpotes sũt. Hec ã hõ rc vbi.s̃.arti.iiij.in solu.j.arg.p totũ.

¶ Nota decẽ casus circa ebrietatẽ. CA.IIII.

Pro maiori euidẽtia pdictoꝝ nota hic decez. Primũ ẽ:q̃ pl⁹ sumere de cibo ⁊ potu q̃ȝ necesse ẽ ptinet ad vitiũ gule q̃ nõ ẽ semp pctm̃ mortale:vt pȝ.j.ca.sed pl⁹ sumere in potu sciẽter vsq̃ȝ ad ebrietatẽ hoc ẽ pctm̃ mortale.vñ Aug.x.cõfess.sic dicit:Ebrietas lõge ẽ a me:misereberis ne appropinquet mihi.crapula autẽ nõnũq̃ȝ subrepsit seruo tuo. Hec.b.Tho.scda scde.q.cl.arti.ij.in solu.ij.arg.p totũ.Re.infra Gula. Secundũ est:q̃ tã cib⁹ q̃ȝ pot⁹ ẽ moderãdus fm q̃ cõpetit corpis valitudini:⁊ id̃ quicũq̃ȝ sciẽs ⁊ volẽs immoderatũ cibũ vel potũ sumeret peccaret:ibidẽ in solu.iij.arg. Tertiũ est cũ q̃s accipit vltra mensurã quã exigit nature necessitas sciẽter ⁊ ex libidine.tũc talis peccat mortaliter.nec semper oȝ q̃ intẽdat inebriari:sed intẽdat id ad qd̃ ebrietas sequit̃. Quartũ ẽ: q̃ sicut quãq̃ȝ cõtingit vt potus vel cib⁹ q̃ est moderat⁹ sano sit supfluus infirmo: ita pt̃ econuerso ↄtingere vt ille cib⁹ qui ẽ supfluus sano sit moderat⁹ infirmo:puta cũ infirmus scdm medici vel medicine ↄsiliũ multũ comedit ad vomitũ pcurandum: tũc nõ ẽ reputãdus ei supfluus cib⁹ vel pot⁹:vbi.s̃.arti.ij.i solu.iij.arg. Quintũ est q̃ pp vomitũ pcurandũ nõ excusaret̃ a pctõ ebrietatis:si aliq̃s supflue biberet:⁊ ex supfluo potu ebrietas sequeret̃.Cui⁹ rõ est: q: ad vomitũ pcurandũ nõ requirit̃ q̃ pot⁹ sit inebriãs:eo q̃ pot⁹ aq̃ tepide vomitũ puocat:ibidẽ in solu.iij.arg.in fine. Sextũ est q̃ in ebrietate sunt duo.s.defect⁹ ↄñs:⁊ actus p̃cedẽs. p⁹ g̃ ex pte defectus ↄsequẽtis(qui ẽ inebriatio vl ligatio rõis ex multo vino potato)ebrietas pt̃ excusare pctm̃ inquantũ causat inuoluntariũ p ignorantiã.Scdo ex pte act⁹ precedẽtis ẽ distinguendũ: q: aut ex actu p̃cedẽti ẽ secuta ebrietas sine pctõ: puta cum aliq̃s ignorãs moderationẽ ⁊ efficaciã vini bibẽs inebriat̃: tunc peccatũ sup ebrietate ↄmissum totaliter excusat̃:sicut forte de Loth accidit.Aut act⁹ precedẽs fuit illicit⁹.s.quia sciẽs quãtitatẽ ⁊ fortitudinẽ vini inebriat⁹ est ex quo incidit in pctm̃.⁊ sic a pctõ sequẽti qd̃ sup ebrietatẽ ↄmisit non totalit̃ excusat̃:eo q̃ pctm̃ sequẽs sup ebrietatẽ cõmissum reddit̃ volũtariũ ex volũtate precedẽtis act⁹.s.precedentis potatiõis imoderate: inquãtũ aliq̃s sciẽter dãs operam rei illicite.s.inordinate potatiõi incidit in sequens pctm̃.vñ lȝ defect⁹ ex vino ↄsequẽs ex multo vino potato.s.ebrietatio vel ligatio rõis nõ sit volũtarius.tñ inordinat⁹ vsus vini ẽ volũtarius i quo ↄsistit ratio venialis vel mortalis pctĩ:vbi.s̃.arti.j.in cor.q.⁊ in so.ij.arg. Septimũ est:q̃ bonũ rõis dupliciter impedit̃. vno mõ per pctm̃ tãq̃ȝ p illud qd̃ bono virtutis ⁊ rõis ↄtrariat̃.alio mõ p ebrietatẽ tãq̃ȝ p illud qd̃ vsum rõnis aufert:vbi.s̃.arti.ij.in solu.ij arg in pncipio. Octauũ ẽ q̃ plus hȝ de ratiõe mali illud qd̃ ↄtrariat̃ bono rõnis q̃ȝ illud qd̃ ad horã aufert vsum rõis sicut ebrietas facit.Cui⁹ rõ est: q: vsus rõis q̃ p ebrietatẽ tollit̃ pt̃ esse bon⁹ vel mal⁹. Sȝ bona virtutũ q̃ tollunt̃ p ea q̃ sunt ↄtraria rõi sicut p vitia ⁊ pctã sunt semp bona:ibidẽ in solu.ij.arg.in fi. Nonuȝ ẽ:q̃ ↄcupiscẽtia nõ totalit̃ ligat rõem sicut ebrietas nisi forte sit tãta q̃ faciat hoiem insanire.⁊ tñ passio ↄcupiscẽtie diminuit pctm̃ q: leui⁹ est ex infirmitate peccare q̃ȝ ex malicia.vbi.s̃.arti.iiij.i solu.iij.arg.p totũ. Decimũ ẽ:q̃ pctm̃ ebrietatis aggrauat̃ triplici rõe.s.rõe pfessionis platiõis ↄtinuatiõis. Primo rõe professionis ⁊ tũc ebrietas ẽ maius pctm̃ in clericis vel i religiosis q̃ȝ laicis qd̃ pȝ dupliciť. p⁹ ex phibitiõe occasionis. nã bibere i taberna phibet̃ clericis nõ laicis: vt pȝ ex cõcilio carthaginẽsi:in quo dicit̃: Clerici edẽdi vel bibẽdi cã tabernã nõ ingrediant̃ nisi in pegrinatiõe. 2⁹ hoc idẽ patet ex punitiõe. Req.s̃.iij.ca.in principio: de pena spũali ebrietatis.Scdo aggrauat̃ pctm̃ ebrietatis rõe platiõis:⁊ sic grauius est pctm̃ ebrietatis i pnis q̃ȝ in subditis eo q̃ ebrietas inducit ignorãtiã iusticie iudicij ⁊ regiminis rc. ex q̃bus mala q̃ȝplurima oriunt̃. Isaie.xxviij. Sacerdotes nescierũt p̃ ebrietate. Tertio aggrauat̃ pctm̃ ratione ↄtinuatiõis grauius enĩ peccat q̃ assidue vel frequẽter inebriat̃ q̃ȝ qui raro:sicut malũ vel pctm̃ ↄtinuũ est grauius vel piculosi⁹ q̃ȝ nõ ↄtinuũ. Ubi nota:q̃ assiduitas ebrietatis facit ebrietatẽ esse pctm̃ mortale nõ solũ pp iterationẽ ebrietatis. Nã assiduitas importat circũstantiã q̃ nõ trahit i aliã speciẽ pctĩ.⁊ sic assiduitas ebrietatis non pt̃ i infinitũ aggrauare pctm̃: vt de veniali faciat mortale. Sed q: nõ pt̃ esse vt hõ assidue inebrietur quin sciens ⁊ volẽs ebrietatẽ incurrat dũ multociẽs experit̃ fortitudinẽ vini ⁊ suã habilitatẽ ad ebrietatez: ideo pp hec duo q̃ assidue inebriat̃ grauius peccat q̃ȝ q̃ raro. Hec.b. Tho.vbi.s̃.arti.ii in solu.j.arg.p totũ.

¶ Quõ electio diffinit̃ a phõ ⁊ a Damasceno. CA.I.

Electio. Circa electionẽ pcedaz hoc mõ.primo eniȝ dicaȝ de electiõe in cõi:scdo in spãli de electione dei:tertio de electiõe plati. Primo igit̃ circa electionẽ in cõi ↄsiderãda sunt tria.s.diffinitio:rõ:ↄmẽdatio. Primo cõsiderãda ẽ electiõis diffinitio.nã electio diffinit̃ a phõ damasceno. p⁹ diffinit̃ a phõ sic: Electio ẽ quoddã voluntariũ.s.p̃cõsiliatũ. Nõ autẽ electio ẽ oĩo idem qd̃ volũtariũ vel desideriũ.qd̃ pbo quattuor rõnibus. Prima ẽ: q: pueri cõicant volũtario inquantũ motu pprio

spôte aliquid opantur. nō autē cōicant electiōe: qz non opantur ex deliberatione q̄ ad electionē requirit̄. Scd̄a rō est talis: Ea que repēte facim⁹ dicimus volūtaria: qz eorū principiū ē in nobis: qd̄ ē de ratiōe volūtarij. non autē dicunt̄ esse fm electionē: qz nō fiūt ex deliberatione. g̃ ꝛc. Tertia rō est talis: Uolūtas qz respicit bonū absolute pōt esse cuiuslibet boni lʒ illud sit impossibile: vt verbi gratia: sicut pōt aliq̄s velle esse imortalis qd̄ est impossibile fm statū hui⁹ corruptibilis vite. sed electio nō est impossibiliū. Si eñ q̄s dicat se eligere aliqd̄ impossibiliū videbit̄ esse stult⁹: qz electio refert̄ ad opationem nostrā que ē tm̄ possibiliū. g̃ ꝛc. Quarta rō est: qz volūtas magis ē finis q̄ eius qd̄ est ad finē. qd̄ pz: qz ea que sunt ad finē volum⁹ pp finē. ꝛ pp qd̄ vnūqd̄qz ꝛ illud magis. sed electio ē solū eorū que sunt ad finē: nō autem ipsi⁹ finis q̄ in electiōe supponit̄: vt verbi gratia: sicut sanitatē supponim⁹: ꝛ eligim⁹ medicinalia p que sanemur. Et similit̄ volum⁹ esse felices qd̄ est vltim⁹ finis sed nō eligim⁹ esse felices: g̃ pz his quattuor rōnibus: q electio nō oio idē est qd̄ voluntas vel desideriū. vt dicit phūs. iii. Ethico. c. iiii. determinatis aūt volūtario ꝛ inuoluntario infra cap. lin ibi: Electio autē vtiqz voluntarium esse videt̄ nō idē autē sed i plus volūtariū. Dif g̃ electio est volūtariū precōsiliatū: vt diffinit phūs ibidē in fine. iiii. ca. dicēs: Quid igit̄ vel quale qd̄ ē. Et subdit: Uoluntariū autē nō oē eligibile. sed certe volūtariū pconsiliatum. Uel alit̄: Electio ē eorū q̄ sunt ī nostra ptāte ex osilio puenīēs: vt diffinit phūs. iij. Ethico. cap. v. vbi sic dicit: Cōsiliabile autē ꝛ eligibile idē. Et subdit: Qd̄ enī osilio preiudicatū ē eligibile ē: ibidē in fine cap. Ex his omnib⁹ ocludit̄: q electio ē actus rōnis ꝛ volūtatis qd̄ nomen ei⁹ signat: vt aliqd̄ p alijs accipiat̄: qd̄ ptinet ad rationē oferentē ꝛ ad volūtatē acceptantē. vt dicit phs. iij. Ethico. in fine ca. qd̄ igit̄. vbi. s̄. Scd̄o mō Damascen⁹ diffinit electionē dicēs: Electio ē duob⁹ ppositis preacceptatio vni⁹ respectu alteri⁹: vel eligere ē duob⁹ ppositis vnū alteri poptare. vñ semp ē respectu pluriū. Ubi nota: q pferre vnū alteri otingit duob⁹ modis. Uno mō iudicādo ꝛ determinādo: qd̄ ē faciendū p modū veri: et hoc ē ratiōis. Alio mō acceptādo p modū boni vel melioris. ꝛ hoc ē volūtatis: vt dicit Albert⁹. vi. Ethico. Quādo autē aliqd̄ ē opositū ex duob⁹ nō est aliqd̄ illoꝝ solū sed ambo simul. verbi gratia: hō q̄ est opositus ex aīa ꝛ corpe: neqz ē aīa solū neqz corpus solū sed vtrūqz simul: ita tñ q vnū se habet respectu alteri⁹ vt forma: ꝛ aliud vt materia. A simili: electio q̄ ē actus rōis ꝛ volūtatis: vt pz neqz enī est intellect⁹ solū neqz volūtatis solū: sed rōnis formalit̄ ꝛ volūtatis essentialit̄. Et iō dicit phūs. vi. Ethico. ca. i. iuxta finē: ex p̄missis ocludēs: pp qd̄ electio vel ē intellect⁹ appetitiu⁹ vel appetit⁹ intellectiu⁹. ꝛ hoc veri⁹ est. s. q electio sit appetit⁹ intellectiu⁹. s. inquantū electō nō ē essentialiter act⁹ intellect⁹ fm q ordinat appetitū: sed magis ē essentialit̄ actus appetitus fm q dirigit̄ ab intellectu: qd̄ pz ex obiectis: qz obiectū electiōis ē bonū ꝛ malū sicut ꝛ appetit⁹. nō autē verū ꝛ falsum q̄ ptinent ad intellectū. ꝛ tale pncipiū est hō. s. agēs eligēdo p intellectū ꝛ appetitū: vt phs ocludit ibidē. hec. b. Tho. i scripto qd̄ fecit supra librū Ethi. vi. lib. lectiōe secūda iuxta finē. Et iterū p̄ma. ii. q. xiij. arti. i. vtrū electio sit actus voluntatis vel rōis: in cor. q.

¶ Q electio non est finis neqz impossibilis. CA. II.

S Ecūdo circa electionē osiderāda ē electionis ratio. Nā rō eligēdi aliqd̄ est ex hoc qd̄ meli⁹ ducit ad finē. Ex quo dicto ocludo duo. s. q electio nō est finis: ꝛ q electio nō est impossibilis. Prio dico q electio nō est finis sed ei⁹ qd̄ est ad finē. vñ phūs. iij. Ethico. ponēs vnā driam inter volūtatē ꝛ electionē dicit: q volūtas ē finis: electio autē eorū q̄ sunt ad finē. qd̄ p exemplū de sanitate ꝛ felicitate pbat. Ubi nota: q aliqñ otingit q illud qd̄ est in vna opatiōe finis in alia opatione ad finē ordinat̄. Uerbi gratia: Sanitas corporis ad sanitatē aīe ordinat̄: ꝛ iō in opatione medici sanitas se habet vt finis. ꝛ hec sub electiōe nō cadit. sed hanc medic⁹ supponit vt pncipiū: ꝛ eligit sanatiua meliora et vtiliora. tñ qz sanitas vt dixi ad bonū aīe ordinat̄: ideo apud eū q̄ de sanitate aīe curā hʒ: pōt sub electiōe cadere esse sanū vel infirmū. Uñ aplūs. ij. ad Corinth. xij. dicit: Cū enī infirmor tūc potens sum: ita q finis sub fine sub electione pōt cadere: vt pz. sed finis vltim⁹ nullo mō sub electiōe cadit: vt de felicitate fm phm pz. iij. Ethico. hec bea. Tho. p̄ma scd̄e. q. xiij. arti. iij. in cor. q. Scd̄o dico q qz rō eligēdi aliqd̄ ē ex hoc qd̄ meli⁹ ducit ad finē: sequit̄ q electio nō est impossibilis. Cui⁹ ratio ē: qz p id qd̄ est impossibile nō pōt aliq̄s osequi finē. nō enī pōt esse q finis sit possibilis nisi id qd̄ ē ad finē fuerit possibile. vñ ad impossibile neqz ē osilij act⁹: neqz mot⁹ neqz appetitus oplet⁹. P⁹ dico q de impossibili nō ē osilij act⁹: cuius signū ē: qz in osiliādo qñ pueniūt hoīes ad id qd̄ est impossibile a osiliādo desistūt qñ vltēri⁹ pcedere nō valētes. 2⁹ ad impossibile nō est mot⁹. null⁹ enī mouet̄ ad id qd̄ est impossibile: nullus attēdit ad finē nisi per hō q apparet id qd̄ est ad finē esse possibile. Tertio ad impossibile vel de impossibili nō est appetit⁹ opletus. Nā volūtas opleta cuius pfectio vel oplementū ex ope attēditur nō est nisi de possibili. sed volūtas incōpleta q̄ fm quosdā velleitas dicit̄ pōt esse de impossibili: qz. s. aliq̄s vellet id si esset possibile. electio autē noiat actū volūtatis iā determinatū ad id qd̄ est agendū: ꝛ iō nullo mō ē impossibiliū. hec. b. Tho. p̄ma scd̄e: vbi. s̄. arti. v. vtrū electio sit solū possibiliū: in cor. q. ꝛ in solu. i. ar. Sed forte queres: vtrū possit esse electio de pterito. ꝛ videt̄ q sic tali ratiōe: Cuiuscūqz pōt esse appetit⁹ laudabilis vel vitupabilis eius pōt esse electio bona vel mala. sed de preterito pōt esse talis appetit⁹: qz aliq̄s pōt se velle fecisse aliquod bonū laudabiliter vel malū vitupabiliter. g̃ ꝛc. In cōtrariū est: qz electio nō est impossibilis: vt pz. s̄. sed q factū preteritū nō sit factū ē impossibile. vñ ad hoc pbandū phūs. vi. Ethico. c. i. in fine inducit verbū agatonis q̄ recte dixit: q solo isto posse priuat̄ deus vt faciat ingenita. i. vt faciat nō facta q̄ sunt facta. g̃ ꝛc. Rñdeo ꝛ dico q appetit⁹ est de pterito nō inquātū est pteritū. sed fm q rememoratio illa affert delectationē ꝛ horrorē: ꝛ h̄ affectus illi⁹ pteriti etiā futurū est. ꝛ rōe illius pōt esse appetitus illi⁹ de pterito laudabilis ꝛ meritori⁹. s. quando alicui placet bonū qd̄ fecit: ꝛ malū qd̄ euitauit. Similit̄ si vult fecisse malū qd̄ fecit demeret̄ ꝛ vitupabilis est: et etiā si bonū qd̄ fecit vellet nō fecisse sicut in illis q̄ vouerūt castitatē ꝛ displicet eis si tñ appetit⁹ ferat̄ in illicitā fractionē eius qd̄ factū est. sed si aliq̄s vellet se nō fecisse votū qd̄ laudabilit̄ fecit osiderās rei implēde. s. voti difficultatē ꝛ suā fragilitatē: dūmodo nō velit irritū eē qd̄ factū est nō demeret̄: qz eius appetit⁹ nō fert̄ nisi super licita. hec Albert⁹. vi. Ethico. in littera quam. b. Tho. recollegit audiēs predictū librū ab eo.

¶ Q electio ex duob⁹ specialit̄ omēdat̄. CAP. III.

T Ertio circa electionē osiderāda ē electiōis omēdatio. nā eligēs ex duob⁹ pcipue omēdat̄. s. si recte eligit: ꝛ si libere eligit. Primo si recte eligit. Ad rectā autē electionē requirit̄ virtus. vñ dic phs. vi. Ethi. i. ca. q electio depēdet ab habitu intellectuali. s. a mēte: ꝛ ab habitu morali q̄ pficit appetitū: qd̄ pbat p signū: qz effect⁹ electionis ē actio. actio autē bona vl̄ ma

la nõ põt esse sine mête.i.sine virtute intellectuali: ⁊ sine
more.i.sine morali quacũq3 dispõe ptinête ad appetitũ:
vt exponit.b.tho.ibidê in scripto.Et subdit phs: q mês
ipsa sm se cõsiderata.s.ratio speculatiua nihil mouet: qr
nõ est pncipiũ actiõis:eo q nihil dicit de imitabili ⁊ fu/
gibili:vt dicit in.iij.de aia.sed hoc facit mês.i.rõ practi/
ca.Uirt⁹ autê illa intellectualis q̃ exigit ad electionê re
ctã est prudêtia.vñ phs dicit.vj.Ethico.cap.x. vel vltio
iuxta finê capituli:Quoniã nõ erit electio recti sine pru/
dêtia neq3 sine virtute.hec quidê enĩ finê:hec autẽ q̃ ad
finê facit opari . Ex q̃bus verbis phus dat intelligere q
hõ indiget prudêtia pp duo.pmo qr ipa virt⁹ prudentie
est pfectiua cuiusdã pticule aĩe.s.intellectus. scdo q ipa
prudêtia ê opatiua:eo q electio recta nõ ê sine prudêtia
⁊ sine virtute morali:qr virt⁹ moralis ordinat ad finem
cũ faciat appetitũ rectũ. Prudêtia autẽ dirigit circa ea
que sunt ad finê:vt ibidê exponit.b.Tho.in scripto. Ra
tio autê quare recti electio attribuit prudêtie ê:qr prudê
tia cõsiderat ea q̃ ordinant ad finê:de q̃bus ê cõsiliũ ⁊ ele/
ctio.vñ ipsa prudêtia electionê dirigit p cõsilium qd ele
ctio psupponit:vt p3.ã.s.c.Hec.b.Tho.scda scde.q.xlvij.
de prudêtia.arti.j.vtrũ prudêtia sit in vita cognitiua: in
solu.ij.arg.   Scdo electio alicui⁹ cõmendat tãq3 recta
⁊ bona qr libere eligit:nõ ex necessitate. qd dupliciter p/
bo.s.ex pte pncipii vel subiecti ⁊ ex pte obiecti. p⁹ ex p/
te subiecti:qr electio ê act⁹ potêtie rõnalis vel volũtatis
sed ptãs rõalis se h3 ad opposita sm phm:g̃ ⁊ electio. 2°
hoc idê pbo ex pte obiecti:qr electio non est de fine sed
de his q̃ sunt ad finê:⁊ ideo electio nõ est perfecti boni.
vñ nullũ bonũ pticulare ê pfectũ:⁊ ideo hõ non ex neces/
sitate sed libere eligit.Tertio hec duo tali ratiõe cõfirmo
Quicq̃d rõ põt apprehêdere vt bonũ vel malũ:in hoc vo
lũtas põt têdere vl' hoc subterfugere vel respuere. vt ver
bi gratia:ratio põt apprehêdere vt bonũ hoc qd est vel/
le hoc ⁊ nõ velle hoc:⁊ similiter agere ⁊ nõ agere: g̃ volun
tas põt hoc acceptare.Similiter ratio põt apprehêdere vt
quoddã malũ:velle ⁊ nõ velle:vel.e hoc.s.agere ⁊ nõ vel/
le agere:g̃ volũtas põt illud respuere. Rõ autê huius est
assignata:qr in oĩ bono pticulari qd ordinat ad finê est
cõsiderare p rationê defectũ aliquê. solũ autê pfectũ bo/
num qd ê btitudo non põt ratio apprehêdere sub ratio/
ne mali aut alicui⁹ defect⁹: ⁊ ideo ex necessitate hõ vult
btitudinê.nec põt velle nõ esse beat⁹ aut miser. Hec bea
tus Tho.pma scde.q.xiij.arti.vj.vtrũ homo ex necessita
te eligat.arg.contra:⁊ in cor.q.

Quid ê electio diuina:⁊ quõ diffinit.   CA.IIII.

Ecũdo pncipaliter dicêdũ ê de electione dei que
f aliquos spâliter eligit.Circa quã electionẽ q̃t/
tuor cõsiderare debem⁹.s.q̃d ê:quo⁊ est: qñ ê:ad
q̃d est.   Pmo cõsiderare debem⁹ q̃d est electio dei. Nã
ipsa diuina ordinatio q̃ quidã aliis pferunt ad cõsequê/
dã btitudinê electio diuina dicit . Et p hoc p3 drĩa inter
puidentiã:pdestinationê:⁊ electionê diuinã:qr puidê/
tia dei attendit in collatiõe eo⁊ p que res attingũt finẽ
⁊ in applicatiõe eo⁊ ad finê:vt p3 infra puidêtia. Simi/
liter pdestinatio attendit in hoc q electi prepant bona
gratie in pñti:⁊ bona glorie ĩ futuro:q̃bus electi applicã
tur ad finê.sed electio diuina ê qua aliq̃ ex ordine diuie
sapiêtie ad finê btitudinis ordinant.vñ electio puidê/
tiã ⁊ pdestinationê pcedit.⁊ hoc mõ diffinit diuinã ele/
ctionê.b.Tho.pmo scrip.sen.dist.xlj.arti.ij. vtrũ electio
pcedat sm rõem pdestinationê:in cor.q.⁊ in solu.j.argu.
Ex hoc verbo vel ex hac diffinitiõe electiõis diuine põt
accipi ⁊ cõcludi:q electio diuina nõ est respectu suipsi⁹.
Cui⁹ ratio ê:qr electio nõ est finis s3 tñ eo⁊ q̃ sunt ad fi/
nem:vt p3.ã.imediate.sed de⁹ est vltim⁹ finis: g̃ deo nõ
cõuenit electio respectu suipsi⁹.   Scdo circa diuinã ele
ctionê cõsiderare debem⁹ quo⁊ est. Nã electio importat
segregationê vel sepationê quandam.hoc p3 ex significa
to electiõis:qr electio ê duob⁹ vel plurib⁹ preiacêtib⁹ al
terũ preoptare.hec autê segregatio nõ potest esse nisi ali
quo⁊ q̃ ad finê btitudinis cõsequêde cõueniêtiã habêt:et
ideo nõ cõuenit deo electio respectu aliquo⁊ q̃ ad finem
btitudinis ad quã electio ordinat cõueniêtiã habere nõ
possũt.vñ nõ dicit q homies q̃ ad gloriã eligunt:eligã/
tur ab irrationabilib⁹.sed ab hominib⁹ q̃ nati sunt ptici
pare eundê finê.s.eandê gloriã cõsequi:vt dicit.b. Tho.p
mo scri.sen.vbi.ã.immediate:arti.j.vtrũ electio cõueniat
ab eterno deo:in cor.q.   Tertio circa diuinã electionê
cõsiderare debem⁹ qñ est:vtrũ.s.electio ex pte dei fuerit ĩ
tpe vel ab eterno. Rñdeo ⁊ dico:q electio põt accipi vel
cõsiderari duob⁹ modis:vel ex ordinatiõe dei eligentis:
vel executiõe opis. p⁹ mõ electio put est in pposito vel
dispositiõe ⁊ ordinatiõe diuina ê eternalis. de qua dicit
aplus ad Ro.ix.Ut scdm electionê ppositũ dei maneret
nõ ex opibus sed ex vocâte dictũ est ei:maior seruiet ⁊ mi
nori.vñ Aug.in glo.sic dicit:Propositũ dei.i.prescientia
dei manet.i.implet sm electionê.i.sm gratiã qua elegit
sicut puidit:⁊ nõ sm debitũ merito⁊ qd ipse nõ inuenit
sed eligêdo facit. 2° mõ põt accipi diuina electio sm q
est in executiõe opis ⁊ sic ê tpalis:sicut qñ aliq̃s segrega
tur a culpa originali vel actuali in gratiã.vel a cõi statu ĩ
plationis vel pdicationis officiũ . ⁊ sic de aliis q̃ diuino
munere aliq̃bus spâliter cõferunt.Et de hac tpali electio
ne dicit J.h.xv.Ego elegi vos ⁊ posui vos ⁊c. Hec bea.
Tho.pmo scrip.sen.vbi.ã.imediate:in cor.q. in fi.   S3
forte argues q ex pte dei nõ fit electio tpalis tali ratiõe.
Electio ê bono⁊ a malis sepatio ⁊ preacceptatio.s3 si adã
stetisset ⁊ nõ peccasset oẽs essent boni:g̃ non fuisset aliq̃
electio vel eternalis vel tpalis ex pte dei. Rñdeo ⁊ dico:
q l3 añ pctm̃ nõ esset electio bono⁊ a malis: esset tñ me/
lio⁊ electio ex bonis etiã si adã nõ peccasset: vt dicit pe.
de tharã.pmo scri.sen.dist.xlj.arti.j.vtrũ electio sit ab eter/
no:in solu.iiij.arg.Et Alex.pma pte sum.q.xiij.arti.j.vtr
electio in deo sit ponêda in solu.iiij.arg.   Quarto circa
electionê diuinã cõsiderare debemus ad q̃d sit. Rñdeo ⁊
dico:q electio ex pte dei ê ad maiorê manifestationem
bonitatis diuine.vñ Aug.sic ait: Bñ dispêsauit deus vt
nec oẽs dãnarent nec oẽs liberarent . Et reddit cãm di/
cês:Si enĩ oẽs saluarent lateret q̃d pctõ pre iusticia de/
beret:si nemo saluaret lateret q̃d gratie largiret. Relin/
quit g̃ q ad maiorê manifestationem iusticie ⁊ gratie ⁊
bonitatis diuine ê electio ex pte dei. Hec Alex.vbi.ã.ar/
ti.iij.in cor.q.

Q2 electio dei ex dilectione dei pcedit.   CA.V.

D maiorê tamê euidentiã pdicto⁊ circa electio/
a nem diuinã quattuor cõsiderare debem⁹.s.affe
ctũ charitatis:defectũ quãtitatis: effectũ vtilita
tis:statũ felicitatis.   Pmo circa electionê diuinã cõsi/
derare debem⁹ affectũ charitatis.nã electio dei psuppo/
nit sm rõem eius dilectionê. vñ electio ex dilectiõe dei
e pcedit:ita dicit aplus ad eph.j.Elegit nos in ipo añ mũ
di cõstitutionê vt essem⁹ sancti ⁊ immaculati ĩ cõspectu e⁹
in charitate. In q̃bus verbis ondit aplus q diuine ele/
ctio differt a nostra ĩ quattuor Est enĩ diuina electio p/
ueniês nõ preuêta:disponês nõ disposita: pducês nõ p
ducta:pficiês nõ impfecta.   Pmo diuina electio ê pre/
ueniês nõ preuêta.vñ dicit elegit nos: Joh.xv. Nõ vos
me elegistis sed ego elegi vos. Non g̃ dicendũ q aliqd
bonũ ex pte nostra totaliter pcedat electionê diuinã. dico
autê totaliter:qr aliqd bonũ pticulare in nobis existês po
test esse cã alteri⁹ boni nobis datũ:⁊ hoc alteri⁹ cu3 sit q̃

dam ordo in donis diuinis: ꝫ vniuersaliter nihil pōt esse cā in nobis precedēs diuinā electionē: q2 oīa bona nostra sunt nobis a deo. vñ nec opa nostra nec merita sunt causa diuine electiōis tpalis ⁊ min⁹ eternalis. vñ Augu. in glo. sup illo vbo aplī ad Ephe. j. elegit nos. sic ait. Elegit nos gratis nō nostris meritis predestinādo. Scdō diuina electio ē disponēs nō disposita. vñ dicit in ipso. s. I christo. Cōstat enī ꝙ de⁹ in sua sapiētia nos elegit. ꝫ sapiētia dei patris ē christ⁹. ita dicit apl's pma ad Corith. j. Nos autē pdicamus christū dei virtutē ⁊ dei sapiētiā. Sūt autē quidā dicētes: ꝙ diuina prescīētia ē cā electionis. s. ꝙ q2 de⁹ ab eterno psciuit aliquos bonos futuros ⁊ bñ vsuros gratia iō elegit eos. qd̄ si veruꝫ eēt sequeret̄ ꝙ electio nostra esset pūia electiōis diuine. qd̄ est cōtra sniam dicētis: Nō vos me elegistis sed ego elegi vos. vñ Aug. in lib. de pdestinatiōe sanctoꝝ sic ait: Non q2 futuros nos tales esse psciuit iō elegit. sed vt essem⁹ tales per ipsam electionē sue gratie q̄ gratificauit nos in dilecto filio suo. Et iteꝝ Aug. ī lib. retractionū. Elegit igit̄ quos voluit gratuita miā: nō q2 fideles futuri erāt eisq3 gratiā dedit: sed vt fideles fierēt. Et iterū Aug. in lib. de libero arbitrio sic ait: Nō pp fidē vel aliq̄ merita elegit de⁹ ab eterno vel apposuit gratiā iustificatiōis in tpe: sed gratuita bonitate sua elegit vt boni essēt. Hec magister sen. in textu libro. j. dist. xli. Tertio diuina electio ē producens nō pducta. vñ dicit apl's Ante mūdi ꝯstitutionē. s. ab eterno. ⁊ q̄tū ad hoc etiā est differentia inter electionē diuinā ⁊ nostrā: q2 electio nostra ē tantuꝫ eoꝝ q̄ sunt. Cui⁹ ratio ē: q2 volūtas nostra puocat̄ ad eligēdū a bono in re pexistēte. sed electio diuina ē eoꝝ q̄ nō sunt. Cuius rō est: q2 volūtas dei q̄ est cā electiōis nō puocat̄ ad eligendū ab aliquo bono existēte sed ē cā eius: ⁊ iō ē eorum q̄ nō sunt. vñ apl's ad Roma. iiij. Vocat ea q̄ nō sūt sicut ea q̄ sunt. vñ Aug. dicit: Eligunt̄ a deo q̄ nō sūt. nec tamē errat q̄ eligit: eo ꝙ cū diuina electio sit cā reruꝫ: vt pꝫ: iō eligit que nō sunt vt sint. Quarto diuina electio est pficiens: nō impfecta vel diminuta. vñ dicit apl's ibidē: Ut essem⁹ sancti et imaculati in ꝯspectu ei⁹ in charitate. Augustin⁹ ibidē: q̄si dicat: Ad q̄d elegit: certe vt essem⁹ sancti virtutib⁹ p opa bona: ⁊ imaculati a malis vł a criminib⁹. ⁊ hoc nō exteri⁹ tantū in ꝯspectu hoīm: ꝫ intus vt ipse respicit. Hec Aug. in glo. ⁊ hoc nō meritis nostris: sed in charitate. s. sua q̄ p electioneꝫ vtrūq3 efficit et sanctū ⁊ immaculatū. vñ Ambro. in glo. sic ait: Amor enī dei hoc fecit. Et p hoc etiā notat̄ alia dr̄ia inter diuinaꝫ electionē ⁊ nostrā: q2 in nobis electio dilectionē pcedit. eligim⁹ enī aliquē quē diligim⁹ sed ī deo dilectio precedit electionē: qd̄ pꝫ: q2 volūtas dei qua vult bonū alicui diligēdo eū est cā ꝙ illud bonū ab eo p̄ aliis habeat̄. ⁊ h̄ est eē eligere. ⁊ sic pꝫ ꝙ in deo dilectio psupponit fm rationē electionē cui⁹ ꝯtrariū est ī nobis. Sed forte argues ꝙ deo eligere nō ꝯueniat tali rōe. Electio ponit vel importat discretionē quandā. sed deus equalit̄ se habet ad oēs: q2 sicut Dionysi⁹ dicit. iiij. ca. de diui. no. sicut noster sol nō ratiocināś neq3 preeligens in oīa corpa radios suos diffundit: ita etiā diuina bonitas in oēs creaturas: ḡ ⁊c̄. Rñdeo trib⁹ modis. Prīo q2 ꝫ volūtas dei eq̄liter ad oēs creaturas se habeat: n ō tñ oēs hoīes equaliter se habēt ad deū: q2 iste finalit̄ manet in grā: ille vero nō. ⁊ iō iste eligit̄: ille nō. Hoc mō rñdet Alex. pma parte sum. q. xiij. de diuina electiōe: arti. j. vtrū in deo electio sit ponēda: in solu. ij. arg. Scdō mō rñdeo ⁊ dico: ꝙ ī exemplo dionysij de sole ē similitudo q̄tū ad vnuꝫ: ⁊ dissimilitudo q̄tū ad duo. p⁹ est enī ibi similitudo q̄tuꝫ ad vnū. s. q2 sicut sol nulli negat cōicationē sui luminis: ita etiā deus sue bonitatis. ⁊ q̄tū ad hoc deus quodammodo nō opatur p electionē. i. p discretionē: q2 indifferēter oībus se cōicat. Ex alia vero pte est ibi maxia dissimilitudo q̄tū ad duo. pmo q2 sol agit p necessitatē nature: de⁹ autē nō. scdō q2 de⁹ est cognitor ⁊ ordinator diuersitatis bonitatis creaturarū. qd̄ soli nō ꝯpetit. Et iō deo conuenit eligere: soli autē nō. Et hoc mō rñdet. b. Tho. ⁊ dominus Ambald⁹ de roma. pmo scri. sen. dist. xlj. vtrū electio deo ꝯueniat ab eterno. in solu. ij. arg. Tertio rñdeo ⁊ dico: ꝙ cōicatio diuine bonitatis pōt ꝯsiderari dupliciter. s. vel in cōi: vel in spāli. p⁹ enī cōicatio diuine bonitatis ī cōi est absq3 electiōe: q2 deus oībus creaturis bonitateꝫ suā cōicat. i. absq3 discretiōe inquantū nihil ē qd̄ nō pticipet aliq̄d de bonitate eius. 2⁹ vero mō cōicatio bonitatis dei pōt ꝯsiderari in spāli inquantū hoc bonū vel illud cōicat creaturis diuersis. ⁊ talis cōicatio nō est absq3 electiōe: q2 quedā dat aliq̄bus que non dat aliis. ⁊ sic in collatiōe gratie ⁊ glorie attendit̄ diuina electio. Hec. b. Tho. pma pte sum. q. xxiij. arti. iiij. vtrū predestinati eligant̄ a deo: ar. cōtra. ⁊ in cor. q. ⁊ in solu. j. ⁊. ij arg. ⁊ ī postilla quā fecit sup Johannē vbi exponit illud verbū Johānis. xv. Nō vos me elegistis ⁊c̄. eo mō quo dixi.

¶ Q; de hominibus plures sunt vocati q̄ electi. CA. VI.

Ecūdo pncipaliter circa diuinā electionē ꝯsiderare debem⁹ defectū quantitatis siue numerositatis. Aliter enī fuit de angelis ⁊ aliter de hoībus q̄tū ad hoc ꝙ de angelis plures remanserunt ī celo q̄ ceciderūt de celo: vt pꝫ. s̄. Angeli: de numero bonoꝝ angeloꝝ ⁊ malorū. De hoībus vero plures sūt dānandi q̄ saluādi: ⁊ plures vocati q̄ electi. Hoc autem in generali duplicit̄ pbo. s. rationib⁹: ⁊ auctoritatibus.

Prīo h̄ pbo triplici rōe. s. rōe culpe: dementie: vie. Primo ratiōe culpe: q2 malū culpe in hominib⁹ ex hoc contingit ꝙ homines sequunt̄ bona sensibilia q̄ plurib⁹ sūt nota: deserto bono ratiōis qd̄ paucioꝝb⁹ notū est. In angelis autē nō est nisi natura intellectualis. vñ nō est similis ratio in angelis ⁊ hominib⁹. Scdō pbo hoc idem ratione stulticie sic: Immergere sensum suū rebus terrenis ex quo sensus eius inept⁹ reddit̄ ad pcipiendū diuina est pctm̄ stulticie. sed hoc in plurib⁹ hominib⁹ repit̄. Ita dicit̄ Eccs. j. Stultoꝝ infinit⁹ est numer⁹. qd̄ verbuꝫ duobus modis exponit̄. pmo sic: Sicut enī infinituꝫ est ignotū. sic ignotū est vel incertū qui sunt stulti ⁊ q̄ sapiētes. ⁊ q̄ boni ⁊ q̄ mali. ⁊ quot saluati ⁊ quot damnati. 2⁹ mō exponit̄ sic: Stultoꝝ infinitus ē numer⁹: q2 sicut infinitū incōpabiliter excedit finitū: ita plures inueniuntur mali q̄ boni: stulti q̄ sapiētes: ponentes lucem tenebras ⁊ tenebras lucē: estimātes fm sensum corruptū dulce amaruꝫ: ⁊ ecōuerso: vt dicit̄ Isaie. v. Et pp hoc plures de hominib⁹ damnant̄ q̄ saluant̄: vt dicit. b. Tho. pma pte sum. q. lxiij. arti. ix. vtrum de angelis tot remāserunt quot ceciderūt: in solu. pmi arg. 3⁹ hoc idē pbo ratione vie sic: Per viā artā difficili⁹ ⁊ rarius ad terminū pueniuntur q̄ p viā latā. sed via eūdi ad infernuꝫ est lata ⁊ multi p eā ambulāt. ⁊ via eundi ad celū est arta ⁊ pauci ambulant: ḡ plures sunt q̄ damnant̄ q̄ q̄ saluant̄. Ita dicitur Matth. vij. Lata porta ⁊ via spaciosa ē que ducit ad pditionē: ⁊ multi sūt q̄ intrāt per eā. q̄ angusta ⁊ arta via est q̄ ducit ad vitā ⁊ pauci sunt q̄ inueniūt eā. Sed forte argues in oppositū. s. ꝙ sicut via iustoꝝ est arta: ita ⁊ via peccatorū est difficilis nimis ad ambulandū: q2 Sapiētie. v. dicit̄ in psona peccatoꝝ: Ambulauim⁹ vias difficiles: ḡ videt̄ ꝙ via peccatoꝝ non sit lata ⁊ facilis: vt dicit̄ Matth. vij. Rñdeo ⁊ dico ad euidentiā hui⁹: ꝙ sicut finis imponit bonitatē ⁊ prauitatē his q̄ sunt ad fineꝫ. sic termin⁹ vie imponit grauitatē. ⁊ leuitatē ī via. verbi gratia. via eūdi ad celū vel via salutis ē in se angusta ⁊ gra

nis: qꝛ ꝑ multas tribulationes ⁊ angustias pergit̃ ad ip/
sam. vñ Greg. sup ezechielē sic ait: Quāuis autē charitas
sit lata: tamē ꝑ angusta ⁊ ardua hoīes ducit a t̃ra. Et sub/
dit: Satis angustū est oīa ꝑmittere: vnū solū diligere
ꝓspera nō ambire: aduersa nō timere. sed est valde facile
⁊ suaue ꝑꝑ p̃miū ꝯsequendū. vñ si quis ꝯsideret iocūditatē
suauitatē: leticiā ⁊ quietē quā in termino vie est habitu
rus quecūqꝫ ꝑicula ⁊ aduersa ⁊ tristicia patiat̃ in via le/
uia ⁊ suauia sibi esse vident̃. vñ sancti q̄ fixū aīm habent
in gaudio ⁊ leticia p̃mioꝝ: quācūqꝫ grauitatē in fame
⁊ siti in vigiliis ⁊ paupꝑtate ⁊ angustiis seculi patiant̃: le/
uiter suauiē ⁊ dulciē portāt. Et hoc mō Chryſ. hāc dubi
tationē soluit dicens: Qꝫ si tēpestates nautis vt vulnera
militib⁹ leuia sunt ꝑꝑ spem meritoꝝ: multo magis om/
nia erūt q̄ñ in celo adepto nullū timorē sentiēt imminē
tiū ꝑiculoꝝ. Et ꝑ oppositū via ꝑditiōis ē lata ⁊ facilis i
se: qꝛ oīa h̃ꝫ ad libertatem. vñ sup Matth. Chryſ. sic ait:
Via autē ꝑditiōis est oīs iniquitas. q̄ iō dicit̃ spaciosa:
qꝛ inter regulā discipline nō est inclusa: ⁊ ambulātes in
ea quicq̄d eos delectauerit hoc sequunt̃. sed ē valde dif/
ficilis ⁊ stricta ꝑꝑ priuationē termini. vñ mali ⁊ pctōres
qui nihil de suo futuro ꝯsiderāt gaudio: vel nō agūt illa
ꝑ que possent illud ꝯsequi: etiā siq̄ delectabilia ⁊ suauia
habeāt in vita ista grauit̃ ipsa portant. Et qꝛ angusta est
porta ad intrandū per eā in celū: oꝫ caput inclinare ꝑ hu
militatē: corp⁹ extenuare ꝑ macerationē: onus depone/
re ꝑ paupꝑtatē: vestē exuere ꝑ simplicitatē: pedes iungere
ꝑ amoris vnitatē. vñ Cassianus ostendēs qꝫ ꝑfectio hec
sit paucoꝝ sup illo verbo Arta via ē ⁊c̃. sic ait: Considera
te de paucis ⁊ electis effectū. ⁊ ne exēplo ac tpe multitu/
dinis refrigescas viue vt pauci: et cū paucis inueniri m
rearis in regno dei. Scđo p̄ncipalit̃ qꝫ de hominibus
pauci saluent̃ ⁊ multi damnent̃: ꝓbo auctoritate Mat/
m thei. xx. ⁊ xxij. c. sic dicētis: Multi sunt vocati: pauci ve
ro electi. Qđ verbū bea. Greg. duob⁹ modis exponit. ⁊ p̄/
mo xx. c. ibidē dicēs: Ad fidē eñi plures veniūt: ⁊ ad ce/
leste regnū pauci ꝑducunt̃. pleriqꝫ eñi deū vocib⁹ sequū
tur ⁊ morib⁹ fugiūt. Et subdit: Ex hoc ḡ duo pensare de/
bemus. Primū ē vt de se quisqꝫ minime ꝑsumat: qꝛ etsi
iam ad fidē vocat⁹ est. vtrū ad regnū eligēdus sit nescit.
Secundū vero ē: vt vnusq̄sqꝫ ꝓximū suū quē iacere ī vi/
tiis ꝯspicit desꝑare nō audeat: qꝛ diuine mīe diuitias ig
norat. Scđo Matth. xxij. exponit sic dicēs: Multi eñi
sunt vocati. ⁊c̃. Nōnulli eñi bona nec incipiūt. nonnulli
vero ī bonis q̄ inceperūt minime ꝑsistūt. Et subdit: Tan
to ḡ in humilitate se vnusq̄sqꝫ deprimat: quāto si sit ele/
ctus ignorat. Hec allegat. b. Tho. in euāgelio ꝯtinuo su/
per Matth. exponēs illā auctoritatē: Multi sūt vocati.
¶ Qꝫ duplex est differentia inter diuinam electionē ⁊
vocationem. CA. VII.

P maiorē tñ euidentiā auctoritatis p̄dicte. s. mul
ti sunt vocati ⁊c̃. nota quattuor. s. differentiam:
eminentiā: ꝯtinentiā: deficientiā. Primo nota dif/
ferentiā. Est eñi duplex dr̃ia spāliter inter electionē ⁊ vo
cationē. Pria est: qꝛ vocatio dicit t̃minū ad quē inquā/
tū importat adductionē quandā ad aliq̄d. siue ad aliq̄d
gratis datū. siue ad aliq̄d p̄supponēs gratū. Scđa diffe/
rētia ē: qꝛ vocatio semꝑ est tpalis. eo qꝫ dicit actū exterio
rem solū. s. adductionē quandā ad aliq̄d vt dixi. ⁊ de h̃
dicit̃ ad Ro. iiij. Vocat ea q̄ non sunt sicut ea q̄ sunt. Ele
ctio autē pōt esse eternalis ⁊ tpalis: eo qꝫ electio vl̃ dicit
actū interiorē ꝑ se ⁊ sic ē eterna. vel dicit actū interiorē
cū effectu exteriori: ⁊ sic ē tpalis. Et ꝯfirmo hoc tali rati/
one: Quia electio dei ab et̃⁹ dilectione causat̃. sed q̄dam
dilectio ē tpalis: ⁊ quedā eternalis: ḡ ⁊ electio. Tertia dif/
ferētia ē: qꝛ est quedā vocatio exterior. s. ad esse nature ꝑ
creationē cui n̄ r̄ñdet et̃na electio. ⁊ ē quedā vocatio te/
poralis vel interior ꝑ gratie infusionē: vel exterior ꝑ p̄re/
dicatoris vocē cui r̄ñdet electio tpalis ⁊ eternalis. Se
cundo nota eminentiā: qꝛ electio diuina ⁊ p̄exigit ⁊ effi
cit. p̄mo eñi electio diuina nō preexigit diuersitatē gra/
tie: qꝛ hoc electionē ꝯsequit̃: sed p̄exigit diuersitatē na/
ture in diuina cognitiōe: ⁊ secūdario facit diuersitatem
gratie: sicut dispō facit diuersitatē nature. Hec. b. Tho. p̄
mo scrip. sen. dist. xlj. de p̄destinatiōe. arti. iij. vtrū electio
p̄destinationē p̄cedat: in solu. ij. ⁊. iij. arg. Tertio nota
ꝯtinentiā. Nā saluatio in se ꝯcludit ⁊ ꝯtinet ista quinqꝫ
. s. dilectionē: p̄destinationē: electionē: vocationē. iusti
ficationē. qđ pꝫ: qꝛ oēs saluādi ab eterno sunt dilecti: p̄de
stinati: electi: vocati: ⁊ iustificati. P̄⁹ igit̃ saluatio inclu
dit dilectionē: eo qꝫ de⁹ nō ex necessitate sed ex charita/
te saluat. Iere. xxxi. In charitate ꝑpetua dilexi te. ⁊c̃. Ra
tio hui⁹ est: qꝛ saluatio respicit gratiā habitā. sꝫ dilectio
dei ē cā gratie ḡ ⁊c̃. 2⁹ saluatio includit p̄destinationē.
Cui⁹ ratio ē: qꝛ p̄destinatio p̄supponit dilectionē: qꝛ nō
p̄parantur bona nisi eis q̄ diligunt̃. 3⁹ saluatio continet
electionē. Cui⁹ ratio ē: qꝛ electio vel importat sepationē
boni a malo: vel sepationē minoris boni a meli⁹ q̄ est
necessaria ad salutē. 4⁹ ꝯtinet vocationē inquātū ꝑ vo
cationē ordinat̃ ad deū. 5⁹ ꝯtinet iustificationē ꝑ quā
saluādus reuocat̃ a malo. Hec Alex. p̄ma ꝑte sum. q. xiij.
de p̄destinatione: arti. j. quid sit p̄destinatio: ⁊ quō predi
cta quinqꝫ noīa respiciūt gratiā: in cor. q. vñ aplſ ad Ro
q ma. viij. de istis loquēs sic ait: Quos p̄sciuit ⁊ p̄destis
nauit ꝯformes fieri imaginis filij sui. Quos autē p̄desti
nauit hos ⁊ vocauit: ⁊ quos vocauit hos ⁊ iustificauit.
quos autē iustificauit illos ⁊ magnificauit. Que verba
aug. stin⁹ in glosa ibidē exponēs sic ait: Quos p̄sciuit. s.
deus ꝑ sciētia approbationis. i. quos ab eterno sua dile
ctione approbauit. Hos p̄destinauit vt daret vel p̄para
ret eis gratiā in p̄nti ⁊ gloriā in futuro. Quos autē p̄de/
stinauit sua eterna electiōe: Hos ⁊ vocauit. s. interi⁹ per
gratiā: que vocatio ē electoꝝ solū. Quos autē vocauit. s.
interi⁹ eligēdo. Hos ⁊ iustificauit. s. infundēdo gratiā:
culpā remittentē: ⁊ aīam decorantē: ⁊ deo gratificantē.
iustificauit peccatoꝝ remissione ⁊ bonoꝝ opatione dū
peccatores essent: illos ⁊ magnificauit vite eterne retri/
butione. ⁊ ponit̃ preteritum ꝑ futuro vt sic: Magnifica
uit. i. magnificabit eterna remuneratiōe: ita qꝫ p̄destina
tio fit ꝑ gratie ⁊ glorie p̄parationē ⁊ appositionem: voca
tio fit ꝑ eternā electionē: iustificatio fit ꝑ culpe remissio
nem: magnificatio fit ꝑ virtutū ꝑfectionem. Hec vt dixi
augu. ibidē. Quarto ⁊ vltimo nota deficientiā: nā plu
res sunt vocati q̄ electi: ⁊ dānati q̄ saluati. qđ ꝓbo per
modū vocationis ⁊ electionis. vocat eñi deus quattuor
modis. s. liberaliter: vniuersaliter: ꝑpetualiter: naturalit̃.
P̄mo deus vocat liberalit̃. Sicut eñi nullus illuminatur
nisi ipse illuminare velit: ita null⁹ vocat̃ nisi ipse vocare
velit. Rogandus est ḡ deus vt velit vocare. sed qꝛ pauci
eius vocatiōi ⁊ volūtati obediūt: iuxta illud qđ dicit̃ i.
Prouer. Vocaui ⁊ renuistis. Quāuis autē ipse quantū
in se est omnes vocet: pauci tñ saluant̃ ⁊c̃. 2⁹ deus vocat
vniuersaliter. s. de qualibet gēte: de qualibet etate: de qua
libet arte: de quolibet sexu vocat ⁊ saluat. spāli tamē mo
do christianos vocat ꝑ fidē. ⁊ qꝛ non oēs fidē habent iō
nō omnes saluant̃. 3⁹ vocat ꝑpetualiter: qꝛ a p̄ncipio mū
di vsqꝫ ad finē deus aliquos vocabit ⁊ saluabit: siue ī le/
ge nature: siue in lege scripture: siue in lege gratie fuerit
quolibet tpe. sed qꝛ nullus saluabit̃ nisi ꝑseuerauerit vs
qꝫ in finē: cū tales sint pauci: iō plures sunt vocati q̄ ele/
cti. ⁊ plures damnādi q̄ saluādi. Quarto deus vocat na
turaliter. qꝛ hominib⁹ dedit velle quo velint vocari ⁊ sal

nari. Sicut enī omnib⁹ dedit spiritū clamantē abba pa/
ter: qz oēs facit clamare: ita oēs vniuersaliter facit velle:
tamē qz pauci sunt libero arbitrio in bono vtētes: ⁊ ſm
Aug. Qui creauit te sine te: nō iustificabit te sine te. Con
cludendum est ꝙ lōge satis plures erūt vocati ꝙ̄ electi: ⁊
dānati ꝙ̄ saluati. ¶ Q, electio diuina differt
ab humana. CA.VIII.

Ertio ꝑncipaliter circa diuinā electionē ꝯsidera
t re debem⁹ effectū vtilitatis. Differētia est inter
electionē humanā ⁊ diuinā precipue q̄tum ad
hoc: qz electio humana nō est cā boni sed causat ab ali/
quo bono preexistē. sed electio diuina semꝑ est cā alicu/
ius boni qḋ dupliciť ꝓbo. s. rōe: ⁊ distinctiōe. Primo ra
tione sic: Ad electionē quattuor spāliter requirunť. s. ꝑ
sciētia ꝓpositū: predestinatio: ⁊ vocatio: vt pꝫ ca. precedē
ti. sed ista semꝑ sunt cā boni. qḋ sic ꝓbo. Nā prescientia
dicit ꝯcognitionē ⁊ approbationē. ꝓpositū addit volun
tatis in aliqḋ bonū inclinationē. predestinatio addit ali
cuius in finē vltimū destinationē ⁊ gratie ⁊ glorie pre/
parationē ⁊ collationē: vocatio autē alicui⁹ boni tpalis
vel spūalis adductionē. electio vero includit alicuius a
suo opposito sepationē: vt boni a malo: vel melioꝛ a mi
nus bono preacceptationē: vt ex supioꝛibus pꝫ. Scdo
hoc idē ꝓbo distinctiōe. Cū enī sit duplex electio. s. eter/
nalis ⁊ tpalis vtraqꝫ ē cā boni qḋ sic ꝓbo. Prima enī di
uina electio ē eternalis ſm ꝙ est in ꝓposito. i. in disposi/
tione ipsi⁹ dei: ⁊ hec est cā boni: qz ab eterno voluit de⁹
bonos a malis in gloriā segregare. Scda electio dei ē tē
poralis ſm ꝙ est in opis executione. ⁊ ista est cā boni: qz
per istā segreganť hoīes a culpa originali vel actuali in
gratiā: vel a cōi statu in prelatiōis officiū. ⁊ sic de alijs q̄
diuino munere aliqbus spāliter cōferunť. Sed forte
argues ꝙ nō sit in deo electio eternalis tali rōe: Electio
requirit multitudinē in eis quoꝝ ē electio: vt pꝫ. ē. ex dif
finitiōe electionis. sed ab eterno oīa nō fuerūt nisi vnuꝫ
in deo. ḡ ⁊c. Rñdeo ⁊ dico. ꝙ deus ab eterno non tm̄ co/
gnouit de reb⁹ illud esse qḋ tūc in ipso habebāt: sed etiā
esse qḋ in ꝓpria natura habiture erāt. ſm qḋ esse vnita/
tem nō habēt: sed magnā distantiā ad pcipiendaꝫ diui/
nam bonitatē: ⁊ ita ꝯuenit ab eterno electio deo. vn̄ oīs
diuina electio siue eternalis siue tpalis ē cā alicuius bo/
ni: vt pꝫ. Hec. b. Tho. i. scrip. sen. dist. xli. arti. i. vtrū electio
deo ꝯueniat ab eterno: in coꝛ. q. in fine. ⁊ in solu i.i arg.

Sed forte queres ad quē finē siue ad quā vtilitatem
dei electio fiat ex pte nostra. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ duplex ē
electio. Una est pñtis iusticie: ⁊ hec ē ad esse sanctū. ⁊ de
hoc dicit aplus ad Ephe. i. Elegit nos de⁹ in ipso añ mū/
di ꝯstitutionē. Req. expositionē. s. Alia electio ē finalis
iusticie. ⁊ hec ē ad faciēdū fructū de qua dicit Joh. xv.
Nō vos me elegistis ⁊c. Hec Alex. i. pte sum. q. xiii. de di
uina electiōe: arti. ii. ad quē finē sit dei electio ex pte no/
stra. i. ad quē finē deus nos elegerit: in coꝛ. q.

¶ Q, duplex ē electio dīna q̄ nos elegit. CA.IX.

a D euidentiā autē illius auctoritatis. Johēs. xv.
n Nō vos me elegistis sed ego elegi vos est scien
dū: ꝙ duplex ē electio: vt pꝫ cap. precedēti. Una
eternalis qua ꝑdestinamur: ad Ephe. i. Elegit nos in ipō
ante mūdi ꝯstitutionē. Alia tpalis qua ab ipō vocamur
que nihil aliud ē ꝙ̄ executio eterne ꝑdestinatiōis: quia
quos elegit predestinādo hos etiā elegit vocādo: vt di/
cit aplꝰ ad Ro. viii. Quos ꝑdestinauit hos ⁊ vocauit. Jō
dñs in auctoritate ꝑdicta ꝑncipaliter tāgit duo. s. libera
lem dei electionē cū dicit: nō vos me elegistis ſꝫ ego ⁊c.
secūdo tāgit tpalem vocationē cuꝫ subdit: Et posui vos.
Primo tāgit gratuitā seu liberalē dei electionē cū dicit:
Nō vos me elegistis ⁊c. Qḋ verbū exponiť tripliciť. p⁹
ſm glosam sic: Electio dei ꝑsupponit dilectionē dei. ḡ si/
cut nō eligit q̄ nō diligit: ita nō primo eligit. q̄ pmo non
diligit. sed vos nō me elegistis. vt. s. essem amic⁹ vester.
sed ego elegi vos vt facerē amicos meos. ꝑma Joh. iiii.
Nō qz nos dilexerim⁹ deū: sed qm̄ ipse ꝑoꝛ dilexit nos.
Et iō quisqꝫ ad dignitatē huius amicitie ē vocat⁹: nō si/
bi attribuat sed mihi ad hoc eligenti: qz ego elegi vos vt
s. facerē amicos meos. Et hoc mō exponit etiaꝫ. b. Tho.
in postilla sup Johannē ibidē. 2⁹ modo exponiť sic ſm
glo. Non vos me elegistis: sed ego elegi vos. glo. Gratis
elegit cū nō essemus. vel elegit nos. i. mīa ꝑuenit cū mali
essem⁹. Et ꝑ hoc excludiť erroꝛ quoꝝudā dicētiū: ꝙ me
rita pñtia sunt cā diuine electiōis: qz nullū bonū potest
esse ex pte nostra qḋ ꝑcedat electionē diuinaꝫ tpalem: ⁊
magis erroneū ē dicere ꝙ ꝑcedat electionē eternam. 3⁹
mō exponiť sic: Non vos me elegistis sed ego elegi vos.
Ad excludendū errorē quoꝝudā q̄ dixerūt: qz ⁊ si meri/
ta in actu exñtia nō sunt cā ꝑdestinatiōis: tñ merita pre/
existētia in ꝑsciētia dei sunt cā electiōis dei: dicentes: ꝙ
qz de⁹ ab eterno sciuit aliquos bonos futuros ⁊ bñ vsu/
ros gratia: iō ꝓposuit eis suā gratiā se daturū. Et si hoc
esset verū sequereť: qz iō deus elegit nos qz ꝑsciuit nos
ipm electuros: ⁊ sic electio nostra esset ꝑuia electioni di
uine: qḋ est ꝯtra sniam dñi dicētis: Nō vos me elegistis
sed ego elegi vos. vn̄ Aug. ibidē sic ait: Hec ē ineffabilis
gratia: Elegit cū nil essem⁹: elegit cū nō elegerim⁹: elegit
cū iniqui essem⁹: elegit vt boni essem⁹. p⁹ elegit cū nil es/
sem⁹: qz ſm aplm. ante mūdi ꝯstitutionem: ḡ merita vel
opa ꝓpria nō sunt cā diuine electiōis. 2⁹ elegit cū nō ele
gerim⁹: neqꝫ enī qz crediderām⁹ in eū elegit nos. nam si
credētes elegit eligētes elegit. sed hoc ē falsum. Nō eniꝫ
est vt dicas: iō elect⁹ sum qz iā credebā: sed nō credebas
quē elect⁹ fuisti: qz nōdū eras. ḡ nō eligētes elegit. 3⁹ ele
git cū iniq ⁊ pditi essem⁹. qḋ ꝓbat aug. ibidem dicens:
Quid enī eram⁹ qñ christū nondū elegeram⁹ nisi iniq ⁊
pditi: Nec ē vt dicas: anteqꝫ crederā bon⁹ eraꝫ: iā bona
opabar: iō elect⁹ sum. quid enī est boni opis ante fidē: ⁊
iō. 4⁹ elegit vt boni essem⁹. vn̄ Aug. ibidē sic ꝯcludit di
cēs Quid ḡ dicturi sum⁹ nisi: qz mali eramus ⁊ electi su
mus vt boni ꝑ gratiā nos eligētis essem⁹. Hec augu. ibi
dē: ⁊. b. Tho. allegat in euāgelio ꝯtinuo sup Johannem
ibidē. vn̄ aug. de ꝑdestinatione sanctoꝝ sic ait: Et videte
quēadmodū nō eligat bonos. ſꝫ quos eligit facit bonos
⁊ hoc etiā allegat. b. Tho. ibidē. Scdo ꝑncipaliť tāgit
tpalem vocationē cum subdit: Et posui vos. Sic ḡ elegit
nos dupliciť. vno mō ab eterno ꝑdestinādo. iō dicit: Nō
vos me elegistis ⁊c. alio mō elegit nos ex tpe ad fidē vo/
cādo: iō subdit: Et posui ⁊c. Jn quo verbo oñdit ꝙ tpa/
liter elegit ad duo. s. ad aliqḋ agendū cū dicit: Posui vos
⁊ ad aliqḋ recipiendū cū subdit: Ut quodcūqꝫ petieritis
⁊c. Primo oñdit ꝙ tpaliter elegit aliquos ad aliqḋ agē/
dū: cū dicit: Posui vos. Jn qbus verbis tāgit quattuoꝛ.
pmo auctoritatē: ibi Posui vos. i. oꝛdinē ⁊ auctoritatē i
ecclesia vobis dedi: qz sine me nihil potestis facere: pri/
ma ad Coꝛinth. xii. Posuit deus i ecclesia primū quidē
aplos ⁊c. Uel aliť: Positio oꝛdinē vel firmitatē impoꝛ/
tat. vn̄ posui vos. i. firmiť vos disposui: Gen. i. Fecit de⁹
luminaria magna. ⁊ posuit ea in firmamēto celi. 2⁹ tan/
git rectitudinē: ibi Ut eatis. Aug. de ꝑdestinatione san/
ctoꝝ. Ipse est via in q̄ nos posuit vt eam⁹. Et Gregorius
in omel. Posui vos. i. in statu gratie plātaui. vt eatis vo/
lēdo. qz velle iā mēte ire ē. Tertio tāgit vtilitateꝫ: ibi. Et
fructū afferatis bñ opando. vel scdm glo. Fructū afferā/
tis. i. dilectionē que ē fruct⁹ noster. Quarto tāgit perpe/
tuitatē: ⁊ fruct⁹ vester maneat pseuerās. Grego. ibidē sic
ait: Omne enī qḋ ſm pñs seculū laboramus vix vsqꝫ ad

mortē sufficit. mors nāq3 interueniēs fructū nostri labo
ris abscidit. Qđ vero ꝓ eterna vita agit etiā post mortē
seruat. ⁊ sic apparere incipit cū labor carnaliū fruct⁹ ce/
perit nō videri. Tales ḡ fruct⁹ operemur q̄ maneant: cum
mors cūcta interimat ipsi exordium a morte sumat. Hec
Greg. vbi. s. ⁊ allegat ea b. Tho. ibidē. Scđo ostēdit do
minus ꝙ elegit eos ad aliqđ recipiendū. s. oīa que petie
rint. vñ subdit: Ut quodcūq3 petieritis patrē ĩ noīe meo
det vobis. q. d. Posui vos vt essetis digni recipe a patre
quicqđ petieritis a patre ĩ nomīe meo. vñ pma Joh. iij.
Si cor nostrū nō reprehēdit nos: habem⁹ fiduciā ad do
minū: vt qđcūq3 petierim⁹ accipiem⁹ ab eo. q. d. Si cor
nostrū nō reprehēdit nos de ficta dilectiōe: fiduciā ha/
bem⁹ ad dñm. i. ꝯfidim⁹ de deo. s. ex radice charitatis: ꝙ
quicqđ petierim⁹ vtile ⁊ necessariū ad salutē accipiem⁹
Johis. xv. Si qđ petieritis patrē in noīe meo dabit vo/
bis. Aug. ibidē. Hoc petim⁹ in nomīe saluatoris qđ ptī/
net ad rōem salutis. Hec. b. Tho. in postilla sup Johan/
nem: ⁊ in euāgelio ꝯtinuo sup iohēm ibidē exponēs pre
dictam auctoritatē.

¶ Qꝫ electio dei eterna est saluandoꝝ. CAP. X.

Q Uarto ⁊ vltimo circa diuinā electionē ꝯsidera/
re debem⁹ statū felicitatis. Nā electio dei eter/
na ē saluandoꝝ ⁊ nō reproboꝝ. qđ tripliciť pro/
bo. Primo ex similitudine de iacob q̄ fuit elect⁹ ⁊ esau
qui fuit reprobat⁹. vñ iacob elect⁹ fuit saluat⁹. ⁊ esau re/
probatus ē dānatus. Scđo hoc idē ꝓbo rōne sic: Diui
na ordinatio nō pōt deficere. sed diuina ordīatio q̄ qui/
dā aliis ꝓferunť ad ꝯsequendā beatitudinē diciť eterna
dei electio: ḡ ⁊c. Scđo hoc idē ꝯfirmo alia rōne sic: Pre
destinatio ꝓsupponit electionē. qđ pꝫ: q2 ꝓdestinatio at/
tendiť in hoc ꝙ electis prepanť bona gratie ĩ pñti ⁊ bo/
na glorie in futuro q̄bus ad finē beatitudinis ordinanť
⁊ applicanť. sed null⁹ ꝓdestinat⁹ pōt nō saluari: sicut eti/
am null⁹ pscit⁹ pōt nō dānari. ḡ null⁹ electus pōt non
decedere in finali gratia: ⁊ p ꝯñs nō ꝯsequi gloriā. Et p
oppositū nullus ab eterno nō elect⁹ pōt decedere ĩ finali
gratia: ⁊ p ꝯñs saluari. Hec. b. Tho. pmo scrip. sen. di. xli.
arti. ij. vtꝝ electio ꝓdestinationē ꝑcedat: in cor. q. iuxta fi
nē. ⁊ Alex. pma pte sum. q. xiij. de electōe. diuina: arti. vj.
cui⁹ sit electio ꝓdestinatiōis: vtrū saluandoꝝ vel dānan/
doꝝ: in cor. q. Tertio hoc idē ꝓbo auctoritate dñi di
cētis: Joh. xiij. Ego scio quos elegerim. q. d. Electi nō pe/
ribūt: ḡ ille pibit q̄ a deo ab eterno nō est elect⁹: vt expo/
nit. b. Tho. in postilla quā facit sup Johannē exponens
ꝓdictū verbū: Ego scio quos elegerim. Ad cui⁹ aucto
ritatis euidentiā est sciendū: ꝙ in deo diciť esse duplex
sciētia. s. sciētia vel noticia simplicis intelligētie: ⁊ noti/
cia approbatiōis. Prima sciētia. s. simplicis intelligētie
deus bonos ⁊ malos cognoscit. Scđa sciētia. s. approba/
tionis de⁹ nō nouit reprobos sed electos. Qꝫ autē nō co
gnoscat reprobos: pꝫ Matth. vij. Cōfitebor eis q2 nūq3
noui vos. vbi aug. sic ait: Scit reprobos quos cognoscē/
do iudicat. nō autē approbat voluntatē que ab ipso dis/
cordat. Et Chrys. ibidē sup matth. sic ait: Sciendū autē
ꝙ peccatores nescit deus: q2 nō sunt digni vt cognoscan
tur a deo: nō q2 oīo ipsos nō cognoscat: sed q2 illos suos
esse nō cognoscit. deus eñi essentialiter omēs cognoscit.
sed videť eos nō cognoscere: q2 non eos diligit. sicut eti
am nō videnť deū cognoscere qui nō colūt deū igne. Se
cūdo ꝙ deus noticia approbatiōis cognoscat electos ꝓ
bo auctoritate aplī. ij. ad Thimo. ij. dicētis: Nouit dñs
qui sūt eius. q. d. Domin⁹ nouit oēs electos suos appro/
bādo eos ⁊ in grā ꝯfirmādo. vñ aug. in glo. sup illo vbo
nouit dñs q̄ sunt ei⁹ sic ait: In illa ineffabili ꝓsciētia dei
multi q̄ foris videnť int⁹ sunt. Ex illis ḡ omibus q̄ (vt ita
dicā) intrinsec⁹ ⁊ in occulto iudicio int⁹ sunt ⁊ quos no/
uit dñs nemo in eternā dānationē seduciť: q2 nouit do/
min⁹ q̄ sunt ei⁹. nōdū eñi apparuit iudiciū: sed iā factū
est ĩ noticia dei. nouit eī q̄ pmaneāt ad coronā ⁊ qui ad
flammā: nouit triticū nouit ⁊ paleā. Et Johs. x. Cogno/
sco oues meas: ⁊ cognoscūt me mee. vbi origenes sic ait:
Cognosco oues meas non solū noticia simplici sed noti
cia approbatiōis: dilectiōis: ⁊ electiōis. diligo oues me/
as ⁊ cognoscūt me mee: inquantū electiōe: predestinatio
ne: vocatione: ⁊ gratia qua diligo ipse me diligētes obse
quunť: vt exponit. b. Tho. in postilla quā facit sup iohā/
nē ibidē. S3 forte argues ĩ oppositū. s. ꝙ electio dei nō
sit cā btītudinis: q2 Joh. vj. diciť: Nōne duodecim vos
elegi ⁊ vn⁹ ex vobis diabol⁹ est. Si ḡ xp̄s elegit iudā: aut
ipse ĩ electiōe errauit: aut ip̄e nō est fact⁹ mal⁹: aut si ē fa
ctus mal⁹ electio dei nō est cā btītudinis: cui⁹ ꝯtrarium
supius ē ꝓbatū. aut si electio dei est cā btītudinis iudas
nō fuit elect⁹. Rñdeo ⁊ dico ꝙ duplex ē electio. vna est
q̄tū ad pñtem iusticiā: ⁊ ad hāc iudas elect⁹ fuit. alia ele
ctio dei est ad finalē gratiā: ad hāc iudas nō fuit electus
Et hoc mō rñdet. b. Tho. in postilla quā facit sup iohēm
sup illo verbo Johis. xiij. Ego scio quos elegerim. Se
cūdo mō rñdetur sm Chrys. q2 cū christus dixit: Nōne
duodecim vos elegi. ⁊c. nō diciť hoc de electiōe ꝓdesti/
natiōis: sed ad aliqđ officiū ⁊ ad statū pñtis iusticie nō
future. ⁊ talis electio nō aufert libertatē arbitrii nec pos/
sibilitatē peccādi: vñ Chrys. ibidē sic ait: Accusant autē
hic christū gētiles insipiēter. Nō eñi electio eius vim in
fert his q̄ futura sunt: s3 ĩ volūtate positū ē saluare ⁊ peri/
re. vñ diciť. j. ad Corinth. x. Qui se existimat stare: videat
ne cadat. Sic ḡ domin⁹ elegit iudā ad aliqđ officiū: nō
tamē post electionē ablata ē ei possibilitas peccādi. Ter
tio mō rñdetur sm bedā qui ibidē sic ait: Ad aliud ele/
git dñs vndecim: ⁊ ad aliud vnū. vndecim elegit vt ĩ apo
stolica dignitate ꝑseuerarēt. vnū elegit vt p proditionis
eius officiū salutē oparetur humani generis. Et aug. ibi
dē sic ait: Elect⁹ est eñi iste de quo nolēte ⁊ nesciēte ma/
gnū aliqđ boni fieret. sicut eñi iniq̄ male vtunť opibus
dei: sic etiā de⁹ bn̄ vtiť malis opibus hoīm. Quid iuda
pei⁹? sed malo ei⁹ bn̄ vsus est dñs: cū ad hoc tradi se pa/
tit vt nos redimeret. Quarto mō rñdeť etiā p Aug. ibi
dē q̄ sic ait: cū dñs dicit: Nōne ego duodecim vos elegi:
pōt ĩtelligi ꝙ electio aplōꝝ nō referat h̄ ad psonas s3 ad
numeꝝ q. d. Ego elegi ĩ vobis duodenariū numeꝝ. h̄ enī
duodenari⁹ numer⁹ ꝯgrue ꝯsecrat eis q̄ fidē scē trinita/
tis p q̄ttuor mōi cardines ꝑdicaturi erāt: q̄ q̄dē numer⁹
nō perijt q2 iudas perijt. q2 ĩ locū pereūtis ꝑditoris sur
rogat⁹ ē matthias. Quīto mō rñdeť ꝙ iō de⁹ iudā quē
futuꝝ nouerat eē malū elegit: vt daret ĩtelligē ꝙ nulla so
cietas hoīm sine alic⁹ mali admixtiōe futura eēt: Canti.
ij. Sic̄ liliū inť spinas. ⁊c. vñ ambro. sic ait ibidē: Iō dñs
elegit iudā malū vt ꝯsolareť infirmitatē nr̄am: si aliqñ
ꝯtīgat nos ab inimicis ꝑdi: cū legim⁹ ꝑditū a discipulo
dñm ⁊ magistrū. Et chrys. ibidē sic ait: Docemur vt si q̄d
a famuliſ aut aliq̄b⁹ viliorib⁹ malū aliqđ patiamur nō scā/
dalisemur: respiciēdo iude ꝑditoris exēplū: q̄ infinitis po/
tit⁹ bōis ĩ ꝯriū remūerauit bn̄factorē. Hec. b. T. allegat
ĩ postilla quā fať sup Joh. exponēs illud vbū: Nōne ego
duodecim vos elegi ⁊ vn⁹ ex vobis diabol⁹ est? Et iterū
in euāgelio ꝯtinuo sup Johēm ibidē.

¶ Quid sit electio ꝓlati vel quō diffiniť. CA. XI.

T Ertio pncipaliť dicendū ē de electiōe ꝓlati. Cir
ca quā q̄ttuor ꝯsiderare debem⁹. s. qđ sit: qđ exi/
git: qđ efficit: qđ ĩpedit. Primo circa electionē
ꝓlati ꝯsiderare debem⁹ qđ sit electio. Nā goffred⁹ lib. j.
titu. vj. de electione circa principiū electionē diffinit di/

cens: Electio ē alic⁹ psone ad dignitatē vocatio. Hostiē. vo addit dicens. Electio est alicuius psone idonee ad dignitatē seruata forma canonis facta vocatio. Colligunt hec extra eo. ti. cū in cūctis: ⁊ c. cū eccl'a vulterana.

¶ Q̄ de substātia forme electōis plati sūt octo: ⁊ que. CA. XII.

Secundo circa electōem plati ꝯside rare debem⁹ quid exigit. Sunt. n. octo ō substātia forme electōis fm innocentiū sup illud cap. Quia pp. Primū ē: ꝙ electores cōgregent siue in eccl'a siue in capitulo: siue in aliquo loco honesto iuxta ꝯsuetudinē: sicut pz infra: nemo. n. in platū seipm pōt eligere viij. q. i. In scriptis. ⁊ c. Si ergo. Secūdū ē: ꝙ tres scrutatores de collegio fidedigni assumant: ꝙ si tm̄ tres sūt electores nō pōt seruari hec forma ꝗ tūc insimul allegāt ⁊ duo scrutabunt tertiū. vel si duo sunt: tm̄ vnus scrutabit aliū. ꝙ si solus sit: in quē excidit ius eligēdi: ille sol⁹ vocatis testib⁹ expriat votū suū: ⁊ postea eliget ⁊ postea electōez publicabit: vt Innocē. dic̄ i glo. Tertiū ē ꝙ i secreto nō in publico vota electoꝝ sigillatim exq̄rāt. Et dicit sigillatim: q2 nō sufficit generalis vocatio: vt. s. dicat: Uēite ad scrutiniū vos q̄ scrutādi estis. Si vo electores sunt infirmi: scrutatores debēt ire ad eos ⁊ vota eoꝝ inq̄rere. Quartū est: ꝙ vota in scriptis redigant. Quintū est: ꝙ vota scripta mox in capitulo publicent. Sextū est ꝙ collatio habeat. nā qñ plures a pluribus eligunt: tunc collatio est facienda nūeri ad nūerū: meriti ad meritū: zeli ad zelū: vt pz extra. e. ti. in genesi. Alias nō valet electio: vbi vo oēs in vnā psonā cōueniunt: valet etiaz si collatio sit obmissa. Septimū est: ꝙ electio cōis sequatur. Octauū est: ꝙ ille in quē maior ⁊ sanior ps consenserit eligat. Hec Innocētius vbi. s̄. Goffredus vo dicit: ꝙ facta publicatōe votoꝝ ⁊ collatiōe cū iam apparet q̄s sit eligendus. s. ille in quem maior ⁊ sanior ps cōsenserit tunc illi qui sunt de minori pte pnt adherere illis q̄ sunt de maiori pte. ⁊ is q̄ maiorē. i. principaliorē vocez hz inē eos in capitulo surgens dicat. Ego p toto capitulo eligo talē. ⁊ oēs acceptabunt. Si aūt nō acq̄euerint. tūc is qui maiorē vocē hz inē eos q̄ maiorē ⁊ saniorē ptē ꝯstituerit dicat: Ego p me ⁊ p illis q̄ mecū ꝯsentiūt eligo talē. ⁊ illi dicēt: Placet nobis. Hec Goffre. in summa.

¶ Quid electio plati efficit. CA. XIII.

Tertio circa electōem plati ꝯsiderare debem⁹ q̄d electio efficit. Nam fm Hostien. ibidē vbi electio. Electio rite facta nullo mō tollit p dissensum electi tacitū vel expressum: vt pz extra. e. ti. cū inē canonicos: ⁊ extra de translatōe inter corporalia. Itez infra eo. c. ix. q̄d opat. Et addit: ꝙ electus si ꝯsenserit ecclie viduate ꝯiungit spūaliter. Itē electio gignit ꝯfirmatōem ꝯfirmatio autem cōcedit administratōem. sed si electus ante ꝯfirmatōem administrat remouendus est: vt pz extra eo. ti. qualr: vbi dr ꝙ nō valet electio si administret electus anteq̄ cōfirmet: extra eo. ti. qualr. ⁊ c. bone me: immo quicq̄d faciat tpe medio cassat totū: extra. e. ti. nosti. Nō. n. ex electōe sed ꝯfirmatōe hz auctoritatē: extra eo. ti. trāsmissam. secus est in summo pontifice q̄ electōe ꝯfirmat: di. xxiij. In noīe dñi. Nō ꝯfirmatus ꝗ administrās remouet nisi pcat ei. Ubi sciendū est ꝙ aliud est instituere ptātē papalē: ⁊ aliud ē eligere psonā ad talē statuz. s. ad statū papalē. Primū. s. instituere ptātē papalē nō ptinet ad cōitatem xpianā nec ad papā sed solū ad xpm. p⁹ dico: ꝙ instituere ptātem papalem non ptinet ad cōmunitatē xpianā: q2 hoc nō pōt facere. Cuius rō est: q2 illud qd̄ excedit cōmunitatē xpianā nō pōt fieri a cōitate xpiana. sed ptās papalis includit virtutē ligandi ⁊ soluendi in foro cōscīe: eo modo quod sit acceptū deo: qd̄ facit claue non errante. sed ptās xpiana ad soluendū ⁊ ligandū nullo mō virtutē habet: ergo ⁊c̄. 2⁹ dico ꝙ papa non pōt restringere vel ampliare ptātem papalem. Cui⁹ rō est: q2 nullus papa pōt facere ꝙ ipse habeat ptātē maiorem q̄ sit illa quam papa habet: ꝗ ⁊c̄. 3⁹ dico ⁊ ex his cōcludo: ꝙ solus xp̄s instituit ptātem papalē. Cuius rō est: q2 ille solus habet instituere ptātem papalē qui pōt instituere vicariū generalē sup totam eccl'am cuius ē dominus principalis. sed solus xp̄s est dñs principalis totius eccl'e. ergo ipse solus habet instituere vicariū generalem: ⁊ p cōsequens ptātem papalē. ita dr Matth. xvi. Tibi dabo claues regni celoꝝ. vbi fm doctores sanctos ⁊ theologos christus promisit petro se daturum potestatem papalē. Sz forte ex hoc argues ⁊ dices: ꝗ petrus fuit papa viuente xp̄o: q2 xp̄s instituit. Rn̄deo ⁊ dico ꝙ non sequit. sed tunc fuit institutū a xp̄o: ꝙ petrus p tpe futuro esset papa ⁊ nō p tpe pñti: q2 viuente xp̄o non debuit habere vicariū generalē. vñ ⁊ illa ptās cōfirmata fuit post resurrectōem qñ dixit petro: Io. xxi. Pasce oues meas. Secundum. s. eligere talem psonam ad statū papalem vel est a xp̄o immediate: sicut patet in petro quez xp̄s immediate cōstituit ⁊ elegit: vl' est a xp̄o electōe cardinaliū mediante: ita ꝙ in ꝯsecutōe ptātis papalis ē institutio antiqua xp̄i ⁊ noua electio collegij cardinaliuz. vñ petrus immediate a xp̄o talem ptātem. s. papalem est consecutus. Alij vo pape a petro consequuntur potestatem papalem ex antiqua colligione xp̄i mediante determinatōe facta ab eccl'a. s. noua electione collegij cardinaliū. Hec reuerēdus doctor herphens ordinis p̄dicatoꝝ in tractatu quē fecit de ptāte pape. c. v. a q⁹ sit ptās pape.

¶ Q̄ electio pp. xv. cās viciat ⁊ annullat. CA. XIIII.

Quarto circa electōem plati cōsiderare debem⁹ quid electōem impedit. Nam electio ppter q̄ndecim causas viciat ⁊ annullat. Prima causa est si electio fiat a suspensis vel de suspensis. e. ti. cū in terra. extra. j. ti. iiij. de cōsuetudie. c. vlti. Uel si fiat ab interdictis ⁊ de interdicto. e. ti. cū inter. vel si fiat de excōicato vel ab excōicatis maiori excōmunicatōe. Alioquin si minori ligatus fuerit, ppterea electio non viciat. e. ti. illa quotidiana. nisi scienter ligatus minori eligat. extra beatus Tho. xxv. de clerico excōicato ministrante. Scd̄a cā est si indignus ⁊ ineligibilis eligat. extra. e. ti. vi. ō electōe dudū. ⁊ c. innotuit. ⁊ c. nihil nobis olim. imo si scienter talem eligant priuant illa vice ptāte eligendi. e. ti. scriptū est. Tertia causa est si nō fiat collatio zeli ad zeluz: meriti ad meritū. ⁊ numeri ad numerū. e. ti. in genesi. Quarta cā est si electio fiat a minori pte capituli. Quinta cā est si electio fiat ad clamorē populi. Sexta causa est si fiat electio post appellatōem legitime interpositā. extra. e. ti. cōsideram⁹. ⁊ c. cum nobis. ⁊ c. auditis. Septima cā est si electio fiat post tp̄s a canōe p̄finitū. s. triū mensiū. Octaua cā est si electus ministret anteq̄ ꝯfirmet: vt pz ca. p̄cedē. Nona cā est si cōmissa sit symonia p electōe etiā electo ignorante. Decima cā est si p̄stitit assensum sue electōi post publicatōem votoꝝ anteq̄ eligat. extra. e. ti. cū post petitā. Undecima cā est si q̄s fieret monachus sub illa spe vt fiat abbas si eligat ei⁹ electio irritat. extra. e. ti. ad nr̄am. vñ eligēdus nō est ingrediens ne tanq̄ ambitiosus repellat. extra. e. ti. cū post. Duodecima cā est ppter caducū ⁊ aliū notabilē morbuz extra. i. ti. vj. de elect. cū inter canonicos. Tredecima cā est si eligat quis in priorē vel abbatē anteq̄ sit pfessus. extra. e. ti. cū in mgrm. ⁊ c. cuz in cūm. Decimaquarta cā est si post publicatōem votoꝝ nō fiat cōis electio. i. vt. aliquis vice omniū eligat. extra eo. ti. in genesi. Decimaquinta causa est si in electōe obmittat forma tracta ex cōstitutōe concilij generalis. tunc electio nihil valet ex-

tra.j.ti.vj.de elec.quia pp̄ter. Lȝ aūt sint plures alie cause tñ iste quindecim sunt p̄ncipaliores ex quib⁹ electio vi/ciat̄ ⁊ nihil valet. vt ex p̄missis p̄z.

¶ Q in electōe p̄lati req̄rit̄ numer⁹ excedēs. CA.XV.

a D maiorē tñ euidentiā p̄cedē.cap̄.est sciendū q̄ in electōe debite faciēde q̄ttuor sūt obseruāda ⁊ ꝯsideranda.s.numer⁹ excedēs: locus ꝯueniens: mod⁹ dif/ferens: virtus eminēs ⁊ alliciēs. Primo dico q̄ in ele ctōe ꝯsiderādus est numerus excedēs. hoc.n.ē regulare qd̄ ad collegiū cuiuscūq̄ eccl'e spectat. electio etiā si duo vel tres fuerint in collegio. vt extra eo.ti.ca.j. vbi dic̄ glo. q̄ duo faciūt ꝯgregatōem: tres collegiū. decē pp̄lm. ⁊ q̄n decim hoīes faciūt turbā. Ubi nota septē. Primū est q̄ in electōe rite facta cōsiderat̄ numer⁹ maior. dignitas vel grauitas p̄sonaꝝ: ⁊ bonus zelus aīaꝝ vel eccl'e. extra.j. ti.vj. in genesi. Scd̄m est q̄ in electōe nō stat̄ sp̄ maiori numero nisi numerus maior sit sanior. extra.e.ti. eccl'a ve stra. Tertiū ē q̄ nō sufficit in electōe q̄ sit sanior ps nisi etiā sit maior. ⁊ debet eē maior ps totius capituli.i. vltra medietatē eligentiū. vt p̄z extra.e.ti. eccl'a v̄ra. Quartū ē q̄ auctoritate eligentiū p̄fert̄ quoq̄ nūero: vt p̄z ibidē ex tra. Eccl'a v̄ra. ⁊ c. Cumana. Quintū ē q̄ eligentiū nūer⁹ multū excedēs p̄fert̄ dignitati ⁊ auctoritati. extra.e. dudū. Sextū est q̄ i electōe eq̄li inter duos potior est ps il lius q̄ est de gremio dūmō discrete sentiat. extra.e.ti. cū in iure. Septimū est q̄ ab idignis trāsfert̄ ptās ad alios ⁊ si sint pauciores extra.e.ti. bone me.j. ⁊ ca.cū.

¶ Q electio p̄lati pōt fieri i loco hōesto vl' ꝯsueto. CA.XVI.

f Ecūdo in electōe p̄lati ꝯsiderādus ē locus cōue niens. Nā s̄m hostien. electio pōt fieri i aliquo loco honesto: vel in capitulo si fiat electio prioꝝ vel alioꝝ inferioꝝ: vel in eccl'ia si fiat electio ep̄oꝝ: vel in alio loco honesto vbi viget ꝯsuetudo. Si v̄o in ecclesia electōes ep̄oꝝ non p̄nt fieri ⁊ extra ciuitatē fieri p̄nt s̄m goffredū dūmodo electores in vnū locū cōueniāt: ⁊ alia que ad electōem debitā requirunt̄ ⁊ electio nō viciatur vn̄ electio p̄lati ex certa cā pōt fieri extra cathedralē ec clesiā ⁊ ciuitatē: vt p̄z.xxiij.di. in noīe dn̄i. ⁊ di.xliij. quā to: ⁊ di.lxxix. si quis peccat.

¶ Q electio p̄lati pōt fieri tribus modis. CA.XVII.

t Ertio in electōe p̄lati cōsiderādus ē modus dif ferens. Pōt.n. electio fieri tribus modis.s. vel p̄ scrutiniū: vel p̄ cōpromissum: vel p̄ sp̄ūsancti cōem instinctū: lȝ hoc nō nisi raro fiat. Et de his trib⁹ lo quit̄ innocētius in ꝯcilio generali: vt p̄z extra.e.ti. q̄r pp.

¶ Q ad eligēdū aliquē q̄nq̄ motiuis vel respectib⁹ in ducunt̄ aliqui vel mouent̄. CA.XVIII.

q Uarto in electōe p̄lati ꝯsiderāda est virtus emi nens ⁊ alliciēs. Ubi nota q̄ ad eligendū aliquē in p̄latū aliq̄ diuersis motiuis seu respectib⁹ inducūt̄. q̄ dam.n. inducunt̄ ex vinculo: quidā ex loco: quidā ex p̄ prio cōmodo: quidā ex odio: quidā ex bono publico. Primo dico q̄ aliqui inducunt̄ ad eligendū aliquē p̄la tū ex ꝯsanguinitatis vinculo.s. q̄r ꝯsanguinei sunt. ⁊ tūc tales ꝯsanguinei vel sunt minus digni: vel eque digni. Si sunt minus digni vel simplr̄ s̄m se ⁊ p̄ respectū ad bo nū cōe tūc p̄ferre ⁊ eligere tales ē pctm̄ p̄sonarū acceptio nis in dispensatōe sp̄ūaliū. quoꝝ p̄latus eccl'asticus nō ē dn̄s vt possit ea dare p̄ libitu. s̄ dispēsator. Quādo v̄o ꝯsan guinei sunt eq̄ digni vt alij. ⁊ sic pōt absq̄ p̄sonarū acce ptione ꝯsanguineos suos eligere ⁊ p̄ferre: q̄r in hoc p̄e eminet q̄ de ipsis magis ꝯfidere pōt vt secū negocia ec clesie vnanimiter tractēt: esset tñ hoc p̄pter alioꝝ scanda lū omittendū. Secundo dico: q̄ aliqui ad eligendū aliquē mouent̄ ex loco. ⁊ tūc dico: q̄ electio poti⁹ fieri de de gremio q̄ȝ de extraneo. vt p̄z in decre. di.lxj.c. nec nul lus obitū. ⁊ xviij.q.ij. abbatē in monasterio. ⁊ c. quā. ⁊ c. abbas. ⁊ extra de elect. cū inter canonicos. Sed cōtra videt̄ q̄ de gremio nō debeat fieri electio: q̄r q̄nq̄ alibi sufficientiores inueniunt̄. R̄ndeo ⁊ dico: q̄ ille q̄ est de gremio eccl'e vt in plurib⁹ cōsueuit esse vtilior q̄ntum ad bonum cōmune: quia magis diligit eccl'am in qua ē nu tritus. Et p̄pter hoc mandat̄ etiam Deutero.xvij. Nō po teris alterius gentis facere regē qui nō sit frater tuus. H̄ hes. Tho. scd̄a scd̄e.q.lxiij. de p̄sonarū acceptione. arti.ij. vtrū in dispēsatōe sp̄ūaliū.s. p̄lationū locū habeat acce ptio p̄sonarū: in solu.iij. ⁊ iiij. argu. Tertio dico: q̄ ad eligendū aliq̄ inducunt̄ ex cōmodo p̄prio.s. p̄pter p̄priā vti litatē. ⁊ q̄r hoc est pctm̄. iō nullus in electōe p̄priā vtili tatē sed cōem debet inspicere: vt d̄r in decre. vi.j.q.ij. di lectissimi. vn̄ Aug. in glo. sup̄ illo verbo Jacobi.ij. Si in troierit vir h̄ns anulū aureū in veste cādida ⁊c̄. sic dicit. Si hanc distantiā sedendi ⁊ standi ad honores quidem ecclesiasticos referamus. non est putandū leue peccatū esse in p̄sonarū acceptōe. ⁊ subdit: Quis.n. ferat diuitem ad sedē honoris eccl'e cōtempto paupe instructiore ⁊ san ctiore se? Hec.h. Tho. allegat scd̄a scd̄e.q.clxxxv. arti.iij. vtrū oporteat eū qui ad ep̄atum assumit̄ esse ceteris me liorē: in corp.q. Quarto aliqui inducunt̄ ex boni pub lici zelo. ⁊ q̄ntum ad hoc dico tria. primū est ex p̄te eligē tis. secūdū est ex p̄te p̄sidētis. tertiū est ex p̄te delinquen tis. Primo ex p̄te eligentis dico: q̄ aliter debȝ facere q̄ ad foꝝ interius ⁊ aliter quo ad foꝝ exterius. p⁹ enī quo ad foꝝ interius.i. q̄ntum ad conscīam eligentis necesse ē eligere meliorē: vel simpliciter.i. illum qui plus de cha ritate habet: vel in cōpatōe ad bonū cōmune. 2⁹.s. q̄ntum ad forum exterius sufficit eligere bonū neq̄ oportet eli gere meliorē: q̄r sic omnis electio posset pati calumniā. vn̄ electio valet ⁊ si nō dignior eligit̄ de capitulo. dūmo do tñ sit dignus. extra de elect. cū ⁊c̄. vt dicit. b. Tho. scd̄a scd̄e.q.lxiij. arti.ij. de p̄sonarū acceptōe: in solu.iij. argu. Secundo ex p̄te p̄sidentis dico: q̄ ex p̄te eius qui ad p̄la tōem eligit̄ nō requirit̄ q̄ reputet se alijs meliorē: quia hoc supbum ⁊ p̄sumptuosum esset. sed sufficit q̄ in se ni hil inueniat p̄ quod illicitū ei reddatur assumere p̄latio nis officiū. vn̄ lȝ petrus interrogatus esset a dn̄o an plus ceteris diligeret: in sua responsione non se p̄tulit ceteris sed r̄ndit simpliciter q̄ xp̄m amaret. Hec.b. Tho. vbi.s. q.clxxxv. arti.iij. in cor.q. in fine. Tertio ex p̄te electōis offendentis dico: q̄ si sciēter indignū eligit duas penas incurrit. Prima est: q̄r scienter indignū eligens illa vice eligendi ptāte priuatur: vt patet extra.e.ti. innotuit. Se cunda est: q̄r scienter indignū ⁊ illegitimū eligens ipso iure eligi non pōt: vt p̄z extra.e.ti. p̄ inq̄sitōem. Quin to aliqui inducunt̄ ad eligendū ex odio.s. cum aliquem ad dignitatē vel officium aliquod eligunt p̄pter ma'm quod ei optant ex odio qd̄ ad eū habent: ⁊ sic tenentur ei ad om̄e damnuȝ qd̄ ei accidit. vt dicit glo. in decretis di.lxxiiij.c.a. honoratus.

¶ Q intentio electi ad aliq̄ȝ dignitatē circa tria vigere debet. CA.XIX.

s Icut enim in omni regimine naturali vt dicit philosophus in libro poli. ille qui presidet ⁊ gu bernat debet excellentior esse: vt anima se habet ad corpus: ⁊ rō ad vires inferiores: ⁊ homo ad bruta ani malia: sic se debȝ habere erga subditos suos p̄latus. Spe cialiter autem intentio electi ad aliquam dignitatē cir ca tria debet vigere.s. vt emineat charitate: vt precellat sanctitate: vt excedat vtilitate. Primo vt emineat cha ritate: tunc enim electus ad regimen ecclesie idoneus est quando in eo inuenitur eminentia diuine dilectōis. vnde dominus petrum cui cōmissurus erat officium pastora le examinauit si se diligeret plus ceteris: Johannis.xxi.

Diligis me plus his? dicit ei petrus: Dñe tu scis qr amo
te. dicit ei ihs: Pasce oues meas. Que verba Aug. expo-
nēs ibidē sic ait: Cū dñs moreref timuit ⁊ negauit. resur
gens aūt dñs amorē inseruit: timorē fugauit. Nā qñ ne-
gauit mori timuit: resurgēte dño qd timeret in q° mortē
mortuā repiret. Jō bñ dicit: Diligis me plus his? rñdit
ei petrus: Dñe tu scis qr amo te. Qd exponit Aug. dupli-
citer. Primo vbi. s. sic: Cōfitēti aūt amorē suū oues cō-
mendauit. vñ dixit ei. Pasce oues meas tāq̄ nō eēt vbi
ostēderet petr⁹ amorē suum in xpm nisi eēt pastor fidelis
sub principe oim pastorū. Scđo sup iohānē ibidē Aug.
sic ait: Tu scis dñe qr amo te. nō autē addit Plus his. h
.n. rñdit qđ de ipo sciebat. nō .n. q̄tū ab alio quolibet di-
ligeref scire poterat: q̄ cor alteri⁹ videre non poterat. Di-
cit ei iesus: Pasce oues meas. Aug. ibidē. q. d. Sit amo-
ris officiū pascere dñicum gregē: sicut fuit timoris indi-
cium negare pastorē. Scđo intentio vel studiū electi
ad dignitatē aliquā dz esse vt ceteros p̄cellat scīa ⁊ sancti
tate. vñ dicit Grego in pastoral. Tantū dz ac̄ dem popu
li actio transcēdere p̄sulis: quātū distare solet a grege vi-
ta pastoris. Et nisi ad hoc intēdat vilissim⁹ oim est repu
tand⁹. vñ Symmach⁹ papa sic ait: Vilissimus cōputan-
dus ē nisi scīa ⁊ sanctitate p̄cellat q̄ est dignitate p̄stātior
3° intentio vel studiū electi debet esse vt ceteros exce-
dat vtilitate. nihil .n. p̄hibet aliquē esse magis idoneū
ad officiū regiminis q̄ etsi alios nō excedit in grā sanctita
tis excedat tñ in efficacia vtilitatis. vt verbigrā: ille q̄ ad
electōem eligif si nō sit melior simplr. s. sm charitatē: est
tñ melior quo ad regimen eccl'e: qr melius pōt ecclaz in-
struere: pacificare: ⁊ gubernare: vt patet capitulo p̄ceden
ti. Vec. b. Tho. scđa scđe. q. clxxxv. arti. iij. vtruz oporteat
eum qui ad ep̄atū assumitur esse ceteris meliorē: in cor.
q. ⁊ in solu. iij. arg. ⁊ in euangelio continuo sup Joh. vbi
bea. Tho. exponit sm Aug. p̄dictam auctoritatē. Jo. xxi.
Diligis me plus his ⁊c̄.

¶ Qz ad rectā electōez p̄lati requirunf qnq3. CA. XX.

Sed aūt sciendū ad euidentiā p̄dictoz q̄ ad rectā
electōem p̄lati requirunf quinq3 que tangunf
iiij. Reg. x. vbi sic dicif: Eligite meliorē ⁊ eū qui
vobis placuerit de filijs dñi vrī: ⁊ ponite sup soliū patri
sui. ⁊ pugnate p̄ domo dñi vestri. Primo .n. requirif
pluralitas numeri: ibi Eligite. nam electio d̄ iure ad col-
legiū spectat: ita tñ q̄ in electōe debet esse ⁊ sanior ⁊ ma-
ior ps totius capituli. i. vltra medietatē eligentiū. Vbi
sciendū q̄ electio deuoluif ad pauciores cum in electio
ne maior ps deliquit: vt patet extra de postulatiōe. Et si
militer electio deuoluif etiā ad vnū pp vniuersitatis de
lictum: vt p3 in decre. lxv. dis. si forte: ⁊ extra de elect. bo-
ne. Secūdo in electōe requirif sublimitas meriti: ibi
Meliorē. q. d. Nō fatuū sed sapientē: nō malū sed bonū
qr sciēter eligens indignū ⁊ malū electōe priuaf. ⁊ acti
ue: qr illa vice nō pōt eligere: ⁊ passiue: qr nō pōt eligi: vt
decretalis dicit. Non solū bonū sed etiā meliorē. Jta d̄r
j. Reg. x. Certe videtis quē elegit dñs: qm̄ nō est ei simi-
lis in omni populo. Sed nūquid est necessariū in ele
ctōe semp eligere meliorē? Respondeo ⁊ dico: q̄ sm iu-
dicium diuinū ⁊ sm consciam eligentis necesse est elige
re simpliciter meliorē illum. s. qui apud deum est sancti
or. ⁊ talis est qui magis diligit deū. vñ Hiero. in glo. sup
Leuiti. c. ii. vbi agif de sacerdote ordinando sic ait: Re-
quiritur in ordinando sacerdote p̄sentia populi. vt sciant
oēs ⁊ certi sint: qr qui p̄stantior est ex oi populo: qui san
ctior: qui in omni populo eminētior ille eligaf ad sacer-
dotē. Et hoc astante populo: ne qua postmodū retracta-
tio: ne qs scrupul⁹ resideat. Scđm vo iudiciū hūanū suf-
ficit eligere meliorē sm qd. s. illū q̄ est lrātior: potētior et
discretior ad regendū: ⁊ eū qui magis cōcorditer eligif:
vt dicit. b. Tho. in postilla sup Johēm exponēs illud v̄-
bum Joh. xxi. Symon iohis diligis me plus his: pasce
oues meas. vñ hiero. in ep̄la ad occeanū sic ait: Res pe-
ne cōtra naturā est vt sine peccato aliquis sit: sed talis eli
gaf cuius compatōe ceteri grex dicanf. Tertio in ele
ctōe requirif libertas arbitrij: ibi Qui vobis placuerit.
qđ iō dicit: qr nullus cogif eligere. vñ cuilibet iuri pōt
renunciare ⁊ vti iure suo. Allicif tñ aliqs ad eligēdū ma
gis vnū q̄3 aliū p̄pter duo. Primo si inuitat⁹ renuit. vñ d̄
Greg. in registro. Eligēdus ē qui inuitatus renuit: quesi
tus refugit. repellēdus p̄culdubio ē q̄ vltro ambit vl' im
portunus se ingerit. Sz forte queres vtrū melius fac
qui ɔsentit electōi canonice de se facte q̄3 q̄ recusat. Rñ-
deo ⁊ dico q̄ in eo q̄ electioni canonice de se facte cōsen
tit cōsiderāda est intentio. Si .n. intentio ē praua. s. si in-
tendit ad tpale. puta honorē: diuitias: excutere se a iugo
religionis melius faceret si nō cōsentiret. Si intētio sit
bona. puta: qr intēdit p̄fectū eccl'e. tunc dico q̄ vel ex hu
militate ɔsiderat defectū p̄priū: ⁊ tūc pōt hūiliter p̄latio
nis officiū recusare: sicut hieremias dicit: Ego nescio lo-
qui qr puer ego sum. Pōt etiā recogitare diuinū auxili
um ⁊ eccl'e p̄fectū: ⁊ sic pōt laudabiliter cōsentire ex cha-
ritate fraterna: vt salutē p̄ximoz p̄curet: sicut Jsaias dic
Ecce ego mitto me. Sicut Grego. dicit in pastorali: Jn
vtroq3 est subtiliter intuēdū: qr ⁊ is qui prius recusauit
plene nō resistit: ⁊ is qui mitti voluit ante se p̄ altaris cal
culū purgatū vidit: ne aut nō purgatus adire quisq3 sa-
cra mysteria audeat: aut quē supna grā elegit sub hūili-
tatis spē supne dispositōi ɔdicat: qr q̄ valde difficile est
purgatū se quisq3 posse agnoscere p̄latōis officiū tutius
declinaf: nō tñ p̄tinaciter cū ad suscipiendū hoc superna
volūtas agnoscif. Vec. b. Tho. v. qōlibe. q. xxij. vtrū me-
lius faciat q̄ ɔsentit electōi canonice de se facte q̄3 q̄ recu
sat: in cor. q. Scđo si in minori officio nō defecit. Au-
gu. in quodā sermone: Ad ep̄alē dignitatē eligi nō debu
it q̄ minora officia gubernare nō didicit: qr cura nauis
illi cōmitti nō debuit qui remū tenere nō nouit. Sed
forte queres hanc qōnem: Sunt duo quoz vnus est hū
lratus ⁊ ignobilis: alter vo est nobilis sz min⁹ lrat⁹: quis
ḡ istoz est magis eligēdus? Rñdeo ⁊ dico: q̄ simplr scīa
est p̄ferēda nobilitati. Cuius rō est: qr sciētia est in regi-
mine eccl'e necessaria. vñ Greg. in dya. li. ij. sic ait: Multo
cōsilio: p̄uidētia opus ē pastori. ⁊ mille (vt ita dicā) ocu
los hr̄e dz aiarū gubernator ⁊ rector. sz sm quid. s. in casu
aliquo nobilitas p̄ferri debet scientie: q̄tū ad hoc vt ar-
ceanf lupi qui nō tm̄ pacē spūalē imo tpalē impediūt et
p̄turbant. vñ nobilis lrato ē p̄ferēdus: qr talis ecclaz ma
gis pōt defendere. Jn corpe .n. eccl'e nō tm̄ oculus debet
esse sed etiā manus. Vec Alexan. prima pte sum. q. xxxv.
de p̄sonarū acceptōe. arti. ii. q. ii. vtrū litteratura p̄ferēda
sit nobilitati: in cor. q. Quarto in electōe attenditur p̄
pinquitas vinculi: ibi De filijs dñi vestri. Lz .n. quando
q̄ alibi sufficientiores inueniant tamen magis debz eli
gi ad dignitatē ille qui est de gremio eccl'e. Cuius ratio
est: qr talis vt in pluribus cōsueuit esse vtilior ad bonū
cōmune: quia magis diligit ecclīam in qua nutritus est:
vt patet supra cap. xviij. Sed forte queres: vtrū in ele-
ctione ad p̄latōem vel dignitatē aliquā sit licitū p̄ferre
consanguineū extraneo vel nō cōsanguineo. Rñdeo et
dico q̄ eligere aliquē solam p̄pter cōsanguinitatē sicut
propter principalem causam est peccatū. Cuius ratio est
quia ille peccat qui indignū eligit. sed ɔsanguinitas est
conditio faciens dignū ad hoc q̄ heres patrimonij cōsti-
tuaf: ⁊ non ad hoc q̄ ei ecclastica p̄latio conferaf. ḡ ⁊c̄.
Si vero habeatur respectus in electione ad consangui-

nei bonitatē:ita q ɔsanguineus q̄ eligit̄ est eque bonus vt nō ɔsanguine⁹:tūc in electōe ɔsanguine⁹ nō ɔsanguineo est pferendus: vt dicit. b. Tho. scōa scōe: de psonarū acceptōe. q. lxiij. arti. j. vtrū psonarū acceptio sit petm: in cor. q. ꝛ ibidē arti. ij. in solu. j. arg. nisi multoꝝ scandalum timeat̄. vitandū est. n. scandalū alioꝝ in bn̄ficijs ɔferendis. Scādalizant̄. n. multi cū bn̄ficiū ɔfert̄ ɔsanguineis credit̄. n. q solū pp̄ter ɔsanguinitatē bn̄ficiū cōferat̄: lȝ alie sint ɔditōes bone. Re. ā. iij. ca. Quinto in electiōe ad platōem attendit̄ ptās dn̄ij: ibi Et ponite eū supra solū patris sui. i. supra ptātē. nā soliū significat ptātē. vnde Jsaie. xvj. Preparabit̄ in mīa soliū eius: ꝛ sedebit super eum in veritate. Ubi nota q triplex est ptās. s. sacerdotalis: epālis: ꝛ papalis: quaꝝ vna est sup aliā: ꝛ vna ab alia deriuat̄. naȝ ptās sacerdotalis est sub ptāte epāli: et ptās epālis sub ptāte papali. Primo dico q ptās sacerdotalis est sub ptāte epāli ꝛ deriuat̄ ab ea. qd̄ dupliciter pbo. s. rōe: ꝛ auctoritate. p⁹ rōne sic: Ptās sacerdotalis hȝ duos actus. Unus principalis est respectu capitis. s. ɔsecrare verū corpus xp̄i: ꝛ q̄tū ad istū actū ptās sacerdotalis nō dependet ab aliqua ptāte nisi dīna. Secūdus actus ē respectu mēbroꝝ. s. pparare pplm ad dignā huius sacramēti susceptōem: nō ꝑ ꝑatōe remota: sicut faciūt minores ordines. sed ꝑ ꝑatōe ꝓpinqua. s. ligando ꝛ soluēdo. Et q̄tū ad istū actū ptās sacerdotalis dependet a ptāte epāli: qꝛ sacerdos nō pōt absoluere ꝛ ligare nisi ꝑsupposita platōis iurisditōe qua sibi subdant̄ illi quos absoluit: ꝛ iō requirit ptātē epālē q̄ sibi talē iurisditōem cōmittat. vn̄ quo ad actū cōsecratōis nulla est ptās supior nisi dei: ꝛ iō pōt ɔsecrare materiā a deo determiatā nullo impediēte. Sȝ quo ad actū absolutōis ptās epālis est supior ptāte sacerdotali vt dixi. 2⁹ pbo hoc idē auctoritate Diony. dicit. n. dionysius q ptās diaconi se extendit ad illuminādū tm̄: ptās p̄sbyteri ad illuminanduȝ ꝛ purgandū. ptās aūt epi ad illuminādū: purgandū: ꝛ pficiendū. tanto aūt ptās est supior quanto ad plura se extēdit: ḡ supra ptātē sacerdotalē oȝ eē ptās epālis. Hec bea. Tho. iiij. scri. sen. di. xxiiij. de quibusdā annexis ordinibus: arti. ii. q. j. vtrū supra ordinē sacerdotalē debeat esse ptās epālis argu. 3: ꝛ in cor. q. ¶ Q̄ supra ptātē epālē opȝ eē papalē que est supra oēs. CA. XXI.

Secūdo dico q supra ptātē epālē opȝ eē ptātem papalē. qd̄ tripliciter pbo. s. rōne: silitudine: auctoritate. Primo hoc pbo rōne sic: Ubicunq̄ sunt multa ordinata ad vnū: opȝ esse aliqd̄ vniuersale regimen super pticularia regimina: alias nō posset eē colligatio ad vnū: ꝛ qꝛ bonū cōe est diuinius q̄ȝ bonū particulare: ideo supra ptātē que est regitiua boni spālis. opȝ esse ptātem regitiuam boni cōmunis: alias nō esset colligatio ad vnum. Et ideo cum tota ecclā sit corpus: sicut ē vna ecclā ita oportet esse vnum populū christianū. vnde si ista vnitas debet conseruari: oportet q sicut in vno speciali populo requiritur vnus episcopus qui sit toti⁹ specialis populi caput: ita etiā in toto populo xp̄iano requiritur q sit vnum totius generalis ecclesie caput. s. papa. Et confirmo hoc idem breuiter tali rōne: Potestas generalis est supra ptātem pticularem. sed potestas episcopalis est potestas pticularis qua vnaqueq̄ specialis ecclesia regitur. potestas autē papalis est potestas generalis qua tota dei ecclesia regitur: ergo supra ptātem episcopalem est potestas papalis. Secundo hoc idem pbo silimitudine sic: Ecclesia militans ab ecclesia triumphāte per similitudinē deriuatur. vnde ꝛ Johannes in apocalipsi vidit hierusalem descendentē de celo. sed in ecclesia triumphante vnus presidet in toto vniuerso. s. deus. vnd̄ Apoca. xxi. dicitur: Ipsi populus eius erunt ꝛ ipse deus cum eis erit eoꝝ deus. ergo ꝛ in ecclesia militante vnus est qui presidet vniuersis. s. papa: Joh. x. Fiet vnū ouile ꝛ vnus pastor. Tertio hoc idem pbo auctoritate beati cirilli alexandrini qui sic dicit: Ut membra maneam⁹ cuȝ capite nostro apostolico throno romanoꝝ pontifice a quo nostrū est querere quid credere: quid tenere debemus: ip̄m venerantes: ip̄m rogantes pre oīb⁹. quoniā ip̄ius solius est reprehendere: corrigere: statuere: disponere: soluere: ꝛ ligare loco ip̄ius qui ip̄m edificauit ꝛ nulli alij qd̄ suum est plenum. sed ipi soli dedit cui omnes iure diuino caput inclinant. ꝛ primates mundi tanq̄ ipsi dn̄o ihu xp̄o obediūt. ḡ ipi subsunt pape etiā de iure diuino.

Sȝ forte argues in cōtrariū duplici rōne. Prima ē talis: xp̄s oīa sacramēta eccle̅ pficit: ꝛ iō nō opȝ q sacerdos subdat̄ epō ꝛ epūs pape. Rn̄deo ꝛ dico: q lȝ ip̄e xp̄s sit q̄ oīa sacramenta ecclesie perficit: vt verbigratia: Ipse eniȝ est qui baptizat: ip̄e est qui peccata remittit. Ip̄e est verus sacerdos qui se obtulit in ara crucis ꝛ cuius virtute corpus eius in altari quotidie cōsecratur: ꝛ tm̄ qꝛ corporaliter cum oīb⁹ fidelibus non erat p̄ns: ideo elegit ministros p quos p̄dicta fidelibus dispensaret: inter quos ptās inferioris ptāti supioris subijcit̄: sicut pt[illegible] Scd̄a rō ad idē est talis: Lȝ. n. xp̄s hanc dignitatē fecerit dederit petro: nō tm̄ alijs a petro dedit: ꝛ iō nō opȝ q ptās epi ptāti pape subijciat̄ ꝛ ab ea deriuet̄. Rn̄deo ꝛ dico: q l[illegible] pōt dici q ꝛ si petro hanc dignitatē dederit tm̄ ad alios nō deriuatur. Cui⁹ rō est: qꝛ manifestū est q xp̄s ecclam sic instituit vt esset duratura vsq̄ ad finē seculi: vt dicit̄ Jsaie. ix. Sup soliū dauid ꝛ sup regnū eius sedebit: cōfirmet illud ꝛ corroboret̄ in iusticia ꝛ iudicio amodo ꝛ vsq in sempiternū: ergo illos qui tunc erant in ministerio cōstituit vt eoꝝ ptās duraret vsq̄ ad posteros p vtilitate eccle̅ vsq̄ ad finē seculi: cum ip̄e dicat Matth. vlt. Ecce ego vobiscum sum vsq̄ ad cōsumatōem seculi. ꝛ hec est ptās pape q̄ est sup oēm aliā ptātē pticularē ꝛ a qua ois alia ptās eccle̅ deriuat̄: de qua pp eius excellentiā dicit̄ zacha. vj. Ip̄e portabit gloriā ꝛ sedebit ꝛ dn̄abit̄ super solio suo. Et iō illi qui hanc ptātē negant q̄ se nitunt̄ subducere ab obedientia ꝛ subiectōe petri: successorē ei⁹ romanū pontificem vniuersalis eccle̅ pastorē non cognoscentes: scismatici dicunt̄ ꝛ diuisores eccl̄iastice vnitatis. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. dis. xxiiij. de quibusdā annexis ordinib⁹: arti. ij. q. iij. vtrū supra epōs eē in eccl̄ia possit aliqua ptās supior: argu. 3: ꝛ in cor. q. Et iterū. iiij. li. ɔtra genti. ca. lxxvi. de epāli ptāte ꝛ q in ea sit vnus summ⁹.

¶ Quō elemosyna diffinit̄. CA. I.

Elemosina

Circa elemosynā consideranda sūt quattuor. s. diffinitio singularis: obligatio generalis: operatio virtualis: cōparatio inequalis. Primo circa elemosynā cōsideranda est diffinitio singularis. Quidam. n. diffinientes elemosynā dicūt q elemosyna est opus in quo dat̄ aliquid indigenti ex cōpassione pp̄ter deū. Que diffinitio tangit quattuor que ad pfectiōeȝ elyne requirunt̄. s. principiū: effectū: modū: meritū. Primo hec diffinitio elyne tangit principiuȝ: ibi Indigenti. Ipsa. n. indigentia vel miseria alicuius ē misericordie vel elemosyne principiū. Ubi nota: q elemosyna debet dari indigenti vt recipienti ꝛ vtenti p suis necessitatib⁹: vel nō indigenti vt dispensanti: ꝛ pp̄ter hoc clericis etsi nō indigeāt elemosyne dant̄ vt mīstris pauperū ꝛ dispensatorib⁹ elemosynarū. Et iō qd̄ eis in elynā dat̄ p eos paupib⁹ trāsmittit̄. Scd̄o diffinitio elyne tangit effectū vel actū: ibi Elyna ē opus in q⁹ dat̄. nā elyna importat datiōem vel cōmunicatiōem propriorum

honoꝝ misero. vñ effectus mīe vel elẏne cōsistit in reue-lando alienā miseriā q̄si suā. ⁊ hoc tangit̄ cū dr̄ opus in quo aliquid dat̄: in quo intelligit̄ nō res data soluꝫ: q̄ꝛ hoc nō est opus ſꝫ datio vel cōicatio rei ꝓprie misero vt ꝑdixi. Tertio diffinitio elemosẏne tāgit modū: ibi Ex cōpassione. que q̄dē cōpassio importat duo: vel penā: vl̄ displicētiā. primo penā: q̄ꝛ cōpassio ē passio tristicie de aliena miseria. scđo iportat displicētiā volūtatis de alie-na miseria. ⁊ sine tali cōpassione nūq̄ꝫ est dāda elẏna: q̄ꝛ nō subueniret alicui⁹ miserie aliene nisi vellet eū nō esse miserū. ⁊ talis cōpassio etiā est in deo: q̄ꝛ ei mala nr̄a ex voluntate antecedēte displicēt. ⁊ q̄nq̄ꝫ etiā ex cōsequēte.
Quarto diffinitio elẏne tangit meritū: ibi Propē deū qđ vltimo in diffinitōe tangit̄: eo q̄ intentio directa in deū dat sibi vltimū cōplementū. s. rōem merendi. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xv. de elẏna: arti. j. q. j. vtrū diffinitio elẏne quā quidā dant vel assignāt sit ꝯueniēs in cor. q. ⁊ in solu. iiij. argu. Et iterū secūda scđe. q. xxxij. arti. j. vtꝝ dare elẏnā sit actus charitatis: in cor. q. iuxta ꝑncipium. vbi. b. Tho. allegat eandē diffinitōem de elemosẏna.

¶ Q dare elẏnā cuilibet pōt cōpetere. CA. II.

Ecundo circa elẏnā ꝯsiderāda est obligatio ge-neralis. Nemo enī de nō faciēdo elemosẏnā ex-cusat̄. vñ dare elẏnā cuilibet pōt cōpetere. qđ ꝓ-bo triplici rōne. s. ex pte facultatis: qualitatis: volūtatis.
Pria rō est ex pte facultatis sic: Elemosẏna non tm̄ ꝯsi-stit in collatione pecunie ſꝫ etiā in alijs obsequijs ꝓpter deū ꝓximis factis: ḡ ōis hñs facultatē ꝯferēdi ista. s. suo loco ⁊ tpe obligat̄. vñ in decre. di. lxxxvi. dr̄ sic: Alia offi-cioꝝ ꝑcepta ꝓpria sunt singuloꝝ: mīa cōis est vsus: iđ cōe ꝑceptū oībus officijs: oībus etatibus. ab oībus necessa-ria ꝯferēda: nō publicanus: nō miles excipit̄: nō agrico-la vel vrbanus: diues ⁊ paup ꝑ oēs in cōe admonētur vt ꝯferāt nō hn̄ti: mīa. n. est plenitudo ꝟtutū. Hec in decre. vbi. ŝ. Scđa rō est ex pte qualitatis elẏne. vt. n. dr̄ in de cre. di. xlviij. Tria sunt genera elẏnarū: de quib⁹ albinus ait Una corpalis. Egenti dare q̄. q̄d poteris. Altera spi-ritualis. s. dimittere a quo lesus fueris. Tertia delinquē-tes corrigere ⁊ errātes in viā veritatis ducere. Et iđ posi-to q̄ deesset facultas respectu elẏnarū corpaliū: pp penu-riā pecuniarū ⁊ aliarū rerū ⁊ ꝓpter corpis debilitatē: nō tñ deesset facultas respectu elẏnaꝝ spūaliū: q̄ꝛ posset alte-ri cōsulere vel ꝓ eo orare. Tertia rō est ex pte volūtatis dato. n. q̄ deesset facultas ⁊ respectu elẏnarū corpaliū et respectu spūaliū: volūtas sufficeret: ⁊ iđ q̄ꝫtū ad volūtatē dādi ⁊ si deesset facultas quilibet obligat̄. H. b. Tho. iiij. scrip. disti. xv. de elẏna: arti. j. q. ij. vtrū elẏna sit ps satisfa-ctōis: in sol. iiij. arg.

¶ Q elẏna est ps satisfactōis: ⁊ quare: ⁊ quō obligat. CA. III.

Ertio circa elẏnam ꝯsideranda est opatio virtua-lis. Est. n. elemosẏna ps satisfactōis. qđ triplicitē ꝓbo. s. silitudine: intentōe: rōne. Primo hoc ꝓbo silitudine sic: Uidemus q̄ hō satisfacit alteri trib⁹ modis: vel ꝑ penā quā sustinet: vel ꝑ aliquid quod ei lar-git̄: vel ꝑ intercessores quos mittit. Sic a sili hec tria fa-cit hō ꝑ elẏnā: qđ ptꝫ. nā ꝑ elẏnā hō se punit subtrahens sibi substantiā corpalem. Iterū homo deo largitur: quia dat paupibus pp deum. Iteꝫ mittit intercessores ad ro-gandū: q̄ꝛ ipi paupes tenent̄ ꝓ eo rogare: ḡ elẏna ē opus satisfactoriū. Hec mgr̄ Romanus de roma ordis fratruꝫ ꝑdicatoꝝ mgr̄ in theologia. iiij. scri. sen. di. xv. de ptibus satisfactōis: arti. j. q. j. vtrū elẏna sit satisfactoria: in cor. q. in principio ⁊c. Scđo hoc idē ꝓbo ex largitōis inten-tione sic. Elemosẏna duplr̄ pōt fieri: Aut intētōe subleuā-di necessitatē ꝓximi: ⁊ tunc est opus mīe. ⁊ hoc mō ꝑ-tinet ad meritū vite: nec sic est satisfactoria. Aut fit intē-tione recōpensandi ꝓ debitō offense diuine: ⁊ tunc ē opus iusticie ⁊ est satisfactoria. Hec petr⁹ d̄ tharā. iiij. scri. sen. di. xv. circa scđm ꝓblema: arti. ij. q. j. vtrū elẏna sit satisfa-ctoria: in cor. q. Tertio hoc idē ꝓbo rōe sic: Ad hoc q̄ opus qđ nos facimus sit satisfactoriū opus: opꝫ q̄ habe-at in se duo. s. q̄ sit opus bonū vt sit in honorē dei: ⁊ q̄ sit opus penale vt peccatori aliq̄d subtrahat̄. Nā pena: ⁊ a culpa liberat: ⁊ a culpa ꝑseruat. Primo pena a culpa cō-missa liberat: q̄ꝛ ꝑ penā fit satisfactio de pctō. qđ sic ꝓbo: Satisfacit. n. aliquis deo ꝑ recōpensatiōem offense. Re-cōpensatio aūt offense importat adequatiōem quā oportet esse eius qui offendit ad eum in quē offensa est cōmissa Adequatio aūt est in iusticia hūana ⁊ dina fit ꝑ subtra-ctōem ab vno q̄ plus iusto habuit: ⁊ ꝑ additōem ad alte-rū cui iniuste aliquid est subtractū. deo aūt quātū est ex pte sua nihil pōt subtrahi. pctōr tñ quantū in se est peccā-do aufert deo honorē debitū: ⁊ ideo opꝫ q̄ in recōpensa-tōem peccati ⁊ offense dei cōtra honorē dei cōmisse no-bis aliquid subtrahamus. opus aūt bonū inquantū bo-nū nō subtrahit aliq̄d ab opante: sed magis ꝑficit ipm. ⁊ iđ opꝫ q̄ opus satisfactoriū sit penale: vt ꝑ penā nobis ali-quid subtrahamus ⁊ deo aliq̄d impēdamus. Sꝫ forte queres quid ꝑ penas quas nobis inferimus deo dam⁹. Rñdeo ⁊ dico: q̄ honorē dei quē peccādo abstulimus. ⁊ iđ auferim⁹ nobis bona ⁊ impendim⁹ mala ad honorē dei. Scđo dico q̄ penitētiā a futura culpa preseruat: q̄ꝛ nō facile hō ad peccata redit ex quo penā exptus est. naꝫ medicine peccatoꝝ ⁊ purgatiue ⁊ ꝑseruatiue sunt pene: vt dicit phs. ij. ethi. Cū ergo subtractio honoꝝ tpaliuꝫ ꝑ elẏnam sit pena: ergo elemosẏna est satisfactoria. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xv. de satisfactōe: arti. iiij. q. j. vtrū op-teat satisfactōem fieri ꝑ opa penalia: in cor. q. Et ibidē d̄ elemosẏna. arti. j. q. ij. vtrū elemosẏna sit ps satisfactiōis. in cor. q̄ōnis.

¶ Q quedā elẏne sunt satisfactorie. CA. IIII.

D maiorē autē euidentiā ꝑcedentis capituli est sciendū: q̄ quedā elẏne sunt ad quas quis tene-tur: ⁊ quedā sūt ad quas quis nō tenet̄. Ille ele-mosẏne quas quis alijs facere nō tenet̄ sunt satisfacto-rie: cum sint opa bona ⁊ penalia que duo ad opus satisfa-ctoriū exigebant̄. Est. n. elemosẏna bona q̄ꝛ ad honorem dei: ⁊ est penalis inquantū punit̄ aliquis non solū ex af-flictōe corpis ꝑ ieiuniū: sed etiam ex subtractōe tpalium ꝑ elẏnam: vt ptꝫ. ŝ. Ille vō elemosẏne quas quis tenetur facere non sunt satisfactorie. quod dupliciter ꝓbo. s. rōne ⁊ exemplo. Primo rōne sic: Cum enim aliquis peccet hoc ipso q̄ non facit hoc quod tenetur facere vel qđ te-nebatur facere. constat q̄ illud quod quis alias facere te-netur non est de essentia satisfactōis: sed preambulū ad ipam sicut fundamentū ipius. Et ideo largitio illarū ele-mosẏnaꝝ ad quas quis tenetur non est pars satisfactio-nis: sed ꝑambulum ad ipam. Hec beatus Tho. iiij. scri. sen. di. xv. de elemosẏna: arti. j. q. ij. in cor. q. Secundo hoc idem probo exemplo: Si enī sacerdos iniungat mi-hi q̄ ieiunem vna die: ieiunando illa die in quo alias ex precepto ecclesie teneor ieiunare: non seruo iniunctio-nē sacerdotis ⁊ ita non satisfacio. Ergo a simili nunq̄ꝫ fit satisfactio per elemosẏnas ⁊ per alia que homo tenetur. Quidam vero alij dicunt: q̄ quia deus est summe mise-ricors: ideo ⁊ elemosẏnas ad quas ex precepto tenemur facere in satisfactionē computat: eo q̄ opera preceptorū sunt meritoria vite eterne: vt verbigratia Lꝫ ex precepto honorem patrem meum: tamen illa honoratio mihi me-ritoria est. Sic a similiꝫ ex precepto faciam elemosẏnā pōt tñ illa elemosẏna mihi esse satisfactoria. ⁊ ꝓbo per ta-lem casum: Ecce ego teneor dare elemosẏnā centum pau-

ptibus: si oes illi paupes sint in extrema necessitate: durũ videt mihi dicere: q illõ qd do talib9 paupib9 nõ sit mihi satisfactoriũ. Cõcordãdo g has duas opiniones: põt dici q de rigore iusticie elyna ad quã tenemur nõ est satisfactoria: sz ex largitate diuine mie sic: vñ pie credẽdũ est q deus talẽ elynã ex sua abũdãti mia in satisfactõem admittat. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. vbi. s. imediete: in cor. q. in fine. ꝛ frater Roman9 ordinis pdicatoꝝ mgr in theologia. iiij. scri. sen. di. ꝛc. de ptibus satisfactõis: arti. j. vtrũ elyna sit satisfactoria: in cor. q. Sz forte argues in oppositũ. s. q elyna nõ est satisfactoria tali rõne: Elyna est opus superogatõis nisi in articulo necessitatis. Opa vo ad q nõ tenemur sacerdos nõ põt nobis iniungere: g nec elemosynã: ꝛ ita videt q nõ sit satisfactoria. Rñdeo ꝛ dico q qũuis opa superogatõis fm se nõ sint debita: tñ p accidens rõne culpe pñt fieri debita ꝛ iniungi. ꝛ sic hoc mõ elyna est satisfactoria. Hec petrus de tharã. iiij. scri. sent. di. xv. circa secundũ pblema arti. vj. q. j. vtrũ elyna sit satisfactoria: in solu. ij. argu.

Q elyna satisfacit cõpletius p peccato q orõ ꝛ ieiuniũ. CA. V.

q Uarto circa elynã cõsiderãda est cõpatio inequalis. Cũ. n. elyna: orõ: ꝛ ieiuniũ sint tres ptes satisfactõis: posset alĩqs querere: q istarũ ad satisfaciẽdũ est efficacior? Et qñtũ ad hoc rñdeo ꝛ dico q elyna satisfacit cõpletius p pctõ q orõ ꝛ ieiuniũ. qd dupliciter pbo. Primo in generali tali rõne: Efficacia satisfactionis repit in trib9 ptib9 satisfactõis sicut virtus toti9 potentialis in eius ptib9 inuenit. sed vtus totius potẽtialis cõpleta in vna pte inuenit: ꝛ in aliis diminute: vt verbi gra de aia ꝛ ptibus eius potentialib9. Nã vtus aie inuenit cõplete in rõnali: ꝛ in sensibili diminute: ꝛ in vegetabili magis diminute. ꝛ aia rõnalis includit in se virtutez aie sensibilis ꝛ vegetabilis ꝛ nõ cõuertit. Silr aia sensibilis includit in se virtutẽ aie vegetabilis ꝛ nõ cõuertit. silr elyna cõpletius hz virtutẽ satisfactõis q orõ ꝛ ieiuniũ ꝛ orõ q ieiuniũ. Scdo hoc idez ondo in spãli de istis trib9 ptibus tali rõne: Illud qd virtutẽ alioꝝ i se includit ꝛ nõ includit cõpletius satisfacit. sed elyna includit vtutẽ orõnis ꝛ ieiunij: ꝛ orõ includit virtutẽ ieiunij. qd sic pbo. Primo. n. elyna includ. vtutẽ orõnis duob9 modis. p9 elyna qz eũ cui dat cõstituit debitorẽ ad orandũ ꝛ ieiunandũ ꝛ alia bona q põt faciendũ p eo q dedit. 2° qz elyna data pp deũ est quasi quedã oblatio deo facta. oblatio aũt deo facta virtutẽ orõnis habet. Scdo elemosyna vtute cõtinet ieiuniũ quo macerat corpus inqñtũ p elynã subtrahunt bona exteriora q ad cõseruatiõem corpis ordinant. Silr etiã virtute orõ cõtinet ieiuniũ: qz extensio intellect9 in deũ debilitatẽ corpis parit vt ieiuniũ facit: g ꝛc. Sed forte argues in oppositũ. s. q ieiuniũ ꝛ orõ cõpletius habeant satisfactõis effectũ q elyna tali rõne: Opus satisfactõis optz q habeat in se duo. s. q sit penale: ꝛ deo acceptũ. sed ieiuniũ est magis penale q elyna. ꝛ orõ est opus magis deo acceptũ q elemosyna: inquantũ maiorẽ familiaritatẽ cum deo cõquirit q ele elemosyna ꝛ q ieiuniũ: ergo ieiuniũ ꝛ orõ sunt magis satisfactoria q elemosyna. Rñdeo ꝛ dico: q qñuis in satisfactõe p peccato requirat pena: tñ in ea plus requiritur bonitas q penalitas. vñ qz elyna plus habet de rõe boni q ieiuniũ. ꝛ hoc ppter duo. primo inquantũ elemosyna imediatius se ad charitatẽ habet q ieiuniũ. secundo inquantũ elemosyna non est singulare bonũ sed cõmune facienti ꝛ recipienti: ideo elemosyna plus est satisfactoria q ieiunium. Similiter etiã orõ qñuis hoiem magis familiarẽ deo reddit q elemosyna: sicut vita cõtemplatiua q actiua: tñ multiplicatio intercessoꝝ p elynam plus valet ad impetrãdũ pctõꝝ remissionẽ: q orõ vnius hoĩs singularis: ꝛ pp hoc elyna magis iudicit vt vniuersalis medicina pcti q alia duo. s. orõ ꝛ ieiuniũ. sic pz Luce. xj. Date elynã ꝛ oĩa mũda sunt vobis. ꝛ danĩ. iiij. Peccata tua elemosynis redime. ꝛ Tobie. iiij. Elemosyna ab oĩ pctõ liberat. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xv. de elemosyna: arti. ij. q. ij. vtrũ elemosyna sit magis satisfactoria q orõ ꝛ ieiuniũ: in cor. q. ꝛ in solu. ij. arg. Si vo aliter vis pcedere dicas q ista tria quo ad satisfactõis efficaciam se habeant sicut excedẽtia ꝛ excessa. qd sic ptz: Per satisfactõem fiũt tria bona. Primũ est ĩpetratio gre: ꝛ ad hoc bonũ plus videt valere elyna pp multiplicatiõem intercessoꝝ. Scdm est remissio pene: ꝛ ad hoc bonũ plus videtur valere elemosyna ꝛ ieiuniũ. Tertiũ bonum est purgatio reliqaꝝ culpe: ꝛ ad hoc bonũ plus videt valẽ orõ. hec pe. de tharã. iiij. scri. sen. di. xv. circa scdm pblema: de elemosyna. arti. ij. q. v. qd hoꝝ triũ sit magis satisfactoriũ: in cor. q. Re. infra Satisfactio: de ptibus satisfactõis.

Q dare elemosynam suo loco ꝛ tempe est act9 trium virtutum. CA. VI.

p Ost illa que de elemosyna pdicta sunt nunc de elemosyna cõsiderãda sunt quattuor. s. actus cõmendans: numerus varians: modus rectificãs: fructus cõtans. Primo circa elemosynã cõsiderand9 est actus cõmendans. sicut. n. dicit phs. ij. ethi. Opera virtutũ sunt laudabilia. ꝛ per oppositũ opera vitioꝝ sunt vituperabilia. sicut ergo dare. nõ elemosynã in casu aliquo ẽ culpabile. ita dare elemosynã in casu suo laudabile ẽ ꝛ p cõsequẽs virtuosum. Et si queris cuius virtutis ẽ act9 Rñdeo ꝛ dico: q dare elynam est actus aliquarũ virtutum. ꝛ pcipue misericordie: iusticie: latrie. Primo dico: q dare elemosynã est actus misericordie. quod tali rõe ondo: Subuenire aliene miserie ex mĩa pcedit. qd patet qz in datõe elyne mĩa spũale donũ attendit: qd est releuatio miserie alioꝝ. Et hoc declarat nomẽ elemosyne: qz in greco elyna ab eloys qd est mĩa deriuat: sicut in latino miseratio a mĩa deriuat: g elemosyna est actus mie. Sz cõtra: Nulla passio est virtus vt pbat phs. ij. ethi. p quattuor rõnes: de qbus ad pñs assigno duas. Pña ẽ talis: Scdm vtutes dicimur boni ꝛ fm malicias oppositas dicimur mali. ꝛ fm passiões absolute cõsideratas nõ dicimur boni vel mali: g passiones neq sunt virtutes neq malicie. Scda rõ est talis: Scdm virtutes laudamur. fm aũt malicias oppositas vituperamur. sz fm passiões absolute cõsideratas neq laudamur neq vituperamur. non eni aliqs laudat vel vituperatur ex hoc q absolute timet vel irascit. sed solũ ex hoc q aliqliter. i. fm rõem vl pter rõem timet vel irascit: g ꝛc. Sz mĩa ex q pcedit elyna est passio: vt dicit glo. sup illo verbo psal. Tota die miseret: ꝛ cõmodat. vbi glo. loquit de elemosyna actuali que ab affectu mie incipit eẽ passio ꝛ postea manũ aperit: quia cõmodat. Rñdeo ꝛ dico: q mĩa fm q importat cõpassionẽ tñ de miseria aliena nõ est virtus sed passio. fm autẽ q importat cõpatiẽtis electõem. s. displicentiã voluntatis de miseria aliena fm hoc est virtus. Aliqe. n. passiones qñuis pprie nõ sint virtutes: vt ptz p rõnes pdictas: tñ inquãtũ sunt laudabiles hñt aliqd de rõne vtutis sicut mĩa ꝛ verecũdia: ꝛ pcipue fm q est ibi electio. Hec bea. Tho. iiij. scri. sen. di. xv. de elemosyna arti. j. q. ij. vtrũ elemosyna sit actus virtutis: in solu. ij. arg. Scdo dico: q dare elemosynã est actus iusticie. ꝛ hoc inquantũ elemosyna ordinatur ad satisfaciendũ p pctõ. Satisfactio aũt est actus iusticie. vt ptz infra Satisfactio. Sed forte argues in oppositũ. s. q dare elynã non sit actus iusticie sic: Justicia dat alteri alienũ: sed elemosyna non dat alienum sed suum: ergo ꝛc. Rñdeo ꝛ dico: q subuenire miserio non est actus iusticie rõne sui. sed rõne sue ptis q est

libertas que etiā ad insticiā reducit sicut ps. nam liber/
tas valde large sumit̃ p qualibet exhibitōe boni: vel de/
biti vel nō debiti. vñ diuidit̃ in beneficiētiā: ⁊ beniuolē
tiā vt dicit. b. Tho. iiij. scri. sen. vbi ṡ. imediate in sol. iiij.
arg. ⁊ iterū. iij. scri. sen. vbi. ṡ. imediate: in sol. ij. arg. Ter
tio dico ꝙ dare elꝑnā est actus latrie: q̃ est quedā v̄tus
qua impendit̃ honor deo: vt ptꝫ infra Honor. j. ca. ⁊ for/
mes sic rōem. Offerre sacrificiū deo est actus latrie: vt ptꝫ
infra Sacrificiū. sed dare elemosynā indigēti est offerre
sacrificiū deo: ꝰm illud qđ ħr ad hebre. vlti. Beneficien
tie aūt ⁊ cōmunionis nolite obliuisci: talib⁹. n. hostijs ꝓ/
meret̃ deus: g̃ ⁊c. Que verba. b. Aug. in glo. ⁊ haymo ibi
dem exponūt dicentes: Beneficientie aūt. i. largitatis in
alios. Beneficus. n. dicit̃ qui est largus in elemosynaꝝ
largitōe. Et cōmunionis. i. charitatis qua oīa putant̃ cō/
munia. Differunt. n. beneficientia ⁊ cōmunio: qꝛ benefi/
cientia cōsistit in largitōe rerū suarū indigenti. sꝫ cōmu/
nio in abundanti largitōe ⁊ quasi expositōe oīum: ita ꝙ
differre vident̃ sicut liberalitas ⁊ magnificentia. Et sub/
dit̃: Nolite obliuisci. Cuius rō ponit̃: talib⁹. n. hostijs .s.
illis antiq̃s legalibus: sed talib⁹ munerib⁹ ꝓmeret̃ deus
qꝛ p elemosynā hostes vincunt̃: pctā extinguūt̃: vita acq̃
rit̃: deus placat̃. vñ inquātū elꝑna ordinat̃ ad placādū
deū a latria impat̃. Hec. b. Tho. scđa scđe. q. xxxij. de elꝑ/
na: arti. j. vtrū elemosynā dare sit actus charitatis: in sol.
iij. arg. Re. ṡ. Bñficiētia. ¶ Qꝫ dare elꝑnā suo loco
⁊ tpe etiā est actus aliaꝝ triū virtutū. CA. VII.

E St aūt sciendū: ꝙ dare elꝑnam nō solū ē actus
p̄dictarū triuni virtutū. s. misericordie: iusticie:
⁊ latrie: vt ꝓbaui cap. p̄ceden. sed etiam ē actus
trium aliarū virtutum. s. liberalitatis: pietatis: charitatis:
⁊ p cōsequens concludit̃ quarto: ꝙ dare elemosynā est
actus necessitatis. primo. n. est actus liberalitatis: vt ex/
cludentis defectū. secundo est actus pietatis vt cōpungē
tis affectū. tertio est actus charitatis: vt pficientis actū.
quarto est actus necessitatis: vt obligātis ad p̄ceptū.
Primo dare elemosynā est actus liberalitatis vt exclu/
dentis defectū. Remouet. n. liberalitas in datiōe elemo/
synaꝝ impedimentū. s. supfluū amorē diuitiarū pp̄ quē
aliquis est nimis retētiuus earū: sicut auarus facit. Re.
ṡ. Auaricia. Secundo dare elemosynā est actus pieta/
tis: vt cōmouentis ⁊ cōpungentis affectū. vnde. j. ad Thi
mo. iiij. Pietas ad oīa valet. vbi exponit̃ pietas p elꝑna/
rum largitōe. ⁊ hoc modo exponit. b. Greg. in principio
moraliū dicens: ꝙ pietas est que docet opa mīe frequē/
tare. Qualiter aūt pietas que est donū differat a pietate
que est mīa. Re. ṡ. Donum pietatis. Tertio dare elemo
synā est actus charitatis: vt pficientis actū. Est. n. chari/
tas pfectio elemosyne inquātū oīs elemosyna ⁊ oīs act⁹
nr̄i merent̃ ex charitate. Ubi nota: ꝙ dare elemosynas
materialiter pōt esse sine charitate. formalit̃ aūt elemo/
synas dare pp̄ deū delectabiliter ⁊ ꝓmpte: ⁊ oī eo modo
quo dari debet nō est sine charitate: vt ptꝫ. j. ad Corinth.
xiij. Si distribuero in cibos pauperū oēs facultates me
as: charitatē nō habeam nihil mihi pdest. s. ad meritū vi
te eterne: ita ꝙ charitas est principiū elemosyne ⁊ cōple/
mētū elemosyne: vt ptꝫ. ṡ. Charitas. Hec. b. Tho. iiij. scri.
sen. dist. xv. de elemosyna: arti. j. q. iij. vtrū elemosyna sit
actus virtutis: in cor. q. in fine. ⁊ in solu. j. argu. ⁊ iterum
scđa scđe. q. xxxij. de elemosyna: arti. j. vtrum elemosyna
sit actus charitatis; in cor. q. in fine. ⁊ in solu. j. ⁊. iiij. arg.
Quarto ex his cōcludo ꝙ dare elemosynā est actus ne
cessitatis ⁊ obligans ad p̄ceptū. qđ dupliciter ꝓbo. s. rōne:
⁊ punitōe. Primo rōne sic: Illud sine quo charitas esse
nō pōt cadit sub p̄cepto. sed sine elemosynaꝝ largitōe in
aliquo casu (vt patebit sequenti capitulo) charitas eē nō
pōt: sicut dicit̃. j. Iohā. iij. Qui habuerit substantiā hui⁹
mundi ⁊ viderit fratrē suum necessitatē patientē ⁊ clau/
serit viscera sua ab eo quō charitas dei manet in illo: q̃/
si. d. nihil hꝫ tal' de charitate. Qui. n. ex defectu charitatis
nō dat res suas mīus eam in⁹ seipm daret. hāc rōez assig̃t. b.
Tho. vbi. ṡ. arti. j. q. iiij. vtrum elemosyna cadat sub prece
pto: argu. cōtra: 2° hoc ꝓbo ex punitione vel ex omissiōe
sic: Nullus punitur pena eterna pro omissione alicuius
qđ non cadit sub precepto. sed aliqui puniunt̃ pena eter
na pro elemosynarū omissione: vt ptꝫ Matth. xxv. ergo
dare elemosynā est in p̄cepto. Hanc rōem assignat bea.
Tho. scđa scđe. q. xxxij. arti. v. argu. 5. ¶ Qꝫ dare ele/
mosynā est in p̄cepto honoris ⁊ amoris. CA. VIII.

S I q̃s vo q̃reret: sub q⁹ p̄cepto ē dare elꝑnā? Rñ/
deo ⁊ dico: ꝙ est sub p̄cepto amoris ⁊ honoris:
⁊ sic de necessitate virtutis. Primo dico ꝙ da
re elꝑnā est sub p̄cepto amoris. qđ sic ꝓbo: Dilectio dei
⁊ p̄rimi cadit sub p̄cepto. g̃ illud sine quo dilectio proxi
mi nō cōseruat̃ cadit sub p̄cepto. sed ad dilectōem proxi
mi requirit̃ nō solū vt velimus ei bonū: sed etiā vt ope/
mur ꝰm illud. j. Ioh. iij. Nō diligamus verbo ⁊ lingua
sed ope ⁊ veritate. Ad hoc aūt ꝙ velimus ⁊ opemur bo/
nū alicui⁹ req̃rit̃ ꝙ eius necessitati subueniam⁹: qđ fit p
elemosynarū largitōem: g̃ elemosynarū largitio ē in p̄ce
pto charitatis. Scđo dico: ꝙ dare elemosynā reduci/
tur ad p̄ceptū honoris pentū: qđ est Honora patrē tuū
⁊ m̄rem tuā. honor aūt ille ꝰm Aug. ad reuerentiā ⁊ sub/
uentōem in necessarijs ptinet: ⁊ noīe pentū oīs p̄rim⁹ in
telligit̃. Tertio dico: ꝙ dare elꝑnā hoc mō cadit sub p̄
cepto: ꝰm ꝙ actus ē de necessitate virtutis. s. ꝰm ꝙ recta
rō requirit ꝰm quā aliq̃d ē cōsiderandū ex pte ordinis:
aliq̃d ex pte necessitudinis: aliq̃d ex pte tpis. P̄°. n. ex p/
te ordinis recta rō considerare debet: qꝛ opꝫ ꝙ vnusq̃sq;
prouideat sibi: ⁊ postea sibi cōiunctis quoꝝ cura ei incū
bit: ⁊ postea de residuo alioꝝ necessitatib⁹ subueniat̃.
2° ex pte necessitudinis recta rō cōsiderare debet: ꝙ. s. ne/
cessitati debet puideri. Alioquin non esset rō quare ele/
mosyna daretur. ergo maiori necessitati prius debet p/
uideri. Est autē duplex necessitas. s. necessitas absoluta q̃
est necessitas vite: ⁊ necessitas conditionata que est ne/
cessitas persone: ꝰm consuetudinē suam ⁊ decentiam vł
statum viuendi. Modo igitur p̄ceptum legis obligat ꝙ
prius subueniatur necessitati absolute. s. vite q̃ꝫ necessita
ti cōditionate. s. psone: que est cum quis indiget aliquo
ad decentē cōseruatōem sui status. Et ideo ex p̄cepto le/
gis quilibet debet magis puidere sibi in necessitate ab/
soluta ⁊ sibi cōiunctis: puta familie quam gubernare de
bet q̃ꝫ extraneis: ⁊ dare alteri elemosynā de eo qđ sibi ē
necessariū de necessitate absoluta est cōtra ordinē chari
tatis. Sicut etiā natura illud qđ sibi de alimentis super/
fluit: ad nutrimentū in quo attendit̃ quasi necessitas ab
soluta: tribuit in augmentū in quo attēdit̃ necessitas cō
ditionata: p̄parat vel disponit ad generatōem speciei ge
neratiue virtuti subministrās. Et silr p̄ceptum legis obli
gat ꝙ etiam necessitati extraneoꝝ absolute primo subue
niatur: q̃ꝫ necessitati ꝓprie vel ꝓpinquoꝝ cōditionate. Et
ideo cōiter dicit̃: ꝙ dare elemosynā d̄ supfluo cadit sub
p̄cepto. Similiter dare elemosynā ei qui est in extrema
necessitate cadit etiā sub p̄cepto. Tertio in dando ele/
mosynā recta rō cōsiderare debet: vtrū sit cōueniēs tpus
vel non. Ubi nota: ꝙ elemosynarū largitio cadit sub p̄ce
pto affirmatiuo. qđ quidē obligat sp̄ sed nō ad sp̄. s. p lo
co ⁊ tpe. Tps aūt ad qđ obligat p̄ceptū de elemosynis fa
ciendis considerat̃ ⁊ accipit̃: ⁊ ex pte recipientis: ⁊ ex p/
te dantis. Primo ex parte accipientis. s. quando ap/
parent pbabilia signa extreme necessitatis future nisi ei

subueniat: vt cum aliquis videt alios impotentes vel pi/
gros ad subueniēdū: et pauperem indigere cibo et potu et
aliis vite necessariis: nec sibi satisfacere posse: nō. n. expe
ctanda est vltima necessitas: qz tunc forte nō posset iuua
ri natura iam fame vel siti cōsumpta. vñ Chryso. sup Jo
hannē sic ait: Nō opz pauperem vlulantē deceptorē voca/
re. Quid dicis o homo pp vnū panē deceptorē ꝗs com
plicat vtiqz dicis? quo circa hoc maxime miām cōsequa
tur: hoc maxime necessitati eripiat. vñ nō ois necessitas
obligat ad pceptū: sed sola illa sine qua is ꝗ necessitatē
patit sustentari nō pōt. et tunc moralr peccat ꝗ elemosy/
nā dare omittat cū supfluū hz. tunc. n. minus peccatū est
auferre habenti ꝙ denegare indigenti: vt dicit in decre
tis di. xlvij. sicut hi etc. Et in illo casu locū habet qđ dicit
Ambro. et habet in decretis vbi. s. Pasce fame morientē.
qꝛ si nō pauisti: occidisti. Secundo pōt cōsiderari et ac
cipi tps dandi elemosynā ex pte dantis. s. qñ hz multa qꝛ
bus nō indiget hō neqz ad sustentatōem vite sui et suoꝝ:
neqz ad decentē ōseruatōem status sui: etiā si paupes ex
treme necessitatis nō compeant: nec opz occasionē futu/
re necessitatis ptendere vel cōsiderare vltra pbabilia si/
gna future necessitatis: qꝛ hoc esset de crastino cogitare
i. de futuro supfluā sollicitudinē habere: qđ dñs phibet
q Matth. vi. Nolite solliciti eē etc. vñ Luce. xi. Qđ supest
date elynam. Qđ verbū exponit tribus modis. pº a beda
sic: Qđ supest. s. necessario victui et vestitui date. neqz. n.
est elemosyna ita facienda vt inopia teipm cōsumas. 2º
modo exponit sic: Nō solū qui esurienti dat cibū: verū
etiā qui veniā dat peccanti atqz orat p eo: et qui corripit
delinquentē: dat elynam. 3º modo a theophilo exponit
sic: Qđ supest date. i. facultates que psidēt cordi date. vñ
Basilius loquēs de eo ꝗ supfluū habet nec dat elemosy/
nā sic dicit: Cur tu abūdas et ille mendicat? nisi vt tu bo
ne cōpensatōis merita cōsequaris: ille vo patientie bra/
uiis decoret. et subdit: Est panis famelici quem tu tenes:
nudi tunica quā tu in cōclaui cōseruas: discalceati calce
us ꝗ penes te marcescit: indigentis argentū qđ possides
in hūo natū: quo circa tot iniuriaris quot dare valeres.

Sed forte argues in oppositū: Cuilibet licet retinere
rem suam. sed retinendo rem suā aliquis elemosynā nō
dat. ergo licitū est elemosynā nō dare. et tunc elemosynā
dare sub pcepto non cadit. Rñdeo et dico: qꝛ bona tpalia
que homi diuinitus cōferunt: eius quidē sunt qūtū ad
ppietatē: sed qūtū ad vsum nō solum sunt eius: sed etiā
alioꝝ qui ex eis sustētari pñt: ex eo qđ ei supfluit vt basi
lius dicit vbi supra imediate. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. di.
xv. de elemosyna arti. j. q. iiij. in cor. q. et in solu. ij. et iiij. ar
gu. et scda scde. q. xxxij. arti. v. in cor. q. et in solu. ij. et iij. ar.

¶ Que elyna et qñ cadit sub pcepto et qñ nō. CA. IX.

Vt autē veritatē qōnis pdicte breuius cognoscere
valeamus: cum querit: que elemosyna et qñ sit i
pcepto: et que et qñ nō sit in pcepto: rñdeo et di/
co duob' modis. Primo ex pte dantis aliquid est sup/
fluū et nature et psone: et de hoc ex pcepto debet fieri ele/
mosyna in necessitate existenti. Aliquid est supfluū natu
re tñ necessariū psone fm decētiā status sui: et ꝺ tali pōt
fieri elemosyna: et debz fieri in extrema necessitate: eo qꝛ
necessitas absoluta necessitati cōditionate est pferenda.
Aliqđ vo est necessariū et nature et psone. et de tali nō dz
fieri elemosyna: qꝛ hoc esset cōtra ordinem charitatis: vt
dicit. b. Tho: vt ptz ea. pcedē. Et petrus de tharā. iiij. scri.
sen. di. xv. circa secundū pblemma: ꝺ elemosyna. arti. u q.
iij. vtrū de supfluo vel necessario possit fieri elemosyna:
in cor. q. Secundo mō rñdeo et dico: qꝛ aliquid est ne
cessariū danti ad sustentatōem vite sue vel suoꝝ: aliqđ ē
sibi necessariū ad decentiā status sui: aliqđ vo est oio su/
pfluum. pº ergo dico qꝛ de eo qđ est mihi necessariū pro
sustentatōem vite mee vel meoꝝ: nō teneor dare elemosy/
nā paupi in quacūqz necessitate: et intelligo tamē nisi for
te necessitatē meā vel meoꝝ posset aliquo mō recōpen/
sare. 2º dico qꝛ de eo qđ est necessariū ad decentiā mei
status teneor dare elemosynā paupi si sit in extrema ne/
cessitate. 3º vo dico: qꝛ de eo qđ est mihi et meis oino sup
fluum teneor dare elemosynā paupi etiā si nō sit in extre
ma necessitate: ita tñ vt nō illud qđ est mihi oino super/
fluum in primo estimē mihi futurū necessariū. vñ pec/
cat qui p loco et tpe et de supfluo nō facit elemosynā pau
peri. qñ aūt vel quantū peccat nō de termino ne damnē
totū mundū. Hec frater Romanus de roma ordinis fra
trū pdicatoꝝ. iiij. scri. sen. di. xv. de ptibus pnie de elemo
syna. q. ij. que elyna et qñ cadit sub pcepto: que et qñ non
in cor. qōnis.

¶ Oꝝ elemosyne corpales sunt septē. CA. X.

Secundo principalr circa elemosynā ōsiderādus
est numerus varians. Sunt. n. septē elemosyne
corpales et septem spūales. Primo dico qꝛ se
ptem sunt elemosyne corpales. s. pascere esurientē: pota/
re sitientē: vestire nudū: recolligere hospitē: visitare infir
mū: redimere captiuū: sepelire mortuū: que ptinent hoc
versu: Visito: poto: cibo: redimo: tego: colligo: cōdo. Vi/
sito. s. infirmū: poto sitientē: cibo esurientē: redimo incar
ceratū: tego. i. vestio nudū. colligo. i. recolligo hospitem:
cōdo. i. sepelio mortuū. Rō aūt huius est ista: qꝛ elemo/
syna ordinat ad subueniendū necessitatib' et defectibus
corpis. Defectus aūt corpis sunt septē: sex i vita: septim'
est post vitā. et ideo sex remedia sunt ad pseruādū a mor
te ne aliquis eā incurrat. septimū est post ꝙ mortē incur
rit. Primus defectus corpis est omnib' cōmunis cor
ruptiuus interitus. s. fames: et huic defectui remediū ap
ponit et subuenit p alimentū siccum: et fm hoc ponitur
prima elemosyna. s. pascere esurientē. Secundus defe
ctus corpis cōmunis omnib' corruptiuus interitus est si
tis et huic defectui subuenit per alimentū humidū et qū
tum ad hoc remediū ponit secunda elemosynā que ē po
tare sitientē. Tertius defectus corpis est exterior. s. nu
ditas corpis puenēs ex intēperie aeris: et huic defectui
subuenit p tegumentū vel vestitū. et qūtū ad hoc ponitur
tertia elemosyna. s. vestire nudū. Quartus defectus cor
pis exterior puenit etiā ex temperie aeris. s. vel ex calido
vel frigido: et vēto et pluuia et h'mōi. et huic defectui sub
uenit p habitaculū: et qūtū ad hoc ponit quarta elemo/
syna. s. suscipe hospitem. Quintus defectus est spālis
pueniens ex causa intrinseca. s. ex intemperie humoris.
et cōtra hunc defectum subueniendo ei ordinat quinta
elemosyna. s. visitatio infirmoꝝ. Sextus defectus cor
poris specialis puenit ex causa extrinseca: sicut detentio
incarceratoꝝ: et remediū cōtra hunc defectū ordinatū est
sexta elemosyna. s. redēptio captiuoꝝ. Septimus defe
ctus est post hanc vitam ex hoc qꝛ iam mortē incurrit.
et qūtum ad hoc remediū ordinatur septima elemosyna:
que est sepultura mortuoꝝ. Sed forte argues in oppo
sitū dupliciter. Primo de sepultura qꝛ nō est aliqua ele
mosyna: eo qꝛ dñs Matth. xxv. cōmemorās opera mie
quibus homo a damnatōe liberatur et regnum meretur
mentōem nō facit de sepultura: ergo etc. Rñdeo et dico:
qꝛ dñs enumerat illas elemosynas in quibus maior in/
digentia apparet vt euidentior appareat iusticia iudi/
cantis: dum hos pro elemosynis remunerat et illos pro
omissione damnat. tamē in aliis scripture locis elemo
syna. s. sepultura cōmendatur: sicut patet de Tobia et sy/
mone machabeo: qui p ciuibus et fratrib' suis sepulchra
solemnia edificauerunt. et etiā de ioseph qui corpus dñi

sepeliuit ⁊ ex hoc laudaẗ. Qualiter autē sepultura psit vel noceat. Req. infra. Suffragia. iij. ca. Scḋo argues sic: Multe alie sunt elemosyne necessarie vite ꝙ̃ ꝑdicte. sicut cecꝰ indiget ductore: claudꝰ vectione: oppressus liberatione: ⁊ sic de alijs: g̃ nō ꝯueniēter ⁊ sufficienter corporales elemosyne assignanẗ. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ oēs alie necessitates ad ꝑdictas elemosynas reducunẗ. vt ad visitationē infirmoꝝ. Simliẗ subuenire oppresso reducitur ad redēptionē captiuoꝝ: ⁊ sic de alijs. Hec. b. Tho. quarto scrip. sen. dist. xv. de elemosyna: arti. iij. q. i. vtrū elemosynarū genera ꝯueniēter distinguanẗ: in cor. q. ⁊ in solu. ii. ⁊. iiij. arg. Et scḋa. scḋe q. xxxij. arti. ii. in cor. q. ⁊ in solu. ii. larg.

¶ Q̃ elemosyne spūales sunt septē ⁊ quare. CA. XI.

P Onunẗ septē alie elemosyne spūales que ꝯuenienter ꝯtinenẗ in hoc versu: Cōsule: castiga: solare: remitte: fer: ora. In hoc ꝙ dicit Cōsule. i. doce ignorantē duplex elemosyna intelligiẗ: vt sic dicamꝰ. Cōsule. i. doce ignorantē. ⁊ cōsule. i. dirige dubitātē. ⁊ sic in hoc ꝙ dicit cōsule doctrina ⁊ scientia intelligunẗ. Cede id ē castiga delinquentē Solare. i. ꝯsolare tristē. Remitte delinquētibus in te. Fer. i. porta infirmitates defectꝰ ⁊ grauamina aliorū Oro ꝓ omnibus. Ratio autē istius numeri est ista q: sicut defectibꝰ corporalibus ꝑ septē elemosynas corpales subueniẗ: ita defectibꝰ spūalibus. qḋ de singulis ꝓbo. pꝰ enī defectibꝰ spūalibus subuenitur solūmodo poscēdo auxiliū a deo. ⁊ hoc facit oratio. 2ᵒ subueniēdo ignorātie intellectꝰ speculatiui: ⁊ q̃tum ad hoc ē doctrina. 3ᵒ subueniēdo ignorātie intellectus practici: ⁊ q̃tum ad hoc ē ꝯsiliū. 4ᵒ subueniēdo defectui affectꝰ. s. tristicie qui ē pena affectꝰ: ⁊ q̃tū ad hoc est ꝯsolatio. 5ᵒ subueniēdo defectui affectꝰ qui ē culpa. s. ex parte eius q̄ peccauit: ⁊ q̃tū ad hoc ē castigatio. 6ᵒ subueniendo defectui eiꝰ in quē culpa ꝯmittiẗ ⁊ sic q̃tū ad hoc est remissio. 7ᵒ subueniēdo defectui eius q̄ ex culpa alterius vel cui culpa alteriꝰ est onerosa. ⁊ q̃tū ad hoc ē supportatio. Uel aliẗ: Defectus spūalis cui ꝑ spūales elemosynas subueniẗ. aut ē defectus pene ī intellectu speculatiuo: ⁊ sic ē doctrina: aut ē defectꝰ pene ī intellectu practico: ⁊ sic ē ꝯsiliū: aut in affectu: ⁊ sic ē ꝯsolatio. aut ē defectus culpe cū spe emēdationis: ⁊ sic ē castigatio. aut est defectus culpe ī alio fine spe emēdationis: ⁊ sic non restat nisi diuinū auxiliū implorare: ⁊ tūc est oratio. aut ē defectꝰ in ꝓximo q̃tū ad culpā: ⁊ sic indiget remissione. aut ē defectꝰ q̃tū ad penam: ⁊ sic indiget supportatiōe. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xv. de elemosyna: arti. iij. q. ij. vtrū elemosyne spūales cōueniēter assignenẗ: in cor. q. et iterū scḋa scḋe. q. xxxij. de elemosyna: arti. ij. vtrū elemosynarū genera cōuenienter distinguanẗ: in cor. q. in fine

¶ Q̃ simpliciter elemosyne spūales sūt nobiliores corporalibus. CA. XII.

S Ed forte queres gratia predictoꝝ que elemosyne, sūt potiores vel nobiliores: an spūales: an corporales. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ q̃tū ad hoc possumꝰ loq̄ duobꝰ modis vel simpliciẗ: vel s̄m q̄d. Primo ergo loquēdo simpliciẗ dico: ꝙ elemosyne spūales ꝑeminent elemosynis corpalibꝰ. qḋ ꝓbo triplici rōne. s. ex parte subiecti: boni: ⁊ modi. Pria rō est ex parte subiecti sic. Quāto subiectū receptiuū doni ē nobiliꝰ tanto donū est maius. sꝫ spūs ꝑeminet corpi: g̃ elemosyne spūales quibꝰ subueniẗ spūi sunt nobiliores elemosynis corpalibus q̄bus subueniẗ corpi. Sed cōtra: Quāto aliq̄s est magis indigēs: tāto ē laudabiliꝰ subuenire ei. Uel aliter: Quāto maior ē indigētia tāto melior ē elemosyna. sed maior est indigētia corpis ꝙ̃ spūs. eo ꝙ pluribꝰ indiget corpꝰ ꝙ̃ spūs: g̃ elemosyne corpales sunt potiores spūalibꝰ. Respōdeo ⁊ dico: ꝙ dare elemosynā magis indigēti meliꝰ est ceteris paribꝰ sed si minꝰ indigēs sit melior. ⁊ melioribus indiget dare ei meliꝰ est: ⁊ sic ē in ꝓposito sicut pꝫ.

Scḋa rō ꝑncipalis ex parte boni ē talis: Quāto bonum datū est nobiliꝰ: tāto elemosyna ē nobilior ⁊ melior. sed bonū spūale ꝙ in elemosynis spūalibus daẗ meliꝰ est ꝙ̃ corpale qḋ in elemosynis corpalibꝰ daẗ: g̃ ⁊c. Sed ꝯtra hoc sic argues: Quāto elemosyna a paupe acceptaẗ ⁊ de ea paupꝰ magis ꝯsolaẗ: tāto elemosyna magis laudatur. Sed quādoq̄ elemosyna corpalis magis ē grata paupi ⁊ magis acceptaẗ ꝙ̃ elemosyna spūalis: q: defectꝰ corporales magis ꝑcipiunẗ vel sentiunẗ ꝙ̃ spūales. Rñdeo et dico: ꝙ meritū dātis attendiẗ s̄m id in quo dꝫ quiescere volūtas acceptātis: ⁊ nō in eo in quo q̄escit si sit inordinata. alias meritū dātis depēderet ex arbitrio recipiētis qḋ est falsum. si autē magis sentiunẗ defectꝰ corpales ꝙ̃ spūales: hoc ē ꝓpter defectū eius. Tertia rō ꝑncipalis est ex parte modi dādi: que ē talis. Actus spūales q̄bus subuenitur spūi sunt nobiliores actibus corpalibus q̄bus subueniẗ corpi: eo ꝙ actus corpales quodāmodo sunt seruiles: g̃ ⁊c. Sed cōtra: Recōpensatio laudē ⁊ meritū diminuit. vñ ⁊ dñs dicit Luce. xiiij. Cū facis prandiū aut cenam noli vocare diuites ⁊c. sed in elemosynis spūalibus semꝑ est recōpensatio: scḋm illud psalmi: Oratio mea in sinu meo ꝯuerteẗ. Similiẗ qui aliū docet ipse etiā in scientia ꝓficit: qḋ nō est in elemosynis corpalibꝰ g̃ ⁊c. Rñdeo duobꝰ modis. Primo ꝙ recōpensatio nō diminuit efficaciā elemosyne sed intētio recōpensationis. vñ q̃uis aliq̄s doctꝰ etiā addiscat: nō tamē ꝓpter hoc facit sed solū vt alteri subueniat docēdo eū. Similiẗ humana gloria si nō sit intēta nō minuit rōem virtutis. Sicut etiā de catone dicit Salustiꝰ: Quo magis gloriā fugiebat: eo magis eū gloria sequebaẗ. Scḋo mō rñdeo ⁊ dico: ꝙ aliẗ se habet in bonis corpalibus ⁊ aliẗ in spūalibus: q: intētio acquirēdi aliqḋ bonū corpale bñ diminuit rōem virtutis ⁊ ꝑ cōsequēs meritū. sꝫ intētio acquirēdi aliqḋ bonum spūale nō diminuit rōem meriti: q: ꝑ ipm deo coniungimur vt frequēter ꝯtingit. vñ pꝫ ex ꝑdictis ꝙ elemosyne spūales ⁊ ꝑcipue ille q̄ cōtra culpā ordinanẗ. simpliciter sunt nobiliores q̄buscūq̄ elemosynis corpalibꝰ: q: bō magis dꝫ vitare culpā ꝙ̃ defectū aliquē corpalem ēt mortē. Scḋo vero mō loquēdo scḋm q̄d ⁊ in casu aliquo dico: ꝙ alique elemosyne corpales q̄busdā elemosynis spūalibꝰ ꝑferunẗ: puta magis esset pascēdū fame morientē ꝙ̃ docendū: sicut etiā indigēti s̄m phm meliꝰ est ditari ꝙ̃ phari: q̃uis hoc. s. phari sit simpliciẗ melius ꝙ̃ ditari. Hec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xv. de elemosyna: arti. iij. q. iij. vtrū elemosyne corpales ꝑeminēt spūalibꝰ vel ecōuerso: in arg. cōtra: ⁊ in cor. q. ⁊ in solu. triū arg. Et iterū scḋa scḋe. q. xxxij. arti. iij. vtrū elemosyne corpales: ⁊c.

¶ Q̃ elemosyna vt sit meritoria dꝫ fieri quattuor modis: ⁊ ꝑmo rationabiliẗ. CAP. XIII.

T Ertio ꝑncipaliẗ circa elemosynā ꝯsiderādus est modꝰ rectificādi Ut ei elemosyna sit recta ⁊ deo accepta ⁊ ꝑ ꝯñs meritoria quattuor modis dari dꝫ. s. rōnabiliẗ: ꝯpassibiliẗ: synceriẗ: liberaliẗ. Primo elemosyna dꝫ dari rōnabiliter. s. necessitatē patienti: alioq̄n nō esset rō quare ei elemosyna dareẗ. vt dicit. b. Tho. secūda scḋe. q. xxxij. arti. v. vtrū dare elemosynā sit in precepto in cor. q. vñ aplꝰs scḋa ad Corinth. viij. sic ait Uestra abūdantia illoꝝ inopiā suppleat: vt illoꝝ abundātia vestre inopie sit supplementū. Que verba augustinꝰ ⁊ ambrosiꝰ in glo. sic exponūt. pꝰ Aug. ibidem sic ait: Uestra abundātia. s. terrenoꝝ suppleat inopiā illoꝝ ⁊ ecōtra: vt abundātia meritoꝝ illoꝝ spūaliū suppleat inopiam vestrā: vt qḋ paupes ꝑ se nō possunt habere: ꝑ alios qui bo

nis tpalib⁹ abundāt habeāt. ⁊ qꝺ diuites p ſe nō pñt mereri: p oratiōes pauperū mereant̄: ſicut ſcriptū eſt de māna Exo. ⁊ vi. Qui multū collegit. i. q̄ plus de māna habuit q̄ȝ gomor nō abūdauit: eo q̄ q̄ habuit dedit indigenti. ⁊ qui modicū. i. q̄ minus habuit q̄ȝ gomor non minus habuit: qꝛ accepit ab eo q̄ plus habuit. 2⁹ ambroſi⁹ ibidē in glo. ſic ait: Pl⁹ enī habēt ſancti in ſpe futuri. minꝰ vero hi q̄ in tpe ſūt diuites: ⁊ tamē ibi equabunt̄ vtriqȝ: vt ſicut hic diuites inopiā ſanctoꝝ ſuſtentāt: ita ibi eorum bñficio ſuſtentent̄: ⁊ diuites fiāt eterno bono. 3⁹ mō poteſt exponi verbū apli ſcōm. b. Tho. ſic: Ueſtra abundātia illoꝝ inopiā ſuppleat̄. Ad oñdendū q̄ elemoſyna debet fieri de ſupfluo ⁊ nō de neceſſario. Ubi nota: q̄ aliquid alicui ē neceſſariū dupliciť: ⁊ hoc vel ſimpliciter: vl̓ ſecundū q̄d. p̄⁹ aliq̄d eſt neceſſariū alicui ſimpliciť. ſ. illud ſine quo aliq̄s nō pōt eſſe vel viuere vel ipſe vel illi quoꝝ curā habet. ⁊ de tali neceſſario ſibi ⁊ ſuis nō debet aliq̄s elemoſynas dare. Cui⁹ ratio ē: qꝛ ſi aliq̄s tale neceſſariū ſine quo nullo mō poſſet eſſe ⁊ viuere ſibi ſubtraheret. ordinē charitatis puerteret in bñficiis obſeruandis. Et ſupra hoc de neceſſario oīo ⁊ ſibi ⁊ ſuis elemoſynam dare. eſſet ſibi ⁊ ſuis vitā ſubtrahere. Niſi forte talis caſus imineret vbi ſubtrahēdo ſibi daret alicui magne pſone: p quā eccleſia vel res publica ſuſtētaret̄: qꝛ p liberatione talis pſone ſeipm ⁊ ſuoꝝ laudabiliť piculo mortis exponeret: cū bonū cōe ſit pprio pferendū. 2⁹ mō eſt alicui aliq̄d neceſſariū ſcōm q̄d. ſ. illud ſine quo nō pōt bene eſſe: qꝛ ſine eo nō pōt ſtatus ſui ⁊ ſuoꝝ decentiā cōſeruare. Et de tali nō debet aliq̄s elemoſynā dare: qꝛ nullus debȝ in ſtatu aliquo indecēter manere. Excipiunt̄ tñ tres caſus in q̄bus de eo qꝺ eſt neceſſariū ad ꝯſeruandaȝ ſui ſtat⁹ decentiā ⁊ ſuoꝝ pōt aliq̄s ⁊ debet elemoſynā dare. Primus caſus: qñ occurreret extrema neceſſitas vel vtilitas rei publice. tūc enī aliq̄s illud qꝺ ad decentiam ſui ſtat⁹ ptinet laudabiliter p̄termitteret vt maiori neceſſitati ſubueniret. Scōus caſus eſt qñ ea q̄ ſibi ſubtrahit etiā ſi ſint neceſſaria ad ꝯuenientiā vite tamē de facili reſartiri poſſunt: vt nō ſequat̄ maximū incōueniēs. Tertius caſus ē quādo aliq̄s ſtatū mutat p religionis ingreſſum. tūc enī oīa ſua pp chriſtū largiēs opus pfectiōis facit in ſtatu alio ſe ponēs cuius ſtat⁹ decētia ꝯſeruari poteſt p ea q̄ a fidelib⁹ ⁊ deuotis pſonis mittunt̄ ⁊ miſtrantur: vel iā miniſtrata ſunt in poſſeſſionib⁹ ⁊ redditibus. Dec. b. Tho. iiij. ſcri. ſen. di. xv. de elemoſyna: arti. iiij. vtꝝ de neceſſario ſit dāda elemoſyna: in cor. q. ⁊ in ſolu. arg. ⁊ ſcōa ſcōe. q. xxxij. arti. vj. ſub eodē titu. in cor. q. Req. ē. qñ dare elemoſynā eſt ſub p̄cepto ⁊ quomodo eſt act⁹ neceſſitatis.

¶ Qȝ elemoſyna dȝ fieri ꝯpaſſibiliter. .CAP. XIIII.

s Ecūdo elemoſyna vt ſit grata deo ⁊ p ꝯñs meritoria debet dari ꝯpaſſibiliť. Nā ſine ꝯpaſſione id ē ſine diſplicētia volūtatis de miſeria aliena nūq̄ȝ eſt elemoſyna dāda. Cui⁹ ratio ē: qꝛ nō ſubueniret aliq̄s miſerie aliene niſi vellet eū nō eſſe miſerū. vñ quia ſibi diſplicet miſeria aliena iō ſubuenit. vt dicit. b. Tho. iiij. ſcri. ſen. diſt. xv. de elemoſyna: arti. j. q. p̄ma. vtrūȝ elemoſyna ꝯueniēter diffiniat̄: in ſolu. iiij. arg. Req. ē. Diffinitio elemoſyne. vñ aplus prima ad Thimo. iiij. ſic ait: Corpalis exercitatio qua hō ſe fatigat: ieiunādo: vigilādo: abſtinēdo: que ſunt frena carnis ad modicū vtilis eſt niſi huic pietas. i. cōpaſſio ⁊ elemoſynarū largitio adiungat̄. Et iō dicit: Pietas ad oīa vtilis ē. vñ Grego. xix. lib. moral. ſic dicit: Tāto quiſq̄ȝ pfectus ē quāto dolores alienos pfectius ſentit: Et iterum ibidē ſecūdo libro ſic ait: Apud deū mai⁹ eſt donū mētis q̄ȝ muneris. Cui⁹ rōem aſſignat ibidē dicēs. Exteriora nāq̄ȝ largiēs aliq̄d extra ſemetipm tribuit. q̄ vero fletū ⁊ ꝯpaſſionē pprio tribuit. aliq̄d ei de ſeipſo dedit. vñ in decretis diſt. xlij. quieſcamus: ⁊ in fine. xlv. dicit̄: q̄ deus i elemoſyna plus pēſat aīm benignū q̄ȝ datū: ⁊ q̄ pl⁹ ē vbi deficit facultas ſufficit ꝯpaſſio ⁊ bona volūtas. vñ Aug. ſup pſal. ſic ait: Si potes dare da: ſi nō potes affabilem te fac. Coronat de⁹ intus bonā volūtatē vbi nō inuenit facultatem. Nemo dicat: nō habeo. charitas nō de ſaculo erogat̄. Re. ē. donū pietatis: ⁊ infra Uolūtas humana.

¶ Qȝ elemoſina debet fieri liberaliť. CA. XV.

t Ertio elemoſyna vt ſit deo accepta ⁊ meritoria debet dari liberaliť vel irrecōpenſabiliť. vñ Luce. vj. ſic dicit̄: Date mutuū nihil inde ſperātes. Glo. Date mutuū vel tpalia paupibus largiēdo vel peccata ꝯdēnando: nō tñ ſpe alicui⁹ retributiōis hūane ſed diuine: ita q̄ p eo qꝺ damus nihil tpale ſperem⁹ ab hoie. ſed retributionē ſpūalem a deo. Qꝺ quidē verbum date mutuū exponit baſili⁹ ⁊ chryſ. p̄⁹ enī Baſili⁹ ſic ait. Cōſidera virtutē ſermonis ⁊ mirabilis pietatē actoris. cum datur⁹ es paupi diuine charitatis intuitu idipm. ⁊ donum ē ⁊ mutuū ē. donū q̄dē ob inſperatā retributionē. mutuū vero ob munificentiā eius q̄ vite illi⁹ conſtituit. Et ſubdit baſili⁹: Et erit merces veſtra multa i celo. non vis oīpotētē obligari tibi ad reſtitutionē. an quēq̄ȝ opulentiū ciuiū ſi fideiubebat acceptas. deū autē p pauperibus fideiubentē repudias. Scōo Chryſ. ibidem ſic ait. Attēde mirabilē naturā mutui. vnus recipit: ⁊ ali⁹ obligat ſe p debitis. Centuplū in pñti reddēs: in futuro vero vitā eternā. Sed forte queres vtrū exigere recōpenſationē p mutuo ſit peccatū. Rñdeo ⁊ dico: q̄ aliť ſe habet in bonis ſpūalibus: ⁊ aliť in corpalibus. nā intentio recōpenſatiōis bonoꝝ ſpūalium quoꝝ ſunt elemoſyne ⁊ oratio nō diminuit dātis meritū: ſicut pȝ. ē. elemoſyna. c. xij. quo querit̄ q̄ elemoſyna ē potior: an corpalis vl̓ ſpiritualis: in ſolu. iij. dubij. Recōpenſatio vero bonoꝝ corporaliū ex mutuo: vel ē intēta: vel nō. Primo enī ſi eſt intenta minuit rōem virtutis ⁊ meriti. ⁊ tūc ē peccatū pp̄ qꝺ phibet̄ Luc. vj. Date mutuū nihil inde ſperātes. Nō enī dixit: nihil inde accipiētes: ſed nihil inde ſperātes: qꝛ nō ſolū acceptio q̄ ex pacto tacito vel expꝛeſſo ex mutuo interuenit vltra ſortē: imo etiā ſpes accipiēdi ⁊ acceptio quā ſpes p̄ceſſit: qñ ſpes ē pncipale motiuū ad mutuādū facit vſurā: niſi forte ex latere leuiter interueniat motus alicui⁹ intētiōis q̄ credit aliquē pfectuȝ habere inde: ſȝ nō pp hāc credulitatē mutuat. Et ſi ſpes habēdi aliquid vltra mutuū vſurā facit: multo magis querē recōpenſationē ex pacto tacito vel expꝛeſſo pecunie vel alioꝝ que pecunia mēſurant̄ ꝯtra iuſticiā facit ⁊ vſurā ꝯmittit. Querere vero recōpēſationē p mutuo eoꝝ q̄ pecunia nō mēſurant̄: puta beniuolētia ⁊ amorē eius q̄ mutuauit nō ē vſura. Similiter ſi aliq̄s accipiat aliq̄d nō q̄ſi exigēs: nec q̄ſi ex aliq̄ obligatiōe tacita vel expꝛeſſa: ſed ſicut gratuitū donū nō peccat. Cui⁹ ratio ē: qꝛ antequā pecuniā mutuaſſet licite poterat aliquod donū accipere. nec peioꝛ cōditionis efficit̄ per hoc q̄ mutuauit. Dec. b. Tho. ſcōa ſecūde. q. lxxviij. arti. ij. vtrūȝ aliq̄s poſſit pecunia mutuata aliquaȝ cōmoditatem expetere: in cor. q. Require infra Uſura.

¶ Qȝ elemoſyna dȝ fieri ſyncerit̄ ⁊ qñ. CA. XVI.

q Uarto elemoſyna ad hoc q̄ ſit recta deo accepta ⁊ p ꝯñs meritoria: debet dari ſynceriter. ſ. recta intētione: vt ſolū fiat pp deū a quo tota virt⁹ merēdi p̄cedit. vñ Matth. vj. Te autē faciente elemoſynā neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextra tua: vt ſit elemoſyna tua in abſcōdito: ⁊ pater tuus q̄ videt in abſcōdito reddet tibi. In quo verbo ſaluatoꝛ de elemoſyna tangit

tria.ſ.actionē debitā vel volūtariā.ibi Te faciēte elemoſynā: intentionē rectā ⁊ meritoriaꝫ:ibi Neſciat ſiniſtra tua ⁊c̄.retributionē iuſtā vel diuinā:ibi Et pater tuꝰ qui videt ⁊ cetera. Primo tāgit actionē debitā vel voluntariā.cū dicit:Te autē faciēte elemoſynā.nā dare elemoſynā aliquādo eſt in ꝓcepto ⁊ ſic ē debita:aliqñ eſt in cōſilio ⁊ ſic ē volūtaria.Hec enī eſt dr̄a inter preceptū ⁊ cōſiliū:qꝛ preceptū importat neceſſitatē implēdi ei cui precipit.Cōſiliū autē ponit in optione eius cui dat. verbi gratia: Quādo aliqs nō ſequit voluntatē ſuā in aliquo facto qd̄ licitū poſſet facere conſiliū eſt ī caſu illo:vt verbi gratia.Si aliqs bn̄facit inimicis ſuis qñ nō tenet:vel offenſam remittit ei cuiꝰ iuſte poſſet vindictaꝫ exigere: vel qñ etiā aliquo tpe determinato a delectationibꝰ carnis abſtinet vt orationibꝰ vacet:tūc in his oībus ꝯſiliuꝫ ſequit.ſimiliter ē de elemoſyna:vt patebit. Hec.b.Tho.ꝓma ſcd̄a.q.cviij.arti.iiij. vtrū in lege noua quedā ꝯſilia determinata ſint ꝓpoſita:in cor.q. His ꝓmiſſis dico: ꝙ dare elemoſynaꝫ eſt in ꝓcepto:⁊ ē in ꝯſilio. Primo dico ꝙ dare elemoſynā in tribꝰ caſibꝰ eſt in ꝓcepto.ſ.dare elemoſynā de ſupfluo:⁊ dare elemoſynā ei ꝗ eſt in extrema neceſſitate.⁊ ſimiliter dare elemoſynā de eo qd̄ ē neceſſariū: neceſſitate ſecūda.ſ.de eo qd̄ eſt neceſſariū ad bene eſſe ei ꝗ eſt in extrema neceſſitate etiā eſt ſub ꝓcepto. Alias vero dare aliquam elemoſynā paupi qñ dare vel quā dare nō tenet eſt in ꝯſilio.qd̄ pꝫ:qꝛ facere aliqd bonī ad qd̄ ex legis ꝓcepto nō tenemur:ad ſuperogationeꝫ ptinet de qua cōſilia dant:ſicut de quolibet meliori bono.verbi gratia:Dare aliqd de ſupfluo reſpectu ꝓme neceſſitatis:ſed neceſſario reſpectu ſcd̄e neceſſitatis ad ſubueniendū neceſſitati nō abſolute ꝗ̄tūis maiori ē bonum ad qd̄ ex ꝓcepto nō obligamur. ⁊ ideo ē ſuperogationis de qua ꝯſilia dant vt dixi. Hec.b.Tho.iiij.ſcrip.ſen.diſt.xv.de elemoſyna:arti.ſ.q.iiij.vtrū elemoſyna cadat ſub ꝓcepto in cor.q.in fine ⁊ in ſolu.ꝓmi argu.Et iterū ſcd̄a ſecūde.q.xxxij.arti.v.vtrū dare elemoſynā ſit in ꝓcepto: in cor.q.in fine. Ad maiorē tamē euidentiā predictoruꝫ quero hic tres caſus.Primꝰ caſus ē talis: Poſito ꝙ aliquis habeat ſupfluuꝫ ⁊ reſpectu ꝓme neceſſitatis ⁊ ſcd̄e: quero ſi peccet ſi nō dat paupi elemoſynā. Rn̄deo ⁊ dico ꝙ aut in paupe apparēt euidētia ſigna extreme neceſſitatis:aut nō. Si videt ſigna euidētia extreme neceſſitati certū eſt ꝙ tenet dare ⁊ mortaliter peccat nō dādo. Hieronymꝰ. Aliena rapere ꝯuincit ꝗ vltra neceſſaria retinere comprobat.in hoc enī caſu nō ſolū eſt furtuꝫ vel rapina:vt ꝑ hieronymū pꝫ.ſed etiā eſt homicidiū:vt dicit ambroſiꝰ. Paſce fame morientē ſi nō ⁊c̄. Si vero non appareant ſigna euidētia extreme neceſſitatis: tūc nō tenetur dare:qꝛ ꝗ̄uis teneat ſupfluū dare tamē non oībus dare nec etiā huic dare:ſꝫ diſtribuere ſm̄ ꝙ videt ſibi opportunū.nec tenet inquirere:qꝛ hoc eſſet nimis graue quod de oībus paupibus inquireret:⁊ ꝓcipue cū ad eū qui neceſſitateꝫ patit ptineat vt neceſſitatē exponat. Hec beatꝰ Tho.xi.quodlibe.q.xij.vtrū ille ꝗ nō dat paupi petenti ſi habeat de ſupfluo peccet:in cor.q. Secūdus caſus eſt talis:Eſt aliqs habēs ſuperfluū cui obuiat aliqs in extrema neceſſitate ꝯſtitutꝰ cōſtat ꝙ ei tenet dare. Modo ſi ḡ prepararet ſe ad dandū ei:⁊ interim occurrit ei aliꝰ in extrema neceſſitate poſitus. querit cui tenet dare aut primo aut ſcd̄o.videt ꝙ ꝓmo:qꝛ prius tenebat ei dare ⁊ nō eſt abſolutꝰ ab illa tētione.ḡ adhuc tenet ei dare modo. Sed cōtra:Si det ſcd̄o abſolutus eſt cū nō poſſit reficere niſi alteꝝ tm̄.ḡ mō nō tenet dare ꝓmo. Rn̄deo de duobus in extrema neceſſitate ꝯſtitutis ⁊ dico ꝙ tenet dare primo ⁊ ſimiliter ſcd̄o.ſed neutri tenet dare mō:tenet tamē dare alteri mō vt iſte terminꝰ alteri teneat confuſe ⁊ indeterminate. Tertiꝰ caſus ē talis. Eſt aliqs valde indigēs ſed nō in extrema neceſſitate.ſi enī aliquis habꝫ multa ſupflua nec ꝓponit melius diſpēſare vel eque bene:⁊ tūc tali nō dās elemoſynā mortalit peccat eo ꝙ claudit viſcera ſua ab eo cui nō dat cū abundat.⁊ ſic cū charitas dei non ſit in illo.vt dicit ꝓme Joh.iij.videt ꝙ talis mortaliter peccat. Rn̄deo ⁊ dico:ꝙ hec ē vera iſte diues tenet dare huic indigēti ꝓ loco ⁊ tpe ſed hec ē falſa modo eſt tēpus ⁊ locꝰ ſi ꝓponit melius dare vel eque bene. ſed eſſet locꝰ ⁊ tēpus ſi nō ꝓponeret melius dare:nec diues claudit viſcera ſua ab hoc indigēte ꝗ̄uis non det.vt ꝑ auctoritatē. Joh. ꝓbabā.ꝗ habet bonā voluntatē dādi ei niſi melius ꝓponeret diſpēſare. Et ſi arguas ꝑ illd̄ qd̄ dicitur Luce.vj.Omni petēti te tribue. Rn̄deo ⁊ dico:ꝙ verbū illud dn̄i intelligendū eſt ſic: Omni petenti te tribue.vel rem vel bonā voluntatē vel bonū verbū:ſicut habetur in glo.vñ iſte diues nō eſt trāſgreſſor huius precepti cū habeat bonā voluntatē dādi. Hec Alexā.iij.parte ſum.q.xxxviij.de elemoſyna:arti.v.quomodo cui ⁊ quādo teneat aliquis dare elemoſynā in duobꝰ caſibꝰ ſupra dictis.ſ.ſcd̄o ⁊ tertio ⁊ ſub eiſdē titulis.

¶ Qꝛ elemoſyna vt ſit meritoria debet fieri intentione recta. CAP.XVII.

Secūdo in verbis ꝓmiſſis dn̄s tangit de elemoſyna faciēda intentionē rectā ⁊ meritoriā: cū ſubdit: Neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextera tua. Qd̄ verbū Rabanꝰ in gloſa in generali exponit ſic dicēs Siniſtra eſt intētio ꝑuerſa: dextera ē intētio ſancta ſed ī ſpeciali ꝗd ſit ſiniſtra vel dextra:ꝑuerſa ⁊ ſancta exponit ibidē ſic dicēs: Cū ꝓ ſola cupiditate alicuius terreni volunt aliꝗ miſericordes videri:ſola ſiniſtra opatur:qd̄ ꝓhibet dn̄s. Cū vero aliꝗ ſola intētione implēdi precepta dei faciūt elemoſynā.ſola dextera opatur. Cū vero fauorem querūt humanū cū aliqua mercede eterna: īmiſcet ſe ſiniſtra dextre. Nomine ḡ ſiniſtre ſcd̄m ſanctos ⁊ doctores intelligunt tria.ſ.appetitꝰ humane laudis:affectꝰ ſubſtātie tpalis: defectꝰ criminis. Primo intelligitur ꝑ ſiniſtrā appetitꝰ humane laudis.⁊ hoc mō Aug.in ſermone dn̄i in mōte ſic exponit dicēs: Siniſtra videtur ſignare delectationē laudis: dextera autē ſignat intētionē implēdi ꝓcepta diuina. Cū ḡ ꝯſciētie faciētis elemoſynā immiſcet ſe appetitꝰ humane laudis fit ſiniſtra ꝯſciētia dextere. Neſciat ḡ ſiniſtra tua ꝗd faciat dextera tua.i.nō ſe immiſceat ꝯſciētie tue appetitꝰ humane laudis. Req. infra Vana gloria. Scd̄o ꝑ ſiniſtrā intelligit appetitꝰ ſubſtātie tpalis ꝑ dexterā vero affectꝰ diuine dilectiōis. vñ glo.ibidē ſic exponit: Neſciat ſiniſtra tua ⁊c̄. ne ꝓ aliqua tpali retributione vel aliqua ſimili occaſione. ſed ꝓ ſola dei dilectione ⁊ honore quicꝗd agimus faciamꝰ:vt nō queramꝰ gaudere ⁊ premiari in pn̄ti ſeculo ſed in futuro. Tertio modo vt Anſelmus dicit:⁊ habet in gloſa. Siniſtra ſunt vitia dextera vero virtutes ſunt. vñ gloſa ibidē: Neſciat vitiū ꝗd faciat virtus.vñ ſubdit: Neſciat elatio vel vana gloria ſeu aliquod vitiū vel appetitus vitij.ſed lux recte opationis fugiat tenebras peccati. vnde glo.ibidē: In elemoſyna ꝯſiderāda eſt qualitas dantiſ.ſ. ne fur.ne adulter.ne homicida:ne aliquo graui ſcelē implicitus:nec in volūtate peccādi manēs ſit. Scriptuꝫ eſt enim oblatio impioꝝ abominabilis eſt deo: Nō enī reſpicit deus ad chain nec ad munera eius:qui nō rapinā ſed laborē manuū ſuaruꝫ offerebat. ſed qꝛ fratri inuidit: igitur reprobatꝰ eſt ipſe ⁊ munera eius: ḡ ꝯſiliū meū accipe ⁊ prius ſubuenias tibi ꝗ̄ alteri.vt ſaluꝰ fias. Sed forte queres vtrū aliquis poſſit ſibi elemoſynam facere. Reſpondeo ⁊ dico: ꝙ elemoſyna dupliciter poteſt fieri. Uno modo per collationeꝫ alicuius rei tēporalis ⁊ hoc

modo nullus pōt sibi elemosynā facere. Cuius ratio est: q₂ null⁹ dat nisi qđ habet. nec aliquis recipit nisi qđ nō habet. sed nullus pōt aliqđ simul habere ⁊ nō habere: ergo null⁹ pōt sibi dare elemosynā corpalem. Alio mō per subuentionē alicui⁹ boni corpalis vel spūalis. pōt enim homo ratiōe diuersarū partiū que sunt in eo agere in seipsum sicut aīa mouet corp⁹ ⁊ vna pōa vel potētia aīe mouet aliā. ⁊ similiter vna pōa corpis mouet aliā. Et iō talez elemosynā pōt aliquis facere sibiipsi. Sed ad subueniendū sibi in corpalibus natura satis inclinat. iō de hoc nō oportuit dari preceptū. sȝ solū de subueniēdo aīe ad quā nō ita inclinant multi. vñ q₂ preceptū dei est ꝙ hō diligat proximū sicut seipm: ⁊ ꝓximū ita debet diligere affectu ꝙ etiā affectu ei bñfaciat quid ḡ sibiipsi debet bñfacere ⁊ elemosynas spūales dare. vt dicit. b. Tho. iiij. scri. sen. dist. xv. de elemosyna: arti. vj. vtrū aliqs elemosynam possit facere sibiipsi: in cor. q. Ad ꝓbandū vero ꝙ hō possit ⁊ debeat sibi in spūalibus subuenire: adducit ibidem
m bea. Tho. illđ qđ scribit Eccli. xxx. Miserere aīe tue placens deo. In quo verbo tangunt tria. s. actus pius ⁊ debitus: subiectū ꝓpriū: motiuū debitū. ꝑ⁹ tangit actū debitū: ibi Miserere. Et merito: nā misericordia miseriaz respicit. Duplex est autez miseria aīe. vna ē ex culpa. alia ex pena. Pena vite marie est dolor vel tristicia: ḡ miserere anime tue vel puniēs culpā ⁊ sustinēs penā: vel precauendo sibi a miseria culpe ⁊ doloris seu tristicie. 2⁹ tāgit subiectū ꝓpriū ibi: Anime tue. dicit aīe nō carni: cui multi sub pietatis specie miserent. ⁊ dicit tue: nō tm̄ alienе sicut multi faciūt q̄ bonuz qđ aliis exhibēt sibi magl indigētibus denegant. Eccli. xiiij. Qui sibi nequā est cui alij bonus erit. 3⁹ tangit motiuū legitimū ⁊ debituz. ibi placēs deo. i. ad hoc miserearis tibi iuste ⁊ cōtinent viuendo ⁊ in spūalibus subueniēdo vt placeas deo.

¶ Q₂ elemosyna recte facta meretur retributionem cōdignam. CA. XVIII.

T Ertio in verbis ꝑmissis circa elemosynā dominus tāgit retributionē iustā ⁊ ꝯdignam. s. diuinam. vñ subiūgit Matth. vj. Et pater tuus q̄ videt in abscōdito reddet tibi. vbi ostēdit tria. s. amorē precedentē: valorē subsequētē: mercedē indeficientē. Primo tāgit amorē precedentē: ibi Et pater tuus. Joh. xvj. Ipse eniz pater amat vos. q₂ vos me amastis. Sup quo verbo Augustin⁹ talē questionē querit dicēs: Nūquid ideo amat ille q₂ nos amam⁹. an potius q₂ ille amat. iō nos amam⁹. hoc ipse euāgelista in epl'a sua canonica ꝑma Joh. iiij. sic dicit. In hoc ē charitas nō quasi nos dilexerim⁹ deū. sed qm̄ ipse prior dilexit nos. Hāc auctoritatē beati augustini allegat beat⁹ thomas in euāgelio cōtinuo sup Joh. xvj. Et q₂ pater ē ideo exhibere cultuz. i. honorē deo vt patri est excellētius q̄ȝ exhibere cultuz deo vt creatori ⁊ dño: vt dicit. b. Tho. scđa scđe. q. cxxj. arti. j. de dono pietatis. vtrū pietas sit donū: in solu. ij. arg. Re. š. Donū pietatis. ⁊ infra Honor: ⁊ infra pater noster primo cap. Scđo tangit valorē subsequentē: ibi Qui videt in abscōdito. Sicut enī dicit. b. Aug. in lib. de ciuita. dei: differētia ē de precio ⁊ valore rerū quo ad nos. ⁊ q⁹ ad deū. nā quo ad nos preciū ⁊ valor rerū venaliū nō cōsideratur fm gradū nature: cū qñqȝ plus vendatur vnus equus q̄ȝ vn⁹ seruus sed scđm indigentiā nostram: vt dicit. b. Tho. scđa scđe. q. lxxvij. arti. ij. vtrū vēditio reddat illicita ꝑꝑ defectū rei vēdite: in solu. iij. arg. Sed quo ad deū preciū siue valor creaturarū nō est scđm eius indigētiā: eo ꝙ nulla re ex se indiget cū sit ꝑfectissim⁹ in seipso. sed fm ꝯplacentiā diuinā sicut enī volūtas sua est causa ꝓductionis rerū ita est cā graduū bonitatis. i. maiorl et minoris ꝑfectionis rerū. Et iō dicit: Videt in abscondito. Lȝ enī dare oīa videat ꝑ simplicē cognitionē: vt dicit ad Hebre. iiij. Omnia nuda ⁊ apta sunt oculis eius: tñ ea que fuūt ī abscōdito videt ꝑ approbationē. In psal. Oculi dñi sup iustos. vñ glo. sup hoc verbo Videt in abscondito sic ait: Videre dei ē approbare. illa autē tātū approbat deus q̄ sunt abscōdita. q̄ vero extra sunt nō placēt ei nec approbat. Ubi nota: ꝙ ꝑ hoc ꝙ dicit absconditū intelligunt tria fm glo. s. intētio recta: ꝯsciētia bona: vita mūda. ꝑ⁹ ꝑ absconditū intelligit intētio recta. vñ glosa sic ait: Elemosyna in abscōdito. i. in recta intētione: qa pater tuus videt in abscōdito. i. ipse solus est ꝑscrutator intentionū. Re. infra Intētio. 2⁹ ꝑ absconditū intelligitur ꝯsciētia bona vt dicit glosa ibidē. Et dicitur abscōdita: q₂ vbi homo nō videt nihil extra querat. Et Augu. in sermone dñi in monte: Sit elemosyna tua in abscōdito. i. ipsa bona ꝯscientia que humanis oculis demōstrari nō potest nec verbis apiri. ⁊ quoniā quidē multi mentiunt sufficit tibi ad ꝓmerendū premiū ipsa consciētia: si ab eo expectas premiū q̄ solus cōscientie est inspector. 3⁹ per absconditū intelligit vita a crimine mūda. vñ glosa ibidē. Lux intus tenebre extra. fit ergo ī abscōdito elemosyna q̄ nullis miscetur tenebris. s. peccatoꝝ. Chrys. vero sup illo verbo Matth. vj. attendite ne iusticiā vestrā faciatis corā hominib⁹ ⁊c̄. mouet hanc questionē. Quomodo potest fieri vt nō corā hominibus elemosynaz faciamus: aut si fiet: quomodo nō sentient? Si enī presente aliquo occurrerit paup̱ quomodo dabit ei absconse: sed educēdo eum in secreto videt quia dat. Respondet Chrys. ibidē ⁊ dicit sic: Sed considera quia nō dixit ne tantū corā hominib⁹ faciatis. sed addidit vt videamini ab eis. qui ergo nō ideo facit vt ab hominib⁹ videatur: ⁊ si corā hominibus fecerit: nō tamen corā hominib⁹ fecisse videt. Qui enī aliquid facit ꝓpter deuz: neminē videt in corde suo nisi deuz ꝓpter quem facit sicut artifex semper habet eū pre oculis qui sibi opus faciendū ꝯmisit. Hec Chrys. ⁊ allegat ea beatus tho. in euangelio continuo Matth. vj. Attendite ne iusticiā vestrā ⁊c. Tertio tangit mercedē indeficientē: ibi Reddet tibi. q. d. si nō in ꝑsenti tamē in futuro reddet. ij. ad Thimo. iiij. Reposita est mihi corona iusticie ⁊c̄. Req. š. aureola. j. capi. vñ Chrys. in omel. super illo verbo Matth. reddet tibi sic ait: Nō autē dixit gratis dabit sed reddet tibi. etenīz debitorē seipm tibi cōstituit. ad Ro. ij. Reddet vnicuiqȝ scđm opa sua. Et Aug. in sermone dñi in monte: Qui videt in abscōdito reddet tibi sic ait: Multa latina exēplaria habēt reddet tibi palā. Cui⁹ rationē assignat Chrys. ibidē dicens: Impossibile est enī vt opus bonū homis ī abscōdito dimittat deus. sed in hoc seculo manifestat ⁊ in illo glorificat: quia gloria dei est. Sicut ⁊ diabol⁹ manifestat malum in quo malicie eius virtus ostēditur. ꝓprie autē publicat deus omne bonū in seculo illo cuius bona nō sunt cōmunia bonis ⁊ malis: ideo cuicūqȝ illic bñfecerit deus manifestuz est q₂ ꝓ mercede iusticie sue meruit illud. merces autē in hoc seculo manifesta nō est q₂ hic nō solū boni sed etiā mali sunt diuites. Et iō ꝯcludit Chrys. in omel. sup illo verbo: Pater tuus q̄ videt in abscōdito ⁊c̄. ita dicēs: Si ḡ vis habere inspectatores eorum q̄ agis: Ecce habes nō angelos aut archangelos. sed dñm vniuersoꝝ. Hec. b. Tho. in euāgelio continuo adducit ad expositionē ꝑdicte auctoritatis.

¶ Q₂ securius est elemosynam facere in abscondito q̄ȝ in publico: ⁊ quare. CA. XIX.

S Ed forte queres gratia predictoꝝ: vtrū ōpa misericordie melius fiant in abscōdito q̄ȝ in publico. Respōdeo ⁊ dico: ꝙ melius ⁊ securius est facere elemosynam in occulto q̄ȝ in manifesto. s. ⁊ propter

illos qui faciunt. ꝛ ꝓpter illos corã quibus fiũt. Pri-
mo ꝓpter illos qui faciũt: eo ꝙ elemosyna facta ĩ publi-
co de facili potest esse occasio inanis glorie. Unñ Chrys.
sup illo verbo Matth. vj. Attẽdite ne iusticiã vestrã co-
ram hominibus faciatis ꝛc. sic ait: Hec fera. s. inanis glo
ria est apta furari eũ qui nõ valde vigilat. occulte enĩ in-
gredit̃ ꝛ omnia q̃ intus sunt insensibiliter aufert. Et sub
dit ibidẽ Chrys. Ubi eniꝫ res agitur gloriosa: ibi facilius
inuenit locũ gloriationis occasio. ꝛ ideo intentionẽ glo-
rie primo diis excludit. pre omnibus enĩ vitijs carnalibus
periculosius hoc esse in omnibus intellexit. Et subdit cau
sam dicẽs: Cũ enim oĩa mala seruos diaboli vexent con
cupiscẽtia vane glorie magis vexat seruos dei q̃ȝ seruos
diaboli. Sed forte argues in contrariũ. s. ꝙ melius sit
elemosynã facere in publico q̃ȝ in abscõdito: quia Mat
thei. v. dicit̃: Sic luceat lux vestra corã hominibus vt vi
deant ꝛc. Rñdeo ꝛ dico scđm Aug. ꝙ ibi ꝓhibet domi-
nus facere iusticiã corã hominibus hac intẽtione: vt non
querat̃ merces corã hominibus vt finis. s. ꝙ ab homini
bus videat̃. vñ Aug. in sermone dñi in mõte sic ait: Nõ
autẽ videri ab hominibus nephas est. sed ideo hoc agere
hac intẽtione ꝛ fine vt ab hominibus videaris. Hoc vero
dicit̃ vt gloria dei querat̃ vt finis. vñ Grego. sup illo ver
bo: Sic luceat lux vestra coraꝫ hominibus ꝛc. Opus sit ĩ
publico: quatenus intẽtio maneat in occulto. vt de bono
opere ꝓximis prebeamus exempla. ꝛ tamen ꝑ intentione
qua soli deo placere querimus semp optemus secretum
vñ Aug. sup illo verbo Matth. vj. attẽdite ne iusticiam
vestrã faciatis coraꝫ hominibus vt videamini ab eis sic ait:
Dicit autẽ vt videamini ab eis: qꝛ sunt quidaꝫ qui sic fa-
ciunt iusticiã corã hominibus nõ vt ipsi videantur sed vt
ipsa opa videant̃ ꝛ glorificet̃ pater qui in celis ẽ. nõ enĩ
suã iusticiã deputãt sed eius cuius fide viuũt. Hec bea.
Tho. in euãgelio cõtinuo sup Matth. ad expositionem
predictarũ auctoritatuꝫ. Scđo dico ꝙ tucius ẽ facere
elemosynã in occulto q̃ȝ in publico pp illos corã quibus
fit. Nã vidẽtes te elemosynã facere ex hoc frequẽter scã
dalisant̃: aut qꝛ verecundant̃ qꝛ forte nõ habẽt. vñ faci-
ant sicut tu. ꝛ si habẽt nõ possunt facere tam magnaꝫ ele-
mosynã. ꝛ tali vel illo tpe quo tu facis. vel forte quia cre
dunt idõ te corã eis elemosynã facere vt tu ex hoc velis
eis preesse sanctior ꝛ melior eis volẽdo reputari. vñ ex p̃
missis manifeste pꝫ ꝙ melius ꝛ tucius ẽ facere elemosynã
in abscõdito q̃ȝ in publico. Sed forte q̃res hũc casuꝫ
supposito ꝙ aliq̃s in faciẽdo elemosynã habeat in se pu
ram intẽtionẽ. s. vt solũ pp deũ elemosynã faciat sed cre-
dit alios vidẽtes eũ elemosynã facere scandalizari nũq̃d
debet dimittere. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ impletio ꝯsiliorũ ꝛ lar
gitio elemosynarũ: aut sunt de necessitate salutis: aut nõ.
si sunt de necessitate salutis ꝓpter scandala aliorũ non
sunt differẽda nec occultãda. Ubi nota: ꝙ ex tribus sunt
aliqua de necessitate salutis. s. ex voto: ex precepto: ex of-
ficio. p̊us ex voto: sicut in his qui iã vouerũt ꝯsilia que ꝛ
si ante votũ omitti poterãt post votũ ad sui obseruantiã
obligãt: nec omitti possunt sine peccato mortali. 2us ex of
ficio: sicut pꝫ in p̃latis ꝛ in his q̃bus ex debito officij im-
minet aliorũ defectibus subuenire vel in tpalibus pascẽ
do esurientẽ ꝛc. vel in spũalibus puta docẽdo ignorantẽ
3us ex p̃cepto quod ad p̃dicta obligat tpe ꝛ loco suo. vnde
opa misericordie fiũt debita his tribus modis: ꝛ precipue
pp indigẽtis necessitatẽ. Si vero impletio ꝯsiliorũ ꝛ lar
gitio elemosynarũ nõ sunt de necessitate salutis. tunc in-
terdũ sunt occultãda vel differẽda pp vitandũ scandalũ
pusillorũ: vt dicit. b. Tho. scđa scđe. q. xliij. de scãdalo: ar-
ti. vij. vtꝝ bona spũalia vel corpalia sint dimittẽda ꝓpter
vitandũ scandalũ: in solu. iiij. arg. ita ꝙ ille cui faciẽda ẽ
elemosyna vel ẽ in extrema necessitate ꝛ forte alio tem-
pore nõ occurret ei. s. q̃ possit sibi elemosynã facere: quia
forte paup peregrinus transit p viã aut p ecclesiã: quẽ nũq̃ȝ
postmodũ est visurus: ꝛ tunc nõ debet hõ dimittere quin
elemosynã faciat pp tale scandalũ: q̃a passiuũ est ꝛ non
actiuũ. vñ in tali casu extreme necessitatis facere elemo-
synam est debitũ iusticie: que nõ est pp ꝓximi scandalũ
passiuũ dimittẽda. Si vero talis cui elemosyna faciẽda
est nõ est ĩ extrema necessitate: ꝛ occurrerit homini q̃ in
occulto possit illi elemosynã facere debet differre ne ele
mosynã in manifesto faciat pp scandalũ alioꝝ vitanduꝫ.
Sed forte queres hũc casum: Sũt duo in extrema ne
cessitate ꝛ nõ possum nisi alteri subuenire. si dem tñ vni
scãdaliso aliũ ꝛ sic pecco: nã inquantũ possum sine pecca
to debeo vitare scandalũ ꝓximi. si nõ dem transgredior
preceptũ qđ me obligat ad subueniendũ ꝓximo ĩ extre-
ma necessitate. ꝛ ita vtroq̃ȝ mõ pecco siue dãdo siue non
dando. quid g̃ teneor facere in tali casu. Rñdeo ad casuꝫ
ꝓpositũ ꝛ dico: ꝙ si ambo sunt in extrema necessitate et
res quã habeo ad dandũ ꝓ elemosyna ẽ diuisibilis vtri-
q̃ȝ est subueniendũ. si vero res nõ est diuisibilis nec suf-
ficit ad releuandã necessitatẽ vtriusq̃ȝ: in medio ponat̃:
ꝛ q̃ prius venerit accipiat aut p se: aut p interpositã ꝑso-
nam. Hũc casum tãgit alexander scđa pte sum. q. liiij. de
scãdalo: arti. vj. quid sit dimittendũ pp scandalũ passiuũ:
in solu. p̃mi arg. Req. infra Scandalũ que sunt dimittẽ-
da vel differẽda. vel occultãda pp scandala alioꝝ.

CQuis põt elemosynã facere. CAP. XX.

d. Ad maiorem tamẽ euidentiã predictorũ circa ele
mosynam quero quattuor questiones. s. q̃s pos-
sit elemosynã facere: de quo possit elemosynam
facere: quomodo possit elemosyna fieri: cui debet magis
elemosyna fieri. Prima questio ẽ: quis possit elemo-
synã facere. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ ille q̃ est sub ptãte alterius
cõstitutus de re sm quã supiori subijcitur nõ potest nec
debet elemosynã facere nisi quatenus ei fuerit a supiore
cõmissum ꝛ ꝑmissum. Cuius ratio est: qꝛ ille qui est sub
ptãte alterius ꝯstitutus inquantũ hmõi sm ptãteꝫ super-
rioris regulari debet. hic enĩ est ordo naturalis vt inferi
ora scđm supiora regulent̃. Si vero ei nõ subijcit̃ potest
de illa re sm quã nõ subijcit̃ elemosynã dare: vt dicit. b.
Tho. scđa scđe. q. xxxij. arti. viij. vtrũ ille qui est sub pote
state alterius ꝯstitutus possit elemosynaꝫ facere: in cor. q.
Et ideo ista quattuor genera ꝑsonarũ. s. vxor: filius: seruus
vel ancilla: monachus aliquo mõ nõ possunt elemosynaꝫ
facere aliquo vero mõ sic. Primo igitur dico ꝙ vxor
de rebus mariti nõ debet elemosynã facere. qđ tali ratiõe
ostẽdo: Membrũ nõ potest aliquid sine capite facere. sꝫ
vxor est membrũ viri. ita dicit̃ p̃ma ad Corinth. xj. caput
autẽ mulieris vir: ꝛ ideo debet ei esse subiecta sicut mem
brũ capiti. Gen. iij. sub viri ptãte eris. Ex quo taleꝫ ratio-
nem formo Qui dat elemosynã debet esse dñs illius qđ
dat. g̃ qui seruitutis manibus est astrictus vt ẽ mulier. nõ
est dñs rei g̃ ꝛc. Sed ꝯtra. vxor in societatẽ matrimo-
nij sumit̃. pp qđ vt Aug. dicit nõ de capite neq̃ȝ de pedi-
bus femina ẽ formata sed de latere: g̃ põt facere elemosy
nam de rebus domus rõne p̃dicte societatis sicut vir põt.
Et cõfirmo hoc p exemplũ de beata lucia q̃ ignorãte spõ
so elemosynas dedit. nec ex hoc repꝛehẽditur sed lauda-
tur. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ q̃ȝuis vxor ad societatem matrimo
nij assumat̃: ꝛ in ipso actu matrimonij sunt equales: ta-
men in his que ad dispensationẽ domus ꝑtinent vir est
caput vxoris: ideo nõ potest ꝛc. Beata autẽ Lucia spon-
sum habebat nõ maritum. vñ de cõsensu matris poterat
elemosynã facere. Excipiunt̃ tamẽ quattuor casus in q̃-
bus vxor sine cõsensu viri põt elemosynã facere. Primus

casus est in articulo extreme necessitatis: in quo licitũ es
set et furari vt elemosynã in extrema necessitate existẽti
daret: nec esset furtũ. eo ꝙ extrema necessitas facit omnia
cõmunia. Scõs casus ẽ: si mulier habet res alias ꝑter do
tem. s. pafernũ. nã bona pafernalia sunt ea que vxor reser
uat ad dominiũ suũ vltra vel supra dotẽ. Terti⁹ casus est
si vxor est lucratiua. s. si habet aliq̃d ex ꝓprio lucro: vel ex
dono: vel quocũq; alio licito mõ. Quart⁹ casus est: si sint
elemosyne cões ⁊ modice: de q̃bus satis ei ↄstare potest
ꝙ placeret viro si necessitatem paupis inspiceret. In his
enĩ quattuor casib⁹ supradictis põt etiã vxor irrequisito
assensu viri elemosynas dare moderatas ne ex supfluita
te earũ vir depauperet. Alias autẽ nõ debet elemosynas
dare sine cõsensu viri expsso vel ꝓsumpto nisi in articu
lo extreme necessitatis vt dixi. Hec. b. Tho. iiij. scrip. sen.
dist. xv. de elemosyna: arti. v. q. j. vtrũ vxor possit elemosy
nam facere de reb⁹ mariti. arg. cõtra: ⁊ in cor. q. ⁊ in solu.
ꝑmi ⁊. ij. arg. Scõo filiusfamilias de reb⁹ parentũ nõ
potest elemosynã facere sine cõsensu parentũ. qõ tali ra
tione ostẽdo: Nullus põt elemosynã facere de eo quod
nõ est in ptãte vel in dominio eius sed patrimoniũ non
est in ptãte filij: g̃ ⁊c. Sed ↄtra: Filius est quodãmo
do ipsorũ parentũ cũ sit heres: ⁊ cũ possit vti rebus parẽ
tum ad vsum corpis: g̃ multo magis videt ꝙ possit ele
mosynas dare ĩ remediũ aĩe sue. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ q̃uis
filiusfamilias possit vti reb⁹ parentũ ad suã necessitatez
nõ tamẽ potest aliis dare. Similr̃ q̃uis filius sit heres
nõ tamẽ adhuc est dñs rerũ. ⁊ ideo de eis elemosynã da
re nõ potest sine ↄsensu parentũ. Excipiunt tamen tres
casus in q̃bus filius põt elemosynã facere. Primus ẽ in
articulo extreme necessitatis sicut dictũ est de vxore. Se
cũdus ẽ cum dat aliquã elemosynã modicã. s. panẽ ⁊ vi
num vel hmõi. que nõ inferũt parentibus sensibile dam
num: de quib⁹ ↄstare põt ꝙ parẽtibus placeat. Terti⁹ ca
sus est: cũ alicui⁹ rei dispẽsatio ẽ sibi cõmissa a patre: vt
dicit. b. Tho. iiij. scri. sen. vbi. s̃. q. ij. vtrũ filius de reb⁹ pa
rentum possit elemosynã facere: in cor. q. ⁊ in solu. argu.
Et iterũ scda scde vbi. s̃. in solu. iij. arg. Tertio seru⁹ vl
ancilla de rebus dñorũ suorũ nõ possunt elemosynã face
re sine cõsensu eorũ. qõ tali ratiõe ostẽdo: Null⁹ põt de
alieno elemosynã facere. vt patebit capitulo sequẽti. sed
res dñorũ nõ sunt seruoꝝ. g̃ ⁊c. Excipiunt tñ duo casus.
Primus ẽ in articulo extreme necessitatis in qua de ne
cessitate tenet elemosynã dare. sicut dictũ est de vxore ⁊
filio. Secũdus ẽ cũ facit elemosynã paruã que nõ infert
sensibile nocumentuz. vel nisi de precio sui seruitij de q°
ↄstat ꝙ sine cõsensu dñorũ posset elemosynã dare: vt di
cit. b. Tho. vbi. s̃. q. iij. vtrũ seruus vel ancilla possint ele
mosynã facere de rebus dñorũ arg. cõtra ⁊ in cor. q. ⁊ ite
rum scda scde. vbi. s̃. in solu. iiij. arg. Quarto religiosus
vel monach⁹ nõ potest similiter elemosynã dare sine li
centia prioris vel abbatis sui. qõ tali ratiõe ostẽdo. Ele
mosyna non potest nec debet fieri nisi de ꝓprio. vt pate
bit capitulo sequẽ. sed religiosus vel monach⁹ nõ habet
ꝓpriũ ꝓhibente voto paupertatis: g̃ sine sui supiorũ licen
tia nõ potest elemosynã facere. Sed contra: Si religio
sus vel monach⁹ nõ potest elemosynã facere: tunc talis ẽ
peioris cõditionis q̃z alij q̃ possunt elemosynam facere.
Rñdeo ⁊ dico: ꝙ nõ est factus peioris ↄditionis qz mul
to magis ẽ accepta deo vniuersalis rerũ abdicatio: q̃z ꝑ
ticularis distributio que fit ꝑ elemosynas. Ubi nota
ꝙ monach⁹ vel religiosus aut habet dispensationẽ rerũ
monasterij aut nõ. si habet dispensationẽ rerũ monaste
rij ei ab abbate ↄmissam: tũc põt ⁊ debet elemosynã face
re de supfluis nomine capituli. si autẽ nõ habet dispẽsa
tionẽ ⁊ sit in monasterio existẽs: nõ debet elemosynam
dare ratione ꝑdicte. Excipiunt tamẽ duo casus. Pri
mus ẽ in articulo extreme necessitatis: vt dictũ ẽ de vxo
re filio ⁊ seruo. Imo plus dico: si abbas ꝓhiberet in casu
extreme necessitatis põt monachus ⁊ debet elemosynaz
dare: qz per necessitatez paupis facta sunt oĩa cõmunia.
Ubi vero dubiũ esset de necessitate paupis. potius debe
ret monachus obedire abbati q̃z de rebus monasterij be
nefacere paupi. vbi vero de eius extrema necessitate cõ
staret etiã ꝓhibente abbate deberet monachus tali pau
peri elemosynã dare ratione iam dicta vt dicit frater ro
manus ordinis predicatorũ quarto scrip. sen. ibidẽ. Se
cũdus casus est: cũ absente abbate aliquã modicã elemo
synam dat sub spe ratihabitiõis. s. credẽs ⁊ sperãs domi
nuz abbatẽ tales elemosynas modicas habere ratas. Ex
tra vero monasteriũ existens puta in studio põt facẽ ele
mosynã. qz cũ dantur ei expẽse cõmittitur ei earũ dispẽ
satio. Ad hoc aũt ꝙ aliquis possit elemosynã facere req
runtur duo. Primũ est. ꝙ habeat dominiũ eius de quo
elemosynã dat: vt patebit infra. Secundũ est: ꝙ habeat
dispensationẽ vel administrationẽ sibi commissam. ⁊ sic
omnes ꝑdicti. s. vxor: filius. seruus. ⁊ monachus põt ele
mosynam facere: vt dicit. b. Tho. iiij. scrip. sen. dist. xv. q.
iiij. vtrũ monachus possit elemosynã facere sine licentia
abbatis. argu. cõtra. ⁊ in cor. q. ⁊ in solu. ij. ar. ⁊ scda scd
de. q. xxxij in solu. j. arg.

¶ Q solũ de licite acq̃sito põt fieri elemosyna.

S Ecũda questio est de quo possit CA. XXI.
fieri elemosyna. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ solũ de licite
acquisito ad cuius euidentiã nota tria. Pri
mum ẽ: ꝙ illud dicit licite acquisitũ qõ nulla lege ꝓhi
betur. ⁊ ꝑ oppositũ illud dicit illicite acquisitũ quod cõ
tra ꝓhibitionẽ legis acquirit. qõ dupliciť põt esse. vno
mõ qz lex ꝓhibuit ipm lucrũ: sicut in furto rapina ⁊ vsu
ra. alio mõ est aliq̃d cõtra ꝓhibitionẽ legis: qz lex prohi
buit nõ ipm lucrũ nisi tñ cãm lucri: sicut cum quis de le
nocinio vel meretricio lucrat. Secundũ est: ꝙ lucruz
illicite acquisitũ ⁊ dicit iniquũ. ⁊ dicit turpe. p° .n. ini
quum lucrũ dicit quoniã ipm lucrũ lege ꝓhibet: vt pa
tet in supradictis ⁊ de hoc elemosyna fieri nõ potest. 2°
dicit turpe lucrũ quãdo actus quo q̃s lucrat est lege ꝓ
hibitus. nõ autẽ ipm lucrũ: sicut est in meretricio vel isi
milib⁹. ⁊ tũc de tali lucro potest fieri elemosyna. vt pate
bit infra immediate. Tertiũ est ꝙ aliq̃d potest esse illici
te acq̃situ tripliciť. Uno mõ aliquid est illicite acq̃situm
qõ nõ potest retineri. sed debet restitui ei a quo est acq̃si
tum sicut in rapina furto ⁊ vsuris: ⁊ de talibus nõ potest
fieri elemosyna. Cuius rõ est: qz in talib⁹ nõ trãsfert do
miniũ ⁊ ideo cõpetit repetitio vel restitutio ei a quo ac
cepit. vñ Aug. ad macedoniũ sic ait: Qui cõtrarius socie
tatis humane rapinis calũnijs oppressionib⁹ inuasioni
bus aliq̃ abstulerũt reddẽda potius q̃z donãda cẽsemus
zachei publicani exẽplo luce. xix. Scõo mõ est aliquid
illicite acq̃situ in quo ⁊ si trãsferat dominiuz scdm quos
dã. nõ tamẽ teneri nec restitui põt vel debet: sicut i simo
nia ⁊ similib⁹ in q̃bus datio ⁊ acceptio ẽ cõtra legẽ: ⁊ iõ
nõ cõpetit repetitio ex pte dãtis. nec tẽtio ex pte recipiẽ
tis ꝓp ineptitudinẽ sceleris ⁊ tale dz in elemosyna largi
ri. Tertio mõ est aliquid illicite acquisitũ ex causa: nõ
quidẽ qz ipsa actio sit illicita. sed id ex quo acquirit ẽ il
licitũ: sicut patet de eo qõ mulier acquirit ꝑ meretriciũ.
qõ ꝓprie turpe lucrũ vocat: vt patet. s̃. Et rõ huius est: qz
qõ mulier meretriciũ exerceat turpiť agit ⁊ cõtra legem
dei: sed in eo qõ accipit nõ iniuste agit nec contra legem
dei. vñ qz in tali lucro sic acq̃sito trãsfert dominiũ: ideo
nõ cõpetit repetitio: sed potest licite retinere ⁊ de eo ele
mosyna fieri. nõ tamẽ debet de eo fieri sacrificiuz deo et

oblatio publica recipi ad altare: vt dicit Deutero.xxiij. Nō offeres mercedē pstibuli.i.mercedē datā meretrici in pstibulo: quādo ē publica. Que oblatio phibet propter qnq₃ causas. pma est pp abominationē ⁊ detestationem sceleris. scda est pp scandalū alioꝝ. tertia pp reuerentiam sacroꝝ. Dec.b.Tho.iiij.scrip.sen.dist.xv.de elemosyna: arti.iiij.q.ij.vtrū de male acquisito ⁊ possesso possit fieri elemosyna: in coꝛ.q.⁊ ibidē.q.iij.vtrum de turpi lucro possit fieri elemosyna: in coꝛ.q.⁊ in solu.j.arg. Et iterū scda scde.q.xxxij.de elemosyna: arti.vij.vtrū de illicite acqsitis possit fieri elemosyna: in coꝛ.q.⁊ in solu.iij.arg. in pncipio. Quarta cā est qꝛ oblatio publica.meretricis nō debet recipi. Ratio ē: vt pp ruborē citius ꝯuertat: vt dicit Alexā.iij.pte sum.q.xxxv.de elemosyna: arti.j.q.ij. vtrū elemosyna possit fieri de meretricio: in coꝛ.q. Quinta cā est ne p oblationē hui⁹ crederet ille.s.leno.vł illa.s. meretrix satisfecisse: Ut dicit dñs Hugo cardinalis exponens predictū verbū: nō offeres mercedē meretricis vt alia trāslatio dicit. Et subdit: Nec preciū canis in domo dñi tui. vbi glo.sic ait: Moralr̄ ostēdit φ sicut abominatio ē merces pstibuli: sic ⁊ donū rapacitatis: ideo subdit: Nec preciū canis in domo dñi dei tui. Glo.ibidē: Canis rapacis dona iniquoꝝ non pbat dñs: qui offert sacrificiū ex substātia paupis quasi q̄ victimat filiū in conspectu patris: vt dicit Ecci.xxxiiij. Req.expositionē hui⁹ sequenti capitulo.

¶ Qꝫ aliqd acquisitū est trib⁹ modis. CAP.XXII.

Tantē veritas clari⁹ elucescat distinctiōis.rationib⁹.auctoritatib⁹.⁊ exemplis ostēdaꝫ de q⁹ possit elemosyna fieri ⁊ de quo nō. Primo h̄ ostēdo tali distinctiōe. Aliqd eni acquisitū est trib⁹ modis. pmo aliqd est inhoneste acqsitū sed licite retentū. secundo aliqd est inique acquisitū ⁊ iniuste retentū. tertio aliqd ē licite acquisitū ⁊ licite retentū. Primo eni dico φ aliqd inhoneste ē acquisitū sed licite retentū. sicut illud qδ acquirit ex turpi lucro. Ubi nota φ aliqδ lucrū est turpe.aliqδ turpius.aliqδ turpissimū. pmo eni aliqδ lucrū est turpe. vt lucrū aleatoꝝ. Qδ eni p aleas acquiritur turpiter acquirit eo φ actiones aleatoꝝ sunt illiberales.qδ pꝫ.qꝛ aleatores volūt lucrari ab amicis cū quibus ludūt. cum tamē magis cōueniat amicis aliqd dare sm liberalitatē. vt dicit Phūs.iiij.Ethico.c.iiij. que quidē dicit pdigalitas in fine capituli. ibi. alearē quidem. scdo ē lucrū turpius.s. lucrū qδ acquirit de meretricio. eo φ tales pp aliquod lucrū sustinēt vt obpꝛobꝛio habeantur. vt dicit phūs.vbi.s. Quis de hoc turpi lucro possit fieri elemosyna nō tamē sacrificium deo nec publica oblatio ad altare ob turpitudinē pctī. vt pꝫ p quinq₃ rationes capitulo prece. tertio ē lucrū turpissimū. turpissime eni aliquid acquirit p simoniā per quā aliquis iniuriā facit spūisancto. Re.infra Simonia. Sꝫ forte queres vtrū de eo qδ acquirit ex ludo alearū possit fieri elemosyna. Rñdeo ⁊ dico φ lucrū qδ ex ludo alearū acquirit ē illicitū ⁊ ex lege naturali ⁊ diuina: ⁊ ex lege ciuili ⁊ positiua. Primo dico φ lucrū alearū ex lege naturali ⁊ diuina est illicitū ⁊ phibitū. precipue in trib⁹ casib⁹. Primus est, qñ in ludo alearū aliqs lucrat ab his qui rē suā alienare nō possunt. sicut sūt minores furiosi: ⁊ huiusmodi. Secūdus casus ē: qñ aliqs trahit aliū ad ludū ex cupiditate lucrādi. Tertius casus ē: quādo fraudulēter ab eo lucrat. Et in his trib⁹ casibus ad restitutionē tenet: ⁊ sic de eo nō pōt facere elemosynā. Scdo lucrū alearū ē illicitū ex iure ciuili ⁊ positiuo qδ phibet vniuersaliter tale lucrū: tñ qꝛ ius positiuū p dissuetudinē abrogat: non autē ius diuinū: nec ius ciuile obligat oēs vt ius diuinū sed eos solū qui legib⁹ sunt subiecti: iδ apud illos q̄ legibus sunt astricti tenent ad restitutionē: nisi forte ꝯtraria cōsuetudo p̄ualeat.i.vbi nō est cōsuetudo restituēdi. aut nisi aliquis lucrat⁹ sit ab eo qui traxit eū ad ludū: in q⁹ casu nō tenet restituere: qꝛ ille qui amisit nō est dignus recipe: nec pōt licite retinere tali iure positiuo durāte. vñ debet de hoc elemosynā facere in hoc casu. Si autē aliū traxit ⁊ amisit: nō ꝯpetit ei restitutio. Si vero lucrat⁹ est tenet ad restitutionē illi a quo lucrat⁹ est: ⁊ nō pōt inde elemosynā facere. Dec.b.Tho.iiij.sen.sen.dist.xv.de elemosyna: arti.iiij.q.iij.vtrūꝫ de turpi lucro possit fieri elemosyna: in coꝛ.q.⁊ in solu.j.arg. Et scda scde.q.xxxij.art. vij.vtrū de illicite acqsitis possit fieri elemosyna: i solu. ij.arg.vsq₃ in finē. Nota etiā φ in quocūq₃ predictoꝝ casuū si offertur ei qui pdidit recipere pōt vt cōiter dicunt omnes doctores iuris.

¶ Qꝫ aliquid ē inique acqsitū ⁊ illicite retentū.

CA.XXIII.

Secūdo dico φ aliqd est inique acquisitū ⁊ illicite vł iniuste retentū: sicut id qδ acquirit ex furto: rapina: vsura: fraude: ⁊ similibus. ⁊ de talib⁹ nec pōt nec debet fieri elemosyna. Cui⁹ ratio est: qꝛ cū talia nō sint acquisita trāslatiōe dominij in alteri⁹ iniuriā sunt accepta. vñ debēt restitui ei a quo quis accepit. ⁊ de talib⁹ dicit Ecci.xxxiiij. Immolantis ex iniquo.s.lucro vel furto: rapina vsura ⁊ similib⁹ oblatio ē maculata corā deo. vñ Prouer.xxj. Hostie impioꝝ abominabiles que offeruntur ex scelere. Ubi nota φ oblatio vel elemosyna est ex scelere triplici ratione. Prima ratio est ex pte indiscretionis: qꝛ immoderate ⁊ indiscrete fiunt. vñ Hiero. De rapina deo sacrificiuꝫ offert q̄ de necessarijs coꝛpi aliqd sibi subtrahit ⁊ seipm ꝯsumit qualia sunt ieiunia. vigilie elemosyne. ⁊ orationes inmoderate. Scda ratio est ex pte intētionis offerētis ⁊ elemosynam faciētis.s.qñ aliquis elemosynā tribuit ⁊ culpam nō deserit. q̄ eni semp qñ poterit peccare intēdit. frustra sacrificiū oblationē vel elemosynā tribuit. vñ Greg. Irā iudicis placare nescit oblatio vel elemosyna nisi ex mundicia placeat offerētis. vñ Ecci.xxx. Miserere anime tue placēs deo. Tertia ratio ē ex pte vilis ꝯditionis. Ubi nota φ oblatio vel elemosyna est ex scelere vel qꝛ indigna. vel qꝛ iniqua. Primo qꝛ indigna tā ex pte offerentis q̄ꝫ ex pte eius qδ offert. vñ malachie pmo dicit: Si offeratis cecū: claudū: ⁊ languidū ad immolādū nōne malū est. Spūaliter hostiā deo ⁊ elemosynā primo cecā offert q̄ incōsiderate deo seruit: nō discernēs sicut debꝫ qd: qñ: qualiter: ⁊ ceteras circūstantias q̄bus faciendū ē op⁹ illud. Claudūꝫ offerim⁹ qñ intētione duplici opus nr̄m agim⁹: ⁊ cū quis opus apparēs bonū ⁊ in honorē dei factum ad humanā laudē aut fauorem facit. vel ille claudicat q̄ mundū ⁊ deū simul vult diligere ⁊ tenere qδ eē nō potest. Languidū vero offert q̄ remisse opus bonū facit. Quo ꝯtra Isa.xxxv. Cōfortate man⁹ dissolutas ⁊ genua debilia roborate Ieremie.xlviij. Maledict⁹ q̄ facit op⁹ dei negligēter ⁊ desidiose. alia littera dicit Fraudulēter Re.infra Negligētia. Ambrosi⁹: Nemo cū desidia christum requirit. Et subdit ibidē: Offer illδ duci tuo si placuerit ei.q.d. Offer illud.i.cōsimile.s.cecū.claudūꝫ ⁊ languidū: duci tuo seculari si placuerit ei.q.d.non placebit: imo displicebit ei. Aut si faciē tuā susceperit.i.si sit illi accepta presentia tua p tali munere.q.d. Non erit ei accepta presentia tua: multo minus deo: ⁊ est ratio talis. Huiusmodi oblata principi seculari respuerent: ⁊ oblata vilia reputarent: multo magis deo. Scdo oblatio vel elemosyna est ex scelere: quia iniqua.s.cū est de rapina. vnde malachie pmo in fine subditur: Intulistis de rapinis claudū ⁊ languidū ⁊ intulistis munus: nūquid suscipiaꝫ illud de manu vestra dicit dominus: quasi.d.non. Ecci.

xxxv. Noli offerre munera praua. i. oblationē et elemosy-
nam prauā. s. male acceptā male retentā: vel malo fine seu
intētione oblatā et ponit rationē dicēs. non enī suscipiet
illa. i. nō placebūt ei sed detestabit ea. ita dr̄ Eccl. xxxiiij.
Qui offert sacrificiū de substātia paupis rapta vel fura-
ta quasi q̄ victimat filiū in cōspectu patris. Quantū hu-
iusmodi sacrificiū oblatio vel elemosyna sit deo abomi-
nabilis ostēdit Raban⁹ in glosa sup illo vbo dicēs. Ual
de detestabile est sacrificiū qd̄ orbati patris dolori com
parat. Et subdit: Quidā pensant quāta tribuūt nō quan
ta recipiūt rapiūt et cōgregant mercedes et mittunt eas in
saccū ptusum. Et ponit rationē exempli dicēs: In sacco
ptuso videtur quāta pecunia mittit: sed non videt quā-
ta amittit: qui ergo quāta largiūt inspiciūt. sed nō quā-
ta rapiunt in sacco pertuso mercedes mittūt. quia eas in
spem sue fiducie intuētes cōgerunt: sed nō se intuētes p-
dunt. Hec Rabanus in glo. ibidē. Patet igit ex premis-
sis q̄ de male acquisitis et possessis nō potest elemosyna
fieri. Sed forte argues in oppositū dupliciter. s. ratio-
ne et auctoritate. Primo ratione sic: Māmona signat di
f uitias. vn̄ Aug. super illo verbo Luce. xvi. Facite vobis
amicos de māmona iniquitatis sic dicit: Qd̄ hebrei di-
cunt māmona latine diuitie vocant sed ibi dicit: Faci-
te vobis amicos de māmona iniquitatis: g̃ de diuitiis
inique acquisitis pōt sibi aliquis spūales amicos facere
elemosynas largiēdo. Et cōfirmo hoc idem per glo. que
super illo verbo dicit: Mammona lingua sirorū diuitie
iniquitatis vocant: qr de iniquitate collecte sunt. Ini-
quitas vero bn̄ dispensata in iusticiā vertit: ergo videt
q̄ de inique possessis liceat facere elemosynā. Respō-
deo duob⁹ modis. p̄⁹ mō: q̄ illud verbū luce et glose in-
telligendū est de illis que per actū illicitū sunt acquisi-
ta et tamē iuste possident. vt de meretricio pz. s̄. 2⁹ mo-
do dico: q̄ illa auctoritas: Facite vobis amicos de mā-
mona iniquitatis quinqz modis exponit. Primo di
uitie dicunt māmona iniquitatis inquantū eas sola ini-
quitas diuitias esse putat. vn̄ Aug. exponit. xij. de ciuita
te dei. Nā scōm naturā institutā oīa erāt cōia. sed natu-
ra destituta p peccatū iniquitas auaricie subintrauit. et
fecit meū et tuū. et deinde venit collectio diuitiarū. scōm
quē sensum dicit Aug. ibidē: q̄ oīs diues aut est iniqu⁹
aut iniqui heres. 2⁹ diuitie dicunt mámona iniquita-
tis nō q̄ diuitie scōm se. i. scōm suā naturam sint inique.
cū sint creatura dei. et oīs creatura dei sit bona. sed qr sūt
occasio iniquitatis spem in eis cōstituētibus. vt dicit au-
gu. in libro de questionib⁹ euangelij. vel eis male vtenti
bus. quēadmodum sciētia dicitur inflare. prima ad Co-
rinth. viij. Scientia inflat et hoc mō exponit ambrosi⁹ di
cens. Iniquū mámona dixit. qr varijs diuitiarū illece-
bris nostros auaricia tēptat affectus vt velim⁹ fuire di-
uitijs. 3⁹ diuitie dicunt mammona iniquitatis id ē in-
equalitatis quoniā non omnibus sunt equaliter distri-
bute. quia quandoqz bonus homo vix habet vnū dena
rium vbi malus abundat. Hec beatus Tho. iiij. scri. sen.
dist. xv. de elemosyna: arti. iiij. q. ij. vtrū de male acquisi-
tis possit fieri elemosyna: in solu. p̄mi argu. Et iterū scōa
scōe. q. xxxij. arti. vij. vtrū de illicite acquisitis possit fieri
elemosyna: in solu. primi argu. Quarto diuitie dicunt
mammona iniquitatis. eo q̄ vt in pluribus inique et cū
peccato solent acquiri. sed propter hoc nō iubet vel con-
sulit amicos facere de pecunia iniuste acquisita. Quin
to modo exponitur sic: Facite vobis amicos de māmo-
na iniquitatis. id est de diuitijs que inique tenentur si
nō darētur. et hoc tempore et loco suo ab eo qui habet de
superfluo alicui in extrema necessitate. existēti. Et h̄ mo-
do exponit illud verbū. facite vobis etc. Alexander tertia
pte summe. q. xxxviij. de elemosyna: arti. j. q. prima quid
precipiatur in elemosynas dari: in solu. p̄mi argu. Se
cūdo argues ad hoc idē auctoritate augustini sic dicen-
tis: Qui habetis aliquid de malo facite inde bonū. q nō
habetis de malo nolite acquirere de malo. esto tu bon⁹
qui facis de malo bonum. ergo de male acquisito pōt fie
ri bonū. s. elemosyna que est bona. Respondeo ad au-
ctoritatē augustini. et dico: q̄ facere bonum de malo in-
telligitur tribus modis. p̄⁹ sic: Ille enim facit de malo
bonum. qui reddit quod illicite acquisiuit. et tale de ne-
cessitate debet restitui. vnde Aug. sic ait: Si pecunias ha-
betis de fenore: furto: rapina: fraude: et similibus. de ma-
lo est qd̄ habetis. Jam nolite malum facere sed facite de
malo bonum. id est reddite alienū. exemplo zachei q di-
xit dimidium rerū mearū do pauperibus. ecce quomo-
do currit qui currit facere amicos de mammona iniqui
tatis. 2⁹ modo exponitur sic: Nomine enī mali cura ni
mia vel solicitudo mortalium exprimit Matth. vi. No
lite soliciti esse in crastinū. sufficit enim diei malicia sua
de malo ergo facit bonum qui pauperibus dispēsat qd̄
cum labore et sollicitudine acquisiuit. 3⁹ modo exponi-
tur sic: De malo facit bonum qui ex turpi causa acquisi-
ta pauperibus elargitur. Et his trib⁹ modis exponit ver
bum aug. alexander vbi. s̄. in solu. ij. arg.

¶ Qz ad hoc q̄ aliquid sit iuste acquisitū et iuste reten-
tum quattuor requirunt. CA. XXIIII.

Ertio dico q̄ aliquid est qd̄ est iuste acquisitū
t et iuste retentū. Ad quod quattuor requiruntur
. s. q̄ de tali aliquis habeat dominiū: et q̄ sit suū
et q̄ sit propriū: et q̄ sit honestum. p̄⁹ requiritur q̄ de ta-
li. s. de iuste acquisito et iuste retento aliquis habeat do-
minium: quia nullus potest p se aliquid dare quod non
est in eius dominio vel potestate: vt de filio vel vxore pa
tet supra. 2⁹ requirit q̄ sit suum. quia de alieno null⁹ po
test facere elemosynā. vt patet. s̄. de furto. 3⁹ si est suum
oportet q̄ sit propriū. quia ille qui nō habet propriū per
se nō potest elemosynam facere. vt patet. s̄. de monacho.
4⁹ requiritur q̄ sit honestū hoc est ex iusta et legittima
causa acquisitū. et tunc istis quattuor modis simpliciter
et generaliter erit licitū. quia nulla lege prohibitū. vt ex p̄
missis patet et sic de tali potest et debet fieri elemosyna.
Thobie. iiij. Ex substātia tua. Glosa. Non de rapina fac
elemosynam. Glo. Misericordiā que prius est in mente
b q̄s in corpe. Et Prouer. iij. Honora dominū de tua sub-
stantia et de primitijs oīm frugū tuarū da paupibus. In
quibus verbis tangunt quinqz que ad elemosynā vel ob
lationē meritoriā requirunt. Prīo requirit intētio re
cta ibi Honora dominū. s. vt facias elemosinā ppter
dei honorem et gloriā. et non propter vanā gloriā Mat-
c thei. vi. Cum facis elemosynā noli tuba canere ante te.
Qd̄ verbum exponens Chrys. sic ait: Tuba autem ē ois
actus vel sermo per quē operis iactātia demōstratur: pu
ta qui facit elemosynā quādo aliquē videt presentem vel
intercedēte aliquo aut honestiori persone que potest re
tribuere. alias aūt nō fac̄ sz si i loco secreto. eo pposito fe
cerit vt laudabil videat tuba ē. q dr tuba canit elymā fa
ciēs hypocrita ē. Et subdit: Sic hypocrite faciūt. Re. in-
fra Simulatio. Hec adduc̄ b. tho. i euāgelio cōtinuo sup
matth. ad expōem p̄dcē auctoritatis. Scd̄o reqrit ad ele
mosynā meritoriā actio licita: ibi De tua substātia. i. de
te ipo vicz teipm deo hostiā offerēdo. vel de tua substan
tia. i. de tuis reb⁹ bn̄ et licite acq̄sitis n̄ de alienis. Elemo
syna enī vel oblatio de alieno nō placet deo. vt pz cap. p̄-
cedenti. quid. n. pdest in aq̄ lutosa se balneare nihilmo
obest. elemosyna enī aq̄ lutosa ē quādo fit de alieno. Si
militer qd̄ pdest se excecare vt ali⁹ videat. vel qd̄ pdest se

interimē vt ali⁹ viuat. vn̄ de ꝓpo ⁊ licite acq̄sito faciēda ē elemosyna vt pz.ō. Thobie.iiij. ita ꝙ bona ē elemosyna que fit de labore ꝓprio. vnde Augustinus in libro d' verbis domini sup illo vbo Luc.xvi. Facite vobis amicos ⁊c. sic ait: De iustis laboribus elemosynas facite. non .n. corrupturi estis iudicem xp̄m. vt vos non videat aut audiat cū paupibus tollitis. Si de preda inopis dares aliquid iudici vt pro te iudicaret. si iudex ille pro te iudicabit tanta vis est iusticie vt etiam tibi displiceat. noli tibi pingere talem deuz fons iusticie est. Nolite ergo elemosynas facere de fenore ⁊ vsura. fidelibus dico quib⁹ corpus xp̄i erogamus. Hanc auctoritatem adducit beatus Tho. in euangelio cōtinuo sup lucam ad expositiōem illius auctoritatis. facite vobis amicos. ⁊ iterum secunda secūde. q.xxxij. de elemosyna. arti.vij. argu. contra. Tertio requiritur ad elemosynā vt sit meritoria oblatio electa: ibi Et de primitijs frugū tuarum. Debet eni elemosyna vel oblatio fieri de primitijs. i. de electis ⁊ potiorib⁹ bonis non de peioribus: vt chain fecit ⁊ multi faciūt hodie: Malachie.j. Maledictus q̄ habet in grege suo masculum: ⁊ offert domino cecum: claudum: languidū. Require expositiōem supra.ij.ca. propter quod domin⁹ respexit ad abel ⁊ ad munera eius. ad chain aūt ⁊ ad munera eius non respexit Geñ.iiij. vbi dicit ꝙ deus primo respexit ad abel ⁊ postea ad munera eius: ad ostendenduz ꝙ deus primo respicit ad voluntatē offerentis: ⁊ deinde ad munera eius. Glo. ibidem: Deus mentē offerentis nō oblatiōez attendit que non placet nisi ex mundicia offerentis. Uel s̄m glo. ibidem abel signat xp̄m ergo respicit dominus ad abel. i. ad christū qui est caput populi christiani: ⁊ ad munera eius. i. ad oblatiōez crucis. oblatio .n. crucis dantis corde accipitur vel refutatur. Et dicit ibidē glo. Ad chain vō ⁊ ad munera eius non respexit dominus: quia non offerebat bona intentione: Eccl'ia.xxxiiij. Dona impiorum non probat altissimus. Gregori⁹: Elemosyna oculos redemptoris nostri placat que non ex illicitis ⁊ iniquitate congeritur. sed que de rebus concessis ⁊ bene acquisitis impenditur. Nota differentiaz gratia huius auctoritatis inter dona ⁊ munera quia donuz est quod ex se nō ab alio receptum datur. munus vō est quod donanti redditur vel quod ab alio receptum exhibetur. ⁊ ideo proprie dona dei sunt munera hominū. siue dona dicuntur per compatōem ad deum: munera vō ad compatōem ad hominē. Quarto requiritur ad elemosynam vt sit meritoria collatio grata: ibi Da non vende p̄cium instantia vel intuitu hūane laudis vel alicui⁹ cōmodi tempalis: Matth.x. Gratis accepistis gratis date. vbi hieronymus sic ait: Gratis accepistis: quasi dicat: Ego magister ⁊ dominus absq̄ precio habendo hoc vobis tribui. ergo ⁊ vos sine precio date. Et Chryso. ibidez sic ait: Gratis accepistis. quasi diceret: Nihil vos de vestro largimini suscipientibus. neq̄ enim mercede hoc accepistis neq̄ laborantes: mea est gratia: gratis enim accepistis ita igit' gratis date. neq̄ enim est condignū eorum p̄cium inuenire. Has auctoritates adducit beatus Thomas in euangelio s̄m matheum exponens p̄dictaz auctoritatem scilicet gratis accepistis. Quinto requiritur ad elemosynā meritoriam conditio debita: ibi Pauperibus non diuitibus vel consanguineis non indigentibus. quod enim in vase pleno ponitur perditur: Luce xiiij. Cum facis prandium voca pauperes: debiles: claudos: ⁊ cecos. qui indigent ⁊ a quibus nihil potes expectare. vn̄ sequit': Quia non habent quid retribuant tibi: ideo retribuet' tibi ꝑ ipsis a deo. ⁊ hoc est quod sequitur Et beatus eris ⁊c. Que verba Chryso. ibidē exponens sic ait: Quanto .n. minor est frat' tanto magis ꝑ eū xp̄s accedit ⁊ visitat. nam qui magnū suscipit sepius ꝓpter vanaz gloriam facit ⁊ sic meritum perdit non igitur illos queramus qui nobis retribuere possunt neq̄ eni turbemur cum non recipimus beneficij recompensatōem. sed cum recipimus. qm̄ si recipimus non amplius illic recipiem⁹ sed si minime retribuat homo tunc tibi deus retribuet. Et vbi? Retribuet' .n. tibi in retributōe iustoꝝ. Non igitur sub spe alijs beneficia conferamus vt nobis retribuant. hec .n. frigida est intentio. vnde talis amicitia celeri⁹ euanescit. Si vero pauperē vocaueris: deum nunq̄ obliuiscentē habebis debitorez. Et ideo sequitur: Et beatus eris in retributōe iustoꝝ. Hec Chryso. vbi supra. Secundo origenes predicta verba mystice seu spiritualiter ibidem expenens sic ait. Qui vanam gloriaz vitat vocat ad spirituale conuiuiū pauperes. i. imperitos vt ditet debiles hoc est lesam conscientiā habentes vt sanet: claudos .i. declinantes a ratione vt rectas semitas faciant. cecos .i. qui contemplatione veritatis carent vt veram lucē videant. Oz aūt dicitur non possunt retribuere tibi. i. ꝙ nō nouerunt responsum ꝓferre. Has auctoritates adducit beatus Thomas in euangelio s̄m lucam ad expositōem p̄dicte auctoritatis: Cum facis prandiū.

¶ Quō elemosyna debet fieri: nā oz fieri q̄ttuor modis CA.XXV.

Tertia questio est quō ⁊ qualiter debeat fieri elyna. Ad quaz qōnem rn̄deo ⁊ dico: ꝙ elemosyna p̄cipue quattuor modis debet fieri. s. charitatiue: pie: festine: abunde. Primo debet fieri charitatiue alias elemosyna non est meritoria. ita dicitur .j. ad Corinth.xiij. Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas: charitatē autem non habeam nihil mihi ꝓdest ⁊c. Require supra capitulo vbi dicitur: ꝙ elemosyna est actus charitatis. Scd̄o elyna oz fieri pie. nam sine cōpassione. i. sine displicentia voluntatis de miseria aliena nunq̄ fit elemosyna. qd̄ patet: quia non subueniret aliquis miserie aliene nisi vellet eum nō esse miserum: vt pz.ā. quō elemosyna est actus pietatis ⁊ sic elyna est etiaz meritoria: ita dicit' .j. ad Thimo.iiij. Exercitatio corpalis ad modicū vtilis est. pietas aūt ad oīa valet. ⁊ Isaie.lviij. Cuz effuderis. Glo. interli. s. larga pietate esuriēti. s. panē corpalē vel spūalē: aīam tuā. s. cōpatientē voluntatē: ⁊ aīam afflictam. s. quacunq̄ angustia impleueris refectione ⁊ consolatōe: orietur in tenebris. s. peccatoꝝ fugandis: lux tua. s. diuine gratie ⁊ noticie: qui fuistis aliqn̄ tenebre nūc aūt lux in dn̄o. hec glo. interli. ibidē. Tertio elemosyna debet fieri festine: ita dicit' puer.iij. Ne dicas amico tuo vade ⁊ cras dabo tibi cum statim possis dare. Re.ā. quo tpe debet dari elyna. Quarto elyna debet fieri abunde: ita dicit' Tobie iiij. Si multū tibi fuerit abundāter tribue: si exiguū fuerit: etiā exiguū libenter impertiri stude. vbi glo. interli. sic ait: Uolūtas a deo pensat' nō dati quantitas. ⁊ Ambro. Qui multū dat vt diues ⁊ qui parū dat vt paup: si equa voluntas est equalē mercedē p̄mij essentialis habebunt.

Ubi sciendū ꝙ magnitudo vel abūdātia elyne quattuor modis pōt ꝯsiderari. s. ex pte charitatis ⁊ facultatis dantis: ⁊ ex pte necessitatis ⁊ supfluitatis recipiētis. Primo ex pte charitatis dantis. ⁊ sic laudabile ēst ꝙ elemosyna abundāter fiat. i. abūdanti charitatis affectu. vn̄ Hiero. Nō quantū sed ex quāto desiderio dederis de⁹ cōsiderat. Et Greg. Apud deū nō quantitas muneris nec potentia respicit' petentis vel tribuentis: sed dilectio et hūilitas cordis. Secundo magnitudo vel abundantia elyne pōt cōsiderari ex pte facultatis dantis. ⁊ sic s̄m ꝓportōem ꝓprie facultatis vel possibilitatis laudabile est elynam abundanter dare. vn̄ ⁊ dn̄s laudauit viduā que ex eo qd̄ illi deerat oēm victum quē habuit obtulit: ob-

seruatis.tñ his que dicta sunt de elẏna faciẽda de neces/sarijs: Luce.xxi. Uidit aũt ⁊ quandã viduã paupculam mittentẽ in erario minuta duo. ⁊ dixit vere dico vobis: q2 vidua hec paup plus q̃ oẽs misit. Plus dico vel affectuosius vel copiosius vel studiosius. Pmo plus obtulit affectuosius.i.ex maiori dilectiõis affectu. vñ Beda sup illo verbo dico vobis ꝙ illa vidua paup ⁊c̃. sic ait: Acceptabile est.n.deo quicq̃d bono aĩo obtulerim⁹: q2 cor et nõ substantiã pẽsat nec ꝑpẽdit pciũ in eius sacrificio. s3 ex quãto pferaꝛ affectu. Et Chryso.ibidẽ: Nõ.n.pauptatem oblati sed copiã affectus intuitus est dñs. Secũdo laudauit eam q2 plus misit.i.copiosius facta ꝓportione ⁊ cõpatione residui eius qð ei remansit. vñ subdit dñs: Nam ex abũdanti sibi miserunt oẽs in munera dei. hec aũt ex eo qð illi deerat oẽm victũ suũ quẽ habuit misit. sibi tñ necessarijs simpliciter reseruatis. vt supra dixi. vñ Chryso.ibidẽ ait: Nõ est elẏna ex plurib⁹ pauca impendere: sm illud vidue q̃ totã substãtiã euacuauit: ꝙ si neqs totũ offerre sicut vidua: offer tñ totũ supfluũ. Beda vo exponẽs illud verbũ mystice seu spũaliter sic ait. Hec vidua ⁊ vidua ⁊ paupcula vocaꝛ. vidua: q2 ꝑ ea mortu⁹ ẽ hõ.s.xp̃s. paupcula vo: q2 vel spm̃ supbie vel pctã tanq̃ mundi diuitias abiecit. Tertio laudauit eã dñs: q2 plus .i.studiosi⁹ oĩbus misit. vñ cirill⁹ ibidẽ sic ait: Duos obulos offerebat quos cũ sudoribus ad diuturnũ victũ acq̃sierat. vel que quotidie ꝑ aliena poscit. suffragia deo donat ostẽdẽs ei suã pauptatẽ fructiferã. ⁊ subdit: Uincit g̃ alios ⁊ iusta cẽsura coronaꝛ. Has auctoritates adducit .b.Tho.in euãgelio sup lucã exponẽs auctoritatẽ predictã. Tertio magnitudo vel abundãtia elẏne põt cõsiderari ex pte necessitatis recipiẽtis: ⁊ sic ita abundanter est dãda elẏna ⁊ ita magna: ꝙ suppleat sufficiẽter indigentiã eius. Quarto magnitudo vel abũdãtia elemosyne põt ↄsiderari ex pte supfluitas recipiẽtis.s.ꝙ recipiens elẏnã supfluitate abũdet: ⁊ hoc nõ ẽ laudabile s3 melius ẽ plurib⁹ indigẽtib⁹ elargiri ⁊ subuenire. vñ sup illo verbo apli.i.ad Corinth.xiij. Si distribuero ĩ cibos pauperũ oẽs facultates meas: glo. sic dicit: Per hoc cautela elemosyne edoceꝛ vt nõ vni sed pluribus detis: vt pluribus psit. Ubi nota: ꝙ aliud est dare: ⁊ aliud distribuere: aliud effundere. Dare ↄuenit vni vel plurib⁹ differenter. Distribuere aũt est diuidere inẽ plures. Effundere vo est relinquere oẽs opes: qð nõ licet nisi in mutatiõe status. vñ Ambro. sic ait: Nõ debent sic effundi opes sed dispensari: nisi forte vt heliseus boues suos occidit ⁊ pauit pauperes ex eo qð habuit. vt nulla cura domestica teneretꝛ. ⁊ hoc fecit pp mutatõe3 status. Hec.b.Tho. scða scðe.q.xxxij.arti.x. vtrũ elẏna sit abũdãter faciẽda: arg.5: ⁊ ĩ cor.q. ⁊ in solu.ij.argu.

¶ Cui elẏna ẽ magis danda. CA.XXVI.

q Uarta questio est cui elẏna sit magis dãda. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ ĩ generali facile est discernere cui est magis subueniẽdũ s3 in spãli nõ est facile.

Primo dico: ꝙ in generali facile ẽ discernere cui magis subueniẽdũ est. Cui⁹ rõ est: q2 ad subueniẽdũ alteri obligamur ex trib⁹.s.ex debito: honesto: ⁊ necessario. Pmo .n.ↄsiderãdo solũ debitũ. tũc pentib⁹ ꝓpinqs ⁊ bñfactoribus ⁊ eis a quib⁹ spũalia bõa accipit si indigeãt magi ds subuenire ⁊ elẏnã facere q̃ amicis. Cui⁹ rõ est: q2 magis debem⁹ reddere debitũ q̃ dare gratuitũ. vñ magi debem⁹ reddere suscepta bñficia q̃ amicis aliq̃d grati dare sicut magi debem⁹ reddere mutuũ q̃ dare aliq̃d amicis. bñficiũ.n. qðdã mutuũ est. Scðo cõsiderãdo honestũ vel meritũ solũ. tũc meliorib⁹ ceteris parib⁹ est magi subueniendũ. Tertio ↄsiderãdo solũ necessariũ elẏna magis ẽ dãda magis indigẽtib⁹. Cui⁹ rõ est: q2 elẏnarũ largitio ad necessitatẽ primi subleuãdã est diuinitus instituta. vñ si indigẽtia ex pte altera nimis excedat. magi seruaꝛ intẽtio instituẽtis elẏnã q̃ si meliori dareꝛ. Sed forte ex hoc argues sic. Elẏna cũ sit actus mĩe miseriã intueꝛ. sed malus vel pctõr est magis miser q̃ bon⁹: g̃ elẏna ẽ magis dãda malis q̃ bonis cui⁹ cõtrariũ dicit Ecci xij. Bñfac hũili ⁊ nõ dederis impio. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ q̃uis pctõr sit magis miser in spũalib⁹ nõ tñ in corpalibus ⁊ iõ nõ est sibi magis subueniẽdũ vel ꝓuidẽdũ ꝑ corpales elẏnas sed ꝑ spũales. nõ.n. oĩbus oĩa sunt reddẽda: s3 singulis ea q̃ sunt eis ꝓpria ⁊ q̃ ad eos ptinẽt: vt dicit phs ix.ethi.ij.ca. Scðo dico ꝙ in spãli assignare ⁊ discernere qñ vnũ alteri pferaꝛ in subueniẽdo ẽ valde difficile ⁊ hoc pp magnã dñam q̃ est sm magnitudinẽ ⁊ puitatẽ meriti: ⁊ debiti: ⁊ necessarij. sp.n.ẽ respiciẽdũ ⁊ declinandũ ad id qð excedit. Est.n. dare gradũ excessus in his tribus.s.in debito: in merito: in necessario. P⁹ ẽ excessus vł grad⁹ in debito: verbigrã Liberare de manu latronũ eũ qui me liberauit ⁊ a vinculis soluit est debitu3. Similiẽ liberare patrẽ meũ a latronib⁹ ⁊ a vinculis ẽ debitũ: vtrũꝙ est debitũ. S3 queriꝛ qð debitũ est maius ⁊ magi reddendũ. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ magis est eligẽdũ ꝙ hõ liberet patrẽ q̃ etiã seipm̃. vñ ⁊ circa hec que ptinent ad ↄseruatõem ipsius esse filij magis debent parentibus subuenire q̃ sibijpsis: quia in hoc eis sunt debitores. sicut essendi causis ꝑ generatõem. Scðo est gradus excessus in merito: puta si sint duo vel plures quoꝝ vnus est virtuosior ⁊ longe melior alio. alius sit benefactor. tunc magis est eligendũ subuenire meliori q̃ retribuere benefactori: eo ꝙ bonis amici excedit beneficiũ benefactoris. nec est mirũ si benefactori qñq3 nõ est retribuendũ. q2 neq3 etiã accomodãti qñq3 debet homo reaccõmodare. verbigrã: Cũ aliquis beneficiũ cõfert gratis ei quẽ scit esse virtuosum. ⁊ ex alia pte fit retributio ei quẽ aliquis scit vel extimat esse malũ. vñ ei quẽ ego scio vel estimo malũ retribuere nõ debeo. Cuius rõ est. q2 si tali.s. malo fieret retributio: magis esset retributio in nocumentũ vel detrimentũ q̃ in beneficiũ: eo ꝙ cum sit malus ea que sibi redderenꝛ a bono ↄuerterenꝛ in malũ. Tertio est gradus excessus in necessario. ⁊ tũc magis est subueniendũ amico indigẽti: q̃ bñfactori nõ tantũ indigẽti: vt si amicus sit in magna necessitate ⁊ nõ habeat aliũ adiuuantẽ ⁊ beneficus possit habere auxiliũ aliunde: verbigrã Ut si pater sit in magna necessitate ⁊ tamẽ habeat aliũ filiu3 auxiliantem. amicus vo existens in eadẽ necessitate nõ habeat aliquem auxiliantẽ. tũc in tali casu non erit illicitum obmittere patrẽ ꝑ amico. nec est semp peccatũ obmittere patrẽ. sed solum sm determinatũ tp̃s. Hec phus li.ix.ethi.c.ij. dubitatõem aũt hũc ⁊ talia ⁊c̃. ⁊ beat⁹ Tho. in scripto ⁊ albertus in cõmẽto: ⁊ iterũ.b.Tho.iiij.scrip. sen.di.xv.arti.vi.q.iij. vtrũ meliori semp sit magis subueniendũ: in cor.q. ⁊ in solu.j. ⁊ iij.argu. Re. supra Beneficẽtia.iij.ca.ꝑ totum.

¶ Ad sciendũ cui elemosyna sit magis danda considerare debemus nouem. CA.XXVII.

a D maiorem tamen euidentiam questionis predicte: scilicet cui sit magis elemosyna facienda est sciendum vt dicunt Raymũdus: Goffredus ⁊ Hostiensis: ꝙ aut potes omnibus dare aut non. In primo enim casu si potes omnibus dare. ⁊ petunt ꝑ corporis sustentatione debes omnibus indigentibus subuenire inductus ⁊ inuitatus: exemplo Loth ⁊ Abrahe: qui ex eo ꝙ omnes indifferenter receperunt inter alios angelos recipere meruerunt. si enim non omnes recepissent: forsitan nec angelos inter eos recepissent. In secundo vero casu: scilicet cum non potes omnibus sub/

uenire.tunc magna discretio est habẽda pp diuersas cõditões hoim.vñ Ambro in libro de officiis dicit largiẽti elyna esse ɔsiderãda noue.s.fidẽ.cãm locũ tps:modũ: ꝓpinquitatẽ:necessitatẽ:etatẽ:debilitatẽ nobilitatẽ. p° ɔsiderare debem⁹ fidẽ q: fidelis ꝑferẽdus ẽ infideli. Sz forte queres hunc casum:pone ꝙ pater tuus infidel̃ ⁊ extraneus fidelis indigeant nec potes subuenire vtriq; sed alteri tñ quez ꝑferre debes. Rñdeo sm Ray. ꝙ si ambo equalr̃ indigeant ꝑponendũ est pr̃em extraneo in exhibitõe nutrimenti ⁊ sustentatõe corꝑis secus vo si extraneus indigeat ad mortẽ ⁊ nõ pater. Scdo debem⁹ ɔsiderare cãm: q: illi qui tenent̃ capti ab hostib⁹ sũt alijs ꝑferendi. 3° locũ: vt si captus pp debitũ aliqs iustus excruciet̃ in carcere aut in penis ⁊ supplicijs:nam si oibus debet̃ mĩa: iusto amplius. 4° tps:nam si tpe afflictiõis sue nihil a te impetret: si tẽpe ꝑiculi quo capit̃ iniuste ⁊ ad mortẽ ɔdemnat̃ plus apud te pecunia tua valeat q̃z vita morituri nõ est leue pctm̃. 5° modũ: vt nõ totũ vni nec simul effundant̃ opes sed discrete dispensentur: nisi forte aliquis vellet ex toto relinquere seculũ.exemplo helisei de quo q̃re.s̃.quõ ⁊ qualr̃ elina sit faciẽda. vñ ⁊ i decretis dicit̃ di.lxxxvi.in ipa: ꝙ nõ vni oĩa: sz diuersis sm exigentiã ꝑsonarũ est distribuenda elyna. 6° extremaz necessitatẽ: ⁊ sic peccatores sunt alijs ꝑferendi.Si vo iustus ⁊ peccator sint in extrema necessitate elyna ꝑus danda est iustis: deinde peccatorib⁹: nõ q: peccatores sed q: homies sunt: vt dicit̃ in decretis di.lxxxvi. in ipa. Nam peccatori non est subueniendũ inquantũ pctõr est.i.vt ꝑ hoc in peccato foueat̃: sed inquantuz homo.i. vt natura sustentetur.vnde si cõstaret ꝙ eo ꝙ erat eis impensuz abuterentur:non deberet eis aliquid dari. ⁊ hoc modo intelligitur auctoritas Ecci.xij.Da bono misericordi ⁊ nõ suscipias peccatorẽ. ⁊ ibidem: Benefac humili ⁊ non dederis impio.vnde malo homi potius subtrahit̃ elemosyna q̃z detur: si ex hoc iusticiã negligit.vt dicit̃.v.q.v. nõ oĩs: nisi necessitas extrema exposceret. In tali.n. casu dãda est elyna etiam peccatori.cum ꝑcipiat̃ nobis etiã benefacere inimicis. Hec.b.Tho.iiij.scri.sen.di.xv.de elyna: arti.vj.q ij.vtrũ malis sit danda elyna: in cor.q. ⁊ i solu.ij.argu. 7° debemus ɔsiderare etatẽ: ⁊ sic senes sunt iuniorib⁹ ꝑferẽdi. 8° debilitatẽ: ⁊ sic ceci ⁊ claudi infirmi ⁊ debiles ⁊ cõsiles debẽt ꝑferri sanis. 9° debem⁹ cõsiderare nobilitatẽ ⁊ verecundiã que ingenuos ꝓdit natales.aut si quis in egestatem cecidit sine suo vitio. Hec Ambrosius vbi.s̃.hanc auctoritatẽ adducit beatus Tho. scda sc̃de.q xxxij.arti.x.vtrũ elemosyna sit abundãter facienda: in solu.iij.argu.

¶ Q: elemosyna cũ exposcit necessitas est dãda nobis magis cõiunctis. CA.XXVIII.

q Uãuis aũt oibus elyna sit facienda eo mõ quo in duobus capitulis ꝑcedẽtibus est ostẽsum cuz exposcit necessitas: magis tñ ẽ dãda nobis magis ꝓpinquis.aut sm sanguinẽ magis cõiunctis. Ita dicit Aug.ꝑmo li.de doctrina xp̃iana. Cũ oibus ꝓdesse nõ possis.his potissime cõsulendũ est qui ꝓ locoꝝ ⁊ tẽpoꝝ ⁊ quarũlibet rerũ opportunitatib⁹ ɔstrictus tibi q̃si quadam sorte iungunt̃. In quo verbo.b.Aug.tres ɔditiões tangit.s.locoꝝ: tempoꝝ: ꝑsonarũ. Primo tãgit ɔditionẽ locoꝝ. Nõ.n.tenet̃ homo ꝑ mundũ querere indigentes quib⁹ subueniat.sz sufficit ꝙ elynã tribuat his q̃ sibi occurrunt. Sed cõtra: Hõ tenet̃ inquirere de his que sunt necessaria ad salutẽ.sed necessariũ est ad salutem vt aliquis subueniat existẽti in extrema necessitate.ğ tenet̃ hõ necessitate talem.s.existẽtem in extrema necessitate inquirere. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ q̃uis teneat̃ supfluũ dare pauperibus nõ tñ oibus.nec etiã dare sed distribuere sm ꝙ sibi oportunũ videt̃.nec tenet̃ inquirere q: hoc esset nimis graue: ⁊ ꝑcipue cũ ad eum q̃ necessitatẽ patit̃ ꝑtineat vt necessitatẽ suaz exponat. Hec.b.Tho.xi.quodlibe.q. xij. vtrũ ille qui non dat pauperi petenti si habeat de supfluo peccet: in solu: ij.argu. Scdo.b.Aug.in auctoritate ꝑdicta tangit cõditõem tempoꝝ. Nõ.n.opz occasionẽ future necessitatis ꝑtendere: q: hoc est supflua sollicitudo quã dñs ꝓhibet Matth.vj. Nolite solliciti esse.vñ pñs necessitas extrema nõ futura cadit sub ꝑcepto. Et iõ non tenetur homo future necessitati alterius subuenire: sed sufficit ꝙ pñti necessitati subueniat Hec.b.Tho.iiij.scripto sen.di.xv.de elemosyna: arti.j.q.iiij.vtrũ elyna cadat sub ꝑcepto ⁊ quo tempe: in solu.iiij.argu. in fine. Re.s̃. quo tpe hõ ad faciendũ elynam obligat̃. Tertio beatus Aug.tangit cõditõem ꝑsonarũ: q: homo sibi cõiunctus qualibet necessitudine magis debet curam impẽdere ⁊ benefacere.vñ ꝓpinquiori est magis elemosyna facienda. ⁊ q: homo est sibijpsi maxime ꝓpinquus iõ ꝑus ⁊ magis dz hõ sibi elynã facere q̃z alteri. Sed forte q̃res vtrũ homo sibijpsi possit elynam facere. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ duplex est elyna.s.spũalis. ⁊ hanc põt hõ ⁊ dz prius ⁊ magis sibijpsi facere q̃z alijs subueniẽdo de spũalib⁹ aĩe sue. Ecci.xxx. Miserere aĩe tue placens deo. vt patet supra. Alia elemosyna est corporalis: ⁊ hanc nullus põt facere sibijpsi vt principalis dator.sed vt dispensator.s.ex ꝑsona alterius: puta cum aliquis distributor elemosynaꝝ ponitur põt etiã sibi accipe si indigeat eo tenore quo et alijs ministrat. Secundo alijs ꝓpinquioribus ⁊ cõiunctioribus nobis subuenire tenemur.vñ aplš.j.ad Thio.v.Si qs aũt suoꝝ ⁊ maxime domesticoꝝ q̃les sunt pr̃es ⁊ matres filij ⁊ cõsanguinei curã non habent.fidem negauit ⁊ est infideli deterior. Est tñ circa hoc discretiõis rõ habenda sm diuam coniunctõis: sanctitatis: vtilitatis: ⁊ necessitatis. Naz multo sanctiori magis indigentiã patienti ⁊ ad cõe bonũ magis vtili elyna est magis danda q̃z ꝑsone ꝓpinquiori: maxime si non sit nobis multũ cõiuncta cuius cura spãlis nobis immineat: ⁊ si magnã necessitatẽ nõ patiatur. Hec.b. Tho.secunda scde.q.xxxij. arti.ix.vtrum elemosyna sit magis facienda ꝓpinquioribus: arg.õ: ⁊ in cor.q. ⁊ in solu.iij.argu.vñ in decretis dr di.lxxxvi ⁊.c.in singulis.ꝙ elynã cõsanguineis ⁊ ꝓpinquis cuius est danda q̃z alijs tñ cum ꝓuidentia. Sed forte queres hunc casum pater tuus est in extrema necessitate: filius tuus etiam est in extrema necessitate cui magis subuenire debes. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ in articulo extreme necessitatis magis licet deserere filios q̃z parentes. quos nullo mõ licet deserere ꝓpter obligatõem beneficiorum susceptoꝝ vt ptz ꝑ phm.viij.ethi. Hec.b. Tho.scda scde q.xxxj.art. iij.vtrũ magis sit benefaciendũ his q̃ sunt nobis magis cõiuncti: arg.õ: ⁊ in solu.iiij.argu. Re.s̃. Beneficia.iij.cap.

¶ Q: elemosyna triplicẽ fructũ hz. CA.XXIX.

q Uarto ⁊ vltimo circa elemosynã considerand⁹ est fructus cõcomitans. Nam loquendo in generali triplicem effectum vel fructum elyna hz. scz corꝑalem ex substãtia: spũalem in via: eternalẽ in patria. Primo elemosyna in sua substantia cũ sit corꝑalis. habet solum effectũ corꝑalem: inquantũ supplet vel subuenit defectibus corꝑalib⁹ ꝓximoꝝ. Re.s̃. Elemosynas septem corꝑales rõnem earũ. Secundo elemosyna corporalis habet effectum spũalem in via: ⁊ hoc duplici rõne. Prima est ex parte cause inducentis. nam causa elemosyne ex pte faciẽtis ẽ amor dei inquãtũ.s.aliquis pp dilectõez dei ⁊ ꝓximi dat elynã corꝑalẽ. ⁊ sic elemosyna ex charitate facta est meritoria ⁊ habet fructum spiritualem. Secunda ratio est ex pte efficacie consequentis et

fic etiã hʒ fructũ spũalẽ.inqʒtantũ.s.prim⁹cui p corpaleʒ
elʸnam subuenit.mouet ad orandũ p illo qui elʸnã de
dit.vnde Ecci.xxix.ibidẽ subdit:Cõclude elʸnã in sinu
paupis ⁊ hec p te orabit ⁊ liberabit ab oĩ malo ⁊c̃.In q⁹
verbo de elʸna facienda tangit duo.p⁹ modũ:ibi Cõclu
de elʸnã in sinu paupis.i.da occulte pter vitandã ina
nem gloriã.puer.xxi.Munus absconditũ extinguit iraʒ
⁊ donũ in sinu indignatõem maximã.⁊ Matth.vi.Cuʒ
facis elʸnã noli tuba canere.Re.supra expositiõem hui⁹
2⁹ tangit meritũ:ibi Et hec p te orabit.i.paup cui dabis
elʸnã orabit p te vt tibi peccata oĩa dimittant.vñ Ecci
xxix.Perde pecuniã pter frẽm ⁊ amicũ.qd̃ exponitur
duob⁹modis.p⁹ sic:Perde pecuniã.i.dannifica te cor
paliter in dando paupi fratri tuo ⁊ amico:puer.xij.Qui
negligit damnũ pter amicũ iustus est.2⁹ sic:Perde pe
cuniã tpaliter vt inuenias eternaliter.Aug.Habes pecu
niã eroga erogando pecuniã augeo iusticiã:minuit pe
cunia:auget iusticia:illud minuit qd̃ eras dimissurus:
illud augetur quod es in eternũ possessurus.Et subdit:
Et non abscondas illam.s.pecuniam subter lapidẽ in p
ditõem:ad lrãm:Non abscondas eam sub lapide retro
focum:sicut fecit quidã qui scripsit hic est:⁊ alius supue
niens abstulit ⁊ scripsit hic non est.Uel spũaliter.Sub la
pide.i.sub duricia mentis vel cordis auari vel immiseri
cordis.Ecci.iij.Cor durum male habebit in nouissimo.
⁊ subdit:In pditõem vel pecunie vel anime tue.sepe enĩ
qui sic abscondit pecuniã:pdit eam similiter ⁊ animam
Luce.xij.dixit diues:Congregabo oĩa bona mea ⁊ dicã
anime mee:aĩa mea habes multa bona ⁊c̃.⁊ subditur:Et
pone thesaurũ tuũ tam spũalem q̃ corpalem in pceptis
altissimi.s.in opibus misericordie ⁊ in vsus pauperũ:sm
quod pcipit tibi altissimus.s.deus.⁊ hoc pderit tibi ma
gis q̃ aurum.s.absconditũ.Hec beatus Tho.scd̃a secun
de.de elemosyna.q.xxxij.arti.iiij.vtrũ elemosyne corpa
les habent spũalem effectum:in cor.q.⁊ dominus hugo
cardinalis ordinis pdicatoꝝ exponit illas duas auctori
tates:ecclesiastici quas beatus Thomas ad pbatõem di
cti sui pro se adducit:in cor.q. Tertio elemosyna cor
poralis habet fructum eternalẽ in patria.vñ sup illo ver
bo Luce.xvi.Facite vobis amicos de mãmona iniqui
tatis.vt cum defeceritis vos recipiant in eterna taberna
cula.Aug.in libro de verbis dñi sic ait:Qui sunt qui ha
bebunt eterna tabernacula nisi sancti dei.⁊ qui sunt qui
ab eis recipiendi sunt in eterna tabernacula:nisi qui co
rum indigentie seruiunt.Hanc auctoritatẽ allegat beat⁹
Tho.scd̃a scd̃e.q.xxxij.arti.ix.vtꝝ magis ppinquis ele
mosyna sit facienda in.ij.argu. Sed forte queres vtrũ
virtus vel efficacia elemosyne magis cõsistat in dato ex
teriori q̃ in affectu interiori.Rñdeo ⁊ dico:q efficacia
ex duobus ptibus cõsiderari potest.s.ex parte recipienti
⁊ dantis.p⁹ ex parte recipientis qui obligatur ad orãdũ
pro eo qui dat elemosynam:⁊ sic maior virtus vel effica
cia elemosyne in maiori dato consistit:inqʒtantũ p hoc
plures ⁊ magis debitores efficiuntur.2⁹ pot̃ considerari
ex parte dantis:⁊ sic respectu premij essentialis efficacia
elemosyne magis pensatur ex affectu q̃ ex dato.sʒ respe
ctu premij accidentalis vt remissionis pene vel alicuius
huiusmodi magnificatur efficacia elemosyne ex magni
tudine dati nisi ex pte altera intentio voluntatis magni
tudini exterioris dati pponderet.pot̃.n.tam intensa esse
voluntas q etiam oẽm penam ⁊ reatum pene absorbet.
Hec beatus Tho.in.iii.sen.di.xv.de elemosyne arti.ij
q.iij.vtrũ virtus elemosyne magis cõsistat in dato exte
riori q̃ in affectu interiori:in cor.q.Qʒ aũt vtus elemo
syne magis cõsistat ex pte dantis respectu pmij essential
in maiori charitatis affectu q̃ in exteriori effectu:patet
Luce.xxi.p exemplũ de vidua que lʒ minus dederit aliis
sm quantitatẽ:tñ plus oibus dedit sm suam pportõem
ex quo pensat in ipsa maior charitatis affectus.ex quo
elemosyna spũalem ⁊ maiorẽ efficaciã hʒ.vñ sup illo ver
q bo psal.Qui seminãt in lachrymis ⁊c̃.Glo.sic ait:Qui se
minant opa bona mie ad que sufficit voluntas si desit fa
cultas.in retributõe eterne beatitudis metent.Et subdit
In hac voluntate seminauerunt zacheus ⁊ vidua.zache⁹
qui dedit dimidiũ bonoꝝ suoꝝ.⁊ vidua que duo minu
ta misit:hi parem habebant voluntateʒ.zacheus excessit
viduam in quantitate.vidua excessit zacheũ in pportio
ne.magna voluntas multũ seminauit.⁊ subdit:Qʒ si nec
hic aliquid habet:securus tñ sit si assit voluntas:tñ illud
timeat ne habeat ⁊ non faciat.si.n.habet ⁊ non facit in⁹
gelauit:qʒ voluntas frigida est nec seminauit in lachry
mis ⁊ iõ in exultatõe nõ metet.Spũalis.n.seminatio sp
fit cum lachrymis.vñ beati q̃ lugent:nam si patitur vnũ
membrũ cõpatiunt oĩa:vt dicit aplus.j.ad Corinth.xij.
Qui seminant in carne cum leticia seminãt.sed post seq
tur fletus:qʒ extrema gaudij luctus occupat.Hec in glo.
vbi supra.Et.b.Tho.allegat ea scd̃a scd̃e.q.xxxij.d elʸne
arti.iiij.vtrũ elʸne corpales hñt spũales effectus

Qʒ elemosyna efficit tria bona ⁊ que. CA.XXX.

p Ostq̃ dictum est de effectibus elemosyne in ge
nerali capitulo pcedenti:nunc dicendũ est de ef
fectibus elʸne in speciali.Ubi nota q elʸna p
cipue efficit tria bona:ipsa.n.liberat a culpa pterita:pre
seruat a culpa futura:mundat oĩa crimina. Primo ele
mosyna liberat a culpa pterita:ita dicit Tobie.iiij.Elʸ
na ab omĩ peccato liberat.Sʒ forte q̃res quẽ liberat:Rñ
deo ⁊ dico:q non liberat decedentẽ in mortali peccato:
sed existentẽ in mundo isto. Primo dico q elʸna nõ
liberat decedentẽ in mortali peccato neqʒ elemosyna ab
eo facta prius:neqʒ post mortẽ eius facta ab aliis.qd̃ ta
li rõne ostdo:Manente cã manet effectus:sed causa pe
ne inferni est culpa mortalis que ab oibus decedentib⁹
tolli nõ pot̃ sicut nec a demonib⁹:qʒ vt dicit Damas.Qd̃
est demonib⁹ casus est hoibus mors:ꝗ ⁊c̃.Rõ aũt quare
nullus decedens cũ culpa liberat a culpa est talis:quia
nullus liberatur a culpa nisi p dei grãm.sed ille qui dece
dit in peccato mortali caret irrecupabiliter dei gratia:ꝗ
decedens in peccato mortali neqʒ a culpa neqʒ a pena in
ferni pot̃ imppetuũ liberari. Secundo dico q elemo
syna hoiem adhuc existentẽ in mundo liberat a peccato.
qd̃ tali rõne ostdo:Aut hõ est in peccato mortali:aut ve
niali.Si enĩ homo est in peccato mortali:tũc euʒ elʸna a
peccato mortali liberat:primo disponendo euʒ q̃ in pec
catũ cecidit ad grãm recupandaʒ.per hoc.n.q aliqs opi
bus pietatis vaccat in peccato mortali exñs disponit se
ad grãm:vnde non facile pmittat in pditiõem ire.⁊ hoc
est q dicit Tobie.iiij.Elemosyna ab omni peccato libe
rat ⁊ non patit aĩas ire in tenebras.secundo impediẽdo
futurũ peccatũ.sicut ⁊ alia opa meritoria que hoiem in
gratia cõfirmant.vnde Ecci.iij.Igneʒ ardentẽ extinguit
aqua:ita elemosyna cõcupiam a qua orit omne peccatũ
⁊ sicut ignis cõsumit oĩa ⁊ sola aqua extinguit:ita pec
catũ cõsumit omnia bona gratuita ⁊ sola gratia expellit
⁊ sicut aqua est nature fluide:mundificatiue ⁊ fecunde:
ita elʸna est fluida p.pietatem:mundificatiua p merito
riam actõem:fecundatiua p remuneratõem.Et sequitur
Et elemosyna resistit peccatis ⁊ hoc ne multiplicentur ⁊
crescant.peccatũ.n.ad petrũ trahit:qʒ abissus abissũ in
uocat:in psal.sed elʸna impedit:sicut ptʒ.Si v̉o hõ est in
peccato veniali adhuc elʸna efficaciam hʒ:quia ipm ve
niale impedit ne veniale immortale trahere possit.
Secundo dico q elemosyna pseruat a culpa futura.Est

eni elyna medicina nō solū purgans ⁊ liberās a culpa p̄
terita sicut pꝫ: sꝫ etiā p̄seruās a futura. Sicut.n. alia opa
ex charitate facta i gr̄a confirmāt ⁊ a culpa p̄seruāt sic
elemosyna ex charitate facta. Hec.b.Tho.iiij. script.sen.
di.xv.de elyna:arti.ij.q.j.vtrū elyna decedēte in peccato
mortali a pena inferni liberet:argu:3:⁊ in cor.q. ⁊ in so
j.⁊.ij.argu.vn̄ allegat.b.Tho.scda scde.q.xxxij.de elemo
syna:arti.iiij.vtrū elyne corpales habeant effectū spūalē
argu.ɔtra.id qð dicit̄ Ecci.xxix.Elemosyna viri gratiaꝫ
hoīs quasi pupillā cōseruabit: Sicut.n.solicitudine qua
dā oīa mēbra apponim⁹ p pupilla cōseruāda: sic meret̄
elemosyna quandā solicitudinē ɔseruādi grām ⁊ oīa ex
ponendi p gr̄a ɔseruāda. Sꝫ forte queres vtrū existēs
in peccato mortali possit elynaꝫ facere ⁊ dices q̄ nō tali
rōne: Elemosyna spūalis est potior et magis necessaria
corporali. sed peccator dꝫ abstinere a correptōe pp pecca
tū pcedens: ḡ ille etiā qui est in peccato dꝫ abstinere a fa
ciendo elynas corpales. Rn̄deo ⁊ dico: q̄ non est sile: q̄z
in correptōe est aliq̄s dissensus ad vitā qua quis in pec
cato viuit. ⁊ iō peccator corripiēdo scandalū generat. nō
aūt elynā corpalē dando. ⁊ iō debet dare. ⁊ bn̄facit dādo
Dan.iiij. Peccata tua elemosynis redime. Hec.b. Tho.
iiij.scri.sen.⁊ scda scde. Re.ā. Correptio. Tertio elemo
syna mūdat oīa crimina: Luce.xj.Date elynā ⁊ oīa mun
da sunt vobis. Hanc auctoritatē allegat.b.Tho.ad pban
dum q̄ elemosyna indicit̄ vt generalis medicina pecca
ti.iiij.scri.sen.di.xv.de elemosyna:arti.ij.q.ij.vtrū elemo
syna sit min⁹ satisfactoria q̄ꝫ alia duo.s.orō ⁊ ieiuniū: in
cor.q. Re.a. ō elyna in pnci.iij.c. ⁊ ibidē.iij.c. Ubi nota
q̄ magis dr̄ ō elyna q̄ mūdat peccata: vt pꝫ Luc.xj. q̄ꝫ ō
aliis opibus virtutū. ⁊ hoc triplici rōne. Prima ē: q̄z ipa
elyna est opus pietatis: que sm aplm.j.ad Thimo. iiij.
ad oīa valet. Scda rō est: q̄z elyna ordinat̄ recte cōtra ra
dicem oīm pctōꝫ. s. cōtra cupiditatē q̄ est radix oīm ma
loꝝ. vt dicit̄.j.ad Thimo.vj. Tertia rō est: q̄z elyna acq̄
rit sibi plura imo oīa adiutoria. eo q̄ acq̄rit sibi oēs ami
cos qui iuuant eam ad mundanduꝫ animā a peccatis.
quod sic patet: Oēs.n.amici vel sunt in celis: vel in ter
ra: vel in purgatorio. p̄° ergo elemosyna obligat deum q̄
est in celis cuius intuitu oīa dant̄: Matth.xxv. Qð vni
ex minimis meis fecistis. vbi Hiero. sic ait: In oī paupe
xp̄s esuriens pascitur: sitiens potat̄: ⁊ sic de aliis opibus
mie. 2° elemosyna obligat paupes qui sunt in hoc mun
do ad orandū p eo qui elemosynā dedit: Ecci.xxix. Con
clude elemosynā in sinu paupis ⁊ hec orabit p te. i. pau
per cui dabis elemosynā obligat̄ ad orandū vt tibi pec
cata dimittant̄. 3° obligat animas existentes in purgato
rio p quibus datur que postea liberate orant p dantib⁹.
Hec domin⁹ Hugo cardinalis in postilla quam fecit su
per lucam exponens dictam auctoritatē: Date elemosy
nam ⁊c. ¶ Qꝫ elemosyna ex charitate facta valꝫ ad
remouendū generalē indigentiā. CA.XXXI.

Ad maiorem tn̄ euidentiā p̄dictoꝝ est sciendū:
q̄ p̄ter effectus p̄dictos quos elyna corporalis
habet efficere de quibus duobus capitulis p̄ce
dentibus pꝫ. elemosyna corpalis quattuor bona facit. s.
primo.n. excludit generalem indigentiā. secundo extin
guit detestabilem offensam. tertio acquirit desiderabilē
grām. quarto pducit interminalē gloriā. Primo di
co q̄ elemosyna ex charitate facta valet ad remouendū
generalem indigentiā: Prouer.xxviij. Qui dat paupi. s.
victum ⁊ vestitū ⁊c. non indigebit. s. in p̄nti nec in futuro
Primo qui dat pauperi elemosynā nō indigebit in hoc
mundo. qð dupliciter pbo. s. rōne: ⁊ auctoritate. p̄° aucto
ritate puer.xj. Alii diuidunt ppria ⁊ ditiores fiunt: glo.
ppria non aliena q̄z non de alieno debꝫ fieri elemosyna.

sed tn̄ de pprio. Et subdit: Diuidunt: Glo. q̄z non vni tn̄
sed pluribus debet fieri. In psal. Dispersit dedit paupi
bus. vnde nō vni oīa: sed diuersis sm indigentiā psonaꝝ
distribuenda est elemosyna: vt dicit̄ in decret. di.lxxxvj.
fratrem. ⁊ c. non satis. 2° pbo hoc idem rōe: Nam rō q̄re
dantes elemosynā paupibus fiunt ditiores est: quia cuꝫ
tales dent p deo deus dat p eis. Luce.vj. Date ⁊ dabitur
vobis. Quod verbū duobus modis exponit̄. p̄° sic: Da
te bona tempalia paupibus: ⁊ dabit̄ vobis bonoꝝ tem
palium abundantia. vn̄ Aug. ibidē. dicit.n. xp̄s: Da mihi
dedi tibi. habuisti me largitorē. habe me debitorē. 2° mo
do exponitur sic: Date veniam ⁊ dabit̄ vobis gloria. Et
ideo beda ibideꝫ sic ait: Breui aūt sententia cuncta que
de cōuersando cum inimicis mandauerat compꝛehendē
do concludit dicens: Dimittite ⁊ dimittemini. date ⁊ da
bitur vobis. vbi dimittere vos iniurias. dare beneficia
iubet. vt ⁊ vobis peccata dimittant̄ ⁊ vita detur eterna.
Et subditur puer. xj. Alii rapiunt aliena ⁊ sp sunt in ege
state. Glo. in p̄nti vita: quia semp auar⁹ eget: eo q̄ auaro
nihil sufficit. Hiero. Auaro tam deest qð habet q̄ꝫ quod
non habet. Et in futuro: vbi nec vna gutta aque dabitur.
vnde subdit̄ puer.xxviij. Qui despicit deprecantē susti
nebit penuriam. Ubi notat̄ obstinata cōtumacia: ⁊ sum
ma indigentia. Primo obstinata cōtumacia vel contu
melia: ibi Qui despicit depcantē: malum.n. est non sub
uenire: peius nō attendere: pessimū vō est cōtemnere vel
despicere. quod non debet fieri, ppter tres rōes. Prima
est ppter augmentatōem magnitudinis afflictōis: afflic
tis.n. non debet addi afflictio. Ecci.iiij. Animā esurien
tem cibum corpalem vel spūalem ne despexeris cōtem
nendo vl despiciendo ⁊ non cōpatiēdo. sed magis corde
beniuolo aspicias aliquid impartiendo vel cōpatiendo
qð plus est. Seneca: Plus est dare se q̄ꝫ sua. Noli ergo
despicere sed cōpatere: Job.xxxj. Si despexi pereuntem
eo q̄ non haberet indumentū. Secunda rō est ppter p
pinquitatē sanguinis. Si.n. peccatū est despicere extra
neum multomagis cōsanguineū ⁊ ppinquū: Isaie.lviij.
Si videris nudum cooperi eum ⁊ carnē tuam ne despe
xeris. Tertia rō est ppter offensionē ⁊ iniuriā creatoris.
puerb.xvij. Qui despicit pauperem exprobrat factori suo.
Exemplū de epulone qui ex eo q̄ despexit lazarū nunc
etiam vnā guttam aque non habet ad eius penuriā rele
uanda: Luce.xvj. vn̄ puer.xxj. Qui obturat aurem suā ad
clamorē paupis. ⁊ ipe clamabit ⁊ non exaudiet̄. Aug. Id
ipm videtur iustum: vt qui a potentiori vult iuuari ad
iuuet ipse inferiorē in quo est ipe potentior. Secūdo
principaliter qui dat paupi nō indigebit in futuro: pro
uer.xix. Feneraī dn̄o qui miseretur paupis. q.d. qui dat
paupi non feneraī paupi sed dn̄o: q̄z quicquid fit paupi
ppter deum totum fit ipsi deo: ⁊ totū dn̄o dat ad lucruꝫ:
q̄z ipse reputat sibi factū. Greg. Quod paupi tribuit̄ non
datur sed comodat̄. Aug. Miser homo quid feneraris
homini. fenerare deo ⁊ centuplū accipies ⁊ vitaꝫ eternā
possidebis. Ad lr̄am hoc verum est de bonis tempalib⁹:
non.n. quis paupior efficit̄ sed ditior. qui semen suū se
minat in agro: qui affert fructum tricesimū. sexagesimuꝫ
⁊ centesimū. ergo multo magis qui seminat in agro spū
li quales sunt agri pietatis vt paupes. Aug. Prebe lutū
⁊ accipe deum: prebe tectum ⁊ accipe celum. Et subdit:
Qui miseretur paupis vt. s. habeat istud premiū: nō solū
qui subuenit effectu: sed etiam qui subuenit affectu: vt si
cut qui miseretur ⁊ subuenit: ita qui plus miseret̄ ⁊ plus
subuenit. ideo premiū a deo mai⁹ recipiet. Re.ā. que ele
mosyne sunt potiores.

¶ Qꝫ elemosyne corporales valent ad extinguēdū mor
talem culpam. CA.XXXII.

ſ Ecundo elẏna corpalis valꝫ ad extinguendū deteſtabileꝫ offenſam.ſ.pctm̄ mortale. ita dꝛ Eccl. iij.iuxta finē. Jgnē ardētē extinguit aqua: ⁊ elemoſyna reſiſtit pctīs. Jn q° v̄bo cōpat pctm̄ igni ⁊ elẏnā aque. Primo aſſilat pctm̄ igni: ⁊ hoc pp tria. Eſt eniꝫ ignis nature ↄſumptiue: multiplicatiue: defectiue. p° ē ignis nature cōſumptiue.ſic.n.ignis ↄſumit oīa.ita pctm̄ oīa bona gratuita ↄſumit ⁊ tollit: Job.xxxi. Jgnis ē vſqꝫ ad ↄſumptōem deuorās.tum qꝛ pctm̄ deſtruit bonū p̄teritū tū qꝛ impedit bonū futurū. 2° ignis eſt nature multiplicatiue.qđ ptꝫ: qꝛ ſp accēdit ⁊ cōburit dū inuenit cōbuſtibile: ita pctm̄ ſi ſtatim nō extinguat᷑ multiplicat᷑.eo ꝙ vnū pctm̄ ē cā alteri°. Abyſſus abyſſuꝫ inuocat: ī pſal. Tertio ignis ē nāe defectiue.ſic.n.ignis aqua extiguit᷑ ita pctm̄ aqua ſpūali.ſ.gra vl᷑ elẏna expellit᷑.vn̄ glo.ibidē Qꝫ magne virtutis ſit elẏna oſ̄dit dicēs: Elẏna reſiſtit peccatis.nā ipa extinguit nō ſolū actū exteriorē pcti: ſed etiā affectū interiorē.qđ ſic ptꝫ ſm Aug. Due ſūt radices peccati.ſ.amor male inflāmās.⁊ ꝫ amorē talē ē aqua cōpaſſiōis.vn̄ glo.ibidē ſic ait: Sicut aqua extinguit igneꝫ ita elẏna ex charitate ⁊ cōpaſſione facta obruit flammā peccati.vn̄ cū facis elẏnā neſciat ſiniſtra tua ⁊c̄. Scđa radix pcti eſt timor male hūilias: ⁊ ꝫ hunc timorē eſt calor charitatis.⁊ iō ſubdit: Elẏna reſiſtit peccatis. qđ elẏna facit q̄ttuor modis.ſ.curādo: ſatiſfaciēdo: diſponēdo impediēdo. p° elẏna reſiſtit pctīs curādo p̄terita.vn̄ ſuper illo verbo matth.xij.ait dñs hōi manū aridā: extende manū tuā ⁊ extendit.manū ⁊ reſtituta ē ſanitati. glo. ſic dicit: Extēde manū tuā: qꝛ nihil plus valet curatōi q̄ꝫ elẏnaꝝ largitio: qꝛ fruſtra ꝓ pctīs ſuis ad deū manus expandit: q̄ has ꝓ poſſe ad paupes nō extēdit. 2° elẏna reſiſtit pctīs ſatiſfaciēdo ꝓ pctīs p̄teritis. Nā ſatiſfactio fit ꝑ opa penalia.vn̄ ſicut in foro ſeculari hō ſatiſfacit homi ex eo qđ punit᷑ nō ſolū ꝑ corpis leſionē ſꝫ etiā ꝑ bonoruꝫ ſubtractōem: ita in foro pn̄ali hō ꝓ pctīs cōmiſſis ſatiſfacit deo.qꝛ punit᷑ nō ſolū ꝑ ieiuniū quo affligit᷑ corpus ſed etiā ꝑ elẏnā qua bona tpalia ſubtrahūt᷑. Re.ō.in p̄ncipio de elẏna.iij.ca. 3° elẏna reſiſtit peccatis diſponendo.inquantū elẏna diſponit eū q̄ iam in pctm̄ cecidit ad grām recupandā.ſicut ⁊ alia opa de genere bonoꝝ recta intentiōe facta. Quarto elẏna reſiſtit pctīs impediēdo futura.ſicut ⁊ alia opa meritoria ex charitate q̄ hoīeꝫ in gratia ↄfirmāt.⁊ iō a pctō futuro p̄ſeruāt. Dec.b.tho.iiij ſcri.ſen.di.xv.de elẏna arti.ij.q.i.vtrū elẏna liberet decedentē in pctō mortali a pena inferni: in ſolu.j.argu.

Q̄ elẏna valet ad acq̄rēdā grām. CA.XXXIII.

t Ertio elẏna corpalis valet ad acq̄rendā deſiderabilē vel ſalutarē grām.ita dꝛ Eccl.xvij.⁊.xxix. Elemoſyna viri q̄ſi ſacculus cū ipo ⁊ grām hoīs quaſi pupillā ↄſeruabit. Jn quib° verbis oſ̄dit᷑ ꝙ elẏna eſt ↄſeruatrix: aſſociatrix: ꝓtectrix. Primo elẏna ē cōſeruatrix gratie.iō dicit: Elẏna viri quaſi ſacculus. ſicut .n.ſacculus theſaurū conſeruat ne homo q̄ñ ad eū in neceſſitate recurrerit patiat᷑ defectū.ſic elemoſyna gratiam dei cōſeruat ⁊ fiduciam preſtat tpe neceſſitatis recurrēdi ad deum: Tobie.iiij. Fiducia magna eſt corā ſummo deo. Glo. Et non corā hoībus elemoſyna omnib° facientibus eam. Et ibidē: Premiū bonū theſaurizas in die neceſſitatis. Secundo elẏna eſt aſſociatrix: ibi Cum ipo ⁊ non ↄtra ipm vt elẏna hypocrite.nō p̄ter ipm vt elemoſyna eoꝝ qui poſt mortē ſuā dare faciūt qđ viuentes dare nolunt. Cuius ↄtrariū beata lucia fecit dicēs mr̄i. Nō eſt magnū dare deo qđ ferri nō pōt: viuens g̃ da xp̄o qđ poſſides.ideo dicit: Cum ipo.ſ. vt ipemet dans elẏnam ad eam in neceſſitate hoc eſt in die mortis vel iudicij recurſum habeat. Ambro. Sola mīa comes eſt defunctoꝝ. vn̄ quidā ſapiens: Quas dederis ſolas ſp habebis opes. Apoca.xiiij. Opera.n.illoꝝ ſequunt᷑ illos. Non aūt dicit p̄cedunt: ſicut ē de aliq̄bus qui ante ſe opa ſua portāt.i.q̄ in ſuis opibus gloriam attendunt: Prouer.vlti. Date illis de fructu manuū ſuarū. Tertio elẏna ē ꝓtectrix gr̄e. ideo ſubdit: Et grām hoīs quaſi pupillam ↄſeruabit vel dñs ꝓpter elemoſynā pupillā bene ⁊ fideliter ↄſeruabit ſicut palpebra cōſeruat pupillam oculi. Jn pſal. Cuſtodi me dñe vt pupillā oculi. Nam ꝑ pupillam intelliguntur tria ſm glo.ibidē.ſ.humanitas xp̄i: fides: ⁊ gratia. p° ꝑ pupillam ſignificat᷑ humanitas xp̄i. Cuius rō eſt: quia ſicut pupilla que exigua eſt ⁊ tn̄ ꝑ eam acies luminis dirigit᷑ quo lux ⁊ tenebre diiudicāt᷑.ſic ꝑ hūanitatē xp̄i que exigua eſt reſpectu diuinitatis vel exigua rōne humilitatis deitas diſcernens eſt inter bonos ⁊ malos. 2° per pupillam ſm glo.intelligit᷑ fides. Cuius rō eſt: qꝛ ſic pupilla eſt organū videndi.ſic fides eſt ꝑ quā in p̄nti deum videmus.j.ad Corinth.xiij. Uidemus nunc ꝑ ſpeculum ⁊c̄. 3° ꝑ pupillam ſignificat᷑ gratia.⁊ hoc duplici rōne: Prima eſt: qꝛ ſicut pupilla eſt cuſtos viſus. ſic gratia vel elemoſyna eſt cuſtos ſtatus. Secūda rō eſt: quia ſicut ſolicitudine quadā oīa membra apponimus ꝓ pupilla conſeruanda.ſic meret᷑ elemoſyna quandā ſolicitudinē conſeruandi grām.⁊ exponendi oīa ꝓ gratia obſeruanda. luce.xj. Date elemoſynā ⁊ ecce oīa munda ſunt vobis: quaſi dicat. date elemoſynā qꝛ ꝑ elemoſynā ↄſeruabitis gratiam que oīa munda facit. Ubi nota: ꝙ auctoritatē p̄dictam.ſ.elemoſyna viri cum ipo. etiā adducit.b. Tho. ſecunda ſcđe.q.xxxij.arti.iiij.argu.ↄtra: ad ꝓbādū quō elemoſyne corpales habeant ſpūalem effectū: ⁊ ideo ſm deuotione ⁊ gratia nunc eam expoſui. Re.ō. de effectibus elemoſyne.j.ca.

Q̄ elemoſyna valet ad impetrandū gloriā: ⁊ quare. CA.XXXIIII.

q Uarto elemoſyna valet ad impetrādū eternalē gloriā: Matth.xix. Si vis ꝑfectus eē vade ⁊ vēde oīa que habes ⁊ da paupibus: ⁊ ſequere me ⁊ habebis theſaurū in celo. Jn quibus verbis dñs tangit tria.ſ.charitatis gradū: neceſſitatis actū: felicitatis effectū. Primo tangit charitatis gradum: ibi Si vis ꝑfectus eē ⁊c̄. Que verba dupliciť exponunt᷑. Primo ſm glo.ſic: Si vis qꝛ de voluntate eſt. vn̄ Rabanus ibidē: Jn ptāte nr̄a eſt vtrū velimus eſſe ꝑfecti: nec tn̄ ad hoc ſufficit liberū arbitriū ſine dei gratia. Re.infra Gratia.⁊ ſubdit: Perfectus eſſe.ſ.in dilectione dei ⁊ p̄rimi. vade ꝑ cordis affectū ⁊ ꝑ opis effectū. vende a te alienando omnia immobilia nihil relinquendo nō ꝑtem tn̄: que habes: multo magis ⁊ fortius q̄ amas: ⁊ da.ſ.p̄ciū ipoꝝ nō ſpe alicuius tpalis retributiōis ſꝫ intuitu dei. paupibus nō diuitib° nō vni tn̄ ſed pluribus. Jn pſal. Diſꝑſit dedit paupibus. Scđo.b. Remigi° p̄dicta verba exponēs ſic ait: Jllis aūt qui in gratia ꝑfecti eē volunt oſ̄dit dñs qualr̄ ad ꝑfectōem venire pn̄t dicens illi: Si vis ꝑfectus eē vade ⁊ vēde oīa ⁊c̄. Jn quibus verbis ſm.b. Remigiū tangunt᷑ quattuor que ſunt neceſſaria vt hō ponat᷑ in via ꝑfectionis. p° tangit᷑ guloſitatis ⁊ carnalitatis ſobrietas ⁊ temꝑantia. cum dixit: vade et vende: nō aūt ait: vade ⁊ manduca oīa que habes: ſꝫ vade ⁊ vende. cōtra multos qui cum deberēt paupibus erogare deuorant in ſuꝑfluis cibis ⁊ potibus et luxurijs ea que hn̄t. vn̄ rep̄hendit᷑ ⁊ cōdemnat᷑ ꝑ ſcripturā Luc.xvj. ille diues epulo qui induebat᷑ purpura ⁊ biſſo ⁊ epulebat᷑ quotidie ſplendide ⁊ lazaro paupi elẏnam denegauit. Et ideo ſi homo vult poni ⁊ eſſe in ſtatu perfectiōis bona temporalia deuorare non debet ſed vendere. vnde tempe apl̄oꝝ volentes imitari eorum perfectōem vendebant agros ⁊ domos ⁊ p̄cia ponebāt ad pedes apl̄oꝝ: vt

[illegible] act.[illegible] 2° tangiꝭ necessitatis ⁊ aduersitatis constantia [illegible] oia s[illegible] nihil relinquēdo nō ptē sed totū: ꝯ multos q̄ intantū sunt pusillanimes ⁊ diffidētes ne deficiant in rebus necessarijs. ⁊ ne aliq̄s aduersitates ⁊ indigentias patianꝭ: ꝙ nolūt oia q̄ hn̄t vendere ⁊ paupibus elargari cū accedūt ad seruitiū dei: sꝫ ptē vendūt ⁊ ptem occultant ⁊ reseruant: sicut fecit ananias ⁊ vxor eius fraudātes de p̄cio agri: p q̄ fraude a petro mortis sniām receperūt: act. v. vñ Ecc̄i. iiij. Elȳnā paupis ne defraudēris vl' retinēdo ⁊ oīno nō dādo: vel minuēdo: vel differēdo: vl' obiurgando. Hiero. Res pauperū paupibꝰ nō dare sacrilegiū est. 3° tangiꝭ eq̄tatis ⁊ honestatis iusticia cum dixit: Que habes: ꝯ multos q̄ vendūt ⁊ dāt paupibꝰ nō que hn̄t sꝫ q̄ sua nō sunt: ⁊ q̄ p vsurā ⁊ rapinā ab alijs ceperūt, vñ remigius ibidē: Illa. n. habemꝰ q̄ iuste possidenꝭ ⁊ h̄ vendēda sunt. q̄ vō adepta sunt iniuste sunt erogāda illis a quibꝰ fuerūt ablata. 4° tangiꝭ finis prudētia vel intētio syncera cū dicit: Da paupibꝰ nō diuitibꝰ aut primis a quibꝰ hō similia possit recipe. hoc. n. nō est prudētia que est recta rō agibiliū: sed magis quedā fraudulentia nō p̄ferēdo finē debitū quē debꝫ. Sꝫ forte queres hic hāc q̄ōnem quā Origenes sup illo verbo allegato. s. si vis pfectus eē ⁊c̄. mouet dicēs: vtrū vendētes oia ⁊ relinquens paupibus sit pfectus. Et arguit Orige. ꝙ nō tali rōne: Si pfectus ē q̄ hꝫ oēs virtutes. quō sit pfectus q̄ oia sua vendidit ⁊ paupibus dedit: verbigrā Ponamus aliquē hoc fecisse: quō statim est sine ira: sine ꝯcupia: suscipiēs oēs virtutes ⁊ deponēs maliciā vniuersam. qō nō videꝭ: q2 etsi multi oia vendāt ⁊ paupibꝰ erogent: adhuc tn̄ nō carent vitijs supradictis vel nō pollent virtutibꝰ p̄dicta vitia destruentibꝰ. Rn̄det Orige. ad hanc q̄ōnem quatuor modis. p° q2 talis est pfectus p virtutū ⁊ pfectōis inchoatōem ⁊ non ꝯsummatōem. qō ptꝫ ex modo loquēdi saluatoris. vnde non dixit: si perfectus es. sed si vis pfectus esse: ac si venditio vel abdicatio rerum tempaliū non faceret eum pfectum: sed inchoaret viam perfectionis. 2° modo respondet sic: ꝙ talis vendens ⁊ oia pauperibus distribuens intelligatur esse pfectus ⁊ hr̄e oēs virtutes per aliarū diuitiarū receptōem: vt ille qui pauperibus omnia sua bona tempalia tribuit: ipoꝝ orōnibꝰ adiuuetur vt accipiat ad suam sp̄ualem inopiam illoꝝ sp̄ualem abundantiam. ⁊ hoc modo alioꝝ auxilio fit pfectus q̄uis aliquis habeat hūanas possessiones: q2 temporales diuitias p sp̄ualibus cōmutauit credens xp̄i sermonibus. 3° modo rn̄det sic: ꝙ talis intelligitur perfectus per omniū vicioꝝ venditōem: vt sicut ipse vendidit ⁊ abdicauit a se omnia tempalia: sic se expoliat omnibꝰ malis ⁊ vitijs: ⁊ sic erit perfectus non quidem per expoliatōem tempalium diuitiarum tn̄: sed magis per expoliatōem vitioꝝ. Et hec rō s̄m origenē est moralis ⁊ sp̄ualis. 4° modo respōdet origenes sp̄ualiter dicens: ꝙ substantiam dicit esse vniuscuiusqꝫ aīe actus eius. imperat ergo deus vendere oēm substantiā malā ⁊ quasi tradere eam virtutibus opantibus eam que ab oī bono paupes sunt. Hec Origenes ⁊ allegat eum. b. Tho. in euāgelio cōtinuo sup matth. ad expositōem illius textus matth. xix. Si vis perfectus esse ⁊c̄. 5° modo pōt rn̄deri ad q̄ōneꝫ Origenis vt intelligaꝭ pfectus p virtualē ⁊ formalē pfectōem. nam si quis pfecte hꝫ vnā virtutē: formaliter habet oēs: verbigratia Si q̄s est iustus virtuose. opꝫ ꝙ iusticiam habeat; prudenter ⁊ tpanter. Et similiter si aliq̄s dat paupibus ppter deum bona sua: opꝫ ꝙ talis liberalitas formaliter ⁊ virtualiter includat oēs virtutes; q2 talis non liberaliter tribueret bona sua nisi caste: prudenē ⁊ fortiter largireꭍ: vt ptꝫ de cōnexiōe virtutū. Req. infra Uirtutes. ¶ Utrū p vendere oīa ⁊ dare paupibus hō ponaꭍ in via pfectōis. CA.XXXV.

[S]Ed forte queres gr̄a p̄dictoꝝ: vtꝝ p vendere oia ⁊ dare paupibus hō ponaꭍ in via pfectōis. Rn̄deo ⁊ dico: ꝙ pauptas est dispositio vel via ad pfectōem: ⁊ est effectus vel signū pfectōis. Primo pauptas est dispositio vel via ducens ad perfectōem. qō sic pbo: Perfectio ad quam pauptas disponit consistit in vacatione mentis ad deum. tentio autem mentis in deum: ⁊ vacatio mentis in deo consistit in contemplando deuꝫ ⁊ amando ⁊ eius voluntatē implendo. ⁊ ideo ad amputandū solicitudinē bonoꝝ tpalium daꭍ cōsilium de paupertate. Matth. xix. Si vis pfectus eē vade ⁊ vende ⁊c̄. ⁊ hoc vt animꝰ hoīs ab affectu tpaliū auertaꭍ: ⁊ sic liberius in deū ꝯtemplando amādo ⁊ eius voluntatē implendo feraꭍ. Scd̄o dico: ꝙ pauptas est effectus vel signū pfectōis. Cuius rō est: q2 cum mens vehementer amore ⁊ desiderio alicuiꝰ rei afficiꭍ: ꝯsequens ē ꝙ alia postponat: ⁊ iō ex hoc ꝙ mens hoīs amore ⁊ desiderio in diuina ferꭍ sequiꭍ: ꝙ oia que pñt ip̄m impedire ⁊ retardare qꝰ minus feraꭍ in deū abijciat. Ubi nota ꝙ ⁊ diuitie aliquo mō sūt bone. aliquo mō male: ⁊ sl'r pauptas. Primo ḡ dico: ꝙ diuitie exteriores intātū sunt bone inquātū sunt necessarie ad bonū virtutis. s. cū p eas corpus sustentamꝰ ⁊ alijs subuenimꝰ. inquantū vō ex eis impeditur vsus virtutis: nō iā int' bona sed inter mala sunt cōputāda. vñ bonū est q̄busdā habere diuitias. s. illis q̄ bn̄ vtunꭍ eis. Quibusdā vō est malū habere diuitias: illis. s. q̄ p eas a virtutibꝰ retrahunꭍ. ⁊ hoc triplici rōne: vel nimia solicitudine: vel nimia ad ipas affectōe: vel consurgente ex eis elatione. Similiter pauptas de se puta rōne nude abiectiōis tempaliū non est bona: sed ppter aliud pauptas pōt esse bona vel mala. verbigratia: Pauptas intantū est mala inquantū sustentatōem alioꝝ ⁊ sustentatōem ppriam tollit: nisi inquantū subuentio tpalis q̄ primis subueniꭍ p maius bonū pōt recōpensari. s. p hoc ꝙ hō diuitijs carnes diuinis ⁊ sp̄ualibꝰ vacare pōt. bonū aūt sustentatōis pprie adeo necessariū ē ꝙ nullo alio bono recōpensari pōt: nullius. n. boni obtentu dꝫ hō sibi sustentatiōem vite subtrahere: sic nec esse homicida sui ipsius. sꝫ intātū pauptas ē bona inq̄ntū liberat ab alijs quibꝰ hō impediꭍ quo minꝰ in sp̄ualia ⁊ diuina feraꭍ ⁊ tēdat. Et sl'r pauptas nō tāto est laudabilior quāto maior sed quanto fuerit ad finē. s. vacandū deo vtilior: ⁊ quanto minorē solicitudinē hoc impedientē exigit: tanto ē laudabilior ⁊ eligibilior. Hec. b. Tho. ꝯ gentil. in c. cxxxiij. Re. infra de modis paupertatis Religio. ¶ Tria sunt necessaria ad sequendū xp̄m. CA.XXXVI.

[S]Ecūdo principalr in verbis p̄dictis matth. xix. Si vis pfectꝰ eē ⁊c̄. dn̄s tāgit necessitatis actum cū subdit: veni ⁊ seq̄re me. vñ sup illō: Uade ⁊ vende ⁊c̄. Hiero. sic ait: Quia nō sufficit tn̄ relinq̄re: iō dn̄s adiungit qō pfectū ē dicēs: Ueni ⁊ sequere me. Et Ambro. super illo vbo Luce. v. sic ait: Sequi iubet nō corpis gressu sed mētis affectu qō fit p charitatē: vt dicit. b. Tho. scd̄a scd̄e. q. clxxxiiij. arti. iij. vtrū pfectio huiꝰ vite ꝯsistat principalr in cōsilijs vel in p̄ceptis: in solu. i. argu. Sꝫ forte queres: quot sunt necessaria ad sequendū xp̄m: ⁊ ad eundū post eū. Rn̄deo s̄m Chryso. qui istā q̄ōnem determinat sup matth. xvj. ibi Qui vult venire post me abneget semetip̄m ⁊ tollat crucē suam ⁊ sequaꭍ me dicens: Tria sunt que dicunꭍ. s. abneget semetip̄m ⁊ tollat crucē suaꝫ: ⁊ sequaꭍ me: p que ondit ꙗ tria requirunꭍ ad eundū pꝰ xp̄m ⁊ ad sequendū eum. Primū est omnis voluntatis carnalis ⁊ tempalis abnegatio. vnde dicit saluator: Qui vult venire post me abneget semetip̄m. Secundū ē crucis ⁊ mortis receptio cum subdit: Tollat crucem suam. Ter

titum est saluatoris imitatio cū subiungit: Et sequat me
Et subdit Chryso. ibidē: q vnū istoꝝ sine altero nō suffi
cit ad salutē. qḋ pbat p exemplū de multis dicēs: q mul
ti phi pagani vt socrates ⁊ plato oīa carnalia ⁊ cunctas
carnaliū voluptates abnegauerunt ppter speculatōez sci
entiarū ⁊ acquisitōez virtutū moraliū: que acq̄ri nō pos
sunt nisi sedatis ⁊ mortificatis passionib⁹: ⁊ tñ isti p⁹ xp̄m
non ierunt: qꝛ crucem ⁊ mortē p xp̄o nō susceperunt. Ali
qui vō alij bñ crucē ⁊ mortē sustinēt: sicut latrones ⁊ he
retici qui suspendunt ⁊ cōburunt. ⁊ tñ post xp̄m nō va
dunt nec eum sequunt: qꝛ ex charitate ip̄m nō imitant:
sine qua dicente ap̄lo cuncta tormentoꝝ vel martyrioꝝ
genera nō suff. ciūt nec psīnt ad salutē. ergo crucis rece
ptio ⁊ saluatoris secutio requirunt ad eundū post xp̄m:
ſm Aug. meritorie. primū istoꝝ fit p fidei ɔfessionē. Re.
infra Fides. secūdū vō fit p eterne vite expectatōez. Re.
infra Spes. tertiū fit p charitatis dilectōem. Re. ī. Cha
ritas. ⁊ ī. Dilectōis pfectio. vñ Aug. in li. de vera religio
ne sic ait: Christus fide est cōfitendus: spe expectandus:
⁊ charitate querendus ⁊ imitandus. Et Chryso. sup illō
Matth. iiij. Illi aūt relictis rhetibus ⁊ patre secuti sunt
eum. sic ait: Tria .n. sunt que relinquere debet qui venit
ad xp̄m. s. actus carnales qui p rhetia piscatōis significā
tur: substātias mundiales que p nauem: parentes p prez
Et subdit: Reliquerunt ergo nauem vt fierent ecclastice
nauis gubernatores. Reliquerunt rhetia vt nō pisces as
ferrent ad ciuitatē terrenā sed hoīes ad celestē. Reliq̄rūt
vnūz patrē vt spūales patres oīm fierent. Hec oīa allegat
b. Tho. in euāgelio ɔtinuo sup matth. in supradictis locis.

¶ Qr tria sunt necia ad sequēdū xp̄m. CA. XXXVIII.

I vō aliter vis pcedere dicas: q ad sequendum
s xp̄m tria p̄cipue sunt necessaria. s. paupertatē eli
gere: voluntatē submittere: mortis penalitatem
subire. Primo est necessariū ad sequendū xp̄m paup
tatem eligere. vñ Luce. xij. Uendite que possidetis ⁊ da
te elymam paupibus. qḋ verbū ſm quattuor glo. exponi
tur quattuor modis. Prima glo. sic exponit: Non tantū
timeas ne ppter regnū militantibus vite necessaria de
sint: sed etiā possessa vendite ppter elemosynā faciendā
que est via ad idem regnū. dum p eam peccata dimittūt
⁊ hoc est cōsiliū sed minus. Secunda glo. exponit: Non
tñ cibos vestros cōicate pauperibus: sed etiam vendite
possessiones vestras: vt oībus vestris simul p dño spretis:
postea labore manuū opemini vt viuatis ⁊ elymam faci
atis. ⁊ hoc est cōsiliū maius. Tertia glo. exponit sic: Qui
p dño oīa mundana spernit vendat que hꝫ ⁊ distribuat:
⁊ hoc est cōsilium. qui vō non est tante virtutis de his q̄
hūt elemosynā det. ⁊ hoc est p̄ceptū. Quarta glo. sic expo
nit: Uendite que habetis ⁊c̄. nō p̄cipit vt nihil pecunie
ad vsus necessarios a sanctis reseruet: cum ip̄e dñs locu
los habuisse legat. sed ne deo ppter ista seruiat: ⁊ ne tio
re pecunie iusticie deserat. Ex quibus verbis colligit
q quadruplex est modus viuendi in paupertate: Prim⁹
est vt de p̄cio possessionū venditarū cōiter oēs viuant q̄
modus fuit ab ap̄lo obseruatus. Dicit .n. actu. iiij. q pos
sessiones agroꝝ ⁊ domoꝝ vendentes offerebant p̄cia eo
rū que vendebant ⁊ ponebant ante pedes ap̄loꝝ: ⁊ distri
buebat vnicuiqꝫ put vnicuiqꝫ opus erat. Qui modus q̄ꝫ
uis sufficiens fuit: non tñ ad longū tp̄s: qꝛ p̄uidebāt ap̄li
p spūsanctū q non diu in hierl'm cōmorari debebāt: tūꝫ
ppter psecutōes a iudeis: tum ppter instantē destructio
nē ciuitatis ⁊ gentis. Secundus mod⁹ viuendi in pau
pertate est vt possessiones cōmunes habeant: ex quibus
singulis puideat put vnicuiqꝫ opus fuerit. sicut in mōa
sterijs plurimis obseruat. Et talis modus nō deperit p
fectōi ad quā tendunt. tum qꝛ sollicitudo tempalia pui
dendi p paucos fieri pōt: tum etiam quia illis qui sollı
citudinē hanc assumunt non deperit aliquid de pfectōe
eo q illud qḋ videt amittere in defectu quietis recu
perant in obsequio charitatis. Tertius modus viuen
di in paupertate est: vt labore manuū suarū viuant quēad
modū ap̄li obseruabant: vt ptꝫ. ij. ad Thessal. iij. vbi dicit
Non gratis panē manducauim⁹ ab aliquo: sed in labore
⁊ fatigatōe nocte ⁊ die operantes ne quē vestrū grauare
mus. Et hic est modus sufficiēs ad pfectiōem tendendi:
nec pfectōi deperit. tum qꝛ ad acquirendū victum q̄tūꝫ
ad sustentatōem nature: sufficit modicū tp̄us ⁊ modica
sollicitudo ē necessaria que nō sufficeret ad diuitias cō
gregandas vel ad victum supfluū. tum qꝛ dñs nō phibꝫ
laborē. vnde ap̄ls. j. ad Thessal. iij. dicit: q qui nō vult la
borare non manducet: ⁊ p̄cipue cum opando manibus
possit de deo cogitare: ⁊ eum laudare ⁊ alia h⁹mōi face
re: ex quibus a spūalibus nō impedit: tum qꝛ oīs actus
solicitudinē requirit. Si igit hō nullā solicitudinē tem
poralibus habere deberet: sequeret q nihil tp̄ale ageret
expectare aūt dei subsidiū in quibus se aliq̄s iuuare pōt
p ppriam actōem est insipientis ⁊ deum tentantis. tum
qꝛ dñs Matth. vj. dicens: Nolite soliciti ⁊c̄ in crastinūꝫ
nō phibet oēm solicitudinē: sed solicitudinē supfluam ⁊
solicitudinē ppriā que circa diuitias pprias adhibetur
qꝛ talis solicitudo ptinet ad amorē priuatū quo quis se
tp̄alr amat. sed solicitudo circa res cōes ptinet ad amorē
charitatis: que nō querit que sua sunt sed quibus inten
dit. vñ b. Antonius in collatōibus patrū sic dicit: Si .n.
arguatur ex euangelio vt nihil reponat in crastinū: Rñ
detur: cur ergo ip̄e dñs loculos habuit vbi pecuniam re
collectā reponeret: cur tanta ante fame imminente frumē
ta sanctis patribus missa sunt: cur ap̄li indigentie sctōꝝ
necessaria pcurabant. Qr ergo dicit: Nolite cogitare
in crastinū quattuor modis exponit. p⁹ ſm Chryso. sup
matth. hodie signat solicitudinē tp̄aliūꝫ necessariā: cras
vō solicitudinē supfluam. ergo nolite soliciti esse in cra
stinū ⁊c̄. i. non curetis supra id quod ē vobis necessariū
ad vitam quotidianā: de crastino. i. de supfluo. ⁊ reddit
rōem dicens: Sufficit .n. diei crastine malicia sua. quasi
diceret: Dies crastina suam solicitudinē hꝫ. vñ nō optet
nec expedit aliam reddere in p̄nti. 2⁹ modo Chryso. ibi
dem sic exponit: Sufficit labor quē pateris ppter neces
saria noli de supfluis laborare. 3⁹ modo ſm hiero. sic ex
ponit: Sufficit nobis p̄ntis tp̄is cogitatio: futura q̄ in
certa sunt deo relinquamus. Et ponit de hoc exemplum
Chryso. dicens: Qui ad fontem vadit nō est solicitus de
bibendo: nec qui ad prandiū copiosum: quid times stul
te dei prudentia largior est fonte. Quarto ſm Aug. expo
nitur sic: Cum aliquid boni opamur non tp̄alia que per
crastinū designant: sed eterna cogitemus. Hec. b. Tho.
scḋa scḋe. q. clxxxviij. art. viij. vtrū habere aliq̄d in cōi di
minuat pfectōem religionis: in solu. ij. argu. Quartus
modus viuendi in paupertate est viuere de his q̄ ab alijs
inferunt. ⁊ hunc modū videt dñs cum suis discipul' ob
seruasse. Legit .n. Luce. viij. q mulieres quedā sequebā
tur xp̄m ⁊ ministrabant illi de facultatib⁹ suis. Tal' mo
dus est cōueniens illis qui volūtariā paupertatē assumūt
nec est incōueniens vt qui sua dimisit alia querat: vt qḋ
abijciunt ppter aliquid qḋ in vtilitatē alioꝝ vergit: alia
querant ⁊ ab alijs sustentent: eo q tales deseruiunt cōi
vtilitati alioꝝ. vñ sicut aliqui p̄termissa pprioꝝ cura cōi
vtilitati deseruiunt: cōueniens est vt ab his quoꝝ vtilita
ti deseruiunt sustentent: sicut milites de stipendijs alio
rū viuunt: ⁊ rectoribus reipublice de cōi puidet: multo
magis illi qui seruiūt cōi vtilitati in spūalibus sapiētia
eruditōe: exēplo pplm illustrātes vl' orōne: vl' intcessiōe

sustētantes mereāt ꝛ debēt in tpalibus sustētari. Ita dicit apls pma ad Corinth.ix. Si vobis nos spūalia seminamus: nō est magnum si nos carnalia vestra metamus. Quanto autē aliqs minus amat diuitias: ꝛ ē virtuti magis intētus: tāto facilius diuitias in aliorū necessitates distribuit. Et isti q̄ sic viuūt de illis q̄ ab alijs dant: magis fiunt alijs paupibus vtiles ad misericordie opa vbis ꝛ exemplis alios ꝓuocādo. vn̄ aplus. ij. ad Corinth. viij. Vestra abundātia. s. in tpalibus illorū inopiā suppleat: vt ꝛ illorū abundātia. s. in spūalibus vestre inopie sit supplementū: qui enī alterū iuuat pticeps fit opis eius ꝛ in bono ꝛ in malo. Hec. b. Tho. ɔtra gētiles li. iij. ca. cxxxij. de quattuor modis viuēdi in volūtaria paupertate. ꝛ ibidem ca. cxxxiiij. de solutione eorū que ɔtra modos volūtarie paupertatis obijciunt.

Utrum viuere de receptis sit minoris virtutis q̄ viuere de ꝓprijs. CAP. XXXVIII.

Sed forte queres gratia predictoꝝ vtrum viuere de rebus receptoꝝ ab alijs sit imperfectius seu minoris virtutis q̄ viuere de ꝓprio labore. Respōdeo ad hāc questionē premittēdo quattuor distinctiones. Prima distinctio ē. q modus recipiendi ab alio est duplex. Un9 est quādo aliquis recipit ab alio aliqd in quo quantū est de se ius habet sicut si recipit hereditatē patris vel mercedem laboris: vel sicut plati recipiūt stipēdia eis debita. Alius mod9 est quādo aliqs recipit id in quo nō habet ius nisi de mera liberalitate donantis. Modo igit cōparando dictos modos adinuicē: secūdus modus. s. recipe aliqd ex mera liberalitate donantis ē modus virtutis ꝛ pfectionis minoris q̄ primus. s. recipe aliqd in quo ius habet. Qd tali rōe ostēdo. Quia in vnoquoqꝫ illud qd est sibi magis sufficiēs ꝛ magis a se suā sufficientiā habet ē magis pfectū. ꝛ inde ē q de9 qui nullo alio indiget ex se est pfectissim9. sed q̄ recipit qd ei est debitū in quo habet ius ē magis sibi sufficiēs: ꝛ magis suā sufficientiā a se habet: q̄ ille qui recipit illud in quo nō habet ius: nisi ex mera liberalitate donātis: g̃ ꝛ cetera. Scda distinctio ē: q modus recipiēdi aliquid ex mera liberalitate alteri9 est duplex. Unus quādo aliqs nō requisit9: non rogatus ex mera liberalitate cōfert aliquid alicui. Ali9 mod9 est qñ rogatus et requisitus cōfert sicut p mendicationē. Modo igit cōparando istos modos adinuicē. scds mod9. s. rogādo aliquid recipe: ꝛ mendicādo ē imperfectioꝛ p se loquēdo ꝛ de genere opis q̄ primus. s. q̄ recipe nō rogādo aliquid: sꝫ solum ex mera liberalitate donātis. Cui9 ratio est: qꝛ l eo qd ex mera liberalitate habet: tāto meliori mō ius acquiritur: quāto magis liberaliter gratuite ꝛ volūtarie datur q̄ qd dat rogādo: qꝛ qd tali mō dat: videtur quodāmodo inuolūtarie dari. s. pp importunitatē petētis. bene tamen pōt esse aliqua cōditio mēdicationi annexa que faciat virtutes sicut verecūdia humiliatio exterior ꝛ huiusmodi. Tertia distinctio ē: q aliq recipiūt stipēdia ab alijs: sicut plati q̄ accipiūt stipēdia ab illis quib9 annunciāt euangeliū. Aliqui vero nō recipiūt stipēdia ab alijs: sed viuūt de labore manuū suarū: sicut fecit Paul9. Modo igit cōparando istos duos modos ad inuicem dico q simpliciter loquēdo ꝛ de genere opis nō recipe talia stipēdia ꝓpria vel debita ꝛ viuere de labore ē maioris virtutis vel pfectionis moralis: qd dupliciter probo. s. rōe: ꝛ exemplo. P9 ratiōe sic: Superogare sibi debitū ꝛ dimittere debitorib9 est maioris pfectionis q̄ debitū stipendiū recipe. sed plati viuūt de stipēdijs sibi debit. Apostol9 vero ex ꝓprijs laborib9 viuēs dimisit debitū: g̃ ꝛc. 2° hoc idē ꝓbo exemplo saluatoris de quo legit Joh. xij. ꝛ ibidē. xiij. q iudas fur erat ꝛ loculos habens. Un̄ Alchim9 sic ait: Judas loculos portabat ministerio ꝛ asportabat furto. Et Aug. sup psal. ꝛ sup Joh. ibidē sic ait: Exemplū dñi accipite cōuersantis in terra quare habuit loculos: cui angeli ministrāt: nisi qꝛ ecclesia ipsius loculos habitura erat. Un̄ christ9 in habēdo loculos in q̄bus recondebant ea que ab alijs recipiebant: gessit psonā infirmorū. vn̄ habere loculos nihil aliud ē q̄ viuere de receptis ꝛ nō de labore manuū. vn̄. b. Aug. ibidem dicit: q viuere de loculis ē viuere de his q̄ ministrabāt mulieres sequētes dñm: ꝛ nō de labore manuū: ꝛ hoc ē imperfectionis respectu eius qd est viuere de labore manuum. In casu tn̄ in quo viuere de labore manuū esset impedimentū bonorum spūaliū: tunc viuere de receptis posset esse maioris pfectionis q̄ viuere laborādo manibus. ꝛ similit nō seruare sicut christ9 ꝛ eius discipuli nō reseruabāt bona eis a mulierib9 amministrata: quātum quantum est ex genere opis sit pfectius q̄ reseruare. In casu tamē vbi nō immineret ꝓbabiliter ꝓuisio in posterum reseruare esset maioris pfectionis q̄ nō reseruare.

Sed forte argues in oppositū. s. q ille q̄ de labore manuum viuit nō facit opus pfectius q̄ ille q̄ de euāgelio viuit tali rōne: Quāto labor ē fructuosioꝛ: tāto ille qui illum laborē sustinet ꝛ exercet pfectius facit. sed labor annunciās euangeliū est fructuosioꝛ q̄ labor manualis sicut labor spūalis corpali: g̃ videt agere pfectius q̄ euangeliū predicat q̄ q̄ manib9 laborat. Rñdeo ꝛ dico: q ille q̄ viuit de labore manuū videt agere pfectius propter duo. P9: qꝛ cū spūalia nō sint vendēda sed grati danda: ideo aliquā imperfectionē videt importare: recipe aliquid tpale ab illis q̄bus spūalia ɔferunt: nō autē sic ē de labore manuū qui sub pcio cadit. 2° pp imperfectionem hominū qui cōiter magis reputāt detrimentū in bonis tpalibus q̄ in spūalibus. vn̄ qꝛ recōpensando laborē corporalē nō patiunt diminutionē tpalium: videt fm apparentiā quandā q recipe necessaria vite p labore spūali sit q̄si minus pfectū: lꝫ simpliciter sit pfecti9 laborare spiritualiter q̄ corpaliter. Hoc etiā attestant ipsi religiosi qui gloriant q nō comedūt panē ociosum sed aliq9 modo eis debitū: nō rōne iusticie sed cuiusdam decētie.

Quarta distinctio ē: q relinquere oīa pōt intelligi duobus modis. s. pp se: ꝛ pp aliud. P9 enī relinquere oīa pp se: puta rōne nude abiectiōis tpaliū nō est pfectiōis euāgelice. sed relinquere oīa pp deū ꝛ pp pfectā sequelā xpi scdm q hoc ptinet p se ad pfectionē euāgelicā. Et si arguat in oppositū. s. q ille qui relinquit oīa pp christū necesse habet viuere de alieno. viuere autē de labore ꝓpo est pfecti9 q̄ viuere de alieno: g̃ ꝛc. Rñdeo ꝛ dico: q viuere de alieno dupliciter pōt cōtingere: aut qꝛ nihil fecit pp qd sibi deberet de iure. ꝛ sic viuere de alieno ē imperfecti9: aut qꝛ licet fecerit vn̄ sibi de iure deberet: tn̄ spontanea volūtate fecit pp qd nō ius in illo habet: sed ē spōtanee alienū. ꝛ sic viuere de alieno ē maioris pfectionis: sic pꝫ de illo q̄ annunciās euāgeliū viuit de alieno. Hec Godefrid9 cācellarius parisieñ. ix. quodlibe. q. x. vtrū viuere de bonis receptis ab alijs sit imperfectiōis moralis: ꝛ coꝛ. q. ꝛ in solu. arg.

Q ad sequendū christū duo sunt necessaria. CA. XXXIX.

Secūdo pncipalit ad sequēdū christū ē necessariū ꝓpriā volūtatē submittere. vn̄ Matth. xvi. sic dicitur: Qui vult venire post me abneget semetipm ꝛc. Et Luce. ix. Sup quo vbo basilius sic ait: Abnegatio quidē suipsi9 est totalis pteritorum obliuio ꝛ recessio a ꝓprijs volūtatib9. ꝛ merito: qꝛ inferior semp dꝫ obedire suo supiori: ꝛ maxie deo qui ē sup oēs. vn̄ beda sup illo verbo Luce. ix. Si qs vult post me venire abneget semetipm ꝛc. sic ait: Nisi autem qs a

semetipso deficiat.ad eũ ꝗ ſup ipm ē nõ appropiquat: iõ dicit Abneget semetipm.exemplo ſaluatoris ꝗ dicit Luce.xxij. Non mea volũtas ſed tua fiat. vbi Dionyſius ſic ait: Renuit autē impleri humanā voluntatē quā dicit ſuā paterna volũtate minorē. Req.infra Obedientia.Et iterũ de ꝯformitate volũtatis humane ad diuinā. infra volũtas humana. Tertio ad ſequendũ chriſtũ ē neceſſariũ mortis penalitatē ſubire vel impēdere. vñ ſup illo q verbo Matth.x. Qui nõ accipit crucē ſuā ⁊ ſequit̃ me nõ eſt dignꝰ. Chryſ.ſic ait. Ne autē exiſtimes ꝙ vſqꝫ ad aduerſa tantũ ⁊ ꝯtumelias oportet abnegare ſemetipm: oſtēdit vſqꝫ ad quantũ: qꝛ vſqꝫ ad mortē: ⁊ turpiſſimā.ſ. crucis.qḋ ſignat in hoc ꝙ dicit: Tollat crucē ſuam. Sed qꝛ etiā latrones multa grauia patiunt̃: vt nõ exiſtimes ꝙ paſſio malorũ ſufficiat: adiungit cãm patiēdi dicēs: Et ſequat̃ me: vt ꝓp eũ oĩa ſuſtineas ⁊ alias virtutes addiſcas: ⁊ hoc ē ſequi chriſtũ. Sed forte queres: vtrum ſuſtinere martyriũ ꝓp chriſtũ ſit in p̃cepto. Rñdeo ⁊ dico ꝙ aliquid cadit ſub p̃cepto dupliciẗ: vno mõ abſolute: alio mõ ſm̃ preparationē animi ad deũ. Cũ g̃ preceptũ importat rõem debiti: illud abſolute cadit ſub p̃cepto qḋ ē debitũ ꝓp aliqḋ preexiſtēs: ſicut preceptũ de honorando parētes vel de amãdo deũ. Sed qñqꝫ ꝯtingit ꝙ illud qḋ facit aliqḋ eſſe debitũ: nondũ preceſſit ſed põt occurrere vñ hoc accidit ſub p̃cepto nõ abſolute: ſed ſm̃ preparationem animi.ſ.vt hõ habeat aĩm paratũ ad faciendũ illud qḋ debitũ reddit̃ ex aliqua cã occurrēte. Et hoc mõ exponit.b.Aug.in ſermone dñi in mõte: ⁊ iterũ ad marcellinum: illa dñi p̃cepta q̃ ponunt̃ Matth.v.ſ.de ablatione rerũ: ⁊ de ꝑcuſſione in faciē. Primo enĩ patiētia de ablatiõe rerũ eſt in p̃cepto ſcḋm preparationē aĩ. vñ ibidē dicitur. Et quicũqꝫ te angariauerit.i.iniuſte te traxerit: ⁊ ſine ratiõe vexauerit: vt ibidē exponit chryſ. vade cum eo alia duo. Auguſtinꝰ in ſermone dñi in mõte: Hoc vtiqꝫ monet nõ tã vt pedibꝰ agas q̃ȝ vt nõ ſis paratꝰ. Et ſimiliter patiētia de ablatiõe rerũ cadit in p̃cepto ſm̃ preparationē aĩ.ſ.qꝛ animꝰ chriſtiani dꝫ eſſe paratꝰ magis ſuſtinere rapinā bonoꝝ ſuorũ: q̃ȝ chriſtũ negare vel mortaliter peccare. Scḋo patiētia ſcḋm p̃parationē animi de ꝑcuſſione ĩ faciē cadit ſub p̃cepto: ibidē cũ dicit̃: Si quis ꝑcuſſerit te in vnā maxillā: p̃be ei ⁊ alterā. qꝛ.ſ.ſi opus eſſet: ⁊ hoc ſalꝰ aliorũ exigeret: hõ debet eſſe paratꝰ ad hoc faciendũ. Tertio ꝑ hũc etiā modũ dꝫ eſſe de paſſione martyrij. Nã ſuſtinere martyriũ ꝓp chriſtũ ſcḋm preparationẽ aĩ cadit ſub p̃cepto: qꝛ.ſ.hõ debet habere animũ preparatũ: vt priꝰ ꝑmitteret ſe occidi: q̃ȝ chriſtũ negaret vel mortaliter peccaret. vñ Aug.xiij.de ciui.dei ſic ait: Cum dictũ ē homini, morieris ſi peccaueris: nũc dicit̃ martyri morere ne pecces. ſꝫ illud qḋ oꝫ nos facere ne peccemꝰ cadit ſub p̃cepto: g̃ angariatio: ablatio rerũ. ꝑcuſſio faciērũ: paſſio martyrij debēt eſſe in patiētia ſcḋm preparationē animi ex p̃cepto diuino: vt pꝫ.ẽ. Hec.b.tho.iiij.qolibe.q.xx.verũ pati martyriũ ꝓp chriſtũ ſit in p̃cepto: ĩ cor.q.⁊ in ſolu.arg. Req.infra Martyriũ. ¶ Quis concludit felicitatis fructũ. CA.XL.

t Ertio p̃ncipaliter in verbis p̃dictꝭ: Matth.xix. Si vis ꝑfectus eſſe vade ⁊ vēde oĩa que habes ⁊ da pauꝑibus. dñs cõcludit felicitatis fructũ dicens. ⁊ habebis theſaurũ in celo. In q̄bus verbis tangũtur d̃ p̃mio elemoſyne tria.ſ.p̃mo p̃mij infallibilitas. ibi ⁊ habebis. ſcḋo p̃mij copioſitas. ibi. qꝛ theſaurũ. tertio p̃mij ſecuritas. ibi. in celo. Pmo tangit̃ p̃mij infallibilitas. ibi. habebis. q.d. nõ de p̃nti ſed in futuro ex elemoſyne p̃mia beris. nec premiũ erit dubiũ ſed certũ. vñ habebis. Job.xxij. Acquieſce igit̃ ei p̃cipue dãdo elemoſynā ⁊ habeto pacē cũ eo. ⁊ ꝑ hoc habebis fructꝰ optimos.

Scḋo tangit̃ p̃mij copioſitas. ibi. theſaurꝫ. Sup quo verbo Chryſ. in omel. ſic ait. In theſauro oĩ copiā ⁊ ꝑmanētiā diuitiarũ oſtēdit. Sapie.vij. Infinitꝰ theſaurꝰ eſt hominibꝰ. Iſaie.ij. Nõ ē finis theſauroꝝ eiꝰ. Tertio tãgitur ſecuritas. ibi. ĩ celo. q.d. vltima felicitas homis nõ eſt ponēda in hoc mũdo. ſicut pꝫ. ẽ. btitudo. ſꝫ ĩ celo. Ratio huius ē. qꝛ vera btitudo ꝯſiſtit in cognitione diuine eſſentie q̃ in hac vita clare.i.ꝑ eſſentiā videri nõ põt ſed in alia. iõ dicit in celo. Actuũ.vij. Intendēs in celũ vidit gloriā dei. vñ ſup illo verbo Luce.xviij. Vēde oĩa q̃ habes ⁊ da pauꝑibus ⁊ habebis theſaurũ in celo. Licꝰ ſic ait. Queris quõ ſit poſſidēda vita eterna. ſpge facultates pauꝑibus ⁊ obtinebis illã. ꝑua ſunt q̃ impendis magna ſunt q̃ recipis. Vñ dicit habebis theſaurũ in celo. et Matth.xix. Amē dico vobis ꝙ vos q̃ reliquiſtis oĩa et ſecuti eſtis me ſedebitis ⁊c̃. ⁊ in fine ſequit̃. Centuplum accipietis ⁊ vitā eternā poſſidebitis. Ubi gratia p̃dictorũ quero tres queſtiones. Prima ē vtrũ in eccleſia ſit ſtatus ꝑfectior ſtatu apoſtoloꝝ. Rñdeo ⁊ dico. ſimpliciter ꝙ nõ. ꝙ ꝓbo triplici rõe. Prima ē talis. Ille ſtatus ad quē licet trãſire a quocũqꝫ alio ſtatu ē oĩ alio ſtatu ꝑfectior. ſed talis ē ſtatꝰ pape ⁊ epoꝝ aplĩs ſuccedētiũ. g̃ ⁊c̃. Scḋa rõ que ē ꝯfirmatio p̃cedētis ē talis. Ille ſtatus q̃ reqrit iã eſſe ꝑfectũ eſt ꝑfectior illo ſtatu qui requirit tēdere ad ꝑfectionē. ſed ſtatꝰ prelatoꝝ requirit iã eſſe ꝑfectũ. qꝛ p̃latus dꝫ eſſe ꝑfectior ſubditis oĩbus. ſtatꝰ vero religioſorũ reqrit ad ꝑfectionē tēdere. g̃ ⁊c̃. Tertia ratio ē talis. Sicut ſe hꝫ bonꝰ prelatꝰ ad bonũ religioſum. ita ſtatꝰ prelatoꝝ ad ſtatũ religioſoꝝ. ſed bonꝰ prelatꝰ inquantũ hmõi excedit bonũ religioſum. qḋ pꝫ. qꝛ hñ ſequitur ē bonus p̃latus. g̃ ē vir ꝑfectus. ſed dicēdo ē bonꝰ religioſus nõ ſequit̃ igit̃ ꝙ ſit vir ꝑfectus. ſed tñ ſequitur q̃ exercet opa q̄bus tendit̃ ad ꝑfectionē. g̃ ⁊c̃. Sꝫ forte argues in oppoſitũ tali rõe. Ubi ē maior receſſus a tꝑalibus ⁊ acceſſus ad deũ ē maior ꝑfectio. ſed ſtatꝰ nihil habentiũ in ꝓprio vel in cõi vt fratrũ minorũ ⁊ hmõi magis recedit a tꝑalibus q̃ȝ ſtatus apoſtoloꝝ in quo habebant̃ tꝑalia in cõi. vt dicit̃ Actuũ.iiij. g̃ ⁊c̃. Rñdeo ⁊ dico. ꝙ receſſus a tꝑalibꝰ q̃ ꝑ ſe facit ad ꝑfectionē eſt receſſus mētalis. ⁊ talis dꝫ eſſe tam in p̃latis ⁊ religioſis q̃ȝ in alijs adeo ꝙ pauꝑtas dꝫ eſſe in electiõe ⁊ deſiderio. ſꝫ habere ius in bonis ⁊ poſſeſſionibus ꝓ vtilitate cõi dꝫ eis eſſe impatiētia. Receſſus autē a tꝑalibus q̃ eſt charentia tꝑaliũ nõ eſt ꝑfectio ſed diſponēs ad ꝑfectionē. ⁊ q̃ȝtum ad hoc licet ſtatꝰ religioſorũ ſcḋm qḋ eſt ꝑfectior. tñ ſtatus prelatorũ ſimpliciẗ eſt ꝑfectior. Hec godefridꝰ cãcellarius pariſieñ. viij. quodlibe. q.x.

Scḋa q̄ſtio eſt vtrũ poſſeſſor diuitiarũ abſqꝫ difficultate poſſit intrare regnũ celoꝝ. Rñdeo ⁊ dico ꝙ multi fuerũt diuites q̃ faciliẗ intrauerũt regnũ celorũ ſicut matheꝰ. abrahã. iacobꝰ. dauid ꝓpheta. ⁊ mlťi ſimiles quos nullũ dubiũ ē regnũ celoꝝ intraſſe. Et iõ poſſumꝰ dicere. vt dicit hilariꝰ. ꝙ diuitiarũ inordinate amatores ⁊ inordinate vel indiſcrete diſpēſatores. ⁊ iniuſte acquiſitores. ⁊ male retētores. oẽs tales nõ ſolũ cũ difficultate imo cũ impoſſibilitate regnũ celorũ intrãt. Magis enĩ ē impoſſibile oẽs tales regnũ celoꝝ intrare. q̃ȝ camelũ ire ꝑ foramē acus. Cuiꝰ rõ eſt. qꝛ illud repugnat nature rei. iſtud autē repugnat diuine iuſticie. Sed diuitiarũ poſſeſſores nõ amatores. ſed diſpēſatores ⁊ largitores. diuitiarũ iuſto titulo acq̄ſitores nõ immerito ſine difficultate regnũ celorũ intrãt. vt ꝑ exemplum de multis pꝫ. eo ꝙ oẽs tales amorē diuinũ preferũt amori diuitiarũ.

Tertia q̄ſtio ē. vtrũ relinquētes oĩa ꝓp chriſtum ⁊ ſequētes eum debeãt ꝯſequi premiũ apoſtoloꝝ. Reſpõdeo ⁊ dico ſcḋm Chryſ. in omel. ꝙ ſaluator apoſto

lis relinquētibꝰ oīa ⁊ ſequētibus eū. q꜡ excelſiores erāt nihil terrenū ⁊ tpale pmiſit. ſed ſolū iudiciariā ſedez eis offert aliis autē relinquētibꝰ oīa ⁊ ſequētibꝰ chꝛiſtum ꝗ tpalia ſunt pmittit dicēs. Cētuplū accipietis ⁊ poſtmodū vitā eternā poſſidebitis. Scdo ſm oꝛigenē ſic. Si ꝗs reliquerit oīa bona tpalia vniuerſalit̄ ⁊ ſecutꝰ fuerit chꝛiſtū ꝗ pmiſſa ſunt petro ⁊ ipſe recipiet. ſi autē nō oīa ſed quedā reliquerit ⁊ quedā ſibi retinet. tūc ꝗ ſpecialit̄ referunt̄ hic multiplicia recipiet. ⁊ poſtmodū vitā eternam. Et Greg. x. moꝛal. ſic ait. Quiſꝗs eni ſtimulo diuini amoꝛis excitatꝰ hic poſſeſſa reliquerit. illic ꝑculdubio culmē iudiciarie ptātis obtinebit. vt ſimul tūc iudex cū iudice veniat. ꝗ nūc ꝯſideratōe iudicij ſeſe ſpōtanea paupertate caſtigat. Et Aug. in lib. de pnīa ſic ait. In quo ergo numero iudicantiū oēs intelligunt̄ qui pp euāgeliū ſua oīa dimiſerūt ⁊ ſecuti ſunt dn̄m. Et Hiero. ſuper illo verbo. Matth. xix. ⁊ oīs qui reliquerit fratrez. ⁊c̄. ſic ait. Qui eni pp fidē chꝛiſti ad pꝛedicationē euāgelij oēs affectꝰ ꝯtemſerūt. iſti centuplū accipiēt ⁊ vitā eternā poſſidebūt. Aug. vero trāſferēs ſe ad religioſos ⁊ ad ſeruientes deo in religione ſic ait. xx. de ciui. dei. Frequēter cōtingit ꝙ tales de tpalibus etiā centuplū recipiūt hic ⁊ in futuro vitā eternā. eo ꝙ tales ꝗſi nihil habētes ⁊ omnia poſſidētes. centuplū ꝓ ipſa vniuerſitate aliqn̄ patiunt̄. Tamē vt dicitur in decreto cā. ij. q. vij. Lꝫ epī ſint pares meritis gradu tn̄ dignitatis differūt. vn̄ ⁊ Aug. vt habet̄ ibidē. puto ꝙ ſine vlla ſui ꝯtumelia Ciprianꝰ epūs petro apoſtolo competur. quantū attinet ad martyrij gloꝛiaz. Ceterū magis deterreri debeo ne in petrū ꝯtumelioſus exiſtā. Quis enī neſcit illū apoſtolatꝰ pncipatū cuilibet epiſcopatui pferendū. ſed tn̄ diſtat cathedrarum gratia. vna ē tamē martyrij gloꝛia. Hec Augu. ⁊ habet̄ in decreto vbi. ṡ. pꝫ cā. ij. q. vij. ⁊c̄.

Note quid ſit erroꝛ. CAP. I.

Rroꝛ. Circa erroꝛē quattuoꝛ cōſiderare debemꝰ. ſ. ꝗdditatem. defoꝛmitatē. varietatē. grauitatē.

Primo circa erroꝛez ꝯſiderare debemus quidditatē. Nā b. Aug. in libro encheridion diffiniēs erroꝛē ſic dic̄. Erroꝛ ē eſtimatio vel appꝛobatio veri ꝓ falſo vel ecōuerſo. ⁊ certi ꝓ incerto vel ecōtra. vn̄ errare ē putare vel eſtimare vel appꝛobare verū eſſe qḋ falſum ē. vel eſſe falſum qḋ verū eſt vel certū ꝓ incerto ſiue falſum ſiue verū ſit. Ubi nota. ꝙ lꝫ aliꝗs nō poſſit errare niſi ex ignoꝛātia. nō eſt tn̄ conueniēs vt ꝯtinuo erret ꝗſꝗs aliꝗd neſcit. ſed quiſquis ſe eſtimat ſcire qḋ neſcit. ⁊ ꝓ vero appꝛobat falſuz. ⁊ incertum ꝓ certo talis errat. vn̄ noticia carētie alicuiꝰ ſine eſtimatione falſi nō ē erroꝛ. ꝗ ꝑ oppoſitū ignoꝛātia alicuius cū eſtimatōe falſi ē erroꝛ. Hec b. Tho. pꝛma pte ſumme. q. xciiij. arti. iiij. vtrū pꝛimꝰ hō in ſtatu innocētie potuiſſet decipi vel errare. Et Alex. ſcda pte ſum. q. xcv. arti. v. I ſolu. argu.

Q erroꝛ vel ē culpa vel ē pena. CAP. II.

Ecūdo circa erroꝛē ꝯſiderare debemꝰ defoꝛmitatē. Eſt enī erroꝛ vel culpa vel pena ⁊ iō ſemꝑ ē malus. vn̄ Aug. in lib. encheridion ſic ait. Ipe ꝑ ſeipm erroꝛ aut magnū in re magna. aut ꝑuum in re parua ſemꝑ ē malū. Et iterū Aug. in lib. de vtilitate credēdi expſſe dicit. ꝙ nullꝰ erroꝛ abſꝗ vicio eſſe pōt. Et in lib. encheridion. ſic ait. Hoīes errant cū fallunt atꝗ fallunt̄. Et ſubdit. Miſerioꝛes quidē ſunt cū mentiēdo fallunt. Cuius rō eſt. q꜡ fallere mentiēdo ē culpa. falli credēdo ē pena. Et iō maioꝛ ē miſeria fallere ꝗꝫ falli. Hec autē miſeria. ſ. deceptio actiua vel paſſiua in adam ⁊ in poſteris tpe innocētie nō fuiſſet. qḋ tripliciт̄ ꝓbo. Primo auctoꝛitate btī auguſtini ſic dicentis. Uera ꝓ falſis appꝛobare nō eſt natura hoīs inſtituti ſed pena dānati. ſꝫ talis pena ī eo tpe innocētie nō fuiſſet cū nō fuiſſet culpa. ꝗ nec deceptio aliqua nec ꝑ ꝯñs erroꝛ. Scdo hoc idez ꝓbo ratiōe ſic. Perfectio totꝰ hoīs ex ſuꝑioꝛi pte mentis pēdebat qua deo pmanēte cōiuncta in anima nulla deceptio eſſe potuit. ergo nullꝰ erroꝛ. Tertio hoc idez pꝛobo ſimilitudine. q꜡ ſicut virtus diuina ſuccurriſſet ne tēpoꝛe innocētie hō pꝛimus in coꝛꝑe lederetur. ita ne in mēte deciperetur. ⁊ ideo nulla deceptio fuiſſet in eo ab intrinſeco nec ab extrinſeco. Sed foꝛte argues in oppoſitum dupliciter. Pꝛimo. q꜡ mulier ſeduxit viꝝ ⁊ ſerpēs mulierē. ꝗ ⁊c̄. Rn̄deo ⁊ dico. ꝙ ſeductio illa ſecuta eſt ex peccato elatiōis vel ſuꝑbie. elatio enī quedā mēte mulieris inuaſit pp quā verū eſſe credidit qḋ ſerpēs ſuadebat. Scdo argues ſic. In ſtatu innocētie comediſſet ⁊ bibiſſet. ꝗ doꝛmiſſet ⁊ ſomniaſſet. ſed in ſomno hō errat. quia aīa adheret ſimilitudini rei tāꝗꝫ ipſi rei. vt dicit auguſtinus. xij. ſuꝑ geneſ. ad litterā. ꝗ ⁊c̄. Rn̄deo ⁊ dico. ꝙ ſi aliquid repꝛeſentatuꝫ fuiſſet ſenſui vel fantaſie pꝛimi hoīs aliter ꝗꝫ ſit in rerū natura. nō tn̄ deceptus fuiſſet. q꜡ per ratione̅ veritatem diiudicaſſet. Hec b. Tho. ſcdo ſcripto ſen. diſt. xxij. arti. iij. in coꝛ. q. ⁊ in ſolu. j. ⁊ ij. arg. Et iteruꝫ pꝛima pte ſum. q. xciiij. arti. iiij. arg. cōtra: ⁊ in coꝛ. q. ⁊ in ſolu. ij. ⁊ iij. arg.

Q peccatoꝛes quattuoꝛ modis errāt ⁊ quibus.

CA. III.

Ertio circa erroꝛē ꝯſiderare debemus varietatē. Nā peccatoꝛes quattuoꝛ modis errant. ſ. eligēdo nō eligenda ꝗtuꝫ ad intellectū. appetēdo nō appetēda ꝗtum ad affectū. faciendo nō facienda ꝗtum ad effectū. omittēdo non omittēda ꝗtum ad defectū. Pꝛimo errāt peccatoꝛes eligēdo nō eligēda. ꝗtum ad intellectū. vn̄ Sapie. v. Errauimus a via veritatis. ſ. deuiantes a via veritatis que ducit ad vitam. ⁊ lumē iuſticie. ſ. ipſa iuſticia que eſt lumē non illuxit nobis ad ſubijciendū ⁊ obediendū deo. ⁊ ſol intelligētie. ſ. chꝛiſtꝰ non ē oꝛtus nobis ꝑ lumen fidei ad cognoſcēduꝫ deū ⁊ eligendū bonū. vt eſau fecit qui pꝛimogenitis contemptis eduliū lenticularū elegit. Secūdo errant peccatoꝛes appetēdo nō appetēda ꝗtum ad affectū. ſicut illi qui deſpectis eternis toto coꝛde deſiderāt tpalia vana ⁊ tranſitoꝛia. vn̄ apl̄us pꝛma ad Thimo. vj. Radix omniū maloꝛū cupiditas quā quidē appetētes errauerūt a fide vn̄ Aug. ſuꝑ Gen̄. ad litterā in gloſa ſic dicit. Qui enī pecuniā appetit decipi ⁊ capi appetit. Et ſubdit. tales errauerūt a fide dīo chꝛiſtū deſerētes. Tertio errāt peccatoꝛes faciēdo non faciēda ꝗtuꝫ ad effectū. Pꝛouer. xiiij. Errāt omēs qui opant̄ malū. Ubi nota. ꝙ quidā errāt pp ignoꝛantiā. quidā pp impotentiā. quidā pp maliciā. quidā per ſuꝑbiam. Pꝛimo enim ꝑ ſuperbiā errauerūt phī de ꝓpꝛio ingenio ꝯſidētes. ⁊ ideo ſtulti ⁊ repꝛobi facti ſunt. Scdo ꝑ impotentiā ⁊ fragilitatē errauit filiꝰ pꝛodigus. vn̄ abiit in regionē longinquā. Tertio per ignoꝛātiam errauit Paulꝰ. vn̄ facilius miſericoꝛdiā eſt ꝯſecutꝰ vt ipſe dicit. Quarto ꝑ maliciā errauit iudas. ⁊ ideo per obſtinationē mētis deſperās abijt ⁊ laqueo ſe ſuſpēdit.

Quarto errāt pctōꝛes omittēdo nō omittēda ꝗtū ad defectū. vn̄ Job. xv. nō credat fruſtra erroꝛe deceptꝰ. q. d. nō credat erroꝛe deceptꝰ ꝙ ſine ꝯtritione ⁊ confeſſione. elemoſyna vel pecunia vel aliquo pꝛecio tpali redimendus ſit a pena eterne dānationis. dū eniꝫ hō manet ī peccato moꝛtali. eſſet erroꝛ credere ꝙ talis vltimo nō dānetur. vn̄ decipiunt̄ qui dicūt. nō iudicabit deus eos pro ꝗbus redimendis chꝛiſtus moꝛtuus eſt. Hec Petrus de tharā. R. z. ō. erroꝛ ꝯcie.

Q erroꝛ in fid: trinitatis ē grauiſſimū oīm pctōꝝ ⁊ quare. CAP. IIII.

q Uarto circa errorẽ ꝯsiderare debem⁹ grauitatẽ. Nã error circa fidẽ trinitatis ẽ grauissimũ oĩm peccatorũ. vñ. b. Aug. in ꝑmo de trinitate sic ait. Nec aliquid laboriosius queritꝰ. nec vtilius inuenitꝰ. nec periculosi⁹ erratꝰ. Cuius rõ est: qꝛ trinitas ẽ fundamẽtũ toti⁹ fidei quo destructo totũ edificiũ subruit. vñ etiã dicit ph͞us in ꝑncipio celi ⁊ mũdi. qꝫ paruus error in ꝑncipio maxim⁹ est in fine. Hec. b. Tho. ꝑmo scripto sen. sup ꝓlogum exponẽs predictã auctoritatẽ btĩ aug. ibidẽ. Re. infra Heresis. ⁊ infra Infidelitas de grauitate istoꝝ peccatorũ in compatione ad alia.

¶ Qꝫ ꝓpriũ nomen dei est. qui est. CAP. I.

e Sse dei. Nota qꝫ inter oĩa nomina. q̃ est. ꝓpriũ nomen dei ẽ. Hoc autẽ ꝓbo quattuor rationib⁹. s. rõe ꝑncipiatiõis. infinitatiõis incõmutatiõis ꝑfectiõis. Primo q̃ ẽ inter oĩa noĩa ẽ ꝓpriũ nomẽ dei. vt pꝫ Exo. iij. dixit dñs ad moysen. Si quesierint nomẽ meũ dices Qui ẽ misit me ad te. Hoc autẽ ꝓbo rõne ꝑncipiatiõis. Nã ſm dyonisiũ inter oẽs diuine bonitatis ꝑticipationes. sicut sunt viuere. intelligere. velle. ⁊ hmõi. esse ẽ primum ⁊ quasi ꝑncipiũ aliorũ ꝑhabẽs in se oĩa ꝑdicta ſm quendã modũ virtutis. sed de⁹ est ꝑncipiũ oĩm aliorum ⁊ oĩa sunt vnũ in ipso. ḡ nomen ꝓpriũ dei inter oĩa alia est q̃ ẽ. sicut dixit dñs ad moysen. vbi. s. Hec beatus Tho. ꝑmo scri. sen. dist. viij. arti. j. in cor. q. in ꝑncipio. Ad maiorẽ tamẽ euidentiã rõnis ꝑdicte nota hic quinqꝫ. Primũ est qꝫ ꝑncipiũ cõmunius est qꝫ cã qꝺ pꝫ qꝛ aliq̃d est ꝑncipiũ qꝺ nõ est cã. sicut ꝑncipiũ motus dicitꝰ termin⁹ ⁊ tamẽ nõ est cã mot⁹. Et similitꝰ punct⁹ est principiũ linee. non tamẽ est cã linee. cã autẽ in plus se hꝫ. qꝫ ꝑncipiũ nõ tamẽ ecõuerso. vt pꝫ. Hec. b. Tho. in scripto methaphisice lib. v. ca. j. in ꝑncipio. Sic de⁹ nõ est principiũ solũ. sed primũ principiũ ꝑma oĩm cã. Scd̃m est. qꝫ primũ dicitꝰ esse id añ qꝺ nihil ẽ ⁊ post qꝺ aliud ẽ. sic deus est primũ principiũ ante qꝺ nihil ẽ ⁊ a quo oĩa sũt.

Tertiũ est. qꝫ deus nõ ẽ primũ ꝑncipiũ ante qꝺ nihil sit affirmatiue. ita qꝫ nihil sit ante deũ ⁊ de⁹ ex nihilo ꝓcesserit. Tũ qꝛ si deus haberet ꝑncipiũ nõ esset primũ principiũ. Tũ qꝛ nõ esset ex seipso sed esset dependẽs ab alio. tũ qꝛ oẽ qꝺ est ex nihilo ẽ possibile esse ⁊ nõ esse. ⁊ ex se est nihil ⁊ sic deũ nõ esse necesse est. qꝺ est falsum. Tum qꝛ nihil nulli⁹ rei põt esse cã fundamentũ vel radix. Ergo cũ dicitꝰ ante deũ nihil ẽ. nõ intelligitꝰ positiue vel affirmatiue. vt pꝫ hic ꝑ quattuor ratões. sed intelligitꝰ priuatiue vel negatiue. Priuatiue quidẽ ita. qꝫ deus qui ẽ primũ principiũ ordine prioris. nihil penit⁹ habet ante se qꝺ in potẽtia ad esse se habeat. ita qꝫ de⁹ ex priuatiõe nõ ꝓcessit. Negatiue vero. qꝛ ei⁹ esse nũqꝫ negari potuit.

Quartũ est. qꝫ cã ꝑma a duob⁹ videtꝰ imponi. s. a prioritate ⁊ causalitate. p⁹ a prioritate. ⁊ sic de⁹ est primum ꝑncipiũ. Joh. viij. Ego ꝑncipiũ q̃ ⁊ loquor vobis. Ratione autẽ prioritatis sequuntꝰ quattuor. Primũ est. qꝫ esse dei in nullo alio ante se vnqꝫ potuit radicari. Vñ Isaie. xl. ij. Ante me nõ est quicqꝫ vel ante me nõ ẽ formatꝰ de⁹ ⁊ post me nõ erit. Ex quo sequitꝰ scd̃m qꝺ est qꝫ de⁹ ex q⁹ est ꝑncipiũ nõ habet esse nisi a seipso. Ex quo sequitꝰ tertiũ. s. qꝫ esse dei nõ depẽdeat ex alio. Ex quo sequitꝰ quartũ. s. qꝫ deus cũ sit primũ ꝑncipium sit fons oĩs esse ⁊ qꝫ oẽ esse ẽ ab ipso ⁊ qꝫ oĩa reducuntꝰ ad ipm. Scd̃o cã ꝑma dicitur a causalitate. vt enĩ dicit Boeti⁹. Causa ẽ ad quã sequitꝰ effect⁹. ⁊ hoc quattuor modis. aut necessitate. aut libera volũtate. aut similitudine. aut dissimilitudine. De⁹ igitꝰ nõ est cã rerũ necessitate sed libera volũtate. Hec albert⁹ in ꝯmẽto scd̃i libri de causis. ca. iiij. q̃d sit causa primaria. Et ibidẽ ꝑmo lib. ca. viij. qualitꝰ primũ ꝑncipiũ dicatur primũ ꝑncipiũ. vñ aplus ad Ro. xi. volẽs ostendere qꝫ deus ẽ cã efficiẽs exẽplaris ⁊ finalis oĩm dicit. Ex ipso ⁊ ꝑ ipm ⁊ in ipo sunt oĩa. Que quidẽ verba dicuntur de trib⁹ ꝑsonis nõ ꝓprie sed appropriate. qꝺ pꝫ qꝛ nõ sic sunt oĩa a patre vel ex patre. qꝫ nõ ex filio ⁊ ex spũsctõ. nec sic ꝑ filiũ ac nõ sint ꝑ patrẽ ⁊ spiritũsanctũ. nec sic sunt oĩa in spũsancto vt nõ sint in patre ⁊ filio. sed hec dicuntꝰ de tribus ꝑsonis appropriate qꝺ pꝫ. qꝛ iste tres ꝑpositiões ex. per. ⁊ in. importãt vel dicũt tres causas. Prima enĩ ꝑpositio ex importat habitudinẽ efficiẽtis ad effectũ. efficere autẽ est potẽtie. potẽtia autẽ attribuitꝰ patri. ⁊ cũ dicitur ex ipo intelligitꝰ ex patre tãqꝫ ex cã efficiẽte. Super quo verbo aug. sic dicit. Attendẽdũ est etiã qꝫ non ait de ipso sed ex ipo. qꝺ enĩ de ipso ẽ põt dici ⁊ ex ipso. sed nõ oẽ qꝺ est ex ipso põt dici esse de ipso. qꝛ nõ est de substãtia sua. verbi gratia. Ex ipso. s. deo patre sunt celũ ⁊ terra. qꝛ fecit ea nõ autẽ de ipso. qꝛ nõ de substãtia sua. sicut aliquis hõ si generat filiũ ⁊ faciat domũ. ex ipso ẽ filius ex ipso ẽ dom⁹. sed fili⁹ de ipso. domus vero de terra ⁊ ligno ẽ. Scd̃a ꝑpositio. s. ꝑ dicit habitudinẽ exemplaris ad exemplatũ. imaginis ad imaginatum ⁊ qꝛ filio attribuitꝰ esse exemplar ⁊ imago patris. iõ cũ dicitꝰ ꝑ ipm intelligitꝰ ꝑ filiũ tãqꝫ ꝑ cãm exemplarẽ. Tertia ꝑpositio. scꝫ in. dicit habitudinẽ ꝯseruãtis ad ꝯseruatũ. ⁊ qꝛ bonitas est ꝯseruare. bonitas autẽ attribuitꝰ spũisancto. Ideo cũ dicitꝰ. in ipso sunt oĩa. intelligitꝰ qꝫ in ipso. s. in spũsancto sunt oĩa. sicut in ꝯseruãte oĩa. s. que ꝯdidit. s. oẽs naturas nõ autẽ oĩa que odit vt peccata q̃ naturã nõ seruãt sꝫ viciant ⁊ annihilãt que nõ ex deo sed ex volũtate peccatoris nascuntꝰ. Quintũ est. qꝫ ꝓprietates ⁊ ꝯditiões cause ꝑmarie sunt quattuor. Prima ẽ. qꝫ causa ꝑmaria prius influit. qꝺ pꝫ. qꝛ nõ influẽte causa scd̃a influit causa primaria. Scd̃a ꝯditio ẽ. qꝫ causa primaria plus influit sup suũ causatũ qꝫ cã scd̃a. quod etiã pꝫ. qꝛ sicut causa secũdaria nõ habet entitatẽ nisi a prima. ita ⁊ nec virtutẽ influentie vel ꝺpationis nisi a ꝑma causa. Causa autẽ primaria sicut nõ depẽdet in sua entitate a scd̃a causa. ita ⁊ nec in virtute. Tertia ꝯditio vel ꝑfectio ẽ. qꝫ cã primaria eminentius vel nobili⁹ influit qꝫ cã secũdaria. Cuius rõ est. qꝛ cã primaria compata ad causam secũdariã. est tñ causa vel habet rõem solius cause. cã autẽ secũdaria comparata ad primariã est tñ effect⁹. est enim causa secũdaria de causatis cause ꝑmarie. Quarta ꝑfectio vel ꝯditio ei⁹ est. qꝫ primarie cause. influentia vel impressio ab effectu tardius recedit qꝺ duplicitꝰ pꝫ. Primo. qꝛ subtrahẽte cã secundaria actionẽ suã a causato. ꝑmaria cã nõ subtrahit. Scd̃o. qꝛ videm⁹ ea que sunt priora in ꝯpositiõe. esse vltima in resolutiõe. Similitꝰ illud qꝺ ꝑmo aduenit vltimo decedit. vt pꝫ de corde homĩs qꝺ primo nascitꝰ ⁊ vltimo moritꝰ. Hec Alber. sup ꝯmentũ lib. de causis. li. ij. c. v. j. ꝑncipio. Et. b. Tho. in scripto sup librũ de causis. ꝓpositiõe ꝑma in ꝑncipio. Hec autẽ quattuor ꝑfectissime cõueniũt deo. Primo enĩ deus pri⁹ oĩbus ꝺpatur. vñ Greg. Nisi enĩ pri⁹ intus assit gratia saluatoris. inuanum laborat exteri⁹ lingua doctoris. vñ ipse ꝑuenit diligendo. eligẽdo. vocãdo. predestinãdo. vñ ꝑma Johis. iiij. Ipse prius dilexit nos ex qua dilectiõe secuta sunt hec oĩa. s. electio vocatio iustificatio. glorificatio. Et aplus ad Roma. xj. sic ait. Quis prior dedit ei ⁊ retribuetꝰ ei. q. d. qs dedit ei. s. anteqꝫ preueniretꝰ ab eius gratia. dedit fidẽ. ꝺpa bona ⁊ oĩa supradicta. q. d. nullus. imo ipse prior dat omnibus. Req infra Gratia preueniẽs. Scd̃o deus pl⁹ cũctis ꝺpatur. qꝺ dupliciter ꝓbo. p⁹. qꝛ sicut nulla creatura habet esse sine deo. ita nec ꝺpari. Joh. xv. Sine me nihil potestis facere. Sicut enĩ palmes nõ põt a semetipso fa

cere fructū nisi in vite māserit ⁊ de radice vixerit. s3 arescet ⁊ foras in ignē mittet̄. ita siq̄s in me nō manserit ⁊c̄. Uñ sicut deus opatur ī nobis velle ⁊ proficere. s. meritorie. ita etiā cogitare. q2 sicut dicit apl's. ij. ad Corinth. iij. Nō q̄ sufficiētes simus cogitare aliq̄d a nobis quasi ex nobis. sed sufficiētia nostra ex deo ē. 2° q̄ deus pl° omnibus opetur p̄bo sic. Quia plus vel maius est p̄ducere totū q̄3 ptem. sed deus ex se totū p̄ducit ⁊ facit. ita dicit̄ Joh. vij. Totū hoīem saluū fecit ī sabbato. Tertio de° eminētius vel nobili° oībus opatur. q̄ð p3. q2 isti act°. s. creare. iustificare. gratificare. saluare conueniūt soli deo Isaie. xliij. Nō est absq3 me saluator. q̄ð idē de alijs actibus p̄bari pōt. Quarto ⁊ vltimo deus sicut primus opatur. ita vltimo sepatur a nobis. imo nunq̄3 deus sepatur vel recedit a nobis nisi nos prius p peccatū mortale recedam° ab eo. vñ Joh. xv. Manete in me ⁊ ego in vobis. Et iterū ibidē. Qui in me māserit ⁊ ego ī eo. Ubi Alchimus sic dicit. Qui in me māserit credēdo. obediēdo. pseuerādo. ⁊ ego in eo illuminādo. subueniēdo. ⁊ pseuerantiam dando.

¶ Qui est. est p̄priū nomen dei ratione infinitationis. CA. II.

ſ Ecūdo istud nomē. qui ē. inter oīa alia noīa diuinā bonitatē pticipātia est p̄priū nomē dei ratione infinitatiōis sic. Illud nomē q̄ð dicit esse absolutū ⁊ nō determinatū p aliq̄ð aliud. est p̄prium nomen dei q̄ est absolut° ⁊ infinitus. sed tale nomē est. qui est. ḡ ⁊c̄. Ex his verbis pōt ostēdi q̄. qui ē. est p̄prium nomē dei duplici rōe. s. ratiōe significatiōis. ⁊ cognitionis. Primo ratiōe sue significatiōis sic. Omīa alia noīa que dicunt̄ de deo. sicut verū. bonū. vnū. sapiēs. ⁊ intelligens. volēs. ⁊ hmōi. significāt aliq̄ð esse dei sm rationē determinatā ⁊ supadditā. sed q̄ est. signat esse non determinatū p aliq̄d aliud. sed absolutū ⁊ infinitū. ḡ ⁊c̄. Scd̄o ratiōe nostre cognitiōis sic. Nos nō possum° res nominare nisi sicut eas cognoscim°. sed ī statu vie de deo non cognoscim° quid ē sed solū q2 est. Uñ Damas. dicit. q̄ q̄ est. nō signat q̄d ē deus. sed quoddā pelagus substantie infinitū. quasi nō determinatā substātiā. q̄ð p3 ex mō vel ex gressu ⁊ ordine nostre cognitiōis. Nā q̄n in cognitione dei p̄cedim° p viam remotionis. p̄mo negam° ab eo corpalia. scd̄o intelligibilia put inueniunt̄ in creaturis. vt sunt bonitas. sapia. ⁊ hmōi. tertio in intellectu nostro remotis p̄dictis de deo solu3 remanet. q2 ē. Hec. b. Tho. p̄mo scri. sen. di. viij. arti. j. in cor. q. ⁊ in so. iiij. arg. Ad maiorē tamē euidentiā predictorū est notandū. q̄ rōne sue infinitatis quattuor sunt inter alia que cōueniūt soli deo. primū est immēsitas potētie. scd̄m ē eternitas pmanentie. tertiū est incircūscriptibilitas ɔtinētie. quartū est incōprehēsibilitas noticie. Primū est immēsitas potentie. ita q̄ deus ratiōe sue infinitatis ē immēsurabilis. interminabilis. incircūscriptibilis. incōprehēsibilis. Prīo enī soli deo cōuenit immēsitas potētie. Est enī solus de° omnipotēs. Ratio autē diuine omnipotētie. s. quare ipse dicat̄ omīpotēs assignat̄ a quibusdā quattuor modis.

Primo enī quidā dicūt q̄ deus ē omnipotēs. q2 ē infinitus q̄ð sic probāt. In deo ē essentia ⁊ potētia. sed essentia dei ē infinita. nō quidē infinita priuatiue. q2 infinitū priuatiue dicit impfectionē. eo q̄ infinitu3 priuatiue est q̄ð natū est finiri nō tamē finitū. sed ē infinita negatiue. s. p abnegatione3 finis. ⁊ sic dicit̄ infinitū id cui° nō est finis. Hoc modo essentia dei est infinita quod p3. q̄ nullo mō finit̄. s. neq3 in subiecto. q2 in nullo recipitur neq3 p̄ncipio. nec tpe. nec virtute. ḡ si essentia est infinita vt p3. ḡ potētia dei est etiā infinita. sed isti nō ratione3 s3 cām omnipotētie assignāt. Scd̄o quidā alij fuerūt dicētes. q̄ deus ideo ē omnipotēs. q2 nō pōt pati. cogi. nec impediri. nec ab aliquo adiuuari. Primo eni3 nō potest pati. dicit Hugo de sancto victore in sentētijs suis. q̄ oīpotētia dei ē duplex. vna ad aliquid faciendū. alia ad nihil patiendū. Scd̄o q2 nō pōt ab aliquo cogi. dicit Aug. in encheridion. Omnipotēs deus dicit̄. q2 volūtas eius cogi nō pōt. Tertio q2 nō potest impediri. dicit Aug. ibidē. omnipotēs dicit̄. q2 volūtatis eius nō impeditur effectus. Quarto q2 non indiget ab aliquo adiuuari. Aug. in lib. de simbolo sic dicit. Omnipotentē deū dicimus. q2 oīa faciens fact° nō est ⁊ ideo omnipotēs. q2 ex nullo fecit quecūq3 fecit. Similiter isti insufficienter de ratione omnipotētie sunt locuti. eo q̄ oīa supradicta nō ad rationē sed ad pfectionē potētie ptinēt. Quidā vero dixerūt q̄ deus ideo ē omnipotens. q2 pōt quicq̄d vult. Aug. in encheridion dicit. Nō ob aliud vocat̄ deus omnipotēs nisi q2 quicq̄d vult pōt. sed nec isti assignauerūt rationē diuine omnipotētie. sed signū oīpotētie. s. volūtatē dei. Et ideo quarto mō ⁊ vero de° omnipotēs dicitur quia pōt oīa que sunt possibilia sm se. Hec. b. Tho. in questionibus disputatis de potētia dei. q. j. arti. vij. in cor. solu. Q2 autē deus sit oīpotēs isto mō. s. q̄ oē possibile ⁊ factibile pōt p̄bo tripliciter. s. auctoritate. rōne. sufficienti diuisiōe. Primo p̄bo auctoritate duplici. s. fidei articulo. ⁊ angeli testimonio. p̄° fidei articulo. Nā fide tenem° deū esse oīpotentē: ita dicit̄ in simbolo apostolorū. credo in deū patrē oīpotentē. ⁊c̄. 2° hoc idē p3 angelico testimonio. Luce. j. Nō est inq̄t possibile apud deum oē verbū. Scd̄o p̄bo hoc idē rōne hugonis de sancto victore. q̄ de omnipotētia dei sic dicit. Si eternitate3 dei non equat tēpus. nec immensitatē locus. nec sapiam. nec sensus. nec bonitatē virtus sed nec potētiā opus. excedit enī in infinitū dei omnipotētia ipm opus. Tertio h° idē probo p locū a sufficiēti diuisione sic. Q2 enī effect° aliquis potētie agētis nō subsit: ita q̄ potētia agētis effectū nō possit p̄ducere. cōtingit solū pp tres causas. s. propter dissimilitudinē. celsitudinē. ineptitudinē. Prīo pp dissimilitudinē: q2 oīs effectus q̄ cū agente affinitatē vel similitudinē nō habet nō subest potētie agētis. cū omne agēs aliquo mō agit in sibi simile. sicut exemplo p3: quia virtus q̄ est in semine oliue non potest p̄ducere pirū vel arborē aliā. Similiter virtus q̄ est in semine hominis nō pōt p̄ducere brutū vel plantā sed hominē sic. q̄ tū predicta excedit. hoc mō. s. pp dissimilitudinē esse diuinā ⁊ esse alioꝝ a deo nihil ē impossibile deo. eo q̄ oē ens inq̄ntū habet esse ē ei simile. Scd̄o impedit̄ potētia alicuius agētis pp celsitudinē. Nā quādo effect° excellit virtute3 cause nō subest potētie eius. Sicut verbi gratia. Uirtus actiua corpalis nō pōt p̄ducere substantiā sepatam propter excellentiā eius. Similit̄ nec isto mō limitat̄ vel minuitur omnipotētia dei. eo q̄ deus omnia entia in bonitate ⁊ pfectione excellit. Tertio modo impedit̄ potentia alicui° agētis p̄pter limitationē. puta quādo aliq̄s operatur per artē que respicit certā ⁊ determinatā materia3. tūc ita limitat̄ ad illā materiā q̄ nō potest ī aliā. sicut exemplo p3. Carpētarius enī non potest facere serrā. q2 sua arte nō potest agere in ferrū quo fit serra sed in lignum. Similiter nec hoc mō dei omnipotētia impedit̄ vel limitatur eo q̄ cū de° sit causa materie que nō pōt nisi p creationē p̄duci ipse in agēdo materiā nō requirit. vñ manifeste p3 q̄ diuina potētia seu virt° ad aliquē effectū nō limitat̄ neq3 determinat̄: vt quidā heretici posuerūt dicētes. q̄ deus p̄ducit primum. ⁊ illud aliud ⁊ descendēdo gradatim. sed simpliciter omia pōt. Hec. b. Tho. cōtra gentiles. lib. ij. ca. xxij. iuxta finē. Quarto p̄bo hoc idē auctoritate Anselmi sic dicētis. Deus ē quo maius excogitari nō potest. Maius autē est omnipotētia3 habere q̄3

aliquã potentiã habere cui aliquid de plenitudine po-
tentie desit.g̃ relinquit̃ deũ esse omnipotentẽ.Sed forte
dabis instantiã in actibꝰ corporalibus. culpabilibus ⁊ pe
nalibus.Primo in actibꝰ corporalibus.Nõ est omnipotẽs
qꝛ nõ oĩa põt:sed deus nõ põt ambulare.currere vel mo-
ueri:vel si ẽ omnipotẽs potest hec.Rñdeo ⁊ dico.ꝙ cum
ista nõ sint ꝑfectionis sed indigẽtie vel impfectionis nõ
ꝯueniũt diuine potẽtie.⁊ ideo nõ sunt ei attribuẽda.Se
cũdo dabis instantiã in actibꝰ culpabilibus sic.Deus nõ
potest mẽtiri.peccare.⁊ hmõi.g̃ nõ omnia põt. Rñdeo et
dico:ꝙ ista attribuere diuine potẽtie est detrahere eius
omnipotẽtie:eo ꝙ ista posse nõ est posse: sed deficere a
posse.Tertio argues in actibus penalibꝰ sic.Nã Aug.in
lib.de simbolo sic dicit.Deus nõ põt mori vl̃ falli. vl̃ vin
ci.vel miser fieri.g̃ nõ põt omnia.Rñdeo quattuor mo-
dis. pᵒ ꝙ nullũ passiuũ:nullũ materiale:nullũ inordina
tum:nullũ priuatũ est deo attribuendũ: eo ꝙ talia omnia
nõ potentiã sed defectũ potẽtie dicũt. 2ᵒ:qꝛ hec oĩa nõ
attribuunt̃ deo ꝑ modũ subiecti:sed ꝑ modũ efficiẽtis.
vñ lꝫ deus nõ possit ista in se suscipe. põt tamen efficere:
qꝛ potest in alijs efficere mortẽ ⁊ miseriã ⁊ hmõi. 3ᵒ:qꝛ
diuina potẽtia põt in quosdã actꝰ eliciẽdo vt in actꝰ bo
nos.in actus vero malos nõ potest deus eliciẽdo eos sꝫ
ordinãdo. 4ᵒ:qꝛ quidẽ actus sunt ꝗ nõ imponũtur ab
effectu vel actu sed a defectu.vt peccare.fornicari.⁊ men-
tiri.⁊ hmõi ⁊ ideo nõ attribuunt̃ diuine potẽtie:vt ordi
nanti.   ¶ Qꝫ decem sunt que nõ potest facere cũ
tamen deus sit omnipotẽs.   CAP.III.

d   D maiorẽ tamẽ euidentiã predictoꝝ est sciẽdũ
          ꝙ q̃uis deus sit omnipotẽs.aliqua tamẽ dicit̃
          nõ posse facere.   Primo enĩ deus non põt au-
geri.vel minui.vel alterari vel generari.vel corrumpi.vel
deficere.vel fatigari: eo ꝙ oĩa talia insint ꝑ defectũ vir-
tutis.Simlr̃ deꝰ nõ põt vinci vel violẽtiã pati.vel peni-
tere.vel irasci.vel ꝯtristari:eo ꝙ oĩa talia passionẽ ⁊ defe
ctũ sonãt ꝗ nõ cadũt in deo. Simlr̃ deꝰ nõ põt obliuisci
eo ꝙ obliuio ẽ ꝑ defectũ sciẽtie.Simlr̃ qꝛ potẽtie actiue
obiectũ ⁊ effectꝰ est eius actu.deus nõ põt facere qđ non
põt esse.⁊ ꝯtradictoria nõ possunt simul esse.deꝰ ꝯtradi-
ctoria nõ põt facere.s.idẽ simul esse ⁊ nõ esse:qꝛ nulla po
tentia oꝑationẽ habet vbi deficit ratio obiecti sui: sicut
visus nõ põt videre deficiẽte visibili in actu. ⁊ iđ nõ po-
test ꝯtraria facere esse simul:vt pꝫ. Simlr̃ non põt facere
opposita simul i esse eidẽ sm idem.puta ꝙ aliqđ simul sit
vidẽs ⁊ cecũ.⁊ albũ ⁊ nõ albũ:eo ꝙ in ꝯtrarijs ⁊ priuati
ue oppositis includit̃ ꝯtradictio. Simlr̃ nõ põt rem ali-
quã facere sine aliquo suorũ ꝓncipiorũ essentialiũ . puta
ꝙ sit hõ ⁊ nõ habet aĩam:eo ꝙ nõ põt facere rem simul̃ es-
se ⁊ nõ esse.Simlr̃ nõ põt facere ꝙ preteritũ nõ fuerit:qꝛ
hoc ꝯtradictionẽ implicat.Cuiꝰ ratio ẽ.qꝛ eiusdẽ neces-
sitatis ẽ aliquid esse dũ est. ⁊ aliqđ fuisse dũ fuit.Simlr̃
nõ põt facere ꝙ aliquid sit sibi equale.qꝛ non põt facẽ ꝙ
aliquid factũ nõ depẽdeat ab eo.eo ꝙ nõ depẽdere ẽ cõ-
tra rõem facti.Simlr̃ nõ põt facere ꝙ aliqđ cõseruet̃ in
esse sine eo:qꝛ ꝯseruatio vniuscuiusqꝫ rei dependet a sua
cã qua remota remouet̃ effectꝰ.Simlr̃ cũ deus sit agẽs.
ꝑ intellectũ ⁊ voluntatẽ . pᵐo inquantũ est agẽs ꝑ intel-
lectũ.nõ põt facere qđ se facturũ nõ ꝓsciuit.nec potest di
mittere que se facturũ ꝓsciuit . ⁊ breuiter nõ põt quicqđ
implicat ꝯtradictionẽ terminoꝝ vt puta omnia impossibi
lia.   Scđo inquantũ deus ẽ agẽs ꝑ volũtatẽ quedã de
us de necessitate vult nec põt ea nõ velle.vt se esse.se esse
bonũ.se eẽ beatũ. Et ideo oppositũ istoꝝ nõ põt facere.s.
se nõ esse.se bonũ nõ esse.se beatũ nõ esse.Cuiꝰ ratio ẽ:qꝛ
sicut deꝰ nõ potest nolle qđ ẽ necesse eẽ.ita nõ potest vel
le qđ est impossibile esse. Nã qđ necesse ẽ eẽ sicut deum
esse.deũ bonũ esse ⁊c̃.impossibile ẽ nõ esse. Et qđ impos
sibile ẽ esse sicut deũ nõ eẽ.vel deũ bonũ nõ esse.vel deũ
beatũ nõ esse.necesse ẽ nõ eẽ.Simlr̃ qꝛ deus agit ꝑ volũ
tatẽ que nõ ẽ mutabilis.iđ nõ põt facere ꝗ facere ñ vult.
nec põt dimittẽ que facẽ vult. Hec.b.Tho.cõtra gẽtiles
lib.ij.ca.xxiiij ꝑ totũ.   Sed forte queres q̃re deus ñ di
citur omniuolẽs:sicut omnipotẽs ⁊ omnisciẽs.Respon-
deo breuit̃ ⁊ dico:ꝙ deus dicit̃ oĩpotẽs: qꝛ oẽ possibile
potest ⁊ oĩo i ꝑfecte põt ⁊ necesse põt. Simlr̃ dicit̃ om-
nisciẽs qꝛ oẽ scibile scit.⁊ ꝑfecte scit. ⁊ necessarie scit.Sꝫ
nõ dicit̃ omniuolẽs:qꝛ nõ oẽ volũtabile vl̃ volibile oĩo
vult.i.de necessitate vult.oẽ enĩ bonũ possibile deo ẽ vo
libile.nõ tamẽ oẽ bonũ possibile vult oĩo.hoc ẽ cum effe
ctu.Nã oẽ bonũ possibile deo vel simplr̃ nõ vult esse.vl̃
non vult de necessitate esse.   ¶ Qꝫ eternitas
ꝯuenit soli deo vt ꝓbat̃ quattuor modis.   CA.IIII.

s   Ecũdo ꝯuenit deo ratiõe sue infinitatis eterni-
          tas ꝑmanẽtie. Nã solus deꝰ simplr̃ est eternus.
          hoc autẽ ꝓbo quattuor modis.   Pri͂o aucto-
ritate.Nã in simbolo athanasij dicit̃ . Eternus pat̃.eter-
nus filius.eternꝰ spũssanctꝰ.Hec.b.Tho.pꝰia parte sum
me.q.x.arti.ij.arg.ꝯtra.Sed forte dices nũquid tres sũt
eterni.Rñdeo ⁊ dico.ꝙ quedã dicũt substãtiã substanti
ue.⁊ ista semꝑ singularit̃ accipiunt̃ vt deus. vñ tres ꝑso-
ne.nõ sunt tres dij sed vnꝰ deus.Quedã vero significant
substantiã adiectiue:vt verba ⁊ ꝑticipia: ⁊ talia aliquan
do possunt ꝑdicari in plurali numero.vñ dicit̃ ego ⁊ pa
ter vnũ sumꝰ. Hoc g̃ nomẽ eternꝰ põt accipi duplicit̃.vl̃
substãtiue.vel adiectiue.Si sumat̃ substãtiue tũc predi-
catur solũ in singulari numero de tribꝰ ⁊ nõ in plurali.et
sic accipit athanasius dicẽs . ⁊ tamẽ nõ tres eterni sꝫ vnꝰ
eternus.Si vero sumat̃ adiectiue. sic predicat̃ de pluri-
bus.⁊ ẽ sensus: ꝙ pat̃ filius ⁊ spũssanctꝰ sunt tres quibꝰ
ꝯuenit eternitas.Lꝫ g̃ eternus substãtiue sumptũ solum
predicet̃ in singulari.tamẽ coeternꝰ semꝑ dꝫ ꝑdicari plu
raliter ꝑꝑ habitudinẽ ꝑsone ad ꝑsonã quã importat hoc
nomẽ coeternitas. Hec.b.Tho.pᵐo scri.sen.dist.xix.art.
ij.in cor.q.⁊ in solu.ij.arg.ꝑ totũ.   Scđo ꝙ deus sit eter-
nus ꝓbo duplici rõe.Prima ratio ẽ talis.Sicut rõ tem-
poris sequit̃ motũ.ita ratio eternitatis sequit̃ immuta-
bilitatẽ.sed deꝰ maxime.imo solus ẽ immutabilis:vt pa
tebit infra.g̃ maxĩe ꝯpetit sibi esse eternũ. Ibidẽ pᵐa pꝰ
te sum.q.x.arti.ij.in cor.q.Scđa ratio ẽ talis. Eternũ est
eẽ interminatũ:sed solꝰ deus ẽ hmõi.g̃ ⁊c̃. Ibidẽ primo
scripto dist.viij.arti.ij.arg.ꝯtra.   Tertio hoc idẽ.s.ꝙ de
us sit eternꝰ ꝓbo sufficiẽti diuisione sic. Quedã enĩ sunt
que habẽt ꝓncipiũ ⁊ finẽ sicut tempꝰ ⁊ oĩa tꝑalia genera
tioni ⁊ corruptioni subiecta . Quedã vero sunt ꝗ princi-
piũ habẽt nõ finẽ vt substãtie spũales.g̃ instat tertia dif-
ferẽtia vel diuisio.s. ꝙ quedã sunt que nec ꝓncipiũ nec
finẽ habẽt vt deꝰ.Nã deus eo ꝙ nõ hꝫ principiũ in suo
esse nihil hꝫ de nõ esse admixtũ. ⁊ qꝛ nihil hꝫ de nõ eẽ in
suo eẽ admixtũ sequit̃ ꝙ sit sine pꝛĩcipio ⁊ fine . Quarta
autẽ differẽtia vel diuisio.s.nõ habere ꝓncipiũ sed habe-
re finẽ est impossibile. Cuiꝰ ratio ẽ: qꝛ aut tale poneret̃
esse creatũ.aut nõ creatũ.Si poneret̃ creatũ iam est ⁊ ha
bet ꝓncipiũ.⁊ iđ nõ est eternũ.si ponat̃ nõ creatũ cũ tale
nihil habeat de nõ eẽ admixtũ vt pꝫ.g̃ tale erit eternum.
nullo g̃ modo quarta differentia põt poni.   Quarto ꝙ
deꝰ sit eternus ꝓbo ꝯueniẽti diffinitione. Nã Boecius.
v.de ꝯsolatione in fine eternitatẽ diffiniẽs dicit.Eterni-
tas est interminabilis vite tota simul ⁊ ꝑfecta possessio.
    Ad cuius diffinitionis euidentiã est sciendũ ꝙ deũ
esse eternũ siue eternitatẽ dei cognoscimꝰ quinqꝫ modis
.s.qꝛ caret omni terminatione.diminutione. successiõe.
ꝯpositione. ⁊ inquietatione.   Primo cognoscimꝰ eter

nitatē dei: qꝛ caret oī terminatione. Ideo dicit̄ in diffinitione Boetij interminabilis qđ negationē importat. lꝫ enī negatio nō sit de essentia rei. tñ qꝛ principia per negationē diffiniunt̄: sicut dicim⁹ ꝙ punctus est cui⁹ pars nō est. iō cū in cognitiōe simpliciū ꝛ maxie dei nō possumus venire nisi ꝑ remotionē vel negationē ꝯpositionis. Ideo dicit interminabilis qđ negationē vtriusqꝫ. s. principij ꝛ finis importat. ad differentiā eoꝝ que terminant̄ ex ꝑte ante ꝛ ex ꝑte post. s. eoꝝ que principiū habēt ꝛ finē quale est tēpus ꝛ oīa generabilia ꝛ corruptibilia. ꝛ ad differentiā eoꝝ que habēt principiū ꝛ nō finē. sicut sunt substātie sepate ꝛ anime. Hec. b. Tho. pͥma pte sum. q. x. arti. j. in solu. j. arg. ꝑ totū. Subdit̄ autē vite ꝛ nō esse interminabilis. s. interminabilis vite ꝛ nō interminabilis esse ꝑꝑ quattuor rōnes. Pͥa ē. qꝛ viuere sumit̄ hic large ad oē esse. ſm ꝙ dicit aug. ꝙ quelibet mutatio creature quedā vel aliqua mors ē. Scđa ratio ē: qꝛ in deo qui est solus etern⁹ esse ꝛ viuere sunt idē oīo. Tertia ratio ē: qꝛ viuere magis hꝫ rationē actus vel magis quodāmodo extēdit se ad opationē qꝫ esse. Ibidē prima pte sum. q. x. arti. j. in solu. ij. arg. Quarta rō est: qꝛ in quibusdā vt in corporibus celestib⁹ est ex ꝑte post interminabilitas essentie sꝫ nō vite. vñ ad differentiā eoꝝ addit̄ vite. Secundo eternitatē dei cognoscim⁹ qꝛ caret omni diuisione vel diminutiōe. vñ in diffinitiōe eius subdit̄. tota qđ ponit̄ ꝑꝑ duas causas. pͥma ē ad oñdendū pfectionē eternitatis. Nā totū nō dicit ꝯpositū ex ptibus. qꝛ tūc nō conueniret eternitati q̄ est maxie simplex. sicut eius essentia: sed totū dicit ibi nō esse diuisum neqꝫ diminutū: sed esse pfectū cui nihil deest. ꝛ hoc ē ad differentiā successiuorum que nō habēt esse nisi ſm aliquid sui. vbi. s̄. in solu. iij. arg. ꝛ pͥmo scripto vbi. s̄. in solu. iiij. arg. scđa cā quare ibi ponit̄ tota est: qꝛ in quibusdā est indeterminabilis vite possessio sed tñ nō tota: vt in aīabus beatis ante iudiciū quarū est beatitudo ſm ptem aīe nō corporis ad quarū differentiā dicit̄ tota. Tertio eternitatē ꝯgnoscimus: qꝛ caret oī successione: ꝛ ideo ī eius diffinitione ponit̄ simul. qđ quidē aduerbiū nō dicit ibi ꝯueniētiā aliquoꝝ ſm sitū vel locū. vel tēpus: sed ibi negationē dicit oīs successionis ad oñdendū ꝙ in eternitate nulla est successio: ꝛ ꝑ hoc diuidit̄ eternitas a motu ꝛ a tpe que si semp fuissent ꝛ semp future essent semp ptiū successionē includūt. pͥmo scrip. vbi. s̄. in solu. iiij. arg. ꝛ pͥma pte summe. vbi. s̄. in solu. v. arg. Quarto eternitatem cognoscimus: qꝛ caret oī ꝯpositionis impfectiōe. ꝛ ideo in ei⁹ diffinitione ponit̄ pfecta. ad excludendū ea q̄ habēt esse participatū ꝛ nō sunt suū esse quale ē esse angeloꝝ. Lꝫ enim esse angeloꝝ sit interminabile ꝛ inuariabile tamē ꝯpositionē hꝫ: qꝛ sicut dicit Boetius. eē angelicū cōpositū est ex eo qđ est ꝛ quo ē. Uel dicit pfecta ad excludendū nūc tpis pͥmo scrip. vbi. s̄. in solu. v. arg. Quinto eternitatem cognoscim⁹: qꝛ caret oī inquietatione. ꝛ iō in ei⁹ diffinitione vltimo ponit̄ possessio. ꝛ hoc ꝑꝑ duas causas. Prima ē ad significandū immobilitatē ꝛ indeficientiā eternitatis. vñ qꝛ illud possidet̄ qđ firmit̄ ꝛ quiete habetur ideo vsus ē nomine possessionis: ꝛ sic de⁹ plene ꝛ delecte vitā suā dicit̄ possidere: qꝛ nulla inquietudine molestatur pͥmo scrip. vbi. s̄. in solu vi. arg. ꝛ pͥma pte vbi. s̄. in solu. vi. arg. Scđa rō quare dicit̄ possessio ē: quia in quibusdā est interminabilitas vite: tamē cū miseria ꝛ infelicitate ꝛ inquietudine. vt in demonib⁹ ꝛ dānatis. ꝛ ideo ad significandū ꝙ deus ad libitū cū quietudine ꝛ felicitate maxia hꝫ indeficientiā eternitatis. iō dr̄ possessio.

¶ De eṫnitate nota sex documēta. CAP. V.

D maiorē tamē euidentiā cap. precedētis. nota hic sex. Primū eternitas ē mēsura actus existentis extra terminos. Potest autē aliqđ eē extra terminos quattuor modis. Uno mō qꝛ ſm se totū nō includit̄ intra duos terminos intraneos q̄ sunt sibi ſm se terminus ꝛ pͥncipiū totius durationis. sed tñ vnaqueqꝫ ps signata ē inter tales terminos. ꝛ sic fuisset de tpe si mūdus ab eterno fuisset. Scđo aliqđ dicit̄ esse extra terminos qꝛ nō hꝫ duos terminos intraneos in quos sicut inter duo indiuisibilia terminātia ipm ꝛ a pte an ꝛ a pte post includat̄. natū est tñ ſm quandā coexistentiā incipe ꝛ fieri cū actu habēte tales t̄minos. Et tale ē esse substātiale angeli qđ est indiuisibile ꝛ absqꝫ successione. ꝛ iō non est eē angeli actus inclusus inter duos t̄minos intraneos. in quoꝝ vno incipiat ꝛ ī alio t̄minet̄. alioqn eius eē esset diuisibile ī plura successiua. Uirtute tñ diuia posset ꝑ quādā coexistētiā incipe ꝛ fieri actu habēte tales t̄minos: qꝛ si deus vellet: posset creare vnū angelū qui coexisteret vni diei ꝛ nō plus. ita ꝙ ꝑ quandā existentiā in pͥmo nūc illi⁹ diei haberet pͥmo eē ꝛ in vltio haberet nō eē. Tertio mō dicit̄ aliquis act⁹ eē extra t̄minos: qꝛ nec ſm se totū nec ſm aliquā ptem sui includit̄ intra aliquos terminos extraneos: nec etiā natū est quacūqꝫ virtute incipe. ꝛ fieri quacūqꝫ virtute scđm quandā coexistentiā cū aliq⁹ habēte plures t̄minos. Et sic esse angeli esset extra tales terminos si necessitate nature de⁹ ꝑduxisset eos ab eterno nec potuisset eos nō ꝑducere nec nō cōseruare sicut estimati sunt aliq̄ phi. ſm autē veritatē esse diuinū sic tm̄ est extra t̄minos. Quarto mō dicit̄ aliqs esse extra t̄minos: qꝛ nec ſm se totū nec ſm ptē includit̄ intra aliquos terminos nec etiā hꝫ incipe vel fieri ꝑ quandā coexistētiā cū habēte tales t̄minos: nec etiā sibi vt subiecto aliquid in futurū qualitercūqꝫ pōt accidere vel accrescere. ꝑꝑ h⁹ ꝙ quicqđ ē pfectionis in quocūqꝫ simplicit̄ cōprehēdit. Et sic eē extra terminos ꝛ quo ad entitatē: qꝛ ad nullam speciē vel gen⁹ entis limitat̄. ꝛ quo ad durationē. qꝛ nihil ei vel intra essentiā suā. vel vt subiecto pōt accrescē ī futurū: est ꝓpriū dei. Et sic pꝫ quid ē eternitas. Require diffinitionē eternitatis cap. p̄cedēti imediate. Hec Herueus pͥmo scrip. sen. di. viij. Scđm ē: ꝙ de ratiōe eternitatis sunt inter alia tria. s. imutabilitas: interminabilitas: stabilitas. Primū est imutabilitas. Nā eternitas immutabilitatē ꝯsequit̄. vñ qꝛ sol⁹ de⁹ est imutabilis. alia vero ſm ꝙ imutabilitatē pticipāt ſm hoc eternitatē sortiunt̄. Ubi nota. ꝙ aliqua habēt immutabilitatē tripliciter. Primo q̄tū ad entitatē: qꝛ nūqꝫ desinūt esse vt terra de qua dicit̄. terra autē ineternū stat. Scđo q̄tū ad durationē: vt stelle celi ꝛ alia incorruptibilia ī natura vel in essentia sua. Tertio q̄tū ad opationē: vt angeli ꝛ beati q̄ verbo fruunt̄. Nā q̄tū ad visionē verbi nō sunt ī sanctis volubiles cogitatiōes. vt Aug. dicit. xv. de trinita. vñ ꝛ videntes deū dicunt̄ habere vitā eternā: eo ꝙ in tali visione nulla pōt eē successio. Joh. xvij. Hec ē vita eterna ꝛc. Hec. b. Tho. pͥma pte sum. q. x. arti. iij. in cor. q. ꝑ totum. Scđm qđ est de ratiōe eternitatis est interminabilitas: vt pꝫ ex diffinitiōe posita. ca. p̄cedenti. Ubi nota. ꝙ interminabilitas ꝯuenit aliqbus duob⁹ modis. s. simpliciter ꝛ pfecte: ꝛ ſm quid ꝛ pticipate. Primo mō interminabilitas cōuenit alicui simplicit̄ ꝛ pfecte ꝛ absolute. ꝛ sic cōuenit deo. vñ deus q̄ est oīmodo interminabilis est ipsa eternitas. Scđo mō interminabilitas cōuenit etiā aliqbus ſm quid vel pticipate. ꝛ ſm hoc ꝙ aliqđ de eternitate pticipāt. ꝛ hoc trib⁹ modis. Primo qꝛ eē eorū nō habet successionē ptiū: sed totum est simul. vt pꝫ in angelis quorū eē est totū simul. Scđo: qꝛ eē eoꝝ hꝫ pfectionē nature. ꝛ sic angeli beati magis sunt in pticipatiōe eternitatis qꝫ ꝯsiderati ī naturalib⁹ tm̄. Tertio: qꝛ eē eoꝝ excludit duratiōis finē ex pte post. ꝛ hoc mō ignis inferni dr̄ eter

nua.q: nūq̄ finiet. Quarto mō ē aliquid qđ nullo mo/
do interminabilitatē pticipat. ⁊ hoc nullo mō eternū di
citur: sicut tēpus qđ incipit ⁊ finit ⁊ similit̄ oē tpale: ita
ꝙ breuiter ↄcludēdo. p᷑ aliquid ē qđ est simpliciter in/
terminabile ⁊ eternū: vt deus. Scđo ē aliq̄d qđ sm̄ quid
est interminabile. ⁊ sm̄ q̄d eternū vt esse angeli qđ eter/
nitatē pticipat. Tertio est aliq̄d ꝙ nullo mō est intermi/
nabile de se ⁊ nullo mō eternū. vt tpale qđ incipit ⁊ fini/
tur. Hec.b.Tho.p̄mo scrip.sen.dist.viij.arti.ij.in cor.q.
Tertiū qđ est de rōe eternitatis ē stabilitas. Nā eter/
nitas ē mēsura esse pmanētis. ⁊ ideo sm̄ ꝙ aliq̄d recedit
a pmanentia essendi sm̄ hoc recedit ab eternitate. ⁊ hoc
trib᷒ modis. Primo enī sunt quedā q̄ recedūt a pmanē/
tia essendi quo ad eē. vt generabilia ⁊ corruptibilia quo
rū mēsura ē temp᷒. Scđo quedā recedūt a pmanētia es/
sendi nō quo ad eē ſʒ quo ad locū. vt corpa celestia quoꝝ
esse substātiale ē intrāsmutabile. habēt tñ trāsmutabili/
tatē quo ad locū. Tertio quedā recedūt a pmanētia eēn/
di nō quo ad esse nec quo ad locū. ſʒ quo ad opationem:
vt angeli quoꝝ esse ē intrāsmutabile. ⁊ quo ad locū etiaꝫ
ꝑ ſe. sunt tñ trāsmutabiles sm̄ electionē quātum ptinet
ad eorū naturā. ⁊ eē taliū mēsurat̄ euo qđ est mediū in/
ter eternitatē ⁊ tēpus. Quarto ē aliq̄d cuius esse vel age/
re nec ē trāsmutabile nec trāsmutabilitati adiunctū: vt ē
esse dei qđ mēsurat̄ eternitate. Hec.b.Tho.p̄ma pte sum
me q.x.arti.v.in cor.q.in fine. Quartū est ꝙ eternitas
que ē quedā diuturnitas esse ꝑ prius ⁊ posteri᷒ de quat
tuor dicit̄ vel ꝑdicat̄. s. de deo: de angelo: de penis: de tē/
pore. p᷑ enī eternitas ꝑ prius dicit̄ de diuturnitate diui
na q̄ est diuturnitas nō habēs p̄ncipiū neqꝫ finem. neqꝫ
mutabilitateꝫ ex se neqꝫ ex alio. 2᷑ eternitas dr̄ de diu/
turnitate substātie angeli q̄ est diuturnitas nō habēs fi/
nē nec ex se nec ex alio: nec mutabilitatē: tamē habēs p̄n
cipiū. 3᷑ eternitas dicit̄ de diuturnitate pene reproboꝝ
que ē diuturnitas nō habēs finē: nec ex se nec ex alio. ha
bens tamē p̄ncipiū ⁊ mutabilitatē. sm̄ ꝙ dicit̄ Matth.
xxv. Ite maledicti in ignē eternū. q̄ ignis dicit̄ etern᷒ ꝑp
interminabilitatē. Est tñ in penis reproboꝝ trāsmutatio
sm̄ illud Job.xxiiij. Transibūt ab aquis niuiū ad calorē
nimiū. p̄ma pte sum.q.x.arti.iij.in solu.ij.arg. Quarto et
vltimo dicit̄ eternitas de diuturnitate tpis q̄ est diutur/
nitas nō habēs finē ex se sed ex alio. ⁊ hʒ mutabilitatē et
p̄ncipiū. Ubi nota: ꝙ tēpus hʒ rōem deficiēdi ex trib᷒ptis.
p᷑ ex efficiēte. s. ex volūtate creatoris suā influentiā subs
trahētis. 2᷑ ex se. cū enī tēpus sit ex nihilo quēadmoduꝫ
quelibet creatura ē vertibilis i nihil. 3᷑ hʒ rōem deficiē/
di ex fine: cū enī tēpus ordinet̄ ad numerū electoꝝ velut
ad finē multiplicato numero electoꝝ preordinato a deo
cessare oʒ motus ⁊ tēpus. Quintū est: ꝙ accipiēdo etē/
nitatē simplicit̄ ⁊ ꝑfecte: sic nō est nisi vna. s. de᷒. qui non
solū est etern᷒ sed ē sua eternitas. Accipiēdo vero eterni
tatē imꝑfecte ⁊ scđm q̄d dicunt̄ multe eternitates. sm̄ ꝙ
multi sunt pticipātes eternitatē ex ipsa dei ↄtēplatione.
vt dicit̄ Dan̄.xij. Qui ad iusticiā erudiūt multos erūt q̄si
stelle imꝑꝑpetuas eternitates. p̄ma pte sum.q.x.arti.iij.in
solu.i.arg. Sextū est: ꝙ ꝑpetua nō possunt equari etē/
nitati. etiā ex ꝑpost. vt dicit Anselm᷒ in ꝑslogion. qđ
ꝑ tres rōnes ostēdit. Prima rō est: quia ꝑpetua sine deo
nullaten᷒ esse possunt. de᷒ autē nullo mō minus ē ⁊ si il/
la in nihilū redeāt. ⁊ sic eternitas ē vltra illa. Scđa ratio
est: qꝛ illa. s. ꝑpetua possunt cogitari habere fineꝫ. de᷒ vō
nequaq̄. ⁊ certe qđ nullo mō hʒ finē vltra illud ē qđ ali/
quo mō finit̄. Tertia rō est: qꝛ eternitas dei ⁊ ꝑpetuoꝝ
tota deo ē p̄ns. cū ꝑpetua nondū habeāt de sua eternita/
te qđ vēturū est: sicut iā nō habēt qđ p̄teritū est. ⁊ sic de᷒
est vltra ꝑpetua cū semꝑ sibi ⁊ ipis sit p̄ns. seu cū illud ſʒ
sit ei p̄ns ad qđ illa. s. ꝑpetua nōdū puenerit. ¶ Q[uod] oīa
sūt i deo ⁊ de᷒ ē in oī re ⁊ vbiqꝫ ⁊ diuersimode. CA.VI.

t Ertio rōe sue infinitatis soli deo ↄuenit incircū/
scriptibilitas ↄtinētie. Ad cui᷒ euidētiā q̄tuor
sunt notāda. s. p̄mo q̄ñ oīa sunt i deo. scđo q̄ñ
de᷒ est i oī re. tertio q̄ñ de᷒ est vbiqꝫ nō circūscriptiue.
quarto q̄ñ de᷒ est i oī re diuersimode. Primū ē q̄ñ
oīa sunt i deo. Nā aliđ ē esse oīa i deo. aliđ ē esse de deo
aliud ē eē ex deo. p᷑ enī in dei essentia solū bona virtua
lit̄ ⁊ eminēter ↄtinent̄. 2᷑ in dei noticia p̄ntia sūt oīa. s.
bona ⁊ mala. 3᷑ ex ipso sunt q̄ eo actore sunt. s. oīa bona
⁊ nulla mala nisi eo pmittēte solū. 4᷑ de ipo sunt q̄ sunt
de sua substātia: vt fili᷒ ⁊ spūssanct᷒. Hec magister sen. p̄
mo lib. di.xxxvj. cap. vlti. Re.ā. Qui ē p̄mo ca. Scđm
ē ꝙ sol᷒ de᷒ est in oī re. hoc autēꝫ ꝑbo triplici rōne. s. rōe
infinitatis: causalitatis diuine: fluxibilitas creature. p᷑
deus ē in oī re rōe sue infinitatis. Cuꝫ enī diuina eēntia
sit infinita oēs res attingit ⁊ quodāmō virtualit̄ se intī/
mat eis. 2᷑ deus ē in oī re rōe sue causalitatis. oꝫ.n. vir/
tutē ꝑducētis adesse ꝑducto. alias nō ꝑduceret ipm. ſʒ
virt᷒ dei ē sua eēntia. ḡ oꝫ eā adesse oī rei q̄ a deo ꝑduci/
tur. 3᷑ deus ē in oī re rōe fluxibilitatis reꝝ. Nā tāta ē de
bilitas ⁊ fluxibilitas creaturaꝝ. ꝙ oēs in nihiluꝫ tēderēt
nisi eas virt᷒ ↄditoris teneret. vt dicit. b. Greg. Ad cu/
ius euidētiā nota tria. Primū ē: ꝙ diuīa eēntia nō ē
in oībus reb᷒: ita ꝙ reb᷒ ↄmisceat̄ q̄si ps alicui᷒ rei. ſʒ qꝛ
virt᷒ dei ē intra rē q̄si opans ⁊ agēs eē vniuscuiusqꝫ rei.
Cū enī deus sit cā efficiēs ⁊ cā efficiēs sit extrinseca de᷒
nō est ps: vel eēntia dei nō est ps alicui᷒ essentie: ſʒ deus
q̄ est cā extrīseca sm̄ suā v̄tutē adest oī effectui. Scđm
ē: ꝙ dr̄a est int̄ agēs nāle ⁊ supnāle. Nā agēs nāle est cā
mot᷒ tñ. agēs autē supnāle ē cā toti᷒ esse. vñ qꝛ de᷒ ē ta/
le. iđ omi esse ē p̄ns sicut cā effectui. Tertiuꝫ est ꝙ du/
plex ē cā efficiēs. Una ē q̄ est cā ipsi᷒ fieri tñ ⁊ hec cā re/
mota nō remouet̄ effectus. Uerbi gratia. Remoto edifi
catore qui est causa tñ fieri domus. nō tollitur esse do/
mus eius. s. esse dom᷒ causa est grauitas lapidū que re/
manet remoto edificatore. solū ergo fieri dom᷒ cui᷒ cau
sa erat edificator tollit̄ edificatore sublato. Similit̄ alio
exemplo hoc patet. Nam sigillū est causa solū fieri figu/
re: in cera autē non est causa esse figure in cera. ⁊ ideo re
moto sigillo remanet figura in cera. Alia causa efficiens
est que nō tñ est causa fieri sed etiā esse. ⁊ talem semper
oportet adesse effectui. vnde tali causa remota remouet̄
effectus. qđ duplici exemplo patet. Primū exemplū est.
quod sigillū in aqua q̄diu est relinquit impressioneꝫ: ſʒ
remoto eo nō remanet impressio. Scđm exemplū est. ꝙ
sol est causa illuminatiōis aeris. ⁊ ideo oportet semꝑ ad
esse aeri. Sic a simili deus ē causa omniū rerū non soluꝫ
quo ad fieri sed quo ad esse earū. ⁊ ideo oportet virtuteꝫ
dei semꝑ presentialiter adesse rei. vt pʒ per beatū Grego.
Hec beat᷒ Tho. p̄mo scripto sen. dist.xxxvij. art.iij. i cor.
q. ⁊ in solu. argumē. Quod etiā probat beatus Tho. au/
ctoritate Augustini. iiij. lib. super Gen̄. ad literā sic dicē
tis. Uirtus dei ab his que creata sunt regēdis si aliquan
do cessaret. simul ⁊ illorū cessaret species omnisqꝫ natu/
ra ↄcideret. Et iterum in. viij. libro dicit: ꝙ sicut aer pre
sente lumine fit lucidus. sic homo sibi deo presente illu/
minatur. absente autē continuo obtenebratur. prima ꝑ
te summe. q. ciiij. articu. primo. vtrum creature indigeāt
vt ↄseruentur a deo: in corpore quest. in fine. Tertiuꝫ
est ꝙ deus est vbiqꝫ nō tamen circūscriptiue. hoc autem
quadrupliciter ꝑbo. s. ratiōe: diuisione: similitudine: aucto
ritate. Primo ꝑbo rōne sic. Illud qđ nō habet terminum
nec eēntie: nec v̄tutis: nec loci: nec tpis: nec apphēsionis
est oīo incircumscriptibile: ſʒ deus est huiusmōi. ḡ ⁊c.

Secundo pbo hoc idem sufficienti diuisione sic. Nã aliquid est circũscriptũ oĩno.s.corpus.qḋ cũ alicubi est totũ nõ põt alubi sil' eẽ. Aliquid võ est sil' circũscriptũ q̃tũ ad aliquid: ⁊ incircũscriptũ q̃tum ad aliud: sicut spirit' creatus q̃ṫ cum alicubi sit totus põt simul eẽ alubi non tñ vbiq3. Aliquid võ est oĩno incircũscriptũ qḋ simul est vbiq3 totum.qḋ intelligit' de solo deo. Tertio hoc idem pbo auctoritate anselmi in monologion ad deũ loquẽtis ⁊ sic dicentis: Oĩno circũscriptũ est qḋ cum alubi sit totũ nõ põt simul alubi totũ eẽ.qḋ de solis corpibus cernit'. Circũscriptũ simul ⁊ incircũscriptũ qḋ cum alicubi sit totũ põt simul eẽ totũ alubi.nõ tñ vbiq3 qḋ de creatis spiritib' cognoscit'. Incircũscriptũ võ oĩno qḋ simul est vbiq3 totũ.qḋ intelligit' ḋ solo deo. Quarto q̃ nullo mõ deus sit circũscriptibilis pbo auctoritate.b. Ambrosij.vj. de trinitate dicentis sic: Cum triplex sit circũscriptio.s.loco:tpe:⁊ fine.sicut in aliquo loco nõ circũscribitur pater qui est sup oĩa:nec filius suoz operũ tpibus cõcluditur: qui totius ẽ opifex creature.ita neq3 spũssanct' aliquib' finibus circũscribit' qui oẽm intelligibilẽ substãtiã inenarrabili plenitudĩe supat. Quartũ est: q̃ deus est in oĩ re diuersimode.qḋ sic ptz. Nam aliter est deus in se:alit' est vbiq3:aliter est in omni re:aliter est in te: aliter est in demone vel in petõre. Primo.n.cũ dico deus est in' se nõ notat' habitudo dei ad aliquã creaturã.vñ est dictũ de' est in seipso:q2 est p se ens non indigens alio. Scḋo cum dicit' deus ẽ vbiq3 notat' habitudo replẽtis ad repletũ. vñ sensus ẽ de' est vbiq3.i.deus ẽ pñs oĩ vbi ⁊ replens oẽ vbi. Hiere.xxiij. Nunq̃d celũ ⁊ terrã ego impleo.nã p celum ⁊ terrã intelligit' oĩs locus spũalis ⁊ corpalis. Tertio cum dicit' deus est in oĩ re notat' habitudo cõseruãtis ad cõseruatũ vel cõtinentis ad cõtentũ:ad hebreos.j. Portans oĩa verbo virtutis sue.in quibus verbis ondit' q̃ deus cõtinet ⁊ cõseruat oĩa generaliter verbo ⁊ impio:faciliter sicut loqui est facile.ppria volũtate pncipaliter. Et Isa.xlvj. Ego feci.s.creãdo.⁊ ego ferã.s.cõseruãdo ⁊ ego portabo.s.redimẽdo.ego saluabo glificãdo. Quarto cũ dr de' ẽ in te ĩportat' duplex habitudo. Una ẽ sctĩficantis ad sanctificatũ.sic fuit in beata virgine:in iohãne baptista: ⁊ in hieremia ante natiuitatẽ ex vtero. Alia habitudo ẽ gratificãtis ad gratificatũ:⁊ hoc mõ de' ẽ in iustis solũ in q̃b' p grãm habitat. Quĩto võ nõ dr deus esse simplicit' in demõe vel in petõre:eo q̃ demõ ⁊ petõr nominant nãm deformatã petõ:cui' de' nõ ẽ opator. dr tñ de' eẽ in demõe vel in petõre inquãtũ sũt creature in q̃bus de' dr eẽ p eẽntiã:pñtiã:⁊ potẽtiã. Hec.b.Tho.pmo scri.sn.di.xxxvij.arti.j.in sol.⁊ arg. p totũ. Re. infra Qui es in celis.⁊ infra Sanctificet' nomẽ tuũ.

¶ Q; essentia diuina ab intellectu creato põt cognosci non comphendi. CA.VII.

Q Uarto rõe sue infinitatis soli deo cõuenit incõphẽsibilitas noticie. Intellect' .n. creatus hñt ꝑ diuinã eẽntiã sicuti est videre. ita dr.j. Ioh.iij. Uidebimus eũ sicuti est.nõ tñ põt diuinã eẽntiam cõprehendere. Q; aũt possit diuinã essentiã videre pter auctoritatẽ pdictam dupliciter pbo.s. rõne ⁊ auctoritate. Primo rõne sic: Sicut virtus affectiue est ad amandũ bonũ. ita virtus cognitiue rõnalis est ad cognoscendũ verũ. S3 ergo summũ bonũ est appetibile ab affectiua rõnali: ergo ⁊ summũ vez est cognoscibile a cognitiua rõnali. Secundo pbo idem auctoritate. Nam.b.Aug.in li.de vidẽdo deũ ad paulinã sic ait: Si queris vtrũ deus possit videri. Rñdeo:põt. Si queris vnde hec scia. rñdeo: q̃ in verissima scriptura: legit' Matth.v. Beati mundo corde qñ ipi deũ videbũt. Re q̃ pma pte sum.beati Tho.q.xij. arti.j. Secundo võ.s. q̃ nullus intellectus creatus possit sua noticia deũ comphendere multipliciter pbo. Primo rõne sic: Cõis animi conceptio est q̃ finitũ nõ põt comprehendere infinitũ.cum igit' intellectus creatus:angelicus vel humanus sit finitus.diuina aũt essentia sit infinita vt patz supra.ergo incomphensibilis est ab intellectu creato. Secũdo pbo hoc idẽ sufficienti diuisione sic: Quadruplex ẽ cognitio q̃ de deo habet'.s.q2 est:sicut ẽ: quid ẽ:quãtus ẽ. Mõ igit' sicut quid est nõ põt cognosci p viam positõis vel affirmatõis sed p viam priuationis vel negatõis.ita quãtus sit deus non põt cognosci p viã positõis vel affirmatõis vt determinet' quãta sit ei' magnitudo siue duratio siue vtus:s3 solũ p modũ negatõis vel priuatõis.verbigrã: Quãtus sit de' duratiõe cognoscit' p modũ priuatõis:cum dicit' eternus.i. sine pncipio ⁊ sine fine. Similiter quantus sit deus repletõe cognoscitur p abnegatõem loci ⁊ vbi.p hoc qḋ dicit' incircumscriptus. Similiter quantus sit deus virtute cognoscit' p abnegatõem mensure eius:cũ dicit' immẽsus.

Tertio pbo hoc idẽ ppositõe.xvj.de articulis fidei: q̃ sic dicit: Deus est immensus:incomphensibilis:ineffabilis innominabilis. In qua ppositõe quattuor de deo dicit: Primũ est: q̃ deus est immensus:q2 nõ est in deo certe quantitatis mensura in quem nullũ accidens cadit. Secundũ est: q̃ deus est incomphensibil'.s.loco:vel tpe: vel intellectu. Primo quidẽ est incõphensibilis loco. Si.n. loco clauderet' certa supficie vel quantitate terminaret' qḋ est impossibile:cum.s.ipe sit expers quantitatis:vt supra patet. Secundo incomphensibil' tpe: q2 nec initium habuit nec fine clauditur. Tertio ẽ incomphensibilis intellectu:q2 intellectus naturalis nõ comphendit rez sine adminiculo forme.deus aũt oẽm formã subterfugit. Tertiũ est q̃ de' est ineffabilis. nã intellectus hũan' de deo vere ⁊ pfecte fari.i.loqui nõ põt. Cui' rõ ẽ: q2 sermo hũanus int' duos termĩos claudit'.s.int' subiectũ ⁊ pdicatũ. subiectũ p qḋ exprimit' de quo fit sermo. ⁊ pdicatuz qḋ subiecto copulat pprietatẽ ⁊ formã. A diua aũt eẽntia vł natura h'mõi sermo ẽ alienus:cũ nec pprietati diua eẽntia sit subiecta nec ipa pprietas sit sine ea. Quartũ est q̃ de' ẽ innoĩabilis:eo q̃ noĩa sunt instituta ad exprimendu ea q̃ intelligũt'. de' autẽ ab intellectu hũano cõphendi nõ põt: vt ptz. Quarto hoc idẽ pbo ppositiõe.vj. pcli. in li.de causis sic dicẽtis: Cã pma supior ẽ oĩ narratõe.⁊ iḋ deficiũt lingue a narratõe eius:q2 ipa ẽ sup oẽm cãz. In qua ppositõe tangit de pma cã q̃ deus est tria p' sublimitatẽ ibi Causa prima supior ẽ oĩ narratõe.2' immẽsitatẽ:ibi Iḋ deficiũt lingue a narratõe eius.3' rõem:ibi Qm̃ ipa est sup oẽm cãm. Primo tangit sublimitatẽ ibi Causa prima supior ẽ omni narratõe.nõ.n.põt narrari per descriptõem:vel p diffinitõem:vel p demõstratõem:vel per affirmatõem. Primo nõ põt narrari p proprietatũ descriptõem cũ in ipsa sit nulla pprietatũ diuersitas. Secundo nõ põt narrari p diffinitõem:q2 oẽ quod diffinitionis termino claudit' limitatũ est ⁊ finitum. diuina aũt essentia est infinita. Tertio nõ põt narrari p demonstratõem. Cum.n.ipe sit prima cã simpliciter s.p cãz demonstrari nõ põt. Quarto nõ põt narrari p affirmationẽ:q2 quicquid de deo affirmamus nõ cõuenit ei nisi fm q̃ a nobis signat'. Cognoscim' aũt deũ in via p viam negatõis ⁊ non p viam affirmatõis:ita q̃ magis cognoscimus de deo q̃d nõ est q̃ q̃d est. vñ Diony.dicit.ij ca.celestis hierarchie: q̃ negatões in diuis sunt vere:affirmatões võ incõpacte vel incõueniẽtes. Secũdo ponit immẽsitatem quo ad expressionẽ. vnde subdit: Et ideo deficiunt lingue a narratõe eius:eo q̃ causa prima est supra omne qḋ nominat' vel narrat':⁊ ita causa prima ẽ altior omni noĩe qḋ a nobis imponit'. Cuiu' rõ est:q2 oĩbe no

men a nobis impositũ vel signat p modũ cõpleti pticipã
tis sicut noia cõcreta: vel signat p modũ diminuti ⁊ ptis
sicut noia abstracta. vñ nullũ nomẽ a nobis impositũ cõ
cretũ vel abstractũ est dignũ diue excellẽtie. Nã noia in
cõpleta vel abstracta nõ pñt pficere opatõem suã. nõ eni
calor calefacit sed calidũ: neqȝ sapia sapit: sed sapiẽs. Si
militer noia cõpleta q̃uis sint p se subsistẽtia. tñ nõ indi
gent alio cui innitant. hñt tñ formã limitatã ⁊ pticipatã
⁊ iõ nõ pñt agere p modũ creatõis: sicut agit illud qd̃ to
tũ est forma qd̃ sine pticipatõe fm se totũ est alioꝝ pdu
ctiuũ. Hec. b. Tho. in scri. sup li. de causis ppositiõe. xxij.
in medio. Uel dicas aliter: Oẽs lingue iõ deficiũt a nar
ratõe eius: eo q̃ cã prima est sup oẽs res q̃ cognosci ⁊ no
minari pñt. qd̃ sic pbo: Ois res aut est sensibilis cadens
sub sensu: aut meditabilis que est supra sensuȝ: aut intel
ligibilis. s. res incorruptibilis stans fixa fm dispositiõeȝ
vnaȝ vbiqȝ ⁊ sp: aut corruptibilis. s. res destructibilis ca
dens sub generatõe ⁊ corruptõe. Cã aũt prima est supior
rebus intelligibilib⁹ sempit̃nis ⁊ corruptibilib⁹. ⁊ ideo
supra eã. s. cãm pmã nõ cadit sensus neqȝ meditatõ neqȝ
cogitatio: neqȝ intelligẽtia simplex. ⁊ iõ est sup oẽ id qd̃
in telligit̃ ⁊ narrat̃. Hec Alber. in cõmento sup li. de cau
sis ca. ij. ⁊. v. Uel aliter: Deficiũt oẽs lingue. i. instrumẽta
oĩm linguaꝝ hebraice: grece: latine: a narratõe eius. s. pri
me cause q̃ nunqȝ deficiet. Tertio ponit vel tãgit rões
dicẽs: Quia ipa pria cã est sup oẽm cãm: iõ ipe est inenar
rabilis ⁊ incõprehensibilis. qd̃ sic pbo: Nam aliqd tri
bus modis cognoscit̃. vno mõ sicut effectus p cãm. secũ
do p seipm. tertio p effectũ. p⁹ mõ. s. sicut effectus p cãm
cognoscit̃: nõ põt cognosci deus. ⁊ hoc: qȝ deus est pma
causa ⁊ primũ ⁊ purũ lumẽ. qd̃ illuminat oĩa ⁊ a nullo alio
lumie illuminat̃. 2⁹ mõ prima causa que est de⁹ neqȝ in
via cognoscit̃ p seipam nec in patria cõprehendit̃. primo
in via pma cã q̃ deus est p seipam nõ cognoscit̃. Cui⁹ rõ
est: qȝ ea q̃ p seipa cognoscũt̃ vl' subiacẽt sensui: vt res sen
sibiles: vel meditatõi siue imaginatõi: sicut res imagina
biles que sensui nõ subiacent: vel intellectui sicut res ne
cessarie ⁊ imobiles: vel rõni siue cogitatõi q̃ fit p colla
tõem vni⁹ cũ altero: sicut res generabiles ⁊ corruptibiles
cũ g̃ cã prima sit supra oẽ genus rerũ nullo istoꝝ modoꝝ
in via cognosci potest. Scõo pma cã que deus est in pa
tria nõ cõprehendit̃ nec cõprehendi põt. Cuius rõ ẽ. qȝ
oẽ cõprehẽdẽs est maius cõprehenso: deo aũt ⁊ in cogita
tõe ⁊ in re nihil est maius. vñ lȝ intellectus angelicus vl'
hũanus possit cognoscere diuinã essentiã infinitã nõ tñ
infinite. vñ lȝ possit cognoscere diuinã eẽntiã in sua im
mensitate vel infinitate. i. cognoscere q̃ immensa est vel
infinita. nõ tñ põt eã cognoscere fm suã infinitatẽ: quia
hoc esset eam cõprehẽdere: qd̃ est impossibile: vt pȝ. ã.
3⁹ prima cã que deus est nõ cognoscit̃ pfecte vel nõ com
prehẽdit̃ p effectum. Cui⁹ rõ est: qȝ causa excedens effe
ctum nõ sufficienter cognosci põt p suũ effectũ: deus aũt
est h⁹mõi g̃ ⁊c̃. Patet g̃ q̃ cã prima supior est narratõe:
⁊ p cõsequens nõ cõprehensiua cognitõe: qȝ neqȝ p cãm
neqȝ p seipam: neqȝ p effectũ cognosci: cõprehẽdi: dici vl'
narrari põt. Hec. b. Tho. in scri. sup li. de causis ppositõe
sexta p totũ. Re. infra Uisio diue essentie.

Q. solus deus est immutabilis. CA. VIII.

Tertio pncipalr inter oĩa noĩa. qui ẽ: est ppriũ no
mẽ dei rõe incõmutatõis. Nã istud vbũ substã
tiuũ esse nõ dicit aliquã trãsmutatiõem vel suc
cessionẽ. ⁊ qȝ deus ẽ absqȝ oĩ transmutatõe ⁊ successiõe.
iõ istud nomẽ qui est: inter oĩa noĩa est magis ppriũ no
men dei. vñ in psal. Tu aũt idem ipe es. s. immutabilis.
Ad cuius euidentiã nota duo. p⁹ diuine essentie immu
tabilitatẽ. 2⁹ omnis creature mutabilitatẽ. Primo no
ta solius diuine essentie immutabilitatẽ. Nam sol⁹ de⁹
est immutabilis. qd̃ tripliciter pbo. s. rõnibus: distinctioni
bus ⁊ auctoritatib⁹. p⁹ q̃ solus deus sit imutabilis oĩ
no: pbo quattuor rõnibus. s. rõne causalitatis: simplicita
tis: eternitatis: pfectiõis. p⁹ rõne diuine causalitatis sic:
Omne mobile ab alio mouet̃: ⁊ illud ab alio mouet̃: cuȝ
ergo non sit in mouentibus ⁊ motis agentibus ⁊ effecti
bus abire in infinitũ oportet deuenire ad aliqd̃ primuȝ
mobile quod est deus. hoc ostendit Augu. viij. sup Gen.
ad lrãm. ca. xij. pbans q̃ deus immutabilis cuncta mo
uet: exemplificando quõ motus semp ab immobili ini
tiũ sumit dicens: Moto digito stat manus: mota manu
stat cubitus: moto cubito stat humerus: quasi p hec ma
nifestans quõ mouendo mundũ põt esse deus immobi
lis: 2⁹ q̃ deus sit oĩno immobilis pbo rõne diuine sim
plicitatis sic: Omne mutabile est ens impotentia ad alu
qd̃ non esse vel ad aliquod eẽ hoc pȝ ex diffinitiõe mo
tus. s. q̃ motus est actus entis impotentia. sed deus est
actus purus absqȝ pmixtione alicuius potẽtie verissime
⁊ maxime ens. ergo deus nullo modo est mutabilis. 3⁹ p
bo hoc idem rõne eternitatis sic: Quod. n. eternũ est im
mutabile est: sed esse diuinũ est eternũ: ergo ⁊c̃. ⁊ hoc nõ
est mirũ. s. q̃ eternũ est immutabile: imo est conueniens.
Nã cõgruũ est vt qd̃ nõ hȝ potẽtiã ad nõ esse qȝ eternũ.
non habeat potentiã ad aliquid aliud. Augu. v. de trini.
istã rõem cõfirmat dicens: Oẽ qd̃ seruat sp esse ⁊ nõ põt
fm aliquẽ modũ nõ eẽ: non põt mutari ⁊ p cõsequẽs est
immutabile. sed eẽ dei cũ sit eternũ est h⁹mõi: g̃ ⁊c̃. 4⁹ p
bo hoc idem rõne diuine pfectõis sic: Omne qd̃ mouet̃
mouet̃ pter indigentiã eius qd̃ non hȝ. sed deus cuȝ sit
infinite pfectõis cõphendit in se oẽm plenitudinẽ pfe
ctionis totius esse: ergo ⁊c̃. Si aũt istam rõem aliter vis
formare dicas: q̃ deus est immutabilis rõne sue perfe
ctionis que in hoc consistit: q̃ deus quicquid hȝ natura
liter: excellenter: ⁊ essentialit̃ hȝ. g̃ immutabiliter. verbi
grã: Deus imutabiliter est bon⁹: qȝ naturaliter vel essen
tialiter est bon⁹. Silr eadẽ pfectio requirit vt nihil pos
sit ei subtrahi vel adiũgi: ⁊ ita nullã põt mutabilitatẽ pa
ti. Patet g̃ ex his quattuor rõnib⁹: qȝ deus est principi
um oĩs motus. ⁊ quicqd̃ hȝ simplicissime ⁊ naturalr ⁊ p
fectissime seu excellentissime hȝ. iõ oĩno est immutabil.
Hec b. Tho. i scri. sen. di. viij. arti. j. argu. 3. ⁊ in cor. q ⁊ p̃i
ma pte sum. q. ix. arti. j. in cor. q. p totũ. Secudo q̃ sol⁹
deus sit immutabilis pbo quattuor distinctõibus. Pri
ma est talis: ⁊ est richardi de trinitate: Ois mutatio aut
est de statu in statum deteriorẽ: aut de statu in statũ me
liorẽ: aut de statu in statum priori equalẽ. vbi aũt nihil
hoꝝ erit natura incõmutabilis erit. sed talis est natura
diua q̃ nec in statũ deteriorẽ. s. de eẽ in nõ eẽ qȝ verissime
est: nec in statũ meliorẽ. s. de nõ eẽ in eẽ: qȝ a semetipa ẽ.
nec in statũ equalẽ: qȝ pfectissima est: g̃ ⁊c̃. Scda distin
ctio est talis: Ois mutatio fit vel p remotõem alicui⁹ ab
aliq⁹ vt cũ de sciẽte fit hõ ignorãs: vl' p alicui⁹ receptõeȝ
vt cũ de igñante fit sciẽs: vel vtroqȝ mõ vt cũ de nigro fit
albũ. Cũ g̃ de⁹ sit act⁹ purissim⁹: simplicissim⁹: pfectissi
m⁹ ei nihil põt subtrahi vel addi. iõ oĩo ẽ imutabilis: vt
dicit aug. xj. de ciui. dei. ca. x. in pncipio. Tertia distictio
est tal: Ois mutatio vel ẽ ad eẽ vel in eẽ. i. fm substãtiaȝ
vel fm accidẽs: in deo aũt nõ est mutabilitas ad esse cuȝ
sit eternũ. neqȝ ad inesse cũ in eo nullũ sit accidẽs. in crea
turis aũt est vtraqȝ mutabilitas: vt patebit. g̃ ⁊c̃. Quarta
distictio est tal: Oẽ ens ẽ triplex. Unũ esse ẽ qd̃ incipit ⁊
desinit: ⁊ hoc eẽ est tpale qd̃ est mutatõi ⁊ corruptõi sub
iectũ. Aliud esse ẽ qd̃ incipit ⁊ nõ desinit: ⁊ hoc eẽ est p
petuũ qd̃ mõ aliquo moueri põt: vt infra patebit. Aliud
esse ẽ qd̃ nec incipit nec desinit: ⁊ hoc ẽ esse diuũ. sȝ tale

cum sit eternū ē īmutabile ꝑ naturā. Tertio ꝙ de⁹ oīo
sit imutabilis pbo auctoritatibus. Pⁱo auctoritate ma
la.bie.iii.Ego deus ⁊ nō mutor.Ubi nota: ꝙ de⁹ triplici
ter est īmutabilis. Pⁱo in eē ꝓprio cū sit eternū: ꝑfectū:
ꝑmū īmpmixtū ⁊ ita simplicissimū.Re.ā in pncipio.Se
cūdo est imutabilis in ꝯsilio.l.n.deus qnqꝫ mutet sentē
tiā vt ptꝫ ꝑ plura exēpla sacre scripture nūqꝫ tñ mutat cō
siliū: vt dicit.b.Greg. Tertio ē imutabilis in iudicio: qꝛ
sine ꝑsonarū acceptōe iudicat.Scđo hoc idē pbo auctor-
itate Nume.xxiij.Nō est deus vt mutet vt hō.Nā hō
passiōib⁹: affectōib⁹: cogitatōibus mutat: qđ nullo mō
ꝯuenit deo.Tertio probo hoc idē auctoritate Jaco.i.ca.
Apud quē nō est transmutatio.s.in eētia vel in natura:
nec vicissitudis obumbratio.qđ exponit duob⁹ modis.
p⁹ sic: Apud deū nō est vicissitudo.i.mutatio obumbrās
sue eētie bonitatē.qꝛ sua bonitas ñ recipit aliqđ qđ ob-
umbret vel maculet.2⁹ mō exponit sic: Apud deū nō est
transmutatio.s.in natura liberi arbitrij qđ est īmutabile
ad dr̄iam liberi arbitrij nr̄i qđ est de se de bono in malū
mutabile.Ex gratia aūt dei est mutabile de malo in bo-
nū.⁊ subdit: Nec vicissitudis obumbratio.q.d.mala cul
pe q̄ obumbrāt nō sunt a deo: qꝛ vt dꝛ Joh.i.Sine ipo fa
ctū est nihil.Mala aūt pene q̄ nō obumbrāt sed illumi-
nāt: vicissim immittunt a deo: Amos.iij.Non est malū in
ciuitate qđ dn̄s nō faciet.⁊ merito: qꝛ vt Greg. dicit: pe-
na oculos apit quos culpa claudit. ℂ Qꝫ oīs creatu-
ra pōt mutari sex modis: deus aūt nullo mō. CA.IX.

S Ecundo dico ꝙ oīs creatura pōt mutari ⁊ hꝫ sex
modis.p⁹ fm eē substātiale sicut corpa corrupti
bilia.2⁹ fm eē locale sicut corpa celestia.3⁹ fm eē
accidētale.Ubi nota: ꝙ duplex ē accidēs.Unū ē cōe qđ
nō cōsequit pncipia essentialia ⁊ subiectū eius cōpatit
ꝑuatōēqꝫ eius sicut hoc subiectū hō cōpatit nō albū. ⁊ id
pōt mutari de albo in nō albū.Aliud accidēs est qđ cōse
quit pncipia eētialia subiecti ⁊ ꝑuatio illius acciden-
tis nō pōt stare cum subiecto.vñ subiectū nō pōt mutari
fm illud accidēs: sicut nix nō pōt esse nigra. 4⁹ pōt mu-
tari fm electōem vel affectōem.s.de bono in malū: vt da-
masce.dicit.5⁹ fm virtutis applicatōem ad diuersa sicut
cōtingit in angelis 6⁹ pōt mutari fm creatoris virtutem
in cui⁹ ptātē est eē ⁊ nō eē oīm rerū.vñ sicut ex voluntate
dei depēdet ꝙ res in eē pducit ita ex volūtate ei⁹ depen
det ꝙ res in esse ꝯseruat.nō.n.aliter eas in esse ꝯseruat q̄
sp eis eē dādo.vñ si suā actōem subtraheret: oīa in nihi-
lū redigerent: vt dicit Aug.x.sup Gen.ad lrām. Hec bea.
Tho.pma pte sum.q.ix.art.ij.in cor.q.ꝑ totū: ⁊ pmo scri.
sen.di.viii arti iii in cor q. Sꝫ forte argues ꝙ de⁹ non
oīno sit imutabilis quadrupl'r. Primo sic: Appropinq̄
ri ⁊ elōgari motū signāt: hec aūt in scripturis dicuntur ð
deo: Jaco.iiij.Appropinq̄te deo ⁊ appropinq̄bit vobis.
ergo deus est mutabil'. Rñdeo ⁊ dico ꝙ hec dicunt de
deo metaphorice.sicut.n.dꝛ sol domū īrare inquātū ra-
dius eius ꝑtingit ad domū: sic deus dꝛ appropinq̄re ad
nos ⁊ recedere a nobis: inquātū ꝑticipam⁹ influētiā bo-
nitatis ipius vel ab eo deficim⁹. Hec.b. Tho.i.pte sum.
q.ix.art.i.in solu.ij.arg.ꝑ totū. Scđo argues sic. Qđ
qđ se hꝫ alio mō nūc q̄ prius ē mutatū: qꝛ mutare ē alio
mō se habere nūc q̄ prius. Sꝫ deus alio mō se hꝫ nūc q̄
se habuit ab eterno.qđ ptꝫ: qꝛ mō se hꝫ ad creaturā vt dñs
vt ꝯseruator: vt rector: fm quē modū nō se habuit ab eter-
no: g̃ ⁊c̃. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ quedā relatiua dicūt mutuam
dependētiā vt pater ⁊ filius in naturali generatōe: ⁊ tūc
relatio fundat sup vtrūqꝫ extremū. Quedā vō relatiua
sunt quoꝝ vnū dependet ab alio ⁊ nō ecōuerso: vt causa
⁊ effectus: qꝛ effectus depēdet a cā ⁊ nō ecōuerso. ⁊ tunc
ponit mutatio vnius extremi ⁊ nō alterius.Deus g̃ cum
sit prima causa nō dependet a creature sed ecōuerso.vñ qđ
cū dꝛ deus incipit eē creator: sensus est: deus ē ⁊ creatu-
ra nunc incipit eē ab illo de nihilo.Similr cū dicit de⁹
est nūc hō ⁊ prius nō fuit.sensus est deus est ⁊ humana na
tura aliter se hꝫ mō q̄ prius. Tertio argues: Oñe vo-
lens nunc qđ prius noluit mutat voluntate: sꝫ deus vult
nunc eē creaturā quā prius noluit: g̃ est mutat⁹ volūtate
Rñdeo ⁊ dico: ꝙ ista aduerbia nūc ⁊ prius dupl'r pñt cō
siderari.Uno mō put respiciūt ipm deū. ⁊ sic ē falsa: qꝛ
sensus est: nūc vult deus creaturā eē qđ prius noluit: qꝛ
ab eterno qđ vult imutabiliter vult.Alio mō nunc ⁊ pri-
us pñt ꝯsiderari put respiciūt ipm esse creature in cōpa-
tōe ad suum oppositū. ⁊ hoc modo est vera: qꝛ sensus est
deus vult creaturā esse nunc quā nō voluit esse prius.et
tunc dico: ꝙ nūc ⁊ prius referunt ad esse creature nō ad
voluntatē diuinā.vñ sequit mutatio ex pte voliti ⁊ non
volūtatis dine. Quarto argues sic: De nō agente non
fit agens aliquid nisi ꝑ sui mutatōem.sed de⁹ de nō agē-
te fit agens: qꝛ de non creante fit creans.g̃ ꝑ sui mutatio
nē. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ de actōe possumus loqui duplicit.
vno mō put est actio intra manens: ⁊ sic veru est ꝙ quic
quid de nō agente fit agens mutat.alio mō de actōe p-
ut extendit ad aliqđ opatū extra. ⁊ sic nō est verū ꝙ qc-
quid de nō agente fit agens mutat. Uel aliter pōt dici:
scꝫ ꝙ duplex est actio.s.actio q̄ agēs agit: ⁊ actio.s.actus
vel effectus quem agens efficit: fm primū modum actio
dei idem est ꝙ sua virtus vel sua eētia: ⁊ q̄tum ad hoc
verū est dicere ꝙ semꝑ agit: ⁊ nūqꝫ ð nō agente fit agēs.
Scđm modū aliū.s.put actio est effectus quē efficit non
sp agit deus: ⁊ sine sui mutatōe de nō agēte fit agens.v-
bigra: Si sol de nō lucēte fieret lucēs mutaret: qꝛ lucere
est actio solis intranea.sed si de nō illumināte fit illūmi-
nās: nō ꝓpter hoc mutat: qꝛ pōt ꝯtingere sine aliqua sui
mutatōe.vt qui illuminabat prius illuminet post. Sic
est in ꝓposito loquendo de actōe dei que est intra ipm
⁊ est eius eētia.sic nō ē deus factus de nō agente agēs
quia eius actio sicut eius essentia est eterna. Loquendo
vō de actōe exteriori sic aliquid causat a deo qđ prius nō
causabat sine omni mutatōe dei: sicut ptꝫ ꝑ exemplū de
sole.vñ ipe solus immobilis manens dat cūcta moueri:
vt dicit Boetius ita dicit in psal. Sicut opertoriū muta-
bis eos ⁊c̃.tu aūt idē ipe es ⁊ anni tui nō deficiēt.Quod
verbū exponit duob⁹ modis. Primo sic: Mutabis ea.s.
tu qui es immutabilis. mutabis ea.s. oīa a te pducta: ⁊
mutabunt. Re.in principio hui⁹ capituli quō creature
mutant sex modis.Scđo mō exponitur sic: Sicut coop
toriū vel vestimētū mutabis ea.s. oīa a te pducta: ⁊ mu-
tabunt quia sicut vestimentū ꝑ hominē factū modo re-
cipit vnam formā modo aliam ad dr̄iam eius qui vesti-
tur.ita etiā est de ipis celis ⁊ elementis.cum.n.sunt pro-
pter hoiem facta mutato homie mutabunt illa. vñ aplꝯ
ad Ro.viii.Creatura liberabit a seruitute corruptiōis.
vñ mutabis ea.s.ad immutabilitatē: qꝛ finito vel cōpleto
numero electoꝝ mot⁹ celi cessabit.Uel mutabis ea a cor
ruptione ad incorruptiōem: qꝛ hoc corpus corruptibile
induet incorruptōem fm aplm.Et subdit: Tu aūt idem
ipe es.i.cum oīa sint mutabilia ⁊ corruptibilia. tu solus
es imutabilis ⁊ hoc pbo tripliciter. Primo q̄tū ad acti-
onem: cum.n.actio dei sit eius essentia sp idem ⁊ eodem
mō manet.Secūdo q̄tum ad eius ptātem vel duratōem:
cum subdit Ipe quasi diceret non alius.sed ego ipse sum
beatus Jo.cum g̃ in pace in idipm dormiā ⁊ requiescā.
vt dꝛ in psal.Tertio solus deus est imutabilis q̄tum ad
entitatē vel veritatē vel pñtialitatē, vnde subdit: Es. Ita
ꝙ idē ondit dei pmanētiā.ipe dei omipotētiā: es dei na
turā: qꝛ ipe ꝑ se nouit eē.Glosa aūt pdicta vba ita expoit

Tu aũt qui dixisti: ego sum q̃ sum idẽ ipse es.i.inmutabi/
lis: interminabilis: ⁊ oĩpotẽs. ⁊ subdit: Lz.n. oĩa sunt ex te:
⁊ p te: ⁊ in te: nõ tñ oĩa sunt qð ipse es: qꝛ tu es mutãs nõ
mutatus: faciẽs nõ fact⁹: mouẽs sed manẽs ⁊ nõ mutat⁹

¶ Q̃ꝫ eẽ intẽ oĩa noĩa magis ↄuenit deo. CA.X.

Q Uarto ⁊ vltimo istud nomẽ: qui est: inter oĩa
noĩa est magis ꝓpriũ nomẽ dei rõne pfectiõis:
eo ꝙ eẽ diuinũ est intẽ oĩa noĩa magis pfectũ: vt
dicit.b. Hiero. qð sic pbo: Illud.n. pfectũ est cui⁹ nihil ẽ
extra ipm. esse aũt nrm hꝫ aliqd sui extra se: qꝛ deest sibi
aliqd qð iam de ipo pterijt: ⁊ qð de ipo futurũ ẽ. iõ qꝛ ex
tra deũ nihil ẽ: idcirco esse suũ hꝫ pfectum. Hec.b. Tho.i.
scri. sen. di. viij. arti.i. in cor. q. rõne pma. vñ moysi q̃renti
qð est nomẽ eius p angelũ dictũ est: q̃ est misit me ad te.
Et iterũ: Ego sum q̃ sum. In quo verbo de diña eẽntia tã
gunt̃ tria.s. ꝓprietas: infinitas: eternitas. p⁹ tangit̃ pro
prietas diñe eẽntie in hoc pnoĩe demõstratiuo ego. glo.
Ego: nemo alius ẽ ꝓprie imutabilr nisi ego. 2⁹ tãgit̃ in
finitas diñe eẽtie in hoc pnoĩe qui. nã istud nomẽ quis
vel qui q̃ qð vel qd est nomẽ interrogatiuũ: relatiuũ: in/
finitũ. ⁊ interrogatiuũ in hac dictiõe quis: ⁊ relatiuũ in
hac terminatiõe qui: ⁊ infinitũ in vtraqꝫ terminatiõe.s. qs
vel qui. Que vo hꝫ illas tres ꝓprietates.s. ꝙ est interroga
tiuũ: relatiuũ: ⁊ infinitũ. Quid est interrogatiuũ ⁊ nõ re/
latiuũ. Hec Hugwitio in libro deriuationũ. 3⁹ tangitur
eternitas diñe essentie p significatiõem hui⁹ verbi est qð
est pñtis tpis. vñ subiungit Sum. Hiero. in glo. Jdõ di/
cit qui est: vel ego sum q̃ sum: qꝛ in cõpatiõe eius qui ve/
re est. s. imutabilis ⁊ eternus q̃i nõ sunt q̃ mutabilia ⁊ tẽ/
poralia sunt. Qð.n. dicit̃ fuit nõ est: ⁊ qð dicit̃ erit nõdũ
est. Deus aũt tñ est q̃ nõ nouit fuisse vel futurũ esse. sol⁹
aũt pater cũ filio ⁊ spũsancto vere est: cuius eẽ cõpatũ no
strũ eẽ nõ ẽ. Ubi sciẽdũ: ꝙ eẽ creature hꝫ triplicẽ imp
fectiõem quã hilarius excludit ab eẽ diuo. Prĩo eẽ crea/
ture nõ est aliqd p se subsistẽs: imo est actus subsistẽtis.
sed in deo suũ esse est ipse deus subsistẽs. vñ dicit hilari⁹
ꝙ esse diuinũ est subsistens veritas. Scðo esse creature ẽ
acq̃situ ab alio ⁊ hꝫ quantũ in se est potentialitatẽ ⁊ mu/
tabilitatẽ. sed eẽ diuinũ est cã oĩs eẽ immutabilit̃ pma/
nens. Jdeo subdit hilarius: ꝙ diuinũ eẽ est cã mouens.
Tertio esse creature differt a sua quidditate. vñ p eẽ suũ
homo nõ ponit̃ in genere hũano: sed p quidditatẽ suam
sed esse diuinũ est sua quidditas. ⁊ iõ p esse suũ ponitur
deus in genere diuo. Jdeo subiungit hilari⁹: ꝙ eẽ diui/
nũ est naturalis generis ꝓprietas. Hec.b. Tho.i. scri. sen.
argu. iij. in expositiõe lr̃e que incipit nunc de necessitate
⁊c̃. Si aũt istud verbũ ego sum qui sum aliter vis di/
uidere dicas: ꝙ in hoc verbo tangunt̃ tria. Primo tãgi/
tur psonarũ distictio: cũ dicit̃: Ego. Nam istud pnomẽ
demonstratiuũ ego qð est prime psone demonstrat pri/
mã psonã in trinitate.s. patrẽ distinctũ psonaliter a filio
quẽ p generatiõem pducit̃. In psal. Ego hodie genui te.
Scðo tãgit̃ psonaꝝ distinctio cũ subdit: qui. Naꝫ istud
nomẽ vel pnomẽ qui est relatiuũ: vt ptꝫ.s. ⁊ notat idẽti/
tatẽ substãtie vel eẽ. qui me misit mecũ est ⁊c̃. Tertio tã/
gitur psone pcessio in h̃ qð subiũgit̃ sum: qð signat sub/
stantiã ⁊ actũ: ⁊ sic vt pcedẽtẽ: p qð intelligit̃ spũsanct⁹.
Et geminat̃ ad vtrũqꝫ.s. ad ego cũ ðr: ego sum: ⁊ ad q̃ cũ
subdit̃: qui sum. vt oñdatur spũsanctũ pcedere ab vtro/
qꝫ.s. a patre ⁊ filio.

¶ Que noĩa possumus attribuere deo: ⁊ que non. CA.XI.

O Maiorẽ tñ euidentiã oĩm pdictoꝝ notare de/
bemus sex. Primũ est ꝙ nomina possumus at/
tribuere deo. Ubi nota: ꝙ de noĩbus diuinis
dupliciter possumus loqui. Uno mõ q̃tum ad modum
imponẽdi. ⁊ hoc mõ sicut in statu vie impfecte cognosci
mus deũ ex creaturis. ita nominam⁹ eũ impfecte ex crea
turis. Alio mõ de noĩbus diuinis possumus loqui q̃tũ
ad rem impositã vel importatã. Ubi nota: ꝙ res signa
ta p nomẽ põt se hr̃e quattuoꝛ modis. Primo.n. res si/
gnata p nomẽ nullo mõ ↄuenit creaturis: vt imensus in/
finitus. ⁊ talia noĩa ꝓprie dicunt̃ de deo ⁊ nullo mõ de
creaturis. Scðo modo res signata p nomẽ nullo mõ cõ
uenit deo: sed solum creaturis: vt esse creatum eẽ finituꝫ
⁊ talia noĩa nullo mõ transferunt̃ ad diuina: sed sunt p/
pria creaturis. Tertio modo res significata p nomẽ cõ
petit deo ꝓprie: vt paternitas q̃ dicit virtutẽ pducẽdi si/
bi simile. ⁊ talia noĩa a diuis transferunt̃ ad creaturas. vt
dic̃ Damas. ꝙ nomẽ patnitas a diuis ad creaturas trãs/
sumptũ est: Juxta illud aplĩ ad Ephe. iij. Ex quo oĩs pat/
nitas in celo ⁊ in terra noĩat̃. Quarto mõ res significa
ta p nomen ꝓprie inuenit̃ in creaturis: vt fortitudo quã
significat hoc nomen leo: ⁊ tñ similitudo eius est in diui
nis inq̃tũ fortitudo cõpetit deo. ⁊ talia noĩa a creatu/
ris ad diuina transferunt̃. Hec.b. Tho.i. pte sum. q. xiij. art.
iij. in cor. q. ⁊ in solu. argu. Jta ꝙ quedã noĩa nullo mo/
do dicuntur de deo vt sunt illa que dicunt impfectiõem.
Quedã vo noĩa ꝓprie dicunt̃ de deo: sicut illa que sim/
pliciter ⁊ absolute dicunt pfectiõem. Quedã vo nomina
non ꝓprie sed metaphorice vel similitudinarie dicuntur
de deo: vt cũ ðr leo: lapis: agnus: ⁊ talia ꝓpter silitudineꝫ
ad aliquid cui illud signatũ cõuenit ꝓprie ⁊ vere. Quedã
vo noĩa p prius dicunt̃ de deo: ⁊ posteri⁹ de creaturis. q̃
dam vo noĩa ecõuerso. Scðm est: ꝙ pnoĩa demõstrati
ua ⁊ relatiua ⁊ possessiua aliquo mõ dicunt̃ de deo: ali/
quo mõ nõ. Primo istud pnomẽ demõstratiuũ ego: ali
q̃n accipit̃ p psona patris: vt Jsaie vlti. Nunqd ego qui
alios parere facio sterilis ero. Aliquando accipitur pro
persona filij: vt Jsaie. lxiij. Ego qui loquoꝛ iusticiaꝫ ⁊ p/
pugnatoꝛ sum ad saluandũ. Aliq̃n accipit̃ p psona spũs
sancti. vt Malachie. iij. Ecce ego mitto angelũ meuꝫ dic̃
spũssanctus de iohe. Scðo istud pnomẽ relatiuũ demõ
stratiuũ ⁊ infinitũ: q̃ vno mõ appropriat̃ filio. Nã si re
spiciat̃ ibi articulus qui põt subintelligi hoc noĩe qui. ⁊
est nota vel signuꝫ distinctiõis appropriat̃ psone filij. vñ
postq̃ dixit Exo. iij. Qui est misit me ad te: subiungit ibi
videns vidi afflictiõem ppl̃i mei ⁊ descendi liberare eos.
Si vero respiciatur substantia infinita cuꝫ qualitate ge/
nerali que designatur hoc nomine qui: ꝓprie hoc nomẽ
qui signat substantiã. Tertio pnoĩa possessiua: aut dicũ/
tur de essentia diuina respectu sui: aut de psona respectu
psone: aut de essentia vel psone respectu creature. Primo
ergo modo cum pnoĩa possessiua dicunt̃ de essentia re/
spectu sui maxime improprie dicunt̃: vt Jsa.i. Solẽnita/
tes vestras odiuit aĩa mea. Nam impropriissime dicit̃
mea: eo ꝙ nulla drĩa est inter aĩam dei ⁊ deum. aĩa.n. dei
est voluntas q̃ est ipse deus. Secũdo cũ pnoĩa possessiua
dicunt̃ de psona respectu psone: minus ꝓprie dicuntur:
eo ꝙ inter psonas nõ ẽ drĩa cõsubstãtialitatis: q̃uis pso
nalitatis: vt cũ ðr Matth. iij. Hic est filius meus dilect⁹
nam hoc ꝙ dicit meus: signat diuine generatiõis ꝓprie/
tatẽ. Tertio cum noĩa possessiua dicunt̃ de persona vl̃ de
essentia respectu creature minime improprie dicuntur.
Hoc aũt cõtingit duobus modis. Uno mõ vt notet̃ au/
ctoritas gubernatiõis vel creationis: vt Joh. xvij. Oĩa
mea tua sũt: ⁊ mea ẽ terra. Alio mõ vt notet̃ grã creatio/
nis: Luce. xi. Filij mei mecũ sunt in cubili. Tertiũ est: ꝙ
verba ⁊ pticipia cõsignificãtia tps dicunt̃ de deo: eo ꝙ
eẽnitas includit oẽ tps. vñ sicut simplicia subsistẽtia non
possum⁹ apphẽdere ⁊ significare nisi p modũ cõpositoꝝ:
ita simplicẽ eternitatẽ nõ possum⁹ intelligere vl̃ expmere
re nisi p modũ tempaliũ rerũ: ⁊ hoc ꝓpter ↄnaturalitatẽ

intellect⁹ nr̄i ad res tp̄ales. Dec. b. Tho. j. pte sum. q. xiij. arti. j. in solu. iij. argu. Quartū est: q̄ p̄noīa demōstratiua dicunt̄ de deo f̄m q̄ faciūt demōstratiōem ad id qḋ intelligit̄: nō aūt ad id qḋ sentit̄: f̄m enī q̄ deus a nobis intelligit̄: f̄m hoc sub demōstratōe cadit: ibidez in solu. iij. argu. in fine. Quintū est: q̄ cū ista q̄ttuor noīa cōueniūt deo: sez q̄ est: deus: tetragrāmaton: bonus. istud nomē qui est q̄tū ad duo est magis p̄priū nomē dei q̄ illa tria. Primo q̄tū ad illud a quo imponit̄ ad significādū. imponit̄ enī hoc nomē q̄ est a prima p̄fectiōe diuina que est ip̄m esse. Scd̄o q̄tū ad modū significādi ⁊ cōsignificādi. Primo q̄tū ad modū significādi. Nam q̄ est nō signat aliquā formā determinatā sed ip̄m eē. vñ cum esse dei sit sua eēntia: ⁊ hoc nulli alij conueniat: idō ⁊c. 2° q̄tū ad modū cōsignificādi. Cōsignificat enī q̄ est eē in p̄ñti: ⁊ hoc maxie de deo dr̄ cui⁹ esse nō nouit p̄teritū vel futurū. vñ Aug. dicit in li. de trini. Sed q̄tū ad id ad qḋ imponit̄ nomē ad significādū. hoc nomē deus est magis p̄prium nomē dei q̄ hoc nomē qui est eo q̄ hoc nomē deus imponit̄ ad significādū naturā diuīā. Et adhuc magis p̄priū nomē est tetragrāmaton qḋ īportat ip̄am dei substātiā incōicabilr̄ ⁊ vt sic liceat loq̄ singularit̄. Quarto hoc nomē q̄ est magis p̄priū nomē dei ē q̄ hoc nomē bonus vel bonū. Cui⁹ rō est: q̄ꝛ lz hoc nomē bonū sit p̄ncipale nomē dei inquātū est cā. nā bon⁹ dicit rōnem f̄m quā de⁹ ē alpha ⁊ o. i. principiū ⁊ finis. Nā bonitas dei est et principiū inquātū mouit eū vt faceret creaturas. et est finis inquātū ad h⁹ creaturas fecit. s. ad istū finē vt sue bonitatis eēnt p̄ticipes. non tñ simplr̄ bonū est p̄ncipale nomē. nā eē absolute p̄intelligit̄ cause. Dec. b. Tho. j. pte sum. q. xiij. arti. xj. in cor. q. ⁊ in solu. ij. argu. Sextuz ⁊ vltima est: q̄ oīa verba oīm tēpoꝝ dicūt̄ de deo oī imp̄fectōe abiecta. vñ quicq̄d est p̄fectōis in oibus tp̄ib⁹ ip̄e hꝫ. Sūt enī quattuor tp̄a: sez p̄ñs: p̄teritū p̄fectū: p̄terituz imp̄fectū: ⁊ futurū. Primo enī p̄ñs tp̄s attribuit̄ deo duplici rōe. Prima rō est q̄ꝛ p̄ñs tp̄s nō includit successionem. p̄teritum enim ⁊ futurū dicuntur f̄m relatiōem ad p̄ñs ⁊ non econuerso: ⁊ relatio illa est in ordine successionis. Ex hac rōne sequit̄ secūda que est: q̄ esse non hꝫ aliquid de nō esse inclusum: ⁊ q̄ꝛ hec duo ꝯueniūt soli deo ⁊ p̄ñs tp̄s hec duo habet: ergo ⁊c. Secūdo post tempus p̄ns tempus p̄teritum de deo dicit̄: ⁊ hoc duplici rōne. Prima est rōne sue p̄fectōis: quia tempus p̄teritū non ē nouum. Secunda est rōne diuine p̄ñtialitatis. quia de⁹ vel esse dei p̄teritis nō defuit. Nam p̄teritū dicit̄ f̄m recessum ab esse qḋ est imp̄fectōis sed eē dei cū sit eternū oī tp̄i adest: ⁊ hoc est p̄fectōis. Tertio p̄teritū imp̄fectuz magis p̄p̄rie dicit̄ de deo q̄ p̄teritū p̄fectū: eo q̄ p̄teritū imp̄fectū terminatōem nō dicit sicut p̄teritum p̄fectum. vt dicitur Joh. j. In princio erat verbum. Ubi nota: q̄ in illis que signant̄ p̄ modū actus verius dicit̄ p̄teritū p̄fectum: q̄ꝛ hoꝝ p̄fectio nō pōt significari nisi ex termino. Que aūt signant̄ nō p̄ modū opatōis vel actus veri⁹ significant̄ p̄ p̄teritū imp̄fectū: q̄ꝛ hoꝝ p̄fectio nō depēdet ex termino. Quarto tp̄s futurū f̄m illud qḋ est in ipso p̄fectōis. s. q̄ꝛ lōgius distat a deficiēdo de deo dr̄. f̄m aūt illud qḋ est imp̄fectōis: q̄ꝛ futurū nōdū est nisi in potētia maxime remouet̄ a p̄dicatōe diuina. Dec. b. Tho. j. scri. sen. di. viij. arti. iij. in cor. q. ⁊ in solu. argu. vñ Aug. sup iohannem ita ait. Cū de sempiterna re p̄p̄rie dicat̄ est: f̄m nos benedicit̄ fuit: ⁊ erit: ⁊ est. fuit: q̄ꝛ nunq̄ desijt vel defuit. erit: q̄ꝛ nunq̄ deerit. est: q̄ꝛ sp̄ est. nō p̄terijt. i. q̄ non maneat. non orietur. i. q̄ non erat. Et beatus Joh. apocal. j° hec tempa ascribens deo dicit. Gratia vobis ⁊ pax ab eo qui est: ⁊ qui erat: ⁊ qui venturus est. Exponit̄. Gratia in p̄ñti tribulatōe: ⁊ pax in futuro. Uel sic. Gratia in multiplicando bona: ⁊ pax in tollerando mala. In quo p̄mittitur gratia: q̄ꝛ nullus ad pacem recōciliatōis venire potest: nisi p̄ grām mīe dei. Uñ subdit: Ab eo qui est ⁊c. Qḋ verbū exponit̄ quattuor modis. Ubi nota: q̄ deus est actor creatōis: cōseruatōis: retributōis. p° ergo dic: ab eo qui est. s. actor creatōis. qui erat actor cōseruatiōis esse rerum qui venturus est. s. actor retributōis. ij. ad Corinth. v. Omnes astabimus ante tribunal xp̄i. 2° modo exponit̄ sic: Qui est. s. deus qui solus habet esse p̄ se. qui erat ab eterno ante oēm creaturā q̄n mundus non erat qui venturus est ad iudiciū. Nam ipse constitutus est iudex viuoꝝ ⁊ mortuoꝝ. 3° modo exponitur sic: Ab eo q̄ ē. s. eternaliter: quia ip̄e est interminabilis vite tota simul ⁊ perfecta possessio: vt dicit Boetius: Qui erat olim in carne vel f̄m carnē mutabilis: modo aūt post resurrectionem immutabilis. qui venturus est. s. ad iudicium ⁊ si modo non appareat. 4° modo exponit̄ sic: Qui est: cōtra illos qui dixerunt xp̄m in morte perisse. qui erat: cōtra illos q̄ dixerunt ip̄m ex tp̄e habuisse initiū: Michee v. Egressus eius ab initio a diebus eternitatis. qui venturus est: cōtra discredētes iudiciū. Matth. xix. In regeneratōe cū sedebit filius ⁊c. Uel ꝯ illos q̄ dicūt iudiciū iam esse factum.

¶ Qꝫ euagatio mentis fit quattuor rōnibus. Capitulū vnicum.

Vagatio mentis.

e Si quis quereret: vñ p̄cedit q̄ in orōne mēs nō est attēta firma collecta in deū. sꝫ potius in orōne est tāta euagatio vel dispersio mentis. Rñdeo ⁊ dico: q̄ hoc p̄cedit ex q̄ttuor rōnib⁹ siue causis. s. ex p̄curatōe. infirmitate: opatōe: tentatōe. Primo euagatio mētis in orōne: p̄cedit ex p̄curatōe. Nā si q̄s in orōne existēs p̄curet ex industria vel ex p̄posito q̄ mēs euaget̄ peccat: ⁊ tal' euagatio fructum orōnis impedit. vñ Aug. in regula sic ait. Psalmis ⁊ himnis cū oratis deū: hoc versēt̄ in corde qḋ p̄fert̄ in ore. Si vō talis euagatio ꝯtingat p̄ter p̄positū: fructū orōnis nō tollit. vt basilius dicit. Dec. b. Tho. scd̄a scd̄e. q. lxxxiij. arti. xiij. in solu. iij. arg. Scd̄o euagatio mentis in orōne ꝯtingit ex nature infirmitate. Nā mēs hūana p̄pter infirmitatē nature diu in alto stare nō pōt. Cuius rō est: q̄ꝛ pōdere hūane infirmitatis ad inferiora deprimit̄. ⁊ idō ꝯtingit q̄ mens cōtemplādo deū ex quadam infirmitate subito euagat̄. de qua euagatōe vel infirmitate si doleat orans fructū orōnis non p̄dit. vbi supra imediate: in solu. ij. arg. Tertio euagatio mentis p̄cedit ex p̄cedenti opatōe. Nam ex p̄cedentibus peccatis hō frequenter ita fixe orare non pōt: sicut primo anteq̄ peccasset. immo frequenter ex p̄cedentibus peccatis talia vel similia cogitat: ⁊ nunc quātū potes peniteas ⁊ teip̄m cohibeas ⁊ deus ignoscit: eo q̄ non ex negligentia sed ex fragilitate humana non potes vt oportet insistere coram deo. vbi supra: in solu. ij. argumē. Quarto euagatio mentis p̄cedit ex diaboli tentatōe. Nam ex illusione ⁊ tentatione demonū mens frequenter a deo auertit̄ ⁊ impedit̄ ne oret: ⁊ tunc si h⁹moi illusionis ⁊ tentationis nulla causa ab hoie vel a p̄sona p̄cessit non debet ab orōne cessare: nec etiam p̄dit fructum orōnis. immo peniteat cōfiteatur ⁊ oret: ⁊ etiā cōmunicet ⁊ meritū habebit. ⁊ tunc cessabit demonū illusio vel tentatio. Sicut legit̄ de quodam in collatōibus patrū. Cū. n. q̄dam ex illusione demonū volentiū eum impedire ab orōe ⁊ a sumptōe eucharistie pollutōem pateret̄ sp̄ in festis in q̄bus erat cōicādū. seniores cōpto q̄ nulla cā ab ip̄o hoie p̄cesserat. decreuerūt q̄ p̄p h̄ a cōione nō cessaret: ⁊ ita cessauit demonū illusio a tāto bono eū impedire volētiū. Dec. b.

Tho.in pte scḋm q lxxx.arti.lxx.in cor.q.iuxta medium.
Idẽ.iiij scri.sen.di.ix.arti.iiij.q.iiij in cor.q.iuxta finẽ.hec.
Tho.dicit hoc idẽ ad l'ra ꝙ diabol⁹ ex l'ra se nõ posse cõ
sequi intẽtũ de ipediẽdo dictũ monachũ ꝛ ꝯsequẽdo fru
ctũ ex pceptõe eucharistie ab illusiõe ꝛ tentatõe cessauit.
Re.infra tentatio.infra Oratio.ca.iij.de attentiõe.

¶ Qꝫ circa sacrm eucharistie octo sunt notãda. CA.I.

Eucharistia Circa sacramẽ
tũ eucharistie
octo p ordinẽ sunt notanda. Primũ est
multiplicitas pfiguratõis. Scḋm ẽ ne
cessitas institutõis. Tertiũ ẽ cõgruitas
tẽpis. Quartũ est sublimitas pfectiõis.
Quintũ est ppꝛietas assumptõis. Sextũ est varietas su
sceptõis. Septimũ est assiduitas cõionis. Octauũ ẽ vtili
tas opatõis. Primo cõsiderãda est multiplicitas pfi
guratõis. Nã sacrm eucharistie pfiguratũ fuit i lege na
ture p oblatõeꝫ melchisedech. scḋo in lege moysi p agnũ
pascalẽ ꝛ p mãna. tertio in lege noua.s.grẽ p sanguineꝫ q
fluxit d latere xpi. Et lꝫ multe alie figure pcesserint. tñ he
quattuoꝛ assignãt a mgr̃o sniaꝝ.iiij.li.sen.di.viij.in pn
cipio. eo ꝙ oẽs alie figure ad has q̃ttuoꝛ reducũt tanq̃
ad illas q̃ expressius sacrm eucharistie figurãt: vt dic.b.
Tho.iiij.scri.sen.di.viij.arti.ij.q.ij.in solu.vi.argu. vñ dic
mgr̃ sen.ibidẽ: ꝙ pma figura fuit agnus pascalis. Exodi
xij. scḋa figura fuit mãna Exo.xvi. tertia figura fuit obla
tio melchisedech: Gen.xiiij. quarta figura fuit sanguis q
fluxit de latere xpi: Joh.xix. Rõ aũt isti⁹ pfiguratõis ex
trib⁹ ptib⁹ põt accipi.s.ex pte effectus: respectus: ꝛ vsus.

Prima rõ isti⁹ pfiguratõis põt sumi ex pte effectus
Nã q̃ttuoꝛ sunt pncipales effect⁹ sacri eucharist.e. Pri
mus ẽ: viuificare q̃tũ ad hũc effectũ figurabat̃ p sangui
nẽ xpi: qꝛ vt habet̃ Leui.xvij. Oĩs aĩa.i.vita corpalis in
sanguie est. Sic vita spũalis est a sanguie xpi. ad hebr.
ix. Sanguis xpi mũdauit ꝯsciam nr̃am ab opib⁹ mortu
is ad seruiendũ deo. Scḋs effect⁹ est viuificata nutrire. ꝛ
q̃tũ ad hũc effectũ figurabat̃ p mãna. vñ sap.xvi. Ange
loꝝ esca nutriuisti pplm tuũ. Tertius effect⁹ hui⁹ sacri est
restaurare ꝛ q̃tũ ad hũc effectũ figurabat̃ p panẽ ꝛ vinũ
oblatũ abrae de plio reuertẽti a melchisedech. Quartus
effectus hui⁹ sacri ẽ ptegere a ptãte aduersarioꝝ. ꝛ q̃tuꝫ
ad hũc effectũ figurabat̃ p agnũ pascalẽ cui⁹ sanguie cu
stoditi fuerũt filij israel ab angelo extminatore. Scḋa
rõ isti⁹ q̃druplicis pfiguratõis põt accipi ex pte respe
ctus. Pꝛima n figura.s.agnus pascal' respicit ꝛ signat rem
in hoc sacro ꝯtentã.s.innocẽtiã xpi. vñ Exo.xij dr̃ ꝙ erit
agnus ab'q̃ macula. ꝛ ex diri signat rẽ ꝯtentã.s.xpm in
nocentẽ extminantẽ seuitiã diaboli. Scḋa figura signat
nõ rem ꝯtẽtã sꝫ effectã. ꝛ talis erat mãna q̃ figurabat xpi
grãm q̃ aĩa multipliciter sustẽtat̃ ꝛ roboꝛat̃. Tertia figu
ra nõ figurabat rẽ ꝯtentã vel rem effectã. sed ea q̃ hui⁹ sa
cramẽti sunt signa.s.panis ꝛ vinũ. Quarta figura figura
bat efficacie cãm. Nã scrm eucharistie ṽtutẽ vel efficaci
am habet a sanguine xpi. hec.b.Tho.iiij.scri.sen.di.viij.
arti.ij.q.ij.in cor.q.p totũ. Tertia rõ assignatõis istaꝝ
quattuoꝛ figurarũ põt sumi ex pte vsus hui⁹ sacri. Nam
iste quattuoꝛ figure repñtant corpus xpi scḋm quod est
in vsu fideliũ per esum. quod de omnib⁹ patet. Et pꝛimo
de oblatõe melchisedech qui panẽ ꝛ vinuꝫ edendũ ꝛ bi
bendũ obtulit abrae. Secundo hoc pꝫ de manna quod
ad esum ppl'i puidebat̃. Tertio hoc idẽ paꝫ de agno pa
scali q̃ edendus a ppl'o occidebat̃. Quarto hoc idẽ pꝫ de
aqua q̃ admixta sanguini in passiõe xpi pplm signat xpi
sanguinẽ cõicantẽ. hec.b.Tho.vbi.s.imediate: arti.ij.q.
ij.in solu.vi.argu.

¶ Qꝫ immolatio agni pascalis si
gnat immolatõem xpi. CA.II.

Prima figura signãs sacrm eucharistie fuit agn⁹
pascalis rõne ꝯtenti.s.qꝛ agnus pascalis signat i
hoc sacramẽto rem ꝯtentã.hoc est innocẽtiã xpi
qui absq̃ oĩ macula fuit. Ad cuius euidentiã notan
da sunt duo.s.modus imolatõis ꝛ comestiõis. Circa rõ
nem ꝛ modum immolatõis nota: ꝙ immolatio agni pa
scalis signat immolatõem xpi.j.ad Corinth.v. Pasca no
strum immolatus est xps: ꝛ hoc ppter tres rõnes. Pꝛi
mo agnus ad vesperã est immolatus. ꝛ significat ꝙ xps in
vltima etate p nobis est crucifixus.j.ad Corinth.x. Nos
sumus in quos fines seculoꝝ deuenerũt. Scḋo sanguis
agni sup vtrunq̃ postẽ ponebat̃: ꝛ signat ꝙ passio xpi in
corde debet haberi p fidẽ ꝛ cõpassionẽ: ꝛ in oꝛe p cõfessi
onem; vel per duos postes intellectus ꝛ affectus signant̃
Tertio aspergebatur ꝛ ponebat̃ sanguis agni in superli
minarib⁹ domoꝝ. Nam domus sunt mentes: supliminra
ria ṽo intẽtiões. Et signat ꝙ passionẽ xpi ad imitandũ
debem⁹ ponere sup intentõem mentis. Uel aliter: dom⁹
sunt corpa in quib⁹ habitam⁹: supliminare dom⁹ ẽ frõs
ꝛ signat ꝙ tunc sanguinẽ agni supliminare dom⁹ poni
mus qñ crucẽ ꝛ passionẽ eius nõ solũ in corde sed etiam
in fronte portam⁹. Scḋo circa ritũ vel modũ comestõis
agni obseruabant̃ duodecim q̃ in assumptõe vel cõione
corpis xpi seruari dñt. Pꝛimũ est ꝙ debebãt edere car
nes agni nocte: ꝛ signat vt dicit glo. ꝙ sacrm dñici corpo
ris nocte huius seculi sumim⁹ ꝛ comedim⁹: dũ adhuc in
uicẽ ppꝛias vel alienas cõsciãs nõ videm⁹. Ubi nota: ꝙ
cibus corpoꝛalis indifferenter põt comedi de die ꝛ d no
cte. Sed cibus spũalis.s.corpus xpi a sanis nõ debet pci
pi nisi ieiuno stomacho. Scḋm est ꝙ pcipiebatur vt
agnus pascalis tñ in domo comederet̃: ꝛ signat ꝙ corp⁹
xpi in domo.i.in eccl'a catholicoꝝ comedat̃ non in con
uenticulis hereticoꝝ: qui non solũ cõicare sed etiam nec
tangere nec aspicere pmittunt̃. Tertium est: ꝙ carnes
agni non crudas: non semicoctas: nõ aqua lixas: sed igni
assas debebant comedere. Grego. Carnes crudas come
dit omnis qui xpm purũ hoiem credit. Carnes ṽo aqua
coctas comedit qui incarnatõis mysteria humana sapia
discutit: sed carnes assas igni. Ubi Grego.in glo. Querũ
carnes igni assande sunt: qꝛ qui carnes aqua coquit dis
soluit. Ignis ṽo sine aq̃ roboꝛat. ergo carnes agni ignis
coxit: quia cum vis passionis ad resurrectõem valentio
rem reddidit atq̃ ad incorruptõem roboꝛauit. Uel car
nes erant asse igni ad significandũ passionẽ vel charita
tem xpi. Quartũ est: ꝙ cum agno panes azimos come
debant: ad significandũ puram cõuersatõem fideliũ su
mentiũ xpi corpus: scḋm illud apl'i.j.ad Corinth.v. Epule
mur in azimis sinceritatis ꝛ veritatis. ꝛ Greg.ibidẽ: Pa
nes sine fermẽto comedit: qui recta opera sine corruptio
ne vane glorie facit: ꝛ qui mandata mĩe sine admixtione
peccati exhibet. Quintũ est ꝙ caro agni comedebatur
cum lactucis agrestibus que sunt multũ amare: ad signi
ficandũ ꝙ corpus xpi debet sumi cum pniã ꝛ amaritudi
ne peccatoꝝ que multũ est necessaria sumentib⁹ corpus
xpi. Si queras rõne qui sibi in nullo cõsci⁹ est põt co
medere sine lactucis agrestibus. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ q̃ sua
non deflet: defleat aliena. Sextũ est: ꝙ qui sumũt cor
pus xpi per pri⁹ debent renes accingere cingulo casti
tatis. Nam in renibus viget delectatio. ꝛ qꝛ non solum
delectatio carnis sed etiã mentis est refrenanda ꝛ exti
guenda. ideo dicebat pph'a in psal. Ure renes meos ꝛ
coꝛ meũ. Greg.ibidem: Non placet deo cum quis de bo
na agit nõ refrenata impudicitia: vel caste non viuit nõ
exercens se p bona opera. vbi glosa super illo verbo Job
xxxviij. Accinge sicut vir lumbos tuos. sic dicit: Qui pri
us luxuriam vicerat carnis: nunc luxuriã restringat cla

tiõis. Septimū est: q̄ comedentes agnū calciamenta in pedibus debebāt hr̄e: ad significandū q̄ illi q̄ corpus xp̄i assumūt. calciamēta. i. exempla sanctoꝝ patꝝ mortuorū. in pedibus. i. in affectõibus debēt hr̄e ad imitandū. Octauū est q̄ comedēs agnū baculū in manib⁹ debebat habere. q̄ quidā baculus signat custodiā pastoralē. Gregorius vt habet in glo. Prius p̄cipit renes accingere. post in manib⁹ baculū hr̄e: q̄ illi debēt pastoralē curā suscipe. q̄ iam in corpe suo sciūt fluxū luxurie domare: vt cū alijs fortia p̄dicāt: mollibus desiderijs nō succūbant. Nonū est: q̄ agnū debebant comedere festinātER: ad significandum vt dicit glo. interli. q̄ nescimus q̄diu liceat. Greg. Nemo in hui⁹ vite itinere torpeat: ne in patria locū perdat: Prouer. xxvij. Ignoras q̄d superuentura pariat dies.

Decimū est q̄ caput cū pedibus ⁊ intestinis agni debebāt vorare. Glo. interli. Caput agni. i. xp̄i ē diuinitas. pedes sūt mysteria hūanitatis. intestina sunt occulta ⁊ mystica verba ⁊ mādata xp̄i. voraciter vo est mentis auiditas in sumēdo: q̄ sic. Caput cū pedib⁹ ē diuinitatē xp̄i fide suscipe: ⁊ vestigia hūanitatis amādo ⁊ imitādo p̄quirere. Et intestinis. Greg. Intestina voramus cū verboꝝ xp̄i occulta ⁊ mystica mandata auide sumim⁹ idem. In oronis verbo pigritia nr̄a rep̄hendit̄. q̄ verba ei⁹ atq̄ mysteria nec p̄ nos met ip̄os requirim⁹: sed etiā dicta ab alijs inuite audim⁹. Undecimū est: q̄ de illo agno nihil remanere vsq̄ mane debebat: ad signandū vt glo. dicit. Q̄ de sacro corpis xp̄i nihil d̄z remanere indiscussum vsq̄ mane resurrectõis. Uel aliter pōt dici. q̄ si sacerdos cōsecrat vnā solā hostiā de illa nihil debet reseruare: sed totā assumere. si aūt plures hostie fuerint cōsecrate p̄ infirmis reseruari p̄nt. Duodecimū ē q̄ si q̄d de illo agno residuū fuerit igne mandabat̄ cōburi. Sup̄ quo v̄bo gregorius sic ait. Qd̄ ex agno remanet igni ꝯburimus. q̄ñ h̄ q̄d de mysterio incarnatõis eius intelligere ⁊ penetrare nō possumus: nō ꝯtemnim⁹: sed sp̄ui sancto relinquim⁹. Hec oīa. b. Tho. breuiter ponit p̄ma sc̄de. q. cij. arti. v. in solu. ij. argu. ¶ Q̄ secunda figura sacramenti eucharistie p̄cessit in manna. CA. III.

Secunda figura sacramēti eucharistie p̄cessit in manna q̄d deus pluit patrib⁹ in deserto: Exodi xvj. vt dicit mḡr sen. in tex. iiij. li. di. viij. in principio. Sz forte argueś cōtra ⁊ dices: q̄ māna nō fuit figura sacri eucharistie tali rōe: Māna habebat in se oīs saporis suauitatē. vt d̄r sap. xviij. s̄z hoc sacr̄m nō h̄z in se oēm saporē sp̄ualē: q̄z sic hr̄et effect⁹ oīm sacroꝝ. ⁊ alia sacramēta sup̄fluerēt: q̄ ⁊c̄. R̄ndeo ad hoc sex modis. p̄⁹ q̄ hoc sacr̄m h̄z oēm suauitatē sp̄ualē: inquantū cōtinet fontē oīs grē q̄uis nō ordinet̄ eius vsus ad oēs effectus sacramētales grē. 2⁹ mō dico: q̄ q̄tū ad effectū h̄z oēm effectū suauitatis in reficiēdo: q̄z hoc solū sacr̄m p̄ modū refectõis opat̄. 3⁹ mō r̄ndeo s̄m diony. qui dicit: q̄ effectus oīm sacroꝝ pōt huic sacro ascribi: inquantū hoc sacramētū est oīs sacri p̄fectio. i. in quadā sūma ꝯtinēs oīa que alia sacramēta continēt sigillatim. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. viij. arti. ij. q. ij. in solu. iiij. argu. p̄ totum. 4⁹ modo r̄ndeo ⁊ dico: q̄ hoc sacramentū h̄z oēm suauitatem rōne contenti. vt Augu. dicit. 5⁹ modo respondeo ⁊ dico: q̄ illo cibo. s. manna nō ministrabat quicq̄d erat delectabile ⁊ suaue oī sensui. s̄z solūmō q̄d erat delectabile gustui. Similiter in h̄ sacro nō dat̄ quicq̄d ē delectabile oī sensui. sed solū quicq̄d ē delectabile gustui sp̄uali. s. menti vel affectui. 6⁹ modo r̄ndeo ⁊ dico: q̄ p̄ hoc q̄ dicit oēm suauitatis saporē. p̄fectõem dicit suauitatis nō delectatõem quācūq̄ indiuiduā. vn̄ ex hoc v̄bo p̄dicto sapie nō habet̄ q̄ generalitas p̄tacta dicat effectū oīs grē. s̄z tm̄ alicuius s̄m quē p̄ modū gustus delectamur ī xp̄o. Ad maiorē tn̄ euidentiā p̄dictoꝝ circa māna ꝯsideranda sunt duo. s. cōueniētia rōne p̄prietatis: ⁊ differentia rōe sublimitatis. Primo cōsiderāda est inē manna ⁊ xp̄m. cōuenientia rōne p̄prietatis. Nam māna octo conditõēs vel p̄prietates habebat p̄pter quas assimilabatur christo. Prima est: quia manna dabatur de celo In psal. Panē de celo dedit eis. ⁊ xp̄s de se ait: Joh. xvj. Exiui a patre ⁊ veni in mundū. Et iterū Joh. iij. Nemo ascendit in celū nisi qui descendit d̄ celo filius hoīs qui est in celo. Et sybilla p̄phauit dicens: E celo rex adueniet p̄ secula futurus. s. in carne p̄ñs vt iudicet mundū. Secunda p̄prietas manne erat: q̄z manna minutū erat atq̄ subtile: sic xp̄s s̄m naturā diuinitatis subtilis est vt nullo mō valeat cōp̄hendi. In psal. Accedat hō ad cor altū ⁊ exaltabit̄ deus: ita q̄ ip̄e est incōp̄rehensibilis rōe diuinitatis tripl̄r. p̄⁹ in generatõe s̄m diuinitatē. vn̄ Ysaie liij. Generatõeȝ eius quis enarrabit. 2⁹ in cognitõe: Exo. xxxij. Nō videbit me hō ⁊ viuet. 3⁹ in p̄gressione. s. quando clauso v̄ginis vtero egressus est d̄ vtero virginali. ⁊ q̄ñ ad discipulos intrauit ianuis clausis: Joh. xx. Tertia p̄prietas manne erat: q̄z manna erat candidū ⁊ albū: sic charo xp̄i adeo fuit candida vt in ea nulla fuerit macula. j. Pe. ij. Qui pctm̄ nō fecit. Nōne hoc manna fuit valde candidū q̄ñ resplenduit facies eius vt sol: ⁊ vestimenta eius facta sunt alba sicut nix: Matth. xvij. Quarta proprietas manne erat: q̄z dulcedinē habebat mellis: sic de xp̄o legit̄ Canti. v. Comedi fauū cum melle meo. nam fauus est mel in cera: ⁊ mel diuinitatis fuit in cera hūanitatis in xp̄o: Luce. xxiiij. Obtulerunt ei ptem piscis assi ⁊ fauū mellis Nōne erat in xp̄o dulcedo mellis cum diceba. Dimittunt̄ ei peccata multa: ⁊ cū dicebat Matth. xj. Tollite iugū meū sup̄ vos ⁊ inuenietis requiem animabus vestris. iugū. n. meū suaue est. ⁊ cū dicebat Joh. xv. Iam nō dicā vos seruos sed amicos. Quinta p̄prietas erat: q̄z māna sapiebat in ore cuiuslibȝ q̄d appetebat: desiderabat: ⁊ delectabat. In psal. Gustate ⁊ videte q̄m suauis ē dñs. Istū saporē suauitatis sensit. b. petrus q̄ñ dixit: Dñe ad quē ibim⁹ verba vite eterne habes. Sexta p̄prietas māne erat: q̄z māna indurabat̄ ad ignē: ⁊ liq̄fiebat ad solem. sic xp̄s p̄ igneȝ diuinitatis exn̄s in ip̄o: q̄z in eo habitabat plenitudo diuinitatis corpaliter: vt dicit ap̄ls: roborabat̄: ⁊ firmabat̄ in hūanitate. vn̄ ip̄e dicebat: Qui me misit mecū est ⁊ non reliquit me soluȝ. Et iterū: Dñs mecū est tanq̄ bellator fortis. Sc̄do liquefiebat ad solē p̄secutõis. vn̄ Canti. Decolorauit me sol. Et ī passiõe infirmabat̄ dicēs: Tristis est aīa mea vsq̄ ad mortē. Nōne liquefiebat cum factus in agonia p̄lixius orabat: ⁊ factus est sudor eius sicut gutte sanguis decurrentis in terrā. Septima p̄prietas manne erat: q̄ die sexta collegerūt duplū. s. cibos duplices. sic xp̄s sexta etate accipit̄ duplicatus. s. deus ⁊ hō. Ipse. n. est emanuel. i. nobiscum deus. s. in homine deus: Joh. j. Uerbum caro factum est. Et in psal. Simul in vnum diues ⁊ paup. Nōne collegit duplū thomas q̄ñ videns cicatrices in homine: dixit dñs meus ⁊ deus meus. Ipse etiā xp̄s intelligē dus est hic p̄ fidem: vt postea habeam⁹ p̄ spem. Octaua p̄prietas est: q̄ manna in alteꝝ diē reseruatū scaturiebat vermibus: Exo. xvj. Ita si quis xp̄m ꝯtra mandatum dei sumit ⁊ abscondit: vt aliter de eius diuinitate seu humanitate sentiat q̄ veritas h̄z scatet vermibus. i. penam eternā generabit: vt dicit ibidē glo. Nona proprietas ē q̄ de manna nec qui plus colligebat amplius habebat: nec q̄ minus parauerat repiebat minus: Exo. xvj. vn̄ beat⁹ Tho. in sequentia de corpe xp̄i sic dicit: Sumit vnus sumūt mille quantū isti tantū ille nec sumptus ꝯsumit̄. 2⁹ principaliter circa māna ⁊ corpus christi cōsideranda

est dcia rōne sublimitatis. Nam corpus xpi illud anti/
quum manna excedit octo modis. pᵒ qz in hoc sacramē/
to ille stinet ꝛ sumit qui non solum est augmentū gra/
tie ꝛ virtutis: sed totius gratie est fons ꝛ origo: qđ nūq̄
fuit in manna. 2ᵒ qz eucharistia spūaliter reficit: illud au
tem. s. manna corpaliter solū. 3ᵒ qz illi qui panē illū man
ducauerunt mortui sunt: iste vō panis q̄ de celo descen/
dit se manducantibꝰ vitam tribuit in eternū. 4ᵒ qz man/
na illud de celo: hoc sup celū. 5ᵒ qz illud manna erat celi:
hoc deus celoꝝ. nam qui de celo venit sup oēs est. 6ᵒ: q̄a
illud manna scaturiebat in alterū diem reseruatū: hoc ab
oi corruptōe est alienū. quicunq̧. n. religiose gustauerit
corruptōem nō videbit. 7ᵒ qz illud manna datū fuit an/
tiquis post transitū maris rubri vbi submersis egyptijs
liberati sunt hebrei. hoc celeste manna. s. corpus xpi non
nisi renatis p baptismū prestari dz. 8ᵒ q̄ ille corpalis pa/
nis pplm antiquū de terra pmissionis p desertū eduxit
hec celestis esca fideles huius seculi desertū transeuntes
in celū subuehit. vñ recte viaticū appellat: qz in via nos
reficiens ad patriā deducit. Hec mgr̄ sen. iiij. li. in princi
pio octaue dist uctōis.

¶ Qz octo pcepta fuerūt data de mānā ꝛ q̄re. CA. IIII.

Est etiā notandū ad euidentiā pdictoꝝ q̄ man/
datū de manna continebat octo. primū vt mane
colligeret. secundū vt sufficient. tertiū vt ad mē/
surā. quartū vt nō relinqueret in crastinuz. quintū vt in
die sexto colligerent duplū. sextū vt reseruarent vnū go/
mor. septimū vt in sabbato illud comederent. octauū vt
implerent gomor ad seruandū. Primo mandabat eis
vt manna mane colligerent: non vespere vel desero. Rō
aūt huius est duplex. Prima litteralis ꝛ est iosephi. Nā
fm iosophū qz terra vespere erat calida manna liquefie
bat ad solem. mane aūt tpus erat frigidū: ꝛ tunc. s. mane
mundius colligeret: tunc. n. diurnis passibus hoim non
erat terra cōculcata. Scđa rō est spūalis ad significandū
q̄ manna spūale. s. corpus xpi nō vespere sed mane debe
mus colligere ꝛ comedere eo q̄ corpus impassibile su/
mimus qđ factū est in resurrectōe qñ mane resurrexit.
Secundū mandatū de manna fuit vt sufficiēter collige/
rent. vñ dicit Exo. xvj. Unusquisq̧ colligebat de manna
quantū sufficere poterat. Rō aūt huius est duplex. Una
est lr̄alis fm iosophū. s. ne crederet magis edacibꝰ minꝰ
sufficere: ꝛ minus edacibus nō posse edere. Scđa rō est
spūalis. s. ad significandū q̄ in nulla re corpali pōt eē suf
ficientia: nisi in manna spūali. s. in xpo. Tertiū manda/
tū de mānā fuit vt oēs colligerent ad mensurā: Exo. xvj.
Nec qui plus collegerat habuit amplius. nec q̄ minꝰ pa/
rauerat repit minus: sed oēs ad mensurā gomor. Rō aūt
huius pōt reddi lr̄alis ꝛ spūalis. Rō aūt lr̄alis pōt assigā/
ri duplex. Prima qz aliqui lz colligerent plus ꝛ aliq̄ mi/
nus. oēs tñ illud qđ collegerant ponebant in aceruis. et
postea singulis dabat ad mensurā gomor. Scđa rō est:
qz vt dicunt hoc miraculosum fuit: q̄ qui plus collige/
bat plus non inueniebat: nec qui minus: sed singuli go/
mor. Rō aūt spūalis est duplex. Una est gomor spūalit
dicit mensura fidei de xpo qui p manna significat: ad
Ro. xij. Non plus sapere q̄z oportet sapere: ita q̄ fides
nec maior nec mior debet esse q̄z sit necesse. Re. infra Fi
des: an rō adducta ad ea que sunt fidei augeat vel dimi/
nuat meritū. Scđa rō spūalis est: qz gomor spūaliter est
mensura triū modioꝝ. In quo notat q̄ in deo sunt tres
psone in vna essentia: cōtra aliquos qui posuerunt vnaz
psonā sicut vnā essentiā. vel cōtra aliquos qui posuerūt
tres essentias sicut tres psonas. Et silr in manna spūali. s.
in xpo sunt tres substantie. s. anima: caro: ꝛ diuinitas.
Quartū mandatū de manna fuit vt nō relinquerēt i cra/
stinū: ad signandū q̄ nō debemꝰ differre vsq̧ ad crasti/
nū mortis vel iudicij: ad Gala. vlti. Dum tps habemꝰ ope
mur bonū. Quintū mandatū erat: q̄ die sexto collige/
rent duplū. Rō aūt huius erat duplex. s. litteralis ꝛ spūa/
lis. Prima rō lr̄alis erat. s. vt in die septima que erat san
cta opi non vacarent: sed eam sanctificarent. Req. infra
Festū. Rō aūt spūalis est duplex. Prima ad significādū
q̄ in vita pñti duo opz querere. s. sciam: ꝛ vitam: vt in fu/
turo habeamꝰ veritatē. s. xpm q̄ erit refectio hois interio
ris ꝛ exterioris. Alia rō quare sexta die plus colligebant
alijs diebus: est ad signandū q̄ quantomagis appropin
quamus ad quietē eternā: tanto magis bona opa multi
plicare debemus. vñ Greg. Similes esse debemus effo/
dienti thesaurū. qui. n. thesaurū effodit tanto magis fe/
stinat quanto thesauro magis appropinquat. Sextū
mandatū de manna erat. s. q̄ alterū gomor reseruaret in
sabbatū. Sup quo verbo glo. sic dicit: Audiendo verbū
dei ꝛ faciendo vel benevivendo ꝛ alijs mīam prestando
qđ ponebat p sabbato nō corrūpebat: qz bona p futura
requie facta in futura vita remanent integra: alioquin
ebuliebat ꝛ cōputrescebat vermis qđ seruabat. Et itez
glo. Qui. n. ppter pñtem vitam ꝛ amorē seculi thesauri/
sant: illis ebullit vermis qui non morit in eternū. Se
ptimū mandatū erat đ manna: vt in sabbato illud come/
derent: ad significandū q̄ in futura vita nulli licebit ope
ri: sed quilibet premiabit in sabbato. i. in requie sempi/
na. Octauū mandatū erat de mānā: vt implerēt gomor
ad reseruādū illđ in tabernaculo: ita đz Exo. xvj. Posuit/
q̧ illud. s. mānā aaron in tabernaculo ad reseruandū: qđ
tribus de causis fiebat. Prima ad signandū q̄ quilibz q̄
vult saluus fieri debet implere gomor. i. opa fidei adim/
plere. Scđa rō est: ad signandū q̄ aaron. i. quilibet sacer/
dos debz seruare manna in tabernaculo. i. corpus xpi in
eccl̄a. Tertia rō est: ad signandū q̄ quilibet xpianus de/
bet habere ꝛ sseruare manna in tabernaculo. i. corpꝰ xpi
in aīa. ꝛ hoc in memoriā eternam ꝛ desideriū visiōis di/
uine. vnde glo. ibidem sic ait: Corpus xpi. i. verbū dei qđ
pcipimus nunc in enigmate: tunc aūt facie ad faciē. De
hoc manna spūali habet Sap. xvj. Angeloꝝ esca nutri/
sti pplm tuū. ꝛ paratū panē de celo prestitisti eis sine la/
bore: oē delectamentū in se hñtem ꝛ oīs saporis suauita
tem. In quo verbo tangit quattuor. Primo benefi/
cium ministerio angeloꝝ exhibitū: ibi Angeloꝝ esca ꝛc̄.
Qđ duobus modis exponit. Primo sic: Angeloꝝ esca. i.
ab angelis ministrata: In psal. Panē angeloꝝ manduca
uit hō. Scđo sic: Panē angeloꝝ ꝛc̄. i. illum panē mandu/
cauit hō qui figurabat illū panē qui est refectio angelo/
rum. s. xpm qui de seipso dicit Joh. vj. Ego sum panis vi/
tus qui de celo descendi. Scđo tangit locum. vñ hō be/
neficiū fuit nobis donatū: ibi Paratū panez de celo. In
psal. Panem celi dedit eis. Tertio tangit modū quo ē
nobis exhibitū: ibi Paratū panem pstitisti sine labore.
Nam differentia est inter panez celicū ꝛ terrenū: qz iste
panis terrenus nō habet sine labore agriculture. immo
multū laborare opz anteq̄z colligat de terra. Iste aūt pa/
nis celicus sine labore datus est nobis. ꝛ quilibet sine di/
fficultate colligere poterat quantū sufficiebat. Quar
to tangit huiꝰ beneficij effectū opatū: ibi Oē delectamē/
tū in se habentē ꝛc̄. i. pfectam cōuenientiam cum merito.
Et subdit: Oēm suauitatis saporē. naz in gustu sapiebat
vnicuiq̧ sicut volebat: vt exponit Greg. in. vj. moral. Op
positū tñ huius videt posse pbari ex quattuor. pᵒ aucto/
ritate rabani qui vt habet ibidem in glo. videt velle cō/
trariū. 2ᵒ auctoritate Nume. xj. vbi dicit q̄ erat saporis
s. panis ordeacij alias olearij. ergo nō oīs. 3ᵒ qz si eis illđ
manna sapet vt volebant. quđ dicebant: Aīa nostra nau/

leat &c. Quarto qz si illud māna habebat saporē oēm. q̄/
re petebāt carnes: cū in illo cibo saporē carnium inueni
rent si volebāt. Rñdeo ad hoc & dico dupliciť. Primo qꝫ
scōm glosam: vt habeť Exo. xvj. māna habebat vnū sapo
rem ꝓpriū. s. olearij dulcissimi: sed bonis habebat omnē
saporē quē volebāt: malis autē & rebellib⁹ nō sic. vñ ver/
tebať in nauseā & illi erāt qui carnes petebāt. Scđo mo
do respondent alij & dicūt qꝫ illi tāq̄. leccatores nō cura/
bāt tm̄ de sapore carniū quē inueniebāt in māna: sed in
visu illarū & colore & nidore appetebāt delectari: sicut fa/
ciunt illi q̄ curāt de vino nō pp saporē: sed pp colorē quē
vinū ostēdit ī vitro: qđ ꝓhibeť Prouer. xxiij. Ne intue/
aris vinū cū flauescit in vitro &c.

℄ Qꝫ sacramētū eucharistie sub duplici specie. s. panis
& vini figurať. CAP. V.

T Ertia figura sacramenti eucharistie fuit oblatio
quā melchisedech rex salē fecit abrae: Gen. xiiij.
vbi diciť qꝫ melchisedech rex salē obtulit abrae
reuertēti de prelio panē & vinū: vt tangit magister. iiij. li.
sen. dist. viij. de quattuor figuris sacramēti eucharistie ī
fine. Sed forte argues & dices: qꝫ illa oblatio panis et
vini facta abrae nō fuit cōueniens figura huius sacramē
ti duplici ratiōe. Prima ē talis: In hoc sacramēto. s. eu/
charistie aliquid offerť deo. sed melchisedech non legiť
aliquid obtulisse deo: sed homini. s. abrae cui obtulit pa
nem & vinū: vt pꝫ Gen. xiiij. ḡ &c. Rñdeo & dico: qꝫ eucha/
ristia offerť deo in sanctificatiōe hostie: & offerť populo
in ipsi⁹ sumptione. & hoc significatū fuit in oblatiōe ip/
sius melchisedech q̄ obtulit abrae panē & vinū. & bñdixit
deo excelso. Dec. b. Tho. iiij. scri. sen. dist. viij. arti. ij. q. ij. ī
solu. ij. arg. Scđa ratio ē talis: In sacramēto eucharistie
filius offerť patri sed oblatio illa fuit facta homini & nō
deo: ḡ &c. Rñdeo duob⁹ modis. p̄° qꝫ hoc sacramentum
offerť nō solū ad cultū sed ad esuꝫ rōne qua pōt ipa figu
ra istius sacramēti dari vel offerri homini. 2° qꝫ abraā
signat christū qui ē omniū pater. vñ sicut in oblatione sa
crificij nostri fit oblatio deo: ita in sacrificio typico vł fi
guratiuo pōt fieri oblatio homini q̄ gerit figurā christi
sicut abraā. Ad maiorē tamē euidentiā predictoꝝ di/
co hic tria. Primū est: qꝫ sacramentū eucharistie sub du/
plici specie figurať. s. sub specie panis & vini. Scđm ē qꝫ
corpus christi solū de pane triticeo & azimo consecratur.
Tertiū est: qꝫ de vino vitis sanguis ꝯficiť. Primo di/
co: qꝫ sacramentū eucharistie sub duplici specie figurať.
s. panis & vini. Hoc autē ꝓbo nouē rationib⁹. p̄° ratiōe
dominice institutiōis sic: Sacramentū eucharistie a xp̄o
sumpsit initiū. sed christ⁹ dedit discipulis duo in cena. s.
panē & vinū: ḡ hec duo ad hm̄ōi sacramentū sunt necessa
ria. 2° hoc idē ꝓbo ratiōe māducationis sic: Usus hu/
ius sacramēti ē māducatio. sed manducatio ad sui inte/
gritatē panē & vinū exigit ḡ huius sacramēti materia dꝫ
esse duplex: vna q̄ in cibū sumiť sicut panis: alia q̄ in po/
tū sicut vinū. 3° hoc idem ꝓbo rōne representatiōis sic:
Hoc sacramentū rep̄sentat passionē christi. sed in passio
ne christi fuit sanguis christi a corpe sepatus. Et iđo du/
plex materia ē necessaria: vna rep̄sentans corp⁹ & talis ē
panis alia rep̄sentans sanguinē christi & talis ē vinum.
4° hoc idē ꝓbo ratione opationis sic: Istud sacramētū
valet ad salutem mētis & corpis. ḡ dꝫ qꝫ sub vtraqꝫ specie
sumať. s. sub specie panis ad significandū salutē corpis: &
sub specie vini ad significandū salutē aīe. Si enim tm̄ in
specie panis sumereť: significareť qꝫ tm̄ intuitiōne cor/
poris sumereť. si vero tm̄ in vino. significareť qꝫ tm̄ ꝓ sa/
lute aīe sumereť. Dec. b. Tho. iiij. scri. sen. dist. xj. arti. j. in
cor. q. ꝑ totā & ar. cōtra. 5° hoc idē ꝓbo ratiōe integre
susceptionis. Ut eni christ⁹ ostēderet se naturā hūanam
totā vel integrā assumpsisse. s. corp⁹ & animam vt vtrūqꝫ
redimeret iđ istud sacramentū sub duab⁹ speciebus vo/
luit ꝯsecrare: vt aīe & corpis in christo susceptio & vtriuſ/
qꝫ in nobis liberatio significeť. 6° hoc ideꝫ ꝓbo ratiōe
duplicis assumptiōis. Nā modus assumēdi istud sacra/
mētū ē duplex. s. cū difficultate: sicut faciebāt iudei mur/
murātes & litigātes. quō pōt hic nobis dare carnē suam
ad manducandū: & hic figurať in pane. Alius mod⁹ assu
mendi ē cū facilitate sicut fecit zache⁹ qui suscepit chri/
stū gaudēs in domū suā. & hoc signať in vino. 7° hꝫ idē
ꝓbo ratiōe duplicis immolationis. s. in vita: & in morte.
Nā expectatio mortis vel p̄paratio ad mortē fuit mors
quedā: Luce. xxij. Fact⁹ est sudor &c. vñ immolatio que
fuit in vita rep̄sentať specie panis: imolatio vero q̄ fuit ī
morte rep̄sentať specie vini. 8° ꝓbo hoc idē ratione hu
mane saluatiōis sic: Per passionē christi sumus redem/
pti & absoluti. hoc figurať: qz duo fluxerūt de latere chri
sti. s. sanguis: & aqua. Effusio sanguinis facta ē ad nostrā
ablutionē vel absolutionē. Specie igiť panis signatur re
demptio nostra a demone. specie vini signať ablutio vel
absolutio ab oī crimine. 9° ꝓbo hoc idē ratione assimi/
lationis vel pfectionis sic. Nā sacramentū corpis christi
ratiōis sue pfectionis cōuenit cū sacramēto incarnatio/
nis & passionis. qđ sic ꝓbo: Nā incarnatiōe facta ē vnio
diuine nature cū humana in christo q̄ est caput nostruꝫ.
in passione vero facta ē nostra redēptio sanguinis effusi
one. Mō igiť in sumptione corpis christi sub specie pa/
nis signať ꝯiunctio mēbroꝝ cū capite q̄ facta fuit ī incar
natione. In sumptiōe vero sanguinis sub specie vini si/
gnať redēptio nostra ꝑ sanguinis christi effusionē. vnde
in hoc sacramēto signať aliqđ qđ est incarnatiōis: & ali/
quid qđ est passionis: pp qđ istud sacramētū est pfectis/
simū sacramentū. vñ Aug. dicit: qꝫ ē sacramentū sacramē
torū. Patet igiť qꝫ sub duplici specie. s. panis & vini pre/
figurať hoc sacramētū. Sꝫ pōt aliqs arguere in oppo
situ & dicere: qꝫ nō debet eē duplex materia hui⁹ sacramē
ti sed vna tm̄ triplici rōe. Prima rō est talis: Totus chri
stus ē sub specie panis ſm rei veritatē. nō tm̄ est ibi ex vi
sacramēti nisi corp⁹ eius etiā ſm qꝫ venit ī vsum fideliū.
Scđa rō est talis: Sacramētū hoc ordinať ad vsum fide
liū. sꝫ tm̄ sub vna specie. s. sub specie panis fidelib⁹ mini/
strať: ḡ tm̄ vna species. s. panis dꝫ esse. Rñdeo & dico: qꝫ
populo nō dať sanguis pp p̄iculum: qz facili⁹ vna gutta
sanguinis laberet q̄ꝫ vna p̄ticula corpis. In q̄busdā tm̄ lo
cis de ꝯsuetudine dať p̄ticipatio sanguinis clericis. s. mi
nistris altaris de q̄bus p̄sumiť qꝫ magis sint cauti. Ter/
tia rō ē talis: Posset ꝯtingere qꝫ in aliq̄ terra habereť tri
ticū & nō vinū vel econuerso ḡ videť qꝫ ī tali casu liceret
ꝯsecrare tm̄ in vna specie. Rñdeo & dico qꝫ quis ꝯsecra/
tio panis nō depēdeat a ꝯsecratiōe vini qđ quidā posue
rūt: tm̄ poti⁹ deberet desistere q̄ nō haberet vtrūqꝫ. s. panē
& vinū: q̄ꝫ ꝯficere cōtra morem ecclesie in vna specie tm̄.
Quāuis etiā si ī vna tm̄ specie ꝯsecraret. ꝯsecratū eēt. pec
caret autē grauiť nisi post ꝯsecrationē corpis añ ꝯsecra/
tionē sanguinis occidereť vel alias p̄ter culpā suā impe
direť. Dec. b. Tho. iiij. scrip. sen. dist. xj. arti. j. q. j. in solu. j.
ij. & iij. arg. ꝑ totū. ℄ Qꝫ panis & vinū sunt pro
pria materia sacramēti eucharistie q̄nqꝫ rationibus.

S Ecūdo dico qꝫ inter alios cibos & CAP. VI.
pot⁹. panis & vinū sūt ꝓpa mā sacramēti eucha
ristie. Hoc aūt ꝓbo q̄nqꝫ rōnibus. p̄ma ē: qz hec
habenť cōius. scđa: qz opanť efficaci⁹ vel vtilius. tertia:
qz tractanť mūdius. quarta: qz integranť vtili⁹ vel cōue
niētius. q̄nta qz imitanť exp̄ssius. Prima rō quare pa
nis & vinuꝫ sunt ꝓpa mā sacramēti eucharistie ē: qz hec
duo habenť cōius. nā hec duo. s. panis & vinū sunt q̄bus

cōiter vtimur: generalr̄ sustētamur: spūaliter erudimur vt māducem⁹ ⁊ pueniam⁹ ad christū qui ē substātialis: generalis: eternalis cib⁹ mētis nostre. vñ Damas. sic dic. Quia ɔsuetudo ē hoībus lauari aq̄ ⁊ oleo vngi: cōiugauit aquā ⁊ spiritūsanctū: ⁊ facit aliud. s. lauacrū regeneratiōis. ⁊ qꝛ ɔsuetudo ē hoībus panē comedere ⁊ vinum bibere: ɔiugauit eis diuinitatē ⁊ fecit ea corp⁹ ei⁹ ⁊ sanguinē: vt p ea q̄ sunt ſm naturā ɔsueta in q̄bus vita ɔseruat ad ea q̄ sunt. s. naturā aīa trāsferat. Scd̄a rō quare panis ⁊ vinū sunt ꝓpa materia hui⁹ sacramenti est qꝛ hec duo opantur efficaci⁹. Sicut eīn panis p̄ ceteris cibis corp⁹ sustētat ⁊ reficit: ⁊ vinū p̄ ceteris potib⁹ hominez letificat ⁊ allicit. Sic caro christi interiorē hominē ceteris gratijs magis spūaliter reficit: sustētat: ⁊ roborat: ita dicit in psal. Panis cor hoīs ɔfirmat. Et sanguis christi spūaliter magis allicit ⁊ letificat. In psal. Uinū letificat cor hominis. Tertia rō est: qꝛ hec duo tractant mundi⁹. Nā inter oīa alia q̄ in cibū ⁊ potum veniūt hec duo. s. panis ⁊ vinū tractant mundi⁹: ⁊ iō sunt ꝓpria mā sacramēti eucharistie: ad significandū q̄ corp⁹ christi mundius dꝫ tractari: recipi: ⁊ teneri vel ɔseruari. Quarta ratio talis ē: qꝛ hec duo integrant vtili⁹ vel ɔueniētius. nam panis ⁊ vinū ɔueniētius figurāt ⁊ signāt fideliū vnitatem. Cui⁹ ratio ē: qꝛ sicut ex multis granis ɔficit vn⁹ panis: ⁊ plurib⁹ racemis ⁊ vnis vinū ɔfluit: sic ex multis personis fideliū vnitas ecclesie constat. Quinta rō est: qꝛ hec duo. s. panis ⁊ vinū passionē christi imitant expressius. Nā inter oīa alia hͤ duo passionē christi seu christū passum expssius repñtant. Cui⁹ rō est: qꝛ grana in area ɔculcant ⁊ panis in fornace decoquit: ⁊ vinū in torculari expmit q̄ oīa passionē christi seu christū passum repñtant: i cui⁹ recordatiōe dat hoc sacramētū. vñ Augu. ti. i. de trini. sic dicit. Oportuit q̄ p multa eram⁹ diuisa deo q̄ multa clamarēt vnū venturū. s. christū passum. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xj. de materia sacramēti eucharistie: arti. j. q. ij. in cor. q. p totū.

¶ Qꝫ panis triticeus ē ꝓpria materia eucharistie quattuor rationib⁹.

CAP. VII.

Tertio dico q̄ sacramētū eucharistie non pōt ɔfici nisi de pane triticeo. vñ ꝓpria materia hui⁹ sacramēti ē panis tritice⁹. Hoc āt quattuor rōnibus ꝓbo. s. rōe p̄figuratiōis: assimilatiōis opationis: institutiōis. Primo rōe p̄figuratiōis. Nā veritas dꝫ ɔcordare figure. sed oīa genera paniū oblatorū in lege q̄bus figurat⁹ fuit iste panis erāt de tritico. Exo. xxix. Panes azimos ⁊ crustulā absqꝫ fermēto q̄ ɔspersa sit oleo. lagana quoqꝫ azima oleo lita. de simila triticea cūcta facies. Que verba Bern. exponēs vt habet in glo. sic dicit. Panes azimos deo offerim⁹ cū cogitatiōes puras habem⁹. Crustulā vero cū p synceritatē cordis p bona opa q̄ foris agim⁹ in exemplū aliorꝫ ostēdimus. Lagana quoqꝫ lita oleo pinguedinē gratie vel vnctionē spūs ⁊ deuotionē cordis vel mētis signāt. Simila q̄ ē delicatissima farina ex qua fit panis optim⁹ est sapīa. i. ɔgnitio dei inter oīa dona dei optima. vñ ⁊ ponit p̄mo Isa. xj. Et requiescet sup eū spūs dñi. i. spūs sapie. Scd̄o panis triticeus ē ꝓpa materia rōe assimilatiōis. Naꝫ christ⁹ non alijs granis sed solo grano tritici se compauit. Johis. xij. Nisi granū frumēti ⁊c̄. Sup quo v̄bo aug. sic dicit: Cuꝫ sint inq̄t multa grana seminū, nulli ē christ⁹ compat⁹ nisi frumēto ex quo mos ⁊ ɔsuetudo cepit ecclesie de solo hoc grano corp⁹ dñi ɔfici. Tertio panis tritice⁹ est ꝓpria hui⁹ sacramēti materia rōe opationis. Nā triticū ē nutrimentū: medicamētū: delectamentū. Primo ē nutrimentū: qꝛ inter oīa q̄ nutriūt panis tritice⁹ p̄cipue habet vim nutriēdi. sic christ⁹ est cib⁹ precipu⁹ q̄tū ad virtutē nutriēdi: Joh. vj. Caro mea vere ē cibus. Ad cui⁹ euidentiā nota duo. Primū est: qñ ⁊ ex q̄bus iste cib⁹ spūalis. s. hostia ɔsecrata nutriat. Req. infra Scd̄m ē: q̄ omē qd̄ nutrit cū nutrito in p̄ncipio ē dissimile: i fine vero simile ⁊ idē vt habet in libro de aīa. s. scd̄o. Sic christ⁹ qui p̄mo erat dissimilis nobis ⁊ cib⁹ angelorꝫ. ⁊ hoc pp peccatū: fact⁹ est in fine cib⁹ nobis similis p carnis assumptionē. ⁊ qui p̄mo erat cib⁹ pfectorū. s. angelorꝫ fact⁹ est in fine cib⁹ puulorꝫ. 2° panis tritice⁹ est medicamētuꝫ. Est eīn farina tritici cū aqua cocta purgatiua pectoris. sic christus ē medicina nō solū p̄seruatiua ⁊ ɔfortatiua, ꝫ etiaꝫ purgatiua: Eccī. xlvij. Christ⁹ purgauit pctā ipsi⁹. Et ad Hebre. j. Purgationē peccatorꝫ faciēs. 3° panis tritice⁹ est delectamētū. nā oēs alij cibi vt dicūt medici fastidiū generāt excepto pane triticeo. Ratio autē hui⁹ est qꝛ vt in dictis scribit iste panis. s. tritice⁹ est ɔuenientissimus humane nature. Similr̄ ē de pane celesti. s. christo: de quo in dulcedinē Eccī. xxiiij. dicit. Qui edunt me adhuc esurient. Req s. de mana. 4° panis tritice⁹ est ꝓpa materia huius sacramēti rōe dñice institutiōis qꝛ dñs credatur in pane triticeo celebrasse ⁊ instituisse: vt sic celebraretur. Rō autē hui⁹ institutiōis ē quintuplex. s. qꝛ panis tritice⁹ est vtilior dignior: verior: suauior: cōior. p̄° dñs instituit hoc sacramētū in pane triticeo: qꝛ panis triticeus in effectu nutritiōis ē vtilior. nā talis panis. s. tritice⁹ meli⁹ nutrimentū alijs granis p̄stat Et sic christ⁹ qui est cib⁹ aīe melius nutrit sustentat ⁊ roborat. 2° dñs instituit i tali pane: eo q̄ panis tritice⁹ in gradu pfectiōis est dignior. sic iste cib⁹ spūalis rōe gratie quā ɔfert est excellētior oī cibo ⁊ oī sacramēto. 3° dñs instituit hoc sacramentū in pane triticeo. qꝛ ē in actu verior. nā panis simpliciter dictus intelligit de triticeo. sicut oleum de oliuis. 4° dñs instituit hoc sacramentū in pane triticeo: qꝛ in gustu ē suauior ⁊ delectabilior. Lꝫ eīn ordeū rōe qua durū ⁊ horridū significet passionē christi: tñ granum tritici qd̄ est delicatū est ꝓpa materia hui⁹ sacramēti: ⁊ ɔtinet christū qui ē omī re suauior ad gustandū. 5° dñs instituit hoc sacramētū in pane triticeo. qꝛ talis i vsu ɔmestionis ē cōior ⁊ vsitatior. Naꝫ panis tritici est q̄ cōmuni⁹ in vsum cibi venit. alij autē panes nō fiunt nisi pp defectū tritici. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. dist. xj. de materia huius sacramēti arti. ij. q. j. in cor. q. p totū: ⁊ in solu. j. argu.

Ex his pꝫ q̄ sacramētū eucharistie nō pōt ɔfici de ordeo: nec de spelta: nec de farre: nec de amido. p̄° eīn non pōt fieri de ordeo. Cui⁹ ratio ē: qꝛ lꝫ ordeū quo ad figuram ad similitudinē tritici appropinquet: differt tñ specie ab eo. 2° nō pōt fieri in spelta q̄ in figura magis differt a tritico q̄ ordeū amoto cortice ab vtroqꝫ. sed in colore plus ɔuenit spelta q̄ꝫ ordeū cū tritico tñ qꝛ differt a tritico specie: iō ⁊c̄. 3° similr̄ nō pōt fieri in farre qd̄ licet plus ɔueniat int̄ oīa cū figura ⁊ colore: tñ pp ɔueniētiā accidētiū nō ɔuenit specie cū tritico: iō ⁊c̄. Qꝫ autē p̄dicta oīa. s. ordeū: spelta: ⁊ far nō ɔueniāt specie cuꝫ tritico tali rōe ostēdo: Generās ⁊ genitū ɔueniūt de necessitate i specie sed nō de necessitate i accidētib⁹. vñ cum ex grano tritici vbicūqꝫ seminet nūq̄ꝫ nascet spelta: far vel ordeū vel aliqd̄ hmōi. ɔstat q̄ ista eīo differūt spē a tritico vbi. s. īmediate: in solu. iij. arg. p totū. 4° de amido ē e p̄mo. Nā ſm quosdā de amido nō pōt ɔfici hoc sacramentū: eo q̄ p attritionē ⁊ collationē videt farine speciē amisisse. Quidā autē dicūt q̄ amidū cū sit crudū nō pōt esse materia hui⁹ sacramēti sicut nec pasta. sed si coquat poterit inde ɔfici: qꝛ amidū fit ex farīa maxīe depurata ibidē in solu. iij. arg. Sed forte ɔtra hoc. s. q̄ panis triticeus nō sit ꝓpa vel ɔueniēs materia hui⁹ sacramēti arguēs trib⁹ modis. Primo sic: Panis de tritico nō est cōis panis. qd̄ pꝫ qꝛ nō est datus oībus in vsu sed maio

ribus.sed panis vite q̃ ministrat̃ in hoc sacramēto nulli
negat̃ quantū est de ipso pane:ḡ ꝛc̃. Rn̄deo duob⁹ mo
dis. p̄° qꝛ lꝫ si oībus sit dat⁹ vsus illi⁹ panis:tn̄ in generi
bus panū est ꝯmunissim⁹. 2° qꝛ sicut vsus illi⁹ panis nō
est dat⁹ oībus:puta puulis sed maiorib⁹:sic cibus panis
celestis.s.christi q̃ ꝑ hūc designat̃ nō est oīm: sed grādiū
ꝑfectorū ſm Aug. Scd̄o arguens sic Uix inueniť pa
nis de puro tritico:ḡ si nō pōt ꝯfici nisi de solo pane tri
tici:vix inueniť panis de quo possit ꝯfici. Rn̄deo ꝛ di
co:ꝙ aut tāta ē mixtio ꝙ trahit̃ triticū ad speciē alienaꝫ
vel extraneā:qꝛ virtus extranei ē pdominās vel medi
ans qn̄ ē equalis: ꝛ tūc his duobus modis ꝯfici nō pōt.
Aut manet species panis triticei:vt qn̄ virtus tritici pre
ponderat ꝛ tūc pōt.Quādo autē ita fit:ex accidētibus.s.
colore ꝑcipue ꝛ sapore pōt cognosci:qꝛ accidentia maxi
mam ꝑtem ꝯferūt ad cognoscendū ꝙ qd est: vt dic̃ ph̄us
p̄mo de aīa. Hec.b.Tho.iiij.scrip.sen.dist.xj.arti.ij.q.ij.i
coꝛ.q.ꝑ totū. Tertio arguens sic:Ponať talis casus: Sa
cerdos inueniat hostiā nō esse triticeaꝫ q̄ro q̄d dꝫ facere.
Aut enim ꝓsequeť aut nō.si nō: ḡ sacramentū veritatis
ꝛ vnitatis remanebit impfectū.si sic. ḡ licet celebrare de
hostia nō triticea. Rn̄deo ꝛ dico. ꝙ sacerdos aut an̄ ꝯse
crationē aduertit ꝙ hostia indebita sit:puta nō triticea:
aut post ꝯsecrationē anteq̄ꝫ sumpserit:aut postq̄ꝫ iā sum
pserit. Jn p̄mo casu cū aduerterit ante ꝯsecrationē ꝙ illa
hostia nō sit triticea:aliā hostiā illa remota subijciens a
canone reincipiet ꝛ celebrabit. Jn scd̄o casu puta si post
ꝯsecrationeꝫ anteq̄ꝫ sumpserit aduertat:similiť dꝫ facere
vt in casu p̄mo. Jn tertio autē.s.qn̄ aduertit hostiā nō eē
triticeā postq̄ꝫ eā ꝯsecrauit ꝛ sumpsit:tūc non celebrabit
iterū qꝛ ieiun⁹ nō est. Hec petr⁹ de tharā.iiij.scrip.sentē.
dist.xj.de mā huius sacramēti:arti.ij.in solu.vj.argumē.
per totum.

℄ Jterū ꝙ panis tritice⁹ est ꝓpa mā hui⁹ sacramēti nō
fermētat⁹ eucharistie q̄ttuoꝛ rōnib⁹. CAP.VIII.

Quarto dico ꝙ ꝓpa materia hui⁹ sacramēti ē pa
nis tritice⁹ nō fermētatus. Ad cui⁹ euidētiā no
ta hic ꝑ ordinē quinq̄. Primū ē ꝙ sicut dicit
Anselm⁹ in ep̄la de azimo:fermētatū ꝛ azimū nō variāt
speciē panis cū sint accidētia:ꝛ iō in vtroq̄ꝫ confici pōt h̄
sacramentū de facto. Hec.b.Tho.cōtra gēti.li.iiij.c.lxix.
Scd̄m ē:ꝙ in hoc est diuersitas inť latinos ꝛ grecos:
qꝛ greci ꝯficiūt in fermēto:latini vero ī azimo. Rō auteꝫ
hui⁹ diuersitatis ē:qꝛ ecclesia occidētalis.s.latinoꝝ intē
dit ꝯformari christo.sed christ⁹ in azimo cōfecit. qd̄ tali
rōe ꝓbať. Dn̄s ꝯfecit p̄ma die azimoꝝ:vt ex trib⁹ euāge
listis.s.Matth.xxvj.Marci.xiiij.Luce.xxij.mātifeste ha
beť.sed p̄ma die azimoꝝ.s.xiiij.luna nihil fermētatū de
bebat esse in domib⁹ iudeoꝝ:vt pꝫ Exo.xij.ḡ ꝛc̃. Greci ve
ro ꝯficiūt in fermēto. Cuius rō est:qꝛ dicūt ꝙ dn̄s in fer
mēto ꝯfecit qd̄ ꝓbant ex verbo Joh.xiij. Ante diē festuꝫ
pasce sciēs iesus:qꝛ venit hora eius vt trāseat ꝛc̃. ꝛ potest
Et cena facta ꝛc̃.i.ꝯpleta. Ex hoc verbo videť eis ꝙ cena
facta fuit an̄ diē pasce.sꝫ dies pasce fuit.xiiij.luna.vn̄ Le
uitici.xxiij.diciť. Quartadecima die mēsis ad vespeꝝ ce
lebrabitis pasce.ḡ cena fuit facta luna.xiij.s. qn̄ fermēta
tū erat in domibus iudeoꝝ. ꝛ sic ſm ꝙ greci dicūt christ⁹
in pane fermētato ꝯfecit. Sed hoc ē falsum:qꝛ differt di
cere dies pasce ꝛ dies fest⁹ pasce. dies enī pasce est luna.
xiiij.dies autē fest⁹ pasce ē luna.xv. Ante ḡ diē festū siue
solēnem pasce q̃ fuit luna.xv.facta fuit cena dn̄i qꝛ.xiiij.
die ad vesperū.sed tūc nō erat fermētatū in domibus iu
deoꝝ:ḡ ꝛc̃. Et sic illa auctoritas Joh.nō est ꝓ grecis:im
mo cōtra eos. Hec.b.Tho.quarto scrip.sen.dist.xj. art.ij.
q.iij.in coꝛ.q.ꝛ in solu.j.arg. Tertiū ē: qꝛ ecclesia occi
dētalis.s.latinoꝝ p̄mo ꝯfecit in azimo:scd̄o quodam tp̄e
in fermētato:tertio ꝛ vltimo rediit ad ritū primū. Ratio
autē huius hec fuit. p̄° enī ecclesia romana ꝯfecit in azi
mo ex institutiōe christi q̃ hūc modū in ipsa institutiōe
hui⁹ sacramēti seruauit. 2° ecclesia romana quodaꝫ tp̄e
in fermētato ꝯfecit.vn̄ leo papa sic dicit: Jmminēte he
resi hebronitarū q̃ dicebāt simul cū euāgelio legalia ob
seruāda:sancti patres ne ꝯsentire viderenť:voluerunt ad
tēpus instinctu sp̄ussancti ex fermēto hoc ꝯfici sacramē
tū. 3° vero cessante illa heresi postea romana ecclesia ad
morē pristinū rediit ꝛ semꝑ ꝯfecit in azimo:vbi.s̄. quar
to scripto sen.arti.ij.q.iij.in coꝛ.q. Greci vero tāq̄ꝫ supbi
ad ritū primū noluerūt redire:ꝛ ex malo itellectu aucto
ritatis bea.Joh.vt pꝫ.s̄.ꝯficiūt in fermētato. Quartuꝫ
est:ꝙ ꝑpaliā ꝛ aliā significationeꝫ ecclesia occidētalis.s.
romana vel latina ꝛ ecclesia oriētalis.s.grecoꝝ ꝯficiūt in
azimo ꝛ fermētato.vn̄ Greg.in registro sic dicit: Roma
na ecclesia offert azimos panes:eo ꝙ dn̄s sine vlla cōmi
xtione carnē suscepit. Sed greci offerūt fermētatū ꝓ eo:
ꝙ verbū patris indutū est carnē:ꝛ ē verus de⁹ ꝛ ver⁹ hō:
sicut ꝛ fermentū misceť farine. Hec.b.Tho.ꝯtra gēti.li.
iiij.ca.lxix. Quintū est:ꝙ lꝫ in fermēto possit ꝯfici hoc
sacramentū:vt pꝫ in p̄ncipio hui⁹ cap.tamē magis cōue
nit ꝯficere in azimo q̄ꝫ in fermētato. Et hoc sp̄āliter quat
tuoꝛ rōnibus.s.rōne ꝯformitatis puritatis simplicitat⁹:
solicitudinis. p̄° rōe ꝯformitatis sic: Corp⁹ misticū.s.ec
clesia suo capiti.s.christo ꝯformari debet.sed christ⁹ ꝯfe
cit in azimis.vt pꝫ.s̄.ḡ ꝛc̃. 2° rōe puritatis singularis sic:
Panis azim⁹ rōe qua dīo est sine fermēto expssius rep̄
sentat puritatē singularē hūane nature in christo: q̄ sicut
azima de fermēto sumpta est:sic hūana natura in christo
sumpta ē de massa corruptionis sine oī corruptiōe. 3° ra
tione singularis simplicitatis ꝛ bonitatis. Sicut enī pa
nis azim⁹ in genere panis ē simplicissim⁹: qꝛ in minori
nō posset esse panis:sic christ⁹ in genere hoīm est simpli
cissim⁹.i.mīme diuisus.in ip̄o enī sunt oēs v̄tutes ꝛ do
na ꝛ vniuersaliť oīa bona mō indiuisibili. 4° voluit ma
gis hoc sacramentū in azimo q̄ꝫ in fermēto ꝯfici rōe hu
mane solicitudinis. Quilibet enī solerti solicitudine pre
parare se debet vt christo se quantū pōt ꝯformet in puri
tate:vt sicut christ⁹ purus ꝛ mund⁹ est:ita nos q̃ mandu
caturi sum⁹ corp⁹ christi ab oī fermēto malicie ꝛ nequi
cie mūdi ꝛ puri esse debem⁹:ita dicit ap̄lus p̄ma ad Co
rinth. v. Pasca nostrū immolat⁹ est christ⁹:itaq̄ꝫ epule
mur ꝛ nō in fermēto nequicie ꝛ malicie.sed ī azimis syn
ceritatis ꝛ veritatis. Jn q̄bus verbis ap̄lus facit tria.s.p̄
mo ostēdit ꝑfectū sacrificiū immolatū ꝓ nobis:ibi Pa
sca nostrū immolat⁹ est christ⁹. scd̄o supponit christū es
se verū cibū prepatum nobis:ibi Jtaq̄ꝫ epulemur. tertio
ostēdit sumēdi modū necessariū nobis:ibi. Nō ī fermē
to ꝛc̃.sed in azimis ꝛc̃. Primo ostēdit ꝑfectū sacrificiuꝫ
immolatū ꝓ nobis:ibi. Pasca nostrū immolat⁹ est chri
stus. Ad cui⁹ euidentiā nota tria.s.significationem: di
stinctionē:immolationē. Primo nota significationē:qꝛ
diciť ꝙ christ⁹ est pasca. Accipiť enī pasca quattuoꝛ mo
dis. p̄° accipiť ꝓ hora immolatiōis: Marci.xiiij. Erat
pasca ꝛ azima post biduū. 2° mō diciť pasca panes azi
mi.s.cib⁹ pascalis.i.azima q̃ licebat tunc comedere scd̄m
legē. Joh.xviij. Nō cōtaminarenť sed māducarēt pasca.
3° mō diciť pasca p̄ma dies azimoꝛꝫ celeberrima. Joh.
xiij. Ante diē festū pasce. 4° mō ꝓ agno pascali quē tūc
immolare debebāt. Matth.xxvj. Et fecerunt discipuli ꝛ
parauerūt pasca:qn̄ necesse erat occidi pasca. Luce.xxij.
Quia pasca nostrū imolat⁹ est christ⁹. Hec petr⁹ de tha
ran.iiij scrip.sen.dist.xj. de materia hui⁹ sacramēti:arti.
ij.q.ij.in solu.ij.arg.ꝑ totū. Diciť autē christ⁹ pasca tri
plici rōe.s.rōe ꝑfiguratiōis.interꝓtationis.ꝛ immutio

nis. p̄ᵒ rōe pfigurationis. Nā christus ī agno pascali p̄
figurat̄ pp̄ tres rōnes. pma ē pp̄ innocentiā: q: erat agnᵒ
sine macula. scda rō est pp̄ patientiā: Jeremie. ix. Ego q̄
si agnus mā̄suetus. tertia rō est pp̄ efficaciā Joh. i. Ecce
agnus dei: ecce q̄ tollit pctā mundi. 2ᵒ christus dicit̄ pa
sca rōe interpretationis. Interpretat̄ eni pasca trāsitus pp̄
transitū christi de mūdo ad patibulū de patibulo ad lim
bū de limbo ad celū: Joh. xiii. Uenit eius hora vt tran
seat ex hoc mūdo ad patrē. 3ᵒ christᵒ dicit̄ pasca ratione
deriuatiōis. Deriuat̄ eni hoc nomē pasca a pati grece p
pter passionē. q: pasca ē victoria passionis. pma ad Co
q rinth. xi. Quotienscūq̄ mādūcabitis panē hūc rc̄. mor
tem dn̄i annūciabitis donec veniat. In quo recordamur
.s. dilectiōis christi: liberatiōis nostre: īmolationis chri
sti. p̄ᵒ dilectiōis christi: q: maiorē charitatē nemo hab3
vt animā suā ponat q̄s p amicis suis. Joh. xiii. 2ᵒ libe
rationis nostre: Exo. xii. hoc erit memoriale. 3ᵒ immola
tionis eius pma Petri. ii. Christus passus ē p nobis: et
ideo celebrat̄ pasca. Scdo nota distinctionē. Est n. du
plex pasca. s. iudeoꝝ. r christianoꝝ. p̄ᵒ pasca ē iudeoꝝ
qd carnale ē: qd tpale est: qd figurale ē. 2ᵒ pasca est chri
stianoꝝ qd diuinū est: qd verū est: qd eternū est. Et di
citur pasca nostrū: q: nos facit trāsire tripliciē. p̄ᵒ de car
ne ad spiritū: in psal. Transierunt in affectū cordis. scdo
de pfectu ad pfectū: in psal. Ibūt de virtute in virtutē.
tertio de mūdo ad celū: In psal. Trāsibo in locū taberna
culi. Sapi. xix. Trāseuntes mare p̄ ratē liberati sunt a p
ernicē. Uel dicit̄ pasca nostrū: q: nobis dat̄ in cibū: ī suf
fragiū: in sacrificiū: in exemplū. Et subdit̄: Immolatus
est. diuersimode tn̄ a diuersis. qd p3. p̄ᵒ eni iudeᵒ immo
lauit iesum in tormentū. Exo. xii. Immolabit eū ois mul
titudo. 2ᵒ christᵒ immolauit seipm in sacrificiū seu ī sa
cramentū: obtulit semetipm deo patri hostiā immacula
tam. 3ᵒ sacerdos immolat christū in sacrificiū. In psal.
Immolabo sacrificiū laudis. Et pma ad Corinth. xi. Hoc
facite in meā cōmemorationē. Scdo pricipaliter in au
ctoritate pmissa aplus pluppoit christū esse verū cibū
prepatum nobis dicēs: Itaq̄ epulemur. Ad cuiᵒ euiden
tiā nota quattuor drās hoīm. p̄ᵒ eni qdā sunt q̄ nullo
mō epulant̄. s. q̄ nec sacramentū nec rē sacramēti suscipi
unt. s. q̄ nō cōicant. 2ᵒ quidā epulant̄ indigne. s. q̄ tm̄ sa
cramentū suscipiūt nō tn̄ rem sacramēti. sicut mali q̄ cū
cōsciētia peccati mortalis cōicant. aplꝰ ad Corinth. Qui
indigne mādūcat r bibit iudiciū rc̄. 3ᵒ quidā sunt q̄ im
pfecte cōicant. s. q̄ rem sacramēti suscipiūt nō tn̄ sacramē
tū. s. qui cōicant vel epulant̄ spūaliter nō tn̄ sacramētali
ter. Aug. Crede r mādūcasti: vt qd paras dentē r ventrē
4ᵒ quidā sunt q̄ epulant̄ vtrūq̄. s. illi q̄ digne cōicant. s.
qui suscipiūt hodie. s. in die pasce sacramentū r rē sacra
mēti. Aplus pma ad Corinth. x. Cōmunicastis carni et
sanguini. Joh. vi. Qui manducat meā carnē rc̄. dn̄ dicit.
Itaq̄ epulemur. Luce. xv. Gaudere oportet r epulari rc̄.
In cuiᵒ epulatiōe ōcurrūt tria. primum est iocūditas. in
psal. In voce exultatiōis r cōfessionis sonus epulātis rc̄.
scdm ē satietas: Deutero. xii. De cūctis bonis epulaberis
corā dn̄o. tertiū est deliciositas: Eccī. xxx. Splendidū cor
in epulis. que tria sunt in corpe christi. Quid eni eo iocū
dius ad meritandū: qd eo vberiᵒ ad satiandū: qd eo splē
didius ad delectandū. Qui eni nō delectat̄ in voce exul
tationis r cōfessionis nō satiat̄ de cūctis bonis: nō delec
tatur in splēdidis ferculis gratie q̄ apposita sunt nobis:
pp̄ter qd inuitati ad nuptias si nō veniūt reprobantur:
Joh. vi. Nisi mādūcaueritis panē meū r biberitis meū
sanguinē nō habebitis vitā eternā. Tertio pncipalit̄
in auctoritate pmissa exp̄mit cōicandi r sumēdi modū
necessariū dicēs: Nō in fermēto malicie r nequicie sed
in azimis syncerittatis r veritatis. In quo verbo primo a
cōicante excludit viciū dicēs: Nō in fermēto malicie et
nequicie. Qd verbū exponit̄ q̄ttuor modis. p̄ᵒ sic: Qui
cōicat nō debet cōicare in fermēto malicie q̄ntum ad pec
catū qd in christū exercitat̄: r nequicie q̄ntū ad pctm̄ in
seipm. vt eni dicit Ambrosius: r hic habet̄ in glo. Mali
cia est iniq̄tas que fit in aliū. Nequicia vero est nequi
cia vel iniq̄tas quā quis in seipso cōmittit. 2ᵒ mō expo
nitur sic: Qui cōicat nō cōicet in fermēto veteri. s. in pec
cato originali: neq̄ in fermēto nequicie. i. in peccato ac
tuali. 3ᵒ mō sic. Qui cōicat nō cōicet in fermento mali
cie. i. in pctō malignitatis: pma Petri. ii. Deponētes om
nem maliciā r oēm dolum: quasi mō geniti infantes rc̄.
neq̄ in fermēto nequicie. i. duplicitatis Luce. xii. Atten
dite a fermento phariseorū rc̄. 4ᵒ mō exponit̄ sic: Qui
cōicat: expurget fermentū malicie r malicie societatis.
Ad Gala. v. Modicū fermentū totā massam corrumpit.
rc̄. Et nequicie. i. obstinate mētis: r hoc p confessionē.
contritionē. r satisfactionē. Scdo ōcludit modū sumen
di debitū r pfectum dicēs: In azimis syncerittatis r veri
tatis. Quod verbū etiā exponitur quattuor modis. p̄ᵒ
sic: In azimis syceritatis. i. cōscientie interioris. Et veri
tatis. i. bone opationis exterioris. 2ᵒ mō sic. In azimis
synceritatis quo ad effectus puritatē. Et veritatis: quo
ad intellectᵒ illuminationē. vt intellectus cōicantis fit fi
de illuminatᵒ. r affectus amore inflamatᵒ. 3ᵒ modo sic:
Qui cōicat cōicet in azimis synceritatis vite quo ad se
ipsum: r veritatis cordis: oris: r opis quo ad primū. 4ᵒ
modo exponit̄ sic: Qui cōicat cōicet in azimis synceri
tatis. i. in synceritate puritatis a vitiis: r veritate bonoꝝ
operū que p azimos designant̄. 5ᵒ mō sic. scdm Ambrosiū
Qui cōicat cōicet in azimis synceritatis. s. rōne vite. Et
veritatis. i. sit sine oi fraude: vt synceritas mundā vitā fa
ciat r veritas omnē fraudē expellat.

¶ Q: propria materia huius sacramenti est vinū de vi
te quinq̄ rōnibus. CAP. IX.

Uinto dico: q: sicut panis de tritico ē ppria ma
q teria cōsecrationis corpis christi: ita vinū de vi
te est ppa materia cōsecrationis sanguinis. Hoc
autē quinq̄ rationibᵒ pbo. s. rōne compationis: institu
tionis. veritatis cōitatis: pprietatis. Primo rōe compa
tionis. Sicut eni comparauit se grano tritici. r pp̄ hoc vo
luit corpᵒ suū solū sub specie triticei panis cōficere: ita cō
parauit se vino vitis dicēs Joh. xv. Ego sum vitis vera.
r pp̄ hoc voluit sanguinē suum sub vini specie cōsecrare.
Scdo rōe dn̄ice institutiōis: q: ipse dn̄s solūmō de hoc
genere vitis cōfecit. vn̄ de cōsecra. di. ii. c. in sacramēto dici
tur sic. In sacramēto corpis r sanguis dn̄i nil ampliᵒ of
ferat̄ q̄ qd ipse dn̄s tradidit. hoc est panis r vinū aqua
mixtū: nec aliud ī sacrificiū offerat̄ de vuis r frumētis.
Tertio rōne veritatis: q: hoc. s. vinum de vite est vere r
pprie vinū: alii aūt liquores dicunt̄ vina pp̄ter similitu
dinē huius vini. Quarto rōne sue cōmunitatis: q: hoc
vinum. s. vitis in potum cōmuniter sumitur: sicut etiā pa
nis tritici in cibum. Sed forte argues cōtra: q: in aliq
bus terris neq̄ crescunt vites neq̄ vinū de vite pōt ad il
las terras transferri: ergo si nō pōt cōfici sub specie alte
rius vini q̄ de vite insufficienter esset puisum a dn̄o ī il
lis que sunt ad salutē. Rn̄deo duobus modis. p̄ᵒ q: si
forte casus pdictᵒ accideret dn̄s aliter puideret incolis
vel habitatoribᵒ illius terre: virtus. n. dn̄i nō ē alligata sa
cramentis. vn̄ semp puideret illis in necessariis ad salu
tem. 2ᵒ modo rn̄deo r dico: q: non est aliqua terra ad
quam nō pōt transferri vinū de vite de quo possit cōfi
ci sanguis xp̄i. Quinto rōne sue pprietatis. Hz. n. vinū
inter alias sex pprietates q̄ cōueniūt effectibᵒ huiᵒ sacra

menti.s.sanguis xpi.Hec.b Tho.iiii.scri.sen.di.xi.de ma/
teria huius sacramēti:arti.iij.q.j.in cor.q p totū.Ubi sci
endū:q vinū est nutritiuū:curatiuū:calefactiuū:letifica/
tiuū:cōfortatiuū appetit⁹ puocatiuum. Prima ppietas
vini est qꝛ ē nutritiuū.nullus enī potus caloris naturalis
magis ē nutritiu⁹ vt vinū.vñ conuenienter bibitū corpo
bñ dispositō dat nutrimentū. Sic sanguis christi vitam
spūalem ⁊ alimentū bñ dispositis cōfert. aliis autē male
dispositis ē venenū mortiferū. Scda ppietas ē:qꝛ ē cu
ratiuū.nā si vinū sm q expedit assumat:infirmitatē ex/
pellit:sanitatē restituit:restitutā custodit.Sic caro ⁊ san/
guis christi Luce.vi.Uirt⁹ de illo exibat ⁊ sanabat oēs.
Tertia ppietas vini ē:qꝛ ē calefactiuū ⁊ infrigidatiuū.
Nā antiqui assimilauerūt vinū tyriace q̄ calefacit corpo
ra frigida:⁊ infrigidat calida:humida desiccat: ⁊ siccata
humiditat.Sic spūaliter caro ⁊ sanguis christi calefacit
corda frigida nec mirū:qꝛ sm Damas.christ⁹ vel sanguis
eius vel calor carbo diuinus: In psal. Nec est q̄ se abscō
dat a calore eius.Similiter infrigidat calida. nā effect⁹
eucharistie ē q mirabiliter ɔcupiscētie feruorem dimi/
nuit:Ecci.xviij. Nōne ardorē refrigerat ros: sic verbum
dulce.q.d.Sicut ros de celo veniēs solis ardorē expellit
sic verbū dulce.i.dei filius incarnat⁹.⁊ de celo missus ⁊ i
altari sub panis ⁊ vini specie ɔsecratum. Quarta ppie
tas vini ē qꝛ est letificatiuū.⁊ hoc rōne qua dulce.i psal.
Uinū letificat cor hominis.Et Ecci.xxxi.Exultatio aie ⁊
cordis vinū moderate potatū letificat intellectū qui no/
mie cordis:⁊ effectū qui nomie aie designat: ita q ex vi/
no moderate potato intellect⁹ acutior reddit: ⁊ affectus
pmptior ⁊ paratior ad oē bonū.Sic sanguis christi con
ueniēter assumpt⁹ amaritudinē tollit:Sapie.viij.Nō hꝫ
amaritudinē ɔuersatio illius ⁊c̄. Ratio autē quare caro
⁊ sanguis christi se digne cōicantem delectat ē triplex.s.
qꝛ ab amore pcedit:qꝛ amorē efficit.qꝛ ad amorē addu/
cit.Pria rō est:qꝛ hic cibus ⁊ potus.s.caro ⁊ sanguis xpi
ab amore pcedit:nā oīs delectatio habꝫ originē ab amo
re.qd pꝫ:qꝛ vbi est amor:ibi ē delectatio: vbi autē nō est
amor:ibi nūq̄ delectatio esse pōt. Sed iste cib⁹ ⁊ potus
.s.caro ⁊ sanguis hꝫ originē a sūmo amore:⁊ iō delectati
onē summā habet. Q: autē caro ⁊ sanguis christi ex sū/
mo amore pcedit pꝫ: qꝛ repñtat passionē ⁊ crucē christi
in qua extitit ⁊ apparuit summus amor.Scdo caro ⁊ san/
guis christi exhilarat ⁊ delectat qꝛ amorē efficit quod
sic pꝫ:Ubi ē amor ⁊ cōuenientis cū ɔueniēti ɔiūctio ibi
est delectatio maior.sed i hoc mūdo nulla res nobis ma/
gis cōiungi pōt q̄ panis quē comedim⁹ ⁊ vinū qd bibi
mus.vñ christ⁹ volēs in nostris mētibus amorē efficere
sub specie panis ⁊ vini in sacramēto eucharistie se ɔiun/
xit nobis.tertio caro ⁊ sanguis christi nos delectat:quia
ad amorē nos ducit.Nā iste cibus ⁊ pot⁹ inflāmat aīam
de spūsancto:⁊ sic inflāmando ad amorē spūsancti indu
cit:⁊ p ɔsequēs ad delectationē summā. Et ideo dicitur
Eccs.ix.Uade ⁊ comede cū leticia panē tuū: ⁊ bibe cum
gaudio vinū tuū:qꝛ deo placēt opa tua:Expositor:Uade
.s.a peccatis recedēdo ⁊ bonis opibus insistēdo:⁊ come
de spūaliter ⁊ sacramētaliter panē tuū qui de celo descē/
dit: ⁊ bibe cū gaudio spei vinū tuū.i. sanguinē iesu chri/
sti. Quinta ppietas ē:qꝛ est ɔfortatiuū.nā vinū ratio
ne qua odoriferū ⁊ calidū cor ⁊ omia mēbra ɔfortat ⁊ ro
borat:audaciā tribuit:laborē ⁊ dolorē sentire nō permit
tit.Sic iste spūalis cibus ⁊ potus.s. caro ⁊ sanguis chri/
sti animā roborat ⁊ ɔfortat:eo q facit eā subsistere: resi/
stere ⁊ accedere ptingere. p° facit eā subsistere.eo q men
tem illuminat ⁊ fortificat ne in peccatū cadat. 2° facit eā
resistere tēptationi demonis.sic demon preualeat sꝫ po
tius timeat ⁊ succūbat de eo qui digne cōicauit:eo q de
us in aīa cōicātis existit. 3° corpus ⁊ sanguis christi ani
mam facit accedere.inquantū ad meli⁹ ⁊ ad idā inducit
fortitudinē tribuit. 4° facit eā ptingere.nā aīa que secū
habet istū cibū ⁊ potū.s.carnē ⁊ sanguinē christi ɔtēplat
humanitatē ⁊ diuinitatē christi.Contemplat enī penas
quas christus in sua passione ⁊ cruce sustinuit:humilita
tem ⁊ amorē summū quo in cibo se nobis voluit dare:⁊
finaliter merito corpis ⁊ sanguinis christi ad ɔtemplati
onē ⁊ clarā dei visionē ptingit. Sexta vini ppietas ē
qꝛ ē desiderij ⁊ appetit⁹ puocatiuū. ita dicit Ecci.xxiiij.
q Qui edūt me adhuc esuriēt ⁊ qui bibūt me adhuc sitiēt.
Qd verbū exponit trib⁹ modis. p° sic: Qui edūt me ⁊c̄.
In quo notat insatiabilitas mētis respectu diuinitatis
⁊ humanitatis.nā cibus pp sui soliditatē compatur diui/
nitati potus vero pp sui fluxibilitatē compatur humani
tati.g̃ sic:Qui edūt me ⁊c̄.i.qui in hac vita gustāt diuini
tatem p spem: adhuc esuriūt videre s.facie ad faciē ⁊ gu/
stare p speciē.Et qui bibūt me.i.qui in pñti vita gustant
christi humanitatē: adhuc sitiūt.i.cupiūt videre diuini/
tatē ⁊ humanitatē qꝛ in vtraq; visione ɔsistit beatitudo.
2° mō exponit sic: Nā edere christū ⁊ bibere christū est
delectari in eo:q̄ edūt me ⁊ bibūt me adhuc esuriēt ⁊ siti/
ent.i.qui plus delectat in eo plus desiderat delectari:eo
q nullus delectationē vel dulcedinē dei valeat ɔprehen
dere cū sit infinita:quātomagis delectat tanto amplius
desiderat delectari.vñ insimul sunt fames ⁊ satietas sine
fastidio.Greg.Quādo ad fontē venerim⁹:erit nobis de/
lectabiliter impssa sitis atq; satietas:sꝫ longe erit a nobis
necessitas.longe a satietate fastidiū qꝛ ⁊ sitiētes satiabi/
mur ⁊ satiati sitiem⁹. 3° mō exponit sic.Ubi nota:q xp̄s
edit ⁊ bibit sacramentaliter in altari.⁊ spūaliter.s.fide ⁊
charitate.vñ christū vel carnē vel sanguinē christi edere
vel bibere sacramētaliter nō satiat nisi edat ⁊ bibat spi/
ritualiter.g̃ sic:Qui edūt ⁊ bibūt me adhuc esuriēt ⁊ siti/
ent sumere spūaliter.Et similiter qui edunt me ⁊ bibunt
spūaliter.s.corde credēdo ⁊ amādo.adhuc esuriēt ⁊ sitiēt
eo q carnē ⁊ sanguinē christi credere ⁊ spūaliter sumere
nō satiat:sed magis famē ⁊ sitim excitat quousq; ad ap/
tam ⁊ clarā visionē ⁊ intuitionē eius qd credimus attin
gamus: Isa.xxvi. Memoriale tuū in desiderio aīe. Ex
his pꝫ q de aceto ⁊ agresta nō pōt ɔsecrari sanguis chri/
sti ⁊c̄. Primo nō pōt ɔsecrari sanguis christi de ace/
to:eo q acetū differt specie a vino. Hoc autē ostendo tri
plici rōe.s.rōe corruptionis: ppietatis: veritatis: Pri/
mo rōne corruptionis sic:Acetū est vinū corruptū.sꝫ qd
corruptū est nō est eiusdē speciei cui⁹ erat ante corrupti
onē.g̃ ⁊c̄.Unde sicut viuū ⁊ mortuū nō sunt eiusdē spe/
ciei.⁊ sicut de viuo fit mortuū:nō tamē ē reditus de mor
tuo in viuū.sic acetū ⁊ vinū sunt diuerse speciei.⁊ lꝫ de vi
no fiat acetū nō tamē de aceto vinū.Ubi nota:q duplex
est corruptio vini Quedā est totalis corruptio qua tolli
tur simpliciē eē vini vt est acetū.⁊ qꝛ talis corruptio sim/
pliciter tollit speciē vini.ideo de aceto sanguis christi cō
secrari nō potest.Quedā vero corruptio vini est nō tota/
lis.s.qua nō tollitur simpliciē esse vini.sed esse optimum
ipsi⁹ corrupti.vt est in vino acido qd est in via acetandi.
⁊ de tali vino pōt ɔsecrari sanguis christi.Sicut enī de
pane qui ē in via ad corruptionē pōt cōfici corpus chri/
sti.ita etiā de vino qd est i via acescēdi pōt ɔsecrari cor/
pus christi.peccaret tamē in tali pane ⁊ vino ɔficiens p/
pter irreuerentiā. Scdo nota: q sicut qñ species panis
corrumpit nō manet ibi corpus christi. ita quādo speci/
es vini corrumpit ⁊ fit acetū nō manet ibi sanguis chri/
sti.Hec.b.Tho.iiij.scrip.sen.di.xi.de materia ɔsecratio/
nis sanguinis arti.iij.q.ij in cor.q p totū.⁊ ibidem in so
lu.ij.arg. 2° de aceto nō pōt ɔsecrari sanguis christi rati

one ꝓprietatis sic: De illo sanguis christi ꝯsecrari nō potest in quo nō sunt naturales ꝓprietates vini speciem sequētes sed tales nō sunt in aceto qḋ pꝫ: qꝛ vinū naturaliter ē calidū ⁊ siccū vnde caliditas ē ꝓprietas vini consequens eius naturā vel speciē: qua .s. caliditate deficiente deficit natura seu species vini. Sed acetū non ē calidum imo est cōtrarie qualitatis: qꝛ naturaliter frigidū. iō ⁊c̄. vbi .s. immediate arti. iij. q. ij. in cor. q. vn̄ Innocētius sic dicit: Uinū inquantū liquet aut ruber similitudinē sanguinis repn̄tat: inquantū calet ⁊ redolet charitatꝭ ꝓprietatē ostēdit. nā vinū ⁊ caliditatē excitat ⁊ sanguinē operatur: qꝛ cor bibētis ⁊ dilatat ⁊ exhilarat: sed hoc nō facit acetū: qꝛ neqꝫ exhilarat neqꝫ dilatat ḡ p̄prietates vini nō habet. ḡ ⁊c̄. 3° de aceto sanguis christi ꝯsecrari nō potest rōe veritatis. qꝛ in hoc sacramēto daꝛ sanguis christi inquantū est pot⁹ verus. Ioh. vi. Sanguis meus vere ē potus. sed pot⁹ verus nō est nisi vinū de vite ⁊ nō acetum. ḡ ⁊c̄. Scḋo de agresta sanguis christi consecrari nō potest. qḋ tripliciꝫ ꝓbo .s. ratiōe: similitudine: ꝓprietate. p° ratione sic Quod fit nō est. Cū ergo agresta fiat via generatiōis vt fiat vinū: ḡ nō est vinū: ḡ ⁊c̄. 2° hoc idē ꝓbo similitudine: qꝛ sicut sanguis ex quo fit animal nō est aīal: ita agresta ex qua vinū fit nō est vinū. ⁊ sicut ex pasta fit panis nō tamē pasta est eiusdē speciei cū pane: ita ex agresta p viā generatiōis fit vinū nō tamen formaliter loquēdo ē agresta eiusdē speciei cū vino iō ⁊c. 3° hoc idem ꝓbo ꝓprietate sic: Ad hoc ꝙ liquor habeat speciē vini requiriꝫ ꝙ sit digest⁹. vn̄ ysaac: Uinū odoriferū liquorē habet penitusqꝫ digestū. liquor autem agreste ē indigest⁹. iō cū ꝓprietates vini ⁊ agreste sint diuerse: ḡ vinū ⁊ agresta differūt specie: quare ⁊c̄. Hec .b. Thomas iiii. scrip. sen. dist. xi. arti. iii q iii in cor. q. Tertio dico ꝙ de ceruisia sanguis christi ꝯsecrari nō pōt eo ꝙ ceruisia que fit de frumēto nō est eiusdē speciei cū vino de vite. Quarto dico ꝙ de musto sanguis christi consecrari pōt. Cuius rō est: qꝛ mustū iam venit ad ꝯpletam speciē vini: qḋ pꝫ ex eius maturitate ⁊ digestione ⁊ dulcedine: nā dulcedo vini est signū maturitiōis que ē species digestionis. nō tamē de musto debet consecrari sanguis christi ꝓpter musti impuritatē nisi emergat necessitas: vbi .s. imediate. q. iij. in solu. i. argu. Quinto dico: ꝙ de vino maloꝝ granatorū vel moroꝝ vel de quolibet vino ꝯsimili sanguis christi ꝯsecrari non potest: sicut baptismus pōt fieri in qualibet aqua. Rō autē huius ē triplex. Prima ē: Ois aqua ē eiusdē speciei. sed nō sic est de omni vino: vbi .s. arti. iij. in solu. p̄mi argu. Scḋa ratio ē: qꝛ sacramentū bapti. mi ē necessitatis sacramentū eucharistie autē nō. Tertia ratio ē qꝛ sicut baptismus nō fit in oī aqua: sed in aqua elemēti solū sic ꝯsecratio sanguinis nō fit de oī vino: sed de vino vitis solū pp rōnes ⁊ ꝓprietates vini supius assignatas. Hec petrus de tharā. quarto scripto sen. dist. xi. de materia ꝯsecratōis sanguinis: arti. iij. q. j. in solu. i. argu.

¶ Qꝫ quarta figura huius sacramēti fuerūt sanguis et aqua fluētes de latere christi patiētis ī cruce. CA. X.

Quarta figura sacramēti eucharistie demōstrata fuit: vbi de latere christi fluxit sanguis ⁊ aqua: Ioh. xix. Unus militū lancea lat⁹ eius .s. dextrū apperuit ⁊ ꝯtinuo exiuit sanguis ⁊ aqua. Ubi Augu. sic dicit: Uigilāti verbo euāgelista vsus ē vt nō diceret: latus eius pcussit aut vulnerauit sed apperuit vt illic quodāmodo vite ostiū panderet: vn̄ sacramenta ecclesie manauerūt sine qbus ad vitam que vere vita ē nō intraꝫ. Et subdit: Et ꝯtinuo exiuit sanguis ⁊ aqua. Aug. hoc ꝓnunciabat: qꝛ christus p sanguinē redēptionis ⁊ aquā ablutionis nos redimere venit a diabolo ⁊ pctō: sicut israelitas p sanguinē agni pascalis ⁊ p aquā maris rubri ab egyptiis liberauit. Hec etiā sacramentū ꝓnunciabat ꝙ noe in latere arche ostiū facere iussus ē qua intrarēt animalia q̄ nō erāt diluuio pitura quibus p̄figurabaꝫ ecclesia. Propter hoc p̄ma mulier facta ē de viri latere dormientis. ⁊ hic scḋus adā inclinato capite ī cruce dormiuit vt informareꝫ id qḋ de latere dormientis effluxit. O mors vn̄ mortui reuiuiscūt: quid isto sanguine mūdius: quid isto vulnere salubri⁹: Hec Aug. sup illo v̄bo. ⁊ magister sen. iiij. lib. dist. viij. ḋ vltima figura hui⁹ sacramēti. Ambrosius de sacramētis p̄dicta verba exponens sic diꝫ. De latere eius sanguis fluxit ⁊ aqua: sanguis vt redimeret: aqua vt mūdaret. Et subdit: Quare de latere: qꝛ vn̄ culpa inde gratia: culpa p feminā: gratia p dn̄m iesum christū.

Sꝫ ꝙ sanguis ⁊ aqua nō sint figura sacramēti eucharistie tali rōe ostēdo: Nihil est signū suijpsius. sꝫ sanguis qui ꝯsecraꝫ in altari est ille met sanguis quē christ⁹ pro nobis in cruce effudit: ḡ ille sanguis nō est figura vel signū istius: cū vtrobiqꝫ sit idem. Rn̄deo ad hoc quattuor modis. Primo ꝙ idē sub vtraqꝫ specie n̄ānis nō est signū suijpsi⁹: sed aliquid scḋm ꝙ ē in vna specie pōt eē signū sui scḋm ꝙ ē in alia specie. Et sic ē in ꝓposito: qꝛ sanguis ⁊ aqua que de latere christi fluxerunt in specie ꝓpria signāt sanguinē christi velatū in specie aliena vt est in sacramēto altaris. Scḋo mō rn̄deo ⁊ dico: ꝙ sanguis ille qui de latere domini fluxit nō fuit demōstratiu⁹ huius sanguinis q̄ est in altari eo mō quo figura est demōstratiua sui figurati: qꝛ vt dictū ē sanguis q̄ fluxit ⁊ sanguis sacramēti est idē: sed poti⁹ sanguis qui de latere christi fluxit est demōstratiuus sanguinis sacramēti eo mō q° causa ē demōstratiua sui effect⁹. nā sanguis sacramēti put est in altari ē effectus ī sua efficacia vel virtute a sanguine q̄ ḋ latere christi fluxit. vn̄ sanguis ⁊ aqua que de latere christi fluxerūt signabāt populū qui eius sanguine redimēdus ⁊ eius aqua reficiēdus erat. Hec .b. Tho. iiij. scrip. sen. dist. xiii arti. ii q. ii. in solu. iii argu. p totū. Ambrosius autē de sacramētis ⁊ habeꝫ dist. ij. ponēs differētiā inter aquā que iudeis de petra effluxit ⁊ sacramētū eucharistie sic dicit: Illis aqua de petra effluxit tibi sanguis ex christo: illos ad horā satiauit aqua: te sanguis diluit in eternū. iudeus bibit ⁊ sitit tu cū biberis sitire non poteris illud in vmbra hoc ī veritate: si illud qḋ miraris vmbra ē: quantū est istud cui⁹ vmbrā miraris. Tertio mō rn̄deo ⁊ dico ꝙ sanguis christi sumiꝫ duob⁹ modis vt dicit Aug. ⁊ allegaꝫ. iiij. sen. di. ix. ⁊ poniꝫ in lib. sentē. ꝓsperi .s. corpaliter ⁊ spūalitē. Mō igiꝫ sanguis christi q̄ fuit visibilis corpaliter q̄ñ fluxit de latē christi fuit figura eiusdē scḋm ꝙ inuisibilis spūaliter sub velamie sacramēti. Quarto mō rn̄deo ⁊ dico: ꝙ sanguis christi put est in sacramēto altaris ē repn̄tatiu⁹ vel demonstratiuus put de latere christi fluxit: sicut ecōuerso. Nam effectus suā demōstrat ⁊ repn̄tat cām: ⁊ ecōuerso cā suū effectū ita ꝙ sanguis q̄ de latere christi fluxit ē cā sanguinis put ē in sacramēto altaris: sicut ⁊ aliorū sacramētorū: et sanguis q̄ est in sacramēto altaris habet suū effectū .s. redēptiōis ⁊ ablutōis a sanguīe qui de latere christi fluxit.

¶ Qꝫ admixtio aque cū vino non est de necessitate sacramenti. CAP. XI.

Ad maiorē tamē euidentiā p̄missorū circa aquā que vino in sacramēto altaris apponiꝫ quattuor sunt notāda .s. necessitas: ꝯgruitas: ꝓprietas: cōuertibilitas. Primo ꝯsiderāda est appositionis vel admixtionis necessitas. Nō enī est de necessitate sacramenti ꝙ aqua admisceaꝫ vino: eo ꝙ sine aque admixtione de solo vino sanguis christi ꝯsecrari potest. Hec autē tripliciter ꝓbo .s. ratione: cōditione: inductione. p° rati-

one ſic: Nihil qḋ tranſmutat᷑ ꝛ non manet in ꝓpria ſpecie ante ↄſecrationē eſt de ſubſtātia ſacramēti. ſed aqua tranſmutat᷑ ꝛ amittit ſuā ſpeciē anteq̄ conſecret᷑: ḡ non eſt de eſſentia ſacramēti ꝛ ſic nō de neceſſitate apponit᷑. 2ᵒ hoc idē ꝓbo ex ſui appoſitione vel diſtinctiōe ſic: Differt enī apponere vel miſcere aquā pani ꝛ vino: q꞉ aqua eſt de ſubſtātia panis nō aūt vini. q꞉ ex farina ſine aque admixtione nullo mō poteſt cōſecrari. ſed vinum ſine aq̄ ſic. eo ꝙ aqua nō eſt de ſubſtātia vini ſicut ē de ſubſtātia panis. 3ᵒ hoc idē probo exempli inductione: quia greci nō apponūt aquā vt magiſter dicit. ꝛ tamē ↄficiunt: ḡ ſine aque admixtione pōt de vino puro cōſecrari ſanguis chriſti. Hec. b. Tho. iiij. ſcrip. ſen. diſt. xi. de materia hui⁹ ſacramēti: arti. iiij. q. ij. in duobus argu. cōtra. ꝛ in ſolu. j. arg. Scḋo circa admixtionē aque cū vino in ſacramēto ↄſiderāda eſt cōgruitas. Lꝫ autē vinū poſſit cōſecrari ſine aqua, vt pꝫ p rationes p̄dictas nō tamen debet. Cuius ratio ē: q꞉ illud poſſumus qḋ de iure poſſum⁹. de iure autē ꝛ ex quadā ↄgruitate aqua debet apponi vino: ꝛ ↄſecrans ſine aqua peccat: vbi. s̄. immediate. q. ij. in coꝛ. q. in fine. Quꝫ autē de iure ꝛ ex quadā ↄgruitate debeat aqua apponi ꝓbo quattuoꝛ rationib⁹. ſ. ratiōe dominice inſtitutiōis: mutue vnionis: ſupne dilectionis: eterne ſaluationis: ita ꝙ admixtio aque cū vino ē dominice inſtitutionis exemplū mutue dilectiōis ſignū ſupne dilectionis preconiū: eterne ſaluationis bñficiū. p̄ᵒ ex cōgruitate ꝛ de bñ eſſe aqua debet apponi vino in ↄſecratione ſanguinis rōe dñice inſtitutiōis. Nā ꝓbabiliter creditur ꝙ dñs appoſuit aquaꝫ vino qḋ nō pōt probari ex euāgelij ſerie: eo ꝙ in euāgelio nō fit mentio ꝙ dñs miſcuit aquā vino: tñ q꞉ multa fecit ieſus que non ſunt ſcripta in libro hoc: Joh. vlti. tamē ex moꝛe illius patrie vbi vinū nūq̄ bibit᷑ ſine aqua pp̄ fortitudineꝫ vini. jō ꝛc. vñ ex cōſilio carthaginēſi. iij. ſic dicit᷑. In ſacramēto coꝛpoꝛis ꝛ ſanguinis dñi nihil ampli⁹ offerat᷑ q̄ꝫ ꝙ ipſe dominus tradidit: hoc ē panis ꝛ vinū aqua mixtū. 2ᵒ hoc idē ꝓbo ratione mutue vnionis. nā appoſitio aque ad vinū ſignat vnionē membroꝝ ad caput ratiōe ſue ↄiunctiōis. ſ. eccleſie cū chriſto. vñ Julius papa ſic dicit: Cuꝫ in calice aqua vino miſcet᷑ chriſt⁹ populis adunat᷑: ꝛ credētiuꝫ plebs ei ī quē credit copulat᷑ ꝛ ↄiungit᷑ i. ſignificat᷑ iungi ꝛ copulari. 3ᵒ hoc idē probo ratiōe ſupne dilectiōis. Nā ↄmixtio vel cōiunctio aque ꝛ vini eſt ſignū amoꝛis chriſti q̄ paſſus eſt pp̄ redemptionē humani generis. vñ vnio aque cū vino eſt ſignū vnionis p amoꝛem chriſti redimētis ꝛ hominis redēpti vel redimendi. 4ᵒ debet aq̄ apponi vino ratiōe redēptionis vel ſaluatiōis. Nā trāſformatio aque in vinuꝫ ſignat ꝙ noſtra redēptio a capite ꝓceſſit ad mēbra. ꝛ ſine paſſione chriſti nos ſaluari nō poſſe: ꝛ mētes noſtras fuiſſe vnitas deo mediāte paſſione in qua p nobis redimēdis ſanguinē ſuum fudit. Has tres vltimas ratiōes tangit glo. Bede: ſup illud Marci. xiiij. accepit ieſus panē ꝛc. dicēs: Neq̄ aqua ſolū neq̄ vinum ſolū cuilibet lꝫ offerre ne videat᷑ caput a mēbris ſecernere quo ad p̄mā rationē. vel chriſtu ſine noſtre redemptiōis amoꝛe pati potuiſſe quo ad ſcḋam: vel nos ſine illius paſſione ſaluari quo ad tertiā. vbi. s̄. arti. iiij. q. j. in coꝛ. q. in fine. vñ Theophil⁹ ſup illo verbo Joh. xix. vnus militū lancea lat⁹ eius apuit ꝛ continuo exiuit ſanguis ꝛ aqua ſic ait: Erubeſcāt ḡ qui vinū in ſacris nō limphant myſterijs: videnť enī nō credere ꝙ aqua de latere chriſti fluxerit. aqua enī manans inexpugnabile ſignum fuit. Quꝫ autē dei ſapiētia que ē chriſtus miſcuerit aquā vino. pꝫ Prouer. ix. Venite ꝛ cōmedite panē meū ꝛ bibite vinuꝫ qḋ miſcui vobis. In quo verbo inuitat fideles ad cōionem ſacramēti altaris. ſ. coꝛpis ꝛ ſanguinis chriſti ſub ſpecie panis ꝛ vini dicens: Venite. ſ. pede amoꝛis Comedite dēte fidei. Aug. in lib. ↄfeſſ. Crede ꝛ mādicaſti me. Et bibite vinū. i. ſanguinē in ſacramento altaris. qḋ miſcui vobis. i. ſub ſpecie aque mixte vino vobis appoſui. Vel alit᷑: Bibite vinuꝫ qḋ miſcui vobis. i. credite diuinitatē meā quā in vna pſona humanitati vniui: que aliter bibi. i. videri nō poterat niſi mixta. i. vnita humanitati fuiſſet. Tertio p̄ncipaliter circa appoſitionē aque cū vino in ſacramēto altaris ↄſiderāda ē aque ꝓprietas: veritas: vel naturalitas. Cū enī aqua nō ſit de ſubſtantia vini ſicut de ſubſtantia panis vt pꝫ s̄. ſicut ſine aqua pōt vinū ↄſecrari q̄uis nō debeat: ita nō refert quecunq̄ aq̄ apponat᷑ vino dūmodo ſit talis aqua q̄ in vinū conuerti poſſit. vñ nō ſolū aqua naturalis ſed etiā artificialis: puta roſacea: de ruta: de feniculo vel huiōi: ſi vino apponerent᷑ ꝛ ↄuerterent᷑ in vinū: de illo vino poſſet ↄfici vt ↄſecraret᷑ ſanguis chriſti alijs rite ↄpletis. nō tamē debꝫ aq̄ artificialis apponi vñ qui talē aquā apponeret peccaret grauiter: q꞉ ↄtra inſtitutionē dñi faceret: vbi. s̄. arti. iiij. q. iij. in coꝛ. q. Ad cuius euidētiā nota tria. Primuꝫ ē ꝙ q꞉ aqua ē de ſubſtātia ꝛ cōpoſitione panis jō ex farina ſine aqua nullo mō pōt ↄſecrari coꝛpus chriſti. ſed vinum ſine aqua ſic: eo ꝙ aqua nō eſt de ſubſtātia vini: vt pꝫ vbi. s̄. q. ij. in ſolu j. arg. Scḋm ē: ꝙ panis nō pōt ↄfici ex aqua artificiali ſed naturali vel elemētali: vinū autem ſic q̄uis nō debeat: vt. s̄. pꝫ. Cui⁹ ratio eſt: q꞉ panis ē p̄ncipalis materia ſacramēti hui⁹. ꝛ q꞉ de ſubſtātia ꝛ ↄpoſitione panis ē aqua: jō diuerſificatio aque ſm̄ ſpecieꝫ facit diuerſitatē in hoc ſacramēto. Aqua autē nō eſt principalis mā̄ huius ſacramēti nec de ſubſtātia vini: ideo ꝛc. vbi. s̄. q. iij. in ſolu. ij. arg. Tertiū eſt: ꝙ aqua alio mō exigitur in ſacramēto baptiſmi: ꝛ alio mō in hoc ſacramento. Nā in ſacramento baptiſmi q꞉ aq̄ eſt p̄ncipalis mā̄ ſi ibi aqua apponat᷑ alteri⁹ ſpeciei materia debita non ſeruat᷑ nec ē ſacramentū. ſed aqua nō eſt p̄ncipalis materia in ſacramēto ↄſecratiōis ſanguinis: jō ꝛc. ibi. q. iij. in ſolu. ij argu.

¶ Quanta aqua debet poni in vino ꝛ quare fit ↄuerſio aque in vinū. CAP.XII.

Quarto circa appoſitionē aque ī vino in ſacramēto altaris ↄſiderāda ē quātitas. Nō enī debꝫ tm̄ de aqua in vinū poni ꝙ vinū in aquaꝫ ↄuertat᷑: vel qḋ ex his duobus admixtis efficiat᷑ aliqḋ mediū qḋ neutrū illoꝝ eſt. vt Damaſ. in. iiij ſen. dicit: q꞉ tūc de talibus his modis admixtis ſanguis chriſti ↄſecrari nō poſſet. ſed ſemp dꝫ minima quātitas aque apponi: puta vna gutta vt in vinū ↄuertat᷑ ꝛ a vino abſoꝛbeat᷑: ꝛ ſic ſignificatio impleat᷑ pp̄ quā apponit᷑ aqua vino. Vñ ſemp tutius ē paꝝ de aqua apponere. ſ. vnā guttā vt dixi: q꞉ quātūcūq̄ apponat᷑ parū ſignificatio ſeruatur. Hec. b. Tho. iiij. ſcri. ſen. diſt. xj. arti. iiij. q. iiij. in coꝛ. q. p totum. Ad maioꝛē tñ euidentiā predictoꝝ pp̄ ſolutiōes argumētoꝝ nota hic ſex. Primū ē ꝙ ↄuerſio aque in vinū vel abſoꝛptio aque a vino fit q̄tuoꝛ rationib⁹. ſ. rōe trāſfoꝛmationis: annihilatiōis: vnionis: delectatiōis. p̄ᵒ ratione tranſfoꝛmationis. nā in ſacramēto ſanguinis aqua non manet per ſe: nec vinū mutatur in aquā ſed ecōuerſo aq̄ in naturā vini cōuertitur: ad ſignificandū ꝙ nos non debemus manere in volūtate noſtra: ꝛ q꞉ chriſtus non mutatur in nos ſed nos in chriſtuꝫ huius ſacramēti virtute. naꝫ alia ē virtus cibi materialis: ꝛ alia cibi ſpūalis: quia cibus materialis virtute caloꝛis in cibantē mutat᷑. ſed cibus ſpūalis. ſ. coꝛpus chriſti ꝛ ſanguis eius virtute deitatis cibantē nō vertit in cibū. vt Aug. dicit in libro ↄfeſſio. Cibus ſum grandium creſce ꝛ mādicabis me: nec tu me mutabis in te ſicut cibū carnis tue: ſed tu mutaberis in me ꝛc. vbi. s̄. in ſolu. j. argu. 2ᵒ cōuerſio aque in vinuꝫ

⁊ absorptio aque a vino signat nostrã corruptõez ⁊ mor/
talitatẽ esse absorptã ⁊ annihilatã virtute passionis chri
sti. Vñ prima ad Corinth.xv. Absorpta ẽ mors in victo
ria. Lz enĩz in nobis moriamur: tamẽ in christo viuim⁹.
Aplus ad Colo iii. Mortui enĩ estis ⁊ vita vestra abscõ
dita est cũ christo in deo: vbi.ã.in solu.ij.arg.p totũ. 3⁹
aqua in vinũ cõuertit ⁊ absorbet ad iploratiõe virginis:
ad significandũ q̄ gẽtes erãt vocãde: cõuertẽde: incorpo/
ande ⁊ vniende ecclesie fideliũ de iudeis. 4⁹ conuersio
aque in vinũ fit ratione delectatiõis. nã aqua signat po/
pulũ ⁊ vinũ christũ. Cuius rõ est: q̄r sicut aqua de se est i
sipida: admixta autẽ vino efficit sapida: ita popul⁹ de se
est insipidus: q̄r sine dilectione ⁊ deuotiõe. efficitur aũt
sapid⁹ ⁊ deuotus p vnionẽ cũ christo q̄ est sapientia dei
patris: vt dicit p̄ma ad Corinth.j. vñ aqua de se accepta
signat popul. mortalitatẽ captiuitatẽ vel labilitatẽ insi/
piditatẽ. p̄⁹ signat mortalitatẽ sm̄ q̄ decurrit in terraz.
vñ scdo Regũ.xiiij. Oẽs morimur ⁊ sicut aq̄ dilabimur.
2⁹ signat nostrã captiuitatẽ.s. in peccatũ labilitatẽ ⁊ ĩ bo
no instabilitatẽ ẽ q̄r aqua de se nõ terminat vel stabiliter:
sed termino alieno. 3⁹ signat nostrã insipiditatẽ. sic spi/
ritualiter aq̄ inquantũ sacramentũ baptismi signat: habz
vim abluẽdi. inquantũ sacramẽto corporis ⁊ sanguinis cõpe/
tit habet vim redimẽdi ⁊ mortalitatẽ annihilãdi virtu/
te passionis q̄ hoc sacramẽto repñtatur: vbi.ã.q.j. in solu
tio.j.arg. Inquantũ vero vnit vino habet vini sapidita/
tem.i. charitatẽ ⁊ deuotionẽ tribuẽdi: ita q̄ cõuersio aq̄
in vinũ ⁊ absorptio aque a vino signat populi ĩ deũ trãs/
formationẽ: incorruptionẽ: electionẽ vel vnionẽ: ⁊ dele/
ctationẽ vel deuotionẽ. Scdm̄ ẽ: q̄ mixtio aque ĩ vi/
num dupliciẽ põt sumi.s. pprie: ⁊ cõiter. Mixtio autẽ
pprie dicta ẽ miscibiliũ alteratoꝝ vnio. ⁊ talis repugnat
huic sacramẽto. vt pz in pncipio huius capituli de his q̄
efficiunt vnũ per mixtionẽ. Mixtio autẽ cõiter dicta ẽ
quãdo aliq̄d miscetur alicui nature predominãtis ⁊ sol
uentis speciẽ eius ⁊ ea in se cõuertẽtis: sicut dicit in fine
primi de generatione. q̄ si gutta aque misceat amphore
vini mixtio ẽ: quia soluit in tali mixtione species. ⁊ ta/
lis mixtio põt esse ⁊ est in hoc sacramẽto. Tertiũ ẽ q̄
aqua aliter se habet in sacramẽto baptismi ⁊ aliter ĩ hoc
sacramẽto: q̄r aqua in sacramẽto baptismi in sua natura
manet. Cuius rõ est: q̄r baptism⁹ repñtat passionez chri/
sti q̄tũ ad ablutione sensibilẽ. ⁊ iõ in baptismo sensibili
oportet q̄ aq̄ in sua specie vel natura maneat. sz sacramẽ/
tũ eucharistie repñtat passionẽ christi q̄tũ ad redempti
onẽ. ⁊ q̄r redẽptio facta ẽ per passionẽ christi: ⁊ qð fuit n̄
manet: iõ aqua in sacramẽto apposita absorbet ⁊ in na/
tura sua nõ manet: q̄r nostra nã que p peccatũ facta ẽ cor
ruptibilis ⁊ mortalis virtute passionis christi quã repre/
sentat hoc sacramẽtuz efficit immortalis: vbi.ã. in solu.
ij.arg.p totũ. Quartũ est: q̄ ad pficiendũ sacramẽtum
christi corporis ⁊ sanguinis oportz q̄ aqua apponat vino
imminẽte oblatiõe ⁊ nõ ante: ⁊ ideo si aliq̄s vnã guttam
in doliũz vini mitteret vel pijceret: ⁊ postea de illo vino
dolij: gutta aque mixto in calicẽ mitteret ad cõsecrandũz
nihil facẽt illa gutta aq̄ ad sacramẽtũ pficiendũ. Cui⁹ ra/
tio est: q̄r admixtio aque ĩ dolio ante missaz facta nõ est
sacramẽtalis. illa autẽ mixtio aque cũ vino q̄ fit an̄ mis/
sam statim cõuertẽte in sanguinẽ est sacramẽtalis: vbi.ã.
in solu.iij.arg. Quintũz est. q̄ ĩ missa solẽni dz misceri
aqua vino post euãgelium. In missis autẽ priuatis pro
pter periculũ obliuionis põt admisceri an̄ euãgeliũ.i.q̄n
ponit vinũ in calice. Sextũ est q̄ cõsuetudo aliquorũ
qui ĩ terris vbi nõ crescit vinũ: pannũ vino rubeo intin/
ctũ ⁊ siccatũ aqua lauãt de quo rubore vinũ accipit ⁊ san
guinẽ christi cõficiũt dampnat in canone: cũ crimẽ de cõse

cra.di.ij. eo q̄ cũ illud sit magis aqua rubea q̄ vinũ: san/
guis christi ex illo cõsecrari nõ põt: ibidẽ in so.iiij.arg.
¶ Q̄ cã institutiõis sacri eucharistie ẽ quadruplex.

CA.XIII.

Secũdo pncipaliẽ circa sacramẽtũ eucharistie cõsiderãda ẽ necessitas institutio/
nis: an.s. huius sacri institutio fuerit necessaria.
Ad cui⁹ euidẽtiã est sciẽdũ q̄ nos possum⁹ loqui: aut
de institutiõis causalitate: aut de institutiõis ⁊ largitio
nis cõgruitate: aut de institutiõis ⁊ susceptiõis necessita/
te. Primo igit mõ loquẽdo.s. de institutiõis causali/
tate: dico q̄ cã institutionis huius sacri est quadruplex.
Prima ẽ mortis christi cõmemoratio q̄ amorẽ nostrũ dz
efficere ⁊ totaliẽ inflãmare. vñ ⁊ saluator in institutione
hui⁹ sacramẽti ait: Luce.xxij. Hoc facite in meã cõmemo
rationẽ. Sup quo verbo Basili⁹ sic dicit. Disce autez q̄⁹
pacto decet edere corp⁹ christi in memoriã.s. obedientie
christi: vt q̄ viuũt nõ ampli⁹ in se viuant sed in eo qui p
eis mortu⁹ est ⁊ resurrexit. Et aplus p̄ma ad Corinth.xi.
Quotienscũq̃ mãducabitis panẽ hũc ⁊ calicez dñi bibe/
tis mortẽ dñi annũciabitis. Scda cã est vitalis cibi mi/
nistratio cõtra illũ cibũ primorũ parentũ. vñ illis dictũ
est quocũq̃ die ex eo cõederitis morte moriemini. gen.
ij. De illo autẽ cibo dicit Ioh.vj. Quicũq̃ manducauerit
ex hoc pane viuet in eternũ. Has duas rões Innocẽtius
papa terti⁹ tangit dicẽs sic: Ut suã erga nos charitatem
ostẽderet ⁊ nostrã erga se charitatẽ accẽderet: se dedit p
nobis in preciũ ⁊ in cibũ. vt p preciũ redimeret nos a mor/
te: ⁊ p cibũ aleret nos ad vitã. Tertia cã est ad gustũ diui
nitatis inuitatio. Instituit enĩ diuina sapia sui corporis et
sanguinis sacrm̃: vt ad gustũ diuinitatis inuitaret ⁊ alli
ceret p gustum hũanitatis. vñ dñs p psal. dicit: Gustate ⁊
videte q̄m suauis ẽ dñs. Quarta cã institutiõis hui⁹ sa/
cramẽti fuit criminis quotidiani remissio. vñ Innocen.
sic ait: Dedit nobis dñs hoc sacrm̃ salutis: vt q̄r nos quo
tidie peccam⁹: ⁊ ipse iã mori non põt: p hoc sacrm̃ qð in
memoriã ei⁹ mortis accipim⁹ remissionẽ peccatoꝝ quo
tidie cõsequamur. Hec alex. in.iiij.sen. Scdo mõ loq̄n
do de institutiõis cõgruitate: dico q̄ institutio hui⁹ sacri
cõgruit tr.b⁹.s. diuine liberalitati nr̃e infirmitati nr̃e
penalitati. p̄⁹ institutio hui⁹ sacri cõgruit diuine libera/
litati. Cũ enĩ in alijs sacramẽtis de⁹ nobis p iustificãtez
gratiã cõiungat: voluit nobis ampli⁹ ⁊ intimi⁹.s. p seipm
⁊ p suã realẽ pñtiaz corpaliẽ cõiũgi: vt suã gratiã amplia/
ret. 2⁹ institutio hui⁹ sacri cõgruit nr̃e infirmitati: q̄r n.
quotidie p fragilitatẽ peccam⁹: sicut cibo corpali deperdi/
ti fit restauratio: sic cibo spũali fit restauratio vite spũal
vt dicit Ambro. 3⁹ institutio hui⁹ sacri cõgruit inflicte
penalitati. Sum⁹ enĩ in labore cõtinuo: ⁊ iõ refectiõe spi
rituali quotidie indigem⁹. Hec Anibald⁹ roman⁹ in.iiij.
scrip.sen.di.viij arti.ij.i cor.q. Tertio loquẽdo de in/
stitutiõis ⁊ susceptiõis necessitate: dico q̄ istõ sacrm̃ q̄n
tũ ad diuinã institutionẽ ad nostrã susceptionẽ dupli
ter põt cõsiderari.s.i. actu vel affectu: hoc est in facto vl in
voto seu desiderio. Primo ḡ mõ cõsiderãdo h sacrm̃ dico
q̄ instituere vel institutio hui⁹ sacri nõ est de necessita/
te salutis. qð quadrupliciẽ pbo.s. efficaci rõne: exempli
ostẽsione: augustini assertiõe: ⁊ ministri electiõe. p̄⁹ effi
caci rõe sic: Solũ illud sacrm̃ est sacrm̃ necessitatis quo
nõ suscepto nõ viuit vita gratie q̄ illius est susceptiu⁹: si/
cut patet de baptismo. nam ante susceptionem baptismi
quicũq̃ vixerit hõ filius ire ẽ: ḡ si hoc sacrm̃ in facto est
necessitatis ante ei⁹ susceptionẽ null⁹ viuit vita grãe. Hoc
autẽ est falsum: q̄r tũc null⁹ saluaret qui moreretur ante
eius susceptionẽ. Si autẽ hanc rationẽ breui⁹ vis forma
re dicas sic: Omne illud sine quo põt haberi gratia non
est de necessitate salutis. sed h̄ sacrm̃ est tale: eo q̄ gratiã

[illegible] plapponit q̃ nõ est de necessitate salutis. Dec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. ix. de mõ sumẽdi hoc sacrm: arti. j. q. ij. in cor. q. 2° hoc idem ondo exẽpli ostensione: qr pueri baptizati salutẽ consequunt cũ gra in baptismo detur h cis nõ dat corpus xpi. g institutio eius et susceptio sacramẽtalis nõ est de necessitate salutis: ibidẽ arg. 5: prio 3° pbo hoc idẽ Aug. assertõe. Nã Aug. scribẽs ad bonifaciũ cõtra pelagianos sic ait: Ne id cogitetis puulos vitam eternã hre nõ posse: qui nõ sunt exptes corpis et sanguinis xpi. Hanc auctoritatẽ allegat. b. Tho. iij. pte sum. q. lxxiij. arti. iij. argu. 5. 4° hoc idem pbo ministri electõe qr sacramentũ baptismi qd est de necessitate salutis in casu necessitatis oibus est ocessum. sed hoc sacrm p solos sacerdotes pfici dz: g nõ est de necessitate salutis. Dec. b. Tho iiij scri. sen. di. ix arti. j. q. ij. argu. ij. cõtra. Secudo istud sacramẽtũ põt cõsiderari in voto vel desiderio: et sic eius institutio et eius spiritualis susceptio est de necessitate salutis, ppter rõnes quinqz. prima est ex parte principalis agentis. scda est ex pte amoris vrgentis. tertia est ex pte virtutis vniẽtis. quarta est ex pte finis inducẽtis. quinta est ex pte silitudis asserentis. Prima rõ quare hui' sacri institutio et spũalis susceptio ẽ necia sumit ex pte principalis agentis sic: Omne sacrm agit virtute verbi incarnati tãqz in virtute pncipalis agẽtis. cũ g oẽ sacrm pponat nobis in figura alicui' rei sensibilis: g sacrm in quo verbũ incarnatũ pncipalr cõtinet ouenieter nobis pponi debuit in figura cibi sua oiunctiõe in se: p'm nos cõuertẽtis et nõ ecõuerso: vbi. s. imediate di. viij. arti. iij. q. j. in cor. q. in fine. Scda rõ est ex pte charitatis vrgentis sic: Charitas nõ minus est necessaria qz fides: immo magis: sed habem' sacrm fidei. s. baptismũ. cũ ergo charitas sacrm sit eucharistia. vñ et cõio dr videt q eius institutio fuerit necia: ibidẽ arg. 5. ij. Tertia rõ est ex pte virtutis vniẽtis et pficiẽtis sic. Ad pfectiõem corpis exigit: q mẽbra capiti cõiungant. sz p hoc sacrm mẽbra. i. fideles eccle cõiungunt capiti. i. xpo: vt dr Joh. vj. Qui mãducat meã carnẽ et bibit meum sanguinẽ in me manet et ego in eo. g tc. ibidẽ argu. 4. 5. Quarta rõ est ex pte finis attrahẽtis sic. Sicut [illegible] finis an qz actualr habeat. sic se hz eucharistia anteqz actualiter vel sacramẽtaliter assumat: sz finis anteqz actualiter habeat in desiderio et in intẽtiõe habet. g pceptio sacri est necia in voto seu i desiderio ad hndã vitã eternã. Quita rõ est ex pte silitudis asserẽtis vel cõfirmãtis: Quia sicut tpe diluuij nullus extra archã noe fuit saluus. ita nullus saluat nisi [illegible] cõiungat adultus [illegible]. hoc aut fit ex desiderio sacri pcipiẽdi. Dec. b. Tho. iij. pte sum. q. lxxiij. arti. iij. in cor. q. [illegible] sen. di. [illegible] arti. ij. q. j. vtru liceat a cõione cessare: in so. j. arg. Ita q institutio hui' sacri mõ aliquo fuit de necitate salutis: vt pz imediate p quinqz rões pdictas. Susceptio aũt sacralis nõ ẽ de necessitate salutis nisi duplici rõne. Pria est roe institutõis. [illegible] hoc sacrm ex pma sui institutõe et absolute nõ sit de necessitate salutis. vt pz. s. tñ ex scda institutõe. s. eccle ẽ de necitate salutis. Nam eccla instituit vt fideles semel cõicent in anno. vñ si qs negligit suppetẽte facultate talis nõ est sine oẽptu et iõ mortalr peccat. Scda susceptio sacralis eucharistie est de necitate salut' roe supposito [illegible] finis. supposito n. h fine q hõ velit in vita spũali firm' psistere de necitate tenet h sacrm suscipe. iij. pte sũ. et iiij. scri. sen. vbi. s. in fine.

Quo tpe sacrm eucharistie fuit institutũ et debuit institui. CA. XIIII.

Tertio principalr circa eucharistie sacramẽtũ cõsideranda est ogruitas tpis. s. quo tpe debuit vl potuit institui hoc sacrm. Ad cuius euidentiã est sciẽdum: q non debuit institui tempore legis nature: nec tẽpore legis scripte sed tpe legis gre. Primo nõ debuit institui tpe legis nature. s. post ligni vetiti esum. qd tali rõne ondo: Sacramentũ eucharistie nõ potuit institui ante verbũ incarnatũ. sed verbũ incarnatũ nõ fuit añ aduentũ xpi in carnẽ. cum ergo primis parẽtib' statim peccantib' verbũ in carnẽ missum nõ fuerit nec mitti debuit: g tc. Sed forte argues in oppositũ. s. q tali tpe hoc sacrm debuerit institui tali rõe: Existe morbo statim fuit necessaria medicina. sed medicina spũalis in remediũ morbi [illegible] est corpus xpi ergo tc. [illegible] duobus modis. p° q duplex est medicina. s. vna spũalis: et alia sacramẽta eucharistie. Pria aũt medicina spũalis est pria et talis existẽte morbo sp necessaria fuit vl in actu vel in habitu. Scda vo. s. sacri eucharistie nõ potuit eẽ añ aduẽtu xpi in carnẽ. 2° mõ rñdeo et dico: q medicina spũalis 5 pctm est duplex. vna verba dei et ista sp fuit. habuerũt .n. sp verbũ aliqd vel interne ispiratõis: vel doctrine interioris vel spũalis cõsolatois sustentãs in via. Verbũ aũt incarnatũ qd est viaticũ pducens ad patriam nõ habuerũt nec habere debuerũt añ tps pueniendi in patriã qd nõ fuit pctõ p[ri]o statim cõmisso. Dec. pe. d thar. iiij. scri. sen. di. viij. arti. iiij. q. ij. in sol. j. argu. Scdo nõ debuit institui tpe legis scripte. s. tpe moysi. qd tali rõe ondo: Lex amoris et lex timoris respectu eiusdẽ nõ opatiũtur se simul: sed lex vetus erat lex timoris. Re. infra Lex amoris. lex aũt noua. s. euangelij est lex amoris. cum ergo sacramentũ eucharistie sit sacramentũ amoris et charitat. g tc. Sz forte argues in oppositũ. s. q tpe moysi debuit institui hoc sacramentũ tali rõne: Sacramẽtũ eucharistie est sacramentũ amoris et charitatis. sed popul' israel fuit populus a deo dilectissimus. vñ dr Exo. iiij. filius meus primogenitus israel: g tc. Rñdeo duob' modis. p° q populus israel erat dilectissimus p tpe illo cõparatione alioz populoz qui ydolis seruiebant. nõ aũt cõparatõe noui testamẽti. de quo dicit. j. Petri. ij. Uos estis gens sancta populus acquisitõis. 2° modo rñdeo et dico: q populus noui testamenti non excludit ab illo priuilegio amoris rõne cuius israel primogenit' dicebat. s. rõe pmisse hereditatis: imo ex hoc populus noui testamẽti est magis dilectus a deo: eo q nõ est electus ad hereditatẽ terrenã et tpalem vt populus israel sed ad celestez et eternalẽ. Dec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. viij. arti. iij. q. ij. in solu. ij. argu. p totũ. Tertio sacramẽtũ eucharistie debuit institui tempe legis gratie. s. post aduentũ dñi in carnem et nõ ante. Hoc aũt ondo triplici rõne. s. rõne ptinẽtie excellẽtie: existẽtie. p° rõne cõtinentie sic: Sacrm eucharistie verbũ incarnatũ realiter cõtinet ad drãm oim alioz: ergo ante incarnatõem verbi institui non potuit. Quare aũt dei filius a principio non fuerit incarnatus: Re. infra Incarnatio: de tpe incarnatõis filij dei. 2° hoc idem pbo rõne excellentie sic: Sacramentũ eucharistie pre ceteris continet gratie plenitudinẽ: vñ et eucharistia appellat. sed tempus plenitudinis gratie ab incarnatiõe christi incepit et ante nõ: g tc. 3° hoc idem pbo rõne existentie vel presentie sic: In sacramento hoc christus qui est agens principale omnis sanctificatiõis realiter nobis pponitur et essentialiter cõtinet: in veteri aũt lege nõ exhibebat sed pmittebat incarnatõe nõdũ facta: g in veteri lege non debuit nec potuit institui hoc sacrm. Dec. b. Tho. vbi. s. immediate: arti. iij. q. ij. in duobus arg. cõtra et in cor. q. Sed forte ex hoc sic queres: Si solum tẽpe legis gratie debuit institui hoc sacramentũ. quo tempe: vel qua hora illius tpis. Rñdeo et dico: q nõ debuit institui a principio pdicationis xpi: nec tpe resurrectiõis: nec tempore ascensionis: sed in cena imminẽte tempore passionis. Primo dico q non debuit institui a princi-

pro pdicatõia xpi eo q a pͥcipio sue pdicatõis.s. qñ xps pdicare incepit. ap̃li nõ erat capaces tanti mysterii velut grossiores ⁊ iõ hoc pponēdū fuit eis in fine: ibidez. q. iii. in solu. iii. argu. Scõo nõ debuit institui post passionē tpe resurrectõis. Cuius rõ est: qꝛ post passionē ⁊ resurrectõem suā xps cum discipulis suis fuit vt dñs ⁊ quasi extraneus: sed ante passionē fuit cū eis quasi soci⁹ ⁊ amicus: ⁊ iõ tunc cõueniebat q relinqueret eis signa amoꝛis.

Tertio dico q nõ debuit institui tpe ascensionis dñi. Cuius rõ est: qꝛ recessus dñi in ascēsione fuit trãsit⁹ dñi ad gloriā ⁊ se vt cõprehēsoꝛ habebat. ⁊ iõ tūc nõ debebat institui sed institutū relinqui. vt q̃ sm formā ppriā subtrahebat a nobis: sm formā alterā esset nobiscū. Et iõ quarto dico q solū in cena dñi imminēte tēpe passionis institui debuit hoc sacr̃m. Et hoc pp quattuoꝛ rões. Prima est ppter corpalis pñtie terminatõem. nõ. n. fuit cõueniens vt illi haberet in pñtia corporali ⁊ sacr̃ali nec vt in vtraqꝫ deesset. s. q nullo mõ haberet a nobis: sed sic cum discipulis suis ppetuo in altera illarū maneret: in sacr̃ali q̃dē vsqꝫ ad iudiciū: in corpali võ post iudiciū: vt adimpleret qđ dr̃ Matth. xxviii. in fine: Ecce ego vobiscū sum vsqꝫ ad cõsumatõem seculi. Scđa rõ est pp veteris sacrificii terminatõez. qđ sacrificiū in passiõe terminādū erat. Cuius rõ est: qꝛ nõ fuit cõueniēs sil' vmbrā ⁊ veritatē currere. sꝫ veritate habita cõueniēs fuit vmbrā cessare. Mõ igit' ita est: q in lege veteri erat veritas pmissa tñ. ⁊ iõo tunc figure sine reb⁹ pponebant'. In lege aūt noua ē veritas inchoata: ⁊ iõ mõ pponunt' figure cū rebus. In pñia aūt erit veritas cõsūmata: ⁊ iõ tūc pponet' manifeste res sine figuris vt Dionys. dicit. Tertia rõ est ppter passiõis repñtatõem. Iõ. n. passiõe imminēte hoc sacr̃. sicut ē institutū: vt magis hoc signo infigeret ⁊ impmeret eoꝝ cordibus p̃rie factā passionē. Nā imminēte passiõe corda discipuloꝝ erāt magis affectata ad passionē q̃ꝫ passiõe peracta: qñ iam pñtiture passiõis erāt īmemores pp gaudiū resurrectõis: ⁊ iõ ⁊c̃. Quarta rõ est pp maiorē mēorie cõmendatõem: vt vltimo recessu traditū apl̃i diligenti⁹ retinerent. quāto aūt amic⁹ cū amico diutius cõuersat': tanto fit maioꝛ dilectio. ⁊ qñ ab amicis sepamur mot⁹ dilectõis sentit' pfectioꝛ pp doloꝛē sepatõis. ⁊ iõ verba amicoꝝ a nobis recedētiū magis mēorie imprimūt'. Hec. b. Tho. iiii. scri. sen. di. viii. arti. iii. q. iii. in cor. q p totū: ⁊ i solu. arg. Sꝫ forte posset aliqs querere: Si hora post cenā cõueniebat hui⁹ sacr̃i institutõi: quare talis hora non cõuenit eius susceptõi sed poti⁹ hora ieiunii. Rñ. Leo ⁊ dico q hora p⁹ cenā nõ cõuenit hui⁹ sacr̃i susceptõi pp tanti sacr̃i reuerētiā. ppter quā instituit eccl̃a q tñ sumeretur ieiuno stomacho: nisi picul̄ū vite immineret. Si aūt aliquis pcedere dicas: q hoc sacr̃m p⁹ cenā iminēte tpe passionis institui debuit triplici rõne. Pria rõ est: qꝛ hoc sacramētū est signū memoratiuū dñice passiõis ⁊ p cõseq̃ns nr̃e redēptõis. s. ad Corinth. xi. Quotienscunqꝫ mãducabitis panē hūc ⁊ calicem dñi bibetis mortē dñi annunciabitis donec veniat. vñ illa melius mēorie impmūt' q̃ vltimo exhibentur vt dicit Aug. in quadaꝫ omel. Scđa rõ est: qꝛ hoc sacramētū est signū dñsiuū amoris redimētis. qđ pꝫ Ioh. xiii. Cū dilexisset suos in finē dilexit eos. Glo. In finē. i. in mortē: nõ q morte terminet': sed intantū dilexit q dilectio suoꝝ vsqꝫ ad mortē eū pduxit. ea. n. que in recessu alicuius ab aliquo dant': amoris pcipui sunt indicia. Solent. n. amici in signū dilectõis in recessu suo suis pdilectis aliqua dona relinquere rememoratiua amoris. Tertia rõ est: qꝛ hoc sacramētū est signū cõpletiuū vmbre pfigurantis. qđ pꝫ p hoc q instituto hoc sacr̃o impleta fuit lex q̃tū ad celebratiõem sacr̃i tipici. s. agni pascalis. vñ Aug. cõtra faustū multis exemplis ostēdit: q dñs tollendo figuras ⁊ introducēdo veritatē legē impleuit. vñ imminēte passiõe cui⁹ est expressiuū hoc sacramētū debebant oēs figure ei⁹ cessare: Ioh. xix. Sciēs ihs qꝛ iam oïa cõsumata sunt vt cõsumaret' scriptura dicit Sitio ⁊c̃.

¶ Qꝫ sacramētū eucharistie q̃tū ad aliqua est inter oïa nobilissimū. CA. XV.

Quarto circa eucharistie sacr̃m pncipalr̃ cõsiderāda est sublimitas pfectõis. Est. n. sacr̃m eucharistie potissimū ⁊ nobilissimū inter oïa sacramēta. qđ pbo triplici rõne. s. rõne cõtenti: cõplementi: termini. Prio rõne cõtenti: qꝛ in aliis sacr̃is cõtinet' quedam virtus instrumētalis pticipata ⁊ deriuata a xpo. s. grã iustificans. in hoc aūt sacr̃o ipe xps essentialiter cõtinetur semp aūt qđ est p eēntiā tale: potius est eo qđ est p pticipatõem. Secundo hoc idem pbo rõne cõplementi: qꝛ omnia sacramenta in eucharistia cõplent' ⁊ cõsumantur qđ pꝫ quia ordinati cõmunicant: ⁊ similiter baptisati si sunt adulti. Tertio hoc idem pbo rõne termini. naꝫ sacramentū eucharistie est oïm sacramentoꝝ termin⁹ siue finis. qđ pꝫ: p° quia sacramentū ordinis ordinat' ad eucharistie consecratõem. Re. infra Ordo. 2° võ baptismus ordinat' ad eucharistie sumptõem. 3° pñia ⁊ extrema vnctio pparāt ad corpis xpi dignā assūptõem. 4° võ matrimoniū sua significatiõe attingat ad xpm inquātū signat cõiunctõem xpi ⁊ eccl'e. que p eucharistiā signat'. Hec. b. Tho. iii. pte sum. q. lxv. arti. iii. in cor. q. Ad cuius euidentiam est sciendū: q vnum sacr̃m est nobilius alio q̃ꝫtum ad q̃nqꝫ. s. q̃ꝫtū ad effectū: cõtentū: gradū: ministꝫ: significatū. p° q̃ꝫtum ad effectuꝫ: ⁊ sic baptismus qui oēm culpā delet ⁊ oēm penā aufert est sacramentū poti⁹ aliis. 2° q̃ꝫtum ad contentum: ⁊ sic eucharistia in qua xps eēntialiter cõtinet' est ⁊c̃. 3° q̃ꝫtum ad gradum ⁊ sic ordo. 4° q̃ꝫtum ad ministrum ⁊ sic confirmatio que ab episcopo solo confert'. 5° q̃ꝫtum ad significatum ⁊ non cõtentū: et sic matrimoniū. Hec. b. Tho. iiii. scri. sen. di. vii. art. i. q. i. in cor. q. Ita q breuiter loquendo vnū sacramentū excellit aliud quattuoꝛ rõnibus. primo rõne sue virtutis: ⁊ sic baptismus ⁊ pñia oïa alia sacramenta excellunt. secūdo rõne dignitatis ⁊ sanctitatis: ⁊ sic eucharistie sacramentū quo nihil dignius ⁊ sanctius eē põt in sacr̃is ⁊ sacrificiis. tertio rõne conferentie: ⁊ sic confirmatio. quarto rõne sue significatõis: ⁊ sic matrimoniū: qđ signat coniunctõem xpi ad eccl̃am p diuine nature ⁊ humane vnionē in xpo. vñ apl's ad ephe. v. sic dicit. Hoc sacramentū magnum est in xpo ⁊ eccl̃a. Hec in sum. cõfess. li. iii. ti. xxiiii. q. xxxxviii. Re infra Sacr̃m.

¶ Qꝫ sacramentū corpis ⁊ sāguis dñi dꝫ assumi p modum manducatõis ⁊ potatõis. CA. XVI.

Quinto principaliter circa sacramentū eucharistie cõsideranda est proprietas assumptõis. debet enim sumi hoc sacramentū p modum manducatõis ⁊ potatõis. Hoc autē quattuoꝛ rõnibus pbo. s. rõne assimilatõis: cõiunctõis: repñtatõis: opatõis. Primo rõne assimilatõis sic: Istud sacramentū assimilat' cibo ⁊ potui. ita dicit' Ioh. vi. Caro mea vere est cibus et sanguis meus vere est potus. sed vsus cibi ⁊ potus nõ ē vt videat' ⁊ tangat': sed vt manducet' ⁊ bibat': ergo corp⁹ xpi ⁊ sanguis non debet tñ videri vel tangi: sed manducari ⁊ bibi. Secundo hoc idem pbo rõne cõiunctiõis sic: Christus intimi⁹ nostris cordibus debet vniri q̃ꝫ aliquid aliud. sꝫ in rebus sensibilibus cibus ⁊ potus nobis intimi⁹ vniunt': q̃ ⁊c̃. Qꝫ aūt cib⁹ ⁊ pot⁹ nobis intimi⁹ vniātur sic pbo: Inter sensibiles qualitates ē oria triplex. Quedā nanqꝫ cõiungunt' neqꝫ vniunt' nobis sic ille q̃litates que p medium extrinsecuꝫ sentiunt': vt in visu precipue auditu ⁊ olefactu patet. Quedā võ cõiungunt' nõ tñ vniū

tur nobis: sicut in tactu patz. nã tangibiliũ qualitates immutat tactu. nec tñ ex tãgente et tacto fit vnũ nisi sm quid. Quedã aũt nobis nõ solũ spũaliter vel intẽtionalr et sensibiliter cõiungũt: vt patz in supradictis: sed etiã realiẽ vniunt sicut in cibis et potibus patz. nã ex cibo et comedẽte fit vnũ simpliciter. et iõ sumptio hui⁹ sacri congrue fit p modũ manducatõis: ad ostendendũ q in hoc sacro xp̃s nobis cõiungit vel vnit et nos xp̃o. Tertio pbo hoc idẽ rõe repñtatõis: nã manducatio corpis xp̃i repñtat passionẽ xp̃i: p quã corpus xp̃i attritũ et vulneratũ fuit. Quarto hoc idẽ pbo rõne opatõis. Sicut. n. mãducatio corpalis ordinat ad robur corpis: ita manducatio sacralis et spũalis ad robur mentis. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. ix. arti. j. in cor. q. p totũ: et in duob⁹ arg. 3. Ad maiorẽ tñ euidẽtiã pdictoz nota hic duodecim. Primũ ẽ q modi mãducãdi corpus xp̃i duo sũt. s. sacralis quo aliqs sumit sacramẽtũ solũ sine eius effectu: vt dicit glo. sup illud apl̃i j. ad Corinth. xj. Qui mãducat et bibit indigne etc. Nam sacrm hic dicim⁹ corpus dñi qd de virgine traxit et ĩ cruce pepẽdit. Effect⁹ aũt sacri est quo spũaliter hõ cõiungit xp̃o p fidẽ et charitatẽ. Hec. b. Tho. iij. pte sum. q. lxxx. arti. j. in cor. q. Secundũ est: q rõ huius duplicis mãducatõis. s. sacramẽtalis et spũalis ex trib⁹ ptib⁹ pbari põt. p̃⁹ ex pte rei sumpte. Cũ. n. sumit solũ res cõtẽta mãducatur sacramẽtaliter. cũ aũt sumit nõ solũ res cõtenta sz etiã significata tũc manducat spũaliter. 2⁹ põt pbari ex parte sumentis. si sumens sit bene dispositus mãducat spiritualiter. si vo male manducat tñ sacramẽtaliter. 3⁹ ex modo sumendi. qz ille qui sumit ore corporis species sacramẽti manducat sacramentaliter. qui vo sumit ore cordis. s. fide et charitate mãducat spũaliter. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. ix. arti. j. q. iij. in solu. argu. Tertiũ est: q circa sacramẽta eucharistie. s. corpus xp̃i aliqui quattuor modis se hñt. p̃⁹. n. quidã sunt qui accipiunt spũaliter tñ nõ aũt sacramentaliter: sicut illi qui accipiunt rem sacramẽti. s. grãm nõ tñ ipm sacramẽtũ xp̃i corporis. et de hoc mõ sumendi dicit Aug. Crede et manducasti: et tales non manducantes. s. sacramentaliter manducant spũaliter. 2⁹ quidem alij sunt qui accipiunt sacramẽtaliter tñ: sicut illi q cõmunicant in peccato mortali: non tñ accipiunt spũaliẽ qz nec sunt in charitate nec cum deuotiõe accipiunt: et p cõsequens nec sacramẽti grãm cõsequunt: et isti manducantes non manducant. 3⁹ quidẽ alij sunt qui manducãt sacramentalr et spũaliter: vt qui accipiunt sacramẽtũ et rẽ sacramenti: sicut illi qui in fide gratia et charitate cõmunicant. et tales manducantes manducãt. 4⁹ quidam alij sunt qui nec sacramentũ nec rem sacri. s. nec spũaliter nec sacramẽtaliter cõmunicãt: et isti non mãducantes nõ mãducant. Quartũ est: q manducatio sacramentalis q̃ ad spũalẽ ptingit: non diuidit cõtra spũalẽ: sed includit ab ea. sed illa manducatio sacramẽtalis cõtra spũalẽ diuiditur que effectũ nõ cõseqnt sacramenti. sicut imperfectum qd nõ ptingit ad spẽm pfecti diuidit cõtra pfectuz. Hec bea. Tho. iij. pte sum. q. lxxx. arti. j. in solu. ij. argu. Quintũ est: q manducatio spũalis et sacramẽtalis pleni⁹ effectũ sacramẽti inducit q̃z sola manducatio spũalis: sicut magis inducit effectũ sacramẽti baptismi susceptio eius q̃z solũ desideriũ suscipiẽdi. ibidẽ in solu. iij argu. in fine.

Sextũ est. q aliter se habet de manducatõe corpali: et aliter de spũali. nã mãducatio corpalis nõ psupponit aliã manducatõem alicuius cibi que sit causa eius: sicut mãducatio sacramentalis psupponit spũalẽ quasi eius cãm. Hec. b. Tho. iiij. scri. se. di. ix. arti. j. q. iiij. in solu. 3. argu.

Septimũ est: q mãducatio spũalis. i. incorporatio vel cõiunctio mentis ad xp̃m põt esse sine manducatõe sacramentali: et q manducatio spũalis in adulto est de necessitate salutis: non aũt sp manducatio sacramẽtalis: ibidẽ q. ij. in solu. iij. argu. Req. õ. iij. ca. ab isto. Octauũ est q mãducatio est triplex. Prima est carnalis qua ĩp̃e ipsa dentibus atterit. Secũda est sacramẽtalis: qua xp̃i corpus verũ sub specie panis cõtentũ sumit. Tertia est spũalis qua ipm corpus mysticũ. i. vnitas ecclesie cum ipo sumitur. Nonum est: q in manducatõe corpali sunt tria sic etiam in sacramentali. primũ est in ore masticatio. secundũ est in ventre sumptio et traiectio. tertiũ est in mẽbris vnio. Hec tria sunt in manducatõe sacramẽtali. primũ. n. scz masticatio cõpetit spẽbus. secundũ. s. potatio cibi et retentio eius cõpetit corpi xp̃i vero: qd ibi sub spẽbus realiter cõtinet. tertiũ. s. cõuersio in cibatũ figurat vnionẽ sumẽtis cum corpe xp̃i mystico. Hec Petr⁹ de thar. iiij. sen. Decimũ est q in manducatõe spũali sunt quattuor actus ad modũ corpalis vel materialis. s. masticatõ delectatio: assilatio: incorporatio. p̃⁹. n. masticatio huius sacramẽti cõsistit in discreta et attẽta cõsideratõe illi⁹ qd sumendũ est: vtputa corpus xp̃i qd p nobis expositũ fuit in p̃ciũ ad redimendũ nos in cruce et in altari in cibũ ad viuificandũ nos. s. vita gratie: Jo. vj. Qui manducat meã carnẽ et bibit meũ sanguinẽ habet vitã eternã. Secund⁹ actus est delectatio: que delectatio sequit ex cõsideratõe bonitatis et preciositatis eius quod sumitur. s. quia ẽ panis de celo descendens. Sap. xvj. Panẽ de celo prestitisti illis etc. Re. expositõem supra de manna. 3⁹ ex his duobus. s. ex consideratõe et delectatõe huius cibi sequit assimilatio que est p fidẽ: Joh. j. Dedit eis ptãtem filios dei fieri his qui credunt in noie eius. Quartus actus est incorporatio. qui pprie dicit vnio que fit p amorẽ qui est copula amantis et amati: Jta q ad manducatõem spũalem huius sacramenti requirit consideratio fidei et affectio amoris vt fides nõ sit informis. sed p dilectõem operans nec sit cuiuscunq̃ cibi fides: sed illius cibi. s. carnis xp̃i exposite p nobis in cruce in p̃ciũ redẽptõis et in altari in cibũ spũalis refectõis. Hec Alex. in. iiij. sen. Undecimũ est: q dissimilitudo est in cibo corpali et spũali dupliciter. p̃⁹ qz cum cibus corpalis ad refectõem corporis ordinet: ideo oportet digeri: ab impuro separi: et ad mẽbra cõuerti. sed non ita est de cibo spũali qui ad refectionem anime ordinat. 2⁹ quia cibus corporalis eo q in ppria specie corporaliter vel carnaliter sumit: ideo ad corpus trahit vt cõtentũ ad cõtinẽs. Similiter cibus sacramentalis si carnalr et in ppria specie sumeret in cibatum cõuerteret: sz qz est cibus mẽtis et spũaliter sumit: iõ mẽtem ad se trahit vt cõtinẽs cõtentũ. vñ Aug. Nõ tu me mutabis in te. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. ix. arti. j. q. j. in sol. j. et ij. argu. Duodecimũ est q rõ quare corpus xp̃i mentem ad se trahit et cõuertit est triplex. Prima est: qz spũaliter sumitur et nõ carnaliter: vt de cibo corpali patz supra imediate. Secunda rõ est: qz cibus spũalis est dignior et virtuosior corpali: et ideo manducantẽ in se cõuertit. in cibo aũt corpali quia manducãs est nobilior et virtuosior ipso cibo: iõ cibũ in se cõuertit. Tertia rõ est: qz iste cibus spũalis est in sua natura stabilior nos aũt mutabiles sumus. ipse aũt q cibus est angeloz est immutabilis: iõ etc.

Ut autem euidentius pateat qui manducant corpus christi sacramentaliter et qui spiritualiter: nota q manducare corpus xp̃i sacramentaliter potest intelligi duobus modis. vno modo vt hoc aduerbiũ sacramẽtaliẽ determinet manducatõem ex pte sacramenti: et sic quicũq̃ sumũt spẽs sacri siue sit creatura irrõnalis siue rõnalis: siue fidelis: siue infidelis: sumit sacramẽtalr. i. verũ corpus xp̃i in eucharistia. Alio mõ vt aduerbiũ sacramẽtaliẽ determinet manducatõem ex pte manducantis: et sic ille solus manducat sacramentaliter q vtit cibo illo visibili vt

sacramēto.s.qui credit ipm corpus xpi esse in sacro z su/
mit: z hoc mō nec creatura irrōnalis nec infidelis man/
ducat corpus xpi sacramentalr: sed solū fidelis siue iust⁹
siue peccator. Hec.b.Tho.iiij.scri.sen.dist.ix.arti.ij.q.ij.
vtrū infidelis manducat corpus xpi sacramētaliter i cor.
q. Ille aūt manducat corpus xpi spūaliter qui hz fidem
z charitatē ad xpm cū deuotiōe z ꝓposito sumendi h' sa/
cramentū etiā si sacramētaliter nō manducet: vt dicit.b.
Tho.ibi.iij.q.iiij.vtrū qui manducat sacramētalr mādu
cet spūaliter: in cor.q.in fine. Quō aūt angelus māducet
xpm z quō non. Re.s.Eucharistia.iiij.ca.qō incipit. Est
etiā notandū ad euidētiā pdictoꝝ iuxta finē in expositio
ne illius auctoritatis: panē angeloꝝ man.zc̄.

¶ Q quindecim genera psonarū nō pñt digne cōicare
Exto circa sacr̄m eucharistie ↄsi/ CA.XVII.

S deranda est varietas vel dignitas suscipientis.
Nam quindecim genera psonarū digne cōica/
re non pñt existes in tali statu.s.amētes vel furiosi: demo
niaci: pueri: nō ieiuni: polluti: histriones: diuinatores: se
corrupta intentōe ornantes: coreatrices: aleatores: vsura
rij: interdicti: suspensi: excōicati: z suspecti de crimine: cri
minosi.s.qui hñt cōsciam peccati mortalis. Primo di/
gne cōicare nō pñt amētes z furiosi. Ubi sciendū: q amē
tes z furiosi sunt in triplici gradu vel statu. Quidā.n.sūt
amentes qui debilē mentē hñt z tn̄ sunt dociles cont q̄
ad fidē z deuotōem spectāt: z talib⁹ corpus xpi denega/
re nō debet. Quidā alij hñt lucida interualla in quibus
dū apparēt discretiōis z deuotiōis signa eis debet dari.
Quidā vō alij a natiuitate z sp̄ sunt di iudicio rōnis carē
tes: z talibus corpus xpi dari nō dz. Hec.b.Tho.iiij.scri.
sen.di.ix.arti.v.q.iij.in cor.q. Scdo demoniaci digne
cōicare nō pñt si cōstat q p aliquo crimine a demōe tor
queantur. si aūt nō cōstat q p eoꝝ peccatis torquentur:
eis non est cōmunio deneganda: vbi supra imēdiate.q.
iij.in solu.ij.argu. Tertio pueri digne cōicare nō pos/
sunt. Rō aūt huius est: q ad sumendū digne corpus xpi
duo exigunt.s.discretio qua discernitur cibus spūalis a
corporali z ex diuerso secundo requirit deuotio mentis:
vt.s.corpus xpi deuota z inflamata mente assumat. z q
pueri his duobus carent: primo vsu rōis ꝓpter qō cibū
spūalem a corporali nesciunt discernere. secundo carent
deuotōe: ideo tales digne cōicare nō pñt: nec eis est cor/
pus xpi tradendū. Si aūt ante etatē pfectam puta cū de/
cem vel duodecim annoꝝ existunt in eis signa deuotio/
nis vel discretōis apparent: pōt eis dari corpus xpi: z eti
am debet si petit. Greci tn̄ q̄uis irrōnabiliter pueros su
os cōicant: vbi supra: arti.v.q.iiij.in cor.q. Quarto nō
ieiuni digne non possunt cōmunicare nisi causa infirmi
tatis. z hoc triplici rōne.p⁹ rōne cibi vel sacramēti. Naz
ꝓpter reuerentiā sacramenti z istius celestis cibi os xpi/
ani alio cibo non debet esse imbutum. sed cibus spūalis
prius debet intrare in aiam q̄ cibus corporalis in corp⁹
2⁹ hoc idem ꝓbo rōne cibati: nam digna ꝑparatio deuo
tionis z reuerentie ꝑcipue exigit in sumēte. cū ergo ieiu
ni sunt magis deuoti z reuerētes q̄ nō ieiuni: g zc̄. 3⁹ h'
idem ꝓbo rōne vomitus z reiectiōis que magis fit sto/
macho cibato q̄z ieiuno. Ubi nota duo: Primū ē q cōi/
cans debet esse ieiunus nō solū ieiunio eccle sed etiā ie/
iunio nature: z iō post quantacūqz sumptōem aque ele/
ctuarij vel medicine cōicare non licet. Secūdū est q q̄c
quid sumit p modū cibi z potus cōionem impedit. qū
.n.aliquid transglutit nō p modū cibi z potus sed p mo/
dum saliue sicut cum abluitur os vel tn̄ in modica quā/
titate sumat cōmunionē non impedit: vbi.s̄.di.viij.arti.
iij.q.j.in cor.q. Quinto polluti ex suo vitio cōmuni/
care non debent. Re.infra Pollutio. Sexto histrioni
bus vel ioculatorib⁹ notorijs z manifeste infamib⁹ cōio
dari non debet. vñ ciprianus de his loquēs sic dicit: Pu
to inquit q nec diuine cōueniat maiestati nec ecclesiastice
discipline: vt decus z honor eccle.s.corpus xpi psonis ta
libus ↄferat: alijs aūt histrionib⁹ vel ioculatorib⁹ reuers
ad deū recōciliatio z cōis grā nō neget. Hec in sū.cōfes.
li.iiij.ti.xxiiij.q.lxxxij. Septio sortilegi diuinatores siue ar
tē magicā facietes ad sacrā cōionē nō dnt accedere tum
q oēs tales mortaliter peccāt: tū q si tales cessare nolue
rint q̄diu in sua malicia pseuerant sunt excōicādi: iō zc̄.

Octauo se ornātes corrupta intētōe.s.mulieres q̄ ipu/
dice z inhoneste se ornāt crinib⁹: colorib⁹: vestib⁹ curio/
sis: nō vt deo vel suis maritis in bono placeāt neqz vt sta
tus sui decētiā teneāt: sz vt alios ꝓuocēt ad libidinē z ad
sui ↄcupiam etsi inde aliqō malū nō sequat: tn̄ q sibi et
alijs offensiōis z dānatiōis laqos parāt ad sacrā cōionē
nō debēt accedere. Nono coreatrices: Ubi nota: q in
ter coreatrices triplex est dria. Quedā.n.sūt q̄bus ex vsu
corearū innotescunt mala q̄ inde ꝓueniūt vel ꝓpria indu
stria vel cōscia vel expientia vel ꝑdicatōe: z tn̄ exercitiū
h⁹ in cōsuetudie hñt z cū suis gestib⁹ z cantib⁹ se z alios
ad ↄcupiam sui vel alioꝝ z libidinē ꝓuocant: z tales cū
in volūtate z ꝓposito hui⁹ exercēdi supradicta intentiōe
manēt z pseuerāt nō debēt ad sacrā cōionē accedere q̄a
dū sibi z alijs laqueos peti mortalis volūtarie tēdūt z p/
parāt mortaliter peccāt. Quedā vō alie sunt: q̄ raro z que
inuite se imiscēt supradictis coreis z coreatricibus. de q̄
bus nō audeo dicere q mortalr peccet nec audeo eas
excusare a petō mortali: cū ingerāt se piculo assistendi et
associādi eas q̄ ꝓuocant alios ad libidinez. Quedā alie
sunt q̄ ignorātes piculū ex tali ludo alicui ꝓuenire et ex
pura intentōe solū cā alicuius solacij vl' recreatōis ludūt
z excusant a petō mortali. Decimo aleatores: Ubi no
ta q aleatores dicunt q̄ ludū alee vel taxilloꝝ in cōsue/
tudinē ducūt z inde suā vitā deducunt. tales.n.non sunt
in statu saluandoꝝ ꝓpter multa. z spāliter pp septez petā
que ex talib⁹ ludis ꝓueniunt: quoꝝ primū est desideriū
lucrandi qō est cupiditas. Secūdū est volūtas expoliā/
di ꝓximū: qō est rapina. tertiū ē multiplicatio mēdacio/
rū: piuriorū: blasphemiarū in deū z sanctos. q̄rtū ē fraus
siue dolus. quintū est corruptio ꝓximoꝝ cū iuuenū ad lu
dū inspiciēdū. sextū ē scādalū bonoꝝ viroꝝ. septimū ē cō
temptus ꝓhibitōis ecclesiastice. Propter q̄ petā z multa
alia q̄ ex tali ludo ꝓueniūt ꝓhibent tales cōicare. Un
decimo vsurarijs cōio dari nō debet. Cuius rō est: q ex
cōmunicatis cōio dari nō debet. sz vsurarij publici a iure
sunt excōicati: q̄tū ad tria. p̄io q nō debēt recipi ad cō
munionē altaris. scdo nō debēt recipi eoꝝ oblatōes. ter
tio non debent recipi ad xpianaz sepulturā. si in hoc pec/
cato decesserint. Hec in sum.cōfes.li.ij.titu.vij.q.xlvij.
Duodecimo z tertiodecimo interdictus z suspensus: et
etiam iniuste excōmunicatus cōicare non debent. Cui⁹
rō est: quia in talibus ē defectus rei significate.s.vnitas
corporis mystici. Excōmunicatus aūt iniuste q̄uis non
sit indignus accedere ad hoc sacramētū: tn̄ ꝓpter obediē
tiam eccle debet humiliter abstinere. Hec Pe.de tharā.
iiij.scri.sen.di.ix.

¶ Q suspicio de crimie
est triplex. CA.XVIII.

Q Uartodecimo suspectis de crimine cōio dnica
dari nō dz. Ubi nota: q suspicio d crimie ē tri
plex. Quedā ē temeraria vt illa q̄ sine argumēto aliq⁹ ꝓ
uenit vel ꝑsūptuosa q̄ ex leui cōiectura ortū hz. z talis su
spicio ē deponēda. z si petit ei sacra cōio dz dari. Quedā
suspicio ē ꝓbabilis qualis ē si inuētus fuerit sol⁹ cū sola
colloquētes tpe z loco suspectis: z tūc si petit: ei sacra cō/
munio denegari nō dz. Cui⁹ rō est: q pena infligi nō dz

vbi culpa ignoraẗ. Quedā vo̾ suspitio est violenta ad cu-ius cōtrariū nō admittiẗ ꝓbatio: eo ꝙ talis reputaẗ pro facto: qualis ē si inuentus est solus cū sola: nudus cū nu-da loco secreto. s. lecto ⁊ tp̄e apto ad cōmixtionē carnalē tūc erit suspicio violēta ꝙ interuenerit copula carnalis. Et tunc dico ꝙ talis suspicio aut ē singularis. s. ipius sa-cerdotis q̄ solus hoc vidit. ⁊ tūc tali petēti in publico sa-cra cōio dari debet. si vo̾ petit in occulto ei nō debet da-ri. Si vo̾ talis suspicio est cōis. s. ꝓcedens ex fama publi-ca: tūc sacr acōio ei nō dʒ dari neqꝫ in occulto neqꝫ ī ma-nifesto. ⁊ hoc triplici rōne. Primo rōe violēte p̄sumpti-onis q̄ ꝓfecto habeẗ vt dixi. tū rōne infamie publice: tū rōne turbatōis vitāde. si. n. dareẗ corpus xp̄i manifeste suspectis de crimie eēt scandalū populo vidēti ⁊ scienti. sʒ scandalū ē vitandū: g̃ tali corpus xp̄i nō dʒ dari. Sʒ forte argues in oppositū sic: Experimentū nō sumiẗ de ali-quo crimine nisi de quo suspicio p̄cessit. sed corpus xp̄i dandū est aliqñ alicui ad expimētū de peccato sumēdū. g̃ dʒ dari suspectis. Q̄ aūt dari debeat ad expimentū de peccato sumēdū habeẗ in decret. ij. q. v. vbi sic d̾r: Sepe ꝯtingit vt in monasterijs monachoꝝ furta ꝑpetrenẗ: id-circo statuim⁹ vt qñ ip̄i frēs de talib⁹ expurgari se debēt missa ab abbate vel ab aliquo alio p̄ñtibus fratrib⁹ cele-breẗ: ⁊ sic cōpleta missa oēs cōicent in hec verba: Corp⁹ dn̄i sit tibi hodie ad ꝓbatiōem: g̃ dʒ corpus dn̄i dari su-spectis. Rñdeo ad hoc trib⁹ modis. p̄ᵒ dico ꝙ decre-tū illud est abrogatū: qꝛ facere tales ꝓbatōes est tēptare deū. 2ᵒ mō dico ꝙ intētio illi⁹ decreti nō est vt taẗ pur-gatio fiat: sʒ vt ꝓpter timorē talis purgatōis a furtis ab-stineāt. Dec. b. t. iiij. scri. sen. di. ix. ar. v. q. ij. in cor. q. ⁊ i so-lu. ij. argu. 3ᵒ mō rñdeo ⁊ dico: ꝙ intentio illius statuti non est vt ꝑ cōionē crimē ꝓdaẗ ꝑ aliqͦ signū in eo appa-rens: tum qꝛ hoc esset tentare deuʒ vt dictū est: tum qꝛ si in casu aliquo corpus xp̄i dari debet malis ne eoꝝ mali-cia dep̄hendaẗ: non debet dari vt alicuius malicia dete-gaẗ. Sed illud statutū hac intentōe est factū vt ꝑ contri-tōem illius qui furtum cōmiserat fieret restitutio furti. Dec Alexan. Sed queriẗ: an corpus xp̄i sit dandū his q̄ ꝓ suis criminib⁹ sunt suspēdēdi vel decapitādi. Rñdeo ⁊ dico cū canone. xiij. q. ij. vbi sic diciẗ: Quesitū est ab ali-quibus fratrib⁹ de his qui in patibulis suspēdunẗ ⁊c̄. et sequiẗ: Quib⁹ rñdemus: Si oibus de peccatis suis purā cōfessionē agentibus ⁊ digne penitētib⁹ cōio in fine sm̄ p̄cepta canonū: danda est: cur canones cōionem ⁊ sepul-turam eis interdicant qui ꝓ suis peccatis penā extremā ꝑsoluunt ⁊ cōfitenẗ vel cōfiteri desiderant. scriptū est. n. Deus nō iudicat bis in idip̄m. Vñ apparet ex hoc cano-ne ꝙ non est talibus cōio deneganda.

¶ Q̄ aliqd est laudabile aliqñ vitiosum ꝙ pctōꝛ corpus xp̄i videat vł tangat. CA. XIX.

Quintodecimo criminosi. i. illi qui hn̄t cōsciam peccati mortalis digne cōicare nō p̄nt. Vbi est sciendū: ꝙ aliud est ꝙ pctōꝛ corpus xp̄i videat: aliud est ꝙ tangat aliud ē ꝙ sumat aliud ꝙ petat. Differt. n. pecca-torē cū ꝯscia pcti mortał existē inspicere. tāgere: assume-re: petere corp⁹ xp̄i. Primū. s. pctōꝛē corpus xp̄i inspicē vel vidē aliqñ nō ē licitū: aliqñ sic: aliqñ rep̄hēsibile: ali-qñ laudabile aliqñ vitiosuʒ aliqñ meritoriū. Nā sm̄ ꝙ hō ad xp̄m accedit mēte: ita ad ei⁹ sacr̄m dʒ accedere cor-ꝑe. Quidā. n. sunt q̄ neqꝫ fide neqꝫ charitate ad xp̄m acce-dūt vt infideles. ⁊ tales ab inspectiōe ⁊ assūptōe h⁹ sacri. s. corpis xp̄i totali sūt arcēdi. Quidā vo̾ alij sūt q̄ ad xp̄m fide sine charitate accedūt: ⁊ tales corp⁹ xp̄i p̄nt videre: sʒ nō assumere. Rō aūt q̄re tales nō p̄nt assumere corp⁹ xp̄i ē: qꝛ hō xp̄o ꝑ charitatē incorpaẗ. tales aūt charitatē nō hn̄t: g̃ ⁊c̄. Rō aūt q̄re tales corp⁹ xp̄i videre p̄nt ē: qꝛ tales solū accedētes ꝑ fidē adhuc longius stāt. Scd̄o videre corpus xp̄i est demeritoriū: puta cū aliq̄s vidēs corpus xp̄i vult secreta mysteria hui⁹ sacr̄i scrutari: qd̄ figura et auctoritate ꝓbaẗ. p̄ᵒ q̄dē figura: nā. j. Reg. vj. legiẗ ⁊ scri-biẗ sub figura: ꝙ bethsamite qꝛ viderūt archā dn̄i nudā ꝯtra p̄ceptū dn̄i. i. secreta fidei q̄ designāẗ ꝑ archā: ꝑcussi sunt a dn̄o cecitate. 2ᵒ hoc idē ꝑʒ auctoritate: q̄ scrutatoꝛ est maiestatis opp̄meẗ a gloria. Dec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. ix. arti. iij q. vi. in cor. q. ⁊ in solu. j. argu. Tertio corp⁹ xp̄i videre ē licitū. qd̄ sic ꝑʒ: Cuilibʒ ē licitū facere qd̄ ab eccl̄a est institutū: sʒ ab eccl̄a est institutū vt corp⁹ xp̄i im-mediate p⁹ ꝯsecratōeʒ in altū eleueẗ vt videaẗ: ⁊ saluatoꝛ nō tm̄ a iustis sed a peccatorib⁹ adoreẗ. Quarto videre corpus xp̄i est virtuosum. Si. n. pctōꝛ corpus xp̄i inspici-at ea intētōe q̄ est ab eccl̄a institutū multū cōmodū acci-dit. nō tm̄ iusto sʒ etiā pctōꝛi inspiciēti. tū ex ꝑōderatiōe charitatis saluatoris: tū ex subiectōe b̄nficij reparatoris: tū ex recordatōe passiōis redēptoris. Dec. n. tria iust⁹ dʒ ⁊ pctōꝛ in corpis xp̄i intuitōe ⁊ inspectōe recolere. s. q̄ntū fuit b̄nficiū reparatoris quāta passio redeptoris quāta chari-tas saluatoris. Dec Ricar. iiij. d. j. sen. Quīto corp⁹ xp̄i ad tp̄s nō videre ē laudabile. vñ publican⁹ laudaẗ eo ꝙ ocu-los suos nolebat leuare ad celū. g̃ multomin⁹ ad corpus xp̄i qd̄ ē nobili⁹ oī celo. ad designādū si aliq̄s pctōꝛ absti-net ab aspectu corpis xp̄i ad tp̄s ex hūilitate cōmendaẗ. Dec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. ix. arti. iij. q. vj. in so. ij. arg. Al-bertus etiā dicit ꝙ pctōꝛ corpus xp̄i videre pōt ⁊ dʒ. sed nō multo aspectu ꝑꝑ hūilitatē: imo poti⁹ corpe xp̄i viso dʒ ꝑcutere pect⁹ in p̄ñia: eo ꝙ nō sit dign⁹ ꝙ maneat in vi-su frequēti sanctitatis tāte. Pe aūt de thará cū his duo-bus cōcordat. Dec in sum ꝯfess. li. iij. ti. xxiiij. q. lxxi. Scd̄m. s. pctōꝛē tāgere corp⁹ xp̄i aliqñ licʒ: aliqñ nō. Nā si sacerdos vel laicus pctōꝛ corp⁹ xp̄i ꝑꝑ necessitatē aliq̄ʒ puta quia in lutum cecidit cum timore ⁊ reuerentia tan-git: de luto vel de terra ip̄m corpus xp̄i leuando nō pec-cat reponendo ip̄m in loco cōuenienti. Si aūt extra ca-sum necessitatis tangit corpus xp̄i peccat: sicut sacerdos peccatoꝛ extra necessitatē tangens corpus xp̄i peccat. Si vo̾ sacerdos peccatoꝛ alicui in necessitate constituto eu-charistiā tribuit non peccat. Secularis aūt qui tangeret corpus xp̄i ad dispensandū peccaret: qꝛ tangere hoc mō. s. ad cōsecrandū vel dispensandū: solū ad ꝑsonas ordina-tas spectat. Similiter si sacerdos vel laicus immunde ⁊ cū peccato carnis tāgeret corpus xp̄i peccaret: qꝛ cū immun-dicia ⁊ irreuerentia tractat: sicut Oza q̄ immundus extitit eo ꝙ cognouit vxorē suā tangens archam dn̄i fuit ꝑcus-sus a deo morte. Dec in sum. cōfes. li. iij. ti. xxiiij. q. lxxij.

¶ Q̄ recipiens corpus xp̄i cū cōscientia peccati morta-lis mortaliter peccat. CA. XX.

Tertio sumere corpus xp̄i cū ꝯscia pcti mortalis nūq̄ʒ licet. vñ lʒ aliqñ aliq̄s possit videre vel tan-gere corpus xp̄i sine peccato: sumēs tñ vel cōmu-nicans corpus xp̄i cū conscia peccati mortalis sp̄ peccat mortaliter. Cui⁹ rō talis est: Ille qui abutiẗ sacro peccat mortaliter: sed qui cōicat cum conscientia peccati morta-lis abutiẗ sacro: g̃ ⁊c̄. Q̄ aūt cōmunicās cum cōscia pec-cati mortalis abutaẗ hoc sacramēto: ꝓbo triplici rōne. s. rōne refectōis: sanctitatis: vnionis: fictōis. Pmͦ rōne refectōis sic: Sicut. n. cibus corpalis solum viuenti cor-poraliter datur ⁊ ꝓdest: ⁊ viaticum viatori: ita cibus iste sp̄ūalis. s. corpus xp̄i solum viuenti vita sp̄ūali. s. gratie: ⁊ existēti in via ad celestē patriā cōuenienter datur ⁊ pro-dest. peccatoꝛ autem spiritualiter mortuus est ⁊ extra vi-am vite: ⁊ ideo non competit ei cibus iste et illud viati-cum. Secūdo hoc idem ꝓbo rōne sanctitatis: Nam in hoc sacramento essentialiter ⁊ realiter cōtineẗ christus

qui est sanctus sanctoꝝ. vñ eius receptaculũ eẽ ꝺ3 mũdũ ⁊ sanctũ: vt otinens assimilet̃ otento ⁊ locus locato. sed hñs cõsciã3 pcti mortalis nõ est receptaculũ tale: ergo talis sumẽs abutit̃ hoc sacrõ: ⁊ tunc mortalr̃ peccat. Tertio rõne vnionis pbo hoc idem sic. Cũ .n. hoc sacrm̃ vnitatẽ capitis ⁊ mẽbroꝝ .i. xpi: ⁊ fideliũ ⁊ mẽbroꝝ ad inuicem .i. fideliũ inter se vnitatẽ significet pctõr aũt vel peccati mortalis cõsciam hñs tanq̃ mẽbrũ putridũ: ⁊ a deo ⁊ ab eccl̃a p̃cisum hoc sacramẽto abutit̃ sumẽs ipm̃. hec bea. Tho. iiii. scri. sen. di. ix. arti. iij. q. j. in cor. q. Ad euidentiam p̃dictoꝝ tñ nota hic sex. Primũ est: ꝙ cõmunicans cum cõscientia peccati mortalis non peccat: quia res nõ ẽ mala quã accipit s3 q2 ille mal⁹ male accipit qð est ex se optimũ .s. corpus xpi qð est maximũ bonũ. vnde cum corpus xpi sit de maximis bonis nullus peccat: q2 re bona vtit̃: sed q2 malo mõ vtit̃ ea: sicut virtutib⁹ q̃ sũt de maximis bonis aliquis male vtit̃ nõ quidẽ actus earũ eliciẽdo. sed de eis supbiẽdo ⁊ gloriãdo. Hec .b. Tho. iiij. scri. sen. di. ix. arti. iij. q. j. in solu. j. arg. Secundũ ẽ: ꝙ duplex ẽ medicina spũalis. vna curatiua ⁊ morbũ remouens: sicut baptism⁹ ⁊ pnĩa: ⁊ talis infirmis cõpetit. alia p̃seruatiua ⁊ ad plenã sanitatẽ pmouẽs vt eucharistia. ⁊ talis nõ infirmis sed solum sanis debet̃: ibidẽ in solu. ij. argu. Sicut .n. infirmus corpe sapienter facit si ad medicum vadit ⁊ medicinã eo mõ quo debet assumit. Insipienter aũt facit si modo indebito assumit. Sic infirmus mente vt est peccator sapienter facit si ad sacerdotẽ ⁊ ad sacramentũ sumendũ cũ debita p̃patõe accedit alioquin insipienter facit. Hec petrus de thar. iiij. scri. sen. di. ix. arti. j. in solu. iij. argu. Tertiũ est ꝙ habens cõscientiã peccati mortalis qð dimittere non ppõit peccat mortaliter corpus xpi non sumendo: ⁊ sumendo. p⁹ quidẽ peccat mortaliter nõ sumendo corpus xpi tempe ab ecclesia instituto: eo ꝙ est inobediẽs p̃cepto pape. 2⁹ peccat mortaliter accedens cum oscientia peccati mortalis ad sumẽdum corpus xpi: eo ꝙ talis indigne accedit. Hec .b. tho. vbi supra immediate in solu. iij. argu. in p̃ncipio. Talis .n. qui in cõscientia peccati mortalis exñs in pasca omunicat̃: non peccat ex eo qð facit qð papa mandat ad qð tenet̃: q2 nullus peccat cum facit id qð tenet̃ facere. Sed ideo talis peccat: q2 malo modo facit cõmunicando cũ cõscientia peccati mortalis. Hec .b. Tho. ibidẽ. ⁊ petr⁹ de thar. ibidẽ circa fcðm p̃blemã arti. j. in solu. iij. arg.
Quartũ est: ꝙ talis de nõ sumẽdo vel de sumendo nõ est pplexus: q2 põt se ab hoc dubio eripe vel liberare peccati, ppositũ dimittẽdo ⁊ penitẽdo: ibidẽ in solu. iij. arg. in medio. Quintũ ẽ: ꝙ talis manẽte ppõito peccãdi minus peccat xpi corp⁹ nõ sumẽdo q̃3 sumẽdo. Cui⁹ rõ ẽ: q2 illud qð est malũ fm̃ se ẽ maius malũ q̃3 illud malũ qð est malum quia p̃hibitũ. modo igitur sic est: ꝙ sumere corpus xpi cum cõsciẽtia peccati mortalis est fm̃ se malum. sed non sumere in pasca non est fm̃ se malũ: sed solũ quia hoc est cõtra statutũ vel preceptũ ecclesie. vnde prius debet se dimittere excõmunicari q̃3 cum peccandi pposito corpus xpi sumat ibidem in solu. iij. argu. in fine.
Sextũ est: ꝙ quidam cõsiderantes peccatoꝝ miseriã ⁊ vilitatem ⁊ corpis xpi in hoc sacramento exñtis excellentiam ⁊ dignitatẽ deferentes dignitati vel nobilitati huius sacramenti dixerunt. ꝙ xps non manducat̃ a peccatoribus cum corpus xpi assumunt sed statim solũ ad tactum labioꝝ illa hostia desinit eẽ corpus xpi sumptũ a peccatore: qui p̃cipue hoc quattuor rõnibus pbant.
Prima est talis. Christus qui est res cõtenta in hoc sacramento ⁊ est dei virtus ⁊ sapientia dei fm̃ aplm̃. sed dei sapientia non intrat in maliuolã aĩam: nec habitat in corpore subdito peccatis. vt dicitur Sap. j. ergo peccator non manducat corpus xpi cum sumit hostiã. Scðа rõ coꝝ est talis: Iste cibus nõ vadit in ventrẽ sed in mentẽ. eo ꝙ nõ est cibus ventris sed mentis. Cũ ergo non vadit in mentẽ peccatoris: ergo peccator nullo mõ corpus xpi sumit. Tertia rõ est: q2 indecens esset ꝙ corpus xpi tã nobile ⁊ p̃ciosum in loco tã imũdo tã vili ⁊ tã miserabili poneret̃: sicut est corpus peccatoris. Quarta rõ est: q2 si xps mãducatur a peccatoribus. aut hoc est ex pmissione diuine iusticie aut misericordie. si ex pmissione diuine iusticie. cõtra: q2 peccator est indignus. Si ex pmissione diuine misericordie. cõtra: q2 nõ est in hoc vtilitas sed damnũ eius. ergo nullo mõ corpus xpi a peccatorib⁹ manducat̃. Rñdeo ⁊ dico ꝙ hereticũ est dicere: ꝙ corpus xpi sacramentalr̃ nõ manducet̃ a peccatorib⁹. ⁊ ideo hac heretica opinione exclusa: dico ꝙ q̃uis labia peccatoris ipm̃ corpus xpi nõ tangant: tñ peccator manducat sacramentaliter corpus xpi. qð duplici rõne ostẽdo: Prima est talis: Nobilius est corpus xpi in p̃pria spẽ q̃3 in spẽ aliena. sed xps in p̃pria spẽ pmisit se a peccatorib⁹ tãgi: cõtractari ⁊ crucifigi ꝙ ⁊c. Scðа rõ est talis: Maius est cõsecrare q̃3 cõicare: sed sacerdos peccator põt corp⁹ xpi consecrare ergo ⁊ cõicare. Hec .b. Tho. iiii. scri. sent. di. ix. arti. ij. q. j. in duobus argu. cõtra. Ad primã autẽ rõem rñdeo ⁊ dico: ꝙ auctoritas illa sapie: p̃mo loquit̃ de habitatõe spũali ⁊ non sacramentali vel corpali: quia xps corpus suum etiã peccatorib⁹ tractandũ prebuit. vñ l3 peccator non manducet corpus xpi spũaliter: manducat tñ ipm̃ sacramentaliter: ibidẽ in solu. j. argu. Ad secundam rõem rñdeo ⁊ dico primo ꝙ cibus iste spiritualis localiter vadit quocunq3 eius spẽs vadant. 2⁹ mõ nõ vadit localiter: puta vt immutet̃ sed vt immutet. 3⁹ quia iste cibus finaliter non vadit in ventrẽ sed in mentẽ: q2 non sumit̃ ppter ventris repletõem: sed ppter mentis refectõem. nam sola diuinitas põt inhabitare mentẽ ⁊ reficere eam: ibidẽ in solu. ij. argu. Ad tertiũ rõem rñdeo ⁊ dico: ꝙ q̃ñ corpus xpi sumit̃ a peccatorib⁹ nullo modo cõtrahit aliquã immundiciã: q2 vt supradictũ est labia peccatoris corpus xpi nõ tangunt. sed solum spẽs sacramenti in quibus ⁊ sub quibus veraciter realiter ⁊ eẽntialiter est corpus xpi: ibidẽ in solu. iij. argu. Ad quartã rõnem rñdeo ⁊ dico: ꝙ hoc ꝙ corpus xpi a peccatorib⁹ mãducat̃ puenit ex pmissione diuine mĩe quam in hoc ostẽdit ⁊ sumẽti vt ouertat̃ ⁊ aliis. Hec pe. de thar. iiij. scri. sen. di. ix. arti. iiij. in solu. iiij. argu. ¶ Nota sex casus circa indigne cõicantes. CA. XXI.

a D maiorem tñ euidentiã p̃dictoꝝ: nota hic sex casus circa illos qui indigne corpus xpi assumunt. Primus casus est talis: Ponat̃ ꝙ sint duo quoꝝ vterq3 est in peccato mortali: sed vnus sciẽter ⁊ alius ignoranter: ita ꝙ vnus scienter in peccato mortali cõmunicat alius v̄o ignorant̃ existens in peccato mortali etiã cõmunicat quis istoꝝ grauius peccat corp⁹ xpi sumẽs. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ cũ duplex sit medicina spũalis. sc3 medicina curatiua vt pnĩa: ⁊ medicina cõseruatiua ⁊ pmotiua vt eucharistia. Ille qui ignoranter peccat est minus dispositus ad medicinã curatiuã .s. ad pnĩam ⁊ p consequẽs est deterior eo qui sciẽter peccat: eo ꝙ talis est meli⁹ disposit⁹ ad pnĩã. E cõtrario aũt ille q̃ ignorãter peccat ẽ meli⁹ disposit⁹ ad medicinã p̃seruatiuã ⁊ pmotiuã .s. eucharistiã q̃3 ille q̃ scient̃ peccãs cõicat eo q̃ tal̃ in otẽptu sacri accedit. ⁊ iõ peccator scienter cõicãs ẽ peior eo qui ignorãter in pctõ mortali exñs cõicat. Scðs casus est talis: Ponat̃ ꝙ aliq̃s sit iustus corã deo ⁊ tñ credit se eẽ in pctõ mortali. ⁊ ali⁹ credat se esse iustũ exñs in pctõ mortali: q̃s hoꝝ accedẽs ad sacrã cõionẽ grui⁹ peccat. Respõdeo ⁊ dico: ꝙ l3 melius dispositus sit simplici

ter bonus credēs se malū q̄ȝ malus credēs se bonū.tñ nō
quo ad cōicādū:eo ꝙ ꝯsciā de pctō mortali maiorē con/
tēptū generat corpus xp̄i sumēdo.Lȝ.n.aliq̄s sit in pctō
mortali.dūmō accedat discrete ꝛ reuerēter ꝛ cū ꝓposito
nō peccādi nō accedit indigne si nō hȝ pctm̄ in ꝯsciā.
Unde tenēdū ꝙ aliq̄s in pctō mortali existēs nō habeat con
sciam pcti mortalis:ꝓcedit ex trib᷒.p̄ᵒ q̄ꝛ se examinauit
negligēter ꝛ leuit᷑ ꝛ talis cōicādo peccat mortalr̄.2ᵒ q̄ꝛ se
examinauit ꝓbabiliter ꝛ talis cōicādo nō peccat: sꝫ tñ re
missionē pctōꝝ nec accipit nec meret᷑.3ᵒ q̄ꝛ se examiauit
sufficienter ꝛ diligēter.s.se examinādo pctōs ꝯsulēdo et
integraliter ꝯfitēdo:ꝛ talis remissionē pctōꝝ meret᷑ ꝛ ac
cipit etiā si qua latēt.Hec pe.de tharā.iiij.scri.sen.di.ix.
circa scdm̄ ꝓbleuma:arti.i.in cor.q. Tertius casus est
talis Sint duo quoꝝ vnus ē infidelis ꝛ alius ē pctōr fi
delis:ꝛ vterqȝ sumit corpus xp̄i:q̄s istoꝝ sumēs grauiᵒ
peccat.Rn̄deo ꝛ dico:ꝙ infidelis grauius peccat.Cuiᵒ
rō est:q̄ꝛ magis elōgat᷑ a xp̄o carēs fide ꝛ charitate q̄ fa
ciūt digne assumere corpus xp̄i.Sm̄ q̄d autē fidelis plus
peccat:eo ꝙ fidelis ꝯtēnit quē sumit.ꝯtēnēs.n.plus pec/
cat.infidelis v̄o q̄ꝛ nunq̄ȝ credit illud qđ sumit esse tāte
dignitatis quāte ē idō nō tantū peccat in abusu huiᵒ sacri
quātū fidelis pctōr.vn̄ ignorātia infidelitatis q̄uis nō
excuset a toto excusat tñ a tāto:et p̄z de pctō crucifigen/
tiū ꝛ occidentiū xp̄m.q̄ si eū cognouissent nūq̄ȝ dn̄m glo
rie crucifixissent.j.ad Corinth.ij.Et silr̄ paulᵒ dicit:Miaȝ
ꝯsecutᵒ sum q̄m ignorās feci ꝛ in incredulitate mea.vn̄
dico ꝙ infidelis indignior ē ad suscipiēdū xp̄i corpᵒ:q̄ꝛ
in maiori peccato.sꝫ fidelis pctōr magis indigne accedit
q̄ꝛ scienter peccat ꝛ sic ꝯtēnit.Hec.b.Tho.iiij.scri.sen.di.
ix.arti.iij.q.iiij.in cor.q. Quartus casus est talis:Po/
nat᷑ ꝙ sint duo quoꝝ vnus sumit corpus xp̄i exn̄s in pec
cato sp̄uali:ꝛ alius cū pctō carnali:quis istoꝝ graviᵒ pec/
cat assumēs corpus xp̄i.Rn̄deo ꝛ dico:ꝙ ista se habent
in grauitate sicut excedētia ꝛ excessa.p̄ᵒ.n.minus peccat
qui sumit corpus xp̄i existens in peccato gule:q̄ȝ exn̄s i
peccato desperatōis ꝛ inuidie fraterne.2ᵒ est ecōuerso:q̄ꝛ
magis peccat qui cōicat exn̄s in pctō luxurie q̄ȝ existēs
in pctō ire vel alicuiᵒ peccati sp̄ualis:ita ꝙ si sp̄uale pecca
tū sit graviᵒ carnali magis peccat exn̄s in pctō sp̄uali ꝛ
cōicās q̄ȝ exn̄s in peccato carnali.si autē carnale pctm̄ sit
grauius sp̄uali est ecōuerso.Rō aūt est ista. Ad hoc.n.
ꝙ aliquis digne cōicet opꝫ ꝙ habeat duo.Primū est vt
xp̄o cōiungat᷑.ꝛ q̄tū ad hoc sp̄ualia pctā plus nocent:eo
ꝙ simpliciter plus auertūt ꝛ elongāt a deo.vn̄ pctā sp̄ua
lia sm̄ genᵒ sua sunt grauiora carnalibᵒ.vt dicit b.Greg.
Scdm̄ est:vt mēs in actu ad diuina ferat᷑.vn̄ sacerdos mo/
net populū corda sursum ad deum habere.ꝛ q̄tū ad hoc
accedens in carnali plus peccat:q̄ꝛ per peccatuȝ carnale
mens humana deprimitur vt ad superna ferri non pos/
sit:q̄ꝛ etiam in actu matrimoniali sp̄ūsanctus corda ꝓ
phetarum non tangit:vt hiero.dicit:ꝛ sm̄ ph̄m impossi/
bile est hoīem in ipa delectatōe venereoꝝ aliquid intelli
gere.Hec.b.Tho.iiij.scri.sen.di.ix.arti.iij.q.v.in cor.q.ꝑ
totū. Uñ cōicans in peccato carnali plus peccat q̄ȝ cōi/
cans in spirituali quattuor rōnibus.p̄ᵒ rōne cōtrarieta/
tis in affectu quia hoc sacramentū efficit hominē spiri/
tualem.2ᵒ rōne maioris vnionis quia hoc sacramentum
vnit membra cum capite ꝛ membra adinuicem.hoc aūt
peccatum.s.carnis inter oīa peccata plus est diuisiuū:
q̄ꝛ in tali opere duo peccant.3ᵒ rōne maioris cōtemptus
qui accidit ex certitudine ꝛ vilitatis reputatōe.q̄.n.pec/
cant pctō luxurie certi sunt ꝙ peccant mortaliter.ꝛ vili/
tatē peccati cognoscūt ꝛ se viles reputāt que raro cōtin/
gunt de peccantibus sp̄ualiter.4ᵒ rōne maioris immundi
cie:q̄ꝛ ex cōmissiōe opis carnalis nō solū aīa efficit᷑ im/
mūdior ꝑ cogitatōem ꝛ affectōem rerū mūdanaꝝ sꝫ etiā
caro ꝑ ꝓnitatē ad immūda opa.Hec Alex.in.iiij.sen.
Quintus casus est:an de suis pctīs cōtritus nō tñ cōfes/
sus peccat cōicando.Rn̄deo ꝛ dico ꝙ contritus de suis
pctīs nō tñ ꝯfessus cōicare nō dȝ.Hoc āt ꝓbo triplici rō/
ne.s.rōne incertitudinis:notificatiōis:reconciliatiōis:
p̄ᵒ rōne incertitudīs sic:Jlle cui ꝓprius ꝛ suus status nō
cōstat cōicare nō debet:ꝛ si cōicat peccat.sed contrito ex
se de sua ꝯtritōe cōstare nō pōt.ḡ ꝛc̄.2ᵒ hoc idem ꝓbo rō
ne notificatōis sic:Nullus sacerdos debet dare corpus
xp̄i illi cuius ꝯsciam nō cognoscit:sed ꝯsciā patere non
pōt nisi sacerdoti mediante cōfessione:ḡ ꝛc̄.3ᵒ hoc idem
ꝓbo rōne rēciliatōis sic Jlle qui ab ecclā est diuisus nō
pōt assumere corpus xp̄i qđ est sacramentū vnitatis et
cōiunctōis nisi eccl̄e recōciliet᷑ ꝛ vniat᷑.sed recōciliatio
peccatoꝝ fit ꝑ absolutōem sacerdotis:ḡ ante absolutōeȝ
peccatoris a sacerdote factā nullus quantūcūqȝ contri
tus pōt vel debet cōicare ꝛ si cōmunicat peccat.vnde Ri
chardus de ptāte ligandi ꝛ soluendi sic dicit:Audacter
dico si ante sacerdotis absolutōem criminosus ad cōio/
nē corpis accedat:iudiciū sibi manducat ꝛ bibit.ꝛ si euȝ
ante multū peniteat:ꝛ vehemēter doleat ꝛ ingemiscat.
Sed forte argues in oppositū duobᵒ modis.Primo sic:
Jlle qui est in gratia ꝛ est dignus maiori bene dȝ admit
ti ad minus:sed cōtritus est sufficiēter dispositus ꝛ i gra
tia ꝛ est dignus celesti mēsa ꝛ ꝯsortio angeloꝝ:ergo con
tritus q̄uis nō cōfessus bene pōt cōicare.Rn̄deo ꝛ dico
ꝙ talis in gratia est realiter dispositus ꝛ dignus mēsa ce
lesti.sed talis dignitas ꝛ talis dispositio nō cōstat eccl̄ie
idō ꝛc̄. Scdo mō argues sic:Propositū ꝯfitendi sufficit.
ergo cōtritus nō cōfessus si habeat ꝓpositū cōfitēdi pōt
digne cōicare.Rn̄deo ꝛ dico ꝙ ꝓpositū ꝯfitendi sufficit
solūȝ in casu necessitatis.s.vbi nō pōt haberi copia sacer
dotis.verbigratia Sacerdos in casu necessitatis bn̄ pōt
cōicare.vtputa si iam est circa cōsecratōem ꝛ recordatur
alicuius peccati qđ fecit.ꝛ non habet copiam cōfessoris
pie credendū est:ꝙ possit missam ꝑficere ꝛ cōicare.Silr̄
sacerdos ruralis qui est longe ab aliis sacerdotibᵒ ꝛ in/
sta hora celebrandi in die pasce si nō habeat copiā con/
fessoris ꝛ est ꝯtritus videt᷑ ꝙ possit celebrare ꝛ cōicare:
quia in talibus necessitas explet quasi vicem recōcilia/
tionis eccl̄e.Alias aūt extra casum necessitatis nullᵒ lai/
cus vel sacerdos quantūcūqȝ cōtritus non tñ confessus
pōt digne ꝛ sine peccato cōmunicare.Quod etiā tali rō/
ne confirmo:Constat.n.ꝙ magis separat a cōione pec/
catū mortale q̄ȝ excōicatio minor sed post minorē excō/
municatōem quātūcūqȝ hō peniteat peccat si cōmuni/
cat ante absolutōem:ergo multofortiᵒ post peccatū mor/
tale.Hec anibaldus romanus.iiij.scri.sen.di.ix.ꝛ petrus
de tharā.ibidē. Sextus casus est talis:Judei occide/
runt xp̄m.fidelis in peccato mortali sumit xp̄m quorum
peccatū est grauius:an occidentium xp̄m an indigne su/
mentiū xp̄m.Rn̄deo tribus modis.p̄ᵒ quidē ꝙ pec/
catum indigne cōmunicantiū cōparatur ꝛ assimilat᷑ pec
cato occidentiū xp̄m:inquantū vtrumqȝ peccatū in xp̄m
cōmittitur.2ᵒ modo respondeo ꝛ dico:ꝙ peccatuȝ occi/
dentiū xp̄m est maius vel grauius peccato indigne cō/
municantiū q̄ꝛ illud peccatū.s.occidētiū xp̄m est cōmis/
sum in ipsam ꝑsonam xp̄i.hoc autem peccatū.s.indigne
cōmunicantiū cōmittitur in xp̄m:sm̄ ꝙ est in sacramen
to altaris.Hec.b.Tho.iiij.scri.sen.dist.ix.arti.iij.q.iij.in
solu.j.argu.3ᵒ modo respondeo ꝛ dico:ꝙ peccatū crucifi
gentium ꝛ occidentium christum fuit minus vel leuius
peccato indigne cōmunicantium:eo ꝙ illud peccatū cō/
missum est ignoranter.que quidē ignorantia ꝛ si nō a to
to excusat tñ a tanto.peccatū autēȝ indigne cōmunican/

tiũ scienter cõmittit̃ ⁊ ex cõtemptu: q̃ aggrauat oẽ pecca
tũ. Re. s. hoc eodẽ capitulo. ℭ Qꝫ peccatori manife
ste pe tenti corpus xp̄i sacerdos nõ dꝫ negare: ⁊ hoc ꝓ
pter quattuor rõnes: CA.XXII.

Uarto dico q̄ peccatori petẽti a sacerdote cor
q pus xp̄i. si sacerdos scit ꝑ cõfessionẽ vel alio mõ
peccatũ illius qui eucharistiã petit: tunc est di
stinguendũ: qꝛ peccatũ illius qui eucharistiã petit aut ẽ
manifestũ: aut occultũ. Si peccatũ est manifestũ tunc dꝫ
ei eucharistiã denegare: siue in occulto siue in mãifesto
petat. Hoc aũt quattuor rõnibꝰ ꝓbo. s. qꝛ sanctũ non de
bet dare cani languenti. neqꝫ poni in loco vili neqꝫ indi
centi: neqꝫ furenti. Prima rõ est talis: Sanctũ nõ debꝫ
dari canibus neqꝫ margarite porcis. sed peccatores ma
nifesti dicunt̃ esse canes. g̃ ⁊c̃. vñ Matth. vij. Nolite san
ctũ dare canibus. i. eucharistiã in qua realiter cõtinetur
xp̄s qui est sanctus sanctoꝝ. nolite dare canibꝰ. i. hereticis
⁊ infidelibus latrantibus. i. detrahentibꝰ huic sacramen
to: vel canibus redeuntibꝰ ad vomitũ suum. i. peccatori
bus manentibꝰ in peccatis: vł redeuntibꝰ animo facto vł
ꝓposito ad peccata. Et iterũ Matth. xv. Nõ est bonũ su
mere panẽ filioꝝ ⁊ mittere canibus. q. d. Eucharistia que
est panis filioꝝ. i. angeloꝝ ⁊ hoĩm existentiũ in charita
te. nõ est bonũ tradere canibus. i. infidelibus: vel fideli
bus peccatoribꝰ. Scđa rõ est talis. Sanctũ qđ est xp̄s
qui est cibus sanoꝝ. infirmis. i. peccatoribꝰ dari nõ debꝫ.
vñ sicut medicus corpalis peccaret mortaliter si infirmo
medicinã mortiferã scienter p̄beret: sic medicus spũalis
. i. sacerdos si peccatori publico vel manifesto eucharisti
am daret: que peccatoribꝰ est medicina mortal̃. iustis aũt
vitalis ⁊ salutaris. Aug. loquens de corpe ⁊ sanguie xp̄i
dicit: q̄ sicut bonis hec duo sunt ad salutẽ: ita mal̃ ad iu
diciũ ⁊ eternã mortẽ. Tertia rõ est: qꝛ sanctũ nõ dꝫ po
ni in loco indicenti. ⁊ ꝓbat̃ ꝑ locũ a simili: qꝛ sicut pecca
ret mortaliter sacerdos qui scienter eucharistiã in sterq̄
liniũ vel in lutũ ꝓijceret: sic tradens eucharistiã publico
peccatori: eo q̄ luto vilior est vita eius: vt dicit̃ Sap. xv.
Quarta rõ est qꝛ sanctũ nõ debet dari furenti. vñ sicut
peccaret mortaliter qui furenti petenti suũ gladiũ cũ q°
se. ipm perimeret traderet. sic qui peccatori publico cor
pus dñicũ tradit cũ quo seipm occidit. Si vo peccatũ
petentis eucharistiã est occultũ: tunc talis aut exigit eu
charistiam in occulto aut in manifesto. Si exigit in oc
culto tunc debet ei denegare ⁊ monere ne in publico pe
tat. Si aũt petit eucharistiã in manifesto tunc dꝫ ei dare
qđ quinqꝫ rõibus ꝓbo. s. rõne inequalitatis: incertitu
dinis: iurisditionis: turbatõis: imitatõis. p° rõne ineq̃
litatis: Nam iniustũ est q̄ ꝓ peccato occulto pena publi
ca inferat̃: qꝛ talis esset reuelator ɔfessionis ⁊ ꝓditor cri
minis. vnde peccator occultus nõ debet publicã peniten
tiã pati sed hanc pateret̃ si priuaretur cõione in publico
ergo sacerdos debet peccatori occulto corã alijs petenti
in publico eucharistiã dare: 2° hoc idem ꝓbo rõne in
certitudinis: Nam incerti sumus de statu cõicantis. vñ
qꝛ talis subito põt eẽ inspiratus: eo q̄ spũs vbi vult spi
rat: ⁊ subito cõpunctus ⁊ diuinitus a peccato purgatus:
ideo diuina inspiratõe ad cõionẽ põt accedere. 3° h̃ idẽ
ꝓbo rõne iurisditõis sic: Quicunqꝫ iurisditõez in eucha
ristiã hꝫ eam põt percipere sed quilibet xp̄ianus iurisdi
tõem in corpe xp̄i habet g̃ ⁊c̃. Sed forte dicet q̄ xp̄ia
nus ius istud amittit ꝑ peccatũ mortale: tũc dico: qꝛ nõ
cõstat in facie eccl̃e istum eẽ in peccato mortali ei sacra
cõio denegari nõ debet nec licite põt. 4° hoc idem ꝓbo
rõne ꝑturbatõis sic: Quilibet. n. tenet̃ vitare alterius scã
dalum quantũ põt. sed si peccatori occulto petenti eucha
ristiam negaret̃ esset scandalũ populo: g̃ ⁊c̃. Quidam di
cunt q̄ sacerdos nõ debet dari peccatori occulto penitẽ
ti in publico eucharistiã hostiã cõsecratã sed hostiã non
cõsecratã: ⁊ tunc nulli scandalũ erit. sed. b. Tho. dicit: q̄
nullo mõ est danda hostia nõ consecrata ꝓ ɔsecrata du
plici rõne. Prima est: qꝛ in sacramento veritatis nulla fi
ctio debet eẽ. Secunda rõ est. qꝛ cũ mãducãs adoret qđ
manducat. vt dicit Aug. sacerdos daret ei occasionẽ ido
latrandi. iiij. scri. sen. di. ix. artic. v. q. i. in solu. ii. argu. Et
huic sñie petrus de tharã. ⁊ theologi oẽs ɔcordant. 5°
hoc idem ꝓbo rõne dñice imitatõis sic: Omnis xp̄i actõ
nostra est instructio: sed xp̄s q̃uis sciret iudam esse pec
catorẽ dedit ei corpus suũ in cena: g̃ ⁊c̃. Ubi nota: q̄
hilarius ponit supra matth. q̄ xp̄s corpus suum ⁊ sanguĩ
nẽ iude non dedit. ⁊ hoc quidẽ cõueniens fuissꝫ malicia
iude cõsiderata. Sed Aug. dicit ⁊ hoc tenet̃ cõmunius:
q̄ xp̄s corpus suũ ⁊ sanguinẽ suũ in cena cum alijs disci
pulis iude dedit. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. dist. xi. quõ xp̄s
hoc sacramẽto vsus est in sua institutõe: arti. ii. q. i. i cor.
q. ꝑ totũ. Et idẽ dicit. iij pte sum. q. lxxxi. artic. ij. in cor. q.
Fuit aũt cõueniens vt ibi dicit: q̄ xp̄s cum alijs disci
pulis corpus suũ ⁊ sanguinẽ dederit iude ex pte diuie sa
pientie: mĩe: ⁊ iusticie. Primo fuit cõueniẽs ex pte di
uine sapie duplici rõne. Prima rõ est ꝓpter documentũ
. s. vt discamus ⁊ benefacere inimicis. Naz dñs carne sua
ꝓpria ꝓditorẽ cibans membra sua instruxit q̄ deberent
benefacere inimicis: vt ipe dicit Matth. v. Bñfacite ⁊c̃.
Secunda rõ est ꝓpter exemplũ. Nam ex hoc nobis exẽ
plum dedit q̄ sacerdotes peccatoribꝰ in secreto idem de
bent ɔferre. Secundo cõueniens fuit q̄ xp̄s iude trade
ret corpus ⁊ sanguinẽ suum ex pte dñe mĩe: ⁊ hoc dupli
ci rõne. Prima est reuocatio a malo. vñ. n. debuit miser
ille ex cõsideratõe dñe bonitatis que maxime in hoc ap
paruit qꝛ illi tradidit corpus suũ a malo ꝓposito reuoca
cari ⁊ virtute tanti sacramẽti meliorari. sed ille miser au
xit peccatũ vnde debuit sibi auxisse meritũ. Secunda rõ
est in bono ꝓmotio. Debuit. n. fieri melior ex tribus. p°
a timore diuine cõminatõis que exprimit̃ Matth. xxvi.
ibi Ue homini illi ⁊c̃. 2° a munere collatiõis sacramenti
gratie: nihil. n. maius sibi conferre potuit q̃ seipm. 3° ab
honore conformis dispensatõis magni. n. honorẽ attri
buit illi dñs dispensando ei ipm sacramẽtũ cũ alijs apo
stolis. Tertio cõueniens fuit q̄ corpus suum ⁊ sangui
nẽ xp̄s iude dederit ex pte diuine iusticie: ⁊ hoc q̃tum
ad duo que ei ex diuina iusticia sunt inflicta. Primũ ẽ
augmẽtũ culpe. ex quo. n. tanto beneficio a malicia cõce
pta cessare noluit: iusto dei iudicio punitus ẽ lapsu gra
uioris culpe. s. desperatõis: iuxta illud apoca. vlti. Qui in
sordibus est sordescat adhuc. vt. n. dicit glo. quedam ad
Ro. i. Secretissimo dei iudicio fit vt peccata peccatis pu
niant̃. Secundũ est retributio siue dãnatio pene. naz ex
ingratitudine tanta euidentior est diuina iusticia i eius
dem damnatõe. Hec. b. Tho. breuiter tangit. iiij. scri. sen.
⁊. iij. pte sum. vbi. s. immediate. Alex. aũt in. iiij. sen. ꝓlixi
us ponit. Ad maiorẽ tñ euidẽtiã ꝑdictoꝝ ⁊ ꝓpter sola
tõem argu. nota hic septẽ. Primũ est q̄ xp̄s dando sui
corpus ⁊ sanguinẽ nõ fuit cã neqꝫ occasio peccati ⁊ dam
natõis iude sed ipse ex beneficio dñi ꝓpria malicia ⁊ ne
quitia occasionem sumpsit peccandi. vñ debuit sumere
rõem merendi: multi. n. sunt qui ex beneficijs domini q̃
debent illis esse causa gratitudinis ⁊ meriti degenerant
in opera peccati. Ille aũt dicitur esse alij᷑ causa vel occa
sio peccati qui aliquid exponit vel oñdit alicui qđ de se
allicit ad peccatũ: sicut qñ quis ponit iuuenẽ in aspectu
vel colloquio vel consortio mulierum: tunc accidit q̃qꝫ
ipm peccare. ⁊ sic talis sic exponẽs est alterius peccati oc
casio. Christus aũt non dedit iude causam vel occasionẽ

peccādi: sed peccatū vitādi ⁊ emadēdi ex ostēsione man/
suetudinis ad ipm. sed ipse miser ex vitali medicina sum
psit periculū mortis. Hec. b. Tho. quarto scri sen. dist. xi.
de vsu istius sacramēti in sui institutiōe. arti. ij. q. iij in so
lu. ij. argu. Scdm ē: q canī occulto. i. peccatori secreto
corp⁹ christi nō debet dari. iuxta illud Matth. vij. Nol/
lite sanctū dare canib⁹. Judas autē q̄uis in rei veritate
esset canis nō tamē in manifesto: ⁊ iō dns noluit eū dete
gere: ne desperaret ⁊ sic liberi⁹ peccaret. ibidē in solu. j. ar
gu. Tertiū est q christo nota erat iude iniq̄tas sicut deo
nō autē erat sibi nota p modū quo hominib⁹ innotescit
⁊ iō christus iudā a cōione nō repulit: vt sacerdotib⁹ da
ret exemplū peccatores occultos nō esse ab alijs peccato
rib⁹ expellēdos. Hec. b. Tho. in. iij. pte sum. q. lxxxi. art. ij.
in solu. ij. arg. Quartū est: q iudas comedit corpus chri
sti ⁊ bibit sanguinē eius cū alijs apostolis sacramētalit:
sed nō spūaliter. vñ remissionē peccatoꝝ ɔsecut⁹ nō fuit:
ibidē. iiij scri sen. vbi. s̄. arti ij. q. i. in solu. iiij. arg. Quin
tum ē: q iudas sm Chrys. Particeps existēs mysterio/
rū ɔuersus nō est. vñ fit eius scel⁹ immani⁹: tū q2 tali p
posito imbut⁹ adijt mysteria: tū q2 adiēs melior fact⁹ nō
fuit. nec metu: nec bñficio: nec honore. que verba allegat
bea. Tho. vbi. s̄. iij. pte sum. argu. cōtra. Vñ Aug. sup illo
verbo Joh. xiij. Qui mādicat panē meū leuabit contra
me calcaneū suū sic dicit: Quid ē eni leuabit ɔtra me cal/
caneū suū nisi ɔculcabit me. i. cōculcationē meā ⁊ mortē
meā machinabit: sicut equus subito leuās calcaneū pcu
tit. Et subd. ⁊ Aug. ibidem. Illi ḡ qui electi erāt māducā/
bāt dnm. ille māducabat panē dni cōtra dnm: illi vitam
ille penā. Qui eni māducat indigne vt ait apostol⁹: iudi
ciū sibi māducat ⁊ bibit. ⁊ iō nullus dꝫ māducare in mē
sa christi nisi sit discipul⁹ christi. vñ Chrys. sup Matth.
omel. lxxxi. loquēs de pditione iude sic dicit: Si iam ad
terribilē mēsam cū debita reuerētia cū ɔgrua vigilantia
opportunū tps inuitat. null⁹ ibi iudas reperiatur vt non q̄
iude fuerūt patiat. null⁹ malign⁹ accedat: nemini insidie
in mēte ɔdant. nullus fict⁹ accedat: null⁹ fuscato aio. pu
ra igit sit mens pura cogitatio. q2 sacrificiū purū ē. Se
xtū est: q christ⁹ primo dedit corp⁹ suū iude cū alijs di/
scipulis sed postea buccella intincta in ostēsione pditio
nis eius ei porrecta pur⁹ panis fuit: sicut pꝫ ex glo. Joh.
xiij. sup illud verbū: Cui intinctū panē porrexero ⁊c. ibi/
dē. iiij. scri. sen. di. vbi. s̄. arti. ij. q. ij. in cor. q. Septimum
est: q p̄mo quidē. s. qn corpus christi iudas cū alijs disci
pulis in cena assumpsit nō introiuit in eū sathanas. sꝫ im
misit in cor ei⁹ solū vt pderet preceptorē. Post panē au/
tem ingressus ē: vt dicit Joh. xiij. post buccellā tūc intro
iuit in illū sathanas. ⁊ hoc idē ibidē asserit origenes. Ra
tio autē huius ē: ad ondendū suā presumptionē: discessi
onē: obstinationē: vilē ɔditionē: ⁊ nostrā eruditionem.
Pmo diabol⁹ post buccellā in eū intrauit rōe sue psump
tionis: vt ait Aug. ibidē. Ratio quare tūc in illū intra/
uit sathanas ē: q2 bñficio dni male vsus ē ⁊ sua p̄sumpti
one peccatū auxit: iō diabol⁹ in illū introiuit. s. vt pleni⁹
postq̄ intrauerat: possideret q̄ p̄mo: nam p̄mo aim ha/
buit tradēdi christū. postea suū ɔpleuit facto ppositū.
Scda rō quare diabol⁹ in eū intrauit ē pp eius discessi/
onē. vñ Chrys. ibidē: Donec fuit in collegio nō audebat
sathanas insilire sed extrorsum mittebat. qn vero eū ma/
nifestū fecit ⁊ expulit. libere decetero in eū exiliuit. Ter
tia rō est pp obstinationē. vñ Chrys. ibidē: Quia ad tm̄
signū amoris. i. ad buccelle porrectionē ⁊ pditione nō ē
ɔuersus sed totalit obstinat⁹: iō sathanas tūc in eū intra
uit. s. deridēs eū ob tanti pctī inuerecūdiā. Quarta ra/
tio ē pp eius ingratitudinē ⁊ vilē ɔditionē. vñ origenes
ibidē: Decebat eni vt estimo p panis exhibitionē aufer/
ri ab indigno bonū qd se habere credebat: quo priuatus
factus ē capax ingressus sathane in ipm. Quinta rō est
pp nostrā eruditionē. vñ Aug. ibidē. V. de quantu sit ca
uendū male accipe bonū. si eni corripit qui nō dijudicat
hoc ē nō discernit corp⁹ dni ab alijs cibis: quō nō ɔdna/
tur: q ad eius mēsam fingēs se amicū accedit inimicus.
Hec. b. Tho. ponit in euāgelio ɔtinuo sup Johannē.
¶ Q ad digne ɔmunicandū quattuor requirunt.

CAP. XXIII.

d ad hoc autē q hō digne ad eu
charistie sacramentū accedat quattuor requirū
tur. primū est carētia criminis. scdm ē dilīgētia
examinis. tertiū est reuerētia mētis. quartū est mūdicia
cordis. Primo eni requirit ad cōicandū digne caren
tia criminis. Null⁹ eni phibet cōicare tāq̄ indign⁹ ni/
si priuet pp peccatū qd ɔmisit vel ɔmittit vel cōmittere
pponit: ita q peccatū facit hominē indignū cōmunione
trib⁹ modis. s. in habitu: in actu: in affectu. p̄mo quidē
peccatū in habitu facit hominē indigne cōicare. s. quan
do nō ɔtritus neq̄ ɔfessus de pctō p̄terito: accedit ad sa
cramentū talis indigne cōicat. Sed forte queres hūc ca/
sum: Posito q sit aliq̄s qui de pctis in p̄terito a se ɔmis/
sis sufficiēter ɔtritus sit ⁊ ɔfessus nūq̄d pōt statim ad sa/
cramentum accedere. Rñdeo ⁊ dico: q lꝫ talis post pctm̄
mortale de quo ɔtritus ē ⁊ ɔfessus ad sacramentū statī
possit accedere: non tñ debet nisi magna necessitas vrge/
ret. vñ ɔsulendū est tali q p aliqd tempus a cōione abstī
neat pp reuerentiā sacramēti: qd p̄cipue post pctā carna
lia ē obseruandū. Hec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. ix. arti. iiij.
q. ij. in solu. ij. arg. 2⁹ peccatū in actu facit indigne cōica/
re plurib⁹ rationib⁹: vt pꝫ. s̄. vbi dicit q cōicans cū ɔsciē
tia pctī mortalis mortalit peccat. Req. ibidē. Et iterū. s̄.
vbi dicit: q pctōr manifest⁹ compatur quattuor. 3⁹ pec
catū in affectu vel pposito. s. volūtas: affectio vel intētio
peccādi i futuro facit indigne cōicare qd probo duplici
rōe. Prima rō est talis: Volūtas apud deū ɔputat p fa/
cto. sed aliq̄s actu ⁊ facto peccās nō cōicat digne: sed po
tius indigne ⁊ ad iudiciū suū: ḡ qui ppositū vel intētio/
nem peccādi hꝫ similiter. Scda rō est talis: Null⁹ sine cō
tritione ⁊ ɔfessione pctōꝝ suoꝝ pōt digne ad sacramen
tū accedere. sed ille q peccare pponit vel cui⁹ volūtas af/
ficit ad peccandū nō penitet: ḡ ⁊c. Hec Petr⁹ de thar. i.
iiij. scri. sen. di. ix. circa scdm pblema: arti. ij. in cor. q.
Scdo p̄ncipalit ad hoc q hō digne ad sacramētū altaris
accedat requirit diligētia examinis. Nā qui sufficiēter
ad sacramentū prepatus accedit digne cōicat. Per oppo
sitū autē qui negligēter prepatus accedit mortaliter pec
cat q autē pbabilit. i. quantū pōt ⁊ scdm dictamē ɔscien
tie prepatus accedit etiā digne cōicat. Ubi sciendum: q
quattuor sūt pbabilia signa q̄bus p̄sumunt aliquem esse
dō sine crimine ⁊ digne cōicare ⁊ esse in statu salutis et
de numero electoꝝ. Quorū primū signū est verbū dei de
uote audire: Joh. viij. Qui ex deo ē verba dei audit. Su/
per quo v̄bo Grego. in omel. sic ait: Interroget ḡ se vnus
quisq̄ si verba dei aure pcipit ⁊ intelligit vñ sit: Nā sūt
nōnulli q p̄cepta dei nec aure corpis percipe dignantur
⁊ sunt nōnulli q hec quidē corpis aure pcipiūt. sed nullo
ea mētis desiderio ɔplectunt. ⁊ sunt nonnulli q libenter
v̄ba dei pcipiūt ita etiā vt i fletib⁹ ɔpungant. sed post la
chrymaꝝ tps ad iniq̄tatē redeunt. hi oēs pfecto v̄ba dei
nō audiūt: q2 hec exercere in ope ɔtemnūt. Scdm signū
est vite opa agere. s. cū q̄s se pmptū ad bñ opandū inue/
nit. Tertiū ē a pctis ɔtinere. s. cū q̄s abstinēdi a pctis i fu
turū ppositū hꝫ. Quartū signū ē ɔmissa deflere. s. cū. quis
de pctis p̄teritis dolet ⁊ plāgit: q2 in his vera penitētia
ɔsistit: vt Greg. dicit. Hec tria sumunt ab illa auctori/
tate p̄ma Joh. v. Tres sunt q testimonium dāt in terra. s.

spūs: sanguis: ꝛ aqua. p° enī qui bñ viuit ꝛ recte agit hꝫ
vel dat testimoniū spūs inquantū nō opa carnis: sed no
ua opa spūs facit. 2° q̄ cōtinet se a peccatis dat testimo-
nium effusi sanguinis. 3° qui i gemitu suo laborat lauās
p singulas noctes lectū suū dat testimoniuꝫ aque. q̄. s. de
latere christi fluxit. vñ si aliq̄s p hec signa facta diligenti
discussione ꝯsciētie sue q̄uis forte nō sufficiēti ad corp᷒
christi deuote accedit aliquo pctō mortali in ipo manē-
te qd eius cognitiōe pterfugiat nō peccat. imo magis ex
vi sacramēti ꝯsequit̄ remissionē pcti. vñ Augu. dicit in
quodā sermone: q qñ corp᷒ christi manducat̄: viuificat
mortuos. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. ix. arti. iiij. q. ij. i cor
pore. q p totū. Req. infra Examinatio ꝯsciētie. Tertio
pricipalit̄ ad hoc q hō digne ad sacramētū altaris acce-
dat requirit̄ reuerētia mētis respectu diuini muneris: vt
.s. hō cū reuerētia maiori q̄ pōt ad hoc sacramentū acce-
dat. Hec autē reuerētia mētis ad corp᷒ ꝛ sanguinē chri-
sti ꝯsistit in quattuor. s. in assensione: discretiōe: deuotio
ne: ꝯiunctiōe. Primo ꝯsistit i assensione. s. vt assumēs nō
neget nō dubitet. sed veracit̄ credat q in hoc sacramēto
est verū corp᷒ christi ꝛ ver᷒ sanguis christi. qd quidē sa-
cramentū nō merito ꝯsecrātis sed i verbo efficit̄ creato-
ris: vt Aug. de ecclesie dogmatib᷒ dicit. ꝛ ppea null᷒ infi
delis vt sic ad hoc summendū dꝫ accedere: ita dicit̄ Exo.
xij. Omīs alienigena: aduena ꝛ mercēnarij nō comedēt
ex eo. Glo. Ois alienigena. i. gētilis. iude᷒. heretic᷒. vl ex-
cōicatus ꝛ vniuersalit̄ oēs q̄ extra ecclesiā sunt nō come
dēt ex eo. s. ex agno pascali qr oēs ab hac cōione nō ad
mittunt̄. Si autē sunt in pctō mortali manifeste dico q
nō debēt admitti. si autē in occulto dico q sic: vt pꝫ. s. ca-
pitulo precedē. 2° aduena nō comedet ex eo. glo. Adue-
na ē quicūqꝫ venit ad fidē nec adhuc firm᷒ est. 3° simili-
ter mercēnarij nō comedēt ex eo. Glo. Mercēnarij sunt
illi q̄ p lucris tpalibus seruiūt christo: qd g̃ faciunt sacer
dotes ꝯducti ꝛ simoniaci. oēs g̃ tales eo q sunt extra do
mum. i. extra ecclesiaꝫ catholicā cōione priuant̄. Scdo
hec reuerētia mētis ad corp᷒ christi ꝯsistit in discretiōe:
vt s. q̄ cōicant defectuꝫ iudicij vel ratiōis nō patiant̄. vt i
pueris ꝛ amētibus pꝫ: sed sciāt prudēter discernere īter
cibū ꝛ cibū: Ysaie. vij. Butyrū ꝛ mel comedet vt sciat re-
probare malū ꝛ eligere bonū. Tertio cōsistit reuerētia
mētis ad corpus christi in deuotiōe. oꝫ eñ. i. q in cōican-
te sit actualis erectio vl̄ eleuatio mētis ad deū. dꝫ enī mē
te attēdere q̄ vult digne cōicare dei bonitatē ꝛ sui infir-
mitatē. p° ergo ꝯsideratio vel ꝯteplatio diuine bonitat̄
que in hoc sacramēto apparet: inflāmat ꝛ incēdit nr̄am
dilectionē. 2° ꝯsideratio ꝓprie fragilitatis excludit pre-
sumptionē. Hec scd̄a scd̄e. q. lxxxij. arti. iij. in cor. q. Hec
autē deuotio vel reuerētia q̄ est actualis eleuatio mentis
in deū p hebetatiōne vel occupatiōne: aut euagationem
interdū sine pctō amittit̄. Re. s. Euagatio mētis. Quar
to reuerētia mētis ad deū ꝯsistit in vnione vel ꝯiunctio-
ne mētis ad deū. ꝛ ideo interdicti: suspēsi excōicati. cōi-
care nō possunt vt pꝫ. s. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. ix. ar-
ti. iiij. q. ij. in cor. q. in pncipio. vñ Eusebius in sermōe sic
dicit. Cū ergo ad reuerendū altare ascendis sacrū dei tui
corp᷒ ꝛ sanguinē fide respice. honore mirare: mēte ꝯtin-
ge: manu suscipe: ꝛ haustu interiori assume. Quarto ꝛ
vltimo pncipalit̄ ad hoc q hō digne ad sacramentū alta
ris accedat requirit̄ mūdicia corpis. peccaret eñ si quis
luto ꝛ sanguine manib᷒ coinquinatis ad hoc sacramētū
accederet. vñ ꝛ celebrātes vel tractaturi aliqd sacramen-
tū manus lauāt: ad signandū q nō solū mēs sed etiaꝫ ca-
ro ab oī immūdicia infectiōis pollutiōis. ꝯcupie dꝫ esse
immunis: in cui᷒ figura dicit̄ Exo. xij. Lumbos vestros
accingetis. Sed forte dices q immūdicia corpalis nō
impediat digne suscipe corpus christi ꝓbo duplici ratio
ne. Prima ē talis: Iste cib᷒ est cibus mētis: ꝛ nō ventris
spūalis nō carnalis. g̃ vt videt̄ in susceptiōe corpis requi
ritur mūdicia mētis ꝛ nō carnis. Rñdeo duob᷒ modis.
p°: qr ex immūdicia corpis puta ex pollutione ꝛ huius
mōi causat̄ ꝛ sequit̄ inhabilitas mētis ꝛ irreuerētia mē
tis ad tm̄ sacramētū. 2° mō rñdeo ꝛ dico: q alit̄ se habet
in susceptiōe spūali: ꝛ aliter i sacramētali. qꝛ in susceptio
ne spūali nullo mō est accessus corpalis ad hoc sacramē
tū sed spūalis solū. s. p fidē ꝛ charitatē. ꝛ iō ad sumenduꝫ
corp᷒ christi spūaliter sufficit hec duo. s. fidē ꝛ charitatē
habere. In sacramētali autē susceptiōe qꝛ ē accessus cor-
poralis requirit̄ ablutio immundicie etiā ex pte corpis.
Scdo mō arguit sic: Peccatuꝫ veniale magis displicet
deo q̄ quelibet immūdicia corpalis. puta pollutio que
sine pctō est. sed pctm̄ veniale nō impedit susceptionem
huius sacramēti: g̃ multominꝰ immūdicia vel pollutio
corpalis. Rñdeo trib᷒ modis. p° q q̄uis peccatū veni
ale plus displiceat deo: ꝛ p ꝯñs magis impediat suscepti
onē corpis christi q̄ pollutio nocturna vel alia immūdi
cia corpalis: tamē peccatū veniale nō ita mentē hebetat
ꝛ carnē inquinat ꝛ maculat: nec ita de facili ē signuꝫ pcti
mortalis sicut pollutio. 2° mō rñdeo ꝛ dico: q p ꝯtritio
nē ꝛ ꝯfessionē aufert̄ macula mētis ꝛ reatus culpe: nō ta
men aufert̄ corpalis immūdicia vel hebetudo mētis vel
distractio ei᷒ ex depssione eius ad carnē ex pollutiōe cō
secuta. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. ix. arti. iiij. q. ij. in solu.
ij. argu. ꝛ idē. iij. pte sum. q. lxxx. arti. vij. in solu. iiij. argu.
3° mō rñdeo ꝛ dico: q sicut aliq̄s post pctm̄ mortale licꝫ
de ipso ꝯtrit᷒ sit ꝛ ꝯfessus: nō debet statim ad sacramen-
tū accedere: sꝫ poti᷒ ꝯsulendū est sibi vt p aliqd tempus a
cōione abstineat pp reuerētiā sacramēti: ita post immū-
dicias corpales. s. post pollutionē nocturnam: post men-
struū. post fluxū sanguinis ꝛ h mōi ex quadā cōgruitate
impedit̄ q̄s a sumptiōe hui᷒ sacramēti: saltē p illū diem
quo hec ꝯtingūt: tertia pte vbi. s. in solu. iij. arg. iuxta fi-
nē. Ad cui᷒ euidentiā nota tria. Primū est: q coit᷒
cōiugalis si sit sine pctō puta si fiat cā ꝓlis generāde vel
cā reddēdi debitū. nō impedit sumptionē hui᷒ sacramē
ti alia rōne nisi sicut dictū est de pollutiōe nocturna q̄ ac
cidit sine pctō. s. pp immūdiciā corpalem ꝛ mētis distra
ctioneꝫ rōne cui᷒ Hiero. dicit sup Matth. sic: Si panes
ꝓpositionis ab his q̄ vxores tetigerāt comedi non pote
rāt. quāto magis panis q̄ de celo descēdit nō pōt ab his
q̄ ꝯiugalib᷒ paulo ante exercere ꝯplexib᷒ violari atqꝫ cō
tingi. Hec. b. Tho. in. iij. pte sum. vbi. s. arti. vij. in solu. ij.
arg. Scdm̄ ē scire post quantū tps coitus cōiugalis ab-
stinere q̄s debeat a cōione. Rñdet frater Albert᷒ ꝛ dicit
in quarto scrip. sen. dist. xxi. allegādo ꝯciliū sic. Cōciliū
elibertanū dicit: Ois hō ante sacramēti cōionem a ꝓpa
dꝫ abstinere vxore trib᷒ aut quattuor aut quinqꝫ dieb᷒.
ꝛ habet̄ de ꝯsecratiōe. dist. ij. ois hō. Et subdit frat̄ alber-
tus ibidē sic: Bñ puto q sic sit faciendū si tamē alter in-
ueniat̄. ꝯiugū debitū reddere coact᷒ ꝛ nō expetere ꝛ hoc
frequēter facere: eo q alter in illo tpe nō vult abstinere:
ergo cōicare ꝯcedere ē illi qui debitū reddit inuit᷒: ꝛ al-
teri q̄ extorquet debitū qd nō est extorquendū nō. Hec
in summa ꝯfesso. lib. iij. titulo. xxiiij. q. lxxx. in pncipio.
Tertiū est: q somniū fornicatiōis vel fornicatio somnia
ta cū pollutiōe sequēti impedit de mane sumptionē hu-
ius sacramēti: eo q tale somniū cū tali pollutione indu-
cit corpaleꝫ immūdiciā ꝛ distractionē mētis pp delecta-
tionis intēsionē: nō autē somniū homicidij vel furti: eo
q somnia huiōi hec nō inducāt. si tamē somniū homici
dij vel furti ꝓueniat ex cā que ē pctm̄ ꝛ ꝓsertim mortale
impedit sumptionē hui᷒ sacramēti rōe sue cause. Hec. b.

Tho.in.iij.pte sum.q.lxxx.arti.vij. in solu.v.argu.

¶ Q circa sacramenti cōmunionem aliqui male se habent tribus rōnibus. CA.XXIIII.

ſ Ecūdo pncipalit' circa sacramentū eucharistie ɔsiderāda ē assiduitas cōionis. Ubi sciendū φ circa cōionez aliq̄ male se habēt.aliq̄ bn̄. Primo enī aliq̄ circa cōionem male se habent.ꝛ isti tripliciť distinguunť. Nā aliq̄ corp' christi nūq̄ȝ assumūt:aliqui corp' christi assumptuȝ reiiciūt aliq̄ corpus christi indigne assumūt.primū.s.corp' christi nūq̄ȝ assumere est periculosum.scōm.s.corp' christi assumptū reijcere ē periculosius.tertiū.s.corp' christi indigne assumere ē piculosissimū. Primo aliq̄ sunt q̄ corp' christi nūq̄ȝ assumūt Q autē hoc.s.a cōione oīo cessare ꝛ corp' christi nō assumere nō liceat: pbo quattuor rōnibus.s.rōe voti:mādati statuti piculi vel detrimēti. p' pbo rōe voti sic Oēs tenenť corp' christi spūaliter mādučare hoc ē christo p fidē ꝛ charitatē vniri.hoc autē.s. spūalis mādučatio votū seu desideriū pcipiēdi sacramēti includit sine quo voto vel desiderio nō pōt homini esse sal'. sed frustra esset votū nisi impleret qñ opportunitas adesset ḡ ꝛc. 2' hoc idē pbo rōe mādati sic:Quicq̄d de' mādat iplere oportet. Require infra Preceptū.sed christ' mādauit vel pcepit in sacramēto carnē suā edere ꝛ sanguinē suū bibere dicēs Joh.vj. Nisi manducaueritis carnē filij hois ꝛ biberitis eius sanguinē non habebitis vitā in vobis ḡ ꝛc. 3' pbo hoc idē rōne statuti sic:Statutū generale ecclesie preterire nō licz.imo ɔtrariū faciēs mortaliť peccat.sz apostoli ꝛ romana ecclesia statuerūt determiata tpa exequēda de cōicando corp' christi.ḡ ꝛc. Hec.h.Tho.iij.pte summe.q.lxxx.arti.xi in cor.q p totū. Quarto hoc idē probo rōe piculi vł detrimēti. Nā oīo a cōione cessare ꝛ corpus christi nō summere est valde piculosum.qđ quadrupliciter pbo. Primo:qꝛ nō summere vel nō comedere ē signū mortis.Joh.vi. Nisi mādučaueritis.ꝛc Scđo ē signū ingratitudinis:qꝛ nō vis hospitari ꝛ recipe bñfactorez ꝛ redēptorē ꝛ saluatorē tuū.q̄ dicit Matth.xxv. Hospes erā ꝛc. Tertio ē signū scismatis. qꝛ nō cōicas vnitati corpis christi.s.vnitati fideliū. qꝛ oēs vn' panis ꝛ vnū corp' sumus.Quarto ē signū ɔtēptus mētis cū te christ' inuitet ad cenā. Matth.xxii. Perdidit homicidas illos qui noluerūt venire ad cenā. Scđm.s.corp' christi assumere ꝛ sumptū reijcere ē piculosius qđ sic pꝫ. Nā reijcere cibū aliquē pcedit ex defectu virtutis quadruplicitER. Prima rō est qꝛ deficit virtus masticatiua.s. p ɔsiderationē.Ex eo enī φ corpus christi nō masticat.i.cōsiderat quāte sit pciositatis ꝛ sanctitatis natura eius quēadmodū dꝫ:ipsuz assumptum nō tenet sed reijcit. Prouer.xxi. Thesaur' desiderabilis ꝛ oleū in habitaculo iusti vł in ore eius scđm translationē aliā.ꝛ vir imprudens dissipabit illud.Scđa ratio:qꝛ deficit virtus saporatiua. Nō enī sapit peccatorib' dulcedo istius corpis.s.celestis cibi eo φ affectū ad carnalia habēt ꝛ p ɔsequens palatū infectū. Nā impleti ꝛ saciati alijs cibis fastidiūt istū cibū.neq̄ȝ nutriunť neq̄ȝ delectanť ex eo. vñ tales dicunť quod scribiť Numeri.xi. In mentē nobis veniūt cucumeres ꝛ pepones porraq̄ȝ ꝛ cepe ꝛ allia.h' dicebāt fastidiētes manna similes porco q̄ margaritas cōculcat ꝛ stercorib' delectatur. Prouer.xxvij.in figura de talib' diciť. Aīa saciata.s.diuitijs:delicijs:honorib' huius seculi q̄ potius inflant q̄ȝ satiēt.calcabit fauū.i.dulcedinē eucharistie.vł celestis patrie.vel sacre scripture vel correptionis fraterne. Anima autē esuriēs vel iusticiā vel eucharistiā.vel celestem gloriā.etiā amarū.i.penitentiā peccatoꝝ suorū summet p dulci.i.p christo qui dulcis ē gustātibus ipm. In psal.Gustate ꝛ videte.Tertia rō est:qꝛ deficit virtus assimilatiua.nō enī cibus eis assimilať vt in carnē ɔuertať. vnde in eis cib' corrumpiť ꝛ p ɔsequens reijciť. Job.xx. Panis eius in vtero verteť in fel aspidū.q.d. Panis ei' id est corp' christi q̄ sub panis specie cōtineť in ore peccatorū.i.in carne nō in corde vel in mēte ei' existēs vertetur in fel aspidū.i.in mortē eternā.sicut enī fel aspidum est amari' ꝛ insanabilius ceteris.sic pena eterna indigne cōicantis. Quarta ratio ē:qꝛ deficit virtus retētiua. Cib' enī cu nō possit cōuerti ꝛ in similitudinē carnis attingere eiciť a natura.sic pp recidiuationez cōicantis corpus christi recedit. Job.xx. Diuitias q̄s deuorauit euomet. q.d. Diuitias.i.corpus christi in quo sunt oēs thesauri diuitiaꝝ.quas deuorauit.i.incōsiderate.inordinate.ꝛ indebito mō accepit cōicans.euomet. tamē qꝛ sine vtilitate accepit.sicut illud qđ euomiť nullius ē vtilitatis.tum qꝛ pp suū crimē amittit. Tertio summere corpus christi indigne ē periculosissimū.ꝛ hoc pp quattuor causas. Prima ē:qꝛ indigne cōicans diciť iterare mortē christi. ad Hebr.vj. Rursum crucifigētes in se ꝛc. Scđo:quia talis diciť ɔculcare sanguinē christi ad Hebr.x. Quātomagis putatis deteriora mereri. Tertio talis diciť toxicare seipsum. In psal. Interficitis vniuersi vos. Quanto indigne cōicans diciť receptare diabolū Joh.xiii. Post buccellā introiuit in eū sathanas. Et Joh.xiij. Et cena facta cū diabol' misisset in cor eius ꝛc.

¶ Q circa sacramenti cōmunionem aliqui bn̄ se habēt tribus modis. CAP.XXV.

ſ Ecūdo circa cōionem aliq̄ bn̄ se habēt ꝛ hoc tribus modis.vel quotidie cōicando.vel frequenter cōicando.vel semel ī anno cōicando.Est eniz licitū quotidie cōicare.est etiā licitū frequēter ꝛ specialiter ter' in anno cōicare.ē etiā licitū imo necessariū semel in anno cōicare. Primo dico.φ quotidie cōicare homini bn̄ dispositō ē vtile ꝛ laudabile. Primo eniz ē vtile qđ tripliciť pbo.s.rōne similitudinis auctoritate. Primo ē vtile ex pte virtutis sacramēti.s.vt fructū tā nobilissimi sacramēti hō quotidie asseqnať. Nā sicut languēti corporaliter quotidie medicina corpalis est necessaria. sic spūaliter languēti ꝛ quotidie peccāti venialiť medicina spūalis.s.eucharistia quotidie ē necessaria Unl Ambro. ꝛ habeť de ɔsecra.di.ij.sic dicit.Si quotiēscūq̄ȝ effunditur sanguis christi ī remissionē pctōꝝ effundiť. debeo semp accipe q̄ semp pecco. Scđo pbo hoc idē similitudine sic Cib' spūalis magis ē assumēdus tāq̄ȝ magis necessari' q̄ȝ cib' corpalis.nā magis ē subueniendū mēti q̄ȝ carni.sed cib' corpalis quotidie dꝫ assumi.ḡ multo magis cib' spūalis. Ratio autē quare cib' corpalis quotidie dꝫ assumi ē qꝛ in nostro corpe hūiditatis deperditio a duob' causať. Primo actiōe caloris nālis: scđo exercitatione ɔtinui laboris pp q̄ dꝫ dꝫ cibū corpalez frequēter assumere.ne humiditatis cōsumptio mortē inducat. Similiť deperditio humiditatis spūalis.dilectiōis videlicet ꝛ feruoris ī mēte nostra oriť ex duob'. Primo ex innata ɔcupia. Scđo ex occupatione circa extrinseca:pp q̄ duo vtile ē quotidie vel frequēter cibū spūalem assumē: ne mēs totaliť alieneť ꝛ euageť a deo. sed poti' p hūc cibū spūalem ꝛ sacramētalē mēs nostra deuotior ꝛ feruentior restaureť ꝛ reducať in deū. Tertio pbo hoc idē auctoritate dñi dicētis. Luce.xi. Panē nostrū quotidianū da nobis hodie. Qđ verbū Aug.in lib. de verbis dñi exponēs sic dicit:Si quotidie accepis hoc sacrm̄ quotidie tibi hodie ē:tibi christ' quotidie resurgit. hodie eniz est qñ resurgit. Scđo quotidie cōicare est laudabile ex pte sumētis. Nā laudabile ē φ hō quotidie in mēte ꝛ corpe inueniat se dispositū ad digne sumendū hoc sacrm̄ Hec beā.Tho.iiij.scrip.sen.di.xij.de frequētatiōe hui' sacra

mēti arti.j.q.ij.in cor.q.ꝑ totū. Sed forte queres: an alicui laico liceat pluries cōicare in die. Rñdeo ⁊ dico: nō: qḋ ꝓbo duplici rōe.s.ratiōe figure: ⁊ reuerētie. Pmo ratiōe figure sic: Nā hoc sacramētū ꝓfigurat vel repñsentat passionē christi.sed christꝰ tm̄ semel ē passus: ⁊ ideo vt vnitas passionis christi repñtetur ē semel tm̄ cōicandū. Ubi nota: ꝙ passio christi ꝓut in capite ꝯtingit: semel tm̄ in anno repñtatur in ecclesia.s.in missa q̄ sexta feria in pasceue celebrat̄: sed ꝓut in nos passionis eiꝰ effectus ꝓuenit: quotidie dʒ repñtari: qꝛ effectus passionis eius ē in nobis ꝯtinuus: ⁊ sic repñtatur ī hoc sacramēto. Hec.b.Tho.iiij.scrip.sen.dist.xij.arti.j.q.iij.in solu.ij.argu. Scḋo laicꝰ nō debet ī vna die pluries cōicare ratiōe reuerētie: vt.s.reuerētia exhibeat̄ tam nobilissimo sacramēto: ꝯtingit etenī vt in pluribꝰ ꝙ frequētia alicuiꝰ delectabilis rei indeuotionē ⁊ irreuerētiā causat ⁊ fastidiū

Sed forte argues sic: ꝙ laicꝰ vna die pōt pluries cōicare tali rōe: Qui pōt qḋ maius ē pōt etiā qḋ minus est. sed maiꝰ est celebrare q̄ȝ solū cōicare. cū g̊ sacerdos possit in vna die pluries saltē bis celebrare: g̊ videt̄ ꝙ liceat laico in vna die pluries cōicare. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ nō ē simile de laico ⁊ de sacerdote: eo ꝙ sacerdos q̄ est quasi ꝑsona publica oʒ ꝙ nō solū ꝓ se sed etiā ꝓ aliis celebret. ⁊ ideo necessitate cogēte pōt pluries celebrare in die. sʒ nō est eadē ratio de illo q̄ nō sumit nisi rōe sui. vt laicus facit. Hec.b.Tho.iiij.scrip.sen.di.xij.de frequētatione huius sacramēti: arti.j.q.iiij.in cor.q. ⁊ in solu.j.arg. Vñ extra de ꝯsecra.di.j.sufficit: ⁊ de celebra.missa.te referēte: ⁊ cap.ꝯsuluisti: honoriꝰ tertiꝰ sic dicit. Nā ⁊ valde felix est qui celebrat digne vnā missam: libro.iij. sic etiā valde felix ē qui semel in die cōicat digne. Scḋo ꝓncipalit̄ dico: ꝙ licitū est ⁊ meritoriū frequēter vel saltē pluries in anno cōicare: ⁊ hoc homini bñ disposito ⁊ mō debito ꝑparato. vñ si aliq̄s ex ꝯfidētia de assequēdo huius sacramēti effectꝰ: ⁊ ex frequēti huiꝰ sacramēti susceptiōe ī maiorē deuotionē ⁊ reuerētiā huiꝰ sacramēti deueniat: expedit tali cōicare frequēter: qḋ ꝓbo triplicit̄. pꝰ auctoritate ecclesie sic: Nos debemꝰ ꝓ posse niti vt effectus salutis crescat in nobis. sed cū frequētatione mysteriꝭ crescit nostre deuotiōis effectꝰ: g̊ frequenter in anno hoc sacramentū debemꝰ assumere. 2ꝰ ꝓbo hoc idē ratione sic: Si aliq̄s digne ad hoc sacramentū accedens ex scḋo accessu efficit̄ dignior q̄ȝ ex pmo: tūc quāto in anno cōicabit frequētius. tāto cōicabit digniꝰ ⁊ sibi vtilius: ⁊ ꝑ ꝯñs tāto melior ⁊ laudabilior erit. Si autē in eo q̄ frequēter ī anno cōicat esset debite ꝑpationis defectus: quāto cōicaret frequētius tāto indigniꝰ ⁊ sibi ꝑiculosius esset. 3ꝰ ꝓbo hoc idē expressione figure sic: Hoc sacramentū passionē christi dupliciṫ ꝑfigurat.s.vt passio christi ē redimēs ⁊ vt ē reficiēs. pꝰ quidē vt christi passio ē nos redimēs ⁊ sic solū semel christꝰ passus ē. vñ de ꝯsecra.di.j. sic dicitur: Sufficiat sacerdoti semel in die missaȝ celebrare: qꝛ christꝰ semel passus ē ⁊ totū mundū redemit. 2ꝰ in hoc sacramēto ꝑfigurat̄ ⁊ recolit̄ christi passio.s.vt est reficiens. vel scḋm ꝙ ꝑ ipsam reficimur. ⁊ qꝛ tali refectiōe pluries indigemꝰ. iō pluries hoc sacramentū debemus assumere. Et iō fabianus papa ꝯsiderans ⁊ feruoris ⁊ deuotionis gradū: ordinauit ꝙ oēs fideles ter in anno cōicarent. Hec.b.Tho.iiij.scri.sen.di.xij.arti.j.q.j.argu.contra ⁊ ibidē q.iii.arg.contra ⁊ in solu.duorū arg. Tertio ꝓncipalit̄ dico. ꝙ licitū est cuilibet fideli imo necessariū ad salutē cōicare semel ī anno. qḋ triplicit̄ ꝓbo. Primo ex ꝑte ꝑfiguratiōis sic: Agnus pascalis ꝑfigurabat seu repñsentabat hoc sacramētū. sed agnus pascalis mādurabat̄ solū in anno semel. g̊ sufficit ad salutē semel in anno solū suscipe corpꝰ christi. vñ Innocē.tertius sic dicit: Necessario quippe sumēdus ē agnus: vt a vastāte angelo ꝓtegamur: nec exire possumꝰ de egypto nisi celebrādo phase pascalē agnū edamus. Scḋo hoc idē ꝓbo ex ꝑte instituētis vel institutiōis. Quis enī hō possit pluries cōicare in anno: vt pʒ.s. nō tamē tenet̄ ex statuto ecclesie nisi tm̄ semel in anno cōicare. vñ Innocētius papa tertiꝰ dicit ⁊ ordinauit: vt saltē semel in anno.s.in pasca oēs fideles cōicarent. vñ extra de peni. sic dicit̄: Omis vtriusq̄ sexus postq̄ȝ ad annos discretiōis ꝑuenerit suscipiat reuerenter ad minꝰ in pasca eucharistie sacramentū: nisi forte de ꝓprij sacerdotis ꝯsilio ⁊ licētia ob aliquaȝ rationabilē cām ad tp̄s ab eiusdē ꝑceptione duxerit abstinendū 3ꝰ hoc idē ꝓbo ex ꝑte puniti ōis sic: Nā si q̄s corpus christi nō sumeret saltē semel i[n an]no.s. in pasca incurrit tria. pꝰ enī mortalit̄ peccat: eo ꝙ ē trāsgressor ꝑcepti pape innocētij tertij de semel cōicando. 2ꝰ talis nō cōicans dū viuit ab ingressu ecclesie arceat̄: tertio talis moriēs christiana careat sepultura: vt pʒ ex decretali supius allegata omnis vtriusq̄ sexus. ⁊c̄.

Q2 ille qui in se habet puritatē ⁊ deuotioneȝ bñfacit cōicando frequēter. CAP.XXVI.

a T autez laicꝰ vel sacerdos ꝓbabilit̄ scire possit: an frequenter vel raro possit vel debeat cōicare vel celebrare seu a cōione vel ꝯsecratiōe ad tempus abstinere. Est notandū ꝙ cibꝰ iste vt ꝓsit comedēti: in suscipiēte ꝑpationē debitā exigit puritatis ⁊ deuotionis. ⁊ iō qui hec duo habet bñfacit cōicando frequēter: q̄ vero hec raro hʒ bñfacit cōicando raro. Hec Petrꝰ de tharā.iiij.scrip.sen.di.xij.arti.vlti.q.ij in cor.q. Et ꝙ sancti doctores ecclesie: ⁊ ꝑcipue ambrosiꝰ ⁊ augustinus varie loquunt̄ de frequēti ⁊ rara huiꝰ sacramēti assumptiōe: ideo vt veritas huius questiōis.s.vtrū aliquis debeat frequēter vel raro cōicare clarius innotescat: beatꝰ thomas ⁊ alij doctores in theologia.s. Petrꝰ de tharā. ⁊ alexāder auctoritates eoꝝ exponūt. Primo eniȝ Ambrosius libro de sacramētis sic dicit: Iste panis quotidianus ē: accipe quotidie qḋ tibi quotidie ꝓsit. qḋ verbuȝ exponēs petrus dicit: Iste panis quotidianus ē.s.qꝰ ad spūalem assumptionē nō quo ad sacramentalē nisi ī bene dispositis: vbi.s. in solu.iij.arg. Q2 autē mādurario spūalis huiꝰ cibi debeat esse quotidiana. ostēdit beatus Tho. dicit. ꝙ vnū quotidie ⁊ semꝑ debemꝰ habere.s. desideriū ꝯiungēdi christo ⁊ assumēdi ipm̄ per fidē ⁊ charitatē: ⁊ hoc est christū spūaliter mādurare. iiij.scrip.sen. dist.xij. de frequētatione huius sacramenti: arti.j.q.ij in cor.q. in principio. Et subdit ambrosiꝰ: Accipe quotidie quod quotidie tibi ꝓsit. Qḋ verbū exponit Alexā. duobus modis. pꝰ sic: Accipe quotidie.i. tu q̄ sentis te ī ꝯtinua deuotiōe ⁊ puritate. ⁊ ī ꝯtinuo desiderio assumendi nec ex frequētia cōicandi declines in fastidiū vel in irreuerentiā eius. accipe quotidie.i. sacramētalit̄. qꝛ tūc tibi ꝓderit. 2ꝰ mō exponit sic dicēs: Accipe quotidie.i. spūaliter mādura vel sume corpꝰ christi quotidie: imo semꝑ qꝛ hoc mō sumēdo christū spūaliter semꝑ ꝓdest. nō autē semꝑ ꝓdest corpus christi sacramentaliter suscipe: nisi ei qui assumit vt debet. Sed forte ex hoc dicto argues: ꝙ nō sit frequēter cōmunicandū sic: Via tutior magis ē eligēda q̄ȝ ꝑiculosa vel dubia. sed in spūali mādurarione nullū est periculū: in sacramētali autē magnū est periculum nisi hō sit bene paratꝰ. g̊ spūalis mādurarío tāq̄ȝ securissima ē magis eligēda ⁊ frequētanda q̄ȝ sacramētalis: ⁊ sic raro ē cōmunicandū sacramētaliter ⁊ frequēter spūaliter. Respōdeo ⁊ dico: ꝙ q̄ȝuis sit securius accedere spūaliter q̄ȝ sacramētaliter: tamē aliud est fructuosius.s. accedere sacramētaliter homini ꝑpato scḋm possibilitatem suā ⁊ accedēti cum timore ⁊ reuerētia: nam multo

fructuosior est mãducatio sacramẽtalis ⁊ spũalis simul
q̃ spũalis solũ: sicut plus valet baptism⁹ flaminis ⁊ flu-
minis simul q̃ flaminis tm̃. Scd̃o bea. Aug. in libro de
ecclesiasticis dogmatib⁹ recitans quorundã opinionez
⁊ determinãs veritatẽ sic ait: Dixit quispiã nõ quotidie
esse accipiendã eucharistiã: alius affirmat quotidie esse
sumendã. ego autẽ quotidie eucharistie cõmunionẽ ꝑci
pere nec laudo nec reprehẽdo faciat vnusq̃sq3 qd̃ scd̃m fi
dez suã pie credit esse faciendũ. Et ↄcludit in fine dicẽs:
Tu autẽ sic viue vt quotidie merearis recipe. Que verba
alexander ⁊ beatus thomas exponũt. Nã Alexãder di-
cit ꝙ aug. opinionẽ quorũdã dicentiũ quotidie esse cõ-
municandũ: ⁊ quorundã dicentiũ nõ esse cõmunicandũ
nec laudat nec vitupat. vñ aug. nõ loquit̃ de malis: Cu-
ius ratio ẽ q2 loquẽdo de malis semꝑ ẽ vitupabile ⁊ dã
nabile etiã si raro cõmunicẽt. quanto igit̃ magis si tales
frequẽter cõmunicent. sed loquit̃ de bonis dicẽs. quoti
die cõicare ⁊c̃. Cui⁹ ratio est: q2 cõmunio aliquando po
test omitti a bonis. aliquãdo bene frequentari a bonis.
verbi gratia: Sũt enĩ quidã sacerdotes vl̃ laici ita dispo
siti ꝙ quotidie cõicare irreuerentiã ⁊ indeuotionẽ ⁊ per
ↄsequẽs fastidiũ faciat. sicut videmus ad sensum ꝙ fre-
quẽtia alicuius delectabilis cibi ↄtemptũ ⁊ fastidiũ pa-
rit: sic spũaliter pp indispositionẽ mẽtis. ⁊ si aliquis hoc
sentiat laudabile ẽ: vt aliquo die vel ꝑ aliquod tp̃s a cele
bratione ⁊ cõione abstineat: vt postea in eo deuotio ⁊ re-
uerentia augeat̃. Quidã vero sunt ita bñ dispositi ꝙ fre-
quẽtia cõionis in eis deuotionẽ ⁊ reuerentiam auget ⁊
sic laudabile ẽ quotidie celebrare ⁊ frequẽter cõmunica
re ⁊ pp hoc augustin⁹ nõ laudãdo illũ qui dicit esse quo
tidie cõicandũ nec reprobãdo aliũ qui dicit nõ quotidie
esse cõicandũ subiungit ad diffiniendũ istã diuersitatẽ:
Faciat vnusquisq3 qd̃ pie credit esse faciendũ. Per hoc
verbũ nõ vult aug. intelligere: ꝙ aliq̃s ex reuerẽtia tanti
sacramẽti ⁊ ex ↄsciẽtia sue indignitatis oĩo a celebratio-
ne ⁊ cõione abstineat: q2 hoc nulli licet q2 faceret ↄtra in
stitutionẽ ecclesie: vt pz ex decretali p̃dicta: Oĩs vtriusq3
sexus. s3 vult dicere ꝙ cessare ad tẽpus vt deuotio augea
tur h̃ licet ⁊ ẽ cõmendabile. sacerdos nãq3 q̃ habet curaz
animarũ necessario hz celebrare. vñ ↄtrariũ faciens mor
taliter peccat. Vñ ambrosi⁹: Graue ẽ ad mẽsam tuã mun
do corde ⁊ manib⁹ innocẽtibus nõ venire: sed graui⁹ est
dũ peccata metuim⁹ etiã sacrificiũ nõ reddam⁹. Et sub-
dit: Liceat igit̃ ꝓ obediẽtia assistere ⁊ ꝓ indulgẽtia pe-
tere: ꝓ officio ministrare: ꝓ remedio ĩmolare: ꝓ populo
obsecrare. Sacerdos autẽ nõ habẽs curã animarum: nec
officiũ: nec bñficiũ pp que haberet necessarie celebrare.
⁊ ob reuerentiã sacramẽti ⁊ timorẽ sue indignitatis si sp
a celebratiõe cessaret: nisi iniungeret̃ sibi ↄtrariũ a supio
re: estimo ꝙ nõ peccaret mortalit̃. Ultimo Aug. deter-
minãs questionẽ predictã sic ↄcludit: Sic viue vt quoti
die merearis recipe. Alexan. q. d. augu. Pare te habilez
⁊ dispositũ semꝑ ad suscipiendũ. ⁊ hoc mõ semꝑ viue vt
digne possis accipe. Et. b. Tho. dicit: ꝙ si aliq̃s experimẽ
taliter ↄgnosceret ex quotidiana sumptiõe feruorẽ amo
ris augeri: ⁊ reuerentiã nõ minui: talis quotidie cõicare
deberet. Si autẽ sentiret ꝑ quotidianã frequẽtationẽ re
uerentiã minui ⁊ feruorẽ nõ multũ augeri. talis deberet
interdũ abstinere. vt cũ maiori reuerẽtia ⁊ deuotiõe post
modũ accederet. vñ q̃tũ ad hoc vnusq̃sq3 iudicio suo est
relinquend⁹: vt raro vel frequẽter cõicet scd̃m ꝙ magis
vel min⁹ se dispositũ sentit. debet tñ quilibet affectũ ⁊ co
natũ ꝓ posse facere: vt sic viuat ꝙ semꝑ corp⁹ christi me
reat̃ accipe. iiij. scri. sen. di. xij. de frequẽtatione huius sa-
cramẽti: arti. j. q. ij. in cor. q. ꝑ totũ. Vñ aliter fiebat in pri
mitiua ecclesia: alit̃ mõ. Nã ĩ p̃mitiua ecclesia erãt duo.
primũ ẽ maior deuotio fideliũ ex ꝓpinquitate passiõis
christi. scd̃m erat pugna grauior ab infidelib⁹ cõtra chri
stianos. pp que duo statuerũt apl̃i: vt anaclet⁹ papa testa
tur: ꝙ fideles oĩ die cõicarẽt. Postea vero diminuto fer
uore deuotiõis ⁊ fidei ordinauit fabian⁹ papa ꝙ omẽs
fideles saltẽ ter in anno cõicarent. s. in pasca: in natali: et
in penthecoste. Postea vero adhuc magis feruore deuo
tionis ⁊ fidei diminuto ordinauit papa soter: ꝙ omẽs fi
deles in cena dñi cõicarent: vt pz in decretis. Ultĩo vero
charitate refrigescẽte pp abundantiã ⁊ multitudinẽ pec
catorũ: ordinauit papa Innocẽ. terti⁹: vt oẽs fideles sal-
tem semel ĩ anno. s. in pasca cõicarent. ⁊ ad hoc etiã mul-
ti idonei nõ inueniunt̃: tamẽ q2 preceptũ ecclesie preteri
re nõ licet: q̃libet debet ⁊ põt se disponere vt digne com-
municet illa die. vñ pz ꝙ maior ⁊ minor dispositio hois
est cã maioris ⁊ minoris frequẽtationis cõionis. Hec. b.
Tho. iiij. scri. sen. dist. xij. arti. j. q. iij. in cor. q. ꝑ totũ. Et. iij.
pte sum. q. lxxx. arti. x. in solu. iiij. arg.

Nota quattuor multũ vtilia. CA.XXVII.

a Ad maiorẽ tamẽ euidẽtiã predictoꝝ: nota hic q̃t
tuor. Primũ est: ꝙ q2 quotidie indiget hõ sa-
lutifera christi virtute: quotidie si ẽ paratus lau-
dabiliter põt hoc sacrm̃ suscipe. vñ sicut cibus corpalis a
bñ dispositis laudabilit̃ quotidie summit̃ sic cib⁹ spũa-
lis ⁊ sacramẽtal̃. Det. i. iij. pte sum. bea. tho. q. lxxx. art. x.
in solu. j. arg. Scd̃m ẽ: ꝙ vnũ inducit ⁊ allicit ad frequẽ
tationẽ ↄsecratiõis ⁊ cõmuniõis. s. feruor charitatis q⁹
homo desiderat vniri christo. aliud vero impedit ⁊ retra
hit a frequẽti cõione. s. timor ꝓprie indignitatis respectu
tante maiestatis ⁊ infinite bonitatis. vbi. s̃. immediate: i
solu. iii. arg. ⁊ idẽ. iiij. scrip. sen. dist. xij. de frequẽtatione
hui⁹ sacramẽti: arti. j. q. ij. in cor. q. in p̃ncipio. Tertium
est: ꝙ vtrũq3. s. accedere ad cõionem ⁊ abstinere a cõione
q̃nq3 bñ fieri põt. põt enĩ cõmunio q̃nq3 a bonis bñ fie-
ri: ⁊ q̃nq3 a bonis bñ omitti: vt pz. s̃. cap. precedẽ. ĩmedia
te. Quartũ est: ꝙ laudabili⁹ est ⁊ magis meritoriũz ho-
mini preparato accipe hoc sacrm̃ ⁊ cõicare q̃ abstinere ad
tp̃s. Hoc autẽ septẽ rõnibus ꝓbo. s. rõe amoris: valoris:
honoris opis similitudinis ꝑpatiõis: cõparatiõis. Pri-
mo rõe amoris sic: Amor prefert̃ timori. sed desideriũ
assumẽdi corp⁹ christi: ⁊ ip̃m assumere corp⁹ xp̃i ꝓcedit
ex amore charitatis: in q̃ radix meriti cõsistit. Abstinere
autẽ a cõione ꝓcedit ex timore quo abstinẽs considerat
tãti sacramẽti celsitudinẽ ⁊ sui indignitatẽ. g̃ ⁊c̃. Se-
cũdo hoc idẽ ꝓbo rõe valoris sic: Laudabili⁹ ⁊ meli⁹ est
valorẽ ⁊ vtilitatẽ sacramẽti percipe q̃ carere. s3 ille q̃ cõi
cat preparatus ꝑcipit. q̃ autẽ preparatus a cõione abstinet ni
hil ꝑcipit g̃ ⁊c̃ vñ ex frequẽti accessu ad sacrm̃ m̃ltiplex
cõmodũ ꝓuenit ⁊ accedẽti ⁊ aliis mẽbris xp̃i ex cessatio
ne autẽ a cõione ⁊ a bono ope nullũ ꝓuenit cõmoduz: g̃
⁊c̃. Tertio ꝓbo hoc idẽ rõe honoris sic: Si aliq̃s cui⁹
ↄsciẽtia dictat abstinere ab hoc sacramẽto reueret̃ h̃ sa-
cramẽtũ vel mouet̃ ad nõ cõicandũ ob tãti reuerẽtiã sa-
cramẽti. s. nõ ↄtingẽdo illud nec ↄficiẽdo nec cõicando:
multofortius reuerẽtia maiori efficeret̃ si illud ↄtingeret
ↄsecraret vel summeret. Cui⁹ rõ est: q2 si aliq̃s reueretur
absentiã regis: q̃to nõ magis reueret̃ suã p̃ñtiam. Sz
forte dices ↄtra. s. ꝙ ille q̃ bñ abstinet magis reueretur ⁊
honorat deũ q̃ ille q̃ ad hoc sacrm̃ bñ accedit tali ratiõe
Intẽtio ordinata ĩ ꝓgressu boni opis intẽdit duo. s. glo-
riã dei ⁊ ↄmodũ ꝓpriũ: ⁊ magis dei gloriã q̃ ꝓpriũ cõ-
modũ. s3 q̃ accedit ad sacramentũ magis attẽdit ꝓpriũ
cõmodũ. q̃ vero nõ accedit magis attendit gloriã dei q̃
ꝓpriũ ↄmodũ q2 ille q̃ accedit ↄsiderat efficaciam sacra
mẽti: cui⁹ fruct⁹ querit. q̃ vero nõ accedit ↄsiderat ꝓpriã
miseriã ⁊ ei⁹ gloriã ⁊ reuerẽtiã ac maiestatẽ: ⁊ sic magis

renereť hoc sacr̄m: ⁊ ꝑ ɔñs meliꝰ facit q̄ abstinet q̄ꝫ q̄ accedit. Rñdeo ad hoc tribꝰ modis scđm Alexandrū. pᵒ ꝙ accedēs nō solū intēdit cōmodū ꝓpriū ꝫ etiā ꝓximorū: inquantū accessus eiꝰ ad sacr̄m nō solū sibi: sed etiam oībus mēbris ecclesie ꝓdest. 2ᵒ ꝙ accedēs nō solū intēdit cōmodū: sed etiā repñtare illā summā charitatē: q̄ ꝓpter nos dñs saluatoꝛ ⁊ redēptoꝛ ē passus in cruce. 3ᵒ qꝛ cōmunicās repñtat illā summā potentiā qua deus ⁊ homo verus christꝰ sub tā[n]tilla specie ɔtineť. 4ᵒ modo respōdeo scđm bea. Tho. ⁊ dico: ꝙ in hoc est maxima gloria: bonitas ⁊ charitas dei: ꝙ se creaturis ꝓ capacitate ⁊ vtilitate earū cōmunicat. vñ magis videť ad gloriā dei ꝑtinere ꝙ aliquis ad cōmunionē accedat q̄ꝫ ꝙ abstineat iiij. scrip. sen. di. xij. de frequētatione huiꝰ sacramēti: art. ij. q. iij. in solu. ij. arg. Quarto ꝓbo hoc idē qđ supra ratione opis sic: Melius ē facere qđ ex suo genere ē bonū q̄ꝫ facere quod nō est ꝑ se sed ꝑ accidēs bonū. nā quod ē ꝑ se. meliꝰ est eo qđ est ꝑ accidēs. sed accipe eucharistiā est ex suo genere bonū. abstinere autē ab ea non est ex se bonū sed ꝑ accidēs: inquantū timeť ne assumať inordinate: ḡ melius ē ⁊ laudabilius accedere q̄ꝫ abstinere.

Quinto ꝓbo hoc idē ex ꝑte similitudinis sic: In alijs. n. sacramētis cuilibet melius ē accipe sacramentū q̄ꝫ desistere. sed hoc sacramentū est dignius laudabiliꝰ ⁊ nobilius alijs: ḡ multomeliꝰ est homini prepato accipe q̄ꝫ desistere. Sexto ꝓbo hoc idē ex ꝑte prepatiōis sic: Quāto aliq̄s est meliꝰ prepatus tantoplus mereť ⁊ laudatur. sed prepatio quātulacūq̄ꝫ sit ē maioꝛ in accedēte q̄ꝫ i abstinēte: ḡ ⁊c̄. Septimo ꝓbo hoc idē ex ꝑte compationis. Nā scđm aug. zacheus ⁊ cēturio nō litigauerunt inter se: ꝫ ambo saluatorē honorificātes q̄ꝫuis nō vno mō ambo peccatis miseri: ambo misericoꝛdiā ɔsecuti. Veptamē vt aug. dicit: magis laudať zacheꝰ qui vt habeť luce. xix. accepit illū in domū suā. s. iesum gaudēs: nō tm̄ in domū materialē sed etiā spūalem. ex quo verbo dať itelligi: ꝙ receptio spūalis corꝑis christi sempē cū gaudio ⁊ leticia mētis: nō autē sacramētalis semꝑ: q̄ꝫuis laudeť

o cēturio q̄ dixit. Dñe nō sum dignus vt intres sub tectū meū sed tm̄ dic verbo ⁊c̄. Qđ verbū exponiť sex modis. pᵒ exponiť ad litterā qꝛ forsitan erāt in domo eius idola ⁊ timebat eū offendere: qꝛ credebat eū esse deum ⁊ eū oīa scire. 2ᵒ Rabanus exponit sic Dñe nō sum dignꝰ ⁊c̄. ꝑꝑ ɔscientiā eni vite gētilis grauari se magis dignatione putauit q̄ꝫ iuuari: cuꝰ s. fide preditꝰ nondum tamē erat sacramētis imbutus. 3ᵒ Origenes sic: Dñe nō sum dignus ⁊c̄. ⁊ quare: vbi enī indigne ingrediť ibi ad iudiciū tradiť accipiēti. 4ᵒ aug. in lib. de verbis domini sic: Dñe nō sum dignus ⁊c̄. dicēdo se indignum prestitit dignū: nō in cuius parietes sed in cuꝰ coꝛ christꝰ intraret. neq̄ꝫ enī hoc diceret cū tanta fide ⁊ humilitate nisi illum quē timebat intrare domū suā coꝛde gestaret. 5ᵒ Seuerianus sic: Mystice autē hoc tectū corpus est quod tegit animā qđ libertatē mētis a celesti visione se excludit sed dñs nec habitare carnē nec tectū corꝑis dedignať intrare. 6ᵒ Aug. de verbis dñi dicit sic: Nā non erat magna felicitas si christus intraret parietes eius. ⁊ nō esset in pectoꝛe eius. vñ subdit: Sꝫ tm̄ dic verbo ⁊c̄. Hiero. Prudentia autē cēturionis in hoc apparet ꝙ vltra corporis tegimē latentē dignitatē vel diuinitatē vidit. vñ subiungit: Sed tm̄ dic verbo ⁊c̄. Si autē dicis nolo accipere corpꝰ christi qꝛ timeo: ɔsidera Petrū qui cū diceret christo Exi a me qꝛ pctōꝛ hō ego sum: audiuit ɔsolari: ɔfortari: ⁊ assecurari a christo cū dixit: Iā nolite timere. Sic ⁊ tu postq̄ꝫ iuxta conatū tuū tuā ɔsciam discussisti: ⁊ ꝑ cōtritionē: ɔfessionē: ⁊ satisfactionē te prepasti: noli timere ꝫ secure accede. Nō enī debuit petrꝰ dicere Exi a me: sed potius debuit dicere: mane mecū cū sim pctōꝛ vt saner a te. Grego. Excusat autē: qꝛ stupoꝛ ꝑ multitudine piscīū duas naues implentiū circūdederat eū. imo si te peccatorē ɔsideras necesse ē vt a te deū nō repellas. Vñ confortat eū dñs dicens: Noli timere. Beda: Cōfortat autē dñs timorē carnaliū ne quis vel de sua cōsciencia culpe tremēs vel de alioꝝ innocētia stupēs sanctitatē formidet aggredi. Hec b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xij. de frequētatione huius sacramēti: arti. ij. q. iij. in coꝛ. q. ⁊ in solu. argu. ⁊ iij. ꝑte sum. q. lxxx. arti. x. in solu. iij. arg. ꝑ totū.

¶ De virtute sacramēti eucharistie quattuoꝛ bona s. ꝫ. Ctauo ⁊ vltimo ꝓ̄cipaliter CAP. XXVIII.

o circa sacramentū eucharistie ɔsiderāda est vtilitas cōionis. Nā virtute huius sacramēti specialiter quattuoꝛ bona fiūt. s. collatio gratie: remissio culpe preseruatio a culpa: adeptio glorie. Primo virtute sacramēti eucharistie fit collatio gratie: qđ ostēdo quadruplici ratiōe. Primo ratiōe eius qđ in eo ɔtineť: Nā in hoc sacramēto cōtinetur essentialiť christus: qui sicut in mundū visibiliť veniēs largitus ē gratiā. vñ̄ dicit Joh. iij. Gratia ⁊ veritas ꝑ iesum facta ē: ita in hominē sacramētaliter veniēs opatur gratiā si nō sit obstaculū: Joh. vj. Qui mādūcat me. s. spūaliter ⁊ sacramētaliť viuit propter me. vñ Chrys. sic dicit: Qꝫ autē dicit: Qui mādūcat me viuit ꝑꝑ me: nō de vita simpliciť hoc dicit: sed de vita approbata. etenī infideles etiā viuūt nō mādūcantes de carne illa. Sed nec de resurrectiōe cōi hoc dicit: etenī omēs suscitabunť. sed de vita gloriosa ⁊ mercedē habente qualis ē vita gratie. 2ᵒ hoc sacramēto fit collatio gratie ratiōe eius qđ repñtatur. Nā ꝑ hoc sacramentū passio iesu christi repñtatur: ḡ sicut passio iesu christi in homine ē causa gratie: vt pꝫ infra Passio: ita etiā hoc sacramentū. 3ᵒ ꝓbo hoc idē ratiōe modi quo tradiť. Nā hoc sacramentū a christo tradiť ⁊ a nobis sumiť ꝑ modū cibi ⁊ potus. ita ꝙ sicut cibus corꝑalis vitā corꝑalem sustētat: augmētat: repat: vel restaurat: ⁊ delectat: ita cibꝰ spūalis. s. hoc sacramentū vite spūali oīa ista facit gratiā cōferendo. Nā virtute gratie quā ɔfert hoc sacramentū aīa spūaliter reficiť vł recreať: delectať quodāmō ⁊ inebriatur: augmentať: ⁊ vita spūalis ꝑficiť ꝑ ɔiunctionē mentis ad deū. Quarto ꝓbo hoc idē ratiōe eius cui mens ɔiungiť. Nā hoc sacramētū tradiť sub specie panis ⁊ vini que duo ad aliq̄d vnum rediguntť. qđ pꝫ: qꝛ ex multis granis panis ɔficiť: ⁊ ex multis racemis vinū ɔfluit: sic ex multis ꝑsonis fit vnꝰ populꝰ christianꝰ: ⁊ hoc virtute gratie vniētis in fide ⁊ charitate. Si autē hāc rationem aliť vis formare potes sic dicere: Vnio mētis ad deum ⁊ ecōuerso nō fit nisi ꝑ gratiā iustificantē vel gratū facientem. sed ꝑ hoc sacramentū mēs ɔiungiť deo feruoꝛe deuotionis ⁊ charitatis: ḡ ⁊c̄. Unde Joh. vj. Qui mādūcat meā carnē: ⁊ bibit meū sanguinē in me manet ⁊ ego i eo. Sup quo verbo aug. in lib. de verbis dñi sic ait: Multi quidē vel coꝛde ficto carnē illā manducāt: ⁊ sanguinem bibūt: vel cū manducauerūt apostate fiūt: nūq̄d manent in christo ⁊ christꝰ in eis? Sed est ꝑfectus quidē modꝰ manducādi illā carnē ⁊ bibēdi illū sanguinē quo q̄ manducauerit ⁊ biberit in christo manet: ⁊ christꝰ i eo. Hec bea. Tho. iij. ꝑte sum. q. lxxix. arti. j. in coꝛ. q. Ad maiorē tamē euidentiā predictoꝝ ⁊ ꝑꝑ solutiōes argumētoꝝ nota hic quattuoꝛ. Primū est: ꝙ hoc sacramentū ɔfert gratiā ⁊ ꝓ̄cipaliter virtute diuinitatis. vñ Damas. compat hoc sacramentū carboni: nā carbo simpliciť lignū nō est sed vnitus ⁊ ɔiūctus igni. ita etiā panis cōionis nō simpliciter panis ē: sed vnitus diuinitati cuꝰ virtute gratia ɔfertur ⁊ eius bonitatis dulcedine aīa delectať: ibidem in solu. ij. arg. Scđm ē: ꝙ ante sumptionē huiꝰ sacramē

simẽbris habet gratiam: nisi ex voto ipsius p sc̃ipm sicut adulti: vel ex voto ecclesie sicut paruuli: ibidẽ in solu. pmi argu. Tertiũ est: q̃ quis solus de⁹ principaliter in h̃ sacramẽto gratiã operetur vt infundat sumẽti: tamẽ quãto maiorẽ vel meliorẽ preparationẽ ⁊ dispositionẽ in suscipiente hoc sacramentũ inuenit: tãto magis gratiã efficaciorem infundit. Verbi gratia: Deus quantũ est ex parte sua duob⁹ gratiã equalẽ cõfert: sicut sol quantũ est i se equaliter illuminat oĩa: tamen vnus quantũ est ex pte sua habet pua impedimẽta que impediãt efficaciã gratie hui⁹ sacramẽti ad opandũ: alius vero habz multa impedimẽta. ꝯstat enĩ q̃ efficacius opatur gratia hui⁹ sacramẽti et cuiuslibet alteri⁹ in melius prepato ⁊ disposito q̃ꝫ i aliis s. male dispositis: qꝛ in vno ẽ efficacia gratie ad excludẽdum vel exprimendũ defectũ vel maliciã eius: in alio vero ad exequendũ vel pmouendũ eũ in bono. Hec Alex. lib. iiij. Quartũ est: q̃ effectus gratie hui⁹ sacramenti immediate recipit̃ in aĩa: ⁊ ex aĩa redundat in corp⁹: vnde in pñti vita mẽbra corpis exhibem⁹ arma iusticie: vt dicitur ad Roma. vi. ⁊ in futura corp⁹ nostrũ sortiet̃ incorruptionẽ ⁊ gloriã aĩe. Hec b. Tho. vbi. s. immediate: i solu. argu.

¶ Qꝫ virtute sacramẽti eucharistie fit scdo remissio venialis culpe nõ mortalis. CA. XXIX.

Secũdo dico q̃ virtute huius sacramẽti fit remissio culpe: nõ quidẽ culpe mortalis directe ⁊ principaliter: sꝫ culpe venialis. Primo dico: q̃ virtute huius sacramẽti nõ fit pricipaliter ⁊ directe remissio pcti mortalis. Hoc autẽ quadrupliciť pbo. s. rõe: similitudine sufficiẽti diuisione: auctoritate. Primo ratione sic: Ille q̃ ex aliquo aggrauať ⁊ maculať nõ liberatur neqꝫ purificať ex eo. sed mẽs q̃diu est in affectu peccandi mortaliẽ magis aggrauať ex pceptione eucharistie q̃ꝫ purificeť: vt aug. dicit in libro. de ecclesiasticis dogmatibus: g̃ in habẽte affectũ peccãdi mortaliter vel ꝯscientiã peccati mortalis ⁊ cõicante hoc sacramentũ nõ operatur remissionẽ pcti mortalis. Scdo hoc idẽ pbo exempli inductione: ⁊ hoc dupliciẽ. p⁹ sic: Sicut alimentũ corpale vel naturale se habet ad vitã corpalem: ita alimentũ spũale ad vitã spũalem. sed alimentuꝫ naturale sicut corpale pdest viuẽti non mortuo. Cuius rõ est: qꝛ in mẽbris mortuis nõ est virtus digerẽdi vel ꝯuertendi cibũ in naturã: cũ omni naturali colore penit⁹ sit priuatus ergo similiť alimentũ spũale quale ẽ corp⁹ christi pdest viuẽti. s. vita gratie nõ mortuo cum sit colore spũali diuino. s. amore priuat⁹. 2⁹ hoc idẽ pbo alio exemplo sic: Cibus nõ ꝯpetit mẽbro a capite ⁊ a corpe sepato. sed peccator dũ est in affectu peccãdi mortaliẽ vel in ꝯsciẽtia peccati mortalis vt sic nõ põt vniri christo ⁊ mẽbris christi: cũ p hoc sacramentũ fiat vnio cu christo ⁊ mẽbris eius: g̃ ⁊c̃. Tertio hoc idẽ pbo sufficiẽti diuisione sic: Si hoc sacramentũ delet peccatũ mortale: aut hoc ẽ digne accedẽtibus: aut indigne accedẽtibus. nõ delet peccatũ mortale in primis. s. digne accedẽtibus. cui⁹ ratio est: qꝛ si quis digne accedit sine pctõ mortali ẽ: g̃ vbi nõ inuenit mortale nõ delet ipm. Similiter nõ delet pctm̃ indigne accedẽtibus qꝛ tales cũ sic manducãt iudiciũ sibi manducãt ⁊ bibũt: vt dicit aplus pma ad Corinth. xi. vñ in talibus magis accumulať pctm̃ ⁊ aggrauať q̃ꝫ sacramẽto hoc remittať. Quarto hoc idẽ pbo duplici auctoritate. ⁊ primo auctoritate Aug. ad renatũ sic dicẽtis: Quis offerat corpus christi nisi p his q̃ sũt mẽbra christi. g̃ hoc sacramentũ nõ habet effectũ nisi in mẽbris christi. sed nulluꝫ membrũ christi habet peccatũ mortale g̃ ⁊c̃. 2⁹ hoc idem pbo auctoritate aug. sup Joh. sic dicẽtis: Spũaliter mãducat q̃ innocẽtiam ad altare portat. sed null⁹ existẽs in peccato mortali ad altare innocentiã portat: g̃ nõ mãducat spũaliter. sed hoc sacramẽtũ effectũ hꝫ solũ in spũaliẽ mãducãtibus: g̃ ⁊c̃. Sed cõtra videť: q̃ virtute huius sacramẽti fiat remissio peccati mortalis sic: In quadam collecta diciť: Sit hoc sacramẽtũ ablutio scelerũ. sed scelera dicunť pctã mortalia quorum absolutionẽ postulat ecclesia fieri huius sacramẽti virtute. sed frustra fieret ab ecclesia hec petitio nisi fieret eorum ablutio vel remissio: g̃ ⁊c̃. Rñdeo quattuor modis. p⁹ q̃ nos hoc petim⁹ vel ecclesia petit: vt hoc sacramẽtũ sit ablutio scelerũ. s. illorũ quorꝫ ꝯsciam nõ habem⁹: fm illõ psal. Ab occultis meis mũda me dñe. Nã aliqñ hõ habet pctm̃ mortale: sed nõ recolit. vñ si talis diligẽter facit qδ in se est accedẽs ad h̃ sacramentũ ei⁹ virtute de facili ꝯsequiť pcti obliti dimissionẽ. 2⁹ mõ rñdeo ⁊ dico: q̃ nos in collecta illa petim⁹ vt cõtritio in nobis pficiať ad scelerũ. i. peccatorũ mortaliũ remissionẽ. nã si aliqs existẽs in peccato mortali: nõ habẽs ꝯsciam eius deuote accedit ad hoc sacramẽtũ virtute istius sacramẽti veniã cõsequiť. 3⁹ mõ rñdeo ⁊ dico: q̃ in collecta illa nos petim⁹ vt nobis robur deť contra vitãda scelera. vñ diciť peccatũ mortale virtute hui⁹ sacramẽti deleri: inquantũ in hoc sacramẽto dať augmẽtum gratie quo hõ ꝯtra pruitatẽ ad malũ roborať ⁊ redditur caut⁹ ꝯtra negligentiã vel ignorantiã quib⁹ nõ labitur in pctm̃ mortale. Quarto mõ rñdeo: ⁊ dico q̃ peccata mortalia virtute hui⁹ sacramẽti dicunť ablui ⁊ deleri: inquantũ virtute hui⁹ sacramẽti caueuť: nõ qꝛ huiusmodi insint: sed caueuť ne insint. i. in pctã mortalia incurram⁹. Hec b. Tho. iiii. scrip. sen. dist. xii. de effectibus hui⁹ sacramẽti: arti. ij. q. ij. in cor. q. ⁊ in solu. i. arg. Et idẽ tertia pte sum. q. lxxix. arti. iij. in cor. q p totũ. ⁊ in solu. i. arg. p totũ. Et idẽ dicũt petr⁹ de tharã. ambald⁹ roman⁹ ⁊ alexãder i quarto lib. sen. di. xii. Ubi nota q̃ hoc sacramentu põt opari remissionẽ pcti mortalis duob⁹ modis. vno mõ nõ pceptũ actu sed voto. alio mõ pceptũ actu ab eo q̃ est in pctõ mortali q̃ affectũ peccãdi mortaliẽ ⁊ ꝯsciaꝫ peccati mortalis nõ habet. talis enĩ pmo anteq̃ꝫ accederet nõ fuit forte sufficiẽter ꝯtritus: sed postmodũ deuote ⁊ reuerẽter accedẽs ꝯsequiť p hoc sacramentum gratiã charitatis q̃ ꝯtritionẽ pficiet ⁊ remissionẽ peccati. Hec b. Tho. iij. pte sum. vbi. s. arti. iij. in cor. q. in fi.

¶ Iteꝫ q̃ virtute sacramẽti fit remissio venialis culpe. CAP. XXX.

Secũdo dico: q̃ virtute huius sacramẽti pctã venialia remittunť. hoc autẽ tripliciť pbo. p⁹ auctoritate Innocẽtij tertij q̃ dicit q̃ hoc sacramentum venialia delet: ⁊ mortalia cauet. 2⁹ pbo hoc idẽ similitudine. s. infirmitatis ⁊ medicine. Nam quotidiana infirmitas quotidianã exigit medicinã. sꝫ scdm ambrosiũ in li. de sacramẽtis: iste panis quotidianus sumiť in remedium quotidiane infirmitatis. quotidiana autẽ infirmitas dicunť esse pctã venialia: g̃ ⁊c̃. Tertio hoc idẽ pbo rõe sic: Virtute hui⁹ sacramenti fit trãsformatio hoĩs ad christũ p feruoreꝫ charitatis: ⁊ qꝛ huic feruori pctã venialia opponunť: ⁊ vnũ oppositorũ excludit reliquũ: idõ ex ꝯñti virtute hui⁹ sacramenti venialia delenť. Hec b. Tho. iiij. scri. sen. di. xii. de effectibus hui⁹ sacramẽti: arti. ij. q. i. in cor. q. ⁊ in duob⁹ argu. cõtra. Si forte argues in oppositũ ⁊ dices: q̃ virtute hui⁹ sacramẽti pctã venialia nõ remittunť sic. Qua ratione hoc sacramẽtũ remittit vnũ pctm̃ veniale eadẽ rõne remittit oĩa g̃ post sacramẽtũ susceptuꝫ posset quis dicẽ se nullũ pctm̃ habere qδ ẽ ꝯtra illud pma Joh. i. Si dixerimus q̃ pctm̃ nõ habem⁹ ⁊c̃ g̃ nõ videť q̃ p hoc sacramẽtũ fiat remissio venialiũ. Rñdeo duobꝫ modis. p⁹ sic: Qꝛ tãtus põt esse feruor deuotiõis q̃ oĩa pctã venialia delet nec ẽ icõueniẽs q̃ aliqua hora hõ sit absqꝫ oĩ pctõ venia

li q̄tuis hoc diu durare nō possit: pp difficultatē vitādi
pctā venialia. 2° mō rñdeo ⁊ dico: q̄ lʒ hoc sacramētum
ordinet̄ ad venialia delēda: tñ hoc ē intelligendū q̄ istō
sacramentū istū effectū hʒ qñ hō pfecte se preparat. hoc au
tem nō semp cōtingit. 3° mō rñdeo ⁊ dico: q̄ nō oportet
q̄ hoc sacramentū oīa pctī venialia deleat sed sc̄dm mē/
surā deuotiōis eo q̄ effect⁹ primus isti⁹ sacramēti non
est deletio vel remissio venialium vt statim patebit. 4°
mō rñdeo ⁊ dico: q̄ hoc sacramentū non ea rōne qua re/
mittit vnū remittit oīa: qꝛ remissio pctī veniał fit p mo/
tu nouū nō p nouū habitū sed p vñ remissio vnius pctī
venialis pōt fieri sine remissiōe alteri⁹. fm q̄ hō est ma/
gis dispositꝰ ad remissionē vni⁹ q̄ȝ alteri⁹. Quinto mō
rñdeo ⁊ dico: q̄ verbū apostoli pma Joh.j. Si dixerim⁹
q̄ pctm̄ ⁊c̄. nō est intelligendū qn aliq̄ hora possit hō es/
se absq̄ oī reatu pctī mortalis vel venialis: sed qꝛ vitam
istā tamen nō ducit sine pctis venialib⁹. Hec b. Tho. iiij.
scri. sen. di. xij. de effectib⁹ huius sacramēti. arti. ij. q. j. i so
lu. j. argu. ⁊ iij. pte sum. q. lxxix. arti. iiij. in cor. q. ⁊ in so. j.
arg. Ad maiorē tamē euidētiā predictoꝝ ⁊ pp soluti/
ones argumētoꝝ nota hic quattuor. Primū est q̄ pri
mus effect⁹ huius sacramēti nō est delere venialia: sʒ cha
ritatē intēdere vł accēdere p feruorē. ⁊ qꝛ ex feruore cha
ritatis pctā venialia dimittunt̄: iō ex ɔsequēti virtute hu/
ius sacramēti pctā venialia delent̄. iiij. scri. vbi. s. immer/
diate: arti. ij. in cor. q. ⁊ in solu. j. arg. in fine. Si autē alio
mō vis pbare hoc idē dicas: q̄ effectus imediat⁹ huius
sacramēti ē vnio corpis mystici: nō de nouo faciēda sed
augmētanda. nō eñ vnit dissimilia sed iā similia magis.
Augmentū vero vnionis venialia impedīt inquantum
impediunt feruorē charitatis ⁊ augmentū eius. vñ ex ɔse/
quēti p accidēs tollit venialia tāq̄ dispositiōes impedi/
entes a forma introducēda. Hec petr⁹ de tharā. iiij. scrip.
sen. di. xij. circa quartū pblema arti. j. q. ij. in cor. q. Se
cundū est: q̄ pctm̄ veniale nō dimittit̄ p gratiā: eo q̄ pec
catū veniale nō opponit̄ gratie. sed dimittit̄ p feruorem
charitatis ⁊ actualis deuotiōis. ⁊ qꝛ in hoc sacramēto ex/
citat̄ feruor actualis deuotiōis: iō venialia delent̄ isti⁹
sacramēti virtute. Hec. b. Tho. iiij. scri. vbi. s. arti. ij. q. j. in
solu. ij. arg. Tertiū est: q̄ in hoc sacramēto nō solū ɔfert̄
gratia habitualis: sed excitat̄ feruor deuotiōis actualis.
⁊ iō gratie hui⁹ sacramēti nō solū mortalia sed etiam ve
nialia opponunt̄: ibidē: in solu. ij. arg. Quartū est: q̄ alit̄
se hʒ i sacramēto baptismi: ⁊ alit̄ in h̄ sacramento. Nam
post baptismū digne susceptū nō requirit̄ planct⁹ vł ge/
mitus exterior vel cōfessio: imo iniuria fieret huic sacra/
mēto si hec fierēt post baptismū. In sacramēto autē eu/
charistie alit̄ debet fieri. qd̄ pʒ: qꝛ aliq̄s accedēs ad sacra
mēta cōtionem nō ɔtritus neq̄ ɔfessus de quibusdā ve/
nialib⁹ quoꝝ nō fuit recordat⁹ añ accessum eius ad sa/
cramentū dʒ illa ɔfiteri postq̄ȝ ad memoriā eius venerint: ⁊ de eis penitētiā facere. Rō autē huius diuersitatꝭ
est duplex. Pria ratio est: qꝛ principalis effectus baptis/
mi est delere peccata oīa. ⁊ ideo nō requirit̄ post baptis/
mum luct⁹ vel ɔfessio vel penitētia exterior: vñ qui h̄ fa/
ceret iniuriā faceret baptismo: eo q̄ habet virtutē oīa re
mittēdi. Sed effectus pncipalis eucharistie sacramenti
nō est delere peccata. ⁊ ideo requirit̄ q̄ post huius sacra
menti susceptionē hō faciat pniam saltē de venialibus.
Hec bea. Tho. iiij. scri. sen. di. xij. vbi. s. arti. ij. in solu. iij.
arg. Scda rō quare post eucharistie susceptionē requiri
tur exterior pnia est: qꝛ tñ virtute hui⁹ sacramēti venia/
lia deleant̄: eo q̄ nō ɔstat q̄ venialia: pp hoc ad maiorē
ɔsciē puritatē expedit ɔfiteri illa post eucharistie sūptio
nē nec ex hoc huic sacramēto pīudicat̄ in aliquo pp rati
onē predictā. s. bti thome. Hec etiā alexāder in quarto.

Q̄ virtute sacramēti eucharistie fit pseruatio culpe i
eo q̄ digne accedit: nō autē i eo q̄ indigne. CA. XXXI.

Tertio dico q̄ virtute hui⁹ sacrī fit preseruatio a
culpa. Ubi nota: q̄ ille q̄ ad hoc sacramētū ad
sumēdū accedit: aut indigne accedit: sicut ille q̄ i
scia pctī mortalis: vel cū affectu pctī mortał accedit: Aut
accedit digne. Primo mō cū aliq̄s indigne accedit: ta
lis a culpa futura nō pseruat̄ sed pctī⁹ qui indigne assu
mit de culpa in culpā labit̄ et in gehēna eternalit̄ cruce
tur. Rō autē hui⁹ est: qꝛ indigne accedēs tāq̄ ingrat⁹ ⁊
dei inimic⁹ in hoc sacramēto quattuor excellētissima cō
temnit: pmo presentiā saluatoris: scdo abundantiā diui
ne charitatis: tertio memoriā hūane redēptionis: quar/
to medicinā quotidiane infirmitatis. Uñ Chrys. omel.
v. sup matth. dicit: Sicut corporalis cib⁹ cū ventrē inuene/
rit aduersis vel ɔtrariis vel infectis humorib⁹ occupatū
ampli⁹ ledit magis nocet: ⁊ nullū parat auxiliū. ita et̄ q̄
iste spūalis cib⁹ si aliqd̄ repit malignitate pollutū: ma/
gis eū pdet nō sua natura sed accipiētis vitio. Et Isidorus li
bro. j. c. xxiiij. de sūmo bono sic dicit: Qui scelerate in ec
clesia viuūt ⁊ cōicare non desinūt: putātes se tali cōione
mūdari discūt se nihil ad emendationē pficere. Secū
cū aliq̄s digne ad hoc sacramentū accedit virtute huius
sacramēti ɔsequit̄ tria bona. pmo eñ dat̄ sibi robur ne
succūbat temptatiōe aduersitatis. 2° dat̄ in remediū ne
succūbat tēptatione voluptatis. 3° dat̄ in medicamētū
ad curationē quotidiane infirmitatꝭ: ita q̄ hoc sacramē
tū est robur: remediū: medicina spūalis: vt pʒ. Rō aūt hu
ius est: qꝛ hoc sacramēto charitas q̄ est radix virtutū effi
citur fortior: ⁊ firmi⁹ radicat̄. ⁊ ex ista firmiori radicati
one auget̄ q̄tū ad pdicta tria s. q̄tū ad robur remediū
⁊ medicinā. Hec alexāder. Q̄ autē virtute huius sacra
mēti fiat pseruatio a culpa mortali pbo tripliciter sic
Corp⁹ eñ a morte dupliciter preseruat̄. Uno mō interius
qꝛ cōtra interiora corruptiua roboratur p cibū ⁊ medici
nā pseruatiuā. Alio mō exterius p arma ɔtra bella exte/
riora. Sic spūaliter hoc sacrm̄ vtroq̄ mō a pctō pseruat.
Uno mō interi⁹. s. dādo gratiā: i psal. Panis cor hoīs cō
firmat. vñ Aug. Secur⁹ accede: panis ē nō venenū. Alio
mō exteri⁹. s. inquantū hoc sacrm̄ est signū repñtatiuū
passionis christi: p quā victi sunt demones. vñ Chrys.
sup Joh. sic dicit: Ut leones flammā expirātes: sic ab il/
la mēsa discedim⁹ terribiles facti diabolo. Hec. b. Tho.
iij. pte sum. q. lxxix. arti. vj. in cor. q. p totū. Ad cui⁹ eui/
dentiā pp solutiōes argumētoꝝ nota hic tria. Primū
est: q̄ lʒ hoc sacrm̄ quantū est de se habeat virtutē a pctō
pseruatiuā. nō tñ aufert possibilitatē peccādi. q̄ habet
hō liberū arbitriū qd̄ de se pōt flecti in malū: ⁊ iō q̄uis
multi digne cōicent: tñ postea frequēter in multa pecca/
ta cadūt. qd̄ quidē nō ex defectu sacramēti: sed ex abusu
liberi arbitrij pcedit. qd̄ pbari p simile pōt de charitate
Uidem⁹ eñ q̄ post charitatē habitā aliq̄s mortalit̄ pec
cat: lʒ charitas quātū est de se pseruet hominē a pctō sic
post sumptionē hui⁹ sacramēti digne hō mortalit̄ q̄ q̄
peccat: lʒ sacrm̄ hoc habeat quantū de se ē virtutē preser
uandi hominē a pctō: ibidē in solu. pmi ⁊ ij. arg. Scdm
est: q̄ hoc sacrm̄ preseruat hoīem a pctō ɔfirmādo ipm i
bono. vñ qꝛ roborat i bono pseruat a malo: ibidē in solu
ti. iij. arg. Tertiū ē: q̄ hoc sacramentum pncipalit̄ ordina
tur ad vnū bonū: secūdario vero ordinatur ad plura. ver
bi gratia: Nam directe hoc sacramentū principalit̄ cha/
ritatem auget: secūdario autē ex hoc diminuit fomitem:
quo diminuto pctā q̄plurima deuitant̄ ⁊ phibent̄. vn/
de sic augmentū charitatis ē diminutio cupiditatis. vt di
cit aug. i li. lxxxiij. q. vbi augmentū charitatꝭ qd̄ fit p sacrm̄
ē diminutio fomitis: ⁊ sic h̄ sacrm̄ augēdo charitatē dimi.

mit fomitē: ibidē in sol. iij. arg. p totū. ¶ Q virtute h⁹
sacri fit vltimo adeptio glorie: et quare. CA.XXXII.

Q(uarto) Uarto et vltimo principalr̄ p virtutē hui⁹ sacri
fit adeptio glorie. qđ tripliciter pbo. s. ex ei⁹ vir/
tute: pprietate: et auctoritate. Primo ex ei⁹ vir
tute sic: Istud sacr̄m virtutē et efficaciā hȝ a passione xp̄i
quā intra oīa sacra singularit̄ repn̄tat. sȝ xp̄s ex sua passi
one aditū vite eterne nobis aperuit: vt ptȝ infra Passio:
§ ꝛc. Scd̄o hoc idē pbo ex eius pprietate sic: Istd̄ sacr̄m
viaticū appellat̄: eo q̄ viatori debet̄. termin⁹ autē istius
vite est celestis patria ad quam virtute istius viatici p/
venit̄. qđ ptȝ in figura de helia. iij. Reg. xix. q̄ comedit et
bibit et ambulauit in fortitudine cibi illi⁹ quadraginta
diebus et quadraginta noctib⁹ vsq; ad montē dei oreb.
Tertio hoc idē pbo auctoritate Joh. vj. Si q̄s māduca/
uerit ex hoc pane viuet ineternū. sed vita eterna est vita
glorie § ꝛc. Theophilus hoc v̄bū Joh. vj. Si q̄s mandu/
cat ꝛc. exponēs sic dicit: Nec. n. purū deū comedim⁹ naȝ
et impalpabilis et incorporeus ē. neq; etiā puri hoīs car/
nē comedim⁹. q̄ nihil posset pficere. sȝ q2 deus sibi carnē
vniuit: caro eius viuificatiua existit: nō q̄ in dei naturā
transierit: sed s̄m quandā igniti ferri cōsuetudinē quod
et ferrū manet et ignis actū ondit. Sic et caro xp̄i viuifica
tiua est tanq̄ caro verbi dei: iō dicit Uiuet. Sup q⁹ ver/
bo chryso. sic ait: Frequenter aūt vitā repromittit: q2 ni/
hil est ita delectabile hominibus sicut vita. et addit Eternā.
Ubi Chryso. sic ait: In veteri testamēto longitudo vite
pmittebat̄. Hic aūt vita finē non hīs: iō addit Eternā.
que in dei clara visione ɔsistit. Hec b. Tho. in. iij. pte sū.
q. lxxix. arti. ij. in cor. q. et in arg. 3: et in euāgelijs cōtinuis
Ad maiorē tn̄ euidētiā pdictoꝝ et pp solu. argu. nota hic
tria. Primū est q̄ sicut passio xp̄i ex cui⁹ virtute h̄ sacr̄m
agit: lȝ sit causa efficiens glorie: nō tn̄ p ipam statī in glo/
riā introducimur: sȝ opȝ q̄ pri⁹ cōpatiamur vt postea si/
mul glorificemur: ita hoc sacr̄m nō statim nos in gloriā
introducit: sed dat nobis virtutē pueniendi ad gloriam
sicut helie cōtulit in figura: ibidē in solu. j. arg. Scd̄m est
q̄ sicut passio xp̄i nō hȝ suū effectū ad eos qui nō bene se
hīt ad eam ita p hoc sacr̄m nō adipiscunt̄ gloriam q̄ in
decenter ipm suscipiunt. vn̄ Aug. pdicta verba Jo. vj. sic
exponens dicit: Aliud est sacramentū aliud est virtus sa
cramenti. multi aūt de altari accipiunt et accipiendo mo
riunt̄. Et subdit: Panē ergo celestē spūaliter manduca/
re est innocentiā ad altare portare. vnde nō est mirum si
illi qui innocentiā nō seruāt nō cōsequunt̄ huius sacra/
menti effectū: ibidē in solu. ij. argu. p totū. Tertiū est q̄ lȝ
minus sit xp̄m pcipe sub spē aliena i hoc sacro q̄ frui eo
in specie ppria in celo tn̄ q2 causa instrumentalis pōt p̄/
ducere meliorē effectum se: vt p multa exempla pbari po
test: iō pcipe xp̄m in hoc sacro sub spē aliena. s. sub specie
panis et vini p charitatē facit nos frui eo in patria p glo/
riam sub spē ppria: ibidē in solu. iij. arg. ¶ Q forma
cōsecratōis eucharistie quinq; conditionib⁹ integrat̄.

P(ost) Ost predicta circa sacr̄m eu/ CA.XXXIII.
charistie etiam quinq; sunt notanda. s. cōsecra/
tio ammirabilis: trāssubstātiatio integralis: no
minatio virtualis: fractio rōnabilis: cōicatio amicabil̄.
Primo cōsideranda est circa sacramentū eucharistie
cōsecratio ammirabilis. Nam forma cōsecratōis huius
sacramenti in transsubstātiatōe cōsistit: puta cum dicit̄
Hoc est corpus meū: vel Hic est calix sanguis mei. Hec
beatus Tho. iij. pte sum. q. lxxviij. arti. j. in cor. q. i medio
Ubi nota q̄ forma ɔsecrōis vel trāssubstātiatōis panis
quinq; cōditōib⁹ ī his verbis exprimit̄ et integrat̄. s. hoc est
n. corp⁹ meū: vt dicamus: Hoc pncipalr̄: Est veracit̄: Enī
inseparabiliter: Corp⁹ integralit̄: Meū singularit̄. Pria
cōditio forme ɔsecratōis panis ē pnomē demōstratiuū
hoc. s. principaliter. Si. n. verba non applicarent̄ ad ma/
teriā corpalem pn̄tē nō pficeret̄ sacr̄m. vn̄ Aug. sup Jo.
dicit: Accedit verbū ad elementū et fit sacramentū: vbi. s.
arti. v. in cor. q. iuxta principiū. Demonstrat aūt hoc pro/
nomen hoc: nō ipa accidētia sed substantiā sub accidēti
bus cōtentā: que quidē substantia sub accidētib⁹ cōten/
ta primo fuit panis: postea est corpus xp̄i qđ lȝ non infor/
met̄ his accidentib⁹: tn̄ sub his accidentib⁹ cōtinet̄: ibi/
dem in solu. ij. arg. p totū. Sicut. n. in formalib⁹ mutatio/
nibus cōe vtriq; termino est subiectū vel materia: distin
guunt̄ aūt termini p formas accidentales: vt ptȝ in alte/
ratōe: vel p formas substantiales: vt ptȝ in generatiōe et
corruptōe: ita in transsubstantiatōe cōe est accidētia sen
sibilia. s. quantitas et qualitas que remanent. diuersitas
aūt substantiarū est. s. panis et corpis xp̄i. vnde sensus est
Hoc contentū sub his spēbus est corpus meū. Hec bea.
Tho. iiij. scri. sen. di. viij. de forma cōse. pa. arti. j. q. iiij. in
so. j. arg. in fi. Ex q⁹ ptȝ q̄ illō pnomē h̄ fac demōstratōeȝ
ad sensū: demonstrat. n. otētū sub spēb⁹ q̄ oculi videt̄. s. ipm
corp⁹ xp̄i et nō substātiā pa[n]is: q2 sic non eēt locutio vera.
vn̄ glo. in ēli. matth. xxvj. Hoc est corp⁹ meū. sic dic̄: Hoc
qđ sub specie panis videt̄ est corpus meū. Secunda di
ctio qua forma cōsecratōis exprimit̄ est verbū substan/
tiuum pn̄tis tpis et indicatiui modi: cū subdit Hoc ē. nō
. n. debuit forma ɔsecratōis pferri p verbū impatiui mo
di dicēdo: Hoc fiat. sed p verbū substantiuū pn̄tis tpis et
indicatiui modi Est: ad ondendū q̄ trāssubstātiatio est
subita. vn̄ nō est ibi prius fieri et postea factū esse: sȝ sim/
pliciter est ibi eē: nam ibi est eē p⁹ esse sine motu medio
vel ibi ē transitus ab ente in ens sine aliq̄ factōne media
ppter qđ exprimit̄ v̄bo pn̄ti: vt dic̄ Alex. in. iiij. Ubi no/
ta: q̄ sermo diuin⁹ q̄ opatiuus est in rerū creatōe opat̄ etiā
in hac cōsecratōe: vt dicit Ambro. in li. de sacramentis: ali/
ter tn̄ et aliter. Nā in creatōe rerū sermo diuinus opatiuus
est solū effectiue: que quidē efficientia est p impiū sue
sapie: et iō in creatōe rerū exprimit̄ sermo diuinus p ver
bū impatiui modi s̄m illud Gen. j. Fiat lux et facta ē lux
In hac aūt cōsecratōe opatur sermo diuin⁹ effectiue et sa
cramentaliter. i. s̄m vim significatiōis. s. efficiēdo qđ si/
gnat. et ideo opȝ in hoc sacramento significari vltimū ɔ
secratōis effectū p verbū substantiuū indicatiui modi et
pn̄tis tpis. Hec b. Tho. iij. pte sum. q. lxxviij. arti. ij. in so.
ij. argu. Ueru⁹ etiā Aug dicit q̄ ideo dn̄s dixit Est et nō
fiat: q2 aliter deus opat⁹ est in creatōe: et aliter in cōsecra
tōe. Nam in pductōe creaturarū deus vsus est trib⁹ ver/
bis. s. fiat: fecit: et factū est Gen. j. ad ondendū q̄ creatura
habet triplex esse. s. in verbo diuino: in angelica intelligē
tia: et in natura ppria. Sed in cōsecratōe et trāssubstantia/
tione istud verbum est nō accipit̄ tribus modis pdictis
essendi. qđ ptȝ. Primo: q2 non accipit̄ ibi esse corp⁹ xp̄i
put est in mente diuina: nec secundo mō put est in natu
ra angelica: neq; tertio mō put ē in natura ppria: quia i
cōuersione est esse post esse sine motu medio: ita q̄ ibi in
cōsecratōe fieri et factum est non hn̄t locum. vt ptȝ supra.
Hec Alexan. in. iiij. sen. Tertia dictio qua forma conse/
cratōis exprimit̄ est cōiunctio Enī. vn̄ subdit Hoc ē enī
Lȝ. n. hec cōiunctio enim nō sit de necessitate forme con
secratōis: est tn̄ de consuetudine eccl'e. P⁹ enim dico: q̄
ista cōiunctio enim non est de necessitate forme cōsecra
tionis. Cuius rō est: quia ista coniūctio enim: importat
vsum cōsecratōis ad vsum materie ɔsecrate. et ideo sicut
verba pcedentia formā que ad vsum ptinent nō sunt de
necessitate forme: ita nec pdicta ɔiūctio. 2⁹ dico q̄ ista
cōiunctio in hac forma cōsecratōis debet apponi ppter
duas causas. Una est ppter cōsuetudinē ecclesie a beato

petro aplo deriuatā: talis.n. vsus vel cōsuetudo romane ecclie de apponēdo in formā ɔsecratōis istā cōiunctiōez Eni: initiū sumpsit a beato petro q̄ eam apposuit. vñ inuenta fuit in quodā canone beati petri apli: sic cardinales testanť. Scḋa rō est qꝛ p̄dicta cōiūctio apponi dꝫ propter ɔtinuatōem ad verba p̄cedentia. Ubi nota: ꝙ in formis alioꝝ sacroꝝ nō poniť hec ɔiūctio sicut in forma ɔsecratōis. Cui⁹ rō est: qꝛ verba istius sacri ꝓferūť a ministro in ꝑsona xp̄i solū.i. recitatiue: ⁊ iō opꝫ apponere cōtinuatōem ad recitatōem p̄missam: quā cōtinuatiōez facit ɔiunctio Eni. Forme aūt alioꝝ sacroꝝ ꝓferūť ex persona ministri. ⁊ iō nō opꝫ imponere aliq̄d qḋ non sit de forma cōsecratōis cū absolute ꝓferanť. Hec b. Tho. in.iiij. sen. di. viij. de forma cōsecratōis huius sacri: arti.i.q.ii.in so.ij.arg. Quarta dictio q̄ cōsecratōis forma exprimiť est hoc nomē Corp⁹. cū subiūgit: Hoc est.n. corpus. Rō aūt hui⁹ est: qꝛ sicut termin⁹ a quo exp̄miť p̄ ꝓnomē demōstratiuū relatū ad accidētia q̄ manēt: ita terminus ad quē exprimiť p̄ nomē signās naturā in qḋ fit cōuersio. qḋ quidē est totū corp⁹ xp̄i ⁊ non sola caro eius. Hec bea. Tho. iii pte sum. q. lxxviij. arti. ij. in cor. q. in fine. vñ nō dicit Hoc est caro mea: sed Hoc ē corpus meū. ⁊ hoc triplici rōe. s. significatōis repñtatōis integratōis. Primo rōne significatōis sic. Quia corpus xp̄i significat corpus mysticū qḋ est eccl'a dei. sed eccl'a dei.i. cōgregatio fideliū nō ita diciť ꝓprie caro xp̄i sicut corp⁹ xp̄i. vñ aplus .i. ad Corinth. x. Oēs vnū corpus sum⁹ in xp̄o. ⁊ ad ephe. v. Corpus xp̄i qḋ est eccl'a ⁊c̄. g̃ ⁊c̄. Scḋa rō est repñtationis. Nam corp⁹ xp̄i mortē dñi repñtat. i. ad Corinth. xi Quotienscūqꝫ māducabitis panē hūc ⁊ calicem bibetis mortē dñi annūciabitis. sed dñs ꝓprie mortē sustinuit in corpe: g̃ ⁊c̄. Tertio rōne integratōis: qꝛ ɔuersio panis fit in totū corpus xp̄i ⁊ nō in solā carnē. vñ ipm corpus xp̄i in tota sua integritate sub panis sp̄ē cōtineť ⁊ nō caro sola. Sꝫ cōtra: videť ꝙ debeat dici Hoc est caro mea: et nō hoc est corpus meū. Cui⁹ rō est: qꝛ hoc sacr̄o reficitur aīa qḋ ptꝫ p̄ locum a simili qꝛ sicut sacr̄o baptismi abluimur: crismate cōfirmamur: oleo vngimur: ita hui⁹ sacri pane celesti reficimur: g̃ corpus xp̄i qḋ in hoc sacr̄o cōsecrať ⁊ datur est cibus aīe. sed caro magis cōpetit cibo q̄ꝫ corpus: g̃ ⁊c̄. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ hoc sacr̄m est sacr̄m redēptionis ⁊ p̄ hoc est cib⁹ vite vel refectōis aīe: ⁊ iō dꝫ fieri in memoria redemptōis humane. redemptio aūt ꝓprie facta est p̄ passionē quā xp̄s sustinuit in toto suo corpore ⁊ nō in carne sola: g̃ ⁊c̄. Hec Alex. in.iiij. Quinta dictio qua forma cōsecratōis exprimiť est ꝓnomē Meū. vñ vltimū subinferť Hoc est.n. corpus meū. qḋ q̄dē ꝓnomen includit demōstratōem ꝑsone p̄rie qua ex ꝑsona loquētis sufficienť exprimiť ꝑsona xp̄i in cuius ꝑsona hec ꝓferunť. Hec. b. Tho. in.iij. pte sum. q. lxxviij. art. ij. in so. iii. arg. Ubi nota ꝙ forma hui⁹ sacri ꝓferť qı ex ꝑsona ipi⁹ xp̄i loquētis: vt detť intelligi ꝙ minister inꝑfectōe hui⁹ sacri nihil agit nisi ꝙ ꝓfert verba xp̄i: ibidem arti. i. in cor. q. in fine. ita ꝙ in forma cōsecratōis nō poniť aliquid exprimens opatōem hominis p̄ter ꝓlatōem verborū: sicut in alijs sacramentis exerceť opus aliqḋ a ministro p̄ter ꝓlatōem verboꝝ. vt ptꝫ in sacr̄o baptismi cū dicitur: Ego te baptizo ⁊c̄. simul cū ꝓlatōe verboꝝ intingit baptizandū. nec aliter verba ꝓlata haberēt v̄tutē. Hec aūt ꝓlatio verboꝝ virtutē habꝫ sine opatōe aliqua ministri. Rō aūt est quadruplex. Prima est: quia cōsecratio materie cōsistit in quadā miraculosa cōuersione substantie que a solo deo p̄fici pōt. Hec. b. Tho. iij. pte sū. q. lxxviij. arti. i. in cor. q. in medio. Secunda rō est: qꝛ in hoc sacramento nō exerceť aliqḋ ministeriū hoīs p̄ter ꝓlatiōem verboꝝ: vt dictuꝫ est sepe. Tertia rō est: qꝛ in ministerio hominis non acquiriť aliquid ipi sacramēto. i. corpi xp̄i. Quarta rō est: qꝛ tanta est excellētia hui⁹ sacri: qḋ excedit quicq̄d hominis est etiam intellectū ipm: ⁊ ideo non debuit hic aliquid apponi qḋ ministri opatiōem exprimeret sicut in alijs sacris. Hec Alexan.

¶ Q2 cōuersio panis in corpus xp̄i differt ab alijs mutationibus. CA. XXXIIII.

Pro maiorē tñ euidentiā p̄dictoꝝ circa formā illam ɔsecratōis quattuoꝛ sunt notāda. s. veritas sermonis: entitas vigoris: instabilitas valoris: sublimitas actoris. Primo consideranda est veritas sermonis. Nam in hoc sacr̄o mutatio q̄ est ɔuersio panis in corp⁹ xp̄i differt ab omnib⁹ alijs mutatiōib⁹: eo ꝙ in alijs mutatōibus est aliqḋ subiectū cōmune vtriqꝫ termino. In hac aūt mutatōe est accipe duos terminos cōuersiōis. s. terminū a quo: ⁊ terminū ad quē sine subiecto cōmuni. Et iō oēs ꝓpositōes vel locutōes que exprimūt ⁊ important ordinē termini ad terminū sine vnitate subiecti sūt cōcedēde: que aūt importāt vnitatē subiecti sunt negande: Ita ꝙ quedā ꝓpositōes sunt cōcedende ⁊ quedā negande: quedā exponēde: quedā distinguēde. Primo dico: ꝙ quedā locutōes sunt vere ⁊ sic cōcedēde: sic ista Panis cōuertiť in corpus xp̄i: eo ꝙ hic importať tm̄ ordo vnius termī ad aliū: sicut panis ad corp⁹ xp̄i sine vnitate subiecti. Secūdo quedā ꝓpositōes sunt false ⁊ iō negādę: sicut ista Panis fit corpus xp̄i eo ꝙ hic importať vnitas subiecti. vñ nō est idem dicere: Panis cōuertiť in corpus xp̄i: ⁊ panis fit corpus xp̄i: vt ptꝫ: qꝛ in prima nō importať vnitas subiecti: sed ordo termini ad terminū solum in secunda ē sic. Tertio quedā ꝓpositiones sunt exponēde: sicut ꝓpositio ambrosij in li. de sacris dicentis sic: Qḋ erat panis ante cōsecratōem: iam ē corpus xp̄i post cōsecratōem vel hoc qḋ est corpus xp̄i post cōsecratōem: fuit panis ante cōsecratōem: vt in talib⁹ ꝓpositōib⁹ ⁊ similib⁹ importať vnitas specierū ⁊ ordo termini ad terminū sine vnitate subiecti. ⁊ dicať sic: Quod erat panis est corpus xp̄i. i. qḋ est sub specie panis: prio fuit panis: ⁊ postea corpus xp̄i. Quarto quedā sunt ꝓpositōes distinguende sicut ista: Ex pane fit corpus xp̄i. si.n. ista ꝓpositio ex: denotet subiectū ⁊ quasi cām materialem sic est falsa. si denotet ordinē: vt cū dico ex mane fit meridies in qua notatur ordo terminoꝝ sine vnitate subiecti: sic est vera. Sꝫ hec ꝓpositio de: vt cum dico: De pane fit corpus xp̄i est minus ꝓpria: qꝛ hec ꝓpositio de denotat cōsubstātialitatē: vt ambro. tangit: sicut cum dico cultellus fit d̄ ferro: tñ qñqꝫ poniť de. p ex: ⁊ sic pōt cōcedi hec ꝓpositio De pane fit corpus xp̄i sicut h̄ Ex pane fit corpus xp̄i. Uel aliť dici pōt. s. ꝙ ista ꝓpositio de qñqꝫ importat ordinē in eēndo: ⁊ sic est falsa: qꝛ significaret ꝙ panis haberet ordinē ad corpus xp̄i in essendo qḋ falsum ē: qꝛ panis nō est materia corpis xp̄i. vel pōt importare ordinē in fieri qḋ p̄cessit factū esse: ⁊ sic sicut cōcediť hec: De pane fit corpus xp̄i: ita pōt concedi hec. Ex pane factū est corp⁹ xp̄i. Hec. b. Tho. iiij. senī sen. dist. xi. de cōuersione panis in corpus xp̄i: artic. iiij. p̄ omnes quattuoꝛ qōnes: ⁊ in cor. q. ⁊ in solu. argu. Et tertia parte sum. q. lxxviij. arti. iiij. p̄ totū. vñ Chryso. in sermōe de passione exponens illud Marci. xiiij. Sumite ⁊ comedite hoc est corpus meū. sic ait: Et nunc etiaꝫ ille p̄sto est xp̄s qui illā ornauit mensam: ip̄e ipam quoqꝫ cōsecrat. non.n. homo est qui ꝓposita corpus xp̄i facit ⁊ sanguinē sed ille qui crucifixus p̄ nobis est xp̄s. sacerdotis ore verba ꝓferunť: ⁊ dei virtute cōsecrantur ⁊ gratia. Hoc verbo qḋ diciť: Hoc est corpus meū ꝓposita cōsecrantur. ⁊ sicut illa vox q̄ dicit: Crescite ⁊ multiplicamini ⁊ replete terrā: semel q̄dē dicta est: sed omni t̄pe sentit' effectum

ad generatõem opante natura: ita etiā vox ista scʒ q̄dē di
cta ē: sʒ p oēs mēsas eccl'e vsq̄ȝ ad hodiernū diē ⁊ vsq̄ȝ ad
eius aduentū p̄stat sacrificio firmitatē. Hec Chryso. vbi
supra. Re. infra in capitulis sex. ¶ Qʒ ɔuersio panis i
corpus xp̄i fit virtute increata ⁊ creata. CA. XXXV.

SEcūdo ɔsideranda est entitas vigoris. Nā q̄dā
dixerūt: q̄ nulla virtus creata ē data verbis cō/
secratōis p quā verba opant̃. sʒ ex diua institu/
tōe hoc firmatū est vt istis verbis platis a sacerdote sup
panē cū intētōe cōficiēdi panis trāssubstātiet̃. vñ ad p/
latōem hui⁹ verbi verbū increatū facit illa. illa ergo ordi
natio: vbi infallibilis ad talē effectū virt⁹ ðr q̄ nō est qua
litas data verbis. nec aliq̄d de nouo creatū: sed sola ordi
natio dei. vñ nō aliter fieret: nisi q̄ꝛ deus ordinauit. Sʒ
q̄ ista opinio sit falsa tripliciē p̄bo. p̄⁹ auctoritate Am/
bro. in li. de sacr̃is sic dicētis: Ubi sacr̃m ɔficit̃ iam non
suis sermonib⁹ vtit̃ sacerdos: sʒ sermōibus xp̄i. ⁊ subdit:
Sermo dñi creaturas īmutat: ⁊ sic ex pane fit corp⁹ xp̄i
cōsecratōe celestis verbi. Ibidē Ambro. Si tantū valuit
sermo helie vt ignē de celo deponeret: nōne valebit xp̄i
sermo vt spēs elemētoꝝ mutet? Nulla ḡ eēt cōpatio' ser/
monis helie ad sermonē xp̄i: si sermo xp̄i intelligeret̃ ver
bū eternū: ḡ intelligit̃ de creato. Scd̄o hoc idē p̄bo rō/
ne sic: Sacerdos nō opat̃ ad trāssubstātiatōem nisi p̄fe/
rēdo verbū. si ḡ virtus nō inesset verbis ad trāssubstātiā
dū: tūc sacerdos nō haberet aliquā ptātē spūalē cōficiē/
do: ⁊ sic nō hr̄et ordinē q̄ est quedā ptās spūalis ad h̄. s.
cōficiendū principalr̄ ordinata. Tertio h̄ idē p̄bo: q̄ꝛ h̄
opinio dignitati sacr̃oꝝ noue legis derogat ⁊ dictis sctōꝝ
obuiare videt̃. q̄ dicūt q̄ sacr̃is noue legis ⁊ p̄cipue huic
sacr̃o est aliq̄ virtus spūalis collata. ⁊ iō dicendū est ⁊ te
nendū p veritate: q̄ virt⁹ spūalis diuinitus infunditur ⁊
imp̄mit̃ verbis sacr̃i tanq̄ȝ instrumēto a principali agē/
te: ita q̄ cōuersio panis in corpus xp̄i fit virtute increata
⁊ virtute creata. virtute q̄dē increata. s. spūsancti tanq̄ȝ
principalis agētis. ⁊ virtute creata. s. verbi cōsecratōis tā
q̄ȝ virtute agētis instrumētalis. Qd̄ aūt dicit damas. q̄
sola virtute spūsancti fit cōuersio panis in corpus xp̄i. sʒ
virtus spūsancti est virtus increata: ḡ vt videt̃ nulla vir/
tus creata inest verbis p quā fiat trāssubstātiatio. Rñ/
deo ⁊ dico: q̄ dictio exclusiua. s. solus adiūcta principali
agēte nō excludit agēs instrumētale: vt ptʒ p exēplū. Nō
sequit̃. n. solus faber facit cultellū: ḡ martellus nihil ad h̄
opat̃. virtus. n. instr̄i nō est nisi q̄dā redūdātia p̄ncipelis
agentis. vñ p hoc q̄ damasc. dicit: q̄ sola virtute spūsctī
fit hec cōuersio: nō excludit̃ virtus instrumētalis q̄ ē in
verbis. Hec. h. Tho. iiij. scri. sen. di. viij. de forma ɔsecra/
tōis arti. iii. q. i. in cor. q. ⁊ in sol. i. arg. p totū. Sʒ forte
queres hic tria. Primū est de efficacia isti⁹ virtutis. s. q̄d
facit virtus: q̄ est in verbis. si. n. virtus diua collata vbis ē
causa effectiua istius trāssubstātiatōis: cū cā efficiens sit
nobilior suo effectu: sequit̃ q̄ illa virtus sit nobilior cor/
pore xp̄i qd̄ nullus ponit. Rñdeo ⁊ dico: q̄ illa virtus sa
cramētalis que est in verbis nō attingit terminū ad quē
. s. corpus xp̄i: sed solū terminū a quo. s. substantiā panis.
vñ virtus illa spūalis collata verbis nō efficit corp⁹ chri/
sti: non. n. facit q̄ corp⁹ xp̄i sit corpus xp̄i: nec efficit ali/
quid in corpore christi: nec circa corpus xp̄i. neq̄ȝ q̄ acci
dentia sint ibi sine subiecto: sʒ solū opatōem hʒ supra sub
stantiā panis. i. destitionē panis: q̄ꝛ verbū accedit ad elemē/
tum ⁊ fit sacramentū fm̄ Aug. vñ illa virtus collata ver/
bis efficaciam hʒ circa elementū. i. panem conuertendū
in corpus xp̄i qd̄ de virgine traxit: ibidē in solu. v. argu.
p totū. Et pe. de thard. iiij. scri. sen. di. viij. circa tertiū pro/
bleuma. q. iij. in cor. q. Idem dicit Alexan. in. iiij. scri. sen.
Et p̄batur per exemplū in natura: q̄ꝛ sicut virtus nature
que est instrumentum dei in organizatōe corporis ad in
fusionē anime: non est causa anime: dicitur tñ esse causa
generatōis hominis: ita verbū ex virtute sibi diuinitus
data pōt dici esse causa transsubstantiatōis: ibi idem.
Scd̄o argues de influentia istius virtutis collate verbis
. s. q̄ talis virtus non videt̃ posse opari ad dictā conuer/
sionem sic: Uirtus creata nō videtur posse in aliquid qd̄
est supra oēm naturā. sed virtus que est in verbis est cre
ata: ergo ⁊c̄. Rñdeo ⁊ dico: q̄ nulla creatura p̄pria virtu
te ⁊ quasi principale agens pōt agere ea que sunt supra
naturā. sed vt agens instrumētale a virtute increata mo
tum sic: Rō aūt quare virtus creata sine virtute increata
aliquid nō pōt opari est ista: q̄ꝛ sicut nulla creatura habʒ
eē p se ita nec virtutē opandi. vñ sicut nulla creatura etiā
ad momentū p̄sisteret nisi virtute diuina sustentaret̃: sic
nulla virtute eius sibi data p̄duceret aliquid in esse nisi
diua virtus cooperetur. Rō aūt quare virtus creata vt est
instrumētū a diuina virtute motū ⁊ adiutū pōt supra na
turā est: q̄ꝛ sicut creature inest potētia obediētie: vt in ea
fiat quicq̄d creator disposuerit: ita vt ea mediāte fiat q̄c/
quid voluerit ⁊ disposuerit vt fiat qd̄ est rō instrumēti:
vbi supra imediate in solu. iiij. argu. ⁊ Alex. in. iiij. sen.
Tertio queres que virtus est p̄ncipalis in illa cōuersio/
ne: an virtus increata. s. dei: an virtus creata. s. verbi. Rñ/
deo ⁊ dico q̄ cum virtus creata collata diuinitus verbis
ad transsubstātiatōem panis sit a virtute increata coope
rante: p̄mo ⁊ principalr̄ ista ɔuersio est attribuenda vir/
tuti increate tanq̄ȝ cause primarie: ⁊ influēti prius ⁊ exn̄
ti infinite virtutis. Ubi nota: q̄ virtus que aliq̄d opa
tur est triplex. Una ē supnaturalis ⁊ increata. s. virt⁹ diua:
⁊ talis in opatōe sua nō requirit subiectū de quo agat:
neq̄ȝ in quo: sʒ solū in qd̄. Scd̄a ē virtus naturalis ⁊ crea
ta ⁊ ɔsequēs finita ⁊ mota: ⁊ talis in opatōe sua requi/
rit subiectū de quo ⁊ in quo agat. Tertia virtus ē mira/
bilis ⁊ creata: sicut virtus q̄ est in verbis q̄ exn̄s q̄si me/
dia inter istas duas virtutes req̄rit subiectū de q⁹. s. sub/
stantiā panis ⁊ nō in quo: q̄ꝛ virtus q̄ ē in his verbis ne
q̄ȝ corpus xp̄i facit: neq̄ȝ aliq̄d circa corpus xp̄i. h̄ Alexā.
¶ Qʒ virtus diuinitus collata verbis nō hʒ esse in ver/
bis vt p̄manēs sʒ vt influēs: ⁊ quare. CA. XXXVI.

TErtio consideranda est instabilitas valoris vel
virtutis: Nam ista virtus spiritualis collata di
uinitus ipsis verbis istius sacramēti ⁊ oīm alio
rum nō hʒ esse p̄manens ⁊ cōpletū: sicut virtus principa/
lis agentis: sed hʒ esse in ipsis verbis nō cōplete neq̄ȝ per
manēs: sʒ vt fluens: sicut virtus que ē in instrumēto. Cu/
ius rō est: q̄ꝛ hec verba ⁊ omniū alioꝝ sacr̃oꝝ istā virtutē
hn̄t in motu quodā. mot⁹ aūt inq̄ntū talis: dic̄ q̄d incō/
pletū. i. mediū quid inter potētiā ⁊ actū: vt ðr in. iij. ethi
coꝝ. verbigrā: Qñ instrumēta mouent̃ a principali agē/
te aliquid influitur ipsi instrumento a principali agen/
te nō quidē aliquid absolutū qd̄ p̄maneat in instrumē/
to cessante motu: nam cessante motu p̄ncipalis agentis:
cessabit influxus talis virtutis a principali agēte. vnd̄ q̄ꝛ
id q̄ influit̃ instrumēto a principali agēte non est in in/
strumēto nisi q̄diu mouet̃: iō dicit̃ eē in instr̄o non fm̄
eē cōpletū ⁊ manēs: sʒ fm̄ eē incōpletū ⁊ fluens. qd̄ q̄dē
esse incōpletū. b. Tho. ⁊ alij doctores vocāt eē intētiona
le: sicut silitudines celoꝝ in aere sunt ibi nō vt forma ab/
soluta ⁊ cōpleta: sed in ordine ad aliud. Sicut dicim⁹ q̄
celis influit̃ ⁊ imp̄mit̃ aliq̄ virt⁹ ab intelligētia mouēte
celos: ⁊ mēbris imp̄mit̃ aliq̄ virt⁹ ab aīa mouēte mēbra.
Sic ipsis verbis imp̄mit̃ aliq̄ virt⁹ spūalis a deo tāq̄ȝ in/
strumēto motos a p̄ncipali agēte. Hec. b. tho. iiij. scri. sen.
di. i. arti. iiij. q. ij. in cor. q. ⁊ ibidē di. viij. de forma huius
sacri. arti. iij. in cor. q. Et idem dicunt Anibaldus roma/

nus ⁊ pe. de thar. ibidē. Ad maiorē tñ euidētiā pdi
ctoꝝ ꝑpter solutões arg. nota hic sex. Primū est ꝙ virt⁹
cõuersiua q̄ est in verbis cū sit sacralis sequit̃ significa
tõem: inquantū illa virtus efficit ꝙ signat. Significatio
aūt extūs cõuersionis cū importat ordinē vnius ad alte
rū nō pōt fieri ꝑ dictõem. sꝫ opꝫ ꝙ ꝑ ordinē fiat. cui⁹ par
tes q̄tūis successiue ꝓferant̃: tñ significatio ē tota sil' quā
cõplet vltima orõnis ꝑticula ad modū dr̃e vltime in dif
finitõibus. Hec. b. Tho. vbi. s. di. viij. in solu. vi argu. Se
cundū est ꝙ ex. hac significatõe pdicta fit trāssubstantia
tio in vltio instāti ꝓlatiõis verboꝝ: ibidē in sol. vj. arg. in
fine. Tertiū est: ꝙ illa virtus conuersiua q̄ est in verbis a
deo dat̃ toti orõni hoc mõ: ꝙ vltie pti vel vltie dictioni
orõnis dat̃ vt cõplemēto: alijs aūt ptibus orõnis dat̃ vt
materialiter disponēti. h⁹ ad cõplemētū ita ꝙ singule par
tes orõnis se hñt ad virtutē illā materialiē tñ: vltima vō
ps seu dictio se hꝫ formaliter. Qđ ptꝫ ꝑ exēplū de nume
ris: nā senarius numer⁹ nō est bis tria nec q̄tuor ⁊ duo.
sed semel vnū ita ꝙ vltima vnitas se hꝫ formalr̃ ad sena
riū. sic ē in pdictis ptibus orõnis ibidē in solu. vij argu.
Quartū est ꝙ vltima ps vel dictio orõnis opat̃ ad dictā
cõuersionē in virtute verboꝝ seu dictionum precedētiū:
sicut vltima gutta cauat in virtute pcedētiū guttarū: ibi
dē pe. de tharā. in solu. iiij. argu. Quintū est ꝙ virtus illa
cõuersiua q̄ est in verbis nō sit neq; seruat̃ nisi dicι⁹ ver
bis vt instrumēto actore deo. vñ sicut spēs coloris vt vi
sibilis nō manet in aere nisi luce illuminãte: sic nec virt⁹
cõuersiua est in verbis sacri nisi deo influēte: ibidē Pe.

Sextū est ꝙ eē illud qđ est ꝓpter aliud desinit eē ꝑfe
cto hoc ad qđ erat. vñ q2 illa virtus ɔuersiua nō ordinat̃
ad ꝑfectõem eius cui dat̃. sꝫ magis ad faciendū cõuersio
nē: sicut virtus instrumentalis nō ordinat̃ ad ꝑfectiõem
vtentis sꝫ opis. iõ statim cõuersione facta in vltimo instā
ti ꝓlatõis verboꝝ ⁊ verba ⁊ virtus verboꝝ eē desinunt si
cut virtus q̄ est in instrumēto eē desinit cõpleto illo pro
pter qđ mouebat̃. Hec. b. tho. vbi. s. in fo. viij. arg. ꝑ totū.

ℭ Qꝫ consecratio eucharistie ꝑficit̃ ex quattuor. CA. XXXVII.

Quarto ɔsiderāda ē sublimi
tas actoris. Nā qñ opus aliqđ ꝑficit̃ pluribus
instrumētis: virtus instrumētalis nō est cõple
te in vno sed incõplete in vtroq;: sicut manu ⁊ pēna scri
bit̃. Et silr̃ cõtingit in ꝓposito q2 virt⁹ instrumētalis ad
faciendā cõuersionē panis ⁊ vini in corpus ⁊ sanguinē
xpi: nō est tñ in verbo nec tñ in sacerdote: sed in vtroq;
incõplete: q2 neq; sacerdos sine verbo: neq; verbū sine sa
cerdote cõficere pōt. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. dist. viij. de
forma hui⁹ sacri arti. iij in solu. ix. arg. Ad maiorē tñ
euidentiā pdictoꝝ nota hic quinq;. Primū est ꝙ ad ꝑ
ficiendū hoc sacr̃m de necessitate quattuor requiruntur:
vt dicit Hugo de sancto victore. s. ordo: materia: forma
verboꝝ: ⁊ intentio. Ordo. s. vt sit sacerdos. nā verba hui⁹
sacri hñt virtutē opantē in cõuersione panis in corp⁹ xpi
nō tñ fm se ⁊ absolute sed ꝑ relatõem ad ipm sacerdotē.
qđ ptꝫ q2 nō est data vtus verbis a quocūq; ꝓlatis. sꝫ ꝓ
latis ab eo q̄ ordinat⁹ est ad ꝓferēda ipa vba. 2° requiri
tur materia debita. s. panis ⁊ vinū. si. n. sacerdos ꝓferret il
la verba sup materia alia a dño nō instituta nō cõfice
ret. 3° requirit̃ verboꝝ forma cõgrua. si. n. verba nō ꝓfer
ret nō cõsecraret. Similiter si aliquid diminueret d his
q̄ sunt de eēntia ⁊ integritate vboꝝ nō cõsecraret. Si vō
aliqđ diminueret nō intētõe corrupta. sꝫ ex simplicitate
ꝓferētis: vel ex defectu nature vel lingue dicēs: Hoc est
corpu meū. s. subtracta s lr̃a: credo sine pīudicio ꝙ ɔsecra
ret. Si vō aliqđ adderet intētõe puritatis ⁊ innocētie di
cens: hoc est corpus meū sanctū vel aliqđ h⁹mōi: dum tñ
seruaret intellectū forme a dño tradite etiā credo sine pī
iudicio ꝙ cõsecraret. 4° requirit̃ intentio. opꝫ. n. ꝙ intē
tiõe ɔsecrãdi ꝓferat ipa verba sup materia a dño institu
ta. Hec Alex. in. iiij. Scđm est ꝙ virtus instrumētalis
simpliciter ⁊ absolute maior ⁊ nobilior vel dignior ē in
sacerdote q̄ꝫ in verbis: qđ ptꝫ triplici rõe. Pria est ꝙ sa
cerdos ē similior principali agēti. s. deo q̄ꝫ verbū. Scđa
rõ est: q2 virtus q̄ est in sacerdote ē ꝑmanētior. Nā vir
tus sacerdotis ꝑmanet: virt⁹ aūt verbi trāsit. Tertia rõ est
q2 virtus sacerdotis ē generalior: eo ꝙ ad multos hmõi
effect⁹ se hꝫ: pōt. n. sacerdos pluries cõficere. virt⁹ aūt ver
bi ad semel tñ est. Sꝫ fm q̄d potior ē virtus vbi q̄ꝫ sacer
dotis inquātū ad effectū est ꝓpinquior q̄ꝫ signū ipius:
ita ꝙ vno mō virt⁹ sacerdotis ē potior vel nobilior q̄ꝫ vir
tus verbi. alio vō mō est ecõuerso. qđ ꝓbat̃ ꝑ tria exēpla
Primū est de manu ⁊ pēna scribēte. Nā pēna ē scriptu
re ꝓpinquior. sꝫ manus est scribēti ꝓpinquior. Sic a sili
sacerdos ē principali agēti ꝓpinquior. s. deo ⁊ silior. virtus
aūt vbi ē ɔsecratõi ꝓpinquior. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. vbi
supra immediate: arti. iij. in so. ix. arg. in fine. Scđm exēplū
est de iudice ⁊ ministro. nā iudex opat̃ ad suspēdiū ⁊ mi
nister silr̃. Si ergo q̄rit̃ q̄s istoꝝ magis opat̃ ad suspēdiū
furis? Rñdeo ⁊ dico: ꝙ ex pte auctoritatis iudex magis
opatur: q2 suspēdiū furis eius auctoritate efficit̃. ex pte
vō operis vel executiõis magis opatur minister: q2 ipse
auctoritatis actū exercet. Sic est in ꝓposito: q2 ex pte au
ctoritatis sacerdos dicit̃ magis facere ad cõuersionē: eo
ꝙ eius auctoritate efficit̃: ex pte vō ꝓpinquitatis virtutis
verbum magis dicit̃ opari: inquantū influentia virtutis
verbi, primior est effectui. s. ipi cõsecratõi. Tertiū exem
plū est de sole ⁊ de homine respectu generatiõis hominis:
q2 dicim⁹ ꝙ homo generat hoiem ⁊ sol: ita ꝙ ad istuꝫ ef
fectū. s. generatõis hominis concurrūt duo. s. homo ⁊ sol
diuersimode tñ. Nā sol cõcurrit vt disponēs qualitates
elementares actiuas ⁊ passiuas ⁊ ꝓportionans virtutes
gignentiū. s. maris ⁊ femine. homo aūt opatur vt ꝓpin
quū ꝓducēs fetū in esse ꝑ influentiā virtutis agentis et
naturā materie recipientis. Similiter est in ꝓposito: q2
virtus siue ptās ordinis sacerdotalis cū intentiõe ordi
nat virtutē verboꝝ ⁊ expedit in effectū cõuersionis. Vir
tus. n. verbi est efficiens ꝑ modū influentis ꝓpinqui: ita
ꝙ virtus ordinis dr̃ magis opari ad ɔuersionē: q2 princi
palius ordinat ⁊ dirigit verba in finē ɔuersionis ⁊ fm h̃
sacerdos vt pēna cū plus ē influēs. virtus aūt verbi plus
influit q̄ꝫ virtus sacerdotis: q2 ꝓpinquius ē influēs sic
q2 ꝓpinquius ad cõuersionē opat̃. Hec Alexā. in. iiij.
Tertiū est: ꝙ isti actus. s. creatõis ⁊ trāssubstātiatõis: cõ
uersionis pctõris: cõceptõis saluatoris sūt maioris ⁊ mi
noris virtutis indicatiui vel ɔsiliui: qđ ptꝫ discurrēdo ꝑ
oēs. P° enī ex pte termini a quo creatio ē act⁹ maioris
virtutis q̄ꝫ sit transsubstātiatio. quod ꝓbo duplici rõne.
Prima est ꝓpter maiorē distantiā sic. Ubi est maior di
stantia ibi requirit̃ maior virt⁹ si debeat vnū ex alio fie
ri. sed inter ens ⁊ nō ens (respectu cui⁹ est creatio) ē sūma
distātia nō sic est int̃ ens ⁊ ens: puta inter panē ⁊ corp⁹
xpi: g̃ ⁊c. Scđa rõ est ꝓpter maiorē influentiā ⁊ minorē
indigētiā sic: Illa virtus q̄ sibi sola sufficit ⁊ q̄ nullo alio
indiget est maior q̄ꝫ illa que indiget alijs sed illa virtus
que nullā materiā ꝓsupponit (vt creatio) nō indiget ali
quo: trāssubstātiatio aūt ꝓsupponit aliud. s. substātiā pa
nis: g̃ ⁊c. secūdo ex pte termini ad quē transsubstātiatio
est maior q̄ꝫ sit creatio: q2 fit qđ erat. 2° cõuersio pecca
toris est maioris virtutis q̄ꝫ transsubstātiatio. eo ꝙ con
uersio pctõris est mutatio in nō ens actu prius existens
transsubstantiatio aūt est trāsmutatio alicuius in aliqđ
aliud actu prius exñs. s. panis in corpus xpi. 3° ɔceptio
vel incarnatio saluatoris est ɔsiliua maioris virtutis q̄ꝫ

tranſſubſtātiatiō.ſ.ex pte diſtātie terminoꝝ: qꝛ trāſſubſtātiatio eſt vnio finite diſtantium.ſ.panis ⁊ corpis xpi. Incarnatio autē eſt vnio infinite diſtantiū.vñ ex pte ei⁹ ad qḋ eſt mutatio:cōceptio vł incarnatio xpi in diuī.cul tate oēs mutatōes ꝑcellit: eo ꝙ ibi eſt vnio diuie nature ⁊ hūane.vñ ipa eſt miraculū omniū miraculoꝝ: vt dicit be. Tho.iiii ſcri.ſen.di.xl.arti.ii.q.iii.in cor q. in fine et Alexā.in.iiij. Quartū eſt:ꝙ cōceptio xpi ſm carnē ex beata virgine attribuit̄ ſpūiſancto.ↄuerſio aūt panis in corpus xpi attribuit̄ verbo. Rō aūt quare cōceptio ſm carnem ex virgine attribuit̄ ſpūiſancto eſt:qꝛ in illa cōceptōe fuit abundantia gratie ⁊ quaſi initium: ꝓpter qḋ ſpūiſancto cui attribuit̄ gratia attribuit̄ opus cōceptionis.Opus aūt cōuerſionis ⁊ tranſſubſtātiatōis panis in corpus xpi attribuit̄ verbo.qꝛ ſacramenta ad xpm(ꝗ verbum eſt incarnatū) ꝓprie referunt̄. Hec Alexan.in.iiij. Quintū eſt:ꝙ in cōuerſione panis in corp⁹ xpi ſunt multa mirabilia.ſed in cōceptiōe xpi ſm carnē ſunt plura ⁊ maiora.quod ſic pꝫ: Nam in trāſſubſtātiatōe inter alia ſunt quattuor mirabilia.primū eſt tranſmutatio vel conuerſio totius ſubſtantie panis in corpus xpi.ſecundū eſt tranſmutatio ſine materia vel ſubiecto cōi. tertiū eſt trāſmutatio ſubita vel inſtantanea.quartū eſt ↄſeruatio accidentiū ſine ſubiecto. In cōceptiōe vel incarnatiōe xpi fuerunt etiā inter alia quattuor maiora miracula cōtra cōem curſum nature. Primū fuit ſubita ꝓductio in eſſe completo.chriſtus enim in inſtanti conceptiōis ſue fuit homo completus ſeu ꝑfectus in corpe ⁊ aīa:qḋ nunꝗ̄ fuit nec erit in cōceptōe naturali ⁊ cōmuni qua nō cōcipitur actu hō ſed in potentia. Secundū mirabile fuit quia cōcipiens ⁊ pariens māſit vera ⁊ integra virgo:eo ꝙ ipa habuit virtutē cōcipiēdi ⁊ pariēdi ſine patre: que fuit data virgini virtute ſpūſancti.ſm aūt cōem curſum concipie(n)s non manet virgo ſed corrupta. Tertiū mirabile fuit:qꝛ mater eſt poſterior prole: vt dicat virgo illud Eccli. xxiiij. Qui creauit me requieuit in tabernaculo meo.ſm autē cōem curſum mater non eſt poſterior ſed ꝓle prior Quartū mirabile fuit:qꝛ ꝓles nō fuit eiuſdē nature cum matre ſicut in cōmuni curſu nature cōtingit:ſed alterius natura quia diuine nature. Nam in illa cōceptōe fuit ꝓductio xpi in eē ſm carnem cui erat vnita ipa diuinitas in vnitate ꝑſone.ꝓp qḋ dicit.b.tho.in qōnib⁹ diſpu.de potētia dei.q.viij.arti.ij.in ſo.vlti.arg.ꝙ incarnatio vbi dei eſt miraculū miraculoꝝ ſm ſctōs.vñ mai⁹ eſt oīb⁹ miraculis: ⁊ ad illud miraculū oīa miracula ordināt̄ vel reducūt̄: ⁊ oīa alia miracula fiūt vt ipm credat̄.

❡ Q[uod] ſubſtātia panis p⁹ cōſecratōem nō manet. CA. XXXVIII.

SEcūdo principaliter circa ſacrm eucbariſtie cōſideranda eſt trāſſubſtātiatio integralis. Non .n.ſubſtātia panis poſt hoſtie cōſecratiōem relinquit̄:nō tñ corrumpit̄:ſ3 in corpus xpi conuertit̄. Primo dico ꝙ poſt ↄſecratōem hoſtie ſubſtātia panis in hoſtia cōſecrata nō relinquit̄ neqꝫ manet vt ꝗdā heretici dicūt.vñ Ambro.in li.de ſacris ſic dicit Lꝫ figura panis ⁊ vini videat̄:tñ nihil aliud ꝗ̄ caro xpi ⁊ ſanguis p⁹ cōſecratōem credēda ſunt. Si.n.poſt cōſecratiōeꝫ hoſtie ſubſtātia panis in hoſtia remaneret hoc eſſet cōtra venerātōem:ſignificatōem:iteratam aſſumptōem:expreſſionē:ꝑfectiōeꝫ: ⁊ rōem. P̊⁹ ſi ſubſtātia panis remaneret in hoſtia ↄſecrata:hoc eēt cōtra veneratōem:qꝛ illa ſubſtātia panis nō poſſet adorari adoratōe latrie vel eēt occaſio idolatrie:qꝛ qñqꝫ adorat̄ indiſtincte cū dño. 2⁹ ſi ſubſtātia panis poſt cōſecratōem hoſtie remaneret eēt contra ſignificatōem, ⁊ hoc duob⁹ modis.primo: qꝛ ſignificaret̄ ⁊ daret̄ intelligi ꝙ ſubſtātia panis ꝗ eſt cibus non eēt tñ ſpūalis ſ3 etiā carnalis: ⁊ nō eēt ſolū cib⁹ aīe ſ3 etiā corpis.⁊ ꝙ nō ſolū iſto cibo fieret vnio mētalis ſ3 corporalis ꝗ oīa ſunt falſa.ſcḋo:qꝛ ſi ſubſtātia panis remaneret ſignificaret̄ ⁊ daret̄ intelligi:ꝙ ſpēs panis ꝗ mō imediate deducit ad cōꝑhendēdū ⁊ credēdū ⁊ venerādū deum deduceret primo ad ↄ̄ꝑhēſionē vel cognitiōem panis. 3⁹ ſi ſubſtātia panis poſt cōſecratōem hoſtie in hoſtia remaneret eēt cōtra ſumptōis iteratōem qꝛ poſt corporalem cibū nō licet ſumere corp⁹ xpi:cū tñ poſt vnā hoſtiā cōſecratā licet aſſumere aliā:qḋ pꝫ.videmus.n.ꝙ in die natalis ꝗ celebrat vnā miſſam pōt poſtea aliā celebrare.qḋ nō poſſet ſi poſtꝗ̄ ſet̄ ſumpſiſſet nō eēt ieiun⁹. 4⁹ ſi ſubſtātia panis p⁹ cōſecratōem hoſtie remaneret eēt ꝯ̄ vboꝝ expſſionē:qꝛ ſicut vere dꝛ hoc eſt corpus xpi ſcḋ ↄſecratōe:ita etiā vere diceret̄ hic ē panis materialis qḋ ē falſum ⁊ hereticū. 5⁹ eēt ꝯ̄ hoīs ꝑfectiōem. Si.n.ſubſtātia panis poſt cōſecratōem hoſtie in hoſtia remaneret:tunc poſſem⁹ ꝓbare rōnib⁹ naturalib⁹ ꝙ accidētia nō pñt ibi eē ſine ſubiecto.qḋ fidei meritū diminuit. 6⁹ ꝙ ſi ſubſtātia panis p⁹ cōſecratōeꝫ hoſtie remanēt eēt ꝯ̄ rōeꝫ: qꝛ ſi ſubſtātia panis remaneret nō eēt ibi corp⁹ xpi ꝙ ſic ꝓbo: Si.n.corpus xpi p⁹ cōſecratōem ē ſub his accidētib⁹ vbi p⁹us nō erat:hoc ē aut mutatōe ſui aut mutatōe alterius.ſicut verbigrā In domo aliqua incipit eē ignis de nouo:aut qꝛ illic defert̄:aut qꝛ ibi de nouo generat̄. manifeſtū eſt aūt ꝙ corpus xpi non incipit de nouo eē in hꝰ ſacro mutatōe ſui ꝓpter duas rōnes. Prima eſt: qꝛ ſeq̄retur ꝙ corpus xpi deſineret eſſe in celo. Cui⁹ rō eſt : qꝛ qḋ localiter mouet̄ nō ꝑuenit de nouo ad aliquē locum niſi deſerat priorē. Scḋa rō eſt:qꝛ ſequeret̄ ꝙ oppoſitis motibus ſimul ⁊ ſemel ad loca oppoſita moueret̄ cū3 in locis oppoſitis celebrat̄:qḋ eſt impoſſibile. Et iō relinquitur ꝙ nō poſſit aliter corpus xpi incipe eſſe de nouo in hoc ſacro niſi ꝑ cōuerſionē panis in ipm. ſed qḋ ↄuertit̄ in aliud:facta cōuerſione nō manet.vñ hec poſitio tanꝗ̄ heretica eſt vitāda:ꝫ ⁊c̄. Hec.b.Tho.iiij.ſcri.ſen.di.xj.arti.j.in cor.q. Scḋo principaliter dico:ꝙ ſubſtātia panis poſt cōſecratōem hoſtie nō corrumpit̄ vel annihilatur:qḋ oñdo quattuor rōnibus.ſ.ex pte principij: termini:cōmodi:cōtenti. Prima rō eſt ex pte principij a q⁹ fit tranſmutatio vel cōuerſio panis in corpus xpi: qꝛ fit virtute diuīa.ſed virtus diuina nō eſt cā deficiendi. vñ Aug.in li.lxxxiij.q. ſic dicit: Ille ad quē non eſſe nō ꝑtinet nō eſt cā tendēdi ad nō eſſe.ſed deus eſt h⁹mōi. vñ cū cōuerſio ꝑdicta virtute diuina fiat:ꝫ ⁊c̄. Scḋa rō eſt ex pte termini ad quē eſt tranſmutatio.ſic illud quod in melius tranſmutatur non annihilatur.ſed panis in melius conuertitur vel tranſſubſtantiat̄.ſ.in corpus chriſti. Nam corpus xpi ex pte matris:vnionis: finis: eſt ꝑcioſiſſimū inter oīa.p̊⁹.n.ex parte matris non potuit aliquo modo melius fieri:quia de virgine illud corpus xpi accepit.2⁹ ex parte vnionis non potuit eſſe melius nec meliori vniri:qꝛ vnitum eſt diuinitati.3⁹ ex parte finis non potuit eſſe melius:eo ꝙ corpus xpi ad nr̄am redemptionē eſt ordinatū: ⁊ ꝓpter noſtram ſalutē in ara crucis eſt paſſum. Hec Alexander in ꝑmo ſen. Tertia rō ad idem ꝓbandū eſt ex pte boni ꝓpter qḋ fit tranſmutatio. Nā hoc ſacramentū ad vtilitatem hominis ordinatur: vt patet ſupra de quattuor effectibus huius ſacramenti.ſed nulla proueniret homini vtilitas ſi panis annihilaret̄ ⁊ nō conuerteretur in corpus xpi:ergo ⁊c̄. Quarta rō ad idē ꝓbandum eſt ex pte contenti. Cum.n.res contenta in hꝰ ſacramento ſit corpus xpi: nunꝗ̄ inciperet corpus chriſti eſſe in hoc ſacramento ſi ſubſtantia panis annihilaretur ⁊ non conuerteretur. Hec Petrus de tharan.iiij. ſcripto ſenten.diſt.xj.articu.ij.in cor.q. ⁊ in argumentis contra.

Sed forte argues in oppoſitum:ſcilicet ꝙ panis poſt

cõuersionẽ est annibilat⁹ sic: Illud ꝙ neqꝫ in se neqꝫ alicubi manet videt̄ eē annibilatū: sꝫ panis post ↄsecratõeꝫ neqꝫ in se neqꝫ sub accidẽtib⁹ manet: g̃ videt̄ eē annibilatus. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ lꝫ substãtia panis vel vini facta ↄsecratõe neqꝫ in suo esse neqꝫ sub spēbus vel accidẽtib⁹ sacramẽti neqꝫ alicubi manet. nõ tñ sequit̄ ꝙ sit annibilata: eo ꝙ est ↄuersa in corpus xp̄i. Sicut verbigrã: Nõ. n. sequit̄ si aer ex quo generat⁹ est ignis nõ sit ibi vl' alubi ꝙ sit annibilat⁹ qḋ bñ sequeret̄ si ignis nõ eēt generat⁹ ex aere. ⁊ si panis nõ esset cõuersus in corpus xp̄i. Hec. b. Tho. iij. pte sum. q. lxxv. arti. iij. in solu. .argu. Tertio principaliter dico ꝙ tota substãtia panis ↄuertit̄ in corpus xp̄i. qḋ duplicit̄ ꝓbo. s. auctoritate: ⁊ rõnib⁹. Primo auctoritate Damas. qui sic dicit: Fecit xp̄s panẽ ⁊ vinũ corpus ⁊ sanguinẽ suũ. nõ qꝛ̄ ip̄m corpus xp̄i de celo descendit: sꝫ qꝛ̄ panis ⁊ vinũ trãsit in corpus ⁊ sanguinẽ xp̄i. quã auctoritatẽ b. tho. allegat. iiij. scri. sen di xi ar iij. in argu. 3. Scḋo ꝓbo hoc idẽ auctoritate Eusebii. Nã eusebius emissen⁹ sic dicit. Nouũ tibi ⁊ impossibile eẽ nõ debet ꝙ in xp̄i substãtia terrena ⁊ materialia ↄuertunt̄. Hanc auctoritateꝫ allegat. b. Tho. in. iij. pte sum. q. lxxv. arti. iiij. in argu. 3. Tertio ꝓbo hoc idem rõne sic: Qḋ. n. in se nõ manet nec annibilat̄: opꝫ ꝙ in aliud conuertat̄. sed panis facta cõsecratõe nec in se nec alibi manet. vt ptꝫ. s. nec annibilat̄: g̃ in aliud cõuertit̄: nõ aũt in aliud p̃ter qḋ verba exprimũt: g̃ in corpus xp̄i. Hãc rõeꝫ ponit. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xi. in argu. 3. Quarto probo hoc idẽ alia rõne sic. Agens infinite virtutis nõ soluꝫ põt cõficere cõuersionẽ formalẽ. s. vt diuerse forme sibi i eodẽ subiecto succedãt: qꝛ hoc virtus naturalis agẽtis ⁊ limitati põt ꝑficere. sed etiã se extẽdit ad totã naturã entis. vñ totũ ens in aliud põt cõuertere. s. vt tota substãtia panis in substãtiã corpis xp̄i cõuertat̄. sed deus est infinite virtutis: g̃ in hoc sacr̃o virtute diuina agit̄ vt tota substantia panis in corpus xp̄i cõuertat̄. Hãc rõem b. Tho. ponit in. iii. pte sum. q. lxxv. arti. iiij. in cor. q. vñ Augu. in li. de eccl'asticis dogmatib⁹ sic dicit: Hoc sacr̃m nõ merito cõsecrãtis: sed in verbo efficit̄ creatoris. nec bonoruꝫ dispẽsatoꝝ meritis amplia͏t̄: nec maloꝝ attentat̄.

ℭ Circa ↄuersiõeꝫ nota q̃ttuor documẽta. CA. XXXIX

Ad maiorẽ tñ euidẽtiã capituli p̃cedẽtis nota h̄ quattuor. s. quid in hoc sacr̃o ↄuertat̄: qñ ↄuertat̄: in qḋ cõuertat̄: qualr̄ cõuertat̄. Prĩo nota qḋ ↄuertat̄: Nã hic est cõuersio vel trãssubstãtiatio substantie in substãtiã ⁊ nõ accidẽtiũ. s. dimẽsionis: coloris: saporis forme: ⁊ põderis. Rõ hui⁹ est: qꝛ si hec trãsmutatio vel cõuersio eēt naturalis tũc ad mutatõem substantie bñ sequeret̄ trãsmutatio accidẽtiũ. sꝫ qꝛ hec trãsmutatio est sup̄naturalis. iõ trãsmutatio substãtijs accidentia nõ mutant̄. Hec Alex. in. iiij. sen. Scḋo nota qñ panis cõuertit̄. Nã hec cõuersio nõ est successiua sed subita et momẽtanea. Qḋ ꝓbo rõne ⁊ sufficiẽti diuisione. Primo naturali rõne sic: Mutatio aliqua est instãtanea triplici rõne. Prĩa est: qꝛ forma substãtialis nõ recipit magis ⁊ minus: ⁊ iõ subito introducit̄. qḋ nõ cõtingit d sanitate: eo ꝙ ip̄a recipit magis ⁊ min⁹. Scḋa rõ est: qꝛ subiectũ est in vltima dispositõe ad formã: sic diaphonũ subito illumiat̄ a sole. Tertia rõ est: qꝛ agẽs est infinite v̓tutis: ⁊ iõ statim põt materiã aut formã disponere. sicut dꝛ Marci. vij. ꝙ cũ xp̄s dixisset effeta. qḋ ẽ adapire: statim apte sũt aures eius. ⁊ solutũ est vinculũ lingue eius. His trib⁹ rõnib⁹ hec ↄuersio est instãtanea. Prima ẽ: qꝛ substãtia corpis xp̄i ad quã ista cõuersio terminat̄ nõ recipit magis ⁊ minus. Scḋa: qꝛ in hac ↄuersione nõ est aliqḋ subiectũ qḋ successiue p̃paret̄. Tertia rõ ẽ: qꝛ ista cõuersio agit̄ dei v̓tute q̃ est infinita. Hec. b. Tho. iij. pte sũ. q. lxxv. arti. vij. in cor. q ꝑ totũ. Scḋo ꝓbo hoc idẽ per locũ a sufficiẽti diuisiõe sic. Q꜡. n. aliqua mutatio successiue fiat ꝓcedit ex tribus. s. ex defectu p̃ncipij medij subiecti vel termini. Primo ex defectu principij: ex eo. n. ꝙ agẽs ẽ virtutis limitate ⁊ finite agit in tp̄e. ⁊ ꝑ oppositũ virtus infinita subito opat̄: sed hec ↄuersio fit virtute diuina q̃ est infinita. g̃ fit subito. Scḋo mutatio successiua ꝓuenit ex defectu medij. qꝛ in oı̄ mutatõe successiua prius aliqḋ ẽ in medio q̃ꝫ in termio: sꝫ hoc nõ est in hac conuersione: eo ꝙ in ea nõ est inuenire aliqḋ mediũ int̄ substãtiã panis ⁊ corp⁹ xp̄i: ⁊ iõ nõ est hec successiua sꝫ subita ⁊ instãtanea. Tertio mutatio successiua ꝓuenit ex defectu termini remoti. Nã cũ mã de se sit indisposita: formã nõ recipit in instãti: sꝫ mediãtib⁹ dispositõibus. Sed talis defectus nõ ẽ in pane: qꝛ panis ⁊ oĩs materia vniuersaliter obedit diuine v̓tuti. vñ sicut aer subiacet soli ad recipiendũ ab eo formã luminis nõ existe aliquo impõsito: ita tota natura creata subijcit̄ diuo nutui vt statim fiat oẽ qḋ deus vult. Cui⁹ rõ est: qꝛ cuꝫ nulla creatura sit diuine dispositõi ↄ̃ria. iõ ea q̃ ꝑ seip̄m facit põt cũ voluerit facere in instãti. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xi. arti. iii q. ij. in cor. q. ⁊ in arg. duob⁹ 3. Tertio ꝓbo hoc idẽ ꝑ locũ a sufficiẽti diuisione sic: Si cõuersio vel transsubstantiatio panis in corpus xp̄i est successiua. aut hoc ẽ qꝛ panis successiue abijcit̄: aut quia corpus xp̄i successiue introducit̄. non quia panis successiue abijcitur quia non est ponere ꝙ citius vna ps cõuertatur q̃ꝫ alia: nec quia corpus xp̄i successiue introducit̄: quia corpus xp̄i nõ potest habere nisi esse integrũ ⁊ ꝑfectũ. Sꝫ forte argues in oppositũ. s. ꝙ cõuersio est successiua sic: Verbũ nõ potest esse nec ꝓferri in instãti: g̃ nec virtus verbi põt operari ⁊ panẽ cõuertere in instãti. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ v̓tus verbi nõ est s̄m naturã verbi nec opat̄ s̄m naturã verbi. sed est ⁊ opatur s̄m voluntatẽ ⁊ v̓tutẽ cõferẽtis: nã opatio ẽ a virtute. sꝫ virtus diuia q̃ hec cõuersio agit̄: opat̄ in instãti: g̃ cõuersio est in instãti. Hec Alex. in. iiij. Tertio nota in quid panis cõuertit̄. Nam in hoc sacramẽto panis ⁊ vinum directe ⁊ immediate in corpus xp̄i ⁊ sanguineꝫ ↄuertunt̄. Ubi sciendũ ꝙ in hoc sacramẽto sunt aliq̃ tribus modis. s. ex efficacia verbi. ex cõcomitãtia naturali: ex potentia solius dei. Primo ex efficacia verbi sunt in hoc sacramento illa: in que hec duo. s. panis ⁊ vinum directe ⁊ immediate ⁊ principaliter cõuertunt̄. s. corpus ⁊ sanguis xp̄i. Ratio autẽ quare panis ⁊ vinum directe ⁊ immediate in corpus xp̄i ⁊ sanguinẽ cõuertunt̄ est triplex. Prima est ꝓpter cõuenientiã: eo ꝙ panis ⁊ vinum s̄m ꝓprietatem nature sue cõuenientiã ⁊ similitudinem habent cuꝫ carne ⁊ sanguine. qḋ patet ex eoꝝ naturali cõuersione. Scḋa rõ est ꝓpter figurã. Nam forma verboꝝ directe figurat ⁊ exprimit corpus ⁊ sanguineꝫ cum dico de pane: hoc est corpus meum. ⁊ de vino. hic est sanguis meus. Tertia rõ est ꝓpter attinentiã. Nam qḋ ꝑtinet ad cibum cõtinetur sub specie panis. qḋ ꝑtinet ad potũ cõtinet̄ sub spẽ vini. Scḋo mõ ex concomitãtia naturali sunt in hoc sacr̃o aĩa ⁊ diuinitas. Q꜡ ãt aĩa nõ sit in h̄ sacr̃o ex efficatia verbi, ꝓbo triplici rõne. Prima: qꝛ aĩa nõ assimilatur materie huius sacramenti. s. pani ⁊ vino sic faciunt corpus ⁊ sanguis. Scḋa rõ est: qꝛ aĩa nõ exprimit̄ ex forma verboꝝ sicut caro ⁊ sanguis. Tertia rõ ẽ: qꝛ aĩa nõ deputat̄ nec appropriat̄ vsui cibi ⁊ potus: sicut caro ⁊ sanguis. Scḋo ꝙ aĩa ex cõcomitãtia naturali sit in hoc sacr̃o ꝓbo triplici rõne. Primo rõne cõiunctõis sic: Quecunqꝫ ab inuicẽ nõ sepant̄ s̄m eē. vbicunqꝫ est vnũ ⁊ cuꝫ aliud. sed vnũ est esse anime xp̄i ⁊ corporis sicut materie ⁊ forme. g̃ cum corpus xp̄i sit in altari erit ibi ⁊ aĩa. Secundo hoc idem ꝓbo rõne animatõis q̃ est ꝓpria opatio

gie sic: Corpus xpi nō est in hoc sacro inanimatū. sȝ corpus sine aīa est inaīatū: ḡ xps nō est in hoc sacro fm corpus tm̄ sȝ etiā fm aīam. Si.n. facta fuisset ɔuersio panis in corpus xpi in illo triduo quo xps erat mortu⁹ aīa nō fuisset sub sacro. sȝ qr xps resurgēs ex mortuis iā nō morit: vt dr ad Ro.vj. iō aīa xpi sp corpi est cōiuncta. Tertio ex cōcomitātia naturali ē in hoc corpe diuitas. Cui⁹ rō ē. qr diuitas nūq̄ dimisit corpus sūptū ab ea. ꝛ iō vbicūq̄ ē corp⁹ xpi: necesse ē diuitatē inesse. excellit aūt in hoc diuitas corpus ꝛ aīam: eo ꝙ diuitas pter sacrm inest vbiq̄. qđ nō cōtingit de aīa nec de corpe. Dec.b. Tho. iiij. scri. sen. di.x. arti. ij. q. j. in cor. q. p totū. ꝛ iij. pte sū. q. lxxvj. arti. j. i cor. q. p totū. vn̄ richard⁹ in li. de sacris oñdēs modū quo hec. s. caro: sanguis: aīa: ꝛ deitas sint in hoc sacro sic dicit: Sāguis ē ibi ex cōmixtōe: aīa ex cōiunctōe: deitas ex vnione. Nā sanguis ē mixtus carni: aīa cōiuncta: deitas vnita. Tertio mō in hoc sacro sunt aliq̄ ex immēsa potētia dei. s. accidētia sine subiecto. Hoc aūt multipliciter pbo. p⁹ auctoritate Greg. q in omel. pascali dicit: ꝙ spēs sacrales sunt illarū rerū vocabula q̄ añ fuerūt. s. panis ꝛ vini. sȝ substātia panis ꝛ vini non manet: ḡ hic sunt spēs. i. accidētia sine subiecto. 2⁹ pbo hoc idē alia auctoritate. s. luce. j. Nō erit īpossibile apd deū oē verbū ideo ꝛc. Tertio pbo hoc idē triplici rōe. Prima rō est talis: Illa q̄ differūt p eēntias suas pōt de⁹ sine oī incōueniētia ab inuicē separe. sȝ substātia ꝛ accidēs differunt p eēntias suas: qr alia est eēntia vel nā substātie siue subiecti: ꝛ alia accidētis: ḡ ꝛc. Scđa rō est tal: Plus pōt de⁹ facere q̄ intellect⁹ nr̄ intelligē vt dicit basilius in exameron: sȝ intellect⁹ nr̄ pōt intelligē accidēs sine subiecto vt boetius dicit: ḡ ꝛc. Tertia rō talis est: Cū.n. effectus magis depēdeat a p̄ma cā q̄ a cā scđa: pōt de⁹ q est p̄ma cā substātie ꝛ accidētis p infinitā suā potētiā vel v̄tutē cōseruare accidētia in eē subtracta substātia p quā ɔseruabant in eē sicut p cām scđaȝ. qđ exēplo pbat. Nā effect⁹ naturaliū cāȝ pōt deus pducere sine naturalib⁹ causis: sicut corpus hūanū formauit in vtero v̄ginis sine virili semine. 4⁹ pbo hoc idē p locum a sufficiēti diuisiōe sic: Nā accidētia hui⁹ sacri p⁹ non sunt in materia vel forma panis ꝛ vini. eo ꝙ talis. s. mā vel forma panis ꝛ vini post cōsecratōem nō manet. vt pȝ. s. 2⁹ talia accidētia nō sunt in substātia corpis ꝛ sanguis xpi. Cui⁹ rō est qr cū corp⁹ in hoc sacro sit gloriosum ꝛ īpassibile. īpossibile ē ꝙ alterēt ad h⁹mōi q̄litates suscipiēdas. 3⁹ talia accidētia non pñt eē in aere circūstante vt q̄dā dixerūt. qđ pbo triplici rōne. Prima ē: qr aer nō est h⁹mōi accidētiū susceptiu⁹. Scđa rō est: qr accidēs nō trāsit idē nūero de subiecto i subiectū: vt. s. idē nūero accidēs sit in aere qđ prius erat i pane. accidēs.n. nūerat nūerositate subiecti. Tertia rō ē: qr cū aer nō spoliet ppriis accidētib⁹. sil hr̄et accidentia ppria ꝛ aliena. qđ ē impossibile. ꝛ iō relinquit ꝙ accidētia in hoc sacro maneāt sine subiecto. Ubi nota: ꝙ cū de⁹ sepat accidēs a subiecto: nō sepat eē ab ente qđ nulla virtute pōt fieri: eo ꝙ implicat cōtradictōem: qr tūc eēt eē sine eē: sȝ sepat eē p modū q⁹ est fm nām ab ente p modū q ē supra nām. ꝛ iō lȝ desinat eē mod⁹ eēndi accidētis fm nām ppriā. nō tn̄ desinit eē mod⁹ eēndi q ē v̄tute diuina supra nām. Dec.b. Tho. iiij. scrip. sen. dis. xij. arti. j. q. j. duob⁹ ar. s: ꝛ in cor. q. p totū. vn̄ aplūs ad Ro. iiij. dic sic: Uocat ea q̄ nō sūt sic ea q̄ sunt. Qđ dbꝫ exponit q̄ttuor modis. p⁹ fm Aug. sic: Uocat. i. cognoscit ea q̄ nō sunt in actu tanq̄ ea q̄ sunt in actu. 2⁹ modo haimo sic exponit: Non dicit vocat ea que non sunt vt sint: tanq̄ ea q̄ sunt: qr illa que futura sunt iam apud deū sunt. nā apud deū iam quippe factum est qđ eius dispositōe ꝛ pdestinatōe futurū est. 3⁹ modo Augu. sic exponit. Uocat ea que non sunt ꝛc. i. sola dei grā ꝛ nō p ppria opa iustificat ꝛ gratificat: ꝙ ex se talis nō erat nec esse merebat. Nō.n. hō qui nō erat pmeruit vt esset: vel vt bonus esset: vel vt beatus eēt. qđ tali rōne pbat: qr q̄ pmeruit iam erat: sed nōdum erat. ppter qđ dicit aplūs: Uocat ea q̄ nō sunt: ḡ nō pmeruit. vn̄ qr totū hoc. s. esse bonū: esse beatū: non ex natura pcedit sed ex electōis gratia: dicat quilibet grā dei sum id ꝙ sum. 4⁹ modo exponit sic: Uocat ea que nō sunt ꝛc. i. vult ꝛ approbat: ꝙ accidētia in hoc sacro nō sint et sint. nam accidētia in hoc sacro nō sunt in subiecto: ꝛ sūt sine subiecto habentia ordineȝ ad infinitā virtutē cause prime que deus ē: vt pȝ. s. īmediate. Quarto ꝛ vltimo nota qualiter panis ɔuertit. Ubi sciēdū: ꝙ totus panis cōuertit in totū corpus xpi indistincte: ita ꝙ vna ps panis nō cōuertit distincte in ptē corporis distincte: puta in pedē: manū: caput: faciē: vel h⁹mōi mēbra distincte. sȝ totus panis in totū corpus indistincte. ꝛ hoc ppter multa incōuenientia que sequerēt si vna ps cōuerteret ꝛ altera remaneret. vt pȝ. s. ca. ij. vbi agit de transsubstātiatōe integrali. vn̄ Job. iiij. scribit in figura. Stetit quidā cuius nō agnoscebā vultum imago coram oculis meis. In quo verbo tangunt quattuor cōditōes corpis xpi put est in hostia cōsecrata. Nam xps est immutabilis: ineffabilis: incōprehensibilis: incognoscibilis. p⁹ enī deus est immutabilis: ibi Stetit. Glo. Deus transit: qr perut⁹ teneri nō pōt. stat: qr oīno est immutabilis: Malach. iij. Ego deus ꝛ non mutor. 2⁹ est ineffabilis vel inenarrabilis: ibi Quidam. In psal. Quis loquetur potentias dñi? ꝛ Ecc. xliij. Quis enarrabit eum? 3⁹ est incōprehensibilis vel inuisibilis ibi: Cuius. s. dei nō agnoscebā vultū: qr in vita pñti nemo facieȝ eius nouit: vel in alia vita cōprehēdit: Joh. j. Deum nemo vidit vnq̄. Uel aliter: Nemo nouit faciem xpi in hostia ɔsecrata: eo ꝙ pars panis nō cōuertitur distincte in aliquam figuratā ptem corporis xpi. sed totus panis cōuertit indistincte in totū corpus xpi: vt determinat innocentius papa tertius. ꝛ hoc propter vitanda incōuenientia multa que sequerentur: sicut pȝ. s. ca. ij.

¶ Ad maiorē euidētiam nota sex. CA.XL.

Secūdo etiā ad maiorē euidētiā pdictoȝ nota hec sex. Primū est ꝙ sub spēbus panis est corpus xpi ex vi sacri siue ex efficacia verbi: cū dr. Hoc ē corpus meū. sanguis aūt ex cōcomitātia reali sicut dictū est supra ca. pcedēti. Sub specieb⁹ vo vini est sanguis xpi ex efficacia verbi cū dicit: Hic est sanguis meus. corpus aūt xpi est ex reali vel naturali cōcomitātia: sicut aīa ꝛ deitas: eo ꝙ nunc sanguis xpi nō est ab eius corpe sepatus. sicut fuit tpe passionis ꝛ mortis. vnde si tunc fuisset celebratū hoc sacramentū sub speciebus panis fuissȝ corpus xpi sine sanguine: ꝛ sub speciebus vini sanguis sine corpore: sicut erat in rei veritate. Dec.b. Tho. iij. pte sum. q. lxxvj. arti. ij. in cor. q. Scđm est: ꝙ q̄uis totus xps ꝛ quo ad carnē quo ad sanguinē sit sub vtraq̄ spē ex efficacia verbi ꝛ ex cōcomitantia naturali: vt pȝ. s. immediate: nō tn̄ altera illarū spēū supflua est ꝛ frustra. qđ patet triplici ratione. Primo rōne repñtatiōis: Nam hec duplex species. s. panis et vini valet ad repñtandū passionē christi: in qua seorsum fuit sanguis a corpore christi separatus. vnde in cōsecratiōe sanguinis fit mētio de eius effusione. Scđo rōne administratiōis: vt. s. seorsum exhibeat fidelibus corpus xpi in cibū: ꝛ sanguis in potū. Tertio rōne opis: Nam corpus xpi exhibet p salute corporis: sanguis vero pro salute aīe: vbi supra immediate: in solu. argu. Tertium est: ꝙ in sacramēto sunt aliqua tribus modis. quedā.n. sunt fm naturā: quedam supra naturā sed nō supra intellectū: quedā supra naturā ꝛ

supra intellectũ. p°n. sunt sm naturã quedã accidẽtia: sicut color: sapor: odor: τ huiusmõi sunt naturalit̃ in magnitudine vt in subiecto: τ aptitudo accidẽtis respectu actus sui: sicut albedis ad immutandũ visum: τ similiter accidẽtiũ aliorũ. 2° supra naturã nõ supra intellectũ sunt accidẽtia sine subiecto. vt magnitudo vel rotunditas hostie sine subiecto vel sine substãtia. Hoc aũt est supra naturã accidẽtis non tñ est supra intellectũ: q₂ intellectus intelligit accidentia sine subiecto p abstractõem. 3° supra naturã τ supra intellectũ est xp̃s in hostia cõsecrata in tota quantitate sua in quanta est in celo. nec illa quãtitas corporis christi excedit terminos illius p̃uule quantitatis hostie que quidẽ cõtinentia nõ est naturalis sed mirabilis τ supnaturalis. vñ est supra intellectũ: q₂ intellectus hũanus ad hoc non põt attingere. Hec Alex. in. iiij. sen. Quartum est: q̃ cum corpus xp̃i sit in hostia cõsecrata sm suã totã quantitatẽ: eo q̃ in hostia cõsecrata est tota substãtia corp̃is xp̃i a qua nõ sepaꝛ quãtitas sm esse: ſ₃ sm modum essendi sic: τ iõ vbi est tota substãtia corp̃is xp̃i ibi est etiã tota quantitas nõ tñ corpus xp̃i est in hostia cõsecrata mediante quantitate. τ ꝑpter duo incõuenientia que sequerent. Primũ est: q₂ tunc sequereꝛ q̃ corp⁹ xp̃i esset in loco circũscriptiue. qd̃ est falsum τ impossibile ꝑpter tres rõnes. Prima est: q₂ qd̃ p quantitatẽ suam circumscribiꝛ loco: mensuraꝛ quãtitate loci: corpus autem xp̃i non mensuraꝛ quãtitate dimensionis hostie. Scd̃a rõ est: q₂ qd̃ p quantitatẽ suã est in loco ita se h₃ q̃ pars quãtitatis determinat sibi p̃tẽ loci: τ tota quãtitas totũ locum. p̃tes aũt corp̃is xp̃i non hñt in hostia ꝯsecrata determinatũ situ: vt p₃ ca. p̃cedẽ. Tertia rõ est: q₂ qd̃ circũscriptiue. i. p suam quantitatẽ est in loco: moueꝛ p se ad motũ loci in quo est. corpus aũt xp̃i nõ moueꝛ p se sed p aliud. s. p motũ specierũ: sicut nõ desinit esse p se: sed solũ p hoc q̃ spẽs desinunt eẽ. Secundũ incõueniẽs est: quia si corpus xp̃i eẽt in hostia cõsecrata mediãte quantitate sua: tũc nõ posset eẽ indifferẽter in mag̃ τ p̃ua quantitate: qd̃ tñ ẽ falsũ: τ iõ cũ corp⁹ xp̃i nõ hẽat eẽ p suã quãtitatẽ in hostia ꝯs̃cta s₃ p suã substãtiã põt esse indifferenꝛ in mag̃ τ in p̃ua quãtitate hostie: sicut aĩa q̃ quãtitatẽ nõ h₃: põt esse indifferenter in magno τ in p̃uo corp̃e. Hec bea. Tho. iiij. scri. sen. di. x. arti. iij. q. iii. in solu. ij. τ. iij. arg. p totum. τ ibidẽ. q. j. in duobus arg. 3. Et. iij. p̃te sum. q. lxxvj. arti. iiij. in cor. q. τ in argu. 3. Quintũ est. q̃ oĩa alia accidentia que remanẽt in hoc sacr̃o habẽt esse sicut ĩ subiecto in ipa quãtitate dimensiua panis vel vini remanẽte. ipa v̂o quantitas dimensiua nõ est in subiecto. vñ s. ẽ diuina virtute daꝛ ipis quantitatib⁹ dimensiuis q̃ in hoc sacr̃o sine subiecto subsistant. qd̃ est prima ꝓprietas substantie. s. sine subiecto subsistere: ita etiã p cõsequens datur eis vt sustineant alia accidẽtia: sicut etiã sustinebant qñ substãtia eius suberat: nam qñ accidẽti daꝛ diuinit⁹ vt p se sit: põt etiã esse subiectũ alterius accidẽtis. Hec b. Tho. iiij. scri. sen. di. xij. arti. j. q. iij. in cor. q. Sextũ est: q̃ congruũ est τ expedit q̃ in hoc sacr̃o sint accidentia sine subiecto: qd̃ ꝓbo sex rõnibus. Prĩo rõne significatõis. Si. n. spẽs ille sacramentales vel accidẽtia illa subiectu₃ haberent: cũ signum ducat in significati cognitõem: immediate ducerent in cognitõem illius subiecti. s. q̃ esset panis vel cibus corporalis. vt ergo exp̃ssius τ immediatius ducant intellectũ fidelis ad cognoscendũ τ credendum q̃ cõtentũ sub illis accidẽtibus est corpus xp̃i. τ q̃ iste cibus nõ sit carnalis sed sp̃ualis: iõ accidẽtia ibi sunt sine subiecto. vñ Aug. in li. sen. ꝓsperi sic dicit: Nos ĩ spẽ panis τ vini quas videmus: res inuisibiles. i. carnẽ τ sanguinẽ xp̃i honoramus. 2° rõe opatõis sic: Effectus hui⁹ sacramenti inter alios est vnire fideles deo p fidẽ τ charitatẽ. τ iõ in hoc sacramẽto oportet esse aliqua supra naturã. s. accidentia sine subiecto. p que intellectus nr̃ assuescat ad ea que fidei sunt credẽda. fides aũt nõ solũ est de his que sunt supra intellectũ: sed etiã de his que sunt supra sensum. ĝ in hoc sacr̃o dz aliq̃d eẽ supra intellectũ. sicut est q̃ corpus xp̃i sub tam p̃uis dimensionib⁹ contineꝛ: τ etiam supra sensum. s. q̃ accidentibus que apparent sensui τ manifeste videnꝛ substãtia ꝓpria nõ subsit. vñ legimus q̃ accidẽtia ibi sine subiecto existunt: vt fides locu₃ habeat dum visibile inuisibiliꝛ sumiꝛ aliena spẽ occultatum. τ sensus a deceptõe immunes reddanꝛ qui de accidentibus iudicant sibi notis. vñ Hugo in li. de sacr̃is sic dicit: Diuina sapiã carnẽ xp̃i sub principalis edulij specie velauit: τ sic sumendã ꝓposuit vt sensus in vno seruareꝛ: τ fides in alio edificareꝛ. 3° rõne ꝑfectõis. Cum. n. hoc sacr̃m sit ꝑfectissimũ oĩa que sunt in hoc sacramẽto altissimũ statũ accipiunt: sicut q̃ substãtia panis in corpus gloriosum diuinitati vnitũ cõuertiꝛ. τ ꝑpter hoc accidentibus diuinit⁹ daꝛ in hoc sacr̃o esse sine subiecto. Quarto rõne nostre eruditõis. Sicut. n. in hoc sacramẽto accidentia abstracta sunt ab oĩ re materiali: corp̃ali: vel carnali: cũ sit cibus sp̃ualis τ nõ carnis: ita ille qui sumit debet esse abstractus ab oĩ re carnali sm intellectũ: vt cognoscat istũ cibũ eẽ cibũ mentis τ nõ carnis: τ sm affectũ vt nulla carnalis affectio sit ĩ eo. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xij. arti. j. q. ij. in cor. q. p totũ: τ in arg. 3. Quinto rõe vitande abominatõis. Cum. n. non sit hominib⁹ consuetu₃ carnẽ hoĩs comedere τ sanguinẽ bibere: eo q̃ nimis est horribile τ abominabile: iõ diuina ꝓuidentia nobis suam carnẽ τ sanguine₃ dedit sub specieb⁹ panis τ vini: q₂ frequentius in vsum hoĩs veniunt. Sexto rõe excludende irrisionis. s. ne sacramentũ ab infidelibus irrideretur si sub specie ꝓpria dñm nostꝝ manducarem⁹. Hec. b. Tho. iij. p̃te sum. q. lxxv. arti. v. in cor. q. p totũ.

¶ Q₂ istud sacramentũ habet quinq₃ cõditiões sm q̃s quinq₃ noĩbus noĩantur. CA. XLI.

Tertio principaliter circa sacr̃m eucharistie ꝯsideranda est nominatio virtualis. Nam sacramẽtũ corp̃is xp̃i ꝯueniẽter q̃nq₃ modis noĩaꝛ. Dicitur. n. sacrificiũ: hostia: eucharistia: cõmunio: viaticum. Rõ quare istis modis nominaꝛ põt dupliciꝛ assignari.

Prima est ratio: Hoc sacramẽtũ est cõmemoratiuũ: significatiuũ: ꝑfiguratiuũ: cõtentiuũ vel ꝑfectiuũ. p°n. est cõmemoratiuũ dñice passionis: τ q̃tũ ad hoc sacrificiũ τ hostia noĩatur. Scd̃o est significatiuũ vnitatis vel ecclesiastice vnitatis. τ sic vocaꝛ cõmunio: q₂ p ipam cõiungimur xp̃o τ nobisipsis τ p̃ximis vnimur. 3° est ꝑfiguratiuũ beate τ diuine fruitõis q̃ erit in patria: τ sm hoc dr̃ viaticu₃ τ eucharistia. nam viaticũ dicitur q₂ p̃bet nobis via₃ ꝑueniendi ad patriã. Eucharistia vero diciꝛ ꝑpter duas causas. prima est ꝑpter ꝯtentũ. s. q₂ realiter cõtinet xp̃m qui est plenus gratia. secũda est ꝑpter effectũ. s. q₂ p̃ducit ad vitam eternam. gratia. n. dei vita eterna: vt dicit ap̃ls ad Ro. vj. Hec. b. Tho. iij. p̃te sum. q. lxxiij. arti. iiij. in cor. q. p totum. Secunda rõ quare hoc sacramentũ q̃nq₃ noĩnibus noĩatur est ista. Nam istud sacrificiũ põt considerari tripliciter. s. ex p̃te originis: ꝑfectiõis: finis. p° modo potest considerari ex p̃te originis. Nã origo istius sacramenti τ omniũ alioꝝ est passio xp̃i. de cuius latere ĩ cruce pendentis sacramenta fluxerunt: vt dr̃ Luce. xxij. Hoc facite in meã cõmemoratõe₃. Ideo ex p̃te originis diciꝛ sacrificiũ τ hostia. Re. infra Sacrificiũ: τ infra Hostia. 2° modo põt cõsiderari hoc sacramentũ ex p̃te sue ꝑfectionis eo q̃ est ꝑfectius omnib⁹ sacramẽtis cõtinens oĩs gratie plenitudinẽ in suo fonte. s. xp̃o: τ q̃tũ ad hoc dicitur eucharistia. i. bona gratia. Diciꝛ. n. bona gratia ꝑp

tres causas. Prima est: qz non dat nisi a gratissimo. s. a bonitate benignitate pietate charitate: gratiosissimi domini nostri saluatoris. Scda est: qz non dat nisi gratissimis. s. illis q̄ sunt filij intimi digni. Tertia ē: qz nō nisi gratias ↄfert. qđ pȝ ex sex. Cōfert eni gratiā ↄmunionis: expiationis: redēptionis: viuificationis: spūalis refectionis eterne btitudinis. pmo eni ex corpe ↄfert gratiā ↄmunionis. scdo ex sanguine dat gratiā expiationis. tertio ex aīa dat gratiā redēptionis. quarto ex spū dat gratiā viuificationis ꝛ virtutis. qz spūs est q̄ viuificat. qnto ex deitate dat gratiā refectiōis. sexto ex toto sacramēto dat gratiā eterne btitudis. Hec Alber. i tractatu de corpe xpi. Tertio pōt ↄsiderari hoc sacrm̄ ex pte finis. Ubi nota ꝙ duplex est finis hui⁹ sacri. s. prim⁹: ꝛ remot⁹ vel vltim⁹. p⁹ eniȝ finis primus hui⁹ sacri est sanctificatio oīm sanctificationū qua hoīes ↄgregant̄ in vnū: ꝛ ad seipsos: ꝛ ad alios: ꝛ ad eius ↄiunctū qđ ē maximū vnū. s. deo: ꝛ ideo dicit̄ ↄmunio. Et merito appellat̄ ↄmunio pp̄ q̄ttuor causas. Prima ē: qz hoc sacrm̄ facit cōicare fonti omis gratie. s. xpo. Scda: qz facit cōicare angelorū glorie. Tertia: qz facit cōicare sanctis patrie. Quarta: qz fac̄ cōicare passioni mistici corpis. Hec Alber. vbi. s̄. 2⁹ finis vltimus hui⁹ sacri est assecutio vite eterne. Nā hoc sacrm̄ realit̄ ↄtinet sanguinē xpi quo nobis ianua celi apta ē. ꝛ ideo spāliter viaticū appellat̄. Hec. b. Tho. iiij. scrip. sen. dist. viij. arti. j. q. iij. in cor. q. p totū.

¶ Qz in hostia ↄsecrata est vera fractio ꝛ nō ficta. CAP. XLII.

Quarto pncipaliter ↄsiderāda est sacramēti hui⁹ fractio rationabilis ꝛ virtualis. Nā in hostia ↄsecrata ē vera fractio ꝛ nō apparēs tm̄: sicut quidā posuerūt dicētes: ꝙ lȝ hostia videatur frāgi: tn̄ rei veritate nō frangat̄: qđ ē falsum. Cuius rō est: qz cū sensus iudicet ibi fractionē: si nō esset realis fractio esset falsuȝ iudiciū. qđ nō ↄpetit in sacramēto veritatis. Et ideo ꝙ in hostia ↄsecrata sit vera fractio dupliciter pbo. Primo auctoritate Matth. xxvj. vbi dicitur ꝙ iesus accepit panē: bn̄dixit: ꝛ fregit. Scdo hoc idem pbo rōe sic: Magis ↄpetit quātitati diuidi q̄ȝ corrūpi ꝛ in aliud ↄuerti. sed in aliud ↄuerti ↄpetit substātie panis dimēsionib⁹ in hostia ↄsecrata remanētib⁹: ḡ frāgi siue diuidi. Tertio hoc idē pbo p locū a sufficiēti diuisiōe sic: Fractio fit p diuisionē ↄtinui. sed nullū quantuȝ existēs in hostia ↄsecrata diuidit̄ nisi species sacramētales qz nec corp⁹ xpi diuidit̄: vt patebit statim: nec substātia panis q̄ nō manet. ḡ fractio ē in ipsis specieb⁹ rōe quātitatis quā habēt: ꝛ q̄ ibi virtute diuina subsistit. Hec bea. Tho. iiij. scri. sen. di. xij. arti. iij. q. ij. in cor. q. ꝛ in arg. contra. Ad maiorē tn̄ euidētiā nota tria circa fractionem hostie ↄsecrate. s. situationē: vel inhesionē: significationē ꝑportionē. Primo nota situationē vel inhesioneȝ. nam ipa fractio hostie ↄsecrate nō est i corpe xpi: qz corp⁹ xpi nō frangit̄ nec diuidit̄: nec frāgi nec diuidi pōt. Hoc autē pbo triplici rōe. p⁹ rōe sue integritatis sic: Illud qđ manet integrū nō frangit̄ sed corpus xpi integrū manet vt in tertia rōe patebit: ḡ ꝛc̄. 2⁹ rōe pfecte impassibilitatis sic. Omne corp⁹ frāgibile ē passibile. lȝ corp⁹ xpi ē impassibile cū sit gloriosum. ḡ ꝛc̄. vn̄ corpus xpi si etiā esset passibile sicut i cena fuit nō frāgeret̄ nec diuideret̄. Tertio rōe ↄplete vel pfecte entitatis sic: Illud qđ manet totū in q̄libet pte nō frangit̄. lȝ corp⁹ xpi in q̄libet pte manet totū. ḡ ꝛc̄. Rō autē quare corp⁹ xpi ē totū in qualibȝ pte hostie ē: qz corp⁹ xpi nō est i hostia ↄsecrata p quātitatē suā: sed p substātiā suā. vn̄ sicut tota forma substātialis ligni ē in q̄libet pte ei⁹: sic tota substātia xpi ē in qualibet pte hostie. ꝛ sicut totalitas forme substātialis nō respicit totalitatē quātitatis: sic forme accidētales q̄ fundātur in quātitate: lȝ ꝑcedit quātitatē. Et iđ totū corp⁹ xpi ꝛ tota quātitas corpis xpi sunt i tota hostia ↄsecrata non solū cū frangit̄: lȝ etiā hostia manente integra: ita ꝙ tota quātitas corpis xpi non solū est tota in q̄libet pte hostie ↄsecrate an̄ eius fractionē lȝ etiā post fractionē. Qđ quidā volētes ostēdere quō pōt esse adducūt exemplū de speculo dicētes: ꝙ sicut i toto speculo integro ē vna tm̄ imago: ꝛ in q̄libet pte speculi ē etiā tota. sic xps tot⁹ integer ē in tota hostia: ꝛ tot⁹ integer in q̄libet pte hostie. Sȝ istđ exemplū nec ē simile nec ↄueniēs pp̄ tres rōnes. Prima est: qz imago i speculo nō est vt forma absolute quiescēs sed vt fluēs. qđ pȝ: qz pñte reuerberatiōe apparet imago absente autē reuerberatiōe recedit ꝛ euanescit imago. corpus autē xpi nō est vt fluēs vel trāsiēs: sed absolute quiescens ꝛ manēs semp manētib⁹ specieb⁹ ↄsecrate hostie. Scda rō est: qz multiplicatio imaginuȝ hmōi accidit in speculo fracto pp̄ diuersas reflexiones vel reuerberationes corpis ad diuersas ptes speculi. i hostia autē ↄsecrata nō est nisi vna ↄsecratio pp̄ quā corp⁹ xpi est in sacramēto. Hec. b. Tho. in. iiij. scri. sen. di. x. arti. iij. q. iij. in cor. q. p totū. Et iij pte sum. q. lxxvj. arti. iij. in cor. q. in f. ne. Tertia rō est quare exemplū de speculo nō ē ↄueniēs: qz in speculo fit generatio noue speciei in singulis ptib⁹ diuisis: in ptibus vero hostie diuise nō. Hec Pe. de thara. iiij. scri. sen. di. xj. Sȝ forte argues in oppositū ꝛ dices: ꝙ corp⁹ xpi vere frangit̄ sic. Oē qđ māducat̄ ꝛ masticatur frangit̄. sed corp⁹ xpi manducat̄ dicēte dn̄o Matth. xxvj. Accipite ꝛ māducate hoc ē corp⁹ meū: ḡ frangitur. Rn̄deo ad hoc trib⁹ modis. p⁹: ꝙ illud qđ manducat̄ i ꝑpa specie ipmet frangit̄ ꝛ masticat̄. lȝ qđ māducat̄ i specie aliena nō. corp⁹ autē xpi nō in specie ꝑpa manducat̄ sed i specie aliena. ḡ nō frangit̄ nec terit̄ nec masticatur. 2⁹ mō rn̄deo ꝛ dico: ꝙ illud qđ manducat̄ carnalit̄ frangit̄: sed illđ qđ māducat̄ spūaliter nō. caro autē vel corp⁹ xpi nō māducat̄ carnalit̄ in ꝑpa specie: sicut caro que i macello vendit̄ vt putauerūt quidā: sed māducat̄ sacramētalit̄ in specie aliena. ꝛ ideo ꝛc̄. Hec. b. Tho. tertia pte sum. q. lxxvij. arti. vij. in solu. iij arg. 3⁹ mō rn̄deo ꝛ dico ꝙ in māducatiōe corpali sunt tria. s. fractio vl' masticatio: in ventrē traiectio: ꝛ nutritio. Primū eniȝ. s. fractio vel masticatio eucharistie nō ↄuenit corpi lȝ speciebus sacramētalib⁹. Scdm̄. s. in ventrē traiectio cōuenit specieb⁹ ↄtinētibus ꝛ corpi tēto: qz vbi sunt species. ē ēt ibi corp⁹ xpi verū. Tertiū. s. nutritio si loquimur spūalit̄: ↄuenit corpi xpi. nā corpus xpi ē cibus spūalis nutriens mentē. si autē loquimur corpaliter ↄuenit specieb⁹: ꝛ iđ māducatio ↄuenit corpi xpi aliquo mō: qz corp⁹ christi manducat̄ q̄tū ad illa duo. s. q̄tū ad in ventrē traiectionē: ꝛ q̄tū ad spūalem refectionem. sed fractio seu diuisio nullo mō corpi xpi ↄuenit. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. dist. xij. arti. iij. q. j. in cor. q. ꝛ in ar. ↄtra: ꝛ in solu. j. argumenti per totū.

¶ Qz hostia ↄsecrata frāgit̄ pp̄ tres rōes. CA. XLIII.

Secūdo circa fractionē hostie ↄsecrate ↄsiderare debem⁹ significationē. Nā hostia ↄsecrata frāgit̄ pp̄ tres causas. s. rōe passionis figurāde: vnionis faciēde: distributiōis ampliāde: ita ꝙ fractio q̄ fit in hostia ↄsecrata signat tria. s. saluatoris passionē: fideliū vnionē: virtutū distributionē. Primo fractio que fit in hostia ↄsecrata signat saluatoris passionē. vn̄ sup illo verbo Matth. xxvj. Accepit iesus panē ꝛ gratias agēs fregit Aug. in lib. sen. psperi sic dicit: Cū eni hostia frangitur: dū sanguis in calice i ore fideliū fundit̄: quid aliđ q̄ȝ dominici corpis in cruce immolatio eiusq̄ȝ sanguinis effusio de latere designat̄: ita ꝙ fractio hostie signat veram diuisionē corpis xpi ab aīa que facta fuit in passio

ne ⁊ significatio hec tangit in littera a magistro senten. Fiūt autē ptes tres de hostia ad significandū q in passione xpi tria ab inuicē fuerūt diuisa .s. sāguis corp⁹ ⁊ aīa.

Scdo fractio q̄ fit in hostia signat vnionē fideliū ad deū p passionē xpi. nisi enī fuisset facta diuisio in passione saluatoris .s. aīe, carnis ⁊ sanguinis: nūq̄ fuisset vnio peccatoris cōuersi cū deo: ita q diuisio corpis saluatoris in passione ē cā vnionis fideliū i fruitiōe. Tertio fractio que fit in hostia signat diuīe virtutis distributionē factā ad diuersa mēbra ecclesie. Ubi nota: q in corpe xpi mystico ē triplex differētia hoīm. Quidā .n. regnant cū deo in aīa ⁊ corpe: quidaz expectāt in sepulchro. quidam viuūt vel pugnāt in mūdo. Uel aliī: Quidā sunt viui: quidā mortui. Et hi sunt in duplici statu. quidam .n. sunt in plena pticipatiōe btītudinis .s. in aīa ⁊ in corpe: sicut xpus ⁊ btā virgo. quidā autē sunt in plena expectatione plene btītudinis: q̄ vel habēt vnicā tm̄ stolā .s. aīe: vt illi q̄ sunt in padiso. vel neutrā stolā habēt: vt illi q̄ sunt i purgatorio q̄ oēs pfectā gloriā cōsequent in fine. ⁊ penes istos tres status fiūt de hostia cōsecrata tres ptes. ps vna comedit: alia cuz vino in calice miscet: alia olim in fine misse reseruabat. Pria eniz ps q̄ comedit signat fideles ecclesie q̄ viuūt in mūdo. Cuius rō est: qz sicut illa ps hostie que comedit atterit dētibus ⁊ comedēti incorpat: sic iusti q̄ sunt in hoc mūdo diuersis penalitatib⁹ atterūtur ⁊ sunt in ipo mortui vt xpo incorpent ⁊ vniant. Scda ps hostie q̄ in calice ponit ⁊ cuz sanguine miscet signat illos q̄ sunt in celo i plena pticipatiōe btītudinis .s. in aīa ⁊ in corpe: sicut est xpus ⁊ btā virgo. Tertia ps hostie signat illos q̄ cū aīa tm̄ sunt i celo vel in purgatorio. lz enī cōsuetudo reseruandi ptem hostie in fine misse scdm cōmunē morē ecclesie nō seruet pp periculū: tm̄ fractio ⁊ significatio manet: qz sicut illa ps hostie olim reseruabat in fine: sic illi q̄ sunt i celo solū cū aīa: ⁊ illi q̄ sunt in purgatorio oēs i fine mūdi pfectā gloriā cōsequent. Et hac significationē triū ptium hostie tāgit Dionysi⁹ in tertio ecclesiastice hierarchie. Et qz nō est incōueniēs q aliqd scdm diuersas pprietates diuersa significet: Ideo significatio triū ptiū que fiūt in hostia cōsecrata pōt accipi alio mō sic: Primo enī illa ps sicca hostie q̄ in calice nō intingit ⁊ cū sanguine nō miscet: signat illos q̄ sunt in mūdo ⁊ illos q̄ sunt in celo. p⁹ signat illos q̄ sunt in mūdo. Cuius rō est: qz sicut ps sicca ē extra calicē: sic illi q̄ sunt i hō mūdo sunt extra calicē affluētie delectatiōis glorie. 2⁹ illa ps hostie q̄ in calice ponit ⁊ cū sanguine miscet: signat duo .s. acerbitatē pene hui⁹ vite: ⁊ iocūditatem patrie. Rō autē huius duplicis significatiōis ē: qz sicut effusio sanguinis ē valde penalis: ita potatio ē valde delectabilis ac suauis sicut p exemplū de vino pz: nā expssio vini de botro ē valde violēta potatio autē vini est valde iocūda. Sic a simili effusio sanguinis xpi q̄ fuit valde afflictiua ⁊ penalis signat acerbitatē passiōis xpi. gustatio autē sanguinis ei⁹ que est valde delectabilis ⁊ suauis signat patrie celestis iocūditatē. vn̄ bti inebriant ab vbertate dom⁹ dei. Un̄ glo. sup illo verbo apli prima ad Corinth. xi. accipite ⁊ māducate ⁊c. ita dicit. Sanguis christi spūaliter letificat. ⁊ sic inebriat vt sobriū reddat. Et in psal. Calix me⁹ inebriās q̄ pclarus ē. Et hec ps hostie cū sanguine mixta signat illos q̄ sunt i mūdo. ⁊ illos q̄ sunt in celo. vt pz p diuersas pprietates ei⁹. Tertio vna pars hostie cōiter signat oēs viuos. eo q oēs q̄ in hoc mūdo viuūt indigēt sacrificio expiāte a pena. pseruāte a culpa pmouēte in gratia. ⁊ pducēte ad gloriā. q̄ sunt huius sacramēti effect⁹. Due autē ptes signāt mortuos. quoꝝ quidā adhuc sunt i purgatorio. q̄ indigēt hoc sacrificio vt liberāte a pena. Quidā autē sunt in padiso q̄bus hec sacrificia sunt nō expiatiua. sed laudis mā. Quāuis aūt bti nō cōsequant remediū aliqd ex hoc sacramēto. tm̄ qz ē in grātiarū actiōe p eoꝝ gloria cōueniēs fuit vt etiā ipi beati i hoc sacrificio significarent. Hec .b. Tho. iiij. scri. sen. di. xii. arti. iii q. iii. in cor. q. p totū. ⁊ in solu. oīm argu.

¶ Hostie fractio fit in tres ptes inequales ⁊ q̄re. CA.XLIIII.

Tertio circa fractionē hostie cōsecrate cōsiderare debem⁹ inequalitatis rōem. Nō enī diuidit in ptes equales sed inequales. ita q vna ps hostie cōtinet q̄si medietatē hostie. Rō aūt huius ineq̄lis diuisionis ē: qz cū ille tres ptes significēt xpm et mēbra xpi. vt pz cap. pce. illa ps q̄ cōtinet duas sigāt xpm. qui ē gigas gemine substantie .s. diuine ⁊ humane. Due autez alie ptes signāt mēbra xpi viuētia q̄ sunt in duab⁹ substātijs .s. in corpe ⁊ in aīa. Si autē querat. cum hostia rotūda diuidat in tres ptes quarū vna .s. maior ē semicircularis. alie vero due ptes minores sunt figure triangularis. vtrū corpus xpi sit eiusdē figure cū illis. Respondeo ⁊ dico q nō. Ratio hui⁹ est. qz lz corpus xpi sit realiter in hoc sacramēto. tamē qz ibi nō est mediante hostie quātitate sed p suā substantiā. iō formā vel figurā suam naturalē ⁊ ppriā nō amittit. Hec Alex. in. iiij. sen.

¶ Cōmunicatio amicabilis. CAP.XLV.

Quinto ⁊ vltimo circa sacramētū eucharistie cōsiderāda est cōicatio amicabilis. Nā cōmunicare nobis corp⁹ ⁊ sanguinē suū est multū diuini amoris ostēsiuū. ⁊ nostre metis inflamatiuum. qd duplicr pbo .s. rōe ⁊ auctoritate. Primo rōe sic. Magnū est si aliqs p aliquo liberando porrigat pcis verba. Maius si aliqs p alio liberādo a quo nullū sperat auxilium traderet bona sua aurū .s. ⁊ argentū. Maximū autē si quis p alio redimēdo nō solū verbū. nō solū thesaurū aurū .s. ⁊ argentū sed tradi ⁊ vēdi pmitteret seipm. Insolitum vero ⁊ nature cōtrariū est si quis traderet vel daret seipm in cibū ⁊ tormentum vilissimū. sicut fecit saluator.

Scdo pbo hoc idē auctoritate. Unigenit⁹ siquidem dei fili⁹ sue dignitatis volēs nos esse pticipes nostrā naturā assumpsit. vt hoīes deos faceret fact⁹ hō. ⁊ hoc insuper qd de nostro assumpsit totū nobis cōtulit ad salutē. Corp⁹ nāq̄ suū in ara crucis obtulit deo patri. sanguinē in pciū simul ⁊ lauacrū. vt redēpti a miserabili seruitute a pctis oībus mūdaremur. Un̄ .b. Tho. oīa bn̄ficia maxima saluatoris nobis exhibita in sūma enumerās sic dicit in quodaz versu hymni de corpe xpi. Se nascens dedit sociū. cōuescēs in edulū. se moriēs in preciū. se regnās dat in premiū. Ad maiorē tm̄ euidentiā de corpe xpi nota hic quattuor .s. quale corp⁹ dedit. q̄bus dedit. quo tēpore dedit. quo ordine dedit. Primo nota quale corp⁹ dedit. vbi dico duo. Primū est. q xps dedit corp⁹ suum passibile ⁊ mortale. Scdm est. q xpo dedit corpus suum modo impassibili ⁊ immortali. Primo dico. q christus dedit corpus suū carnale vel aīale passibile ⁊ mortale: qd pbo auctoritate: rōe: similitudine: inductiōe. p⁹ auctoritate Innocentij tertij qui sic dicit: Tale corp⁹ tūc christus dedit discipulis quale tunc habuit. sed tunc scilicet in cena anteq̄ pateretur vel moreretur habuit corpus passibile ⁊ mortale: qd patuit per effectum: ergo corpus passibile mortale. ⁊ nō impassibile ⁊ immortale tūc discipulis dedit. scdo hoc idem probo ratione sic: Constat enim q christus verum corpus suū ⁊ non fantasticū dedit discipulis suis. sed verum corpus christi erat passibile. ergo passibile dedit ⁊ nō impassibile: quia tūc idē fuisset passibile ⁊ impassibile. mortale ⁊ immortale. qd ē impossibile .s. cōtraria cōuenire eidē. Hec .b. Tho. iiij. scri. sen. dist. xi. de vsu huius sacramēti: arti. iij. in duobus argu. contra. Tertio hoc idem pbo similitudine sic: Sicut

cū existēte corpe christi glorificato vt nūc est. conuenit christo dare corpus suū glorificatū: ita existēte in corpore passibili vt tūc erat cōueniens fuit vt daret passibile. 4ᵒ ꝓbo hoc idē inductiōe sic: Ponamꝰ ꝙ aliquis apostolorū eucharistiā sibi datā a dn̄o reseruasset vsq₃ ī diez parasceue post passionē: tūc sine preiudicio dico ꝙ fuisset mortuꝰ. Nā quādo mortuꝰ fuit in cruce: fuit mortuꝰ in pixide. vn̄ idē esse habuit in specie ꝓpria ⁊ in specie aliena. sed corpꝰ christi in specie ꝓpria fuit passibile ⁊ mortale ergo similiť in specie aliena. s. in specie sacramenti. Hec Alexāder in quarto sen. Scd̄o dico: ꝙ christꝰ corpus suū qd̄ in se erat passibile: sicut p₃. mō tn̄ impassibili dedit: qd̄ quattuor exemplis ostēdo. Primū est de visibili ⁊ nō visibili: ⁊ de passibili ⁊ nō passibili. Manifestū est ꝙ idē erat corpꝰ christi in specie ꝓpria ⁊ in specie aliena. sed in specie ꝓpria erat mō visibili ꝙ tūc ab hominibus videbať. in specie autē aliena ē mō inuisibili: q₂ nec oculus corpis nec oculꝰ mētis corpꝰ christi in sacramento naturaliť pōt videre: ergo a simili corpꝰ christi qd̄ in propria specie passioni ⁊ morti erat paratū. in specie aliena. s. in specie sacramēti mō impassibili ⁊ immortali sumebatur ⁊ sumiť. Scd̄m exemplū est de carnali ⁊ spirituali sic. Nā corpꝰ christi qd̄ in ꝓpria specie erat carnale vel corpale. mō carnali vel corpali nō dedit: sed mō spirituali. s. in specie sacramēti. qd̄ p₃: q₂ ꝑ sacramētalē assumptionē corpꝰ christi nō patiebať nec moriebať. ⁊ iō dicitur christꝰ corpus suū mō impassibili dare. Hec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xj. de vsu huius sacramēti: arti. iij. in solu. i. arg. ⁊ iij. pte sum. q. lxxxj. arti. iij. in cor. q. ⁊ in arg. contra. Tertiū exemplū est de mō quo corpus christi ē in celo ⁊ in sacramēto. Nā corpꝰ christi tale ē sub sacramēto quale ē in celo. sed nō tali mō. qd̄ p₃: q₂ corpus christi q̄tuis tn̄ sit sub speciebꝰ quantū est in celo. nō tamē est sub sacramēto sub mō quātī: eo ꝙ quātitas corpis christi nō est cā vel rō quare corpꝰ christi sit sub sacramēto sicut in celo: ita ꝙ corpꝰ christi idē est existēs in celo ⁊ sub sacramēto: nō tamē existit in vtroq₃ eodē mō. Sic a simili: q̄uis in ꝓpria specie tūc esset passibile. nō tamē mō dedit passibili sed mō impassibili. Hec petrꝰ de tharā. iiij. scri. sen. di. xj. arti. vj. in cor. q. Quartū exemplū est de passione intrinseca. s. de dolore ⁊ de morte: ⁊ de passione extrinseca ⁊ illata. sicut de vulnere. Est enī passio innata ⁊ illata: ita ꝙ christꝰ in sacramēto altaris habuisset passionē innatā. q₂ doluisset ⁊ mortuꝰ fuisset. sed nō passionē extrinsecā vel illatā: q₂ in hoc sacramēto non ꝑcuteretť vel vulneretť sicut in specie ꝓpria. Hec petrꝰ ibidē: ita ꝙ ista ꝓpositio ē vera: Christꝰ existēs in pixide ꝑforatur: ꝑcutitur: lāceať. s. in cruce. sed hec ē falsa: Christꝰ perforať lācea in pixide. vn̄ q̄uis christꝰ fuerit lanceatꝰ in cruce. nō tamē poterat lāceari in pixide si corpus eius ibi vsq₃ ad sextā feriā post passionē eius reseruatū fuisset: eo ꝙ crucifigi ⁊ lāceari importat passionē illatā quā corpus christi sub sacramēto existēs pati nō pōt. Sed h̄ ē vera: Christus moriť in cruce ergo moriť in pixide q₂ ꝑ hoc non importať aliq̄d sibi inferri ab alio. sed simpliciť animam a corpe separi: qd̄ in casu ꝓposito fuisset verū. vn̄ versus: Pixide seruato poteris copulare dolorē innatū dicēdo. Christus ē mortuꝰ in cruce: ergo in pixide. sed nō illatus cōuenit illi: ꝙ si fuisset ꝑforatus. clauatꝰ. lanceatꝰ in cruce. nō tamē potuit lāceari in pixide si in ea reseruatus fuisset. vn̄ ꝓpter crucifixionē in loco caluarie factā corpus xp̄i seruatū moriebať sub specie ꝓpria ⁊ sub sacramēto. irrideri autē: ꝯspui: flagellari: crucifigi: oīa hec ⁊ similia cōpetūt christo in ꝓpria specie existēti: nō autē existi in sacramēto. Hec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xj. de vsu huius sacramēti. arti. i. iij. q. i. in cor. q. Et iij. pte sum. q. lxxxj. arti. iiij. in cor. q ꝑ totū: vbi ponit hūc casum: ꝙ si aliq̄s aplorū post mortē christi illo triduo ꝯfecisset hoc sacramētū ibi nō fuisset sanguis neq₃ aīa. qd̄ nō ꝯtigisset ꝓpter defectum virtutis verborū huius sacramēti: sed ꝓpter diuersaz dispositionē corpis christi: eo ꝙ tpe passionis fuerūt hec duo. s. sanguis ⁊ aīa a corpe christi realiť sepata. tertia pte sume vbi. s. in solu. ij. arg. Sed forte argues in oppositū ⁊ dices ꝙ christꝰ patiť penā sibi ab exteriori illatam sic: Atteri importat penā ab exteriori illatā. sed christꝰ cum sumiť atteriť dētibus fideliū: ergo ⁊c. Rn̄deo ⁊ dico: ꝙ atteri nō ꝯuenit corpi christi sed tm̄ speciebꝰ panis. Secundū ꝑncipale ē: q̄bus christꝰ corpus suū dedit. Et q̄tū ad hoc rn̄deo ⁊ dico ꝙ oībus dedit. l₃ ei aliqui dicāt ꝙ christus corpꝰ suū iude nō dederit: eo ꝙ malicia eius pensata dignus nō erat accipe. Ego tamē dico ꝙ christꝰ corpꝰ suū iude dedit ad manducandū. Hoc autē p₃ auctoritatibus ⁊ rōnibus. ꝑᵒ auctoritate Math. xxvi. vbi sine exceptiōe dn̄s dixit: Accipite ⁊ comedite hoc ē corpꝰ meū Ex quo rōem sic formo: Qui sine aliculus exceptiōe tribuit: oībus tribuit ⁊ nullū excludit. sed dn̄s sine exceptione dicit. accipite ⁊ comedite hoc ē corpus meū ergo omnibus etiā iude dedit dn̄s corpꝰ suū ad manducandū. 2ᵒ h̄ idē ꝓbo auctoritatibꝰ. s. Aug. Dionysi. Chri. q̄ oēs expsse dicūt: ꝙ christꝰ corpꝰ suū iude in cena dedit. Hec beatus Tho. iiij. scri. sen. di. xj. arti. ij. q. i. 3ᵒ ꝓbo hoc idē rationibꝰ: quas require supra ca. An pctōri petēti corpꝰ xp̄i sacerdos dare debeat vel negare ꝑ totū. Tertiū ꝑncipale ē quo tpe christus corpus suū dedit. Et quantū ad hoc rn̄deo ⁊ dico: ꝙ christꝰ hoc sacramentum postq̄ cenauit instituit: ⁊ discipulis sumēdū tradidit: sicut p₃ Luc. xxij. ⁊ ꝑma ad Corinth. xj. Sed forte ex hoc aliq̄s posset arguere ⁊ dicere: ꝙ nō ieiuni possumꝰ accipe corpus christi: eo ꝙ christꝰ post cenā sacramentū istud instituit: ergo similiť nos christi ⁊ aplorū exemplo nō ieiuni possumus accipe licite corpꝰ christi. Rn̄deo ⁊ dico: ꝙ nulli nō ieiuno licet accipe corpꝰ christi nisi in casu necessitatis. s. imminētis mortis: ne sine viatico moriať: vt p₃. s. ca. vbi diciť q̄uo nō ieiuni cōicare nō possunt. Ad cuius euidentiā nota hic quinq₃. Primū est: ꝙ q̄uis christꝰ post cenā instituit hoc sacramētū. nō tn̄ instituit illū modum seruandū. q̄ā autē aliqua fuit tūc que mō nō est. ⁊ iō cessante cā: cessat effectus. Instituit autē dn̄s hoc sacramentū post cenā ꝓpter quattuor causas. Pria est: q₂ ipse voluit sacramēti altitudinē cōmendare. vn̄ aug. in lib. respōsionum ad ianuariū sic dicit: Neq₃ post cibos dn̄s dedit vt ꝓpter hoc pransi aut cenati fratres ad hoc sacramentū accipiendū ꝯuenire debēt: sicut faciebāt illi quos aplus reprehendit: vt infra patebit sed volēs sacramēti altitudinem ꝯmēdare vltīo instituit: vt vehemētius infigeret cordibꝰ ⁊ memorie discipulorū a q̄bus discessurꝰ erat ꝑ passionē. Hec. b. Tho. iij. pte sum. q. lxxx. arti. viij. in solu. i. arg. Secūda cā quare dn̄s instituit post cenā ⁊ dedit hoc sacramentū ē: q₂ voluit legalia seruare: nā tūc agnus pascalis in cena comedebať: vt p₃. s. ꝙ agnus ꝑma figura erat huius sacramēti. legalia autē seruare nō licet mō. Tertia cā est: q₂ voluit vmbraz terminare. Quarta cā est: q₂ voluit veritatē instituere. vn̄ nō idē tēpus ꝯuenit institutioni ⁊ vsui: q₂ altera ē frequēter ꝯditio rei in suo fieri. ⁊ alia ī suo facto esse. Hec Pe. de tharā. iiij. scri. sen. di. viij. Secundū ē: ꝙ aliť se h₃ de mā ⁊ de forma huiꝰ sacramēti. et aliť de tpe ⁊ de loco. Nā mā ⁊ forma huiꝰ sacramēti tāq̄ essentialia sunt de necessitate huiꝰ sacramenti: vtpote sine q̄bus nō ꝯficeretť hoc sacramētū. ⁊ ꝓpter hoc illud qd̄ dn̄s circa materiā ⁊ formaz obseruauit ⁊ fecit. voluit ab aplis ⁊ ab oībus aliis eos sequētibus inuiolabiliť obseruari. Tpe autē ⁊ locꝰ q₂ sunt accidētalia sacramenti ista

mutare licet ex cā. Hec b. Tho. iiij. scri. sen. dist. viij. arti. i. i. q. i. in solu. i. arg. Petrus autē de tharā. idē dicēs pbat p exemplū q accidētalia sacramēti mutari pñt ex cā. qm enī est altera cā: alter dz esse effect⁹. qđ p exemplū patet. Quāuis enī christ⁹ in tricesimo anno fuit baptisat⁹: non tñ voluit vt vsqz tūc baptismū accipe differam⁹. Cui⁹ ratio ē: qz ipe baptismū accepit vt ipm sanctificaret. nos autem baptismū assumim⁹ vt ab ipso sanctificemur. Similiter q̄uis christ⁹ post cenam celebrauit: nō tñ voluit q nos similiter faceremus eo q ille quattuor cause pp q̄s celebrauit. cōicauit. ⁊ dedit. nō sunt mō. ⁊ iō ⁊c. Hec Pe. de tharā. vbi. s. Tertiū ē: q illa sacramēta q̄ sunt de necessitate salutis vt baptism⁹ ⁊ penitētia possunt assumi ōi tpe. s. ieiuno stomacho ⁊ nō ieiuno. illa vero q̄ absolute nō sunt de necessitate salutis: vt ordo: ɔfirmatio: ⁊ eucharistia: ieiuno stomacho suscipiēda sunt pp excellētiā eorū. Spāliter tñ sacrm̄ corpis christi ieiuno stomacho sumi debet. Cui⁹ rō ē: qz cū sumat manducādo: oībus aliis cibis ē pferendū ⁊ ab eis abstinendū. Hec Alexā. in iiij. sen. Quartū est: q decretalis illa de ɔse. dist. i. vbi dicit: q sacrm̄ altaris nō nisi a ieiunis hominib⁹ celebret: excepto vno die anniuersario quo cena dñi celebrat: exponitur ⁊ soluit duob⁹ modis. p⁹ mō q: forte ecclesia aliquo tpe sustinuit in die cene sumi corp⁹ christi post alios cibos. in repñtationē dñice cene. sed mō decretalis illa ē abrogata p cōem ɔsuetudinē. 2⁹ mō pōt decretalis illa exponi ⁊ solui: q illa decretalis loquit tāqz ad astantes. q̄ nō ɔficiūt neqz sumūt. sz solūz celebrāt officiū. Hec bea. Tho. iiij. scrip. sen. di. viij. arti. iiij. q. i. in solu. iii. arg. p totū. Quintū ē. q aplus arguit illos q̄ pmo cibos comedebāt in domo ppia ⁊ postea sumebāt eucharistiam

c dicēs. Cū venitis ad māducandū inuicē expectate. si q̄s autē esurit: domi māducet. Exponit: Cū ɔuenietis non solū in loco honesto sicut ē ecclesia. sed aīo deuoto ⁊ vnito. Ciprian⁹: Cū deo esse nō pñt q̄ in ecclesia dei vnanimes esse noluerūt. Et Damno sic ait: Unus ē panis q̄ offertur. in q⁹ vnū esse debem⁹. Et subdit aplus: Inuicem expectate. vt. s. multorū oblatio in simul offerat simul cōsecret: simul sumat. Ecce. iiij. Meli⁹ ē duos esse simul q̄ vnū: habēt ei emolumētū societatis sue. Et subiūgit aplus Si q̄s autē esurit ⁊ tāqz impatiēs nō pōt expectare ieiunus. domi māducet: ⁊ nō māducet ī ecclesia corpus christi: sed ad domū ppriā reuertat: vbi glosa sic dicit: Si q̄s esurit domi māducet suos cibos. i. terreno pane pascat nec post eucharistiā sumat: ita q aplus p hec verba dat intelligere q ieiuno stomacho corpus xpi ē sumendū. Hec b. Tho. iiij. scri. sen. di. viij. arti. iiij. q. i. in so. ij. ar.

¶ Quo ordine christus corp⁹ suū discipulis dedit.

CA XLVI.

q Uartū pncipale ē quo ordie christus corp⁹ suū discipulis dedit. Ubi sciendū est q triplex ē ordo. s. expssionis vel platiōis: cōsecratiōis: cōicatiōis. Primo ē ordo plationis: Nā in expssione vel platiōe verboꝝ christi q̄n in cena discipulis tradidit corp⁹ fuit iste ordo: qz hec verba sequētia. s. accipite ⁊ comedite hoc ē corp⁹ meū ⁊c. importāt ɔcomitantiā nō solū ad hoc verbū dedit vt quidā dixerunt. sed ad hoc cū aliis pdictis. s. ac bñdixit ⁊ fregit dedit: vt sit sensus dū bñdixit ⁊ fregit ⁊ dedit discipulis. hec vba ptulit accipite ⁊ comedite hoc ē corp⁹ meū. ⁊c. Hec beat⁹ tho. iiij. scri. sen. di. viij. de forma hui⁹ sacramēti arti. i. q. i. in solu. i. arg. circa finē ⁊ iij. pte sum. q. lxxviij. arti. i. i. so. i. arg. in fine. Scdo ē ordo ɔsecratiōis. Nā xps primo panē in corp⁹ ⁊ postea vinū in suū sanguinē ɔsecrauit: et istū ordinē xps voluit ab apostolis ⁊ a sequētib⁹ inuiolabiliter obseruari tāqz ɔsonū ratiōi nec aliq̄ cā mutari pz: sicut loc⁹ ⁊ tps que sunt accidētalia sacramēti: vt pz. s. c. precedē. ⁊ iō quicūqz oppositū faceret. s. q pmo ɔsecraret vinū: ⁊ postea panē grauit peccaret. Hec Alex. in iiij. sen.

Ad cui⁹ euidentiā nota hic q̄ttuor. Primū ē: q iste due forme. s. hoc ē corp⁹ meū. ⁊ hic ē sanguis me⁹: nō expectāt se mutuo vt dixerūt quidā: imo sicut materie huius sacramēti sunt distincte nec ad inuicē ɔmixte: ita forme pdicte nō expectāt se mutuo in opādo. sed vtraqz cōpletā significationē ⁊ opationē p se hz qđ pz: qz statiz platis v̄bis ɔsecratiōis panis ante formā sanguis hostia pponit populo adorāda: qđ nō fieret si an̄ plationē verboꝝ ɔsecratiōis sanguis nō esset hostia ɔsecrata nec ibi esset corp⁹ xpi: qz hoc ad idolatriā ptineret. vñ verba ɔsecratiōis panis ɔsequunt effectū suū anteqz pferant verba ɔsecratiōis vini. Hec b. Tho. iiij. scri. sen. di. vbi. s. arti. iiij. q. i. in cor. q. ⁊ in. ij. arg. ɔtra. ⁊ iij. pte sum. q. lxxviij. arti. vi. in cor. q. in ea. cōtra. Scdm ē q cā quare diuisim sanguis a corpe xpi ɔsecrat cū numero nō fit diuisus duplex ē. Prima ē pp modū assumēdi. sumit enī p modū comestiōis ⁊ potatiōis panis ⁊ vini. q̄ duo diuisim sumunt. Scda ē pp actū repñtationis. Nā hoc sacrm̄ repñsentat passionē xpi vt pz. s. in passione autē xpi sanguis a corpe diuisus fuit: vbi. s. iiij. sen. imediate arti. iiij. q. i. in solu. i. arg. i. fine. Tertiū ē q [illegible] hoc ē corpus meū sine aliis verbis sanguis pōt ɔfici corp⁹ xpi q̄uis grauit peccaret q̄ hoc faceret ibidem q. iii. in cor. q. in fine. Quartū ē q deficiēte sacerdote p egritudinē vel p mortē post plationē pme forme. s. post consecrationē corpis an̄ ɔsecrationē sanguinis ali⁹ sacerdos supplere dz ⁊ incipe vbi prim⁹ defecit ne hoc sacramētū maneat impfectū. Si autē nescit vbi dimisit: qz defecit in secreta dz incipe a capite secretoꝝ: qz nō dicit iteratū qđ nescit esse factū. ⁊ hec ē via sm determinationē ɔcilii toletani. Scdm tñ Innocētiū tertiū ɔsult⁹ est ⁊ tutius vt illa hostia prius ɔsecrata studiosissime reponat ⁊ sup aliā totū officiū iteret: ibidē: arti. iiij. q. ij. in cor. q. Tertio ē ordo cōicatiōis vbi dico duo. s. q xps corp⁹ ⁊ sanguinē suū in sacramēto post cenā assumpsit: ⁊ q ipe pmo assumpsit ⁊ postea aliis dedit. Primo dico q postq̄ xps cū discipulis cenauit corp⁹ ⁊ sanguinem suū in sacramēto post cenā assumpsit. Hoc autē tripliciter pbo. s. auctoritate rōne: similitudine. p⁹ auctoritate: Nā sup illo verbo [illegible] cūqz comedisset ⁊ bibisset. glo. sic dicit: Christus comedit ⁊ bibit cū in cena corpis ⁊ sanguis sui sacramētū apostolis tradidit. 2⁹ hoc idē pbo rōe sic: Eo modo xps panē accepit vt in euāgeliis legit quo aliis accipiendū tradidit. sed cū discipulis tradidit dixit de pane: Accipite ⁊ comedite. ⁊ de vino: Accipite ⁊ bibite: g xps panē ⁊ vinū accipiēs comedit ⁊ bibit. 3⁹ hoc idē pbo similitudine. s. circūcisionis ⁊ baptismi: Nā in veteri testamēto maximū sacramētū fuit circūcisio: ⁊ in nouo baptismus. sed xps vtrūqz assumpsit. g similit hoc sacrm̄ assumpsit. vñ Hiero. ⁊ habet de ɔsecra. di. ij. sic ait: Nec moyses dedit nobis panē verū: sed dñs iesus ipe ɔuiua ⁊ ɔuiuium ipse comedēs ⁊ q̄ comedit. ⁊ iō antiquit⁹ factus est de hoc talis versus. Rex sedet in cena: turba cinct⁹ duodena. Se tenet ī manib⁹: se cibat ipse cib⁹. Hec b. Tho. iiij. scri. sen. dist. xi. de vsu hui⁹ sacramēti: arti. i. in duob⁹ ar. cōtra. et in cor. q. ⁊ iij. pte sum. q. lxxxi. arti. i. in cor. q. ⁊ in solu. i. argu. Scdo dico q xps pmo corp⁹ ⁊ sanguinē suum in sacramēto assumpsit ⁊ postea sumendū discipulis dedit. Hoc autē dupliciter pbo: auctoritate: ⁊ rōe. p⁹ auctoritate. Nā sup illud Leui. viij. Cūqz de sanguine arietis immolati ⁊c. glosa esicii sic dicit: Primo sacerdos ⁊ postea [illegible] eius sanguine vngebant: qz christ⁹ in cena pri⁹ corpus ⁊ sanguinē suū accepit deinde discipulis dedit. 2⁹ hoc idē pbo rōe. Nā xps pmo corp⁹ ⁊ sanguinē suū assu

ſumpſit in ſacramẽto: nõ vt ipſe effectũ aliquẽ inde cõſequeret̃ cũ nõ indigeret: ſicut circũciſionẽ ⁊ baptiſmum xp̃s ſuſcepit. nõ ratiõe ſue neceſſitatis: ſed rõe noſtre informatiõis. vñ q̃ꝛ chriſtꝰ incepit facere ⁊ poſtea docere: vt dicit̃ Actuũ. i. iõ priꝰ corpꝰ ſuũ ⁊ ſanguinẽ aſſumpſit: vt nobis aſſumẽdi exemplũ daret: ⁊ iõ ſi xp̃s aſſumpſit q̃ nõ indiguit: multo magis nos q̃ indigemꝰ debemꝰ aſſumere. Tertio chriſtꝰ primo corpꝰ ⁊ ſanguinẽ ſuũ in cena ſub ſacramẽto aſſumpſit rõe ꝯferende aſſecuratiõis vel ꝯſolatiõis. Si enĩ dñs ſecuriꝰ ſumit cibũ de quo ſeruus prius guſtauit: multo magis ſeruꝰ ſecurius ⁊ auidius ſumit cibũ de quo dñs eius priꝰ guſtauit ⁊ ſagiũ fecit. Ut g̃ nullus turbaret̃ ⁊ diceret: q̃d carnẽ mãducabo? ⁊ quid ſanguinẽ bibã? ſicut quidã turbati ſunt qui audito h̃ verbo abierũt retro: vt dicit̃ Johis. vi. ⁊ ſicut iudei litigabãt abinuicẽ dicẽtes q̃uõ põt hic nobis dare carnẽ ſuam ad mãducandũ? q̃bus rñdit: Caro mea vere eſt cibus: ⁊ ſanguis meꝰ vere ẽ potus. ⁊ iõ niſi mãducaueritis ⁊c̃. Joh. vi. vñ vt quilibet ſine turbatiõe ⁊ dubitatiõe ſecurius et auidiꝰ ⁊ delectabiliꝰ ſumeret: iõ ipſe priꝰ aſſũpſit. Quarto xp̃s corpꝰ ⁊ ſanguinẽ ſuũ in ſacramẽto prius aſſũpſit rõe inflamãde dilectiõis ſic. Chriſtꝰ ꝓ nobis prius omnibus in cruce mortẽ ſuſtinuit: vt noſtrũ amorẽ accẽderet ad deũ ampliꝰ diligendũ. ſed hoc ſacrũ eſt repñtatiuũ dñice paſſionis: g̃ xp̃s prius ĩ ſacramẽti ſpecie ſuum corpꝰ ⁊ ſanguinẽ ſumpſit: vt nos ad eũ diligẽduꝫ ampliꝰ inflãmaret. Nã vt dicit glo. ſup illud Leui. ij. Si oblatio tua fuerit de ſartagine ⁊c̃. crux ſup oĩa fortis carnẽ chriſti que añ paſſionẽ nõ videbat̃ eſui apta: poſt paſſionẽ aptã fecit. Hec. b. Tho. iiij. ſcri. ſen. di. xj. de vſu huiꝰ ſacramẽti: arti. iij. in ſolu. ij. ar. Ut autẽ coꝛ noſtrũ inflamet̃ ad deũ ampliꝰ diligendũ: nota q̃ꝫ hoc ſacramẽto nihil ẽ mirabilius: p̃cioſius: ſalubriꝰ: ſuauius: potẽtius. p° enĩ quid hoc ſacramẽto mirabilius? in quo panis ⁊ viniũ in corpꝰ xp̃i ⁊ ſanguinẽ ſubſtãtialiter ꝯuertunt̃: iõq̃ꝫ xp̃us deus ⁊ hõ ꝑfectus ſub panis ſpecie ꝯtinet̃. 2° q̃d hoc ſacramẽto p̃cioſius ⁊ nobilius? in quo nõ carnes vituloꝝ aut hircoꝝ vt olim ĩ lege. ſed nobis ſumẽdus preponitur xp̃s verus deꝰ. 3° quid hoc ſacramẽto ſalubriꝰ ⁊ vtilius quo purgant̃ pctã. virtutes augent̃. ⁊ mẽs oĩm ſpũaliũ cariſmatũ abundãtia impinguat̃. 4° quid hoc ſacramẽto dulcius ⁊ ſuauius? ꝑ qd̃ ſpũalis dulcedo in ſuo fonte potat̃. ⁊ recolit̃ memoria illius quã in ſua paſſione xp̃s mõſtrauit excellẽtiſſime charitatis. Hec. b. Tho. in legẽda de corpe chriſti. 5° q̃d hoc ſacramẽto potẽtius? Naꝫ corpꝰ xp̃i virtutẽ hꝫ ip̃m aſſumentẽ in ſe ꝯuertẽdi. ⁊ hoc nõ rõe qua erat poſſibile. ſed rõne diuinitatis vnite ſibi. cuiꝰ virtus cũ ſit infinita: ad ſe ꝯuertit oĩa. Hec. b. Tho. iiij. ſcri. ſen. di. xj. de vſu huius ſacramẽti: arti. iij. in ſolu. iij. argumẽ.

¶ Q̃ꝫ aliq̃s tribus modis examinat ꝯſciam: ⁊ q̃ examinatio ẽ ſufficiẽs ad digne cõicandũ. CAP. I.

E Xaminatio conſciẽtie.

Ad hoc q̃ꝫ aliq̃s digne ad ſacramẽtuꝫ corpis xp̃i aſſumendũ accedat requiritur examinatio ꝯſcie: ne ignorãtia ꝓcedat ex negligẽtia: q̃ꝛ ignorãtia nõ excuſat a peccato: vt dicit. b. Tho. iiij. ſcri. ſen. di. xj. art. iij. q. ij. in ſolu. iij. arg. Ad cuiꝰ euidentiã eſt ſciẽdũ: q̃ꝫ accedẽs ad ſacramentũ altaris: aut hꝫ ꝯſciam pctĩ mortalis: aut nõ. Primo mõ accedẽs ad ſacramẽta cõionem põt habere ꝯſciam pctĩ mortalis tribꝰ modis. ſ. certitudinalĩ: coniecturalĩ: leuiter. p° aliq̃s hꝫ ꝯſciam pctĩ mortalis certitudinaliter. ſ. q̃ꝫ ſcit ſe fornicatũ fuiſſe. ⁊ ſic accedens peccat mortaliter: q̃ꝛ ꝯtẽnit. 2° mõ aliq̃s hꝫ ꝯſciam pctĩ mortalis ꝓbabilĩ puta q̃ꝛ moroſe delectatꝰ eſt: ⁊ tũc accedens etiã mortaliter peccat: q̃ꝛ ꝑiculo ſe exponit. Ubi nota: q̃ꝫ delectatio moroſa dicit̃ nõ ex mora tẽporis: ſed ex eo q̃ꝫ rõ deliberãs circa delectationẽ illicitã immorat̃: nec eã repellit: tenẽs ⁊ volẽs libenter: que tñ ne attingat aĩm reſpui deberet: vt dicit aug. xij. de trini. Hec. b. Tho. prima ſcd̃e. q. lxxiiij. arti. vj. in ſolu. iij. arg. 3° mõ aliq̃s hꝫ ꝯſciẽtiam pctĩ mortalis leuiter ſicut hõ ſcrupuloſus q̃ timet de leui delectatiõe. ⁊ talis accedẽs ad ſacrã cõionem nõ peccat mortalĩ ſed venialiter: vſquequo ꝯſciam talẽ deponat. Scd̃o aliquis accedẽs ad ſacrã cõionem nõ hꝫ ꝯſciam peccati mortalis. qd̃ ex tribus cauſis ꝯtingit. ſ. q̃ꝛ ſe examinauit vel diligẽter: vel ꝓbabiliter: vel negligenter. p° accedẽs ſine ꝯſcia peccati mortalis ad ſacramentum: q̃ꝛ ſe examinauit ſufficiẽter: examinãdo ſeip̃m diligẽter ⁊ peritos ꝯſulẽdo: tũc talis accedẽs nõ peccat: imo meret̃ remiſſionẽ peccatoꝝ ſi qua latẽt. 2° q̃ nõ habet conſcientiã pctĩ mortalis: q̃ꝛ ſe examinauit ꝓbabiliter. ſ. ſm dictamẽ ꝯſcie: accedẽdo ad ſacrã cõionem nõ peccat imo q̃ñq̃ꝫ meret̃ remiſſionẽ pctĩ: q̃ñq̃ꝫ vero nõ. quãdoq̃ꝫ accedens inuenit gratiã: q̃ñq̃ꝫ vero meret̃ offenſam. 3° aliq̃s nõ habet ꝯſciam pctĩ mortalis: q̃ꝛ ſe examĩauit negligẽter ⁊ inſufficiẽter: ⁊ tũc talis mortalĩ peccat: maxie ſi negligẽtia ſit magna. Hec Pe. de thará. iiij. ſcri. ſen. di. ix. circa ſcd̃m ꝓbleuma: arti. j. in coꝛ. q. ꝑ totũ. Eſt etiaꝫ notandũ q̃ꝫ aliquẽ non habere ꝯſciam pctĩ mortalis põt ꝯtingere ſine culpa: ⁊ cũ culpa. p° enĩ q̃ꝫ aliq̃s nõ habeat ꝯſciam pctĩ mortalis põt ꝯtingere ſine ipſius culpa ex tribꝰ. p° ex ꝯtritionis inſufficiẽtia. Cũ enĩ quis doluit de pctõ ⁊ nõ eſt ſufficiẽter ꝯtritus. ĩ tali caſu non peccat aſſumẽdo corpus xp̃i. q̃ꝛ hõ ꝑ certitudinem ſcire nõ põt vtrũ ſit vere ꝯtritus. ſufficit tamẽ ſi in ſe ſigna ꝯtritionis inueniat. 2° ex opationis ignorãtia. ſi enim aliq̃s ignorat hoc qd̃ fecit eſſe actũ pctĩ. puta ſi acceſſit ad nõ ſuam quã credebat eſſe ſuã. talis ignorãtia. ſ. facti eũ a pctõ excuſat. ⁊ iõ ſi talis ad corpus xp̃i accedat: nõ eſt dicendus pctõꝛ. 3° q̃ꝫ aliquis nõ habeat ꝯſciam pctĩ mortalis contingit ſine culpa ex criminis oĩmoda ignorantia. puta ſi totalĩ eſt oblitꝰ pctĩ qd̃ fecit. ⁊ tũc ad eius deletionem ſufficit ꝯtritio generalis. vñ talis accedẽs ad ſacrã ꝯmunionẽ nõ eſt dicẽdus pctõꝛ. 2° aliquis nõ hꝫ ꝯſciam peccati mortal̃ ex culpa ſua: ⁊ hoc duplici rõe. ſ. rõe ignorãtie: ⁊ negligẽtie. p° ratiõe ignorãtie iuris q̃ nõ excuſat: ſicut verbi gratia. Cũ enĩ quis reputat nõ eſſe pctĩ qd̃ ẽ pctĩ: puta ſi quis fornicatoꝛ reputat ſimplicẽ fornicationẽ nõ eſſe pctĩ: talis ex iuris ignorãtia peccat. 2° ratione negligẽtie. Cũ enĩ quis ꝯſciam peccati nõ hꝫ: eo q̃ꝫ ĩ examinatiõe ſuiipſius eſt negligẽs ⁊ remiſſus talis peccat. vñ ꝯtrariũ docet ap̃lus p̃ma ad Corinth. xj. Probet autem ſeip̃m hõ ⁊ ſic de pane illo edat ⁊ de calice bibat. Hec. b. Tho. iij. pte ſum. q. lxxx. arti. iiij. in ſolu. v. arg. ꝑ totũ. In qua quidẽ auctoritate. ſ. ꝓbet autem ſeip̃m hõ ⁊c̃ ap̃lus tãgit duo. p° diligentẽ pꝛepatiõnẽ: ad quã exigitur ſtricta examinatio: ibi Probet autẽ ⁊c̃. Ratio huius eſt: q̃ꝛ ſi ad medicinã corpalem vtilĩ recipiendaꝫ exigit̃ pꝛepatio. quãto magis ad ſpũalem. ſ. ad euchariſtiã vtiliter recipiendã. vñ ap̃lus ad Gala. vj. Probet aũt vnuſquiſq̃ꝫ opꝰ ſuũ ⁊c̃. 2° tãgit reuerentẽ ſũptionẽ. ad quaꝫ exigit̃ intima deuotio: cũ ſubdit: Et ſic de pane illo edat ⁊ de calice bibat. ⁊c̃. vñ Luce. xxij. Edatꝭ ⁊ bibatis ſuper mẽſam meã ⁊c̃. Primo tãgit diligentẽ pꝛepationem: ad quã exigit̃ ſolicita examinatio ſuiipſiꝰ. ibi ꝓbet autẽ ſeip̃m hõ. Qd̃ verbũ duobꝰ modis põt exponi. p° ſic: q̃ hꝫ ꝯſciam peccati mortalis anteq̃ꝫ ad hoc ſacramentũ ſuſcipiendũ accedat: ꝓbet. i. purget ſeip̃m ꝑ ꝯtritionẽ: ꝯfeſſionem: ſatiſfactionẽ: alias indigne accedit. 2° mõ exponit̃

sic: Qui ꝯsciam peccati mortalis nõ habet cũ ad sacrã cõmunionẽ accedit ꝓbet seipm̃. i. diligẽter examinet seipm̃ anteq̃ corpus xp̄i assumat. Debet igit̃ qui digne vult suscipe corpus xp̄i ꝓbare ꝛ examinare seipm̃ de septem. p̄ᵒ si est filiꝰ. Math.xv. nõ est bonũ sumere panẽ filiorũ ꝛ mittere canibꝰ. 2ᵒ si est discipulꝰ. Math.xxvi. dicitur. accepit iesus panẽ. ꝛ fregit. ꝛ dedit discipulis suis ꝛ nõ alijs. 3ᵒ si est mũdus. j. Regũ.xxi. dicit̃ ꝙ abimelech panes sanctos noluit dare dauid nisi munda essent vasa puerorum. 4ᵒ si est magnꝰ. vñ Augustino in libro ꝯfessionum dictũ est Cibꝰ sum grandium. cresce ꝛ mãducabis me. 5ᵒ si est amicus. vñ Luce.xi. dicit̃: Amice accõmoda mihi tres panes: q2 in hoc sacramẽto sunt tres substãtie. s. caro. aĩa ꝛ deitas 6ᵒ si est sanus q2 vt aug. dicit: Palato nõ sano pena ẽ panis q̃ sano ẽ suauis. 7ᵒ si ẽ famelicꝰ. q2 ysaie.lviij. dicit̃. Frãge esuriẽti panẽ tuũ. Uel aliter: Qui digne vult accipe corpus xp̄i debet se ꝓbare ꝛ examinare quo ad alia septẽ. s. quo ad sensum: intellectũ: affectũ: intentũ: actũ: victũ: ꝯiunctũ. Primo dꝫ se examinare quo ad sensum. s. vt in sacramẽto nõ credat alijs sensibus sed solũ auditui. Cuiꝰ ratio ẽ: q2 in hoc sacramento oẽs alij sensus decipiunt̃ excepto sensu auditꝰ. Figura autẽ deceptiõis ꝛ illusionis aliorũ sensuum habet̃ Gen. xxvij. Uox quidẽ vox iacob ẽ. p̄ᵒ enĩ fallebat̃ tactus. vñ dicebat: Manꝰ sunt esau cũ essent iacob. 2ᵒ fallebat̃ gustus: q2 cũ gustasset carnes edorũ putabat venationẽ comedere. 3ᵒ fallebat̃ olfactus. vñ credẽs ꝙ esset odor vestimẽtorũ esau erat odor vestimentorum iacob. 4ᵒ fallebatur oculus. vñ in eodẽ ca. dicit̃: ꝙ caligauerãt oculi eiꝰ. Solus autẽ auditus ibi nõ fallebat. vñ dicebat. vox quidem vox iacob ẽ. Simili in hoc sacramento oẽs sensus decipiunt̃. excepto solo auditu q̃ est ꝑ verbũ dei quo dicitur. hoc ẽ enĩ corpꝰ meũ. ꝛ oĩbus alijs sensibꝰ repugnãtibus soli auditui ẽ credendũ. Scdo q̃ digne vult suscipere corpus christi ꝓbet se. i. examinet se quo ad intellectũ. s. vt captiuet̃ intellectꝰ ꝑ fidẽ: sm̃ ꝙ apls scda ad Corinth.x. dicit: In captiuitatẽ redigẽtes oẽm intellectum in obsequiũ xp̄i. i. in susceptiõe huiꝰ sacramẽti: nã q̃ corpus christi assumit debet fidei adherere ꝛ non naturali ratiõi. eo ꝙ hic mĩ alia sunt q̃nq3 que rõe naturali comprehẽdi nõ possunt sed sola fide tenent̃. Primũ est trãssubstãtiatio materialiũ in momẽto. s. panis ꝛ vini ĩ corpus ꝛ sanguinẽ xp̄i. Scdm ẽ plurificatio sacramẽtaliũ sine augmẽto. lꝫ enĩ corpꝰ xp̄i sit in pluribꝰ altaribꝰ: non tamẽ ꝑ pluꝛ nec plus est ĩ vno loco q̃ in alio. Tertiũ ẽ fractio ptiũ sine detrimẽto. nã corpus xp̄i nõ frangit̃ neq3 dẽtibus terit̃. sed sole species sacramẽtales frangunt̃ corpe xp̄i in qualibet pticula integro ꝑmanẽte. Quartũ est cibatio mentiũ sine alteramẽto. nõ enĩ corpꝰ xp̄i cum assumit̃ ꝯuertit̃ ꝛ mutat̃ vt alij corpales cibi: sed potius ecõtra cibantẽ in se ꝯuertit ꝛ mutat: vt Aug. dicit. ꝛ hoc ꝑ volũtatis ꝯformitatẽ. Quintũ est incorpatio sine quãtorum. nã corpꝰ xp̄i est ĩ tota quãtitate in sacramẽto in quãta ẽ in celo: nõ tamẽ mediãte illa quãtitate. ẽ enĩ in celo totũ corpus xp̄i mediãtibus quãtitatibꝰ corpis sui. in hoc autẽ sacramẽto ẽ mediãte quãtitate aliena. s. sacramenti. Tertio ille q̃ vult digne cõicare ꝓbet se. i. examinet se quo ad affectũ dupliciter. s. ex pte xp̄i quẽ sumit ꝛ ex pte sui q̃ sumit. p̄ᵒ ex pte xp̄i quẽ sumit. ꝛ hoc tripliciẽ. pmo vt sumat in memoriã diuine dilectionis. Cant.viij pone me vt signaculũ sup cor. scdo vt sumat in memoria sue liberationis. Eccl.xxix. gratiã fideiussoris ne obliuiscaris. posuit enĩ ꝓ te animã suã. tertio vt sumat in memoria diuine imitatiõis. Hebre.x. recogitate eũ qui talem sustinuit passionẽ. 2ᵒ debet se ꝓbare q̃ sumit. pma Joh.iiij. Probate spũs si ex deo sunt. i. cõicantis affectiões ꝛ desideria an sint carnalia vel spũalia. nõ enĩ iste cibus spũalis sapit carni sed menti. Quarto ille q̃ digne vult assumere corpus xp̄i debet se ꝓbare ꝛ examinare quo ad intentũ. Nã cõicantis intẽtio dꝫ esse nõ ficta. sed sincera ꝛ recta. tunc enĩ aliq̃s ficte ꝛ mala intẽtione accedit. qñ nec de peccato p̄terito dolet: nec animũ peccãdi relinquit: tũc etiã intẽtio est corrupta. qñ in ea cupiditas. carnalitas. ꝛ vanitas pseuerãt. tũc enĩ cõicantis intẽtio est pfecta. qñ totus fert̃ in ꝛ eũ quẽ sumit. In psal. Unã petij a dño hanc requiram ꝛc̃. Debet enĩ quilibet assumẽs corpꝰ xp̄i intendere vt sicut xp̄o ꝑ fidẽ in sacramẽto ꝯiungit̃ sic ei in celo facie ad faciẽ ꝯiungat̃: Math.vi. Si oculꝰ tuꝰ fuerit simplex nõ habẽs aliquã ptem tenebrarum ꝛc̃. Quinto ille q̃ digne vult assumere corpꝰ xp̄i ꝓbet se quo ad actũ. i. examinet opa sua ꝓpria. vñ ad Gala.vi. Opus suum ꝓbet vnusquisq3: Uel sic: Opꝰ suũ ꝓbet vt examinet si est paratus ardua vel difficilia etiã mortẽ pro xp̄o quẽ sumit sustinere vt antiquitꝰ faciebãt. nã sumpta cõione ad martyriũ ꝓpabant. Uel sic: Quidã sunt q̃ pctã ꝓpria alleuiant ꝛ aliena aggrauãt. quidã alij sunt q̃ seipos iustificãt ꝛ alios inculpat vt phariseus faciebat. quidã sunt q̃ aliena facta ꝯtemnũt: cõtra quos loquit̃ aplus ad Ro.xiiij. Qui mãducat: nõ manducantẽ nõ spnet. ꝛ q̃ nõ manducat manducantẽ nõ iudicet. q.d. q̃ cõicat abstinentem a cõione nõ vilipẽdat: ꝛ q̃ nõ cõicat: cõicantẽ nõ iudicet: q2 vtrũq3 põt ꝛ bñ ꝛ male fieri. s. cõicare: ꝛ abstinere: vt pꝫ. ẽ. sed quilibet ꝓbet. i. ꝯsideret ꝛ examinet pctũ suum vt sic humiliet̃. ꝛ opus bonũ quod facit vt sic deo regratiet̃. Ambrosius. Opus suum ꝛ actus suos ꝯsideret ꝛ examinet vnusq̃sq3 sciens si quid boni habet a deo accepisse ꝛ si quid mali: a se fore. Sexto qui vult digne accipere corpus xp̄i debet se ꝓbare ꝛ examinare quo ad victũ puta si est ieiunus: aut nõ. Hoc autẽ quattuor modis ꝯtingit. s. q2 aliquis sit ieiunus aut nõ ieiunus. p̄ᵒ enĩ aliq̃s interdũ est ieiunus vitio nõ tamẽ cibo. ꝛ talis corpꝰ xp̄i male sumit. 2ᵒ aliq̃s interdũ est ieiunus cibo nõ vitio. ꝛ talis sumit peius. 3ᵒ aliquis ẽ interdũ non ieiunus vitio nec cibo. ꝛ talis pessime. 4ᵒ aliquis ẽ ieiunus tã vitio q̃ cibo. ꝛ talis digne corpus xp̄i assumit. Req ã. Se primo ꝛ vltimo ille q̃ digne vult accipe corpus xp̄i debꝫ se examinare ꝛ ꝓbare quo ad ꝯiunctũ: ꝛ hoc quattuor modis. p̄ᵒ si ẽ fidelis numero ꝛ merito. 2ᵒ si est infamis vel bone fame: q2 peccatori publico nõ est dandũ. 3ᵒ si ẽ ministerij. s. illicite artis. q2 artes illicitas exercẽtes digne cõicare nõ possunt. 4ᵒ si est grauis. s. in guerra: odio: ꝛ inimicitia vel rancore oĩbus enĩ talibꝰ nõ est dandum.

Scdo in auctoritate apli p̄missa aplus tãgit huius sacramẽti reuerentẽ susceptionem. ad quã exigit̃ intima ꝛ inflamata deuotio: ibi Et sic de pane illo edat ꝛ de calice bibat. In quo verbo ꝯsiderare possumus quattuor. p̄ᵒ necessitatẽ precepti: an sit necesse assumere corpus christi. 2ᵒ qualitatẽ modi: q2 manducãdo ꝛ bibẽdo assumimus. 3ᵒ ꝓprietatẽ cibi: q2 sub specie panis ꝛ vini ꝛ quare. 4ᵒ vtilitatẽ comedi. s. quot bona ex assumptiõe huius sacramẽti ꝯsequimur. Req. ẽ. in suis locis. Sꝫ forte queres hic duo. s. quantũ ante assumptionẽ corpis xp̄i quantũ post licite celebrans ꝛ cõicans possit comedere.

Primũ est quantũ ante assumptionẽ corpis xp̄i possit hõ comedere ne ieiuniũ frangat̃ ꝛ sic cõmunio impediatur. Nã quidã de nocte ꝓfunda comedũt ac bibunt. ꝛ forte totã noctẽ ĩ somnẽ ducẽtes de mane cõmunicãt nõ plene digesti. Quid ḡ dicemus? Rñdeo ꝛ dico ꝙ dies diuersimode inchoãt. Nã sm̃ egyptios dies inchoãt ab occasu solis: scdm persas vel caldeos ab ortu: sm̃ vero athenienses a sexta diei. sm̃ autẽ romanos a media nocte inde ꝛ galliciniũ gallorũ est quorũ vox diei ostẽdit pre

conuiū. Hec papias. Vn̄ cū dies ſm romanā eccleſiā in media nocte incipiat: ſi aliqs poſt mediā noctē aliqd ſumpſerit p modū cibi ⁊ potus: nō pōt eadē die ſumere hoc ſacramentū. Si ū aliqd ante mediā noctē ſumpſerit pōt: eo q tūc pſumit q ſit digeſtꝰ. Hec. b. Tho. iij. pte ſum. q. lxxx. arti. viij. in ſolu. v. arg. p totū. Scḋo querit poſt quantū interuallū a cōione hō poſſit comedere. Rn̄deo ⁊ dico: q aliter fiebat antiquitꝰ: ⁊ aliť mō. Nā antiquitus illi q cōicabant vel celebrabāt de mane nō ſtatim comedebāt: ſed vſq ad ſextā ieiunabāt. ſed decretum illud modo ē abrogatū. ⁊ ideo poſt modicū interuallū a cōione pōt homo comedere. In quo quidē modico interuallo ab eo q cōicauit ſunt facienda tria. Primū eſt exhibitio reuerētie ⁊ honoris ratiōe tam nobilis ſacramenti. ſ. corpis xpi. Scḋm eſt recogitatio diuine bonitatis q maxime oſtēditur in huiꝰ ſacramēti pceptione. Tertiū ē gratiarū actio de accepto bn̄ficio. His tribus opletis modico tpis interuallo qlibet poſt cōionem pōt comedē. Hec breuiter ponit b. Tho. iiij. ſcrip. ſen. di. viij. arti. iiij. q. iij. in cor. q. ⁊ in ſolu. i. arg.

¶ Qūo excōmunicatio diffinitur. CAP. I.

Excommunicatio.

Circa excōicationē quinq p ordinem ſunt notāda. ſ. diffinitiōis ogruitas qd ſit: illatiōis auctoritas a quo fieri poſſit: paſſionis qualitas qs excōicari poſſit: cōionis poſſibilitas: an liceat excōicato cōicare ⁊ in qbus: abſolutiōis idoneitas qs poſſit abſoluere. Primo circa excōicationē oſiderāda ē diffinitiōis ogruitas quid ſit. Nā excōicatio ſic diffinit: Excōicatio eſt ſeparatio a cōione eccleſie. Duobꝰ autē modis pōt aliqs p excōicationē ab eccleſia ſepari. Vno mō ita q ſepetur tm̄ a pticipatione ſacramētorū. ⁊ tūc eſt vna ſpecies excōicationis q eſt minor q ſepat tm̄ a ſacramētis. ⁊ hec ſic diffinitur: Excōicatio minor ē ſepatio a cōione eccleſie quo ad ſacramēta ⁊ ſuffragia generalia. Alio mō pōt aliquis p excōicationē extra eccleſiā fieri vel ab eccleſia ſepari p hoc q nō tm̄ ſepatur a pceptione ſacramētorū: ſed etiam excludiť ⁊ ſepatur a cōione fideliū in actibus legitimis. ⁊ ē ſcḋa ſpecies excōicationis. ſ. maior q ſic diffiniť: Excōicatio maior eſt a qualibet licita cōione ⁊ legitimo actu ſepatio. Vbi nota q minor excōicatio nō habet pfectā rōem excōicationis: qꝛ p eā nō pdit quis ſuffragia eccleſie. ⁊ iō nō opetit ei totaliter excōicationis diffinitio. ſed ſolū quo ad aliqd. ſ. ad pceptionē ſacramētorū tm̄: qa ipſa tm̄ ſepat a pticipatione ſacramentorū. Vn̄ diffinitio excōicationis pfecte opetit excōicationi maiori: eo q excōicatio maior priuat ſpūali fructu eccleſie: q procedit ex tribus. ſ. ex virtute ſuffragiorū. ex pceptione ſacramētorū. ex cōuictu vel cōione fideliū. Sed forte queres: an p excōicationē debeat aliqs ab eccleſia ſepari. Rn̄deo ⁊ dico q ſic: qḋ tripliciť pbo. ſ. imitatiōe: aſſimilatōe: auctoritate. Primo pbo hoc imitatiōe ſic: Eccleſia in excōicationis ſententia dꝫ diuinū iudiciū imitari. ⁊ ideo ſicut deus vt pctōres ouertat ⁊ ad bonū attrahat eos dupliciter punit. pꝰ multipliciter flagellādo: vt pctōr p diuina flagella humilis factꝰ ad deū redeat a quo ſupbus abſceſſit. Scḋo hominē deſerēdo ⁊ ſibi relinquendo: vt auxilijs diuinis ſubtractis ſuā infirmitatē ognoſcat ⁊ ad deū redeat a quo et cecus receſſit. Ita eccleſia in excōicationis ſnīa diuinū iudiciū dupliciť imitať. pꝰ enī eccleſia hominē vel peccantē mortaliť: vel aliū dānificantē notabiliter: vel otumacē otēptibiliter: ſuffragijs ⁊ alijs bonis ſpūalibus priuat p excōicationē minorē: vt p humilitatē ſeipm ognoſcēs ad eccleſiā redeat. 2ꝰ cū a cōmunione eccleſie ſepat p excōicationē maiorē: vt erubeſcat ⁊ a peccato diſcedat ⁊ eccleſie pareat. Scḋo hoc idē probo aſſimilatione: qꝛ ſicut in diſciplinabilibꝰ eſt duplex modus demōſtrandi. ſ. oſtēſiuus: ⁊ p impoſſibile. Et ſicut i medicina corpali ē duplex modꝰ curādi quo ſapiēs medicus vtiť. ſ. aliquādo p medicamēta leuia ⁊ ſuauia: aliquādo vero p medicamēta afflictiua ⁊ mordacia. verbi gratia: Quādoq medicꝰ curat p appoſitionē emplaſtri: qñq vero p inciſionē mēbri putridi: ita in medicina ſpirituali otingit: nā modus curādi infirmitatē aīe aliquādo ē leuis ⁊ ſuauis. ſ. p exortationes ⁊ monitiones blandas: ⁊ p miniſtrationē ſacramētorū: ⁊ hoc quo ad tractabiles ⁊ ſuaſibiles. Alius modꝰ eſt curādi infirmitatē aīe mordax. ſ. p increpationē ⁊ ſubtractionē ſacramētorū et priuationē ⁊ ſepationē ommunionis fideliū quo ad rebelles ⁊ incorrigibiles: ⁊ qītū ad hoc ē excōicatio. Tertio hoc idē pbo auctoritate. Nā dn̄s dicit Matth. xviij. de illo qui eccleſiā audire otempſit: Sit tibi ſicut ethnicus ⁊ publicanus. ſed ethnici ſunt extra eccleſiā: ḡ ⁊c̄. Et itez pbo auctoritate apl̄i pma ad Corinth. v. q mādat quendā excōicari. ḡ ⁊c̄. Hec. b. Tho. iiij. ſcri. ſen. di. xviij. de excōicatione: arti. j. q. j. in cor. q. ⁊ ibidē. q. ij. in cor. q. p totū ⁊ Pe. de tharā. ibidē: circa tertiū pbleuma. Et notandū q ommunio ē triplex. quedā oīo ſpūalis: qdam oīo corporalis quedā medio mō. Prima cōmunio ē oīo ſpūalis que ē qītū ad dilectionē interiorē ab hac nullus pōt nec debet excludi qdiu ē viator nec excōicatio aliqua dicit priuat oīe illꝰ cōionis. Scḋa cōmunio ē oīo corpalis: que ē qītū ad exteriorē ouerſationē: ⁊ reſpectu huiꝰ cōionis ē excōicatio maior: in q negať cōicatio ſcḋm actus legittimos q attendunť in oſculo: in ſalutatiōe: in conuiuio: in oratorio: de qbus patebit infra. iiij. ca. Tertia cōmunio ē medio mō. ſ. corpalis ⁊ ſpūalis. ⁊ hec ē qītū ad ſacramētorū ſuſceptionē: ⁊ pcipue qītū ad corpis xpi cōmunionē. ⁊ ab hac cōione excludiť ⁊ ſepatur qlibet excōmunicatꝰ ſiue maiori ſiue minori excōicatiōe. Hec alex. iiij. pte ſum. q. cclxxxv. arti. j. in cor. q. ⁊ in ſolu. j. arg. otra.

¶ Nota pro qua cauſa excōmunicatio iuſte pōt fieri. CAP. II.

Ad maiorē tn̄ euidētiā predictorū quero hic qnq caſus. Primꝰ eſt: an aliqs p aliquo dāno tpali illato alteri debeat excōicari. Rn̄deo ⁊ dico q iuſte aliqs excōicari nō pōt niſi pro culpa mortali: p quā iā eſt a charitate diuiſus etiā ſi non excōicetur. ſꝫ in dānificādo aliquā corpaliter vel i rebus tpalibus aliqs mortaliť peccat ⁊ otra charitatē facit: iḋo p dāno tpali illato eccleſia aliquē excōicare pōt. Tamē qꝛ excōicatio ē grauiſſima penarū: pene aūt velut medicine a leniorībꝰ ſunt incipiēde: iḋo excōicatio infligi nō dꝫ etiā p pctō mortali niſi otumax fuerit: vel i nō veniēdo ad iudiciū: vel añ ēminationē iudicij ſine licētia recedēdo: vel determiationi nō parēdo. tūc. n. poſtq̄ monitꝰ fuerit ſi obedire otēpſerit otumax reputať ⁊ excōicari dꝫ a iudice iā nō habēte ampliꝰ qd faciat otra eū. Hec bea. Tho. iiij. ſcri. ſen. diſt. xviij. de excōicatione: arti. j. q. iij. in cor. q. Pe. de tharā. dicit: q etiā p pctō mortali nō debꝫ ſtatim infligi excōicatio: ſꝫ p eius incorrigibilitate vl̄ p otumacia q tribꝰ modis otingit: vt dicit. ū. imediate. b. Tho. ibidē dicit. xviij. circa tertiū pbleuma: arti. j. q. j. in ſolu. vj. arg. Scḋus caſus ē: an excōicationis ſnīa quocūq mō ferať timēda ſit ſeruāda vel ſuſtinēda. Rn̄deo ⁊ dico q ſnīa excōicationis quocūq mō ferať timēda: eſt qḋ ſic pbo. Aut. n. excōicationis ſnīa inferť iuſte aut iniuſte. ſi inferať iuſte timēda ē vtraq excōicatio. ſ. maior ⁊ minor. pꝰ. n. excōicatio minor timēda ē: eo q p eā priuať qs pticipatione ſacramētorū. 2ꝰ excōicatio maior adhuc ē magis timēda: eo q p eā hō triplex incōmodū

dānū vel malū incurrit. Primū est ꝑuatio gratie dei: q̄a
excōicatus dei gratia priuat⁹ mereri non pōt. Scōm est
ꝙ custodia dei excōicato subtrahit: nō ꝙ oio talis a dei
ꝓuidētia excludat: sꝫ ab alia ꝓtectione q̄ filios ecclesie
specialiori mō custodit. Tertiū maior potētia seuiēdi in
excommunicatū diabolo dat: ⁊ spualr̄ ⁊ corpalr̄. vn̄ sic
in ꝑmitiua ecclīa qn̄ oportebat ꝑ signa ad fidē hoīes in/
uitare donū spūssancti signo visibili māifestabat: ita ēt
excōicatio corpali vexatione a diabolo infestabat non
tn̄ excōicatus hoīs. dat q̄si dānand⁹ q: tūc excōicatio es/
set cā dānationis vl̄ desperationis: sꝫ q̄si corrigēd⁹ cū ī ptā
te ecclīe sit de ei⁹ manu ipm̄ eripe cū voluerit. Hec bea.
Tho. vbi s̄ arti. j. q. ij. i so. iij. arg. Scd̄o vero cū excōi/
cationis sniā ē iniusta adhuc ē timēda. Cui⁹ ratio ē: q: ti
mendū ē ne alijs nostris pctīs exigētib⁹ sit illata. vbi gra
tia: Cōtingit. n. aliqn̄ ꝙ ꝑiurus excōicationis sniam pro
sacrilegio reportet cui⁹ reatū in ɔsciā n̄ hꝫ: q: non ē in eo
crimē sup quo lata ē snia: tn̄ iuste ab eo reportata est: q:
ex reatu ꝑiurij iā diu apd̄ deū excōicatus fuerat. Unde
postq̄ꝫ greg. ꝑmisit sniā pastoris sꝑ gregi timēda ē: adie/
cit. Ne his q̄ subest iniuste: sniam latā ɔtra eū ex culpa
a'ia merea. hec in decretis. Nota tn̄ ꝙ excōicationis
sniā dicit iniusta tripliciṫ. aut ex pte excōicantis qn̄ ma
lo zelo excommunicat. aut ex pte excōicati qn̄ sine iusta
cā excōicat: aut ex pte modi excōicationis qn̄ ordo iuris
non seruat. In oibus his casib⁹ excōicationis snīa iniu/
sta ē timēda ⁊ seruāda vel tenēda. Prim⁹ casus ē ex pte
excōicantis qn̄ non hꝫ ptātem excōicandi. sicut sunt he/
retici: scismatici: apostate: ⁊ oēs tales q̄ canonicā iurisdi
ctionē non hn̄t. Scd̄us casus ē ex pte excōicati: qn̄ post
appellationē ab eo legittime interpositā excommunicat.
Terti⁹ casus ē ex pte excōicationis: qn̄ manifest⁹ error ī
snīa expmit: vt si diceret: Excommunico te q: credis ī
christū. Hec Pe. de tharā. iiij. scri. sen. di. vbi. s̄. arti. j. q. ij.
in cor. q. Contingit tn̄ qn̄q̄ꝫ ꝙ debita cā est ex pte excōi/
cantis q̄ non ē debita ex pte excōicati: sicut cū q̄s ꝑ fal/
so crimīe in iudicio excōicat: ⁊ tūc si excōicatus humi
lit⁹ sustinet: humilitatis meritū recōpensat excōicatiōis
damnū. Hec. b. tho. iiij. scri. sen. di. vbi. s̄. arti. j. q. iiij. ī cor.
q. in fine. Terti⁹ casus ē: q̄re ecclesia statuit ꝙ iniusta
excōicationis snīa ligaret cū ex hoc dat ꝑlatis malis ma
teria iniuriādi ⁊ seuiēdi ī bonos. R̄ndeo ⁊ dico: ꝙ causa
hui⁹ est vt claues ecclesie ī maiori reuerētia habeant: cū
oporteat timere etiā iniustas snīas: ⁊ hō crescat ꝑ obedi/
entie meritū parēs iniuste snīe; ⁊ se recognoscēs ligatū
iniusta snīa. Hec scribit alex. iiij. pte sum. q. c. lxxxix. arti.
iiij. in cor. q. in fine. Quart⁹ casus ē: an iniusta excōica
tio sit excōicatio. R̄ndeo ⁊ dico ꝙ nō: loquēdo simplici/
ter ⁊ scd̄m veritatē. Cui⁹ rō est: q: iniuste excōicatus se/
paratus ē a cōione fideliū corpali. sed non a cōmunione
spūali ab his q̄ spūaliter exhibent. Et ideo sicut hō pict⁹
nō est hō sm̄ veritatē: sꝫ scd̄m vocē: sic excōicatio iniusta
nō est excōicatio scd̄m rei veritatē. sꝫ scd̄m vocem vel ap
parentiā tm̄. Hec Alex. vbi. s̄. arti. iij. in cor. q. Quint⁹
casus est: an ꝑ excōicatis sit orandū. R̄ndeo ⁊ dico: ꝙ sic
ꝓ infidelib⁹ orat ⁊ ipi orationis fructū nō ꝑcipiunt nisi
ɔuertant ad fidē: ita etiā ꝑ excōicatis orari potest ⁊ ta/
men fructū orationis non ꝑcipiunt q̄ꝫdiu in excommu/
nicatione manēt: sed orat vt detur eis spūs. s. penitentie
vt ab excommunicatiōe soluant. Hec bea. Tho. iiij. scri.
sen. dist. xviij. arti. j. q. j. in solu. j. arg.

¶ Qui possunt excommunicare: ⁊ q̄ non. CAP. III.

Secundo ꝑncipaliter circa excommunicationem
ɔsideranda est illationis auctoritas. s. qui excō/
municare possunt. Ad cuius euidentiā ꝑmit/
to hic tria. Primum est: ꝙ potestas spūalis est duplex.
Prima est ptās ordinis que est ptās ligādi atq̄ꝫ soluen/
di in foro pn̄iali. ⁊ hec aditū regni aperit: ⁊ ꝓpter hoc re/
cte dicit clauis. Scd̄a potestas est iurisditiōis vel digni
tatis. que ꝑ censurā iudicis ecclesiastici ɔtumaces coer/
cet. ⁊ ideo dicit gladi⁹. Prima potestas siue clauis ligā
di atq̄ꝫ soluendi fuit collata petro vt sacerdoti. ⁊ ideo in
omēs sacerdotes descēdit q̄ꝫuis non oēs habeāt executi
ones. Scd̄a ptās. s. excōmunicādi que dicit gladi⁹ fuit
collata petro vt ꝑlato: ⁊ ideo descēdit in ꝑsonas ecclesia/
sticas que habēt iurisditionē ordinariā ad aliquos iu/
dicandū: ⁊ hi tales ptātem excōicandi habēt. Scd̄m est
ꝙ vtraq̄ꝫ clauis vel ptās ɔcurrit ad plenitudinē ptātis.
vn̄ vtrāq̄ꝫ dn̄s ɔtulit petro: Matth. xvj. ⁊ ab ipo in alios
descendit. q̄ vtrāq̄ꝫ habēt: ⁊ vna sine alia esse non potest:
tamē pluribus concedit clauis q̄ꝫ gladius: q: plures ha/
bent ordinē sacerdotalē q̄ꝫ prelationē. Et si querat qua/
re. Ratio hui⁹ est duplex. Prima ē diffusio boni: q: po/
testas clauiū est ad reconciliandū prauos: ptās vero gla/
dij est ad ɔpellendū. Scd̄a ratio est ad vitationē pericu/
li: q: pauci sunt q̄ sciūt hoc ense ꝑcutere: ⁊ ideo ꝓpter pe
riculū paucorū manib⁹ tradi debet. Tertiū est ꝙ pote/
stas excommunicādi non sequit clauē ordinis sꝫ iurisdi
tionem. qd̄ quadrupliciter ꝓbo. p̄⁰ sic: Iudices delega/
ti habēt ptātem excommunicādi ⁊ tamē multi eorū cla/
ues ordinis non habēt. q: non sunt sacerdotes. ḡ ⁊c̄. 2⁰
sic. Archidiacon⁹ ex suo officio causas audit ⁊ decidit ḡ
excommunicare potest ⁊ tamē si non est sacerdos nō ha
bet claues. ḡ ⁊c̄. 3⁰ sic: Electus canonice ⁊ approbat⁹ cer
tum est ꝙ anteq̄ꝫ in presbyterum ordinet non habet cla
ues: ⁊ tamen potest causas audire ⁊ excommunicare sua
auctoritate: ḡ ⁊c̄. 4⁰ multitudo tota vt capitulū excom
municat. etiā q̄ꝫuis null⁹ haberet claues: ḡ excommuni/
catio non sequit clauē ordinis sꝫ iurisditionis. Hec alex.
ande. x. i. ij pte sum. q. lx. arti. x. j. His premissis quero
sex casus. Primus ē: an soli epi vel maiores prelati pos/
sint excommunicare. Respōdeo ⁊ dico sic: quod tali rati
one ostendo: Illi soli possunt excōmunicare qui in foro
iudiciali habent iurisditionē: sed soli epi ⁊ maiores pre
lati habent in foro iudiciali sup inferiores iurisditionē:
ergo tales ꝓpria auctoritate sm̄ communiorē opinionē
possunt excommunicare. Secūdus casus est an presby
teri parrochiales possint excommunicare. Respōdeo et
dico ꝙ non: nisi ex ɔcessione eis facta vel in certis casib⁹
in q̄bus est eis ɔcessum a iure ꝙ excōmunicare possint.
Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xviij. de excōicatione arti. ij.
q. j. in cor. q. Tertius casus: an non sacerdotes: puta iu/
dices delegati archidiaconi. legati. ⁊ electi possint excō
municare. R̄ndeo ⁊ dico ꝙ sic: vt pꝫ. s̄. de singulis dūmō
iurisditionē habeāt in foro ɔtētioso. Hec. b. tho. ibidē. q.
ij. in cor. q. Ubi nota ꝙ ligare ⁊ soluere ē duplex: vel ī fo/
ro pnīe vel in foro ɔtētioso. ligare enī in foro pnīe ē act⁹
ordinis: ⁊ iō non pōt hoc facere nisi sacerdos. ligare aūt
vel soluere ī foro ɔtentioso est actus ptātis iurisditiōis.
⁊ ideo hoc potest facē homo etiā non sacerdos. pōt. n. eē
medi⁹ inter hoīem ⁊ hoīem q̄ non ē sacerdos: sꝫ inṫ deū
⁊ hominē non pōt esse medi⁹ nisi sacerdos. Hec Pe. de
tharā. iiij. scri. sen. vbi. s̄. q. iij. in cor. q. Quart⁹ casus est:
q̄s istorū actuū est maior: an ligare vel soluere a vinculo
peccati in foro pn̄iali: an ligare id est excommunicare ī
foro iudiciali. Respondeo ⁊ dico ꝙ q̄ꝫuis ligare ⁊ solue/
re a peccato in foro pn̄iali sit maius simpliciter: tamē li/
gare in foro iudiciali est maius quo ad quid. nā vincu/
lum excōicationis est maius quo ad quid: inquantū li/
gat non solū q̄ꝫtū ad deū: sed etiā quo ad ecclesiā: ⁊ sepat
nō tm̄ a deo sed etiā ab ecclīa: ⁊ iō in absolutiōe a pec/
cato nulli fit ꝑiudiciū. hoc aūt. s. in excōicatione defacili

fieri potest. Dec. b. Tho. vbi. s. arti. ij. q. j. in solu. ij. arg. Quintus casus est: quid sit ex actu maior an consecrare corpus xpi an excoicare. Rndeo et dico quod consecrare corpus xpi: quia sequitur ptatem caracteris que indebilis est. et ideo sacerdos excoicatus vel suspensus ex quo caracterem ordinis habet semper potest conficere vel celebrare: licet non semper liceat. secus aut est de excoicatione que sequitur iurisditionem que auferri potest et ligari. Dec. b. Tho. ibidem q. iij. in solu. ij. argu. Sextus casus est: an excoicatus vel suspensus possit excoicare. Rndeo et dico quod non. et hoc dupliciter pbo: similitudine: et ratione. Primo similitudine sic. Ligatus corporaliter alium ligare non potest: sed vinculum spuale est fortius quam corporale: ergo ille qui excoicationis vinculo est ligatus excoicare non potest. 2° hoc idem pbo duplici ratione. Prima est talis. Ille qui vsu iurisditionis priuatur excoicare non potest: sed ois excoicatus est a coione fidelium separatus ergo est vsu iurisditionis priuatus. Secunda ratio est talis. Ad excoicandum et absoluendum requiritur ptas iurisditionis libera. sed excoicatus et suspensus non habent ptatem liberam sed ligatam. quod patet: quia etsi habent ptatem: non tamen executionem. Quamuis enim sacerdos excoicatus vel suspensus non amittat ordinem vel iurisditionem. quod patet: quia cum absoluitur neque reordinatur neque iterum ei cura committitur: tamen vsum iurisditionis amittit. Dec. b. Tho. vbi. s. art. ij. q. iij. arg. 3: in cor. q. et in so. j. et ij. arg. et pe. de tharan. vbi. s. arti. ij. q. iiij. in cor. q. vbi dicit quod licet excoicatus habeat ptatem iurisditionis: non tamen habet ptatem executionis. Cuius ratio est: quia sicut ptas executionis datur ab hoie: ita tollitur vel ligatur: ibidem in solu. j. argu. et concordat cum beato Tho.

¶ Quis possit excoicari et quis non. CA. IIII.

Tertio principaliter circa excoicationem considerāda est passionis qualitas scilicet quis possit excoicari. Ad cuius euidentiam quero quattuor casus. Primus est: an superior ab inferiori excoicari possit. Rndeo et dico quod non: ratio est: quia excoicatio est actus iurisditionis. cum ergo aliquis per iurisditionem in gradu superioritatis constituatur respectu eius in quem iurisditionem habet: quia est iudex eius: ideo nullus habet iurisditionem in sibi superiorem vel equalem excoicandi: et per consequens nullus inferior potest sibi superiorem vel equalem excoicare. Dec beati Tho. iiij. scri. sen. di. xviij. de excoicatione arti. iij. q. j. in cor. q. et argu. contra: ibidem. Secundus casus est: an aliquis possit excoicare seipm. et videtur quod sic: ponamus talem casum: Sacerdos aliquem excoicat in generali pro furto aliquo vel huiusmodi. sed potest contingere quod ipsemet fecit: ergo potest excoicare seipm. Rndeo et dico quod nullus potest excoicare seipm quod tali ratione pbo: Ille qui excoicat aliquem habet iurisditionem et imperium super eum: et per consequens est superior eo quem excoicat. sed nullus est superior seipso: ergo nullus habet imperium in seipm vel in superiorem vel in equalem. ergo nullus potest excoicare seipm. vnde in predicto casu sacerdos non excoicat seipm ratione predicta. Dec. b. Tho. ibidem in solu. ij. argu. Ubi nota quod inferior potest absoluere suum superiorem non autem excoicare eum. Quod autem inferior possit suum superiorem de eius licentia vel comissione absoluere tripliciter pbo. scilicet ratione: similitudine: sacro canone. Primo ratione sic: Superior si mortaliter peccat necesse habet cofiteri. ergo si non habet superiorem ordinarium et nulli subtracta est possibilitas saluandi se: necesse est quod cofiteatur inferiori et absoluatur ab eo. 2° hoc idem pbo similitudine sic: Sicut enim medicus quando infirmatur querit medicum et medicinam non inquantum medicus sed inquantum egrotus: sic prelatus ecclesie et peccator querit sacerdotem non inquantum superior sed inquantum peccator et dei inimicus: per culpam factus est inferior illo. 3° hoc idem pbo ex sacro canone. Nam ius canonicum cocordat et dicit: quod vnusquisque possit suam auctoritatem comunicare pro se et pro sua vtilitate sine preiudicio facto proprie auctoritati et ptati etiam aliene. Et ideo summus pontifex potest se cuilibet sacerdoti subiicere et ab eo absolutionem petere et hoc idem possunt prelati inferiores permissione pape. sicut dicitur in illa decretali de penitentijs et remissionibus: est gregorij ne pro dilatione penitentie etc. Sed forte arguitur in oppositum dupliciter. Primo sic: Nemo dat quod non habet. sed prelatus non habet iurisditionem absoluendi seipsum: quia non habet ptatem supra se: ergo etc. Rndeo et dico quod quamuis non possit quis sibiipsi esse subiectus nihil prohibet ipm subiici posse alij maxime si est libere ptatis. 2° argues sic: Prelatus inferior non potest habere iurisditionem excomunicandi superiorem: vt patet supra. ergo similiter nec absoluendi eum. Respondeo et dico: quod istud argumentum dupliciter deficit. Primo quidem: quia excoicatio est contra hoiem. sed absolutio est pro hoie. et ideo homo non potest vti sua auctoritate contra se quamuis possit pro se. 2° deficit quia non est simile de excoicatione et absolutione. Cuius ratio est: quia excoicatio fit in iudicio exteriori in quo aliquis non amittit superioritatem ex hoc ipso quod peccat. sed absolutio vel ligatio in foro confessionis est vel fit quo ad deum tantum apud quem aliquis redditur inferior alio per peccatum. vnde quantumcunque platus est maior alio: tamen inquantum est peccator effectus est eo inferior. et sic potest dicere: Tibi soli peccaui. vnde non est similis ratio de excoicatione et de absolutione: vt patet. Dec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xviij. vbi. s. q. j. in solu. iij. arg. Nota etiam ad euidentiam predictorum quod triplex est forum. scilicet cosciètie: penitentiale: iudiciale. Primum forum est conscientie in quo idem potest esse reus: testis: et iudex. vnde Augu. in li. de penitentia sic ait: Constituto in corde iudicio assit accusatrix cogitatio: testis conscientia: iudex timor. Inde quidem sanguis aie cofitentis per lacrymas profluat: postremo ab ipa mente talis sententia proferatur vt se indignum homo iudicet participatione corporis et sanguinis xpi. Secundum forum est penitentiale: vbi idem potest esse reus et testis sed non iudex. nam penitens qui se reum cofitetur contra seipsum perhibet testimonium. Tertium forum est iudiciale: in quo neque idem potest esse iudex sui neque testis secundum quod iura decreuerunt. Excoicatio autem ad forum iudiciale spectat. vnde quia excoicans est iudex respectu excoicati: ideo nullus potest excoicare seipm. Dec Alexan. iiij. pte sum. q. cclxxxvij. arti. ij. in cor. q. Tertius casus est: an coitas excoicari possit. Rndeo et dico: quod non. quod tali ratione pbo: Excoicari non debet aliquis nisi pro peccato mortali. peccatum autem in actu consistit. actus autem non est comunitatis sed singularium personarum. et ideo singuli de ciuitate. scilicet actores et consentientes excomunicari possunt: non autem ipa comunitas. et si etiam quandoque actus sit alicuius multitudinis: vt quando multi trahunt nauem quam nullus trahere posset: tamen non est probabile quod aliqua comunitas tota ad malum consentiat: quin aliqui sint ibi dissentientes. vnde quia non est dei qui iudicat oem terram vt condemnet iustum cum impio: vt dicitur gen. xviij. Ideo ecclesia que debet deum iudicem imitari prudenter statuit vt coitas non excoicetur: ne collectis zizanijs simul eradicetur et triticum. Dec. b. Tho. vbi. s. arti. iij. q. ij. in cor. q. Ubi nota: quod quamuis vniuersitas excoicari non possit: vt patet potest tamen interdici. Cuius ratio est: quia suspensio et interdictum non est tanta pena sicut est excoicatio. quod patet: quia per hoc non priuatur quis coione fidelium nec suffragijs ecclesie sicut per excomunicationem. vnde etiam aliquis sine peccato proprio suspenditur: et tota terra pro peccato principis: vel totum regnum pro peccato regis supponitur interdicto. ita quod non est simile de excomunicatione et suspensione vel interdicto. Dec. b. Tho. ibidem: in solu. ij. argu. Quartus casus est: an semel excomunicatus iterum possit excomunicari. Rndeo et dico: quod in excomunicatione sunt duo. scilicet separatio ab ecclesia: et elongatio ab ea. Primo enim quantum ad separationem ab ecclesia excoicatus semel amplius excoicari non potest. sicut nec auersus a deo amplius auerti non potest. 2°

vo.s.qitũ ad elongatõem ab eccl'a semel excõicatus põt ab ecclia p excõicatiõem aliã lõgius expelli: τ extra diuinis teneri: nã quãtomagis excõicatio iteraf tãto magis a diuinis q̃s sepaf. verbigra: Magis ẽ a suffragijs ecclesie elõgatus q̃ pluries ẽ excõicatus q̃ q̃ semel tñ. Q, aũt semel excõicatus possit iterũ excõicari tali rõne oñdo. Excõicatio q̃dã pena ẽ τ medicinale remediũ. sʒ pene τ medicine iteraf cũ cã exigit: ḡ excõicatio. vñ ille q̃ est excõicatus vna excõicatõe põt iterũ excõicari: vel p eiusdẽ excõicatõis iteratõem: vel p aliã ad maiorẽ cõfusionẽ: vt vel sic a pctõ resiliat vl' pp'alias cãs. Dec.b.Tho. iiij.scri.sen. vbi.s̃.arti.iij.q.iij.in cor.q.τ in sol.ij.arg.τ petr' d' tharã. iiij.scri.sen.dis.xviij.circa scdm pbleuma: arti.iij.q.iij. in cor.q.τ in solu.iij.arg. ℭ Quis excõicatis possit cõicare: τ in quibus. CA.V.

q Uarto principalr circa excõicatõem cõsideranda est cõionis possibilitas.s.quis τ in quib' possit excõicatis cõicare. Ad cui' euidẽtiã quero septẽ casus. Prim' est: an liceat excõicato cõicare in ptis corpalib'. Rñdeo τ dico: q excõicato minori excõicatiõe q̃ sepat hoiem a pticipatõe sacroꝝ τ nõ a cõione fidelium licet cõicare: sʒ nõ licet ei sacra oferre. Excõicato vo maiori excõicatõe q̃ sepat hoiem ab vtroq. a pticipatõe sacroꝝ τ a cõione fidelium cõicare nõ licet tñ qz eccla excõicatõem ad medelã τ nõ ad interitũ inducit: iõ excipiũt ab hac generalitate quedã psone q̃ cõicantes excõicatis nullã excõicatõem incurrũt: que ꝯtinenf hoc versu: Utile lex humile res ignorata necesse. p' vtile. Nam vtilitas eius q̃ excõicato cõicat τ scienter facit excõicatiõem nõ incurrit: vt qui exigit ab excõicato vt sibi det qd dare tenef. Itẽ vtilitas ex pte cõicati: vt qñ q̃s excõicato loquitur de his q̃ ptinẽt ad eius salutẽ. de talib'.n.bõ cũ excõmunicato licite põt loqui τ etiã alia verba inserere: vt facilius verba salutis ex familiaritate recipianf. 2' h' idẽ facit lex: Nam pp legẽ que est inter virũ τ vxorem: vxor cõmunicans viro excõmunicato nõ incurrit excõicationem. 3' hoc idem facit hũile: sicut est de filijs: seruis: ancillis mancipijs rusticis: τ seruientib'. τ hoc intelligi de filijs q̃ nõ sunt emancipati sed adhuc in ptate patris. 4' hoc idem facit res ignorata: vt si aliquis cõicet alteri ignorans eum eẽ excõicatũ dũmodo ignorantia non sit crassa. 5' idem facit necesse: vt qñ transit p terras excõicatoꝝ τc. vt habef.xi.q.iij. Qñ multos τc. τ hoc dũmodo necessitas sit vera τ nõ simulata. Dec.b.Tho. iiij.scri. sen.di.xviij. de excõicatõe.arti.iiij.q.j.in cor.q. Et Alex. iiij.pte sum.q.clxxxvi in cor.q. Secũdus casus est an pentes possint cõicare filijs excõmunicatis: τ dñi subditis siue familiarib' suis: sicut ecõuerso. Rñdeo τ dico q nõ: τ hoc in penã maioꝝ quoꝝ est minores suos corrigere ne incidant in excõmunicatõem vel saltem in ipa moreretur. parentes.n. suos filios erudire τ castigare debẽt. aliter enim digni sunt pena. Dec Alex. ibidem. Tertius casus est: an pticipans excõmunicato sit excõmunicatus. Rñdeo τ dico q excõmunicatio põt in aliquem ferri dupliciter. vno mõ ita vt ipe excõicatus est cũ oibus ei pticipantibus: τ tunc nõ est dubiũ q quicunqz pticipat ei est excõicatus maiori excõicatõe. Alio modo est excõmunicatus simpliciter ipe. τ tunc aut aliquis pticipat ei in crimine pbendo ei auxiliũ cõsiliũ τ fauorẽ. τ sic iterũ est excõmunicatus maiori excõicatione: aut pticipat in alijs.s.in verbo vel osculo vel mensa: τ sic est excõicatus minori excõmunicatõe. Dec.b.Tho. vbi.s̃.arti. iiij.q.ij.i cor.q. Quartus est: an sp teneantur euitare excõmunicatos. Rñdeo τ dico q non: nisi solũmodo qñ nominati sunt p sñiam. vnde.xi.q.iij. Audi deniqz. dicif: q cũ p sententiã quis nominatus fuerit τ pnunciatus excõmunicatus: cum eo cõmunicare nõ debemus. cum aũt ẽ solo reatu occulte excõicatõis cõtraxerit penã: non est ab ei' cõmunione cessandũ. vñ dñs in euangelio tunc pctõrem dicit habendũ ethnicũ τ publicanũ cum eccliam audire cõtempserit. Dec Alex.vbi.s̃.in cor q. Quintus casus est: an pticipans excõicato in casibus nõ cõcessis sp peccet mortaliter. Rñdeo τ dico q non: sed solũ qñ pticipat ei in crimine vel in diuinis vel in contemptũ eccle. Dec .b.Tho.vbi.s̃.arti.iiij.q.iij.in cor.q. in fine. Sext' casus est: an metus mortis excuset pticipantẽ cũ excõicato a peccato. Respondeo τ dico: q lʒ metus mortis culpam attenuat: quia tñ eam non prorsus excludunt (cum p nullo metu debeat quis peccatũ mortale incurrere) excõmunicatõis labe credimus inquinari. τ ita cõmunicans cũ excõmunicato peccat mortaliter: q̃uis causa mortis vitande: τ pcipue si cõsideratus τ habita deliberatiõe cõicet mortaliter peccat: quia h' mõi cõmunicatio nõ est sine contẽptu. Si vo ex quadã surreptõe incõsideratus sic ut nulla pueniẽs deliberatõe quis metu mortis cõmunicet nõ peccat mortaliter. Dec Alex ã. vbi.s̃.q.clxxxvi. in cor.q. Septimus casus est: an qui excõmunicat aliquẽ si cõmunicet cum illo sit excõmunicatus. Rñdeo et dico: q excõicans aliquẽ siue qz cõmunicet ei in crimine siue qz est fautor illius excõicati non est excõicatus a se. Cuius rõ est: qz excõmũicans in foro iudiciali est iudex respectu excõicati. idem aũt non põt esse in foro iudiciali iudex reus τ testis: ppter qd nullus põt excõicare seipm. est tñ talis excõicatus a iure: qz extra iuris ordinẽ facit. Utrũ aũt aliquis qui cõicat alicui quẽ excõicat: ppter illã sñiam sit excõicatus a iure maiori excõicatõe habet dubitatõem τ cõtrouersiam inter iurisperitos. Sed forte argues in oppositũ.s. q cõicans excõicatis ab eo sit excõicatus tali rõne: Si excõicans cõmunicans excõicatis in crimine non excõmunicaf: ergo ex altitudine gradus reportat cõmodũ contra illud qd a sanctis supponif: quãto gradus altior tanto casus grauior. Rñdeo τ dico: q nõ sequif q talis puniaf maiori pena τ grauius peccet q̃ ille q̃ excõicaf ab illo: q̃uis seipm excõicare nõ possit: vt ptz.s̃. Dec Alex. vbi.s̃. q.clxxxvij.in cor q.τ in solu.vij.argu. ℭ Quis possit ab excõicatõe absoluere vel absolui. CA.VI.

q Uinto τ vltimo principaliter circa excõmunicatõem consideranda est absolutionis idoneitas .s.quis possit absoluere τ absolui. Ad cui' euidentiam pono p questione sex casus. Primus casus est: an quilibet sacerdos subditum suũ possit ab excõmunicatõe absoluere. Rñdeo τ dico q duplex est excõmunicatio.s. vna est minor que ꝯtrahitur p pticipationẽ excõmunicati excõmunicatõe maiori: τ excludit solũ a perceptione sacramentoꝝ. τ ab hac potest absoluere quilibʒ q̃ potest absoluere a peccato pticipatõis. Alia vo excõicatio est maior τ excludit a pceptõe sacramentoꝝ τ a cõione fidelium: τ talis vel est lata a iudice: τ sic ille qui tulit vel eius superior potest ab ea absoluere: vel est lata a iure: tunc eps vel sacerdos potest absoluere exceptis sex casibus quos sibi iuris conditor.s. papa reseruauit quo ad absolutionẽ excõmunicatoꝝ. primus est: qñ aliquis inijcit manus in clericum vel religiosum. secundus est de illo qui incendit ecclesiam τ est denunciatus: nam añ denunciatõem eps absoluere potest. tertius casus est de illo qui frangit ecclesiam τ est denunciatus. quartus est d' illo qui in diuinis cõmunicat excõmunicatis nominaliter a papa. quintus est de illo q̃ falsificat lr̃as aplicas vl' apostolice sedis. sextus est de illo qui excõmunicatis cõmunicat in crimine. non enim debet absolui nisi ab eo q̃ excõmunicauerit. etiã si non sit eius subditus: nisi ppter

difficultatẽ accedẽdi ad ipm absolueret ab epo vel a proprio sacerdote: pstita iuratoria cautõe q pareat mãdato iudicis q̃ sniam tulit. Dec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xviij. de excõicatõe: arti. v. q. j. in cor. q. Secũdus casus ẽ: an q̃libet sacerdos possit absoluere illũ q̃ iniecit manũ in clericũ vel religiosum. Rñdeo ⁊ dico q cũ ista snia sit lata a iure: nullus põt talẽ absoluere nisi iuris cõditor. s. papa q̃ istũ casuz cũ alijs q̃nqȝ reseruauit sibi: vt ptȝ. s̃. imediate. Ab isto tñ casu excipiunt octo in q̃bꝰ q̃libet a q̃libet excõicatiõe ⁊ a quolibet põt absolui. primũ est in articulo mortis in qᵒ a q̃libet excõicatõe ⁊ a quolibȝ sacerdote q̃libet põt absolui. scdm ẽ si sit hostiariꝰ alicuiꝰ potentis: ⁊ nõ ex odio vel ex pposito pcussit. tertiũ est si pcutiens sit mulier. quartũ ẽ si sit seruꝰ ⁊ dñs lederet ĩ eius abñtia q̃ nõ est in culpa. quintũ est: si regularis regularẽ ⁊ non sit enormis excessus. sextũ est si sit paup. septimũ est si sit impubes vel senex vel valitudinariꝰ. octauũ si hȝ inimicitias capitales. Sũt aũt alij septẽ casus in q̃bus pcutiẽs clericũ excõicatõez nõ incurrit. primꝰ est: si cã disciplinę: vt mgr̃ vel p̃latus. scdꝰ est si iocosa leuitate. tertius ẽ: si inuenit eũ turpiter agẽtẽ cũ vxore: mr̃e: sorore: vel filia. q̃rtus: si statim vim vi repellat. quintꝰ: si ignoret eũ eẽ clericũ. sextus: si inueniat eũ in apostasia pꝰ tertiã ãmonitõez. septimꝰ: si clericꝰ trãsfert se ad actũ penitꝰ ꝯrium. vt si fiat miles vel ad bigamia trãseat: vbi. s̃. arti. v. q. j. in cor. q. Tertius casus ẽ: an aliq̃s possit absolui ab excõicatõe inuitus. Rñdeo ⁊ dico q sic. Cuiꝰ rõ est: qr cũ excõicatõ sit quedã pena. sic excõicatio in aliquẽ inuitũ ferri põt: ita etiam ab ea absolui põt inuitus. Dec. b. Tho. ibidẽ. q. ij. in cor. q. Ubi nota: q aliq̃s vel est excõicatꝰ iuste vl' iniuste. si iuste: nõ ꝺȝ absolui inuitꝰ. si aũt iniuste: posset eũ iudex absoluere inuitũ. sȝ hoc nõ pp suũ meritũ: sȝ ad proprũ errorẽ vitãdũ. Dec Alex. iiij. pte sum. q. lxxxviij. art. j. in cor. q. in fi. Scdo nota: q lȝ aliq̃s in foro iudiciali etiã inuitꝰ absolui põt: vt ptȝ. nõ tñ in foro pñiali aliquis inuitꝰ a pctõ absolui põt. Cuiꝰ rõ est: qr sicut pctã nõ cõmittũt nisi volũtate: ita ñ remittũt alicui inuito. Dec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. vbi. s̃. arti. v. q. ij. in cor. q. vñ in foro pñiali virtꝰ absolutõis depẽdet ex virtute ꝯfitẽtis peccata sua. ⁊ iõ nisi accedat veraciter penitẽs ⁊ sine fictõe: nõ valet sibi bñficiũ absolutõis. nõ aũt accedit veraciter ad pñiam nisi accedat in volũtate vel cũ volũtate absoluẽdi a pctõ. Nõ aũt est silr in foro iudiciali: in quo ad absolutõem sufficit cessatio ꝯtumacie cũ volũtate satisfaciendi eccl'e. hec aũt pñt accidere cũ volũtate peccãdi. Dec alex. vbi. s̃. in. j. arg. ꝯ. Quartꝰ casus ẽ: an sacerdos aliquez a culpa possit absoluẽ nisi pꝰus eũ ab excõicatiõe absoluat. Rñdeo ⁊ dico q nõ. Cuiꝰ rõ est: qr cũ excõicatus nõ sit pticeps eccl'e sacrop. sacerdos nõ põt absoluere excõicatũ a culpa nisi sit prius ab excõicatõe absolutus. Ubi nota q q̃uis vinculũ pctĩ sit maius simplr̃ q̃ vinculũ excõicatõis: tñ qᵒ ad aliq̃d vinculũ excõicatõis ẽ maius: nõ solũ inquãtũ obligat qᵒ ad deũ vt facit pctm̃: sȝ etiã ĩ facie eccl'e. Et iõ in absoluẽdo ab excõicatõe req̃rit iurisditio in foro exteriori: nõ aũt in absolutiõe a pctõ. ⁊ pp hoc in absolutõe a pctõ nõ exigit cautio iuramẽti sicut in absolutõe ab excõicatõe. p iuramẽtũ. n. ꝯtrauersie q̃ sunt inter hoĩes terminant s̄m apl'm. Dec. b. Tho. iiij. scri. sen. dis. xviij. arti. v. q. j. in so. j. ⁊. ij. arg. Quintꝰ casus ẽ: an excõicatus pluribus excõicationibꝰ põt absolui ab vna sine hͦ q absoluatur ab alia. Rñdeo ⁊ dico: q aliter est de absolutõe a peccatis in foro penitentie. ⁊ aliter de absolutiõe excõicationis in foro iudiciali. Nam in foro penitentie aliquis nõ põt absolui ab vno pctõ nisi ab oĩbus absoluatur. Cuiꝰ rõ est: qr oĩa peccata hñt cõnexionẽ in auersione voluntatis a deo cũ qua nõ põt eẽ pctõp remissio. ⁊ iõ vnũ pctm̃ sine alio remitti nõ põt. sȝ qr excõicatiões nõ hñt cõnexionẽ. ideo possibile est q vnus absoluat ab vna ⁊ remaneat in altera. Cõfirmo aũt hoc tali rõe ⁊ exẽplo. Quia sicut ligatus pluribꝰ materialibꝰ filis põt absolui ab vno ⁊ nõ ab alio: ita ligatus pluribus vinculis spũalibus. i. pluribus excõicatõibus põt absolui ab vna absqȝ hoc q absoluatur ab alia. Ubi sciendũ est: q aliquis q̃nqȝ est excõicatus ab vno iudice pluribꝰ excõicatõnibus: q̃nqȝ a pluribus. In primo casu q̃n absoluit ab vna intelligitur absolui ab omnibꝰ nisi cõtrariũ exprimatur. In secũdo casu. s. q̃n est excõicatus a diuersis iudicibus. absolutus ab vna nõ ppter hoc est absolutus ab altera nisi alij iudices ad petitõem eius absolutõem suam cõfirmauerint. vel nisi oẽs vni demandent absolutõem vbi. s̃. arti. v. q. iij. in cor. q. ⁊ in solu. j. argu. Si aũt queritur: in qua absolutõe a pluribꝰ excõicationibꝰ sit absolutus an in prima vel in scdã vel in alijs. Rñdeo ⁊ dico: q si pticulariter a q̃libet excõicatiõe est absolutus: tñ in vltima absolutõe est oĩno ⁊ pfecte absolutꝰ. vltima. n. absolutio est cõsumatio pticulariũ absolutionũ: ⁊ ante illaȝ nõ est cõpleta recõciliatio excõmunicati ⁊ eccl'ie. verbigratia: Sicut. n. cauat lapis multa cauatõe aque: ⁊ tñ vltima gutta est cõsumatio ⁊ pfectio totius cauatõis: similiter se habet de absolutõe a pluribꝰ excõmunicatõibus Dec Alex. iiij. pte sum. q. cclxxxix. arti. j. in cor. q. Sextus casus est. si excõmunicans pticipauit vel fauit excõicato in crimine an possit excõicatũ absoluere. Rñdeo et dico q sic. Cuius rõ est: quia excõicatus põt absolui ab excõicante q̃ tñ ꝯtrahit a iure excõicatõez minorẽ q̃ nõ aufert excõicandi iurisditionẽ. vñ qr nullus epũs vl' alius a snia sua ligat: si epũs vel alius excõmunicans esset fautor criminosi nõ ligaret sua snia excõicatiõe maiori vel minori. sed tñ minore vt dictũ est a iure excõicatõem ꝯheret: que nõ aufert iurisditõem absoluẽdi aliũ ab excõicatõe: etiã si pticipauit vel fauit excõicato in crimĩe. Dec Alex. ibidem: arti. ij. in cor. q.

¶ Q͂ȝ bona fama tres excellẽtias habet. CA. I.

Fama.

Circa famaȝ cõsideranda sunt tria. s. vtilitas appetitũ alliciens: iniquitas defectum obiiciens: necessitas ablatiȝ restituẽs. Primo circa famã cõsiderãda ẽ nobilitas vl' vtilitas appetitũ alliciens. Nã bona fama cõtinet in se tria. Est. n. p̃ciosior rebus tpalibus: ppinquior vel primior bonis spũalibus: appetibilior bonis exterioribus. Primo ẽ p̃ciosior rebus tpalibus. Cuiꝰ rõ est: qr hõ p defectũ fame impedit a multis ad q̃ habilitat ⁊ adiuuat p bonã famaȝ. Dec. b. Tho. scdã scde. q. lxxiij. arti. ij. i cor. q. ĩ pncipio Nota tñ hͦ q̃ttuor ad euidẽtiã pdictop. Primũ ẽ: q infamia ẽ lese dignitatis statꝰ. Et ꝺr infamia. i. sine fama. vel s̄m papiã infamia ꝺr. i. nõ bona fama. Scdm ẽ: q aliq̃s ꝺr infamis duobus modis. s. de iure ⁊ de facto. Nam de iure ĩfamis ꝺr quẽ ius dic̃ eẽ infamẽ. De fctõ vͦo ĩfamis ꝺr cuius apud bonos ⁊ graues ẽ opinio sup aliqᵒ crimĩe

Tertiū est: ꝙ infamatis indicēda est purgatio apud bonos ⁊ graues viscūq3 crimīa oriāť: nisi ꝓbeť ꝙ sint a malitiosis ⁊ inimicis orta: qꝛ tūc nō ē inquisitio faciēda nisi inde eēt ortū scādalū. Quartū ē: ꝙ infamib⁹ ꝑsōis act⁹ legitimi sunt inēdicti: sicut accusare: testificari ad ordines vel dignitates ꝓmoueri: ad q̄ bona fama multū coopať. Hec Ray in sū. li. i. i. Scḋo bona fama ē ꝓpinq̄or bōis spūalibus. vt dicit. b. Tho. vbi. s̄. arti. iij. in cor. q. Hec aūt bona spūalia q̄bus ē fama ꝓpinq̄or sunt virtutes: bonor laus: ⁊ gloria: q̄ oīa respicit bona fama. Huguitio aūt dicit in li. deriuationū: ꝙ fama ḋr q̄i famula: qꝛ famulatur nobis ad modū famľe discurrēdo: portādo rūores ḋ nobis ꝑ diuersas terras etiā nobis ignorātib⁹. Tertio bona fama ē appetibilior bonis exteriorib⁹. Nihil. n. ē int̃ bōa exteriora qḋ magis appeti debeat bōa fama. ꝓp qḋ
e Eccli. xli. ḋr: Curā habe de bono noīe. ⁊ subdit cāz dicēs. Hoc. n. magis ꝑmanebit tibi q̄ mille thesauri magni et ꝑciosi. Qḋ v̄bū exponiť octo modis. p̄⁹ sic: Curā habe de bono noīe: cōseruādo ne amittaľ: ꝓcurādo vt restituaľ: ꝑcipue qñ ē iniuste ablatū. 2⁹ sic: Curā habe de bono nomine. i. de bōa fama q̄ nō ē appetēda ꝓp se. qꝛ tūc eēt vana gloria: s3 ꝓp honorē dei ⁊ edificatōem ꝓximi. Req. infra Uana gloria. §. c. 3⁹ sic: Curā habe de bono noīe. s. de bono ope vt bn̄ viuas. Sic. n. bn̄ opando ⁊ bn̄ viuēdo acq̄riť bonū nomē. ⁊ hoc ꝯ hypocritas q̄ vocari volūt: esse nō volūt: nomē appetūt: officiū negligūt: vt diť Chrysos. sup matth. xxiij: vn̄ idē ꝯ hypocritas sic loquiť ibidē dicēs. Hypocrita si bonū est bonū eē et q̄d vis appetē qḋ nō vis esse. Si malū ē malū eē: vt q̄s vis eē qḋ nō vis apparere. Si bonū est bonū apparere: meli⁹ ē bonū eē. Si malū est malū apparere: peius ē malū eē. g̊ aut appare qḋ es aut esto qḋ appares. Quarto mō exponiť sic: Curā habe de bono noīe ꝑsupposito tn̄ cōscie bono. vn̄ Aug. in sermone cōi clericoꝝ. Duo sunt tibi necessaria. s. cōscia ⁊ fama. cōscia ꝑ te: fama ꝓp ꝓximū. Et subdit dicēs: Qui cōscientie sue famā negligit crudelis est. Est aūt bona ꝯscia magis appetēda: diligēda: ⁊ eligēda q̄3 bona fama: iō dicit Greg. sup Ezech. omel. ix. In oī qḋ ḋr ⁊ agiť sp tacite recurrere debem⁹ ad mētē. i. ad ꝯsciam. Et subdit cām dicens: Quid. n. ꝓdest si oēs laudāt ⁊ ꝯscia accusat: aut q̄d poterit obesse si oēs derogat ⁊ sola cōscia defendat. Et seneca in li. de morib⁹: Cōscia magis q̄3 fama intēde. falli nanq3 sepe poteris fama: ꝯscia vō nunq̄3. 5⁹ mō exponitur sic: Curā habe de bono noīe: qḋ ē multoꝝ bonoꝝ testimonio laudari ⁊ approbari. Nā laudari a malis nō ē fama sed infamia. vn̄ nō est appetēda s3 respuēda: ita diť Aug. li. lxxxiii. q. q. xxxi. Sīt tibi tā triste si lauderis a turpibus q̄3 si lauderis ob turpia. 6⁹ mō exponiť sic: Curā habe de bono noīe. s. quo xp̄ian⁹ vocaris. vn̄. i. Jo. iii. Uidete q̄lē charitatē ostēdit nobis de⁹ vt filij nominemur ⁊ simus. Joh. i. Dedit eis ꝑtātē filios dei fieri. qḋ v̄bū chrysos. exponēs sic ait: Nō dixit qñ fecit eos filios dei fieri ꝓp tres cās. P̄ria ē ostēdēs qñ multo opus studeo vt eaz q̄ in baptismo formata est imaginē incōtaminatā sp custodiam⁹. Scḋa cā est ostēdēs qñ ꝑtātē hanc nullus auferre poterit nisi nosipse auferam⁹. Tertia cā est ostēdens qñ hec grā aduenit volētib⁹ ⁊ nō nolentib⁹. etenī in ꝑtāte liberi arbitrij ē ⁊ grē opatōe filios dei fieri. vn̄ timeat ⁊ caueat vnusq̄sq3: qꝛ xp̄s ī fine queret: Matth. xxij. Cuius ē imago hec ⁊ suꝑscriptio: vt imago ad naturalia. suꝑscriptio vō ad gratuita: referať. 7⁹ mō exponiť sic: Curā habe de bono noīe. i. dilige: appete: ⁊ ora. vt nomē tuū scriptū sit in libro vite Eccle. vi. Qui futur⁹ est iam vocatū est nomē eius q̄ in libro vite scriptū ē nomē eius. Et hoc plus valet q̄3 oēs diuitie tꝑales: eo ꝙ oēs diuitie tēporales corrūpunť ⁊ pereūt. nomē aūt ꝑdestinatōis scriptū in libro vite nūq̄3 deleť. Gaudete qꝛ noīa v̄ra scripta sunt in celis Luce. x. 8⁹ mō exponiť sic: Curaz habe de bono noīe ⁊c. sup quo verbo petrus rauēnas sic diť: Quidā apud se plus lingue adulatrici q̄3 ꝯscie sue credūt. qḋ reprobatū est supra in quarta expositiōe. Quidā laudes hoīm vilipendūt: ⁊ in hoc sunt laudabiles infra hūilitatis signa. Quidā oī tꝑe venanť famā: ⁊ oī ope sunt infames ⁊ ambitiosi. Quidā apud alios venerabiles sibi apud se vilescūt. de quib⁹ Cassio. li. i. eplaꝝ sic dicit: Incliti animi signū est fame diligere cōmodū ⁊ lucra odisse causarum. Nā q̄ affectat fame cōmoda pecunie negligit augmēta.

¶ Qꝫ mai⁹ pctm̄ ē famā alteri⁹ denigrare q̄3 alienā substantiā tollere. CA. II.

f Scḋo principalr circa famā cōsiderāda est iniquitas defectū obijciens. Si. n. iniustū est ⁊ malū rem alterius furari. multo magis iniquū est ⁊ ꝑuersū famā alterius denigrare. cū fama oī bono tꝑali sit ꝑciosior: vt ꝑcedē. ca. ptz. Hoc aūt tripliciť ꝓbo. s. ex pte p̄ncipij modi termini. p̄⁹ ex pte principij sic: Nā detractōis p̄ncipiū ē inuidia. ita diť greg. in li. moraľ. Detractio ē inuidie filia. et eo. n. ꝙ aliq̄s inuidet ⁊ dolet de bono alteri⁹ ⁊ gaudet ḋ malo: iō famā ei⁹ nitiť denigrare. Ex q⁹ sic cōcludo: cui⁹ p̄ncipiū ē iniquū vel malū ⁊ ꝑcipitatū malū. ⁊ eni⁹ cā mala ē iniq̄ ⁊ effect⁹ iniqu⁹: ⁊ cui⁹ radix corrupta ⁊ fructus corruptus. Sic aūt ē de detractiōe respectu inuidie. Re. s̄. Detractio: ꝑma diuisiōe. 2⁹ ptz hoc idē ex ꝑte modi. Nam detractor alterius famā in eius absentia occulte denigrat ſcḋ modis vel ſcḋ mendacia. Re. s̄. Detractio: tertia diuisione. 3⁹ ptz hoc idē ex pte termi. Nā detractor ad istū finē tēdit vt denigret famā eius quem odit. Hoc aūt grauius est q̄3 exteriorē substantiā rapere vel furari vt ptz. Ad maiorē tn̄ euidentiā ꝑdictoꝝ nota ħ tria. s. oꝛiam criminis excedentiā ponderis diligentiam hoīs. P̄rio nota oꝛiam criminis: Nā oꝛia ē inter criminatorē: susurratorē: ⁊ detractorē. qꝛ criminator ē q̄ publice aliis crimīa imponit vel accusando vel cōuiciādo. susurrator aūt ⁊ detractor in occultorē in absētia nocet. Hec. b. Tho. scḋa scḋe. q. lxxiiij. arti. i. in so. ij. arg. ꝑ totū. 2⁹ detractor diť a susurratore: qꝛ detractor intendit famā ꝓximi denigrare. Susurrator aūt intēdit amicitiā inter aliquos sepāre. vn̄ vocaľ bilinguis inq̄ntū duab⁹ linguis vtiť ad duos vni dicēs mala de alio. vbi. s̄. art. i. in cor. q. ⁊ in solu. iij. arg. Scḋo nota excedētiā pōderis. Quod aūt pctm̄ sit grauius inter ꝑdicta dico hic duo. P̄rimū ē ꝙ susurratio est maius pctm̄ q̄3 sit detractio vel cōtumelia. Cui⁹ rō est: qꝛ pctm̄ qḋ cōmittiť in ꝓximū tāto ē grauius quāto ꝑ ip̄m ꝓxio maius nocumētū inferť. nocumētū aūt tanto est maius quāto ꝑ ip̄m tolliť maius bonū. Cum g̊ inter oīa bona exteriora ꝑemineat amicus: qꝛ sine amicis null⁹ viuere pōt. iō susurratio ꝑ quā tolliť amicitia q̄ inter oīa bona exteriora ē mai⁹ bonū. est mai⁹ pctm̄ q̄3 detractio vel ꝯtūelia. vbi. s̄. ar. ij. in cor. q. ꝑ totū. Scḋm est ꝙ ꝯtumelia ē graui⁹ pctm̄ q̄3 sit detractio. Cui⁹ rō est: qꝛ illud peccatū est grauius qḋ hꝫ maiorē contemptum ꝓximi. sed peccatū contumelie habet plus de cōtemptu ꝓximi cum fiat in publico q̄3 peccatū detractōis: sicut rapina est maius peccatū q̄3 furtum: vbi. s̄. q. lxxiij. arti. iij. in solu. ij. argu. Sed forte argues cōtra ⁊ dices: ꝙ detractio est grauius peccatū q̄3 contumelia: eo ꝙ contumelia oritur ex ira. detractio vō oritur ex inuidia vt diť gregorius xxxi. moraľ. sed inuidia est mai⁹ peccatū q̄3 sit ira. g̊ peccatū detractōis est maius pctm̄ q̄3 contumelia. Respondeo ⁊ dico ꝙ non sequitur quia ex minori vitio vel pctō pōt oriri maius pctm̄: sicut ex ira nasciť homicidiū ⁊ blasphemia. Origo aūt peccatoꝝ attendiť ex parte conuersionis. grauitas aūt peccati attendiť magis ex parte

auersionis: ibidē in solu.iij.arg. Tertio nota diligētiā hois. Nā qlibet diligēter ⁊ solicite debet subtrahere occasiones ne ab alijs diffamet. Ubi nota: ꝙ vtrūq3.s. contemptus fame ⁊ appetitus fame pōt esse laudabile ⁊ vitiosum fama.n. nō est necessaria hoi ꝑpter seipm sed ꝓp ximū: vt pz.s.j.ca. imediate: ⁊ infra Uana gloria. Appetere igit famā ꝑpter ꝓximū est charitas: appetē vo ꝑpter seipm ad inanē gloriā ptinet. ⁊ ecōtrario cōtēpt⁹ fame rōne suipsius hūilitatis est: rōne vo ꝓximi est ignauie ⁊ crudelitas. Illi g̃ qbus incūbit ex officio vel ex statu ꝓfectōis alioꝝ saluti ꝓuidere peccāt: nisi infamiā propriam iuxta posse repellant. Alij vo quib⁹ magna custodia sue salutis imminet pñt sue hūilitati ꝓuidētes famā vel infamiā cōtēnere. Dico g̃ ꝙ cū infamia dupliciter repellat.s. occasione subtrahēdo: ⁊ linguas detrahentiū cōpescendo. Pmo.s. occasionē infamie subtrahēdo oēs infamiā vitare tenēt: alias sine scandalo occasio trahere nō posset: qđ sp est pctm̄. vñ aplš.j. ad Thessa.v. sic dicit:
o Oia ꝓbate qđ bonū est tenete: ab oī specie mala abstinete vos. In quo vbo tria facit. p⁹ mouet vt prudēter cuncta discutiant: ibi Oia ꝓbate. glo.i. rōne discutite. 2⁹ mouet vt bona ꝓeligāt ibi Qđ bonū est tenere.s. eligēdo eo ꝙ sunt liberi arbitrij. 3⁹ vt mali apparētiā fugiat ibi Ab oi spē mala abstinete vos nō solū a malo re sed etiam a spē mala. Scđo vo mō infamiā repellere linguas detrahentiū cōpescēdo nullus tenet. Cui⁹ rō est: qꝛ nullus tenet ad impossibile. s3 nullus pōt ita cauere qn alius diffamet ipm. g̃ ⁊c. Hec b. Tho. qđlibeto.x.q.xij. in cor.q. Si forte argues in oppositū 3.s. ꝙ hō d3 ꝓbere alteri occasionē diffamādi eū tali rōne. Hō d3 illud appetere et velle qđ est occasio meriti. s3 detractio aliqn̄ est occasio meriti: puta qn̄ ds eā patiēter suffert. g̃ ⁊c. Rñdeo ⁊ dico ꝙ l3 detractio sit occasio meriti aliqn̄ apud sustinētē patienter: nō tn̄ est alicui dāda occasio detractiōis. Nō eni detractio ē occasio meriti: hoc ē ex pte dei q̃ ex malis elicit bona. Qui vo dat occasionē est principiū mali: nō sūt aūt faciēda mala vt veniāt bona. Si aūt querit q̃d debeat facere iustus q̃ apud deū h3 ꝯsciam bonā: tn̄ multi de eo malū aliqđ suspicant ꝑp aliquā spēm exteriorē: an talis satisfacere debeat detrahēti: vel ecōuerso detrahēs iusto. Dico ꝙ in rei veritate detractor d3 satisfacere iusto cū falso detraxit ⁊ ex bōis eligit mala. Iustus aūt cui necessaria est bona vita quo ad seipm: ⁊ bōa ꝯscia quo ad deū: ⁊ bona fama quo ad ꝓximū: vt Aug. dicit: quātū in se est d3 illis satisfacere q̃ malū suspicant de seipso ostēdēdo intentōem suā: ⁊ remouēdo spēm mali ⁊ occasionem scādali fm̄ ꝙ possibile est. Si vo cū oībus his adhuc eis nō pōt satisfacere: dolendū est ꝙ illi peccāt. vñ Greg. Uocandi sunt ⁊ trāquille āmonēdi: eisq3 satisfacere oib⁹ modis d3. Si aūt satisfieri sibi ex vitate noluerint: habes cōsolatōez tā in euāgelio q̃ in celo. Nā in euāgelio habes cōsolatōem saluatoris dicētis Matth.xv. Sinite illos: ceci sunt ⁊ duces cecoꝝ. In celo habes cōsolatorē ipsum
e deū: exemplo Job dicentis.xvj. Ecce in celo testis me⁹ ē: ⁊ cōscius meus in excelsis. In quo verbo iob innocētiā3 suā ostēdit dupl̄r. p⁹ respectu actuū exterioꝝ dicens: In celo est testis meus.s. innocētie operū: Hiere.xxix. Ego sum iudex ⁊ testis: ⁊ iō nō timeo accusatōes vr̄as. Et dicit in celo vbi nihil fit nisi rectū. Et testis me⁹ de celo puniens bonos: ⁊ ꝓsperari ꝑmittēs malos. Et Greg. sup hoc verbo sic ait: Omnis.n. qui ex eo qđ agit terrenas laudes appetit: testem in terra querit. Qui aūt in suis actibus omnipotenti placere studet seu festinat: testem se habere in celo ꝯsiderat. 2⁹ ostēdit suam innocentiā respectu actuū interioꝝ dicens: Et cōscius meus in excelsis.i. testis ipi⁹ ꝯscie q̃tū ad cogitatōes q̃s ipe nouit ⁊ simul scit mecum. Nec mirū: qꝛ in secreto cordis sui habebat deū. ⁊ dicē ꝙ talis testis est in excelso: hoc est in eo q̃ excelsus est.s. eleuatus extra oēm fantasiā erroꝝ. vñ oīa clare vidēs cū falsitate nullā ꝯōnem h3. ¶ Q3 necessariū est ad salute3 restituere famā alterius quē diffamauit. CA.III.

t Ertio principaliter circa famā cōsideranda ē necessitas ablatum restituens. Est.n. necessariū ad salutē restituere cuilibet famā suam. Hoc autem tripliciter ꝓbo s. auctoritate: rōne ⁊ comparatōe. Pmo auctoritate augu. in epla ad macedonē sic dicentis: Si aliena res ꝑp quam peccatū est cum reddi possit non redditur. nō agit pnia sed fingit. Si autē veraciter agit nō dimittit peccatū nisi restituat ablatū.s. vt dixi cū restitui pōt. 2⁹ ꝓbo hoc idem rōne sic: sicut se habet fur aut raptor respectu boni tpalis: ita detractor respectu boni nominis: sed fur aut raptor boni tpalis ad restituendū tenet: vt pz auctoritate Aug. immediate pallegata: g̃ multo magis denigrator boni nois. 3⁹ ꝓbo hoc idem compatōe sic: Maius est bonū qđ est intra nos.s. virtutes ex quibus orit bona fama: q̃ bonū qđ est extra nos.s. bonū tpale. sed ille qui aufert bona extra nos tenet ad restitutōem: g̃ multomagis qui aufert bona intra nos: s3 detractor est talis: g̃ ⁊c. Ad maiorē tn̄ euidentiā pdictorum nota hic quinq3. Primū est: ꝙ aliquis aufert famā alicui tribus modis.s. verū dicendo ⁊ iuste: falsum dicēdo ⁊ iniuste: verum dicendo ⁊ iniuste. p⁹ modo aufert aliqs famam alteri verum dicendo ⁊ iuste.s. cum quis crimen alterius prodit seruato ordine iusticie ⁊ charitatis: ⁊ tūc nō tenet talis restituere. 2⁹ modo aufert aliquis famam alteri falsum dicendo ⁊ iniuste.s. cū aliquis detrahit alteri ⁊ crimen eius ꝓdit cōtra ordinē charitatis: ⁊ sic tenet ei restituere famā. Re.s. Detractio. 3⁹ modo aufert quis famā alicui verū dicendo ⁊ iniuste.s. cum aliquis crimē alterius ꝓdit cōtra ordinē charitatis. ⁊ sic tenet ad restitutōem fame quantū pōt sine mendacio tn̄: vtpote ꝙ dicat se male dixisse: vel si nō pōt restituere fama3: debet ei aliter recompensare sicut ⁊ in alijs dictum est. Hec beat⁹ Tho. scđa scđe. q.lxij. arti.iij. in solu.ij. argu. ꝑ totū. Re. infra Restitutio. In quarto vo scrip. sen. di.xv. art.v. q.j. in cor.q. ponit b. Tho. sub alijs verbis eandē sniam dicens ꝙ aliquis maliciā alterius manifestat quattuor modis .s. animo corripiendi puniendi separandi ⁊ diffamandi. Si enim quis malum alterius occultū manifestat aīo corrigendi: denunciando: vel puniendi: accusando vel separando: vt saltem alij discedāt ab eius consortio corrupto seruato ordine fraterne charitatis: talis non aufert famā iniuste. vnde nec ad restitutōem fame tenetur. Si autem quarto mō.s. aīo diffamādi occultū malū alterius manifestet: iniuste aufert ⁊ ad restitutōem tenet. ⁊ hoc duob⁹ modis. p⁹.n. modo si falsum dixit tenet restituere fama3 dicendo se falsum dixisse: ⁊ mentitū fuisse. 2⁹ mō si veru3 dixit: malū occultū animo diffamandi manifestādi tenetur ad restitutōem se malū dixisse sine hoc ꝙ se verū non dixisse dicat: qꝛ nullus debet famā alterius cum mendacio restituere. Secundū est: ꝙ reuelare occultū peccatū alicuius ꝑpter eius emendatōem denūciando: vel ꝑpter bonū publice iusticie accusando nō est detrahere s3 potius actus vtutis: charitatis: ⁊ actus iusticie. ⁊ iō talis famā restituere nō tenet. scđa scđe. q.lxiij. arti.ij. in so.j. arg.

Tertiū est: ꝙ detractor nō tenet ad id qđ est ei impossibile: sed solū ad id qđ pōt: nam forte est ei impossibile mutare opinionē quā auditores ex sua detractōe conceperunt: ⁊ q̃tū ad hoc non tenet. possibile tn̄ est ei bonu3 dicere de eo illis quib⁹ dixit malū: ⁊ ad hoc tenet: vt.s. sicut dixit malum de eo ita dicat bonū: ⁊ ostēdat se deliq̄sse ex quo forte mutabit eius cui malū de alio dixit opinio

vñ sicut exhibuit mēbra sua seruire iniquitati. ita tenet mēbra sua exhibere iusticie in sanctificatōe. Quartuz ē φ restitutio fame debet fieri isto mō: φ in locis vbi diffamatus est occasione sui dicti vel facti vel signi publice recognoscat errorē suū ⁊ culpā: ⁊ p posse remoueat vl' saltem alleuiet sic infamiā. Quintū est φ talis qui sic aliū diffamauit: tenet etiā cōponere se cū eo de iniuria ⁊ veniā postulare p seipm si audet. Si vō nō auderet: tenetur p interpositā psonā ⁊ tacito noīe veniā postulare. hec Ray. in sum. li. ii. ⁊ glo. ibidez. Et hostieñ. ibidē dicit vt habet in sum. ofes. li. ij. t. de detractōe. q. xxvij. in fine.

℄ Q, circa festa quattuor sunt notanda. CA. I.

Festum uel festa.

Circa festa quattuor sunt notanda. s. cōuenientia nūeri: exigentia debiti: obseruantia diei: eminentia meriti. Prio cōsideranda est cōuenētia vel sufficiētia numeri. Fuerūt. n. ī lege veteri olim apud iudeos nouez solēnitates seu festa solēnia. Primū festū fiebat quolibet die. Nam quotidie mane ⁊ vespe imolabat agnus p qd reputabat ppetuitas diuine beatitudis. Secūdū fiebet qualibet septimana. s. die sabbati: in mēoriā beneficij creatōis rerū. Tertiū fiebat quolibet mēse luna existente noua. s. festū neomenie: ad mēorandū opus diuine gubernatōis. Quartū fiebat in vere. s. festū pasce qd celebrabatur primo mēse. s. aprilis: qui totus apud iudeos erat solēnis ad memoriā beneficij filiox israel de egypto. Quintum celebrabat in estate. s. festū pēthecostes: qd celebrabat quinquagesima die post pasca ad recolendū beneficiū legis date. Sextū festū fiebat prima die mēsis aprilis. s. festū tubarū in memoriā liberatōis isaac de morte. vñ illo festo cornib9 pecorinis bucinabāt: in signuz φ illa die liberatus est ysaac ne imolaret pecore substituto p eo. Septimū festū erat festū ppiciatōis qd celebrabat decimo die mensis aprilis in mēoriā illius bñficij φ deus ppiciatus est pctō ppli de adoratōe ⁊ oflatōe vituli. Octauum festū erat festū scenofegie. i. tabernaculox: qd celebrabat. xv. die mēsis aprilis ad cōmemorandū beneficiū diuine protectōis ⁊ deductōis p desertū vbi in tabernaculis habitauerūt. in quo festo ferebant fructū arboris pulcerrime. i. citrū ⁊ lignū densarū frondiū: que sunt odorifera ⁊ spatulis palmarū: ⁊ salices de torrente: que diu retinēt suum vigorē. ⁊ hec inueniunt in terra pmissionis ad significandū φ p aridaz terrā deserti eos deduxerat deus ad terrā deliciosaz. Nonū festū celebrabat octaua die septimi mensis. s. cetus ⁊ collecte. in quo colligebantur a pplo ea que erant necessaria ad expēsas diuini cult9. vel ad subueniendū necessitati pauperū. hec. b. Tho. prima scđe. q. cij. arti. iiij. in sol. vij. arg. Q, die festo tenemur quiescere ⁊ vacare diuinis. CA. II.

Tertio principaliter circa festa cōsideranda ē exigentia debiti. Tenemur. n. die festo quiescere et vacare diuinis. qd tripliciter pbo. s. exemplo naturali vel sensibili: motiuo infallibili: pcepto salutari vel virtuali. Primo pbo exēplo naturali: Sicut. n. corpali refectōi ⁊ quieti deputat aliqd tps: sic etiā spūali refectioni qua mens hoīs reficitur deo ⁊ quietat in deo deputat aliquod tps. hec. b. Tho. scđa scđe. q. cxxij. art. iiij in solu. iargu. Ad cuius euidentiā nota tria. Primū est: φ honor parentū nō requirit vacatōem ab ope carnali: eo φ parētes possumus honorare etiā corpaliter operando. Secundū est: φ locus nō fuit taxatus ad vacandū diuinis: eo φ quolibet loco pōt vacari ⁊ c3. Tertiuz est. φ tps solū fuit taxatū ad vacandū diuinis: eo φ nō oī tempe vacari poterat: sicut nec oī tpe pōt vacari corpali refectioni ⁊ quietatōi: vt ptz. s. Scđo φ sit quiescēdū mundanis ⁊ vacandū diuinis pbo motiuo infallibili. Nā gen. ij. dicit: Postq̄ deus creauit celū ⁊ terrā sex dieb9: in septimo die requieuit. Qđ verbū negatiue: affirmatiue: significatiue exponit quinq3 modis. Nam p abnegatōez exponit duob9 modis. p° sic: vt sit abnegatio ex pte creature vt sit sensus: Requieuit q: postea nihil noui fecit in specie sm Aug. 2° modo vt sit abnegatio ex pte creatoris vt sit sensus Requieuit. i. opibus nō indiguit vt in eis requiesceret. sed in seipso quietus fuit sm bedā. 3° mō exponit p appositōem: vt ponat actio dei in creatura: vt dicat sic: Requiescere dei: est rōnali creature in se requiez prestare: vt illuc desiderio ferantur quo requiescamus: sicut facere d3: cū ipo i nobis opante facimus: ⁊ cognoscere cū cognoscimus sic requiescere cū eius munere quiescimus: vt Aug. dicit. 4° modo exponit significatiue. s. anagoice sic requieuit die septima. i. significauit φ post opa in psiti: dat requiē in futuro. 5° modo exponit allegorice sic requieuit die septimo. ad significandū φ xps quiesceret in sepulcro. Tertio pbo hoc idē pcepto salutari. Quicquid. n. deus pcepit: fuit ⁊ est necessariū ad salutē. sed deus pcepit vt in die festo a seruili ope cessaremus. Ita dicit Leui. xxiij. Oīne opus seruile nō facietis in eo: ergo ⁊c. Ubi sciendū: φ opus seruile dicit trib9 modis. s. opus spūale: criminale: corpale. p° est opus spūale: quo hō seruit deo. s. actus latrie q spectat ad seruitiū dei: ⁊ actus doctrine. s. docere vel pdicare p salute primi ⁊ hmōi actus nō soluunt festū. 2° est opus criminale quo quis seruit peccato ⁊ sic omē opus peccati dicit seruile. Joh. v. Ois qui facit peccatū seru9 ē pcti. ⁊ tale opus violat festū. Ubi nota: φ cū pctm̄ sit duplex. s. mortale ⁊ veniale. Qui mortaliter peccat soluit sabbatum. Qui aūt in sabbato venialiter peccat cōtra hoc pceptū nō facit quia pctm̄ veniale nō excludit sanctitatē. 3° est opus corporale quo hō seruit hoi. Nam hō est seru9 hoīs nō sm mentem sed sm corp9: ⁊ tale opus quoq3 sabbatū soluit: quoq3 vō nō soluit. hec. b. Tho. scđa scđe q. cxxij. art. iiij. in sol. iij. argu. Ad maiorē tñ euidentiā pdictox nota hic septē. Primū est: φ actus corpis nō sp violat festū: actus aūt criminis sic. Cuius rō est: q2 pctm̄ mortale semp prestat impedimentū vacatōi diuine. nō aūt actus corporis vñ Aug. in li. de decē cordis: Melius faceret iudeus in agro suo aliqd vtile: q̄3 si in theatro edicios existeret. Et melius femine eox die sabbati lanā facerent: q̄3 tota die i neomenijs suis impudice saltarent. hec. b. Tho. vbi. s. Scđm est: φ l3 peccatū oī tpe sit dānabile: tñ tunc maxie est dānabile cū fit tpe determiato vacationi diuine. hoc āt ptz osiderando q̄ grauiter transgressio sabbati puniebatur. Dicit. n. nume. xv. φ ille q in die sabbati collegit ligna fuit lapidatus: quātomagis ergo qui cōmittit i die festo furtū piurū homicidiū ⁊ alia grauiora. Tertiuz est: φ in die festo nō solū phibent actus praui exteriores sed etiā interiores. vñ sub figura scribitur Exo. xxiij. Septima die cessabis vt requiescat bos tuus ⁊ asinus ⁊ seruus. Que damas. exponit dicēs: φ p bouez significat ira: p asinū ocupia: p seruū vō appetit9 sensitiuus: ita φ irani: ocupiam: accidiā: ⁊ sensualitatē pcipue ī die festo quiescere ⁊ refrenare debem9. Quartū est φ opus corpale pōt fieri tribus modis quib9 nō violatur festū. p° si exigit vtilitas: vñ dicit φ sabbato circūcidi nō est phibitū: q2 erat necessariū ⁊ vtile ad salutē. 2° si cogit necessitas sicut pugnare irruentib9 hostibus. vel extractō euis de fouea nō reputabant actus seruiles. 3° inducit pietas vt portare lapides ad edificādas eccl'as: cōstruere hospitalia ⁊ domos religiosas: q l3 ex suo genere sint seruilia: tñ cū cā pietatis fiūt maxie intueniēte dispēsatōe illox qb9

dispensatio tradita vel credita est nō sunt seruilia. vnde Bern. in li. d dispensatōe z pcepto ex auctoritate leonis pape sic dicit: Ubi aūt necessitas fuerit ad vtilitatē eccle qui ptātē hz ex ea dispēset: ex necessitate. n. fit mutatio legis. Quītū est: q ubi actus corpales pnt dimitti vl differri sine detrimēto vtilitatis: sine pīculo necessitatis: sine subsidio pietatis: nullo mō debēt exerceri in die festo: sicut sunt arare: metere: cibos coquere: ligna colligere et hmōi: que in die sabbati phibebant: q2 tales actus poterant añ vel post diem sabbati exerceri. vñ Bern. vbi. s. Ubi aūt necessitas vl pietas vel vtilitas nō est. nullo mō violēt instituta sanctoꝝ patrū. Sextū ē: q opa seruilia ab eccla determināt. s. opa mechanica: agricultura: z alia secularia: mercatū: placitū zc. vñ ex cōcilio habet: Oēs dies dñicas a vespera in vesperā cū oī veneratiōe decreuimus obseruari. z ab oī ope illicito abstinere. z vt mercatū in eis minime fiat: neqz placitū: neqz aliqs ad mortē vel ad penā iudicet. nec sacra nisi p pace vel alia necessitate seruent: extra de ferijs ca. j. Septimū ē: q act9 corporales in festo pnt licite exerceri pp q̄ttuor cās. Pria ē pp ɔseruatōem vel nutritōem corpis. Si. n. qs comedat: bibat vel alia faciat quib9 hoīs salus ɔseruat non soluit sabbatū pp qd dñs excusat discipulos: Matth. xij. q collgebant spicas in die sabbati. Scda ē ppter defensionez innocētis. vt si qs liberet iniuste ɔdēnatū ad mortē l die festo nō soluit festū. Tertia ē pp curatōem languoꝝ: vt si quis hoiem curet in festo nō soluit festū. vñ Joh. vij. dic dñs: Mihi indignamī q2 totū hoiez sanū feci in die sabbati. Quarta cā est pp liberatōem vel vitatōem alicui9 inconueniētis. Qui. n. aliquē liberat ab aliquo pīculo imminēti nō soluit festū. vñ matth. xij. Quis ex vobis hō q hz vnā ouē: z si ceciderit sabbatis in foueā: nōne zc. Hec hec. Tho. scda scde. q. cxxij. arti. iiij. in solu. iij. arg. p totū.

¶ De obseruātia vel oria diei festi. CA. III.

t Ertio principaliter circa festa ɔsiderāda est obseruantia vel oria diei. Sicut. n. pceptū fuit iudeis vt diē septimū sanctificarēt. ita pcipit modo xpianis vt sanctificēt diē octauū. ita q dies septima mutat in octauā. s. sabbatū in dñicā. z hoc fit spāliter triplici rōne. s. rōne pfectōis: significatōis: vacatōis. Primo rōne pfectōis. vt. n. damas. dicit: Cū venerit qd perfectū est: euacuatū est qd ex pte est: lra euacuata est: corporalia quieuerūt: z seruitutis lex cōpleta est: z libertatis lex donat. Et leo papa sic dicit: Dies dñica tātis dīnarū dispensationū mysterijs est ɔsecrata. vt qcqd insigne a dño est ɔstitutū in terris: in huius diei dignitate sit gestū. in hac die mūd9 sumpsit exordiū: in hac etiā die z morte interitū: z vita accipit principiū. Scdo rōne significationis. Nā dies sabbati fuit instituta ad significādū qd futuru erat. s. quietē dñi in sepulchro. Sz dies dñica signat qd iam pteritū est. z pñs. s. resurrectōez dñi. q facta ē die dñica. z iam gloria resurgētis est pñs in celis. vñ Innocentius papa. Diē dñicam ob venerabilē resurrectiōem dñi nr̄i ihu xpi nō solū in pasca celebramus: verūetiā z p singulas ebdomadas ipius dei imaginē frequētamus. d cōsecra. di. iij. ca. sabbato zc. Tertio rōne vacatōis. naz rō principalis institutōis sabbati apud iudeos fuit ad significandū quietē aīarū post mortē: vel ad significandū cessatōez a crimine: q duob9 modis accipit: vel sm ptē tpis sicut accipiebat a rudib9 z carnalib9 iudeis. q credebant solū tunc tpis. s. die septima vacādū eē a pctō: aut sp sicut a xpianis q sciunt oī tpe se debere ab illicitis abstinere. z iō sabbatū nō est seruandū tpe grē sed vitandū. vñ Joh. damas. Celebram9 resurrectōis diē in qua dñs iesus vite princeps z saluator hos q spūaliter deū colunt in promissam hereditatē introduxit supple iam in spe in qua ipe pcursor nr̄ intrauit. z resurgēs a mortuis aptis ei celestib9 portis in dextera patris corpaliter sedet. vbi z qui spūalē leticiā seruāt introibūt.

¶ Q2 iudei faciebant octo festa z qre: z q xpianoꝝ festa excedūt festa iudeoꝝ: z quare CA. IIII.

q Uarto z vltimo principalr ɔsideranda est circa festa excellentia meriti. Nā tpe grē qdlibz festū est excellētius z efficacius ad merēdū festo qdlibet antique legis. Hoc aūt dupliciter pbo. s. significatōe: z rōe Primo significatōe sic: Quodlibet. n. festū noue legis nobiliorē significatōem hz festiuitatib9 iudeoꝝ. qd pz p festa singula discurrēdo. Primo. n. p iuge sacrificiū significat ppetuitas xpi q est agnus. ad Hebre. vlti. Xp̄s heri z hodie ipe est in secula. Scdo p sabbatū significat spūalis requies nobis data p xpm: vt habet ad hebre. iiij. Tertio p neomeniā q est incēsio noue lune: significat illuminatio primitiue eccie p xpm: eo pdicāte z miracula faciēte. Quarto p festū penthecostes significat descensus spiritussancti in aplos. Quinto p festū tubarū significat pdicatio aploꝝ. Sexto p festū expiatōis significat emundatio a pctō ppli xpiani. Septimo p festu tabernaculoꝝ significat pegrinatio eoꝝ in hoc mūdo in quo ambulāt in virtutib9 pficiēdo. Octauo p festū cetus atqz collecte significat cōgregatio fideliū in regno celoꝝ: z iō illud festū dicebat eē sanctissimū. z hec tria festa erant cōtinua adinuicē: q2 optet expiatos a vitijs pficere in virtutibus quousqz pueniāt ad dei visionē: vt dr in psal. Ibunt d virtute in virtutē zc. Hec h. Tho. pma scde. q. cij. arti. iiij. in so. ix. arg. in fine. Scdo q festa xpianoꝝ sunt magis efficacia ad merendū pbo rōne. Nā cā seu rō quare iudei sua festa custodiebāt est quadruplex qb9 melioib9 xpiani custodiūt festa sua. s. cā exemplaris: principalis: materialis: finalis. Prima cā est exēplaris. Nā iudei sabbatū celebrabāt volētes imitari exēpluz dei q die septio ab opibus requieuit. Nr̄a aūt qes ē melior. s. quies corpis in pñti z mētis in futuro. vñ dñs qui die dñica resurrexit in pfecta fruitōe corpis z aīe resurrexit. Scda cā ē principalis. Nā antiqui festa celebrabāt timore pene. nos āt tpe grē festa celebram9 amore: q melior ē timore: q2 qlibz ex amore meret vitā eternā: q in pfecta fruitōe ɔsistit. Tertia cā quare festa celebrabāt erat materialis. s. descēsus māne die. vj. ad duos dies. ne opteret opari die sabbati colligēdo. nr̄a aūt cā materialis ē melior q est corp9 dñicū. qd generalr die dñico pasce dat. qd meli9 ē q̄ mānna. Quarta cā quare antiq festa celebrabāt erat finalr. s. qes futura quā multi habebāt in spe qescēdi. s. q erant pfectiores. Nr̄a aūt finalis cā celebrādi festa ē melior: q2 antiq pr̄es cessabāt in die festo pp quietatōez a pena. nō aūt habebāt qetē in fruitōe diuina. Nos āt cessam9 pp quietē fruitōis diuine: q octaua die sub lege grē dat.

¶ Diffinitio fidei sm aplm z sm Thomā. CA. I.

f Ides. Circa fidē consideranda sūt tria. s. ppria descriptō necessaria adeptio vel infusio: primaria inhesio. Ita q fides est in descriptione ppria: in adeptōe necessaria: in infusione vl ordine primaria. Primo circa fidem cōsiderāda est ppria descriptio vel diffinitio. Nā oēs descriptōes q dāt a scīs d fide sūt explanatōes illius descriptōis pprie quā ponit apls ad Hebre. xj. dicens: Fides ē sperādarū rerū substātia. argumētū nō apparētiū. In q descriptōe apls tāgit tria. s. fidei obiectuz vel intuitū: obiecti vel pmij initiū. attingēdi modū. p9 tāgit fidei obiectū. s. respectu cui9 est cū dicit: Fides ē sperandarū reꝝ. Nā obiectū fidei ē pria vitas vt nō visa. qd ptinet ad rōez rei sperate: sm illud apostoli ad Ro. viij.

Qȯ nõ videmus speramus. veritatẽ aũt videre ẽ ipam rẽ habere. nõ aũt sperat aliquis id qȯ iam hꝫ. ſꝫ spes ẽ ꝺ eo qȯ nõ habet. Re. infra Spes. Scḋo tangit obiecti vł ꝑmij initiũ. vñ dicit: ꝙ fides est substãtia. Sicut. n ꝑmiũ in quolibet genere ꝯtinẽs in se alia virtute dicit eẽ substantia il oꝝ. sic fides. Nã prima inchoatio rerũ sperãdarũ in nobis ẽ ꝑ assensum fidei: q̃ virtute ⁊ virtualiter continet oẽs res sperandas. Tertio tãgit modũ attingẽdi obiectũ. vñ dicit: argumẽtũ nõ apparentiũ. Nã argumentum hic dicit: vel firma adhesio: vel cõiunctio: vel certitudo. Primo argumẽtũ ḋr firma adhesio. Nã firma adhesio intellectus ꝑ fidẽ ad veritatẽ nõ apparentẽ argumẽtũ vocat. Scḋo argumẽtũ ḋr cõiunctio: eo ꝙ intellectus credẽtis ꝑ auctoritatẽ diuinã ꝯiũcit ad assentiẽdũ his que nõ videt. Tertio argumẽtũ dicit certitudo: eo ꝙ fides dubitatõem tollit. Nã vbi dubitatio est fides nõ est

Uel possumus dicere aliter diuidẽdo ꝙ fides hꝫ tria que in ꝑmissa auctoritate tangunt. Ipsa n aspicit efficit allicit. Primo aspicit ꝑmã veritatẽ nõ visam. no habitam sed speratam. vñ dic ⁊ Fides est sperandarũ rerũ. Scḋo fides efficit. vñ dicit: Substãtia. Sicut. n. substãtia ẽ suoꝝ accidẽtiũ cã: ita fides est cã faciẽs res sperãdas quoqꝫ eẽ in nobis: vel est cã ꝯsequẽdi sperata bona. Tertio fides allicit. vñ dicit: ꝙ fides ẽ argumẽtũ. i. certitudo assentiẽdi verbo que nõ apparent. ⁊ hoc est meritũ ⁊ laus fidei si certe ⁊ indubitanter credit qȯ nõ videt. Beatus ṽo thomas volens verba apl'i ad formã reducere diffinẽs fidẽ sic dicit: Fides est habitus mẽtis quo inchoat vita eterna in nobis: faciẽs intellectũ assentire nõ apparẽtibus. secũda scḋe. q. iiij. arti. i. in cor. q. ꝑ totum. Ad maiorẽ tñ euidentiã auctoritatis apl'i nota ꝑ ordinẽ q̃nqꝫ. Primũ est: ꝙ ꝑ dictã descriptiõem fides distinguit ab oibus q̃ ptinent ad intellectũ. pᵒ. n. ꝑ hoc qȯ ḋr: fides ẽ argumẽtũ. distinguit fides ab opinione suspitõe dubitatõe ꝑ que tria intellectus nõ firmiter adheret alicui. 2ᵒ ꝑ hoc ꝙ dicit nõ apparentiũ: distinguit fides a sciã ⁊ intellectu ꝑ q̃ fit aliquid apparens. 3ᵒ ꝑ hoc ꝙ dicit: substãtia sperandarũ rerũ. distinguit virtus fidei a fide cõiter sumpta: que nõ ordinat ad beatitudinẽ speratã. vbi. s̃. in cor. q. Scḋm est: ꝙ fides dicit esse sperandarũ rerũ ⁊ nõ diligendarũ rerũ. Cuius rõ est qꝛ dilectio põt eẽ visoꝝ ⁊ nõ visoꝝ presentium ⁊ absentium. spes aũt semꝑ est absentium ⁊ nõ visorum respectu quoꝝ est fides ꝗ ⁊c. ibidẽ in solu. iij. argu. Tertiũ est: ꝙ argumẽtũ ex ꝓprijs principijs rei facit rem esse apparentẽ. Argumẽtũ aũt ꝙ sumit ex auctoritate diuina non facit rem esse apparentẽ: ⁊ tale argumẽtũ ponitur in diffinitõe fidei: ibidẽ in solu. v. arg. Quartũ est: ꝙ argumentũ ḋr quattuor modis. pᵒ modo ḋr breuis narratio subsequentiũ. vel breuis collectio materie totius libri sic sumpte. 2ᵒ mõ argumẽtũ dicit ostẽsio vel mãifestatio: ſm ꝙ ḋr Ioh. iij. Ois qui male agit odit lucẽ ⁊ nõ venit ad lucẽ vt nõ arguant opa eius. Et ad ephe. v. Oia q̃ arguuntur a lumine manifestant. 3ᵒ modo dicit argumẽtũ in logicis rõ rei dubie faciens fidẽ: In theologicis ṽo est ecõtrario. Nã ibi fides est faciens argumentũ sine rõne. 4ᵒ modo dicit argumentũ certitudo ex qua anim⁹ mouet in aliud: ⁊ hoc mõ fides dicit certitudo: vt ptꝫ. s̃. Quintũ ꝙ quedã habẽt certitudinẽ ex alijs: quedã ṽo ex seipis. Certitudinẽ ex alijs hñt: sicut cõclusiones ex principijs: ⁊ ex articulis fidei q̃ sequũt ad articulos: vt qꝛ de⁹ iust⁹: reddet vnicuiqꝫ ſm opera sua. Que ṽo certitudinẽ hñt ex seipis sunt tribus modis. pᵒ eñi quedã sunt q̃ hñt certitudinẽ rõne euidẽtie: sicut sunt principia que sunt ꝑ se nota: vt de quolibet dicit affirmatio vel negatio. 2ᵒ quedam sunt que hñt certitudinẽ ex informatõe cõsciẽe: ⁊ hꝫ est fortitudo fidei siue formate siue informis. Cuꝫ. n. prima veritas fidẽ inspirat: sic ꝯscientiã inflãmat: vt sicut aliquis cogit ipa euidentia cõsentire isti veritati: oẽ totum maius est sua pte: ita ꝑ habitũ infusũ fidei ipa informatõe cõscientie artat ⁊ cogit cõsentire ꝑme veritati ꝑp se: vt sicut negare hoc: Totũ est maius sua pte: est cõtra suã euidentiã. ita negare articulũ fidei est ꝯtra suam ꝯsciam. Et iȯ beatus Ignatius cũ cõpelleret vt xp̃m negaret: respondit se nõ posse: qꝛ nomẽ eius haberet scriptũ in corde. vñ ad ꝓbandũ qualẽ impssionẽ faciebat fides in mẽte. post mortẽ eius scriptũ erat nomen iesu l'ris aureis in corde eius ⁊c. 3ᵒ quedã hñt certitudinẽ sensu expientie: q̃ certitudo est ꝑ modũ gustus ⁊ tactus. ⁊ talis certitudo ẽ in virtutibus respectu suoꝝ obiectoꝝ: ⁊ in fide formata respectu credibiliũ prime veritatis.

¶ Qꝫ deus in pñti vita trib⁹ modis põt cogñsci. CA. II.

Secundo principaliter circa fidẽ ꝯsiderãda ẽ necessaria adeptio. Est eñi nobis necessaria fides. qȯ sic ꝓbo: Tribus. n. modis ĩ pñti vita a nobis põt deus cognosci. s. creature cõsideratõe: naturali rõne: fidei illuminatõe. Primo. n. creature inspectõe venit hõ in pñti vita ad dei cognitõem. qȯ ꝓbo triplici rõne. s. rõne ꝓductõis: remotionis: ꝑfectõis. Primo rõne ꝓductõis vel causalitatis sic: Oñe qȯ hꝫ eẽ ex nihilo opꝫ ꝙ sit ab aliquo a quo fluxerit suũ eẽ: ſꝫ oẽs creature hñt eẽ ex nihilo. qȯ manifestat ex earũ impfectõe: que tanta ẽ: ꝙ si sibi ipsis relinquerent: redigerent in nihil: ⁊ ex earũ potentialitate ꝗ opꝫ ꝙ deriuent ab vno primo hoc autẽ ꝑmũ est de⁹: ergo ⁊c. Scḋo rõe remotõis sic: Ultra oẽ impfectũ opꝫ eẽ aliqȯ ꝑfectũ a quo ois impfectio amoueat: vel cui nulla impfectio admisceat. sed corpus ẽ qḋ impfectũ: eo ꝙ suis dimẽsionib⁹ terminatũ est ⁊ finitũ. Similiter ois spũs creatus est quid impfectũ: sicut angeli ⁊ aĩe cum sint in eẽntia limitati: ⁊ ſm affectiões vel intellectões mutabiles: ergo opꝫ vltra oẽ corp⁹ ⁊ vltra oẽs spũs mutabiles eẽ aliqȯ ens incorporeũ ⁊ imobile ⁊ ois ꝑfectũ: ⁊ hoc est deus. Tertio rõne ꝑfectõis sic: Bonũ ⁊ melius dicunt ꝑ cõpatõem ad optimũ. sed in substantijs inuenimus corpus bonũ ⁊ spũ creatũ meliorẽ. in quo tñ nõ est bonitas a seipo: ergo opꝫ eẽ quid optimũ in quo sit bonitas a seipo: ⁊ a quo sit bonitas in vtroqꝫ. ⁊ hoc est deus. Quarto rõne ꝑfectionis idem ꝓbat sic: In quocunqꝫ inuenit maius ⁊ minus speciosum vel pulcrũ est inuenire speciositatis principiũ: ꝑ cui⁹ ꝓpinquitatẽ aliquod alio dicit speciosius. sed inuenimus corpa speciosa eẽ in specie sensibili. spũs aũt speciosiores in spẽ intelligibili: ergo opꝫ eẽ aliqȯ a quo vtraqꝫ speciosa sint: cui spũs creati magis appropinquãt q̃ꝫ corpus: ⁊ hoc ẽ de⁹. Hec mgr̃. sen. dist. iij. primi li. sen. Hec aũt cognitio dei q̃ ex cognitiõe creaturarũ habet est impfecta. Cui⁹ rõ est: qꝛ lꝫ ex creaturis cognoscamus deũ eẽ creatorẽ: ordinatorẽ: ⁊ gubernatorẽ earũ: nõ tñ eum ꝑfecte cognoscimus. s. qualis deus sit in seipo. qȯ duplici exẽplo ptꝫ. pᵒ exemplo cognitõis hoĩs. Cũ. n. videmus hoĩem loqui: moueri vel aliquid opari: dicimus eũ habere aĩam que harũ operationũ causa est ⁊ principiũ: non tñ cognoscim⁹ qḋ sit anima. Scḋo hoc idẽ ptꝫ exẽplo vestigij ꝑ qȯ cognitõem cõfusam habem⁹ nõ tñ expssam ⁊ clarã Sic autẽ est de cognitõe quam habemus de deo ex creaturis. vñ Diony. dicit. i. ca. de mystica theologia: ꝙ intellectus noster in hac vita deo cõiungit vt ignoto inquantũ ipe est sup oẽm formã quã intellectus noster põt cõcipe in hac vita. sed in patria cõiungemur ei sicut noto inquantũ ꝑ formã suã que est essentia sua eũ videbimus. Hec beat⁹ Tho. in. scri. sen. di xlix. q. ii. vtrũ intellectus hũanus possit ꝑuenire ad videndũ dei eẽntiã: in solu. iij. arg. Et iȯ supra cognitõem dei que hr̃ a nobis in via ex creaturarũ

ꝯſideratione: oportet ꝙ ſit alia cognitio que habet̃ a nobis de deo ex naturali rõe. Ubi nota ꝙ creature rationales participãt aliquã particulã bonitatis diuine: ⁊ hoc tribꝰ modis. pmo quãtũ ad eſſe tm̃ ſicut inanimata. ſcdo quãtũ ad eſſe ⁊ viuere tm̃: ſicut vegetabilia. tertio quãtũ ad eſſe: viuere: cognoſcere: ⁊ ſentire tm̃: ſicut aĩalia ſenſitiua. quarto mõ ſupra tres pdictas: creatura rõnalis pfectionẽ magis vniuerſalẽ diuine bonitatis pticipat inquantum deũ cognoſcit ⁊ amat. vñ deo tãq̃ primo pricipio ⁊ vltimo fini immediate p fidẽ adheret. Hec. b. Tho. ſcda ſcde. q. ij. arti. iij. in cor. q. Hec autẽ via. ſ. naturalis rõnis nõ ſufficit ex ſeipſa ad habendũ deũ: qḋ ꝓbo p tria impoſſibilia vel incõuenientia q̃ ſequerent̃. Primũ eſt: q: a paucis dei cognitio habet̃ ꝓp tria. pͦ ꝓp ꝯplexionis indiſpoſitionẽ: multi enĩ ſunt indiſpoſiti corpaliter ⁊ mẽtaliter ad ſciendũ. 2ͦ ꝓp rei familiaris neceſſitatẽ ⁊ occupationẽ. ꝓp que a ſtudio ſciẽtie diſtrahunt̃. 3ͦ ꝓp ocioſitatẽ: quidam enĩ pigricia ⁊ ocio impediunt̃ a cognitione veritatis ad quã niſi cũ magno labore ſtudij pueniri nõ poteſt.

Scḋm incõueniẽs ẽ: q: dei cognitio vix p longũ tempus attingeret̃. qḋ triplicit̃ ptz: tũ ꝓp veritatis pfunditatem ad quã nõ attingit rõ naturalis: tũ ꝓp mentis imbecillitatẽ: tũ ꝓp iuuẽtutis vel mẽtis ⁊ corpis paſſibilitatẽ: Nã tpe iuuẽtutis dũ diuerſis motibꝰ paſſionum aĩa fluctuat: nõ eſt apta ad tã alte veritatis cognitionẽ. Tertiũ incõueniẽs ẽ: q: rõi humane plerũq̃ falſitas admiſcet̃ ꝓp noſtri intellectꝰ imbecillitatẽ in iudicãdo: ⁊ propter fantaſmatũ pmixtionẽ. Hec. b. Tho. cõtra gẽtiles. libro. i. c. iiij. p totũ. Et iõ ſupra cognitionẽ quã habemꝰ de deo p rõem naturalẽ ẽ nobis neceſſaria cognitio quam de deo habemꝰ p fidẽ. Hoc autẽ ꝓbo triplici rõe. ſ. facilitatis cõitatis: certitudinis. pͦ rõne facilitatis ſic: q: hõ citius ⁊ facilius venit ad dei cognitionẽ in ſtatu vie p fidẽ q̃ p creature inſpectionẽ ⁊ naturalẽ rõem. 2ͦ ratiõe cõitatis: q: cognitio dei q̃ habet̃ p fidẽ eſt cõmunior q̃ illa q̃ habet̃ p illas duas. 3ͦ rõne certitudinis: q: rõ humana in rebꝰ diuinis ẽ multũ deficiens. vñ circa diuina phi multiplicit̃ errauerũt. ſed ꝯgnitio dei q̃ habet̃ per fidẽ a deo infundit̃ ⁊ deo innitit̃. vñ cũ fides ſit de prima veritate in q̃ falſum aliqḋ eſſe nõ põt: que nec põt fallere nec falli ſic nec in cognitiõe dei q̃ habet̃ p fidẽ. Hec. b. Tho. ſcda ſcde. q. ij. arti. iiij. in cor. q. ⁊ ibidẽ. q. i. arti. ij. ⁊. iij. Si autẽ aliẽ vis pcedere formãdo aliẽ has rõẽs dicas: ꝙ cognitio q̃ de deo p fidẽ habet̃ eſt nobis neceſſaria ꝓp tres cauſas. ſ. q: talis cognitio ẽ facilior: cõior: certior. pͦ cognitio q̃ p fidẽ de deo habet̃ eſt facilior. nam ad cognitionẽ dei p rõez naturalẽ nõ ptingit homo niſi poſt multũ tẽpus: ad cognitionẽ autẽ dei p fidẽ hõ citiꝰ venit. 2ͦ talis cognitio ẽ cõior. Multi enĩ ſtudio ſcientie nõ poſſunt pficere ꝓp multas cauſas ſupradictas immediate. Tertio talis cognitio ẽ certior. Nã rõ humana in rebꝰ diuinis ẽ multũ deficiẽs: ⁊ iõ oportuit ꝙ diuina eis p modũ fidei traderent̃ quaſi a deo dicta q̃ mẽtiri nõ põt. Hec. b. Tho. ſcda ſcde. q. ij. arti. iiij. in cor. q. p totũ. Ratio aũt quare humana rõ eſt in diuinis rebꝰ deficiẽs ẽ duplex: vt dicit Hugo in ſentẽtijs ſuis. ſ. pfunditas vel ſublimitas pme veritatis: ⁊ infirmitas humane fragilitatis. Prima rõ eſt ſublimitas prime veritatis q̃ enĩ ꝯprehendunt̃ a nobis: triplicit̃ diſtinguunt̃. Quedã ꝯprehẽdimus ſenſu vt corpalia: quedã intellectu p rerũ ſimilitudines. quedã vero experientia vt ẽ gaudium. triſticia: timor: ⁊ amor. Diuina autẽ nõ ꝯprehẽdunt̃ pmo mõ. ſ. ſenſu. q: nõ ſunt actu pñtia nec corpalia. Nec ꝯprehẽdunt̃ ſcdo mõ. ſ. intellectu q: oẽm ſimilitudinẽ puritatis excellẽtia traſcendũt. Nec ꝯprehendunt̃ tertio mõ ſicut illa q̃ ſentiunt̃ eſſe i nobis q̃ nõ de ſubſtantia aĩ ſunt. nec de his q̃ in aĩa ſubſiſtũt: g̃ ſola fide credunt̃ q: ſunt: ſz nõ qualia ſunt ꝯprehẽdũtur: g̃ deus credi põt ꝯprehendi nõ põt. Scda rõ quare humana rõ in rebꝰ diuinis ẽ deficiens ẽ infirmitas humane fragilitatis. vñ Hugo dicit ſic: Erãt tria quedã. ſ. corpꝰ ſpũs: ⁊ deus: Et corpus quidẽ mũdus erat: aĩa ſpũs: ⁊ ipſa aĩa q̃ſi i medio quodã habẽs extra ſe mundũ: intra ſe deũ. Et accepat oculum quo extra ſe mũdũ ⁊ ea q̃ in mũdo erãt videret. ⁊ hic erat oculus carnis. Aliũ oculũ accepat quo ſeipſam ⁊ ea q̃ in ipſa erãt videret: ⁊ hic erat oculꝰ ratiõis. Aliũ rurſus oculum accepat quo intra ſe deũ videret ⁊ ea q̃ in deo erãt. ⁊ hic ẽ oculus ꝯtẽplationis. Poſtq̃ vero tenebre pcti in illam intrauerũt: oculꝰ quidẽ ꝯtẽplatiõis extinctꝰ eſt vt nõ videret: oculꝰ vero carnis in ſua claritate pmãſit. Hõ g̃ qui oculũ carnis hz: mundũ videre põt ⁊ ea q̃ ſunt in mũdo. Oculũ rõis ex pte hz: q: aĩm ſimilit̃ ex pte videt ⁊ ea que ſunt in aĩo. Oculũ vero ꝯtẽplationis nõ hz: q: deũ ⁊ ea q̃ in deo ſunt videre nõ valet. Fides g̃ eſt neceſſaria qua credunt̃ que non vident̃. Hec hugo de ſancto victore in ſentẽtijs ſuis.

¶ De fide que ẽ prima virtꝰ theologica: ⁊ quõ eſt alijs virtutibꝰ prior. CAP. III.

Tertio pricipaliter circa fidẽ ꝯſideranda eſt primaria inheſio. Nã fides in eſſendo ẽ alijs virtutibꝰ prior. Hoc autẽ quadruplicit̃ ꝓbo. ſ. rõe: diuiſione: auctoritate: ſimilitudine. Pmo rõe in generali ſic. Cognitio pcedit affectionẽ: q: nihil diligit̃ niſi cognitũ. vt aug dicit. Inuiſa diligere poſſumꝰ. incognita autẽ nequaquã. ſed fides ẽ in cognitiõe. cetere autẽ virtutes in affectiõe ꝯſiſtũt: g̃ fides ẽ alijs virtutibus prior.

Scdo ꝓbo hoc idẽ rõe in ſpãli. Et pmo ꝙ fides precedat ſpem ſic: Spes nõ põt haberi de btitudine niſi credatur poſſibile q: impoſſibile ſub ſpe nõ cadit. Credit̃ autem eſſe poſſibile btitudinẽ habere p fidẽ: g̃ fides cauſat ſpem. 2ͦ ꝙ fides charitatẽ cauſet ⁊ ſic ſit prior ea tali ratione oſtẽdo. Nã volũtas nõ põt amore in deũ tendere: vel nõ põt deũ amare niſi intellectꝰ rectã fidẽ habeat circa ipm: g̃ fides charitatẽ cauſat ⁊ ẽ prior ea. Scdo hoc idẽ ꝓbo diuiſione ſic: Nã ſcḋm aug. in quodã ſermone: quatuor modis ẽ aliq̃d prius altero. ſ. eternitate tpe. pfectione: origine. pͦ quidẽ eternitate: ⁊ ſic ſolꝰ deꝰ pcedit oĩa. 2ͦ tpe: vt flos fructũ. ⁊ ſic fides nõ eſt alijs virtutibꝰ prior: imo oẽs virtutes ſunt ſimul: eo ꝙ oẽs virtutes ſimul diuinitꝰ infundũt̃. 3ͦ aliq̃d eſt prius altero pfectione vl electiõe: vt fructꝰ pcedit florẽ. ⁊ hoc mõ fides nõ eſt prior: imo charitas ẽ prior fide ⁊ ſpe. eo ꝙ fides ⁊ ſpes pficiuntur p charitatẽ q̃ eſt mat̃ ⁊ radix oĩm virtutũ. Uel ſic ordine pfectionis forma ẽ prior mã. ⁊ pfectũ impfecto: vt actus potẽtia: ſic charitas ẽ prior fide ⁊ ſpe: eo ꝙ tam fides q̃ ſpes formant̃ ⁊ pficiunt̃ p charitatẽ. 4ͦ mõ aliquid ẽ prius altero origine. ſicut ſonꝰ pcedit cantũ. ⁊ lux pcedit ſplẽdorẽ. ⁊ hoc mõ fides pcedit ſpem ⁊ charitatẽ ſicut materia formã: potẽtia actũ: impfectũ pfectũ. Tertio ꝓbo hoc idẽ auctoritate. Nã aplus ad Hebre. xi. dicit: ꝙ fides ẽ ſubſtãtia ſperandarũ rerũ. ſubſtãtia hz rõem primi: g̃ fides ẽ prior inter virtutes. Quarto ꝓbo hoc idẽ ſimilitudine fundamẽti ſic. Materialit̃ loquẽdo fundamentũ duplicit̃ ẽ priꝰ alijs. ſ. q̃tũ ad ordinẽ ⁊ q̃tũ ad virtutẽ. Primo q̃tũ ad ordinẽ: q: fundamẽtũ pcedit alias ptes. Scdo quãtũ ad virtutẽ: q: fundamẽtũ ſuſtẽtat totũ edificiũ quorũ vtrũq̃ p ſimilitudinẽ inuenit̃ i fide. Primum ẽ q: fides oĩbus alijs virtutibꝰ naliter prior ẽ. Secundũ ẽ: q: alie virtutes in ipſa firmant̃: q: ſine fide impoſſibile ẽ deo placere. vt dicit aplus ad Hebre. xi. Ubi nota: ꝙ fides: fortitudo: humilitas: ⁊ timor dicunt̃ fundamentũ eſſe diuerſis modis. pͦ enĩ fides dicit̃ funda

mentū. rōem quare reqre supra imediate. 2° fortitudo dicit̄ fundamētū. q̄ tū ad alterū. s. inquantū spūale edificiū cōtra aduersa firmuz reddit. 3° humilitas dicit̄ esse spūale fundamētū ɔtra ꝓspera q̄ sunt occasio culpe. 4° timor dicit̄ esse spūale fundamētū ɔtra culpaz: qꝛ timor dei expellit peccm̄. Ecc̄. j. Dec. b. Tho. scda scdē. q. iiij. arti. vij. Et pma scdē. q. lxij. arti. iiij. Et. iij. scrip. sen. di. xxiij. articulo. v.

℄ Q; prim⁹ act⁹ fidei interior ē credere. CA. IIII.

Irca fidē adhuc ɔsiderare possum⁹ tria. s. actuz
c meritū: ꝑfectū. Primo actū: Nā triplex ē actus fidei. s. volūtaria cordis assensio: publica oris ɔfessio: salutifera mortis susceptio. Prim⁹ actus fidei. ē
e volūtaria cordis assensio. ita dicit apls ad Ro. x. Corde credit̄ ad iusticiā. Qd verbū aug. ibidē in glo. trib⁹ modis exponit. p°. sic. Corde credit̄ ad iusticiā. i. vere credere dat salutē. eo q dat iusticiā que ē causa salutis. 2° sic: Corde credit̄ ad iusticiā. i. p fidē cordis iustificat̄ aliqs id ē de impio fit pius. de pctōre fit iustus. 3° sic: Corde credit̄. ꝛc. i. volūtarie credit̄: qꝛ cetera. sicut intrare ecclesiam. accedere ad altare. ꝛ similia. pōt hō nolēs ꝛ nō nolēs. credere autē nō pōt nisi volens. Ad maiorē tñ euidentiā predictoꝝ nota hic tria. s. q̄d sit fidei actus: q̄s respect⁹: q̄d mod⁹. Prio q̄d sit fidei actus. s. credere. Nā bea. aug. sup illo verbo apl'i. ij. ad Corinth. iij. Nō sum⁹ sufficiētes cogitare aliq̄d a nobisipsis q̄si ex nobis ſ; sufficiētia nostra ex deo ē sic dicit: Credere nihil aliud ē q̄z cū assensione cogitare. Et vt intellectū hui⁹ auctoritatis possim⁹ scire notare debem⁹ sex. Primū est q̄d sit assensus: ꝛ q̄d ɔsensus. Nā assensus dicit̄ determinatio cognitiōis ad aliq̄d. quā cognitionē vel determinationez cognitiōis aliq̄d nō ꝓcedit. Cōsensus vero dicit̄ determinatio volūtatis ad vnū q̄ ꝑsupponit cognitionē cuz qua simul sentit dū in illud tendit. qd rō bonū iudicat. ita q assentire dicit̄ esse intellect⁹: ɔsentire volūtatis. Dec. beatus tho. scda scdē. q. ij. arti. j. in solu. iij. arg. Et iij. scri. sen. di. xxiij. arti. ij. q. j. in solu. j. arg. Scdm est: q assentire vel dissentire nō inuenit̄ in pma opatione intellect⁹ que ē incōplexoꝝ vel simpliciū apprehēsio: eo q in tali opatione nō inuenit̄ verū vel falsum: ſ; i alia opatione q̄ intellect⁹ ɔponit ꝛ diuidit. Et simili fides non inuenit̄ in pma opatione ſ; in scda: eo q fides hꝫ assensum q̄ est determinata acceptatio alteri⁹ ptis determinationis. Qui enī assentit intellectui ad alterā ptem ɔtradictiōis se determinat vbi s. imediate q. j. in cor. q. Tertiū est q cogitatio impoꝛtat discursum rōis: qꝛ cogitare ē simul coagitare. Cogitare autē tripliciter pōt sumi. Uno mō cōiter p qualibet actuali ɔsideratiōe intellect⁹. vt Aug. accipit. xiiij. de trini. vbi dicit. Hic nūc intelligētiā quā intelligim⁹ cogitātes. Alio mō ꝓpe p actuali ɔsideratiōe intellect⁹ que ē cū quadā inquisitione ai deliberātis nōdū ꝑfecti p plenā visionē vel certitudinē veritatis: vt dicit aug. xv. de trini. vbi dicit: Qz dei fili⁹ non cogitatio dicit̄ sed verbū dei. Tertio mō accipit̄ cogitare p actu virtutis cogitatiue. Quō autē actus ad intellectū ꝑtinētes se habeant ad cogitationē ꝛ assensum statim patebit. Dec. beat⁹ Tho. scda scdē q. ij. arti. j. in cor. q. Quartū est q̄s ordo est inē cogitare ꝛ assentire: Nā aliqn̄ assensus ē sine cogitatione. vt pꝫ in intelligēte. intelligēs enī: assensum sine cogitatiōe hꝫ: qꝛ intellect⁹ est ꝑncipioꝝ quo vnusquisqꝫ statim pbat audita sm boetiū in lib. de ebdomada. Aliqn̄ cogitatio ē añ assensum vt in sciēte. nā sciēs ꝛ assensum: ꝛ cogitationē hꝫ. sed nō cogitationē cū assensu. sed cogitationē añ assensum. Dubitās aūt nihil hꝫ de assensu sed cogitationē solū hꝫ: qꝛ in neutrā ptē declinat. Suspicās autē est: q̄ cogitationē habēs absqꝫ firma assensione: in vnā ptem magis declinat aliquo leui signo. Nesciēs autē neqꝫ assensum neqꝫ cogitationē hꝫ. Aliqn̄ cogitatio ē sine assensu ꝑfecto: vt in opināte: opinās autem hꝫ cogitationez sine assensu ꝑfecto. Aliqn̄ neqꝫ assensus neqꝫ cogitatio ē. vt in nesciēte. Aliqn̄ vero ꝛ assensus simul ꝛ cogitatio: vt in credēte. Nā credēs simul hꝫ assensum ꝛ cogitationē. Dec. b. Tho. scda scdē. q. ij. arti. j. i cor. q. Et. iij. scrip. sen. di. xxiij. arti. ij q. j. in cor. q. iuxta finem.

Quintū est: q fides ɔsistit media inē duas cogitationes. quarū vna volūtatē inclinat ad credendū. ꝛ hec cogitatio ꝑcedit fidē. Alia vero cogitatio tēdit ad intellectuz eoꝝ que iā credit: ꝛ hoc ē simul cū assensu fidei. iij. scri. sen. di. xxiij. arti. ij. q. j. in solu. ij. argu. Sextū est: q assētire veritati trib⁹ modis ɔtingit. p° mō assentit q̄s veritati. qꝛ sic ei apparet: ꝛ sic ē opinās. 2° mō assentit q̄s veritati: qꝛ sm veritatē videt ita esse: ꝛ sic ē sciēs. 3° mō assentit q̄s veritati. nō q̄a videt ita esse. sed qꝛ hꝫ idoneū testimoniū: qd ptinet ad fidē siue credentē. Prim⁹ assensus q̄ ē opinionis hꝫ formidinē ex pte assentientis: ſ; apparētiā quādā ex pte rei cui assentit. Scds assensus q̄ ē sciētie hꝫ securitatē ex pte assentiētis ꝛ euidentiaz ex pte veritatis cui assentit. Terti⁹ assensus q̄ ē fidei hꝫ securitatē ex pte assentiētis q̄ nō dubitat sed ē cert⁹. defectū vero euidentie hꝫ ex pte veritatis cui assentit. Dec. b. Tho. vbi. s.

℄ Credere ē assentire credito. CA. V

Ecūdo videndū est q̄d sit fidei respect⁹. Naz actus interior fidei q̄ est credē respicit ipm creditū: vñ sicut potētia declarat̄ vel manifestat̄ p actū: ꝛ actus p obiectū: ita credere p creditū. Est autē creditū ens cogitabile s. rōem primum cui pp se dat̄ assensus. In hoc q dicit Supra rōem: sepatur ab his quoꝝ ē credulitas sm rōem: vt ē in ꝑncipijs sciētiarū. In hoc autez q dicit. Primū sepatur ab his q̄ sunt creature. In hoc aūt
f q dicit̄: Cui dat̄ assensus pp se: fit sepatio ab illa cognitione q̄ pōt esse p viā rōnis de his q̄ sūt supra rōem. Credere ḡ est assentire credito pmo enti supra rōem ꝓpter se.

Est autē notandū: q act⁹ fidei interior ē credere deū. credere deo: credere i deū: vt aug. dicit sup iohēm. ꝛ i li. de verbis dñi: ꝛ sup illo verbo apl'i ad Ro. iiij. credēti aūt in eū qui iustificat impiū reputabit̄ fides eius. vbi Aug. in glo. Nō enī ɔtinuo q̄ credit ei: credit in eū. Nam demones credebāt ei: sed nō credebāt in eū. ꝛ nos credim⁹ paulo ꝛ petro: sed nō in paulū ꝛ petrū. Di autē actus. s. credere deū deo: in deū nō sunt diuersi actus fidei. sed vnus ꝛ idē actus ɔpletus fidei habēs diuersum respectū ad obiectū fidei. Qd sic pꝫ: Primo enī credere deū est actus fidei vel intellect⁹ q̄ terminat̄ ad vnū. Nā obiectū fidei ē deus sm q in se ɔsiderat̄ vel aliq̄d circa ipm: vel ab ipso. Quis enī deū esse simpliciter possit demōstrari. tñ deū esse trinū ꝛ vnū ꝛ alia hmōi sm q̄ est act⁹ fidei. s. credere deū demonstrari nō pōt. Scdo credere deo ē act⁹ fidei sm q rō inclinat volūtatē ad assentiendū deo. Ratio aūt quare volūtas inclinat̄ ad assentiendū his q̄ nō videt est: qꝛ deus ea dicit: sicut hō in his que nō vidit: credit testimonio alicui⁹ boni viri q̄ vidit que ipse nō vidit: sic hō inducit̄ ad credendū p ea q̄ dicta sūt a deo ꝛ miraculis cōfirmata. Similiter fidelis credit homini de his q̄ sunt fidei: nō qꝛ hō. sed inquantū de⁹ in eo loquit̄: qd ex certis expimētis ꝛ miraculis colligere pōt. Infidelis autē non credit deo in hoie loquēti. Tertio. s. credere in deū est actus intellect⁹ sm q intellect⁹ determinat̄ a volūtate. vñ actus fidei hoc mō ē credere in deū. i. amādo in deū tendere. sicut enī amare deū simpliciter est actus charitatis. ita amādo credere ē actus fidei p charitatē mote ad actum suū. Dec. b. Tho. iij. scri. sen. di. xxiij. arti. ij q. ij. in cor. q. ꝛ

in solu.iij.argu.ꝛ.iiij. In scḋa vero scḋe dicit.q.ii.arti.ij.i cor q. Qꝫ credere deū est materiale obiectū intellectus. Credere deo ē sicut obiectū formale qḋ est veritas pᷓma. Credere in deū est ꝑ amorē credere in veritatē primam. Beat⁹ autē aug.sup illo verbo iacobi secūdo: Tu credis qm̄ vnus ē deus bñ facis sic dicit: Credere deū est credere ꝙ deus sit. Credere deo ē credere vera esse q̄ deus dicit. Credere in deū est tēdere in illū ꝑ charitatē. ꝛ hic est actus fidei quē a nobis exigit de⁹ duo pᷓma nō sunt meritoria sine vltimo. Alio mō verba augustini p̄nt sic exponi. Deus ꝯsideratᷓ actu fidei q̄ est credere trib⁹ modis.s. vt veritas: vt potētia: vt bonitas. p̄⁹ mō si ꝯsideratᷓ vt veritas sic credere deo ē in respectu ad veritatē.s.credē esse vera q̄ deus dicit. 2⁹ mō si deus ꝯsideratᷓ vt potētia vel virtuositas sic ē credere deū.s. esse omnipotentē creatorē ꝛ hm̄oi. 3⁹ mō si ꝯsideratᷓ deus vt bonitas sic ē credere ī deū.i.in eius bonitatē tēdere ꝑ amorē.

¶ Qꝫ quattuor sunt effectus fidei. CA.VI.

t Ertio videndū est q̄s sit mod⁹ vel effect⁹ fidei. Sūt enī quattuor q̄ fidei informate charitate attribuuntᷓ.primū est credēdo amare.scḋm est credēdo in deū ire.tertiū est credēdo ei adherere. quartū ē. credēdo mēbris suis incorꝑari. Rō autē hui⁹ ē ista: Nā ista quattuor ad fidē ꝑtinēt sm̄ ordinē ad volūtatē volūtas autē est finis. Ad ꝯsecutionē autē vltimi finis quattuor exiguntᷓ.s.affectio: inclinatio.adeptio: ꝑticipatio. Primo enī ad ꝯsecutionē finis exigitᷓ affectio vel dilectio finis: nisi enī q̄s diligeret deū: nūq̄ sequeretᷓ eū: ꝛ ꝓpter hoc prim⁹ actus ꝑfecte fidei ē credēdo amare. Secūdo requiritᷓ inclinatio vel motio. nisi enī quis diligēt deū: nūq̄ moueretᷓ vel iret ad eū. Nā ex amore finis aliquis mouetᷓ ad finē: ꝛ iō scḋus actus formate fidei ē credēdo in deū ire. Tertio requiritᷓ ꝯiunctio vel adeptio. nisi enī quis inclinaretᷓ vel moueretᷓ in deū: nūq̄ deo cōiungeretᷓ. ꝛ iō cū ad hoc aliq̄s mouetᷓ ad finē vt ꝯiungatᷓ fini. vn̄ terti⁹ actus fidei ē credēdo ei adherere. Quarto requiritᷓ ꝑticipatio vl̄ cōmunio. Nā ex ꝯiunctiōe ꝛ adeptione finis vel dei aliq̄s in ꝑticipationē vel cōmunionē ꝑfectiōis finis ꝑducitᷓ. ꝛ iō quart⁹ actus fidei formate ē credēdo mēbris eius incorꝑari. Nā vt dicit ap̄ls ad Gala.v. Fides ē opans.s.quattuor supradicta ꝑ dilectionē. Dec b Tho.iii.scri.sen.dist xxiii arti.ii.q.ii.in solu.v. arg.ꝑ totū. Vn̄ ad hoc ꝙ aliquis sit beat⁹ oportet ꝙ habeat in se quattuor q̄ fidei formate ꝯueniūt.primū est: ꝙ credēdo in deū: deū diligat.scḋm ē: ꝙ credēdo in deū ad deū tēdat vel vadat.tertiū est ꝙ credēdo in deū deo adhereat.quartū est ꝙ credēdo in deū in deo ꝛ in mēbris suis requiescat. Ad maiorē tn̄ euidentiā p̄dictorū tā in hoc capitulo q̄ in supioribus nota hic quattuor. Primum ē ꝙ sentire: assentire: ꝯsentire veritati pᷓme q̄ deus est taliᷓ distinguuntᷓ: qꝛ sentire pōt accipe de veritate qm̄ est: qḋ facit demon. Assentire vero pōt accipe de veritate qm̄ est ad ipam remote vel distanter inclinari: qḋ pōt facere fidelis peccator. ꝯsentire vero pōt accipe de veritate qm̄ est. ꝛ ipi veritati amore ꝯiungi. qḋ facit fidelis existēs in charitate: ita ꝙ fides demonis hꝫ in suo credere sentire pᷓme veritati: sed nō hꝫ assentire vel cōsentire. Fides vero informis.s.hominis existis in pctō mortali habꝫ sentire de pᷓma veritate ꝛ assentire pᷓme veritati. sed non hꝫ ꝯsentire cū careat charitate. Fides vero formata que est hoīs existis in charitate in suo credere hꝫ hec.s. sentire ꝛ ꝯsentire: sed nō assentire: qꝛ non a remotis inclinatᷓ in deū vt facit peccator: sed imediate qꝛ ꝑ charitatē ꝯiungitur deo. Scḋm ē: ꝙ iste due ꝓpositiones in: ꝛ ad: sic distinguuntᷓ: qꝛ ad dicit remotū: sed in dicit ꝓpinquū. vn̄ cū sum⁹ ꝓpinqui nō dicim⁹ ire ad domū: sed ire in domum. Cū autē sumus remoti dicim⁹ ire ad domū. A simili: fide formata ꝛ ꝑfecta charitate dicim⁹ ire in deū: fide vero informi ꝓut ē in hominib⁹ peccatorib⁹ dicim⁹ tēdere vel ire ad deū. Tertiū est ꝙ ex fide demonis ē cogitatio cū sensu veritatis: nō autē cū assensu vel ꝯsensu. ex fide peccatoris ē cogitatio pᷓme veritati cū sensu ꝛ assensu. ex fide vero formata charitate qualis ē iusti hoīs: est cogitatio pᷓme veritatis cū sensu ꝛ ꝯsensu. Quartū ē: ꝙ pᷓma veritas q̄ deus ē pōt ꝯsiderari duobus modis.s.vt veritas: ꝛ vt bonitas. p̄⁹ enī mō si ꝯsideretᷓ pᷓma veritas vt bonitas diabol⁹ dissentit a veritate: ꝛ istud dissentire nō est discredere veritati. sed discordare vel nō ꝯsentire veritati. 2⁹ mō si pᷓma veritas cōsideratᷓ vt pᷓma veritas: pōt accipi veritas vt lucēs vel vt arguēs sm̄ aug. Si accipiatᷓ veritas pᷓma vt arguēs: sic diabol⁹ dissentit veritati qḋ quidē dissentire nō est discredere sꝫ displicere. displicet enī ei veritas: qꝛ ipm offendit. Si vero accipiatᷓ veritas vt lucēs: sic dicitᷓ diabol⁹ nō dissentire. sed ex hoc ꝙ nō dissentit nō ponitᷓ vel nō dicitᷓ assentire vel ꝯsentire. Et est exemplū in oculo: g̃ q̄ sentiēs lucē nō dissentit a luce vt lucēte sed dissentit ab ea vt offendente.

¶ Qꝫ actus fidei ē manifesta oris ꝯfessio sm̄ ap̄lm. CA.VII.

f Ecūdus act⁹ fidei ē publica vel manifesta oris ꝯfessio. Sicut.n.interior ꝯcept⁹ eorū que sunt fidei ē act⁹ fidei ita etiā exterior ꝯfessio. Dec.b.Tho.scḋa scḋe.q.iij.arti.j.in cor.q.in fine Ubi nota ꝙ ꝯfiteri fidē publice nō semꝑ nec in quolibꝫ loco ē de necessitate salutis.sed tpe ꝛ loco suo. Si enī de manifesta ꝯfessione fidei absq̄ honore dei ꝛ vtilitate fidei vel fideliū turbatio vel scādalū infideliū oriatᷓ. non est laudabile vel necesse in tali casu fidē publice ꝯfiteri.
n vn̄ dicit dn̄s Matth.vij. Nolite sanctū dare canib⁹: neq̄ margaritas ꝓijcere an̄ porcos: ne forte ꝯculcent pedibus suis: ꝛ canes ꝯuersi disrumpāt vos: Que v̄ba chrys. sic exponit: Nolite sanctū.i.eucharistiā ꝛ alia ecclesiastica sacramēta dare: ꝛ multo magis nolite vēdere. canib⁹. i.hereticis ꝛ detractorib⁹.q.d. Mādam vobis diligere inimicos ꝛ bñfacere eis de vestris corꝑalibus bonis nō tn̄ de sp̄ualibus meis passim sunt. qm in natura vobiscū cōes sunt. ꝛ de⁹ corꝑalia bñficia etiā indignis p̄stat: nō autē gratias sp̄uales. Et subdit: Neq̄ margaritas an̄ porcos. Ubi sic dicit Chrys. Margarite sunt mysteria veritatis qꝛ sicut margarite incluse conchis posite sunt ī medio maris sic ꝛ mysteria in libris inclusa posita sunt ī altitudine sensus scripturarū. vult g̃ dicere ꝙ sanctum.i.sacramētū: ꝛ margarite.i.veritatis mysteria: nō sunt tradēda canib⁹.i.hereticis ꝛ detractorib⁹ ꝛ impugnatorib⁹ veritatis. ꝛ porcis.i.contēptorib⁹ veritatis. Et subdit cāaz: Ne forte ꝯculcēt pedib⁹ suis.s.intellectu ꝛ affectu: ꝛ disrumpāt vos.s.deprehēdendo: blasphemādo ꝛ simplicitatē fidei impugnādo. Qn̄ autē necessitas vel vtilitas hoc exposcit: nō dꝫ q̄s eē ꝯtētus vt fidē verā in corde habeat ꝛ deo ꝯiungatᷓ ꝑ fidē: sꝫ dꝫ fidē publice ꝯfiteri. vn̄ si aliq̄s interrogat⁹ de fide taceret. ꝛ ex h̄ crederetᷓ: ꝙ vel nō haberet fidē: vel ꝙ fides nō esset vera: vel alij ꝑ ei⁹ taciturnitatē auerterentᷓ a fide. In his casib⁹ ꝯfessio fidei ē de necessitate salutis: ita ꝙ interrogat⁹ de fide tenetᷓ fidem publice ꝯfiteri ꝓꝑ quattuor causas. pᷓma ē: vt de⁹ honoretur. scḋa ē: vt fides defendatᷓ. tertia ē vt ꝓxim⁹ edificetᷓ. quarta ē: vt infidelis ꝯfundatᷓ. Dec.b.Tho.scḋa scḋe.q. iij.arti.j.ꝛ.ij.in cor.q.ꝛ in solu.arg. Qḋ.b.Tho.cōfirmat auctoritate apos.ad Ro.x.dicētis: Ore autē fit confessio ad salutē. Que verba aug.exponens vt pꝫ in glo. sic dicit: De radice cordis ꝯsurgit ꝯfessio. cōfiteri enī ē dicere qḋ fit ī corde. si enī aliud ē in corde: aliud ē in ore: loq̄ est nō ꝯfiteri. qḋ g̃ est ī corde dꝫ eē in ore: qꝛ nō sine cā fit signū

crucis in frōte i q̃ sede pudoris ne sc̄ianus xp̄i obp̄ro
bria erubescat. pctū g̃ fuit petro ore negare cū corde. Et
subdit Discedat g̃nalis verecūdia: accedat salubris ɔfes
sio: nō erubescam⁹ de xp̄i noīe. Insulteſ nobis q᷑ credi
mus i crucifixū: q̃si plane dico in occisum. ſꝫ h̄ in illo oc
cisum ē qđ sumpsit de me: nō qđ fecit in me.

℄ Q᷑ sustinere mortē p christo ē pfectiōis marie act⁹.
CAP. VIII.

t

Erti⁹ act⁹ fidei ē salutifera mor
tis susceptio. Ubi nota: q᷑ tolerare mortē nō
ē s̄m se laudabile: ſꝫ solū inquātū ordinatur ad
aliqđ bonū qđ ɔsistit i actu alicui⁹ v̄tutis: puta ad fidē
vel ad dilectionē dei. Hec. b. Tho. scd̄a scd̄e. q. cxxiiij. art.
iij. in cor. q. i p̄ncipio. Sustinere autē martyriū est actus
triū virtutū: charitatis vt imperantis: fortitudinis vt elici
entis: fidei vt testificātis. Primo sustinere pp̄ xp̄m mor
tē seu martyriū ē act⁹ charitatis vt imperantis. Nā primū
motiuū ad tolerandū mortē ē amor charitatis: ex q° mar
tyriū h̄t meritoriā sicut q̃libet act⁹ virtutis. vbi. ā. arti. ii.
in solu. ij. arg. Et deficiente aūt charitate mors nō ē meri
toria vt dicit aplus p̄ma ad Corinth. xiii. Si tradidero
nō tm̄ mea ſꝫ etiā corp⁹ meū ɔbustioni: charitatē aūt nō
habeā: nihil mihi pdest ad vitā eternā obtinendam: et si
multū psit aliis. Q᷑ autē sustinere mortē pp̄ xp̄m sit ma
xime pfectiōis act⁹ triplicit̄ pbo. s. rōe. similitudine. au
ctoritate. p̄° rōe sic: Quāto qs rē magis amatā ɔtēnit: ꝛ
rē magis odiosam eligit pati: tāto magis videſ esse pfe
ctus i charitate. Int̄ oīa aūt bona hō marie amat vitā: et
ecōtrario marie odit mortē. g̃ martyriū int̄ omēs huma
nos act⁹ ē pfectior. q. signū marie charitatis. 2° pbo h̄
idē auctoritate. Joh. xv. Maiorē hac dilectionē nemo
hꝫ. i. mai⁹ signū dilectiōis. vel maiorē effectū dilectionis
nemo hꝫ: vt aīam suā ponat qs p suis amicis: maiorem
habuit xp̄us q̄ p inimicis aīam suā posuit. 3° pbo hoc
idē similitudie. Nā actus marie pfectionis videſ esse q᷑
aliqs supiori obediat pp̄ xp̄m. ſꝫ q̄ sustinet mortē pp̄ chri
stū hoc facit. sicut fecit saluator volēs esse obediēs patri
vt dicit ad Philip. ij. Fact⁹ ē obediēs vsq; ad mortē g̃
ꝛc. vbi. ā. q. cxxiiij. arti. iij. in cor. q. ꝛ in solu. ij. arg. Re. in
fra. Obedientia. Scd̄o sustinere martyriū est act⁹ forti
tudinis vt eliciētis. sicut. n. fortitudo ciuilis firmat aīm
hoīs in iusticia hūana pp̄ cui⁹ ɔseruationē mortis pericu
la sustinet: ita etiā fortitudo gratuita firmat aīm hoīs in
bono iusticie dei q̄ ē p fidē iesu xp̄i: vt dicit aplus ad Ro.
ma. ii. vbi. ā. arti. ij. in solu. j. arg. Req. infra. Fortitudo.
Tertio sustinere martyriū ē act⁹ fidei vt testificātis: Nā
ad veritatē fidei ptinet nō solū ipsa credulitas cordis: sed
etiā exterior pfessio. q̄ quidē nō solū fit p verba: ſꝫ etiā
p facta: q̄bus aliqs habere fidē se ōndit. ita dicit Jacobi
. ij. Ego ostēdā tibi ex opibus fidē meā. Cui⁹ ɔtrariū di
citur de q̄busdā ad titū p̄mo. Cōfitenſ. ore se nosse deum
factis autē negant. Gen. xxvii. Uox q̄dē
vox iacob ē. man⁹ autē man⁹ sunt esau. Beat⁹ autē aug.
verba apli. s. ɔfiteſ. ꝛc. duob⁹ modis exponit. p̄° sic: Qui
verbis ɔfiteſ xp̄m ꝛ factis negat antixp̄us ē. multos inue
nim⁹ antixp̄os q̄ nō verbis ſꝫ factis negāt. 2° sic: Adiū
gite recte fidei fidē rectā vt xp̄m ɔfiteamini: ꝛ verbis ve
ra docēdo: ꝛ factis bn̄ viuēdo. Nā si ɔfitemini v̄bis ꝛ nō
factis: talis ē fides demoniorū: vbi. ā. q. cxxiiij.

℄ Q᷑ credere ē meritoriū: ꝛ quare. CA. IX.

c

Ecūdo p̄ncipalit̄ circa fidē ɔsiderare debem⁹ me
ritū. Nā credere his q̄ nō videm⁹ (respectu quo
rū ē fides) ē laudabile ꝛ meritoriū. hoc aūt mul
tiplicit̄ pbo. s. rōe: similitudie: auctoritate. Primo rōne
sic: Ois act⁹ qui subiiciſ li. ar. moto a deo p gratiā ꝛ rela
to in deū ē meritori⁹. ſꝫ credere ē act⁹ intellect⁹ assentiē
tis veritati diuine ex imperio volūtatis mote a deo p gra
tiā. ꝛ sic subiacet lib. ar. i ordine ad deū: g̃ act⁹ fidei ē act⁹
meritori⁹. Hec. b. tho. scd̄a scd̄e. q. ij. arti. ix. in cor. q. p to
tū. Ad maiorē tn̄ euidētiā rōis p̄dicte nota q᷑ ad fidem
habendā ē quadruplex inductiuū. s. miraculū ɔditoris:
documētū p̄dicatoris: quorū duorū nullū est sufficiēs cā:
eo q᷑ videntiū vnū ꝛ idē miraculū ꝛ audiētiū vnū ꝛ eun
dē sermonē quidā credūt: ꝛ quidā non. Et iō oꝫ pret̄ hec
duo alia duo ponere. s. arbitriū libertatis: ꝛ auxiliū spira
toris. ex his duob⁹ p̄cipue act⁹ fidei ē meritori⁹. Nā as
sensus q̄ est p̄ncipalis act⁹ fidei ē nō solū a lib. ar. qđ ex
se nō sufficit vt ponebāt pelagiani. sed p̄ncipalit̄ ē a deo
interi⁹ mouēte p gratiā. vbi. ā. q. vi. arti. ij. in cor. q. p totū.
Re. infra Beatitudo. Scd̄a rō quare act⁹ fidei ē meritori⁹ ē
talis: Ois act⁹ virtutis ē meritori⁹ ꝛ laudabilis. ſꝫ crede
re ē actus fidei q̄ ē virt⁹: g̃ credere ē laudabile ꝛ merito
riū. Req. infra Uirt⁹. Scd̄o pbo hoc idē similitudine
sic: Sicut enī ɔsideratio actualis sciētie ē meritoria: tum
rōe libertatis arbitrij: q᷑ i ptāte hoīs ē ɔsiderare ꝛ nō cō
siderare: tū rōe finis ex pte charitatis: vt si ɔsideratio sciē
tie referaſ ad honorē dei vel ad vtilitatē primi. sic pōt
esse meritori⁹ vtroq; mō. vbi. ā. q. ij. arti. ix. in solu. ij. arg.
Beat⁹ aūt aug. pbat hoc idē sup iohēm similitudine ra
dicis dicēs: Sicut i radice arboris nulla prius apparet
pulcritudo. ꝛ tn̄ quicq̄d ē in arbore pulcritudinis vl de
coris ex illa pcedit: Sic ex fidei humilitate quicq̄d me
riti quicq̄d btitudinis aīa susceptura ē ex fidei fūdamē
to pcedit. Tertio pbo h̄ idē auctoritate Joh. xx. Bea
ti q̄ nō viderūt ꝛ crediderūt. Ex quo verbo talē formo ra
tionē: Premiū nō debeſ nisi merito. ſꝫ btitudo ē plenū
ꝛ pfectū premiū: g̃ ꝛc. Est g̃ sciendū: q᷑ tria genera ho
minū inueniunſ vt dicit hugo de scō victore in sentētiis
suis. Quidā enī fideles sunt q̄ sola pietate credere eligūt:
qđ tn̄ vtrū sit credendū vel nō rōe non apprehendūt. Alij
puritate cordis ꝛ mūda ɔsciā interi⁹ iā gustare incipiūt
qđ fide crediderūt. Alij vero rōne approbāt qđ fide cre
dūt. In p̄mis sola pietas facit electionē. in secūdis puri
tas intelligentie apprehēdit certitudinē. in tertijs rō ad
iungit approbationē. Et ponit exemplū: Pagani i plures
vnitatē diuinitatis scindūt. iudei saluatorē nō recogno
scūt. in his oībus mēs fidelis fluctuat: ꝛ nisi pietate tene
reſ. fortassis abiecta veritate: falsitatē sequereſ. Ex q̄bus
verbis pōt elici q᷑ rō adducta ad ea q̄ sunt fidei q̄nq; di
minuit meritū q̄nq; auget. Ad cui⁹ euidētiā nota q̄nq;
Primū ē q᷑ rō hūana ad ea q̄ sunt fidei pōt se habere ad
volūtatē credētis dupliciť. Uno mō sicut pcedēs volūta
tē credētis: puta cū qs nō vult credere: vel cū qs nō habꝫ
pmptā volūtatē credēdi: nisi rōe hūana induceret. ꝛ tūc
rō hūana diminuit meritū: vt dicit greg. in quadā omel.
Fides nō hꝫ meritū cui rō hūana p̄bet experimentū. Alio
vero mō rō hūana se hꝫ ad volūtatē credētis vt sequens
volūtatē credētis: puta cū hō hꝫ pmptā volūtatē ad cre
dēdū. ꝛ ex h̄ diligit veritatē creditā ꝛ sup ea cogitat ꝛ am
plectiſ si qs rōes ad h̄ inuenire pōt: tūc rō hūana meritū
fidei nō excludit. ſꝫ ē signū maioris meriti. Hec. b. Tho.
scd̄a scd̄e. q. ij. arti. x. i cor. q. Scd̄m ē: q᷑ ea q̄ sūt fidei tn̄
supra rōem sūt: nō tn̄ ɔtra rōem. Et iō querē ea q̄ sunt. s.
rōem: nō ē vituperabile ſꝫ laudabile: q᷑ hō dꝫ se ad diuina
erigere quātū pōt: vt dicit phus. iiij. Ethi. Hec. b. tho. iij.
li. sen. di. xxiiii. arti. iii. q. ii. in solu. ii. arg. Tertiū est q᷑
rō nālis i his q̄ sunt fidei dupliciť pōt induci: vel cū fide
vel ɔtra fidē. Rō autē q̄ s̄m fidē inducit pōt augere me
ritū inquātū facit volūtatē magis pmptā ad credēdum.
Rō aūt inducta cōtra fidē addit difficultatē act⁹: ꝛ p ɔse
quēs auget meritū. vn̄ manēte eadē volūtate credēdi ma
gis mereſ ille q̄ credit illud ad qđ videt multas rōnes in
ɔtrariū q̄ꝫ q̄ eas nō videt. Sicut q̄ tēptatur vehemētius

ad luxuriā: si resistit equali volūtate magis meretur: vbi supra immediate q.iiij.in cor.q. Quartū ē q magis meret ille q credit sine rōe vel psuasione q̄ ille q rōem vl' psuasionē querit manēte eadē volūtate credēdi. qđ probo triplici rōe. Pria ē talis: Sicut affectus rōnalis dz sūme bonitati dignū amorē: ita intellect⁹ sūme veritati dignā credulitatē. Si g̃ nō ē digna dilectio deo q̄ diligit eius bonitas solū pp vtilitatē: ita eadē rōe nō erit digna deo credulitas q̄ assentit pme veritati solū pp rōnis pbationē vel psuasionē. Scđa rō ē talis: Sicut eni aliud ē diligere aliquē ex suis meritis sine rōe bñficij vel vtilitatis ppe: aliud vero diligere ipm sine meritis ex sola virtute τ gratia diligētis: sic aliud ē credē ex pbabilitate vl' euidētia ipsi⁹ credibilis: aliud ex virtute credētis qđ ē maioris meriti. Tertia rō est talis: Nō ē minoris vtutis credere improbabile q̄ improbū diligē. si g̃ ex charitate improb⁹ vel inimic⁹ diligit: g̃ ex fide salutari sine pbatiōe τ rōis psuasione improbabili veritati credit. Quintū ē q credere alicui subito sine deliberatiōe τ sine inspiratiōe τ sine motiuo sufficiēti ē leuitas mentis: vt dr Eccl. xix. Qui cito credit leuis ē corde. Credē vero alicui cū discretiōe vel inspiratiōe vel motiuo sufficiēti non leuitas cordis ē: sic facit ille q credit articulos fidei. talis.n. habz sufficiēs motiuū ad credēdū. Inducit āt auctoritate diuine doctrīe miraculis ↄfirmate τ ampli⁹ interiori istinctu dei illuminātis vt pz i pncipio isti⁹ ca. Et iō tal' nec leuit credit: nec rōem meriti tollit. Dec.b.T.scđa scđe.q.ij.arti.ix.i so.iij.ar. Et iij.scri.sen.di.xxiiij.arti.iij.q.ij.i sol.j.arg.

Q fides ex pte obiecti.s.pme veritatis non variat. CA.X.

t Ertio pncipalit circa fidē ↄsiderare debem⁹ augmētū. Ubi nota q fides pōt dupliciter ↄsiderari. vno mō ex pte obiecti de q⁹ ē. alio mō ex pte subiecti i q⁹ ē. p⁹ ex pte obiecti de q⁹ ē: τ tūc cū obiectū fidei sit pma veritas q ē de⁹: τ hic nō variet nec augeat nec minuat: sic nec fides. 2⁹ mō pōt fides ↄsiderari ex pte subiecti in q⁹ ē: τ sic fides tā ex pte fideliū credētiū q̄ ex pte creditoꝝ variat augeat τ diminuit triplici rōe scꝫ ↄditiōis tpis diffusionis lumis dispositiōis hois. Primo variat rōe ↄditiōis tpis: Quāuis āt sit eadem fides quā habem⁹ de xpo τ quā habuerūt antiq patres: tñ qa ipi pcesserūt xpm τ nos seqmur: eadē fides diuersis verbis a nobis τ ab eis signat. Nā ab eis dicebat: Ecce vgo ↄcipiet τ pariet filiū. q sunt vba futuri tpis. Nos āt idez repñtam⁹ p vba pteriti tpis dicētes qꝛ ↄcepit τ pepit. vñ mō peccaret mortalit q mō suā fidē ptestādo dicēt xpm nasciturū: qđ antiq pie τ veracit dicebāt. Dec.b.Tho.pma scđe.q.ciij.arti.iiij i cor.q. Est ēt notandū: q fides de mysterio incarnatiōis fuit eadē apđ oēs: diuersimode tñ fm diuersitatē tpm τ psonarū. Vñ hugo de scō victore sic dicit: Fides mediatoris differēter fuit añ legē: sub lege: τ tpe grē. Nā añ legē creator credebat τ ab eo sal⁹ τ redēptio expectabat. p q vero τ quō eadē sal⁹ ↄplēda τ pficiēda esset exceptis paucis qbus h scire singulariter i munere datū erat a ceteris fidelib⁹ nō ↄgnoscebatur. Sub lege āt psona mediatoris mittēda pdicabatur. Q āt ipsa psona foret hō vel angel⁹ vel de⁹ nōdū manifestabat: soli hoc cognouerūt q p spiritū illumiati erāt. Sub grā aūt māifeste pdicat τ credit mod⁹ redēptiōis τ q̄litas psone mediatoris. Beat⁹ aūt Tho. meli⁹ declarat idē dicēs: Lz eadē fuerit fides oi tpe de mysterio incarnatiōis apđ oēs: diuersimode tñ fm diuersitatē tpm τ psonarū. Nā añ statū peti hō habuit explicitā fidez de incarnatiōe xpi: fm q incarnatio ordinabat ad ↄsūmatiōnē glorie: nō aūt fm q ordiabat ad liberationē a peccato p passionē τ resurrectionē: qꝛ hō nō fuit pscius peccati. post petm̄ aūt hō habuit fidē explicitā: nō solū de incarnatiōe xpi: sz ēt de passione τ resurrectōe qbus humanuz gen⁹ liberabat. Tpe vero grē reuelate tenent tā minores q̄ maiores habere fidē explicitā de his q i ecclesia pponunt: sicut sūt articuli incarnatiōis τc. Dec.b.T.scđa scđe.q.ij.arti.vij.i cor.q.p totū. ita q remoti a xpo.s.q fuerūt añ legē habuerūt fidē de incarnatione xpi: qꝛ multis eoꝝ facta fuit reuelatio. Simlr gētiles habuerūt fidē de incarnatiōe xpi: qꝛ multis gētiliū facta fuit reuelatio de xpo: vt Job q dixit ca.xix. Scio q redēptor meus viuit. Et sibylla ēt pnūciauit q̄dā de xpo.s.de eius natiuitate passiōe: resurrectiōe: τ de ei⁹ aduētu ad iudiciū. Inuenitur etiā de historijs romanoꝝ q tpe ↄstantini augusti τ yrene matris ei⁹ fuit quoddā sepulcrū in q⁹ iacebat hō aureā laminā hñs i pectore in q̄ scriptū erat: xps nascet de virgine τ credo i eū. Dec.b.tho.scđa scđe.q.ij.arti.vij.in so.iij.arg. Quāto autez aliq magis fuerūt ppinq xpo: tāto magis explicite fidē habuerūt de xpo. vñ greg. Secundū incremēta tpm creuit scia scōꝝ patꝝ. τ quāto viciniores extiterūt aduētui saluatoris: tanto sacra salutis pleni⁹ pceperūt. Vñ audiūt: Btī oculi q vident q̄ vos videtis Luc.x.τ.Joh.xv. Oia quecūq audiui a patre meo nota feci vobis. Et pp h.b.Joh.q fuit ppinqssimus saluatori expsse ↄgnouit aduētū xpi in carne. vñ dixit: Ego vidi τ testimoniū phibui: qꝛ hic ē fili⁹ dei. τ ēt expsse cognouit eū vētūrū ad passionē. vñ dixit: Ecce agn⁹ dei: pnunciās eius imolationē futurā. Sz forte diceres: q Joh.bap.nō cognouit expsse icarnationē τ passionē xpi eo q dubitādo petiuit dicēs: Tu es q vētur⁹ es τc. Dico q triplex ē dubitatio. Pria ē infidelitatis: q̄lis fuit in iudeis. τ talis i iohe bap. nō fuit. Scđa ē tarditatis: qualis fuit i discipulis euntib⁹ in emaus. τ talis ēt i Joh.bap. nō fuit. Tertia ē amoris siue pietatis. q quidē nō ē dubitatio: sz horror q⁹ aia ad modū dubitātis se hz. τ hec fuit i iohe bap. Ambro. Nō fide sz pietate dubitauit. horrebat eni ex pietate q dei fili⁹ ad infernū descendēt. Hilarius vero τ Chrys. dicūt: q nō q̄siuit: qꝛ ipe ignoraret vel dubitaret: sz vt p xpm ei⁹ discipulis satisfaceret. vñ τ xps ad discipuloꝝ instructionē rñdit signa opeꝝ ostendēs. Dec.bea.T.vbi.s.q.ij.arti.vij.in solu.ij.ar.

Q fides variat ex pte fideliū τ ex pte creditoꝝ. CA.XI.

s Ecūdo variat fides ex pte fideliū τ ex pte creditorū rōe diffusionis lumis. Lz eni eadē fides sit i maiorib⁹ τ miorib⁹: platis τ subditis: tñ supiores tenent habere de credēdis noticiā pleniorē. qđ tali rōe ośdo: Explicatio credēdoꝝ fit p reuelationē diuinā: eo q credibilia rōem naturalē trāscendūt. Vñ sic reuelatio diuia quodā ordie ad angelos inferiores p supiores venit: τ ad hoies p angelos: ita explicatio fidei venit ad inferiores hoies p supiores. Ex q rōne facio aliā rōem sic: Scđa rō ad idē: τ ē ↄfirmatio pcedētis ē talis: Sicut.n.angeli supiores q inferiores illumināt d diuinis habēt noticiā pleniorē: ita supiores hoies ad quos ptinet alios erudire de credēdis tenent habere noticiā pleniorē: τ ea magis explicite credē. Dec.b.tho.scđa scđe.q.ij.arti.vj.in cor.q p totū. Ad maiorē tñ euidētiaz pdictoꝝ pp solutiones argumētoꝝ nota hic septē. Primū ē: q ad pceptū charitatis oēs eq̄lit obligant: eo q ē de necessitate salutis. sz credē explicite nō ē de necessitate salutis aliq̄lit q̄tū ad oēs: sz solū q̄tū ad maiores: q ex eo q officiū hñt alios instruendi plura tenent explicite credere q̄ miores: vbi.s.in so.j.ar. Scđm ē: q simplices cū n teneant oia explicite credē nō sūt examinādi de subtilitatib⁹ fidei: nisi qñ habet suspicio q sint ab hereticis deprauati: q i his q̄ ad subtilitatē fidei ptinēt solēt fidez simpliciū deprauare: vbi.s.i solu.ij.ar. Tertiū ē: q si sim

plices i subtilitatib⁹ fidei ex simplicitate deficiāt: eis nō imputat᷑ ⁊ pcipue si nō inueniant᷑ doctrie puerse ptinaciter adherere. vbi. o. i so. ij. arg. Quartū ē: q̄ minores h̄nt fidē implicitā maiorꝝ: nisi quatin⁹ maiores adherēt doctrie diuie: ⁊ ex hoc miores i credēdo dn̄t maioribus adherere. vn̄ aplūs. j. ad Corinth. iiij. sic dic̄: Imitatores mei estote sicut ⁊ ego xp̄i: vbi. ā. in so. iij. arg. Quintū ē q̄ cū hūana cognitio nō sit regula fidei sꝫ veritas diuina: nō p̄iudicat fidei simplicium q̄ credūt eos rectā fidē habere error maiorū: nisi miores ⁊ simplices maiorū erroribus i pticulari ptinacit᷑ adhererēt ɔtra vniuersalis ecclesie fidē: vbi. ā. in so. iij. arg. Sextū ē: q̄ fides vniuersalis

ecclesie nō pōt deficere: dicēte dn̄o Luce. xxij. Ego autē rogaui p̄ te vt nō deficiet fides tua. vbi. ā. i so. iij. ar. in fine. Que verba Chrys. expone̅s p̄mo q̄rit quare h' dic̄ vel dixit soli petro. R̄ndet chrys. vt ondat q̄ difficilior ⁊ periculosior ē casus supioris tāq̄ p̄lati. Quid aūt rogauit. subdit: vt nō deficiet fides tua. Quare ḡ negauit. R̄ndet chrys. Nō dixit dn̄s vt nō neges: sꝫ vt non deficiat fides tua vt s. finalit᷑ nō pireat sicut dicit᷑ aīa nō diuertere a deo q̄ cito redit. Uel certe fides petri accipiēda est generalit᷑ p̄ fide ecclesie q̄ nūq̄ defecit neq̄ deficiet. Rō aūt quare fides ecclesie i gnāli errare nō pōt ē: q2 diuina puidētia sp̄ūscō ecclesiā suā dirigit vt nō erret. sicut ipe p̄misit iohis. xiiij. dicēs: Cū sp̄ūssanct⁹ aduenieēs docebit omnē veritatē de necessarijs ad salutē. Et iō lꝫ papa in q̄busdā factis pticularib⁹ errare possit: vt cū iudicat de agris: de possessionib⁹: vel de criminib⁹ pp̄ falsos testes: tn̄ papa i his q̄ sunt ecclesie vniuersalis. Li his q̄ ad fidē ptinēt errare nō pōt pp̄ rōem p̄dictā. vn̄ magis ē st̄ādū s̄nie pape (ad quē ptinet de fide determiare) quā in iudicio p̄fert q̄ opinioni quorumlibet hoīm sapientū. Cū cayphas q̄uis nequā tn̄ q2 pōt. fer legit᷑ etiā inscī⁹ p̄phetasse Joh. xj. Dec. b. tho. ix. quodlibet. q. xvj. Septimū ē: q̄ maiores ad quos ptinet alios erudire tenent᷑ de his q̄ sunt fidei suo loco ⁊ tp̄e reddere rōem. Ita d̄r p̄ma pe. iij. Parati semp ad satisfactionē oī poscēti rōem de ea q̄ in vobis ē fide ⁊ spe. Ubi nota verba ⁊ signa mysteria. p̄⁹ n. dicit Parati sp̄. ad ondendū q̄ in p̄mitiua ecclesia oēs generalit᷑ tenebant᷑ reddere rōem de fide sua ⁊ spe. q2 oēs gratiā sp̄ūssancti receperāt. vel q2 i p̄mitiua ecclesia adulti accedebāt ad baptismū q̄ prius erāt instructi vt de fide r̄ndere scirent. mō aūt soli maiores tenent᷑ q̄ officiū acceperūt alios instruēdi. 2⁹ dicit rōem reddere. Nā rōnes sunt necessarie ad instructionē ⁊ defensionē nō ad pbationē. vn̄ rōes fidei nō sūt demōstratiōes sꝫ quedā psuasiones ad remouēdū impedimēta fidei: ondendo nō eē impossibile qd̄ i fide p̄ponit᷑. Dec. b. tho. s̄c̄a s̄c̄e. q. ij. arti. x. i solu. ij. ar. vn̄ p̄lati tenent᷑ reddere rōem p̄ quasdā similitudies ⁊ psuasiones ⁊ manifestatiōes effectuū. ⁊ p̄cipue p miracula. 3⁹ dicit oī poscēti: Posset q̄s ex hoc arguere: ḡ infideli. R̄ndeo ⁊ dico: q̄ infidelis si q̄rit rōem eorū q̄ sunt fidei ad deridendū: tūc nō est ei reddēda rō. Matth. vij. Nolite sanctū dare canib⁹ ⁊c̄. Si vero infidelis rōes q̄rit vt instruat᷑: tūc iā nō est canis. vn̄ dicēdū ē ei quicq̄d ē credēdū ⁊ q̄d faciendū. Glo. ibidē: Qui ecclesiastico magisterio p̄eest: doceat patiētes: obstruat resultātes.

C Q̄ fides ex pte credentiū variat᷑ q̄tuor modis. CA. XII.

Tertio variat᷑ fides. auget᷑ vel diminuit᷑ rōne dispositiōis hoīs. nā fides pōt esse maior i vno q̄ in alio. nō rōe p̄me veritatis: q̄ cū sit vnica ⁊ simplicissima: nō diuersificat᷑ in credētib⁹: sꝫ ē vna in oībus: tn̄ ea q̄ mālīter credēda p̄ponūt᷑ sūt plura. ⁊ sic ex pte credendorꝫ: psonarū: ⁊ tp̄m pōt fides accipi maior ⁊ minor. Et hoc triplici rōe. p̄⁹ rōe maioris cognitionis sic. Qui

enī p̄fectiorē ⁊ ampliorē explicationē de credibilib⁹ hꝫ maiorē fidē hꝫ. sꝫ talē habēt p̄lati. vel talē dn̄t habere maiores respectu minorū ḡ ⁊c̄. Nā qui ea q̄ sūt fidei explicite cognoscit: maiorē fidē hꝫ q̄ q̄ ea cognoscit implicite. 2⁹ hoc idē p̄ꝫ rōe maioris deuotiōis sic. Nā veritati p̄me de q̄ ē fides quidā deuoti⁹ se subijciūt alijs. ⁊ s̄c in vno fides ē maior i vno q̄ in alio. 3⁹ rōe diuine infusionis sic. Sicut enī s̄m maiorē capacitatē intellect⁹ vn⁹ magis cognoscit veritatē p̄ncipij q̄ ali⁹. ita s̄m donū gr̄e vn⁹ magis ɔgnoscit veritatē p̄mā q̄ ali⁹. Dec. b. tho. s̄c̄a s̄c̄e. q. v. arti. iiij. i cor. q. ⁊ in so. ar. Pōt ḡ ex p̄missis ɔcludi: q̄ fides aliquorꝫ ē magna: parua: viua: mortua. Primo fides ē magna: talis fuit fides mulieris chananee: cui dixit dn̄s matth. xv. O mulier magna ē fides tua. Super quo verbo dicit Hiero. Mira autē hui⁹ mulieris fides: patiā: ⁊ hūilitas p̄dicat᷑. fides q̄ppe q̄ credidit sanari posse filiā suā. patiētia: q̄ totiēs ɔtēpta in p̄cib⁹ p̄seuerat. humilitas: q̄ se nō canib⁹ sꝫ catulis compat. Scio inq̄t me filiorū panē nō mereri: nec integros posse cape cibos: nec sedere ad mēsam cū patre. sꝫ ɔtēta sum reliquijs catulorꝫ: vt p̄ humilitatē micarū: ad panis integri puenā magnitudinē. Est aūt notandū q̄ fides crescit vel p̄ficit quatuor modis. p̄⁹ cognitiōe q̄tū ad actū rōnalis. ⁊ sic p̄ficiēs in cognitiōe diuinorꝫ: dicit᷑ crescere vel p̄ficere i fide. 2⁹ ɔstātia ⁊ firmitate q̄tū ad actū irascibil. ⁊ sic martyres dicunt᷑ p̄fecisse i fide in sustinētia ⁊ ɔstātia passiōe. 3⁹ feruore ⁊ deuotiōe q̄tū ad actū concupiscibil. ⁊ sic feruētes zelatores fidei dicunt᷑ p̄fecisse i fide. 4⁹ actione q̄tū ad actū exterioris opis. ⁊ sic actiui dicunt᷑ p̄ficere in fide. Ostēdit᷑ etiā fides alicui⁹ esse magna q̄tuor modis. p̄mo vt alta de deo sentiat. s̄c̄do vt trāsitoria p̄ p̄mio eterno ɔtēnat: tertio vt i aduersis de deo ɔfidat: quarto vt a bono ope nō desistat. p̄⁹ mō dicit eē fides magna vt alta de deo sentiat. hāc habuit centurio cui dixit ē a dn̄o matth. viij. Amē dico vobis nō inueni tātā fidē in israel. Sꝫ cōtra: Nō inuenit xp̄s maiorē fidē in btā virgine ⁊ i aplis: certe sic. R̄ndet chrys. q̄ maiorē fidē xp̄s i cēturione inuenit: q2 a nullo doctus fuit. vn̄ subdit chrys. sup matth. dicēs. Credidit enī andreas Iꝫ iohe dicēte: Ecce agn⁹ dei. Credidit petr⁹ sꝫ euāgelizante sibi andrea. Credidit philipp⁹ sꝫ legēdo scripturas. Nathanael etiā pri⁹ signū diuinitatis accepit. Jairus israhel p̄nceps p̄ filia sua petēs nō dixit dic verbo: sꝫ veni velocit᷑. Nicodem⁹ audiēs de fidei sacrō ait. q̄uo possunt hec fieri: Maria ⁊ Martha dicūt. dn̄e si fuisses hic nō esset mortu⁹ frater me⁹. tāq̄ dubitātes q̄ vbiq̄ possit adesse xp̄i potētia. 2⁹ mō dicit᷑ fides magna: vt trāsitoria p̄ eterno p̄mio ɔtēnat. sic moyses habuit. Hebre. xj. Fide moyses grādis factus negauit se eē filiū filie pharaonis. magis eligēs affligi cū populo dei. q̄ tp̄alis pctī h̄re iocunditatē. Ubi aug. sic ait: Marie fidei ē sp̄nere iocūditatem. 3⁹ mō dicit᷑ fides magna vt in aduersis de deo cōfidat. Cui⁹ ɔtrariū fecit petr⁹ Matth. xiiij. cui dixit dn̄s. modice fidei quare dubitasti: Re. expositionē in p̄ncipio sequētis ca. 4⁹ mō dicit᷑ fides magna vt a bono ope non desistat si statim cū a deo petit nō accipit: sicut fecit mulier chananea: vt. ā. p̄ꝫ in hoc eo. ca. Hugo autē de s̄c̄o victore in sen. sue dicit: q̄ duo sūt s̄m q̄ fides dicit᷑ crescere. s. cognitio ⁊ affect⁹. s̄m cognitionē fides crescit quando erudit᷑ ad sciam. s̄m affectū. q̄n ad deuotionē excitat᷑ ⁊ roborat᷑ ad ɔstantiā. Et subdit ibidē: Quorundā vō fides affectu ē magna ɔgnitiōe parua: aliorū ecōuerso. Alij vero cognitiōe ⁊ affectu fidē habēt magnā. Alij vero cognitiōe ⁊ affectu paruam. Affectū magnū in fide magis laudabilē esse q̄ cognitionē magnam dn̄s manifeste ondit Matth. xiij. vbi compauit fidē grano synapis. qd̄ quā

titate puum ē ſʒ nō virtute. Et idē ſic ait: Meliꝰ eſt ma/
gis ꝯfiteri vnū principiū ꝙ̄ multa: qꝛ vbi multitudo eſt:
ibi pluralitas ſupflua aut vnitas impfecta: ⁊ ibi ē ꝯfuſio
ampliꝰ. Meliꝰ eſt creatorē pariter ꝯfiteri ⁊ ſaluatorē ꝙ̄
creatorē ſolū: qm̄ q̄ creatorē dicit maieſtatē ꝯfitet̄: q̄ ſal/
uatorē credit: pietatē venerat̄. Itē maius bonū hoīs ē vt
in deo ſuo ⁊ maieſtatē inueniat ꝙ̄ oculo cordis ꝯtēple/
tur: ⁊ humanitatē quā oculo carnis ſpeculet̄ vt totus hō
in deo beatificet̄.

¶ Qꝫ fides aliquoꝝ̄ eſt pua quattuoꝛ modis. CAP. XIII.

ſ Ecūdo fides aliquoꝝ̄ ē pua. Ubi nota. ꝙ fides
aliquoꝝ dicit̄ pua quattuoꝛ modis. ſ. cognitio/
ne: dilectiōe: duratiōe. Pꝛīo cognitiōe ſicut ē
fides ſimpliciū vel minoꝝ̄ reſpectu maioꝝ̄ vel p̄latoꝝ̄.
Hec. b. Tho. ſcd̄a ſcd̄e. q. ii. arti. vi. Rō aūt ē talis: Diſci/
puli eñ (vt q̄ docent̄) nō habēt tantā ſciam quantā habʒ
magiſter ⁊ ille q̄ docet. ſed mioꝛes ⁊ ſimplices ſe habent
ſicut q̄ docent̄. maioꝛes autē ⁊ p̄lati ſe habēt ſicut qui do
cent. ꝗ ⁊c̄. iij. ſcri. ſen. di. xxv. de explicatiōe fidei: arti. j. q.
ij. in ſolu. iij. arg. Ad cuiꝰ euidentiā nota hic duo. Pꝛi
mum ē: ꝙ maioꝛes nō ſemꝑ dicunt̄ q̄ magis ſciūt: ſed il/
li q̄bus incūbit officiū docēdi fidē: q̄ qñꝗ peccat̄ exigē
tibus minꝰ ſciūt: ibidē. Scd̄m ē: ꝙ minoꝛes q̄bus nō eſt
ꝯmiſſum nō tantū tenent̄ ſcire. nec tantū exigit̄ quantū
ab illis q̄bus ex officio ē ꝯmiſſuꝫ: ibidē. q. iij. arg. ꝯtra. ij.
Scd̄o fides ē pua dilectiōe. ſicut fides infoꝛmis reſpe
ctu fidei foꝛmate. i. pfecte p charitatē. ſcd̄a ſcd̄e. q. iiij. ar/
ti. v. in coꝛ. q. Qui eñ fidē ſine charitate hʒ nō ſeruit ꝓꝑe
deo. Cuius rō ē: qꝛ lʒ habēs fidē infoꝛmeʒ faciat qd̄ deꝰ
p̄cipit: nō tamē facit ſicut deꝰ pꝛecipit. qm̄ nō facit illud
ex charitate. Qd̄. b. tho. dupliciter ꝓbat. ſ. ex defectu qua
litatis ⁊ virtutis. pꝰ ex defectu qualitatis: qꝛ lʒ p fidē in/
foꝛmē hō faciat bonū. nō tn̄ bn̄ nā facere bn̄ ꝑtinet ad fi
dem foꝛmatā. tertio ſcrip. ſen. di. xxiij. arti. iiij. q. ij. in ſol.
j. arg. 2ᵒ ꝓbat idē ex defectu virtutis ſic. Actꝰ bonus eli
citur a virtute: vt infra. Uirtꝰ: ⁊ infra Opatio. ſʒ fides in/
foꝛmis nō eſt virtꝰ ſicut fides foꝛmata. Cuius rō ē qꝛ de
rōe virtutis ē: ꝙ nō ſolū faciat ea q̄ ſunt v̄tutis. vt ꝙ faci/
at iuſta vel foꝛtia: ſed etiā faciat eo mō quo dʒ qd̄ nō fa/
cit q̄ hʒ fidē infoꝛmē vbi ſ. imediate. di. xxiij. arti. j. q. ij i
ſolu. ij. arg. Tertio fides ē pua duratiōe. Qui eñ non ē
ꝯſtās in fide ita ꝙ deſiſtat: puam fidē hʒ talē habuit Pe
m trus: qd̄ pʒ teſtimonio chꝛiſti dicētꝭ Matth. xiiij. Mo
dice fidei quare dubitaſti? Que verba chꝛyſ. exponens
ſuꝑ Matth. ſic dicit: Uidēs autē ventum validū timuit.
Chꝛyſ. Talis ē natura hūana vt multociēs in magnis re
cte ſe habēs in minoꝛibꝰ repꝛehēdat̄ vt ſibi dicat̄. Mo/
dice fidei q̄re dubitaſti? Et ſubdit: Et cū cepiſſet mergi.
Chꝛyſ. Ut mōſtraret oīs qm̄ nō vēti imiſſio: ſed illius
modica credulitas piculū opabat̄ dixit: Modice fidei.
⁊c̄. i quo mōſtrat ꝙ neꝗ vētus neꝗ aliqd̄ aliud nocere
potuiſſet ſi firma fides fuiſſet. vn̄ Bern̄. de duodeciʒ gra
dibꝰ humilitatis ſic dicit: Qualis ſit cuiuſꝗ fides tribu/
latio ꝓbat. Modice autē fidei ſunt illi de q̄bus dicitur
Luce. viij. Ad tēpus credūt: ⁊ in tp̄e tētationis recedūt: ⁊
hi radices nō habēt. Que verba exponūt Euſebiꝰ: Greg.
Cirillꝰ: ⁊ Beda. pꝰ Euſebiꝰ ſic: Quidā vero cū in mētis
ꝓpoſito recepint verbū dei: adueniēte aduerſitate facile
extinguunt̄. de q̄bus dicit̄: Hi ſunt q̄ cū audierint ſuſci/
piūt verbū: ⁊ hi qꝛ radices. ſ. pfecte firmitatis nō habēt:
ad tēpus credūt ⁊c̄. 2ᵒ greg. i omel. ſic exponit: Multi
bone opationis initia ꝓponūt: ſʒ fatigati moꝝ aduerſita
tibꝰ vel tētationibꝰ: q̄ cepint inchoata derelinquūt. Pe/
troſa ꝗ t̄ra humoꝛē nō habuit: qꝛ h̄ qd̄ germinauerat ad
fructꝰ pſeuerātiā nō pducit. 3ᵒ exponit cirillꝰ ſic: Quidā
cū intrāt eccleſiam: libēter attēdūt diuina myſteria: eo ꝙ
miſſam: p̄dicationē libēter audiūt. ſʒ cū de miſſa vel p̄di/
catiōe recedūt: a bono ꝓpoſito qd̄ habuerūt cito deſiſtūt
⁊ ex leui volūtate cū eccleſiā ſūt egreſſi ſacrarū diſciplia/
rū obliuiſcunt̄. tales ſimiles ſūt ouo qd̄ de facili ꝯuerti/
bile ē ⁊ mutabile. 4ᵒ beda exponit, ſic dicēs: Multi au
diētes diſputationē ꝯtra auariciā vel luxuriā vel alia vi
tia: dicūt ꝯtēptoꝛes ſeculi ⁊ caſtos hoīes ⁊ v̄tuoſos eſſe
bt̄ōs. Sʒ vbi ſpecies ꝯcupiſcibiles eoꝝ obtutibꝰ vel aſpe
ctibꝰ p̄ſētant̄. moꝝ ab eis recedit q̄cq̄d recte cogitauerūt.
Et ſubdit cām iſtoꝝ dicēs: qꝛ hi radices pfecte charitat̄
nō habēt ⁊ firmitatis. Sap. iiij. Adulterine plātationes
nō dabūt radices altas. Eccī. xxiiij. In electis meis mit/
te radices. Rō aūt q̄re arboꝛ radices nō hʒ aliqñ ē: qꝛ ni/
mis ſepe trāſplantat̄. tales frequēter de bono i malū mu
tant̄ qꝛ nō ſunt radicati i bono. eꝛ̄ iſti ſūt de familia ſau
lis q̄ int̄ ꝓphetas erat ꝓph̄a. ⁊ int̄ ſtultos erat ſtultus.
Quarto fides ē pua opatione. Ubi ſciēdū: ꝙ fides q̄ eſt
ſine dilectiōe ⁊ opatione ē inanis q̄ttū ad tria. pᵒ q̄tum
ad ſuſceptionē gr̄e quā nō meret̄ de ꝯdigno neꝗ de cō/
gruo ille q̄ fidē hʒ nō diligēdo neꝗ opando. 2ᵒ q̄tuꝫ ad
retributionē. eo ꝙ habēs fidē ſine charitate ⁊ ſine opati
one nō meret̄ aliq̄d neꝗ bonū tp̄ale: neꝗ ſp̄uale: neꝗ ce
leſte. 3ᵒ q̄tū ad diſpōem. nā q̄ fidē infoꝛmē hʒ ⁊ nō opa
tur. nō ſe diſponit neꝗ qd̄ in ſe ipſo ē facit ad aliq̄d merē
dū ⁊ obtinendū. Fides vero infoꝛmis cū ope nō eſt ina/
nis: eo ꝙ habēs eā ⁊ operans: ſeipm̄ diſponit ad multa.
vn̄ fides infoꝛmis cū ope valet ad multa. Re. infra Opa
facta in pctō moꝛtali.

¶ Qꝫ fides aliqua dicit̄ viua: ⁊ quare. CAP. XIIII.

t Ertio fides aliquoꝝ̄ dicit̄ eſſe viua. Ubi nota
ꝙ illa ꝓꝑe dicunt̄ viuere q̄ ex ſe motū ⁊ opatio/
nē habēt. Sic ſp̄ualiter illa fides dicit̄ eſſe viua
q̄ p dilectionē ⁊ opationē meret̄ ⁊ tēdit in deū. vn̄ ap̄lus
ad Gala. v. Fides ē q̄ p dilectionē opatur. vbi aug. ſic di/
cit: Media q̄ ſūt int̄ vitia ⁊ virtutes: nec fugiēda ſūt nec
appetēda. ſʒ fides nō etiꝗ ē ocioſa qꝛ fides tunc opīt ut
nō ſaluat. ſed fides q̄ opatur p dilectionē. ſ. dei ⁊ ꝓximi.
Et ſubdit aug. Opꝰ fidei ipa dilectio ē; ſine dilectione fi/
des inanis ē; cū dilectiōe vero fides ē xp̄iani. ſine dilecti
one v̄o fides ē demonis. Nā demones ⁊ credūt ⁊ cōtre/
miſcūt. Hec Aug. i lib. de charitate: Nota etiā ꝙ fides cū
charitate opatur: meret̄: ⁊ efficit q̄nꝗ bona. ſ. p̄mo puri/
ficat a culpa. ſcd̄o nobilitat i nā vel foꝛma: t̄tio triūphat
in pugna. q̄rto liberat a ſnīa vel pena: q̄nto btīficat in pa
tria. Pꝛīo fides cū charitate purificat a culpa. vn̄ Ac/
tuū. xv. Fide purificās coꝛda eoꝝ̄. Bern̄. ſuꝑ hoc verbo
ſic dicit: Nō circūciſione carnis illos mūdari opꝰ ē quo
ruʒ fides coꝛda purificat. Ubi nota: ꝙ macula ⁊ impuri/
tas cuiuſlibet rei ex hoc ꝓcedit̄ qꝛ rebꝰ viliozibꝰ immi/
ſcet̄: qd̄ tali pʒ exēplo: Non eñ argentū dicit̄ eſſe impu
rū ex ꝑmixtione auri ꝑ qd̄ meliꝰ vel p̄cioſius reddit̄: ſed
ex ꝑmixtione ſtagni vel plūbi. Cū ꝗ rōnalis creatura di/
gnioꝛ ſit oībus tp̄alibus ⁊ coꝛpalibꝰ rebꝰ: iō impura red/
dit̄ ex eo ꝙ rebꝰ tp̄alibus ⁊ caducis ſe ſubijcit ꝑ amoꝛeʒ.
Sed dū tēdit in deū p fidē foꝛmatā que ē p̄ncipiū accedē
di ad deū: vt dicit ap̄lus ad Hebꝛe. xj. Accedentē ad deū
oꝫ credere: tūc pura efficit̄: ⁊ virtute charitatis pficit̄. Et
hoc mō ꝓꝑius effectꝰ fidei ē coꝛda purificare. ſcd̄a ſcd̄e.
q. vij. arti. ij. in coꝛpe. q. Ad purificationē autē coꝛdis q̄t/
tuoꝛ requirunt̄. ſ. infuſio gratie: aſſenſio aīe: ꝯtritio vl' diſ
plicētia culpe: remiſſio culpe vel macule: q̄ ad iuſtificati
onē impij requirunt̄. Re. infra Iuſtificatio. Scd̄o fides
cū charitate i nā nobilitat. vn̄ ap̄lus ad Gala. iiij. Oēs fi/
lij dei eſtis ꝑ fidē. Et hoc p̄mo ē neceſſariū: qꝛ ſicut dicit
aug. in lib. de fide ad petrū: Sine fide nemo pōt ad filio
rū dei numerū ꝑuenire: neꝗ ſine pfecta fide ad merituꝫ:

ꝛ multo min⁹ ad premiū. ſcḋo ē precioſum. vñ Joh. j. De
dit eis ptātem filios dei fieri his ꝗ credūt ꝛc̃. Re. expoſi
tionē hui⁹ ſupra Fama pmo ca. Tertio fides triū pbat
in pugna. vñ aplſ ad Ephe. vj. Jn oibus ſumētes ſcutū fi
dei in quo poſſitis oīa tela neqſſimi ignea extinguē. Te
la ignea ſunt tēptatiōes ꝛ aſtucie neqſſimi diaboli: ꝛ di
cunť ignea: qꝛ de vitio ī vitiū incēdūt. Ad hec extinguē
da debem⁹ aſſumere ſcutū fidei. ꝛ merito dicit̃ fides ſcu
tū: qꝛ ſicut ſcutū hꝫ tres angulos: ita fides. prim⁹ angulus
ē de penis eternis. ſcḋus ē de bonis etnis. terti⁹ eſt fides
xp̄i mediatoris: ita ꝙ fides hec tria oſ̄dit. pmo enī oſtē
dit his ꝗ ſunt ī pugna infernale patibulū vel ſuppliciū ſi
victi fuerit. ſcḋo oſ̄dit eis regnū eternū: eis paratū ſi vice
rint. tertio oſ̄dit his ꝗ ſunt ī pugna xp̄m in exēpluꝫ. Et h̄
trib⁹ modis. p⁹ vt ducē ſtrenuiſſimū: Joh. penul. Cōfi
dite ego vici mundū. Aug. Magna ꝯſolatio eſt mēbris
ex capite. Grego. Si paſſio dñi ad memoriā reuocet̃ ꝛc̃.
2⁹ vt adiutorē fortiſſimū: pma ad Corinth. x. Fidelis de
us ꝗ nō patiet̃ vos tēptari ſupra id qḋ poteſtis ꝛc̃. Req.
īfra Tēptatio. Tertio fides oſ̄dit his ꝗ ſūt ī pugna xp̄m
vt remuneratorē liberaliſſimū: pp qḋ. b. ſtephan⁹ cū pa
teret̃ vidit celū aptū ꝛ ieſum ſtantē a dextris dei. Quar
to fides pfecta charitate liberat ab extrema ſnīa. Jta di
q cit̃ Joh. iij. Qui credit in eū nō iudicat̃. ꝗ aūt nō credit
iā iudicat⁹ ē: qꝛ nō credit in noīe vnigeniti filij dei. Que
verba exponūt chryſ. ꝛ alchim⁹: p⁹ Chryſ. ſic: Qui cre
dit inqt: nō ꝗ inueſtigat p rōes. Nam vt dicit̃ Prouer.
xxv. Qui pſcrutatorē maieſtatꝭ opprimet̃ a gloria. Sup
quo verbo glo. ſic dicit: Euenit ſepe vt ꝗ maiori pditi ſci
entia fulgebāt: ad vltimū pl⁹ volētes ſape ꝗꝫ ſit hūane fra
gilitati ꝯceſſuꝫ ī foueā decidāt. Et pbat̃ exēplo: qꝛ ſicut
mel īmoderate ſumptū nō delectat ſꝫ ſēſum dūmō capit̃
rūpit. ita de nimia inqſitiōe diuinoꝝ cōtingit. Et ſubdit
glo. ibidē. Dulcis quoqꝫ ē inqſitio diue maieſtatꝭ. ſꝫ ꝗ vl
tra modū q̄rit ab eius gloria opprimit̃. Quō āt rō hūana
meritū auget vel minuit: Re. ſ. ca. x. 2⁹ mō alchim⁹ p
dicta vba exponit ſic dicēs: Qui credit ī deū ꝛ adheret ei
vt mēbrū capiti nō iudicabit̃. Et ſubdit̃ ꝯtrariū ibideꝫ:
Qui aūt nō credit iā iudicat⁹ ē. Qḋ aug. chryſ. grego. ex
ponūt. p⁹ aug. ſic: Quid dicturū ſpabis de eo ꝗ n̄ credit
niſi ꝙ iā ē iudicat⁹ ita dicit. Qui aūt nō credit: iā iudica
tus ē. Et ſubdit aug. Nōdū apparuit iudiciū: ſꝫ iā factū ē
iudiciū. Nouit eī dñs ꝗ ſunt ei⁹: nouit ꝗ pmaneāt ad co
ronā: ꝛ ꝗ pmaneant ad flāmā. 2⁹ chryſ. ſic exponit: Qui
nō credit ꝛc̃. Aut h̄ dicit. qꝛ ieſum diſcredē impenitentis
ſuppliciū ē: eſſe enī extra lumē ēt ſm ſe maximū ſuppli
ciū ē. 3⁹ mō chryſ. ſic exponit p hec vba: Qui non credit
ꝛc̃. qḋ futurū ē demōſtrat. Sicut. n. ꝗ occidit hoīem etſi
nōdū ſnīa iudicātis ſit dānat⁹: rei tñ nā ꝯdēnatus ē: ita ꝛ
ꝗ incredul⁹ eſt. Sicut ꝛ adā ꝗ die comedit mortu⁹ eſt. i.
ſnīa mortis data ē. 4⁹ greg. xvj. li. moral. exponit ſic di
cēs: Jn extremo iudicio aliꝗ nō iudicant̃ ꝛ pereūt. de ꝗ
bus hic dicit̃: Qui nō credit iā iudicat⁹ ē. Nō enī tūc eo
rū cā diſcutit̃: ꝗ a ꝯſpectu diſtricti iudicis iā cū dānati
one ſue infidelitatis abſcedūt. Profeſſionē vero fidei re
tinētes: ſꝫ pfeſſionis opa nō habētes redarguunt̃ vt pere
ant. Et pbat exēplo tali: Pricepa nāqꝫ terren⁹ rempubli
cam regēs: alit̃ punit ciuē interi⁹ delinquētē: atqꝫ aliter
hoſtē exteri⁹ rebellantē. in illo. ſ. in ciue delinquēte iura
ſua ꝯſulit. cōtra hoſtē vero bella mouit: dignaqꝫ ei⁹ ma
licie tormēta retribuit. de malo vero ei⁹ ꝗd lex habeat n̄
reqrit. neqꝫ enī lege neceſſe ē puniri eū qui nūꝗ lege po
tuit teneri. Et ſubdit iohes cauſam dictorū. ſ. quare talis
ꝯdemnat̃ ꝛ iudicat̃ dicēs: Quia nō credit in nomē vni
geniti filij dei: Sup quo verbo alchinus ſic dicit: Jn h̄
enī ſolo nomine ē ſalus. Nō enim deus habet multos fi
lios qui poſſunt ſaluare: hūc habet vnigenitū per quem
ſaluet. Et ita quinto fides beatificat in patria. Jta di
q citur Marci. xvj. Qui crediderit ꝛ baptiſatus fuerit ſal
uus erit: qui vero nō crediderit ꝯdēnabitur. Signa autē
eos qui crediderint hec ſequent̃. Jn ꝗbus verbis tangit
tria. p⁹ credentiū vtilitatē: ibi Qui crediderit. vñ Theo
philus ſic dicit: Nō enī ſufficit credere. nam qui credide
rit ꝛ nondū ē baptiſat⁹ ſed cathecuminus nondū eſt pfe
cte ſaluat⁹. Et greg. in omel. Fortaſſe autē vnuſqſqꝫ apḋ
ſeipm dicit: Ego iam credidi: ego ſum baptiſatus: ſaluus
ero. Uerū dicit ſi fidē opibus teneat. Et aug. in ſermone.
xxij. Fides appellata ē ab eo ꝙ ſic due ſillabe ſonāt. Cuꝫ
enī dicitur fides: pma ſillaba ē a facto: ſcḋa a dicto. Jnter
rogo autē te vtrū credas. dicis: credo. fac quod dicis ꝛ fi
des ē. 2⁹ tangit incredulꝯ damnationē ibi: Qui nō cre
diderit ꝛc̃. i. ꝗ nō habet fidē per dilectionē opantem: ꝗa
ſine fide impoſſibile ē placere deo. Nota ꝙ dixit: Qui n̄
crediderit: ꝛ nō dixit: qui nō baptiſatus fuerit. nuncius
baptiſmū ſine fide nihil pficere ad ſalutem. Qua pp ꝛ
martyriū loco baptiſmi habem⁹ ꝛ ſufficit ad ſalutē. hoc
tamē nō facit pena ſed fides. Nā abſqꝫ fide quid ē mar
tyriū niſi pena? Qḋ ḡ fides alteri pōt dare: ſola nōne va
lebit obtinere. Re expoſitionē hui⁹ auctoritatis. ſ. Qui n̄
crediderit. ſ. immediate. 3⁹ tangit fideliū per miracula
ꝯfirmationē: ibi Signa autē eos qui crediderint ꝛc̃. Jn
quo verbo tangit miracula quo ad tria. Primo q̄tuꝫ ad
ea que ſunt ſupiora nature ibi Jn nomine meo demōia
eijciēt: Dicit ḡ: Signa autē eos qui crediderit hec ſeque
tur. Sup quo verbo. grego. ſic dicit: Nūquid quia hec ſi
gna nō facimus: nō credim⁹? Et reſpōdet: ꝙ hec in exor
dio neceſſaria fuerūt: vt fides miraculis nutriret̃. fide āt
eccleſie ꝯfirmata nō ſunt neceſſaria. Et ponit ad hoc tale
exemplū: Cū arbuſta plantamus: tādiu aquā fundimus
quouſqꝫ ea in terra ꝯualeſcere videamus: at ſi ſemel radi
cem fixerint: irrigatio ceſſabit. Primo ḡ tangit miracu
la quo ad ſupiora nature dicēs: Jn noīe meo demōia
eijciēt. i. in virtute mea/vel in inuocatione noīs mei vł in
ptāte mea nominabili. hec oīa ad litterā ſūt impleta. Se
pe enī aplī demones eiecerūt: ſicut paul⁹ a puella: Actuū
xvj. Linguis nouis locuti ſunt. Act. ij. Serpētes tulerūt
vt paulus Act. xxviij. Uiperā que manui ſue adheſit in
ignē piecit. Uenenū biberūt. Johes bibit: nec inde ali
quod malū ſentit. Egros multos ſanauerūt: in actib⁹ apo
ſtolorū fere per totū. Et quia miracula ſpūalia ſunt maio
ra corpalibus: teſtāte beato gregorio qui dicit: ꝙ tanto
miracula ſunt maiora quāto ſunt ſpūaliora. ꝛ quāto per
hec corpa nō aīe ſuſcitant̃: ideo pdicta verba oīa vtutꝭ ſi
dei ſpūalit̃ ſūt impleta: ꝛ implent̃ quotidie in ecc̃ia xp̄i.
Quotidie enī ab obſeſſis cordib⁹ demones expellūt̃ qui
p ꝯfeſſionē peccā purgāt̃. Linguis nouis loquūt̃ ꝗ noui
tatē vite: iuſticie: ꝛ doctrie: ꝗ pacē corpis: tpis: ꝛ etnitatꝭ:
ꝗ curationē culpe ꝛ miſerie docēt ꝛ pdicāt. Serpētes tol
lūt: dū fraudulētas demonū ſuggeſtiones elidunt. Job.
xxvj. Obſtetricāte manu eductus eſt coluber tortuoſus.
Mortiferū bibit nec ei nocet: dum quis pſuaſiones pe
ſtiferas audit. ſ. detractionis adulationis ꝛ taliū. ſed ad
opus vel ꝯſenſum nō perducitur: cū. ſ. talis non cōſentit
nec applaudit. Sꝫ nimis eſt difficile talia audire ſine dā
no. Super egros manus imponent ꝛ bene habebūt: dū
per bona exempla maioꝝ minores inſtruunt̃. Joh. xiij.
Exemplū dedi vobis ꝛc̃. ita ꝙ in auctoritate ſupius alle
gata. ſ. Signa autē eos. ꝛc̃. pmo tangit miracula que ſunt
ſupiora nature: ibi Jn nomine meo demonia eijciēt. ſe
cūdo tāgit miracula ꝗ ſunt ꝯformia nature: ibi Linguis
loquent̃ nouis. tertio tāgit miracula ꝗ ſunt inferiora na
ture: ibi ſerpētes tollēt. Req. infra Miraculū. Simꝉr ꝙ

fides formata beatificet in patria habet Ioh.iij. Sicut
exaltauit moyses serpentē in deserto:ita exaltari opȝ fili
um hoīs:vt oīs qui credit in ipm nō pereat: sed habeat
vitā eternam.qđ exponens Aug.in libro đ baptismo p̄
uulo℞ sic dicit:Sicut ergo tunc q̄ aspiciebat exaltatū ser
pentē ꝛ a veneno sanabat̄ ꝛ a morte liberabat̄:sic nunc q̄
ꝯformat̄ silitudini mortis xp̄i p fidē ꝛ baptismū eius:et
a petō p iustificatōem:ꝛ a morte p resurrectiōem libera
bat̄.vñ subdit:Sȝ habeat vitā eternā.Aug.Hoc aūt inē
est inter significatū:imaginē:ꝛ rem ipam:qꝛ illi sanabāt̄
a morte ad vitā tpalē:isti aūt vt habeāt vitā eternā.

¶ Q̄ fides aliquo℞ dicit̄ mortua. CA.XV.

q Uarto fides aliquo℞ est mortua.Sicut.n.illa p
prie dicunt̄ viuere q̄ ex se mouent̄ ꝛ opant̄: vt
pꝫ in pncipio p̄cedētis ca.ita p oppositū illa di
cunt̄ mortua q̄ carēt sensu:motu: ꝛ opatōe:vel actu:vt di
cit.b.Tho.iiij.scri.sen.di.xiiij.de effectu pniē:arti iij.q.ij
in cor q.Sic a silr illa fides dicit̄ esse mortua q̄ nec sen
su viget dilectōis que est ex charitate:nec actū:nec motū
hꝫ meritorie opatōis.Hec aūt fides a doctorib⁹ vocat̄ fi
des informis:eo ꝙ nō est socia charitatis sicut fides for
mata. Ad maiorē tñ euidentiā p̄dicto℞ nota hic duo.

Primū est:ꝙ fides informis differt a fide formata q̄̄n
tum ad quattuor.s.q̄tū ad viuacitatē:luminositatē: mer
cedē.felicitatē. p̄ᵒ q̄tum ad viuacitatē differt.Sicut.n.
lumē qđ est in vmbra differt a lumie radij: eo ꝙ lumen
qđ est in vmbra ē tenebris admixtū infrigidatū ac mor
tuū:lumen aūt radij est clarū:calidū atq̄ viuificū: sic lu
men fidei informis est admixtū tenebris pctō℞ ꝛ est fri
gidū dilectōe primi ꝛ dei:ꝛ est etiā mortuū respectu bo
no℞ operū.Lumē aūt formate fidei est sicut lumē radij
qđ nō est admixtū tenebris pctō℞.ꝛ ē calidū: eo ꝙ fides
formata est socia charitatis.ꝛ ē viuificū qꝛ fides forma
ta eff.cit opa meritoria. 2ᵒ differt q̄tu ad luminositatē.
Nā lumē formate fidei est velut lumē diurnū solis qđ
claritatē:caliditatē: ꝛ nobilitatē hꝫ.Lumē āt fidei infor
mis ē sicut nocturnu lumē qđ obscuritatē frigiditatē: ꝛ
ignobilitatē vel infructuositatē hꝫ. 3ᵒ differunt q̄tū ad
mercedē vel vtilitatē.Nā q̄ hꝫ fidē formatā est in eccl̄ia
vel de eccl̄e dei numero: ꝛ merito:vt dicat cū psal.Parti
ceps ego sum oīm timētiū te ꝛc.Qui aūt hꝫ fidē informē
lꝫ sit de eccl̄e numero:nō tñ merito.Cui⁹ rō est:qꝛ sic mē
brū aridū vel p̄cisum nō pticipat vitā a corde:a capite:et
a mēbris Sic fidelis q̄ est in petō mortali effectu nō pti
cipat passionis xp̄i:nec meritū fideliū sentit. 4ᵒ differt
q̄tū ad felicitatē.Nā aliter se hꝫ de illo q̄ laborat i vinea
vel in agro alicui⁹ dñi tpalis: ꝛ aliter de illo q̄ laborat in
vinea dei.Lꝫ.n.q̄ seruit in agro vel in vinea alicui dño
tpali quātūc̄q̄ petōr vel mal⁹ aliqđ bonū tpale a dño p
cipe mereat̄ ꝛ ꝙ dñs tenet̄ respicere nō q̄litatē facietis
s; opis:nō tñ laborās in vinea dñi hñs fidem informē a
deo meret̄ bonū celeste.Cuius rō est duplex.Prima est
qꝛ lꝫ q̄ est in petō mortali sicut ē q̄n hꝫ fidē informē fa
ciat qđ deus vult:nō tñ facit eo mō quo de⁹ vult:sic lꝫ ta
lis faciat bona:nō tñ facit bñ:sic facit q̄ hꝫ fidē formatā.
Scđa rō est:qꝛ lꝫ talis.s.hñs fidē informē faciet aliq̄d p
pter deū:nō tñ deus ē principale mouēs ad faciēdū illđ
sꝫ mouet̄ ad aliqđ bonū faciendū vel timore pene quaȝ
pp petā sua timet incurrere:vel alia vtilitate quā intēdit
natura vel fides informis.Fides aūt formata oppositū
facit. Scđo notādū est:ꝙ aliq̄n inuenit̄ fides sine ope
aliq̄n cū ope:aliq̄n cū crimine:aliq̄n opus sine fide. p̄ᵒ
aliq̄n inuenit̄ fides sine ope:q̄lis est fides informis.ꝛ ta
f lis est mortua:vt dr Jaco.ij.Fides sine opibus mortua
ē.Expositor:Fides sine ope interiori.i.sine dilectōe cha
ritatis ē mortua.vñ Aug.Sicut corpus sine aīa mortuū
est:ita aīa sine charitate q̄ est vita aīe:mortua reputabit̄.
2ᵒ mō exponit̄ sic Fides sine opib⁹ exteriorib⁹ mortua ē
nā ad fidē requirit̄ non solū actus interior.s.credere vel
assentire:sed etiā actus exterior.s.cōfiteri opari: ꝛ facere
vñ Greg.Ille vere credit q̄ exercet opando qđ credit.Et
subdit:Quid pdest si redēptori nr̄o p fidē iūgimur si ab
eo moribus disiungamur. 3ᵒ mō exponit̄ sic:Fides si
ne opibus sequētib⁹ fidē mortua ē.Nā quedā opa sunt
que sequunt̄ fidē formatā sicut effect⁹ eam.vt purificare:
iustificare:nobilitare:triūphare:beatificare:q̄ nō pōt fa
cere fides informis. Sed forte posset quis arguere:ꝙ
fides formata non sp requirit actū exteriorē sic:Sicut se
hꝫ charitas ita fides formata.sed charitas nō semp elicit
actū exteriorē nec ex hoc desinit eē charitas.qđ pbat b.
Greg.exēplo solis dicens:qꝛ sicut cū nube tegit̄:nec vide
tur in terra: ꝛ tñ splēdet:feruet vel ardet in celo: sic occu
pata charitas intus p vim sui ardoris exurit: ꝛ foris flā
mas opis non ostendit:eo mō fides formata pōt eē sine
actu exteriori ꝛc.Rñdeo ꝛ dico:ꝙ fides informis pt eē
ꝛ est sine actu exteriori:nō tñ fides formata q̄ scđm aplm ē
opans p dilectōem.charitas aūt nunq̄ est sine ope exte
riori:qꝛ scđm Greg.amor dei nūq̄ est ociosus:opat̄ n.ma
gna si est.si aūt opari desinit amor nō est. Uel dicendū
ꝙ charitas nō sp elicit actū exteriorē scđm Grego. in casu
quo opari nō est possibile:vtile:vel necesse.nunq̄ tñ est
charitas manēs charitas sine actu interiori.silr est de fi
de formata q̄tū ad opa exteriora.Sic ḡ fides sine opib⁹
mortua ē:vl' in effectu eēntiali:vel in subiecto pprio qđ
nō viuificat. Scđo est fides informis cū ope.ꝛ talis re
spectu premij eterni nihil pdest.ita dicit̄.j.ad Corinth.
xiij.Si habuero oēm fidē ita vt montes transferā:chari
tatē autē non habeā nihil mihi pdest.Expositor: Si ha
buero oēm.i.pfectā fidē.ita vt mōtes transferā.i.trāsferi
ri a deo impetrē sicut alexander q̄ habuit tantā fidē lꝫ in
formē vt posset mōtes caspios ꝯiungere: ꝛ iudeos intus
includere:vt narrat iosephus.ꝛ subdit:Charitatē autem
nō habeā nihil mihi pdest.s.ad vitā eternā acq̄rendā.
Posset tñ ad euidētiā p̄dicto℞ queri de trib⁹. Primū
est quō alexander potuit hoc impetrare cū eēt infidelis.
Rñdeo ꝛ dico scđm quosdā:ꝙ tūc sufficiebat credere deū
remuneratorē bono℞ ꝛ malo℞.ꝛ qꝛ alexander hoc credi
dit ideo impetrauit. Scđm est:quare opatio miraculo
rū magis attribuit̄ fidei q̄ alteri virtuti.Rñdeo ꝛ dico:
ꝙ fides fatet̄ omnipotentiā:potētie aūt magis attribui
tur virtuosa opatio ꝛ miraculosa.Iterū:Fides leuat ho
minē supra posse nature:hoc est implet ipm opus natu
re.ꝛ sic cōperit ei vt det posse supra naturā. Tertiu est:
quare fides informis hoc meret̄.s.opatōem miraculo℞
cū sit sine charitate.Rñdeo ꝛ dico: ꝙ nō dat̄ hec opatio
miraculo℞ fidei sine charitate merito cōdigni.sꝫ cōgrui
si hoc exigat vtilitas populi. Lꝫ aūt fides informis ni
hil valeat respectu p̄mij eterni valet tñ ad quinq̄. p̄ᵒ ad
diminutōez pene:nō que debet̄:sed que deberet̄ nisi fa
ceret illa bona opa.2ᵒ valet opus in fide informi factum
ad vitatōem culpe:qꝛ talis nō posset diu esse quin cade
ret per petm̄ vnū in aliud: eo ꝙ vnū peccatū est causa al
terius scđm Greg 3ᵒ ad habilitatōem gratie nam per bona
opa habilitat̄ quis ꝛ disponit̄ ad susceptiōem diūe gra
tie.4ᵒ ad assuefactōem bono℞ operū: quia p bona ope
ra homo se assuefacit ad bonum.5ᵒ valet ad occupatōem
temp̄is:quia bene operando non omittit̄ tempus sicut
fit vacando ocio. Tertio ē fides cum crimine. vñ apo
stolus.j.ad Thimo.v.Primā fidem irritā fecerūt.Glo.
Augu.Primā fidem.i.primū votū quod fecerunt irrita
uerunt:vel a bono resiliendo:vel de nouo mortaliter pec
cando.Nā grauius peccat scienter peccās q̄ ignorāter.

Uerbigratia: Iste fornicaẽ vel furaẽ ꝛ ille: iste ex igno-
rantia: ille ex certa scientia: cõstat ꝙ sciens grauius pec-
cat qꝛ magis ꝯtẽnit. ita dicit Luce xii. Seruus sciẽs vo-
luntatẽ dñi ꝛ nõ faciens plagis vapulabit multis. Sup
quo verbo chryso. sic dicit: Nõ. n. silr in oĩbus iudicanẽ
sꝫ maior cognitio fit maioris pene materia. vñ sacerdos
eadẽ peccãs cũ pplo multo grauiora patieẽ. Quarto ẽ
opus sine fide. ꝛ hoc est piculosum ꝛ pessimũ. vñ apl's
o ad Ro. xiiii. Omne qȯ non est ex fide peccatũ est. qȯ ver
bũ beatus ambro. duobus modis exponit. p° Omne qȯ
nõ ex fide. i. oĩs infideliũ vita est peccatũ. qȯ intelligitur
duob⁹ modis. p°io sic. qꝛ vita infideliũ nõ põt eẽ sine pec
cato cũ pctã sine fide nõ tollanẽ. scȯo mȯ: qꝛ qcqd infide
les agũt ex infidelitate est pctũ. vñ sup allegato vbo apl'i
glo. sic dicit: Oĩs infideliter viuens vel agẽs vehemẽter
peccat. Hec. b. Tho. scȯa scȯe. q. x. arti. iiii. in sol. i. arg. ꝛ. b.
Aug. sup iohãnẽ sic dicit. Hoc est pctũ. s. pctũ infideli-
tatis quo teneẽ cũcta pctã: qȯ vnusqsqꝫ si nõ habeat di-
mittunẽ ei cũcta pctã. Re. infra Infidelitas. Scȯo beat⁹
ambrosius pdictũ verbũ exponit sic dicẽs: Oẽ qȯ nõ est
ex fide. i. oẽ qȯ fit cõtra ꝯsciam vt credamus malũ eẽ est
peccatũ: ita ꝙ oẽ bonũ qȯ facimus si est ꝯtra ꝯsciam est
pctũ. nõ tñ oẽ qȯ fit cũ fide. i. cũ cõscientia est bonũ: qꝛ
cõscia erronea nõ excusat. Re. s. Cõscia. ꝛ infra Igrãtia.

¶ Qꝫ fidelitas serui pbaẽ in quattuor. CA. I.

Fidelitas. Nota ꝙ fidelitas
est p quã pximis
f nõ nocem⁹: neqꝫ p fraudẽ: neqꝫ p dolũ
vt dicit. b. Tho. pma scȯe. q. lxx. arti. iii. I
cor. q. iuxta finẽ. Laudaẽ autẽ fidelitas
in quattuor generib⁹ hoim. pmo in ser-
uo ad dñm. scȯo in amico ad amicũ. tertio in prelato ad
subditũ. quarto in magro ad discipulũ. Primo laudaẽ
fidelitas in seruo ad dñm: Ecci. xxxiii. Si est tibi seruus
fidelis sit tibi q̃ aĩa tua. Cõprobaẽ aũt fidelitas serui p-
cipue in q̃ttuor. s. in obediẽdo: acqrẽdo: custodiẽdo: di-
spensando. p° ꝯprobaẽ in obediẽdo. i. Reg. xxii. Quis in
omnibus seruis tuis sicut dauid fidelis egrediens ꝛ regre
diens ꝛ pgẽs ad regis impiũ. vñ Matth. viii. Dico huic
vade ꝛ vadit. ꝛ alii veni: ꝛ venit. ꝛ seruo meo: fac hic ꝛ facẽ
Que verba exponẽs haymo sic dicit. pñt aũt p subiectos
centurionis virtutes naturales intelligi in quib⁹ plurri-
mi gentiliũ pollebãt: vel etiã cogitatiões bone vel male.
Malis at dicam⁹ ꝙ recedat ꝛ recedẽt sꝫ bonos vocem⁹
ꝛ veniẽt: seruo quoqꝫ nro: hoc est corpi vt subiciaẽ volũ
tati diuine. Sꝫ heu qꝛ in psal. dr: Cor eorũ nõ erat rectũ cũ
eo: Luce. xii. Seru⁹ sciens volũtatẽ dñi sui ꝛ nõ faciens
plagis vapulabit mltis. 2° cõprobaẽ in acqrẽdo vl' mul
tiplicãdo. vñ ꝛ seruo multiplicãti bõa dñi sui dr matth.
xxv. Euge serue bone ꝛ fidelis qꝛ in pauca fuisti fidelis.
Et Luce. xvi. Qui fidelis est in modico ꝛ in maiori fide-
lis erit. qȯ verbũ exponiẽ quattuor modis. p° sic: Qui fi-
delis est in modico. i. in reb⁹ tpalib⁹ paupib⁹ tribuẽdis. ꝛ
in maiorib⁹. s. in spũalib⁹ erogãdis fidelis erit i. eẽ debꝫ:
qꝛ hec. s. bona spũalia sunt maiora corpalib⁹: ꝛ iõ ad spũa
lia hõ magis teneẽ q̃ ad corpalia nisi in casu necessitatis.
2° mȯ exponiẽ sic: Qui fidelis ẽ in minimo. i. in bono tẽ-
porali pprio: multomagis in maiorib⁹. i. in bonis spũa-
libus que sunt cõmunia magis debet esse fidelis. 3° sic:
qui fidelis est in minimo i. in bono proprio. Et in maio
ribus. i. in bonis cõmunitatis magis debet esse fidelis:
quia bona cõmunitatis pponderant bonis pticularib⁹.
sed heu quia hodie fit oppositũ quilibet. n. curat de bo-
no proprio: bono cõmunitatis contempto. 4° sic qui fi-
delis est in minimo. i. cũ minimo. s. cum paupe sibi ely-
mosinam largiendo. Et in maiori. i. cũ deo fidelis erit adho-
rendo ei: Matth. xxv. Qȯ vni ex minimis meis fecistis
mihi fecistis. Tertio cõprobaẽ serui fidelitas in cu-
stodiendo bona dñi sui: Luce. xvi. Qui in modico fide-
lis est ꝛ in maiori fidelis erit. Re. imediate. s. ꝛ expone h

Quarto cõprobatur serui fidelitas in dispẽsando: Lu
ce. xii. Quis putas est fidelis seruus ꝛ prudẽs. Re. expo-
sitõem huius infra Prelatio. vñ si est tibi talis seruus fide
liter obtemperans: cõgregãs ꝛ multiplicãs: fideliter ꝯser-
uans: fideliter dispẽsans: talis sit tibi quasi aĩa tua. i. ama
eum ꝛ conserua eum sicut aĩam tuã. Ecci. vii. Nõ ledas
seruũ in veritate opantẽ. q. d. Seruũ qui opaẽ sine fictio
ne veraciter: sine dilatõe velociter: sine pditõe vtiliter: si-
ne fraude vel deceptõe fideliter nõ ledas. s. affligendo cõ
uiciis: ꝛ verberib⁹ vel mercedis defraudatõe vel dilatõe
Et subdit cãm Ecci. xxxiii. dicens: Si leseris eum vel mi
nis affligẽdo vel turpiter obiurgando. Greg. Nõnunq̃
plus cõturbant verba q̃ vulnera. vel si leseris vite neces-
saria subtrahẽdo in fugã ꝯuerteteẽ. solent. n. serui ꝛ an-
cille afflicte fugã inire. vñ Gen. xvi. Affligẽte saray agar
fugã iniit. ¶ Qꝫ bonitas fidelis amici excedit boni-
tatẽ oĩs thesauri. CA. II.

f Ecũdo principalr cõmẽdaẽ fidelitas amici ad
amicũ: Ecci. vi. Amico fideli nulla est cõpatio. s.
cõpantie. q. d. Bonitas amici fidelis excedit bonitatem
oĩs thesauri materialis pp duo. pmo qꝛ fidelis amicus
spũiuuat etiã post mortẽ qȯ nec argentũ nec aurũ facit. se
cũdo qꝛ amicus fidelis vitã cõseruat tam corpalẽ q̃ spi-
ritualẽ. qȯ nõ facit argentũ vel aurũ. Probaẽ at ami-
ci fidelitas in q̃ttuor. p° in volũtatis ꝯformitate qñ. s. ami
cus suã volũtatẽ volũtati amici cõformat. vñ tulli⁹: Ue-
ra amicitia est idẽ velle ꝛ idẽ nolle. Sap. iii. Qui cõfidũt
in illũ intelligẽt veritatẽ: ꝛ fideles in dilectõe. i. in volũta
te inueniunẽ. 2° in intentõis synceritate: qñ. s. amic⁹ nõ
intendit lucrũ ppriũ sed cõmodũ ꝛ amorẽ amici vñ de
abraam dicitur neemie. ix. Inuenisti cor eius fidele tecũ
3° in secreti celatõe: qñ amicus celat amici cõmissum:
q Prouer. xi. Qui aũt fidelis est celat amici cõmissum. i. pec-
catũ vel secretũ: vel sub sigillo cõfessionis scitum. ꝛ dicit:
Celat: nõ ꝙ faueat: nõ q̃n occulte corripiat: sꝫ ꝙ nõ publi
ce infamet. Et subdit oppositũ: qui aũt ambulat fraudu-
lenter reuelat archana sua. qȯ duobus modis exponiẽ:
p° sic: qui ambulat fraudulẽter. i. pũerse agit: Reuelat ar
chana. s. ppria qꝛ qualis sit in corde ondit in ope. 2° sic:
qui ambulat fraudulenter. i. qui infidelis est ꝛ peruerse
agit: Reuelat archana. i. peccata vel secreta vel infirma.
primo talis reuelat peccata sicut pꝫ de cham gen. ix. q̃ re
uelauit pudenda patris. 2° talis reuelat secreta: Exo. ii.
Num occidere me vis sicut occidisti virũ egyptiũ. 3° re-
uelat infirma: Ecci. xiii. Interrogabit te de absconditis
tuis cõseruabit verba tua. ꝛ nõ parcet de malicia. ꝛ iterũ
q Ecci. xxvii. diciẽ: Qui denudat archana amici fidem p-
dit: ꝛ non inueniet amicũ ad animũ suum. qȯ verbũ ex-
ponitur duobus modis. Primo sic: qui denudat. i. qui
reuelat secreta sibi ab amico in secreto vel in cõsilio vl' in
cõfessione cõmissa: fidem pdit. i. fidelẽ amicitiã illius q̃
secreta sua vt amico suo cõmiserat. vel aliter fidẽ perdit
. i. credulitatem: quia de cetero indignũ se facit ne aliqȯ
secretum sibi credatur. ꝛ subdit Et non inueniet amicũ
quem amisit ppter reuelatõem secretoꝝ eius: Ad animũ
suũ. i. sm animũ suum. non. n. sm voluntatẽ suam secreto
rũ reuelator poterit ei recõciliari. qꝛ pditio secretoꝝ ma-
xime dissoluit amicitiã. 2° modo exponiẽ sic: qui denu-
dat archana. i. peccata cõsilia ꝛ suggestiones diaboli. Et
non inuenit amicũ. i. diabolum ad animũ suum: qui pri
us dicebat se amicũ esse in suggestionib⁹ suis. Aug. Ne-
qꝫ facili⁹ ab inimico deiicimur q̃ cũ eũ supbiẽdo imita-

mur. nec vehementius eũ ꝓsternim⁹ ꝗ̃ cũ hũilitate dñm sequimur: nec acriores ei dolores infigimus. ꝗ̃ cum plagis peccatoꝝ nr̃oꝝ cõfitẽdo ⁊ penitẽdo sanam⁹. Quarto amici fidelitas cõprobat̃ in actiõe. vñ Ecc̃i. vj. Amic⁹ fidelis ꝓtectio fortis. qd̃ verbũ exponit̃ quattuor modis
a p̃° sic: Amicus fidelis. cõtra amicũ fictũ: Fortis ꝓtectio. .i. nõ derelinquit in tp̃e tribulatõis. sed fortiter ꝓtegit. s. associando: cõsolãdo: cõsulendo: adiuuãdo. 2° sic: Amicus fidelis est ꝓtectio fortis: eo ꝙ assistit velociter: vtiliter similiter inseparabiliter ⁊ insupabiliter cui⁹ amor fortis est vt dilectio vel vt mors. 3° sic: Amicus fidelis est ꝓtectio fortis. i. amicus fidelis ⁊ fortis ſm deũ est qui nõ relinquit in aduersis sed fortiter ꝓtegit: ꝑ cõsolatõem et orõem si tentat̃: ꝑ suarũ rerũ cõicatõem si angustiat̃: per sui, siue expositiõem si inopia grauat̃ ꝑ cordis cõpassione si ꝑiculũ aie timeat̃. 4° sic: Amicus fidelis. s. xp̃s est ꝓtectio fortis ponẽs aiam suã ꝓ nobis. Et subdit: Qui inuenit illũ. s. amicũ fidelẽ: inuenit thesaurũ alleuiantẽ indigentiã suã. ita ꝑ amicitiã talẽ hõ possidet quodãmõ oĩa bona. Cuius rõ est: qꝛ amicitia oĩa bona tam corporalia ꝗ̃ spũalia facit cõmunia: inquantũ oĩa bona que hꝫ vnus amicus hꝫ alius. Quinto amici fidelitas cõprobat̃ in cõpassione. vñ Ecc̃i. xxij. In tp̃e tribulatõis. s. amici ꝑmanebit illi fidelis: nõ recedẽdo ab eo. sꝫ affectu ⁊ effectu cõpatiendo: ꝯsolando: ⁊ adiuuãdo. ꝓuer. xvij. Frater in angustijs cõprobat̃. Sexto amici fidelitas ꝯprobat̃ in duratõe: Ecc̃i. vj. Amicus si ꝑmãserit fixus erit tibi quasi coequalis ⁊ in domesticis tuis fiducialiter aget q. d. Quia multi nõ sunt veri amici sed ficti. idõ si aliquis amicus ꝑmanserit fixus in amore et stabilis tam in aduersitate ꝗ̃ in prosperitate: erit tibi coequalis. i. par vel equalis tecũ voluntatis quasi alter tu. Nã vt dicit tulli⁹. Uera amicitia est idẽ velle ⁊ idẽ nolle in rebus honestꝭ. Et subdit: Talis in domesticis tuis. i. in secretꝭ negocijs tuis. fiducialiter aget. i. negocia tua quasi sua ꝓcurabit. Difficile tñ est inuenire fidelẽ virũ nõ solũ fidelẽ amicũ Ideo dr̃ ꝓuerb. xx. Multi homines misericordes vocant̃ virũ autẽ fidelẽ quis inueniet. q. d. Multi hoĩes vocãt̃ misericordes ⁊ tñ nõ sunt: quia si eẽnt sibiipis inciperẽt misereri: Ecc̃i. xxx. Miserere aie tue placens deo. Uel sic Multi hoĩes vocãt̃ misericordes: qꝛ in oculis hominũ faciũt opa pietatis: vt. s. misericordes appareant ꝗ̃ tñ in exñtia sunt crudeles. Et subdit: Uirũ autẽ fidelẽ ꝗs inueniet. Qd̃ verbũ exponit̃ trib⁹ modis. p̃° sic: Uirũ aũt fidelẽ. s. a fidelitate ꝗs inueniet. q. d. Rarus inuenit̃. Hiere. vij. Perit fides. i. fidelitas. 2° sic: Uirũ aũt fidelẽ. i. fideliter misericordẽ cuius mĩa nõ deficiat in aliqua conditõe ꝗ̃ exigit̃ ad opus mĩe: ꝗs inueniet. q. d. rarus: ⁊ tal' coronabit̃ Ecc̃i. xliiij. Uiri mĩe collegũt̃ quoꝝ pietates nõ defuerũt. 3° sic: virũ fidelẽ. s. fide formata. ꝗs inueniet. q. d. rarus inuenit̃. vñ Luce. xviij. Filius hoĩs veniens putas inueniet fidẽ sup terrã cum tñ sine fide impossibile ẽ placere deo.

¶ Qꝫ fidelitas p̃lati cõmendat̃ vel comprobat̃ in quinqꝫ: CA. III.

t Ertio cõmendat̃ p̃lati fidelitas erga subditꝰ: vt. j. ad Corinth. iiij. Hic iam querit̃ int̃ dispensatores vt fidelis ꝗs inueniat̃. Cõsistit aũt fidelitas p̃lati seu bonitas in ꝗnqꝫ. p̃° in diligẽtia custodiẽdi. Isaie lxij. Sup muros tuos hierlm ꝯstitui custodes tota die ⁊ nocte nõ tacebũt. ⁊ iterũ Isa. xxi. Custos ꝗ̃ de die: custos qui de nocte. ⁊ Luce. ij. Pastores erant in regiõe eadem vigilãtes ⁊ custodiẽtes vigilias noctis sup gregẽ suũ.
2° in audacia resistendi. vñ. j. Reg. xvij. Pascebat seruus tuus gregẽ patris sui: ⁊ veniebat leo vl' vrsus. i. tyrannus vel hereticus ⁊ tollebat arietẽ de medio gregis ⁊ ꝑseque bar eos ⁊ ꝑcutiebã. eruebãqꝫ de ore eoꝝ: ⁊ illi ꝯsurgebãt aduersum me ⁊ apprehendebã mentũ eoꝝ. i. imponebaꝫ silentiũ hereticis. ⁊ iterũ Job. xxix. Cõterebã molas iniqui: ⁊ a dentibus eius auferebã predã. 3° in solertia pascendi. Exo. iij. Moyses minabat gregẽ suũ vsqꝫ ad interiora deserti. Quarto in prudentia vel discretõe distribuendi patrimoniũ crucifixi. Ecc̃i. xij. Si bene feceris scito cui benefeceris. Quinto in moderamine puniendi. Isaie. xxviij. Ponã in pondere iudiciũ ⁊ iusticiam in mensura. Ecõtrario aũt septẽ sunt que in p̃lato sũt detestanda. Primũ est cum non intrat ꝑ ostiũ: Johan. x. Amen amen dico vobis ꝗ̃ nõ intrat ꝑ ostiũ sed ascendit aliunde ille fur est ⁊ latro. Ubi nota ꝙ aliquis ad p̃latõem nõ intrat ꝑ ostium. i. ꝑ xp̃m quattuor modis. p̃° ꝗ̃ non querit xp̃i honorẽ ⁊ ouium vtilitatem sed ꝓpriã. non intrat per ostium. i. per christum: ad phili. ij. Omẽs que sua sunt querunt non que iesu christi. isti poti⁹ sunt tonsores ꝗ̃ pastores. Jacob erat pastor. Laban tonsor. vnde Jacob idest christus fugit: cum laban ad tondendas oues iuit. Ter dixit dominus petro pasce: sed nec semel dixit tonde vel munge: vt dicit Bernardus. 2° nõ intrat per ostium qui intrat per dona vel munera vt symoniaci faciunt. 3° non intrat per ostiũ qui per carnẽ ⁊ sanguinẽ intrat. nam tales vt frequentius postea carnaliter viuunt: Johan. iij. Quod natum est ex carne caro ẽ. Petrus introductus per ancillam ostiariam in atrium pontificis christum negauit Johan. xviij. Sic quando caro introducit que ancilla est: anima de facili xp̃m negat. 4° non intrat per ostium qui intrat per preces. vnde Berñ. in libro de consideratione: Non volentes: nõ currentes assumite: sed cunctantes sed renuentes etiã coge illos et compelle intrare. ⁊ premittit: ibi Pro quo rogaris sit tibi suspectus. Qui pro se rogat iam iudicatus est: nec interest vtrum per se an per alium quis roget. Secundũ qd̃ detestatur in prelato est cum est ignorans: Isaie. lvi. Ipsi pastores ignorauerũt intelligẽtiã. ⁊ hiere. x. Ecce in omnia stulte egerunt pastores. vnde ambro. in suo pastorali sic dicit: Sic polleat episcopus sapientia vt non solũ sibi creditum populum sufficienter doceat: verumetiã cunctarum heresum queat contradicẽtes a catholica repellere ecclesia: ne sua imperitia imperitos minime doceat: ⁊ huiusmodi casu preuento eueniat illi qd̃ scriptũ est. Si cecus ceco ducatũ prestet ambo in foueã cadunt. Qui vo talem sere diximus esse ignorat sacerdotiũ minime appetat. nec locum alterius vsurpare presumat Tertium quod est detestabile in prelato cum est negligens: Naũ. iij. Dormitauerũt pastores tui. Contrariũ tñ dr̃ in psal. Ecce nõ dormitabit neqꝫ dormiet qui custodit isrl'.
Quartũ est cum prelatus gregẽ suũ non pascit: Ezech. xxxiiij. Ue pastoribus israel qui pascunt semetipsos.
Quintũ est cum est nimis crudelis. vnde Ezechi. xxxiiij. talibus dicit̃ Qd̃ infirmũ erat nõ cõsolidastis qd̃ egrotũ non sanastis: qd̃ fractum est nõ alligastis: ⁊ qd̃ abiectũ est nõ reduxistis: ⁊ qd̃ ꝑierat nõ ꝗ̃sistis: sed cũ austeritate impabitis eis ⁊ cũ potentia. Cuius cõtrariũ docet .b. Greg. li. xx. moꝝ. sic dicẽs: Miscenda est leuitas seueritati faciendo quoddã ex vtroqꝫ tempamentũ: vt neqꝫ multa austeritate exulcerent̃ subditi; neqꝫ nimia benignitate soluant̃. Hec in vnũ illa tabernaculi archa agat: in qua cũ tabulis virga sit̃ ⁊ manna erat: qꝛ cũ sacre scripture scientia in boni rectoris pectore simul sit ⁊ vga districtõis ⁊ manna dulcedinis. ⁊ subdit ibidẽ Grego. hic dauid ait: Uirga tua ⁊ baculus tuus ipa me cõsolata sũt Uirga. n. ꝑcutimur: ⁊ baculo sustentamur. Sit igitur districtio virge que feriat: sit et consolatio baculi que sustentat. Sextũ detestabile in p̃lato est cum oues nõ ꝓtegit: Jo. x. Mercẽnarius cui⁹ nõ sunt oues ꝓprie videt

lupũ venientẽ ⁊ fugit ⁊c̃. Aug. Lupus ẽ diabolus vł malignus spũs q̃ caulas fideliũ insidiãs circuit ⁊ morteẽ animarũ querit: mercenarius dimittit oues salutẽ aiaꝝ negligẽdo: vel localiter recedẽdo: nõ occurrit resistẽdo peccata arguẽdo. ⁊ subdit Aug. O mercenarie lupũ venientẽ vidisti ⁊ fugisti. Forte dices: Ecce assum nõ fugi. fugisti q: tacuisti. corpe stetisti spũ fugisti. Septimũ ẽ cũ gregẽ officiũ derelinquit: Zacha. xi. O pastor ⁊ idolũ derelinquẽs gregẽ. Glo. sup illo verbo. Mercenari⁹ vidit lupũ venientẽ ⁊c̃. dic̃ fugit: q: timuit: q: tpale pl⁹ etno amauit. Et Greg. in omel. Primũ nobis necesse est oia exteriora misericorditer ouib⁹ xp̄i impẽdere. postremũ vo si necesse est etiã vitã nostrã pro eisdẽ ouibus ministrare. Sed cum incomparabiliter anima nostra qua viuim⁹ longe sit melior terrena substãtia quã exterius possidem⁹: q̃ nõ dat p ouib⁹ suis sbãm suã: quõ p his datur⁹ ẽ aiam suã.

Qr fidelitas magistri approbat̃ in septẽ. CA. IIII.

Quarto ẽ cõmẽdẽda fidelitas in magistro Eccl. x. Sapientie eni dei astabit laus ⁊ in ore fideli abundauit. q. d. Scriptura humanit⁹ adinuẽta ⁊ a deo edita in ore fideli. i. fideliter docẽte vel predicante abundabit. i. fructũ abundãter faciet. Est autẽ sciendũ: q magistri vel p̄dicatoris seu doctoris fidelitas vel bonitas ɔsistit in septẽ. p̄mo in impedimẽtorũ exclusione. scdo in dicendoꝝ impletiõe. tertio in dictorũ aptione quarto in cognitorũ ɔpẽdiosa traditiõe. quinto ĩ verborũ suaui ⁊ dulci locutiõe. sexto in sententiarũ pondere ⁊ grauitate. septimo in vtiliũ traditiõe. Primo bonitas magistri ɔsistit in impedimẽtorũ exclusione. Debet eniꝫ magister impedimẽta oia remouere q̃ studio ⁊ pfectui discipuloꝝ aduersant̃. vñ Hugo lib. v. de didascolon sic dicit: Tria sunt q̃ precipue studijs legentiũ obesse solent. s. negligẽtia: imprudẽtia: fortuna. Negligẽtia ẽ quãdo ea que docẽda sunt p̄termittimus. vel min⁹ studiose docemus vel discim⁹. Imprudẽtia ẽ quãdo congruũ ordinem ⁊ modũ in his que docem⁹ ⁊ discim⁹ non seruam⁹ Fortuna ẽ quãdo in euẽtu casuo siue naturaliter cõtingente: vt quãdo vel paupertate vel infirmitate: vel naturali tarditate siue etiã doctoꝝ raritate a pposito nostro retrahimur. In his autẽ tribus de primo. s. negligentia lector admonẽdus ẽ: de scdo id est de imprudẽtia instruẽdus: de tertio. i. fortuna ẽ adiuuãdus. Scdo bonitas magistri ɔsistit in dicẽdorũ impletiõe. Debet eni bon⁹ magister pri⁹ facere q̃ꝫ docere: exẽplo christi q̃ cepit facere ⁊ docere: Actuũ. i. vñ ambrosi⁹ sup Bti imaculati sic dicit: Añ vita q̃ꝫ doctrina querẽda est: vita bona sine doctrina gratiã hꝫ: doctrina sine vita bona integritatẽ nõ habꝫ. Et greg. ĩ moral. Doctrina cũ oĩ impio docet̃ qd̄ prius agit̃ q̃ꝫ dicat̃. nã doctrine subtrahit fiduciã qñ cõscia ĩpedit linguã. Ad Ro. ij. Qui doces nõ furandũ furaris: vel nõ mechandũ mecharis. Quid autẽ discipul⁹ agere dꝫ quãdo magistrũ hꝫ bñ docentẽ ⁊ male agentẽ. Chrys. sup illud Matth. xxiij. Sup cathedrã moysi. oñdit dicẽs: Si bñ vixerint eorũ lucrũ: si bñ docuerint vestrũ. Accipite igit̃ qd̄ vestrũ: nolite discernere qd̄ alienũ ẽ. Frequẽter eni de malo hoie doctrina p̄cedit bona: sicut terra vilis p̄ciosum aurũ p̄ducit: Nũquid pp vilẽ terrã p̄ciosuꝫ aurũ ɔtẽnitur. Igit̃ aurũ eligit̃ ⁊ terra relinquit̃. sic ⁊ vos doctrinaꝫ accipite ⁊ mores relinquite. Chrys. sup illud: Quodcũqꜫ dixerĩt vobis facite. sm opa eorũ nolite facere. dicit: Doctrinã accipiam⁹ nõ mores. apib⁹ herbe non sũt necessarie sꝫ flores. sic ⁊ vos flores doctrine colligite ⁊ ɔuersationẽ relinq̃te. Tertio bonitas magistri cõsistit ĩ dictoꝝ elucidatiõe ⁊ aptiõe. Oportet. n. q magister in se sit doct⁹ vt intelligat. Sic aq̃ pri⁹ ẽ in fonte q̃ꝫ in riuo: ⁊ semẽ prius ẽ in t̃ra q̃ꝫ in spica: ⁊ postea clare magister alijs sciam patefaciat: Eccl. xx. Sapiẽs ĩ verbis p̄ducit seipm. Aug. ĩ li. de doctrina xp̄iana: Quid. n. p̄dest clauis aurea si apire qd̄ volum⁹ nõ põt: ⁊ q̃d obest lignea si põt qñ nihil q̃rim⁹ nisi patere qd̄ clausum ẽ. Quarto bonitas magistri ɔsistit ĩ ɔgnitorũ ɔpẽdiosa traditione. Aug. Sicut ignar⁹ ẽ q̃ cognita obnubilat ita onerosus ẽ q̃ incognita incõculcat. Et hugo de scõ victore. li. v. de didascolon: Lectio duob⁹ modis aĩo fastidiũ in genere solet ⁊ affligere spũ ⁊ q̃litate: vicꝫ si obscurior fuerit: ⁊ q̃ntitate si p̄lixior extiterit: ĩ q° vtroqꜫ magno vti moderamine oꝫ ne qd̄ ad refectionẽ q̃situ ẽ sumat̃ ad suffocationeꝫ. Et tulli⁹ scdo rethorice sic dicit: Sepe res min⁹ ẽ intellecta lõgitudine magis q̃ꝫ obscuritate narratiõis vñ verbũ abbreuiatũ fecit dñs sup terrã. Quinto bonitas magistri ɔsistit ĩ sniarũ põdere ⁊ grauitate. vñ Eccl. xxi. dicit̃: Uerba sapientũ statera põderabunt̃. ⁊ ibidẽ. xxviij. Uerbis tuis facito staterã. dꝫ eni conari doctor vel p̄dicator vt dicit Aug. ĩ li. de doctria xp̄iana: vt pateat veritas: placeat: moneat. tũc veritas pꝫ cũ recte instruit: tũc placꝫ cũ gratiose insinuit vel porrigit: tũc monet cũ dicta pficit. Et tulli⁹ p̄mo rethorice sic dicit: In oĩ genere cause necesse ẽ beniuolũ attentũ docilẽ efficere auditorẽ Auditorẽ .n. beniuolẽtia captabit̃ si res ab eo geste fortit̃: sapiẽt: mãsuete: magnifice: p̄ferent̃. Attẽtos autẽ faciem⁹ si demõstrabim⁹ ea q̃ dicturi sum⁹ magna. noua ĩ audita esse: aut ad illos q̃ audiũt: aut ad hoies illustres: aut ad deos immortales: aut ad sũma reipublice ptinere. Dociles auditores faciem⁹ si apte ⁊ breuit̃ summã cause exponemus.

Sexto bonitas magistri ɔsistit ĩ verboꝝ suaui ⁊ dulci p̄latione: vt q̃libet p̄dicator vel doctor ab auditorib⁹ possit audire. qd̄ in psal. scribit̃. Q̃ꝫ dulcia faucib⁹ meis eloquia tua sup mel ori meo. vñ hugo ĩ p̄mo li. de aĩa sic dicit: Nihil ĩ hac vita dulci⁹ sentit̃: nihil auidi⁹ sumit̃: nihil ab amore mũdi mentẽ ita separ: nihil sic aĩm ɔtra tẽptationes roborat: nihil ita hoiem exercitat ve. excitat ⁊ adiuuat ad oẽ op⁹ ⁊ ad oẽm laborẽ sicut studiũ sacre scripture. Et chrys. ĩ sermõe ep̄hie dñi loquẽs de dulcedine diuĩe scripture sic dicit. Insatiabilis ẽ dulcedo spũalium eloquioꝝ: nõ. n. satiat vẽtrẽ sꝫ cor vel mentẽ ⁊ cogitationes pioꝝ ad dei dulcedinẽ redigit. Septio bõitas magistri ɔsistit ĩ traditiõe vtiliũ. vñ ad eph. iiij. Omis smo mal⁹ nõ p̄cedat ex ore vestro: sꝫ. siq̃s bon⁹ vt p̄stet edificationẽ audiẽtib⁹. Et p̄ma pe. iiij. Siq̃s loq̃t q̃si smones dei. Hugo ĩ p⁹ li. de aĩa loquẽs de excellentia ⁊ vtilitate scripe̅ diuĩe sic ait: In refectorio sacre scripture tres mẽse q̃si tres ĩtellect⁹ diuĩe sacre scripture ponũt̃. s. mysterialis: hystorial: mystic⁹. p̄ma mẽsa simplicib⁹: scđa doctoribus: t̃tia cõis ẽ vtrisqꜫ. In p̄ma cib⁹ ẽ grossior: ĩ scđa subtilior: ĩ tertia dulcior. p̄ma ɔtinet saporẽ exemploꝝ: scđa vim mysterioꝝ: tertia dulcedinẽ moꝝ. p̄ma pascit miraculis: scđa figuris: tertia vbis. Et subdit: In sacra scriptura q̃cq̃d docet̃ veritas: q̃cq̃d p̄cipit̃ bonitas: q̃cq̃d p̄mittit̃ felicitas ẽ. Nã de⁹ ẽ veritas sine fallacia: bonitas sine malicia: felicitas sine miseria. Beat⁹ at greg. volẽs oñdere q̃liter p̄dicator ad oẽs se hr̃e debeat. sic dicit ĩ registro Lingua mea bonis fomẽtũ fiat. prauis acule⁹: tumidos retũdat: iratos mitiget: pigros exacuat: desides hortatu succẽdat. refugiẽtib⁹ suadeat: aspis blãdiat̃: despatos cõsolet̃: vt q: doctores dicimur: viã saluti gdiẽtib⁹ oñdam⁹

Qr ex diuerso mõ natiuitat̃ filij q̃drupl̃r distiguunt̃.

Filius uel filii. CA. I.

Circa filios ɔsiderãda sũt tria. s. distictio: puatio punitio: ita q filij p̄mo distinguunt̃ ex modo necessitatis. secundo excludunt̃ a bono hereditatis. Tertio puniuntur

merito iniquitatis. Primo filij distinguunť ex mō ne/
cessitatis. Nā quadruplex est status filioꝝ ſm iura. Qui
dā.n.sunt naturales ꝛ legitimi: sicut q̄ nascunť ex legitiō
matrimonio. Quidā nāles ꝛ nō legitimi: vt filij q̄ nascunť
ex simplici fornicatōe. Quidā legitimi ꝛ nō nāles: sicut fi/
lij adoptiui. Quidā nec legitimi nec naturales: sicut spu/
rij nati de adulterio vel de stupro. Tales.n.nascūť ɔ̄ le
gē positiā ꝛ ɔ̄ legē nature. Hec.b.Tho.iiij. sen.dis.xli.
arti.iij.q.j.in cor.q.p totū. ꝛ pe.de thara. Albertus: Ray.
Bern. ꝛ iura hoc idē dicūt. Ad maiorē tñ euidētiam
p̄dictoꝝ nota hic nouē. Primū est: q̄ legitimus filius
dr aliq̄s duob⁹ modis. Uno mō ſm veritatē: sicut ille q̄
nascit̄ ex legitimo coitu. Alio mō ſm iuris fictōem. vt q̄
p legitiō habeť. Re.infra eo.ca. de modis legitimādi.
Secundū est: q̄ coitus illegitimus vel illicitus nō dicit̄
eē ille q̄ est cōtra legē nature cōem hoī ꝛ alijs aīalib⁹. sed
ille q̄ est ɔ̄ legē nature. s. rōnalis. ꝛ sic illi soli sūt legitimi
q̄ nascūť ex legitima copula: ꝛ illi sūt illegitimi q̄ nascū/
tur ɔ̄ legē nature q̄ est ppria hoī q̄lis ē fornicatio vel
adulteriū ꝛ incestus: vbi.s̄.q.j.in so.j.arg. Tertiū est: q̄
coitus nō est etiā illegitim⁹ inq̄ntū est act⁹ virtutis ge/
neratiue q̄ cōis ē ꝛ natural' oīb⁹ aīalib⁹. s3 inq̄ntū a praua
voluntate pcedit. vbi.s̄.q.ij.in so.ij.ar. Quartū ē: q̄
illegitimus duplex dānū incurrit. s. q2 nō admittiť ad of
ficioꝝ dignitatē: ꝛ q2 priuať hereditate. nō tñ istud dam
nū ē pena: q2 illegitiō nō subtrahiť aliq̄d qd̄ ē debitū ei
dari. S3 nō est debitū ei dari qd̄ alias. s. si fuisset legiti/
mus poterat eē debitū: sic verbigrā Si hoc defectu: pu/
ta q2 talis nō est fili⁹ regis patiť istud dānū q̄ nō succe/
dit in regno: nō iste defect⁹. s. nō esse filiū regis est pena.
Sic nō est pena q̄ aliq̄s q̄ nō est legitim⁹ nō debeať ea
q̄ sunt legitimoꝝ filioꝝ: vbi.s̄.arti.iij.q.ij.in so.j.ar. Qui
tū est: q̄ illegitim⁹ nō est pena plis: quā. s. penā patiať fi
lius ex pctō p̄ris. sed ē quidā defect⁹ ex quo duplex dam
nū incurrit: vt ptz.s̄.imediate. Uerbū aūt ezech.xviij. Fi
lius nō portabit iniquitatē patris. intelligiť de portatio
ne iniquitatis quo ad penā nō quo ad defectū: vel intelli
giť quo ad penā eternā nō tpalē. Sextū est: q̄ li legiti/
mus aliq̄n priuať hereditate p culpa: nō tñ legitim⁹ fili
us dr̄ illegitim⁹: eo q̄ generatōez legitimā habuit. vbi.s̄.
q.iij.in so.j.arg. Septimū est: q̄ fili⁹ illegitimus pōt le
gitimari nō q̄ fiat de legitimo coitu nat⁹. q2 coitus trā
siuit: ꝛ nūq̄ pōt fieri legitim⁹ ex quo semel fuit illegiti/
mus. s3 dicit̄ legitimari inq̄ntū dāna q̄ illegitim⁹ incur
rit subtrahūť p legis auctoritatē: vbi.s̄.q.iij.in cor.q.
Octauū est: q̄ sex sūt modi legitimādi duo ſm canones
Primus est cū quis ducit vxorē primā ex qua filiū ille/
gitimū generauit si nō fuit adulteriū. Scd̄s est p spūalez
indulgentiā dñi pape. Quattuor v̄o modi sunt ſm leges
Primus est si pater filiū naturalē curie imperatoris offe/
rat: fiatq̄ curialis ex hoc ipso legitimať ppter curie ho/
nestatem. Secundus est si pater in testamento nominet
eum heredē ꝛ filius postmodū testamētū impatori offe
rat. Tertius est si nullus sit fili⁹ legitim⁹: ꝛ p̄re defuncto
ipsemet filius seipm principi offerat. Quartus est si pr̄ in
publico testamēto vel cū triū testiū subscriptōe eū filiū
noiet nec adijciat naturalē. Hec.b.Tho.iiij.scri.sen.dist.
xlj.arti.iij.in cor.q.p totū. Nonū est: q̄ legitimare pōt
imperator ꝛ rex francie qui nullum h3 superiorem. De pa/
pa aūt vtrum possit legimare quo ad successionē heredi
tariam duplex est opinio: Quidā dicunt q̄ in locis vbi
papa non habet iurisditōem tpalem non pōt legitimare
quo ad successionē hereditariā: vel quo ad alia tempa/
lia sed solū quo ad spūalia. Alij v̄o oppositū dicunt qui
dupliciter distinguunt. Johānes.n. dicit q̄ in locis vbi
papa nō h3 tpalē iurisditōez nō pōt legitimare principa/
liter: sed ex cōsequenti. Nā ex eo q̄ legitimat eū quo ad
spūalia que sunt magis digna: secūdario ꝛ ex cōsequēti
legitimat eū quo ad tpalia que sunt minus digna. Et p
hac opiniōe allegat papa. c. Per venerabilē. extra eo.ti.
Alij v̄o dicūt vt innocentius ꝛ hostiē. laurētius q̄ papa
pōt facere. vñ eo ipo q̄ est legitimatus ad actus spūales
pōt fieri iudex ꝛ hr̄e tpales honores ꝛ officia: que alias
hr̄e nō posset. Hec in sum.cōfes.li.iij.ti.xxiiij. q̄ filij sunt
legitimi ꝛ qui nō.

¶ Qr̄ filius priuať hereditate pa/
tris duplici rōne. CA.II.

S Ecūdo principalr̄ circa filios ɔſiderāda est pri/
uatio. Nā filij priuanť bono hereditatis paťne
Et hoc duplici rōne. s. criminis ꝛ originis. Primo crimi
nis: Nā in q̄ttuor criminibus p̄ris filij priuanť ꝛ excludū
tur ab hereditate paťna p⁹ in crimine heresis: ꝛ hoc mul
tis modis. s. cū pater publice p̄dicat ɔtra fidē catholicā
vel publice pfiteť vel defendit errorē: vel corā p̄lato suo
cōuictus est vel cōfessus: aut de heresi finaliter ɔdēnat⁹.
scd̄o in crimine lese maiestatis. tertio ſm quosdā in cri/
mine symonie: q2 ei parificat. quarto in crimine interfe/
ctōis clerici priuať nō solū hereditate s3 oī ecclesiastico
beneficio. Ray.in sum.li.j. ꝛ in sum.ɔfes.li.j.ti.v. de he/
reticis.q.vij. Secundo priuanť filij hereditate paťna
rōne originis. Ubi nota: q̄ illegitimi nati carent seu pri
uanť tribus. s. nobilitate: dignitate: vel auctoritate: here
ditate. Nā primo carēt nobilitate. Nā viles psone ꝛ in/
fames de coitu illicito oriunť: vñ de cōmixtōe meretri/
cū estimādū est degeneres pplos ignobiles ꝛ furiētes ef
frenata libidie pcreari. 2⁹ tales p̄uanť clericali dignita/
te. ꝛ h̄ triplici rōe. pma ē: q2 tales dignitates vilib⁹ ꝛ infa
mib⁹ psonis cōmitti nō debēt. secunda est. ppter detesta
tōem paterni criminis. tertia est q2 tales filij solent esse
imitatores paterni sceleris. Hec in sum.cōfes.li.iij.ti.xix.
de filijs p̄sbyteroꝝ.q.j. Tertio filij illegitime nati pri/
uanť hereditate. Nō.n. illegitime nati succedūt in here/
ditate paterna. s. in toto: s3 tñ naturales filij succedē pūt i
septia pte tñ. Spurij aūt in nulla pte q̄uis ex iure natu
rali pentes eis in necessarijs puidere teneanť: vñ ad soli/
citudinē cui ptinet vt vtrūq̄ parentū cogat ad hoc q̄ eis
pudeat. Hec.b.Tho.iiij. sen.dis.xlj. arti.iij.q.ij.in cor.
q. p totū vñ aplo ad Gala.iiij. de hoc sub figura loquens
e sic ait: Eijce ancillā ꝛ filiū eius. Nō.n. heres erit fili⁹ an/
cille cū filio libere. In quo verbo q̄ttuor tangit. Primo
quid detestandū: ibi Eijce ancillā. qd̄ exponiť trib⁹ mo/
dis. p⁹ sic: Eijce ancillā. i. agar: que vetus testamētū signi
ficat: ꝛ filium eius. i. populum iudeoꝝ. 2⁹ modo sic: Eijce
ancillam. i. carnem. ꝛ filium eius. i. opa carnis. 3⁹ sic: Eijce
ancillam. i. concupiscentiā. ꝛ filium eius. i. opus malum
Et subdit causam: Non enim erit heres filius ancille. i.
obseruator veteris testamēti non poterit puenire ad he/
reditatē obseruationis euāgelij. Uel sic: Filius ancille.
id est actus carnis vel cōcupiscentie. non erit heres cum
filio libere. id est cum opere gratie. Uel sic: Filius ancil/
le non erit heres cum filio libere. id est mali cum bonis.
iudei cū christianis. Sicut enim nūc in cōuersatione sūt
dissimiles: ita in futuro erunt in retributione. Scd̄o tā
git quid amplectendū q2 ratione ibi Libere. Sicut enī
ancilla signat carnē: ita libera ratione q̄ ē in omnibus am
plectēda. Tertio tāgit q̄d pmouēdū: ibi Filiū libere. i.
opa rōis. Quarto tāgit q̄d appetēdū. s. hereditatē q̄ glo/
riā celestē significat. Nos autē nō sumus ancille filij: s3
libere. i. legis euāgelice q2 seruim⁹ deo ex charitate q̄ est
lex libertatis: Joh.viij. Si fili⁹ vos liberauerit vere libe
ri eritis. Req infra Lex. Et q⁹ q̄ttuor bona ɔsequimur.
Primo eni sum⁹ de hereditate certiores. Ad Ro.viij. Si fi
lij ꝛ hēdes. scd̄o sum⁹ ad credulitatē pniores. 3⁹ sumus

vel esse debemus ĩ libertate gratiosa. quarto sumus ĩ dignitate hūiliores ꝛc̃.

¶ Nota casus q̃d dꝫ facere mulier hñs filios legitimos ꝛ filiū de adulterio ne filij legitimi defraudent̃. CA.III.

a Ad maiorē tñ euidētiā p̄dictoꝝ nota hic tres casus. Primus casus est: q̄ mlier que hꝫ filios legitimos ꝛ filiū de adulterio: vel que supponit alienū ꝑtum dꝫ laborare quibuscūqꝫ modis pōt ne filij legitimi fraudent̃ hereditate paterna: in quo casu hoc mō dꝫ ꝓcedere. p° q̄ reuelet in pn̄ia factū suū sacerdoti ꝓchiali vel ep̄o vel penitētiario: vel dño pape vel eius legato. 2° inq̄rant ambo. s. mulier ꝛ ille cui in pn̄ia dixit diligēter ꝛ caute: si ille spurius vel supposit⁹ sit hō spūalis ꝛ timēs deū. 3° hoc inuento vocēt eū secreto ꝛ reuelent sibi. cui postea ↄsulere potuerūt q̄ ingrediat̃ religionē: vel q̄ transferat se ad longinqua regionē et sic nihil percipiat de bonis illius quē credebat eē patrē suū. Si vō illi spurio vel supposito nō pōt reuelari sine ꝑiculo. vel facto sibi reuelato nō vult acquiescere. tūc sacerdos ꝓchialis vel supior iniūgat mulieri q̄ de spōsalitio suo ꝛ alijs rebus quas hꝫ vel in futurū habere poterit satisfaciat iuxta posse. Hec autē satisfactio fiat ꝑ aliā ꝑsonā. s. ꝑ iudicē pn̄ialem vel ꝑ aliā ꝑsonam religiosam secrete ꝛ caute sub istis verbis. Quedam ꝑsona tenet̃ vobis in hoc accipite: ꝛ ita erit in bono statu. Hec in sum. ↄfess. li. ii. ti. v. q. xxiii. de filio concepto ꝑ adulteriū rubricella. Scd̃s casus: q̃d dꝫ facere mulier q̄ dampnificauit virū vel filios legitimos dando filio illegitimo. Rn̄deo ꝛ dico: q̄ talis mulier aut pōt satisfacere: aut nō. Si pt̄ satisfacere tenet̃: ꝛ est sp̄ in mora quo ad diuinū iudiciū donec satisfecerit aut dilatōem impetrauerit. Si aūt nō pōt satisfacere vł restituere: tūc petere tenetur veniā eius qui damnificatus est: aut ꝑ seipam si pt̄ aut ꝑ ꝑsonā aliā si nō audet: q̄ ꝑsona dꝫ subticere nomen ꝛ circūstantias ꝑsone ꝓ qua intercedit si in expssione nominis timeat̃ scādalū vel ꝑiculū. nō tñ tenet̃ petere veniā de dilatōe: qꝛ nō est in mora in hoc casu. s. quā nō pōt q° ad diuinū iudiciū. vbi. s̄. li. ij. ti. v. de filio cōcepto ꝑ adulteriū. q. xxiiii. ꝑ totū. Tertius casus est: q̄ mr̄ q̄ nō habet filios legitimos sꝫ hꝫ filios in adulterio occulto. pōt filijs taliter natis vel alijs quibusdā alienare de hereditate sua. dū tñ nō sint turpes vel indigne ꝑsone. Itē etiā pōt de cōsensu legitimoꝝ filioꝝ vel heredū aliorꝝ facere illegitīos filios suos coheredes legitimoꝝ nisi repugnet loci cōsuetudo: vbi. s̄. imediate. q. xxvi. ꝑ totū.

¶ Q̄ fili⁹ quā̄qꝫ punit̃ ꝓ pr̄e quā̄qꝫ vō ꝓ seipo. CA.IIII.

b Tertio p̄cipalr̄ circa filios ↄsiderāda ē punitio. Nā filij puniūt̃ quā̄qꝫ merito paterne iniq̄tatis. Ad maiorē tñ euidentiā p̄dictoꝝ ꝛ dicēdorū nota q̄ filij quā̄qꝫ sunt similes patrib⁹ in nobilitate ꝛ ĩ bonitate: quā̄qꝫ vō dissimiles. p° quidē in nobilitate inquātū filij qui parentū nobiliū ꝛ bonoꝝ vestigia imitantur sunt nobiles fm̄ opinionē ꝛ fm̄ veritatē. Si aūt bonorū patrū ꝛ nobiliū sunt filij mali: erunt nobiles fm̄ opinionē sꝫ ignobiles fm̄ rei veritatē. Ecōtrario autē est de filijs maloꝝ. 2° hoc idē p̄t ex p̄te cōplexiōis qꝛ sicut filij quā̄qꝫ sunt similes ꝛ dissimiles patri in cōplexiōe ꝛ dispositōe corpis: ita q̄ ex parētib⁹ magnis: pulcris ꝛ fortib⁹ filij magni: pulcri ꝛ fortes nascunt̃. Et ecōtrariū sunt dissimiles ita q̄ ex parētibus magnis: pulcris ꝛ fortib⁹ filij parui turpes ꝛ debiles oriunt̃. Sic in malicia ꝛ bonitate ꝛ ꝑ cōsequens in felicitate ꝛ dānatiōe vel penalitate filij sūt siles ꝛ dissimiles parētibus suis. Hec. b. Tho. in scri. sup p̄mū librū politicoꝝ. ca. iiij. Ex his colligere possumus duo. primū est: q̄ filius nō sp̄ punit̃ ꝓ peccato patris. secundū est: q̄ filius quā̄qꝫ punit̃ ꝓ pctō patris. Primū est: q̄ filius nō semꝑ punit̃ ꝓ pctō patris ꝛ ecōuerso. ita dicit̃ Ezech. xviij. Filius non portabit iniq̃tatē patris, nec pater iniquitatē filij ꝛc̃. Qd̄ verbū intelligit̃ quattuor modis. s. spūaliter vel mētaliter: inuisibiliter: finaliter eternaliter. p° mentaliter vel spūaliter: l3 n. filius ꝓ pr̄e vel dominus ꝓ seruo corporaliter affligatur ꝛ puniatur non tamen spiritualiter. s. in bonis anime aliquis detrimentū patitur sine propria culpa. Cuius rō est: qꝛ q̄ntum ad aīam filius non est res patris nec econuerso. ꝛ seruus non est res dñi nec ecōuerso. sed fm̄ aīam quilibet est liber sui. ꝛ fm̄ aīam est dei: Ezech. xviij. Oīes anime mee sunt sicut ꝛ anima patris ita ꝛ anima filij. 2° filius nō portabit iniquitatē patris inuisibiliter. l3 n. sensibiles ꝛ visibiles afflictōes ꝛ penas dñs frequenter iuste quibusdā sine culpa propria immittat. inuisibiles tamen penas deus sine culpa propria non immittit. vnde sicut iniusticia videtur esse alium peccare: ꝛ alium lugere. Sic iniustū est q̄ alius peccet ꝛ alius puniat̃. 3° filius non portabit iniquitatē patris finaliter. l3. n. in p̄senti vnus ꝓ alio puniatur. non tamen finaliter. ita dicitur Deuterono. xxiiij. Non occidentur patres ꝓ filijs: nec filij ꝓ patribus: sed vnusquisqꝫ pro peccato suo morietur. 4° filius non portabit iniquitatē patris eternaliter. Nam pena temporali quā̄qꝫ punitur vnus pro alio. sicut filius ꝓ patre vel seruus ꝓ dño: non tamen pena eternali. Cuius ratio est fm̄ Augu: quia pena eterna non cōfert ad salutē pena autē temporalis confert ꝛ valet ad multa. Q̄ autem pena spirituali mentali vel inuisibili finali ꝛ eternali fili⁹ non puniatur ꝓ patre ꝛ seruus ꝓ domino vel ecōuerso multipliciter ꝓbo. p° auctoritate Ray. q̄ dicit: q̄ malicia parentū nō nocet bono filio quo ad deum. nec bonitas filij excusat maliciā parentū ꝛ ecōuerso: sed nocet interdū quo ad penam temꝑalem. Iterū malicia parentū inducit p̄sumptōem cōtra filium ꝛ ecōuerso malicia filij inducit p̄sumptōem ↄtra patrē: in sum. Ray. li. ij. Et in sū. confes. li. iij. ti. xix. d̄ filijs p̄sbyteroꝝ ꝛ illegitime natis. q. xvi. ꝑ totū. 2° ꝓbo auctoritate Augu. sic dicentis: Quis locus innocentie relinquit̃ si alienū crimen maculat nescientē. 3° ꝓbo auctoritate legis que sic dicit: lex canonica dicit: Crimen vel pena paterna nullā maculā filio inferre potest: quia vnusquisqꝫ ex suo cōmisso pene subijcit̃: nec alicuius criminis successor cōstituitur. 4° auctoritate ezechi. xviij. Anima que peccauerit ipsa moriet̃ ꝛ filius nō portabit iniquitatē patris 5° rōne sic ꝓbatur: Pena infertur alicui homini rōne culpe: ergo vbi culpa vnius non transit in aliū: ergo de iusticia pena nō debet transire in aliū. Et cōfirmatur hec ratio ꝑ illud qd̄ dicit̃ ezech. xviij. Quid ē q̄ inter vos ꝑabolā veritatis in ꝓuerbiū istō dicētes: Patres comederūt vuā acerbā ꝛ dētes filioꝝ obstupescūt. Vbi glo. sic dicit Sicut ridiculū est pr̄es comedere vuā acerbā ꝛ dētes filioꝝ obstupescere: ita iniquū est pr̄es peccare: ꝛ filios nepotesqꝫ cruciari.

Scd̃o vō filius quā̄qꝫ tꝑaliter vel corꝑaliter punit̃ ꝓ pctō pr̄is sine culpa ꝓpria. nō tñ sine cā. Hoc āt facit de⁹ p̄cipue quattuor rōnibus. p° rōne ↄsanguinitatis. Nā inquantū filius est res patris: ꝛ seruus dñi. punit̃ filius ꝓ pctō pr̄is: ꝛ seruus ꝓ pctō dñi. 2° rōne imitatōis: inquantū filij imitant̃ peccata patrū cōsentiendo vel faciendo. vnde apl̄s ad Ro. j. Non solum qui talia faciunt digni sunt morte sed etiā qui cōsentiunt faciētib⁹. vbi haymo sic dicit: Faciens ꝛ cōsentiens non excusant̃. sꝫ vterqꝫ ē dignus morte eterna. 3° rōne p̄uaricatōis vł offensionis: sicut ꝓpter peccata populi dominant̃ tyranni. Job

q xxxiiij. Qui regnare facit hoīem hypocritā propter peccata populi. In quo verbo primo notatur plenitudo seu excellentia ptātis: ibi Qui facit. s. quicquid vult. in psal. Oīa quecūqꝫ voluit fecit. secūdo seuicia p̄sidis seu regis

ibi Regnare ypocritā.i.quēcunqꝫ simulatorē regē vl' principem facit regnare nō approbando sed ꝑmittēdo. 3ᵒ ponitur causa vltima vl' incēta: ibi Propter pctā ppli.q.d. Deus non ꝑmitteret pctōrem regnare vel malū fieri nisi inde eliceret bonū. vñ subdit': Propter pctā ppli vl' purganda vel manifestāda. Quarto rōne dissimulatiōis: sicut boni viri interdū tꝑaliter puniunt'.qꝛ pctā malorū nō redarguūt sꝫ dissimulāt. vñ Grego. in registro sic ait: Qui nō corrigit resecāda cōmittit ⁊ faciētis culpā habꝫ ꝗ qd pōt corrigere negligit emēdare. Req.ā. Correctio, quot modis boni dissilant corrigere pctōres. Propter hec quattuor dicit' Exo.xx. Ego sum deus zelotes visitās iniquitatē patrū in filios in tertiā ⁊ quartā generatiōem his ꝗ oderūt me. Dicit' aūt puniri pctā patꝝ in filios spāliter pp̄ quattuor rōnes. Prima ē pp̄ ꝓnitatē: qꝛ filij in pctīs parentū nutriti, ꝓniores sunt ad peccādū. Scda est ꝓpter ꝯsuetudinē. Nā filij assuescunt peccare exēplo patrū. Tertia est ꝓpter imitabilitatē. imitant' enim filij peccata patrū quasi eoꝝ auctoritatē sequētes. Quarta est ꝓpter grauitatē. sunt.n. filij maiori pena digni si penas patrū vidētes nō sunt correcti. Jō aūt addit: In tertiā ⁊ quartā generatōem: qꝛ tm̄ ꝯsueuerūt hoīes viuere vt in tertiā ⁊ quartā generatōem videāt: ⁊ sic mutuo videre possint. ⁊ filij pctā parētū ad imitandū: ⁊ patres penas filiorū ad dolendū. prima scđe.q.lxxxvij.arti.viij.in cor.q. et in solu.i.argu. Ubi nota ꝙ magis dicunt' puniri ꝓ peccatis parentū ꝓpinqui qꝫ extranei: ⁊ hoc triplici rōne.s. attinentie: redūdantie: influentie. pmo rōe attinentie: qꝛ filij ⁊ ꝓpinqui sunt quedā res patris. scđo rōne redūdantie: inquantū pena ꝓpinquoꝝ redundat in illos ꝗ peccauerūt. tertio rōne influentie: qꝛ domestica exempla ⁊ domestice pene magis mouēt. vñ qñ aliqs est nutritꝰ ī peccatis parentū vehemētius ea sequit'. ⁊ si eoꝝ penis nō ē deterritus obstinatior videt'. vñ ⁊ maiori pena ē dignus ibidē in so.iij.ar.ꝓ totū. Qꝫ aūt dicit: Uisitās pctā prm in filios vsqꝫ in tertiā ⁊ quartā generatōem: magis videtur ad miām qꝫ ad seueritatē ꝑtinere. dū nō statī vindictā adhibet. sꝫ spectat in posterū saltē vt posteri corrigantur. vbi.ē in solu.i.arg.in fine.

¶ Qꝫ deꝰ qñqꝫ punit tꝑaliter filiū sine culpa eius ꝓ pctō pris. CA.V.

a D maiorē etiā euidentiā pdictoꝝ nota: ꝙ ex dispensatōe dīna ꝓcedit ꝙ vnꝰ tꝑali pena sine culpa ꝓ peccato alterius puniat'. ⁊ hoc quattuor rōnibus. Prima rō est ōnsio solicitudīs charitatis. Naꝫ quilibet nō solū ꝓ seipo: sed etiā ꝓ alio solicitus dꝫ eē nō solū ad excludēdū malū: sed etiā ad ꝯsequendū bonū. hꝫ ꝑ exēplū ptꝫ in corpe nr̄o. Uidemus.n. in mēbris corpis: ꝙ mēbra nō solū ꝓ seipis: sꝫ etiā ꝓ inuicē sunt solicita. et si quid patit' vnū mēbꝝ cōpatiunt' oīa mēbra. Sic etiaꝫ esse dꝫ in societate ppli xpiani: ꝙ nō solū de seipo quilibet diligentiā habeat: sꝫ de alio vt ptes in toto ⁊ tāqꝫ corporis mēbra. vñ ⁊ cayn fuit punitus qꝛ dixit: Nūqd custos fratris mei sum ego Geñ.iiij. Scda rō quare deus tꝑaliter vnū sine culpa punit ꝓ alio est ōnsio magnitudinis sceleris: Sicut peccāte achor totus ppl's punitus est de quo dictū est. peccauit ppl's: Josue.vij. vbi Augu. sic' significatū est quātū malū fieret si vniuersa mltitudo peccasset qñ vnus ita potuit iudicari vt ab eo ceteri nō possent eē securi. Tertia rō est exhibitio honoris. Nam cham peccāte filius eius chanaan fuit punitꝰ.s. maledictōe diuina: Geñ.ix. Ad ōndēdū ꝙ dēs filij sp eēnt ī honore patris. Quarta rō est sollicitudo fauoris. Nā ꝓ pctō filiorū hely ppl's israel in cōspectu philistinoꝝ corruit.i.Reg. iiij. ad ōndendū fm.b.Greg. ꝙ meritis platoꝝ deprauat' vita subditoꝝ: qꝛ cū subditi suis platis fauēt ad malū cū eis sil' corruunt: Sicut filij israel diu fauētes pctis sacerdotū tādē cū eis ceciderūt in manibꝰ hostiū. Silr qꝛ dauid pplm numerauit ꝓ pctō gladiꝰ dñi deseuit in pplm qꝛ ppl's in hoc pctō eius fauebat. Sꝫ forte argues sic: Hō in iudicijs hūanis dꝫ imitari dīnū. sꝫ deus punit aliquē sine ꝓpria culpa ꝓ pctō alterius: vt ptꝫ ꝑ quattuor rōnes pdictas: ergo etiā hō iudex silr' debet facere. Rñdeo ⁊ dico ꝙ duplex est pena.s. spūalis ⁊ corpalis. Pena aūt spūali deus nūqꝫ punit aliquē sine pctō: ⁊ in hoc hūanū iudiciū dꝫ imitari dīnū. Ubi etiam nota: ꝙ pena spūalis fm Ray. est duplex.s. pena excōicatōis: ⁊ hac nunqꝫ debꝫ puniri vnus ꝓ alio. vñ Aug. ad auxiliū epm sic dic. Non imputant' filijs pctā parētū que pꝰ eoꝝ natiuitatē a parentibꝰ cōmittunt': nec ꝓ pctis parētū spūali pena filij sūt plectēdi: qualis ē excōicatio maior ꝗ sepat a suffragijs ecclesie ⁊ ꝑticipatōe sacroꝝ. Alia pena spūalis ē interdictū. ⁊ hac punit' familia ⁊ ciuitas vel tota ꝓuincia ꝓ pctō dñi ⁊ hoc pp̄ magnitudinē pcti. ⁊ qꝛ aliter nō pōt cōpelli ad satisfactiōem. aliqñ etiā remouet' familia ab altaris oblationibꝰ ꝓ peccato dñi. Hec in sum. cōfessi. li.iij. ti.xxxij q.viij. vtrū vnus hō possit puniri ꝓ pctō alterius. Secunda vō pena est corpalis: ⁊ hec ē duplex.s. flagelli ⁊ dāni. vbi nota ꝙ fm hūanū iudiciū nunqꝫ dꝫ aliqs sine culpa puniri pena flagelli vt occidat': mutilet' vel verberet'. vñ Aug. de ciui. dei. li.xxj. ca.xiij. sic dicit: Peccat quidē hō ꝗ ignorātia vel iniusticia cuiqꝫ mali aliqd facit. sꝫ nō peccat deus ꝗ iuste quãuis occulto iudicio fieri sinit. Sed pena dāni sicut etiā fm hūanū iudiciū punit' aliquis sine culpa: sed nō sine cā: scđa scđe.q.cviij. arti.iiij. in sol.ij. arg. Re. infra Pena cōplete. Nota etiaꝫ ꝙ si filius vel subiectus est ꝑticeps culpe patris vel dñi: tunc pena inflicta hꝫ rōem pene.s. ad eū qui punit'.s. quãtū ad filiū vel seruum: ⁊ quãtū ad eū ꝓ quo punit'.s. quãtū ad patrē vel dñm. Si vō filius vel subiectus nō sit ꝑticeps culpe tūc hꝫ rōnē pene quãtū ad eū ꝓ quo punit'. quãtū vō ad eū qui punit' hꝫ rōem medicine que sp̄ in melius ordinat': prima scđe q.lxxxvij. arti.viij.

¶ Qꝫ fornicatio sp̄ est peccatū. CA.I.

f Fornicatio. Circa fornicatōem que cōsistit in coitu soluti cū soluta ꝯsiderāda sunt tria.s. error qui excludit': horror ꝗ intendit': timor qui incutit'. Primo ꝯsiderandus est error ꝗ excludit'. Fuit .n. antiquitus duplex error: vnus fuit circa fornicatōem alius circa seminis emissionē. Primus error circa ipaꝫ fornicatōem fuit gētiliū apud quos fornicatio simplex nō reputabat' eē pctm̄. qd ad presens potest vnica ratione probari sic: Actus vel vsus naturalis non est peccatū: nam in talibus actibus nec meremur nec demeremur. sed fornicatio est actus vel vsus naturalis viri cum muliere: ergo ⁊c. Si autem non est peccatū: ergo per consequens coitus fornicarius non est prohibitus. Respondeo ⁊ dico: ꝙ coniunctio maris ⁊ femine est a iure naturali vel a natura: non quolibet modo facta sed cum debitis circumstantijs. Nam coniunctio maris ⁊ femine licꝫ sit naturalis a natura generis: fm ꝙ natura docuit omnia animalia vt masculus cum femina coiret: non tamen est naturalis a natura speciei que est rōnalis: nisi sit vir cuꝫ muliere sua. Qꝫ aūt simplex fornicatio sit peccatū tali rōne ostēdo: Coitus naturalis ⁊ licitus est ordinatus ad tria bona.s. ad bonū ꝓcreatōis: nutritōis: instructōis sed coitus fornicarius est cōtra hec tria bona: ergo ⁊c. hꝫ aūt patet ꝑ singula discurrendo. pᵒ enim coitus fornicarius est contra bonum ꝓcreationis: qꝛ fornicator non intendit ꝓcreationem vel generatōem prolis sed solum libidinem. Omnis autem actus vel coitus libidinosus

qualis est fornicarius sm se vitiosus est et culpabilis. 2° coitus fornicatõis est cõtra bonũ nutritõis: indiget. n. ples postq̃ generata est nutriri: et qr mulier in spẽ hũana minime sufficit ad ,plis educatõem vel nutritõem, ppter multa que hũane vite sunt necessaria que p mulierẽ solam pcurari non possunt: ideo opz q hõ post coitũ cum muliere maneat: et non statim ad quãcunq3 indifferẽter accedat: sicut accidit apud fornicatores. 3° coitus fornicarius est cõtra bonũ eruditionis. Oportet. n. q ,ples nõ solũ pcreẽt et nutriaẽt sed etiã vt erudiaẽt et instruaẽt. Cuius instructõis mox geniti nõ sunt capaces. sed p longuz tps et pcipue cũ ad annos discretiõis puenerint: et qr nutrire instruere passiões puerorum reprimere mulier nõ sufficit sola: iõ magis requiriẽ opus maris in quo est rõ pfectior ad instruendũ: et virtus potẽtior ad castigandũ. vñ opz q homo non ad modicũ tps: sed diuturnã societatẽ ad mulierẽ determinatã habeat: quã societatẽ mrimoniũ appellamus. Secũdus error fuit circa seminis emissionẽ. Dicebant. n. quidã q in emissiõe vel pcctiõe seminis extra locũ suum est peccatũ nullũ. qd ,pbant p locum a simili isto modo: Sicut se habet in emissione superfluitatũ corpis: ita in emissione seminis qd ,est supfluũ vel de supfluo alimenti. sed in emissione aliarũ supfluitatũ corporis sicut egestionũ vrine: sudoris et similiũ nullum cõsistit peccatũ. g similiter in emissione semis nullũ est peccatum. Rñdeo et dico q non ita se hz de emissione aliarũ supfluitatum et seminis. Cuius rõ est: qr semen et si sit supfluũ q̃tũ ad cõseruatõem indiuidui: est tñ necessariũ q̃tum ad ,ppagatõem speciei. Alia vo supflua vt egestio: vrina: sudor: ad nihil sunt necessaria. vñ ad bonũ hominis ptinet solũ q emittanẽ hoc aũt nõ solũ in semine queriẽ: sz q emittaẽ ad generatõis vtilitatẽ ad quã coitus ordinaẽ. Et iõ sicut peccat q̃ vtiẽ aliqua sui corpis pte ad aliũ vsum pter q̃z ad illũ ad quẽ est ordinata. verbigratia: Ut si quis ambulet manib9 et pedibus aliqd operetur: ita inordinata emissio seminis repugnat bono nature qd est ɔseruatio speciei. vñ post peccatũ homicidij (q9 natura humana iam in actu existens destruiẽ) hoc gen9 peccati videẽ secũdũ locum tenere quo hũane nature generatio impediẽ. Hec. b. Tho. ɔ gen. li. iij. c. cxxij. p totũ.

¶ Q fornicatio est pctm̃ mortale: et q pctm̃ ɔ naturam cõmittiẽ quattuor modis. CA. II.

Secundo circa fornicatõem cõsiderand9 est horror qui intendiẽ. nam peccatũ fornicatõis quilibet debet horrere: eo q ipsa fornicatio spẽ ẽ peccatũ mortale. Hoc aũt ad pñs ,pbo triplici rõne s. rõe cõtrarietatis qualitatis penalitatis. Primo rõne cõtrarietatis sic: Illud qd cõtrariaẽ diue ordinationi: naturali rõni: et dilectioni ,primi est peccatũ mortale: sed fornicatio hec tria facit. primo. n. ɔtrariaẽ fornicatio diue ordinationi q̃ fuit et est: q vna vni cõiungaẽ. scdo ɔtrariaẽ naturali rõni que vult q coitus fiat ad istũ finẽ. s. ad bonũ generatõis: nutritõis: instructõis: vt ptz ca. pce. tertio ɔtrariaẽ dilectiõi ,primi: q̃tũ ad hoc q repugnat bono ,plis nasciture: dum. s. dat opam generatiõi: nõ sm q cõuenit ,pli nasciture. Hec. b. Tho. scda scde. q. cliiij. arti. ij. i cor. q. et in solu. iiij. argu. Scdo fornicatio est peccatum mortale rõne qualitatis sic: Crimẽ importat pctm̃ mortale: sed fornicatio appellaẽ et est crimẽ ita dr Tobie. iiij Attende tibi ab oĩ fornicatõe: et pter vxorẽ tuã nõ patiaris crimen scire. g oĩs fornicatio et oĩs cõcubitus qui est pter vxorẽ est peccatũ mortale. Tertio rõne penalitatis sic: Nihil excludit a regno dei nisi peccatũ mortale: fornicatio aũt excludit vt ptz p aplm ad Gala. v. vbi pmissa fornicatõe et quibusdã alijs vitijs subdit: Qui talia agũt regnũ dei nõ possidebũt. g fornicatio simplex est peccatum mortale: vbi. s. imediate: arti. ij. in duob9 argu. ꝯtra.

Sz forte cõtra hoc argues et dices: q fornicatio nõ sit peccatũ mortale sed veniale. p Aug. in li. de bono coniugali. qui sic dicit: Qd est cibus ad salutẽ corporis hoc est cõcubitus ad salutẽ generis. sed non omis inordinatus vsus ciborum est peccatũ mortale. ergo nec oĩs inordinat9 cõcubitus qualis est cõcubitus fornicarius est peccatum mortale. Rñdeo et dico: q nõ ita est de cõmestione sicut de fornicatione: eo q ex vna cõmestione nõ impediẽ bonum totius vite vnius hoĩs. et ideo actus gule ex suo genere nõ est peccatũ mortale: nisi scienter quis cibum comederet qui totã cõditõem vite eius immutaret: sic ptz de adam. sed ex vno cõcubitu põt vnus hõ generari. et iõ inordinatus cõcubitus q̃ impedit bonũ ,plis nasciture ex ipso genere actus est peccatũ mortale: et non solum ex inordinatõe ɔcupie: vbi. s. arti. ij. in solu. vi. argũ. p totũ.

Si quis aũt querat qd peccatũ inter pctã luxurie sit magis horrendũ et detestandũ. Dico hic duo. s. numerũ et excessum vel reatũ: aut multitudinẽ et grauedinẽ. Primo enim loquendo de numero vel multitudine pctõrum: dico q septẽ sunt peccata carnalia. s. pctm̃ cõtra naturã. incestus stuprũ: raptus: sacrilegiũ: adulteriũ: fornicatio. p°. n. peccatũ ɔtra naturã est p qd ,impediẽ generatio ,plis. quod quattuor modis põt ɔtingere. primo si absq3 oĩ concubitu cũ delectatõis veneree pollutio ,pcureẽ: et sic ẽ immũdicia vel molicies. secundo si fiat cõcubitus ad rem non eiusdẽ speciei: qd vocaẽ bestialitas. tertio si fiat p concubitũ ad non debitũ sexũ: puta masculi ad masculũ: vel femine ad feminã. qd diciẽ sodomiticũ. quarto mõ si non seruatur naturalis modus cõcubendi: aut q̃tum ad instrumentũ nõ debitũ: aut q̃tum ad alios mõstruosos et bestiales modos cõcubendi: vbi. s. arti. ix. in cor. q. i medio et in fine. 2° incestus cõsistit in abusu mulierũ consanguinitate vel affinitate iunctarũ. 3° stuprũ proprie ɔsistit in actu venereo: quo virgo in ptãte patris existẽs defloraẽ. 4° raptus cõmittiẽ. cum puella violẽt a domo patris educiẽ vt corrupta in vxorẽ habeaẽ. 5° cõmittitur adulteriũ in accessu ad alienũ thorum. 6° sacrilegiũ cõmittiẽ in violatione mulieris q̃ est obligata deo p votum. 7° fornicatio est p quam impedit educatio et promotio ,plis nate: vbi. s. q. cliiij. arti. j. in cor. q. p totum.

Secundo vo loquendo q̃tum ad excessum vel grauedinẽ peccatorum carnaliũ. Dico p° q peccatũ cõtra naturã est grauissimũ et turpissimũ inter oĩa. et hoc etiam habz gradus in grauitate. sicut ptz discurrendo p modos eius. 2° post illud est incestus. 3° adulteriũ est grauius q̃z incest9 vel stuprũ: eo q hõ p hoc peccatũ abutiẽ muliere. 4° raptus rõne violentie est grauius q̃z incestus vel stuprum. 5° raptus vxoris est grauius q̃z adulteriũ. 6° fornicatio simplex que cõmittiẽ sine iniuria alicui9 est minima inẽ oẽs spẽs luxurie. 7° omnia peccata pdicta aggrauaẽ sm rõem sacrilegij: vbi. s. arti. xij. in cor. q. iuxta finẽ. Nota tamen hic quinq3 ad euidentiã pdictorum. Primũ ẽ: q peccatũ cõtra naturã quattuor modis põt ɔtingere et q̃s sit grauior inter illos. Req. s. et pone hic. Scdm est: q sacrilegiũ aggrauat oĩa peccata ptinentia ad luxuriã rõne iniurie que fit deo. et iõ sm leges grauius puniẽ. vñ Justinianus impator sic dicit: Si quis nõ dicam rapere: sz attẽtare tantũmodo matrimonij iungendi cã sacratissimas virgines ausus fuerit capitali pena feriaẽ: vbi. s. arti. x. in solu. ij. argu. in fi. Tertiũ est: q sacrilegiũ põt concurrere cum diuersis speciebus luxurie. verbigratia. Ut si quis abutaẽ psona cõiuncta sibi sm spũalem cognationẽ cõmittit sacrilegiũ ad modũ incestus. Si aũt abutaẽ virgine deo sacrata inquantũ est sponsa xpi cõmittit sacrilegiũ p modũ adulterij. Jnquantũ vo est sub spũalis

patris cura erit quoddā spūale stuprū. Et si violentia inferat erit spūalis raptus. Quartū est: q rapt⁹ soluat qualiscūq₃ violentia assit. Quintū ē: q rapt⁹ inuenit sine stupro: puta si aliq̄s rapiat viduā vel puellā corruptā. Stuprum etiā qñq₃ inuenit sine raptu. s. qñ aliq̄s sine violētie illatione virginē illicite deflorat: vbi. ß. arti. vij. in cor. q. in fine.

¶ Q₃ peccatū fornicatiōis horrere ꝛ vitare debemus quattuor rationib⁹. CA. III.

Tertio pncipaliter circa fornicationē ɔsiderād⁹ est timor qui incutit. nā pctū fornicationis singulariter timere: horrere ꝛ vitare debem⁹ quattuor rōnib⁹. Primo rōne pcepti: eo q nō solū in nouo: ſ₃ etiā in veteri testamento fornicatio phibet. Nam sm Augu. habem⁹ Exodi. xx. Nō mechaberis: sm lrām: sm expositionē: ꝛ vt. lxx. interpres habent. Nō fornicaberis vbi generaliter oīs coitus illicitus phibeat. Scdo rōne iudicij. vñ ad Hebre. vlti. dicit: Fornicatores ꝛ adulteros iudicabit de⁹. i. cōdēnabit. Tertio rōne supplicij. vñ super illo vbo pu⁹er. vi. Preciū scorti vix est vnius panis glo. sic dicit: Breuis voluptas fornicationis. ꝛ perpetua pena fornicationis. Dicit aūt q voluptas que ex scorto accipit vix est pciū vni⁹ panis: q₂ sicut panis vn⁹ non extinguit nisi vnā famem: sic illa delectatio non extinguit sitī fornicatiōis nisi vna hora. Uł ē vni⁹ panis. i. breuis q₂ nec per momentū faciat. Hiero. Uoluptas carnis presens nō satiat: futura cruciat pterita nō delectat. Quarto rōne dāni. Nā pctū luxurie: a sanctis dr esse mai⁹ pctū alijs: qd pbo q̄ttuor ratiōib⁹. p⁹ rōne libidinosi ardoris nā ppter vehementē ardorē libidinis q̄ est in hoc pctō ro totaliter absorbet. delectatio aūt q̄ ē in gula ꝛ in alijs pctis spūalib⁹ nō totaliter rōnē absorbet. 2⁹ rōne generalitatis. nam pctū carnis videt esse in oīb⁹ cōe vel generale. vñ istud pctū Eccs. vij. assimilat sagene. Cui⁹ rō ē: q₂ sicut sagena capiūt pisces magni ꝛ parui: ita pctō luxurie detinent magni ꝛ parui. 3⁹ rōne feditatis. nam istud inter cetera pctā est fedius ꝛ maiorē feditatē reddit in hoīe. vñ sm hoc inte ligit auctoritas Hiero. que sic dic̄ Nulli periculosius sumūt corp⁹ xpi q̄ luxuriosi: quia in tali pctō est feditas ex parte corpis ꝛ ex parte aīe. vñ cū tales accipiūt corp⁹ xpi: ppter nimiā eoꝝ feditatē tale ē ac si in lutū pijcerēt. 4⁹ rōe duplicis temtatiōis. s. hostis ꝛ carnis: nō sic est in pctis spūalib⁹. Est aūt sciendū: q pctū carnis ꝛ per cōsequēs pena pctī dupliciter aggrauat. vno mō sm diuersas spēs pctōꝝ carnis. Re. ca. pcedenti. alio mō sm diuersas circūstātias locoꝝ: modorū: tempoꝝ ꝛ personaꝝ: ꝛ sm alias circūstātias aggrauātes pctm. vñ Crysos. sic dicit Fornicat⁹ est aliq̄s post legē difficilius punit q̄ qui an legē fornicat⁹ est: post aduentum xpi maloꝝ difficiliorē habuit vindictā: formata ē aliqua diues: altera pauper: diues graui⁹ puniet. Re. supra Delectatio: ꝛ infra Luxuria.

¶ Fortitudinis diffinitio sm Albertū ꝛ q aliqui exercent actū fortitudinis qui tñ nō sūt fortes. CA. I.

Fortitudo. Circa fortitudinē ɔsiderāda sūt tria. s. nature quiditas: materie ppetas excellentie sublimitas: vt dicam⁹ q̄d sit natura: que mā: quāta sit excellētia fortitudinis. Primo cōsiderāda ē circa fortitudinē nature quiditas. Nā fortitudo diffinitur a Tullio. ꝛ btō Tho. ꝛ Alber. Primo enim tullius in sua rethorica fortitudinē diffiniēs sic dicit: Fortitudo ē cōsiderāda piculoꝝ susceptio ꝛ laboꝝ perpessio quā beat⁹ Tho. allegat scda scde. q. cxxiij. articu. ij. in cor. q. in fine. Scdo mō btūs Tho. colligēs diffinitionē fortitudinis ex verbis Arestotel. iij. ethicoꝝ sic dicit: Fortitudo est virt⁹ medio mō se habēs sm rōnē rectā circa timores ꝛ audatias ppter bonū. In scri. ethicoꝝ. li. iij. ca. xviij. in fine. Tertio albert⁹ teotonicus colligēs diffinitionem ex vbis Arestotel ꝛ cōmētatoris sic dicit: Fortitudo ē habitus īmediate audacioꝝ ꝛ timorū sufferētes faciēs periculoꝝ ꝛ mortis gratia boni. In q̄ diffinitiōe tāgit q̄nq₃. p⁹ tangit gen⁹ remotū cū dicit habit⁹. Nā fortitudo est q̄dā firmitas animi p quā anim⁹ stat imobilis cōtra timores piculoꝝ mortis. 2⁹ tangit gen⁹ ppinquū cū dr īmediate p qd fortitudo habet rōnē vtutis cui⁹ ē esse in medio vel rōnis vel rei. 3⁹ tangit actum ppriu per hoc q dicit: q fortitudo facit sufferētes. Nā pncipalior actus ei⁹ est pati q̄ aggredi. 4⁹ tangit materiā vel obiectū ibī mortis ꝛ periculoꝝ. Est eni duplex materia fortitudinis. s. pncipalis ꝛ secūdaria. pncipalis q̄dē est mors. secūdaria vero sūt pericula: q̄ q₂ possūt eē plura: id dic̄ piculoꝝ Re. ca. īmediate sequēti. 5⁹ tangit finē vltimū per hoc q dicit: grā boni. Si enī ex aggressiōe vel perpessiōe mortis seu piculoꝝ mortis nō seq̄ret aliqd bonum: tūc talis fortitudo nō habet rōnē vtutis. Ad cui⁹ euidentiā ē sciēdū: q aliqui efficiūt qñq₃ exteriorē actū vtutis non habētes virtutē: vel actū exteriorē fortitudinis: virtutē fortitudinis nō habētes ppter sex causas. s. ppter ignorantiā: experientiā: irā: fiduciā. cōcupiscentiā: violentiā. Primo ppter ignorantiā. Nā illi q̄ ignorāt picula mortis vident esse fortes dū. s. audaciter aggrediūt ea q̄ sunt piculosa: ſ₃ eis nō videāt: qui tñ nō habēt virtutē fortitudinis nec sūt vere fortes. Cui⁹ rō est talis: Ille q̄ vere est fortis h₃ habitū bonū quo viriliter aggredit: ꝛ quo patiēter patit: ſ₃ illi q̄ ignorātes pprias vires ꝛ periculi q̄ntitatē pericula aggrediūt: nullū habitū bonū habēt p quē operēt qd pat₃: q₂ cū cognoscūt periculū eē qd nō putabāt statim fugiūt ꝛ ideo nō sustinēt. nō sic aūt qui vere ē fortis: ergo ꝛc. Scdo videt aliq̄ fortes ppter experientiā eo q possūt optima agere ꝛ difficilia pati ppter suā experientiā: in quolibet enī negocio audacter ꝛ sine timore opat ille q̄ est expert⁹: sicut dicit Uegetius in li. de re militari: Nemo facere dubitat: qd se bñ didicisse cōfidit. Ubi nota: q p experiētiā cōsequit milites duo bona. Primū ē: q in bello exptis multa sūt nullius periculi sicut fragor arboꝝ: concursus equoꝝ ꝛ taliū que inexptis vt mulierib⁹ timorē incutiūt. Scdm ē: q ppter experiētiā sciūt agere grauare. inuadere aduersarios: ꝛ nō pati vel ledi vel grauari ab eis. S₃ talis ſ₃ ppter expientiā videant fortes: nō tñ sūt fortes. Et hoc propter duas rōnes. s. ex pte silitudinis: ꝛ durationis tēporis. Prima rō est ex pte silitudinis sic: Sile est exercitatos pugnare cū inexercitatis ꝛ armatos pugnare cū inermib⁹: vt athletas cū idiotis: ſ₃ hec scda aggressio nō est fortitudo. ergo nec pma. Scda rō est ex pte durationis tēporis sic: Aggrediētes terribilia ppter experiētiā timēt cū vidēt īminens periculū: ꝛ tūc deficiūt ꝛ fugiūt pmi: ſ₃ vere fortes sustinēt picula vsq₃ ad mortē: g̃ aggredientes picula ppter expientiā nō sūt fortes. Tertio q̄dā dicunt fortes ppter passiōis vehemētiā. s. ppter irā vel furiā. nā fortitudo quādā silitudinē furoris h₃ inquātū furor cū maximo impetu ad picula inducit. vñ qui ppter furorē vel furiā aggrediūt picula noiant fortes: ſ₃ tales nō sūt fortes ppter tres rōnes: ex pte finis: electionis: vel rationis. Prima rō ē ex pte intentiōis finis sic: Fortes operant ppter bonū simpliciter: ſ₃ operātes ppter irā vel furiam nō operāt ppter bonū simpliciter: ſ₃ ppter dolorē ꝛ appetitū vindicte: vt pat₃ de bestijs que aggrediūt terribilia ppter dolorē ꝛ pcussionē: ꝛ tñ in eis nō est vera fortitudo: g̃ ꝛc. Scda rō ē ex pte electiōis sic: Fortis operatur sm modū eligētie ꝛ boni grā ꝛ nō solū ſ₃ motū nāe:

operantes aũt ꝑpter furorẽ operanť solũ ſm motũ nãc ğ ꝛc̃. Tertia rõ eſt ex parte rõnis ſic: Fortes aggrediũť terribilia ſm mot⁹ rõnis ꝛ nõ ſm motũ paſſiõis: ſʒ operantes ſm furorẽ aggrediũť pericula tãtũmodo ſm motũ paſſionis: ğ ꝛc̃. Quarto quidẽ fortes vocanť ꝑpter fiducia. Nã quidã aggrediũť pericula nõ ꝑpter periciam aliquã. ſʒ ꝑpter hoc q̄ ſepe vicerũt in eis. Sʒ tales non ſũt fortes ꝑpter duas rõnes. Prima eſt talis. Fortes aggrediũť terribilia ꝑpter bonũ ſimpliciter ꝛ vt oʒ ꝛ qñ oʒ ꝛ ſm alias circũſtãtias: ſed aggredientes pericula ꝑpter ſpem victorie nõ aggrediũť ꝑpter bonũ ſimpliciter: ſed q̄ꝛ opinanť ꝛ eſtimãt poſſe pati ꝛ vincere: q̄ꝛ alias vicerunt ergo ꝛc̃. Secũda rõ ẽ talis: Fortis aggrediť terribilia ꝛ ſuſtinẽt ꝑpter bonũ: ſʒ opãtes ſpe victorie cũ non ꝯtingit eis ſperatũ nõ amplꝰ ſuſtinẽt: ğ ꝛc̃. Quinto q̄dã vocãť fortes ꝑpter cõcupiſcẽtiã: puta honoris voluptatis vel lucri. ſ. vt honorenť: delectẽť: lucrenť: ꝛ tales non ſũt fortes: q̄ꝛ finẽ debitũ nõ attendũt. Et ꝑ oppoſitũ q̄dã fortes vocãť: eo q̄ pericula audacter aggrediũť timore vituperii ſ afflictionis vľ dãni timẽtes ne vituperenť vel dãnificenť: ſm quẽʒ modũ hector troianis cõminabať dicẽs: Ille quẽ intelligã fugientẽ ſine bello. i. ſine hoc q̄ fortiter pugnet: ita male tractabo eũ q̄ nõ erit ſufficiẽs ad fugiendũ canes. Sexto q̄dã dicũť fortes ꝑpter violẽtiã. Fit eni multis pugnatoribꝰ violẽtia. ſ. terrẽdo: cõminando: puniẽdo. vñ videmꝰ q̄ ꝑncipes multa faciunt cogentes ſubditos ad pugnãdũ. ſ. muros cõſtituũt: foueas faciũt ꝛ alia impedimẽta fuge cõſtituũt: ꝛ tales nõ ſolũ nõ ſunt fortes ſed oībꝰ aliis peiores. Cuiꝰ rõ eſt: q̄ꝛ tales bonũ nõ operãť ſponte ſʒ quaſi coacte: ꝛ ꝑpter pene cõmunionẽ ꝛ vltionẽ. Hec. b. Tho. in ſcri. ethicoꝝ. li. iii. ca. xvi. ꝛ. xvii. per totũ. ꝛ ſc̃da ſc̃de. q. cxxiii. arti. ſ. in ſo. ii. arg.

Circa quã materiã ſit fortitudo. CA. II.

Secũdo ꝑncipaliter circa fortitudinẽ cõſiderãda eſt materie ꝓprietas. Cũ eni fortitudo ſit circa audacias ꝛ timores: ita q̄ fortitudo ẽ moderatiua audaciaꝝ: ꝛ cohibitiua timoꝝ: vidẽda ſunt hec duo. ſ. que timẽť: ꝛ reſpectu quoꝝ eſt fortitudo. Primo videndũ eſt q̄ timẽť. Cũ eni timor ſit mali: q̄nq̄ ſunt mala que timẽť. ſ. infamia: inopia: egritudo inimicitia: ꝛ mors. Quoꝝ rõ ꝛ ſufficiẽtia ſic põt accipi. Cũ eni malũ ꝑuatio ſit boni: hoc q̄nq̄ modis põt cõtingere. ꝑmo q̄ malũ generaliter ꝑuet oẽm bonũ habitũ: ꝛ ſic ẽ mors. ſc̃do malũ ꝑuat bonũ intrinſecũ corporis ꝛ ſic ẽ egritudo. tertio malum ꝑuat bonũ amicitie. ꝛ ſic ẽ inimicitia. q̄rto malũ priuat bonũ extrinſecũ a ꝓpoſito: ꝛ ſic eſt infamia. q̄nto malum ꝑuat bonũ ꝓueniẽs a fortuna. ꝛ ſic ẽ inopia. Secũdo videndum ẽ q̄d ſit ꝓpria materia fortitudinis. Ubi nota q̄ fortitudo. pꝰ nõ eſt circa infamiã. cuiꝰ rõ eſt talis Timere infamiã ſemꝑ bonũ eſt: q̄ð dupliciter ꝓbať. primo q̄ꝛ infamia ẽ de turpi: q̄ð ſemꝑ cauendũ ẽ. ſc̃do quia videmꝰ q̄ ille q̄ timet infamiã ſemꝑ laudať vt verecũdꝰ ſʒ fortitudo ẽ circa ea q̄ q̄nq̄ bona ſũt nõ timere: ğ fortitudo nõ eſt circa mala infamie. 2ᵒ fortitudo nõ eſt circa egritudinẽ vľ inopiã. Cuiꝰ rõ eſt: q̄ꝛ fortitudo nõ ꝯſiſtit circa ea que nullo mõ timenda ſũt: ſʒ inopia ꝛ egritudo nullo mõ timẽda ſũt: q̄ð ſic patʒ: Quia illa que nõ ſũt ab operatiõe mala: vel a voluntate mala ſicut a ꝑncipio nõ ſũt timẽda: ſʒ talia ſũt ꝑdicta. ſ. infirmitas ꝛ inopia ergo ꝛc̃. 2ᵒ q̄ fortitudo nõ ſit circa inopiã ꝓbo ſpãli rõne ſic: Nullꝰ timidus in ꝑiculis bellicis eſt fortis: ſʒ multi liberales nõ timẽtes circa pecuniaꝝ defectum ſũt timidi in bellicis: ergo nõ ſũt fortes. 3ᵒ fortitudo nõ ẽ circa inimicitiam: iniuriã: vel inuidiã: q̄ꝛ ſicut nullꝰ dr̃ fortis ex eo q̄ non timet ne aliq̄s iniurieť vel inuideat ſibi aut filiis aut vxori: vel q̄ nõ flagelleť ſʒ audacter ſuſtineat ꝑdicta: Cuiꝰ rõ eſt: q̄ꝛ iſta nõ ſũt maxime terribilia: ꝛ iõ quãdo aliq̄s diciť fortis ex eo q̄ ẽ intrepidus circa ea q̄ ſũt maxime terribilia. Cuiꝰ rõ eſt: q̄ꝛ nullꝰ ſuſtinet magis timẽda q̄ fortis: ſʒ mors eſt inter oīa magis timẽda: q̄ꝛ inter oīa ẽ magis terribilis. ergo ꝛc̃. Q̄ð aũt inter oīa mors ſit magis terribilis ꝓbo duplici rõne. Prima ẽ talis. Quodquid ẽ terminꝰ vite ẽ maxime terribile: ſʒ mors ẽ hꝰmõi ergo ꝛc̃. Sc̃da ẽ talis: Illud poſt q̄ð nulla tranſmutatio relinquiť in bono vľ malo ẽ maxime terribile. ſed mors eſt hꝰmõi: ergo ꝛc̃. Hec bea. Tho. in ſcript. ethicoꝝ libro iii. ca. xiiii. per totũ.

Q̄ꝛ fortis eſt ille q̄ eſt intrepidus circa maxime terribilia. CA. III.

Ad maiorẽ tñ euidẽtiam ꝑdictoꝝ nota hic ſex. Primũ ẽ: q̄ cũ ille dicať ꝛ ſit fortis q̄ ẽ intrepidus circa ea q̄ ſũt maxime terribilia: nõ idem eſt terribile apud oẽs. Cuiꝰ rõ eſt q̄ꝛ cũ terribile eſt reſpectu alicuiꝰ mali ardui vel difficilis ad vitandũ: ſic aliq̄d ẽ terribile puero q̄ð nõ ẽ terribile viro ꝑfecto: ita aliq̄ð malũ eſt terribile q̄ð excedit facultatẽ humanã per quã ei reſiſti non põt: ſicut terre motꝰ ꝛ inundationes maris ꝛ alia hꝰmõi. vñ hꝰmõi malũ eſt terribile cuilibet ſapiẽti qui habʒ rectũ iudiciũ intellectꝰ. Aliud ẽ terribile ſm hoīem quaſi nõ excedẽs facultatẽ ipſiꝰ ad reſiſtendum: ꝛ iſtud dupliciter differt. Uno mõ ſm diuerſam rei magnitudinẽ: puta maius terribile eſt ſi nõ conueniãt multi hoīes q̄ pauci. Alio modo ſm magis ꝛ minꝰ: puta q̄ magis ꝛ minꝰ odiũt: aut magis ꝛ minꝰ appropinquant. Modo igiť fortis erga iſta terribilia ſic oʒ eẽ diſpoſitꝰ q̄ nõ timebit terribile: q̄ non excedit facultatẽ hoīs ad reſiſtẽdũ. Aliud aũt terribile ẽ q̄ð eſt ſupra facultatẽ hominis hoc timebit: ſʒ tñ in caſu neceſſitatis vľ vtilitatis homo timebit ſicut oportʒ: ꝛ ſic recta hoīs rõ iudicabit: ita q̄ ꝑpter timorẽ taliũ nõ ſtupeſcet. i. nõ diſcedit a iudicio rõnis: ſʒ ea ſuſtinebit ꝑpter bonũ ꝟtutis. Hec bea. Tho. in tertio ethicoꝝ. ca. xiiii. in ꝑncipio. Si autẽ aliq̄s ea que nõ ſũt timẽda timeret: vel magis vľ minꝰ timeret q̄ rõ iudicet: tũc in his peccaret hõ: vt ibidẽ. Re. infra Timor. Sc̃m eſt: q̄ bene ſe habere in repentinis ꝑiculis ẽ magnũ ſignũ ꝟtutis. Cuiꝰ rõ eſt q̄ꝛ ſi pericula ſint ꝑuiſa põt quis bñ ſe habere in eis ex iudicio rõnis: ſed ſi in repentinis bñ ſe habeat ſignũ eſt q̄ ẽ ſm habitu fortis vel virtuoſus: quo operať etiã ſine deliberatiõe per modũ nature. Hec Albertꝰ in ſecũdo ſcripto ethicoꝝ q̄ð recollegit be. Tho. ab eo. Tertiũ eſt: q̄ mori ad fugiendum inopiã vel anxietatẽ vel aliq̄d huiuſmodi laborioſum nõ eſt ꝓpriũ fortis: ſed magis timidi ꝛ mollis: q̄ꝛ talis nõ ſuſtinet mortẽ ꝑpter bonũ: ſʒ vt ſic effugeat periculũ pene Albertꝰ vbi ſupra. Quartũ eſt q̄ circa mortem que ẽ in mari vel egritudine nõ ẽ fortitudo: ſʒ circa mortem que ẽ in bello: q̄ð ꝓbo q̄tuor rõnibꝰ Prima eſt: q̄ꝛ talis eſt in repẽtino ꝑiculo: nã ꝑicula bellica ſũt repentina: q̄ꝛ ſubito eueniũt. in repentinis autẽ magis elucescit vel claret virtꝰ: vt patʒ ſupra. Secũda ẽ: q̄ꝛ talia pericula. ſ. bellica ſunt maxima: q̄ꝛ de facili ibi moriť hõ. Tertia rõ eſt: q̄ꝛ huiuſmodi ꝑicula ſũt optima. q̄ꝛ talia pericula ſuſtinet ꝑpter bonũ cõe q̄ð eſt optimũ. Quarta rõ ẽ: q̄ꝛ talia pericula ſũt honorifica. videmꝰ eniʒ q̄ morientibꝰ tali morte. vel qui ſe fortiter exponunt ꝑiculis huiꝰ mortis exhibenť honores tam in ciuitatibꝰ qui viuũt in cõmunitate: q̄ etiã apud reges vel ꝑncipes qui dñanť ſolitam in vita q̄ in morte. honor aũt eſt primũ premiũ virtutis: ergo ꝛc̃. Hec bea. Tho. in tertio ſcripto ethicoꝝ. ca. xiiii. Quintũ ẽ: q̄ impauide fortis circa alias mortes bene ſe habet. Nam fortis q̄ eſt in mari vel egritudine impauidus nõ ſtupeſcit neq̄ turbať ꝑpter timorẽ taliũ aliter tamẽ ſũt in timidi fortes: ꝛ aliter marinarii. Nam

fortes etiã si nõ sperãt saluari: tñ nõ timent cõtemnẽtes huiusmodi mortẽ. non enim tñ de ea curant vel inordinate cõmouean. Sʒ marinarij sũt intimidi in periculis maris inquantũ sperant se bene posse euadere ꝓpter experientiã. Sextũ est: ꝙ omnis mors quantũ in se est equaliter est terribilis: sʒ per comparationẽ ad causam vel vtilitatẽ vna mors est magis sustinenda ꝙ̃ alia. Ubi sciendũ ꝙ mors dupliciter põt cõsiderari. vno modo in quãtũ ẽ priuatio vite: ⁊ sic nõ ẽ accipere diuersitatẽ in ipa alio mõ per cõparationẽ ad cãm ⁊ effectũ: ⁊ sic ẽ accipe maximã diuersitatẽ in morte. Nã aliqñ bellũ qd ẽ cã mortis ẽ tale de quo speraᷓ aliqua victoria: ⁊ aliqñ nulla. Et iterum ex morte aliqñ sequiᷓ defensio iusticie ⁊ pax rei publice: aliqñ aliqd aliud. ⁊ sic qñ qs sustinet mortẽ rõne aliquorꝰ boni mereᷓ honoraᷓ laudaᷓ. Albertꝰ vbi supra.

¶ Qꝫ post prudẽtiã ⁊ iusticiã fortitudo est potior ⁊ vtilior liberalitate. CA. IIII.

Tertio circa fortitudinẽ cõsideranda ẽ excellẽtie sublimitas. Ad sciendũ aũt que virtꝰ inter morales sit melior vel excellentior alijs est sciendũ: ꝙ sicut dicit btũs Augu. vi. de trini. In his que non mole magna sũt vt in spũalibꝰ idẽ est maiꝰ qd meliꝰ. vñ virtus aliq̃ tanto est maior quãto ẽ melior. bonũ aũt hoĩs fm Dionysiũ ẽ bonũ rõnis: ⁊ ideo illa virtꝰ ẽ melior vbi bonũ rõnis magis viget. Uñ inter virtutes morales. pꝰ prudentia est potior alijs: qꝛ ipsa bonum rõnis essentialiter habet eo ꝙ ipsa est pfectio rõnis. Quod aũt ẽ essentialiẽ tale ẽ potiꝰ eo ꝙ est per pticipationẽ tale: sicut sunt iusticia fortitudo ⁊ tẽpantia q̃ a prudẽtia bonũ rõnis participant. 2ꝰ post prudentiã iusticia ẽ potior aliis. Cuiꝰ rõ ẽ qꝛ iusticia in oĩbꝰ rebꝰ humanis efficit ⁊ ponit vel cõstituit ordinẽ rõnis: qd aũt ẽ effectiuũ boni rõnis est nobilius eo qd ẽ exclusiuũ impedimẽti vt fortitudo ⁊ temperantia faciũt. 3ꝰ post prudentiã ⁊ iusticiã fortitudo ẽ potior: qd ostẽdo triplici rõne. s. stabilitatis: difficultatis: cõmunis vtilitatis. pꝰ rõne stabilitatis inquãtũ fortitudo volũtatẽ tenet firmã in bono rõnis otra timores periculoꝝ mortis: scđa scđe. q. cxxiij. arti. xij. in cor. q. per totuʒ. qd sancti fecerũt. vñ Grego. in quadã omelia. Fortes facti sũt sancti: terrorẽ domãt: spm roborant: virtutibꝰ choruscant: terrena despiciũt: celestia appetũt: occidi possũt: flecti aũt nequiũt nec sustinere falsa per infirmitatẽ metuunt: nec lesi vnq̃ a veritate cõticescũt. 2ꝰ rõne difficultatis: Nã laus virtutis maxime in hoc consistit ꝙ aliqs bene opeᷓ circa difficilia: qꝛ vtus ẽ circa arduũ ⁊ difficile: ergo sicut quãto vtus ẽ circa magis difficile tãto ẽ potior ⁊ laudabilior: sʒ difficiliꝰ ẽ ꝙ aliqs sustineat tristia qd pertinet ad fortitudinẽ: ꝙ̃ ꝙ abstineat a delectabilibus qd pertinet ad tẽperantiã: ergo fortitudo est potior ⁊ laudabilior ꝙ̃ sit temperãtia. Dec. b. Tho. in tertio scripto ethicoꝝ. c. xviij. in medio. 3ꝰ rõne cõmunis vtilitatis sic: Quanto virtꝰ est vtilior tanto excellẽtior: sʒ fortitudo est vtilior liberalitate: qd pʒ: qꝛ liberalitas est vtilis in q̃busdã particularibꝰ beneficijs: fortitudo aũt hʒ generalẽ vtilitatẽ ad seruãdũ totũ iusticie ordinẽ in rebꝰ domesticis ⁊ ciuilibꝰ. vñ phs pmo rethorice dicit: ꝙ iusti ⁊ fortes maxime amanᷓ: qꝛ maxime sũt vtiles ⁊ in bello ⁊ in pace: scđa scđe. q. cxxiij. arti. xij. in so. ij. argu. vñ Ambro. in lib. de offi. sic dicit: Nũc de fortitudine tractemꝰ que velut excellẽtior ceteris virtutibꝰ diuidit vires bellicas ⁊ domesticas. Et iterũ ibidẽ. Nõ mediocris est ai fortitudo que sola defendit ornamẽta virtutũ oĩuꝫ ⁊ iudicia custodit: ⁊ q̃ in expiabili prelio aduersus oĩa vitia decertat. inuicta ad labores: fortis ad picula: rigidior aduersus voluptates: auariciã fugat tanq̃ labẽ quandã q̃ vtutem effrenat. Qualiter autẽ diuersimode fortitudo sit in iustis ⁊ peccatoribꝰ ostẽdit btũs Greg. li. vii. moral. dicẽs Iustoꝝ fortitudo est carnẽ vincere: ꝓprijs voluptatibꝰ cõtraire: delectationẽ vite pñtis extinguere: huiꝰ mundi aspera ꝓ eternis premijs amare: pspitatis blãdimẽta cõtẽnere: aduersitatis metũ in corde superare. Ecõtrario reproboꝝ fortitudo est trãsitoria sine cessatione diligere: cõtra flagella cõditoris insensibiliter perdurare: ab amore rez temporalium nec aduersitate quiescere: ad inanẽ etiã gloriã cũ vite detrimẽto peruenire: malitie augmẽta exqrere: bonoꝝ vitã nõ solũ vbis ac moribꝰ sʒ etiã gladijs impugnare: in semetipsis spem ponere: iniq̃tatẽ quottidie sine vllo defectu desiderij perpetrare.

¶ Qꝫ actus fortitudinis nobilior est pati ꝙ̃ aggredi pericula mortis. CA. V.

Fortitudo. Circa fortitudinẽ quattuor sunt notanda. s. actꝰ pncipalis: vtutis integralis: aspectꝰ vtualis: defectꝰ penalis. Primo cõsiderãdus est actꝰ pncipalis. Ad videndũ aũt ⁊ sciẽdũ qs sit accꝰ fortitudinis: nota tria. Primũ ẽ ꝙ fortitudo hʒ duplicem actũ. s. interiorẽ: ⁊ exteriorẽ. Interior actꝰ est velle sustinere mortẽ ⁊ picula mortis ꝓpter bonũ. Exterior actꝰ est aggredi huiꝰ mõi picula. Scđm est: ꝙ cũ actus fortitudinis sit aggredi ⁊ sustinere: diuersimode tñ: qꝛ añ actum fortis ẽ aggredi: in actu vero sustinere. Tertiũ ẽ: ꝙ lʒ aggredi vl inuadere sit pus tpe ꝙ̃ sustinere: hoc tñ. s. sustinere ẽ essentialiꝰ fortitudini nobiliꝰ vel pfectiꝰ ⁊ difficilius: vt dicit Albertꝰ in tertio scri. ethicoꝝ. Qꝫ aũt difficilius sit abstinere vel pati ꝙ̃ aggredi vel inuadere: probo triplici rõne. s. rõne fortioris pugilis: pñtis discriminis: lõgioris tẽporis. pꝰ rõne fortioris pugilis sic: Difficiliꝰ est pugnare cũ fortiori ꝙ̃ cũ debiliori: sed q̃ aggrediᷓ inuadit per modũ fortioris: qui vero sustinet per modum debilioris. ergo ⁊c. 2ꝰ rõne pñtis discriminis sic: Difficilius ẽ nõ moueri a malis pñtibꝰ ꝙ̃ a futuris: eo ꝙ malum pñs plꝰ mouet ꝙ̃ futuruꝫ: sʒ qui aggrediᷓ hʒ mala vt futura q̃ vero sustinet iã habet picula vt pñtia vl imminẽtia: ergo ⁊c. 3ꝰ rõne longioris tẽporis sic: Difficiliꝰ ẽ diu manere imobilẽ ꝙ̃ subito motu moueri ad aliqd arduũ: sʒ aggredi põt hõ ex subito motu. sustinere autẽ importat diuturnitatẽ tẽporis. vñ ⁊ phus dicit in tertio ethicoꝝ. ꝙ quidã sũt pualẽtes añ pericula in ipsis desistũt aũt vel decidũt. patiẽtes aũt longo tẽpore imoranᷓ: ergo ⁊c. scđa scđe. q. cxxiij. arti. vi. in so. i. argu. per totuʒ.

¶ Qꝫ q̃ttuor sũt vtutes fortitudinis itegrales. CA. VI.

Secũdo pncipaliter circa fortitudinẽ cõsiderãda ẽ virtꝰ integralis. Nã quattuor sũt vtutes fortitudinis integrales. s. fiducia: magnificentia: patientia: pseuerãtia: fm Tulliũ. Uel securitas: cõstãtia: tolerãtia: firmitas fʒ Macrobiũ. Rõ aũt huiꝰ ẽ ista: qꝛ cũ actꝰ fortitudinis sit duplex: vt pʒ supra. s. aggredi ⁊ pati: Primo quãtũ ad actũ aggrediẽdi requiriᷓ duo. pꝰ requiritur pparatio mentis vt. s. hõ habeat animũ pparatum ad aggrediẽdũ: ⁊ q̃tũ ad hoc Tulliꝰ ponit fiduciaꝫ qua discurrit animꝰ vsq; ad finẽ cũ spe euadẽdi. Macrobiꝰ vero ponit securitatẽ q̃ excludit timorẽ. 2ꝰ ad actũ aggrediendi requiriᷓ executio operis. s. ne aliqs deficiat in executione bonoꝝ q̃ fiducialiter inchoauit: ⁊ q̃tuꝫ ad hoc Tulliꝰ ponit magnificentiã qua animꝰ eleuaᷓ ⁊ ampliaᷓ ad difficile susciẽdũ. Macrobiꝰ vero ponit cõstantiaꝫ. s. ne aliqs deficiat in executione opis qd magnifice inchoauit: oportet eniꝫ in his que magnifice aliqs faciat aiuꝫ ostãtẽ hẽre. Secũdo ad aliũ actũ fortitudis q̃ ẽ sustinẽ requirũt duo. Primũ ẽ ne animꝰ p tristiciã frãgaᷓ ⁊ decidat ꝓpter difficultatẽ iminẽtiũ maloꝝ: ⁊ q̃tũ ad hͦ ponit Tulliꝰ patientiã: q̃tũ ad difficultatẽ piculi qd sustineᷓ. nã p patiẽtiã animꝰ circa piculoꝝ tolerantiã imobiliter

manet fortis. Macrobi⁹ vero ponit tolerātiā q̄ ꝑmptos
facit ad sustinēdū que rō dictat. Scōm ē. ne anim⁹ fati-
get ex diuturna diffi cultāt passiōe vsq; ad hoc ꝙ desistat
& q̄tū ad hoc ponit Tulli⁹ perseverātiā q̄tū ad cōtinui-
tatē. Macrobi⁹ vero ponit firmitatē: nā firmitas ē qua
homo a proposito non desistit ꝓpter quecūq; alia repu-
gnantia. Hec be. Tho. scda scde. q. cxxviij. arti. j. in cor. q.
per totū: & in so. vj. arg. per totū. & itē Albertus in tertio
scri. ethicoꝝ qd be. Tho. ab eo recollegit. ¶ De for
tis habet ꝙ sit virtuosus hoc accidit ex trib⁹ causis. s. rōe
electiōe: & finis intentiōe. CA. VII.

Ertio ꝑncipaliter circa fortitudinē cōsiderād⁹
t est aspect⁹ vtualis. Naz fortitudo habet rōnem
vtutis. & act⁹ fortitudinis habet rōnē act⁹ vtuosi
ex trib⁹. s. ex rōne: ex electione: ex finis intentione. ita ꝙ
fortitudo tūc est virt⁹ & fortis tūc est virtuosus si operat
sciens: eligēs: finē intendēs. Primo fortis ē virtuosus
si operat sciens qd patz per locū ab opposito sic: Si op-
positū in opposito: & ꝓpositū in ꝓposito: sz qui opaꝛ bo-
nū ꝓpter ignorantiā licet appareat bon⁹ vel vtuosus: nō
tū est. Similiter q̄ operat opa fortitudinis ꝑ ignorātiā
nō est vere fortis: ergo qui sciēter opera vtuosi & fortis
operat ille est fortis & virtuosus. Scdo fortis ē vtuosus
si operat vt eligens. vt siq̄s operat actū fortitudinis vel
virtuosi nō ex electiōe sed ex passione: siue sit passio im-
pellens ad ꝑicula subeūda vt ira: siue sit passio retrahēs
a timore mortis vel periculoꝝ mortis vt spes: nō tamen
talis vere ē fortis nec actū vere fortitudinis exercet. Ter
tio fortis ē vtuosus si operat debitū finē intēdens. vnde
si aliq̄s eligit pericula sustinere vel aliqua opa virtuosa
nō tū ꝓpter illū finē ꝓpter quē eligit fortis vel vtuosus
sz ꝓpter honores vel penas que ꝓponūt a rectorib⁹ ciui-
tatū: talis nō est virtuose fortis. Hec. b. Tho. in scri. ethi-
coꝝ. lib. iij. ca. xvj. in ꝑncipio. Et ideo oportet ꝙ fortis ꝓ-
pter finē debitū operet vt sit vtuosus. Ad maiorez tū
euidentiā nota hic septē. Primū est: ꝙ act⁹ morales q̄
sūt idem qd act⁹ humani ꝓcedētes a volūtate deliberata
spēm sortiūt ex fine. vn̄ Augu. in lib. de morib⁹ ecclesie &
manicheoꝝ dicit: Or sm ꝙ finis est laudabilis vl' culpa-
bilis sm hoc opa nr̄a sūt laudabilia vel vituperabilia
scda scde. q. i. arti. iij. in cor. q. Scōm ē: ꝙ finis lz sit po
strem⁹ in executiōe: est tū ꝑm⁹ in agendis in intētione. &
per hoc habet rōnē cāe: ibidē arti. j. in so. j. arg. Tertiū
est: ꝙ illa q̄ tendunt in finē: aut carēt cognitione: aut hūt
cognitionē. ꝑ° ergo illa que carēt cognitiōe nō mouent:
nec ordināt seipsa in finē cū nō cognoscant rōnem finis
sicut sagitta tendit ad finē determinatū. nō ꝙ sagitta fi-
nem determinatū cognoscat: sz ex hoc ꝙ mouet a sagit-
tante qui suā actionez in finē dirigit. 2° illa que habent
rōnē seipsa mouent in finē: qz habent dominiū suorum
actuū per liberū arbitriū qd est facultas volūtatis & rō-
nis: Ibidē arti. ij. in cor. q. Quartū ē: ꝙ illa que carent
cognitione mouet in fines ꝑticulares ab aliq̄ voluntate
rōnali. Illa vero que habēt cognitionē tendūt in bonū
vniuersale a volūtate diuina. ibidē arti. j. in sol. iij. arg. in fi.
Quintū est: ꝙ finis ē duplex. s. ipsa res vl' vsus rei. ver
bi grā: Ipsa res in q̄ rō boni inuenit est finis: sicut loc⁹
inferior ē finis mot⁹ corporis grauis: & vsus rei sicut esse
in loco inferiori ē finis mot⁹ grauis. vel aliter finis aua-
ri vt res est ipsa pecunia: Finis vero vt vsus rei ē posses
sio pecunie. Sic a sili finis vltim⁹ oiūz reꝝ est ipse deus:
Finis vero ꝑxim⁹ vt assecutio dei nō est vn⁹: qz non oia
eodē modo assequūt deū: ibidē arti. viij. in cor. q. Se-
xtum ē: ꝙ sicut finis nālis agentis ē duplex. s. vltimus &
ꝑxim⁹: ita ꝙ agens nāle operat ꝓpter vltimū finē. s. pro
pter bonū vniuersi qd est bonū ꝑfectū: & ꝓpter finē ꝑxi-
mū. s. vt similitudinē suaz in aliud imꝑmat: sicut finis ꝑ-
xim⁹ ignis calefaciēs est exꝑssio caloris in pariete: vel fi-
nis ꝑxim⁹ edificātis ē expressio forme in materia. finis
aūt vltim⁹ est bonū intentū qd agēs sequit. Sic finis ꝓ-
pter quē fortis patit vel aggredit est duplex. s. ꝑximus &
vltim⁹. Finis ꝑxim⁹ fortis vel vtuose operātis ē exꝑssio
vtutis. s. vt similitudinē vtutis sue in aliud imꝑmat exē-
plo ignis & edificatoris. Finis vero vltimus est adeptio
btitudinis que ē bonū ꝑfectū. Septimū ē: ꝙ bonū qd
intendit fortis ē fortitudo nō quidē habit⁹ fortitudinis
qui iā ꝑexistit: sz silitudo ipsi⁹ in actu: & hic ē finis fortis
Hec be. Tho. in tertio scripto ethicoꝝ. c. xv. in medio. Vl
dicas ꝙ habit⁹ seu virt⁹ pōt elicere actū nō ad se acq̄ren-
dū: qz idē nō pōt opari ad acq̄rendū seipsū: sz pōt elicere
actū ad augendū vel radicādū vel cōseruādū se in subie-
cto. & sic opatio fortis ē ꝓpter fortitudinē augendā: con
seruādā: vel radicādā. Hec Albert⁹ in tertio scri. ethicoꝝ
qd recollegit bea. Tho. ¶ Quō fortis assumit ad
actum suū passiones & quō nō. CA. VIII.

Uarto circa fortitudinē cōsiderand⁹ est desect⁹
q penalis. Ad sciendū aūt an fortis delectet vl' tri-
stetur in actu suo. nota hic q̄tuor. s. q̄liter fortis
se habet circa irā: tristiciā: cōcupiscētiā: delectationē seu
leticiā ꝑ° ergo dico: ꝙ fortis nō assumit irā ad actū su-
stinendi: qz hūc actū. s. sustinendi sola rō ꝑ se facit. Sz ad
actū aggrediēdi fortis assumit irā. Cui⁹ rō ē: qz ad iram
ꝑtinet insilire in rē contristantē: & sic ira directe coopat
fortitudini in aggrediēdo. 2° fortis per se nō assumit tri
sticiā in aggrediēdo: eo ꝙ tristicia sm ꝓpriā rōnē succū
bit nociuo: sz per accidēs tristicia coadiuuat ad aggredi
endū. & hoc dupliciter: vel inquātū tristicia ē cā ire: vl' in
quantū aliq̄s periculo se exponit vt tristiciā fugiat. 3° ꝑ
se cōcupiscētia impedit fortē ad aggrediendū. Cui⁹ rō ē
qz cōcupiscentia sm ꝓpriā rōnē tendit in bonū delecta-
bile: cui per se repugnat aggressio ꝑiculoꝝ: ꝑ accidēs tū
quīq3 cōcupiscētia adiuuat fortē ad aggrediēdū inq̄tū
potius aliq̄s vult pericula incidere q̄z delectabili carere
scda scde. q. cxxiij. arti. x. in solu. iij. argu. 4° quō fortis se
habet circa delectationē seu leticiā: an. s. requirat ꝙ for-
tis delectet in actu suo dico sm Aristotelē in tertio ethi
coꝝ: ꝙ a forte nō req̄rit vt delectet in actu suo: sz sufficit
ꝙ nō tristet. Ad maiorē tū euidētiā ꝑdictoꝝ nota hic
sex. Primū ē: ꝙ fortis in actu suo ꝑncipali q̄ est susti-
nere dupliciter pōt cōsiderari. Uno mō ex ꝑte corporis
& sic tristat. nā sustinere passiōes flagella vulnera mortē
est cōtristibile & dolorosū. & hoc negare ē negare eos eē
carnales: qz si habēt carnē sensibilē: necesse ē ꝙ lesiua in
ferant eis dolorē. Alio mō pōt cōsiderari ex ꝑte mentis.
& sic fortis habet ꝙ delectet. s. de actu fortitudinis & de
fine ei⁹. vn̄ Laȝar⁹ scdo Machab. vj. dicit: D. ros corpis
sustineo dolores: sm aīam vero ꝓpter timorē tuū libent
hec patior. vbi supra. q. cxxiij. arti. viij. in cor. q. Scōm
est: ꝙ per dolorē sensus impedit mēs fortis ne in ꝓpria
opatiōe delectationē sentiat eo ꝙ vehementia passiōis
vni⁹ potentie impedit potentiā aliā in suo actu ꝓpter cō
nexionē potentiaꝝ ad inuicē: ibidē in so. j. argu. Tertiū
est: ꝙ grā dei supabūdans forti⁹ eleuat aīam ad diuina in
q̄b⁹ delectat q̄z a corꝑalib⁹ penis afficiat. vn̄ btūs Tibur
tius cū sup carbones incēsos nudis pedib⁹ e plātis ince-
deret dixit: ꝙ videbat sibi super roseos flores ambulare
vbi supra imediate: in cor. q. Quartū est: ꝙ opa virtutū
possūt eē tristia vel penalia & delectabilia: nō sm vnū &
idē sz sm aliū & aliū respectū. naz tā ex parte corporis q̄z
etiā ex sui natura opa virtutū possunt esse & sunt tristia
vel penalia. sz ꝓpter finē sūt delectabilia: qd precipue cō
tingit in fortitudine. ibidē in so. ij. argu. Quintū est: ꝙ

ex rõne quodã nõ est minor tristicia in forti vel ṽtuoso: ⁊ quodãmõ maior. naꝫ ex rõne fit quodãmõ minor tristicia in forti vel ṽtuoso ex cõsideratiõe finis: puta cum fortis vel ṽtuosus patiť ꝓpter actũ ṽtutis. s. statum cõis vtilitatis: zelũ xp̄iane religionis: brauiũ seu premiũ eterne btitudinis. Ex alia vero pte est maior tristicia in forti vel ṽtuoso. s. ex cõsideratione dãni: puta ex amissione alicui⁹ boni. Nã duo sunt pͥncipaliter que augent tristiciam alicui⁹ bois in amissiõe alicui⁹ boni. pͥmũ est qñ ꝑuatur bono quo dign⁹ erat. scdm ẽ qñ ꝑuať magno bono: ⁊ vtrũq3 accidit in ꝓposito. pͥ⁹ enĩ ṽtuoso maxime dignũ est ꝙ viuat. 2⁹ ṽtuosus ꝑuať etiã maximis bonis. s. optima vita sua ⁊ ṽtutib⁹ quas amittit ꝭm vsuꝫ p̄sentis vite. Hec. b. Tho. in tertio ethicoꝝ. ca. xviij. iuxta finem.

Sextũ est: ꝙ fortitudo vera ⁊ fortitudo ciuilis alium ⁊ aliũ finẽ habent. nã fortitudo vera hꝫ ꝓ fine bonũ virtutis. fortitudo ṽo ciuilis ꝓ fine habet honorẽ vel aliquid aliud. Ubi sciẽdũ: ꝙ honor duob⁹ modis põt cõsiderari vno mõ ꝭm ꝙ causať a ṽtute: ⁊ sic queriť a ṽtuoso forti. alio mõ ꝭm ꝙ est ab extrinseco inferẽte: ⁊ sic desiderať a ciuili forti. Hec Albert⁹ in tertio scri. ethicoꝝ qđ recollegit btũs Tho. Si aliter vis ꝓcedere dicas: ꝙ fortitudo vel fortis q̃ttuor in se habet. pͥmo in sustinendo laborem. j. ca. scdo in exequẽdo fauorẽ. ij. ca. tertio in cõtẽplando valorẽ. iij. ca. quarto in patiẽdo dolorem. iiij. ca.

¶ Quõ fortis ⁊ nõ fortis. i. ṽtuosus ⁊ nõ ṽtuosus se habent circa dolorẽ mortis. CA. IX.

D maiorẽ tamen euidentiã p̄dictoꝝ q̃ro hic quinq3. Primũ est: an abstractio a sensibilib⁹ ad intelligibilia sit causa ꝙ fortis vel ṽtuosus patiať leuiorẽ mortẽ. ⁊ videť ꝙ sic: q2 Auicẽna dicit: ꝙ leuitas moriẽdi causať ab abstractione aĩe a corpe: sed fortis abstrahiť a sensibilib⁹ ad opationẽ rõnis: ergo ⁊c̃. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ abstractio q̃ ẽ ad actũ cõtẽplationis q̃ est circa intelligibilia absolute facit leuiorẽ mortẽ inquãtũ facit aĩam nõ attẽdere ad corp⁹: sꝫ in actu fortitudinis rõ soliciťaf circa humanos act⁹: ⁊ ideo talis act⁹ nõ minuit tristiciã. Hec Albert⁹ vbi supra. Scdm ẽ: an fortis vel virtuosus magis tristeť de morte q̃3 nõ fortis: Et quãtũ ad hoc dico: ꝙ cã tristicie põt esse duplex. Aut pena sensus ⁊ sic equaliter tristať fortis ⁊ nõ fortis: nisi sit differẽtia in cõplexione ⁊ ꝙ vn⁹ alio sit sensibilior. Aut cã tristicie est pena dãni ⁊ sic magis tristať fortis inquantũ ꝑ mortem suã videt plura bona ꝑuari. Et hoc dupliciter: vel in se: q2 simul cũ vita destruunť virtutes sue: vel in aliis inquantũ cõsideraт esse dãnificuꝫ patrie ꝙ pugnator eius moriť. Tertiũ est: an maiorem tristiciã de morte habeat fortis diues q̃3 fortis inops vel paup: Rñdeo ⁊ dico ꝙ ex vna parte fortis vel ṽtuosus diues maiorẽ cãm tristicie in aggressiõe mortis habꝫ q̃3 fortis ⁊ virtuosus pauper: eo ꝙ fortis diues plura bona amittit q̃3 fortis pauper. Ex alia vero pte indigens est aliqñ magis fortis q̃3 ṽtuosus diues: q2 ꝓ istis exteriorib⁹ quibus caret elegit bonũ finale cũ in actu fortitudinis moriť: vel cũ aggrediť terribilia mortis ꝭm fortitudinẽ vel ṽtutem. Quartũ est: an possit esse fortis sine fortitudine corpali: Rñdeo ⁊ dico: ꝙ illi qui min⁹ vigent fortitudine corpali possũt esse magis fortes: cũ nihil ad hãc virtutem habeant nisi habitũ bonũ. tales enĩ paratiores aliqñ sũt ad picula sustinẽda q̃3 illi qui sũt fortes fortitudie corpali: tales etiã frequẽter q2 nõ certant de pͥiculis ptinẽtib⁹ ad p̄sentem vitã mori eligũť ꝓpter bonũ. Quintũ est: an oẽs sint fortes eodẽ modo. Et q̃ntũ ad hoc dico: ꝙ fortis est aliquis quattuor mõis. s. fortis fict⁹: superb⁹: audax: ⁊ verus. pͥ⁹ enĩ fortis fict⁹ ẽ ille qui nõ querit victoriã sꝫ tantũ vult apparere victor. 2⁹ fortis superb⁹ est q̃ querit victoriã: sꝫ supra posse suũ. 3⁹ fortis audax est q̃ ante picula ẽ velociter ⁊ ardẽter ad ipsa picula currens: q2 ad ipsa moueť ex impetu passiõis p̄ter rõnẽ: qñ aũt ẽ in ipsis periculis deficit q2 mot⁹ passionis p̄cedentis vinciť a difficultate iminente. 4⁹ fortis verus vel ṽtuosus differt ab audacibus nam fortis ṽtuosus prius q̃3 ad pericula veniat est quietus q2 nõ agit ex impetu passionis: sꝫ ex deliberatiõe rõnis Quãdo aũt ẽ in ipsis operib⁹ difficilib⁹ ẽ acutus virilis ⁊ ꝓmptus: q2 iudiciũ rõnis ex quo agit nõ vinciť ab aliqua difficultate. Hec. b. Tho. in tertio ethicoꝝ. ca. xv. Et Albert⁹ in tertio scri. ethicoꝝ qđ recollegit bea. Tho.

¶ Nota diffinitionem fortune quid sit. CA. I.

Fortuna. Circa fortunam quattuor sunt cõsideranda. s. qđ sit diffinitiue: a quo sit effectiue: quoꝝ sit obiectiue: in quib⁹ sit subiectiue. Primo considerare debem⁹ circa fortunã quid sit diffinitiue. Nã fortuna sic diffiniť ab Arestotele in scdo libro ethicoꝝ. ca. vi. in fine. Fortuna est cã per accidẽs in his que fiũt ꝭm ꝓpositũ ꝓpter finem in minori parte. In qua diffinitione tangit tria que ad rõnẽ fortune spectãt. Primum est: ꝙ fortuna est cã per accidẽs. nã effect⁹ per accidẽs qui coniungiť cãe per se ⁊ est p̄ter rõnẽ ꝑ se ⁊ p̄ter intentionem agẽtis est effect⁹ fortuit⁹ ⁊ a fortuna. verbi grã: Lapidem descendere ẽ per se: ⁊ hoĩem ire ad forũ si hoc ꝓposuit cõtingit etiã per se esse. Sꝫ ꝙ tũc cũ vadit ad forũ cõtingit lapidẽ descẽdere ⁊ frangere caput ei⁹ est per accidẽs: ita ꝙ iste effect⁹. s. fractio capitis oriť ex cõcursu duarũ causarũ. s. ex descensu lapidis ⁊ ex ire ad forũ: quaꝝ causarũ licet quelibet sit ꝑ se: tamẽ eaꝝ cõcursus ad talem effectũ efficiendũ qui est fractio capitis dr̄ esse per accidẽs ⁊ a fortuna: ergo fortuna nihil aliud ẽ q̃3 euent⁹ inopinatus ⁊ per accidẽs causarũ cõcursus. Hoc est exemplũ Egidij in scripto sup librũ de bona fortuna. Scdm qđ ad rõnẽ fortune spectat est ꝙ fortuna ẽ cã eoꝝ que fiũt in minori parte. Hoc patet per exẽplũ. Qꝫ enĩ aliqs vadat ad forum ꝓpter aliqđ aliud ⁊ inde portet pecuniã quã nõ intendebat: tũc deportatio pecunie cui⁹ cã fuit aduent⁹ ad forũ: neq3 est ex necessitate neq3 semꝑ: ergo in minori ꝑte: q2 in paucioꝛib⁹ hoc cõtingit. Tertiũ qđ ad rõnẽ fortune spectat est: ꝙ fortuna nõ est cã eoꝝ que fiũt a natura: sed eoꝝ que fiũt ꝭm ꝓpositũ ab intellectu. Qꝫ aũt non fit a natura patet: q2 natura vel vt semꝑ vel vt frequẽter ⁊ siliter operať: fortuna ṽo vt in paucioꝛib⁹ ⁊ dissimiliť. Ite neq3 inanimata: neq3 pueri: neq3 bestia agũt a fortuna. cũ nõ agant volũtarie q̃si liberũ arbitriũ habẽtes. vñ nec fortuniũ nec infortuniũ in his põt accidere nisi similitudinarie sicut quidã dixit. ꝙ lapides ex quib⁹ fiũt altaria sũt bene fortunati: q2 eis honor ⁊ reuerẽtia exhibetur cũ lapides cõiũcti cõculcanť: qđ diciť per similitudinẽ ad hoies in quib⁹ honorati fortuna dicunť. vñ fortuniũ est qđ p̄ter intentionẽ accidit. s. infortuniũ aũt qñ sequiť aliqđ magnũ bonũ. infortuniũ vero qñ p̄ter intentionẽ sequiť aliqđ magnũ malũ. Hec. b. Tho. in scripto phicoꝝ. li. ij. ca. ix. ⁊. x. Uñ ex hoc est si aliqs bñ fortunat⁹ inquãtũ operať aliqđ quo perfecto absq3 p̄cognitione ⁊ absq3 sua p̄uisiõe cõsequiť ꝙ ẽ ꝑ se desideratũ ⁊ ꝑ se volitũ. Ad cui⁹ euidentiã nota duo. Primũ est ꝙ fortuna nõ ẽ pͥncipaliť in habẽdo illa q̃ nõ acqrũť ex opib⁹ nr̄is q2 taliũ bonoꝝ nõ sum⁹ pͥncipaliter dñi: nec est in ptãte nostra ea habere vel nõ habere, cũ non acqranť a nobis. Scdm est ꝙ fortuna pͥncipaliter cõsistit in habendo bona: nõ aũt pͥncipaliter in fugiendo mala. Cui⁹ ratio est: q2 fortuna cõsistit in bono per se volito. fuge autem malorum nõ sunt per se optate nec per se volite. Cui⁹ rõ est:

quia cũ malũ nihil aliud sit nisi quedã priuatio boni: fugere malũ nõ põt esse per se volitũ: qꝛ nullus vult fugere ꝑuationẽ nisi ꝓpter ꝑfectionẽ qua priuat̃: ita ꝙ nullus vult fugã vel ꝑuationẽ mali nisi ꝓpter sequelã ⁊ cõsecutionẽ boni. Hec Egidius in scripto sup̃ librum de bona fortuna ca.i. in fine. Beatꝰ aũt Tho. ɔtra gentiles. lib.iij. ca.xcij. in ꝑncipio clariꝰ ⁊ exꝑssius de hoc loquẽs dicit: Qꝛ aliquis dicit̃ bñ fortunatꝰ qñ aliquod bonũ accidit sibi ꝑter eiꝰ intentionẽ: sicut cũ aliq̃s fodiens in agro inuenit thesaurũ quẽ nõ querebat. Ubi nota: ꝙ aliq̃d est preter intentionẽ inferioris qḋ nõ est ꝑter intentionẽ supioris sicut si dñs mittat seruũ ad aliquẽ locũ ad quẽ aliũ seruũ illo ignorãte misit: tūc cõcursus seruoꝝ ad inuicẽ ẽ ꝑter intẽtionẽ vtriusq; serui missi: non aũt preter intentionẽ mittẽtis. vnde talis cõcursus licet respectu seruoꝝ sit fortuitus: nõ tñ respectu dñi ẽ fortuitꝰ ſ3 ẽ aliqḋ ordinatũ.

¶ Q causa qua aliquis est fortunatꝰ est vel celum vel angelus vel deus. CA.II.

Secũdo ꝑncipaliter circa fortunã considerandũ est a quo sit effectiue. Causa enĩ qua alicui bonũ ſm fortunã contingit est vel a celo vel ab angelo vel a deo. Qꝛ enĩ voluntas alicuiꝰ hoĩs instiget̃ ad volendũ vł eligẽdũ aliq̃d cui cõiũctũ est aliqḋ cõmodũ vel incõmodũ qḋ eligens nõ considerat. s. ꝙ instiget̃ ad querẽdũ vbi ẽ thesaurus ex nullo hoĩs ꝟtute ꝓcedit. Sȝ hoc est vel qꝛ disponit̃ a celo: vel qꝛ illuminat̃ ab angelo vel quia inclinat̃ a deo: ſm ꝙ ad foueã vadat ⁊ fodeat. ⁊ sic thesaurũ inueniat. Que quidẽ causalitas diuersimode est in his tribꝰ. ꝑ° enĩ celũ inducit hoĩem ad aliquid eligẽdũ ꝑ modũ passionis quã impmit i corpa nostra. 2° angelꝰ hoĩem disponit ad eligẽdũ nõ impmendo aliquã passionẽ vt celũ: ſ3 per modũ cuiusdã intelligibilis cõsiderationis illuminãdo: ad cognoscendũ ꝙ aliqḋ bonũ est fieri: nõ tñ de fine quare est bonũ fieri. 3° a deo .i. ex diuina opatiõe volũtas hoĩs inclinat̃ ad aliqḋ eligẽdũ cuiꝰ rõnẽ ignorat: ⁊ sic ex his tribꝰ homo dicit̃ fortunatus. Ad maiorẽ tñ euidẽtiã ꝑdictoꝝ nota hic quattuor. Primũ ẽ ꝙ aliqḋ fortunũ vel malũ põt cõtingere homini ⁊ per cõparationẽ ad celestia corpa: ⁊ per operationẽ ad angelos non aũt ꝑ cõparationẽ ad deũ respectu cuiꝰ in nulla re põt aliq̃d esse causale ⁊ improuisũ: qꝛ nihil põt cõtingere preter cognitionẽ ⁊ intentionem dei. Scḋm est: ꝙ homo nõ semꝑ intelligit illud ad qḋ angelus intẽdit ⁊ corpꝰ celeste inclinat. ſ3 illud ꝙ deꝰ est operatus in illo. nã angeloꝝ custodia interdũ cessat: ſ3 illud Hiere.lj. Curauimꝰ babylonẽ ⁊ nõ est curata: ⁊ mlto magis inclinatio corpoꝝ celestiũ cessat: diuina vero prouidentia nunq̃ cessat ſ3 semper est firma: ita ꝙ ſ3 aliqḋ bonũ homini possit cõtingere ꝑter eius ꝓpriã intentionẽ ⁊ celi inclinationẽ: ⁊ angeli illuminationẽ: nõ tamen ꝑter dei ꝓuidentiã vel ordinationẽ sub qua omnia cõtinent̃. Tertiũ ẽ: ꝙ bñ fortunatꝰ dicit̃ aliq̃s qñ ex deo: angelo ⁊ celo volũtas eiꝰ inclinat̃ ad eligendũ aliqḋ sibi vtile cuiꝰ rõnẽ ignorat. Et male fortunatꝰ dicit̃ aliq̃s qñ ex supioribus causis: puta ex celo vel angelo ad cõtraria eiꝰ electio inclinat̃: sicut de quodã dicit̃. Hiere.xxij. Scribe virum istũ sterilẽ qui in diebꝰ suis nõ ꝓsperabit̃. Ubi dicas: ꝙ ex deo nũq̃ ad malũ volũtas hoĩs inclinat̃ nisi permissiue tñ nõ effectiue. Quartũ est: ꝙ homini cõtingit bene vel male ſm fortunã dupliciter. Qñq; ipso solo agente. sicut cũ fodiendo in terrã inuenit thesaurũ quiescentẽ. Quãdoq; aũt actione alteriꝰ cause cõcurrente: sicut cum aliquis vadens ad forum causa emendi aliquid inuenit creditorẽ quem nõ credebat inuenire. Hec he. Tho. contra gentiles lib.iij. ca.xcij.

¶ Q homo dicit̃ fortunatus ⁊ infortunatꝰ respectu bonorum corporaliũ nõ spũaliũ. CA.III.

Tertio ꝑncipaliter circa fortunã cõsiderandũ est quoꝝ sit obiectiue. nã bonoꝝ quedã sũt spũalia: ⁊ quedã corpalia exteriora. Primo ergo respectu bonoꝝ mentaliũ vel spũaliũ non põt aliquis dici bñ vel male fortunatꝰ. Cuiꝰ rõ est: qꝛ homo tũc dicit̃ bñ vel male fortunatꝰ qñ preter intentionẽ sibi accidit aliquod bonũ vel malũ: vt patȝ supra. Sed bona spũalia vł mala nõ possũt ꝑter intentionẽ euenire cũ in electione ɔsistãt ergo ⁊c. Põt tamẽ aliq̃s respectu bonoꝝ spũaliũ dici bñ vel male naturatꝰ. Secũdo sũt bona exteriora que ex eo ꝙ possũt ꝑter intentionẽ homini euenire: ideo respectu taliũ põt homo dici bñ naturatꝰ ⁊ bñ fortunatꝰ. ab angelo custoditꝰ ⁊ a deo gubernatꝰ. A celo aũt ꝓpter dispositionẽ relictã in corpore humano dicit̃ hõ non solum bñ fortunatꝰ: ſ3 etiã bene aut male naturatꝰ. ſm quẽ modũ dicit pliꝰus in moral̃ ꝙ bñ fortunatũ ẽ esse bñ naturatũ. Hec.h. Tho. cõtra gen. li.iij. ca.xcij.

¶ Qui sũt bñ fortunati ⁊ qui male ⁊ qñ ⁊ quare. CA.IIII.

Quarto ꝑncipaliter circa fortunã cõsiderandũ ẽ in quibꝰ sit subiectiue. Ad videndũ aũt ⁊ sciẽdũ qui sũt bñ fortunati ⁊ qui nõ: vel qui male: nota per ordinẽ octo. Primũ est: ꝙ bona fortuna est aliquid sine rõne: qꝛ impetꝰ ille quẽ bñ fortunati sequunt̃ nõ est factus a rõne scḋ a deo vel angelo vel a celo: vt pȝ ca. ꝑcedenti. Qꝛ aũt impetꝰ vł instinctꝰ quẽ vel quos bñ fortunati sequũt̃ sint sine rõne pȝ: qꝛ si ab aliquo bñ fortunato querat̃ quare seq̃t̃ talẽ impetũ nesciret reddere rõnẽ: ſ3 diceret hoc facio qꝛ dictat mihi cor. ⁊ ita ꝓ rõne bñplacitũ volũtatis ⁊ dictamen cordis assignabit dicẽs ita placet mihi ⁊ ita dictat mihi cor. Scḋm est: ꝙ bñ fortunatꝰ nõ expedit cõsiliari. Cuiꝰ rõ est: qꝛ benefortunati habẽt directorẽ seu sequũt̃ instinctũ superiorẽ q̃ est melior omni cõsilio ⁊ intellectu humano. Tertiũ ẽ: ꝙ ratio multotiẽs ẽ impeditiua bone fortune. Cuiꝰ rõ est: qꝛ tales sine rõne existentes sũt magis fortunati ⁊ magis sequũt̃ bonũ finẽ: eo ꝙ magis instinctꝰ diuinos sequunt̃. Quartũ ẽ: ꝙ bona fortuna excedit ⁊ superat prudentiã ⁊ experientiã hoĩuȝ sapientũ. Cuiꝰ rõ est: quia tales. s. bene fortunatos suscipe illã diuinationẽ que ẽ a diuino instinctu q̃ superat oẽm sensũ ⁊ oẽm intellectũ. vñ tales meliꝰ diuinãt̃ ⁊ vaticinãt̃ de fide q̃ȝ sapiẽtes ⁊ prudẽtes. Quintũ est: ꝙ inter hoĩes aliqui sũt bene fortunati ⁊ aliq̃ male: eo ꝙ bñ fortunati sequũt̃ diuinos instinctꝰ: male autẽ fortunati nõ sequũt̃. Sextũ ẽ: ꝙ vnꝰ ⁊ idẽ hõ vno tp̃e est bene fortunatꝰ ⁊ fortunate agit. alio ꝟo tp̃e ẽ infortunatꝰ ⁊ infortunate oĩa operat̃. Septimũ ẽ: ꝙ aliq̃ sũt bñ fortunati statim vel cõfestim a natiuitate: aliq̃ vero statim a natiuitate sũt male fortunati: qḋ dupliciter pȝ. s. exemplo: ⁊ rõne. ꝑ° similitudine vel exẽplo: sicut enĩ a natiuitate aliqui sũt albi vel nigri vel aliq̃ sũt oculoꝝ alboꝝ aliqui nigroꝝ: ita natiuitate aliq̃ sũt bene fortunati aliq̃ male. 2° pȝ idẽ rõne sic: Qꝛ aliq̃ sunt bñ fortunati vel male. hoc est vel a prudẽtia: vel a diuina beniuolẽtia: vel a nã. ꝑ° non est hoc a prudẽtia. Cuiꝰ rõ est: qꝛ quilibet prudẽs habet rõnẽ ꝓpter quid opat̃: ſ3 bene fortunati nesciũt assignare rõnẽ ꝓpter q̃d operãt̃. nã si rõnẽ assignare scirẽt non esset fortuna. 2° nõ ẽ a beniuolẽtia diuina: qꝛ incõueniẽs ẽ deũ diligere talẽ ⁊ non optimũ ⁊ prudẽtissimũ. 3° ergo per locũ a sufficiẽti diuisiõe aliqui sũt bñ vel male fortunati a natiuitate vł a nã. Octauũ ẽ: ꝙ insipiẽtes ⁊ simplices ɔtingit magis esse fortunatos q̃ alios: qḋ ꝓbat̃ dupliciter. s. rõne ⁊ exẽplo. ꝑ° rõne: qꝛ ille ẽ magis fortunatus q̃ magis sequit̃ diuinũ instinctũ ſ3 simplices amissa ratione ⁊ nõ dediti exterioribꝰ agibilibꝰ magis percipiunt ⁊ sequunt̃ interiores instinctꝰ ⁊ diuinos impetus q̃ȝ faciunt

sapientes qui ratione͂ sequu͂t. 2° patet hoc ide͂ exemplo. Sicut eni͂ ceci amissis oculis magis memorant͂ ꝛ co͂tingit virtuosius ꝛ stabili⁹ esse q̄ꝺ memorant͂: sic insipientes amissa ro͂ne magis sequu͂t diuinos instinct⁹. na͂ pluribus attent⁹ minor est ad singula sensus. 3° ꝙ insipie͂tes in eo ꝙ tales sint bn͂ fortunati ꝛ videam⁹ bona adipisci patꝫ: qꝛ freque͂ter videm⁹ qꝛ ignorantes militare no͂ arte ſꝫ fortuitu vincu͂t. ꝛ nescie͂tes artem gubernandi naue͂ no͂ per scie͂tia͂ qua͂ habe͂t: ſꝫ per fortuna͂ perueniu͂t ad portu͂ ꝛ simile e͂ de ludo taxilloꝝ: nam ludus taxilloꝝ aliquo modo e͂ causalis ꝛ a fortuna. Ubi sciendum: ꝙ in hoc ꝙ taxill⁹ cadat in hoc puncto magis q̄ꝫ in alio ex triplici ca͂ pōt co͂tingere. s. ex dispositio͂e taxilli: ex situatione ei⁹: ex impulsione. p° ex dispositio͂e taxilli: puta si taxill⁹ in vna supꝑficie sit amplior vel longior q̄ꝫ in alia: vl̄ si ꝑpter plu͂bu͂ ꝛ limatione͂ habet taxill⁹ aliqua͂ dispositione͂ in vna parte qua͂ no͂ habet in alia. vn͂ ꝛ lusores taxilloꝝ dicere co͂sueueru͂t aliquos taxillos e͂e de vno pu͂cto aliquos de alio: co͂siderātes eos esse sic dispositos vt magis su͂t apti cubare in vno pu͂cto q̄ꝫ in alio. 2° hoc ꝯtingit ex situatione qua͂ taxill⁹ habet in manu: sc͂d͂m eni͂ ꝙ taxillus aliter ꝛ aliter situat͂ in manu sic est apt⁹ natus vt cubet in alio ꝛ alio pu͂cto. vnde ꝛ lusores docti no͂ permittu͂t vt lude͂tes cu͂ eis taxillos aspiciant existe͂tes in manu ne cognoscentes eoꝝ situm facili⁹ ꝓijciant optatu͂ punctu͂. 3° hoc ꝯtingit ex ipulsio͂e: qꝛ vt magis ꝛ min⁹ vel vt aliter ꝛ alit͂ impellit͂: taxillus in manu iacet aliu͂ ꝛ aliu͂ pu͂ctu͂: q̄re pꝫ ꝙ ista tria sic co͂currant: vt ꝙ sic sit situat⁹ taxill⁹ in manu ꝛ ꝙ sic sit dispositus. ꝛ ꝙ neq̄ꝫ plus neq̄ꝫ min⁹ impellit͂ nisi qua͂tu͂ requirit optat⁹ pu͂ctus. fit per accide͂s ꝛ a casu ludi taxilloꝝ. Simile e͂ itaq̄ꝫ de casu taxilloꝝ ꝛ de fortuna: qꝛ sicut ex fortuna e͂ ꝙ oi͂a ꝑdicta in ludo co͂currāt ꝛ veniat ad optat⁹ punct⁹ nisi in ludo adhibeat͂ versutia vel malicia: sic ex fortuna est ꝙ oi͂a hec co͂currāt. s. ꝙ habeam⁹ impetus: ꝛ ꝙ eos ꝑcipiam⁹ ꝛ agamus s͂m eos s͂m quos age͂do co͂sequamur bona. Hec Egidius in scripto q̄ꝺ fecit supra libru͂ de bona fortuna.

¶ Qꝫ fortuna habet in se sex defectus. CA.V.

a D maiore͂ tn͂ euidentia͂ ꝑdictoꝝ. nota ꝙ fortuna que est bonoꝝ exterioꝝ habet in se sex defectus. Primo defectu͂ impermixtibilitatis: inq̄tu͂ꝫ null⁹ in hac vita erit in oi͂b⁹ bene fortunat⁹ q̄n in aliquo sit male fortunat⁹. vn͂ Augu. de hoc ro͂ne͂ assigna͂s super. Matth. sermone. xxix. sic dicit. Ideo de⁹ felicitatib⁹ terrenis amaritudines i͂miscet vt alia querat͂ felicitas cui⁹ dulcedo no͂ est fallax. Secu͂do habet defectu͂ eq̄tatis vel rectitudinis: inqua͂tu͂ hoi͂es boni vide͂t͂ esse male fortunati. ꝛ hoi͂es mali bene. vn͂ Grego. lib. xx. moral. sic di͂c. Presentis vite ꝓsperitas innoce͂tie testis no͂ est qꝛ multi ad pere͂ne͂ vita͂ per flagella rediu͂t. ꝛ pleriq̄ꝫ ad infinita supplicia perducendi sine flagella moriu͂t͂. Et iteꝝ Greg. in quada͂ omelia sic dicit: Presentis vite ꝓsperitas aliq̄n͂ dat͂ vt ad meliore͂ vitam ꝓuocet: aliq̄n͂ vt in eternum pleni⁹ damnet. ꝛ ideo null⁹ debet gaudere de peccatore bn͂ fortunato. vn͂ Augu. super psal. sic dicit: Nemo gratuletur homini qui ꝓsperat͂ in vita sua. cui⁹ peccatis deest vltor ꝛ adest laudator: maior hec ira dn͂i e͂. Irritauit eni͂ dominu͂ peccator vt ista patiat͂. i. vt torrio͂is flagella no͂ patiat͂. 3° habet defectu͂ veritatis: multa eni͂ credim⁹ esse fortuita que no͂ su͂t: ꝛ ideo diligenter debem⁹ attendere circa fortuna͂ bona͂ vl̄ mala͂. vn͂ Augu. in libro de verbis dn͂i sic ait: Magne virtutes est cu͂ felicitate luctari: ne illiceat: ne corru͂pat: ne ipsa subuertat: felicitas magne in quam virtutis est cuꝫ felicitate luctari: magnis felicitatis est a felicitate no͂ vinci. 4° habet defectu͂ stabilitatis nam bona fortuna hui⁹ mu͂di paru͂ durat. vn͂ Innoce͂ti⁹ de vilitate co͂ditionis humane sic dicit: Subito cum no͂ suspicat͂: infortuniu͂ accidit: calamitas irruit: morbus inuadit: mors intercipit q̄ꝫ null⁹ euadit. Et Boeti⁹ de co͂solatu lib. ij. sic dicit: In oi͂ aduersitate fortune infelicissimu͂ gen⁹ infortunij e͂ aliq̄n͂ fuisse felicem. 5° habet defectum fidelitatis vel discretio͂is. nam pagani fortuna͂ cecam appellant ꝛ pingu͂t: eo ꝙ passim in quoslibet incurrens sine vllo examine meritoꝝ ꝛ ad bonos ꝛ ad malos venit. Et Tulli⁹ de amicitia: Fortuna no͂ medicus ignarus multos excecauit. No͂ au͂t ipsa fortuna ceca e͂: ſꝫ eos cecos pleru͂q̄ꝫ efficit quos co͂plexa est. Et Seneca: Fortuna eu͂ cui multu͂ fauet stultu͂ efficit. E co͂trario facit prudens. vn͂ Seneca: Fortune instabilitas prude͂tis animu͂ no͂ co͂quassat. Naꝫ v͂tuosus neq̄ꝫ fortuna bona extollit͂ qꝛ nullu͂ bonu͂ exteri⁹ e͂ q̄ꝺ ipse multu͂ ap̄pciet͂ neq̄ꝫ mala fortuna deprimit͂: qꝛ de nullo infortunio tn͂ tristat͂ ꝙ a via deuiet ro͂nis: vt dicit ph̄s quarto ethicoꝝ de magnanimo. Sexto habet defectu͂ imꝑfectibilitatis. nam ꝑfectu͂ est cui nihil deest. Null⁹ au͂t in hac vita e͂ ita fortunatus cui no͂ desit aliq̄d: ꝛ cui sufficiat id q̄ꝺ habet.

¶ Nota fraudis reatum. CA.I.

f Raus. Circa fraudeꝫ nota tria. s. reatu͂ modu͂ periculu͂. Primo nota reatu͂ seu viciuꝫ. Nam fraus semꝑ est pctm͂: q̄ꝺ ꝓbo dupliciter. s. ro͂ne: ꝛ auctoritate. Primo ratio͂e sic: Omne q̄ꝺ ad deceptione͂ alteri⁹ ordinatur semꝑ est pctm͂: sed fraus est huiusmodi. ergo ꝛc̄. Hec he. Tho. sc͂d͂a sc͂d͂e. q. lv. arti. v. argu. ꝯtra. Sc͂d͂o ꝓbo hoc idem aucte Grego. lib. ix. moral. sic dice͂tis: Uerba propterea instituta su͂t vt no͂ seinuice͂ hoi͂es fallant: sed vt cogitationes suas ꝑferant v͂bis: vel vt cogitationes suas ꝛ co͂ceptio͂es me͂tis manifestent v͂bis: ergo vti v͂bis ad fallacia͂: non ad id ad ꝙ instituta sunt pctm͂ est. Tertio hoc ide͂ est ꝓbo ex sui origine sic: Fraus ab astutia orit͂ ꝛ est act⁹ vel operatio ei⁹: sed astutia est pctm͂ vt statim patebit: ergo fraus que e͂ astutie executio est pctm͂: ibide͂ arti. iij in cor. q. Ubi sciendu͂ ꝙ lꝫ fraus co͂tra hoi͂em committat͂ no͂ tame͂ co͂tra deu͂. ita dicat͂ Job. xiij. Nu͂q̄d decipiet͂ de⁹ vt homo vestris fraudulentijs. q. d. De⁹ qui no͂ est mutabilis ꝛ oi͂a intuet͂ no͂ pōt decipi vt homo. q̄ non videt interiora ꝛ q̄ omni mo͂ mutabilis est. vn͂ Job. xij. l Ipse nouit decipiente͂ ꝛ eu͂ qui decipit͂. q̄ꝺ v͂bu͂ exponit͂ trib⁹ modis. p° sic: Ipse nouit decipiente͂ seipsu͂. i. q̄re ipse decipere ꝑmittat. ꝛ eu͂ qui decipit͂. i. quare decipi ꝑmittit: qꝛ ex meritis ꝑcedentib⁹ aliq̄n͂ ꝑmittit aliq̄ decipi vel ad maiore͂ cautela͂ vl̄ ad purgatio͂es medica. na͂ vel ad vindicta͂. 2° sic: Ipse nouit decipiente͂. s. diabolu͂ qui hoi͂em ꝑmu te͂tauit ꝛ decepit. ꝛ eu͂ qui decipit͂. i. hoi͂e͂ primu͂ te͂tatu͂. s. quare temptare ꝑmisit. Infra Permissio: ꝛ infra Temtatio. 3° sic: Ipse nouit decipientem. hoc est quib⁹ vitijs decipiat: ꝛ eu͂ qui decipit͂. i. q̄ voluntate insipientia ꝛ simplicitate decipiatur.

¶ Qꝫ fraudator vel deceptor in decipiendo vtit͂ trib⁹. CA.II.

Ecu͂do circa fraude͂ nota modu͂. Qui eni͂ aliq̄ue͂ intendit ꝛ vult deciꝑe tria facit. primo decipie͂di cogitat modu͂. sc͂d͂o suu͂ cogitatuꝫ manifestat ꝑ verbu͂ vel signu͂. tertio cogitatu͂ ꝛ v͂bu͂ manifestat per factu͂: ita ꝙ cogitatio deceptio͂is fit ꝑ astutiaꝫ. manifestatio fraudis fit ꝑ v͂ba: executio astutie fit ꝑ facta. Un͂ ille q̄ alteri⁹ deceptione͂ inte͂dit vtit͂ trib⁹. s. astutia: fallatia: fraudule͂tia. Primo vtitur astutia in cogitādo vias no͂ veras: ſꝫ fallaces ꝛ simulatas ad aliq̄ue͂ decipiendu͂ ꝛ hoc e͂ semꝑ pctm͂. Cui⁹ ro͂ e͂: qꝛ si ꝑpositu͂ in proposito: ꝛ oppositu͂ in opposito: ſꝫ ꝓuide͂tia e͂ virt⁹. Cuius ro͂ e͂: qꝛ cu͂ prude͂tia sit recta ro͂ agibiliu͂: io͂ ipsa ad bonu͂

aliquod consequendū ⁊ malū vitandū assumit vias cō-
uenientes ⁊ veras. Astutia aūt oppositū facit: qꝛ ad finē
aliquē cōsequendū bonū vel malū vtit᷑. nō vijs veris ꝫ
simulatis ⁊ apparētib⁹. vñ astutia semꝑ est pctm̄. Hec. b.
Tho. scda scđe. q. lv. arti. iiij. in cor. q. Sꝫ forte argues
cōtra sic: Cōsiliū semꝑ debet esse de bono: ꝫ astutia cōsi
liat᷑: ita dicit᷑ ꝓuer. xiij. Astutus oīa agit cū cōsilio: ergo
⁊c̄. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ astutia cōsiliat᷑ de bono ⁊ de malo
ꝫ vijs nō veris ꝫ falsis: ibidē in so. iij. argu. vnde astutia
ꝓprie accipit᷑ in malo. abusiue aūt in bono: ibidē in sol.
pmi argu. Scđo ille q̄ aliū vult decipere vtit᷑ dolo vel fal
lacia in loquēdo. ostendēdo vera eē que sunt falsa: ⁊ q̄
vera sūt falsa demōstrando. Qđ trib⁹ mōis facit. s. mēte
voce: opere. p° mēte cogitādo diuersas vias deceptiōis.
vñ in psal. Dolos tota die meditabant᷑. Et ca. i. x. Jtem
ora ei⁹ plena sūt dolo. 2° orat voce in psal. Lingua eorū
cōcinabat dolos. Et Hiere. ix. Sagitta vulnerās lingua
eoꝝ dolū locuta ē. 3° ope. in psal. Dolū facerent in sermo
suos. vbi supra arti. iiij. in sol. ij. argu. Nā dol⁹ ē cū aliud
simulat᷑ ⁊ aliud agit᷑. Re. infra simulatio: ita ꝙ aliqs de-
cipit aliū ore adulando: cōsulēdo: mētiēdo detrahendo.
Tertio ille qui vult aliū decipe vtit᷑ fraudulētia exequē-
do per facta: ita ꝙ executio per facta astutie ē fraus: vbi
supra arti. v. in cor. q. Hanc aūt fraudē ꝓhibet apl's ad
Titū scđo dicēs: Nō fraudātes ꝫ in oīb⁹ bonā fidē ostē
dentes. q. d. Nō solū ope ꝫ etiā mēte nō sitis alios frau-
dantes. Sup quo v̄bo Hiero. in originali dicit: ꝙ nō id
ꝙ fraudat᷑ ꝫ mens fraudātis attendit᷑. Et subdit᷑. Sꝫ in
oīb⁹. i. nō soluꝫ in vno bono ꝫ in oībus bonis ostēdētes
bonā fidē. i. bonā fidelitatē. Re. supra. Fidelitas in q̄t-
tuor capitulis.

¶ Q. fraudantes alios iusto iudicio defraudant seipsos. CA. III.

T Ertio pncipaliter circa fraudē nota reatū vl' no-
cumentū. Nā illi qui fraudes faciūt ex eorū in-
tentione nō moliūt᷑ aliquid cōtra seipsos vel cō
tra aīas suas: tñ ex iusto dei iudicio ꝓueniūt vt id qđ cō-
tra alios moliūt᷑ ɔtra eos torqueat᷑. ſm illud psal. Inci-
dit in foueā quā fecit. Et in hoc sensu dicit᷑ ꝓuer. i. Mo-
liūt᷑. i. machināt᷑. meditant᷑ loquūt᷑ ⁊ operāt᷑ alioꝝ frau-
des cōtra aīas suas. Hec be. Tho. scđa scđe. q. lxvj. arti. v.
in so. iij. argu. per totū. Tales autem qui moliūt᷑ fraudes
alioꝝ nullū habēt ꝓfectū vel lucrū ⁊ multū nocumentū
vel dānū. p° nullū habēt lucrū seu ꝓfectū. ita dicit᷑ ꝓuer.
xij. Nō inueniet fraudulent⁹ lucrū quasi dicat: Qui frau
dem alijs facit: ⁊ per fraudē pecuniā cōgregat: lꝫ mō sibi
videat᷑ lucrari. nō tñ in futuro inueniet lucrū. 2° talis qui
fraudat alios inuenit multū dānū. Et pmū ē: ꝙ talis ma-
ius dānū in se patit᷑ ꝓpter fraudē ⁊ magis defraudat se-
ipsū q̄ᵐ aliū: nā modicū tpale acquirit: ⁊ diuitias v̄tutū
perdit. vñ Matth. xvj. Quid ꝓdest hoī si mūdū vniuer-
sum lucret᷑: aīe vero sue detrimentū patiat᷑. Tales enim
sūt silēs furiosis qui se lacerāt: sic fecit saul qui ꝓꝓo gla-
dio incubuit. vñ ꝓuer. xxvj. Qui fodet foueam incidet in
eā. q̄si dicat. Qui fodit foueā. i. qui prestet alijs occasio-
nem peccati. incidet in eam. i. patiet᷑ penā ꝓ peccato suo.
⁊ ꝓ pctō in qđ ali⁹ vel alij ceciderūt. vñ Petr⁹ rauēnas in
quadā epl'a sic dicit: Quidā simpliciter viuūt ⁊ in oībus
ꝓsperantur. quidam versant᷑ in dolis ⁊ eis quelibet ad-
uersantur.

¶ A quo descendit fruitio. CA. I.

f Ruitio vel fructus. Circa fruitionē quattuor cōsidera-
re debem⁹. s. fructū a quo descendit: ob
iectū ad quod attendit: subiectū qđ ꝑ-
fecit. numerum qui cōgruit. Primo
cōsiderare debem⁹ circa fruitionē fructuꝫ a quo descen-
dit: nam fruitio deriuat᷑ a fructu. Est aūt fruct⁹ illud vlti
mū bonū qđ de arbore expectat᷑: ⁊ cuꝫ quadā suauitate
percipit᷑. Hoc modo fruitio ad similitudinē fructus est
act⁹ volūtatis ⁊ charitatis: ⁊ ei⁹ obiectuꝫ est vltim⁹ finis
⁊ sūmū bonū. s. deus visus vel visio dei. Hec. b. Tho. pri-
ma scđe. q. xi. arti. j. in cor. q. Et ibidē dicit Herphe⁹ tra-
ctatu de fruitione: artic. j. ⁊ ij. Re. infra Fructus. Ubi
nota: ꝙ ad fruitionē quattuor requirunt᷑. s. Clara visio.
Plena adeptio. Sūma delectatio. Perfecta quietatio.
pmo ad fruitionē requirit᷑ clara visio. nā visio diuinita-
tis ponit᷑ tota substātia nostre btitudinis: ita dicit᷑. Jo.
xvij. Hec est vita eterna ⁊c̄. Et btūs Augu. dicit ꝙ visio
est tota merces: quare autē hoc sit. Re. infra Uisio. scđo
requirit᷑ plena adeptio vel cōsecutio. Ex visiōe aūt ipsiꝫ
visum receptū in videntē venit sibi videntē vt fiat q̄si q̄dā
mutua penetratio vel inhesio per amorē videntes ⁊ visi:
iuxta illud qđ dicit᷑ pma Jo. iiij. Qui manet in charita-
te in deo manet. tertio requirit᷑ sūma delectatio. ⁊ hec se-
quit᷑ ex trib⁹. Nam ex noticia: ex ꝑsentia: ex cōueniētia
infiniti boni sequit᷑ fruitio vel delectatio sūma. Hec. b.
Tho. pmo scri. sen. di. j. arti. j. in cor. q. per totū: ita ꝙ frui
tio est cōplacentia volūtatis in vltimo fine: vt dicit Her-
pheus vbi supra arti. iiij. in cor. q in pncipio. qrto requi
ritur ad fruitionē perfecta quietatio. Nisi eni volūtas
quietaret᷑ nūq̄ᵐ frueret᷑ seu delectaret᷑. vnde Augu. lib. x.
de trinitate. ca. xi. sic dicit: Fruimur cognitis in q̄b⁹ de-
lectata volūtas cōquiescit. vnde in fruitiōe attendit᷑ ta-
lis mutatio seu mod⁹. p° eni fruitio ꝑsupponit cognitio
nē: Nam appetitū vl' desiderū boni semꝑ p̄cedit cogni-
tio boni. Cognitio aūt vel visio succedit fidei. 2° fruitio
ꝑsupponit cōsecutionē vel adeptionē. Nam illud quod
cognoscit᷑ intra cognoscentē recipit᷑ ⁊ tenet᷑. Et hec tētio
. s. dei succedit spei. 3° ꝑsupponit delectationē que est cō-
placētia sūmi boni. ⁊ talis delectatio succedit amori. 4°
fruitio requirit vel includit quietationem. nam eo frui
mur in quo quiescim⁹ vl' quietamur. Ex istis q̄ttuor dāt᷑
ab Augu. quattuor diffinitiōes de fruitiōe. Prima ē ex
parte cognitionis. vnde libro. x. de trinitate sic ait: Frui
mur cognitis. Re. supra. Scđa est ex parte adeptiōis. vñ
ibidē sic dicit: Frui ē inherere alicui rei ꝓpter seipsam.
Tertia est ex parte delectatiōis. vnde Augu. in libro de
doctrina xp̄iana sic ait: Frequēter dicit᷑ frui cū delecta-
tione vti. Cū eni adest qđ diligit᷑. etiaꝫ delectionē gerit
Quarta ē ex pte q̄etatiōis. vñ Augu. ibidē: Si vere inhe
seris atq̄ꝫ pmāseris finē i ea ponēs leticie tue: tūc vere ⁊
ꝓprie frui dicēdus es. qđ nō ē faciēdū nisi in illa trinita
te. i. in sūmo ⁊ in cōmutabili bono. Hec mgr̄ sen. pmo li.
di. j.

¶ Q. solo deo fruendū est. CA. II.

S Ecūdo pncipaliter circa fruitionē ɔsiderādū est
obiectū ad qđ attēdit. Nā sola v̄itate pma que
de⁹ ē: est fruēdū: sic dicit Augu. li. ij. de libero ar
bitrio. ca. xxij. ⁊ xxiij. Q. aūt solo deo ꝓpe ⁊ pncipaliter
sit fruēdū. ꝓbo q̄ttuor rōnib⁹. s. rōne finis: bonitatis: feli
citatis sacietatis. Primo rōne finis sic. Fruitiōis ob
iectū est vltim⁹ finis: ꝫ talis est de⁹: ergo ⁊c̄. Q. aūt frui
tio sit respectu vltimi finis ꝓbo sic. Fruitio est illi⁹ boni
qđ diligit᷑ ꝓpter se: sed tale est vltim⁹ finis: ergo ⁊c̄. Nā
id qđ est ordinatū ad finem diligit᷑ propter finem. finis
vero diligitur ꝓpter seipsum: Ubi nota: ꝙ aliquid dili
gitur ⁊ desiderat᷑ tribus modis. Uno modo nō ꝓpter se
sed ꝓpter aliud solum: sicut medicina amara que nullo
mō ꝓpter se sed ꝓpter aliud solū diligit᷑: qꝛ. s. ē effectiua
sanitatis. Alio mō aliq̄d diligit᷑ ꝓpter se ⁊ ꝓpter aliud
sicut medicina dulcis que diligit᷑ propter se. i. ꝓpter ali
q̄d qđ in se hꝫ. s. ꝓpter dulcedinē. ⁊ ꝓpter aliud. s. ꝓpter

sanitatē quā efficit. 3° aliquid diligit ꝓpter se tm̄: ⁊ non ꝓpter aliud sicut sanitas. sic a simili aliq̄d diligit ꝓpter aliud ⁊ nō ꝓpter se: sicut bona tp̄alia: ⁊ ip̄a mala penalia Aliquid diligit ꝓpter se ⁊ ꝓpter aliud: vt bona sp̄ūalia .s. virtutes que ꝓpter se diligunt: q2 in natura sua habēt aliq̄d mouēs ad diligendū .s. decorē: honorē: ⁊ honestatem: ⁊ etiā diligūt ꝓpter aliud inq̄ntū virtutes ad aliud ordināt: vn̄ Aug⁹ li. x. de trini. sic dicit: Utendū est ergo virtutib⁹. ⁊ ꝑ eas fruendū est sūmo bono. hoc etiā dicimus de bona volūtate. Aliquid vō nō ꝓpter aliud sꝫ ꝓpt seipsū diligit sicut deus. Hec. b. Tho. p̄mo scrip. sen. di. j. de fruibilib⁹: arti. j. in so. iij. arg ꝑ totū. Scd̄o fruendū est solo deo rōne bonitatis sic: Obiectū fruitiōis est sūma bonitas. sꝫ hec non inuenit nisi in patre ⁊ filio ⁊ sp̄ū scō qui est vn⁹ deus. ḡ ⁊c. ibidē arti. ij. in cor. q. Tertio rōne felicitatis sic: Illo fruendū est quo solo beatificamur. s. talis ē deus. vn̄ Aug⁹ libro de doctrina xp̄iana sic dicit: Illo fruendū est qd̄ ꝓpter se diligendū est ⁊ ī quo cōstituit vita beata. cui⁹ etiā spes hoc tp̄e consolat: q2 ī eo spem ponis vt ad ipsum ꝑuenias. sed talis est deus. ḡ ⁊c. Quarto rōne satietatis sic: Illo solo fruendū est in quo quietamur ⁊ quo satiamur. sꝫ ī solo deo quiescim⁹ ⁊ solo deo satiamur: q2 aīam capacem dei nihil aliud q̄3 deus replere pōt. Nam sm̄ Augu. Inquietū est cor nostrum donec quiescat in deo. Ubi sciendū: ꝙ mēs nō quiescit in bono nec satiat ī ipso ꝓpter tres causas. Prima est: q2 bonū est īpfectū. Secūda est: q2 bonū est vl impossibile adipisci ⁊ sic desperatū: vel nimis remotū. Tertia est: q2 bonum est fortuitū vel fortune subiectum Ergo ꝑ oppositū anim⁹ vel mens hoīs quietat in bono ⁊ satiat in ipso triplici rōne. Prima est ꝓpter oīs boni abundantiā contra defectū p̄mū. Secunda est ꝓpter sūmi boni eternā p̄ntiā cōtra secūdū. Tertia est ꝓpter oīs mali carentiā ⁊ oīs boni continentiā cōtra tertium. Hec tria deus ꝑfectissime in se habet. Primo enī deus est sūmū bonū omnis mali carens admixtiōe. Scd̄o ipse est bonū eternū ⁊ securū quē non possumus inuiti amittere. Tertio ipse est nobis semꝑ p̄ns ⁊ bonū intime nobis cōiunctū. Nam deus intimior est aīe nostre q̄3 sit anima sibijpsi: vt Augustinus dicit.

¶ Q aliquid fruit multis modis seu aliquid diligit ⁊ desiderat tribus modis. CA. III.

Ꝺ maiorē tm̄ euidentiā eorū que dicta sūt in ca. a p̄cedenti nota hic sex. Primum est: ꝙ quinq3 fruimur diuersis modis. p̄° enī fruimur aliquo vt beatificāte: ⁊ sic fruimur solo deo. 2° fruimur aliquo vt mouente vel imꝑante: ⁊ sic fruimur voluntate. 3° fruimur aliquo vt ꝑficiente ⁊ eliciente premiū. ⁊ sic fruimur charitate. 4° fruimur aliquo vt disponēte: ⁊ sic fruimur virtutib⁹ q̄ nos disponūt ad beatitudinē obtinendā. 5° fruimur aliquo vt rep̄sentante ⁊ cooꝑante: ⁊ sic fruimur homine iusto inq̄3tum rep̄ntat deū ꝑ similitudinē gratie. Nam deus habitat in hoīe iusto ꝑ gratiā. nō tm̄ est fruendū hoīe peccatore: eo ꝙ in eo nō est similitudo diuine bonitatis ꝑ gratiā. nec hoc modo in eo habitat de⁹ ⁊ multo magis nō est fruendū creature irrōnabili: q2 nō sufficit ad hoc similitudo imaginis vel vestigij: sꝫ similitudo gratie. Hec. b. Tho. p̄mo scri. sen. di. j. de fruibilib⁹: arti. j. in cor. q. ⁊ in solu. iiij. argu. ꝑ totū. Secundū ē. q2 sicut solo deo p̄ncipaliter est fruendū. ita oībus alijs ꝑter deū est vtendū. Qd̄ tripliciter ꝓbo. s. rōne: autoritate: ⁊ sufficienti diuisione. Primo rōne sic: Illis est vtendū que sunt ad finē nō ipso fine inquantū huiusmōi. sꝫ oīa alia a deo habent ordinē ad finem vltimū qui est deus. ipse aūt deus nō ordinatur ad aliū finem. ergo oībus alijs a deo ⁊ nō deo est vtendū. Et est ratio Herphei ī tractatu de vti. arti. ij. argu. contra. Secūdo ꝓbo hoc idem autoritate Augustini in libro de trini. x. sic dicentis. Utendū est hoc mūdo nō fruēdū. Et subdit in omnib⁹ rebus ille tantū sunt quibus fruendū est que eterne ⁊ incōmutabiles sunt. ceteris autē vtendū est: vt ad illarū fruitionem ꝑueniatur. Iterū Aug⁹ ibidem: Uti vō illo quod in vsū venerit est referre ad obtinendū id quo fruendū est. alr̄ abuti est nō vti. nam vsus illicitus abusus vel abusio nominat. Hec magister sniaꝝ allegat p̄mo libro di. prima Tertio ꝙ omnib⁹ alijs a deo vel p̄ter deum sit vtendum ꝓbo sufficienti diuisiōe sic: Nam oīa alia que sūt a deo vel sūt bona: vel mala penalia vel criminalia vel oꝑa nostra bona. p̄° enī si hec que sūt in hoc mundo sunt bona: tūc eis vti debem⁹. qd̄ ꝓbo p̄mo ex ꝑte diuine similitudinis sic: Intantū aliqua diligi debēt inquātū accedūt ad similitudinē bonitatis diūe. sꝫ oīa bona mūdi ī quantū huiusmōi accedunt ad similitudinē bonitatis diūe a quo causant ⁊ ad quā ordinant. ḡ ⁊c. 2° ꝓbo hoc idē ex ꝑte diūe potestatis vel virtutis sic: Sicut deus est ꝑfecte potentie ⁊ virtutis: ita est ꝑfecte bonitatis. sꝫ ad ꝑfectionē potentie ꝑtinet ꝙ nihil habeat esse nisi ꝓductū ab eo ḡ ad ꝑfectionē diuine bonitatis ꝑtinet ꝙ nihil ames nisi qd̄ sit ad ipsū. Que aūt nō sūt a deo nec hn̄t similitudinem dei sicut sūt pctā. eis nō est vtendum. Hec. b. Tho. j. scrip. sen. di. j. de vtibilib⁹: arti. j. in cor. q. ⁊ in arg. ij. ɔtra. 2° si ea que sūt in mūdo sūt mala penalia. tūc eis ē vtendum. Nā penis hui⁹ mūdi est vtendū: tū q2 sūt a deo: tū q2 sūt ordināde in finē vel ad ꝓmouendū merita: vel ad purgandū pctā. 3° rebus mūdi etiā ē vtendū vel inquantū conferūt ad dei cognitionē ipsi⁹ magnitudinē ostendentes vel inquantū p̄bent studiū vitā nostrā ordinare in deū. 4° oꝑa nostra q̄ mala nō sunt: sūt ab ipso ⁊ ꝓpter ipsū facienda ⁊ referēda in deū: nō ꝙ qualibꝫ oꝑationē oporteat semꝑ actualiter referre in deū sꝫ sufficit vt habitualiter in deo ɔstituat finē sue volūtatis: vbi. s. imediate arti. j. in cor. q. ꝑ totū. Tertiū est: ꝙ eoꝝ que sūt in mundo quedā ꝑtinent ad vsum volūtatis vt oꝑantis. sicut sūt oꝑa nostra. Quedā ad vsum volūtatis approbantis vt cetere creature. Quedā ad vsū volūtatis vt tolerantis. sicut mala pene. Quedā ad vsū volūtatis vt detestātis. vt mala culpe: ibidē. Ita ꝙ volūtas vtit oīb⁹ p̄ter deū. qd̄ pꝫ: p̄° enī volūtas vtit se inquantū ordinat se ad finē. s. ad diligendū deū. 2° vtit rōnabilib⁹ ad societatē. 3° vtit irrōnabilib⁹ ad necessitatē. 4° bonis ꝓprijs corꝑalib⁹ ad elemosinaꝝ largitionē. 5° vtit oīb⁹ bonis ad gratiaꝝ actionē. 6° oībus malis ad detestationē ⁊ vitationē. Quartū ē: ꝙ de⁹ alr̄ vtit nobis. ⁊ nos alr̄ vtimur alijs reb⁹. Nam de⁹ vtit nobis nō ꝓpt suā indigentiā: q2 vt in psal. dicit Bonoꝝ nr̄oꝝ nō indiges. sꝫ vtit ꝓpt suā bonitatē vl causandā vel ondendā: ⁊ ꝓpt nostrā vtilitatē. Nos aūt vtimur reb⁹ ꝓpt dei bonitatē ⁊ nostrā vtilitatē. vn̄ Aug⁹ ī libro de doctrina xp̄iana ⁊ hoc ponit exēplū dicēs: De⁹ ad ondendā suā bonitatē ⁊ causandā nobis vsū nostrū refert. Ille enī miseret nostri ꝓpt suā bonitatē. Ille miseret nostri ꝓpter nostrā vtilitatē vt se fruamur. Et ɔcludit Aug⁹. Ille vsus quo nobis vtit deus: nō ad ei⁹ sꝫ ad nostrā vtilitatē refert. ad ei⁹ tantūmodo bonitatē. Hec mgr̄ sen. p̄mo li. di. j. Quintū ē: ꝙ cū frui sit cōplacentia volūtatis ī vltimo fine. solo illo est fruendū qd̄ ē vltim⁹ finis. Finis aūt vltim⁹ alteri⁹ rei nō solū ē ipsa res extra sꝫ etiā assecutio rei. sic finis auari nō ē solū pecūia: sꝫ etiā ɔsecutio pecunie. Et finis famelici ē nō solū cib⁹: sꝫ ēt comestio ipsi⁹ cibi. Silr̄ finis vltim⁹ rōnalis creature nō solū est de⁹: sꝫ etiā assecutio ipsi⁹ dei ꝑ oꝑationē q̄ est visio vn̄ de⁹ visus siue ꝑ visionē habit⁹ ē vltim⁹ finis creature itellectual' quo frui debem⁹. Sextū ē: ꝙ lꝫ simplr̄ ⁊ ꝓpe

sit fruendū vltimo fine.s.vno solo deo p visionez habito
z assecuto z etiā ipsa visione inquantū ipsa visio est q̄dā
assecutio dei.tñ pncipalius est fruendū deo q̄z ipsa visio
ne Cui⁹ rō est:q2 ad istā cōplacentiā habenda q̄ frui vel
fruitio dicit̄ pncipali⁹ mouet deus q̄z visio:eo q visio fa
cit nos beatos formalit̄. deus aūt facit nos beatos effe/
ctiue. causa aūt effectiua magis est causa q̄z causa forma
lis:cū etiā ipsa causa efficiēs sit causa cause formalis.qd
etiā pbo p duo exempla. Primuz est de igne. Nā ignis
pncipalius mouet q̄tum ad caliditatē quā calor quem
ipzimit aque.sz nō calefaciat ignis aquā nisi mediāte ca
lore quē sibi ipzimit. Secundū exemplū est de fructu z
assecutiōe fruct⁹.sz eni dicamur frui fructu z assecutiōe
fructus: tñ pncipali⁹ dicimur frui fructu q̄z assecutione
ei⁹: eo q fructus tanq̄z causa effectiua fruitiōis pncipa/
lius mouet q̄z assecutio que est causa formalis fruitiōis
A simili nos fruimur ipso deo z ipsa visiōe.tñ pncipali⁹
fruimur ipso deo tanq̄z obiecto mouente z causante ef/
fectiue nostrā fruitionē.sz secūdario fruimur visione si/
cut cā formali q2 nos formalit fruentes facit. Hec Her/
phens in tractatu de frui.arti.iij.in cor.q.p totum.

¶ Q2 fruitio importat quattuor. CA.IIII.

t Ertio pncipaliter circa fruitionē cōsiderandū ē
subiectū qd pficit.s.cui cōpetit frui. Ubi notan
dum:q quinq3 sūt que fruunt̄ vel quib⁹ cōpe
tit frui diuersis modis.s.bruta:pctōr:iustus:beat⁹:deus
Primo eni fruitio importat vel includit cognitionez:
z iō cū creature insensibiles nō cognoscant nō delectan/
tur nec fruūt̄. Scdō fruitio importat quandā delecta/
tionē in vltimo fine. z q2 bruta finē vltimū nō appzehen
dūt:nec finē primū pūt ordinare in finē vltimū cum ca/
reant cognitiōe cui⁹ est ordinare nō pprie fruunt̄. Dicū/
tur aūt bruta impzopzie frui:inquantū delectant̄ in fine
aliquo appzehenso ab eis:nō tñ in vltimo fine simplicit̄
cū nō cognoscant eū vt pz. Tertio fruitio īportat dele/
ctationē in fine vero. z q2 peccator finē verū non habet:
eo q ponit verū finē vbi nō est:nō vere fruit̄. Nam pec
cator existens in peccato mortali nō fruit̄ deo.sz impzo/
prie fruit̄ illo fine ad quē oia ordinat. Quarto fruitio
pfecta nō est nisi delectatio sit pfecta.delectatio aūt pfe
cta esse nō pōt ante cōsecutionē finis. z iō hō iust⁹ qdiu
est viator vere z pprie fruit̄.nō tñ pfecte:eo q ipse fruit̄
z delectat̄ in spe habendi deū.qd aūt sola spe habet̄ im/
pfecte habet̄.nam delectatio spei est alteri⁹ nois a dele/
ctatione rei iā habite. Quinto beati q̄ ɔsecuti sunt finē
vere z pprie z pfecte fruunt̄: eo q ipsi sūt in pfecta z cō/
pleta delectatiōe z quiete finis iā habiti. Sexto deus
in infinitū pfectius fruit̄ quacūq3 creatura. Cui⁹ rō est:
q2 in oī creatura fruens z id quo fruit̄ sūt diuersa ī essen
tia.qd nō est in diuina fruitiōe. Hec.b. Tho.pmo scrip.
sen.di.j.de fruentib⁹:arti.j.in cor.q.z ī solu.iiij. z vltimi
argu p totu. Si aūt alr vis pbare qualit supradictis
ɔueniat frui dicas: q fruitio īportat duo.s.delectationē
z quietationē. Primo fruitio includit vel inducit de/
lectationē.z hoc quinq3 modis.pmo mō fruitio dicit de/
lectationē cuiuscūq3 nature. z sic cōpetit brutis nō vere
sz impzopzie. scdō fruitio dicit delectationē voluptuosam
nature rōnalis de quacūq3 re habita.z sic cōpetit pecca/
torib⁹.tertio fruitio dat delectationē de sūmo bono sine
pfecta quietatiōe:eo q nō habet̄ in re sz in spe. z sic com
petit iustis,quarto fruitio dicit delectationē cuz quiete
pfecta ex cōsecutione vltimi finis. z sic competit beatis.
quinto fruitio dicit delectationē sūmā cū quiete pfecis/
sima z cōiunctiōe sūma ad sūmū bonū. z sic deus seipso
fruit̄. Scdō fruitio importat quietationē. Ubi nota:
q aliqs in loco aliquo quiescit triplici rōne.s. ppter de/
lectatōis ignorantiā:vehementiā:affluentiā. Prima rō
q̄re aliqs quiescit in loco est ppter delectatiōis ignora/
tiam:q2 nescit aliū locū quo tendat. z sic brutū quiescit ī
delectatiōe cibi: q2 nescit aliā delectationē vlteriorē.vñ
large loquēdo bruta fruunt̄.vñ Aug⁹.lxxxiij.q̄stionū.q.
xxx.sic dicit: Frui qualibet corpis voluptate nō absur/
de estimant̄ bestie. Secūda rō quare aliqs quiescit ī lo/
co est.nō q2 nesciat aliū locu.sz ppter delectatiōis vehe
mentiā que retinet eū in illo loco. Sicut qñ locus ē de/
liciosus homo desistit etiā ab itinere incepto. z peccator
quiescit in delectatiōe peccati: nō q2 nescit aliā delecta/
tionē:sz q2 rō absorbet̄ z tenet̄ in illa delectatiōe. Tertia
rō quare aliqs quiescit ī loco est ppter oīs boni affluen
tiam. z isti sm q diuersimode hñt affluentiā boni sic di
uersimode fruunt̄. Ubi nota:q affluentia oīs boni tri
bus modis habet̄. p° habet̄ in spe vel cōfidētia.sicut ha
bent iusti in via q̄ p gratiā quā habēt:deū quodāmodo
.s.in spe habere vident̄. z isti fruunt̄ in spe quadā z cer/
ta expectatione sūmi boni. 2° modo habet̄ affluentia sū/
mi boni p pñtiā glorie sicut habēt beati. z isti fruunt̄ p/
fectius viatoribus.3° affluentia sūmi boni est p oīmodā
differentiā vel oīmodā ɔuenientiā essentie diuine. z ta
lis affluentia soluz est in psonis diuinis que pfectissime se
ipsis fruunt̄. Hec Anibald⁹ romanus sup pmū sen.libro
primo di.j. Ad maiorē tñ euidentiā pdictoz nota hic
tria: Primū est:q cū fruitio īportet quietationez.sicut
duplex est quies:ita duplex est fruitio. Est eni quies de/
siderij z quies mot⁹.p° eni quies desiderij est:qñ deside
riū sistit in aliquo ppter qd omia querit. z nō desiderat
vlteri⁹. z sic voluntas iusti in via quiescit in deo.2° quies
motus ē qñ ad quesitū terminū puenit̄. z ista quies vo/
lūtatis erit ī patria. ita q quies desiderij facit impfectā
fruitionē.quies veri motus facit pfectaz fruitionē. Hec
btūs Tho.pmo scrip.sen.di.j.de fruentib⁹:arti.j.in solu.
pmi argu.p totū. Secundū est:q beati q̄ fruūt̄ deo ali
quo mō egēt deo z aliquo mō nō. Ubi nota:q egere z
indigere deo pōt itelligi duob⁹ modis.p° aliqd eget ali/
quo sicut eo a quo dependet esse suū. z sic oīa egent deo
vñ Greg⁹. Oia in nihilū tenderēt:nisi ea manu⁹ cōditoris
teneret vel cōseruaret. 2° mō aliqs eget altero qd nōduz
habet. z sic beati nō egēt deo:vbi.s.īmediate arti.j.in so.
vj.argu. Tertium est:q si intelligat̄ diuersitas essentie
int̄ id qd fruit̄:vel inter illum qui fruit̄: z id quo fruit̄.
tūc sola creatura fruit̄ deo z nō deus seipso. Si vo intel
ligat̄ idētitas essentie int̄ illū qui fruit̄: z id quo fruit̄.
tūc deus seipso pfectissime fruit̄.vñ Greg⁹ sup illud Job
xl. Esto gloriosus.sic dicit: Ipse gloriosus est:q̄ dū seipso
fruit̄ accedentis laudis indigens nō est:vbi.s.īmediate
in solu.vltimi argu.

¶ Q2 fructus spūs sunt duodecim. CA.V.

q Uarto z vltimo pncipalit̄ circa fruitionē consi
derare debem⁹ numerū q̄ congruit vel q̄ sufficit
Nā fructus spūs conuenient̄ ab aplo numerat̄
ad Gala.v.vbi sic dicit̄: Fruct⁹ aūt spūs ē:charitas:gau/
diū:pax:patiētia:longanimitas:fides:bonitas:benigni/
tas:mansuetudo:modestia:cōtinētia:castitas. Rō aūtē
numeri ē ista:q2 sicut fruct⁹ sensibilis vel corpalis dicit̄
esse illud qd pcedit ex aliquo pncipio sicut ex semine vl
radice sic hoīs opatio que pcedit ab hoīe non sm virtu
tem hoīs sz sm altiorē virtutē que ē virtus spūs sci dicit̄
esse fruct⁹ spūs. Et sic vt fruct⁹ corpalis pcedit ab arbore
ea itentiōe z fine vt qs eo fruat̄ vel cū delectatiōe vescat̄
ita isti fruct⁹.i.act⁹ nri pcedūt a spū scō vt mens hoīs hñ
ordinet̄. Ordinat̄ eni hñ mens hoīs q̄ttuor modis. Uno
mō ī seipsa.scdō mō ad id qd est supra. tertio mō ad ea
q̄ sūt iux.q̄rto mō ad ea q̄ sūt infra. Prio ordinat̄ mēs

hominis in seipsa. Tūc enī mens hoīs bene disponitur
in seipsa qn̄ ꝛ in bonis: ꝛ in malis bn̄ se habet. Primo
enī mens hoīs bn̄ se habet in bonis ꝑ charitatē: gaudiū
ꝛ pacē. p° ꝑ charitatē. Nā ꝑma dispositio mentis huma-
ne ad bonū est ꝑ charitatē eo ꝙ charitas est prima affe-
ctio ꝛ radix oīuȝ affectionū aīe. vn̄ ꝑmus fruct⁹ spūs po-
nit᷑ charitas: in q̄ spūs sanct⁹ sicut in ꝓpria similitudine
dat᷑ cū etiā spūs sc̄ūs sit amor. vn̄ ad Ro. v. Charitas dei
diffusa est in cordib⁹ nostris ꝑ spm̄ sanctū. 2° mens hoīs
bn̄ se habet in bonis ꝑ gaudiū. nā sequela charitatis est
gaudiū inquantū ad amorem charitatis sequit᷑ gaudiū
qđ ꝓpꝛ qꝛ oīs amans gaudet ex ꝯsecutione boni amati. ꝛ
iđ post charitatē secundus fruct⁹ ponit᷑ gaudiū: qꝛ nō gau-
det de bono q̄ nō diligit bonū. 3° mens hoīs est bn̄ ordi-
nata ꝛ bn̄ se habet in bonis ꝑ paceȝ. Nō enī habet aliq̄s
pacē cū aliquo nisi eū diligat ꝛ de eo gaudeat. Vn̄ pax ē
ꝑfectio gaudij quo ad duo. ꝑmo: qꝛ ꝑ pacē mens a nullo
malo ꝑturbat᷑. ꝛ hoc est necessariū: qꝛ null⁹ pōt de bono
amato gaudere q̄ in ei⁹ fruitiōe ab alijs ꝑturbat᷑. secūdo:
qꝛ ꝑ pacē mens in bono quietat᷑. ꝛ hoc est etiaȝ necessa-
riū: qꝛ nullus pōt ꝑfecte ꝺ bono amato gaudere cui⁹ cor
in bono nō quietat᷑: puta cū nō sufficit sibi bonū qđ ha-
bet. Scđo mens hoīs bn̄ disponit᷑ ꝛ bn̄ se habet in ma-
lis q̄tum ad duo. p° si nō turbat᷑ in toleratiōe ꝑsētiū ma-
loꝝ. ꝛ hoc facit quart⁹ fruct⁹ spūs. s. patientia. 2° si nō tur-
bat᷑ in dilatiōe bonoꝝ: ꝛ hoc facit quint⁹ fructus. s. longa-
nimitas. Nam carere bono habet rōnem mali. vnde si
mens bonū nō habet ſȝ expectat ꝛ in expectatiōe nō ꝑtur-
bat᷑ tūc est bn̄ disposita ꝛ ordinata. Scđo mens hoīs ē
bn̄ disposita qn̄ bn̄ ordinat᷑ ad id qđ est supra se. ꝛ sic po-
nit᷑ sextus fructus. s. fides. Nā fides qua in deū credit᷑ ē
qua hō bn̄ ordinat᷑ ad id qđ est supra se. s. ad deū: vt. s. hō
ꝑ fidē itellectū suū deo subijciat ꝛ oīa que sūt ei⁹. Ter-
tio mens hoīs bn̄ disponit᷑ ad id qđ est iuxta se. s. ad pri-
mū ꝑ quattuor. p° ꝑ bonā affectionē. Nā ille est bn̄ ordi-
natus ad ꝓximū q̄ habet bonā volūtatē ad eū: vt. s. ꝓxi-
mo bn̄ velit. ꝛ hoc facit septim⁹ fructus bonitas q̄ est dul-
cedo animi erga ꝓximū: vt dicit glo. 2° ꝑ largitionē. Nā
ille est bn̄ erga ꝓximū ordinatus q̄ nō solū bn̄ vult ei: sed
etiā bn̄ facit. ꝛ hoc facit octau⁹ fruct⁹. s. benignitas. i. bo-
na igneitas. nā benign⁹ est ille quē bon⁹ amor igniuit ꝛ
accēdit ad bn̄faciendū alteri. 3° ꝑ equanimitatē: Nā ille
est bn̄ ordinat⁹ q̄ mala sibi illata a ꝓximis equanimiter
tolerat. qđ fit duob⁹ modis. p° ne ꝑ irā ꝓximo noceam⁹
facto. ꝛ hoc facit mansuetudo. 2° ne ꝑ irā noceam⁹ frau-
de vel dolo. ꝛ h̄ facit fides si ꝑ fidelitate sumat᷑. Quar-
to mens hoīs est bn̄ disposita ꝛ ordinata ad id qđ est in-
fra se ꝑ tria. p° qn̄ exterius in oībus dictis ꝛ factis seruat
modū. ꝛ hoc facit decim⁹ fruct⁹ spūs. s. modestia. 2° si ab
illicitis se abstinet ꝛ refrenat appetitū. ꝛ hoc facit vnde-
cimus fruct⁹. s. cōtinentia. 3° si in reb⁹ licitis seruat vsum
ꝛ modū rectū. ꝛ hoc facit duodecimus fruct⁹. s. castitas.
Nā ꝯtinentia est que a licitis abstinet: castitas v̄o q̄ re-
cte vtit᷑ licitis. vt dicit glo. ad Galla. v. sup ꝑdicta verba.
Hec. b. Tho. ꝑma scđe. q. lxx. arti. iij. i cor. q. ꝑ totū. Ad
cui⁹ euidentiā est sciendū: ꝙ charitas int᷑ fruct⁹ spūs de-
bet tenere ꝑmatū: eo ꝙ ipa est caput ꝛ forma oīuȝ. ꝛ sine
charitate nulla virtus ꝓdesse pōt. qđ ꝓȝ discurrendo per
oēs. p° enī nō bn̄ gaudet q̄ nō diligit bonū. 2° non habet
pacē verā cū aliquo nisi diligat eū. 3° nō est longanimis
in ꝑseueranter expectādo nisi ferueat in diligēdo. 4° nō
est benignus nisi diligat vel nisi sit bono amore ignitus
5° nō est bonus nisi diligendo. 6° nō est fidelis nisi cū fr-
de ꝑ dilectionē opet᷑. 7° nō est mansuetus cui dilectio n̄
moderet᷑: vel q̄ ꝑ dilectionē nō est tractabilis. 8° nō con-
tinet se quis ab eo vn̄ turbat᷑ nisi diligat vn̄ honestatur.

Merito ḡ charitatē sic sepe cōmendat que nō pōt habē
sine ceteris quib⁹ hō bonus efficit᷑ quo ad illa quattuor
supradicta. Hec in glo. ibidem.

¶ Fructus corporalis ꝛ spūalis ꝓprietas siue similitudo. CA. VI.

Fructus Ad maiorē tn̄ euidentiam
ꝓdictoꝝ nota ꝙ fruct⁹ i sui
rōne includit tria. ꝑmo enī fruct⁹ ab arbore ꝓdu-
cit᷑. secūdo ꝓductus in fine ꝑcipit᷑. tertio gust⁹ dulcedīe
reficit᷑. Primo fructus est q̄ ab arbore ꝓducit᷑. sic spiri-
tualit᷑ fruct⁹. i. actus hoīs ē qui ab hoīe efficit᷑. Ubi no-
ta duo. Primū est: ꝙ actus vel opatio aliqua duob⁹ mo-
dis ꝓcedit ab hoīe. Uno modo scḋm facultateȝ rōnis sue:
ꝛ opatio talis dicit᷑ esse fructus ratiōis vel intellectus.
Alio mō opatio ꝓcedit ab hoīe scḋm altiorē virtuteȝ que
est virtus spūs sancti. ꝛ sic talis opatio dicit᷑ esse fructus
spūs. Hec. b. Tho. ꝑma scđe. q. lxx. arti. ꝑmo in cor. q. Se-
cundū est: ꝙ opatio nostra quo ad efficaciā meriti vite
eterne duob⁹ modis pōt ꝯsiderari. Uno mō scḋm ꝙ opa-
tio nostra ꝓcedit a libero arbitrio: ꝛ sic nō pōt de condi-
gno mereri vitā eternā ꝓpter maximā inequalitatē me-
riti ꝛ ꝑmij. tn̄ ibi ē quedā equalitas cōgruitatis: eo ꝙ cō-
gruū videt᷑ esse hoī opanti scḋm suā virtutē deus recom-
penset scḋm excellentiā virtutis sue. Alio mō pōt ꝯsidera-
ri opatio nostra ꝓut ꝓcedit ex gratia spūs sancti mouen-
tis ad opandū. ꝛ sic opatio nostra meret᷑ de cōdigno vi-
tam eternā. Cui⁹ rō est: qꝛ valor meriti attendit᷑ scḋm vir-
tutem spūs sancti mouentis nos ad vitam eternaȝ: iuxta
illud quod dicit᷑ Joh. iiij. Aqua quā ego dabo fiet i eo
fons aque salientis in vitam eternam: vbi. s. q. cxiiij. ar-
ticu. iij. in cor. q. in fine. Secūdo ꝑncipaliter fructus i
fine recipitur. non enim cē qđ homo ab arbore ꝑcipit ha-
bet rationē fructus ſȝ quod est vltimū. verbi gratia: Ho-
mo habet agrū: arborem: ꝛ florem: que non dicunt᷑ nec
sūt fructus. ſȝ solum illud dicitur esse fructus quod. s. ex
agro ꝛ arbore homo intendit habere. A simili fruct⁹ ho-
minis dicit᷑ vltim⁹ finis hominis quo homo frui debet
vbi. s. lxx. arti. i. in cor. q. Ubi nota: ꝙ cuȝ fructus habeat
quodāmodo rationē vltimi finis opera nostra possunt
dici fructus ꝛ flores. nam sicut fructus est effectus arbo-
ris: sic opera nostra inquantuȝ sunt effectus spūs sancti
in nobis opantis possunt dici fructus. inquantū v̄o opa
nostra ordinant᷑ ad finem vite eterne sic opa nostra pos-
sunt dici flores: vt dicit᷑ Eccl. xxiiij. Flores mei fructus
honoris ꝛ honestatis: vbi. s. imediate: arti. ꝑmo in solu.
ꝑmi argu. Tertio ꝑncipaliter ex fructu gustus reficit᷑
dulcedine. nam fructus dicit᷑ esse nō solum illud qđ est
vltimū arboris: sed illud quod cū suauitate ꝑcipit᷑. Ubi
nota duo. Primuȝ est: ꝙ fructus arboris. i. operatio ho-
minis ꝓut est cōueniens opanti delectationē habet: ibi-
dem in cor. q. Secundū est: ꝙ sicut illud quod ꝓcedit ab
arbore scḋm naturam arboris dicit᷑ fructus: illud autē qđ
ꝓcedit contra naturā arboris nō dicit᷑ fructus eius: sed
corruptio quedam: sic opera virtutū que sūt consona ra-
tioni dicunt᷑ fructus. Opera v̄o vitiorū que sunt contra-
ria rationi qualia sunt opa carnis: nō dicunt᷑ fructus ſȝ
corruptiones quedam: vbi. s. q. lxx. arti. iiij. in sol. primi
argu. Nota etiam hic ꝙ cū fructus a vescendo dicatur
hoc quattuor modis contingit. p° enim sūt quidam fru-
ctus quorū medulla comedit᷑ ꝛ cortex eijcit᷑: vt castanee
ꝛ nuces. ꝛ isti sunt penitentes. 2° quidā fructus sūt quo-
rū cortex comedit᷑ ꝛ medulla eijcit᷑: vt sūt pruna ꝛ dactu-
li. isti sunt hypocrite. 3° quidam fructus sunt quoꝝ totuȝ
. s. cortex ꝛ medulla comedit᷑ vt ficus. ꝛ isti sūt martyres
quorū medulle. s. anime glorificantur in celis: ꝛ cortex. s.
corpora vel reliquie venerantur i terris. 4° quidam fru-
ctus sunt quorum nec cortex nec medulla comeditur.

sicut glandes q̄ sūt cibus porcoꝝ. ⁊ isti sūt vsurarii.

¶ Q̄ quattuor sunt de rōne furti. CA. I.

Vrtum. Circa furtū cōsiderāda sunt q̄ttuor. s. rō specificans: deformās: aggrauās: excusans. Primo cōsiderāda est rō integrans vel specificās. nā quattuor sūt de rōne ⁊ integritate furti. s. iniusticia: possessio vel substantia aliena: violentia: ignorātia. P° enī ad rōnē furti ꝑtinet iniusticia. Sicut enī iusticia tribuit vnicuiqꝫ qḋ suū est: ita furtū vsurpat ⁊ accipit alienum. 2° de rōne furti est possessio aliena. nā furto conuenit ꝙ sit circa rem possessam. Siqͥs enī accipiat qḋ est alteri⁹ nō quasi possessio ſꝫ q̄si ps sicut si amputet membrū. vel sicut ꝑsona cōiuncta: vt si auferat filiā vel vxorē nō habet ꝓprie rōnē furti. ⁊ ꝑ hoc furtū distinguit̄ a peccatis q̄ sūt cōtra ꝑsonā sicut ab homicidio vl' adulterio. 3° de rōne furti est ignorantia. nā ꝓpria rō furti est occulta acceptio rei aliene eo cui⁹ est ignorante. 4° de ratione furti ē violētia. Nā furtū iō est pctm̄ q2 ē acceptio inuoluntaria ex ꝑte ei⁹ cui aliq̄d subtrahit̄. Ex his q̄ttuor furtū sic diffinit̄: Furtum ꝓprie est cōtrectatio vel acceptio rei aliene ignorāte dn̄o contra suā voluntatē. Hec diu⁹ Tho. scd̄a scd̄e. q. lxvi. arti. iii. in cor. q. ꝑ totū. Ad maiorē tm̄ euidentiā p̄dictoꝝ ⁊ ꝓpter solutiōes argumētoꝝ nota hic septē. Primū est. ꝙ inuoluntariū pōt accipi trib⁹ modis. p° dicit̄ inuoluntariū ꝑ ignorantiā ⁊ tale cōstituit furtū. nā furtū vt pꝫ. s̄. est acceptio rei aliene dn̄o ignorante cui⁹ est ⁊ nolēte. 2° dicit̄ inuolūtariū ꝑ violentiā ⁊ tale cōstituit rapinā. nā rapina ē cōtrectatio rei aliene sciente dn̄o cui⁹ est cōtra ei⁹ voluntatē: vbi. s̄. arti. iiii. in cor. q. ꝑ totū. 3° vo mō dicit̄ inuoluntariū sm̄ q̄d ⁊ simpliciť. ⁊ isto mō vsura est cōtrectatio rei aliene cōtra ei⁹ voluntatē: ſꝫ nō contra oīmodā voluntatē. nā vsura dat̄ volente dn̄o volūtate cōditionali nō absoluta. Absolute enī q̄ dat vsuras vellet gratis sibi mutuū exhiberi: ſꝫ antequā nō exhibeat̄ sibi vult dare. vn̄ inuite dn̄o volūtate absoluta semꝑ recipit̄ vsura. Secundū est ꝙ in aliis generib⁹ peccatoꝝ nō attendit̄ rō pctī ex aliquo volūtario: ſꝫ attendit̄ in pctīs oppositis iusticie. ⁊ iō vbi occurrit diuersa rō inuolūtarii ibi est diuersa spēs peccati: sicut i furto ⁊ in rapina: vbi. s̄. arti. iiii. in so. i. argu. Tertiū est: ꝙ occultū ⁊ manifestū in aliis generib⁹ peccatoꝝ nō faciūt pctā differre specie: in peccato aūt opposito iusticie sic vt pꝫ in furto ⁊ rapina: ibidē arti. iiii. in so. i. argu. Quartū est: ꝙ occultatio q̄n est causa pctī: puta cū q̄s vtit̄ occultatiōe ad peccandū. sicut accidit in fraude vel dolo. ⁊ hoc mō nō diminuit peccatū ſꝫ cōstituit speciē pctī: ⁊ ita est in furto. Aliq̄n vo occultatio peccati est circūstantia peccati. ⁊ sic diminuit pctm̄: tū q2 est signū verecūdie: tū q2 tollit scandalū: ibidē arti. iii. in so. p̄mi argu. Quintū est: ꝙ lꝫ furtū ⁊ rapina ordinent̄ ad eundē finē remotū. s. vel fur vel raptor intendāt vnū finē. s. ad habendū aliena: differūt tm̄ in fine ꝓpinquo. s. in mō hn̄di: q2 fur intēdit habere aliena ꝑ astutiā. raptor vo vult obtinere ꝑ ꝓpriā potestatē: ibidē arti. iiii. in so. ii. argu. Sextū est: ꝙ sicut iniusta acceptio rei aliene habet rōnē furti: ita etiā iniusta detentio: ibidē arti. iii. in so. ii. argu. Septimū est ꝙ fur est ille qui occulte rem suā accipit quā apud aliū deposuit. ⁊ etiā ille q̄ occulte accipit rem q̄ est ab eo iniuste ablata. Cui⁹ rō est: q2 nihil ꝓhibet id qḋ est simpliciť vni⁹ esse alteri⁹ sm̄ q̄d. sicut res deposita est simpliciť res deponētis. ſꝫ quantū ad custodiā est ei⁹ apud quē deponit̄. ⁊ id qḋ est ꝑ rapinā ablatū est rapientis nō simpliciter ſꝫ quantū ad detentionē: ibidē arti. iii. in so. iii. argu. ꝑ totum.

¶ Q̄ furtū est peccatū ⁊ est mortale. CA. II.

Ecūdo p̄ncipaliť circa furtū cōsideranda est rō deformās seu inculpans. Nā furtū ⁊ est peccatū: ⁊ est mortale pctm̄. Primo quidē furtū est pctm̄. Hoc aūt ꝓbo duplici rōne. s. iniusticie ⁊ fraudulentie. p° rōne iniusticie sic: Qui alteri iniusticiā facit peccat. ſꝫ furtū est iniusta acceptio rei aliene. g̃ ⁊c. 2° rōne fraudulētie sic: Qui dolo vel fraude ⁊ q̄si insidiose rem alienā sibi vsurpat: peccat. ſꝫ furtū ē huiusmōi: g̃ ⁊c. scd̄a scd̄e. q. lxvi. arti. v. in cor. q. ꝑ totū. Ubi nota: ꝙ ille q̄ furtim accipit rem suā apud aliū depositā manifestū est ꝙ peccat eo ꝙ aggrauat depositariū: q2 tenet̄ ad restitutionē vl' ad ostendendū se esse innoxiū. Qui vo occulte ⁊ furtiue accipit rē suā apud aliū iniuste detentā peccat: nō q2 grauet eum q̄ detinet: ⁊ iō nō tenet̄ ad restituendū vel ad recōpensandū ſꝫ peccat contra cōem iusticiā dū ipse sibi vsurpat sue rei iudiciū iuris ordine ꝑtermisso. ⁊ iō tenet̄ deo satisfacere ⁊ dare operā vt scandalū primoꝝ (si inde exortū fuerit) sedet̄: vbi. s̄. imediate in sol. iii. argu. ꝑ totū. Scd̄o furtū est pctm̄ mortale. Hoc aūt ꝓbo triplici rōne. s. contrarietatis: charitatis: penalitatis. P° rōne cōtrarietatis sic: Illud qḋ cōtrariat̄ diuino p̄cepto est pctm̄ mortale. ſꝫ furtū est huiusmōi: ita dicit̄ Exodi. xx. ⁊ Leuitici. xix. ⁊ Deutero. v. Nō facies furtū: vbi dicit Aug⁹ ꝙ noīe furti designat̄ ois aliene rei vsurpatio qua ledit̄ ꝓxim⁹. Ubi aūt nō ledit̄ ꝓximus videt̄ furtū esse ꝑmissū. vt Aug⁹ dicit: vt verbi grā Siq̄s furet̄ gladiū alicui⁹ volentis aliquē interficere vt nō gladiū sibi appropriet. ſꝫ vt malū impediat. Nota etiā ꝙ est triplex furtū. p̄mū est rei possesse de quo pꝫ. s̄. secundū est fame. vn̄ bilinguis cū fure iungit̄: Ecc̄i. v. sup furē cōfusio. tertiū est verboꝝ. de quo hieremie xxiii. Ecce ego ad prophetas q̄ furant̄ verba mea vnusquisqꝫ a ꝓximo suo. ⁊ qḋlibet istoꝝ triū est peccatum mortale. 2° est furtum pctm̄ mortale rōne charitatis sic: Qui facit cōtra charitatē sm̄ quā ē spūalis vita aie mortaliter peccat ſꝫ furtū vel fur ē huiusmōi. qḋ pꝫ: q2 ꝑ furtum hō infert nocumentū ꝓximo in reb⁹ suis. ⁊ iō maxime facit contra charitatē dei ⁊ ꝓximi ad quā ꝑtinet vt ꝓximo bonū velim⁹ ⁊ operemur: g̃ ⁊c. 3° est peccatū mortale rōne penalitatis sic: Null⁹ sm̄ diuinū iudicium eternaliter damnat̄ nisi ꝑ peccato mortali. ſꝫ aliq̄s eternaliť damnat̄ ꝑ furto: sm̄ illud zacharie. v. Hec ē maledictio q̄ egrediet̄ sup faciē ois terre: q2 ois fur iudicabit̄: g̃ ⁊c. scd̄a scd̄e. q. lxvi. arti. vi. in cor. q. ꝑ totum ⁊ argu. contra. Ad maiorē tm̄ euidentiā p̄dictoꝝ nota hic q̄ttuor. Primū ē: ꝙ sm̄ iudiciū humanū nō ꝑ quolibet pctō mortali infligit̄ pena mortis. ſꝫ sm̄ diuinū iudiciū sic. ⁊ sic ē de furto: ibidē in so. ii. arg. Secundū est: ꝙ furtū cū sit peccatū mortale dicit̄ tm̄ nō eē grādis culpe. ita dicit̄ ꝓuer. vi. Nō grandis culpe est cū q̄s furat⁹ fuerit. qui aūt adulterarius est ꝑdet aīam suā. Nā furtū dicit̄ esse nō grādis culpe in cōparatiōe ad adulteriū. ⁊ hoc ꝓpter sex causas. Prima est: q2 ꝑ adulteriū violat̄ thorus alteri⁹. nō aūt ꝑ furtū. Secūda est: q2 ex adulterio sepe ꝓuenit exheredatio ꝓprioꝝ heredū. Tertia est q2 ex adulterio magis offendit̄ ꝓximus. Quarta ē: q2 furtū pōt restitui. adulteriū vo nō. Quinta est: q2 adulterium fit ex sola libidine. furtū vo sepe fit ex necessitate. vn̄ sequit̄ in autorite p̄missa. Furat̄ enī vt esurientē repleat animā suā vel suorū. Sexta est: quia adulteriū dicit̄ grauius peccatū furto in comparatiōe ad reatum. nam furtū non vbiqꝫ ⁊ semꝑ punitur morte. adulteriū vo semper punitur morte. vn̄ sequitur: Qui furatus fuerit deprehensus quoqꝫ reddet septuplum. qui aūt adulter est ꝑdet aīam suā. i. vitā corporalē: vbi. s̄. arti. vi. in solu. p̄mi argumen. ꝑ totū. Tertium est: ꝙ furari minima q̄nqꝫ nō est peccatū mortale

quīcꝫ vō sic: Nā sicͥs furtiue res minimas alterius accipiat: puta vnū acum ꝛ vnā pennā pōt excusari duobus modis. pᵒ qꝛ ille a quo accipiunt talia minima nō reputat sibi nocumentū inferri: eo qꝛ minimū accipit quasi nihil. 2ᵒ ille q̄ accipit pōt p̄sumere hoc nō esse contra voluntatē eiꝰ cuiꝰ est res. Si enī talis minima accipiēs habeat animū sumēdi ꝛ inferēdi nocumentū primo: etiā i talibꝰ minimis potest esse peccatum mortale. sicut i solo cogitatu p ꝯsensū ibidē arti. vi in solu. iii. argu. p totum.

Quartū est: q̄ furtū interp̄tatiuū pōt fieri q̄tuor mōis ꝛ quolibet mō est pctm̄ mortale. s. detinēdo: expendēdo appropriando: emendo: vel vendēdo. Primo furtū cōmittit detinēdo. Nā diuites q̄ bona supflue ꝛ vltra sumptus necessarias retinēt cū sciāt ꝛ videāt paupes: nec eis in extrema necessitate subueniūt rapinā cōmittūt. vnde Ambrosiꝰ. Nemo dicat ꝓpriū qđ cōe est plus q̄ sufficit ad sumptꝰ violenē obtentū est: tn̄ salua semp necessitate s̄m statū psone. plura enī sūt necessaria regi q̄ comiti: ꝛ comiti q̄ militi. Scđo mō furtū cōmittit expendēdo Sicut clerici q̄ patrimoniū crucifixi pauperibꝰ debituꝫ in illicitos vsus. s. pompis secularibꝰ comessatiōibꝰ ꝛ huiusmōi expendūt: fures sūt ꝛ raptores. vn̄ Bern̄. Clamāt nudi: clamāt famelici ꝛ cōqueruntur ꝛ dicūt: Dicite pontifices: nūquid aurū i freno expellit frigꝰ aut famē: in freno q̄d facit aurū. nostrū ē quicq̄d expēditis a nobis extrahit crudelit̄ qđ cōsumitis inanit̄. Et iterū Bern̄. scribens ad quendā canonicū sic ait: Sic cōcedit tibi si altario deseruias: vt de altario viuas. non tn̄ q̄ emas frena de argentata: grisea: variaq̄ pellicea. Et subdit: Quicq̄d p̄ter necessariū victū ꝛ vestitū ecclesie ornatū de altario tenes: tuū nō est: rapina est: sacrilegiū est. Si aūt bona i necessarijs expendūt: ꝛ tn̄ ecclesie nō deseruiūt: etiā fures sūt ꝛ raptores. Qđ pꝫ tali exemplo. Si enim agricole daret pecunia vt in agro laboraret: ꝛ ipse acciperet pecuniā non tn̄ laboraret. nōne esset fur ꝛ raptor. Silr̄ est de istis. Ad hoc enī clericis bn̄ficia impēdunt vt laborēt i ecclesia dei. si igit nō laborāt nō debēt hr̄e. Qui enī non laborat nō manducet. vn̄ q̄ nō seruiūt ecclesie ꝛ accipiūt bona ecclesie: sūt sacrilegi: raptores ꝛ fures. Clerici vō q̄ bona ecclesia dāt ꝯsanguineis suis: aut dāt eis qꝛ sūt indigentes ꝛ tales bn̄ faciūt. nā ordo charitatis exigit p̄cipue bn̄ facere paupibꝰ ꝯsanguineis. vn̄ aplˢ p̄ma ad thimo. v. Siq̄s suoꝝ ꝛ maxime domesticoꝝ curā nō habet: fidē negauit ꝛ est infideli deterior ꝛc̄. Qui aūt dant suis ꝯsanguineis vt ditent: ꝛ vt datores p eos ingenui videant de rebꝰ pauperū rapina est ꝛ ad restitutionē ecclesie tenēt ꝛ obligant: qꝛ nō dimittit pctm̄ nisi restituat ablatū. Tertio mō furtū cōmittit appropriādo. Qui enī sibi appropriat qđ ē ecclesie alienā rē cōtrectat ꝛ furtum cōmittit. Vn̄ Hiero. ad Damasū papā dicit sic: Quicquid hn̄t clerici paupeꝝ ē: ꝛ domꝰ illoꝝ oībꝰ debent esse cōes susceptiōi peregrinoꝝ. Quarto mō cōmittit furtū vendēdo ꝛ emēdo vt in simonia. vbi sūt duo. s. vēdere ꝛ emere. pᵒ cui q̄tu ad vēditionē rei spūalis q̄ est diuina cōmittitur iniuria ꝯtra deū: ꝛ ē pctm̄ ꝯtra diuinū cultū. 2ᵒ q̄tum ad receptionē pecunie vel rei tp̄alis q̄ nō pōt possideri iuste cōmittit iniuria cōtra primū: ꝛ ad restitutionē tenet: nō tn̄ ei a quo accepit. ꝛ sic simonia ē furtū. vn̄ Aug. ad Macedoniū Oē qđ male possidet alienū est. Re in fra simonia.

¶ Q̄ rapina ē g̃uiꝰ pctm̄ furto. CA. III.

Tertio p̄ncipaliter circa furtū cōsiderāda ē rō aggrauās: licet enī furtū sit pctm̄ mortale: vt pꝫ ca. p̄cedēti tn̄ rapina ē grauiꝰ pctm̄ q̄ sit furtū. Hoc autē pbo triplici rōne. s. rōne inuolūtarij: dāni: supplicij.

Primo rōne inuolūtarij sic: Tanto aliqđ pctm̄ est grauius quāto est magis inuolūtariū ex parte eiꝰ cui aliq̄d auferꝫ: sꝫ magis est aliq̄d inuolūtariū per violētiā q̄ per ignorātiā eo qꝛ violentia directiꝰ opponit voluntario q̄ ignorātia. Cuꝫ g̃ magis fit de inuolūtario in rapina q̄ in furto: vt pꝫ p̄mo ca. g̃ ꝛc̄. Scđo ē grauiꝰ pctm̄ rapina q̄ furtū rōne dāni sic: Quāto maiꝰ dānū seu maiꝰ nocumētū infert alicui tāto pctm̄ ē grauiꝰ: sꝫ p rapinā infert maius dānū alteri: Cuiꝰ rō est: qꝛ p furtū infert nocumētuꝫ alteri in re possessa. per rapinā aūt non solū infert nocumentū in rebꝰ sed etiā in psonis: eo qꝛ rapina vergit in psone ignominiā vel iniuriā. Ubi nota: q̄ licet pluribus possit noceri per furtuꝫ q̄ per rapinā: tn̄ grauiora nocumenta possūt inferre p rapinā q̄ per furtū. Hec hec. Thom. scđa scđe. q. lxvi. arti. ix in cor. q per totū in solu. iii arg.

Tertio rōe supplicij sic: Illud ē grauiꝰ pctm̄ qđ grauius punit: sꝫ s̄m leges grauiꝰ punit rapina q̄ furtū: ergo ꝛc̄.

Si aūt aliter vis formare rōnē dicas sic: Illud ē grauius pctm̄ p quo maior vel grauior pena infligit: sꝫ rapine maior infligit pena. s. pena mortis. p furto autē non semp infert pena mortis nisi fortis aggrauet p aliquā deformitatē sicut pꝫ de q̄tuor sp̄ēbꝰ vel modis furti. s. in sacrilegio: peculatu: abigeatu: plagio: p̄mo in sacrilegio qđ est furtū rei sacre: scđo in peculatu qđ ē furtū rei publice vel cōis: tertio in abigeatu qđ ē furtū gregis: q̄rto in plagio qđ est furtū hoīs p quo q̄s morte punit: vt pꝫ Exo. xxi. vbi. s̄. q. lxvi. arti. vi. in so. ij. arg. p totū. Q̄ autē maior pena inferat rapine q̄ furto tp̄aliter ꝛ eternaliter ostēdit btūs Augu. in sermone dn̄ice q̄rte q̄dragesime: Si penale est clāculo auferre: mlto maioris pene ē violēter eripe. Et iteꝝ Augu. de vbis dn̄i capi. scđo ita dicit Si i ignē mittit q̄ nō dederit rē ꝓpriā. vbi putas mittendus est q̄ inuasit aliena. Si cū diabolo ardere hꝫ q̄ nudū nō vestiuit: vbi putas arsurus ē q̄ vestitum spoliauit. Et subdit. Nemo desperet. nō nocēt mala p̄terita si nō placent. Et iterū Rabanꝰ sup illud Matth. xxv. Esuriui ꝛc̄. Quid recipiet q̄ aliena tulerit: si semp ardebit q̄ sua non dedit. Et iteꝝ Fulgentiꝰ tractās illud Matth. iij. Ois arbor ꝛc̄. Si sterilitas in ignē mittit rapacitas q̄d meret: aut q̄d recipiet qui alienū tulerit: si semp ardebit qui de suo nō dedit. Et si iudiciū sine misericordia fiet ꝛ q̄ non fecerit misericordiā: q̄le iudiciū erit illi q̄ fecerit ꝛ rapinā. Vn̄ Cassio. li. v. eplaꝝ sic dic: Pro paupibꝰ non dare tulisse ē. Vn̄ ꝛ merito ꝛ magis ponit esurientibꝰ subuenire ꝛ bn̄ pascit pudeat illis in q̄bꝰ iubemur auferre. vltra oēs crudelitates ē diuitē velle fieri de exiguitate mēdici. Amenē honesta lucra horreant dānosa cōpēdia. nullꝰ audeat idē tollē q̄ dꝫ collecta despergere. reddēdo pdit. q̄ retinēdo colligit. ꝛ pauptatē potiꝰ ad se trahit si exigētiū pecunias nō repellit.

¶ Q̄ licitū est accipere alienū in casu extreme necessitatis. CA. IIII.

Quarto p̄ncipalr circa furtū ꝯsiderāda ē rō excusans. Nam acceptor rei aliene siue occulte siue māifeste excusat a pctō furti vl rapine in q̄tuor casibꝰ. s. in casu necessitatis: pietatis: p̄dātōis: inuētionis.

Primo in casu necessitatis. Sic cū q̄s furat cibū: aut potū vl vestitū cōpulsus necc̄itate famis vel sitis vl frigoris: talis nō peccat nec furtū vl rapinā cōmittit. Ubi nota q̄ necc̄itas aut ē leuis ꝛ alio mō releuabilis q̄ furādo ꝛ tūc talis nō excusat a furto. Si vō necc̄itas sit vehemēs ꝛ adeo vrgēs q̄ talꝭ credat nō posse euadē mortē: ꝛ talis necc̄itas nō sit alio mō reuelabilis: tūc excusat a furto. ꝛ talis acceptō sꝫ rei v̄itatē nō ē furtū. Hoc aūt tripl'r pbo. s. auctoritate: silitudine: ꝛ rōne pᵒ auctoritate Matth. xii vbi dr̄ q̄ discipuli necessitate famis spicas colligētes excusabāt a dn̄o. 2ᵒ probo idē similitudine vel exēplo. Dauid qui necessitate famis comedit panes ꝓpositionis. 3ᵒ rōne que est: q̄ in tali necessitate oīa sunt cōia.

Ad maiorē tñ euidentiā p̄dictoꝝ nota hic quattuor. Primū est: q̄ ille q̄ alteri ī extrema necessitate nō subuenit: nō tenet ꝓpriū sʒ rapit alienū ⁊ mortalr̄ peccat tanq̄ʒ raptor ⁊ homicida. vñ Ambro. dicit ⁊ habet in decre. di. xlvij. sicut hi. Esurientiū panis ē quē tu detines: nudorū indumentū ē qd̄ tu recludis: miseroꝝ redēptio ⁊ absolutio ē pecunia quā tu ī terrā fodis. Hec. b. Tho. scd̄a scd̄e. q. lxvj. arti. vij. in cor. q. Secūdū est: q̄ q̄r multi sūt necessitatē patiētes: ⁊ non pōt ex eadē re oīb⁹ subueniri: cōmittit arbitrio vniuscuiusq̄ʒ dispensatio rerū ꝓpriarū vt ex eis subueniat maiorē necessitatē patientib⁹: ibidē. Tertiū est q̄ illud qd̄ est s̄m se malū nō pōt ꝓpter aliquē bonū finē bonū vel bñ fieri. vti aūt re aliena occulte vel manifeste accepta ī casu necessitatis nō ē s̄m se malū nec hʒ rōnē furti vel rapine ꝓprie loquēdo: q̄r p̄ talē necessitatē efficit̄ suū illud qd̄ aliq̄s accepit ad sustentādū ꝓpriā vitā ne p̄ñtialr̄ piculū mortis incurrat: ibidē in so. ij. argu. p̄ totū. Quartū est: q̄ lʒ decretalis libro. v. de furtis ex p̄ñali Jsidori īponat p̄niam triū ebdomadarū. si q̄s fur at⁹ fuerit cibaria vestes vel pecus hec decretalis nō facit: q̄ in tali necessitate accipe occulte vl̄ manifeste sit pctū furti vel rapine: sʒ īponit p̄niam decretalis ꝓpt̄ ambiguū ⁊ ne aliq̄s sit ꝓnus ad furtum. Uel dicendū: q̄ decretalis illa loquit̄ in casu ī quo nō est vrgens necessitas: ibidē arti. vij. in solu. p̄mi argu.

C Q̄ꝫ licitū est accipe alienū in casu pietatis. CA. V.

f Ecūdo accipe alienū occulte vel manifeste est licitū in casu pietatis: vt cū mulier furat̄ viro suo pecuniā vel aliq̄d aliud vt inde faciat elemosynam existēti in extrema necessitate: nō peccat nec est rapina vel furtū: imo ē necessariū ad salutē. Re. š. Elemosyna in q̄b⁹ casib⁹ pōt mulier facere elemosynā sine ꝯsensu vel scitu viri. Sʒ forte argues in ꝯtrariū sic: Nō debet diligere primū sicut seipsū. sʒ nō licet alicui ad subueniēdum ꝓprie necessitati furari. ḡ nō licet furari vt p̄ elemosynā ꝓximo subueniat: vt dicit Aug⁹ libro ꝯ̄ mendaciū. Rñdeo ⁊ dico: q̄ in casu extreme necessitatis sicut est licitū occulte vel manifeste accipe alienū ad subueniendū ꝓprie necessitati vt pʒ ca. p̄cedēti: ita etiā pōt q̄libet quocūq̄ʒ mō rem alienā accipere vt subueniat ꝓximo sic indigenti. Hec. b. Tho. scd̄a scd̄e. q. lxvj. arti. vij. in so. iij. ar. Si aūt q̄s q̄reret: si aliq̄s possit licite furari rem vsurarij vel auari vt inde faciat elemosynā ⁊ n̄ peccet? Rñdeo ⁊ dico: q̄ furari alicui vt de furto subueniat alteri nō existenti ī extrema necessitate pctm̄ est: q̄r s̄m q̄ dicit ap̄ls ad Ro. iij. Nō sūt faciende mala vt veniant bona. Re. š. Elemosyna. de q̄bus nō possūt fieri elemosyna.

C Q̄ꝫ licitū est accipe alienū in casu p̄dationis. CA. VI.

t Ertio accipe alienum quocūq̄ʒ mō. s. occulte vel manifeste est licitū in casu p̄dationis. ita dicit Ambro. in libro de patriarchis: Predā in bello accipe ab hostib⁹ licitū ē. Ad cui⁹ euidentiā nota duas distinctiōes de bello: ⁊ de aīo vel motiuo. Prima distinctio est de bello: q̄r aut bellū est iustū: aut īiustū. Si bellū est īiustū: ita q̄ illi q̄ rapinā accipiūt hñt īiustū bellum: tūc quicq̄d p̄ violentiā acquirūt totū de rapina est ⁊ ad restitutionē tenent̄. Si vō bellū ē iustū tūc in bello iusto transfert̄ dominiū rerū illaꝝ q̄ iuste debellant̄. vñ oīa que p̄ violentiā acquirūt̄ ī iusto bello eoꝝ efficiunt̄. ⁊ hoc nō hʒ rōnē rapine. vñ nec ad restitutionē tenent̄. Secūda distinctio ē de bellātis aīo vel motiuo: q̄r bellū iustū aut fit bona intentiōe: puta ꝓpter cōseruationē iusticie: ⁊ tūc est licitū. aut fit praua intentōe. s. intentiōe cupiditatis: ita q̄ hñtes iustū bellū nō ꝓpter iusticiā: sʒ ꝓpter predā p̄ncipalr̄ bellāt: tunc est rapina quicq̄d ibi intentiōe corrupta acquirit̄. vñ Aug⁹ in libro de verbis dñi tractatu. xix. sic dicit: Militare nō est delictū: sʒ ꝓpt̄ predā militare ē pctm̄. Hec. b. Tho. scd̄a scd̄e. q. lxvj. arti. viij. in so. j. argu. Re. š. Bellum ⁊c̄.

C Nota de inuentione rei. CA. VII.

q Uarto accipere ⁊ tenere alienū est licitū in casu īuentiōis. Ad cui⁹ euidentiā pono hic sex distinctiōes. Prima est: si aliq̄s īuenit rem habitam p̄ derelicto: lʒ habuerit animū furandi non tñ furtū cōmittit: q̄r nō erat cui furtū fieret. Secūda ē: q̄r si credidit q̄ res īuenta haberet̄ p̄ derelicto nō cōmittit furtum: q̄uis tñ nō habeat̄ p̄ derelicto. Tertia ē: q̄ si res īuenta non habeat̄ p̄ derelicto nec credat̄ p̄ derelicto: eo tñ aīo accipit vt restituat̄ nō cōmittit furtū. Quarta ē: q̄ sūt quedā res q̄ nūq̄ʒ fuerūt in bonis alicui⁹ nec vnq̄ʒ fuerūt possesse: sicut lapilli ⁊ gēme q̄ īueniunt̄ in littore maris: ⁊ talia de iure nālī sūt īuentoris ⁊ occupanti conceduntur. Et eadē rō est de thesauris aliquo t̄pe sub terra occultatis quoꝝ non est aliq̄s possessor nisi q̄ s̄m leges ciuiles tenet̄ īuentor medietatē dare dño agri. Quinta distinctio est: q̄ sūt quedā res q̄ aliqñ fuerūt possesse sʒ mō sūt derelicte. ⁊ tales res īuenire ⁊ tenere nō est rape. Sexta est: q̄ sūt quedā res q̄ in alicui⁹ bonis sūt: ⁊ tales si p̄ derelictis habeant̄ ⁊ hoc credat inuentor: lʒ sibi retineat nō est furtū. al's aūt cōmittit̄ furtū ⁊ est pctm̄. vnde Aug⁹ ī quadā omelia (⁊ habet̄. xiiij. q. v) sic dicit: Si q̄d īuenisti ⁊ nō reddidisti: rapuisti. Hec. b. Tho. scd̄a scd̄e q. lxvj. arti. v. in so. ij. argu. p̄ totū. Si autē in materia ista vis p̄cedere alir̄ diuidēdo dicas: q̄ circa furtū ꝯsiderantur q̄ttuor. p̄mo ꝯstitutiua integritas: p̄mo ca. scd̄o inculpatiua deformitas. iij. ca. tertio excessiua iniq̄tas. iij. ca. quarto excusatiua causalitas: in q̄ttuor ca. īmediate p̄allegatis.

C Q̄ꝫ furtū cōmittit̄ ī q̄nq̄ʒ casib⁹. CA. VIII.

a D maiorē tñ euidentiā p̄dictoꝝ cōsideranda sūt hic aliqua que spectāt ad furtū: ad rapinā: ⁊ ad reatū vel suppliciū vtriusq̄ʒ. Primo eni sciendū est: q̄ furtū cōmittit̄ specialr̄ in q̄nq̄ʒ casib⁹. Prim⁹ casus est: q̄ si aliq̄s accipit equū vsq̄ʒ ad certū terminū ⁊ ipse vltra locū illū p̄cedat contra voluntatē dñi furtū cōmittit. Sic dicit Ray. ⁊ habet̄ etiā in sūma cōfes. li. ij. titu. vj. de furtis. q. iiij. Secūdus casus est: q̄ si creditor pignore sibi obligato vtat̄ furtū cōmittit. ⁊ breuiter vbicūq̄ʒ īuenies ꝯtractionē rei aliene factā ꝯ̄ voluntatē dñi intellige furtū: vt dicit Ray. Jn quo casu cū furtū cōmittit̄ in vsu rei. tenet̄ fur ad estimationē vsus rei etiā ipsa re dño restituta: vt dicit Ray. ⁊ Hosti. vbi. š. q. vj. Tertius casus est: q̄ si aliq̄s rem sibi ad vtendū ꝯcessam alteri accomodat furtū cōmittit: vt dicit Ray. Cui⁹ rō est: q̄r talis res nō erat sibi ꝯcessa ad vsū istū. s. ad comodandū: sʒ ad vtendū vt dicit Ray. ⁊ Hosti. Quart⁹ casus est: q̄ quicūq̄ʒ rem raptā vel furto sublatā scient̄ emit vel etiā ex dono accipit furtū cōmittit nisi eam restituat. xiiij. q. v. Qui habetis. ⁊ ca. sequēti. Quint⁹ casus est: q̄ furto participat aliq̄s sex modis. s. coop̄ando: ꝯsentiēdo: defēdendo: recipiēdo: laudādo: dolose tacēdo. Et oībus his modis ad restitutionē tenet̄. Re. infra Restitutio. Scd̄o p̄ncipalr̄ circa raptorē: rapinā vel raptū q̄nq̄ʒ ꝯsiderare debem⁹. Primū ē q̄ raptor dr̄ duob⁹ mōis. s. rerū ⁊ hominū ⁊ p̄cipue mulierū. Secundū ē. q̄ rapina ꝓprie dicit̄ rerū. rapt⁹ vō mulieꝝ ⁊ maxīe v̄ginū: vt dic̄ glo. Tertiū ē: q̄ rapina aliqñ fit sine armis: aliqñ cū armis: quorū diuersa ē pena: vt patebit īfra ⁊c̄. Quartū ē: q̄ oīs raptor ē fur sʒ nō ꝯuertit̄. Quintū est. q̄ idē est p̄do ⁊ raptor. qd̄ duplicit̄ pʒ. s. ex significato ⁊ ex supplicio. p̄⁹ ex significato. Nā p̄do est q̄ alios īiuste p̄dat sic est q̄ violent̄ viatorib⁹ aufert sua. ⁊ talis est p̄do. 2⁹ hoc idē pʒ ex supplicio. nā eadē ē pēa q̄ p̄doī ⁊ raptori īfligit̄. ⁊ vbi ē eadē pena

ibi est eadẽ culpa. Hec in sũma cõfes. li. ij. titu. v. de raptoribus ⁊ ꝑdonibꝰ. q. vij. ⁊. viij. Tertio ꝓncipaliter circa furtũ ⁊ rapinã considerãda est q̃ sit pena vtriusq; furis ⁊ raptoris. Ubi nota: ꝙ alia est pena furis: ⁊ alia raptoris rerũ: ⁊ alia raptoris mulierũ. Primo enĩ dico ꝙ pena furti variaᷓ sm̃ ꝙ varie de ipso agiᷓ. Nã qñq; contra furem agiᷓ criminalr̃. i. ad penã corpis infligendã. aliqñ agiᷓ ciuilr̃. i. ad penã pecuniariã. pꝰ enĩ qñ agiᷓ criminaliter. s. ad penã corpis infligendã: nõ est fur suspẽdendꝰ: aut demẽbrandꝰ. aut exoculandꝰ: ſ; aliᷓ arbitrio iudicis puniendꝰ: videlic; vt fustigeᷓ vel exuleᷓ vel alio mõ ꝓut iudici cõgruũ videbiᷓ. ⁊ hoc obseruari debet in simplici Si enĩ plus sit q̃ fur: puta q; armis aggrediᷓ in domibus vel sepibꝰ vel itinere vel in mari vt pirate faciũt: tũc artius ꝓcediᷓ contra eũ. Glo. aũt ibidẽ dicit: ꝙ ſ; fur sm̃ iura scripta nõ sit suspendendꝰ: tñ in multis locis cõtrariũ obseruaᷓ ꝓpter cõsuetudinẽ: quã cõsuetudinẽ rõnabilẽ facit duplex causa. ꝑma est necessitas pacis cõis. secũda ẽ incorrigibilitas hoĩu;. 2ꝰ mõ cũ agiᷓ de pena furti ciuilr̃ tũc distinguendũ est: q; aut furtũ ẽ manifestũ: ⁊ tũc pena talis furti in foro cõtentioso est ĩ quadruplũ. Aut est furtũ nõ manifestũ ſ; occultũ: ⁊ tũc pena furti nõ manifestati est in duplũ. in foro aũt ↄscientie sufficit restituere simplũ: vt dicũt. b. Tho. ⁊ Albertꝰ. Hec in sũma confes. li. ij. titu. vi. de furtis. q. iij. ꝑ totũ. Scḋo dico: ꝙ alia est pena raptoris rerũ. Ubi sciendũ: ꝙ aut agiᷓ contra raptorẽ rerũ ciuilr̃: aut criminalr̃. pꝰ enĩ cũ agiᷓ contra eũ ciuilr̃. i. ad penã pecuniariã: tũc sm̃ leges est ꝙ infra annũ puniᷓ in q̃druplum: post annũ võ in simplũ. 2ꝰ mõ cũ agiᷓ contra eũ criminalr̃: ⁊ sic etiã distinguo: q; aut rapuit sine armis: ⁊ tũc deponiᷓ ab ordinatione rerũ suaꝝ: q; amittit factionẽ testamenti: aut rapuit cũ armis ⁊ tũc deportaᷓ in insulã. Pena autẽ canonica est multiplex. Prima est: q; talis debet excõicari nõ solum a suo epõ ſ; etiã ab alio in cuiꝰ epãtu rapinã fecit. Secũda est q; denegaᷓ ei pñia nisi reddat ablata vel plenã securitatem faciat de reddendo. si tñ habet vnde reddere possit. Si võ cũ posset satisfacere noluit ſ; ↄtumacir̃ distulit accipere pñiã vsq; ad mortis articulũ cũ iã nõ habeat vñ satisfaciat: tũc si petat pñiam dabiᷓ ei ⁊ viaticũ ⁊ sepultura. si heredes vel alij ꝓpinqui volũt satisfacere ꝓ eo. qui etiã sm̃ glo. sũt cõpellendi satisfacere q̃tenꝰ hñt de bonis illoꝝ quibꝰ successerũt. Si võ decedãt ĩpenitẽtes ꝑuanᷓ vtroq;. s. viatico ⁊ sepultura: vt dicũt Ray. ⁊ Ganfre. Si aũt talis nõ habeat vñ reddat nec heres nec ↄsanguinei nec ꝓpinqui volũt satisfacere: q; non teneñᷓ. ille tñ bene cõtritus fuit ⁊ fecit qḋ potuit ſ; tñ tarde. In hoc casu videᷓ decretalis sup eo expsse dicere ꝙ ꝑuabiᷓ sepultura. ⁊ hoc fere oẽs doctores sentiũt. ⁊ hoc fit ad terrorem. s. si notoriꝰ est. si võ occultꝰ est nõ. Presbyteri aũt q̃ ↄ̃ ꝑdicta faciũt. s. q̃ talẽ absoluũt q̃ notoriꝰ est: ab officio ⁊ bñficio deponi debẽt: vt dicũt Ray. ⁊ Granfre. Hec in sũma cõfes. li. ij. titu. v. de raptoribꝰ ⁊ ꝑdon[illegible] ⁊ incẽdiarijs. q. iij. ꝑ totũ. Tertio dico ꝙ pena raptoris mulierũ est multiplex: vna est sm̃ leges: alia sm̃ canones. Prima enĩ pena sm̃ leges est: q; si ingenuã rapuit ⁊ sic capite debet ꝑuari: ⁊ eiꝰ substãtia debet rapte applicari. Si võ ancillã vel liberã rapuit: tũc substantiã nõ amittit ſ; tñ decapitaᷓ. Secũda võ pena raptoris mulieris sm̃ canones est ꝙ raptor efficiᷓ seruꝰ rapte nisi velit se redimere. que pena sm̃ glo. potest infligi in foro iudiciali: nõ aũt in foro pñiali. Granfre. aũt dicit: ꝙ ꝑdicte pene infligũᷓ si rapuit mulierẽ honestã: nõ aũt si rapuit meretricẽ: vbi. s̃. imediate q. v. Tertia pena est ꝙ si talis rapit ⁊ deflorat virginem solutã ipsã inuitã aut ꝑ dolũ ad consensũ inductã cũ rapit eã a domo patris ⁊ extrahit virginẽ ꝑ violentiã: tenetur eã ducere in vxorẽ vel maritare. Si autẽ deflorat ipsam voluntariã nõ: vbi. s̃. q. vi.

¶ De gaudio. CA. I
¶ Q; Quid sit gaudium.

Gaudiũ in generali ⁊ in speciali. Circa gaudiu; qḋ habeᷓ ĩ deo quattuor sunt notanda. primũ est ex ꝑte quidditatis q̃d sit gaudiu;. secundu; ex ꝑte causalitatis. s. a quo sit. tertium est ex ꝑte puritatis. s. an gaudiũ quod habetur ḋ deo sit purum vel mixtũ. quartũ est ex ꝑte sue plenitudinis. s. an gaudiũ qḋ habetur de deo possit esse plenũ seu ꝑfectum. Primo circa gaudiũ cõsiderandũ est ex ꝑte sue q̃dditatis quid sit gaudiũ. Nã gaudiũ ẽ q̃dã spẽs delectatiõis: vt dicit Auicenna ĩ suo li. de aĩa. Ad cuiꝰ euidẽtiã nota sex. Primũ ẽ ꝙ gaudiũ nõ h; locũ nisi ĩ delectatiõe q̃ seq̃ᷓ rõnẽ. vñ vbi nõ ẽ rõ sicut in brutis aĩalibꝰ. ibi põt esse delectatio sñ tñ gaudiũ. Secũdũ qḋ ex hoc seq̃ᷓ est: ꝙ vbicũq; est gaudiũ ibi ẽ delectatio: nõ aũt ecõuerso. s. ꝙ vbicũq; ẽ delectatio ibi est gaudiũ. sicut p; in aĩalibꝰ brutis in qbꝰ est delectatio nõ tñ gaudiũ. Tertiũ ẽ. ꝙ in hoĩbꝰ qñq; aliqs sentit delectationẽ sm̃ carnẽ de q̃ tñ nõ gaudet sm̃ rõnẽ ita ꝙ delectatio est ĩ plus q̃ gaudiũ. Quartũ est: ꝙ ista noĩa. s. leticia: exultatio: iocũditas ad gaudiũ spectãt. qḋ sic p;. Nã leticia est mẽtis gaudiũ a dilatiõe cordis ꝓcedens. vñ leticia dr̃ q̃si laticia. Exultatio võ diciᷓ ab exterioribꝰ signis. s. verbis ⁊ mẽbris delectationis interioris q̃ apparẽt exteriꝰ. Iocũditas võ dr̃ a q̃busdã spũalibꝰ leticie signis vel effectibꝰ: sicut sũt alacritas: hilaritas: amenitas: qbꝰ nõ nisi in natura rõnabilibꝰ vtimur. Hec. b. Tho. ꝑma scḋe. q. xxxi. arti. iij. in cor. q. ꝑ totũ ⁊ in sol. iij. argu.

Quintũ est: ꝙ spũale gaudiũ neq̃q̃ mentem vel animũ ad risũ vel ad aliqḋ aliud inordinate dissoluit. Gaudiu; võ vel leticia q̃ a mũdi vel carnis blandimẽto concipiᷓ mentẽ inordinate dissoluit. Sextũ ẽ: ꝙ signa gaudẽtis de deo. i. hñtis delectationẽ de deo spũalr̃ ⁊ veracir̃ sũt q̃ttuor. Primũ ẽ: qñ nullis exteriorbꝰ ꝑturbaᷓ. vñ Act. v. Ibãt apli gaudẽtes a ↄspectu cõcilij qñ digni habiti sũt ꝓ noĩe ihũ cõtumelias pati. q. d. Apli cũ tribularenᷓ ⁊ paterenᷓ gaudebãt: Tũ q; eoꝝ noĩa ĩ libro vite sũt scripta: tũ q; eoꝝ merces est magna ĩ celo: Matth. v. Tũ q; eoꝝ opa sũt deo accepta. vñ subdit: qñ digni habiti sũt ꝓ noĩe ihũ cõtũeliã pati. q. d. Nõ ꝓ crĩnie: ſ; ꝓ xp̃i noĩe glo. Ubi xp̃us ĩ causa est: maledictio ⁊ oĩs tribulatio est optãda. Secũdũ signũ spũalis gaudij ẽ: qñ ĩ interiorbꝰ dulcoraᷓ: Eccl. xxx. Nõ ẽ oblectamentũ sup carnis gaudiũ. q. d. Gaudiũ cordis qḋ ex puritate ↄ̃scie nasciᷓ excedit oẽ delectamentũ. Re. s̃. Cõscientia. Tertiu; est: ꝙ in oĩbꝰ bonis opibꝰ occupaᷓ ⁊ delectaᷓ. Quartũ est: qñ nullis vanis vel transitorijs delectaᷓ: Job. xxxi. Si letatꝰ sũ in diuitijs. q. d. nõ. Gregꝰ ibidẽ: Sci pñtis vite copiã inopiã deputãt: q; videlic; nihil extra deũ menti sufficit q̃ veracir̃ deũ q̃rit: ⁊ plurimũ ipsa sua abũdantia fit vehementer onerosa: q; hoc ipsũ grauiẽ tolerãt: ꝙ festinãtes in patriã in itinere multa portant.

¶ A quo gaudiū sit. CA.II.

Ecūdo circa gaudiū ex parte sue causalitatis cō
f siderare debem⁹ a quo sit. Nam gaudiū qḋ de deo habet̄ est effectus spei felicitatis ꝛ charitatis. Rō aūt hui⁹ est ista: q꞉ aliquis trib⁹ modis gaudet ḋ deo. p̊ mō gaudet q̄s de deo in se considerato. ꝛ istud gaudiū efficit vel ꝓducit felicitas qua deus beatis ē p̄ns ꝑ gloriā: nobis aūt viatorib⁹ est p̄ns ꝑ gratiā. 2° mō aliq̄s gaudet de deo expectādo ꝛ in futurū habēdo. ꝛ istud gaudiū causat spes q̄ est certa expectatio boni eterni. 3° mō aliquis gaudet de deo actualit̄ vel p̄ntialit̄ contemplando: ꝛ istud gaudiū facit charitas ꝑ quā deus in nobis habitat ꝛ nos in deo: vt dicit̄ p̄ma Joh. iiij. Qui manet in charitate in deo manet ꝛc̄. Dec. b. Tho. scḋa scḋe q. xxviij. arti. j. in cor. q. Ad maiorē tñ euidentiaꝫ p̄dictoꝝ nota hic sex. Primū est: ꝙ gaudiū causat̄ ex sex. s. ex noticia: p̄ntia: amicitia: cōfidentia: cōuenientia: ꝑmanentia. p̊ gaudiū causat̄ ex noticia. qui eni nō cognoscit bonū nō gaudet de bono. 2° causat̄ ex p̄ntia. qui enī habet bonu p̄ns vel i re vel in spe gaudet. 3° causat̄ ex amicitia. qui eni nō diligit nō gaudet: ḡ ꝑ oppositū qui diligit bonū gaudet de bono: ꝛ quātū diligit tantū gaudet: ꝛ qualit̄ diligit taliter gaudet. 4° causat̄ ex fiducia. qui enī bonū qḋ diligit habere sperat: gaudet. 5° causatur ex cōuenientia. sicut enī dolor causat̄ ex aliquo repugnanti: ita gaudiū ex bono cōuenienti: nā bonū inquantū hꝫ huiusmōi cōuenientiā dicit: diligit̄. 6° causat̄ ex ꝑmanētia qui enī non est securus de bono qḋ habet: sꝫ illud timet amittere dolet. Et oppositū q̄ nō timet amittere bonum qḋ habet: gaudet. vbi. s̄. arti. p̄mo in cor. q. ꝛ arti. ij. i. cor. q. Secundū est: ꝙ cum gaudiū causet̄ ex noticia boni quanto maior est noticia boni: tanto mai⁹ est gaudium vn̄ cū noticia que habet̄ de deo facie ad faciē sit maior q̄ꝫ noticia que habet̄ de deo ꝑ fidē. iō noticia causat de deo ꝑ speciē maius gaudiū q̄ꝫ noticia que habet̄ de deo ꝑ fidē: ibidē arti. j. in so. p̄mi argu. Tertiū est: ꝙ cū gaudiū causet̄ ex amicitia boni. vbi ē maior ꝛ melior amor boni ibi est melius gaudiū. vn̄ q꞉ melior est amor beniuolentie q̄ꝫ amor concupiscentie: iō meli⁹ est gaudiū qḋ habem⁹ de deo in se cōsiderato qḋ facit amor beniuolētie: q̄ꝫ illud qḋ habem⁹ de deo vel de bono diuino a nobis ꝑticipato. qḋ gaudiū facit amor cōcupiscētie: vbi. s̄. arti. j. mo in cor. q. Quartū est: ꝙ cū gaudiuꝫ ex p̄ntia boni sci; ex bono p̄nti causet̄: quāto bonū magis est p̄ns tanto efficit maius gaudiū. vn̄ cū deus magis sit p̄ns ꝑ gloriam q̄ꝫ ꝑ gratiā. maius gaudiū ꝯfert beatis q̄bus ē p̄ns ꝑ gloriā q̄ꝫ viatorib⁹ quib⁹ est p̄ns ꝑ gratiā: ibidē arti. j. i. sol. ij. arg. Quintū est: ꝙ spes causat in nobis gaudiū ꝛ dolorē. Nā spes inquantū importat certitudinē quādā vel inquantū spes habet p̄ntē estimationem boni futuri causat delectationē ꝛ gaudiū. Ita dicit ap̄ls ad Ro. xij. Spe gaudentes. Inquantū vō spes caret p̄ntia boni eo ꝙ spes ē respectu boni nō habiti causat afflictionē: iuxta illud qḋ dicit̄ Prouer. xiij. Spes que differt̄ affligit animā. Dec. b. Tho. p̄ma scḋe. q. xxxij. arti. iiij. in sol. ij. ꝛ iij. argu. Re. infra Spes. Sextū est: ꝙ tam gaudiū q̄ꝫ tristicia sunt charitatis effect⁹. qḋ pꝫ: q꞉ sicut aliq̄s gaudet de bono amato: ita tristat̄ ꝛ dolet de his q̄ contrariant̄ bono amato. Dec. b. Tho. scḋa scḋe vbi. s̄. arti. j. in so. ij. argu.

¶ Qꝫ gaudiū qḋ in p̄nti vita de deo habem⁹ ex duplici amore causat̄. CA.III.

Ertio circa gaudiū ex ꝑte sue qualitatis cōsiderare debem⁹ an sit purū vel mixtuꝫ. Ad cuius
t euidentiā est sciendū: ꝙ gaudiū qḋ in p̄nti vita habem⁹ de deo ex duplici amore causat̄. p̊ ex amore beniuolentie quo gaudem⁹ de bono diuino in seipso cōsiderato. 2° amore cōcupiscentie quo gaudemus de bono diuino a nobis ꝑticipato: ita ꝙ p̄mu gaudiū est de deo ratione sui: secundū vō rōe nr̄i: vt pꝫ ca. p̄ce. Primū gaudiū qḋ de deo causat̄ ex amore beniuolētie quo. s. gaudemus de deo vel de bono diuino in se cōsiderato: nō rōe nostri sꝫ sui nō patit̄ tristicie admixtionē. ita dicit̄ Sap. viij. Intrans in domū meā cōquiescā cū illa. nō eni habet amaritudinē ꝯuersatio illi⁹: nec tediū cōuictus illi⁹ sꝫ gaudiu ꝛ leticiā. In quo verbo tangit tria. p̊ tangit locum quieti aptū: ibi Intrans in domū meā. i. in cōscientiā meā: vel in secretū cōscientie mee redūdabo de cura exteriori ad interiorē: vel de vita actiua ad ꝯtemplatiuā cōquiescā cū illa. s. cōsiderando ꝯscientie puritatē ꝛ contemplando aīe felicitatē: in psal. In pace in idipsuꝫ dormiam ꝛ requiescā. 2° excludit malū quieti oppositū cū subdit: nō enī habet amaritudinē ꝯuersatio illi⁹ ꝛc̄. Nā duo sūt mala que mentis quieti ꝛ felicitati repugnant. s. ꝑturbatio exterior: ꝛ īquietudo interior. ꝛ iō hec duo remouet. p̄mo remouet exteriorē afflictionē dicens: iō intrans in domū. i. in cōscientiā vel in gloriā cōquiescā cū illa. Quare? q꞉ certe nō habet amaritudinem exterioris turbatiōis cōuersatio illi⁹. scḋo remouet interiorē afflictionē dicens: nec tediū. s. interioris afflictiōis cōuictus illi⁹. 3° tangit vel subiūgit quietis. s. mentis ꝛ felicitatis p̄miū dicens: Sꝫ gaudiū ꝛ leticiā: leticiaꝫ interius: gaudiū externus gaudiū intellect⁹: leticiā affectus. vbi dicit Rabanus ꝛ habet̄ in glo. Corꝑales delicie corp⁹ grauāt spūales vō mentē releuant: ꝛ tāto ampli⁹ esuriunt̄: quanto ampli⁹ comeduntur. In corꝑalib⁹ delectationib⁹ appetitus placet exꝑientia displicet. Augent vō spūales delicie desideriuꝫ: que quo magis sumunt̄ auditus amant̄. vn̄ Dauid: Gustate ꝛ videte qm̄ suauis est dn̄s. Secūdū gaudiū qḋ causat̄ in nobis de deo ex amore cōcupiscentie quo q̄s gaudet de bono diuino: sm̄ ꝙ a nobis ꝑticipat̄ aliqualit̄ in p̄nti tristicie admixtionē habet: sm̄ ꝙ diuini boni a nobis ꝑticipatio ꝛ adeptio impedit̄. Et hoc quattuor rōnib⁹. s. rōne offensionis: dilatiōis afflictionis: amissiōis. p̊ gaudiū qḋ de deo in p̄nti vita habemus habet admixtionē tristicie rōne offensionis: inquantū peccata que nos a deo separant: vt dicit̄ Isa. lix. Peccata vestra diuiserūt inter vos ꝛ deū: sūt rō tristicie ꝛ doloris. Qꝫ aūt peccata nostra: vel aliena ꝓpria vel ꝓximoꝝ sint rō tristicie ꝛ doloris ꝓbo duplici rōne. Prima est: q꞉ ꝑ peccata nostra vel aliena deus offendit̄. de offensa aūt diua quilibet magis q̄ꝫ de ꝓpriis debet dolē. Secūda rō est: q꞉ ꝑ peccata quilibet a ꝑticipatōe diuini boni impedit̄. Dec. b. Tho. scḋa scḋe. q. xxviij. arti. ij. in cor. q. ꝛ in so. ij. argu. Scḋo gaudiuꝫ qḋ de deo in p̄nti vita habet̄ put a nobis ꝑticipat̄ habet admixtioneꝫ tristicie rōne dilatiōis. Sicut enī ex charitate qua aliquis deo cōiungit̄ vel qua aliquis habet p̄ntē deum sequit̄ gaudiū: sic ꝑ oppositū de dilatiōe dn̄i vel dei gloriā ꝑticipandi ꝛ ꝯsequendi causat̄ dolor vel tristicia qua quis luget p̄dictā dilationem. Sicut faciebat dauid dicens: Heu mihi q꞉ incolat⁹ meus ꝓlongatus est: ibidē i sol. iij. argu. Tertio gaudiū qḋ de deo a nobis in p̄nti vita habet put a nobis ꝑticipat̄ habet admixtioneꝫ tristicie rōne imꝑfecte fruitionis. Lꝫ enī in vita p̄nti aliquo mō ꝑticipem⁹ diuinū bonū ꝑ cognitionē. s. ꝛ amorē: tñ multiplex miseria p̄ntis vite impedit a ꝑfecta ꝑticipatiōe diuini boni qualis erit in patria: vbi clare videbim⁹: ꝑfecte amabim⁹: sūme fruemur: ibidē in so. iij. argu. Quarto gaudiū qḋ i p̄nti vita de deo habem⁹ habet admixtionem tristicie rōne amissiōis. Sicut enī amissio mali apprehendit̄ sub rōne boni: ꝛ est rō: causa: ꝛ materia gaudij: ita amissio boni apprehendit̄ sub rōne mali. ꝛ est rō

causa ꝛ materia tristicie: vt dicit beat⁹ Tho. pma scōe. q.
xxxvj. arti. j. in so. j. argu. Uñ nō solū aliqs tristat᷑ de certi/
tudine amittendi deū q̄ est sūmū bonū: sed etiā affligit᷑ ꝛ
cōtristat᷑ de incertitudine retinēdi ꝛ timore amittēdi. ſʒ
null⁹ in p̄senti vita ē infallibiliter ꝛ totaliter cert⁹ deū cō/
sequi vel deū nō amittere ꝓpter arbitrij libertatē q̄ semꝑ
est flexibilis in hac vita cōtra statū btōꝝ ꝛ dānatoꝝ: qui
ꝓpter imobilitatē volūtatis in bono vł in malo sūt certi
deū nūq̄ʒ amittere vt beati. ꝛ deū nūq̄ʒ habere vt dānati:
ergo gaudiū qd̄ viatores habēt de deo cōtrarij. s. tristicie
ꝛ doloris admixtionē habet. Et hoc pʒ per q̄ttuor rōnes
p̄dictas. s. rōne: culpe: more: noticie: carētie. Q᷑ autem
gaudiū qd̄ v̄tuosus habet de deo possit pati admixtionē
tristicie. ꝓbo etiā ꝑ quattuor rōnes. Prima ē: q2 cū vir/
tuosus ex aīa ꝛ corꝑe sit cōposit⁹ in v̄tuoso pōt esse aliqd̄
malū vite sue cōtrariū. qd̄ quidē malū moderataʒ tristi/
ciā pōt inducere. Scd̄a rō est: q2 licet v̄tuosus possit esse
sine graui pctō: null⁹ tñ inuenit᷑ qui absq̄ʒ leuib⁹ peccatis
vitā ducat: sm̄ dicit᷑ pma Joh. j. Si dixerim⁹: q2 pecca/
tu nō habem⁹ nosipsos seducim⁹. Tertia rō est: q2 tñ vir/
tuosus actualiter pctm̄ nō habet: forte qn̄q̄ʒ habuit ꝛ de
[illegible] Hic ſʒ deū
est tristicia penitētiā in salutē stabilē operat᷑. Quarta rō
est: q2 tñ aliquis nō doleat de pctō ꝓprio: pōt tñ ꝛ debʒ
laudabiliter dolere de pctō alteri⁹. Hec. b. Tho. pma se/
cūde. q. lix. arti. iij. in cor. q.

℄ Q᷑ gaudium quod viator habet de deo nec est purū
nec plenum. CA. IIII.

Q Uarto circa gaudiū qd̄ de deo habet᷑ ex p̄te sue
quātitatis cōsiderare debem⁹ quātū sit. s. an ple/
nū vel nō: perfectū vel imꝑfectuʒ. Ad cui⁹ eui/
dentiā ē sciendū q2 triplex ē gaudiū qd̄ habet᷑ de deo. pri/
mū gaudiū ē qd̄ de⁹ habet de seipso. scd̄m gaudiū est qd̄
viator ꝑ fidē habet de deo. tertiū gaudiū ē qd̄ cōprehen/
sor per spēm habet de deo. Primū gaudiū est qd̄ de⁹
habet de seipso: ꝛ istud gaudiū ē plenuʒ. Cui⁹ rō ē: q2 ille
hʒ gaudiū plenū qui tm̄ gaudet de bono quantū dignū ē
gaudere de ipo: ſʒ gaudiū dei de seipso ē h⁹mōi: q2 tm̄ de
seipso gaudet q2 ei nulluʒ gaudiū addi pōt: ergo gaudiū
dei de seipso ē plenū ꝛ per cōsequens infinitū. Scd̄m
gaudiū ē qd̄ viator habet de deo per fidē: ꝛ sic gaudiū in
hac vita de deo plenū ꝛ perfectū nō habet᷑. Hoc aūt pro/
bo triplici rōne. s. rōne sue infinitatis: nr̄e capacitatis: im/
ꝑfecte quietis. Primo rōne sue infinitatis sic: Bonū est
materia gaudij: ergo infinitū bonū ē mā infiniti gaudij
cū ergo de⁹ sit infinitū bonū oīs aūt creatura sit infinita
ergo nulla creatura pōt de deo tātū gaudere quantū sue
infinite cōuenit bonitati. Scd̄o rōne huāne capacitatis
sic: Nullus pōt plene gaudere cui⁹ mentis capacitas per/
fecto gaudio nō implet᷑. ſʒ nulli⁹ viatoris capacitas de di/
uino gaudio ꝑfecte īplet᷑: eo q2 intellect⁹ viatoris nō ple/
ne. i. facie ad faciē cognoscit deū ſʒ per fidē: g̊ ꝛc̄. Tertio
rōe imꝑfecte quietis sic: Sicut ille nō plene quiescit qñ
sibi aliqd̄ restat de motu: sic ille nō ꝑfecte gaudet cui⁹ de/
siderīū nō est ꝑfectū impletū. ſʒ in hoc mundo capacitas
nostri desiderij nō quiescit: q2 adhuc restat q2 magis no/
strū desideriū impleat᷑. s. cū facie ad faciē cōtemplabi/
mur ergo ꝛc̄. Tertiū gaudiū ē qd̄ cōprehensor habet de
deo per spēm. ꝛ sic dico q2 gaudiuʒ beati de deo ex parte
gaudētis ē plenū. Hoc aūt ꝓbo triplici rōne. s. rōe quie/
tationis: fruitiōis: ꝑuentiōis. pmo rōne quietatiōis sic:
Ille cui⁹ mēs perfecte quiescit in bono: nec ampli⁹ vltra
illud bonū vł extra illud bonū aliqd̄ querit plene ꝛ perfe/
cte gaudet de bono. ſʒ mens btī plene q̄escit in deo: nec
vltra vel extra deuʒ ampli⁹ querit nec affectare pōt: g̊ ꝛc̄.
scd̄o rōne fruitōis sic: Ubi ē plena fruitio ibi ē plenū gau/
diū: ſʒ in patria ē plena dei fruitio: q2 in fruitione dei hō
obtinet quicqd̄ circa deū ꝛ circa alia bona desiderare po/
test: ergo ꝛc̄. tertio rōne peruentiōis sic: Ille q̄ appropin/
quat ad summū bonū nūq̄ʒ plene gaudet nisi postq̄ʒ iam ꝑ/
uenerit ad ipsū. ſʒ in hoc mūdo solū appropinquam⁹ nō
tñ attingim⁹: ꝛ ideo semꝑ desideram⁹. Postq̄ʒ autez ad
beatitudinē ꝑuenim⁹ nihil desiderandū restabit. vñ tunc
quiescit desideriū nostꝝ nō solū quo ad deū desideram⁹
sed ipse etiā erit finis ꝛ quies oīuʒ desideriorū. vnde gau/
diū btōꝝ tūc erit nō solū plenū sed etiā supplenū: q2 plus
obtinebūt q̄ʒ desiderare suffecerūt. Juxta illud qd̄ dicit᷑
pma ad corinth. ij. In cor hoīs nō ascēdit. Hec be. Tho.
scd̄a scd̄e. q. xxviij. arti. iij. in cor. q. per totū. Ad maio/
rem tñ euidentiā p̄dictoꝝ. ꝓpter solutiōes argumentoꝝ
nota hic tria. Primū est q2 q2 nulla creatura pōt tm̄ gau/
dere de deo quātū sue bonitati cōuenit. i. quātū dignuʒ
est de diuina bonitate gaudere. Inde ē: q2 illud gaudium
oīno plenū ꝛ supplemētū nō capit᷑ in hoīe. ſʒ poti⁹ homo
intrat in ipsū: ita dicit᷑ Math. xxv. Intra in gaudiū dn̄i
tui: ibidē in cor. q. in fine. Scd̄m ē: q2 in patria gaudium
alteri⁹ ꝓpter pleniorez participationē diuine bonitatis: ꝛ
tñ ex parte gaudētis vniuscuiusq̄ʒ gaudiū erit plenuʒ q2
vniuscuiusq̄ʒ desideriū plene q̄etabit᷑: ibidē in so. ij. arg.
Tertiū ē: q2 ex parte rei cognite sicut null⁹ cōphēdit deū:
ita null⁹ plene gaudebit de deo. Ex p̄te aūt cognoscentis
sicut quilibet plene habet de deo plenā cognitionē: vt dicit᷑
ad collo. j. Impleamini agnitiōe volūtatis eius ꝛc̄. ita q̄/
libet habebit gaudiū plenū de deo: Ibidē in solutiōe ter/
tij argumenti. per totū.

℄ Q᷑ gaudiū vel ē nullū vel paruū vel verū. CA. V.

S D maiorē tñ euidētiā oīuʒ p̄dictoꝝ nota q2 gau/
diū vel debet eē nullū vel paruū vel veꝝ vel sum/
mū. Primo gaudiuʒ nullū debet eē. s. de pctō
ꝓprio vł alieno. Ita dicit᷑ pma ad corinth. xiij. Charitas
nō gaudet super iniqtate. i. qui deuʒ diligit non gaudet
de iniquitate quam possit incurrere vel non gaudet qñ
videt aliquē in pctm̄ ruere ꝛ iniquū aliquid facere: ſʒ cō/
gaudet veritati. i. operib⁹ iusticie vel v̄bis veritatis: vt di/
cit glo. Nā signū v̄tutis ē bonū delectabiliter oꝑari cui⁹
q cōtrariū iniqui agūt: de qb⁹ dicit᷑ ꝓuer. ij. Qui letātur cū
malefecerint ꝛ exultāt in reb⁹ pessimis. quoꝝ vie ꝑuerse
ꝛ infames gressus eoꝝ. In quo v̄bo tangūt᷑ q̄ttuor circū/
stantie aggrauātes de pctm̄. s. impenitētia: malicia: duri/
tia: impudētia. pmo tangit᷑ impenitētia cū dicit᷑: Letan/
tur cum malefecerint: nā penitētis ē dolere de peccatis
cōmissis. ꝛ ꝑ oppositū impenitētis est letare de his. Gra/
uissimū aūt pctm̄ ē nolle penitere: vt dic̄ glo. suꝑ illo ver/
bo Eccī. xij. Altissim⁹ odio habet pctōres ꝛ misert⁹ est pe/
nitentib⁹. scd̄o tangit᷑ malicia: ibi Et exultāt in reb⁹ pessi/
mis qd̄ pure malicie. Si eñi in malū inducere ꝯʒ dolorē
gaudere de pessimis ē sūme malignitatis. Et dic̄ letant᷑
ꝛ exultāt: eo q2 tales letāt᷑ intus. s. in corde sibi applaudē/
do. ꝛ exultant foris de reb⁹ pessimis. s. iactādo. Suꝑ quo
v̄bo glo. sic dicit: Si eñi ad quas tendūt penas aspicerēt
gressus cohiberēt: noxiāq̄ʒ leticiaʒ salubri fletu castiga/
rent. tertio tāgit᷑ mētis obstinatio vel duritia: ibi Quoꝝ
vie ꝑuerse. i. quoꝝ cogitationes: affectiones: opatiōes ꝑ/
uerse. i. a deo auerse: vel peruerse. i. ꝑfecte euerse vt sensua/
litas dn̄et᷑ rōni. quarto tāgit᷑ impudētia: ibi Et infames
gressus eoꝝ. i. operationes exteriores taliū quo ad ꝓxi/
mū sunt infames. i. sine erubescētia. Cui⁹ contrariū dicit᷑
Eccī. xlj. Curā habe de bono noīe. Chry. de cōpunctione
sic dicit: Contingit nobis q2 quibusdā qui frenesim pa/
tiunt᷑. qui cū multa turpia ꝛ dixerint ꝛ fecerint tanq̄ʒ nu/
te capti. nihil inde pudoris hñt. nihil penitudinis. Re/
fama. ꝛ infraverecūdia. Scd̄o gaudiū de quolibʒ mū/

tāno bono ē puū. Ita dr Job.xx. Gaudiū hypocrite ad
instar puncti. Quod vbū exponit quinqz modis. p° sic:
Gaudiū hypocrite.s.peccatoris de quolibet bono mūda
no vel trāsitorio est ad instar pūcti.i. ad similitudinē cir
cūferentie pūcti: qr vndiqz circūdat malis: eo q ei° ortus
est in dolore: vita in labore: finis.s.mors ē in dolore z ti
more. 2° mō exponit sic: Gaudium hypocrite de bono
mūdano ē ad instar pūcti.s.tēporis qd incipiēdo desinit
esse: z desinendo incipit. Job.xxi. Ducunt in bonis dies
suos: z in pūcto ad inferna descendunt. Re. expositionem
hui° infra Temp°. 3° mō exponit sic: Gaudiū hypocrite
est ad similitudinē pūcti.s.linee: qr sicut ad modicū tact°
pūctus fit: z ad modicū stilus leuat z pūctus extinguit:
sic hypocrita honore tangit qui statiz subtrahit. 4° mō
exponit sic Gaudiū hypocrite.i. pctōris. est ad instar pū
cti in cōparatiōe ad lineā: qr sicut pūcti ad lineam nō est
cōparatio uel cōmēsuratio vel adequatio: sic nec trāsito
rie glorie ad eternā. 5° mō exponit sic: Gaudiū hypocri
te.i.peccatoris est ad instar pūcti.i.ad silitudinē rei pun
gitiue. Sicut enī pūctus fit pūgendo: ita honores z bona
tēporalia acquirunt pungendo mentē. Tertio gaudiū
debet eē vep: iustū z rectū isto mō. Si enī quis de bono
tēporali excessiue gaudeat: tūc tale gaudiū in dolorez vel
tristiciā vertit. Ita dicit pūer.xiiij. Risus dolore misce
bit.i.leticia inordinata alicui° boni tēporalis in dolorē
cōuertet z extrema gaudij mundani luct° penitentie vl
gehēne occupat: hoc patz exemplo ad oculū. Uidem° enī
q qñ vnus liquor miscebit alteri: vt vinū aque: si aqua
cōuertat in vinū vel ecōuerso: tūc in sua natura nō manet
sed totū aqua est vel totū vinū. Sic gaudiū inordinatum
nō manet: sz totū cōuertit in dolorē z fletū. Si enī qs do
leat de pctō hoc pcepit ex gaudio qd hz de bono. Ita di
cit pūer.xiiij. Cor qd nouit amaritudinem anime sue in
gaudio ei° nō miscebit extrane°. Qd vbū exponit qttuor
modis. p° sic: Cor qd nouit amaritudinē anime sue.i.p̄
sentis vite tribulationez: q̄z bona: q̄z fructuosa: q̄ pciosa
sit: in gaudio illi° de tribulatione habito: nō miscebit ex
trane°.s.ille qui tribulationē nō ē expert°. Re. infra Pa
tientia. z infra Tribulatio. 2° modo exponit sic: Cor qd
nouit amaritudinē aīe sue.i. qui nouit amare conteri de
pctis suis. sicut ille qui ait Isa.xxxviij. Recogitabo tibi
oēs annos meos in amaritudine aīe mee: in gaudio illi°
qd in p̄senti miscet illi amaritudini z dolori de quo di
cit Augu. Penitens semper doleat z de dolore gaudeat:
Nō miscebit extrane°.i. illi q̄ h°mōi amaritudinē z do
lorem nō ē expert°. Nā inexpertis videt incredibile esse
.s. q sil z semel possit in aīa penitētis esse tantus dolor z
tantū gaudiū. que duo nō possunt sil esse in aīa respectu
vni° z eiusdē: sz respectu diuersoz. vnde dolor ē: qr pecca
uit: gaudiū est de spe venie de gustu gratie de pregusta
tione glorie. Re. supra Contritio. 3° exponit sic: Cor qd
nouit amaritudinē aīe sue.i. quanta amaritudo pene de
beatur pro peccato: in gaudio eius qd sequit talē ama
ritudinē doloris z penitētie de peccato. Nō miscebit ex
traneus ab h°mōi cognitione. Unde latro dexter nouit
amaritudinē suaz dicens: Nos quidē digna factis reci
pimus. in gaudio fuit: a quo exclusus fuit latro sinister q̄
noluit cognoscere amaritudinē suā. 4° exponit sic: Cor
.s.iusti qd nouit amaritudinē anime sue de dilatione fu
ture glorie. vel de incolatu p̄sentis miserie: in gaudio ei°
eterno quod expectat nō miscebit extrane°.i. reprobus q̄
propria sponte cecat: non videt quod in presenti patit. z
quid in futuro sit passurus nō preuidet. Quarto gau
dium debet esse summz: quod in solo deo haberi potest.
Et ideo dicit Berñ. in sermone quodā: Reuera illud est
bonum z sūmū gaudiū quod nō de creatura sed de crea
tore concipit. cui comparata oīs alia iocunditas meror
est: oīs suauitas dolor est: omne dulce amarū: omne de
corū fedum: oē postremo quodcūqz delectare potest mo
lestum. Hoc est gaudiū superefflueus z intro impellens
Luce.vi. Mensurā bonā z confertam z coagitataz z su
pereffluentē dabunt in synū vestrū. Matth.xxv. Intra
in gaudiū domini tui. Quia enim supereffluēs est: ideo
non intrat sed intrat in ipsum: implet tñ intus mensura
bona ad nature capacitatē conferta ad meriti exigentiā
z coagitata ad spei expectationē: z supereffluēs ad diui
ne largitatis imensitatē. hoc est plenū z purissimū gau
dium. vnde Fulgenti° in sermone: Sūma gaudia purissi
ma sūt z lucidissima: qr d fonte purissimo z lucidissimo
hauriunt. Et huiusmodi gaudiū in p̄senti vita, in q̄ vinū
nostrū mixtū est aqua pp̄ter humanas miserias a nobis
haberi nō pōt. Uide de hoc. ē. ca. iij.

Qz causa productiua siue efficiens gratie sit solus
deus. CA.I.

g

Ratia. Primo aget de gratia in cōi. scdo de ea in spe
ciali.s. de gratia gratūfaciente. Circa
gratiā in cōi notanda sūt tria.s.causa ef
ficiens: p̄paratio conueniens: z recepio
ipsi° differens. Circa p̄mū nota: q causa
gratie efficiēs ē sol° deus z aliud nihil. Hoc pbo sex rō
nib°.s. cōditionis: operatrōis: virtutis: finis: dignitatis:
silitudinis. Primo rōne sue cōditionis. Gratia pfectio
est eleuās animā ad esse quoddā supnaturale quo digna
efficit fine vltimo z supnaturali: sz solus ille habet rem
vltra statū suū pmouere qui eā habet in esse instituere z
limitare qui est deus: igit. Scdo pbo ratione operatio
nis sue: qr gratia voluntatē creature rōnalis immutat. Di
cit enim Augu. Gratia ē que preparat voluntatē hoīs vt
bonū velit. sed nemo voluntatē habet immutare effectiue
nisi qui eā creauit: ergo zc̄. Tertio pbo rōne virtutis ei°:
Gratia virtutē hebet quādā infinitā: eo q nos bono in
finito.s. deo ɔiūgit per act° meritorios ex ea elicitos: nul
lū aūt infinitū pōt esse a potētia finita reperibili in crea
tura duntaxat. Quarto pbo rōne finis: Ultim° finis z vni
uersalis respicit cām p̄mā simpliciter. vñ p̄ncipiu z finis
vniuersi ē vnū: sed grā mentē rōnalē vltimo fini cōiungit:
ergo zc. Quinto pbo rōne dignitatis ipsi° gre. impossi
bile ē eleuatū sup quācūqz potētiā materie pduci ab ali
qua creatura: cū oīs opatio creature p̄supponat materie
potētiā: fm naturales. z inde ē q aīa rōnalis a solo deo
creat. sz gratia eleuata ē sup oēm potentiā materie: eo q
ipa elicit actū z ordinet in finē quē natura p sua p̄ncipia
attingere nō pōt: g̃ zc̄. Sexto pbo rōe silitudinis: Per
fectio acq̄sita in aliquo cōiūgit z assimilat agēti: fm qd
dicit: q vnūqdqz agit sibi sile: sed per grām similes effi
mur z cōiungimur deo imediate: ergo. Hec he. Tho. pri
mo sen. di.xv.q.iij. Et de veritate.q.xxvij. arti.iij. Ubi
nota q aliter natura aliter creatura rationalis intendit
assimilationē: nam natura agendo intendit aliquid assi
milare sibi. in specie: vt ignis ex virtute sua intendit sibi
assimilare passum in calore: luce z igneitate. vnde natu
ra sua potest in finem suū inuentum ex virtute z poten
tia sua actiua: ideo non indiget ad cōsecutionez finis sui
dispositione noua adueniente. Intentio autem creature
rōnalis in agendo nō est assimilare sed assimilari alteri
.s. speciei diuine. Ideo dicit .j. Joh.iij. Cum apparuerit
similes ei erim°: que assimilatio ad deū deiformē facit.
z plena est per cognitionē z amorē sūme veritatis z bo
nitatis. Unde huiusmodi assimilatio solum est in pote
state passiua z receptiua ipsius creature rōalis. Ideo dr
Gen.ij. Formauit de° hoīem ad imaginē z similitudinē

suam. quare ipsa solū potētior dicit̄ creatura irrationalē
⁊ hꝫ dominiū sui actꝰ tm̄ quo ad substantiā ⁊ nō quo ad
ordinē ipsius actꝰ in finē. qui nō est in potētia eius acti
ua sed passiua ⁊ receptiua tm̄: qui tm̄ ordo in finē est in
creatura irrationali in potētia actiua: rōe cuiꝰ potentior
est creature rōnali: idō ipsa creatura rōnalis ad sui finis
ꝯsecutionē indiget noua dispositiōe adueniēte. s. gratia
diuinitꝰ infusa. Hec Alex. ꝑte tertia de gratia. q. i. arti. i. i
solu. ij. arg. Sed ē dubiū cū gratia a solo deo ꝓducat̄:
an aliqua creatura ad hoc coopari possit vt instrumen
tū. Rñdeo: ꝙ quatuor modis alicui agēti coopari aliq̄s
pōt. pº sicut adiuuās cooperatur ei cui auxiliū p̄bet. 2º si
cut ꝯsilians cooperatur recipiēti ꝯsiliū. 3º sicut instrumen
tū mediāte quo principale agēs effectū inducit. 4º vt
disponēs materiā ad effectū principalis agētis suscipiē
dum. Duobꝰ modis p̄mis nihil in aliqua opatione deo
cooperatur: qꝛ in eo ē ꝑfecta potētia que nō indiget auxi
lio: ⁊ ꝑfecta sciētia que nō eget ꝯsilio. vñ Isa. xl. Quis ad
iuuit spiritū dñi: aut q̄s ꝯsiliariꝰ eius fuit? Tertio autē
mō aliqua creatura cooperatur deo in aliqua actione: nō
tamē in oībus. Ipse eni est primū agēs actionū natura
liū oīm: ideo quicq̄d natura agit hoc efficit vt agens in
strumētale p̄mo agēti quod ē deus cooperans. sed quedā
sunt que deꝰ sibi retinuit immediate ea opans. ⁊ huiusmo
di creatura deo non cooperatur hoc tertio mō. Quarto tm̄
mō pōt ei coopari vt ē creatio aīe rōnalis que immediate
a deo ꝓducitur. natura tamē materiā disponit ad aīe ra
tionalis receptionē. recreatio vero aīe creationi ipsiꝰ cor
respōdet: ideo emundationē ipsius deꝰ immediate sine
cooperante opatur tertio mō: sꝫ mō quarto aliq̄s aliquid
ei coopari possit. Et hoc dupliciter: aut ex ope operantis si
ue docēdo siue merēdo: ⁊ sic hoīes cooperantur in remissi
one peccatorū. idō dicit̄. i. ad Corinth. iij. Dei adiutores
sumꝰ: aut ex ope opato ꝯferēdo. s. sacramēta q̄ disponunt
ad gratiā ꝑ quā fit remissio peccatorū. Et hmōi coopera
tio ministerij est q̄ ministris ecclesie ꝯpetit. vñ dicit̄ pri
ma ad Corinth. iiij. Sic nos existimet hō vt ministros
christi. Hec b. Tho. iiij sen. di. v. q. i. arti. ij. in cor. arti.

¶ Qꝫ receptio gratie in subiecto debitā requirit prepa
tionem. CAP. II.

Secūdo circa receptionē gratie ⁊ eius susceptibi
lis preparationē nota: ꝙ gratia dupliciter accipitur
Uno mō dicit̄ gratia habituale donū dei quo hu
mana volūtas preparatur ad bn̄ opandū ⁊ deo fruendū. et
hoc mō oportet esse aliquā preparationē ad eius receptio
nem. qd̄ ꝓbo dupliciter. pº auctoritate. dicit̄ enim Pro
uer. xvj. Hominis ē preparare aīam. 2º ꝓbo rōne: Nulla for
ma recipit̄ in materia sine debita dispōne eius. sicut ig
nis nō recipit̄ in ligno nisi sicco ⁊ arido: nec scia in hoīe
recipit̄ nisi a volēte ⁊ ꝑ debita media. sed gratia aīe que
dam forma ē: eo ꝙ esse aliquid spūale. s. eē dei forme dat
aīe: ergo ⁊c̄. Sed mouet̄ dubiū: an ad preparationē talē requi
ratur donū aliqd̄ habituale. Rñdeo ꝙ nō: qꝛ si sic ꝓcede
retur ī infinitū: eo ꝙ eadē rō esset de illo dono requisito
⁊ de alio ad ipsum requisito. ⁊ sic in infinitū. ergo gratia re
cipit̄ in creatura rōnali sine medio habituali. Alio mō
gratia dicit̄ auxiliū diuinū mouēs ⁊ disponēs ad bonū
qd̄ dupliciter ꝯtingit. aut enī ꝑ exteriores occasiones ⁊ in
citationes ad salutē. vtputa predicationes exempla egri
tudines: flagella: terrores ⁊ hmōi. aut ꝑ interiorē instin
ctū ⁊ motū. s. cor hominis interiꝰ mouēdo ad bonū: ſm il
lud Prouer. xxj. Cor regis in manu dei ⁊ quocūqꝫ volue
rit vertet illud. ⁊ sic nulla preparatio preuia homini est ne
cessaria: sed potius ecōtra quecūqꝫ preparatio in hoīe ē: ex
dei auxilio ē preueniēte ⁊ mouēte aīm ad bonū. Et hoc
ꝓbo dupliciter. pº auctoritate Joh. vj. Nemo pōt veni
re ad me nisi pater q̄ misit me traxerit eū. qd̄ vero trahit̄
trahēte indiget. 2º rōe ꝓbo: Cōuersio in vltimū finem
fit ꝑ motionē p̄mi agētis: sicut illa que ē ad finē ꝓximū
ꝑ motionē fit alicuiꝰ inferiorū mouentiū: vtpote animꝰ
militis ꝯuertit̄ ad querendū victoriā ex motione ducis
exercitus: ad sequendū autē vexillū alicuiꝰ aciei ex moti
one tribuni. sed diuinū auxiliū creature rōnali cōicatū
in deū cōuertit: sicut ⁊ quelibet actio nitit̄ ꝯuertere siue
assimilare passum agēti: ita ꝙ primū agēs in agēdo oīa
agētia alia p̄ueniat: ꝑficiat: ⁊ ꝯseruet: eo ꝙ ipsum omni
bus dat esse. vñ ⁊ dabit ꝑfectiones precedētes cōcomitā
tes ⁊ sequētes ipsum esse. Ubi nota: ꝙ aliter deꝰ in cete
ris a creatura rōnali opatur ꝯuertēdo ea ad se: ⁊ aliter in
creatura rōnali. Alia eni ꝯuertit in se ſm rōem ⁊ intenti
onē boni cōem qua vnūquodqꝫ assimilari intendit deo
ſm suū modū: ex eo ꝙ certū esse ⁊ ꝑfectionē ꝑticipat q̄ si
militudo ē dei: vtpote Ignis in eo ꝙ formā suā suscepit
⁊ in eā absentē tēdit actionesqꝫ suas indesinēter si nō im
pediat̄: opatur ad deū ſm modū suū ꝯuertit̄: eo ꝙ ab ip
so est oīs ꝑfectio. Similit̄ de alijs dicendū est creaturis.
Ideo dicit Dionysius de diuinis nominibꝰ: ꝙ deus oīa
ꝯuertit ad seipsum. Creaturas vero rōnales ⁊ p̄cipue ho
mines iustos cōuertit ad se sicut ad ꝑ̄ncipalem finē in quē
p̄ alijs electione libera tendūt: ⁊ cui suo desiderio adhere
re cupiūt. vñ in psal. Mihi adherere deo bonū est. Ubi
nota: ꝙ hmōi cōuersio siue motio ad bonū fieri pōt du
pliciter. Uno mō impfecte: qn̄ deus mouet cor alicuius
ad displicentiā aliqualē delictorū suorum ⁊ incēdit in eo
desideriū impfectū boni: sicut fit in attritis ⁊ tūc hō non
statī ꝯsequit̄ bonū qd̄ est gratia gratū faciēs. Alio mo
do ꝑfecte: ⁊ sic hō qd̄ in se ē faciēdo subito ⁊ statī bonū
gratie ꝯsequit̄: Sicut ꝯtigit in Paulo ꝓstrato q̄ facien
do qd̄ in se ē statim dixit: Dñe q̄d me vis facere ⁊ sic sta
tim audiuit ⁊ didicit a deo: idō statim ad ipm̄ venit. Sci
endū tamē: ꝙ in hmōi motiōe dei nō perit libertas arbi
trij. Deus eni vnūqdqꝫ mouet ſm ꝯditionē ⁊ modū suū
qꝛ libera mouet libere: ⁊ determinata ad vnū vt sūt crea
ture alie a rōnali mouet ex necessitate: eo ꝙ eis magis cō
uenit agi q̄ꝫ agere. vñ rōnalis creatura cū ex ꝑte potētie
rōnalis potētis ad oppositū libera ī sua actiōe sit: idō a deo
mouet̄ libere: vt. s. ex electiōe libera ī bonū tēdat. ⁊ si ab il
lo deficiat: hoc fit ī eo ꝙ exit diuinū instinctū siue motū
Ideo dicitur Osee. xiij. Perditio tua ex te israhel: ex me
tm̄ auxiliū tuū. Hec b. Tho. scda scde. q. cix. arti. vj. Et. q.
cxij. arti. ij. Et in quodlibet. i. q. iiij. arti. ij. i cor. q. ⁊ so. arg.
Et sic accipiēdo gratiā vt dictū ē scdo mō ⁊ in his que se
quunt̄ ipsa ē preparatio actiua dei in hoīem: q̄ requiritur
ad receptionē grē primo mō.

¶ Qꝫ ad gratie rece
ptionē in hoīe aliq̄d requirit̄ ex ꝑte ipsiꝰ. CA. III.

Circa p̄dicta sciendū. ꝙ q̄uis hō nō pōt gratiā
q̄ facit opa meritoria ex libero arbitrio acqui
rere: pōt tm̄ se ad gratiā habendā preparare q̄ ei a
deo nō negabit̄ si qd̄ in se est fecerit: idō in ptāte liberi ar
bitrij ē opa meritoria face: q̄uis ptās ipa liberi arbitrij
ad hoc ꝑ se nō sufficiat: eo ꝙ modꝰ ad meritū requisitus
nature facultatē excedat. Hec b. Tho. de veri. q. xxiiij. ar
ti. i. in solu. ij. arg. Uñ ad habendū gratiā necesse hꝫ hō fa
cere qd̄ in se ē ⁊ ad deū ꝯuerti: qd̄ si fecerit recipit gratiā
sicut hñs oculū capacē luminis si lumē recipe dꝫ necesse
hꝫ se ꝯuertere ad lumē si ipse oculꝰ auersus ē ab eodem.
nec plꝰ requirit̄ ad gratie receptionē. Idō si aliq̄s in bar
baris nationibꝰ qd̄ in se ē faciat: deꝰ necessaria sibi ad sa
lutē inspirādo vel docētē mittēdo exhibebit. vñ nec ha
bitꝰ fidei hꝫ p̄cedere gratiā. sꝫ hō simul se prepare pōt ad
habendā fidē alias virtutes ⁊ gratiam. Hec b. Tho. scdo
sen. di. xxviij. arti. iiij. in cor. q. ⁊ in solu. iiij. arg. Ad cuiꝰ

euidentiā sciendū ꝙ ad actū ꝯuersionis eliciēdū sufficit liberū arbi. qđ ad gratiā habēdā p ꝓpriū actuʒ se prepat ⁊ disponit: ʒ efficacia ꝯuersionis ad meritū esse non pōt nisi p gratiā. vñ vnꝰ ⁊ idē est motꝰ in qᵒ liberū arbitriuʒ disponit ⁊ gratia infundit: q̄ ē dispō ad gratiā sm ꝙ a libero arbi. exit: ⁊ meritorius sm ꝙ gratia informat. Et si mile ꝯtingit ī motu ꝯtritiōis quo pmo iustificat impiꝰ. Et hoc pʒ p exemplū. Eodē enī instāti ī generatiōe naturali dispō necessitatis ī mā alterationeʒ ēminat ⁊ forma substātialis īnducit. Cū enī generatio sit terminꝰ alteratiōis oʒ in eodē instāti dispōem q̄ ē necessitas ⁊ generationē ad formā substātialē termiari: ʒ qꝛ alteratio ē motus cōis: iō alteratiōis pncipiū ⁊ mediū quo disponitur mā ad formā substātialē tpe ꝓcedit forme substantialis introductionē. Motꝰ autē volūtatis q̄ ad gratiā disponit simplex ē ⁊ nō cōis: ⁊ iō vnus tm̄ sufficiēs dispositio est ad gratiā. vel vltimꝰ inē plures q̄ agit ī virtute oīm p cedentiū. iō cū illa gratia infundit. Hec. b. Tho. scđo sen ten. di. v. q. ij. arti. j. in coꝛ. arti. Dubiū est quō hō qđ in se ē faciat. Rñdeo ꝙ notio pncipij pmi in lumie ē ratiōis in rectitudine create. vñ psal. dicit: Scitote qm̄ dn̄s ipse est deꝰ ipe fecit nos ⁊ nō ipi nos q̄ intētione hō q̄lʒ naturalit̄ scit se nō semp fuisse ⁊ esse factū: ⁊ ita scit se habere pncipiū. ⁊ ab illo totū bonū ⁊ quicq̄d hʒ ⁊ nō a se habere: ⁊ scit ꝙ ab illo oʒ petere bonū: ⁊ ꝙ p illud oīa repleri oēs sui defectꝰ. Et si sm illā notionē opetur hō suo arbitrio recurrēdo ad illū quē scit esse suū pncipiū ⁊ quē scit sibi esse orandū: ⁊ petit ab eo cognitionē fidei ⁊ boni lumen dabit ei: Iō dicit. j. ad Corinth. xiiij. Ignorans ignorabit. Et hoc q̄libet hō facere pōt siue fidelis siue infidelis sit: magis tm̄ fidelis etiā exñs in pctō mortali q̄ʒ infidelis: qꝛ ipse plꝰ hʒ de lumie cognitiōis. Habet enī fidē sine charitate q̄ informis dicit ad duo. s. ad diuinā iusticiā damnantē reprobos: ⁊ ad diuinā miām saluantē electos radiantē. q̄ duo bn̄ cognoscit p fidē suā. si ḡ auertat suū arbitriū ab actu pcti ⁊ ex lumie fidei dirigit ipm in iusticiā damnantē reprobos: creabit in eo timoꝛ. Si autē dirigit in diuinā miām saluantem iustos: causabit in eo spes. Et hoc ē facere ꝙ in se ē. Hec Alex. de hales pte. iij. q. vj. arti. vj. in mā de gratia. Ubi nota ꝙ nō qualiscūq̄ʒ motus volūtatis prepatio sufficiēs ē ad gratiā: sicut nec quilibet doloꝛ indifferēter sufficit ad remissionē peccati. ʒ oʒ esse determinatū motū aliquē q̄ homini notꝰ esse nō pōt cū ipsum donū gratie cognitionē hominis excedat nō pōt enī sciri modꝰ prepationis ad formā nisi cognoscatur forma ipsa. Qñ autē ad faciendū aliq̄d requiritur modꝰ aliq̄s opationis certꝰ opanti ignotꝰ: indiget operans gubernāte ⁊ dirigēte: ⁊ sic liberū arbitriū necesse hʒ dirigi ad hoc qđ ad gratiā se preparet: iō petimus: Dirige me in veritate tua. Hec. b. Tho. de verita. q. xxiiij. arti. xv. in coꝛ. arti.

¶ Qꝛ nō oēs equalit̄ recipiunt gratiā. sed ipa maioꝛ inuenitur ī vno q̄ʒ in alio. CAP. IIII.

Tertio circa gratie differentē receptionē qua cuiꝰ quātitas attendit: sciēdū ꝙ in gratia sicut ī alijs habitibꝰ dupliciē attēdi pōt magnitudo. Uno mō ex pte finis siue obiecti: put dicit vna virtus nobilioꝛ altera: eo ꝙ ad maius bonuʒ q̄ʒ alia ordinat: ⁊ sic gratia gratū faciēs nō pōt esse maioꝛ ⁊ minoꝛ: quia ipsa sm sui rōem ꝯiungit hominē sūmo bono. s. deo. Alio mō ex pte recipientiū in q̄bus inequalitas quedaʒ repitur. hoc mō gratia magis ⁊ minꝰ recipit eo ꝙ nō equaliter eam pticipāt. Qđ ꝓbo quattuoꝛ modis. pᵒ auctoritate aplī ad eph. iiij. dicēs: Unicuiq̄ʒ data ē gratia sm mensurā donatiōis christi. sed qđ mensurate dat pluribꝰ nō datur oībus equaliter. 2ᵒ ꝓbo rōe ex pte dātis gratiā: Qđcūq̄ʒ dat aliq̄bus ex volūtate libera dātis pōt plus ⁊ minꝰ dari: sicut lutū equale in massa materie magis ⁊ minus formā pfectā in diuersis ptibus ꝓ volūtate artificis pticipat. ʒ gratia ex volūtate dei libera dat. vñ dicit Sap. xj. Quō posset aliquid pmanere nisi tu voluisses: ⁊ inde assignat prima rō diuerse pticipatiōis gratie: eo ꝙ eam deꝰ donat ⁊ liberū arbitriū prepat ꝓ volūtate sua. vnde male rō illa ab aliq̄bus ex pte recipiētis assignat. Tertio ꝓbo ex pte recipiētis: Quia subiecta q̄ gratiā recipiūt nō sunt eodē mō disposita: eo ꝙ maioꝛ conatꝰ in vno reperit q̄ʒ in alio. sed vbi sunt recipientia diuersimode disposita: ibi nō pōt esse eq̄lis receptio. qđ pʒ p exemplū in Luce. Cū enī lux p suū radiū attingit materiā liquefacibilē sicut cerā: ⁊ materiā indurabilē sicut lutū quantuʒ ē de se in vtroq̄ʒ. s. in luto ⁊ cera equalit̄ opatur sed ex pte recipiētis: qꝛ nō est eadē dispositio in vtroq̄ʒ nō equalit̄ recipiūt. sic a simili ʒ deꝰ quantū est ex se equaliter omnibus gratiā largiat: tamē qui se magis disponūt magis recipiūt. Quarto pʒ hoc idē rōe pfectionis. Sicut enī vniuersum ē pfectius ex diuersis gradibus rerū: puta ꝙ vna creatura est altioꝛ: pulcrioꝛ: pfectioꝛ alia: ita ex diuersis gradibꝰ gratiarū: meritoꝝ: ⁊ premioꝝ: ecclesie militantis ⁊ triūphantis pulcritudo ꝯsurgit. Hec. b. Tho. pma scđe. q. cxij. arti. iiij. i coꝛ. q. p totū. Si autē in diuidēdo aliter vis ꝓcedere dicas: ꝙ circa gratiā ꝯsiderāda sunt tria. s. emanatio pncipalis pmo ca. dispō mētalis scđo ca. pticipatio inequalis: tertio ca.

¶ Qꝛ liberū arbitriū sine dei gratia non sufficit ad bene opandum. CAP. V.

Circa gratiā gratū facientē ꝯsiderāda sunt tria. s. insufficiētia liberi arbi. meuidētia infusi beneficij: excellētia pmij eximij. Primo ꝯsideranda est insufficiētia liberi arbi. Ad cuiꝰ euidentiā nota: ꝙ circa liberū arbitriū quidā dupliciē errauerūt. Quidā negauerūt ipm esse. quidā vero nimis ipm amplauerūt. quidaʒ enī heretici vt manichei ⁊ iouiniani naturam liberi arbi. destruebāt dicentes: ꝙ hō vel de necessitate peccat vel de necessitate bn̄ opatur: quoꝝ ratio erat talis. Manichei enī dicētes: ꝙ sensibilis natura est mala: vtpote a malo deo hoc ē demone facta: posuerūt ꝙ hō de necessitate peccat nec bonū facere pōt: sicut lapis tēdit de necessitate deoꝛsum. Iouiniani autē attēdentes ꝙ nā intellectualis ē bona: vtpote a deo bono facta: dicūt ꝙ hō de necessitate bn̄ opatur: ⁊ nūq̄ʒ pōt peccare: sicut leue ex se semp fert sursum ⁊ nūq̄ʒ deoꝛsum. Quidā vero alij volētes naturā liberi arbi. saluare nimis eius naturā amplauerūt dicētes: ꝙ hō pōt qđcūq̄ʒ bonū etiā meritoꝛiū facere ex seipo sine aliqua gratia supaddita. Nos autē sm fidē catholicā ꝓfitemur liberū arbitriū bona ⁊ mala posse facere: nō tm̄ in actū meritoꝛiū pōt exire sine gratia gratū faciēte. Hec. b. Tho. scđo sen. di. xxviij. arti. j. in coꝛ. q. Unū liberū arbitriū sine dei grā nō sufficit q̄ntuʒ ad q̄nq̄ʒ cōtra pelagiū: pmo ad bn̄ opandū: scđo ad vitiū vitādū: tertio ad a pctō resurgendū: quarto ad pseuerandū: quinto ad pmiandū. Primo liberū arbitrium nō sufficit sine gratia gratū faciēte ad bonū vel ad bn̄ opanduʒ. Ubi sciendū: ꝙ duplex ē bonū. Quoddā ē naturale qđ non excedit facultatē nature: ⁊ tale qđcūq̄ʒ sit illud pōt hō facere sine gratia dei. Aliud ē bonū qđ facultatē nature excedit ⁊ tale nō pōt hō suo libero arbi. facē sine gratia dei. Hoc autē multipliciē ꝓbo. pᵒ auctoritate btī Aug. in lib. de correctiōe ⁊ gratia dicētis: ꝙ sine gratia nullū prosus sine cogitādo siue volēdo ⁊ amādo: siue agēdo faciūt homines bonū. s. meritoꝛiū sine grā dei. 2ᵒ ꝓbo hoc idem rōe sic: Sicut se hʒ esse ⁊ nō esse. ita bn̄ esse ⁊ male esse vel bn̄ opare vel male. ʒ esse nō hʒ hō vel q̄libet creatura nisi

ſit a deo. nō eſſe vero q̄libet creatura hꝫ a ſeipſa: qꝛ queli-
bet creatura in ſe ē nihil. ita bn̄ eſſe ⁊ bn̄ opari habꝫ hō a
deo: deficere autē ⁊ male opari hꝫ a ſeipſo. 3° ꝓbo hoc
idē ſimilitudīe vel exēplis. ⁊ p̄mo exemplo infirmi reſpe
ctu mot⁹. Sicut enī hō infirm⁹ pōt p ſeipm̄ aliquē mo-
tū habere: non tñ pfecte pōt moueri motu hoīs ſani niſi
ſanet̄ auxilio medicine: ſic virt⁹ gratuita ſupaddita v̄tu-
ti nature requirit̄ ad op⁹ meritoriū opandū. Hec. b. tho.
p̄ma ſcd̄e. q. cix. arti. ij. in cor. q. p totū. 4° ꝓbo hoc idē
auctoritate Anſelmi dicētis in p̄mo libro de gr̄a ⁊ libe-
ro arbitrio: Qꝫ ſicut t̄ra ſpinas ⁊ tribulos ⁊ quaſdā her-
bas nō neceſſarias p ſe germinat. vite vero neceſſarias n̄
ſine ſemine: ſic hō p ſe pōt in cogitata vana ⁊ noxia. in ea
vero q̄ ſunt ſalutis nō pōt ſine ſemīe verbi dei. i. ſine gra-
tia. Itē Anſelm⁹ ibidē ſic dicit: Gratia ⁊ liberū arbitriū:
ita ſe habēt ad ea q̄ ſunt ſalutis ſicut pater ⁊ mater ad ꝓ-
lem. vn̄ ſicut ſine patre ⁊ matre ꝓles nō pōt naſci: ita ſine
gratia ⁊ libero arbitrio hō nō pōt ſaluari.

¶ Qꝫ liberū arbitriū nō poteſt vitare peccatū ſine gra-
tia dei. CAP. VI.

ſ Ecūdo liberū arbi. nō ſufficit ſine gratia ad pec
catū vitādū. Ad cui⁹ euidētiā nota ſex. Primū
eſt: q hō aut eſt ſine pctō mortali: aut cū peccato
mortali. Primo g̃ ſi hō eſt ſine pctō mortali adhuc indi
get auxilio gratie diuine ad vitandū pctm̄. ita dicit aug.
in lib. de natura ⁊ gratia. Sicut enī ocul⁹ corpis pleniſſi-
me ſan⁹ nō pōt cernere niſi cādore luci adiut⁹: ſic etiā hō
pfectiſſime iuſtificat⁹ recte nō pōt viuere. niſi eterna lu-
ce iuſticie adiuuet̄. ſed iuſtificatio fit p gratiam: vt dicit
aplus. ad Ro. iij. Iuſtificati gratis p gratiā ipſius. g̃ ex-
iſtēs ſine pctō mortali adhuc indiget auxilio gratie vt re
cte viuat. Hec. b. Tho. p̄ma ſcd̄e. q. cix. q. ix. Scd̄m ē: q
ſi hō eſt in pctō mortali nō pōt ſine gratia vitare peccatū
cōmiſſum. Cui⁹ rō eſt: qꝛ exñs in pctō mortali nō pōt ſe
abſoluere a pctō ⁊ a reatu peccati niſi p gratiā liberetur.
Cōtra pelagiū q̄ dicebat hominē ꝓpriis opibus ſine gra
tia poſſe a peccatis p̄teritis ſe abſoluē ſatiſfaciēdo. Hec
bea. Tho. ij. ſcrip. ſen. di. xxviij. arti. iij in cor. q. Tertium
eſt: q exñs in pctō mortali nō pōt diu manere. q̄n in ali-
qd̄ pctm̄ ſequēs cadat: qꝛ ſicut. b. Grego. dicit ſup Ezech.
Peccatū qd̄ p pniam nō delet̄ mox ſuo pōdere ad aliud
trahit. Hec. b. Tho. p̄ma ſcd̄e. q. cix. art. viij. Quartū eſt:
q exñs in pctō mortali lꝫ pp vehemētes paſſiones ⁊ tem
ptationes ⁊ corruptionē nature incliner̄ ad pctm̄ ſimile
vel aliud ꝑpetrandū. nō tñ ad hoc cogit̄ ſeu neceſſitatur.
qd̄ pꝫ: qꝛ ſicut habēs virtutē pōt nō vti virtute: ſed etiā i
ꝯtrariū vſum exire: ita habēs habitū vicioſū pōt nō vti
illo habitu. Hec. b. Tho. ſcd̄o. ſcri. ſen. di. xxviij. arti. ij. i ſo
lu. iiij. arg. Quintū ē: q anteq̄ hō mortaliter peccet pōt
de facili vitare pctā mortalia. poſtq̄ autem peccauit mor
taliter nō pōt ſine difficultate ⁊ pugna ea vitare. Venia-
lia autē oīa vitare nō pōt pp rebellionē carnis ad ſpiritū
ibidē in ſolu. v arg. Sextū eſt q aliud ē reſiſtere pecca-
to ⁊ aliud hr̄e victoriā de pctō. Quicunq̄ enī vitat pctm̄
reſiſtit pctō. qd̄ pōt fieri ſine gratia. ſed ille ꝓprie vincit
pctm̄ q̄ facit illud cōtra qd̄ ē pugna pcti. i. qui op⁹ meri-
toriū opatur q̄ victoria. i. meritorie opari meret̄ vitā et-
nam ⁊ ſine gratia nō fit: ibidē in ſolu. vj. arg. p totū.

¶ Qꝫ liberū arbitriū nō ſufficit ad reſurgendū a pecca-
to ſine gratia gratū faciēte. CAP. VII.

t Ertio liberū arbitriū non ſufficit ſine auxilio di
uine gratie ad reſurgendū a pctō. Hoc aūt tripli
citer ꝓbo. ſ. rōe: ſimilitudine: ⁊ auctoritate. Pri-
mo rōe ſic: Nā p pctm̄ hō tria mala incurrit. p̄° n. amit-
tit decorē: nā p pctm̄ mortale aīa maculat̄. 2° amittit or
dinē: eo q p pctm̄ mortale aīa a deo ſepatur. 3° incurrit
pene horrorē: qꝛ p pctm̄ mortale aīa eternalit̄ damnatur
vel cruciat̄. Hec autē tria repari nō poſſunt niſi p lumen
diuine gratie. Qd̄ ſic pꝫ: p̄mo enī decor ⁊ nitor mētis nō
repatur niſi p auxiliū diuīe gratie. ſcd̄o ordo. ſ. mētis ad
deū nō eſt niſi p dei gratiā trahentē mentē ⁊ ordinantē.
tertio horror pene eterne: nō pōt remitti niſi a deo q̄ ſui
gratia pctm̄ ꝯtra ſe ꝯmiſſum ⁊ penā pcti remittere pōt.
Scd̄o ꝓbo hoc idē ſimilitudīe. ſ. lumīs: ſanitatis: ⁊ mor-
tis. p̄° ſimilitudine lumīs. Sicut. n. lumē corpale nō po
teſt nālr recupari vel rehaberi a ceco: ſic a ſimili lumē
ſpūale. ſ. puritatis vel innocētie ſine diuīa gratia recupa
ri nō pōt. 2° ꝓbo hoc idē exemplo ſanitatis. Lꝫ enī ſani
tas corpalis manēte p̄ncipio intrīſeco ſanitatis. ſ. vita na
turaliter poſſit recupari vel rehaberi: tñ ſanitas ſpūalis
recupari nō pōt niſi denuo diuina gr̄a infundat̄. 3° pro
bo hoc idē ſimilitudīe mortis. Sicut enī aliq̄s pōt natu-
raliter ab habitu in priuationē incidē: vt puta de vita ad
mortē. nō autē ecōuerſo ſic q̄libet pōt a gr̄a cadere i pec-
catū. nō autē a ſtatu culpe ad ſtatū gratie nālr ⁊ p ſe-
ipm̄ pōt redire. Tertio hoc idē ꝓbo auctoritate aplī ad
Gala. ij. dicētis: Si data ē lex q̄ pōt iuſtificare xp̄s grat̄
mortu⁹ ē. i. ſine cā mortu⁹ eſt. q. d. Si lex moyſi pōt iuſti
ficari xp̄s gratis mortu⁹ eſt. i. ſine cā mortu⁹ eſt. Pari g̃
rōe ſi hō hꝫ naturā p quā poſſit iuſtificari xp̄s gratis. i. ſi
ne cā mortu⁹ ē: ſꝫ hoc ē incōueniēs dicere: g̃ nō pōt hō p
ſeipm̄ iuſtificari. i. redire de ſtatu culpe ad ſtatū gr̄e. Hec
bea. Tho. p̄ma ſcd̄e. q. cix. arti. vij. in cor. q. ⁊ arg. cōtra.

¶ Qꝫ liberū arbitriū non ſufficit ad pſeuerandū in bo-
no ſine gratia dei. CA. VIII.

q Uarto liberū arbitriū nō ſufficit ſine gr̄a ad pſe
uerandū in bono. Ubi nota q pſeuerātia ac-
cipit̄ trib⁹ modis. ſ. ꝓ fortitudīe: ꝓ intētiōe: pro
ꝯtinuatiōe. p̄° mō accipit̄ pſeuerātia ꝓ fortitudīe q̄ ali
q̄s firmit̄ ſtat ne remoueat̄ ab eo q ē ſm̄ virtutē ⁊ talis
pſeuerātia q̄ idē ē q ꝯſtātia vel fortitudo mētis ē ex gra
tia dei. Cui⁹ rō ē: qꝛ ſicut ꝯtinētia ſe hꝫ ad delectationes
vel ꝯcupiſcētiā pſeuerātia ad triſticias. ſꝫ ꝯtinētia ⁊ cete
re v̄tutes ſimul cū gratia infundunt̄: g̃ ⁊ pſeuerātia. 2°
mō pſeuerātia accipit̄ ꝓ intētiōe q̄ aliq̄s intēdit vel pro
ponit pſeuerare vſq̄ ī finē. ⁊ ſic etiā talis intētio pſeuerā
di vſq̄ ī finē ſil̄ cū gr̄a dei infundit̄. 3° pſeuerātia acci-
pit̄ ꝓ ꝯtinuatōe: inq̄ntū pſeuerātia ē quedā ꝯtinuatio
boni vſq̄ ī finē. ⁊ ſic q̄libet etiā in gr̄a ꝯſtitut⁹ indiget di-
uino auxilio quo dirigat̄ ⁊ ꝓtegat̄ ꝯtra tēptationū īpul
ſus. vn̄ poſtq̄ aliq̄s ē in gr̄a ꝯſtitut⁹ ⁊ p gratiā iuſtifica-
tus neceſſe hꝫ a deo petere p̄dictū pſeuerātie donū: vt ſe
cuſtodiat̄ a malo vſq̄ in finē vite ſue. Nā multis datur
gr̄a q̄bus nō dat̄ pſeuerare in gr̄a. Hec. b. Tho. p̄ma ſcd̄e
q. cix. arti. x. i cor. q. p totū. Ad cui⁹ euidētiā nota qua-
tuor. Primū ē: q mai⁹ donū ꝯcedit̄ mō per gratiā xp̄i
quā in ſtatu innocētie habuit prim⁹ hō. Nā in ſtatu in-
nocētie hō accepit donū p qd̄ poſſet pſeuerare: nō autē
accepit vt pſeuerarer. Nūc aūt p̄ gratiā xp̄i nō ſolū datur
donū quo hoīes poſſint pſeuerare: ſꝫ etiā q pſeuerēt: ibi
dē in ſolu. tertij argumēti. Scd̄m ē: q i ſtatu innocētie
hō facili⁹ poterat pſeuerare i bono p donū diuīe gratie
q̄ nūc poſſim⁹: eo q tunc nulla erat rebellio carnis ad
ſpm̄ ſicut mō: ibidē in ſolu. iij. arg. Tertiū ē: q pſeuerare
in bono pfectiori ⁊ nobiliori mō erit ī patria q̄ mō ſit in
via. nā in patria hō poterit nō ſolū pſeuerare ī bono: ſed
etiā nō poterit peccare: eo q tūc erit repatio xp̄i ꝯſūma-
ta. ⁊ q̄ntū ad mentē ⁊ q̄ntū ad carnē. Nūc autē. ſ. in via eſt
repatio xp̄i inchoata q̄ntū ad mentē: nōdū tñ ꝯſūmata q̄n
tū ad carnē ibidē in ſolu. iij. arg. i fine. Quartū eſt: q pſe
uerātia ē excluſiua laboris: ꝯſeruatiua munerꝭ vel valo
ris: donatiua vel effectiua mercedis. p̄° ē excluſiua labo

ris.nã pseuerãtia aspa facit dulcia. vñ Berñ. ĩ eplis. Subito pcedenti de vmbra ad solẽ. de ocio ad laborẽ graue sibi videt̃ esse qđ incipit. ꝫ postq̃ ab his dissuescẽ ⁊ ad alia paulisp assuescere cepit. vsus tollit difficultatẽ: inuenitq̃ facile esse qđ impossibile añ putauit. 2ᵒ ẽ ↄseruatiua valoris. Aug. Perseuerãtia magnũ donũ dei ẽ quo cũcta bona ↄseruant̃. Et Berñ. in quodã s̃mone. Bonã vitã ego puto mala pati ⁊ bona facere ⁊ sic pseuerare in his vsq̃ ad mortẽ. 3ᵒ est affectiua mercedis. Nullũ enĩ opꝰ qđ agimꝰ est sine pseuerãtia meritoriũ. vñ Grego. in moral. Incassum bonũ agit vtsi añ vite terminũ deserat̃ q: ⁊ frustra velocit̃ currit q̃ priusq̃ ad metas venit deficit. Et Berñ. in quadã epla. Absq̃ pseuerantia nec q̃ pugnat victoriã nec palmã victor ↄseqnit̃: nutrix ẽ ad meritũ: mediatrix ad premiũ: soror patie. cõstãtie filia: amica pacis: amicitiarũ nodus: vnanimitatis vinculũ: sanctitatis ppugnaculũ: tolle pseuerãtiã: nec obsequiũ hꝫ mercedẽ: nec bñficiũ gratiã: nec fortitudo laudẽ. Sola pseuerãtia ẽ cui eternitas reddit̃: vel potius q̃ eternitati rõem reddit. dicẽte dño: Qui pseuerauerit vsq̃ in finẽ hic saluus erit. vñ Remigiꝰ sic dicit: Qui pseuerauerit vsq̃ ĩ finẽ. i. q̃ pcepta fidei nõ deseruerit. ⁊ in psecutionibꝰ non defecerit saluꝰ erit. q: p psecutionibꝰ terrenis recipiet p̃mia regni celestis. Et notãdũ: q̃ finis nõ semp signat cõsũptionẽ ꝫ aliq̃ñ pfectionẽ: iuxta illđ: Finis legis xp̃us. vñ etiã põt esse sensus: Qui pseuerauerit vsq̃ in finẽ. i. in xp̃o saluꝰ erit. Aug. ibidẽ: In xp̃o nãq̃ pseuerare ẽ pmanere in fide eiꝰ que p dilectionẽ opatur.

¶ Q: liberũ arbitriũ nõ sufficit sine gratia ad merendũ ⁊ ↄsequendũ vitã eternam. CA. IX.

q Uinto liberũ arbitriũ nõ sufficit sine gratia gratũ faciẽte ad ↄsequendũ premiũ. Nullꝰ enĩ sine gratia gratũ faciẽte põt mereri vitã eternã. Hoc autẽ pbo triplici rõe. s. rõe statꝰ: reatus: excessus: p̃ᵒ rõe status sic: Nullꝰ in statu pctĩ existẽs põt mereri vitã eternã. nisi priꝰ deo recõcilietur ⁊ pctũ indulgeat̃. ꝫ recõciliatio ⁊ pctĩ vel offense remissio fit p gratiã. g̃ ⁊c̃. 2ᵒ ratione reatꝰ sic: Esse dignũ vita eterna. ⁊ esse dignũ pena eterna ex opposito diuidunt̃. ꝫ peccator inquãtũ hmõi ẽ dignꝰ pena ⁊ morte eterna: s̃m q̃ dicit̃ ad Ro. vi. Stipẽdia pctĩ mors. g̃ hõ inquãtũ talis. s. inquãtũ pctõr nõ meret̃ vitã eternã. 3ᵒ rõe excessus sic: Hõ nõ meret̃ virtute sua illud qđ eiꝰ virtutẽ excedit. ꝫ vita eterna excedit oẽm naturalẽ cognitionẽ ⁊ desideriũ eius: iuxta illđ p̃ma ad Corinth. ij. Nec oculꝰ vidit. nec auris audiuit. nec cor hoĩs ascẽdit q̃ preparauit deꝰ diligẽtibus se. vñ nulla creatura ẽ ex se sufficiẽs ad pductionẽ actꝰ meritorij nisi supaddat̃ aliqđ supnaturale diuinũ qđ gr̃a dicit̃. ita dicit apl's ad Ro. vj. Gr̃a dei vita etna. Hec. b. Tho. p̃ma scđe. q. cxiiij. arti. ij. in cor. q. p totũ. Nota tamẽ hic q̃ttuor pp solutiões argu. Primũ est: q̃ deus ordinauit hũanã nãm ad ↄsequẽda fine vite etne nõ p p̃a virtute ꝫ p auxiliũ gre: vbi. s̃. imediate. ĩ solu. j. ar. Scđm ẽ: q̃ hõ nõ põt tale. i. ita pfectũ opꝰ sine gr̃a opari quale ex gr̃a opatur: q: vbi p̃ncipiũ opationis ẽ pfectiꝰ ibi opatio ẽ pfectior: ibidẽ ĩ so. ij. arg. Tertiũ ẽ: q̃ ꝫ vnꝰ hõ apud aliũ possit mereri etiã añ nũq̃ñ añ gratiã suã habuerit: tñ apud deũ nullꝰ põt mereri nisi dei gratiã habeat: ibidẽ in solu. iij. arg. Quartũ est: q̃ similẽ ẽ de hoĩe respectu hoĩs. ⁊ de hoĩe respectu dei q̃tũ ad hoc: q̃ sicut hõ ab alio hoĩe quẽ prius offendit mereri nõ põt nisi ei satisfaciẽs recõciliet̃: ita hõ apđ deũ nihil põt mereri nisi satisfaciẽs recõciliet̃ deo quẽ prius peccãdo offendit: ibidẽ in so. iij. arg. ĩ fine. vñ Isiđ. in lib. de sũmo bono sic ait: In oĩ ope tuo dei auxiliũ posce: oĩa diuĩe gratie bona ascribe nihil meritis tuis attribuas: de virtute tua nihil p̃sumas.

¶ Q: aliqui diuersimode se habẽt ad cognoscendũ vtrũ sint in gratia dei. CAP. X.

s Ecũdo p̃ncipalit̃ circa gratiã gratũ facientẽ cõsiderãda ẽ inenidẽtia impẽsi vel infusi bñficij.

Posset enĩ q̃s q̃rere: an aliq̃s hõ in hac vita possit scire se habere gratiã gratũ facientẽ. Hoc ẽ se esse acceptũ deo. Ad qđ rñdeo ⁊ dico: q̃ de hoc ẽ duplex modꝰ loquẽdi. quidã enĩ dicũt: q̃ sex genera psonarũ diuersimode se habẽt circa gratie diuĩe noticiã. Primo. n. sũt quidã qui ↄgnoscũt p certã sciam se nõ esse in gratia: sic sũt oẽs illi q̃ sunt sibi ↄscij de pctõ mortali. ⁊ tales hñt habẽt sciam certã q̃ nõ sunt ĩ gratia dei: cũ sciãt se esse in peccato mortali. Scđo quidã dubitãt se esse ĩ gratia: sicut illi q̃ ex vna pte vidẽt se tepidos amãdo deũ: ⁊ nõ habere affectũ ad donũ. Ex alia vero pte vidẽt q̃ nullã habẽt volũtatẽ peccãdi ⁊ nullo mõ peccarẽt: tales dubitãt se esse in gr̃a cũ habeãt rões eque fortes ad vtrãq̃ ptem. Tertio quidã opinant̃ se esse ĩ gratia. sicut illi q̃ habẽt rõnes ad hoc ⁊ ad suũ oppositũ. tñ fortiores rões habẽt ad hoc q̃ ad suũ oppositũ. sicut qñ ex pte vidẽt se feruẽtes ĩ amore dei ⁊ lugẽtes p pctis suis. Ex alia vo pte opposita isti sentiũt rebellionẽ carnis ⁊ fragilitatẽ: ita q̃ pp istas rões sibi oppositas opinant̃ se esse in gr̃a ⁊ dubitãt se esse in gr̃a. Nã opinio ẽ acceptio vniꝰ ptis cũ formidine alterius ptis opposite. Quarto aliq̃ sciũt se esse in gr̃a experimẽtalit̃: sicut illi q̃ sentiũt dulcedinẽ diuĩe bonitatis ⁊ ĩ oratiõe gustãt q̃ suauis ẽ dñs. Quinto aliq̃ sciunt se esse ĩ gratia dei supnãliter: sicut sunt illi q̃ ita dotati sunt a deo ⁊ pfecti: q̃ iã nõ habẽt rebellionẽ fomitis. sed hñt plenã pacẽ spũs ⁊ sentiũt ↄcupiam carnis intꝰ ↄsopitas: ⁊ sentiũt se eleuatos in ↄtẽplatione diuina. sicut fuerunt bea. paulꝰ. ⁊ maria magdalena. Sexto aliq̃ sciũt se eẽ in gratia dei expimẽtaliter. sicut illi q̃ diuĩe gratie hñt expimẽta. q̃lia sunt iocũditas ↄsciẽ. bonũ desideriũ. ⁊ feruor ad bona opa.

¶ Quõ se sciat aliq̃s esse in gratia. CAP. XI.

s Ecũdo mõ qñ querit̃ vtrũ aliq̃s possit scire se esse in gratia vel se esse acceptũ deo. Rñdet. b. tho. breuiꝰ ⁊ clariꝰ dicens. q̃ aliq̃d cognoscit̃ tribus modis. s. certitudinalit̃: supnãliter: expimẽtalit̃. Pño cognoscit̃ aliq̃d certitudinalit̃. s. qñ eiꝰ p̃ncipiũ p certo ↄgnoscit̃. ⁊ isto mõ nullꝰ põt certitudinalit̃ scire dei gratiã in se habere eo q̃ p̃ncipiũ gratie. s. deꝰ pp sui excellẽtiã ẽ nobis ignotꝰ qđ triplici rõne ostẽdo. p̃o auctoritate Job. xxxvj. dicẽtis: Ecce deꝰ magnꝰ vincẽs sciam nostrã. 2ᵒ auctoritate Ec̃c̃s. ix. Nemo scit vtrũ sit dignꝰ odio vel amore. 3ᵒ Job. ix. Si venerit ad me nõ videbo eũ: si abierit nõ intelligã. Ex quibꝰ auctoritatibꝰ pꝫ: q̃ p̃ntia dei in nobis: vel absentia eiꝰ a nobis p certitudinẽ a nobis cognosci nõ põt. Hec. b. Tho. p̃ma scđe. q. cxij. arti. v. in cor. q. Ubi nota: q̃ alit̃ se hꝫ de noticia culpe. ⁊ aliter de noticia gratie. Lꝫ enĩ aliq̃s possit p certo scire q̃ sit ĩ pctõ mortali nõ autẽ põt p certo scire q̃ sit ĩ gratia siue q̃ sit acceptus deo. Cuius rõ ẽ: q: pctm̃ hꝫ p p̃ncipio ⁊ obiecto bonum ↄmutabile qđ est nobis notũ. Obiectũ autem vel finis gr̃e ẽ nobis ignotũ pp sui luminis imẽsitatẽ. s̃m qđ dicit̃ p̃ma ad Thimo. vlti. Lucẽ habitat inaccessibilẽ. vbi. s̃. imediate. ĩ solu. iij. argu. Scđo mõ cognoscit̃ aliq̃d supnãliter. s. p reuelationẽ diuinã. ⁊ hoc mõ põt hõ scire se esse ĩ gratia dei: sicut reuelauit paulo dicẽs ei. scđa ad Corinth. xij. Sufficit tibi gratia mea. Ad cuiꝰ euidẽtiã nota tria. Primũ est. q̃ deꝰ paulo ⁊ quibusdã alijs reuelauit: ⁊ nũc reuelat q̃ sunt in gratia dei pp tres causas p̃ma est: vt securitatis gaudia hic inchoent̃. scđa est: vt virtutis magnifica opa psequant̃. tertia ẽ: vt p̃ntis vite mala ĩminẽtia tollerent̃: vbi. s̃. imediate. Scđm est q̃ ꝫ aliꝰ

quib⁹ ex ꝑuilegio spāli suo saluatio reuelať pp tres causas assignatas.s.imediate. Nulli tñ vnq̃ꝫ reuelauit deus nec reuelabit summā dānationē: eo ꝙ dānatio semp ordinať ad malū.s.ad desꝑationē. deus autē nūq̃ꝫ est cā alicui desꝑandi. Tertiū est: ꝙ de⁹ lꝫ q̃n q̃ꝫ reuelet alicui suā saluationē: nō tñ semp reuelat. tū ad remouēduꝫ ab ipsis ꝑsumptionē: tū ad excitandū eos ad dei timorē. Tertio mō cognosciť aliquid ꝯiecturaliť siue expimētaliter .s.p aliq̃ signa. Et hoc mō aliq̇s pōt cognoscē gratiā dei i se habere. Hec aūt signa sunt q̄ttuor inter alia. primū est: q̄n quis nō pungiť mortali crimīe. scōm est: q̄n nō afficitur mūdi culmīe. tertiū est: q̄n nō ꝑmiť alieno ere. quartū est: q̄n quis delectať dei dulcedīe. vel in dei ope. Hec. b.tho.ꝑma scōe.q.cxij.arti.v.in cor.q.p totū. Et Bern̄.in lib. de li. arbitrio sic ait: Gratiā dei i tribus ꝯsistere arbitror.s.in odio ꝑteritorū malorū: ꝯtemptu bonoꝝ presentiū. ⁊ in desiderio futuroꝝ. Si autē aliter vis ꝓcedere dicas: ꝙ tria sunt signa pp̄ q̄ colligiť ꝙ aliqui sciūt ꝙ habeāt gratiā: ⁊ ꝙ sint accepti deo: q̄ signa tangit dauid in psal. Primū est lumē apud vim rōnalē. vñ dicit dauid: Signatū est sup nos lumē vultus tui dñe. Scōm est leticia apud vim ꝯcupiscibilē vñ subdit: Dedisti leticiā in corde meo. Tertiū signū est pax apud vim irascibilē. vñ subiūgit: In pace i idipm dormiā ⁊ requiescā. Que tria hꝫ ille q̄ nō hꝫ ꝯsciaꝫ pctī mortalis. Qui aūt hꝫ pctm̄ mortale vel ꝯsciam pctī mortalis: hec tria i se nō hꝫ. Primo enī exñs in pctō mortali nō habet lumē veritꝫ in rōnali: qḋ pꝫ p exemplū de luce ⁊ ceco. Lux enī est pñs ceco ⁊ illuminato: aliť tñ ⁊ aliter: q̄ꝛ lux sic ē pñs illuminato vel vidēti ꝙ eā videt: lꝫ aūt lux sit pñs ceco: nō tñ cecus est pñs luci: q̄ꝛ lucē nō videt. Scdo habēs ꝯsciam de pctō mortali non hꝫ verā leticiā in ꝯcupiscibili. Cui⁹ ratio ē: q̄ꝛ sicut gustus bñ dispositꝰ nō pōt nō sentire dulcedinē sibi ꝯiunctā: ita ⁊ male dispositꝰ nō pōt sentire. Simile ē de aīa bñ ⁊ male disposita respectu dulcedinis bonitatis diuine. 3⁹ habēs ꝯsciam pctī mortalis non hꝫ pacē in irascibili: Isaie.lvij. Nō est pax impijs. vñ sicut ꝯtigit de paralitico ⁊ de infirmo ⁊ de sano: ita cōtingit de infideli ⁊ de peccatore fideli ⁊ de iusto. videm⁹ enī ꝙ in paralytico ē infirmitas ⁊ mā doloris: nō tñ in ipso ē sensus doloris. In infirmo aūt nō paralytico ē materia doloris ⁊ sensus doloris. In sano autē nō est materia doloris nec sensus doloris. Similiť infidelis hꝫ materiam doloris: nec tamē sentit dolorē. Fidelis autē qui ē languid⁹ p peccatū habet materiā doloris ⁊ sensum doloris. Fidelis autem san⁹ p gratiā nec materiā doloris nec sensum doloris hꝫ. ⁊ sic in tali ⁊ similib⁹ est vera iocūditas. Bern̄. sup illo verbo Joh.iij. Sꝫ nescis vñ veniat aut quo vadat. sic dicit: Uerbū inuisibile p oculos nō intrabit: q̄ꝛ nō est coloratū: neq̃ꝫ p aures: q̄ꝛ nō sonuit: neq̃ꝫ p nares: q̄ꝛ nō aeri immisceť sed mēti. neq̃ꝫ p fauces: q̄ꝛ nō est māsum vel haustū. neq̃ꝫ p tactū: q̄ꝛ nō est palpabile. Queres ḡ cū inuestigabiles sint vie eius vñ adesse cognosciť. Dico ꝙ ex motu cordis intellexi ꝑńtiam ei⁹: ex fuga vitiorū aduerti potentiā virtutis ei⁹: ex discussione siue redargutione occultoꝝ ammirat⁹ sum ꝓfunditatē sapie eius ex quātulacūq̃ꝫ emēdatione meoꝝ moꝝ expt⁹ sum bonitatē mā suetudinis eius: ex reformatiōe ⁊ renouatione spūs mētis mee ꝑcepi vtcūq̃ꝫ speciē decoris. ex ꝯtuitu oīm horꝫ simul expaui multitudinē magnitudinis eius. Si uenerit ad me nō videbo eū. ⁊ si abierit nō intelligā: si repēte interroget quis respōdebit ei: Job ix. In quo verbo ostēdit ꝓpriā ignorantiā ⁊ insufficientiā. Primo tāgit ꝓpriū statum ignorantiā: ibi Si venerit ad me. qḋ exponitur trib⁹ modis. p⁹ sic: Si venerit ad me.s. visitando p gratiā ⁊ ꝯsolando. Jo.xiiij. Ad eū veniemus ⁊ mansionem apud eū faciem⁹ ⁊c. 2⁹ sic: Si venerit ad me.s. dando bñficia ⁊ maxime spūalia. 3⁹ sic: Si venerit ad me.s. impēdendo mīam vel exercēdo iusticiā. Nō videbo eū. id est. aduentū eius ꝓ certo nō cognoscā. Uel non videbo eū.i. nō ꝓ certo sciam vtrū ad malū sit vel ad bonū aduentus ei⁹. Nā aliquando venit ex secreto misericordie sue vt peccatorē vel ꝯpungat ꝯsoletur: aliq̄n ex tribunali iusticie vt opantem remuneret: aliquādo ex abysso iudiciorū vt inspiret ingratos: aliquādo ex thesauris sciencie vt mentē ad amanda secreta illuminet. Et subdiť: Si abierit vel gratiā suā a me subtrahēdo: vel aduersa dando: vel tēptationib⁹ exponēdo. Uel si abierit i breui postmodū reuersur⁹: vel lōgi⁹ post multū tpis reuersur⁹: vel a me offensus nūq̃ꝫ reuersurus. nō intelligā.i. nō ꝓ certo sciam vtrū ad bonū vel ad malū meū sit recessus ei⁹. Grego. ibidē: Accessus dei ad nos ⁊ recessus dei a nobis ignorať: dū finis rerū ꝓuideri nequit: q̄ꝛ aliq̄n ⁊ virtutib⁹ elatus corruit. ⁊ qḋ putabať gratia fuit ira. ⁊ infirmatus humilius surgit: eo ꝙ non possit domare ⁊ subijcere carnem suam.

¶ Q꜌ iustū ⁊ cōueniens premium hominis existētis in gratia ē vita eterna. CAP.XII.

Circa tertiū nota: ꝙ q̄uis nulla creatura rationalis in bonis nature quātumcūq̃ꝫ nobilis siue excellēs ex seipsa eternā beatitudinē ꝯsequi possit cuilibet tamē existēti in gratia eadē ꝯuenienter debetur in premiū. Et hoc probo quinq̃ꝫ modis. p⁹ auctoritate apostoli scōa Thimo.iiij. dicētis. In reliquo reposita est mihi corona iusticie quā reddet mihi dñs in illa die iustus iudex. Qḋ autē reddiť scōm iustuꝫ iudiciū merces esse debita videť. 2⁹ ꝓbo ratiōe ꝯgrui. Homini operāti scōm suā virtutē recōpensare deū scōm excellentiam sue virtutis ꝯgruū est: cū vtrobiq̃ꝫ sit equalitas quedā ꝓportionis. sed sicut exhibere actū virtutis congruit homini ſm suā virtutē. ita retribuere vitā eternā ꝯgruit deo ſm suā virtutē. Nō enī maius ē deo tribuere vitā eternā q̄ꝫ homini exhibere actū virtutis. Ubi nota: ꝙ equalitas ꝓportionis ē quādo equaliter hꝫ se hoc ad illud sicut aliḋ ad alterū: vtpote sicut se hꝫ hō ſm suā virtutē ad faciēdū actū bonū: ita se hꝫ deus ſm suā virtutē ad dandū eternā vitam. qḋ tamē intelligendū est quādo actus virtutis ⁊ premiū ipsius sunt eiusdē generis: ita vt si premiū omnē facultatē humane nature excedit sicut ꝯtingit in vita eterna: ita etiā actus virtutis sit talis in quo bonū fulgeat habitus infusi diuinitus a deo nos ꝯsignātis. Tertio probo ratione iusticie. Qḋ redditur aliquibus scōm op⁹ eorum reddiť eis iuste: eo ꝙ ad iusticiā distributiuā pertineat reddere vnicuiq̃ꝫ ſm suā dignitatē que multū attēditur in opibus. sed vita eterna reddiť beatis scōm opera eorū: nā deus vnicuiq̃ꝫ reddit scōm opa sua. Matth. xvi.ḡ. Ubi nota: ꝙ ſm Aresto.v. Ethico. duplex ē species iusticie.s. distributiua ⁊ cōmutatiua que in contractibus vt in emptione ⁊ vēditione vertiť: ⁊ respicit equalitatem arismetricā que tendit in equalitatē quantitatis. ⁊ est quando mediū aliqḋ in eadem quantitate excedit minus quo excediť a maiori: vt sex est mediū arismetricum inter quattuor ⁊ octo. ⁊ sic exceditur ab octo in duobus: ita excedit quattuor similiter in duob⁹. Justicia vero distributiua equalitatē respicit geometricā que ē eq̄lis ꝓportionis: vt sicut se habēt sex ad tria: ita octo ad q̄ttuor. In reddittone autē premij ad merita magis seruatur forma distributionis cū deus vnicuiq̃ꝫ ſm opa sua reddit q̄ꝫ cōmutationis cū de⁹ nihil recipiat a nobis. bonorū enim nostrorū nō eget: q̄uis a sanctis q̄nq̃ꝫ inueniatur methaphorice dictū: ꝙ bonis opibus regnū celoruꝫ emitur: inquantum deus accipit opa nostra ⁊ acceptans.

na. Hec bea Tho. ij. sen. di xxvij. q. j. arti. iij. Quarto pro/
bo ratiõe cõdigni: Opus bonũ a spũsancto mouẽte ⁊ di
rigente procedẽs dignũ est vita eterna. Ualor enĩ meri/
ti attendit̃ ſm virtutẽ mouẽtis ⁊ dirigẽtis: vt pꝫ in ope/
re facto ex charitate qḋ in substãtia nõ differt ab eodem
qḋ fit sine charitate. sed opus factũ in gratia a spũsancto
mouẽte ⁊ dirigẽte ꝓcedit. Ipse enĩ est primũ donũ rati/
one cuiꝰ alia donant̃ mouẽs ⁊ dirigẽs in vitã eternam:
ſm illud Joh. iiij. Fiet in eo fons aque salientis in vi
tam eternã: qḋ de spũsancto intelligit̃: sicut eiusdẽ. vij. pꝫ
Flumina fluent de vẽtre eius. ⁊c̃. Et sequit̃: Hoc autẽ di
cebat de spũsancto quẽ accepturi erãt. ⁊c̃. Quinto probo
ratiõe iuris hereditarij. Diuine nature ꝯsors factus ⁊ in
filiũ dei adoptatꝰ iure adoptionis recipit hereditatem.
ſm illḋ ad Ro. viij. Si filij ⁊ hẽdes. sed hõ ꝑ gratiã ꝯsors
efficit̃ diuine nature. qꝛ dei formis ⁊ filiꝰ adoptiõis. ſm
illud Joh. j. Dedit eis ꝑtãtem filios dei fieri. Ubi nota:
ꝙ gratia spũsancti habita ĩ p̃nti. ⁊ si inequalis sit glorie
eterne in actu. nõ tamẽ in virtute. Sicut succus arboris
in actu dissimilis ẽ toti arbori cui tamẽ similis est in vir
tute: eo ꝙ eã virtualiter ꝯtinet: sic similj mõ est de gratia
qꝛ per eã nos spũsanctꝰ inhabitat qui ẽ sufficiẽs causa
vite eterne iḋ dicit̃: Pignus hereditatis nostre. ij. ad Co
rinth. j. vñ prima cã ꝓducendi ad vitã eternã est misera/
tio dei qua nos adiuuat. meritũ autẽ causa ẽ subsequẽs.
Hec. b. Tho. p̃ma scḋe. q. cxiiij. arti. iij. ¶ Qꝫ gu/
la in appetitu inordinato existat ⁊ pctm̃ sit. CA. I.

Gula. Circa gulã tria sunt notanda: peccati deformitas: specierũ diuersitas: ⁊ nocumẽti multiplicitas. Penes ipsiꝰ deformitatẽ ꝯsiderãda sunt duo. qualitas videlꝫ ipsiꝰ ⁊ grauitas. Qꝫ/ tum ad primũ videlicet eius qualitatem
nota: ꝙ ipsa gula pctm̃ est: ⁊ hoc ꝓbo dupliciter. pͦ aucto
ritate Greg. ij. moral. dicẽtis: Ad ꝯflictũ spũalis agonis
nõ assurgit̃: si nõ prius intra nosmetipsos hostis positus
gule videlicet appetitꝰ edomat̃. interior autẽ hostis pec
catũ est. 2ͦ ꝓbo ratiõe: Qḋ recedit a debito ordine rati
onis ẽ pctm̃. bonũ enĩ virtutis ꝯsistit in ordine rõnis. ij.
Ethico. sed gula recedit a debito ordine ratiõis: ipsa nã/
qꝫ nomiat inordinatũ appetitũ siue nõ regulatã a ratiõe
ꝯcupiam edẽdi vñ virtuti ꝯtrariat̃. Uirtus enĩ ꝯsistit in
appetitu ordinato: ipsa vero gula inordinato. Hec. b. T.
scḋa scḋe. q. cxlviij. arti. j. in arg. cõtra. ⁊ in cor. arti. Ad
quorũ intellectum nota: ꝙ ſm Diony. iiij. ca. de diui. no.
maluꝫ aie est ꝑter rõem esse. vñ tam in actibꝰ exterioribꝰ
q̃ꝫ in aie passionibꝰ interioribus q̃ regula ratiõis dꝫ or/
dinari si ab eo fit recessus pctm̃ ꝯtingit. Tãto autẽ magis
in aliq̃bus passionibꝰ a regula ratiõis fit recessus ⁊ pec/
catũ ꝯtingit: quãto difficiliꝰ ratiõi subdunt̃. sed int̃ om/
nes passiones ipse delectatiões ⁊ maxie naturales q̃ sũt
ꝯseruãte vite nostre quales sunt in cibis ⁊ potibꝰ necessa/
rijs ad vitã humanã difficilius ⁊ minus subijciunt̃ regu
le rationis: ideo in ipsis plerũqꝫ pctm̃ ꝯtingit. De talibꝰ
autẽ est peccatũ gule qḋ inordinatus appetitus ẽ eden/
di. vñ aug. x. ꝯfess. Nõ ego immundiciaꝫ obsonij timeo:
sed immoderantiã cupiditatis. Ubi nota: ꝙ si aliquis
sumat cibũ superfluũ credens eum sibi esse necessariũ: ta
lis nõ habet concupiscentiã inordinatã: nec recedit a re/
gula rationis. ⁊ sic nõ peccat vitio gule. ipsum enĩ nõ re/
spicit primo ⁊ per se vt patuit immoderatã sumptionem
sed immoderatã ꝯcupiscentiã ipsius sumptiõis. vñ gula
ꝑncipaliter est circa passiones ⁊ opponit̃ ꝯparantie prout
ipsa ꝯparantia circa ꝯcupiscẽtias ⁊ delectatiões que sunt. ĩ
cibis ⁊ potibus ponẽdo in eis regulã ſm debitam ratio
nem. Circa qḋ nota: ꝙ regula rationis q̃ꝫ obseruat ꝯparan

tia ⁊ a q̃ua recedit gula ẽ: vt hõ sumat cibum ſm qḋ ꝯue
nit sustẽtationi nature ⁊ bone habitudini hoĩs ⁊ ꝯuersa
tiõi eorũ cũ q̃bus ipse viuit: vt dicit̃. iij. ethico. Et q̃ñ se/
cundũ hãc regulã sumunt̃ aut appetit̃: cibꝰ ipse deside/
rat̃ siue sumit̃ ex necessitate ⁊ ſm virtutem. Qñ vero ab
illo ordine fit recessus: trãsgredit̃ regula rõis. ⁊ a medio
virtutis discedit̃ ⁊ satisfit voluptati. Talis autẽ modera
ta sumptio siue mẽsura cibi respicit regulã nature corpis
iḋ magis põt esse cognita ſm artẽ medicine q̃ꝫ ſm ratio
nẽ prudẽtie: ſm quã tñ põt diiudicari vtrũ ꝯcupia sit mo
derata vel ĩmoderata. q̃uis de facili tale iudiciuꝫ haberi
nõ possit q̃ñ nõ multũ a ratiõe discedit̃ sine auxilio dei.
vñ. aug. x. ꝯfess. Quisq̃s est qui nõ sumit cibum extra me
tas necessitatis: magnꝰ est ⁊ magnificet nomẽ tuuꝫ dñe.
Nota tñ: ꝙ mediũ a quo recedit gula ñ accipit̃ ſm quã
titatẽ absolutã: sicut mediũ dicit̃ ꝑ eque distantiã ab ex/
tremis. sed ſm ꝓportionẽ ad rectã rõem scḋm q̃ꝫ mediũ
virtutis determinat̃. ij. ethico. Ideo ꝯtingit ꝙ aliquãdo
virtus tenet extremũ scḋm quãtitatẽ absolutã: que tñ est
mediũ scḋm ꝓportionẽ ad rectã rõeꝫ inquantũ agit ſm
debitas circũstantias sicut in quarto ethico. phus dicit
de magnanimo: ꝙ magnitudine quidẽ est extremꝰ. qꝛ. s.
ad maximũ tẽdit: eo autẽ ꝙ vt oportet mediꝰ: sic etiã vir
ginitas: paupertas ⁊ ieiuniũ extremũ tenẽt scḋm quantita
tem absolutã: tenẽt tñ mediũ scḋm quandã ꝓportioneꝫ
ad rectã rationẽ que cõsistit in debitis circũstantijs: ⁊ q̃
si quis deficiat peccatũ incurrit. Et hoc fieri põt duplici/
ter. Nã scḋm phm. ij. ethico. a medio virtutis q̃nqꝫ mul/
tũ recedit̃: ⁊ illud ẽ ꝑceptibile: q̃nqꝫ vero parũ. ⁊ hoc non
est faciliter ꝑceptibile: ⁊ ideo parũ habet de ratiõe pecca
ti: qḋ tamen vitari põt ꝑ auxiliũ dei vt patuit. Sed ẽ
dubiũ: an primus motꝰ nutritiue siue appetitiue ĩ nutri/
mẽto sicut est esuries q̃nqꝫ inordinata sit pctm̃. Rñdeo
ꝙ duplex est appetitus cibi. vnus quidẽ naturalis scḋm
ꝙ vis appetitiua: retẽtiua: digestiua ⁊ expulsiua deserui/
uit nutritiue que ẽ potẽtia aie vegetabilis in quã nõ ca/
dit pctm̃ neqꝫ virtꝰ: eo ꝙ ipa cũ suis potẽtijs nõ subijcia/
tur rõi. Et hmõi appetitꝰ ẽ esuries q̃ nõ sequit̃ aliquã ap
prehẽsionẽ sꝫ nature indigẽtiã: iḋ excessus esuriei nõ est
pctm̃. sꝫ magis pctm̃ diminuit vel totalit̃ excusat. Aliꝰ est
appetitꝰ sensitiuꝰ apprehensionẽ ꝯsꝫ. in qͦ sunt aie passi/
ones. ⁊ talis appetitꝰ imoderata ꝯcupia hꝫ rõem gule. et
sic p̃mꝰ motꝰ gule ĩportat inordiationẽ ĩ appetitu sensiti
uo q̃ nõ ẽ sine pctõ. Hec. b. T. de malo. q. xiiij. ar. j. ĩ cor. ar
ti. ⁊ solu. arg. Sꝫ dicẽs cũ in oĩ pctõ sit aliqḋ appetibi
le qḋ inordiate ꝯcupiscit̃: sic ĩ superbia excellẽtia: ĩ ira vin
dicta: ĩ auaricia sufficiẽtia: qd tale ẽ ĩ gula. Rñdeo ꝙ ap/
parẽs sufficiẽtia alimẽti mouet ĩ gula: nec obstat ꝙ multi
ingurgitãtes se accipiũt vltra sufficiẽtiã ad superfluitatẽ.
Nã sic superfluũ diminutũ ⁊ sufficiẽs circa alimẽtũ deter
minat̃ diuersimode ſm diuersas ꝑsonas: vt Arist. dicit.
qḋ parũ ẽ vni alteri ẽ multũ. Sic dicimꝰ eodẽ mõ ꝙ in mul
tis ẽ ita ꝙ illḋ qḋ p̃mo videbat̃ eis eẽ superfluũ postmodũ
ex praua ꝯsuetudie vix videbit̃ eis eẽ sufficiẽs. In mul/
tis. n. appetitꝰ absorbet iudiciũ rõis. vñ si primo mouet̃
eos sufficiẽtia. postmodũ aũt ad ingurgitationẽ ex mala
ꝯsuetudie iclinat̃ eoꝝ rõ. Hec alex. de hales ꝑte. ij. q. clix.
arti. ij. ¶ Qꝫ gula sit vitiũ capitale ⁊ mortale nõ ta
men maximũ. CA. II.

Ut magis inotescat gule vitiũ ꝯsiderãda ẽ eiꝰ grauitas. Circa quã nota: ꝙ gula duplr accipit̃. Uno mõ ꝓ ꝯcupia inordiata eoꝝ q̃ sũt ad finẽ nõ ꝯtrari
ante ipi fini ĩpediẽte tñ aliq̃lr eiꝰ ꝯsecutiõeꝫ ordiatã: sicut
cũ aliq̃s ꝯcupiscit nimiũ cibũ: ita tñ vt ñ ꝓpter h̃ vellet trãs/
gredi diuina ꝑcepta: ⁊ tal̃ inordiatio ñ repugnat charitati.
vñ ñ erit pctm̃ mortal̃e: ⁊ sic loq̃t̃ aug. ĩ sermo. ḋ purgatorio

Quotiēs aliq̄s in cibo ⁊ potu plus accipit q̄ȝ neceſſe eſt ꝯ
ad minuta peccata nouerit ptinere. Alio mō accipitur
gula p ꝯcupiſa inordinata cibоꝝ auertēte hoīeȝ a fine de
bito ⁊ vltio. ⁊ hoc ꝯtingit qñ hō hȝ talē delectatōeȝ ⁊ cō
cupiſam ad cibū ſicut ad vltimū finē. qđ cōtingit qñ ipſe
paratus eſt agere ꝯ dei p̄cepta vt hmōi delectatiōes aſſeq̄
tur. ⁊ hoc remouet vltimū finē. eo q̄ nō eſt poſſibile eſſe
multos fines vltimos vnius hoīs. vñ repugnat charita
ti dei hmōi deordinatio ꝯcupie: iō eſt pctm̄ mortale. Et
hoc pbo duabus rōnib⁹. Prima: Uirtutes nō tolluntur
niſi p peccatū mortale: nō. n. aliud ꝯtrariū hñt: ſed p gulā
tollunt̄ virtutes. Dicit ſiquidē Greg. xxx. moꝝ. Dominā
te gule vitio oē qđ hoīes fortiē egerūt pdunt: ⁊ dū vēter
nō reſtrīgit̄: ſil cūcte v̄tutes obruūt̄. Scđa rō: qđ auertit
hoīeȝ a deo mortale pctm̄ eſt vt dicūt ſancti. ſȝ gula auer
tit hoīem a deo. Ipſa. n. eligit bonū cōmutabile vt fineȝ
vltimū vt iam patuit. Hec. b. Tho. ſcđa ſcđe. q. cxlviij. ar
ti. ij. in arg. ꝯ: ⁊ in coꝛ. arti. Notādū tñ q̄ qñ fit q̄ſtio đ
aliquo pctō in generali an ſit mortale vel veniale: dȝ in
telligi an ſit tale ex ſuo genere ſiue ſpē qđ idē ē: ⁊ nō ſm
oēm euentū. In quolibet nāq; genere mortalis pctī: pu
ta homicidij vel adulterij pōt inueniri aliq̄s mot⁹ q̄ pec
catū veniale eſt. Et ſilr in quolibȝ genere pctī venialis pt
inueniri aliq̄s act⁹ q̄ ē pctm̄ mortale: vtputa in genere v
bi ocioſi ſi referat̄ ad finē pctī mortal' aliq̄d: ipȝ erit mor
tale. Jō ſciendū: q̄ pctm̄ mortale ſiue ex genere ſiue ex
ſpē dr̄ ex pte obiecti. Spēs. n. actus mortal' de cui⁹ nūero
eſt pctm̄ ſumit̄ ex obiecto. vñ ſi obiectū alicui⁹ pctī ꝯriat̄
charitati in q̄ cōſiſtit vita ſpūalis: neceſſe ē q̄ illud pctm̄
ſit mortale ex ſuo genē vel ſpē: ſic̄ blaſphemia ex ſuo ob
iecto ꝯriat̄ charitati dei: ⁊ homicidiū charitati ꝓximi ꝯ
riat̄: iō vtrūq; ē pctm̄ mortale. Ubi nota: q̄ gula ex ſuo
genere nō ē pctm̄ mortale. Et hoc pbo tali rōe. Peccatū
mortale dr̄ ex eo q̄ reſpicit obiectū ꝯriū charitati vt pa
tuit. ſȝ obiectū gule nō ꝯriat̄ ſm ſe charitati: neq; dei ne
q; ꝓximi. Nō. n. de rōne gule eſt inordinatio ꝯcupie tol
lēns finē vltimū. ſed inordiatio ꝯcupie abſolute q̄ indif
ferēs eſt ad p̄dictos duos modos gule in rōe gule ꝯtinē
tur. Circa qđ nota: q̄ gula nō eſt maximū pctōꝝ cum
ipa ſi ſit pctm̄ mortale ex genere: ⁊ iō ſm ſe nō ꝯriat̄ cha
ritati dei aut ꝓximi: nec alicui p̄ceptoꝝ decalogi niſi ad
iungat̄ inordinatio ꝯcupie tollēs vltimū finē qđ ex ac
cidēti fit: ſic. n. ꝯriat̄ charitati dei: ⁊ p quādā reductōem
opponit̄ p̄cepto de ſctificatōe ſabbati: in q⁹ p̄cipit̄ q̄es i
fine vltio: nec opȝ qđ oīa pctā mortalia directe ꝯriēt̄ p̄
ceptis decalogi: ſȝ ſolū illa q̄ iniuſticiā ꝯtinēt. Sūt. n. p̄ce
pta data ad hoc vt ordinet̄ hō ad alterū. ſ. ad deū vel ꝓxi
mū. nā in ipis ꝓhibet̄ manifeſta iniuria dei vl' ꝓximi q̄
lis de gula ſm ſe nō repit̄. Hec. b. t. de malo. q. xiiij. ar. ij.
in coꝛ. art. ⁊ ſo. ij. ar. Ubi tñ nota: q̄ ḡuitas alicui⁹ pctī
pōt ꝯſiderare tripl'r. p⁹ q̄dē ⁊ p̄ncipal'r ex pte māe circa
quā pctm̄ fit. ſic pctā circa res dīnas maxīa ſūt. ſȝ q2 gula
eſt circa delectatōes cibоꝝ ad ſuſtētatōeȝ coꝛpis nec̄oꝝ
iō nō ē de maxīs pctīs. 2⁹ ex pte peccātis inq̄tū ipſe fa
cilie̅ pt vitare pctm̄. ⁊ ſic gula alleuiatōem hȝ: tū ꝑꝑ nec̄i
tatē cibоꝝ: dū ꝑꝑ difficultatē diſcernēdi ⁊ moderādi id
qđ in talib⁹ ꝯtigit. 3⁹ ex pte affect⁹ ꝯſeq̄ntis. ⁊ ex h̄ gula
hȝ quādā ḡuitatē inq̄tū ex ea plura pctā occaſional'r ſe
quūt̄. Hec. b. t. ij. ij. q. cxlviij. art. iij. in coꝛ. arti. Sȝ ē dubiū
an gula ē vitiū capitale. Rñdeo q̄ ſic: ⁊ hoc pbo dupl'r.
p⁹ auc̄te. b. Greg. pape. xxxi. moꝝ. ponentes ipm̄ int̄ vitia
capitalia. 2⁹ pbo rōne: Hoc ē vitiū capitale ex q⁹ plura
alia oriunt̄ ſm rōeȝ cauſe finalis. Sȝ ex vitio gule plura
alia oriūt̄ q̄ enūerant̄ infra duobus vltimis capitul' ſm
rōeȝ cauſe finalis. Ubi nota: q̄ ex illo vitio oriūt̄ alia vi
tia ſm rōem cauſe finalis qđ habet obiectū multū appeti
bile. vñ ſuo appetitu ꝓuocat hoīes ad multiplicīa pecca
dū. Reddit̄ aūt aliq̄s finis ſiue obiectū aliqđ multū ap
petibile ex eo q̄ hȝ aliquā de cōditōibus felicitatis natu
raliter appetibilis. ſed ad rōem felicitatis. vt pȝ. iiij. ethi.
ptinet delectatio. ideo illa vitia q̄ ſunt circa p̄cipuas de
lectatōes capitalia ſunt. Hec. b. Tho. ſcđa ſcđe. q. cxlviij.
arti. v. in coꝛ. q. Circa qđ notandū q̄ ſenſus tactus et
guſtus ſunt p ſe circa p̄cipuas delectatōes. ex eo q̄ reſpi
ciunt eſſe rei. ꝓpter qđ eſſe natura appoſuit maxīas dele
ctatōes: vt dicunt ſapientes. Tactus ſiquidē ē ꝓpter eſſe
acquirendū: vt pȝ in generatōe. Guſtus vō eſt ꝑꝑ eē cō
ſeruatōem. iō circa delectabilia ⁊ maxīe appetibilia illo
rū duoꝝ ſenſuū ſumunt̄ duo vicia capitalia: vicȝ luxuria
⁊ gula. Alij aūt ſenſus magis ſunt ad diſcernendū q̄d cō
ueniēs ⁊ quid diſcōueniens ſit. Si vō ſint ad delectādū
hoc non eſt in re cōueniente ſiue obiecto eſſentialiter ſȝ
ſm accidēs. iō ſi in eis delectatio inordinata cōtingat re
ducet̄ ad aliqđ vitiū qđ p ſe eſt circa delectatōes. ⁊ ſic ta
lis delectatio nō erit vitiū capitale. Uerbigrā: Sicut cō
tingit in cōuiuijs q̄ hoīes ad maiorē delectatiōem cum
diuerſis cibis ⁊ potibus ſolēt querere pulcros ſonos: in
quo peccāt. ſed tale peccatū reducit̄ ad vitiū gule: Iſa. v.
Cithara ⁊ lira ⁊ timpanū in cōuiuijs vr̄is. hoc ē vt magl
delectemī. Pōt iterū eē q̄ ſint inordiati mot⁹ circa alios
tres ſenſus ꝑꝑ curioſitatē. ⁊ ſic poſſunt reduci ad inaneȝ
gloriā vel ꝯcupiſam oculoꝝ. vñ pȝ q̄ ad cōſtituendū vi
tiū capitale nihil faciūt act⁹ p̄miſſoꝝ triū ſenſuū: h̄ eſt vi
ſus audit⁹ ⁊ olfactus: eo q̄ ipi nō ſūt circa delectabilia p
ſe ſȝ ſola inordinatio appetit⁹ circa delectabile. circa quā
ſūt ſenſus tact⁹ ⁊ guſt⁹: p ſe vitiū capitale cōſtituit. Hec
Alex. de hales. pte. ij. q. clix. art. iiij. in ſo. vni⁹ arg. ¶ Q
q̄ſ ſūt ſpēs gule ſm motiua q̄ſ diſtincte. CA. III.

Ecundo principal'r notanda eſt ſpecieꝝ gule di
ſ uerſitas. Circa qđ ſciendū: q̄ quinq; ſunt ſpe
cies gule. ſ. tempus debitū in comedēdo p̄ueni
re: cibos p̄cioſos in ſubſtantia querere nimis multū de
alimento ſumere. nimis auide ⁊ ardenter cibū voꝛare: et
nimis accurare diuerſis laboribus cōdimentis ⁊ colori
bus cibū ſumendū p̄parare. Et he ſpēs cōtinent̄ in h̄ ver
ſu. Prepropere laute: nimis ardenter: ſtudioſe. Et q̄ q̄nq;
ſunt ſpēs gule pbo dupl'r. Primo auctoritate Grego.
pape. xxx. moral. dicentis: Quinq; modis nos gule vitiū
temtat. Aliqñ nanq; indigentie tēpa p̄uenit: aliqñ cibos
lautiores querit: aliqñ que ſumēda ſunt p̄parari accura
tius appetit: aliqñ in ipa quātitate ſumēdi mēſurā refe
ctōis excedit: aliqñ ipo eſtu imēſi deſiderij aliq̄s peccat.
Scđo pbo rōne. Tot vitiū aliqđ ſub ſe hȝ ſpēs quot
hȝ diuerſa motiua ad peccandū. ſpēs. n. moraliū actuum
cōſtituunt̄ ⁊ diuerſificant̄ ſm diuerſa obiecta ⁊ motiua
ſȝ vitiū gule quinq; hȝ motiua ad peccādū. Ubi nota
q̄ gula iportat inordinatā cōcupiſam edendi. In eſu aūt
duo cōſiderant̄. ſ. cibus ipe qui comedit̄. ⁊ comeſtio ei⁹
Pōt ḡ inordinatio concupie attendi vno modo quo ad
cibum ipm̄ qui ſumit̄. ſic q̄tum ad ſubſtantiā vel ſpēm
cibi q̄rit q̄s cibos lautos. qđ ē laute. Et illo mō filij iſrael
cānes deſiderabāt in deſerto ⁊ puniti ſūt: Nūe. xi. Q̄tū
vō ad q̄litatē q̄rit aliq̄s cibos nimis accurate ꝓcuratos.
qđ eſt ſtudioſe. ſic fecerūt filij hely. i. Reg. ij. q̄ vt dr̄ in hi
ſto. ſcola. anteq̄ȝ adolerēt adipē tollebant ab offerētibus
carnem crudā vt accuratius p̄pararent. Quantū autē ad
quantitatē excedit aliquis in nimis edendo qđ ē nimis
Illo mō peccauerūt ſodomite: Ezechi. xvi. Ecce hec fuit
iniquitas ſodome ſororis tue ſupbia ſaturitas panis et
abūdātia. Alio mō oñdit̄ inordinatio concupie q̄tū ad
ipam ſumptōem cibi. vel q2 q̄s p̄uenit tp̄s debitū come
dendi impatiētia more deordinat⁹. qđ eſt p̄prope. ſic io

natas filius saul infam mortis meruit: qꝛ in gustu mel/
lis edēdi cōtra pcepit.j.Reg.xiiij. Uel qꝛ nō seruat moduz
debitū in edēdo: nimis auide sumēdo cibū. qđ est ardē/
ter: sic fecit esau: Gen̄.xxv. Uendēs ꝑ nimio desiderio ci/
bi ꝑmogenita sua. Et sic ptꝫ ꝙ sunt quinqꝫ diuersa motiua
in ꝑmissis spēbus igit. Q. aūt Isi. do ponit tm̄ quattuor
.f.ꝗ: q̄ntū: qm̄: ꝛ quō. hoc idō est: qꝛ ipse cōprehēdit vltias
duas sm̄ alex.f. ardēter ꝛ studiose sub quō. Hec.b.Tho.
scda scde.q.cxlviij.arti.iiij.in cor.arti. Ubi nota ꝙ in
distinguēdis spēbus actuū moraliū opꝫ ꝑcipue attēdere
aliqua motiua q̄ sunt ppria obiecta actuū volūtarioꝝ: eo
ꝙ obiectū mouēs volūtatē est sicut forma ipsius. vñ act⁹
morales siue volūtarij distinguunt sm̄ diuersa motiua.
sicut actus rerū naturaliū sm̄ diuersas formas agentiuz.
Sꝫ ɔtingit qn̄qꝫ: ꝙ idē motiuū est cā ꝙ hō transgredia
tur mediū virtutis sm̄ diuersas circūstantias. Et tūc nō
sumunt diuerse spēs pctī q̄uis circūstātie inordiate sint
diuerse. Sicut in auaricia mouet hō ad rapiendū aliena
ꝛ in tpe quo nō dꝫ ꝛ in loco quo nō dꝫ: ꝛ a psonis a qui/
bus nō dꝫ pp vnū ꝛ idē motiuū. vt.f. cōgreget pecuniā. et
idō sm̄ hoc spēs auaricie nō diuersificant. Si vō eēnt di/
uersa motiua ad peccādū: sic eēnt diuerse spēs auaricie:
puta si ad trāsgressionē quarūdā circūstantiarū aliquis
inclinaret pp defectū datōis. ad alias aūt pp supabūdā/
tiā acceptōis: sicut diuersa motiua apparēt in gula: vt pa
tuit. Hec.b.Tho. de malo.q.xiiij.arti.iij.in cor.arti. Cir
cā que tñ nota ꝙ ꝑdicte spēs siue ɔditiōes generales sūt
ꝛ nō sm̄ statū psone ꝛ cōprehendūt oēs ɔditōes genera/
les q̄ sunt isti⁹ pctī. vñ si religiosus ɔtra ꝓhibitōeꝫ come
dat carnes. Et si aliqs ꝑlatus q teneē ad maiorē ꝑfectōeꝫ
abstinētie q̄ꝫ subdit⁹ peccet in aliquo q̄ntū ad gulā in q⁹
nō peccat subdit⁹: tales nō delinquūt sm̄ aliquā ꝑdicta/
rū spērū q̄uis peccēt sm̄ gulā eo ꝙ hmōi pctā sunt quo
ad statū psone ꝛ ɔditōem stat⁹ ꝛ nō sm̄ aliquā generalē
ɔditōem siue spēm gule. idō nō ɔtinent sub aliqua predi/
ctarū spērū siue ɔditionū: eo ꝙ ipi sūt generales nō respi
cientes status psone vt patuit. ꝛ sic sunt bn̄ assignate gu/
le spēs sm̄ modū suū. Hec Alex. de hales pte.ij.q.clix.ar/
ti.vj.in sol.ar.vlti. Sꝫ dubitat vbi gula in se ꝛ suis spē
bus fuit a deo ꝓhibita in lege. Rn̄deo ꝙ pctm̄ gule in se
ꝛ spēbus suis fuit ꝓhibitū. qn̄ ade ꝓhibitus fuit esus po
mi. Est g̃ notādū: ꝙ ꝑceptū ꝑdictū ade fuit ꝑceptū disci/
pline sibi datū inq̄ntū erat ꝑncipiū oīm boīm. ꝛ idō qn̄ i
illo fuit expssum vt nō comederet de pomo: innuebatur
ꝙ si facta eēt ꝓhibitio rei licite ꝛ quasi minime sicuti po/
mi: ꝙ multomagis ꝓhiberent maiora illicita. vñ Greg.
Tanto lōgius a scdo pente recedit: quāto ꝑ immoderatuz
esum dū manus ad cibū tendit: pentis primi lapsus ite/
rat. ꝛ dicit adā prim⁹ parens. scdus vō xp̄s. Hec Alex. d
hales pte.ij.q.clix.arti.j.

¶ Q. gule spēs ꝑdicte aliqn̄ sunt pctm̄ mortale ꝛ aliqn̄ non. CA.IIII.

a D maiorē tm̄ intellectū ꝑdictoꝝ notādū: ꝙ spēs
gule prius enumerate nō sp sunt pctm̄ mortale:
sed qn̄qꝫ veniale. Nā prima.f. preprope non est
gula nisi voluptas cibi huius sit cā. Nā si fit ex aliq̄ ne/
cessitate infirmitatis vel itineris vel alicui⁹ hmōi nulluz
est peccatū: ꝛ etiā qn̄ voluptas est in cā adhuc nō est pec
catū mortale: nisi ille cibi appetitus sit adeo īmoderat⁹
ꝙ hō ipm sequeret etiā si eēt ɔ ꝑceptū diuinū. vel si in/
duceret ad soluendū ieiuniū sub ꝑcepto ab eccl̄ia institu/
tū. vel si hō aliqs pp hoc faceret aliquā fraudē ꝑcepto. sic
faciūt illi q mane incipiētes ptrahūt mensam vsqꝫ ad ve/
sperā tpe ieiunij. Lauta etiā ꝓcuratio si fit ex necessitate
infirmitatis vel pristine ɔsuetudis nō est pctm̄ cum hoc
etiā in mōasterio fieri regula augustini admittat: alias
peccatū eēt pp excessum cupiditatis: sꝫ nō ē mortale pec/
catū: nisi vel nimis sit effrenata cupiditas q̄ subuertat rō
nis iudiciū. vel nisi quis vescat tpe ieiunij cibis illicitis
sine necessitate ꝛ dispensatōe, sicut q comederet carnes i
quadragesima. Nimietas aūt cibi ꝛ potus sumit sm̄ ꝓ
portōem sumētis cibū: qꝛ qđ vni eēt parū: alteri eēt mul
tū: vt dicit ph̄s in ethi. vñ tpantia nō hꝫ mediū rei: sꝫ me/
diū ꝓportōis. Tūc g̃ est nimis qn̄ qs excedit mēsurā sue
valitudini ꝓportionatā. Et sic ebrietas que ꝑcedit ex tali
electōe qua quis delectatōem potus ꝑponit bono rōnis
ꝛ bono diuino ē pctm̄ mortale. ita dicenduz est de excessu
tanto in cibo ꝙ ipse filius est ebrietati. ꝛ ab aplo vocatur
cōmessatio cū dicit: Ro.xiiij. Nō in comessatōib⁹ ꝛ ebri
etatibus. Ardor aūt non significat qualibet auiditatem
ꝛ delectatōem in cibo. que vel nullū peccatū est si est ex
sola natura. vel est veniale peccatū si tali delectationi rō
plus q̄ꝫ opꝫ inheret: sed significat igneam auiditatē qua
quis oībus preponit hmōi delectatōem. vt esau qui pro
pter vnam escam vendidit primogenita. vñ ꝛ a benedi/
ctionibus reprobatus est: Hebre.xij. ptꝫ ergo hoc eē pec
catū mortale. Studiositas aūt que est mortale peccatū ē
studiositas diuitis epulonis q epulabat quotidie splen
dide. qn̄.f. animus totus impleat cure circa apparatū ci
boꝝ ꝛ potuum: qꝛ studiū est vehemens applicatio animi
ad aliquid: vt dicit Tullius in rhetorica. Circa hoc vero
est veniale peccatū vel etiā nullū peccatū. f. cum hoc req
rit infirmitas vel cōsuetudo vel honestas alicuius. Pōt
enī rex in apparatu ciboꝝ sicut ꝛ in alijs excellere rusti/
cū sine peccato. Hec in sum. ɔfes.li.iij.ti.iiij. de sobrietate
ordinandoꝝ.q.viij.ꝑ totū. Circa defectū vō cibi opposi/
tū ꝑdictis in quo etiam cōtingit peccatū nota: ꝙ si aliqs
declinat a medio sumēdo minus q̄ꝫ necesse sit ꝓpter lau
dem hominū peccat. ꝛ hoc peccatū reducit ad vanē glo
riā sicut peccatū quo hypocrite exterminant facies suas
matth.vj. Pōt etiam aliquis declinare a medio bona in
tentōe ꝛ decipi in suo iudicio ꝑuerse iudicando circa ci/
bum necessariū. ꝛ sm̄ hoc macerat carnē suā vltra q̄ꝫ de/
beret. nescit. n. quid sit necessariū aut quid sit diminutū.
Talis quidē peccat: tñ hoc nō est pctm̄ capitale: nec pro/
prie ad aliqđ capitale reducibile quō tale pctm̄ nō habꝫ
motiuū malū ꝛ pctā distinguunt sm̄ motiua ꝑuerse vo/
luntatis: ꝛ nō sm̄ ꝑuersum rōnis iudiciū. Sꝫ dato ꝙ qs
dubitet. timet. n. ꝙ si nimis abstineat non poterit vacare
opib⁹ debitis: timet iterū accipe: eo ꝙ nō possit subijce/
re aut domare carnē. Quero igit an talis peccat accipiē
do minus q̄ꝫ opꝫ. ꝛ qđ istoꝝ illi expedit facere. Rn̄deo
ꝛ dico: ꝙ talis dꝫ securiori pti insistere. Securior. n. pars
videt eē in abstinētia: eo ꝙ ꝑ hoc vitat ꝑiculū. f. vt non
dominēt vitia. Scdo querit sic: Est vnus q ignorat qđ
sit necessariū ꝛ quid sit supfluū ex quo accipit plus q̄ꝫ si/
bi sit necessariū. si. n. sciret quid sibi esset necessariū. vltra
nō acciperet: sꝫ qꝛ ignorat plus accipit. An iste peccat acci/
piendo plus q̄ꝫ sibi sit necessariū ignorāter. Rn̄deo ꝛ di/
co: ꝙ si talis gaudet. qꝛ ignorat peccat. Si aūt tristatur ꝛ
dolet quia ignorat. non pōt scire nisi ꝑ grām sibi datam
que tñ est sibi diuinitus data non peccat. Q̄uis securius
sit semꝑ minus sumere q̄ꝫ plus: vt ptꝫ.s. Hec Alexan. de
hales. pte.ij.q.clix.arti.v.in cor.arti.

¶ Q. peccatū gule facit aīe q̄ttuor mala. CA.V.

t Ertio principaliter circa gulam considerare de
bemus nocumenti multiplicitatē. Nam pctm̄
gule infert homini multa mala ex pte mentis: ꝛ
ex pte corpis. Prio quidē ex pte mētis vel rōnis gula
quattuor mala facit. f. prio intellectū obnubilat. 2⁹ affe/
ctū deordinat. 3⁹ verbū deformat. 4⁹ actum dehonestat.
Primo. n. gula intellectū obnubilat. Nā ex inordiata
ꝛ immoderata sumptione ꝛ delectatiōe in cibis ꝛ potu/

bus causaꝛ inordinatio rōnis:eo ꝙ ꝑturbatis inferiori/ bus virib⁹ corꝑalibus ꝑpter fumositates ciboꝝ ad cere/ brū ascēdentes τ ipm cerebrū ꝑturbātes ipa rō impediꝛ τ sic ponitur filie gule hebetudo sensus circa spūalia. Sic ecōuerso abstinentia ꝯfert sapie ꝑceptōez. ſm illud Ecce ij. Cogitaui in corde meo abstrahere a vino carnē meaz vt animū meū transferrē ad sapiam. vn̄ Isido. in. j. li. ō sū. bo. sic dicit. Gule saturitas nimia aciē mētis obtūdit. in/ geniūq̄ euertere facit. Scđo gula affectū deordinat. Sopito. n. gubernaculo rōnis ꝑ imoderantiā cibi τ pot⁹ affect⁹ deordinaꝛ τ inepta leticia sequiꝛ. vn̄. ij. Esdre. iij. ðꝛ: Uinū oēm mentē ꝯuertit in securitatē τ iocunditatē. Et Greg. j. li. moꝝ. sic dicit: Pene sꝑ voluptas epulas co/ mitaꝛ. nā dū corpus in refectōis delectatōe resoluiꝛ. cor ad inane gaudiū relaxaꝛ. τ sic ex gula scđo sequiꝛ inepta leticia. Tertio gula deformat verbū. Dū. n. rō cōsopi/ ta verba nō pōderat. ꝯsequēs ē vt hō ad vba sup̄flua di/ labaꝛ τ sic tertia filia gule poniꝛ multiloquiū. vn̄ Greg. dicit in pastora. N. si gule deditos immoderata loqua/ citas raperet. diues ille q̄ epulabatur quotidie ðꝛ. in ligua grauius nō arderet. τ idē in omelia. Quid aūt ē ꝙ in tor mentis positus linguā suam refrigerari postulat. nisi ꝙ is q̄ cōuiuando de loquacitate peccauerat. ꝑ retributōis iusticiā in lingua atrocius ardebat. abundare. n. in cōui uijs loquacitas solet. Chryso. ibidem. Multa. n. lingua eius sup̄ba locuta est. vbi peccatū ibi τ pena. τ qꝛ pluri/ mū lingua peccauit ampli⁹ torqueꝛ. Quarto gula ex/ teriorē actū dehōestat. Nā ex defectu rōnis sequiꝛ scur rilitas. i. iocularitas q̄dā in exteriorib⁹ gest. h⁹ q̄ ad ri/ sum mouere solet. ꝓueniēs ex defectu rōnis cui⁹ est mē/ bra cōponere. Que quidē iocularitas ex defectu rōnis ꝓ ueniens sicut nō pōt cohibere vba. ita non pōt cohibere exteriores gestus. Ita ꝙ ex gula causaꝛ deordinatio rō/ nis: affectōis: locutōis: τ oꝑatiōis ꝑpter dictas cās τ su/ ꝑradictas rōnes. Hec. b. Tho. scđa scđe. q. cxlviij. arti. vi. in cor. q. ꝑ totū. Ad maiorē tn̄ euidentiā ꝑdictoꝝ pro/ pter solutōes argumētoꝝ nota hic sex. Primū est: ꝙ leticia que de opere vel de fide peccati ꝓcedit est pecca/ tū. sed leticia vaga τ incōposita que hic ðꝛ inepta oritur ꝑcipue ex inordinata sumptōe τ delectatōe cibi τ potus Hec. b. Tho. scđa scđe. vbi. s. in solu. j. ar. Scđm est: ꝙ hebetudo sensus q̄tum ad eligibilia inueniꝛ in oī pecca to. s; hebetudo sensus circa speculabilia maxie ꝓcedit ex gula. eo ꝙ ipa ipedit iudiciū rōnis: vt. s. pꝫ scđa scđe vbi s. in sol. j. arg. Tertiū est: ꝙ iocularitas aliter ꝓcediꝛ ex gula. τ aliter ex luxuria. Naz iocularitas ꝓcedit ex actu gule nō aūt ex actu luxurie sed ex eius affectu vel volun tate ibidem in solu. iij. arg. Quartū est ꝙ delectatiōes alioꝝ triū sensuū ꝯsequunꝛ ꝯiunctōem rei delectabilis: ſm solā silitudinē: sed delectatōes tactus τ gustus cōse/ quunꝛ cōiunctōem corporalē rei delectabilis. τ iō tales sunt principales τ maiores alijs. vnd̄ tactus τ gustus in/ quantū est quidā tactus ponunꝛ eē vitia capitalia. non aūt peccata alioꝝ triū sensuū. in q̄ōnibus ō malo. vbi. s. arti. iiij. Quintū est: ꝙ sup̄bie est appetere leta. sed gu/ le est vt ex ea leticia inepta sequaꝛ. ibidem in solu. iiij. ar gu. Sextū est: ꝙ ex gula τ ebrietate sequunꝛ oīa pecca ta: nō ſm originē cause finalis: sed ſm remotōem ꝓhibē tis in q̄ntū hec duo ꝑcipue remouēt ꝓhibēs. s. iudiciū rōnis ꝑ qđ hō a pctō reuocaꝛ. vn̄ gula τ luxuria nō sunt cā oīm peccatoꝝ sicut sup̄bia. sed quorundā q̄ directe ex gula τ luxuria oriunꝛ sicut ꝓprij effectus earū: ibidez in solu. ij. argu. ¶ Qꝫ peccatū gule infert corpi quattu/ or nocumenta. CA. VI.

S Ecundo gula ex ꝑte corpīs q̄ttuor mala vel no/ cumenta facit. s. immundiciā: indigentiā: immi sericordiā vite carentiā. Primo gula ex ꝑte corporis immundiciā causat: τ hoc quattuor modis. vel q̄tuz ad cōcupīe ardorē: vel q̄tum ad tentatōem vel illusionē: vl q̄tum ad seminis emissionē: vel q̄tū ad cibi sup̄flui emis/ sionē. Lꝫ. n. vomitus sit vtilis post sup̄fluā comestionē. τ pōt ꝓcurari vomitus absq̄ culpa de cōsilio medici in remediū alicuius languoris. tn̄ vitiosuz est ꝙ aliq̄s huic necessitati se subdat ꝑ imoderantiā cibi τ potus. Hec. b. Tho. scđa scđe. q. cxlviij. arti. vi. in cor. q. in fine. τ ibidez in solu. ij. argu. Scđo gula ex ꝑte corpis causat indi/ gentiā: ita dicit ꝓuer. xxi. Qui diligit epulas in egestate erit. In quo verbo facit tria. Primo ꝯdēnat auiditatem ibi Qui diligit. Nō. n. cibus ē in vitio: sed appetitus: vt pꝫ. s. Scđo ꝯdēnat sup̄fluitatē: ibi Epulas. i. epulari quo tidie splendide τ maxime de alieno. Tertio ponit pena/ litatē: ibi In egestate erit τ in pn̄ti τ in futuro. In p̄sen/ ti quidē. vn̄ Aug. Ubicūq̄ q̄rit caro refectiōem inuenit defectōem. Si. n. habeat q̄ τ qualia τ quantū vult: nō hꝫ tantū ventrē quantū vellet: aut deest ei annona aut sac/ cus nō pōt esse absq̄ fame. Ille cui ex defectu famis na scitur: opꝫ eum ire spaciatū vt sic esuriat τ sic famē vena tur. In futuro etiam erit in egestate qđ expertus est diues epulo: τ similiter filius ꝓdigus qui dixit Luce. xv. Mul ti mercēnarij abundāt in domo patris mei: ego aūt hic fame pereo. i. penuria oīs boni carēdo trib⁹. Prio veri/ tatis cognitōe quo ad rōnalē. Scđo bonitatis dilectiōe quo ad ꝯcupiscibilē. Tertio maiestatis veneratiōe quo ad irascibilē. Tertio gula causat immiam de qua ha/ bemus exēplū de diuite epulone: Luce. xvi. Hō quidem erat diues τ epulabaꝛ quotidie splēdide. Sup̄ quo ver/ bo sic ðꝛ. Ita. n. sunt hūane cōditōes immemores vt ō mi/ seriis pauperū incentiua suarū capiant voluptatū: ride/ ant iopi: insultēt egēti: τ quoꝝ misereri deceat his aufe/ rant. τ sup̄ illo verbo ibidē. vt refrigeret linguā meā: qꝛ crucior in hac flāma. Chryso. ita dicit: Nō aūt qꝛ diues erat torquebaꝛ. s; qꝛ misertus nō fuit. Et Greg. nicenus: Quia diues nō fuit misertus paupis iacentis ad ianuaz cū nūa egeat nō exaudiꝛ. Quarto gula vel abbreuiat vel tollit vitam. vn̄ Ecci. xxxvij. Propter crapulā multi obierunt. q. d. Propter crapulā. i. nimiā cibi τ potus re/ pletōem multi ꝑierūt corꝑe τ aīa. Ecōtra q̄ abstinens est virtuose adijciat vitam nature gratia τ glorie. Re. s. Ab stinentia. τ infra Ieiuniū. Et chryso. de nocumētis gule sic ait. Neq̄. n. aīe soli: sed etiā ipi corpi delicie sunt noci ue: eo ꝙ corpus ex forti fit debile: ex agili graue: ex for moso deforme: ex sano egrotū. ex iuuene antiquum τ ve teranū: ex viuo mortuū.

Sequitur de littera H

¶ Qz aliquis vtit bene vestibus pp sex rões. CA.I.

Habitus
vel ornatus. Cir-
ca habitū vel or-
natū nota: q in
habitu vel vesti-
tu ⁊ in alijs reb⁹
exteriorib⁹ quib⁹
bus hō vtit non
est aliqd pctm: sz
solū ex pte vten-
tis vel abutentis
eis. Pōt n. aliqs
bene vl male vti
vestib⁹ ⁊ alijs re-
bus exteriorib⁹:
⁊ fm hoc meret vl demeret. Primo n. bene qs vtitur
vestib⁹ sex rōnib⁹. s. necessitatis: cōsuetudis: honestatis:
hūilitatis: dignitatis: nobilitatis: Prīo rōne necessita-
tis q̄ excludit superfluitatis pctm ⁊ imoderāne. vn aplo. i.
ad Thimo. vlt sic dicit: Habētes alimēta ⁊ qib⁹ tegimur
hoc ē hñtes cibū ⁊ vestimēta ad sufficiētiā his ōtēti su-
mus. ⁊ nō plurib⁹: qz q̄ vltra necessitatē cupit ⁊ q̄rit ma-
lū inuenit. Hec b. Tho. scda scde. q. clxix. artic. i. in cor. q.
Ubi sciēdu q superfluitas attendit quo ad duo. s. quo ad
magnitudinē: ⁊ quo ad multitudinē. p⁹ q⁹ ad magnitu-
dinē. s. cū vestes caudas trahūt terrā induūt pulueres et
pulices colligūt ⁊ diabolū ferūt. 2⁹ attēdit superfluitas q⁹
ad multitudinē. Hūt. n. multi multa paria vestiū. ⁊ poti⁹
volūt vestimēta sua a tinea comedi: q̄ȝ inde xpm in suis
paupib⁹ indui. Bern. Clamāt nudi: clamāt famelici no-
bis fame ⁊ frigore miserabiliter laborantib⁹: qd ofertis
tot mutatoria vel extensa in pticis vel plicata in mālicis
Scdo vtit qs bn̄ vestib⁹ rōe cōsuetudis. Qui. n. fm cō-
suetudinē terre vtit p̄ciosis vestib⁹ nō peccat. Ubi nota:
q p̄ciositas ⁊ vilitas ē fm varietatē locoꝝ: qd. n. alicubi
est vile: alicubi ē p̄ciosuz. De ista ōsuetudie loquit Aug.
iij. ōfes. dicēs: Que ō mores hoim sūt flagicia, p moꝝ di-
uersitate vitāda sūt: vt pactū int se ciuitatis vel gētis cō-
suetudie vel lege firmatū nulla ciuis vel pegrini libidie
violet. turpis ē. n. ois ps vniuerso suo nō ōueniēs: vbi. s̄.
arti. i. in cor. q. in pnci. Tertio vtit qs bn̄ vestibus rōne
honestatis. Nā in vestitu vel ornatu exteriori ōsiderat ⁊
indicat honestas vl inhonestas mētis. Hec āt honestas
vestimēti vel ornat⁹ exterioris excludit tria. s. p̄ciositatē:
coloꝝ varietatē: ⁊ forme curiositatē. vn Ambro. pmo de
offi. sic dicit: Decor corpis nō sit affectat⁹ sz nālis: simplex
neglect⁹ magis q̄ȝ expetit⁹. nō p̄ciosis ⁊ albētib⁹ adiutus
vestimētis sz cōib⁹ vt honestati vel necitati nihil desit.
nihil accedat nitori: vbi. s̄. arti. i. arg. ō. Et bern. in apolo-
getico. Uanū cor vanitatis notā ingerit corpi. ⁊ exteri-
or superfluitas interioris vanitati indiciū ē: mollia indu-
mēta corpis: ani mollicie indicāt ⁊ ondūt. Quarto vti-
tur qs bn̄ vestib⁹ rōe hūilitatis q̄ excludit iactātiā: supbi-
am: ⁊ inanē gliaz. Qui. n. vestib⁹ vilib⁹ vtit isto fine vt se
ceteris pferat peccat pp suā iactātiā ⁊ supbiā. Si aūt pp
maceratōez carnis ⁊ hūiliatōez mētis vilib⁹ vtit: meret
⁊ ad vtutē tpantie ptinet. Aug. iij. li. de doctrina xpiana:
sic dicit: Quisqs restrictius reb⁹ vtit q̄ȝ se habeāt mores
coꝝ cū q̄bus viuit: aut tpat⁹ aut supstitiosus ē: vbi. s̄. art.
i. in so. ij. arg. Sz forte q̄res: qs plus peccat: an ille q̄ pp
supbiā vel iactantiā vel inanē gloriā vtit vilib⁹ vestibus
an q̄ p̄ciosis. Rñdet. b. Aug. ⁊ dicit: q ille q̄ vilib⁹. vn in
li. de fmōe dni in mōte sic ait. Nō in solo rerū corporea-
rū nitore atqȝ pōpa: sz etiā in ipis sordib⁹ ⁊ luctuosis eē
posse iactantiā ⁊ tāto piculosiorē quāto qs sub noie ser-
uitutis dei decipit. Et phs. iiij. li. ethi. dicit: q superabūdā-
tia ⁊ inordinat⁹ defect⁹ ad iactātiā ptinent. Hec b. t. vbi.
s̄. arti. i. in cor. q in fine. Precipue āt cōpetit vilib⁹ vesti-
bus vti his q̄ alios verbo ⁊ exēplo hortāt ad pniam. vn
glo. matth. iij. sic dicit: Qui pniam p̄dicat: habitū pnie p-
tēdat: ibidē in so. ij. ar p totū. Quinto vtit qs bn̄ vesti-
bus rōe dignitatis officij. Nā illi q̄ in dignitatib⁹ ōstitu-
tuit vt sūt ministri altaris p̄ciosiorib⁹ vestib⁹ induūt q̄ȝ ce-
teri: nō pp sui gloriā: sz ad significādū excellētiā sui mi-
nisterij vel cultus diui. ⁊ iō nō ē in eis viciosū sz meritori-
um. vbi s̄. arti. i. in so. ij. arg. Sexto vtit qs bn̄ vestib⁹ p-
ciosis rōne nobilitatis psone. qd duplr pbo p⁹ rōne p lo-
cū a sili sic: Sic. n. p̄ciositas ciboꝝ q̄busdā psonis ōcedit
ita p̄ciositas vestiū ⁊c. 2⁹ pbat h̄ idē aucte matth. xi. Qui
mollib⁹ vestiunt in domib⁹ regū sūt. Ex q̄ aucte inferūt
duo. Primū ē q ornatus p̄ciosaꝝ vestiū pncipib⁹ ⁊ no-
bilib⁹ ⁊ illis q̄ sūt a latere pncipū cōpetit. Scdm ē: q illi
q̄ rigidā ⁊ austerā p̄dicatōez exercēt vitare debēt aulas
regū ⁊ molliū hoim palacia: vt hiero. dic sup allegato v-
bo Ecce q̄ mollib⁹ ⁊c. Pz ḡ ex supradictis q vestit⁹ ē li-
citus vel meritorius pp sex rōes. s. pp necessitatē: ōsuetu-
dinem: honestatē: hūilitatē: officij dignitatē. ⁊ pp psone
nobilitatē.

¶ Qz in vsu vestiuz est pctm p-
pter quattuor rōnes. CA.II.

Secūdo peccat hō in vsu vestiū pp q̄ttuor rōnes
. s. rōe ōuictus affect⁹: excessus defectus. Pri-
mo peccat qs in vsu vestiū rōe ōuictus. Si qs. n. in vesti-
tu vel ornatu exteriori nō ōseruat ōsuetudinē pr̄ie vl ter-
re peccat eo q ō ōsuetudinē honeꝝ cū q̄bus viuit facit.
qz turpis ē ois ps q̄ vniuerso suo nō ē ōueniēs: vt dicau-
gu. ⁊ vt ptz ca. pce. Si vo ōsuetudo pr̄ie eēt mala ⁊ libidi-
nosa tūc q̄ eā seruaret a pctō excusari nō pōt. Scdo i vsu
vestit⁹ ⁊ ornat⁹ ē pctm rōe affect⁹. puta cū qs nimis libi-
dinose vestib⁹ vteret. Hec āt affect⁹ inordiatio vel libido
ōtingit pp tres cās. s. pp inanē gloriā: ōcupiam: diligētiā
Prīa rō ē pp inanē gloriā: inquātū ex superfluo vestitu vl
ornatu hoim gliaz q̄rit. vn Greg. in omel. sup Jo. sic dic:
Sūt nōnulli q̄ cultū subtiliū p̄ciosarūqȝ vestiū nō putat
eē pctm. qd vicz si culpa nō eēt. neq̄ȝ sermo dei tā vigilā-
ter exprimeret q diues q̄ torq̄bat apd inferos bysso ⁊ pur-
pura fuit indut⁹. ⁊ subdit: Nemo q̄ppe p̄ciosa vestimēta
p̄cipue excedētia statū ppriū nisi ad inanē gloriā q̄rit: vi-
delz vt honorabilior ceteris videat. Nemo ibi vult p̄cio-
sis vestib⁹ indui: vbi a nemie pōt videri: 2⁹ inordinatio
affect⁹ in vsu vestit⁹ vel ornat⁹ ōtingit pp ōcupiam inq̄n-
tū hō p suū cultū vel ornatū vestiū q̄rit delitias fm ōcupi-
scētis ad fomētū corpis ordinat. Tertia rō inordiati appe-
tit⁹ vestiū ē pp nimiā diligētiā: inq̄ntū aliqs solicitudiez
nimiā apponit ad extiorē cultū vl ornatū vestiū etiā si nō
sit aliq inordiatio ex pte finis. Hec b. t. scda scde. q. clxix.
arti. i. in cor. q. Tertio in vsu vestiū ē pctm rōe excessus.
puta cū qs superfluis vestib⁹ vtit ita q metas cōsuetudis
honoꝝ excedit int quos ōuersat. Quarto in vsu vestiū
est pctm rōe defectus. Ubi nota q in vestitu ex pte hois
pōt eē pctm triplici rōe. s. negligētie inanis glie iactātie
p⁹ in vestib⁹ pt eē defect⁹ ex pte hois ⁊ potis pctm negli-
gētie. puta cū qs pp suā negligētiā nō adhibet studiū vl
laborē ad h̄ q exteriori vestitu ⁊ ornatu vtat: fm q opz
vn phs. vij. ethico. dicit: q ad mollicie ptinet q aliquis
trahat vestimētū p terrā vt nō laborat in eleuando ipm.
2⁹ in vestibus ex pte homis est vitiū vel pctm rōe inanis
glorie. Nā si qs pp inanē gloriā deferat viles vestes pec-
cat. que quidē inanis gloria grauius peccatū est in vili-
bus pannis q̄ in p̄ciosis 3⁹ in vestibus ex pte hominis ē
defectus ⁊ peccatū rōne supbie vel iactātie. Nam siquis

viliorib⁹ vestib⁹ vteret͂ vt se pferat ceteris: peccat pctõ su pstitõis ꝑ supbiã ⁊ iactãtiã vbi s̃. in solu. ij. arg.

¶ Qꝫ mulier ornat se triplici rõne. CA III.

Tertio circa ornatũ mulierũ in spãli nota h̃ tria. c Primũ est: ꝙ ornat⁹ mulieris supra cõem ornatũ viroꝝ hꝫ hoc spãle ꝙ viros ad lasciuiam ꝓuocat sicut ẜ puerb. vij. Ecce mulier occurrit illi in ornatu meretricio: ad capiẽdũ aĩas. Hec. b. tho. scda scdẽ. q. clxix arti. ij. in cor. q. in pnci. Scdm ẽ ꝙ vestit⁹ vel ornat⁹ mulieris põt eẽ licit⁹ vel illicit⁹: meritori⁹ vel demeritori⁹ ꝓpter rões supradictas in duob⁹ ca. pcedẽtib⁹. Tertiũ ẽ: ꝙ mulier triplici rõne vel intẽtõe se ornat. pma ẽ ꝓp viri sui cõplacẽtiã scda ẽ ꝓp stat⁹ sui decẽtiã tertia ẽ ꝓp alterius viri cõcupiam. p⁹ n. mulier se ornat ꝓp viri sui cõplacẽtiã. ⁊ tũc licite põt se ornare: q: ad hoc tenet͂. ita dicit aplš. j. Corinth. vij. Mulier q̃ nupta ẽ cogitat q̃ sunt mũdi quõ placeat viro suo. s. ꝓprio. Si. n. mulier cõiugata hac intẽtõe se ornat vt marito suo placeat: ne ex incultu ⁊ despecto ornato pbeat marito suo occasionẽ peccandi cũ alia: sine pctõ se põt ornare. Et iterũ aplš ad Colos. iij. Mulieres viris subdite estote: nõ oĩmodo: iõ subdit Sꝫ sicut opꝫ. ⁊ hoc in dño. vbi Aug. Clara iusticia. vt. s. qui excellant rõne excellant dñatõe. ⁊ subdit modũ: Sic opꝫ in dño. q. d. Cõplacere ⁊ subiecte estote nõ oĩ modo: sed in dño. i. sicut mandauit deus nõ ↄtra dñm: alias. n. cõplacere viro ꝓprio: nõ in dño. põt eẽ dãnabile. 2⁹ mulier cõiugata se ornat ꝓp viri sui status decẽtiã. ⁊ h̃ modo vt mulier cõseruet status sui viri decẽtiã sine peccato se põt ornare. ⁊ sm̃ nobilitatẽ ⁊ decentiã sui viri aliq̃ supaddere. 3⁹ aliq̃n se ornat ꝓp ↄcupiam. Nã illa mulier cõiugata q̃ hac intentõe se ornat vt alios ad ↄcupiam ꝓuocet sp peccat mortalr̃. Silr̃ illa mulier que virũ non hꝫ: nec vult habere: nec est in statu habẽdi: si ornat se corrupta intẽtõe: puta vt alios ad concupiam ꝓuocet peccat mortaliter: eo ꝙ aliis quãtũ in se est pbet incentiuũ peccãdi. Hiero. in eplã sic ait: Si vir vel mulier se ornauerit ⁊ vultũ hoĩs ad se ꝓuocauerit: etsi nullũ inde sequat͂ dãnũ: iudiciũ tñ patiet͂ eternũ: q: venenũ attulit si fuisset q̃ bibisset. Si võ mulieres se ornant ex quadã aĩi leuitate vel vanitate ꝓp quãdã iactãtiã nõ sp ẽ pctm̃ mortale: sed qñq; veniale: vbi. s̃. arti. ij. in cor. q. Si võ sit virgo nubilis aliquãtulũ plus põt ⁊ dꝫ hr̃e ornatus q̃ tñ nõ ꝓuocet ad libidinẽ: sed in se hꝫ decentiã muliebrẽ. hec Alex.

¶ Qꝫ mlr̃es in ornatu peccãt q̃ttuor modis. CA. IIII

Ad maiorẽ tñ euidẽtiã pdictoꝝ ⁊ ꝓp solutões ar a gumẽtoꝝ nota ꝙ q̃ttuor sũt spãlia int͂ alia ꝓp q̃ mulier ↄiugata se videt͂ ornare ad malũ finẽ: et mortaliter peccare. primũ est nudatio capitis. scdm̃ ẽ fictio pulcritudĩs. tertiũ est trãsformatio vestis. quartũ ẽ solicitatio curiositatis. Primũ est nudatio capitis. nã aplš. j. ad Corinth. xj. ꝓhibꝫ femĩas capillos nudare ⁊ iubet caput velare: qõ facit ꝓp signũ verecũdie q̃ decentissima est in muliere. ⁊ iõ capillos nudare nec maritatas decet ⁊c̃. etsi capillos nudant cã ducẽdi hoĩes ad ↄcupiam mortaliter peccãt. Si võ hoc faciũt nõ ex aliqua animi vanitate: sꝫ ꝓp terre ↄsuetudinẽ pñt a pctõ excusari: q̃uis talis cõsuetudo. s. mulieres capita denudare: nõ sit laudabilis. Hec. b. Tho. scda scdẽ. q. clxix. arti. ij. in cor. q. iuxta finem. Qualr̃ aũt debeãt mulieres incedere oñdit aplšus j. ad Thimo. ij. dicẽs: Qꝫ mulieres debẽt incedere in habitu ornato cũ verecũdia ⁊ sobrietate ornantes se. nõ in tortis crinib⁹. aut auro. aut margaritis vel veste p̃ciosa. ꝓp qõ dat͂ intelligi ꝙ ornatus mulieris dꝫ eẽ sobri⁹: moderatus: honestus: ⁊ verecũdus: ⁊ nõ supfluus ⁊ inuerecũdus ⁊ impudic⁹. ibidẽ in sol. j. arg. Scdm̃ in q⁹ mulieres peccãt ẽ fictio pulcritudĩs. Ubi sciẽdũ: ꝙ aliud ẽ occultare turpitudinẽ: ⁊ aliud ẽ fingere nõ hĩtã pulcritudinẽ. Primũ eni. s. occultare turpitudinẽ ex aliq̃ cã ꝯueniente. puta egritudie vel hmõi est licitum. vñ aplš. j. ad Corinth. xij. sic ait: Que putam⁹ ignobiliora esse mẽbra corpis his honorẽ abundãtiorẽ circũdam⁹. q. d. Illa mẽbra que nõ sunt honesta: nec hñt eaꝫ spẽm quã hñt ea q̃ in ꝓmptu sunt cooꝑim⁹. mẽbra aũt honesta ⁊ pulcra nullius egent. Scdm̃ võ. s. fingere nõ habitã pulcritudinem nõ sp est cũ pctõ mortali. sꝫ solũ in duob⁹ casibus ẽ pctm̃ mortale. Nã illa mulier q̃ ꝓulcritudinẽ quã nõ hꝫ variis colorib⁹ fingit vel ꝓpter lasciuiã vel in dei ↄtẽptũ mortaliter peccat. In quibus casib⁹ loquit͂ Aug. ⁊ ciprianus. p⁹ n. Aug. in eplã ad possidiũ sic dicit: Fucari figmentis quo rubicũdior vel cãdidior appareat adulteria fallacia est: qua nõ dubito etiã ipos maritos se velle decipi: quibus solis. s. maritis pmittẽde sunt femĩe ornari. 2⁹ Cyprianus in li. de habitu virginũ sic ait: Nõ virgines tñ viduas sꝫ etiã nuptas. puta etiã oĩno feminas admonendas ꝙ opus dei facturã eius ⁊ plasma nullo mõ adulterare debeãt adhibito flauo colore ⁊ nigro puluẽ ⁊ rubore: aut quolibet liniamẽta natiua corrũpẽte medicamĩe. Et post idẽ subdit: Manus deo inferũt: q̃n illud qõ ille formauit reformare ↄtendũt. Impugnatio ista ẽ diuini opis p̃uaricatio ⁊ veritatis: deũ videre nõ poteris q̃n oculi tui nõ sunt oculi quos fecit de⁹. sꝫ quos diabol⁹ infecit de inimico tuo tẽpta cũ illo pariter arsura: vbi. s̃. arti. iij. in solu. ij. arg. ꝑ totũ. Tertiũ quo peccãt ꝑsone est trãsformatio vestiũ. Nã vestis ⁊ ornatus exterior dꝫ cõpetere ↄditioni ꝑsone sm̃ ↄsuetudinẽ cõem. ⁊ iõ sicut ẽ distinct⁹ sexus: ita dꝫ esse distinct⁹ habit⁹ virilis ab habitu mlĩebri. vñ viciosum est ꝙ mulier vtat͂ veste virili aut ecõuerso

Ubi nota ꝙ trãsformatio habit⁹ põt esse cũ pctõ ⁊ sine pctõ. p⁹ n. est cũ pctõ: si vir vtit͂ veste muliebri ⁊ ecõuerso ꝓp lasciuiam ꝓp qõ in lege veteri ꝓhibebat͂ Deutero. xxij. vbi dꝫ: Nõ induet͂ mulier veste virili: nec vir vtatur veste feminea: qõ q̃dẽ p̃ceptũ ad lr̃am factũ fuit iudeis: tũ in detestatõem idolatrie: tũ in detestatõem ↄcupie. nã iudei assumebãt habitũ mlĩerũ ⁊ ecõuerso: ⁊ sub tali habitu idolatriã ⁊ abomiabiles luxurias cõmittebãt. Spiritualiter aũt mulier ẽ aĩa infirma q̃ nõ põt dare exẽplũ fortis opis. qõ signatur ꝑ vestẽ virilẽ. Uir aũt est aĩa prouecta q̃ nõ debet dare exẽplũ debile sꝫ forte. 2⁹ trãsformatio habitus põt fieri qñq; sine pctõ ꝓpter aliquã necessitatẽ vel cãm se occultãdi ab hostib⁹: vel ꝓpter defectuꝫ alterius vestimẽti: vel ꝓp aliqõ hmõi. ibidẽ in solu. iij. argu. ꝑ totũ. Quartũ in quo peccãt mulieres est solicitatio curiositatis. nã si mulier aliq̃ roget vel solicitet sutores calceoꝝ vel sartores vestimẽtoꝝ vel artifices vt aliq̃ supflua ⁊ curiosa faciãt q̃ ꝑsonas ad luxuriã incitãt ⁊ inducunt. ⁊ sic hmõi artifices faciẽtes ⁊ ↄsentientes. ⁊ dẽs hoĩes vel mulieres fieri faciẽtes mortaliter peccãt. vnde chryso. sup matth. dicit. ꝙ etiã ab arte calceoꝝ ⁊ textoruꝫ multũ abscidere opꝫ. Et reddit cãm dicẽs: Etenĩ ad luxuriã deduxerũt necessitatẽ eius corrũpentes artẽ male arti cõmiscẽtes: ibidẽ in solu. iiij. arg. in fine.

¶ Qꝫ circa heresim ↄsiderãda sunt tria: ⁊ q̃. CA. I.

Heresis. Circa heresim considerare debemus tria. s. ꝓprietatẽ diffinitõis: grauitatẽ offensionis: qualitatẽ punitiõis: vel aliter signi b ficatũ vocabuli: gradũ vitij: reatuꝫ supplicij. Primo circa heresim ↄsiderare debem⁹ ꝓprietatẽ diffinitõis seu significatũ vocabuli nã heresis dicit͂ puersitatẽ fidei. qõ pbo ex ꝓprietate noĩs q: nomẽ heresis grecũ ẽ: ⁊ sm̃ Isido. importat diuisionẽ Scdm̃ võ ꝙ est latinuꝫ dꝫ ab herendo vel a firma ⁊ ptis

naci adhesiõe. Primo dico q nomē heresis importat di
uisionē q opponit vnioni. Prīa āt vnio est ɔgregatio fide
liū est p fidē: ⁊ iō diuisio a cōi fide cōstituit heresim vel
heresis appellat. sʒ q2 nullus denoiat ab eo qd inest sibi
imperfecte sicut a dispositiōe. sed a pfecto habitu q solū fir
mat in illo: verbigrā Sicut nō dr iracūdus cui inest pas
sio ire: sed q ab ira de facili ē passibilis: neqʒ q hʒ dispoši
tōem sanitatis dr sanus. sʒ q hʒ habitū sanitatis: ita nec q
cunqʒ discedit vl deuiat a cōi fide. sʒ q ptinaciter deuiat
a cōi fide q catholica dr: hereticus noiat. Vñ ad rōem he
resis vel heretici ɔcurrūt duo. vnū ē error in rōe qd ē he
resis initiū. aliud ē ptinacia in volūtate: qd est heresis cō
plemētū. vñ heresis importat falsam opinionē in his que
sunt fidei: ⁊ ptinacē inhesionē ⁊ ɔfirmatōem. vñ sup illo
verbo apli. i. ad Corinth. xi. Audio scissuras glo. i. discor
dias eē inter vos. Beat⁹ Augu. in li. de ciui. dei ɔ mani
cheos vt hr in glo. ibidē sic ait: Qui. n. in ecclia xpi mor
bidū aliqd. i. piculosū prauūqʒ sapiūt: si correpti vt sanū
rectūqʒ sapiāt resistūt ɔtumacit: suaqʒ pestifera dogma
ta emēdare nolūt sʒ defensare psistūt. heretici sūt ⁊ habē
tur in exercitib⁹ inimicis. Dec. b. t. iiij. scri. sen. di. xiij. de
heresi. arti. j. Quid faciat hereticū in cor. q. ⁊ iterū scda se
cūde. q. xi. de heresi. arti. ij. vtrū heresis sit pprie circa ea q
sunt fidei: arti. iij. vbi. b. Tho. allegat ⁊ adducit auctori
tatē. b. Aug p̄dictā ⁊ iterū pe. d thara. iiij. scri. sen. di. xiij.
arti. iij. q. i. vtrū heretic⁹ possit ɔficere: in cor. q. ⁊ ibidē. q.
ij. Quid faciat hereticū. in cor. q. ⁊ ibi breuit dicit: q duo
sunt q faciūt hereticū. vnū est falsas opiniones gignere ɔ
fidē catholicā. aliud ē eas ptinacit defendere. vt ex p̄mis
sis ptʒ. Si qs vo dissentiat circa ea q ad fidē nō ptinent
vel in his q p ecclam nō sunt determiata heresim nō incur
rit. vñ Aug. dicit: ⁊ hr in decretis. xv. cā. q. iij. sic: Si qui
sniam suā q̄uis falsam atqʒ puersaʒ nulla ptinaci aniosi
tate defendūt. q̄rūt aūt tāta solicitudie vitatē: corrigi pa
ti cū inuenerint: neq̄qʒ sunt int hereticos deputādi: q2. s.
nō hnt electōem ɔdicētē eccle doctrine. ⁊ iō aliq docto
res sicut hiero. ⁊ aug. circa cessatōeʒ legaliū dissentire vidē
tur: ⁊ tñ heresim nō incurrūt: q2 nōdū erāt p ecclam determinata.
minata. Si qs vo tali ordinatōi vel determinatōi ptina
citer repugnaret hetic⁹ cēseret: q q̄dē auctoritas p̄cipa
liter residet in sūmo pontifice. Dicit. n. in decretis. xxiiij.
cā. q. j. q ad romanā referat ecclam quotiēs rō fidei vē
tilat. vñ ibidē sic dr: Quotiēs fidei rō ventilat arbitror
oēs frēs ⁊ coepōs nros nō nisi ad petrū. i. sui nois ⁊ ho
noris auctoritatē referre debere. Cōtra cui⁹ auctoritateʒ
nec hiero. nec aug. nec aliqs sacrorū doctorū suā sniam de
fendit. vñ sic dicit. b. Hiero. Hec ē fides papa beatissime
quā i catholica didicim⁹ eccla: in q si min⁹ perite aut pa
rū caute forte aliqd positū est emēdari cupim⁹ a te q pe
tri fidē ⁊ sedē tenes. Si aūt hec nra ɔfessio apostolatus
tui iudicio cōprobat q̄cūqʒ me culpare voluerit se ipm
vel maliuolū vel etiā nō catholicū sʒ hereticū cōprobabit
Dec. b. Tho. scda scde. q. xi de heresi: art. ij. vtrū heresis sit
pprie ɔ ea q sunt fidei: in solu. iij. arg. p totū.

¶ De fidelitate nota sex documēta. CA. II.

Ad maiorē tñ euidētiā pce. ca. pono hic sex ɔclu
siones. Prīa est: q sicut q recte fidē hʒ sua vo
lūtate assentit xpo in his q vere ad eius doctrinā ptinēt:
sic infidelis ē q deuiat a rectitudie fidei xpiane. Pōt āt
aliqs deuiare a rectitudie fidei xpiane dupli. Uno mō:
q2 xpo nō vult assētire: ⁊ h hʒ q̄i malā volūtatē circa ipʒ
finē. ⁊ hoc ptinet ad spēm infidelitatis iudeorū ⁊ pagano
rū: vt ptʒ infra Infidelitas. ⁊ q̄uis iudei ⁊ pagani habe
ant puersam fidē: nō tñ heretici reputāt. Cui⁹ rō ē: q2 he
sis a cōi fide q catholica dr cū ptinacia diuisionē vel de
uiatōem īportat. Diuidi aūt nō ɔuenit nisi pti: ⁊ iō illi q

nūq̄ʒ fuerūt ps hui⁹ toti⁹ qd ēst catholica eccla vt iudei
⁊ pagani q nūq̄ʒ fuerūt de fide eccle nō reputāt heretici
si fidē puersam hnt. Dec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xiij. d he
si. arti. j. quō heresis importat puersitatē fidei: vel qd fa
ciat hereticū: in so. vij arg. Alio mō deuiat aliqs a recti
tudie fidei xpiane p hoc q intēdit q̄dē xpo assentire: sed
deficit in eligēdo ea q̄bus xpo assentiat: q2 nō elegit ea
q sunt vere a xpo tradita: sʒ ea q sibi ppria mēs suggerit:
⁊ iō heresis ē infidelitatis spēs ptinēs ad eos q fidē xpi
ɔfitent. sʒ eius dogmata corrūpūt. Dec. b. t. scda scde. q.
xj. de heresi: arti. j. vtrū heresis sit spēs infidelitatis: i cor.
q. iuxta finē. Scda ɔclusio ē: q sicut fides p̄ncipalr ɔsi
stit in corde. i. in assensu cordis vel volūtatis: ⁊ secūdario
in ore. s. in cōfessiōe oris: q2 corde credit ad iusticiā: ore
aūt fit cōfessio ad salutē: vt dr ad Ro. x. sic heresis ɔsistit
p̄ncipalr in corde. i. in dissensu mētis vel voluntatis: fm
q dicit hylari⁹. sʒ secūdario ɔsistit in ore. vñ hiero. dicit: q
ex verbis inordinate platis incurrit heresis: nō q2 i his
p se heresis ɔsistat: sʒ q2 verba iordinate plata sunt occa
sio ⁊ cā erroris. Dec. b. t. iiij. scri. sen. di. xiij. de heresi: ar. j.
qd faciat hereticū: in so. v. arg. Tertia ɔclusio ē: q in fi
de sunt vel ɔtinēt aliq ad q explicite cognoscēda oīs hō te
net. vñ si in his aliqs erret infidel ⁊ heretic⁹ reputat si p
tinatiā adiūgat. Si aūt sunt aliq ad q explicite credēda
hō nō tenet nō efficit heretic⁹ in his errās quousqʒ h si
bi innotescat. vbigrā: Ut si aliqs simplex credat iacob pa
trē fuisse abrae qd est ɔ volūtatē scripture quā fides psi
tet quousqʒ h sibi innotescat q fides eccle ɔriū hʒ nō est
heretic⁹: q2 nō discedit p se loquēdo a fide eccle: n. si nō
q scit h a q⁹ recedit eē de fide eccle. ⁊ q2 q̄dā sunt q in fi
de eccle īplicite ɔtinēt vt ɔclusiōes in p̄ncipiis iō in his
diuerse opiniones sustinēt quousqʒ p ecclaʒ determinēt.
q aliqd eorū ɔ fidē eccle ē: q2 ex eo seqt aliqd ɔriū fidei
directe. Dec. b. t. vbi. s. imediate: in so. vj. ar. Quarta cō
clusio ē: q. b. aug. in li. de vtilitate credēdi diffiniēs vl de
scribēs hereticū ita dicit: Heretic⁹ ē q alicui⁹ tēpalis cō
modi ⁊ maxie glie principatusqʒ sui grā falsas ac nouas
opiones vl gignit vl ptinacit defēdit vl seqt. in q descri
ptōe. b. aug. ostidit q q̄dā sūt eēntialia hesi. q̄dā vo accidē
talia. nā eēntialia hesi sūt duo. s. falsas ⁊ nouas opiones
gignē ⁊ ptinacit defendē q⁹ ad heresiarchas maiores vl
eas seq q⁹ ad hereticos miores. Accidētalia vo hesi sunt
duo fm q duplex est mod⁹ labēdi in hesiʒ vt frequēter. s.
vl occasiōe supbie q⁹ ad maiores: vl occasiōe auaricie q⁹
ad miores. vñ si q̄rit: vñ vl ex q cā hesis orial. Rñdeo et
dico q heresis orit vl ex supbia. vel ex auaricia vl ex fan
tasia. p̄⁹ ex supbia: q̄tū ad maiores. nā illi q ɔfingūt here
sim de nouo aliqd cōmodū expectāt salē p̄ncipatū. vo
lūt. n. hre seq̄ces ⁊ h in oib⁹ pcedit ex supbia q ē amor p
prie excellētie p quā a cōi via discedūt ani leuitate aut p
uersitate. 2⁹ orit ex auaricia: ⁊ h q⁹ ad miores q de nouo
ɔfingūt hesēs expectātes aliqd cōmodū tpale. 3⁹ orit ex
illusiōe fantastica q p̄ncipiū ē errādi. Dec. b. t. vbi. s. i so.
ix. ar. ⁊ iterū scda scde. q. xj. ar. j. in so. iij. ar. Quīta ɔclu
sio ē q oīs opio q nō hʒ ortū vl initiū a doctrina xpi q ē
fundamētū noua reputat quātūcūqʒ fm tps sit antiq et
talis fuit opio arrij ⁊ sabellij ⁊ aliorū vt dic. b. t. iiij. scrip.
sen. vbi. s. in so. viij. ar. Sexta ɔclusio ē: q hetic⁹ vt dicit
ray. in sū. li. j. ca. v. de hereticis. dr q̄ttuor modis. p̄⁹ hetic⁹
dr errās in fide: vt ptʒ p diffinitōeʒ aug. supra q̄rta ɔclu
siōe. 2⁹ heretic⁹ pōt appellari. lʒ ab eccla nō recesserit q alit
intelligit vel exponit scripturas q̄ sensus spūssancti fla
gitat a quo scripta est. 3⁹ hereticus est q a sacramētis ec
clesie vel a cōmunione fidelium est diuisus ⁊ excōmuni
catus. 4⁹ hereticus est puersor sacramētorū: vt symonia
cus. Dicitur aūt omnis symoniacus p silitudinē hereti

cus: qȝ sicut heretic⁹ contra fidē sentit: ita simoniac⁹ opa/tur ac si cōtra fidē sentiret dū pcio sacra vult adipisci vel dare: ac si estimaret donū spūs sancti pecunia possideri: vt exponit btūs Tho. vbi. s. in so. iij. arg. Hos q̄tuor modos ponit Gfranfre. li. v. ⁊ addit duos modos dicēs: Quin/to hereticus est dubi⁹ in fide. Nā firmiter debem⁹ credē ⁊ iō leui argumento a fide deuians heretic⁹ censet. Sex/to mō hereticus dicit q̄ romane ecclie priuilegiū ab ipso sūmo eccliaꝝ capite traditū auferre conat. Oēs hos mōs ponit Hostien. li. v. Rubri. vij. de hereticis.

¶ Q. circa heresim cōsiderare debem⁹ gradū. CA. III.

Secūdo p̄ncipaliter circa heresim cōsiderare debe/mus gradū vitij seu grauitatē offensiōis. Quis enī aliqȝ aliud peccatū possit esse graui⁹ heresi: sicut si multū accresceret cōtempt⁹ dei in aliquo qȝ etiā ex suo genere esset veniale. tn̄ qȝ de eo qȝ est sm̄ accidēs nō est curandū in arte: vt dicit phs. v. ethi. Iō pctm̄ here/sis ex suo genere est maximū peccatoꝝ. qȝ pbo quattuor rōnib⁹. s. rōne ignorātie: efficiētie: ptinacie: pene. Prio rōe ignorātie sic Ambro. dicit: Grauissime peccas si igno/ras. sȝ heretici hn̄t ignorantiā dei. ḡ ⁊c. Re. infra Ignorā/tia affectata. Scdo hoc pbo rōne sue efficiētie vel mali/cie sic: Unūquodqȝ dicit malū qȝ nocet. vn̄ cū heresis pl⁹ noceat q̄ aliqȝ aliud peccatū: qȝ subuertit fundamentū omniū bonoꝝ. s. fidē sine quo fundamento nihil boni re/manet. ḡ ⁊c. Tertio hoc idē pbo rōne ptinacie sic: Nul/lum pctm̄ est graui⁹ duricia cordis ⁊ pctō in spiritū san/ctū. sȝ heresis habet duriciā in affectu ad non obediendū prime veritati ⁊ pertinaciā mentis quia est impugnatio vitatis agnite: ⁊ sic ē spēs peccati in spm̄ sanctum: ego ⁊c.

Quarto hoc idē pbo rōe pene sic: In epla Clemētis dr̄ qȝ p̄mū locū in penis hn̄t qui oberrant a deo. sȝ tales sunt heretici: ergo ⁊c. Ubi nota qȝ vnū pctm̄ dicit eē mai⁹ al/tero dupl̄r. Uno mō ex suo genere: ⁊ sic heresis vel idola/tria ē mai⁹ pctm̄ q̄ scisma. Cui⁹ rō ē: qȝ ɔtēpt⁹ dei ē mai⁹ pctm̄ q̄ cōtempt⁹ proximi. sȝ idolatria vel heresis ē aposta/sia ⁊ cōtēptus dei. vn̄ idolatria. xxiij. milia hoīm gladio interierūt: vt patȝ Exodi. xxxij. Scisma vero ē cōtēpt⁹ p/ximi: ergo ⁊c. Alio mō vnū pctm̄ est graui⁹ altero: qȝ ma/iori libidine siue volūtatis puersione ē cōmissū: ⁊ sic ma/ius pctm̄ fuit scisma dathan ⁊ chore ɔ moysen q̄ idola/tria ppl̄i: ⁊ ideo dirupta ē terra sub pedib⁹ eoꝝ ⁊ degluti/uit eos cū tabernaculis suis ⁊ vniuersa substātia ⁊ descē/derūt in infernū: vt dr̄ Numeri. xvj. vt dicit dn̄s Hugo in postilla ibidē. Uel dicas pctm̄ vnū esse mai⁹ punitū alio duob⁹ mōis pōt intelligi. Uno mō q̄tū nouitatū pene. ⁊ sic sm̄ Hiero. pctm̄ scismatis ē magis punitū: qȝ absor/pti sūt a terra q̄ aliqȝ aliud pctm̄: vt pȝ Numeri. xvj. qȝ expediebat vt p̄lati ecclesie nō cōtēnerēt a subditis. Alio mō q̄tū ad multitudinē punitoꝝ: ⁊ sic infidelitas cuius spēs est heresis ē magis punita: vt patȝ Exo. xxxij. Hec. b. Tho. iiij. scri sen. di. xiij. de heresi: arti. ij. Utȝ heresis sit maximū pctm̄: in arg. ɔ. ⁊ in cor. q. ⁊ in so. argu.

¶ Q. hereticus punit quattuor modis.

Tertio p̄ncipaliter circa heresim cōsiderare debe/mus reatū supplicij seu qualitatē punitionis. s. q̄liter heretic⁹ puniat. Nā heretic⁹ punit q̄tuor modis. s. excōicatiōe: depositione: reꝝ ablatiōe: militari p/secutione. Primo punit excōicatione: qȝ hodie oīs he/reticus siue occult⁹ siue manifest⁹ est ipso iure excōicatus Unā decretis. xxiiij. cā. q. j. c. j. sic dr̄: Quicunqȝ in heresim semel dānatam labit eius dānatione seipsum inuoluit.

Scdo depositione: qȝ indistincte siue cleric⁹ siue laicus papa vl̄ ipator vl̄ q̄lȝ ali⁹ iferior dȝ deponi ab oī dignita/te. vn̄ in decretl. xxiiij. cā. q. j. Et ē tal titul⁹: Spoliēt oī bo/nore q̄ ɔ pacē ecclie nitūt. Tertio reꝝ ablatiōe: qȝ bona eoꝝ oīa ipo iure sūt ɔfiscata: sȝ tn̄ executiō ipi⁹ ɔfiscatiōis vl̄ bonoꝝ cōfiscatio nō dȝ fieri per p̄ncipes seculares añ q̄ per iudiciū ecclesie sup eodē crimine sentētia sit pmul/gata. Quarto militari persecutiōe: qȝ si aliter nō pōt fie/ri: manu armata sūt ab eis oīa bona auferēda. Hec Ray. in sūma. li. j. ca. v. de hereticis.

¶ Q. circa punitio/nem hereticorū considerare debem⁹ quattuor. CA. IIII.

Tam aūt qualitatē penā ⁊ ordinē hereticos puniēn/di clari⁹ scire possum⁹ cōsiderare debem⁹ quat/tuor. Primū ē: qȝ heretici ex pctō eoꝝ merēt a cōsortio fideliū separi ⁊ expelli ⁊ incarcerari ⁊ iudicio temporali seu seculari occidi. Cui⁹ ratio ē: qȝ cū heresis sit virū infectiuū ⁊ maxime simpliciū: vt dicit aplō. ij. ad Thimo. ij. Sermo eoꝝ serpit vt cancer. Ubi haymo in glo. sic ait: Sermo hereticoꝝ serpit vt cācer. i. a paruo ad maius paulatim tendit: q̄ sana vt venenosus serpens cor/rumpit ⁊ ad impietatē. i. ad errorē trahit a fide. Et ideo ecclesia hereticos q̄ alios corrūpūt ⁊ p̄cipue simplices q̄ de facili corrūpi possūt: de cōsortio eoꝝ excludit ⁊ expel/lit ⁊ etiā incarcerat: si aūt nō corrūpant possent etiā tole/rari: sȝ illi qui sūt firmi in fide possūt cū eis corpe conser/uari: vt eos cōuertant: nō tn̄ in diuinis: qȝ excōicati sunt.

Scdm ē: qȝ ex pte ecclesie ē minima ad errantiū ɔuer/sionē. Et ideo ecclesia nō statim cōdēnat: sȝ post p̄mam ⁊ secūdā correctionē: vt aplē docet ad Titū. iij. Hereticū hoīem deuita p⁹ p̄mā ⁊ scdā correctōē. Et subdit duplicē rōnē hui⁹ dicens: Quia subuersus ē qui h⁹mōi est. glo. ta/lis vitādus est: qȝ frequēter ē exhortator alioꝝ ad malū vel incorrigibilis est. Tertiū ē: qȝ ecclesia p̄mo reuertē/tes ab heresi nō solū recipit ad misericordiā: sȝ etiā cōser/uat eos in vita ⁊ interdū restituit eos dispensatiue ad ec/clesiasticas dignitates q̄s p̄us habebāt si videāt vere cō/uersi: ⁊ h̄ p bono pacis frequēter legit eē factū. Quar/tū ē: qȝ q̄ñ heretici recepti ab ecclesia in heresim relabūt vr̄ eē maximū signū icōstātie eoꝝ circa fidē. Et iō vlteri⁹ redeūtes nō recipiūt ad penitētiā vt a mortis snīa liberē/tur. Si. n. heretici sp̄ reciperēt: vt ɔuarēt in vita ⁊ in cō/fiscatis tpalib⁹ bonis posset in p̄iudiciū salutē aliorū h̄ eē ⁊ h̄ dupl̄r. p̄mo qȝ si relaberent alios inficerent. scdo qȝ sine pena euaderēt alij securi⁹ in heresi relaberēt: ⁊ ideo tūc iudicio seculari relicti sūt a iudice exterminādi ⁊ per mortē occiūēdi: qȝ pbo tripl̄r. s. rōne: silitudine: ⁊ aucte.

P⁹ rōe sic: Oēs illi extirpāt ⁊ occidūt q̄ auferūt vitā cor/palē sȝ homicide extirpāt ⁊ occidūt: ḡ mlto magis q̄ au/ferunt hoīb⁹ vitā spūalē. Scda rō ad idē ē talis: Multo graui⁹ ē corrūpe fidē p quā vite aīe q̄ falsare pecuniā p quā vite tpali subuenit. sȝ falsarij pecunie. i. illi q̄ falsam monetā cudūt ⁊ dāt: ⁊ homicide seculares p̄ncipes iuste tradūt morti: ḡ multo magis hētici q̄ de hēsi cōuincunt ⁊ q̄ relabūt iuste occidunt. scdo h̄ idē pbo p silitudinē sic: Lup. sūt pastoꝝ officio ab ouib⁹ nō solū separādi sȝ ⁊ occi/dendi: vt pȝ Joh. x. sȝ hētici sūt lupi rapaces: vt pȝ act. xx. Ait enī Paul⁹ Ego scio q̄ñ intrabunt post discessionē meā lupi rapaces in vos nō pcētes gregi: ḡ ⁊c. lupi. i. here/tici: tū qȝ sūt blasphemi in deū: tū qȝ sūt fidei ⁊ fideliū p/uersores: debēt extirpari ⁊ occidi: tū qȝ magl debēt here/tici puniri ⁊ occidi q̄ illi q̄ sūt rei lese maiestatis q̄ sm̄ le/ges debēt occidi. tertio h̄ idē pbo aucte Hiero. ⁊ hr̄ in de/cretl. xxiiij. cā. q. iij. vbi sic dr̄. Rescādē sūt putride carnes ⁊ scabiosa ouis a caulis repellēda: ne tota dom⁹ massa ⁊ corp⁹ ⁊ pecora ardeat: corrūpat: putrefiat: interiat. Arri⁹ in alexādria vna scintilla fuit: sȝ q̄ñ nō stati oppssa ē: totū orbē ei⁹ flāma populata est. Hec hē. Tho. scda scde. q. xi. de heresi: vtrum heretici sint tolerādi: in cor. q. Et ibidē artic. iiij. vtru reuertentes ab heresi sint oīno ab ecclesia recipiēdi: i cor. q. Et iteȝ. iiij. scri. sen. di. iij. de hēsi: arti. iij.

etrū heretici sūt sustinēdi in argu. cōtra. ⁊ in cor. q.

¶ De homicidio spūali ⁊ cōmittit quattuor modis. CA. I.

b Omicidium. Circa homicidium quattuor sūt notāda. Primo modus q̄ cōmittitur: secūdo actus q̄ interdicitur: tertio effectus cui conceditur: quarto reatus q̄ intenditur. Primo circa homicidiū cōsiderandus est modus quo cōmittitur. Est enī duplex homicidium. s. corporale ⁊ spūale. Homicidium spūale infert alicui psone occasione culpe mortalis que fieri vel cōmitti nō pōt nisi nobis volentib⁹ ⁊ cōsentientib⁹. Homicidiū aūt corporale cōsistit in diuisiōe aīe a corpe p morte corpalez que infert alicui aliqn̄ p causam aliqn̄ p violentiā. Primo homicidiū spūale cōmittit quattuor mōis. s. odiēdo detrahendo: psuadēdo: scandalizando. p⁹ cōmittit odiēdo. vñ pma Joh. iii. Ille q̄ odit fratrē suū homicida ē. Ratio aūt quare ille q̄ odit occidit i sua mente est: q2 ille q̄ odit vellet aut nō esse: aut nō bene esse illū quē odit. 2⁹ homicidiū spūale cōmittit detrahēdo. vñ in epla Clementis habet: q2 btūs petrus dicebat oēs detractores esse homicidas. vñ in psal. de talib⁹ dicit: Lingua eo2 gladius acutus. Rō aūt quare detractor est homicida est ista: q2 ille qui detrahit primo occidit eū in conscientia aliena in q̄ viuebat p bonā opinionē. 3⁹ mō homicidiū spūale cōmittit malum psuadendo. vñ Aug⁹ sup Johem sic ait: Noli putare te nō esse homicidā qñ fratri tuo malū psuades. si fratri tuo malū psuades occidis. Rō aūt quare malus psuasor occidit est: q2 talis. s. psuasor mali occidit eum cui malū psuadet in cōscientia sua in q̄ viuebat ille p bonā intentionē ⁊ voluntatē. 4⁹ mō homicidiū spūale cōmittit scandalizando. vñ Greg⁹ de malis platis sic dicit: Tot mortib⁹ digni sūt quot ad posteros exēpla pditōis transmittunt. Rō aūt quare tales occidūt est: q2 tales scandalizātes alios p mali exemplū quantū est in eis pbent eis occasionē mortis spūalis. Scdo homicidium corpale pncipalit cōmittit trib⁹ modis. s. omittendo: cōsulendo: faciendo. Primo cōmittit homicidiū corpale omittendo. s. cū quis nō subuenit cū videt pximū in extrema necessitate. vñ Aug⁹ contra Faustū li. i. sic dicit: Istud pceptū qd dicit: Nō occides: nō seruas. nisi enī das esurienti panē. verū si incurras in eū famelicū qui mori possit nisi porrigēdo cibū subuenias iaz tu homicida teneberis. Et Ambro. Pasce fame esurientē: q2 si nō pauisti: occidisti.

Scdo homicidium corpale cōmittit consulendo. Ubi sciendu q2 duplex est cōsiliū. s. simplicis opiniōis: ⁊ psuasionis vel approbatiōis. p⁹ enī qui dat cōsiliū simplicis opiniōis de aliquo occidendo nō est homicida. vbi gra Si aliqui querenti in genere an liceret xpiano iudeu vel paganū occidere? Rñderet qs nō aio psuadendi sz exponendi vel declarādi qd in hoc casu sentiret hoc esset licitum rñdere. Nec talis sic cōsulens esset irregularis. lz ille cui si tale cōsiliū declarando nō dedisset: iudeū vel paganū postea interfecisset. 2⁹ dico: q2 est cōsiliū psuasiōis vel approbatiōis ⁊ sm hoc q̄ cōsuluit vel psuasit vel rogauit vel mādauit q2 aliquis occideret ostendēs vtilitatē q̄ ex homicidio sequeret: talis intelligit ⁊ dicit eē homicida cōsilio: vt Innocenti⁹ dicit in glo. Tertio homicidiū corporale cōmittit faciendo. ⁊ hoc quattuor modis. s. iusticia: necessitate: casu: volūtate. p⁹ cōmittit homicidiū iusticia. s. cū iudex vel minister reū cōdemnat. 2⁹ necessitate euitabili vł ineuitabili. 3⁹ cōmittit casu. s. dādo opaz rei licite vel illicite. ⁊ si licite aut adhibita diligētia debita aut indebita. 4⁹ cōmittit volūtate. ⁊ hoc aut iuste aut iniuste. Iuste quidē qñ est iusta cā iustus ordo: iustus animus. Nam sm legē ad interficiētē vel occidētē iuste requirū tur tria. Primo iusta causa. s. qñ occidat reus nō bonus Exo. xxiii. Insontē ⁊ iustū nō occides. Scdo requirit iustus ordo. s. vt occidēs habeat ptātē ⁊ reus de crimie sit cōuictus. Tertio requirit iustus animus. s. vt solum fiat amore iusticie ⁊ odio culpe: nō libidine vindicte vel appetitu pene. Ubi sciendū: q2 aliquis occidit aliū quattuor modis. p⁹ liuore nocēdi sicut inimicus occidit inimicu suum. 2⁹ modo cupiditate auferēdi sicut latro occidit mercatorē. ⁊ his duob⁹ modis homicidiū est peccatū 3⁹ mō ordine obediēdi sicut iudex occidit reum. 4⁹ mō necessitate subueniēdi sicut miles occidit hostem: ⁊ his duobus modis homicidiū nō est peccatū: vt plenius infra declaribit. Hec alexan. in. iii. pte sum. ⁊ in sum. cōfes. li. ii. ti. i. q. ii. ⁊. ri. p totum.

¶ Q2 occidē malefactorē nō licet psone puate. CA. II.

Ecūdo pncipalit circa homicidiū cōsiderandus
f est actus cui interdicat. Ubi sciendū: q2 actus homicidij q̄ est occidere nō licet trib⁹ generibus psonaz. s. psone puate ordinate ppe. Primo enī peccatorē siue malefactorē occidere nō licet psone priuate. s. nō hnti autoritatē: ⁊ contrariū faciēs est homicida. Hoc aūt quadruplicit pbo. s. rōe. similitudie autoritate: sacro canone. p⁹ rōne sic: Ad illū ptinet malefactorez occidere cui cōmittit cura ⁊ autoritas cōseruādc cōmunitatis. sz psone puate vt puate non cōmittit sed publice. g̃ ⁊c. 2⁹ pbo hoc idez similitudine sic: Sicut enī abscisio putridi mēbri vel corrupti ⁊ ipsi⁹ curatio nō ad quēlibet sz ad solum medicū spectat qñ eis fuerit cōmissa cura salutis totius corpis. Ita punitio vel occisio malefactoris tāq̄ fermenti totā cōmunit uel corr pentis nō licet puate psone sz illi soli cui est cura cōmunitatis cōmissa. 3⁹ hoc idem pbat autoritate btī Augu. in pmo de ciui. dei sic dicētis: Qui sine aliqua publica administratiōe maleficū interfecerit: velut homicida iudicabit. ⁊ tanto ampli⁹ quanto sibi potestatē a deo nō concessaz sibi vsurpare nō timuit. Hec b. Tho. scda scde. q. lxiiii. arti. iii. in cor. q. ⁊ argu. cōtra. 4⁹ pbo hoc idem sacro canone. Dicit enī in decreto xxiii. q. iiii. ⁊ est canon Augu. ii. li. cōtra Faustū Oēs qui pter autoritatē ei⁹ qui legitima ptāte vtit gladiū acceperit gladio pibit. Uel sic: Ille q̄ male vtit gladio pibit gladio. sz qui nulla supiore ac legitima potestate vel iubēte vel cōcedente in sanguinē alicuius malefactoris armat: gladio male vtit: g̃ gladio pibit. Nā dñs iussit vt ei⁹ discipuli ferrū ferrēt: sz nō vt ferirent. Qui g̃ absq3 iussu superioris ferit: perit. Hec Alex. in tertia pte sume. Nota hic tria ad euidentiā pdicto2. Primū est q2 psona pticularis vel puata occidens aliū iussu supioris homicidiū nō cōmittit: q2 nō occidit ipse: sz potius ille cui⁹ autoritate occidit. Sicut miles occidit hostez autoritate pncipis ⁊ minister occidit latronē autoritate iudicis. Hec b. Tho. vbi. s. imediate arti. iii. in so. i. argu. Secūdū est q2 psona puata pprio iudicio bestiā ferocē vel nocentē pōt licite occidere nō aūt peccatorē. Cui⁹ rō est: q2 cū bestia siluestris ferox ⁊ nocēs sit naturalit distincta ab hoie: hō pōt eā licite sine iudicio supioris occidere. nō tñ psona puata pōt pprio iudicio peccatorē occidere. Cui⁹ rō est: q2 peccator nō est naturalit distinct⁹ ab hoibus iustis: ⁊ iō indiget publico iudicio vt discernat an peccator sit occidendus ppter salutē cōmunē: ibidem in so. ii. argu. p totum.

Tertiū est: q2 aliud est facere bonum qd nulli de cōmunitate nocet: ⁊ aliud est facere bonum quod alicui de cōmunitate nocet. Primū enī. s. facere aliqd bonū ad vtilitatem cōmunē quod nulli nocet: cuilibet psone puate ē licitum. Sed si illud bonū fit cū nocumēto alteri⁹ qle est occisio malefactoris nō dz fieri sine iudicio ei⁹ ad quē ptinet iudicare qd sit subtrahēdū ptib⁹ p vtilitate cōi: ibidē i

soluti.iij.argu.per totū. ¶Qꝫ nō lꝫ persone ecclesiasti-
ce malefactorē occidere. CA.III.

Secūdo dico: ꝙ occidere malefactorē nō lꝫ perso-
ne cōsecrate vel ordinate. Et p̄mo ꝙ nō licet p-
sone consecrate.puta pape:epō vel sacerdoti tri-
pliciter ꝓbo.s.auctoritate:canone: ⁊ rōne.p̄ auctoritate.
apl̄i p̄ma ad Thimo.iij.sic dicētis: Oportet epm̄ sine cri-
mine esse nō ꝑcussorē ⁊c.de quo reprehendit petr⁹ qui cū
quesiuisset a xp̄o. Luce.xxij.Dn̄e si percutim⁹ in gladio
ante responsionē ꝑsuasionē cōmissionē sibi factā a xp̄o
percussit tā͞q̄ꝫ impatiens nō sequēs magistrū suū. 2⁹ pro
bo hoc idē auctoritate Bern̄. Nā btūs Ber.ad eugeniū
papā quarto de cōsideratione sic dicit: Aggredere subdi
tos ꝫ v̄bo nō ferro:q̄d denuo vsurpare gladiū tētas quē
semel iussus es ponere in vaginā.s. in petro cui dictum
est: Mitte gladiū tuū in vaginā. Scd̄o ꝙ nō liceat sacer
doti occidere ꝓbo canone. Et p̄⁹ canone Nicolai pape.
di.l.sic dicētis: Cū discreti sint milites seculi a militibus
ecclesie: nō cōuenit militib⁹ ecclesie militare seculo per
qd̄ ad effusionē sanguinis necesse ē ꝑuenire.2⁹ ꝓbo hoc
idē canone cōcilij Tholetani. ⁊ habet in canone.Sacer-
dotes.xxiij.q.viij.vbi sic dicit: Sacerdotes qui ad mini
sterium salutis electi sunt ibi cōsentiant reb⁹ fieri iudices:
vbi iureiurādo supplicij indulgētia ꝓmittit: non vbi di
scriminis sentētia preparat. Siq̄s cōtra hoc fecerit sit re⁹
effusionis sanguinis: ⁊ apud ecclesiā perdat ꝓpriū ḡdū.

Tertio hoc idē ꝓbo quattuor rōnib⁹.s.rōne cōtēpla-
tionis:administrationis:dilectatiōis:vnionis.p̄⁹ ratiōe
cōtēplationis sic: Illi qui ad cōtēplationē ⁊ laudem dei
sūt deputati vt sacerdotes nō debēt se impedientib⁹ im-
plicare. ꝫ omnia bellica ⁊ maxime homicidia ꝓpter ma-
ximā mentis inquietudinē quā efficiūt ꝑdicta impediunt
ergo ⁊c.2⁹ ꝓbo hoc idē rōne administratiōis sic: Illi q̄
maiori ministerio sūt deputati de minori nō debēt se in-
tromittere: sicut patꝫ de militib⁹ qui cū sint ad bellica ne
gocia deputati sm̄ leges:negociatiōes ⁊ mercatiōes ex-
ercere nō possūt: ꝫ clerici ad ministeriū altaris ordināt
in quo rep̄sentat passio ⁊ effusio sanguinis xp̄i qd̄ ē q̄d
maximū.ergo nō cōpetit eis occidere vel sanguinē effū-
dere:ꝫ magis paratos eē ad ꝓpriū sanguinis effusionē ꝓ
xp̄o vt qd̄ ministerio gerūt ope imitēt. Hec.b. Tho.se-
cūda scd̄e.q.lxiiij.arti.iiij.in cor.q.3⁹ ꝓbo hoc idē ratiōe
dilectiōis sic: Illis qui sūt mīstri mansuetudinis ⁊ amo-
ris nō lꝫ occidere vel bellare ꝫ sacerdotes ⁊ ministri no-
ue legis sūt h⁹mōi:ergo eis non licent h⁹mōi.s. occidere
vel bellare ꝫ poti⁹ nō resistere malo indulgere ⁊ inimicos
diligere: vt dicit Matth.v. Quarto ꝓbo hoc idem rōne
vnionis sic: Illis qui sūt mīstri vnionis nō licet aliquā
diuisionē facere.ꝫ sacerdotes sūt ministri sacre vnionis
corporis xp̄i qd̄ representat vnionē xp̄i ⁊ ecclesie:quam
vnionē rep̄sentat vnio aīe ad corp⁹. vn̄ q̄ dissoluit vnio-
nem aīe ad corp⁹ per homicidiū vnionē illi⁹ sacramenti
rep̄sentare ⁊ demōstrare nō pōt: ergo ⁊c. Sꝫ forte dices
ꝙ papa vel sacerdos malefactorē pōt occidere tale rōne
Ille interfecit cui⁹ auctoritate fit:ꝫ auctoritas imperato
ris est maleficiū interficere:ꝫ hanc auctoritatē imꝑator
a papa accipit: ergo ⁊c. R̄ndeo ⁊ dico duob⁹ modis.
Primo eni͞ q꞉ aliud est accipere auctoritatē vel ptātē. ⁊
aliud est recipe executionē ptātis: mō ergo imperator
recipit ptātē a papa ad puniendū maleficos. Executionē
aūt ptātis accipit a lege:ita ꝙ a deo per papā recipit au-
ctoritatē vt sit minister legi diue:sed ab ipsa lege accipit
auctoritatē vsus ministerij.vnde Augu.in q̄ōnib⁹ Leui
tici: Cū hō iuste occidit: lex occidit:nō tu. dicis iudici se
culari. Scd̄o mō r̄ndeo ⁊ dico ꝙ duplex est auctas.s.iu-
bendi ⁊ innuendi. In auctoritate iubēdi hn̄ sequit: Ille
facit cui⁹ auctoritate fit. In auctoritate innuēdi vero nō
sequit. Est aūt auctoritas iubēdi occidere maleficos pe-
nes imꝑatorē. Auctoritas vero innuēdi ē penes papā ⁊
sacerdotes vn̄ hea. Ber iiij.de cōsideratiōe ad eugeniū
papā ostendit q̄liter vterqꝫ gladi⁹ est ecclesie.s. materia-
lis ⁊ sp̄ualis dicens: Qꝫ gladi⁹ materialis est apud papā
nō q̄tū ad vsum vel iussum ꝫ q̄tū ad nutū. vnde subdit
he. Ber.ad eugeniū papā: Qui gladiū tuū materialē ne-
gat nō satis videt mihi attēdere v̄bū dn̄i dicētis Mat-
thei.xxvi. Cōuerte gladiū tuū in vaginā.tu⁹ ergo ⁊ ipse
tuo forsitan nutu: ⁊ si nō tuo manu euaginandus: alioq̄n
si in nullo ad te ꝑtineret dicentib⁹ aplīs: Ecce duo gladij
hic nō respondisset dn̄s satis est ꝫ nimis ē vterqꝫ ḡ gla-
dius ecclesie est.s.sp̄ualis ⁊ materialis. Sp̄ualis ad iussū
sacerdotis:corpalis vero ad nutū sacerdotis ⁊ iussum im-
peratoris. Hec Alex.iij.parte sū.q.xx.

¶Qꝫ homicidiū interdicit ꝑsone ꝓprie. CA.IIII.

Tertio dico ꝙ interficere interdicit ꝓprie ꝑsone
Nam nulli licitū est seipsū occidere. Quod du-
pliciter ondo.s.in generali: ⁊ in sp̄āli. Primo
ꝙ nulli liceat seipsū occidere ꝓbo in generali auctorita-
te ⁊ rōnib⁹.p̄⁹ auctoritate Augu.in.j.li.de ciui.dei sic di-
centis: Restat vt de hoīe intelligam⁹ quod dictū est:nō
occides:nec alterū:nec te nec eni͞ aliud q̄ꝫ hoīem occidit
qui seipsū occidit. Scd̄o occidere seipsū nulli licitū ē. q꞉
est pctm̄ mortale ꝓbo triplici rōne.s.q꞉ occidēs seipsum
facit cōtra charitatē:cōtra cōmunitatē:cōtra diuā pote-
statē.p̄mo qui occidit seipsū mortaliter peccat tali rōne
Qui facit cōtra naturalē legē ⁊ cōtra charitatē mortalit̄
peccat:ꝫ occidēs seipsū cōtra hoc facit:qd̄ patꝫ. Nā qui
libet ad suiipsi⁹ dilectionē naturaliter inclinat:qd̄ vide-
mus ad sensū:q꞉ q̄libet ex dilectiōe suiipsius ⁊ seipsū in
esse cōseruat ⁊ quātū pōt corrūpentib⁹ obuiat ꝫ occidēs
seipsū cōtra hoc facit:ergo ⁊c. Scd̄a rō est talis: Qui fa-
cit cōtra cōmunitatē cui⁹ est mēbrū peccat: ꝫ quilibꝫ hō
id qd̄ ē:est cōmunitatis:sicut pars ē toti⁹: ergo q̄ seipsū
occidit nō solū vni ꝑticulari hoī: ꝫ toti cōmunitati cui⁹
erat iniuriā facit: vt dicit ph̄s.v.ethi. Tertia rō est talis
qui facit cōtra diuinā ptātē mortaliter peccat:ꝫ ille qui
seipsū occidit hoc facit:qd̄ ꝓbo per locū a silī: quia sicut
alienū seruū interficiēs peccat in dn̄m cui⁹ est seru⁹: ita
cū vita sit quoddā donū diuit⁹ homini attributū ⁊ eius
ptāti subiectū:qui seipsū occidit dn̄m offendit ⁊ ꝯtra eū
peccat:eo ꝙ iudiciū dei sibi vsurpat.nā ad solū deū ꝑti-
net iudiciū mortis ⁊ vite:sicut dr̄ Deut.xxxij. Ego occi-
dā ⁊ ego viuere faciā. Hec he.Tho.scd̄a scd̄e.q. lxiiij.ar-
ti.v.arg.cōtra. ⁊ in cor.q.ꝑ totū. Scd̄o ꝙ nō licet ali-
cui seipsū occidere ꝓbo in sp̄āli Nā quidā ꝓpter q̄nqꝫ
rōnes seipsos occidūt p̄⁹ eni͞ q̄dā occiderūt seipsos ꝓ-
pter feliciorē vitā cōsequēdā. 2⁹ quidā alij ꝓpter huius
vite miseriā repellendā.3⁹ quidā alij ꝓpter culpā cōmis-
sam vel ꝑpetratā. Quarto q̄dā alij ꝓpter violētiā repellē
dam. Quinto alij ꝓpter culpā vitandā. Sꝫ ꝙ nulli ali
qua rōne supradicta liceat seipsū occidere ꝓbo in singu-
lari de oīb⁹. Primo eni͞ nulli licet seipsū occidere ꝓpter
feliciorē vitā cōsequēdā vel obtinēdā. Cui⁹ rō ē duplex
Prima ē cōis ⁊ ē talis. Apl̄s ad Ro.iij. dicit: Faciem⁹
mala vt veniāt bona? Absit:ꝫ occidere seipsū est malū:
vt pꝫ rōnib⁹ supradictis:ergo nō pōt malū fieri.s. seipsū
occidere ꝓpter bonū adipiscēdū. Scd̄a rō ad idē est spe
cialis ⁊ ē talis: Quia ꝫ ea que sunt ꝑtinentia vite arbitrio
hoīs regāt ⁊ subdāt: tn̄ trāsit⁹ de hac vita nō subiacet ar
bitrio hoīs:sed ptāti ⁊ volūtati diue. Scd̄o nulli licet se-
ipsū occidere ꝓpter hui⁹ vite miseriā repellēdā. Cui⁹ rō
ē: q꞉ cū mors inter oīa mala maxime sit terribilis. imo
oīum terribiliū ipsa ē finis: inferre sibi mortē nō ē vitare

miseriā: sȝ est assumere mai⁹ malū: ergo ⁊c̄. Tertio nulli licet seipsū occidere ꝓpter culpā cōmissam. Cui⁹ ratio ē q: talis. s. seipsum occidēs aufert sibi tēp⁹ penitētie qđ ē magnū bonū: ergo ⁊c̄. Quarto nulli licet seipsū occidere ꝓpter violentiā repellēdā. Cui⁹ rō est: q: etsi corp⁹ cogi possit. voluntas tn̄ in qua pncipaliter cōsistit meritū ⁊ demeritū cogi nō pōt. Quinto nulli licet seipsū occidere ꝓpter culpā nō cōmittendā. Cui⁹ rō ē: q: aliena libido nō polluit dūmodo nō assit cōsensus mētis. Nō eñ violētia obest nec inqnat corp⁹ nisi de cōsensu mētis: vt dixit beata Lucia. vñ Augu. pmo de ciui. dei dicit q: si nō est impudicitia qua inuita vgo polluit. nō est iusticia q̄ casta punit. Si ergo interficiēdo se vgo ne defloret: ꝯtra iusticiā se occidit manifeste mortaliter peccat. Hec bea. Tho. vbi supra arti. v. in sol. iij. argu. per totū. Excusat tn̄ Sampson ⁊ qđā sancte femine q̄ occiderūt seipsas vnde de Sampsone he. Aug. pmo de ci. dei sic dic: Nec Sampson aliter excusat q seipsū cū hostib⁹ ruina domꝰ oppssit: nisi q: latēter spūs sctūs hec iusserat: q̄ per illū miracula faciebat. ⁊ hāc eādē rōnē Augu. ibidē assignat de q̄busdā sanctis feminis q̄ tpe psecutiōis occiderūt seipsas quaꝝ memoria in ecclesia celebrat: ibidē in so. iiij. argu. per totū.

Cui act⁹ occisionis cōcedit. CA. V.

Tertio pncipaliter circa homicidiū cōsiderādū ē cui act⁹ occisionis cōcedit. Nā occidere aliū cōuenit vel licet alicui triplici rōne. s. iurisdictiōis cōmissiōis: defensiōis. Primo eniȝ licet alicui occidere aliū rōe iurisdictiōis sic: Illi licet malefactorē occidere qui habet auctoritatē. sȝ psona publica. s. imperator rex vl ptās ē h⁹mōi. q sic pbo. Minister dei inquantū mister dei hȝ auctoritatē a deo occidēdi malefactores: ita dicit Exo. xxij. Maleficos nō patiaris viuere: sȝ ille q̄ publicā auctoritatē vel ptātē hȝ ē minister dei: ita dr̄ ad Ro. xiij Non sine cā gladiū portat. dei eñ minister ē iudex ei q̄ male agit: g ⁊c̄. Scđo licet alicui occidē malefactorē rōe cōmissionis. ⁊ hoc mō iudici malefactorē sententianti. ⁊ militi eū ad mortē ducēti ⁊ spiculatori decollenti vel suspendēti auctoritate ⁊ cōmissione illi⁹ qui publica fungitur ptāte licet malefactorē conuictū ad mortē sniare. ducere ⁊ decollare vel suspēdere. Ubi nota q pnceps vel ei⁹ mister si malefactorē occidūt liuore. vindicte vl libidine fundendi humanū sanguinē mortaliter peccant. ꝓpter intētionē corruptā q̄uis ille iuste occidat. Si vo occidūt eū amore iusticie. ordine iuris seruato: non peccant imo merēt. Hec b. Tho. scđa scđe q. lxiiij. arti. iij. i so. j. argu. Sȝ forte argues in oppositū ⁊ dices: q iudici nō licȝ malefactorē occidere duplici rōe: tū q: occidere ex pte iudicis ē impiū: tum q: occidere ex pte pctōris est dānosū. Prima ē talis. Illud nō licet iudici quod ē impiū ⁊ crudele: sȝ occidere aliquē hoiem ē h⁹mōi: ergo ⁊c̄. Rñdeo ⁊ dico: q maleficus pōt ꝯsiderari dupliciter. s. inquātū hō. ⁊ sic occidere hoiem vt hoiem est impiuȝ ⁊ crudele: ꝓpter qđ ꝓhibet in lege occisio hoīs inquātū hō est. Alio mō pōt ꝯsiderari inquātū malefic⁹: ⁊ sic precipit: q: nō crudele sed impiū. Uñ Hiero. ad rapariū sic dicit: Nō est crudelitas sȝ pietas crimina ꝓ deo punire. Et iteȝ Hiero. sup Isaiā. Nō est crudelis q̄ crudeles iugulabit. Scđa rō est talis: q: potestas vel iudex non pōt illud licite facere qđ alicui est dānosū: sȝ q̄ malefactoreȝ occidit sibi dānū infert: q: ei spaciū penitendi aufert cōtra deū qui pctōri dat locū ⁊ spaciū penitendi: ergo ⁊c̄. Rñdeo ad hoc trib⁹ modis. Primo mō: q: mors peccatoris nō est sibi dānosa sȝ fructuosa si mortē sibi iuste illatam patiēter sustinet ⁊ ꝯterat: valebit sibi ad expiationē pctī. iuxta illud. Naū pmo. Nō consurget duplex tribulatio: nec iudicabit de⁹ bis in idipsū. Qđ verbū intelligit sm̄ Hiero. cū pctīū in psenti vita sufficiēter ē punitū. Scđo rñdeo ⁊ dico: q occisio malefactoris est vtilis ei: q: subtrahit ei facultas peccādi in futurū. Tertio dico q: occisio pctōris ē vtil: q: ex morte ei⁹ alij cohercēt vel emendat. Hec Alex. in. iij pte sū. q. xx. Est aūt sciēdū q: ptās vel iudex nō debet occidere malefactores triplici rōne. Prima ē: qñ ei⁹ vel eoꝝ malitia nō est nota. ⁊ ꝓpter hoc dñs Matth. xiij. ꝓhibuit extirpare zizaniaȝ ne simul eradicarēt ⁊ triticū. Nā loliū q̄diu ē in herba parū distat a tritico: ita q nō discernit ab ipso. Secūda cā est: qñ occisio maloꝝ est ruina bonoꝝ: q: nō possūt occidi mali q̄n simul occidāt ⁊ boni. Tertia cā ē ꝓpter malorum sequelā: q: mali habēt multos sequaces: qñ vero aliqđ istoꝝ nō accidit: ministris dr̄: Alligate fasciculos ad cōburēdū. Nūq̄ eñ vult dñs ꝯuari zizaniā ꝓpter se: sȝ ꝓpter triticū ne simul euellat. vbi ergo occasiōe malorum nō iminet bonis periculū sȝ magis tutela ⁊ sal⁹: tūc licite possūt ⁊ debēt zizania a tritico separari. i. mali licite possūt occidi. Hec b. Tho. scđa scđe. q. lxiiij. arti. iij. in so. ij. argu. per totū.

Qȝ occidere aliū se inuadentē aliqñ licet. aliqñ nō licet. CA. VI.

Tertio licet alicui occidere aliū rōne sue defēsionis. Ubi nota q aliqs mouet occidere alium se defendēdo mala intētione ⁊ tūc peccat: aliquādo bona intētione ⁊ tūc non peccat. Nā mala intētione aliqs se inuadentē q̄tuor modis occidit. s. ex elatiōe: ex liuore: ex libidine: ex sui inordinata dilectiōe. P⁹ eñ mouet quis ex mala intētione ad occidendū se inuadenteȝ ex cordis elatiōe inquātū ex supbia verecūdat inuasorē effugere vel vitare etiā si posset vt latrones faciūt. ⁊ tunc est illicitū. 2⁹ mouet qs mala intētiōe ex cordis odio vl liuore inquātū odio habet illum qui eū inuadit: ex quo odio taliter cōcitat q si posset eū sine occisione euadere pot⁹ se vellet vindicare ⁊ eū occidere. 3⁹ mouet qs ex mala intentiōe. s. ex libidine vindicte. inquātū quis puate vindicte libidine se inuadētē occidit. 4⁹ mouet qs mala intētione ex sui inordinata dilectiōe. inquātū sic diligit vitā ꝓpriā q nō attēdit an defendere se sic. s. occidendo aliū sit licitū an nō sit licitū. Scđo mouet aliquis ad occidendū se inuadentē bona intentiōe. s. ex cōseruatiōe vite ꝓprie. ⁊ sic cuilibet licet occidere aliū ne occidat rōne sue defensionis. Hoc aūt tripliciter pbo. s. rōne similitudine: ⁊ iure. Primo rōne sic: Cuilibet licet ꝓpriā vitam cōseruare: eo q cōseruatio sui in esse quātū pōt: est q̄d nāle qđ cuilibet licet: ergo q̄ se inuadētē occidit hac sola intentiōe. s. vt seipsū defendat ⁊ in esse ꝯseruet non peccat. Ubi nota. q ex actu alicui⁹ se defendētis seqt duplex effect⁹. Un⁹ q̄ ē in intētione se defendētis. s. vite ꝓprie ꝯseruatio ⁊ pter intētionē occidēdi: ⁊ tūc cōseruare seipsū in eē pter intētionē occisiōis alteri⁹ se inuadētis cuilibet licet: q: hoc ē de iure ⁊ inclinatiōe nāe. Scđus effect⁹ q̄ sequit ex actu se defendētis ē occisio se inuadētis. ⁊ sic defendere seipsū cū intētione occidēdi inuadētē se nō licet: nisi habēti publicā auctē q̄ intēdēs occidere hoiem ad sui defensionē refert id ad bonū publicū: vt p3 in milite pugnāte cōtra hostes. ⁊ in ministro iudicis pugnāte ꝯtra latrones q̄uis isti peccāt si puata libidie mouerent. Scđo pbo hoc idē silitudine sic. Cui licet ꝯseruare ⁊ defēdere min⁹ bonū multo magis licet defēdere mai⁹ bonū: sȝ cuilibȝ licet defēdere domū ꝓpriā. g multo magis cuilibȝ licet defendē ꝓpriā vitā q̄ ē mai⁹ bonū q̄ȝ dom⁹ ꝓpa. Qȝ aūt cuilibȝ licet defendē domū ꝓpā si inuadat. habet Exo. xxij. vbi sic dr̄. Si effringēs fur domū siue effodiēs fuerit iuēt⁹ ⁊ accepto vulnē fuerit mortu⁹ pcussor nō erit re⁹ sāguinis: q si orto sole hoc fecerit homicidiū pparauit. Sup quo vbo Augu. reddit rōnē q̄re

inuasor de nocte nō reputaᷓ homicida. ſʒ de die. Lorto ſo
le ſic dicēs: ꝙ inuasor de nocte homicida nō reputaᷓ: qꝛ
creditᷓ ꝙ ad occidendū venit. Sʒ de die inuadens domū
homicida nō iudicaᷓ: qꝛ poterat ille cuiꝰ eſt domꝰ diſcer
nere ꝙ inuadēs domū ad furādū veniſſet nō ad occiden
dū. Tertio ꝓbo hoc idē ex iure. Nam ſm iura vim vi re
pellere licet cū moderamine inculpate tutele: nec ē neceſ
ſariū ad ſalutē vt hō actū moderate tutele ꝑtermittat ad
euadēdū ⁊ vitandū occiſionē alteriꝰ: qꝛ plꝰ teneᷓ hō ꝓui
dere vite ꝓprie q̄ȝ vite aliene. Hec bea. Tho. ſcða ſcðe. q.
lxiiij. arti. vij. arg. ꝯtra. ⁊ in cor. qōis per totū. ⁊ in ſū. ꝯfeſ.
li. ij. ti. j. q. xij. Et Alex. in. iij. pte ſū. q. xx.

℄ Qꝫ nō occidere malefactorē eſt pctm̄. CA. VII.

q Uarto ⁊ vltimo circa homicidiū cōſiderādus ē
gradꝰ vel reatꝰ quo pctm̄ intēditᷓ. Ad cuiꝰ eui
dentiā nota tria. Primū ē: ꝙ nō occidere male
factorē accuſatū ⁊ cōuictū ē pctm̄. Scðm eſt ꝙ occidere
malefactorē nō accuſatū nec cōuictū ē etiā pctm̄. Tertiū
eſt ꝙ occidere innocētē accuſatū ꝑ falſos teſtes ⁊ ꝯuictū
nō eſt pctm̄. Primo dico: ꝙ nō occidere malefactorē
accuſatū ⁊ cōuictū ē pctm̄ qð tali ondo rōne. Si ꝓpoſitū
in ꝓpoſito ⁊ oppoſitū in oppoſitū: ſʒ occidere peccatorē
accuſatū ⁊ cōuictū eſt bonū ⁊ meritoriū: ergo ꝑ oppoſitū
nō occidere eū ē pctm̄. Qꝫ aūt occidere pctōrē cōuictū eſt
bonū ꝓbo triplici rōne. ſ. rōne ꝑcepti: nocumēti: ⁊ exēpli.
Pꝰ rōne ꝑcepti ſic: Sicut deꝰ nō ꝓhibet niſi malū: ita nō
ꝑcipit niſi bonū: ſed deꝰ ꝑcipit habenti auctoritatē male
factores occidere: ita dr̄ Exo. xxij. Maleficos nō patia
ris viuere. vn̄ Dauid dicebat. In matutinis interficiebā
oēs pctōres terre: g̃ ⁊c̄. 2ꝰ ꝓbo hoc idē rōne nocumenti
ſic: Illud qð nocet cōitati bonū ē occidere: ſʒ pctōr ē pe
riculoſus ⁊ cōitati corruptiuꝰ: ergo eū a cōitate abſcide
re vel excludere ē bonū. 3ꝰ ꝓbo hoc idē rōe exēpli. Oſtē
do enī ꝑ duo exēpla ꝙ ſit bonū pctōrē occidere. Primū
exemplū ē de beſtia nociua ſic. Peior ē malꝰ homo q̄ȝ he
ſtia ſilueſtris ⁊ ferox ⁊ plꝰ nocet. ſʒ beſtiā talē occidere ē
bonū: ergo a ſili bonū eſt occidere pctōrē qui plꝰ nocet q̄ȝ
beſtia: vt dr̄ ꝑmo politicoꝝ. ⁊. vij. ethicoꝝ. Scðm exēpꝉ
eſt de mēbro putrido. Uidemꝰ enī ꝙ mēbrū putridum ⁊
alioꝝ corruptiuū laudabiliter a medico abſcinditᷓ vt totū
corpꝰ cōſeruetᷓ. ſʒ pctōr ē hꝰmōi. nā ipſe tanq̄ȝ mēbrū cor
ruptiuū ⁊ tanq̄ȝ fermētū totā maſſam. i. totā ciuitatē in
ficit ⁊ corrūpit: vt dicit aplˢ ꝑma ad corinth. v. ergo ſalu
briter pctōr occiditᷓ vt bonū cōe cōſeruetᷓ. Hec bea. Tho.
ſcða ſcðe. q. lxiiij. arti. ij. argu. cōtra. ⁊ in cor. q per totum.

Scðo dico: ꝙ occidere malefactorē non accuſatū nec
ꝯuictū eſt pctm̄. vn̄ Ambro. ſuꝑ pſal. Bti immaculati ſic di
cit. Bonꝰ iudex nihil ex arbitrio ſuo facit ſʒ iuxta leges ⁊
iura ꝓnūciat. Et Aug. in omelia de penitētia: Multi cor
rigunᷓ vt Petrꝰ. multi tolerāᷓ vt iudas. multi neſciūᷓ do
nec dn̄s veniat qui illuīat abſcōdita tenebrarū. Nos vō
a cōmunione quēq̄ȝ nō poſſumꝰ ꝓhibere niſi aut ſponte
cōfeſſū aut in aliquo ſeculari vel eccleſiaſtico iudicio no
minatū vel cōuictū. Et cā. ij. q. j. dicit canon eleutherij pa
pe: Nihil cōtra quēlibet accuſatū abſq̄ȝ idoneo ⁊ legiti
mo accuſatore fiat. Nā ⁊ ipſe dn̄s ihūs xp̄s iudā eſſe fu
rem ſciebat: ſʒ qꝛ nō eſt accuſatꝰ nō ē eiectus. Re. ſ. aduo
catus vel iudex. Tertio dico: ꝙ occidere innocētē per
falſos teſtes accuſatū ⁊ cōdēnatū nō eſt pctm̄. Cuiꝰ rō eſt
duplex. Prima ē: qꝛ talis nō cōdēnat eū qui ē iuſtus in
quātū iuſtus: ſʒ qꝛ iniuſtꝰ ⁊ cōuictus ꝓbatꝰ eſt ⁊ dignus
morte. vn̄ cōuictū nocentē nō innocentē cōdēnat. Scða
rō quare talis nō peccat ē: qꝛ talis ptās vel iudex ſm al
legata ſniam ferens nō occidit ipſe innocentē: ſʒ illi q̄ eū
accuſant ⁊ falſo aſſerunt nocentē. Debet tn̄ iudex q̄ttuor
facere. ꝑmo dʒ teſtes diligēter examinare vt eos de fal
ſo teſtimonio poſſit cōuincere ⁊ expellere ⁊ innoxium li
berare. Et ſi hoc nō pōt facere: ſcðo ſententiā dʒ quantū
pōt differre. Quod ſi nō pōt facere: tertio dʒ eū ad ſupio
rē iudicandū remittere. Si aūt nō pōt trāſire vel ſubter
fugere quin eū iudicet: quarto ⁊ vltimo innocentē cōui
ctū debet iudicare: non tn̄ peccat ꝓpter duas rōnes īme
diate poſitas vel dictas. Hec. b. Tho. ſcða ſcðe. vbi ſupra
arti. vj. in ſo. iij. argu. Sed forte argues ⁊ dices: ꝙ occi
dere peccatorē eſt maiꝰ pctm̄ q̄ȝ innocentē tali rōe: Quan
to maius nocumētū inferᷓ ei in quē peccaᷓ: tanto pecca
tū eſt maiꝰ. ſʒ occiſio peccatoris plus nocet pctōri: qꝛ ad
ſtatū miſerabiliorē iſte trāſit. ſ. ad infernum q̄ȝ noceat in
nocenti q̄ de miſeria huiꝰ vite ad celeſtē gloriā ꝑ mortē
tranſit: ergo ⁊c̄. Rn̄deo ⁊ dico: ꝙ grauitas peccati magis
eſt cōſiderāda q̄tū ad id qð per ſe intenditᷓ q̄ȝ quo ad id
qð per accidēs intenditᷓ. vn̄ illi qui occidit iuſtū grauiꝰ
peccat q̄ȝ ille qui occidit peccatorem. ⁊ hoc q̄druplici rō
ne. Nā talis magis facit cōtra charitatē: equitatē: cōmu
nitatē: diuinā bonitatē. Primo qui occidit innocentē
magis peccat: qꝛ magis facit cōtra charitatē: qð ꝓbo ſic:
Ille qui plus nocet quē plus dʒ diligere magis peccat. ſʒ
plus dʒ quilibet diligere bonū virū q̄ȝ malū: innocentē
q̄ȝ pctōrē. ergo ſi nocet bono magis peccat. Scða rō ē: qꝛ
talis magis facit contra equitatē. ⁊ formo eā ſic: Iuſticia
exigit vt ei qui ē melior magis ſeruiaᷓ: g̃ qui iniuriā in
fert ei q̄ minꝰ eſt dignꝰ magis facit ꝯtra iuſticiā: ⁊ ſic ma
gis peccat. Tertia rō eſt talis: Qui facit ꝯtra cōitatē pri
uādo eā maiori bono magis offendit ciuitatē ⁊ per ꝯñs
magis peccat. ſʒ occidit innocētē ꝑuat ciuitatem maiori
bono: g̃ ⁊c̄. Quarta rō ē: qꝛ talis magis facit cōtra diuinā
bonitatē. ⁊ formo ſic rōnē: Qui magis diuinā bonitatē of
fendit magis peccat. ſʒ q̄ occidit vel ocfēdit bonū magis
deū cōtēnit: vt dr̄ Luc. x. Qui vos ſpernit me ſpernit. Qꝫ
aūt iuſtꝰ occiſus ad gloriā trāſferaᷓ hoc ē per accidens. ſ.
rōne occiſionis ⁊ ꝑter intentionē occidētis. Hec. b. Tho.
vbi ſupra arti. vj. in ſolu. ij. arg. per totū.

℄ Quō honeſtas diffiniᷓ ⁊ quid ſit. CA. I.

b Oneſtas. Circa honeſtatē
cōſiderāda ſut tria
ſ. ꝯuenietia: euidētia: differētia. Prio
cōſiderāda ē cōuenietia. Nā honeſtum
idē ꝙ ꝟtuoſum: decorꝫ: tēporatū: hono
re dignū. Primo dico: ꝙ honeſtum
idē ē ꝙ ꝟtuoſū: ita ꝙ eē honeſtū ē eē ꝟtuoſū ⁊ ecōuerſo:
qð tali rōne ꝓbo. Nā ſm Iſido. li. x. ety. Honeſtas dr̄ q̄ſi
honoris ſtatꝰ: ſed ſtatus honoris ē ſm virtutē cui debeᷓ
honor: ergo honeſtū eē idē ē qð ꝟtuoſū eſſe. Hec beatus
Tho. ſcða ſcðe. q. cxlv. articu. j. cor. q. Re. infra Honor.

Scðo dico: ꝙ honeſtū idē honeſtū idē ē qð eē decorꝫ
vel pulchrū. qð dupliciter ꝓbo. ſ. ſilitudine vel auctorita
te: ⁊ rōne. Pꝰ ſilitudine vel auctoritate ſic: Nā aplˢ ꝑma
ad corinth. xij. vocat mēbra turpia inhoneſta ⁊ pulchra
honeſta: ergo ſicut inhoneſtū ⁊ turpe ſūt idē: vt pȝ in mē
bris: ita honeſtū ⁊ decorꝫ vel pulchrū ſunt idē. 2ꝰ ꝓbo h̄
idē rōne ſic: Quia ſicut pulchritudo corꝑalis conſiſtit in
debita ꝓportōe mēbroꝝ cū claritate: ita pulchritudo ſpi
ritualis cōſiſtit in debita ꝓportiōe opeꝝ cū claritate rō
nis. Itaq̄ȝ ſic illud corpꝰ ē pulchrū qð hȝ debitā ꝓportio
nē mēbroꝝ cū claritate vl̄ venuſtate coloris: ita illa ope
ratio hois ē pulchra q̄ ē ꝓportionata ſm ſpūalē claritatē
rōnis. Hec. b. Tho. vbi. ſ. arti. ij. in cor. q. ⁊ arg. 3. vn̄ Am
bro. li. j. de offi. ſic ait. Tantꝰ ē honeſtatis ſplēdor vt vitā
btām efficiat trāquillitas ꝯſcie. ⁊ ſecuritas innocentie.

Tertio honeſtū ē idē qð tꝑatū. qð dupli̇r ꝓbo. ſ. auc̄te
⁊ rōe. Pꝰ auc̄te Ambro. q̄ in ꝑmo li. de offi. honeſtatē ſpā
liter attribuit tꝑātie. 2ꝰ hoc idē rōne ſic: Quia ſic tꝑātia

illud qđ hoīē turpissimū ⁊ indecētissimū repellit.s.voluptates bruti les: ita honestas ſm rōnē repellit vel moderat̄ ↄcupiscētias prauas. vñ Ambro.in synodo Temꝑantia est modꝰ siue in verbo siue in oꝑe. Hec verecūdie comes est: hūilitatis regulā custodit: trāquillitatē aī fuat continentiāꝫ ⁊ castitatē amplectit̄: fouet decꝰ ⁊ honestatem: restringit cū rōne appetitū. Hec bea. Tho.vbi.s.arti.iiij.in cor.q. ⁊ ar.cōtra. Quarto honestū est idē qđ honori suū vel honore dignū. qđ pꝫ per Isido.q dicit in li.ety. Qꝫ honestas dr̄ q̄si honoris stat9. Ubi nota ꝙ esse dignū honore q̄uis in generali cōueniat oī v̄tuti. spālit̄ tñ quattuor v̄tutibꝰ cōuenit: iusticie: fortitudini: temꝑantie ⁊ honestati. Primo eñ iusticie debet̄ honor: ⁊ hoc ꝓpter excellens bonū qđ facit. Re.infra Iusticia. Scđo temꝑantie debet̄ honor: ⁊ hoc q̄ mala magis exprobrabilia.s.bestiales ↄcupiscētias cōꝑmit. Re.infra Temꝑātie. Tertio fortitudini debet̄ honor ꝓpter terribilia mala q̄ vincit. Re.supra Fortitudo. Quarto honestati debet̄ honor: q̄ remouet ⁊ excludit qđ est inhonestū. Sꝫ forte q̄res cui virtuti maior honor debet̄. Dico ꝙ iusticie ⁊ fortitudini debet̄ honor maior q̄ꝫ temꝑantie ⁊ honestati, ꝓpter excellētiā maioris boni. Nā he due v̄tutes.s.iusticia ⁊ fortitudo bonū excellentiꝰ oꝑant̄ temꝑantia ⁊ honestate. Ex alia vō pte temꝑantie ⁊ honestati debet̄ maior honor, ꝓpter cohibitionē maloꝝ magis exprobrabiliū. Hec be.Tho.vbi.s.arti.iiij in solu.iij.argu.per totū.

¶ Qꝫ honestatis mentis tria sunt signa. CA.II.

Secūdo ꝑncipaliter circa honestatē cōsiderāda ē euidētia. Nā interior electio volūtatis vl̄ dispositio mētis in q̄ ꝑncipaliter ⁊ radicaliter cōsistit honestas aliis nō pōt innotescere nisi per signa exteriora vñ Hugo.in li.de disciplina monachoꝝ sic ait: Per illud qđ foris ē puta per ornatū: ꝑ aspectū: ꝑ incessū: ꝑ cōuictū per vbū siue male agat̄ siue bñ interior aī q̄litas demonstrat̄. Hec be.Tho.scđa scđe.q.cxlv.arti.i.in sol.iij.argu. Sūt aūt tria signa per q̄ possumꝰ ꝑsumere vl̄ cognoscere aliquē esse honestū.s.cōuersatio extrinseca: verecūdia: ⁊ pudicitia. Primū signū extrinsecū honestatis ē ↄuersatio extrinseca q̄ si sit bona est ostēsiua honestatis interioris s.mētis: ibidē in so.iij.arg. Et Ambro.li.i.de offi.sic ait: Quid aliud ē honestū nisi vt turpibilia fugiat̄. Et Hugo in li.de disciplina monachoꝝ: Honesta cōuersatio hoīs patꝫ ex q̄ttuor.s.ex motu ex gestu ex affatu: ex conuictu. Re infra Luxuria de incitantibꝰ vel retrahētibus ab ea. Scđm signū extrinsecū ostēsiuū honestatis ē verecūdia. que q̄dē honestatē fouet ⁊ nutrit remouēdo ea que sūt cōtraria honestati. vñ Ambro.in li.de offi.dicit sic: verecūdia socia est ⁊ familiaris mētis placide ↄtumeliā fugiens ab oī luxuria aliena: sobrietatē diligit: honestatē fouet ⁊ decorē requirit. Ubi nota ꝙ licet verecūdia foueat honestatē remouendo ea que sūt ↄtraria honestati: vt pꝫ nō tñ ipsa verecūdia ad perfectā rōnē honestatis pertingit. Hec be.Tho.vbi supra.q.cxliiij.arti.i.in sol.iij.argu. Tertiū signū extrinsecū honestatis interioris ostēsiuū ē pudicitia. Cuiꝰ rō ē. q̄ nomē pudicitie sumit̄ a pudore in quo verecūdia signat̄: ⁊ iō oꝫ ꝙ verecūdia sit circa illa de q̄bꝰ hoīes maxime verecūdant̄. Ubi nota ꝙ hoīes nō solū verecūdāt̄ de ipsa mixtione venerea: tū ꝓpter mēbroꝝ turpitudinē: tū ꝓpter mēbroꝝ rebellionē: tū ꝓpter rōnis absorptionē sꝫ etiā verecūdāt̄ de q̄busdā signis veneree mixtiōis. vñ sic castitas repellit vl̄ repꝛimit ⁊ refrenat ipsaꝫ mixtionē venereā: sic pudicitia ē verecūdia circa signa venereoꝝ q̄lia sūt inspectꝰ impudici: oscula ⁊ tactꝰ q̄ signa pudicitia erubescit: cauet ⁊ detestat̄: vbi.s.q. cli. arti.iiij.in cor.so.ꝑ totū. Sūt ēt alia tria sig̃ honestatis ostēsiua ⁊ affectiua.s.temꝑātia: ↄtinētia: abstinētia: de q̄bꝰ re q̄re in l̄ris suis.

¶ Qꝫ bonū honestū differt a delectabili ⁊ vtili: ⁊ ꝙ bonū honestū ē ꝑfectiꝰ bono dlectabili ⁊ vtili.

Tertio ꝑncipalr̄ circa honestatē ↄsiderāda ē dr̄ia. licet eñ bonū honestū ↄueniat subiecto cū bono vtili ⁊ cū bono delectabili: tñ differt rōne ab eis inq̄ꝫtū alia ē rō honesti: ⁊ alia boni vtilis ⁊ alia boni delectabilis: qđ sic pꝫ. Prio eñ de rōne boni vtilis ē: ꝙ appetat̄ ⁊ q̄rat̄ ⁊ referat̄ ad aliud ⁊ nō ꝓpter se. Scđo de rōne boni delectabilis ē: quies vl̄ q̄etatio appetitꝰ in re desiderata. Tertio de rōe boni honesti ē ꝙ ꝓpter se appetat̄ ⁊ ꝓpter se querat̄ ⁊ ꝓpter aliud: sic dicit Aug.in li.lxxxiij q. Honestū dr̄ qđ ꝓpter se petēdū est: vtile aūt qđ ad aliud ē referēdū: delectabile aūt est in quo appetitꝰ quiescit. Ex q̄ differētia pōt ↄcludi ꝙ bonū honestū est nobiliꝰ ⁊ perfectiꝰ bono vtili ⁊ delectabili quattuor rōnibꝰ.s.cōtinētie. cōueniētie: reuerētie: efficacie. pꝰ rōne cōtinentie sic Illud bonū qđ cōtinet alia ⁊ nō cōtinent̄ ab aliis est ꝑfectiꝰ illis: sꝫ bonū honestū cōtinet illa duo q̄ est delectabile ⁊ vtile: nō aūt cōuertit̄: qđ pꝫ pꝰ de delectabili ⁊ ꝓbat̄ sic: Quia oē bonū honestū ē delectabile: nō tñ oē bonū delectabile est honestū: q̄ bonum delectabile ſm sensū non est bonū ſm rōnē nec per cōsequens honestū. Nā delectabile ꝑter rōnē vel contra rōnē nō est honestū. Scđo patꝫ hoc idē de bono vtili. q̄ bonū honestū semꝑ ē vtile nō tñ cōuertit̄: q̄ non oē bonū vtile est honestū semꝑ: ⁊ ideo ⁊c̄. 2ꝰ bonū honestum est nobiliꝰ aliis rōne cōueniētie: qđ sic patꝫ. Perfectius est illud bonū qđ semꝑ ē ↄueniēs rōni q̄ꝫ illud qđ q̄nq̄ repugnat rōni. sꝫ bonū honestū semꝑ cōuenit rōni. delectabile aūt vel vtile nō semꝑ ē cōueniēs rōni q̄uis sit cōueniēs sensui: g̃ ⁊c̄. 3ꝰ bonū honestū ē ꝑfectiꝰ aliis rōe reuerētie, ꝓbo sic: Illud bonū qđ ē sꝑ dignū honore ē nobilius ⁊ ꝑfectiꝰ illo.s.bono qđ nō sꝑ est dignū honore: sed bonū honestū sꝑ ē dignū honore. tū ꝓpter excellētiā virtutis: tū ꝓpter pulchritudinē ⁊ ordinē rōnis: nō aūt bonū delectabile ⁊ bonū vtile: eo ꝙ nō oē vtile ⁊ delectabile ē sꝫ ordinē rōis: g̃ ⁊c̄. 4ꝰ bonū honestū ē nobiliꝰ ⁊ ꝑfectiꝰ aliis bonis rōe efficacie sic: Quāto bonū magis q̄etat: satiat vl̄ ꝑficit appetitū tāto ē nobiliꝰ ⁊ ꝑfectiꝰ. sꝫ bonū honestū magis q̄etat ⁊ satiat appetitū q̄ꝫ bonū vtile ⁊ delectabile. ⁊ sic ꝑ ↄñs nobiliꝰ rōe efficacie. Qꝫ aūt bonū honestū magis satiat appetitū. Probo pmo respcū boni vtilis sic: Illud bonū magis q̄etat ⁊ satiat appetitū qđ q̄rit̄ ꝑꝑ se: q̄ꝫ qđ q̄rit̄ ꝑꝑ aliud. sꝫ bonū honestū appetit̄ ⁊ q̄rit̄ ꝑꝑ se tñ bonū aūt vtile refert̄ ad aliud: ⁊ q̄rit̄ ꝑꝑ aliud ⁊ nō ꝑꝑ se: vt patē pōt ꝑ multa exēpla: g̃ ⁊c̄. Scđo ꝙ bonū honestū magis satiet appetitū q̄ꝫ bonū delectabile, ꝓbo tali rōe: Magis q̄etat ⁊ satiat appetitū finis adeptꝰ q̄ꝫ adeptio finis. vbi grā finis auari ē duplex.s.pecunia ⁊ adeptio pecūie. modo igit̄ ita ē ꝙ vltimꝰ finis auari ē pecūia adepta ⁊ ñ adeptiō pecūie: qđ pꝫ: q̄ possessio vl̄ adeptio ñ ē bōa nisi ꝑꝑ pecuniā: g̃ ꝑꝑ qđ vnūq̄dq̄ꝫ tale ⁊ illđ magis. Si g̃ adeptiō vl̄ ac q̄sitio vl̄ vsus pecūie ē bonꝰ ꝑꝑ pecuniā. seq̄t̄ ꝙ ipsa pecūia sit melior ipsa adeptiōe vl̄ ipso vsu pecūie. Ai sicut appetitꝰ tēdit i bonū honestū vt i rē q̄ appetit̄ dlectatio rei ē q̄etatiō appetitꝰ i re q̄ appetit̄ mō g̃ magis q̄etat ⁊ satiat appetitū ipsa ē res q̄ ē finis vltimꝰ appetitꝰ q̄ꝫ q̄etatio i rē q̄ ē delectatiō sic ꝑꝑ vltimū finē. Hec.b. Tho.i.pte sũ.q.v. arti.vi. in cor.q. Et ꝑma scđe.q.xvi.de vsu.articu.iij.in cor.q. Et scđa scđe.q.cxlv.arti.iij.in cor.q. ⁊ in so.argu.

¶ Honoris diffinitio. CA.I.

Honor. Circa honorē ↄbemꝰ cōsiderare tria. pꝰ descriptionē ꝓpā. 2ꝰ distinctiōꝫ variam. tertio exhibitionem debitam. Ita ꝙ honor primo conuenienter describitur. secundo

laude distinguit: tertio differēter impendit. Primo circa honorē ɔsiderare debemꝰ descriptionē ꝓpriā. Nā honor sic diffinit a philosopho pmo lib. ethicoꝝ: Honor est exhibitio reuerētie in testimoniū ṽtutis. In qua diffinitiōe philosophus tangit tria: pmo honoris pncipiū effectiuū: scḋo signū expssiuū: tertio obiectū receptiuū.

Primo honoris pncipiū effectiuū cū dicit: Honor ē exhibitio reuerentie. nam reuerētia ex vna parte est honoris pncipiū ex alia vero parte est finis honoris. pꝰ enī reuerētia quā hō exhibz alcui ē pncipiū effectiuū motiuū honoris. inquātū aliqs ex reuerētia quā hz ad aliū honorat eū. 2ꝰ exhibitio reuerētie ex pte alia ē finis honoris inquātū aliqs honorat ad istū finē vt ab alijs in reuerentia habeat. Hec be. Tho. scḋa scḋe. q. ciij. de dulia. arti. j. in sol. j. argu. Scḋo in diffinitiōe honoris tāgit honoris signū expressiuū. cū subdit. in testimoniū. Nā honoris exhibitio testificationē quādā importat de excellentia alicuiꝰ. vñ hoīes qui volunt honorari testimoniū sue excellētie q̄runt vt dicit phs. i. viij. ethicoꝝ. Ubi nota: q testimoniū reddit q̄ttuor mōis. pꝰ reddit de excellentia alicuiꝰ corde ⁊ sic reddit deo eo q deꝰ est inspector cordiū. vñ corā deo sufficit testimoniū ɔsciē: ⁊ ideo honor coram deo pōt ɔsistere in solo motu interiori cordis. dū. s. aliqs recognoscit dei excellentiā vel etiā alicuiꝰ hoīs quo ad deū. 2ꝰ quo ad hoīes nō pōt ferre testimoniū aliqs de excellētia alicuiꝰ nisi per signa exteriora. ⁊ hꝰ tribꝰ modis pmo mō ore: cū aliqs ore pnūciat excellentiā alicuiꝰ. secūdo corpore. s. cum aliqs pnūciat excellentiā alicuiꝰ inclinatiōibꝰ: obuiationibꝰ ⁊ hꝰmōi. tertio muneꝛe. s. cū aliqs pnūciat excellentiā alicuiꝰ oblatiōe muneris aut institutiōe imaginis vel hꝰmōi. vbi supra arti. j. in cor. q. p totū. Tertio i diffinitiōe honoris tāgit subiectū cōdignū cū subiūgit ṽtutis. Nā ṽtuti pncipaliter ⁊ per se debet honor. vt dicit phs. iiij. ethicoꝝ. Lz eniz honor nō sit sufficiēs pmiū ṽtutis: vt phs ibidem dicit: tn̄ q: in rebꝰ humanis ⁊ corpalibꝰ nihil pōt esse maiꝰ honore: p tanto dr̄ honor ē ṽtutis pmiū: ibidē in so. ij. arg.

℃ Q̄ honor laus ⁊ gloria differāt inter se. CA. II.

f Ecūdo pncipaliter circa honorē ɔsiderare debemus distinctionē variā. Nam laus distinguit ab honore duobꝰ mōis. Uno mō q: laus consistit in solis signis ṽboꝝ: honor aūt in q̄buscūqz exterioribus signis. ⁊ fm hꝰ laus includit in honore. Alio modo laus distinguit ab honore: q: p exhibitionē honoris testimoniū reddimꝰ de excellētia bonitatis alicuiꝰ absolute: sz per laudē testificamur de bonitate alicuiꝰ in ordine ad finē: sicut laudamꝰ bñ opantē ꝓpter finē. Honor etiā est optimoꝝ q̄ nō ordināt ad finē sz iam sūt in fine: vt pz j. ethicoꝝ. Gloria autē ē effectꝰ honoris ⁊ laudis: q: ex hꝰ q testificamur de bonitate alicuiꝰ clarescit eius bonitas in noticia plurimoꝝ: ⁊ hoc importat nomē glorie. Nā gloria dr̄ q̄si clara: eo q gloria est clara cū laude noticia. vt Ambro. dicit. ⁊ sic patz quō differūt hec tria inter se. s. honor: laus ⁊ gloria. Hec b. Tho. scḋa scḋe. q. ciij. de dulia. arti. j. in so. iij. argumen. per totū.

℃ Q̄ fm excellentiē bñficij ē honor impendendus. CA. III.

t Ertio pncipaliter circa honorē cōsiderare debemꝰ exhibitionē debitā: Nā honor debet alicui rōe alicuiꝰ excellētie. ⁊ ideo vbi est alia ⁊ alia rō excellētie: ibi oz esse aliꝰ ⁊ alius honor: ita q fm diuersas excellētias impendit diuersus honor. ⁊ fm diuersam rōnē bñficij est attendenda diuersa rō debita. Ubi sciēdū: q alia excellētia bñficij ɔuenit deo alia patri. alia p̄sidēti vel pncipi alia bñfactori. Prima enī excellētia bñficij ⁊ pncipij cōuenit deo pncipalr ⁊ generaliter: eo q ipse ē pncipiū oīuz p creationē. Scḋa excellentia bñficij impēsi inuenit in pr̄e carnali pticularit eo q pr̄ carnalis ē primū pncipiū gnatiōis: educatiōis ⁊ discipline filij. Tertia excellētia bñficij ⁊ pncipij inuenit in p̄sidēte: Nā psona in dignitate aliq̄ ɔstituta ē pncipiū gubernatiōis aliquaꝝ reꝝ sicut pnceps ē pncipium ciuitatis in rebꝰ ciuilibꝰ: ⁊ dux est pncipiū exercitꝰ in rebus bellicis. ⁊ mgr̄ ē pncipiū in disciplinis. Quarta excellētia pncipij ē in bñfactore pticulariter a quo pticularis ⁊ puata recipimꝰ bñficia. Et ideo sūt diuerse ṽtutes q̄bꝰ honorē. cultū vel debitū diuersimode impendimus supradictis. Prima enī ē ṽtꝰ religiōis p quā colit ⁊ honorat deꝰ. Scḋa post ṽtutē religionis ē virtꝰ pietatis p quā colūt vl̄ honorāt parētes. Tertia sub religiōe ⁊ pietate est virtꝰ obseruātie p quā exhibet cultꝰ vel honor psonis ɔstitutis in dignitate. Quarta post oēs ē virtꝰ grē vel gratitudinis q̄ bñfactoribꝰ grām recōpensat: de q̄bꝰ i capl'is sequētibꝰ aget cōplete. Hec b. Tho. scḋa scḋe. q. cij. arti. j. in cor. q. iuxta finē. Et ibidē. q. cvj. ar. j. in cor. q.

℃ Q̄ soli deo q̄ttuor actꝰ honoris debēt. CA. IIII.

b Honor dei. Quia excellētia beneficij ⁊ principij generaliter ⁊ singulariter deo conuenit ⁊ hoc q̄ttuor rōnibꝰ. s. rōne creationis: gubernatiōis: dīatiōis: beatificationis. Nā solꝰ deꝰ sua potentia infinita creat: sua sapientia gubernat: sua excellētia vel presidentia imperat: sua clemētia vel misericordia beatificat: ideo est virtꝰ religionis per quā cultū ⁊ spālem honorē exhibemꝰ deo. Sūt aūt quattuor actꝰ religionis vl̄ honoris q̄ rōe sue excellētie supradicte qua ipse est creator gubernator dīator beatificator soli deo debentur ⁊ dant. s. deuotio oratio: adoratio sacrificatio. Primo dico: q deuotio est spālis ⁊ pncipalis actꝰ religionis cōueniens soli deo: qḋ tali rōne ostendo: Actꝰ religionis est ꝓmpte se offerre ad honorē ⁊ seruitiū dei: sz deuotio est huiusmōi qḋ ex sua interptatione patz. Nā deuotio dr̄ a deuouēdo. vñ deuoti dicūt qui seipsos quodāmō deo deuouent vt ei se totaliter subdāt: ꝓpter qḋ olim apud gentiles deuoti dicebant q̄ seipsos deuouebāt p salute sui exercitꝰ. vñ apud nos deuotio vocat quedā volūtas ꝓmpte se tradēs ⁊ offerens ad seruiēdū deo sed talis est actꝰ religionis: ergo ⁊c. Sz forte dices: q deuotio nō est actꝰ religionis tali rōe. s. per religionē hō ordinat solū ad deū: sz deuotio etiā habet ad sanctos ⁊ ad spūales psonas: ergo videt q deuotio nō sit actꝰ religionis: Respondeo ⁊ dico: q deuotio q̄ habet ad sanctos dei mortuos vel viuos non terminat ad ipsos sz trāsit in deum. inquantū. s. in ministris dei veneramur deum. Hec be. Tho. scḋa scḋe. q. lxxxij. articulo. j. in cor. q. ⁊ ibidem arti. ij. in so. iij. arg. Re. infra Religio. Scḋo dico q orō est actꝰ religiōis. Cuiꝰ rō ē: q: ad religionē ꝓprie ptinet exhibere deo spālē reuerētiā ⁊ honorem: sz p orōnē hō deo spālē reuerētiā ⁊ honorē exhibet inq̄tū hō orās se deo subijcit ⁊ cōfitet se indigere deo sicut actore bonoruz suoꝝ ⁊ pmiatore opeꝝ: ergo oīno cōueniens soli deo est actꝰ religiōis. vbi supra. q. lxxxiij. arti. j. in cor. q. Re. īfra Orō cui debeat fieri. Tertio dico: q adoratō ē ꝓpriꝰ actꝰ religiōis. Cuiꝰ rō est: q: adoratio ordinat in reuerētiā eiꝰ q̄ adorat: sz ꝓpriū religiōis ē deo reuerentiā exhibere: vt pz supra. g̃ adoratio cōueniēs soli deo ē actꝰ religionis. vbi supra. q. lxxxiiij. arti. j. in cor. q. Re. s. Adoratio. Quarto sacrificiū vel sacrificij impēsio cōueniēs soli deo ē actꝰ religiōis. Cuiꝰ rō ē: q: actꝰ religiōis ē deo reuerētiā exhibere: et sepe dictū ē supra: sz sacrificia fiūt ꝓpter reuerētiā dei: g̃ iste actꝰ q̄ ē offerre sacrificiū soli deo ptinet ad ṽtutē religionis: vbi. s. q. lxxxv. arti. iij. in

coꝛ.q. Re. infra sacrificiū. ¶ Qꝫ post deū parentes tenemur honoꝛare. CA.V.

Honoꝛ parentum.

h

Post ꝟtutū religiōis qua honoꝛē debitū impendimꝰ soli deo ⁊ post quattuoꝛ actꝰ religiōis p̄dictos. Scd̄o ē virtꝰ pietatis q̄ hō est debitoꝛ parētibꝰ rōne excellentie q̄ in eis ē. Et ideo sic in p̄mo gradu ad religionē ptinet cultū vel honoꝛē debitū exhibere deo: ita in secūdo gradu ad ꝟtutē pietatis ptinet cultū ⁊ honoꝛē parentibꝰ exhibere. in cultu aūt vł parētū honoꝛe includit᷑ cultꝰ vel honoꝛ cōsanguineoꝝ. Hec he. Tho. scd̄a scd̄e. q. ci. de pietate arti. i. in coꝛ. q. in fine. Etiā in p̄dicto honoꝛe vel cultu includit᷑ honoꝛ ciuiū: ⁊ oīuꝫ patrie ⁊ amicoꝝ. Ad maioꝛē tamē euidētiā p̄dictoꝝ nota hic circa honoꝛē parētū q̄ttuoꝛ per oꝛdinē. s. honoꝛis distinctionē: patris cōditionē: operis ꝯtinuationē: ꝓlis obligationē. Primo circa honoꝛē parētū cōsiderare debemus honoꝛis distinctionē. Nam honoꝛ ē actꝰ reuerētie: obedientie: bn̄ficiētie. p̄ꝰ est actꝰ reuerētie: ⁊ sic honoꝛare patrem ē idē qd̄ reuereri patrem. Et hoc p̄cipit᷑ Leuit. xix. Unusq̄sq; patrē ⁊ matreꝫ timeat. i. reuerat᷑. 2ꝰ honoꝛ est actꝰ obediētie: ⁊ sic honoꝛare patrē idē ē qd̄ obedire p̄ri Ap̄ls ad Ephe. vi. Filij obedite parentibꝰ vestris. 3ꝰ honoꝛ est actꝰ bn̄ficiētie. ⁊ sic honoꝛare patrē idē ē qd̄ bn̄facere p̄ri: si necesse ē: Ecc̄i. iij. Honoꝛa patrē tuū ⁊ m̄rem Et glo. Hiero. ibidē: victꝰ necessaria mīstrādo. Ubi nota: ꝙ honoꝛ reuerētie quē filiꝰ erga patrē hꝫ ꝯsistit in tribus. s. in affectu: in effectu: in signo. p̄ꝰ ꝯsistit in affectu. s. timēdo ⁊ cauendo offensam patris. vn̄ Hiero. de honoꝛandis parentibꝰ sic ait: Prebeat᷑ patribꝰ honoꝛis mixta foꝛmido. 2ꝰ cōsistit in effectu. s. obediēdo: vt pꝫ supra per ap̄lm ad Eph. vi. 3ꝰ ꝯsistit in signo. s. assurgēdo. Ro. xiii. Cui honoꝛē: honoꝛē. Glo. Reddite honoꝛē vt assurgere ⁊ hꝰmōi que sūt signa honoꝛis. Hec Alex. in tertia parte sū. q. Scd̄o circa honoꝛē parētū nota p̄ris cōditionē: Nā pater tribꝰ mōis pōt ꝯsiderari. p̄ꝰ ꝑ se. s. inquantū est p̄r. ⁊ tūc cū p̄r sit maioꝛ filio vel supioꝛ q̄si p̄ncipiuꝫ filij exn̄s debet᷑ sibi a filio honoꝛ reuerentie ⁊ obsequij: vt pꝫ supra auctoꝛitate. Leuit. xix. 2ꝰ mō p̄r pōt cōsiderari per accidēs. s. inquātū sibi accidit aliq̄d puta ꝙ ē infirmꝰ: ⁊ tūc debet᷑ sibi a filio ꝙ visitet᷑ ⁊ seruiat᷑: vel. si paup̄ ē conuenit sibi ꝙ a filio sustentet᷑. vn̄ Ecc̄i. iij. Honoꝛa patreꝫ ⁊ matrē. Glo. Hiero. ibidem: Uictꝰ necessaria mīstrādo. Hec. h. Tho. scd̄a scd̄e. q. ci. de pietate. artic. ij. in coꝛ. q. 3ꝰ. aliq̄d ꝑ se cōuenit patri: ⁊ aliq̄d per accidēs ꝯuenit filio p̄mo eni᷑ q2 pater hꝫ rōnē p̄ncipij: filiꝰ vero hꝫ rōnē p̄ncipiati a p̄re velut ꝓcedētis a p̄re ideo per se conuenit p̄ri vt subueniat filio. Et ꝓpter hoc nō solū ad horā pater dꝫ filio subuenire: sꝫ etiā per totā vitā suā qd̄ ē thesaurizare. ita dicit ap̄ls. ij. ad coꝛinth. xii. Patres debēt thesaurizare filijs ⁊ nō ecōuerso. Sꝫ ꝙ filiꝰ aliq̄d cōferat p̄ri hꝫ ē per accidēs. s. rōne alicuiꝰ necessitatis instātis in q̄ tenetur ei subuenire nō aūt thesaurizare q̄si in longū: q2 naturaliter sūt filij successoꝛes parētū ⁊ nō ecōuerso: ibidē in so. ij. arg. ꝑ totū. Tertio nota ꝓlis obligationē. Nā honoꝛ parētū aut nō abstrahit a cultu dei filium: aut sic: In p̄mo eni᷑ casu si honoꝛ parētū nō abstrahit filiū a cultu dei: tūc nō debet filiꝰ deserere pietatē. i. honoꝛē parētū ꝓpter religionē vel honoꝛē dei: vt. s. ꝓpter honoꝛē exhibendū deo deserat parētes. Cuiꝰ rō est: q2 vnꝰ actꝰ cuꝫ mō debito ⁊ debitis circūstātijs aliū nō excludit. vn̄ honoꝛ parētibꝰ debito mō impēsus includit honoꝛem dei: aliter iam nō eēt opꝰ pietatis parentū cultui vel honoꝛi insistere cōtra dn̄m. vn̄ Hiero. in ep̄la ad elıodoꝝ. Per calcatā perge matreꝫ ⁊ ad vexillū crucis euola. sūmū genus pietatis est in hac re fuisse crudelē: ibidē arti. iiij. in coꝛ. q. per totū. Quarto nota ꝓlis obligationē. Nam aliter tenet᷑ ⁊ obligat᷑ patri filiꝰ q̄n est in seculo ꝯstitutꝰ ⁊ aliter postq̄ȝ ē in religiōe aliq̄ ꝓfessus. Primo eni᷑ filiꝰ q̄ est in seculo cōstitutꝰ si parētes habeat qui sine eo sustētari nō possūt nō debet relictis parētibꝰ religionē intrare: q2 trāsgredit᷑ p̄ceptū de honoꝛe parētū q̄uis quidaꝫ dicūt: ꝙ etiā in hoc casu licite posset eos deserere eoꝝ curā in deū cōmittēs. Sꝫ si quis recte cōsideret: cognosceret ꝙ hoc esset tētare deū: cū habēs ex humano cōsilio quid ageret periculo parētes exponeret sub spe diuini auxilij. Si vō sine eo parētes possūt vitā trāsigere: licitū ē ei relictis parētibꝰ religionē intrare: q2 filij nō tenēt᷑ ad sustentationē parētum nisi causa necessitatis: vt paꝫ supra. 2ꝰ vero si filiꝰ est iā in religione ꝓfessus: nō dꝫ cā sustentionis parētū exire claustrū in quo cū xp̄o sepultꝰ ē: ⁊ iteꝝ se secularibꝰ negocijs implicare: ⁊ hoc ꝓpter tres cās. Prima ē ꝓpter votū: nā religiosi ex voto tenent᷑ sue religionis obseruātias adimplere: ꝓpter q̄s impediūt᷑ suis parētibꝰ subuenire. Scd̄a rō ē ꝓpter statū: sūt enim in statu paupertatis. vn̄ q2 ꝓpꝛio carent. parētibꝰ subuenire nō possūt. Tertia rō ē: ꝓpter vinculū: q2 sūt ex voto p̄latis suis ligati ꝙ sine licētia p̄latoꝝ suoꝝ eis non licet exire claustrū. Tenet᷑ tn̄ religiosis salua obediētia p̄lati sui ⁊ sue religiōis statu piū studiū adhibere q̄liter parētibꝰ suis subueniat᷑: ibidē arti. iiij. in so. iiij. arg. ꝑ totuꝫ.

¶ Qꝫ post parētes debemꝰ honoꝛare p̄latos. CA.VI.

Honoꝛ pꝛelatoꝛum

⁊ dn̄oꝝ seculariū. Post virtutē religionis q̄ deū veneramur ac cultū ⁊ honoꝛē deo exhibemꝰ debitū: ⁊ post virtutē pietatis q̄ parētibꝰ debituꝫ honoꝛē impendimꝰ. vt pꝫ duobꝰ ca. p̄cedē. Sequit᷑ tertio ꝟtꝰ obseruantie q̄ hoībꝰ cōstitutis in dignitate cultū vel honoꝛeꝫ debitū exhibemꝰ. vn̄ Tulliꝰ diffiniēs obseruātiā sic ait: Obseruātia ē ꝑ quā hoīes aliq̄ dignitate antecedē.tes vel p̄celētes quodā cultu ⁊ honoꝛe dignā᷑. Ubi nota ꝙ ꝑsonis in dignitate cōstitutis debēt᷑ q̄ttuoꝛ. s. honoꝛ: timoꝛ: obediētia: tributa vel stipēdia. p̄ꝰ rōe dignitatis debet᷑ eis honoꝛ: q2 sunt in gradu vł statu dignitatis. vn̄ p̄ma Pe. ij. Regū honoꝛificate. 2ꝰ rōne p̄tātis vel auc̄tis quā habēt ad cohercēdū eis debet᷑ timoꝛ. vn̄ Malach. i. Si ego dn̄s vbi ē timoꝛ meꝰ. Re. infra Timoꝛ. sup illo ꝟbo: sꝫ potiꝰ eū timere ⁊c̄. 3ꝰ rōe gubernatiōis eis debet᷑ obedientia ꝑ quā subditi mouēt᷑ ad impiū p̄sidentiū. Re. infra Obediētia. 4ꝰ rōe laboꝛis eis debēt tributa: q̄ sunt q̄dā stipēdia laboꝝ suoꝝ. Hec he. Tho. scd̄a scd̄e. q. cii. de obſuātia arti. ij. in coꝛ. q. ⁊ in so. iij. argu. per totū. Ad euidētiā tn̄ p̄dictoꝝ nota hic q̄ttuoꝛ. Primū ē: ꝙ aliq̄s pōt honoꝛari ꝓpter ꝟtutē duobꝰ mōis. Uno mō ꝓpter ꝟtutē ꝓpꝛiā: sicut honoꝛat᷑ p̄latꝰ ⁊ p̄nceps q̄ ē ꝟtuosus. nā ꝟtuti ꝓp̄e debet᷑ honoꝛ vt pꝫ ca. i. Alio mō pōt honoꝛari aliq̄s ꝓpter ꝟtutē alteriꝰ: sicut p̄lati ⁊ p̄ncipes honoꝛāt᷑ etiā si sint mali inquātū gerunt ꝑsonā dei ⁊ cōitatis cui p̄ficiūt᷑. vn̄ sic mercatoꝛ in rōcinio ponit vnū denarium vel lapillū loco cētū marchaꝝ: ita etiā honoꝛat᷑ insipiēs ⁊ malꝰ: q2 ponit᷑ loco dei ⁊ loco cōitatis: vbi. s. q. lxiij. arti. iij. i coꝛ. q. In tertio aūt scri. sen. di. q̄ dic̄ ꝙ honoꝛ nō debet᷑ nisi rebꝰ diuinis. vn̄ q2 grā ⁊ ꝟtꝰ diuinos nos faciūt: io honoꝛ ꝓp̄e nō debet᷑ nisi hoī ꝟtuoso. Un̄ sciēdū ꝙ ad ꝟtutē aliq̄s pōt se hr̄e q̄ttuoꝛ mōis. s. actualit᷑: potētialit᷑: causalit᷑ oꝛdialit᷑. p̄ꝰ mō aliq̄s ad ꝟtutē se hꝫ actualit᷑. s. q2 actualit᷑ est ꝟtuosus. ⁊ tali ꝓp̄e ⁊ directe debet᷑ honoꝛ. 2ꝰ mō aliq̄s ad ꝟtutē se hꝫ potētialit᷑: sic hō exn̄s ad imaginem

dei. ⁊ sic oī hīsti imaginē dei honor ē exhibēd⁹ nisi ī ma
lo sit obstinat⁹: q2 in tali ē ordo ad v̄tutē ligat⁹. 3⁹ modo
ad v̄tutē aliq̄s se hꝫ realiē ⁊ causaliē ⁊ sic p̄lato bono du
plex honor ē exhibend⁹. vn⁹ q2 in se ē realiē bon⁹: ali⁹ q2
ordinat⁹ ē ad inducēdū aliquos ad v̄tutē. vñ ap̄lus p̄ma
ad Thimo. v. Qui bñ p̄sunt p̄sbiteri duplici honore ha
beanť digni g'o. et sp̄ualiter eis obediať ⁊ exterioria mini
streť. 4⁹ mō aliq̄s se hꝫ ad v̄tutē ordinaliē. ⁊ sic p̄lat⁹ in
quātū ē ordinat⁹ ad inducēdū alios ad v̄tutē ē honorā
dus. vñ lꝫ bono subdito rōne v̄tutis maior reuerētia de
beať q̄ꝫ malo p̄lato: tñ p̄lato malo rōe p̄latōis maior ho
nor debeť q̄ꝫ bono subdito. Et hoc triplici rōne. p̄⁹ rōne
p̄sidētie. cū enī p̄lat⁹ gerat vicē dei in ipso etiā honorať
de⁹. 2⁹ rōne eminētie nā bonū publicū meli⁹ ē bono pri
cularis p̄sone. vñ q2 p̄lat⁹ ē p̄sona publica in ipso etiam
bonū publicū honorať. 3⁹ rōe influētie. nā nobili⁹ est q̄
aliq̄s sit in aliis cā v̄tutis q̄ꝫ sit v̄tuosus in se solū. sed p̄la
tio se hꝫ ad v̄tutē sicut cā faciēs in aliis v̄tutē: ḡ ⁊c̄. Hec
he. Tho. tertio scri. sen. di. ix. arti. vlti. q. vtrꝫ p̄lat⁹ malus
min⁹ sit honorād⁹ q̄ꝫ bon⁹ subdit⁹. in cor. q in sol. iii ar. p
tori. Ul dicas q̄ honor debeť alicui ꝑpter tres rōnes. s.
ꝑpter initiū: ꝑpter habitū: ꝑpter statū. p̄⁹ ꝑpter initiū.
Nā p̄ncipiū ⁊ cā honoris ē deus: ⁊ iō q̄uūq̄ hꝫ rōnē est ho
norādus. 2⁹ ꝑpter habitū. Nā honor ꝑprie debeť v̄tuti
⁊ iō ille in quo ē v̄t⁹ est dign⁹ honore. 3⁹ ꝑpter gradū vel
statū ⁊ sic: Quicq̄d sit in ḡdu dignitatis ⁊ in statu p̄latio
nis ē honorādū: ita q̄ p̄mo: hō ē honorād⁹ ꝑpter rōnē.
scđo bon⁹ hō ē honorād⁹ ꝑpter v̄tutē. tertio bon⁹ p̄lat⁹ ē
honorād⁹ ꝑpter v̄tutē ⁊ ꝑpter dignitatē. q̄uis mal⁹ p̄la
tus ē honorādus: vł vice dei cui⁹ p̄sonā gerit: vel ꝑpter
v̄tutē cōitatis cui p̄ficiť. Hec Alber. iiij. scri. ethicoꝝ q̄d
recollegit he. Tho. audiēs ab eo. Scđo p̄ncipal̄r nota:
q̄ timor p̄ncipū seculariū ē ꝯtēnēd⁹: ⁊ timor dei ē in oī
bus p̄ferēd⁹. Re. infra Timor. Tertio nota: q̄ fili⁹ te
neť obedire p̄ri solū in his q̄ ꝑtinēt ad disciplinā vite. Et
miles duci exercit⁹ in his q̄ spectāt ad bellū: ⁊ su⁹ dñō in
his q̄ spectāt ad s̄uilia opa exequēda: ita q̄ subdit⁹ nō te
neť obedire suo p̄lato vł suo sup̄iori in duob⁹ casib⁹. pri
mus ē si ei n̄ subiiciť. scđs ē si ei malū p̄cipiť. deo aūt tene
mur in oīb⁹ obedire. Hec he. Tho. scđa scđe. q. ciiij. arti.
v. in cor. q ꝑ torū. Re. infra Obediētia. ⁊ infra Preceptū

Quarto q̄ p̄ncipes vel p̄lati p̄nt accipe tributa q̄ sunt
stipēdia laboris. Cui⁹ rō ē: q2 s̄m apo. null⁹ teneť suis sti
pēdiis militari: ⁊ iō iustū ē q̄ si p̄ncipes vł p̄lati non hñt
sufficiētes reddit⁹ vł si demergat de nouo aliq̄s casus in
quo oporteat multū expēdere ꝑ vtilitate cōmuni vel ꝑ
honesto statu p̄ncipis cōseruando ad quē reddit⁹ ꝑprii
non sufficiūt: vel si hostes terrā inuadūt: tunc in his casi
bus possūt tallias imponere ⁊ collectas facere. Sūt enī
in tali statu vt nō ꝑpria lucra querāt: sed vt a spoliis ces
sent ⁊ cōmunē vtilitatē ꝓcurent. Hec beat⁹ Tho. in qua
dam epistola quā misit ad quandā ducissaꝫ Lothorin
gie ⁊ Brabantie. Si autē p̄ncipes vel prelati vltra con
sueta vel statuta inter eos ⁊ populū exigant directe vio
lentiam faciēdo ⁊ rapiēdo. Uel indirecte: vt quādo eis
iusticiā negant vel nō defendunt eos vt debent: vt sic ali
quid extorqueāt predam vel vsurā expresse faciūt q̄ vo
lunt aliquid habere ab eis: tūc teneńť restituere vt dicūt
Ray. Gul. Ho. ⁊ Hostien. Serui aūt qui huiusmōi col
lectas vel tallias vel exactiones iniustas imponūt vel fa
ciunt ⁊ colligūt de mandato dñoꝝ suoꝝ: restituere nō te
neńť. Cui⁹ rō est: q2 cū illa sint dñoꝝ suoꝝ nō teneńť h̄ui
ad restitutionē lꝫ peccēt dñi si nimis grauāt seruos suos
vt dicunt p̄dicti doctores. Hec in sū. cōf. li. ij. ti. v. de q̄stis
⁊ talliis. q. xxxiiij.

¶ Quō hostia interpretať. CA. I.

Hostia. Circa hostiā corp̄is x̄pi
ꝯsiderare debem⁹ tria. s.
b
interp̄tationē: p̄fectionē: nr̄am ad deū.
petitionē. Primo ꝯsiderare debem⁹ ho
stie interp̄tationē. Nā hostia interp̄tať ⁊
dť q̄tuor mōis. p̄⁹ mō dť q̄si ostēdēs ali
q̄d iteri⁹. Re. s̄. Eucharistia q̄ subsūt accidētib⁹ hostie cō
secrate. 2⁹ mō hostia dť sacrificia vel victie q̄ fiebāt anteq̄ꝫ
ꝓgereť ad hostes ꝓ hostib⁹ vincēdis. ⁊ ita v̄tute hostie cō
secrate causať victoria ꝯ demones ꝯ venalia ⁊ mortalia
Re. s̄. efficatiam eucharistie. 3⁹ mō dť hostia sacrificia q̄
fiebāt qñ redibāt deuictis hostib⁹. Re. infra Sacrificiuꝫ.
4⁹ mō hostia dť introit⁹ dom⁹. Hec papias. Et sic v̄tute
eucharistie fit introit⁹ ad vitā eťnā. Re. ibidē de effecti
b⁹ eucharistie. Scđo p̄ncipal̄r circa hostiā ꝯsecratam
ꝯsiderare debem⁹ p̄fectionē. Nā in canone misse tāguť
tres p̄fectiōes hostie ꝯsecrate: ibi cū dť: Hostiā purā: ho
stiā scām: hostiā imaculatā q̄d v̄bū exponiť duob⁹ mōis
p̄⁹ sic: O de⁹ p̄r tibi offerim⁹ hostiā. i. eucharistiā: purā. i.
imunē ab omni pctō origīali. sanctam. i. imunē ab omni
pctō mortali. imaculatā. id est imunē ab oī pctō venia
li. 2⁹ mō exponiť sic: O de⁹ p̄r tibi offerim⁹ hostiā puram
q̄tū ad cognitionē scām q̄tū ad locutionē. imaculataꝫ
q̄tū ad opatiōē: q2 pctm nō fecit nec inēt⁹ ē dol⁹ ī ore ei⁹
p̄ma Pe. ij. 3⁹ mō pōt exponi sic vt deť intelligi q̄ sic p̄fe
ctio hostie ē triplex. s. q2 et pura imaculata. ⁊ scā q̄ talis
dꝫ eē p̄fectio aīe nr̄e eo q̄ vult ꝯtētū ⁊ cōmunis ꝯformitas
dꝫ eē. Tertio p̄ncipal̄r circa hostiā ꝯsiderare debem⁹
nr̄am ad deū petitionē. Oram⁹ enī ad deū ⁊ petim⁹ q̄ h̄
hostia a sacerdote deo oblata sit bñdicta: ascripta: rata:
rōnabilis: ⁊ acceptabil. Que v̄ba exponūť q̄tuor mōis.
Primo enī mō p̄nt exponi ꝑ respectu ad ꝯtēta. Nā res cō
tēta in h̄ sacrō vł in hostia ꝯsecrata ē x̄ps. ⁊ sic innocēti⁹
tri⁹ exponit dicēs: Quā oblationē tu de⁹ facias tā intra
re in eā hostiā q̄ ē oīno bñdicta q̄si ab oī culpa originali:
mortali: veniali: imunis. Ascripta. i. figuris ⁊ scripturis ve
terib⁹ ꝓ sigta. Re. s̄. Eucharistia de figuris. Rata i. fir
ma nō trāsitoria sicut vet⁹ q̄ cessauit vbi noua successit. Rō
nabilis. i. bñs effectū ꝯgruū: nō penalis sicut legalis erat
q̄ sanguīe hircoꝝ aut thauroꝝ nō poťat a pctō mundare
sꝫ q̄ sanguine x̄pi ꝯsciās mudat ab opib⁹ mortuis. Acce
ptabilis ad diffaꝫ legal hostie de q̄ ꝓpha ī sp̄ū dixit: Sa
crificiū ⁊ oblationē noluisti. ⁊ iteꝝ: Nō accipiā d̄ domo
tua vitulos ⁊c̄. Sꝫ illa ē hostia acceptabilis deo de q̄ dť
Eccī. xxxv. Sacrificiū iusti acceptū ē. Et ibidē. xlv. Ipsū
elegit ab oī viuēte offerre sacrificiū deo incēsū ⁊ bonum
odorē. Scđo mō p̄nt p̄dicta v̄ba exponi ꝑ respectū ad sa
cramētū. i. ad ipsā hostiā q̄ ē sacr̄m. ⁊ sic ēt Innocēti⁹ ter
tius exponit dicēs: Rogam⁹ ⁊ petim⁹ vt de⁹ hanc hostiā
ꝯsecret. ꝯfirmet ⁊ acceptet. Cōsecret ꝑ bñdictionē. vñ di
cit bñdictā. Cōfirmet. s. in mēoriā ꝑ ascriptionē. vñ sub
dit: Ascriptā Acceptet ꝑ approbatōēꝫ. vñ subiūgit: Ratā
rōnabilē q̄tū ad iudiciū rōis. acceptabilē q̄tū ad bñpla
citū volūtatis. q. d. Rogam⁹ ⁊ petim⁹ vt hāc oblatā hostiā
ꝯsecratā approbatā ⁊ a te ꝯfirmatā tu de⁹ digneris facē
hostiā rōnabilē q̄ diuine rōni ꝯueniat. ⁊ acceptabilē q̄ bñe
placito diuino cōplaceat. Tertio mō p̄dicta v̄ba p̄nt expo
ni ꝑ respectū ad effectū. ⁊ sic exponit Aug. ⁊ habeť de cō
secra. di. ij. vtrꝫ sub figura: dicēs sic: Tu de⁹ digneris facē
istā oblatā hostiā bñdictā. i. ꝑ quā bñdicimur. Ascriptā
. i. ꝑ quā in celo ascribimur. Ratā. i. ꝑ quā in mēbris x̄pi
cēsamur. Rōnabilē. i. ꝑ quā a bestiali sēsu eruamur. Ac
ceptabilē vt q̄ nobis ip̄sis displicem⁹ ꝑ hāc adeo accepti su
m⁹. Hec. h. Tho. iiij. scri. sē. di. ix. arti. vl. in expōne misse.

Quarto mō exponūť v̄ba p̄dicta ꝑ oppositū a vēditōe
iude. Nā iudas vēdidit dñm q̄ vēditio fuit maledicta:

ꝑscripta: irrita: iniq̄: ⁊ detestabilis. Sꝫ tu deꝰ hāc hostiā oblatam digneris facere bñdictam ascriptā ratā: rōnabilē: acceptabilē. pᵒ enī iudas dilexit maledictionē ⁊ venit ei. ⁊ noluit bñdictionē ⁊ elōgabit ab eo: sꝫ tu deꝰ hāc oblationē hostie digneris facē bñdictaꝫ ꝑ quā nos in celestibꝰ bñdicas. 2ᵒ iudas ſ deletꝰ ē de li. viuētiū ⁊ cū iustis nō scribet. ſ. tu deꝰ hāc hostiā oblatā digneris facē ascriptā ꝑ quā nos inter electos scribas. 3ᵒ iudas se suspēdit ⁊ crepuit eiꝰ accepit alr̄: sꝫ tu deꝰ hāc hostiā oblatā digneris facē ratā ꝑ quā ratū. ſ. firmū sit nr̄e salutis ꝓmissū. 4ᵒ iudas exiuit ↄdēnatꝰ: ⁊ orō eiꝰ facta ē ei ī pctm̄: sꝫ tu deꝰ hāc hostiā oblatā digneris facē rōnalē ꝑ quā rōabile fiat nr̄e futuris officiū vel obseq̄. 5ᵒ iudas reddidit malū ꝑ bonis odiū ꝑ dilectiōe retribuit. sꝫ tu deꝰ hanc hostiā oblatā digneris facere acceptabilē per quā tibi nos reddat acceptos. Ubi nota: q̄ sacerdos sup hostiā cōsecratā oblatam facit tres cruces duplici rōe. Pria ē: qꝛ xp̄s tria fecit cōiē circa paneꝫ ⁊ vinū. ſ. accepit: bñdixit ⁊ dedit. Secūda rō ē: qꝛ iudas vēdidit xp̄m sacerdotibus: scribis: ⁊ phariseis ad crucifigēdū: ⁊ iō ad notandū tres venditiones sacerdos facit tres cruces. Hec Alex. vbi supra.

¶ Quō humilitas interpretat̄. CA. I.

b Umilitas. Circa v̄tutē humilitatis q̄tuor sūt notanda. p̄ma interp̄tatio noīs. scd̄o adeptio mūeris: tertio subiectio hūilis: q̄rto ↄditio eulogis. Prīo cōsiderāda ē interp̄tatio noīs Sic enī dicē Isi. in li. ety. Hūilis dr̄ q̄si humi acclinis. i. imis adherēs: qō contingit fieri q̄tuor mōis. ſ. iniuste: ficte: stolide: ꝑfecte vel meritorie. pᵒ aliq̄s inheret imis iniuste. ſ. a p̄ncipio extrinseco cū q̄s ab alio deijcit̄: sꝫ talis hūilitas nō ē v̄tꝰ sed pena: de q̄ dr̄ in psal. Humiliauerūt in cōpedibꝰ pedes eius 2ᵒ mō aliq̄s inheret imis ficto mō. ſ. fm̄ signa exteriora solū ⁊ nō mēte: ⁊ talis ē hūilitas hypocrite. de quo Eccl. xix. dr̄: Est q̄ neq̄ter se hūiliat. ſ. exteriꝰ solū nō interiꝰ vbi p̄ncipalr̄ ↄsistit hūilitas: qō pꝫ ꝑ illud qō subdit. ⁊ interiora eiꝰ. ſ. intētio eiꝰ ⁊ desideriū. plena sūt dolo. ſ. neq̄tia simulata ⁊ hypocrisi. Nam hec ē falsa hūilitas de q̄ Aug. dicē in q̄dā ep̄la q̄ ē magna supbia: qꝛ. ſ. videt̄ tendere ad magnā excellētiā glie ꝓpe: iō nimis ē vitanda ⁊ cauēda: Eccl. xij. Si hūiliatꝰ vadat curuꝰ abijce afuꝫ tuū ⁊ custodi te ab eo: iō qꝛ sub pelle ouina latet supbia leonina. 3ᵒ mō aliq̄s inheret imis stolide puta cū hō honorē suū nō intelligēs cōpat se iumētis insipiētibꝰ se subijciēdo pctis ⁊ rebꝰ vilibꝰ: ⁊ silis factꝰ ē illis: vt dr̄ in psal. 4ᵒ mō aliq̄s inheret imis meritorie. ſ. cū aliq̄s ↄsiderās defectū suum tenet se ī infimis fm̄ modū suū: sic dixit abrahā ad dn̄m Gen. xviij. Loquar ad dn̄m cum sim cinis ⁊ puluis. Hec be. Tho. scd̄a scd̄e. q. cxj. articu. j. in cor. q. ⁊ in solu. j. argu. ⁊. ij. argumen.

¶ De quattuor sūt per que aliq̄s peruenit ad v̄tutē humilitatis. CA. II.

f Ecūdo p̄ncipaliter circa virtutē humilitatis cōsiderāda ē adeptio mūeris. Nā q̄tuor sūt per q̄ aliq̄s ꝑuenit ad v̄tutē hūilitatū. pmū est noticia ꝓprij defectꝰ. scd̄m vō ē displicētia vitij. tertiū ē moderātia aī. q̄rtū enī ē reuerentia dei. Primū ꝑ qō hō venit ad hūilitatē ē noticia ꝓprij defectꝰ. Ex eo. n. q̄ aliq̄s cognoscit ⁊ ↄsiderat defectū suū nō p̄sumit sꝫ tenet se in infimis Hec be. Tho. scd̄a scd̄e. q. cxj. arti. j. in so. j. arg. Et. b. Aug. ostdēs a quo causat̄ hūilitas sic dicē: Hūilitas ē ex intuitu cōditiōis ꝓprie ⁊ sui ↄditoris. voluntaria mētis inclinatio Et Ber. ī. ḡdeci ḡdibꝰ sic ait: Hūilitas ē v̄tꝰ q̄ hō verissima sui cognitiōe sibimetipsi vilescit. Scd̄m ꝓpter qō hō ad hūilitatē venit ē displicētia vitij. Nā vituperabile ⁊ detestabile eēt siq̄s defectuꝫ ꝓpū cognoscēs amaret: ⁊ iō ad verā hūilitatē oportꝫ q̄ ex eo q̄ q̄s defectū ꝓpriuꝫ intuet̄ doleat vel sibi displiceat: vbi. s. arti. vj. in so. iiij. argu. vn̄ dicebat Job vlti. Nunc oculꝰ meꝰ videt te. idcirco me rep̄hēdo ⁊ ago pniam. Ubi glo. sic ait: Quanto se quisq̄ minꝰ videt: tāto minꝰ sibi displicet: ⁊ q̄to magis lumen grē respicit: tāto amplíꝰ se eē rep̄hēsibilē recognoscit. ꝓpter hoc subdit: Idcirco me rep̄hendo. Augu. O hō si te videres tibi displiceres ⁊ mihi placeres: sed qꝛ nō te vides tibi places ⁊ mihi displices. Ueniēt aut dies in q̄bꝰ ⁊ mihi ⁊ tibi displicebis: mihi qꝛ dānaberis: tibi qꝛ ardebis: sꝫ qꝛ nulla ē criminis cognitio ⁊ cōpūctio nisi etiam extremis penitudinis lamēta seq̄nt̄: iō subiūgit: Et ago pniam in humilitate ⁊ vilitate. vn̄ dicē: In fauilla ⁊ cinere ꝑ cōpūctionē ⁊ satisfactionē puniēs in meipso qō deliqui. Re ī. Cōtritio. Tertiū ꝑ qō hō ad hūilitatē venit ē moderātia sui aī. Nā postq̄ hō defectuꝫ ꝓpriū recognouit ⁊ de eo doluit ad verā humilitatē oportꝫ q̄ refrenet ⁊ reprimat ipetuꝫ sui aī. ſ. ne aliq̄s existimet se eē supra id qō ē ⁊ ne ferat̄ ꝑ p̄sūptionē in ea q̄ sūt supra se. Hec bea. Tho. vbi. s. arti. ij. in cor. q. Et ibidē arti. vj. in cor. q. in p̄ncipio Re ī. Presūptio. Quartū qō ē ī nobis cā hūilitatis ē reuerentia dei. Nā radix ⁊ p̄ncipiū oīuꝫ p̄dictoꝝ ⁊ ꝑfecte humilitatis ē reuerētia quā q̄s hꝫ interiꝰ ad deū. ibidē arti. vj. in cor. q. Naꝫ hūilitas fm̄ q̄ ē spālis v̄tꝰ p̄cipue respicit subiectionē hoīs ad deū ꝓpter quē etiā humiliando alijs se subijcit: ibidē arti. j. in sol. v. argu.

¶ Quō vero humilis se hoībꝰ debet subijcere ⁊ qualiter. CA. III.

t Ertio p̄ncipalr̄ circa v̄tutē hūilitatis ↄsideranda ē subiectio hūilis. dꝫ enī oībꝰ ꝑ hūilitatē se subijcere. ⁊ h̄ triplr̄. pᵒ respectu dei: 2ᵒ respectu mali ꝓprij. 3ᵒ respectu boni primi. Prīo dꝫ hūilis se subijcē deo ↄsiderādo duo. ſ. excellētiā dei: ⁊ insufficiētiā sui: nā ois iusticia ⁊ ꝑfectio hoīs ī cōparatōe ad deū deficiēs inuenit̄: sꝫ illō Isa. xl. Oēs gētes q̄si nō sint corā eo. ⁊ sic cuilibꝫ q̄tūcūq̄ ꝑfecto pōt ↄuenire hūilitas respcū ꝑfectōis diue. Hec. b. Tho. scd̄a scd̄e. q. cxj. art. j. ī so. iij. ar. Ex his duobꝰ. ſ. excellētia dei: ⁊ insufficiētia sui sequūt̄ alia duo. ſ. reuerētia ad deū: ⁊ ↄfidētia ī maiora nō ꝓpaꝝ viriū qꝛ tal̄ ↄfidētia ē hūilitati ↄria sic p̄sūptō. sꝫ ↄfidētia diui auxilij ī maiora ⁊c. vn̄ Aug. ī li. de pnia sic ait: Aliud ē pijcē se an̄ deū: ⁊ aliō erigē se ↄ deū. Qui an̄ deū se pijcit: ab illo erigit̄ ⁊ exaltat̄. q̄ aduersus deū se erigit. ab illo pijcit̄ vbi. s. art. ij. ī. sol. ij. arg. ī fi. Scd̄o hūilis dꝫ se subijcē primo respcū mali ꝓprij. pōt. n. aliq̄s reputare aliq̄d mali ī se eē qō ī alio nō ē: vl̄ apparet ī alio ex quo alīi hūiliare dꝫ se. Tertio hūilis dꝫ se subijcē primo respcū boni primi. ſ. ↄsiderādo bonū qō ē ī alio: qō ipse nō hꝫ in seipso. Pōt enī aliq̄d boni eē in alio qō ipe nō hꝫ. ⁊ h̄ duplr̄: qꝛ vl̄ in occulto vl̄ ī māifesto. In māifesto q̄dē si bonū qō ē in alio ē māifestū: ⁊ bonū qō a deo ī nobis ē sit ī occulto. In occulto ēt qꝛ possumꝰ aliq̄d boni cogitare in primo esse quo nobis supior sit: ēt si bonū nr̄ꝫ quo illo videmur eē supiores nō sit occultū sꝫ māifestū. Rō āt istoꝝ duoꝝ ē: qꝛ cuꝫ duo sint ī hoīe: vnū ex pte sui ꝑtinēs ad defectū: aliud ex pte dei ꝑtinēs ad ꝑfectū: sic dr̄ Osee. xiij. ex te ꝑditio tua israel: ex me tm̄mō auxiliū tuū. Illō qō ē hoīs ex pte sua. ſ. vitiū vl̄ pctm̄ dꝫ subijcē ei qō inest alīi ex pte dei. ⁊ illō q̄ iest primo a deo dꝫ p̄ferre ei qō iest sibi a seipso. vn̄ Grego. ī moral. Hūilitas ē q̄ q̄s de se pua existīat ⁊ bōa alīiꝰ sine iuidia vl̄ liuore cōmēdat. Et basiliꝰ ī examerō sic ait Tria sūt q̄ radicatā nutriūt hūilitatē. ſ. assiduitas subiectōis: ↄsideratio ꝓpe fragilitatis ↄsideratō meliorꝫ. Ubi nota: q̄ sut etiā tria q̄ nō req̄rit hūilitas. Primū ē: ne aliq̄s id qō ē a deo ī se subijciat ei qō ē primi a seipso. Cuiꝰ rō ē: qꝛ h̄ facē eēt ↄ reuerētiā dei: eo q̄ id qō ē dei in nobis ꝑtinet ad salutē. id āt qō ē primi a seipso ꝑtiet ad de

fectū. Esset aūt ꝯ reuerētiā dei vt bonū dei qđ est ī nobis submitterem⁹ malo ꝓximi qđ ē ex ipso. eēt etiā in detrimentū illi⁹ cui se subijcit q̄ ex hoc vel supbiret vel ꝯtēneret. vñ Aug. in regula: Ne dū nimiū seruat̄ hūilitas regēdi frāgat̄ auctas. Scđm ꝙ nō reqrit hūilitas ē ne id qđ est dei ī se subijciat ei qđ apparet esse dei ī alio: qr absq̄ ꝑiudicio humilitatis pñt dona dei q̄ ipsi acceperūt a deo ꝑferre donis dei q̄ alijs apparēt collata. Tertiū qđ nō reqrit hūilitas est: vt id qđ ē hoīs in se subijciat ei qđ ē ꝓximi in se alias oporteret vt q̄libet reputaret se magis peccatorē cū tñ apls absq̄ ꝑiudicio hūilitatis dicat ad Gal. ij. Nos nā iudei sum⁹ ꝛ nō ex gentib⁹ pctōres: vbi. š. arti. iij. in cor. q. in solu. argumentoꝝ.

℄ Q̄ʒ humilitas in aliquo causat̄ ex trib⁹. ꝛ ꝙ fm Benedictū grad⁹ humilitatis sūt. xij. CA. IIII.

Quarto ꝛ vltio p̄ncipalr circa v̄tutē hūilitatis cōsiderāda ē ꝯsūsio culmis. Ad cui⁹ euidentiā nota q̄ttuor. Primū ē: ꝙ hūilitas sic̄ ꝛ cetere virtutes p̄ncipalr ꝛ p̄cipue ꝯsistit in aīa. s. in volūtaria electione moral: iuxta illud qđ in psal. dr̄: Elegi abiect⁹ eē in domo dei mei magis q̄ꝫ ꝛc̄. Sup quo verbo Aug⁹ dicit sic: Hūilis est q̄ eligit abijci in domo dñi magis q̄ꝫ habitare ꝛc̄. Hec. b. Tho. scđa scđe. q. clxi. arti. ij. argu. ꝯ. Scđm ē ꝙ aliqñ interior dispō hūilitatis mētis manifestat exteri⁹ humilitatē ꝑ signa exteriora. Aliqñ humilitas signoꝝ exterioꝝ manifestat hūilitatēʒ interiorē: vbi. š. arti. vj. i cor. ꝛ so. Tertiū est: ꝙ reuerētia quā q̄s hʒ ad deū ē radix ꝑ̄ncipiū seu cā duodecim graduū hūilitatꝭ: quos btūs Benedict⁹ in regula sua ponit. Quartū ē: ꝙ hūilitas causat̄ in aliquo ex cognitiōe dei sui ꝛ ꝓximi. p̄mo causat̄ ex cognitione excellētie dei. scđo ex cognitiōe deficiētie sui. tertio causat̄ ex cognitiōe eminētie ꝓximi. Prio enī hūilitas causat̄ in aliquo ex cognitiōe excellētie dei Nā ex cognitione diuine excellētie causat̄ in aliquo triplex humilitatꝭ gradus. Prim⁹ ē exhibitio diui honoris. ꝛ h̄ est duodecim⁹ grad⁹ btī Bñdicti. s. vt deū timeat. ꝛ memor sit oīuʒ q̄ p̄cipit ꝓꝑ reuerētiā quā q̄s hʒ ad deū. Scđus g̃d⁹ hūilitatis ē abnegatio ꝓ̄pe volūtatis: vt. s. hō nō diligat ꝓpriā volūtatē: nec delectet̄ iplere eā ꝛ hic est grad⁹. xj. fm beatuʒ Bñdictū. Terti⁹ est adimpletio diuine volūtatis: vt. s. sic sit memor oīuʒ p̄ceptoꝝ dei ꝛ opet̄ ipsa. ꝛ hic grad⁹ a beato Bñdicto cū duodecimo nūerat̄. Scđo hūilitas causat̄ in aliquo ex cognitiōe insufficientie sui: ex q̄ cognitione causat̄ q̄druplex grad⁹ hūilitatis. Prim⁹ ē recognitio ꝓprioꝝ defectuū. vñ Greg. xxvj. moral. Tāto fit vilior deo quāto p̄ciosior sibi: ꝛ tāto fit p̄ciosior deo quāto vilior sibi ꝓpt̄ eū. Et iterū Greg. ibidē: Qui vult eē ꝑfecte hūilis necesse ē vt bona sua a ꝓprijs oculis abscondat. Secūd⁹ g̃d⁹ est ꝯfessio pctōꝝ. nā celare pctm̄ ex supbia venit: sʒ cōfiteri est signū hūilitatis: Eccl. iiij. Prio hūilia aīam tuā. Re. š. Cōfessio. j. ca. p̄ma diuisiōe. Terti⁹ grad⁹ hūilitatis est insufficiētie bonoꝝ: vt. s. q̄s credat ꝛ cōfiteat̄ se ad oīa bona insufficiētē: idignū ꝛ iutilē. ꝛ h̄ ē septim⁹ g̃d⁹ hūilitatis quē btūs Bñdict⁹ assig̃t. de quo dr̄ Luce. xvij. Cū feceritꝭ oīa q̄ p̄cepta vobis sūt dicite: Serui iutiles sum⁹ qđ debuim⁹ facē. fecim⁹. Que v̄ba exponūt Ambro. ꝛ Beda. p̄⁹ Ambro. sic dicēs: Nō g̃ te iactes si bñ seruisti qđ facē debuisti: obseq̄t sol: obtēpat luna: seruiūt angeli: ꝛ nos g̃ nō a nobis exigam⁹ laudē. 2⁹ exponit Beda sic: Serui q̄dē: qr p̄cio redēpti ꝛ ēpti. ꝛ iutiles: qr bonoꝝ nr̄oꝝ nō indiget: vel qr nō sūt cōdigne passiōis hui⁹ tpis ad futuraʒ gloriā. Et subdit ꝯcludens: Hec igit̄ ē in hoīb⁹ fidei ꝑfectio si ī oīb⁹ q̄ sūt p̄cepta impletis īꝑfectos eē se nouerūt. Quart⁹ g̃d⁹ hūilitatis ē patiētia aduersarioꝝ: vt. s. exteriorē tribulationē eq̄ animo patiat̄ siue in dict̄ siue ī factis siue in v̄bis siue in v̄berib⁹: qr sic dicit Greg. in registro: Nō grande his nos esse hūiles a q̄b⁹ honoramur: qr ꝛ hoc seculares quoq̄ faciūt: sʒ his vel illis maxie hūiles eē debemus a quib⁹ aliq̄ patimur: vbi. š. arti. vj. in cor. q. ꝛ in so. iij. argu. Nota etiā ꝙ p̄ter p̄dicta ex tribus manifestat̄ hūilitas q̄ inter⁹ latet. s. hūilitas cordis. s. ī factis: verbis signis. p̄mo hūilitas cordis manifestat̄ in factis: vt hō. s. in suis operib⁹ nō recedat a cōi via cōtra singularitatē ꝑ quā supb⁹ vult sanctior alijs apparere. Uult enī ieiunare cū alij comedūt. Et iste mod⁹ viuendi vel opandi que ad cōitatē spectant: ptinet ad quintū gradū hūilitatis beati Bñdicti q̄ est tenere qđ hʒ cōis monasterij regula. scđo humilitas cordis respectu sui ipsi⁹ manifestat̄ in verbis. ꝛ hoc duob⁹ modis. p̄⁹ vt hō nō p̄ueniat temp⁹ loquendi. s. vt si alt⁹ loquat̄: vel ab alio nō īterrogat̄ ipse taceat qđ ptinet ad octauū graduʒ q̄ est fm beatū Benedictū taciturnitas q̄ est vsq̄ ad interrogationē. 2⁹ vt hō nō excedat modū in loquēdo. s. ꝑ iactantiā: qđ ptinet ad secūdū gradū humilitatis q̄ est fm btīn Bñdictuʒ vt hō pauca v̄ba ꝛ rōnabilia loquat̄ nō clamorosa voce. 3⁹ humilitas interior hoīs respectu suijpsi⁹ manifestat̄ in signis. ꝛ hoc duob⁹ modis. p̄⁹ in cohibēdo risum vl̄ tactū ꝛ alia inepte leticie signa. 2⁹ repmendo aspectuʒ vanū: Nā extollentia oculoꝝ est quoddā signū supbie inquantū excludit reuerentia: verecūdiā ꝛ timorē. Consueuerūt enī timentes ꝛ verecūdati maxime oculos deprimere quasi nō audētes se alijs cōpare: qđ ptinet ad p̄mū gradū hūilitatis: qui ē fm btīn Bñdictū corde ꝛ corpe semꝑ humilitatē ondere defixis in terrā aspectibus. Hec. b. Tho. scđa scđe. q. clxi. arti. vj. in cor. q. ꝑ totū. ꝛ ibidē arti. ij. in so. p̄mi argu.

℄ Q̄ꝫ humilitas ex consideratione duorum causatur. s. sui ꝛ ꝓximi. CA. V.

Tertio causat̄ hūilitas ī nobis ex cognitiōe duorū. s. ex cōsideratiōe eminētie vel excedentie ꝓximi: ꝛ insufficiētie sui. Primo causat̄ in aliquo humilitas cordis ex ꝯsideratiōe excedētie ꝓximi: ita dicit Greg⁹. Nā quib⁹ iā supiores: sʒ quib⁹ adhuc estis inferiores aspicite. Et subdit cām: Quia sicut incentiuū elationis est respect⁹ deterioris: ita cautela hūilitatis ē consideratio melioris. Scđo causatur in aliquo humilitas cordis ex cognitiōe insufficientie sui. ꝛ hoc ptinet ad sextum graduʒ hūilitatis fm btīn Bñdictū in regula qui ē credere ꝛ ꝓnūciare se oīb⁹ viliorē. Ubi sciēdū: ꝙ absq̄ aliq̄ falsitate pōt hō de se credere ꝛ ꝓnūciare duo. s. se oībus viliorē: ꝛ se ad oīa inutileʒ. p̄⁹ absq̄ falsitate pōt hō credere ꝛ ꝓnūciare se oibus viliorē fm defect⁹ occultos quos in se recognoscit ꝛ dona dei que in alijs latēt. vnde Aug⁹ in li. de virginitate sic dicit: Existimate aliquos in occulto supiores quibus estis in manifesto meliores. 2⁹ absq̄ aliq̄ falsitate pōt hō credere ꝛ ꝓnunciare se ad oīa inutilē ꝛ idignū fm ꝓprias vires vt sufficientiā suā totā in deū referet: sicut dicit apls. ij. corinth. iij. Nō ꝙ sumus sufficiētes cogitare aliquid a nobis q̄si a nobis. sed sufficiētia nostra ex deo est. Hec. b. Tho. scđa scđe. q. clxi. arti. vj. in so. j. argu. Sed forte q̄res cū int̄ hoīes sit triplex grad⁹: eo ꝙ quidā sūt maiores: quidā eq̄les: quidaʒ minores q̄b⁹ nos hūiliare debeam⁹. Rñdeo fm glo. sup Matth. iij. q̄ dicit: ꝙ ꝑfecta humilitas hʒ tres grad⁹ qui grad⁹ nō accipiunt̄ fm naturā humilitatis: sʒ ꝑ cōpatione ad grad⁹ hoīuʒ q̄ sūt vel maiores vel eq̄les vel minores vñ dicit: ꝙ p̄mus grad⁹ hūilitatis ꝑ respectū ad hoīes est subdē se maiori ꝛ nō p̄ferre se eq̄li: q̄ ē hūilitas sufficiēs. secūdus grad⁹ humilitatis est subdere se eq̄li ꝛ nō p̄ferre se minori. ꝛ talis hūilitas ē supabūdans. tertius grad⁹ humilitatis est subesse minori in quo est oīs iusticia: ibidem arti. vj. in so. iiij. argu. ꝑ totū. vñ Luce. xiiij. dicit̄: Cū inuitatus fueris ad nuptias recumbe ī nouissimo loco: vt

cũ venerit ꝛc. Ubi nota ꝙ nouissimũ tripliciter distinguit᷑.s.statuũ:graduũ:locoꝝ. p° enĩ inẽ status:nouissim⁹ locus est incipientiũ:medi⁹ pficientiũ:supmus pfectoꝝ. ḡ recũbe ĩ nouissimo loco.s. in statu incipientiũ p hũilitatẽ minorẽ te alijs reputãdo sicut apls faciebat.j.ad corinth.xv.Ego sũ minim⁹ aplõꝝ. 2° inẽ grad⁹ nouissimus grad⁹ est subditoꝝ:medi⁹ platoꝝ minoꝝ:supmus platoꝝ maioꝝ. ḡ recũbe in nouissimo gradu.s. subditoꝝ p dei timorẽ ꝛ humilitatẽ te minorẽ subditis reputãdo. 3° inter loca:nouissim⁹ locus est inferni:medi⁹ est locus mundi: supmus est locus celi. ḡ recũbe in nouissimo loco.s.in inferno p iugẽ meditationẽ. Aug⁹: Descendant in infernũ viuẽtes ne descendãt moriẽtes. De ista pfecta humilita
q te dicit᷑ Eccĩ.iij. Quanto magn⁹ es humilia te in oĩbus ꝛ corã deo ĩuenies gratiã qm̃ magna ẽ potẽtia dei ꝛ ab humilib⁹ honorat᷑. In quo ṽbo tangit tria de pfecta humilitate:videlꝫ p° salutarẽ exhortationẽ:ibi Quãto magnus es humilia te in oĩbus. 2° exhortatõis rõnẽ:ibi Et corã deo ĩuenies gratiã. 3° rõnis manifestationẽ:ibi qm̃ magna est potẽtia dei. Primo tangit salutarẽ exhortationẽ:ibi Quãto magn⁹ es ꝛc. vbi nota verba:signa mysteria. Primo enĩ dicit: Quãto magn⁹ es:q2 ꝓm graduꝫ magnitudinis debet esse grad⁹ humilitatis. 2° nõ dicit: quãto maior: ſꝫ quãto magn⁹. Cui⁹ rõ est:q2 oĩs cõparatio maioritatis scrupulũ hꝫ suspitiõis ꝛ ↄtentiõis: Luce xxij. Facta est cõtentio inẽ eos qs eoꝝ videret᷑ eẽ maior. Jõ ḡ dicit quãto magnus es:vel generis nobilitate:vel sciẽ subtilitate:vel honoris dignitate. Scḋo subdit: Humilia te:nõ ab alio:q2 nõ videt᷑ hoc esse virtutis ſꝫ penalitatis. Re.ã.j.ca.ã. pima diuisiõe. Tertio addit: In oĩb⁹ qḋ expõit᷑ trib⁹ modis. p° sic: In oĩbus.i. p oĩbus q̄ habes:q2 nihil habes boni qḋ nõ acceperis a deo. 2° In oĩb⁹.i.corã oĩb⁹ saluo iure gradus: exemplo dauid q̄ dixit.ij. Regũ.vj.Ero humilis in oculis meis. 3° In oĩb⁹.i.in parentũ obsequijs:ita ꝙ humilitas debet esse generalis in oĩb⁹.ꝛ maior in maiorib⁹. Scḋo ponit exhortationis rõnẽ:ibi Et corã deo ĩuenies gratiã Jacobi.iiij. Humilibus aũt dat gratiã. Quã gratiã? Certe q2 humilis exaltabit᷑ testante dño. vñ Aug⁹ in li. de pnia sic ait: Ne putes eũ q̄ se humiliat semp iacere cũ dictuꝫ sit exaltabit᷑: ꝛ ne opineris ei⁹ exaltationẽ in oculis hoĩuꝫ p sublimitates fieri corpales. pmitit᷑ aũt humilitati exaltatio spiritualis: nõ q2 ipsa sola eã mereat᷑: ſꝫ q2 hũilitatis ẽ ꝓpriũ cõtemnere sublimitatẽ terrenaꝫ: q2 ĩpedimentũ pstat ne hõ ad celestia tendat. Dec.b.Tho.scḋa sc̃ḋe.q.clj.arti.v. in so.iij.argu. Tertio ponit rõnis manifestationẽ:ibi Qm̃ magna est potẽtia dei ꝛ ab humilib⁹ honorat᷑. Cõsueuerũt enĩ se aliq̄ trib⁹ rõnib⁹ inclinare. pma ẽ:q2 sup se hñt gladiũ. scḋa est:q2 hõ honoratur⁹ est aliquẽ dñm. tertia est:q2 transitur⁹ est humile ostiũ. Sic ḡ diue maiestati q̄libet se debet humiliare trib⁹ de causis. Prima est ꝓpẽ dei oĩpotentiã: pma Pe.v. Humiliamini sub potẽti manu dei vt vos exaltet ꝛc. Nã si se erigat p supbiã cõtra deũ gladi⁹ oĩpotentis dei est sup ei⁹ caput euaginat⁹. Scḋa cã est ꝓpẽ dei reuerentiã. Nã reuerentia bonitatis diue est cã q̃re oẽs debẽt hũiliari: vt pꝫ.ã.c.j.ꝛ.ij. Tertia cã est ꝓpẽ ei⁹ ianuã. Qui enĩ p paruã ianuã vult transire ad mẽsurã ostij se ĩclinat alias offendit᷑. Ista ianua xp̃s est: Joh.x. Ego sũ ostiũ. ḡ ab eo debem⁹ discere vt ipe dicit Math.xj. Discite a me q2 mitis sum ꝛ hũilis corde. Sup quo verbo Aug⁹ in li. de ṽbis dñi sic dicit: Discite a me: nõ mũdũ fabricare: nõ cũcta visibilia ꝛ inuisibilia creare: nõ ĩ ipso mũdo mirabilia facẽ: nõ mortuos suscitare: ſꝫ qm̃ mitis sũ ꝛ hũilis corde. Cõsistit aũt vera hũilitas ĩ q̃tuor. Primũ est spernẽ mũdũ. exẽplo xp̃i q̄ fugit volẽtes eũ facẽ regẽ. Scḋm est nullũ spernẽ: q2 omẽs oꝫ meliores se putare. Tertiũ ẽ spernẽ se. Greg. Qui vult eẽ pfecte humilitatis sectator necesse ẽ vt bona sua a ꝓprijs abscõdat oculis. Quartũ est spernẽ se sperni: vbi ve⁹ humilis vilis vult reputari nõ hũilis pdicari. ¶ Q2 oĩs iactantia est mendaciũ ꝛ ideo vitanda vt pctm̃. CA.I.

i

IActantia. Circa iactãtiam tria ↄside rare debem⁹.s. specẽ vel qualitatẽ vitij radicem vel causalitatẽ pctĩ: magnitudinem vel grauitatẽ pctĩ: ita ꝙ iactantia ẽ vitãda triplici rõne. pmo rõne spãlis criminis tãq̃ mẽdaciũ. scḋo rõe originis: q2 supponit vitiũ. tertio rõe grauedinis: q2 nõ ẽ solũ veniale ſꝫ q̃nq3 ẽ mortale. Pmo circa iactãtiã ↄsiderare debem⁹ spẽm vel q̃litatẽ vitij. nã iactãtia tãq̃ mendaciũ ẽ vitãda. Q2 aũt iactãtia sit mẽdaciũ, pbo triplici rõne.s.rõe simulatiõis: intentiõis: oppositiõis. Primo dico ꝙ oĩs iactãtia ẽ mẽdaciũ rõne simulatiõis sic: Jlle q̄ simulat se hr̃e aliq̄d qḋ non hꝫ: vel simulat sibi inesse aliq̄ maiora q̃ insint: mentit᷑. ſꝫ iactator simulat sibi inesse aliq̄ q̄ sibi nõ insũt. vel simulat illi bona q̄ insũt eẽ maiora q̃ sint: ḡ his duob⁹ mõis iactator mẽtit᷑. Re. ĩfra Simulatio. Scḋo hͦ idẽ pbo rõe intentiõis sic: Jllud qḋ aliq̄s loq̄t᷑ ↄ id vel supra id qḋ ĩ se existit ꝛ sentit ẽ mẽdaciũ. ſꝫ iactãtia ẽ h⁹mõi qḋ pꝫ ex significatiõe vocabuli: q2 iactãtia ꝓprie ĩportare videt᷑ ꝙ hõ se ṽbis extollat. vñ sicut hõ corpalit᷑ ea q̄ vult iactare lõge ĩ altũ eleuat. ita tũc ꝓprie aliq̄s se extollit: cũ aliq̄d ↄ se vel supra se dicit: Qḋ q̄dẽ ↄtingit dupl'r.s. qñ aliq̄d dicit ↄ cõem opinionẽ vel ↄ ꝛ supra rei veritateꝫ. Pmo enĩ aliq̄s de se aliq̄ loq̄t᷑: nõ ↄ rei veritateꝫ: vel supra vel ↄ id qḋ in se ẽ: ſꝫ ↄ vel supra cõem opinionẽ.s. supra id qḋ de eo hoĩes opinant᷑. ꝛ hoc ẽ pctm̃ iactãtie. qḋ apls refugiens dicit.ij.corinth.xij. Parco ne qs existimet me supra id qḋ videt ĩ me aut audit aliq̄d ex me. In quo ṽbo apls duo tangit. Pmo humilitatẽ iactãtie exclusiuã: ibi Parco. qḋ duob⁹ mõis expõit᷑. pmo mõ sic: Parco.i. parcẽ volo ĩ meipsũ laudãdo. scḋo mõ sic ꝓm glo. Parco .i.parcẽ glorior vel pce refero laudes meas. Scḋo tangit rõnẽ sue ostensiuaꝫ. vñ subdit: Ne qs me existimet ꝛc. Qḋ ṽbũ etiã expõit᷑ duob⁹ mõis. p° sic: rõ q̃re pco ĩ me laudando ẽ: ne.s. qs infirm⁹ existimet me eẽ supra id qḋ videt me eẽ vel audit ab alijs ex me. 2° mõ expõit᷑ sic ſꝫ glo. Rõ aũt q̃re pco est: ne qs.s. existimet me tendẽ vel iactare elatiõis tumore supra vel vltra id qḋ limites meritoꝝ meoꝝ admittũt. Scḋo mõ aliq̄s p ṽba se extollit cũ se loquẽs supra id qḋ ĩ se est ꝓm rei veritatẽ. ꝛ hͦ magis ꝓprie dr̃ esse iactãtia. Cui⁹ rõ est: q2 magis ẽ aliq̄d iudicandũ ꝓm ꝙ in se ẽ: q̃ ꝓm ꝙ ĩ opiniõe alioꝝ ẽ. Tertio ꝙ iactãtia sit mẽdaciũ pbo rõe oppositõis sic: Jllud qḋ oppõit᷑ ṽitati ẽ mẽdaciũ. ſꝫ iactãtia oppõit᷑ ṽitati ꝓm ꝙ dicit phs.ij.ꝛ.iiij.ethi. ḡ iactãtia est mẽdaciũ. Ubi nota ꝙ aliq̄d oppõit᷑ ṽitati duob⁹ modis. pmo mõ ꝓm excessum sicut facit iactãtia vt pꝫ.ã. scḋo mõ ꝓm defectũ sicut facit ironia: puta cuꝫ aliq̄s dicit de se minora bona q̃ insint. Qḋ duob⁹ modis põt ↄtingere. Uno mõ salua veritate.s. dum maiora bona que esse in se recognoscũt

tacent: ⁊ alia bona minora q̄ in se esse recognoscūt dicūt ⁊ hoc nō est peccatū: imo hoc ad virtutē prudentie ⁊ humilitatis spectat. Alio mō dicit aliq̄s de se minora declinans a veritate: puta cū asserit in se aliq̄d vile quod i se nō recognoscit: aut cū negat de se aliq̄d magnū quod tñ esse ꝑcipit i seipso. ⁊ hoc ꝑtinet ad ironiā ⁊ ē semꝑ pctm̄. Dec. b. Tho. in scrip. qd̄ fecit sup librū ethi. li. iiii. ca. xiiii. Circa eadē aūt ē fere. ⁊ iterū scd̄a scd̄e. q. cxiii. arti. i. arg. 3: ⁊ in cor. q. ⁊ ibidē. q. cxiii. arti. i. in cor. q.

¶ Q̄ iactantia ex q̄ttuor naturalibus causat. CA. II.

S Ecūdo ꝑncipalit̄ circa iactantiā ↄsiderare debemus radicē vel causalitatē pcti. ⁊ sic scd̄o iactantia est vitanda rōne originis: q̄ supponit vitiū. Nā iactantia ex q̄ttuor ꝑncipalit̄ orit̄. s. ex supbia: vana gloria: auaritia: opulētia. Primo quidē causat ex supbia sicut ex cā interi⁹ mouēte ⁊ ipellēte. vn̄ Greg⁹. xxii. moralium ponit iactantiā vnā de q̄ttuor sꝑēb⁹ supbie. s. cū q̄s iactat se hēre qd̄ non hʒ. Ex eo enī q̄ aliq̄s interi⁹ ꝑ arrogantiā supra se eleuat. sequit̄ plerūq̄ q̄ exteri⁹ maiora quedā de seipso iactet. Scd̄o iactātia orit̄ ex inani gloria ⁊ hoc finalit̄: tendit autē iactator plerūq̄ ad hoc q̄ ꝑ suā iactantiā gloriā ↄseq̄t humanā. Et iō sm̄ b. Grego. xxii. moral. iactātia ex inani glīa orit̄ sm̄ rōnē finis. Qui enī se iactat: ad istū finē plerūq̄ se iactat: vt ꝑ suā iactantiā humanā gloriā ↄseq̄t̄. Tertio iactātia orit̄ ex auaricia. Nā aliq̄ nō solū ꝑpt̄ supbiā ipellentē nec solū ꝑpt̄ inanē gloriā alliciētē: sʒ etiā ꝑpt̄ auariciā inducentē se iactāt: sicut sūt illi q̄ ꝑpt̄ lucrū se iactāt q̄ ꝑcipue de seipsis fingūt ea ex q̄b⁹ lucrari pñt: puta q̄ sint medici: astrologi: sapiētes ⁊ diui. Quarto iactātia orit̄ occasionalit̄ ex opulētia. Nā abūdantia tꝑaliū rerū occasio ē iactantie: inquantū de diuitijs se iactāt: ⁊ ꝑ supbiā se extollūt: ⁊ hʒ infructuosū in fine: vt dr̄ Sap. v. Quid nobis ꝓfuit supbia aut q̄d diuitiarū iactātia cōtulit. q. d. nihil. Dec. b. T. scd̄a scd̄e. q. cxii. arti. i. in so. ii. ⁊ iii. argu. Ita q̄ ois iactator est mendosus: vel supb⁹: vel auar⁹: vel van⁹: vel opulentus. P⁹ dico q̄ ois iactator ē mendosus: vt pʒ ca. ꝑce. 2⁹ est supbus. ⁊ iō nō iactat se indifferent̄ de q̄buscunq̄ sʒ talia de se fingit q̄ esse laudabilia videnf. sicut sūt opa virtuosa vel q̄ ꝑtinēt ad felicitatē sic nobilitas: diuitie: ⁊ alia huiusmodi. 3⁹ iactator aliq̄n est van⁹: puta cū aliq̄s q̄nq̄ iactat de se q̄ nō sūt vl̄ maiora q̄ sint: nō ꝓpter aliquē aliū finē sʒ q̄ in sola iactātia delectat̄. ⁊ talis vt dicit ph's. iiii. ethicorū nō ē mal⁹ q̄ maliciā aliquā nō intendit sʒ ē van⁹ q̄ delectat̄ in re q̄ sm̄ se nec est bona nec vtilis. 4⁹ iactator aliq̄n ē auar⁹: puta q̄ cā lucri de se aliq̄d iactat. ⁊ tales aliq̄ fingūt ⁊ obseruāt vt possint lucrari. P⁹ enī tales cā lucrādi fingūt aliq̄ in q̄b⁹ alij delectāt̄, alioq̄n nihil lucrarēt̄. 2⁹ obseruāt q̄ illa de q̄b⁹ se iactāt sint talia q̄ si nō sint vera alios possint latere: ita q̄ eorū mendaciū non dephendat̄. Et ponit exemplū de duob⁹. s. de his q̄ ꝑtinēt ad medicinā: q̄ oēs desiderāt sanitatē nec petūt a q̄b⁹ dephendi possent verū aliq̄s i medicādo erret. Alia aūt sūt q̄ ꝑtinēt ad diuinationē futuroꝝ de q̄bus nālit̄ hoies solicitant̄: ⁊ circa q̄ mēdaciū defacili nō dephendit̄. ⁊ iō q̄ iactāt se ꝓpter lucrū: ꝑcipue fingūt se vel medicos esse vel astrologos vel diuos. Dec. b. T. in scripto sup librū ethicoꝝ li. iiii. ca. xiiii. Circa eadē ē fere. in medio ca. Quinto iactator aliq̄n ē opulent⁹. Ubi nota q̄ iactantia aliq̄n orit̄ nō solū ex bonoꝝ tꝑaliū abundantia: vt pʒ. ā. sʒ etiā ex inopia. vn̄ Aug⁹ in sermone dñi i monte sic ait: Aiaduertendū est nō solū rerū corporearū nitore ac pōpa: sʒ etiā ex in ipsis sordib⁹ luctosis eē posse iactantiā: ⁊ eo piculosiorē quo sub spē seruitutis dei decipit. De iactātia aūt q̄ occasiōe bonoꝝ tꝑaliū orit̄ dicit̄
v Apoca. iii. Dicis q̄ diues sū ⁊ locupletat⁹ ⁊ nulli⁹ egeo. Qd̄ verbū duob⁹ modis exponit̄. P⁹ mō sic: Iactās se dicit: diues sū. s. bonis tꝑalib⁹. ⁊ locupletat⁹. s. bonis spūalibus. ⁊ nulli⁹ egeo. s. ↄsilij: auxilij: vel alteri⁹ rei. 2⁹ mō exponit̄ sic: Iactās se dicit: Diues sū. s. scīa. ⁊ locupletat⁹ sū. s. virtutib⁹. ⁊ nulli⁹ egeo quo ad corpus. Talis arguit̄ ꝑ tria vera ↄtraria supradictis. vn̄ subdit̄: Nescis q̄ tu es miser: ⁊ miserabilis: pauper: cecus: ⁊ nudus. In quo v'bo ostēdit tria. P⁹ ignorantiā: ibi Nescis. psal. Nescierunt nec intellexerūt ⁊c. Scd̄o maliciā: ibi miser. tertio ipotentiā: ibi Et miserabil̄. Uel sic: Nescis q̄ tu es miser. s. miseria culpe; puer. xiiii. Miseros facit ꝓplos pctm̄. Et miserabilis. s. in miseria pene. psal. In miserijs nō subsistēt. Paup. s. virtutib⁹. psal. Infirmata est in pauptate virt⁹ mea. Cecus ignorantia: Isaie. lvi. Speculatores tui ceci sūt. Nudus. s. bonis opib⁹: Apoca. xvi. Beat⁹ q̄ vigilauerit ⁊ custodierit vestimenta sua.

¶ Q̄ iactantia aliq̄n est pctm̄ veniale: aliquando mortale. CA. III.

T Ertio ꝑncipalit̄ circa iactantiā cōsiderare debemus quātitatē siue grauitatē piculi. ⁊ sic tertio iactantia est vitāda rōne grauedinis: eo q̄ non est solū veniale sʒ mortale peccatū. Primo enī dico q̄ iactantia est peccatū veniale trib⁹ modis. P⁹ q̄n ꝑ iactantiā mendaciū iocosū fingit̄ vel exprimit̄. 2⁹ si bonū eternum. s. deus nō cōtemnit̄. 3⁹ q̄n malū vel damnū pximi nō intendit̄. 4⁹ hoc idem ꝓbo alia rōe sic: Iactātia orit̄ ex inani gloria vt pʒ. ā. sʒ inanis gloria nō semꝑ est pctm̄ mortale: sʒ q̄nq̄ veniale qd̄ vitare est valde ꝑfectorū. vn̄ Greg⁹. xxxi. moral. sic ait: Ualde ꝑfectorū est sic ostenso opē actoris gloriā querere: vt de illata laude ꝑuata nesciant exultatione gaudere. Scd̄o dico q̄ iactantia est pctm̄ mortale triplici rōne. Prima est ꝓpter dei iniuriā q̄n enī aliquis iactanter de se ꝓfert qd̄ est contra gloriā dei. tunc talis iactantia est pctm̄ mortale: sicut ex ꝑsona regis Tyri dicit̄ Ezech. xxviii. Eleuatum est cor tuū ⁊ dixisti: deus ego sum. Secūda rō est ꝓpter pximi ↄtumeliā. Cum enī aliq̄s iactando seipsū ꝓrumpit in cōtumelias alioꝝ talis mortaliter peccat: sicut habet̄ Luc. xviii. de phariseo qui iactando seipsū ꝓrumpit in ↄtumelias alioꝝ dicens: Nō sum sicut ceteri hominū raptores: iniusti: adulteri: velut etiā hic publicanus. Tertia rō est ꝓpter pximi calumniā. Q̄n enī aliquis se iactat causa honoris vel lucri ad pximi damnū, deceptionē vel fraudē tunc talis iactantia est peccatū mortale. vnde ph's dicit quarto ethicorū: Q̄ turpior est qui se iactat causa lucri. q̄ qui se iactat causa glorie vel honoris. nō tamē iactantia que fit ꝓpter lucrum semꝑ ē peccatū mortale: q̄ pōt esse tale lucrum ex quo alius nō dannificat̄. Dec beat⁹ Tho. scd̄a scd̄e. q. cxii. arti. ii. argu. contra: ⁊ in cor. q. ⁊ in solu. iii. argu. ibidem. De iactantia aūt put est peccatū mortale loquit̄ Augustin⁹ libro. xii. de ciuitate dei sic dicens. Iactantia nō est vitiū laudis humane: sʒ vitiū aie puerse amantis humanā gloriā vel laudem: spreto testimonio cōscientie. Et Isidor⁹ de sūmo bono libro. iii. sic ait: Dum causa iactantie pauper pascit̄: ⁊ ipsū opus misericordie in peccatū conuertit̄. Sed forte queres an ironia sit maius peccatū q̄ iactantia vel ecōuerso? Rñdeo ⁊ dico: q̄ ironia qua aliquis fingit i se aliquod bonū nō esse quod inest: vel minus esse q̄ insit est minus peccatū iactantia: qua aliquis fingit in se habere bonū qd̄ nō habet. vel iactat se habere aliqd̄ bonū mai⁹ q̄ habet. Hoc aūt ostēdo duplici rōne. Prima sumit̄ ex cōditione hūane nature q̄ multis defectib⁹ est subiecta: ꝑpt̄ qd̄ multipliciē ē ancilla vt dr̄ ꝑmo methaph. vn̄ qui declinat in mendaciū cōfitendo de se parua magis ↄsonat nature humane. Secūda rō sumit̄ ex sua radice: q̄ act⁹ ironie vel ironis est filius actui humilitatis q̄ amabiliss

ma virtus est: sꝫ iactātia annexā hꝫ supbiam q̄ est odibilissima oīuꝫ pctōꝝ. Et iō iactator ē onerosus: ꝛ iron graciosus. vn̄ Aristo. q̄rto ethicoꝝ dicit: ꝙ irones ꝛ min⁹ dicentes gratiores videnť. Contingit q̄nq; tn̄ ꝙ aliqs minora de se fingit ex aliquo alio motiuo: puta ad dolose decipiendū. ꝛ tunc ironia est grauī⁹ pctm̄. Hec Albertus magnus in cōmento supra. iiij. librū ethicoꝝ. qđ recolligit btūs Tho. audiens ab eo. Et btūs Tho. scđa scđe. q. cxiij. arti. ij. argu. cōtra: ꝛ in cor. q. in fine. ℂ Q, ieiuniū est actus virtuosus: necessari⁹: satisfactori⁹. CA. I.

i Eiunium. Circa ieiuniū cōsiderāda sut q̄nq; .s. actus: tēpus: cib⁹: mod⁹: fruct⁹. Primo circa ieiuniū cōsiderand⁹ est actus. Nā ieiunare est act⁹ virtuosus: necessarius. satisfactori⁹. Primo dico ꝙ ieiunare est actus virtuosus. qđ tripliciť pbo. s. autoritate: diffinitiōe: rōe. p⁹ autoritate Hieronymi q̄ dicit. ꝙ ieiuniū est pfecta virt⁹: ꝛ ceteraꝝ virtutū fundamētū. 2⁹ hoc idē pbo ex ieiunij diffinitiōe. Nā Isido. diffiniēs ieiuniū sic ait: Ieiuniū est parsimonia victus: abstinentiaq; ciboꝝ. sꝫ abstinētia est virtus. g̃ ꝛc̄. In qua diffinitione Isidor⁹ tangit duo. p̄mo dicit ꝙ ieiuniū est parsimonia victus. cōprehēdens ꝛ intelligēs ieiuniū esse abstinētiā ab illis q̄ virtutē corrūpūt. scđo dicit ꝙ ieiuniū est parsimonia vict⁹ ab illis quib⁹ salua v̄tute alias vti liceret. vn̄ dicit: abstinentiaq; ciboꝝ. 3⁹ hoc idē pbo rōne sic: Ille actus est virtuosus q̄ rōne regulať ꝛ ad bonū aliqđ honestū ordinať. sꝫ ieiuniū ē huiusmōi. qđ pꝫ: q2 si abstinētia nō esset moderata: ꝛ rōis regula ordinata: nec ad bonū aliqđ ordinata: puta ꝙ abstinētia esset tanta ꝙ p eā mortē incurrereť. vel ab alijs opib⁹ ad q̄ hō obligať impedireť. tūc abstinētia talis nō esset act⁹ virtutis sꝫ vitij. vn̄ Hieronym⁹: Nō refert inquit vtrū magno vł paruo tpe te interimas. Et iteꝝ Hieronym⁹. de rapina holocaustū offert q̄ vel ciborū nimia egestate vel somni penuria corp⁹ imoderate affligit. Re. s̄. Abstinētia. vn̄ aplس. ij. ad colossen̄. vi. In ieiunijs. in scla. in abstinētia. in castitate

Ubi sciendū ꝙ ieiuniū ē duplex. s. ieiunij. ꝛ ieiunātis. Primū enī ieiuniū. s. ieiunij est ieiuniuꝫ nature quo q̄s diciť ieiun⁹ anteq̄ꝫ comedat. ꝛ istud nō ē act⁹ virtutis. eo ꝙ in pura negatiōe cōsistit. Secūdū ieiuniū est ieiuniū ieiunātis quasi ex pposito aliqđ agentis vel abstinentis a cibis put recta rō dictat ꝛ ecclesia mādat. Et tale ieiuniū est act⁹ v̄tutis. s. abstinētie ꝛ tpantie. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xv. arti. j. q. j. de ieiunio: vtrū ieiuniū cōueniēter diffiniať: argu. ↄtra: ꝛ in cor. q. ꝛ in so. iij. argu. Et ibidem. q. ij. in cor. q. Et iterū scđa scđe. q. cxlvij. arti. j. ꝛ. ij.

Scđo dico ꝙ ieiuniū est act⁹ necessarius. qđ tali rōne ostēdo: Illud est necessariū ad qđ p̄cepto iuris naturaľ ꝛ iuris positiui obligamur. sꝫ ad ieiunanduꝫ obligamur vtroq; p̄cepto qđ sic pꝫ. p⁹ enī in ieiunio est aliqđ quod ad p̄ceptū iuris naturalis ptinet. s. tantā abstinentiā carni exhibere ne spūi rebellet. sꝫ poti⁹ vt spūs corpi dn̄eť ꝛ salus corpis ↄseruet. Et multo magis cōseruatio salutis spūalis. Nā si tpantia mensurā accipit ex ↄseruatiōe salutis corpalis: multo magis ex ↄseruatiōe salutis spūalis 2⁹ in ieiunio est aliqđ qđ ad ius positiuū ptinet. s. determinatio talis abstinētie s̄m determinatū tempus: ꝛ s̄m determinata cibaria. ꝛ hoc mō ieiuniū cadit sub p̄cepto ecclesie. Et iō lꝫ nō obligēt ieiunia q̄ nec sanctaꝝ scripturaꝝ autoritatib⁹ ↄtinenť: nec in cōsilijs epoꝝ statuta inueniuntur: nec consuetudine vniuersalis ecclesie roborata sūt. Ieiunia v̄o que sūt in p̄cepto: sūt in ↄsilijs episcoporū statuta ꝛ ↄsuetudīe vniuersalis ecclesie roborata. ꝛ h̄ nō cōtra libertatē: sꝫ pp̄ter multiplicē vtilitatē. vn̄ Hieronymus ad Lucinū de ieiunio loquēs sic ait: Unaqueq; puincia abūdat in suo sensu: ꝛ p̄cepta maioꝝ leges aplicas arbitreť. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. vbi. s̄. arti. j. q. iij. i cor. q. ꝛ scđa scđe. q. cxlvij. arti. iij. arg ↄtra. ꝛ i cor. q. ꝛ i so. iij. argu. Tertio ieiuniū est act⁹ satisfactori⁹. qđ tripliciter pbo. s. rōne: opatiōe: autoritate. Primo pbo hoc rōne sic: Satisfactio oportet ꝙ fiat p opa penalia. sꝫ ieiuniū magis est penale q̄ꝫ elemosyna: g̃ cū elemosyna sit satisfactoria: vt pꝫ. s̄. Elemosyna. g̃ multomagis ieiuniū ē satisfactoriū. Scđo hoc idem pbo ex ieiunij opatiōe vel recōpensatiōe. Nā ieiuniū trib⁹ modis p̄cipue recōpensat ꝛ satisfacit. p⁹ enī p pctī libidine subtrahit delectationē cibi. 2⁹ addit afflictionē p macerationē carnis. 3⁹ impedit pctā futura ↄcupiscētiā debilitās. Tertio hoc idē pbo autoritate Augu. q̄ in quodā sermone sic dicit: Ieiuniū purgat mentē: subleuat sensū: carnē spiritui subijcit: cor facit ↄtritū ꝛ humiliatū: ↄcupiscētie nebulas dispergit: libidinuꝫ ardores extinguit: castitatis v̄o lumen accendit. Re. infra de fructib⁹ ieiunij. Sꝫ forte argues in oppositū. s. ꝙ ieiuniū nō satisfacit p pctis sic: Satisfactio debet fieri ab eo q̄ peccauit. sꝫ aīa est que peccauit. ieiuniū aūt nō ē aīe sꝫ corpis: g̃ ieiuniū nō est satisfactoriū p peccatis. Rn̄deo ꝙ nec corp⁹ peccat nec aīa pprie loquēdo: sꝫ hō. ꝛ iō hō q̄ peccat puniť siue sit pena corpalis siue spūalis. Scđo mō rn̄deo ꝛ dico ꝙ sicut delectatio corpalis redūdat in aīaꝫ q̄ ipsā sentit. ita pena corpalis redūdat in aīaꝫ que ipsā sentit. Sicut enī aīa p corp⁹ delectatione illicita fruebať in peccato. ita pena corpali aīa puniať inquantū pena corpis redūdat in aīam que ipsā sentit. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. vbi. s̄. arti. j. q. v. arg. contra: in cor. q. ꝛ in so. iij. argu. ℂ Q, ieiuniū de se oī tpe est laudabile aliqū v̄o non. CA. II.

s Ecūdo p̄ncipaliter circa ieiuniū ↄsiderandū est temp⁹. Ubi sciendū ꝙ ieiuniū s̄m se ↄsideratū oī tpe est laudabile: ꝛ iō ex se nullo tpe est interdictū. qđ duab⁹ rōnib⁹ pbo. Primo autoritate Honorij pape tertij q̄ in quadā ↄstitutiōe dicit: ꝙ die natalis in sextā feriā venientis nō sūt phibēdi q̄ pp̄ter deuotionem voluerint ieiunare. Scđo pbo hoc autoritate Hiero. q̄ ad Lucinū sic dicit: Utinā oī tpe ieiunare possemus. Et Isido. etiā sic dicit: ꝙ sci patres in deserto pascali tpe ieiunabāt excepto dn̄ice resurrectiōis die. Per accidens aūt nō ē licitū aliquo tpe ieiunare. ꝛ hoc triplici rōne. s. rōne ↄsuetudinis: exultatiōis vel solēnitatis: ꝛ erroris. p⁹ rōne ↄsuetudinis: Nā ↄsuetudo ppli xpiani est nō ieiunare die dn̄ica. ꝛ iō siqs die dn̄ica ieiunaret ↄtra consuetudinē populi xpiani q̄ vt Aug⁹ dicit in li. de ↄsensu euāgelistaꝝ ↄtra legem diuinā peccaret. 2⁹ rōne exultationis vel solēnitatis: Nā ex p̄cepto ecclesie instituuť ieiunia afflictiōis: q̄ in dieb⁹ leticie nō cōueniūt. ꝛ iō in diebus dn̄icis ꝛ toto tpe pascali sūt ab ecclesia interdicta. 3⁹ rōne erroris: Nā siqs pertinaciť ieiunaret in die festi ꝙ si crederet p deuotionē festi posse vtilitatē ieiunij cōpensari: sicut manichei ieiunāt quasi necessariū tale ieiuniū arbitrantes: nō esset a pctō immunis. Hec. b. Tho. scđa secūde. q. clxxvij. arti. v. in so. iij. argu. Et. iiij. scri. sen. di. xv. de ieiunio: arti. iij. q. ij. in cor. q. Est aūt sciendū ꝙ tempus ieiunij pōt quo ad tria ↄsiderari. p̄mo quo ad ecclesiā statuētē. secūdo quo ad psonā ieiunantē. tertio quo ad horā ↄuenientē. Primo possum⁹ cōsiderare temp⁹ ieiunij quo ad ecclesiā statuētē: ꝛ sic alio tpe ieiunabāt iudei: ꝛ alio tpe ieiunauit xp̄s. ꝛ alio tpe ieiunāt xpiani. ꝛ hoc pp̄ter diuersas causas. Nam iudei in lege veteri: xp̄s post baptismū: xpiani v̄o alio tempore ieiunant. p⁹ enī iudei ieiunabāt in iulio q̄ est q̄rtus mensis ab aprili quē ipsi iudei p̄mū mensē habebāt: eo ꝙ mense iulij se-

primo die mensis moyses descendēs de monte: duas ta
bulas legis veteris fregit ꝓpter pctm̄ vituli cōflatilis. 2°
iudei ieiunabant in quinto mense.s.augusti: et hoc ꝓpter
pctm̄ murmuris illo mense orti ex v̄bis exploratoꝝ. 3° iu
dei ieiunabāt septimo mense: et hoc ꝓpter interfectionē
godolye sub quo reliquie ppl'i cōseruabant: vt hiere. xx
xvi. 4° ieiunabāt iudei decimo mense in memoriā mor
tuoꝝ quos dn̄s ꝑcusserat in deserto.   Scdo xp̄s ieiuna
bat post baptismū in deserto: vt legit̄ Matth. iiij. non ꝙ
ipso ieiunio indigeret: ſ; vt ad suscipiendā ei⁹ gratiā exē
plo sui nos ad ieiuniū prepararet.   Tertio nobis cōpetit
vt tpe veris quadragesimali tpe ieiunem⁹ et hoc ꝑpt̄ plu
res causas. q̄s Re. infra Ieiuniū. iiij. ca. Hec b. t. iiij. scri.
sen. di. xv. de ieiunio: arti. iij. q. j. in so. ij. argu. et iiij.   Uel
dicas ꝙ alia fuerūt tpa quib⁹ ieiunabāt iudei: et alia q̄b⁹
eccl'ia ieiuniū instituit.   Primo enī tpa q̄bus ieiunabāt
iudei describūt̄ zach. viij. vbi dicit̄: Ieiuniū quarti: et ie
iuniū quinti: et ieiuniū septimi: et ieiuniū decimi. Iudei
enī ieiunabant in iulio q̄ est quart⁹ mensis ab aprili quē
iudei p̄mū habebāt. et hoc tpe ieiunabāt ꝓpter duas cau
sas. Prima est: q: tūc in mense iulij moyses descendēs d̄
monte syna ꝓpter pctm̄ vituli cōflatilis duas tabulas fre
git. Scda est: q: iuxta hieremiā muri ciuitatis erupti sūt
In quinto aūt mense q̄ apud nos vocat̄ augustus ieiuna
bant iudei eo ꝙ cū ꝓpter exploratores seditio esset orta ī
pplo: iussi sūt in monte nō ascendere. et in hoc mense a na
buchodonosor templū hierosolymis est incensū. In septi
mo v̄o mense q̄ vocat̄ october godolyas occisus est: et re
liquie ppl'i dissipate. In decimo v̄o mense qui apud nos
ianuari⁹ dicit̄: pplus cū ezechiele in captiuitate posit⁹ au
diuit templū esse subuersū.   Scdo tpa quibus eccl'ia sta
tuit esse ieiunandū sūt q̄ttuoꝝ. s. imediate ante solēnitatē
pascalē etc. In vigilijs p̄cipuaꝝ festiuitatū. in singulis āni
quartis tpib⁹: et in quadragesima. Rō aūt hui⁹ est: q: ie
iuniū sp̄ualiter ordinat̄ ad duo. s. ad deletionē criminis: et
ad eleuationē mētis in deum. vn̄ q: in solēnitate pascali
culpe ꝑ baptismū relaxant̄ qn̄ cōsepelimur xp̄o in mortē
oportet mentē hoīs ad eternitatis gloriā eleuari: iō ante
solēnitatē pascalē īmediate ecclesia statuit esse ieiunādū
Et eadē rōne in vigilijs p̄cipuaꝝ festiuitatū in q̄b⁹ p̄para
ri nos oportet ad festa futura celebrāda. Sili'r etiā con
suetudo ecclesiastica h; vt ī singulis quartis āni sacri or
dines cōferunt̄: ad quoꝝ susceptionē oportet ꝑ ieiuniū
p̄parari: et eos q̄ ordināt: et illos q̄ sūt ordinādi: et totū po
pulū ꝑ cui⁹ vtilitate ordināt̄. De ieiunio aūt q̄dragesime
rōnes patebūt infra. Hec b. Tho. scda scde. q. cxlvij. arti.
v. in cor. q. et in so. ij. argu.

¶ Q: aliqui nō tenent̄ ieiunare ꝓpter etatem et necessitatem. CA. III.

Scūdo possumus ieiunij temp⁹ considerare quo
ad ꝑsonā ieiunantē.   Ubi sciendū ꝙ ad ieiunia
ecclesiastica vel ab ecclesia instituta nō obligāt
oēs. Cui⁹ rō est: q: p̄ceptū legis naturalis nō pōt ꝑ statu
tum aliqd̄ īmutari. ſ; p̄ceptū legis naturalis est: vt homo
ad sui necessitatē sumat. ḡ iminente necessitate pōt q̄lib;
ieiunia eccl'ie nō seruare. Ita ꝙ inter alia sūt duo q̄ a ieiu
nio absoluūt. s. etas: et necessitas.   Primo a ieiunio absol
uit et excusat etas: ꝓpter quā pueri a ieiunio absoluunt̄.
et hoc ꝓpter duas causas. Prima est: ꝓpter nature debili
tatem ex q̄ ꝓueniu vt frequēti cibo et nō multo sīt vtant̄.
Secūda ratio est ꝓpter stature augmentū. Nā vsq; ad fi
nem tertij septēnij semꝑ sūt in statu augmenti: ꝓpter qd̄
frequenti indigēt alimēto. Cōueniēs tn̄ est vt quoq; pue
ri specialit̄ tpe quadragesime ieiunēt. et hoc duplici rōne
Primo rōne assuefactiōis. nā cōueniens est s̄m modū
etatis sue vt pueri plus vel min⁹ ad ieiunia se exerceant
et assuescant. Secūda rō est rōne tribulatōis. Nā īminē
te aliqua tribulatiōe magna bonū est vt pueris ieiunia
indicant̄ in signū p̄nie artioris ad placandū deū. vn̄ dicit̄
Iohelis. ij. Sanctificate ieiuniū. et postea sequit̄: Cōgre
gate ꝑuulos et sugentes vbera. sicut etiā de niniuitis legi
tur Ione. ij. Hoīes et iumēta nō gustēt quicq;: nec aquā
bibāt.   Scdo a ieiunio excusat et absoluit necessitas: ꝓ
pter quā absoluunt̄ a ieiunio infirmi et debiles: paupes:
mēdaces: ꝑegrināes: oparij: pregnātes: lactantes: curso
res: et seruitores.   Primo enī excusant̄ a ieiunio infirmi
et debiles. et hoc ꝓpter impotentiā ieiunādi. Et dicit hic
glo. ꝓ quāta aūt infirmitate vel debilitate solui possit ie
iuniū ab infirmis et debilib⁹ arbitrio boni viri poti⁹ est
limitandū q̄; ꝑ aliquā doctrinā generalē. Innocētius in
glo. hui⁹ tituli sic ait: Idē dicim⁹ de senib⁹ sicut de infir
mis et debilib⁹. Hec in sūma cōfes. li. j. titu. xij. de ieiunio:
q. xxv.   Scdo a ieiunio absoluūt̄ paupes mendicātes. et
hoc ī duob⁹ casib⁹. Prim⁹ est qn̄ simul tm̄ habere nō p̄nt
hora comestionis qd̄ ei⁹ ad victū vni⁹ diei sufficiat: sicut
frequēter egenis ɔtingit: q̄ frustatim elemosynas querūt
Secūdus casus est qn̄ ex p̄cedēti inedia tantū debilitati
sūt ꝙ ieiuniū sufferre nō p̄nt. Si aūt paupes q̄ mendicāt
p̄nt tantū victū habere simul ꝙ eis sufficiat ad vnā come
stionē: tūc ꝓpter paupertatē a ieiunijs ecclesie nō excusant̄
Hec b. Tho. iiij. sen. dis. xv. de ieiunio: arti. ij. q. iiij. i so. ij.
argu. Et iterum scda secūde. q. cxlvij. arti. [illegible] in so. iiij.
arg.   Tertio ꝑegrināes aliquotiēs a ieiunio absoluunt̄
ꝓpter icōmoditatē ꝑegrinatōis et aliqn̄ nō: et iō circa pe
grinationē est distinguendū: q: si ē talis ꝑegrinatio q̄ si
ne incōmodo differri possit: debet ꝑegrinationē dimittē
si simul cū ꝑegrinatiōe ieiunare nō pōt. Si aūt ꝑegrina
tio cōmode differri nō pōt: vel q: temp⁹ ieiunij a via p̄oc
cupat: vel dies festus alicubi īminet ad quē ex deuotiōe
homo ꝑgere cupit. vel q: mora ī patria ꝑiculū haber vel
corꝑale vel sp̄uale: pōt s̄m dispensationē sui supioris dic
tus p̄dictis p̄esātis ꝑegrinari et ieiuniū soluere. hoc tn̄ in
telligit̄ de his q̄ labore itineris adeo affligūt̄: ꝙ simul cū
ieiunio itinerare nō p̄nt. Hec b. Tho. iiij. scrip. sen. vbi. s.
arti. ij. q. iiij. i sol. j. argu. Et iterū scda scde vbi. s. arti. [illegible]
so. ij. argu.   Quarto oparij siue laboratores agroꝝ et vi
neaꝝ et huiusmōi. si ieiunādo p̄nt cōpetēter ꝓ ꝑsona sua
et familia cui⁹ cura eis incūbit victū habere: siue alr̄ diui
tes sūt: siue cū minore labore q̄ secū ieiuniū patit̄ lucrarī
sufficiētia p̄nt: a ieiunio nō excusant̄. Si autē victū suffi
cientē ꝓ se et sua familia habere nō p̄nt nisi frāgēdo ieiu
niū. p̄nt s̄m dispēsationē sui sacerdotis ieiuniū soluere et
laborare. Ex quo p; ꝙ intētio maioris lucri nō necessarij
eos a pctō nō excusat si ꝓpter laborē ieiuniū frangāt. nec
iterū illi a pctō īmunes sūt q̄ oparios cōducere nolūt ni
si tali pacto vt ieiunium soluāt: nisi forte sit causa necessa
ria que festinationē opis ꝓ quo opat̄ et laborat̄ exposcat
Hec b. Tho. iiij. scrip. sen. vbi. s. arti. ij. q. iiij. i sol. ij. argu.
et iterū scda scde. q. vbi. s. i so. iij. argu.   Quīto mulieres
pregnātes et nutrices si ꝓbabiliter timeat̄ de ꝑiculo eaꝝ
si ieiunauerint: vel de fetu in vtero vel de puero ad vbera
nō solum p̄nt: sed etiā tenent̄ ieiuniū soluere: vt dicit glo.
Hec in sūma cōfes. li. p̄mo titu. xiij. q. xxiiij.   Sed forte
q̄res vtrū petēda sit dispensatio super solutiōe ieiunij qn̄
ꝑsona habet aliqd̄ impedimentū. Rn̄deo et dico ꝙ ī his
ad que ex statuto ecclesie obligat̄ si causa sit euidens per
seipsū licite pōt homo statuti obseruātiā p̄terire p̄sertim
ɔsuetudine interueniēte. vel si non pōt de facili recursus
ad supiorē haberi. Si v̄o causa sit dubia debet aliq̄s ad
supiorē recurrere. s. qui habet potestatē in talib⁹ dispen
sandi. et hoc ē obseruandū in ieiunijs ab ecclesia institutī
ad que oēs obligant̄ nisi ī eis fuerit aliqd̄ speciale impe
dimentū. Hec b. Tho. scda scde vbi. s. arti. iiij. in cor. q.

Q̃ in veteri testamēto iudei ieiunabant vsq ad noctem ſʒ in novo vsq ad nonā vel meridiē. CA.IIII.

Tertio possum⁹ ꝯsiderare temp⁹ ieiunij q̄tum ad horā ꝯuenientē. Ubi sciendū q alia hora erat cōveniens ad ieiunandū in veteri testamento: ꝛ alia hora in novo. Nā in veteri testamēto ieiunabāt iudei vsq ad noctē. ita dicit Leuiti. xxiij. Sabbatū est: affligetis aias vestras. ꝛ postea sequit: A vespera vsq ad vesperā celebrabitis sabbata vestra. Rō aūt quare tūc hora vespertina erat cōueniēs comestioni ieiunantiū est duplex. Prima est ad signandū q p cibū veteris hois i tenebris peccati ꝛ mortis deiecti erāt. Secūda est ad significandū q homo p pctm̄ descendebat ad limbū q̄ erat locus tenebrosus. ꝛ iō comedebāt p ieiunio tpe tenebraꝝ. Unde qꝛ status veteris testamenti cōparat nocti: vt dicit aplus ad Ro. xiij. Jō in veteri testamento iudei ieiunabāt vsq ad noctē: vt pʒ p rōnes. Status vō novi testamēti cōparat diei. vñ postq̄ aplus ad Ro. xiij. dixit: Nox pcessit. addidit: dies aūt appropinquit. Et iō in novo testamēto hora none est temp⁹ determinatū ieiunantib⁹ ad mādicandū. Ratio hui⁹ est duplex. s. naturalis: ꝛ moralis. Prima rō quare hora none comedim⁹ p ieiunio est naturalis. Nā hora sexta naturalit est temp⁹ sumēdi cibū. Sʒ qꝛ ieiunū debet esse penale vt sit satisfactoriū. iō sup hāc horā aliqd addit: non quidē notabiliter nimis ne humor naturalis exsiccet ꝛ vigor vitalis debilitet. Et iō ieiunās aliquam afflictionē sentiat p culpe satisfactione conueniens hora comedēdi taxat ab eccīa ieiunantib⁹ circa horam none.

Scda rō est spūalis. s. ppter cōformitatē ad passionem xpi. Jeiunantes eni dū suā carnē ieiunando affligūt: conformāt passioni xpi: fm illud ad Galla. v. Qui xpi sūt carnem suā crucifixerūt cū vitijs ꝛ cōcupiscētijs. Ulī qꝛ passio xpi hora none qñ iclinato capite tradidit spiritū fuit cōsumata: iō ꝯvenienter hora none ieiuniū soluim⁹. nec est intentio eccīe ieiunātes artare ad subtilē temporꝫ inspectionē. Nec oportet accipere astrolabiū ad cognoscendum horā comestiōis. vñ sufficit vel circa horā none comedere: vel ppter aliquā necessitatē horā illā aliqñ puenire aliquātulū. Qui aūt horā none notabilit nimis preuenīūt ieiuniū soluūt. vñ dicit in ꝯcilio cabilonēsi sic: In quadragesima nullaten⁹ credēdi sūt ieiunare q̄ ant mādu cauerint q̄ vespertinū celebret officiū qd quadragesima li tpe post nonā dicit. Hec b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xv. de ieiunio. arti. iij. q. iij. in so. ij. ꝛ iij. arg. ꝛ ibidē arti. q. v. ij. i so. iij. argu. ꝛ iterū scda scde. q. cxlvij. arti. vij. argu. cōtra: ꝛ in coꝛ. q. ꝛ in so. triū argumentoꝝ.

Q̃ alī⁹ cibus est sumend⁹ tpe q̄dragesime q̄ in alijs ieiunijs. CA.V.

Tertio pncipaliter circa ieiuniū considerand⁹ est cibus. Nā alit est obseruandū circa cibos in ieiunio quadragesimali: ꝛ alit in alijs ieiunijs ab eccīa institutis. Primo eni i ieiunio q̄dragesimali qd ceteris ieiunijs artius obseruat: carnes: oua ꝛ lacticinia quo ad esum interdicunt ꝛ phibent. Rō autē hui⁹ est: qꝛ ieiuniū est eccīa institutū pcipue ad repressionē carnalis cōcupiscentie. Et iō eccīa illos cibos ieiunātib⁹ interdicit q̄ cōiter in comedēdo maximā delectationē hñt ꝛ maxime puocāt ad libidinē. huiusmōi aūt sūt carnes aialiū in terra quiescentiū ꝛ respirantiū. ꝛ q̄ ex grossiorib⁹ aialibus pcedūt sicut lacticinia: ꝛ q̄ ex auib⁹ sicut oua. Principalius aūt int hec tria interdicunt ieiunantib⁹ carnes q̄ oua vl lacticinia: eo q magis puocāt ad libidinē a qua statutū eccīe p abstinentiā a carnib⁹ intendit abstrahere. Oua vō vel lacticinia interdicunt ieiunantib⁹ inquantū sūt orta ex aialib⁹ carnes habentib⁹. Sūt alia tria q̄ nō soluūt ieiuniū. s. vinū: aqua: ꝛ electuaria. Primo eni potus vini non soluit ieiuniū. Cui⁹ rō est: qꝛ lʒ vinū aliquo mō nutriat: nō tñ de se ordinat ad nutriendū: sʒ poti⁹ ad ciboꝝ p mēbra deductionē ꝛ bonā digestionē. vnde potus vini pncipaliter ad hūc finē sumit: ne cibi in stomacho comburant sʒ p membra deducant. pñt tñ imoderate bibentes peccare: ꝛ meritū ieiunij pdere. Sicut etiā si in vna comestiōe imoderate cibū sumant. Albertus autē dicit de quattuoꝛ coetus in tractatu de q̄ttuoꝛ virtutib⁹ cardinalib⁹ dicens di. lxiij. q ant prandiū potus soluit ieiuniū: sʒ post prandiū nō nisi fiat imoderate pter necessitatem. Innocenti⁹ aūt dicit q nō credit solui ieiunū ppter potū vel ante cibum vel post: ꝛ hoc ppter cōsuetudinem. Scdo potus aque nō frangit ieiuniū ecclesie ſʒ frāgat ieiuniū nature: qꝛ nō assumit pncipaliter ad nutriendum. Tertio electuaria nō soluūt ieiuniū. Cui⁹ rō est: qꝛ electuaria nō accipiunt p modū cibi: sʒ p modū medicine vñ talis assumptio ieiuniū ecclesie nō soluit. pñt tñ assumens electuaria vl meritū ieiunij pdere: vel mortalit peccare si sit imoderata libido: nō tñ talis est transgressoꝛ ecclesie statuti: eo q statutū legis positiue nō intēdit ad intentionē obseruantis sʒ ipsū actum. vñ modus pcepti nō cadit sub pcepto: sʒ est finis pcepti. Sed ex intentiōe pōt aliq̄s mereri vel demereri. ꝛ iō electuaria lʒ aliquo mō nutriant nō tñ hec est pncipalis vsus eoꝝ. ꝛ ideo ecclesie ieiuniū nō soluūt: nisi quis in fraudē sumeret: vt si eis qs alijs cibis in magna quātitate vteret ad famē extinguendam. In alijs ieiunijs a ieiunio quadragesimali de ouis ꝛ lacticinijs diuerse cōsuetudines sūt apud diuersos: q̄s quisq seruare debet fm morem eoꝝ inter quos cōuersatur. vñ Hieronym⁹ de ieiunijs loquēs dicit: Unaqueq puincia abundet in suo sensu: ꝛ pcepta maioꝝ leges apostolicas arbitret. Hec b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xv. de ieiunio: arti. iiij. q. j. argu. contra: ꝛ in coꝛ. q. ꝛ in so. argumentoꝝ. ꝛ iterū scda scde. q. cxlvij. arti. viij. in coꝛ. q. ꝛ in solu. triū argumentoꝝ ibidem. ꝛ in sūma cōfes. li. pmo titu. xiij. q. xxxi. ꝛ q. xxxij. ꝛ q. xxxiij.

Q̃ tria sūt que soluūt ieiuniū. CA.VI.

Ad maiorē tñ euidentiā pcedētis capituli nota q tria sūt que soluunt ieiuniū. s. pluralis comestio: carnalis (vt sic loquar) refectio: notabilis preuentio. Primo. n. pluralis comestio. s. bina comestio soluit ieiuniū. quod dupliciter pbo. s. distinctione ꝛ transgressione. p⁹ distinctione: qꝛ in hoc distinguunt ieiunantes a nō ieiunantib⁹: qꝛ ieiunātes semel manducāt: nō ieiunātes aūt pluries. 2⁹ hoc pbo trangressiōe: qꝛ ex bina comestione sine dispensatiōe vel causa legitima efficit homo trāsgressoꝛ pcepti de ieiunio seruādo. Si autē aliqua sumant q̄ nō sūt de se ordinata ad mādicandū sʒ ad alium vsum: q̄ vsus mādicatio nō vocat. talis cibi vel pot⁹ sumptio siue ant siue post nō facit esse binā manducationē. ꝛ iō nō soluit ieiuniū. verbi grā: Ille qui potat vinū extra horā vnice comestiōis nō dicit bis manducasse. ꝛ ppter hoc nec eccīe statutū frangit nisi in fraudē faciat: qꝛ legē violat q̄ in fraudē legis aliqd facit. Similit ille q̄ aquā bibit lʒ soluit ieiuniū nature: nō tñ ieiuniū eccīe: qꝛ nō sumit pncipaliter ad nutriendū. vñ potatio aque ant vel post vnicā comestionē nō dicit bina mādicatio. Silit lʒ electuaria aliquo mō enutriāt: nō tñ hoc est pncipalis vsus ipsoꝝ. vñ cū electuaria pncipalit p modū medicine sumant: ipsoꝝ assumptio nō dicit mādicatio. Et iō qui talia sumit ieiunia nō soluit: nisi q̄s in fraudē sumeret: vt pʒ ca. pcedenti. Silit odoꝛ lʒ aliquo mō cōfortet: nō tñ nutrit vt pʒ p phm in li. de sensu ꝛ sensato. ꝛ iō odoꝛ nec ieiuniū nature nec ieiuniū ecclesie frangit vel soluit. Hec beatus Thomas quarto scripto sniaꝝ dis. xv. de ieiunio arti. iiij. q. prima: argumento contra: ꝛ in coꝛ. q. ꝛ in solu. quattuoꝛ argumentoꝝ ibidem. Secūdo vt ita dicam

Carnalis refectio.i.comestio carniū soluit ieiuniū. qđ tali rōe ostēdo: Ille qui transgredit᷑ statutū ecclesie peccat. sꝫ sicut ecclesia determinauit abstinentiā q̄tū ad numerū: vt.s. ieiunans tm̄ semel comederet ad afflictionē carnis ꝓpter satisfactionē: ita taxauit abstinentiā quo ad cibū.s. vt a carnib᷒ abstineret: q2 hoc genere cibi ꝑcipue cōcupiscentia fouet᷑ ⁊ roborat᷑. vn̄ comestio carniū soluit ieiuniū. Uinū aūt lꝫ ad cōcupiscentiā incitet: vt dicit᷑ ꝓuer.ij. Luxuriosa res est vinū. incitat tm̄ vinū corp᷒ ad luxuriā alterando. Alteratio aūt corpis a calore vini cito transit. ⁊ iđ potus vini nō adeo opat᷑ efficacit᷑ ad cōcupiscētiā sicut esus carniū: eo ꝙ alteratio caloris ⁊ multiplicatio spirituū causata ex vino cito trāsit. Sꝫ substantia humoris a carnibus generata diu manet: ⁊ iđ magis interdicit᷑ ieiunantib᷒ esus carniū q̄ȝ potus vini. Ex alia ꝟo pte subtractio vini nimis naturā debilitaret ꝓpt᷑ digestionis impedimētū. Silr̄ lꝫ legumina aliquo mō ad cōcupiscentiā incitant.s. inflando: calefaciēdo ⁊ alterando corp᷒: tm̄ q2 inflatio leguminū est cū accidentalis cōcupiscentiā ꝓuocans ⁊ cito transit: iđ comestio leguminū nō interdicit᷑ ieiunātib᷒ sicut esus carniū. Silr̄ q2 ecclesia intendit ꝑ ieiuniū reprimere ɔcupiscentiā carnis: ⁊ esus pisciū cū nō sit cōiter: ita delectabilis vt esus carniū in q̄busdā q̄ntis alit᷑ se habet. Silr̄ q2 pisces sunt frigidiores q̄ȝ carnes: nec ita ɔueniens alimentū corpi prestant sicut alie carnes: iđ ecclesia magis ieiunantib᷒ ꝓhibuit esum carniū q̄ȝ esum pisciū. Siliter lꝫ esus carniū ⁊ lacticiniorū ⁊ ouorū in ieiunio quadragesimali sit generaliter interdict᷒. In alijs ieiunijs ab ecclesia institutis quo ad esum ouorū ⁊ caseorū apud diuersos est diuersus mod᷒ abstinendi: vt pꝫ ca. ꝑcedenti in fine. Hec.h.Tho. iiij.scrip.sen.di.xv. arti.ix.in cor.q. ⁊ in so.argumentorū ibidē. ⁊ iterū scđa scđe.q.cxlvij.art.ix.in cor.q.⁊ i so.iiij. argumētorū. Tertio notabilis ꝑuentio soluit ieiuniū qđ tali rōne ostēdo: Ille nō seruat ieiuniū q̄ ecclesie determinationē nō seruat. vn̄ cū ecclesia instituerit certum tempus comedēdi ieiunantib᷒ qui notabilit᷑ nimis tempus anticipant soluūt ieiuniū. Ubi nota ꝙ aliud ē nimis notabilit᷑ tempus comedendi in ieiunio ꝑuenire. ⁊ aliud est tardare. Primū.s. nimis notabilit᷑ temp᷒ comedendi ꝑuenire non licet: q2 talis ecclesie ꝑceptū omittit. omittere aūt ꝑceptū ecclesie nō licet. Secundū.s. tardare in ieiunio horā comestiōis bene licet: cū ad penalitatē ieiunij faciat. vn̄ q2 omittere ieiunij ꝑceptū nō licet: sed superogare licet. iđ licet tardare horā cene tpe ieiunij ⁊ nō nimis anticipare qđ etiā determinatū est ꝑ conciliū cabilonense vt pꝫ i decretis de ɔsecra.di.i. Solēt plures. vt pꝫ ē.iii.ca. de hora comestionis tpe ieiunij ordinata. Hec.h.Tho.iiij.scrip.sen.di.xv.arti.iiij.q.iij.argu.cōtra in cor.q. ⁊ in so.i.argu.ibidē.

¶ Quod aliq̄ ꝓpter sex causas ieiunāt ꝓpter q̄s laudant᷑ vel vitupant᷑. CA.VII.

Quarto ꝑncipalit᷑ circa ieiuniū considerand᷒ est modus. Nā quidā sex modis seu intentionib᷒ ieiunant: ex quib᷒ eorū ieiuniū depuanat᷑ vel cōmendat᷑: ⁊ demeritoriū ⁊ meritoriū seu deo acceptū efficitur. Et hi sūt sex genera hoīm q̄ cōtinent᷑ sub isto versu .s. Abstinet eger: egens: cupidus: gula: simia.i. hypocrita virtus. p᷒ eger abstinet: vel q2 comedere nō pōt: vel ꝓpt᷑ medicinā.i. sanitatē recuperandā. 2᷒ egens abstinet: q2 nō habet q̄d comedat. 3᷒ cupidus abstinet ne expendat. 4᷒ gula.i. gulosus abstinet: vt postea auidi᷒ comedat. 5᷒. simia.i. hypocrita abstinet: vt ab hoībus laudet᷑ ⁊ eis ieiunus appareat. 6᷒ virt᷒.i. virtuosus abstinet vt deo placeat: de peccato satisfaciat ⁊ sic mereat᷑: vt ca.i.mediate sequenti apparebit ⁊ patebit. Ad cui᷒ euidentiā quero hic tres q̄ōnes. Prima ē: an ieiunās in pctō mortali sit transgressor statuti eccl̄ie? R̄ñdeo ⁊ dico: ꝙ lꝫ talis trāsgrediat᷑ ꝑceptū dei q̄ vult ꝙ bonum absq̄ pctō mortali fiat. nō tm̄ transgredit᷑ statutū eccl̄ie: eo ꝙ statutū eccl̄ie vel legis positiue nō attēdit itentionē obseruātis sꝫ ipsū actū: vn̄ mod᷒ ꝑcepti nō cadit sub ꝑcepto. sꝫ est finis ꝑcepti: sꝫ ex intentiōe pōt aliq̄s mereri vl̄ demereri. Hec.h. Tho.iiij.scrip.sen. vt pꝫ ē.ca.ꝑncipali iuxta finē. Scđa q̄stio est: vtrū ieiuniū factū in pctō mortali ꝓsit? R̄ñdeo ⁊ dico ꝙ non ꝓdest ad merendū vitā eternā: sꝫ ꝓdest ad alia: ⁊ ꝑcipue ad tria ad q̄ valet. Primū ē obseruatio vl̄ impletio mādati ad qđ tenebat᷑ siue obligāte eccl̄ia siue obligāte ɔfessore q̄ pniam iniūxit. vn̄ lꝫ ieiunās in pctō mortali nō faciat vt vult deus. facit tm̄ qđ instituit ecclesia vel qđ iniūxit ɔfessor. Secundū bonū est dispositio quā relinquit. nā ieiuniū quocūq̄ mō factū dispositionē bonā ad castitatē in corpe relinq̄t. Tertiū bonū ē ꝙ magis ɔfinē facit gratie dei. Hec Albert᷒ in li. de.iiij.coeius in tractatu de q̄tuor virtutib᷒ cardinalib᷒: di.lx.i.i.

Tertia q̄stio est: vtrū illud qđ ꝑ abstinentiā reseruat᷑: teneat᷑ ieiunās dare in elemosynā? R̄ñdeo s̄m Albertū ibidē ⁊ dico ꝙ non. Sci aūt q̄ vident᷑ ɔtrariū dicere: vt Greg᷒ q̄ dicit in omel. hoc qđ tibi ꝑ ieiuniū subtrahis: alteri largire: ⁊ vn̄ caro tua affligit᷑: inde indigētis ꝓximi caro recreet᷑: ⁊ silia: intelligūt hoc de ieiunio qđ nō ꝑ se accipit᷑: sꝫ cū alijs ptib᷒ pn̄ie. In paupib᷒ aūt locū nō hꝫ: sꝫ in diuitib᷒: q2 in veritate: in charitate nō ieiunant. q̄ viderit fratrē suū necessitatē hr̄e ⁊ claudit viscera sua ab eo: vt dr̄ ꝑma Ioh.iij. Re. de trib᷒ ptib᷒ pn̄ie infra Penitentia. Hec in sū.ɔfes.li.i.ti.xiij. de ieiunio.q.xxxv.

¶ Nota de ieiunio q̄tuor vtiles ɔditiōes. CA.VIII.

Quinto ꝑncipalit᷑ circa ieiuniū ɔsiderand᷒ est ieiunij fruct᷒. Nā ieiuniū spālit᷑ ordinat᷑ ad quattuor bona: videlꝫ ꝑmo ad ꝓlongationē vite corporalis. scđo ad satisfactionē ꝓ pctis. tertio ad refrenationē libidinis. q̄rto ad eleuationē mētis. Primo ieiuniū valet ad ꝓlōgationē vite corpalis. Sic eni corp᷒ humanū inuenit᷑ frequēti᷒ magis ex supfluitate q̄ȝ ex ꝑcitate cibi egritudines mortales incurrere: ita etiā inueniūt᷑ ad sensū abstinentes diuti᷒ viuere: vt frequēter ɔspicit᷑. vn̄ etiā Galien᷒ dicit ꝙ sūma medicinarū ē abstinētia. ⁊ quo ad sanitatē ⁊ quo ad vite diuturnitatē. Scđo ieiuniū valet ⁊ ordinat᷑ ad satisfactionē ꝓ pctis. vn̄ Iohel.ij. dr̄ Cōuertimini ad me i toto corde vr̄o: i ieiunio: fletu ⁊ plāctu.

Sed forte ex hoc ꝟbo sic argues: Si ieiuniū instituitur ad satisfactionē ꝓ pctis: iusti q̄ nō peccauerūt satisfacere nō tenēt᷑: g̃ nec silr̄ ad ieiuniū obligāt᷑? R̄ñdeo ⁊ dico ꝙ nō solū pctōres sꝫ etiā iusti ieiunare tenēt᷑: quod duplr̄ ꝓbo.s. rōe: ⁊ silitudine. p᷒ rōe maioris meriti: q2 ieiuniū nō solū purgat cōmissū viciū ⁊ īpedit futurū: sꝫ tollerāda penā ieiunij etiā auget meritū: eo ꝙ op᷒ exteri᷒ .s. ieiuniū magis efficit᷑ meritoriū: q2 null᷒ adeo ē iust᷒ ⁊ scūs q̄ iustior ⁊ sanctior eē nō possit. 2᷒ h idē ꝓbo silitudine exēpli ap̄lici. Nā Paul᷒ ap̄ls fuit ꝑfect᷒ ⁊ scūs: sed ipse corp᷒ suū ꝑ ieiunia ⁊ alia corpalia exercitia castigauit: vt ipse dicit.j.corinth.ix. Castigo corp᷒ meū ⁊ i seruitutē redigo ⁊c̄. g̃ ⁊ alij iusti ieiunare tenēt᷑. Qn̄ g̃ dr̄: ꝙ nō eo ꝙ satisfactio ē solū ꝓ pctis: g̃ vbi nō ē pctm̄: ibi satisfactio eē nō dꝫ? R̄ñdeo duob᷒ mōis. p᷒ q2 ieiuniū n̄ tm̄ indicit᷑ ad satisfaciēdū ꝓ pctis ꝑteritis: sꝫ etiā ad ꝑseruādū a futuris: ita ꝙ ieiuniū ē medicina purgās pctā. ⁊ sic nō cōpetit iustis q̄ nō peccauerūt. Et ē medicina a pctis ꝑseruās. ⁊ sic ɔuenit iustis. 2᷒ mō r̄ñdeo ⁊ dico: ꝙ q̄ntūcūq̄ aliq̄s abstineat ab aliq̄b᷒ pctis: tm̄ q2 vita presens sine pctō agi vl̄ duci nō pōt: vt Aug. dicit in lib. de pn̄ia: iđ sic existib᷒ in hac vita cōpetit pn̄ia: ita ēt ⁊ ieiuniū. 3᷒ ieiuniū ordinat᷑ ⁊ valet ad refrenationē libidinis. ⁊ ꝑ ɔsequēs ad

cõseruationẽ castitatis. Nã p ieiuniũ libido refrenat᷑ ⁊ castitas ↄseruat᷑. vñ Hieronym⁹ sic ait: Sine cerere ⁊ bacho friget venus. i. p abstinentiã cibi ⁊ potus tepescit luxuria. Et aplus scḋa ad corinth. vj. In ieiunijs: in sciẽtia ⁊ in castitate: q᷑ p ieiunia castitas conseruat᷑. Quarto ieiuniũ ordinat᷑ ⁊ valet ad eleuationẽ mentis ⁊ ↄtemplationẽ diuine veritatis. Assumit᷑ enim ieiuniũ ad hoc: vt mens liberi⁹ eleuet᷑ ad sublimia. s. celestia cõtemplanda vñ dicit᷑ Daniel. x. ꝙ post ieiuniũ triũ ebdomadaꝝ reuelationẽ accepit. Hec oia supradicta bona Augustin⁹ tangit in quodã sermone dicens: Ieiunĩũ purgat mentem subleuat sensum: ⁊ carnẽ spiritui subijcit: cor contritũ ⁊ humiliatũ facit: cõcupiscentie nebulas spargit: libidinũ ardores extinguit: castitatis vo lumen accendit. Hec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xv. de ieiunio: arti. ij. q. ij. in solu. iij argu. Et iterũ scḋa scḋe. q. cxlvij. arti. j. in cor. q. p totũ.

❡ Qꝛ ieiuniũ quadragesimale habet quinq̧ cõditiões singulares ab alijs ieiunijs. CA. IX.

IEiunium quadragesimale. Circa ieiuniũ quadragesimale quinq̧ singularia describunt᷑. primo enĩ rõnabilit᷑ inchoat᷑. scḋo nobilius reputat᷑. tertio cõuenienti⁹ assumit᷑. q̄rto artius vel strictius obseruat᷑. quinto piculosi⁹ omittitur

Primo ieiuniũ quadragesimale ceteris rõnabili⁹ inchoat᷑. Et hoc triplici rõne ẜm beatũ Gregoriũ. Prima est. s. q᷑ virtus decalogi p libros quattuor euangelistarũ implet᷑. denarius aũt quater ductus in quadragesimum surgit. Secũda rõ ẽ: q᷑ in mortali corpe ex quattuor elementis subsistimus. p cui⁹ voluptatẽ pceptis dñicis contraimus: q̄ p decalogũ sunt accepta. vñ dignũ est vt eandem carnẽ quaterdecies affligamus. Tertia rõ est: quia sicut offerre decimas iubemur rerum: ita etiã decimas dierũ. vñ cũ trigintasex diebus q̄ sunt decima pars anni ieiunamus ⁊ carnẽ nostrã affligimus. anni nostri decimas deo damus. Quarta rõ ẜm Augu. que addit᷑ est talis: Nã creator est trinitas. s. pater ⁊ filius ⁊ spũs sanct⁹. Creature vo inuisibili. s. aĩe debet᷑ ternarius numer⁹. Diligere enĩ debemus deũ ex toto corde: ex tota aĩa: ⁊ ex tota mente. Creature vo visibili. s. corpori debet᷑ quaternarius numerus ꝓpter calidũ frigidũ ⁊ humidũ ⁊ siccum. Sic ergo p denariũ significant᷑ oẽs res. s. creator: beata trinitas: vnus deus: ⁊ creatura spũalis vel inuisibilis vt aĩa cui debet᷑ ternari⁹ numerus: ⁊ creatura corpalis visibilis cui debet᷑ quaternari⁹ numerus sicut pꝫ. Denarius aũt numerus si ducat᷑ p quaternariũ qui cõpetit corpori p qḋ administratio gerit᷑. quadragenariũ numerũ conficit. Singula vo ieiunia quattuor tempoꝝ trib⁹ dieb⁹ cõtinent᷑ vel cõtinuant᷑. ⁊ hoc duplici rõe. Prima ẽ ꝓpter numerũ mensiũ qui cõpetit cuilibet tpi. Secũda est ꝓpt numerũ sanctoꝝ ordinũ qui in sacris his tpibus conferunt᷑. Hec beat⁹ Tho. scḋa scḋe. q. cxlvij. arti. v. in cor. q.

Scḋo ieiuniũ quadragesimale ceteris alijs ieiunijs solẽnius ⁊ nobili⁹ reputat᷑. ⁊ hoc duplici rõne. Prima ẽ: q᷑ obseruat᷑ ad imitationẽ xpi. Secũda est: q᷑ p ipsũ disponimur ad redẽptionis nostre mysteria deuotius celebranda. Hec. b. Tho. scḋa scḋe vbi. s. arti. vij. in so. iij. arg.

Tertio ieiuniũ quadragesimale tpe veris cõuenientius sumit᷑. ⁊ hoc ꝓpter tres rõnes. Prima est ꝓpter repressionẽ cõcupiscentie: Nã cum temp⁹ veris qḋ l quadragesima incipit maxime sit cõcupiscẽtie aptũ: iõ ad cõcupiscentiã refrenandã tali tpe ieiunamus. Secunda rõ est ꝓpter susceptionẽ diuine gratie: q᷑ nobis ieiuniũ tũc alia cõpetit vt ad suscipiendã gratiã pparemur. ⁊ q᷑ sacramenta diuine gr̃e circa festũ pasce specialit᷑ pponunt᷑ iõ imediate ante solẽnitatẽ pascalẽ ieiuniũ quadragesimale cõplectit᷑ vl᷑ implet᷑. Tertia rõ est ꝓpter adeptionẽ eterne glorie. Sicut enĩ xp̃s p passionẽ suã ad gloriã resurrectionis puenit: sic nos p ieiunia ⁊ per alias pnias ⁊ tribulatiões pñtis vite perueniemus ad gloriã eterne beatitudinis. Hec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xv. de ieiunio ar. iij. q. j. in solu. iij. argu. Quarto ieiuniũ quadragesimale alijs ieiunijs strictius obseruat᷑: q᷑ eo xp̄i ieiuniũ ẜm modũ nostrũ imitamur. vñ esus casei ⁊ ouoꝝ in quadragesima ẽ generalit᷑ interdict⁹. In alijs vo ieiunijs apud diuersos in his. s. in esu ouoꝝ ⁊ caseoꝝ est diuersus abstinendi modus. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xv. arti. iiij. q. ij. in so. iiij. argu. Quinto ieiuniũ quadragesimale periculosius omittit᷑ eo ꝙ cadit sub p̄cepto. qḋ duplicit᷑ pbo. s. rõne: ⁊ cõpatione. p⁹ rõne sic: Statutũ ecclesie obligat p modũ p̄cepti sicut p̄ceptũ dei: q᷑ dñs dixit discipulis: q̄ vos audit me audit. sꝫ ad ieiunãdũ ex statuto ecclesie obligamur. g̃ ieiuniũ quadragesimale cadit sub p̄cepto. 2⁹ hoc idẽ pbo compatiõe sic: Maioris pfectionis est lex noua q̄ꝫ vetus: ⁊ magis a carnalib⁹ desiderijs abstrahens. sꝫ in lege veteri erat ieiuniũ in p̄cepto: g̃ multo magis in noua. Sed forte argues in oppositũ ⁊ dices ꝙ ieiuniũ sub p̄cepto nõ cadit tali rõne: Quicũq̧ transgredit᷑ p̄ceptũ ecclesie peccat mortalit᷑. si ergo ieiuniũ institutũ ab ecclesia cadit sub p̄cepto. tũc si aliquis vnã diẽ tñ frangeret quadragesime peccaret mortalit᷑. qḋ videt᷑ graue dicere. Rñdeo ⁊ dico ꝙ p̄cepta iuris positiui magis obligant ex intentiõe legislatoris q̄ꝫ ex ipsis verbis. Et iõ trãsgressor p̄cepti magis est reputand⁹ qui obuiat intentiõi legislatoris q̄ꝫ qui deuiat in aliquo a legis conditiõe. Intentiõi aũt legislatoris obuiat q̄ ex cõtẽptu vel sine aliqua causa rõnali ordinationem nõ seruat. Si aũt in casu aliquo ordinationẽ nõ seruet in quo pbabiliter credi põt. si legislator adesset eũ obligare non vellet. talis nõ est reputand⁹ transgressor p̄cepti. Et iõ nõ ẽ necessariũ ꝙ quicũq̧ aliquã diẽ ab ecclesia institutã ieiunare dimittit ꝙ mortaliter peccet. põt enĩ hoc aliqñ sine pctõ contingere oino: aliqñ sine peccato mortali cũ veniali: aliqñ etiã cũ mortali. Et hoc ẜm diuersas occasiones quib⁹ homo inducit᷑ ad ieiuniũ frangendũ. Hec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xv. arti. j. q. iiij. in duob⁹ argu. xtra: ⁊ in solu. iij. argu.

❡ Nota de ieiunio tres distinctiões. CA. X.

ad maiorẽ tñ euidentiã p̄dictoꝝ nota de ieiunio tres distinctiões. Prima est: q᷑ aliud est ieiuniũ volũtatis: ⁊ aliud est ieiunium necessitatis. Ieiuniũ enĩ volũtatis ẽ qḋ hõ libent᷑ obseruat vel spõte ⁊ tale sine pctõ omittit᷑. Ieiuniũ vo necessitatis ẽ ad qḋ homo vel ex p̄cepto vel ex voto tenet᷑. ⁊ p̄cipue quadragesimale qḋ nulla necessitate vel rõnabili causa obstãte est obseruandũ. ⁊ adeo stricte obseruandũ: vt q̄ vnã diẽ fregerit his comedendo: totã quadragesimã videt᷑ violasse vel inhonorasse. vñ Ambrosius in sermone de quadragesima sic dicit: Qui cõstitutũ numerũ vna die manducandũ p̄terit. nõ vt vni⁹ diei violator accusat᷑: sꝫ vt totius quadragesime trãsgressor arguit᷑. Secũda distinctio est: ꝙ aliud est ieiuniũ ecclesie. ⁊ aliud ieiuniũ nature: Nã ieiuniũ nature dicit᷑ ieiuniũ ieiunij: qḋ ad eucharistie sumptionẽ requirit᷑. vñ p vnicã comestionẽ vl potationẽ soluit᷑. Ieiuniũ aũt ecclesie. i. qḋ ab ecclesia ẽ institutũ dicit᷑ ieiuniũ ieiunantis. ⁊ illud nõ soluit᷑ p cibaria licita ⁊ horã ordinatã. sꝫ soluꝫ p ea que ecclesia interdicit. Hec. b. Tho. scḋa scḋe vbi. s. arti. vj. in solu. ij. argu. Et. iiij. scrip. sen. vbi. s. arti. iiij. q. j. in cor. q. ⁊ in so. ij. arg. vbi dicit᷑: sꝫ aqua soluat ieiuniũ nature: nõ tñ soluit ieiuniũ ecclesie: q᷑ sꝫ aliquo mõ nutriat: nõ tñ sumit᷑ ad hũc

fine. Tertia distinctio ē: q aliud ē ieiuniū merozis: et aliud ieiuniū exultationis. Jeiuniū autē merozis vel lu ctus dicit illud qđ agit cū amaritudine peccatorū vel p̄sentis miserie. Jeiuniū autē exultationis dicit illud qđ ex spūali iocūditate abstrahit a carnalib⁹: qr gustato spiritu desipit ois caro. Et h̄ ieiunio ieiunāt filii spōsi. Dec bea. tho. iiij. scri. sen. di. xv. arti. ii. q. ii. in solu. ii. argu.

℄ Q ignis inferni est verus τ corporeus τ eiusdē nature cum elementali. CA. I.

Gnis in ferni. Circa ignē infer ni ɔsiderāda sūt tria. s. ɔueniētia seu specifica idētitas: differētia seu trifaria varietas: pmanētia seu ppetua durabilitas. Prio circa ignez inferni ɔsiderāda ē ɔueniētia seu specifica idētitas. Nā ignis inferni nō est methaphoric⁹ nec imaginari⁹ sed ver⁹ τ corporeus τ eiusdē speciei cū isto.

Primo dico q ignis inferni nō est methaphoric⁹ vel similitudinarie dict⁹ vt ponit Auicenna qui resurrectionem corporū nō credēs dicebat q aīa cū sit incorpea igne corporeo puniri nō pōt. τ iō negauit ignē inferni q⁹ male aīe puniunt esse ignē corporeū. vn̄ dicebat q sicut iocūditas animarū. s. q reficiant vel rideāt τ hmōi non erit in aliqua re corpali: sed spūali tristitia pena τ afflictio malarū animarū. s. q igne ardeāt vel fetorib⁹ affligātur τ hmōi similitudinarie debēt intelligi. qđ tali rōe mouebatur asserere: Quia cum spūalis delectatio vel tristicia multū sit ignota p delectatiōes τ tristicias corpales figuraliter demōstrat siue manifestat vt homines magis moueant ad desideriū vel amorē vel timorē. Sed eius opinio falsa ē τ erronea. Cui⁹ ratō ē qr in pena dānatorum nō solū erit pena dāni que rñdet auersioni q fuit in pctō mortali: sed etiā erit pena sensus q rñdet ɔuersioni ad cōmutabile bonū. Scdo ignis īferni nō est imaginari⁹ vt etiā posuit Auicēna dicēs: q aīe maloz post mortem nō puniant p corpa sz p similitudines corpoz sicut dormiētes somniāt τ imaginant q torqueant diuersis penis. Sed hoc ē falsum τ erroneū τ iō incōueniēter dictū Causa rō est qr imaginatio ē potētia quedā vtēs organo corpali. vn̄ nō pōt esse q tales imaginationes fiāt in aīa a corpe separata sicut in aīa somniātis: iō τc̄. Tertio dico q ignis inferni ē verus ignis corpeus τ eiusdē speciei cū isto quē videm⁹. qđ tripliciṫ pbo. p⁹ ratione qr corpi nō pōt ɔueniēter aptari pena nisi corpea. 2⁹ pbo autoritate phi. i. topicoz dicētis: q ois aqua oī aque est eadē specie: ḡ eadē rōne ois ignis est oī igni idē specie. 3⁹ pbo hoc idē auctoritate grego. iiij. dialo. τ augustini: vt manifeste habet in littera dicentiū q aīe dānatorum igne corpeo affligunt. Dec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xliiij. arti. ii. q. ii. ar. i. τ ar. ii. τ in cor. q. p totum.

℄ Q inter ignē inferni τ istū est quadruplex differētia accidentalis. CA. II.

Ecūdo circa ignē inferni ɔsiderāda ē differētia seu trifaria varietas. h3 enim ignis inferni sit idē specie cū isto quē videm⁹: tn̄ inter ignē inferni τ ignē qui ē apud nos τ quē videm⁹ est quadruplex differētia accidētalis. s. subsistēdi: detinēdi: delectādi: pmanēdi. Prio differētia subsistēdi. Nā ignis q est apud nos successione indiget τ lignis nutrit: eo q in alienā naturā est introduct⁹ p violentiā. sed ignis inferni qr successione nō indiget nec lignis nutrit qr vel ē in ppa materia vel in mā aliena nō p violētiā sed p naturā: a principio intrinseco. vn̄ ab hoīe nō est accēsus sed a deo q naturā illā instituit. τ hoc ē qđ dicit Jsaie. xxx. Flatus dn̄i sicut torrēs sulphuris succēdens eū. Ubi nota q ignis dupliciṫ inuenit. Uno mō in ppa mā: put ē in spera sua. Alio mō put est in mā aliena siue sit in materia terrestri vt pz in carbone: siue sit in materia aerea vt pz in flāma: siue sit in mā ignita p violentiā: vt pz τ apparet in ferro: siue sit in materia ignita ex principio intrinseco nāli vt in sulphure. Utz aūt ignis inferni sit in ppria materia vel aliena: τ in qua mā sit ē nobis ignotū. Quocūqz aūt modo sit τ in quacūqz materia ignis inueniat semp ē idem specie qñtū ad naturā ignis ptinet: vt pz. s. ca. prece. Dec bea. Tho. iiij. scri. sen. di. xliiij. arti. ii. q. ii. in solu. ij. argu.

Scdo inter ignē inferni τ ignē q apud nos ē: est differētia delectādi: qr ignis inferni nō delectat vt iste. qđ sic pbo: Qđ nō lucet nō delectat. sz ignis inferni vel nō lucet vel parū lucet: τ hoc ad penā dānatoz: ḡ τc̄. Ignis āt qui apud nos ē sua luce delectat. Ubi nota duo. Primū est q est ignis lux: τ ignis flāma: τ ignis carbo. Ignis lux τ ignis flāma satis habēt de luce: τ sūt simpliciṫ in genere luminosi. Sed ignis carbo q terrestri materie est admixt⁹ parū hz d luce. vn̄ nō est simpliciṫ in genere luminosi. Ignis autē inferni q est ad modū carbonis parū hz de luce: τ illud paz qđ hz de luce ad nullā delectatiōnē est ibi. s. sed ad penā solū. vn̄ Jsiō. dicit: Apta sit comparatio triū puerozū ad exemplū ignis gehēne. Nā sicut ignis ille nō arsit ad pueroz suppliciū: τ arsit ad ɔburendū ligamina vinculozū ita ignis gehēne lucebit miseris ad augmentū penaz vt videāt. vn̄ doleāt. τ nō lucebit ad ɔsolationē ne videāt vn̄ gaudeāt. Et istō idē habet iob. x. Terra miserie τ tenebrarū. vbi glo. sic dicit: Ignis qui nūc lucet ad ɔsolationē aliqñ lucz ad penā qr eo illust ā te videbū. i pena et magis doleāt sequaces suos quos deliquerūt vel peccauerūt amore. Scdm ē q lucere vel nō lucere nō cōuenit igni s. hm quēlibet modū essendi: qr vt pbt dicūt ignis in ppa mā nō lucet. Similiṫ ignis etiā in materia aliqua nō lucet. s. vt i materia terrestri τ opaca similiṫ qñ et aliq⁹ fumo grosso ignis claritas obfuscat nō lucet. vn̄ lucere vel nō lucere nō est satisfaciēs argumētū q ignis inferni τ ignis q est apud nos non sit eiusdē speciei vt pbarū ē ca. preceden. Quare aūt ignis inferni luceat τ nō luceat pz imediate. s. Dec. b. Tho. ii. i. scri. sen. vbi. s. arti. ii. q. ii. in solu. iiij. arg. Tertio inter ignem inferni τ ignē qui ē apđ nos ē differētia detinēdi. Nā ignis qui ē apud nos nō agit nisi nāliter: τ ideo nō pōt detinere vel ligare aīam siue spiritū. Qđ tali ratione ostēdo: Illud qđ est minoris virtutis nō pōt sua virtute detinere vel ligare id qđ est maioris virtutis. Sz oē corpus ē minoris virtutis q̄ spūs. ḡ nullū corp⁹ sua virtute pōt detinere vel ligare spūs. Ignis aūt inferni est instrumētū dīne iusticie iudicātis. τ iō ex hoc hz virtutē ligādi τ detinēdi spūs i inferno. Dec. b. tho. ii. quodli. deto q. viij. in cor. q. Re. infra. iiij. c. Quarto inter ignē inferni τ ignē q est apud nos ē differētia pmanēdi vel durādi: qr ignis iste ē corruptibilis. ignis aūt inferni ē incorruptibilis τ etern⁹. vt patebit infra ca. seq. imediate. S forte ex hoc argues q ignis inferni nō sit eiusdē speciei cū isto tali rōne: Eternū τ corruptibile nō sūt eiusdē speciei vel rōis: cū etiā nec ɔueniāt in mā. sm phm. xi. metha. sz ignis iste ē corruptibilis. ille autē ē eternus vt patebit. ḡ τc̄. Rñdeo τ dico q sicut corpa dānatorū erūt eiusdē speciei cui⁹ sunt mō q̄uis nūc corruptibilia: tūc aūt incorruptibilia tū ex diuine iusticie ordine tū ex mot⁹ celi quiete: ita etiā est de igne inferni quo dānatoz corpa cruciabunt. Dec. b. tho. iiij. scri. sen. di. xliiij. arti. ii. q. ii. in sol. iij. argu. p totum.

℄ Q ignis inferni in eternum durabit. CA. III.

Ertio pncipaliṫ circa ignē inferni ɔsiderāda est pmanētia seu ppetua stabilitas vel durabilitas. Nā ignis inferni nūq̄ deficiet sed inextīctz du

rabit. hoc autē duplicit̄ pbo.s. rōnibus: auctoritatibus: similitudinib⁹ siue exēplis. Pri͂o enī q̄ ignis inferni sit etern⁹ pbo triplici rōe. Prima ē talis: Ignis q̄ ē apō nos nūq̄ deficit q̄diu inuenit materiā prepatā ꝛ vnitaꝫ sibi: ḡ similit̄ ignis inferni ī materia īmortali.s. in aīa ꝛ ī corpe incorruptibili nūq̄ deficiet nec extinguet̄. Scḋa rō est talis: Similis cōditio videt̄ esse criminis ꝛ corpis culpe ꝛ aīe ꝛ pene. sed ī inferno culpa nūq̄ poterit expiari vel remitti: ḡ nec pena aīe ꝛ corpis ex pte ignis nunq̄ poterit terminari vel finiri. ita q̄ sicut culpa nūq̄ terminabit̄: ita ignis pene nūq̄ extinguet̄ vel t̄minabit̄. Tertia rō ē talis: Qḋ est eternū semp durabit. sed ignis inferni ē etern⁹. ḡ ꝛc. Qḋ scḋo pbo quattuor auctoritatibus. Pri͂a ē Matth. xxv. Ite maledicti in ignē eternū ꝛc. Secūda ē Isaie vlti. Ignis eoꝝ nō extinguet̄. Tertia ē Grego sup illo verbo Job. xx. Lucet q̄ fecit omia cruciabit̄ ꝛ nō extinguet̄: morief̄ ꝛ semp viuet: finiet ꝛ sine fine manebit. Et ponit rōem hui⁹ dicēs ibidē: Cui⁹ vita mortua fuit in culpa: necesse ē vt mors viuat semp in pena. Quarta ē Origenis sup illo verbo Math. xxv. Discedite a me ꝛc. sic dicētis: Qui aūt recedūt a iesu decidūt in ignē eternum q̄ alteri⁹ cōditiōis ꝛ durationis ē ab hoc igne quē in vsu hic habemus. null⁹ enī ignis inter hoīes ē etern⁹: sed nec multi tempis. Et subdit Origenes ibidē dicēs: Cōsidera q̄ regnū quidē nō ab angelis prepatū dicit: sꝫ a dō. Ignē aūt eternū a diabolo ꝛ ei⁹ angelis prepatū: q̄ꝛ quātum ē de se de⁹ nō ad pditionē sꝫ ad saluationē creauit: peccātes autē cōiungūt se a diabolo vt sicut q̄ saluant̄ sanctis angelis coequant̄: sic ꝛ q̄ pereūt diaboli angelis coequant̄. Tertio q̄ ignis inferni sit eternus pbo similitudinib⁹ ꝛ exēplis. Et p̄⁹ eius eternitatē pbat aug. in li. de ciui. dei. Per mōtes cecilie q̄ vsq̄ hodie flāmis estuant ꝛ integri pseuerāt. 2° p exemplū salamādre q̄ viuit ī igne. 3° p exemplū archadie q̄ semel succēsus nūq̄ extinguit̄. vñ dicit̄ q̄ erat fanū veneris in quo erāt lucerne ō dicto lapide q̄ nunq̄ aliq̄ intēperie extinguebant̄. 4° pbat̄ p exemplū qḋ habes in legēda sancti Nicolai de illo igne cui si manū apponas sentis ardoris afflictionē sed man⁹ nō patit̄ cōbustiōis destructionē siue corruptōnem. Per hec aūt ꝛ his similia pbat̄ q̄ corpa dānatoꝝ dei volūtate ꝛ eius iusticia mediante semp durabūt. ꝛ in igne semp ardebūt. Nota tñ hic ad euidētiā pdictoꝝ q̄ nullū corp⁹ est qḋ tandē non cōsumat̄ ab igne: q̄uis q̄dam opa sint q̄ ad horam in igne pmaneant sine lesione: vt patebit de ebano. Salmādra aūt lꝫ aliquo tpe sine corruptiōe possit esse in igne. nō tñ finaliter pōt pseuerare ī igne sine corruptiōe: sicut corpa dānatoꝝ que lꝫ nunq̄ corrumpant̄ ab igne. tñ semp affligunt̄ ab igne: vt dicit bea. Tho. iiii. scri. sen. di. xliiii. arti. ii. q. i. in solu. iii. argu.

Q̄ ignis inferni creatus ē a principio mūdi cū aliis creaturis. CA. IIII.

[A]d maiorē tñ euidētiā predictoꝝ circa ignē inferni cōsiderāda sunt tria.s. hora pductiōis: forma distinctōis: pena detētionis. Vel alit̄: creatiōis tēpus: distinctiōis actus: afflictiōis mod⁹. Primo cōsiderāda ē hora vel tēpus sue creatiōis. Si aūt q̄s quereret qñ creatus ē ignis inferni. Rñdeo ꝛ dico q̄ ignis inferni creat⁹ est a pncipio mūdi cū aliis creaturis. vñ sup illo verbo Job. xx. nō remāsit ꝛc. dicit glo. Ignis gehenne q̄ humano studio nō accendit̄ vel succendit̄. sed dat⁹ est a deo ab origine mūdi. Ubi sciendū q̄ sicut animalia rapacia ꝛ venenosa añ pctm̄ erāt homini mālueta nec nociua: imo vtilia ꝛ subiecta: nec erāt parata ad nocēdū ꝛ puniendū nisi post pctm̄. vñ lꝫ a pncipio aīalia rapacia ptātem habuerint deuorādi: nūq̄ tñ exiuissent ī actū nisi hō p pctm̄ se fecisset materiā deuorabileꝫ. Sic a simili ignis inferni q̄ ita ē a pncipio ordinatus ptātem habuit puniēdi. sed q̄ actu puniret nō hēbat nisi dispositionem inuenisset in hoīe p pctm̄. Si aūt queraf̄ ad quē vsuꝫ ignis inferni a pncipio fuit creat⁹ ꝛ prepatus. Rñdeo ꝛ dico q̄ finis ad quē fuit creat⁹ fuit vt de⁹ timeret̄ in eo. lꝫ enī hō nōdum peccasset: hēbat tñ ptātem peccādi ꝛ deuꝫ offendēdi ex quo hēbat vñ deū timeret. ꝛ h̄ timor initi aliq̄ hꝫ duos oculos: vnū ad gloriam: ꝛ aliud ad penā. Et sic ille ignis inferni añ pctm̄ homis ad hoc ordinatus a deo fuit vt ipe deus timeret̄ in re q̄ posset punire ꝛ nocere: ac p hoc hō retraheret se a pctō ꝛ ab offensa diua. vnde a pncipio mūdi ignis habuit istū vsum vel istud officiū vt.s. in eo timeret̄ diuine potētie magnitudo. ꝛ ad h̄ pncipaliter ꝛ p se ē ordinat⁹. Ad puniendū autē accidentaliter ē ordinat⁹ id existēte pctō: nō autēꝫ añ pctm̄: eo q̄ ante pctm̄ rem punibilem nō īuenit: sed cōmisso peccato solum.

Q̄ ignis purgatorii differt ab igne inferni in tribus. CA. V.

[S]ecūdo pncipaliter circa ignē inferni cōsiderāda est forma distinctiōis. Nam pena ignis inferni differt a pena ignis purgatorii ī trib⁹.s. ī opatiōe ī fine vel ītētiōe: ī multiplicatōe. Primo differt ī opatiōe. Nam lꝫ ignis purgatorii sit eternus quo ad substātiaꝫ sicut ignis īferni: tñ est tempalis quo ad effectū purgatiōis. Uñ ignis purgatorii est purgatiu⁹. ignis aūt īferni est extermiatiu⁹. Et pōit hēūs Grego. exemplūꝫ dicēs q̄ sicut sub eodē igne aurū rutilat ꝛ palea fumat. ita sub eodē igne ī substātia.s. purgatorii ꝛ īferni electus purgatur: ꝛ dānatus exterminat̄. Scḋo differūt in finis ītētiōe. Quia ignis purgatorii ad istū finē siue ad istā ītētiōem pricipaliter est ordiatus.s. ad purgāduꝫ reliquias peccatorum. Ignis autem īferni nō est ordiatus ad purgādum sed ad affligēduꝫ solum. ꝛ iō illis noībus noiatur q̄ apō nos cōsueuerūt affligere vehemēter: sc̄ sūt ignis: sulphur: ꝛ spiritus pcellarum: vt in psal. dicit̄. Tertio differūt ī multiplicatiōe eo q̄ ī purgatorio nō est nisi vnica pena. s. pena ignis. In īferno autem nō est solum vnica pena ignis sed multe alie. Cuius ratio est: quia cum pena īferni sit ordiata ꝛ īuēta solū ad affligēdum: vt pꝫ. ideo in īferno nō est solum pena ignis vt ī purgatorio: sed multe alie vt ex penarū mltitudie dānati multiplicit̄ affligāt̄. Re. ī sra Penas mūdi: purgatorii ꝛ īferni. Dec. b. tho. iiii. scripto sen. di. l. arti. iii. q. ī ī cor. q. ꝛ ī solu. ī sar. p totum.

Q̄ ignis īferni īfert penam animabus damnatorum quattuor modis. CA. VI

[T]ertio pricipaliter circa ignē īferni cōsiderāda ē pena siue mod⁹ punitiōis vel afflictiōis. Cū enī ignis īferni nō sit methaphoricus vel similitudinari⁹ vel imaginari⁹: sed ver⁹ ꝛ corpore⁹ ꝛ eiusdē speciei cū isto quē cernim⁹: iō oꝫ dicere scḋm fidē catholicā q̄ aīa ab igne corpeo patiat̄. Qualit̄ aūt aīa ab igne corporeo pati possit: ondit. b. tho. ī q̄ttuor locis vel libris suis dupliciter. s. reprobādo falsitatem: ꝛ ponēdo ꝛ cōcludēdo veritatem. Prīo. n. alioꝝ errorem reprobat ꝛ excludit dicēs: q̄ aīa nō patit̄ ab igne solū vidēdo ignem. nec imaginādo ignē vt nociuū sibi: nec alterādo ab igne. p̄⁹ enī aīa nō patit̄ ab igne īferni solū vidēdo ignē vt quidaꝫ dixerūt. Cui⁹ rō est: q̄ꝛ qḋlibet visum vt visum est pfectio vidētis. ꝛ iō ignis ī quātum visus nō pōt cedere ī penam aīe. 2° mō aīa nō patit̄ ab igne īferni imaginādo ipsum vt sibi nociuū vt quidā alii dixerūt. Cui⁹ rō est: q̄ꝛ tūc pena inferni ignis nō esset scḋm veritatē realis sꝫ apparēs vel imaginaria tm̄ qḋ dicere ē hereticū. 3° mō aīa nō patit̄ ab igne īferni alterādo: puta calorē: ardorē: siccitatē vel adustionē ab igne recipiēdo. Cui⁹ ratio ē: q̄ꝛ tales passiones sunt passiōes corpis nō spūs. Scḋo. b. tho. erro

tibus extirpatis ponit veritatē ostendendo qualiter aīa pati possit ab igne. vn̄ dicit: ꝙ ignis inferni infert penaȝ aīe quattuor modis: videlȝ detinēdo: impediēdo: subiungēdo: inimicādo. Primo enī ignis inferni corpeus infert penam aīe: aīam alligando ꝛ detinēdo. Ubi nota ꝙ ignis v̄tute ꝓpꝛia ꝛ naturali nō pōt ligare vł detineri animā. Cuiꝰ ratio ē: qꝛ id ꝙ ē minoris virtutis non pōt sua virtute ligare vel tenere id qḋ est maioris virtutis. ſȝ oē corpꝰ est minoris v̄tutis q̄ȝ spūs. g̃ nulluȝ corpus pōt sua virtute ligare spm̄. sed hoc facit aliq̄ suꝑiori virtute. s. dei inquantū ignis inferni ē instrumētū diuine iusticie vindicātis. nullū autē instrumētū agit in v̄tute suꝑioris agētis nisi exercēdo aliquā actionē sibi cōnaturalē: alias frustra adhiberet ad hūc effectū. verbi gr̄a: Serra inquātuȝ est instrumētū artis facit archā serrando. ꝛ aq̄ baptismalis inq̄ntū ē instrumētū diuine mīe abluit aīam corporaliter lauādo carnē. Si g̃ ignis corpeus agit in aīam vt ē instrumētū diuine iusticie punientis: necesse ē ꝙ hoc faciat ꝑ aliquā actionē corpeo igni cōnaturalē. nō aūt pōt dici: ꝙ ignis alterat aīam calefaciēdo vel igniēdo vel desiccādo ipsam: vt. ā. pȝ g̃ relinquit ꝙ inferat penā aīe detinendo. qḋ ꝓbat ꝑ locū a minori sic: Quia si virtute quorundā verboꝝ demones q̄busdā corporibꝰ alligāt ꝛ detrudunt: multo magis patit aīa ab igne corpeo ꝑ modū alligatiōis vel detentiōis v̄tute diuine iusticie puniētis cuiꝰ ignis ē instrumētū: vt Aug. dic̄. xxi. lib. de ciuita. dei.

Scḋo mō ignis corpeꝰ infert penā aīe retardādo eā vł impediēdo ab executiōe ꝓpe volūtatis. Sic̄ enī dicimus lapidē descendētē pati cū impedit ne deorsum tendat: ꝛ sicut dicimus hominē pati cū detinet vel ligat ne vadat quo vult: ita ignis inferni vt instrumētū diuine iusticie puniē[illegible] aīam detinēs efficit aīe vel spiritui penalis retardās vel impediēs animā ab executiōe ꝓpe volūtatis [illegible]ne possit opari vbi vult ꝛ s̄m qḋ vult. Et ponit. h. Tho. exēplū beati Augu. xxi. de ci. dei. dicētis: Qȝ sicut aīa in sui creatiōe corpi cōiūgit vt dās ei vitā q̄uis illa aīa sit spiritualis: ꝛ hoc corpale: ex q̄ cōiūctione aīa vehemēter cōcipit amorē ad corpꝰ: sic aīa ligat igni ꝛ detinet ab eo: vt accipiens ab igne penā: ꝛ ex illa cōiūctiōe cōcipit horrorem ꝛ dolorē. Tertio ignis inferni infert aīe penā subiungēdo. cū enī aīa ꝯsiderat se infimis rebꝰ subdi q̄ nata est deo frui hȝ maximā penā qḋ tali rōne ostēdo: Illud dolorē vł afflictionē infert qḋ ē ꝯtrariū volūtati. nō ē autem ꝯtrariū volūtati creature rōnalis ꝙ spūali substātie ꝛ deo ꝑcipue cōiungat: q̄nimo hoc ē delectabile ei: ꝛ ad eius ꝑfectionē ꝑtinet. Cuiꝰ rō est: qꝛ coniūctio similis ad simile ꝛ creature intellectualis ad intellectū ē delectabilis. Est aūt ꝯtrū volūtati substātie spūalis vt corpi: ꝛ ꝑcipue tā vili vt igni subdat q̄ꝫ dȝ esse libera. vn̄ sic aīa vel spūs ꝑ hoc qḋ suꝑiori cōiūgit videndo deū essentialiter ꝑmiat: ita ꝑ hoc ꝙ cū inferioribꝰ deputat: affligitur: patit: ꝛ dānat. Erit g̃ pena aīarū spūaliter duplex. Prima erit pena maxia. s. separi ꝛ ꝑuari visiōe diuina q̄ nata alias creata fuit deo ꝑ fruitionē vniri. Scḋa pena aīaꝝ erit ex eo ꝙ in loco infimo ꝛ abiectissimo rei corpali. s. igni subdētur ligate ꝛ detēte ab eo. Quarto ignis inferni infert penā aīe inimicādo. Nā cum aīa videt ꝛ apprehēdit illū ignē vt instrumētū diuine iusticie vindicātis esse sibi nociuū ꝛ ꝑ ꝯñs inimicū: interiori tristicia affligitur ꝛ anxiat. Ubi nota ꝙ alit̄ pōt eē tristicia vel pena in visione corpali: ꝛ aliter in visiōe intellectuali. Nam in visione corpali pōt esse tristicia inquātū obiectū visum agēs in visum: pōt esse corruptiuū visus inquātū corrūpit armoniā organi. In visione autē intellectuali non pōt esse tristicia vł pena ex hoc ipso ꝙ aliq̄d visione intellectuali videt: eo ꝙ illud qḋ ab intellectu videt: nullo mō intellectui pōt esse cōtrariū. Sed tñ visio intellectualis pōt esse cōtristās vel penalis inquātū illud qḋ visiōe intellectuali videt: apprehēdit vt nociuū: nō q̄si noceat eo ipso quo videt: ſȝ alio quocūq̄ꝫ mō vt volūtati repugnans videt: ꝛ sic aīa vidēdo igneȝ vt inimicū ꝛ vt sibi nociuū patit ꝛ affligit. Ad quoꝝ euidētiā nota hic quattuor. Primū est: ꝙ lȝ alia elemēta vel corpa ī inferno aīas puniāt vel affligāt: tñ ꝑncipale punitiuū est ignis: ꝛ hoc triplici rōne. Pria qꝛ pena gehēne nō solū est aīaꝝ ſȝ corporuꝫ. ꝛ ꝑꝑ hoc ponit ignis maxie pena gehennalis. Scḋa ē: qꝛ ignis ē maxie corporū afflictiuꝰ: cū inter oīa elementa sit ꝑncipale ꝛ maxie actiuū. Tertia ē: qꝛ pena ignis cōpetit amori inordinato: q̄ est peccādi ꝑncipiū. vn̄ sicut celū empyreū r̄ndet igni charitatis: ita ignis inferni r̄ndet amori inordinate cupiditatis: nihilominꝰ tñ etiā in inferno erūt alia afflictiua: s̄m illḋ psal. Ignis grādo nix sulphur ꝛc̄. Scḋm est: ꝙ lȝ in inferno sint mlt̄e pene: vt pȝ: cōmutatio tñ vniꝰ pene cōmutādo eā ī aliā: vt dic̄ Job. xxiiij. Trāsibūt ab aq̄s niuiū ad calorē nimiū penā nō diminuit dānatoꝝ: ſȝ vtriusq̄ꝫ actio ꝛ punitio ē ꝑfecta ꝛ cōpleta. Cuiꝰ rō est: qꝛ vnū nō agit in aliud nec ecōuerso. ſȝ vtrūq̄ꝫ. s. ignis ꝛ aq̄: agit in spm̄. Ubi autē ageret vnū in aliud verū esset ꝙ per mutuā actionē ꝛ passionē virtutes eorū diminuerent. sed vbi vtrūq̄ꝫ eorū agit in tertiū: vt patȝ in igne ꝛ aq̄ inferni nō ē verū. ſȝ vtrūq̄ꝫ actionē cōpletā seu ꝑfectā hȝ. Tertiū est ꝙ ignis inferni s̄m virtutē ꝓpriam nō hȝ ꝙ aliquos cruciet magis: vel s̄m modū pcti. ſȝ hoc hȝ inquantū est instrumētū diuine iusticie: sicut pȝ ꝑ exēplū de igne fornacis q̄ in sua actione modificat ex industria fabri: s̄m ꝙ cōpetit ad effectū artis. Sic ignis inferni q̄ est instrumētū diuine iusticie ex ordine diue iusticie modificat. Quartū est ꝙ cū visio ignis vt nociui sit īmediate affligēs aīas vel spūs dānatoꝝ. vbicūq̄ꝫ aīe dānatorū sunt ab igne inferni affligunt: sicut pȝ ꝑ exemplū captiuorū: qui extra carcerē exeūtes a carcere quodāmō affligunt dū vidēt se carceri dānatos: deputatos seu adiudicatos. Et iḋ sicut gloria electorū in nullo diminuit: nec q̄tū ad premiū essentiale: nec q̄tū ad premiū accidētale: si aliq̄n sint extra celū empyreū qḋ aliq̄liter ī eoꝝ gloriā cedu[illegible] ita ī nullo dānatorū pena diminuit si aliq̄n extra infernū ad tēpus ex diuina dispensatiōe ponāt: ꝛ hoc ē ꝙ dicit glo. suꝑ illud Jaco. iij. Inflāmat rotā natiuitatis ꝛc̄. Diabolꝰ vbi sit siue sub aere siue sub terra secuȝ fert tormēta flāmarū suarū. vn̄ dānati nūq̄ꝫ sunt extra infernū nisi ex dispēsatione diuina: vel ad instructionē: vel ad exercitationē electoꝝ. vbicūq̄ꝫ enī dānati sunt semper vidēt ignē ꝛ alias penas inferni. Hec. h. Tho. in quattuor li. suis. s. iiij. seri. sen. di. xliiij. arti. iij. q. iij. in cor. q. ꝛ in solu. argu. Et iterū in sum. cōtra gēti. li. iiij. ca. xc. ī medio ꝛ iuxta finē. ꝛ. ij. quodlibe. q. xiij. ī cor. q. ꝛ. iij. quodlibe. q. xxiij. in cor. q. ꝛ iterū in questionibꝰ disputatis de anima. q. xxi. in cor. q. ꝛc̄.

¶ Qȝ triplex est ignorātia. CA. I.

Ignorantia. Circa ignorantiā ꝯsiderāda sunt q̄ttuor. s. cā: differētia: mā: culpa. Pr̄o ꝯsiderāda ē ignorātie cā vł rō. Nā ignorātia ꝯtingit triplici rōne. s. infirmitatis etatis: ꝛ fraudis. p̄ꝰ rōe infirmitatis cōtingit: sicut accidit in furiosis vel perturbatis alienatis ꝛ ꝛ ebrijs. 2ꝰ ꝯtingit rōe etatis: sicut pȝ in infante q̄ nō ē capax doli. 3ꝰ ꝯtingit rōne doli vel fraudis: sicut cū ꝑ fraudē ꝛ dolū alteriꝰ aliq̄s deceptꝰ ignorat. Scḋo principaliter ꝯsiderāda ē circa ignorātiā differētia vel distinctio Nā triplex ē ignorātia. s. simplex vel negatiōis: crassa ꝛ ꝑuatiōis: affectata vel dispositiōis. Prima est ignorātia

simplex vel negatiõis: que negat vel nõ ponit sciam: nec ponit debitũ sciẽdi nec cõtemptũ sciẽdi nec affectũ nesciẽdi q̃ est in paruulis q̃diu vsuz rõnis nõ habẽt: ⁊ ĩ oĩno alienatis sicut fatui ⁊c̃. Scõa ẽ ignorãtia crassa ⁊ priuatiõis q̃ priuat sciam ⁊ ponit debituz sciẽdi ⁊ cõtẽptũ. Tertia ẽ ignorãtia affectata vel dispositiõis q̃ priuat sciam ⁊ ponit debitũ sciẽdi: ⁊ affectũ siue desideriũ nesciẽdi. de q̃ in psal. dicit: Noluit itelligere vt bñ ageret. vñ Ambro. sup illud ad Ro. ij. An ignoras q̃m benignitas dei ad penitẽtiã te adducit sic ait: Grauissime peccas si ignoras. Qđ verbũ põt intelligi ⁊ exponi quinq3 modis. pᵒ sic. Grauissime ĩ piculosissime peccas si ignoras: q2 du nescis te peccare remediũ nõ queris. 2ᵒ sic q ambrosiꝰ loquit de ignorãtia affectata: quia q̃s vult ignorare pctm̃ ne a peccato retrahat. 3ᵒ sic q ambrosiꝰ loquit de ignorãtia bñficiorũ receptoꝝ: q2 q aliq̃s nec reddit nec etiã cognoscere studeat percepta bñficia est sumꝰ ingratitudinis gradus. 4ᵒ modo põt intelligi ⁊ exponi sic: q ambrosiꝰ loquit de ignorãtia infidelitatis que quidẽ in se ẽ grauissimuz pctm̃ 13 etiã pctm̃ ex ignorãtia cõmissum ex cã ignorãtie minuit: scðm illud apostoli pma ad Thimo. j. Misericordiã ↄsecutꝰ sum q2 ignorãs feci. Dec. b. Tho. in questionibꝰ disputatis de malo: de ignorãtia: arti. viij. vtruz ignorantia excuset pctm̃ vel diminuat in so ĩ argu. ad ↄpositionez auctoritatis btĩ Ambrosij. 5ᵒ mõ põt exponi de pseuerãtia vel de mora in ignorãtia. ignorãtia enim si diu duret in maliciã p obstinationẽ cõmutat: vt dic̃ b. Tho. iiij. scri. sen. di. xxxviij. arti. iiij. q. ij. vbi ↄsilia pp scãdalũ sunt dimittẽda: in cor. q. iuxta finẽ. Tertio pncipaliter circa ignorãtiã ↄsiderãda ẽ ignorãtie mã vel respectus. Nã ignorãtia cõtingit eẽ triũ pmo iuris ñalis. s. naturalis. scðo iuris diuini ⁊ euãgelice legis. tertio iuris politici vel positiui vt canonici vel ciuilis. Quarto principalit̃ ↄsiderãda ẽ ignorãtie culpa vł offensa vel offensio. Nã pma ignorãtia q̃ cõtingit rõe infirmitatis aliq̃n excusat aliq̃n nõ. Si enĩ q̃s incidit in illã ignorãtiã ex culpa sua: puta q2 dedit cãm tali ignorãtie. s. ebrietatẽ: talis ignorãtia nõ excusat. Si võ nullaz causam tali ignorãtie dedit: tũc talis ignorãtie excusat a toto. Scõa ignorãtia q̃ ↄtingit rõe etatis aliq̃liter excusat. s. aũ in paruulis ante vsum rõnis oĩno excusat. post vsũ võ rõnis s. ĩ adolescentia a tãto excusat 13 ñ a toto ĩ his q̃ ptinẽt ad salutẽ. Tertia aũt ignorãtia q̃ ↄtingit rõne deceptionis vel fraudis q̃nq3 excusat: q̃nq3 nõ. Ubi sciendũ q ignorãtia aut est vincibilis: aut inuincibilis. Dicit aũt tũc ignorantia inuincibilis cũ ignorãs facit quicq̃d in se ẽ: ad hoc q sciat qđ scire d3 vt nõ fallat. sed tñ nõ põt scire factũ qđ est necessariũ ⁊ vtile scire. scðo illa ignorãtia ẽ vincibilis q̃ homine faciẽte qđ ẽ ĩ eo põt remoueri: ⁊ hec ignorãtia nõ excusat in facto qđ oportuit eũ scire. Quarta vero ignorãtia q̃ est ñalis iuris nullum adultuz excusat: eo q nulli adulto 13 ignorare legẽ naturalẽ que ñaliter scribit ĩ corde hũano. Quinta ignorãtia. s. iuris diuini videlicz legis euãgelice ⁊ doctrine apostolice nõ excusat platos: eo q ipsi de fide q̃ ẽ in veteri testamẽto ⁊ nouo tenent reddere rõnẽ ⁊ iõ nõ licet eis ignorare. Excusat aũt talis ignorãtia aliq̃liter laicos q̃ nõ tenent in spãli hoc scire sed in generali put ea que sũt fidei cõtinent in simbolo apostoloꝝ. Sexta ignorãtia. s. iuris canonici qđ ↄtinet cõstitutiones canonicas siue ecclesiasticas ad intelligẽda peccata nõ excusat sacerdotes curas aĩarũ habẽtes: ⁊ etiã ↄfessores 13 alios qui ad illa nõ tenent excuset. Ubi nota q ignorãtia triũ est multum piculosa ⁊ dãnosa. s. ignorãtia boni ⁊ mali. ignorãtia sui ignorãtia dei. pᵒ dico q ignorãtia boni ⁊ mali ẽ multũ piculosa ⁊c̃. de q̃ dicit Deutero. j. Ignorat distantiã boni ⁊ mali. precipue ignorãtiaz boni. Hiere. iiij. Sapiẽtes sunt vt faciãt mala: bñ autẽ facere nescierũt. 2ᵒ ignorãtia sui ẽ multũ piculosa ⁊ nociua. Can. j. Si ignoras te o pulcherrima int̃ mulieres. Ber. in medita. Multi multa sciũt ⁊ seipsos nesciũt. 3ᵒ ignorãtia dei ẽ nimis dãnosa ⁊ piculosa: Sap. v. Uiã aũt dñi ignorauerũt. Hiere. iiij. Stultꝰ pplꝰ meꝰ me nõ ↄgnouit. Glosa. Que ẽ maior stulticia q̃3 bñ cognoscẽte dñm suũ ⁊ asino psepe dñi sui israel dñm suũ nõ ↄgnoscere: ⁊ presentẽ ↄtẽnere quẽ semp cupiebat videre. Greg. in moral. libꝰ: Qui enĩ lucẽ videt: scit q̃d de tenebris estimet: q̃ vero candorẽ lucis ignorat etiã obscura pro lucidis approbat. Bern. sup Cant. vtraq3 cognitio. s. boni ⁊ mali: tui ⁊ dei ẽ tibi necessaria ad salutẽ vt neutra carere valeas cũ salute: q2 ex noticia tui venit in te timor dei: atq3 ex noticia dei venit in te amor dei. Sic ecõtra de ignorãtia tui venit supbia de ignorãtia dei venit desperatio. vñ Augu. Felix qui se cognoscit ⁊c̃.

Quid est ignorantia iuris ⁊ facti. CA. II.

D maiorẽ tñ euidẽtiã predictoꝝ nota quattuor diuisiones siue distinctiões de ignorãtia. Prima diuisio ẽ q est ignorãtia iuris de q̃ dictũ ẽ s. imediate. ⁊ ignorãtia facti. ⁊ hoc duobꝰ modis. primo q2 ẽ factũ indifferẽs ad salutẽ ⁊ ad officiũ: ⁊ ignorantia talis facti excusat. scðo ẽ factũ necessariũ ad salutez vt q xpus ẽ passus: ⁊ hec ignorãtia si põt vitari sicut ĩ iudeis ⁊ paganis nõ excusat. Si vero nõ põt vitari sicut ĩ illo q̃ vsu rõnis caret a sua natiuitate excusat. Scõa diuisio ignorãtie ẽ: q2 vel ignorãtia ẽ simplex vel ẽ crassa vel affectata. Prima igit ignorãtia. s. simplex ẽ q̃n aliq̃s nescit qđ tenet scire. facit tñ aliq̃d 13 nõ quicq̃d põt: ⁊ hec ignorãtia excusat a tãto sed nõ a toto. Scðo ignorãtia. s. ignorantia crassa est q̃n aliq̃s negligit scire qđ tenet: nec tñ vult se nescire ⁊ hec minus excusat q̃3 supradicta. Tertia ignorantia. s. affectata ẽ q̃n aliq̃s negligit scire ea q̃ tenetur scire ⁊ placet ei nescire. ⁊ talis ignorantia nõ excusat sed potꝰ accusat ⁊ aggrauat. Tertia diuisio ignorãtie est: q quedã ignorãtia ẽ inuincibilis: q̃dã võ vincibilis. Prima ignorãtia. s. inuincibilis ẽ duplex. Alia n. ẽ inuincibilis p naturã vt ĩ puero q̃ rõe nõ põt vti. ⁊ in decrepito q̃ nõ põt discernẽ: ⁊ ĩ eo q̃ nascit amẽs. ⁊ hec excusat a toto. Alia vero ignorãtia inuincibilis ẽ ex casu. ⁊ ↄtingit dupłr. pmo q2 incidit a sua culpa: ⁊ talis ignorantia fm aliquos nõ excusat a toto. scðo q̃n incidit sine sua culpa ⁊ tũc excusat a toto. Quarta diuisio de ignorantia datur ex pte efficiẽtis: q2 alia ignorãtia est voluntaria: alia vero inuolũtaria. Ignorãtia vero volũtaria siue affectata dicit duobꝰ modis. pᵒ mõ directe ⁊ pncipalr: sicut cũ aliquis studiose aliq̃ vult nescire vt de pctõ excuset: vel vt a pctõ nõ retrahat: sed vt habeat maiorẽ libertatẽ peccãdi. de q̃ ignorãtia in psona pctõꝝ loquit Job. xxi. dicens Dixerut deo recede a nobis viã scientiã tuaꝝ nolumꝰ. 2ᵒ mõ ignorãtia est affectata ⁊ volũtaria secundario ⁊ indirecte. s. cũ aliq̃s pp verecũdiã vel laborẽ ⁊ alias occupationes negligit scire ea pp q̃ retrahit a pctõ. vnde Bern. in q̃dã epistola sic dicit: Multa sciẽda nesciũtur: aut sciẽdi incuria: aut discẽdi desidia: aut inquirẽdi verecũdia. Dec. b. Tho. ij. q. lxxvi. arti. iij. in cor. q per totũ. Ignorantia võ inuolũtaria dicit duobꝰ modis. pᵒ q2 aut fuit a pncipio inuolũtaria: ⁊ hec ẽ pena nõ pctm̃ simplr. ⁊ hec excusat a toto. 2ᵒ mõ aut fuit a pncipio volũtaria: ⁊ postea fcã ẽ inuolũtaria. ⁊ hec excusat a tãto ⁊ñ ñ a toto

De q̃ttuor sũt ↄsiderãda circa icarnatõẽ xpi. CA. I.

Incarnatio. De incarnatiõis mysterio quo deꝰ p salute hũani generis factus ẽ hõ ↄsiderãda sũt q̃ttuor. s. annũciatio voꝝ

am. ca sta angelica: sciificatio virginea: cõceptio mirifica: incarnatio diuica. Primo circa incarnationis mysteriũ ꝯsiderãda ẽ annũciatio angelica. Cõgruũ enĩ fuit annũciare btẽ virgini ꝙ ipsa esset ꝯceptura xp̃m. ⁊ hoc triplici rõe. s. vt ei⁹ intellect⁹ erudiret: affectus approbaret: ꝯsensus exprimeret. Prima rõ est vt virginis intellect⁹ erudiret ⁊ illustret. Cũ enĩ mẽs deo vicinior ⁊ intimior sit q̃ corp⁹ nõ decebat vt dei sacra ei⁹ vterũ inhabitaret sine hoc ꝙ mẽs ei⁹ pri⁹ ꝯgnitiõe sũme saplẽ resplẽderet. Et iõ pri⁹ debuit mẽs eius intelligẽ ⁊ cognoscẽ qd̃ in ea fiendũ erat qd̃ p annũciatiõnẽ factũ est anteq̃ carnẽ ꝯciperet. vñ aug. li. lib. de verbis dñi sic ait. Beatior ẽ maria pcipiẽdo fidẽ xp̃i q̃ ꝯcipiẽdo carnẽ xp̃i. Et subdit ibidẽ. Materna ꝓpinq̃tas nihil marie ꝓfuisset nisi felici⁹ christũ corde q̃ corpe gestasset. Scd̃a rõ est vt virginis affectus vel act⁹ acceptaret ⁊ approbaret. Nã deus nõ diligit coacta seruitia. s; spõtanea ⁊ voluntaria ⁊ q̃ ei obsequit ex ipo mysterio mereat. vñ cũ btã virgo singulari et excellẽter in dei ministeriũ eligeret: quẽ vtero portauit: lacte aluit, brachijs baiulauit: decuit vt eius obsequium voluntariũ angelo nũciante requiret. ad qd̃ se ꝓmptã et paratã obtulit dicẽs: Ecce ancilla ⁊c. Tertia rõ est vt virginis ꝯsensus exprimeret. Si enĩ in matrimonio corporali requirit expssus ꝯsensus p verba de p̃nti: multo magis i matrimonio spũali cũ sit maior ꝯiũctio mentis q̃ carnis. Et iõ vt ostẽderet esse quoddã spũale matrimoniũ int̃ dei filiũ ⁊ humanã nãm. iõ p annũciationẽ angeli expectabat cõsensus virginis loco totius hũane nature. Sed forte argues in oppositũ. s. ꝙ ex pte virginis nõ exigebat cõsensus tali rõne. Annunciatio ad hoc solũ necessaria videbat vt cõsensus virginis haberet. s; cõsensus virginis nõ videt necessarius fuisse eo ꝙ eius cõceptus fuit p̃nunciatus ꝓphetia p̃destinatõis. cui firmãdi hieronym⁹ in glo. matth. i. hanc dicit eẽ ꝓphetiã: Ecce virgo cõcipiet. Isaie. vij. Que sine nr̃o cõplet arbitrio. g̃ non requirit aliq̃s cõsensus ex pte virginis rõne cuius oportuit annunciatõem fieri. Rñdeo ⁊ dico ꝙ ꝓphetia p̃destinatõis complet sine nostro arbitrio causante: nõ tñ sine nostro arbitrio ꝯsentiente. Hec. b. Tho. iij. sen. di. iij. de annunciatõe facta p angelũ: arti. j. q. j. in cor. q. ⁊ in so. iij arg ibidẽ. ⁊ iterũ. iij. pte sum. q. xxx. de annũciatõe beate virginis: arti. j. in cor. q. ⁊ in solu. i. arg.

¶ Q; incarnatio debuit virgini annũciari p angelum. CA. II.

D maiorẽ euidentiã capituli p̃cedẽt circa annunciatõem beate virginis cõsiderãda sunt tria. s. gabrielis annũciatio: corporalis apparitio: ordinis obseruatio vel pfectio. Primo circa annunciatõem beate virginis cõsideranda est gabrielis annunciatio. Debuit. n. dei matri annũciari p angelũ diuine incarnatõis mysteriũ. ⁊ hoc triplici rõne. s. restauratõis angelice: ordinationis diuine: virginalis mundicie. P⁹ rõne diuine ordinatiõis. Nam diuina ordinatio digne debuit obseruari. sed ex diuina ordinatõe pcedit ꝙ mediãtibus angelis ad hoies diuina pueniant. vñ diony. iiij. ca. cele. hierarchie dicit ꝙ p diuinũ iesu benignitatis mysteriũ angeli p̃mũ edocti sunt. postea p ipos ad nos gr̃a cognitõis transiuit. 2⁹ rõne restauratiõis angelice. Sicut. n. pditio hũana initiũ sumpsit ex hoc ꝙ diabolus allocutus est mulierẽ: ita (vt dicit Beda) cõgruũ apparet humane repatõis exordiũ vt angelus virginem alloquatur. vñ beda in omelia sic ait: Aptũ hũane restauratõis p̃cipiũ vt angelus a deo mitteret ad virginẽ partui cõsecrãdã diuino. q2 p̃ma pditiõis hũane nature cã fuit cũ serpẽs a diabolo mittebat ad mulierẽ spũ supbie decipiendã. Tertio rõne virginalis mũdicie vel rõne cõmẽdatiõis virginee. cõueniebat. n. virginitati mr̃is dei vt angel⁹ ad virginẽ mitteret. vñ hiero. in sermone assumptõis beate virginis sic ait: Bene angelus ad virginẽ mittit: quia sp est angelis cognata virginitas. pfecto ĩn carne pater carnẽ viuere nõ terrena vita est sed celestis. 4⁹ hoc idẽ ꝓbo rõne vtilitatis future. nã ille annũciabat qui ẽ rex oim hominũ ⁊ angelorũ: cuius natiuitas sicut in salutem hominũ fuit: ita ⁊ in repatõem ruine angelice. ⁊ ideo decuit vt tam hoies q̃ angeli in annũciatõis mysterio ministeriũ exhiberent. 5⁹ hoc idẽ pꝫ rõne pfectõis p̃cipue q2 maioris saple ostensiuũ est miraculũ factũ in ꝯceptione xp̃i ex virgine q̃ in cõceptõe iohis ex sterili. Sꝫ cõceptio iohãnis annũciata fuit p angelũ matri: ne fortuita sed ex dei ꝓuidẽtia accidere putaret: ergo multo amplius ꝯceptõem xp̃i annũciatio p̃cedere debuit. pp qd̃ luce. j. dicit: Missus est angelus gabriel. Hec. b. Tho. iij. scri. sen. di. iij. de annũciatõe facta p angelũ: arti. ij. q. j. in cor. q ⁊ in. iij. pte sum. q. xxx. arti. ij. in cor. q p totũ. Sꝫ forte argues in oppositũ sic: Supior nõ instruit p inferiorẽ sed beata virgo supior fuit angelis q2 deo acceptior: ergo non debuit sibi p angelũ xp̃i cõceptio annũciari. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ q̃uis beata virgo supior angel fuerit sm acceptõem diuine p̃destinatõis. erat tñ eis inferior q̃tum ad statũ: q2 ipa in statu vie erat: angeli vo in statu patrie vñ nõ est incõueniens vt angelus in hoc supior virgine eam instrueret. Uel aliter: L; n. mater dei supior eẽt angelis q̃tũ ad dignitatẽ ad quã diuinitus eligebat. q̃tũ ad statu p̃ntis vite inferior erat angelis. nec mirũ q2 etiã ipe xp̃s rõne passibilitatis vite modico ẽ ab angelis minoratus. Sꝫ tñ q2 xp̃s fuit viator ⁊ cõprehensor q̃tuꝫ ad cognitõem diuinorũ nõ indigebat instrui: sed mr̃ dei nõ duꝫ erat in statu cõprehensorũ; ⁊ iõ de diuino cõceptu erat p angelos instruenda. Hec. b. Tho. iij. scri. sen. di. iij. de annunciatõe facta p angelũ arti. ij. q. j. in cor q. ⁊ iterũ. iij pte sum. q. xxx. art. ij. in cor. q. p totum.

¶ Q; debuit annunciari p angelũ visione corpali. CA. III.

Secundo circa annunciatõem beate virginis cõsiderãda est corpalis apparitio. Nam ꝯceptio ⁊ incarnatio verbi dei nõ debuit virgini nunciari a viro aliquo: q2 virgo maria sub viri ptãte nõ fuit sicut alie mulieres. nec debuit instrui a ioseph: q2 de semine viri nõ debuit ꝯcipe. nec debuit nunciari ab angelo visione intellectuali sed corpali. qd̃ ꝓbo triplici rõne. s. maioris similitudinis: celsitudinis: certitudĩs. Primo. n. angelus visione corpali virgini debuit apparere rõne maioris silitudinis. Nam sicut deus qui est inuisibilis carnẽ visibilẽ debebat assumere: sic angelus qui est inuisibilis in carne visibili debuit apparere. Scd̃o rõne virginal celsitudinis. Fuit. n. cõueniẽs virginis dignitati vt sicut ipa nõ solũ mente: sed etiã carne debebat xp̃m cõcipe: sic ⁊ angelus debebat ei apparere nõ solũ mentali. s; etiã visione corpali: vt nõ solũ eius intellectus sed etiaꝫ sensus delectaret. Tertio rõne maioris certitudĩs. Nã corporea seu sensibilia manifestiora ⁊ certiora sũt nobis q̃ ea que visione imaginaria apprehendimus. vñ vt illud qd̃ annũciabat manifestius eẽt beate virgini angelus visione corporea debuit apparere. Uel dicas ꝙ iõ angelus visione corporali debuit apparere triplici rõe. P⁹ vt annunciatio esset certior. in his. n. que visibiliter cernimus minus decipimur. 2⁹ vt annunciatio esset plenior vl cõpletior. nam sm diony. in epla ad titũ. hec est causa quare diuina p figuras corporales nobis ꝓponunt vt vtraq3 hois vita s. sensitiua ⁊ intellectiua sm suã ꝓprietatẽ diuina cognitõe illuminet. 3⁹ vt annũciatio eẽt similior vl cõuenior. Nã annũciatio debebat ꝓportionari ei q̃ annunciabat. annũciabat autẽ missio visibilis filij dei in mundũ. vñ decenter angelus annũcians corpali visione

apparuit. 4° vt ãnnũciatio esset melior ⁊ pfectior. Quia
enĩ intellectualis visio ex se sit melior corpali. tñ vtraqȝ
simul efficacior inuenit̃ q̃ƺ altera pp̃ter connaturalita-
tē hũane cognitiõis ad sẽsuȝ. pp̃ter q̄ btũs Aug. in quo
dam sermõe inducit btãm virginẽ sic dicentẽ: Uenit ad
me gabriel archangelus: facie rutilãs: veste coruscãs:
incessu mirabilis. Hec aũt nõ possũt ptinere nisi ad cor-
poreã visionẽ: ḡ tali visione angelus nũcians btẽ v̄gini
appuit. Sȝ forte argues in oppositũ sic: visio itellectu
alis videntẽ nõ stupefacit sȝ corpalis. vñ etiã de ip̃a vir-
gine cantat̃: Expauescit virgo de lumĩe: sȝ melius fuisset
q̄ a tali pturbatiõe mens ei⁹ fuisset fuata: ḡ ⁊c̃. Rñdeo
⁊ dico s̃m originẽ sup Lucã q̃ dicit: Q̄ȝ angel⁹ apparẽs
sciens humanã naturam ⁊ p̃cipue v̄gines esse fragilem:
. qr virginũ est trepidare: et ad oẽm ingressum viri paue
re: vt dicit Ambro. sup illo v̄bo Luce p°: Que cũ audisset
turbata est ⁊c̃. Ideo pturbatiõi humane nature ⁊ fragili
tati medet̃. Uñ tam zacharie q̃ƺ marie post pturbationẽ
dicit: Ne timeas ⁊c̃. Et p hoc dicit̃ vel legit̃ in vita An
thonij: Non difficilis est bonoȝ spirituũ maloȝ⁊qȝ di
scretio. Si. n. post timorẽ successerit gaudiũ: a dño scia-
mus venisse auxiliũ: qr securitas aĩe p̃sentie maiestatis
indiciũ est. Si aũt incussa formido pmãserit: hostis est
q̃ videt̃. Hec btũs Tho. tertia pte sũ. q. xxx. de annũciatõ
ne btẽ v̄ginis arti. ij. vtȝ angelus nũcians btẽ v̄gini cor-
porali visiõe debuit appere: in cor. q. ⁊ in so. iij. ar. ibidẽ.
Et iteȝ tertio scrip. sen. di. iij. de ãnũciatõe facta p ange-
lũ: arti. j. q. ij. in cor. q. ⁊ in solu. ij. argu. ¶ Q̄ȝ ange
lus in ãnũciãdo oĩa debite obfuauit. CA. IIII.

T Ertio circa ãnũciatiõem angelicã factam beate
v̄gini ↄsideranda est ordĩs obseruatio ⁊ cõple-
tio. Nã ãnũciatio facta btẽ v̄gini ↄgruo modo
⁊ ordine p angelũ est ↄpleta. Quod ostẽdo p tria q̃ ange
lus circa virginẽ facere intẽdebat. s. p̄mo v̄ginis animũ
attentũ facere: scd̃o v̄ginis intellectũ instruere: tertiõ vir-
ginis ↄsensum exigere. Primo enĩ angelus voluit ⁊ i-
tendit virginis animũ attẽtũ facere. ⁊ hoc trib⁹ modis.
p° ostẽdẽdo virginis meritũ cũ dixit: Gr̃a plena. 2° ostẽ
dẽdo plis ↄsortiũ. vñ dixit: Dñs tecũ. 3° ostẽdẽdo hono
ris singularis p̃uilegiũ: cũ dixit: Bñdicta tu ⁊c̃. Scd̃o
angel⁹ intẽdebat virginis itellectũ de incarnatiõe istrue
re. ⁊ hoc trib⁹ modis. p° oñdẽdo vel p̄nũciãdo cõceptũ
mirificũ. vñ dixit: Cõcipies ⁊c̃. 2° oñdẽdo donũ eximi-
um. vnde dixit: Hic erit magn⁹ ⁊c̃. 3° ostẽdẽdo moduȝ
cõgruũ ⁊ insolitũ. vñ subiũxit: Sp̃ussc̃us superueniet in te
⁊c̃. Tertio angelus intẽdebat virginis affectũ ad ↄsen
sum inducere. ⁊ hoc trib⁹ modis. p° ex ↄceptiõe senis ⁊
sterilis. vñ dixit: Et ecce elizabet cognata tua. i. affinis. s.
de eadem stirpe nata: ⁊ ip̃a ↄcepit filiũ in senectute sua.
2° ex determiatõe mẽsis ⁊ tp̃is. vnde dixit: Et hic mẽsis
est sextus illi q̃ vocat̃ sterilis. q. d. Illa q̃ vocat̃ ⁊ ẽ steril
iam habet sex menses vt eius ↄceptus sit certus: ita q̄ oc
cultare nõ possit. 3° eam ad ↄsensuȝ inducit ex mirifica-
tiõe infinite virtutis diuine. vnde audita oĩpotẽtia dei
cui maxime fides innitit̃ cũ dixit: Nihil est impossibile
apud deuȝ. Rñdit ⁊ assensit ⁊ dixit: Ecce ancilla ⁊c̃. Hec
bea. tho. tertia pte sũ. q. xxx. de anũciatione btẽ virginis:
arti. iiij. in cor. q. p totũ. Ubi circa ãnũciantẽ angelum
nota tria. s. qualis noĩs: cuius ordĩis: quãti culminis.
Primo nota circa angelum q̃lis noĩs. nõ enĩ q̃libet an-
gelus anũciauit virgini xp̃m nasciturũ ex ea sed gabriel.
ita dicit̃ Luce. j. Missus ẽ angelus gabriel ⁊c̃. qd̃ q̃deȝ
nomen officio suo ↄgruit. qd̃ pȝ: qr scd̃m gregoriũ ga-
briel fortitudo dei interp̄tat̃: ad ostendẽdũ q̄ incarnatõ
nis opus erat p dei fortitudinẽ nũciandũ. Et similit̃ ad
ostendendũ q̄ dñs virtutũ: dñs fortis ⁊ potẽs veniebat
ad bellandum aereas potestates: ita q̄ gabriel q̃ interp̄e-
tat̃ fortitudo dei anũciauit virgini. p° qr fortis missus
est ad fortẽ virginẽ sup oẽs mulieres: puer. xlj. Mulie
rem fortẽ q̃s inueniet? 2° fortis est missus pp̃ter fortem
s. pp̃ter xp̃m. Psal. Dñs fortis ⁊ potẽs ⁊c̃. 3° fortis mis
sus ẽ ↄtra fortẽ. s. ↄtra diabolũ: Hiere. xlvj. Fortis impe
git in fortẽ. Scd̃o circa angelũ nota cui⁹ ordĩs. Nam
angelus nũcians non fuit de sup̄ma nec de media ierar-
chia. sȝ de medio ordine infime ierarchie: q̃ ẽ ordo arch-
angeloȝ. ⁊ hoc triplici rõne. s. vtilitatis: cõuitatis: p̄petat̃.
p°. n. archãgelus q̃ est de medio ordĩe infime ierarchie
est missus ad maiorẽ virginẽ rõne vtilitatis. Cũ. n. xp̃us
nasceret̃ vt iordinatiõem q̃ in angelis acciderat repararet.
decuit vt in sua ↄceptiõe ordo ille celestis ierarchie ma-
xime seruaret̃: vt. s. sup̄mi angeli mediãtib⁹ infimis ho
mies illumiarent. 2° rõne cõitatis. vt. n. tantũ ministeri
um eẽt cõmuni⁹: decuit vt iferior angel⁹. s. gabriel nũcia
ret. Cũ. n. inferiores angeli agãt id qd̃ a supioribus reci
piunt ⁊ nõ ecõuerso: dũ inferiores angeli nũciant: ãnũci
atio p supiores ⁊ inferiores exple: qd̃ nõ esset si superi
ores imediate ãnũciarent. 3° rõne p̄petatis: qr sic saluat̃
p̄prietas ordinũ: vt pȝ. d. Angel⁹: de p̄petatibus tertie
ierarchie. Re. ibi. Nam ad angelos ptinet dirigere act⁹
alicui⁹ hoĩs q̃ ad ip̄m tm̃ ptinent. vñ dicũt̃ minima nũ-
ciare. ad archãgelos vero ptinet dirigere actus hoĩs q̃ in
totã multitudinẽ redundãt. vnde ⁊ medij. s. archãgeli di-
cunt̃ q̃si principes angeli. Quia ergo ↄsensus btẽ virgis
q̃ p angelũ requirebat̃ erat actus singularis psone: i mul
titudinis salutem redundãs: imo toti⁹ humani generis
angelus gabriel eẽ debuit de ordine archangelorum.
Tertio circa angelũ annũciantẽ nota quãti culminis
fuit. Si aũt querit̃: an angelus ãnũciãs btẽ virgini cõce-
pturã se xp̃m int̃ oẽs angelos sup̄mus vel sũmus fuerit.
Rñdeo ⁊ dico q̄ nõ fuit sũmus simplicit̃: qr nec de sup̄-
ma ierarchia. nec etiã de media fuit. Põt aũt dici supre
mus vel sũm⁹ duob⁹ modis. p°: qr credibile est q̄ fuerit
sũmus in ordie archãgeloȝ. 2° dicit̃ fuisse sũm⁹: qr sum
ma. s. incarnatõem saluatoris ⁊ salutẽ hũani generis vir
gini nũciauit. Et sic exponit btũs Gregl. in omelia de cõ
tũ ouib⁹. Hec btũs tho. iij. scrip. sen. di. iij. de ãnũciatiõe
facta p angelũ: arti. ij. q. ij. in cor. q. ⁊ i solu. p̄mi. ar. ibidẽ.
⁊ iteȝ tertia pte sum. q. xxx. de ãnũciatione btẽ virginis.
arti. ij. in solu. iiij. ar. ¶ Q̄ȝ beata virgo fuit sancti-
ficata anteq̃ƺ ex vtero nasceret̃. CA. V.

S Ecundo p̄ncipalr circa incarnatõis mysteriũ cõ
sideranda est scificatio virgis. Nam btã virgo p̄e
aliis tres excellẽtias habuit. s. scitatis: virgini-
tis: maternitatis. p̄mo. n. fuit btã virgo in vtero sanctifi-
cata: scd̃o ppetua virgo imaculata: tertio ab eẽno mater
verbi electa. Primo. n. fuit btã virgo i vtero scificata
nõ enĩ btã virgo fuit sanctificata anq̃ƺ eius caro in vtero
matris sue cõciperet̃. Quod p̄bo duplici rõne. Prima
est talis: Qd̃ nõ ẽ nõ põt scificari. sȝ btã virgo anq̃ƺ i vtõ
matris sue ↄcipet̃ nõ fuit: ergo scificari nõ potuit. Scd̃a
ratio est talis: Scificatio fit p grãm: ḡ qd̃ non est susce-
ptiuũ grẽ sãctificari nõ põt. sȝ anq̃ƺ caro ↄcipiat̃ est sine
aĩa que ẽ susceptiua grẽ: ḡ ⁊c̃. Similit̃ caro btẽ virgis
ante infusionẽ aĩe scificata nõ fuit. Quod probo duplici
rõne. s. ordinis: ⁊ ↄtrarietatis. p° rõne ordinis sic: In pri
bus hoĩs ẽ talis ordo q̄ aĩa est deo p̄pinquior q̃ƺ corpus.
Cum ḡ virtus agentis p̄us pueniat ad id qd̃ est propin
quũ q̃ȝ ad id qd̃ est remotũ grã sanctificatiõis venit ad
corpus p aĩam ⁊ non ecõuerso. Et ideo anteq̃ȝ caro virgi
nis animaret̃ sanctificari nõ potuit. 2° hoc idem probo
rõne ↄtrarietatis sic: Contraria habent fieri circa idem.
sed grã sanctificatõis p̃cipue opponit̃ pctõ originali: cũ

ergo in carne ante infusionē anime peccatū originale eē non possit: qꝛ ppriuȝ aīe rōnalis est ꝙ sit subiectū culpe. ergo añ aiatōem caro beate virginis sanctificata nō fuit: qꝛ nondū gratie capax erat. Similiter btā virgo ī ipo instanti infusionis aīe sanctificata nō fuit: vt. s. p gratiaȝ tūc supinfusaȝ ɔseruaret̄ ne culpā originalē incurreret. Cuius ratio est: qꝛ tunc redēptōe nō eguisset. Sȝ hoc singulare. s. redemptiōe nō indigere in toto hūano genere ɔuenit soli xpo: qꝛ ipse est caput nostꝛ: g̃ nec btē virgini nec alicui pter xpm ɔcessum est nō esse infectū originali macula: ꝛ p ɔsequēs nō indigere redemptōe. ꝛ ideo btā virgo fuit sanctificata añ natiuitatē suā ex vtero matris ei⁹. qđ triplicit̄ pbo. s. rōne: compatōe: celebratione. p° pbo hoc rōne sic: Anselm⁹ de ɔceptu virginali loquēs đ v̄ginis puritate sic dicit: Decebat ꝙ ɔceptio xpi de mr̄e purissima fieret q̄ illa puritate vigeret qua maioꝛ sub đo nequit ītelligi. sȝ si nō fuisset scīficata in vt̄o matris sue: iam intelligeret̄ maioꝛ puritas ꝛ scītas. s. in iohe ꝛ ī hieremia: q̃ȝ in btā virgine: eo ꝙ tales ī vtero sanctificati fuerūt. ergo relinq̄tur ꝙ btā virgo pus fuit sanctificata q̃ȝ ex vtero matris sue nata. 2° pbo hoc idem compatōne sic: Maius est xpm generare q̃ȝ xpm pnūciare. ꝛ ideo si iohes ꝛ hieremias q̄ xpm pnunciauerūt: sanctificati sūt in vtero anteq̃ȝ nati: multomagis btā virgo q̄ xpm genuit scīficari debuit in vt̄o matris sue. 3° hoc idem probo celebratiōe sic: Ecclesia nō solēnisat nisi p aliquo scō. celebrat aūt ꝛ solennisat natiuitatē btē virginis. ergo beata virgo anteq̃ȝ ex vtero nasceret̄ scīficata fuit: ꝛ sic sāctificata fuit anteq̃ȝ nata fuit. Sed forte argues in oppositū sic: Btūs hiero⁹ dicit: Non mihi credas si aliq̄d tibi dixero qđ tibi nō tradidero ex nouo vel veteri testamento. sȝ de scīficatōe btē virginis in vtero nihil dr̄ in veteri vel nouo testamēto: ergo nō ē credendū eam in vt̄o sanctificatā fuisse. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ sicut in scriptura sacͣ veteris vel noui testamēti nō tradit̄ de assumptōne vel natiuitate btē virginis: ita nec de ei⁹ sanctificatōe. s. ꝙ fuerit scīficata. Tñ sicut de ei⁹ assumptōe in celū cū corpe Aug⁹ in smone de assumptiōe btē virgīs rōne argumētat̄. ita etiā rōnabilit̄ de ei⁹ scīficatōe argumētari possumus ꝙ fuit scīficata in vt̄o: ita ꝙ scīficatio btē virgīs in scriptura habet̄. ꝛ pbat̄ tripliciꝛ. p° in significatōe. vñ in psal. Sāctificauit tabernaculū altissim⁹. 2° ex fide: qꝛ qđ alijs ē ɔcessuȝ tāte virgini nō ē negatū. sȝ sm̄ fidē creditur ꝙ hieremias ꝛ iohes baptista sunt scīficati: ergo multomagis ꝛ forti⁹ btā virgo. 3° habet̄ ex sacre scripture serie. s. ex his q̄ ī scriptura veteris ꝛ noui testamēti legūt̄. Si. n. iohes ꝛ hieremias q̄ xpm pnūciauerūt in vt̄o sanctificati sūt: multomagis btā virgo q̄ xpm genuit in vt̄o matris sue fuit scīficata. Hec. he. tho. iiii. scri. sen. di. iij. de scīficatōe btē virginis: arti. j. q. j. ij. ꝛ iij. in argumētis contra: ꝛ ī coꝛ. q. ꝛ in solu. argumētoꝝ ibidē. ꝛ iterū tertia pte sū. q. xxiij. arti. j. ꝛ. ij. ꝛ in coꝛ. q. ꝛ in solu. argumētoꝝ.

¶ Qꝛ ex duabus sanctificatiōibus quattuoꝛ magna priuilegia habuit. CA. VI.

Est aūt sciendū ad maiorē euidentiā capituli pcedētis: ꝙ duplex scīficatio btē virgīs eē cognoscit̄. pma añ ei⁹ ex vtero natiuitatē. scđa in saluatoris ɔceptiōe ex q̄ facta est idonea ad hoc vt eēt mater dei. Ex his aūt duab⁹ scīficatōibus habuit btā virgo excellentē q̄ttuoꝛ puilegia. pmo. n. fuit emūdata a pctō originali. scđo fuit pseruata a pctō actuali. tertō fuit ipleta vel pfecta dono spūali. quarto fuit ɔfirmata ī bono supnaturali. Primo btā virgo p illā scīficatōem in vtero fuit emūdata a pctō origīali. qđ tali rōne ostēdo. Sanctificatio btē virgis fuit excellētioꝛ scīficatōib⁹ alioꝝ. sȝ in scīficatōe q̄ fit p legē cōem in sacramētis tollit̄ culpa originalis: ergo multomagis in scīficatōe btē virgīs q̄ fcā est in vtero p grām spūssci spālem. Sȝ forte argues in oppositū. s. ꝙ btā virgo p illā scīficatōem nō fuit emūdata a pctō originali tali rōne: Remoto pctō originali reatus peccati remanere non pōt. sȝ postq̃ȝ btā virgo scīficata fuit: adhuc reat⁹ peccati originalis māsit in ea. qđ pȝ qꝛ si ante mortē xpi btā virgo defuncta fuisset caruisset visione diua q̄ est pena peccati originalis. ergo p scīficatiōem in vt̄o a pctō originali liberata nō fuit. Rñdeo et dico ꝙ btā virgo fuit scīficata in vt̄o a pctō originali q̃ȝtum ad maculā psonalē: nō tñ q̃ȝtum ad maculā nature: ꝛ iđ remansit in ea tūc reat⁹ nāe q̄ p hostiā ꝛ passionem xpi est sublatus: sic etiā de sanctis pribus dicit̄ q̄ fuerūt añ xpm q̄ nō itrauerūt padisuȝ nisi p hostiā xpi. Scđo btā virgo p pmaȝ scīficatōem. s. in vt̄o fuit pseruata a peccato actuali. s. mortali ꝛ veniali. qđ tripl̄r pbo. s. rōe: opatione: ꝛ auctoritate. p° pbo rōne sic: Ubi de⁹ plene habitat ibi nullū pōt eē pctm̄. vñ sap. j. dicit̄: In maliuolaȝ aīam nō introibit sapīa: nec habitabit in corpe subdito peccatis. Sed dei sapiētia non solū animā virginis ītrauit sicut etiā dicit̄ de ceteris sap. vij. In aīas sanctas se transfert: sed etiā corpus eius inhabitauit: carnē de ipsa assumens: ergo in btā virgine extūc nullum pctm̄ fuit.

Scđo pbo hoc idē opatiōe sic: Nam duplex est in generali scīficatiōis effectus. s. emūdare ꝛ ɔfirmare. vñ sic ī pma scīficatiōe fuit in btā virgine emūdatio a pctō originali: ita p grāȝ scīficationis: ɔseruatiōem fuit ɔsecuta ab omni pctō actuali. Que q̄dem īmunitas ab oī actuali pctō in btā virgine causabat̄ ex tribus. p° ex ligatōe fomitis. s. ex ligatōe ɔcupiscētie q̄ ad malū non incitabat. Re. infra ca. sequēti de fomite. 2° ex opatōe grē que in bonū eam ordinabat: q̃ȝuis nondū p eaȝ liberū arbitriū eēt in fine vltimo stabilitū sicut est in btīs q̄ iam puenerunt ad finē vie. 3° ex ɔseruatiōe diue puidentie q̄ eaȝ intactam ꝛ immaculatā custodiuit ab oī pctō: sicut etiā in primo statu hoiem custodiuit ab oī nociuo. Tertō hoc idem pbo autoritate btī Bern. ad canonicos lugdunēses sic dicētis: Puto ꝙ copiosioꝛ grā scīficatiōis ī ipaȝ descendit q̄ non solū ipsius ortū scīficauit. sed etiā eam ab oī pctō deinceps imunē custodiuit. g̃ btā virgo p primā scīficatōem. s. in vt̄o ɔsecuta ē pseruatōem ab oī peccato. Sȝ forte argues ī oppositū. s. ꝙ post pmā scīficatiōem btā virgo nō solū venialit̄ sȝ etiā mortalit̄ peccauit ꝛ hoc autoritate aug. in li. de q̄stiōib⁹ noui ꝛ vet̄is testamēti sic dicētis: Maria p quā gestū ē incarnatōis mysteriū saluatoris in morte dñi dubitauit nō tñ in dubitatiōe pmāsit. sȝ dubitatio de fide ē pctm̄: g̃ btā virgo non fuit īmunis diuo a pctō. Rñdeo ꝛ dico ꝙ dubitatio que sonat in īfirmitatē fidei sine pctō eē nō pōt: nec tal̄ dubitatio in btā virgine fuit tpe passionis: sed in ea remansit fides firmissima: etiā apostolis dubitātib⁹. sȝ fuit in ea dubitatio q̄dā: vel nālis pietatis: vel admiratiōis dū cōsiderabat euȝ quē tam digne genuerat sic ignominiose tractari: ex qua admiratiōe cōmode possit cogitare ꝛ dicere: Est ne fili⁹ me⁹ quē sic pati video? Tertio btā virgo p primā scīficatōeȝ. s. in vt̄o fuit ipleta ꝛ pfecta dono spūali. ꝛ h̄ nō solū respectu sui: sȝ etiā respcū alioꝝ. qđ sic patȝ. Lȝ. n. post primā scīficatōeȝ. s. in vtero fomes in btā virgine sm̄ suā essentiā subtract⁹ nō fuerit: remāsit tñ ligatus ꝛ ipedit⁹: nō q̄dem p actū rōnis sue sic in viris pfectis ꝛ scīs: qꝛ nō statim habuit vsuȝ liberi arbitrij adhuc in vētre mr̄is existēs: sed impedit⁹ fuit fomes in btā virgine p grām scīficantē quātū ad duo. p° ne fomes ī peccatū īclinaret: aut a bono retrahēt. 2° qđ adhuc amplius est: qꝛ grā scīficatōis nō tm̄ in btā v̄gine illicitos motus rep̄ssit: sȝ etiā ī al[ij]s efficaciā habuit. Dicit etiā [illegible]

q cum btā virgo corpe pulcherrima fuerit: a nullo tn̄ vnquā potuit ↄcupisci. ⁊ has duas spāles p̄rogatiuas habuit scitas vel sanctificatio btē virginis p̄ oībus scificatio vel in vtero vel in baptismo. tum qꝛ eoꝝ sanctitas vel sanctificatio nō comp̄mebat in eis oēs motus illicitos. tum qꝛ eoꝝ sanctitas seu scificatio non extinguebat oēm motum corpalē in alijs aspiciētib⁹ eos: sicut hec in btā virgine faciebat. Quarto p scdam sanctificatōem btē virginis in saluatoris ↄceptione btā virgo dei genitrix fuit ↄfirmata in bono supnaturali sive pheni. tum eni ex p̄sentia filij dei in ei⁹ mente vel ventre tāta grā fuit beate v̄gini supaddita: que potentiā liberi arbitrij ei⁹ nō soluꝫ impleuit sꝫ etiā ↄfirmauit in bonū: vt in ↄtrariū. s. mortale vel veniale pctm̄ nunq̄ de cetero flecti posset. Hoc aūt tripli pbo. s. silitudine: rōne: ⁊ distinctiōe. P̄⁹ pbo silitudine sic. Ubi est plenitudo lucis ibi habilitas ad tenebram nō manet. sed in ↄceptiōe xp̄i btā virgo tota diuino lumine fuit plena ↄcipiēs illū q̄ est splendoꝛ p̄ris glorie. ꝗ tē vn̄ Ezech. xliij. Ecce gloria dei isr̄l ingrediet p portā orientalē i. p btām virginē. Et terra. i. caro btē virginis splendebat a maiestate eius. s. xp̄i. 2⁹ hoc idē pbo rōne sic: Sicut. n. materia celi ex eo q substat forme que oēm p̄uatiōem ab ea excludit: nō est in potentia ad corruptionem: ita ex p̄ntia filij dei mentali ⁊ corpali tanta plenitudo grē in btā virgine habūdauit: vt potētia liberi arbitrij btē virgīs sic eēt ↄfirmata in bonū q ad nullū peccatū mortale vel veniale de cetero vnq̄ deflecti posset. vt implicaꝛ de ea qd̄ dicit cant⁹. iiij. Tota pulchra es amica mea ⁊ macula nō est in te. 3⁹ hoc idē pbo sufficiēti diuisiōe

Ubi nota q potētia liberi arbitrij q̄nq modis considerari pōt. P̄⁹ modo put se habet ad peccandū vel non peccandū indifferenter. ⁊ hoc mō fuit in adam in statu innocētie. vn̄ eccli. xv. Reliquit eū in manu ↄsilij sui. p manū ibi intelligiꝛ libertatē liberi arbitrij. 2⁹ mō ↄsideraꝛ potentia liberi arbitrij cū nec̄citate ad peccandū vt ē in non regeneratis p sacr̄m baptismi i qbus fomes ē: nō solum vt dispositio ad peccandū sꝫ vt q̄dam nec̄itas. 3⁹ mō consideraꝛ potētia liberi arbitrij cū dispositiōe ad peccādū nō tn̄ cum necessitate vt ē in regneratis p baptismū in qbus ē potētia liberi arbitrij cū dispositiōe ad peccandū: qꝛ ab ipsis nō auferꝛ fomes q̄ est dispositio ad peccādū inclināas nō tn̄ necessitans. 4⁹ modo ↄsideraꝛ potētia liberi arbitrij cū necessitate ad nō peccādū mortalit sed nō venialit sicut ē in scificatis ex vtero in qbus nō manet fomes sm̄ q ē disponēs ⁊ inclināas ad mortale: sꝫ tn̄ remanet inclinatio fomitis ad venialia vtꝫ in hieremia et iohanne baptista. 5⁹ mō ↄsideraꝛ potentia liberi arbitrij cū necessitate ad nullo mō peccādū. s. nec mortalit nec venialit ⁊ hoc fuit p̄cipue in btā v̄gine p grām scificatōis vltie: q̄ ex diue grē plenitudine supabūdauit oibus alijs scificatōibus. eni in btā virgie tn̄ scificatōis grā abundauit q inclinatio fomitis ab ea diuo ablata fuit ⁊ q̄ntum ad mortale: ⁊ quātū ad veniale. ⁊ qd̄ plus ē: grā scificationis tn̄ in v̄gine abūdauit q nō solū in ipa oēs illicitos motus repssit sꝫ etiā in alijs efficaciā habuit: vt. s. patet hoc eodē ca. vij. aug⁹ dicit: Cum de peccatis agiꝛ: de maria nullā volo fieri mentōem. Sed forte argues i oppositū. s. q p scdam scificatōem ex p̄ntia filij dei btā v̄go nō fuit totalit ↄfirmata in bono tali rōe: Status hois ē triplex. s. innocētie nature lapse ⁊ glorie. In statu innocētie est potētia liberi arbitrij ad peccandū: ⁊ ad nō peccandū. In statu vero culpe ē necessitas ad peccādū. In statu aūt glorie ē necessitas ad nō peccādū: ita q in duplici statu est potētia peccādi. Constat aūt q btā v̄go p⁹ p̄mā ⁊ scdam sanctificatōem nō erat in statu glorie sꝫ vie. Ex quo arguo sic: In nullo q̄ est purus viatoꝛ ē liberum arbitrium ↄfirmatū in bono. Cuius rō est: qꝛ potentia peccādi ⁊ potētia moriēdi eodem passu videnꝛ currere vt nō p̄us tollaꝛ potentia peccādi q̄ȝ potētia moriendi. Sed btā virgo etiā postq̄ȝ saluatorē ↄcepit añ mortem suā pura viatrix fuit: mori potuit sicut ⁊ fecit: ꝗ ipa non sic fuit p scdam sanctificatiōem ↄfirmata in bono quin postea peccare potuit. Rn̄deo ⁊ dico q potētia peccādi duob⁹ mōis auferꝛ. Uno mō p hoc q liberū arbitriū cōiūgiꝛ pfecte vltio fini q̄ ipm ita sup ⁊ semp implet vt nullus defect⁹ in eo remāeat. ⁊ hoc fit p glām. vn̄ i nullo pro viatore potētia peccādi sic soluiꝛ: ⁊ cū hac ablatōe potētie peccādi tolliꝛ potētia moriēdi nisi i xp̄o: in quo potētia moriēdi dispēsatiue remansit ad op⁹ nr̄e redēptionis cōplēdū. Alio mō potētia peccādi auferꝛ p hoc q tāta infūdiꝛ grē abūdantia q̄ oēm defectū tollat: ⁊ sic i beata v̄gine qñ ↄcepit filiū dei ablata ē oīs potētia peccandi: quāuis ipa btā virgo remaneret in statu vie. ita q beata v̄go in p̄ma scificatiōe. s. in vtero fuit liberata a culpa originali. In scda scificatiōe. s. ↄceptiōe filij dei fuit totaliter nudata a fomite. In sui assumptōe ⁊ glorificatōne fuit totalit liberata ab oī miseria tā mētis q̄ȝ corꝑis.

Unde btā v̄go triplicē grām p̄ alijs ē adepta. p⁹ in p̄ma sui scificatōe adepta ē grāȝ purgantē eam a peccato: ⁊ eā inclinantē ad bonū. 2⁹ in scda scificatōe. s. in filij sui ↄcepiōe adepta ē grām ↄfirmantē eā in bono. 3⁹ i sui assumptōe ⁊ glorificatōe adepta ē grām pficientē eā i fruitione pfecta ois boni. Ad cui⁹ euidentiam nota q puritas btē virginis oēm puritatē tam hoim q̄ȝ etiā angeloꝝ excessit. qd̄ sic pbo: Beata virgo habuit q̄druplicē puritatē. s. scificatōis in vtero: innocētie: castitatis virginee: ⁊ supuētionis spūssci. Primo. n. in puritate scificationis in ventre excellebat puritatē ade quā habuit ante pctm̄ p ↄfirmatiōem: qꝛ btā virgo ↄfirmata erat i bono adam vero nō. Similit excellebat puritatē angeloꝝ: qꝛ illi nec crescere pn̄t in p̄mio substātiali nec decrescere. sꝫ btā virgo pficere potuit i merito ⁊ nō deficē. Scdo in puritate inocētie excessit oēm puritatē rōnalis nāe: qꝛ btā virgo vixit sine oī pctō. Tertio in puritate castitatis virginee excessit hoies ⁊ āgelos. angelos q̄dē: qꝛ fm̄ Hieronymū hec retinuit p virtutē castitatis: qd̄ in āgelis est necessitatis nāe. Itē excessit hoies: qꝛ p̄mū exemplar fuit hui⁹ integritatis. Quarto in puritate scificationis ex supuentōe spūsancti ⁊ p̄ntia dei oēm creaturā excessit: ex quo eē meruit mr̄ dei. Hec btūs tho. iij. scri. sen. di. iij. de annūciatōe btē v̄ginis: arti. ij. q. i. ⁊. ij. ⁊. iij. p totū. Et tertia pte sū. q. xxvij. arti. iij. iiij. ⁊ v. p oēs Et alex. tertia pte sū. q. v. arti. xvi. i. cor. q. ⁊ ibidē arti. xix. i cor. q.

¶ Q btā virgo sex p̄uilegia habuit. CA. VI.

I vo alr vis ↄcedē: dicas q btā virgo p p̄mā et scdaȝ scificatōem: ⁊ p suā in celū assūptōem pre alijs sex p̄uilegia habuit. Primo. n. p p̄mā sui scificatōem. s. in vtero: habuit peccati origīalis emūdatōnem fuit. n. hec dei genitrix totalr a pctō origīali mūdata ⁊ hoc quātū ad maculā psone. nō aūt quātum ad maculā nature: ppter qd̄ si btā virgo ante passionē xp̄i defuncta fuissꝫ: nō admitterenꝛ ad visionē dei sicut alij antiq patres. Cui⁹ rō est: qꝛ quāuis i eis remot⁹ eēt reat⁹ ptinēs ad psonā: remāebat tamē reat⁹ nāe q̄ p passionē xp̄i sublatus est. Hec btūs tho. iij. scri. sen. di. iij. de annūciatiōe beate virginis: arti. ij. q. i. in solu. i. argu. Et iteꝝ tertia pte sum. q. xxvij. arti. i. in solu. iij. argu. ibidem. Scdo beata virgo post p̄mam sanctificatiōem. s. in vtero habuit fomitis ligationem. Ubi nota q fomes nihil aliud est q̄ȝ inordinata ↄcupiscētia sensibilis appetitus habitualit tn̄. quia actualis concupiscētia ē motus peccati. Dicit autem ↄcupiscentia sensualitati eē iordiata inq̄tum re

pugnat rōni. qđ quidē tripliciter fac. s. inquātū inclinat
ad malū: τ difficultatē facit ad bonū. vñ fomes pūt pso/
nā respicit: duplicē effectū hʒ: quoꝝ primus est pnitas vł
inclinabilitas ad malū. secūdus ē difficultas ad bonū: d
quib⁹ duob⁹ dicit apls ad Ro. vij. Nō. n. qđ volo bonū
hoc ago: hoc dic pp difficultatē ad bonū. Sʒ quod odio
malū hoc facio. illud dicit pp pnitatē ad malū. Per san/
ctificatōem aūt in vtero nō fuit sublatus virgini fomes
sm essentiā: sʒ fuit ligatus vel impedit⁹ p grām sanctificā
tē: ne fomes in pctm̄ inclinaret aut a bono retraheret.
Ubi nota q̄ ɔtingit aliqđ habitū ligari ne in actū exeat
duplici de cā: vel p defectū vel p vitiū: sicut scia p ebrieta
tē ligat: vt dicit pħs. vij. ethi. vel p dei donū sicut fomes
in beata virgine ligat⁹ fuit p diuinā grām eius sensuali/
tatē ab oī motu inordiato phibētē. Dec. b. Tho. iij. scri.
sen. vbi. s. arti. ij. q. j in cor. q. in fine. τ iterum. iij. pte sum.
vbi. s. arti. iij. in cor. q. iuxta principiū τ iuxta finē. Ter
tio beata virgo p scđam sanctificatōem ɔsecuta est fomi
tis subtractōem τ totalē extinctōem. nā in scđa sanctifi/
catōe q̄ fuit in ipa carnis xpi ɔceptōe fomes ille sm essen
tiam est subtractus τ extinctus. Cui⁹ rō est: qꝛ ex psentia
dei quā beata virgo mēte τ carne habuit ex xpi ɔceptōe
debuit subtrahi id qđ inclinat ad malū τ retrahit a bo/
no vt fomes facit. Sʒ forte argues q̄ talis fomes non
fuit in beata virgine extinguēdus tali rōne: Nihil perti
nens ad pfectōem vtutis fuit beate virgini subtrahēdū.
sʒ fomes ē h⁹mōi. vñ τ paulo petēti a se carnis stimulū
amoueri dictū est: Uirtus ī infirmitate pficit. ij. ad Co/
rinth. xij. g̃ cū matrē dei deceret sūma virtutis pfectio: p
sctificatōem in vtero fomes ab ea remot⁹ nō fuit. Rñ/
deo τ dico: q̄ a btā virgine in sanctificatōe in vtero fuit
remotū oē illud qđ p se inclinat ad malū: τ collatū illud
qđ p se pmouet ad bonū. fomes aūt nō p se pmouet ī bo
nū sʒ p accidēs inquantū est in nā corrupta. Ex hoc. n. q̄
fomes inclinat in malū: q̄ quidē inclinatio pui malū ē:
occasionē p̄bet vitādi maximū malū. s. supbiā. Si tñ hoc
malū aliter vitaret simplr eēt meli⁹ fomitē nō esse. verbi
grā Sicut comestio serpētis p accidēs iuuat inquantū
aliquē a lepra liberat: cuius tñ comestio simplr sano hoi
est vitāda. τ iō beate vgini q̄ simplr a pctō fuit sanata fo/
mes ad pfectōem virtutis nō ɔculisset: si eā inclinasset
ad malū. infirmitas aūt carnis ad fomitē ptinēs fuit in
paulo τ in alijs sctis viris pfecte vtutis occasio: nō tñ cā
sine q̄ pfectio haberi nō possit. sufficit aūt in beata virgi
ne ponere pfectā virtutē τ abūdātiā grē: nec in ea opor
tet ponere occasionē pfectōis. Dec. b. tho. iij. scri. sen. vbi
s. arti. ij. q. j. in cor. q. in fine: τ in solu. ij. arg. ibidē. τ iterū
iij. pte sum. vbi. s. arti. iij. in solu. ij. arg. Quarto btā vir
go p sanctificatōem in vtero ɔsecuta est ab oī pctō p̄ser/
uatōem. Nā beata vgo q̄ fuit a deo electa in matrē: am/
pliorē grām sanctificatōis obtinuit q̄ iohēs baptista vł
hieremias q̄ sunt electi vt spāles pfiguratores sctificatio
nis xpi: cui⁹ signū est q̄ beate virgini p̄stitū est vt decete
ro nō peccaret nec mortalr nec venialr. Alijs aūt in vtero
sanctificatōis credit p̄stitū esse vt decetero nō peccarent
mortaliter diuina eos grā ptegente. Dec aūt grā sanctifica
tōis in beata vgine inclinatōeʒ fomitis: τ q̄tū ad morta
le: τ q̄tū ad veniale oino abstulit: ita qđ solū in ipa illici
tos motus repssit: sʒ etiā in alijs efficaciaʒ habuit. vt pʒ
ca. pcedēti. Dec. b. Tho. iij. scri. sen. vbi. s. arti. ij. q. j. in so.
iiij. argu. in fine. τ iterū in. iij. pte sum. vbi. s. arti. vj. in so.
j. argu. Quinto beata virgo p scđam sanctificatōeʒ cō
secuta est mētis in bono ɔfirmatiōem. Nā ex psētia fi. j
dei nō solū in eius mēte: sʒ etiā carne habitātis in xpi cō
ceptōe tāta fuit plenitudo grē beate vgini supaddita: q̄
arbitriū virginis sic impleuit vt nūq̄ in ɔtriū flecti posset

liberū eius arbitriū nō tollēdo: sed eius defectū q̄ ē pos/
se in malū flecti. vñ btā virgo ī scđa sctificatōe p supabū
dantē grām intātū fuit in bono firmata: q̄ postea nūq̄
potuit vel mortalr vel venialr peccare: qđ nemini credi/
tur eē donatū: sicut materia celi ex eo q̄ substat forme q̄
oēm puatōem ab ea excludit nō est in potētia ad corru/
ptōem: ita ex psētia filij dei in xpi ɔceptōe mēs virginis
intantū dei grā impleta fuit: q̄ nūq̄ decetero mortalr vł
venialiter peccare potuit: qđ pbo q̄tuor rōnib⁹. p⁹ rōe
diuine electōis sic: Qñ. n. deus eligit aliq̄d ad aliquē finē
disponit τ pficit illud vt sit idoneū vel ɔueniens fini ad
quē eligit illud. sʒ deus eligit beatā virginē ad finē istū
. s. vt eēt mr̄ dei pp qđ angelus dixit ei: Inuenisti grām
apud deū: Ecce ɔcipies τc. Nō aūt fuisset ɔueniēs ma
tri dei si decetero aliquo mō peccasset vł peccare potuis
set: g̃ τc. 2⁹ hoc idē pbo rōne redūdātie honoris vel cō
fusionis sic: Quia sicut honor parētum redūdat in filios:
vt dr̄ puer. xvij. Gloria filioꝝ patres eoꝝ: ita p oppositū
ignominia vel cōfusio mr̄is redūdat in filiū. Si g̃ mat
dei vnq̄ peccasset vel peccare potuisset: ignominia vł cō
fusio fuisset filij sui qđ est absurdū τc. 3⁹ hoc idē pbo
rōe mutue ɔiunctōis sic: Cōtraria nūq̄ ɔueniunt sił nec
cōuenire pñt sic lux τ tenebra: bonū τ malū: dulce τ ama
rū. Sʒ xp̄s ē lux: τ in eo tenebre nō sunt vlle. pctōr aūt est
tenebra τ tenebras q̄rit: Joħ. iij. Ois q̄ male agit odit lu/
cē: g̃ si beata virgo vnq̄ peccasset vł peccare potuissʒ: xp̄s
de ea carnē nō assumpsisset: qꝛ nō est ɔuētio xpi ad beli/
al: vt dicit apls. ij. ad Corinth. vj. 4⁹ pbo hoc idē rōne
inaudite τ pfecte inhabitatōis sic: Christus singulari et
pfecto mō habitauit in virgine. s. nō tm̄ in mēte: sʒ etiam
in carne vel ventre. Si g̃ mr̄ dei vnq̄ peccasset vel pecca
re potuisset deus in vētre eius nō habitasset: qꝛ sicut dr̄
Sap. j. In maliuolā aīam nō introibit sapīa nec hītabit
in corpe subdito pctis. pp qđ dr̄ Canti. iiij. Tota pulcra
es amica mea τc. τ Aug. in li. de nā τ grā sic dicit: Cū de
pctīs agit τc. τ Diero. exponēs illud verbū Luce. j. Aue
grā plena. sic ait: Bene grā plena: qꝛ ceteris p ptes p̄stat
in maria vo se totā infudit vel diffudit grē plenitudo. s.
grā emūdatōis ab oī pctō in pma sanctificatōe: τ gratia
cōfirmatōis in bono in scđa sctificatōe. Sicut. n. in pma
sanctificatōe fuit emūdata a pctō: ita in scđa sanctifica/
tōe mēs virginis fuit ɔfirmata in bono. Sexto beata
virgo in sui assūptōe τ glorificatōe ɔsecuta ē omis boni
fruitōeʒ. Tūc. n. ois pena vel mētis vel corpis a btā vgi/
ne est subtracta: τ p grām pfectā in gloriā transeuntē fi/
ni vltimo est ɔiūcta: ex quo imobilitas causat. Dec bea/
tus tho. iij. scri. sen. vbi. s. art. ij. q. iij. in cor. q. in fine. τ. iij
pte sum. q. xxvij. arti. v. in cor. q. τ in so. ij. arg. in fine.

¶ Q̄ btā vgo fuit vgo añ ɔceptū τ ī ɔceptu. CA. VIII.

Secundo principaliter dei genitrix p̄ alijs habu/
it excellentiā virginitatis. fuit. n. perpetuo vir/
go immaculata. Et hoc quinq̄ modis. Fuit. n.
virgo ante cōceptū: in cōceptu: in partu: post partū: in vo
to siue per votū. Primo dei genitrix fuit virgo ante cō
ceptū. qđ pbo quattuor rōnibus quas require. s. in fi/
ne capituli pcedētis imediate. Secūdo beata maria
dei genitrix fuit virgo in cōceptu. qđ pbo dupliciter.
Primo auctoritate Isaie. vij. dicentis: Ecce virgo cōci/
piet. Scđo idē pbo q̄tuor rōnib⁹ ex q̄b⁹ fuit ɔueniēs
q̄ dei genitrix vgo xp̄m ɔciperet. Primo pp mittētis di/
gnitatē nascētis puritatē huīnitatis nobilitatē. finis vti
litatē. p⁹. n. dei genitrix fuit virgo in conceptu filij pro/
pter mittētis dignitatē cōseruandā. filius. n. alicuius no
bilissimi patris non debet attribui alteri patri ignobili
τ indigno. sed christus est eterni patris: scilicʒ dei verus
τ naturalis filius τ consubstantialis. ergo non fuit sibi

cōueniēs vt aliū patrē haberet q̄ deū: ne dei p̄ris dignitas ad patrē aliū trāsferret. 2° fuit cōueniēs vt dei genitrix eēt virgo in cōceptu filij pp nascētis puritatē ondēdaz. Uidemus.n. q̄ flos a radice orit̄ sine radicis corruptōe. ⁊ splēdor a luce vel sole orit̄ sine solis vel lucis corruptōe vel lesione. ⁊ silr verbū a corde vel mente orit̄ absq̄ mētis corruptōe. Cū ḡ xp̄s sit flos a radice paterna pcedens: ⁊ splēdor lucis eterne: ⁊ dei p̄ris verbū: cōueniēs fuit q̄ sine matris corruptōe ɔcipet̄. Naz si cōceptio nr̄i verbi q̄d est imp̄fectū: corruptōem nō patit̄: multomagis cōceptio p̄fecti verbi vt diui corruptōez nō patiet̄. Quia igit̄ caro sic fuit a verbo dei assumpta vt eēt caro verbi dei ɔueniēs fuit vt ipa caro sine corruptōe m̄ris cōciperet̄.

3° ɔueniens fuit vt dei genitrix esset virgo in conceptu filij pp hūanitatis xp̄i nobilitatē exprimēdā. Qui enim alios vult corrigere vel mūdare: cōueniēs est imo necessariū vt a culpa sit ip̄e immunis. xp̄s aūt in hunc mūdū venit pctōres saluos facere: vt d̄r Matth.j. Ip̄se.n. saluū fecit pplm suū a pctīs eorū: ḡ fuit ɔueniēs dignitati hūanitatis xp̄i in qua pctīn locū hr̄e nō debuit p quā peccatum mundi tollebat̄: s̄m illud Joh.j. Ecce agnus dei. s. xp̄s innocens q̄ tollit pctā mūdi: q̄ de m̄re virgie ⁊ incorrupta cōcipet̄. Nō poterat aūt eē q̄ in natura iam corrupta ex cōcubitu caro nasceret̄ sine infectōe originalis pcti. vn̄ Aug. in li. de nuptijs ⁊ ɔcupia dicit: Solus nuptialis cōcubitus ibi nō fuit. s. in m̄rimonio marie ⁊ ioseph: q2 in carne pcti fieri nō poterat sine vlla carnis ɔcupia q̄ accidit ex peccato: sine qua ɔcipi voluit q̄ futur⁹ erat sine peccato. 4° fuit ɔueniens vt dei genitrix esset virgo in cōceptu filij pp finis vtilitatē assequendā. nā finis incarnatōis xp̄i fuit vt hoīes in filios dei nascerent̄. Renascunt̄ aūt filij dei nō ex volūtate carnis: neq̄ ex voluntate viri sed ex deo. i. ex dei virtute. Cuius rei signū apparere debuit in ipa cōceptōe xp̄i ex m̄re virgine īmaculata ⁊ incorrupta: vt Aug. dicit in li. de sancta v̄ginitate: Oportebat caput nr̄m. s. xp̄m pp insigne miraculū s̄m corpus d̄ virgine nasci: vt significaret mēbra sua de virgine ecclia s̄m spūs nascitura. S3 forte argues in oppositū. s. q̄ m̄r dei nō fuit virgo in cōcipiendo tali rōne: Christus fuit eiusdē speciei cū alijs hoīb9: s̄m illud ad phil.ij. In similitudine hominū factus est. ⁊ habitu inuētus ē vt hō. Cū ḡ alij hoīes generēt̄ ex cōmixtiōe maris ⁊ femine: videt̄ q̄ etiā xp̄s sic nō fuerit genitus: ⁊ ita nō cōcept⁹ ex virgine. R̄ndeo ⁊ dico: q̄ illa rō locū h3 in his q̄ pcedūt in eē p viā nature: eo q̄ natura sicut est detēminata ad vnū effectū: ita etiā est determinata ad vnū modū pducēdi illū. S3 cū v̄tus spūalis. s. diua sit infinita: sicut nō est determinata ad vnū effectū: ita etiā est determinata ad vnuz pducēdi modū quēcūq̄ effectū. Et ideo q̄uis virtus naturalis nō possit transmutare ad certā formā nisi determinatā m̄ām: virtus tn̄ diua q̄ est infinita pōt trāsmutare oēm m̄ām in quācūq̄ formā. vn̄ sicut trāsmutauit limuz terre in corpus ade: ita in corpus xp̄i transmutauit m̄ām a m̄re ministratā: etiā si nō esset sufficiens m̄a ad naturalē cōceptū. Dec. b. Tho. iij. pte sum. q. xxviij. arti. j. in cor. q. ⁊ in solu iiij. ⁊. v. arg. ibidē.

¶ Q2 beata virgo fuit virgo in ptu: ⁊ q̄re fuit ɔueniens. CA. IX.

t Ertio m̄r dei fuit virgo in ptu. q̄d tripl̄r pbo. s. auctoritate: q̄litate: congruitate. p̄° auctoritate Isa. pph̄e qui nō solū dixit: Ecce virgo ɔcipiet sed addidit: Et pariet filiū. 2° hoc idē pbo ex modi nascendi qualitate: q2 sicut ɔceptus saluatoris ex virgie nō fuit natura sed ex gr̄a: sic etiā partus. vn̄ in quodā sermone ɔcilij ephesiani d̄r: Natura post ptū nescit virginitatē. gr̄a v̄o ⁊ parientē ondit: ⁊ m̄rem fecit: ⁊ virginitati nō nocuit. Fuit igit̄ m̄r xp̄i virgo in partu. 3° hoc idem probo ex cōgruitate: Nam ɔueniēs fuit vt mater xp̄i eēt virgo triplici rōne. s. pprietate plis que nascebat̄. secūdo ex dignitate patris vel matris a quibus nascebat̄. tertio ex vtilitate finis p quo nascebat̄. Primo.n. fuit ɔueniēs vt mater xp̄i esset virgo in ptu ex pte plis. s. saluatoris q̄ nascebatur sic: Filius.n. dei nascebat̄ vt verbū: Joh.j. verbū nō solū in corde absq̄ cordis corruptōe concip.t: sed etiā ex corde absq̄ cordis corruptōe pducit̄: ⁊ absq̄ carnis corruptōe oritur ⁊ pfertur. Sic xp̄s non solū absq̄ mentis ⁊ carnis virginis corruptiōe cōcipitur: sed intacto v̄ginis vtero nascit̄. ⁊ iō vt onderetur q̄ illud corpus esset ipius verbi dei: conueniens fuit vt de incorrupto virginis vtero nasceret̄. vn̄ in quodā sermone ephesiani cōcilij legit̄ ⁊ est Aug. Quia parit carnē purā a virginitate cessat. sed q2 natū est in carne verbū deus custodiuit virginitatē seipam ondens p verbum nostrū: neq̄ nostrū verbū cum parit corrumpit mentē: neq̄ deus verbum substantiale partum eligens pemit virginitatē.

Secundo fuit cōueniens vt mater xp̄i esset virgo in partu ex dignitate m̄ris a qua vel ex qua nascebat̄ sic: Quādo.n. aliquis legislator oīb9 modis legē ordinat bonā tunc rep̄hensibilis est si eam reuocat vel si eā non seruat cōtra legē agēdo. sed deus p̄cepit vt filij honorarēt parētes. ḡ sicut dei filius ab eterno nascens a p̄re sine patris corruptōe est ortus: sic xp̄s in mūdo ex pte oriens honorē matris nō debuit violare vel diminuere vt eius m̄ ī in ptu corrumpet̄. Tertio fuit cōueniens vt xp̄i mater esset virgo in ptu ex vtilitate finis p quo nascebat̄. Nā xp̄s ad hoc venit in mundū vt nr̄am corruptiōem tolleret. vn̄ nō fuit cōueniens vt virginitatē matris nascēdo corrumpet. vn̄ Aug. in quodā sermone de natiuitate dn̄i loquens sic ait: Fas non erat vt p eius aduentū violaretur virginitas qui venerat sanare corrupta. Sed forte argues in oppositū. s. q̄ mater xp̄i nō debuit esse virgo in partu tali rōne: Christus nō debuit aliquid facere p q̄d corpus eius fantasticū appareret s3 verū. sicut ḡ videtur fantasticū corpus xp̄i ad discipulos ostio clauso trāsire: eo q̄ duo corpa simul esse non pn̄t: ita videt̄ fantasticū ex matris vtero clauso corpus xp̄i pdire: ⁊ ita nō decuit q̄ mater xp̄i eēt virgo in partu. R̄ndeo ⁊ dico q̄ xp̄s ita voluit veritatē sui corpis demōstrare q̄ etiā eius diuinitas declararet̄: ⁊ iō pmiscuit mira humilib9. vn̄ vt corpus suum verū onderet nascit̄ ex femina. Re. inferius h̄ hoc alias rōnes. Sed vt onderet̄ diuinitas nascit̄ ex virgine. talis.n. ptus decet deū: vt dicit Ambro. in hymno natiuitatis. vn̄ oīa ista sunt facta miraculose p virtutem diuinā. s. q̄ corp9 xp̄i ad discipulos ostio clauso trāsiuit: ⁊ q̄ super aquam ambulauit: ⁊ q̄ clauso virginis vtero corpus xp̄i pdijt. vn̄ dionysius in quadā epistola dicit: q̄ xp̄s sup hoīem opabatur ea que sunt hoīs. ⁊ hoc monstrauit virgo supnaturaliter cōcipiens: ⁊ aqua instabilis terrenoꝝ pedū sustinēs grauitatē. Dec. b. Tho. iij. parte sum. q. xxviij. arti. ij. argu. contra: ⁊ in cor. q. ⁊ in solu. ij. arg. in fine ibidē.

¶ Q2 beata virgo sp fuit virgo post ptum: ⁊ quare. CA. X.

q Uarto mater dei pmansit sp virgo post partū. q̄d dupl̄r pbo. s. auctoritatib9: ⁊ rōnib9. Primo auctoritate Ezechie. xliiij. vbi d̄r sub figura sic: Porta hec clausa erit ⁊ non aperiet̄: ⁊ vir nō transibit p eam q2 dn̄s deus israel ingressus est per eam. Q̄d exponens Aug. in quodā sermone sic dicit: Quid est porta in domo dn̄i clausa nisi q̄ maria erit sp intacta? Et quid ē q̄ vir nō trāsibit p eā nisi q̄ ioseph nō cognoscet eā? Et q̄d est q̄d dn̄s solus intrauit ⁊ ingredit̄ p eā nisi q̄ spūssanctus impregnauit eam: ⁊ angeloꝝ dn̄s nasceret̄ p eā? Et quid est clausa erit in eternū? nisi q̄ maria virgo ē ante

partū: virgo in partu: ꝛ virgo post ptū. Scđo pbo hoc idē quattuor rōnib⁹. s. rōne pfectōis filij: habitatōis spiritussancti: gratitudīs mrīs dei: honoris vel honestatis ioseph viri sui. Uel aliter: Est error heluidij q̄ ꝑsumpsit dicere matrē xpi a ioseph esse cognitā ꝛ alios filios genuisse. Hic. n. error p⁹ derogat pfectōi filij: q̄ sicut fm diuinā naturā est vnigenitus patris tanq̄ pfectus p oīa filius eius: ita etiā decuit vt eēt vnigenitus mrīs tanq̄ pfectissimū germē eius. 2⁹ hic error derogat ꝛ iniuriā facit habitatōi spūssancti: cuius sacrariū fuit vterus virginalis in quo carnē xpi formauit. vñ nō decebat vt decetero violaref p cōmixtōem virilē. 3⁹ hic error derogat ꝛ iniuriā facit dignitati: gratitudini ꝛ sanctitati mrīs dei que ingratissima videref si tāto filio cōtenta nō eēt: et si virginitatē que in ea cōseruata fuerat sponte pdere vellet p carnis cōcubitū. 4⁹ hic error derogat ꝛ iniuriā facit honestati ioseph viri sui. Esset. n. ei imputādū ad ꝑsumptōem maximā si eā quā reuelante angelo de spūsancto deū cōcepisse cognouerat polluere attētasset. ꝛ iō sp virgo post ptū mansit. Si aūt rōnes beati tho. pdictas ad h̄ q̄ rudis pplꝰ possit facilius cape: diffusius vis deducere dicas: q̄ mr̄ dei post ptū sp virgo pmansit: qđ cōueniēs fuit pp q̄ttuor rōes. Pria est pp remouendā impfectōez oriētis filij. Sicut. n. xps fm diuinā naturā est vnigenitus ꝛ pfectus filius patris: nec pnt eē plures filij in diuinis. tū q2 pater de tota sua substātia ꝛ nō de pte generat filiū: tū q2 nō successiue sz instātanee generat filiū: sic xps fm hūanā nām est vnigenitus ꝛ pfectus filius virginis ꝛ iō nō derogaret pfectiōi xpi: si ab alio mr̄ xpi carnalit̄ cognita: alios filios genuisset ꝯ errorē heluidij. Scđa rō est pp remouēdā dehonoratōez spūssācti habitātis. Qñ enī aliqđ vas nobile ad seruādū aliquē hūorē vl̄ thesaurū nobilē deputaf: tūc si talis liquor seu thesaurus transferaf de vase ꝛ loco eius ꝛ ibi alius liquor vilissim⁹ reponaf: iniuria fit maria tā thesauro q̄ vasi. Cū g̊ vterus virginis fuerit spūssancti sacrariū singulare: nō decebat vt eius vterus decetero p virilē cōmixtionē macularef. Tertia rō est pp remouēdā ingratitudinē mrīs dei gnuentis. Qñ. n. psona aliq̄ nō solū vnū sz dona plura ꝛ maxima recepit: ingrata est si ea nō recognoscit ꝛ diligēter obseruat. Mō aūt ita est: q̄ beata virgo nō solū vnū sed plura ꝛ maxia dona a deo recepit: q̄lia nūq̄ recepit aliq̄ creatura. qđ pz q̄druplr. prio. n. spūsctū ipa in se recepit ꝛ habuit scđo ipa filiū dei ex sua carne pduxit. tertō ipa sola dei mr̄ extitit. q̄rto v̄ginitatē in se post ꝛ an̄ habuit. g̊ si spūsctō: si dei filio: si mrīs dono: si virginitatis ꝑuilegio nō fuisset cōtēta: ꝛ virginitatē sibi a deo datā in ppetuū nō cōseruasset: sed cōmixtionē aliquā decetero voluisset tātis donis extitisset ingrata: qđ marīe derogat eius sanctitati. Quarta rō est pp remouēdā ꝑsumptōem ioseph obsequētis. quicūq3. n. rem sibi a supiori ad ꝯseruandū traditā vel cōmissā3 fideliter vel diligēter vel solicite nō custodit: sz ea abutif violando ꝛ maculādo: tūc talis est ꝑsūptuosus malus ꝛ stultus. Cū g̊ ioseph sciret sibi angelo reuelāte mariā de spūsancto deū debere ꝯcipe ꝛ ꝯcepisse ꝛ pepisse ꝑsumptuosus fuiss3 ꝛ malus si eā polluere attētasset. ꝛ iō simplr̄ est asserēdū: q̄ mr̄ dei sicut virgo ꝯcepit ꝛ virgo pepit: ita etiā virgo p⁹ ptū in sempiternū virgo pmansit. Hec. b. Tho. iij. pte sum. q. xxviij. arti. iij arg. ꝛ in cor. q. ibi ꝛc̄.

¶ Q₇ beata virgo v̄ginitatē deo vouit: ꝛ qñ. CA. XI.

Q Uinto ꝛ vltio mr̄ dei fuit v̄go p totū. Nā ipa v̄ginitatē deo vouit. qđ dupl̄r pbo. s. auctoritate ꝛ rōne. p⁹ auctoritate. b. Aug. in li. de sancta v̄ginitate vbi sic dic̄: Annūciāte angelo maria rñdit: Quō fiet istud qm̄ virū nō cognosco. qđ pfecto nō diceret nisi se virginē an̄ vouisset. 2⁹ hoc idē pbo rōe sic: Uirginitas in mr̄e dei ꝑcipue pollere debuit. sed magis ē laudabilis virginitas sancta vel ꝯseruata ex voto: sicut ꝛ cetera pfectōis opa magis sunt laudabilia si celebranf ex voto q̄ sine voto: vt pz infra Uotū. g̊ ꝯueniēs fuit vt v̄ginitas beate marie esset cōseruata deo ex voto. Ubi sciendū q̄ mr̄ xpi virginitatē habuit trib⁹ modis. s. in desiderio: in facto: in cōi beneplacito. Prio. n. anteq̄ incarnatio filij dei ab angelo sibi annūciaref virginitatez simplr̄ ꝛ absolute nō vouit: eo q̄ nō licebat. Cui⁹ rō ē: q2 tpe legis optebat tā viros q̄ mulieres generatōi insistere: eo q̄ ex illo pplo xps expectabaf fm carnis originez nasciturus: habuit tñ tūc tpis v̄ginitatē in desiderio vt eā sub cōditōe vouit. s. si deo placeret volūtatē suā ꝛ desideriū diuino cōmittēs arbitrio. Scđo btā maria vouit virginitatē in facto. Nā postq̄ sibi innotuit hoc deo eē acceptū. s. vt v̄ginitatē voueret an̄q̄ ab angelo sibi denūciaref: ꝛ anteq̄ a ioseph despōsaref: ꝛ eidē in domo vniref absolute v̄ginitatē vouit. vñ Matth. j. dr̄: Anteq̄ cōuenirēt inuenta est in vtero hn̄s de spūsancto. Tertio beata maria vouit v̄ginitatē ex cōi bn̄placito: Nā postq̄ beata virgo fuit despōsata: ipa sil̄ cū sponso suo ex cōi cōsensu ꝛ volūtate virginitatis votū emisit. Hec. b. Tho. iij. pte sum. q. xxviij. arti. iiij. arg. ꝯ: in cor. q. ꝛ in solu. j. ij. ꝛ iij. argu.

¶ Q₇ beata virgo pre alijs habuit priuilegiū maternitatis. CA. XII.

T Ertio beata virgo pre alijs habuit priuilegium matnitatis. Fuit. n. ipa sola mr̄ verbi ab eterno ꝑdestinata ꝛ pelecta. Q₇ aūt ipa fuerit mr̄ xpi tali rōne ostīdo: Ex hoc dicif aliqua mulier eē alicui⁹ mater q̄ eū cōcepit ꝛ genuit. sed beata virgo xpm cōcepit ꝛ genuit: ergo ꝛc̄. vñ Matth. j. dicif: Cū esset despōsata mater iesu maria ioseph ꝛc̄. Ad cui⁹ euidenciā est sciēdū q̄ ad hoc q̄ aliquis sit pater: vel aliqua sit mater: vel aliq̄s sit filius quattuor requirūf. s. vite generatio: substātie collatio: materie ꝑparate administratio: nature specifice assimilatio. Primo. n. requirif vite generatio. Nō. n. ex quacūq3 vel ex quacunq3 generatiōe sequif paternitas vel maternitas vel filiatio: sed ex generatōe viuentiū. et ideo si aliqua artificialia ex aliqua materia fiant: nō pp h̄ in eis ꝯsequif ratio paternitatis: maternitatis: vl̄ filiationis. vt verbigratia: Si ex ligno fiat scannū: non propter hoc lignū dicitur mater scanni. Similiter non dicimus q̄ ignis generatus ex igne sit filius ignis generātis. Secundo requirif substantie collatio. Illud. n. qđ facit aliquid ꝛ non confert aliquid de substātia sua: nō potest dici pater vl̄ mater: vt verbigratia: Artifex qui facit scannū non potest dici pater scanni: neq3 scannū filius artificis: eo q̄ artifex nihil confert scāno de sua substantia. Tertio requirif materie ꝑparate administratio. non. n. simpliciter prebere materiā ad generationez alicuius facit patrem vel matrē vel filiū. sed ꝑbere materiā sic ꝑparatā: vt verbigrā: Nō. n. terra ppzie dr̄ mr̄ hoīs q̄uis lim⁹ vñ formaf hō de t̄ra sit sūptus. Quarto requirif nāe specif ce assilatio. Si n. genitū nō assim laf generanti in genere non dicif esse filius eius: vt verbigrā: Nō. n. dicim⁹ q̄ capillus q̄ generaf ex hoīe sit fili⁹ hoīs nec dicim⁹ q̄ hō qui generaf ex semie sit filius seminis q2 nec capillus hz silitudinē hoīs: nec hō qui ex semine nascif hz silitudinē semis: sz hoīs generātis. Et siquidez sit pfecta silitudo: erit pfecta filiatio: tā in diuinis q̄ in hūanis. Si aūt silitudo sit impfecta: erit ꝛ filiatio impfecta: sicut in hoīe est q̄daz silitudo dei impfecta: ꝛ inq̄ntū creatus est ad imaginē dei: ꝛ inquantū recreatus est fm silitudinē grē. Hec beatus Tho. iij. pte. sum. q. xxxi. articu. iij. in cor. q. ꝛ. j. pte sum. q. xxvij. arti. ij. in cor. q. Et

istis q̄ttuor rōnibus ꝓbo ꝙ beata virgo fuit virgo mat̄ xp̄i. Prima ē: q2 viuū genuit. qd̄ sic ꝓbo: q2 damascenꝰ in li. iij. sic dicit: Filius dei ɔtraxit sibi ip̄i ex castis ⁊ purissimis sanguinibꝰ virginis carnē animatā aīa rōnali. ḡ nō solū beata virgo genuit viuū imo viuā: q2 genuit xp̄m qui est viuiditas ⁊ vita ita ꝙ generatio xp̄i nō solū fuit generatio viuētis vł viui ſȝ etiā vite. ⁊ iō vere fuit mater xp̄i. Scd̄a rō est: q2 beata virgo xp̄o de sua substātia ꝓbuit qd̄ tali rōne ōndo: Beata v̄go in generatōe xp̄i cōtulit quicqd̄ alia mr̄ ɔferre dȝ ad generatiōem filij. Si ḡ alie mulieres q2 dant filio de sua substātia vere dicuntur mr̄es: etiā beata virgo vere pōt dici mater xp̄i. Dec. b. t. iij. scri. sen. di. iiij. d̄ ɔceptōe xp̄i in cōpatōe ad mr̄em: arti. i. arg. ȝ. ij. Ex quo sequit̄ ꝙ q2 spūssanctus nō facit aliquid xp̄o qd̄ ad p̄rem ptineat. puta q2 nō administrat semen: ſȝ quasi artifex opando in exteriorē mām: iō spūssanctus nō dr̄ pr̄ xp̄i. ſȝ beata v̄go suā substātiā vel mām administrauit: vt pȝ: iō dr̄ mr̄ xp̄i. vn̄ ambro. in li. de spū sancto sic dicit: Qd̄ ex aliquo est: aut ex substātia: aut ex ptāte eius ē ex substātia sicut filius q̄ a p̄re ē: ex ptāte sicut ex deo oīa: ⁊ quō in vtero beata maria habuit de spū sancto. Dec. b. t. in iij pte su. q. xxxij. arti. ij. in solu. j. arg. Tertia rō est: q2 beata virgo nō solū materiā ꝓstitit ad cōceptōem xp̄i. ſȝ materiā ꝑparatā ⁊ ɔuenientē xp̄o. s. purissimū sanguinē suū ⁊ alia q̄ sufficiūt ad hoc ꝙ sit mr̄: verbigr̄a: Terra. n. nō dr̄ mater hoīs q̄uis limꝰ vn̄ hō format̄: sit sūptus de terra. Silr̄ lignū n̄ pōt dici mr̄ scāni q̄uis scānū fiat de eo. Cuiꝰ rō est: q2 nec in terra nec in ligno ē potētia naturalis cū mā sit oīo impreparata: vt ex eis. s. ex terra fiat hō: ⁊ ex ligno scānū cū ꝑ agens naturale in actū nō cōpleat̄. beata aūt virgo nō solū ꝓbuit materiā: ſȝ materiā ꝑparatā que requirūt̄ ad rōem mr̄is. ⁊ iō nō ē similitudo ɔueniēs de terra respectu hoīs: ⁊ de ligno respectu scamni: ⁊ de beata virgine respectu ɔceptionis xp̄i. Dec. b. Tho. iij. scri. sen. di. iij. de potētia generatiua beate virginis arti. j. in so. iiij. arg. ⁊ ibidē di. iiij. de cōceptiōe xp̄i in cōpatiōe ad mr̄em ɔceptiēte arti. j. in solu. j. ⁊ iiij. arg.

Quarto beata virgo fuit mr̄ xp̄i: q2 sibi similē in spē ꝓduxit qd̄ requirit̄ ad eē p̄rem vel mr̄em: vt pȝ. s̄. Sed forte argues in oppositū: ꝙ beata v̄go maria nō est mat̄ xp̄i tali rōne: Christus ē verus deus ⁊ verus hō sed beata virgo nō debet dici mater dei. ergo nec xp̄i. ꝙ aūt non debeat dici mater dei ꝓbo duplici rōne. Prima est tal̄: Beata virgo nō est mr̄ xp̄i nisi ſm id qd̄ accepit xp̄s ab ea. sed nō accepit ab ea diuinitatē sed hūanitatē: ḡ nō dȝ dici mr̄ dei sed mr̄ hoīs. Rn̄deo ⁊ dico: ꝙ q2 vna ꝑsona est que subsistit in diuinitate ⁊ hūanitate: iō nature cōicāt sibi suas ꝓprietates vt dicit damasc. vn̄ sicut dicūt̄ iudei crucifixisse deū glorie q̄uis nō ſm ꝙ est dn̄s glorie: ita debet dici virgo mater dei q̄uis nō ſm diuinitatē genuerit deū. Scd̄a rō ē talis: In deo nō differt deus ⁊ deitas imo sunt idē realiter. ſȝ beata virgo nō pōt dici mr̄ deitatis: q2 deitatē nō genuit: ḡ nō pōt dici mr̄ dei. Rn̄deo et dico ꝙ q̄uis deus ⁊ deitas nō differāt re: tn̄ differūt ſm modū significādi: q2 deitas significat diuinā naturā in abstracto vn̄ nō pōt supponere ꝓ ꝑsona. deus aūt q̄ significat diuinā naturā in cōcreto. i. ꝑ modū habētis diuinitatē: ⁊ iō pōt reddere locutōem verā ꝓ ꝑsona. vn̄ q2 beata virgo est mr̄ filij dei: pōt dici mater dei nō aūt deitatis: vel aliter ⁊ breuius: Deus vt concretū supponit ⁊ dicit̄ de persona deitatis. deitas aūt abstractum supponit vel dicit̄ de natura. beata ḡ virgo mr̄ dei dr̄: nō q2 sit mater deitatis ſȝ q2 ꝑsona habentis deitatē ⁊ hūanitatē est mr̄ ſm hūanitatē. Dec. b. Tho. iij. scri. sen. di. iiij. vbi. s̄ imediate arti. ij. An beata virgo debeat dici mater dei: in sol. j. ⁊ ij. arg. ibidē. ⁊ iij. pte sum. q. xxxv. arti. iiij. in solu. ij. argu. in fine.

Est aūt sciendū ꝙ res viua inquantū ab alio ꝓducit̄ vel generat̄ habet quattuor noīa sibi ꝓpria. dicit̄ enī cōcipi. gigni. oriri. ⁊ nasci. Pꝰ n. dicit̄ cōcipi inquantū ꝓcedit in eē distinctū a generante: clausum tn̄ infra terminos generātis. vt verbigr̄a: Fetus q̄diu ē ⁊ in vtero matris clausus dicit̄ cōceptus. ⁊ similiter verbū ſm ꝙ distinguit̄ in intellectu dr̄ cōcipi. 2ꝰ res viua dr̄ gigni inquātū accipit principia sufficientia sue generatōi ei ministrant̄ a generante: siue a principio actiuo vt a p̄re: siue a pncipio passiuo: vt a matre. Si aūt non sit res viua dicitur generari. nō tn̄ ꝓprie dicit̄ gigni vel genita vel nata sicut cum generat̄ ignis ab igne. 3ꝰ res viua dicit̄ oriri inquantū de occulto egredit̄ in manifestū: sicut sol ⁊ aqua ꝑ similitudinē dicunt̄ oriri inquātū exeunt de occulto in manifestū. 4ꝰ res viua dicit̄ nasci, ꝓut egredit̄ a generante cōiunctū prius ei: habens ab ipo principia sufficiētia generatōi. Tamē quia ad filiatōem requirit̄ plus q̄ ad natiuitatē vel ad ortum. s. vt id quod exit ꝑ generatōem a generante sit completū in specie generantis. ideo fructus arborꝫ ⁊ oua auiū: ⁊ capilli ⁊ hmōi nō hn̄t rōnem filiatōis q̄uis dicant̄ nasci. Dec. b. Tho. iij. scri. sen. di. viij. arti. j. vtrum solūmodo in viuentibus sit natiuitas. in cor. q. et in solu. argu. Ex quibus verbis colligitur ꝙ xp̄s a beata virgine sicut a matre est coceptus: genitus: ortus ⁊ natus. pꝰ est cōceptus distinctus a matre: clausus tn̄ in vtero virginali. 2ꝰ est genitus a beata virgine: q2 ei mām ꝑparatā ministrauit. s. purissimū sanguinē suū. 3ꝰ ē ortus ex maria virgine qn̄ ex occulto. s. ex vtero virginali in manifestū. s. in mundū egrediebat̄. 4ꝰ xp̄s est natus ex beata virgine: vt qui beate v̄gini prius. s. in vtero erat cōiunctus: postea. s. ex vtero in specie sibi similis ⁊ perfectus tēporaliter est ꝓductus ad similitudinē verbi qd̄ pōt dici cōcipi ⁊ nasci. ſm. n. ꝙ verbū distiguit̄ in intellectu dicit̄ concipi. ſm aūt ꝙ extra ꝓnunciat̄ potest dici ꝑ similitudinē nasci. Dec. b. Tho. iij. scri. sen. ibidē in solu. vj. arg. in fine.

¶ Q xp̄s rōnabiliter voluit nasci de virgine ⁊ quare. CA. XIII.

Est aūt sciendū ad euidentiā capituli p̄cedentis ꝙ si beata virgo est vere mater xp̄i vt ibidē pȝ. ꝙ xp̄s est natus de femina: de virgine desponsata: de mr̄e ꝑfecta. Primo. n. dico: ꝙ lȝ filius dei carnē hūanā assumere potuerit de quacunqȝ mā voluisset: cōuenientissimū tn̄ fuit vt de femina carnē accipet. Et hoc triplici rōne. s. q2 nobilitas cōditōis nature efficit̄: veritas incarnatōis diue ōndit̄: diuersitas generatiōis hūane ꝑficitur. Prima rō quare dei filius de femīa carnē assumpsit est: q2 ꝑ hoc nobilitas cōditōis nature efficit̄ vn̄ Aug. in li. lxxxiij. q. Hoīs liberatio in vtroqȝ sexu debuit apparere. Naȝ q2 sexus masculinus est nobilior q̄ femininꝰ iō hūanā naturā in masculino sexu assumpsit. Quia v̄o sexus femineus liberādus erat hinc apparet ꝙ vir ille de femīa natꝰ ē. Itē: ne sexus feminēꝰ tāqȝ vilior ɔtēneret̄: ɔgruū fuit vt de femīa carnē assumēt. vn̄ aug. in li. de agone xp̄iano sic dicit: Nolite vosipsos ɔtēnere viri filius dei virū suscepit. Nolite vosipsas ɔtēnere femine filiꝰ dei natus ē de femīa. Scd̄a rō est: q2 ꝑ hoc ꝙ xp̄s de femina carnē assumpsit: veritas incarnatōis diue ōnditur. vn̄ ambro. in li. d̄ incarnatōe sic ait: Multa ſm naturā inuenies vltra naturā. ſm cōditiōeȝ etenī nāe xp̄s in vtero feminei corporis fuit. sed ȝ cōditōem nature v̄go cōcepit ⁊ generauit vt crederes: q2 deus erat qui innouabat̄ humanā naturā: ⁊ homo erat qui ſm naturā nascebat̄ ex homine. Et Aug. in ep̄la ad volusianū: Si omnipotens deus hominē vtcunqȝ formatū nō ex matno vtero crearet. sed repentinū inferret aspectibꝰ: nōne opinionē cōfirmaret erroris vt hoīem verū suscepisse nullo mō

crederet̃ ⁊ omnia mirabiliter facit: auferret qd̄ miseri
corditer fecit. Nunc vero inter deū ⁊ hoīem mediator ap-
paruit vt in vnitate psone copulans vtrāq₃ naturā: ⁊ so-
luta sublimaret insolitis: ⁊ insolita solitis pareret. Tertia
rō est q̄re dei filius de femīa carnē assūpsit: qꝛ p hoc oīs
hūane generatiōis diuersitas pficit̃. qd̄ sic pȝ. nā p̄m⁹ hō
pductus est ex limo terre sine viro ⁊ femīa. Eua vero pdu-
cta est ex viro sine femia. Alij vero hoīes nascunt̃ ex viro ⁊
femina. vn̄ hoc quartū xp̄o quasi ppriū relinquit̃ vt pdu-
ceret̃ ex femina sine viro. Sȝ forte argues in oppositū
tali rōne: Quicūq₃ concipit̃ ex femina quandā imundi-
ciam patit̃. vnde dicit̃ Job. xxv. Nunquid iustificari pōt
hō cōpatus deo aut apparere mundus natus de muliere
sȝ in xp̄o nulla imundicia esse debuit. ipse enī est sapiā: de
q̄ dicit̃ Sap. vij. q̄ nihil inq̄natū in illā incurrit: g̃ videt̃
q̄ dei fili⁹ nō debuit assumere carnē ex femina. Rn̄deo
⁊ dico: q̄ i ↄceptiōe viri ex femīa nō est aliq̄ imūdicia in
quantū est opus dei. sȝ put est ex pctō puenīēs put aliq̄s
ↄcipit̃ ex libidine cū cōmixtiōe maris ⁊ femine qd̄ tn̄ in
xp̄o nō fuit. Si aūt in femina eēt aliqua imūdicia. verbū
dei qd̄ oīo est imutabile nullo mō inquinaret̃ ex ea. vn̄
Aug⁹ in li. ↄ̄ q̄nq₃ hereses sic ait: Deus creator hoīs qd̄ ē
qd̄ te mouet in mea natiuitate: nō solū libidinis ↄceptus
cupiditate: ego matrē de qua nascerer feci. Sȝ si solis ra-
dius cloacarū sordes siccare voluerit eis inq̄nari nō no-
uit: multo magis splendor lucis eterne q̄cūq₃ irradiaue-
rit mūdare pōt: ipse polluī nō pōt. ⁊ aplus ad Gala. iiij. dic̄:
Misit deus filiū suū factū ex muliere. Vec. b. Th. iij. pte
sume. q. xxxi. arti. iiij. in cor. q. ⁊ in so. iiij. argu.

C Q xp̄s nasci voluit de mr̄e virgine desponsata: ⁊ q̄re.

Ecūdo xp̄s nasci voluit de matre CA. XIIII.
S virgine despōsata. vn̄ Luce. j. Missus ē angelus
gabriel ad v̄ginē desponsatā viro cui nomē erat
ioseph. Fuit aūt ↄueniēs xp̄m de mr̄e virgine despōsata
nasci triplici rōne. s. ex pte plis: mr̄is: ⁊ humani generis.
Primo. n. fuit cōueniēs ex pte plis. s. saluatoris triplici
rōne. Prima ē ne fili⁹ ab infidelib⁹ tanq̄ illegitime nat⁹
obijceret̃. vn̄ Ambro. dicit sup Lucā: Quid iudeis: quid
herodi posset ascribi si natū viderent̃ ex adulterio psequi.
Scd̄a rō est ad tutelā pueri nati ne diabolus ↄtra eū no-
cumenta vehementi⁹ pcurasset: ⁊ id̄ Origenes dicit ipsā
fuisse desponsata vt ptus ei⁹ diabolo celaret̃. sȝ enī diabo-
lus virtute sue nature posset cognoscere matrem dei nō
fuisse corruptā sȝ virginē: phibebat̃ tn̄ a deo cognoscere
modū ptus diuini: ne ↄtra eū vt dixi nocumēta vehemē-
tius pcurasset. Tertia rō est vt puulus a ioseph nutriret̃
vn̄ ⁊ pater eius est dictus. i. nutricius. Scd̄o fuit cōue-
niens xp̄m de virgine desponsata nasci ex pte virginis. ⁊
hoc triplici rōne. Prīa est qꝛ p desponsationē btā virgo
reddit̃ imunis a pena: ne. s. tanq̄ adultera a iudeis lapida-
ret̃: vt dicit Hiero. Scd̄a ē vt ab infamia liberaret̃: vt di-
cit Ambro. sup Lucā: q̄ id̄ despōsata ē: ne intemerate vir-
ginitatis abuteret̃ infamia. cui grauis aluus corruptele
videret̃ insigne pferre. Tertia rō ē vt ei a ioseph ministe-
riū exhiberet̃ vt dicit Hiero. Tertio fuit ex pte hūani
generis cōueniens xp̄m de virgine mr̄e nasci ⁊ despōsa-
ta. ⁊ hoc q̄tuor rōnib⁹. Prīa est ppter veritatis certifica-
tionē. Nā s̄m legē in ore duoꝝ vel triū stabit oē verbum
vn̄ ex ioseph testimonio pbatū est xp̄m ex virgine eē natū
ppter qd̄ Ambro. sup Lucā dicit: Locupletior testis pu-
doris marit⁹ adhibet̃ q̄ possit ⁊ delere iniuriā: ⁊ mūdare
opprobriū si nō agnosceret sacr̄m. Et sic verba beate ma-
rie magis reddūt̃ credibilia asserētes suā virginitatē ex
ioseph testimonio: vt etiā dicit Ambro. Scd̄a rō ē ppter men-
tis ad deū vnionē: nā p hoc vniuersa ecclia designat̃ que
cū sit virgo: desponsata tn̄ est vni viro xp̄o: vt Aug⁹ dicit
in li. de sancta virginitate. Tertia rō est ppter fame ⁊ hone-
statis cōuersationē. s. vt tolleret̃ excusatio virginib⁹ que
ppter suā incautelā nō vitant infamiā. vn̄ Ambro. dicit:
Nō decuit virginib⁹ sinistra opiniōe viuentib⁹ velamen
excusatiōis relinqui: qꝛ infamata mater quoq₃ dn̄i vide-
ret̃. Quarta rō est ppt̄ virginitatis ⁊ matrimonij cōmen-
dationē. nā p hoc q̄ mater dn̄i fuit despōsata ⁊ virgo: in
psona ipsi⁹ ⁊ virginitatis ⁊ matrimoniū honorat̃: ↄ̄ here-
ticos hoꝝ alteri detrahētes: vn̄ Matth. j. dicit̃: Cū esset
desponsata mater ei⁹ maria ioseph ⁊c̄. Vec. b. Th. iij. pte
sūme. q. xxix. arti. j. in cor. q. Ad cui⁹ euidentiā ē scien-
dū: q̄ inter mariā ⁊ ioseph aliquo mō fuit verū matrimo-
niū: aliquo vero mō non. qd̄ sic pȝ: Matrimoniū importat
tria. vnū formalit̃: aliud finalit̃: aliud antecedent̃. p⁹ enī
matrimoniū formaliter ipoztat copulā ↄiugalē. Nā for-
ma matrimonij ↄsistit in quadā indiuisibili ↄiūctiōe alte-
rū. p quā vnus ↄiugū indiuisibiliter alteri fidem seruare
tenet̃. 2⁹ matrimoniū aliquid importat finaliter. Nā fi-
nis matrimonij est ples generāda: educāda: ⁊ instruen-
da. 3⁹ matrimoniū importat aliquid antecedenter. s. ↄcu-
bitū cōiugalem. qd̄ pȝ qꝛ ad generationem plis nō pue-
nit̃ naturaliter nisi p cōcubitū carnalē. Modo ergo ma-
trimoniū ipsoꝝ fuit verū q̄tuȝ ad p̄mū. qꝛ vterq₃ consen-
sit in copulā cōiugalē. vn̄ ⁊ angelus vocat mariā cōiugē
ioseph dicens: Noli timere accipere mariā cōiugeȝ tuā.
Qd̄ exponēs Aug in li. de nuptijs ⁊ cōcupia dicit: Con-
iunx vocat̃ ex p̄ma desponsatiōis fide quā cōcubitu nec
cognouerit nec erat cogniturus. secūdo q̄tum ad hoc q̄
matrimoniū antecedenter importat. s. q̄tum ad carnalē
copulam p quam sequit̃ generatio prolis: non fuit illud
matrimoniū consūmatū. vterq₃ enī expresse consensit in
copulā coniugalē. vt pȝ nō autē expresse in copulam car-
nalem nisi sub conditiōe. tertio q̄tum ad illud qd̄ matri-
moniū finaliter importat. s. q̄tū ad generationē plis sine
concubitu ⁊ ei⁹ nutritiōe fuit verū matrimoniū int̄ eos.
vn̄ Aug⁹ dicit in li. de nuptijs ⁊ ↄcupia: Oē nuptiarū bo-
nū complerū est in parentib⁹ xp̄i. s. ples: fides: sacramen-
tū. Prolem cognoscim⁹ ipsum dn̄m iesum: fidem qꝛ nul-
lum adulteriū: sacramentū qꝛ nullū diuortiū. Solus ibi
ↄcubit⁹ nuptialis nō fuit. Et Origenes sup illud Matth.
j. Cū esset despōsata mater ⁊c̄. sic ait: Desponsata fuit io-
seph: nō tn̄ in cōcupia iuncta. Et Chryso. ibidem dicit: q̄
beata virgo sic fuit desponsata a ioseph: q̄ etiaȝ esset do-
mi habitans. Nā sicut in ea que in domo cōcipit: intelli-
git̃ cōceptio maritalis: sic in ea que extra domū cōcipit
est suspecta cōiūctio. Et id̄ non esset sufficienter puisum
fame beate virginis p hoc q̄ fuit despōsata nisi etiā fuis-
set habitans domi. Et id̄ euangelista subdit. q̄ voluit oc-
culte dimittere eā q̄uis tn̄ domi esset habitās ppter pri-
mā desponsatiōis fidē: nōdum tn̄ interuenerat solennis
celebratio nuptiaꝝ: ppter qd̄ etiā nōdū cōuenerāt. vn̄ si-
cut Chryso. ait: Nō dicit euangelista: Anteq̄ duceret̃ in
domū sponsi: et enī iam intus erat in domo. Consuetudo
enī iā erat veterib⁹ multotiens desponsatas in domo ha-
bere. ⁊ id̄ angelus dixit ad ioseph: Ne timeas accipe ma-
riā cōiugē tuā. i. ne timeas nuptias ei⁹ solēniter celebra-
re. Chryso. aūt reddit cām q̄re beata virgo desponsata est
ioseph dicēs: Id̄ ioseph fabro lignario maria desponsa-
ta fuit: qm̄ sponsus ecclie. s. xp̄s oīuȝ salutē hoīuȝ opatur⁹
erat p lignū crucis. Vec. b. Tho. iij. pte sū. q. xxix. arti. ij. i
cor. q. ⁊ i so. iij. ar. Re. infra Mr̄imoniū marie ⁊ ioseph.

C Q xp̄s voluit nasci de matre perfecta qua nulla post
deum creatura pfectior. CA. XV.

Ertio xp̄s carnē assumpsit de matre pfecta. qd̄ ta-
T li rōne ostēdo: Perfectū ē cui nihil addi pōt de
bonitate: sȝ btā v̄go inquātū mr̄ est talis. qd̄ pbo

Lz eni deus oēm creaturā in pfectōe accidētali possit in infinitū facere meliorē: in pfectiōe tñ essentiali nō pōt facere meliorē. verbigrā: Nō pōt facere quaternariū maiorem: qr si fieret maior iā nō esset quaternariꝰ sz alius numerus. Sicut eni se hz additio vel subtractio vnitatis in numeris: sic se hz additio drie substātialis in diffinitionibus. Additi lz deus potuerit beatā virginē vt dei creaturā vel vt mulierē facere meliorē in pfectione accidentali: tñ nō potuit facere vt esset melior mater ⁊ melioris mater ⁊ ordinata ad maiꝰ bonū: ita q̄ his tribꝰ nō pōt aliqd fieri melius. s. humanitate xpi: beatitudie creata: ⁊ beata virgine: qđ pz: qr hec tria hñt quandā dignitatē infinitam ex bono infinito qđ deus est. Nā humanitas xpi hz dignitatem infinitā ex bono infinito qđ deus est: ex hoc q̄ est iūcta deo. ⁊ beatitudo creata hz dignitatē infinitā ex hoc q̄ est dei fruitio: ⁊ beata virgo ex hoc q̄ ē mater dei. ⁊ ex hac pte nō pōt eis aliqd melius fieri: sicut nō pōt aliquid melius esse deo. Hec. b. Tho. j. scrip. sen. dis. xlij. arti. iij. in cor. q. ⁊ iterū prima pte sūme. q. xxv. de potentia dei: arti. vi. vtrū deus possit facere meliora q̄ ea que fecit: in cor. q. ⁊ in solu. iiij. argu. Sz forte ex hoc sic argues: Si beata virgo inqtū mater dei fuit purissima ⁊ pfectissima fuit: ergo meruit q̄ xps incarnaret ab ea. Rñdeo ⁊ dico: q̄ nec antiqui patres: nec nos: nec omēs simul: nec beata virgo filij dei incarnationē meruerūt. Cuius rō talis est Incarnatio xpi est beneficiū toti hūane nature impensū sed meritū nullius hoīs pter meritū xpi extēdit se ad totam naturā: ergo sancti patres non meruerūt incarnationem xpi. Sz cōtra Qui meret aliqd etiā meret hoc sine quo illud haberi nō pōt. sz sancti patres merebant vitā eternā ad quā puenire nō poterāt nisi filio dei veniente in carnē ḡ merebant eiꝰ incarnationē. Rñdeo ⁊ dico: q̄ aliqua sūt cōcomitantia vitā eternā: ⁊ aliqua sunt pcedentia ⁊ ducentia ad vitā eternā. Cōcomitantia ad vitā eternam sunt: sicut visio dei ⁊ impassibilitas ⁊ huiusmōi ⁊ de istis verū est: q̄ meret ea qui meret vitā eternā. Pcedentia aūt siue inducentia ad vitā eternā sūt pncipia merendi: sicut grā ⁊ huiusmōi: ⁊ int ista pōt cōputari incarnatio filij dei: ⁊ talia nō cadunt sub merito. Et pōt rō hec sic formari: Illud qđ est pncipium merendi nō cadit sub merito. sz incarnatio quodāmodo est pncipiū omniū meritoꝝ hūanoꝝ: qr oīa merita nostra efficaciā hñt a xpo p quē grā ⁊ veritas facta est. ḡ ⁊c. Scđo dico q̄ nō meremur nos incarnationē filij dei. Cuius rō est: qr meritum humanū nō se extēdit vltra cōditionē hūanā. Hūana aūt cōditio in hoc cōsistit: vt quis mereat aliquā diuinitatis ⁊ beatitudinis pticipationē. sed q̄ tota plenitudo diuinitatis habitet in hoīe hoc excedit ⁊ cōditionē ⁊ meritum humanū vñ nullo mō cadit sub merito. Sz cōtra: nos p fidē opantē p dilectionē quā habemus de vita eterna quā expectamus meremur vitā eternā. ḡ ⁊ p fidē incarnationis meremur eā. Rñdeo ⁊ dico q̄ q̄uis mereamur vitā eternā p fidē opantē p dilectionem: nō tñ meremur incarnationē. Cuiꝰ rō est qr vita eterna est bñficiū pstitū psone tantū merenti. incarnatio autē est beneficiū pstitū toti humane nature. Tertio dico q̄ beata virgo nō meruit incarnationē. Cuiꝰ rō est: qr meritum puri viatoris nō extendit se ad naturā. sed incarnatio est quoddā medicamentū totius nature. ḡ nec sub merito virginis: nec sub merito alicuius pōt cadere. Sed contra: De beata virgine cantamus: Que dñm oīuz meruisti portare. Rñdeo ⁊ dico q̄ beata virgo incarnationē non meruit sicut pz p rōnes pdictas. sed supposita incarnatiōe meruit q̄ p eā fieret: nō quidem merito cōdigni: sed merito congrui inquantū decebat vt mater dei esset purissima ⁊ pfectissima qualis fuit beata virgo. vt ex superioribꝰ pz. Hec. b. Th. iij. scrip. sen. di. iiij. de cōceptiōe xpi in cōpatiōe ad gratiā xpi: arti. j. in cor. q. ⁊ in solu. argu. Si autē breuius rōe pcedere dicas: q̄ neq3 merita sanctoꝝ patrum qui pcesserunt incarnationē verbi dei. neq3 opa cuiuscūq3 alterius potuerunt esse meritoria huius ineffabilis vniōis de cōdigno. qđ triplici rōne ostēdo. Prima rō est talis: Opera meritoria hominis pprie ordinant ad beatitudinē que est virtutis premiū: ⁊ cōsistit in plena dei fruitione. vnio aūt incarnatiōis cum sit in esse psonali transcendit vnionem mentis ad deū: ergo nō pōt cadere sub merito. Secunda rō est talis: Gratia nō cadit sub merito eo q̄ est pncipiū merendi. sed incarnatio est principiū merendi: sm illud Joh. j. Gratia ⁊ veritas p iesum xpm facta est: ergo multo magis incarnatio verbi cadit sub merito. Tertia ratio talis est: Bonū vel meritū aliciuꝰ hominis singularis nō pōt esse causa totiꝰ boni nature. sed incarnatio xpi est reformatiua totiꝰ humane nature; ergo non cadit sub merito alicuius hominis singularis de condigno: pter qđ dicebat aplūs ad Titū. iij. Nō ex operibꝰ iusticie que fecimus nos ⁊c. Ex congruo tñ meruerūt sancti patres incarnationem xpi desiderando ⁊ expectādo. Congruū eni erat vt deus exaudiret eos qui ei obediebant. beata autē virgo legit meruisse portare dominū iesum xpm. non qr meruit deum incarnari: sed qr meruit ex gratia sibi data illum puritatis ⁊ sanctitatis gradū vt congrue posset esse mater dei. Hec. b. Tho. iij. parte sūme. q. ij. art. xj. in cor. q. ⁊ in solu. iij. argu. ibidem.

¶ Q3 ad conceptionē xpi concurrūt tria. s. beata virgo: spiritus sanctus: ⁊ xpus. CA. XVI.

Tertio principaliter circa incarnatiōis mysteriū consideranda est conceptio mirifica. Nā ad cōceptionem xpi concurrerūt tria. s. virgo cōcipiēs: spūs sanctus efficiēs: ⁊ xps oriens. Primo eni ad conceptionē xpi cōcurrit virgo cōcipiens. Nam beata virgo in conceptione christi nihil actiue est operata. Cuius rō est: quia pncipiū actiuū in generatione dicit ratio seminalis sicut Augustinus dicit. x. sup Genesim ad litteram. Corpus aūt xpi nō sm aliquā rōnē seminalē: sed p diuinam cōceptiōis formationisq3 rōnē de virgine assumptū est: Et iō beata virgo in cōceptiōe corpis xpi nihil actiue egit sed solam materiā ministrauit: opata tñ est ante cōceptionē aliquid actiue pparando materiā vt esset apta cōceptui. Ubi nota: q̄ illa beata conceptio xpi pre aliis tria priuilegia habuit. primū est vt esset sine peccato originali. secundū q̄ esset nō puri hoīs sed dei. tertiū est q̄ esset cōceptio virginis. Hec tria habuit beata virgo a spiritu sancto. vñ Damasce. iij. li. dicit: q̄ spūs sanctus superuenit virgini purgās eam: ⁊ virtutē susceptiuā tribuēs vbi simul aūt ⁊ generatiuā. In quibus verbis Damasce. tangit tria. pꝰ virtutē effectiuā cū dicit: Spūs sanctus superuenit virgini purgans ipsā. i. pseruās ne cum peccato originali cōciperet. 2ꝰ tangit virtutem verbi susceptiuā. vnde subdit. Et virtutē verbi tribuens. i. vt conciperet verbum dei. 3ꝰ tangit virtutē generatiuā. s. vt manēs virgo posset generare: nō quidem actiue vt alie mulieres hoc sequuntur ex semine viri: sed passiue solum materiā purissimā. s. suū purissimū sanguinē ministrando. Hec. b. Tho. iij. parte sūme. q. xxxij. arti. iiij. in cor. q. ⁊ in solu. pmi argu.

Scđo ad conceptionem xpi cōcurrit spūs sanctus efficiens. Ubi nota q̄ opus cōceptionis attribuit trinitati: qr vt dicit Augustinꝰ pmo de trini. Indiuisa sūt opa trinitatis: ipsa tñ conceptio xpi sm modum aliquem singulis personis attribuitur. verbi gratia: Nā patri attribuitur autoritas respectu persone filij: qui autoritate patris carnē assumpsit. filio attribuit ipsa carnis assūptio. ⁊ spiritui scō attribuit corporis xpi formatio. Silr vt Dionysiꝰ

dicit.ij.ca.de diui.no. Omne nomē dei opatōem in creatura designans cōiter cōuenit toti trinitati: attribuit tñ alicui psone ex singulari cā. verbigrā: In ope incarnationis x̄pi in vtero virginis manifestant̄ tria. s. potētia patris sapiētia filii. bonitas spūssancti. p° manifestat̄ potētia patris in q̄ntū marie distātia. s. nām diuinā z hūanā coniunxit. 2° manifestat̄ sapiētia filij inquātū cōuenientē modū inuenit eius qd̄ impossibile videbat̄. Iusticia etiā in eo q̄ p modū satisfactiōis salutē hūanā reparauit. 3° bonitas spūssancti manifestat̄ inquātū pprijs blasmatis nō desperit salutē: vnaqueq3 tñ opatio diuina magis est appropriabil' vni psone q̄ alie: sm̄ q̄ in ea magis manifestat̄ attributū qd̄ illi psone appriat̄. Sz bonitas diuina in ope dei magis manifestat̄ duplici rōne. Prima rō est q̄ sine sui indigētia ea q̄ sua sunt creature cōicat. Scd̄a est quāto ea q̄ creature cōicat sunt minus debita tanto magis deo ppria q̄ oia gratis nature supaddunt̄. z pp hoc grē spūssancti attribuūt̄. z q2 spūsancto bonitas appropriat̄ idō cōceptio z incarnatio x̄pi ex virgine pcipue spūsancto appropriatur. vñ Luc.j. Spūssanctus supueniet in te zc̄. qd̄ verbū exponit̄ septē modis. p° sic: Spūssanctus supueniet zc̄. i. supra possibilitatē z cursum nature veniet in te dādo fecūditatē z seruādo virginitatē. 2° mō sic: Spūssanctus supueniet in te. i. sup id qd̄ habes de plenitudine eius in te q2 sicut olim impleuit mentē: nunc prīa sui filij implebit ventrē opando filij dei cōceptōem. 3° mō exponit̄ sic: Spūssanctus supueniet in te. i. desup celo veniet in te Jaco.j. Oē datū optimū z oē donū pfectū desursū ē descendēs a patre luminū zc̄. 4° mō exponit̄ sic: Spūssanctus supueniet in te. i. supra merita tua veniet. aplūs ad titū .iij. Nō ex opibus iusticie que fecimus nos: sz sm̄ suā miām saluos nos fecit zc̄. 5° modo exponit̄ sic: Spūssanctus supueniet in te. i. supra id qd̄ iam in te est veniet: q2 primo plena gratia. s. in mente. mō sup plena. s. in vētre z mente. 6° mō exponit̄ sic: Spūssanctus supueniet in te. i. sup oēs qui ante te fuerūt z erūt: veniet vt sis ei9 tabernaculū templū z sacrīm. 7° exponit̄ sic: Spūssanct9 supueniet in te. i. pficiens aīam si quid deest mundās diuino carnē a sordib9 vitiorū q̄ sunt q̄dā reliquie original' pctī: sicut recedēte habitu adhuc alique dispōnes manent vel subtrahendo oīa q̄ possent eē occasio sordiū futurarum. vt exponit. b. tho. iij. scri. sen. di. iij. de sctificatōe beate virginis: arti. ij. q. ij. in solu. ij. arg. Attribuit̄ aūt cōceptō x̄pi spāliter spūsancto triplici rōne. s. rōne charitatis: liberalitatis sctitatis. p° rōne charitatis: spūs. n. sanctus est charitas vel amor patris z filij. Ex maxio aūt amore dei puenit vt filius dei carnē sibi assumeret in vtero virginis. vñ dr̄ Joh. iij. sic: Deus dilexit mūdū vt filiū suum vnigenitū daret. 2° rōne liberalitatis. vt. n. ondat̄ q̄ nō ex aliquib9 meritis: sed ex sola liberalitate z grā dei: filius dei carnē assumpsit: idō spūsancto q̄ est ipa grā conceptio x̄pi attribuit̄: vt Aug. dicit in encheridion. 3° rōne sanctitatis. Nā spūssanctus est spūs sanctificatōis: vt dicit̄ ad Ro. j. Et ideo sicut alij p spūmsanctū sanctificantur spūaliter vt sint filij dei adoptiui: ita x̄ps p spūmsctm̄ ē in sanctitate cōceptus vt eēt filius dei naturalis. z pp hoc angelus postq̄ pmiserat: spūssanctus supueniet in te. cōcludit: Ideoq3 z qd̄ nascet̄ ex te sctm̄ vocabit̄ fili9 dei. Hec bea. Tho. iij. scri. sen. di. iiij. de cōceptōe x̄pi in compatōe ad efficaciā spūssancti: arti. j. q. j. vtrū alicui psone certe debeat attribui cōceptio x̄pi: in cor. q. z iij. pte sum. q. xxxij arti. j. in cor. q. vbi ponit tres rōnes p̄dictas. Lz. n. x̄ps sm̄ corpus est cōceptus de spūsancto: vt pz: nō tñ spūssanct9 debet dici pater x̄pi sm̄ humanitatē. qd̄ dupliciter pbo s. auctoritate: z rōne. p° auctoritate Aug. in encheridion vbi sic dicit: Natus est x̄ps de spiritusancto nō sicut filius: z de maria virgine sicut filius. 2° hoc idem pbo rōne sic. Christus cōceptus ex maria virgine materiā administrante in similitudīe speciei. z idō x̄ps sm̄ hūanitatē dicitur filius eius. x̄ps aūt sm̄ q̄ homo conceptus est d̄ spūsancto sicut de principio actiuo: z nō sicut de materiam vel substantiā administrante neq3 sm̄ similitudinē speciei: ergo non debet dici spūssanctus pater x̄pi sm̄ hūanitatē. Hec b. Tho. iij. scri sent. vbi s̄. immediate: arti. ij. q. j. in solu. ij. argu. z iij. pte sum. q. xxxij. arti. iij. argu. 3° z in solu. j. argu. Tertio ad cōceptōem x̄pi cōcurrit psona x̄pi ozions sm̄ humanitatē. Ubi nota q̄ corpus x̄pi in primo instanti sue cōceptōis habuit tria priuilegia singularia. fuit. n. formatū: animatū: z verbo assumptum. Primo. n. corpus x̄pi in primo instanti sue cōceptōis fuit formatū. qd̄ tali rōne ondo: Agens infinite virtutl pōt in instanti mām disponere ad debitā formā. sed corpus x̄pi est formatum virtute spū. sancti que est infinita ergo zc̄. Ubi nota q̄ differentia est inter augmentatōem corporis x̄pi z formatōem ipsius. Nam corpus x̄pi fuit certo tpe augmentatū sicut z corpa aliorū hominū. Cui9 rō est quia augmētū corporis x̄pi fuit factū sm̄ potētiā augmentatiuā anime x̄pi que cum sit specie cōformis anime nostre. Eodem modo illud corpus debuit augmētari sicut z alia corpora hominū augmētant̄: vt ex hoc veritas hūane nature ostenderet̄. Sed formatio corpis fit i alijs p potētiam generatiuā: nō eius. s. geniti: sed patris generantis ex semine in quo opatur vis formatiua ab anima patris deriuata. Corpus autem x̄pi nō fuit formatū ex semine: vt. s̄ eodem ca. immediate pz. sed ex opatōe spiritussancti cuius virtus cum sit infinita in primo instanti sue cōceptōis ipm̄ corpus formauit. Hec. b. Tho. iij. parte sum. q. xxxiij. arti. j. in cor. q. z in solu. iiij. arg. ibidem. Scd̄o corpus x̄pi in primo instanti sue conceptiōis fuit animatū. qd̄ tali rōe ondo: Differētia est inter animationem corpor aliorū hominū: z animatōem corpis x̄pi: in hoc q̄ corpa aliorū hominū nō animāt̄ in primo instāti cōceptōis ipoz. Cuius rō est q2 anima requirit debitā quantitatē in materia cui infunditur. vnde quia in primo instāti sue cōceptiōis materia corporis in alijs hoībus debitā quātitatē z pporcionatā forme nō hz: ideo i principio aīa nō infundit̄. Corp9 aūt x̄pi in sua cōceptōe talē quātitatē habuit: q̄ i ea poterat rō aīati corporis cōseruari. vñ corpus x̄pi pp infinitā virtutē agētis. s. spūssctī fuit perfecte dispositū in instāti: z ideo statim in primo instāti aīam perfectam. i. aīam rōnalem recepit. Hec. b. Tho. iij. parte sum. vbi. s̄. immediate: arti. ij. in solu. ij. ar. p totum. Tertio corpus x̄pi i eodē instāti sue cōceptionis fuit a verbo assumptū. qd̄ dupliciter ondo: Pmo rōne sic. Si cōceptio carnis x̄pi vnionē pcederet filius dei de virgine conceptus nō esset. sed hoc est cōtra symbolū z cōtra dicta supius. ergo cōceptio carnis x̄pi vnionem nō pcessit. 2° pbo hoc idem alia rōe sic: Si caro x̄pi fuisset cōcepta anteq̄ susciperetur a verbo dei: habuisset aliqñ aliquam hypostasim vel suppositū aliqd̄ pter suppositū verbi dei quod est cōtra rōem incarnatōis: sm̄ quam ponimus verbū dei esse vnitum hūane nature z omnib9 ptibus eius in vnitate hypostasis vel suppositi: ergo zc̄. Tertio hoc idem pbo auctoritate Augu. in libro de fide ad petrū n sic dicens. Firmissime tene z nullatenus dubites carnem x̄pi non fuisse cōceptam in vtero virginis priusq̄ susciperetur a verbo. vnde hec quattuor necesse est simul fuisse. s. cōceptōem carnis: creationem anime: cōiunctōem vtriusq3: z vnionem ad diuinitatem. vnde Grego. xviij. libro moral. sic dic̄: Angelo ānūciante z spiritu veniēte: mox verbū in vtero: z mox intra vterū verbum caro. Et damascenus dicit. iij. li. Simul caro: simul

verbi dei caro: simul caro aīata aīa rōnali et intellectuali
Hec b. Tho. iij. scri sen. di. ij. de ordine assumptionis. arti.
ij. q. j. arg. 5: et in cor. q. in fine. Et iterū. iij. pte sū. q. xxxiij.
arti. iij. arg. 5: et in cor. q. ibidē. Sz forte queres an fili-
us dei assumpsit carnē humanā mediāte aīa. Rn̄deo di-
stinguendo de ordine et medio. Sicut. n. principiū et fi-
nis importāt ordinē: ita et mediū. Est aūt duplex ordo. s.
tpis et nature. Sm ordinē tpis non dr in mysterio incar-
natōis aliqd mediū: qz tota hūana natura sīl sibi verbū
dei vniuit. Ordo aūt nature inter aliqua pōt attendi du-
pliciter: vel sm dignitatē: sicut dicimus angelos eē me-
dios inter hoīes et deum. vel sm causalitatē sicut dicim⁹
cām mediā existere inter primā causam et vltimū effectū
Si ergo attendimus gradū dignitatis anima est media
inter deum et carnē. et sm hoc dicim⁹ qp filius dei vniuit
sibi carnē mediante aīa. Si vo attendim⁹ ordinem cau-
salitatis anima est aliqualiter causa carnis vniende filio
dei. nō. n. eēt assumptibilis nisi p ordinē quē hz ad aīam
rōnalem: sm quā hz qp sit caro hūana. Scđo distinguo
de medio. Est. n. duplex mediū. s. cōgruitatis et necessita-
tis. p⁹. n. est mediū ɔgruitatis qđ facit ad decentē con-
iunctōem extremoꝝ: que tn̄ sine tali medio esse possent.
sicut pulcritudo facit ad decentem cōiunctiōem matrio-
nij: qua tn̄ amissa non soluitur matrimoniū hoc mō: Si
aīa cōparetur ad vnionē in actu est mediū cōgruitatis tn̄
non. n. decet vt diuinitas corpori vniaᵗ nisi habeat aīaz.
tum qz aīa est deo ppinquior. tum quia pluribus modis
est deo vnibilis q̄ corpus: qz etiam p grām et gloriā. tū
etiam: qz corpori vniᵗ ppter repatiōem aīe. 2⁹ dico qp est
mediū necessitatis sine quo cōiunctio extremoꝝ esse nō
pōt: sicut lumen cōiungiᵗ aeri mediante diaphano: vel si-
cut sunt aqua et aer in visu: qz p aerem et aquā spēs visibi-
lis redditur ipi visui hoc modo si compareᵗ ad vnibilita-
tē: sic anima est mediū necessitatis sicut causans forma-
liter vnibilitatē in corpe. Non. n. corpus est vnibile sm
to ordine ad finē vnionis sm quem creatura rōnalis as-
sumptibilis ē alijs dicta est: nisi p hoc qp pticeps est ima-
ginis dei mediante aīa. vn̄ corpa inaīata vnibilia nō sūt
Hec b. Tho. iij. scri. sen. di. ij. de ordine assumptiōis arti.
j. q. j. in cor. q. in fine. et iterū. iij. pte sum. q. vj. arti. j. in cor.
q. ibidem. ℭ Qz cōceptio xpi fuit in instanti: nostra
aūt fit in tpe. .CA.XVII.

S Ecundo circa cōceptōem xpi nota qp conceptio
corpis xpi fuit subitanea: miraculosa: gratiosa.
Primo fuit subitanea et in instanti. nr̄a autē
cōceptio est successiua et in tpe. qđ tali rōne ostdo: Cōce-
ptio xpi facta ē vtute diuina. virt⁹ aūt diuina cū sit infinita ef-
fectū suū subito et in instāti pōt pducere. vn̄ hec q̄ttuor i
cōceptōe corpis xpi in eodē instāti fuerūt. s. cōuersio san-
guinis purissimi beate virginis marie in carnem et alias
ptes corporis xpi: et formatio mēbroꝝ organicoꝝ: et ani-
matio corpis organici: et assumptio corpis aīati in vnita-
tem diuine psone. In nobis aūt pp virtutē factaz et defecti-
uam agentis: et propter indispositōem patientis: hec suc-
cessiue cōtingant: ita qp maris cōceptio nō pficiᵗ nisi vs-
qz ad quadragesimū diē: vt phs in nono de aīalibus dic̄
femine aūt cōceptio vsqz ad nonagesimū. sz in cōpletiōe
corpis masculi videᵗ Aug. supaddere sex dies: qui sic di-
stinguūᵗ sm eū in epla ad hiero. Semē primis sex die-
bus quasi lactis habet silitudinē. nouem diebus cōuer-
titur in sanguinē: deinde duodeciz diebus solidaᵗ. octo-
decim diebus formaᵗ vsqz ad pfectam membroꝝ linea-
tōem. Et hinc iam reliquo tēpe vsqz ad tps ptus magni-
tudine augeᵗ. vn̄ versus: Sex in lacte dies: ter sunt i san-
guine trini. Bis seni carnez: ter seni mēbra figurant. In
xpi aūt ɔceptōe materia quā virgo ministrauit stati for-
mam et figurā humani corpis accepit: et aīa etiā in vnita-
tem diuine psone assumpta est. Hec b. Tho. iij. scri. sen.
di. iij. de ppagatōe carnis xpi ex matre eius: arti. ij. vtrū
ɔceptio corpis xpi fuerit subito: arg. 3: et in cor. q. ibidē.
et iterū. iij. pte sum. q. xxxiij. vbi dicit: qp hec duo. s. motus
localis sanguinis ad locū generatōis: et augmētū q⁹ cor-
pus pduciᵗ ad quantitatē pfectā nō potuerūt eē in instā-
ti: qz hoc est cōtra rōem motus localis corpis: cuius par-
tes successione subintrant locū. Similiter augmentum
quo corpus pduciᵗ ad quantitatē pfectā nō pōt esse in in-
stanti: sed opz esse successiuū: tum qz augmentū nature ē
sine motu locali: tum etiā qz pcedit ex virtute aīe iam in
corpore formato existentis: que nō opaᵗ nisi in tēpe. sed
oīa alia quattuor supradicta sunt in instanti: et hoc rōne
agentis. s. spūssancti qui est infinite virtutis: vt. s. pz ibi-
dem arti. iij. et. iiij. in cor. q. Scđo cōceptio corpis xpi
ex virgine fuit miraculosa. Ubi nota: qp miraculū cōtin-
git eē duobus modis. Uno mō qn̄ neqz agens est natura-
le: neqz materia est naturaliter pportionata ad talem for-
mā: vt verbigrā: sicut formatio hoīs de limo terre est mi-
raculosa tam ex pte agentis q̄ ex pte materie patientis.
Alio mō. qn̄ materia est naturalis sed agens supnatura-
le. verbigrā: vt sicut qn̄ aliquis miraculose a febrib⁹ sana-
tur. corpus. n. hoīs est naturalis materia sanitatis que p
agens supnaturale ei cōferᵗ. Et sīr fuit in cōceptione cor-
poris xpi. materia. n. quā virgo ministrauit: fuit materia
eius naturalis ex qua corpus hoīs naturalr formari pōt
et pp hanc materiā naturalē quā virgo pparauit ad cōce-
ptū corpis xpi: xps diciᵗ naturalis filius virginis. sed for-
mans virtus fuit diuina. s. virtus spūssancti. vnde ambro.
in li. de incarnatōe xpi sic dicit: Multa in hoc mysterio
et sm naturā inuenies et vltra naturā. Si. n. cōsideremus
id qđ est ex pte materie. s. cōceptum quē mater ministra-
uit: totum est naturale. Si aūt ɔsideremus id quod ē ex
pte virtutis actiue. s. spūssancti totū est miraculosum. Et
qz vnūquodqz magis iudicaᵗ sm formā q̄ sm materiā
et similiter sm agens q̄ sm patiēs: inde est qp conceptio
corpis xpi debet dici simplr miraculosa et supnaturalis:
et sm aliquid naturalis. s. ex pte materie quam virgo p-
parauit: vt pz. Sz forte argues qp etiā ex pte virtutis
actiue cōceptio corpis xpi sit naturalis tali rōne: In illu-
minatōe ceci q̄uis potentia visiua miraculose detur: tn̄
post acceptā potētiā visiuam naturaliter videᵗ: sed spūs-
sanctus vgini potentiā generatiuā dedit: ergo postea na-
turaliter generauit. Rn̄deo duobus modis. p⁹ qp nō ē
sile exēpluz: eo qp ceco illuminato datur potentia visiua
sine omni dispositōe ɔtraria visioni. et ideo opatio sensi-
tiua sequens est naturalis. sed potentia generādi data est
virgini manente virginitate que est dispositio cōtraria
ad cōceptū. 2⁹ mō rn̄deo et dico qp exemplū nō est simi-
le eo qp ceco illuminato daᵗ potentia passiua cui⁹ opatō
est p hoc qp moueᵗ ab agente naturali. s. colore. et iō illa
visio est naturalis. sed virgini diciᵗ data potentia gene-
ratiua p hoc qp mota est potentia eius passiua ad generā-
dum ab agente supnaturali. et iō opatio sequens. s. cōce-
ptio corpis xpi est miraculosa. Qđ etiā pbo auctoritate
et rōne. p⁹ rōe sic: Quia sicut est cōtra nature ordinē vt ce-
cus videat: ita etiā vt virgo manēs virgo pariat. sed illu-
minatōem cecoꝝ dicimus miraculosam eē: ergo etiā cō-
ceptio corpis xpi ex virgine miraculosa est. 2⁹ hoc idem
pbo auctoritate anselmi in li. de conceptu virginali. vbi
sic dicit: spūssanctus virtus altissimi de virgine muliere
virū virginē mirabiliter ppagauit: ergo et cetera. Hec beatus
Tho. iij. scri. sen. di. iij. de potentia generatiua beate vgi-
nis: arti. ij. vtrū generatio xpi ex virgine sit naturalis: in
duobus arg. 3: et in cor. q. et in solu. ij. arg. ibidē. et iterum

tertia parte sū.q.xxxiiij.arti.iiij in cor.q. Tertio conceptio corporis xpi ex virgine gratiosa. Ubi nota q̄ res aliq̄ dr̄ gratiosa istis q̄ttuor mōis seu rōnib⁹.pma ē:q₂ volūtas dei illā gratis impēdit.scda ē:q₂ de⁹ illā rē acceptauit.tertia ē: q₂ deo acceptū efficit.q̄rta ē: q₂ gratū ex toto pficit. Istis q̄ttuor rōnib⁹ ɔceptio seu incarnatio xpi ē gratiosa. Prima rō ē: q₂ ipsa dei bonitas conceptionē vel incarnationē gratis voluit ꝛ fecit: ꝛ ideo nullis p̄cedentib⁹ meritis: vt patꝫ.ā.iij.ca.p̄cedēti imediate. Re.ibi Scda rō ē:q₂ de⁹ cōceptionē ꝛ incarnationē, vbi pro reparatione ꝛ saluatiōe hūani generis acceptauit. Tertia rō ē:q₂ ipsa cōceptio vl' incarnatio vbi quātū ē ex se gratū seu acceptū deo efficit. Hec be. Tho.tertia pte sum.q.ij.arti.x.in cor.q. Quarta rō ē:q₂ ipsa ɔceptio vl' incarnatio verbi gratū ex toto pficit. ꝛ sic xps ab instāti sue cōceptiōis fuit ita plen⁹:imo pfect⁹ grā:q̄ ei⁹ grā augeri nō potuit.qđ tali rōne ostēdo. Augmētū nō cōpetit rei sm q̄ res ē in termino: sꝫ sm q̄ est in via ad terminū. Cui⁹ rō ē q₂ sm q̄ res ē in termino tota p̄otētialitas capacitatis ei⁹ est impleta ex fine implēte: ꝛ iō nō hꝫ vlteri⁹ quo crescat. Et q₂ aīa xpi ab initio cōceptiōis fini vltimo ē vnita: nō solū p fruitionē vt pfect⁹ cōprehensor: sꝫ etiā p vbi vnionē: ideo grā eius crescere nō potuit. Hec be. Tho.tertio scri.sen.di.xiij.arti.ij.q.iij.vtꝝ grā xpi potuit augmētari in cor.q.

¶ Q₂ xps habuit plenitudinē grē sm tres rōnes causarum. CA.XVIII.

Ad maiorē tñ euidētiā eoꝝ q̄ dicta sūt in fine capituli p̄cedētis de plenitudine grē xpi ē sciēdū q̄ illud plene haberi dr̄ qđ sm oēs differētias ꝛ modos ꝛ effect⁹ suos habet. Hec aūt plenitudo grē potest attēdi sm rōnē triplicis cāe.s.sm rōnez cause finalis efficiētis: ꝛ formalis. ꝛ sm has tres rōnes causarū xpus habuit plenitudinē grē. p⁹ enī grā finis ē vt cōiūgat nos deo. xps aūt sm q̄ hō cōiūct⁹ fuit diuinitati nō solū per cognitionē: amorē ꝛ fruitionē: sꝫ etiā per vnionē in psona: ideo grā xpi plenissime ē cōsecuta finē sūmū. 2⁹ plenitudo vel pfectio grē sm rōnē cāe formalis ē: q̄ grā pficiat ipsū q̄tū ad oēs differētias modos ꝛ effectus suos. ꝛ sic xpo data ē grā excellēter perficiēs ipsū: nō solū q̄tū ad oēs virtutes. sꝫ etiā q̄tū ad oēs vsus virtutū. ꝛ q̄tū ad oēs effect⁹ grē gratis date. ꝛ iterꝫ ad oīs pcti remotionē non solū actualis: sꝫ etiā originalis ꝛ potētie peccādi. 3⁹ plenitudo vl' pfectio grē sm rōnē cāe efficiētis ē: q̄ nō solū xps ē perfect⁹ sꝫ etiā q̄ ipse est cā pfectionis oīuꝫ aliorū qđ pbat p exemplū de luce corpali. Uidem⁹ enī q̄ aliq̄ lucē habent q̄ttuor mōis. aliq̄d enī ē qđ lucē hꝫ corpalē tm̄ vt luceat; aliq̄d aūt vt alia illuminet; aliq̄d aūt vt aliq̄ illuminātia faciat: aliq̄d aūt vt oīs illuminatio ab eo sit. Sic enī ē de sole; ita etiā de grā xpi q̄ q̄ttuor in se hꝫ.primo enī xps hꝫ grām p quā in se pfect⁹ est.scdo grā quaꝫ xps hꝫ redūdat in alios.tertio grā xpi eoꝝ in quos redūdat quosdā facit cooperatores dei; vt etiā ipsi alios p ministeriū ad grām reducāt: vt dr̄ pma ad corinth.iij.q̄rto grā xpi ex ipso in oēs redūdat: q₂ de plenitudine ei⁹ nos oēs accepim⁹ grām p grā. ꝛ hec ē plenitudo cāe efficiētis.

Scdm aūt p̄dicta cōcludi pōt q̄ plenitudo grē dicit̄ q̄nqꝫ mōis. Prima enī ē plenitudo sufficiētie p quā aliqui in se formaliter sūt pfecti: q̄tū ad oēs virtutes: ꝛ q̄tū ad expulsionē oīuꝫ pctōꝝ mortaliū. ꝛ hec plenitudo fuit in btō Stephano ꝛ in alijs sanctis: sm quā aliq̄s impletur deo vt nihil in eo deo aduersū remaneat. Scda plenitudo grē ē plenitudo copie. ꝛ hec ē in tota ecclesia dei q₂ nulla grāꝝ ei deest q̄n sit in aliquo mēbrorū suorum. Tertia ē plenitudo spālis p̄rogatiue: que nō solum oīa mortalia: sꝫ etiā oīa venialia repellit. ꝛ hec plenitudo grē fuit in btā v̄gine. sm quā grām plena deo fuit vt nihil esset in ea qđ nō ordinaret̄ ad deum. Quarta plenitudo grē ē plenitudo efficiētie: qua aliq̄s nō solū est plen⁹ in se ꝛ pfect⁹: sꝫ etiā ē cā plenitudinis grē in alijs. Quinta plenitudo grē ē plenitudo redūdātie. ꝛ talis plenitudo ē in xpo: vt pꝫ.ā.hoc eodē ca. Et iō merito dr̄ iohis pmo: Uidem⁹ eū plenū grē ꝛ v̄itatis. Hec be. Tho.tertio scri. sen.di.xiij arti.ij.q.j.argu.cōtra: ꝛ in cor.q.p totū. Sꝫ forte arguēs in oppositū.s.q̄ xps nō sit plen⁹ diuina grā tali rōne. Subiectū grē ē aīa. sꝫ diuinitas nō dr̄ esse in aīa sꝫ in corpe. ita dr̄ ad Collos.ij. In christo habitat plenitudo diuinitatis corporaliter: ergo seq̄t̄ vel q̄ grā diuinitatis nō sit in aīa: vel q̄ vnio incarnatiōis nō sit ex grā: cuius ɔtrariū ē pbatū ca.p̄cedenti imediate. Respōdeo ꝛ dico q̄ plenitudo diuinitatis dr̄ corpaliter habitare in xpo tripliciter. p⁹ mō q₂ diuinitas nō tm̄ aīe sꝫ etiā carni ē vnita. 2⁹ mō p sīlitudinē ad tres dimēsiōes corporis: q₂ diuinitas est trib⁹ mōis in xpo. vno mō in gnāli sicut ē in oib⁹ creaturis.s.per essentiā: p̄sentiā: potētiā. ꝛ in hoc ɔsistit q̄si longitudo. alio mō in spāli p̄ut ē in sanctis per grām gratū facientē: p quā ē latitudo gnālis charitatis. tertio p vnionē psonalē in pprio filio in quo ē sublimitas ꝛ pfūditas. 3⁹ mō dr̄ diuinitas in xpo corpaliter habitare ad similitudinē corporis sm q̄ diuidit̄ ɔtra vmbrā. In sacramentis enī veteris legis fuit q̄si in vmbris ꝛ signis: ad Heb.x. Umbrā habēs lex futuroꝝ bonoꝝ.ꝛc. In xpo autē sm rē ꝛ v̄itatē: p̄pter qđ diuinitas dr̄ habitare in xpo corpaliter.i.nō vmbraliter sic habitauit in sacramētis veteris legis. vñ xps se hꝫ ad illas figuras sic corp⁹ ad vmbram. Hec be. Tho.iij.scri.sen.dis.iiij.arti.vj.q.ij.vtꝝ xpus grā diuina vel diuinitate repletus fuerit corpaliter; in cor.q. Et tertia pte sū.q.ij.arti.x.in so.ij.ar.ad expositionē hui⁹ auctoritatis apli ad Collos.ij. In xpo habitat plenitudo diuinitatis corporaliter.

¶ Q₂ xps in instanti cōceptionis tria p̄uilegia habuit. CA.XIX.

Tertio circa ɔceptionē ē notādū: q̄ xps in instanti sue ɔceptiōis tria p̄uilegia p̄ncipalia pre oib⁹ alijs habuit.s.p̄uilegiū sanctitatis: felicitatis: impeccabilitatis. Primo habuit in instāti sue ɔceptiōis p̄uilegiū sanctitatis. Ubi nota: q̄ aliud ē sctitas: ꝛ aliud ē sanctificatio. Sicut enim Dionysi⁹ dicit.iij.ca.de di.no. Sanctitas ē ab oī imūdicia libera ꝛ pfecta: ꝛ imaculata mūdicia. Sanctificari aūt cū sit scm̄ fieri: emūdationē a culpa dic. ꝛ q₂ nulla culpa in xpo fuit nec eē potuit: ideo sanctitas cōuenit xpo: p̄pter qđ dixit angel⁹ btē v̄gini Luce.j. Quod.n.ex te nascet̄ scm̄ vocabit̄ fili⁹ dei. nō aūt p̄prie scificatio sicut patꝫ. Hec be. Tho.tertio scri.sentē. di.iij.de scificatiōe btē v̄ginis: artic.j.q.j.in cor.q. Ad cui⁹ euidentiā est sciendū: q̄ aliq̄d fit scm̄ duob⁹ modis vel ex scō: vl' ex nō sancto. Primo aliq̄d fit sanctū ex sancto duob⁹ mōis. Uno mō fit aliq̄d sanctū ex sancto: inq̄tū ex min⁹ scō fit maius sanctū. ꝛ sic nō ē sanctificat⁹ xps: sꝫ p aplis orauit vt hoc mō scificarēt̄: cū pmo etiā essent sci. vñ dic̄ Joh.xvij. Pater scifica eos in veritate. apli enī tūc erant sancti: sꝫ xps orauit vt magis scificarēt̄ Alio mō aliq̄d fit scm̄ ex sancto sm cōtinuationē sanctitatis: eadē sanctitatis quātitate seruata: ꝛ hoc mō xpus pōt dici sanctificat⁹: Joh.xvij. Ego p eis sanctifico meipsum. Scdo aliq̄d fit sanctū ex nō sancto: ꝛ hoc duob⁹ modis. p⁹ ex nō sancto accepto cōtrarie vel priuatiue: sic peccator per grām sanctificari dr̄. ꝛ hoc modo xpus nō pōt esse dici esse sanctificat⁹: quia nō potest cōcipi cum cōsistentia subiecti aliq̄s defectus sanctitatis in eo fuisse. simul enī fuit homo ꝛ sanct⁹ homo. 2⁹ modo fit sanctū ex nō sancto accepto negatiue. ꝛ hoc duob⁹ modis.s.vel rōne sanctitatis create que hoīs est: ꝛ sic xps dicit̄ fact⁹ sanctus sicut fact⁹ homo. ꝛ ita dicit̄ Johis.x. Quē pater

sanctificauit ⁊ misit in mūdū. Nā missio filij est incarnatio ei⁹. vel rōne sanctitatis increate: ⁊ sic dr̄: xp̄s fact⁹ sanctus per modū quo dr̄: Homo fact⁹ est de⁹. que vel ē falsa: vel min⁹ ꝓpria q̄ ista: de⁹ fact⁹ est hō: vt patebit infra de locutionib⁹ exprimētib⁹ vnionem. Hec beatus Tho. tertio scri. sen. dis. iij. de scificatiōe xp̄i cōcepti: arti. iij. in cor. q. Et iterū tertia pte sū. q. xxxiiij. arti. j. in solu. ij. argu.

Scd̄o xp̄s pre oib⁹ alijs habuit ꝑuilegiū felicitatis: eo q̄ ipse solus in p̄mo instāti sue cōceptiōis ꝑfect⁹ cōprehensor fuit. qd̄ dupliciter ꝓbo. s. auctoritate: rōne: ⁊ perfectione. p⁹ ꝓbo auctoritate psal. sic dicētis: Beat⁹ quē elegisti ⁊ assūpsisti ⁊c. qd̄ s̄m glo. refert ad humanitatē xp̄i q̄ assūpta ē a v̄bo dei in vnitate suppositi. s; in primo instanti sue cōceptionis fuit assūpta natura hūana a verbo dei: vt patz. ē. ergo in p̄mo instāti sue cōceptiōis fuit xp̄s s̄m q̄ homo btūs ergo ⁊ cōprehēsor. 2⁹ hoc idē ꝓbo rōe sic: Xp̄s in p̄mo instāti sue ɔceptiōis nō accepit gratiam ad mēsurā. Gratia aūt ad mēsurā dr̄ duob⁹ modis vel q̄r ē grā viatoris: vel q̄r ē habitualis grā sine actu: s; xp̄s in p̄mo instāti sue cōceptiōis accepit vel habuit nō solū tantā grām quantā viatores habēt ⁊ cōprehēsores sed oib⁹ comprehēsorib⁹ maiorē. Silr̄ q̄r grā illa sine actu in illo nō fuit: ɔsequēs est q̄ actu fuerit cōꝑhensor vidēdo deū per essentiā clari⁹ pre ceteris creaturis. 3⁹ ꝓbo hoc idē ꝑfectiōe sic: Xp̄s fuit simul de⁹ ⁊ hō: ex quo in sua hūanitate habuit aliqd̄ pre ceteris creaturis. s. vt statim a ꝑncipio eēt beat⁹. Hec bea. Tho. tertia pte sū. q. xxxiiij. arti. iiij. arg cōtra: ⁊ in cor. q. ⁊ in sol. iij. arg. ibidē.

Tertio xp̄s ab instāti sue cōceptiōis ⁊ deinceps p̄ oibus alijs ipse sol⁹ habuit ꝑuilegiū impeccabilitatis. Nā xp̄s nullo mō peccare potuit. Quod tripliciter ꝓbo. s. auctoritate: rōne: distinctiōe. p⁹ auctoritate Damasceni in tertio libro sic dicētis: Impeccabilis est dn̄s ih̄s xp̄s. 2⁹ ꝓbo hoc idē rōne sic: Hec est ꝑfectio nature glorificate vt iam peccare nō posset. s; xp̄s a p̄mo instanti sue cōceptionis ver⁹ ⁊ perfect⁹ cōꝑhēsor fuit: vt patet supra immediate: ergo nūq̄ȝ peccare potuit. 3⁹ hoc idē ꝓbo distinctione sic: Xp̄s pōt ɔsiderare trib⁹ mōis. s. vt viator: vt cōprehensor: vt de⁹. Primo mō si xp̄s ɔsideret vt viator: peccare nō potuit. ⁊ hoc triplici rōe. Prima ē ex parte regule dirigētis: Nā xp̄s inquantū viator: ē dux noster dirigens nos s̄m viā rectā. In quolibet aūt genere oportet p̄mū regulās torqueri nō posse: q̄r alias eēt error in oib⁹. que ad ipsū vl̄ ab ipso regulāt. Scd̄a rō est ex pte grē ꝑficiētis. Nā xp̄s ex hoc q̄ dux noster ē ⁊ regula: tantam grē plenitudinē habuit. vt etiā inquantū viator peccare nō posset. vn̄ etiā ⁊ illi qui ꝓximi sibi fuerūt: cōfirmati sūt vt apl̄i etiā viatores existentes q̄ peccare mortaliter nō potuerūt q̄uis potuerunt peccare venialiter. Scd̄o mō si xp̄s cōsiderat vt cōprehēsor: sic etiā peccare nō potuit. Cui⁹ rō est: q̄r mēs cōprehēsoris fini vltimo totālit̄ est adiūcta vel cōiūcta vt agere nō possit nisi s̄m ordinē ad finem: vt patz. ij. lib. sen. di. vij. de angelis cōfirmatis.

Tertio modo si xp̄s consideret inquantū de⁹ peccare nō poterat: ⁊ hoc duplici rōe. Prima ē. q̄r aīa ⁊ corpus xp̄i fuerūt quasi organa diuinitatis: vt Damascen⁹ dicit diuinitas aūt ita animam ⁊ corp⁹ regebat: ita q̄ nō poterat peccatū attingere ad aīam ei⁹. Scd̄a rō est: quia de⁹ qui aīam ⁊ corp⁹ regebat peccare nō pōt. S; forte argues in opposi. duplici rōne. Prima est talis: Sicut peccatū requirit volūtariū: ita ⁊ meritū. Sed s̄m Augu. null⁹ peccat in eo qd̄ vitare nō pōt: ergo etiam nullus meret vel laudat de hoc qd̄ dimittere vel facere nō potest. Si ergo xp̄us nō potuit peccare: nō est laudād⁹ de hoc q̄ non peccauit. R̄ndeo ⁊ dico: q̄ impotētia coactionis q̄ opponit voluntario tollit rationē meriti ⁊ demeriti. nō autē impotentia que ē ex ꝑfectione in bonitate vel malicia: q̄r hec impotētia voluntariū nō tollit sed ponit voluntatē cōfirmatā ad vnū. Scd̄a rō ad idem ē talis: Qui habet potentiā peccādi pōt peccare. s; xp̄s habuit potentiam peccādi: eo q̄ xp̄us habuit liberū arbitriū: ergo ⁊c. R̄ndeo ⁊ dico: q̄ liberū arbitriū nō ordinat ad peccandū: imo peccatū incidit ex defectu ei⁹. vnde peccare non specificat potentiā liberi arbitrij. Et ideo cū dicit q̄ aliquis habeat potentiā peccādi nō intelligit q̄ habeat liberū arbitriū: s; q̄ habeat ipsū ordinatū ad peccandū vt peccare possit. Et ideo sicut de xp̄o nō dicit q̄ possit peccare: vt patz supra imediate: ita etiā nō dicit q̄ potentiā peccādi habeat. Hec. b. Tho. iij. scri. sen. di. xij. de potētia peccādi. arti. j. in argu. duob⁹ contra: ⁊ in cor. q. ⁊ in solu. iij. argu. ⁊ iterū ibidē arti. ij. in cor. q.

Q; vnio nature diuini ⁊ humane in xp̄o rōne naturarū est minima oium vnionū. CA. XX.

Quarto circa cōceptionē xp̄i nota q̄ cōceptio vl̄ incarnatio v̄bi pre oib⁹ alijs quattuor ꝑuilegia habuit. p̄mo enī fuit vnione incōparabilis: scd̄o rōne incōꝑhensibilis: tertio vigore inseꝑabilis: quarto valore inestimabilis. Primo enī conceptio verbi dei vel incarnatio ei⁹ fuit vnione incōparabilis. Nā vnio q̄ facta est in cōceptione vel incarnatiōe verbi dei aliquo modo ē minima vnionū: aliquo mō ē maxima vnionū qd̄ sic patz: Nam vnio ista dupliciter pōt ɔsiderari. vno modo ex pte naturarū que cōiungunt. alio modo ex pte persone in qua cōiūgunt. Primo enī modo si cōsideretur vnio ex parte naturarū que cōiūgūt vel vniunt: tunc talis vnio est minima vnionū. qd̄ dupliciter ꝓbo. s. auctoritate: ⁊ rōne. p⁹ rōne sic: Quanto ea que vniūt magis distant: tanto ipsorū minor est vnio. s; natura diuina ⁊ hūana maxime distant: eo q̄ distāt in infinitū: ergo earū minima est vnio. 2⁹ ꝓbo hoc idem auctoritate Leonis pape in sermone de natiuitate xp̄i sic dicētis: Salua ꝓprietate vtriusq̄ȝ substantie suscipit a maiestate hūilitas: a virtute infirmitas: ab eternitate mortalitas: ergo nūq̄ȝ est facta in natura vnio: ita q̄ vna in aliā sit cōuersa. Qd̄ etiā quattuor rōnib⁹ ꝓbo. Prima ē talis: Aliqd̄ enim est qd̄ cōstat est duab⁹ naturis: nō tamē in duab⁹ naturis. vbi gratia: Sicut mixtū ex elemētis: ⁊ in talib⁹ oportet q̄ sit media natura cōstituta ex duab⁹ naturis nō manentib⁹. xp̄s aūt cōstat ex duab⁹ naturis ita q̄ in duab⁹ subsistit. Est enī xp̄s nature diuie ⁊ humane. vn̄ nō est sile de mixto ⁊ de xp̄o. Scd̄a rō ē talis: Quādo sūt aliq̄ duo quorū naturas oportz saluari intrāsmutatis. vnū nō trāsmutat in aliud: nec duo in tertium. S; in incarnatione oportet vtrāq̄ȝ naturā suari intrāsmutatam: ergo ⁊c. vn̄ s; aīa ⁊ corp⁹ cōstituāt humanā naturā ⁊ habeat aīe intrāsmutatū. tn̄ aīa ⁊ corp⁹ nō sūt due sp̄es nature: put in ꝓposito de natura loq̄mur. s; vtraq̄ȝ ē pars humane nāe altera sicut forma: altera sic materia. ⁊ ideo nō est sile de aīa ⁊ corpore in hoīe: ⁊ de natura diuina ⁊ hūana in xp̄o. Tertia rō est talis: Ille nature semp̄ sūt distincte quarū ꝓprietates sūt distincte: ita q̄ ꝓprietates vni⁹ nāe nūq̄ȝ dicūt de alia. s; ꝓprietates hūane nature nūq̄ȝ dicūt de diuina: nec ecōuerso: s; vtreq̄ȝ dicūt de habēte naturam vl̄ diuinā vel hūanā: qd̄ significat hoc noīe deus ⁊ hoc noīe homo. Idē enī est qui vtrāq̄ȝ naturā habz. Et ꝓpter hoc dicit q̄ ille homo. s. xp̄s qui ē deus creauit stellas: ⁊ ecōuerso dr̄ q̄ filius dei passus est. Quarta rō idem est talis: L; natura diuina supet in infinitū humanā naturā tamē quādo adinuicē cōiungunt humana natura nō cōuertit in diuinā: sicut vna gutta vini in mille amphoras aque ꝓiciat: vinū transit ⁊ conuertit totaliter in naturā aque. Cui⁹ ratio ē: q̄r hec ⁊ his similia cōicāt in materia

⁊ agūt ⁊ patiunť adinuicē. natura aūt diuina ⁊ humana nō sic: ⁊ ideo semꝑ distincte remanent postea sicut ante vnionē. Sȝ forte argues in oppositū: eo ꝙ a sanctis dicitꝰ et Damascenꝰ narrat ꝙ caro xp̄i diciť deificata ꝗ̄ humana natura cōiūcta diuine tota cōuertiť in diuinā. Rñdeo ⁊ dico ꝙ caro xp̄i diciť deificata: nō qꝛ sit facta ipsa diuinitas: sȝ qꝛ facta ē dei caro: ⁊ etiā qꝛ habūdantiꝰ dona diuinitatis ꝑticipat ex hoc qđ est vnita diuinitati. Et quia est quasi instrumētū per qđ diuina vtus n̄ram salutē opatur qđ patȝ. tangendo enī leprosū carne sanauit eū per diuinitatis virtutē: ⁊ moriēdo carne morē vicit per vtutē diuinitatis. virtꝰ aūt agentis aliquo mō est in instrumento quo mediāte agit. Hec be. Tho. tertio scri. sen. di. v. art. ij. vtꝝ vnio facta sit in natura: in sol. vi. argu. Scđo vnio diuine nature ⁊ hūane pōt cōsiderare ex pte ꝑsone diuine in qua vniť. ⁊ sic vnio diuine nature ⁊ humane in ꝑsona xp̄i post vnionē diuine essentie in tribꝰ ꝑsonis est maxima vnio: ⁊ inter oēs alias vniones preeminētiā hȝ. qđ dupliciter pbo. s. rōne: ⁊ auctoritate. Primo rōne sic: Maior vnitas q̄ sit in rebꝰ creatis ē vnitas numeralis q̄ est ꝑncipiū numeri. sȝ vnitas diuine nature ⁊ hūane in ꝑsona xp̄i ē maior q̄ȝ vnitas numeralis. qđ dupliciter pbo. pꝰ quia vnio diuine ꝑsone est vnitas ꝑ se existēs nō recepta in aliquo per ꝑticipationē. 2ꝰ quia ē in se vnitas ꝑsone cōpleta habens in se qcq̄d ꝑtinet ad rōnē vnitatis. ⁊ iō non cōpetiť sibi rō ꝑtis. vnitas aūt numeralis nō ē per se subsistens: eo ꝙ ꝑticipaťa rebꝰ numeratis. nec etiā ē cōpleta: qꝛ pars ē. ⁊ sic vnio incarnationis q̄ȝtū ad hoc est maior vnitate numerali. Scđo pbo hoc idē auctoritate. Nam Bern̄. in libro de cōsideratione ad Eugeniū papā ponit octo modos vnitatis dicēs: ꝙ p̄ma est vnitas collectiua cū multi lapides faciūt vnū aceruū: qua vnitate maior ē vnio incarnatiōis: eo ꝙ maior ē vnitas ꝑsone ⁊ ꝑ se subsistens q̄ȝ vnitas siue vnio accidētalis. Scđa vnitas est cōstitutiua cū multa mēbra vel ptes cōstituūt vnū totū: qua vnione maior ē vnio incarnatiōis. tū qꝛ est vnitas ꝑ se subsistēs. tū qꝛ ē vnitas ꝑsone cōpleta: vt pȝ. d. imed. ante. Tertia vnitas ē cōiugatiua qn̄ duo nō sūt duo sȝ vna caro. ⁊ hac ē maior vnio incarnatiōis. qđ multipliciť ꝓbari pōt. Quarta vnitas ē natiua qua ex aīa ⁊ caro vnꝰ nasciť homo. ⁊ hac vnitate vel vnione maior est vnio incarnatiōis. Cuiꝰ rō ē: qꝛ vnitas diuine ꝑsone ē maior vnitas q̄ȝ vnitas ⁊ ꝑsone ⁊ nature in nobis: q̄ ē vnio ī nobis aīe ⁊ corpis. Quinta vnitas ē potestatiua qua hō vtutis nō instabilis nō dissimilis. sȝ vnꝰ sibimet semꝑ nitiť inueniri. ⁊ hac vnitate maior est vnitas diuine ꝑsone: in q̄ vtuteo: dona: ⁊ gr̄e eminentiꝰ ceteris alijs extiterūt ⁊ prefulserūt. Sexta vnitas ē vnitas cōsentanea qua ꝑ charitatem multoꝝ hoīum ē coꝛ vnū ⁊ aīa vna. ⁊ hac vnitate vel vnione vnio incarnatiōis ē maior: eo ꝙ maior vnio ē ꝑsone diuine ⁊ increate q̄ȝ humane ⁊ create. Septima vnitas ē votiua q̄ aīa votis oībꝰ adherens deo vnꝰ spūs ē cū deo. Et hac vnione maior ē vnio incarnatiōis: eo ꝙ maior ē cōiūctio aīe ad deū ꝑ cōiūctionē in ꝑsona: q̄ȝ per cōiunctionē ⁊ dilectionē in via: ⁊ q̄ȝ ꝑ fruitionē in patria. Octaua vnitas ē vnitas diua ⁊ increata. s. vnitas trinitatis. ⁊ hec ē maior q̄ȝ vnitas incarnatiōis. Cuiꝰ rō ē quia q̄ȝuis ꝑsona sit ita simplex ⁊ vnū sicut essentia: tn̄ q̄libet triū ꝑsonaꝝ est idē re cū ipsa essentia in qua vniť. Non aūt vtraqȝ natura in xp̄o est idē in re cū ipsa ꝑsona diua in qua fit vnio. qđ patȝ: qꝛ hūna natura nō ē idem in re cū ꝑsona diua q̄ȝuis altera natura. s. diua sit diuino idem re cū ipsa ꝑsona diuina. Nona ē vnitas dignitiua q̄ limus noster a deo assumptꝰ ē in vnitate ꝑsone. ⁊ hec vnio ē minor vnitate triū ꝑsonaꝝ in vna essentia: sicut patȝ ratiōe ꝓdicta. Et cōfirmo hoc idē alia rōne sic: qꝛ maior ē vnio ꝑsonaꝝ in vna essentia q̄ȝ vnio naturarū in vna ꝑsona: vt patȝ. tum post vnitatē trium personaꝝ in vna essentia arcē tenet vnitas dignitiua que ē in xp̄o. Hec bea. Tho. tertio scri. sen. di. v. arti. j. q ij. arg. cōtra: ⁊ in coꝛ. q Et iteꝝ tertia pte sū. q. ij. arti. ix. in coꝛ. q. ⁊ in so. argu. ibidē.

¶ Quot modis vnio naturaꝝ in persona xp̄i est in cōprehensibilis a ratione. CA. XXI.

ſ Ecūdo cōceptio vel incarnatio verbi est rōne incōprehēsibilis. Nam ad ea que sūt fidei rō demōstratiua haberi nō pōt cū fides de nō apparentibꝰ esse dicať. vt dicit apl'us ad hebreos xi. ⁊ p̄ncipue in illis que ex mera dei volūtate ꝓueniūt cuiusmodi est incarnatio. Et ideo ad incarnationē ꝓbandā: rō demonstratiua haberi nō pōt. nec etiā in cōtrariū: qꝛ cū demonstratio scire faciat. sciētia aūt nō sit nisi veroꝝ opoꝛȝ oē qđ demōstrať verū esse qđ eius cōtrariū falsum. ⁊ ideo sufficit defendere ꝙ nō est impossibile incarnationē eē. Hec be. Tho. tertio scrip. sen. di. j. arti. ij. in coꝛ. q. in p̄ncipio. vbi ondiť fuisse cōgruū deū incarnari. Re. de hoc in locis suis. vn̄ Hieronymꝰ in s̄mōe de assumptiōe sic ait: Quod natura habuit: vsus nesciuit: ignorauit ratio: mēs nō capit humana: pauet celum: stupet terra: creatura oīs etiā celestis mirať. hoc totū est qđ per gabrielem marie diuinitꝰ nūciať ⁊ per xp̄m adimpleť. Et Cryso. in omel. de natiuitate dn̄i sic ait: Scio ꝙ verbū caro factum est: ⁊ quō factū nescio. Miramini qꝛ ego nescio oīs creatura ignorat. Re. supra. Fides quō ad ea que sūt fidei oīs rō hūana deficit. Et quō rō aliqn̄ excludit vł tollit meritū: aliqn̄ vero attulit vel accrescit meritū. ¶ Qꝛ incarnatio filij dei est vigore inseparabilis. CA. XXII.

t Ertio cōceptio vel incarnatio verbi dei est vigore inseꝑabilis. Nam tāta fuit vnio diuinitatis ad carnē ⁊ aīam in ꝑsona xp̄i: ꝙ etiaȝ in morte xp̄i diuinitas nō fuit a carne ⁊ ab aīa separata. Primo dico ꝙ in morte xp̄i diuinitas nō fuit seꝑata a carne. qđ tripliciter pbo. s. auctoritate: rōne: ⁊ sufficiēti diuisiōe. pꝰ probo auctoritate Leonis pape qui sic dič: Tāta fuit vnio dei ⁊ hoīs vt nec supplicio possit dirimi: nec morte distingui sȝ suppliciū pati ⁊ mori est corporis. ergo corpꝰ xp̄i a morte a diuinitate nō est separatū. 2ꝰ pbo hoc idem rōne sic Maior ē gratia vnionis ꝑ quā diuinitas ē vnita carni in ꝑsona xp̄i ⁊ magis ꝑmanēs ex sui rōne q̄ȝ grā adoptiōis qua alij scificāť. Cuiꝰ rō est: quia grā vnionis vel incarnatiōis xp̄i ordinaťad vnionē ꝑsonalē. grā aūt adoptionis ordinaťad quādā vnionē affectualē. sȝ grā adoptionis nū̄ꝗ̄ perdiť sine culpa. vn̄ diciť ad Ro. xi. ꝙ sine penitētia sūt dona dei ⁊ vocatio. ergo multo min' perdiť vel tolliť gratia vniōis sine culpa. Cū ergo in xp̄o nullū peccatū fuerit nec potuit eē impossibile ꝙ diuinitas solueretur vel separareť a carne xp̄i. 3ꝰ hoc idē pbo sufficiēti diuisiōe. qꝛ si diuinitas fuit seꝑata a carne in morte xp̄i aut fuit ex pte dei: aut ex pte assūpti: aut ex pte nostri. pꝰ enim ex pte dei nō. Cuiꝰ rō ē qꝛ cū deꝰ sit imutabilis ei qđ sibi ꝑfecte cōiūctū ē imutabilitatē ꝑstat. vt simul stabiliter ei adhereat. 2ꝰ ex pte assūpti nō. Cuiꝰ rō est qꝛ xp̄s per mortē quā ex obediētia patris sustinuit nō debuit suam dignitatē amittere. s. vt diuinitas a carne separareť: sed magis debuit clarificari. 3ꝰ nō debuit diuinitas a carne separari ex parte nostri. Cuiꝰ rō est: qꝛ ea q̄ post mortem ipsius circa ipsū facta sūt nobis salutaria nō fuissent nisi diuinitas carni adiūcta ⁊ vnita esset. Sȝ forte argues in oppositū. s. ꝙ in morte xp̄i diuinitas a carne fuerit separata eo ꝙ dn̄s in cruce pendēs clamauit: Deus deꝰ meus vt quid dereliquisti me. Matth. xxvij. Qđ exponēs Ambrosi. dicit: Clamat homo separatiōe diuinitatis moriturus. Na cū diuinitas morte libera sit. vtiqȝ ibi mors eē

nō poterat nisi vita discederet qꝛ vita diuinitas est. ⁊ sic videtꝛ ꝙ in morte xp̄i diuinitas fuerit sep̄ata a carne. Rn̄deo duobꝰ modis p̄ꝰ ꝙ derelictio illa nō est referēda ad solutionē vnionis ꝑsonalis. sꝫ ad hoc ꝙ deꝰ pater eum exposuit passioni. vn̄ relinq̄re ibi nō est aliud q̄ꝫ nō ꝓtegere a ꝑsequētibꝰ. 2ꝰ mō rn̄deo ⁊ dico ꝙ xp̄s dicit se derelictū q̄ꝫtū ad illam orationē quā fecerat dicēs: Pater si fieri pōt transeat a me calix iste. vt Augu. exponit in lib. de grā noui testamēti. Scđo dico ꝙ diuinitas in morte xp̄i nō fuerit ab aīa sep̄ata qđ ꝓbo triplici rōne. s. descensus: aspectꝰ: excessus vel cōnexꝰ. p̄ꝰ rōne descēsus sic: Filius dei dicitꝛ descēdisse ad inferos. vn̄ tāq̄ꝫ articulū fidei negare nō pōt nec debet. sꝫ descēdere ad inferos nō cōpetit filio dei nisi rōne aīe. ergo filiꝰ dei post mortē habuit aīam sibi vnitā. 2ꝰ hoc idē ꝓbo rōne aspectꝰ sic. Maior est cōiūctio ad deū per vnionē in ꝑsona: q̄ꝫ cōiūctio aīe ad deū per fruitionē in patria. sꝫ aīa cōiūcta deo per fruitionē in patria nūq̄ꝫ separatꝛ ab ipso: ergo multo minus aīa cōiūcta ei ꝑ vnionē in ꝑsona. 3ꝰ hoc idē ꝓbo rōne excessus vel cōnexus sic: Ampliꝰ. i. imediatiꝰ ⁊ p̄us ⁊ pluribus modis aīa vnitꝛ deo q̄ꝫ corpꝰ sꝫ diuinitas nūq̄ꝫ fuit a corpe sep̄ata. ergo minꝰ ab aīa. vn̄ Damascenꝰ in. iii. lib. sic dicit: Etsi xp̄s mortuꝰ. mortuus ē vt homo ⁊ sancta eiꝰ aīa ab omni cōtaminato diuisa ē corpe sꝫ diuinitas inseparabilis ab vtrisq̄ꝫ permāsit: ab aīa dico ⁊ corpe. Sed forte argues in oppositū. s. ꝙ diuinitas in morte xp̄i fuerit separata ab aīa tali rōne: Quicūq̄ꝫ deponit aliq̄d: illud a se separat. sꝫ filiꝰ dei de seipso dicit Johis. x. Ego pono animā meā: ergo a se sep̄at. Rn̄deo ⁊ dico ꝙ filiꝰ dei dicitur aīam ponere: nō quidē a se. sꝫ a carne a qua in morte fuit aīa sep̄ata. Sꝫ forte q̄res cuiꝰ virtute. Rn̄deo ⁊ dico ꝙ ipsa caro aīam suā ponit ⁊ iterū eam sumit: nō ꝑtāte sua sed ꝑtāte vbi inhabitātis carnē: qꝛ per mortē diuinitas nō est sep̄ata a carne vbi: sꝫ aīa fit sep̄ata a corpore. ⁊ ꝓpter hꝫ ille homo. s. xp̄s vere pōt dici mortuꝰ crucifixꝰ ⁊ sepultꝰ. Hec bea. Tho. tertio scri. sen. di. xxi. arti. i. q. i. ⁊ ii. in argumētis cōtra: ⁊ in corpore. ⁊ in solu. ii. ar. ii. q. ⁊ iterū tertia parte sū. q. l. de morti xp̄i: arti. ii. in cor. q. ⁊ in so. i. arg. Et ibidē arti. iii. arg. cōtra: ⁊ in cor. q. ⁊ in so. i. argu. ibidē.

¶ Qꝫ ex incarnatiōe filij dei quattuor bona sūt secuta. CA. XXIII.

Quarto cōceptio vel incarnatio verbi dei est valore inestimabilis. Nā ex cōceptiōe vel incarnatiōe vbi dei plurime vtilitates supra cōprehensionē hūani sensus ⁊ intellectꝰ sūt cōsecute. Spāliter tn̄ quadruplex vtilitas ē cōsecuta. s. qꝛ humana natura ē exaltata: īfinita distātia ē cōiūcta: diabolica potētia ē refrenata: vita eterna ē collata. Primo enī ex cōceptione: vnione vel incarnatiōe vbi infinita distātia est cōiūcta qualis fuit sūmū ⁊ imū: deꝰ ⁊ limus: vbū ⁊ caro: diuinitas ⁊ hūanitas que sūt in xp̄o cōceptione cōiūcta. vn̄ Bern. ibi. s. in cōceptiōe xp̄i: Stella portauit solem: palmes vitē: riuulꝰ fontē: filia patrē: creatura creatorem. Re. ā. iii. ca. quō vnio duarū naturarū in ꝑsona xp̄i fuit maxima: ⁊ quō nō. Scđo ex cōceptiōe vbi ⁊ incarnatione humana natura ē exaltata. vn̄ ꝑ hoc instruimur vt cōsideremꝰ quāta sit dignitas hūane nature ne eā inquinemꝰ peccādo. vn̄ Aug. dicit in libro de vera religione: Demōstrauit nobis deꝰ q̄ꝫ excelsum locū inter creaturas habeat hūana natura: in hoc ꝙ non solū visibiliē aut in aliquo ethereo corpe ad moderantiā hoīꝫ temꝑato hoībꝰ in vero hoīe apparuit. Et Leo papa dicit in sermone de natiuitate dn̄i: Agnosce o xp̄iane dignitatē tuā. ⁊ diuine cōsors factꝰ nature: noli in veterē vilitatē degeneri cōuersatiōe redire. memēto cuiꝰ capitis ⁊ cuiꝰ corpis sis mēbrū. Reminiscere qꝛ eruꝰ de ꝑtāte tenebraꝝ trāslatꝰ es in dei lumē ⁊ regnū. noli diaboli te iterū seruituti subicere: quia p̄ciū tuū sanguis xp̄i ē qui veritate te iudicabit: qui minime te redemit. Tertio ex cōceptiōe vl̄ incarnatiōe vbi diabolica potētia ⁊ refrenata ⁊ mutata et ligata. Nā ꝑ hoc ꝙ xp̄s ē cōceptꝰ ⁊ incarnatꝰ instruit hōīe sibi diabolū ꝑferat ⁊ eū venereꝛ qui ē actꝰ peccati vt dicit Augu. xiii. li. de trini. Quādo sic deo cōiūgi potuit humana natura et fieret vna ꝑsona: superbi illi maligni spūs nō ideo se audeāt homini ꝓponere: qꝛ non habent carnē. Quarto vita eterna est collata. Nam per cōceptionē ⁊ incarnationē xp̄i collata ē homini plena ꝑticipatio diuinitatis q̄ vere ē hoīs beatitudo ⁊ finis hūane nāe vn̄ Augu in quodā s̄mone de natiuitate dn̄i sic ait. Factus ē deꝰ hō fieret deꝰ. Hec b. Tho. iii. ꝑte sū. q. i. arti. ii. vtrū fuerit necessariū ad rep̄atiōnē humani generis verbum incarnari: in cor. q.

¶ Qꝫ cā incarnatiōis filij dei fuit redemptio hominis a peccato. CA. XXIIII.

Quarto ⁊ vltimo p̄ncipaliter circa incarnatiōis mysteriū cōsideranda ē incarnatio dn̄ica. Circa quā in spāli per ordinē cōsiderāda sūt quattuor. s. causa inducēs ⁊ rōnalis: ꝑsona assumēs ⁊ spālis: natura cōueniēs ⁊ assumptibilis: hora expediēs ⁊ acceptabilis. Primo circa incarnationē dn̄icā cōsiderāda ē cā inducēs ⁊ rōnalis. nā cā incarnatiōis dn̄ice ⁊ veritatem huiꝰ solus ille scire pōt: qui natꝰ ⁊ oblatꝰ est quia voluit. vn̄ ea que ex sola dei volūtate ꝓueniūt vel p̄cedūt nobis ignota sūt: nisi inq̄ntū innotescūt per auctoritates sanctoꝝ: quibꝰ deꝰ suā volūtatē reuelauit ⁊ manifestauit. Et qꝛ in canone scripture ⁊ in dictis scōꝝ expositoꝝ hec sola causa incarnatiōis assignatꝛ. s. redēptio hoīs a seruitute peccati ideo quidā ꝓbabiliter dicūt ꝙ si hō non peccasset filiꝰ dei homo nō fuisset. Qđ octo auctoritatibꝰ ꝓbāt p̄ꝰ auctoritate Matth. xviii. Uenit filiꝰ hoīs querere ⁊ saluū facere qđ ꝑierat. Qđ exponēs Augu. in lib. de verbis apl̄i sic dicit: Si hō nō peccasset: filiꝰ dei filius hoīs nō fuisset alias venisset. Et loq̄ꝛ ibi Augu. de aduētu filij dei in carnē. 2ꝰ ꝓbo hoc idē auctoritate apostoli. i. ad Thimo. i. sic dicētis: Xp̄us ihs venit in hūc mūdum pctōres saluos facere. vbi glo. Augu. sic dicit: Nulla causa fuit veniendi xp̄o dn̄o nisi pctōres saluos facere: tolle vulnera: tolle morbos ⁊ nulla erit cā medicine. Sed remota causa remouetꝛ effectꝰ: ergo si peccatū nō fuisset: filius dei incarnatꝰ nō fuisset. 3ꝰ ꝓbo hoc idē auctoritate Grego. qui dicit. Nihil nobis nasci ꝓfuit nisi redimi ꝓfuisset. sed redēptio nō fuisset si seruitꝰ peccati nō eēt. g. si peccatū nō fuisset: filius dei tēporaliter natꝰ nō eēt. 4ꝰ ꝓbo hoc idē auctoritate Augu. in quadā orōne ad beatam v̄ginē sic dicētis: Quid enī nescia peccati ꝓ peccatoribus pareres si deesset qui peccasset? Aut q̄d mater fieres saluatoris si nulla eēt indigētia salutis. 5ꝰ ꝓbo hoc idē auctoritate Matth. i. Ipse enī saluū faciet ꝑplm suū a pctis eoꝝ. Sup quo verbo Aug. sic dicit: Si homo nō peccasset: virgo nō peperisset. 6ꝰ ꝓbo hoc idē auctoritate Leonis pape in sermone de trinitate vbi expsse sic dicit: Si enī inquit hō ad imaginem ⁊ similitudinē dei factus in sua honore māsisset: creator mūdi creatura nō fieret: neq̄ꝫ aūt sempiternꝰ tēporalitatē subiret: aut equalis deo p̄ri dei filiꝰ formā serui assumeret. 7ꝰ hꝫ idē ꝓbo auctoritate Ambro. sup Lucā sic dicētis: Ille iustꝰ venit ad peccatotores vt ex peccatoribꝰ faceret iustos. pius venit ad impios vt nos faceret pios. hūilis venit ad superbos vt ex supbis faceret hūiles. 8ꝰ ꝓbo hoc idē auctoritate Bern. in s̄mōe ad milites templi sic dicētis: Uenit medicꝰ ad egrotos: redēptor ad venditos: ad errantes via: ad mortuos vita. Scđo ꝙ deꝰ ꝓpter pctm̄ hoīs sit incarnatꝰ ꝓbo triplici rōe. Prima ē ex ꝑte diuine sapiētie.

Nā dīna sapientia in oībꝰ modū cōgruū ⁊ ordinē adinuenit. vñ qꝛ homo deserto deo ad corꝑalia lapsus erat: ideo cōueniēs fuit vt deꝰ carne assumpta etiā ꝑ corꝑalia homini salutis remediū adhiberet. Vñ Augu. super illo ỽbo Joh. j. Uerbū caro factū ē sic ait: Caro obcecauerat te: caro te sanat: qm̄ sic venit xp̄s vt de carne vitia carnis extingueret. Scđa rō est ex ꝑte dīne mīe: Deꝰ ex sua misericordia ꝑmittit pctā fieri vt ex eis eliciat maiꝰ bonum. Nā vbi abūdauit iniq̄tas supabūdauit ⁊ grā. vt dicit apostolus ad Ro. v. Et qꝛ esse potuit aliq̄d maiꝰ humana nā ⁊ ꝓcipue vnio dīne nature ⁊ humane in ꝑsona xp̄i: iō dei misericordia culpā in hoīe ꝑmisit eē ꝓpter istud magnū bonū eligēdū. s. ꝓpter vnionē dīne nature ⁊ humane in xp̄o. ꝓpter qđ. Grego. in bn̄dictiōe cerei pascalis dicit: O felix culpa que tale ac tantū meruit habere redēptorem. Tertia rō est ex ꝑte ꝓuidentie dīne. Nā ꝑdestinatio ⁊ ꝓuidētia dīna ⁊ q̄ntū ad effectū ⁊ q̄ntū ad modū falli nō potest: sicut nec ꝑsciētia dei que futuroꝝ ē. Et ideo sicut deus ꝑdestinauit salutē alicuiꝰ hoīs per orōnes aliquoꝝ implendā: ita etiā ꝑdestinauit opꝰ incarnatiōis in remediū hūani peccati. Quidā vero alij dicūt oppositū. s. ꝙ etiā si homo nō peccasset: dei filiꝰ incarnatus fuisset: eo ꝙ ꝑ incarnationē filij dei nō solū liberatio a pctō: sꝫ etiā humane nature exaltatio ⁊ totiꝰ vniuersi cōsūmatio facta ē: ita ꝙ etiā si hō nō peccasset ꝓpter has causas incarnatio verbi fuisset. Et ꝓpter has rōnes cōfirmāt hoc idē triplici rōne. s. ex ꝑfectibilitate ex capacitate ex dignitate hūane nature. Prima rō ex ꝑte ꝑfectiōe hūane nature sic: Tūc creatura ē ꝑfecta qñ cōiūgit suo ꝓncipio: vt patꝫ in circulo vbi vltimū cōiūgit ꝓncipio. ⁊ ideo additio vlteriꝰ nō pōt fieri. Cū ergo deꝰ sit ꝓmū ꝓncipiū: ⁊ hō sit vltima creaturaꝝ ad ꝑfectionē ⁊ hoīs ⁊ vniuersi cōueniēs fuit vt etiā si hō nō peccasset: deꝰ homo fieret. Scđa rō ex capacitate hūane nature sic: Capacitas hūane nature per pctm̄ nō est in aliquo ampliata. sed post pctm̄ hūana natura inuēta est capax tāti boni vt deo vniret: ⁊ a deo assumeret in vnitatē dīne ꝑsone. ergo multo magis etiā añ pctm̄ istiꝰ boni fuit capax: sꝫ deus qui infinito amore diligit ea que sunt: ⁊ iō ꝓcipue naturā humanā nulli denegat illud bonū cuiꝰ ē capax. ergo deꝰ humanā naturā assumpsisset etiā si nō peccasset. Tertia rō est ex dignitate hūane nature sic: Nō ē credendū ꝙ homo ex peccato aliqđ cōmodū reportauerit. sꝫ maxima dignitas hūane nature est in hoc ꝙ assūpta ē in vnitate diuini suppositi: ergo per pctm̄ homo hoc bonū cōsecutꝰ nō ē. ⁊ ideo si hō etiā nō peccasset deꝰ incarnatꝰ fuisset. Ut aūt sciamus radicē ⁊ intētionē ꝑdictaꝝ opinionū: nota ꝙ aduētus filij dei in carnē duobꝰ modis cōsiderari pōt. s. aduētus in carnē simpliciter. ⁊ q̄ntū ad hūc aduētū pōt dici ꝙ si hō nō peccasset filiꝰ dei incarnatꝰ fuisset: vt ꝓbant tres rōnes ꝑdicte imediate. Uel pōt ꝯsiderari aduētꝰ filij dei in carnē passibilē ad redimēdū. Nā redēptio nō fuisset si fuitꝰ pcti nō ꝑcessisset. ⁊ huic assertiōi magis videt assentiēdū: eo ꝙ magis ē ꝯsona sacre scripture. s. biblie ⁊ dictis scōꝝ: vt pꝫ. ē. Hec h. Tho. iij. scri. sen. di. j. arti. iij. vtꝝ si hō nō peccasset dei filiꝰ incarnatꝰ fuisset: in cor. q. ⁊ i so. arg. Et itē. iij. ꝑte sū q. j. arti. iii. in cor. q. ⁊ in so. argu.

¶ Q꞉ cōueniens fuit deū incarnari. CA. XXV.

Uppositio hūane nāe lapsu ꝯueniēs fuit deū incarnari. ⁊ h ꝓcipue triplici rōe. ꝓma ē ex īmobilitate dīne iusticie. scđa ē ex plenitudie dīne mīe tertia ē ex ordie dīne sapie. Prima rō q̄re fuit ꝯueniēs deū incarnari ē ex plenitudie dīne mīe. Ex eo. n. ꝙ deꝰ sūme bonꝰ ⁊ misericors ē: decuit vt nulli nāe negaret h bonū cuiꝰ capax erat. vñ cū hūana nā lapsa eēt: ⁊ nihilominus repabilis foret: decuit vt eā repararet. Scđa rō ē ex immobilitate dīne iusticie. Cū. n. iusticia dei sit īmutabilis eiꝰ lege sancitū ē vt nūq̄ sine satisfactiōe dimittat pctm̄ ⁊ qꝛ purꝰ hō ꝑ se satisfacē nō poterat: iō decuit vt eēt filꝰ deꝰ ⁊ hō. vñ Leo papa i ſmōe natiuitatis dn̄i sic dicit: Salua igit vtriusq̄ ꝓprietate substātie: ⁊ in vnā coeūtē ꝑsonā suscipit a maiestate hūilitas: a ỽtute īfirmitas: ab eternitate mortalitas: vt qđ nr̄is remedijs cōgruebat vnꝰ atq̄ idē dei ⁊ hoīm mediator ⁊ mori posset ex vno ⁊ resurgē ex altero. nisi enī eēt verꝰ deꝰ nō afferret remediū: nisi eēt verꝰ hō nō ꝓberet exēplū. Tertia rō ē ex decentia ordinis dīne sapie. Ex eo enī ꝙ deꝰ ē sūme sapiēs cōueniētissimū modū reparatōis adinuenire debuit. modꝰ aūt cōueniētissimꝰ ē vt integraliter nā repet ⁊ faciliter ad id ꝙ amiserat hō ꝑueniret. Et qꝛ purꝰ hō ꝑ se hoc facē nō poterat: iō decuit vt deꝰ ꝑ seipsū in carne visibilis apparēs repararet naturā lapsā. Qđ sic pꝫ q̄ntū ad ista duo. pꝰ enī si deꝰ nō ꝑ seipsū sꝫ ꝑ angelū repararet nām corruptā nō eēt integra reparatio: tū qꝛ sꝑ hō angelo salutis sue debitor eēt: tū qꝛ ex h sequeret ꝙ in btitudine angelo eq̄ri nō posset: qđ ē ꝯ illud qđ dr̄ Matth. xxij. Erūt sicut angeli dei in celo. ⁊ ideo decuit vt nō angelꝰ sꝫ ipse deꝰ hoīeꝫ repararet. 2ꝰ decuit vt deus factꝰ hō hoīeꝫ repararet: vt facilius hō in deū q̄ntū ad intellectū ⁊ q̄ntū ad affectū ꝯsurgeret. Et qꝛ hoī cōnāle ē ſm statū ꝑn̄tis miserie: vt a visibilibus cognitionē accipiat ⁊ circa ea afficiat: iō deus ꝯueniēter visibilis factꝰ ē hꝰmōi nām assumēdo: vt ex visibilibus i cognitionē ⁊ amorē inuisibiliū rapiamur. Hec he. Tho. iij. scri. sen. di. j. art. ij. vtꝝ fuit ꝯgruū deū īcarnari. i cor. q.

¶ Q꞉ cōueniēs fuit ꝙ sola ꝑsona filij icarnaret ⁊ q̄re. CA. XXVI.

Ecūdo ꝓncipalr circa incarnationē dn̄icā ꝯsiderāda ē ꝑsona assumēs ⁊ spālis. lꝫ enī ꝑsona pris ⁊ ꝑsona spūs scī ita potuerūt hūanā nāꝫ assumē ⁊ incarnari sicut ꝑsona filij: eo ꝙ q̄cq̄d pōt filius: pōt pr̄ ⁊ spūs scūs: cū sit vna potētia in tribus: cōueniētissimū tm̄ fuit ꝑsonā filij incarnari. q̄ ꝯueniētia ex duobus attēdi pōt. s. ex ꝓprijs: ⁊ appropriatis. Prio enī decētia incarnatiōis filij dei pōt attēdi ex ꝓprijs. Nā q̄ttuor sūt ꝓpa ipsius. s. ꝙ imago ē: ꝙ filius ē: ꝙ ỽbū ē: ⁊ ꝙ media in trinitate ꝑsona ē. pꝰ enī ex eo ꝙ imago ē ꝯueniētiā hꝫ cū eo q̄ reparādus erat. s. cū hoīe q̄ ē ad imaginē dei factus Gen. j. vñ decuit ꝙ imago imaginē assumeret: icreata. s. creatā. 2ꝰ ex eo ꝙ filius ē ꝯuenit ad modū reparatōis tripliciter. pꝰ enī ex eo ꝙ filius ē ꝯuenit sibi ⁊ deꝑcatio ad patrē ⁊ ex obediētia pr̄is satisfactio ꝓ pctōre. 2ꝰ ex eo ꝙ filius nālis ē: ꝯueniēs fuit vt hoīes ꝑticiparēt similitudinē huius filiatōis ſm adoptionē. vñ apl's ad Ro. viij. Si filij ⁊ heredes. Et ibidē apl's. Quos ꝑsciuit ⁊ ꝑdestinauit ꝯformes fieri imagini filij dei. 3ꝰ ex eo ꝙ filius ē cōuenit sibi determinatus modus originis. s. nasci: vt q̄ in diuinitate ē dei filius: in hūanitate sit filius virginis: ⁊ nō sint plures filij in trinitate. 3ꝰ inq̄ntū ē ỽbū ꝯuenit sibi q̄ttuor. s. efficē exꝑmē restaurare: ⁊ ꝑficere. pꝰ enī inq̄ntū ē ỽbū ꝯuenit sibi efficē. Sic enī artifex per verbū. i. per formā artis ꝯceptā artificiatū ꝓducit: ita deus pater ꝑ ỽbū suū qđ ē eternꝰ ꝯceptus eius creaturas ꝯdidit. Et sicut ꝑ ꝑticipationē similitudinis verbi: creature in ꝓprijs spēbus sūt institute mobilr̄: ita ꝑ vnionē ỽbi ad creaturā nō ꝑticipatiuā sꝫ ꝑsonalē ꝯueniēs fuit repari creaturā in ordine ad eternā ⁊ īmobilē ꝑfectionē. 2ꝰ inq̄ntū ē ỽbū ꝯuenit sibi exꝑmē seu manifestare. qđ pꝫ: qꝛ sicut verbū manifestat dicētē: ita ⁊ ipse manifestauit patrē. Joh. xvij. Pater manifestaui nomē tuū hoībus. 3ꝰ inq̄ntū ē verbū ꝯuenit sibi restaurare. qđ pꝫ: qꝛ sicut artifex ꝑ ỽbū vl ꝑ formā artis ꝯceptā q̄ artificiū ꝯdidit: ipsū si collapsū fuerit restaurat: sic ⁊ deus pr̄ ꝑ ỽbū suū reparauit nām lapsā. 4ꝰ inq̄ntū ē ỽbū ꝯuenit sibi ꝑficē. qđ pꝫ: qꝛ sicut discipulus in

stituit et pficit p hoc q recipit vbu mgri: sic huana na pficit ex h q vnit vbo dei a quo ois sapietia et pfectio hois deriuat. vn Eccl.j.dr: Fons sapie verbu dei in excelsis.

Quarto inqtu est media psona in trinitate cogruit ad vltimu incarnatiois effectu q e recociliatio hois ad deu decet.n.vt q e medi sit etia mediator. Ubi nota q de rone medij [illegible] vnire distare [illegible]. Primo eni de rone medij e vnire q xps fecit. Assupsit eni huma na natura in vnitate diue psone. vn fm apls: Ipse e pax nostra q fecit vtraq vnu. et iter pima ad corinthio.v. Deus erat in xpo mudu recocilias sibi et deo. Et hoc inq tu [illegible] dit semetipsu in redeptione p oib. vn Greg.li.ij. moral. sic ait: venit mediator dei et hoim xps ihs: vt qr per ima nra distabam a sumis: iugeret ima sumis: atq ex eo nobis via redeudi fieret quo sumis sunt ima nra copularet

Scdo de rone medij e distare ab vtroq extremoz. sic xps fz huana nam distat a deo: et ab hoib fm nam diuina.

Tertio de roe medij e [illegible] aliqn clare aliqn cofuse. pus eni mediu clarius cogscit q extrema: eo q extrema in sui excellentia vl ledut vel soluut sensu. mediu aut e magis adequu potetie. et io clarius apphendit. sic xps fm vnu extremu. s. fm nam diua potetia nostra intellectiuam in tatu excedit [illegible] cognoscere no possumus. [illegible] huana [illegible] cognosci potuit [illegible] mediu non pfecte cognoscit eo q neutru e extremoz pcise: sic xps pfecte no fuit cognitus. vn Joh.j. Medius vestru stetit que vos nescitis. Sup quo vbo dic sic Greg. Dei filius in carne apparens: et visibilis stetit corpe et inuisibilis maiestate. Origenes aute dic: q istud vbu. s. medius vestru stetit [illegible] de nobis et de xpo e intelligedu. [illegible] sic ait [illegible] roales in medio nri [illegible] qd nescimus: qr medio nroz. s. in medio totius corpis e cor institutu: et tn nescimus ipsu: qr nec ipsu videmus: nec cordis nri nam scimus. Silr nec illius medij. s. xpi nam scimus: nec si eu habemus scimus: nec quo in nobis osistat scimus: nec a quo fonte: nec qlr emanet scimus. Scdo etia inueniut [illegible] appropriata filio dei. s. sapia et [illegible] ad corinth.j. Nos aut pdicamus xpm dei virtute et dei sapiam. eqlitas ab Augustino: spes et pulchritudo ab Hilario.

Primo inqtu dei filius e sapia pris ogruit et restauratioi: et [illegible]: et appetitui. pus ogruit restauratioi: qr decet vt q in sapia facta sut p sapiam restauret. 2° ogruit [illegible]. Sic eni p diaboli astucia ho e seductus et in huitute deductus: io decebat vt p sapiam a seductore liberaret: et in pristina libertate duceret. 3° ogruit appetitui: vt sic ho peccauit p appetitu scie: ita p sapiaz liberaret. Scdo inqtu dei filius e [illegible] cogruit ad victoria ab hoste capieda vl habeda. Luce.j. Fecit potetia in brachio suo

Tertio inqtu e eqlitas dei filius ogruit morbo q sonadus erat. vterq eni ho. s. et diabolus peccauerat appetedo eqlitate dei. Ille potetie: iste scie. Re. stra Sophia. Quarto inqtu dei filius e spes et pulchritudo dei pris ogruit repatioi: vt p ipsu deturpatio imaginis p pcm inducta amoueat. Patri vero no ouenit incarnatio: pcipue pter pprietate inascibilitatis. no eni decet vt q in deitate e pr. in huanitate sit filius. Sic eni filius dei pris eet nepos vginis si ipsa e [illegible] mr dei pris. Silr nec etia spui sco ouenit ne nome [illegible] plures psonas trasferat. Hec b. Tho. in tertio scri. sen. di.j. de assumete carne. arti.ij. vtz magis fuerit couenies filiu incarnari q prem vl spm scm: et cor.q.p totu. et [illegible] pte su.q.iij. arti. vij. [illegible] cor q.

¶ Ca de potetia absoluta deus potuit qlibet nam assume. CA.XXVII.

Tertio pncipalr circa incarnatione dnica cosideranda e na oueniës p alijs assuptibilis. Nam na huana a vbo magis e assuptibilis q na irronalis et etia q angeli. Ad cuius euidetia cu assuptibile dr qd pot assumi: distinguo hic de potentia ex pte dei: et ex pte creature. Primo ex pte dei distiguo de potetia. et dico q in deo e duplex potetia. s. potetia absoluta: et potetia ordinata. Potetia ordinata in deo dr p respectu ad volutate et rone: puta cu deo attribuit aliqd qd vult face: et sapientia sua hz vt faciat. [illegible] posse illud fm potetia ordinata. Qn aut potetia se extedit ad illud qd sibi attribuit qauis no habeat eius sapia et volutas vt ita fiat: tuc dr posse illud tm de potetia absoluta. Hec b. Tho. iij. scrip. sen. di.j. arti.iij. vtz pr carne assume possit: et cor.q. Mo glo [illegible] de potentia absoluta deus pot assumere quacuq creatura qua vult. vn fm hac potetia vna no e magis assuptibilis q alia. Loquedo aut de potetia ordinata vna creatura e magis assuptibilis q altera: vt patebit. Scdo ex pte creature distinguo etia de potetia. et dico: q i creatura duplex potentia osiderari pot. s. nalis et obedietialis. Pria e nalis actiua et passiua. Loquedo igit de potetia creature nali et actiua cu dico: h creatura pot assumi no significat aliq potetia actiua creature: qr sola potetia infinita h face pot: vt i infinitu distatia oiugeret in vnitate psone. Silr no significat potetia passiua nalis creature: qr nulla potetia passiua nalis e in na cui no rndeat potetia actiua alicuius nalis agetis. vn relinqt q dicat e in creatura sola potetia obedietialis: fm qua de creatura pot fieri qcqd deus vult: sic ex ligno pot fieri vitulus deo opate. Hec aut potetia obedietie rndet diue potetie: fm q dr q ex creatura pot fieri qd deus ex ea face pot. His pmissis loquedo de potetia ordinata: dico q ex ordine diue sapie na ronalis. s. huana fuit magis assuptibilis q na irronalis: et etia q angelica. qd tali rone ostedo: In na q oz assumi debent osiderari duo. s. dignitas: et necitas.

pus dignitas vt possit eu attinge et sic na huana magis e a vbo assuptibilis q irronalis. Cuius ro e: qr na huane in quatu e ronalis et intellectualis nata e [illegible] ipsu vbu p sua opatione. s. cognoscedo et amado ipsu. 2° in na q oz assumi osideranda e necessitas. s. qr indiget reparatioe cu pctö subiaceat. et h mo etia na huana repatioe indigebat cu subiaceret originali pctö. nae aute irronali deest ogruitas dignitatis. nae aut angelice deest cogruitas necitatis. Et io relinqt q sola na huana sit assuptibilis. Hoc aut spalr pbo triplici rone. s. roe assimilationis: terminatiois: finis. Primo roe silitudinis vel assimilatiois sic: Illa q sut vnibilia debet adinuice similari sz in na huana iuenit expssior silitudo dei q in aliq creatura. qd pz: qr in na irronali no inuenit silitudo dei nisi silitudo vestigij. In hoie aut e silitudo imaginis dei respectu dei: qr ho fm q hz mente e factus ad imagine dei. Silr in hoie e magis silitudo diuina q in na angelica. tu qr sicut deus e in psonis p relatioes originis distinctis: sic in hoib sut distincte psone fm relatoes originis. s. e ab alio: et a quo alius. i angelis vero e qde psona sz no fz origine distincta: cu vnus angelus ab altero no trahat originem tu qr sic deus est exeplar totius creature sic e maior silitudo dei in hoie q in angelis: eo q in hoie iuenit silitudo cu qlibet creatura no aute in angelo. tu qr sic deus gubernat mudu et e in toto vniuerso p essentia. ptia. potentia. sic etia aia e in qualibet pte corpis: et totius corpis gubernatrix: no aut angelus. Et io roe maioris silitudinis oueniens fuit vt deus magis naturam huana assumeret q angelica.

Scdo pbo h ide roe tminatiois sic: Assuptio eni terminat ad vnitate psone: psona aut no inuenit in naturis irronalib: eo q persona e ronalis nae indiuidua substatia vt dic Boetius. In angelis vero e psona. sz no fz origine distincta: vt pz. s. g. tc. Tertio pbo h ide rone finis sic: Duplex e finis icarnatiois vbi fm doctores. Unus e vniuersi pfectio. et qtu ad istu fine nulla creatura assumi potuit p qua vniuersu ita pfici posset sic p assuptione

humane nãe. Et hoc duplici rõne. Prima ē: qꝛ hō ē vltimus creaturaꝝ q̄si vltimo creat⁹: cui⁹ nã assūpta: vltimū cōiūctū ē p̄ncipio p motū circuli q̄ figura pfecta est et eo q̄ additionē nō recipit. Scda rō ē: qꝛ in hoīe quodāmō oēs rãe cōueniūt qꝛ cū oīb⁹ creaturis aliq̄d cōe hꝫ vt dicit Greg. vñ hoīe vnito quodāmō oīs creatura vnita ē deo: Ali⁹ vō finis īcarnatiōis ē a pctō liberatio. ꝛ q̄tū ad istū finē sola nã hūana cōgrue assumi debuit. Nō aūt creatura irrōnalis in q̄ pctm̄ nō erat: neqꝫ creatura angelica in qua etsi fuit pctm̄: tñ nō fuit remediabile vt patebit infra. Hec bea. Tho. iij. scri. sen. dis. ij. arti. j. vtꝝ nã hūana sit pre aliis assūptibilis in coꝛ. q. ꝛ in so. ij. arg. ibidē. Et iteꝝ tertia pte iiij. q. iiij. in coꝛ. q. ꝛ in so. ij. ꝛ. iij. arg. ibidē. Sed forte argues in oppositū ꝛ dices. s. q̄ de⁹ nō debuit nãm hūanā assumere tali rōe: Pctm̄ hoīs ꝛ pctm̄ angeli fuerūt vni⁹ generis: qꝛ vterqꝫ p supbiā peccauit. sꝫ de⁹ angeloꝝ pctō nō subuenit p alicui⁹ nãe assūptionē: ḡ nec pctō hominis subuenire debuit p incarnationē. Rñdeo ꝛ dico q̄ pctm̄ hoīs fuit remediabile: nō aūt pctm̄ angeli. Cui⁹ assignãt q̄nqꝫ rōnes. s. ex pte potētie: nãe: culpe: iusticie: ꝛ miē dīne. Pria rō ē ex pte potētie vł vtutis vtriusqꝫ. s. angeli ꝛ hoīs. s. ex pte cognitiue ꝛ affectiue. P̄⁹ ex pte potētie cognitiue differūt: qꝛ angel⁹ cogn̄scit in luce plena p intellectū deiformē: vt possit totū cōsiderare sine inq̄sitione qd ad electionē alicui⁹ rei ptinet: vt sic p ignorātiā nō excusef: sic hō q̄ cogn̄scit q̄ agēda sūt deliberādo p rōnē: q̄ ē q̄si q̄dā obūbratio intellect⁹: vt Isaac dic̄ in libro de diffinitiōib⁹. 2⁹ ex pte effectiue differūt: qꝛ volūtas angeli immertibilis ē post electionē: cū sit infra volūtatē dīnā q̄ ē immertibilis an̄ ꝛ post. ꝛ iō angel⁹ malo qd peccando petijt imobiliter inheret. Scda rō p̄ncipalis assignaf ex pte nãe vtriusqꝫ: qꝛ āgeloꝝ nã nō ppagaf ex vno ex quo vitiū cōtrat sic hūana: ꝛ iō nec p vnū repari cōgruit sic hūana: ꝛ hoc ē q̄ videf aplūs dic̄ ad Ro. v. Sic p vnū hoīem ꝛc̄. Tertia rō p̄ncipalis assignaf ex pte culpe vtriusqꝫ. ꝛ q̄tū ad h̄ pctm̄ angeli nō fuit remediabile sic pctm̄ hoīs ppter q̄ttuoꝛ rōnes. Pria ē: qꝛ hō supbiuit ex appetitu sciē cui⁹ nã creata ē capax. Angel⁹ vero peccauit ex appetitu potētie quā nã creata non ita pfecte pōt recipe sicut sciam. vñ etiā aīe xp̄i cōicata ē oīs scīa sed nō oīpotētia.

Scda rō ē q̄tū ad pcti circūstātiā: qꝛ hō peccās ꝛ ō venia cogitauit: ꝛ in aliquo decept⁹ ē: vt habef li. ij. sen. dis. xxij. nō aūt angel⁹ peccans. Tertia rō ē q̄tū occasionē pcti: qꝛ hō peccauit alio suggerēte nō aūt angel⁹. Quarta rō ꝛ p̄cipua ē ex pte stat⁹ vtriusqꝫ: qꝛ hō nō peccauit ī termīo vie sue sic angel⁹ cui ad p̄mā electionē stat⁹ vie finitus ē ꝛ h̄ cōsonat vbo Damas. q̄ dic̄: q̄ h̄ est hoīb⁹ mors qd angelis casus. Quarta rō p̄ncipalis assignaf ex pte dīne iusticie qꝛ oēs illi ad quos corruptō pcti p̄mi hoīs deuenire debebat nōdū erāt in actu: sed in vtute tm̄. ꝛ iō nō debebat vt p̄uisi essēt vltimā dānationē recipere sicut oēs angeli actu existēs p̄pō arbitrio peccauerūt. Quinta rō p̄ncipalis assignaf ex pte dīne miē: qꝛ tota nã hūana lapsa erat in vno peccāte: nō aūt tota nã angelica. ꝛ iō magis indecēs erat vt nã hūana tota relinq̄ref sub dānatione q̄ꝫ de nã angelica q̄ nō tota corruerat. Hec. bea. Tho. iij. scri. sen. di. j. arti. ij. vtꝝ fuit cōueniēs deū īcarnari: ī sol. ij. argu.

Quo temp⁹ fuit cōueniēs ad incarnationē filij dei. CA. XXVIII.

Quarto p̄ncipalr̄ circa incarnationē dñicā cōsiderāda est hora expediēs ꝛ acceptabilis vel vtilis. Ad cui⁹ euidētiā ē sciēdū: q̄ tēp⁹ ē q̄druplex. s. innocētie vł puritatis: culpe vł puariōis: grē vł reformatiōis: iusticie vel retributiōis. Pmo ḡ dico: q̄ nō fuit cōueniēs vt tpe inocētie a p̄ncipio mūdi an̄ pctm̄ dei fili⁹ incarnaref. Cui⁹ rō ē: qꝛ medicina nō daf nisi infirmis. vñ ꝛ dñs dic̄ Matth. ix. Nō ē op⁹ valētib⁹ medic⁹ sꝫ male hñtib⁹. nō eñi veni vocare iustos ad pniam sꝫ pctōres. Tūc aūt erāt inocētes: iō iusti. Incarnatio aūt ē medicina ō pctm̄. s. a pctō liberās. ḡ ꝛc̄. Sꝫ ō: Videf q̄ tūc debuerit incarnari tali rōne. Op⁹ incarnatiōis ex imēsitate dīne charitatis pcessit fm̄ illud Ephe. ij. De⁹ q̄ diues est in miā ppter nimiā charitatē suā q̄ dilexit nos: cū essemus mortui pctis viuificauit nos in xp̄o. sꝫ amor vel charitas sic causat donū: ita etiā celeritatē doni. ḡ xp̄us nō debuit tardare subuenire amico. Rñdeo ꝛ dico: q̄ amor discretioni adiūct⁹ non facit accelerari donū an̄q̄ꝫ expediat ei cui daf. Nō āt expediebat hūano generi h̄ donū accipe an̄q̄ꝫ expimēto disceret q̄tū eo indigebat: vt sic acceptuꝫ cari⁹ haberet. Scdo dico: q̄ nō fuit cōueniēs vt tēpore culpe imediate cōmisse dei fili⁹ incarnaref. Qd fecit de⁹ ppter q̄ttuoꝛ rōnes. s. vt pctm̄ inotesceret: ipfectū p̄cedēt vbū claresceret: bonuꝫ feruesceret. Pria rō q̄re dei fili⁹ cōmisso pctō nō stati voluit incarnari ē vt pctm̄ innotesceret. nã pctm̄ hoīs ex supbia ortū habuit: ꝛ iō de⁹ hoīeꝫ p⁹ pctm̄ dimisit in libertate arbitrij triplici rōne. p̄ma vt cognosceret suā infirmitatē. scda vt videret ꝛ cogn̄sceret oblationē Aaron sibi nō pdesse. ītia vt pbaret ꝛ sic cogn̄sceret legē Moysi nō posse suare: qb⁹ cognitis cogn̄sceret se liberatoꝛe indigē: ꝛ dñ medicū q̄reret ꝛ ad eū clamaret: auxiliū grē ꝛ miē inueniret. Scda rō q̄re dei fili⁹ cōmisso pctō nō stati voluit incarnari ē: vt ipfectū p̄cederet: licet eñi ordine nãe pfectū ipfectū p̄cedat: ordine tñ gnātiōis vel tpis ipfectū p̄cedit. vñ apls̄ dic̄. j. ad corith. xv. Nō p̄⁹ qd spūale ē: sꝫ aīale. deinde qd spūale. Et subdit ibi: Primus hō de t̄ra terren⁹: scds de celo celestis. Tertia rō est vt vbū claresceret qm̄ cū rex aliqs nobilissim⁹ ꝛ potētissim⁹ ad ciuitatē aliquā de lōginq̄s ptib⁹ ē ventur⁹ nō vn⁹ p̄co. sꝫ mlti p̄mittūtur ad eū ꝛ vt nobilitas ꝛ potētia tāti regis clarius oībus inotescat. A filij tāta ē dignitas vbi incarnati. s. saluatoris mūdi q̄ ē rex regū ꝛ dñs dñantiū: q̄ nō subito nec vnus p̄co sꝫ mlti p̄cones eius aduētū de celis ī mūdū ōbuerūt p̄nūciare: vt dic̄ glo. ad Gal. iiij. Quāto maioꝛ iudex veniebat: tāto p̄conū series maioꝛ vł lōgioꝛ debebat p̄cedē. Quarta rō ē vt donū nō tepesceret: sꝫ in cordibus nr̄is feruesceret. Cōtingit eñi frequēter vt etiā magni doni ꝛ impēsi suitij ppter plixitatē tpis hoīes efficiūf imēores ex quo illud nō recogn̄scūt: imo penitus sūt ingrati. vt ḡ lumē fidei ꝛ feruoꝛ dilectōis ꝛ desiderij de tāto bñficio q̄le ē dīni vbi incarnatio nō tebescat: noluit pctō cōmisso stati in p̄ncipio icarnari. vñ Luce. xviij. Cū veniet filius hoīs: putasne inueniet fideꝫ sup terrā? Sꝫ forte argues in oppositū. s. q̄ pctō cōmisso stati suā incarnationē debuit accelerare tali rōe: Quāto medicina differf tāto morbus piculosioꝛ: sꝫ ē sapiētis medici vt piculū morbi euitet. ḡ videf q̄ incarnationē suā dei filius accelerare debuit. Rñdeo ꝛ dico: q̄ aliť ē in morbo spūali q̄ꝫ corpali: qꝛ ad sanationē morbi corpalis nō exigif vt ifirmus vim medicine ꝛ piculū morbi cogn̄scat. qd tñ ē necr̄iū maxīe in sanatiōe morbi spūalis: q̄ p hūilitatē ꝛ ōtritionē spūs sanaf. Et iō q̄uis medicina corpalis nō differaf medicina tñ spūalis differri pōt nec tñ dilata ē ita vt a p̄ncipio penitus deesset: qꝛ q̄diu fuit morbus fuit medicīa morbi: vt dic̄ Hugo de scō victore: q̄uis illa medicīa nō eēt oīno sufficiēs. sic eñi medicus corpalis egroto q̄dā p̄paratoria medicamēta p̄bet an̄q̄ꝫ dat medicinā pfectā. ꝛ hic etiā fuit pcessus dei in sanatiōe hūani generis. Hec b. Tho. iij. scri. sen. di. j. art. iiij. vtꝝ filius dei incarnationē suā tm̄ debuit differre: in coꝛ. q. ꝛ in sol. ij. ꝛ. ij. arg. ibidē. Et iteꝝ iij. pte sūi. q. j. arti. v. in coꝛ. q. ꝛ ī so. j. arg. Tertio dico q̄ nō fuit cōueniēs vt tpe iusticie q̄ fiet in fine mūdi incarnatio xp̄i differref: ꝛ h̄ pp tres rōnes:

Prima ē ꝓpter nře salutis cām. vbū enī incarnatū ē pn
cipiū ſcꝫ cā oīs pfectionis hūane. vñ Joh. i. De plenitu
dine ei⁹ nos oēs accipim⁹. Spāliter tñ duplex ē pfectio
q a vbo incarnato cōfert nobis. s. pfectio grē: ⁊ pfectio
glorie. Et qꝛ ordine tpis imꝑfectū pcedit pfectū: ⁊ in grā
ē bonū imꝑfectū respectu glorie. iō verbū dei h̄ mō. i suo
tpe carnē assūpsit. s. tpe quo nobis grām ē largit⁹. Et me
rito: qꝛ ipse erat plen⁹ grē ⁊ vitatis. Joh. i. Sꝫ pfectio glo
rie ad quā nā hūana p vbū incarnatū ē vltimo pducēda
erit in fine mūdi. Scōa rō ē q̄re de⁹ in fine mūdi ⁊c. pro
pter imēte boni ⁊ reuerētiā. Sꝫ enī bñficiā nō ꝯceditur
qñ regi dare cōuenit: vt qñ ꝗs instanter petit: ⁊ qñ infir
mitas vl̄ necessitas exposcit: ⁊ qñ bñficiū collatū pficit:
tūc deficit reuerētia: deuotio vl̄ amor subditoꝝ ad dños
qui sic faciūt. Sic a silī si dei fili⁹ nō venisset ⁊ carnē non
assūpsisset: qñ posse subuenire sciuit qñ bñficiū frequen
ter petitū ⁊ eē gratū ⁊ acceptū cognouit: sꝫ distulisset ve
nire vsqꝫ in finē mūdi: tūc dei noticia ⁊ reuerētia ⁊ moꝝ
honestas abolita ⁊ extincta fuissent in terris. Tertia rō
q̄re in fine mūdi noluit incarnari ē ꝓpter dīne vtutis am
pliorē noticiā. nā dīna vtus cū sit infinita nō solum vno
mō: sꝫ plurib⁹ salutē hūani generis opal̄. ⁊ iō ad manife
stationē ampliorē dīne vtutis nō solū p fidē futuri: sꝫ per
pñtis ⁊ pteriti hoīes plurib⁹ mōis saluauit. ⁊ iō nō in pn
cipio mūdi: nec in fine mundi dei fili⁹ voluit incarnari sꝫ
in medio. vñ dr̄ Abbacuck. iij. In medio anoꝝ notū fa
cies ⁊c. Hec b. Tho. iij. pte sū. q. j. arti. vj. vtꝫ incarnatōis
mysteriū differri debuit vsqꝫ in finē mūdi: argu. cōtra: ⁊
in cor. q.

¶ Qꝛ xp̄s voluit incarnari tempore grē: ⁊ quare. CA. XXIX.

Quarto dico q xp̄us voluit incarnari tpe grē. qd̄
ꝗdē tēp⁹ apl̄s assimilat plenitudini: Augu. vero
iuuētuti ⁊ senectuti. Primo enī apl̄s temp⁹
incarnatiōis cōparat vel assimilat plenitudini dicens ad
Gal. iiij. At vbi venit plenitudo tpis misit de⁹ filiū suū
⁊c. mistio aūt filij ei⁹ ē incarnatio. Ubi nota q tēp⁹ in
carnatōis dr̄ temp⁹ plenitudinis ꝙnqꝫ de causis. Prima
est ꝓpter pfectionē vniuersi: qꝛ tūc ad maximā cōpletio
nē vniuersū venit qñ creature oēs in hoīe ad suū pncipiū
redirēt hūana nā a deo assūpta ad Eph. i. In dispēsatio
ne plenitudinis ⁊c. Scōa ē ꝓpter abūdātiā grē que tunc
ꝓpalata ē: Joh. i. De plenitudine ei⁹ nos oēs accipimus
⁊c. Tertia ē ꝓpter adimpletionē legis ⁊c. Math. v. Nō
veni legē soluere. sꝫ implere. Quarta ē ꝓpter magnitudi
nē ei⁹ qd̄ in tpe illo accidit: qꝛ in tpe illo nat⁹ ē dñs tpis.
⁊ ita factū ē aliqd̄ mai⁹ tpe qd̄ temp⁹ impleuit. Quinta ē
qꝛ in tpe illo impletū ē qd̄ de⁹ ab eterno puidit: ⁊ qd̄ aūt
p ꝓphas suas pdixerat ad Ro. i. Hec b. Tho. iij. scri. sen.
di. i. vlti. pte in expositiōe lre q̄ incipit: Plenitudo tpis.

Scōo hec. Augu. in libro retractationū: tēp⁹ icarnatio
nis assimilat iuuētuti ⁊ senectuti hūani generis. Iuuen
tuti ꝗdē ꝓpter vigorē feruorēqꝫ dei q̄ per dilectionē ope
ral̄. Senectuti aūt q̄ ē sexta etas ꝓpter numeꝝ tpis. quia
xp̄s venit in sexta etate. Et q̄uis hec duo. s. iuuētus ⁊ se
nect⁹ in corpe sil̄ eē nō possint: pñt tñ in aīa sil̄ eē. Iuuen
tus ꝓpter alacritatē: ⁊ senect⁹ ꝓpter grauitatē. Hec b. Tho.
iij. pte. iij. q. i. arti. viij. in so. i. arg. Ad cui⁹ euidentiā circa
natiuitatē xp̄i ꝯsiderāda sūt tria. s. iocūditas mrīs partu
rientis: hūilitas saluatoris nascētis: vtilitas tēporis con
ueniētis. Primo circa natiuitatē xp̄i cōsiderāda est io
cūditas vginis mrīs parturiētis. Nā dei fili⁹ nat⁹ est tri
pliciter sm̄ carnē: non solū oīno sine dolore matris: imo
etiā cū mag̃ ⁊ maxima iocūditate ipsi⁹ matris. Qd̄ ꝓbo
triplici rōne. s. nāli: legali ⁊ spūali. p⁹ ꝓbo rōne nāli sic:
Dolor pariētis causal̄ ex apertiōe meatuū per quos pro
les egredil̄. Sꝫ xp̄s egressus ē ex ex clauso vtero matris

ergo nulla apertio meatuū: ⁊ per ꝯñs null⁹ dolor. 2⁹ p
bo hoc idē rōne legali sic: Ex statuto legis post pctm̄ in
flictus ē dolor mulieri in penā pctī. vñ Gen. iij. dictū est
mulieri: In dolore paries ⁊ sub viri ptāte eris. Sed vgo
sine pctō cōcepit: ergo sub ista legis sententia excepta fuit
· 3⁹ ꝓbo hoc idē rōe supnaturali sic: Dolor part⁹ in mulie
re cōsequil̄ cōmixtionē virilē: eo q est cū libidine ⁊ cū
peccati pollutione. Sꝫ btā vgo nō virtute nāli. s. ex viril
semine sꝫ mystico spiramine supnaturali vtute. s. spūs
sancti cōcepit: ergo sine dolore genuit. Sed forte q̄res
quare Xp̄us in fine vite. s. in morte dolorem habuit. nō
aūt in pncipio. s. i sua natiuitate fuit dolor part⁹. Rñdeo
⁊ dico q differētia est inter mortē xp̄i ⁊ natiuitatē eius
in hoc. qꝛ mors xp̄i fuit cū dolore maximo non aūt nati
uitas ei⁹. Cui⁹ rō est: qꝛ sicut xp̄s morte sua mortē nřam
destruxit: ita sua dolore quē in morte habuit nos a dolo
rib⁹ liberauit. vñ dicil̄ Isaie. liij. Uere dolores nostros
ipse tulit. Et ꝓpter hoc xp̄s cū dolore maximo voluit mo
ri. sꝫ dolor matris pariētis nō ptinebat ad xp̄m: quia p
pctīs nřis satisfacere veniebat. ⁊ iō nō oportuit vt mater
ei⁹ pareret cū dolore. Ubi sciēdū: q alie mulieres cū
pariūt: necesse hñt q obstetrices eis assistāt ⁊ iuuent. ⁊
hoc pcipue ꝓpter vehemētes dolores quos hñt in parie
do. btā aūt vgo obstetrices assistētes ⁊ iuuātes ei nō ha
buit: vt fingil̄ in lib. de ortu saluatoris. vñ Luce. ij. dr̄ q
btā vgo ipsamet puerū quē peperit pānis inuoluit ⁊ po
suit in presepio. ⁊ ex hoc ondil̄ eē falsa narratio libri de
ortu ⁊ infantia saluatoris q̄ ē hypocriph⁹. vñ Hiero. dil̄
ꝯtra Heluidiū: Nulla ibi obstetrix: nulla muliercularū
sedulitas, intercessit. vgo btā ⁊ mr̄ ⁊ obstetrix fuit. pānis
inqt Lucas euāgelista inuoluit infantē ⁊ posuit in prese
pio q̄ sūa hypocriphoꝝ deliramēta cōuincit. vñ Augu.
in smōe de natiuitate xp̄i alloquēs vginē sic ait: Nec in
ꝯceptiōe inqt inuēta ē sine pudore: nec in partu inuēta ē
cū dolore. Sꝫ fuit in vgine maria iocūditas ex hoc q hō
de⁹ nat⁹ ē in mūdū: sm̄ illud Isaie. xxxv. Germinās ger
minabit sicut liliū ⁊ exultabit letabūda ⁊ gaudēs. Hec be.
Tho. iij. pte sū. q. xxxv. arti. vj. vtꝫ xp̄s nat⁹ fuerit cū dolo
re mrīs. arg. 3. in cor. q. ⁊ in solu. argu.

¶ De loco natiuitas xp̄i. CA. XXX.

Ecūdo pncipaliter circa natiuitatē xp̄i cōsiderā
da ē humilitas saluatoris oriētis. Nā xp̄s prin
cipaliter ⁊ spāliter q̄ttuor ciuitates elegit. s. naza
reth: bethleem: hierusalē: ⁊ romā. In alia enī ciuitate cō
cipi voluit vt in nazareth: in alia voluit nasci sicut in beth
leem in alia voluit pati sic in hierusalē: in alia caput ec
clesie statuit vt in roma. Hec aūt xp̄s fecit ꝓpter quinqꝫ
cās. s. ꝓpter exp̄mēdā hūiliationē: extirpādā ambitionē
adimplēdā pmissionē. vificādā interptationē diffidē
da sui cognitionē. Primo. n. xp̄s in nazareth voluit ꝯcipi
⁊ nutriri. ⁊ i hierusalē pati ꝓpter exp̄mēdā hūiliationē ⁊
extirpādā elationē. Nā supbi hoīes de hoc pcipue glo
riant̄ q de ciuitatib⁹ nobilib⁹ ducūt originē in qb⁹ volūt
pcipue honorari: ⁊ verecūdāl̄ maxime dehonorari. xp̄s
aūt vt suā hūilitatē onderet ⁊ istoꝝ supbiā ⁊ inanē glo
riam extirparet ⁊ cōfutaret contrariū fecit: qꝛ in ciuitate
parua ⁊ ignobili sicut nazareth voluit concipi ⁊ nutriri:
Joh. pmo: A nazareth (quasi despectiue loquens) potest
aliquid boni esse. In hierusalē autem noluit nasci: sꝫ ꝓp
ter pꝓpriū pati: eo q hierusalem ciuitas erat nobilis. re
galis ⁊ sacerdotalis. Similr̄ ē noluit nasci in roma. Cui⁹
ratio est. quia sicut dicil̄ in quodā sermone ephesini cō
cilij: Si maximam romam eligisset ciuitatem: propter
potentiā ciuium mutationē orbis terrarum putarent. si
filius fuisset imperatoris potestati vtilitatē ascriberent.
sed vt humilitas xp̄i onderet̄: ⁊ diuinitas cognosceret̄

orbē transformasse terrarū: paupculā elegit matrē: paupeiorē ciuitatē: τ ignobiliorē patriā. Nā vt dicit apl's .j. ad corinth. pmo: Que infirma mūdi sūt elegit deus vt ↄfundat fortia. Scd̄o xp̄s voluit ī bethleem nasci ꝑpter tres rōnes. Prima est ꝑpter implendā ꝓmissionē: vt .s. ꝓphetia michee .v. adipleret̄ q̄ ꝓphetauit dicens: Et tu bethleē effrata ex te egredietur qui sit dn̄ator in israel. Et vt sil'r ꝓmissio facta dauid ex loco natiuitatis xp̄i .ij. Reg. xxiij. Dixit vir cui cōstitutū est de xp̄o dei τc̄. impleta ostēderet̄. Secūda rō est ꝑpter verificandā interp̄tationē: q2 sicut dicit Greg' in moral. Bethleē dom' panis interpretat̄. Ipse aūt xp̄s ait: Ego sum panis viu' qui de celo descendi. Tertia rō est ꝑpter mysticā significationē: q2 vt Greg' dicit: Per humanitatē quā assumpserat q̄si in alieno nascebat̄: nō s̄m potestatē sꝫ s̄m naturā. Et vt etiā dicit Beda ꝓ hoc q꜀ in diuersorio loco eget: nobis multas mansiōes in domo patris sui p̄pararet. Tertio xp̄s elegit hierusalē vt ibi pateret̄. τ hoc duplici rōne. Prima ē vt in ea ꝑpter sui nobilitatē sedē regni cōstrueret τ templū dei ibi edificaret. τ sic hierusalē esset simul ciuitas regalis τ sacerdotalis. Sacerdotiū aūt xp̄i τ regni ip̄i' ꝑcipue cōsūmatū est in ei' passiōe. Et iō secūda ratio quare xp̄s elegit hierusalē est ꝑpter ei' mortē. Nā ī ciuitate tā nobili .s. regali τ sacerdotali xp̄us voluit τ elegit mortis pati opprobriū. tū ꝑpter regni τ sacerdotij ei' cōpletionē tū ꝑpter sui humiliationē τ nostrā eruditionē et par. ā.

Quarto xp̄us elegit romā: vn̄ ipsā romā q̄ caput orbis erat: statuit caput ecclesie sue: tū in signū ꝑfecte victorie: tū vt exinde fides deriuaret̄ τ diffunderet̄ ad vniuersum mundū: tū vt sua ptās magis ostēderet̄. τ sic ipse xp̄s magis agnosceret̄: s̄m illud Isaie .xxvj. Ciuitatē sublimē humiliabit τ cōculcabit eā pes paupis .i. xp̄i. τ egressus egenoꝝ .i. aploꝝ Petri τ pauli. Hec .b. Tho. iij. pte sū. q. xxxv. arti. vij. argu. cōtra: τ in cor. q. τ in so. argu. ibidem.

C Qr dei fili' ↄuenienti tp̄e voluit incarnari. CA. XXXI.

t Ertio circa incarnationē xp̄i cōsiderāda est vtilitas tp̄is ↄueniētia. Ad cui' euidentiam nota duo. Primū est quo ad temp': q꜀ hec est differētia int̄ xp̄m τ alios hoīes: q2 alij hoīes nascunt̄ sub necessitate tp̄is: iō subiecti sūt tp̄i. xp̄s aūt tāq̄ dn̄s τ conditor oīuꝫ tēpoꝝ elegit sibi tēpus ī quo nascēt̄: τ locū ī quo nasceret̄: sic etiā elegit sibi matrē a q̄ nasceret̄. Scd̄m ē q꜀ xp̄s n̄ fuit nat' nec voluit nasci ī estate sꝫ ī ꝓfūdo hyemis .s. viij. kal. ianuarij qn̄ asperitas hyemis est maior. Cui' rō est: q2 xp̄s nō delectabilitatē estatis: sꝫ asperitatē hyemis elegit ad natiuitatē: vt exinde in carnis afflictiōib' pateret̄ ꝓ salute nostra. Et q2 ea que a deo sunt: ordinata sūt τ cōuenienē disposita. sequit̄ q꜀ xp̄s tp̄e cōuenientissimo nasceret̄. Istud aūt fuit temp' quo lucis claritas augmentū recepit: seruitutis anxietas oppressū afflixit: pacis vnitas diuisum vniuit: p̄cipis autoritas mundū descripsit: salutis copiositas captiuū redemit. P' enī dei filius nasci voluit tp̄e quo lucis claritas augmētū recepit. Nā qn̄ lux diei .s. lux solaris augeri incipit xp̄s voluit nasci: vt ostēderet̄ q꜀ ipse q̄ est lux vera veniebat vt oēs crederent in lucē diuinā: s̄m illud Luce .i. Illuminare his q̄ in tenebris τ in vmbra mortis sedēt. τ ī hac luce ꝑficerēt vsq3 ad sanctū diē. 2' dei fili' nasci voluit eo tp̄e quo seruitutis vel mentis anxietas oppressū afflixit. Nō eo tp̄e quo cesar augustus ꝑ multos annos guerras habuit xp̄s natus ē. vn̄ Hieronym' sup Isaiā sic ait: Veteres reuoluamus historias τ inueniem' tp̄e pacis formande vsq3 ad xxviij. annū cesaris Augusti ī toto orbe terraꝝ discordiā esse ortā. orto aūt dn̄o bella oīa cessauerūt: s̄m illud Isa. ij. Nō leuabit gens ↄtra gentē gladiū: ad ostendendū q꜀ xp̄s iō nasci voluit: vt filios q̄ erāt dispersi cōgregaret in vnū vt esset vn' pastor τ vnū ouile: Ioh. xiiij. 3' dei fili' nasci voluit eo tempore quo pacis iocūditas diuisū vniuit. Nā an̄ natiuitatē xp̄i ꝑ .xv. annos maxima fuit pax ī toto orbe: ad ostendendū q꜀ ille nascebat̄ q̄ est pax nostra faciēs vtraq3 vnū vt dicit apl's ad Eph. ij. Quarto dei filius nasci voluit illo tp̄e quo p̄cipis autoritas descripsit mūdū tp̄e edicti: Eo enī tp̄e vt dicit Beda xp̄s dignat' ē nasci: quo mox nat' census cesari ascriberet̄. τ ob nostri liberationē ipse seruitio subderet̄. Gregori' vō exponēs illud verbū Luce .ij. Exijt edictū a cesare Augusto vt describeret̄ vniuersus orbis sic ait: Quid ē q꜀ nascituro dn̄o mūdus describit̄ nisi hoc q꜀ apte monstrat̄ q꜀ ille veniebat in carne: qui electos suos ascriberet in eternitate; q̄d econtra de reprobis ꝑ ꝓphetā dicit̄: Deleant̄ de libro viuentiū τc̄. 5' dei fili' nasci voluit eo tp̄e quo salutis copiositas captiuū redemit. venit enī xp̄us nos de statu seruitutis in statū libertatis reducere. Et iō sicut mortalitatem nostrā suscepit vt nos ad vitā deduceret: ita vt dicit Beda: Seipsū nascēs seruituti subdixit: vt a seruitute nos liberaret. τ Chryso. sup Matth. sic ait: Qn̄ iudaica gens sub iudaicis regib' q̄uis pctōrib' tenebat̄ ꝓphete mittebant̄ ad remediū ei'. Nūc aūt qn̄ lex dei sub ptāte regis iniq̄ detenebat̄. nascit̄ xp̄us: q2 magna τ desꝑerabilis infirmitas medicū artificiosiorē req̄rebat. Scd̄o etiā xp̄us nasci voluit tp̄e regꝭ alienigene vt ipleret̄ ꝓphetia Iacob dicētis: Gen̄. xlix. Non auferet̄ sceptrū de iuda τ dux de femore ei' donec veniet q̄ mittend' est: τ ipse erit expectatio gentiū. Si vō alit̄ vis diuidere dicas q꜀ xp̄s voluit nasci eo tp̄e quo lucis radi' augebat̄: mentis anim' ↄiūgebat̄: vni' virtus dn̄abat̄: orbis totus describebat̄: census cesari afferebat̄: τ ei' seruitio subdebat̄. Et q̄re: Certe ad liberationē nostri. Hec .b. Tho. iij. pte sūme. q. xxxv arti. viij. in cor. q. τ in solu. argu.

C Per quē modū natura humana τ natura diuina fuerunt vnite in ꝑsona xp̄i. CA. XXXII.

i INcarnatio. Circa incarnationis mysterium post p̄dicta cōsiderare debem' tria .s. modū vniōis: vocabulū expssionis: motiuū seu terminū assumptiōis. Prio circa incarnationē cōsiderare debem' modū vnionis .s. ꝑ quē modū iste due nature .s. diuina τ humana sūt vnite in vna ꝑsona xp̄i. Et licet vt dicit Hilari'. cōparatio terrenoꝝ ad deū nulla sit: nec exemplū sufficiēs rō humana prestabit: ponā tn̄ exēpla aliq̄ vniōis aliquoꝝ ī aliquo: vt ꝑ illa aliq̄liter manuduci possim' in aliq̄lē noticiā hui' altissime vnionis .s. diue nature τ hūane in vbo. Est ḡ sciendū q꜀ aliq̄ plura q̄ttuor modis ↄiūgunt̄ in vnū: ita q꜀ aliq̄d vnū ex duob' vel plurib' statuit̄ q̄ttuor modis .s. aggregatione: transmutatiōe: ꝑfectiōe: insertiōe. Prio fit vnū ex pluribus integris remanentib' sicut ex multis lapidib' absq3 aliquo ordine ordinatis solū ꝑ compositionē fit aceru'. vnio aūt incarnatiōis nō ē talis. Qd̄ tripliciter ꝓbo. P' q2 cū cōpositio talis sit forma accidētalis: sequit̄ q꜀ vnio incarnatiōis nō esset ꝑ se sꝫ ꝑ accidēs q̄d est erroneū. 2': q2 sicut ex cōpositiōe taliū p̄uū nō fit vnū simpliciter sꝫ s̄m q̄d: remanēt enī plura actu ita ex hūana natura τ diuina n̄ fieret vnū simpliciter: sꝫ s̄m q̄d. remanerēt enī plura actu. 3' q2 forma taliū non est natura sꝫ ars: vt patet in aceruo lapidum in forma domus: τ sic nō cōstitueret̄ vna natura in xp̄o. Secundo modo aliquid fit vnū ex plurib' transmutatione: puta ex pluribus ꝑfectis sꝫ transmutatis. vbi gratia: sicut ex elementis fit vnum mixtū. τ sic aliqui dixerūt vnionē incarnatōis esse ꝑ modū cōplexiōis vel cōmixtiōis. sꝫ hoc nō pōt esse. q̄d tripl'r ꝓbo. P': q2 nā diuina est diuino immutabilis: vt nec ipsa possit ↄuerti ī aliud cū sit

lcorruptibilis: nec aliud conuerti in ipsū cū sit ingenerabil. 2° qꝛ illud qđ est cōmixtū nulli miscibiliū ē idē spē. differt enī caro a q̄ꝫlʒ hec elemētoꝝ specie. ꝛ sic xp̄s nō esset eiusdē nature cū patre: nec cū matre. 3° qꝛ ex his que plurimū distant nō pōt fieri mixtio. Soluit̄ enī spēs vnius eoꝝ puta si dē gutta aque amphore vini apponat̄. ꝛ ſm h̄ cū natura diua in infinitū excedat hūanā nō pōt eē mixtio sʒ remanebit sola nā diua. Tertio fit aliq̄d vnū pfectione siue informatiōe puta qꝛ ex aliq̄b⁹ non pmutatis sʒ pfectis fit vnū. vt verbi grā Sicut ex aīa ꝛ corpe ꝛ similr ex diuersis mēbris fit vnū. ꝛ hoc nō pōt dici de vniōe incarnatiōis. p° quidē qꝛ vtraqꝫ nā est ſm rōnē suā pfecta .s. nā diua ꝛ hūana: qđ nō pōt dici de aīa ꝛ corpe put sūt ptes hoīs. 2° qꝛ nā diua ꝛ hūana nō pñt cōstituere aliq̄d p modū forme ꝛ materie: qꝛ nā diua nō pōt eē forma alicui⁹ neqꝫ p modū ptiū quātitatiuaꝝ sicut membra cōstituūt vnū corp⁹: qꝛ nā diua est incorporea. Quarto mō fit aliq̄d vnū insertiōe: ꝛ sic incarnatiōis vnio cōpat̄ insertioni vel incisioni. Cui⁹ rō est: qꝛ sicut ī incisiōe in eodem trunco ī quo erat ramus vn⁹ p naturā fit ramus ali⁹ p incisionē ita in eadē psona in q̄ nāliter erat diua nā p vnionē est nā hūana. ꝛ sicut nō sūt arbores plures sʒ vna: ita nō sūt ibi plures psone sʒ vna sola .s. psona diua xp̄i. Et sicut ī arbore insita sūt plures fruct⁹ differētes spē: ita in vnitate psone xp̄i sūt alie pprietates cōuenietes nature hūane ꝛ alie pprietates cōuenietes diue nature. Hec .b. Tho. iii. pte sū. q. ii. arti. i. in cor. q. p totū. ꝛ iii. scrip. sen. dis. i. arti. i. cor. q. i. fine. Uel dicas ad euidentiā pdictoꝝ ꝙ vnio diuine nature ꝛ hūane in xp̄o ē silis vniōi q̄ est p incisionē vt dicit .b. Tho. In vniōe aūt q̄ est p incisionē vnū nō est alterū: neqꝫ vnū est in altero: sed vnū fit de hypostasi supposito alteri⁹ ꝛ trahit secū naturā ei⁹: ꝛ pp̄ hoc essentialiter pdicat̄ de ipso: vt verbi grā Qñ pir⁹ inserat̄ pomo fit vnū suppositū cōe .s. vna arbor: ꝛ nā pomi nō est nā piri nec ecōuerso. Silr̄ nā piri nō est in nā pomi neqꝫ ī nā alterius: sʒ tñ vterqꝫ fruct⁹ est de esse arboris. ꝛ hoc pp̄ter vnionē qđ pꝫ: qꝛ hec est vera: Ista arbor est pir⁹. ꝛ hec ē vera: Ista eadē arbor ē pom⁹. Sic a silī cōiūctio vel vnio diue nature ꝛ hūane in xp̄o hʒ hec tria insertiōis vnioni silīa: eo ꝙ nā diua nō est hūana nec ecōuerso. Silr̄ nā diuina nō est hūana nec ecōuerso. sʒ nā diua ꝛ hūana sūt illud suppositū cōe in vtraqꝫ nā subsistēs. Sʒ q̄d facit illud suppositū esse vtrāqꝫ nām? Certe cōiūctio siue vnio vtriusqꝫ nature ī xp̄o. Nā vnio diue nature ꝛ hūane ī psona xp̄i facit xp̄m esse deū ꝛ hoīem. Hec Alex. iii. pte sū. q. v. arti. vi. de vniōe: in cor. q.

¶ Qꝫ incarnatio exp̄mit̄ verbo substantiuo cū dicit̄ deus est hō. CA. XXXIII.

Secūdo circa incarnatiōis mysterium cōsiderare debem⁹ vocabulū exp̄ssionis. Nā vnio diue nature ꝛ humane ī psona xp̄i pcipue duob⁹ modis seu vocabulis exp̄mit̄ .s. verbo substantiuo est: ꝛ pticipio factus. Primo enī exp̄mit̄ talis vnio verbo substātiuo est: vt dicam⁹ sic: De⁹ est hō: ꝛ hō est de⁹. De⁹ est hūanat⁹: ꝛ hō est diuin⁹. Iste locutiōes sūt vere. sʒ ista: Ille hō est dñic⁹: est locutio falsa. Primo enī dico ꝙ iste locutiōes .s. de⁹ est hō ꝛ ecōuerso: ab oībus xp̄ianis conceduntur esse vere: nō tñ ab oīb⁹ ſm eādē rōnē. Quidā vo vt manichei negāt veritatē isti⁹ locutiōis. Deus est hō ex pte pdicati .s. hoīs: qꝛ manichei dicūt verbū dei esse hoīem: nō q̄dē verū sʒ silitudinariū inquantū dicūt filiū dei corp⁹ fantasticū assumpsisse: vt v̄bi grā Si cuprū figuratū dr̄ aurum qꝛ hʒ similitudinē auri. Quidā vo alij heretici: vt Fotin⁹ ꝛ ei⁹ sequaces negāt veritatē isti⁹ locutiōis. De⁹ est hō ex pte subiecti .s. dei. dicūt enī deū q̄ est hō esse deū nō nālr̄ sʒ pticipatiue vel p gratiā: sicut dicim⁹: sc̄i viri dicunt̄ dij inquantū pticipāt ꝛ hñt aliq̄d de diua grā. excellenti⁹ tñ xp̄s pre alijs abundantiorē gratiā dei habuit. Et ſm hec cū dr̄: deus est hō. hoc subiectū de⁹ non supponit p deo vero vel nāli sʒ adoptiuo vel pticipatiuo. Quidā vo alij heretici vt nestoriani ꝯfitent̄ veritatē vtriusqꝫ termini .s. pdicati ꝛ subiecti. ponētes xp̄m eē verū deū ꝛ verū hoīem: tñ veritatē pdicatiōis nō saluāt: qꝛ dicūt ꝙ hō pdicat̄ de deo p quandā ꝯiunctionē vel vnionē accidentalē vel dignitatis vel autoritatis vel etiā affectionis aut inhabitationis: vt cū dicit̄ deus est hō: nihil aliud significat q̄ ꝙ deus hoī est ꝯiūctus tali ꝯiūctiōe .s. ꝙ hō inhabitet a deo ꝛ vnit̄ ei ſm affectū ꝛ ſm pticipationē autoritatis ꝛ honoris diui. Quidā vo alij dicūt ꝙ in xp̄o sūt duo supposita .s. diuinū ꝛ humanū. qđ nō pōt esse: qꝛ ex duob⁹ suppositis nō fit vnū simpliciter. sʒ solū ſm q̄d. vt si dicam⁹ petrū esse Iohēm: qꝛ hñt aliquā ꝯiunctionē admunitē vel affectionis vel huiusmodi. Et qꝛ opiniōes he sūt hereticē. ideo ſm veritatē catholice fidei ē tenendū ꝛ dicendū ꝙ cū dr̄ deus est hō ꝛ ecōuerso: ē pdicatio nō accidētalis sʒ essentialis: nō p inherentiā: sʒ p essentiā. nō quidē ꝙ essentia vel nā dei sit idē ꝙ nā hūana: vel ꝙ diuinitas sit hūanitas: qꝛ sicut Damas. dicit tertio li. Nullū increabile est creabile: neqꝫ ꝙ vna nā sit de altera: sʒ qꝛ suppositū diue nature ē essentialr̄ suppositū hūane nature. Et hoc significat hec locutio: Deus ē hō ꝛ ecōuerso hō est deus. Que sic exponunt̄: Ille .s. xp̄s q̄ est deus ꝛ hō. ꝛ ecōuerso: ille .s. xp̄us q̄ est hō est de⁹. q quidē locutiōes nō verificant̄ ex parte forme siue nature: qꝛ vna nā nō est alia: neqꝫ de alia sicut dixi .s. rōne suppositi qđ est idē in vtraqꝫ nā. Et hoc ē singulare in ista nā .s. ꝙ sit vnū suppositū essentialr̄ in duabus naturis subsistēs. In alijs aūt ad diuersitatē naturaꝝ sequit̄ diuersitas suppositoꝝ. vñ in alijs si sūt diuerse nature supposita nō pñt esse eadē. In xp̄o aūt sūt due nature ꝛ vnū suppositū qđ quidē suppositū est diue nature ꝛ hūane in xp̄o. p° q̄dē fuit diue nature .s. ab eterno: ꝛ hac rōne dr̄ suppositū diuinū: postea aūt ex tpe p incarnationē est factū suppositū hūane nature. ꝛ hac rōne dr̄ humanū: nō qꝛ assumpsit hoīem: sʒ qꝛ assumpsit hūanā naturā.

2° dico ꝙ iste locutiōes sūt vere: De⁹ est humanat⁹: ꝛ nā hūana dr̄ esse deificata. pmo enī hec locutio est vera: de⁹ est humanat⁹ ī qua locutiōe pdicatū .s. hūanat⁹ nō sumitur in vi noīs denoīatiui: sʒ in vi pticipij. vñ tantū valet humanat⁹ quantū hō fact⁹. Et cū dr̄: deus est humanat⁹: tantū valet sicut: deus ē factus hō. Scđo hec locutio: Hūana nā est deificata est vera nō quidē p ꝯuersionē ipsi⁹ in diuinā naturā: sʒ p ꝯiūctionē hūane nature ad diuinā naturā in vnā hypostasim .s. in vnā psonā xp̄i: vt dicit Damas. iii. li. Quis aūt nā hūana dicat̄ deifica vt pꝫ: nō tñ dicit̄ esse nā facta dea: qꝛ hoc nō posset esse nisi p ꝯuersionē vni⁹ nature in aliā qđ est īpossibile sicut pꝫ. 3° dico ꝙ ista locutio qua dicit̄. Ille hō .s. xp̄s est hō diuin⁹: est vera nō aūt ista: Hic hō .s. xp̄s est dñic⁹. Cui⁹ rō est: qꝛ diuinū pōt dici aliq̄d qđ nō pticipatiue sʒ plene ꝛ essentialr̄ hʒ rationē diuinitatis. vñ de his dicim⁹ diuinū de q̄b⁹ hoc nomē de⁹ essentialr̄ pdicat̄: vt verbi grā. Dicim⁹ enī ꝙ diua essentia est deus rōne idētitatis: eo ꝙ essentia est dei siue diuina pp̄ter diuersum modū significādi. ꝛ verbū dicimus diuinū cū tñ verbū sit de⁹. Et etiā dicimus diuinā essentiam ꝛ diuinas psonas. vñ qꝛ hic hō .s. xp̄s est diuina psona pōt etiā dici diuin⁹ sʒ nō dñicus. Cui⁹ rō est: qꝛ dñic⁹ nō dicit̄ de illis que hñt plenā rōnē dominij. qđ patet: qꝛ nō dicimus dñicas psonas. sʒ illud qđ habet aliquā participationē dominij dicit̄ dñicū ꝛ nō diuinū: sicut dicit̄ dñica volūtas: vel dñica passio. ꝛ iō hic homo .s. xp̄s qui est dñs nō potest dici dominic⁹. sʒ caro eius pōt dici dominica: ꝛ passio eius etiā pōt dici dñica passio. Hec beatus Tho. tertio scrip. sen. di. vij. de locutionib⁹ exprimen

tib⁹ unionē arti.x.in cor.q. ⁊ in so.argu. ⁊ iterū tertia pte sūme.q.xvj.arti.v.⁊.vj.in cor.q.⁊ in so.argu.p totū.

¶ Qr hec ineffabilis vnio exprimit᷑ participio factus. CA.XXXIIII.

Secūdo vnio dīne nature ⁊ hu mane in psona xp̄i exprimit᷑ hoc pticipio fact⁹: ⁊ sic ista locutio: Deus fact⁹ est hō: est vera. qḋ tripliciī pbo .s. rōne expositiōe autoritate. p⁹ rone sic. Qḋ qḋ est ⁊ nō fuit pri⁹ dicit᷑ esse factū. sꝫ hec est vera: de⁹ est hō. vt pꝫ ca. precedenti. ⁊ nō semp fuit vera ḡ deus fact⁹ est homo. 2⁹ pbo hoc idē expositiōe sic: Nā cū dico: de⁹ factus est hō: expositiua isti⁹ est: humana natura incepit eē in supposito dīne nature ab eterno persistente. vel hūana natura est facta fili⁹ dei. Sꝫ iste due sūt vere. ḡ ⁊ ista: de⁹ fact⁹ est hō. 3⁹ hoc idē pbo autoritate Joh.i. Verbū caro factū ē. verbū aūt deus ē: ḡ deus fact⁹ est caro .i. hō: nā caro p hoīe sumit᷑. Hec .b. Tho. tertio scrip. sen. di. vij. de locutiōe exprimēte vnionē p pticipiū fact⁹: arti.i. in duobus argu. cōtra. ⁊ tertia pte sūme.q.xvj.arti.vj.argu. ↄtra: ⁊ in so.i.argu. ⁊ ibi dē arti. vij in so.iiij.argu. in fine. Ad maiorē tn̄ euidentiā illi⁹ autoritatis Joh.i. Verbū caro factum est: cōsideranda sūt tria. vnum ex parte subiecti .s. verbū: aliud ex parte participij .s. factus est: aliud ex parte predicati .s. caro. Primo enī ex parte subiecti quero hanc questionē .s. quare Johes nō posuit nomē cōmune .s. nomē dei: nec nomen filij qḋ est pprīū: neqꝫ nomen lucis qḋ est appropriatū .i. quare nō dixit: Deus fact⁹ est caro: vel fili⁹ factus est caro vel lux facta est caro: sꝫ solū posuit hoc nomē verbū dicēs: Verbū caro factū ē. Rn̄deo ⁊ dico q nō posuit nomē cōe .s. dei. Cui⁹ rō ē. q: cū istud nomē deus sit cōmune nomē trib⁹ psonis: nec magis cōueniat vni psone q̄ꝫ alteri: si dixisset: deus factus est caro: simplr ignorata psona que assumpsisset humanā naturā. Similit᷑ lꝫ filius sit nomē pprīū: nō tn̄ posuit nomē filij. Cui⁹ rō est: q: hoc nomen fili⁹ dicit respectū solū ad patrem generantē ⁊ nō ad aliquid aliud. Silr nō posuit nomen lucis. Cui⁹ rō est: q: lux nature opace adducta magis occultat᷑: ⁊ iō solū posuit nomen verbi. tū q: hoc nomen verbū imponat respectū ad patrē dicentē: ⁊ ad ea q̄ p verbū fiūt. tū q: p idem debet aliqd reparari p qḋ factū ē vn̄ sicut in factiōe rerū dicit᷑ Joh. pmo: Oīa p ipsū facta sunt .s. p verbū: ita in repatione rerū .s. i incarnatiōe p quā oīa repata sūt dixit: Verbū caro factū est. tū q: verbū in carne veniēs manifestatū ē contra lucis pprietatē vt patet. Circa qḋ nota duo .s. cōuenientiā ⁊ differentiam. Primo nota vocabuli cōuenientiā. nā btūs Johes cōuenienter posuit ⁊ exp̄ssit istud vocabulū verbū ⁊ nō aliud pp̄ter decem rōnes. Quaꝝ duas ponit Aug⁹. xv. de trinitate exponēs istud verbū: Verbū caro factū est. Prima rō quare posuit verbū vt ibidē dicit est: q: sicut verbum nostrū vox quodāmodo corpis fit assumendo eā .s. vocē in qua manifestet᷑ sensib⁹ hominū: sicut verbum dei caro factū est: assumēdo eā .s. carnē in qua ⁊ ipsū verbū manifestaret᷑ sensib⁹ hoīuꝫ. Secūda rō est ad idē: q: sicut verbū nostrū fit vox ⁊ in vocē mutat᷑ ita verbū dei caro quidem factū est. Sed absit vt mutaret᷑ in carnē: assumendo quippe illā nō in eā se cōsumendo. Et hoc modo verbū nostrū vox fit ⁊ illud caro fit. Tertia rō sumit᷑ ex gestis concilij ephesiani que talis ē: q: sicut sermo noster incorporeus est nō aspectu subiectus. nō tactu tractabilis. Sꝫ dū sermo noster vel verbū nostrū induerit lr̄as ⁊ elementa visibilis fit: aspectu cōprehendit᷑: ⁊ tactu tractat᷑. Sic ⁊ verbū dei qḋ naturalit᷑ inuisibile est visibile fit. ⁊ q natura incorporeū est inuenit᷑ tractabile esse: carnē nostraꝫ induendo vel assumēdo. Quarta rō est Alchuini sic dicētis: Cū etiā credam⁹ aiam incorporeā corpi coniungi vt ex his duab⁹ fiat vnus hō: facili⁹ possumus credere diuinā substantiā incorporeā aīe in corpe cōiungi in vniōe psone. Et sicut corpus nō cōuertit᷑ in aīam: nec aīa in corpus ita in tali vniōe nec verbū est in carnē cōuersū: nec caro i verbū. Hec allegat btūs Tho. in euāgelio cōtinuo beati Joh.i pmo sup illo verbo: Et verbū caro factū est. Ubi sciendū q in compatione pdicta est duplex similitudo ⁊ vna dissimilitudo. verbi grā: Inter aiam ⁊ corp⁹: ⁊ naturam dīnā ⁊ humanā. Prima silitudo est: quia sicut aīa ⁊ corpus nō pdicant᷑ adinuicē: q: nec aīa est corp⁹ nec ecōuerso. sic nec natura humana est natura diuina nec econuerso. Secūda similitudo ē: q: sicut aīa ⁊ caro vnus ē hō vt Athanasi⁹ dicit: ita deus ⁊ hō vnus ē xp̄s. Una aūt est dissimilitudo: q: aīa ⁊ corpus cōueniūt in natura ⁊ psona. Et q cōmixta adinuicē cōstituūt ⁊ faciūt vnā naturā ⁊ vnā psonā. Deus aūt ⁊ homo cōueniūt in psona ⁊ non in natura. Sꝫ forte argues in oppositū: q: ex hoc seq̄retur q maior esset vnio aīe ⁊ corpis in hoīe q̄ꝫ dīne nature ⁊ humane in xp̄o qḋ est falsum: q: vnio dīne nature ⁊ humane in xp̄o est maxima vnionū: vt pꝫ .s. Rn̄deo ⁊ dico q magis vnū ⁊ minus vnū intelligit᷑ duob⁹ modis .s. quātitatiue ⁊ qualitatiue: vel extensiue ⁊ intēsiue. p⁹ mō magis vnū dicit᷑ aliquid quantitatiue vel extensiue: ⁊ sic illud magis est vnū qḋ pluribus modis est vnū. Et hoc aliquis homo ē magis vnū: eo q plurib⁹ modis ē vnū .s. in natura ⁊ in psona q̄ꝫ sit vnitas duaꝝ naturaꝝ .s. diuine ⁊ humane in xp̄o. vbi ē vnio vel vnitas in psona nō i natura. 2⁹ modo aliquid dicit᷑ magis vnū qualitate vel intensione: puta qḋ magis est indiuisum. ⁊ sic est magis indiuisa vnio vel vnitas humanitatis ⁊ diuinitatis in xp̄o q̄ꝫ vnio corporis ⁊ aīe i xp̄o hoīe: q: inseparabilior. Hec Alex. tertia pte sūme.q.v.arti.vj. de vnione diuine nature ⁊ humane in xp̄o. Quinta rō pncipalis quare posuit verbū est: q: sicut verbū sensibile vnū in se existens est i auribus singuloꝝ: ita dn̄s lꝫ in se sit vnus ⁊ simplex: tn̄ totus est in celo apud patrē ⁊ totus in mundo apud matrē ⁊ totus in mentib⁹ singuloꝝ. Sexta rō est q: in receptione verbi non est locus inuidie: quia si ego totum capio nullus inde recipit detrimentū. Sic aūt est de bonis spiritualib⁹ ⁊ maxime de deo: nō aūt sic de bonis temporalibus ⁊ maxime de mūdo. Septima rō ē: q: sicut verbū nō afficit auditorē nisi auditor afficiat᷑ in verbo: sicut cibus nisi in comedēte vigeat appetitus: ita deus nō te delectat nisi tu delecteris i ipso. psal. Delectare in dn̄o ⁊ pci pue in incarnatiōe eius: q: tūc p totum mundū melliflui facti sūt celi. Octaua rō est: q: sicut verbū nullū offendit nisi offendat᷑ in ipso: ita de⁹ nullū punit nisi ipse seipsum puniat ⁊ offendat. Nona rō est: q: sicut verbū tuū tecū est: ⁊ nūq̄ꝫ te deserit q̄diu illud tenueris: ita deus: inquit Aug⁹: Nemo te amittit nisi q̄ te dimittit. Decima rō ē: q: sicut verbū est actiuū ⁊ passiuū: cōe: deponēs ⁊ neutrū ita verbū incarnatū. p⁹ fuit verbū actiuū: q: p ipsū facta sūt oīa. 2⁹ fuit passiuū: q: p nobis turpissimā morte sustinuit. 3⁹ fuit cōmune: q: deus ⁊ hō mediator dei ⁊ hoīuꝫ factus est. 4⁹ fuit deponens: q: iniquitates nostras ipse deposuit. 5⁹ fuit verbū neutrū q: nec hō tm̄ nec deus t.m̄.

Scđo pncipaliter nota differentiā int᷑ verbū diuinū incarnatū: ⁊ verbū nostrū. Nam verbū diuinū in q̄ttuor differt a verbo nostro. p⁹ q: verbū diuinū est suppositū ⁊ essentiale: nō enī verbū diuinū est accidēs neqꝫ alia pars dei qui est sūme simplex: neqꝫ aliqd aliud a diuina natura. sꝫ est ipsa natura vel essentia dei: Verbū autē nostrū siue cōceptus intellect⁹ nostri nō est essentia nostre mentis vel aīe sꝫ est quoddā accidens. 2⁹ differūt: q: verbū diuinū est eternū ⁊ incorruptibile. Verbū autē nostrum posterius inuenit᷑ q̄ꝫ homo ⁊ quandoqꝫ desinit esse ante q̄ꝫ homo. 3⁹ differunt: q: verbū diuinū est vnicum ⁊

singulare sicut eius essentia ⁊ eius actus ⁊ eius obiectū. vñ oïa hec in deo sūt vnū nec pñt multiplicari. verbū aūt nostrū multiplicaꝛ: eo ꝙ vno verbo vel cōceptu nō intelligimꝰ oïa ſ; pluribꝰ. Quarto differūt: qꝛ verbū diuinū est infinitū ⁊ deo equale. nā verbū diuinū adequat essentiā suā intelligit ⁊ oïa alia. vñ quāte virtutis est dei essentia tāte virtutis est eiꝰ verbū. ſ; verbū nostrū nō adequat virtutē intellect nostri imo qñ aliqd mēte cōcipimꝰ multa alia adhuc cōcipere possumꝰ. Hec. b. Tho. ī postilla quā fecit sup Joh. sup illo verbo Joh. j. In pncipio erat vbū ⁊c.

¶ Q; vnio diuine nature ⁊ humane exprimiꝛ participio factus. CA. XXXV.

Secūdo vnio diuine nature ⁊ humane in xp̄o exprimiꝛ hoc pticipio factus. Ubi nota: ꝙ istud pticipiū factus in ista locutiōe. verbū caro factū est. i. deus factus est hō pōt referri ad tria. s. ad extremoꝝ cōpositionē. ad extrema cōpositiōis: ad vnū extremū in cōparatiōe ad aliud. Primo enī si istud pticipiū factū est vel factꝰ est ad extremoꝝ cōpositionē. s. pdicati ⁊ subiecti cōiūctionē vel vnionem. tūc vtraqꝫ locutio est vera. s. verbū caro factū est: ⁊ caro verbū factū est. i. deus factus est hō: ⁊ hō factus est deꝰ: vt sit sensus: Factū ē ꝙ verbū sit caro ⁊ caro verbū. i. ꝙ deus sit hō: ⁊ hō deus. Et si queraꝛ quō hoc factū est? Rñdeo ⁊ dico ꝙ vnio est. Nā sm hoc dicimꝰ: verbū caro factū est. i. deus factus ē hō ⁊ ecōuerso: qꝛ natura hūana vnita ē nature diuine in psona ⁊ ecōuerso. vñ Augꝰ: Talis fuit illa vnio q̄ verbū fecit carnem ⁊ ecōuerso. i. hoiem fecit deū ⁊ ecōuerso. Scđo si istud pticipiū factū vel factus feraꝛ ad extrema compositionis. s. ad subiectū vel pdicatū: puta ad deū ⁊ ad hoiem vtraqꝫ locutio est falsa sicut ista: Deus factus. ⁊ siliꝛ ista: Ille hō demōstrato xp̄o ē factꝰ est falsa: qꝛ supponit suppositū eternū. Et iste q̄tuor locutiōes sūt false. s. deꝰ factꝰ est psona filii: ⁊ iste hō demōstrato xp̄o incepit esse deus ⁊ iste hō fit deꝰ: ⁊ iste hō factꝰ est deus. oēs enī tales ⁊ similes sūt false. Cuiꝰ rō est: qꝛ cū idem sit suppositū diuine nature ⁊ hūane. Suppositū hūane nature est idē ꝙ psona filij dei q̄ semp fuit. Et iō nec incipit esse deus: nec fit deꝰ: nec factꝰ est deꝰ vt pꝫ. Tertio si istud pticipiū factū vel factus referaꝛ ad vnū extremū ī cōparatiōe ad aliud: puta ad subiectū in cōparatiōe ad pdicatū tūc est locutio vera q̄lis est ista: verbū factū est caro. ⁊ deꝰ factus est hō. In hac enī locutiōe factū vel factus nō ponit mutationē aliquā ex pte diuine psone: sed solū ex pte humane nature. Cuiꝰ rō est: qꝛ aliꝛ se habet in his q̄ absolute dicunꝛ de altero: ⁊ aliꝛ in his q̄ relatiue dicunꝛ de altero. In oïbꝰ enī q̄ absolute dicunꝛ de altero vel pdicanꝛ nō pōt aliqd de nouo fieri vel de nouo aduenire sine eoꝝ mutatiōe: vt verbi grā Albedo seu magnitudo nō pōt de nouo aduenire alicui nisi ꝑ hoc ꝙ de nouo mutaꝛ ad albedinē vel magnitudinē. vñ qñ aliqs de nō albo ē factꝰ albus vel de paruo magnꝰ: iā est mutatꝰ de nō albo in albū: vel de paruo in magnū. Qñ vō aliqd relatiue pdicaꝛ de altero tunc illud de nouo pōt pdicari de eo sine eiꝰ mutatiōe: vt verbi grā Hō de nouo fit dexter absqꝫ sua mutatiōe ꝑ motū illiꝰ q̄ fit ei sinister. Mō igiꝛ sic est in ꝓposito: qꝛ esse hoiem cōuenit deo rōne vniōis q̄ est relatio quedā. Et iō eē hominē pdicaꝛ de deo de nouo absqꝫ dei mutatiōe ꝑ mutationē hūane nature q̄ assumiꝛ in diuinā psonā. Et iō cū diciꝛ: Deus factꝰ est hō nō intelligiꝛ aliq̄ mutatio ex pte diuine psone: ſ; solū ex pte hūane nature: sicut etiā in psal. diciꝛ: Dñe refugiū factꝰ es nobis. qđ q̄dē refugiū de nouo dr̄ vel pdicaꝛ de deo absqꝫ eiꝰ mutatione: ſ; solū ꝑ mutationē nostrā q̄ hꝰ dr̄ de nouo: Deꝰ factus ē refugiū. s; n. deꝰ factꝰ sit hō cū priꝰ nō esset ꝑ assumptionē vel vnionē hūane nature ⁊ diuine in psona xp̄i: nō tñ pōt dici deus recens: qꝛ iam mutatio facta esset ex pte dei. Cuiꝰ cōtrariū diciꝛ in psal. Nō erit in te deus recens. Pōt tñ dici: q; deꝰ factꝰ est hō ꝙ deꝰ recenter. i. de nouo ē factꝰ hō ꝑ nouā vnionē diuine nature ⁊ humane in psona xp̄i. vñ dicere ꝙ sit deus recēs: est ponere mutationē in deo qđ est impossibile. S; dicere ꝙ deꝰ recenter. i. de nouo est vnitus humane nature: nō est ponere mutationē ex pte diuine nature: ſ; solū ex parte nature hūane: vt pꝫ ꝑ exemplū. Similiter l; ista locutio sit vera: Deus ē factꝰ hō: nō tñ ista: hō factꝰ est deꝰ. Cuiꝰ rō est: qꝛ cū diciꝛ hō factus est deus ipsū fieri vel factū esse nō attribuiꝛ nature hūane: ſ; supposito nature humane: qđ qꝛ nō est ab eterno: iō nō conuenit ei fieri deū. Siliter q̄uis hec locutio est vera: deꝰ factꝰ est hō: nō tñ hec: filiꝰ dei factꝰ est deus: qꝛ psona filii dei cū sit eterna nō est facta. vñ nō sequiꝛ: Deus est vnitꝰ hoi ⁊ econuerso: g̊ deus vnitꝰ est deo. Siliter nō sequiꝛ: Deus factꝰ est hō g̊ deus factus ē simpliciꝛ sicut nō sequiꝛ: petrus factus ē albꝰ g̊ petrus est factꝰ. qꝛ a hui ... de rōne facti simpliciꝛ. Qđ enī factū est nūc est ⁊ priꝰ nō fuit. vñ sicut nō sequiꝛ: Petrus ē factꝰ albus: g̊ est factus ita nō sequiꝛ: deus ē factus hō: g̊ deus ē factus: qꝛ quod factū est qđ prius nō fuit: est mutatū de nō esse ī esse. In deo autē nulla pōt esse mutatio. Hec. b. Tho. tertio scrip. sen. di. vij. de locutiōe exprimente vnionē ꝑ hoc pticipiū factus: arti. j. in coꝛ. q. ⁊ in so. argu. ⁊ ibidē arti. ij. in coꝛ. q. ⁊ in so. argu. ⁊ iterū tertia pte sume. q. xvi. arti. vi. in coꝛ. ⁊ iij. argu. ⁊ ibidē arti. vij. in coꝛ. q. ⁊ in so. argu. Ad euidentiā aūt qualiꝛ deꝰ factus ē hō: nō ꝑ mutationē diuine nature: ſ; ꝑ mutationē nature hūane ꝓter exempla supꝰ posita: ponā exemplū aliud beati Augu. Ad cuiꝰ euidentiā est sciendū: ꝙ hūana natura habet silitudinē cū accidente ī xp̄o inquantū aduenit diuine nature post esse completū: vt dicit btūs Tho. tertio scrip. sen. vbi. ñ. immediate arti. j. in so. v. argu. in principio. Accidentiū aūt seu eoꝝ q̄ alicui accidūt vel adueniūt est q̄druplex modꝰ seu differētia. Quedā enī cū alicui accidūt vel adueniūt mutāt ⁊ nō mutanꝛ sicut sapiētia accidens hoi nō mutaꝛ ſ; mutat hoiem quē de stulto sapientē facit. Quedā vō mutant ⁊ mutanꝛ vt cibus qui cū assumiꝛ amittēs speciē suā in corpus cōuertiꝛ ⁊ corpꝰ mutat vel in sanitatē. vel in languorem: vel ī robur atqꝫ valentiā. Quedā vō nec mutāt ea q̄bus accidūt nec ab eis mutanꝛ: sicut anulꝰ positus ī digito. Quedā vō eoꝝ q̄ accidunt nō mutanꝛ a sua natura: sed quodamodo formanꝛ ⁊ aliā formā vel speciē accipiūt vt est vestis que deposita nō habet eandē formā quā sumit vel habet induta. induta enī mēbris accipit formā quā nō habebat exuta. Qđ quidē genus cōgruit huic cōparationi. s. incarnatiōi diuine. deus enī semetipsū exinaniuit nō formā suā mutās: neqꝫ cōuersus aut transmutatus in hoiem ſ; formā serui accipiēs sine eiꝰ mutatiōe: ſ; cū mutatione hūane nature quā assumpsit: vt pꝫ. Hec. b. Augꝰ ī glo sup illud apli ad philippēs. ij. Qui cum in forma dei esset exinaniuit semetipsū formā serui accipiēs in similitudinē hoiū factus ⁊ habitu inuentꝰ est vt homo. Ubi nota ad euidentiā dictoꝝ: ꝙ aliud ē mutari ⁊ aliud est fieri. Nā mutari ꝓprie diciꝛ ꝑ remotionē a termino a quo. fieri aūt diciꝛ ꝑ accessū ad terminū ad quē. Quia g̊ nihil remotū est a deo neqꝫ sm rem neqꝫ sm rationē aliquid aūt aduenit ei sm rōnē: est nō sm rem: iō pōt dici fieri ⁊ factus: ſ; nō mutari vel mutatꝰ. Sicut etiā lapis qñ cōsiderat nō mutaꝛ ꝓprie loquendo ſ; pficiꝛ vt dicit phꝰ in scđo de aīa. Hec. b. Tho. tertio scrip. sen. di. vi. arti. j. in solu. pmi argu. ꝑ totū. vñ Chryso. sup illo verbo Johis. j. Uerbū caro factum est. sic ait: Cū audieris qm̄ verbum caro factū est: nō turberis. neqꝫ enī substantiam cōuertit in carnē: ſ; manēs qđ est: formā serui assumpsit.

Et si vo dixerint. Deus oipotens ē. ergo ⁊ in carnē transmutari nō potuit: dicem⁹ q̄ transmutari ab illa incōmutabili natura oino ꝓcul est: quā autoritatē btūs Tho. allegat i euāgelio cōtinuo Joh. i. ¶ Quare beat⁹ Johes in expssione incarnatiōis posuit carnē. CA.XXXVI.

Tertio in beata vniōe diue nature ⁊ hūane i verbo q̄ exprimit hoc pricipio factus vel factū: vt cū dicit Verbū caro factū est: vel deus fact⁹ est caro ꝯsiderare debem⁹ rōne ꝓdicam. Quare dixit ⁊ posuit carnē ⁊ nō hoiem. Nam hic ponit pars ꝓ toto ꝑ synodochen. s. caro ꝑ hoie: iō dixit carnē ⁊ nō hoiem. Vbi sciendū q̄ beat⁹ Johes dixit carnē ⁊ non hoiem: ꝓpter decē rōnes: Prima est ne puteē carnē fantasticā assumpsisse ⁊ non verā: vt manichei fingūt. vñ Chryso. ibidē sic ait: Dicentiū hoc totū fantasiā eē blasphemiā destruēs posuit has dictiōes factū ⁊ carnē nō trāsmutationē substātie: sz carnis vere assumptionē representare volēs. Secūda rō est: ne puteē verbū ꝑsonā assumpsisse q̄ videē exprimi nomie hois nō noie carnis. Nā fili⁹ dei nō assumpsit ꝑsonā hominis. qd ꝓbo duplici rōe. Prima est talis: Illud quod assumit aliquo modo vnit ei a quo assumit. sz ꝑsona nō vnit ꝑsone: q2 sic essent due ꝑsone: vna assumēs: ⁊ alia assumpta qd est erroneū. vel vna ꝑsona cōposita ex duab⁹ qd est impossibile: cū ꝑsona pars esse non possit. g̃ filius dei nō assumpsit ꝑsonā. Secūda rō ad idē est talis: Si ꝑsona filij dei ꝑsonam hois assumpsisset tūc ꝑsona dei nō esset ꝑsona hois. ⁊ sic essent due ꝑsone qd est hereticū. g̃ fili⁹ dei assumpsit naturā humanā q̄ noie carnis designatur ⁊ nō ꝑsonā q̄ designaē noie hois. iō dixit carnē ⁊ non hoiem. Et si argues q̄ fili⁹ dei nō est hō quē nō assumpsit: q2 sic esset petrus ⁊ q̄libet ali⁹ hō. g̃ est hō quē assumpsit. sz filius dei assumpsit humanā naturā i illo: g̃ assumpsit hoiem illū. Respōdeo ⁊ dico q̄ fili⁹ dei nō est hō quem assumpsit. sz cui⁹ naturā assumpsit. Assumpsit aūt naturā humanā i athamo. i. in indiuiduo: vt Damas. dicit: nō q̄ humana natura ꝑextitat añ vnionē: sz postq̄ vnita est in athamo vel in ꝑsona xpi. Vide. b. Tho. tertio scrip. sen. di. v. arti. ix. vtrū ꝑsona hois sit assumpta: in argu. cōtra: ⁊ in cor. q. ⁊ in solu. pmi argu. Et iterū tertia pte summe. q. iiij. arti. ij. in cor. q. ⁊ in solu. iij. arg. Tertia rō pncipalis q̄re beat⁹ Johes dixit carnē ⁊ nō hoiem est: q2 difficili⁹ videbaē q̄ natura simplicissima carni cōiūgereē magis q̄ aīe q̄ maiorē affinitatē habet ad deū rōne sue spūalitatis q̄ caro. vñ ponēs carnē assumptā quasi ꝑ locū a maiori dat intelligere oēs alias ptes. Quarta rō quare dicit caro ē q2 ex eo q̄ ois caro corruperat viam suā: vt dicit Gen. x. iō dicit caro vt ꝑ vnionē deitatis ad carnē tanq̄ ꝑ cōueniens instrumentū repararet corruptā carnē. Quinta rō quare dicit caro est: q2 deus nō poterat nobis loqui q̄si spūalib⁹: sz quasi carnalib⁹: iō dicit Verbū caro factū est. Sexta rō quare dicit: Caro est: vt non solū possim⁹ audire: sz etiā videre possit ois caro qd os dñi nominauit.

Septima rō est vt ostendaē q̄ idē est fili⁹ dei patris ⁊ fili⁹ virginis sm carnē. vñ Theophil⁹ sic ait: Per hoc q̄ dicit verbū caro factū est: addiscim⁹ q2 ipsū verbū hō ⁊ filius dei existēs factus est fili⁹ mulieris q̄ pncipalit̄ dei genitrix nūcupaē tanq̄ deū in carnē genuerit. Octaua rō quare dixit caro est: vt ostenderet suā charitatē erga nos. nam ad hoc carnē assumpsit vt pateret ꝓ nobis. Caro enī est infirmior ⁊ passibilior. Nona rō est quare dixit caro: vt ex vna parte suā clementiā ostēderet: ex eo q̄ rei tam vili vt carni vnit: ex alia parte suā potentiā: q2 ex tali vniōe nō ledit neq̄ inficit. sed caro extollit ⁊ nobilitaē. vñ Chryso. sup illo verbo: Verbū caro factū est. ponit exemplū in. xi. omelia sic dicens: Excelsum inquit humili adherēs nihil ledit a sua gloria. illud vo a multa sui [illegible] humilitate et verbi gratia. Sicut rex qui cū paupere beniuole loquit: in nullo se cōfundit: ipsum aūt pauperē apud oēs spectabilem ⁊ ꝑclarū facit. Et si hoc i hominū dignitate multo magis in illa incōparabili assumptiōe. xps aūt naturā suā in nullo ab hac minorauit descensiōe ⁊ nos qui semp in ignorātia sedebam⁹ ⁊ tenebris: ad gloriam ineffabilē reduxit: sicut etiā ꝑ exemplū pōt manifestari de luce que in nullo inficit etiā vilissimas res contingēs. Ratio aūt quare sol nō inficit vel maculaē ex hoc q̄ radios suos ꝑ feces spargit hec ē: q2 nō cōmunicat cū illis corꝑib⁹ in materia vt simul agens patiaē: sicut ea q̄ i materia cōmunicāt dū agūt patiūē: vt in pmo de generatiōe dicit: Aīa autē cōmunicat corꝑi i materia nō ex q̄ sit aīa sz in qua sit. ⁊ iō ex cōiunctiōe ad corp⁹ inficit. diuinitas aūt nō conuenit cū corꝑe neq̄ ex materia in q cū oino imaterialis sit: neq̄ in materia i qua cum nō vniaē corꝑi sicut forma ei⁹. Vide. b. Tho. tertio scrip. sen in fine ij. di. in expositiōe lr̃e que sic incipit. Et tñ ꝑdicāt istū visibilem ⁊c. Decima rō quare dicit caro est: vt ostendaē q̄ fili⁹ venit nō solū i deitate: sz etiā in carne ad saluandū carnē efficacit̄ quantū ad illos qui ꝑfecte crediderūt. vel sufficient̄ q̄tum ad oēs: ⁊ venit contra carnē ad maiorē damnationē infideliū: Joh. xv. Si nō venissem carnem assumēdo ⁊ locut⁹ eis nō fuissem tā verbis q̄ etiā signis ⁊ [illegible] peccatū. s. incredulitatis nō haberēt. nūc autē q2 veni ⁊c. de pctō infidelitatis excusationē non hñt. vñ Aug⁹ sic ait: Aduentus xpi in carnē: quantū credētib⁹ salutaris: tantū nō credētibus execrabilis fact⁹ est. Et subdit Aug⁹ ibidē: Hoc est enī pctm̄ infidelitatis pctm̄ quo detento cūcta peccata teneē ⁊ q̄ vnusquisq̄ si nō habeat dimittunē ei cūcta pctā. ¶ Qr dei fili⁹ voluit incarnari. vt hoiem sex modis ad bona ꝓmoueret. CA.XXXVII.

Tertio pncipalit̄ circa incarnationē verbi cōsiderare debem⁹ motiuū seu terminū assumptiōis. s. quo motiuo vel fine dei fili⁹ voluit incarnari: ⁊ q̄tum ad hoc dico q̄ rō in generali quare dei fili⁹ voluit incarnari est duplex. s. promotio boni: ⁊ remotio mali.

Primo enī dei fili⁹ voluit incarnari ad ꝓmotionē hois ad bonū. Nā xpus ꝑ suā incarnationē voluit sex modis hoiem ꝓmouere ad bonū. sz ondēdo suā ꝑfectionē: certificādo nostrā cognitionē: erigēdo nostrā expectationē: inflāmādo tepidā dilectionē: regulādo indebitā vel incertam oꝑationē: ꝑducēdo ad sui plenā fruitionē. Prima rō q̄re dei fili⁹ est incarnat⁹ est: vt onderet suā ꝑfectionē. Sicut enī dicit Damas. i pncipio tertij li. Per icarnationis mysteriū mōstraē sil bonitas: sapiētia: iusticia: ⁊ potētia siue virt⁹ dei. p⁹ bonitas siue clementia dei ostēdiē quā nō despexit ꝓprij plasmatis ifirmitatē. 2⁹ iusticia dei ondiē: q2 iuenit rectā solutionē: eo q̄ hoie victo nō aliū fecit vincē tyrannū: neq̄ vi eripuit ex morte hoiem. 3⁹ sapiētia dei ondiē. quā inuenit difficilū decentissimā solutionē. 4⁹ ondiē dei virt⁹ vel potētia infinita: q2 nihil est mai⁹ q̄ deū fieri hoiem. Secūda rō q̄re dei fili⁹ incarnari est: vt certificaret nostre fidei cognitionē: q̄ magis certificaē ex hoc q̄ nō angelo vel hoi: sz ipsi loquēti deo credit. vñ Aug⁹. xij. de ciui. dei sic ait: Vt hō fidenti⁹ ambularet ad veritatē: ipsa veritas dei fili⁹ hoie assūpto cōstituit atq̄ fundauit fidē. Tertia rō q̄re dei fili⁹ voluit incarnari ē: vt exigeret nostrā expectationē. ꝑ hoc. n. q̄ dei fili⁹ est nobis vnit⁹ nostrā assumēdo carnē. maxime spes nostra erigiē q̄ diligamur ab eo ⁊ vniamur ei. vñ Aug⁹ xiij de tri. initate sic ait: Nihil tam necessariū fuit ad erigendū spem nostrā q̄ vt demonstraret nobis quantum diligeret nos deus. Quid vo hui⁹ rei isto indicio manifestius q̄ vt dei filius nostre nature dignatus est inire consortiū? Quarta rō quare dei filius voluit incarnari

est: vt inflāmaret nostrā erga eū dilectionē. naȝ charitas nostra ad deū p incarnationē filii dei maxime excitat᷑ ꝛ inflāmat᷑. vñ Aug⁹. in libro de cathecizandis rudibus sic ait: Que maior est causa aduentus dei nisi vt deus ostenderet dilectionē suā in nobis: ꝛ postea subdit: Si amare pigebat: saltem nō reamare pigeat. Quinta causa vel rō quare dei fili⁹ voluit incarnari est: vt regularet nostrā indebitā ꝛ incertaȝ opationē. nā p suā incarnationē nobis exemplū pbuit recte viuēdi ꝛ opandi. vnde Augustin⁹ in quodā sermone de natiuitate dñi sic ait: Homo sequendus nō erat qui videri poterat. deus sequend⁹ erat q̄ videri nō poterat. vt g̃ exhiberet hoī ꝛ qui ab hoīe videret᷑ ꝛ quem homo sequeret᷑ deus factus est ꝛ hō. Sexta rō vel causa quare dei fili⁹ voluit incarnari est: vt pduceret nos ad sui plenā fruitionē. Nā p incarnationē ꝛ humanitatē xp̄i collata est nobis ad plenū pticipatio diuinitatis: que vere est beatitudo hoīs ꝛ finis humane vite. vñ Augustin⁹ in quodam sermone de natiuitate dñi sic ait: Factus est deus hō vt hō fieret deus: ita q̄ incarnatio filij dei vt homo pmoueret᷑ ad bonū ꝛ pficeret᷑: in ipso sex bona fecit. Fuit enī ꝛ est pmo ostensiua diuine pfectiōis scdo certificatiua fidei cognitiōis. tertio erectiua nostre spei seu expectatiōis. quarto inflāmatiua nostre ad deuȝ dilectiōis. quinto regulatiua incerte opatiōis. sexto effectiua vel collatiua vltime ꝛ plene sue fruitiōis que patet ē. Dec. b. Tho. tertia pte sūme. q. j. arti. ij. in cor. q.

¶ Q᷑ xp̄us voluit incarnari quinq̧ rationib⁹ quib⁹ remoueret a malo. CA. XXXVIII.

S Ecūdo incarnatio filij dei fuit vtilis ad remotionem mali. ꝛ idō voluit dei filius incarnari ppter quinq̧ causas quib⁹ hoīem remoueret a malo. Prima causa est ppter hostis potestatē confutandaȝ ꝛ refrenandā. nam anteq̄ verbū carnē humanā assumeret diabolus ppter peccatū hoīs toti mundo dñabat᷑. sȝ post incarnationē filij dei: diaboli potentia est limitata. vnde Augu. xiij. de trinitate sic ait: Qñ sic deo coniungi potuit humana natura vt fieret vna psona. Supbi illi spūs non idō audent se homini pponere q᷑ nō habent carnē. vñ per hoc homo instruit᷑ ne sibi diabolus pferat ꝛ eū veneret᷑ q̄ est actor peccati. Secūda causa q̄re dei fili⁹ voluit incarnari est ppter dignitatē hoīs ostendendā ꝛ cōseruandā. res enī quāto nobilior: tanto oȝ diligenti⁹ custodiri ꝛ cōseruari. Humana aūt natura ex vnione diuinitatis ī psona xp̄i est multū nobilitata: in cui⁹ signū angel⁹ aūt vnionem ꝛ ante incarnationē multotiēs voluit ꝛ pmisit se ab hoīe venerari ꝛ adorari: post incarnationē v̄o filij dei nō. vñ qñ Johēs euangelista angelū voluit adorare phibuit angelus dicēs: Uide ne feceris: cōseruus enī tuus sum ꝛ fratrū tuor: Apoca. xix. vñ Grego. in omel. Erant appropinquantes ad iesum sic ait: Timet angel⁹ ab hoīe adorari qñ humanā naturā videt in deo sic sublimatā vt fieret vna psona. ꝛ idō videntes q̄ p incarnationē filij dei humanā naturā tantu nobilitatā ꝛ exaltatā instruimur vt eam diligent᷑ cōseruem⁹ ne eā inquinem⁹ ꝛ maculem⁹ peccando. vñ Aug⁹ in libro de vera religiōe sic ait: Demōstrauit nobis deus q̄ excelsū locū inter creaturas habeat humana natura in hoc q̄ hoībus in vero hoīe apparuit. ꝛ Leo papa in sermōe de natiuitate dñi sic ait: Agnosce o xp̄iane dignitatē tuā ꝛ diuine cōsors factus nature. noli in veterem vilitatē degeneri cōuersatiōe redire ꝛc. cōple et ū. ca. xxiij. Tertia rō quare dei fili⁹ voluit incarnari est ppter cordis psumptionē tollendā. nullū enim meritū alicuius particularis neq̧ toti⁹ etiā hūane nature fuit digniȝ dei fili⁹ assumeret carnē humanā. Cui⁹ rō est: q᷑ p incarnationē filij dei sunt facta tria q̄ oē meritū humanū excedunt. s. vnio in psona: infusa diuina gratia: reformata tota natura humana. p⁹ in incarnatiōe est facta vnio in psona. Ex quo sic arguo: Nostra opa meritoria ad beatitudinē ordinant᷑: q̄ est virtutis premiū in dei visione vel fruitione cōsistēs. vnio aūt incarnatiōis cū sit vnio ī psona transcendit oēm vnionē mentis ad deū: g̃ nullus incarnationis vnionē de cōdigno meret᷑. 2⁹ in īcarnatiōe est infusa pmaria gratia. Ex quo sic arguo: Principiū meriti nō cadit sub merito. sȝ gratia dei est pncipiū meriti: g̃ ipsa grā dei nō cadit sub merito: incarnatio aūt filij dei ex gratia ei⁹ pcessit. ꝛ idō dicit᷑ Joh. j. Gratia ꝛ veritas p iesum xp̄m facta est: g̃ ꝛc. 3⁹ p incarnationem filij est reformata tota humana natura. vñ nullū pticulare meritum hoc meret᷑: neq̧ etiā meritū generale totius nature humane cū sit ī ... Re. o. ca. xv. vbi dicit᷑ q̄ xp̄s carnē assumpsit de matre pfecta. vñ Aug⁹. iij. de ciui. dei sic ait: Gratia dei nullis meritis pcedētib⁹ in hoīe xp̄o cōmēdat᷑. Quarta rō quare dei fili⁹ voluit īcarnari est ppter mētis elationem remouendā. Nā si deus se tantū humiliauit q̄ absq̧ meritis formā alicui⁹ serui accepit: ꝛ nobis sic intime ꝛ inseparabiliter cōiūgi ꝛ vniri voluit: multū humana supbia argui debet que magnū pbet impedimentū: ne homo possit vniri deo. vñ Aug⁹ in tertio li. de tri. sic ait: Per tantaȝ dei humilitatē qua dignat⁹ est īcarnari: redargui potest atq̧ sanari supbia hoīs que maximū impedimentuȝ est ne inhereat᷑ deo. Quinta causa ppter quā dei filius voluit incarnari: est ppter criminis obligationē ꝛ satisfactionem faciendā. Nā homo ex peccato ī deū bonū offenderat infinitū. Ex hoc duo necessaria sequebant᷑: vel q̄ homo pateret᷑ penam īfinitā quā ex peccato infinito merebat᷑: vel satisfactio hoīs īfinita necessaria erat ad pene infinite vitationē. ꝛ q᷑ purus homo nō p se: ꝛ min⁹ p toto humano genere potest satisfacere. deus etiā nō debebat: idō venit xp̄s qui est deus ꝛ homo. vñ Leo papa ī sermone de natiuitate sic ait: Suscipit᷑ a virtute infirmitas a maiestate humilitas: ... marū ꝛ aliaȝ rerū: vt q̄ nostris remedijs cōgruebat vn⁹ atq̧ ideȝ dei ꝛ hoīuȝ mediator: ꝛ mori ex vno ꝛ resurgere posset ex altero. nisi enī esset verus deus nō afferret remediū: nisi esset verus homo nō pberet exemplū. Sed forte argues ī oppositum. s. q̄ p satisfactiōe cōmisse culpe ab hoīe nō fuit necessarium q̄ filius dei īcarnaret᷑ duplici ratiōe. Prima est talis: Nulla credulitas est deo attribuēda qui est sūme misericors. sed exigere ab homine plus q̄ pōt est crudele: ergo deus nō exigit satisfactionē ab hoīe quā homo nō potest implere. vel si exigit homo potest p se satisfacere. ꝛ sic nō fuit necessariū q̄ deus īcarnaret᷑. Rñdeo ꝛ dico q̄ quātitas peccati ex duobus pensari potest. p⁹ ex parte dei ī quem peccat᷑. ꝛ sic peccatum īfinitatem quādā habet put est offensa dei q᷑ quāto est maior q̄ offendit᷑ tāto culpa est grauior. 2⁹ quātitas culpe pōt cōsiderari siue pensari ex pte boni qđ corrūpit᷑. ꝛ sic quātitas culpe finita est. s. quantū est corruptio nature. ꝛ idō ad satisfactionē debitā requirit᷑ actio hoīs q̄ pportionat᷑ quātitati culpe in quātū corruptio quedā ē ꝛ grā cui⁹ virtus quodāmodo īfinita est cū sufficiat ad merendū premiū īfinitū p quā satisfactio pportionat᷑ quātitati culpe put est offensa dei. ꝛ idō ex se nō sufficit ad satisfactionē: q᷑ ex se gratiā habere nō pōt. nec tñ deus crudelis est hāc satisfactionē exigēs: q᷑ q̄uis ex se gratiā hr̄e nō possit: ꝛ ita nec satisfacere pōt tñ satisfacere p id qđ deus parat⁹ est dare. s. p gratiā suā. Si aūt alit᷑ vis pcederet ad argumētū rñdere dicas: q̄ aliq̄ satisfactio pōt dici sufficiēs duob⁹ modis. Uno mō q᷑ est cōdigna p quandaȝ adequationē ad recōpensationē cōmisse culpe. ꝛ sic puri hoīs satisfactio sufficiēs esse nō potuit tñ q᷑ culpa ī deū cōmissa erat īfinita: vt patet supra: tū quia tota natura p peccatum erat corrupta. nec bonuȝ alicui⁹ psone vel etiā

pluriū poterat ꝑ equiparationē detrimentū totiꝰ nature
recōpensare. ⁊ iō oportuit ad satisfactionē condignā ꝙ et
actio satisfaciētis haberet efficaciā infinitā ꝙ esset actio
vel satisfactio dei ⁊ hoīs. dei ꝗ posset: hominis ꝗ deberet.
Alio mō pōt dici satisfactio sufficiēs impfecte.s. fm acce
ptionē eiꝰ qui est ea cōtentus ꝙuis nō sit cōdigna. ⁊ hoc
mō satisfactio puri hoīs est sufficiens. Et qꝛ oē impfectū
supponit aliqḋ pfectū a quo sustentet: unde est ꝙ oīs pu
ri hoīs satisfactio efficaciā habet e passiōe xpi. Scḋo
ꝙ nō fuit necessariū ad satisfaciendū deo ex peccato cō
misso deū vel dei filiū incarnari. pbo scḋa rōne sic: Qui
cūq₃ pōt satisfacere ꝓ peccato maiori. pōt etiā ꝓ minori. ſ₃
mortale pctm̄ actuale ē maiꝰ ꝙ̄ originale qꝛ habet plus
de volūtario. ḡ cū homo possit satisfacere ꝓ mortali: pōt
multo fortiꝰ satisfacere ꝓ originali. Et ita nō fuit necessa
riū ꝙ deus incarnaret. Rn̄deo tribꝰ modis. pᵒ ꝙ pōt di
ci aliquid maiꝰ altero duobꝰ modis. Uno mō intensiue
sicut illa albedo est maior ꝗ est intensior. ⁊ ꝑ hunc modū
maiꝰ est pctm̄ actuale ꝙ̄ originale: qꝛ plus habet de rōe
volūtarij. Alio mō dicit aliqḋ esse maiꝰ altero extensiue
sicut dicit maior albedo ꝗ est in maiori superficie. ⁊ hoc
mō pctm̄ originale est maiꝰ actuali. eo ꝙ ꝑ pctm̄ origina
le est totū genꝰ humanū infectū. Un̄ pōt dici ꝙ actuale ē
magis culpa: ⁊ originale ē maiꝰ malū. ⁊ q̄tū ad hoc xps
pncipalit venit ad tollendū pncipale pctm̄. Nā sicut ma
lū multitudinis est peiꝰ malo uniꝰ. ita bonū generis diui
nius ē ꝙ̄ bonū uniꝰ: vt dicit in pncipio ethicorū. 2ᵒ mō
rn̄deo ⁊ dico: ꝙ qꝛ pctm̄ actuale est pctm̄ ꝑsone: actꝰ autē
cū sint singulariū: iō ad satisfaciēdū deo ꝓ peccato actua
li mortali sufficit actꝰ vel satisfactio hoīs cū grā diuina: vt
ꝓ₃.ē. Nō aūt ad satisfaciēdū ꝓ originali peccato sufficit
actio puri hoīs: eo ꝙ actio puri hoīs nō pōt tantū valere
quantū totū bonū nature hūane. Et iō oportuit esse deū
⁊ hoīe₃ ꝗ ꝓ pctō originali satisfaceret. 3ᵒ mō rn̄deo ⁊ di
co: ꝙ etiā ꝓ actuali pctō fm quosdā non sufficit puriꝰ hō
satisfacere nisi supposita satisfactiōe xpi: ex cuiꝰ passione
etiā antiquorū patrū satisfactio efficax fuit ꝗ in fide eius
saluabant. Hec b. Tho. tertia pte sūme. q. i. arti. ij. in cor.
q. iuxta fi. ⁊ in so. ij. argu. ⁊ ibidē arti. iiij. in cor. q. Et iterum
tertio scrip. sen. di. i. arti. ij. in so. v. ⁊ vi. argu. ꝑ totum.

¶ Qꝛ deū incarnari possibile est quattuor rationibꝰ.

Adhuc circa incarnationis mysterium CA. XXXIX.

a sterū pter ea que dicta sunt superiꝰ cōsideranda
sūt quattuor. s. actus cōueniens: tempꝰ expediēs
modus excellens: fructꝰ pficiens. Primo enī circa in
carnationē cōsiderandꝰ est actus cōueniēs. Ubi nota ꝙ
ꝙ aliud est querē: an deū incarnari sit possibile: an sit ne
cesse: an sit rōnabile. Primo enī si querat an deū incar
nari sit possibile. Rn̄det ꝙ sic. qḋ pbo quattuor rōnibus
s. ex pte omnipotētie: excedentie: cōuenientie: sapientie.
pᵒ ex pte oīpotentie sic: Deus cū sit oīpotens est oē illud
qḋ nec cōtradictionē includit: nec aliquē defectū in deo
ponit. vn̄ Luc. i. Nō erit impossibile apud deū oē verbū
S₃ deū naturā humanā assumere nec cōtradictionē im
plicat: nec in deo aliquē defectū ponit. ḡ possibile ē deū
incarnari. 2ᵒ pbo hoc idē rōne excedētie sic: Deus plus
pōt facere ꝙ̄ hō dicere. ſ₃ hō pōt dicere deū humanā na
turā assumere. ḡ deꝰ multo magis pōt hoc facere. 3ᵒ pbo
hoc idē ex pte vel rōne cōueniētie sic: Eorū ē facilis vnio
que adinuicē similitudinē habēt. ſ₃ hō creatus ē ad ima
ginē dei: vt dicit Gen. primo. ḡ humana natura diuine ali
quo mō est vnibilis in ꝑsona. Et ꝯfirmo hoc idē sic: Ubi
nota: ꝙ aliter se habet in creaturis: alit in diuinis. Nam
in humanis fm diuisionē suppositorū diuidit natura. ſ₃
in diuinis pn̄t esse plures ꝑsone in vna natura. ḡ etiā pa
ri rōne pn̄t esse plures nature in vna ꝑsona: vt est i incar
natiōe verbi. 4ᵒ hoc idē pbo rōne ex pte diuine sapien
tie sic: Sapientia vincit maliciā: vt dicit Sap. viij. S₃ ꝑ
maliciā diaboli ⁊ hoīs humana natura que est opus dei
deiecta fuit ⁊ est quantū deijci potuit in culpā ⁊ in mise
riā. ḡ decuit vt sapiētia dei ipsū exaltaret quantū exalta
ri potuit. ſ₃ deus pater facere pōt oē qḋ eiꝰ sapientiā de
cet. ḡ ⁊c. Ad cuiꝰ euidentiā ꝓpter solutionē quorūdā
argumentorū ⁊ dubiorū que in oppositū moueri pn̄t no
ta hic quattuor. Primū est: ꝙ illud qḋ nō est pfectū in
esse vnit alteri vt suā pfectionē ab eo acquirat: vt verbi
grā: Ex actu ⁊ potētia: vel ex materia ⁊ forma fit vnio es
sentialis. sed qḋ oībus modis est pfectū. nullo modo pōt
alteri vniri vt additionē vel pfectionē ab altero recipiat
cum nihil sibi desit. ſ₃ ad cōmunicandū suā pfectionē. ⁊
sic deus cū sit pfectissimus: qꝛ in se oēm pfectionē prehi
bet: vt Dionysiꝰ dicit homini vniri voluit non ꝓpter se:
qꝛ nō habet quo crescat eiꝰ pfectio cū sit infinita: ſ₃ ꝓpter
hoīem cui subueniendū erat: vt verbi gratia: Sicut deꝰ
etiā est in oībus ꝑ essentiā: potentiā: pn̄tiā: suā bonita
tem in omnibus diffundēdo ex quo tn̄ nihil sibi accrescit.

Secūdū est: ꝙ sicut duo cōtraria ꝗ cōueniūt in genere
nō pn̄t simul esse in eodē. multo minꝰ deus cum nō cōti
neat in aliquo genere ⁊ humana natura pn̄t vniri simul
ita ꝙ insint eidē fm idē: qꝛ fm Damasce. qḋ erat increa
bile mansit increabile. ⁊ qḋ erat creabile mansit creabile
pn̄t tn̄ vniri i alio. s. i ꝑsona qḋ factū fuit i incarnatione.

Tertiū est: ꝙ sicut deus cū sit increatus: imobilis: icor
poreus ꝓpter suā bonitatē cōmunicandā pduxit creatu
ras mobiles ⁊ corporales. Malū vō pene a dei iustitia est
introductum ꝓpter gloriam dei. malum vō culpe est cō
missum ꝓpter recessum ab arte diuine sapiētie ⁊ ordine
diuine bonitatis: ita cōueniēs fuit deū assumere naturā
humanā creatam: mutabilē: corporeā ⁊ penalitati subie
ctam: nō aūt fuit cōueniens deum assumere malū culpe.

Quartū est: ꝙ si verbum hominis transiēs nō angustat
in loco aliquo: sed simul audit a multis ⁊ a singulis totū
multo magis verbū dei pmanens simul est vbicūq₃: totū est
s. totum in celo: ⁊ totū in virginis vtero: totum i sinu pa
tris. ⁊ totum intra corpusculū vagientis. Cuius rō est: qꝛ
deus nō mole sed virtute est magnus. Et ideo magnitu
do virtutis eius nullas in angusto sentit angustias. vnde
existēs in vtero virginali vt verus deus curā gerit totiꝰ
mūdi. Hec beatꝰ Tho. tertio scrip. sen. di. i. arti. i. i tribꝰ ar
gumētis cōtra: ⁊ in solu. ij. ⁊. iiij. argu. Et iterum tertia parte
sūme. q. i. arti. i. in solu. iij. ⁊. iiij. argu. Secundo nota si
querat: an deum incarnari fuerit necesse ad reparationē
humane nature? Rn̄deo ⁊ dico: ꝙ aliquid ad finem ali
quē dicit esse necessariū duobus modis. Uno modo si
ne quo finis haberi nō potest: sicut cibus est necessarius
ad cōseruationē humane vite. ⁊ hoc modo nō fuit neces
sariū deum incarnari ad reparationem humane nature.
Cuius ratio est: qꝛ deus ꝑ suā omnipotentē virtutem po
terat humanā naturam multis alijs modis reparare. Se
cūdo modo dicit aliquid esse necessariū ad finē aliquē
sicut illud ꝑ quod melius ⁊ cōuenientius puenit ad finē
sicut equus necessarius est ad iter. ⁊ hoc modo fuit neces
sarium deū incarnari ad reparationem humane nature
Augustinꝰ. xiij. de trinitate sic ait: Ostendamus nō aliū
modum possibilem deo defuisse cuius potestati omnia
equaliter subiacent: sed saluande miserie nostre conue
nientiorē modum aliū nō fuisse. ⁊ hoc ꝓpter bonum cō
sequendū ⁊ malū vitandū: vt patet. s. Hec beatꝰ Tho. ter
tia pte sūme. q. i. arti. ij. in cor. q. in principio. Tertio vō
si queratur: an deū incarnari fuerit rationabile? Rn̄deo
⁊ dico ꝙ sic ꝓpter multas causas quas require supra vbi
agit de incarnationis cōuenientia. ca. xxv.

¶ Qr aliter est de nobis: ꝛ aliter de deo quantũ ad tem
pus natiuitatis. CA.XL.

f Ecũdo ꝑncipaliter circa incarnatiõis mysteriuꝫ
cõſiderare debem⁹ temp⁹ expediens. Ubi ſcien
dum ꝙ aliter eſt de nobis: ꝛ alit̃ de deo. Nos. n.
qui nõ oĩuꝫ tempoꝝ ꝓportiões cognoſcim⁹: cõgruitateꝫ
tp̃is. ſ. quare hoc tp̃e ꝛ nõ alio deus voluit incarnari ple
ne ſcire nõ poſſum⁹. deus aũt qui eſt oĩuꝫ tempoꝝ diſpẽ
ſator ꝑfecte ab eterno cognouit: ꝛ poſt temp⁹ cõgruũ ad
incarnationẽ elegit. Poſſum⁹ tñ nos aliq̃l̃r ſcire quare
nõ tp̃e legis nature: nec tp̃e legis ſcripte: ſꝫ tp̃e gratie dei
fili⁹ voluit incarnari. Cui⁹ quidẽ tp̃is cõgruitas tripli
citer ꝓbari põt. ſ. rõne. ſimilitudine: ꝛ autoritate. Primo
eñ ꝙ cõueniẽs fuerit dei filiũ tp̃e gratie incarnari ꝓbo
rõne ſic: Homo eñ ꝑ ſupbiã peccauerat: iõ oportebat ꝙ
ꝑ humilitatẽ repararet̃: ad quã exigebat̃ vt defectũ ſuuꝫ
cognoſceret tam in cognitiõe q̃ꝫ in virtute. defect⁹ aũt co
gnitiõis innotuit hoĩ tp̃e legis nature: quo tp̃e multi lu
mine naturalis rõnis non obſtante in peſſimos errores
idolatrie ſũt ꝓlapſi: ꝛ in nephandiſſima opa inciderunt.
Defectus aũt virtutis ꝓprie ĩnotuit hoĩ tp̃e legis ſcripte:
qꝛ tũc ꝑ legem eruditus nõdum tñ peccati iugũ excutere
potuit. Et iõ oportuit ꝙ poſt iſta duo tp̃a quaſi ꝑparato
ria deus hõ fieret: vt in deo ſolo ſpes ſalutis haberetur.

Scdõ hoc idẽ ꝓbo ſimilitudine infirmitatis. Ubi no
ta ꝙ alit̃ eſt in morbo ſpũali: ꝛ alit̃ in corpali. Nã ad ſa
nationẽ morbi corpalis nõ exigit̃ vt infirm⁹ vim medi
cine ꝛ piculũ morbi cognoſcat. qđ tñ maxime eſt neceſſa
riũ in ſanatiõe morbi ſpũalis: q̃ ꝑ humilitatẽ ꝛ ſpũs con
tritionẽ ſanat̃. Et iõ q̃uis medicina corpalis nõ differa
tur: medicina tñ ſpũalis differri põt. vñ qꝛ incarnatio fi
lij dei vera medicina ſpũalis fuit defectus hũane nature
ſanans ꝛ reparãs: iõ cõueniẽs fuit ꝙ differret̃ vſqꝫ ad tẽ
pus quo genus humanũ habuit ꝑfectaꝫ cognitionẽ ſui.
vnde poſtq̃ꝫ hõ ꝑ humilitatẽ ſuã infirmitatẽ cognouit:
de⁹ humano generi remediũ incarnationis exhibuit: qđ
pri⁹ ex ſupbia cõtemnebat. Et iõ deus non ꝑfecte ſubue
niebat nec ꝑfecte curabat: ſꝫ deus oĩ tp̃e humane nature
aliqualit̃ ſubueniſſet: qꝛ q̃diu fuit morb⁹ fuit aliqua me
dicina morbi: q̃uis illa medicina nõ eſſet ſufficiẽs ſicut
fuit incarnatio verbi dei: vt dicit Hugo de ſcõ Uictore.
Hec b. Tho. in ſcrip. ſen. di. j. arti. iiij. in cor. q. iuxta prin
cipia: ꝛ in ſolu. argu. Et iterũ tertia pte ſũme. q. j. arti. v. i
cor. q. Tertio hoc idẽ ꝓbo autoritate apli ad Gala. iiij.
ſic dicentis: At vbi venit plenitudo tp̃is miſit deus filiũ
ſuũ factũ ex muliere factũ ſub lege vt eos q̃ ꝛc̃. In quib⁹
verbis apls de incarnatiõe filij dei tangit tria. p⁹ tp̃is cõ
gruitatẽ cũ dicit: At vbi venit plenitudo tp̃is. 2⁹ admira
bilem natiuitatẽ cũ ſubdit: Miſit deus filiũ ſuũ. 3⁹ deſi
derabilẽ vtilitatẽ cũ addit: Ut eos q̃ ſub lege erant redi
meret. Primo tp̃is ↄgruitatẽ cũ dicit: At vbi venit ple
nitudo tp̃is. Qđ quidẽ verbuꝫ exponit̃ a doctorib⁹ trib⁹
modis. Primo eñ btũs Tho. dicit ꝙ tempus incarna
tionis dicit̃ temp⁹ plenitudinis quinqꝫ de cauſis: quas
require. ſ. ca. xxviij. Scdõ temp⁹ incarnatiõis dicit̃ tem
pus plenitudinis ꝓpter quadruplicẽ plenitudinẽ. ſ. pacis:
muneris ꝑtatis eternitatis. p⁹ ꝓpter plenitudineꝫ pacis
que tũc tp̃is erat: ꝛ ſignificat xp̃m qui ꝑ ſuã incarnatio
nẽ fuit pax noſtra. pſal. Orietur in dieb⁹ ei⁹ iuſticia ꝛ abũ
dãtia pacis. expone ꝛc̃. 2⁹ ꝓpẽ plenitudinẽ diui mũeris. ſ.
miſericordie ꝛ pietatis in pſal. Miſericordia dñi plena
eſt terra. 3⁹ ꝓpter plenitudinẽ ꝑtãtis. nã tam plena ꝛ ꝑfe
cta tũc tp̃is erat ꝑtãs ꝑſidis vt vniuerſus orbis eis ſubij
ceret̃. ꝛ ab eo deſcriberet̃: ꝛ ſignificat xp̃m cui⁹ ꝑtãti oĩa
ſũt ſubiecta: ꝛ q̃ venit in carnẽ vt electos ſuos aſcriberet
in eternitate: vt dicit Greg. quo contra de reprobis ꝑ p
phetam dicit̃: Deleant̃ de libro viuentium ꝛc̃. 4⁹ ꝓpter
plenitudinẽ eternitatis. nimirũ qꝛ plenitudo ꝛ abũdan
tia tp̃aliũ obliuionẽ ꝛ inopiã fecerãt eternoꝝ. oportuit
ꝙ ueniret eternitas q̃ꝫ magis tp̃alitas abũdabat vel hñ
lebat. Tertio mõ verbũ ꝑdictũ: At vbi venit ꝛc̃. exponit̃
ſic. Ad cui⁹ euidentiã nota ꝙ triplex eſt plenitudo. ſ. na
ture gratie: ꝛ glorie. Plenitudo nature eſt duplex. Pri
ma eſt q̃tum ad cõditionẽ rerũ cõpletã ſm̃ genus ꝛ ſpe
ciem: de qua dicit̃ Gen̄. ij. Compleuit deus die ſeptimo
opus ſuũ: ꝛ requieuit ab oĩ ope qđ patrauerat. Scda
eſt q̃tum ad multiplicationẽ eaꝝ. de q̃ dicit̃ in pſal. Dñi
eſt terra ꝛ plenitudo ei⁹. Plenitudo gratie dicit̃ temp⁹
incarnatiõis ꝛ redẽptiõis xp̃i. ꝛ hoc quattuor modis. j⁹
ꝑ comparationẽ ad deũ: qꝛ ĩ incarnatiõe facta eſt plena
participatio deitatis. vñ Coloſſen̄. ij. In xp̃o vel in ipſo
habitat oĩs plenitudo deitatis corpalit̃. Re expoſ. inẽ
hui⁹ ſ. xviij. ca. 2⁹ ꝑ cõparationẽ ad angeloſ: qꝛ ruina an
geloꝝ reparat̃ ꝑ incarnationẽ ꝛ redẽptionẽ xp̃i. pſal. Iu
dicabit in nationib⁹ implebit ruinas 3⁹ ꝑ cõparationẽ ad
ad hoĩem. ꝛ hoc duplicit̃. pmo ĩ plena liberatiõe a culpa
ꝑ miſericordiã: coloſſen̄ j. Complacuit oẽm plenitudinẽ
inhabitare ꝛ ꝑ eã recõciliari. ſcdõ in plena ꝑceptiõe bo
ni neceſſarij ad ſalutẽ q̃tũ ad bonũ veritatis ĩ intellectu
ꝛ q̃tũ ad bonũ gratie ĩ affectu: Ioh. j. Plenũ gratie ꝛ ve
ritatis. Et ſubdit̃ ibidẽ: De plenitudine ei⁹ nos oẽs acce
pimus gratiã ꝓ gratia. 4⁹ ꝑ cõparationẽ ad totũ vniuer
ſum: qꝛ oĩs creatura ex incarnatiõe verbi ꝑficit̃. Cui⁹ rõ
eſt: qꝛ cũ oĩs creatura ordinet̃ ad hoĩem ꝛ humana na
ra vnit̃ diue: complet̃ vniuerſa creatura ſiue ſpũalis ſiue
corpalis cũ qua cõmunicat homo. ꝛ hoc eſt qđ dicit̃ ad
Eph. j. Scdm̃ bñplacitũ ei⁹ qđ ꝓpoſuit in diſpenſatione
plenitudinis tempoꝝ inſtaurare oĩa in xp̃o q̃ ſũt in celo ꝛ
que in terra ſũt: His q̃ttuor rõnib⁹ temp⁹ gratie dicit̃
temp⁹ plenitudinis. Tertio plenitudo ẽ plenitudo glo
rie q̃ attendit̃ q̃tũ ad duo. Primo q̃tũ ad numerũ ele
ctoꝝ: de qua dicit̃ Apoca. vj. Suſtinete adhuc modicum
donec impleat̃ numer⁹ fratrũ veſtroꝝ. Scdõ q̃tum ad ꝑce
ptionẽ eternoꝝ bonoꝝ: de qua dicit̃ Ecci. xxiiij. In ple
nitudine ſcõꝝ detentio mea. Hec Alex. tertia pte. ſũ. q. v.
de tp̃e incarnationis arti. j. in cor. q. Eſt aũt ſciendũ ꝙ
plenitudo ꝑfectionẽ ĩportat. Nã plenũ idẽ eſt qđ ꝑfectũ
ꝛ iõ ſicut triplex ẽ plenitudo vt ꝓxĩe ĩmediate dictũ: triplex
eſt ꝑfectio. ſ. nature: gratie: ꝛ glorie. Perfectio autẽ natu
re eſt q̃ fuit in ꝑncipio mũdi die ſeptimo: vt dicit̃ Gen̄. ij.
Perfectio võ glorie erit ĩ fine mũdi. Perfectio autẽ gra
tie eſt media int̃ vtrãqꝫ. Et iõ xp̃s ꝑ quẽ grã facta eſt cir
ca mediũ mũdi venit: vt dicit̃ Abacuch. iij. In medio an
noꝝ facies ꝛc̃. Hec b. Tho. tertio ſcrip. ſen. di. j. arti. j. i
ſo. j. argu. Scdõ ꝑncipaliter apl̃us tangit admirabileꝫ
natiuitatẽ cũ ſubdit: Miſit deus filiũ ſuũ ꝛc̃. Nã miſſio
filij ei⁹ eſt incarnatio. ſm̃ b. ũ Grego. cui⁹ q̃dem incarna
tio vel natiuitas ex q̃ttuor ptib⁹ fuit mirabilis. Pmo ex
pte patris a quo mittebat̃. q̃ nõ neceſſitate ſꝫ ex maxima
charitate ſuũ filiũ voluit incarnari: Ioh. iij. Sic de⁹ di
lexit mundũ vt filiũ ſuũ vnigenitũ daret. Scdõ fuit mi
rabilis ex pte ꝓlis q̃ naſcebat̃: qꝛ filiũ ſuũ: filiũ nõ ſerui:
ſuũ nõ alienũ. Ex quo ei debem⁹ ſpẽalem reuerentiã cõfi
dentiã: leticiã. p⁹ ſpẽalem reuerentiã: Matth. xxi. Forſi
tan verebunt̃ filiũ meũ. 2⁹ ſpẽalem ↄfidentiã: Ro. viij. Si
filij ꝛ heredes. heredes q̃dem dei: coheredes autẽ xp̃i. 3⁹
ſpẽalem leticiã: ſicut boni fideles q̃ gaudẽt in aduẽtu he
redis. Luce. ij. Euangelizo vobis gaudiũ magnũ. qꝛ nat⁹
eſt vobis hodie xp̃s qui eſt ſaluator mũdi. Et merito: qꝛ
ſolus xp̃us fuit mediator: redẽptor: ſatiſfactor. Re. infra
ca. xlv. Tertio natiuitas xp̃i fuit mirabilis ex pte matris
ex qua naſcebat̃. vñ ſubdit: factũ ex muliere. Sꝫ om-

in simbolo dicit: Genitū nō factū. Rūdeo ꝛ dico: ꝙ filius dei ſm diuinā naturā nullo mō est factus sed genitus. Re. rōnes de hoc suo loco. Sꝫ ſm naturā hūanam aliquo modo ē factus: qꝛ humanā naturā quā assumpsit creatura quedam est. nō tñ xp̄s pōt dici ꝓprie factus simpliciter loquendo: sꝫ dicit filius dei fact⁹ hō. Re. ē. ca. illo vbi vnio nature diuine ꝛ hūane exprimit ꝑ principio factus. vñ Aug⁹ ibidem in glosa sic ait: Non te offendat ꝙ ait factū cū cōfiteamur natū. factum. n. nō ꝯfitemur nisi hoiem. de⁹ autē semꝑ faciēs est: fieri nescit vt sit: sꝫ fit vt aliqd alicui: sicut dicit Dñe refugiū factus es nobis. q. d. xp̄s ſm ꝙ hō factus est: vt q̄ creator semꝑ erat creatura eēt. manēs. n. de⁹ factus est hō. vt fieret qd nō erat non vt periret qd erat hō. sꝫ dicit factū ex muliere. vbi Aug⁹ in glo. sic ait: Non aūt factum ex virgine sed ex muliere. sed hoc nō moueat te: vtrūq; nā scriptura dicit. Ex virgine vt Isa. vij. Ecce virgo ꝯcipiet. Et ex muliere vt hic. Ad cui⁹ euidētiā nota tria. Primū est: ꝙ si loquimur de potētia dei absoluta dei fili⁹ potuit assumere q̄le corpus voluit: ita sexū femineū sicut masculinū loquēdo aūt de ꝯgruitate ꝯueniens fuit ꝙ xp̄s sexū masculinū assumeret ꝛ nō femininuꝫ. Cuius rō est: qꝛ xp̄s venit vt doctor ꝛ rector vt pugnator humani generis. Que tria qꝛ mulieri nō ꝯpetūt. iō dei fili⁹ assumpsit corp⁹ in sexu masculino ꝛ nō in feminino. Dec. b. Tho. iij. scri. sen. di. xij. de ꝯgruitate q̄ntū ad sexuꝫ: arti. j. q. ij. in cor. q. Secundū ē ꝙ dei fili⁹ ꝯueniēter ꝛ rōnabiliter ex muliere voluit carneꝫ assumere. Et hoc specialiter triplici rōne fecit. Prima est vt vterq; sexus glorificaret vel saluaret in xp̄i incarnatione. nam xp̄s venit vtrūq; sexū saluare. sꝫ ipse fuit vir: ergo debuit de muliere carnē assumere. Scd̄a ratio ē vt ois generatōis grad⁹ integraret. ꝛ sic hoīnū vniuersuꝫ compleret: qꝛ generatio viri de muliere sine viro nunq̄ fuerat: sꝫ mulieris de viro fuerat. s. in Eua. Et viri de vtroq; sic in Abel ꝛ in aliis. Et viri d̄ neutro sicut in Adam. Tertia rō est vt defect⁹ repararet. Nam reparatio dꝫ rñdere ruine ꝑ oppositū. vñ sicut ꝑncipiū ꝑditōis fuit natura fragilior sicut mulier: ita ꝑncipium reparatōnis dꝫ eē natura fortior sicut vir. s. xp̄s: sicut sanatio ī corpore hoīs est ꝑ cordis virtutē qd hꝫ fortiorē sanitateꝫ. et sicut ꝑ virū intrauit in hūc mundū originale pctīn: ita ꝑ virū habuit ꝑfici opus nr̄e salutis. Et sicut a muliere aliquo mō initiū habuit pctīn: ita op⁹ nr̄e salutis aliq⁹ mō initiatū est ꝑ mulierē. s. ꝑ btām virginē. Dec. b. tho. tertō scri. sen. dyi. ē. imediate. arti. j. q. ij. in solu. j. ar. Et ibidem arti. ij. q. ij. in cor. q. Sed forte argues in oppositū. s. ꝙ nō fuit ꝯueniens q xp̄s nasceret de muliere sic. Mulier corruptionē iportat. sꝫ xp̄s de incorruptissima virgie natus ē. ergo incōuenieter dr̄ fact⁹ de muliere. Rūdeo ꝛ dico ꝙ mulier ponit hic ad significatōem sexus ꝛ nō ad designandū corruptōem sic costa assumpta de Adam dr̄ formata in mulierem q̄uis Eua tūc virgo facta sit. Dec. b. tho iij. scri sen di. ij. in fine. s. in expositiōe lr̄e. Ac vbi venit plenitudo tp̄is sup illo verbo factū de muliere. Tertiū est: ꝙ lꝫ dei fili⁹ potuisset carnē aliūde ꝛ nō de genere vel stirpe Ade assumere: vt dicit aug⁹. xiiij. de trinita. Melius tñ de⁹ iudicauit de genere vel de stirpe ade assumere carnē. ꝛ hoc triplici rōne. Prima est: qꝛ hoc videt ad iusticiā ꝑtinē. s. vt ille satisfaciat q̄ peccauit. ꝛ ideo de natura ꝑ adam corrupta debuit assumi illud ꝑ quod satisfactio erat implēda ꝓ tota natura. Scd̄a rō est: qꝛ hoc ꝑtinet ad maiorē hoīs dignitatem ꝛ excellentiā dum ex illo genere victor diaboli nascit qd ꝑ diabolum fuerat victum. Tertia rō est: qꝛ ꝑ hoc magis ostendit dei potentia dū de natura corrupta ꝛ infirma assumpsit id qd in tantā virtutē ꝛ dignitatē est ꝓmotum. Dec. b. tho. iij. pte sūm. q. iiij. arti. vj. in cor. q. Quarto natiuitas xp̄i fuit mirabilis ex ꝑte legis cui subijciebat. vñ subiūgit: Factum sub lege. Nam xp̄s fuit subiectus triplici legi. s. nature: scripte: diuine. p̄⁹ fuit sub lege nature qua fasciatus lactatus pocat⁹ ꝛ hmōi fuit. 2⁹ fuit sub lege scripta q̄ circumcisus ꝛ oblatus ꝛ hmōi fuit. 3⁹ fuit sub lege diuine vl' paterne obediētie q̄ innocēter natus ꝛ passus fuit. Sꝫ forte argues in oppositū sic: Apl'us p̄ma ad thimo p̄mo dicit: ꝙ iusto nō est lex posita: sꝫ xp̄s fuit iustissim⁹: ergo nō est fact⁹ sub lege. Rūdeo ꝛ dico: ꝙ aliqs dicit eē sub lege tripliciter: vel quātum ad motiuū vel quātum ad nascendi modum vel quantū ad obseruatiōis vinculum.

p̄⁹ aliqs dicit sub lege eē q̄tum ad motiuū. ꝛ hoc mō sunt sub lege q̄si compl'si ꝛ coacti illi q̄ timore pene quaꝫ lex infligit ꝑcepta legis custodiūt. ꝛ hoc mō iust⁹ nō est sub lege: qꝛ amore iusticie iusta opat: ꝛ si nulla lex sit. ipsa eni sibi est lex: vt dicit ad Ro. ij. 2⁹ mō aliqs dr̄ sub lege quantū ad legis effectiuū. ꝛ sic oēs in pctō nati sub lege sunt: qꝛ ꝓpter pctm̄ tollendū sacramēta legis instituta sunt. 3⁹ mō aliqs dicit eē sub lege quantū ad obseruatiōis actum vel excessuꝫ vel cumuiū. ꝛ hoc mō xp̄s factus est sub lege: qꝛ sacramēta legis ꝛ ꝑcepta impleuit: nō necessitate nec timore pene vt alij: sed sola voluntate vel amore. Tertio ꝑncipaliter apl's tangit desiderabilem vtilitatē cum subiūgit: Vt eos q̄ sub lege erāt redimeret. Sꝫ ꝯtra apl'us. p̄ma ad thimo. ij. dicit ꝙ vult oēs hoies saluos fieri. ꝛ ideo nō solum ad redimēdum iudeos qui erant sub lege: sed etiā ad redimēduꝫ alios vēit. Rūdeo ꝛ dico ꝙ q̄uis dei filius venerit ad redemptiōem com⁹ humani generis tñ quodā spāli mō optus ē ad redēptionem dom⁹ filiorum israel: qꝛ eis ꝑsonaliter ꝑdicauit. vnde Matth. xv. Non sum missus nisi ad oues q̄ ꝑierant domus israel. ꝛ ꝑ eos verbum vite in gētes diffusum est: vt dicit Isa. xxvij. Qui egredient impetu a Iacob replebūt faciē orbis semie. Dec. b. tho. tertio scri. sen. di. ij. in fine di. in expositiōe lr̄e sup illo v̄bo apostoli: Factū sub lege vt eos qui sub lege erāt redimeret: ita ꝙ dei fili⁹ sua īcarnatione liberauit nos a lege criminis oneris ꝛ finaliter mortis ꝛc.

Quod dei filius assumpsit verā carnem ꝛ vera ossa ꝛ verā aīam sicut alij hoies. Cy. XLI.

Tertio circa incarnatiōis mysteriuꝫ considerandus est modus excellēs. Nam dei filius carneꝫ. i. naturam humanā assumpsit quinq; modis. s. veraciter: mirabiliter: sapiēter: fortiter: ꝛ misericorditer.

Primo. n. dei filius assumpsit carnē. i. humanaꝫ nām veraciter: inquātum verā carnē ꝛ vera ossa ꝛ verā animaꝫ habuit: in quo excludūt ꝛ extirpant duo errores. s. manicheoꝝ: ꝛ marchianoꝝ. Primo. n. manichei dicebāt: ꝙ xp̄s veꝝ corpus nō habuit sꝫ fantasticū. Et rō hui⁹ ꝓbatiōis videt fuisse ꝙ ipsi omniū visibiliū actorē diabolum posuerūt. Et nihil hmōi ſm veritatē in xp̄o fuit in quo princeps hui⁹ mūdi nihil habuit: vt dicit Ioh. xiiij. Sꝫ ista positio est falsa ꝛ heretica. tum qꝛ est ꝯtra fideꝫ que tenet deum creatorē omniū visibiliū ꝛ inuisibiliū: tū qꝛ est ꝯtra rōnem q̄ demōstrat ꝙ a p̄mo ente oportꝫ omnia entia eē tum qꝛ ē ꝯtra hūmane nāe ꝓprietatē ad quam ꝑtinet veꝝ corp⁹ habere tum qꝛ ē cōtra uera nāt'ōis finem. Si. n. dei fili⁹ nō veꝝ sꝫ fantasticū corp⁹ assūpsisset nō verā mortem sustinuisset: sꝫ solum ſm apparentiam. ꝛ sic seqret ꝙ nō esset vera salus hominū subsecuta opeꝝ eni effect⁹ sūe cāe ꝓportionari. tū qꝛ hoc est ꝯtra ipsam veritatē. s. dignitatē ꝑsone assumētis. eēt. n. aliq̄ falsitatem vel simulatiōem inuenire in ipsa veritate in eo q̄ se dicit: Ego sum via: veritas: ꝛ vita: Iohis. xiiij. vñ ꝛ ꝑ istū hunc errorem ꝑ seipm̄ excludere dignatus ē: cū discipuli ꝯturbati ꝛ ꝯterriti putabāt se spm̄ videre ꝛ nō veꝝ corpus: ꝛ ideo seipm̄ palpandū ꝑbuit dicens: Palpate ꝛ vi

dete qm̃ spũs carnẽ ꝛ ossa nõ habet sicut me videtis ha/
be e Luce vl'. Sed forte argueres in oppositũ.s. φ dei
fili⁹ nõ assumpsit verã carnẽ sic: Aplus ad Gala.v. sic di
cit: Caro cõcupiscit aduersus spm̃ ꝛc. sed in xp̃o talis pu
gna nõ fuit: ğ ipse verã carnẽ nõ habuit. Rñdeo ꝛ dico:
φ ɔcupiscentia carnis ɔtra spm̃ nõ causaꝛ ex ipa carnis
natura. ꝫ ex vitiosa corruptiõe ei⁹ que ex pctõ p̃mi paré
tis ꝓuenit: sine qua fili⁹ dei verã naturã carnis assũpsit
Hec btũs tho.iij. scri.sen.di.ij.arti.iij.q.j.in cor.q. ꝛ i so.j.
ar.ibidem. Et iterũ tertia pte sum.q.v.arti.j.in cor.q.

Scd̃us error fuit Ualentini ꝛ marchianoꝝ q̃ dicebãt
xp̃m corpus nõ de v̄gine assumpsisse ꝫ de celo portasse:
qui q̃dem error ortum habuit ex opinione platonicoꝝ:
q̃ dicebant aie corpus terrestre oĩno fugiendũ eẽ vt btĩ/
tudinẽ consequaꝛ. Non.n. credebãt posse fieri vt aĩa cor
pori t̄restri vnita btã eẽt: ponebãt tñ aĩas corpibus cele/
stib⁹ vnitas vt soli: lune: ꝛ stellis beatas fore: vt Aug⁹ in
libro.x. de ciuitate dei recitata. Et iõ aĩam xp̃i q̃ sũme btã
fuit nõ terrestri ꝫ celesti corpi vnitaꝫ putauerũt. Sꝫ hec
positio falsa est ꝛ heretica. Tum qꝛ hũanitatis veritatem
tollit: qꝛ q̃libet forma naturaꝛ materiã determinatã req̃
rit. cũ ğ forma hoĩs sit quedã res naturalis req̃rit deter/
minatã materiã.s. carnes ꝛ ossa que in hoĩs diffinitiõe
oportet poni. ꝛ ideo aĩa hũana nõ ex qualibꝫ materia quã
pficiat hoĩem facit ꝫ inq̃ntum ẽ forma talis corpis ele/
mẽtati ꝛ debita ɔplexione ꝓportionati. vñ si xp̃s corp⁹
terrestre nõ habuit ver⁹ homo nõ fuit. Tũ qꝛ hoc dero/
gat fini assumptiõis. cum.n. corp⁹ celeste sit impassibile:
ꝛ incorruptibile: vt patꝫ in p̃mo de celo: si filius dei cor/
pus celeste assumpsisset: nõ vere esurisset: nec sitisset: nec
etiã passionẽ ꝛ mortẽ sustinuisset. Tum qꝛ hoc derogat
diue veritati. cũ.n. dei filius ostẽderet hoĩbus se corp⁹ car
neũ ꝛ terrenũ habere: fuisset falsa demõstratio si corpus
celeste habuisset ꝛ sic veritas mẽtita fuisset qd̃ ẽ impos/
sibile. Et iõ in libro de ecclesiastic dogmatib⁹ dr̃: Nat⁹
est filius dei carnẽ de v̄ginis corpe trahens ꝛ nõ de celo
secum asserẽs. Hec btũs tho. tertio scri.sen. vbi.s. imedia
te: arti.iij.q.j.in cor. q. iuxta finẽ. Et iteꝝ tertia pte sume
q.v.arti.ij.in cor.q.

¶ Qꝫ in conceptiõe xp̃i quat/
tuor mirabilia fuerunt: ꝛ que. CA.XLII.

Ecundo dei filius assumpsit carnẽ mirabiliter.
S Nam in sacra seu beata ɔceptiõe xp̃i quattuor
mirabilia extiterũt supra oẽm cursuꝫ ɔceptõis.

Primũ est φ hec q̃ttuor in eodẽ instãti fuerũt.s. ɔuer/
sio sanguinis illi⁹ materialis in carnẽ ꝛ alias ptes corpo
ris xp̃i: ꝛ formatio mẽbroꝝ organicoꝝ: ꝛ aĩatio corpis
organici. ꝛ assumptio corpis aĩati in vnitatẽ diue psone
In alijs aũt hec quattuor successiue ɔtingũt: vt dicit bea
tus tho.iij.scri.sen.di.iij. de ꝓpagatiõe carnis xp̃i ex ma
tre ei⁹: arti.ij.in cor.q. iux̃ p̃ncipiũ. Et ꝓpter hoc in cõib⁹
ɔceptiõibus naturalib⁹ alioꝝ nõ ɔcipiꝛ hõ actu ꝫ in po
tentia. In hac aũt sacra ꝛ mirabili ɔceptõe xp̃s ɔcipitur
actu pfectus homo. hoc est nouũ sup terrã factum quia
mulier circũdabit virum: Hieremie.xxxj. Secundum
mirabile est: qꝛ virgo manẽs virgo ɔcepit. In alijs autẽ
ɔceptiõibus naturalib⁹ ɔcipiens nõ manet virgo ꝫ cor/
rupta. hoc est signũ Moysi ostensuꝫ.s. ignis in rubo nõ
ɔburens eũ. Tertiũ miraculũ est: qꝛ in hac sacra conce
ptõe mater est posterior ꝓle. hoc est v̄bũ sapiẽtie in ipa
impletũ: Ecci.xxiiij. Qui creauit me req̃euit in taberna/
culo meo. In alijs aũt ɔceptiõibus naturalib⁹: mater nõ
est posterior ꝫ p̃or ꝓle. Quartũ est: φ in alijs ɔceptiõi/
bus naturalib⁹ ꝓles nõ est alteri⁹ ꝫ tm̃ eiusdẽ nature cũ
matre. In hac aũt sacra ꝛ mirabili ɔceptõe ꝓles nõ ẽ tm̃
eiusdẽ nãe cũ matre: ꝫ etiã alteri⁹ nature.s. diue cũ pa/
tre. Nam ipsa virgo nõ solũ hoĩem: sed hoĩem deũ con/
cepit. ꝛ ꝓpter hoc ɔceptio xp̃i est miraculũ omniũ mira

culorum: vt dicit btũs tho.iij.scri.sen.dis.iij. de potentia
generatiua btẽ v̄ginis: arti.ij. in cor.q. iux̃ p̃ncipiũ. Re.s.
tertia pte p̃ncipali hui⁹ materie de ɔceptiõe mirifica: ca
pitulo.vij. vbi dicit: φ cõceptio xp̃i fuit miraculosa scd̃e
diuisione. ꝛ infra Miraculũ tertio ca. qd̃ sit maius mira
culũ. vñ in icarnatiõe verbi mirabiliꝛ sunt ɔiuncte diui
nitas ꝛ hũanitas in xp̃o. nam sicut dicit Bern. in eadem
psona: Eternũ: antiquũ ꝛ nouũ mirabiliꝛ ɔuenerũt. Eter/
num.i. diuinitas. Antiquũ.i. caro ab adam traducta. No
uum.i. aĩa de nouo creata. Iteꝝ Bern. sic ait: Hodie tres
mixturas.i. tria opa fecit deus: ita mirabiliter singularia
vt talia nec facta: nec ampli⁹ facienda sint. Cõiuncta sũt
adinuicẽ deus ꝛ homo: mr̃ ꝛ virgo: fides ꝛ cor hũanum.
Prima ɔiunctio ẽ valde mirabilis: qꝛ ɔiuncta sũt lim⁹ ꝛ
deus: maiestas ꝛ infirmitas. tãta vilitas ꝛ tãta sublimi
tas: nihil est deo sublimi⁹: ꝛ nihil limo vilius. Scd̃a cõ/
iunctio nihilominus ẽ valde mirabilis: a seculo nõ ẽ au
ditum φ v̄go eẽt q̃ peperit: ꝛ φ maꝛ eẽt q̃ v̄go pmaneꝛ
Tertia ɔiunctio est p̃ma ꝛ scd̃a inferior. ꝫ nõ minus for
tis. mirũ est quõ cor humanũ fidẽ his duobus accõmo/
dat: quõ credi potuit φ deus homo eẽt: φ v̄go manserit
q̃ peperisset. ibi em̃ portauit stella solẽ: palmes vitem: ri
uulus fontẽ: filia patrẽ: creatura creatorẽ. Hec bern. Ap/
paruerũt etiã in ortu saluatoris septem miracula. Pri
mũ fuit φ in ipsa nocte natiuitatis obscuritas aeris i cla
ritatẽ diei versa est: ꝛ significat φ xp̃s qui ẽ lux vera vẽit
illũiare his qui in tenebris ꝛ in vmbra mortis sedẽt. Lu
ce.ij. Scd̃m fuit φ sup q̃ndam montẽ magis orãtibus
in ipa die natiuitatis: vt Chriso. ait: apparuit iux̃ eos q̃
dam stella q̃ formam pueri pulcherrimi hẽbat: ꝛ in eius
capite crux splẽdebat q̃ magos alloquens dixit: vt in iu
deã pgerẽt ꝛ ibi natũ pueꝝ inuenirẽt. ꝛ signat hec stella
btãm v̄ginẽ q̃ xp̃m pepit q̃ in cruce debebat mori p salu
te hũam generis. Tertiũ miraculũ fuit φ etiã ipa die
natiuitatis dñice tres soles in oriẽte appareurũt q̃ paula
tim in vnũ corpus solare redacti sũt p qd̃ signaꝛ φ trini
ꝛ vnius dei noticia toti orbi imminebat: vel φ natus erat
in q° tria.s. aĩa: caro: ꝛ diuinitas in vnã psonã ɔuenerũt

Quartũ miraculũ fuit φ in media die natiuitatis dñi
ce apparuit circulus aureus iuxta solẽ: ꝛ in medio circu/
li virgo pulcherrima puerũ gestãs in gremio. p qd̃ signa
tur φ sol iusticie xp̃s auro sue diuinitatis ecclesiã illustra
re venit: ꝛ purpura sue passionis i medio terre salutẽ op
atus fuit: vt in psal. dicit. Quintũ miraculũ fuit: φ ipsa
die natiuitatis dñi rome vt testaꝛ Innocẽ. papa tertius
fons aq̃ in liquorẽ olei ɔuersus est: ꝛ erumpẽs vsqꝫ ad ti
berim pfluxit. ꝓphetauerat eñi Sibylla φ qñ erumperet
fons olei nasceret saluator. Oleum.n. signat misericordiã
Fons olei de terra pfluxit: qꝛ fons misericordie xp̃us d v̄
gine manauit. Sextũ miraculũ fuit: qꝛ rome vt testaꝛ
Innocẽ. papa tertius.xij. ãnis pax fuit: quare romani tẽ/
plum pacis pulcherrimũ ɔstruxerũt: ꝛ ibi statuã romuli
posuerũt. Consulẽtes aũt appollinẽ quãtum duraret: ac
ceperũt responsuꝫ quousqꝫ v̄go pareret. Hoc audientes
romani dixerũt: ğ ineternũ durabit. impossibile.n. cred/
bant φ vnq̃ꝫ pareret virgo. vñ in foribus tẽpli titulum
hunc scripserũt. Templum pacis eternuꝫ. ꝫ in ipa no/
cte qua v̄go pepit: tẽpluũ funditus corruit. ꝛ ibi est mõ ec
clesia scẽ marie noue. p q̃ signaꝛ φ pax vera.s. xp̃s q̃ fecit
[illegible] in terra app[illegible] ꝛ q[illegible] [illegible] tẽp[illegible] in eius
aduẽtu defecit. qd̃ designaꝛ Daniel.ij.ca. vbi dr̃: φ de
monte abscisus ẽ lapis sine manibus ꝛ cõminuit ferrũ
ꝛ testã ꝛ es ꝛ argentũ ꝛ aurũ. Expone de xp̃o. Septimũ
miraculũ fuit sicut dicit hieronymus sup illud. Lux orta ẽ.
qꝛ nocte natiuitatis dñi in mũdo tãta lux fuit φ oẽs so
domie vitio laborãtes extĩxit qd̃ deus iõ fecit vt omnes
eradicaret. vt in nã quã assũpsit tãta de cetero imũdicia

nõ inueniret.nã vt dicit aug. Uidẽs de⁹ illud vitium in
hũana creatura ꝯ nãm fieri fere desijt icarnari. Hec ꝛ plu
ra alia ponit frat Jacobus de voragine ordĩs frm̃ p̃dica
toꝝ in legẽda quã scribit de natiuitate domini.

¶ Q dei filius naturã humanam assumpsit sapi/
enter: ꝛ quomodo. CA.XLIII

T Ertio dei filius nãm assũpsit sapiẽter: eo ꝙ ipse
assũpsit bonũ nãe reprobãdo malũ culpe: Jsa.vij
Butyrũ ꝛ mel comedet vt sciat reprobare malũ
ꝛ eligere bonũ. Nam xp̃s de oĩ statu accepit bonũ ꝛ omi
sit malũ.qḋ pbo sic. Jn vniuerso sunt qnqꝫ stat⁹ .s. inocẽ
tie culpe pñe gr̃e ꝛ glie. P⁹.n.de statu innocẽtie xp̃s ac
cepit immunitatẽ pctĩ. 2⁹ de statu culpe accepit recõpẽsa/
tionẽ pene. 3⁹ de statu pñie accepit passionẽ doloris tri
sticie ꝛ mortis amare. 4⁹ de statu gr̃e accepit plenitudi
nẽ grẽ. 5⁹ de statu glorie xp̃s accepit plenam fruitiõem.
Re.infra de defectib⁹ quos xp̃s in corpe ꝛ aĩa assumpsit
ꝛ quos nõ assũpsit. Quarto dei fili⁹ nãm assũpsit forti
ter vel insepabiliter. Ubi nota ꝙ triplex vnio fuit ĩ xp̃o.
.s. deitatis ad aĩam ꝛ ecõuerso: ꝛ deitatis ad carnẽ ꝛ ecõ
uerso: ꝛ aĩe ad carnẽ ꝛ ecõuerso. Prime due vniones sẽp
manserũt.nũqꝫ.n.nec añ mortẽ nec in morte nec p⁹ mor/
tem sũt abinuicẽ sepate: vt patꝫ.s.xxij.ca.vbi dicit: ꝙ icar
natio verbi dei ẽ vigore insepabilis ꝛ ꝑpter istã insepa/
bilẽ vnionẽ corp⁹ xp̃i viuũ ꝛ mortuũ fuit simpliciẽ vnũ
ꝛ idem nũero. Ubi nota ꝙ aliqḋ dr̃ eẽ simpliciẽ idẽ nũe
ro duobus modis: vel suppositaliẽ vel totaliẽ. P⁹ modo
.s. suppositaliẽ corp⁹ xp̃i viuũ ꝛ mortuũ fuit idem nume/
ro supposito: qꝛ nõ habuit aliã hypostasiꝫ vel aliud sup/
positũ nisi verbi dei. 2⁹ mõ simpliciẽ idem nũero ẽ qḋ ẽ
idem totaliẽ vel oĩno. Et sic corp⁹ xp̃i viuũ ꝛ mortuũ nõ
fuit totaliẽ idem nũero cũ vita sit aliquid de eẽ viuentis
corpis. Tertia vnio.s.aĩe ad carnẽ ꝛ ecõuerso fuit sepa/
ta in morte xp̃i: ꝛ ꝑpter hãc sepatiõeꝫ xp̃s vere fuit mor
tuus. Cui⁹ rõ est: qꝛ oĩs hõ vere dicit mortu⁹ ex hoc ꝙ
eius aĩa est a corpe sepata. sꝫ aĩa xp̃i in morte ei⁹ fuit hoc
modo sepata.g̃ ꝛc. Hec btũs tho.tertio scri.sen.di.xxi.de
morte xp̃i: arti.iij.in cor.q. ꝛ tertia pte sum.q.l.arti.iiij. ꝛ
v.in cor.q. Quinto dei fili⁹ humanã naturaꝫ assũpsit
misericordiẽ vel liberaliẽ.qḋ tripliciter probo.s. rõe: di/
stinctiõe ꝛ auctoritate. Primo rõe sic: Jllud qḋ sola dei
voluntate ꝛ grã ꝯfert homi nõ ꝑcedit ex aliquo ope vel
merito p̃cedenti. Nã si ex ope vel merito p̃cedẽti ꝑcede
ret grã nõ eẽt grã fm aplm. Sed istud maximũ donum
collatũ hoi.s.vt vniret diuine nãe in psona: hũanã nãm
ad tantã dignitatẽ gratis eleuãs nõ est fm nãm homis:
imo supra ei⁹ naturã g̃ nullis p̃cedẽtib⁹ meritis sꝫ ex so
la dei grã.i.volũtate diũa vnionẽ gratis faciẽte. Scḋo
ꝑbo hoc idem distinctiõe sic: Gratia põt accipi duob⁹
modis. Uno mõ grã dei idem ẽ ꝙ ipsa volũtas dei gra/
tis aliqḋ faciẽs vel acceptũ aliqḋ hñs: ꝛ tunc ipsa icarna
tio verbi in qua est facta vnio hũane nature ꝛ diuine in
psona est facta p grãꝫ sicut vnio sanctoꝝ ad deũ p cogni/
tiõem ꝛ amorẽ. Alio mõ gratia dei dicit ipm gratuituꝫ
dei donũ: eleuãs naturã humanã supra facultatẽ sue na/
ture ꝛ sic humanã naturã eẽ vnitã psone diuine põt dici
qdam gratia dei inqꝫtuꝫ nullis p̃cedẽtibus meritis hoc
factũ est. 3⁹ ꝑbo hoc idem autoritate apli ad Titum di
centis.iij.ca. Apparuit benignitas ꝛ hũanitas saluatoris
nostri dei: nõ ex opibus iusticie q̃ fecim⁹ ꝛc. sꝫ benignita
tem noiat apls dñsam in xp̃i incarnatiõe: g̃ nõ ẽ fm me/
rita. Hec btũs tho.iij.scri.sen.di.ij.de ordine assumptõis
i.ar.q.i.in cor.q. ꝛ in solu ij argu. ꝛ ibidẽ di.iiij. de cõce/
ptõe in cõpatiõe ad grãm xp̃i p quã facta ẽ ꝯceptio
arti.i.ar.contra.i. ꝛ iteꝝ.iij.pte sum.q.ij.arti.x.vtꝝ vnio in
carnatiõis sit facta p grãm in cor.q. Re.supius.xv.caplo
vbi dicit ꝙ xp̃s carnẽ assumpsit de matre pfecta. Et iteꝝ
supra.xvij.ca.vbi dicit: ꝙ ꝯceptio corpis xp̃i fuerit gra/
tiosa.ij.di.

¶ Q xp̃s voluit incarnari ꝑpter ostẽ/
sionem humilitatis. CA.XLIIII

Q Uarto p̃ncipaliẽ circa incarnatõis mysteriũ ꝯsi
derand⁹ est fructus pficiens. Sicut.n.fructus ẽ
vltimũ qḋ de arbore pcipit: sic salus vite eterne
est vltim⁹ fructus ꝛ vltimũ bonũ qḋ p incarnatiõem cõ
sequitur. psal. De⁹ aũt rex noster añ secula opatus ẽ salutẽ
.i.incarnatiõem in medio terre.i.in hierlm que dicit eẽ
in medio terre q̃si vmbilic⁹ mũdi vbi de⁹ factus est hõ.

Ad cui⁹ euidentiã est sciendũ ꝙ p incarnatiõem filij
dei qnqꝫ bona causant. p̃mo.n.est manifestata hũilitas.
scḋo est purgata iniq̃tas. tertio ẽ ꝯsecuta vtilitas. quarto
ẽ impleta capacitas. qnto ẽ accumulata felicitas. Pri
mo.n.dei filius voluit incarnari ꝑpter ostensionẽ humi
litatis. naꝫ hũilitas ẽ pfecta virt⁹: vt dĩ in glo. sup ma th.
iij. Sic.n.decet nos implere oẽm iusticiã.i.oẽm hũilita/
tem. Sꝫ pfectus hũilitatis gradus ẽ: vt aliqs se inferiori
vel ꝯiungat vel subijciat: g̃ deus voluit hũane nature cõ/
iungi in ostensionẽ pfecte hũilitatis. vñ Apls ad phi. ij.
sic ait: Exinaniuit semetipm formã serui accipiẽs. qḋ ver
bum exponit quattuor modis. P⁹ sic: Exinaniuit semet/
ipsum.i.creature q̃ de se inanis est: qꝛ d̃ nihilo facta se cõ
iũxit. 2⁹ mõ sic fm Aug.in glo. Manẽs etiã qḋ erat:
assumpsit qḋ nõ erat. Sꝫ quõ: nõ substantiã euacuãs: nec
formã dei mutãs. forma serui accessit nõ forma dei dis/
cessit. 3⁹ mõ sic etiã fm Aug.in glo. Exinanisse g̃ ẽ ab
inuisibilitatis sue magnitudine se visibileꝫ demõstrasse.
p formã.n.serui susceptã quasi dignitate se exuit: duꝫ for
mã serui sibi vniuit.q.d.forma dei latuit: ꝛ formã serui ac
cepit. 4⁹ mõ exponit sic: Mira ꝛ inaudita ꝛ pfecta hu
militas dei: q̃ cũ in forma dei patris.i. in plena ẽẽntia ꝛ
eq̃litate pr̃is eẽt exinaniuit ꝛc.i.extra deus fact⁹ ẽ hõ. ex
istens pr̃is fili⁹ factus ẽ tanq̃ seruus nõ solũ formã serui
accepit vt subesset sꝫ etiã mali serui vt vapularet ꝛ serui
peccati vt penã subiret ꝛ solueret cũ culpã nõ haberet.
Est aũt sciendũ ꝙ si hõ nõ peccasset nõ erat ꝯueniens vt
dei filius pfectionẽ hũilitatis ostẽderet assumẽdo natu/
rã hũanã ꝛ vniẽdo se ei. Cuius rõ ẽ: qꝛ aliqḋ ptinet ad p
fectiõem hoĩs qḋ oĩno derogat pfectiõi dei. vñ q̃uis hũi
litas sit pfecta virtus in hoĩe nõ tñ cꝑtꝫ vt ĩ deo ponat si
ꝑpe sumat hũilitas: qḋ patꝫ ex specieb⁹ supbie q̃ ei op/
ponit. Quaꝝ p̃ma ẽ cũ bonũ qḋ hõ hꝫ attribuit sibi. hoc
q̃dẽ ĩ hoĩe vitiũ ẽ: qꝛ nihil a se hꝫ: sꝫ in deo sũme pfectiõis
est q̃ nihil ab extrĩseco hꝫ. Sꝫ lapsu supposito decuit dei
filiũ icarnari: qꝛ p hoc sua pfecta hũilitas ẽ manifesta
ta. Scḋo dei fili⁹ voluit icarnari ꝑpter purgationem
iniq̃tatis vel satisfactionẽ originalis criminis: ꝛ reformatio
nẽ sue imagĩs. Sicut.n.ad sapiẽteꝫ artificẽ spectat opus
suũ quo meli⁹ põt facẽ ꝛ deformatũ repare: sic oĩm arti/
fex dei fili⁹ postqꝫ naturã hũanã fm mentẽ ad sui ima/
ginẽ fecerat: fact⁹ ẽ hõ: vt p pctõ toti⁹ hũane nature sa/
tisfaceret deo pri. Sꝫ forte argues in oppositũ.s. ꝙ nõ
fuit ꝯueniẽs bonitati potentie ꝛ misericordie dei: vt ꝑpẽ
purgationẽ ꝛ satisfactionẽ peccati deus fieret homo.

Primo nõ fuit ꝯueniẽs infinite bonitati q̃lis ẽ deus
hũanã infirmitatẽ assumẽ ꝛ ei se vnire ne macularet ab
ea. Rñdeo ꝛ dico ꝙ nõ decuit bonitatẽ dei infirmitateꝫ
hũane nãe assumẽ depmẽtẽ: ꝛ maculãtẽ ꝛ viciãtẽ ꝛ quo
dãmodo eã inuoluẽtẽ: qꝛ p incarnatõeꝫ hũana natura vel
infirmitas ei⁹ nõ depssit ĩ aliq⁹ nec diminuit potẽtiam
maiestatis. nec inuoluit eã: qꝛ due nature ĩ vna psona ꝯfu
se ꝛ inalterabiliter sũt vnite. nec vitiauit eã: qꝛ de⁹ nõ assũ
psit maliciã siue culpã nature eo ꝙ malicia dr̃ fm deor
dinationẽ a fine. Et iõ nõ decuit diuinã bõitatẽ maliciã

nature assumere qr assumpto ab eo fini .s. satisfactioni ꝯtra riat: infirmitas aũt de sui rõe ordinẽ a fine ꝑuat. ⁊ iõ ꝓp satisfactionẽ decuit diuinã bonitatẽ ĩfirmitatẽ nãe hũa ne assumere. Scḋo argues ꝙ nõ fuit ꝯueniẽs deũ ĩcar nari ex pte sue potẽcie: qr cũ creatio recreatiõi debeat r̃ñ dere sicut ĩ creatiõe potẽtia dei que est ĩfinita nullã cre aturã aliꝗ ptĩt: ita ad recreatiõez hoĩs nõ debuit assume re hũanã naturã ǧ nõ fuit ꝯueniẽs dei filiũ incarnari. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ aliť est in creatiõe: ⁊ aliť in recreatiõe: qr in creatiõe se hꝫ creatura sic effectus ꝓductus in eẽ ꝑ creatõem: ⁊ ideo nõ exigiť vt a creatura aliquo mõ opa tio creatoris excat: sꝫ ꝙ ad eã determieť. Sꝫ in recreatõe creature se hꝫ et tanq̃ mẽs qḋ sine ei⁹ opatiõe fieri non põt. Et iõ q̃uis creatio sit opus dei nõ ꝑ aliquã creatu rã: nõ optꝫ vt recreatio ꝑ modũ redẽptiõis facta: sit opus dei: naturã creatã .s. hũanã assumentis. Tertio argues ad idem sic. Nam in psal. c. Miseratiões sup omnia opa ei⁹. ǧ plus decuit vt de⁹ oñderet immẽsitatẽ sue mĩsicor die q̃ seueritatẽ iusticie. sꝫ ad magnitudinez mĩe ptinet vt pctã sine satisfactiõe remittant. vñ etiã nobis a deo ꝑ cipiť vt debitorib⁹ nr̃is gratis dimittam⁹: ǧ etiã de⁹ hu manã naturã repare debuit nõ exigẽdo satisfactiõez: et ita non fuit conueniens vel oportunum vt deus homo fieret ad satisfaciendum pro hominibus. Respondeo ⁊ dico tribus modis. p⁹: qr mĩsicordia q̃ iusticiã tollit magis stulticia q̃ vtus dici põt. ⁊ ideo cũ deus sit sapi entissim⁹ mĩsicordiã suã infinitã sic manifestare voluit vt in nullo iusticie sue derogareť: qḋ fecit dum ꝓ nobis hõ fact⁹ est vt ꝓ nobis satisfaceret. 2⁹ qr hĩ naturã nr̃az magis exaltauit dũ satisfecit ⁊ ꝓ nobis mortez ptulit q̃ si pctũ sine satisfactiõe dimisisset. 3⁹ qr dr̃ia est de iusti cia inter deũ ⁊ hoĩem in duob⁹. pmo qr ipe de⁹ ẽ iudex omniũ ad quẽ ptinet ordinẽ iusticie seruare. nõ aũt hõ q̃libet. vñ ⁊ iudex nõ debet ꝓprio arbitrio pctã ĩpunita dimittere. 2⁹ qr cũ deus sit ipsa bonitas decet vt ipse se vindicet puniẽdo qḋ contra ipam ꝯmissũ ẽ: eo ꝙ oẽ il lud qḋ ꝯtra se ꝯmissũ ẽ: ex hoc ipso ẽ malũ. Secus autẽ est de hoĩe. vñ hõ nõ debꝫ punire aliquẽ q̃si se vindicãs: sꝫ q̃si deũ vindicãs ⁊ ex officio hoc hꝫ. vñ diciť: Deutro. xxxij. ſm aliã lrãz: Mihi vindictã ⁊ ego retribuã. Ter tio ꝑncipaliť dei filius voluit incarnari ꝓpter ꝯsecutõez vel adeptiõem maioris vtilitatis. nam ſm aplĩ ad Ro. v. Ubi abũdauit delictũ: supabũdauit ⁊ grã. vñ deus ex sua supabũdãti gratia aliqḋ magnũ bonũ ex pctõ elicit qḋ sine pctõ nõ fuisset. verbi grã: sicut patꝫ in patiẽtia et pñia. nam patiẽtie locus nõ eẽt nisi tribulationõ ꝑcessisset: neq̃ pñia eẽt nisi ꝑus fuisset culpa. Silr̃ ex peccato hoĩs deus elegit hoc optimũ vt fili⁹ dei incarnareť. pro pter qḋ dicit Grego. O felix culpa q̃ talẽ ac tantũ meruit habere redẽptorẽ. Quarto dei fili⁹ voluit incarnari ꝓ pter adimpletiõem capacitatis. nam post pctũ humana natura inuenta ẽ capax tanti boni vt a deo assumereť in vnitatẽ ꝑsone. vñ ad deum q̃ infinito amore diligit ea q̃ sunt: nõ ptinet ad vllum bonũ cui⁹ creatura est capax ei denegare. cũ hũana natura talis vniõis sit capax. iõ ipe eã assumpsit. Uel nota ꝙ capacitas alicui⁹ creature põt ĩ telligi duobus modis. Uno mõ ſm potentiã naturalem q̃ ptinet ad rõem seminalem. ⁊ sic nullã capacitatẽ natu re in genere de⁹ vacuã dimittit. q̃uis capacitas alicuius creature pticularẽ nõ impleať ꝓpter aliqḋ impedimen tum. Alio mõ capacitas creature põt intelligi ſm obedi entialẽ potentiam: ſm ꝙ quelibꝫ creatura habet vt ex ea possit fieri qḋ deus vult ⁊ hoc mõ in natura hũana ẽ ca pacitas hui⁹ dignitatis vt assumať in vnitatẽ diuine ꝑ sone. ⁊ tunc nõ opoꝫ vt oẽm talem capacitatẽ deus im pleat: sicut non opoꝫ ꝙ ipse faciat q̃cquid põt. sꝫ ſm ꝙ cõgruit ordini sapiẽtie ei⁹. Quinto ⁊ vltimo dei fili⁹ voluit incarnari ꝓpter accumulatiõem vel augmẽtũ felicitatis. Cum. n. hõ ad beatitudinẽ sit creatus sic bea titudo hoĩs q̃tum ad intellectũ erit in cõtuitu diuinita tis assumẽtis: ita etiã erit in aspectu hũanitatis assũpte. ⁊ iõ cum hõ constet ex re intelligibili sicut ex intellectu ⁊ ex re sensibili vel corꝑali vt ex sensu: necessariũ fuit vt deus heret hõ. Sic. n. ingrediet hõ ⁊ egredieť vt ꝗ̃ ꝗ̃ exponit: ⁊ in vtroq̃ pascua inueniet: vt diciť Joh. x. Ubi nota ꝙ btĩtudo totius hoĩs ẽ ex ipsa diuinitate in quã intuitus ⁊ intellect⁹ imediate ferť ex quo redũdat gloria in inferiores ptes aĩe ⁊ etiã in ipm corp⁹. In visiõe aũt hũanitatis erit quoddã gaudiũ accidẽtale sic etiã ĩ victo ria passionis ei⁹. Nota et iã oẽm ante incarnationẽ xp̃i ⁊ passionẽ eius aiã si hõ nõ peccasset adhuc ſm quosdam deus ĩcarnatus fuisset. ⁊ hoc ꝓpť q̃ttuor rões sup⁹ allegatas. sed si hõ nõ peccasset: apud oẽs ꝯstat ꝙ xp̃us passus ⁊ mortu⁹ nõ fuisset. Uel bea. tho. in iij. sen. di. j. ar. iij. ... ⁊ ibidem ... ⁊ v. ⁊ vi. Re. ò. de vtilitate incarnatiõis filij dei. ca. xxix. vbi diciť. ꝙ incarnatio filij dei ẽ valore inestimabil. Et item. ĩ. ca. xxxvij. de termino vel motiuo seu fine incarnatõ nis filij dei. s. quo fine dei filius voluit incarnari.

¶ Qꝫ tria sunt de rõne medij que conueniunt xp̃o quare solus est mediator. CA. XLV.

Pro maiorem tñ euidentiã ꝑdictoꝝ ẽ sciendũ ꝙ xp̃s ſm naturã hũanã fuit mediator: repator: sa tisfactor: ⁊ redẽptor. Primo. n. xp̃s rõne hũa ne nature est mediator: qḋ tali rõe oñdo: Ille dr̃ ⁊ ẽ me diator qui actũ medij vel mediatoris exercet. sꝫ xp̃s ſm naturã humanã hoc fecit: qḋ sic oñdo: De rõe medij vel mediatoris sũt tria. s. ꝯiũgere extrema disiuncta. pticipa re extrema: ordinate existere inť illa. Primo. n. de rõne medij est ꝯiũgere disiuncta vel distincta. nam extrema q̃ distincte distinguunť ⁊ opponunť in medio ꝯiunguť. Et hoc fecit xp̃s ſm naturã hũanã. qḋ tali rõne ostendo: De rõne mediatoris sũt tria spectantia ad officiũ eius. s. satisfacere: recõciliare: ꝯiungere. Primũ officiũ media toris est satisfacere. sꝫ solus xp̃s satisfecit deo prĩ ꝓ pctõ ꝯmisso ꝓ tota natura hũana: vt patebit ĩ. xlvij. ca. ǧ solus xp̃s est mediator. Scḋm mediatoris officiũ ẽ recõcili are discordãtes. sꝫ solus xp̃s inimicitias q̃ erãt inter hoĩe ⁊ deum soluit ꝑ mortẽ suã: vt diciť ad colloceñ. j. ǧ ipe solus est mediator. Tertiũ officiũ medij vel mediatoris est extrema ꝯiungere. xp̃s aũt ſm hũanã naturã deo prĩ ꝓ hoĩbus satisfaciẽs hoĩes deo ꝯiunxit ǧ solus ipe ẽ me diator. Scḋo de rõne medij est pticipare extrema. Nõ enĩ põt aliqd actũ medij exercere nisi natura medij ĩ ipo inueniať q̃ ẽ mõ aliq⁹ pticipare extrema. xp̃us aũt inq̃n tum hõ aliqd ab vtroq̃ extremoꝝ pticipat: nã inq̃tum hõ a deo q̃ ĩe pticipat btĩtudinẽ. ab hoĩbus aũt pticipat ĩfirmitatẽ: ǧ ipe solus ẽ mediator. Tertio de rõe medij ẽ inť extrema ordiate existere. naz mediũ dr̃ ꝑ respectum ad pmũ ⁊ vltimũ q̃ ordinẽ dicit. vñ mediũ ẽ aliqd qḋ q̃ tũ ẽ sub pmo ⁊ supra vltimũ. Ipe etiã xp̃s inq̃ntũ hõ su pra hoĩes fuit ꝓpť plenitudinẽ grãꝝ ⁊ ꝓpť vniõnem. et infra deũ inq̃ntũ hõ fuit: ꝓpť naturã creatã assũptã. Et iõ ꝓprie loquẽdo rõe hũane nature solus xp̃us ẽ media tor. Rõne võ ꝯposite ꝑsone xp̃us etiã põt dici mediator q̃ntũ ad ꝯditiões medij. s. inquãtũ ꝯiunxit hoĩes deo: ⁊ in quãtũ vtriq̃ extremo ꝑ ꝯdicatiã ĩ natura plenarie nõ pti cipatiue. sꝫ tertia ꝯditio defuit: qr ſm ꝑsonaz nõ fuit minor prẽ. sꝫ quãtũ ad diuinã nãm nullo mõ ꝯpetit xp̃o rõ medi atoris: qr ſm nãm diuinã neq̃ ẽ inter extrema pticipatiue. neq̃ ſm ordinẽ. neq̃ itez ꝯiũgit vt causa pticipãs: sꝫ vt causa pma. Solus ǧ xp̃s ſm nãm hũanã ẽ mediator: eo ꝙ ipe

sūt pdicte tres ɔditiōes q̄ reqrūr ad actū medij ꝛ officiū
mediatoris. Ex his aūt pbari pōt φ neqꝫ demōes: ne
qꝫ bti āgeli: neqꝫ hoīes scī sūt īter nos ꝛ deū mediatores
p°.n. demones n̄ sūt mediatores: cuius rō est: qꝛ q̄uis
demōes cōicent cū deo in īmortalitate: ꝛ nobiscū in mi/
seria: ista intēriōe se medios interponūt: vt ab īmortalitate
abducāt ꝛ ad miseriā eternā deducāt q̄ faciūt nos separan
do a deo ꝛ ɔiūgendo nos eis ꝛ īo nō sunt mediatores sꝫ
poti⁹ separatores. 2° angeli bti n̄ sūt mediatores. Cuius
rō est: qꝛ de rōe medij ē naturā extremorū pticipare: vt pꝫ
s̄. Angeli aūt bti q̄uis cōicent cū deo in btitudine ꝛ im/
mortalitate: nō tn̄ cōicant nobiscū in natura q̄ reparanda
est ꝛ in miseria que remouenda est per actum seu offici/
um mediatoris. ꝛ ideo angeli beati non sunt mediato/
res sed administratores seu ministri mediatoris. 3° nul
lus scūs pōt esse mediator ɔiungens totam nām deo q̄s/
uis vnā spālem psonā deo possit ɔiūgere: nō q̄dem merē
do ei grām ex cōdigno sicut xp̄s fecit: sꝫ ex cōgruo: ꝛ itez
inducēdo ad bonū. vn̄ neqꝫ sacerdotes neqꝫ scī viri sunt
mediatores int̄ totā naturā hūanā sed sunt dei cooperato/
res ī aliquoꝫ ex cōgruo inductores ad bonū. vt pꝫ. Vez
btūs tho. iij. scri. sen. di. xix. arti. v. q. ij. in cor. q Et ibidem
q. iij. in cor. q ꝛ in solu. ꝛ ... argu.

¶ Qꝫ cōueniens fuit vt dei fili⁹ incarnaretur vt
natura lapsa repararetur. CA.XLVI.

Secundo xp̄us in natura vel s̄m naturā hūanam
quā assumpsit de virgīe sol⁹ fuit ꝛ ē reparator.

Ad cui⁹ euidentiā nota tria. s. reparatōis ɔgrui
tatē necessitatē vtilitatē. Primo nota incarnatōis seu
reparatōis congruitatē: ɔgruū. n. fuit vt dei fili⁹ efficeret
hō ad hoc φ hūanā nām ex quo lapsa fuit repararet. Hoc
aūt pbo sex rōnib⁹. p° ex pte diuine mīe. fuit. n. ɔueniēs
repare hūanā naturā lapsā: qꝛ ex hoc dei mīa seu boni/
tas manifestat̄ q̄ proprij plasmatis nō despexit infirmita
tē. Magna. n. dei mīa ꝛ bonitas fuit: q̄ cōicat se oīb⁹ ge/
neralit̄. s. p essentiā: potētiā: p̄ntiam. Maior: qꝛ cōicat se
bonis p grām. Maxia vero: qꝛ cōicat se hoī in vnitate p/
sone: q̄ cōmunione ꝛ vniōe nulla cōmunio siue vnio cre
ata potuit eē maior. 2° fuit ɔueniēs ex parte diuine po
tentie q̄ q̄dem p̄cipue ostendit̄ inq̄ntū ipse dei fili⁹ omnez
defectū nostrū sua virtute vicit. Et q̄d potētius q̄ ɔiun
gere extrema sūme distātia: hoc ē creatorē ꝛ creaturam:
magna. n. fuit potētia in ɔiunctōe disparium elemētorum:
maior in ɔiūctōe illoꝝ ad spm̄ creatū: sūmaria in ɔiūctō
ne oīm ad spm̄ increatū. vbi etiā ē maxia disparitas ꝛ di
stātia infinita. 3° fuit ɔueniēs dei filiū incarnari ꝛ na/
turā hūanā lapsā reparari ex pte diuine sapiētie. Nā diuinam
sapientiā decet vt nulla creatura a suo fine frustret̄: qꝛ si
frustraret̄ fine suo vane facta eēt. sꝫ finis ad quē natura
hūana est facta: est vt deū videat ꝛ fruatur eo. Cum ḡ ad
hūc finē puenire nō potuisset nisi repata fuisset: qꝛ p pec
catū p̄mi hoīs ab hoc fine deordinata fuit: congruū fuit
vt repararet̄. Et q̄d sapiētius q̄ φ ad repatiōem nāe lapse
fieret ɔiunctio p̄mi ꝛ vltimi toti⁹ mūdi. hoc ē verbi dei
qđ est oīm p̄ncipiū: ꝛ hūane nature q̄ in opib⁹ sex dierū
fuit vltima oīm creaturaꝝ. 4° fuit ɔueniēs ex pte nāe
hūane q̄ p pctm̄ generalit̄ lapsa erat. vn̄ lꝫ nā angelica sit
simplr p̄ceptior nā hūana nō tn̄ debuit reparari sicut natu/
ra hūana. Tum qꝛ angel⁹ peccās statim ɔfirmat⁹ fuit in
malo: nō aūt hō. tum qꝛ natura angelica non tota corrue
rat vt nā hūana. tum qꝛ etiā pp̄ter alias rōnes q̄s Re. s̄.
ca. xxvij. natura assumptibilis. Quinto fuit ɔueniēs na
turā hūanā p incarnatiōem verbi reparari ex pte oīs crea/
ture vel ex pfectōe vniuersi: qꝛ nō est decens vt aliq̄ pfe/
ctio vniuerso deesset. sꝫ de pfectōe vniuersi ē creatura rō
nalis ɔposita ex aīa ꝛ corpe btā: eo φ totū vniuersum q°
dāmodo ad salutē hoīs ordinat̄: ḡ ɔueniēs seu ɔgruum
fuit ad pfectionē vniuersi φ nā hūana reparet̄ ad beati/
tudinē a q̄ p pctm̄ abducta erat. Vez. b. tho. iij. scrip. sen.
di. xx. de repabilitate hūane nāe: arti. j. q. j. in cor. q. ꝛ i so.
iij. argu. Sexto fuit ɔueniēs hūanā nām reparari ex pte
incōueniētie vitāde sic: Quia si dei fili⁹ p suā incarnatō
nē nō repauit: hoc ex trib⁹ causis pcessit: Aut qꝛ non po
tuit: aut qꝛ nesciuit: aut qꝛ noluit. Prima cā nō est assi/
gnāda. s. φ icarnari n̄ potuerit ꝛ repare: eo φ ipse ē potē/
tie infinite. Scđa cā etiā nō est assignāda. s. φ incarnari
nesciuit ꝛ repare: eo φ nulla ignorātia cadit ī deū q̄ oīa
nouit. Tertia etiā cā nō est assignāda: φ icarnari nolue/
rit qꝛ ipse oēm diligit creaturā: ꝛ p̄cipue naturā rōnalez
ɔditā ad imaginē suā: ḡ ꝛc. Sꝫ forte argues in oppo/
sitū. s. φ hūana natura nō sit repāda tali rōne: Si nature
hūane deberet fieri reparatio: tūc oēs hoīes q̄ fuerūt ꝛ sūt
ꝛ erūt ī natura hūana reparent̄ ꝛ saluarēt̄. sꝫ h̄ nō ē: imo
ples dānāt̄: ḡ ꝛc. Rn̄deo ꝛ dico φ h̄ φ oēs hoīes nō rep
ant̄ nō est insufficientia medicine repantis: cū sit suffici
ens q̄ntū in se est ad repandū oēs q̄ naturā hūanā hūt
vel hr̄e possunt: sꝫ ex defectu eoꝝ q̄ repatiōis effectū in se
ipsis ipediūt: sicut etiā carētia visus q̄ naturā humanam
ɔseq̄t̄: causat̄ ī cecis natis ex defectu mat̄ie. Vez. b. tho.
vbi. s̄. imediate in so. ij. argu. Scđo nota repatiōis ne
cessitatē. s. an fuerit necessariū hūanam naturam reparari.

Rn̄deo ꝛ dico φ ex pte dei repantis: ꝛ etiā ex pte natu
re repande triplex necessitas ɔsiderari pōt. Primo. n. ex
pte dei pōt attēdi triplex necessitas. s. coactōis: formalis
vel naturalis entitatis: ꝛ īmutabilitatis. Prima. n. ne/
cessitas ē coactiōis. ꝛ talis respectu nulli⁹ effect⁹ potest
deo attribui: qꝛ in deo nō pōt eē aliq̄d violentū. nec ex
vel cōtra naturā suā cū sit īmutabilis: vt dicit phs. v. me/
tha. Scđa necessitas ē naturalis vel formal̄. s. entitatis
q̄ cōsequitur materiā rei. s. qꝛ īpossibile est alit̄ se hr̄e. ꝛ tal̄
necessitas ē dei respectu sui ꝛ respectu eorū q̄ sūt in ipso:
qꝛ īpossibile ē deū nō eē: vel nō eē bonū ꝛ hmōi. ḡ ne. cēs
se ē deum eē: vl̄ deū esse bonū ꝛ hmōi. Sꝫ hec necessitas
nō est in deo respectu alicui⁹ effect⁹: qꝛ nō agit ex necitā/
te nature sꝫ ex liberalitate volūtatis. Tertia necitas est
īmutabilitatis. ꝛ hec ē ex p̄suppositiōe p̄scientie vel volun/
tatis diuine q̄ mutari nō pōt. s̄m quē modū dr̄ φ necessa/
riū ē p̄destinatū saluari. ꝛ hoc mō necessariū fuit ex pte
dei hūanā naturā reparari qꝛ ipse p̄uiderat ꝛ p̄ordinauerat.
repandū. Uel dicas si vis breui⁹. s. φ ex pte dei triplex
necessitas attēdi pōt ī violētie natural̄ existētie ɔsequen
tie. Prima necitas. s. violētie nō pōt attribui deo respcū
alicui⁹ effect⁹. Cui⁹ rō ē qꝛ oē illud qđ violentat̄ aliq°
mō ex sua naturā mutat̄. de⁹ aūt oīno est īmutabilis: iō
violētari vel cogi nō potest. Scđa necitas est naturalis
vel formalis existētie. s. qꝛ illud qđ ipossibile ē non esse:
necesse ē eē. ꝛ talis necitas est respcū dei n̄ aūt respcū ali
cui⁹ effect⁹ dei: vt pꝫ s̄. Tertia necitas ē ɔseq̄ntie: ꝛ tal̄ ē
ex p̄suppositiōe p̄scientie vel p̄ordinatiōis diuine. Et necessa
riū est seq̄ oē qđ p̄uisuz ꝛ p̄ordinatū ē a deo seq̄. ꝛ s̄m
hūc modū necessariū fuit ī natura hūana ex pte dei hūa/
nā naturā reparari: qꝛ ipse p̄uiderat ꝛ p̄ordinauerat repan
dū vt pꝫ s̄. Scđo ex pte nature repāde sic pōt ɔsidera
ri p̄dicta triplex necitas. Prima ē necitas nālis iherētie
q̄ ē respectu eorū q̄ naturalit̄ insūt hoī: sicut necessarium
ē hoīem eē risibilē: ꝛ alia hmōi. ꝛ sic nō est necessarium
nam hūanā reparari q̄ reparatio nō ɔseq̄t̄ ex p̄ncipijs natu/
ralib⁹. Scđa ē necitas violētie: que ē respectu illorum q̄
homo maiori v̄tute coact⁹ facit ꝛ inuolūtari⁹. Et tal̄ neces
sitas non fuit ī nā hūana respectu reparationis: qꝛ de⁹ ad
v̄tutē non cogit. Tertia est necessitas ɔsequētie q̄ est ex
suppositione alicui⁹ finis: vt v̄bi grā Sicut necessarium

ē hoī hr̄e naīē ſi debꝫ ire vltra mare. ⁊ hac neceſſitate neceſſariū fuit humanā naturā reparari. ſi. ſ. ad viſionem dei admitti debuit. Hec beatus tho. tercio ſcripto ſen. diſ. vbi ſupra: arti. j. q. iij. in cor. q. Tertō pncipaliē n o ta repatōis vtilitatē: nā magis fuit vtile ꝙ natura hūana p ſatiſfactōem repareť ꝙ̄ ſi ſine ſatiſfactōe repareť. Et hoc ꝑpī q̄nqꝫ cāa. Pria eſt: quia per hoc magis dina mīa maifeſtať. ſ. ꝙ culpā p penā diluit ꝙ̄ ſi ſine pena fuiſſꝫ i dulta. Scd̄a eſt ī hoc ꝙ deus p ſatiſfactōeꝫ hoīeꝫ voluit reparari maxīe maifeſtať dina mīa: quia nō tm̄ culpā ab eo voluit remouere ſed etiā ad p̄ſtinā dignitatē hūanā naturaꝫ integ̃liter reducere. vnde magis maifeſtatur dei mīa i p̄ducēdo ad ppetuā dignitatē: ꝙ̄ ī dimittēdo penā tpalē. nā pena tpalis ad modicū tranſit: ſꝫ dignitas ppetuo in natura hūana manet. Tertia eſt: quia gloria hoīs p ſatiſfactōeꝫ magis integ̃tur ⁊ augmētatur. nō. n. tante glorie eſſet poſt peccatū q̄nte erat in ſtatu īnocētie ſi nō plenarie ſatiſfeciſſet. qđ patꝫ: qꝛ magis eſt homini glorioſū vt peccatū cōmiſſū ſatiſfaciēdo expurget: ꝙ̄ ſi ſine ſatiſfactiōe dimitteret: ſicut etiā magis eſt hoī glorioſū ꝙ vitā eternam ex meritis habet: ꝙ̄ ſi ſine meritis ad eā p̄ueniret: quia qđ qs mereť quodāmodo ex ſe habꝫ ī q̄ntum illud mereť. Quarta ē: qꝛ in hoc magis manifeſtať iuſticia ⁊ prudētia hoīs. vt ſicut hō fuit cā ſue corruptiōis peccādo: ita etiā decēs eſt vt ſit quodāmō cauſa ſue purgatiōis ſatiſfaciēdo. Quinta cā eſt: qꝛ p ſatiſfactiōem ordinať toti⁹ vniuerſi nā: ideo. n. culpa p penā ſatiſfactiōis purgať: vt in mūdo nihil inordinatū remaneret. Culpa. n. ordinať p penā. vñ ſi pctm̄ remitteret ſine omī ſatiſfactiōe remaneret culpa ſine pena: ⁊ ſic remaneret aliq̄d inordinatū in mūdo qđ eſt incōueniēs. Qđ ꝓbo p exemplū de medicina. Nam ſatiſfactio ē medicina peccati. ſꝫ dimittere morbū abſqꝫ medicina nō ē ſapientis medici. g̃ nō decuit deū nām hūanā ſine ſatiſfactōne repare. ſꝫ vt oīs natura vniuerſi ordiareť: voluit p penam ſatiſfactiōis culpā purgare: ſic nām repare. Sed forte argues in oppoſitū. ſ. ꝙ nō debuit p ſatiſfactōem reparare humanā nām tali rōne: Per eadē ei res repať p q̄ in eē ꝯſtituiť. ſꝫ hūana natura inſtituta fuit ſolo v̄bo dei qꝛ dixit ⁊ facta ſūt. g⁹ ſolo v̄bo dei ⁊ mādato ei⁹ debuit reparari: ⁊ nō p aliquā ſatiſfactiōem nāe. Rñdeo duobus modis. Primo: ꝙ eē rei p̄cedit opari ipſi⁹: ⁊ iđ non pōt eſſe ꝙ aliquis p ſuā opatiōem in eē ꝯſtituať: nec ꝙ ſit aliquo mō cauſa ſui ipſi⁹. ſꝫ ſicut hō ē cā ſue corruptionis peccādo: ita etiāꝫ decēs ē vt quodāmō cā ſue purgatōis ſit ſatiſfaciēdo. vt pꝫ. ſ. Hec. h. tho. iij. ſcri. ſen. vbi ſ. arti. j. q. ij. in cor. q. ⁊ in duobus argumētis ꝯtra: ⁊ ī cor. q. ⁊ in ſo. argumētoꝝ ibidē. Secūdo rñdeo ⁊ dico: ꝙ reuera ſicut ſolo v̄bo nos fecerat: ita ſolo v̄bo ſi voluiſſet nos repare ⁊ ſanare potuiſſet. ſꝫ ñ ita expediuiſſꝫ nobis. dixiſſet. n. q̄libet noſtꝝ: Quid in me de⁹ laborauit q̄ ſolū dicēdo fecit me ⁊ refecit. ⁊ ſic q̄libet de tāto beneficio. ſ. repationis hūane ingratus fuiſſet. Ut g̃ dei fili⁹ ad ſuūꝫ amorē magis nr̄am naturaꝫ ꝓuocaret ⁊ inflāmaret voluit p penā quā in corpe ſuſtinuit culpā purgare: naturā repare: ⁊ deo patri ſatiſfaceret. Dū. n. p nobis penā mortis ſuſtinuit: deū patrē placauit: diaboluꝫ ſupauit: obſtaculū peccati remouit: ⁊ ad grām nos p̄duxit.

¶ Q- ſolus xp̄s ſatiſfecit p peccato non angelus nec purus homo. CA. XLVII

Ertio p̄ncipaliť xp̄s ſm̄ carnē quā accepit de virgine ſolus eſt ſatiſfactor: ⁊ neqꝫ angel⁹: neqꝫ purus hō pōt ſatiſfacere p pctō nāe hūane qđ tali rōne oñdo: Ad hoc ꝙ ſatiſfactō eēt ꝯdigna: optebat ꝙ haberet infinitā virtutē: eo ꝙ pctm̄ p quo fiebat ſatiſfactio: īfinitatē q̄ndā hēbat ex trib⁹. p̄⁹ qꝛ bonū qđ p cō

tēptū inobedientie offēdebať erat infinitū. ſ. deus. q̄nto enī eſt maior in quē peccať: tanto culpa eſt grauior. 2⁹ qꝛ bonū qđ p pctm̄ auferebať erat infinitū. ſ. de⁹. 3⁹ qꝛ bonū qđ p pctm̄ corrūpebať erat quodāmō infinitūꝫ. ſ. bonū nāe. qđ habet q̄ndam infinitatē inq̄tuꝫ in ea poſſunt ſuppoſita in infinitū multiplicari. Actio aūt puri hoīs vel alicui⁹ pure creature nō pōt hr̄e efficaciā infinitā. ⁊ iđ nulla pura creatura poterat ſufficiēter ſatiſfactionē facere. Sil̄r angel⁹ ꝙ̄uis ſit hoīe ſupior q̄ntū ad naturā nō tñ ē ſupior q̄ntūꝫ ad gl̃iam: in q̄ eq̄les angelis erimus. ⁊ iđ angel⁹ ad gl̃iam nām hūanā repare nō poteſt. tum qꝛ nō eſt maior hoīe quo ad gl̃iaꝫ: ſꝫ ē equalis: vt patꝫ. ſatiſfactio aūt debet fieri p maiorē: tū qꝛ cū ſit creatura q̄cquid pōt deo debꝫ. tū qꝛ cūꝫ ſit pura creatura oīs eius actio eſt finita. ⁊ iđ p pctō qđ infinitatē hꝫ ex trib⁹ nō pōt ſatiſfacere. Solūmō g̃ xp̄s p pctō hūani generis ſatiſfecit. Qđ tripliciť ꝓbo. ſ. ex xp̄i virtute: autoritate. ⁊ rōne. Primo hoc ꝓbo ex xp̄i v̄tute ſic: Solus ille hūanā nām potuit repare q̄ potuit cōdere. ſꝫ ſol⁹ de⁹ humanā naturā ꝯdere potuit. g̃ ip̄e ſolus potuit repare. ergo ad hoc ꝙ aliq̄s naturā ſatiſfaciēdo repararet: oportuit ꝙ eēt deus ⁊ hō: deus q̄ poſſet repare: hō qui poſſet pati. Scd̄o ꝓbo hoc idē autoritate pſal. in ꝑſona xp̄i dicētis: Que nō rapui tūc exoluebā. Nō aūt exoluit q̄ nō pfecte ſatiſfecit. g̃ ſi xp̄s ſatiſfecit patiēdo penā p peccatis nr̄is pfecte ſatiſfecit. Tertio ꝓbo h̄ idem rōne ſic: Ille ꝓp̄e ſatiſfacit p offenſa q̄ offenſo exhibet. id qđ eq̄ vel magis diligit ꝙ̄ oderit offenſaꝫ. Xp̄s aūt ex charitate ⁊ obediētia patiendo mai⁹ aliq̄d deo exhibuit ꝙ̄ exigeret recompenſatio toti⁹ offenſe hūani generis. hoc aūt ꝓbo q̄tuor cauſis. p̄⁹ q̄deꝫ ꝑpī magnitudinē charitatis ex q̄ patiebať. 2⁹ ꝓpter dignitatē vite ſue q̄ p ſatiſfactiōe voluntarie ꝑ̄dabať: q̄ erat vita dei ⁊ hoīs. 3⁹ ꝓpter generalitatem paſſionis: eo ꝙ vbiqꝫ in toto corpe patiebať. 4⁹ ꝓpter magnitudinē doloris aſſumpti q iđ vehementi[illegible] affligebať. Et iđ paſſio xp̄i nō ſolū fuit ſufficiens ſꝫ etiāꝫ ſuperabūdans ſatiſfactio p pctō toti⁹ hūani generis: ſꝫ illđ p̄ma Joh. ij. Ip̄e eſt ꝓpiciatio p peccatis nr̄is: nō p nr̄is tm̄ ſꝫ etiā p peccatis toti⁹ mūdi. Sꝫ forte arguēs ꝙ ſatiſfactio p peccato totius hūani generis non debuit fieri per paſſionē xp̄i: eo ꝙ xp̄s q̄ñ ꝯceptus fuit: q̄ñ humanā naturā aſſumpſit: q̄ñ ſanguineꝫ in circūciſione fudit: ⁊ q̄ñ quamlibꝫ penā: puta famem ſitim fatigatōeꝫ ſuſtinuit: ſufficiēter p pctō hūani generis ſatiſfecit. Qđ patꝫ per ſingula. Primo. n. ab ip̄o inſtanti quo xp̄s cōceptus fuit ſufficiēter p peccatis oīm ſatiſfecit. Qđ tali rōe oñdo: Tanta pōt eē ꝯtritio in oīb⁹ peccātib⁹ ꝙ totū pctm̄ dimittať: ⁊ q̄tum ad penā: ⁊ q̄tum ad culpam. ſed xp̄s ab inſtāti ſue ꝯceptōis habuit perfectā charitateꝫ q̄ ꝯtritioni tribuit v̄tutē expurgandi peccatū. g̃ xp̄s ab inſtanti ſue ꝯceptiōis ſatiſfecit p oīb⁹ peccatis nr̄is: ⁊ ita nō oportuit ꝙ per paſſionē mortis ſatiſfaceret. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ ꝯtritio nō vñ habet vim ex charitate: ſꝫ etiā ex dolore. ⁊ iđ rōne charitatis delet culpā: rōne aūt doloris ꝯputať in ſatiſfactiōe pene. Xp̄s aūt ꝙ̄uis ab inſtāti ſue ꝯceptiōis habuerit perfectiſſimā charitatē: nō tamē habuit dolorem aliquē tunc ſeu penam. Scd̄o xp̄s ex aſſumptōe hūane nature videť ꝙ ſufficienter ſatiſfecerit p peccatis oībus. ⁊ ſic nō fuit neceſſe ꝙ pateref. qđ tali rōne oñdo: Peccatū p̄mi hoīs per qđ tota hūana natura eſt corrupta fuit pctm̄ ſuperbie vt pꝫ infra Superbia. ſꝫ maior fuit hum nitas xp̄i in aſſumptōe hūane nature q̄ñ exinaniuit ſemetip̄m formaꝫ ſerui accipiēs ꝙ̄ ſuperbia ade. g̃ ex ip̄a aſſumptiōe hūane nature ſufficiēter ſatiſfecit p peccato hoīs. ⁊ ita nō fuit cōueniēs ꝙ pateref mortē. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ in peccato ade nō ſolum fuit ſu

perbia vel elatio ſ; delectatio. ⁊ ideo in ſatiſfactiõe non debuit eẽ ſolum humilitas qͦ in incarnatiõe factum ẽ: ſed etiã doloris acerbitas qͦ in paſſiõe accidit. Tertõ videt̃ ꝙ qñ xp̃s ſanguinẽ effudit in circũciſiõe ſufficienter ſatiſfecerit: ſicut Bern. dic: ꝙ vna gutta ſãguinis xp̃i fuit ſufficiẽs p̃ciũ nr̃e redemptõis. ſ; xp̃s aliqͥd de ſanguine in ſua circũciſione effudit: ğ nõ oportuit ꝙ vlteriꝰ pateret. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ q̃uis vna gutta ſãguinis quã xp̃s in circũciſione effudit eẽt ſufficiẽs ad oẽm ſatiſfactõem ↄſiderata ↄditione ꝑſone: nõ tñ q̃ntum ad genus pene: qꝛ ꝓ morte ad quã humanũ genus obligatũ erat oportebat ꝙ mortẽ exolueret. Quarto ⁊ vltimo argues ꝙ qͥlibet pena quã xp̃us ſuſtinuit: vt fames: ſitis: fatigatio: et huiuſmodi fuit ſufficiẽs ad ſatiſfaciẽdũ ꝓ peccatis oim tali rõne. Pena qua quis punit̃ ſ̃m virtutẽ faciendi habz et ↄditione patiẽtis. ſ; xp̃s inq̃ntum ẽ deus ⁊ hõ habet infinitam dignitatem. ğ qͥlibet p̃dictaꝝ penaꝝ quã ſuſtinuit fuit ſufficiẽs ad ſatiſfaciendũ ꝓ toto hũano genere. ğ nõ oportuit ꝙ pateret̃ mortẽ. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ oẽs alie pene q̃s xp̃s ſuſtinuit q̃uis eẽnt ſufficientes ad ſatiſfactõnem ꝓ humana natura ↄſiderata ↄditiõe patiẽtis: nõ tñ ↄſiderato genere pene. Cuiꝰ ratio eſt: qꝛ in penis ill̃ nõ ↄtinebant̃ oẽs alie pene ſicut ↄtinent̃ in paſſiõe mortis. Hec hũs tho. iij. ſcri. ſen. diſ. xx. arti. ij. in cor. q. ⁊ in ſo. v. ar. ⁊ idem arti. iij. in cor. q. ⁊ in ſolu. argumẽtoꝝ. Ubi nota ꝙ ſatiſfactio xp̃i ad hoc ꝙ eẽt ꝑfecta nõ tm̃ ꝓ vno hoĩe: ſ; ꝓ tota humana natura debuit hr̃e duas ↄditõẽs

p̃ꝰ. n. debuit eẽ vniuerſalis: nõ ꝑ p̃dicatõem de multis ſ; hr̃is virtutem reſpectu oim ſatiſfactionũ. vñ non oportuit ꝙ oẽs penas ipẽ aſſumeret in ſeipõ q̃ ex quocunq; pctõ cõſequi vel aſſumi pñt: ſed illam. i. mortẽ ad quam oẽs pene alie ordinant̃: ⁊ ↄtinet in ſe v̓tualiter oẽs pẽas q̃uis nõ in actu. vñ phũs dicit. iij. ethicoꝝ ꝙ finis oiuz terribiliũ eſt mors. 2ꝰ paſſio xp̃i debuit eẽ exẽplaris reſpectu noſtraꝝ ſatiſfactionũ. ⁊ q̃ntum ad hoc debuit habere magnitudinẽ excedentẽ oẽs alias ſatiſfactiõẽs: q̃a exemplar debet eẽ preſtantiꝰ exemplato. Et ideo ſ̃m maximã penaꝝ. ſ. mortem debuit ſatiſfacere: ibidem arti. iij. in cor. q. ⁊ iteꝝ tertia p̃te ſumme. q. xlviij. arti. iij. i cor. q.

¶ Q; ſolus chriſtus dici debet ⁊ eſſe redemptoꝛ et quare. CA. XLVIII.

Q Uarto p̃ncipalit̃ xp̃s ſ̃m nãm humanã quaz de virgine accepit: ⁊ ꝑ ea q̃ in hũana natura fecit ⁊ ſuſtinuit: ſolus debz dici redẽptoꝛ. qͦ ꝓbo quadruplicit̃. ſ. autoritate ſimilitudine rõne: ⁊ int̃pretatiõe.

Pͥo autoritate. naz Apocal. v. Redemiſti nos deꝰ in ſãguine tuo dr̃ de xp̃o: ğ ipẽ eſt redẽptoꝛ. Scd̃o h̓ idem ꝓbo ſilr̃udine ↄmutatiõis ⁊ emptõis ſic. Ubicũq; ẽ aliqua ↄmutatio: ibi videt̃ eẽ emptio. ſ; in paſſiõe xp̃i fuit q̃dam ↄmutatõ: qꝛ xp̃s accepit mortẽ ⁊ largitꝰ eſt vitam ğ ibi fuit emptio. Tertio h̓ idez ꝓbo rõe ſic. Ad hoc ꝙ aliq̃s aliq̃d redimat requirũt̃ duo. ſ. ſolutiõis ſingularitas. ⁊ ꝓprietas. Primũ ẽ ſolutiõis ſingularitas ille. n. ꝓprie magis dr̃ emere q̃ emptiõis p̃ciũ ſoluit q̃ ille q̃ emptorem mittit. Scd̃m ẽ ſolutiõis ꝓprietas. ſi. n. aliquis ſoluat ꝓ redemptiõe alicuiꝰ rei p̃ciu ſi preciũ eſt alteriꝰ ⁊ non ſuũ. nõ ipſe dicit̃ redimere p̃ncipaliter: ſ; magis ille cuiꝰ eſt preciũ. vtrũq; aũt iſtoꝝ ↄuenit xp̃o: qͦ ſic patet.

p̃ꝰ. n. ſolus xp̃s noſtre redemptiõis preciũ ſoluit. qͦ tali rõne oñ̃r: Deus ad hoc ẽ incarnatꝰ vt nos redimeret ſolus aũt filius ẽ incarnatꝰ: ergo ipẽ ſolus ẽ redemptoꝛ. vbi nota: ꝙ effectus nr̃e redẽptiõis põt attribui ⁊ eẽ prime vel remote cãe: vel ꝓxime ⁊ ſcd̃arie. Si. n. nr̃a redemptio attribuat̃ cãe p̃me vl̓ remote: ſic attribuit̃ toti trinitati inq̃ntum tota acceptauit nr̃am redẽptiõem ⁊ filiuz dedit nobis redẽptorẽ. ⁊ inq̃ntum virtute diuinitatis paſſio xp̃i efficaciaz habuit ad ſatiſfaciendũ ꝓ toto hũano genere. Si vero nr̃a redemptio attribuat̃ cauſe ꝓprie vel ſecũdarie: ſic ſolus xp̃s nos redemit ꝑ ea q̃ in hũana natura fecit ⁊ ſuſtinuit: q̃bus ⁊ p̃ri ſatiſfecit ꝓ oibꝰ hoibus ⁊ hoſtem vicit eiꝰ tẽtationibꝰ reſiſtendo. 2ꝰ preciũ nr̃e redẽptiõis nõ fuit alteriꝰ rei p̃ciũ. ſ; ſanguis xp̃i ꝓpꝛius vel vita eiꝰ corꝑalis q̃ eſt in ſanguie: quã ipẽ xp̃us exoluit. vñ p̃ma petri. i. dr̃: Non corruptibilibus auro vel argẽto redempti eſtis de vana vr̃a ↄuerſatõe: ſ; p̃cioſo ſanguine agni imaculati ⁊ incõtaminati xp̃i. Et in pſal. dr̃: Redemiſti me dñe deus v̓itatis. Qͦ v̓bũ exponit gloſa ſic: Tu dñe deus veritatis redemiſti me in xp̃o clamãte In manꝰ tuas dñe ↄmẽdo ſp̃m meũ. Quarto ꝓbo hoc idem int̃pretatiõe. Nam redẽptio emptionẽ iteratã ſignat. xp̃s aũt dr̃ nos redimere duobꝰ modis. Uno mõ q̃ſi alias empti fuimꝰ ſ; qꝛ alias ſui fueramꝰ in ſtatu innocẽtie. ꝑ culpã aũt facti ſumꝰ ſerui diaboli. Emere. n. ẽ aliq̃d ſuũ facere. Alio mõ xp̃s dicit̃ nos redimẽ: qꝛ nos diabolo ꝑ ↄſenſuz vendideramꝰ: a qua vẽditiõe hec emptio ſcd̃a eſt dicta redẽptio. Ubi ſciẽdũ ꝙ hõ peccãdo obligatꝰ erat ⁊ deo ⁊ diabolo. q̃ntũ. n. ad culpã ⁊ deũ offenderat: ⁊ diabolo ſe ſubdiderat ei ↄſentiẽs. vñ rõe culpe nõ erat ſ̃uus factus dei: ſ; potiꝰ a ſ̃uitute dei recedẽs diaboli ſ̃uitutẽ icurrerat: deo iuſte hoc ꝑmittẽte ꝓp offenſã in ſe ↄmiſſaz. S; q̃ntũ ad penã p̃ncipaliter hõ erat deo obligatꝰ ſicͭ ſumo iudici. diabolo autẽ tanq̃ tortori: ſ̃m illud math. v. Ne forte tradat te aduerſariꝰ tuꝰ iudici: ⁊ iudex tradat te miniſtro. i. angelo penaꝝ crudeli: vt Chryſo. dicit. Si ergo ꝑ pctm̃ p̃mi parẽtis genꝰ hũanuz alienatũ fuit a deo: nõ q̃tẽ a ptãte dei cui oĩa ſubdunt̃: ſ; a viſiõe faciei eiꝰ ad quã filij ⁊ domeſtici admittũt̃: ⁊ ptãti diaboli vſurpãtis ſe ſubdidit ↄſentiẽdo q̃ntũ i ipo erat: q̃uis de iure nõ poſſz: qꝛ ſuꝰ nõ erat ſ; alteriꝰ. Et iõ xp̃s ꝑ paſſionẽ ſuã duo fecit. p̃ꝰ. n. liberauit nos a ptãte hoſtis: ipm̃ hoſtẽ vincẽdo ꝑ ↄ̃ria eoꝝ q̃bus diabolꝰ hoĩnẽ vicerat. ſ. ꝑ hũilitatẽ ⁊ obedientiã ⁊ auſteritatẽ penę: q̃ dilectiõi cibi vetiti opponunt̃. 2ꝰ xp̃s ꝑ paſſionez ſatiſfaciẽdo ꝓ culpa nos deo ↄiunxit: ⁊ domeſticos dei ⁊ filios dei fecit. Uñ iſta liberatio ⁊ ſatiſfactio duas rões habuit emptõis. Pͥo. n. inq̃ntum a ptãte diaboli nos eripuit: dr̃ nos redemiſſe ſicͭ p̃ciũ ſoluẽs ſue ſatiſfactiõis ꝓ nobis: vt a pena ⁊ a pctõ liberaremur. S; forte argues in oppoſitũ. ſ. ꝙ xp̃us ꝑ ſuã paſſionẽ nõ ſit redẽptoꝛ tali rõne: Nihil corꝑale ẽ equalẽs rei ſp̃uali. ſed ſanguis quẽ xp̃s in paſſiõe effudit: vel vita quã ꝑ paſſionez xp̃s dedit fuit ſanguis vel vita corꝑalis ğ nõ fuit ſufficiens ad recõpenſandũ vitã ſp̃ualem q̃ ꝑ pctm̃ amiſſa erat ⁊ ideo nõ fuit redẽptoꝛ. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ l; ſãguis quẽ xp̃s in paſſione effudit fuerit corꝑalis: vel l; vita xp̃i ẽ i ſanguine quã xp̃s exoluit fuerit corꝑalis tñ hẽbat efficaciã ex duobus. p̃ꝰ. n. ⁊ p̃ncipalr̃ hẽbat q̃ndaz infinitum valorẽ ex diuinitate vnita inq̃ntũ nõ erat ſanguis vl̓ vita puri hoĩs ſed dei ⁊ hoĩs. Et ideo poterat eẽ nõ ſolũ ſufficiẽs ſ; ſupabundãs p̃ciũ noſtre redẽptionis. 2ꝰ efficaciam habuit ꝑ ſp̃ualẽ ↄtactũ. ſ. ꝑ fidẽ ⁊ fidei ſacm̃ẽta: ſ̃m illud Ap̃li: Quẽ ꝓpoſuit ꝓpiciatorem ꝑ fidem in ſanguine eius. Et ad gala. iij. Ut xp̃s nos redemit de maledicto legis factus ꝓ nobis maledictũ. Dicit̃ aũt xp̃s ꝓ nobis factus maledictũ inq̃ntũ ꝓ nobis xp̃s paſſus ẽ in ligno: ğ xp̃s ꝑ ſuã paſſionẽ nos redemit. Ubi nota ꝙ paſſio xp̃i poteſt ↄpari ad tria. ſ. ad diuinitatẽ ⁊ ad ſolã aĩe ad carnez xp̃i. p̃ꝰ. n. ſi paſſio xp̃i ↄpat̃ ad diuinitatẽ eius agit vl̓ operatur ſalutẽ nr̃am ꝑ modũ efficiẽtis. nã efficiens p̃ncipale hũane ſalutis ẽ deus. 2ꝰ inq̃ntũ paſſio xp̃i ↄpat̃ ad voluntatẽ aĩe chriſti: agit vel opat̃ hũanã ſalutẽ ꝑ modum meriti: meruit. n. ſibi ⁊ nobis. Sibi meruit tria. ſ. corꝑis

immortalitatē: aīe impassibilitatē: exaltationē ⁊ nomis sublimitatē. s. nomē qđ est supra omne nomen. Nobis āt meruit tria. s. culpe purgationē. pene remissionem: ianue celi apertionē. Re. infra Passio. Ubi nota φ passio xp̄i inq̄ntū passio non ē meritoria. Cui⁹ ratio est. qꝛ principiū passionis non ē ītra. s. in patiēte: ꝫ extra. s. in agēte. Principiū aūt meriti ī nobis ē intra. s. volūtas. bonūꝫ n. ideo meritoriū qꝛ voluntariū vt dicit ph̄us. iij ethicoꝝ. ꝫ passio xp̄i est meritoria inq̄ntum ē accepta p volūtatē. sic n. est volūtaria p p̄ncipiū eius intra. Acceptaꝭ aūt passio a voluntate dupliꝛ: vel sicut volūtariū absolute sicut in xp̄o q̄ se volūtarie passioni obtulit: vt nr̄e redēptōis op⁹ expleret. vel sicut volūtariū mixtū: sicut qñ aliq̄s tñ vellꝫ nō pati tñ magis vult sustinere passionē q̄ aliq̄d faciat ɔtra deū: vt dicit btūs tho. iij. scri. sen. di. xviij. arti. v. ī so. iiij. ar. ⁊ ibidē arti. iiij. in cor. q. ⁊ arti. vi. in cor. q. ibidem.

Tertio passio xp̄i fm φ ɔsideraꝭ in ip̄a carne xp̄i opatur salutē nr̄am trib⁹ modis. vno mō p modū satisfactōnis: inq̄ntū p eam liberamur a reatu pene. alio mō opaꝭ nr̄am salutē p modū redemptiōis inq̄ntū p eam liberamur a seruitute culpe. Tertio mō passio xp̄i opaꝭ nr̄am salutē p modū sacrificij: inq̄ntū p eam recōciliamur deo. Hec b. tho. iij. scri. sen. di. xix. arti. iiij. q. i. ⁊ ij. in argumentis ɔtra ⁊ in cor. q. ⁊ in so. argumētoꝝ. Et iterū. iij. pte sum. q. xlviij. arti. iiij. ⁊ v. in argumētis ɔtra: ⁊ in cor. q. ⁊ ī sol. argumētoꝝ. ⁊ ibidē arti. vi. in cor. q. ⁊ in solu. ij. ⁊ iij. argumenti.

Q̄ꝫ triplex ē incertitudo. Ca. vnicū

Incertitudo. Nota φ triplex ē incertitudo. s. iudicis: tp̄is: finis: ita φ q̄libet est naturaliꝭ incert⁹ de trib⁹. s. iudice qñ vēiet: de tp̄e qñ finiet: de fine qñ fiet. Primo dico: φ q̄libet ē incert⁹ de iudice qñ veniet. ita dr̄ matth. xxiiij Uigilate qꝛ nescitis q̄ hora dñs vr̄ vēturus sit. Chryso⁹. vult eos semp solicitos esse ⁊ pp̄ter hoc dicit. Uigilate. Grego. sup illo v̄bo dicit: Trib⁹ modis vigilat hō. p̄mo vigilat q̄ ad sp̄ēm veri luminis oculos aptos tenet. scđo vigilat q̄ seruat opando qđ credit. tertio vigilat q̄ a se corporis ⁊ mētis solicite tenebras depellit. Scđo q̄libet naliter est īcert⁹ de tp̄e qñ finiet: Matth. xxv. Uigilate qꝛ nescitis horā nec diē. Aug⁹. Non illi⁹ solū vltimi temporis quo vētur⁹ ē sp̄osus: ꝫ sue q̄sq̄ dormitōis diem et horā nescit ad quā q̄sq̄ patus īueniaꝭ: cū illa vox sonuerit q̄ oēs euigilaturi sūt. Tertio q̄sq̄ naliter est incertus de fine q̄lis erit: qꝛ nullus scit naliter quos saluabit vel reprobabit. vñ Matth. xxiiij. Erūt duo in agro vno: ⁊ due in mola vna: ⁊ in lecto vno. Expositor. Existentes ī agro mola ⁊ lecto designāt triplicē statū fideliū. p̄mo statū prelatoꝝ vel clericorū q̄ ponunꭲ custodes ⁊ operarij in agro dñi. scđo statū laicorū vel actiuorū q̄ ponūꭲ ad molam ad opandum ⁊ laborandū. tertio statū cōtemplatiuorū ⁊ religiosorū qui ɔtemplationi tanq̄ in lecto quiescūt. Dicit g̃ p̄mo. Erūt duo ī agro vno. s. p̄latōis: vt cayn ⁊ abel. Un⁹ assumeꭲ. s. ad gl̄iam s. abel. Ali⁹ relinq̄ꭲ. s. ad dānatōem cayn. 2⁹ dicit. Erūt due molētes ī mola. s. laici vel actiui. Una assumeꭲ. s. q̄ hꝫ diuitias tanq̄ nō hn̄s. Et altera relinq̄ꭲ ad penā. vt q̄ in diuitijs ponit spē suā. sicut assumptus fuit iacob: esau vō relict⁹. Matth. i. 3⁹ dicit: Erūt duo in lecto vno. s. q̄ ɔtemplatōis ⁊ religionis q̄eti vacant. Un⁹ assumeꭲ. cū scis ad btitudinē: vt prudētes v̄gines. Alter relinq̄ꭲ ad dānatōem: vt imprudentes v̄gines. Uel fm chryso. hoc dñs dicit: vt ondat φ de omni genere aliq̄ saluanꭲ. p̄mo diuites ⁊ oñi q̄ requiescūt ī lecto. scđo paupes ⁊ serui q̄ laborāt ad molā. tertio medij q̄ nec seruitijs p̄miāꭲ nec diuitijs: aut dñō ociāꭲ ī agro

Ad quid valent indulgentie. CA. I.

Indulgentie. Circa indulgētias q̄ttuor sūt notāda. p̄mo valoris q̄ntitas scđo finis vtilitas. tertio istituētis auctoritas: quarto recipiētis idoneitas. Pr̄o ɔsiderāda ē circa īdulgētias valoris q̄ntitas. Ad cui⁹ euidētiā nota q̄ttuor. p̄mo īdulgētiarū opatiōem. s. ad qđ valēt. scđo rōem ex q̄ valēt. tertio augmētatōem. s. q̄ntū valēt. quarto durationē. s. q̄zdiu valēt. Pr̄o nota opatōem. s. ad quid īdulgētie valent. nā oēs ɔcedūt īdulgētias eē vtiles: qꝛ impiū eēt dicere φ vniuersaꝭ ecc̄ia aliq̄d vane faceret. eēt enim dicē φ ecc̄ia vniuersalis erraret si faceret īdulgētias ⁊ nihil valerēt. Ualēt g̃. ꝫ ad q̄d? Dicūt q̄daꝫ φ nō valēt ad soluēdū reatū pene quā q̄s ī purgatorio fm iudiciū dei mereꭲ. s. valent ad soluendū a pena. q̄ sacerdos obligauit penitentē ad penā aliquā: vel ad quā etiā obligareꭲ penitēs ex statutis canonū. Sed hec opinio ē falsa. qđ p̄bo duplici rōe. p̄o rōne p̄uilegij. Nā ista opinio ē ɔtraria p̄uilegio dato petro: Matth. xvi. Quodcūq̄ solueris sup terrā erit solutū ⁊ in celis. ⁊ ē sensus v̄borū: φ dñs hoc p̄uilegiū ɔcessit petro suisq̄ successorib⁹: vt qđ in terra remitteret: in celo remitteretur a deo. 2⁹ hoc idem p̄bo rōne nocumēti: qꝛ si indulgentie nō valerent a penis taxatis a deo in purgatorio. sed solum a liberatiōe pene taxate a iure vel iudice: tūc facē indulgētias magis eēt dānosum q̄ vtile. Cuius rō est: qꝛ ille qui īdulgētias facit penitētē remitteret ad grauiores penas. s. ad penas purgatorij absoluendo eum a penis iniūctis a iure vel a iudice. i. a sacerdote. Et ideo dicendū est φ indulgentie valent ad remissionē pene residue post ɔfessionē ⁊ cōtritōnem ⁊ absolutiōem: siue illa sit pena iniuncta siue nō sit iniūcta. Hec b. tho. iiij. scri. sen. di. xx. arti. iij. q. i. in cor. q. in p̄ncipio. Scđo nota valoris rōnem. s. ex q̄ rōne valeant īdulgentie. Ubi nota φ triplici rōne īdulgētie valent. p̄ma est meritū passiōis xp̄i ⁊ pene scōꝝ. scđa ē charitas isti⁹ cui indulgētie danꭲ. tertia rō est ptās ip̄i⁹ dātis ⁊ ad istū īdulgētias apostolicātis. Pr̄ia rō quare indulgētie valēt ē abūdātia meritorū xp̄i ⁊ scōꝝ. Nā tātū fuit meritū xp̄i φ sufficēt ad īfinite pene absolutōeꝫ. Sil' scī multoꝝ pl⁹ de passionib⁹ sustinuerūt q̄ p pctā eoꝝ mererēꭲ: ⁊ iō magna supabūdātia meritorū xp̄i ⁊ scōꝝ est thesaur⁹ ecc̄ie cōis oībus existib⁹ in charitate. Scđa rō quare īdulgētie valēt est charitas suscipientis. Ubi nota φ p q⁹ libꝫ pctō mortali duplex pena debeꭲ. s. etna ⁊ tp̄alis. Etna pena remittiꭲ p cordis ɔtritōeꝫ. vñ ad istā penā etnā īdulgētie ñ ordināꭲ. tñ qꝛ ɔtrit⁹ postea remāet obligat⁹ ad penā tp̄alē soluēdā ī p̄nti vita vel in purgatorio. nisi cordis ɔtritio eēt tāta φ si decederet statī penitēs statiꝫ euolareꝫ ad celum. qꝛ ecc̄ie nō ɔstat de quātitate ɔtritōis: ɔsueuit semp pēitēti quātūcūq̄ ɔtrito iniūgere p̄niam aliq̄ tp̄alē: ita φ ad residuū pene vel ī p̄nti vel ī purgatorio debite indulgētie ordināꭲ. Tertia rō quare īdulgentie valent est ptās īdulgētias īstituentis ⁊ applicātis ad istū. Nā fm φ papa vel ei⁹ vicari⁹ applicat supradcā. s. meritū xp̄i ⁊ meritū passionū scōꝝ ad istū vel ad illū, remissionē pene ɔseq̄ꭲ ille vel iste: vbi. s. q. ij. iux fi. q. Si āt aliꭲ vis p̄bare dicas: φ īdulgētie valēt t̄plici rōe; p̄ma ē ex merito capit: scđa ex merito ecc̄iastice vnitatis. tr̄ia ē ex merito p̄pe ɔtrōis. Pr̄ia rō q̄re īdulgētie valēt est ex merito capit. s. xp̄i. nā xp̄s p nobis meruit eo φ penā p nobis sustinuit: ⁊ exponēdo se pene p nobis suā penā nr̄aꝫ fecit. Scđa rō q̄re īdulgētie valent ē meritū ecc̄iastice vnitatis. vñ aug. i li. de p̄nia sic ait: Credēdū ē φ oōes ecc̄ie et elyme ⁊ opa iusticie succurrāt recogscēti mortē suā ad co

nersionē. Tertia rō q̄re idulgētie valēt ē meritū ꝓpe cōtritōis ꝑ qḋ meritū hō meret̄ liberari a pena etna. Et iō ſm h̄ tria ē triplex relaxatio vl̄ cōmutatio pene. Pīo .n. pena etna mutat̄ in tpalē in remissione culpe virtute cōtritōis. Scḋa pena tpalis magna ⁊ supra vires mutatur in penā miorē que virib⁹ cōpetit: ⁊ hoc virtute sacerdotalis absolutōis. Tertia pena ad quā tenet̄ vel obligatur penitēs siue in iudicio eccl̄e in pñti: siue in iudicio dei ī purgatorio ꝑ indulgētias relaxat̄. Hec Alex. iiij. pte sū. sūiaꝝ. q. cxxc. in cor. q. Tertio nota valoris quātitatē .s. quātū indulgētie valēt. Ubi sciēdū ꝙ vt q̄dā dixerūt circa indulgētias ē quattuor ɔſiderare: pīo deuotiōem suscipientis: scḋo quantitatē dati exterioris: tertio quātitatē cause mouētis: quarto quātitatē meriti passiōis xp̄i ⁊ eccl̄e indulgētias dantis vel applicātis. Pīo circa indulgētias ē cōſiderare deuotōem suscipientis: ⁊ q̄ꝫtū ad hoc dixerūt quidā ꝙ indulgētie valent ſm quantitatē deuotōis. Sꝫ hec opinio ē falsa. qḋ ꝓbo duplici rōe Pīa est q: si indulgētie nō tm̄ valerent quātū sonant vl̄ quātū p̄dicant̄: tūc oēs p̄dicātes indulgētias peccarent mortalr̄: q: p̄dicarēt falsum. hoc aūt ē absurdū. Scḋa rō est: q: si indulgētie valerēt ſm quātitatē deuotōis: tunc sine dato exteriori valerēt indulgētie qḋ etiā est falsum.

Scḋo circa indulgētias est ɔſiderare quātitatē dati exterioris. ⁊ q̄ꝫtū ad hoc dixerūt q̄dā alij: ꝙ indulgētie valent ſm quātitatē dati exterioris. Sed hec opinio etiā ē falsa: eo ꝙ indulgētie nō valent ad pene remissionē: sꝫ ad quādā cōmutatōeꝫ. Tertio circa indulgētias ē ɔſiderare quātitatē cause mouētis: puta qñ indulgētia dat̄ pro fabrica eccl̄e: q̄ magis subuenit ſm facultatē suā plus hꝫ de indulgētia. Sꝫ hec opinio silr̄ est falsa. Cuius rō est: q: ꝑ eadē cā interdū maiorē vel minorē indulgētiā ponit. Quarto circa indulgētias est ɔſiderare quātitatem meriti passionis xp̄i ⁊ eccl̄e remittētis. Et iō ſm maiorē applicatōem meritoꝝ eccl̄e ad istū vl̄ illū indulgētie magis valent ad pene remissionē. vñ indulgētie tātū valent quātū iste q̄ dat indulgētias de thesauro eccl̄e .s. de merito xp̄i ⁊ sanctoꝝ eccl̄e: dispēsauit dūmō assint q̄ttuor. primo auctoritas in dispēsante: scḋo charitas in recipiente: tertio pietas in cā mouēte .s. honor dei ⁊ vtilitas ecclesie: quarto effect⁹ in ope .s. vt hō faciat illud qḋ in indulgentijs faciēdū statuit̄. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xx. art. iij q. ij. in cor. q. ꝑ totū. Petrus vō de tharā. dicit: ꝙ indulgētie tātū valent quātū sonāt. sꝫ igit̄ valēt etiā quadraginta dies indulgētie cuilibet hñti tantū quātū valerēt eidē quadraginta dies pnie. vel vnus annus indulgētie quātū vn⁹ annus pnie ſm determinatōem vel taxatōem factā siue a sacerdote siue a iure siue a iusticia diuina. Anni vō isti nō sunt anni celi nec purgatorij sꝫ mūdi: q: in hoc mūdo est h⁹mōi distinctio dierū: nō aūt in celo vel ī purgatorio. Tm̄ q: actus actiuoꝝ nō sunt nisi in patiente ⁊ disposito: iō indulgētie lꝫ valēt quātū sonāt sicut pꝫ: nō tm̄ oibus equalr̄ valēt: sꝫ ſm maiorē eccl̄e vtilitatē ⁊ maiorē fidei deuotōeꝫ ⁊ feruorē. vñ q̄draginta dies indulgētie plus valēt ad remissionē pene illi q̄ ad illā indulgētiā suscipiēdā magis se disponit .s. maiori feruore ⁊ deuotōe ⁊ maiori labore ⁊ maiori affectōe q̄ꝫ dati quātitate. Hec pe. de tharā. iiij. scri. sen. di. xx. circa tertiū ꝓblema art. iij. q. j. in cor. q. ꝑ totū. Quarto ⁊ vltīo nota durationem .s. quotiēs ⁊ q̄ꝫdiu indulgētia durat ⁊ valet. Naꝫ indulgētia aliqñ ē determiata ad tp̄s: vt cū dr̄: Quicūqꝫ vadit ad talē ecclām vsqꝫ ad tale tp̄s habeat tm̄ de indulgētia. ⁊ tūc intelligit̄ sel tm̄. Sꝫ si aliqua eccl̄a sit indulgētia ꝑhennis: sicut in eccl̄a btī petri est ꝑhēnis indulgētia quadraginta dierū: tūc quotiēs aliq̄s vadit ⁊ ecclām illā intrat: totiēs ɔſequit̄ indulgētias. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xx. art. iij. q. ij. in solu. iiij. arg. in fine.

¶ Propē quā cām pñt indulgētie fieri ⁊ ꝓp quā cāꝫ nō. CA. II.

Secūdo p̄ncipalr̄ circa indulgētias cōſiderāda est finis vtilitas .s. ad quē finē indulgētie fiāt. Ubi nota tria. primū est ꝙ indulgentie nō pñt fieri ꝑ tpalib⁹ simplr̄. scḋm ē ꝙ pñt fieri ꝑ tpalib⁹ ordinatis ad spūalia. tertiū est ꝙ pñt fieri ꝑ pure spūalibus bonis. Pīo dico ꝙ indulgētia nō pōt fieri ꝑ aliquo bono vel ꝑ aliquo subsidio simplr̄ tpali. Cui⁹ rō est q: cū idulgētia sit q̄d spūale: eo ꝙ eius effect⁹ .s. remissio culpe ⁊ pene sit spūalis. dare aūt spūale ꝑ tpali ē simonia ꝗ ⁊c̄. Scḋo indulgētia pōt fieri ꝑ bonis tpalibus ad spūalia ordinatis. Nā ꝓp spūalia bonis tpalib⁹ vti debemus. bōa aūt tpalia q̄ ad spūalia ordinant̄ sunt ɔſtructio ecclaꝝ: pōtiū ⁊ aliarū elymarū. ita ꝙ qñ indulgētia ꝑ tpalib⁹ dat̄ nō fit simonia eo ꝙ nō dat̄ spūale ꝑ tpali sꝫ pro spūali .s. ꝑ honore dei ⁊ cultus diui ad quē dicta bōa temporalia ordināt̄. Tertio dico ꝙ ꝑ pure bonis tpalib⁹ pōt fieri indulgētia ⁊ qñqꝫ fit: sicut q̄cūqꝫ orat ꝑ rege frācie hꝫ decē dies de indulgētia a papa innocētio. iiij⁰. Et silr̄ crucē p̄dicantib⁹ dat̄ qñqꝫ eadē indulgētia q̄ datur crucē accipiētib⁹. Hec. b. tho. iiij. scri. sen. di. xx. arti. iij. q. iij. in cor. q. ⁊ in so. ij. arg. Qꝫ aūt ꝑ bonis spūalib⁹ vl̄ ꝑ bonis tpalib⁹ ad spūalia ordinatis indulgētia debet̄ ꝓbo tali silitudie: Nā sicut ē in corpalib⁹: sic est in spūalibus. In reb⁹ aūt corpalib⁹ videm⁹ ꝙ thesaur⁹ regis a thesaurario duplici rōne solet exponi. p̄⁰ ad gloriā honoreꝫ ⁊ magnificētiā oñdēdū regie dignitatis ⁊ maiestatis: sicut faciūt qñqꝫ reges liberales: vt habet̄ de assuero: Hester. j. 2⁰ ꝓp indigētiā cōitatis: vtpote qñ thesaurus exponit̄ ad dādū militib⁹ q̄ exponūt se pugne ꝑ defēdēda cōitate ne ab hostib⁹ ledat̄ cōitas. Sic a silī thesaur⁹ eccl̄ie ab illo q̄ hꝫ illū dispēsare ꝓp duas cās exponit̄. Pīa est ꝓp oñdēdā magnificētiā ⁊ laudeꝫ principis .s. xp̄i. Scḋa est ꝓp defensionē ⁊ ꝓmotōem xp̄iani cōitatis ⁊ xp̄i sanctorū. nā laus ⁊ honor p̄ncipis eccl̄ie .s. xp̄i est in sanctis suis. Sancti aūt honorāt̄ in ɔſtructōe ecclaꝝ ⁊ visitatōe liminū eorūdē ⁊ cōmemoratōe virtutū ipoꝝ: que fit in p̄dicatōibus ⁊ sermonib⁹. ⁊ ideo ꝑ his oibus apperitur thesaurus eccl̄e in indulgētijs. Secundo indulgentie fiunt ꝓp necessitatē eccl̄e. nam cōmunis necessitas ecclesie est defensio terre sancte: tuitio fidei: ⁊ ꝓmotio studij: ⁊ omnia alia que valent ad ꝓmotōem cultus diui. Hec Alex. iiij. pte sum. q. xxcij.

¶ Qui pñt indulgētias dare: ⁊ qui nō. CA. III.

Tertio principalr̄ circa indulgentias cōſiderāda est instituētis vl̄ ɔferētis auctoritas. Nā papa: archiepi: epi: legati vl̄ electi pñt idulgētias dare. Pīo dico ꝙ papa p̄ncipalr̄ ⁊ p̄cipue pōt indulgētias facere ꝑ vt vult causa tamen legitima existēte. quod duplicter probo .s. rōne: ⁊ similitudine. p̄⁰ rōne sic: Ad illum pertinet p̄cipue indulgentias dare in quo plenitudo residet potestatis. sed papa est h⁹mōi. qḋ patet: q: papa est vocat⁹ a deo in plenitudinē potestatis. Alij vero in partem solicitudinis: ergo papa auctoritate ꝓpria ⁊ causa existente legitima potest indulgentias dare. 2⁰ probo hoc idem similitudine sic: q: sicut thesaur⁹ regi⁹ a solo eo q̄ regno p̄est: hꝫ ꝓprie dispēsari: ita thesaur⁹ eccl̄e ꝓprie ⁊ p̄ncipaliter hꝫ dispēsari a solo papa. Scḋo dico ꝙ archiepi ⁊ epi pñt indulgētias dare ſm ꝙ eis ē taxatū a papa ⁊ nō ampli⁹. qḋ duplr̄ ꝓbo .s. rōne: ⁊ silitudine. Pīo rōne sic: Ptās faciēdi indulgētias ɔſequit̄ iurisditiōem factā a papa: ꝗ quantā iurisditōeꝫ papa cōmittit: tantā archiepi ⁊ epi pñt indulgentiā dare ⁊ nō ampliorē. Scḋo ꝓbo h̄ idem similitudine: q: sicut sponsus de rebus spōse hꝫ dispensare quātū sibi a spōsa cōmittit̄: sic p̄latus archiepš

⁊ eps de thesauro ecclesie sibi cõmisse habet dispensare
quantũ sibi a papa cõmittit᷑ ⁊ nõ amplius. Tertio di-
co ꝙ diaconi ⁊ alij legati vel electi nõ sacerdotes pñt in-
dulgẽtias facere. Cuius rõ est: qꝛ ptãs faciẽdi indulgen-
tias ꝯsequit᷑ iurisditõem nõ ordinẽ. vñ qꝛ diaconi ⁊ alij
nõ sacerdotes pñt hr̃e iurisditõem vel cõmissam sicut le-
gati: vel ordinariã sicut electi: etiã nõ sacerdotes pñt in-
dulgẽtias facere: q̃uis non pñt absoluere in foro pniali
qḋ ẽ ordinis. Quarto dico ꝙ sacerdotes prochiales
vel abbates aut alij hꝰmõi p̃lati nõ pñt indulgẽtias face-
re. ⁊ hoc ꝑꝑ duas cãs. Pria ẽ: qꝛ tales ñ sũt simplr̃ p̃lati:
ꝫ q̃i coadiutores. vñ in cõsecratõe sacerdotũ dicit epus:
Quãto fragiliores sumꝰ: tãto magis his auxilijs indige-
mus. ⁊ ꝑꝑ hoc sacerdotes prochiales nõ oĩa sacra dispen-
sant. Scḋa cã est talis: Ille q̃ nõ hꝫ qḋ minꝰ est: nec quod
maius est. ꝫ excõicare ẽ minꝰ q̃ȝ indulgẽtias facere. cũ g̃
sacerdos nõ possit excõicare. s. auctoritate ꝑpria: g̃ nec in-
dulgẽtias facere. Quinto dico ꝙ p̃latus etiã ex̃ñs in
pctõ mortali põt facere indulgẽtias. qḋ duplr̃ ꝑbo. s. rõe
similitudine. pꝰ rõne sic: Indulgentie fiunt ꝑ ptãtẽ ⁊ iuris-
ditõem p̃latis eccl'e traditã. sed pctm̃ mortale non tollit
ptãtẽ ꝫ bonitatẽ: g̃ ex̃ñs in pctõ mortali iurisditõem vel
ptãtẽ hñs põt indulgẽtias facere. Scḋo ꝑbo hoc idẽ si-
militudine: qꝛ sicut ille q̃ est sanctissimꝰ faciẽs indulgẽtias
nõ remittit penã ex vi meritoꝝ suoꝝ: ꝫ ex vi meritoꝝ re-
cõditoꝝ in thesauris eccl'e: ita p̃latus q̃ est in pctõ morta-
li faciẽs indulgẽtias remittit penã in virtute thesauri ec-
clesie. Ubi nota ꝙ maius ẽ indulgẽtias facere q̃ȝ recipe
q̃tũ ad aliq̃d. s. q̃tũ ad ptãtẽ. ꝫ minꝰ est facere q̃ȝ recipe
q̃tũ ad bonitatẽ vel ꝑpriã vtilitatẽ: qꝛ ille q̃ est in pecca-
to mortali lꝫ indulgẽtias faciat: nõ tñ fructũ indulgentie
recipit ꝑꝑ defectũ ꝑprie bonitatis. Dec. b. Tho. iiij. scri.
sen. di. xx. arti. iiij. q. ij. iij. ⁊ iiij. in coꝛ. q. ⁊ in so. argu. ⁊ in
argu. 3.

¶ Q, indulgẽtie nõ valent ex̃ñti in pctõ mor-
tali: ⁊ quare. CA. IIII.

Quarto ⁊ vltimo circa indulgẽtias ꝯsideranda
est recipiẽtis idoneitas. s. q̃ põt recipe indulgen-
tias. Ubi sciẽdũ ꝙ indulgẽtie nõ valẽt ex̃ñti in pctõ
mortali. qḋ q̃ntuplr̃ ꝑbo. s. rõne: diuisione: similitudine: cõi
auctoritate: distinctõe. Pᵒ rõne sic: Nõ fit remissio
pene manẽte culpa. ꝫ ꝑ indulgẽtias nõ fit remissio culpe
mortalis: g̃ nec pene tp̃alis. Scḋo ꝑbo hoc idẽ sufficiẽ-
ti diuisione sic: Manẽte offensa nõ põt dari indulgẽtia
qḋ ptꝫ: qꝛ nec iste. s. ex̃ñs in pctõ mortali est susceptibilis
indulgẽtie. nec p̃latus põt inimicis thesaurũ eccl'e extra
ecclam dispẽsare. Tertio ꝑbo hoc idẽ similitudine sic: qꝛ
sicut mẽbꝛũ mortuũ nõ suscipit influentiã ex alijs mem-
bris viuis: sic q̃ est in pctõ mortali cũ sit q̃i mẽbꝛũ mor-
tuũ nõ suscipit indulgẽtias ex meritis mẽbroꝝ viuoꝝ.
Quarto hoc idẽ ꝑbo cõi auctoritate. nã in oĩbus indul-
gentijs mẽtio fit de vere cõfessis ⁊ cõtritis: ꝑ qḋ ostẽditur
ꝙ ex̃ñti in pctõ mortali indulgẽtie nõ valent ⁊c̃. Quin-
to ꝑbo hoc idẽ distinctõe: Nã aliud ẽ cõicare bona sua
alicui: aliud est satisfacere ꝑ alijs: aliud ẽ remittere pctm̃
aliud ẽ indulgẽtias dare. Primũ. n. scꝫ bõa sua alteri cõi-
care valet ad disponẽdũ aliũ ad grãm: vel ad disponẽdũ
ip̃m ad augmẽtũ gr̃e: vel ad impetrãdũ ei aliq̃d a deo. et
hoc faciũt p̃lati religiosi. Scḋm. s. satisfacere ꝑ alio q̃ cul-
pã cõmisit: ⁊ penã ferre: etiã pñt nõ p̃lati facere. Tertiũ
. s. remittere oẽm penã facit vehemẽtia ꝯtritõis. Quartũ
. s. indulgẽtias facere ⁊ recipe: sicut eas facere nõ est nisi
iurisditõem vl' generalẽ vel ꝑticularẽ hñtis: ita recipe nõ
est nisi ꝯtritõem hñtis. Dec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xx. ar.
v. q. i. in coꝛ. q. ⁊ arg. 3.

¶ Circa indulgẽtias nota sex
documẽta. CA. V.

Ad maiorẽ p̃ñ euidẽtiã p̃dictoꝝ circa ꝯditõem re-
cipientis indulgentias considerãda sunt sex. s. immuni-
tas a crimine: facultas in munere: vtilitas in ope: sublimi-
tas in ꝑfessione: auctoritas in actõe: diuersitas in eẽ. Pᵒ
cõsiderãda est in recipiẽte indulgẽtias im̃unitas a cri-
mine. Op3. n. ꝙ ille q̃ fructũ indulgentie vult recipe sit im̃u-
nis ab oĩ pctõ mortali: vt ptꝫ ca. p̃cedẽti imediate. Se-
cũdo ꝯsiderãda est facultas in munere. Et sm̃ hoc aliq̃s
paup̃ dans vnũ denariũ ꝯsequit᷑ totã indulgẽtiã: nõ aũt
diues quẽ nõ decet ad opus tã piũ ⁊ fructuosum tã pau-
ca dare sicut nõ diceret᷑ rex alicui homĩ auxiliũ facere si ei
obulũ daret. Dec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xx. arti. iij. q. i. so-
lu. iij. arg. Tertio ꝯsiderãda ẽ vtilitas in ope. Sicut. n.
ille q̃ facit id ꝑ quo indulgẽtia dat᷑ meret᷑ aliter non ita
ille qui plus facit illud ꝑ quo indulgẽtia dat᷑: ⁊ plus ꝑfi-
cit magis remissionẽ pene meret᷑. Maria huius ẽ: q̃ si-
cut posita cã ponit᷑ effectus: ita augmẽtata cã auget᷑ effe-
ctus. Quarto ꝯsiderãda est sublimitas in ꝑfessione. va-
lent. n. indulgẽtie nõ solũ secularibꝰ: sed etiã religiosis:
dũmodo sint in charitate ⁊ seruẽt ea que ꝑ indulgentijs
indicũt᷑. qḋ ꝑbo duplici rõne. s. opis ⁊ iuuamis. pᵒ rõne
opis sic: Nullus ex bono ope reportat malũ. ꝫ religio ẽ
bonũ. g̃ religiosi nõ cõsequunt᷑ hoc dãnũ vt eis indulgẽ-
tie nõ valeant. 2ᵒ ꝑbo hoc idẽ rõne iuuamis sic: Religio-
si nõ sũt minꝰ adiuuabiles ex meritis alioꝝ q̃ȝ seculares.
⁊ iõ si ꝑꝑ aliq̃ḋ pctm̃ cõmissum religiosi sint rei alicuius
pene: pñt he pene ꝑ indulgentias expiari. vbi. s. arti. v. in
coꝛ. q. ⁊ ibidẽ arg. 3. Quinto ꝯsiderãda est auctoritas
in actiõe. valẽt. n. indulgẽtie nõ solũ ei ꝑ qꝰ fiũt: ꝫ etiã ei
qui eas facit. qḋ dupliciter ꝑbo. s. rõne: ⁊ similitudine. pᵒ rõ-
ne sic: qꝛ si faciẽs indulgentias nõ possit vti thesauro ec-
clesie quẽ alijs dispẽsat: tũc ip̃e eẽt peioris conditiõis q̃ȝ
alij qḋ ẽ incõueniẽs. vñ lꝫ p̃latus nõ posset indulgẽtias
facere sibi tñ: cũ sit ꝑsona cõis: põt tñ indulgẽtijs vti q̃s
ꝑ alijs facit. 2ᵒ ꝑbo hoc idẽ similitudine: qꝛ sicut sacerdos
accipit eucharistiã quã alijs dat: ita ⁊c̃. Sexto cõside-
rãda est diuersitas in esse: Nã indulgẽtie aliquo mõ ꝑ-
sunt solũ viuis: ⁊ aliquo mõ nõ solũ ꝑsunt viuis: ꝫ etiã
defunctis sm̃ formã sub qua indulgentie dant᷑. Ubi
nota: ꝙ indulgentie aliq̃n dant᷑ sub aliqua forma. s. qui-
cunq3 facit hoc vel illud: puta quicũq3 dat talẽ elemosy-
nã vel visitet limina alicuius sancti: tunc solũ qui hoc fa-
cit ꝑ quo indulgentia datur indulgẽtie fructũ cõsequit᷑.
vñ talis nõ põt indulgentie fructum transferre in aliũ vi-
uum seu defunctũ. Cuius rõ est: quia eius non est appli-
care intẽntõem eccl'e ꝑ quam cõmunicant᷑ suffragia alte-
ri. Si vo indulgentia sub hac forma fiat videlicet quicũ-
q3 hoc vl' illḋ fecerit ip̃e ⁊ pater eius: vl' quicunq3 alius ei
adiunctus in purgatorio detentus tñ de indulgẽtia ha-
bebit: tunc talis indulgẽtia non solũ viuo: sed etiam de-
functo ꝑderit. Cuius rõ est: qꝛ nõ minus p̃latus põt the-
saurũ vel meritũ eccl'e transferre in mortuos q̃ sunt i pur-
gatorio q̃ȝ in viuos cũ illi qui sunt in purgatorio dece-
serunt in statu charitatis ex quo eis suffragia valẽt. nec
tñ sequit᷑ ꝙ p̃latus eccl'e possit ꝑ suo arbitrio aĩas a pur-
gatorio liberare: qꝛ ad hoc ꝙ indulgẽtie valeant requi-
rit᷑ cã ꝯueniẽs indulgẽtias faciẽdi. Dec. b. Tho. iiij. scri.
sen. di. xlv. arti. iij. q. ij. in coꝛ. q. ꝑ totũ. Req. s. sᵒ ca. Rõnes
quare indulgentie valent.

¶ Q, infidelitas vel est culpa vel est pena. CA. I.

Infidelitas.

Circa infide-
litatẽ q̃tuor
considerare debemus. s. qualitatem de-
fectus: grauitatẽ excessus: deformitatẽ
actus: varietatẽ gradus. Primo cir-
ca infidelitatẽ cõsiderare debemus de-
fectus. Nã infidelitas vl' ẽ pena vl' ẽ cul-

pt.qđ sic pbo: Infidelitas dupliciter põt accipi: aut pu
re negatiue: aut ɔ̃rie ad fidē. Pͥo infidelitas põt ac
cipi ſm purā negatõem: vt dicat infidelitas ex hoc solo
ꝙ nõ hz fidē ſicut in illis q̃ nihil audierũt de fide. ⁊ tũc
infidelitas nõ hz rõem pcti: ſʒ magis pene: qꝛ talis igno
rantia diuinoꝝ ex pctõ pͥmi parētis est ɔ̃secuta. vñ Joh.
xv. dicit: Si nõ venissem ⁊ locut⁹ eis nõ fuissem pctm̃. s.
infidelitatis nõ hrēnt: ac si diceret: Non imputaret eis
ad pctm̃ ꝙ in me nõ credũt. Cui⁹ rõ est: qꝛ cũ fides sit ex
auditu: audit⁹ aũt p verbũ xpi: vt dr̃ a Ro. x. Si nõ venis
sem ⁊ locut⁹ eis nõ fuissem nõ potuissent credere. nulli
aũt imputat ad pctm̃ si nõ faciat qđ nullo mõ facere po
test. Sʒ forte q̃res vtrũ tales dãnent. Rñdeo ⁊ dico:
ꝙ si xp̃s vel eius ꝑphe nõ venissent ⁊ locuti nõ fuissent:
hoc pctm̃. s. infidelitatis nõ hrēnt: q̃uis alia pctã actua
lia habuissent pp̃ que punirẽt. vñ qui sic sunt infideles:
qꝛ nihil de fide audierũt. dãnant quidē nõ pp̃ infideli
tatē q̃ eis ad pctm̃ nõ imputat vt dixi: ſʒ pp̃ eoꝝ alia pec
cata actualia q̃ sine fide remitti nõ pñt. Scđo infide
litas põt accipi ſm ɔ̃rietatē ad fidē: qꝛ. s. aliq̃s ɔ̃tradicit
fidei vel ɔ̃tēnit ipam ſm illud Jsa. liij. Quis credidit au
ditui nr̃o? ⁊ i hoc ꝑficit rõ infidelitatis. Et ſm hoc. s. ſm
ɔ̃tradicere fidei ⁊ dissentire ei infidelitas ē pctm̃. Cui⁹
rõ est: qꝛ ɔ̃sentire sicut est ꝓprius actus fidei: ⁊ est actus
intellectus vt moti a volũtate: ⁊ sic est meritorius: vt pꝫ
ŝ. Fides. ita dissentire q̃ ē ꝓprius actus infidelitatis ē
actus intellectus: nõ solũ intellectus: ſʒ intellectus moti
a volũtate. nã ɔ̃tēptus volũtatis causat dissensum intel
lectus in quo ꝑficit rõ infidelitatis. vñ ipa infidelitas ē
in intellectu. sed cã infidelitatis ē in volũtate: pp̃ quã in
fidelitas ē pctm̃. lʒ. n. posse hr̃e fidē: sicut ⁊ posse hr̃e cha
ritatē nõ sit in natura hũana: vt dicit Aug. in li. de p̄de
stinatõe sanctoꝝ: qꝛ hr̃e h̃ duo. s. fidē ⁊ charitatē nõ ē ex
natura hoīs ſʒ ex gratia dei: tñ in natura hũana ē vt mēs
hoīs nõ repugnet interiori instinctui vel inspiratõi ⁊ ex
teriori veritatis p̄dicatõi. Et ſm hoc infidelitas est ɔ̃ na
turã: ⁊ sic est pctm̃. Sʒ forte q̃res hic istũ casum: Con
tingit ꝙ angelus sathane trãsfigurat se in angelũ lucis:
vt dr̃. ij. ad Corinth. xi. Nũquid peccat ille qui ei credit.
Rñdeo ſm glo. Augu. ibidē ⁊ dico ꝙ si angelus malus
se bonũ fingat etiã si ei credat nõ est error morbid⁹ aut
ꝑiculosus. Cuius rõ est pp̃ rectitudinē volũtatis eius q̃
ei inheret faciendo vel dicēdo q̃ bonis angelis cõgruũt.
vñ ille q̃ inheret malo intēdēs bono angelo adherēre: vł
ille q̃ credit malũ angelũ eē bonũ nõ dissentit ab eo qđ
est fidei. Cui⁹ rõ est. qꝛ etsi sensus corpis fallit mēs tñ a
vera rectaq̃ snĩa fidei non remouet. Sʒ si aliq̃s sathane
adheret cũ incipit ad sua. i. ad mala ⁊ falsa adducere: tũc
caret pctõ vt dicit glo. Aug. ibidē. Dec. b. Tho. scđa scđe
q. x. de infidelitate. arti. i. vtrũ infidelitas sit pctm̃. in cor.
q. ⁊ in so. i. arg. ⁊ ibidē arti. ij. vtrũ infidelitas sit in intel
lectu sicut in subiecto vel in volũtate: in cor. q. ⁊ in solu. i.
⁊. iij. arg. Si aũt q̃ris: ex quo pctõ infidelitas oriatur.
Rñdeo ⁊ dico ꝙ infidelitas orit ex supbia ex qua cõtin
git ꝙ hõ intellectũ suũ nõ vult subijcere regulis fidei et
sano intellectui patrũ. vñ Greg. dicit. xxxi. moral. ꝙ ex in
ani gloria oriũt nouitatũ p̄sumptões. Dec. b. tho. vbi. s.
arti. i. vtrũ infidelitas sit pctm̃. in so. iij. argu.

¶ Q͛ grauissima pctã q̃ cõmittũt in deũ sunt infideli
tas: blasphemia: ⁊ odiũ dei. CA. II.

s Ecũdo circa infidelitatē ɔ̃siderare debem⁹ gra
uitatē excessus vel reatus. Naʒ tria sunt pctã q̃
sunt grauissima oĩuʒ pctõꝝ. s. infidelitas: blasphemia: et
odiũ dei. Pͥo dico infidelitas ē maximũ in pctis q̃
cõmittũt in deũ. hoc aũtē quadruplr̃ pbo. s. auctoritate
rõne: cõpatõe: distinctõe. Pͥmo pbo auctoritate Jo
hãnis. xv. Nũc aũt excusatiõem nõ hñt de pctõ suo. s. de
pctõ infidelitatis. vñ Aug. ibidē sic dicit: Magnũ quod
dã pctm̃ nõ oē q̃ sub generali noīe vult intelligi. hoc. n.
pctm̃ infidelitatis quo tenēt cũcta pctã qđ vnusq̃sq; si
nõ habeat dimittũt ei cũcta pctã. hoc aũt est qꝛ nõ credi
derũt in xp̃m. Scđo hoc idē pbo rõe sic: Oĩe pctm̃ cõ
sistit formalr̃ in auersione a deo. Ex quo verbo formo sic
rõem: Tãto aliqđ pctm̃ est graui⁹: quãto p ipm hõ ma
gis elõgat ⁊ sepat a deo. ſʒ p infidelitatē hõ maxĩe elon
gat a deo: qꝛ nec verã cognitõem dei hʒ. p falsam aũt co
gnitõem dei nõ appropinquat ei: g̃ ⁊c̃. Tertio pbo hoc
idē cõpatõe compando pctm̃ infidelitatis ad quodcũq;
aliud peccatũ: qꝛ infideles p pctõ infidelitatis magis pu
niunt q̃ꝫ alius pctõꝝ p quocũq; alio pctõ ɔ̃siderato gene
re pcti. Sʒ p alio pctõ puta p adulterio si cõmittit ab in
fideli ⁊ fideli ceteris parib⁹ graui⁹ peccat fidelis q̃ꝫ infi
delis: tũ pp̃ veritatis noticiã ex fide: tũ pp̃ fidei sacra q̃
bus est fidelis imbutus quib⁹ peccãdo ɔ̃tumeliã facit.
Quarto hoc idē pbo distinctõe. Ubi nota ꝙ infidelitas
hʒ duo. s. adiunctã ignorãtiã ⁊ ad fidē repugnãtiã. Pͥ
mo ex pte ignorãtie infidelitas hʒ aliquã excusatõe rõ
nē: ⁊ maxĩe qñ aliq̃s ex malicia nõ peccat: sicut fuit i apo
q stolo paulo q̃ dicit de seipo. i. ad Thimo. i. Qui pri⁹ fui
blasphemus ⁊ ꝑsecutor ⁊ ɔ̃tumeliosus. Sʒ miĩam dei cõ
secutus sum: qꝛ ignorãs feci ⁊ in incredulitate. In q̃ ver
bo tangit tria. s. statum: beneficiũ: motiuũ. p̊ aplꝰs tan
git eius statũ dicēs Prius fui blasphemus. Glo. in deũ.
vñ erã nõ dignus nisi lapidatõe: Leui. xxiiij. Educ blas
phemũ extra castra vt lapidet. Et ꝑsecutor. glo. sanctoꝝ:
⁊ sic dignus oĩ abiectõe. i. ad Corinth. xv. Nõ sum dign⁹
vocari aplꝰs: qꝛ ꝑsecutus sum ecclĩam dei. Et cõtumelio
sus. Glo. i. cõprehensus cõtumeliã inferens: ⁊ iõ dignus
eram obprobrijs ⁊ oĩ abomĩatõe: Eccĩ. viij. Ne stes ɔ̃tra
faciē ɔ̃tumeliosi. q. d. De illis eraʒ quos modo damno.
Ro. i. Cõtumeliosos supbos elatos ⁊c̃. 2⁹ tangit dei be
neficiũ dicēs: Misericordiã ɔ̃secutus sum Glo. i. remis
sionē peccatoꝝ nõ p merita mea: sed p dei miĩam. 3⁹ tan
git motiuũ dicens: Qꝛ ignorans feci in incredulitate.
Glo. miĩam cõsecutus sum de pctõ qđ ignoranter cõmi
si. vel ita: vt notet causa remissionis peccati. q. d. Miĩam
dei ɔ̃secutus sum eo facilius quo ignorans feci. Nam q̃
scienter peccauit vt dauid: ⁊ ignorãter miĩam dei est ɔ̃se
cutus. ſʒ facilius ignoscit qđ ignoranter cõmittit q̃ꝫ qđ
scienter. Luce. xij. Seruus sciēs volũtatē dñi sui ⁊c̃. Se
cũdo infidelitas ex pte repugnantie vł resistētie ad fidē
habet rõem peccati grauissimi: vt ex p̄dictis pꝫ. Dec. b.
Tho. scđa scđe. q. x. de infidelitate arti. iij. vtrũ infideli
tas sit maximũ pctõꝝ. arg. 5. ⁊ in cor. q. ⁊ in so. ij. ⁊. iij. ar.
Secundo dico ꝙ blasphemia dei est grauissimũ pecca
tũ. qđ dupliciter pbo. s. auctoritate ⁊ rõne. p̊ auctorita
te Jsaie. xviij. Ite angeli veloces ad gentē dilaceratã et
ad ppl'm terribilē. vbi glo. sic ait: Nihil horribilius blas
blasphemia q̃ ponit in celũ os suũ post quē nõ est alius.
Omne. n. peccatũ compatũ blasphemie leuius est. 2⁹ h̃
idē pbo rõne sic: Blasphemia opponit cõfessioni fidei.
⁊ iõ hʒ in se grauitatē infidelitatis: ⁊ aggrauat si supue
niat detestatio volũtatis. s. ɔ̃tēptus dei. vñ cũ infidelitas
sit ſm suũ genus maximũ pctm̃: vt pꝫ. ŝ. cõueniens ē ꝙ
etiã blasphemia. Dec. b. Tho. secũda scđe. q. xiiij. de blas
mia arti. iij. vtrũ blasphemia sit maximũ pctm̃. argu. cõ
tra ⁊ in cor. q. Re. ŝ. Blasphemia. Tertio odiũ dei est
maximũ peccatoꝝ. qđ tali rõne ostẽdo: Optimo opponit
pessimũ. vt pꝫ p phm. viij. ethicoꝝ. sed odium dei oppo
nitur dilectioni dei in qua cõsistit optimũ hoīs. g̃ odiuʒ
dei est peccatũ pessimũ hoīs. Sʒ forte q̃res: qđ istoꝝ
duoꝝ peccatoꝝ est maius an infidelitas an odium dei:

Rñdeo ꝛ dico: ꝙ odiū dei est maius pctm̄ infidelitate.
qḋ tali rōne ostēdo. Cā peior est effectu ſʒ odiū dei ē cā
infidelitatis. qḋ ptʒ: qꝛ rō pcti in infidelitate sit ex odio
dei circa cuiꝰ veritatē est fides: ḡ odiū dei ē maius pctm̄
infidelitate. Dec. b. Tho. scḋa scḋe. q. xxxiiij. arti. ij. vtrum
odiū dei sit maximū pctōꝝ: arg. 3: ꝛ in so. ij. arg. Re. infra
Odiū.

℄ Qꝫ actus noster habet bonitatē ex quattu-
or: ꝛ ex quibus est. CA. III.

t Ertio circa infidelitatē ɔsiderare debemꝰ defor-
mitatē actus: vtrū s. aliqs actus infidelis sit bo-
nus: an quelibet infidelis actio sit pctm̄. ꝛ q̄ntū ad hoc re-
spōdeo pmittēdo q̄ttuoꝛ distinctōēs. Primo dico: ꝙ
actus nr̄ hʒ bonitatē ex q̄ttuoꝛ. s. ex entitate ex genere ex
circūstantia ex fine. pꝰ ex entitatis rōe: Nā ens ꝛ bonū
ɔuertunt. ꝛ sic actus infidelis oīs hʒ bonitatē eēntialem
eo ꝙ hʒ entitatē ꝛ oē ens est bonū. 2ꝰ ex suo genere: qꝛ
fert in mām debitā: ꝛ sic infideles faciūt aliq̄ de genere
bonoꝝ. vn̄ sancti vt hiero. ꝛ aug. aliquos gētiles laudāt
de aliquibꝰ opibus. nihil aūt est laudabile vel laude di-
gnū nisi bonū: ḡ ꝛc. 3ꝰ actus hʒ bonitatē ex circūstātia:
vt qn̄ quis bonū facit loco ꝛ tpe ꝛ mō debito. ꝛ sic om̄is
actus infidelis ex infidelitate pcedēs est pctm̄ nō autē
opus naturale: vt patebit infra. 4ꝰ actus hʒ bonitatē ex
fine: vt qn̄ fit pp deū. ꝛ sic actus infideliū nō est pctm̄: qꝛ
nō sp est ordinatus in deū vt in finē beatitudīs. Cuiꝰ rō
est: qꝛ pcepta affirmatiua nō obligāt ad sp q̄uis obligēt
sp. vn̄ nō opʒ ꝙ actus infideliū q̄ in finē illū nō est ordi-
natꝰ sp sit peccatū: ſʒ solū p tpe illo in quo tenet actū suū
in vltimū finē referre. Scḋa distinctio est: ꝙ si actꝰ nō
habet in se prauitatē: habet tn̄ deficientē bonitatē: vt ver-
bigrā Sicut equus q̄uis deficiat a bonitate rōnabilita-
tis quā hō hʒ: nō tn̄ equus malus est: sed hʒ bonitatē de-
ficientē ab hoīs bonitate: sic a simi infidel etsi habeat bo-
nitatē deficientē a bonitate grē: hʒ tn̄ bonitatē nature.
Tertia distinctio est: ꝙ actus illi qui habent completā
bonitatē. s. ex habitu grē ꝛ charitatis sunt accepti deo vt
sint meritorij vel remunerabiles a deo. Actus vō alij qui
habent bonitatē incōpletam qualis est bonitas ex circū-
stantia vel ex genere: etsi deo placēt: nō tn̄ sunt remunera-
biles eterno pmio. ꝛ iō actus illoꝝ q̄ grām ꝛ charitatē nō
hñt quales sunt actus infideliū: hoc mō boni esse nō pos-
sunt: nec p cōsequens meritorij. Quarta distinctio est
ꝙ aliqḋ opus est bonū dupliciter: vl' bonitate nature: vl'
bonitate grē. Infidelis ergo pōt opari opa bona nature
inquātū p rōem dirigit: ꝛ p volūtatē inclinat in finē
vel in bonū naturale. sed nō pōt inquantū infidelis opa-
ri bona grē p quā tendit in bonū vel in finē supnaturalē
Cuius rō est: qꝛ pctm̄ mortale tollit grām gratū facientē
nō aūt tollit totaliter vel corrūpit bonū nature. ꝛ iō ope-
ra ad que natura sufficit infidelis pōt opari. non aūt ea
opa ad que requirit grā. s. opa meritoria: eo ꝙ cū infide-
litas sit peccatū mortale nō tollit opa naturalia ſʒ gratui-
ta: ꝛ p cōsequens meritoria sicut ptʒ. Sʒ forte argues i
oppositū. s. qꝛ oīs actio infidelis sit pctm̄ triplr. s. auctori-
te: rōne: ꝛ exēplo. Primo auctoritate aplī ad Ro. xiiij.
o Oīe qḋ nō est ex fide peccatū est. Ubi dicit glo. ꝙ oīs
vita infideliū est pctm̄. sed nō pōt simul esse pctm̄ ꝛ bonꝰ
actus: ergo nullus actus infidelis est bonꝰ. Rñdeo ꝛ di-
co. ꝙ illud verbū aplī exponit tribꝰ modis. pꝰ fm aug.
in glo. ibidem qui sic dicit: Omne qḋ nō est ex fide. i. oē
qḋ fit ɔtra fidē. s. ɔtra ɔsciam: vt credamus malū eē quā-
tumcūq3 in se sit bonū est peccatū nō tn̄ oē qḋ fit cum fi-
de est bonū: qꝛ ignorantia que est ex culpa nocet. Omne
igit qḋ ad ɔsciam ptinet: si aliter fiat dicit esse peccatū.
q̄uis fiat etiā qḋ est bonū: etiā si nō faciendū credat: vl'
sic faciendū vt sit peccatū. 2ꝰ modo hainio in glo. verbū
pdictum exponens sic ait: Omne qḋ nō est ex fide pctm̄
est. i. omnis infidelium vita est peccatū: qꝛ oīs infidelit'
viuens vel agens vehemēter peccat: ꝛ nil boni est sine su-
mo bono. Ubi. n. deest agnitio eterne ꝛ incōmutabilis ve-
ritatis: falsa virtus est etiam in optimis moribus. 3ꝰ mō
verbū pdictū exponit fm. b. Tho. dupliciter. primo: qꝛ il-
lud verbū intelligit de illis actibus ad quos ex infideli-
te sua impellunt: vt sunt adorare idola: vel abstinere a ci-
bis phibitis in lege quibꝰ nō sit licitū vesci eis. ꝛ hoc mō
videtur intelligere apls. secundo modo exponit dicens
ꝙ hoc verbū apostoli non intelligendū est hoc modo: ꝙ
omnis actus infideliū sit peccatū: sed qꝛ semp infideles
cum pctō viuunt. Cuius rō est: qꝛ infidelitas est tale pec-
catū: quo retento nullū alioꝝ dimittit. Scḋo ꝙ nullꝰ
infideliū actus sit bonus ostendo rōne sic. Omne opus bo-
nū placet deo ꝛ est sibi acceptū. sed vita infideliū non est
deo accepta: eo ꝙ vita infideliū caret grā: ḡ in infidelibꝰ
nullus est actus bonus. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ actus infideliū
sicut participāt aliquid de bonitate: ita sunt accepti deo
sed qꝛ non habent completā bonitatē que est ex gratia ꝛ
charitate: ideo nō placent deo vt sint remunerabiles eter-
no pmio: vt supra dixi. Tertio hoc idē ostēdo exempli
similitudine. s. de cornelio cui angelus Act. x. in visu di-
xit: Corneli orōnes tue ꝛ elemosyne tue ascenderunt in
memoriā in cōspectu dei. Ubi sciendū ꝙ cornelius infi-
delis nō erat: aliodn eius opatio. s. elemosyna ꝛ orō non
fuisset accepta deo cui sine fide nullus pōt placere. Ha-
bebat aūt cornelius fidem implicitā nondū manifesta-
ta euangelij veritate. vn̄ vt eū in fide plene instrueret mit-
titur ad eum petrus: vt ptʒ Act. x. Sic igit cōcludit ex p-
missis ꝙ nō opʒ ꝙ infideles in oī ope suo peccent: ſʒ qñ-
cunq3 ex infidelitate opus aliqḋ opant tūc peccāt. vn̄ ha-
bēs fidē pōt aliqḋ pctm̄ cōmittere in actu quē nō refert
ad finē fidei: vel venialiter: vel mortaliter peccando: ita
etiam infidelis potest aliquē actū bonū facere in eo ꝙ
nō refert ad fidē infidelitatis. Dec. b. Tho. in. scri. sentē.
di. xli. arti. ij. vtrū actus infidelis bonus esse possit: arg. 3
ꝛ in coꝛ. q. ꝛ in solu. arg. ꝛ iterū scḋa scḋe. q. x. de infideli-
tate: arti. iiij. vtrū q̄libet actio infidel sit pctm̄: arg. 3: ꝛ in
coꝛ. q. ꝛ in solu. argu.

℄ Qꝫ tres sunt in generali spēs
infidelitatis: ꝛ que est grauior. CA. IIII.

q Uarto circa infidelitatē cōsiderare debemꝰ va-
rietatem vel pluralitatē gradus. s. quot sunt in
numero spēs infidelitatis. Ubi nota ꝙ spēs
infidelitatis dupliciter distingui ꝛ ɔsiderari pñt. Uno
mō fm errorē in diuersis q̄ ad fidem ptinēt. ꝛ iō sic erro-
res pñt multiplicari in infinitū: vt ptʒ p Aug. in li. de he-
resibꝰ: ita nō sūt de trinitate spēs infidelitatis: ſʒ pñt mul-
tiplicari in infinitū sicut errores vel fm multiplicatiōē
erroꝝ. Alio mō spēs infidelitatis pñt ɔsiderari p compa-
rōēz ad fidē. ꝛ sic tres sunt in numero spēs infidelitatis
. s. paganoꝝ: iudeoꝝ: ꝛ hereticoꝝ. Rō aūt huius est: qꝛ cū
pctm̄ infidelitatis ɔsistat in renitēdo fidei: hoc pōt ɔtin-
gere tribꝰ modis. pꝰ mō qꝛ renitit fidei nōdū suscepte. ꝛ
talis est infidelitas gētiliū seu paganoꝝ. 2ꝰ mō qꝛ renti-
tur fidei suscepte in figura: ꝛ talis ē infidelitas iudeoꝝ.
3ꝰ mō qꝛ renitit fidei suscepte in ipa manifestatōē veri-
tatis: ꝛ talis est infidelitas hereticoꝝ. Dec. b. Tho. scḋa se-
cūde. q. x. de infidelitate: arti. v. vtrū sint plures infideli-
tatis spēs: i coꝛ. q. Sʒ forte q̄res q̄ statū infidelitatū sit
grauior. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ in infidelitate pñt considerari
duo. s. generalitas infidelitatis: ꝛ ɔrietas fidelitatis. pꝰ
. n. generalitas erroris. ꝛ sic infidelitas gētiliū ꝛ pagano-
rū ē grauior: eo ꝙ in pluribus errāt gētiles q̄ iudei: ꝛ iu-
dei q̄ heretici. 2ꝰ in infidelitate potest cōsiderari cōtra-
rietas infidelis ad fidem: ꝛ sic ipa infidelitas magis ha-

[illegible] ex hoc q̄ fidei renitit̄ q̄ȝ ex hoc q̄ fidem
nō hz. vñ infidelitas iudeoꝝ ꝛ hereticoꝝ ē grauior q̄ȝ in-
fidelitas paganoꝝ. ꝛ hoc duplici rōne .s. rōne cognitōis:
ꝛ omissionis. Primo rōne cognitōis sic: Grauius pec-
catū ē cognoscere volūtatē dñi ꝛ nō facere: q̄ȝ nō cogno-
scere ꝛ nō facere. vñ dr Luce. xij. Seruus q̄ cognouit vo-
lūtatē dñi sui ꝛ nō facit fm volūtatē eius plagis vapula-
bit mult[illegible]tis. vñ Chryso. sic ait: Non n. similiter in oibus oīa
iudicant̄. sed maior cognitio fit maioris pene materia.
vñ sacerdos eadē peccās cū pplo: multo grauiora patiet̄
ꝛ. ij pe. ij. Melius erat illis. i. minus malū aliis paribus
nō [illegible] tūc n. excusabiles fuissent sal-
tē a tāto: q̄ȝ post agnitā retrorsum conuerti q̄ȝ nō facti sūt
[illegible] gentiles seu pagani
nō cognouerūt viā iusticie. Judei aūt ꝛ heretici aliq̄lr̄
cognoscētes deseruerūt. ḡ eoꝝ infidelitas ē grauius pctm̄

Scdo hoc idē pbo rōne obligatōis vel omissiōis sic:
[illegible] peccat q̄ nō implet qd̄ pmisit q̄ȝ si nō implet qd̄
[illegible] pmisit. ḡ here[illegible]ici q̄ fidē euāgelij susceperunt corrū-
pen[illegible] grauius peccāt q̄ȝ iudei q̄ fidē euāgelij nūq̄ȝ
[illegible] in lege veteri quā
male interptantes corrūpūt: iō eoꝝ infidelitas est graui-
us pctm̄ q̄ȝ infidelitas paganoꝝ q̄ nullo mō fidē euāge-
lij susceperūt. ꝛ q̄ȝ infidelitas magis hz rōem culpe ex hō
q̄ȝ ɔ̄riat̄ fidei q̄ȝ ex hoc q̄ ɔ̄riat̄ fidei q̄ȝ ex hoc q̄ fidem
nō hz: vt ptz. s. iō tanta infidelitas ē detestabilior quāto
pluribus pncipaliorib⁹ vitati fidei ɔ̄dicit: sicut heresis ar-
rij q̄ sepauit diuinitatē a filio dei dicēs filiū dei eē creatu-
rā detestabilior fuit q̄ȝ heresis Nestorij q̄ sepauit hūa-
nitatē xp̄i a psona filij dei: dicēs xp̄m filiū dei nō sic esse
vnitū hoi vt vna psona fieret dei ꝛ hoīs: sȝ pp filij dei in-
habitatōez in ipo hoīe: q̄ habitatio nō ē p vnionē sed p
grām. Dec. b. Tho. scda scde. q. x. arti. vj. vtrū infidelitas
paganoꝝ sit grauior ceteris: arg. ɔ̄: ꝛ in cor. q. ꝛ in sol. ar.

❧ Utrū cū infidelib⁹ sit publice disputandū. CA. I.

INfideles. Circa infideles q̄tuor ɔ̄sidera-
re dñt fideles. s. disputatōem: coactōez:
cōicatōem: suppoꝛtatōez. Primo di-
sputatōem. s. vtrū cū infidelib⁹ sit publice
disputādū. Rñdeo ꝛ dico: q̄ circa hō cō-
siderāda sunt duo: vt ptz ex pte disputātiū intētio: ꝛ ex p-
te audiētiū ɔ̄ditio. Primo ex pte disputātiū ɔ̄siderāda ē
intētio. Si n. q̄s disputet de fide dubitans ꝛ veritatē fi-
dei p certo nō supponēs: sȝ argumētis fidē expiri inten-
dēs: talis pculdubio peccat tanq̄ȝ in fide dubi⁹ ꝛ infidel.
Si aūt quis disputet de his q̄ sunt fidei pp veritatē ma-
nifestādā ꝛ errores ɔ̄futādos: tūc est necessariū. Scdo
ex pte audiētiū ɔ̄siderāda ē ɔ̄ditio vel dispō. Utrū illi q̄
disputatōem audiūt sint instructi ꝛ infirmi in fide. ꝛ tūc
corā sapientib⁹ ꝛ in fide firmis nullū piculū ē disputare
de fide. Aut sunt simplices ꝛ titubātes in fide ꝛ tūc tales
aut sūt sollicitati siue pulsati ab īfidelib⁹: puta iudeis vl
hereticis siue paganis intēdētib⁹ in eis corāpe fidē. Et
in tali casu necessariū ē publice disputare dūmō inueni-
ant̄ aliq̄ ad hō sufficiētes ꝛ idonei q̄ errores ɔ̄futare pos-
sint. ꝛ p ho[illegible] si[illegible]plices in fide firmabūt̄ ꝛ tollet̄ infide-
libus decipiēdi facultas. ꝛ sic ipa taciturnitas eoꝝ q̄ de-
berēt resistere puertētib⁹ fidei veritatē eēt erroris cōfir-
matio. vñ Greg. in ii li. pastoral. sic ait: Sicut incauta lo-
cutio in errorē ptrahit: ita indiscretū silētiū eos q̄ erudi-
ri poterāt in errore derelinq̄t: aut oīno non sunt soliciti
sup hoc ab infidelib⁹ sicut in terris in quib⁹ nō sunt aliq̄
infideles. ꝛ in hoc casu piculosum est publice disputare
de fide corā simplicib⁹ quoꝝ fides ex hoc est firmior q̄
nihil diue[illegible] sum audierūt ab eo qd̄ credūt. ꝛ iō non expe-
dit eis vt vba infideliū audiāt disputātiū ɔ̄ fidē. Dec. b.
Tho scda scde. q. x. de infidelitate: arti. vij. vtrū sit cū in-
fidelib⁹ disputādū: in cor. q. Sic igit̄ ex pmissis ptz: q̄
sapientib⁹ ꝛ in fide firmis corā simplicib⁹ ꝛ in fide titu-
bantib⁹: ꝛ corā infidelib⁹ intēdētib⁹ in simplicib⁹ corrū-
pe fidē necessariū ē disputare de fide. ꝛ hoc pp duas cās
. s. pp vitatē fidei manifestādā: ꝛ pp errores ɔ̄futādos et
extirpādos. Pria rō est pp fidē manifestādā ꝛ defen-
dēdā: fm illud. j. pe. iij. Parati sp ad satisfactōez oī petē-
ti vt poscēti vos rōem de ea q̄ est in vobis fide. In q̄b⁹ vs
verbis tāgunt̄ tria. P⁹ auctoritas officij: ibi Parati sp.
Et merito q̄ȝ sicut in angelis ē talis ordo diuin⁹ [illegible]
tus: q̄ supiores q̄ inferiores illuminant hñt noticiā ple-
niorē de reb⁹ diuinis q̄ȝ minores: ita etiā supiores hoīes a [illegible]
quos ptinet alios erudire: tenēt̄ hr̄e pleniorē noticiā [illegible]
credēdis ꝛ magis explicite credere. Et tales sunt maio-
res [illegible]
fidē explicitā de diuinis ꝛ minores ꝛ simplices fidē [illegible]
[illegible]
fidei sȝ veritas diuina: si maiores in aliq̄⁹ a diuina [illegible]
[illegible]ciāt ꝛ errēt: nō pīudicat fidei simpliciū qui eos fidē re-
ctā hr̄e credūt. Cui⁹ rō est: q̄ȝ minores nō sequūt̄ fidē ma-
ioꝝ: nisi q̄ten⁹ maiores adherēt doctrine diue. vñ aplus
j. ad Corinth. iiij. Jmitatores mei estote sicut ꝛ ego xp̄i:
nisi ptinaciter minores maiorū erroꝛib⁹ in pticulari ad-
hererēt ɔ̄ vniuersal̄ eccl̄e fidē q̄ nō pōt deficere: dicente
dño Luc. xxij. Ego p te rogaui petre vt nō deficiat fides
tua: vt dicit b. Tho. scda scde. q. ij. de fide ꝛ eius actu ar.
[illegible] in cor. q.
ꝛ in [illegible] arg. 2⁹ in verbis pmissis tangit̄ subtilitas in-
genij ibi Rōem reddere de fide. Nā rōes q̄ inducūt̄ ad
auctoritatē fidei nō sunt demōstratōes sȝ psuasiones et
inductōes effectuū fidei: remouētes īpedimēta fidei: ostē-
dēdo q̄ nō est īpossibile qd̄ in fide pponit̄. Ubi nota q̄
q̄ȝ actus fidei. s. assensus ē volūtari⁹ ꝛ p ɔ̄sequēs ē meri-
torius. iō rō hūana inducta ad ea q̄ sunt fidei duplr̄ pōt
se habere ad voluntatē credentis: vel sicut pcedēs volū-
tatē: vel sicut sequēs. Uno mō vt pcedens volūtatē: puta
cū q̄s aut nō hr̄et volūtatē ad credēdū: aut nō hr̄et prom-
ptā volūtatē ad credēdū: nisi rōne humana induceret̄: ꝛ
sic rōne humana diminuit meritū. Cuius rō est: q̄ȝ sicut
homo actus virtutū moraliū debet exercere pp iudiciū
rōnis ꝛ non pp̄ter passionē: [illegible] debet hō credere ea que
sunt fidei: nō pp̄ter rōem humanā: sed pp̄ter auctoritatē
diuinā. vñ Greg. in quadā omelia sic dicit: Fides nō hz
meritū cui humana rō pbet experimentū. Alio mō rō hūa-
na pōt se habere ad volūtatez credentis: vt sequens: vt
sic rō humana non excludit meritū fidei sed auget. Cui⁹
rō est: q̄ȝ cum hō habet promptā volūtatē ad credēdū
diligit veritatē creditā: ꝛ sup eam excogitat si quas rō-
nes ad hoc inuenire pōt. ꝛ sic est signū maioris meriti: si-
cut etiam passio ɔ̄sequens in virtutibus moralibus est
signū promptioris voluntatis: vt dicit. b. Tho. scda scde
q. iij. de fide ꝛ eius actu. arti. iiij. vtrū rō inducta ad ea q̄
[illegible] fidei diminuat meritū fidei arg ɔ̄ ꝛ in cor. q. ꝛ i so.
ij. argu. Rē. s. Fides. 3⁹ in verbis pmissis tangitur ge-
neralitas auxilij. ibi Omni poscenti: ergo infideli. Rñ-
deo ꝛ dico: q̄ infidelis aut querit ad discēdū: aut ad de-
ridēdū. primo. n. si infidelis querit ad discendū: tunc de-
bet instrui quid credēdū quid faciendū ꝛc̄. Si vo que-
rit ad deridēdū: tunc est sicut canis. vnde non est ei ali-
quid dicendū: Matth. vij. Nolite sanctū dare canibus:
neq̄ȝ margaritas vestras ante porcos. vñ Aug. in sermo-
ne domini in monte sic ait: Querendū est quid sanctum:
quid margarite: quid canes: quid porci. ꝛ subdit ibidez:
Sanctum est quod corrumpe[illegible] nephas est cui sceleris vo

limtas rea tenet: φuis illud incorruptibile maneat: τ ta
le sctũ: sm Chryso.sup matth.sanctũ est sicut baptism⁹:
grã:corpus xpi: τ alia sacra. Margarite sm Aug. ibidez
sũt quecũqz spũalia.vñ sm Chryso.ibidẽ: margarite sũt
mysteria veritatis:qz sicut margarite incluse in conchis
posite sunt in pfundũ maris:sic mysteria diuina posita sũt
in altitudine sensus sacre scripture. Uel sm Aug.vbi.s.
Lz vna τ eadẽ res sanctũ τ margarita dici possit. sz sctũ
dicit ex eo φ nõ dz corrũpi:margarita vo ex eo φ nõ de
bet cõtẽni.Canes vo sm Aug.in sermone dñi in monte
sunt impugnatores veritatis. Porci vo cõtẽptores. Uel
sm Chryso.sup matth.Canes sunt gẽtiles:iudei:heretici:
detractores. Porci vo sunt xpiani corpales.Cuius rõ
est:qz sicut pprium ẽ porci in ceno volutari:nũqz celũ aspi-
cere nec dñm suũ qrere nisi cũ esurierit: tales sũt xpiani
qui in carnalib⁹ immũdicijs delectant:nec aspiciũt celum
nec querũt deũ nisi cũ necessitas eis aduenerit: Math.
vi.i.Dixerũt demões xpo Si eicis nos mitte nos i por-
cos:g̃ nolite sanctũ dare canib⁹.i.infidelib⁹:detractori-
bus:qz baptismus τ alia sacra nõ sunt dãda nisi fidẽ hñ-
tibus.neqz margaritas mittere aũ porcos.i.spũalia ante
xpianos carnales.τ subdit cãm dicẽs: Ne forte cõculcẽt
ea pedib⁹ suis:qz τ canes.i.infideles detractores ea mor
su dilacerant.τ porci.i.xpiani carnales ea cõculcãdo inq-
nant. Scđa rõ pp quã est necessariũ sapientibus corã
infidelib⁹ disputare de fide est pp cõfutãdos cõuincẽdos
τ extirpandos errores:sm illud Tyt.i.Oportet epm τc.
Amplectẽtẽ eũ q̃ sm doctrinã est fidelẽ sermonẽ vt po-
tens sit exhortari in doctrina sana τ eos q̃ cõdicũt verita-
ti arguere.vbi Aug.de verbis dñi sic ait:Ut potẽs sit vi-
ta τ scia exhortari.scientes τ eos q̃ cõdicũt veritati oblo-
quẽdo vel male viuẽdo redarguere.τ subdit Aug. ibidẽ
Cõtradicẽtes.n.nõ vno mõ intelligẽdi sunt: paucissimi
quippe nobis cõdicũt verbo.sz multi male viuẽdo.Quis
.n.audeat aptissime loquẽdo cõtradicere veritati:nõ con
tradicũt mul.i lingua sed vita. quos redarguere magnũ
opus ẽ:grãdis sarcina:diuus arduus.τ glo.sup illo vbo
i.Pe.iij.Parati sp ad satisfactiõem τc.sic ait:Qui eccla-
stico magisterio p̃est doceat patientes:obstruat resistã-
tes.has duas auctoritates.s. petri τ pauli ad titũ allegat
bea.Tho.ad pbandũ:φ ppter duas cãs p̃dictas necessa-
riũ est cũ infidelib⁹ disputare:scđa scđe.q.x. de infideli-
tate:arti.vij.vtrũ sit cũ infidelibus disputãdũ: in solu.iij
arg.allegãs in exẽplũ beatũ paulũ de quo ẽract.ix.Sau
lus inualescebat τ cõfundebat iudeos τ loquebat genti-
bus: τ disputabat cũ grecis affirmãs:qñ h ẽ xps:ibidez
argu.cõtra.

¶ Qz infideles nullo mõ cõpellẽdi sunt ad fidem. CA.II.

S Ecũdo circa infideles cõsiderare debem⁹ coactio
nẽ seu violentatiõem.vtrũ.s. infideles aliq° mõ
sint cõpellẽdi ad fidẽ. Rñdeo qñtũ ad hoc τ distinguo d
infidelib⁹:qz qdã infideles sunt q̃ nũqz fidẽ susceperũt.
quidã vo alij infideles sunt q̃ qñqz fidẽ susceperunt τ ab
ea discesserũt. Primo dico φ qdã infideles sunt q̃ nũ
qz susceperũt fidẽ sicut pagani τ iudei: τ tales nullo mõ
sunt cõpellẽdi ad fidẽ: vt ipi credãt.qđ dupl̃r pbo.s.rõe
τ auctoritate. Primo rõne sic: Credere ẽ volũtas.vñ au-
gu.Cetera põt hõ nolẽs:credere vo nõ nisi volẽs.Sz vo
luntas cogi nõ põt:g̃ infideles q̃ nunqz acceperũt fidem
nõ sunt cõpellendi ad fidẽ.τ Aug.in epl̃a ad bonifaciũ
comitẽ sic ait:Ubi est qđ isti clamare cõsuerũt:liberũ est
credere vel nõ credere:cui xps vim intulit.Agnoscant in
paulo prius nõ cognoscẽtẽ τ postea docẽtẽ. Scđo h idẽ
pbo auctoritate eccle.vñ in decretis di.xlv.sic hr:De iu-
deis aũt pcipit sctã synodus nemĩ deinceps ad credẽdũ
vim inferre:cui.n.vult deus miseref: τ quẽ vult indu
rat. Nõ.n.tales inuiti sũt saluãdi sz volẽtes:vt integra sit
forma iusticie. Sicut.n.hõ ppria arbitrij volũtate serpẽ
ti obediẽs perijt:sic vocãte se gratia dei ppria mẽtis cõ
uersione quisqz credẽdo saluat:g̃ nõ vi sz libera arbitrij
facultate vt cõuertãt suadẽdi sunt. Sed cõ.U.dẽt φ tales
infideles ad fidẽ p vim sunt cõpellendi tali rõne: Qui cõ
aliquẽ bellũ mouet vim ei infert. Sz fideles xpi cõ infide
les bellũ mouẽt:g̃ τc. Rñdeo τ dico:φ fideles xpi cõ infi
deles bellũ mouẽt nõ quidẽ vt eos ad credẽdũ cogãt.qđ
pz:qz etiã si eos vicissent τ captiuos haberẽt:i eoꝝ liber
tate eos relinquerẽt an credere vellẽt. Sz pp hoc fideles
xpi cõ infideles bellũ mouẽt:ne fidẽ xpi vel blasphemijs
vel malignis psuasionib⁹:vel etiã aptis psecutiõib⁹ ipe
diãt. Scđo dico φ qdã infideles sunt q̃ qñqz fidẽ su-
sceperũt τ eã pfitẽt:sicut heretici vel qcũqz apostate.τ ta
les sunt etiã corpal̃r cõpellẽdi vt impleãt qđ pmiserunt
τ teneãt qđ sel' susceperũt.qđ dupl̃r pbo.s. rõne τ aucto-
ritate. P° rõe sic:Sicut vouere ẽ volũtatis: reddere aũt
necessitatis:ita accipe fidẽ ẽ volũtatis τ ptz.a. Et Aug.
in epl̃a ad bonifaciũ comitẽ sic ait: Ubi ẽ qđ isti clama-
re cõsueuerũt:liberũ est credere vl' nõ credere:cui xps vim
intulit. Agnoscat prius nõ cognoscẽtẽ τ postea docẽtẽ.
sz tenere fidẽ iam acceptã est necessitatis.2° hoc idẽ pro
bo auctoritate eccle.vñ in decretis di.xlv.sic hr: Et sicut
nõ sunt iudei ad fidẽ cogẽdi vt ptz.s. ita nec cõuersus ad
fidẽ recedere pmittit.vñ subdit ibidẽ sic:Qui aũt iaz p
dẽ ad xpianitatẽ spõte venerũt:sic sel' imbuti: qz iam cõ
stat eos sacris diuinis associatos: τ baptismi grãm susce-
pisse: τ chrismate vnctos eẽ τ corpis dñi extitisse ptici-
pes:opz vt fidẽ quã susceperũt tenere cogant:ne nomen
dñi blasphemet: τ fides quã susceperũt vilis τ cõtẽptibi-
lis habeat. Hec in decre.vbi.s.vñ Luce.xiiij.sic hr:Exi i
vias τ sepes τ cõpelle intrare vt impleat domus mea.s
hoies domũ dei.i.ecclam intrãt p fidẽ:g̃ aliq̃ sunt cõpel
lendi ad fidẽ vñ infideles q̃ discesserũt a fide:si nolũt re
dire sunt etiã occidẽdi. Sed forte argues in opposi-
tũ tali rõne: Nos debemus volũtatẽ nr̃am cõformare volũ
ti diuine. Sz ezech.xviij.hr: Nolo mortẽ pctõris: sz vt ma
gis cõuertat τ viuat.g̃ nos nõ debemus velle φ infideles
occidant. Rñdeo τ dico sm Aug.in epl̃a ad bonifaciũ
comitẽ sic dicẽtẽ: Nullus nr̃m vult aliquẽ pire ex imita
tiõe dei.sz aliẽ nõ meruit hr̃e pacẽ domus dauid:nisi ab
solon filius eius i bello qđ cõ patrẽ gerebat fuisset extin
ctus.sic eccla catholica si aliquoꝝ pditiõe ceteros colli
git dolorẽ nr̃m sanat cordis tãtoꝝ liberatõe pploꝝ. Hec
bea.Tho.scđa scđe.q.x.de infidelitate:arti.vi.vtrũ infi
deles sint cogẽdi vel cõpellẽdi ad fidẽ:arg.cõ in cor.q. et
in solu.arg. Re.s. Heresis:de penis hereticoꝝ.

¶ Utrũ cũ infidelibus sit cõicandũ. CA.III.

T Ertio circa infideles cõsiderare debemus cõica-
tiõez:vtꝝ.s.cũ infidelibus sit cõicãdũ. Rñdeo qñ
tũ ad h τ p̃mitto qttuor distictiões. Prima distictio ẽ
φ cõio alicuius psone interdicit pp duas cãs. Pria cã est
in penã illi⁹ cui cõio fideliũ subtrahit.τ hãc cãm tangit
apls.i.ad Corinth.v.dicẽs.Ego aut in vtute dñi iesu iu-
dicaui eũ q̃ sic opatus ẽ.Glo.aug.i.reũ tradere eũ satha-
ne.s.p excõicatõez ab eccla separando tradere eũ satha-
ne q̃ eũ corpaliter vexet. Scđa cã est ad cautelã eoꝝ qb⁹
interdicit.s.ne fideles ab infidelibus corrũpant.τ hanc
rõem subdit apostolus ibidẽ: Nam postqz sententiã ex
cõicationis ptulit:subdit rõez dicens: Nescitis qñ mo-
dicum fermentũ totam massam corrumpit. Glo.aug.q.
d.Sicut illud qđ corrumpit ad suum saporem trahit to
tam pastam:sic vnus fornicator vel infidelis totã cogni
tõem puertit.vñ apls.i.ad Corinth.xv.Corrũpit bonos
mores colloquia praua. Scđa distinctio est:φ qdam

limitas rea tenet; q̄muis illud incorruptibile maneat: ⁊ ta
le sctūm: sm Chryso. sup matth. sanctū est sicut baptism⁹:
grā: corpus xpi: ⁊ alia sacra. Margarite sm Aug. ibidem
sūt quecūqʒ spūalia. vn̄ sm Chryso. ibidē: margarite sūt
mysteria veritatis q: sicut margarite incluse in conchis
posite sunt in pfundū maris: sic mysteria diuina posita sūt
in altitudine sensus sacre scripture. Uel sm Aug. vbi. s̄.
Lʒ vna ⁊ eadē res sanctū ⁊ margarita dici possit. sʒ sctm̄
dicit ex eo q̄ nō dʒ corrūpi: margarita vo ex eo q̄ nō de
bet cōtēni. Canes vo sm Aug. in sermone dn̄i in monte
sunt impugnatores veritatis. Porci vo ɔtēptores. Uel
sm Chryso sup matth. Canes sunt gētiles: iudei: hereti
ci detractores. Porci vo sunt xp̄iani corpales. Cuius rō
est: qʒ sicut ppriū ē porci in ceno volutari. nūq̄ celū asp̄i
cere nec dn̄m suū q̄rere nisi cū esurient: tales sūt xp̄iani
qui in carnalib⁹ imū. licito delectant. nec aspiciūt celum
nec querūt deū nisi cū necessitas eis aduenerit: Matth.
viij. Dixerūt demōes xp̄o: Si eiicis nos mitte nos i por
cos: g̃ nolite sanctū dare canib⁹. i. infidelib⁹: detractori
bus: qʒ baptismus ⁊ alia sacra nō sunt dāda nisi fidē hn̄
tibus. neqʒ margaritas mittere an̄ porcos i. spūalia ante
xp̄ianos carnales. ⁊ subdit cām dicēs: Ne forte ɔculcēt
ea pedib⁹ suis: qʒ ⁊ canes. i. infideles detractores ea mor
su dilacerant. ⁊ porci. i. xp̄iani carnales ea ɔculcādo inq̄
nant. Scḋa rō pp̄ quā est necessariū sapientibus corā
infidelib⁹ disputare de fide est pp̄ ɔfutādos ɔuincēdos
⁊ extirpandos errores: sm illud Tyt. i. Oportet ep̄m ⁊c̄.
Amplectētē eū q̄ sm doctrinā est fidelē sermonē vt po
tens sit exhortari in doctrina sana ⁊ eos q̄ ɔ̄dicūt verita
ti arguere. vbi Aug. de verbis dn̄i sic ait: Ut potēs sit vi
ta ⁊ scīa exhortari. scientes ⁊ eos q̄ ɔ̄dicūt veritati oblo
quēdo vel male viuēdo redarguere. ⁊ subdit Aug. ibidē
Cōtradicētes. n. nō vno mō intelligēdi sunt: paucissimi
quippe nobis ɔ̄dicūt verbo. sʒ multi male viuēdo. Quis
. n. audeat aptissime loquēdo ɔtradicere veritati: nō con
tradicūt multi lingua: sed vita: quos redarguere magnū
opus ē: grādis sarcina: ditius arduus. ⁊ glo. sup illo vbo
j. Pe. iij. Parati sp̄ ad satisfactōem ⁊c̄. sic ait: Qui eccl̄ia
stico magisterio p̄est doceat patientes: obstruat resultā
tes. has duas auctoritates s. petri ⁊ pauli ad titū allegat
bea. Tho. ad pbandū: q̄ pp̄ter duas cās p̄dictas necessa
riū est cū infidelib⁹ disputare: scḋa scḋe. q. x. de infideli
tate: arti. vij. vtrū sit cū infidelibus disputādū: in solu. iij
arg. allegās in exēplū beatū paulū de quo ðact. ix. Sau
lus inualescebat ⁊ ɔfundebat iudeos ⁊ loquebat genti
bus: ⁊ disputabat cū grecis affirmās: q̄m h̄ ē xp̄s: ibidem
argu. cōtra.

¶ Q̄ infideles nullo mō cōpellēdi sunt ad fidem. CA. II.

Secūdo circa infideles ɔsiderare debem⁹ coactio
nē seu violentatiōem. vtrū. s. infideles aliq⁹ mō
sint cōpellēdi ad fidē. Rn̄deo q̄tū ad hoc ⁊ distinguo d̄
infidelib⁹: qʒ q̄dā infideles sunt q̄ nūq̄ fidē susceperūt.
quidā vo alij infideles sunt q̄ q̄nqʒ fidē susceperunt ⁊ ab
ea discesserūt. Primo dico q̄ q̄dā infideles sunt q̄ nū
q̄ susceperūt fidē sicut pagani ⁊ iudei ⁊ tales nullo mō
sunt cōpellēdi ad fidē: vt ipi credāt. qḋ dupl'r pbo. s. rōe
⁊ auctoritate. Primo rōne sic: Credere ē volūtas. vn̄ au
gu. Cetera pōt hō nolēs: credere vo nō nisi volēs. Sʒ vo
luntas cogi nō pōt: g̃ infideles q̄ nunq̄ acceperūt fidem
nō sunt cōpellendi ad fidē. ⁊ Aug. in ep̄la ad bonifaciū
comitē sic ait: Ubi est qḋ isti clamare ɔsuerūt: liberū est
credere vel nō credere: cui xp̄s vim intulit. Agnoscant in
paulo prius nō cognoscētē ⁊ postea docētē. Scḋo h̄ idē
pbo auctoritate eccl̄ie. vn̄ in decretis di. xlv. sic ðr: De iu
deis aūt p̄cipit sctā synodus nemi deinceps ad credēdū
vim inferre: cui. n. vult deus miseret: ⁊ quē vult indu
rat. Nō. n. tales inuiti sūt saluādi sʒ volētes: vt integra sit
forma iusticie. Sicut. n. hō ppria arbitrij volūtate serpē
ti obediēs perijt: sic vocāte se gratia dei ppria mētis cō
uersione quisqʒ credēdo saluat: g̃ nō vi sʒ libera arbitrij
facultate vt ɔuertāt suadēdi sunt. Sed ɔ̄. U. det q̄ tales
infideles ad fidē p vim sunt cōpellendi tali rōne: Qui ɔ̄
aliquē bellū mouet vim ei infert. Sʒ fideles xp̄i ɔ̄ infide
les bellū mouēt: g̃ ⁊c̄. Rn̄deo ⁊ dico: q̄ fideles xp̄i ɔ̄ infi
deles bellū mouēt nō quidē vt eos ad credēdū cogāt. qḋ
pʒ: qʒ etiā si eos vicissent ⁊ captiuos haberēt: i eoꝝ liber
tate eos relinquerēt an credere vellēt. Sʒ pp̄ hoc fideles
xp̄i ɔ̄ infideles bellū mouēt: ne fidē xp̄i vel blasphemijs
vel malignis psuasionib⁹: vel etiā aptis psecutiōib⁹ ipe
diāt. Scḋo dico q̄ q̄dā infideles sunt q̄ q̄nqʒ fidē su
sceperūt ⁊ eā pfitēt: sicut heretici vel q̄cūqʒ apostate. ⁊ ta
les sunt etiā corpalr cōpellēdi vt impleāt qḋ pmiserunt
⁊ teneāt qḋ sel' suscepūt. qḋ dupl'r pbo s. rōne ⁊ aucto
ritate. P⁹ rōe sic: Sicut vouere ē volūtatis: reddere aūt
necessitatis: ita accipe fidē ē volūtatis: vt pʒ. s̄. Et Aug.
in ep̄la ad bonifaciū comitē sic ait: Ubi ē qḋ isti clama
re ɔsueuerūt: liberū est credere vel nō credere: cui xp̄s vim
intulit. Agnoscāt paulū nō cognoscētē ⁊ postea docētē.
sʒ tenere fidē iam acceptā est necessitatis. 2⁹ hoc idē pro
bo auctoritate eccl̄e. vn̄ in decretis di. xlv. sic ðr: Et sicut
nō sunt iudei ad fidē cogēdi: vt pʒ. s̄. ita nec ɔuersus ad
fidē recedere pmittit. vn̄ subdit ibidē sic: Qui aūt iaʒ p
dē ad xp̄ianitatē spōte venerūt: sic sel' imbuti: qʒ iam cō
stat eos sacris diuinis associatos: ⁊ baptismi grām susce
pisse: ⁊ chrismate vnctos eē ⁊ corpis dn̄i extitisse ptici
pes: opʒ vt fidē quā susceperūt tenere cogant: ne nomen
dn̄i blasphemet: ⁊ fides quā susceperūt vilis ⁊ ɔtēptibi
lis habeat. Hec in decre. vbi. s̄. vn̄ Luce. xiiij. sic ðr: Exi i
vias ⁊ sepes ⁊ cōpelle intrare vt impleat domus mea. sʒ
hoies domū dei. i. eccl̄am intrāt p fidē: g̃ aliq̄ sunt cōpel
lendi ad fidē vn̄ infideles q̄ discesserūt a fide: si noluit re
dire sunt etiā occidēdi. Sed forte argues in opposit̄ū
tali rōne: Nos debemus volūtatē nr̄am ɔformare volū
ti diuine. Sʒ ezech. xviij. ðr: Nolo mortē peccatoris: sʒ vt ma
gis ɔuertat ⁊ viuat. g̃ nos nō debemus velle q̄ infideles
occidant. Rn̄deo ⁊ dico sm Aug. in ep̄la ad bonifaciū
comitē sic dicētē: Nullus nr̄m vult aliquē pire ex imita
tiōe dei. sʒ aliť nō meruit hr̄e pacē domus dauid nisi ab
solon filius eius i bello qḋ ɔ̄ patrē gerebat fuisset extin
ctus. sic eccl̄a catholica si aliquoꝝ pditiōe ceteros colli
git dolorē mr̄is sanat cordis tātoꝝ liberatiōe pplox. Hec
bea. Tho. scḋa scḋe. q. x. de infidelitate: arti. viij. vtrū infi
deles sint cogēdi vel cōpellēdi ad fidē arg. ɔ̄. in corp. ⁊
in solu. arg. Re. s̄. Heresis: de penis hereticoꝝ.

¶ Utrū cū infidelibus sit cōicandū. CA. III.

Tertio circa infideles ɔsiderare debemus cōica
tōez: vtʒ. s. cū infidelibus sit cōicādū. Rn̄deo q̄n
tū ad h̄ ⁊ p̄mitto q̄tuor distictōes. Prima distictio ē
q̄ cōio alicuius psone inhibetur pp̄ duas cās. Pria cā est
in penā illi⁹ cui cōio fideliū subtrahit. ⁊ hāc cām tangit
ap̄ls. j. ad Corinth. v. dicēs: Ego aūt in v̄tute dn̄i iesu iu
dicaui eū q̄ sic opatus ē. Glo. aug. i. reū tradere eū satha
ne. i. p excōicatōez ab eccl̄ia sepando tradere eū sathe
ne q̄ eū corpaliter vexet. Scḋa cā est ad cautelā eoꝝ qb⁹
interdicit. s. ne fideles ab infidelibus corrūpant. ⁊ hanc
rōem subdit apostolus ibidē. Nam postq̄ sentētiā ex
cōicationis ptulit: subdit rōez dicens: Nescitis q̄m mo
dicum fermentū totam massam corrumpit. Glo. aug. q.
o. Sicut illud qḋ corrumpit ad suum saporem trahit to
tam pastam: sic vnus fornicator vel infidelis totā cogni
tōem puertit. vn̄ ap̄ls. j. ad Corinth. xv. Corrūpit bonos
mores colloquia praua. Scḋa distinctio est q̄ q̄dam

actū virtutis ꝑ quē hō obsequit᷑ deo. Tertiū est ꝙ ille qui benefactorē ꝛ eius beneficiū recognoscit nō ē ingratus: si bñficiū nō recōpensat: dūmodo sit parat⁹ si nosset ꝛ posset. Quartū est ꝙ qñqꝫ est vtile ꝛ laudabile vt ille cui beneficiū dat᷑ ignoret illū q̄ beneficiū dedit: ꝛ hoc tam ex pte dantis q̄ȝ ex pte recipientis. p⁹ ex pte dantis: Nam ad vitandū inanē gloriā qñqꝫ expedit vt qui bñficiū tribuit ignoret. sicut fecit b. nicolaus aurū piciēs in domū furtim pp inanē gloriā vitandā. 2⁹ qñqꝫ vtile est benefactorē ignorare ex pte recipientis. nā qui bñficiū recepit: tū qꝛ aliqñ nō indiguit: tum qꝛ nobilis fuit: beneficiū verecundat᷑ recipe: ꝛ pcipue qꝛ bñficiū recipe est libertatē vendere: vt dicit Seneca de benefi. ꝛ iō ad vitandam inanē gloriā ex pte benefactoris: ꝛ verecūdiā ex pte receptoris: laudabile est vt qñqꝫ ille qui beneficiū tribuit ignoret. vbi. s. arti. iij. in solu. arg.

Quid sit pena vel suppliciū ingratitudis. CA. III.

Tertio principalr ↄsiderare debem⁹ ingratitudis penā siue suppliciū. Nā ingrat⁹ inquātū est ex pte sui duo mala incurrit: ꝛ duo bona pdit: incurrit. n. odiū cōe ꝛ stimulū ↄsciē. Primo. n. ingrat⁹ q̄ȝtū est ex pte sui meret᷑ odium cōe incurrere. ita dicit Seneca li. iij. de benefi. Quid ergo impunit⁹ erit ingratus: q. d. nō. vn̄ subdit. An vllū suppliciū grauius existimamus publico odio qd̄ incurrit ingratus? Scd̄o meret᷑ ingratus quātū est ex pte sui stimulū cōsciē. vn̄ seneca ibidem An pena nō est ingrato ꝙ omniū oculis designat᷑ aut designari se iudicat? An tu infelicē vocas q̄ caruit acie oculorū: ꝛ nō vocas miserū qui sensum in beneficio amisit.

Scd̄o ingratus duo bona pdit. p⁹ meret᷑ amittere fructū rei dulcissime. s. fructū charitatis ꝛ largitatis. vn̄ Seneca vbi. s. Deniqꝫ satis hec ipa pena est magna ꝙ rei iocundissime. s. gratitudis fructū nō pcipit. 2⁹ meret᷑ amittere subsidiū subuentōis mutue. vn̄ Seneca vbi. s. Pena ē ingrato ꝙ nō audet ab vllo bñficiū accipe: ꝛ ꝙ non audet vlli dare. Sed forte dicas: Nūqd ingrato sunt beneficia subtrahēda ꝛ denegāda. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ ingratus tanq̄ȝ indignus beneficij subtractōem meret᷑: tñ ex pte benefactoris ante q̄ȝ beneficiū subtrahitur ab ingrato sunt quattuor attendēda. primo vt criminis deformitas abscidat᷑. scd̄o vt tpis cōgruitas attendat᷑. tertio vt debitoris possibilitas videat᷑. quarto vt benefactoris necessitas vel vtilitas cognoscat᷑. Primo debet attendi a benefactore ꝛ obseruari vt criminis deformitas abscidat᷑. Sicut. n. bonus ꝛ peritus medicus nō statim ab infirmo remedia ista subtrahit: sed multiplicatis remedijs ꝛ medicinis infirmitatē quātū in se est curat: ꝛ nō cessat quātū pōt remedia adhibere: sic ille qui dat beneficiū nō debet se statī punitorē ingratitudis exhibere: sed bñficijs iteratis ingratū sanare exemplo xp̄i qui vt dr̄ benignus est sup ingratos ꝛ malos. vbi dicit Ambro. Late ptꝫ benignitas dei: pluit malis fecunda nō negat terra puētus Et Beda: Benignus est sup ingratos ꝛ malos: vel bona tpalia largiendo: vel spūalia inspirando: vel celestia dona singulari grā infundēdo. Scd̄o debet attēdi vt tpis cōgruitas videat᷑. vn̄ seneca. iiij. li. de benefi. docet ingratū cognoscere dicēs: Quid si nescis inquit vtrū grat⁹ sit: an ingratus: expectabis inquit donec scias an dandi tēpus admittes. Expectare est longū: nō expectare temerariū est. ꝛ subdit: Quis. n. pollicet᷑ serēti puētū: nauiganti portū. militanti victoriā. marito vxorē pudicā: pr̄i pios liberos? q. d. nullus. eo ꝙ nōdū tps suū aduenit. ꝛ iō congruitas tpis est expectanda: qꝛ oīa bona in tēpe suo.

Tertio debet obseruari vt debitoris possibilitas videat᷑ Nā qui nō pōt beneficiū reddere ꝛ vult: ingratus nō est vn̄ seneca. iij. li. de benefi. Sepe ꝛ qui reddit qd̄ accepit ingratus est: ꝛ qui nō reddidit gratus est. ꝛ subdit ibidē Quicquid est qd̄ nō ex impio sed ex volūtate pstat᷑ bñficiū est. Quarto debet attendi vt eius qui beneficium accipit necessitas ꝛ vtilitas cognoscat᷑. vn̄ Seneca. iiij. li. de benefici. sic dicit: Beneficiū eius cōmodū expectat cui pstat᷑ nō nr̄m: alioquin nobis illud damus. ꝛ subdit exemplū: Mercator vrbib⁹ pdest: medicus egris: mango venalibus. Spūaliter. n. a benefactore tria debent attendi anteq̄ȝ subtrahat beneficiū ab ingrato. primo si in furiā incidit. scd̄o si iniuriā intulit. tertio si i culpam corruit. Primo debet attendi si in furiā incidit. Non. n. est sibi ꝑtunc recōpensandū. Seneca. iiij. de benefici. Depositū reddere res ꝑ se expectanda est: nō tñ sp reddēda: nec quolibet loco vel tpe. ꝛ ibidē: Intuebor vtilitatē eius cui redditurus sum: ꝛ depositū illi nociturū negabo. Scd̄o debet attendi si benefactor iniuriā intulit. Seneca. iij. de benefi. Aliquis dedit mihi beneficiū: sꝫ idē postea fecit iniuriā: vtrū vno munere ad patiam omniū iniuriarū astringat᷑. Rñdet tardiores inquit sumus ad beneficia dando: nō indicando data: nec inficiatores eorū afficiendo pena. Tertio debet attēdi si beneficiatus in culpā corruit. vn̄ seneca. iiij. de benefi. Que aūt maior mutatio fieri pōt: q̄ȝ si te malū virū ꝛ ingratū cōperi quē prius bonū ꝛ gratū putabā? vn̄ si ille qui beneficiū recepit est in peius mutatus: ita ꝙ ex multiplicatis bñficijs fiat peior ꝛ magis ingratus. tunc debet quilibet benefactor ex beneficior exhibitōe cessare: scd̄a scd̄e. q. cvij. arti. iij. in solu. v. argu. in fine. ꝛ ibidē. q. cvij. arti. iiij. in cor. q. vn̄ seneca. iiij. li. de benefi. sic dicit: Qd̄ tanq̄ȝ digno dabam tanq̄ȝ indigno negabo: aliud putans deceptus sum Non est leuitas a cognito vel damnato errore discedere: nō ē turpe cū re mutare ↄsiliū. Hec sene. iiij. li. de bñfi.

Quomodo circa inimicū possumus tria attēdere. CA. I.

Inimicus vel inimici.

Circa inimicor dilectōem cōsiderare debemus tria. primo pceptū quo quis astringit᷑. secūdo beneficiū qd̄ impenditur. tertio meritū qd̄ acquirit᷑.

Primo cōsiderandū est pceptū q⁹ quis astringit᷑. Nam odire inimicū nō est de pcepto legis antique vel noue sed additū ex mala intentōe vel interptatōe iudeor. Nā ex quo pcipiebat᷑ dilectio primi: iudei cōcludebant ꝙ inimici essent odiēdi arguentes ex illo verbo qd̄ scribit᷑ Exo. xxiij. Inimicus ero inimicis tuis Sꝫ qꝛ male intelligebant: iō dico ꝙ de necessitate pcepti est diligere inimicos: math. v. Diligite inimicos vestros. Ubi sciendū ꝙ circa inimicos possumus tria attendere. primo naturā quā hꝫ. scd̄o grām quā a deo habere pōt. tertio inimicitiā q̄ nos odit. p⁹ ergo cōsiderādo naturā vel grām isto mō quilibet tenet᷑ diligere inimicū eo ꝙ in his duobus nobiscū cōueniunt. 2⁹ cōsiderādo inimicitiā qua nos odit: tūc nō debem⁹ diligere inimicū: qꝛ isto modo diligere inimicū vt inimicū et vt peccatorē est qd̄ puersū: eo ꝙ est diligere malū alterius qd̄ est puersum ꝛ charitati cōtrariū. scd̄a scd̄e. q. xxv. arti. viij. in cor. q. in principio.

Quomodo amicitie sunt quattuor signa. CA. II.

Secūdo principalr circa dilectōem inimicor ↄsiderare debemus beneficiū qd̄ impēdit᷑. Nam signa seu beneficia amicitie sunt quattuor. s. diligere: orare: benefacere cōuiuere. Re. s. Amicitia. Primū signū amicitie ē diligere. vn̄ dilectio interior ad inimicū in cōi vel in generali ē de necessitate salutis. in spāli aūt nō nisi sm ꝑparatōem animi. s. vt hō habeat aīm ꝑparatū ad hoc: vt in dei gloriā homo diligat inimicū si

necessitas imineret: scḋa scḋe. vbi ā. arti. viii. ⁊ ix. in cor. q. ꝑ totū. Ubi nota ꝙ sicut quilibet tenet optare bona eterna se odiēti: ita tenet suo inimico nō facere malum nisi inquātū illud malū ē impedimentū maioris mali ⁊ maioris boni ꝓmotiuū. iii. sen. sen. di. xxx. arti. ii. in cor. q. ꝑ totū. Scḋm signū amicitie ē orare. ⁊ hoc quilibet in cōi inimicis tenet. Sꝫ ꝙ oret in spāli ꝓ inimico suo non tenet sicut nec oportꝫ ꝙ ꝓ oib⁹ ad quos charitatē habet spālem orōnē faciat sꝫ cōem. iij. sen. sen. vbi ā. articu. ii. in cor. q.

Tertiū signū amicitie ē bn̄facere. Nā opa tēporalia inimicis nostris impēdere nō tenemur nisi sm̄ ꝑparationē animi vt loco vel tpe. s. in casu necessitatis eis bona temporalia impendam⁹: sm̄ ꝙ dr̄ ꝓuer. xxv. Si esurierit inimic⁹ tu⁹ ciba illū. si sitit potū da illi. Extra aūt casū necessitatis nō ē de necessitate salutis bona tpalia inimicis impēdere: sꝫ hoc ꝑtinet ad ꝑfectionē ⁊ cumulū charitatis inquātū nō vult vinci a malo: sꝫ vult vincere in bono malū. scḋa scḋe q. xxv. arti. ix. in cor. q. ꝑ totū. Quartū signū amicitie ē cōuiuere. Nō enī licet cū inimico nō cōuersari ⁊ familiaritatis signa negari in duob⁹ casib⁹. pm⁹ ē qn̄ inimicus veniā peteret. scḋs casus ē qn̄ se ad familiaritatē iūgeret: ⁊ ꝑcipue qn̄ habet ꝑsūptio ꝙ hec duo veracit facit: nō ficte vl' simulate: qꝛ si tūc nō se iūgeret ei eēt vindicta. iiij. sen. sen. vbi. ā. arti. ij. in so. v. argu.

¶ Utrum diligere inimicū magis sit meritoriū q̄ diligere amicum. CA. III.

Tertio ꝑncipaliter circa dilectionē inimicoꝝ cōsiderare debem⁹ meritū qḋ acquirit. Naꝫ ex vna parte meli⁹ ē ⁊ magis meritoriū diligere amicū q̄ inimicū triplici rōe. pⁱma ē qꝛ amicus est melior. scḋa est qꝛ ē ꝓpinquior. tertia ē qꝛ est cōueniētior vl' similior.

Prima rō ē: qꝛ amicus est melior ⁊ format sic rō: Melius ē ⁊ magis meritoriū diligere meliorē. sꝫ amicus qui amat ē melior inimico q̄ odit. Cui⁹ signū est: qꝛ min⁹ bonū si incūbit necessitas ꝓ maiori bono ē dimittendū. vn̄ in extrema necessitate qn̄ amicis ⁊ inimicis nō possum⁹ subuenire: magis tenemur subuenire amicis q̄ inimicis. vn̄ sicut ē de exteriori effectu dilectiōis: ita ē de interiori affectu dilectionis. Scḋa rō est: qꝛ amicus ē deo propinquior. Et format sic rō: Ille qui ē ꝓpinquior deo est magis diligēdus. sꝫ amicus ē hm̄ōi ergo ⁊c. Tertia rō est: qꝛ amicus ē cōueniētior vel similior. Et formo sic rōnē: Similitudo est per se cā dilectionis: ergo vbi est maior silitudo ibi ē maior dilectio. sꝫ maior similitudo est amici ad amicū q̄ amici ad inimicū: ergo ⁊c. scḋa scḋe. q. xxvii. arti. vij. in cor. q. Ex alia vero parte ē magis meritoriū diligere inimicū q̄ amicū. ⁊ hoc ꝓpter tres cās. pⁱma ē ꝓpter conatū maiorē. scḋa ꝓpter vehemētiorē vel intensiorē feruorē. tertia ē ꝓpter motiuē excellentiorem.

Prima rō est ꝓpter conatū maiorē. qḋ sic ꝓbo: Ubi est maior difficultas ⁊ maior conat⁹: ibi est maius meritū. sꝫ in dilectione inimicoꝝ est maior difficultas: qꝛ difficilius ē diligere inimicū q̄ amicū. ergo ꝓpter maiorē conatū est mai⁹ meritū. Scḋa rō est ꝓpter intēsiorē feruorem. qḋ sic patꝫ: Sicut enī virt⁹ ignis ostendit esse fortior: q̄tū ad remotiora calorē suū diffūdit: ⁊ qn̄ materiā minus cōbustibilē cōburit: sic amor dr̄ fortior qn̄ ad remotiora se extendit. s. vsq3 ad dilectionē inimicorū. Tertia rō ē ꝓpter motiuē excellētiorē. ⁊ format sic rō: Dilectio tanto ꝑfectior ē quāto ꝑfecti⁹ ē suū motiuū. sꝫ dilectiōis amici pōt esse alia rō vel aliud motiuū q̄ de⁹. Dilectionis vero inimici sol⁹ deus ē rō vel motiuū. ergo ⁊c. scḋa scḋe. q. xxvij. ar. vij. in cor. q. ꝑ totū. Nota tn̄ ad euidētiā ꝑdictoꝝ ꝙ quātitas meriti iudicat ex trib⁹. pⁱ⁹ ex radice merendi. ⁊ sic qualecūq3 op⁹ quāto ex maiore charitate ꝑcedit: tanto magis ē meritoriū. 2⁹ ex difficultate operis meritorii. ⁊ sic op⁹ patiētie vl' charitatis ad inimicos est magis meritoriū. 3⁹ ex vtilitate ipsi⁹ meriti. ⁊ sic opus miē corpale vl' spūale dr̄ magis meritoriū q̄ exercitatio corpalis. Debet enī quilibet vt sit ꝑfect⁹ circa inimicū huiusre ⁊ attendere nouē q̄ ponit Cryso. sup illo vbo Matth. v. Bn̄facite his qui oderūt ⁊c. Primū est nequaq̄ ad ledendū ꝑorē se inuenire. Scḋm ē vt nō ampli⁹ inferat q̄ qḋ a ledēte sustinuit. Tertiū ē ne lesus faciat illa que passus ē sed quiescat. Quartū ē vt etiā seipsū ꝑbeat ad iniuriam sustinendā. Quintū ē vt etiā ad maiora seipsuꝫ prebeat q̄ alius inferat. Sextū ē nō odisse eū a quo patitur Septimū est ledentē diligere. Octauū est bn̄ficiū libenter ei impēdere. Nonū est deū ꝓ aduersariis deprecari. Re. infra Patientia.

¶ Qꝫ quadruplex est iniuria. CA. I.

Iniuria. Nota ꝙ iniuria ē q̄druplex. pⁱma ē lesionis corpis: scḋa ablatiōis rei: tertia angarie operis: quarta detractiōis in qb⁹ precipit in euāgelio. ⁊ demōstrat perfectio patiētie. Prima est iniuria lesionis corpis. Ubi notāda sūt duo. Primū ē ꝙ duplex est iniuria lesiōis corpis. Una ē cōis vel publica: ⁊ talis iussu ꝑncipis ⁊ manu militis ē ꝓpulsanda. Alia ē ꝑsonalis siue ꝑuata: ⁊ talis si expedit ē patiēter tolerāda. Scḋm ē ꝙ iniuria ꝑsonalis seu ꝑuata cōtingit repelli quattuor modis. pⁱ⁹ mō vlciscendi libidine vel liuore ⁊ sic nulli licet iniuriā repellere. vn̄ aplūs ad Ro. xij. Nō reddentes malū ꝓ malo. ⁊ psal. Si reddidi retribuētib⁹ mihi mala.

2⁹ intentionē violentiā inferēdi. ⁊ hoc etiā nō licet. naꝫ si aliq̄s ad defendendū vitā ꝓpriā vtat maiori violentia q̄ oporteat peccat. 3⁹ mō voluntate se defendēdi. cuilibet enī ē naturale ꝙ se quātū pōt cōseruet in eē. ⁊ iō si moderate iniuriā ⁊ violentiā sibi factā repellat: tūc licita est defensio. Nā sm̄ iura: vim vi repellere licet cū moderamine inculpate tutele ad vitandū occisionem alteri⁹: qꝛ pl⁹ tenet hō ꝓuidere vite sue q̄ aliene: scḋa scḋe. q. lxiiij. arti vij. in cor. q. 4⁹ cōtingit iniuriā repellere intētione impediendi: ⁊ sic oīb⁹ licet. ⁊ hoc mō paul⁹ munit⁹ militib⁹ impediuit iudeos ne sibi inferrēt iniuriā. Preceptū aūt de ꝑparatiōe maxille intelligit nō q̄tū ad op⁹: sꝫ q̄tū ad ꝑparationē cordis vt teneat al' patiētia cū beniuolentia. vn̄ dr̄ Matth. v. Ego dico vobis nolite resistere malo: sed siq̄s ꝑcusserat te in dexterā maxillā prebe ei ⁊ alterā. Qḋ verbū q̄tuor mōis exponit. pⁱ⁹ sic. Qui ꝑcusserit te in vnam maxillā ꝑbe ei ⁊ aliā. i. eadē patiētia sis parat⁹ sustinere aliā si oportꝫ vt pⁱmā. vbi Augu. sic dicit: Exēplū aūt patientie nullū excellenti⁹ q̄ ipsi⁹ dn̄i inuenimus. Nam ipse cum alapa percussus eēt nō ait: ecce alterā maxillā sꝫ ait: Si male dixi exprobra vel testimoniuꝫ ꝑhibe de malo. si aūt bn̄ qd cedis me? Ubi ostēdit ꝑparationē alteri⁹ maxille in corde nō semꝑ in opere faciendā. Et Cryso. ibidē ait: Nūqd si repcusseris eū cōpescuisti eū vt nō te ꝑcutiat sꝫ magis excitasti eū vt adhuc ꝑcutiat. nā iracūdia ꝑ iracūdiā non cōpescit sꝫ ampli⁹ irritat. 2⁹ mō exponit sic: Qui te ꝑcusserit ī vnā maxillā ꝑbe ei ⁊ alterā. i. q̄ tibi iniuriat⁹ fuerit ꝑbe ei ⁊ alterā. nō quidē sinistrā vt reddas malū ꝓ malo. nā xpian⁹ nō debet sinistrā habere sꝫ dexterā. Pone hic auctoritates Chryso. ā. imediate. 3⁹ mō exponit sic: Qui te ꝑcusserit in vnaꝫ maxillā. i. q̄ exprobrat tibi in tua absentia: patiēter sustineas si exprobrat in presentia. 4⁹ mō exponit sic: Qui te ꝑcusserit in vnā maxillam. i. qui te ꝑcutit in vna auctoritate ⁊ tu ꝑbeas ei aliaꝫ nō repcutiēdo nec defendēdo teipsū. Patet ergo breuit ꝙ iniuriā cōtingit q̄tuor modis repellere: pⁱmo mō vlciscēdo: scḋo mō violētiā inferendo: ⁊ his modis nō licet:

tertio modo se defendēdo: quarto mō impediēdo. ⁊ his duob⁹ modis licet. Re. de iniuria plen⁹ infra Uindicta di. ij.

¶ De secūda iniuria q̄ ē ablatiōis rerū. CA. II.

Ecūdo ṗncipaliter ē iniuria ablatiōis rerū. Ubi nota φ cōtingit repetere sibi ablatū violēter q̄tuor modis. s. amicabiliter: rōnabiliter: violēter ⁊ latēter. Primo mō ɔtingit rē ablatā repetere amicabiliter. ⁊ hoc ē licitū oī homini: maxime vbi debitor est reddēdo: alias tenet̄ dimittē. Scdo mō ɔtingit repetere rōnabiliter. ⁊ tūc distinguo: q₂ aut h̄ fit in iudicio seculari: aut in iudicio ecclesiastico. Primo eni in iudicio seculari repetere licet suū laicis directe indirecte aūt clericis licꝫ vbi eis deficit ius ecclesiasticū. Nota tñ φ religiosi oīmodā paupˀtatē pfessi nō possūt repetere in iudicio ecclesiastico: nec p se nec p interpositā personā. ⁊ sufficit eis denūciare iudici: ⁊ licet eis vt ipe si vult de officio suo faciat illud qđ ē iuris sine scandalo ⁊ sine litigio sine strepitu iudicij. Quidam vero religiosi sūt q̄ habēt bona ecclesiaꝝ: sicut possessiones: ⁊ talib⁹ licet litigare in foro ecclesiastico per pcuratorē nō religiosū. Quidā vero religiosi sūt qui possūt pcurare bona sua per pcuratorem de collegio: dū tñ eū moueāt tria simpliciter. s. zelus iusticie stat⁹ ecclesie: ⁊ fruct⁹ anime. Primū ē zelus iusticie. si eni auferret̄ ius repetendi daret̄ malis occasio rapiendi: Job xxix. Cōterebā molas iniqui. Expone. Scdm ē status ecclesie. nā vnitas ⁊ pax ecclesie dissiparet̄ si sua repetē non liceret. Tertiū ē fruct⁹ aie. Grego. Quidā dū tpalia. s. propria nobis rapiūt solūmō sūt tolerādi. quidā vero suata charitate phibendi: nō solū cura debet esse ne nostra subtrahant̄: sꝫ ne rapiētes nō sua: semetipsos perdāt. Est aūt sciēdū: φ licꝫ perfecti nō possint repetere sua inquantū sua: possūt tñ repetere corā iudice suo: nō ppter se sꝫ vt alteri⁹: vt patꝫ imediate supra ppter tres causas. Et de hoc dant̄ versus mg̃rales tales: Expedit infirmis: licet absq̄ dolo sine lite placit̄. Licet nō expedit anachorite. Tertio mō cōtingit ablata repetere violenter. s. per arma. ⁊ h̄ clericis ⁊ viris ecclesiastici penit⁹ ē interdictū. Re. supra Bellū. nisi in aliquo casu dispēsaret papa ppter maliciā tyrānoꝝ ⁊ reuerentiā ecclesiaꝝ liberā tenēdā vel cōseruādā: sm φ exponit Bern. illud vbū. Mitte gladiū tuū in vaginā. Cur ex immis gladiū loquit̄ ad Eugeniū quem semel reponere iussus es. Quarto mō cōtingit ablata repetere latenter. ⁊ hoc ē illicitū. qđ pbo ppter q̄tuor rōnes. Prima ē: q₂ sm iura talis latēter rapiēs ad restitutionē tenet̄ lꝫ remaneat sibi actio. Scda ratio ē: q₂ facit cōtra rōnē. nā sm phm: falso vel malo medio non dꝫ hō sortiri licitū finē sicut nō est mentiēdū p libertate vel liberatione. Tertia rō est: q₂ pōt cōtingere φ fiat bis satisfactio p eadē re. qui eni habet tua ipse vel heres pōt aliquā penitere ⁊ reddere tibi vel heredi tuo post te: vel alicui alteri p te: ⁊ tūc erit tibi bis satisfactū. Quarta rō est: q₂ pōt esse scandalū ei cui tu furaris p re tua suspitionis ⁊ iniq̄tatis in ppriā familiā: Illud autē verbū qđ scribit̄ Math. v. Et ei qui vult tecū in iudicio cōtēdere ⁊ tunicam tuā tollere relinq̄ ei ⁊ palliū. exponit̄ duob⁹ modis. p⁹ sic: Qui vult tunicā tuā tollere. i. vestes interiores. s. camisiā ⁊ pelliciū que sūt corpori primiora ⁊ magis necessaria: dimitte palliū. i. vestes exteriores noli phibere. Et h̄ trib⁹ mōis. pmo cū armis. scdo cū ipetu impatiētie. tertio sine licētia iuris vbi pōt auctoritas iudicis implorari. 2⁹ exponit̄ sic: Qui vult tunicā tuā. i. aiam vł interiora opa auferre ⁊ pdere. Da ei ⁊ palliū. i. corp⁹ ē anq̄ aīam perdas.

¶ De tertia iniuria que est angarie operis. CA. III.

Ertio ṗncipaliter dico φ ē iniuria opis respectu cui⁹ ondit̄ patiētia: ⁊ ṗcipit̄ Math. v. Qui petit a te da ei: ⁊ volenti mutuari a te ne auerteris. Et Luc. vi. Omni petēti te tribue. Lꝫ eni possis tenere tua ⁊ nō semper dare: tñ in q̄tuor casib⁹ est ṗceptū ⁊ null⁹ pōt excipi vt sua ad meliores reseruet vsus. pm⁹ ē si est necessitas ex parte petētis. scds ē si est supfluitas ex pte dantis. terti⁹ si est vtilitas ex parte mūeris. Aug. Dandū ē qđ tibi nec alteri nocet. quart⁹ ē si est cōgruitas ex pte modi loci ⁊ tēporis. vñ Cryso. sup illo vbo Math. v. Qui petit a te da ei. sic dicit: Quia diuitie nō sūt nr̄e sꝫ dei: de⁹ eni dispēsatores reꝝ suarū nos voluit esse nō dños. Et Augu. sup illo vbo Omni petenti te. sic dicit: Omni petēti te da: non oīa petēti: vt des φ potes dare honeste ⁊ iuste. Quid. n. si pecuniā petit q̄ innocētē tenet̄ opprimere: q̄d si stuprū petat. dādū ē ergo qđ nec tibi nec alteri nocet. Et Chryso. sup illo verbo: Uolēti mutuari a te ne auertaris. sic dicit: Jubet nos xp̄s mutuū dare: non tñ sub vsuris: q₂ qui sic dat nō sua dat: sꝫ aliena tollit.

¶ De q̄rta iniuria que est detractionis. CA. IIII.

Uarto ṗncipaliter dico φ ē iniuria angarie operis vel detractiōis nōis respectu cui⁹ ṗcipit̄ patientia: Math. v. Si q̄s te angariauerit mille passus vade cū eo alia duo. Augu. ibidem: In hoc genere iniuriaꝝ docet dñs aiūꝫ xp̄iani ee patiētissimū ⁊ ad plura perferēda ee paratū: vt nō tā pedib⁹ agas q̄ vt animo sis parat⁹. q. d. Si quis te angariauerit. i. iniuste traxerit ⁊ sine rōne vexauerit p mille passus habeas paratū aiūꝫ (si oportet) ad sustinēdū p alia duo milia. Nota tñ φ cā vel occasio detractiōis est duplex. Una ē ex parte patientis inq̄tū q̄s ṗbet occasionē ppter sua mala opa vt infamet̄ ⁊ derideat̄. ⁊ tūc q̄libet q̄tū pōt tenet̄ ⁊ dꝫ materiā detractōis ex parte sua subtrahere: vt nō solū a malo sꝫ a specie mala caueat sibi. vñ aplūs. j. Thess. vlti. Ab oī specie mala abstinete vos: qđ ē bonū tenere. Alia causa vel occasio detractōis ē ex pte detrahētis: ⁊ hāc ppter maliciā detrahētis null⁹ pōt subterfugere vel cauere. vñ sicut p bonis operib⁹ derideī vel diffamat̄ ⁊ patienter sustinet meret̄. ita dicit Greg. Eo se int⁹ robustī⁹ q̄s in deo solidat: quo foris non inuenit, in quo requiescat. Si vo q̄s ex culpa sua deridet̄ ⁊ diffamat̄: talis etsi sustineat patiēter nō meret̄. vñ Grego. Cū derisio ex culpa nascit̄. pfectus null⁹ nec v̄tutis meritū in derisione generat̄. Qualiter aūt iniuria sit vindicāda: tolerāda: dissimulanda: ⁊ quo tpe. Re. supra Contumelia: Derisio: Fama. ⁊ infra Uindicta.

¶ Quid sit intentio ⁊ cuius potentie sit. CA. I.

Ntentio. Circa intentionē ɔsiderare dbem⁹ tria. s. significatū nōis: statum hōis: augmentū opis. Prio significatū nōis. Nā intētio idē ē qđ in aliud tētio: ⁊ intendē idē ē qđ in aliud tēdere. Tēdere aūt in bonū aliqđ cōuenit rōni ⁊ volūtati differenter tñ q₂ ⁊ rō ⁊ volūtas differēter tēdūt in bonū. qđ pꝫ: Nā rō vł intellect⁹ tēdit in bonū duob⁹ mōis. s. ṗcognoscēdo ⁊ diffiniēdo bonū. Uolūtas vero trib⁹ mōis tēdit in bonū ṗmo appetēdo bonū nō habitū. scdo ṗeligēdo vnū bonū ab altero. tertio pseuerādo vł cōtinuādo in bono iā habito. ppe tñ intēdere noīat actū volūtatis: sm φ in ea ē vis intellect⁹ vł rōnis ordināttis in finē. Hoc aūt pbo q̄tuor rōnib⁹. s. ex pte obiecti: modi: officij: termini. Prima rō ē ex pte obiecti sic: Quicq̄d intēdit̄ sub rōne boni veri vł apparētis intēdit̄: q₂ nemo ad malū tēdēs vel respiciēs opat̄ vt Dionysi⁹ dič. sꝫ volūtatis ē ferri in bonū. nō eni volūtas ē nisi boni vł apparētis vł existētis: ḡ intendere ē act⁹ volūtatis. Scda rō ē ex pte modi sic: Illud ppie tendit in aliud qđ libere fert̄ in illud. qđ pꝫ: q₂ illud

qđ ab alio trahiť ducit vel impellit ad agendū: nō pprie tendit illud. libere aūt ferri in aliqđ ē volūtatis. ergo intendere ē act⁹ volūtatis. Tertia rō ē ex pte officij sic: Illi⁹ potētie ē tendere ꝛ nō tēdere cui⁹ ē sequi bonū vł fugere malū. sꝫ hͦ ē volūtatis ꝗ intēdere ē act⁹ volūtatis. Quarta rō ē ex parte termini sic: Intēdere ē finis vel ei⁹ qđ est ad finē. qđ pꝫ: qꝛ intētio nō solū ē finis vltimi sꝫ etiam finis medij: nā simul intendit aliqs finē vltimū ꝛ finē mediū. vbi grā: Ut infirm⁹ medicinā ꝛ sanitatē. sꝫ ad voluntatē spectat velle finē: ꝛ id qđ ē ad finē. qđ pꝫ: qꝛ sic infirmus vult sanitatē: ita vult illud p qđ possit cōsequi sanitatē: ergo ꝛc. Ubi nota duo. Primū est ꝙ tēdere in finē p modū cognoscētis diffiniētis ꝛ dirigētis est rōnis sꝫ tendere in finē per modū appetentis: imperātis: ꝛ exequētis ē volūtatis. Scdm ē ꝙ act⁹ volūtatis ē triplex. s. velle: intēdere: ꝛ eligere. Prim⁹ act⁹ volūtatis fm se ꝛ absolute ɔsiderat⁹ est velle. Scđs act⁹ volūtatis ē intendere fm ꝙ volūtas ferť in finē per id qđ ē ad finē. nō enī per hoc solū dicimur intēdere sanitatē: qꝛ volum⁹ eā: sꝫ quia volum⁹ eā per aliqđ aliud acqrere: puta sanitatē p medicinā: vt patꝫ supra. Terti⁹ act⁹ volūtatis ē eligere considerando ỽtute intellect⁹ vel rōnis ea ꝗ sūt ad finem. Hec. b. Tho. pmo scri. sen. di. xxxviij. arti. iij. vtꝝ intētio sit aliqđ volūtatis: in cor. q. ꝛ in so. argu. ꝛ pma scđe. q. xij. arti. j. in cor. q. ꝛ in so. arg. ꝛ Alex. iiij. pte sū. q. xxiiij. arti. j. i cor. q.

¶ Qꝫ fm intentionē attendiť meritum ꝛ demeritum hominis. CA. II.

Secūdo pncipaliter circa intentionē nota statum hoīs. Nā fm intentionē attēdiť meritū ꝛ demeritū hoīs qđ tripliciter pbo. s. rōnib⁹: auctoritatibus: ꝛ siłitudinib⁹. Primo hoc pbo duplici rōe. Prima ē talis: Ex eo aliqđ remunerať a deo qꝛ ē bonū. sed ex intētione aliqđ remunerať a deo. ita dicit Augu: ix. ɔfes. ꝙ intētio remunerať a deo: ergo ꝛc. Hec be. Tho. prima scđe. q. xix. arti. vij. argu. cōtra. Scđa rō talis est: Aut intentio tm̄ respicit finē aut respicit cū fine id per qđ pueniť ad finē. pͦ enī si intētio respicit tm̄ finē: tūc meritum vel demeritū pncipaliter attendiť penes intentionē. vñ Ambrosi. de officio: Intētio. s. finis opis qđ nomē imponit. 2⁹. si intētio nō solū respicit finē sꝫ id per qđ pueniť ad finē: tūc etiā meritū vel demeritū attendiť penes intētionē. eo ꝙ intētio cōplectiť gen⁹ operis cū debitis circūstantijs. Scđo pbo hoc idē auctoritatib⁹. Et pͦ auctoritate Isidori ꝗ dicit: ꝙ ex intētione aut approbať bonū aut approbať indignū vniuscuiusqꝫ op⁹ bonū qđ agit intentōe bona apparet: qm̄ p mala intētione plerūqꝫ bonū op⁹ qđ agim⁹ perdim⁹. 2⁹ pbať hoc idē auctoritate Bede sic dicētis: In merito intētōis discernūť opera an sint lucis an tenebrarꝫ. Hec Alex. ij. parte sū. q. xxiiij. articu. ij.

Tertio hoc idē pbo siłitudinib⁹ vel exēplis. assimilať enī bona intētio trib⁹. s. thesauro excellenti: oculo dirigēti: radio illustrāti. Primo assimilať thesauro excellenti. vñ sup illo ỽbo Matth. xij. Bon⁹ hō de bono thesauro cordis sui pfert bona ꝛ mal⁹ siłiter mala. Raban⁹ sic ait: Thesaurus cordis intētio ē cogitatiōis: ex ex ꝗ intern⁹ arbiter iudicat puentū operis: vt aliqñ maiora minorē habeāt mercedē: aliqñ ob incuriā cordis tepidi maiora ỽtutū opa ostentātes: minora a dño pmia sortiať. Secūdo intētio bona assimilať oculo dirigēti. vñ Matth. vj. Si oculus tu⁹ fuerit simplex: totū corp⁹ tuū lucidū erit Si aūt oculus tu⁹ nequā fuerit totū corp⁹ tuū tenebrosū erit. Quod ỽbū Augu. in de sermone dñi in monte exponens sic dicit: Oculū hic accipe debem⁹ nostrā intentionē: que si mūda ꝛ recta fuerit ꝗ fm eā operāť bona sūt. si ỽo obliqua intētio fuerit: etiā bona que fm eam operamur mala sūt. Et loqť Augu. de indifferentib⁹. i. de his ꝗ ex suo genere non sūt bona vel mala: nec etiā de his ꝗ ex seipsis sūt mala. vñ Augu. cōtra mendaciū sic ait: Ea que cōstat esse pctā: vt furta: homicidia ꝛ h⁹mōi mala. s. stupra: nulla intētione bona faciēda sunt. vbi grā: Quis dicat peccata nō esse pctā: vel qs dicat illa que de se sūt peccata causis bonis eē facienda: dicens furemur diuitib⁹ vt habeam⁹ quid debem⁹ pauperib⁹. q. d. null⁹. Ea quippe opera hoīum que p seipsa nō sūt pctā si causas habuerint bonas vel malas: nūc sūt bona nūc sunt mala. verbi grā: Ut sicut victū pbere paupib⁹ bonū est si fiat cū misericordia: malū aūt si fiat cū iactātia. Tertio bona intētio assimilať radio illustrāti. vñ Luce. xi. Lucerna corporis tui est ocul⁹ tuus ꝛc. Quod verbū exponiť septē modis. pͦ Augu. in de sermōe dñi in mōte exponit sic dicēs: Intentio corporis dr lumē qꝛ oē qđ manifestať lumē est: ꝛ nobis etiā siłiter ē manifestū quo aīo facim⁹. ipsa vero opa vel facta que ad hoīum societatē pcedūt incertum nobis habent exitū. ꝛ ideo dñs tenebras ea vocauit. verbi grā: Nō enī noui cū pecuniā porrigo indigēti qđ inde sit facturus. Si ergo ipsa cordis intētio que tibi nota ē sordidatur appetitu tēporaliū rex: magis ipsū factū cui⁹ incertus est exit⁹ sordidū erit: qꝛ ꝛ si alicui bñ pueniat qđ tu nō recta intentione facias: quō tu feceris imputabiť tibi nō quō illi puenit. Si aūt simplici intētiōe. i. in fine charitatis opa nostra fiāt: tūc mūda sūt ꝛ placēt in cōspectu dei. 2⁹ Origenes exponit sic dicēs: Oculū quippe appellat pñtis intellectū nostrū. Tota aūt aīa (quis nō corporea) hic tropoloice vocať corp⁹. Cuius ratio est: qꝛ tota aīa illustrať ab intellectu. sicut ab oculo dirigiť totū corpus. 3⁹ hoc eodē mō exponit Theophil⁹ sic dicens: Sicut aut corpis ocul⁹ si lucidus fuerit corp⁹ totū lucidū erit: si ỽo tenebrosus ꝛ corp⁹ siłiter tenebrosū. Sic cōparať intellect⁹ ad animā. 4⁹ modo Greg. in. xxvij. libro moraľ. exponēs lucernā appellat intentionē ꝛ corp⁹ actionem: Lucerna itaqꝫ corpis est oculus: qꝛ per bone intētionis radiū merita illustranť actōis. Si ergo ocul⁹ tuus fuerit simplex ꝛc. i. si recte intendim⁹ p simplicitatē cogitatōis bonū opus efficiť etiā si min⁹ bonū esse videať. Etsi oculus tuus nequā fuerit: totū corp⁹ tuū tenebrosū erit: quia cū peruersa intētione quid vel rectū agiť: etiā si splendere corā hominib⁹ cerniť: tñ apud examē interni iudicis obscurať. vñ ꝛ recte subiūgiť: Uide ergo ne lumē quod in te ē tenebre sint: qꝛ si hoc qđ bene nos agere credim⁹ ex mala intētione fuscam⁹: quāta ipsa mala sūt que mala esse etiā cū agimus nō ignoram⁹. 5⁹ modo Beda exponit sic: Si oculus tu⁹ fuerit simplex: totū corp⁹ tuū lucidum erit ꝛc. i. si bona intētione patraueris nō habens in tua cōscientia aliquā partē tenebrose cogitatiōis: etiam si cōtingat aliquē primorū tua bona actione noceri: tu tñ p tuo simplici corde ꝛ hic ꝛ in futura lucis grā donaberis. 6⁹ mō Remigius exponit sic dicēs: Fides lucerne assimilať: quia per eam gressus interioris hominis: id est actio illuminať ne offendat: fm illud psal. Lucerna pedibus meis verbū tuū: quia si munda ꝛ simplex fuerit totum corpus lucidū erit. si vero sordida: totum corpus tenebrosū erit. 7⁹ modo Grego. nasanzenus exponit sic: dicens: Lucerna corporis tui. ꝛc. Ecclesie lucerna ꝛ oculus ecclesie est platus. necesse est ergo vt si oculo puro se habente corpus pure dirigitur: impuro vero oculo existente corpus impure deuiat. Sic ꝛ in prelato qualitercūqꝫ se habebat oportꝫ pariť ecclesiā pati naufragiū vel saluari. Et Remigius ibidem sic ait: Per lucernam intelligitur rector ecclesie qui bene oculus dicitur: qꝛ plebi subiecte que per corpus intelligiť debet salutaria prouidere.

¶ Qꝫ bona intentio quattuor bona facit. CA. III.

t Ertio ꝑncipaliter circa intentionē nota ꝑfectuꝫ operis. Nā recta intētio inter alia quattuoꝛ ꝑncipaliter facit bona. ꝑmo eni appetitū rōnalem dirigit vel perficit. secūdo modū habitualē exigit. tertio actū generalē elicit vel eligit. quarto augmētū vel gradū specialē efficit. Primo recta intētio appetituꝫ rōnalē .i. volūtatē dirigit vel perficit. Nā si intentio que est cā volēdi est bona ꝛ volūtas est bona. verbi gratia: Ut siqs intentione charitatis vult dare elemosynā: in tali casu ꝛ similib⁹ intētio bona facit volūtatē esse bonā. Et per oppositū si intētio que cā ē volēdi est mala nō pōt eē volūtas bona sꝫ semꝑ mala. Exēplū vt qui vult dare elemosynā ꝓpter inanē gloriā cōsequēdā tūc volūtas ē mala: eo ꝙ vult bonū sub rōne mali. Ubi nota ꝙ aliter ē de bono: ꝛ aliter ē de malo: qꝛ malū cōtingit ex singularib⁹ defectib⁹: bonū vero ex integra cā: vt dicit Dionysi. vñ sine volūtas sit ei⁹ qḋ est ſm se malū etiā sub rōne boni: vt q̄ vt qui vult furari vt det elemosynā: siue volūtas sit bona sub rōne mali: vt q̄ vult obedire deo ꝓpter tēporalia consequēda: tūc volūtas his duob⁹ mōis semꝑ est mala. Sꝫ ad h̄ ꝙ volūtas sit bona: requirit ꝙ velit bonū sub rōne boni. i. ꝓpter bonū vt cū qs vult ieiunare ꝓpter deū: tūc eni volūtas ē bona ꝓpter duo. s. ꝓpter bonā: ꝛ ꝓpter intētionē boni finis: ita ꝙ intētio finis boni facit volūtatem bonā. ꝛ per oppositū intētio finis mali facit volūtatē malam. Hec btūs Tho. ꝑma scḋe. q. xix. arti. vij. in coꝛ. q. ꝛ in so. ij. ꝛ. iij. argu. ¶ Qꝫ in oꝑe nō semꝑ requirit intētio actualis sꝫ habitualis. CA. IIII.

s Ecūdo recta intentio modū habitualē exigit. nō eni oportet ꝙ semꝑ in oꝑe actualis intentio cōiūgat: sꝫ sufficit ꝙ op⁹ ab intētione ꝓcedit. Cui⁹ rō est: qꝛ vis vel virt⁹ ꝑme intentiōis qua aliqs ad adorandū accedit: totā orōnē meritoriā reddit: sicut in aliis actib⁹ meritorijs accidit. Si aūt ꝑma intētio desit: orōnē deus nō exaudit: nec alia bona acceptat. Cōtingit tamē qñqꝫ ex speciali grā dei ꝙ intētio qua mens fert in deuꝫ vel ad rem ꝓ qua orat intantū abūdat vt etiā oīuꝫ alioꝝ mens obliuiscat: sicut dicit Hugo de scō victore. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. vj. arti. ij. q. j. in so. iiij. argu. in fine. Et iterū scḋa scḋe. q. lxxxiij. de orōne: arti. xij. in coꝛ. q. in ꝑncipio ꝛ in fine. Re. supra Euagatio mentis: ꝛ infra Orō de attentione. ¶ Qꝫ intentio est bona ex fine cum oīa in deum refert. CA. V.

t Ertio intentio bona ꝛ recta actū generalē elicit vel elegit. Nam oīs bon⁹ actus est referēdus in gloriā dei tanq̄ꝫ in finē debituꝫ: ex quo fine oīs volūtas ꝛ ei⁹ actio bonitatē habēt. vñ apl's ꝑma ad chorinth. x. Oīa in gloriā dei facite. Quod v̄bū duob⁹ mōis pōt intelligi. vel affirmatiue vł negatiue. Si negatiue sic est sensus: Oīa in gloriā dei facite. i. nihil cōtra deum faciatis: ꝛ hoc mō p̄ceptū est. ꝛ sic p̄terit hoc preceptum duob⁹ modis: vel per peccatū moꝛtale qḋ fit cōtra deum vel per pctm̄ veniale qḋ fit p̄ter p̄ceptū ꝛ p̄ter deū. Si aūt intelligat verbū p̄dictū: oīa ꝛc. affirmatiue: pōt intelligi duobus. s. actualiter: ꝛ v̄tualiter. p̄⁹ actualiter: ita ꝙ actualis rēlatio intētōis in deū sit cōiūcta cuilibet actioni nr̄e. 2⁹ modo virtualiter: ita ꝙ actualis cōuersio intētionis in deū nō quidē in actu sit cuilibet actioni nostre cōiuncta: sꝫ in virtute: ſm ꝙ v̄tus ꝑme actionis manet in oīb⁹ sequētib⁹ actionib⁹: sicut ꝛ virt⁹ finis vltimi manet in oīb⁹ finib⁹ ordinatis ad ipsū. Et hoc mō adhuc preceptū est: ꝛ cōtingit omissionē ei⁹ esse peccatuꝫ moꝛtale vel veniale sicut dictū est. Si v̄o intelligat ꝑmo mō. s. actualiter: ita ꝙ actualis cōuersio vel oꝛdinatio intētionis in deū sit actu cōiuncta cuilibet nostre actioni. hoc potest intelligi duob⁹ modis. s. vel distributiue vel collectiue.

Si distributiue sic est sensus: Quācunqꝫ actionē facitis meli⁹ est si eā actu oꝛdinetis in deū. ꝛ sic est cōsilium. Si aūt sumat vel intelligat collectiue sic ē sensus Oīa opera vestra faciatis: ita ꝙ nullū eoꝝ sit q̄n in deū actu oꝛdinetis. ꝛ hoc modo nec p̄ceptū nec cōsiliū est: sꝫ finis p̄cepti ad quē per impletionē p̄ceptoꝝ peruenit. sic enim sancti in patria act⁹ suos in deū actualiter semꝑ referūt. Sciēdū tñ: ꝙ qualitercūqꝫ affirmatiue p̄dicta apostoli auctoritas exponat: nō intelligit nisi de operib⁹ deliberate volitis vel deliberate nolitis: qꝛ illa tñ opera nostra ꝓprie dici possūt. Hec bea. Tho. ij. scri. sen. dis. xl. arti. v. in solu. vij. argu. ¶ Qꝫ intentio bona aliquādo ē causa bone volūtatis: aliquādo nō. CA. VI.

q Uarta intētio argumentū vel gradū specialem efficit. Ad cui⁹ euidētiā nota hic quattuoꝛ. Primū ē ꝙ bona intentio aliquando est ex se cā bone volūtatis. Scḋm est ꝙ bona intētio nō est tota causa sed cōcausa bone volūtatis. Tertiū ē ꝙ in malis malicia intētionis ē tota causa male volūtatis. Quartū est: ꝙ per actū quis efficit nō cōsequit quantū intendit vel suā intentionē. Primo dico ꝙ bona intentio aliq̄n ē tota cā bone volūtatꝭ: puta cū adest volūtas bone opādi ꝛ nō ē faciendi facultas: ꝛ in hoc casu loquit Bern. dicēs: Bona intētio sufficit ad meritū: actio requirit ad exemplū. Scḋo dico ꝙ bona intentio nō est tota cā bone voluntatis. sꝫ cōcausa. s. bona intētio simul cū actu: puta cuꝫ hō obligat ad aliquid faciendū ꝛ adest faciēdi facultas: tūc sola intentio bona nō sufficit ad bonitatē volūtatis sine actu. Tertio dico: ꝙ in malis mala intentio vel malicia intētionis causat maliciā volūtatis. verbi grā: Ut siqs ꝓiiciens lapidē intenderet facere homicidiū reus homicidij esset. Quarto dico ꝙ in bonis quantitas bonitatis: volūtatis ꝛ operis non sequit bonitatē bone intētionis. Quod ꝓbo triplici rōne. p̄⁹ rōne improportiōis act⁹: vt puta quādo aliqs vult cōsequi magnū bonū: ꝛ tamen illud per qḋ vult cōsequi tantū bonū nō est ꝓportionatuꝫ illi bono: nec per cōsequens dignū illo bono. verbi grā: Si quis daret decē libras nō posset cōsequi suā intētionē si intēderet emere rem valentē centū libras. 2⁹ aliqs per actū quē efficit nō pōt cōsequi quātū intēdit vel suā intentionē rōne remissionis affect⁹: puta qñ intentione existēte intēsa act⁹ volūtatis ꝛ operis nō est ita intēsus. verbi grā: Ut cū aliquis nō vult ita intense medicinā sumere sicut intēse vult sanitatē. 3⁹ hoc idē ꝓbo rōne omissionis actus: puta cū aliquis intendit vnuꝫ intense velle vel intēse aliqd operari: ꝛ tamē nō ꝓpter hoc intēse vult ꝛ operat. Et inde est ꝙ nō quantū aliqs intēdit mereri meret: qꝛ quātitas meriti cōsistit in intētione act⁹. vnde ꝓpter istas tres rōnes nō cōsequit suā intentionē. s. propter omissionē actus: improportionē effect⁹: remissionē affect⁹: vt patꝫ. Sꝫ forte argues in appositū. s. ꝙ quātitas bonitatis intētionis dat quātitatē bonitatis voluntati ꝛ operi tali rōne: Bonitas intētionis causat bonitatem volūtatis ꝛ operis: ergo quātitas bonitatis intētionis causabit quātitatē bonitatis volūtatis ꝛ opis. Et cōfirmo rōe ꝑ illud qḋ dicit glosa suꝑ illo v̄bo Matth. xij. Bon⁹ hō de thesauro coꝛdis sui ꝓfert bona. Tantum quis facit quātū intēdit. Rn̄deo ꝛ dico ꝙ illud verbum glose exponit quattuoꝛ mōis. p̄⁹ ꝙ glosa illa loqt q̄tuꝫ ad reputationē dei qui p̄cipue cōsiderat intētionē finis vñ alia glosa ibidē dicit: ꝙ thesaurus coꝛdis intētio est ex qua de⁹ iudicat opera. vnde bonitas opis redūdat in bonitatē voluntatis que facit etiā exterioꝛē actū meritorium apud deū. Hec be. Tho. ꝑma scḋe. q. xix. arti. viij. in coꝛ. q. ꝛ in so. j. argu. 2⁹ modo illud verbū glose exponit sic: Quantū intendis. s. in malis. Tantū facis. qꝛ si aliqs

intendit peccare mortaliter etiam si cōmittat qḋ ex suo genere nullū pctm̄ est: vel saltim veniale ideo tūc mortaliter peccat: qꝛ cōsciētia erronea ligat: nō tñ verbū Glo. in bonis habet locū. qḋ patet: quia si aliqs intēdat meritoriū opus ⁊ bonū facere: cōmittens aliqd qḋ ex suo genere est pctm̄ mortale nō meref: qꝛ cōsciētia erronea nō excusat: vt qui vult occidere sanctos vt obsequiū prestet deo: aut qui vult facere furtū vt det elemosynā. Hec bea. Tho. in qōnib⁹ dispu. de malo: vtrū peccatū mortale consistat in actu volūtatis tm̄: in so. viij. argumē. in fine. Ul hoc verbū intelligif solum in malis ⁊ nō in bonis: eo ꝙ multi per modicū laborē magnū aliqḋ facere intēdūt ⁊ credūt: nō tñ per hoc magis merenf. 3⁹ modo ṽbū glose Quantū intēdis ⁊c. exponif sic: ꝙ hīdictiōes. s. tm̄ ⁊ q̄tū determināt radicē: videlicet intentionē boni ⁊ mali. vñ sensus est: quātū intēdis. s. ex q̄ mala intentiōe intendis aliqd: ex tam mala intentiōe diceris re⁹ reatu volūtatis in illo actu: nō ꝙ ille sit in se adeo mal⁹ ſꝫ ex mala intentione. Quarto mō verbū glose exponif sic: Quantū intēdis. i. q̄ intēsa volūtate aliqd vis tātū facis. i. tātū mereri apud deū loquēdo de merito essentiali. Nam vbi nō est oꝑandi facultas sola intentio valet ad p̄mium essentiale Actus aūt exterior supra bonā voluntatē ⁊ intentionē requirif ꝓpter duas causas vł rōnes. Prima ē ꝓpter obligationē: puta cū ex p̄cepto obligamur ad actū exteriorē ⁊ adest faciendi facultas. Scḋa ē ꝓpter accidentalē premiationē. Lꝫ enim actus exterior nō addat aliqḋ super actum interiorem volūtatis q̄tum ad p̄mium essentiale addit tamen q̄tum ad premium accidentale: vt patet in operib⁹ p̄uilegiatis quib⁹ debef aureola. qḋ patꝫ sic: Lꝫ enim quo ad gloriaꝫ essentialē aīe que ē respectu visionis diuine sint pares ille qui bonū agit volūtate ⁊ actu: ⁊ ille q̄ bonū vult tm̄ sed nō agit: tñ quo ad p̄miū accidētale sunt inequales: qꝛ mai⁹ gaudiū habebit qui bonā voluntatē cū actu habuit q̄ qui sine actu puta q̄ vult sustinere martyriū ⁊ sustinet: q̄ qui vult sustinere ⁊ non sustinet. Et similiter q̄tū ad penā carentie visionis dei eq̄les sunt in pena: peccās volūtate ⁊ actu: ⁊ peccās volutate solum sed tñ quo ad accidentalē plus angustiaf verme cōscientie qui peccauit volūtate ⁊ actione: q̄ qui peccauit volūtate sola. Sꝫ cōtra: qꝛ Gregori⁹ dicit: ꝙ de⁹ nō considerat offerentiū substantiā ſꝫ ↄsciētiā: nec attēdit quantū offeras ſꝫ ex quāto. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ de⁹ nō cōsiderat p̄ncipaliter quātū ſꝫ ex quanto: ſꝫ tñ nō est verū ꝙ nō oīno attendat quātū. Hec Alex. ij. parte sū. q. xxiiij. de intentione: arti. ij. in solu. vlti. argu.

Ⅽ In quib⁹ intentio reputef ꝓ facto. CA. VII.

Ꝓ maiorē euidentiā p̄dictorū q̄ro hic quattuor
a qōnes. Prima est: an intentio reputef ꝓ facto.
Rñsionē Re. infra Uolūtas hūana. Scḋa qḋ ē an intentionē nostrā: ⁊ oēm actionē teneamur referre in deū. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ duplex est p̄ceptū. s. affirmatiuum qḋ obligat semꝑ sed nō ad semꝑ: ⁊ negatiuū qḋ obligat semꝑ ⁊ ad semꝑ. Preceptū ergo de intētione ⁊ de actib⁹ referendū in deū est affirmatiuū. ⁊ ideo obligat semꝑ sed nō ad semꝑ. s. ꝓ loco ⁊ tpe: puta cuꝫ aliquis actu cogitat de fine p̄ncipali oꝑis. s. de deo ⁊ de oꝑe ⁊ de obligatiōe quā debet creatura rōnalis deo. totā eni se dꝫ deo: ⁊ s̄m suā substātiā ⁊ virtutē ⁊ actionē. Hec Alex. iiij. parte sū. q. xxix. arti. viij. vtrū oēs actiones nr̄as ⁊ intentiōes teneamur referre in deū: in cor. q. Tertia qḋ ē: an aliquis possit suā intentionē referre ad plures fines. s. ad deuꝫ ⁊ ad regnū dei ⁊ ad bona tp̄alia. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ ponere intentionē ad vnū p̄ncipaliter. s. ad regnū dei: ⁊ ad aliud secūdario: puta ad bona tēporalia vt ordinata ad finē vltimū est licitū ⁊ meritoriū. vbi grā: Siquis laborat in via dei eo fine vt acquirat tp̄alia: acquirere autē vult hec vt sustentef. sustētari aūt vult ad hoc vt s̄uiat deo. qḋ est iustū ⁊ per hoc ꝑtinet ad regnū dei. hoc est licitū ⁊ meritoriū. Et sup illo ṽbo aplī ad Ro. vij. Nō eniꝫ qḋ volo ago Glo. triplex velle distinguit. s. velle nāe: grē: culpe. Uelle comedere vel aliqd aliud facere solū ꝓpter sustentationē nature: ē velle nature siue naturale. Uelle aūt comedere ꝓpter voluptatē q̄ in cibo querif: ē velle culpe: ⁊ per consequēs vituꝑabile. Uelle aūt comedere ad hoc ꝙ sustentef in seruitio dei: est velle grē: ⁊ per ↄn̄s laudabile ⁊ p̄emiabile. Hec Alex. iij. pte sū. q. xxix. arti. viij. vtrum oēs actiones nr̄as teneamur referre in deū: in cor. q. Quarta qḋ est: vtrū aliqs possit licite habere respectū in seruitio dei vel intentionē ad aliquā mercedē. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ duplex p̄miū vel merces intēdif ⁊ querif. s. p̄miū qḋ est finis amati: ⁊ p̄miū qḋ est finis seruitij vel amoris. Primo ergo si q̄rif p̄miū qḋ ē finis amati. s. dei: sine intuitu p̄mij deo est seruiēdū: qꝛ extra deū nihil ē querēdū ꝓ p̄mio ⁊ qḋ est cōtra charitatem. Et sub hoc sensu loquif Augu. dicens: Lꝫ deo sine p̄mio seruiri nō possit: tamē sine intuitu mercedis vel p̄mij qḋ est finis amati est deo seruiēdū. Scḋo vero si intēdif ⁊ q̄rif in s̄uitio dei p̄miū qḋ ē finis seruitij vel laboris vel amoris: intuitu talis p̄mij vł mercedis deo ē seruiēdū. vñ Hiero. ad pamachiū pitagoricū sic ait: Quicq̄d agis ꝓ eterna mercede age: ⁊ nihil studeas ꝓpter laudē vel ꝓpter humanā opinioneꝫ vel ꝓpter famā agere. ſꝫ ꝓpter vitā eternā. Hec be. Tho. iij. scri. sen. di. xxix. arti. iiij. in cor. q. ⁊ in so. iij. argu.

Ⅽ Inuidia quid est: ⁊ qui sūt inuidi. CA. I.

Inuidia. Circa inuidiā quattuor considerare debem⁹: p̄mo subiectū qḋ inficif: secundo
i obiectū qḋ cōspicif: tertio reatū qui incurrif: q̄to effectū qui ꝓducif. Primo cōsiderare debem⁹ subiectū qḋ inficif. Nā inuidia ē tristicia de bono alteri⁹. ꝓut illud bonū diminuit gloriā quā q̄s appetit ⁊ cui conaf p̄ferri. vñ si aliqs tātū distat ab aliquo loco: tēpore: vel dignitate: ita ꝙ p̄ferri vel eq̄ri nō studeat nec conaf: ad talē inuidia nō habef: sicut plebs nō inuidet regi: nec rusticus pape. Si ṽo inferior a sup̄iori parū deficiat ⁊ eū adequare vel superare nō possit: tūc de excessu alteri⁹ inuidet ⁊ tristaf ⁊ inde est ꝙ honoꝝ amatores honoꝝ cōsūptores: pusillanimes: ⁊ senes sunt inuidi. p̄⁹ enī honoꝝ amatores inuident his qui in honore eos excedunt. ⁊ qꝛ eis se equare nō possūt: ⁊ eis vellēt p̄ferri nec possunt: ideo tristanf de eoꝝ excessu in gloria ⁊ honore. 2⁹ inuidēt alijs honorū cōsūptores. Nā q̄ multa expenderūt ad aliqd ↄsequēdū inuidēt his qui paruis expēsis illud sūt assecuti. 3⁹ inuident alijs pusillanimes: qꝛ oīa reputāt magna: ⁊ quicq̄d boni alicui accidat: reputāt se in magno eē sup̄atos. 4⁹ senes inuident iunioribus. Et hoc ꝓpter duo. p̄mo: qꝛ dolent de amissione honoꝝ suoꝝ. secūdo qꝛ dolent de cōsecutione alioꝝ. s. de hoc ꝙ alij cōsecuti sūt bona: scḋa scḋe. q. xxxvj. arti. j. in so. argu.

Ⅽ Quale pctm̄ vel vitiū cōmittif ꝑ inuidiā. CA. II.

Ecūdo p̄ncipaliter cōsiderare debem⁹ viciuꝫ qḋ
f cōmittif. Qꝫ enī inuidia sit pctm̄ tali rōe ostēdo: Nihil ꝓhibef nisi peccatū. ſꝫ inuidia ꝓhibef. ita dicif ad Gal. v. Nō efficiamur inanis glorie cupidi: inuicem ꝓuocātes: inuicē inuidētes: ergo ⁊c. scḋa scḋe vbi supra: arti. ij. argu. cōtra. Est aūt sciendū: ꝙ cū inuidia sit tristicia de bonis alienis ⁊ dolor: pōt hō dolere de bono alieno quattuor modis seu rōnib⁹. s. rōe carentie: insufficientie: iniurie: excedētie. Primo rōne carētie. Cū enim quis tristaf de bono alteri⁹ nō ex eo ꝙ aliquis ha

bet bonū: sz ex eo ꝙ illo bono caret: tūc tristicia talis nō est inuidia sed potius zelus: qui quidē zelus est laudabilis si sit circa bona honesta: sic dicit̄ pᵃ ad corinth. xiiij. Emulamini spūalia. Si aūt sit zelus de bonis tēporalibꝰ pōt esse sine petō ⁊ cū peccato. Scḋo rōne insufficiētie. Tristat̄ enī quis de bono alterꝰ inq̄ztū ille qui illud bonū hz est eo indignꝰ. Hec aūt tristicia de bonis spūalibꝰ nūq̄ȝ orit̄: ⁊ de bonis tēporalibꝰ ꝓhibet̄. pᵒ tristicia de bono spūali nō orit̄: puta ꝙ bonis spūalibꝰ sit indignus. tū q2 quilibet cristēs in amore dei hᵒmōi bonis est dignus. tū q2 lz de se sit indignus: efficit̄ tū dignꝰ a deo. 2ᵒ tristicia de bonis tēporalibꝰ ꝓhibet̄: fm illud psal. Noli emulari in malignātibꝰ ⁊c̄. Et p̄cipue ꝓpter duas causas .s. ꝓpter dei ordinationē: ⁊ ꝓpter eoꝝ cōditionē. pᵒ nullus debet tristari si bona tēporalia indignis eueniūt propter dei ordinationē. nam ex iusta dei ordinatione indignis ꝓueniūt: vel ad eoꝝ correctionē: vel ad eoꝝ damnationē. 2ᵒ nullus dz tristari si bona tēporalia peccatoribꝰ ⁊ indignis eueniūt ꝓpter eoꝝ conditionē. Nā hec bona tēporalia nihil sūt respectu spūaliū ⁊ eternoꝝ que bonis ⁊ deū diligentibꝰ reseruāt̄: ⁊ hic aliq̄liter possidēt̄. Tertio rōne iniurie vel offense. dolet enī q̄n̄q̄ȝ aliquis de bono alterꝰ inq̄ztū bonū alterꝰ sibi ⁊ alijs nocet: ⁊ talis tristicia non est inuidia. ⁊ pōt esse sine petō. vñ Grego. xxij. moral. sic dicit: Euenire plerūq̄ȝ solet: vt nō amissa charitate inimici nos ruina letificet: ⁊ rursū eiꝰ gloria sine inuidie culpa cōtristet: cū ruente eo quosdā bñ erigi credimus: ⁊ ꝓficiente illo plerosq̄ȝ iniuste opprimi formidamus. Quarto rōne excedētie. Cū enī tristat̄ aliquis de bonis alterꝰ inquātū excedit eū in bonis: tūc talis tristicia ꝓprie ē inuidia. ⁊ istud semꝑ ē prauū ⁊ vitiosū: quia de bono ꝓximi dolet de quo ē gaudiū: scḋa scḋe. q. vbi. s̄ arti. ij. in cor. q. ꝑ totū.

❡ Q2 inuidia aliq̄n ē petm̄ mortale: aliq̄n veniale. CA. III.

t Ertio p̄ncipaliter ɔsiderare debemꝰ reatū qui incurrit̄. Nā inuidia hz esse in sensualitate: ⁊ in rōne. Primo enī inquātū motꝰ inuidie ē q̄dam passio sensualitatis: tūc talis inuidia est petm̄ veniale q̄lis inuidia inuenit̄ in infantibꝰ in quibꝰ tñ nō pōt eē peccatū mortale. ⁊ similiter in viris ꝑfectis inueniūt̄ aliqui p̄mi motꝰ inuidie qui sūt petā venialia. Scḋo vero ꝓut inuidia est in rōne seu in deliberato actu rōnis tunc ē petm̄ mortale. Quod ꝓbo triplici rōne .s. rōne cōtrarietatis penalitatis similitudinis. Primo rōne ɔtrarietatis sic: Illud qḋ directe opponit̄ charitati est petm̄ mortale. sed inuidia est hᵒmōi: qḋ patet: q2 sicut charitas gaudet de bono ꝓximi: ita per oppositū inuidia de eodē tristatur: ergo ⁊c̄. vbi. s̄. arti. iij. in cor. q. Nota etiā ibi: ꝙ sic inuidia opponit̄ charitati ita etiā opponit̄ misericordie ⁊ nemesi. pᵒ opponit̄ misericordie: quia inuidus tristat̄ de bono ꝓximi. misericors autē de eius bono gaudet ⁊ de malo tristat̄. vnde inuidi nō sunt misericordes. 2ᵒ etiā opponit̄ nemesi. nam nemesicꝰ tristat̄ de bono indigne agētiū: fm illud psal. Zelaui suꝑ iniquos ⁊c̄. inuidꝰ aūt tristat̄ de bono eoꝝ q̄ sūt digni: vbi. s̄. in sol. iij. argu.

Scḋo inuidia ē petm̄ mortale rōne penalitatis vel punitionis sic: Nihil occidit spūaliter aīam nisi petm̄ mortale. sz inuidia facit hᵒmōi. ita dr̄ Job. v. Paruulū occidit inuidia: g̃ ⁊c̄. vbi. s̄. arg. 5. Tertio rōe silitudinis sic: Tria sūt petā q̄ equalē penā merent̄: vt dicit .s. cū aliq̄s manu occidit: cū lingua detrahit: ⁊ cum corde odit ⁊ inuidet. sz homicidiū ē petm̄ mortale: ergo inuidia. Est aūt sciēdū: ꝙ lz inuidia ex suo genere sit petm̄ mortale vt ꝓbatū est tñ q̄dā inuidia q̄ inter petā grauissima cōputat̄ .s. inuidētia fraterne grē: fm ꝙ aliq̄s dolet de ipso augmento grē dei: ⁊ nō solū de bono ꝓximi. vñ ponit̄ petm̄ in spūm scm̄: q2 ꝑ hāc inuidiā quodāmō hō inuidet spiritui scō qui in suis opibꝰ glorificat̄: scḋa scḋe. vbi. s̄. arti. iiij. in so. ij. argu.

❡ Q2 inuidia generat quinq̄ȝ petā vt mater filias. CA. IIII.

q Uarto p̄ncipaliter circa inuidiā considerare debemꝰ effectū qui ꝓducit̄. Ubi nota ꝙ inuidia ex parte vna ex peccato orit̄: ex alia vero ꝑte producit ex se multa genera peccatoꝝ vt mater multitudinē filiarū. Primo enī inuidia est filia inanis glorie ⁊ superbie. ita dicit Grego. xxi. moral. Prima nāq̄ȝ superbie soboles inanis est gloria q̄ dū oppressā mentē corrumpit mox inuidiā gignit: q2 dū vani nois appetit gloriam ne q̄s hanc alꝰ adipisci valeat: tabescit. Scḋo inuidia causat quinq̄ȝ genera peccatoꝝ tanq̄ȝ filias eiꝰ que sūt odiū: susurratio: detractio: exultatio in diuersis: afflictio in ꝓsperis. Primū petm̄ inuidie ē odiū: q2 sicut bonum delectans causat amorē: ita tristicia causat odiū. Scḋm peccatū inuidie ē susurratio inquātū inuidus dolēs de gloria alterꝰ eā diminuit in occulto. Re. infra Susurratio. Tertiū petm̄ inuidie ē detractio: inquātū inuidus intendit gloriā alterꝰ diminuere manifeste. Re. infra Detractio. Quartū petm̄ inuidie ē exultatio: inquātū inuidus de alterꝰ ruina letat̄: cōtra qḋ dicit̄ ꝓuer. xxiiij. Cū ceciderit inimicus tuꝰ ne gaudeas. Quintū petm̄ inuidie est afflictio: inquantū inuidus de gloria ⁊ ꝓsperitate ꝓximi cruciat̄: scḋa scḋe. vbi. s̄. arti. iiij. in so. iij. argu. Hec autē tangit Seneca in q̄dā epl̄a dicēs: Inuidia inuidū torq̄t ⁊ macerat: bona odit ⁊ extenuat: iiurias dilatat ⁊ auget. Et quidā sapiēs Petrꝰ noie sic dicit: Inuidus felle vret in pectore: linguā venenosā hz: pallorē in facie: tremorē in labijs: stridorē in dētibꝰ: risus abest: nec fruit̄ sōno: vigilātibꝰ excitat̄ curis. Et Seneca in li. de moribꝰ: Utinā inuidi oculos haberēt in oibꝰ ciuitatibꝰ: vt de oiū felicitatibꝰ torquerēt̄. nā quāta felicitū gaudia: tanti sūt gemitus inuidoꝝ.

❡ Q2 causa ire est triplex. CA. I.

i RA. Circa irā cōsiderare debemꝰ tria: p̄mo motiuū: scḋo effectū: t̄tio modū. Primo ɔsiderare debemꝰ ire motiuū vl̄ cāz. Nā cā vl̄ motiua p̄ncipalia ire ad q̄ oīa alia reducūt̄ sunt tria: vt dic̄ phs. ij. ethi. p̄mū ē iiusta ꝑuipēsio vl̄ despectio. scḋm ē volūtatꝭ iplēde rebellio. t̄ciū ē ɔtumeliatio. Primū motiuū ire ē iiuste ꝑuipēsio vel despectio. Et hᵒ triplici rōe .s. excellētie: insufficiētie: circūstātie. pᵒ iiusta despectio ē cā ire rōne excellētie. nā q̄to aliq̄s ē excellētior: tāto iniustiꝰ ꝑuipēdit in eo i quo excellit. ⁊ iō q̄ sūt in aliq̄ excellētia maxie irascūt̄ si a mioribꝰ despiciūt̄. sic si despicit̄ i pecunia diues. ⁊ orat̄ i loq̄ndo rhetor: ⁊ sic de alijs: p̄ma scḋe. q. xlviij. arti. iij. i cor. q. 2ᵒ iiusta despectio ē cā ire rōe isufficiētie. Sic̄. n. q̄to q̄s ē maior vl̄ excellētior: tāto idigniꝰ despicit̄: vt pz. s̄. imediate: ita q̄to aliq̄s ē mior: tāto idigniꝰ ɔ̄spicit. ⁊ iō nobiles irascūt̄ si despiciāt̄ a rustico vl̄ sapiētes ab insipiētibꝰ: ⁊ dn̄i a suis: ⁊ diuites a paupibꝰ: vbi. s̄. arti. iiij. i cor. q. 3ᵒ iiusta ɔ̄spectio ē cā ire rōe circūstātie. vñ videmꝰ ꝙ hoiēs defectibꝰ subiacētes sic̄ ifirmi ⁊ debiles faciliꝰ dolēt ⁊ cōtristāt̄: ⁊ ꝑ ɔ̄ñs faciliꝰ irascūt̄: vbi. s̄. arti. iij. i cor. q. i fine.

Scḋz motiuū ire ē volūtatꝭ īpedite rebellio. Cū. n. q̄s īpedit̄ ab eo qḋ cupit de facili irascit̄ ⁊ ɔtristat̄ aduersus īpediētē. Tertiū motiuū vl̄ cā ire ē ɔtumeliatio. nā ira causat̄ ex mēoria illate iiurie: hᵒ aūt ɔtumeliosus facit: q2 dictꝭ vl̄ factis iiurias infert alteri. Re. s̄. Cōtumelia ⁊c̄.

❡ Q2 ire effectus est quadruplex. CA. II.

s Ecundo p̄ncipaliter considerare debemꝰ ire effectum. Nā ira inter alia quattuor causat: primo cordis delectationē: secūdo sanguis accēsionē:

tertio vocis clamorem: quarto rationis imbecillitatem.
Primo causat cordis delectationē. et hec ex trib⁹. s. ex spe: imaginatiōe: ꝯsecutiōe. p° ira causat delectationē cordis ex spe. Cui⁹ rō est: q2 nullus irascit̄ nisi sperans vindictā et spe aūt vindicte ꝓpter cōtristantē iniuriā repellendā sequit̄ delectatio. 2° ira causat delectationē ex imaginatione. Sicut enī imaginatiōes somnioꝝ sūt delectabiles sic imorari in cogitatione eoꝝ que qs concupiscit est delectabile. et q2 iratus imaginat̄ et cogitat de vīdicta: ideo talis imaginatio et cogitatio irato ē delectabil̄. 3° ira causat delectationē ex consecutiōe. Sicut enī sitienti fit potus delectabilior sic cū ira sit appetitus vindicte ex illa iniuria ad pñtiā vindicte sequit̄ delectatio p̄ma scd̄e. q. xlviij. arti. j. Scd̄o ira causat sanguinis feruorē vel accēsionem. nā ex illata iniuria appetit⁹ ad vindictā repellendam potissime et vehemētissime incitat̄. vehemētia autē talis appetitus est causatiua accensiōis sanguinis et spirituū circa cor qd̄ est passiōis aīe instrumentū. vñ Damas. dicit: ꝙ ira est feruor sanguinis q̄ circa cor est ex euaporatione fellis veniēs p̄ma scd̄e. vbi s̄. arti. ij. argu. contra: et in cor. q. Nota tñ hic duo ꝓpter solutionē argu. et ꝓpē autoritatē Damasceni. Primū est: ꝙ amor et ira diuersimode causant feruorē. nā feruor amoris est cū quadam dulcedine et leuitate. vñ assimilat̄ calori aeris et sanguinis ꝓpterea sanguinei sūt amatiui. Feruor aūt ire ē cū amaritudine ad cōsumendū q2 tendit ad punitionē contrarij vñ assimilat̄ calori ignis et cholere: ꝓpē qd̄ dicit Damascenus: ꝙ ira fellea nomiat̄: eo ꝙ ꝓcedit ex amaritudine fellis Secundū est ꝙ q̄uis feruor addit⁹ feruori augmētet feruorē nō tñ ira addita ire auget irā sȝ mitigat. Cui⁹ rō est: q2 virtus in plures ptes diuisa diminuit̄. vnde qñ iratus irascit̄ vni: et postmodū alteri: tūc diminuit̄ ira ad p̄mū: et p̄cipue si ad secūdū fuerit maior ira: p̄ma scd̄e vbi s̄. arti. ij. in solu. j. et. iij. argu. Tertio ira causat vocis clamorem et taciturnitatē. p° ira causat vocis clamorē hoc modo: q2 ex abūdantia ꝑturbationis cordis sequit̄ motus illoꝝ mēbroꝝ ex quib⁹ expressius vestigiū cordis relucet: sicut in oculis: in facie: et i lingua. vñ dicit Greg⁹. v. li. moral. ꝙ ire sue stimulis accensuȝ cor palpitat: corpus tremit: lingua se prepedit: facies ignescit: exasperant̄ oculi &c. comple. Et Matth. xij. Ex abundantia cordis os loquit̄. 2° ira causat taciturnitatem: qñ. s. ꝑturbatio ire est tanta ꝙ ꝑ inordinatū motū cordis impedit̄ motus membroꝝ exterioꝝ: et qñq3 mors sequitur. vñ Greg⁹. v. moral. dicit: ꝙ ira ꝑ silentium clausa intra mentē vehementius estuat: p̄ma scd̄e vbi. s̄. arti. iiij. argu. cōtra in cor. q. et i so. iij. argu. Quarto ira causat rōnis imbecillitateȝ. nā ira impedit iudiciū rōnis. qd̄ triplicit̄ pȝ. s. rōne: similitudie: et autoritate. p° ꝓbat̄ rōne sic: Perturbatis et impeditis virib⁹ sensitiuis quib⁹ intellect⁹ ad suū actū indiget: ꝑturbat̄ et impedit̄ iudiciuȝ rōnis. sȝ ira ꝑturbat cor et mēbra in quib⁹ vestigiū rōnis apparet vt. s̄. pȝ. g̃ &c. 2° ꝓbat̄ similitudine sic: Sicut enī somn⁹ et ebrietas ꝑturbant iudiciū rōnis. ita etiā ira. 3° ꝓbat̄ autoritate: et p̄mo bt̄i Gregorij. v. moral. sic dicentis: Ira intelligentie lucē subtrahit cū mentē ꝑmouendo confundit. scd̄o autoritate psal. Cōturbatus est in ira oculus me⁹: aīa mea: et venter me⁹ p̄ma scd̄e vbi. s̄. arti. iij. ꝑ totū.

❡ Q2 irascendi est triplex modus in hoībus. CA. III.

t Ertio p̄ncipaliter considerare debem⁹ ire modū Nā tres sūt modi seu species ire: s̄m ꝙ dicūt Damascenus et Greg⁹ nicenus. s. fellea: mania: furor Ratio aūt istaꝝ specieꝝ est ista. p̄mo enī ira fellea dicit̄ a facilitate irascēdi. scd̄o ira dicit̄ mania a manēdo. i. a diuturnitate memorādi. tertia ira que est furor dicit̄ ab intentione puniēdi et vindicandi: eo ꝙ nūq3 quiescūt irati donec puniant: ita ꝙ ira fellea importat velocitatem ad irascendū: ira mania ip̄ortat diuturnitatē de iniuria memorandi: ira que dicit̄ furor ip̄ortat firmitatē animi vel ꝓpositi ad puniendū: p̄ma scd̄e. q. xlvj. arti. viij. in cor. so.
Aristoteles aūt. iiij. ethi. dicit: ꝙ irascentiū ē triplex modus vel grad⁹. Quidā enī sunt acuti: q̄dam amari: quidā difficiles seu graues. p° enī acuti sūt q̄ nimis cito et ex leui causa irascunt̄. 2° amari sūt q̄ ex illata iniuria diu memorant̄ et amaricant̄. 3° vō graues et difficiles sūt q̄ nūq3 quiescūt nec iram dimittūt nisi vindicent̄ et puniāt: p̄ma scd̄e. q. xlvj. arti. viij. i cor. q. et scd̄a scd̄e. q. clviij. arti. v. arg. cōtra: et in cor. q. ꝑ totū.

❡ Q2 ira ꝑ zelum est laudabilis. CA. IIII.

a Dhuc circa irā cōsideranda sunt tria. p̄mū est ꝙ ipsa ē licita et laudabilis. secundū ē ꝙ ipsa qñq3 est ꝓhibita et increpabilis. tertiū est ꝙ ipsa ē nociua et penalis. Primo ira qñq3 est licita et laudabilis. s. ira ꝑ zelū que ē s̄m ordinē rōnis. Ubi nota: ꝙ ex duob⁹ est s̄m ordinē rōnis. s. ex pte actus exterioris: et ex pte motus interioris. Primo ira est s̄m ordinē rōnis ex pte exterioris actus. Cū enī ira sit appetitus vindicte si aliquis vindictā appetit s̄m ordinē rōnis: ita ꝙ in appetendo et in faciendo vindictā cōcurrant tria. p̄mū est autoritas p̄sidentis. secundū est prauitas delinquētis. tertiū est vtilitas finis cōuenientis: q̄ est triplex. s. conseruatio iusticie: correctio culpe cōmisse: vitatio cōmittende: tūc appetit⁹ vindicantis q̄ ꝓcedit ex ira ꝑ zelum est s̄m ordinē rōnis. Scd̄o mō ira ꝑ zelum est s̄m ordinē rōnis ex pte mot⁹ interioris: vt. s. motus ire nec interius nec exteri⁹ imoderate feruescit. Lȝ enī aliquis appetat iustā vindictā: tñ si motus ire imoderate feruescit: talis motus nō erit absq3 peccato: vt infra imediate patebit: scd̄a scd̄e. q. clviij. arti.
i ij. in cor. q. i fine. vñ in psal. dicit̄: Irascimini et nolite peccare. Qd̄ verbū btūs Tho. sup psalteriū trib⁹ modis exponit. p° enī excludit iram inordinatā. s. irascimini et nolite peccare q̄si diceret: ꝑmittit̄ vobis ꝙ motus iracūdie insurgant in vobis: nō tñ iracundiā ꝑducatis ad actuȝ peccati: ad Ephe. iiij. Sol nō occidat sup iracūdiā vestrā. 2° modo exponit sic: Irascimini. s. cōtra peccata vestra: Isa. lxiij. Indignatio mea ip̄a auxiliata est mihi. et sic nolite peccare. q̄si diceret: Sic irascimini cōtra peccata p̄terita vt nō cōmittatis alia. 3° intelligit̄ de ira ꝑ zelū sic: Irascimini contra vitia alioꝝ: et tñ nolite peccare eos inordinate corrigendo vel peccata eoꝝ tacendo vel simulando.

❡ Q2 vindicte appetitus est contra ordinē rōnis quattuor modis. CA. V.

s Ecūdo p̄ncipaliter dico: ꝙ ira ꝑ vitiū est ꝓhibita et increpabilis. Ubi nota ꝙ ira ꝑ vitiū vocat̄ appetitus vindicte cōtra ordinē rōnis. Appetit̄ enī vindicta contra ordinē rōnis quattuor modis. p̄mo si appetit puniri eū qui nō meruit. scd̄o si appetit puniri vltra q̄3 meruit. tertio si appetit non s̄m ordinē legitimū quē iudex seruare debet. Re. infra Iudex. quarto si appetit puniri nō ꝓpter finē debitū q̄ est triplex. s. cōseruatio iusticie: correctio cōmisse culpe: vitatio cōmittende: vt ceteri timorē habeant. vt pȝ. s̄. Q2 aūt ira ꝑ vitiū sit ꝓhibita ꝓbat̄ tali rōne: Sicut enī nihil p̄cipit̄ nisi bonū: ita nihil ꝓhibet̄ nisi malū. sȝ irā ꝓhibet aplus ad Eph. iiij. Ois indignatio et ira tollat̄ a vobis. g̃ &c. Sȝ forte dices: ꝙ ira nō sit pctm̄ tali rōne: Nullus peccat in eo qd̄ vitare non pōt. sȝ s̄m Augustinū irā hō vitare nō pōt: q2 motus ire nō est in ptāte nostra. g̃ &c. Rñdeo et dico ꝙ motus ire nō est in ptāte nostra in generali vt null⁹ insurgat motus: ē tñ ꝑ arbitriū rōis mot⁹ ire in ptāte nr̄a: vt. s. regulet̄ rōne ita ꝙ rō pōt īpedire oēȝ motū ire ne īsurgat ꝯ rectā rōnē vbi. s̄. arti. ij. in cor. q. et in argu. 5: in so. ij. argu. Si aūt

queris: an ira ꝑ vitiū sit peccatuꝫ mortale an veniale? Dico ꝙ pōt esse vtrūqꝫ. primo enī ira est peccatū veniale. cum enī ira ꝑuenit iudiciū rōnis: ita ꝙ iratus primo subito ⁊ indeliberate irascit̄: scd̄o nō nimis ardenter: tertio in aliquo modico irascit̄: puta ꝙ trahat pueꝝ ꝑ capillos: talis ira ſm se est peccatū veniale. Si aūt tanta sit vehementia ire ꝙ alidꝫ deliberate vel ex rōne consensit ꝓximi occisionem vel aliquā grauem lesionē appetat ex qua excidat a dilectiōe ꝓximi ⁊ dei. ⁊ talis ira absqꝫ dubio est peccatū mortale: scd̄a scd̄e: vbi. ś. arti. iij. in cor. q. ⁊ in solu. ij argu. Qd̄ aūt sit grauiꝰ peccatū: an ira vel odiū Re. infra Odiū.

Qꝫ ira ꝑ vitiū generat sex mala vt filias eiꝰ. CA. VI.

t Ertio ꝑncipaliter dico: ꝙ ira ꝑ vitiū est nociua ⁊ penalis: eo ꝙ ex ira multa vitia oriunt̄. qd̄ sic ꝓbo: Uitiuꝫ capitale est illud ex quo multa vitia oriunt̄. sꝫ ex ira multa vitia oriunt̄. qd̄ ꝓbo duplici rōne. s. aspectus: ⁊ impetus. pᵒ ꝙ ira ꝓducit multa vitia ꝓbo rōne aspectus vindicte. nā vindicta quā iratꝰ aspicit sub rōne iusti ⁊ honesti vel honorabilis multū ⁊ multos allicit ⁊ delectat. 2ᵒ rōne impetꝰ ire. Nam ira suo veloci impetu mentē ꝑcipitat ad quecūqꝫ inordinata agenda: scd̄a scd̄e vbi. ś. arti. ij. in cor. q. Ubi nota: ꝙ ira sex mala vel vitia generat veluti filias eiꝰ vt dicit Gregᵒ. xxxi. moral. q̄ sunt: indignatio: timor mētis: clamor: blasphemia: contumelia: rixe. Rō aūt quare hec peccata oriunt̄ ab ira ē ista qꝛ ira habet esse in tribꝰ. s. in corde: in ore: in ope isto mō vel ordine. nā in corde concipit̄: ore exprimit̄: ope cōpletur. Primo enī in corde concipit̄. s. qn̄ intus accendit̄. ⁊ tūc ira in corde existens duo vitia causat. pᵒ indignationem mentis ꝑ quā iratus indignū reputat vt aliquis tale quid sibi fecerit. 2ᵒ ira in corde existens causat mentis timorē ꝑ quē iratus cogitat diuersas vias vindicte. Secundo ira sermone exꝑmit̄ vel ostendit̄ qn̄ clamor attollit̄: ⁊ tūc iratus sermone ⁊ inordinato clamore dupliciṫ peccat. pᵒ enī alte ⁊ cōfuse loquit̄ cōtra deū blasphemando deū. 2ᵒ aliqn̄ alte ⁊ confuse loquit̄ cōtra ꝓximū cōuitiando ⁊ detrahendo ei. Re. ś. Blasphemia: Cōtumelia: Detractio. Tertio ira ope complet̄. qn̄ nocumentuꝫ infert̄: ⁊ tunc ira in ope causat dissensionē. nā ex ira oriunt̄ rixe ꝑ quas intelligunt̄ omnia nocumēta q̄ facto vel ope ex ꝓximis inferunt̄: scd̄a scd̄e vbi. ś. arti. vij. ꝑ totuꝫ. vnde ꝓuer. xxix. Uir iracūdus suscitat rixas. ⁊ Ecci. xxviij. Hō iracūdus incendit litem: ⁊ vir peccator amicos pturbat: ⁊ in medio pacē habentiū imittit inimicitias. Est autē sciendū: ꝙ iracūdoꝝ triplex est differentia: qꝛ quidā sūt cholerici: quidā melancholici: quidā sūt seueri. Prima enī species iracūdoꝝ est: qui sūt cholerici ⁊ isti sūt ꝑmpti ad irā: qꝛ velocit̄ irascunt̄: ⁊ quibꝰ ꝑsonis non oportet: ⁊ quibꝰ rebꝰ nō oportet: ⁊ vehementiꝰ q̄ꝫ oportet: nō tn̄ multo tꝑe durat eoꝝ ira sꝫ velociter ab eo quiescūt. Cuiꝰ rō ē: qꝛ cholerici ꝓpter subtilitatē ⁊ velocitatē cholere nō tenent irā diu in corde: sed statim eā ꝑ vindictā vel ꝑ signa aliqua manifestāt: sicut pꝫ exemplū de calore: qꝛ calor inclusus magis cōseruat̄: euaporās autē citius euanescit. ⁊ hoc est optimuꝫ in eis: qꝛ lꝫ tales velociter irascant̄ rōne ꝓdicta: tn̄ velociter ab ira requiescūt. Scd̄a spēs iracundoꝝ est: q̄ sūt melancholici quoꝝ ira difficile soluit̄ ⁊ diu irascunt̄. Cuiꝰ rō est: qꝛ tales ꝓpter grossitiem humoris melancholici vł terrestris diu tenēt impressionē recepte iniurie: ex qua diuturna impressiōe tres malas cōditiones hn̄t. Prima est: qꝛ nullus pōt eoꝝ irā ꝑsuadēdo mitigare ad hoc ꝙ dirigat̄: eo ꝙ ab aliis ignorant̄. Scd̄a ē: qꝛ tales q̄ sic irā occultā in corde retinēt sunt sibiipsis molestissimi: ⁊ ꝑcipue amicis cū quibꝰ delectant̄ nō pn̄t cōuiuere: ꝓpter qd̄ vocant̄ amari. Tertia est: qꝛ nūq̄ꝫ requiescūt ab ira: nisi qn̄ retribuūt vindictā ꝑ illata iniuria. naꝫ punitio impetū ire facit quiescere dum loco tristicie ꝑcedentis inducit delectationē: inquantū alidꝫ de vindicta delectat̄ sicut priꝰ de iniuria tristat̄. Tertia spēs iracundoꝝ est: q̄ sūt seueri q̄ difficiles vel graues vocant̄: eo ꝙ tales irascūt̄ quibꝰ nō oportet: ⁊ in quibus nō oportet: ⁊ magis q̄ꝫ oportet. ⁊ tales nūq̄ꝫ cōmutant̄ vel remouent̄ ab ira: sine hoc ꝙ puniant vel cruciāt eos quibꝰ irascunt̄. Cuiꝰ rō est: qꝛ in talibꝰ nō est diuturnitas ire ex sola intentiōe ire vt possit tꝑe digeri: sꝫ ex ꝓposito firmato puniendi seu ad puniendꝫ. Hec Arestoteles. iiij. li. ethi. ca. xij. qd̄ incipit. Mansuetudo aūt. Hec. b. Tho. in scripto in expositiōe textus ibidē.

Qꝫ ira ꝑ vitiū est vitanda: qꝛ est contraria quattuor virtutibꝰ. CA. VII.

a D cuiꝰ euidentiā est sciendū: ꝙ ira que ē ꝑ vitiū cuiuscūqꝫ sit differētie vel speciei est vitanda: eo ꝙ quattuor virtutibꝰ opponit̄ vel cōtrariat̄. s. affabilitati: mansuetudini: clementie: ⁊ patiētie. Primo cōtrariat̄ affabilitati. Cuiꝰ rō est: qꝛ affabilitas eligit cōtristare vbi oportet: ⁊ delectare vbi oportet: vt dicit phꝰ iiij. li. ethi. ca. xiij. De colloquiis aūt ⁊c̄. Iracūdus aūt irascit̄ quibꝰ nō oportet: ⁊ in quibꝰ non oportet: ⁊ magis q̄ꝫ oportet vt pꝫ. ś. Affabilis aūt q̄ est virtuosus amicꝰ qn̄qꝫ ꝓpter aliqd̄ bonū consequendū: qn̄qꝫ ꝓpter aliqd̄ malū excludendū nō refugiet contristare eos cū quibꝰ viuit vt pꝫ ꝑ phm̄. vn̄ aplꝰs dicit. ij. ad corinth. vij. Si cōtristaui vos in epistola: nō me penitet. Et postea subdit: Gaudeo nō qꝛ cōtristati estis: sꝫ qꝛ cōtristati estis ad penitentiaꝫ. Et iō his q̄ proni sūt ad peccandū nō debemꝰ hilarē vultum ostendere ad eos delectandū ne videamur cōsentire eoꝝ peccato: ⁊ quodāmodo audaciā peccati administrare. vn̄ dicit̄ Ecci. vij. Filie tibi sunt serua corpꝰ eaꝝ ⁊ non ostēdas faciē tuā hilarē ad eas. Hec. b. Tho. scd̄a scd̄e. q. cxiiij. arti. j. in so. ij. argu. in fine. Scd̄o iracūdia cōtrariat̄ mansuetudini que est refrenatiua ire. Dicit̄ enī aliquis mansuetus ex eo ꝙ nō irascit̄ quasi manu assuetus ad similitudinē bestiaꝝ que iracundiā deponūt manibꝰ hoīꝫ assuete. vn̄ aliquis dicit̄ mansuetꝰ cū qualitercūqꝫ nō irascit̄. sꝫ supabūdantia ire vocat̄ iracūdia. Hec beatus Tho. in scrip. sup quartū librū ethicoꝝ ca. xij. qd̄ incipit: Mansuetudo aūt. Sed forte q̄res an totaliter vel oīno nō irasci sit vitiū? Rn̄deo ⁊ dico: ꝙ defectus ire totalis. i. qn̄qꝫ nō irasci est vituꝑabile. qd̄ ostendo triplici rōne. s. insipiētie: vindicte: pigritie. pᵒ enī oīno nō irasci est vituꝑabile rōe insipiētie sic: Oē qd̄ ꝑtinet ad insipientiam est vituꝑabile: qꝛ laus virtutis est ꝙ opat̄ ſm rectā rōnē prudentie. sꝫ ad insipientiā videt̄ ꝑtinere ꝙ aliquis nō irascit̄ ſm debitas circūstātias. s. in q̄bꝰ oportet irasci ⁊ eo modo ⁊ tꝑe quo oportet irasci ⁊ quibꝰ ꝑsonis oportet irasci. Et confirmo hanc rōnē secūdo sic: Manifestū est enī ꝙ ira causat̄ ex tristicia. tristicia aūt est sensus nocumēti. Si g̊ aliquis nō irascit̄ qn̄ oportet: ⁊ quibꝰ oportet: ⁊ eo modo ⁊ tempore quo oportet: sequit̄ ꝙ non doleat de his: ⁊ ita ꝙ nō sentiat ea esse mala qd̄ ad insipiētiam ꝑtinet. 2ᵒ oīno nō irasci est vituꝑabile rōne vindicte. ira enī est appetitus vindicte. Qui ergo nō irascit̄ in quibꝰ debet irasci ſm ꝙ debet irasci: ⁊ sic de aliis: sequit̄ ꝙ nō vindicet ea que debet vindicare quod est vituꝑabile. Que ratio nō est sic intelligenda quasi nō possit aliqua vindicta fieri ex iudicio rationis sine ira: sed qꝛ motus ire excitatus ex iudicio ratiōis facit ꝓmptiorem ad recte vindicandū: nisi enim appetitus sensitiuus adiuuaret ad exequendum iudiciuꝫ rationis: frustra esset in natura humana. 3ᵒ omnino non irasci est vituperabile ratione pigritie. nam ad seruilem animum pertinet ꝙ aliquis despiciat familiares suos: ⁊ ꝙ sustinet iniuriantes sibi: ita scilicet ꝙ debito modo iniurias non repellat: ⁊

culpas nõ puniat. hoc aũt cõsequit̃ ex defectu ire: qr per hoc reddit̃ homo piger ⁊ remissus ad puniendũ ⁊ repellendũ iurias ⁊ culpas. Per hoc aũt q̃ talis nũq̃ irascit̃: sequit̃ q̃ mala nõ puniat: sꝫ q̃ eis foueat. vñ Chryso. sup Matth. sic ait: Qui cum causa nõ irascit̃: peccat. patiẽtia aũt irrõnabilis vitia seminat: negligentiã nutrit: ⁊ nõ solum malos: sꝫ etiã bonos ad maluꝫ inuitat. Dec. b. Tho. in scrip. sup. iiij. li. ethi. vbi. ã. Et iterũ scda scde. q. clviij. arti. viij. argu. cõtra. Tertio ira vel iracundia cõtrariat̃ clementie. nã clementia iportat quandã animi leuitatẽ siue dulcedinẽ p quã aliqs est diminutiu⁹ penarũ. Iracũdus aũt ⁊ crudelis est q̃ excedit ⁊ supabũdat in exigẽdis penis. Seuus aũt siue ferus silitudine bestiaꝝ dicit̃ ille q̃ i penis inferẽdis nõ cõsiderat culpã aliquã ei⁹ qui punit̃: sꝫ solũ hoc q̃ delectat̃ in hoĩuꝫ cruciatu. vñ Seneca in. ij. li. de clementia dicit: q̃ ille q̃ irascit̃: nõ lesus: nec pctõri nõ dicit̃ crudelis. sꝫ seuus siue ferus. Et sic habes differẽtiam int̃ hec tria. s. int̃ clementẽ: crudelẽ: seuũ vel ferum. Dec. b. Tho. scda scde. q. clix. arti. i. ⁊ ij. Quarto ira vel iracũdia contrariat̃ patientie q̃ est refrenatiua interioris passionis. s. tristicie. Nã patiẽtes sũt q̃ mala malũt nõ cõmittẽdo ferre: q̃ nõ ferendo cõmittẽ. Re. infra Patiẽtia.

¶ Que iudex mũdan⁹ põt: ⁊ q̃ nõ potest. CA. I.

Udex mundanus.

i

Circa iudicẽ mundanuꝫ nota q̃ttuor in quib⁹ ei⁹ iudiciũ limitat̃ ⁊ deficit. pmũ est: qr nõ põt iudicare sibi nõ subiectuꝫ: scdo nõ põt iudicare sibi nõ accusatum. tertio nõ põt iudicare s̃m pprũ arbitriũ. quarto non põt relaxare suppliciũ. Primo dico q̃ iudex mũdanus nõ põt iudicare sibi nõ subiectũ. qd̃ dupliciť pbo. s. autoritate ⁊ rõe. p⁹ autoritate Grego. sup illo verbo Deuter. xxiij. Si intraueris segetẽ ⁊c̃. dicentis: Falcẽ iudicij mittere nõ põt in eã rem que alteri videt̃ esse cõmissa. 2⁹ pbo ratione sic: Ille q̃ iudicat debet habere vim coactiuã. hanc aũt habet platus vel dñs respectu sui inferioris vel subditi. g̃ ⁊c̃. scda scde. q. lxix. arti. j. p totũ. Scdo iudex hũanus iudicare nõ põt sibi nõ accusatũ. qd̃ dupliciť pbo. p⁹ autoritate Ambro. dicẽtis: q̃ iudicis nõ est quemq̃ sine accusatore damnare: qr dñs Iudã minime abiecit cũ tñ fuisset fur: qr nõ erat accusatus. Et Actuũ. xxv. Nõ est cõsuetudo rõnis ⁊c̃. 2⁹ rõne pbat̃ sic: Qui medi⁹ est int̃ aliquos nõ põt aliquid sine eis: sicut nec mediuꝫ est vel põt esse sine extremis. Sed iudex est medius int̃ duos quoꝝ vnus est reus: ali⁹ do accusator. g̃ nõ põt iudicare sine accusatore: vbi. ã. arti. iij. p totũ. Tertio iudex mũdanus nõ põt iudicare s̃m pprũ arbitriũ. qd̃ dupliciť pbo. s. autoritate: ⁊ rõne. p⁹ autoritate Augu. dicentis sup psal. sic: Bon⁹ iudex nihil ex arbitrio suo facit: sꝫ s̃m leges ⁊ iura pnũciat. 2⁹ pbo rõne sic: Persona publica debet lege publica informari. sꝫ iudex est psona publica: g̃ oportet q̃ lege publica vel diuĩa vel humana vel instrumẽtis vel testibus informet̃. Que oia magis tenet̃ sequi vel imitari q̃ ea q̃ nouit vt puata psona: vbi. ã. arti. ij. p totũ. Quarto iudex mũdanus nõ põt relaxare suppliciũ pene debituꝫ. qd̃ pbo duplici rõne. pmo ex pte accusatoris. scdo ex pte boni cõis. p⁹ ex pte accusatoris sic: Null⁹ iudex põt petẽti iusticiã denegare: eo q̃ qlibet iudex tenet̃ ius suũ vnicuiq̃ dare ⁊ reddere. g̃ si accusator pp̃ter aliquã iniuriaꝫ in eũ cõmissaꝫ accusat reũ nõ est in arbitrio iudicis relaxare penã supplicij: qr tũc iniuriã faceret accusanti. 2⁹ pbo ex pte boni cõis sic: Iudex reipublice fungit̃ ptãte. sꝫ ad bonuꝫ reipublice ptinet q̃ malefactores puniant̃. s. vt bonũ cõe manuteneat̃ ⁊ conseruet̃: g̃ ⁊c̃. scda scde. vbi. ã. arti. iiij. Propter qd̃ dicit̃ Deutero. xiij. de eo q̃ psuadet seruire dijs alienis: Nõ pcat ei ocul⁹ tu⁹ vt miserearis ⁊ occultes eũ sꝫ statim interficias eũ. Et de homicida dicit̃ xix. Morieť nec misereberis ei⁹. xp̃s aũt q̃tũ ad vtrãq̃ naturã põt de oib⁹ iudicare: vt patebit imediate.

¶ Q̃ xp̃o cõuenit iudicare tanq̃ deo: ⁊ quare. CA. I.

Udicare.

i

Nota q̃ xp̃o tanq̃ deo ⁊ tanq̃ hoĩ cõuenit oia iudicare. Primo dico: q̃ xp̃o tanq̃ deo ꝯuenit de oibus iudicare spicialiť pp̃ter q̃ttuor rões. pmo pp̃ter potentie imensitatẽ. scdo pp̃ter sapiẽtie pfunditatẽ. tertio pp̃ter essentie bonitatẽ. quarto pp̃t clementie largitatẽ. Primo cõuenit xp̃o vt deo de oibus iudicare pp̃ter potẽtie imensitatẽ. qd̃ sic pbo: Illi cõuenit iudicare de oibus cui oia sũt subiecta. sꝫ xp̃o oia sunt subiecta. psal. Oia subiecisti sub pedib⁹ ei⁹. g̃ ⁊c̃. Est aũt sciendũ: q̃ res aliq̃ alicui nõ subijcit̃ duplici rõne. pma ẽ pp̃ter pceptũ maioris ptãtis. secũda est pp̃ter excessum nobilioris ptis. Prima rõ est pp̃ter pceptum nobilioris vel maioris ptãtis: vt si aliud iubeat pcõsul ⁊ aliud imperator: obtempandũ est impatori spreto mandato pcõsulis. Et qr xp̃us est sup oia. psal. Cõstituisti eũ sup oia opa manuũ tuaꝝ: tõ in oib⁹ debem⁹ obedire xp̃o. Scda rõ q̃re res aliq̃ nõ subijcit̃ alteri est pp̃ter excessum nobilioris ptis sicut lꝫ hõ subijciat̃ impatori q̃tũ ad corp⁹ vel q̃tum ad res tpales: nõ tñ subijcit̃ q̃tuꝫ ad aĩam. ita dicit Seneca iij. de bnfi. Errat si q̃s existimat seruitutẽ in totũ hominẽ descendere. ps enĩ melior libera est: corpa obnoxia sũt ⁊ ascripta dñis: mens q̃dẽ est sui iuris. Et hoc mõ etiã debemus subijci deo: nõ solũ q̃tũ ad corpus: sꝫ etiã q̃tũ ad spiritũ: eo q̃ aĩa ⁊ oẽs ei⁹ affectiões vl̃ motus subijciunt̃ deo: scda scde. q. ciij. art. v. in cor. q. Scda rõ quare xp̃o cõuenit de oibus iudicare est pp̃ter sapiẽtie pfunditatẽ ⁊ formať sic: Illi cõuenit oia iudicare cui sũt oia manifesta. sꝫ xp̃o vt deo sũt oia manifesta. vñ ad Hebre. iiij. Oia nuda ⁊ apta sũt oculis ei⁹. Est aũt sciendũ q̃ aliquã in iudici tpali culpa aliqua trib⁹ modis est nota. pmo mõ qñ culpa ex testib⁹ est bñ ⁊ sufficienť pbata. scdo qñ ẽ facti vel criminis euidẽtia. tertio qñ pcessit publica infamia. Sꝫ corã deo locũ accusatoris tenent hec tria quib⁹ deus vtit̃ iudicãdo. p⁹ cõscientia tenet locũ accusatoris. ita dicit aplũs ad Ro. ij. Testimoniũ reddẽte cõscientia ipsoꝝ. Re. ĩ. Cõscientia. 2⁹ apud deũ locũ accusatoris tenẽt facti euidẽtia. Ita dicit̃: Euidentia patrati sceleris accusatore nõ indiget. 3⁹ locũ accusatoris tenet apud deũ publica ifamia: iuxta illud Gen. iiij. Uox sanguinis fratris tui ⁊c̃. Tertia rõ quare xp̃o vt deo cõuenit iudicare de oibus est pp̃ter sue essentie bonitatẽ. Et forma sic rõnẽ: Ad illuꝫ ptinet de oibus iudicare in quo nulla est culpa. ita dicit Ambrosi⁹: Ille de alteri⁹ errore iudicet qui nõ habet in se qd̃ iudicet: ne cũ de alio iudicat in se sententiaꝫ ferat. vñ ad Ro. ij. In quo enĩ iudicas aliũ teipsũ cõdemnas. eadẽ enĩ agis que iudicas. sed in deo nulla est culpa cũ sit eternaliť ⁊ essentialiter bon⁹: g̃ ⁊c̃. Nã ei⁹ iudiciuꝫ nõ põt aliquo modo deprauari sicut hũanũ. qd̃ s̃m glo. q̃tuor mõis corrũpit̃. s. cupiditate: amore: odio ⁊ timore. Quarta rõ quare xp̃o cõuenit de oibus iudicare est pp̃ter clementie largitatẽ. Ubi nota: q̃ differẽtia est inter iudicẽ inferiorẽ ⁊ supiorẽ. Iudex enĩ inferior nõ põt sic esse misericors vt penaꝫ relaxet: vt pꝫ ca. pcedenti in fine pp̃ter duas causas allegatas ibi. Sed iudex supmus põt oẽm penã remittere vel relaxare oibus q̃ contra eum vel contra aliquẽ alium peccant. ⁊ hoc pcipue duplici rõne. Pria est: si ille q̃ passus est iiuriã velit remittẽ. Scda ẽ si iudex supmus vtilitati publice viderit expedire. Cũ aũt xp̃s sit supmus iudex ipse hꝫ liberã potestatẽ: ⁊ iõ potest

omnē penā vel culpā remittere:nō tñ semꝑ oēm penā re-
mittit: nisi ſm ꝙ decet suā bonitatē que est omniū legū
radix:scđa scđe.q.lxvij.arti.iiij.in coꝛ.q. ⁊ in solu.ij.argu.

Nota etiā ꝙ in xp̄o fuerunt tria q̄ ad iudiciū requirūt
.s.autoꝛitas potestatis:veritas rectitudīs: claritas sapiē-
tialis. p̄ᵒ requirit ad iudiciū autoꝛitas potestatis: Ecc̄i
vij. Noli querere fieri iudex nisi valeas virtute irrūpere
iniquitates. 2ᵒ req̄rit veritas rectitudinis vt nō ex odio
vel liuoꝛe:ſ; zelo ⁊ amoꝛe iusticie ꝓferat: ꝓuer iij.Quem
diligit dn̄s coꝛripit. 3ᵒ requirit claritas sapientialis.ſm
quā iudex iudiciū formar:Ecc̄i.x.Judex sapiens iudica-
bit populū suū.Hec aūt tria ꝑfectissime sunt in xp̄o.p̄mo
enī xp̄s hab; autoꝛitatē a patre:Joh̄.v.Pater oē iudiciū
dedit filio.scđo ipse est veritas infallibilis.tertio ipse est
ars ⁊ sapientia dei patris: ꝓpter q̄ sibi cōuenit iudicare.
Actuū.x.Jpse ē qui cōstitut᷒ est a deo iudex viuoꝝ ⁊ moꝛ
tuoꝝ.Hec.b.Tho.iij.pte sū.q.lviij.vbi.s̄.arti.ij.i coꝛ.q.

℄ Ꝙ xp̄o cōuenit iudicare inquantū hō ⁊ q̄re. CA.II.

Ecūdo dico ꝙ xp̄o inquantū homo cōuenit iu-
f dicare.⁊ hoc specialit̄ ꝓpter quattuoꝛ rōnes.pri
ma est ꝓpter affinitatis cōueniētiā:secūda ꝓpt̄
resurrectionis cōgruentiā:tertia ꝓpter visionis decentiā
quarta ꝓpter sceleris iniust.ciā. Prima rō est ꝓpter affi-
nitatis cōueniētiā.Nam deus hoīes ꝑ xp̄m hoīe; iudi-
cabit:vt hoībus suauius sit iudiciū.vn̄ ad Hebre.iiij.Nō
habemus pontifice; qui nō possit cōpati infirmitatibus
nostris. Secūda rō est ꝓpter resurrectionis cōgruentiā
Sicut enī deus suscitat aīas ꝑ filiū inquantū ipse est de᷒
ita suscitat aīas ꝑ filiū dei inquantu; ipse est fili᷒:vt dicit
Aug᷒ sup Johēm. Tertia rō est ꝓpter visionis decentiā
Rectū enī est vt xp̄s in forma dei ⁊ i forma hoīs iudicet:
vt in iudicio forma serui bonis ⁊ malis ostenderet: ⁊ foꝛ
ma dei solū bonis reseruaret: tertia pte sū.q lviij.arti.ij.
in coꝛ.q.ꝑ totum. Quarta rō est ꝓpter recepti sceleris in-
iusticia;.Nā sicut dei filius iniuste est iudicatus:vt dicit
Job.xxxvi.Causa tua q̄si impij iudicata est:ita iuste iudi
cabit.vn̄ Aug᷒ in libro de verbis dn̄i sic dicit:Sedebit iu
dex qui stetit sub iudice:damnabit veros reos q̄ falso fa-
ctus est reus.Hec.b.Tho.iij.pte sūme vbi.s̄.arti.iij.i coꝛ.
q.⁊ in argu.contra.

℄ Ꝙ iudiciū humanū est quadruplex. CA.I.

Udiciuz humanuz

i Nota ꝙ iudiciū humanū est quadruplex
p̄mū ꝓcedit ex defectu certitudinis vel ra-
tionis.s.iudiciū temerariū.secūdū ex defe-
ctu bonitatis.s.iudiciū p̄sumptuosu;. ter-
tiū ex defectu autoꝛitatis.s.iudiciū vsurpatum.quartū ex
aspectu veritatis ⁊ ꝑfectu virtutis.s.iustū ⁊ meritoꝛium.

Primo dico ꝙ est iudiciū temerariū ꝓcedens ex defe-
ctu certitudinis ⁊ rōnis.Cum enī aliquis iudicat de his
que sūt dubia vel occulta ꝑ aliquas cōiecturas insufficiē
tes ⁊ leues: tūc tale iudiciū dicit̄ temerariū: scđa scđe.q.
lx.arti.ij.in coꝛ.q.in fine.⁊ ibidē arti.p̄mo ꝑ totum.Hoc
aūt iudiciū temerariū ꝓhibet ap̄ls p̄ma coꝛinth.iiij.No
lite ante tempus iudicare.Glo. Nolite ante tempus.s.co
gnite veritatis iudicare.Rō hui᷒ est:q: vt Gregori᷒ dicit:
Satis graue ⁊ indecens est:vt in re dubia certa det̄ sniā.

Nota tñ circa dubietatē vel certitudinem tria:p̄mo in-
certitudinis rationē:secūdo incertitudinis distinctionē
tertio dubitatiōis ⁊ questionis declarationē ⁊ solutionē

Primo nota incertitudinis rationē. Est enī nobis ali-
quid incertū ex ignorantia p̄cipij:medij:termini. p̄ᵒ est
nobis aliq̄d dubiū ex ignorātia sui p̄cipij.Nā in nobis
boni oꝑis p̄cipiū est intentio vel volūtas. tñ cū incertū
sit quo animo vel qua intentiōe opus sit factu;:nō debe-
mus temerarie iudicare. Contingit enī q̄n; ꝙ opus est
malū ⁊ tñ voluntas nō est mala:vt q̄n aliquis hoīem oc-
cidit nō volens. q̄n; v̄o opus est bonū ⁊ volūtas vel in-
tentio mala: sicut q̄n aliquis facit opus misericoꝛdie nō
ꝓpter honoꝛē dei:ſ; vt ab hoībus cōmēdet̄. 2ᵒ est nobis
aliquid dubiū vel incertū ex ignorantia medij. Sicut.n.
opeꝝ quedā sūt mala ex sua materia:quedā sūt bona: ita
quedā sūt oꝑa indifferentia de quib᷒ iudicare nō possu-
mus vtrū sint bona vel mala. 3ᵒ est nobis aliquid dubiū
vel incertu; ex ignorantia termini.ita dicit Aug᷒ contra
manicheos li.ij.Jncertū est nobis qualis futurus sit qui
nūc bonus vel malus apparet.⁊ idō temerariū ē ꝓpter ali
quod bonū p̄ns vel malū de aliquo iudicare. hoc enī so-
lius est dei:vt dicit ap̄lus ad Ro.ij. Scimus q̄m iudiciū
dei est ſm veritatē.⁊ hoc ꝓpter plures causas.Re.infra.

Scđo nota dubitationis distinctionē.Nā aliud est iu
dicare de rebus naturalibus: ⁊ aliud de meritis alienis:
aliud de meritis ꝓprijs. p̄ᵒ enī cū iudicam᷒ ⁊ dubitam᷒
de rebus naturalib᷒ bonū vel malū:verū vel falsū nō atte
dit̄ ex pte rerū iudicataꝝ:ſ; potius ex pte nostra qui iudi
camus.nā veru; vel falsum existūt in iudicante. 2ᵒ cū de
hominib᷒ iudicam᷒ est ecōuerso:q: bonū vel malū est ex
pte hoīu; quos iudicamus.Si enī iudicamus de homie
tūc homo reddit̄ honoꝛabilis. Si v̄o dicimus ꝙ est ma-
lus:tūc reddit̄ cōtēptibilis.Et idō ad hoc debem᷒ tendere
⁊ conari ꝙ hoīem iudicamus bonū nisi manifesta rō ap
pareat in contrariū:scđa scđe vbi.s̄.arti.iiij.in so.ij.argu.
ꝑ totū. 3ᵒ cū de meritis nostris dubitamus:tunc ſ volu-
mus nostris malis remediū adhibere:secūri᷒ ⁊ magis ex
pedit vt semꝑ de nobis qđ deterius est interpretemur ⁊
supponam᷒:vbi.s̄.in so.iij.arg. Tertio nota dubitatio-
nis vel questionis declarationē. Posset enī aliq̄s dicere
ꝙ nō debemus iudicare bonū de hoīe: eo ꝙ ita decipit̄
ille q̄ bonū iudiciū vel bonā opinionē habet de hoīe iu-
dicando hoīem bonū malū vel ecōuerso: sicut ille q̄ hab;
malā opinionē.Rn̄deo ⁊ dico:ꝙ meli᷒ est ꝙ de malo ho
mine q̄s fallat̄ habēdo de eo bonā opinionē: ⁊ malū iu-
dicando bonu;: q̄; si fallat̄ de bono hoīe habendo de eo
malā opinionē:q: ex hoc alteri quē male iudicat facit in
iuriā nō aūt ex p̄mo.vbi.s̄.in so.i.argu.ita ꝙ loquēdo ge
neraliter: p̄ᵒ dubia aliena in meliorē partē sūt interp̄tan-
da.dicit glo.sup illud ad Ro.xiiij.Qui nō mādicat man
ducantē non iudicet. 2ᵒ dubia ꝓpria in peioꝛē ptē debet
hō interp̄tari:ſm ꝙ dicit̄ Job.ix. Uerebar oīa oꝑa mea
sciēs ꝙ parceres delinquēti.⁊ hoc modo supponēdo qđ
est deteri᷒ ꝓpter remediu; apponendū. 3ᵒ in dubijs reꝝ
naturaliū debet q̄libet niti ad hoc vt iudicet vnūquodq;
ſm qđ est:vbi.s̄.in so.iij.argu.in fine ꝑ totū.

℄ Ꝙ est iudiciū p̄sumptuosū ⁊ temerariū. CA.II.

Ecūdo p̄ncipaliter dico:qđ est iudiciū p̄sūptuo-
f sum vel suspiciosū ꝓcedens ex defectu bonitat̄
puta cū quis ex suspitione alteri᷒ vel ex malis ꝓ
prijs iudicat aliū eē malū.qđ dn̄s ꝓhibet dicēs Matth.
vij.Nolite iudicare.Chryso.hoc verbum exponēs dicit
Nolite iudicare.vt ex solis plerūq; suspitionib᷒ odiētes
ceteros ꝯdēnetis ⁊ iudicetis.Re.infra Suspitio.Hec.b.
Tho scđa scđe.q.lx.arti.iij.ꝑ totum. Qui enī ex eo ꝙ est
peccatoꝛ aliū iudicat ⁊ condēnat moꝛalit̄ peccat.qđ iu-
q diciū dn̄s reprehendit dicens Matth.vij. Quid vides
festucam in oculo fratris tui:trabē autē que est in oculo
tuo nō vides? Aut quō dicis fratri tuo:sine frater eijciā
festucā de oculo tuo.Hypocrita extrahe trabem p̄mū de
oculo tuo: ⁊ postea vade eijcere festucā de oculo fr̄is tui.
Jn quo v̄bo rep̄hēdit dn̄s p̄sūptuosū de trib᷒:p̄mo d̄ fal
sa ꝯsideratiōe:scđo de falsa locutiōe:tertio de falsa simu-
latione. Primo rep̄hēdit eū de falsa cōsideratiōe cū

dicit: Quid vides festucā in oculo fratris tui: trabē aūt q̄
est in oculo tuo nō vides? Qđ verbū exponit̄ q̄ttuor mo
dis. p° sic: Per festucā intelligit̄ pctm̄ veniale z leue: ꝑ
trabē v° mortale z graue. Est ḡ sensus: q̄d tu vides. i. q̄d
cōsideras in oculo. i. intentione fratris tui. pctm̄ veniale
qđ de facili pōt cōsumi vt festuca ꝑuo igne materiali: ita
ꝑ illud igne spūali seu charitatis: z trabē in oculo tuo. i.
pctm̄ mortale i mente tua nō vides? q̄si diceret: Cur ocu
lum habes aptū ad videndū minima q̄ sūt in alio. z clau
sum ad videndū magna q̄ sūt in te. 2° Hieronym° sic ex
ponit: Quid aūt vides zc̄. q̄si dicat: Quanta differētia est
inter festucā z trabē: tanta differētia est int̄ irā z odiū.
odiū eni est ira inueterata. Pōt aūt fieri vt si irasceris hoi
velis eū corrigere: nō aūt si eū oderis. 3° modo Hilarius
sic exponit: Quāta dr̄ia est int̄ trabē z festucā: tantū exce
dit pctm̄ in spiritū sanctū cōditionē criminū ceteroꝝ: ḡ q̄
nō videt in sue mentis acie tanq̄ trabē grauis qualia sūt
pctā infidelitatis z desperationis z odij sūmi boni. delicta
leuia vt festuca exprobrat alijs. 4° mō Chryso. sic expo
nit dicens: Oē pctm̄ diiudicat̄ modicum aut magnū s̄m
ꝑsonā peccātis. Nā pctm̄ laici modicū est z breue vel le
ue q̄si festuca. s; pctm̄ sacerdotis est graue z trabi cōpat̄.
Quid ḡ z tu sacerdos vides leue peccatū in laico: tuū aūt
pctm̄ qđ est graue z trabi cōparat̄ nō ꝯsideras? Scđo
dn̄s arguit oris falsam locutionē dicens: Aut quō dicis
fratri tuo sine frater: ejiciā festucā de oculo tuo. Qđ ver
bum Chryso. trib° modis exponit. p° sic: Aut quō dicis
i. cū qua facie vel fronte dicis aut arguis peccatū fratris
tui. ipse aūt in eodē peccato vel maiori existis? 2° mō ex
ponit: Aut quō dicis zc̄. Ois hō sicut seipsū estimat ita
aliū: fornicari° neminē putat castū. castus de fornicario
nō facile suspicat̄. supbus neminē putat humilē esse. hu
milis neminē putat esse supbū. Et Isidor° de summo bono
li. iij. Facili° vitia vniuscuiusq̄ q̄ virtutes intendimus z
suspicamur: nec q̄d boni quisq̄ gesserit agnoscere: s; q̄d
mali gesserit ꝑscrutamur. 3° exponit sic. Aut quō dicis
zc̄. i. quo ꝑposito putas ex charitate vt ꝓximū saluū faci
as z teipsū non vis saluare. Tertio dn̄s arguit simula
tionē cum subiungit Hypocrita eiice pmū zc̄. vbi sic dicit
Chryso. Dn̄s vbicūq̄ vult monstrare aliqđ pctm̄ magnū
a cōtumelia incipit: sicut ibi: Serue nequā oē debitū di
misi tibi zc̄. ita dicit hic hypocrita. Quarto subiungit
correctionē dicēs: Eiice pmū. Qđ verbū exponens Aug°.
dicit: Auferētes de oculo nostro trabē inuidie vel malicie
vel simulationis: videbim° eijcere festucā de oculo fratris
nostri. dicit aūt pmū: Eiice pmū zc̄. ꝑpter q̄ttuor rōnes
vt dicit vel exponit Chryso. pma ē q: magis es cognitor
tui q̄ alteri°. secūda est: q: magis teipsum diligis q̄ ꝓxi
mū tuū. tertia rō est: q: i maiori ꝑiculo existis. quarta rō
est: q: scandalū facies. ḡ oportet vt q̄ tua sūt cū diligentia
inuestiges z iudices. Qui eni iudicat aliū de peccato ali
quo cui ipsemet subijcit̄ ipse reprehendit seipsū. Ita di
cit aplus ad Ro. ij. Inexcusabilis es ois hō q̄ iudicas. in
quo eni iudicio iudicaueris iudicabimini. q̄si dicat: ꝑ q̄li
iudicio iusto vel iniusto: misericordi vel duro iudicaueri
tis iudicabimini. i. s̄m qualitatē bonitatis vel actionis
erit q̄litas retributionis. Judicū. j. Sicut feci reddet mihi
dn̄s. z Hester. iij. dicit̄: ꝙ aman suspensus ē patibulo qđ
parauerat mardocheo.

¶ Qđ est iudiciū vsurpatū z ex quo ꝓcedit. CA. III.

Tertio pncipalit̄ dico qđ est iudiciū vsurpatū ex
defectu autoritatis ꝓcedens. Nā q̄n hō iudicat
in quib° nō h; autoritatē: tūc dicit̄ iudiciū vsur
pare. cōtra quē dicit̄ ad Ro. xiiij. Tu qui es qui iudicas
alienū seruū suo dn̄o stat aut cadit. In quo verbo tangit
tria. p° rephendit ꝑuersitatē dicēs: Tu qui es. q̄si dicat:
Cui° autoritatis es vt rapias alteri dn̄o legitimo: z preci
pue dei filio qđ suū est: Johis. v. Pater oē iudiciū dedit
filio: Exodi. ij. Quis te ꝯstituit pncipē vel iudicē sup nos
q̄si diceret: null°. Et iō sicut nullus pōt legem cōdere nisi
publica autoritate: ita null° pōt iudicare nisi ei° iudiciū
autoritate publica ꝓferat̄. ꝑpter qđ iudiciū vsurpāt alīq̄
trib° modis. pmo q̄ iudicat z non est electus a ꝓplo. scđo
ille q̄ nō est inspirat° a deo. tertio q̄ nō est repletus seu cō
motus zelo virtutis: scđa scđe vbi. ā. arti. vi. in cor. q. z in
so. ij. argu. 2° tangit serui equalitatē dicēs: ibi Qui iudi
cas alienū seruū: q̄si dicat: Seru° de seruo iudicare nō po
test. s; tu es seru° vt ipse. ḡ zc̄. 3° tangit iudicis autorita
tem: ibi Dn̄o suo stat aut cadit. q̄si dicat: Utrū stet vel ca
dat iudicare nō ptinet ad seruū s; ad dn̄m suū. Ita dicit
apls pma ad corinth. iiij. Qui aūt me iudicat dn̄s ē. q. d.
Si ego nō iudico meipsū q̄ magis cognosco meipsum q̄
aliū ḡ nō possum aliū iudicare: nec ali° me: s; solus dn̄s.
Ad cui° euidentiā est notandū ꝙ iudiciū cōpetit aliq̄b°
ꝑpter tria. pmo cōpetit ex autoritate sicut p̄latis. scđo cō
petit ex vite dignitate vt iustis. tertio cōpetit ex doctrine
ꝑfectione sicut doctoribus.

¶ Qđ est iudiciū iustū z meritoriū. CA. IIII.

Quarto dico qđ est iudiciū iustū z meritoriū ex
habitu virtutis ꝓcedēs. Ubi sciendū ꝙ iudiciū
est iustū z meritoriū si ꝓcedit a trib°. pmo ab in
spiratiōe dina. scđo ab autoritate publica. tertio a zeli re
dūdantia z eminētia. Primo dico ꝙ est iudiciū iustū
q̄n ꝓcedit ex inspiratiōe dina sicut moyses diuinit° inspi
ratus: occidit egyptiū defendēdo eū q̄ patiebat̄ iniuriā
cū moderamie inculpate tutele. hoc ē qđ Ambrosi° in li.
de offi. dicit: Qui nō repellit iniuriā a socio cū pōt tā est
in vitio q̄ ille q̄ fecit. Scđo dico ꝙ est iudiciū iustum
q̄n ꝓcedit ab autoritate publica qđ ꝓbo rōne z autorita
te. p° sic: Judex sine lege iudicare nō pōt. s; legē condere
ad publicā autoritatē spectat: ḡ zc̄. scđa scđe vbi. ā. arti.
vi. in cor. q. 2° ꝓbo autoritate. ij. Reg. xv. Quis me cōsti
tuat iudicē sup terrā: vt ad me veniāt oēs q̄ habent nego
ciū z iustū iudicē. Et Exodi. xviij. Prouide de oī plebe
viros potentes z timentes deū in quib° sit veritas z qui
oderūt auariciā. In quo tangunt̄ tria q̄ ad iustū iudicē
requirunt̄. Primū est ꝙ ptās sit i autoritate: ibi Proui
de de oī plebe. Secundū est veritas in discretiōe: ibi In
quib° sit veritas. Tertiū est bonitas i rectitudine animi
z vite: ibi Et timētes deū. Tertio dico ꝙ iudiciū est iu
stum q̄n ꝓcedit a zeli redūdantia: sicut phinees fili° elea
sari sūmi sacerdotis zelo dei cōmot°: vnū de filijs israel
z scortū occidit in lupanari: ex quo irā dei placauit: scđa
scđe vbi. ā. arti. vj. in so. ij. argu. Est aūt sciendū: ꝙ iudi
ciū meritoriū est actus triū virtutū. Primo est act° cha
ritatis tanq̄ eminētis z ꝑcellentis q̄ spūalis hō s̄m diui
nas leges oīa iudicat s̄m ꝙ dicit aplus pma ad corinth.
ij. Spūalis hō. i. qui nō viuit vita carnali s; vita spūali: z
spūaliter de deo sentit: iudicat. i. discernit oīa. s. que exce
dunt humanā rōnē: oīa que cognoscunt̄ ꝑ fidem: vel oīa
q̄ sciunt̄ ꝑ diuinā reuelationē: vel oīa q̄ sūt necessaria ad
salutē. Scđo iudiciū est act° prudentie vel rōnis tanq̄
dirigētis z diffinientis. ita dicit̄ ꝓuer. viij. Per me reges
regnāt: z legū cōditores iusta decernūt. In quo v̄bo tan
gunt̄ tria q̄ ad verū iudiciū exigunt̄. s. autoritas: ptās sa
gacitas. p° tangit̄ cōferentis autoritas ibi Per me reges
psal. Ego autē cōstitutus sum rex ab eo. 2° tangit̄ ꝓsiden
tis potestas ibi regnant nō tyrānizant. nam potestas ty
rannoꝝ hn̄ est a deo: vt dr̄ Job. xviij. Nō haberes in me
ptātē zc̄. s; ptātis abusio nō ē a deo. ita dr̄ Os. viij. Ipsi
regnauerūt z nō ex me z q̄tūs ptātis abusio nō sit effectiue
a deo: ē tn̄ ꝑmissiue a deo: Job. xxxiiij. Qui facit regnare

hypocritā ꝓpter peccata ppli. 3° tangit iudicātis: discer-
nentis: vel dirigētis sagacitas: ibi Per me. i. ꝑ sapientiā.
cōditores legū iusta decernūt. ſ; sine me. i. sine sapiētia ⁊
prudentia cōdunt iniusta: Isa. x. Ue qui cōdunt leges ini
quas. Tertio iudiciū meritoriū est actus iusticie tāq̄;
inclinantis: imꝑantis vel ꝑcipientis. iō dicit Sap. ꝑmo:
Diligite iusticiā q̄ iudicatis terrā. Glo. Nō solū dicit fa
cite iusticiā ſ; diligite iusticiā: eo ꝙ opus iusticie nō est
meritoriū nisi fiat amore iusticie: ita ꝙ ille q̄ vult iudica
re tria in se debet habere. ꝑmo intellectum illustratū pru
dentia. scđo affectū depuratū mūdicia. tertio effectū recti
ficatū iusticia: scđa scđe. q. lx. arti. j. ꝑ totū. ⁊ ꝑcipue in so.
j. ⁊. ij. argu. Uel dicas: ꝙ ad iudiciū rectu faciendu requi
rūt tria. p° requirit autoritas potētis: Eccl. vij. Noli que
rere fieri iudex nisi valeas virtute irrūpere iniquitates.
2° requirit veritas rectitudinis: vt nō ex odio vel liuore
ſ; zelo ⁊ amore iusticie ꝓferat iudiciū: ꝓuer. iij. Quē dili-
git deus corripit. 3° requirit claritas sapiētialis ſm quā
format iudiciū. Eccl. x. Iudex sapiens iudicabit populū
suū. hec aūt tria ꝑfectissime fuerūt in xp̄o. Re. s̄. Iudica-
re ꝑ totum. ℭ Q; iudiciū generale futurū est in
fine mūdi. CA. V.

Iudicium generale.

Circa iudiciū generale cōsiderāda sūt q̄ttuor.
ꝑmo ꝯueniētia diuini examinis: scđo ignoran-
tia extremi tꝑis: tertio sententia extremi iudicis: quarto
ꝑmia vel stipendia cōmissi oꝑis. Primo cōsideranda
ē circa generale iudiciū ꝯueniētia diuini examinis. Nā
post iudiciū ꝑticulare qđ agit in ꝑñti: cōueniēs ⁊ neces-
sariū est vltimū iudiciū generale. ⁊ hoc specialiter ꝓpter
q̄ttuor rōnes. ꝑma ē ꝓpter incertitudinē. scđa ꝓpter ple-
nitudinē. tertia ꝓpter vtilitatē. quarta ꝓpter mutabilita-
tem. Prima est ꝓpter incertitudinē sic: Lȝ enī cuilibet
homini añ extremū iudiciū sit certa noticia de sua dam-
natione vel ꝑmio: nō tñ oibus omniū dānatio seu ꝑmiū
īnotescit. ⁊ iō vt quilibet de alterius statu sit certus neces-
sariū est iudiciū generale. iiij. scrip. sen. di. xlvij. arti. j. q. j.
in so. iij. arg. Secūda rō est ꝓpter plenitudinē. nam pe-
nitentia que añ iudiciū cōpleta nō fuerit: cōplebit in ex-
tremo iudicio post qđ impij cruciabunt quo ad corpus
⁊ quo ad aiam simul. iiij. sen. ibidē in solu. j. argu. in fine.
Tunc enī reassumptis corpibus augebit intensiue ⁊ exten-
siue premiū beatoꝝ: ⁊ damnatio vel suppliciū damnatoꝝ
iiij. scrip. sen. vbi. s̄. in so. ij. argu. Tertia rō est ꝓpter vti
litatem. Nā ꝓpter ꝑfectū bonoꝝ modo cōmixtim inue-
niunt mali bonis ⁊ ecōuerso: ⁊ ideo modo differt ꝑmia-
tio vniꝰ ꝑ alioꝝ vtilitate: vt pȝ ad Hebre. ij. Et pene vnius
ad ꝑfectū alterius cedūt. Sȝ tunc vlteriꝰ nō erit locus vt
mali ꝑ bonos vel boni ꝑ malos ꝓficiant. ⁊ iō tūc erit vni-
uersalis sepatio bonoꝝ a malis: ⁊ ecōuerso: vbi. s̄. di. xlvij
arti. j in coꝛ. q. Quarta rō est ꝓpter mutabilitatē. Iudi-
ciū enī de hōie dari nō pōt q̄diu pōt mutari. ſ; antequā vi-
ta hoīs terminet multipliciter pōt mutari de bono ī ma
lum vel ecōuerso. s. de malo in bonū: aut de bono ī meliꝰ
aut de malo in peius. ergo restat iudicium generale post
qđ nullus mutari poterit. iij. ꝑte sūme. q. lix. arti. v. in coꝛ.
q. Sȝ forte dices: ꝙ vita hoīs terminat ꝑ mortē. ⁊ iō
post mortē nō debet esse iudiciū aliqđ. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ
q̄uis vita hoīs ꝑ mortē terminet in ꝑte. nō tñ in toto:
eo ꝙ homo mortuus aliqualit viuit. nā homo mortuus
pōt cōsiderari quantū ad quattuor. s. quo ad memoriam
familiā: oꝑa: fortunā. p° pōt cōsiderari quo ad memoriā
ſm ꝙ homo mortuus ī memoriis hominū viuit ⁊ rema-
net bone vel male fame. 2° pōt considerari homo mortuus
quo ad familiā inquantū boni patris sūt mali filij: ⁊ ma
li patris sūt boni filij: ⁊ boni sūt boni: ⁊ mali sunt mali. 3°
homo mortuus pōt cōsiderari quo ad operū efficaciam:
inquantū bonoꝝ ⁊ maloꝝ oꝑa nō fuerūt ꝑfecte remune-
rata. 4° pōt cōsiderari quo ad fortunā inquantū impij ī
ꝑñti vita sunt ꝓsperati ⁊ boni afflicti. Item frequēter vi-
demus ꝙ corpa tyrannoꝝ tradunt honorifice sepulture.
corpa vō sanctoꝝ vel cōburunt vel insepulta relinquunt
ibidem in coꝛ. q. ꝑ totum.

ℭ Q; iudiciū generale post deū oibꝰ ē incertū CA. VI.

Ecūdo ꝑncipalit circa generale iudiciū conside-
randa est ignorantia extremi tꝑis. Nō enim ab
aliquo intellectu creato puro potest cognosci vl
determinari tempꝰ futuri iudicij. s. qñ sit futurū: nec quo
ad diem. s. quo die debeat esse: nec quo ad mensem: nec
quo ad annū: nec de centū nec de mille ānis: vt dicit Au-
gustinus in quadaȝ epistola de die iudicij. iiij. scrip. sen.
vbi. s. q. iij. in so. ij. argu. Q; autē tempꝰ determinatū fu-
turi iudicij a puro intellectu creato cognosci non possit
quinq; rōnibꝰ ꝓbo. s. rōne potestatis: multitudinis: simi
litudinis: quietudinis: solicitudinis. Primo determi-
natu tempꝰ futuri iudicij est incertū ⁊ ignotū rōne diui-
ne virtutis vel potestatis sic: Finis mūdi debet rñdere ꝑn-
cipio vel initio. ſ; ꝑncipio mūdi nulla virtus creata deo
coopat: eo ꝙ mūdus ex sola dei potentia initiū habuit:
ḡ finis mūdi a nullo intellectu creato cognoscit: ſ; solū
diuine subijcit voluntati ⁊ potestati. vñ Actuū ꝑmo: Nō
est vestrū nosse tꝑa vel momenta q̄ pater posuit ī sua po-
testate: quarto scrip. sen. vbi. s̄. q. iij. in coꝛ. q in fine. Se
cūdo ꝓbat rōne multitudinis sic: Nā mūdus finiet com
pleto numero electoꝝ. ſ; numerus electoꝝ in supna feli-
citate locandus soli deo est cognitus ſm Gregoriū: ḡ ⁊c.
ꝑma ꝑte. q. iij. in arti. iij in coꝛ. q. Tertio ꝓbat rōne simi
litudinis. Nā triplici similitudine ꝓbat incertitudo tem
poris finis mūdi. s. inundationis: senectutis: furis vel la-
tronis. p° ostendit incertitudo tꝑis finis mūdi similitu
dine inundatiōis sic: Sicut enī añ diluuiū erat incertitudo
de diluuio futuro ꝑ aquā: ita añ iudiciū generale erit de
diluuio futuro ꝑ ignē ⁊ de iudicio generali. 2° ostendit
incertitudo tꝑis ⁊c. similitudine senectutis sic: Sicut enī
senio qđ est vltima etas hoīs non est certus terminꝰ ꝑfi-
nitus: eo ꝙ quantū ad ꝑcedentes etates inuenit plus vel
minꝰ durare. vt dicit Augꝰ in li. lxxxiij. q̄stionū: ita vltimꝰ
status mundi qui est quasi nouissima hora: vt dicit ꝑma
Ioh. ij. non pōt sciri quanto spacio tꝑis duret vel finiet:
quarto sen. vbi. s̄. in so. iij. argu. 3° ostendit incertitudo
tꝑis ⁊c. similitudine furis sic: Aduentus furis in nocte ē
incertus. ſ; dies dñi sicut fur in nocte ita veniet: vt dicit
ꝑma ad Thessalo. v. ḡ dies vltimi iudicij est oino incer-
tus: quarto sen. vbi. s̄. in argu. ij. contra. Nota tñ ꝓpter
verbū apostoli: ꝙ nulli intellectui creato est certū vtrū in
die vel in nocte iudiciū sit futurū. Qđ autē Math. xiiij.
dicit: De die illa ⁊ hora ⁊c. accipit diē ꝑ manifestatione
qꝛ sicut in die adueniēte luce oīa secreta manifestant: sic
veniēte vera luce. s. xp̄o oīa occulta patebūt. vñ Augꝰ. xx.
de ciui. dei dicit: Q; ille liber de quo Apoca. xx. dicit: ꝙ
tūc erit manifestus: nō erit materialis ſ; mentalis. s. virtꝰ
diuina: qua fiet vt. s. cuiq; bona vl mala ad memoriā re-
uocent. Qđ aūt dicit apl̄us ꝑma ad Thessalo. v. ꝙ erit in
nocte: Dies inq̄t dñi sicut fur in nocte veniet. accipit apo
stolus noctē ꝑ occultatiōe ⁊ incertitudine iudicio veniē-
tis tꝑis finientis. salutis ⁊ reprobatiōis. Re. s̄. incerti. tu
do. 4° ostendit incertitudo tꝑis rōne quietudinis sic:
Nā in iudicio vltimo cessabit oīs motus celestiū corpo-
rū ſ; qñ motus celi cesset nō pōt sciri ab homie. qꝛ quies
celi nō ab aliqua nāli causa: ſ; solū a volūtate diuina de-
pendet: ḡ ⁊c. quarto sen. di. xliiij. de innouatiōe mundi:

arti.ij.p totū. Quinto pbat incertitudo tpis rōne solli citudinis. Nam incertitudo temporis duplicit nos fac sollicitos.s.in vita ppria τ cura aliena.pº icertitudo tem poris nos facit sollicitos de vita ppria: qꝛ cum tps vite ppͥe ignoram⁹ semp debemus esse parati. 2º incertitu do temporis futuri iudicij generalis nos facit esse solici tos de re vel vita aliena.τ hoc duob⁹ modis. Primo ne cum curā de re aliena habem⁹:puta de familia vel ciui tate:ecclesia tota τ regno negligentiā omittam⁹ ne me rito de negligētia arguamur τ condemnemur.scdō nos fa cit sollicitos vt pp̄ter hoc reginē nullo mō impediamur vt dies dn̄i nos inueniat pparatos.vnde math.xxiiij.Vi gilate qꝛ nescitis diē τc.iiij.sen.vbi supra in solu.iiij. ar. Tertio principalit̄ cōsideranda est sentētia sup̄mi iudi cis. Quarto p̄mia vel stipēdia cōmissi opis.de quibus duob⁹ Re.infra Sentētia:p totū. ¶Quare iuramentū fuit institutum. CA.I.

i Uramentum. Circa iu ramētū cōsideranda sūt q̄ttuor. p̄mo causa institu tiōis:scdō forma iuratiōis:tertio ma teria obligatiōis: quarto cōueniētia as sumptiōis. Primo cōsiderāda ē cau sa institutiōis. Nam in hoībus vt cōiter est triplex defe ctus.s.cognitiōis:veritatis:vnitatis τ pacis. pº in ho minibus ē defectus cognitiōis eo qꝛ hoīes futura occulta τ absentia nō cognoscunt: sꝫ solū q̄ foris patent. 2º est in hoībus defect⁹ veritatis seu locutiōis:qꝛ vt plurimuꝫ in mendaciū incidūt τ labunt̄.psal.Os eoꝝ locutū est vani tatem.Et iteꝝ Diminute sūt veritates a filijs hoim. 3º i hoībus ē defect⁹ vnitatis τ pacis.Nam hoīes pp̄ē hūa nam infirmitatē de alijs dubitāt τ discredunt.τ ex h̄ de facili in eos cōtentiōes τ cōtrouersie oriunt̄. Juramen tū ergo fuit institutū cōtra hos tres defectus triplici rōe. pº rōne cognitiōis habēde. 2º rōne veritatis credende. 3º rōne dissensionis sedande τ pacis s̄uande.Ratio autē istoꝝ triū est ista:qꝛ cum iurare nihil aliud sit q̄ deū in testem adducere.de⁹ aūt quē in testē iurādo adducim⁹. pº oīa intuet̄.τ sic subuenit defectui nr̄e cognitionis.2º deus quē iurando in testē adducim⁹ nō mentit̄.τ sic sub uenit nostre locutiōis defectui.3º iuramētū ad istum fi nem inducit̄.s.ad certificandū hoīes τ ad cōtrouersias fi niendū.τ sic deus quē iurando adducim⁹ subuenit defe ctui nostre dissensionis.vn̄ aplus ad hebreos vj. Hoīes eni p maiorem sui iurant:τ oīs cōtrouersie eoꝝ finis ad cōfirmationē est iuramētuꝫ:scdā scdē.q.lxxxix.arti.j. p to tum. ¶Q꞉ iuramentū vt sit licitū tres conditio nes debet habere. CA.II.

s Ecundo p̄ncipaliter cōsiderāda ē forma iuratio nis.vt.n.iuramentū sit licitū tres cōditiōes velut tres comites in se debet habere. pº discretioneꝫ vt fiat ex causa rōnabili. 2º debet habere veritatē vt fiat de re vera.3º debet habere eq̄tatem vt fiat de re iusta.vn̄ s̄m hec tria debꝫ fieri iuramentū. pº debet eē discretuꝫ vel deliberatū: vt q̄s nō iuret deꝫ nisi p̄pter necessitateꝫ 2º debꝫ esse veꝝ vt iurans in cōscientia sua firmit̄ sciat vel credat veꝝ esse qd̄ iurat. 3º debꝫ eē iustū:vt illud p quo vel de quo q̄s iurat nō sit pctm̄ veniale vel mortale: sꝫ sit licitū τ honestū.de his trib⁹ dr̄ Hiere.iiij.Jurabis: viuit dn̄s in veritate:in iudicio τ iusticia.Qd̄ exponens Hiero.dicit:Aduertendū est q̄ iusiurādū hos habet co mites.s.veritatē:iudiciū: τ iusticiā.q̄ si defuerint piuriuꝫ est.Re.infra Periuriū.His trib⁹ iuramētis tria iuramē ta opponunt̄.p̄mo iuramentū incautū qd̄ caret discretō nis iudicio:scdō iuramētū mendosuꝫ vel falsum qd̄ caꝫ veritate.tertio iuramentū illicitū qd̄ caret iusticia: scdā scdē.q.lxxxix.arti.iij.p totū. ¶Q꞉ ē duplex iuramentū.s. assertoriū τ pmissoriū:τ q̄ id quod iurat̄ variatur quattuor modis. CA.III.

t Ertio p̄ncipalit̄ cōsiderāda est materia obligatio nis.Ubi nota:q̄ duplex est iuramētū. Primuꝫ iuramētū est assertoriū qd̄ inducit̄ ad asserēdū p̄ntia vel p̄terita.Scdm̄ ē iuramētū pmissoriū qd̄ iduci tur ad cōfirmādū aliq̄d i futuꝝ.vtrūq꞉ iuramētū veritatē debꝫ hr̄e:τ p cōsequēs hoīem obligat ad s̄uandū: diuersi mode tn̄. Primū.n.iuramētū.s.assertoriū nō obligat ex pte rei q̄ iam ē vel fuit:sꝫ ex pte v̄bi vt iuret qd̄ iam ē vel iam fuit vt.s.v̄bum cōformet̄ rei p̄terite vel p̄nti. Scdꝫ aūt iuramētū.s.pmissoriū obligat ex pte rei quā q̄s iura mēto firmauit.tenet̄.n.verum facere qd̄ iuramēto pmi sit:alias vel deest iuramēto veritas:si qd̄ pmisit nō s̄uat vel deest iuramēto discretio si iurat rem pmittēdo q̄ in ei⁹ ptāte nō fuit:nisi forte si ei quod erat possibile qn̄ iu rauit:reddat̄ ipossibile pp̄ter euentū aliqueꝫ:sic̄ v̄bigrā Cum aliq̄s iurat se alicui pecuniā soluturꝝ q̄ postmoduꝫ subtrahit̄ ei vi vel furto.τ tunc excusatus videt̄ eē a iu ramēto q̄uis talis quod in se est facere teneat̄:scdā scdē vbi.s̄.arti.vij.in coꝛ.q.p totū. Notanduꝫ etiā q̄ illud qd̄ iurat̄ vel de quo ē iuramentū:variat̄ q̄ttuor modis. Primo qꝛ vel est peccatū τ de se malū. scdō si est maioris boni impeditiuū.tertio si est dubiū vel incertū.quarto si ē licitū τ iustū. pº.n.qn̄q꞉ iurat̄ de eo qd̄ ē pctū τ ma lum sicut de pmittēdo adulteriū:furtū:homicidium τ si milia.τ tale iuramentū nō obligat:imo tales peccant iu rando τ obs̄uando.vn̄ in talibus simile ē de voto τ iura mento.Jsidorus li.ij.soliloquioꝝ:In malis pmissis re scinde fidem:in turpi voto muta decretum.quod incau te vouisti non facias. Impia enim ē promissio q̄ scelere adimplet̄. 2º qn̄q꞉ iurat̄ de aliquo qd̄ est maioris bo ni impedimētū.vel qn̄ iurat se nō facturū al.qd̄ maius bonū qd̄ tn̄ facere nō tenet̄:sicut cū quis iurat nō intra re religionē:vel q̄ nō fiet clericus:vel q̄ nō accipiet p̄la tōem in casu in quo expedit.τ tunc talis peccat iurando inquantū ponit obicem spūi sancto qui est oīs boni p posita inspirator:nō tn̄ peccat iuramentū seruando.sed si nō seruat multo melius facit:scdā scdē vbi.s̄.arti.vij.i so. ij.arg. 3º qn̄ iurat̄ de eo qd̄ est dubiū vel incertū: ita q̄ pōt vergere tam in bonū exitū q̄ in malū τ habere tam bonū finē q̄ malū: τ tunc si vergit in bonū exitū obligat ad seruandū:si aūt in malū nō obligat: sicut ptꝫ de iura mēto herodis q̄ puelle saltāti iurauit quicq̄d peteret da re.hoc iuramētū pōt esse licitū debita cōditōe seruata vt si peteret qd̄ licitū erat dare vel deceret sed pp̄ malū exi tū illicitū fuit τ impletio iuramēti erat illicita. vn̄ Am bro.in li.de officijs:Est cōtra officiū nōnunq̄ pmissum soluere sacramētū: sicut herodes q̄ necem iohis pacta ē nit ne pmissum negaret:scdā scdē.vbi.s̄.arti.vij.in solu. ij.arg.in fine.τ Rabanus sup illo verbo Marci.vj. Jura uit illi τc.sic dicit.Herodes fuit dolosus in pmittendo: sacrilegus in seruādo.τ Theophilus sup illo v̄bo: Pro pter iusiurādū sic dicit:Decebat aūt in hoc piurare:τ nō tm̄ scelus opari.Re infra Votū:de voto inepto. Quar to qn̄q꞉ iurat̄ de eo quod est iustū τ licitū:τ tunc ad ser uandū quilibet obligat̄.ita dicit̄ Matth.v.Reddes do mino iuramenta tua:alias si iuramētū nō seruat piurus efficit̄:vbi.s̄.arti.vij.p totū. Qualr̄ aūt oē iuramētū vim habet obligandi:nota q̄ iuramētū aliqn̄ est coactū aliqn̄ v̄o est dolosum. pº.n.iuramētū est coactū quādo quis inuitus cōpellit̄ ad hoc q̄ pmittat aliq̄d sub iura mento:τ in tali iuramēto obligatio que fit deo nō tollit̄ in foro cōscientie:qꝛ magis debet damnū tpale sustine re q̄ iuramentū violare.Pōt tn̄ repetere in iudicio

qȯ soluit:vel p̄lato denunciare:nō obstante q̄ iurauit ꝯ/
ri⁹:q̄ tale iuramētū vergeret in deterioꝛē exitum: eo q̄
esset cōtra rempublicam. Obligatio aūt que fit homini
ꝑ iuramētū coactum tollitur ꝑ coactionē:q̄ ille qui vim
intulit hoc meretꝛ vt ei nō seruetꝛ ꝓmissum: ꝓpter qȯ ro/
mani pontifices ab h⁹mōi iuramentis hoīes absoluerūt
nō quasi decernētes hmōi iuramēta nō esse obligatoria:
ſʒ quasi hmōi obligationes ex iusta causa relaxātes: vbi
supra arti.vij.in solu.iij.ar. 2ᵒ est iuramētum dolosum
.s.qn̄ aliud intēdit iurans:ꝛ aliud ille cui iuratꝛ. Et tunc
dico q̄ si hoc ꝓuenit ex dolo iurantis ꝛ nō ex dolo eius
cui iuratꝛ tūc iurās in dolo debet iuramentū seruare ſm
sanū intellectū illius cui iuratꝛ. vn̄ Isidorus dicit: Qua/
cunq̄ arte verboꝝ quis iuret.deus tn̄ q̄ ꝯscientie testis ē
accipit sicut ille cui iuratꝛ intelligit. Nam ille q̄ in dolo
iurauit dupliciū reus efficitꝛ. ꝑmo q̄ nomē dei inuanū
assumit. scd̄o q̄ p̄ximū decipit.Si aūt iurās dolum nō
adhibet:tunc obligatꝛ ſm intentiōem iurantis. vn̄ Gre/
gorius.xxvij.moraliū dicit: Humane aures talia verba
nostra iudicant qualia foris sonant. Diuina vō iudicia
talia foris audiūt:qualia ex intimis ꝓferūtꝛ: vbi.s̄.arti.
vij.in solu.iiij.ar.ꝑ totum. ¶ Q in iurādo est pericu/
lum ꝓpter tres causas:ꝛ q̄ repelluntꝛ a iuramēto:ꝛ quib⁹
rōnibus licite iuratꝛ. CA.IIII

q Uarto ꝑncipaliter circa iuramentū ꝯsideranda
est assumptōis seu iurantis conditio. Ubi no
ta q̄ iurādo ē magnū periculū spāliter ꝓpt̄ tres
rōnes.ꝑma ē ꝓpter lingue labilitatem:scd̄a ꝓpt̄ dei ma/
gnitudinē: tertia ꝓpter ꝑsone dignitatē vel autoritatem
Primo ē ꝑiculum in iurādo ꝓpter lingue labilitatem
cui⁹ verba iuramēto firmantꝛ:vbi supra:arti.vij.in so.iij.
ar. Nam vt dicitꝛ Jacobi.ij.Si q̄s in verbo nō offēdit h̄
ꝑfectus est vir.Offendit aūt quis in iurādo precipue tri/
bus modis.ꝑmo qn̄ iurat assidue vel frequēter.scd̄o qn̄
iurat ociose vel inutiliter.tertio qn̄ iurat dolose vel falla/
citer. Scd̄o est ꝑiculū magnū in iurādo ꝓpter dei ma/
gnitudinē cui⁹ testimoniū inuocatꝛ:vbi supra:arti.iij. in
so.iij.argu.Non.n.debem⁹ nomē dei inuanū assumere:
iux illud.Si ego deus vbi est honoꝛ me⁹. Et ꝓpter hoc
illi qui nō exhibent deo reuerentiā excludūtꝛ a iuramē
to specialiꝛ ꝓpter tres defectus.s.rōnis:criminis:diuini
honoris. p̄ᵒ excludūtꝛ aliq̄ a iuramēto ꝓpter defectū
rōnis vel discretionis:vt pueri qui an̄ ānos pubertatis
nō adhibent debitā reuerentiā iuramēto. Si aūt an̄ an/
nos pubertatis pueri iurauerint ꝛ p̄r audierit ꝛ statiʒ cō
tradixerit:v̄ba eoꝝ ꝛ iuramēta irrita erūt. 2ᵒ aliqui ex/
cludūtꝛ a iuramento ꝓpter defectum ꝯmissi criminis:
sicut piuri de q̄bus p̄sumitꝛ ex retroactis malis q̄ non
exhibebunt debitā reuerentiā iuramēto. Re.infra Per
iuriū. 3ᵒ aliqui excludūtꝛ a iuramēto ꝓpter defectuʒ
diuini honoris:sicut nō ieiuni.vn̄ d̄r.xxij.q.v. Honestuʒ
est vt qui sanctis audet iurare hoc ieiun⁹ faciat cum om/
ni honestate ꝛ dei timoꝛe. Hec in su.ꝯfe.li.i.ti.ix.q xvi.
Tertio p̄ncipaliter est magnū ꝑiculuʒ in iuramēto ꝓ/
pter ꝑsone autoritatē vel dignitatē.nam dictū hoīs con
firmatione iuramēti nō indiget:nisi q̄ dubitatꝛ de eo.
Sed hoc derogat hoīs dignitati vt dubitetꝛ de veritate
eoꝝ que dicit.ꝛ ideo ꝑsone magne dignitatis iurare nō
ꝯuenit quales sunt p̄lati vel sacerdotes:vt habetꝛ.xxij. q.
v.nullus.vbi sic dicitꝛ: Nullus ex ecclesiastico ordie cu/
q̄ laico supra sancta euāgelia iurare p̄sumat. ꝛ iteruʒ.ij.
q.v.Si quis presbyter dicitur:q̄ sacerdos ex leui causa
iurare nō debet:ꝛ maxime ꝑ tpalibus: ꝛ in dieb⁹ solēni/
bus in q̄uib⁹ spūalib⁹ est vacandū. ꝑ spūalib⁹ aūt seu ma/
gna necessitate ꝛ vtilitate in diebus solēnibus ꝛ clericis
[illegible] licet:scd̄a scd̄e vbi.s̄.arti.iiij.in coꝛ.q.Sic ḡ ꝯclu/
dens breuiter dicū:q̄ aliqui repelluntꝛ ꝛ excludūtꝛ a iu/
ramento maxime ꝓ quinq̄.s.primo ꝓ rōnis imbecilli/
tatē vt pueri.secundo ꝓ criminis deformitatē vt piuri.
tertio ꝓ honoris modicitatē vt nō ieiuni.quarto ꝓpter
tpis solennitatē vt laici ꝛ clerici.quinto ꝓ ordinis vel ꝑ/
latōis dignitatē:vt sacerdotes vel p̄lati:vbi.s̄.arti.iiij.in
coꝛ.q.ꝑ totuʒ:ita q̄ aliq̄s bene iurat q̄ttuoꝛ modis.p̄mo
si iurat ex multo mentis tribulatōe.scd̄o ex fine bono si/
ue recta intentōe.tertio si iurat sine ꝯsuetudine vel freq̄n/
tatōe.quarto si iurat ex magna necessitate vel vtilitate.
Ubi nota: q̄ quinq̄ rōnibus iuratur licite. p̄ᵒ rōne
pacis vel ꝯcoꝛdie cōseruande.2ᵒ rōne criminis vel fame
recupande.3ᵒ rōne fidelitatis vel obediētie obseruande.
4ᵒ rōne cōsanguinitatis vel ꝑentele cōtrahende.5ᵒ rōne
veritatis declarāde vel sciende.vn̄ versus: Pax ꝛ fama fi
des reuerentia cautio damni:Defectus veri tibi dant iu/
rare libenter. ¶ Quō diffinitꝛ iusticia. CA.I.

Usticia humana.

i Circa iusticiā hūanā cōsideranda sunt
tria.s.primo ꝯueniētia diffinitōis: secū
do dr̄ia opatiōis:tertio p̄eminētia ꝑfe/
ctōis. Primo ꝯsideranda ē ꝯuenien
tia diffinitōis. Nam iusticia ꝯueniēter
ꝛ cōiter a theologis ꝛ iuristis sic diffinitꝛ: Justicia est cō
stans ꝛ ꝑpetua voluntas ius suū vnicuiq̄ tribuens.quā
diffinitōem.b.Tho.in debitā formā reducens sic dicit:
Justicia est habitus ſm quē aliquis constanti ꝛ ꝑpetua
voluntate ius suū vnicuiq̄ tribuit:que est q̄i eadē diffi/
nitio cū illa quā ponit ph̄s.v.ethicoꝝ dicens: Justicia ē
virtus ſm quā aliquis d̄r opatiuus ſm electiōem iusti.
Uel iusticia est habitus a quo sunt aliqui opatiui iusto/
rū ꝛ a quo opantꝛ ꝛ volūt iusta. In qua diffinitōe theolo/
gi:ph̄s ꝛ iuriste principaliꝛ tangunt tria q̄ sunt de rōe iu/
sticie hūane.s.obiectū.respectū:actū. p̄ᵒ tāgunt iusticie
obiectū cū dicunt: Jus suū.nam ius est obiectū iusticie
qȯ p̄terea q̄ iustus d̄r q̄ ius custodit vt dicit Isido.in li.
etymo. Re.infra ca.iiij. 2ᵒ tangunt in p̄dicta diffinitone
iusticie respectū.vn̄ ꝯrelꝛ subditꝛ: Unicuiq̄.nā iusticia ꝑ
prie nō est ad seip̄m sed ad alterū. Re.infra.v.ca. 3ᵒ tan/
gunt iusticie actū cū subiungitꝛ: Jus suū vnicuiq̄ tribu/
ens.nam ꝓprius actus iusticie est reddere vnicuiq̄ qȯ
suū est. Ad hoc aūt q̄ aliquis actus circa quācūq̄ ma/
teriā sit virtuosus requiruntꝛ tria.s.q̄ sit voluntarius:fir
mus:rectus. Primo actus iusticie vt sit virtuosus oꝫ eē
voluntari⁹.ꝛ iō d̄r q̄ iusticia est voluntas q̄ quidē vo
luntas nō potentiā voluntatis dicit sed eius actū: q̄ cō/
suetudo apud autores q̄ habitus seu virtus diffinitꝛ ꝑ
actus:sicut dicit August.sup iohēm: q̄ fides est credere
qȯ nō vides.Sic a sili iusticia est voluntas.i.velle ꝛ red
dere vnicuiq̄ qȯ suū est. Scd̄o actus iusticie vt sit vir
tuosus debet eē firmus:ꝛ iō subditꝛ Cōstans.Additꝛ autē
ꝑpetua cū d̄r: Justicia ē volūtas cōstans ꝛ ꝑpetua: eo q̄
ad rōeʒ iusticie,put est virtus nō sufficit q̄ aliquis velit
seruare iusticiā ad horā soluʒ:sed requiritꝛ q̄ homo ha/
beat voluntatē ꝛ animū vel ꝓpositū ꝑpetuo in omibus
iusticiaʒ conseruandi. Tertio actus iusticie vt sit vir/
tuosus oꝫ q̄ sit rectus.iō subiungitꝛ: Jus suuʒ vnicuiq̄
tribuens. Nā ad rōem iusticie spectat rectitudinē face/
re in rebus exterioꝛib⁹.i.in opibus. qȯ p̄ʒ: q̄ iusticia ē
virtus ſm quā aliq̄s vult ꝛ opatꝛ recte: vt dicit ph̄s.v.li.
ethi. Hec.b. Tho.scd̄a s. de.q lviij.artic.i.in coꝛ.q.ꝛ so.ij.
argu.ꝑ totū. ¶ Q iusticia nō est circa passiōes
sed circa opatōes. CA.II.

s Ecundo p̄ncipaliꝛ circa iusticiā hūanam ꝯside/
rāda ē dr̄a ē opatiōis. Ubi nota:q̄ iusticia nō

est circa passiões sicut tpantia τ fortitudo q̃ sũt ad refrenandas passiones irascibilis τ ɔcupiscibilis: sed ẽ circa opationes q̃ immediate ad alterũ ordinãt. Cui⁹ rõẽ: qꝛ iusticia ẽ circa opatiões exteriores q̃ sũt imediate ad alterũ. fortitudo aũt τ tẽpantia sũt circa passiones aĩe interiores q̃ immediate nõ ordinant̃ ad aliũ vel ad alterum. Hec.b.tho.scḋa scḋe.q.lviij.arti.ix.in cor.q. Et qꝛ iusticia ẽ circa opatiões exteriores q̃ sũt imediate ad alterũ sicut dictũ ẽ τ dicet̃ infra.c.v. iõ sicut ẽ alia τ alia opatõ exterior ita ẽ alia τ alia spẽs iusticie. vñ pħs.v.ethi.ponit duas spẽs iusticie dicẽs: ꝙ due sunt spẽs iusticie. s. iusticia ɔmutatiua q̃ est directiua distributionum: q̃ mutuo fiunt iter duas psonas adinuicẽ. Alia vero spẽs iusticie dicit̃ distributiua q̃ ɔsistit in distributiõe bonoꝝ cõmuniũ ad singulas psonas. vbi. s. q. vi arti. i. in cor. q. Differunt aũt iste due spẽs iusticie. s. distributiua τ ɔmutatiua in opib⁹ suis ex pte medij qḋ attendũt. qḋ patꝫ: qꝛ iusticia distributiua capit mediũ ẜm ꝓportiõem reꝝ ad psonas: vt sicut vna psona excedit aliã ita etiã res q̃ datur vni psone excedit etiã rem que dat̃ alteri psone. Iusticia võ ɔmutatiua attẽdit mediũ ẜm equalitatem rei ad rem: sic patꝫ in venditiõe τ emptiõe in q̃bus pmo iuenit̃ rõ ɔmutatiõis. τ ideo opoꝛꝫ adeq̃re rem rei: vt q̃ntum iste hꝫ plus de eo qḋ ẽ alteri⁹ tãtũ restituat ei cui⁹ ẽ: sicut vbi gra. Quinq̃ ẽ mediũ inter sex τ q̃ttuor. qḋ patꝫ: qꝛ in vnitate excedit τ excedit̃. Si ḡ a principio vterq̃ hẽbat q̃nq̃: τ vnus eoꝝ accepit vnũ quod ẽ alteri⁹: vn⁹. s. accipiens hẽbit sex. τ alteri relinquũtur q̃ttuor. Erit ḡ iusticia si vterq̃ ad medium reducatur et accipiatur vnum ab eo qui habꝫ sex τ det̃ ei qui habet q̃ttuor. sic. n. vterq̃ hẽbit q̃nq̃ qḋ est mediũ: vbi. s. q. lxi. arti. ij. in cor. q. p totum.

¶ Ꝙ iusticia inter oẽs virtutes morales est pfectior. CA. III.

Tertio pncipalit̃ circa iusticiã hũanã ɔsideranda ẽ pemiñtia pfectionis. Nã iusticia int̃ oẽs virtutes morales ẽ eminẽtior vel excellẽtior vel pfectior. Hoc aũt triplr̃ pbo. s. autoritate rõne inductiõe.

Primo autoritate Tullij. i. li. de offi. sic dicentis: Iusticia ṽtutis splẽdor ẽ maxim⁹ ex qua boni viri noiant̃. Et Aristoteles. v. ethi. sic dicit: Preclarissima ṽtutum. s. moraliũ videt̃ eẽ iusticia: τ nec vesper⁹ nec lucifer ita mirabilis vel ita lucet. Scḋo hoc idẽ pbo rõe sic. Nobilius ẽ eẽ bonũ in se τ ad aliud q̃ in se solũ: sicut vbi gra: Nobili⁹ est lucere τ illũiare simul q̃ lucere solũ. sꝫ alie virtutes laudant̃ solũ ẜm bonũ ipsi⁹ ṽtuosi. s. qꝛ pficiũt ipm hñtem. iusticia aũt ẽ circa opatiões q̃bus hõ ordinat̃ nõ solũ in seipõ sꝫ etiã respectu alteri⁹. vñ iust⁹ laudat̃ nõ solum qꝛ hñ se hꝫ in seipõ: sꝫ etiaꝫ qꝛ hñ se hꝫ quo ad alios. ḡ τc̃. Tertio pbo hoc idẽ inductiõe sic: Iusticia ẽ nobilior fortitudine: liberalitate: magnanimitate: τ hmõi: q̃ videnẗ eẽ pcipue int̃ ṽtutes morales. ḡ ipa est pfectior vel nobilior oĩbus. qḋ patꝫ deducẽdo p oẽs ṽtutes morales. p⁹. n. iusticia est nobilior fortitudine: eo ꝙ fortitudo solũ in bello ẽ vtilis. iusticia aũt in bello τ in pace est vtilis. vñ fortes hoĩes honorant̃ solũ: qꝛ hñ se hñt i bello. Iusti aũt honorant̃ qꝛ hñ se hñt in bello τ in pace. 2⁹ iusticia ẽ nobilior tẽpantia. Cui⁹ rõ est: qꝛ tpantia ordinat̃ ad bonũ pticulare vni⁹ hoĩs. s. ad refrenandũ ɔcupiscentiã ciboꝝ vł venereoꝝ. Iusticia ãt ordinat̃ ad bonũ cõe qḋ pemiñet bono pticulari. 3⁹ iusticia ẽ nobilior liberalitate. Cui⁹ rõ est: qꝛ liberalitas in dando ɔsiderat bonũ pticulare. s. bonũ ꝓprie ṽtutis: iusticia võ dans alteri quod suũ ẽ ɔsiderat bonũ cõe. 4⁹ iusticia ẽ nobilior magnanimitate. Cui⁹ rõ ẽ: qꝛ lꝫ magnanimitas sit ornamẽtum taꝫ iusticie q̃ oĩm aliaꝝ virtutũ moraliũ: inq̃ntũ superueniens auget actũ iusticie τ aliaꝝ virtutũ: vt dicit pħus iiij ethi. Tñ qꝛ magnanimitas sine iusticia nõ hꝫ rõnem ṽtutis: iõ q̃ntũ ad hoc iusticia ẽ nobilior τ pfectior magnanimitate. Hec.b.tho.scḋa scḋe.q.lviij.arti.xij.in cor.q. et in so.argumẽtoꝝ. Et .x. pma scḋe.q lxvj.arti.iiij.in cor. q̃ ɔclusiõis.

¶ Quid sit iusticie obiectũ. CA. IIII.

Iusticia. Circa iusticiaꝫ pter illa q̃ [illegible] ɔsiderare de bemus tria. s. ei⁹ obiectũ: respectũ: actũ. Primo ɔsiderare debem⁹ iusticie obiectũ. Nam obiectũ iusticie ẽ ius. qḋ tali rõne pbo: Iustũ ẽ obiectum iusticie. ita dicit Isidor⁹ in. ix. li. etymo. Iustus dr̃ aliq̃s qꝛ iustũ custodit: iustũ aũt custodit ille q̃ seruat rectitudineꝫ in opere suo in cõpatione ad aliquẽ opantẽ: sic vbi gra. Recompensatio mercedis debite p suitio ipenso hꝫ rõnem iusti: qꝛ ẜm eq̃litatẽ vel rectitudinẽ aliquã rñdet opi alteri⁹. Sꝫ ius dictũ ẽ: qꝛ ẽ iustũ: vt dicit Isido. in li. etymo. ḡ ius vel iustũ ẽ obiectũ iusticie. Hec.b.tho.scḋa scḋe.q. lvij.arti.j.in cor.q. τ in argu.ɔtra ibidem. Ad maioreꝫ tñ euidentiã de iure habendã nota tria. s. diuisionẽ: diffinitiõem: obligatiõeꝫ. Primo nota diuisionẽ iuris. Nã ius diuidit̃ pncipalit̃ in sex spẽs: videlꝫ in hũanũ. τ hoc ius. s. hũanũ diuidit̃ in ius nãle τ positiuũ. scḋo i diuinũ τ hoc etiã diuidit̃ in duas spẽs: vt patebit. tertio diuidit̃ i legale. quarto diuidit̃ i ius gẽtiũ. q̃nto diuidit̃ in paternũ. sexto diuidit̃ in dñatiuũ. ita ꝙ aliud ẽ hũanũ. s. nãle τ positiuũ: aliud diuinũ aliud legale aliud gentiuũ aliud paternũ aliud dñatiuũ. Scḋo nota iurium diffinitiõem. Primo. n. ius nãle dr̃ esse ius illud qḋ ẽ adeq̃tũ vel ɔmensuratũ alteri ex natura rei vt cũ aliquis tãtũ dat vt tãtũ recipiat. Scḋo ius positiuũ dr̃ eẽ illud qḋ ẽ adequatũ alteri vel ex ɔdicto pũato: sicut qḋ firmat̃ pacto aliquo int̃ pũatas psonas. vel qḋ firmat̃ ex condicto publico int̃ psonas publicas puta cũ totus populus ɔsentit τ pnceps q̃ curã populi hꝫ τ ei⁹ psonã gerit ordinat ꝙ aliq̃d habeat̃ q̃si adequatũ vel ɔmensuratũ alteri vbi. s. q. lvij. arti. ij. in cor. q. Ubi nota ꝙ duplex differentia ponit̃ a pħo int̃ ius nãle τ positiuũ. Prima ẽ: qꝛ ius nãle pma facie. i. statim se offert intellectui. Ius ãt positiuũ nõ statim se offert cognitiõi: sꝫ ẽ p industriã hoĩm manifestũ. Scḋa dñia ẽ: ius nãle ẽ idem apud oẽs τ iõ dicit̃ ius cõe. Ius aũt positiuũ diuersificat̃ apud diuersas ciuitates: τ iõ vocat̃ ius ꝓpriũ. Tertio ius diuinũ dicit̃ qḋ diuinit⁹ pmulgat̃. Et hoc diuidit̃ prim i ea q̃ sunt nãliter iusta: sꝫ tñ eoꝝ iusticia hoĩes latet: τ ptiꝫ ẽ de his q̃ sũt iusta istitutiõe diuina. Sũt. n. in lege diuina q̃dam q̃ pcepta sunt qꝛ bona τ phibita qꝛ mala. Quedam võ bona sũt qꝛ pcepta: τ mala qꝛ phibita: vbi supra: arti. ij. in solu. iij. argu. Ubi sciendum: ꝙ lex diuina ꝓpe dr̃ fas: ita dicit Isido in li. etymo. Lex diuina ẽ fas lex aũt humana ẽ ius. Cui⁹ rõ ẽ: qꝛ iusticia eq̃litatẽ importat. deo autem nõ possum⁹ equalem recõpensare. τ ideo dr̃ fas qꝛ sufficit deo vt impleam⁹ qḋ possum⁹ vt s. hõ recõpenset deo q̃ntũ põt totalẽ aĩas ei subiciẽs ibidẽ arti. ij. in solu. i. argu. p totũ. Quarto ius vel iustum legale ẽ q̃ et pncipio ante q̃ sit statutũ nihil differt eẽ sic vel aliť. postq̃ aũt ẽ edictũ vel statutũ differt: qꝛ extũc icipit hẽre efficaciã ligãdi: vt dicit pħs. v. ethi. ibidẽ arti. ij. in so. ij. ar. p totum.

Quinto ius gentiũ vocat̃ illud qḋ rõ nãlis int̃ oẽs homines ɔstituit qḋ apud oẽs gẽtes custodit̃ vt dicit gaius iurisɔsult⁹. Ubi nota ꝙ ius nãle ex sui nã ẽ alteri adeq̃tũ vel ɔmẽsuratũ duob⁹ modis. Uno mõ absolute sic masculi⁹ ex sui absoluta ɔsideratõe hꝫ ɔmẽsuratiõem vel adeq̃tiõem ad femiã vt ex eo generet τ parẽs ad filiũ vt eũ nutriat. Et a tali iure nãli sic absolute ɔsiderato recedit ius gẽtiũ. Cui⁹ rõ ẽ qꝛ ius nãle ẽ cõe nobis τ aialibus. Ius ãt cõe ẽ solũ cõe hoĩb⁹ int̃ se. Alio modo [illegible] nãle ẽ

adeq̄tū alteri nō ſm abſolutā rōem vel ꝯſideratōem ſui:
h̄ ē nō abſolute ſꝫ ꝯditōnate vel ꝯſecutiue.ſ.ſm aliqd qḋ
ex ipo ſeqꝉ. ſic patet de ꝓprietate poſſeſſionū. Si n.ꝯſide
retꝉ iſte ager abſolute nō hꝫ vn̄ magis ſit iſti⁹ ꝙ̄ illi⁹. Sꝫ
ſi ꝯſi ſeretꝉ ad optimitatē colendi ⁊ ad pacificū vſuz agri
ſm h̄ hꝫ ꝯmenſurationem quādā ad h̄ ꝙ ſit vni⁹ ⁊ nō alte
rius: ⁊ hoc ad ius gentiū ſpectat. Silr hūc hoīem eē ſer-
uum magis ꝙ̄ aliū abſolute ꝯſiderando nō hꝫ nālē rōez
ſcḋm aliquā ꝯmoditatē vel vtilitatē ꝯſeqntēz.ſ. inq̄tuz
ē vtile huic ꝙ a ſapiētiori regaꝉ. ⁊ illi ꝙ ab h̄ iuuetꝉ· hoc
ꝑtinet ad rōem nālē:q̄ ius gentiū hoc mō īſtituit: vbi.ā.
arti.iij.in cor.q. ⁊ in ſolu.argu. Sexto inē p̄rem ⁊ filium
⁊ inter dn̄m ⁊ ſeruū nō ē ius vel iuſtū ſimplr. Cui⁹ ratō
ē: qꝛ ius vel iuſtū hꝫ ꝯpatiōem ad alteꝝ: mō ꝯpatio p̄ris
ad filiū vel dn̄i ad ſeruū nō ē ꝯpatio ſicut ad alteꝝ ſimpli-
citer eo ꝙ filiꝰ ē aliqd p̄ris: qꝛ quoddā mō ē pars ei⁹: ⁊ ſu⁹
ē aliqd dn̄i: qꝛ ē inſtrm̄ ei⁹: vt dr̄ p̄mo pol. Et iō īter pa-
trē ⁊ filiū ē quoddā ius vel quoddā iuſtū.ſ.p̄rnū. ⁊ inter
dn̄m ⁊ ſeruū ē qḋdaz ius vel iuſtū.ſ.dn̄atiuū.vbi. ā. arti.
iiij.in cor q.ꝑ totū. Tertio nota iuris obligationez et
duratōez. ⁊ p̄mo nō obligationē. Nā ius poſitiuū depē-
det a volūtate hūana in his q̄ ſm ſe nō repugnāt iuſticie
nāli. Vn̄ qḋ nāliter ē iniuſtū nō pōt volūtate hūana fie-
ri iuſtū.nec etiā obligādi efficaciā hēt: puta ſi ſtatuaꝉ ꝙ
liceat furari vel adulteriū ꝯmittere.vn̄. Iſaie.x. Ve q̄ cō-
dunt leges iniq̄s.vbi.ā.in ſolu.ij.ar. Scḋo nota iuris du-
ratiōem. Nam illud ius qḋ ē nāle hūāi nāē immutabilez
oꝑtet ꝙ ſit ſemꝑ ⁊ vbiqꝫ tale.i. ꝙ oī tēpe ⁊ in oī loco du-
ret: ⁊ obliget. Sꝫ illud ius qḋ ē nāle hūāi nāīm mutabilē
non.vn̄ cū nā vel volūtas hoīs ſit mutabilis: iō illḋ ius
qḋ ē hoī nāle aliq̄n pōt deficere. ſicut vbigrā: Naturalis
iuſticia vel eq̄tas hꝫ vt depoſitū deponēti reddaꝉ. ⁊ ſi na-
tura vel volūtas nō mutaretꝉ: h̄ ſemꝑ eēt ſuādū. ſꝫ qꝛ q̄n-
qꝫ ꝯtigit ꝙ volūtas hoīs deprauaꝉ: iō ē aliq̄s caſus ī q⁹
depoſitū nō ē reddendū ne hō ꝑuerſaz volūtatē hn̄s ma-
le vtaꝉ ipo: vt vbigrā Si furioſus vel hoſtis reipublice
arma repoſita repetat: ibidē arti.ij.in ſo.p̄mi argu.

℄ Q ꝫ iuſticia ꝓprie dicta ſemꝑ ē ad alteꝝ. CA.V

Secundo p̄ncipalr̄ circa iuſticiā ꝯſiderare debe
mus reſpectū ad alteꝝ. Vbi nota ꝙ iuſticia acci
piꝉ duob⁹ modis.ſ.ꝓp̄e ⁊ mathaphorice. Pri
mo mō iuſticia ꝓp̄e dcā nō ē ad ſe.ip̄m ſꝫ ſꝑ ad alteꝝ. qḋ
ꝓbo duplici rōe.ſ.rōe eq̄litatis: ⁊ diuerſitatis p̄⁹ rōe eq̄-
litatis ſic: Juſticia eq̄litatē iꝑtat.ſꝫ nihil ē eq̄le ſibiipſi ſꝫ
alti: ĝ ⁊c̄. 2⁹ ꝓbo hoc idē rōe diuerſitatis ſic: Juſticia ꝓ-
prie dcā req̄rit diuerſitatē ſuppoſitoꝝ. cū ĝ in vno ⁊ eo-
dez hoīe n̄ ſit nec poſſit eē diuerſitas ſuppoſitoꝝ: ĝ iuſti-
cia nō ē ꝓp̄e vni⁹ hoīs ad ſeip̄m: ſꝫ ſꝑ ad aliū. Scḋo mō
methaphorice vel ſilitudinarie accepta dr̄ eē in vno ⁊ eo
dez ſm ꝙ rō iꝑat iraſcibili ⁊ ꝯcupiſcibili. ⁊ ſm ꝙ iſte
due ṽtutes.ſ.iraſcibilꝉ ⁊ ꝯcupiſcibilis obediūt rōi: ⁊ vni-
uerſalr̄ ſ.n ꝙ vnicuiqꝫ p̄ti hoīs attribuiꝉ ꝙ ei ꝯuenit.
Dec.h.⁊ ſcḋa ſcḋe.q.lviij.arti.ij.i cor.q. ℄ Q ꝫ iuſti
cie actus eſt iudiciū ⁊ quare CA.VI.

Tertio p̄incipalr̄ circa iuſticiā ꝯſiderare debem⁹
actū. Nā act⁹ iuſticie ē iudiciū.qḋ q̄ triplicit
ꝓbo.ſ.autoritate.nois iterp̄tatōe.rōe ſilitudie. Pri
mo autoritate.ſ.pſal.vbi dr̄ ſic: Quoadusqꝫ iuſticia ꝯuer-
taꝉ ī iudiciū. 2⁹ ꝓbo hoc idē nois īterp̄tatōe. qꝛ iudex
dr̄ q̄ſi ius dicēs.ſꝫ ius ē obiectū iuſticie: vtꝫ. ā. ca i.ĝ ⁊c̄.
3⁹ ꝓbo hoc idē rōe ſic: Juſticia iꝑat diffinitiōez vl̄ de
terminatōez iuris vl̄ iuſti.ſꝫ ꝙ aliq̄s hn̄ diffiniat vel deter
minet qḋ ē iuris ex habitu iuſticie ꝓcedit.ĝ ⁊c̄. 4⁹ ꝓbo
hoc idē ſilitudine ſic: Qꝛ ſicut caſt⁹ hn̄ determinat ea q̄ ꝑti-
nēt ad caſtitatē: ⁊ q̄libet ali⁹ virtuoſus hn̄ determinat ea
q̄ ad ſuā virtutē ꝑtinēt: ita iuſt⁹ ꝓfert iuſtū iudiciū ⁊ re-
ctā ſententiā i his q̄ ad iudiciū ſpectāt vl̄ iuſticiā. Dec.h.
⁊ ſcḋa ſcḋe.q.lx.arti.i.in cor.q. Ad cui⁹ euidētiā nota
tria. Primū ē ꝙ ſm alias virtutes hō virtuoſus hꝫ iu-
dicare de ſeipſo.nō aūt de his q̄ ad aliū ꝑtinēt. Cui⁹ rō ē
qꝛ alie virtutes ordināt hoīez ī ſeipo.eā qꝛ hō ē dn̄s eoꝝ
q̄ ad ip̄m ꝑtinēt ſolū ⁊ nō ad aliū: iō ſm illas virtutes hꝫ
iudicare ṽtuoſus de ſeipo.ſꝫ ī his q̄ ꝑtinēt ad iuſticiā re-
q̄ritꝉ vlteri⁹ iudiciū alicui⁹ ſuꝑioris q̄ vtrūqꝫ valeat argu
ere ⁊ ponere ſuā ſnīam ī ambob⁹: ibidē in ſo.ij ar. Se
cūdū ē ꝙ iudiciū ē act⁹ pluriū virtutū.ſ.iuſticie prudē
tie ⁊ charitatis diuerſimode tn̄.qḋ p̄ꝫ. p̄⁹ n.iudiciū eſt
act⁹ iuſticie ſicut inclinātis ad recte iudicādū. 2⁹ iudiciuz
ē act⁹ prudētie ſicut iudiciū ꝓferētis vn̄ ⁊ ſyndereſ ad pru
dentiā ꝑtinens dr̄ hn̄ iudicatiua: ibidē in ſo.i.ar.in fi. 3⁹
iudiciū ē act⁹ charitatis: ſm regulas diuās. vn̄ apl̄s dicē
ſ.ad ad corinth.ij. Q ꝫ ſpūalis iudicat oīa. h̄ ē dictū: Dō-
mo ſpūalis ex h̄ ꝙ ꝑ charitatis hꝫ iclinatōez ad recte iudi-
candū de oīb⁹ ſm regulas diuās ex q̄bus ꝑ donū ſapien
tie iudiciū ꝓnūciat ſicut iuſt⁹ ꝑ virtutē prudētie ꝓnūciat
iudiciū ex regulis iuris: ibidē in ſo.ij.ar. Tertiū ē ꝙ iu-
diciū qḋ ē act⁹ iuſticie ſm p̄tz differēꝉ ē ī p̄ncipe ⁊
in miniſtris. nam ſm ꝙ iudiciū iꝑat diffinitōez iuſticie
iudiciū ē ī principe vel ī iudice. ſm āt ꝙ iudiciū iꝑat ex-
ecutiōem iuſticie: ſic iudiciū ē ī miniſtris: ita ꝙ virt⁹ imꝑ-
atiua act⁹ iuſticie.ſ.iudiciū ē ī principe. ṽtus āt diffinitiua
vel determiatiua ē ī iudice. virt⁹ āt executiua eſt ī miniſtris.
ibidē ī ſo.iiij.ar. ℄ Que iuſticia ē in deo ⁊ q̄ nō. CA.I

Iuſticia diuina.

Poſt q̄ȝ di-
ctū ē de iuſticia hūana: dicēdū eſt de iu
ſticia diuīa. Circa quā ꝯſiderāda ſūt tria.
ſ.p̄mo rōnalis attributō.ſcḋo ſingularis
diſtinctō: tertio ineq̄lis executō. Pri
mo circa diuīā iuſticiā ꝯſiderāda ē rōnalꝉ attributō. Vbi
nota ꝙ cū ſint due ſpēs iuſticie: vtꝫ.ā.ſ.ꝯmutatiua ⁊ diſtri
butiua p̄ia ſpēs iuſticie.ſ. ꝯmutatiua nō ē ī deo: qꝛ ſibi
nō ꝯuēit.qḋ ꝓbo triplici rōe.ſ.neceſſitatis.eq̄litatis ſubli-
mitatis. p̄⁹ iuſticia ꝯmutatiua n̄ ē ī deo rōe neceſſitatis.
ꝓbo ſic. Cōmutatio vni⁹ rei ad aliā ſit cā neceſſitatis vel in-
digētie vtꝫ de vēdītōe ⁊ emptōe. Re.ſra Vend.no. ĝ
vb nulla ē neceſſitas vel idigētia ibi nulla ꝯmutatō lo-
cū hꝫ. ſed ī deo nullo indigētia ē cū ſit ſūme ꝑfect⁹. ā pſal.
Bonoꝝ meoꝝ nō idiges ĝ ⁊c̄. 2⁹ iuſticia ꝯmutatiua n̄ ē
in deo rōe eq̄litatis.qḋ ſic ꝓbo: Juſticia ꝯmutatiua ī eq̄
litate rei ad rez ꝯſiſtit: vt dr̄.v ethi. ſicut p̄ꝫ ī emptōib⁹ ⁊ vē
ditōibus ⁊ alijs ꝯmutatōibus ī q̄bus req̄ritꝉ eq̄litas q̄n-
titatis rei ad rem: vt.ſ.tātū q̄s accipiat q̄ntū dedit ſm va-
lorē. ĝ ī illis hꝫ locū ꝯmutatiua iuſticia ī q̄bus eq̄litatez
q̄ntitatis quā ab alio accepit pōt alteri cōpenſare. Sed
nullus pōt deo eq̄le facē qḋ accepit. qḋ tali exēplo patet
qꝛ plus excedit deus hoīez ꝙ̄ p̄r filiū. ſꝫ filius n̄ pōt bn̄fi
cijs recōpēſare eq̄li p̄ri a quo accepit eē: nutrimētū: ⁊ di
ſciplinā ĝ multominꝰ pōt facē hō ⁊ recōpenſare eq̄le qḋ
accepit a deo. 3⁹ iuſticia cōmutatiua nō ē ī deo rōe ſub
limitatis vel autoritatis. qḋ ꝓbo ſic: Ille cui⁹ totū quod
hꝫ ē alteri⁹: nec vēdere nec emere nec cōmutare pōt: nec
eq̄le recōpenſare. ſꝫ totū qḋ hō hꝫ ⁊ q̄cq̄d facē ⁊ hr̄e pōt ē
dei. ĝ nō pōt facē equale deo. qḋ ꝓbo exēplo: Nā inter
ſuū ⁊ dn̄m nō pōt eē cōmutatiua iuſticia: eo ꝙ iter eos
aliq̄ eq̄litas q̄ntitatis nō pōt cōſtitui ſeu fieri cū totum
qḋ ē ſerui ſit dn̄i. Cū ĝ de⁹ ſit oīm dn̄ator ⁊ dn̄s: ⁊ nos et
oīa nr̄a ſint ſua: īter eū ⁊ nos iuſticia cōmutatiua eē n̄ pōt
Scḋo dico ꝙ alia ſpēs iuſticie.ſ. diſtributiua rōnabilr̄
attribuiꝉ vel cōuēit deo triplici rōe. Pria ē: qꝛ ipē ē con
ditor vel cōlator bonoꝝ. Scḋa ē: qꝛ ipē ē obſuator me-
ritoꝝ. Tertia ē: qꝛ ipē ē ſūme cōtētor ꝑfectōnū. Prima

rõ q̃re in deo ē iusticia distributiua ē: q2 ip̃e sine exactõe ē cõicator bonoꝝ. Et formo sic rõez. De rõe iusticie distributiue p̃mo ē cõicare bona sine recõpẽsatõe ꝯ iusticiam cõmutatiuā q̃ eq̃lē recõpẽsatiõem req̃rit. sed de⁹ ē distributor nālium bonoꝝ oibus creaturis: ⁊ bonoꝝ supnāliū oibus electis: g̃ ⁊c̃. Scd̃a rõ q̃re in deo ē iusticia distributiua est. q2 ip̃e est obseruator meritoꝝ. ⁊ formo sic rõem: Ad iusticiā distributiuā ꝑtinet reddē vnicuiq; s3 exigentiā meritoꝝ ꝯ iusticiā cõmutatiuā q̃ respicit eq̃litatē rei: ⁊ nõ dignitatē vel cõditiõem ꝑsone. s3 de⁹ reddit oibus ꝓ meritis. s. bonis bona: ⁊ malis mala. ⁊ magis vel minus scd̃m exigentiā: g̃ ⁊c̃. Tertia rõ q̃re cõuenit deo iusticia distributiua ē: q2 ip̃e de⁹ sine ꝑfectiõe ē cõlētor ꝑfectionū. ⁊ formo sic rõem: Illud qd̃ ē potissimū: deo est attribuendū oi impfectiõe remota. s3 iusticia ē p̃clarissima v̄tutū: vt dicit̃. v. ethi. ⁊ supius de hūana iusticia ē ꝓbatū. c. iij. g̃ iusticia distributiua q̃ ꝑfectiõem dicit remota iusticia cõmutatiua q̃ ipfectiõem ipãt etc. ꝓp̃e est i deo. vñ psal. Iust⁹ dñs ⁊ iusticias dilexit. Dec be. Tan. scri. sen. di. xlvi. de iusticia. arti. j. q. j. in cor. q. ⁊ in argumētis cõtra: ⁊ in solu. argu. ꝑ totum.

¶ Q3 iusticia diuina distinguit̃ scd̃m rõem a bonitate diuina. CA. II

Secundo p̃ncipalit̃ circa diuinā iusticiā cõsiderāda ē singularis distinctio. L3. n. iusticia i deo sit idem qd̃ bonitas: veritas: ⁊ volūtas dei: tamen scd̃m rõnem iusticia diuina distinguit̃ a p̃dictis. qd̃ p3 de singulis. Primo. n. iusticia dei a bonitate dei distinguit̃ trib⁹ modis. p̃°: q2 bõitas dei respicit ꝑfectiõem dei i se: iusticia dei respicit opatõez dei respectu alteri⁹. 2° mõ distinguit̃: q2 bõitas dei respicit cõicatiõem bonoꝝ in genera. i nõ determinans sp̃ālē modū distributiõis. s3 iusticia dei respicit sp̃ālez modū distributiõis scd̃m exigētiā meritoꝝ. 3° mõ bonitas differt a iusticia ei⁹: q2 bonitas dei h3 ratõem finis inq̃ntū de⁹ oia opat̃ ⁊ facit ꝓp̃ē bonitatē suā cõicandā: nõ ꝓp̃ē bonitatē aliquā acq̃rendaz. vñ ip̃e agit ꝓpter amorē finis: nõ aũt ꝓpter appetitū finis: ita q̃ bonitas dei se tenet ex ꝑte finis: iusticia vero dei ex ꝑte efficientis. Dec. b. t. iiij. scri. sen. di. xlvi. ar. j. q. ij. i cor. q. ⁊ so. argumētoꝝ. Scd̃o iusticia dei distinguit̃ rõne a veritate dei. Cui⁹ rõ est. q2 v̄itas dr̃ scd̃m cõmēsuratõez exterioris eq̃litatis ad rõnes q̃ sūt i mēte: sic v̄bigr̃a: Ueritas vite cõsistit i hoc. q̃ vnusq̃sq; faciat scd̃m q̃ recta rõ docet. veritas doctrine cõsistit i cõmēsuratiõe vel adeq̃tõe intellect⁹ ad eē rei. Ueritas vero iusticie dr̃ scd̃m eq̃litatez exteri⁹ cõstitutā: ita q̃ v̄itas vite ⁊ doctrīe cõsistit i eq̃litate reꝝ exterioꝝ ad mentē: v̄itas vero iusticie ē regula eq̃litatis in reb⁹ exteriorib⁹ cõstitute ꝑ quā aliq̃s in iudicijs et cõfessionib⁹ fuat̃ indēnis: vbi. s. q. ij. in cor. q. ⁊ in so. ar.

Tertio iusticia dei distiguit̃ rõe a volūtate dei ⁊ hoc trib⁹ modis. p̃°: q2 volūtas dei nõ attēdit merita imo indifferēt̃ attēdit illud qd̃ vult: sicut vult q̃ntuz vult: ⁊ vult cui vult: ⁊ cui vult facit merita q̃ ꝑ exēpla patēt. Re. infra Predestinatio. ij. ca. Iusticia vero attēdit merita inq̃ntuz reddit vnicuiq; scd̃m exigētiā meritoꝝ. psal. Tu reddis vnicuiq; scd̃m opa sua. Scd̃o differt: q2 volūtas dei exp̃mit ordinē creature ad deū: v̄bigr̃a: Id̃o creatura ē: q2 de⁹ vult. s3 iusticia sup hoc excludit ⁊ exp̃mit ordinē vnius rei ad aliā vel vni⁹ creature ad aliā. v̄bigr̃a: Ignis respectu diuine bõitatis absolute cõsiderat⁹ nõ h3 magis q̃ sit sursuz q̃3 deorsuz. s3 igni in tali natura cõstitutio rõe leuitatis ex iusticia debet̃ vt sit sursū. Silr̃ hõ absolute cõsideratur⁹ nõ h3 q̃ sit in celo vel i inferno. s3 cõsiderando vni⁹ rei ordinē ad aliū. s. pene ad culpā ex diuina iusticia culpe debet̃ vt puniat̃. Tertio differt iusticia dei a volūtate dei q2 volūtas dei includit placitū qd̃ p3 ma. h. xx. An nõ licz mihi qd̃ volo facē. Et ap̃ls ro. ix. An nõ h3 ptātē figulus ex eadē massa facere aliud q̃dē vas in honorē: aliud i cõtumeliā. ita q̃ illud ē licitū deo qd̃ ē sibi volitū vel placitū. S3 iusticia dei sup h̃ addit debitū. l3. n. oē qd̃ de⁹ vult sit iustū nõ tñ ex hoc solū qd̃ ē volitū ē iustū. s3 q2 debitū scd̃m ordinē creature ad talē effectū. v̄bigr̃a: Luto nõ ē debitū q̃ ex eo formet̃ magis vasa nobilia q̃3 ignobilia. s3 p⁹ q̃3 ex luto formatū ē vas nobile: tūc nobilitati illi⁹ debitū ē vt ad vsus nobiles ⁊ cõuenientes deputet̃. Silr̃ q̃ deus talē vel talē ꝓducat creaturā: hoc h3 ordinē ad volūtatē ⁊ nõ ad iusticiā. S3 q̃ alicui creature a volūtate deo ꝓducte attribuat̃ q̃ illi creature cõpetit hoc ad ei⁹ iusticiā ꝑtinet. ⁊ ꝯ iusticiā ei⁹ iusticie repugnaret. v̄bigr̃a: Nõ ꝑtinet ad iusticiā dei ad volūtatē ei⁹ q̃ det grãz vel nõ det. vtrūq;. n. a volūtate dei ꝓcedit. s. dare gr̃am ⁊ nõ dare. S3 p⁹ q̃3 cõtulit gr̃am q̃ ē merēdi p̃ncipiū: ꝑtinet ad ei⁹ iusticiam vt ꝓ meritis p̃mia reddat. Et sic ex suppositiõe volūtatis causat̃ iusticia: ita q̃ iusticia dei a volūtate dei triplicit̃ differt. p̃°: q2 iusticia dei attēdit meritū. volūtas vero dei nõ s3 bñplacitum. 2° q2 iusticia dei respicit respectiue. volūtas vero dei respicit q̃d absolutū. 3° q2 iusticia dei respicit vel attēdit debitū volūtas aũt dei attēdit et includit placitū. vbi s̄. di. xlvi. de iusticia: arti. ij. q. j. i cor. q. ⁊ in solu. argumētoꝝ.

¶ Q3 deus nõ agit iustius cum vno q̃3 cum alio. CA. III.

Tertio p̃ncipaliter circa diuinā iusticiā cõsiderāda ē inq̃lis executio. Ubi sciendū: q̃ differētia ē inter op⁹ diuine iusticie ⁊ diuine mīe: ⁊ int̃ opus iusticie hūane ⁊ diuine iusticie. Primo. n. cõsiderādo opus diuine mīe ⁊ diuine iusticie. dico q̃ deus misericordius agit cū vno q̃3 cū alio. Cui⁹ rõ ē q2 effect⁹ diuine mīe nõ ē ꝯ iusticiā: sed p̃ter iusticiā. vñ cū de⁹ sit excellētissim⁹ dator ⁊ distributor ꝑꝑ abūdātiā sue bõitatis sēp dat vltra cõdignū de bonis suis: ⁊ sp citra cõdignū irrogat mala pene. ita q̃ sine iniusticia vel iniuria alicui⁹ põt plura bõa dare vni q̃3 alteri vel pauciora mala pene iferre vni q̃3 alteri. Cui⁹ rõ ē q2 si aliq̃s alicui liberalit̃ cõicat sua bona põt sine iusticie p̃iudicio plura vel pauciora cõferre: ⁊ minus de malis cõferre. h̃ aũt ē misericordi⁹ cū vno agere q̃3 cū alio.

Scd̃o dico q̃ apud nos vn⁹ hõ dr̃ agere iustius alio. Cui⁹ rõ ē q2 i nobis nõ req̃rit̃ ad virtutē q̃ sp mediū indiuisibilit̃ vel pũctualit̃ attingam⁹ ꝑꝑ difficultatē inuētõis medij. s3 sufficit q̃ ꝓpe mediū sit. et q2 vn⁹ põt magis ad mediū appropinq̃re q̃3 ali⁹: id̃o apud nos vn⁹ dr̃ agere iusti⁹ alio scd̃m q̃ magis accedit ad t̃minū vel mediū appropinq̃t vtroq; nõ ꝑueniēte ad ip̃m mediū. de⁹ aũt cui mensure oim reꝝ sūt ꝑfectissime note: sp in sua opatiõe ꝑtingit ad idiuisibile mediū. Et id̃o nullo mõ cū vno agit iustius q̃3 cū alio. Hoc aũt ꝓbo triplici rõe. s. rõe ꝓportiõis ꝑtinētiõis: iniuriatiõis. p̃° rõne iniuriatiõis sic: De⁹ nemini iniusticiā vel iniuriā facit. s3 si de⁹ min⁹ cõferret alicui de bonis q̃3 ei debet̃ vel plus puniret vel punisset q̃3 peccasset h̃ eēt ꝯ ordinē diuine iusticie: qd̃ de⁹ nec fecit nec facit nec facere poss3 de potētia ordīata: g̃ ⁊c̃. 2° hoc idē ꝓbo rõne attactiõis vel ꝑuētiõis sic: Qui indiuisibilit̃ mediū vel mensurā pene respectu culpe attingit: nõ agit cū vno iustius q̃3 cū alio. s3 de⁹ cui oim culpaꝝ ⁊ penaꝝ mensure sūt ꝑfectissime note i sua opatiõe sic puniēdo indiuisibilit̃ mediū vel mensurā attingit: g̃ ⁊c̃. 3° hoc idē ꝓbo rõe ꝓportõis sic: Punitio nõ ē act⁹ iusticie inq̃ntū hmõi. s3 inq̃ntū ē ꝓportionata culpe. cū g̃ deus sp penā iferat scd̃m ꝓportõnē culpe: id̃o ⁊c̃. 4° cõfirmo hãc rõnē exēplo sic: Quia q̃ntitas vel eq̃litas ꝓportiõis sp eiusdē rõnis i minimis ⁊ i magnis. qd̃ p3: q2 eadē ꝓportõ q̃ ē int̃ duo et vnū ē int̃ decē ⁊ nouē: ⁊ eadē eq̃litas q̃ ē int̃ vnū ⁊ vnuz est int̃ cētū ⁊ centū. ⁊ id̃o nõ põt op⁹ vnū eē iustius alio: cum vtrūq; sit iustū. Eadē. n. iusticia fuat̃: cū in [illegible]

tur p malis: et bona p bonis siue sint parua siue magna. Hec be. tho. iiij. scri. sen. di. xlvi. de iusticia: arti. ij. i cor. q. Et ibidē. q. iij. in cor. q. et in so. argumētor.

¶ Q2 opus dei ppter sex rōnes dr iustū. CA. IIII

Usticie diuine opus.

Circa iusticie diuine opus ɔsiderāda sunt, tria. s. rōne ɔuersio omissio iusti opis. Primo ɔsiderādū ē rō iusti opis. Ubi nota q̄ opus dei ex sex cauš dr esse iustū. Pº ex ɔplacētia diuine voluntatis: matth. xx. An nō licet mihi qd volo facere? vñ Anselmꝰ in monologion deo loquēs sic ait: Illud iustū est qd vis: et nō ē iustum qd nō vis. 2º opꝰ dei dr eē iustū ex ɔdecētia diuine bonitatis: ita dicit Ansel. ibidē. Cū parcis malis iustū ē: nō qa illoꝝ malis. s; qz tue ɔdecēs ē bonitati. 3º opꝰ dei dr iustū ex ɔdecētia prauitatis. vñ Ansel. vbi s. sic ait: Cū punis malos iustū ē. qz illoꝝ ɔuenit prauitati vel qz illorū meritis ɔuenit. 4º opꝰ dei dr iustū ex ɔdecētia eqtatis. vñ Ansel. ibidē sic ait: Justū quippe ē te sic eē iustū vt iustior nequeas cogitari: qd nequaq̄ eēs: si tm̄ bōis et nō malis, p mia sm merita redderes. 5º opꝰ dei dr iustū ex ɔdecētia diuine dispōnis. et sic creatio mūdi dr iusta ex dispōne diuīa. iustū. n. ē qd deꝰ ipleuit qd disposuit et ordiauit facere. vñ si deus ab eterno disposuit et ordiauit mūdū i tēpe facere iustū erat q̄ illud qd ordinauit et sm q̄ ordiauit ipleret. 6º opꝰ dei dr eē iustū ex ɔdecētia diuine pcognitionis. et h' mō iusta fuit electio iacob et reprobatō esau. Cuiꝰ rō ē: qz ɔdecēs diuine sapiētie ē q̄ det illi grām quā scit bñ vti: et nō det illi grāz quā scit male vti. vñ Ambrosiꝰ. Deꝰ dat illi grām quā scit sibi seruituꝝ et non dat illi grām quā scit sibi nō seruituꝝ. ita q̄ dare grāz cui ē danda et nō dare cui nō ē danda ē iustū: ex ɔdecētia diuine sapiētie. Nā in sapiētia dei ē pscientia nō solū statꝰ q̄ nūc est: s; et status q̄ futurꝰ ē. Hec alex. in. i. scrip. sen. et c.

¶ Q2 in omni ope iusticia dei et misericordia eiꝰ insepabiliter ɔiungunt. CA. V.

Ecūdo pricipalr circa opa diuine iusticie ɔsiderāda ē ɔuersio. Nā in ope dei mīa et iusticia dei insepabilr ɔiungūt. Hoc āt triplr pbo. s. rōnibus: et autoritatibꝰ: et ex sufficiēti diuisiōe. Pmo. n. pbo ex sufficiēti diuisiōe sic: Opatio dei duplr pōt ɔsiderari. pmo ex pte dei a quo pducit. scdo ex pte eiꝰ a qͦ recipit. Pº. n. si opatio dei ɔsiderer ex pte dei a quo pducit vel efficit: tūc ois opatio dei h3 annexā mīam et i oī suo ope mīam ɔiungit et facit. Cuiꝰ rō ē: qz mīa dei cōsistit i supabūdāti collatōe bonoꝝ: et i supabūdāti subtractiōe maloꝝ et penaꝝ. S; deꝰ hec duo facit qd p3: qz cum deus pp abūdantiā infinitā sue bōitatis sit excellētissimus dator sp dat vltra ɔdignū de bonis et sp citra cōdignū irrogat mala pene. 2º vō si opatio dei ɔsiderer ex pte eiꝰ a quo recipit tūc opatio dei h3 annexā iusticiaz. qd p3: qz rō iusticie in h' ɔsistit q̄ vnusq̄sq3 recipiat scdm pportionē opeꝝ suoꝝ. s; deus ita facit. naz vnicuiq3 dat pmia scdm exigentiā meritoꝝ dū reddit mala p malis: et bona p bonis: magna vel pua iux culparum mensurā.

Scdo hoc idē pbo rōe sic. Si. n. in opibꝰ dei sit iusticia sine mīa: et ecōuerso si mīa sine iusticia: seqret h' incōueniēs. s. q̄ deꝰ in suo vel ex suo ope nō laudabit s; potius vituperabit. qd sic p3: Quia vbi iusticia repugnat mīe: ita q̄ iusticia sit sine mīa tūc si laudat: s; potiꝰ vitupat: eo q̄ iusticia sine mīa crudelitas ē. Silr vbi mīa repugnat iusticie ita q̄ mīa sit sine iusticia nō laudat s; vitupat: eo q̄ mīa sine iusticia ē fatuitas. Dicere āt q̄ deꝰ sit fatuus vel crudelis ē icōueniēs. et iō imēsitas diuine mīe a diuino ope iusticiā nō excludit: nec iusticie imēsitas excludit mīam. Tertio h' idē pbo autoritate bti aug. i li. de ɔcordia euāgelistaꝝ sic dicētis: Deꝰ q̄ res hūanas curat: iuste et mīscordiē curat: vt nec excludat mīa iusticiam: nec iusticia mīam. Quarto pbo h' idē autoritate psal. dicentis Uniuerse vie dñi mīa et vitas. vbi glo. sic dicit: Uie dñi dicūt opa dñi: q̄ vniuerse vie eiꝰ. i. oīa opa eius hñt annexā mīaz et iusticiā. Quīto āt pbo in ope creatiōis: ɔseruatiōis. iustificatiōis: tpalis tribulatiōis: punitiōis eterne: pmiatiōis. Pº in ope creatiōis reꝶ ē iusticia inq̄ntū iusticia exigit vt deꝰ qd facere disposuit: adimpleret. Itē est ibi mīa inq̄ntū nō eē ad esse gratuitae pduxit. 2º in ope ɔseruatiōis reꝶ ē iusticia et mīa. Justicia qdē qz iustū ē vt cā effectū suū quē pduxit ex quo pduxit in esse ɔseruet: eo q̄ nulla res pōt eē sine suo ɔseruāte et regente: et maxie sine deo q̄ ē cā totius: et q̄ntū ad eē: et quātum ad fieri. Mīscordia etiā dei in ɔseruatiōe rerum existit inq̄ntū sine sua indigētia gratuito res ɔseruat et regit. vñ oīa indigent diuīa mīa. s. misera et felicia. miser: qa sine illo nō subleuat. Felix: qz sine illo nō erigit. 3º in ope iustificatiōis ē iusticia et mīa. iusticia qz iustū ē vt deus adimpleat qd pmisit. mīa vō: qz nō ē debitū deo gratificare. Uel i iustificatione impij ē iusticia: qz nō decz sūmā bonitatē vt creaturā rōnalē quā ad btitudinem fecit oino perire sinat: vt dic Ansel. mīa vero ē in iustificatōe impij: qz deꝰ nō respicit exigentiā meritoꝝ. 4º in ope tpalis punitiōis vel tribulatiōis ē mīa et iusticia simul. iusticia qdem: qz iustū est vt puniat malū. mīa vō: qz punit citra ɔdignū: nā mīa superexaltat iudiciuz. 5º in ope eterne punitiōis sūt simul mīa et iusticia. Justicia qz volūtati in pctō eterne: debet pena eterna: s; volūtatas pctōris in pctō mortali decedētis ē eterna qd p3: qz q̄ in pctō morit: voluisset sine fine viuere scdm Grego. q̄ et c. Silr in dānatione pctōꝝ ē mīa dei. qd p3: qz deꝰ tātā nō irrogat penam dānato q̄nta ei debet. sed q̄ntum sustinere potest. 6º in ope beatificatiōis sūt hec duo. s. iusticia et misericordia simul. Re. s. Beatitudo: et ifra Mīa. Hñ q̄ dic Uniuerse vie dñi mīa et veritas. Et iterꝶ psal. Mīscordia et vitas obuiauerūt sibi. s. in oī ope dei. Hēc. b. tho. in iiij. scri. sen. di. xlvi. de mīa dei: arti. ij. q. ij. in cor. q. et in argumētis duobus ɔtra. Ad maiorem tū euidētiā pdicteꝶ nota q̄ l3 in oibus opibus dei inueniat mīa et iusticia ɔiuncte simul: tñ aliqñ ē nobis occulta mīa: et iustia manifesta: sicut in punitōe puuloꝶ sine baptismate decedētiū: et in scdo aduētu xpi. s. ad iudiciū. aliqñ vō ecōuerso. s. manifesta est mīa et iusticia occulta. s. in iustificatiōne impij et in primo aduētu xpi. s. in carnē. aliqñ vero vtraq̄ ē occulta. s. dei mīa et iusticia vt in retributōe quorūlibet iustoꝶ et inocentiū. vt in iob et pꝰulis inocētibꝰ. p3. aliqñ vtraq3. s. iusticia et mīa dei sūt manifesta vt i remuneratiōe iustoꝶ et in dānatiōe reprobo ꝶ qz illos. s. iustos remunerat supra meritum et illos. s. reprobos punit citra condignum qd est mīe. s; vtrisq3 retribuit sm merita. s. bonis bona et malis mala quod est iusticie.

¶ Q2 deꝰ aliquādo agit sine iusticia aliquādo scdm iusticiā. CA. VI.

Ertio principaliter circa diuinam iusticiam considerāda est omissio iusti opis. Non. n. potest deus aliquod opus iusticie pretermittere vt faciat contra iusticiam diuinā. sed bene potest aliqd opus iusticie pretermittere vt faciat preter iusticiam. Ubi nota q̄ sicut deus se habet ad opera nature ita se habet ad opera iusticie. Nam deus ad opera nature sic se habet: quia aliquando facit supra naturam: aliqñ pter naturam: aliquādo vero sm naturā: nūq̄ tñ facit ɔ naturā. Primo dico q̄ deus q̄nq3 facit supra nām vt sic quādo causat effectum ad quē causandū natura vel cā naturalis non se extendit vt sicut quādo restituit vitam mor

tuo: vel qñ corpi glorioso tribuit formā glorie ad q̄ duo virtꝰ nālis nō se extēdit. Scḋo deꝰ aliqñ facit pter nāz sic qñ effectū nature facit sine actōe nāe. vbigrā: Ex actione nature aq in vinū ɔuertit. qñ ḡ deꝰ ɔuertit aquā in vinū subito fecit effectū nature sine mō actiōis nāe q̄ in tpe opaṫ qꝛ p motū: deꝰ aūt in instāti. Tertio deꝰ facit sm nām: sic qñ res nāles sm inclinatōem nāe ppe dirigit ad locū ⁊ ad finē ⁊ opatōez nāe ppe ɔuenietē: vt q̄ grauia tēdāt deorsum ⁊ leuia sursū. Quarto deꝰ nūq̄ facit ɔ nām: vt q̄ ignis manēs ignis refrigidet. Cuiꝰ rō ē: qꝛ cū deus sit ɔditoꝛ nāe nō corrūpit nām: sꝫ eā saluat. Dec. b. Tho. i. scri. sen. di. xlij. arti. ij. in solu. ij. arg. Sic a silī deus se hꝫ ad opa iusticie. Nā qñq̄ deꝰ facit supra iusticiā: qñq̄ pter iusticiā: qñq̄ sm iusticiā: nunq̄ tñ facit ɔ iusticiā. Pꝛio dico q̄ deꝰ aliqñ facit supra iusticiā: inquātū plus tribuit de bonis q̄ q̄sq̄ mereaṫ: ⁊ minus ō malt. Cuiꝰ rō ē: qꝛ cū deꝰ pp sue bonitatis abūdātiā infinitā sit bonoꝝ excelletissimꝰ elargitoꝛ: superexcedit receptōez q̄ ē pportionata recipiēti. Scḋo deꝰ fac̄ pter iusticiā qñ bonū aliq̄ largiṫ alicui vl̄ malū aliq̄ remittit nullo merito p̄cedēte: sic qñ tribuit alicui pmā grām: vl̄ ēt si iudā saluaret h̄ n̄ eēt ɔ iusticiā: sꝫ pter iusticiā. cuiꝰ rō ē: qꝛ deꝰ sine sue iusticie p̄iudicio p petō in eū cōmisso pōt vl̄ minus erogare de pena vel totalr̄ remittere penā. Similiṫ absq̄ merito p̄cedēte pōt plus largiri de grā. Cuiꝰ rō est qꝛ si aliq̄d exhibeaṫ alicui qḋ nō debeṫ: nihil ɔ ordinē iusticie fit si de suis bonis plus ei ɔferat: sic ptꝫ de eo q̄ alicui liberaliter cōicat bona sua. Deꝰ ḡ tū qꝛ liberalissimus datoꝛ: tū etiā qꝛ in eū oīs petōꝛ peccat: pōt plus alicui cōferre de bonis q̄ sit alicui debitū: eo q̄ liberaliter tribuit oībus ⁊ nō ex debito sicut ptꝫ. 2ᵒ qꝛ oīs petōꝛ ī eū peccat: pōt minꝰ inferre de malis vel etiā pōt totaliṫ relaxare pena. Ubi nota dr̄am inṫ iudicē mediū ⁊ supremū q̄tū ad remissionē ⁊ dimissionē pene culpe debite. qꝛ iudex mediꝰ vl̄ tpalis nō pōt sine iusticie p̄iudicio diminuere vl̄ relaxare penas debitas pctis in deū vel in rē publicā cōmissis: nisi forte qñ videret hoc vtilitati publice expedire. Deus aūt oīse pctīi in se cōmissum ⁊ omnē penam peccato debitam remittere potest ⁊ omnē penā totaliter relaxare. Ex quo sequiṫ si iudā saluaret non eēt ɔ iusticiā sꝫ pter iusticiā: sꝫ tñ eēt ɔtriū eiꝰ p̄scie ⁊ dispositōi qua ei eīnā penā pparauit. vñ ordo iusticie dine nō īpedit q̄ ī posset saluare iudā rōe q̄ d̄e petīi in eū cōmissum: ⁊ oēz penā petō debitā ipe solꝰ pōt remittere. sꝫ īpedit ordo dine p̄scie ⁊ dispositōis eīne. Tertio deus sm iusticiā facit: qñ vnicuiq̄ tribuit qḋ mereṫ: in psal. Tu reddis vnicuiq̄ sm opa sua. Quarto deꝰ ɔ iusticiā nūq̄ facit puta qꝛ nūq̄ alicui minꝰ ɔfert de bonis q̄ debeṫ ei: vl̄ nūq̄ sine petō spūaliter vl̄ eīnalr̄ punit: vl̄ plus punit q̄ pecceṫ: qꝛ tūc faceret ɔ seipm̄ vel negaret seipm̄ vñ sup illud vbū apl̄i Ro. xi. Cōtra nām inserṫꝰ es. glo. sic dicit Creatoꝛ ⁊ cōditoꝛ oīuz rerū nihil ɔ nām facit sicut nec ɔ seipm̄. vñ sicut ipe ē cōditoꝛ oīuz nārū: ita ipe ē cā ⁊ cōditoꝛ oīs iusticie. vñ dānare petrꝫ cui ex beñficio grē sibi collate salus debeṫ nō posset: qꝛ h̄ eēt ɔ iusticiā. saluare aūt iudā nō eēt ɔ iusticiā sꝫ pter iusticiā. vt. ā. patet. Dec. b. Tho. iiij. scri. sen. diſ. xlvj. de iusticia: arti. ij. q. ij. in coꝛ q. ⁊ in solu. argu.

¶ Q̄ iusticia dei mīa est p̄cipalioꝛ ⁊ nobilioꝛ ⁊ iō appetibilioꝛ. CA. VII.

Adhuc circa dinā iusticiā pter ea q̄ dicta sunt superius ɔsiderāda sunt tria. pꝛimū est nobilitas qua deficit. secūdū est penalitas qua pficit. tertiū est eternitas q̄ afficit. Pꝛio. n. iusticia dina a mīa in nobilitate deficit. Cū. n. in oī dino ope mīa ⁊ iusticia inseparabiliṫ cōiūgaṫ: posset qs q̄rere q̄ istarū ē p̄ncipalioꝛ: nobilioꝛ: appetibilioꝛ: an mīa: an iusticia. Respdeo ⁊ dico q̄ in oī ope dei p̄ncipalioꝛ maioꝛ vel nobilioꝛ ē mīa dei q̄ iusticia dei. qḋ rōnibꝰ ⁊ auctoritatibꝰ pbo. ⁊ pbo pmo duplici rōne. Pꝛia rō ē talis: Oē illud qḋ est ex pte dei agētis: est p̄ncipaliꝰ ⁊ nobilius q̄ illud qḋ est ex pte recipiētis. sed mīa est ex pte dei q̄ supabundat ī bono. iusticia aūt est ex pte recipiētis q̄ recipit sm pportōem. i. sm exigētiā meritoꝝ ḡ mīa supeminet iusticie. Scḋo hoc idem pbo alia rōne sic: Illud qḋ est pꝛpriū alicui principalius ei cōuenit q̄ illud qḋ est alienū ab eo. verbigrā: De caloꝛe ⁊ siccitate respectu ignis: quia ppꝛiū est igni calere iō p̄ncipalius igni cōuenit caliditas q̄ siccitas. Sic a simili ppꝛiū opus dei est misereri ⁊ parcere: opus aūt puniēdi alienū ē ab eo vt dr̄ Isa. xxviij. ḡ mīa in opere dei est p̄ncipalioꝛ q̄ iusticia. Tertio h̄ idem pbo auctoritate Jaco. ij. ca. Superexaltat aūt misericordia iudiciū. i. supponeṫ mīa in iudicio. Quarto h̄ patet alia auctoritate. s. dauid dicētis: Misericordia eiꝰ sup oīa opera eius. vbi glo sic dicit: Deus quantū est in se vel ex se sp̄ ē paratus dare esse grē ⁊ eē glorie nisi nostra peccata ⁊ scelera impediāt. q̄ si punit seueritas est nō in eius sed in tuo ope. Si. n. tollis opa tua mala ⁊ in te non remaneāt nisi opa eius: non dimittet te miseratio eius. Si aūt nō dimittas opa tua dicet: Ite maledicti in ignē eternū ⁊c̄. Dec. b. tho. iiij. scri. sen. di. xlvj. ō mīa: arti. ij. q. iij. in coꝛ. q. ⁊ argu. ɔ: Re. infra Mīa. viij. ca.

¶ Q̄ deꝰ in bonis tpalibꝰ aliqñ infert penā sine culpa.

Secūdo principalr̄ iusticia dina CA. VIII.
in penalitate quā cōfert pficit. Posset. n. aliq̄s querere: si deus punit aliquē iuste sine peccato Et q̄tum ad hoc respondeo quattuoꝛ modis. Pꝛimo q̄ deus nec in hac vita nec in futura in bonis spūalibus infert alicui penā sine culpa ppꝛia. quod tali rōne pbo: Deus nunq̄ facit cōtra iusticiā: vt superius sexto capitulo est pbatū. Sꝫ si deus alicui minus ɔferret de bonis q̄ ei debeṫ: vel si puniret spūaliter p subtractōem grē ⁊ priuatōem visionis sue eēntie sine peccato: vel si plus puniret q̄ homo peccasset: hoc esset cōtra ordinē iusticie: qḋ deus nec facit nec facere posset: loquēdo ō potētia ordinata: sicut non posset facere quin eius opus sm q̄ participat esse imitareṫ eum: ḡ ⁊c̄. Dec. b. tho. iiij. scri. sen. diſ. xlvj. de iusticia: arti. ij. q. ij. in coꝛ. q. Secūdo modo respondeo ⁊ dico q̄ in hac vita iusticia diuina lꝫ nunq̄ inferat penam in spūalibus sine peccato ppꝛio: tñ iusticia qñq̄ diuina infert penale. i. detrimentū in bonis tpalibus sine ppꝛio petō. qḋ tripliciter pbo. s. similitudine: auctoritate ⁊ rōne. Pꝛio similitudīe sumꝰ exēplo Job in hac vita grauissime fuit punitus. ⁊ tñ pena nō fuit ei inflicta p culpa vt Greg. dicit. ⁊ ipemet de seipō testaṫ Job. xvij. Nō peccaui ⁊ in amaritudinibus moraṫ oculus meus. Qḋ verbū exponiṫ tribus modis. pꝛᵒ sic Non peccaui. s. corde. vnde ipe dicebat. xxvij. ca. Neq̄. n. reph̄endit me coꝛ meū in omni vita mea. secūdo mō exponiṫ sic Non peccaui in oꝛe. vñ diciṫ ibi. j. ca. In oībus his nō peccauit iob labijs suis. 3ᵒ modo exponiṫ sic Non peccaui. s. ope. vñ dicebat infra. xvi. ca. Dec passus [illegible] absq̄ iniq̄tate manus mee. Quis ita innocens ⁊ ita perfectus fuit vt iob. ⁊ tñ dicit in amaritudinibus moraṫ oculus meꝰ. Scḋo pbo hoc idē auctoritate. b. Aug. in li. de ci. dei dicētis q̄ infoꝛtunia q̄ accidūt in hoc mūdo sunt cōia bonis ⁊ malis. sꝫ culpa nō est vtrisq̄ cōis. ḡ aliqñ pena tpalis inferṫ sine culpa. Tertio hoc idē pbo rōne Nam in hac vita sp̄ est status spūalis pfectus vñ qꝛ pati detrimētū in bonis spūalibus sp̄ ē malū. pati aūt malū seu detrimētū ī bōis corpalibꝰ qñq̄ ē bonū: iō deꝰ n [illegible] ḡ infert detrimētū in bonis spūalibꝰ sine culpa ī bōis [illegible] corpalibꝰ sic: Cuiꝰ rō rō ē qꝛ pati detrimētū in bōis tpa. [illegible] q̄ ē

vtile ad quinq͡z.s.primo ad hũiliatõem:vt supbie ⁊ psumpcõis:scõo ad pseruatõem vt in illis q̃ sunt in grã ne in culpã ruant:tertio ad exercitatõem vt in iuuenib⁹ ociosis ⁊ pigris:quarto ad purgatõem. Nã pati penã vel detrimẽtũ in bonis tpalibus ẽ medicina pseruãs ⁊ purgãs quinto ad subtractõe͡z:qꝛ pati detrimẽtũ in bonis tpalibus ẽ vtile,pmouẽdo ad bonũ ⁊ abstrahendo hoĩem ab amore supfluo tpaliũ. Tertio mõ rñdeo ⁊ dico:ꝙ detrimẽtũ bonoꝝ tpaliũ nõ põt pprie dici pena sꝫ penale:sicut amara potio nõ hꝫ rõem pene sed medicine pseruatiue ⁊ curatiue.⁊ sic medicina q̃uis amara sit ⁊ penalis datur ad maius bonũ ɔsequẽdũ ⁊ euitãdũ vel excludendũ maius malũ:sicut iusticia diuina infert q̃nq͡z detrimẽtũ in bonis mĩorib⁹.s.tpalibus:vt a malis spũalib⁹ liberet:purget:⁊ caueat a futuris. In cui⁹ signũ dñs sathane in carnẽ iob tradidit ptãtem ⁊ pcepit ei vt aĩam eius seruaret. Quarto mõ rñdeo ⁊ dico:ꝙ lꝫ detrimẽtũ pati sit vtile in hac vita:vt ptꝫ.ñ.tñ post hãc vitã cessante spũali pfectu:nullũ detrimẽtũ etiã in bonis tpalibus sustinebit aliq̃s sine culpa:imo tũc absterget deus oẽm lacbrymã ab oculis sctõꝝ:vt dꝛ Apoca.xxi. Dec.b.Tho.iiij.scri.sen.di.xlvi de iusticia:arti.ij.q.iij.in cor.q.⁊ in arg.ꝫ:⁊ in so.arg.

¶ Q͡z iusticia dei in dãnatõe reprobo͡ꝝ nũq̃ mitigat͛. CA.IX.

Tertio pincipalr iusticia diuina obstinatos vel dãnatos eternitate afficit. Nã ex diuina iusticia decedẽtib⁹ in pctõ mortali infert͛ pena eterna.vñ Greg.iiij. dialogoꝝ sic ait: Ad magnã iusticiã iudicantis ptinet vt nunq̃ careãt supplicio q̃ nunq̃ voluerũt carere pctõ. Dec.b.Tho.allegat.iiij.scri.sen.di.xlvi.ð iusticia:arti.iij.p totũ.⁊ pp hoc dicit aplꝯ ad hebreos.x. Horrẽdũ est incidere in man⁹ dei viuẽtis.qð verbũ debꝫ intelligi q̃tũ ad statũ future vite:vbi iusticia principalr hꝫ locũ quẽ nullus ibi subterfugere poterit:qꝛ cũ de⁹ sit iustus:nõ dimittit pctm̃ ipunitũ: Ecci.xlvi. Si pniam nõ egerim⁹:incidem⁹ in man⁹ dei viuẽtis. Prouer.i.Tunc inuocabũt me ⁊ nõ exaudiã. Sꝫ in hac vita vbi ẽ loc⁹ mĩe:verũ est qð dꝛ.ij.Reg.xliiij. Melius est mihi incidere in man⁹ dei q̃ in man⁹ hoĩuꝫ. Cui⁹ rõ est:qꝛ cũ deus sit misericors ignoscit penitẽti.⁊ hoc ẽ ꝙ subdit͛: Multe enĩ sunt mĩe eius. Hoc mõ exponit.b.Tho iiij scri.sen.di xx.in expositõe lr̃e i fine. Sꝫ horrẽdũ ẽ incidere i man⁹ dei viuẽtis pcipue pp tres rõnes. pria est pp pene interminabilitatẽ.scõa est pp resistẽtie remotõem vl' exclusionẽ.qꝛ eius ire nemo põt resistere cũ sit oĩpotẽs:nec ab eo fugere cũ sit vbiq͡z pñs: nec corã eo fallaciter excusare cũ.oĩa sciat:vbi.ñ.de mĩa:arti.ij.q.ij.in so.i.arg.p totũ. Tertio ẽ horrẽdũ in alia vita incidere in manus dei pp pene infinitatẽ. Cũ.n.pctm̃ sit infinitũ:eo ꝙ bonũ offendit͛ infinitũ:opꝫ ꝙ pena sit infinita. Sꝫ ꝙ pena sit infinita põt intelligi tribus modis.s.duratõe:cõpatõe:intensione. p⁹ duratõe.s.ꝙ pena damnatoꝝ sine fine durabit. Re.infra penas dãnatoꝝ rõnes pp quas pene dãnatoꝝ sunt eẽne. 4⁹ pene dãnatoꝝ sunt infinite cõpatiõe.⁊ hoc mõ priuatio visionis diuine que est pena pctĩ mortalis in infinitũ oẽm aliã penã excedit.qð ptꝫ discurrendo p singulas dãnatoꝝ. Cũ.n.in dãnatis sint spãliter q̃nq͡z pene. pria ẽ diuine visionis priuatio vel exclusio.scõa est virtutis ⁊ oĩs potẽtie naturalis ad bene agẽdũ ablatio.tertia ẽ oĩs potẽtie aĩe ⁊ corpis inordinatio.quarta ẽ oĩuꝫ mẽbroꝝ corpis cruciatio.quinta ẽ oĩs boni exterioris ablatio. Pria pena.s.carẽtia diuine visionis erit infinita cõpatiõe:qꝛ oẽꝫ aliã penã in infinitũ excedit. Tertio mõ põt intelligi ꝙ pena dãnatoꝝ sit infinita intẽsiõe.s.pp remotõeꝫ mĩe relaxantis aliq̃d de pena:⁊ tũc etiã in dãnatis deus q̃i infinitũ diminuit de intẽsione.i.de acerbitate pene:⁊ hꝫ sp [illegible] duas cãs. Pria est pp fragilitatẽ nature q̃ nõ est capax alicui⁹ pene infinite:vbi.ñ.de iusticia:arti.iii.in cor.q.in fine. Scõa rõ est pp infinitatẽ diuine mĩe que nõ tollit͛ totaliter a dãnatis:vbi.ñ.de mĩa:arti.ij.q.iij.in solu.i.arg. Ubi sciẽdũ:ꝙ iusticia diuina in dãnatõe pctõru duplr põt ɔsiderari. Uno mõ sm̃ pportõem pene ad culpã. Alio mõ sm̃ pportõeꝫ duoꝝ peccãtiũ ad duas penas. Prio mõ ɔsiderãdo pportõem pene ad culpã põt intelligi duob⁹ modis.p⁹ mõ absolute ⁊ in generali.s.vt qui peccauit puniat͛:⁊ q̃ multũ peccauit multũ puniat͛. Et his duob⁹ modis deus nũq̃ punit citra cõdignuꝫ:qꝛ sp pctõres punit:⁊ multũ peccãtes multũ punit:nec aliquid ð pena dimittit.2⁹ mõ põt ɔsiderari psupposita mitigatõe diuine mĩe q̃ aliq̃d de pena dimittit:vt ptꝫ.ñ.⁊ sm̃ hũc modũ sp punit͛ aliq̃s citra cõdignũ:qꝛ nõ tãtũ punitur q̃s quãtũ p culpã meruit. Scõo mõ ⁊ meli⁹ põt cõsiderari eq̃litas pportõis ⁊ nõ quãtitatis sm̃ pportõem duoꝝ peccantiũ ad duas penas:vt.s.ille q̃ plus peccauit plus puniatur.⁊ sm̃ ꝙ excedit͛ in pctõ excedat͛ in pena: vbi ñ.di.xlvi.de mĩa:arti.ij.q.i.in so.i.arg.p totũ. Notandũ etiã:ꝙ in punitõe dãnatoꝝ iusticia dei trib⁹ modis ɔsiderata nũq̃ mutat͛ vel mitigat͛.p⁹ inquãtũ mortali debet͛ pena gehẽne.sicut merito debet͛ pmiũ celeste ⁊ hec iusticia nũq̃ mutat͛ vel mitigat͛.2⁹ iusticia dei exigit:ꝙ maiori pctõ debet͛ maior pena:⁊ minori pctõ debet͛ minor pena.⁊ hec silr pena nũq̃ mutat͛ vel mitigatur sicut pma.3⁹ iusticia dei exigit:vt mortali pctõ debeatur pena eterna.⁊ hec iusticia nũq̃ mutat͛ vel mitigat͛ vt due priẽ. 4⁹ iusticia diuina mĩa mitigat͛ sm̃ ꝙ taxatio pene ẽ quãta reddet͛ nõ quãta debet͛. Dec aler in i. sen.

¶ Quid sit iustificatio impij. CA.I.

Iustificatio impij

Circa iustificatiõem impij ɔsideranda sunt tria.s.euidẽtia q̃dditatis: exigẽtia integritatis:eminẽtia dignitatis. Primo ɔsiderãda ẽ circa iustificatõem impij euidẽtia q̃dditatis vel entitatis.s.q̃d sit iustificatio ipij. Ubi nota ꝙ iustificatio impij ẽ ideꝫ ꝙ remissio crimĩs:vocatio pctõris:renouatio mẽtis:sanatio cordis:infusio mũeris. Prio dico:ꝙ iustificatio impij ẽ idẽ qð remissio crimĩs.ita dicit glo.sup vbo apli ad Ro.viij. Quos vocauit hos ⁊ iustificauit.s.remissiõe pctõꝝ. Scõo iustificatio impij est idẽ qð vocatio pctõris. Cui⁹ rõ est:qꝛ sic ille q̃ vocat͛:distat ab eo q̃ vocat:ita ille q̃ iustificat͛ q̃tũ ad terminũ a q⁹.s.q⁹ ad pctm̃ erat distãs a deo. Tertio dico:ꝙ iustificatio ipij ẽ idẽ ꝙ renouatio mẽtis. Cui⁹ rõ ẽ:qꝛ sicut culpa siĩtudiarie dꝛ vetustas:eo ꝙ ẽ cã turpitudis:debilitatis:corruptõis ita iustificatõ dꝛ renouatio mẽtis seu aĩe:eo q͛ p iusticiã quã est adept⁹ iustificat⁹ in aĩa ⁊ in potẽtijs integritatẽ virtutẽ ⁊ decorẽ hꝫ. Quarto iustificatio ipij idẽ est ꝙ sanatio mẽtis vel cordis. Cui⁹ rõ ẽ:qꝛ sicut sanitas corpis debitã cõmensuratõeꝫ hũoꝝ iportat:ita iustificatio ipij debitã rectitudinẽ mẽtis iportat ad deũ. Quinto iustificatio ipij ẽ idẽ qð infusio mũeris.qð ptꝫ: qꝛ iustificatio est idẽ qð gr̃ificatio. Sꝫ gr̃ificatio a gr̃a dei efficit͛ ⁊ ad grãm ordiat͛ in pñti:⁊ ad pfectõeꝫ glorie in futuro:g̃ ⁊c̃.

Ex his aũt q̃nq͡z pdictis iustificatio ipij sic diffinit͛: vt hꝫ in glo.ad Ro.viij. Quos pdesti.⁊c̃. Iustificatio ẽ remissio pctõꝝ ⁊ cõsũmatio bonoꝝ operũ. Et beatus Tho diffiniens iustificatõem sic dicit: Iustificatio est transmutatio de statu culpe ad statũ gratie. In quibus verbis tãgunt͛ duo.p⁹ recessus a termino a quo cum dicit͛. Iustificatio est transmutatio de statu culpe.vel iustificatio ẽ remissio peccatorum. 2⁹ tangitur accessus ad terminum ad quem.cum dicitur: Iustistificatio est transmutatio

ad statū iusticie vel ꝯfirmatio bonoꝝ operū: nā iustifica tio ex pte eius q̄ iustificat: importat motū ad iusticiā: si cut calefactio motū ad calorē: vel dealbatio motū ad albedinē. ꝛ qꝛ motus magis denoiat a termino ad quē q̄ꝫ a termino a quo: iō trāsmutatio pctōris q̄ est ꝑ remissio nē pctī sortit nomē a termino ad quē: ꝛ vocat iustifica tio impij ꝑꝑ statū iusticie ad quē p᷒ exclusionē ꝛ remissionē crimīs trāsmutat. q̄ quidē iusticia importat recti tudinē ordinis in ip̄a interiori dispositōe hoīs: put. s. su premū hoīs subdit deo: ꝛ inferiores vires aīe subdunt supme. s. rōni. Ubi nota q̄ in iustificatōe impij sunt illa tria que tāgit apl̄s ad Ro. viij. Quos p̄destinauit hos et vocauit. ꝛ quos vocauit: hos ꝛ iustificauit. quos iustificauit: illos ꝛ magnificauit. Ex quib᷒ verbis habet: q̄ in iustificatōe impij sunt tres cause. s. efficiēs: disponēs: ꝑficiens. p̄ ͦ in iustificatōe impij est cā efficiēs p̄destinatio. vn̄ dicit: Quos p̄destinauit. Re. infra Predestinatio
2 ͦ in iustificatōe impij ē cā disponēs. s. ip̄a interna dei vocatio. vn̄ subdit: Hos ꝛ vocauit. Nā vocatio dei refertur ad auxiliū dei interius mouētis ꝛ excitātis mētē ad deserendū pctm̄. que q̄dē motio nō est ip̄a remissio peccati sed cā eius. 3 ͦ in iustificatōe impij cā vltia ꝛ ꝑficiēs est iustificati magnificatio. vn̄ subdit apl̄us: Hos ꝛ magnificauit. s. ꝑfectōe gr̄e in p̄nti: ꝛ ꝑfectōe glorie in futuro: ad quos tanq̄ꝫ ad iustificatōis cōplementū magnificatio ordinat. Hec. b. Tho. iiij scri. sen. di. xvij. arti. j. per oēs q̄ōnes. ꝛ prima scd̄e. q. cxiij. arti. j. in cor. q. ꝛ in solu. argu.

℄ Q̄ ad iustificatōem impij requirunt quattuor. CA. II.

Secundo p̄cipalr̄ circa iustificatōeꝫ impij ꝯsideranda ē exigētia integritatis. Nā ad iustificatōem impij q̄ttuor requirūt. s. infusio gr̄e: assensio aīe: cōpunctio culpe: remissio offense. Prio ad iustificatōem impij requirit infusio gr̄e. Hoc aūt ꝓbo tripliciter. s. rōne: silitudine: auctoritate. p̄ ͦ hoc ꝓbo dupli ci rōe. s. rōne infinitatis ꝛ rōe charitatis. Rōe infinitatis sic: Nulla virt᷒ finita hꝫ potētiā infinitā. sed offensa dei vel culpa qua deus offendit ē malū infinitū: eo q̄ culpa vel offensa ē cōmissa ꝯ deū: qui ē bonū infinitū. ꝛ iō ad remissionē culpe hūana natura non sufficit. ꝛ ꝑꝑ hoc ad eius remissionē opꝫ q̄ gr̄a diuinit᷒ infundat: sicut etiā ad merēdū vitā eternā. 2 ͦ hoc idē ꝓbo rōne charitatis sic: Nullū pctm̄ dimittit alicui sine charitate q̄ vniuersa delicta operit vt dr̄ ꝓuer. x. sed charitas sine gr̄a dei haberi nō pōt q̄ꝫ. Re ā. Charitas: quō ip̄a ē exclusiua oīs criminis ꝛ iterū ā. Gratia quō ip̄a est effectiua diuine dilectōis. 3 ͦ hoc idē ꝓbo silitudie: quia sicut apud nos videmus q̄ possibile est q̄ vnus homo aliquē aliū hominē nec diligat nec odiat: sed si eum offendit nō pōt cōtingere q̄ ei dimittat offensaꝫ sine spāli beniuolētia: ita etiā est apud deū licꝫ anteq̄ꝫ hō peccasset in statu. s. innocētie posset esse sine gr̄a ꝛ sine culpa tn̄ postq̄ꝫ peccauit nō poterat eē sine culpa nisi ei dimitteret offensa ex spāli dei beniuolētia. Spālis aūt beniuolētia dei ad hōieꝫ sine dei gr̄a reperiri nō pōt. vn̄ plus requirit ad hoc q̄ offensus offendēti remittat q̄ꝫ ad hoc q̄ simplr̄ nō offendēs nō odiat: qꝛ ad p̄mū. s. ad hoc q̄ culpa offendēti dimittatur requirit de nouo dei beniuolentia: ꝛ ꝑ ꝯsequēs dei gratia: sine qua dei beniuolētia erga nos esse nō pōt: vt ē. pꝫ. Ad scd̄m vo. s. anteq̄ꝫ hō peccet nō: sicut ꝑ p̄dicta pꝫ
Quarto hoc idē ꝓbo auctoritate apl̄i ad Ro. iij. Iustificati gratis ꝑ grām ip̄ius. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. dist. xvij. arti. j. q. j. in cor. q. ꝛ arg. 5: ꝛ prima scd̄e. q. cxiij. arti. ij. in cor. q. ꝛ argu. 5: in solu. j. argu.

℄ Q̄ ad iustificatōem requirit assensio aīe. CA. III.

Secūdo ad iustificatōem impij requirit ꝯpatio ꝛ assensio aīe. Opꝫ. n. q̄ ille q̄ vult iustificari infusione diuine gr̄e acq̄escat. qd̄ quadruplr̄ ꝓbo. p̄ ͦ rōne: qꝛ nisi acquiescat ꝑ assensum: desideriū: ꝛ conatū: nunq̄ꝫ infundit gratia: eo q̄ talis tanq̄ꝫ inuitus ꝛ inuoluntarius est indispositus. 2 ͦ hoc ideꝫ ꝓbo auctoritate Aug. dicentis: Qui creauit te sine te: nō iustificabit te sine te. q. d. Qui creauit te sine te p̄uenientē: nō iustificabit te sine te. s. ꝯsentiēte ꝛ detestāte pctm̄ quātū in te est.
3 ͦ hoc idē ꝓbo auctoritate Bern. dicētis: Donū diuine gr̄e tā absq̄ ꝯsensu recipiētis eē nō pōt: q̄ꝫ absq̄ gr̄a dātis q̄ ꝯsensus est ꝑ modū liberi arbitrij in deū. 4 ͦ hoc idē ꝓbo silitudie: qꝛ sicut ille q̄ hꝫ ꝛ tenet oculū clausum lumē naturale vel sensibile nō pōt recipe: ita ille q̄ se nō ꝑpat vel disponit qd̄ in se ē faciēdo: nō pōt lumē spūale. s. diuine gr̄e in se recipe. ꝛ iō nō pōt iustificari. Hec. b. tho. iiij. scri. sen. di. xvij. arti. j. 2.

℄ Q̄ requirit ꝯtritio ꝛ displicētia culpe. CA. IIII.

Tertio ad iustificatiōem impij req̄rit cōpunctio vel ꝯtritio culpe. Nā ad hoc q̄ pctōr iustificet opꝫ q̄ pctm̄ sibi displiceat ꝛ de ip̄o ꝯterat. Hoc aūt quadruplr̄ ꝓbo. s. rōne: silitudine ꝛ duplici auctoritate. p ͦ ꝓbo hoc rōne sic: Sicut se hꝫ in trāsmutatōe locali ita se hꝫ in ꝯuersione mētali. sed in mutatōe locali ita est q̄ corpus nō pōt accedere ad terminū ad quē: nisi prius deserat terminū a quo. sic cū in iustificatōe sit recessus a pctō sicut a termino a quo. ꝛ sit accessus ad iusticiā sicut ad terminū ad quē: vt pꝫ ꝑ diffinitōem iustificatiōis. ē. j. ca. non pōt pctōr iustificari nisi prius pctā cōmissa si displiceāt ꝛ detestet ea. 2 ͦ hoc idem ꝓbo silitudine sic: Uidemus ad sensum q̄ in aere obscuro nō pōt introduci solis claritas nisi prius obscuritas sepet: sic a sili ꝺ obscuritate culpe ꝛ claritate diuine gr̄e. Nā claritas diuine gr̄e introduci nō pōt: nisi obscuritas culpe excludat. 3 ͦ hoc idē ꝓbo auctē Aug. exponētis illud verbū Joh. x. Mercēnarius aūt fugit. vbi sic dicit: Affectōes nr̄e mot᷒ aīoꝝ sunt. s. leticia: tristicia: amor: ꝛ timor: fuga: ꝛ appetitus. ꝛ subdit: Progrederis aīo cū appetis: fugis aīo cū metuis
4 ͦ hoc idē ꝓbo auctoritate psal. dicentis: Sacrificiuꝫ deo spūs ꝯtribulat᷒ ꝛc̄. Ubi glo. sic dicit: Spūs ꝯtribulatus ꝛ ꝯtritus est sacrificiū quo peccata soluunt. Et iterū Dixi confitebor aduersum iniusticiā meam dn̄o: ꝛ tu remisisti ꝛc̄. Ad cuius euidētiā nota tria. Primū est: q̄ ad pctā retrocōmissa ille qui est iustificatus nō dꝫ respicere ꝑ affectōem. s. vt ad ea afficiat vel ea iterū opet. ꝛ h̄ mō peccata retroacta debet diluisci ab eis desistendo ꝛ ea vitando: ꝛ ea detestando. s. de eis ꝯterēdo. Scd̄m est: q̄ ad eādē virtutē ꝑtinet ꝓsequi vnū oppositoꝝ ꝛ refugere aliud. Et iō sicut ad charitatē ꝑtinet diligere deum ita etiā ad charitatē ꝑtinet detestari pctā ꝑ que aīa separatur a deo. Tertiū ē q̄ sicut i iustificatōe impij nō remittit vnū pctm̄ sine alio qꝛ impiū eēt a deo dimidiā veniā sperare: ita opꝫ q̄ ille q̄ vult iustificari singula pctā q̄ cōmisit quoꝝ hꝫ mēoriā detestet. Ex tali ꝯsideratōe ꝛ detestatōe pctōꝝ q̄ fecit in spāli subsequit [illegible] oīuꝫ pctōꝝ oblitoꝝ detestatio generalis. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. dis. xvij. arti. iij. q. iiij. ꝛ prima scd̄e. q. cxiij. arti. v. in cor. q. et arg. 3. in so. arg.

℄ Q̄ ad iustificatōeꝫ requirit remissio culpe. CA. V.

Quarto ꝛ vltimo ad iustificatōem impij requirit remissio culpe vel offense. hoc aūt triplr̄ ꝓbo. s. auctoritate: silitudine: ꝛ rōne. Prio auctē Isaie xxvij. dicentis. Ois iste fructus iusticie vt auferat pctm̄.
Scd̄o ꝓbo hoc idem silitudine tali: qꝛ sic in natura[illegible] hus generatio vnius est corruptio alterius [illegible] pctī de aduētu lucis. nā aduēt᷒ lucis i aere ē cā abscessus [illegible]tatis

ita a fili infusio grē est cū remissiōis culpe in eo ꝗ iustificaꝛ. Tertio hoc idē ꝓbo rōne sic: Justificatio ē quedā transmutatio de statu culpe ad statū grē vel iusticie. In motu aūt requirūꝛ tria. primū est motio mouētis. secundū est motio mobilis. tertiū est ɔsecutio finis. Hoc ꝓbaꝛ exēplo tali: Nā qn̄ aer illuminaꝛ sunt ibi tria. ꝑmo ē ibi influētia solis vel lucis. scd̄o est ibi refulgentia aeris. tertio ē ibi abītia obscuritatis. Sic a fili in iustificatōe impij sunt ista tria. p̄rio est ibi infusio grē. scd̄o assensio ale. tertio ɔtritio vel cōpūctio culpe. quarto ⁊ vltimo sequiꝛ remissio culpe vel offense. Ubi sciēdū: ꝙ infusio grē accidentalr̄ se hȝ ad remissionē culpe: ⁊ iō pōt esse infusio grē sine remissione culpe: sicut fuit in statu innocētie: ⁊ in xp̄o hoīe q̄ntū ad ꝑmū instās sue ɔceptiōis. vn̄ infusio grē īcludit remissionē culpe ex ꝑte status. s. qꝛ hō est in statu pctī: ⁊ tūc ad iustificatiōeȝ impij ē necessaria remissio culpe. ⁊ an̄ remissionē culpe ē nc̄cia infusio grē sine qua nō pōt fieri remissio culpe. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xvij. arti. iij. in cor. q. ⁊ ꝑma scd̄e. q. cxiij. artic. vj. ꝑ totū. ¶ Quē ordinē tenent p̄dicta q̄ttuor in iustificatōe impij. CA. VI.

Tertio principalr̄ circa iustificatōeȝ impij ɔsiderāda est eminētia dignitatis. Ubi nota ꝙ in iustificatōe impij sunt tria. p̄rio. n. ibi grē infusio est ꝑmaria. scd̄o iustificatio est actio instātanea. tertio iustificatio est opatio dei maxia. P̄rio in iustificatōe: grē infusio ē primaria. Cū. n. ad iustificatōem impij q̄ttuor requirunꝛ vt pꝫ q̄ttuor ca. ꝓcedē. lȝ oīa q̄ttuor supradicta ordine tp̄is sint sil̄: qꝛ in instāti vt infra patebit: tn̄ ordīe nature ex ꝑte pctōris iustificati ꝑus ē remissio culpe q̄ȝ infusio grē. Ex ꝑte vo dei iustificātis ē ecōuerso: qꝛ ꝑmus est infusio grē q̄ȝ remissio culpe. Cuius rō est: qꝛ infusio gratie est cā remissiōis culpe: cā aūt ē ꝑor effectu. qd̄ tali exēplo ꝓbo: Illumiatio aeris pōt dupl̄r ɔsiderari. p̄° ex ꝑte aeris illuminati: ⁊ tūc ꝑius est purgatio a tenebris q̄ȝ assecutio lumis. 2° illumiatio aeris pōt ɔsiderari ex ꝑte solis illuminātis: ⁊ sic ꝑus est illumiatio q̄ȝ tenebrarū exclusio vel remotio. 3° ꝙ cū in iustificatiōe impij fit trāsmutatio termini a quo sicut a culpa: ⁊ termini ad quē sicut ad iusticiā grā est cā remissionis culpe ⁊ adeptōis iusticie: Hec. b. Tho. iiij. sen. di. xvij. arti. iiij. q. viij. ⁊ ꝑma scd̄e. q. cxiij. arti. viij. ꝑ totū. Scd̄o ē actio instantanea. Naȝ pctōr subito ⁊ in instāti iustificaꝛ a deo Hocaūt tripl̄r ꝓbo. s. rōnib⁹: silitudinib⁹: ⁊ auctoritatibus. Primo triplici rōne. s. rōne originis: dispositiōis: ⁊ virtutis. p̄° rōne originis sic: Justificatio originalr̄ ex grē infusione ꝓcedit. sȝ infusio grē spūsancti fit in instāti. ita diciꝛ act. ij. Factus ē repēte de celo sonus tanq̄ȝ aduenientis spūs ⁊c̄. 2° hoc idē ꝓbo rōe dispositōis sic: Deus in infusione grē nō reqrit aliā dispositōem quā ipe non faciat. sȝ ipe in instāti mentē disponit ad susceptiōeȝ grē que ē cā iustificatōis: g̃ iustificatio pctōris ē in instāti. Q̄ȝ aūt deus in instāti infundat grām ⁊ iustificet: ꝓbo hoc tertio. s. rōe v̄tutis sic: Uirtus infinita agit sine tpe: ⁊ posse in [illegible]: sȝ de⁹ ē infinitē virtutis: g̃ ⁊c̄. Scd̄o ꝓbo h̄ idē duplici silitudīe. p̄° exēplo vel silitudīe ignis sic: Efficacior ē virtus dīna ad agendū q̄ȝ v̄tus naturalis vel nature. sed virtute nature generatio q̄ fit ignis est in instāti: g̃ infusio grē ⁊ remissio culpe sunt in instāti. 2° h̄ idē ꝓbo exēplo sol̄ sic: Illūinatio aeris ⁊ exclusio obscuritatis fit in instāti: g̃ multo magis iustificatio pctōris. vbi. s. iiij. scri. sen. di. xvij. ar. v. q. iij. in cor. q. ꝑ totū. ⁊ ꝑma scd̄e vbi. [illegible] arti. vij. ꝑ totū. Tertio iustificatio impij est opatio de[illegible] maxia. ita dr̄ in psal. Justificatōes eius super oia opa [illegible]. Ubi nota ꝙ tria sunt que diuersis respectibu[illegible] maxia opa dei. s. creatio. iustificatio: glorificatio

P̄rio dico ꝙ inter omīa opa dei: creatio est maximū opus dei: ⁊ hoc ex ꝑte modi agēdi. Cui⁹ rō est: qꝛ in creatōe nihil p̄supponiꝛ cū sit ꝓductio alicui⁹ ex nihilo. in iustificatōe aūt ⁊ glorificatōe iustoꝝ volūtas ⁊ grā supponunꝛ. Scd̄o dico ꝙ iustificatio pctōris ē maius opus dei q̄ȝ sit creatio ex ꝑte facti. qd̄ ꝓbo duplici rōne. P̄ria est: qꝛ in iustificatōe pctōꝝ daꝛ ⁊ acqriꝛ nobilius eē q̄ȝ i creatōe. qd̄ pꝫ: qꝛ in creatōe daꝛ ⁊ acqriꝛ eē nature. i iustificatōe aūt acqriꝛ eē grē. esse aūt grē est nobilius q̄ȝ eē nature. Scd̄a rō ē. qꝛ in iustificatōe pctōꝝ repugnat deo iustificanti inordinata pctōꝝ volūtas. In creatōe aūt nihil repugnat volūtati creātis. vn̄ Aug. exponēs illud verbū Joh. xiiij. Maiora hoꝝ faciet dicit: ꝙ maius opus ē vt ex impio iust⁹ fiat: q̄ȝ ex nihilo celū ⁊ terrā creare: vt pꝫ etiā ꝑ duas rōes p̄dictas. 2° iustificatio impij ē maius opus dei q̄ȝ sit glorificatio iusti ex ꝑte meriti. Cuius rō est: qꝛ maius donū est cōcedere grāȝ impio q̄ erat dignus pena q̄ȝ beatificare iustū q̄ est dignus gloria ⁊c̄. Tertio glorificatio iusti ē maius opus dei q̄ȝ sit iustificatio pctōꝝ ex ꝑte doni: eo ꝙ maius ē donū glorie beatificātis q̄ȝ sit donū grē iustificātis. Uel maius donū est gloria ⁊ nobilius q̄ȝ sit gratia. vn̄ Aug. sup Johēm. xiiij. Maiora hoꝝ faciet sic dicit: Judicet q̄ pōt: vtrū mai⁹ sit iustos angelos creare vel ꝑmiare q̄ȝ sit impios iustificare. Certe si vtrūq̄ȝ est equalis potētie: hoc ē maioris mīe Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xvij. arti. v. q. j. in solu. v. arg. ⁊ ibidē di. xlvj. de mīa: arti. j. q. iij. in solu. ij. arg. ⁊ prima scd̄e. q. cxiij. arti. ix. in cor. q. in fine.

Finit prima ps summe fratris Rainerij de Pisis ordinis p̄dicatoꝝ: q̄ diligentissime accuratissimeq̄ȝ emendata: atq̄ȝ impressa Uenetijs cura ac impensis Hermanni Liechtēsteyn Coloniensis: Anno ab incarnatōe dn̄i millesimo quadringentesimo octuagesimosexto: pridie idus Septembris.

Registrū chartarū.

a	quinternus	o	quaternus	bb	quaternus.
b	quaternus	p	quaternus	cc	quaternus.
c	quaternus	q	quaternus	dd	quaternus.
d	quaternus	r	quaternus	ee	quaternus.
e	quaternus	s	quaternus	ff	quaternus.
f	quaternus	t	quaternus	gg	quaternus.
g	quaternus	v	quaternus	hh	quaternus.
h	quaternus	x	quaternus	ii	quaternus.
i	quaternus	y	ternus	kk	quaternus.
k	quaternus	z	quaternus	ll	quaternus.
l	quaternus	⁊	quaternus	mm	ternus.
m	quaternus	aa	quaternus	nn	ternus
n	quaternus				

Finis registri.

LAUS DEO.

Sequitur secunda pars de littera L